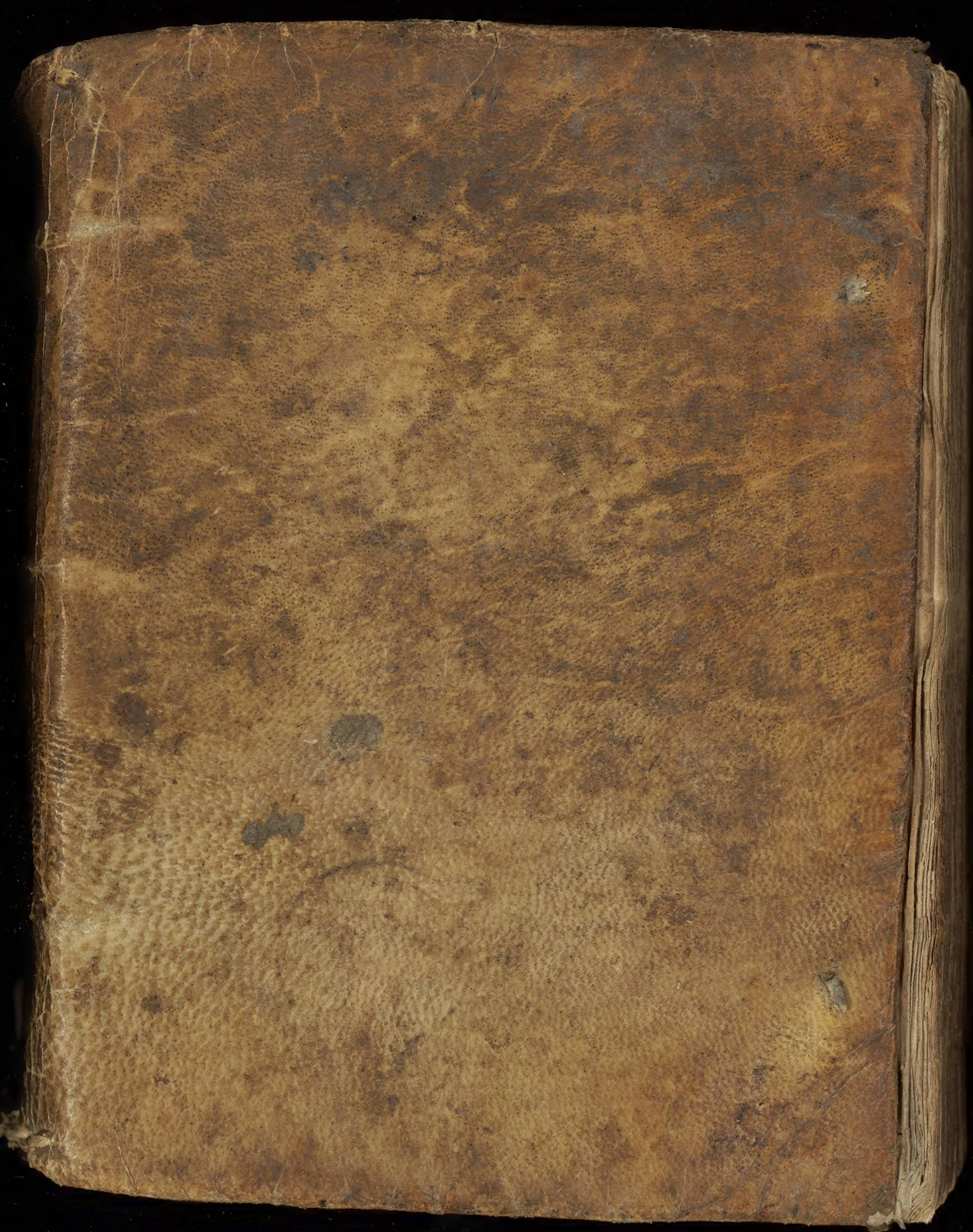
Operis medici

2

11390

La pagination commence 49 ? 569 à 570 manquent ~~[illegible]~~ 929-30, 65-68
collationné le 1/8bre 1889
Il manque presque à la fin dans le libr[illegible]
premières les pages 99 à 102

VERSANTUR HIS TRIBUS

Pharmacopoei Parisienses

Ex Dono Magistri
GILLET
1765

217.

Coniunguntur Solis & Luna

il pellegrino di Joan batista nasari
stampato in bressia

[illegible]

Il mundo magico de li Heroi
~~stra~~ di don chesare de la riuiera
stampato in milano

La vitreria del segnor antonio
neri in octavo stampato in fiorenza

Rés 11390 11,390

JOANNIS DANIELIS MYLII,
Medicinæ Candidati

OPERIS MEDICO-CHYMICI
PARS ALTERA.

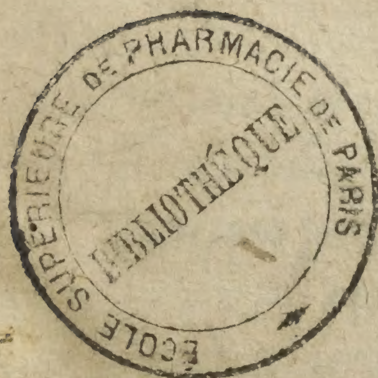
Qua continentur

TRES LIBRI POSTERIORES BASILICÆ CHYMICÆ,

vt &

BASILICA PHILOSOPHICA, PERFEcta, in libros tres diſtributa, & figuris æneis illuſtrata.

FRANCOFVRTI,
Sumptibus LVCÆ IENNIS.

Anno M. DC. XX.

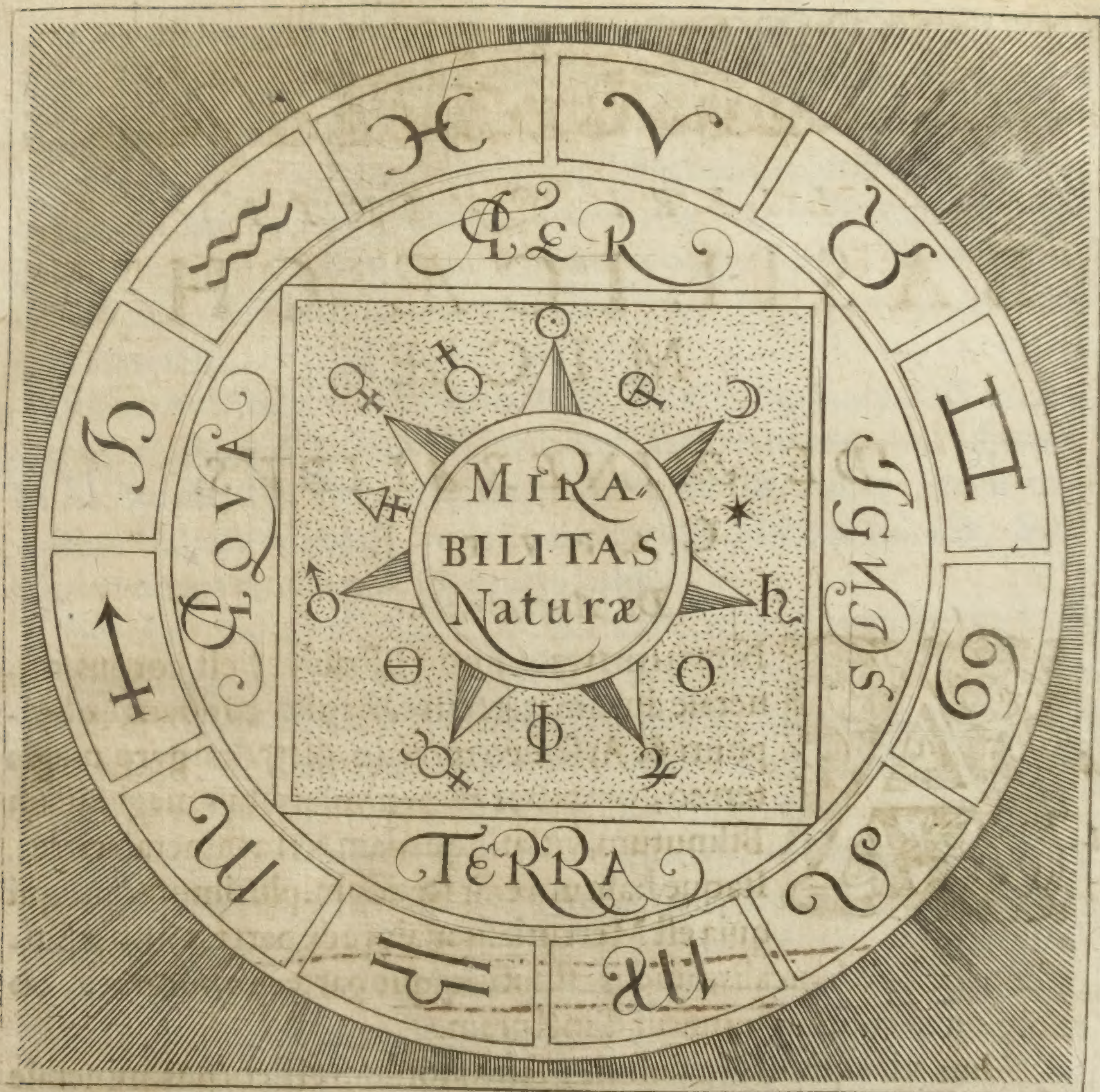
LECTORI CANDIDO S.

VAMVIS superiore anno, Candide Lector, Opus hoc Medico-Chymicum, à doctißimo viro, D. JOANNE DANIELE MYLIO, Med. Cand. collectum, editurus, vnice id spectarim, quo id & integrum & numeris omnibus absolutum tibi dare possem, opinione tamen frustratus, votis inuitus succubui. Opus enim hoc eam ad magnitudinem crescebat, vt appropinquante Nundinarum festiuitate, temporis angustia exclusus, magna & melior illius pars residua maneret: licet tituli singulis libris præfixi iam pridem oculis legentium paterent. Cum vero hæc posteriora studiosorum votis non minus, quam priora, imo & ardentius expeti viderem, Authori etiam reliquum edendi suasor fui aßiduus, qui & votis nostris morem gerens, diligentia & labore immenso tandem colophonem illi, vt vides, imposuit. Verum & aliud incommodum restabat, ea enim Operis erat moles, vt & ad octauam Alphabe-

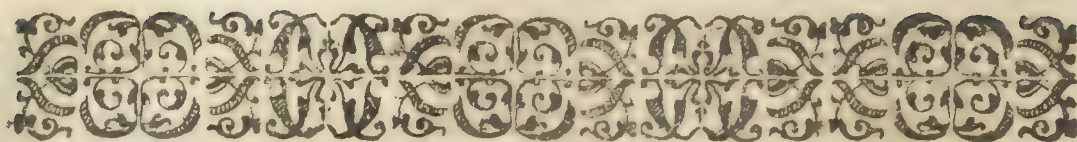
phabeti seriem attingeret, & vnico volumine compingi non posset, qua causa adductus, librū de Mineralib. *à reliquis seiunxi, & cum sequentibus peculiari Tomo inclusi, sicq́; integrum hoc Opus bipartitum, tuis commodis absolutum dedi. Tuum erit hoc nostrum studium æquiore animo suscipere, Opusq́; hoc Medico-Chymicum, (cui hederam, vtpote sua dignitate & vtilitate satis vendibili, hoc loco suspendere nolumus,) tuis vsibus accommodare, vti, frui, nobis vero ea beneuolentia, etiam maiora tuis studiis communicandi, calcar addet.*

LVCAS IENNIS.

Naturæ miraris opus, miraris abyssos,
Et quæ sunt miris facta elementa modis?
Hoc tibi certa rei dabit argumenta volumen,
Secretas Chymicæ quod reserabit opes.
Omnia in hoc libro naturæ arcana leguntur,
Quæ macrocosmus habet, quæ microcosmus habet.

LIBRI

LIBRI QVINTI
BASILICÆ CHYMICÆ

DE MINERALIBVS.
CAPVT I.
De Antimonio.

Antimonium aliquando Sol & plumbum appellatur Philosophorum.

NTIMONIVM, (inquit Libauius) eſt corpus minerale durum, terreſtre, fragile, conſtans ex Sulphure & Arſenico turbido, & hydrargyro magis terreo, omnibus tamen volatilibus magis quam Biſmutum, vitiatis quadam terra minerali vitrea. Itaque halitum edit fœtidum, plurimumque, qui quia eſt Mercurialis maiore ex parte, minore Sulphureus & Arſenicalis, niueus eſt, ſublataque parte ſpirituoſiore, ob Sulphur in rubeam mutatur Tincturam.

Alius vir nobilis ſic definit: Antimonium eſt corpus minerale terreſtre coloris cineritii, non malleabile. Conſtat duplici Sulphure, impuro ſeu φλογιστῷ & puriſſimo, quod eſt internum & rubeum. His accedit Arſenicum turbidum & Argentum viuum, quod ſpecifica quadam virtute mutandi & boliendi præditum eſſe deperitur. Antimonii præparatio medicamentoſa conſiſtit in mundandis & corrigendis humoribus, inque confortatione viſcerum naturalium. Proinde ex eo præparantur ſpagirice medicamenta præſtantiſſima, tam intra corpus humanum, quam extra cum magno fructu vſurpabilia.

Antimonii generatio.

Paracelſus tom.8. lib.4. Philoſ. cap.5. ait: Hoc ſequitur Antimonium, quod corpus ſuum ex Mercurio aſſumit, eſtque natura Mercurii craſſiſſima, poſtquam expurgatur. Vires etiam & virtutes Mercu-

Mercurii omnes retinet. Ex fructibus ergo omnibus de tribus primis exeuntibus, nullus est, qui Mercurii vim Antimonio apertius retineat, nihilque est aliud, quam coagulatus Mercurius per spiritum Salis & Sulphur: Nisi quod Mercurius grossus sit asperque, quia non ex subtili natura Mercurii oritur, sed in materia hoc ita ordinatus est. Ascendit in Yliadum specie metalli, quia respectu sui corporis multum naturæ metallicæ possidet, quanquam eius census non sit. *Antimonii quid.*

Alius Author dicit Antimonium, Græcis, Στίβιον, Στίβι, & Στίμμι, Germanis Spißglaß; Gallis Antimoine; Italis Antimonio, Hispanis El Alchol dicitur. Vena est terræ plumbo similis, scissilis: Prunis iniectum Sulphuris modo liquefit, ac tetrum odorem exhalat: Sed diutius crematum in plumbum alteratur.

Frigidum (dicunt Galenici) & siccum est in tertio gradu: vim habet constipandi, adstringendi, refrigerandi, excrescentias carnis cohibendi. Vlcera ad cicatricem ducit. Sordes & vlcera oculorum purgat. Mariscis vtiliter inspergitur. Putridam vulnerum, & hulcerum carnem consumit, vnde carcinomati est auxilio. Cum vnguento Apostolico naribus insertum excrescentem in iis carnem aufert. Lippos & tumentes oculos cum Myrobolano citrino & Tutia pari portione cum aqua rosacea sanat. Cum fœniculi aqua semel in hebdomada circa oculos illitum, manantem narium sanguinē sistit. Cum succo Lunariæ sordidam vulnerum carnem consumit: vulnera explet & purgat. In clysteres cum Dauci Cretici succo pro mariscis purgandis additur: ac si in exteriore parte fuerint, puluis eius inspergitur: sin in interiore, calamo idem immittitur. *Virtutes Antimonii ex mente Galenistarum.*

Est autem triplex, (vt vult Libauius part. 2. comment. Alchem. li. 1. de natura metallorum ca. 11. pag. 22.) Nigrum, quod adhibent ad repurgandum Aurum, in quo plus est rubeæ Tincturæ: Album vel plumbeum, quod vocant Magnesiam, estque regulus ex illo eductus: aut potius bismuthum: & luteum, vel subcroceum, quo vtuntur magis ad medicinam: quanquam ex nigro quoque tum flos croceus seu color eliciatur, tum terra quædam flaua instar Ochræ, quæ tamen temporis progressu iterum nigrescit. Est & masculum, scabrum minus ponderosum, terreum; & fœmineum, nitens, friabile. Auri examen & supplicium vocatur. Miscetur materiæ tintinnabulorum, *Genera Antimonii sunt perfecta & imperfecta. Paracelsus tom. 8 tra. 1. pag. 253.*

Antimonium Auri examen & supplicium.

lorum, & in fusione tormentorum adhibetur. Regulus literis typographorum conducit, &c.

Paracelsus tomo 8.lib.4.pag. 285.dicit: Elementum aquæ in Antimonio plures, quam decem, dulcedines habet; quod per institutam separationem innotescit, &c. paulo post: Decem dulcedines Antimonii, decem virtutes præstant, quas terra in decem herbas diuisas habet, quæ iunctim in vno Antimonio latent. Et sine huius distributionis cognitione medicus nullus ad solum medicinæ fundamentum penetrare potest. Tom.6. lib.3. pag. 209. ait: Antimonium suam inimicitiam in hoc ostendit, quod omnia metalla, cum quibus in igne liquefit, & cũ quibus miscetur, spoliat, aufert & prædatur, & præterea non absimiliter Sulphuri, suo fumo metallis genuinum & naturalem colorem furatur, & alium substituit.

Eodem tomo in li.6. Archidox.pag.48.inquit: Hoc videmus accidere plumbo & Antimonio, quorum hoc curat, leprosos, Morpheam, Alopeciam, & similia, scabies omnes & cicatrices Leoninam, Elephantiam, Tyriam, &c. quod plumbi seu Saturni magisterium non efficit. Quare proprietates huiusmodi notandæ sunt, quæ non tantum in magnis, verum etiam in minoribus quandoque latent abundantius. Rationem ergo hanc inuestigare pergamus, cur Antimonium plus virtutum habeat, quam suum metallum. Corpus nimirum eius fixum non est, & non satis in sui perfectionem digestum, vt Saturnus, vnde volatilem proprietatem assumit. Verum ipsa materia, ex qua nascitur spoliatiua est, & mundificatiua à naturali sua proprietate, quæ ita remanet incorrupta. Hinc fit vt Aurum & Argentum purget magis, quam ignis aut aliud Elementum. Indeque prouenit, vt corpus mundet ac purget, prout Argentum & Aurum ab omnibus impuritatibus suis per ipsum liberantur. Magisterium Antimonii Lepram expellit magis, quam de ipso credibile sit. Eodem tomo lib.4.pag. 22. ait: Antimonii Quinta Essentia curat & lepram. Et paulo post: Antimonii Q. Essentia vltra ambas virtutes (curare lepram & spasmum) etiam mundat cutem, & corpus totum acuit ac renouat mirum in modum. Quamobrem tertium gradum obtinet. Eodem lib. pag. 23. dicit: Quis instruet nos vt cognoscamus quibus virtutibus Antimonii Q. Essentia pilos eiiciat, & nouos excitet?

Eodem

Eodem tom. Fragment. lib. 3. de vita longa cap. 6. pag. 167. inquit. Quemadmodum Antimonium purgat Aurum: ita purgat etiam corpus. Continet enim in se Essentiam eam, quæ nihil impuri relinquit in puro: nec vllus est vsque adeo in scriptis Archidoxeos peritus, aut tam insignis Spagyrus, qui vires & facultates Antimonii plene indagare queat, In prima enim Yle Antimonium adeo exaltatum & inter mineras Elementi aquæ prædestinatum est, vt facultas & virtus eius nullo diluuio instar cæterorum aqueorum crescentium imminuta aut absorpta sit, adeoque his omnibus Antimonium longe præstet. *Antimonii facultas quæ.* *Antimonii vires omnes imperscrutabiles.*

In prædestinatione illud ita se habet, vt se influentiæ accommodet, nulla facultate aut dote eius diminuta aut infirmata. Itaque ex omnibus mineralibus summi Arcani laudem obtinet. Hoc seipsum purgat, & vna secum etiam alia. Quod si nihil boni in subiecto reperitur, impurum corpus transmutat in purum, sicut de lepra notum est: quod vniuersum per Spagyricam practicam comprobatur. Sed vt virtutes eius præparare doceamus, iam diu absconditas, de quibus litera vnica, omnibus vestiæ professionis codicibus præstantior est: sciendum est, processu ipsum tali tractandum esse, vt nihil in sua illud forma dissoluatur. Forma enim, ipsius Arcanum est, quæ per Retortam transadigi debet citra omne caput mortuum, & ad tertium vsque Cohob deduci. Ita præparati Dosis est granorum 4. quale per se est, in Essentia Quinta Melissæ sumptorum. Plura Archeus terræ ei addere non potest. *Antimonii virtutis præparatio.* *Dosis Antimonii.*

Nunc ad præparationem eius Paracelsicam nos conferemus, qui sic ait: Tom. 6. lib. 1. de Mineralibus indigestis tract. 1. pag. 169.) Virtutes Antimonii, sunt in Morphea, Lepra, Elephantia, vulneribus & vlceribus.

Præparatio in speciebus lepræ est ista. Recipe Antimonii optime triti lib. j. Aceti destillati fortissime lib. iiij. Tartari crudi albi lib. semis. Reduc in puluerem subtilem ad instrumentum Phiolæ, destilla per retortam, & exibit oleum rubeum, Nota: Antimonium alium subinde habet processum.

Si enim cum ipso morbus alius curatur, alia semper requiritur præparatio, vt alia in vulneribus, alia in lepra. Et sic in cæteris.

Nam ſi vſurpares Antimonium in lepra, vt in vlceribus, eſſet maximum erratum.

Additiones Antimonii in lepra. Recipe huius Antimonii vnciam vnam, olei de fœcibus vini drach. j. olei amygdalarum amararum ad pondus omnium. Fiat mixtur. Si raucedo vocis abeſt, in ſeptimana ſemel vel bis inungendum eſt. Si autem raucedo adeſt, nihil iuuat.

Præparatio Elephantiæ, eſt vt in lepra Antimonii.

Præparatio Antimonii in Morphea: Recipe Antimonii optime triti lib. ſemis, tartari calcinati, Aluminis ana. Fiat ſtratum ſuper ſtratum, reduc in ignem reuerberationis vſque ad quartum gradũ, deinde deſtilla, & exibit oleum per ſe rubrum ſpiſſum. Stratum ſuper ſtratum eſt, quando ſeries vna de Alumine & Tartaro, poſtea de Antimonio ſeries alia ponitur.

Additio in Morphea: Recipe huius Antimonii vnciam vnam, cũ Kiſt. id eſt Alcool vini, Tragaganti drach. ij. Mucilaginis conſolidæ Regalis, ſeminis Pſyllii, Gummi Arabici ana drach. ij. Fiat in modũ vnguenti. In Alopecia & Morphea eſt vnus proceſſus. Vnguentum illinendum eſt manenti in hypcauſto, in ſeptimana ſemel aut bis. Sic emerget cruſta: quæ ſi deciderit, tunc cura cum iſto vnguento. Recipe Sperniolæ, Camphoræ ana drach. j. ſemis, olei de ceruſſa, ad pondus omnium fiat vnguentum Poſt delapſam cruſtam locus hoc vnguento diebus octo illinendus eſt.

Præparatio tertia in vulneribus: Recipe Antimonii, Tartari calcinati, ana lib. ſemis, Alcool vini, Kiſt vnum. Fiat mixtura: deſtilla per alembicum vſque ad reſolutionem. Rei: cuius Rei diſſolutæ, recipe drach. j. Alkool vini drach. iiij. exſicca per coagulationem, reduc in oleum ſuper Porphyrium. Nulla eſt præſtantior cura in vulneribus, quam ex Antimonio, exceptis vulneribus capitis. Debet autem ita præparari, vt Antimonium tamdiu ſurſum deſtilletur, donec inferius aquoſum ſit.

Additio in vulneribus: Recipe huius Antimonii præparati drac. vij. Succi Tartari candi, olei Myrtillorum ana drach. quinque. Fiat mixtura. Hanc alternis diebus ſemel illine, & nulla accidentia, metuenda erunt. Nota in æſtate Camphoram adde quantum placet.

Præ-

Præparatio Antimonii 4. in vlceribus. Recipe Antimonii, colcotar, floris æris, ana ad placitum, reduc S.S.S. ad gradum reuerberationis. Fiat extractio cum vino rubeo, reduc in Alcali. Hoc Alccali cum oleo oliuæ in vnguentum redige, & circa vlcera illine, curat maxime.

Additio in vlceribus: Recipe Antimonii huius præparati vncias tres, olei colcotarini vnciam semis, olei lentiscini, ad pondus omnium. Fiat vnguentum. Circum circa in vnguendum est; Sic non Cancrum, nec Elephantiam, nec Esthiomena curat. Oleum Lentiscinium est oleum ex cortibus de silere montano. Sequuntur nunc aliç ac variæ ex Antimonio præparationes: primo autem eius examinabimus calcinationem.

Calcinatio Antimonii: Recipe stibii electi libras 4. Salis præpræparati libras 5. puluerisata misceantur: Et in vase terreo lato, plani fundi super fornacem reuerberii agitentur, spatula ferrea continue mouendo, spatio 5. vel 6. horarum, donec fumus cesset: Et stibium, fiat album & subflauum, (cauendum diligenter à liquefactione & fumo noxio) conterantur postea in puluerem, & Sal affusione aquæ calidæ & sæpius frigidæ eliciatur: quod exsiccatum & pulueri satum, sublima per se in Aludele per 12. horas, vel etiam plures, igne nec nimis intenso, nec nimis remisso. Floribus collectis caput mortuum tere: & ad rubedinem, mensis spatio reuerbera: vase ita occluso propter cineres: vt ignis ab operatione debita, ne impediatur. Post calcinationem, Tincturam aceto radicato elice: & filtratione menstrui separatione, & circulatione cum aqua cordiali, vlterius elabora. *Calcinatio Antimonii.*

Notanda additio hæc in Authorem hunc: flores hic Author iubet colligere, vt forsan aliis vsibus eius reseruet: caput vero mortuum tritum, per continuam coctionem, in ignis gradibus ad rubedinem tandem figit, vt exinde Tincturam extrahat. At secus faciendum esse monet expedita ratio: Flores enim sublimati tanquam nobilior pars præ capite mortuo, in vasculo vel vitreo, vel terreo firmo, rotundo, sed oblongioris colli sunt beneficio graduum ignis tamdiu figendi, donec fiant instar rubini rubicundissimi. His affunditur acetum radicatum, sed destillatum, vt octo digitis emineat, atq; ita succedente tēpore rubedo extrahitur,

identidem repetitis aceti affusionibus, donec nempe omnis rubedo fuerit extracta: Deinde vniuersum acetum coloratum in arena vel cineribus à Tinctura extrahitur ea edulcoratur aqua communi stillatitia dulcorata Tinctura cum Alkohol vini coniuncta, digeritur vase clauso per 40. dies, tandem lenta admodum destillatione S.V. abstrahitur, Tinctura Antimonii pretiosissima in forma olei restitante. Eius Dosis est à guttis 3. ad 5. vel 8. Medicamentum sane ad restaurationem & renouationem totius corporis humani laudatissimum. In conuenienti vehiculo videlicet vino exhibitum: omnes vitiosos humores ex corpore pellit, & quidem sine euacuatione manifesta sola prauorum humorum correctione. Hepatis obstructionibus opitulatur, hydropem dissipat, Icteritiam curat, Morphæam & Lepram tollit, pro qua elimanda nihil fere præstantius requiri potest. Lienem rectificat, lætitiam generat, scorbuto medetur, matricis dolores sedat, menses mouet, calculos frangit. Imo infinita alia etiam in deploratissimis morbis subsidia præstat.

Tinctura Antimonii. *Dosis.* *Vsus.* *Vires.*

Alia stibii calcinatio: Recipe Antimonii electi, Salis decrepidati ana lib. j. trita, & simul mista reuerbera in crucibulo probe superne lutato, per 12. horas, ignem paulatim augendo. Vase refrigerato, toties aqua dulci ablue donec omnis acrimonia tollatur. Postea exsicca & tere; & cum Sale decrepidato aliquandiu in marmore tere, quod similiter per aquam dulcem remoto puluere exsiccatum ad vsum reserua. Dosis à scrupulo semis ad scrupulum integrum.

Calcinatio Antimonii etiam hæc est: Recipe Antimonii crudi libram vnam, Salis Petræ vncias duodecim siue ana, misce: & impone mortario ferreo ad latus posito: Vbi ea prius bene triueris. Deinde adhibito carbone viuo vel ferro ignito, aut spatula ignita accende: & subito, calcinabitur, quæ calx dicitur Hepar Antimonii: (quia Magnesia Philosophorum) Sal Petræ postea separa. Dicitur etiam Crocus metallorum. (à similitudine) Dosis, grana 12. ad 20. in infusione vini albi, aquæ Carduibenedicti, vel alio conuenienti liquore, in febribus maxime pestilentialibus.

Hepar Antimonii. *Crocus Metallorum.* *Dosis.*

Additio.] Hepar hoc Antimonii puluerisatum in aqua feruenti ebul-

ebulliat,per horam vnam vel alteram (ter concoquendo) & fæces ad fundum præcipitabuntur,aqua v. colorabitur instar croci, quæ à fæcibus dum adhuc calet, decantata, & per lingulam bibulam seu chartam emporeticam transmissa, relinquatur per noctem, donec rubedo probe succedat. Hæc remotis aquis,sale petræ adhuc dum impręgnatis per euaporationem in sartagine reducendo, semel duntaxat aqua dulci edulcorata, & postea exiccata, exhibet verum crocum,quem vocant & crocum quidem metallorum, ex Martini Rulandi Cent.5. Curat.95. Crocum vero quia pene colorem croci adhuc dum in flosculis suis subrubescentis refert, metallorum crocum indigitant,quia communi opinione Hermeticorum receptum est,magnesiam Saturni,quam aiunt esse Antimonium, existere ens & radicem omnium metallorum. Eius grana sex aut duodecim macerantur,vel etiam vrgente necessitate ebulliunt in aqua,vel vino, vel cereuisia, vel hydromelite, aut alio liquore qualicunque, morbo ipsi conueniente, cuius colaturæ ab vncia semis ad vncias ij. bibitur,vel frigide vel calide. Appellatur Rulando aqua Benedicta: siquidem vt ipsemet fatetur, allegata curatione hæc ipsa cum maxima ægrorum salute, in omnibus morbis, vulgo etiam incurabilibus,propinatur aut per se aut aliis liquoribus immista: ceu sæpissime docent eiusdem Rulandi enumeræ è Centuriis curationes: mirificas possidet virtutes in tota bene medendi ratione 1. datur in capitis doloribus,sæpe ab impuritatibus ventriculi idem lancinantibus,in aq. Betonicæ,Buglossæ,Boraginis &c. 2. In tussi inueterata, asthmate, peripneumonia, angina, in aqua tussilaginis, violarum, hyssopi & similibus. 3. In omnibus ventriculi affectibus, cum aqua Carduibenedicti, Absinthii & Menthæ. 4. In Epilepsia, in aqua florum Pœoniæ, florum Tiliæ, Ceraso· Lauendulæ &c. 5. In Pleuritide tam spuria, quam exquisita, in aq. Cardui Mariæ aut papaueris syluestris. 6. In Melancholia hypochondriaca, cum aqua capillorum veneris, vel decocto Ceterach aut Cuscutæ. 7. In febribus omnibus, præsertim quotidiana, in aq. Centauri minoris, Carduibenedicti &c. 8. In peste, vbi ab initio vomitus sunt accersendi, in aq. Carduibenedicti, Vlmariæ, fraxini &c. 9. In præseruatione ab arthridite, eiusque speciebus omnibus in aqua Serpilli, aut aqua hordei: Vide Pharmacop. Quercetani

pag. 107. & 330. 10. Insignis eius vsus est in Clysteribus, drachma semis vel drach. vna maceratur vel ebullit in aqua conueniente, aut vino, & colatura miscetur iuri vel decocto in s. q. vt inde fiat Clyster.

Vide Ios. Quercetanum pagin. 345. Pharmacopææ restitutæ. Solet hæc aqua benedicta apud diuersos diuersas edere operationes: plerunque per superiora purgat, nonnunquam etiam succedentibus, vel etiam solis alui secessibus, quin etiam sudoribus aliquando simul, vel solis prodeuntibus. Nota: in mania, phrenesi, melancholia, applicatur superius capiti, moto prius somno, alias non purgat & aluum laxat, vt humores descendant. Item, si in aqua destillata velis crocum soluere, tum cum iis fac ebullire: in spirituosis vero libenter se soluit, vt in vini vel spiritu Cardui benedicti: pedes aliquando quis hac aqua benedicta lauit, & aluus laxata est: fit etiam ex hoc Croco aqua Ophthalmica, quæ si oculis applicatur, aluum etiam mouet &c. Hæc sufficiant de Hepate Antimonii, plura nunc audienda sunt, de Antimonii calcinatione.

Calcinatio Antimonii etiam hæc est: Teratur in puluerem, cribretur, lentoque igne admoueatur fictili fere plano, seu frixorio impositum, ac ferreo circa finem lato incuruatoque versetur assidue, ne in ignis liquefactu conglobetur. Quod si tamen præter spem eueniat, iterum vt prius contundatur in puluerem, ignique gradatim aucto superponatur, toties item reiterando, donec omnis fumus euanuerit, (quem tamen aliqui conseruare student) calcesque subalbicantes cineris colorem contraxerint. Vide Theophrast. Paracel. lib. 3. de vita longa cap. 6. Vbi apparet, quod eius corpus omnino integre debet conseruari in præparatione &c.

Vel sic fit secundum alium: Recipe Antimonii siue Reguli Antimonii per se facti, Salis nitri ana, calcina simul, & tum cum tantundem salis nitri calcina, hoc reitera adhuc bis, postremo dulcificetur, cum aqua. Dosis drach. ß. ad integram, etiam plus, secundum morbi exigentiam.

Nota aliqui asserunt stibium esse masculinum & fœmininum: Masculinum dicitur, cui nihil nigredinis inest, friabile, lucidum,

non

non durum vel fractu contumax, sed contusu facile, in minimas particulas dissiliens, longos habens radios. Fœmininum autem est durum, & fractu contumax. Nunc de fusione & vitro Antimonii.

Accipiunt aliqui partem j. fœmin. & part. ij. Masculini calcinati vt supra, contundunt simul, & postea imponunt crucibulo, crasso forti, superposito igne fortissimo, donec liquefiant, neque vllum relinquatur ex crudo Antimonio nubeculæ subnigricantis vestigium: postremo super lapidem guttatim effunditur post calcinationem præfatam, Recipe Antimonii, impone crucibulo, donec per se & non nimium calide dissoluatur, id quod dissolutum est quaque vice effunde, tunc clarissimum rubeum colorem habebit, sed oportet paulatim dissoluere paruo igne, alias induceret colorem rubeum obscurum nigricantem. *Fusio Antimonii.*

Alii calcinant Antimonium, vt supra, donec sit cineritii coloris, deinde ponunt in crucibulum paruum inter carbones, vt bene sit tectum, liquefit per mediam horam, aut tres horæ partes, flando interdum follibus, tandem effundunt super tegulam.

Alii ponunt Antimonium calcinatum vt supra, in crucibulum, ac in ignem non nimis fortem, donec per se liquefiat, & id quod fusum est, effundunt statim. Tunc iterum imponunt crucibulum in ignem, & id quod liquescit, statim effundunt vt ante, & sic procedunt, donec totum Antimonium sit liquefactum, & successiue effusum. Sic omnium erit rubicundissimum. Quia si totum simul liquesceret forti igne, & postea totum effunderetur, tunc eius rubedo esset nimis obscura, & declinaret omnino ad nigredinem. Vsus eius in medicina. Aliqui puluerem eiusdem subtilissimum in vino per noctem vnam dissoluunt, & hunc liquorem ægrotis exhibent.

Theophrastus facit suum Antimonium pulchrum & rubeum supra omnes alios: Ipse autem illud calcinat, vt alii, semper mouendo absque fusione omnino, donec album euadat, deinde in crucibulum collocat, & igne non nimis calido per se dissoluit, & id quod soluitur, quaque vice effundit caute, & pro-

propterea adeo purum & clarum existit. Nam si effunderetur totum simul & semel forti igne, tunc euaderet in colorem rubeum obscurum, imo fere totum nigrum: Dosis 6. grana.

Vitrum Antimonii vulgare. Vitrum Antimonii vulgare sic fit: Antimonium crudum in crucibulo fusum si intingantur baccilli ferrei frigidi adhærescit, ita totum extrahatur per baccillos ferreos: iterumque fundatur & per baccillos extrahatur: idque aliquoties fiat, & abibit in vitrum nigrum.

Vitrum Antimonii artificiosum. Optimus modus parandi vitrum Antimonii hic est: si primo per se calcinetur Antimonium, & deinde etiam per se fundatur intenso igne. Calcinatur inter se per horas tres vel 4. ad summam fixitatem, & non mediocrem albedinem, si in patina figulina igni imposita, continue baccillo ferreo agitetur non curando si fluat, aut in grumos excrescat Antimonium (melius tamen est & citius absoluetur calcinatio si id ignis regimine & diligenti cum baccillo ferreo versatione præcaueatur, quod facilius fiet, si non nimium Antimonii vna vice sumatur) donec tandem redactum sit in puluerem subalbidum, qui prunis iniectus nullum amplius fumum emittat. Ex lib. j. Antimonii, habebitur libra semis vel lib. $\frac{3}{4}$. calcis huius, prout bonum fuit Antimonium. *Sal Antimonii.* Ex hac calce si coquatur in aqua, Sal Antimonii extrahitur insignium virium (si igniatur atque iterum coquatur inque aqua coquatur plus elicietur salis) sed libra vna calcis vix suppeditat vltra drach. vnam salis huius. Ex restante calce nihilominus vitrum conflari potest, nihil impedit salis extractio.

Infusio Antimonii Bezoartica. Calci huic (ex quo sal nondum est extractum) affunde spiritum vini sine aliquandiu extrahere (primis diebus subinde baccillo misceantur, alias admodum arcte in fundum compingitur calx Antimonii) deinde depleatur spiritus vini, vsuique reseruetur (iniecto si placet sudorifico aliquo Bezoartico) & habebis egregium Bezoarticum sudoriferum expertarum virium in peste. *Dosis.* Dosis huius spiritus vini infusi cochlear j. aut ij. (ex restante calce conflетur vitrum Antimonii) vitrum Antimonii à vino Maluatico in totum dissolui potest, quod purgat tantum deorsum.

Vitrum Antimonii cũ Auro. Vitrum Antimonii cum Auro: Recipe Auri partem j. Antimonii optimi vel reguli eius partes xvj. (etiam minus) funde simul in massam, cauendum ne Aurum separetur ab Antimonio & depen-

dat

dat in regulum, sed videndo vt sibi maneant permista, calcina vt supra Antimonium fuit calcinatum: & funde in vitrum, quod erit rubeum transplendens: restare solet post vitrificationem paruus regulus, qui vel coram folle difflari potest vt secedat Antimonium ab auro, vel addito recenti Antimonio & calcinando eodem modo in vitrum redigi. Vitro huic tuso affundatur spiritus vini sinatur aliquandiu extrahere, donec flauescat, hic spiritus vini non est vomitiuum sed sine nausea & vomitu sudores mouet, curat Luem Veneream, Hydropem, Podagram, Epilepsiam &c. Quidam affirmauit se hoc vitrum per acetum destillatum extraxisse, destillando acetum separasse, restantem puluerem flauum bis vel ter cum S. vini extraxisse, iterumque in puluerem flauum coagulasse, eaque dosi vnius grani centies felicissimo successu Luem Veneream curasse. Ita ex Luna & Antimonio fit vitrum &c. *Vitrum Argenti.*

Libauius lib 2. Alch. tract. 1. cap. 23. pag. 68, & 69. sic inquit de Vitro Antimonii. Stibium seu Antimonium pro variis scopis in varia transit vitra. Prima secundaue fusione cum sale petræ statim potest vitrescere, si probe sinas liquefieri, & effundas in peluim. Sed hoc vitrum nigrum est primo aspectu, tritum erubescit. Aliquando si elotum prius diligenter Antimonium est, etiam mox integrum erubescit. Vim habet Diaphoreticam, potestque inde extrahi Tinctura rubea. Si sæpius vres calcinesque, vt spiritus infuscantes secedant, etiam perspicuum & purgans, sed modo citrinum, aut aureum, modo rubicundum, modo subobscurum ex parte viridescens &c. euadit. Vidi & nigrum fere, & cinereum Adiaphanum, quod item purgat. Hoc si amplius elaboretur, tam mitescit vt saltem sudorem mouere possit. Vitrum autem purgans vulgare, quanquam multis fiat modis (quiuis enim fere sua nititur experientia & in re mutabili admodum, ipse quoque se mutat, ne cum aliis videatur consentire, sed aliquid præstantius scire) tamen hoc potissimum à peritis solitum est concinnari. Stibium habens venas subtiles, oblongas, spissas, lucidas, in ruptura ad citrinum declinantes, abiecta parte spumosa, tritum in puluerem subtilem, macerantur aceto aliquoties mutato, ita vt exiccetur irrigatum, irrigeturque vicissim. (potest etiam elui muria aliquoties & tandem aqua dulci, vt à fumis noxiis probe purgetur.) Ita præparatum coniicitur in lebetem quadrangularem fundi plani, vel ollam non vitratam (potest ex argilla formari eiusmodi catinus planus quadratus) vt tertia tantum pars expleatur. Locatur super tegulis constanter seu immobiliter, ita vt subtus adhibeatur ignis: (fornax

extemporaria ita componatur, vt inferius sit focus, in summo lebes in morem reuerberatoriæ aut fusoriæ.) Administrari vero hoc debet sub dio, vt fumus in liberum exhalet aerem: (vel si flores vna expetis, dispone sub galeis vel ollis desuper imminentibus, aut modice ad latus inflexis, quo possit fumus ingredi.) Da ignem initio paruum, mox maiorem. Sit ad manum rutabulum seu spatha in extremo reflexa, prolixi manubrii, vt ea eminus vti possis. Hanc immitte in puluerem, & continuo agita versaque hinc inde, cauens tibi à fumis sulphur. arsenicalib. hydrargireis, qui solent plerumque vna esse, (vt sis tutior præbibe haustum vini in quo Zedoaria sit infusa) Agita donec concrescat in Nodos. Tunc remoue ab igni, & à vase abrade, tere, iterumque ad ignem pone, procedens vt ante. Hunc laborem repete 10. vel circiter, donec micantia corpuscula amiserint splendorem suum, nec amplius stibium calcinatum super igni fœteat, aut fumiget, etsi prunis inspergatur: Vel donec simile sit cineri subalbicanti (alii subrubicundo): vel funde illud & immisso bacillo ferreo explora eius vitrificationem, & splendorem, num videlicet transplendeat more vitri, colore rubente vel aureo, prout placuerit. Quod si nondum placet, nec Diaphanum est (quanquam non semper perspicuitas curetur, modo compactum sit, & veluti ferrugineum) redditur igni & agitatur vt ante, donec signa quæsita appareant, seu instar albi cineris euadat. Tunc etiam solet inter versandum subito fumum emittere, eumque supprimere vicissim. Elue tunc aqua feruente tertium, vt sal secedat. Si quid innatat, abstrahe. Puluerem sicca super igni paruo. Huius partem vnam inice, in catinum fusorium ignitum (nonnulli addunt ad selibram præparati Stibii Chrysocollæ factitiæ semunciam, vel salis gemmæ drachmam) funde fortiter, vt sit instar aquæ igneæ, neque tamen comburas. Catinus autem sit tectus, stetque super pedamento lateritio firmiter, cum mobili operculo, vt eo remoto inspicias num satis fluxerit. Si respondet iudicio tuo fluxus, effunde statim super peluim æneam, vel marmor circa oras obuallatum & vitrum erit. Hoc si non pellucet ad libitum, tere, iterumque funde, vt ante, idque poteris vel secundo vel tertio repetere, quoad placuerit. Ignem autem fusio requirit validum. Fit enim pertinax more aliorum vitrorum. Quo diutius in igni manet: eo rubicundiorem accipit Tincturam. Ita etiam diminuitur quantitas, vt ex libra vna vix supersint vnciæ quinque (quanquam enim ratio Magisterii totius mutationẽ requirebat, eaq; fieri fere poterat: tamen propter vsum non curatur damnum.) Hoc Diaphoreticum euadit, si pulvera-

*sterilitum maceres sæpe aceto, sæpeque fundas: vel si lauor eius aliquoties ablua-
tur aceto destillato: tandemque aqua pluuia, & resiccetur, non purgat vehe-
menter nec vomitu, nec aluo, ita vt pueris possit dari tuto. Inter fusionem
dum fluit; nonnunquam scoriæ absistere solent, eæ si mouentur, & cum sale
petræ calcinantur iterum, donec liquescere in cella queant.*

*[Additio eius: Nonnulli inter duas ollas quater eliquant, & in vitrum
fundunt. Aliqui fundunt cum sale petræ, quem potissimum addunt cum diffi-
culter fluit. Interdum vbi cineris faciem assecutum est, inniciunt ad selibram
stibii Crysocollæ, & stibii crudi singulas vncias. Alii sacharum candi immittunt
iam fluenti, vel salem vulgarem &c. Est qui calcinat ad canitiem donec non am-
plius fumet. Puluerem macerat spiritu vini ad duos digitos affuso per horas
24. Spiritu per lacinias subtracto calcinat iterum ter vt ante. Post adiecta
vncia boracis ad cal. quæ è libera stibios superest, in catino cum pertuso oper-
culo eliquat, despumat cum rubeo cupro & fundit. Si non translucet, de-
nuo fundit: Hactenus Libauius. Fusiones vitri Antimonii in variis coloribus,
pete ex Basilio: sequuntur Electuaria cum vitro Antimonii.*

Electuarium Antimonii Crollianum: Recipe vitrum Antimo- *Electuariũ Antimonii Crollianũ.*
nii fusum Sole & Luna in Aquario seu piscibus existentibus:
iteratur subtiliter aliquoties affundendo acetum destillatum, & i-
terum exiccando in cineribus: sic habebis massam albam, quam
in puluerem teres. Huius pulueris sume vncias duas, Theriacæ
Andromachi tantundem, Nucis Muscatæ drachmas duas, Ma-
sticis tantundem. Corticum Arantiorum, Corallorum rub. præ-
parat. ana drachm. ij. Garyophyllorum, sem. Fœniculi, Corian-
dri præparati ana vncias duas. Puluerisentur optime & commis-
ceantur, fiatque cum myua Cydoniorum q. s. massa, de qua for-
mentur pilulæ in forma pisorum; vires eius sunt tales: Mirabi- *Vires.*
liter operantur in Peste, Quartana, Hydrope, longis & obfirma-
tis morbis, diuturnis putridis febribus, Cachexia, Melancholia,
Insania, Delirio, Venenorum haustorum symptomatibus. Debiliori *Dosis.*
datur pilula vna: Fortiori duæ, habita ratione ægrotantis vi-
rium.

Electuarium de Antimonio, Theophrasti Paracelsi: Recipe An- *Electuariũ*

Antimoniatum Paracelsi. timonii præparati ad colorem Hyacinth. vnciam vnam, ſpec. lætificantis Almonſoris, de Gemmis ana drach. ij. Maſticis, Zedoariæ ana ſcrupulos ij. Camphoræ ſcrupulum vnum ſemis; Fiat ex his omnibus puluis, incorporetur diligentiſſime in mortario cum vnciis ſex Theria. Andromachi, deinde cum piſtillo quo vſque fiat Electuarium agitetur. Doſis in adultis drach. ſemis, iuuenibus ſcrupulus vnus cum vino. Nota, quando operationes ſuas per inferiora eſt executum, poſtmodum æger decumbat lecto & ſudet, nam mouet vltimo ſudorem.

Catharticum Antimoniale. Catharticum tam ἄνω quam κάτω, cum Antimonii Vitro. Recipe Mannæ vnciam ſemis, Maſticis grana ij. Antimonii præparati grana tria ſemis. Miſce ciet vomitum & ſedem bis in vna hora, ſine turbatione ſtomachi.

Pomum purgans odoriferum. Quando recipimus Balſami ſicci vncias tres, Vitri Antimonii optime pulueriſati, vncias duas ſemis, Ambræ Griſeæ ſcrupulum vnum, exinde miſcendo facimus pomum odoriferum purgans.

Quidam dicunt quod ex Vitro Antimonii, cum aqua Limonum extracti, conſtet aqua Benedicta Rulandi: puluis vero reſtans ſit Crocus Metallorum: Hoc negant quidam, & inprimis author huius ſequentis proceſſus, qui ſic eſt ſyncerus.

Aqua Benedicta Rulandi. Recipe Antimonii Electi, ſalis communis & ſalis nitri ana partes æquales, tere minutiſſime & miſce: poſtea in catino probe luto obſtructo, ita tamen vt operculum in medio perforatum maneat, commiſſuris ante omnia rite exſiccatis, expone igne venti, vt ſimul bene fluant, qui fluxus tamdiu concedendus eſt, quamdiu ex operculi relicto foramine fumus eleuatur. Hic nō quieſcente nempe fumo indicium fit, calcinationem recte inſtitutam eſſe. Eo vero durante pergendum, donec ſignum hoc in promptu fuerit. Quo apparente ignem valentiorem ad quadrantem horæ continua, tandem vas exime, quo frigefacto inuenies Antimonium in fundo inſtar reguli à ſupereminentibus ſalibus ſequeſtratum. Hunc regulum à ſalibus probe remotum in puluerem rubicundum tere, eius vncia

Infuſio. vna in vini generoſi libris 4. & aquæ Serpilli libra vna, coniice, ac bene obturato vaſe relinque in calido, donec vinum ſub aureo colore tinctum ſit, poſtea puluere ſepara, ac ſimili modo cum

cum nouo vino &aqua serpilli eiusdem ponderis extractiones repe-
te,quas in infinitū,& non absumpto pondere ipsius pulueris, quod
mirum, continuare poteris. (Si infuderis cum vino Maluatico, non
mouet vomitum,sed leniter purgat per inferiora. Sumendum autē
vinum album pro vomitorio.) Dosis eius drach. vna ad duas in ve- *Dosis.*
hiculis appropriatis exhibita,mirificas virtutes in tota bene meden-
di ratione habet.Puerulis vix exhibetur scrupulus semis, interdum
etiam grana tantum 15.Vsus eius est. 1.In omnibus ventriculi affe- *Vsus.*
ctibus,datur cum aquis Carduiben.&Menthæ,vel etiam cum aqua
pulegii cum aqua Menthæ. 2. In febribus omnib. præsertim v.quo-
tidiana cum aqua Centaureæ minoris & Menthæ exhibitum 6. ho-
ris ante paroxysmum. 3 In pleuritide tam spuria quam exquisita in
aqua cardui mariæ. 4. In Tussi inueterata, Asthmate,peripneumo-
nia, orthopnæa, Angina, in aqua Tussilaginis, Hyssopi, violarum
& similium.5. In capitis doloribus sæpe ab impuritatibus ventriculi
cerebrum lancinantibus cum aqua Betonicæ.6.In peste, vbi ab ini-
tio vomitus sunt accersendi in aqua Carduib.vel Vlmariæ.7.In me-
lancholia Hypochondriaca,sed secessus parit,intra tamen 14.vel et-
iam plures. 8.In præseruatione à Podagra in aqua serpilli aut hordei.
9.In Epilepsia qualicunq;,in aqua Pœoniæ vel florum Tiliæ. 10.In
coagulatione sanguinis vbicunque in corpore humano fuerit, cum
aquis cerefolii vel bellidis minoris;ante suppurationem.

Hactenus ille: Ioseph. Quercetanus in Pharmacop.Dogmat.re-
stituta cap.16.pag.237.& 238.sic ait:Reperiuntur adhuc quinq; aut
sex alia vomitoria (præcedens ex familia vegetabilium depromptū
est) in Centuriis eiusdem Rolandi,quæ ex metallico genere desum-
pta videntur; quorum præcipuum est aqua illius Benedicta, cui tri-
buit plurimos & admirandos affectus, quos in persanandis diuersis
affectibus,& præsertim in pleurisibus,siue vermibus complicatis,si-
ue aliis,expertus est. Remedium hoc appellat vomitorium rupto-
rium:rumpit enim & aperit abscessus & apostemata, in quæ plerūq;
& prompte degenerant inflammationes. Eodem etiam vtitur in
cura anginæ siue scinantiæ.Vide cent.1.curat.14.siue c.14.cent.2.ca.
52.53 62.cent.3.cap.18.cent.4.cap.11.& 16.cent.9.cap.14.35.36. Vbi
simul inuenies annotata, nomen, locum, sexum & ætatem eorum,
quos ab eiusmodi deploratis pleurisibus restituit, imo breuissimo

tempore, ante septimum videlicet diem, & plerumque citra sanguinis missionem. Sic in posterum, vbi vsus huius generis remedia forte expostulat, ille enarrata sua contentus est aqua vomitiua purgatiua, aut vomitorio suo ruptorio, vt vocat. Alibi eadem aqua Benedicta; plurimos grauissimos morbos feliciter percurat, veluti dolores & inflammationes ventriculi, Icterum, Febres Tertianas & Quotidianas. Cent.1.cap.8.cent.2.cap.31.34 65. Et videre quis potest in cent.9 cap.51. quam mirifice prædicet eandem suam aquam benedictam, & similia vomitiua purgantia, tam ad præseruationem, quam ad curationem ipsius Podagræ.

Spiritus Aureus. Vtitur præterea alio vomitiuo, quod ab eo nominatur Spiritus Aureus, quo facilime & laudabili cum successu curauit duas fœminas: quarum vna sexaginta annorum aut circiter fuit, altera quinquaginta: Illa Hydropica, Icterica, Asthmatica: Hæc vero Astmate suffocatiuo & læthali conflictata. Has curas annotat in cent. cap.25.& 35.

Aqua Terræ sanctæ. *Calix vomitorius.* Apud eundem Rulandum aliud adhuc habetur vomitiui genus, quod sudorificum est, idque nominat aquam Terræ sanctæ, quas elegantia quoque & singularia percepit experimenta in Epilepsiis, strangurriis & Ischuriis. cent. 4. cap.31.33 Ibidem etiam ad curam omnium febrium intermittentium calix quidam Chymicus occurrit parandus, (vt arbitror) ex vitro Antimonii, vel calce plumbi cum silicib. vitrificata, quæ in typum quendam effusa, in calicem siue vasculum quoddam effingitur: In quo per noctem macerentur vel vinū vel alius quidam liquor ad vncias iiij. vel v. q̄ postea potio bibenda mane exhibetur: qua hausta prouocatur vomitus multo benignior quam ab Antimonii vitro. Et notandum est, quod huiusmodi vasculum, ad eundem vsum semper aptum & idoneum permaneat, citra ponderis sui viriumque descriptionem. Tandem adhuc aliud vomitiuum in eodem Rulando se offert, quod est ipsius crocus metallorum, de quo accipit solummodo ad Pisi magnitudinem, quod macerat per 24. horas in 4. aut 5. vnciis vini albi: omnia colat & exhibet. Hoc nominat purgatorium vomitiuum Pantagogum: Vtitur eo contra Anorexiam apepsiam & spasmum. cent. 5. cap.13. Hic enumeratus Crocus metallorum, nisi fallor, Basis aquæ eius benedictæ: Equidem meam inde concinnare soleo

leo, quæ paulo poſt ſequetur. Aqua ipſius Terræ Sanctæ vomitiua ſudatiua, ſpiritus item eiuſdem aureus vomitiuus purgatiuus, ſunt, opinor, remedia metallica, ex Mercurio nimium & Antimonio rite præparata: Ex quibus peritus medicus elicere nouit vomitiua, quæ virtute ſua vſque ad radices & mineras mali penetrant, & nihilominus tamen minus noxia & pernitioſa ſunt helleboris iſtis antiquis, olim tam celebratis & vſitatis remediis.

Aqua Benedicta Quercetani.

Aqua Benedicta Quercetani hæc eſt: Recipe Magneſiæ Saturninæ Opalinæ, & pellucidæ, & lapidis vel ſalis prunellæ ana: miſceantur, igniantur & calcinentur calcinatione philoſophica: Magneſiam inuenies calcinatam & coloratam inſtar Hepatis, quam dulcorabis & vſibus reſeruabis. Puluis hic erit inſtar alicuius Croci, eique nomen Croci metallorum vere competit, ſiquidem Magneſia, à qua originem traxit, eſt metallorum radix & primum ens. Eius accipe vnciam vnam, aquæ Cardui bened. lib. ij vel tres, Cinnamomi vnciam ſemis, macera omnia per biduum aut triduum: dein tranſcola, & vſui reſerua hanc aquam, quæ iure optimo meretur nuncupari aqua Benedicta. Inſignes enim & mirandos edit effectus, de hac ſume vnciam vnam ſemis, aut amplius, horis matutinis; non eſt ingrati ſaporis: blande prouocat vomitum, & quatuor vel quinque ſedes euacuando per ſuperiora & inferiora ſimul, quod vix præſtabit aliud remedium. Vſurpatur etiam feliciſſime, ad omnis generis febres, etiam peſtiferas: pleuritides item, alioſque deploratiſſimos affectus, qui ob radices profundius validiuſque infixas, vix ſubigi & edomari poſſunt: Hæc Quercetanus, porro ad alias ex Antimonio confectiones.

Syrupus Antimonii.

Syrupus etiam præſtans vitri Antimonii fit in hunc modum: Recipe vitri Antimonii, hoc eſt ſine Borace, aut alio fluore præparati, & ad rubedinem perducti drachmam j. infunde vini albi generoſi vncias ſex, aquæ Roſarum vnciam vnam ſemis, pulueris Cinnamomi drach. duas & relinque 24. horas in loco calido, vaſe probe obſtructo, poſtea cola, in colatura diſſolue Sach. albiſſimi vncias octo, fiat lege artis ad mediocrem conſiſtentiam Syrupus. Doſis eſt drachm. iij. ad vj. abſorpto paulo poſt iuſculo *Doſis.*

Gal-

Gallinæ vel carnium ſine ſale & pane parato, id quod etiam in exhibitione aquæ Benedictæ factitandum. Hoc Syrupi tolluntur feliciter omnes colici dolores ad pareſin tendentibus. 2. Eodem catharri ſuffocatiui plerumque pulmones & cor delapſi, mirifice exterminantur: Si præſertim capitis poſtea ratione habita & fluxus ſiſtantur & cerebrum confortetur, & Catharrum ſuſpendet. Nota: Medicamenta Antimoniata apud diuerſos diuerſas operationes edunt, plerunque v. per ſuperiora purgant, nonnunquam etiam ſuccedentibus vel ſolis alui ſeceſſibus, quin etiam interdum ſolis ſudoribus prodeuntibus.

Vſus.

Correctio vitri Antimonii.

Vitrum etiam Antimonii nonnulli corrigunt in hunc modum: Recipe Antimonium vel calcinatum vel vitrificatum, reducatur in Alkohol, & in ſcutella fictili Bellonacenſi ponatur, ſuperaffuſo ſpiritu vini quater rectificato, agitetur, incendatur, ita vt conſumpto toto vini ſpiritu Antimonium ſiccum remaneat, operatio 3. vel 4. reiteretur, demum Antimonium lauetur cum optima aqua Roſacea & ſiccetur. Purgat leniter ſed in maiori Doſi.

Extractio vitri Antimonii ſolummodo per ſeceſſum operans: vitro Antimonii contuſo ſuperfunde oleum ſuccini, vt fiat eius extractio; cuius extractionis (non ſeparato oleo) Doſis eſt 4. aut 5. guttæ. Mouet 4. aut quinque ſedes ſine omni moleſtia.

Item nota: Recipe vitri Antimonii quantum vis, tere cum æquali copia Sachari candi, miſce ac pone in crucibulo, igne aperto, permitte fluere, donec confluat in maſſam vnam vitream, & hoc fac ter vel quater, ſemper nouum Sacharum accipiendo, ſicque vitrum Antimonii tranſparentiſſimum ac rubicundiſſ. Huius vitri extractum leuiter purgat per ſolum ſeceſſum.

Alius ſic præparat vitrum, cuius partem vnam retinet in modo corroſiuo, alteram ſublimat: Recipe Antimonii crudi libras duas vel tres: contere ſuper lapide minutiſſime: contritum immitte in fictile latum, non obductum vitro, atque admoue ad lentum ignẽ, vt ita mundificetur, ac agitetur continue, cum ſpatula ferrea, vel cochleari ferreo, donec incipiat veluti conglobari: Tum remoueatur, & rurſus ſuper lapide, vt ante cõminuatur iterumq; igni admoueatur: fiatq; hoc per tot vices, donec puluis cineris ſubalbidi formam adipiſcatur, poſtea immittatur in crucibulo Aurifabrorum, & cooperia-

periatur, inque copiosum ignem imponatur, atque ita obruatur, vt carbones trium digitorũ altitudine excedant ipsum crucibulum: Ita liquabitur, & coquetur sufficienter inter dimidiæ horæ spatium: & in pelui Aurichalcea tenuiter diffundatur & reposteа eximatur, & refrigeretur. Et habebis vitrum Antimonii, quod hyacinthi instar pellucet. Dimidia pars vitri ponitur in cucurbitam, cum septem vasis superimpositis, & sublimabuntur flores albissimi qui sunt corrigendi. Altera pars datur à granis 3. ad 9. cum æquali mensura Gummi Tragacanthæ, & Sachari sufficiente quantitate, in forma vel tabularum, vel Electuarii, vel pulueris, &c. Tertiana febri à stomacho laborantibus prodest, nec non colicis.

Nonnulli Antimonii vitrum extrahunt cum aceto, fęces vicissim fundunt in vitrum; & hoc aliquota repetita rectificatione fit tandem instar Crystalli albissimi.

Nota, extractio vitri Antimonii vel florum eius cum oleo Vitrioli facta corrosiuo, per secessum tantum & non per superiora operatur.

Nonnulli recipiunt Antimonium ad formam Hyacinthi, præparatum, id est vitrum, hoc puluerisant, & cum æquali quantitate Boracis rursus fundunt in formam viridescentem, Tincturam deinde cum vini Alkole extrahunt, extractum hoc felicissime propinant ac comendant, purgat tantum.

Vitrum Antimonii ex Minera: Recipe mineræ Antimonii, & Vitrioli purissimi ana; puluerisentur optime ac misceantur: commixtis quam probe crucibulum adaptatum ad ignem circulationis ad excandescendum, ignito satis, iniice de tua mixtura part. j. decrepidato, alias & partes iniicito, vsque dum totam mineram imposueris: Hæc decrepidatio relinquit puluerem aliquem, ex quo igne fusionis & lege artis confice vitrum, probando cum ferro, & effundendo in peluim æneam (excalefactam ante) vt scis. Huius vitri extractio fieri debet, cũ proprio suo aceto in sex septimanis: hoc tempore elapso, acetum iterum abstrahitur vt relinquatur puluis, hic cum spiritu vel Alkohole vini essensificatur; ac denuo extrahitur; Ad Panacæam sic volunt quidam debere procedi cum hac Q. Essentia. ℞. extractionis lib. ij. salis Antimonii vncias quatuor, circula per mensem in vase clauso, ad vnionem salis cum essentia, deinde à fe- *Vitrum Antimonii ex minera.* *Extractio.* *Panacæa Antimonialis.*

cibus separa, & primo lente destilla S. V. in Balneo: & vicissim pulvis remanebit, quem igne destillabis violento & aperto, in oleum rubicundum, pellucidum, ac Diaphanum: Hoc adhuc semel rectifica in Balneo vt purificetur, Recipe iam partem j. Mercurii Antim. (per oleum vitrioli præcipitati) superfunde huius olei partes iij. in phiola manda ad Athanor, & primo nota vt redigantur in vnum oleum, & postmodum per continuum philosophorum ignem conuertantur in puluerem fixum ac miraculosum: hic dicitur ab Artistis lapis ignis. Plura de vitro Antimonii vide apud Basilium.

Lapis ignis.

Regulus Antimonii per se.

Regulus Antimonii siue Domini medicinæ, prout eum Basilius vocat: Recipe Antimonii, Salis Petræ, Tartari, ana libram vnam tere: & misce, dein colloca crucibulum maius inter prunas accensas, vt candeat. Tum iniice cochlear ferreum puluerum: & statim operi, donec fumus cesset. Postea amoto cooperculo, nouos pulueres iniice & claude: ad finem vsque ita continuando. Tandem da ignem fusionis, & crucibulum moue, vt regulus petat fundum. Crucibulo frigefacto, regulum à fecibus separa, & serua.

Vel etiam sic fit ab aliis. Recipe Antimonii libram vnam, salis nitri vncias duodecim, Tartari vncias octo, pulueris carbonum, Manip. j. Aut recipe nitri & tartari in prædicta quantitate, detone prius: Hunc puluerem cum manipulo pulueris carbonum, admisce Antimonium, & crucibulo per se fiat regulus.

Sulphur Auratum Diaphoreticum.

Ex fecibus autem horum regulorum qui sic fiunt, fit Sulphur Auratum Diaphoreticum, hunc in modum: Recipe feces reguli, vt supra, præparati: easq; reduc in lixiuium per digestionem vel ebullitionem, illudque calide per chartam emporeticam traiice. Huic lixiuio frigefacto, adde parum aceti destillati, & videbis Crocum Auratum paulatim petere fundum, separa lixiuium per inclinationem, & prædictum Crocum multis ablutionibus dulcoratum, & desiccatum seorsim collige, qui admirabile erit sudorificum, & sanguinis mundificatiuum, multis morbis depellendis aptissimum. Dosis à scrupulo semis ad integrum.

Iose. Quer. in Pharm. restituta Dogmati. capa. 442.

Regulus Antimonii stellatus.

Regulus Martis stellatus: Recipe Apicum clauorum equorum, (vel quos vis clauos ferreos mitiores) libram semis: Antimonii librã vnam candefac Martẽ in crucibulo; ante follem vel in anemya, i. e. furno venti. Cui Antimonium adde tritum, & cooperi: Dando

ignem

ignem fusionis, quod experieris per baculum ferreum immissum, plenariam fusionem explorantem. Postea iniice per vices vncias duas nitri, antea paulatim excalefacti: Tandem proiice in conum fusorium, seuo vel cera intus illitum: Marginem coni fusorii superiorem leuibus ictibus malleo tunde, donec postmodum requiescens ad fundum regulum mittat. (Cera conducit ad regulum solarem, adhunc vero seuum,) à scoriis separatum denuo in crucibulo funde: Cui adde vnciam nitri, per vices vt supra. & proiice in conũ. Hoc quater quinquies vel sexies repete: donec Martis regulum habeas stellatum, vbi notandum est: Solet tertia vel saltem quarta fusione in superficie reguli, qua is scoriis coniungitur, stella quædam radiis suis, quibus vulgo pingitur tam affabre interdum fieri, vt Geometræ haud possibile fuerit tanta dexteritate eundem effigiando producere, quod si tertia vel quarta nõ prouenit, vix quinta aut sexta eam formaueris indicio certo non secundum amussim in prioribus processum esse: obserua autem vt si quando velis fundere regulum, vt id peragas cœlo sereno.

Reguli huius vsus varius est: Inde enim flores & alia fiunt: Qui metallorum transmutationibus student, se ab huius expedita fabricatione, non inanem operam esse consecutos gloriantur. Feces reguli si in cella soluantur, & postea destillentur per retortam, prodibit oleum, quod Aurum destillat per alembicum. Insuper etiam nota de Fumo Antimonii: Hic non omnibus idoneus complexionibus, & præsertim phlegmaticis ac melancholicis, sanguineis vero & cholericis nullo modo nociuus.

Flores reguli Antimonii. De floribus autem ex regulo nota: quod hi facilimo modo ex eo eleuari possint vel per se, ita & intra corpus possunt exhiberi. si fuerint correcti cum aliquo vehiculo appropriato: Vel per Sal commune, ita flores fiunt albi: Vel per Salem Armoniacum, & hoc modo fiunt rubei, &c. si ad artem velis adhibere medicam salem inde edulcora & essensifica, sic Antimonium euadet in restauratiuum non solũmodo totius corporis, verũ & restauratiuum omnium vegetabiliũ ac metallorũ. De florib. Antimonii ex regulo sic inqt. Dũcanus Bornettus in Iatrochymia nostra pa. 91. & 92. dũ inquit: Flores cõficiuntur duplices. Quidam n. sola sublimatione ex regulo absq;

vllo additamento emergunt, qui albissimi sunt & præstans in doloribus colicis medicamentum. Sed in sublimatione cautio est adhibenda, ne ignis sit iusto fortior: Ita enim funditur regulus, nec sublimatur; si quoque iusto fuerit debilior, non ascendunt, difficilis enim sunt ascensionis.

Alii flores fiunt per calcinationem hoc modo. Recipe reguli Antimonii, salis nitri ana, calcina in tigillo igne sensim admoto spatio trium vel quatuor horarum, exemptam massam vitro inde, cui affunde aquam stillatitiam communem, vt Sal eluatur, reguloque exiccato, denuo admiscetur per pondus Sal nitrum calcinentur & eluantur vt prius: isque labor tertio repetitur dum figatur: Et ita remanent flores Antimonii; qui si triduo reuerberentur, fiunt citrini. Hi flores sudores potenter mouent si illorum exhibueris à scrupulo vno ad drach. semis, cum aqua Carduibenedicti: Ad febres intermittentes optimum est remedium, præmissis tamen conuenientibus purgationibus.

Reguli etiam in cella possunt resolui in oleum, vnde & medicina præstans: Fiunt etiam reguli cum aliis metallis vt Saturno, Ioue, vel Venere, & horum quidam pro medicina, alii pro re metallica tingenda vtuntur.

Nota insuper quidam dicit: Antimonium mediocriter calcinetur, calx ter cum oleo lini imbibatur (oleum lini figit) deinde cum Tartaro & Nitro vt moris, fiat regulus, & totum fere Antimonium descendet in Regulum.

Diaphoreticum Antimonii. Diaphoreticum Antimonii: Recipe Antimonii, Salis Petræ purissimi ana libram vnam. Puluerisata simul misce. Deinde pone crucibulum inter accensas prunas, vt candeat. Tum iniice vncias duas, aut circiter huius mixtionis, & statim crucibulum operi: donec fumus & strepitus cesset. Postea amoto operculo, nouos pulueres iniice & claude: ita ad finem continuando. Tandem da ignem liquefactionis (non metallica, sed quanta opus est ad fluxum instar salis) ad horæ quadrantem. Vase refrigerato materiam: Materiam exime & tere miscendo, vt supra, cum ana Salis Petræ eodem modo calcinando & elaborando vt supra, materiam tritam & ablutionibus edulcoratam, reuerbera in vase terreo clauso, spatio viginti quatuor horarum: donec puluis fiat candidus: cuius Dosis grana 15. *Dosis.*

Addi-

[Additio: Magis expeditum opus consequeris, si materiam ex-
emptam & tritam, à sale petræ per edulcorationes cum aqua sim-
plici liberaueris, exsiccatam denuo cum nitri ana coniunxeris, &
hanc operationem, prius remoto nitro, tertio repetiueris. Hac e-
nim ratione recte operanti nulla subsequens reuerberatio necessa-
ria fuerit, cum per has ipsas toties repetitas calcinationes albedo
summa subsecutura sit. Dosis gran. 15. ad scrupulum semis. Vsus e *Vsus.*
ius Diaphoreticus tantum, neque repentinæ operationis: Quam-
obrem aliquoties repetendæ sunt doses: Præcipuum vero commo-
dum affert ad Apostemata corporis interiora, in visceribus latitan-
tia, quotidie enim quater vel quinquies 10. vel 15. granorum hic
puluis in vino vel aqua Scabiosæ sumptus, collectiones omnes in-
ternas tam maturas quam immaturas, penedentim soluit, & sine
omni noxa elimat. In Lue venerea præcedentibus purgationibus
Mercurialibus, de quibus alibi, vnice medetur, eadem dosi & re-
petitis vicibus sumptus. Renouat totum corpus, antiquos crines &
cutem abiicit, de nouo eadem reparando, etiam in peste.

Diaphoreticum Antimonii cum Auro Crollianum: Recipe lib. *Diaphoreticum Antimonii cũ Auro.*
j. Mercurii sublimati per Salem & Vitriolum, adde tres libras An-
timonii Vngarici, terantur inuicem & misceantur, ac retortæ vi-
treæ luto munitæ omnia indantur, adiuncto receptaculo clauso,
destillatio fiat in arena cum ignis tegimine, ne guttæ in collo instar
Butyri congelentur, eo apparente mox carbo ignitus cum forcipe
admouendus erit tam prope, vt vitro non noceat, & tamen resol-
uat, idque toties iterandum, quoties necesse fuerit: liquorem egres-
sum semel rectifica: postea calore liquefactum effunde in vitrum
capax, quod collum longum habeat, & affunde aquam Regis (alii
solo spiritu nitri vtuntur) guttatim saltem fiat, propter strepitum &
efferuescentiæ periculum, vbi videris totam materiam solutam esse
plane, affunde exempli gratia si libra semis olei fuit, etiam lotonem
vnum Auri in aqua Regis seorsim prius soluti, ita mixtio manebit
clara, non turbida, & rubicundissimi coloris, alioquin nisi ita pro-
cesseris, turbida fiet solutio, & aurum vere se non incorporabit, ac
post abstractionem apparebunt adhuc Auri scintillæ micantes. To-
tam hanc claram & rubicundissimam solutionem pone in Alembi-
co bene lutato, addito capitello & receptaculo, iuncturis bene mu-
nitis,

nitis, seruatis postea gradibus ignis incipe phlegma abstrahere (spatio duorum dierum operatio absoluitur etiam in 24. horis.) Vltimo fortificando ignem ita, vt fundus cucurbitæ candescat: parum se sublimat, quod absoluto opere, vase refrigerato non est reiiciendum sed rursus imponendum. (Notabis hic probe quod opus sit rectificatione, quæ quinquies instituenda est, videlicet reaffundendo aquam destillatam siue aquam Regis, cum additione parua de recenti) quod in fundo remanet, colore subflauo instar Terræ siccissimæ & hiantis, nullius fere saporis hoc bonum & adhæret linguæ sine corrosione instar cornu adusti & calcinati, à Libra vna olei recte procedendo, habebis 12. vncias, Pulueris Diaphoretici. Cum Luna procedi potest in eundem modum, nisi quod Argentum soluitur in Aqua forti. In vsu medico vnum est è spagyricis medicamentis maxime πολύχρηστον.

Diaphoreticũ Antimonii cum Luna.

Vires & Vsus.

Arcanum summum in variis & ferme omnibus morbis, per sudorem & vrinam operans efficacissime, non purgat nec debilitat ægrotantes, sed plurimum sudorem & vrinam moderate ciẽdo, ratione Auri additi naturam confortat. In Lue Venerea, Peste, Podagra, Hydrope, Febribus, obstructionibus & doloribus Lienis, Item Calculo &c. Dosis 3. 5. 7. 8. gra. cum aquis conuenientibus.

Libauius lib. 2. Alchem. tract. 2. cap. 41. sic ait de Antimonio Diaphoretico. Stibium cum sale petræ calcina, quousque non amplius fumiget. Calcem coque ex aqua chalybeata aliquoties mutata. Postea macerata spiritu Vitrioli per mensem, mutato eo septenis diebus. Candefacito in catino, & extingue acero, idque repete sæpius. Tandem circula cum vini spiritu, vel aqua Carduibenedicti. Vsus ad sudandum.

Diaphoreticum Antimonii ex Regulo.

Vel: Regulum cum kalinitro in vitro igni sensim admoto calcina: salem elue, additoque nouo, calcinationem repete tertio, dum figatur & albescat. Reuerbera triduo in colorem citrinũ, cuius dosis pene scrupularis vsq; ad mediam drachmam est. Tali modo & ex Vitro Antimonii potest Diaphoreticũ fieri, lege artis si procedatur.

Flores Antimonii: Electum stibium in subtilem puluerem relictum, ex aludele terreo, i. e. sublimatorio, in Alembicum rostri expertem quidem, sed tamen in vertice peruium vel potius in olias artificiose sibi inuicem incumbentes ad humidos spiritus emittendos

cum

cum mobili cono vitreo vel ferreo, ſublimetur ſecundum artē, dando ignem per gradus ad 10. vel 12. horas, ad flores albos excipiendos: ad citrinos; per viginti quatuor horas: Ad rubeos, per triginta ſex, ignem continuando & augendo.

[Additio: Quod ſi ex arena per retortam puram Antimonio pulueriſato admiſtam pellantur flores ceu docet Crollius in ſua Baſilica pag. 132. Elegantiores fiunt. Flores Antimonii per ſe raro in vſus medicos veniunt, niſi corrigantur, huius correctionis modum more medicorū proponit Crollius noſter citato loco: continet mirabiles operationes ad varias humani corporis affectiones. Flores Antimonii rubei mitiſſimi fiunt, ſi in ſcutella vel concha vitrea superne cum papyro diligenter cooperiantur & retro fornacem in hyeme per 2. vel 3. menſes collocentur, ita vt ſingulis diebus bis cum ſpatula lignea moueantur, ne nempe nigreſcant. Fiunt flores admodum leues & ſpongioſi & manent rubei. Ad Papyrum vero quæ operit concham eleuatur multum de ſulphure fœtido, quod in ſe continet ſpiritum illum vehementius per ſuperiora operantem. Horum florum gr. viij. ad x. ad ſummum, mouent blande 4. vel 5. ſedes ſine omni vomitu cum tamen ante hanc rectificationem eorundem florum gr. 3. vel 4. non tantum aluum perturbent ſed etiam vomitus enormes cieant.

Flores Antimonii ſecundum Baſilicam Crollii noſtri: primo habeantur Flores Antimonii albi vulgari Chymicorum more præparati, ſublimatione ſcil. mediantibus ollis artificioſe ſibi mutuo incumbentibus: Vel ſumantur illi qui beneficio retortæ parantur, dum pulueriſatum Antimonium arenæ puræ admixtum ſine omni capite mortuo ignis violentia in flores redigatur.

Poſtea recipe ſalis Tartari frequenti ſolutione & coagulatione ſumme depurati q. v. & affunde tantum de aceto deſtillato quantū pro ſolutione ſalis ſufficit, abſtrahe acetum lento igne in B. vel fac vt euaporet, affunde viciſſim acetum deſtillatum, vt dictum, & abſtrahe eodem modo reiterando laborem, donec acetum eiuſdem ſaporis deſtillando egrediatur, quod octaua vel nona imbibitione & deſtillatione fiet. Huius igitur ſalis aceti ſpiritu imprægnati vt exiccati, accipe, exempli gratia, vnciam vnam & ſemis, Florum Antimonii alborum vnciam vnam, miſce & in crucibulo

Correctio Florum Antimonii.

bulo ad ignem liquescant, massam liquefactam fere instar sanguinis rubeam effunde supra marmor, vbi refrixit, erit coloris cineritii: postea tere materiam, & affunde illi in vitro sequentem aquam vitæ aromatisatam. Recipe Galangæ, Galliæ Moschatæ, Garyophyll. Cinnamomi, Maceris ana vnciam semis, Croci drachmas tres.

Terantur mediocriter, & affundatur Alkohol vini sine phlegmate, in lento cinerum calore tincturam extrahe, postea per declinationem aufer tinctum spiritum vini, & affunde recentem, donec amplius non tingatur: demum omnem spiritum vini tinctum & aromatisatum affunde Tartaro & Antimonio simul vt dictum est liquefacto, addendo salis Perlarum & Corallorum ana drachmas duas: Omnia vitro clauso digerantur in calore cinerum per duos dies: postea adaptato capitello destilletur lento igne spiritus vini, remanebit in fundo Tinctura Aromatum cum puluere Antimonii & Tartari, abstrahantur omnia ad siccitatem, color erit instar Garyophyllorum: ita habebis Antimonium optime præparatum. Seruetur in vitro clauso puluis, quia in aere resoluitur: Sine vlla formidine tuto intra corpus exhiberi potest. Mirabilia operantur hi flores: In Peste, Febribus acutis, Mania, Philtro, Dementiis, Fascinationibus, Morbis omnibus in vniuersum opitulantur, quos atra bilis excitat. Epilepsiis & aliis plurimis morbis succurrunt. Per aluum, per superiora, per poros, per insensibilem transpirationem noxia copiose expurgant. Dosis à gran. 7. ad 8. & 10. præsertim in robustioribus.

Vsus. *Vires.* *Dosis.*

Quercetanus sic vult: cape tantum quod est purum in Antimonio, hoc ipsum extolle ter, dando ignem sublimationis, quo sublimetur totum sine vllo capite mortuo: sic obtinebis totum ipsius Sulphur cum proportionato Mercurio, quod verum Lilium dicitur: Istud in reuerberatorio vase hermetice clauso decoque, dando gradus ignis, donec albefiat, & Rubini tandem color appareat, ex quo cum Alcoole Glaciati Corneoli, vt supernatet octo digitis, extrahes pretiosam Tincturam, quam circulabis in pellicano, ad perfectam vsque graduationem, & fixationem. Cum terrea muria fixatur etiam, ablutionibusque Alkali extrahitur, remanent tandem Flores Antimonii albissimi, qui sudores potenter mouent,

sil-

si illorum exhibueris cum aqua Carduibenedicti drach. semis; Ad febres intermittentes optimum est medicamentum.

Flores Antimonii purgantes: Recipe Antimonii crudi libras ij. Aquæ salis nitri, vel salis quantum sufficit. Quibus mixtis & solutis, sublimetur. Quod sublimatum est collige, ablue, & ad vsum serua. Dosis gran. 3. ad 6, cum conserua Rosarum. Purgant per vomitum & aluum vehementer.

Sublimatio florum etiam hæc est: Recipe Antimonii puluerisati & misce cum aceto, iterumque euapora vel exhala, hoc ter vel quater repete, vltimo misce cum melle despumato, donec fiat instar pultis, in cucurbita pone supra ignem, vt mel consumatur ac cum materia exsiccetur: postmodum trade igni sublimatorio, adaptato alembico, primo accipies flores albissimos, secundo flauos, tertio rubeos, singulos seorsim capere potes, vel si placet coniunge, & igne reuerberii calcina ad summam rubedinem: sin minus non velis reuerberare, corrige flores cum affusione olei sulphuris per campanam facti, ac non rectificati, & fient Diaphoretici. Extractio v. Florum cum spiritu Therebinth. (in loco fiet calido non feruido, propter certas causas) purgat lenissime per secessum tantum.

Præterea nota de floribus: Recipe Florum Antimonii vnciam semis, Sachari candi vnciam integram, Camphoræ drach. vnam, superfunde in vitro spiritum vini, rursusque suo tempore abstrahe in puluerem remanentem, qui miræ est efficaciæ, & bona correctio florum Antimonii.

Item recipe Florum Antimonii citrinorum q. v. superfunde his oleum Panis, pro soluenda & extrahenda cum eo florum Essentiam quam destilla per Alembicum cum menstruo & egregiam tenebis florum Essentiam, absque omni molestia purgantem. Nota, optima Florum correctio fit cum oleo sulphuris per campanam facti, ac non rectificati.

Alius sic concinnare vult Flores, dum ait: In vase terreo altitud. cubiti latiore in fundo vnciæ octo sublimentur apposito capitello vitreo vel terreo, ignem subdito per gradus, auctoque singulis tribus horis, intra 6 horas operatio est absoluta, per se vas refrigeretur: Dosis gran. vj. ad viij.

Idem ille: Recipe Antimonii & Nitri ana pulueriſatorum, in crucibulo incendantur, materia tenuiſſime pulueriſata crebra lotione aquæ calidæ dulcoretur, mox exſiccata rurſus cum pari portione, ſalis nitri incendatur & dulcoretur. Vltimo inter duo crucibula ſublimetur, igne violento per 12. horas, aſcendunt Flores Diaphoretici. Doſis à gran. v. ad vij. Poteſt tibi prima incenſio ſufficere & dulcoratio ad parandos flores: Vel poſſunt parari ſuperimpoſitis duobus crucibulis, ita vt ſuperius foramen habeat duos admittens digitos, cui ſuperlutetur capitellum. Nota ſi obturetur roſtrum, alterius coloris demes flores, quam ſi non claudatur, pede leporino poſt refrigerationem deturbandi & colligendi ſunt. Nota & ſimul cruſtam quandam concreſcere, quæ florum impedit aſcenſum, hæc rudicula à latere immiſſa per foramen ſubinde amouenda, eius apex ſit curuus. Poſſunt calcinari flores inter duo crucibula donec inſtar rubini fiant, mox pulueriſandi, & in Pelicano cum ſpiritu vini circulandi, & crebris affuſionibus & per inclinationem ſeparationibus extrahenda tota Eſſentia, quæ à ſpiritu vini per deſtillationem ſeparabitur, remanebitque in fundo extractum.

Idem ille & ſic vult habere flores: Recipe Antimonii q. v. ſuperfunde olei ſalis vt ſoluatur: ſoluto Antimonio, deſtilla per retortam, (ignis tamen ſeruatis gradibus) oleum craſſum, quod adhuc ſemel rectifica, & verum habes oleum Antimonii. Recipe iam vitrum aquæ limpidæ plenum, olei infunde q. v. & ſtatim petet fundum inſtar albæ farinæ, aquam hanc effunde & aliam rurſus reaffunde, tamdiu edulcorato, quouſque nullam lingua geſtaueris acredinem aut ſalſedinem, poſtea exſiccari permittito, & habebis albos Antimonii flores excellentiſſimos. Horum doſis gran. 4. ad 8. In hydrope & febribus: purgant per ſudorem ac ſedes: Dantur cum vino, vel alio iuſculo calido. Eorum extractio fieri poteſt cum Alkohole vini.

Doſis.

Flores Rubei.

Flores Antimonii ſecundum Bornettum rubei: Recipe Antimonii partes 4. Tartari partes 3. trita ſubtiliſſime & optime permixta, indantur tigillo fuſorio probe obturato, relicto tamen foramine paruo, quo ſpiritus Tartarei euaporare queant: fit ignis circularis primo pedali latitudine à tigillo diſtans, poſt horam augeatur, & pro-

propius tigillo admoueatur & spatio duarum horarum fortissimo igne reuerberentur, quibus elapsis tigillum candens in magnum lebetem, aqua communi stillatitia plenum effundatur; coquatur spatio dimidiæ horæ, finito subsidere fæces; tandem aqua cum rubedine stibii, effunditur in aliud amplum vas mundum, si vitrum erit, eo puriore erunt flores: feces in priore lebete relictæ abiiciantur: mox aquæ aceti stillatitii parum affunditur, vt salis acrimonia, à stibii rubedine seiungatur ipsaque in fundum resideat; aqua cum sale per filtrum abstrahitur; cum pene tota exhausta fuerit, reliquum euaporare finito igne lentissimo, ne aduratur rubedo, & ita liuedinem contrahat.

Huius gran. 3 vel 4. exhibentur in aqua Melissæ, Chelidonii, aut generoso vino Luem Veneream, omniaque hinc orta vitia mirabiliter sanat. Hisce floribus rubeis, si admisceatur æquale pondus salis Gemmæ, simulque in retortam indantur, destillentur primo lento igne, deinde per gradus semper augendo ignem, donec tandem fiat violentissimus, idque duorum dierum spatio; prodit oleum rubicundissimum, quod à phlegmate separatum summum & incomparabile medicamentum in omnibus deploratis & vulneribus & vlceribus, præsertim in Cancro. *Dosis ac Vires.* *Oleum ex floribus rubeis Antimonii.* *Vsus olei.*

Flores Butyri Antimonii secundum Crollium nostrum: Recipe Antimonii Vngarici, & Mercurii sublimati ana lib. j. terantur & misceantur diligenter, & in retorta vitrea luto obducta in arena mediocri igne destillentur, donec liquor instar Butyri seu glaciei egreditur, si concrescit in collo retortæ, vt sæpe fieri solet, tunc admota pruna forcipe comprehensa liquescat, ne obstructione impediatur destillatio. Hunc liquorem vulgo vocant Mercurium vitæ, cum tamen sit summe corrosiuus: Et fuerunt quidam ita temerarii, qui cum illo impune luserunt de corio humano. Si aqua calida illi affundatur, tunc salia corrosiua resoluuntur, & flores albi petunt fundum, qui diligentissime ab omni salsedine multoties aqua calida edulcorandi: (& cum spiritu vini comburendi) ille puluis siccus seruetur ad vsum medicum, & in complexionibus fortibus exhibetur maiori cum successu intra corpus, quàm vulgares Antimonii flores albi per sublimationem preparati. Qui Butyrum illud *Flores Butyri Antimonii.*

Antimoniale prius vult rectificare, antequam aquam affundat, ei liberum esto: Ita enim habebit flores candidiores. Num in chymia aliquid præstare possit hoc oleum, iudicent ii qui illud cum Auro radicaliter soluto fermentare, & per rotam Philosophicam, secundum artem requisitam deducere norunt. (Hic nota Pamphile: Aurum cum Antimonio radicaliter potest resolui vt nunquam possit reduci in corpus.)

Vsus & Vires.

Vsus ac Vires. In Peste, capitis morbis, Febribus, Lue Venerea, Lepra, Hydrope, Vlceribus malignis. Dosis 2. 3. ad 4. grana cum Parachymagogo, vel conserua Rosarum, Violarum, Syrupo Cydoniorum &c.

De floribus Antimonii ait Libauius lib. 2. Alch. tract. 2. cap. 40. Duplici fiunt modo, per se, & cum additamentis: & vel candidi cum reuerberatione Rubei, qui sunt materia tincturæ. Per se ita: Electum stibium ex aludele terreo in alembicum rostri expertem quidem, in vertice tamen peruium ad humidos Spiritus emittendos, cum mobili cono sublimetur secundum artem ad flores triplices albos, citrinos, rubeos, excipiendos. Pro vno alembico capace etiam tres sunt ollæ, vel galea sibi mutuo accommodata, interdum etiam plures, vt in plumbo albo dictum est. Aliis hac materia placet: Cucurbitam amplam ex figulina tenaci firmaque, ventricosam, colli cubitalis per cuius orificium manus queat inseri, duas stibii in puluerem redacti purificatique libras continentem, ita pone in furno, vt in latus modice inclinet. Huic è regione ex alto occurrat iungaturque, alia cucurbita fictilis ampli ventris, vel geranium inuersum in summo fundo transfixa, in quo foramine operculum sit mobile. Committatur autem orificium eius colli cucurbitæ substratæ, sitque & illa in latus recliuis parumper firmata sustentaculo sellæ excelsæ. Iunctura luto, malthaue conglutinentur, siccatisque ignis subiiciatur per horas viginti, paruus. Hinc augeatur vsque ad sex & triginta. Exit inde flos primo albens secundo citrinus, tertio rubeus, qui colores etiam iudicari possunt ex foramine in dependente seu superiore cucurbita, quæ est loco alembici. Vt enim spiritus prodiens se habet, ita flores. Memineris illam cucurbitam recipientem pannis, madidis aßiduo refrigerandam esse, vt spiritus eo facilius coagulati hæreant. Opere perfecto, pede leporino flores abstergentur, & reuerberantur, si placet, denuo. Donec color responderit. Vtuntur his in scabie Gallorum, pleuridite, peste, & aliis morbis ad sudandum. Tentata aliquan-

quando res est per plures ollas, superiore integra reliquis pertusis. Sed opere absoluto superiorem nil intrauerat præter spiritus inconcredibles. Videndum itaque, vt his primus emissis per foramen in summo, postea clauso eo, excipiantur coagulabiles.

Cum additamentis dupliciter confici possunt flores stibii: vno modo per sublimationem in alembicum: altero per eleuationem ad superficiem. Ille ita habet: Stibii Vngarici, Salis Petræ & tartari æquales, in catino fictili accendantur calcinenturque. Postea eluatur residuum, postquam in puluerem est redactum. Inde fundatur seu eliquetur. Fusio puluerata in breuiusculo sublimatorio eleuetur, vt fiant hi flores puriores, & minus venenati sunt quandoquidem arsenicale virus tollitur dispiratione per halinitrum. Fiunt autem & alius modis similes, per vitriolum vel Sal Ammonium commiscetur stibio & vtrumque vna ex aludele in alembicum cæcum sublimatur de more. emissis primum per subtile foramen spiritibus humidis, & flammeis nimium tenuibus. Flos abluitur tum vt à sale liberetur, tum vt tenues halitus secedant: quanquam si hi offendant, tostio vel reuerberatio vel sublimatio lenis est remedio. Hi flores, cum sale ammonio facti, veluti, aqua dulci, reuerberari possunt, vt fiant siccissimi & admodum rubicundi & tunc magisterio per deliquium in marmore diffluunt in liquorem, per repetitas coagulationes, solutiones, filtrationesque ad purissimum elaborandum. Paracelsus appellauit balsamum Antimonii dulcem ad fistulas compescendas. Est & alia ratio misturæ: pollinis stibii libra, tartari duæ, vitri quatuor, commista, sublimantur per ollas vel galeas ferreas. Ferro enim flos adhæret fidelius & copiosius.

Flos in globo Physico sic præparatur: Antimonium aqua solutionis Salis Ammonii, vel aceto stillatitio salso sæpius abluatur, vel impuritates fortes adhærētes se moueantur, postea include, ouo figulino compactili vt vix tertia pars impleatur. Iuncturis firma malthæ obstructis, totum luto includatur: & prunis impositum per gradus ignis flores extrahantur. Hi recluso ouo insistent superficiei pulueris. Auferuntur penna & eluuntur, vt decet; plerunque punicei sunt misti albis.

Tincturæ ac Q. Essentiæ Antimonii secundum Bornettū modus hic est: Flores albi per sublimationem ex regulo induuntur vitro oblongo, quod Hermetice clauditur, clauso vitro tamdiu reuerberatur, dando ignem per gradus, donec fiant rubini instar rubicundissimi, & quibus affunditur acetum destillatum, vt supernatet octo digitis; simul sinuntur stare, donec acetum rubrum colorem con- *Tinctura ac Q. Essentia Antimonii.*

traxerit, quod demum effunditur: affuso nouo aceto peragitur vt prius; isque labor tantisper repetitur dum omnis tinctura euacuata sit: Tunc totum coloratum acetum in cineribus vel arena à tinctura abstrahitur: Et edulcoratur communi aqua stillatitia, dulcorata tinctura eluitur optimo spiritu vini, digeritur per dies 40. Vase optimo clauso: tandem lenta destillatione spiritus vini abstrahitur à tinctura ad olei formam: & perfectum est hoc præstantissimum, & nunquam satis laudatum medicamentum ad restaurationem & renouationem corporis humani. Tinctura enim illa

Vires. expurgat atrum sanguinem & vitiosos quosque humores, idque sine euacuatione manifesta, sed sola prauorum humorum correctione. Hepatis obstructionibus opitulatur, hydropem discutit, Icteritiam curat, lætitiam generat, leprosis sanitatem restituit. Maximum enim pro lepra arcanum est, quo nihil fere in hoc morbo præstantius inueniri potest: Lienem rectificat, matricis dolorem sedat, menses mouet, eiusque vigorem conseruat, Morphæam curat, scorbuto medetur, bilem vtramque expellit è toto corpore, calculos frangit, caput & cerebrum expurgat, cum extracto Hellebori nigri conuulsioni medetur, & vt breuibus dicam, in deploratissimis fere morbis summum est remedium.

Ignotus author quidam sic commendat facere tincturam Antimonii: Recipe Antimoniæ instar farinæ volatilis in porphyrite triti, q. v. ponatur in amplo vase terreo Bellonaco, in cuius suprema parte sit limbus excepturus secundum vas, quod apponi debet. Hoc secundum in fundo habeat foramen nucis Moschatæ crassioris capax: Ei superlutetur tertium cum foramine admittente auellanam, huic tertio superaddatur capitellum vitreum cum recipiente.

In primo sit Antimonium, hisque vasis exactissime lutatis omnia fornaci ita paratæ imponantur, vt vndique ignis ambire possit: Vltimum vas (neque enim cætera vasa attingere debet) id fiat si lateri vel eminentiori craticulæ superlocetur, detur ignis carbonum graduatus per 24. horas, vel minus per se frigefiant. Ex tribus vasis quod sublimatum fuerit, deradatur seorsim asseruandum vel miscendum si velis, florum alborum tanquam Diaphoreti-

reticorum vsus est. Flores hi si lubet mixti exacte subigantur in mortario, & in tribus vel quatuor vasculis terreis in reuerberio ponantur per 12. vel 15. dies. Intra tertium & quartum diem materia albescet instar niuis, octauo die rubescet, tandem purpurascet. Extrahatur tinctura cum Alkohole vini subtiliss. de qua bis decuplum affundatur, circulentur per 15 dies, fiatque extractum per Balneum Mariæ. Nota quod in sublimatione remanserit in fundo primi vasis, si velis puluerisetur subtilissime, & in vase nouo apposito tribus reliquis sublimetur, reuerberetur; extrahatur toties, donec nihil restet. Diuinum sane medicamen ad morbos melancholicos & hypochondriacos.

Alius sic vult. Fiat capitellum opt. filtratum ac depuratum ex cineribus clauellat. & ex figo, huic inditum Antimonium puluerisatum bulliat ad ignem donec rubedine tingatur, effundatur, fiatque ad perfectam tincturarum extractionem. Lixiuiis junctis iniice acetum forte, subsidebit puluis, huic adde Salem Armoniacum, sublimentur in sublimatorio, quod sublimatum fuerit, crebra lotione dulcoretur & essensificetur, affuso spiritu vini, pone etiam in fimo, donec coloretur, separa in B. M. & coagula instar Q. Essentiæ.

Vel: Recipe Antimonii crudi puluerisati lib. j. in olla ferrea noua duarum pindarum ponatur, superaffusis aceti fortissimi mensuris tribus, cochleari ferreo super leuem ignem carbonum bulliat sedulo collecta spuma, quæ in vase vitreo aut Bellonacensi supra cineres euapora, donec feces siccæ & rubræ remaneant, quæ dissoluantur cum aqua Cinnamomi, & spiritu vini lento igne digerantur ad veram Essentiam.

Vel: Antimonium fixum vti vocat Theophrastus; nos Diaphoreticum vocamus: Hoc reuerbera per 14. dies vsque dum sit coloris rubicundi: deinde cum vini spiritu purum ab impuro separa. Datur cum aqua Carduibened. vel vino albo opt. ad febres, hydropem, suffocationem vteri, Icterum, Epilepsiam, luem Veneream imprimis, quam curat per sudores purgando.

Tinctu-

Tincturam etiam hanc commendant: Recipe Sulphuris crudi & Antimonii ana puluerisati, ponantur ad ignem carbonum, deinde refrigeratis omnibus contere, affundendo aquam claram calidam, ad extrahendum filtra adhuc materia tepida, postea aque sitatem in B.M. destilla ad remanentem rubedinem, quam extrahe S. vini, rectificando per alembicum. Vel: Recipe Antimonii subtilissime puluerisati lib.j misce cum lib.j. Salis Armoniaci, optime miscendo, & sublimabitur prima vice totum album, citrinum ac rubrum, & per vim ignis, fit totum rubeum purpureum: Hoc sublimatum dissolue in aqua calida, & elixetur omnis salsedo Salis Armoniaci, residuum sicca suauiter, & habebis illud, in rubore optimo, hunc exsiccatum destilla per retortam rectificando vt exclarescat, & fiet oleum. De hoc latius vide Theophrastum de Balsamo Antimonii.

Alius & sic infert de Q. Essentia Antimonii: Recipe calcem Tartari reuerberati ad albedinem, ei superfunde de vino rectificato, & edistilletur vinum per alembicum & iterum superfundatur de vino nouo & edistilletur. Hoc fac quater, & vinum vltimo edistillatum serua ad medicinam: Tartarum in fundo remanentem, solue in pennario in oleum: Postea recipe Mercurii coagulati mineralis minutissime triti q.s. & ei superfunde de oleo dicto vt supernatet, materiam coque in vitro (addito cooperculo & receptaculo) per cineres calidos quousque oleum rubificetur: coloratum effunde, & recens superfunde, coque & affunde, facta reiteratione dum Antimonium nihil plus rubedinis à se prębeat. Oleum rubeum collectum per alembicum destilla, vt aquositas ascendat, deinde collige aquam rubeam, & destilla in puluerem siccum, quem exsicca & Alcohole vini essensifica.

Tincturam Antimonii sic describit Beguinus in Tyroc. cap.20. Fac capitellum ex cinere clauellato, calce viua, & cineribus communibus ana: in quo dissolue Hepar Antimonii; digerendo in arena per noctem; vt fere bulliat. Tincturam separa, & filtra: & si placet per acetum in puluerem Croceum præcipita, ac multis ablutionibus edulcora.

Tincturam etiam nonnulli sic expetunt: Misceantur flores Antimonii rubei cum Sacharo Candi, & affundatur aqua calida communis,

munis, ponantur in digestione retro fornacem & aqua omnino rubea euadit.

Nota: Aqua Carduibenedicti fusa super vitrum Antimonii salem ex eo trahit: Et vinum Maluaticum affusum Antimonio vitro, solam vim purgandi tenet: Item vitrum, per sex horas cum sale communi tritum, vim vomitiuam amittit, & euadit purgatiuum, Sal iterum eluatur. Ita Crocus metallorum, Mercurius vitæ &c. omnia turpeta mineralia, tantum euadunt purgatiua.

Gelatina Antimonii sic fit: Antimonium cum tartaro misceatur, & in igne fundantur simul, post effundantur in aquam calentem, & bene misceantur, postquam resederint feces, effundatur aqua in aliud vas, & cum refrixerit, coagulabitur in forma sanguinis. Huic infundatur acetum destillatum, ita Antimonium cadit in fundum, quod est verum Antimonii Hepar. Purgat per superiora ac inferiora. Corriges autem hoc hepar si illi affuderis spiritũ V. cinnamomisatum, & ita relinquatur per 4 septimanas, ille spiritus extrahit omnẽ malignitatem, ideo etiam abiiciendus. Puluis remanens in medicina vsurpatur magno cum successu; Quidam dicunt eo leprosos curatos fuisse. Idem hepar nondum correctum cum spiritu vini, permistum cum tertia vel quarta parte vitri Antimonii communis, & fusum facit vitrum viride.

De Tinctura Stibii ait Libauius lib. 2. Alch. tract. 2. cap. 9. Flores Stibii rubeos conficito, vel reuerbera stibium in calcem rubeam, vel funde in vitrum rubeum, ex his extrahe rubedinem, quæ est tinctura stibii Menstruum in floribus & calce est spiritus vini, vel acetum destillatum, in vitro lixiuium tartari, vel calcis & cinerum sarmentorum: & solet hic rubedo innatare instar cuticulæ, quam abstrahere penna possis, & postea circulando per vini spiritum elaborare.

Solet & aliis pluribus modis confici, veluti: Stibium eliqua seu funde in catino, & paulatim infunde in ollam, in qua sit acetum ad medias vsque, donec tres vel quatuor libras ita inieceris. Exime iterum & liquatum rursus inice, septies eundem laborem repetendo, restinguendoque fusum stibium. Innatans rubedo colligitur. Si minuitur acetum, supplendum est. Ab oleis restinctionibus, coquitur acetum, vt diuaporet, ad consistentiam olei, vel etiam destillatur in cineribus. Id oleum postea dulcoratur aqua stillatitia. Quidam etiam exigunt per retortam.

Paracelsus iubet in reuerberatorio clauso Alcool stibii reuerberare per mensem, donec ex albo, luteo & rubeo, purpureum euadat. Lilium huius seu florem extrahit per spiritum vini, ad viginti digitos affusum.

Wolfius vero sublimando flores parat, extrahitque eos cum aceto stillatitio, quod rursum destillat ad oleositatem. Ab hac per vini spiritum prolicit tincturam denuo, eamque rectificat iterum, bis affusa essentia vini quinta.

Nonnulli calcinant stibium cum pari tartaro in reuerberio. Inde tincturam extrahunt per acetum crebro mutatum. Extractiones coagulant.

Falloppius septies calcinatum stibium in manica Hippocratis ponit, traiicitque acetum.

Alii acetum radicatum affundunt stibio puluerato, quousque coloretur macerantes. Effuso priore reddunt aliud, quoad satis. Colorationes diuaporant vsque ad olei consistentiam, quam in fimo circulant per dies quadraginta.

Calcinatur nonnunquam per aquam fortem. Calx reuerberatur ad puniceum. Ex hoc læuigato, elicitur tinctura per vini spiritum. Huius vsus in medicina quoque est, quanquam rectius in solo reuerberio præparetur vt Andernaco & Dornæo placet.

Quercetanus sublimat eius partem purissimam tertio. Sublimatum reuerberat per gradus ignis vase clauso fortiter vsque ad rubeum. Extrahit hoc cum vini spiritu alcalisato (vel aceto destillato) affuso ad octo vel viginti digitos, &c. Extractam tincturam circulat in Pelicano ad gradationem perfectam: quam circulationem ita peragunt: coagulant tincturam ad oleositatem: affusa quinta essent. vini diluant & digerunt per dies quadraginta ad olei formam.

Alia descriptio. Recipe salis tartari quadrantem, stibii optime triti semunciam, aquæ selibram, coque modice. Aquam claram post factum sedimentum effunde. Hæc refrigerata dicitur rubescere. Adde aceti stillatitii parum & rubedo ad fundum secedit. Humorem effunde & rubedinem edulcora.

(Hæc tinctura est aurea & prodit etiam si stibii puluis maceretur in lixiuio calcis vel tartari calcinati. Nec semper apparet antequam acetum infundas.

Sunt qui sulphur stibii appellent, cuius vsus sit in phagedænicis, quanquam rubeus indicet in corpus immitti dimidio grano. Faciunt lixiuium a cre ex soda & calce viua, vel tartaro calcinato. In hoc coquunt stibium per horam. Liquori effuso addunt aliquid aceti, vnde coagulat. Reliquum puluerem coquunt denuo; & sic

& sic procedunt quoad nullum appareat Sulphur amplius. Collectum rectificant & resiccatum seruant.

Aliqui ad transmutationem Sophisticam quærentes tincturam, coquant lauorem stibii in lixiuio calcis donec coloretur, effuso lixiuio hoc, refunditur aliud, &c.

Nonnunquam exigitur per alembicum aut retortam, extracta tinctura cum aceto stillatitio, &c.)

Oleum Antimonii: Recipe Antimonii lib.j. Croci Martis vncias v. salis nitri vnc.x. destilla oleum, & sanguinis instar rubicundum existit.

Vel: Recipe Antimonii Alcoolisati lib.j. salis gemmæ vnc ij. vel iij. misce & destilla per retortam in igne aperto. Alius sic: Antimonium in tenuissimum puluerem redactum, ac cucurbitæ vitreæ impositum, aceto vini acerrimo & destillato maceratur super leui ignis calore tantisper, donec rubro calore acetum inficiatur. Coloratum in aliud vitrum transfunditur, nouumque fæcibus superaffunditur, donec rursum rufum colorem concipiat. Istæ autem transfusiones & additiones noui aceti super fæces toties sunt repetendæ, donec nullam amplius rubedinem pulueres ex se emittant. Acetum v. collectum leui igne destillari debet, donec rubedo paulatim condensari incipiens, alembicum petere videatur. Tunc refrigeranda sunt vasa ac liquor rubeus 40. diebus fimo calido macerari debet, donec perfectam olei formam acquirat. Illud Sachari instar, dulce affirmant, omnesq; vulnerum dolores sedare, ac perfecte sanare dicitur: ac plures admirandas facultates in vlceribus contumacibus ac cancrosis præstare.

Modus etiam hic dicitur bonus: Antimonium Sacharo & alumine misceatur, imponanturq; omnia in retortam vitream si biicies ignem per 4. vel 5. horas lentissimum, quem postea augebis. Manabit oleum sanguinis instar rubicundissimum.

Aliter & sic: Recipe Antimonii vncias viij Sachari candi vnc. vj. (Nonnulli accipiunt ana, siue partes æquales) puluerisata ponantur in retorta ampla lutata ad ignem cinerum mediocrē: Exibit liquor rubeus opt. ad externa: potest tamen dari gur.j. vel ij. initio febris Quartanæ, cæterorumq; morborum melancholicorum, & chronicorum, prodest etiam epilepticis, omnique cerebri affectui.

Vel Stibii in puluerem detriti libra, cum salis communis torrefacti æquali portione conteritur, inditurque retortæ luto obductæ, & ex igne vehementissimo oleum euocatur: quod licet externis corporis vitiis magis conueniat: non pauci tamen per os etiam exhibere non dubitant.

Alii si volunt: Recip. Antimonii lib.j. Tartari crudi lib. ß. Macerentur aceto destillato, & oleum hoc extillatum lepram eximere aiunt: primo manat aqua, secundo oleum vulnerarium.

Item, Recipe Antimonii crudi, cui misce acetum forte, & oleum chamæmelinum & hyperici: digeratur in fimo, & per retortam destilletur. Primo effluat aqua ab aceto: Vlcera Venerea, & maligna rubrum hoc oleum mire curat.

Fit etiam oleum ex regulo Antimonii in hunc modum: Antimonio tuso importatur Tartarus crudus, deinde & vncia j. Veneris. frigefacto & constellato, puluerisatur regulus & in cella resoluitur in oleum super marmore, vt est artis.

Sic etiam artificiose destillatur: Recipe Antimonii crudi, salis communis ana lib. ß. Sachari li.j. misce & destilla per retortam. Vel: Recipe Antimonii crudi, lib.j. Aluminis Roche, Sachari ana lib. ß. misce & destilla vt oleum Vitrioli.

Alius sic vult: Recipe vitri Antimonii electi & per se facti lib.j. misce cum vnciis iiij. Salis Armoniaci, & repone per decem dies in fimo equino, vt soluantur, solutis coagula super ignem & extrahe cum aceto; Extractione peracta, acetum per balneum ad siccum puluerem abstrahe, deinde superfunde spiritum Salis Armoniaci ad eminentiam aliquot digitorum, putrefiant in B.M. per tres dies, post destilla in recipiens, adhibitis gradibus ignis; ita destillabitur primo spiritus ammoniacus, deinde oleum instar sanguinis: Ex B. iam separa spiritum, vt solum Antimonii oleum sit residuum.

Vel, Recipe Antimonii optime triti vnciam vnam; Salis Armoniaci vnciam ß. pone in tigillo super ignem, & quando Sal Ammonius vult euolare, immisce cum sulphure puluerisato, vsque dum sat sulphuris immiscueris secundum placitum, refrigerato postmodum adde tres lotones calcis viuæ; & destilla oleum Antimonii citrinum, in magna etiam quantitate.

Vel recipe Antimonii & Tartari ana q.v. (reuerbera prius si placet

cet per 24. horas, vel donec viridescat) destilla instar aquæ fortis,
& oleum euadit rubicundum instar sanguinis: caput mortuum
subtilissime puluerisa & solue cum aceto destillato, vt rubedo emi-
neat, quam omnem collige & destilla per 8. ad Essentiam, hanc re-
pone in cella, vt fiat oleum, quod postmodum reduc in puluerem
fixum, multos infinitos morbos tingentem.

Nonnulli oleum sic faciunt Antimonii compositum: Recipe
Antimonii, Vitrioli, Sulphuris ana p. j. Sachari albi p. ij. misce vt
artis & destilla in oleum quod postea præcipitatur in pulue-
rem.

Est etiam solutio mineræ in 3. principia: Recipe Spiritum salis
nitri, solue in eo Sal Gemmæ & destilla, hoc est rectifica super Sal
Gemmæ, huic aquæ impone mineram Antimonii (idem procedit
cum minera Cinnabrii seu Cinabrio montano) puluerisatam, &
dissoluetur in sua tria principia, in fundum cadit puluis albus (in-
star salis est) & easdem habet virtutes velut Antimonium fixum
cum nitro (est sudoriferum) supernatat Sulphur Antimonii, in ipsa
aqua delitescit Mercurius.

Antimonium quomodo in Chyrurgia, à quibusdam, approprie-
tur: Recipe Antimonii lib. 1. salis calcinati, Tartari crudi ana libr. 2.
Aceti destillati fortiss. lib. 3. Misceantur omnia in puluerem, postea
indantur retortæ & superaffundatur acetum (circulando prius per
octo dies) postea destilla humiditatem, denique oleum.

Vel recipe mineræ Antimonii lib. 3. Salis Gemmæ lib. 3. contusis
ac mixtis cum frustulis laterum in aqua coctorum, q. s. destilla per
retortam igne aperto oleum (instar spiritus) quod rectifica per B.
M. Hoc oleum valde corrosiuum: soluit etiam hoc oleum Aurum
in paruo momento: soluto Auro per hoc oleum, adde ei olei vini
destillati p. j. & quam primum oleum tuum solis conuertitur in co-
lorem instar sanguinis, tanquam Rubinus: Hoc oleum Paracelsus
vocat Magisterium Auri in Hydrope, Lepra, Epilepsia &c. Dosis
gut. j. in appropiato ac homogeneo conuenti morbo, liquore. No-
ta Antimonii Colcothar, seu caput mortuum, accipe cum floribus
æris siue Croco Veneris, misce ana, & reuerbera in tigillo vel retor-
ta, refrigerato & satis reuerberato extrahe cum vino adusto, tandem

abstrahe vt remaneat Alcali, hoc cum vnguentis & oleis ad curationes vlcerum adhibetur.

Additio etiam hæc est in morphea, lepra, vulneribus & vlceribus. Recipe aceti Antimonialis per se facti, item aceti ex tartaro rubeo ana vncias tres, olei Camphoræ drach. j. Tragacanthi vncias 4. Mucilaginis, consolidæ regalis, sem. Psylii ana scrup. vncias duas, tartari calcinati, Gummi Arabici q. s. & hæc miscentur in vnguentum ad vlcera & vulnera.

Quidam Philosophus: Recipe mineræ Antimonii contusi lib. 1. inde Phiolæ planæ longi colli, repone in digestione arenæ per 6. septimanas, ne spiritus exhalent aut eius fiat fusio prospice, postea ignem per mensem adauge, & abibit in succum propriæ naturæ homogeneum; hunc cum suo aceto ex minera destillato redige in oleum, Soli in virtute & efficacia correspondens: de quo alius sic infert: Recipe mineræ Antimonii lib. ß. mortifica vel solue cum proprio igne minerali, quo purum ab impuro secedat, non per destructionem sophisticam, sed vt Elementorum succedat combinatio, & habes opus philosophicum.

Alius sic: Recipe aquam soluendi (quæ est naturæ Mercurius) hanc superfunde Antimonio puluerisato ad eminentiam sex digitorum, soluto, putrefacito per mensem, tandem per B. M. dephlegmato, vltimo sublimato p. a. & prodibit Mercurius vitæ in forma olei: Et hoc Paracelsus vocat Magisterium Antimonii siue Marcasitæ.

Sic & nonnulli Diaphoreticum Antimonii per se volunt efficere: Recipe mineræ Antimonii puluerisf. lib. j. sublima per se in florem album per duos dies ac noctes, destillatur etiam simul acetum, & nota si ignis fuerit valde mediocris, tum procedit, sin vero remissior abit in flores rubeos: puluis albus figitur in phialo proprio aceto per mensem, interim fixus est instar Antim. Diaphoretici nostri: Præterea scias cum rubeis floribus itidem procedere debes, & hæc est differentia, quod album puluerem conficere potes intra 4. dies, quod cum rubeis durat priusquam ad albedinem fixentur cum aceto per mensem: Et situm est hoc in vase Philosophico: Hi processus valde approbantur à Philosophis, quare summe obseruandi.

Hic

Hic probe etiam noto, qua via regulus Antimonii in medicinam venire possit: Recipe Antimonii lib. j. limaturæ chalybis lib. ß. funde in tigillo: fusis proiice desuper salis nitri & salis tartari drach. 3. procede postea in omnibus vt ex arte procedi debet, quo fiat regulus: Huius perfecte elaborati reguli accipe duas partes, Croci Vitrioli Martis præparati p. j. coniunge in tigillo vt ad ignem vicissim fluant, inter fusionem iniice vicissim parum salis nitri & salis tartari, quo probe excandescant, postea secunda vice funde in regulum: cum quo procedes tali modo ad morbum Gallicum. Recipe regulum hunc & solue in Aqua Regis, in alio vero vitro solue Mercurii (in eadem quantitate) cum oleo salis vel Vitrioli, solutis, confunde, & in B. primo destilla phlegma, postea cum luto reclude vitrum, & pone in cineribus ad ignem fixationis per mensem, vitrum deinde aperi ac superfunde spiritum vini ad extrahendam Essentiam, de hac Essentia datur drach. j. cum vino, Diaphoreticum est medicamentum; purgat sanguinem, expellit venena & curat morbum venereum, omnesque eiusdem generis maculas.

Alius Author sic procedere mandat Acetum Antimonii: Recipe mineræ Antimonii lib. iij. contere & fac in Phiolam magnam, affundendo aquam pluuialem destillatam ad medietatem vitri, pone in fimo equino ad putrefactionē, vsq; dū reddat aliquam spumam, postmodum exime & destilla in arena, sic dabit Aquam acidam, & aliquid sublimabitur, hæc destillata redde suis fæcibus, & vicissim destilla, toties reiterando, quousque acetum reddatur tam acidum, prout acetum commune, si adhuc velis acetum fortius, repete opus cum noua Antimonii minera.

De sale Antimonii idem ait: ex Antimon. tartaro & nitro fiat regulus: Hunc in arena sublima tamdiu reddendo fecibus, vsque dum non amplius ascendat, & per se est fixatus ac præcipitatus in rubeum puluerem. Hunc repone per annum (tempus longum abbreuiatur fiat ad modum Paracelsi) in cella vt soluatur in oleū, solutum filtra & destilla ad consistentiam & habebis Crystallos perpulchros rubicundos, si solutio siue correctio adhuc semel procedit fiunt albi, hoc verum est sal Antimonii: fæces ac terra ab oleo remanent.

Mercuriū Antimonii aliquis sic conficere conatur: Recipe reguli, (pro-

(prout iam ad sal adhibitus fuit) salis de vrina hominis, salis Armoniaci & salis Tartari ana misce ac superfunde acetum fortissimum, reclusis in vitro cum luto sapientiæ digerantur per mensem igne lento, tandem destilla acetum per cineres ad siccitatem salium, tandem hoc peracto misce salia cum tribus partibus boli vel aliis. & destilla igne fortissimo per retortam, & accipies spiritum miraculosum, hunc superfunde ad reguli Antim. vncias quatuor, putrefac hunc per duos menses, demum effunde: quod remanet, huic adde quartam partem de limatura ferri, & spiritus salis vltimo destillantes, attollunt simul Mercurium Antimonii in forma fumi per alembicum, (præposito tamen recipiente aqua pleno) salia rapit aqua, fundus vitri tenet Mercurium.

Sulphur Antimonii.

De Sulphure Antimonii supra dictum est: pauca adhuc de hoc restat: Recipe aceti destillati fortiss. hoc cum oleo salis & pauco sale Armoniaco potenter exacuato, vt instar ignis euadat, cum hoc solue Antimonium, ac postea præcipita, & egregium habes eius sulphur si fuerit edulcoratum, quidam soluunt cum Aqua forti, sed hoc periculosum.

Balsamus Antimonii.

Balsamus ex Sulphure Antimonii: Recipe huius pulueris q.v. ac solue cum aceto, ponendo ad ignem digestionis, deinde destilla acetum recens, & vicissim destilla, hoc toties reitera quousque Antimonii fæces reliquæ sint instar Butyri, dulces veluti sacharum Saturni, huius Butyri recipe j. p. Therebint. p j. misce probe in vitro, & solue in arena vt fiat Balsamus.

Vel recipe rubei Sulphuris Antimon. vel etiam florum rubeorum in defectu, part. ij. Salis Tartari p. iij. fluant super ignem in tigillo postmodum effunde, & repone in cella ad vitreatam tabulam, vt soluatur in liquorem siue oleum.

Alius Balsamus: Recipe Antimonii lib. j. Sulphuris vnc. vj. mixtis calcinato in sublimatorio per 12. horas, refrigerato vicissim puluerisato, & solue cum aceto destillato, toties repetendo donec acetum omnem Essentiam extraxerit: Essentiam in B. M. leniter destilla vt abeat solum acetum, remanentiæ adde limaturæ ferri, & pone in ignem apertum, magno calore destillandum, & accipias aquam ac oleum, quæ si separaueris, habebis egregium Antimonii Balsamum, quem in Chyrurgia pro summo secreto barbitonsores tenebunt ait eiusdem author.

Liba-

Libauius oleum Antimonii sic describit lib. 2. Alchem. tract. 2. de extractis cap. 16. Stibium pulueratum cum æquali sale Gemmæ, misce, & ca cina in fictili donec virescant. Tere in marmore, adde aceti destillati quantum sufficit ad pultem. Macera, pone in retortam lutatam cum amplissimo receptaculo, locato in frigida, commissuras firmiter muni, cum albo oui, & calce impositis spleniis. Siccatis bene omnibus, destilla igni primum leni, donec ampulla incalescat, inde paulatim intende vt incandescat, detine ita ignem per horas 24. exitque oleum rubicundissimum cum phlegmate, quod segrega. Valet ad putrida vlcera. Valde prædicant oleum Antimonii ad medicinam & tincturas: Itaque varii sunt excogitati eius faciendi modi. Flores stibii rubei cum pari Sacharo cando imbuuntur vini spiritu, vel aceto. Mistura destillatur per retortam gradatim. Aliter: stibii libram contere cum selibra sulphuris triti, pone in olla, quam vndique luta & conclude firmiter. Paulatim incalescant igni, & candefiant, donec sulphur absumtum sit. Postea affunde acetum, coque ad ignem, quousque diuaporarit. Destilla in retorta lutata oleum rubeum purgans, aluo, sudore, vesica. Retortam & rostrum eius prunis opple vel calentibus cineribus, ne oleum cõcrescat. In receptaculo sit aqua, quæ postea separatur. Aliter: stibio læuigato in marmore adde oxymel simplex, & misce donec amittat formam metallicam: affunde acetũ destillatum, digere in loco calido per mensem, extrahe acetum manente in fundo stibio instar pultis. Destilla igni valido, & exit oleum rubeum, cuius scrup. j. vsque ad drach. j. Purgat sine noxa. Alii ita parant: stibii lib. ij. in catino cum borace & sale Gemmæ funduntur, idque aliquoties, donec citrinescat eius fluor: Tritum ponitur in forti cucurbita, affunditur lixiuium forte, destillatur, additur tartari calcinati drachma, salis Gemmæ didrachma. Destillatur oleum rubeum lutato alembico, (per lixiuium etiam extrahitur color, vt in tinctura, & segregato menstruo, ipse color cum additamentis destillatur.) Vel: stibium coquitur in aceto ex calce & cinere fagino per horas quinque. Filtro abducitur aquositas, affunditur acetum stillatitium ad digitos duos, macerentur mouendo indies vicies, acetum mutatur quinquies, atque ita fit extractio coloris. Extra-

ctiones destillantur lento igni, & demum excipitur oleum rubeum. De oleo Antimonii composito vide caput eiusdem sequens 17. &c.

In meram fidem, de Antimonio adducimus nostrum præceptorem Ios. Quercetanum qui sic ait in tetrade grauiss. totius cap. aff. cap. 31. pag. 386.

Inprimis autem videamus, quid antiqui de metallico hoc indiuiduo scripserint, & quo iure noui isti censores in venenorũ ordinem referant, perpendamusque, quibus facultatibus præditum ipsum veteres dixerint, quas præparationes illius, vsum & adaptationem admiserint, vt æqui ac iudiciosi lectores omnes, oculis ipsis notent, quam externa huius medicamenti anatomia, ex solo suo cortice, antiquis cognita, præ interiore à veris medicis nobis tradita, mutila sit, & prorsus inanis ac nulla.

Dioscorides lib. 5. cap. 59. vbi loquutus esset de electione ac bonitate Antimonii, hæc subiicit. Quod ad facultates eius & proprietates attinet, vim habet astringendi, & meatus corporis obstruendi, refrigerandi, excrescentias carnis absumendi, cicatrices obducendi, mundificandi oculorum vlcera & sordes. Sub finem præparationem remedii attingit, quam Oribasius inter veteres Græcos ex ipso Dioscoride mutuatus in suum opus medicum transcripsit, collect. lib. 14. Crematur stibium, inquit, crusta ex farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec crusta in carbones abeat. Ab igne semotum, lacte mulieris, quæ marem peperit, aut vetere vino restinguitur. Vritur etiam succensis carbonibus perflatum, donec igne deflagret. Si enim plusculum vrat, in plumbum transit. Lauatur vt cadmia atque æs. Sunt qui vt plumbi recrementum lauent.

Atque hæc est elegans eorum præparatio, quæ non mihi soli, sed multis aliis risum præbeat, in responsione mea Antiquitas excusetur, quæ, quod nouit, nobis candide impertita est.

Qui autem Antimonium fusione in plumbum mutari autumant, satis testantur, se parum in rebus metallicis versatos. Potuerant illi quidem violentiore calcinatione & ignitione portionem quandam Antimonii in regulum transeuntem obseruasse, quod metallum quidem referat, at plumbum non sit, vt quod fragile sit, & in puluerem reducibile diuersæque admodum naturæ ac proprietatis. At in hoc quoque, vt in reliquis, excusationem merentur.

Gale-

Galenus de simplicium medicamentorum facultatibus 9. post Dioscoridem de Antimonio scribens, quaedam verba de facultatibus eius facit: Stimmi, inquit, ad facultatem desiccantem adiunctam habet astrictionem: quamobrem & ocularibus medicinis commiscetur, & illis scilicet, quae conformantur in collyria, quae vocant, & si cis, quae vtique collyria sicca cognominant.

Paulus Aegineta lib. 7. de re medic. Oribas. medicinarum collect. lib. 15. Aetius tetra. 1. ser. 2. cap. 72. Vnius Galeni sententiam & verba propemodum ipsa de Antimonii facultate sequuntur.

Actuarius lib. 6. meth. med. de eo scribit, quae sequuntur: Stibium vero, quod nuncupatur, si non est lotum, validam prae se fert astringentem vim: verum vbi eluitur, retunditur adeo vt fere sit morsus expers.

Hactenus de Antimonii facultatibus veteres scripserunt, vnde venenatum medicamentum, aut inter exitialia collocatum, inferri non potest, vt sinistre & citra rationem de eo ominantur censores nostri: quum adstringentis potius, quam rodentis facultatis à veteribus iudicetur.

Etsi autem Dioscor. inter venena boracem & lapidem Lazuli recenseat, illorum tamen vsus in medicina vsurpatur, Lazuli quidem lapidis ad expugnandum humorem melancholicum: vnde pilulae ex eius nomine vocatae: boracis vero ad ciendos & vacuandos mulierum menses, partumque adiuuandum, ac secundinas extrudendas, nec-non ad varios alios affectus, vel intro etiam assumptus.

Si eiusmodi remedia, quae longe Antimonio acriora agnoscuntur, in vsum medicum admittuntur, an aequum fuerit, antimonium excludere? Si vero quis excipiat, ab eo graues & laboriosos vomitus concitari, in vitrum etiam translato: in promptu responsio est: ab illo censore magnam veteribus iniuriam fieri qui ignorantiae illos arguat ac inscitiam detegat, quod cum ignota iis fuerit vis eius vomitrix ac purgatrix pronunciauerint omnes contraria, hoc est, astringente facultate pollere, vel etiam ante praeparationem aut ablutionem, qua, vt vult Actuarius, loco iam citato, ista retunditur, vt fere sit morsus expers.

Nec tamen idcirco facile concesserim vsque adeo exitiale esse medicamentum & venenum, quod vomitum cieat. Quid enim helleboros, ac praesertim album, grauium symptomatum pernicie superat? Attamen vel ipse helleborus albus ab antiquis (vt supra docuimus) in vsum medicum assumptus est, ac in specificum epilepsiarum auxilium administratus.

Idem de thapsia, elaterio, pane porcino aut cyclamine, tithymallis

& id genus aliis medicamentis, vomitum cum magna etiam perturbatione concitantibus, nec tamen à multis compositis purgantibus electuariis exclusis, quæ variis morbis succurrunt, dici potest.

Quicquid sit, à venenatis medicaminibus Antimonium excepit Dioscorides ac Antiqui, nec in ordinem virulentorum illi retulerunt, vt thapsiam, helleborum, & id genus alia, quæ recensuimus: quibus si in medicina vsi sunt, longe potiore ratione Antimonium, quod mox dissecturi sumus, vsurpare liceat.

Eius anatomiæ partes longe alias docebimus, quam hactenus factum est, eiusque suauißimam medullam, relicto cortice, internaque viscera enucleabimus. Quod præparationibus Chymicis facturi sumus, vni illi vitro, graui & vomitibus molesto, nequaquam immorantes, licet à tyronibus quibusdam empiricis celebretur: sed sexcentis elegantibus præparationibus ac præstantißimis remediis inhærentes quæ ad varias curationum indicationes referuntur, imo in vniuersum omnibus morbis aptißime succurrant, & ingruentibus aut futuris, vtpote vitæ conseruantia, prospiciant ac præcaueant, ita vt ex eo veram simus ab omnimoda medelæ efficacia panacæam descripturi ac tradituri, item antidotum panchreston, ad multos affectus conferens auxiliumque maximum. Item Antidotum pantagogon, omnium humorum deturbationi & expurgationi idoneam: Antidotum Theodoretam, seu diuinum munus conferentem. Item Antidotum ζωόφιλον, propter mirum eius in conseruanda vita studium & efficaciam.

Item Antidotum Soterion, seu salutare subsidium.

Item Antidotum Lysipyreton, sedantem & extinguentem omnes febriles ardores.

Idem Antidotum Theodoton à Deo datum remedium.

Item Antidotum Theopempton, quod à Deo sit immissum.

Item Antidotum Panareton, seu omni virtute ac viribus præditam.

Item Polychreston, ad multa accommodatum remedium.

Item Isochryson, quod auro æquiparandum sit remedium.

Item Lysiponon, seu anodynum diaphoreticum dolorem soluens:

Multasque alias eiusmodi varias antidotos ac exquisita remedia, quæ ex variis ingredientibus non componantur, sed ex vno solo Antimonio petantur: quæ tamen, etsi ex vno, longe maioribus viribus polleant, quam quæ ex Nicolao Myrepso ex antiquorum floribus collecta, & in ordinem redacta ac descripta sunt lib. eius de Antidotis sectione prima: quas Antiqui vt magnis laudibus efferrent, huiusmodi titulis ac nominibus superbis ac ampullosis insignire gestierunt.

Ad qui accuratius & saniore iudicio perlegent & excutient, ex quibus rebus componantur, & quam confusa omnia, ac promiscue & citra rationem inserta sint: nec non quam parum iudiciose, opium, mandrogoram, papauera, hyoscyamum, helleboros, colocynditem, euphorbium, sulphur, & id genus alia, nulla præparatione condita, veteres intruserint, æquius ista omnia rideant, ni plane sint bruti aut cæcutiant, quam compositionem vsumve earum laudent ac probent.

Sic veritas temporis filia tandem nobis nata est, & hominum ingenia illustrauit: vt omnes eiusmodi compositiones, quæ iam ex nouis dispensatoriis excluduntur, nunc flocci faciant, & prorsus respuant, suisque apothecis abdicent.

Eæ tamen erant veterum margaritæ, vniones & remediorum flores odoratissimi & acceptissimi: qui ne Arsenico quidem, pepercerunt, nec plumbi vsti, imo ne Antimonii quidem ipsius crudi & inconditi (quod tantopere à nostris Censoribus reprehenditur & culpatur) obliti sunt.

At tempus est, vt indicemus, quam maturiore iudicio, Hermetici, ac inprimis magnus ille Chymicus Theoph. Paracelsus, naturam, essentiam & qualitates omnes Antimonii expedierint, ac in partes omnes artificiose dissecuerint: in salem nempe suum, in Sulphur & Mercurium, vtque longe alias eius præparationes docuerint, quam vstiones & lotiones vulgares, quibus ipsum redderent collyriis, antiquorum more, opportunum.

Quin & indicandum est, vt Hermetici in eo alias exquisitiores virtutes, & singulares proprietates obseruarint ac detexerint: vtque adstrictionum vmbratilium loco, contra omnis generis vomitiones lenes, moderatas & longe illis tutiores, quæ ex helleboris aut ære vsto cientur, minorique molestia vacuantes patefecerint, ac ex eo eruerint: licet illis antiqui vterentur, & infantibus etiam, vt supra diximus, exhiberent. Quin & ostendemus, varia in eo, eaque suspicienda, attamen lenia, benigna, & citra nauseam laxantia præsidia reperta, vt hac ratione catholico, diaphœnico, hieris, tripheris, electuariis Indis maioribus & minoribus, confectioni hamech, & similibus antecellant. Ex nostris enim descriptionibus & experientia constabit, si Antimonium purgationi alui adaptemus, omnibus corruptis ac venenosis humoribus electiue repurgandis esse idoneum: siquidem eius virtute ac facultate, tota sanguinis massa declaratur ac repurgatur, citra vehementiorem caliditatem quam nullam infert, quum & ipsi linguæ sit insipidum, aut gratum potius palato ac suaue, quam secus, leuiterque, contra aliorum medicamentorum molestissime agentium morem, vires suas exerat.

Docebimus præterea varias illius præparationes, ac præstantes virtutes diaphoreticas, quæ mirabiliores, quam hydrotica alia omnia Guaiacina, aut cætera id genus, effectus producant: imo etiam in diuersas alias figuras commutabimus: in corroborantia nempe medicamenta & alex pharmaca, longe vtique aptiora & vtiliora ad nectar vitæ nostræ tuendum, & vires corporis corroborandas, ac venena omnia ab eo excludenda morbosque pestiferas, omnibus aliis confectionibus Alchermes, de hyacyntho, mithridatiis & theriacis. In hoc denique metallico indiuiduo videndam exhibebimus (etsi, tanquam præsentaneum venenum, à quibusdam ignaris censoribus respuatur, damnetur, & diris deuoueatur) vniuersalem medicinam, medicinarum medicinam, & admirandorum aut miraculorum ipsum miraculum, seu mirabile mirabilium.

Sed ad rem ipsam iam descendamus, & veritatem verborum nostrorum confirmemus propriis experientiis, tum alienis, quas ex doctissimis quibusuis medicis & Philosophis Hermeticis, eorumque scriptis ac colloquiis mutuati sumus, & adhuc mutuabimur, super varias ac mirandas præparationes, remediaque, quæ ex Antimonio proliciuntur.

Riplæus Northon, Isaac Holandus Rupecissa, Basilius Valentinus ordinis S. Benedicti, & inter alios omnes Paracelsus, super alia omnia metallica, Antimonium collaudarunt, ac celebrarunt: hic adæquans ipsum in suis Archidoxis, & libris de vita longa, quamplurimisque aliis locis, primo enti auri: quod mirum in modum in omnibus eius partibus & vbique sedulo examinauit, nihil vnquam sibi habens ipso commẽdatius, at præsertim Mercurio eius & sulphure. Docet enim ipsum Antimonium ex purissimis perfectissimisque Mercurio & sulphure prognatum, sub vitrioli genere in metallicam formam atque splendorem.

Quin & lib. 3. de vita longa, cap. 6. de infinitis aliis ac admirandis virtutibus testatur, quæ in eo delitescunt.

Antimonium, inquit tom. 4. pag. 105 restaurator est, & renouator omnium virium corporis. Et lib. 6. Archidoxorum de magister. fol. 36 Antimonium, ait, curat leprosos, morphæam, scabiem, leoninam elephantiam, tyriam, &c.

Ibidem addit. Cum materia Antimonii sit spoliatiua & mundificatiua, hinc fit, vt corporis impuritatem non secus absumat, quam Aurum & Argentum ab ipso depurari videmus. Inprimis autem, præter opinionem, curat id ipsum lepram.

Et alibi tomo nempe 6. c. 308. Antimonium omnes morbos tollit, & vires amissas restaurat & renouat. Et eodem tomo, pag. 107. Quinta Essentia, magi-

magisterium & primum ens Antimonii, corpus mundificat à lepra, renouatione & instauratione perfecta. Et ibidem, pag. 109. Primum ens Antimonii tantas habet virtutes, vt omne id, quod contingit, transmutet: omnia, quæ ab humore radicali enascuntur, separet, & ex fundamento corpus renouet.

Et tomo 4 pag. 70. Magisterium Antimonii est confortatiuum in caduco. In eodemmet tomo pag. 356. Tanta est vis Antimonii vt grauissimum caduci paroxysmum curet. & pag. 84. 85. & 88. Quinta Essentia Antimonii curat vesaniam. Eadem est confortatiuum in contracturis

In eodemmet tomo pag. 104. & pag. 91. Oleum Antimonii præseruat ab omnibus speciebus amentiæ, vt flores bene præparati præseruant à lepra, tomo 5. pag 273.

Si omnia quæ de eo eiusque facultatibus ac virtutibus prædicantur, huc vellem transcribere, nullus vnquam fuerit finis.

Restat, vt præparationum diuersarum, ac variorum remediorum documenta & artificia aggrediamur, quæ ab ipso Paracelso, aliisque compluribus, ante & post eius ætatem, doctis viris edocentur, nostrumque ipsi symbolum ac talentum conferamus, prout aliquando ipsi manibus parauimus, composuimus, & in vsum felicissime retulimus.

ANTIMONII PANACÆA.

Regulus Martis stellatus cum sale solari prius ter cum sale Martiali exaltato sublimetur bis terue, habebis flores rubros, qui edulcentur optime & ad lentum ignem exsiccati, à Colchotare tertio denuo eleuentur. Hoc facto, iam habes tuos flores, spiritu Martis & vitrioli imprægnatos, blande purgantes, & ad febres omnes intermittentes extinguendas, variosq; morbos curandos, conferentes ac summe vtiles, quas serua.

Insuper Armoniacum salem, cum æquali calcis viuæ quantitate, fortissimo igne tribus iteratis vicib. calcina, singulis vicibus aqua calida ipsum salem separans, idque per dissolutionem, filtrationem & coagulationem, reaffundendo semper recentem calcem ad vnamquamque operationem, dum Armoniacus Sal figatur, & liquabilis reddatur instar metalli.

Hic fusus Sal in humido ponatur, qui breui in pellucidissimum liquorem conuertatur, quem mundificabis, in tribusque eius partibus

bus paulatim ſolues partem vnam Mercurii metheorizati, ac ea ratione eſſenſificati, vt in Cryſtallum adducatur, qui Venetianum vitrum æmuletur. Hac diſſolutione charta griſea non conglutinata tota imbibatur: charta ſic perfuſa matracio vitreo includatur, cum ſuo alembico & recipiente: ex qua liquorem Mercurialem igne arenæ elicito, quem rectificabis, vt dilucidiſſimus odoriſq; fragrantiſſimi ac gratiſſimi moſchum redolentis, eniteat.

Is tum etiam iam per ſe ſudoribus ciendis, de quibus in conſilio noſtro de Lue Venerea egimus, aptiſſimus eſt.

In eadem aqua aut liquore, vnam aut alteram vnciam prædictorum florum diſſolue per cohobationes varias: reaffundendo toties recentem aquam aut nouum liquorem, donec totum ſit diſſolutum: atque hanc ſolutionem à ſuo menſtruo non ſegregatam ſeruabis.

In eodem menſtruo ſeorſim Perlarum Orientalium vnciam vnam diſſoluito, cum vncia ſemis pulcherrimi ac rubicundiſſimi Coralli, quæ facile in eo liquore ſoluentur: Vtramque hanc ſolutionem demum cum diſſolutione tuorum florum coniungito, ac cohobationibus identidem per quatuor aut quinque dies repetitis, ſingulis vicibus deſtillando ac reaffundendo liquorem, idque quater, quarta deſtillatione ad ſiccitatem vſque facta, donec Perlæ & Corallia vna cum floribus prædictis optime iuncta, inſerta & incorporata in ſubtiliſſimum ac ſpirituoſiſſimum puluerem omnia redigantur.

Huic mixtioni adde tincturæ ſolis factæ, vt paulo poſt dicemus, ad drachmas duas: ac iis omnibus tandem ſuperfunde vini ſpiritum alcoliſatum, qui cohabitationibus per biduum aut triduum iteratis, tandem ſeparetur, vt Panacæa noſtra Antimonii in fundo relinquatur, admirandis virtutibus ac proprietatibus prædita.

In vſu & adminiſtratione infantibus & paruulis exhibetur trium granorum quantitate, adoleſcentibus & ad ætatem virilem prouectis granorum ſeptem: robuſtioribus ad 8. 9. aut etiam 10. adminiſtrari poteſt ex vino albo aut congruo alio liquore, in quo vno momento puluis ſoluitur.

Hæc medicina vt plurimum inſenſilem operationem exercet, interdum per ſudores tantum, interdum leniter aluum laxando, vrinas

vrinas prouocando, omnia citra molestiam aut perturbationem præstans: Sed sæpius sola humorum correctione, instauratione ac corroboratione balsami radicalis agit, quam vlla alia aperta vacuatione aut alteratione sensili. Atque vt paucis dicam, vniuersalissima est medicina, omnibus ægritudinibus, vel deploratissimis etiam, vt Epilepsiis, Apoplexiis, Paralysibus, omni hydropisis generi, Cachexiis, hystericis affectibus, atque id genus aliis.

Iuxta morbi grauitatem & magnitudinem per 12. vel 15. dies exhiberi debet: quod vel etiam vitã producere in multos annos potest (volente Deo) sanitatem tuendo, & corpus à variis morbis conseruando, si vel semel tantum in mense de ea medicina sumatur.

ANTID. PANCHRESTOS Antimonii.

℞. flores reguli Martis rubros, hos reuerbera vasi vitreo infernum dicto, ac firmissimo luto loricato impositos, ex quo nihil prorsus expirare possit. Maneat vas in Athanoris reuerberio ad tres aut quatuor dies. Quo facto, tinctura cum aceto radicato extrahatur: recens semper materiæ reaffundendo & extillando, dum nullũ amplius tincturæ colorem imbibat. Separetur menstruum à tinctura quæ postea vini spiritu alkalisato perfusa iuxta artem extrahatur, citra separationem spiritus vini. Huius exhiberi possunt aliquot guttæ in iusculo aut liquore congruo dilutæ. Totam enim sanguinis massam emundat, morphæam, lepram, scrophulas, luem persanat, instaurat & auget natiuum calorem, viscidítates ventriculi absumit, ac corpus omnibus recrementis expedit. Colicis est aptissima medicina, nec non præfocationibus matricis si reguli Martii loco, regulus Iouis substituatur ad huiusmodi flores parandos. Poterit etiam à tinctura vini spiritus segregati, si ita videbitur, ad siccitatem vsque, eaque variis aquæ destillationibus identidem repetitis exerceri & dulcorari, & tandem siccari: Pulueris dosis fuerit trium aut quatuor granorum.

* * *

ANTIDOTVS PANTAgogos.

℞. reguli Martis aut Veneris calcem optime paratam & calcinatam, vt artis est; hanc quam poteris optime dissolues cum salis gemmæ fusilis Mercuriali spiritu, omnia ad aliquot dies postea putrefacta & digesta per singulos ignis gradus, ac tandem per violentissimum destillentur: quæ crassum reddent oleum, quod rectificatione attenuandum & subtiliandum erit, ac iterum destillandum, crassiores fæces segregando à puriore liquore. His addes optimum vini spiritum, circulando omnia postea destillando ita vt semper crassiores fæces amandentur, ac ter aut quater sic destillationes iterentur. Atque seruetur hic liquor accuratissime, tanquam vtilissimum omnibus morbis remedium, cuius gutta ad alterandum, vacuandum, aliosque curationum scopos complendos potentior est centum lagenis, herbarum decoctionibus refertis, nec non ipsis de Rhabarbaro potionibus: siquidem hæc sanguinem repurgat, appetitum sopitum excitat, ventriculum aliaque nutritionis viscera corroborat: funditus euellit Cachexiarum radicem ac procul amandat, nec non melancholias hypochondriacas: aduersus icterum & omnis generis arquatos morbos ac hydropes specificum est medicamentum, leniter purgando, ac vrinas prouocando: nec maiore duarum guttarum dosi singulis vicibus opus est, ex aliquo conuenienti liquore: modo ad aliquod tempus singulis diebus, aut alternis eadem dosis propinetur, habita morbi magnitudinis & virium ægrotantis ratione. Potest etiam hoc remedium in præcipitatum & calcem albam, rubram, imo etiam flauam redigi, cuius tria aut quatuor grana in dosin sint satis.

ANTIDOTVS ξηφοςι

Accipe de Antimonii minera, quæ ex Vngaria asportatur, quantum voles: hanc in calcem, ac si in vitrum esses liquaturus, adurito. Postea vt magis attenuetur, & dissolutioni aptior fiat, cum

cum alba fuligine Mercuriali sublimetur, deinde edulcoretur: ei superfundes, vt erescat eius virtus & facilius soluatur, acetum Phi-losophicum ex acido liquore roris seu mãnæ cœlestis cum eadem-met minera per digestiones & fermentationes Philosophicas fa-ctum & præparatum. Omnia deinceps ponantur in balneo Mariæ ad satis diurnum tempus, ac donec Philosophicum acetum rubi-cundissimo colore tinctum conspiciatur, quod simul etiam sensim, ex interiore superioris mineræ aut magnesiæ Saturninæ Sacharo, edulcescet. Huic materiæ tam crebris ac iteratis vicibus, acetum re-cens superfundito philosophicum, dum nullus restet tincturæ co-lor in materia: fiat per destillationem separatio ad siccitatem vsq;. Pulueri tam crebris destillationibus ex aqua nobis edulcorato, ad-de præstantissimæ aquæ vitæ, ex corallis pro lectæ q. s. ex qua tinctura colorem rursum extrahe pellucidum ac diaphanum, rubi-ni coloris æmulum.

Post varias eius cohobationes ac circulationes proprias, & ad attenuationem maioremque subtilitatem necessarias, omnia i-gne fortissimo ac vehementissimo vrgeto, idque etiam initio, & non obseruatis mitiorum ignium gradibus: tum cum aqua vitæ Coralliorum, oleum ipsum Antimonii rubrum, suaue & exqui-sitissimum extrudetur, verum vitæ balsamum nunquam satis lau-dandum vel commendandum. Cum ipsa vitæ aqua & in ea re-linqui potest, citra separationem, si lubet: aut ex eo aliquot guttas immiscere pro dosi, vino aut liquore, ei morbo, cui velis succurrere, congruo: quales sunt liquores Lilii conuallii, Lauen-dulæ & Calendulæ, pro epilepsiis, apoplexiis & Paralysi: qualis & aqua theriacalis aduersus pestiferos & contagiosos morbos: nec non ad lepram, morphæam, luem, scrophulas, & id genus alios af-fectus curandos, aquæ Fumiteriæ & Veronicæ: Vera enim est vni-uersalis medicina, quæ sopitos spiritus excitat, roboratque anima-les, vitales & naturales, mundando totam sanguinis massam, in-staurando radicalem balsamum, & corpus humanum ita renouan-do, vt & in iuuenilem statum hominem transformet. Tanta deniq; tamq; præstans medicina est, vt laudes eius ac admirandæ virtutes satis prædicari non possint. Verus enim est vitæ balsamus, ve-ro vitæ Mercurio æquipollens: de quo verba facit Paracelsus

tomo 6.pag.45.in hunc modum: Mercurius, vitæ corruptiones corporis humani ita tollit, ficuti ligna putrida ligno amputantur. Hic senectutem restaurat, & eam in iuuentutem mutat: non quod nouã essentiam in homine generet, sed quod quintam essentiam adhuc residuam, incorruptam conseruet: Vnde postea nouæ virtutes emergant. Impurum igitur à spiritu vitæ remouet, vngues pedum & manuum, item canitiem tollit, iuuentutem confirmat, ita vt senectus non amplius canos possit producere.

Rupecissa lib. de quinta essentia, cap. 41 de tam exquisita ac pretiosa loquens Antimonii dulcedine & tinctura, talem tantumque thesaurum esse, ait, vt nusquam in toto orbe par occurrat.

At qui ex eius aliorumque similium descriptione tentabit hanc Antimonii tincturam ex crudo, & in puluerem tantum redacto Antimonio, cum aceto ex vino destillato, extrahere, vcunq; sit vinum generosum & potens, & quantumcunque temporis in digestione illius teratur, oleum prorsus & operam perdat. Genuinorum igitur ac verorum est Philosophorum, nosse distinctiones & compositiones eiusmodi menstruorum aut acetorum. Infinita enim eorum genera ex sexcentis rebus variis varia fieri & componi aut extrahi possunt, quæ variantur ex ingredientium varietate, proprietatibus ac virtutibus: Aceta enim ex cereuisiis Anglicanis, Belgicis, Germanicis, vi hordei aut frumenti enata: aut ex pomaciis aut piraceis Normanicis expressa, virtutes fructuum ex quibus prognata sunt retinentia, longe lateque inter se differunt: multoque magis distant ab aceto, quod ex vino, omnium vegetabilium principe, & maxime omnium vitriolato conficitur. Quin & inter vini aceta, magnum statuitur discrimen: siquidem acetum ex vino albo extractum multum à rubelli vini discrepat. Et vinorum Creticorum aceta, debiliorum vinorum acetis (qualia sunt Tigurina) longe multumque virtute antecellunt: sic oligophorum vinum magno discrimine à vinoso & generoso vino distinguitur: vt inde liceat inferre, aceta cereuisiarũ, pomaciorum aut piraciorum, immaturorum ac debiliorum vinorũ nunquam fore rerum metallicarum solutionibus apta, nec eo vsq; potentia, vt aceta hydromelitum vinosorum, quæ cũ manna cœlesti natu-

naturam animalem percurrerunt, & præter vegetalem induerunt, atque sic summopere rectificata spirituales vires & aereas plane sibi compararunt: ita vt omnia quæuis alia, soluendi ac dissuendi potentia superent. Quod obiter dictum sit, vt multi discant, etsi experientiis veris ac certis polleant, se tamen non abs re spe sua cadere, & à scopo, quem sibi proposuerunt, aberrare, quod aceta Philosophorum non norint, eorumque dicta ex litera, non sensu metiantur.

Addo præterea magnum inesse discrimen inter acetum simpliciter destillatum, acetum forte destillatum, acetum forte dephlegmatum, acetum forte bene rectificatum & alkalisatum, acetum radicatum, & acetum philosophicum, quod summo virtutis gradu eminet: quodque nos componimus ac conficimus ex mixtione & conuenienti proportione, fermentatione ac vnione aereæ aciditatis animalis, & mercurialis acoris aquei, cum vegetabili terrestri, vt ea tinctura, de qua supra loquuti sumus, extrahatur, ad nostram ζωόφιλον Antimonii Antidotum concinnandam.

De omnibus aliis acetorum seu menstruorum, seu dissoluentium superiorum, nec non innumerorum aliorum, & naturæ ignium differentiis agemus, quæ claues vocantur artis: eorumque varias addiscemus præparationes, compositiones & vsus in Antidotario nostro spagyrico, tanquam in proprio & dicato huic tractationi loco. Quæ quidem omnia scitu maxime necessaria, magnæque sunt vtilitatis, operæ precium rati, hæc pauca de illis attigisse, & notasse locum, vbi abunde hæc docebuntur, vt medicus & verus Philosophus Chymicus, qui sententiam verborum nostrorum concipiet, in operatione Antimonii aliorumque mineralium, quæ in illo nostro opere describimus, tanquam aduersus omnes morbos eosque deploratissimos præstantissima remedia, labi nequeat.

ANTIDOTVS SOTERIOS Antimonii.

Accipe regulum Iouis, ex quo in puluerem trito, hepar aut crocum metallorum cum sale sulphureo conficies. Huius hepatis puluis ruber citra separationem salis, in lixiuio ex cineribus clauellatis,

tis, & calce viua parato bulliat, donec lixiuium summum ruborem contrahat, quod in vas per inclinationem effundes, idque lente, ne quidquam de fæcibus admisceatur. Euacuato lixiuio, puluerem vulgari more cum potentissimo aceto præcipitabis. Abluantur & dulcorentur omnia: Deinde cum vitriolica hydromelitis vinosi aciditate, alkalisata proprio sale, tincturam aut colorem extrahes: à qua tinctura menstruum separabis, dein illam circulabis ad aliquot dies cum flagrante iuniperi spiritu. Deinceps per retortam crebris cohobationibus vi ignis ipsam extrudes, à qua demum spiritum flagrantem separabis, si ita videbitur, vt restet in fundo destillatorii liquor suauissimus, omnium affectuum pulmonum æque salutaris medicina, ac balsamus, lac aut butyrum dulce sulphuris: cuius tres aut quatuor, imo ad sex vsque guttas ex iusculo vel vino, aut congruis aquis, phthisicis, dyspoicis, asthmaicis, pleuriticis, peripneumonicis, propinabis. In summa saluberrimum est & potentissimum medicamentum quamplurimis, vsque grauissiis morbis mirum in modum profligandis & extinguendis aptissimum.

ANTIDOTVS LYSIPYRETOS Antimonii.

Recipe florum rubrorum Antimonii vncias quatuor: florum sulphuris sublimatorum ad perfectam albedinem vncias duas. Misceantur cum duplo colchotaris Vitrioli Vngarici aut Cyprii, ac ter sublimentur, habebis flores rubicundissimos, si bene operatus fueris. Hi cum aciditate Vitrioli Veneris primo, deinde cum vero Saturni æthereo spiritu essensificentur. Huius philosophicæ essensificationis si callueris artem, medicinam suspiciendam concinnabis, veram Antidotum Lysipyreton, omnis generis febres, pestiferas etiam, sedantem extinguentem, si ad 4. aut 5. guttas de ea ex idoneo liquore propinaueris.

ANTIDOTVS THEODOTOS Antimonii.

Iunge iusto & debito pondere, mensura, proportione ac ordine sex

ſex inferiores Planetas terreſtres, cum ſublimiori ſphæra ſtellata Saturnina, tanquam cum cæterorum prima radice, vt vna bene amalgamentur, & Philoſophice calcinentur. Ex hac calce depurata cum ſulphuris montani aqueo ſpiritu, per cohobationes in calido, & macerationes ex arte in frigido factas, tincturam rubeam pellucidam aut diaphanam inſtar granati elicies: à qua nubium aquarum auxilio primum menſtruum ſeparabis, tincturamque ipſam per varias cohobationes, circulationes & rectificationes neceſſarias, puro hydromelitis vinoſi ſpiritu excipies, qui eius colorem eruet, quo tinguntur rubini coloris inſtar, magno cum ſplendore & perſpicuitate. Atque ſic in ſe ſeptem metallorum veram tincturam ſimul continebit, remedium vere theodoton, ad mirandarum virium & proprietatum, & quod Deus nobis largitur in curationem omnium generaliter morborum, vel deſperatiſſimorum, trium, quatuor, quinque vel ſex etiam guttarum doſi.

ANTIDOTVS THEOPEMptos Antimonii.

Aurum ter per Antimonium examinatorem ſuum traiectum amalgametur cum Mercurii Antimonii debita quantitate & proportione, ex quibus electrum minus fiet. Ex hac amalgamatione abluta, & nigrioribus fuliginibus repurgata, exquiſitiſſimam tincturam extrahe, cum ſpiritu ſulphureo iuniperi, eo modo operans, qui in duabus ſuperioribus præparationibus traditus eſt. Hanc tincturam diaphanam ac pellucidiſſimam, inſtar rubini, variis cohobationibus in circulato minore Parac. exercebis, quod poſtea, ſi voles, ſeparabis, vt tinctura reſtet ſola: Quam ſedulo conſeruabis, tanquam precioſiſſimum donum à Deo hominibus miſſum, aduerſus peſtem, lepram, omnis generis morphæam, lues, & alios id genus grauiſſimos affectus preſentiſſimum remedium, trium, quatuor, aut quinque guttarum doſi ex aqua theriacali.

* * *

ANTIDOTVS PANÆRE-tos Antimonii.

Recipe mineræ Antimonii Vngarici ad albedinem calcinatæ, iuxta artem libram semis, Sacchari candi in formam Syrupi cum circulato minore transmutati, libram vnam, cui paulatim calcem illam Antimonii admisceto. Digerantur omnia per 4. aut 5. dies in B. vaporoso, deinde per gradus ignis destillentur. Ex hac destillatione triplex liquoris genus educitur post separationem circulati, quod primum omnium egreditur. Primus, qui albus est, cancrosis vlceribus & externis morbis opitulatur. Secundus qui flauus est, vacuationi per aluum, & per vomitum idoneus est. Tertius rubicundissimus, instar sanguinis, dulcisque balsamus, qui seponendus est ab aliis: si cohobationibus ternis aut quaternis rectificetur, & abluatur cum aqua rosarum, aut buglossi, aut cichorii, quam separabis tincturam & rubicundam, & dulcem, quæ admirandas curationes præstabit, in lepra, morphæa, malo mortuo, sex guttarum quantitate exhibita in aqua fumi terræ. Aduersus Apoplexiam & Epilepsiam dosi duarum aut trium guttarum quantitate ex aqua centaurii minoris. Aduersus pestem exhibebitur ad septem guttas, ex aliqua theriacali aqua, vnde sudor copiosius emerget.

Cum eodem oleo rubro aut tinctura Paracelsus laudanum suum diaphoreticum & solutiuum concinnabat, quod præ aliis omnibus remediis commendatissimum, & in summo pretio habebat aduersus pestes, intermittentes febres, adiiciens essentias aloes, myrrhæ, croci, ambræ flauæ, & id genus aliorum, vnde pilulas compingebat, dimidii scrupuli, aut integri, dosi deglutiendas.

ANTIDOTVS POLYCHRE-stos Antimonii.

Accipe reguli Martis stellati libr. 1. Mercurii in meteoron redacti, & essensificati libr. vnam semis, puluerisentur & commisceantur, retortoque vasi imponantur cum recipiente, subiiciendo gradatim

datim ignem & genus quoddam Gummi Crystallini, grauis, sese in frigido coagulantis & calido soluentis, extillando: quod vna aut altera destillatione, fæces semper separando, rectificabis. Super hunc liquorem toties spiritum hydromelitis vinosi affunde & cohoba, vt tandem crebris istis cohobationibus liquor dulcescat, spirituque separato, restet in fundo oleum Antimonii exquisitissimum & pretiosissimum, multis curandis ægritudinibus iisque grauissimis aptissimum. Quin & domitor est tertianarum febrium, quotidianarum, ac inprimis quartanarum, si tres, quatuor, quinq; aut sex etiam guttæ habita virium ægri ratione, exhibeantur. Blande enim vomitum multis concitat, aliis alui solutionem citra vomitum, eamque vim habet, vt radices & seminaria mali prorsus eruncet & euellat.

Spiritus hydromelitis vinosi separatus, vt supra diximus, accurate seruatus, & tandem vitriolica aciditate imprægnatus, summum est diaphoreticum, & longe ab aliis vulgaribus aliud, si dosi dimidii cochlearis aut integri ad summum, vel seorsim, vel vino aut alio liquore dilutum administretur.

ANTIDOTVS ISOCHRYsos Antimonii.

Regulus Martis cum aquila cælesti in meteora reducatur, & ab acredine optime abluatur exicceturque: tum cum aqua stygia Philosophorum, ex duobus salibus spiritualibus, sulphureo & merculiali, debita proportione & ex arte composita, soluatur, digeratur, ac tandem per iteratas cohobationes præcipitetur. Ex hoc præcipitato spiritus aquæ philosophicæ auferantur, in reuerberio Athanoris, perpetuo præcipitatum spatula ferrea commouendo, donec acquirat flauum, aut floris calendulæ colorem: quem ablue cum aqua pluuiæ destillata. Huic exiccato pulueri affunde acetum Philosophorum, de quo iam mentionem fecimus, & tam diu digere, donec menstruum rubino colore tingatur, relictis quibusdam fæcibus albis in fundo. Menstruo per cineres separato, remanebit in fundo puluis leuissimus, rubri coloris, denuo per duas tresue horas sub craticula reuerberandus: cui tum demum, si aquam vitæ iuni-

peri affundas, atque ex arte digeras, fere totus puluis in tincturam conuertetur rubicundissimam & admirandarum virtutum, vel ipsi auro potabili, aut eius tincturæ æquiparandam. Apostemata interna omnia sine noxa aperit atque curat, sanguinem concretum dissoluit, corruptumque purificat: ad lepram, scrophulas, luem veneream, pestem, infinitosque alios morbos præsentaneum remedium: imo ipsum hominem renouat, & sanum diutissime conseruat. Dosis guttulæ 6.7.8.10. cum vino vel alio liquore bis in die, iuxta morbi necessitatem.

ANTIDOTVS LYSIPONOS seu Anodynum diaphoreticum Antimonii.

Accipe reguli libram semis, salis nitri cum sulphure aut floribus sulphureis, vt artis est, purificati & vitrificati libr. vnam, reducantur in puluerem & optime misceantur, & crucibulo indita ponantur in igne circulari, ignem augendo per gradus, eumque crucibulo sensim admouendo, donec omnis materia fluxerit, instar metalli fusi. Tunc vel ferrum candens, vel carbonem ardentem iniice, vt sal comburatur: Remanentiam exime, dulcifica, exicca, & cum æquali salis prædicti parte secundo vratur, dulcificetur & exiccetur, idem opus tertio repetendo: Relictum puluerem vasi vitreo fixatorio bene occluso inditum, per quatuor quinqueue dies in igne fixationis foue, dando ignem per gradus, donec vas tandem igniatur, & puluis antea albus acquirat calendulæ colorem: quem tandem cum aqua vitæ iuniperi correctissima, in vase bene occluso, circulabis per aliquot dies: post exime materiam, & affusa ter quaterque noua aqua vitæ iuniperina, semperque accensa, à prædicta materia exuratur, ac postremo bene exiccetur. Dosis à scrupulo semis ad scrupulum vnum cum vino optimo vel aqua conuenienti.

Est hæc antidotus vere λυσίπονος, omnes dolores ventriculi, intestinorum, vteri, à quauis causa subortos soluens & sedans, si cum vino vel aqua chamæmeli exhibeatur. Vlceribus renum vesicæ & vteri: item deprauatæ mensium excretioni, fluxuique muliebri admirandum remedium: quod cum vino, musculo, aut alio conuenienti liquore misceri potest: vel cum mucilagine Gummi Tragacanthæ.

thæ, bis terue in die exhiberi. Eodem modo exhibitum, pestilentibus omnibus affectibus, nempe febribus intermittentibus summopere conducit. Sanguinem enim per sudores, & per insensilem plerunque transpirationem purificat & repurgat, vitæque nostræ balsamum, balsamica sua vi instaurat, totumque hominem renouat.

Vsus præterea Antimonii talis est in medicina: Blanca Nicolai: Recipe Terebinthinæ, Opoponacis, Galbani, Assæ, Sagapeni, Castorei, Antimonii, Sulphuris, Bdellii, Asphalti, Ammoniaci, Styracis liquidæ, Carnis leonis, Diagridii, Euphorbii, Agarici, Pulpæ Colocynthitis, Ellebori nigri, Polypodii, Thapsiæ, Pyrethri, Schænanthi, Peucedani, Asari, Cyperi, Pœoniæ, Betonicæ, Chamædryos, Polii, Ammi, Leuistici, sem. Rutæ, sang. Draconis ana drac. j. Cinnamomi, Garyophyllorum, Macis, Cardamomi, Anisi, Marrathri, Balsami ana scrup. ß. Ambræ grana v. Mellis quantum satis est. Confice. Dosis à drachm. j. ad drachm. iij. Datur cum vino, in quo cocta sit saluia, aut herba paralysis in sero, in motum Castaneæ. Phlegmaticos purgat humores, valet Cephalalgicis, & oculorum doloribus, & sanguinolentis tumoribus & lippis: Optime facit contra omnia, quæ turbant phantasiam rationem ac memoriam: Vtilis est tremulosis, Epilepticis ac Paralyticis.

Oleum ad fistulas, optimum Quercetani: Recipe Antimonii vnc. iij. Mercurii sublimati vnc. j. ß. Mellis vnc. vj. Mixtis iam omnibus, vt artis est, destillentur per retortam vitream, mediocri igne: exibit oleum ad callosa, & maligna omnia vlcera, fistulas, cancrum, & gangrænam curandam præstantiss.

Vnguentum ad genarum scabritiem, scabiem ac vlcera, Rondele. Recipe Omphacii, Acaciæ ana drachm. j. Tuthiæ præparatæ drach ij. Cerussæ lotæ, Antimonii ana drach. j. Vnguenti Rosati vnc. ß. Misce, & fiat vnguentum.

Aliud ad lachrymarum fluxum recipe Cort. Thuris, Masticis, Sarcocollæ ana drachm. ij. Tragacanthæ, Gummi Arabici, torrefactorum ana drachm. j. Tuthiæ præparatæ, Antimonii ana drachm. ß. Sanguinis Draconis, Acaciæ, Amurcæ

inſpiſſatæ ana drach. ij. miſce, & fiat vnguentum, quo inungantur canthi oculorum, & totæ palpebræ.

Vnguentum ad vlcera narium: Recipe Aloes lotæ cum aqua Plantaginis drach.iij. Myrrhæ electæ drach.ij Rad. Iridis, Sarco ollæ ana drach.j. Ceruſſæ, Antimonii, Tuthiæ, Minii ana drach.ß. Olei Hyperici, Roſarum ana vnc. ij. Mellis Roſ. colati vnc. j. Succi mali Granati, ſucci Piloſellæ, vel linguæ paſſerinæ ana vnc. ij. Coquantur ſucci cum oleis, deinde mel: poſtremo puluerizata diligenter inſpergantur, & ad vnguenti formam redigantur. Si diuiti paretur, adde moſchi ſcrup. ß. Muſci arborum, vel Boniouini, vel Cyperi, vel Roſarum drach.j.

Sal Antimonii: Recipe Antimonii crudi, Tartari, calcis viuæ ana q. ſ. Terantur ſingula, & miſceantur, reponanturque in vaſe terreo optime lutato, vnico foramine in ſummitate relicto, & in fornace figulina calcinentur. Quo facto, materia teritur, atque cum aqua fontana coquitur, qua denique exiccata, ſal in fundo remanebit. Vſus in alchymia.

Tabulæ Stibiatæ noſtræ: Recipe Stibii ſeu Antimonii præparati drach. ij. Gummi Tragacanthi drachm. j Sachari albi in aqua roſ. diſſoluti vnc. iij. Olei Aniſi gran. xv. Fiant tabulæ ſecundum artem, pendentes drach. j. ſingulæ pro robuſtioribus: imbecillioribus vero drach. ß. vel ſcrup. ij. exhibere ſoleo. Purgant per vomitum & aluum valenter.

Tabulæ noſtræ de Stibio, aliæ: Recipe Vitri Antimonii drachm. vj. Pul. Tragacanthi drachm. ij. Sacchari in aqua roſ. diſſoluti, & ad perfectionem cocti lib. ß. Fiant tabulæ. Doſis à drac. j. vſque ad drac. j. ß. Purgant per vomitum & aluum vehementer.

Collyrium, Nardinum: Recipe Cadmiæ, Croci, Gummi ana drachm. xii. æris vſti drachm. v. Stibii, id eſt, Antimonii, Acaciæ ana drachm. x. Nardi Indicæ vnc. ß. Opii, Myrrhæ ana drachm. v. vini quantum ſufficit. Fiat collyrium. Durat in annos duos. Ad doloris vexationes, fluxum tenuem & multum puſtulas & aſpretudines oculorum.

Collyrium viride: Recipe Cadmiæ vſtæ & vino odorato extinctę vnc. j. Croci, Antimonii vſti, & in lacte extincti ana drach. iij. Amyli drach.

drach.j.Gummi drach. ij. Succi anagalidis fœminæ quantum sufficit. Fiat collyrium.

Aqua ad oculorum lachrymas exiccandas Fumanelli: Recipe Tuthiæ præparatæ vnc.j. Lapidis Hæmatidis vnc.ß. sanguinis draconis, Acaciæ, Antimonii ana drach.j. Caphuræ scrup.ij. Terræ Sigillatæ drach.j. Thuris, Masticis, Piperis albi ana scrup. . aquæ fœniculi, Euphragiæ ana vnc.j. Aquæ Violarum, Rosarum ana vnc. ij. vini antiqui vnc.iij. coquito omnia in duplici vase ad consumptionem medietatis, & percolato.

Vnguentum ad rupturam ossium Paracelsi: Ossa quocunque modo rupta, per infrascriptum vnguentum optime consolidantur, singulis ordinate coniunctis. Recip. mellis vnc.ij. olei Antimonii, olei Vitrioli ana drac.ij. Axungiæ Taxi, Seui Ceruini, Axungiæ Vrsinæ, Saponis ana vnc. j. Terebinthinæ vnc. j. ß. Ceræ vnc.ij. coquantur in vnguentum, pro more, quo rupturæ sunt ad ignem calida manu perungendæ, &c. Mirum in modum præ cæteris curat & sanat optima consolidatione.

Aqua Epileptica: Recipe Stibii lib.j. Tartari albi, salis vsti singulæ trientes: tenuissime trita misce in magno catino, & reuerbera vt euadat in placentam Argenteam (regulum puta stibii) hanc puluerisa optime, ac torre in patella figulina non vitreata, semper versando ne fundatur, donec acquirat aureum colorem perfectum. Lauando, subtilem calcem extrahe cuius cape vnc.ij. vini albi stomachalis lib. ij. Cinnamomi vnc.ß. Misce, digere, in Balneo per 20. dies ad noctes clauso vase, destilla lente aquam, cuius Dosis drach.j. cum Sachari & moschi momento.

Pomum odoriferum purgans si infundatur integra nocte in cereuisiæ vel vini vnc.iij. vel iiij. Recipe Balsami sicci vnc.ij. vitri Antimonii opt. puluerisati vnc.ij.ß. Ambræ griseæ scrup.j. misceantur s. artem. Panchymagogon Hippocraticum: Recipe Hermodact. vn.ij. Turbith vnc.ß. Agarici drach. vj. Senæ vnc.v. Polypodii vnc.ij. Cinnamomi drach. vj. Nucis Moschatæ Garyophyl. Zingiberis ana vnc ß. Sacchari vn.xx. Moschi Gra.x. ponantur in vitro cum vini albi lib.x infund. per dies agitando sæpius, expressioni adde Diagridii vnc.j. Flor. Antimonii Diaphor. vnc.ß. olei anisi gut.x. Misce omnia

bene probeq; obturata, sæpius in dies agitando. Dosis à drach. j. ad drach. iiij. Et in Morbo Gallico adde vnicuique dosi gra. xvij. ad xx. Turbith. mineralis: Et in delicatis xij. aut xvj. gr. Turbith. cordialis facta per noctem infusione vel capiat mane sequenti.

Elixyr Salium hydroticum: Recipe salis Theriacalis, salis Absynthii Pontici, Alcali scordii, Alcali Cinnamomi, Guaiaci, Chynæ ana scrup. j. Diaphor. Antimonii scrup. ß. Extr. Carduibened. Zingib. Iuniperi ana drach. ß. extr. Theriacæ vnc. ß. commisceantur ad formam electuarii. Dosis scrup. j. ex aceto Bezoartico.

Elixyr Emedicum: Recipe aquæ Absynthii Pontici, aquæ Cichorii ana vnc. j. ß. vitri Antimonii purgantis gra. vj macerentur per horas 24. (vel etiam coquantur, aucta tamen aqua) colatura facta, adde Miuæ Cidoniorum vnciam semis.

Aqua vitæ Paracelsi: Recipe aquarum Melissæ, Rosarum, Cheiri, Saluiæ, Balsamicæ, Menthæ (al. Maioranæ) ana lib. j. Piperum omnium, Cubebarum, Zinziberis, Cinnamomi, Masticis, Myrrhæ, Macis, Garyophyl. ana vnc. ij. Succi mellis, Succi Vitrioli, Tartari, Antimonii ana vnc. vj. Aqua vitæ rectificatæ lib. v.

Hæc omnia digeres diebus sex. Postea separa, & destilla per pellicanum ad spiritum. Deinde Recipe huius aquæ, quantum eius est: caponem præparatum, dissectumque. Hæc vna cum speciebus sequentibus in vesicam iniice, digere per triduum in cineribus, postea vtere gra. v. pro dosi vna.

Medicamentum ad fracturam ossium, Paracelsi: Recipe Mellis vnc. ij. Antimonii, ol. Vitrioli drac. ij. Adipis, Meliss. vnc. j. Seui Ceruini vnc. j. Ceræ vnc. ij. Saponis vnc. j. Terebint. vnc. j. ß. Adipis vrsini vnc. j. vnguentum hoc mirifice sanat, si in loco calido, calida manu probe illinatur, ita vt penetret.

Medicamentum ad Epilepsiam: Recipe de spiritu Vitrioli, gutt. v. De. 5. Essent. Antimonii gutt. v. De 5. Essent. Margaritarum, gut. iiij. Mixta iniice in cyathum, plenum aqua Rosarum optima, & in Paroxysmo propina, qualibet aurora.

Laudanum in dissolutis ac deploratis Morbis Paracelsi: Recipe Orizei foliati vnc. ß. Margaritarum non perforatarum drac. ij. Asphalti Flor. Antimonii ana drach. ß. Croci Orientalis drachm. j. ß. Myrrhæ Romanæ, alæpatici ana ad pondus omnium. Reduc ad

formam

formam Dosis gr.vj.ad x. Suffitus in suffocatione Matricis Paracelsi: Recipe Noræ num.vij. Assæ fætidæ gr. iiij. Florum Cheiri, Terdinæ, id est, Valerianæ ana scrupul. j. Fiat Suffitus per orificium Matricis, per clepsydram &c. Sequitur cap. 2. de Vitriolo.

CAPVT II.

De Vitriolo.

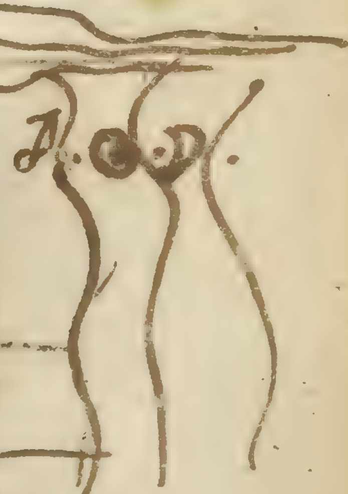
VItriolum, Græcis χάλκανθον, Latinis Atramentum Sutorium, & simpliciter atramentum, quod nimirum sutores olim coria hoc tingebant. Italis Vitriolo, Gallis Vitriol & Germanis Victriol/ siue Kupferwasser. Dioscorides tres eius facit specie differentias, generc tamen easdem. Primum, quod in strias concrescit, quod stillatitium vocat. Alterum, quod in glebas est concretum, vnde Græcis Pecton, id est, gelatum vocatur, quam vitriolum Romanum hodie vocant. Tertium, quod coquitur, & coctile vocatur, inualidissimum & inutile, quod hodie passim habetur, fitque ex sale, sulphure & lapidibus. Est autem colore itidem triplex: viride videlicet, cæruleum, & album. Optimum est cæruleum, graue, concretum, transflucens cuiusmodi est stillatitium, quod Græci Λογχωτὸν vocant. De hoc quoniam magna est ambiguitas inter autores, eos omnes quotquot possumus, explicandi gratia citabimus, inprimis videbimus quid Iosephus Quercetanus Regius ille medicus de hoc sentiat, & inprimis in tetrade grauiss. totius cap. affect. cap. 30. pag. 353. ait: Vitriolum genus est salis, inter alia naturalia, non in fine corporum, vt constare potest ex eo, quod nobis semper Martis & Veneris, h.e. ferri & cupri speciem videndum exhibeat, quæ vel omnium Chymicorum minimus nouit ex vitriolo extrahere, nec non per vitriolum ipsum intra paucas horas Martem in Venerem conuertere. Vnde Poetæ Philosophi ansam arripuerunt de amoribus Martis & Veneris dicendi ac scribendi, quorum proles Cupido, Deus amorum (hoc est, magnus ille consensus & Sympathia, studiumque res omnes inter se colligans, ac sum-

ſummo effectu deuinciens) eſſe fingitur, genuinuſque Veneris filius, quam fingunt ex ſpuma maris enatam, vnde ab iiſdem Poetis ἀφροδίτη καὶ ἀφρογένεια dicta ſit, eamque omnium generationum, totiuſque naturæ parentem eleganter ac vere dixerunt, ſi internum illorum ſenſum capiamus. Sic enim figmentis arcana ſua myſtica inuoluunt & obtegunt, vt ſolis ſublimibus ingeniis, non idiotis pateant. Sed myſteriorum iſtorum, aliorumque arcanorum accuratiorem inquiſitionem, in libro noſtro de recondita rerum natura perſequemur, contenti hoc tantum in præſentia addere: Vitriolum extrinſecus viride interiorem tamen rubedinem, continere; ac præ omnibus aliis ſalibus, acetum terreſtre poſſidere, quod omnium rerum terreſtrium fermentationem cum aqua mixtum (qualem fermẽtum farinę aqua dilutæ exhibet) inducat. Eiuſmodi enim putrefactione & maceratione vtriuſque inter ſe iuncti elementi acetum iſtud naturæ intrinſecus ſpiritu ſuo fermentante, attollit & excitat paſtam illam naturæ, vnde transmutationes, productiones conſuetæ & indiuidua quæque procreantur. Ac primo loco ex eiuſmodi fermentatione omnis mineralis ſubſtantia ortum habet, ex cuius ſpiritibus tinguntur poſtea vegetabilia, quorum eſſentia animalia deinceps paſcuntur & fouentur, vt alibi diximus, etſi obſcurius. Huius enim rei lucem clariorem in librum illum noſtrum de recondita rerum natura differimus, ex qua ſtudioſus Lector magnum fructum ac voluptatem ſit reportaturus. De vitriolo autem quid ſentiat Galen. libro ſuo de ſimplicibus, & quid de eius tranſmutatoria virtute ſcribat, licebit ex ipſo Galeno audire, quum refert: ſe ex mineris Cypri, terreum quendam carbonem, Miſy vocatum, attuliſſe, quem in angulo quodam Muſæi repoſitum, ſucceſſu temporis in ſory conuerſum fuiſſe, deinceps in chalcitidem, hoc eſt vitriolum, ac tandem in chalcanthum, quod idem eſt ac Venus ſeu cuprum.

Multa autem habentur vitriolorum genera. Quod ex Anglia & inferiore Germania aduehitur, cærulei coloris, non vſquequaque laudabile eſt. Vngaricum v. inter præſtantiora ac meliora habetur. Vt autem bonitatis fiat periculum, admoueatur aut affricetur cultro: Si ſuo tactu, cultrum rubro colore, hoc eſt cupreo inficiat, laudatiſſimum ac optimum habebitur. Conſtat enim in occul-

tis suis visceribus Venerem inclusam continere, cuius contactum Mars statim amplectitur, vsque adeo magna est inter vtrumq; metallum sympathia ac consensus. Inter optima Romanum quoque vitriolum censetur, si syncerum, nec adulteratum ad nos afferretur. Quod enim aduehitur, vitriolica sua ochra, quæ semen auri in se conclusum habet, sæpenumero spoliatum est. Alioqui syncerum magno precio venditur, vt quod non nisi coronato pondo prostet. Sed omnium præstantissimum est Cyprium Saphyrini coloris, quæ Lunaris est tinctura in internis Lunæ partibus. Quæ quidem Luna perfectionem Solis, seu Auri, cominus æmulatur, quo fit, vt eiusmodi vitriolum maiorem cum Auro consensum ac societatem habeat. Hinc fit, vt etiam veri Philosophi ex Cyprio vitriolo, Saphyrini coloris, menstruum aut dissoluens vtriusque Luminaris maioris, hoc est, Auri & Argenti norint extrahere: quod ex aliis vitrioli generibus, citra additionem, fieri nequit. Cyprium enim vitriolum magnam Solis quantitatem in se continet, quod eius, supra alia, pretium auget, vt non nisi tribus aut quatuor aureis nummis singulæ libræ diuendantur.

Ex vitriolo autem multa variaque eaque egregia remedia proliciuntur. Cum enim naturæ metallicæ prima materia, & tanquam ens primum habeatur & sit, non dubium est, quin eius spiritus, nondum mole corporis solida crassaque metall. obruti, sed corporei adhuc spiritus, aut corporis spiritualis naturam retinentes, viua actiuaque efficacia ac qualitate hoc est, immensa ac inexplicabili virtute (vt qui à simplicitate, & puritate elementari minerali-que minus recedant) præditi ac instructi sint: vtpote in quo vitriolo omnes omnium metallorum spiritus, vires ac proprietates potentia, tanquã in sua origine, delitescant & contineantur: ac inprimis vitriolati seu Venerei spiritus, vt & Martiales, Lunares, Solaresq;: qui cum eo tanto consensu ac congruentia iunguntur, vt in ipsum vel magna etiam copia sese transfundant, & ab eo eliciantur. Vnde fit, vt non tantum qui à vitriolo extrahuntur spiritus, solius cerebri affectibus tanquam Lunares conducant: sed cordis etiam, renum, partiumq; generationi dicatarum, martialibus quoque ac Venereis morbis, tanquam Venerei ac Martiales opitulentur ac remedium adferant. Sed hanc Astronomicam ac Chymicam Sympathiam, alibi

alibi, in nostro de recondita rerum natura libro, fusius, iuuante Deo, sumus explicaturi: hic satis sit, eam tantum obiter delibasse: & quam variis vsibus sit aptum ac idoneum, non minus quam aquæ metallicæ vitriolatæ, ad quas inuicti morbi ac deplorati ablegantur, elucescat.

Si autem quæritur ratio, cur eiusmodi vitriolum, aut quæ ab eo educantur remedia, quatenus Lunarem, Martialem ac Vitriolicam naturam possident, propria ac specifica sint cerebri ac renum ægritudinibus? respondebimus, perinde in illis rem se habere, ac in Saluia, Betonica, quæ cerebro congruunt: in floribus buglossi, borraginis aliisque, qui cordiales habentur: in eupatorio, quod iecori dicatum est à natura, & scolopendrio aut Ceterach spleni eiusque affectibus destinato, infinitisque aliis simplicibus, quorum occultæ adhuc sunt virtutes, vt quæ ex qualitatibus elementaribus calidis aut frigidis non pendeant, sed sola experientia nitantur.

Sed cum hoc silere sit potius, quam respondere, dilucidiores rationes annectemus, quibus demonstretur, quam verum proprium ac genuinum, specificamque epilepsiarum ac apoplexiarum remedium sit, spiritus ex vitriolo abstractus, singulari sua proprietate id genus morbis facilem reluctans ac abigens.

Ac primo quidem loco, hoc ex eius summa subtilitate, ac vt ita loquar, spiritualitate proficisci certum est, cuius prompta virtus vno momento fertur in cerebrum ac in cor, quæ in hoc morbo præcipue laborant & premuntur. Vt enim videmus eum, qui deliquium animi patitur, & Syncope prosternitur, facile vini spiritu aut aqua vitæ, ori infusa, vel labiis ac naribus admota, nec nō aceti odore vitriolicæ naturæ, quæ statim cor feriant, longe magis recreari, ac promptius erigi, quam si quauis gelatina, aut delicatissimo ac maxime nutritionis restaurante, ac consummato cibetur: quod hæc spirituali virtute careant penetrante, & spiritibus nostris solis vitæ nostræ authoribus, analoga ac communicabili, quæ vini & aceti spiritui vsque adeo subtilis & penetrans inhæret, vt vel solo odore suo vitriolico, consopitos etiam spiritus nostros ac sensus excitet & redintegret.

Hinc

Hinc inferre licet, quanta sit, vt ita loquar, spiritualitas ac subtilitas, virtusq; attenuans, penetrans, & instaurans, spiritus vitrioli, qui ita insigniter prompteque cerebrum ferit, vt solo eius odoratu sternutatio confestim excitetur.

Præter eiusmodi tenuitatem ac spiritualitatem essentiæ, qua sese facile cum malignis, melancholicis ac vitriolatis vaporibus miscet, quibus iam antea præcipuas horum morborum causas arrogauimus, varios alios effectus exerit spiritus ille vitriolicus, vt abunde ac aperte demonstrauimus alibi: vtpote qui, cum sit magnum ac validum coagulans, facile fumos vapores & spirituosos halitus, ac malignos, qui ex inferioribus partibus ad superiores feruntur, coagulare potest, virtute ista, qua præditus est, coagulandi: vt sic eorum effectus ac fructus, quos in summa sua exaltatione producunt interpellentur.

Satis superque alibi demonstrauimus quod sit inter omnium rerum spiritus, cum materia sua corporea ac terrestri concretos coagulatosve, ac eos, qui huiusmodi vinculis corporeis, vel naturæ beneficio, vel artis industria, soluti sunt, discrimen, vt ista hic repetere non sit opus.

Veruntamen si causa efficiens horum morborum crassa, materialis ac obstruens fuerit (vt prope omnes Dogmatici sentiunt) hic idem spiritus contrarias partes sustinet, vt scilicet crassa illa dissoluat, extenuet ac liquefaciat, vt sic quoque naturam adiuuet, quo facilius ea extrudat ac dissipet.

Addam tamen & aliam rationem, ea conditione ac lege, ne Censores mei, quos apiricos prorsus habeo, non vere Dogmaticos aut Hippocratis asseclas (ex quorum numero me esse profiteor) effuso gutture rideant & hiante gutture cachinnos suos in me proterue exhalent & eructent: ea nempe est magnetica quædam virtus in acido spiritu delitescens metallico, qui ad energiam aut actiuitatem simplicitatemque elementaris naturæ propius accedens, sua eã virtute magnetica, vim habet attrahendi, domandi euincendique acidos illos melancholicos ac Vitriolicos animalis spiritus, quos supra horum morborum diximus esse authores ac artifices. Nec absurdum facere refricare, hanc esse rationem, qua Magnus ille Dictator Hippocrates

scripserit loco iam citato: Melancholici comitiales facile fiant, & comitiales melancholici, eo quod magna sit causarum analogia & consensus vtriusq; morbi, melancholici nẽpe & comitialis. Quin & in hunc finem satis dilucide alibi demonstraui, veræ melancholiæ atræ qualitates ascriptas longe melius conuenire, si vitriolici humoris appellatione insigniantur, vt suis rationibus omnia comprobauimus.

Magnetica autem illa virtus, quam appello, longius diffunditur, quam quæ in Magnete vulgari & ferro attractio est. Hac attrahente virtute, Arsenicum summum venenum, multis è corpore attrahẽdis venenis, idonea aptaque sit medicina: aut præparatum ab eo oleum, si extrinsecus etiam inducatur, summo vsui ac præsentissimo remedio est, curandis nempe cancrosis, & Arsenicalibus vlceribus omnibus. Huiusce dicti etiam nostri aperte veritatem indicant, serpentum axungia aduersus suos morsus, oleum Scorpionis aduersus suos ictus, & mel contra apum infixos aculeos, ac sexcenta alia id genus exempla arguunt ac confirmant. Sed fusiorem harum rerum tractationem, in librum nostrum de recondita rerum natura reiicimus, vbi non vulgaria & triuialia quæque centies repetita, ab irrisoribus & censoribus audientur: qualia solent in suis scriptis eiusmodi homines rapsodica consarcinare: sed seria & grauia quæq;, quæ modestis & candidis ingeniis, pacatisq; animis, admirationi, pro rei argumento futura sunt.

At singulares dotes, quas quidam ex medicinæ Spagyricæ Coryphæis vitriolo arrogat, audiamus: nec non varias eius præparationes ac exquisita remedia, quæ ex illo eruit, & eruenda docet, videamus: quæ ad varias curationum indicationes, nec non ad profligationem non tantum morborum istorum quatuor, de quibus agimus at aliorum etiam grauissimorum deploratorumque, quibus humanum corpus prosternitur, restitutionem respiciunt: ita vt in vno hoc metallico indiuiduo apposite ac exquisite apparato, & in internas vitalesque partes omnes dextre dissecto, integram Pharmacopœi officinam comperire liceat.

Siue enim præparandi sint omnibus modis humores, siue quæ crassa & tartarea sunt, attenuanda sint. tenuia incrassanda, impura expurganda, superuacanea per vrinas, sudores, alui excretio-

cretionem, vomitum, vacuanda, siue obstructa, penetranda, ac re-
seranda sint, siue fuerit omnibus modis naturalis calor instauran-
dus; in hoc eodem vitriolo auxilia rimari liceat: quin & idem i-
psum verum omnis generis doloribus sedandis opportunum ano-
dynum deprehenditur, omniumque venenorum, ac exitialium hu-
morum alexipharmacum, nec non omnium inflammationum, ar-
dorumque febrilium extinctor ac moderator fit. De eo ipso hæc
sunt verba Paracelsi, tom. 2. p. 72. Vitriolum (inquit) in se continet
laxatiuum summum, quod omnes corporis partes penetrat, easque
mundificat: Secundo continet constrictiuum: Tertio si ipsius fron-
des præparentur, tunc in caduco est arcanum: Quarto si flores i-
psius separentur, tum summum est penetratiuum: Denique si fru-
ctus decerpantur, summum caloris natiui instauratiuum fuerit. Vi-
triolum enim habet vim renouandi & instaurandi, tom. 6. pag. 308.

Et eodem tomo pag. 77. Vitriolum, inquit, est purgatiuum spe-
cificum, ad omnes humores præter naturales. Præparatio illius re-
medii ibidem describitur.

Alibi: Aer Vitrioli, inquit, aut ex sicca exhalatione, aut decoctio-
ne paratus, subtilissimam vitrioli essentiam in se continet, & in ce-
rebro, pulmonibus & ventriculo easdem, quas sal, virtutes perficit:
præterea alia arcana in se habet, videlicet ad icterum, abundantiam
bilis, deiectam appetentiam, nimiam obesitatem, ad calculum. I-
tem purgat pulmones, curat pleuresin, caducum, arthritidem, spas-
mum &c.

Et alibi: Vitrioli virtutes, inquit, intra corpus & extra illud ap-
parentes sunt præstantissimæ. Intra corpus curat icterum, calcu-
lum, febres, vermes, caducum, obstructiones alui. Extra corpus cu-
rat scabiem fixam, lepram &c. Sed hæc omnia non nisi præparatum
præstat; crudum enim nihil prodest.

Si quis varia remedia, quæ ex eo Paracelsus in omnes febres in-
termittentes, quartanas, tertianas, & quotidianas elicit, videre
cupiet, nec non, vt ea cum sale absinthii commiscet; consulat tomo
3. pag. 329. eiusque in omnis generis pestes, igneas, aereas, aqueas &
terrestres, vsum videat eodem tomo, pag. 82. 84. 85.

Atq; quam apte phthisi ac verminationi congruat, legat eiusdem
tomi pag. 360. & pag. 387.

 Quan-

Quantum aduersus omnis generis manias conferat idem vitriolum, legat tom. 4. pag. 91. 100. 104. 109. 110. Quod ipsum, vt sit omnium tartarearum ægritudinum, calculi nempe, arthritidis, & id genus aliarum auxilium, iunctum etiam cum sale aut spiritu tartari (vnde fit vitrioli magisterium) consulat tomi 5. pag. 226.

Ecquid denique non amplius præstat vitriolum? En & ex eo ipso præstans elicitur remedium, aduersus oculorum dolores & affectus, suffusiones, vngues, maculas, & id genus alia: quorum remediorum formulas ac compositiones elegantissimas qui nosse cupiet, discat ex tom. 6. pag. 236. 237. 238.

Quæ quidem remedia quam sint ab antiquorum formulis ac præparationibus aliena, quibus nec vis, nec anatomia ipsius Vitrioli intrinseca, externis tantum coloribus & materiæ elementari affixis, cognita fuit, ex superioribus locis à nob. citatis, satis superque liquebit: nec non ex ipsorum veterum vsu. Non aliter enim Actuar. lib. 2. Method. med. c. 5. Calchanto vtebatur, quam adusto & postea loto in oculorum affectibus. Celsus quoque lib. 5. de re medica c. 10. non aliter vitriolo vtebatur ad sanguinem supprimendum, quam crassa eius in formam topicam materia administrata.

Galenus 9. simpl. postquam calchantum forte fortuna in calchitim transire conspexisset, ipsumque medicamentum ex Cypro magna copia asportari scripsisset, hæc addidit: Cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehementissime adstrictioni admixta est caliditas non ignaua. Constat ergo (addit) quod omnium maxime condire seruareq; carnes humidas potest, nimirum caliditate humiditatem absumens, atque astrictione substantiam contrahens ac constipans.

Eadem scripserunt, cum Galeno, Paulus Ægineta lib. 6. de re medica, & Oribas. med. collect. lib. 15. vt hinc videre liceat, quam graui Coryphæus ille Dogmaticorum admiratione fuerit raptus, dum in vitriolo tantam astrictionem, cum tãta caliditate, animaduerteret.

Sed quid mirum, cum ille, cum multis aliis suis sectatoribus, externis tantum elementis attentus, viuæque rerum anatomiæ ignarus, & interiores medullas parum scrutatus, quantæ fuerint vitrioli virtutes, plane ignorauerit, eiusque administrationem, non magis quam Antimonii (de quo mox dicturi sumus) callueri?

Vix

Vix enim veteres vitrioli vſum agnorunt, quam in topicum & externum medicamentum applicatione: vnde emplaſtrum concinnarunt, quod ex eius nomine diacalchantum nuncuparunt, inepte à Pharmacopæis diacalchiteos nomen inſignitum, quibus ignotum eſt, quod ſtatuit Gal. diſcrimen inter Calchitidem & Vitriolum aut Calchantum: quod tanquam baſis eſt ipſius emplaſtri.

Dioſcorides ipſum etiam crudum, ac citra vllam aliã præparationem præſcribit, non tantum externis morbis inducendũ, at intrinſecus ẽt ad drachmæ pondus ex melle dilutũ, vt eo aſcarides enecẽtur, necnon ẽt ad vomitũ iis concitandũ, qui fungis paſti ſunt venenatis.

Doctus ac ſedulus eius interpres Matthiolus oleum etiam ipſum vitrioli potu exhibitum probat ac commendat, tanquam ſingulare calculi & aſthmatis remedium, ſi congruis aquis mixtũ adhibeatur.

At Paracelſ. verorum medicorũ chymicorum opinionẽ ſecutus, iſque p̃ aliis omnib. coæuis ac æqualibus, in interna rerũ metallicarũ anatomia verſatus, longius progreditur, ac infinitos huiuſdem vitrioli apparatus ac remedia docet; idq; trium principiorũ ſeparatione, Mercurii nempe, aut ſpiritus, à ſuo oleo vel ſulphure & ſale: q vel ſeparatim vel in triade coniunctim vnitatẽ conſtituente adminiſtrãdum; quorum trium principiorũ varios effectus ac diuerſos vſus indicat, ſingula ſingulis morbis ex natura ſua & proprietate adaptãs, ſalem videl. & oleum craſſiora, ad mundificandum, expurgandũ, vacuandum ac expediendum ventriculũ, aliaq; nutritioni inſeruiẽtia viſcera, ægritudinib. tartareis à craſſiori materia genitis: Spiritum v. morbis aſtralibus, vt apoplexiis, epilepſiis, de quib. nunc agimus, accommodans ac adminiſtrans. Sic enim ille tom. 4. pag. 362. 363. Summum arcanum, inquit, pro caduco eſt in vitriolo, non in oleo, ſed volatilitate, id eſt, ſpiritu vitrioli: ideo volatilitas non eſt reiicienda, ſed cum oleo tertio aut quarto igne fortiſſimo deſtillanda, pellicanandà aut retortanda. Tum enim oleum acquirit naturam volatilem. Sola namque volatilia aſtris imperant.

Nec non alibi dicit: Quicquid caducum debet curare, oportet vt ſit penetratiuum, & totum corpus permeet, centrumq; morbi inquirat. Verum cum oleum ex colchotare deſtillatum, naturam habeat terreſtrem, & vltra eam regionem, cui exhibetur, non egrediatur. Hinc eo minus cura caduci ab eo perficitur.

In eo-

In eo igitur ſpiritu ſolo vitrioli, ad epilepſias curandas, eliciendo, magna cautione & induſtria opus eſt, cui appendices congruæ, ac domando tanto malo ſpecificæ adiiciantur.

Idem Paracelſ. antiquorum methodo, in ſolo Vitrioli phlegmate deſtillatione ad ſiccitatē vſq; proliciendo, poſita non contentus, vlterius progrediebatur, colchotare nempe rubro reddendo ſuum phlegma, idque toties cohobando; hoc eſt, noties aut decies reaffundendo ac deſtillando, dum ſpiritus omnes humidi & ſicci ſegregarentur ab ipſo colchotare, vnde longe potentius ac efficacius reddebatur remedium.

Is igitur, vt ſubtilius vitriolum attenuaret Cyprium, ex Vngaria aſportatum, vel Romanum (quo potius, quam alio, ſemper vtebatur) in opus præſtantiſſimum, primum phlegma deſtillatione educebat, ipſumque toties capiti mortuo reddebat, dum eo colchotar pene prorſus imbueretur: quibus peractis, optimum vini ſpiritum accipiebat, quem cum colchotare, phlegmate ſuo ac ſpiritu imbuto, commiſcebat: commixtis & ad digeſtionem ac concoctionem, vnum aut alterum diem, vaſique vitreo lutato, vt dicunt, & firmiſſime loricato, repoſitis, deſtillabat omnia in recipiens, nudo & ſimplici igne gradatim adaucto, dum ſpiritus omnes & humidi & ſicci deſtillatione expiratēt, & in liquorem reſoluerentur. Deinde hunc liquorem in B. M. putrefaciebat ac dirigebat, vt à ſpiritibus fæx ſeu ſedimentum quoddam ſegregaretur. Poſtea theriacalis aquæ camphoratæ quarta parte adaucta, denuo omnia bis aut ter extillabat: vnde antepilepticum remedium admirandæ poteſtatis & effectus creabatur, ſi durante paroxyſmo, ad ægrum excitandum, exhiberetur, & in morbi præcautionem continue, ac per idoneum temporis interuallum ſcrupuli ſemis doſi cum liquore aliquo congruo adminiſtraretur.

Aliquando eidem Vitrioli ſpiritui auri folia adiiciebat, (quæ in eo ſolui ſolent, ſi optime paratus ſit) ex quibus ſpiritum ſuum vitriolatum correctum & aurificatum concinnabat, qui vtiq; eidem morbo congruentiſſimus eſt, vt ipſe teſtatur tom. 4. pag. 162.

Quin etiam interdum huic ſpiritui addebat viſci querni eſſentiam & extractum pœoniæ, ſalis cranii humani & ſimilium, omnibus cum vini ſpiritu, & ſecalitii panis biſcocto mixtis, deſtillatis,

rite-

riteque cohobatis: cuius remedii commode & magno fructu scrupulus exhibetur ex aqua idonea, lilii conuallii, florum tiliæ, & id genus aliorum.

Idem præterea Paracelsus tom. 3. pagin. 374. elegantem aliam compositionem epileptico morbo aptissimam, cuius basis vitriolum est, describit in hunc modum.

Recipe vitrioli Romani vel Vngarici lib. xv. liquoris Pœoniæ, Camphoræ, rasuræ Eboris, Spodii ana vnc. semis, destilla per retortam in colchotar. Recipe huius liquoris libr. iij. alcool vini correcti, aquarum Melissæ, Valerianæ, ana libr. semis, Colchotaris libr. j. Reduc denuo per retortam. Recipe huius liquoris lib. j. Colchotaris recentis lib. ij. destilla demum per cornutam totam diem & noctem, & exibit phlegma, liquor & oleum: postea in Bal. M. separabitur phlegma, & per cineres liquor, seu Mercurialis spiritus: per arenam vero; fortiori igne, oleum extrahetur. Phlegmatis dosis infantibus est drachma vna ante paroxysmum. Liquoris in adultis est scrupulus vnus, iis qui quadragesimum annum superant, dantur olei gr. aut guttæ iij. cum aqua Chelidoniæ vel Maioranæ.

Multas alias easque excellentissimas huiusmodi, in eundem finem & à nobis concinnatas, vsuque comprobatas præparationes ac compositiones adiungemus: nec non alias, quæ multis etiam aliis celebribus Medicis, mihi amicis, experientia notissimæ fuerunt, quasque illis acceptas fero, epilepsiis & tribus aliis affectibus opportunissimas.

Neque enim hic agitur, nec fert tempus, vt de infinitis aliis remediis loquamur, quæ ex vitriolo extrahi & parari possunt, quæque multis aliis morbis, tum internis, tum externis congruentissima, vt ea, quæ maniis & melancholiis omnis generis, asthmati, phthisi, imbecillitati & doloribus stomachi, icteris, scirrhis, lienis & hepatis, calculis comminuendis, & id genus aliis maxime salutaria sunt: quorum descriptionem in Antidotarium nostrum spagyricum reiicimus: quod Reipub. medicæ propediem daturi sumus, fauente Deo.

In eo varias etiam tincturas docebimus, quæ per vitriolum, ex floribus, seminibus & radicibus vegetabiliũ omnium extrahuntur ad præparationes, immutationes, quas alterationes vocãt, & corre-

ctiones intemperierum omnis generis, conferentes: ex quibus ad multos alios variosque morbos etiam specifica remedia ob vitriolum promanant.

Ibidem quoq; varia purgantium genera per aluum, vomitum, vrinas & sudores aperiemus. Quin & partibus nobilib. recreandis ac corroborandis conferentia remedia, veraq; dolorum omniũ anodyna, quę ex eius sulphure vitriolato educuntur, indicabimus: ex eo deniq; indiuiduo metallico tottamq; varia medicamenta, non secus nec parcius, quam in Antimonio, de quo posthac agemus, demonstraturi sumus: quæ officinæ Pharmacopæi plene instruendæ & cõplendæ, vt diximus, satis esse possint, vnde longe præstantiora, potentiora ac perfectiora remedia vulgaribus depromantur.

At si quis ex censorib. nostris, plane secretorũ huiusmodi ignaris, excipiat, in huiusmodi mineralib. venena delitescere, q̃ à Galeno aliisq; lethalia ac exitialia indicantur: respondebimus, si Galeni scripta legantur, quæ nono de simplicib. medicamentis metallicis libro habentur, ac inprimis q̃ de hydrargyro ab illo dicuntur: videri illum parũ in re minerali aut metallica versatũ, de qua tamen, ne quid ignorasse videretur (etsi in hydrargyro ignorantiã suam profiteatur) scripsit: nec non addemus istiusmodi censorib. in responsionẽ, quæ doctus ille in Dioscoridẽ Commentator c. 59. de Antim. lib. 5. in aliquos suæ ætatis Medicos, eiusdẽ cum nostris Aristarchis farinæ homines scripsit. Vbi n. is admirãdas aliquot curationes ac effectus vitri Antim. cuius tunc tẽporis solius cognitionẽ habebat, descripsisset, virtutumq; historias aliquas recensuisset, tandẽ post admirandã medicamenti celebrationẽ addit hęc verba: Idcirco satis mirari non possum quorundam Medicorũ sententiam, qui Antim. lethale venenũ esse autumant. Cum n. medicinam ꝓfiteantur, nonne satis norunt, nullũ dari electione purgans medicamentũ, quo & antiqui & neoterici vtuntur in purgationibus, ꝙ suo careat veneno? En vtrũq; helleborũ, oẽs tithymali species, pityusam, elateriũ, colocynthidẽ, euphorbiũ, thapsiã, scammoniũ, thymelæã, & inter mineralia lapidẽ Lazuli, lapidẽ Armenium, ęris scoriã (q̃ in vsum quotidianũ vsurpabant veteres aduersus hydropisim) suis venenatis qualitatib. copulata isthæc omnia, quis negare audeat? Quid de Sandaracha (addit) exitialissimo veneno dixerint, ꝙ tñ in pilulas ex melle, Asthmaticis ꝑscribit Dioscorides, vt & Auicennas vsurpat Arsenicũ? Sed de eius-

modi pertinccibus Medicis satisdictũ sit (inquit) qui Antimonium criminando, longe perniciosiora indies medicamenta vsurpāt. Antimonii n. vsus rite ac legitime administratus, curationum miracula potius q̃ secus ostentat. Tandem infert, illos & iudicio & ratiocinatione sana plurimum valere, qui chronicis morbis ac desperatis, siue pituitosis, siue melancholicis, antimonium præscribunt, Manum Dei ipsum vocans. Eadē cum docto Matthiolo & sentimus & inferimus aduersus peruicacissimos nostros & ignarissimos censores: q̃bus tamen mox videre licebit, nisi bardis & asinis fuerint stupidiores, nec citra admirationē, non vomitiua illa & laxantia medicamēta, ex solo antimonii vitro proritata: at varia purgantiũ genera, q̃ vel pniciosissimis, corruptissimis ac venenosissimis humorib. cũ electione etiam, citra oēm molestiam, sed quam lenissime vacuandis aptissima ac tutissima sunt, vt q̃ etiã lenitate ac facilitate vulgaria ac quotidiana laxatiua superent. Quin & ex eodem diuersa mundificantia sanguinis, sudorifica, corroborantia ac instaurantia, in pulueres, liquores, olea, extractiones, essentias, tincturas parari conspecturi sunt. Deniq; tanquam alterum Protheum, varias formas & naturas identidem induentem admiraturi sunt: qui pro varietate figurarũ, quas in præparatione assumit, varietatem etiam curationum diuersorum morborum grauissimorum ac deploratorum exhibet.

Quis igitur eiusmodi ac tam insigne medicamentum potius non beet ac celebret, quã deterat: eorumq; memoriam colat, qui primã eius inuentionem ac vsum in Remp. medicã inuexerunt: nisi stupidissimi nostri censores, atq; etiam maligni fuerint qui secus faciant?

Sed reuertamur, vnde digressi sumus, ac remedia nostri vitrioli, quæ ab istiusmodi ignaris improbantur, pergamus excutere.

Vitrioli vsum respuunt, quod ipsius spiritus sit acidissimus, oleũ valde acre, atque idcirco adurens & causticum, vt volunt. Subsistant illi paulisper, dum Antidotarium nostrum spagyricum intueantur: vbi exposituri sumus rationem ac modum, quem & nunc per transennam attingimus, spirituum oleorumque vitrioli nempe edulcorandorum, ac non minus suauiter, circa mixtionem sorbendorum, quam Syrupi limonum, aut de aciditate citri quotidie propinantur. Ibi n. docebimus vel sola digestione (omnia dulcorante & contemperante) vel cum proprii phlegmatis, vel spiritus

vini additione & circulatione, vel olei tartari admixtione facta, (licet acre sit ipsum tartari oleum, & cum acri oleo vitrioli iungatur) hoc ipsum tamen oleum illis admistionibus atque digestionibus opportunis, dulcissimum & potabile reddi. Quod etsi censorib. nostris incredibile est, certa tamen experientia fidem, quotiescunq; libuerit, facere possimus, vt inde vel sapere vel tacere discant.

Atque vt magna illa præcipuaque remedia, quæ ex vitriolo eliciuntur, patefaciamus, ab ipso spiritu vitrioli viridi exordiemur, quem præ aliis omnibus remediis, specificum esse epilepsiis opportunum omnes hermetici censent. Fit autem hoc modo:

Accipe vitrioli optimi, siue Hungarici, siue Romani, quantum voles, ex eo phlegma educito, dum spiritus destillatione egredi incipiant: tum mutetur recipiens, & aliud recens substituatur, in quod spiritus omnes traducantur. Quo peracto, nouum accipe vitriolum, ex quo phlegma rursum spiritusque seorsim prolicito, qui seponantur separatim, tantamque vitrioli quantitatem extillato, quæ phlegmatis & spirituum copiæ, quam desideras, satis esse possit, hoc est, ex vtrisque lib. 2. aut etiam amplius.

In phlegmate macerentur, in B. M. ad quatuor aut quinq; dies, semina hyperici & pœoniæ, viscus quernus, flores lilii conual. tiliæ, calendulæ, rosmar. hyperici, & rasuræ eboris, cornu cerui & cranii humani pro lubitu: quorũ postea fiat expressio, quæ destilletur. Hac destillatione tres aut quatuor recentis vitrioli Vngarici libras imbuito, quas quater aut quinquies fæcibus reaffundito, singulis vicibus liquorem in B. M. feruente extillando, vt sic vitrioli corpus melius reseretur: cui tandem spiritum ipsum asseruatum adiicies, componendo omnia in matracio satis capace, tubis vitreis longis instructo, quorum vltimi extremitas in latũ diffundatur, in formã infundibili, cui alẽbicus adaptetur firmissime iunctus, vase in B. M. feruẽte locato: sic, si bene opereris, solus spiritus cum virore elicietur, vsq; adeo subtilis ac penetrans, vt vini spiritum potentia æquet. Cuius etiam solius si guttulæ xv. vel xx. exhibeantur, tutissimũ comperiatur esse epilepsiarum remediũ, siue insultus ipse epilepsiæ fuerit expugnãdus, siue vẽturus arcendus, eo modo, quo vtendũ esse docebitur.

Si phlegmate antepilepticis remediis, vt supra, impregnato (vitrioli Vngarici loco) vitriolum Veneris imbuatur, vt fit in

extrema

extrema operatione, tunc præstantius multo ad omnes epilepsias curandas remedium habebitur: quo vtendum fuerit per mensem à paroxysmo, aut ad morbi ipsius interitum vsque. Huius dosis erit duodecim aut quindecim guttarum, cum aliqua Theriacali aqua isti morbo congrua ac specifica, aut alia eiusmodi idonea.

Atque hic notandum, si spiritus centrum ipsum aut mineram morbi pertingat, futurum paroxysmum, si quis adhuc expectetur, lõge mitiorem, ac in dies faciliorem accessurum esse: tuncque temporis, cum vis morbi incipiet minui ac desinere, ad sanitatem integram pergentis, æger aliquas tantum vertigines, sed citra conuulsiones lapsumque experietur, citra etiam spumæ reiectionem, ac iudicii & mentis priuationem: quæ quidem vertigo tandem suaui quodam somno stipata prorsus euanescet. Nec tamen intermittenda curatio est donec perfecta consequuta sit sanitas. At primis curationis initiis vtetur æger specificis purgationibus, ac ea victus ratione, quæ congrua ac opportuna sit, vt à nobis paulo post dicetur.

Si Epilepsiæ hystericæ occurrant, suffocationibus matricis stipatæ, spiritui vitrioli addenda erit tinctura ex granis actes aut sambuci maturissimis Chymice extracta: in quibus hystericis affectibus, vt omnia felicius succedant, si res præsertim cum mulieribus ditioribus ac potentioribus nobis sit (Vitrioli Veneris loco) vsurpandum præcipue fuerit Iouis vitriolum: cuius vel soli flores, vel Sal promptissimum, tutissimum ac specificum suffocationum ac hystericarum epilepsiarum auxilium per se est.

Sequitur aliud potens ex vitriolo remedium, quod tincturam vocamus nostræque est descriptionis. ℞. Si fieri potest, Vitrioli Cyprii, vel si desit, Vngarici saltem viridissimi, non cærulei (quale Germanicum est) quantum voles. Si enim aliud vsurpetur vitriolum, vix operatio succedat, quam expectamus. Ex eo in igne cinerum, per alembicum, quicquid phlegmatis & spiritus extrahi potest, educatur, ac eorum magna quantitas colligatur. Super subsistens autem colchotar in puluere attritum affunde istius phlegmatis tantum, quantum quatuor digitorum altitudine supereemineat. Aeri frigido, vt residéant, exponantur ad aliquot dies, semel aut bis quotidie commouendo, dum tinctura vitrioli viridi colore im-

prægnetur, quæ elegantissimum Smaragdi colorem æmulatur. Quod certissime accidet si optimum vitriolum sumatur. Hunc virorem sensim, ne quid turbetur, per inclinationem segregabimus, ac denuo fæcibus recens phlegma affundemus, quod recentem etiã tinctorum ac per colorem proliciat Si phlegma ante plenam ac perfectam tincturæ ex Colchotare extractionem deficiat, à tincturis prioribus iam extractis, destillatione illud erit separandum ad consistentiam mellitam: quo facto in fundo subsident Crystalli vsq; adeo elegantes & pellucidi, vt Smaragdos elegantia æquent, qui seorsim asseruãdi sunt. Phlegma autem illud extillatum fæcib. reaffundetur, vt Smaragdino illo virore denuo impręgnetur: idq; toties & in hunc modum iterandum dum nulla amplius extrahi possit viriditas. Ab eiusmodi Smaragdino virore phlegma (quod semper asseruandum est) per destillationem separetur ad mellitam consistentiam, quæ in frigido exposita Crystallos exhibebit Smaragdinos, qui cum prioribus iungendi erunt & miscendi.

Atq; vt eorum sufficiens quantitas habeatur, xij. aut xv. libræ vitrioli erunt initio operis destillandæ ex diuersis alembicis.

Collectis huiusmodi Crystallorum, eorumq; acidissimorũ quatuor aut quinq; libris, præstantissimus vini spiritus erit adiungẽdus, omniaq; in Pellicano Hermetice clauso circulãda, ne quid expiret: deinde ex alembico vitreo arenæ immerso, igne per gradus administrato extillabit cum spiritu vini, vitrioli spiritus. At colchotar suo adhuc oleo rubro ac graui imbutum, in fundo subsidebit. Huic Colchotari attrito, & iam cornutæ aut retortæ optime loricatæ imposito, spiritus vitrioli, vna cũ spiritu vini coniunctus affundetur, ignisq; per gradus admoueatur ad quatuor dies, qui tandẽ eo vsq; intẽdatur, vt vna cũ prædictis spiritib. totum rubicundũ oleum ac exquisitissimũ extrudatur: à quo vini S. per Bal. M. primo tũ proprium suum spiritũ p cineres separabis, vt oleum in fundo reste acido dulce ac suauissimũ, sanguinis instar rubicundissimũ, admirandarũ virium aduersus omnes ęgritudines, in crassiore materia sedẽ habẽtes.

Quod oleum (vt in magisterium reducatur, magnumq; ex eo cõparetur epilepticũ remedium) cum suo proprio vitriolato spiritu, q antea extractus est, coniungendũ est, simulq; circulãda in Pellicano omnia ad plusculos dies, vnde remedium dulce ac suauissimũ, nec satis

ſatis vnquam laudandum, aduerſus epilepſias, aſtraleſq; omnes affectus alios, reſultet: idq; præcipue, ſi calcinatum philoſophice Aurum & perfecta ſolutione philoſophica reſolutum, adiectum fuerit. Doſis vna aut altera ſaltem gutta erit, nec plures, cum aqua idonea. Hæc vtiq; medicina tantæ eſt virtutis & energiæ, vt non epilepſiis tantum, at apoplexiis etiam, paralyſi, vertigini, maniæ, exſtaſi, ſyncopæ aut deliquiis animi, ventriculi imbecillitati, Cachexiæ, hydropiſi, calculo & omnibus hyſtericis affectibus ſuccurrat. Vt autem ex huiuſmodi tinctura fiat elixir & lapis, aut vniuerſalis medicina ad ſanitatem & mundificationem omnium corporum, ſequenda eſt methodus & operandi ratio, quæ iam à me in tractatu meo de priſcorum Philoſoph. medic. materia, &c. deſcripta eſt, nec non in reſponſione noſtra ad Anonymum cenſorem: qui quæ minus callebat, eo audacius impugnare & reprehendere auſus eſt.

Vt igitur ex tinctura prædicta vitrioli elixir, lapidem aut medicinam vniuerſalem conficiamus, ſequenti methodo vtendum erit: caput illud mortuum, in fundo relictum poſt ſeparationem ſpiritus & olei, calcinetur in igne reuerberii athanoris, ex quo cum proprio phlegmate Sal extrahatur: qui variis ac iteratis ſolutionibus, filtrationibus ac coagulationibus ad perfectionem depurandus eſt, huic ſali (debita proportione & menſura Philoſophica obſeruata) adde ſpiritum vitrioli reſeruatum vt ſupernatet duobus digitis, digere ac deſtilla; nouum ſpiritum affundendo, ac totum hoc opus reiterando, donec pars volatilis ſuperet partem fixi, poſſitque prædictus Sal, per viam ſublimationis in aquilam cæleſtem exaltari, omni talco & vnione pellucidiorem. Tunc ſalem hunc Armoniacum ſeu Mercurium Philoſophorum, iuſta & Philoſophica menſura ſeu pondere, cum proprio glutine ſulphureo imbibe & incera reiterate: hancque tandem triadem matrimonio iunctam in toro furni ſecreti, veris Philoſophis noto, ad tempus idoneum ac præfixum coque, donec vnitatis documenta conſpiciantur, omneſq; tranſcurrant colores, ſupremuſque ac deſideratus, purpureus nempe tandē emicet: ſic fiet elixir, lapis ſeu medicina vniuerſalis, fluens, ſumme penetrans ac permanens: veraq; Salamandra fixa, nullis gradibus ignis ſuperabilis, cuius vel granum vnum ad curationem deploratiſſimorum corporis humani morborum ſit ſatis.

Qui

Qui per eiusmodi fulmen ac æthereum ignem, solem fulminare, incinerare, philosophice vereque calcinare, ac in primam suam substantiam, radicem & elementa (etsi corpus sit fixissimum ac compactissimum) reuocare & reducere norunt (quæ reductio non minore labore & industria, vt volunt Philosophi, quam eius generatio perficitur) hac fulminatione & fermentatione admiranda miracula conspecturi sunt, vt qui hac ratione aurum, tanquam mortuum & inane, vitalibus virtutibus ac efficacissima vegetatione donaturi sint: indeque maiora, quam fas sit dicere vel scribere, præstare possint. Huiusmodi reductio (vt scribit alicubi Paracelsus) fit per putrefactionem, quæ omnia, quæ per radices generantur & procreantur, ad ipsas reducit: ita vt quod terra est, tempore certo in terram redeat: aqueum in aquam vertatur, & sic de aliis elementis.

Putrefactio eiusmodi non fit nisi per humiditatem in qua consistit & operatur, & per calorem ac corrosiuum, quod sibi habet proprium, vel alienum. Sic corrosio frangit semen in agro, & ad perfectam putrefactionem deducit ipsius corpus per omnia penetrans & occupans ac soluens. Quod vt fiat, deducendum erit corrosiuum dictum, potentia in actum, idque non nisi per calorem sibi innatum. Sic fimus, qui non est nisi Sal excrementorum in stabulis resolutus, terram reddit salsam & calidam, qua salsedine, quo calore semina soluuntur, franguntur, ac ad putredinem deducuntur, quam sequitur regeneratio ac multiplicatio speciei.

Huiusmodi naturæ Sal aperte (vt ex calcinatione constat) in omnibus rebus conspicuus est, cuiuscunque generis: imo in ipsis aquis etiam insipidis, licet occulte, immorans. At præcipue in vitriolo, tanquam in primo suo ente, elucescit, quod vel ex omnibus metallis elici potest, & in quod metalla omnia reduci possunt, vt alibi diximus: atque istiusmodi reductionis modum, metallorum nempe omnium in Anditot. nostro Spagyrico docebimus. Hinc fit, vt ex eo, (vitriolo inquam) tot tamque præsentia remedia eruantur ad varios effectus conferentia. Alia enim coagulationi spirituum, alia corporum solutioni inseruiunt, alia aliis operationibus congrua. Vitriolum enim Leo ille viridis Riplæi est, cuius admirandæ potestates

ſtates ſatis enumerari nõ poſſunt, nec celebrari. Sed Cenſores noſtri iſta capere non poſſunt, vt qui oculis & auribus plane pr[illegible]nt: nimiſque ſtupido & bruto ingenio, vt myſteria noſtra, quæ de vitriolo docemus capere poſſint: nec illis idcirco has margaritas offero, ſed politioribus ingeniis, quæ maiores ex noſtris ſcriptis fructus editura ſint. Mirentur illi tantum cum ſuo Galeno, qui fieri poſſit, vt tantus calor, cum tanta adſtrictione, coniungatur in vitriolo, cum regulas iſtorum Doctorum hoc myſterium ſuperet. Acuite ingenia igitur, arguti Cenſores, & alibi, quam in Galeno, (qui eas omiſit) tantarum ac tam variarum virtutum cauſas inquirite, ac tam admirandis præparationibus remediiſq;, quæ ex vno vitriolo produximus, ex viua eius anatomia, inuigilate, ſi ſapere vultis, & nugas iſtas de virtute eius in condiendis ac conſeruandis carnibus, idiotis proprias, relinquite. Hactenus Ioſ. Quercetanus, audiemus nunc Theophraſtum Paracelſum ipſum qui ſic ait tom. 7. pag. 132.

Generat natura ſalem, vitriolum dictum. Hoc genus peculiare eſt, à cæteris ſalibus ſeparatum, diuerſas etiam à cætero ſale virtutes poſſidens. Virtutes eius tot & tam inſignes ſunt, vt omni iure hoc in libro deſcribendæ ſint. In vitriolo enim latet perfecta ſanatio Icteritiæ, arenularum, calculi, omnium febrium, vermium, caduci, &c. Et in conſtipationibus corporis & Deoppilatiuum inſigne, vt virtutes alias taceam, deinceps hoc capite enumerandas. Deſcriptio eius dirigenda etiam eſt ad medicinam & Alchimiam.

In medicina n. eſt remedium præſtans. In Alchimia ad multa alia prodeſt. Ars a. medicinæ & Alchimiæ in præparatione conſiſtit Vitrioli. Crudũ enim tale nõ eſt. Id. ſimile eſt ligno, ex quo omnia ſculpi poſſunt. Prodeſt ad medicinã corporis, prodeſt in Chirurgia ſeu morbis externis, velut pſora, ſerpigine, lepra hæreditaria & aliis, vbi cætera remedia nihil operantur, & ad morbum quaſi mortua ſunt. Huiuſmodi mala vitriolum vi aggreditur, & ex fundamento curat. Vitrioli ergo pręparatio recta medico comprimis noſcenda eſt. Virtutes n. alias habet crudum, alias in aquam ſolutum, alias *calcinatum*, alias in *oleum viride* aut *rubrum* aut *album clarum* mutatum. Eius conditio hæc eſt, vt quoties in aliam formam & eſſentiam reducatur, toties peculiare arcanum fiat. Hæc omnes Pharmacopœos & ſcri-

ptores, tam Italos quam Germanos confundit. Talis enim hæc pars est, Quæ sola per se ex quarta parte & officina compleat & morbos curet. Hac præsente non opus est tot pyxidibus, scatulis, ollis, vitris, &c ex ordine in officinas dispositis: in quibus tamen omnibus mera adulteria continentur. Et curandum est medico, vt non tam multas pyxides aut remedia transmarina habeat, quam prouidens ac prudens ac instar virginis circumspectus sit. Hoc si facit: ante pedes suos plures thesauros inuenit, ad omnes morbos, quam vel India, vel Ægyptus, vel Barbaria & Græcia promere possint.

Hanc basin medicus sequatur. Iam enim etiam quadratis rusticis notum est, in illis pyxidibus & scatulis meras fraudes contineri. Quæ vt plerunque ligneæ sunt, ita lignei sunt etiam illi Doctores & seplasiarii: vt simile simili conueniat.

Species Vitrioli. Vitrioli species multæ sunt. Euariant enim secundum numerum fodinarum. Probatio eius est, vt cuprosum sit in ferro. Sed hæc non vera. Genuina probatio est, vt crudum vsurpetur contra vermes, eo modo quem iam explicabimus. Prout vermes expellit, ita in medicina præstans est. In Alchimia probatio altera per cuprositatem magis valet. Sed & hæc probatio est. Quod vitriolum ferrum mutat in cuprum, idque celeriter summeque gradatum, & sub malleo molle: id in medicina ac Alchimia melius est. Ferri enim & vitrioli coniunctio est, vt vitriolum ex ferro cuprum faciat, bonum & præstans. Ex optimo vitriolo optimum cuprum fit. Et nemo admiretur, ex ferro fieri cuprum per vitriolum. Nam & hæc in natura virtus est, vt Boracis aqua ex plumbo argentũ viuum faciat: Sed & hoc vsus dictat quod Cachiniæ cætera metalla transmutent in alia, non secus ac vitriolum mutat ferrum in cuprum. Nec enim vitriolum tantum vnius metalli in alterum transmutator est: Sed & alia. Quod vero non omnia sciamus, in causa sunt Sophistæ, qui artes culinis & loculis impendunt. In Hungaria fluuius est, ex vitriolo natus, seu per se vitriolo constans, in suos lapillos minime coagulato. Quodcunque ferrum debito tempore illi imponitur, illud rubiginem vertit. Rubigo illa si per fornacem fusoriam mittatur, illico fit cuprum purum constansque, nec ad suam naturam conuertibile. Iam vero vitriolorum mineræ per Germaniam infinitæ inueniuntur, quæ seorsim describi minime possent.

Prædi-

Prædictæ tamen probationes tam in medicina quam Alchimia adhibendæ sunt. Præterea probatio etiam (minime tamen in medicina vtilis, sed in Alchimia) hæc est, si Colcothar de vitriolo ex seipso per ignem cuprum deponit seu profert. Tale cuprum si obtingit, tunc vitriolum in medicina ignauius, in Alchimia autem fortius est. Sunt autem etiam expendendi colores. Quod vndiquaque cæruleum est, nullo alio colore perfusum, id tam præstans in medicina non est, ac est id, quod rubris & flauis lineis distinctum aut obductum est. Quod in aere vergit ad albedinem, efficax est ac idoneum ad viride, & album oleum vitrioli: quod vergit ad rubrum & flauedinem, id præstantius est ad oleum rubrum. Nihil ergo amplius, quam quod per probationem suggeritur, de speciebus vitrioli dicendum est. Illa vtatur quilibet Medicus & Alchimista ad id, quod intendit. Probatio vero nec ista fallax est, si gallis seu pomis quercuum additum, bonum atramentum dat. Et hoc omnibus vsui est. Quod autem atramentum aquosum dat, multis additamentis eget, adeo bonum non est.

Virtutes vitrioli in medicina.

In explicandis vitrioli virtutibus, initio dicam de viribus vitrioli crudi & eius Colcotharis. Sciendum ergo, vitriolum insignem esse purgationem, in grauibus & difficilibus morbis stomachicis. Fit enim interdum, vt à cibis potibusque stomachus infirmetur, & in diuturnum morbum incidat, qui vsque ad mortem duret, & hoc à prauis cibis sæpe fit, vt post longos morbos ægri interdum aut contracti fiant aut moriantur.

Per vitam militarem ex immoderatione frequenter etiam accidit, vt prunellæ, febres, dysenteriæ, & alia oriantur. In his morbis omnibus summum est præstantissimumque remedium, purgatio per vitriolum, quod recte & allegorice vocitarunt Gryllum. Dosis eius est, quantum sexies cuspide cultri capere potes. Id si non operatur, eandem dosin itera. Si nedum, tertio quoque dosin repete. Ita sufficiet. Infirmo præbeatur in vino aut aqua: Sed robusto, & durioris alui homini, detur in vino sublimato. Ita datum, radicitus expurgat per superiora & inferiora. Insigniter quidem purgant etiam, Helleborus, cataputia, Esulæ, Colocynthis, &c. non tamen æquis cum vitriolo viribus.

Causa rei hæc est. Inest ei acetositas, quæ coniunctam habet acuitatem & acrimoniam ac detersionem, à qua salsa acetositate operatio plenam & perfectam vim sortitur, quam nec Elleborus nec Colocynthis, &c. habet.

Purgationis enim natura seu ratio duplex hic est. Vna purgat per se: altera purgat ex salsitate. Præsto ergo hic geminæ virtutes sunt, cum in elleboro sit tantum vnica. Et in salsitate latet forma specifica, ac natura talis, vt ob eam vermes, quicunque attinguntur, moriantur. Et vis ea singularis est, quæ vermes aggreditur: quod prædictorum nullum facit.

Contra Vermes.

Itaque cuilibet per se euidens est, quod purgatio, quæ acetositatem in se & salsedinem, vna cum virtute laxatiua habet, exquisite detergat, euacuet & expurget, modo & ratione duplici. Ideoque ad morbos corporis internos duplo nobilior & præstantior est cæteris purgationibus omnibus. Quoniam ergo naturam vitrioli ad longũ vobis declaraui: opus non est vt ipsos etiam internos morbos, ad quos vitriolum confert, explicem. In genere tamen purgatio eiusmodi in omnibus ventriculi vitiis, item in caduco & verminatione vtilissima & tutissima est, si pro conditione temporis morbi, personæ, &c. vsurpetur.

De Colcothare vero sciendum est, intro ipsum sumendum non esse, sed morbis saltem Chirurgicis applicandum, nempe in vlceribus putridis, quæ sanationem non admittunt. His enim ad sanationem viam sternit. Morbi tamen Chirurgicales multiplices sunt, graues, maligni, peiores, pessimi. Contra peiores & pessimos Colcothar non facit, sed tantum contra eos, qui in primo gradu consistunt. His ergo adhibendum est. Ad priores & pessimos vsurpandum eius est. Oleum, secundum gradum mali & olei. Huiusmodi vlcera omnia, quotquot eorum sunt, per vitriolum curantur. Secundum gradum autem, vsus eius est, vt in bonum Colcothar reducatur, quod cum aceto aliquoties extinguatur, & aridum inspergatur seu permisceatur emplastro alicui, quod ad malum medico idoneum esse videbitur.

De Vlceribus.

Ita facit Escharam: qua per pinguedinem liberata, facilis & bona curatio sequitur. Quod vero curationem hanc effugit, de eo sic iudicabis, plus veneni adhuc ibi latescere, quod oleis deinceps appli-

applicatis exquirendum sit, cum basis vlceris per Colcothar sufficienter emendari non possit ad sanationem integram. Quod si vitriolum crudum in aceto resoluatur, & cum Colcothare inspissetur in puluerem, & ita applicetur, cito fundum vlceris exterget, multo potentius, quam de Colcothare dictum est. Ipsum autem in Colcothar reducendi processus iste optimus est, vt extrahatur eius aqua, & ea imbibatur caput mortuum, donec absumatur. Postea sensim in aere siccetur. Hoc si vsurpetur, melius fundamentum vlceribus inducit. Quicquid vero agas, attendes ad gradus vlcerum & serpiginum, &c. Quorum quicquid non sanescit, id aggredere, separato eius oleo & aqua, de quibus deinceps. Etsi vero Colcothar spei non respondeat: ob id tamen in cura desperandum non est, sed cogitatio ineunda de correctione in destillando. Præparatione namque medicina ad summum gradum euehitur, eo vsque, vt vlcerosa omnia persanet, vt Lupum, Cancrum, & similia. Hæc fusius explicantur eo loco, vbi de præparatione eorum pertractatur.

De Aquis Vitrioli in Corporis & Chirurgicis morbis.

Alchimia Medicis multas excellentes artes prodidit, quibus admirandæ multorum morborum sanationes factæ sunt.

Hac de causa etiam in initio Medicinæ Medici Alchimiæ semper operam dederunt, quod hæc multorum commodorum mater & genitrix esset. Geminæ hæ facultates, vt sociæ, vna tandiu excultæ fuerunt, donec nugatores & Sophistæ humorales surgerent, qui venenum medicinæ permiscuerunt, eamque meretriciam fecerunt; qualis medicina etiam manet, quamdiu Humoristæ supersunt. Hęc eo profero, vt deinceps ad hoc caput eo diligentius attendatis, propter insignem eius vtilitatem medicã. Sed hoc præmittendum est. Quocunq; irruunt in artẽ quampiam imperiti homines, ibi omnia quoquo versum fædant & corrumpunt, & ex Margarita faciunt fædam paludem. Idem etiam in vitriolo commissum est. In initio, vitrioli spiritus exceptus ad summum gradari solitus est. Hoc exaltato caducum persanarunt, siue is recens siue antiquus esset, in viris & fœminis, cuiuscunque conditionis essent. Sed hic imperiti laboratores irruentes, viam meliorem ingressuri, tentarunt vitrioli virtutes alio reducere: adeoque à prima via & arcano deficientes, illud exspirare siuerunt, ac deinde oleum quæsiuerunt in Colcothare, quod nullo modo fieri potest, aut vsum habet. Quicquid enim ca-

ducum auferre debet, ſpiritum ſubtilem, acrem, & penetrabilem habere debet.

In eo enim conſiſtit facultas totum corpus peruadendi, & nihil quicquam prætereundi. Peruaſione ſeu penetratione ea morbus in ſuo loco oppugnatur. Certo enim & indubitato ſedes ipſius, ſeu centrum aut periodus, vnde egreditur, ſciri non poteſt. Hinc colligitur, medico illiuſmodi ſaltem remediis opus eſſe, quæ totum corpus penetrent. Et hæc cauſa eſt, cur ſordidi humoriſtæ nullum ſanent, ſed omnem ſuam doctrinam & profeſſionem proſtituant. Libere ergo affirmo, in oleo illo, quod liberatores illi quæſiuerunt, ſpiritum plane nullum penetrantem eſſe. Mera terreſtreitas, (vt ita loquar) ab illis ſubditur, quæ longius non peruadit. Quo enim cadit, ibi iacet. Dolendum ergo eſt, imperitia illa proceſſum verum oppreſſum, & in eius locum falſum ſuffectum eſſe. Mihi autem perſuaſum eſt, Diabolum ea molitum eſſe, eo fine, vt ne ſalus ægrotis accuraretur, & humoriſtarum ſecta ſubinde potentius emergeret.

Sed recurremus ad principium, quomodo ſpiritus vitrioli inuentus fuerit. Spiritum vitrioli humidum initio per ſe à colcothare deſtillarunt: deinde gradum eius intenderunt per ſe deſtillando & circulando ad ſummum, ſicut proceſſus docet. Hoc modo cepit aqua vſurpari ad varios morbos, tam internos, quam externos, velut etiam ad caducum. Ita ſanatio miraculoſa præſtita eſt. Sed in extractione multo diligentiores fuerunt. Sumpſerunt enim ſpiritum vitrioli, vt ſupra correctum, & illud de colcothare deſtillarunt, octies vel decies igne fortiſſimo. Ita ſpiritus ſicci humidis permiſcebatur. Opus vrſerunt tamdiu, donec ſpiritus ſicci exirent, continenter & iugiter extrahendo. Poſtea vtrumque ſpiritum tam humidum, quam ſiccum, in Phiolam conceptum vna ad ſuum terminum gradarunt. Hanc medicinam aduerſus morbos multo maioris operationis eſſe deprehenderunt, tantumque ea medela impetrarunt, vt humoriſtas in vniuerſum omnes confunderent. Addita tamen ei eſt nonnulla correctio ab Artiſtis, per vinum ſublimatum, melioris penetrationis ergo. Sed ea maioris gradus reddita non eſt.

Sed communicabo vobis proceſſum meũ, quem vniuerſis Medicis

dicis commendo, comprimis ob caducum, quæ solam in vitriolo curã habet. Qua causa & nos eo diligentiorem in morbo curam instituere, caritas proximi requirit. Processus autem meus est, vt spiritus vini à vitriolo imbibatur, & postea destilletur, vt dixi, à siccis & humidis spiritibus. Hoc facto comperi additionem sequentem valde vtilem esse, si spiritus tartari correcti admisceatur ad vitrioli partem tertiã, addaturque spiritus Aquæ Theriacalis Camphoratæ, parte quinta respectu spirituum vitriolatorum. Ita ægris ministretur ante paroxysmi insultum aut aliquoties in die. Hæc medicina insignem aduersus morbum hunc efficaciam præstat, vt meliorem ab ipsa natura optare non liceat. Primus itaque processus à veteribus inuentus retinendus est, cum dicta correctione. Ita enim naturæ cor & virtus omnis attingitur.

Spero autem me probis omnibus haud improbatum iri de morbi huius atrocitate cogitantibus, quæ etiam mouere ad commiserationem lapidem posset. Cum ergo morbi illius tanta vehementia & atrocitas sit, an non dicere alicui ita liceat: Maledicti sint omnes Medici, qui prætereuntes ægris nullam opem ferunt instar Sacerdotis & Leuitæ in Ierícho, qui vulneratum deserentes, Samaritano eum tractandum reliquerunt. Tu quæso in hoc sententiam ferto, quanta damnatione digni sint vel fuerint Sacerdos & Leuita in eo, quod nasum (vt dicitur) obturantes præterierint? Digni fuerunt igne Gehennæ, in quo nulla est redemtio. Et quis fateatur aliud, quam Medicos illos omnes, nullo excepto, morbum illum aspicere, & præterire tamen naribus obturatis? Quis aliud dicat, quam eos in nouissimo die iudicatum iri? Vniuersi illi vix manum verterent, aut denarium vnum impenderent eo, vt fundamentum certius ad morbum hunc curandum assequerentur.

Quod si non ex compacto Leuitas ac Sacerdotes agerent, sed Samaritanum potius æmulari studerent: non faceret vtique Deus, quin ob fidelitatem eorum secreta naturæ omnia manifestaret, quibus ægro subuenirent. Et licet ea vires in natura sitæ non essent, de nouo tamen easdem crearet. Vna ergo vobiscum testor, ô nobiles & ignobiles viri, quod Doctores vniuersi fœde deuient.

Quic-

Quicquid seductor Galenus, Auicenna, &c. nugatur, in eo hærent, & mendaciis illis immoriuntur. Tantopere à Diabolo obsessi sunt, vt caritatem erga proximum exercere non possint, adeoque damnationis filios se faciant. Hoc ipsorum vnicum studium, hoc molimen est. Primo omnium regnum Dei quærendum est: non tamen apud Leuitam aut Sacerdotem, sed apud Samaritanum.

Si misericordes sumus, & Samaritani exemplum sequimur, Deus nobiscum est, qui etiam nondum creatum remedium in naturam illico conferet. Interim cum Leuitice & Sacerdotaliter cum ægris conuersentur, medicinam Deus differt, & sibi reseruat. Ægri euolant ad regnum Dei, Medici autem ad abyssum inferni, Doctoribus eiusmodi Leuiticis paratum. Oculos ergo vestros aperite. Via duplex est. Vna ducit ad infernum, quam sectantur Leuitæ: altera ad cœlum, quam Samaritanus incedit.

Vitriolata illa extractio & arcanum non saltem in caduco præstans est, sed etiam similiter in speciebus ei similibus: vt in Syncope, in Extasi, &c. Eodem etiam modo in omnibus oppilationibus & internis Apostematibus, &c. In suffocatione itidem & præcipitatione matricis. Multo autem plures prædictis virtutes reperirentur, si maiorem diligentiam inquirendo illi impenderent, & Medicos se meliores, missos facerent. Sed obsedit eos Diabolus, cui seruiunt, quique eos incitat, vt nullum veritatis amantem ferre possint. Ita de salute bonorum actum est.

Porro autem sciendum est, recepta prædicta de spiritu vitrioli humido faciendo clarius describi non posse. Requiritur enim ad intelligendum eum Artista. Sordidi illi coctores rem tanti momenti minime intelligunt. Ab Artistis ergo, Alchimistisque laboratoribus sufficientem omnium informationem exspectabitis. Sic etiam de correctione spirit⁹ vini ab iisdem plenius instruemini. Academiarum enim Doctores vsq; adeo rudes sunt, vt vix Agaricum & Mannam discernere possint. Huiusmodi asini & fungi creantur Doctores. Sic etiam aqua theriacalis in practica mea continetur, in capitulo de cura caduci. Huius generis si quæ alia sunt, hic recenseri non debent. Ex hoc capitulo discite, artem & virtutem omnem vitrioli in hoc consistere, vt spiritus vitrioli probe extrahatur

tur, & ad summum gradetur, & per additionem in penetrationem deducatur, quo centrum, radix & semen morbi inueniri possit. Impossibile enim est, loca tam exquisite inuenire, ac de suis humoribus Doctores illi nugantur. Nedum enim fundamentum inuentum est, quidnam morbum faciat, aut vbi is iaceat, quidue sit id, quod hominem in tam grauem paroxysmum coniiciat. Operatio ergo omnis soli arcano, quod natura ad morbum direxit, committenda est. Arcanum id morbum inueniet, sicut Sol omnes mundi angulos penetrat. Vt summatim dicam, quisquis verum agere medicum satagit, is omnium primo hoc studeat, vt Samaritanus sit, non Sacerdos aut Leuita. Si Samaritanus: omnia ipsi dabuntur, quibus opus est, nec quicquam ei additum aut occultum erit. Qui primo Sacerdos aut Leuita esse vult, ei nihil nisi infidelitas dabitur, quam ipsi etiam ante habent. Sic talio ipsis rependitur.

De oleo vitrioli rubri.

Porro autem iam sciendum est, quomodo ex Colcothare per Retortiuam destillationem, modo Alchimistico, à vitriolo oleum paretur cruentum & acetosissimum. Hoc oleum laboratores ipso spiritu in morbis prædictis efficacius iudicarunt: sed falso. Processus præparandi vulgatus est, nec hic describendus. Momentum enim omne in opera manuali situm est & in diligenti inspectione, denique in idoneis instrumentis. Ceterum de virtutibus sciendum est, primo, rem eam acetosam esse, omnem acetositatem ita superantem, vt nulla acetosior sit. Deinde naturam etiam corrosiuam continet: de qua causa opus est, vt prouide & caute vsurpetur, nimirum non per se, sed in bona concordantia & idonea mixtura, respiciente id, contra quod adhibetur. Exemplo rem docebimus. Tyrus est serpens venenosissimus. Solus ergo nullum vsum præstat. Sed in compositione vsus præstantissimi est, vt ex quo paratur Theriaca. Idem de hoc quoque oleo dicendum est, quod solitarium sumendum non est, sed in compositione concinna, veluti de theriaca iam diximus. Propter acetositatem quidem prodest stomacho, à cholera & apostemate libero: si vero cholera aut Apostema adsit, per experientiam ipsam constat, illud nihil boni operari: Apostema enim ab illo exasperatur & ace-

tositas eius irritatur. Si Cholera adsit, mutua fit ebullitio & lucta, non secus ac ab aqua forti & tartaro, quorum nullum cum altero manet. Sedulo ergo & circumspecte cauendum, ne quid negligatur. Extra dictos casus alias in compositione sua sanitatem affert, si porrigatur in omnibus febribus, Anorexia, seruato tamen modo. Plurimæ quidem de hoc oleo prædicantur virtutes: paucas autem experientia firmat. Vidi ego & comperi, eos qui miraculosa se oleo isto fecisse iactitant, turpiter mentitos esse. Vsus eius est in calculo & arenulis. Qui vero per id curatus sit, neminem noui. In omnibus facit aliquid: sed in fundamento perfectum non est. In practica tamen mea, in capitulo de cura arenæ compositionem eius inuenietis adhuc & alios morbos. Sicut autem de olei istius per se vsurpandi corrosione dixi: ita affirmo, corrosionem eam vim habere comminuendi lapidem, expellendique arenulas: id tamen tanta cum difficultate fit, vt inuentione alia excogitata opus sit, quam quæ hactenus in vsu fuit. Alias enim vsurpandum non est. Quantum vero quisque ab experientia sua habet, tantum largior. Hæc medicina noua est: qua causa indies quoque nouiter probanda, & recentibus subinde cum compositionibus permiscenda est.

Quantum vero ad Chirurgiam, de hoc oleo ita attendite. Dolores quidem insignes ciet: sed tamen præsentem sanitatem accurat in morbis etiam difficilimis. Processu instituto oleum hoc scabiem capitis hereditariam seu Achores vno fragmento detrahit, sicut quis pileum ferreum detrahit & seponit. Oleo scabiem seu caput vniuersum pilis tectum, penna illines tribus continuis diebus: ita sine operari. Si non sufficere videris, frequentius illine, pro scabiei ratione. Idem potest etiam attemperare permixta aqua Chelidoniæ, & caput frequenter abluere. In summa, qui sanari vult, id citra colorem impetrari posse cogitet. Ægri enim eadem conditio est quæ prægnantis: quæ non sine sed cum maximo dolore parit. Sic non nisi in dolore victus nobis parandus est. Sic cum dolore & sudore etiam à morbis liberamur. Hoc modo serpigines, omnes scabies pruritusque & si quæ alia quocunque modo in cute oboriuntur, sanantur, velut & tentigo praua, &c. citra metum illitum,

tum, tollit & mortificat etiam lupum & cancrum. Hoc tamen cafu diligenter attendendum est, si malum nimiopere inualuit, vt venenum profundius etiam in sanam carnem, quæ temporis successu tandem decidat & exedatur, serpserit pro defensiuo bonum *Opodeltoch* imponendum est. In quibus autem cunque vlceribus Esthiomenis remedia cetera infirma fuerint, hæc medicina propter gradum, quem habet iuuat. Ineptum etiam non erit, si oleum hoc cum pingui vnguento permisceatur, & ita imponatur. Sic mitius erit, sed tamen etiam ignauius. Dolor euitari nullo modo potest, non magis ac patiens citra dolorem parere potest. Hoc melius & sublimius est, si oleum vitrioli rubrum destilletur in spiritum. Ita pondus quã minimum sufficiet etiam in prędictis morbis omnibus, qui facili opera tolluntur. Et hæc de oleo Vitrioli rubro per experientiam mihi suggesta sunt. In grauibus morbis medicina hæc præstans ac insignis est. Fædos enim & contagiosos eiusmodi morbos, vt sunt scabies, pruritus, serpigo, Achores & similes alios, qui lepræ vicini sunt, curari posse, magnum naturæ donum est, quod medici manibus obtulit, quo affectos homines mundet & sanet. Remediorum enim eiusmodi multa non est sylua. Hoc ergo oleum medico in officina pro certo limite seruiat. Cæteræ namque coctu ræ nihili sunt, nec fœdos illos morbos tollunt, sed pinguedine sua faciunt, vt recrudescant & augeantur.

De Vitrioli oleo albo & viridi.

Consideratione dignum est, quod ex crudo vitriolo oleum per descensum destilletur, interdum album, interdum viride, pro vitrioli conditione. Oleum hoc Enconiio singulari dignum est: Quia enim ex crudo vitriolo præparatur, ideo eiusdem etiam spiritũ continet, de quo iam tradidi. Oleum hoc per descensum suis virtutibus ipsis demonstrat, ꝙ præstans & eximium sit ad internos morbos, quorum iam dum mentio facta est. Oleum id siue album sit siue viride, perinde est. Viride tamen melius est, si circuletur, & cum commixtione, de spiritu Vitrioli tradita, permisceatur. De hoc nemo desperet, quin certum & indubitatum remedium contra caducum & omnes eius species habeat. Sed & hoc obseruatu dignum est, raro morbum esse sollitarium, ita vt cõcurrentes alios non habeat. Hoc enim per omnes morbos patet euidẽter. Hinc iam elicitur,

citur, non sufficere præcipuum & palmarium, verum etiam requiri secreta concurrentium symptomatum. Hinc in mea Practica designaui capitulum, de morbo caduco, non propter remedium palmarium, quod hoc loco satis describitur: sed tantum propter intellectum eorum, qui vna concurrunt. Si accidentia alia non concurrerent, illis adhibitis opus non esset, sed palmarium remedium sufficeret.

Circa oleum ergo Vitrioli viride ita vos gerite, vt id ad summum gradetis, eo modo, vt separetur à sua terrestreitate & fæcibus per Balneum Maris, postea per ignem. Ita in balneo Maris adimetur phlegma, & terrestreitas auferetur per ignem, & spiritus olei solus colligetur, qui in seipso circuletur. Postea assumere potest additionem cum spiritu vini: nec opus est, vt plura addantur, si saltem, vt primarium remedium vsurpandum est, citra cohærentium morborum medicationem. Sumitur in aqua Pœoniæ ante paroxysmi semper insultum, prout is crebrior vel longior &c. est. Ad paroxysmos attendite. Quamprimum spiritus olei centrum morbi inuenit, tunc paroxysmus quietus est, & subinde magis magisque mitescit. Si autem vim sanandi exerit, principio ciet vertiginem, ægris sensibilem, qui tamen non cadunt, non spumant, non quatiuntur, non ratione priuantur, sed leni somno corripiuntur, & subinde mitius se habent. Tandem ipsa quoque vertigo cessat, & cum hac et somnus. Interim nihilominus applicanda medicina, pergendum & instandum est pro conditione morbi & ægri. Hoc modo cura vrgenda, & omnia sedulo administranda sunt. Et huc non facit temulentus Medicus, aut D. Leuiticus.

De oleo Vitreolato in Alchimia vsurpando: similiter etiam de crudo.

Vt etiam de Alchimisticis in vitriolo conditis viribus aliquid dicam, initio proponam vobis de vitriolo crudo, quod vitriolum crudum quodvis ex ferro cuprum faciat. Et hæc naturæ vis sublimis est. Nec enim Alchimista id facit, sed natura aut vitriolum per operationem Alchimistæ. Et in lumine naturæ admiratione non caret, fieri, vt metallum aliquod seipsum quasi exsuat, & aliud fiat. Et perinde fere est, ac si ex viro fieret fæmina. In his autem natura singularia sua priuilegia, à Deo ipsi hominis gratia collata habet. Hoc de transmutatione dico, vt intelligatis, liuidum illum Philosophum

Aristo-

Aristotelem in sua Philosophia non admodum fundatum, sed vere fatuum fuisse. Proponam deinceps receptum ipsum, vt in omnibus nationis Germanicæ locis cuprũ ex ferro facere sciatis. Ex qua transmu tationis potentia colligere facile possumus, multas alias quoque transmutationes fieri posse, nobis tamen incognitas. Negari enim non potest, multas artes adhuc occultas esse, & à Deo ideo non reuelari, quia ad eas noscendas indigni sumus. Porro ferrum in cuprum mutare tanti non est, quanti est, ferrum vertere in Aurum. Quod ergo minus est, Deus manifestat: quod maius est, occultatur adhuc vsque ad tempus scientiarum Heliæ venturi. Hæc enim suo Helia & artes carent. Cæterum transmutatio eiusmodi est.

℞. Scobem seu limaturam ferri citra omnia alia metalla, cuprum aut stannum, &c. lib j Adde Argenti viui libr. semis, vtraque pone in sartaginem seu cacabum ferreum, & affunde mensuram vnam aceti, & vitrioli libræ quadrantem, Salis Armoniaci vnciam vnam semis, vna bulliant, & continenter cum ligno agitentur probe. Si acetum expirauit, plus subinde affunde, & vitriolum nouum adde. Per decoctionem hanc ferrum mutatur in cuprum. Si cuprum factum est, in Argentum viuum omne abit. Coctura decem vel duodecim horis continuata, tum demum Argentum viuum ferro separa, quantum eius superest, & probe laua, vt mundetur. Argentum viuum excipe sacco facto ex aluta aut gossypio, & exprime.

Ita relinqui videbis Amalgama. Id Amalgama finito exspirare, & inuenies cuprum purum & bonum. Huius cupri accipe vnciam semis, Argenti tantũdem, fluant seu liquentur? & ascendet Argentum ad 16. gradum è vestigio. Et hæc eius probatio est, quod tale cuprum sit ex ferro factum. Gradus autem fixos esse, verum non est. Qui vero in regali bene operari potest, is impensas suas cumulate inde exquirere potest. Momentum omne in operatione & laborandi consistit peritia: vbi tamen plerique cæcutiunt. Prædicto processu semper cuprum ex ferro facere potes. Hoc dico, vt transmutationem vnius in alterum confirmem.

Vitrioli etiam hæc natura est, vt si suum colcothar calcinetur, cum leui liquefactione illico ipsum in cuprum vertatur. Mira enim cuprea natura ei inest: & cupro etiam mira natura inest ad vitriolũ.

Si enim cuprum in aqua forti ſoluatur & granuletur, omne cuprum fiet vitriolum, nec cuprum amplius manet. Sic ex vitriolo etiam fit cuprum, nec vitriolum amplius eſt, niſi per idoneam aquam fortem in vitriolum reconuertatur. Mira ergo hæc in vitriolo & cupro cognationis ratio eſt. Quod cuproſum eſt, bonum vitriolum dat. Sic viride æris pulchrum alteque gradatum vitriolum Saphyricum dat. Etſi autem de his nos diſſerere fors ridiculum ſit: negari tamen non poteſt, quod in vitriolo tinctura lateat, quæ plus præſtat, quam multi credunt. Beatus qui rem intelligit. Sed de oleo vitrioli plura nota. Si oleum Argenti viui & hoc vitrioli oleum coniungantur, & ita ſuo proceſſu coagulentur, Saphyrus miræ naturæ & conditionis producitur: non quidem Saphyrus lapis, ſed ei ſimilis, cum tinctura mirifica: de quo plura differo. Hinc euidens eſt, Arcana ſtupenda in natura & aliis naturæ ſeu Dei creatis condita latere. Quæ vel dum hodie iugi & indefeſſo ſtudio à nobis inquiri & indagari longe honeſtius eſſet, quam pergræcari, ſcortari, &c. Sed ſcortationi hoc tẽpore palma datur, donec pars mundi vel hominũ tertia iuguletur, pars altera peſte conficiatur, vna vix vna ſalua ſuperſit. Cum hac enim prauitate mundus durare non poteſt, nec artes florere. Sic ſtatus & ordines neceſſum eſt peſſum ire, & exſcindi: alias boni nihil impetrabitur. Tunc demum ſæculum vigebit aureum, hoc eſt tum demum homo intellectu ſuo vtetur, & vt homo, non brutum, viuet, nec porcum aget aut in ſpeluncis deliteſcet.

Quoniam ergo hoc de Vitriolo hactenus bona affectione vobis communicaui, vniuerſos oro, vt infauſtos & infelices ægros, morbo eo Sontico correptos ſpectantes, de veſtra conſcientia, de Deo creatore, de caritate proximi ſerio cogitetis, nec dotes has, vitriolo à Deo ingenitas contemnatis aut vilipendatis. Dilectio vos moueat, vt noctes atque dies in his rebus occupemini, nec quiſquam otioſus inueniatur, ſed ad emolumentum proximi omnia ſuſcipiat. Vos autem non moueat, iſta non facere Iuriſconſultos. Attendite, quod Chriſtus dicat: Væ vobis legiſperitis: quod certe dictum ligneum non eſt. Nec vos etiam Theologi offendant, qui reditus & ſalaria ſua potius, quam ægros curant. Hi ſunt, qui in Iericho præterierunt. Vos Samaritani eſtote & eiuſdem virtutem ſectemini. Ita Deus tam arduis vos donis cumulabit, vt in iuuandis ægris defectum nullum

lum sensuri sitis. Omnia, quibus opus erit, vobis dabuntur: Vos modo thesaurum hunc venemini.

Virtutes in { Speciebus Caduci.
Suffocationibus Matricis.
Siphita stricta, seu Noctambulonibus.
Gutta, corporibus plethoricis. } *Vitrioli vires quæ?*

Præparatio vitrioli in speciebus Caduci (id est in Analentia, Catolentia, Epilentia, &c. Non est differentia in vitriolo.)

℞. Vitrioli cuperosi lib j. Reduc ad separationem à phlegmate, cuius phlegmatis suas partes reduc super Colcothar suum, destilla. Reitera in quartum gradum ignis: dosis à scrup. semis vsq; ad scrup. j, ante & post paroxysmum. *Vitrioli præpar. ad caducum.*

Si morbus ex elemento Vitrioli oritur, cura fiat per Vitriolum. In Sale Vitrioli est morbus caducus.

In die paroxysmi debet tribui medicina & sub Paroxysmo. Epilepsia est morbus mineralis, cura etiam mineralis tota est in salib. vitrioli atque spiritibus ante & post paroxysmum. Ante paroxysmum est in ebullitione corpus. Post paroxysmum dormiunt. Igitur post somnum danda est medicina, cum corpus adhuc bullit: cum corpus est sanum, non danda est medicina.

Præparatio in suffocatione Matricis, Vitrioli. *Ad suffocationem vterinam.*

℞. Vitrioli à Phlegmate & Colcotar purgati vnc. ij. pulegii vnc. iij. Alcool vini vnc. semis. Reduc per destillationem: Dosis scrup. semis vsque ad scrup. j.

Et est potissimum medicamen in suffocatione Matricis.

Præparatio in Gutta & in Siphita stricta. *Ad Guttã & Siphitã.*

In Gutta ℞. Vitrioli præparati prædicti vnc. ij. Alcool vini vnc. ij. Aluminis lameni [*instar cretæ candidum est, & subdulce*] vnc. semis. Reduc in liquores per quartum gradum ignis: Dosis ab extra drachma semis, ab intra à gran. vj, vsque ad viiij.

Ab extra, super locum Syntheomatis. Et locus ille est, vbi morbus incipit, hoc est in pulsu. Hoc Syntheoma eius est. Quod si tamen ægri nihilominus ambulent, medicamen pulsui tum carpi tum colli superligandum est.

In Siphita parua, verberare, medicina quidem est. Sed in Siphita stricta seu chorea Viti, medicina id non est.

In

In gutta medicamen anteriori linguæ administrandum est, Paralysi ergo correpto, medicina ori & linguæ addenda est. Et istud est optimum medicamen.

Additio in Epileutia, in speciebus Caduci.

℞. Vitrioli huius præparati drach.j. Liquoris visci quercini cum Orisontis an. scrup.ß. & gran.3. Fiat mixtura.

Syntheoma caduci est in Nucha. In pulueribus post paroxysmum: in Nucha inunctio pinguedinis castorei, est optimum medicamen.

[Additio in Siphita stricta.]

℞. Huius vitrioli præparati drach.j. Hypericonis seminis vnc.ß. Ambræ gran.vj. Reduc in mixt.

Semen hypericonis tollit Siphitam strictam.

Additio in suffocatione Matricis.

℞. Huius liquoris vitrioli gran. vij. Granorum Actis drachm.j. Alcool vini ad pondus omnium reduc in compositum.

Sin locus est in vmbilico, ibi imponatur. Suffocatio cum vomitu si molestet, vsurpanda sunt cetera etiam medicamina ab intra, vt dictum est in suffocatione Matricis.

Summa præparatio vitrioli est, vt separetur à Colcotar, dein addetur Alcool vini æqualis libra: Eo facto Panem adustum (panis iste est ex furfure secalino, qui siccatur, vt in mortario teri possit) pone in liquorem vitrioli, dein per mensem ad fimum equinum pone in liquorem vitrioli, dein per mensem ad fimum equinum postum, post separa à pane per destillationem, denique præpara Alcool per Balneum primi gradus à vitriolo. Si vitriolum suam acetositatem perdidit, vis nulla superest.

Vitrioli albi vires quæ?

Sunt species exteriores, vt Scotomia & oculorum macula.

Virtutes vitrioli albi { Ad oculorum partes exteriores. In Neutha.

Est, quando cuticula supernascitur aut oculis aut auribus in partu puerorum.

Neutha quid?

Neuthræ sunt pelliculæ, ex partu vbicunque obnascentes, velut in faces, in vulua, in ore, in oculis, & cæteris.

Vitrioli præpar. ad oculorum dolores, &c.

Vitriolum album est summum medicamen in istis, in Neutha & ad exteriora oculorum.

℞. Vitrioli albi vnc.v. olei de siligine vnc.ß. Olei de Camphora drach.ij. Reduc ad putrefactionem per fimum equinum ad mensem, destilla per descensum.

Oleum

Oleum ex siligine fit, siligine in ferream candentem laminam imposita: tunc enim in circuitu pinguedo quædam oritur, quæ est oleum siliginis, ad oculorū dolores exteriores. Ex partu si pellicula oculo obnata sit, exactissime tribuatur, cum aqua eufragiæ, rosarum aut fœniculi, cum istis aquis, illud lymphandum est. *Oleum siliginis.*

℞. Vitrioli albi vnc.j. olei tartari drach.vj. olei laterini drach. v. Distilla simul. [Neutham (Teutham) nemo erodere debet.] *Præparatio Vitrioli in Neutha.*

Additio in Vitriolo ad dolores oculorum exteriores.

Recip. Præparati vitrioli scrup.j. Liquoris Euphragiæ scrup.ij. Papaueris rubei, drach.j. Fiat Collyrium.

Additio in Neutha.

Recip. Huius vitrioli præpar. drach.ß. liquoris iusquiami drac.ij. Olei Nucis Moschatæ gran. 7. Fiat Collyrium.

Hactenus Paracelsus, Anglus Sala sic vult: Vitriolum, Græcis, & Latinis Chalcantum, Sal est minerale, quod dignitate, & virtute sua omnibus aliis aliorum salium speciebus longissime antecellit: adeo vt non sine grauissima ratione Magnus ille Theophrastus Paracelsus Germanus dixerit, quartam Medicinæ partem huic minerali inesse. Vnde non inscite ille idem cum ligno id confert, ex quo variæ formæ effingi: diuersaque instrumenta ad varias omnino operationes, & effectus diuersos confici possunt. Etenim ex isto sale diuersæ substantiæ extrahi, & præparari: variæque medicationes, multum à se inuicem operationibus, & effectis differentes, componi possunt. Quis enim nescit, ex sale isto minerali medicamenta purgantia, sudorifera, cordialia, anodyna, narcotica, stuporem inducentia, stiptica, attractiua, & specifica, aduersus epilepsiam, morbum caducum, suffocationem matricis valentissima separari, & præparari? Id quomodo arte confici possit, sequentibus capitibus, Deo bene iuuante, aliquanto fusius docere statui. Aperte tñ fassus, me, ne quartam partem eius virtutis, qua hoc chaos minerale pollet, assequutum esse: quam quotidie aliquid noui, admirabili illo benedictæ illius artis Spagyricæ medio adinueniam. Benedictam autem artem illam non immerito voco: quum & naturæ arcana detegat: & nos ad ampliorem magnaliorum Dei cognitionem incitet, & inuitet. Vnde fit, vt non sine summa nostri consolatione carbonibus operer, & lignis: idque eo magis, quod in confesso est,

Vulcani operam lucem non mediocrem arte theoriæ Medici afferre. Verum enimuero, vt ad qualitates dicti salis indicandas accedam, extra controuersiam est, Philosophos naturales in vniuersum omnes, illi qualitatem cupri assignare: sed & ipsa quoque experientia, ex effectis ducta, euidenter demonstrat, salem istum non esse instar primi entis cupri: sed quamuis ex omni vitriolo cuprum fluidum, malleoque tractabile separari potest: maiori tamen, in vna q̃ altera in specie, copia, & abundantia. Elementa vitrioli, & substantiæ sunt duplices: quẽadmodum suo loco, experientia rerũ magistra, euidenter euincam. Quod ad proprietates eius attinet, signatura ipsius, color, itemque forma illud theoriæ exponunt, quum Veneri assimiletur. Nec tamen propositi nostri est, id modo fusius declarare, quum veritatem per experientiam, & diuturnam practicę iam longo tempore à nobis factæ obseruationem sim confirmaturus. Quod ad electionem vitrioli, tres principales species in vsu habentur: Vngarica nempe, Cypria, & Romana: qua ego in Medicina præcipue vti soleo. Vitrioli species, Goslariæ, oppido non procul Brunsvico, reperitur, colore viridis, & minuta. Operatione non multum à tribus illis, quorum mentionem fecimus, dissimilis. Vtra alteri præferenda, Spagyrici iudicio, & experientiæ factæ liberum relinquo. Nunc ad rem, quam tractare institui, docturus, vt diximus, quomodo vitriolum à substantiis suis separari, & ad Medicinæ vsum rite præparari & possit, & debeat.

Ros Vitrioli, id est, spiritus Vitrioli humidus.

Antiquis, vt & plerisque nostræ ætatis Chymicis, prima ista Vitrioli substantia incognita, eoque ab iis, inutilis ad instar phlegmatis, reiecta fuit: Quasi vero Deus, & natura (quæ se in omnibus diuinæ prouidentiæ partibus efficaciter exerit) frustra aliquid facerent. Certe constat, rubetis etiam, & serpentibus suum in Medicina locum esse. Quid ni igitur dulci isti, & limpido liquori sua, eaq; rara virtus insit? Tamen si quis imperitior hoc negare forsan ausit, eũ ego nullo cum negotio manifesti erroris primo isto Anatomiæ tractatu conuicero, in quo, Deo vniuersi opifice, & Rectore benigne iuuante modum resoluendi vitrioli bona fide ostendam, resolutiq; vires expertas describam. Reci-

Recipe igitur Vitriolum, quod tibi ex tribus illis supra commemoratis maxime valere visum fuerit. Eo ampullam vitream quæ aliquanto amplior, nec tamen æquo altior, ad medietatem imple. Deinde cum suo capello & recipiente per balneum Mariæ distilla ad quartum balnei gradum, id est in aqua tam diu bulliente, dum omnis humiditas, distillationi apta, profluxerit. Exemplum in vase vitreo optime obturato ad vsum serua.

Valet aduersus ardentes capitis dolores sumptum, pro re nata duabus drachmis: continuatum aliquot dies stomacho ieiuno adustionem sanguinis mitigat; omnia item viscera corroborat, cerebrum superfluo calore, & siccitate debilitatum confirmat: humidum etiam radicale restaurat; diuturniore vsu, verno tempore, stomacho prius aliquantulum purgato, sumptum.

Aqua Vitrioli secunda.

Separata prima illa aqua, quam præcedenti capite roris Vitrioli nomine insigniuimus, accipe vas vitreum cum materia illa residua, quam per arenam tantisper distilla, dum reliqua humiditas omnis exierit, quam in aquam claram, & odoriferam abire videbis. Euacuata ex recipiente ad vsum reponitur. Conducit ad purgandos renes: lenit corrosiones internas sumpta mane drachma vna cum iusculo carnis. vrinam procitat, & sudorem modice prouocat. Inflammationem plagarum corrodentium offa aliquantulum calefacta, sedat, lenit & mitigat dolorem: & ad consolidationem confert, infusa gutta vna aut altera olei tartari, vt mordacior fiat. Scabiem siccam mundificat: & carnem solidiorem efficit.

Liquor Vitrioli acidus primus, vulgo spiritus Vitrioli.

Olim solebant calcinare Vitriolum, & rubore inficere; vnde substantia sua humida, & maxime spirituali exuebatur. Id vero in eum finem ab illis fiebat, vt liquorem eius acidum secundum, vulgo olei Vitrioli notũ dicerent: id quod quomodo conficeretur sequentibus capitibus declarabitur. Nunc id obiter monuero, antiquos operatione ista sua maiorem partem mercurialem, volatilem,

& penetrantem perdidisse. Nec vero ea re rationes aliorum hac in parte plane reiecero, quum experientia constet, mirabiles operationes liquore isto factas. Id tamen confidenter dixerim: si liquore isto, qui ponderosior salis istius mineralis pars est, spirituque tātum non caret: id quod tum ex distillatione ipsa est videre: tum testimonio Theophrasti liquet, scribentis: vbi cadit ibi consistit: quo id, quod modo attulimus, denotatur: nemo certe negauerit, primum istum spiritum, qui floris instar est, subtilitate volatili oleo memorato longe præstare: idque eo magis, quod primus ex foco prodeat, in morem nebulosi aeris, eoque etiam tutius intra corpus assumi posse: idque adeo experientia quotidiana nos quoq; docuit, postquam primus iste liquor acidus in vsum venit. Modus illum extrahendi non est apud oẽs vnus. Quidam n. additamento vtuntur: alii non item: ac rursus nonnulli retortam hanc ad rem adhibent: quidam minale. Nos omissis aliorum modis, illum, quem hactenus reliquis forte præstare animaduertimus, paucis trademus. Iste vero sic habet:

Rec. materiam illam, quæ ex duabus illis substantiis remansit, & in tenuissimum puluerem redige. Deinde sume alembicum integrum, id est, vrinale, & capellam, ita ad fornacem vitream simul commissum: ad cuius extremitatem canon sit apertus, per quem dictus puluis iniiciatur. Alembicus iste sit aliquanto altior, & amplior. præcipue capella cum canna sua aliquanto longiore, & capaciore: itaque plane, vt fornacem distillatoriam exuperet, & recipiens ab illa aliquantum distet. Vas istud circumcirca diligentissime ad capellam vsque luto sicco puta, crassitudine digiti, deducito. Id quod si prima vice non effeceris, iterato absolues. Postmodo puluere supra memorato ad quartam vsq; partem impletum, os primo vitro, deinde luto obtura, fornaciq; appone foco aperto, qui minimum semicubito fornacem transcendat. Occluso optime luto circumcirca, relictisque spiraculis conuenientibus, recipientem bene grandem adiunge, iuncturasque accurate sigilla. Igne gradatim ad quartum vsque gradũ incende, vti opus esse videbis, & ita perge vsque dum nullum amplius fumum circa capellam, & recipientem apparere videris. Infrigidatum liquorem ex recipiente hauri, qui liquor ea, qua sequenti capite ostendetur, ratione rectificetur. Nos

quas

quas alii oleo vitrioli attribuunt proprietates, & vires longe iustiori titulo huic liquori ascribendas asserimus.

VIRTVS.

1. Exhibentur ad præcauendam pestem alternis diebus summo mane guttæ tres in aqua veronica.

2. Pesti infecto guttæ v. huius liquoris ad prouocandum sudorem cum vncia vna aquæ vitæ optimæ dantur bis, aut ter, prout necessitas requirit.

3. Febri hectica, & humorali.

4. Guttæ pro vice cum duabus vnciis aquæ Endiuiæ, mane ieiuno stomacho sumptæ per 8 aut 10. dies potenter auxiliantur.

Contra febrem quartanam exhibetur cum vncia vna aquæ vitæ, eo die, quo paroxysmus incurrit, sudore interim prouocato. Ad tertianam notham cum aqua Tormentillæ, modo iam indicato, magno cum successu bibitur. Ad febrem autem continuam cum aqua Marrubii. Dolores colicos cum aqua vitæ sumpta sedat. Ad renum calculos, & excoriationes vesicæ cum vino albo pota, cui sit infusa liquiritia, potens est remedium. Dolores matricis cum vino, cui sit infusa artemisia, compescit. Dentes item corruptos bis, aut ter tactos spiritus iste, Gagræ iam os intrinsecus infestantem, aliasque id genus excoriationes cum succu plantaginis tactam, & cum aqua sua secunda ad sufficientiam totam sanat. Fluxus corporis aliquot diebus mane sumptus cum vino rubro, & Nuce Muscata, sistit. Hydropem quadraginta dies cum vncia semis aquæ ex fraxino elicitæ, accedentibus tamen, quantum opus, purgantibus, sanat. Ad eundem morbum liquor iste vino, cui cortex fraxini immissus fuerit, infusus. Ad venas pectoris ruptas, & excretionem sanguinis cum aqua sanguinis humani balneo Mariæ extracta, summum est arcanum, ter, aut si postulauerit necessitas, exhibitus. Sumantur guttæ 6. istius spiritus aquæ, sanguinis drachma semis in iusculo. Valet etiam ad retentionem ciborum cum vino bene maturo: instaurat splenem: graueolentiam oris emendat, & digestionem promouet. Omne febrium genus cum rore suo, aut aqua sua prima

deglutitus, curat: Podagræ dolores mitigat: & ſanguinem attenuat, aliquot diebus mane cum aqua perforatæ ſumptus. Palpitationi cordis cum aqua corticum citri, aut pimpinellæ potenter medetur pſorã & ſcabiem cũ aqua roriſmarini, aut tamariſci perſanat. Dolores capitis cum aqua maioranæ tollit. Debilitatem pulmonis cum aqua fœniculi, vel pulmonariæ ſuccurrit. Humorem melancholicum cum aqua meliſſæ incidit. Stomachum mirum in modum confortat, & ab internis apoſtematis totum corpus defendit. Quocirca magno cum ſucceſſu in pleuritide, brunella, ſquinantia, & cõquaſſatione corporis exhibetur. Nec facile potionem vulnerariam præſtantiorem dabis, ſi eum hypericone, & betonica vino infuſis, adminiſtres: Nam ſanguinem ad miraculum attenuat: eumque à partibus peccanti materiæ proximis potentiſſime reuellit: rupturas item tam oſſium, quam venarum conglutinat: parteſque infirmatas mire conſolidat, & confortat. Has & complures alias rariſſimas virtutes ſali iſti minerali vere à me adſcribi, deprehendet, qui earum fecerit periculum, & pro nata occaſione rite adminiſtrarit.

Spiritus Sulphuris Vitrioli, & liquoris acidi primi rectificatio.

Spiritus ſulphureus Vitrioli.

Poſtquam de modo diſtillandi ſpiritum Vitrioli acidi, & ex parte de eius Medicina vſu, & virtute abunde diximus, reliquum eſt vt doceamus, quomodo liquor ille, cuius ſupra mentionem fecimus, rectificetur, & quomodo ex illo alia quædam ſubſtantia, quæ communiter ſpiritus Vitrioli ſulphureus dicitur, ſeparari ſoleat. Sed cur ſulphureus? Tum propter odorem, quo ſulphur refert, tum propter proprietatem ſuam. Recipe igitur liquorem commemoratum, & infunde illum in vas vitreum iuncturiſque vaſorum bene obturatis per balneum Mariæ diſtilla, quantum fieri potis eſt. Balneo infrigidato aquam elicitam bene occluſam ſeorſim ſerua. Hæc enim ſpiritus ille Vitrioli ſulphureus eſt. Liquor qui in fundo remanſit acidus, & ponderoſus ad hunc re-

ctifi-

ctificatur modum: impone in vas vitreum forma illi, de quo capite primo, vbi de rore Vitrioli egimus, non absimile: Tutoque aliquantulum obducito, & fac, vt per arenam ascendat, liquorem postmodum, & spiritus ipsos aliis vasis ad tertiam & quartam vsque destillationem reitera, eo ipso quo supra diximus modo. Hinc elicies liquorem aquæ instar clarum, ac pellucidum satis ponderosum, ac primo gustu acidum, mox tamen in miram dulcedinem degenerantem. Atque hic est spiritus Vitrioli acidus rectificatus, qui non tantum purior, & limpidior, sed etiam subtilior, penetrantior, & in suis qualitatibus, & proprietatibus acutior hac distillatione efficitur.

Vsus & virtus spiritus Vitrioli sulphureus.

Liquor iste natura sua narcoticus intense stupefactionem inducit: ita vt solus propter acutam illam acrimoniam neutiquam adhibendus veniat. Verum cum alio aliquo temperatus, in variis morbis vtiliter sumitur: puta in mania, phrenitide, & aliis eius genus morbis, in quibus vapores aerei in caput ascendentes reprimere est necesse, qui delirationem inducunt, somnique priuationem.

Dosis eius est à quinque ad decem vsque guttas per vicem cum aqua Melissæ, Maioranæ, aut Lauendulæ; vesperi post occasum solis: mane ante eiusdem exortum. Adhibetur etiam liquor iste in nonnullis arcanis contra epilepsiam præparatis, vti suo loco amplius docebimus.

Liquor Vitrioli acidus secundus, vulgo oleum Vitrioli appellatus.

Fæces ex spiritu Vitrioli acidi residuas, quæ terram subtenuem purpurascentem referunt: & aqua vitæ optima leuiter macera. Deinde materiam istam in retortam acuratissime luto obductam, eamque satis capacem, collum longum, & largum

haben-

habentem, immitte: sed vide, ne illam materia ista supra tertiam partem adimpleas. Impone deinde furno, igne aperto, cui amplius subsit recipiens. Postea ignem paulatim ad quartum vsque gradum adauge, idque totis XII. horis, eoque amplius, donec nullum amplius liquorem videas emanare, nec fumum ascendere. Tum enim illum perfectum habebis. Accipe liquorem, qui omnibus partibus in recipiente residet, & in balneo Mariæ aquam vitæ separa. In fundo vasis vitrei liquorem satis grauem, & subrubrum vel subcæruleum, pro specie vitrioli, gustatuque admodum acidum ignitam corrosiuam manifeste prodentem residuum videbis. Hunc seruabis: hic enim est oleum vitrioli more nostro eductum, quod modo flauo: modo rubeo: modo quouis alio colore tingi potest. Quod vt efficiatur, quum nostri non sit propositi, docere supersedeo. Virtute liquor iste non dissimilis est primo: sed propter causas supra allatas, maioris difficultatis, & longe lentior: Quapropter eum nunquam intra corpus humanum adhibui, nisi cum aliis suis substantiis commixtum: vti capite de Magisterio vitrioli fusius id persequemur. In Chirurgia excellentissimum est arcanum, ad corrosionem carnis putridæ, & callorum plagarum putrescentium extirpationem. Callis, & porris manuum, pedumue aliquo instrumento euulsis gutta infusa vnica radicem perimit, & ne subcrescat potenter prohibet. Operationes tamen istas non absque magno dolore facit. Quocirca non nisi a peritis administrari debet temere, qui illum & temperare nonerint, carnemque ab inflammatione, aliisque symptomatis defendere. Immissus foramini dentis putrescentis vermem occidit, & vt absque vllo dolore excidat paulatim efficit. Mixtus pauculo Nicotianæ vnguento diuersas scabiei, & impetiginis capitis species, vlcera item corrodentia ad miraculum persanat. Idem vnguento additus rosaceo pruritum, & scabiem salsam toto corpore tollit. Sed & plurimis aliis virtutibus pollere dicitur. Quas cum ipsi non simus experti ad sal vitrioli accedimus: id vnum identidem inculcantes, vere vulgo dici: Experientiam cum scientia coniunctam rerum Magistram esse.

Sal

Sal Vitrioli.

Vitriolo, modo ſupra commemorato, omnibus ſuis ſubſtantiis humidioribus exuto deprehendes terram nigram, & leuiuſculam reliquam fieri, quæ in tres ſubſtantias proceſſu iam commonſtrando, ſeparata reſoluitur.

Recipe terram, cuius modo meminimus, eique tantum aquæ calidæ affunde, vt tres, aut quatuor digitis extet, in qua illam ad 24. horas macera poſtmodum aquam tantam, quantam per chartam cola: quæ guſtum cupreum, & reſtrictiuum palato exhibebit. Reitera alia aqua, vti dictum, donec illi nulla amplius ſalſedo inſit. Poſtea ſume aquas iſtas omnes ſimul, & vt in vaſi aliquo vitreo euaporent, ſinito: Quo facto ſatis copioſam ſalis quantitatem in fundo reſediſſe videbis: quem horis 22. calcinatum denuo aqua communi extrahes: modoque dicto exſiccabis: nec dubium, quin paulatim clarior, & purior ſit futurus. Calcinatio enim iſta reliquas terreitatis partes abſtrahit. Atque hac ratione habebis ſalem Vitrioli, quem in vaſe ligneo bene obturato ad vſum repones. Sunt qui hunc ſalem interne contra colicam, vermes, & alias infirmitates propinarint. Verum nos ad hunc vſque diem non ſumus vſi. Ecquid igitur aliis, quorum non feci periculum, traderem? In Chirurgia tamen cum ſucceſſu putarim adhiberi poſſe, vbi mundificatione: dein conſtrictione opus: dummodo aliis cum ingredientibus commiſceatur. Enimvero conſtringendi vi aliis omnibus ſalis procul dubio præſtat. Volunt nonnulli, illum intra corpus aſſumtum, purgandi vires habere. Id ſi ita ſit, omnino per vomitum purgabit: & quidem propter acorem ſuum, & guſtum cupreum, qui proprietate ſua, vomitionem ciere aſſolet.

Subſtantia cuprea Vitrioli, vulgo Sulphur Vitrioli dicta.

Sale ex reſiduis, quorum ſupra meminimus, extracto, nihil præter terram nigram reſtat. Recipe illam ad focum igne fortiſſime exſiccato: poſtea cum ſale armoniaco æqualis ponderis in tenuiſſimum puluerem redige: & primo igne lento, dein maiore tamdiu ſublimato, donec nullum amplius fumum album pe-

tere videas. Postmodo materiam illam sublimatam separa, & in vase vitreo satis amplo aquæ communi infusum balneo Mariæ aqua tepida plenum ad horas 24. impone: Vnde subtilis puluis in fundo considet. Aqua per inclinationem separata, dictum puluerem laua, iterumque laua, donec omnis expers salsedinis deprehendatur: sicca & ad vsum serua. Inuenias complures, qui puluerem istum sulphur Vitrioli appellent: aliis illum primam substantiam cupri vocantibus. Neque vero id abs re. Enimuero vt gustatu primo cupri simile est, ita illum nunquam postea amittit, & vbi igni fusili subiicitur, pars vna in flammam metallicam comburitur, altera in crucibulo in bonum, malleoque tractabile cuprum funditur. Operatio ista dictam substantiam extrahendi etiam in Vitriolo crudo fieri potest in hunc modum.

Recipe Vitriolum crudum, ad placitum, illudque in aqua communi, 9. h. dissolue. Postea libræ vni Vitrioli vnciam vnam Salis tartari admisce, & videbis aquam conturbari. Residentia in fundo subsidit: quæ ab aqua separata, vt supra dictum lauatur. Hæc & gustu, & potentia priori non est absimilis. Sunt qui laminas ferri bulliant in Vitriolo aqua temperato, qua re substantia ista pariter agglutinatur, postea cultro abraditur. Mihi vero non est dubium, hunc non vere sulphur appellari: quum omnino metallum, quam quiduis aliud referat; quod & de duabus aliis præparationibus recte dicitur, addo vt incassum laborent illi, qui substantiam istam pro sulphure embryonato ex Vitriolo sumunt, quod omnino potentia anodyna præditum sit oportet. Hoc enim & horribiles easque profusissimas vomitiones concitat.

Quapropter omnino opus fuerit, Sulphur Vitrioli alia via, & ratione delere. Quod ad me attinet, certe etiam multa obseruatione, nullum hactenus sulphuris istius anodyni indicium: quod est in spiritu Vitrioli sulphureo, nec in odore, saporeue, nec etiam in operatione deprehendi: Quum tamen effectus iste se, & in spiritu acido primo, & in oleo, qui se ex parte anodynum demonstrat, aperte prodat. Sulphur Anodynum Paracel-

celso dictum num sit combustibile, liquidum substantiaue siccum hactenus haud deprehendi: sufficiat virtutem ab illo indicatam, Vitriolo ita inesse, vt hoc apud me sit indubium, puluerem istum Sulphur Vitrioli embryonatum nominatum falso ita vocari: Iccirco ego idque propter rationes supra adductas substantiam cupream Vitrioli nominabo: Sequentibus capitibus declaraturus, quomodo substantia de Vitriolo crudo separari possit, quod effectu suo se partem specificam anodynam huius mineralis esse arguit.

Virtus substantiæ huius cupreæ propria est, mundare plagas putridas, incarnare, & cicatrices more æris vsti inducere: ad vnguentum tamen reductum: vti suo loco planius ostendemus.

Terra Vitrioli.

Separatis septem illis, quas diximus, Vitrioli substantiis, terra quædam subnigra, & leuiuscula remanebit: quam in puluerem tenuissimum redactum toties aqua communi lauabis, donec omnem illi extractam salsedinem deprehendas. Siccatam optime ad vsum reserua.

Habet illa constringendi vim, & siccandi: vnde in emplastra, & vnguenta siccantia, & cicatrices obducentia accersitur.

Vitriolum rectificatum purgans.

Postquam in præcedentibus capitibus docuimus, qua via, & ratione Vitriolum in octo differentes substantias resolui queat, antequam ad secundum tractatum, quem arcanis compositis destinauimus, aggrediamur, nonnullas mineralis istius præparationes diuersas ab illis, quas supra recensuimus, bona fide tecum communicabimus: initio à Vitriolo rectificato facto, quo ad purgandum corpus magno cum successu vtimur.

Modus est iste. Recipe Vitriolum Romanum, aut quoduis aliud ex tribus illis supra commemoratis, qua volueris quantitate, contusum optime in charta, loco quidem calido, non tamen soli feruenti expone. Siccatum paulatim, vsque dum colorem album induat, infunde in aquam centaureæ minoris, donec omne dissoluatur. Deinde per filtrum, chartam or cola, dum liquorem limpidum promanare videris. Eum balneo Mariæ iniectum ad tertiam aquæ partem distilla. Postmodum vase vitreo ex balneo exempto in locum refrigerationi accommodum repone, impositi aliquot ligni sectionibus mundis, ita vt fundum pertingant. Has circum Vitrioli pars congelabitur, quem deinde separatum siccabis, ita tamen vt colore Cristallino resplendeat: vapore aliquantulum iterato, aqua emisso refrigerationi denuo, vti dictum, exponitur, tantisper dum Vitriolum omne congelatum fuerit. Quod deinde in vase vitreo, bene occluso ad vsum seruatur.

Vitriolum isthoc optime purgat febre putrida, pestilentiali laborantes: vermes enecat: & contra epilepsiam specificum omnino est purgans. Stomachi putredinem abarcet potenter: sanguinem rectificat: & renes: oppilationes, & obstructiones omnis generis aperit: peste, aliisque morbis venenatis acerrime resistit. Aduersus morbum caducum, & suffocationem matricis valentissimum est remedium: vt quod aciditate sua matricem putredine leuet, aliasque partes, non secus, atque acidum orichalcum emundat.

Dosis eius est granis 5. vsque ad 7. aut 9. plus, minus per vicem: pro firmitate tamen constitutionis corporis. Necessitate postulante potest intra 8. aut 10. dies administratio eius duplicari, aut triplicari. In febribus putridis mane ieiuno stomacho ante paroxysmum cum aqua Cherefolii, aut aliis aquis mundificando sanguini appropiatis, vtiliter exhibetur. In febribus pestilentialibus quouis tempore: si id requirat necessitas, datur. In putredine stomachi cum vino generoso propinatur, parumper galanga aut Nuce Moschata correcto: vt & in accidentibus matricalibus. Contra vermes datur cum aqua hypericonis. In epilepsia

lepsia cum aqua pœoniæ, in quam viscus quercinus sit inuectus: idque crescente Luna semel in mense. Aduersus venena cum aqua roris marini sumitur; in quam 6. grana croci per vicem fuerint immissa, id quod & in omni icteritiæ genere factitabis. Proprium hoc habet Vitriolum isthoc, vt semper vomitum, & secessum corpus purget, ac corpus, si quod aliud medicamentum, vniuersum tentet, ac peruadat: idque exigua admodum interposita mora, & quod boni caput est, sine omni periculo. In summa Medicus, qui Vitriolo isto rite vti nouerit, vere gloriari poterit, se preciosum habere arcanum, præcipue complexionibus robustioribus adhibitum: in quibus delicatiora illa medicamenta vim morborum expugnare minime possunt.

Vitriolum regeneratum.

Vitriolum istud regenerati nomine insignitur, quod ex puris, & separatis substantiis indidem reductis aliud Vitriolum regeneratur, quod prius illud potentia, & puritate, colore item & odore, adeoque omni qualitate longo interuallo post se relinquit.

Modus præparationis est iste. Recipe Vitriolum crudum, quo retortam tertiam ad vsque partem implebis. Hanc luto accuratissime obductam, ignique aperto appositam, more chymico, gradatim distilla, humoreque omni extracto spiritus vltimos igne maximo tres totos dies, totidemque noctes dispelle, donec circa recipientem nullus amplius fumus apparet. Refrigeratis vasis, omnem illum liquorem separato, in quo quinque substantias inesse deprehendes. Deinde de tribus Salem, primamque cupri materiam per sublimationem separato, vti 7. cap. docuimus.

Postea liquorem, salem, & primam istam materiam cupri separata commisce, & bene simul occlusa balneo lento per 8. dies puttrificato: quo facto subtile à spisso per inclinationem, claritate summa, separato. Hinc dictum liquorem vasi vitreo immissum, balneo Mariæ ad duas tertias liquori distillato. Residuum

vt refrigeretur, bene apertum repone. Nec dubium, quin intra tres aut 4. dies in fundo Vitriolum transparens, coloratumque reperias: quod separari, ac siccari debet. Remantiam liquoris spiritum acidum extrahens Vitriolo iniectum distillabis, substantiam eius sine omni decretione detrimentoue recepturus. Equidem huius rei periculum feci in Vitriolo Vngarico, & modo iam commemorato, ita renouari, vt transpareret, sapphyrique instar cærulesceret.

Vitriolum regeneratum omnibus iis viribus pollet quibus rectificatum, de quo c. præcedente egimus: Dosi tamen omnino minori exhibendum. Nam vt plurimum quinque grana non excedit.

Extractum Vitrioli anodynum.

Dum diligentius aliquanto scrutor, num in nonnullis substantiis Vitrioli vis aliqua insit narcotica, stupefactiua, & anodyna, quam aliqui sulphuri suo embryonato attribuunt, non potui virtutem eius exactius deprehendere, quam in sequenti extracto. Recipe Vitriolum crudum, quod tibi ex tribus illis supra commemoratis præ aliis sumere libuerit, & optime contusum soli siccandum exponito: aut alibi vbi siccatum in puluerem abeat. Pulueris semilibram in vas vitreum iniicito, quod duas aquæ mensuras, aut eo amplius capiat, & os habeat strictissimum. Affunde deinde 30. vncias aquæ vitæ, quæ optime rectificata, omni phlegmate careat. Aduerte vt vas hoc sit sudissimum: nec vlla alia humiditas præter aquæ vitæ accedat: cætera enim incassus esset labor:) Hinc optime occluso orificio vasis vitrei, ita vt nullus exspirationi sit locus, in fimum caballinum ad mensis vnius spatium sepelito, deinde ex illo fimo extracto aquam vitæ per inclinationem separato, fæcibus tamen imperturbatis, quæ prægnans q. erit subtili essentia vitriolata odorem fragrantissimum maluatici moschati adeo potenter referens, vt si illam diutius olfacias, cerebrum quodammodo occupare, & stupefacere, somnumque prouocare sentias. Impositam balneo Mariæ ad residentiam vsque liquoris flaui, oleo distillato non absimilis, lente distilla. Hinc ignem amoue, & quod elicitum fuerit, ad vsum serua. Est enim aqua virtutis narcoticæ. Quo facto liquorem quo-

que

que bene occlusum in vsum repone: qui liquor preciosum illud extractum est; ac si vere dicitur, Vitriolo sulphur inesse anodynum, affirmare ausim, liquorem istum subtilem eius essentiam esse: idque eo magis, quod virtutem istam effectis manifeste prodit, mihi verum balsamum fuerit.

Liquoris istius vsus est in morbis, stupefactionem & anodyna requirentibus: potentia certe, nec opio, nec oleo mandragoræ cedit, & sine periculo adhibetur. Ad reprimendos, & coagulandos subtiles illos ascendentes, venenosos vapores, qui centro aliquo ad caput eleuati, paroxysmos epilepticos pariunt, singularem vim idque proprietate specifica, & occulta habet. Dosis eius est à guttis 6. ad 8. vsque, & 12. per vicem, cum vino, & aliis liquoribus appropriatis, in quibuscunque morbis quos vel exstirpare, vel reprimere volumus, præsertim in epilepsia, ratio omnino habenda est motus lunæ, & simptomatum paroxysmorum. Tuto tamen eo bis, aut ter lunæ decursu exhiberi potest. Rarum enim arcanum est, magnumque. In iis qui vel ad lethargiam, vel paralysin, vel torporem sunt procliues, non debet propinari: Nam in quibusdam casibus tam nocendi vires habet quam iuuandi. Medici igitur fuerit videre quid, & quibus conferat, secusue. Nec enim cuiusuis empyrici, vetulæ, carnificis, agyrtæ, & sophistæ est isthoc discernere: Nam & cognitione omni carent: compositionisque microcosmicæ sunt inexperti, sed & causas morborum ignorant, itemque quid possit sympathia, & antipathia: quam membra, & fructus maioris istius mundi cum microcosmo habent. Quapropter velim neminem illotis manibus rem istam aggredi, ne deceptus ignorantia culpam aliquando in me conferat.

Liquor Vitrioli diaphoreticus.

Ex spiritu Vitrioli acidi extrahi potest liquor diaphoreticus, qui ad miraculum multas, easq; grauissimas infirmitates percurat. Modus illum educendi est iste. Recipe liquoris acidi primi rectificati vti capite docuimus vncias sex: salis tartari vncias duas, commisce diligentissime in mortario vitreo, deinde in calido aliquo loco repone per sex aut octo dies, vt simul fermententur. Deinde retortæ optime luto obducto impone, & gradatim in am-

in amplo recipiente fac simul destillentur, & postremo igne maximo, donec nulla amplius insit humiditas, nec fumus videatur ascendere: Refrigerata ista materia vtraque liquorem ex recipiente hauri, cui aquam vitam ad æquum liquoris pondus addes: & bene obturatum ad vsum serua. In retorta remanet tartarum primo suo pondere, salis fixi instar, quod omnem suam corrodendi facultatem amittit. Valet ad purificandum sanguinem, & abigendam omnis generis scabiem, & pruritum. Habet & vires magnas in obstructionibus ex causis frigidis enatis, aperiendis. Sudorem provocat in peste, venenis, hydrope, icteritia, contracturis &c.

Dosis eius est 31. per vicem ad 35. cum vino generoso. Sudandum in lecto, aut hypocausto calido: continuari potest ad libitum sine omni periculo, quouis tempore plus minus, prout necessitatem postulare videris. Efficacem etiam deprehendi liquorem istum diaphoreticum in mundificandis organis pulmonis. Sed & magno cum successu in principio ptiseos; adhiberi plus semel.

Liquor Vitrioli cordialis.

Accipe os cerui mense Iunio, & recens calcinato, vt fiat albissimum. Tum istius ita calcinati sume vncias 6. spiritus Vitrioli acidi vncias 8. immitte in calcinationem: & arescet, ita vt in puluerem possis redigere. Sine ita ad 10. dies: deinde per retortam igne magno destilla, & liquorem elicitum serua.

Tantas in omnibus cordis passionibus vires habet, vt nullum naturale medicamentum cum illo conferri possit. Dantur quouis tempore 3. aut 4. guttæ vice vna, plus minus, prout necessitas requirit cum aqua corticum aurantiorum, aut pimpinellæ, cum iusculo, aut alio liquore, summo cum successu, ac nunquam satis prædicando.

Ad hæc de Anatomia Vitrioli attulisse sufficiat: Nunc ad arcana Vitrioli composita.

Liquor

Liquor Cephalicus.

Rec. Roris vitrioli.
Auæ pœoniæ ana lib.j.
Radic. Pœoniæ,
Visci Quercini, ana ℥ iij.
Cranei humani ℥ ij.
Spiritus vini ℥ iiij.
Caphuræ ʒ v.
Spiritus vitrioli acidi ʒj.

Craneum sit furis ex alto suspensi, quod non sit vetustate consumptum, nam vt omnes aliæ res: ita & cranea diuturnitate temporis putrescunt, & virtutem amittunt.

Compositio.

Radix pœonię, vt & viscus Quercinus minutim incidantur, Craneum vero in puluerē subtilissimum redigatur: Caphura in frustula disrumpatur. Dein liquoribus in vitreo vase optime concluso, contentis, ingredientia ista affundantur: ac fimo equino, aut balneo imponantur, ac in digestione per 8. dies relinquantur: postea subtile à spisso separetur.

Virtus.

Si qua species morbi caduci est, quæ medicamentis naturalibus edomari potest: certe id isto liquore, specifico quippe arcano, effeceris: id quod ego magno cum successu semper sum expertus. Nec tamē negauerim, liquorem istum in peculiari quadam epilepsiæ genere, quæ causam à narcotico, & stupefactiuo vapore interno trahit, locum non habere: Is enim mentis paroxysmo laborantis, stupefactis, pedes, & brachia ita distendit, vt solis neruis, & ossibus constare videatur, Adeo tactum omnem caro occulit. Hinc est, quod isti generi aliis medicamentis sit occurrendum. In aliis symptomatis istius speciebus mane ieiuno stomacho feliciter exhibetur, si initio mox à decretione Lunæ facto per 6. aut 7. dies id continues: eoque magis, si liquor iste aliquoties: mox à paroxysmo præbeatur. Dosis est à semidrachma ad drachmam vnam pro vice: plus aut minus: pro ratione ætatis patientis cum aqua aliqua specifica, morbis istiusmodi appropriata. Suffocationem matricis, durante paroxysmo cum vehiculis matricalibus propinatus, illico dispellit.

Quod si ante paroxysmum præbeas, diuerti certo suffocationem experieris. Atque hoc est quod de liquoris istius occasione speciminis vice, obiter semel indicasse volui. Cætera profiteor me non instituisse hic integram medendi methodum tradere : sufficiat modo arcana quædam iis, qui aliqua iam artis principia habēt, de longe digito quasi commonstrasse. Generatim tamen dixero, medici munus esse, nō in istis tantum morbis; verum etiam aliis symptomatum generibus curandis, authentice procedere : aliisq; etiam columnis requirente necessitate, de quarum stabilitate certus sit, inniti. Tales fuerunt phlebotomia: diætæ naturalis præscriptio: corporis per purgationes euacuatio : obseruatio item symptomatum, & alterationū successiuarum : aliaq; cōsimilia, quibus morbi iam his, iam aliis mediis edomet, atq; profliget. In quo omnis medici scientia cōsistit, innumerum specificorum medicamentorū, quibus purgantium loco in commemoratis morbis vti soleo, veniunt, ellebori præparati, & essensificati: vitriolum repurgatum: vitriolum regeneratum : Diana purgatiua, cuius nomine argentum intelligo : Mercurius Martialis, & alia id genus: quæ pro varietate causarū, regimine item, & authoritate planetæ prædominantis adhibeo. Sed & diligenter, quo in elemento paroxysmus prorumpat, animaduerto. Id ꝙ à quouis pio, & solerti medico, feliciter medicinam facere volenti requiritur. Scientia enim curandi morbum talem non potest vno folio tradi; quod in limine tractatus huius nostri semel ideo dixisse volo, vt si quis artis imperitior in arcana ista mea incideret, ac se adiutum illis miracula patraturum confideret, spe falsus culpam in me non coniiciat: (Nec enim eam me præstaturum, iam nunc edico:) sed in seipsum totam conferat, vt qui, cum nec à Deo, nec à natura sit huc vocatus : certe veram medicamentorum præparationem haud teneat: regularum item, & fundamentorum scientiæ medicæ plane sit expers : tamen rem tantam, manibus illotis, quod dicitur, sit aggressus.

Puluis contra epilepsiam infantilem.

℞. Spiritus vitrioli cordialis ʒ vj. Cranei humani ℥ iij. Corallorum rutilantium, Margaritarum ana ℥ j. Aquæ florum lilior. conuall. ℥ xv. Seminis pæoniæ excortic. ʒ ij. Caphuræ ʒ j. Olei florum Lauendulæ guttas xv.

Com-

Compositio.

Craneum, Coralli, & Margaritæ in puluerem subtilissimum redige: postea liquoribus omnia ista affunde: exinde in arena calente per dies 8. digerito: postmodum humiditatem omnem igne lento elicito, donec remanentia sicca in fundo vasis resideat. Digestum exime: quod calcem longe albissimam referet. ℞. Deinde dictam calcem, additisque reliquis ingredientibus omnia optime in mortario vitreo incorporata, subtilissime puluerato: puluerem diligentissime obturatum ad vsum serua.

Virtus.

Puluis iste contra epilepsiam puerorum, & alios paroxysmos vel timore, vel vermibus causatos, præsentaneo remedio exhibetur. Potest autem omni tempore, & hora, necessitate postulante, porrigi: Datur cum aqua aliqua destillata: aut cum iusculo: tenellulis cum lacte propinatur. Dosis est à granis tribus, & quatuor in maxime debilibus. Auctior tamen cum ætatis accretione exhiberi potest: & reiterari, si requirat necessitas. At infantibus modo natis per 7. aut 8, dies continuos sub vesperam præbitus, tutos eos à memoratis accidentibus præstabit. Dosi præscripta singulis septimanis per totum semestre à malo caduco potenter præseruat: ita tamen vt dosis pulueris, pro symptomatum incursu subinde adaugeatur. Sedat etiam puluis iste tormina infantium, si ex cochleari pleno oleo amygdalarum dulcium, & recentium propinetur. Phlegmata enim illa frigida, adeoque quemuis peccantem humorem, purgat, qui stomachum propter alterationem lactis, lactentium occupauit: & infantes ab illa corruptione potenter præseruat, quæ vermes abundanter gignit, & producit.

Mulieres, quæ vel tremore cordis, vel syncope crebrius laborant: eoque liberos epilepticos vt plurimum pariunt, puluere isto bis aut ter singulis mensibus scrupuli pondere per vicem cum aqua maioranæ sumpto, mire se iuuari sentient. Quod si 6. aut 8. diebus mane ante partum exhibeatur, naturam confirmat: à præternaturali item pauore defendit: cor lætificat, & partum optatum, Deo bene iuuante, procurat, non sine magno liberorum beneficio, quos ita à plurimis paroxysmis ab epilepsia prouenientibus præseruat.

uat. At si mulieri grauidæ, quæ laxata matrice, abortum timet, & infantem sensim putat descendere, per aliquot dies mane & vesperi pondere semiscrupuli per vicem cum iusculo porrigatur, aut confectio ex illo paretur, mire retentiuam matricis virtutem fortificat, adeoque arborem, vt ita dicam, cum fructu suo restauratam, ad iustum pariendi tempus confirmat. In summa & minoris ætatis hominibus, & maioris, itemque mulieribus, tuto, magnoque cum successu exhibetur: adeoque optandum esset, vt obstetrices omnes tam in vicis, quam in vrbibus arcanum isthoc præsto semper haberent. Certe & mulieribus, & infantibus præsentaneo isto remedio, quouis in accidente, opitulari possent felicius.

Liquor Cardiacus.

Rec. Roris Vitrioli, Succi citrini deputati, & recentis ana ℥ vj. Lapidis granati calcinati ℥ ij. Margaritarum ʒ v. Zedoariæ, Macis ana ʒ ij. Ambræ Moschi ana granæ v. Aquæ vitæ à Melissa abstractæ ℥ iij.

Sed quomodo granatos, inquies, calcinauero. Rece. Granatorũ Bohemicorum lib j. Salis nitri resinati, ℔ sem. Contunde subtiliter, postmodo crucibulo impone, cui magnus carbonum ignis sit subiectus. Relinque ita per horas 12. igne eodem tenore conseruato. Nitro adusto, granato calcinato, calx frigori exponatur: quæ aqua fontana à salsedine nitrosa abluta, postmodum siccatur. Calci isti substantia Cardiaca inest, quæ rutilantis sanguinis colore extrahi solet.

Sed qua ratione aquam vitæ à Melissa abstraxero? Rec. Melissæ siccatæ manip. 1. Aquæ vitæ bocale dimidium: distilla per balneum, & ad vsum serua.

Compositio.

Liquoribus simul commixtis granatos cũ margaritis subtilissime puluerisatis, & reliquis ingredientibus affunde. Vase accuratissime obturato ne qua exspiret, in fimo equino, aut balneo maris ad spatium mensis digestio fiat. Quo interim liquor iste noster substantias, & partes essentiales ingredientium abunde attrahet.

Virtus.

Liquor iste ad semidrachmam, vel etiam drachmam integram pro vice, cum sanguine cerui distillato, præsentaneo remedio aduersus

sus palpitationem cordis propinatur. Iteratus septimana duabus aut tribus vicibus, si quæ alia medicina, certe liquor iste causam symptomatis istius tollit: & si accedente paroxysmo exhibeatur, feruoré palpitationis mitigat, & diuertit. Possis tamē loco aquæ memoratæ, cum vino, iusculo, aut alio aliquo liquore exhibere: nisi pro præseruatiuo vti velis. Tunc enim præstat ipsam aquam habere, cuius mentionem fecimus: specifica quippe virtus illi inest, miræ aduersus palpitationem efficaciæ. In tremore cordis, & dolore præcordiorum cum aqua florum saluiæ aut borraginis administratur: mitigat adustiones, & ardores sanguinis incidit, & mundificat. Cum vino optimo maturitatem suam assecuto, aliquoties in septimana datus melancholicis, obstructum splenem aperit: cerebrum corroborat: flatus discutit: & cor mire exhilarat.

Phreneticis sero cum cubitum itur, ex aqua hypericonis, aut betonicæ felicissime exhibetur.

Liquor regeneratiuus.

Rec. Roris Vitrioli, Aquæ roris mense Maio collecti ana ℔. j. Radic. Glycyrrhizæ, Mannæ electæ, aut Throni, ana ℥ iiij. Magisterii Margaritarum ℥ v. Ambræ Griseæ grana x.

Magisterium Perlarum quomodo fiat.

℞. Margaritarum non perforatatū, & subtilissime pulueratarum ℥ ij. Aceti fortissimi per arenam destillati: & postmodum per balneum à phlegmate purgati, quod tum demum fit, quum medietas primæ aquæ subducitur: isti remanentiæ ℔. j. affunde Margaritas in dictum acetum, & impone in arenam feruentem per 6. aut 8. dies, remouendo materiam bis in die, postea subtile à spisso separa. Distilla per arenam, qua ratione solutio margaritarum sicca residebit: quæ in aqua melissæ resolui debet. Cola, & coagula ad lentum ignem, & habebis magisterium margaritarum, album, ad instar Argenti, quod in quouis liquore aquoso dissoluitur. Si libra vna dicti aceti non sufficeret dissoluendis vnciis duabus vnionum, & residui aliquid superesset, alio aceto dissolue. Margaritæ n. non nisi multo aceto maceratæ dissoluuntur. Atque hoc est Perlarum ministerium, quod in multis aliis compositionibus cum fructu adhibueris. Virtutes enim illarum, quæ prius in sua corporalitate occultatæ delitescebant, elicitas euidenter prodit.

Aquæ roris Maii) menſe Maio tempore ſudore ſub veſperam in viridario aliquo percã telæ lineæ mundam, nulloq; retro odore infectam, ex alto palis affixam diſtende, ita vt nec humum, nec gramẽ contingat. Mane ante exortum ſolis telam aeri expoſitam exprime, & aquam in mundum aliquod vaſculum collectam repone, quam ſimplicem eſſe, & claram videbis: id quod ad rem iſtam cumprimis requiritur. Quod ſi illam vitro bene obdurato noctu ſereno cælo, & interdiu libeat Soli exponere, puriorem illam, & eſſentialem magis procul dubio habebis.

Compoſitio.

Liquiritiam minutim incide, & in liquores per horas 30. infunde: poſtea per balneum deſtilla: thronumq; & ambram cum magiſterio margaritarum adde: & cum cura totum menſem circula: poſtea ſubtili à ſpiſſo ſeparato, ad vſum ſerua.

Virtus.

Liquor iſte in conſumptione corporis tam generali quam particulari ex ſuperflua microcoſmi ſalis aduſtione cauſata, præſentaneo remedio, quippe arcano exhibetur. Nam ſi patiens ille aliquandiu mane, & veſperi, pondere vnius aut alterius drachmæ pro vice vtatur cum iuſculo, aut pulli optime cocti brodio: ſanguinem regenerat: calorem nimium extinguit: digeſtionem iuuat: ſomnum conciliat: totumque adeo corpus reſtaurat: adhibita tamen conuenienti diæta, hoc eſt, ſi laborans hoc interim cibis digeſtibilibus, humectantibus, & reſtaurantibus veſcatur; vnctiones item adhibeat: aliiſque regulis, quæ in hoc caſu omnino requiruntur, inſiſtat. O profundum naturæ miraculum! Sed & imbecillitate cerebri, ſiccitate cauſata, nobile certe, & excellens eſt arcanum, ſi eo aliquandiu mane ieiuno ſtomacho vtaris.

Balſamum vitriolatum.

Rec. Olei vitrioli ℥x. Florum ſulphuris vitriolati ℥j. Myrrhæ electæ, Aloes ſuccotrinæ ana ℥ v. Olei de baccis Iuniperi clari ℥v. Olei S. aniſi j.

Ad producendos flores ſulphuris vitriolati, Rec. vitrioli ſiccati, & ad albedinem redacti ℔. ij. Sulphuris flaui ℔. j. Sublima in arena in vrinali, luto optime obducto: cui galea ſit impoſita. Vbi Sulphur omne aſcenderit, vitriolo alio ingeſto tertia vice ſublima: & florem habebis ſulphuris, quem expetimus, ſubtiliſſimum. Com-

Compositio.

Contundenda contundantur subtiliter: postea reliqua omnia ingredientia ampullæ immittantur: quæ vltra materias iniectas ad duas tertias vacua remaneat. Optime deinde obturata in arenam imponitur calore naturali excoquenda, & ad mensem integrum ibi relinquitur. Inde liquor obscure rubeus elicitur: odoris acuti, qui per inclinationem à residentia separatur: Operatio ista æstatis tempore ad solem; in hyeme supra fornacem hypocausti, cui arenæ aliquantulum subsit, institui potest. Residentiæ siccatæ vsus est in quibusdam emplastris, aut vnguentis consolidantibus.

Virtus.

Balsamum hoc miræ est efficaciæ in asthmate peripneumonia, empyomate, catharro, adeoque omni genere tussis putridæ. Nam deflexiones capitis sistit: cerebrum corroborat: phlegmata viscosa incidit: pectus aperit: thoracem, & pulmonis organa mundificat: internas vlcerationes consolidat. Sumuntur quotidie tres, aut 4. guttæ pro vice cum vino generoso, aut cum iusculo, partes item principales communit: & sanguinem à putredine præseruat. Administratum eo, quo diximus, modo, valet contra febres putridas: matricem mundificat, & confortat: menstrua prouocat.

Ad plagas veteres, & putridas optimum item est remedium. Nam eas & emundat & carne obducit: & puncturas recentes breuissimo temporis spatio sine vlla sanguinis corruptione consolidat. Exhibitum cum vino, tormina, ex causa frigida, & humida, ortum ducentia dispellit. Nam & flatus discutit: vrinamque & sudorem ciet.

Liquor contra pleuresin.

Rec. Aquæ vitrioli secundæ ℥ viiij. Succi Cardui bened. balf. ℥vj. Aquæ sanguinis humani per cinerem destill. ℥.iiij. Spiritus vitrioli acidi ʒ ij.

Ad extrahendum succum cardui balsamici. Rec. succi Carduibenedicti ℔. j Aquæ vitæ à phlegmate purgatissimæ ʒ iij. infunde in vas vitreum bene obturatum, Solique vel alii loco calenti ad dies 32. expone: dein per chartam cola, & serua.

Atque

Atque hæc est ratio, qua omnes quarumcunque herbarum ſucci eſſentiari poſſunt: vt nūquam corrumpantur niſi retecti fuerint in loco calido, ita vt ſpiritus viui ſui exhalet. Hyeme frigori expoſiti, inſtar turbidi lactis congelaſcunt. Caloris reſtituti, reſoluuntur nec odore, nec tranſparentia, nec ſubtilitate, nec efficacia vel minimum deperdita.

Aqua ſanguinis humani hoc modo elicitur: ℞. Sanguinem humanum purum, & ex Baſilica aut mediana extractum ab homine, qui bonæ ſit conſtitutionis, nec eum propter infirmitatem, ſed abūdantiam, & quidem non timido, ac fracto, ſed alacri, ac præſenti animo emittat. Timor enim Chirurgo venam ſecante, obortus, ſubſtantias eius inficit. Extracto ſanguine humorem illum, aut aquam cum ſanguine procurrentem adime; deinde ſanguinem iſtum adhuc calentem, per cinerem in retorta lento igni tamdiu diſtilla, donec aqua omnis extracta ſit, & ne reſiduum amburas, diligenter animaduerte, ne aqua vel turbida fiat, vel fœteat.

Compoſitio.

Liquores omnes ſimul commixtos in vaſe vitreo totum triduum in arena circulato: hinc reſidentiam turbidam ſucci ſeparari videbis: poſtmodum liquorem per chartam cola: qui limpidus erit, inſtar auri: ſerua ad neceſſitatis occurrentiam: optime obturatum.

Virtus.

Liquor iſte vires cōtra pleureſin permagnas habet. Conſiderandum tamen hic quoque vulgatum illud: melius eſt prȩuenire, quam præueniri. Id quod fiet, ſi mox, vbi vel leue aliquod indicium morbi iſtius ſenſeris, affecto duas drachmas liquoris iſtius cum iuſto calido illico propines: ſudorem item nulla interiecta mora, prouoces: venamque baſilicam ex oppoſito punctionis incidi cures: immo, ſi neceſſitas poſtulet, ex vtroque brachio ſanguinem ea quantitate quam feret cuiuſque complexio, elicias. Sed & ipſe liquor duplo, aut triplo, vrgente neceſſitate, augeri poteſt. Obſeruanda etiam venit, cōueniens diæta: & á vino plane abſtinendū, donec feruor morbi debullierit. Exinde paulatim concedi vinum poteſt, idque vel merum, vel dilutum, temperatumve, pro elemento, quod prædominari videris: & affecti ætate. Liquor iſte ſudorem, lotium, & ſputum

tum ciet. & ſpecifica ſua virtute morbum illico in ſuo centro indagat,& ſanguinem in ſuo fluxu retinet.

Sumptus per interualla matutino tempore graſſante pleuritide, rarum elixir præſtat,quo corpus ab internis apoſtematis, & ſuppurationibus potenter defenditur.

In conquaſſatione totius corporis ſanguine extra ſuum centrum per iuncturas aliquas excurrente,cum infuſione betonicæ, aut florum hypericonis , millefolii, pentaphylli, & ſimilibus, mane & veſperi propinatus,ſanguinem illum ad locum ſuum retrahit: coagulatum mundificat,& conſolidat.

In fracturis oſſium cum infuſione conſolidæ, aut ſerpentariæ porrigitur:quæ infuſio,cum vino,aut iuſculo fieri debet.

Liquor contra dyſenteriam.

℞. Aquæ vitrioli ſecundæ, Succi berberorum balſami ana ℥ vj. Corallorum rubeor.calcinat.ʒ vj.Sem.papaueris albi ℥ j.Cinnamomi,Nucis Moſchatæ ana ʒ ij.Roſar.rubear.pugil.j.

Corallorum calcinatorum nomine intelligo eos, qui crucibulo, cui ignis ciraulatorias ſubſit,tamdiu immiſſi relinquuntur, donec albeſcant, & frangibiles fiant.

Compoſitio.

Ingredientia omnia ſolida contuſa liquoribus affunde. Vaſe accurate obdurato in arena illa digere : poſtea colata ad vſum ſerua.

Virtus.

Liquor iſte in dyſenteria felici cum ſucceſſu veſperi ſub occaſum ſolis,& mane prima luce ex vino aut iuſculo porrigitur. Doſis eſt à drachma vna ad alteram pro vice:& tamdiu reſumitur, donec fluxus ſanguinis ſiſtatur: id quod fit abſq; vlla aliarũ partium læſione.Miræ item efficaciæ eſt contra menſium profluuia, venaſque,in corpore diſruptas.Id quod effectus ipſe,modo liquore iſto rite vtaris,ampliſſime demonſtrabit. Præter liquorem iſtum alia quoq; arcana,eaque tutiſſima habeo: In quorum numerum veniunt requies aurea, anodynum pretioſum, balſamus benedictus , quæ ſuo tempore bono publico, niſi quid aliud impediat, communicabo.

Liquor Prunellæ.

℞. Roris vitrioli, aquæ cancrorum ana ℥ v. Spiritus vitrioli acidi ʒ v.

Ad aquam cancrorum parandam. ℞. Cancros viuos, & recentes, contusos, per balneum maris destilla.

Compositio.

Tres istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunella, & angina cochleare liquore isto plenum affecto ter aut quater in die pro vice vtiliter propinatur: lingua tamen petia in liquore isto prius madefacta, abluenda. Extrahe etiam quamprimum sanguinem ex venis lenonicis sub lingua: & mirum videbis proculdubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra arenam.

℞. Spiritus vitrioli acidi ʒ x. Tartari albi puluer. ℥ j. Aquæ ardentis ex baccis Iuniperi à radice raphani syluestris abstractæ ℥ iiij. Aquæ sanguinis hœdini, vel leporini ℥ vj. Radic. Glycyrrhizæ recentis ℥ ij.

Aquam Iuniperi à raphano syluestri abstracturus. ℞. Radic. Raphani syluestris minutatim incisi ℥ iij. Aquæ de baccis Iuniperi ʒ viij. Infunde: per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam vero ex sanguine hœdino extracturus. ℞. Sanguinis hœdini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis tartarum affunde subtiliter pulueratum, liquiritia minutim incisa & per 8. dies digesta, postmodum clarum à spisso separatum ad vsum seruatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissoluendam, & expellendam arenam rubeam, & alias tartaritates internas. Mundificat renes: incidit, & resoluit materias illas viscosas, & tenaces, quæ nunquam orificium vesicæ, vt & organa vrinæ obstruunt: vnde stillicidium lotii, stranguria, & alia id genus symptomata oriuntur. Administratus mane, & vesperi, fomentationibus tamẽ externe adhibitis, asperitatem, & erosiones internas ab

acrimo

acrimonia vrinæ causatas, mirum in modum lenit. Dosis est à drachma vna ad duas pro vice: si requirat necessitas, cum iusculo, in quo radices Petroselini, aut pimpinellæ hortensis sint incoctæ. Vitandi interim cibi tartarosi, & conglutinantes.

Iis qui de calculo dubitant, optimum præseruatiuum est si guttis aliquot huius liquoris singulis diebus mane, aut aliquoties in septimana vtantur. Sunt mihi quoque aliqua arcana, eaque pro tartari speciebus, efficaciss. quæ tamen hic studio omitto. Enimuero si singulas persequi vellem, tractatu integro opus foret. Quippe non tantum differentia indicanda veniret ab illarum formis, & coloribus, acumine item, malaque proprietate: centro etiam illarum: probationesque illas dignoscendi infallibili: sed varia quoque medicamenta resolutiua, expulsiua, mitigantia, & consolidantia depromenda, quæ iis, quæ curabiles sunt, adhiberi possunt: sunt enim quædam tartarorum genera, quæ curationem omnem respuunt. Hoc interim qui theoriam illorũ planius, & plenius auet cognoscere, M. illius Theophrasti Paracelsi tractatum de tartaro legat. Ausim enim affirmare neminem ante illum solidius hac de materia scripsisse: imo nec fundamenta ea, ex quibus maior pars infirmitatum, quibus cum indesinenter conflictamur, ignorata quippe vera causa, cognouisse.

Chelidonium contra pestem.

Pestis, siue ex intemperie elementari: siue à malis influentiis cælestibus: siue operatione aliqua malefica, siue quacunque tandem causa originem ducat: siue simplex sit, siue composita: communiter tamen hominem eo fine aggreditur, vt illum derepente peremptũ è medio tollat. Id quod 4. istis modis confecturam se sperat. 1. Cor cum reliquis partibus nobilioribus inficit. 2. Spiritum vitæ suffocare tentat. 3. Sanguinem putrefacit. 4. Partes quoq; internas exulcerat. Nempe eo tendit, vt putrefactione sua resoluat: & salem microcosmicum acuat: qui vbi primum cum veneno pestifero cõmixtus est non secus ac aqua fortis, ex vitriolo, ac nitro composita proximum quidque solet corrodere. Ex 4. istis, quorum modo mentionem feci, principalib. operationibus, plurima, eaq; longe diuersissima & periculosissima accidentia exsurgunt: vt sunt paroxysmi febriles tam frigidi quam calidi: intensissimi capitis, aliarumque

partium dolores, deliria, furiæ, tremores, & palpitationes cordis, syncope, deliquia, punctiones, pleuritis, prunella, angina, dysenteria, halitus suffocatio, spasmus, stupiditas, priuatio sensuum: apostemata, carbunculi, vesicæ, & maculæ in cute: adeoque alia infinita symptomata pro varietate causarum, complexionum, & constitutionum corporis infectorum. Id quod experientia, crassante peste, nimis abunde testatur. Quid igitur, si cogitet medicus compositum aliquod præparare, quod contra omnes pestis species in genere efficax sit vniuersim sequentes habeat proprietates necessum fuerit. Nempe sit alexipharmacum, diaphoreticum, elixir, anodynũ, & cordiale. Alexipharmacum, vt specifica sua natura vim habeat venena pestifera retundendi, perimendi, domandi, & expellendi. Diaphoreticum, vt subtili sua penetrantia omnia organa microcosmi aperta, & munda habeat, quo spiritus vitæ libere hinc inde commeare, & sine vllo obstaculo à capite ad pedes vsque continuo circumagi possit. Elixir, vt natura sua, & qualitate corpus à putredine tueri, & liberatum in suo statu conseruare possit. Anodynum, vt dolores illos vehementes, in quacunque corporis parte, vniuersim mitigare, internis item inflammationibus resistere: & erosiones internas ab acumine veneni, & mordacitate salis microcosmici consolidare possit. Cordiale deniq; vt cor iuuet, lætitiam adaugeat: cerebrum corroboret: memoriam confirmet, & iudicium, debilesque illas, & meticulosas impressiones animi, nonnunquam plus mali, quam venenum ipsum apportantis, diuertat. Has, inquam, proprietates habeat necessum est compositum illud, quod medicus, sæuiente peste, pro antidoto, & quidem discussiuo vniuersali, dispensare cogitat. Quod ad eius præparationem, extra controuersiam est, morbum istum essentialem, penetrantem. & repentinum esse: Igitur medicamentum etiam necessario subtilissimum sit oportet, & essentiale, vt in centro morbi illico transire possit, eumq; obsessum profligare; cætera oleum & operam perdideris. Id quod Physice intelligi volo, non Theologice. Neque enim quidquam decreto altissimi derogarim, quem noui vitam nostram certis limitibus circumscripsisse: adeoq; cum Anna Samuelis Prophetæ matre, fateor, Iehouam vnum illum esse, qui in mortem tradit, & in vitam restituit, ad sepulchri limen deducit, & ex eodem

pro

pro beneplacito suo reducit: Sequitur descriptio ad gloriam Domini anditori nostri contra pestem, quod examini subiectum, multum omnino efficaciæ esse deprehendetur.

℞. Aquæ vitrioli secundæ ℥ xxx. Radic. Chelidoniæ in vmbra siccat. Radic. Angelicæ odoratæ ana ℥ iiij. Herbæ veronicæ siccæ cum floribus eiusdem manip. iiij. Aquæ ardentis ex bacc. iunip. rectific. ℥ xij. Mumiæ vitę ℥ iiij. Opii Thebani super lamina ferri exsic. ℨ iiij. Croci optimi ℥ ij. Olei succini albi ℨ j. & v. Spiritus vitrioli cordialis ℨ x.

Aquam ardentem ex baccis Iuniperi rectificati ita parabis. ℞. Ligni Iuniperi abrasi ℔. v. Aquæ baccarum Inniperi boccale vnum: infunde per horas 24. & per balneum subtiliorem partem distilla.

Opium ita siccabis: incide opium minute, & laminam ferream calefacito: postea tantillum succi arantiorum acerbiorum insperge, & ferro subinde eo vsque verso, dum, sumpto pauxillulo, & refrigerato, videas num ita indurueri, vt puluerari possit. Cauebis sedulo, ne amburas.

Mumiam vitæ ita conficies. ℞ sanguinis ex homine valente, & mundo extracti, vt capite de liquore contra pleuresin dictum, deinde lento igni arefieri curabis in sartagine testaceo vernice illita indesinenter agitando, dum in puluerem siccum, & fusci coloris redigatur: Tum ex isto puluere sume vncias xij. Aloës, succotrini vncias ij. Myrrhæ electæ vncias duas, hæc tria simul in puluerem terantur, & cribro excernantur: dein succo citrorum clarificato fiat massa, quæ in scutella vitrea dissoluatur cineribus calidis imposita, & exhalari succi humiditas demum frigescere sinatur, & asseruetur: Hanc haud secus ac pretiosam aliquam gemmam seruabis. Habes mumiam vitæ à nobis adinuentam, non præter rationem hoc nomine insignitam: 1. quod sanguis ex homine viuente extrahitur. 2. Quod sanguis verũ elixir est humani corporis: receptaculũ spiritus vitæ: verum ens microcosmi: vitalis omnium membrorum tam grãdium quam paruorum essentia: In summa, fons infinitis arcanis scatens. Medicus enim qui eam rite præparare, & , vti conuenit, administrare nouit, is ea tantum nõ morbos omnes, qui ex sanguine proueniunt, feliciter curauerit. Amplæ omnino, & infinitæ sunt benedictiones altissimi Dei, qui hominem ita illuminat, vt talia, tantaq;

arcana peruestigata pernoscat. Ecce, res, q̃ pro excremento habetur, & à Chirurgis proiici solet canibus, solertia hominis thesauri locũ in medicina merito occupare potest. Hinc collegeris M. illũ Paracelsum cõtra quidẽ aliorum opinionẽ, vere tamẽ dixisse: similia similib. curantur. Quid multis? Microcosmus non frustra nomen suum gerit: Nam ad instar maioris illius mundi & venenum suum secum affert: affert & medicinam suam. Id iudicio vrina quoque hominis fuerit, qua omnia accidentia, quæ ab illa enascuntur, magno cum successu curaueris. Sed hic de substantiis microcosmicis suas ob causas latius non dissero. Nec vero cessabo Deo (vti par est) ingentes gratias agere, qui mihi qualemcunq; arcanorum istorum cognitionem liberaliter concessit.

Ex mumia ista duo mercuria, duo sulphura, & totidem salia, substantia in proprietatibus suis plane differentia, separantur, quæ non in medicina tãtum, sed etiam in Chirurgia locum haud postremum iure obtinent.

Compositio.

Radices, & herbæ aliquantum contunduntur: postmodum in aquã vitrioli vitreo vase contentam immittũtur. Vas bene occlusum per 8. dies in fimo equino ad digestionẽ sepeliatur, ita vt nullus expirationi locus fiat: postea ex fimo eximitor: & per cineres lẽto igni omnis humiditas destillator. Liquori huic destillato aqua ardens Iunipera affunditor; additis mumia, & opio pulueratis, croco, oleo succini, & spiritu vitrioli. Quæ omnia circulatorio inclusa, ascendant totum mensem, & vel in arena, vel in sole circulantor: postea summa cum diligentia subtili à spisso, per inclinationem separator. Quod balsami instar preciosi ad vsum seruetur.

Virtus.

Liquor iste antidoton cõtra pestem, aliaq; veneni genera præsentaneum est, bis aut ter in septimana mane ieiuno stomacho exhibitus. Dosis est à semiscrupulo ad scrupulũ integrum pro vice, plus minus, ꝓ ætate cuiusq;, & infectione dominante. Calidæ cõplexionis hominib. cũ aquis destillatis: frigidæ a. naturæ hominib. cũ vino aut iusculo ꝓpinatur, infecto dosis duplo augeatur, sudore per 2. aut 3. horas in lecto ꝓuocato, & singulis 8. horis semel repetatur, donec ex iudiciis cõstet, venenũ à corde simul omne depulsum. Postmodum omni mane p̃seruationis loco liquorẽ istum sumere pergat infectus, donec plane fuerit curatus, ne venenũ denuo ad primũ suum centrũ

redeat. Liquor iste venenū in cutem euocat: maturat, & emarginat. Sed quid opus est arcanū, proprietatib. memoratis præditū, plurib. cōmendare? Iudicent intelligētes, qui ex multis circumstantiis facile colligēt, quas ad infirmitates cū primis faciat: & quomodo in omni cōplexionum genere administrari debeat. Illi iidem diætam conuenientem norunt p̄scribere: cibos & potus specificos veneno resistētes ordinare: & iis quæ morbum intendunt, & adaugent, prudēter occurrere. Ficus certe quãuis delicatissimum fructum ꝓducit, tamē arbor ipsa eos in os hominis haud quaquam ingerit: idem de arte medica sentiendum. Nec enim illa dum mensæ assides, & in aliorum scripta inquiris, addiscitur, & cum fructu adhibetur, sed quotidiana praxi, cum labore improbo coniuncta, requiritur.

Emplastrum Magneticum in peste.

Rec. Gummi Sagapeni Ammoniaci Galbani an. ℥ iij. Ceræ Terebinthinæ larignæ ana ℥ iiij. & v. Magnetis Arsenicalis ℥ iij. Terræ vitrioli lotæ ℥ j. Olei succini ℥ ij.

Magnetē arsenicalem ita cōficies. Rec. Antimonii crudi, sulphuris flaui, arsenici Crystallini ana ℥ ij. puluerentur omnia subtiliter, & in vase vitreo in arenam calentem imponantur, & tamdiu in ista restinguātur, donec materia ista omnis colliquescat. Id ꝙ inde cognoueris, si materies stilo ferreo tacta illi adhærescat, & Terebinthinæ instar, ductitetur. Colore est rubea, subobscura: postea infrigidatur, deinde rupto vrinali, eximitur materia, q̄ in vnā massam cōcurrit, & dura est, instar picis. Huius materiæ sępe in carnib. felibus, & gallinis in magna copia periculū feci: nec deprehēdi eam illis vllum nocumentū attulisse. Applicata plagis nullā (aliorum venenorum more) inflammationē parit & tamē corrosiua est. Vnde quæ sit artis nostræ dignitas & amplitudo, qui nō videt nihil videt. Certe ea & venena docet corrigere, & in optima, & nobilissima medicamina cōuertere, magna naturæ arcana in apertū producit: sympathiamq; & antipathiam rerū manifestat: fundamenta item extruit, quorum ad cōpositionem medicamētorum cūprimis faciunt. Certe si veneno collo appenso, ꝙ tempore pestis solēne est, ꝓprietas aliqua inest, q̄ corpus ab infectione defendat: multo magis veneno isti mortificato ꝓprietas inerit, q̄ venenum illud imæ carni inhærens, tanquam suum simile, potenter attrahat.

Compositio.

Tria illa gummi dissolue vnciis xx. aceti scyllitici: postea solutionem

nem illam per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tã diu bullire cures, donec acetum fuerit consumptum. Excipe pauxillulum spatula, & in frigida, dum videas ita induruisse, vti cum gummi essent. Serua in loco calido, donec cum residuo incorporaueris. Quo facto, accipe ceram, & Terebinthinam, fac vt simul ad lentum ignem in sese coeant: remotam à calore aliquantulum agitato, donec ad spissitudinem vnguenti reducatur. Deinde adde gummi iam ante soluta, & vti diximus, cola: postea adiunge magnetem arsenicalem subtiliter pulueratum: terram vitrioli, & oleum succini. Postremo pastillos forma, & corio, vesicæue, oleo Scorpionum inunctæ, involue.

Virtus.

Emplastrum hoc apostematis, aut carbunculis pestilentialibus, vti moris est, applicatum, illico ea maturat, rumpit & venenum vti suum simile, ex imo, magnetis instar potenter attrahit: adeo vt si illo, quantum opus fuerit, vtaris, non sit quod dubites apostemata ante iustum templus occlusa iri: Et venenum ad cor recurrat, quod alias haud raro euenit. Nam attractiuum hoc nõ repercutit: sed simul omne extrahit, & apertum vlcus coire non patitur, donec caro tanta quanta emundata fuerit. Mundificatum sufficienter, emplastris consolidantibus cura. Impositum vesicæ aut aliis emunctoriis venenum cumulatum ex centro ad se in cutem ducit. ℞. Scrophulos, si quid aliud medicamentum, expertus loquor, persanat. Nam illas purificat, & materiam peccantem à longinquioribus partib. attrahit per 5. aut 6. septimanas operans: postea illas, nullo etiam illito vnguento consolidat. Adhibenda tamen veniunt purgantia specifica, & obseruandæ aliæ regulæ medicæ: Si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis, & venenosis, quæ non facile curationem admittunt intra biduum aut triduum venenum in cutem educit: & in nigerrimam & putridam escharam condensat: quam butyro recente emollitam, spatula auferre potes, imo plagæ fundo rubeo, & mundissimo. His ex effectis, nisi plane fallor, quivis iudicauerit, emplastrum illud nostrum raræ esse virtutis. cui si antidotum nostrum, cuius paulo ante mentionem fecimus addideris, proculdubio curationes longe felicissimas ad altissimi Dei laudem, & gloriam euidentemque ægrotorum languentium reualentiam facere poterimus.

Vnguentum Saturninum vitriolatum.

℞. Salis vitrioli ʒ iiij. Lithargyrii argentei ℥ iiij. Salis tartari ʒ ij. Aceti aluminosi destillati ℔.j

Acetum aluminosum ita parabis. Rec. Aceti optimi boccale vnum: Alumen Rocchæ lib. semis. Distilla per arenam, & ad vsum serua.

Compositio.

Infunde Lithargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut 4. dies relinque & quotidie semel aut iterato agitato: postea per chartam cola: liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit: adde duo memorata salia: postmodum humiditatem, extracta, quod in fundo album, instar alabastri, residebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illo vtendum?

℞. Vnguenti Rosati, olei amygdalarum dulcium ana ℥ iiij. Extracti modo memorati ʒ v.

Optime in mortario vitreo incorporatum, in vnguentum altissimum redigitur, cui x. grana caphuræ liquefactæ adduntur, supra cinerem calidum.

Virtus.

Vnguentum istud dolores vlcerum corrodentium lenit, & mitigat: erisypelas item, tertio aut quarto impositum dispellit.

Miræ etiam contra pruritum, & diuersas scabiei species efficaciæ: mundificat, consolidat, & lenit quamuis asperitatem carnis: & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus salsis, & venenosis humoribus causam trahunt.

Sed quid ago? Possem multa alia composita vitriolata in medium afferre: sed, quia compendio studeo, alii ea tempori reseruo; inserturus forte libris illis, quos Deo bene iuuante, in lucem breui sum emissurus, sufficiat modo admonuisse, pauca ista arcana, quæ attigi, si diligenter præparentur, cum discretione administrentur, & charitate Christiana distribuantur: maius omnino emolumentum ægrotis afferre posse, quam tota plaustra descriptionum non tam fabulosarum, quam incertarum. Quas tamē hodie nimis multi in vsu habent, sed qui illi? Qui experientia, basi illa medicinę omissa, scriptitando gloriam affectant.

Pſalm.115.1.

Non nobis, Iehoua, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam: propter veritatem tuam. Hactenus Anglus Sala.

Duncanus Bornettus in noſtra Iatrochymia doctiſſime ſic de vitriolo diſſerit, dum ait: Calchantum eſt ſuccus mineralis, naturæ æroſæ, conſtans ex terra æroſa, alumine & ſulphure.

De Calchanto.

Ex eo varia tum ad internos, quam externos affectus præparantur medicamenta, nempe phlegma, ſpiritus, oleum, Colchotar, creta vitrioli & Alkali.

Phlegma & ſpiritus ad epilepſiam propulſandam conferunt: Oleum ſtomachum corroborat: Colchotar, Creta & Alkali chirurgicis affectibus.

Spiritus vitrioli cũ phlegmate.

Vitriolum optimum in aqua communi ſtillatitia diſſolue, ſolutũ per filtrum coletur, colatum ad tertias igne leui euaporari ſinatur, dum pelliculam contraxerit, inde vaſi indatur oblongus baculus, vt ei Sal vitrioli in loco frigido, adhæreſcat: Salem hanc exiccatum, ſi non ſatis fuerit (ſcilicet depuratus) iterum ſoluas, coles, depureſq;, procedendo ſuperiore modo: quem ſatis depuratum indes cucurbitæ vitreæ ſalis ampli orificii luto obductæ, cui ſuperaffundatur ſpiritus vini optimus, vt fiat paſta, appoſitoq; alembico, indatur cucurbita furno ignis aperti, apponatur recipiens ſatis amplum, clauſis iterum rite omnibus iuncturis inſtituatur deſtillatio, primo lentiſſimo igne, vt ſpiritus vini euocetur, mox aucto igne, vt phlegma quoque aſcendat, tandem incipientibus prouenire ſpiritibus ignis augeatur ſenſim, dum fiat fortiſſimus, & vitrum liqueſcere præ nimio calore incipiat; quo pacto ſinatur ignis extingui, vaſaq; refrigerari: vaſis eximatur liquor, & in balneo Mariæ ſeparetur ſpiritus vini à phlegmate & ſpiritu vitrioli, deinde abſtrahatur phlegma à ſpiritu vitrioli, dum incipiant guttæ aceſcere, tum appoſito nouo recipiente pellatur quoque ſpiritus per arenam.

Paracelſus deſtillatum ſpiritum vna cum phlegmate & vini ſpiritu, iterum affundit capiti mortuo, vt prius, idq; nouies repetit, factis ſemper cohobiis, quod vocat ſpititum vitrioli deſtillare in nouum alembicum. Ita igne fortiſſimo facit aſcendere etiam ſiccos ſpiritus, quos cum humidis coniungit, & digerendo vnit. Verum ra-

tio

tio hæc Paracelsi conficiendi spiritum vitrioli, non probatur hisce de causis.

Primo, quod in istis reiteratis destillationibus & cohobiis, subtilissimæ partes istius spiritus euanescunt, tam destillando quam etiam affundendo propter summum calorem, qui ex liquoris & capitis mortui contactu mutuo in affusione excitatur.

Secundo, timendum est, ne in affusione, quemadmodum & in difficilimis istis reiteratis destillationibus vasa vitrea frangantur, vt ita opera & oleum perdatur. Quod si tamē hic modus cuipiam placeret, pedetētim liquorem capiti mortuo trito affundat, & in destillationibus cucurbitæ sint luto forti & tenaci probe obductæ, & iūcturæ bene clausæ. Suffecerint tamen quatuor ad summum cohobia facta, quibus viscositas propter quam reiteratæ destillationes instituuntur, satis attenuabitur, quemadmodum corrosiuitas tollitur affusione spiritus vini. Est hic spiritus vitrioli ad epilepsiam profligandam, vt dictum est, vtilissimum medicamentum, præsertim additione facta, vt scilicet spiritus vitrioli accipiatur pars vna, spiritus tartari partes tres, aquæ theriacalis, camphoratæ partes quatuor, misceantur, & vitro bene clauso per tres aut quatuor septimanas probe digerantur. Huius dosis vitriolatæ est drachma vna in conuenienti liquore & vehiculo, pro personarum & affectuum varietate administrata.

In Epilepsia, hac mistura nullum medicamentum pręstantius exoptari potest, pleuritidis, vt sæpe felicissimo successu expertus sum, præsens est remedium. Omnes obstructiones viscerum mirifice reserat, inflammationes sedat. Omne venenum à corde ad exteriores partes per sudores expellit, febrium æstum compescit, earumq; materiam consumit. Melancholicis prodest, cum aqua buglossæ aut borraginis materiam frigidam calefacit, ascensumque eius à materia frigida curat, menstrua promouet superfluaq; sistit. In summa, in infinitis grauissimis morbis est Diaphoreticum præstantissimum: partium enim tenuitate citissime absque vlla molestia vniuersum corpus penetrat. Spiritus vero vitrioli per se sumpti, dosis est scrupulus semis ad scrupulum vnum in conuenienti liquore, quemadmodum phlegmatis dosis à scrupulo vno ad scrupulos duos.

Colchotar. Est vitriolum ad rubedinem calcinatum, siue in destillatione spiritus sui, siue alioquin in vase aperto.

Ex hoc Colchotare fit oleum, creta & Alkali.

Oleum vitrioli. Oleum vitrioli hac ratione conficitur. Rec. Colchotar, fac ebullire in vitro albo ad siccitatem vsque, postea tere & repone in retortam, & lento igne destilla: primo exibit aqua clara, tandem vrgendo ignem donec fiat fortissimus, destillabitur oleum rubrum, vt sanguis, à quo phlegma primo separandum: accipe tantundem de optimo spiritu vini, simul misce siue digere, & in pellecano circulari finito, spatio duarum vel trium septimanarum.

Tandem spiritus vini ab eo separetur destillatione. Oleum quoque per arenam ad maiorem purificationem euocatur.

Dosis eius est à guttis quatuor ad octo: mirifice stomachum roborat, si in aqua absynthii, menthæ, aut simili Syrupo exhibeatur.

Cum Syrupo Cydoniorum vomitum restringit: vermes puerorum cum Iulepo Rosaceo necat. Est enim acetositate sua specifica materia. de qua moriuntur vermes; præter acetositatem autem habet etiam in se facultatem laxandi.

Creta vitrioli. Colchotar soluatur in aqua calida, & rubor per ipsam diffusus separetur, post exhaletur: quod remanet extracta omni rubedine, creta vitrioli dicitur. Cuius vsus est in Chirurgicis ad inducendam cicatricem in vulneribus.

Ex hac creta reiteratis solutionibus & filtrationibus extrahitur Alkali ad eosdem vsus accommodatissimum, quod etiam contra vermes sequenti modo, intro sumi potest.

Rec. Alkali de Colchotare scrupulum j. agarici, liquoris centaurei, calaminthæ ana grana x. Olei de Myrrha quantum sufficit, vt fiat veluti pasta. Fiunt Trochisci, dentur infanti grana quinque: viro decem. Hactenus Bornettus, audiamus & Beguinum, qui sic ait cap. 4. pag 75. in suo Tyrocinio Chymico.

Natura vitrioli. Tres sunt vitrioli species, viridis, alba, cærulea: participantes de natura salium, aluminum, sulphuris, secundum magis & minus: prima quidem magis de sale, altera de Alumine: Tertia de sulphure: constantque ex parte aquea, terrea & intermedia, quæ teste Riplæo in Pupilla Alchymiæ, separari non potest à

suis

ſuis extremitatibus, aquea, & terrea; niſi mediante mercurio, qui adſtipulante Gebero, quod naturæ ſuæ eſt, retinet, alienum reſpuens & igni exponens. Hæc ſubſtantia intermedia Diaphana per ſublimationem exaltatur in candorem niueum occulte in ſe ſemen ſulphureum continentem inſtar vermiculi rubicundiſſimum: vnde in turba dicitur: Mirati ſunt Philoſophi rubedinem in tanta albedine exiſtere. De hoc Sulphure, ita loquitur Geber 28. cap. ſummæ: Per Deum altiſſimum idipſum illuminat & rectificat omne corpus: quoniam eſt alumen & tinctura. Hæc eſt illa aqua vitæ, aqua ſicca, quæ manus non madefacit, aqua congelata, Sal animatum, de quo Raymundus Lullius poſt Alphidium: Sal non eſt niſi ignis, nec ignis, niſi ſulphur, nec ſulphur niſi argentum viuum, reductum in illam pretioſam ſubſtantiam, cœleſtem, incorruptibilem, quam nos vocamus lapidem noſtrum. Vnde etiam quidam ad literas vitriolum ita alluſit: Viſitando interiora terræ rectificando inuenies occultum lapidem veram medicinam. Porro valde intra artiſtas controuertitur: vtrum inter tam varia vitrioli genera primas obtineat: Haſ alii Cypro deferunt: Alii Romano: Alii Hungarico, Cyprium & Romanum merito ſuſpecta eſſe debent: quod ſint fere adulterata, ſophiſticata, varia, diuerſorum ſcilicet colorum, formarum, virtutum. Quod ad Hungaricum vero attinet & Galli & Germani mercatores, qui nobis vitriolum quoddam cæruleum, diaphanum, aliquando ſubviride, pro genuino & ex ipſa Pannonia allato vendunt, impudenter mentiuntur. Cum enim ante 8. menſes eo locorum me contuliſſem: Vt Auri argentique fodinas, quæ Schemnitii viſuntur, intrarem, & mineralium metallorumque notitiam perfectiorem ex αὐτοψία compararem; Illuſtris ac generoſus Dominus de Blœnſtain, generalis minerarum regni Hungarici præfectus pro humanitate ſua eximia, mihi certo confirmauit: quod, etſi duo vitrioli genera, album vnum valde aluminoſum, ex quo aquas Chryſulcas conficiunt, alterum cæruleum longe prȩſtantius, reperiantur: Huius tamen minera, quamuis fortiſſima; plane non colatur: eo quod nunquam ſint mercatores, qui tale vitriolum coemptum in alienas terras aſportare dignentur. Idem & de Antimonio profitebatur, quod in Aurifodinis reperitur copioſiſſimum. Illud autẽ iure meri-

Quod vitriolum optimum.

toq; censeri debet præstantissimum, quod è Venere elicitur beneficio aquæ, vt postea dicetur. Huic bonitate succedit illud: quod cæruleum est: plus solis in se continet: plus Martis in Venerem transmutat: & diutius ignis examina sustinet, antequam vltimos reddat spiritus, vndecunque id afferatur.

Spiritus vitrioli. Huius ergo vitrioli Recipe lib. 12. calcina in vase terreo igne moderato: donec omnis humiditas abscedat. Vase refrigerato massam quæ erit septem circiter librarum, reduc in puluerem subtilem, cum libra vna circiter particularum eiusdem testæ: & impone retortæ firmæ lutatæ: ita tamen vt tertia pars ad minimum sit vacua. Eam in fornacem colloca reuerberii: adhibito receptaculo amplo, colliq; breuis desuper lutato; & in cōmissuris retortæ cum recipiente, luto salso diligenter munitis. Dein paropsidem terream latam, pedem vnum altam, & in fundo quadrangulariter perforatam, retortæ, vt æqualiter os fornacis claudat, superstrue: Atque ad extremitates fornacis, cuiuscunq; illa sit formæ quadratæ rotundæue, lateres altitudine paropsidem adæquantes adapta: spatiumque inter lateres & paropsidem, quod intercedit, cineribus vsque ad summum obrue. Tunc fac caminum ex quatuor laterum particulis, super testæ foramen qudrāgulare vt flamma mediante tali vehiculo, liberius, cum tempus fuerit, queat euolare. Orificium camini, sicut & cineritii ostiolum ita claudantur, primis quatuor horis, vt carbones furno impositi saltem ardeant, & non extinguantur: quo paulatim & successiue retorta calefiat. Exinde sequentibus 4. horis, calor augeatur, foramina, iis singulis, supra & infra paulatim aperiendo: donec flamma per superiora incipiat erumpere, & retorta vndique candeat. Quod cum fit: cineritio & camino omnino apertis: per 18. vel 20. horas ignis intendi debet: donec omnes spiritus egressi fuerint. Post biduum, lutum salsum & valde induratum, quod retortæ collum cum recipiente tenet colligatum, linteo madido, per horam, donec recipies, absque vitri fractione, abstrahi possit, humecta; & postmodum phlegma à spiritu, destillatione per Balneum, aut blanda cinerum, separa. Sunt, qui post phlegmatis separationem, spiritus super Corallos tritos ex arena rectificant. Spiritus hic in febribus ardentibus, cum aquis appropriatis mistus & haustus, refrigerat: sitim extinguit: Humorum putredini resistit: per vrinas & poros

cutaneos operatur: phlegma consumit, crassos & viscosos humores incidit: Languentem appetitum exitat: & succos rosarum, violarum, aliorumq; florum pulcherrime tingit: Eius oleum sic fit.

Dissolue vitriolum optimum in aqua communi: Dissolutionem in leni balnei calore digere, postea filtra: & per vaporem balnei, in vase vitreo, aquam abstrahe, donec cuticulam contrahat. Tum vase in loco frigido posito, Crystallos Diaphanos producet: quibus separatis, reliquam aquam euaporabis, donec nouam contrahat cuticulam, & nouos in frigido produxerit Crystallos, quos omnes separatos dissolues, digeres; filtrabis: rursus in frigido crystallisabis: & vt supra separabis. Eundem laborem, tertio repetendo: donec vitriolū ab omni terrestreitate heterogenea sit liberū. Hoc vitriolū cucurbitæ altæ impone, & phlegma per B. ad siccitatem abstrahe: reddendo toties propriæ terræ: donec siccum ebiberit totum humidum. Massam exime, & in puluerem subtilem tere: eumq; in retortam firmam immitte: cum octaua parte sui ponderis S.V. summe depurati: & seruatis ignis gradibus per triduum, omnes spiritus euoca. Vase refrigerato: quod in recipiente fuerit, redde aliis duab. lib. Colcotharis, vt supra præparati; & item per triduum destilla. Tum V.S. per B. in cucurbita alta separa: Deinde spiritum vitrioli per cineres destilla; in quo si Corallos vel Perlas dissolueris: verum Antepilepticum habebis. Oleum instar sanguinis rubrum, quod in fundo hærebit, rectificare poteris, destillando per retortam in arena, vel sola digestione, fecesque terreas, quæ fundum petent ab eodem oleo separare. Eius vsus est in metallicis potius, quam medicina. *Oleum vitrioli.*

Lib. 2. cap. 20. talem è vitriolo parat panacæam.

Dissolue vitriolum cæruleum, in aqua pluuiali destillata calida q̃. tertio filtratam lento balnei calore euaporare facies; donec cuticulā in superficie cōtrahat. Tum liquorem restātem calidā proiice in vas plūbeum, in quo prius bacillos hinc inde trāsuersos, per circuitū posueris. Ita p̄ triduū in loco frigido relinque: vt Crystallos virides producat: quib. separatis liquorē restātē decoque: & in eodē vase plūbeo repone toties id repetēdo, donec omnis liquor in Crystallos abierit. Vitriolū Smaragdini coloris, his reiteratis dissolutionib. & coagulationib. summe depuratū reduc in puluerē subtilē, quē spatio quinq; vel sex dierum tali calore exsiccabis, vt æstiualem Solis nō excedat *Panacæa vitrioli.*

donec

donec foris & intus candidum appareat. Tum dissolue in aqua destillata: filtra: quod indissolubile, abiice, coagula in vase plumbeo, exicca in hypocausto ad albedinem, vt supra, reiterando hãc operationem, vsq; tertio, vel donec in dissolutione nihil maneat indissolutum. Vitriolum hoc candidum pone in matracium firmum, sigillo Hermetis munitum: quod in cineribus ita calidis colloca, vt solis æstiui calorem ne excedat. Decimo die flauescet: vigesimo reducetur in Alcohol, fietq; instar sanguinis rubicundissimum. Vase fracto impone in cucurbitam altam, & desuper funde acetum tertio destillatum, vt superemineat quatuor ad minimum digitis.

Superpone alembicum cœcum, & per quatriduum in balneo tepido digere, spatula lignea quotidie mouendo. Vase refrigerato, ꝙ tinctum est effunde: aliudq; acetum reaffunde: digere, moue: separa toties, donec acetum vlterius tincturã non attrahat. Quod in fundo remanserit, abiiciendum. Acetum tinctum lento balnei calore ad siccitatem destilla. Manebit in fundo puluis rubicundus, quem etiam tertio in eodem aceto dissolues: digeres: separabis: destillabis: exiccabis, Puluerẽ rubicundissimum pone in retortã, adhibito receptaculo grandi, dando ignem per gradus. Primo egreditur spiritus flauus, postea rubicundissimus. Continuetur ignis in eodem gradu, donec appareant spiritus albi. Tum cessandum, vase refrigerato: reperies in fundo retortæ, terram diaphanam, puram candidissimam, quam spiritibus supra dictis paulatim imbues, digerendo, imbibendo, donec spiritus & anima proprio corpori sint restituta. Tãdem terram hanc benedictam, in athanorẽ, in vase Hermetice clauso, per quadraginta dies decoque, donec figatur. Dosis eius à granis tribus ad quinque vel sex, in morbis deploratis maxime.

Hactenus authores varii, obiter adhuc eius præparationes venustas ac nobiliores percurremus, si eius Anatomia plenaria demonstrabitur ac docebitur.

Calcinatio vitrioli. Calcinatio vitrioli: Exsiccatur ad albedinem, in vase terreo, non vitreato: igne tamen moderato: postea is augetur per horę quadrantem, vt vitriolum rubescat: & tunc vocatur Colchotar, seu rubeus Henricus.

Sal vitrioli. Cum hoc Colcothare sic potest procedi: Colchothar perfunditur aqua pluuiali, & Sal digestione vnius diei vel noctis in eam ingredi-

gredi-

greditur, filtratur coagulatur: Rubedo reliqua si sexies aut quinquies iterum calcinetur, & salsedo semper eluatur: tandem dulcis relinquitur,& vocatur dulcedo Vitrioli,quæ maior est, si ex Vitriolo Veneris paretur, & præsens est in vlceribus malignis remedium. Hanc dulcedinem noster præceptor vocabat terram dulcem, quæ haberet vim emplasticam & stipticam ad Opodeldoch: Illiusque vsum esse in Emplastris, & hæmorrhagiis vulnerum. Nonnulli inter diaphoretica recensere volunt, & pro Antepileptico vel Antapoplectico reddunt; inficias non eo, sed obscurior est aliquantulum præparatio.

Vitriolum vomitiuum: Dissolue Vitriolum album in aqua communi, filtra & coagula, repete hoc secundo, tertio dissolue in aqua rosacea & coagula. *Vitriolum vomitiuũ.*

Aliter: Dissolue Vitriolum album in aqua destillata: filtra: & in vase vitreo aquam exhala, donec cuticulam superne contrahat. Tum vas pone loco frigido, vt cristallos producat: quibus separatis reliquum humorem euapora: & vt supra cristallisa, hocque secundo repete. Tertio Cristallos in aqua rosacea dissolue: exhala: & vt supra cristallisa, igneque lento exsicca. Dosis à scrupulo vno ad drach. semis, in haustu vini vel cereuisiæ, aut conserua rosarum. Operatur feliciter in febribus, ventriculi affectibus, Catharris, Lumbricis, Peste &c.

Vitriolum rectificatum purgans: Recipe Vitrioli Romani cærulei q. v. reduc in puluerem, & super chartam in loco calido sine radiis solaribus in puluerem album exsicca, postea dissolue in aqua centaureæ minoris per filtrum traiice motis fecibus. Liquorem limpidum ex B. ad tertiam partem destilla, vas in locum refrigerationi accommodum repone, vt concrescant Crystalli, quos separatim siccabis, reseruato tamen colore cœruleo. Crystallos toties collige, quoties necessitas exigit, nempe semper destillando ad tertiam partem & frigori postea exponendo. Collectos Crystallos serua in vitro bene occluso. Hoc Vitriolum per vomitum & secessum corpus purgat. Dosis à gran. v. vsque ad x. in liquore appropriato, vel aqua appropriata destillata in febribus pestilentialibus. *Vitriolum purgans.*

Gilla Theophrasti seu Sal Vitrioli: Crystalli Vitrioli, è Venere seu Marte præparati (vt antea diximus) resoluantur in phlegmate *Gilla Theophrasti.*

 acido,

acido, quantum soluere potest in calido, quod primo egreditur è destillatione Vitrioli vulgaris, & simul per octo dies circulentur. De hoc circulato liquore detur à scrupul. j. Longe efficacius & commodius operabitur hic liquor, quam sal è capite mortuo vulgaris Vitrioli, seu albi Goslariensis quo modo extractum.

Vitriolum album vomitiuum, secundum Crollium: solue Vitriolum album in aqua pluuiali & euapora, donec quasi crusta appareat, postea per quatuor dies in loco frigido ponas, & concrescent Crystalli, quos eximes, & aquam iterum euaporabis vt antea: Hic labor penitus tertio reiteretur coagulando & dissoluendo: vltimo ter eodem modo procedatur cum aqua Rosarum. Crystalli tandem supra calorem lentum siccentur, & sponte redigentur in puluerem album. Hoc lene est vomitiuum & cerebrum, omnesque fluxiones simul ac benigne expurgat. Vsus ac Dosis Gillæ & salis Vitrioli.

Vsus ac Dosis.

1. Gillæ si scrupulus vnus è vino bibatur, è vestigio vomitum mouet, quo ventriculus tum onere leuatur, tum robur acquirit, nec quicquam infertur nocumenti: si præsertim in vino, galanga, mentha, pulegium aut macis fuerint macerata. 2. In Febribus Quotidianis, Quartanis, Ardentibus, cum aqua Cichoreæ vel Cerefolii, aut centaurii minoris, cuius decoctum præstat cæteris. 3. In Lumbricis, cum aqua Hypericonis siue aqua Theriacali. 4. In omnis generis infirmitatibus ventriculi. 5. In defluxionibus salsis, cum aqua Maioranæ, vel Betonicæ vel aqua Serpilli. 6. In Synouia: Hic drachma vna in cereuisiæ haustu exhibetur. 7. In peste cum aqua Carduibenedicti. 8. In doloribus dorsi, drachm. semis in vino calido, cum Aqua vel Balsamo fœniculi. 9. In Epilepsia, cum aqua Pœoniæ, in qua scobs visci querni macerata fuerit. Dosis gran. v. ad x. 10. In matricis suffocatione cum aqua arthemisiæ, vel vino florum Buglossæ & Borraginis. 11. Venenis cum aqua Rorismarini, in qua sex gran. Croci Orientalis, simul mista fuerint. 12. Vulnerum recentium curam promouet, si quaternis auroris continuis drachm. semis in cereuisia calida assumatur: præsertim in illis vbi nulla ossa fuerint concussa & conquassata. Dosis vtriusque Gillæ & Salis Vitrioli à scrupulo j. ad ij.

habi-

habita ratione complexionis & sexus. Vrgente necessitate potest hæc dosis intra octo aut 10. dies repeti. Sal potest misceri cum Sacharo candi, demum in aqua Fœniculi dissolutum calide exhiberi, sic grati erit saporis. Affertur etiam in iure carnium, haustu Cereuisiæ vel Vini, in aqua cum melle mixta, vel in conserua Rosarum. Puerulis contra Lumbricos 4. 5. 8. grana in cochleari vini Maluatici exhibentur. Operatur hoc medicamentum varie, per vomitum, sedes, interdum etiam sudores & somnum facit, nonnunquam & omnia tria efficit.

Phlegma Vitrioli acidum acromatisatum, purgans.

Phlegma Vitrioli acidum vomitiuum: Recipe Vitrioli opt. q. v. puluerisetur & in cucurbita vitrea destilletur è cineribus, ne tamen vlli spiritus ascendant: phlegma per cohobationem reaffundatur, destilleturque septies: septima vice pellendo paulo validius. Aqua tam suauem acquirit odorem, præsertim si ad aliquot septimanas calore continuo maturuerit. Hæc aqua præstat ad exhibitionem Gillæ: alioquin arcanum ad capitis dolorem, & Epilepsiam si dimidium cochlear mane & sero sumatur, per se, & blande aluum subducit, multo vero felicius si cum eadem Gilla Theophrasti Vitriolum album administretur. Pluribus allegabimus Crollium, qui sic ait in sua Basilica pagin. 186.

Multas Paracelsus virtutes tribuit in curanda Epilepsia volatilitati spiritus Vitrioli: at illius apud nullum adhuc Chymicum data mihi fuit videndi facultas, nec vllus mihi affirmare potuit, quod confirmatam Epilepsiam solo vulgari & simpliciter præparato Vitrioli spiritu tollere potuerit. Hunc sequentem spiritum efficacissimum vsu medico deprehendi.

Vitrioli spiritus.

Recipe Vitriolum Hungaricum, seu Cyprium vel Romanum perinde est (quamuis illud in Silesia in mineris auff dem Zigmantel Huserus semper plurimi fecerit, conficitur enim è minera Auri, Argenti, Ferri & Veneris) solue in aqua destillata vel rore maiali, & solutum cola, postea collocetur in digestionem cinerum seu arenæ vel fimi, in alembico negligenter saltem obturato, quia nil euaporat: stet per mensem, tunc ad superficiem eiicit fæces separandas: Iterum ponatur in digestione

tamdiu donec nullas fæces amplius reiiciat, postea coletur & quod clarum est in lento igne Balnei vel arenæ destilletur, spatio aliquot horarum duarum vel trium phlegma egreditur, quod auferendum est, postea sequuntur spiritus (vbi hi incipiunt ascendere, quod gustando poteris deprehendere, senties etiam aciditatem, & videbis, vt in destillatione Aquæ vitæ fieri solet, striatum instar in alembicum ascendere) qui mutato vase recipiente seorsim colligendi sunt. Hic spiritus Vitrioli ad odoris suauitatem & dulcis aciditatis gratiam reductus, in quo nec sensibilis corrosio in lingua apparet, nec tarda austeritas, sed spiritualis aciditas, vtile est Medicamentum & curationibus necessarium. Qui volet vlterius persequi destillationem, actiori igne oleum profluens, ad suos vsus seorsim colliget, & huius rectificati olei partem vnam cum 4. vel 6. partibus spiritus vini alkoholisati in Balneo Rorido, per aliquot menses digeret, & postea destillabit, habebit oleum Vitrioli supernatans aquæ suauissimi odoris & iucundi saporis, separetur per tritorium: In vsu medico maximæ est efficaciæ.

Alia eiusdem descriptio: Recipe Vitrioli crudi, ac vt paulo ante dictum depurati, duas saltem libras, destilla & pelle fortissimo igne, vt spiritus & oleum egrediantur: Liquori egresso adde partes duas aquæ pluuialis destillatæ, & in B. M. noua destillatio instituatur, tum subtilissimus spiritus Vitrioli cum aqua pluuiali eleuatur in hac rectificatione & egreditur, relicto acidissimo oleo in fundo. Ille egressus spiritus aqua pluuiali immistus summe penetrans est, & in febri Vngarica & aliis febribus ardentibus efficacissime operari solet. Cum Vitriolo etiam tale docet Epilepticum medicamentum.

Vitriolum ad Epilepsiam.

Primo Vitriolum ad flauedinem calcinatum imbibere conuenit cum spiritu vini, vt fiat massa. Huius accipe lib. j. & semis, Rasuræ Cranii hominis iustificati, visci Quercini, Vngulæ Alcis, Granorum Pœoniæ ana vnc. j. Omnia scindantur & tundantur, postea mixta destillentur per retortam seruatis gradibus, vltimo violento igne pellantur. Huius egressi liquoris lib. j. rectificetur in B. maris supra Castorei, spec. Diamoschi dulcis ana vnc. semis, Anacardi drach. vj. postea adde spiritus vini lib. iv. salis Pœoniæ drach. j. liquoris Perlarum & Corall. ana drachm. j. olei Anisi, Succini ana scru-

pul.

pul. ij. misce & digere in B. per mensem. Vsus ac Dosis. In aqua Pœoniæ datur de liquore dicto cochleare semis vel integrum 9. diebus continuando, post exhibitum medicamentum per 3. horas maneat ieiunus. Tale est etiam eius Aqua vitæ Apoplectica.

Recipe Exempli gratia Florum Lilii Conuall. Tiliæ, Pœoniæ, Primulæ veris, Maioranæ Lauendulæ, Saluiæ, Betonicæ, Rorismarini, Cerasornm syluestrium nigrorum & dulcium, Luna decrescente decerptorum ana q. s. in sufficienti quantitate. Tritis omnibus & mixtis (vel seorsim flores, seorsim cerasa destillentur) adde sinapi seminis triti lib. j. vel ij. pone ad putrefactionem affusa conuenienti aquæ communis quantitate, in qua tantillum Lupuli & Fermenti incoctum sit, vt omnia possint fermentare, postea secundum artem destilla & inde elicies spiritum inflammabilem, quem circula cum ana spiritus Vitrioli præcedentis, & in Apoplexia, pro morbi vel ægri ratione cochleare semis exhibe, addita vna atque altera gutta olei succini. Ab extra etiam tempora & vertex capitis vtiliter illo liquore inunguntur. *Aqua vitæ Apoplectica.*

Ecce Antepilepticum Theophrasti Paracelsi: Recipe Vitrioli Vngarici lib. xv. Liquoris Pœoniæ, Camphoræ, rasuræ Eboris, Spodii ana vnc. ß. destilla per retortam in Colchotar, Recipe huius liquoris lib. iij. Alcool vini correcti, aquæ Melissæ, Valerianæ, ana lib. ß. Colchotaris lib. j. reduc denuo per retortam, Recipe huius liquoris lib. j. Colchotaris recentis lib. ij. destilla demum per cornutam totam diem ac noctem, & exibit phlegma, liquor & oleum: postea in Baln. Mar. separabitur phlegma, & per cineres liquor, seu Mercurialis spiritus: per arenam v. fortiori igne, oleum extrahetur. Phlegmatis dosis infantibus est drachm. j. ante paroxysmum. Liquoris in adultis est scrupulus j. iis qui 40. annum superant, dantur olei gran. aut guttæ iij. cum aqua Chelidoniæ vel Maioranæ. *Antepilepticum Theophrasti.*

Sequuntur aliæ Vitrioli præparationes eæque secundum authores variæ: Præparatio Vitrioli in suffocatione matricis: Recipe Vitrioli ad albedinem in hypocausto post fornacem calcinati lib. iij. spiritus vini libr. j. misce & destilla igne aperto per retortam vt artis est, in 24. horis spiritus omnes habes in recipiente, hos residere *Præparatio Vitrioli ad suffocationem.*

permitte, demum spiritum vini cum Vitriolo destillato misce cum lib. ij. panis recentis, & destilla per Alembicum ex arena, & spiritus Vitrioli fit acetosus, cui adde Essentiæ pulegii drach. quatuor. Potentissimum est medicamentum in suffocatione matricis. Dosis scrupulus semis in vino vel aqua Melissæ. Nonnulli destillant S. V. cum pane & castoreo, hocque destillatum in recipiente applicant retortæ, per quam destillatur Vitriolum &c.

Præparatio Vitrioli in Gutta, Apoplexia & lethargo.

Præparatio Vitrioli in Gutta, Apoplexia, & Lethargo: Recipe spiritus Vitrioli lib. ij. olei macis destillati drachm. ij. olei Maioranæ drachm. j. ß. olei succini albi drachm. j. Ambræ, Moschi, Zibettæ ana drachm. j. misce vt soluantur, postmodum vicissim destilla. Dosis guttæ 6. in aqua Lauendulæ vel Lil. Conuall. Nonnulli destillationem non reiterant. Paracelsus vtitur eo ad Corallia rubea, & destillat etiam miscendo cum Alumine sacharino & spiritu vini, per alembicum, eius dedit gran. IX. ad scrupulum semis in conueniente liquore. In Hydrope, Podagra & contracturis, addunt etiam Magistri, huius artis ęqualem quantitatem spiritus tartari, aliqui adiiciunt Camphoram.

Oleum Vitrioli viride per descensum.

Destillatur etiam artificiosissime ex Vitriolo oleum viride ac subtile per descensum, leni ignis calore, hic purgat per vomitum, dosis scrupul. j. cum calida Cereuisia & recenti Butyro. Hic liquor curat Icterum, Febres ex putredine ortas, siue putridas, enecat vermes, caducis tutissimum, obstructiones corporis reserat, dysentericis & febricitantibus summe necessarium: In externis vsurpatur & commendatur summe in Chyrurgia, valde refrigerat, & vlcera maligna putrida ac foraminosa purificat, ac curat &c. Applicatur hoc in Epilepsia tali modo: Recipe hoc oleum ab omni terrestreitate & phlegmate correctum: & adde ei liquoris Vitrioli p. ij. Liquoris visci quercini drach. ij. Camphoræ drach. ij. spiritus vini vncias tres, Aquæ Theriacalis vncias tres. Commisceantur hæc omnia & circulentur. Dosis guttæ 10. per diem ante Paroxysmum, cum aqua Pœoniæ.

Sulphur Vitrioli.

Præparatio Sulphuris ex Vitriolo. Recipe Vitrioli crudi lib. iij. affunde aquam in vase adaptato vt decoquatur ad ignem, postea accipe laminarum de chalybe puriss. in longitudine digiti, nostro

stro x. has perforatas suspende in decoctionem Vitrioli, sic sulphur à Vitriolo eis adhærebit, separa hoc per frigidam aquam, & reitera immersionem cum lamellis, quousque dum eæ ex mera parte sint consumptæ postmodum aquam filtra & habebis materiam viscosam, quam paruo ignis calore in puluerem exsicca, hic in igne comburit instar sulphuris viui; Hunc puluerem iniice vitro, & solue cum aceto, solutiones filtra & in B. M. leniter destilla, & salem tenebis in fundo perpulchrum, huic superfunde S. V. & vicissim solue prout antea fecisti, filtra, destilla & tandem remanebit sulphur Vitrioli artificiosiss. ac dulciss. Dosis scrupul. semis. Procreat somnum, & in omnibus correspondet eius operatio cum oleo Vitrioli viridis: Summum est Anodynum in morbis alias incurabilibus.

Modus eiusdem etiam hic est: Recipe olei Vitrioli q. v. colloca in leni calore, & suspende laminas vt iam dictum, non tamen lamellæ attingent oleum: Hoc sulphur eodem modo Essensificari potest vel in oleum aut puluerem reduci, si placet, labor est facilis, Medicina vero amabilis & infallibilis. Alius etiam modus tenetur in manualibus Basilii de quibus paulo post. *Sulphur Vitrioli.*

Præparatio Arcani Vitrioli præstans: Recipe Vitrioli lib. vj. superfunde ignem naturæ simplicem, vel primum Ens, seu vt alii volunt, Philosophorum acetum, ad eminentiam totius manus, solue purum ab impuro in leni calore digestionis, destilla postmodum phlegma in Balneo, vsque tum tibi videatur rursus abire in Crystallos, tum denuo affunde nouum acetum, iterum solue ac destilla phlegma, hoc soluendo & destillando toties reiteratis vsque dum Vitriolum fit coloris Crystallini, in fundo vero vitri remaneat terra flaua, quæ semper augetur quoties instituitur solutio (reiteratio absoluitur in 24. vicibus) Vitriolum v. minuitur, tandem affunde magnam quantitatem Aceti, quo Vitriolum in totum dissoluatur & abeat per filtrum, coagula & crystallisa, terra remanens destillatur per retortam in oleum coloris sanguinei, cuius virtus maxima & penetrabilis est. Dosis grana vj. x. ad xx. curat Epilepsiam, Maniam, Apoplexiam, & alia id generis vitia ac morbos capitis. Purgat etiam per vomitum, datur in Hydrope, Febribus, Peste, Hydropisi &c. Vitriolum præparare potes in modum *Arcanum Vitrioli.*

dum

dum vt sit pellucidus instar Rubini, cum quo lege artis procede vt docuisti.

Præparatio Vitrioli ad Phtisin.

De præparatione Vitrioli ad Phtisin: Recipe spiritus Vrinæ q. v. superfunde hunc Vitriolo, (in puluerem album per digestionem præparato) & rursus exsicca; exsiccato, destilla per retortam & præpone in recipiente spiritus Vrinæ vncias tres (ad tres libras Vitrioli, vncias tres Vitrioli) destilla postea vt artis, deinde in igne vaporoso lente destilla phlegma, sic accipies Vitrioli spiritum Crystallinum, qui per rectificationem est arcanum in pthisi, peripneumonia, caduco &c.

Recipe Corall.rub.lib.j. Vitrioli lib.j. contusa misce ac destilla in oleum rubeum, cuius dosis 6. guttæ, curat colicam passionem, purificat sanguinem, confortat membra principaliora, cum vino vel aqua Anisi propinatur: In fundo vitri remanet puluis albus, qui resolui potest in salem.

Spiritus Vitrioli odoriferus.

Nota insuper si spiritum Vitrioli reddere velis odoriferum instar rosarum: rectifica eum septies vel octies cum proprio suo phlegmate & sale, & euadet virtuosus ac præstans odoris iucundissimi. Ille etiam iucundus qui ab oleo duorum draconum fit residuus.

Sal Vitrioli.

Sal Vitrioli extrahitur etiam proprio phlegmate ex lapide mortuo, dissoluitur purificatus cum spiritu vini vt fiat clarus & perfectus. Dosis eius scrupulus j. in caduco, cum proprio phlegmate, si dosin excedis, mouet vomitum, quo impuritates stomachales, quæ febres causant, tollantur: Externe etiam in Chyrurgia vsurpatur, lenit etiam dolores podagricos, & alios tumores ab extra adhibitus.

In malignis, vero externis & cancrosis affectibus nihil melius est Chyrurgicis, quam oleum corrosiuum rubeum, cum Vnguentis, Emplastris &c. curat serpigines, scabiem, pruritum, Tentig. &c. Soluitur etiam Vitriolum cum aqua forti in Crystallinum spiritum, de quo vide supra in lib. I. Basil. Chym. nostræ capit. de solut. & panacæis solaribus.

Oleum subviride Vitrioli.

Oleum Vitrioli subviride Smaragdinum Magnarum virtutum in medicina, (inquit Croll. in Bas. fol. 223.) parari potest, si Vi-

ſi vitriolum purificatum, vehementiſſimo igne deſtilletur, ac poſt extractionem & purificationem ſalis è capite mortuo (quod ſal tamen nullo modo ulterius in igne calcinandum aut igniendum eſt) denuo cum omni egreſſo liquore ad ſuum tempus in Balneo circuletur. variè operatur hoc oleum per vomitum, ſedes, vrinam ſudorem. Doſis guttæ vj. viij ad xii. in convenienti liquore. Balſamus Podagricus Crollianus cum Vitriolo talis eſt: Recipe lib: ij Vitrioli ad flauedinem calcinati, Mellis virginei cum fauo lib. j. ſpir: Vini lib: j. (ſi ſit ad Manus ille ſpiritus è confectione Laudani Opiati reſiduus, erit eò melior) Terebint: Vncias iiij. Verbenæ Vncias vj. Roriſmarini tantundem, ſilicum calcinatorum lib: ſ. omnia trita miſceantur, & imponantur juſtæ amplitudinis Alembico vitreo, benè luto obducto, addito ſatis magno capitello cum Recipiente capaci, juncturis benè lutatis, ponantur per triduum in lento arenæ calore ad digerendum, poſtea paulatim deſtillentur, Vltimò fortificetur ignis, quandiu vides guttas ſeu ſpiritus exire, poſtea frigeſcat: Caput mortuum ſeu fæces ſpongioſæ nigræ, reverberetur ad albedinem, illisq; priorem liquorem denuò affunde & ſecundo deſtilla. Vires & vtendi Modus: Efficaciſſimum eſt Balſamum; neminem ſua expectatione ritè præparatum & adhibitum fruſtratur: citò n. & ſubitò dolorem podagricum ſedat, ſi locus affectus inungatur, præmiſſo prius pulvere Paracelſi purgante è Hermodactylis ſeu Arcano Corallino. Linteola madefiant & applicetur loco affecto tepidè & relinquantur donec ſpontè exiccentur, poſtea iterum imponantur donec dolores ceſſent: Viſibiliter vapores extrahuntur: ſi pars dolens nimio ardore & rubedine crucietur, poterit de ſucco è floribus Tapſi Barbati expreſſo & inſolato ana admiſceri. *Balſamus podagricus.*

Balſamus alius Incerti authoris: Recipe Vitrioli lib: j. mellis lib: ij. Aquævitæ lib: iiij. Maſticis, olibani, Myrrhæ, Ammoniaci, Bdellii, Opoponacis Mumiæ an: Vnc. duas, Tartari Vnc: j. ſ. deſtilla per Alembicum. Cum a malum ingruit locus penna aſpergatur & æger quieſcat; valde mitigat fervorem Podagricum, eiusq; vehementes ardentesq; dolores atq; ſymptomata.

Potus Febrilis Crollii: Recipe olei Vitrioli ſcrup: j. ſalis Abſinthii ſcrup: j. ſ. Aquæ Cichor: Vnciam j. Miſce. *Elixyr ad febres.*

Exhibetur in febribus instante paroxysmo, vel paulò ante, ut simul cum paroxysmo operentur. Hic haustus sudorem mouet, quare ægro decumbendum, abigit omnes febres. Robusto datur hic potus integer: Imbecilliori detur in tali dosi: Recipe olei Vitrioli scrup: ſ. salis Absinth: scrup: j. Aquæ Cichor: Vnc: j Misce. Elixyr Ad Febres Incerti Authoris: Recipe succi cerasorum, de Ribes, syr: violacei, Acetos: Citrian: Vnc: iij. Aquarum Oxalidis, Fragorum, an: lib. j. ſ. vel iij. Extr. Cinnam. drach. j. vel syr. Cinnam. Vnc. iij. Misce probè ac per diem digere, postea per crassum filtrum cola, & adde spiritus Vitrioli q. s. ad acorem. simplicior fit ex aqua fragorum, Endiuiæ, Rosarum, s. Vitrioli q. s ad aciditatem.

Lapis Medicamentosus. Lapis Medicamentosus Efficax Crollianus Recipe: Vitrioli viridis lib. j. albi lib. ſ. Aluminis lib. j ſ. Anatron, salis communis, ana Vncias tres, salis Tartari, salis Absinthii, Artemisiæ, Cichor: persicariæ, Plantaginis ana Vnc. semis. ponantur in olla noua vitreata, affunde Modicum aceti Rosacei, coque igne carbonum lento, sæpius agitando. Vbi incipit spissescere, adde Cerussæ Venetæ lib ſ. Boli Armeni Vnc. iiij. Diligenter misceantur omnia, donec vi ignis Mediocris in lapidis duritiem massa concreverit, qui postea fracta olla eximendus, & ad suos Vsus reseruandus. si gummata, Myrrham videlicet & Thus, addere voles, instituatur coctio lenta, ne comburantur, & vis illarum in igne evanescat. Vires & Vsus. Virtutes eius sunt ferè innumerabiles. 1. In partibus corporis exterioribus omnia Vlcera subitò tollit, lauentur manè & serò, & linteolum madidum superimponatur 2. Omnes defluxiones tollit, Mundificat, & confortat partem affectam. 3. desiccat Vulnera & vetera Vlcera Aphrodisia, si linteum imbutum superimponatur. 4. Dentes confirmat, & gingiuas à putredine conseruat. 5. Oculorum lachrymas restinguit, rubedinem & oculorum dolores tollit, & caliginem si plumâ madefactâ anguli Oculorum externi irrorētur. si in ophthalmia utimur, potest solui in aqua Rosarū vel Euphrasiæ vel Verbenæ. Verbēa in Iunio & Iulio ante solis Ortum colligatur, & cum Vino per mensem prius digesta postea destilletur. 6. Ignem sacrum tollit, Erysipelas, linteum madidum superimpositum, ubi siccum fuerit iterum madefiat, spatio 24. horarum abibit, & si sint foramina eluantur hac aqua. 7. scabiem manu-

manuum & corporis illâ ſanabis ſi lauetur veſperi. 8. Contra ſerpigines, & tunc aqua non nimium ſit diluta, vt potentius agere poſſit: ſic etiam contra Tineam. 9. Adhibetur feliciſſimè ad Cancrum mammillarum jam apertum: item ad Cancrum Oris aut quamcunque affectionem gingiuarum, Noli me tangere, aut alia Oris vitia. Vlcera gutturis, ſcorbutum Collutione ſanat, expuendo poſtea, vel penicillo intincto abluantur. 10. Mortificat pulcherrimè, & mundificat quamcunq; plagam antiquam, ſine ulla patientis moleſtiâ. 11. Vbi ſunt Veſicæ albæ & puſtulæ in pedibus, eluantur apertæ hac aqua. 12. Linteolum hoc madidum, apoſtemati impoſitum, medetur illi. 13. Ad omnis generis ambuſta, linteolum maditum imponatur. 14. Ani ficus vtriuſque ſexus ſanantur, ſi linteamina madefacta applicentur. Vtendi Modus. Vncia vna liqueſcat in lib. j. aquæ pluuialis vel fluuiatilis, non fontanæ diſſoluta, poſt filtrationem, & fæcum abiectionem, aquâ clarâ utimur.

Spiritus vitrioli viridis: Recipe Vitriolum cæruleum, abſtrahe phlegma, ſi ſpiritus incipiunt aſcendere, recipientem tolle, & potes deinde ex eo facere ſpiritum. *Spiritus Vitrioli viridis.*

Sume deinde aliud & abſtrahe etiam phlegma, & collige tantum phlegmatis, donec ſufficiat ad ſequens Opus.

Tum Recipe Vitriolum cæruleum, quod tritum impone phiolæ, eique affunde phlegmatis tantum, ut in eo ſolvi poſſit, tum phiolæ impone tot tubos vitreos, quot potes, ad altitudinem cubiti, impone deinde Alembicum cum recipiente, & pone in Balneum, tum aſcendit ſpiritus Vitrioli viridis.

Tubi a. ſint valdè anguſti inferius latiores, & quo magis aſcendunt, eò ſint anguſtiores, in ſummo anguſtiſſimi ſint, quantum poſſibile, tum ſit quædam amplitudo parua, ut alembicus inſiſtere poſſit, aliâs nihil fit: Hic ſpiritus eſt inſtar ſpiritus Vini, poteſtque cochlear j. in aqua dari, momento Caput aſcendit, curaturque hoc ſpiritu Epilepſia.

Oleum vitrioli viride: Recipe Vrinæ puerorum ac ſuperfunde Vitriolo, reponendo poſtea in putrefactione, & deſtilla leniſ- *Oleum vitrioli viride.*

lenissime per B. Primò Aquam Ophthalmicam: residuum contere & immitte retortæ, & destilla per ignem apertum leniss: ac cautè, ne Vrina destillationem perturbet, sic secundò destillabuntur spiritus, & tertio oleum viride, quod vera est cura Caduci.

Oleum vitrioli dulce. Oleum vitrioli dulce: Recipe Vitriolum ad Rubedinem calcinatum, hoc misce cum Vnc: iiij. silicum puluerisatorum, destilla instar aquæ fortis, huic oleo adde salem proprium & coagulabitur, misce inuicem ac in vase adaptato contere, deinde solve cum aqua pluviali, destilla per cohobia deinde, semper solvendo & conterendo, quousque demum in lingua reddat saporem dulcem instar mellis. *Sulphur Vitrioli.* De sulphure ex Vitriolo nonnullus sic refert: In spiritu Vitrioli extingue laminam candentem ferream, & in superficie laminæ apparebit rubeus pulvis, quem detrahe, & secerne à Marte, itemque extingue laminam, donec pulveris copia tibi sufficiat, hoc utere in morbo Gallico, Cancro, &c.

Spiritus Vitrioli philosophicus. Ex Butyro antimonii in aqua communi soluto, spiritus Vitrioli in aquam secedit, rectificetur hic spiritus ab aqua, & erit spiritus Vitrioli philosophicus præstans: Hunc superfunde Veneri, & in momento habebis eius Tincturam: *Sulphur Vitrioli Narcoticum.* In hoc spiritu laminæ Martis candentes extinctæ, producit Sulphur Vitrioli Narcoticum. De oleo Vitrioli varia est philosophorum sententia, paucis adhuc recensere nobis perplacet.

Oleum Vitrioli rubicundum. Recipe fæces siue caput mortuum, qnod residet in fundo vasis, à quo phlegma vitrioli extractum est: ipso contuso, si salices permiscueris, igne violentissimo, oleum rubricundum emanabit. Fiat etiam cum simplici colcothare, pulso igne violentissimo trium dierum spacio, ac prodibit oleum feruentissimum, quod dulcificatur circulatione cum vini spiritu tartarisato.

Oleum dulce vitrioli. Alius sic vult: Separato phlegmate ex colchotare rubro, vi ignis fit oleum acidum, quod dulcoratur circulatione cum vini spiritu, febribusq; putridis cum aqua cichori, aut ptisana exhibetur. Aciditate enim putredinem arcet, quemadmodū & syrupus è succo limonum, & obstructiones pellit partium tenuitate. Quapropter ad delendas viscerum obstructiones, hepatis nempe, & lienis, valde efficax est. Miscentur aliquando huius guttæ aliquot cum conserua florum cichorij, fitque gratissimi saporis medica-

mentum

mentum ad extinguendam sitim immodicā. Febrium ardentium putredinem, pestilentiumque malignitatem cohibet aciditate.

Aliter: Recipe vitrioli quantum volueris: vasi vitreo luto obducto inditur, & ex igne phlegma extillatur: deinde illud eximitur, contunditurque & phlegmate rursus perfunditur, idemque euocatur, vt antea, vsq; dum nihil amplius emanet, & spiritus prosiliant: postea ab igne remouetur, & calx rubicunda, in puluerem redacta, vel p se sola, vel laterum frustulis adiectis, ampullæ incurnatæ inponit, & vase amplo, q̃ excipit adaptato, commissurisq; diligentissime luto obseratis, noctu dieq; luculentissimo igne vrgendo oleum distillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximit, infunditurq; ampullæ vitreæ & ex arena calida primum aqua insipida, deinde acida acrisq;, quā oleum appellāt, separatur, purgaturq; à sedimento. Ex lib. 1. Vitrioli rubificati vnciæ iiij. ſ. haberi possunt, si rite paret. Hoc oleum, si sæpius phlegmate perfusum distilletur, dulce redditur. Valet ad apoplexiam, paralysim, epilepsiā, febres ardentes, pestilentesq;: item ad sitim, stomachum bile æstuantem, morbos vterinos, aliosq; innumeros, ex humore idoneo guttarum instar potione assumptum. quin etiam medicamentis tum purgantibus, tum corroborantibus immutantibusq; vel illorum actionum promouendarum, vel saporis commendandi gratia recte admiscetur.

Aliter: Chalcanthum (Romanū mitius est, Germanicum acri⁹) in olla exuritur igne fornacū, vel inter carbones, dum omnis exierit humiditas, & colore rubro euadat: Inde vbi refrixit, in mortario optime tunditur, moxq; in Cucurbita, vel pomo vitreo, seu Leuco appellato, luto sapientū incrustato, in reuerberatoria fornace, sic vt collū deorsum parū, vergat ponitur: Adhibet ignis primo lent⁹, vel ex carbonib⁹ vel ex lignis sicciss: primū tenuiorib⁹, mox solidiorib⁹ crassiorib⁹q;, dū omnis siccetur Humiditas, si quæ fuerit, aut nisi antea forte fuerit siccata: Cuius illud fuerit signum, si detersum, siccatumq; gladiolum Ori cucurbitæ appones. Nā si adhuc quicq̃ adfuerit humiditatis, reddetur gladioli superficies humida: sin vero sic apmaneat nihil humiditatis inerit. Tunc apponatur vas recipiens satis magnum, ne vis vaporum, quæ vehemens esse solet, illud frangat: optimeq; stipatis rimis, ignis augeatur, vt fumus ac

ſpiritus ex chalcantho in recipiens vas transmittantur. Cumque egredi halitus cæperit, ſtatim eſt recipiens vas linteo, aqua frigidiſſ: madente, contegendem & cum ſiccatũ fuerit, repetendum, donec egredi ſpiritus deſierit. Poteſt etiam lintei huius madentis Vſus omitti, ſi metus ſit, ne fortè ob tenuitatem vas recipiens frangatur. Quamobrẽ qui oleum hoc conficiunt, furnum exigunt loco Humido & ſub dio, ut ambiens aer, illud, abſque fractionis periculo agat, quod linteum faceret, halitusq; denſet ac colligat. Vbi nullus amplius halitus, ſeu ſpiritus egredietur, quod aliquibus biduo contingit, ſubtrahendus ignis, dimittendaq; ut frigeſcant omnia: Summaq; diligentia diſiungenda vaſa & colligendum oleum : quo inciduntur abſceſſus, & quævis duriſſima caro. Vſus eſt, vt conficiamus gladiolum ex ligno oleæ, & cum illo, tacto vix oleo, ſecando perforandoq; reliqua opportuna agamus. In Peſtilentia peſtilentibusq; febribus, Ephemera excepta, egregium certè remedium habetur, atq; vbi opus eſt Corpora, phlegmate, maliſq; referta ſuccis, à morbis tueri, idq; cum purgata prius fuerint, ſic vt vix quicquam efficacius poſſit reperiri, ac valentius. Sic liquore indiget, quo commiſceatur, quiq; eius acrimoniam ac vehementiam corrigat : ſtomachum roborat, appetentiam excitat, infarctus expedit, putredini reſiſtit, & Renum affectibus prodeſt, qui ex ſtipatione ortum ducant. Pueris duæ, treſve guttæ cum aqua acetoſæ præbere conſueverunt : grandioribusq; natu ad quinq; & ſex guttas exhibent His qui ſeſe à morbo reficiunt, mirificè conuenit, caloremq; inſtaurat. Sunt qui Oleum hoc aqua ardente ſæpius perfundant, & aquam abſtrahant, vt efficiatur minus acre, ac magis tenue. Pleriq; ad chalcanthi jam igne rubentis libram, aquæ Vitæ optimæ (vel vini Vulgaris) libras iiij. addunt, & per tres dies Balneo tepente macerant : igne mox cinerum molli, aquam eliciunt : Deinde auctiore, oleum, quod quinq; aut ſex horarum ſpatio, niſi erraueris prodibit &c : Vnus inter authores adhuc nobis reſtat audiendus, videlicet Andreas Libauius, cuius ſententia de Vitriolo talis eſt. Chalcanthum (inquit in comment : Alch : part. 2. lib. 1. de natura metallorum cap. 11. pag. 23.) eſt ſuccus metallicus, naturæ æroſæ, conſtans ex terra aroſa, alumine & ſulphure, & ob id etiam acorem habet viroſum & ſtypticum cum dulcedine coniunctum ; reſoluitur in terram citrinam, ſuccum aluminoſum & pinguedinem ſul-

Phuream. Cum calcinatur rubescit, vocaturq; colcatar. Destillatur
ex eo acidus liquor, & oleum rubeum, ex quo spiritus pinguis colli-
gitur. Atrum colorem gignit in succis plantarum, vnde atramen-
tum sutorium dictum. Transmutat ferrũ in cuprum. Apta fusione
in æs migrat Vnde patet terram eius esse æream, cum Mercurio &
sulphure terreo, fit ex omnibus metallis per artem; maximè ex ære
& ferro. Itaq; Omnium sulphur hinc Aluminosum seu Atramen-
tosum dicitur. Multiplex est Chalcantum, vt Vitriolum Romanũ,
Vngaricum &c. quod & cuperosa, postea Nisy sory, Melantheria,
quæ coloribus citrino, rubeo nigro & cinereo distinguuntur. Insu-
per & album vitriolum est oculorum affectibus quibusdam vtile.
Cognationem habere cum sulphure & succino, bitumineq; arguit
ꝙ in his nascatur, atq; etiã sulphuream pinguedinẽ vehat: Et in sul-
phure acidus liquor idem fere sit ꝙ in chalcantho, &c. Ita cognatũ
est alumini, cũ quo inuenitur in eadem vena, nempe pyritæ, &c. Et
inter destillandũ alumen secedit in lutũ ꝑ rimas expirando. Eius v-
sus est ad soluenda metalla, si iungatur alumini, vel etiã Halinitro:
ad coloritia, ad medicinã vbi præstat eius liquor acidus foris & int⁹
admotus. Cognata est ei ærugo, Chrysocolla quæ est quasi putrefa-
cta ærugo, item Zinckum dictum, &c. l. 2. Arch. tract. 2. de Extractis
c. 39 ait: Vitriolum est lapil. congelatus ex succis metallicã naturã,
sulphuream scil. aluminosã & æream, aliorũq; metallorũ quodam-
modo obtinentibus, cõsistentia vitrea. Et q̃a potissimũ ex minera æ-
ris succus ille ꝓfluit, ꝑcolata nempe ꝑ eam aqua fontiũ, aut pluuiali,
inde æris seu cupri potissimũ naturã est adept⁹, chalcanthumq; vsi-
tate cupperosa appellatur. Vitrioli v. nomẽ generalius, etiã ex alio-
rum metallorũ mineris extractã glaciẽ vitreã cõpræhendit. Fit non
ex mineris metallorũ duntaxat, sed ex ipsis metallis resolutis. Ex mi-
neris efficitur ad modũ naturalẽ, quẽ Gal. in fodinis Cypri cõspe-
ctum descripsit. Tusa minera ꝓfunditur aqua copiosa; agitatur di-
ligenter, & sinitur donec succ⁹ sit assumpt⁹. postea colatur ad purũ.
Colatura sinitur sedimentũ facere. Quod aqueum est, vel abstrahi-
tur ꝑ siphunculum, vel emittitur ꝑ Epistomiũ certa distantia à fun-
do factũ, vel tollitur ꝑ lacinias. Si tñ aqua ꝑ se sat corpulenta est, nõ
op⁹ est ipsa cura Reliquũ locatũ in vasis suis, q̃ debẽt esse vitrea aut
vitrata, aut saltẽ ex figulina, dẽsa & lapidea, sponte sua congelascit:
fitq; vel tessellæ vel rhõboidæ, &c. Coagulũ exemtũ soluit aqua

pura, trajicitur per filtrum, & denuò coagulatur: idque repetitur quousq; puritas petita respondet. Nonnunquam ad ignem sinitur divaporare aquositas, usq; ad consistentiam sapalem. Si magna copia quæritur, vt in vulgaribus officinis Analogia est in vasis & reliquis. Ita & Galenus notavit, quod in labra seu piscinas quadratas figulinas Aqua mineralis collecta, ibi temporis processu coagulaverit in chalcanthum, &c.

Wernherus de Vngarico: Duplex est vitriolum: nativum pyramidatim sponte concrescens styriæ in modum: & Factitium, quod ita fit: Pyrites minutius cæsus sternitur in viis fodinarū intra trabes dispositas. Eis simul ac aqua permaduerint, innascitur vitriolum, & pyritæ solidati excinduntur ferro E fodinis itaq; cæsi & extracti mittuntur in alveolos, & affusa aqua fervente, solvitur Vitriolum in aquam viridem, quæ colatur in vas aliud, ut depuretur. Depurata coquitur in plumbeo labro igni magno ad horas 8. influente semper eodem liquore, vt labrum plenum maneat. Vbi sat crasse factus liquor est, infunditur in cados ligneos, vbi dispositis virgis annascitur. In Hispania necesse est ad succos atramentosos adiicere ferri vel æris partem, aliâs non coagulant. Minera v. ibi effossa per semestre subdialib⁹ pluviis & Vdo noctis aere sinitur irrorari. Inde extrahitur succus per aquas. Lixivium depuratum coquitur: & addito ære vel ferro in Ligneis alveis coagulatur. lib: 2. Alch: tract: 1. de Magist: cap: 41. sic vult vt purificetur. Vitriolum aceto solvitur: & per colum Chymicum Chartæ Emporeticæ trajicitur sæpius. Eodē tract: cap: 25. sic describit eius calcem: Chalcanthum in Catino forti simpliciter potest calcinari. aliâs pro calce eius est Colchotar, quod fit vel destillando ab eo sæpius phlegma, donec erubescat, vel coquendo in olla cum versatione continua, donec rubedo placeat, quę debet esse exacta. Olla in latus sternitur. Lib: 2. tract. 2. cap. 40. sic eius depingit Florem. Chalcantum solve aqua limpida. Cola per filtrum chymicū quadruplicis chartæ substrato setaceo, idq; sæpè, fiat sedimentum; Transfundatur pars liquidior & coaguletur. (si in concha vitrea coagulatur solutio probè colata margini eius superiore annascitur flos subcœrule⁹ admodum tener. sed in Vsu pro flore Tinctura esse potest.) Flos è cholcotare elicitur: Cholcotar sublimetur in duplicem Alembicum cum fora-

Purificatio Vitrioli.

Calx Vitrioli

Flos Vitrioli.

foramine Verticali. Eleuatur Puluis subtilis, qui penna abraditur, & secundo tertio e iterum à capite mortuo sublimatur. Si per foramen exit fumus ruber, eleuati signum est. Eodem lib. ac tract. c. 4. sic loquitur de Quinta Essentia Vitrioli, aluminis & calces Hotum sublima, aquam quæ inter sublimandum exit, serua, Sublimatum solue per deliquium, solutioni adde aquam priorem, digere: Vna per mensem, destilla aquam dulcem, coagulum solue, digere, idemque coagula. & sic procede, vt in salibus. Destillatum a. liquorem per se coagula. Essentiam hanc coniunge illi. Compendiosior & euidentior ratio est, si febres cholcotaris ter à capite Mortuo sublimatos ad duplicem alembicum in fimo soluas, solutum destilles per Alembicum in arena, destillatum lenta coctione B. coagules, Coagulum læuigatum per deliquium soluas, & filtratum repones. Est nobilis dulcedo ad Spasmum, Podagram, Calculum, Lepram, & (Alii cholcator probe exsiccatum exigunt per Alembicum, dicuntque exire crassam Humiditatem, ex qua per retortam pellunt oleum in receptaculum, refrigerato huic adiiciunt spiritus de sale guttas tres, olei de sarmentis guttas v. destillant iterum aiuntque dulcescere instar mellis. Alii sic. sublima Vitriolum cum Hydrargyro, sublimatum solue in aceto destillato vel alio purissimo sæpe mutato. Secedit enim Essentia (vel spiritus) vitrioli in aquam: Hydrargyrus subsidet: acetum abstrahe, affunde acetum aliud, in quo restinctum sit sæpius ferrum candens, & coagulatur in rubedinem, destilla per lacinias aut filtra. Coagula ad ignem. Despuma detraheq; nigram cutem. In fundo Essentia Vitrioli erit ad Morbos vtilis, & nominatim ad Vulnera. Eodem lib. & tract. cap. 26. pag. 158. sic eius describit spiritum.

Spiritus Vitrioli duplex est, albus & rubeus. Et rubeus quidem est oleum cholcotaris integrum, vel separato albo spiritu reliquus liquor rubeus. Albus ita concinnatur Vitrioli libras 12. solue in aqua, & filtra per chartam, vt clarificetur coagula & exsicca, pone in olla strata in latus super prunis in tripode vel lateribus. Igni succenso agita diligenter, cauens ne exundet, cauens item fumum, cum sit noxius. Ita versa donec erubescat (vel etiam flauescat) & non amplius fumet. Si non æqualiter erubuit, illam partem igni redde, postea erige ollam, & prunis iniectis calcina exacte, ita *Spiritus Vitrioli.*

vt pene dimidium quantitatis primæ restet, & in olla fluat instar Hydrargyri, & bullas quasi eiiciat. Ita præparatum immitte in retortam lapideam firmam, bene inuratam, impletam usque ad medium (vel etiam saltem tertia vacua) admoue receptaculum grande (ampullam vel retortam vastam) locatum in frigida, & annexam plumbeo circulo, ne attollatur. Eam etiam inter destillandum pannis madidis tege, vel instilla frigidam ex Epistomio seu gutturnio: In ipso quoq; pone aquæ Vncias XVI. Retortæ collum prominere è fornace debet ad 6. digitos, eiq; adaptari receptaculum, Ita vt commissuræ cum farinata albugine bene occludantur, & vndiquaq; latus fornacis, & cornu retortæ luto muniatur, ne flamma vel feruor exire possit. Ignem adhibe prunarum initio lenem, & proiicies phlegmaticam aquam. Vbi videris receptaculum impletum albis spiritibus nubilosis, potes mutare recipiens si industrius es: si non, memineris post absolutum opus phlegma segregare. Maiorem iam excita ignem aperiendo aliqua foramina & sensim augendo prunas, & postea claude ostiolum fornacis & prunas demitte per superius orificium, donec cucurbita penitus excandescat, & albi spiritus in receptaculo clarescant, & possis videre quod est intus, & tunc sine refrigescere per horas 24. Cauens ne quid frigidi incidat. si rimas agant vasa stant obline succo allii expresso vel albugine farinata cum linteis & bubula vesica, &c. Hoc opus peragi potest 8. horis, à præparatione Cholcotaris quanquam alii triduum consumant, aut dies 5. Peracta destillatione, si phlegma vna est abstrahe igne B. abstrahe etiam aquam quam in receptaculo posuisti, postea segrega spiritus albos à rubeis in arena & rectifica seorsim Vnunquemque in arena. Vt guttæ cadant sigillatim destillando, serua in Vitro forti angusti colli. Bonitas eius diiudicatur, si in frigidam coniectus, veluti ferueat, aut si duæ partes confusæ item feruorem repræsentent si acorem summum habet, &c. Magna est in hoc spiritu conficiendo veritas. Nominant eum diuersis appellationibus acidulam seu acetosam mineralem, melancholiam artificialem, Aurum potabile, oleum Vitæ &c. & rubeum spiritum peculiariter, sanguinem hydræ, sanguinem terræ &c. Nonnulli Vitrioli Romani bene calcinati lib. ij. salis Ammoniaci Vnc. j. Tartari calcin. semunciam, ex arena per

retortam

retortam cum receptaculo vasto bidui spatio destillant. sed hoc cõpositum est potius, quam simplex &c. Et paulo ait: (Dicitur serpens qui suam caudam deuorat) Alii torrent Vitriolum cum sale petrę, eligunt Romanum glebosum vel Vngaricum. Aliquib⁹ placet Vitriolum Veneris. Destillant etiam cum lateribus tritis per rectam Cucurbitam. quidam calcinato Vitriolo affundunt s.v. vt quodammodo enatet, macerant, destillant primo s.v. secundo aucto igne phlegma Vitrioli: tertio Spiritum. Rectificant in B. vt aquositas recedat & destillant tertio: Alii torrent Vitriolum, soluũt in aqua, filtrant, & aquam toties mutant, donec amaror non amplius appareat, inde destillant coagulatum. Nonnulli Vitriolum ponunt statim in retortam, & igne reuerberii destillant, donec rubescat & fiat cholcotar. aquam effluentẽ seruãt. Exemtum vitriolũ puluerant, macerãtq; in v.s. destillãt p retortã pelluntq; fortiter instar aquarum fortium p grad⁹ ignis: educunt 1. Vini s. 2. Vitrioli oleum in receptaculũ mutatũ, inq; frigida fundotenus locatum. Aliqui primo eliciunt aquã clarã alteriã, secundo viridẽ, tertio rubram auctis ignib⁹. & mutatis excipulis: q̃ si non fit, postea separãt. Sunt qui in s. acerrimo soluant Argentum & sic ad vsũ afferant. Fallopius p dies 4. Spiritũ destillat nigrum. Vtunť q̃dam furno acesiæ cũ canali laterali, pficiuntq; op⁹ 30. horis. Aliqui etiã in receptaculũ ponunt aliqd aquæ, vt spirit⁹ eo citi⁹ coaguletur, alii omittunt contenti phlegmate. Sanguinẽ terræ ita eliciunt: Cholcotarem pfunde aceto destillato triplo, digere p nouendiũ indies ter agitãdo. Destilla lente: si nõ sat rubet, refunde ad caput mortuum tritũ, macera & destilla, pellẽndo tandẽ fortiter, quoad placeat color &c. Eodẽ lib & tract. c. 15. Sic ei⁹ docet conficere oleum ascensorium: spiritũ vini ter destillatũ cõfunde cũ spiritu vitrioli acido: digere vna p mensẽ vnum vel duos, destilla in B. primũ spiritũ, deinde in arẽa oleũ, cauẽdo ne exundet, q̃ facile fieri potest. Cauetur a. diligenti ignis regimine. Si attenderis fluxum olei, diuersis receptaculis potes excipere spiritũ & oleũ: si simul decurrerũt in recipientẽ statim segrega ne oleũ corrũpať. serua bene, nã aufugit facile. Aliter fit dulce in hũc modum: Colchotar pfundiť aqua feruente, extrahiťq; sal totus, reliquũ destillať p retortã. Alii vitriolũ tritũ ponunt in retortã, cui p receptaculo apponiť alia parua. comissuris lutatis fit digestio loco calido: tũ *Oleum Vitrioli.*

affunditur S.V. lib.j.ad lib.j. Materiæ digeruntur diebus 40. destillantur, oleumq; innatat Vino. Oleum acre ita conficiunt: Vitriolum Vngaricum tusum, loco calido siccant, post triduum terunt, & siccant iterum tecto vase per linteum; tandem irrigant S.V. Optimum & destillant. pag. 147. ait: Chalcanthum aqua coquitur & filtratur ad purum, Vritur ad rubrum, oleo subigitur & calcinatur. Teritur, itemq; calcinatur igni fortissimo. Imbibitur oleo. Digeritur per mensem. Destillatur tandem in oleum. Ita commendat ad Affectus Externos, pag. 173. Eius salem demonstrat. Vitriolum calcina vase clauso in cholcotar ex hoc per phlegma, quod prodit, dum spiritus chalcanti conficitur, extrahe salem, quem resolue & coagula quinquies. Vel, Cholcotar perfunditur aqua pluuia, & sal in eam ingreditur, reditq; per coagulationem. Rubedo reliqua si quinquies vel sexies iterum calcinetur, & eleuatur semper salsedo: tandem dulcis relinquitur, & vocatur dulcedo Vitrioli, quæ maior est, si ex Vitriolo Veneris paretur: Et præsens est in malis vlceribus remedium.

Sal Vitrioli.

Dulcedo Vitrioli.

Apud antiquos Vitriolum in vario fuit vsu, vt paucis videbimus: Aqua ad Ambusta pretiosiss: Quercetani: Recipe phlegmatis Vitrioli, phlegmatis Aluminis ana lib. ſ. Florum tapsi barbati, Fol. Hederæ nigræ ana M.j. Limacum, Ranarum, Astacorum, aut cancrorum, fluuiatilium ana Num.X. Destillentur in Alembico plumbeo satis magno igne. Ex hac aqua foue adustum locum quinquies aut sexies in die. Aqua quoq; spermatis ranarum mixta cum phlegmate Vitrioli multum etiam confert.

Aqua corrodens loco cauterii, Bertaphale: Recipe salis nitri Vnc.ij Vitrioli Romani lib.ij. Cinnabaris Vnc.IV. quælibet per se terantur, deinde simul misceantur, & per alembicum destillentur, aquam collige.

Aqua Fortis cum Vitriolo: Recipe Vitrioli Romani lib.j.ſ. Auripigment. flor. Aeris ana Vnc.ij. salis Nitri lib.ij. Aluminis lib.iij. Omnia puluerisentur, fiat ſ. Artem destillatio.

CA-

CAPVT III.

De Sulphure.

SVlphur Græcis, θεῖον, Germanis Schvveffel, Gallis Soulfre, Italis Solfo, Hispanis piedre cufre vocatur. Duplicis est differentiæ. Alterum quod viuum vocant, Græcis ἄπυρον, quod ignē nondum est expertum. Alterum quod Citrinum seu fusum cognominant, quod igne liquefactum est, & in Cylindros fusum. Illud ex quadã pingui terræ substantia sponte naturæ generatur, plurimum vero in Lipara & mero, atq; hisdem locis, vbi factitii vena foditur. Laudatur nitedulæ modo splendens, pellucidum nec lapidosum, extetius colore subcineritio, intus cum frangitur subluteo. Multi montes magna sui parte sulphure constant inter quos Nonnulli vt Æthna, perpetuis flammis coruscant. Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in fodenis sulphureis eruitur. Modus conficiendi sat constat. Probatur virescens & præpingue. Cum igne Sulphur magnam habet cognationem: statim enim prunis adhibitum accenditur, nec vnquam extinguitur, donec prorsus oleosa ac pinguis eius substantia igne assumpta fuerit. Color non idem omni Sulphuri, aliud enim virid us, aliud magis luteum aut cinereum aut pallidum aut lucidum, Hinc Plinius 4. enumerat genera; quorum nonnulla duriora sunt, alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt. Antiqui dicunt eius vires esse attenuare, discutere, attrahere & exiccare. In ouo sumptum, tussi, suspiriosis, & purulenta excreantibus, teste Dioscoride, prodest: aduersus pestilentis quoque aeris infectionem est remedio. Suffitus eius mortuos fœtus extrahit, & matricem purgat. Tritum cum aceto cutis immunditiem abstergit. Cum Resina Therebinthina psoram, lichenas & lepras sanat. Cum baccis lauri & axungia recente porcina, scabiem certo sanat. Venatorum morsibus cum Therebinthina, vel melle, vel oleo veteri, aut etiam lotio, medetur. Cum nitro & aqua podagricis illinitur. Suffitus eius Lethargicos

excitat: grauitatem auditus sanat: erumpentem sanguinem sistit. Cum vino aut melle contusis auribus illinitur. Sulphureæ balneæ, neruos emolliunt, & calfaciunt, dolores sedant. Ventriculum tamen effœminant, & subuertunt, omnia cutis vitia exterunt. Prosunt itaq; Alphis, Leucis, impetigini, vlceribus antiquis, articulorum defluxui, Lieni indurato, Iecori, vtero, resolutionibus, coxendicibus, & scabiei.

De sulphuris natura viribus sic ait Paracel. tom.7.pag.109. Creauit Deus resinam terræ, eamq; multis infandis virtutibus dotauit, non solum ad subsidium morborum, verum etiam ad operationem Alchimiæ. Similes aliæ quoq; virtutes in sulphure, quod Resina terræ est, conspicuæ sunt. Conueniens ergo est, vt non de Medicis saltem sulphuris virtutibus, verum etiam de Alchimisticis & aliis accessoriis vsibus à nobis disseratur. Multa quidem de sulphure scripta & edita sunt. Ipsum tamen verarum virium fundamentum nemo adhuc attigit. Omnia Auctores illi sibi describenda sumpserunt, sed nullum eorum intellexerunt; multa congesserunt, sed ꝙ bonorum scriptorum officium est, ex fundamento ipso nihil deduxerunt. Rem enim non intellexerunt, & tamen ad compilandos libros ambitio eos adegit, qui tamen libri omnes spiritu & anima carent, ac mera mortua litera sunt.

De Sulphure ego vobis, tanquam peritus, experientiã meam in omnibus proponam, quidnam in sulphure contineatur, tam secundum medicinam, q̃ Alchimiam & cetera. Et nisi Deus obstet, ac prohibeat, stupenda adeo & admiranda opera sulphuris sunt, vt naturale in homine lumen ea satis admirari non possit. Quod si Deus non impedit, defectus est in artificibus, sulphur ita tractantibus, vt operatio insitæ virtuti non respondeat. Cum enim quilibet nugator Medicus, quilibet nugator Alchimista sit: hæc causa est, cur scientiæ plane in apricum proferri non possint. Fundamentum autem hoc est, quod in sulphure, vtriusq; facultatis tanta arcana viresq; contineantur, quanta à nullo satis indagari possint, quod inquam virtutes tam præstantes in eo lateant, vt eæ iure merito omnibus admirationi sint. Post longam enim in vtraq; facultate captatam experientiam eæ sulphuris vires comperræ & cognitæ sunt, vt multa alia non exsistant, quæ ipso aut superiora sint, aut cum eodem

eodem comparari in medicina & alchimia poſſint. Sulphur caſtigat Ariſtotelem, dicentem, rerum ſpecies mutari non poſſe. Eas enim ſulphur tranſmutat. Si hodie viueret Ariſtoteles, ad ruborem & pudorem totus ageretur. Medicum aut Alchimiſtam agens, ſulphure non vtetur, quale id per ſe eſt, ſed potius eo ſeparato in arcanum ſuum, & ab impuritate abluto, ita vt in virtute ſua quauis niue candidius fiat. Huc facit Yſopus, h.e. ars ſeparandi antiquitus Yſopaica in Alchimia & omni ſequeſtratione dicta. Crudum tamen pro vulgo, & ad res extraneas inſigne eſt.

Cæterum vt in explicando ſulphure accuratior ſim, id prius ſecundum ſuam naturam diſtinguam. Non enim ex matrice vna, ſed pluribus naſcitur.

Vnde etiam operationes diuerſas habet, naturasq; multas inter ſe diuerſas continet.

Quas ne erret Medicus ſeorſim proponam, ita, vt ſciatur, quatenus ad Medicinam proſit, & quatenus conducat ad Alchimiam.

His abſolutis quantum etiam ad vſus quotidianos faciat, expediã. Quod ſi ergo quis eius vſus ſit in medicina, quis in alchimia, quis in cæteris rebus, ordine & accurate explicuerimus, iam de operatione eius cuilibet liquido etiam conſtabit, vt ipſum citra errorem tractare poſſit.

De ſulphuris generibus.

Quoties nouum metallum: toties aliud ſulphur. Nullum ſiquidem metallum ſuo ſulphure caret: quia in tribus metallorum corpus quodlibet conſiſtit, in ſulphure, ſale & mercurio.

In metallorum autem perfectione ſeu generatione ſuperfluum ſulphur remouetur.

Sicut enim videtis generari nucem, nec eam per ſe quidem tantum, ſed vna cum putamine & cortice: ita ſcitis hæc eſſe ſuperflua, facere tamen ad Embryonalem conſeruationem nucis, ſicut de generatione docetur.

Hoc exemplum adduco, vt intelligatis, tot genera eſſe ſulphuris, quot metallorum, quolibet ſui metalli naturam reſipiente. Hoc non de metallis tantum, verum etiam de lapidibus ratum ſit.

Quot

Quod enim lapidum, tot etiam sulphurum genera. Corpora enim omnia, substantiam suam habentia, ex tribus dictis constant. Qua de causa naturam etiam habent Embryonatam. Hinc sulphuri discretæ appellationes induntur, vt Sulphur Embryonis de Auro, Argento, &c. de Saphyro, de Marmore, &c. Ex nomine Embryonis intelligatur, notari Sulphur, quod ab vna generatione vnius fructus, siue sint metalla siue lapides, oriatur. Nec de metallis saltem & lapidibus dico, sed de omnibus generibus corporalitatum, vt sunt Vitriolum, Alumen, Marcasita, Bisemutum, Antimonium, &c. quæ omnia in se embryonem continent, secundum generationis suæ discrimen denominandum. Aliud enim est sulphur Embryonatum Martis, à sulphure Embryonato vitrioli aut Iaspidis. Idem iudicandum etiam de crescentibus terrenis, vt sunt ligna, herbæ, &c. quæ omnia eiusmodi sulphur in se continent. Vnum hic pandendum est. Accidit interdum, vt huiusmodi Embryonale sulphur metalla non mala velut & gemmas puras lucidasque, & alia similia gignat, quia scilicet ex generatione illa, ex qua oritur, aliquid ei vnitur, quasi de illo corpore spiritus quidam. Nec vero spiritus tantum, verum cum eadem etiam corporalitas, adeo tamen subtilis & fugax, vt ignem sustinere nullum possit. Citra tamen operationem Vulcaniam in metalla illa, ex quibus oritur, ab auro in aurum, à plumbo in plumbum, diagitur.

Similes præparationes quandoq; etiam in gemmeis sulphureis embryonibus factę sunt, quibus à se inuicem separabâtur mortuum sulphur, impotens, & lapis pretiosus in eo latens, quæ omnia per artem inuenta & explorata sunt. Lapis autem is similis fuit ei, ex quo prodiit, ex granato, Granatus, ex Hyacintho Hyacinthus.

Sed hæc ad processum Alchimiæ relegantes, hic ea saltem indicabimus, quæ experientia docuit & confirmauit in scientia huiusmodi secreta inueniendi. Det ergo in huiusmodi indagationibus operam Alchimista, vt exploret, quis Embryo sit, ne forsis alium quærat. Et hæc de vno genere sulphuris, quoad eius ortum, hactenus dicta sint. Præter hæc est etiam aliud, per se: quod ipsum quoq; iam describam, & virtutes eius cum in Medicina, tum Alchimia ac artibus ceteris expediam.

Sul-

Sulphur ergo generationem adhuc aliam eamque peculiarem habet, sine omni embryonali natura & conditione, ita, vt crescens sit per se ipsum veluti fagus aut quercus, peculiari genere ab aliis separatum.

Id sulphur minerale appellatur. Per se enim hoc sulphur minera est.

Et sicut Ars Vulcania docet separare mineras, ita vt verum corpus auferatur à falso, velut argentum aut ferrum à minerali: ita & in sulphure minerali corpus est, quod extrahitur velut stannum à suo Zuittero.

Corpus illud est sulphur minerale. Huius a. sulphuris, multæ differentiæ sunt, nec vnum alteri simile est. Sic nimirum videtis, vniuersorum, quæ natura nobis largitur, genus non in vnam, sed multas species distribui. Nec enim vnum tantum plumbum, vnum cuprum, vnum aurum, &c. est.

Sic nec vnum sulphur: cum aliud gradus altioris, aliud inferioris sit, aut plus minusue diaphanitatis aut perspicuitatis habeat.

Hac de causa vires etiam medicæ in alio aliter inquirendæ sunt. Hoc discrimen etiam ab Alchimistis præcipue tenendum est, vt directe inueniatur ea species, quæ quæritur. Ex his satis iam liquet, quæ genera, & quæ conditiones sint sulphuris, & quo illæ modo noscendæ veniant. Præter tamen hæc vos etiam aliud genus, quod secretum peculiare est, scire velim, tale quidem. In separatione Alchimiæ aurum dissoluitur à sua corporalitate, velut & argentum, & metallum quoduis, ac gemmæ &c. ex quibus omnibus sulphur secedit, præparatur & extrahitur. Huius generis sunt Sulphur Auri, sulphur Iaspidis, sulphur Vitrioli &c. Et vero secreta peculiaria hic vsurpantur: illud tamen sulphur tam præstans Arcanum est, vt simile aliud prædicari non possit, nec hic debeat, cum res ea ad Vulcanum pertineat, &c. Sic ergo hactenus triplex sulphur proposuimus. De his tribus deinceps dicam, quo modo Medicis, Alchimistis & Saponistis vsui sunt.

De triplicibus Sulphuris virtutibus in Medicina vsurpandis.

De Embryonato Sulphure sciendum est, ipsum diuersam virtu- *De Sulphure Embryonato.*

virtutem habere ab eo, à quo oritur, hoc est, à suis generatis. Sed allato exemplo rem explicabimus. Nux per se tantum nucleus est. Nucleus in se continet dissepimentum, ꝙ nuci respondet. Quantum aũt in cibis distat nucleus à dissepimento: tantum etiam differunt illorum virtutes. Nucleo præterea obnascit̃ cortex siccus seu aridus, qui & ipse à nuce alterius & diuersæ naturæ est. Quantum enim corpora: tantum & virtutes distant. Huic deniq; cortex alius obnascitur viridis: cuius eadem diuersitatis ratio est. Eodem exemplo & castanea duas tunicas habet. Quo vero interuallo castanea à tunicis distat in ore masticata: eodem differunt etiam virtutes. Hęc eo dico, vt intelligatis sulphur embryonatum quoq; similiter impuritatem esse de suo embryone, tantoq; à suis veris generatis interuallo distare, quanto distãt à se inuicem forma, essentia, substantia & corporalitas. Non ergo virtus nuclei in putamine quærenda est. Sic nec in sulphure embryonato, quærenda est virtus aurea, argentea, stannea, cuprea, smaragdina, aut hyacinthina, &c. Sed virtus alia in medicinam assumenda est. Multæ virtutes in his sulphuribus conditæ sunt, sed inter se omnes diuersæ. Hoc etiam, ꝙ iam diximus, ante omnia noscendum est, cum his omnibus sulphuribus spiritus Arsenici concurrat, in alio ac alio subtilior. Quale est generatũ, tale est illud Arsenicũ, interdũ instar Realgaris, interdũ instar Auripigmẽti, interdũ instar Crystallini, &c. Hæc eo fine adduco, vt intelligatis vos medici, oportere vos agere naturales, non sophistas, qui naturalia cognoscant, & quid Arsenicũ in sulphure embryonato sit, cõpertũ habeant, ne latronũ more homines tractent. Ipsi vero institorũ sulphur tantũ nouerunt. Quod si nominasi non audirent, vtiq; nec id ipsum nossent. Interim tamen hæc ex ipsa natura penitus cognoscenda sunt, ne latrociniis grassemur, sed conscientiam ad Deum puram afferamus. Hoc vos Academici flocci facitis, vno eo contenti, si pecunia vobis affluat. Ita immemores Dei, vestri & naturæ creatoris estis.

Porro de sulphure embryonato metallorum notate, manifesto videri, quo pacto illud membrum suum in morbis firmiter conseruet & restauret. Nam septem membra omnia mineralibus tantum, non aliis remediis in suis affectibus indigent.

Sulphur ergo de auro confert cordi, de argento cerebro, de

cupro

cupro Renibus, de plumbo ſpleni, de ferro felli, de ſtanno epati, de argento viuo pulmoni.

Sed hæc tamen omnia in vnico tantum morbo, velut in ſuffocatione illorum membrorum, ſi humorum in illa eluuies decumbat, & ſuffocationem minetur.

Etſi vero apud veteres Medicos recepta nulla ad huiuſmodi ſuffocationes reperiantur: in ſolidum tamen omnes detrectant huiuſmodi ſulphura embryonata diſcere præparare, & ægris administrare, ſiue intus ſiue foris id fiat, quoties quidem neceſſitas efflagitat.

De hac ſola ergo virtute hic ſcribo ideo, quia nedum vlla ad ſuffocationes reperta medicina eſt, quæ præſtare poſſit, quod ſulphura iſta metallica embryonata præſtant.

Quas vero etiam ad alia virtutes habeant, deinceps de ſulphure minerali tradetur.

Operationibus enim omnibus conueniunt: metallina tamen quam mineralia ſulphura & fortiora ſunt, & maiore cum cautione vſurpanda.

Præterea ſunt etiam ſulphura gemmarum, in quibus lapides pretioſi iacent, velut caſtanea in ſpinoſo ſuo cortice. Quæ conſtitutio ſit aetitis, palam eſt.

Eodem modo omnes etiam gemmæ à natura alicui rei, quæ ipſarum embryonatum eſt, includuntur. In eo embryonato latet ſulphur.

Eo extracto, minus virtutis non habetis ac in ipſo lapide, non quidem geſtando, ſed medicinæ loco adminiſtrando.

Sic conſtat, in Sapphiro latere virtutem tollendi Anthracem, & ad eſcharam eum reducendi ſupra omne corroſiuum, & tamen ſine corroſione.

Eiuſdem naturæ ipſius etiam ſulphur eſt, ſi nimirum à corpore extrahatur, & emplaſtretur.

Ita impoſitum, eadem præſtat. Nec in Anthrace tantum, ſed & in cancro & igne Perſico, cumprimis in principio, ſi cum Apoſtemate erumpit.

Opera ergo dãda eſt, vt gem̃is, quas germani habem⁹, virtutes extraham⁹, vſib⁹ ſuis deſtinatas. Quas ſi in gem̃is habetis, habe-

Nota hic

bitis easdem etiam in sulphure, cum operatione eadem. Etsi n. non æque fortes illæ sint: Sunt tamen præsto: Ipsa Applicatio, & separatio ac Gradatio faciunt, ut similem operationem perficiat. Sola n. Correctio & Gradatio ad id promovent: aliâs fieri horū nihil potest. Sicut n. initio exemplum proposui de discrimine corticis & nuclei in nuce; ita idem quoque hic intelligendum est. Quod si a. nucleus à nuce dissolvatur seu corrumpatur, ita, ut nō amplius cibus sit: tunc easdem cum suo cortice vires habet.

Ponemus exemplum. Si nucleus comburatur, & ex eo Alkali conficiatur. Et consimiliter etiam ex cortice Alkali fiat: tunc utraque nigro colore tingunt ea, quæ nigra non sunt: quando ergo dico, virtutem Embryonati Generalis similem existere, velim me sic intelligi, si scilicet Generatum dissoluatur, & in præparationem vulcaniam deducatur. Idem de omnibus etiam Embryonatis Gemmarum, &c. intelligendum est.

Sed de Embryonatis sulphuribus in Cachymiis, velut Marcasitis, Antimonio, Talko &c. sciendum est, quod, si à suis corporibus & adhærentibus rebus extrahantur, simile quoque sulphur nitidum producant. Hoc prout in operatione gradatur, ita ei gradus, gradui verò operatio & virtus respondet. prout hoc extrahitur, ita & Embryonata cætera omnia: de quibus plura in operatione Alchymistica, quæ hic recenseri non debent.

Virtus a. hæc est, quod generata æmuletur si corrumpatur in pręparationē. secundò, quod phlegmaticis maximè conueniant, cū primis v. phthisicis, peripneumoniis, Empyematibus, & cuilibet tussi: quicquid per naturam ullo modo præstari potest, id sulphur hoc ad suum statum reducit.

Nihil mihi magis in votis optatisque est, quam eundem esse hodie mundi statum inter principes, Reges ac Magnates, qualis fuit tempore & ætate Magorum: Virtutes n. in rebus omnibus tam altè exsplendescerent, vt Deum tam profundum artificem Vniuersi Homines admiraturi sint, quod tot miraculosa in naturam recondiderit, ut ea Homo indagaret. sed magi exspirarunt, & irruerūt inebriati; nec quicquam amplius superest, quam scortatores, lusores, latrones, fures.

Cordicitus dolendum est, usque adeò nullum hodie inter princi-

principes vigere Magum, sed ludicris & ineptiis omnia passim squalere, & in consiliis sedere lupos, dominariq;, qui suis exactionibus & Vsuris cum sibi tum Dominis plus satis lucri faciant.

Scientiam arcanorum naturæ hæc sors mansit, vt post occasum magorum seu magicæ, eodem unâ fato etiam omnes scientiæ interciderint & horum loco surrexerint scribæ cum promissis tunicis, & rapaces lupi, qui jura tenentes suis nutibus omnia territant.

Quid dicam? Artes interierunt; spelunca latronum subnata est. Deinceps de Embryonato sulphure in vitriolo & ei cognatis scitote, quænam species Vitrioli sint, velut salia, quæ omnia mirum sulphur producunt, dum corpora animata à corporibus Embryonatis separantur, veluti à sale, à sale gemmæ, à speciebus Aluminis, à Vitriolis, &c. Hic regulam generalem vobis proponam quod omnia sulphura, à vitriolatis salibus stupefactiua sint, & Narcotica Anodyna atque somnifera, cum eiusmodi tamē proprietate, quod somnifera conditio hic tam placida, & lenis sit, vt noxa omni careat, nec more opiatico, velut in iusquiamo, papauere, & mandragora, &c. operetur; Verum tutò, placidè, virtualiter, sine omni infectione. Summa ergo laude dignum est tale somniferum stupefactiuum, à natura ipsa detectum, præparatum ac correctum. Cumque Medicis omnib⁹ planum sit, huiusmodi somnifera multa & miranda perficere: contra verò in opiatis tantum venenum esse, Vt citra speciem Quintæ Essentiæ vsurpari non possint: Eò plus spei & fiduciæ ponendum est in hoc præsens, cum sciamus multos esse morbos, citra anodyna minimè curabiles, quorum cura vniuersa in Anodyna à Deo per naturam collocata est. Et hæc mihi causa est, cur de sulphure hoc eo exactius scribam. Id qui inueniatur & comparetur, in processu Alchymistico docetur. Hic tamen de sulphure sciendum hoc est, quod ex omnibus de vitriolo extractum notissimū sit, quia per se fixum est. Deinde, cōiunctā sibi dulcedinē habet, vt etiam à gallinis edatur, à quo aliquandiu dormiunt: postea tamen citra noxam rursus euigilant. De hoc sulphure aliter judicandum non est, quam quod in morbis per Anodyna curādis, citra noxam omnem, omnes passiones sanet, & dolores omnes mulceat, calores omnes extinguat, sæua morborum omnium accidentia inhibeat. Hoc remedium, in rebus omnibus primum & ante-

antecurſorium eſſe debet, ſequente ipſum cura, hoc eſt, confortatiuo quintæ eſſentiæ. Et quænam alia ſublimius euehere poſſint Medicum, vltra omnes Apollines, Machaones, Hippocrates, & Polydoros, quam ſola dicta duo? Et ſulphur hoc vocatur ſulphur Philoſophorum, quoniam philoſophi omnes id unâ operâ ſtuduerunt, vt vitam in multa ſecula protraherent, ſanique viverent & morbis reſiſterent: quam facultatem omnem in hoc ſulphure inuenerunt potentiſſimam. Qua de cauſa id illi nominis etiam indiderunt. Vos operam date, vt ipſum gradare, ſeparare & purificare ſciatis.

Præterea adhuc genus aliud ſulphuris Embryonati eſt in ligno. ſolus a. ignis id ſulphur eſt, quem quidē fouere non poteſt, niſi ligno, cum quo etiam emoritur. Id ſulphur eſt ex omnibus rebus quæ lignum ſunt, aut quæ comburendo in cinerem abire poſſunt. Hoc ſulphur eſt vegetabile, non fixum, ad nihil utile, niſi ad ea, quæ ab igne præparari debent.

Omnibus a. notum ſit, hoc ſulphur ceterorum ſulphurū virtutem iſta ratione indicare. Sicut ipſum ignis eſt, omnia conſumens: ſic quodlibet etiam aliud ſulphur eſt ignis inuiſibilis, conſumens morbos. Sicut ignis lignum conſumit viſibiliter, ſic alterum inviſibiliter. Hac de cauſſa Elementum ignis in morbis omnibus arcanum eſt. Et quicunque Medicorum Elementum ignis in ſuâ (liceat ita loqui) arcanitate non habet, is ſe verum & probatum Medicum non jactet, ſed tyronem & loculorum expilatorem. Dicere ergo jam licet, ſulphur eſſe Elementum ignis. Quod ſi contendas, ſulphur ignem eſſe in virtute Medicinæ: curandum eſt, vt reducatur ad ſuam volatilitatem, ut inſtar flammæ vaneſcat. h. e, adeò ſubtilietur, vt à ſuo corpore diſcedat, corpuſque eius ſeparetur ab ipſo, quod Elementum ignis non ſit. Sulphure, in ſubtilitatem & volatilitatem reducto, tum demum & conſumens conſumendum, h. eſt, quod à natura non eſt fixum. Sic morbi non fixi, corpus autem fixum eſt aduerſus Elementum; & eſt Elementum ignis, ſaltem aduerſus id, quod contra ipſum fixum non eſt, hoc eſt, contra morbos. Quod ſi pſeudomedici hoc egiſſent, vt philoſophia hæc noſtra, in ſcholis medicorum locum inveniret, & incrēmentum ſumeret, in exſilium actis nugis & gerris Humoriſtarum, qui in Medicina palpitant, inſtar eius, cui ad numellas effoſſi, & eliſi oculi ſunt, vt qui

qua

qua pergat via, nesciat: multa vtique homicidia effugissent, quæ interim temeritate suâ patrarunt.

Interim cum nullius conscientiæ sint, quid aliud agas, quam vt Pseudomedicos ipsos esse patiaris?

Qui verum agere Medicum velit, is Elementorum virtutes in rebus naturalibus quęrat. Ibi & veritatem, & cum hac ægrorum salutem inueniet.

Duplex ergò genus sulphuris Embryonati constituendum est: vnum fixum, sed tamen volatile factum: alterum, purus ignis, hoc est, unum est ignis viuens, alterum est ignis insensibilis.

Vtrumque tamen tam sensibile quàm insensibile, in simili consummatione versantur, unum nempe in ligno, alterum in morbis.

Breuis de sulphure minerali institutio hæc est. De eius ortu, quomodo à sua scoria liberetur. hic explicandum non est, de his n. tractatur in libro de generationibus mineralium. *De sulphure Minerali.*

De eius virtutibus tamen hæc scire conuenit. Crudum in Medicinam assumi non debet, sed à suis fæcib. separatum.

Ita insignis medicina est, si nimirum ab Aloepatico & Myrrha elevetur, secundò aut tertiò.

Nam præseruatiuum excellens est in peste, in pleuresi, in omnibus Apostematibus & putredinibus corporis. Manè si sumatur, eo die pestem non admittit, ut nec pleuresin, nec alia Apostemata, maximè si cum hoc recepto confiat.

Recipe sulphuris purgati, vncias x. Myrrhæ Romanæ vnciam j ſ. Aloepatici vnciã j. Croci orientalis, vnciã ſ. Misce. Fiat puluis.

Præterea, si à vitriolo eleuetur aliquoties (quò frequentius, eò melius) tunc essentiam & spiritus vitrioli intra se concipit.

Hoc modo præseruatiuum est in omnibus febribus, & curatiuum in omni tussi, sive ea recens siue antiqua sit.

Est

Est autem præseruatiuum caduci, & curatiuum pueritiæ. Quotidie si sumatur, sanitatem conseruat ac tuetur, ne aduersi quid accidat. In negotiationibus & commerciis est correctiuum vini, vt saluum & incorruptum maneat, & potantibus salubre fit. Crudum tamen minime sumendum est. Ad vinum præseruatiuum tam potens est, vt nihil impuri in vino relinquat, quin id exturbet. Per hoc quodcunq; vinum præparatur, arenam aut calculum non generat, vt nec Apoplexiam, vllius generis apostemata, fluxiones, tusses, febres, &c. Illi enim præparato simile & æquipollens aliud nullum reperiri potest. Qua de causa laudem eius hic non immerito assumo.

Quod si otium esset, contra Budalinos Academiarum Doctores, hoc fundamentum disputando deducere: vix multæ paginæ huic nostræ descriptioni sufficerent. Margaritæ tamen porcis obiiciendæ non sunt: quibus ex re magis & vsu est, ægros contractos & resolutos fieri, quam de sua sententia illos cedere: cum tamen nihilominus ægrotis subsidio esse non possint. Sed vt ad sulphur minerale redeamus, sciendum iterum est, crudum ipsum nullius vsus esse, sed præparatum. Quod quo præparatius est, eo euadit melius, ac tandem omnes suas fæces & venenositatem deponit, & quod nullius vsus est, secedit: remanens autem margarita summa & optatissima medicina est.

Sulphur crudum eius naturæ est, vt rubra candefiat suo fumo, velut rosas rubeas, &c. si eleuatum vsurpetur in medicina, albescet, sed exterius.

Præterea etiam notandum hoc est, quod multa sint sulphura, colore variantia, velut est flauum, flauius, rubrum, magis rubrum, purpureum, nigrum, album, cinereum. Ex his coloribus nullus prodest præter flauum.

Quo sulphur flauius, ac magis ad colorem aureum vergit, eo melius ac salubrius.

Cætera omnia multum in se Arsenici, Realgaris, &c. continent: ideoq; in Medicina vitantur.

Quantum autem ad Alchimiam: cætera meliora sunt propter ingressionem, quam ab eiusmodi Realgaricis spiritibus habent.

Notan

Notandum præterea etiam est, hoc sulphur impetigines & vitia corporis externa pellere. Quo casu colorata sulphura meliora sunt, quam flaua, propter subtiles Arsenicales spiritus. Si ea sulphura sublimentur à vitriolo, alumine, sale gemmæ, plumoso, &c. aliquoties, vsque adeo subtiliantur, vt impetiginem & serpiginem radicitus tollant. Et is thesaurus præstans est, extollere exterius ea, quæ interius suum ortum habent. Sicut magnes ad se trahit ferrum, vt id suo loco amoueatur, nec maneat, vbi fuit: ita hic sunt vires Magneticæ, satis minime explicabiles. Per solam experientiam vulcaniæ artis miracula ea naturæ panduntur.

A Deo Medicinæ sufficientes quidem suppetunt. Cæcitas in eo est, quod nemo præparationem aggreditur, vt inutile separetur ab vtili. Satis esse putant, si Apothecariorum more omnia consarcinēt, & dicant, fiat vnguentum. Ea hactenus doctrina fuit. Et eo iam res mundi rediit, vt medicina merum vnguentum sit, non vt prius, ars seu scientia. Nec enim artifices, sed Sophistæ medicinæ præsunt. Quod si medicina ab artificibus tractaretur: processus longe sanior institueretur. Itaque de sulphure notandum, quod gradatum insignis homini medicina sit, non saltem intro sumptum, sed fumi etiam specie exterius adhibitum. Ita enim præseruat & conseruat, vt diximus, cum additione Magistrantiæ, & Granorum Iuniperi ac Rorismarini, &c.

Artes & modos nonnullos excogitauit medicina, quibus metalla ex suis corporibus eliciuntur, vt metalla amplius non sint, sed materia destructa, quæ priorem statum perdidit. De his sciendum est, metallum quodvis ex tribus cōstare, ex Sale, Sulphure & Mercurio. Cum ergo hæc tria sint prima materia metallorum, ex quo cōsequitur, ea destrui ac dissolui posse, adeoq; arti subiici, vt in aliam essentiam reduci & trāsmutari possint. Destructione hac facta, tria prima per artem amplius separari possunt, vt solitarium & per se præsto sit Sulphur, Sal, Mercurius. De sulphure hic loquemur, duobus cæteris omissis. Sulphur à ceteris metallis separatur, etiā hac ratione. Quæcunq; de sulphure notaui, eædem vires in his etiam metallicis sulphuribus consistunt: & eo quidem magis, quia metallum peculiarē naturam asciuit, ab eo, quo factum est metallum. De illis virtutibus sulphuri quoq; nonnihil collatum est. Hinc eo à ceteris sulphuribus *De sulphure metallico.*

nobilius & præstantius est. Et sciendum est medico, sulphuris virtutes omnes huic quoque sulphuri inesse, sume (vt ita loquar) gradatas, & metalli conditionem recipientes. Hinc Sulphur ab Auro virtutes habet aureas: ab Argento, argenteas: à ferro, ferreas. Quicquid facit ferrum, quicquid facit Crocus Martis, quicquid Topasius ferri facit: eadem omnia facit etiam Sulphur de ferro. Similiter & de castro, de plumbo, & metallis ceteris. Sulphura hæc acquirere, cuiuis medico incumbit. Dosis enim eorum exigua: sed operatio insignis est. Et penitus persuasum sit medico, Deum omnibus morbis sua remedia apposuisse. Hoc si verum est, oportet medicum nasci ex magia, vt per eam secreta naturæ intelligat. Ita palam erit, naturam id præstare, vt etiam leprosi sanentur. Magiæ imperitus tyro est, & manebit, dum in viuis est. Res ardua est, medicinam habere cognitam, & ex arte tractare. Ipsi tamen Cabaliæ & Magiæ imperiti sunt.

De Alchimisticis virtutibus sulphuris: & de sulphure Embryonato.

Embryonati sulphuris extractio fit per sublimationem interdum per Descensum, si Sulphur probe maturuit ac copiosum est, cæterisque corporibus non admodum permixtum. Interdum si nimis subtile est, se sublimari non sustinet, aut per Descensum excipi: sed aquis fortibus extrahi vult, vt à ceteris corporibus reducatur in aquam, & ab aqua deinceps coaguletur. Aquarum eiusmodi fortium multa genera sunt, quæ hic minime recensebimus. Oportet tamen ipsas eiusmodi esse, vt sulphuris vires non tollant aut mutent. Si enim ex arte secundum suam concordantiam extrahantur: non saltem Aureæ sunt, sed in Alchimia etiam ad ceteras præparationes sunt sulphura commodissima. Fixationem enim concipiunt, adeoque in cementis volatile subtile Aurum, in metallis figunt, ita, vt separationem in aquis fortibus sustineant, & Aurum suum promant. Alias ex hoc sulphure in Alchimia sperari nihil potest, nisi vt pro sua concordantia, ex illis rebus in quibus latet, extrahatur & postea figatur. Si, vt plerumque fit, Aurum continet, id per fulminationem reperitur. Ita etiam fixum est, ad Aurum volatile omne retinendum, quod alias coerceri non potest, nec deprehenditur in separando propter subtilitatem, & subtilem corporalitatem. Multi quidem processus tentati sunt, quibus ex sulphure fieret tinctura. Sed ad finem peruentum non est: quia

quia tinctura nulla in eo sita est. Labor ergo irritus fuit. Et nisi Aurum in ipso contineatur, quæri nihil ibi potest, nec tentari debet, vt in cætera corpora Aurum reducatur. Argenteum nullum est, sed aureum, vnum tamen alio magis. Quod de Antimonio, de Talko rubro, de Marcasita aurea, &c. est: raro Auro caret. Hoc vero qui tractare vult, is operam det, vt Sulphur ab Auro adeo subtiliter separet, vt Auro nihil decedat. Et nisi Deus obstaret (nec enim is vniuersos vult esse diuites: adeoque causam nouit, cur capræ caudam nolit esse prolixiorem) paucis verbis hic multis succurri posset. Cæterum, quia opes pauperem seducunt, & modestiam ac humilitatem ei excutiunt, fastumque ac superbiam ei addunt, &c. ideo, silere satius est, vt illi egeni maneant.

De sulphure minerali.

Deinceps miraculosa quædam vobis tradam, etsi sciam hunc, de mira sulphuris ad Alchimiam conditione, sermonem multis minus acceptum fore. Notum vniuersis est, spiritum scientiarum non feriari, sed iugiter & continenter laborare, vt illa in secretis naturæ, quæ Deus abscondidit, eruat & inueniat. Cum hoc spiritu concurrit plerunque alius malus & falsus, non in hac solum arte, sed & in aliis, etiam iis, quæ ad animam spectant. Sed de falso hoc spiritu sileo. Diabolus se quidem omnibus immiscet: de cuius tamen fraudibus nihil commentor. Huius sulphuris mineralis causa, ars Alchimia multa tentauit, vt ex eo aliquid faceret, quod sulphure plus esset. Iam vero res mira est, ex aliquo facere plus, quam per se est id. Hoc tamen per artem fieri Deus concessit. Hæc ergo cum potentia artis esset, Dux ille artis, artem intendendo tentauit, quidnam præterea ex sulphure fieri, aut quomodo, quod in ipso non est, ab ipso impetrari tamen posset. Nam per se prolem non gignit. Gignit tamen cum viro. Iam si gignere debet, idque per duos fieri oportet: Ars hic est, vir & pater, qui omnia perficit. Iam vero operatione eo deuentum est, vt spiritus mutationis suum receptum dederit ex oleo lini & sulphure faciendi hepar aut pulmonem.

Huius pulmonis aut hepatis destillatio multiplex facta est. Operando autem compertum est, hepar hoc dare lac, à communi lacte nihil differens, crassum ac pingue. Dedit

etiam rubrum oleum, instar sanguinis. Lac hoc, & iste sanguis, destillando suum colorem & essentiam non confuderunt, sed discreta ac inuicem separata manserunt, albo in fundum subsidente, & rubro in sublime ascendente. Ars vero instando tentauit ex albo seu lacte facere Argentum, & ex rubro Aurum. Mihi vero constat, ex albo vnquam aliquid fieri potuisse, vel à veteribus vel à iunioribus. Dico ergo id lac esse mortuum, nec in eo quicquam contineri.

De rubro autem oleo, quod hoc Epar dat, attendit. Quilibet Crystallus aut Berillus, prius probe politus, si in hoc oleum ponatur aliquandiu, nempe per tres annos, fit Hyacinthus.

Si imponatur Rubinus, non optime gradatus: nouem annorum spatio vsque adeo clarus & lucidus fit, vt in tenebris, prunæ ardentis instar micet adeoq; vbiuis conspici queat. Id quidem experientia docuit. Alchimistæ quidem tentarunt, an ex eo Carbunculum facere possent, bonæ conditionis Hyacinthum, aliquandiu in oleum ponentes. Mea tamen experientia, id fieri non posse dictat. Nec in dictis saltem ea coloratio est, sed idem oleum tingit etiam Sapphirum colore cæruleo, viridi permixto. Similiter & gemmas alias colorat. In vitrum & alia nihil potest. Vsque adeo vero gemmas exaltat, vt ad summum gradum perueniant, imo altiorem, quam à natura exaltari possint. De aliis gemmarum gradationibus & colorationibus nec auditum nec scriptum est, quam quas sanguis ruber sulphuris colorat tingitque.

Hic etiam nota, quod Argentum omne, si debito tempore impositum relinquetur, tandem nigrescat, & calcem auream deponat, ante iustum tamen tempus non fixam, sed volatilem & immaturam rem. Si vero terminum suum assequatur expediendo omnia expedit: de quo plura hic dicenda non sunt. Sic ergo de sulphure notate, quod, si in gradus assumatur, quo subtilius, pulchrius, altius & celerioris operationis est, eo altius id & maius fit. Hoc modo finguntur metalla & lapides. Id qui conaturus est, non putat se posse, sed sciat. Ille enim labor in Alchimia omnium periculosissimus est, quo ad operationem, adeoque insigni experientia opus est, & iterata exercitatione: nec ex auditu, sed ex multiplici experientia procedi debet. De virtutibus quidem, quod.

quod & ipsæ gradentur, dicere nihil possum. De colorationibus saltem dico, quod ad summum exaltentur. Vt idem etiam in colorib. fiat, non arbitror fieri posse. Ea enim non virtutis, sed coloris tinctura est.

De Sulphure metallorum in Alchimia vsurpando.

Aliquoties in hoc capite de Sulphure ex metallis destructis parato, mentionem feci: & de virtutibus eius in medicina addidi. Quantum vero iam ad Alchimiam attinet, scire vos velim, multos tentasse ex eo elicere tincturam, qua vnum in aliud tingerent. Sed hoc non successit, ex causa hic non referenda. Attamen qui Sulphur Auri habet, is per id aliud Aurum gradare potest, à gran. 24. vsque ad 36. & plures, vt Aurum altius ascendere non possit, in Antimonio & Quartario constans ac manens. Sed & Sulphur Argenti Argentum in suam albedinem ita exaltat, vt si cuprum & Argentum pari quantitate confundantur, ad acum seu lydium lapidem discerni minime possint aliter, quam quod purum & exquisitum Argentum sint. Eodem modo & per Sulphur cupri, cuprum eo reduci potest, vt fulmen sustineat, minime tamen gradatum, sed colorem suum retinens. Ex sulphure martis fit optimus & præstantissimus omnium Chalybs: ex sulphure Saturni fit Saturnus fixus, vt nec cerussam, nec minium, nec spiritum amplius det. Sulphur Argenti viui eo reducit Argentum viuum, vt malleo tundi possit, omnemque ignitionem vt cuprum sustineat. Cineritium autem non suffert. Hoc Sulphur metallorum potest in sua metalla. Per se autem hoc est, quod si Sulphur Auri in Argentum coniiciatur, illud colorat. Sed nihil figit. Sic semper à sulphure transmutatio fit in aliud corpus, &c.

Hactenus ergo cognouistis, quot genera, quæ natura, proprietas & essentia sulphuris sint. Qui vero, quæ de puluere dicenda sunt, omnia describere vellet: is multam papyrum insumeret, sulphuri debetur labor diligens, & Artista expeditus, ac peritus, non clamosus, non nugax, qui artem solo ore & lingua iactat, sed eandem ipso opere testatur. Talis qui est miraculosa expediret. Qui de Sulphure nihil nouit, nihili homo est, & imperitus tam in Philosophia quam medicina, nullius naturæ secreti conscius.

Elixir Paracelsi. Elixir vide Proprietatis Paracelsi apud Crollium in Basilica fol. 170. Recipe Myrrhæ Alexand. Aloes Epat. Croci Oriental. ana vnç. iiij. puluerisentur omnia diligenter, & in vitrum indantur, humectando optimo spiritu vini Alcolisato, postea affunditur oleum rectificatum sulphuris per Campanam factum (præparetur illud oleum è sulphure flauo siue subgriseo, tempore pluuio, sic maiorem copiam habebis) ad eminentiam 4. digitorum, ponatur in digestione & circulatione per duos dies, tandem quod tinctum & extractum fuit per inclinationem, separa, materiæ in fundo restanti, S. V. affunde, & circulando per menses duos iterum coloratum extrahe, separa ac priori liquori colorato misce. Fæces in fundo lente destillentur: quod primo egreditur, addatur superiori tincturæ, & ita per mensem adhuc sine destillatione circulentur. Sapor est suauis, non amarus, multo minus Empyreuma sapiens, vt fieri solet vulgariter destillando. Diligenter obseruandum materiam primo irrorandam spiritu vini, vt fiat quasi pasta, & demum oleum sulphuris affundendum, alioquin tota materia in nigredinem comburetur, id quod Paracelsus studiose occultauit.

Vires & vsus. Vires & vsus: Balsamum Priscorum est, vt Paracelsus ait, tenuium prorsus partium, calefaciens & siccans, sicque à putrefactione conseruans. Est perfectum Elixir, in eo sunt omnes virtutes naturalis Balsami, & virtus conseruatiua maxima, præcipue in senibus.

1. Miranda in affectionibus Thoracis & pulmonis præstat.
2. Aduersus pestiferæ luis contagia populatim grassantia, aeremque corruptum maxime efficax.
3. Humores ventriculi diuersos educit, stomachum cum intestinis confortat, & à doloribus præseruat.
4. Hecticis, catharrosis & Tussientibus in genere subuenit, & pectus hoc elixir mundificat.
5. Capitis & stomachi refrigerationibus prodest.
6. Hæmicraniam & vertiginosos curat.
7. Oculorum caliginem depellit.
8. Cor & memoriam confortat.
9. Paulatim pruritum, dolorem item Iliorum & costarum lenit.
10. Calculos Renum rumpit.

11. Quar-

11. Quartanam curat.
12. A Paralysi & Podagra præseruat.
13. Intellectum & omnes sensus acuit.
14. Melancholiam aufert & lætitiam adfert.
15. Senectutem fortissima iuuentutis conseruatione arcet, ac canitiem retardat.
16. Vitam ex nimia cibi & potus sumptione abbreuiatam oblongat.
17. Vulnera & vlcera interiora breui conglutinat tempore.
18. Omnes demum tam calidas quam frigidas infirmitates occulta quadam proprietate sanat & curat.

Dosis eius à vj. x. & xij. guttis in vino vel aqua conuenienti & specifica.

Elixir pestilentiale.

Elixir pestilentiale Crollii nostri Basil. Chym. pag. 228. Recipe florum sulphuris spagirice præparatorum vncias tres, affunde olei Iuniperini è Baccis, in Balneo prius rectificati ad eminentiam trium vel quatuor digitorum (eodem modo cum spiritu Terebinthinæ fieri potest Balsamus sulphuris, cuius tinctura postea spiritu vini extrahitur ad affectus asthmaticos) olei succini terna rectificatione in balneo ab odoris vehementia liberati quarta pars ad oleum Baccarum Iuniperi itidem affundatur, stet in igne cinerum, vel arenæ sæpius mouendo, vt flores lente sine adustione soluantur & liquescant: postea habeas Theriacæ Venetæ lib. j. ex qua optimo spiritu vini tincturam extrahes, quam à spiritu vini separatam seorsim seruata extrahe eodem spiritu, Radicum Elenii, Angelicæ, Baccarum Iuniperi contusorum & mixtorum ana vncias tres, & tincturam à spiritu vini in balneo separatam misce cum tinctura Theriacæ, ac affunde oleum Iuniperinum & succini floribus sulphuris essensificatum, ac per papyrum bibulam prius filtratum, omniaque circula lentissimo cinerum calore per 14. dies. Habebis secretum, quod in peste & morbis epidemicis ex Dei benignitate ad miraculum operari solet.

Vires vsus, ac Dosis.

Vires, vsus ac Dosis: In peste est præseruatiuum & curatiuum. Dosis vna vel duæ guttæ in vino vel aceto quotidie mane: vel singulis septimanis semel 8. vel 10. guttæ ieiuno ventriculo expectato sudo-

ſudore aſſumantur. Præſeruat à putredine & nil impuri relinquit in corpore. Correptus peſte ſtatim ab initio accipiat à ſcrupulo j.& ij.in vino,aceto rutaceo,vel alio liquore appropriato, & ſudet, potenter venenum è corpore pellit.

Flores ſulphuris idem noſter ſympatriota ſic deſcribit:

Flores Sulphuris.

Crudi ſulphuris in medicina nullus debet eſſe vſus, niſi ad manus ſit illud,quod in fodinis reperitur, & ſciſſile vocatur, à natura purificatum,quod cũ florib. ſulphuris arte paratis, nulla prorſus repugnat. Nam vt hic artificioſo igne,ita illinc naturali, pars tenuior ſulphuris attollitur ad editiora loca, eaque & ratione plus coquitur: Ergo cum ſciſſile ad manus eſt,licet loco florum vti: Sed quia raro natura nobis copiam ſciſſilis ſuppeditat, medici Chymici cæperunt de artificio cogitare, quo in illius penuria ſubleuarentur.

In agro Cracouienſi in Polonia, miro artificio naturæ depuratum conſpicitur, & olim in regno Neapolitano prope Puteolos vbi mons ſulphureus perpetuo ardet, cum deſiderio vidi. Solet in illo loco Sulphur è ſaxis tanquam Ros exſudare: dulciſſimus eſt ille flos, qui ſi in copia haberetur, poſſet verus Spagyrus ſingulare ſibi ex illo medicamentum Chymiſtico magiſterio elicere.

Sulphur autem ibi conficitur, poſtquam vi ignis à lapidibus & terra defæcatur.

Prope Salsburgum in mineris cupreis, vbi vitriolum coquunt è minera,aſſatione, vt vocant, Sulphur ſolet auolare à minera,quod deinde pollinis inſtar adhærere conſueuit Camino, ad hunc excipiendum & retinendum fumum ſtudioſe extructo: Hic flos Sulphuris bene depuratus eſt,& dum à vitrioli minera ſublimatur, aliquam ſecum aciditatem retinuit.

Huius ergo in defectu florum Chymice præparatorum, cum commodo,ſicuti ſæpius expertus ſum,vti poſſumus.

℞. Sulphuris flauiſſimi (illud enim rubri coloris habet multum Arſenici & Realgaris, & in medicinam non debet adhiberi) lib.j.Salis fuſi libram ſemis, fluat prius Sal in crucibulo, quam primum vbi fluxit effundatur & frigeſcat, in mortario vel ſupra lapidem: vitrioli Vngarici purificati & calcinati libram ſemis. Pulueriſentur

ſentur & miſceantur inuicem, imponantur Cucurbitæ vitreæ (cum collo mediocri non nimium capaci,) argilla bene munitæ, imponatur alembicus altus & capax cum recipiente, collocetur in cineres vel arenam, notandum tamen ne nimia quantitate arenæ cooperiatur, ne ſuperior pars incaleſcens faciat flores liqueſcere, & ſi tunc refrigeſcere ſinis alembicus difficulter aufertur, niſi admotis prunis iterum liqueſcat: Non opus eſt luto, ſi bene quadret capitellum, niſi velis chartam farina madidam circumducere. His peractis, da initio ignem lentum, poſt tres horas phlegma ſtillare incipiet, & durabit per 4. vel 5. horas: Ignis augendus eſt ſenſim magnis carbonibus, vt tandem patina in qua eſt arena, rubeat: Si ignis eſt continuus, ita vt Sulphur in alembico quaſi fluat, tunc citius ſublimatur, non tamen ſit exceſſiuus, alioquin non flauo colore ſegir aſcenderet.

Flores aſcenſi in alembicum cito eximantur, chartam videlicet rotundam & quadrantem ſemper ſubtus tenendo, ne ſubleuando capitellum flores in arenam cadant, & interea, ſi Cucurbita tunc ſumme calet, ſine mora orificium eius tegatur, ne Sulphur ab aere ingrediente, vt ſæpe fieri ſolet, accendatur, & reponatur Alembicus, igniſque continuētur ad decem horas.

Refrigerentur poſt abſolutam ſublimationem omnia, & remoto alembico flores accipiantur, ac cum prioribus miſceantur: Caput mortuum in quaque ſublimatione ſit peroſum & friabile, prunis aſperſum non amplius ardeat: Id enim ſignum eſt priuationis omnis bonitatis.

Rurſus hos flores miſce cum Sale nouo & vitriolo ſeruata priori proportione, perge omnino ſicuti prima vice, quod quo ſæpius fit, eo plus tenuitatis acquirunt flores, fiuntque magis ac magis puriores. Tertio pariter facito, ſed pauciores flores habebis: à tribus libris ter ſublimatis habebis vncias viginti. In hac tertia repetitione conſiſtere debes, eo tum quod plurimum decedit, tum quia tandem vtiles partes ſulphuris figuntur.

Horum Florum dimidiam partem cum gummatibus ſequentibus ſeleċtiſſimis in tenuiſſimum puluerem tritis, mixtam ſeruabis

ad vſum, vt monet Paracelſus in lib. Paragraph. & lib. de natura, libro & capite de ſulphure.

℞. Florum ſimplicium ſulphuris ter eleuatorum vnciam j. & ſemis. Myrrhæ ſelect. drachm. j. Aloe epatici ſcrupulum j. Croci grana quindecim. Terræ Sigillatæ ſcrupulum j. Sacchari quantum ſatis. Diſſoluatur in aqua Roſ. vel pectorali & fiat maſſa, ex qua formentur Rotulæ.

Alteram partem modo ſequenti ſublimabis, quamuis ſint qui putent gummata inter ſublimandum comburi: Eleuatio ideo lente fiat ſine aduſtione.

℞. Ergo dictorum florum lib. j. & ſemis. Colchotaris vncias ſex, Salis fuſi drachmas quinque. Myrrhæ Alexandrinæ ana Thuris, vncias tres, Aloes ſucco citrini, purificati prius, vncias quatuor. Maſticis vncias tres, Croci vnciam ſemis.

Omnia trita ſimul & bene mixta imponantur priori vaſi, ſi ſit adhuc integrum, vel recenti, additoque alembico in furnum reponito, ignem ſubdito, ſicuti prima vice feciſti: Poſt duodecim horas extrahe flores, qui aſcenderunt, rurſus Alembicum repone & ignem continua per duodecim alias horas. Nota ſi nimium materiæ vna vice imponis, tunc comburitur, eminentia trium vel 4. digitorum ſufficit: Tunc ex libra vna vncias vndecim florum habere poteris. Quod ſi pauciores habueris, repoſito alembico perge adhuc ignem ſubminiſtrare per duodecim alias horas.

Aquæ ſtillantes ex vnaquaque ſublimatione, tam florum ſulphuris ſimplicium quam compoſitorum in recipiente adaptato, colligantur ac ſeorſim ſeruentur, illæ poſtea rectificatæ, in balneo bullienti miſceantur cum aqua illa, quæ ab vltimis floribus cõpoſitis abſtracta eſt, nec rectificatione eget, coloris lactei propter gummata, & ſaporis acidi: hæc ſeorſim colligenda, ne miſceatur cum oleo ſubnigro, quod ſubſequi ſolet.

Vocant hanc Aquam Ens ſeu Lac Balſami, cuius idem vſus qui Florum. In peſte, Febribus, Pleureſi, Colica, Affectibus Pulmonum, Obſtructionibus hepatis.

Doſis pro natura infirmi & iudicio præſentis medici.

Vires, Vſus, & Doſis florum ſulphuris.

I. In peſte ſummum eſt curatiuum & præſeruatiuum: reſi-

ſtunt

ſiſtunt enim impreſſioni & præſeruant à putredine: Cum extracto Enulæ Campanæ ad miraculum operantur tempore infectionis.

Doſis drachma vna in aqua Carduibenedicti, vel in Theriaca. Vel in vncia vna Syrupi de Citro, & vnciis duabus Aquæ Meliſſæ. Hic hauſtus præſeruat, & curat abſque omnia alia medicina, vt πολύχρηστον Peſtem, Pleuritidem, omnes putrefactiones, Apoſtemata. 2. Quotidianus vſus eſt προφυλακτικὸν omnium morborum, cum accidentibus, & naturæ ſanitatis conſeruatiuum. 3 Offertur in omnibus morbis, qui efficaci exiccatione opus habent. 4. Sudorem in Lue Venerea promouent. 5. In omnibus Pulmonum affectibus, aſthmate, tuſſi antiqua & recente: In catarrhis pectoralibus, phlegmaticis. 6. In Pleureſi. 7. In Colica. 8. In Apoſtomatibus & putrefactionibus corporis. 9. In omnibus Febribus præſeruatiuum: tollunt enim omnes impuritates febriles & peripneumonicas leuiores, tuto & ſubito. 10. Præſeruatiuum etiam in Epilepſia. 11. Conſeruatiuum vini, ſi illi immiſceantur impedit generationem calculi.

Doſis drach. j. robuſto iuueni drach. ſemis in cura.

Pro præſeruatione grana 8 10.

Miſcentur etiam Saccharo & cum Dragac. in aqua pectorali ſoluto formentur tabellæ.

Cautio.

Oleum & flores ſulphuris ſublimati grauidis non temere offerantur, quia menſes promouent.

Electuarium contra peſtem, phtiſin & pleuriſin, cum floribus ſulphuris: Recipe florum ſulphuris drachm. x. Myrrhæ drach. ij. ß. Aloes drach. j ß. Croci drach. ß. cum rotulis ſambuci aut ebuli, fiat Electuarium mouens ſudorem.

Iatrochymia noſtra ſecundum Bornettum, ſic commendat Sulphur.

Sulphur eſt ſuccus mineralis pinguis, fætorem acrem & pun-

gentem emittens, habens partem ſubtilem inflammabilem, craſſam, terream, fixam, intermiſtam calchantoſo ſucco.

Virtus eius medicamentoſa eſt concernens pulmones, thoraciſque affectus, tum conſolidatiua.

Ex eo hæc præcipue medicamenta conficiuntur: Flores, Balſamus, tinctura & oleum, idq; duplex.

Flores ſulphuris. Rec. Sulphuris partem vnam, vitrioli ad flauedinem calcinati, & ſatis communis fuſi ana partem ſemis: terantur ſimul, miſceantur, induantur ſublimatorio vitreo, apponatur alembicus ſalis capax appoſito recipiente, omnibus iuncturis bene clauſis, detur ignis per gradus in arena, primo lentus, deinde fortior, tertio fortiſſimus. Ita flores ſulphuris aſcendunt in alembicum, ſublimatio perficitur duodecim vel quindecim horis.

Hi flores exempti teruntur & miſcentur cum nouis ſpeciebus nempe calcinato vitriolo & ſale fuſo, peragitur ſublimatio, vt prius, tertioque ſublimatio repetitur.

Alio modo.

℞. Florum horum tertiæ ſublimationis partem, Aloës, Thuris & Myrrhæ ana partes duas, vitrioli ad flauedinem calcinati partem vnam, Croci partem ſemis, trita & miſta idoneo ſublimatorio indantur, quibus affundatur liquor, qui in prima & ſecunda ſublimatione emanauit in recipiens vas: euocetur primo liquor, tandem etiam flores auctiore igne, continueturque ſublimatio, dum flores omnes aſcenderint. Liquor vitro bene clauſo ſeorſim ſeruetur: eſt enim balſamus pulmonum, quem hoc modo adminiſtrabis.

℞. Betonicæ, liquiritiæ, pulmonariæ, imperatoriæ, polypodii ana, fiat decoctio. Huius potionis, mane calefactæ, patienti propina vncias duas vel tres, cui viginti guttas ſupradicti liquoris infundes, mirabilem videbis effectum in Thoracis & pulmonum affectibus. Liquor iſte ſudores prouocat, peſtem pellit, omnemque hepatis inflammationem eiuſque obſtructiones aperit.

Florum vero vſus eſt in putredine ex vlceribus, pulmonibus, atque adeo in phthiſi. Doſis eius à ſcrupulo ſemis ad drachmam ſemis.

Flo-

Florum Sulphuris ter sublimatorum, vt prius partes duas accipe, Camphoræ partem semis, olei Therebinthinæ partes octo, flores & Camphoram trita & cribrata per setaceum, pone in cucurbitam strictioris orificii: superfunde tuum oleum: omnibus bene obturatis, colloca vas in arenam, & da ignem lentum per duas horas, vt arena calescat, postea augeatur ignis, vt bullire incipiat in vitro, sic sulphur resoluitur in oleum. *Balsamus sulphuris.*

Hic est Balsamus admirandus in vulneribus & vlceribus medendis, tumores emollit & discutit. Adhibetur autem vel per se vel vnguenti forma, vel in emplastrum cum aliis redactum. Conuenit autem hic balsamus magis exterioribus quam intrinsecis.

℞. Florum sulphuris ter sublimatorum, quibus affunde spiritus Therebintinæ ad eminentiam trium digitorum, pone ad digestionem in calore mediocri arena vel cineribus. Ita tingetur spiritus Therebinthinæ in rubrum colorem. *Tinctura sulphuris.*

Hunc spiritum tinctum effunde, & vitro clauso reserua, floribus relictis affundatur nouus spiritus Therebinthinæ, extrahatur tinctura, isque labor tantisper reiteretur, dum tota tinctura ex floribus euacuata fuerit, & nihil præter fæces in fundo remaneat: spiritus omnes tincti misceantur in balneo, à tinctura abstrahantur ad crassiusculam consistentiam. Tincturæ relictæ affundatur spiritus vini optimus ad eminentiam trium digitorum. Item extrahatur tinctura, tinctus spiritus effundatur, vt prius, affuso nouo, dum iterum tota tinctura euacuata fuerit: tunc demum iterum per balneum spiritus V. euacuetur: ita remanet in fundo tinctura sulphuris, medicina nobilis absque fœtore; quæ si per alembicum vel retortam in arena agatur, prodit præstantissimum sulphuris oleum.

Hæc tinctura & oleum sulphuris maxime conuenit thoracis, & ad omnes hepatis ac putridis morbis & affectibus: Huius guttulæ tres aut quatuor exhibentur cum aqua hyssopi, suspiriosis & purulenta expuentibus. Habet hoc oleum peculiarem vim & facultatem attrahendi fissuras ani, fistulas, apostemata, pruritum, procidētiam, mariscas aliaque vitia leui contactu vel illita sanat. Item ventriculū, hepar, lienem, matricem, vesicam, intestina, & articulos ex humorum abundantia laborantes, vel putrefactione affecta membra curat. In dolore ventriculi aut coli ex flatu datur: cū aqua Chamomil-

læ: Item in annexoria vel orexi, quæ à redundantia phlegmatis existit, cum aqua absinthii: In hepatis frigiditate & hydrope cum aqua agrimoniæ. In dolore matricis cum vino decoctionis betonicæ & matricariæ. In vrinæ suppressione cum vino allii recocti: In Morbo Gallico exhibetur cum aqua fumiterræ: contra vermes cum aqua graminis vel absinthii: In splenis vitiis cum aqua tamarisci aut capillorum Veneris.

Curat pestem ac febrem pestilentem cum aqua pimpinellæ vel sale eius: item cum vino raphani decocti, cui admistum sit parum Theriacæ aut Mithridatii. In summa, hæc tinctura & hoc oleum sulphuris adeo efficax est, vt neq; viuum corpus, neq; mortuum ad putredinem transire sinat: sed adeo integra tuetur, vt nulla vnquam cœlestis impressio, vel ab elemẽtis ꝓfecta corruptio ei adesse possit.

Oleum sulphuris acidum. Campana vitrea lutata, vel alembicus vastus rostratus à filo ferreo suspenditur: subtus accommodetur parobsis lata, siquidem cãpana vsurpatur: Sin alembico Receptaculũ admoueatur rostro, imponitur concha in strata ferrea lamella: in hunc Sulphur collocatũ incenditur per ferrum ignitum: operaque detur, vt fumus ascendat recta, si absumpta est pars, sufficitur noua, & spiritus coagulatus defluit. Campana tamen à pauimento debet distare, vt non suffocetur flamma: si Sulphur purum est, spiritus decurrit albus, sin impurum à flamma vitiatur & nigrescit: corrigitur tamen destillando. Empyreuma in eo tollitur digestione cum spiritu vini destillatione ab oleo abstracto.

Vsus huius spiritus est ad obstructiones pulmonum, ad gangrænam, fistulas, aphthas, hydropem, dentes infectos, febres, calculum, apostemata, cauernosaq; vlcera, corrodit Argentum, proinde non potari debet, nisi cum cautione in conuenientibus Iulepis.

Flores sulphuris. Beguini sententia & præparatio de sulphure hæc est: Flores sulphuris parantur miscendo æquales partes sulphuris & colcotharis perfecte rubificati exsiccatiq;: & sublimando per arenam ex cucurbita, (spacio tamen octo horarum operatio hæc perficitur, nec tanto opus est igne, vt in Antimonio) dicetur. Secundo sublimantur cum Saccharo candi solo, vt maius ad Asthma & alias pulmonum affectiones conferant auxilium. Fit ẽt hæc florum præparatio, miscẽdo ad libram j. sulphuris, libram j. & ß. farinæ laterum: Vel, ad librã sulphuris,

phuris, addendo Colcotharis & salis decrepitati ana lib.ß. vel per se etiã absq; vlla additione. Flores hi valde resistunt putredini, ac propterea in peste tam præseruationis, quã curationis gratia, vel in aqua Cardui benedicti, vel Theriaca, vel Syrupo Citrio, vel aqua Melissæ, ad drachmam j. vtiliter vsurpantur. Præseruant à febribus & Epilepsia. Sudorem in lue venerea promouent. Conducunt in omnib. morbis, qui exiccatione opus habent: in omnibus pulmonum affectionib. asthmate, tussi antiqua & recente, Catarrhis ad pectus defluentib. pleuresi, colica: apostematib. & putrefactionib. corporis.

Tinctura sulphuris: Liquefac Sal Tartari in tigillo, flores itẽ Sulphuris in alio tigillo: postea simul misce, & spõte infrigidari pmitte. Massam tere, cui spiritum vini superfunde, ad eminentiam 4. digitorum. Digere: donec colore rubicundissimo fingatur: menstruum separatum per B. euoca. Hæc tinctura est verus pulmonum balsamus. *Tinctura sulphuris.*

Spiritus Sulphuris: Ponatur sub campana vitrea, vas terreum cũ sulphure, quod accendatur. Ita vero vas subiectum ad campanam adaptetur: ne fumi egredientes flammam suffocent; sed libere in illam subuecti in liquorem desẽtur, qui in scutellam appositam destillet. Ex lib j. elici potest vncia vna, tantæ efficaciæ, vt Leonhardus Fiorauãt. eius intra corpus assumti vires nõ satis admirari possit. Dari vero potest, cũ aquis appropriatis, aut Syrupis, ad guttas iiij. v. vj. & cõmisceri cũ electuariis, & piliulis, tã in morbis calidis, quã frigidis. Exterius etiam prodest ad dẽtium dealbationẽ, vlcera luis venereæ, gingiuarum, verrucas, ani & cæterorum membrorum fistulas: Appellatur etiam oleum, sed κατάχρηστικῶς. *Spiritus sulphuris.*

Oleum sulphuris: Recipe sulphuris triti li. j. Calcis viuæ li. ß. Salis Mercur. vn. iiij. misce & p retortã destilla. Ad vulnera & vlcera vtile. *Oleum sulphuris.*

Balsamus sulphuris: Recipe florũ sulphuris vnc. ij. Ol. Therebinthinæ vn. iiij. Misce, & vitrũ in arena colloca, vt spacio octo horarum lente bulliat, & fiat instar sanguinis. Tũ superfunde aquã communẽ: & per alembicũ destilla oleum superfluum cũ aqua. Manebit in fundo Balsamus sulphuris: à quo tincturam per S. V. extrahere potes, & coagulare, quæ in aqua Hyssopi vel Syrupo liquiritiæ, datur à tussi vexatis, propter pulmonum affectus. Valet etiã ad vlcera maligna. *Balsamus sulphuris.*

Hic recensendæ sunt quorundam opiniones & præparationes de oleo sulphuris: Matthiolus eius talem tradit modum; *Oleum sulphuris.*

Vitreum

Vitreum vas tintinnabuli non absimile, illitum figulari luto, à terra 1. cubiti mensura, æneo vel ferreo filo suspendens, sub quo metretam vitream maioris circumferentiæ, in cuius medio inuersus fuerit cyathus, statues. Porro cyathi fundus ferream bracteam digitorum 4. latitudinis ex igne candentem sustineat, ex qua Sulphur accendatur. Hoc dum comburitur, recentius superaddatur. Inde fiet, vt ex fumo ascendente suspensum vas breui temporis interuallo guttatim in inferiorem Paropsidem destillet oleum: quod diligēter collectum, vitrea conseruabis ampulla. ℔. j. Sulphuris dat drachmam j. Olei. valet præcipue ad fistulas, & ad curanda oris vlcera, quæ Gangrænas appellant: in quibus curandis maxime excellit, &c.

Alii ad partem vnam sulphuris triti, addunt partem alteram silicum, in puluerem itidem redactorum. Hanc mixturam in retorta ad leuissimũ ignē apponunt, & oleum optimũ eliciunt. Vsurpātur in morbis frigidis, quorum sunt humores vel frigidi, vel putrefacti, aut in quibus flatuum est copia; vt in febrib. putridis, tertianis, quotidianis, quartanis, in peste, in vulnerib. in vlcerib. maxime cauis & sinuosis, in affectib. plerisq; cerebri, oris, dentium, ventriculi, hepatis, lienis, matricis, vesicæ, intestinorũ, & articulorum, iis videl. qui ex humoris abundātia, aut putrefactione proueniunt; Datur a. pauxillum huius olei, cũ destillatitio liquore, vel decocto herbæ conuenientis, pro cuiusq; partis & affectus qualitate. Mensuræ modus hic est: Gallinæ penna in oleum intingitur, atq; inde mox extrahitur, & quod adhæret pinguedinis vel olei pennę, id in liquore, seu decocto diluitur: & datur bibendum ægroto; In febre quidem quotidiana in vino decoctionis Rorismarini aut Menthæ, paulo ante accessionem. In tertiana, cum decocto centaurii in vino. In quartana, cum aqua Buglossi. In peste, cum vino decoctionis Raphani, cui admixtum sit parum Theriacæ, & Mithridati. In vlceribus & pustulis oris, penna aut gossipium oleo madens loco vlcerato admouetur leniter: ita contactu olei aliquoties repetito, persanatur malum. Epilepticis in decocto Betonicæ, Pœoniæ propinatur. Tussientibus cum semine vrticæ & hyssppo coctis in vino. In Anorexia, quæ redundantia phlegmatis existit, cũ aqua absynthii. In dolore ventriculi & coli ex flatu, cum aqua Chamomillæ. In hepatis frigiditate & hydrope, cum aqua Iridis, Chelidoniæ, & melle. In obstructionibus

& do-

& dolore lienis, cum aqua Tamaricis. In morbo Gallico, cum aqua fumiterræ & florum Genistæ. Contra vermes, in aqua graminis aut Absinthii. In dolore matricis, cum vino decoctionis Betonicæ, & Matricariæ. In vrinæ suppressione, cum vino decoctionis allii. Ad podagram frigidam, cum aqua Chamæpityos. Atq; in his omnibus idem vtendi modus est: is videlicet, qui supra est expositus, de penna oleo imbuenda, & mox diluenda in idoneo liquore. In vulneribus autem & vlceribus, locus affectus oleo linendus est cum penna leuiter. Dens cum dolet, eodem leuiter attingendus. Sed si pariter omnes doleant, decoctum Menthæ calidum, cui immixta sit Olei guttula j. vel ij iij ore continendæ sunt.

Alii sic conficiunt: Sulphur pulueriſetur subtiliter, & de pumice tantundem pistetur: quæ duo misceantur simul, & ponantur in retortam, cui adiunctum sit satis amplum & magnum recipiens; & bidui spacio, leuissimo igne, Oleum sulphuris distillabis. Addit autem pumex, ne sulphur ascendat, ac etiam citius vapores sursum mittat. Eędem pene facultates assignantur ei, quas modo supra recensuimus: nisi quod in paucissimis hanc diuersitatem notauimus. Valet ad vulnera accipiendo puluerem ex foliis quercus, pimpinellæ, agrimoniæ, consolidæ maioris, Hyperici: quibus omnibus bene contusis, decoquantur in vino: & colaturæ admisceatur pauxillum huius Olei, aut saltem quantum satis sit pro malitia & magnitudine plagæ. Cum hoc decocto lauetur vulnus recens, aut inueteratum vlcus, & subito curantur. In morbo Gallico post sufficientem purgationem, valet oleum eodem modo, quo supra.

Alius sic vult: Pecciolas sulphure obductas ferreo vel æreo filo affixas, atq; igne accensas in vitream cucurbitam amplam conijcio, ita tamen, ne fundum attingat sulphur, mox alembicum breui rostro, cui recipiens vas amplum, aqua vitæ semiplenum sit appensum, supimpono, vt fumi partim in recipiente colligantur, partim in fundo & lateribus cucurbitæ tanquam sal siue calx adhærescãt: idq; toties repeto, donec sufficiens calcis quantitas fuerit collecta. Quo facto, materiam in recipiente in cucurbitam infundo, vt omnẽ salem imbibat: mox per pannum linteum colo: deinde in retorta, primo quidem igne lento, postea vehementiore destillo, quousq; spiritus omnes exierint: demum aquam ab oleo p B, Ma-

riæ (vt in vitrioli Oleo fieri solet,) separo, atque sic acerrimum & non ingratum Oleum (ex lib. scilicet j. Sulphuris, drachmas ij Olei ad minus) colligo.

Alius sic Recipe sulphuris calcinati lib.ij. Infundatur in aceto, quod iiij. vel vj. digitis supernatet acetũ in cucurbita: hinc in fimo equino sepeliatur, 4. Hebdomadis. Post distilletur igni forti, tunc ascendit spiritus sulphuris cum aceto: quod iterũ sepeliatur in fimo equino per 2. aut 3. dies: post in vase lato, non stricti orificij euaporetur acetum, tunc manebit spiritus & Oleum sulphuris in fundo. Idem oleum iterũ sepeliatur in fimo ad 8 dies, post destilletur per alembicum, & tunc vltimo in fimo abscondatur per mensem j. Et sic purificabitur oleũ sulphuris. Est magnę virtutis. Exhibeantur guttæ iij. ad summum. Idem fimus equi semper est renouandus.

Idem ille: Recipe sulphuris triti vnc. ij. Fæcularum vini in puluerem contusarũ vnc. j. Calcis viuæ & contusæ vncias viij. Miscẽtur simul, & in ampulla incuruata vrgentur, vel: Recipe sulphuris l. j. ſ. Salis Ammoniaci vnc. iiij. Calcis viuæ li. j. Miscentur, & aqua in qua salis modicũ solutũ sit, pfunduntur, oleumq; ex retorta destillatur: quod à phlegmate seiunctũ, vitreo probe reconditur. Efficacissimũ quoq; oleũ ex sulphure prouenit, quãdo totius essẽtia per acetũ stillaticiũ, & fæcularũ vini in calcẽ redactarũ salẽ, ita extrahitur, vt postea balsami instar ex opculo destillet: quod nõ solũ externis corporis vitijs, verũ etiã ad interna potu assũptũ saluberrimum existit.

Plerique Oleum Sulphuris ita eliciunt, accipientes vrinæ puerorum li. xvj. antea despumatæ, calcis viuæ recentis li. iij. simul ferueant ad tertias: mox per filtrum excolentur: tum addentes Sulphuris viui, optime in puluerem redacti lib. j. Simul ferueant, dum medietas absumatur, in vase vitreo, aut vitro oblinito: inde per filtrũ percolatur: postea vase vitreo, pileoque rostrato imposito, destillat liquor, primo perspicuus, deinde Oleum aureo colore, quo ad neruos contractos, ad Cancrum, malignaque & antiqua vlcera, & ad frigidos affectus ex eius vtuntur.

Aliter: Sulphur ignẽ nõ expertum cũ vrina pueri 8. diebus in fimo equino calido macerato: habeas deinde catinũ magnũ, valde cauũ, in quo collocetur cucurbita, ad latus, luto incrustata, quæ Sulphur continet, prius tamẽ instrato fundo catini cinere calidissimo,

& prunæ

&prunæ addantur, dum tota Humiditas egressa sit: addatur deinde recipiens vas, & rimæ stipētur glutine, ex farina: & candido oui, linteo circunducto. Postea carbones flagrantissimi assidue supra cinerem illum calidũ aggregentur, donec spiritus atque Oleũ egrediantur, quod colligendum est, vt Oleũ Chalcanthi: & similis est vsus.

Alius hoc modo: Sulphur præparatum decoquatur cum Oleo lini, lentissimo igne subiecto: & fiat cōcreti sanguinis instar. Refrigerata materia iniiciatur in retortam, & subiiciendo ignē destillabit oleum sulphuris rubicundissimum. Fit etiam, si sulphuri furfur commisceatur, & destilletur.

Quidam oleum sulphuris vitriolatum sic concinnare mandat: cape sulphuris viui p j. cum quo misceas, lento igne, liquefacti vitrioli puri tantundem, vt vnum fiat corpus. Hoc depellatur per descensum: & oleum rubicundum in receptaculum descendit. *Oleum sulphuris vitriolatum.*

Aliud: si florum sulphuris lib. j. admisceatur ij. aut iij. olei terebinthinæ, in calore sicco soluentur flores in oleum rubicundissimum: tum rite & artificiose separato menstruo, sulphuris rubinus circuletur cum vino Alkoole per 8. dies: & habebis oleum sulphuris, quod naturalis Balsami vires obtinebit. *Oleum sulphuris terebinthinatum.*

Aliud: Acidum autem sulphuris oleum fit ipso accenso, & superposita campana, aut vitro satis capaci, ad retinendos vapores, qui in oleum illud acidum conuertuntur. *Oleum sulphuris acidum.*

Audienda etiam sententia Libauii qui in cōment. Alch. p. 2. lib. de nat. metal. c. 11. p. 22. sic ait: sulphur est succus mineralis pinguis, fœtorem acrem & pungentem emittens, habens partem subtilem, inflāmatilem, partem crassam, terream, fixam, intermistam succo chalcanthoso. Itaq; ob illam inflāmatur facile, ob hanc figitur vt nullis ignibus possit incendi. Metallorum pater dicitur, cum accedit spiritus metallicus seminali metallorum virtute imbutus, quo fit, vt coagulet Hydrargyrũ. Alias illo destitutum destruit metalla, non pficit. Sal ex eo albũ fixum est, & albā tincturam conferre potest. Duplex est sulphur, vulgare & philosophicum. Hoc cũ spiritu metallico est, illud eo caret. Itaq; hoc nō figi potest Hydrargyrus, nisi quod tantũ comprehendat, aut chalcanthoso eius spiritu geletur: Illo v. potest, & pfecte quidem, si pfectum est: cum aũt in mineris inueniat etiam sulphur vulgare, quod tamen inimicum est metallis, quorũ

humorem absorbet & destruit, sicut stibium, cadmia, & alia, consentaneum est in hoc illud contineri & absumi in metallum accessu Mercurii, vitioso foris relicto. Rubeam in eo Tincturam quærunt Chymici, & in oleo rubro gradationem; sed quæ non faciant ad opus maius. Per id examinantur metalla, sicut & per stibium. Idē mirabiliter in sublimatione diuiditur in partem terream, & volatilem: & hæc vicissim redigitur ad mediam naturam lenissimo igni, diuaporante spiritu igneo. Quod restat, figitur, & ad Tincturam reducitur. Ex eo cum Hydrargyro fit Cinabaris, & si cum cupro jūgitur, euadit color violaceus, ad Medicinam sublimatur ter ex colcothare & Aloe Myrrhaq;, & commendatur ad pulmones; Fit ex eo Balsamus per spiritum Terebinthi, ceram, oua, & alia, cuius vsus est in omni solutione continui in corpore animalium, ubi adhiberi potest maximè foris. Resistit putredinibus, & vnis, &c. Liquorem acidum chalcanthini spiritus æmulum ex fumo reddit. Plinius cōmendat ad purulenta tussientes, suspiriosos, &c. Sed, rejiciendus est error officinarum, qui nobis obtrudit glebam saxeam pro viuo sulphure, quod debet pellucere, cū rubedine vel virore. Id. ille li. & tr. 2. Alc: de ext. c. 40. Flores sulphuris sic describit: Per se sulphuris flor. fiunt, si sulphur viuum aceto stillatitio probe repurgatum, exiccatumq; in sublime agatur, vel citrinū aqua roris stillatitia ardēte item elutum admista arena sublimetur secundum artem. Quod ascendit, abrasum ab alembico leuissimo igni quasi torretur, in sublimatorio tamen, vt volatilitate ignea & noxia remota, media assit substantia. Cum additamentis præparantur variè, iiq; vel citrini, vel niuei. Citrinorū hic est apparatus: Sulphur vivum vel citrinum ter coquatur aceto stillatitio, adhibita diligente despumatione. Resiccatum affuso V.S. stet in digestione per 8. dies indiesq; aliquoties moueatur. Spiritus abstrahatur destillando, & reddatur alius, idq; ter repetatur. Ita præparatum misce cum colcothari pari, tantundemquè sale fuso, & probè subige, vt vndiquaque fiat homogenea substantia, immitte in aludelem cum alembico cœco, perforato tamen de more, cuius foramen linteo tegatur, & ipse ne à spiritibus submoueatur, ferreo circulo degrauetur. Colloca in arena, lentoq; igni humidos euoca spirit⁹. His dissipatis, clausoq; foramine per conū mobilem, ignem auge, & siccos spiritus sublima, quoad satis. Si alembi-

Flores sulphuris.

lembic⁹ nimis impleretur, muta cum nouo. Quod sublimatum est, cum nouis additamentis secundò atq; etiam tertiò sublima. Flores ablue aqua rosacea, vel alia cõueniente; siccatosq; repone. Huius loci sunt flores ad pulmonis affectus facti; vnde pulmonum Balsamus à nonnullis appellantur. Sulphur aqua roris destillata elutum diligenter, primum sublimatur à colcothare: secundo à sale fuso: tertiò ab Aloe, Croco & Myrrha, itaq; elaborantur, vt etiam euadant balsamei. Horum vsus est in putredine & vlcerib⁹ pulmonum, atq; adeo etiam Phthisi; dantur cum magisterio coralliorũ vel tinctura: aut syrupo de Hyssopo & similibus. Alij in peste adhibent cum succo scordij & aqua eius, tum in febribus putridis & similib⁹.

Florum sulphuris niueorum talis est præparatio: Sulphuris purgati, aluminisq; vsti, singulas selibras contritas commisce, & sublima cum attentione spirituum humidorum, ut est artis per gradus ignis horis 12. Quod eleuatum est tritum remisce capiti mortuo, & sublima iterum, quod quinquies vel toties repetendum est, donec feces prunis injectę non redoleant. Flores tales iterum cum duplo salis communis præparati sublima; tandemq; cum nouo sale iterum quinquies, quousq; ut nix albescant. Eodem lib. tract. 1. c. 28. pag. 81. Liquorem sulphuris ita describit: Hoc sublima; sublimatum læuiga; macera aqua salis tartari, donec subtilitas ingrediatur per mutationes & læuigationes crebras. Procede postea, ut cum carabe. Aliter: Sulphuri affunde aquam fortem ad digitos 4. Macera. Destilla ter vel quater, vt nigrum & fixum absq; fœtore reddatur, nec inflammetur. Edulcora a. aliquoties aqua communi. Inde reuerbera, donec erubescat. Pone in marmore ad soluendum. Ex Thoma de Aquino. Resoluendum a. ita totum est. Aliâs si essętia subtilis saltẽ exit, pertinet ad Oleorum arcanum. Eodem lib. tract. 2. cap. 9. pag. 132. de tinctura sulphuris ait: Sulphur eousq; sublima vel reuerbera, donec rubeum efficiatur. Inde dicitur Tinctura per liquorem Tartari & V. S. Quercetanus extrahit ex floribus, cum V. S. Terebinthinato factis digestionibus. Tincturam rubeã circulat, cum V. alkolisato. nominat Balsamum. Aliter: sulphur vivum miscetur cũ pari aqua salis tartari. Coquuntur, donec coloretur aqua: filtratur, coagulatur in sanguineam massam. Penotus tincturam eiusmodi vocat Balsamum simplicem sulphuris, extrahitq; per V. S.

Flores sulphuris albi.

Liquor Sulphuris.

Tinctura sulphuris.

Ex floribus mistis oleo terebinthinato super cineribus horarum 10. ſpatio, &c.

Alius ſic: Recipe ſalis ammonii correcti drach: j. hydrargyri didrach: Cum lignea ſpata ſuper igni paruo agita, donec acquirant colorem puniceum, cauendo ne efferueſcāt. Impone in orbē ligneum humectatum, & dicitur euadere cœruleum. Tritum pone in cucurbitula & affunde ſ. v. rectificatum, & aiunt abire in colorem ſanguineum. Hoc vinum ſublimatum extrahit colorem ſulphuris ſine igne. Adiice ergo ſulphur, ſtent in hypocauſto per diem naturalem donec ſubſideant. Vinum defunde & ſerua. Alii injiciunt ſulphur pulueratum in vrinam veterem, & ordine tincturam extrahunt. Coagulant, coagulatum cum aceto in magno vaſe ponunt ad ignem lentum, ſi quid pingue innatat, id tollunt cum penna. Tincturā remanere volūt inſtar clari auri. Eodē modo elicitur tinctura ex Auripigmento, Arſenico & ſimilibus. Eius tinctura (inquit lib. & tract. cap. 4.) ex floribus eſt extracta & per quintam eſſentiam ſumme elaborata. Eodem loco cap. 23. pag. 140. ſic deſcribit eius oleum. Sulphur ter ſublimatum in vitro perfunditur S. Terebint: quantus ſatis ad ſoluendū. Stent in calore leni, quouſque colorentur vt ſanguis. Affunde v. ſ. optimum ad tres digitos. Relinque donec ſ. v. tingatur. Effunde reaffuſſo alio, & extrahe tincturam totā. Spiritum deſtilla in B: quo extracto, muta receptaculum, & igni intenſiore exibit oleum ſulphuris rubicundum non fœtens. Aliter: ſulphuris libra infunditur ter aceto. Siccatū pulueratur. Puluis circulatur cum v. ſ. Deſtillatur igne B. idque ter repetitur. Loco vini ſpiritus aquam roris ſumere potes. pulueris tandē libræ miſce Vnc: j. Spiritus terebinth: Macera donec colorentur in vitro forti. Affunde poſtea v. ſ. & extrahe tincturam per triduum vino ſubinde mutato. Deſtilla tandem tincturam, & ſpiritus exibit prior. Auctiore igne excipies oleum rubeum mutato receptaculo. Alii addunt præparatum ſalem petræ, vel calcem tartari. Interdum ei affunditur v. ſ. & aliquoties incenditur, reſtinguiturq; (injecta arena) poſt deſtillatur vt oleum philoſophorum & datur intra corpus. Nonnulli extrahunt eſſentiam per acetum radicatum & ſalem tartari. Extractam deſtillant per Alembicum. Alius coquit in vrina pueri, donec conſumatur ea, poſtea deſtillat per gradus, in fine valido igni elicit oleum ru-

Q. Eſſentia ſulphuris. Oleum ſulphuris.

um rubicundum. Alius item coquit ex oleo communi in massam epaticam, quam destillat ad vlcera. Quidam cũ silicibus igni lento, vasto receptaculo, destillant biduo per retortã, vt Gesnerus. pro silicibus pumex est. Destilatur & cum cera, additis silicibus vel sale. Calx item sulphuris aceto infunditur per mensem, destillatur igni forti. Quod exiit per triduum maceratur in fimo. Acetum diuaporatur vase aperto. Spirit⁹ & oleum sulphuris in fundo manent. Aliter; sulphuris libram coque ex olei lini libra, despuma, cum spuma apparet rubra, affunde acetum, & porrò despuma, post adde cholcotaris Vnc: ij. calcis Vnc: x. destilla donec non amplius ascendat spiritus, separa. Coquunt & in formam epatis, & destillant lacteum humorem, cui innatet oleum rubeum, utile ad gradationes, &c. E vulgo aliqui sulphuris trientẽ miscent calcis viuę Vnc: ij. adduntq; Vnc: j. cerussæ, & destillant per Alembicum oleum rubrum &c. plura apud eundem de oleo capi: 21. pag: 153. Item eius spiritum cap: 26. pag. 159. eius salem cap: 37. & lib: 2. tract: 1. cap: 7. pag: 52. sic ponit eius fixationem: Infundatur (sulphur) aquæ forti fixatoriæ (qualis fit ex stibio, ærugine, chalcantho, alumine, cinabari, &c.) Maceretur per suum mensẽ crebro agitando, destilletur, aqua noua reponatur, digeratur & destilletur vt ante, idq; etiam tertio vel sæpius, postea eluatur aqua dulci, macerando & destillãdo, donec cedat acrimonia. Id sulphur vase clauso, reuerbera vt stibium. Ita primum albescet, postea citrino tingetur, tandemq; rubefiet. Vsus eius est ad argentum tingendum, pręsertim si prius cum auri calce fuerit permistum, aut eius solutione nutritũ. Est alia fixio sulphuris, per sublimationẽ crebram, &c. Item per sal saturni & sal vitrioli, ꝙ tace. Præparatio sulphuris ad pestẽ & pleurisin, incerti Authoris: Recipe sulphuris. lib: 2. puluerisa vt artis, misce cum libris duabus vitrioli ad Rubedinem calcinati, & sublima inde sulphur, quodque sublimatum, vicissim cum æquali pondere vitrioli calcinati sublima, hanc sublimationem quater vel quinquies repetes in hac forma vt jam dixi, in his sublimationibus sulphur essentiam vitrioli subtilissimam secum attollit; Hoc sulphur sublimatum verum est præseruatiuum in omnibus febribus, curat Tussim, epilepticis prodest, recte procedendo fit album. Addit idem ille author hæc ex Paracelso: Recipe sulphuris purgati drach: x. Myrrhæ Rom: Vnc: j ſ. Aloepatici drachman vnam,

Sal sulphuris.

Sulphur fixum.

Sulphuris præparatio in peste & pleurisi.

Croci Orient. drach.ſ. miſceantur omnia in puluerem ſubtiliſſimum. Doſis eius eſt drach.ſ. Mouet ſudorem, continuando per vices multorum morborum perfecta eſt Cura.

Idem Author ex iam dictis floribus talem dicit debere fieri Balſamum: Recipe huius ſulphuris ſublimati, lib.ſ. huic ſuperfunde olei Therebinth, lib.j.ſ. olei Iuniperini lib. j. probe inuicem mixtis repone cum ſuo vitro in arena calida per dimidium diem ad ſoluendum, tandem abibunt in liquorem ſanguineum cum ingrato odore, dein vas tuum fac refrigefiat, & effunde Balſamum in aliud vas idoneum, hic datur ab infra & extra: doſis guttæ 3. vel 4 in appropriatis conuenientibus, curat tuſſim, apoſtemata, peripneumoniam, icteritiam, in hydrope ſum̄um arcanum, in Chirurgia magna & mirabilia præſtare poteſt.

Sal Sulphuris Et hic Author vult ex ſulphure ſalem in hac forma præparare, cuius talem dat deſcriptionem: Recipe ſulphuris contuſi libram j. calcis viuæ lib. ij. miſce omnia inuicem pone in cucurbita cum Alembico per octo dies ac noctes in digeſtione, interea calx gradabit & fixabit ſulphur, quod vero ſublimatur, viciſſim inde cucurbitæ, & pone per duos dies ac noctes ad digeſtionem gradationis, Interea maior pars ſulphuris gradabitur, quod non fixum iam vltimo ſublimatur, ad nouum opus repetere potes, fixum vero accipe, eximeq; è vitro, & applica ad aliud vas idoneum, pulueriſa, & ſuperfunde acetum deſtillatum, fac ſoluatur in leni calore, ſoluto & extracto interno, quod fit per reiteratas vices cum recenti ſemper aceto, accipe, filtra, & deſtilla ad reſidentiam ſalis, qui arcanum itidem ſummum erit in Chirurgia: vſurpabitur etiam ad externa cum aceto.

Tinctura Sulphuris. Tincturā eius & ſic tradit: Recipe ſulphuris p vitriolum ſublimati lib. j. ſupfunde olei lini lib. j. ſ. pone cū vitro in leni calore, vſq; dum ſulphur ſit ſolutū & vitrum aſcēdat, (vitrum ſit ſatis amplum) hæc ſolutio fit inſtar hepatis, q hepar in fruſta conſcindēd⁹ eſt, ac deſtillād⁹ cum lib. ij. vitrioli calcinati, primo igne lento, & ꝓdibūt p alembicum oleum inſtar ſanguinis rubicundum cum lacte albo, hæc p tritorium ſeparare poteris, oleū v. cū vitriolo calcinato recenti viciſſim rectificabis & hoc ꝓpter fœtorē ei⁹ aliquoties, tandem apparebit ex tuo oleo Theſaur⁹ maximus in curanda phthiſi,

Febri-

febribus putridis, Epilepsia, hydrope, colica, expellit vermes, mouet vrinas, gradat etiam gemmas in eo positas, Lunæ etiam calcem ex aqua forti facit volatilem: ab intra Dosis eius à guttis 4. ad 5. cum appropriatis conuenientibus.

Destillantur etiã aquæ ex sulphure, tali modo: 1. Recipe sulphuris contusi, viridis æris contusi ana lib. ß. destilla ex igne aperto per retortam terream, in magnum recipiens, & accipies aquam corrosiuam rubeam, quæ nullo modo ab intra vsurpari potest, sed ab extra ad callos & verrucas membrorum, &c. est autem gradatoria ad gemmas vt quidam volunt. *Aqua ex sulphure.*

2. est: Recipe sulphuris, salis nitri ana lib. j. Puluerisata, commisceantur cum terra figulina in globulos, qui optime in sole exsiccentur, ac deinde per retortam destillentur igne aperto, & accipies aquam flauam corrosiuam instar aquæ fortis.

3. est: Recipe salis nitri Antimonii, sulphuris ana q. s. cõmisceantur probe inuicem, & destillentur per retortam à superiori parte rostro minimo apertam, per quod penedentim iniice puluerem, applicato in recipiente vino vel aqua, & destillabis harum specierum essentiam in applicatum, quod maximarum virtutum atque operationum inde existit. Vinum datur viris ac pueris, calculo laborantibus, pellit enim ipsum; aqua vero calculosis fæmellis & mulieribus calculosis, &c.

Author etiam hic talem vult conficere ex sulphure Essentiam: Recipe Salis Tartari ad albedinem optime calcinati ac puluerisati q. v. superfunde huic aquam pluuialem, & repone simul cum vitro in balneum, dando lentum calorem per diem integrũ, interea Tartarus in aqua soluetur, soluto, filtra per papyrum, ad remanentiam fæcum nigrarũ, quas reiice, reliquum vero lenissime coagula, phlegmata in totũ fac abeant, quo Tartarus in totum exsiccetur; hunc deinde in cellã applica vasi seu tabulæ marmoreæ, vt fluat in oleum: vel si ita non vis, accipe huius Tartari exsiccati partem vnam, misce cum duabus partibus sulphuris viui, applicando vitro loricato, repone per duos dies in arenam, dando ignem, quo manũ ferre possis, deinde & per duos dies ignem adauge & continua hanc cementationem per integram septimanam, interea Sulphur à Sale Tartari fixabitur vt aliquantulũ fiat subrubeum: Et hoc facto materiam pul- *Q. Essentia sulphuris.*

 uerisa

uerisa superfundendo S.vini rectificatum, ad extrahendam eius essentiam, quod in momēto fit, si obseruaueris, primo fit flaua, deinde sanguinei coloris instar rubini, tinctum iam probe separa effundendo, & recentem S.V. vicissim superfunde, continua ad totalem sulphuris ac salis extractionem: Solutiones omnes coniunge, ac in B. M. spiritu vini inde elice ad medietatem, fæces quas in fundo videbis restantes abiice, purum vero ab impuro per decantationem separa ac filtra, sic habebis verum pulmonum balsamum ad phthisin, putrefactiones corporis, & similia.

Flores sulphuris. Audiamus & eius præparationem in flores: Recipe sulphuris vini, in tenuissimum Alkohol redacti ac cribrati, lib. iij. vel iiij. fac & repone in vase Wallenburgensi ad superfundendum cum lixiuio acerrimo, (facto ex cineribus clauellatis & calce viua) ad eminentiam 4 digitorum, sic pone in arenam quo igne continuo bene ebulliant, & quando lixiuium à coctione nimia est euaporatum ac consumptum, plus desuper funde, & hoc per 4. dies continuabis, vsque dum Sulphur tuum perspiciatur albicans, simulac ex mera parte sui fœtoris priuatum; Hoc iam artificiose exsicca, & sublimationi manda, addendo tantundem vitrioli calcinati, applicato alembico procede vt est artis: In hac sublimatione Sulphur ascendit in duplici colore, albo & flauo, albus optimus est, quamuis & flauus non reiiciendus, ignem continua per duos dies ac noctes tandem opus absolutum. Hi flores commendantur summe ad omnes pulmonis affectus, pleurisin, apostemata, &c. Dosi à scrupulo j. ad ij. cum vino vel succo Rosaceo. Ego tibi veritatem hic occultarę non possum, quinam flores ex sulphure sublati sint præstantiores. Hos crede qui cum sulphure puro albo per Sal prunellæ correctum sunt sublimati, hi sunt albicantes & tali virtute præditi, vt mihi vix credere possis.

Magisterium sulphuris. Magisterium, lac, cremor seu Butyrū sulphuris Bornettus sic describit: Recipe florum sulphuris vnc.j. salis tartari vnc.iij. misce: & superfunde aquæ communis lib.iij. Digere in arena per diem naturalem: ita vt sub finem aqua fere bulliat: postea filtra calide per chartam emporeticam: & superfunde Aceti destillati q.s. sic cremor lacteus sulphuris paulatim petet fundum. Separa dissoluēs per inclinationem: & reiteratis ablutionib. materiam edulcora. Vltimo di-

gerę

gere cum aqua cordiali,& exſicca:& ita habebis lac ſiue cremorem ſulphuris albiſſimũ: qui Balſamus eſt humidi primigenii: confortat vires naturales: ſanguinẽ purificat, morbos pulmonum, vti tuſſim, aſthma, phthiſin curat: In exſiccãdis Catharris, ventoſitatib. ſtomachi tollendis, Schiatica & podagra ſummopere commendatur eſſe vtilis: Ab apoplexia, peſte, lepra & neruorum conuulſionib. præſeruatiuum egregium: Hecticis etiam ſua confortatione prodeſt. Tantum pulueris cum aquis ſpecificis commiſcetur; quantum ad eas albicante colore tingendas ſatis eſt. Datur mane ac veſperi cochlear vnũ; & ante exhibitionẽ accurate cũ vehiculo humido cõmiſcetur.

Fit etiam miſcendo Sulphur tritum cum arenæ vel vitri tuſi ana æqualibus partibus: & deſtillando per retortam, igne moderato: apponendoq; vas recipiens quod acetum deſtillatum contineat. Et ſic ſubſtantia ſulphuris deſtillata præcipitabitur in puluerem album, quem exſiccabis. Hoc Antidoto vtebatur princeps Auraicus contra peſtem. Aliter & ſic: Lac ſulphuris fit etiam cum ſulphure & arena miſcendo cum aqua vitæ & deſtillando in cineribus per retortam. Valet ad Cãcros venereos, vlcera maligna, ſerpigines, lichenes &c.

Virtutes eius inquit Paracelſus ſunt in apoſtematibus peracutis, aſthmate, & conſeruatione ſanitatis. Apoſtemata autem per acuta ſunt pleureſis, peſtis & his ſimilia.

Præparatio ſulphuris in apoſtematibus acutis.

Præparatio in apoſtematibus acutis eſt iſta Paracelſi: Recipe ſulphuris viui lib. j. Colcothar, ſalis fuſi ana lib. ß. Fiat puluis reduc in ſublimationem. Si ſublimatum ſemel eſt, ſumatur, & denuo addatur, ac ter ſublimetur vt ſupra.

Additio in apoſtematibus peracutis: Recipe ſulphuris huius præparati vnc. ß. Olei Nucis Muſcatæ drach. j. Aquæ Veronicæ præparatæ ad pondus omnium. Fiat hauſtus.

Præparatio ſulphuris in aſthmate.

Præparatio in aſthmate: Recipe ſulphuris fuſi lib. j. de flaxis ſantalorum rubeorum, cupreſſi & pini, ana ad pondus ſulphuris, fiat ſtratum, reduc ad ignem reuerberationis, tandem in Alcali: cuius Alcali recipe vnc. x. Myrrhæ drach. v. ſublima.

Additio in aſthmate: Rec. huius ſulphuris vnc. ß. Thebani correcti dra. iij. Theriacæ q. ſ. fiat Bolus: Doſis à ſcrupulo j. vſq; ad ij. vel iij.

Præparatio ſulphuris

Præparatio in conſeruatione ſanitatis: Recipe ſulphuris vnc iiij Croci Orientalis, Myrobalanorum Chebulorum Belliricorum ana

in conseruatione sanitatis.

vnc.j.olei de granis Iuniperi q.ſ. pro incorporatione, reduc in ſublimationem igne lentiſſimo.

Additio: Recipe huius ſulphuris vnc.j. Myrrhæ rubeæ, Croci Orientalis ana drach.ß.& ſcrup.j. Aloë Epatici ad pondus omnium. Doſis à ſcrupulo ß.ad ſcrupulum integrum.

Nunc reſtat vt eius vſum medicum declaremus, quomodo à medicis tam antiquis quam recentioribus fuerit per recepta traditum Sulphur, appropriatumq; ſuis conuenientibus.

Aqua ad morbum Gallicum, deſtillata cum ſulphure: Recipe ſem.ebuli, olei ſulphuris vnc.j. Aquæ ardentis vnc.iij. Fœniculi cum rad. Petroſelini cum rad. ana partes æquales, Aſparagorum recent. cum rad. duplum. Vitreis organis lentiſſimo igne deſtillet aqua: In cuius libra diſſolue ſach. candi vnc.iij. mane quantum capere cortex nucis poteſt, ex hac aqua, & tantundem ardentis ſumitur, & per horam in lecto quieſcendum: idq; octo diebus: admirabiles celebrant huius aquæ laudes. Si ad 20. dies accipitur, lapidem in veſica & renibus frangere aſſerunt: Lieni etiam prodeſt, & induratis Gallici morbi tumoribus, ſi dolentia aut tumentia loca madeſcant.

Syrupus ex Quinta Eſſentia Fiorauanti: Recipe aquæ vitæ optimæ & circulatæ vnc.xij. Olei ſulphuris drach. vj. Olei Vitrioli vnc. ß. Olei Tartari vnc.vj. Iulepii Roſacei lib.iiij. Moſchi ſcrup.ß. Miſce & fiat Syrupus. Magnarum eſt virium.

Inſeſſus ad Colicam paſſionem, ventriſque torſiones: Recipe florum Chamomillæ, Meliloti, Anethi, ſem. Lini ana m.ſ. Menthæ Calamenthi, Abſynthii, Pulegii, Origani, Cumini, Granorum Iuniperi, Baccarum Lauri ana M.j. Spicæ m.ſ. Sulphuris viui vnc. j. Salis nitri vnc.ß Sacculo indita coquantur in ſ.q. aquæ fluuialis ad tertias, vt fiat inſeſſus, quo vtatur æger mane ac veſperi, & ſi opus ſit, noctu ac ſæpius, donec ex toto remittat dolor.

Oleum ad ſcabiem expertum Arnoldi Villanouani: Recipe Succi Oleandri lib.j. Olei Roſati lib. ß. ſulphuris pulueriſati vnc. j. Bulliant lente, donec oleum remaneat, & coletur, & reſeruetur. Curat ſcabiem ac pruritum.

Puluis Rubeus Cæſaris, contra peſtem, Auguſtani: Recipe Myrrhæ electæ, Croci ana drach.j. Oſſis de corde Cerui ſcrup.ij. Cornu Cerui drach.ij. Dictamni Cretici, Tormentillæ, Pimpinellæ, Gen-

tianæ,

tianæ,ana drach.ij ſcrup.ij.Zedoariæ, Zingiberis ana drach.iij.Sulphuris viui, Boli Armeni ana vnc. ß. Caphuræ ſcrup.iiij. Theriacæ Andromachi,Mithridatii opt.ana drach. vj. Fiat omnium puluis,aſpergendo aquæ vitæ modicum,vt artis eſt.

Puluis præſeruatiuus in peſte Adami Loniceri: Recipe Rad. Angelicæ,Gentianæ,Zedoariæ,Tormentillæ, Pimpinellæ, Valerianæ, Oſtrutii,Ariſt.rot.Dictamni Cretici,Zingiberis,herb.Carduibenedicti,Scordii,Rutæ flor.Calendulæ,ſem. Acetoſæ, Citri, ana drac. iij.Croci,Myrrhæ,Coralli rubri præparati, Cornu Cerui præp.Caphuræ ana drach.ij. Oſſis de corde Cerui drac.j. Boli Armeni, Terræ Sigillatæ,flor.ſulphuris,ana vnc.ß.Theriacæ Andromachi vnc.ß. Mithridati vn.I. Fiat puluis, cui aſpergatur modicum aquæ vitæ ſecundum artem.Doſis ad præſeruandum,quantitas auellanæ cum aceto mane.Ad curandum datur drach.j.ad ij.

Puluis contra ſcabiem communis Florentini: Recipe ſulphuris flaui,Cimini,Baccarum Lauri,Staphidis agriæ ana vn.j. Fiat puluis, qui oleo Roſato excipiatur.

Alius efficacior Nicolai;Recipe Lithargyri, Hellebori nigri ana drach.j.Sulphuris,nitri, Maioranæ ana drach.ij. Trita in puluerem excipiantur,vt ſupra.

Diaſulphur Meſue: Recipe Piperis albi & longi ana drac.vj. Sulphuris flaui,Thuris, Mei,Hyoſciami albi,Myrrhæ, Styracis,Cardamomi ana vnc.j.Rutæ,Coſti ana vnc.j. Caſſiæ drach.v. Opii, Mandragoræ ana drach.iij. Croci drach.ij.ß. Melle deſpumato excipe, poſt ſex menſes vtere. Confert febribus diuturnis, vt melancholicis, phlegmaticis, thoracem & pulmones purgat pituita craſſa, lenta, pure: ob id Tuſſim antiquam & difficultatem ſpirandi inde natam leuat. Splenis duritiem minuit, & inde natum hydropem: vrinas mouet: calculum frangit: morſibus venenatis,& poto iam veneno prodeſt.

Electuarium ſulphuratum Fiorauanti: Recipe ſulphuris flaui, puri, & triti lib. j. Olei Tartari vnc. ij. Cinnamom. vnc. ß. Croci ſcrup. j. Zingiberis drachm.ij. Moſchi in aqua roſacea diſſol. ſcrup.ß. Mellis albi, & crudi vnc.xiiij. Miſce abſque igne, ac ſerua in loco ſicco. Doſi à drachm.iiij. ad vij. ſtomacho ieiuno.

Electuarium confortans stomachum Fiorauanti: Recipe Cotonorum incisorum, Mellis albi ana part. j. Aquæ Rosarum part. dimidiam. Coquantur simul vsque ad consumptionem aquæ, per setaceum pellantur omnia: & pro qualibet libra adde Mellis vnc. vj. denuo coquantur: in fine adde Zingiberis albi scrup. j. Cinnamomi dra. j. Garyophillorum, Nucis Moschatæ, ligni Aloes, Calami aromatici, Piperis nigri ana scrup. ij. Croci drach. j. Moschi gra. v. Quintæ Essentiæ nostræ vnc. j. olei Tartari, olei sulphuris, olei vitrioli ana scrup. j. Masticis vnc. ß. Misce, & fiat electuarium, & seruetur in vase vitreo optime clauso. Ventriculum confortat: virtutem debilem restaurat: appetitum excitat: vrinam prouocat.

Linimentum Quercetani ad partes conuulsas ratione nerui vulnerati: Recipe olei sulphuris Terebinthinati drachm. ij. Olei Sabinæ, Olei Terebinthinæ ana drach. ij. Olei Vitellorum ouorum vnc. ß. Misce & applicentur calide parti affectæ.

Vnguentum Bernardinum: Recipe granorum paradisi, Garyophillorum, Zingiberis albi ana vnc. ij. Sulphuris viui vnc. vj. Axungiæ porcinæ lib. j. Moschi drach. ß. olei Spicæ drach. ij. Terantur omnia subtiliter arida, ac commisce diligenter fiatque vnguentum.

Vnguentum D. Geronis de sapone ad dolores iuncturarum pro pauperibus. Recipe saponis albi & mundi, minutim incisi vnc. iij. ß. Bulliant in aquæ Fumiterræ vnc. vj. ebullitione facta vna adde olei de Euphorbio Hypericonis ana vnciam j. ß. Iuniperi vnc. ß. Vermium terrestrium vnc. j. Bulliant iterum ad consumptionem aquæ: deinde adde Masticis, Thuris ana drach. iij. sulphuris viui, Euphorbii, pyrethri ana drach. ij. Misce, fiat vnguentum.

Balneum in Morbo Gallico & articulorum dolore: Recipe rad. & fol. Enulæ Campanæ, Lapathi acuti, Altheæ, Maluæ, Scabiosæ, Fumariæ, Lupulorum, Rostri Porcini, Agrimoniæ, Buglossæ, violarum ana m. j. Lentium, lupinorum, hordei parum contusi an. pu. ij. Hellebori nigri triti vnc. ij. sulphuris viui vnc. j fiat decoctio pro Balneo, quod ægrotus ingredietur vesperi longe à cæna, postea in lecto sudabit, & dormiet.

Vnguentum ad vulnera venenata Quercetani: Recipe olei

Cara-

Carabes, Terebinth. ana vnc.j. Iuniperi drach. ij. ſem. vrticæ, rad. Gentianæ ana drach. ij. olei ſulphuris vitriolati drach. j. ß. Coralli rub. drach. j. Miſce, & fiat vnguentum.

Aliud eiuſdem: Recipe ſucci pentaphylli, ſcabioſæ, rutæ, ana vnc. ij. Olei ſulphuris rubei vnc. j. olei Myrrhæ drach. ij. Colophoniæ, Gummi hederæ ana drach. vj. M. pro vnguento.

Vnguentum attrahens venenum ex vulneribus eiuſdem: Recipe ſucci Anagallidis purpureæ, ſucci Cyclaminis ana vnc. j. ſulphuris viui, mixti cum ſaliua hominis vnc. ß. Miſce & fiat vnguentum.

Emplaſtrum ſulphuratum: Recipe Colophoniæ vnc. j. Maſticis drach. j. Thuris, Myrrhæ ana drac. j. ß. Terebinth. lotæ vnc. ß. aluminis vſti drach. ß. olei Hyoſciami vnc. ß. olei ſulphuris per campanam deſtillati vnc. j. Ceræ q. ſ. fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum ad hydropem medici Patauini: Recipe ſtercoris columbini aceto macerati lib. j. ſulphuris viui vnc. j. Nitri vnc. ß. pulu. rad. enulæ, pulu. Baccarum Lauri, Anethi, flor. Chamomillæ ana drachm. vj. ſem. Naſturtii drachm. ij. Decoquantur omnia in vino ad ſpiſſitudinem, adde Mellis vnc. ij. Terebinth. vnc. j. ß. ſucci ebuli vnc. ij. ſucci Iridis vnc. j, Farinæ Fabarum vnc. j. ß. fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum Diaſulphuris Martini Rulandi: Recipe olei ſulphuris vnc. iij. Ceræ vnc. ß. Colophoniæ drach. iij. Myrrhæ ad pondo omnium. Ceræ, Colophoniæ, oleoque liquefactis, ſimulac bene commixtis inſpergatur Myrrha, ſubtiliſſime trita paulatim, igneq; lento coquantur, ſpatha ſemper agitando, donec permixta fuerint bene. Poſtea nimirum poſt 4. horæ partem, ab igne deponantur, & paulatim frigeſcant. Habebis emplaſtrum præſtantiſſimum, certum & infallabile in curandis omnis generis vlceribus & vulneribus quibuſcunque.

Emplaſtrum ad hydropem aliud: Recipe panis nigri, in lixiuio molliti q. ſ. eſt, ſulphuris viui & triti vnc. ß. nitri drachm. ij. ſalis fabarum drach. j. ſtercoris columbini in aceto macerati q. ſ. eſt, olei laterini, Baccarum lauri, Anethini, Chamomelini ana. vnc. ß. fiat emplaſtrum.

Empla-

Emplaſtrum inſigne ad vulnera Andernaci: Recipe Picis Græcæ, ſeu Colophoniæ, ſulphuris albi ana vnc.ß. Ex albuminibus ouorum fit emplaſtrum. Labris vulnerum vnitis & ſanguine abſterſo, Corio inductum applicetur, faſciaque obligetur.

Cataplaſma ad hydropem, Rondiletii: Recipe ſulphuris viui, vnc.ij. Cumini vn.j.ſem. Apii, Petroſelini ana vnc.ß. cum excrementis cochlearum fiat cataplaſma.

Dropax compoſitus Aetii. Recipe Picis, Ceræ, Colophoniæ ana vnc.iij. nitri vnc.j.ß. Bituminis vnc.j. ſulphuris viui drach.iij. Piperis, Euphorbii, Adarcæ ana drac.ij Cantharidum drach.ß. olei Cyperini vnc.j. Fiat Dropax. Diuturnis vitiis conuenit, & ante ſinapiſmum corpus præparat: poſt illum autem morbi reliquias diſcutit.

Flores ſulphuris ſalſi: Recipe ſulphuris viui, olei ſalis ana q. ſ. Miſce & ſublima. Quod ſublimatum eſt ſerua ad vſum. Aſthmaticis & Colicis conferunt.

Fucus ad dealbandas cicatrices: Recipe ſulphuris, ſalis ana vnc. ß. Caphuræ drach.j. Tutiæ drach.j. Aquæ Roſ. vnc. vel drach.xviij. Trita miſceantur.

Aqua faciem reddens iuuenilem Alexii. Recipe ſulphuris viui vnc.j. Olibani vnc.ij. Myrrhæ vnc.ij. Ambræ drach.vj. trita miſceantur, addendo Aquæ Roſarum lib.j. Deſtillentur, & ſeruetur aqua in vaſe obturato: qua ſi quis vti volet, veſperi cum itur cubitum, hac lauet faciem, deinde mane aqua fontana lauet faciem, & erit venuſtiſſima.

Linimentum ad clarificandos, & candidos reddendos capillos Rondiletii. Recipe ſtercoris hirundinum, Rad. Enulæ Campanæ, ſem. Raphani, ſulphuris, florum Capparis, Thuris ana vnc.ß. Omnia ſimul incorporentur cum paribus partibus fellis bouis albi: Fricentur capilli prius loti lixiuio ſarmentorum, & ſiccati. Et dum capilli erunt ſua ſponte ſiccati, à lotione in frictione rurſum] larentur in dicto lixiuio, & ſiccentur paulatim panno calido.

Vnguentum dealbans capillos Marinelli: Recip. ſtercoris hirundinis, ſem. Raphani, ſulphuris, cort. rad. Capparorum, fellis vaccini, aceti optimi ana q.ſ. Fiat vnguentum.

Vnguen-

Vnguentum ad Achoras Cleopatræ, Galeni: Recipe ſulphuris viui drach. vj. Thuris maſculi drach. j. Aluminis ſciſſi, ſtaphidis ſylueſtris, Erucæ, ſpumæ nitri ana drach. j. Atramenti Sutorii drachm. j. Rutæ Ramulos iij. Olei Laurini vel Myrtini, aceti ana q. ſ. Fiat vnguentum.

Vnguentum ad impetiginem Galeni: Recipe Miſyos peregrini, Thuris, Myrrhæ, aluminis ſciſſi ana vnc. j. Aloes, ſulphuris viui ana vnc. ß. Excipe paſſo, vt ſtrigmentitiam ſpiſſitudinem accipiant: & bis aut ter in die præfrictis, illine.

Aliud eiuſdem: Recipe Miſyos vnc. ß. Acaciæ drach. ij. ſquamæ æris vnc. ß. ſulphuris viui drach. vj. Chalciditis vnc. j. Gummi vnc. j. Aceti q. ſ. in quo vbi gummi diſſolueris, reliquaque admiſcueris, amurcam iniice.

Aliud eiuſdem: Recipe ſulphuris viui, Thuris, Myrrhę, Atramenti Sutorii, Miſyos crudi ana drac. ij. Gummi vnc. ß. Aceti olei Cedrini ana q. ſufficit miſce.

Aliud ad idem Diodori: Recipe lachrymæ oleæ Æthiopicæ drach. xx. Gummi drach. xl. Atramenti Sutorii drach. xvj. ſulphuris viui drach. x. Thuris drach. x. Æruginis, Acaciæ, Myrrhæ Amineæ ana drachm. x. Aceti q. ſufficit. Vbi diſſoluta fuerint ſingula, ac leuiſſima reddita, excipe amurca condenſata.

Vnguentum ad ſcabiem Fumanelli: Recipe ſulphuris viui lib. ß. ſalis tantundem, Axungiæ Porcinæ lib. ij. olei Laurini lib. ß. Miſce, fiat vnguentum ad omnis generis ſcabiem, &c.

Electuarium præſeruatiuum in peſte Adami Lonizeri. Recipe rad. Angelicæ, Gentianæ, Zedoariæ, Tormentillæ, Pimpinellæ, Valerianæ, Galangæ, Zingiberis, herb. Scordii, Rutæ, Saluiæ, Maioranæ, Carduiben. Flor. Calendulæ, gran. Iuniperi ana drachm. vj. Croci drach. ij. Cinnamom. vnc. j Myrrhæ, flor. Sulphuris ana vnc. ß. Thuris, Maſticis ana drachm. iij Boli Armeni, Terræ Sigillatæ ana vnc. j. Caphuræ vnc. ß. conſer. Roſarum, Borrag. Anthos ana vnc. iij. Theriacæ Andromachi, Mithridatii ana vnc. j. Theriacæ Diateſſeron vnc. vj. cum Syrup. Aceroſ. Citri, vel cum Melle optimo deſpumato F. Electuarium ad formam opiatæ. Doſis quantitas Auellanæ, mane ante egreſſum ex ædibus.

Oleum ſulphuris Braſſauolæ: Recipe ſulphuris flaui, Terebinthana vn.iij. olei Roſacei lib.j. vini boni vnc.iij. coquantur igne lento, vſque ad vini conſumptionem. Extenuat & attrahit admodum hydrargyron corpore demerſum foras elicit, ſtatim à balneis illitum; ſcabiem, lepras & cutis fœditates ſanat: Morbo venereo commode adhibetur: fiſtulis & malignis oris vlceribus, aliarumque partium vitiis primo aut ſecundo contactu prodeſt.

Aliud ad Podagram: Recipe ſulphuris viui lib.ij. Vitellorum ouorum Num.xxv. Terantur ſimul, & ponantur in patella ferrea, & lento igne coquantur, & quando incipit ardere, inclina patellam ferream ad alteram partem, & quod liquidius eſt effluet.

Aliud: Recipe lixiuium forte clauellatum, aut etiam ex calce extincta confectum, ita vt ouum ei innatet. In hoc lixiuio decoquatur Sulphur tamdiu, quoad pinguedo in ſuperficie lixiuii apparuerit & fęces fundum petierint: tum deſpumando quaſi, pinguedo auferatur.

Balſamus ſulphuris: ex floribus ſulphuris & Terebinthinato proprio menſtruo, in calore ſicco per aliquot dies digeſtis, extrahitur color inſtar rubini. Menſtruum ſeparatur, & remanet oleum ſulphuris rubicundiſſimum, quod circulari debet cum vino deſtillato, & alcooliſato. Et hoc modo balſamus ex ſulphure extrahitur: cuius guttulæ tres aut quatuor exhibentur cum aqua Hyſſopi ſuſpirioſis, & purulenta extuſſientibus.

Extractio ſulphuris vel Eſſentiæ, in colore Auri, & Rubini: Recipe ſulphuris part.ij. liquefac in ſcutella vitreata: liquefacto ſulphure inſpergatur Salis Tartari pars vna, & agitetur bene cum ſpatula ſuper calorem lentum, donec inſpiſſetur, & coloretur in calore ſubrubeo. Poſtea euacua cum ſpatula ſuper orbiculum madefactum, vt non adhæreat ligno, & factum eſt. Deinde tere in puluerem, & pone in vitrum q. v. & ſuperinfunde vinum deſtillatum, vel ſpiritum vini, & in ictu oculi colorabitur, in colore citrino vel croceo: & cum per noctem reſideat, colorabitur quaſi Rubinus: per inclinationem euacuatur in ſpeciale vitrum. Huius virtus eſt in morbis corrodentibus, & hæmorrhoidibus, & omnibus, quæ corrodunt corpus exterius. Ad vlcera Gallica, penis, manum excoriationes, &c.

Electua-

Electuaria sulphurata: 1. Recipe florum sulphu. Theriacæ Andromachi, Elect. de ouo an. vn. j. Aloes succo Citrini vnc. ß. Myrrhæ drac. iij. Camphoræ drac. j. Croci scrup. 1. Scordii scrup. ij. cum Syrupo Citri F. Electuarium.

2. Recipe Theriacæ commun. vnc. iiij. pul. Scordii, Carduiben. Terræ Sigill. Camphoræ flor. sulphuris ana drach. j. spec. liberantis scrup. j. cum Syr. Citri F. Elect.

3. Recipe Terræ Sigillatæ Silesiacæ pul. scrup. j. flor. sulphuris scrup. ß. Croci Myrrhæ ana gr. ij. M. fiat puluis qui vel cum Syr. Citri fiat Electuarium, vel sumatur cum aqua Carduibened.

4. Recipe Mithridat: Elect. drach. ij. Theriacæ Androma. drac. j. Elect. de ouo scrup. ij. Pulu. Scordii, florum sulphuris ana scrup. ij. Camphoræ scrup. j. cum Syrupo stœchados F. Electuarium, &c.

Vnguentum ad contracturas Paracelsi: Oleum sulphuris ad contracturas minime contemnendum est, ac potius tanquam ad eas principale quoddã remedium. Hoc itaq; fiet vt sequitur: Recipe sulphuris optime puluerisati lib. xv. quas è Cucurbita fictili sublimabis in vitreum alembicũ. Quicquid sublimatum fuerit, ponatur in cellã penuariam ad soluendũ, & successu tẽporis in oleum resoluetur. Postmodũ subsequens cõpositio fiat: Recipe olei sulphuris vnc. ij. saponis Vngarici vn. iij. Aquæ vitæ vnc. v. olei oliuarum, rosatum an. vn. j. Hęc omnia coquantur secundum artem: obseruato, ne flammã concipiant. Membra perunguntur optime per dies triginta, sed in balneo sicco sudorem excitãte, contractis maxime cõfert membris.

Looch de Althea Quercetani: Recipe rad. Bismaluæ optime mũdatorum lib. ß. aut quantum volueris: Bulliant in hydromelite cõmuni ad sufficientem decoctionem, optime coctæ tundantur, & per setaceum traiiciantur, de quarum mucagine accipe vnc. ij. spec. Diatragacanthi, Diareos an. drac. iij. Sacchari candi, penidiorum ana vnc. ß. flor. sulphuris optime præparatorum drach. ij. Syr. Capill. Veneris, Tussilaginis ana q. s. omnia reducantur in formam looch de quo sæpius vtendum cum baculo de liquiritia.

Looch passularũ Quercetani: Recipe rad. Tussilag. liquiritiæ ana vnc. j. Enulæ Campanæ vnc. ß. Herb. Scabiosæ. Capillorum, Hyssopi an. m. j. florũ Tussil. Violarũ, Buglossæ, Nympheæ an. p. ij. sem. Anisi dr. vj. coquãtur in hydromelite simplici: decolatura clarificata li. iiij. in qui-

in quibus decoque passularum purgatarum, à vinaceis lib. ß. Iuiubar: sebesten ana vnc.ij.coquantur ad medietatis consumptionem: dein quam optime prælo exprimantur,& addendo sacchari candi, penidiorum ana vnc.iiij.coquantur ad mellitam consistentiam: cui adde florum sulphuris vnc.ß.misce, fiat looch.Nullis laudibus satis prædicari possunt flores sulphuris, qui verum pulmonum balsamũ sunt:Ex floribus sulphuris cum solo Butyro quadam Mucagine sem. citoniorum,bismaluæ aut lini permixtis,addendo quendam Syrup. capilli Veneris,violarum,roris solis aut Tussilaginis Bechicum siue looch parabis excellẽtissimum. Ad phthisin & exulceratos siue purulentos pulmonum affectus,looch aliud paratu facilimum confici potest,quod potentissimum & summum est auxilium in quam plurimis morbis:Recipe Syrup.de succo hederæ terrestris, vn.ij.flor.sulphuris q.s.ad reducenda omnia in looch. De quo Empycis exhibe quater in die,idq; ad dies plusculos,& mira præstabis. Multos profecto desperatos & incurabiles morbos sanat.

Tragea ad affectus hepatis eiusdem Quercetani: Recipe Coralli rub.præp.spodii,spec.Diatragacant.ana drac.ij. pulueris Hepaticæ, sem. Acetosæ, Portulacæ, Berberis ana drach.j. Croci Martis optime præparati drac.ij.ß.Croci ex oleo sulphuris parati scrup.ij. Conser.Ros.è siccis,vel sacchari rosati q.libuerit.Misce,fiat puluis:Dosis drachma integra.Crocus sulphuris fit.Infundẽdo liquoris part. j.& tantundem spiritus vini,in cochlear ferreum:vbi omnia bulliant ad ignem lentum vsque ad consumptionem: postea resideant per aliquot dies,& omnia in puluerem croceum subtilissimum conuersa, conspicies,quem adseruabis in paruis phialis optime clausis, ne aer intret:resoluitur enim ab aere.

Antidotus Thoracica maior pro ditioribus: Recipe extracti maioris Thoracici drac.iij.Extracti pulmonum vulpis,& leporis inuicẽ præparati vnc.j.Butyri seu lactis sulphuris vnc.ß. Rubini sulphuris Terebinthinati drach.j.Syrupi hederæ terrestris q.suff. fiat Antidotus:Dosis scrupulus j.

Antidotus Thoracica minor pro gregariis: Recipe extracti minoris Thoracici vn.ij.Florum sulphuris opt.præparat. drach.ij.spec. Diaireos simpl.dra j.spec.Diatragacanthi frig dra.j.ß pulmonis vulpis vulgari modo præparati, elect. resumptiui & Diapapaueris ana

scru.

ſcru.iiij.cum Syrupo violato fiat antidotus. Doſis drac.j. ß.vel dra.ij.

Anditotus hepatica maior pro ditioribus: Recipe extracti hepatici maioris vnc.ij. Extracti ſantal.omnium drach.vj. Extracti Chelidoniæ vnc.ß.Extracti hepatis vituli vnc.j.Arcani Tartari drac.ij.ß. Magiſterii Corallorum drach. iij. Olei ſulphuris in crocum conuerſi drachm.j.Olei Martis drach.j.Syrupi Corallorum q.ſ. Vt fiat Antidotus. Doſis ſcrupulus j.per ſe vel cum iuſculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Aqua ad phthiſin & vlcera pulmonum eiuſdem: Recipe ſpec. Elect.reſumptiui,Diapenid.Diatrag.frig.Diacoralli ana vnc.ß.Trochiſ.de ſpodio,de Terra Sigillata ana drac.vj. conſer.Symphyti maioris,Roſ.rub.flor.Verbaſci ana drach.j.ſem.Plantaginis, Berberis, Melonum,Cuſcutæ,Papau.albi, Citoniorum ana drac.x.pul. Cancrorum fluuiatilium drach.iij.contuſis craſſiuſcule omnibus,macerētur per 4.dies in aquarum Veronicæ, Scabioſæ,Bugloſſæ,Plantag. Symphyti maioris ana lib.j Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres, huic aquæ deſtillatæ adde tinct. Corallorum,magiſterii Perlarum ana drach.iij.Butyri,ſeu lactis ſulphuris vnc.ß.miſce. Doſis vnc.j.ß.vel per ſe, vel admixta vnc.ß.Syrupi Myrtillorum,aut de Roſis ſiccis:de qua vtendum ad pluſculos,dies,&c.

Medicamentum Paracelſi in peſte:Recipe Aquar.ex Iuſquiamo vnc.iij.Sambuco,Barba Iouis vnc.ij Vini Maluatici vnc.viij.ſpiritus Vitrioli drach.iij.Muſci, Ambræ,Vnicornu ana drach.j. Theriacæ opt.vnc.vij.Sulphuris albi ſublimati vnc.j.ß.Flor. Origani drach.j. Miſce Doſis ter in die ante meridiem drach.j.ß. vſque ad drach.ij. & iij.In interuallis præbe vinum Maluaticum,ſubinde parū, Roſaceo aceto perfuſum,& cum mumia trāſmarina & Valeriana decoctum.

Aliud,eiuſdem:Recipe liquoris vel ſucci ex Roſis vnc.iij.ſulphuris purgati & albiſſ.vnc.ij.ſpiritus vitrioli drach.j.ß.miſce.Doſis dra.j.vſq; ad drach. iij. ter in die.Interea ſæpius etiam aliquid olei Tartari deſtillati, nimirum drach.j. vel vltra miniſtra, & curabitur.

Mundificatio aëris in domo,vbi peſtis eſt:Recipe ſulphuris viui lib.j.Olibani vnc.viij. Myrrhæ vnc.iij. Gummi opoponaci drach.j. Aſſæ fœtidæ vnc.j.Miſce,pulueriſa. De hoc ſingulis horis ſemel cape,& fumum per omnia ædium conclauia fac, hoc modo. Recipe compoſitionis huius part.j.cort.granorum Lauri, ſuccini ana partē

mediam. De hoc ſemper quantitatem dimidiæ Nucis iuglandis pro conclaui vno accipe, iniice prunis candentibus, feneſtras & fores claude.

Experimentum per balneum in morbis ſiccis: Recipe aquæ reſolutæ q.ſ. Herbæ Valerianæ, Arnogloſſæ, alii ana q.ſ. pro balneo. Aqua cum herbis ebulliat, & poſtea in hanc, herbis exemtis, indatur vitrioli albi, Marcaſitæ Argenteæ ana vnc.ij. Vitrioli communis, Aluminis Rochi ana lib.ß. ſulphuris viui li.j. fiat balneum. In hoc balneo æger decem ſeptimanis lauare debet. Et ſi id octiduum durauit, addi debet Carabe triti vnc.j ß. aut ſupra. Morbus ſi ſemel exigatur, non reuertitur.

Aſthmatis cura ſicca Paracelſi: Recipe Myrrhæ, Thuris, Aliptæ Muſcatæ ana vnc.j. ſulphuris viui vnc.vj. Colchotaris, ſalis fuſi, ad medium pondus reduc per ſublimatorium in puluerem. Doſis à drach.j.ij. ad iiij. ſi hæ ſpecies terantur, & cum ſublimatorio elicianτur, quicquid ſuperius eſt, materia bona eſt. Cum hac ſic procede: Recipe huius ſulphuris vnc.j. Croci Orientalis ſcru.ß Maſticis drac. j. omnia in puluerem redacta, miſce. Doſis eadem eſt, quæ ſuperioris ſublimati ſulphuris eſt. Poterit etiam Hyſſopi drachma addi.

Arc. ſulphuris præparatio ex Paracelſo: Recipe flor. ſulphuris lib. ß. flor Antimonii albo: lib. $\frac{1}{4}$. ſucci Auri vnc.j. Aquæ vitæ circulatæ vnc.x. ſimul digerantur per menſem, poſtea congelentur ad conſiſtentiam duram. De hac præbe pro vice vna drach. ſemis.

Ad contracturam vnguentum: Recipe olei ſulphuris vnc.ij. ſaponis Hungarici vnc.iij. Aquæ vitæ vnc.iiij. olei oliuar. vnc.j. olei Roſati vnc.j. coque omnia vti decet.

Elixir ad Gallica vlcera: Recipe Balſami ſulphuris vnc.j.ß. olei quaiaci vnc.j. olei Mercurii ex venere drach.ij Flor. Mercurii ſcru.j. Alcali quaiaci dra.j. Commiſceantur. In vſu vlcera prius expurganda ſunt.

Elixyr Balſami Apoplectici: Recipe olei N. Moſch. expreſſi drac. ij. Ambræ griſeæ gr. vj. Ambræ nigræ, Moſchi ana gr.iij. Sulphuris, Angelicæ, olei Macis, Cinnamomi item in ſulph. coagulator. an.gr. olei ſpicæ gutt.iij. olei ſuccini drach.ij. Balſami Bartapol. ſcrupulos quatuor. Miſce.

Puluis in tuſſi recenti & antiqua: Recipe florum ſulphuris vnc.ß.

Ben-

Benzoini seu Asæ scrup.ß. Misce & in tenuissimum puluerem redigito, sumatur cum ouo sorbili, & continuetur ad dies tres.

Balsamus sulphuris Rulandi: Recipe olei Omphacini optimi lib.j. spiritus Terebinth. vnc. ij. florum sulphuris drachm. vj. feruefiant dum rubente colore tingatur, post coletur; & colatura seruetur vsui.

Ad fistulas oculorum: Recipe sulphuris viui, Aluminis, aceti fortissimi salis ana vnc.j. rad. lap. acut. recent. vnc. ß. fiat vnguentum.

Pilulæ ad pruritum: Recipe Turpet. minor. gran. xxvj. flor. sulph. drachm.ß. Tartari vini albi præpar. scrup. j. Rhabar. pulueris. scrup. ij. Elect. de succo Rosarum drachm. j. Misce, Dosis gr. x. confert etiam ad scabiem cuiusuis generis. *Arsenicum pestis.*

Aliæ: Recipe Elect. de succo Rosarum drach. j. Tartari albi scru. ij. florum sulphuris scrup. j. pulu. Gummi Tragacant. drachm.ß. flor. pulu. Violarum scrup. j. Turbith mineralis gran. xxxiiij. Misce. Dosis gr. xij.

Elixir balsameum ad vulnera capitis: Recipe Balsami sulphuris vnc. j. Balsami Thereb. cum oleo Lauri vnc. j ß. olei de Betonica vn. ß. olei seu Balsami æris drac. j. olei Lunæ scrup j. extracti Aloes dra. j. florum Sacchari, succi Tabaci ana drac. vj. Digere ad vnionem.

Eiusdem Paracelsi præparatio etiam talis est: Recipe sulphuris li. ij. Colcotar lib. ij. salis communis, secundo vel tertio purgati lib. j. Myrrhæ vnc. j. &c.

Hæc sufficiant de sulphure, accingimus nos, auxilio Dei, ad caput quartum de sale.

CAPVT IV.

De Sale.

SAL, Græcis ἅλς: Germanis Saltz: Gallis du sell: Italis Sale: Hispanis Sal: Natiuus & factitius est: Natiuus vel in terra, vel ad mare ex aqua marina, vel in lacubus, vel in fluminibus, aut in fontibus: Hinc dicitur Sal terrestris, fossilis, marinus, lacustris, fluuiatilis, &c. Natiui quamuis variæ sint differentiæ, diuersisque locis reperiantur gutturi cum penna immissum, collapsam vuluam subleuat. *Sal Natiuus. Sal Factitius.*

gut-

in vſum tamen medicum non omnes, ſed pauci recipiuntur, de quibus iam in ordine, Deo concedente, dextre agemus. Ex eorum autem genere, qui ſponte in aquis generantur, multæ etiam ſunt differentiæ: Qui in mari naſcitur, & in ſcopulis reperitur, ex ſpuma maris conflatus, ſpuma ſalis appellatur: Qui in Iudeæ lacu gignitur, in quo & Aſphaltus dicitur naſci, Sodomeus vocatur, ab Arabibus Sal Naphticus: amarus eſt. Hoc caremus, quemadmodum & reliquis natiuis in lacubus aut fluminibus repertis. Factitiorum etiam varia ſunt genera, ſecundum materiam, ex qua fiunt differentia. Nam alia ex aquis ſalſis generantur veluti marinus: & qui ex fontibus fiunt, vt Sal communis: Alii ex cineribus (de quibus in ſequentibus) aliave materia, quemadmodum Sal Alkali, qui fit ex herba kali, & vulgaris Armeniacus, qui in Alexandria fit in balneis. Noſter Sal, qui in Germania noſtra frequens eſt, coquitur ex fontibus & amnib. ſalſis: ſale gemmæ & ſale marino raro vtimur in condiendis cibis, ad Artem vero Chymicam frequentius, & præſertim ſale Colonienſi, &c. Antiquiores putant ſalem terreſtrem eſſe vnius naturæ: calidum ac ſiccum: propter terreſtrem naturam dicunt ſtipticum: propter ſiccitatem exiccatiuum & conſeruatiuum à putredine, conſtrictiuumque: Propter caliditatem vero & ſiccitatem abſterſiuum: & propter acrem ſaporem penetratiuum. Cryſtallinum craſſorum humorum erit cõſumptiuum. Vires eius conſtipare, exiccare, conſeruare à putredine, digerere, penetrare, aſtringere, abſtergere, reſoluere, calefacere, & quicquid humiditatis eſt nimiæ conſumere, craſſos humores diſcutere, & ſordidam vlcerum carnem ad conſolidationem redintegrare: Cum oleo pruritum ac lepram tollit: cum aceto, melle & oleo ana vnc.ß: aduerſus anginam collo illinitur, & partim deglutitur. In clyſteres additur: ſiquidem abſterſiuum eſt. Cum oleo, aceto & melle cutem etiam purgat & extergit. Contra ſcabiem, fluxus gingiuarum & nomas vnguentum ex ſale, farina hordeacea, & melle conficitur. Cum melle & oleo illitum vlcera ardentia mollit & ſoluit. In oleo minutim Sal tritus, & articulis affrictus, mirifice eos iuuat, qui arthritide & podagra liberi eſſe cupiunt, niſi ſicca præter modum fuerint temperie præditi: Eſt autem hoc illitum mane & veſperi per omne vitæ ſpatium vtendum. Cum oleo tritum, & guttu-

Genera ſalium factitiorum.

Antiquorum opinio de ſale.

Vires ſalis.

Excrescentias in oculis consumit, & pterygia cum succo chelidoniæ instillatum tollit. In aqua fontana resolutum, vermes aurium perimit. Faciei maculas in aqua rosacea dissolutum, & cum camphora mixtum, inq; sole exiccatum, ac oleo sambuci postea temperatum, extergit. Cum pane mixtus & in vulnera recentia immissus, consolidat &c. Hactenus antiqui in genere de salium differentiis ac vsu: nunc & in specie agemus, quæ & quales eorum singulares proprietates. Nostra iatrochymia sic inquit de sale communi: Quid sal commune sit, non opus est explicare, cum hoc omnibus notissimum sit, ob tantam necessitatem, vt eo carere non possimus. Virtus eius est calefacere, siccare, extenuare, dissoluere, discutere, abstergere, adstringere, superfluos quosq; humores consumere. Præparatur autem ex eo oleum, quod ad plura vtilissimum medicamentum. Hoc autem pluribus modis destillatur: inter quos maxime placet sequens: Exempli gratia.

Oleum Salis.

Sal prius soluatur in aqua stillatitia, solutum filtretur, deinde in euaporatione aquam coagula: huius coagulati salis recipe partem vnam, terræ luteæ siccæ partes duas, misceantur, indantur retortæ triplici luto munitæ: destilla in aperto igne, dum nulli spiritus amplius exeant: hinc refrigeratis vasis liquorem exime, affunde super nouum salem, destilla vt prius idq; reitera septies vel octies igne satis violento: tandem in Balneo separetur phlegma ab oleo, quod serua vitro bene clauso. In hoc oleo soluitur aurum. Eius vsus est in hydrope ad sedandam sitim, si guttæ eius tres vel quatuor exhibeantur in aqua acetosæ, Endiuiæ vel simili liquore conuenienti hepati.

Balsamus Salis.

Quod ad saporem attinet, non ita acidum est oleum aut sal, sed aut dulcedinem mellis, aut succi pomorum siluestrium plurimum refert. Oleum salis cum oleo Terebinthinæ, ceræ, chamomillę, verbasci & similibus commistum dolores podagricos sedat, tophos discutit: membra conuulsa si eo fricentur, restituit, abscessibus medetur, ramices curat.

Oleum Salis varii generis.

Rubeus sic vult: sal igne liquescat, in quod laterum fragmenta candentia iniiciantur & cucurbita curua oleum destilletur. Pleriq; raphanum excauatum sale replent, qui loco humido in aquam abit, in qua fragmenta laterum candentia extinguunt, & simul destillant.

ſtillant. Admiſcent nonnulli cum ſale æquis portionibus, ſal nitrum, hæcq; exiccata, eliquataq; ſimul deſtillantur. Alii cum rore miſcent ſalem, quo ſtillatitio Aurum ſoluunt, variaq; morborum genera curant.

Alius & ſic vult: Sal aceto ſtillatitio ſæpius irrigetur, moreq; olei chalcanthini deſtilletur. Vtile eſt ad diſſoluendum Aurum pro Auro ſcilicet potabili parando &c. antequam omnes eius præparationes allegamus, primo audiendus eſt Paracelſus. Qui de ſale & eius viribus ſic ait tom. 7. pap. 63.

Quicquid ad vſus ſuos requirit homo, id vniuerſum Deus creauit, vt facili labore illud adipiſci poſſit. Quo vero homini opus non eſt, id parciore copia Deus produxit. Homini autem vſui eſt medicina, tanquam neceſſaria. Itaq; vt illam longius à tractibus tranſmarinis petat, opus minime eſt, cum in propinquo eadem parabilis ſit. Nec, qui illic habitant, à nobis petitis rebus opus habent ad conſeruandam ſanitatem. Idem etiam in ſale verum eſt. Quo quia opus homo habet, id iuſta copia ad neceſſarios vſus inuenit.

Hoc conſtituto, dicendum iam eſt, quemnam Sal homini vſum præſtet. Sal autem duo homini confert. Eſt enim condimentum ciborum, & morborum naturalium medicamentum. Quemcunq; cibum homo ſine ſale edit, is nunquam plene coqui & digeri, nec in olla nec in ſtomacho poteſt. Ea enim ſalis eſt natura, vt in coquendo omnia corrigat. Eſt enim genuina correctio omnium ciborum, homini familiarium. Quod ſale caret, non corrigitur. Quod non corrigitur, inſalubre obuenit homini. Cibi ergo vniuerſi ſalem requirunt ad temperiem, vt nec deficiat, nec abundet. Vſus eius moderatus ſit. Iam ſi cibus ita coctus & temperatus ſtomacho offeratur, tum natura eius digeſtioni ſtudet, quod ſine ſale non facit. Quod parum aut minime ſalitum eſt, in phlegmaticum, fluidum & limoſum ſanguinem carnemque, morbis omnibus, & præcipue putredini obnoxium digeritur. Qui leuius ſalito cibo vtuntur, & viribus, & natura, & complexione minus pollent ceteris, ac inſuper morbis etiam promptius corripiuntur. Nihil enim niſi correctum, & ſale quaſi conditum, natura requirit, nihil eadem admittit, niſi præparatum aut coctum per ignem, niſi quod appetitus cauſa interdum proponitur, vt raphanus, allium, poma &c.

Porro

Porro Sal est Balsamus terrenus hominis & rerum omnium. *Definitio.* Vbi enim sal non est, ibi initium est putredinis. Vnum sal tam viuentia quam mortua à putredine præseruat. In viuo sal est in sanguine omnium animalium. Et nisi sal congenitus hominem tueretur, viuus putresceret. Sed non solis animalibus, verum & crescentibus cæteris omnibus sal inest. Nihil in natura non salitum est, siue sint metalla, siue lapides, seu herba & ligna, ac fungi, &c. Probatur id per Alcalia, quæ omnia sunt salia, ex rebus vniuersis extracta.

Et sicut homo ex carne constat, & caro est, à carne nutriri expetit, siquidem simile simili alitur: ita corpus quoq; desiderat salem, pro interni salis cibo, & carnis &c. alimento. Sal ergo similis est Balsamo, qui & ipse à putredine præseruat. Est tamen naturæ subtilioris & sublimioris.

Salis ergo hæc primum noscenda est proprietas, quod sit instar Balsami: velut & illa altera, q̃ sit instar correctionis omnium ciborum, qua opus habet homo ad temperationem digestionis, nec illo quicquam carere potest. *Salis proprietates.* Vbi Sal deficit, durabile nihil est, sed omne putredine inuaditur. Et ea vis Salis per vniuersum mundum ab omnibus animalibus & hominibus requiritur. Per Salem fructus mortui omnes à putredine & destructione etiam vltra terminum præseruantur. Sal facit, vt nec caro, nec lignum, nec lutum, &c. putrescat.

Quidquid est vbiuis, à sale præseruari potest. Hoc autem non vnica saltem salis cōmixtione impetratur, sed opus est præparatiōe. Sal enim, quod omnibus per experientiam euidens est, pisces & carnes, à corruptione tuetur.

Si autem Sal enixum fiat, per ipsum res quam longissime seruantur. In eo lignum lapidescit, in eo lapidescit limus vel argilla, & folia viridia arborum in illo talia conseruantur. Quicquid sale enixo aspergitur, mutationem non subit. Et conseruationis dote sal respondet Balsamo. Suo enim tempore res in congelationem lapideam deducit. Et licet quidem Sal enixum tandem siccetur, intereat & euanescat, ita tamen congelatur & confirmatur, vt duret etiam in aere & aqua & terra similiter.

Præterea Sal etiam mirifice ad conseruationē sanitatis conducit.

ducit. Eſt n. homini magni theſauri inſtar non in cibo ſolum; verum etiam ad vulnera remedium ſingulare eſt. Si n. ſale, in aqua frigida ſoluto, vulnera eluantur, integrum annum à putredine præſervantur. Si etiam vulnera tempore æſtiuo, cumprimis ſub exortum caniculæ ad putrefactionem vergant: id ne fiat, ſal prohibet. Idem etiam vermes in vulneribus naſcentes ejicit, & generationem eorum inhibet. Et hoc ſecretum in Chirurgia magni momenti eſt. Nec pudori ſit Balneatoribus ac tonſoribus, &c. ſi huiuſmodi aquis utantur. Remediis enim interdum utuntur aliis, quibus putredinem & vermes ſuſcitant, quos deinde nullo molimine arcere queunt, adeoque ſuo magiſterio multos perdunt. Vero ergo & genuino Medico lauamentum hoc curæ ſit in vulneribus. Eo n. munda ea ſervantur, ita vt natura ipſamet jam ad conſolidationem properet. Et ſicut canis vulnera ſua linctu mundat: ita Medicus id præſtare ſale debet. Quibus v. in locis ſal decoquitur, ibi liquamen quoddam paratur, ſimilitudine olei, adeo craſſum, vt ouum in fundũ delabi non ſinat. De liquamine iſto hæc ſecreta notate. Quicunque plethorici ſunt, & humidi mucoſique ac catarrhoſi, adeoque podagrici, arthetici, aut crura tumida, vel ventres diarrhœa tortos habent, &c. hi in liquamine iſto lavent. Fluxus uniuerſi exſiccabuntur, vt morbi ex illa cauſſa procedentes, denuo non reuertantur, ſed penitus conſumantur. Similiter & crura vlceroſa & ſanioſa, &c. illo ſanantur, corpusq; redditur aridum, agile & ſanum. Humiditates n. miro modo ſiccantur. Quibus abſorptis pereunt morbi illi, qui alias inundarent. Suam inſuper etiam operationem exſerit in ſcabie, & pruritu & ſimilibus aliis, ubi cutem ſanam & integrãm facit. Thermis omnibus à natura ortis, vt ſunt Piperinæ, Dupplicenſes, Badenſes, &c. præſtantius id liquamen eſt, & quam perfectiſſime operatur. Quod ſi Medicus thermarum omnium naturam & conditionem expendit, & illam cum liquamine illo confert ſalis: videbit hoc illa omnia longe ſuperare. Tantã n. humorum à ſale factam detractionem quis ſatis prædicare poſſit, dum adeo præſeruat, ut mali nihil reuertatur? Et liquaminis huius ea ratio eſt, vt nulli totius corporis membro quicquam damni inferat, cum tamẽ de ceteris thermis idem ſpondere tutum non ſit. Medicus ergo, qui vel ſanos vel ægros tractat, humoribus & fluxibus eiusmodi ob noxios,

xios, is jubeat illos ad prçscriptam conditionem lauare. Si à tali corpore morbus jam exortus est, sanescet. Si adhuc futurus est, in matrice sua ita consumetur, ut in lucem erumpere non possit.

Ridiculum ergo est, suaderi thermas, non cognitis & intellectis illis ex quibus constent. Nam semper optimæ eligendæ, cæteræ missæ faciendæ sunt.

Additio Theophrasti] Primum in salis administratione opus minime est, ut alteretur, aut ei quicquam addatur. Vsurpetur nude ac per se.

Et licet multæ quidem descriptiones sint, quibus sali aliquid additur, veluti cuminum, fæniculum, cinamomum, muscatum &c. id tamen non facit ad propositum, h. e. non est de salis proprietate, sed sal dirigitur eo, quo dirigi non debet.

Ad cibos ergo & coctiones assumatur, quale per se est. Ad morbos corrigi & perfici potest, ita tamen vt sal in suo gradu maneat, nec degradetur.

Notate ergo si sal editur, in primo gradu est. Calces eius sunt in gradu secundo. Liquamen in tertio. Si gradum intendere velis vsque ad 24. necesse est, vt additiones illius scias.

Ceterum quæ de viribus salis in præpingues homines dixi, correctio eius & additio est, ut primum illi purgentur debito modo, & illo ordine, quem de elleboro nigro præscribo. Postea pergendum est ad liquamen. Opus est etiam, vt elixir tartareum administretur & vsurpetur aliquandiu, processu præscripto, ut facta Apostemata ac oppilationes putrefactionesq; in corpore resoluantur, expediantur & renouentur vsq; ad terminum sufficientem. Postea instandum est liquamine; modo conuenienti. *Correctiones salis.*

Hoc processu balneum in liquamine ad 16. grad. intendi potest in operatione, hoc est, vt tantum operetur, ac si ad grad. 16. exaltatum esset, & vltra 13. gradum, in quo consistit naturaliter, auctum esset.

Si exaltatio graduum maior requiritur, facienda est ea per præparationé primum, ut liquamen in seipso graduetur, quod hoc modo fit. Liquamen loco aquæ decoquatur in succo plantaginis, maioris vel minoris, & similibus. Sic multo fiet prçstantius ad scabié, & pruritus, vnoque die plus operabitur, quam alias diebus faceret quaternis.

Sal ad vlcera. Adhibet etiam vlceribus manantibus, cum succis consolidæ serpentinę, &c. quorum multa genera sunt. Ea additio si in præparatione liquaminis fiat, ita vt additio hæc aquæ substituatur, miræ erit efficaciæ in vlceribus antiquis, & in sanando 20. gradum obtinebit. Additionem quo feceris concinniorem, eo operatio erit præstantior.

Sal ad defluxiones. Ceterum pro internis morbis, ad defluxiones, gradationes alias notate. Liquamen cum vino sublimato permisceatur, & tamen cum succo plantaginis præparetur. Ita exsiccatiuum summum erit, ad gradum 24. perfectum deductum.

Superest & alia præparatio, hoc quoque loco vsurpanda, salis nempe in aquam destillatio. Modus est vt cum Raphano sal liquetur, eaque aqua deinde destilletur, atque cum succo plantaginis, chelidonię, serpentinæ, consolidarum æquis partibus permisceatur. Hoc modo exsiccando 24. gradus superabitur.

Præterea in hac cura multum situm est, & præparatione. Additionibus enim illis tollitur fluxus hæmorrhoidum, profluuium, dysenteria & fluxus ventris alii difficilis curationis Cum eiusmodi enim additionibus aqua eo vsque intenditur, vt plus præstet, quam omnes syrupi, purgationes & medicinæ officinarum ceteræ, quæ cum illis nulla parte comparari possunt. Istæ enim gradum 4. non transcendunt: cum illæ nostræ vltra 24. & 32. gradum exaltentur. His nimirum oppugnari morbus potest, vt necessario sanitas emergat. Idem intellige etiam de vlceribus, scabie, & vulneribus &c.

Porro sunt & præparationes, quæ alia quoque ratione salem ad summum grad. videlicet 24. euehunt. Sumatur nempe sal & salnitrum æquali portione: calcinentur per se ad fluxum & fusionem: postea resolue in suum liquidum. Id iam in exsiccando 24. gradus habet. Præparatio eiusmodi sedulo notanda & seruanda est. Virtus enim exsiccandi adeo subtilis est, & in operando adeo valida, vt nihil ei conferri possit. Si altius ascendere velis, adde exsiccatiua, velut antea docui. Sic gradum in operando assequeris maiorem. Si iterum destillaueris, gradum altiorem adipisceris. Per huiusmodi additiones & purgationes 34. gradum attingere potes.

Ineptum non est, si Sal etiam iusto tempore reuerberetur, & post reuerberationem cum prædictis succis, aut aliis tibi ad institutum idoneis visis permisceatur, aut post omnia hæc in aquam, aut liquorem, vt dictum est, destilletur. *Sal reuerberandum.*

Sunt etiam quædam fusiones ad salem, quibus gradus eius augentur. Fundantur cum Bolo Armeno, Terra Sigillata, Chimolea, Flore æris, Thutia, Calaminari, &c. Post fusionem facta solutio per se, intendit gradum. *Fusio salis.*

Funditur etiam cum sale nitro, & additur permixtio, in suum postea resoluitur liquorem & affunditur fæcibus, & aliquoties de illis iterum destillatur. Sic præsignem vim stypticam ac constrictiuam acquiret, vt nihil occurrere possit, quod nõ exsiccetur & constringatur. Ad augmentationem eiusmodi gradus facit Crocus Martis, Cerussa, Flos æris, vnde summa additio est.

Sciendum est etiam, post processum eiusmodi, si dicto modo in liquorem reducitur, cum succo de immaturis acatiis permisceri. Ita nihil erit, quod potentius constringat, exsiccet, & ad fundamẽtum penetret.

Et hæc de Sale, eiusque viribus, correctionibus & additionibus tradere cõmodum mihi visum est, quorum herbarii ceteri ignari, nullam mentionem fecerunt, quia ipsimet ignorarunt artem, qua ex 4. gradu, 24. grad. producerent, & hinc demum 32. grad. educere. Vbi adeo potentes medicinæ sunt, ibi natura alacriter coincidit & cooperatur.

Multi admodum anxie in conscribendis herbariis & naturalibus rebus laborarunt. Si tamen rem videas, intelliges ipsos non nisi audita consignasse, nec an vera an falsa sint, compertum habuisse. His succedunt postea Neoterici & moderni, & ex variis varia colligentes, libros inconditos consarcinant, de veritate interim & mendaciis parum soliciti. In eiusmodi talium Auctorum libris, vbi non nisi hæc verba subinde inculcantur, ille hoc inquit, iste hoc expertus est, &c. non possunt non mendacia multa reperiri. Quos si roges, ecquis hoc tibi dixit, tandem descenditur ad moniales & vetulas, quæ ex opinione sua talia commenti sunt. Qui librum conditurus est, non est vt fidat his, qui mere audita recensent.

Fidat

Fidat autem illis serio qui ex experientia propria loquuntur. Hinc enim absunt nugę, nænię, vetularumque somnia, quibus hactenus scriptores illi nimis oscitanter acquieuerunt. Templum suum super arenam exstruunt. Ideo etiam morbus qualibet ipsorum medicina potentior est.

Hæc est illa inundatio, quæ templum ipsorum cum omni scientia abripit. Scriptorum huiusmodi iam plena quædam lerna est. Abundant enim ad comportanda mendacia otio. Cumque post fornacem talia agantur, parum illi curant, verum an falsum sit. Nomen & honorem sibi struere, hoc vnum satagunt. Et cũ mundus velit decipi, assumunt illi vndecunq; ex Poetis & Rhetoribus fabulas, vt sic industrii videãtur. Hæc illorum scriptitatio: qua nullius vsus & commodi est. Plura de hac materia vide apud Paracelsum lib. 1. de naturalibus rebus c. 4. &c. Quo Paracelsus obscurior, reddatur clarior, audiemus & alios de sale loquentes, eumq; præparare docentes, inter quos primo audiemus Quercetanum qui sic ait: Sal calidam ac siccam qualitatem obtinet, vimque habet detergendi, dissoluendi, purgandi & adstringendi: qua ratione excrementitias ac supervacaneas humiditates ciborum, siue carnes sint, siue pisces, fructus, olera & id genus salia, absumendo, tuetur illa à corruptione, vnde inter alia, maxime omnium necessarius in vsum hominis sal censetur, quo nemo carere vnquam cõmode possit: præterq̃ quod ipse solus plus in condimentis ciborum possit, q̃ quoduis aliud adiunctum, q alioquin eo destituti insipidi prorsus ac insuaues ingratiq; expuerentur, nedum vt auide à stomacho exciperentur: aut si ab eo recipiant, statim corrumpantur, ipsiq; ventriculo non parum noceant, vnde constat, quantus sit eius & efficax vsus, imo etiam pernecessarius ad conseruandam valetudinem, & vitam prorogandam. Hinc dicebat Galenus, Quidquid in corporibus (inquit, loquens de sale) humidum inest, id quodammodo absumit, & quod reliquum est substantiæ solidæ, adstrictione contrahit, ac proinde etiam conditura sua carnes seruat, & à putredine tuetur. Vnde sub finem infert, vsum salis non esse necessarium rebus, quibus prorsus nulla est humiditas superflua, vt melli & quibusdam aliis: nec iis, quæ corpore constant solido, quales sunt lapides; At vtilissimus quidem & necessarius est iis omnibus,

Salis facultas.

Gal. lib. 11. de simpl. medi. facult.

omnibus addit, quibus suspecta est putredo. Pauci autem cibi à corruptione sese natura vindicant, idcirco omnibus propemodum cibis necessarius est sal: nec abs re sic cecinit Poeta; Nam sapit esca male, quæ datur absq; sale.

In hunc sermonem ingressi de industria sumus, quod vulgaris ille error, quo sibi pleriq; omnes & aliis persuadent, vsum salis noxium, quàm ad sanitatem esse vtilem, à nobis ferri nequeat. Pernicentiorem, q̃ ad sanitatem esse vtilem, à nobis ferri nequeat. Perniciosa enim persuasio isthæc est, qua complures vsq; adeo fascinantur, vt ne micam quidem panis salsi ausint ori indere, aut salis granum ouo inspergere ad saporem, citra metum periculi. Quod quã ridiculum & à ratione alienum sit, palã est omnibus, Certum igitur habeam⁹ sanitati conducere, vt mediocri salis aspersione cibos nostros condiamus, auersemurq; q secus sentiant. Fit enim inde vt nõ tantum suauior ac gratior palato reddatur esca: sed eo etiam salubrior ac minus corruptioni obnoxia fiat. Humiditates enim superuacaneas, quibus facile cibus corrumpitur, & nausea mouet̃, is absumit & desiccat, gustusq; sapidus redditur, quo vel prostratus appetitus restituitur: concoctio ventriculi adiuuatur, & excretio stimulatur. In quem vltimum finem vsus eius est quotidianus in clysteribus, glandibus & suppositoriis. Nec tamen inde inferre volumus, vescendum semper esse salsis, nec ab iis temperandum, citraq; conditionum hominum rationem, eorumq; infirmitatum, quibus sæpe salsa nocumento sunt, iis tamen vtendum esse: at censemus distinguenda omnia, dextreq; singula esse interpretanda, siue ciborum habeatur ratio, siue complexionum, vt vocant, ipsorum hominum. Ciborum enim alii salem expetunt, alii non. Temporis etiam est habenda ratio & distinctio, siquidem quæ pridem salita est caro, & ad fumale desiccata diu est, etsi p se esset mollis, duriorem tamen substantiam ex diuturnitate salsedinis, & infumationis contraxit: contra quæ per se dura, qualis est bubula, aliquot tantum dies salita, emollitur & delicatior redditur. Sic bubulæ carnes sale condiuntur ad paucos dies, quæ deinde appositæ ex recenti sua salitura, auidius & suauius excipiuntur: quod Gal. lib. 11. de medic. facult. confirmat his verbis: animalium corpora, inquit, quæ excrementitia carne constant, salituræ sunt peridonea: excrementitias autem vocamus carnes, quæ pituitosam humiditatem in se

Error vulgaris confutat⁹.

Cur cibi sale moderate condiendi.

Quid obseruandum in salis vsu.

cõspersã continẽt. Aetius vlterius progreditur, ac disserit de omnium ciborum salitorum differentiis & qualitatib⁹, qualescunq; illi sint, sic scribẽs: non modica, inquit, differentia salsarum carnium est, prout quædã ex ipsis saliuntur. Nam adeo imutãtur, vt sæpe animalis tẽperamento humidi, caro salita longe ficcior euadat, q̃ caro animalis natu a ficci non salsa. Deinde docet Aetius, quæ carnes opportuni⁹ sale condiendę sint. il ę, inquit, quæ subduriores & excrementosæ simul sunt, aut q̃ sup. iacanea humiditate scatẽt. Deinceps cũ pariter docuisset, quib⁹ carnibus & cibis salis conditura nõ debetur, ꝙ à sale duriores, ac concoctu difficiliores reddãtur cibi: simul indicat eduliorum vtilitatẽ, q̃ apte & opportune sa ita sunt: atq; sic caput absoluit totidem verbis: quæ vero, inquit, ad salsurã idonea sunt, tenuium partiũ fiũt, & comesta crassos ac glutinosos humores attenuant. Cæterũ vetera salsamenta omnia vitiosa sunt.

Quod genus ciborum etiã nos supra damnauim⁹, pręter im cũ freqẽs aut assiduus eorum est vs⁹, ꝙ tum vel maxime noxii sint: at p interualla sobria eorũ vsurpatio, nõ vsq; adeo dãnosa est, nec vbiq; spernenda. De quib⁹ consulatᵉ celeberrimus ille vir Marsili⁹ Ficinus, vbi de salitis eduliis & aromate conditis scribit in lib. de vita cęlitus cõparanda. Illic n. in populari illo errore explodẽdo nihil nobiscũ sentit. Porro à salis marini dulcib⁹ crystallis exordium sumemus, q̃ ex materia tã acri ac salsa extrahũtur, non dubiũ est, quin ignaris hominib⁹, rem istã supra hominis industriam esse arguẽtib⁹, risum moueamus, ꝙ quidem si ad amussim legũ & normarum philosophiæ illorum rẽ istam reuocemus, vtiq; ridiculum plane futurum est: non a. si ad incudem veritatis, genuinis ac legitimis philosophis probe cognitã, & quibus solis hæc scribim⁹, referamus. Visum est a. hoc tã suspiciendum arcanum in gratiã illorum enucleare, ea lege tñ, vt solis artis filiis, terminorum ei⁹ peritis, ac veræ philosophiæ fonte prolutis, nõ ignaris & stupidis hominib⁹, imo etiã maledictis ac conuitiis tantã artem proscindentibus, ac indigne lacerantib⁹, in cognitionem veniat. Æquum est enim, detrectatores eiusmodi in sua inscitia ac cæcitate permanere, suesq;, ac porcos ab vnionibus istis proculcandis arcere, nedum admittere.

Quibus hæc scribantur.

Præparatio.

Soluatur igitur sal marinus, filtretur & coaguletur ex arte cũ proprio & naturali menstruo, idq; toties, dum sumã purificationẽ

ac

ac claritatē acquirat. Hu⁹ sic emūdati & clarificati salis ℔.vj. adiice ꝗ dissoluētis vitriolati ad melliflui ex vegetabili, & animali parati, ꝗ sufficit ad maiorē fermentationē ac corroborationē, vt facta digestione conueniēte, quā præisse oportet, vsum vehiculi præbeat, ad cōmodius spiritus aqueos, sulphureos ac vitriolatos, dulces, acidosq, qui firmissime sali illi conditi recōditi inhærent, extrahēdos. Quod in pyxdie Wallemburgica, vel quauis alia, quæ ignem sustineat, quales sunt retortæ Bellouacenses, ex quibus Lutetiæ aquæ fortes exprimuntur, præstandum est.

In hoc versatur rei cardo, vt gradatim ignis admoueatur: in quā rē sedulo artifici & in huiusmodi opere exercitato incūbendum est.

Necnon & fornax reverberatoria Achanoris requiritur, in qua opus ex norma & mēsura dirigatur. Oportet enim vas incandescat purpureo, non claro colore, ne videlicet sal fluat: cuius fluxus spiritus retinet, ne copiosius & opportune, vt decet, exti lent. In eo autē adæquato igne cornutā aut retortā imorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti invigilandū erit, quod vsq; adeo, & spissum & capax firmissimoq; luto obuolutū esse oportet, ne qd vsquā expiret: quod & turbidū & spiritibus vaporosis ac albis oppletū animad vertetur, in quibus virtus & primū ens metallorū resolutū est in aquā acidissimam. Post spiritus exhaustos, tandē ad collum & sumitatē recipientis, sub finē destillationis sublimabitur, aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar niuis albissima, quæ ei collo adhærebit, qui mercurius aut sulphur Philosophorum nuncupatur, quam vtramque appellationem merito & iure suo obtinet.

Primum ens metallorū m.

Terra foliata

His itaque peractis & refrigeratis omnibus vasculis, vt probe omnia conquiescāt, loricis suis vasa erūt exuenda, coniunctaq; per agitationē vtraq; essentia salina ac spiritualis seu liqda, in alembicū effundēt vitreum, ex qua tria principia sume spiritualia, simplicissima ac efficacissima seu maxime penetrantia, q̄ in ea cōtinētur, separāda erunt, vt seorsim singula separātur, vt mox dicetur, quæq; deinceps in vnum corpus vniantur, quod vere homogeneum est, ac nihil heterogenei retinēs simplicissimum ac penetrantissimum efficacissimumq; futurum est. Alembicus a. & recipiens firmissime in loricā in balneo vaporoso collocentur, suo ꝗq; loco ac lētissimo calore insipidum phlegma, aquæ tantū inutilis saporem referens,

Crystalli dulces salis.

ſeparetur. Quo ſeparato ad iuſtam ſatis quãtitatem, idq; lentiſſimo igne, vt dictũ, alembicus frigori exponatur, vbi pellucidiſſimi lapilli cryſtallini, guſtuiq; dulces formabuntur: quibus ſemotis ac ſeorſim ſepoſitis, redditoque denuo Balneo, dulci alẽbico, vt rurſum ad lentum calorẽ inſipidũ phlegma ſeiungatur, ſi rurſum alẽbicus frigori exponatur, concreſcent iterũ glaciales globuli, iidemq; perdulces. Quæ quidẽ operatio toties repetẽda eſt, dũ nulli ãplius lapilli emergant, & quicquid reſidui extillabit, nõ amplius phlegma inſipidũ, ſed aciditatis vitriolatæ, quæ mordicationẽ ſum̃am linguę inferat, inſtar acerrimi ſpiritus vitrioli, guſtũ inducat. Tũc vero ab operatione deſiſtendũ, in fundo alembici quærendum verum ſalis oleum vitriolatum acidumq;, à quo omne inſipidum phlegma & inutile extractum fuerit. Cryſtallini vero lapilli, etſi ſapore dulces deprehendantur, admirandæ tamẽ ſunt virtutis, vt qui ſoli ſeorſim vel cũ oleo ſuo ad idoneã quantitatem permixti, ſint verũ ſolis terreſtris menſtruum ac diſſolués, eius proprietates ac virtutes vitales vegetanteſq; locupletans ac exacuens, quemadmodũ cœleſtis ſol in Arietis ſigno domiciliũ figens, vbi Marti ſedes gratiſſima eſt, exultat, & præpotentes vires, in rerum mundanarũ renaſcentiã exerit, ſpiritus rerum in penetralibus terræ velut ſopitos calore ſuo virtuteque excitans, vt ad ſuperficiem terræ attollantur, & indiuidua ſua, ſenſim radicibus corporeis, corticibus & caudicibus, illius viribus aſſumptis, virore, floribus, verno tempore tandem ornata procreent. Quos quidẽ ſolis cœleſtis effectus Balſamicus terræ liquor, qualẽ ex ſalibus erui diximus, quodam̃odo imitari poteſt. Siquidẽ nihil natura progenuit, quod idẽ ars imitatione nõ effingat, & quæ poteſt ſol cœleſtis naturali proprietate præſtare, eadem & Sol artificialis, chymica induſtria paratus, & ex reb. terrenis aſſumptus, exercere quodamõdo valeat. Quod enim eſt inferius, idẽ eſt ac ꝙ ſuperius. Liquor igitur eſt balſamicus ex ſale educt⁹, hoc ipſum poteſt, ſi

Roſæ, violæ, &c. emarcidarum viuificatio artificialis.

ad debitã quãtitatẽ aquæ aut paſſiui liquoris, ꝗ vbiq; copioſius occurrit, commiſceatur. Iſta enim ſic diluũtur ac contẽperantur inter ſe idonee mixta, vt hac mixtione, roſa, violæ, alijve flores, vel emarcidi ac ſicci, quique omni odore vitalique virtute, vel longo ante tempore exuti fuerint, perfuſi, ac imbuti, priſtinum virorem & vitales alias dotes recipiant, ac in colorem genuinũ ac magis etiã floridum,

ridum, quo vel dissoluens ipsum etiam tingetur, redintegrentur, vt nec Maius, ex naturali & verno Sole, tot tamque elegantiũ florum sit feracior, quam hyems ex artificiali nostro sole, ad radices herbarũ effuso, fecunda eniteat. Hoc igitur modo, qui supra dictus est, si dulcedo illa Crystallina salis, cum oleo aut aciditate vitriolica propria, debita proportione coniungatur, solque in eo philosophice solutus, & in quintam ibi essentiam redactus, omni sanguine rubicundiorem (quẽ colorẽ ex coctione aut digestione proprioq; calore sibi comparat) adiiciatur: Hinc vniuersalis medicina nascetur ad mirandæ virtutis, quæ vel lepram ipsam tũ vniuersalẽ, tum particularem totius corporis, Epilepsias, & id genus indomitos affectus, vnius aut alterius tantum grani dosi expugnare valeat. *Medicina vniuersalis.*

Oleum salis ab alio authore sic describitur: Recipe salis communis lib. ij. Terræ luteæ lib. vj. salis nitri purgati drach. xij. simul miscentur optime & ampullæ collo longiore prẹditæ, argillaq; probe oblitæ indũtur: deinde hæc in fornace ad latus locatur, & vase, q̃ liquorem excipiat, satis amplo apposito, cõmissurisq; diligentissime cõglutinatis, ignis p̃ initia exiguus extruitur, donec quod aquosum inest, stillare, & spiritus colorati apparere cæperint: postea calore vehementissimo, repleta nimium fornace carbonibus, in modum aquæ validæ, quod reliquũ est expellitur. Tandem vasis refrigeratis, omnis eximitur liquor: qui infusus cucurbitæ vitreæ, ex calidis cineribus destillatur, dũ phlegma ab oleo siue spiritibus separetur. Hoc vitro reconditur ad vsum. Foris cũ oleo Terebinthinæ, ceræ, chamæmelino, verbascino & similibus cõmixtũ, dolores podagricos egregie sedat, tophosque discutit. Per os guttatim datur, sicut etiam illud præcipue, quod purpurei citriniue coloris p̃ aquam roridam, ad soluendũ Aurũ, Morbosque infinitos curandos paratur. Trium guttarũ instar ex aqua vitæ singulis septimanis assumptum, hominẽ renouat: Aquam intercutẽ consumit, Morbum comitialẽ discutit, febres abigit, arquatũ sanat, membra convulsa si eo perfricentur, restituit, Dolores Podagricos mitigat, Abscessibus medetur, Ramices curat. Fœlicius hoc præbet Essentia salis Tartari cum Alkohole vini Essensificato, de qua non est multum differere, quia labor ejus facilis est. Spiritus salis secundũ Crollium: Recipe salis Cracoviensis natiui, vel salis marini exsiccati vel calcinati lib. 4. af- *Oleum salis viridũ.* *Spiritus salis.*

fundendo aquam pluvialem, impasta vel malaxa cum albæ argillæ figulinæ recentis & per setaceum cribratæ libris duabus (vel quod melius, argillæ loco sumatur matrix si haberi possit, seu cortex Terram sigillatã inuoluens, & proxime ambiens, & è qua Terra Sigillata tanquam nucleus eruitur, sic enim efficaciorem liquorẽ, ad vsus medicos habebis) inde facias orbiculos rotundos seu oblongos, quos retro fornacem ad duritiẽ exiccatos impones retortæ terreæ luto obductæ, vix ad dimidietatẽ impletæ: jungatur Recipiens satis capax, & seruatis ignis gradib⁹, donec phlegma egressum est, vltimo pelle forti & indesinenti igne aperto continuando, donec spiritus albi omnes egressi sunt. Destillatro eadẽ quæ in paranda aqua Forti adhiberi solet.

Vsus & Dosis.

Duæ vel tres guttæ in aqua Cardui benedicti & Parietariæ subibito remoratam pellũt vrinã, sicuti etiam Aqua vitæ per se optime à phlegmate rectificata facit. Obseruationes de Spiritu seu oleo salis.

Mirum quod hic Spiritus cum sale communi singularẽ antipathiãm & naturam contrariam habet. Primo, ratione sitis: Sal commune excitat sitim: Spiritus hic pellit eandem, quod manifeste apparet in hydropicis. Secundo ratione putrefactionis: Sal commune omnia à putrefactione præseruat, & mordax est: Spiritus hic absumit, corrodendo spatio vnius diei, at sine dolore, quicquid in vulneribus aut affectibus aliis putredini obnoxium. Tertio, ratione Gustus: Sal commune est acre & mordax: Spiritus habet saporem γλυκύπικρον, & odorem succi expressi è pomis agrestibus. Sequuntur vires & virtutes Olei, secundum Paracelsum. Sal simplex, omnium condimentorum condimentum, omne stomacho insũaue insuetumque suave & nutritioni aptum facit, & cum putredinem nesciat, maxime omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus, corporibus inditus quicquid adest humidi absumit, & ꝙ reliquum est solidæ substantiæ adstrictione contrahit, vnde corpora condita siccat, & à putredine vindicat. Hæ igitur virtutes, cum crudo insint Sali, quanto potiores Spiritui eius conuenienter præparato? 1. Paracelsus illo vsus est in omnibus morbis bis in mense semper tres guttas exhibendo: Renovat Hominem, præsertim si aliquot folia auri in illo solvantur, Sal enim omnia præseruat. Alioquin

quin etiam Spiritum salis feliciter cum oleo Vitrioli miscuit, & postea ad varios morbos intra corpus cũ maximo successu exhibuit, præsertim in hydropicis cum aqua Absinthij. 2. Leprosos, & alios tam virorum, quam mulierum morbos in vino sumptum sanat, & sanguinem purificat. 3. In Hydrope miscetur Sali absinthii, vel aliquot guttæ offerunt in aqua Absinthij quotidie donec hydrops in paucis diebus euanescat. 4. Ad confortationem capitis in aqua Lauendulæ, Majoranæ, Saluiæ. 5. Ad cor in aquis cordialibus frigidis, Violarum, Rosarum, item Borraginis, Melissæ. 6. Ad stomachũ, cum aqua menthæ, ita appetentiam cibi auget. 7. Ad Hepar cum Cichorio, Lactuca, Carduo benedicto. 8. Ad splenem, cum Endiuia, Portulaca. 9. In peste cum aqua appropriata cardiaca infecta etiam regio illo vngatur, apostema retrocedit, & venenũ sine noxa expellitur per aliud emunctorium Si guttæ quatuor cum vncia semis Electuarii juniperini offerantur, expectato sudore, vt singulare commendat Theophrastus in Peste & venenis, quia cor confortat, & sanguinem purificat. 10. In aceto si offeratur, pellit sudorem Anglicũ. 11. Renes & vesicã expurgat & calculũ rũpit. Vsus eius cũ balneo certo juvat. 12 Lumbricos pellunt aliquot guttæ in aqua Artemisiæ. 13. Herniosos Paracelsus in loco affecto hoc liquore vnxit, adhibito Balneo Hernioso: aliquot etiã guttæ intra corpus dentur, ita intra paucos dies patiẽs sanabitur. 14. In colica duæ vel quinque guttæ in forti vino præsentaneum remedium. 15. Pellunt febres etiã diuturnas guttæ quatuor in aqua vitæ. 16. In ictero tres vel quatuor guttæ prosunt, cõtinuetur donec patiens sit restitutus, quod fit in tribus septimanis. 17. In iliaca, Dysenteria, paralysi, Apoplexia, podagra in aquis appropriatis. 18. Vlcera interna etiam sanat. Dosis. 4. 5. 7. guttæ in cochl. Vini Maluatici, vel aqua cinamomi, vel alia appropriata. Vsus eius ab Extra. 1. Cum aquis appropriatis mixta, vtiliter parti dolẽti podagricæ inungitur. 2. Penetrat omnes venas, carnem, ossa, & promouet omnium vlcerum curam. 3. Vbi mẽbra contracta, & de sede mota sunt, siue sit cõtractura siue Apostemata, inũctio instituatur, cum appropiatis vnguentis. 4. Omnia vlcera cacoethea, insanabilia, fœtida, vt fistulã, cancrũ, lupũ & similia phagedęnica cũ inunctione cõtinuata in paruo tẽpore sanabis. Libauius ex sale vult habere calcem in hunc modum: Sal vulga- *Calx salis.*

vulgaris panno includitur,& contrahitur in pilam. Hanc loricant luto denso, & in reuerberio vniūt, & est potius sal vstus, quam calx salis. Ita vero consueverunt artifices loqui. Bulcasis tam diu vrit, donec non amplius crepet. De spiritu & oleo salis sic inquit: Spiritus salis cujusuis fit ex liquore salis per deliquiū soluti, destillando item per retortam: è sale communi ita efficitur: sali communi vstulato affunde vrinam puerorum, digere per octiduum loco calido. Traijce per philtrum, coagula, solue in marmore, solutum age per retortam triplici luto munitam igne reverberij. Fracto vase exime caput mortuum, tere, refunde destillatum, digere & destilla, idque potes repetere nouies vel decies, vel salem sublima, solue & destilla: Vel in sale soluto per raphanum extingue candentes lateres, quos, vbi sat sunt poti, destilla: destillatum quidam nominant oleum salis viridis. Nonnulli tamen igne eliquant salem, & in eo restinguunt lateres. Salem qui foris accreuit, abstrahunt, lateres destillant. Ad podagras cum oleo granorum ex Ebulo. Sunt qui salem statim imponant & destillent. In chirurgia præcipit ita: Salem naturalem albissimum per se solue aliquoties, tritum misce cum succo Raphani, & solue, solutum destilla, & cum aqua tum sanguinea, tum viridis extitit, admisce iterum ponderibus æqualibus, & destilla quinquies.

Oleum salis viridis.

Tinctura salis.

Tinctura salis: Recipe Salis communis fusi q. s. contundatur minutim, affunde spiritus Terebinth: ad eminentiam trium digitorum, Destilla per retortam in arena ad siccitatem; Hoc destillatum residuo rursus affunde, & elicietur inde Tinctura Rubicunda. Quod si opus prima destillatione non succedit, iterandum est, donec Tinctura appareat, spiritum Terebinthinæ in frigido tinctum effunde & per destillationem abstrahe, donec Tinctura instar Balsami in fundo restet. Extractum spiritum sali rursus affundes, & plus Tincturæ prolicies, donec nulla amplius Tinctura in sale appareat. Hic Balsamus in Doloribus podagricis, & aliis omnibus sedandis, item nodis omnibus resoluendis vtile.

Dicit quidam author in notationem. Recipe salis communis libr. j Carbonum in puluerem contusorum libr. duas. Misce & destilla, sic habebis ex libra vna salis fere libram vnam eiusdem olei. Sic & ille dicit etiam posse fieri cum Mercurio, &c.

Salis

Salis calcinatio ab iis & sic docetur: Sal commune positum in crucibulo, vel alio vase terreo, & fere ad summum repleto coopertoque locatur inter carbones viuos, donec vndiq; candeat, nec amplius crepet. Soluitur postea aqua communi; filtratur, purificatur & in scutella noua vitreata coagulatur: Hac ratione spiritus Arsenicales & fortes in sale habitantes, beneficio ignis auferuntur, humorque eius aduentitius pereat. *Præparatio salis.*

Beguinus de sale refert in Tyrocinio cap. 5. pag. 92. Sal constat ex partibus diuersis: terrea, aquea, ignea. Consistentia & soliditas eius à terra, liquabilitas ab aqua, mordicatio ab igne. Acris est, γλυκύπικρος, incisiuus, subtilis, penetratiuus, purus, fragrans, incombustibilis, & alia à corruptione præseruans, diaphanus aeris instar, per reiteratas præparationes, dissolubilis in humido, liquabilis in igne, instar metallorum: Estque ceu anima in corpore, secundum Plinium, qui post Stoicos ait; Salem datum esse carni porcinæ, sua natura quasi mortuæ, pro anima. Hic enim in modum fermenti, corpus cui miscetur, modo id penetrare possit, in suam naturam conuertit; humorem viscosum putrefactioni obnoxium consumendo.

Raymundus Lullius vocat liquorem salsuginosum, per totum corpus dispersum, humorem vrinalem: Paracelsus mumiam. Sunt autem varii ab artistis excogitati modi oleum seu spiritum salis eliciendi. Aliqui Sal decrepitatum per se destillant, absque additione alicuius rei externæ. Sed cum Sal sit facilis fusionis: vt cum in vnum coierit, spiritus contumacissimos foueat: post destillationem viginti quatuor horarum, omnibus refrigeratis, retortam frangunt: Massam salis terunt: & nouæ retortæ imponunt: cum liquore destillato; idq; toties repetunt, donec totum Sal in oleum resoluatur, quod octaua aut nona destillatione fieri solet. Tædiosa nimis operatio. Alii Sal calcinatum, in cella vel aqua pluuiali dissoluunt: & cum argilla figulina cribellata impastant: indeque orbiculos vel globulos formant: quos exsiccatos retortæ indunt, & spiritus eliciunt. Ego vero sic parare soleo. Accipio salis marini calcinati libras duas: misceo cum sex libris farinæ laterum, vel terræ rubræ, vel Boli communis: Impono retortæ firmæ & amplæ, vt tertia ad minimum pars vacua remaneat: adhibitoque recipienti amplo, in quem prius aquæ stillatitiæ librã infudi, destillato per triginta horas:

seruatis iisdem gradibus ignis. Post separationem aquæ & phlegmatis, accipio viginti ad minimum vncias olei acerrimi, quod rectificari debet. Vires exerit potentissimas, cum interius, tum exterius sumptum. Renouat totum hominem & præseruat ab omnibus morbis: si in generoso vino aut aqua vitæ vsurpetur. Cum sale absinthii mixtum, & in vino aut aqua absinthii vsurpatum, hydropem tollit. Curat epilepsiam, Icterum, febres, calculum, lumbricos. Inunctum sanat membra luxata, contracta, paralytica, apostemata, dolores idem podagricos mitigat, si cum oleo vel Terebinthinæ, vel Ceræ, vel Chamomillæ misceatur. Calcinat etiam omnia metalla, lapides, vitrum ipsum, artis opus perfectissimum.

Alius modus: Dissolue Sal cõmune in humido per se: toties filtra, donec nullas relinquat feces: Deinde pone in ventré equinum per duos menses: postea fortissimo igne destilla, & phlegma per balneũ, à liquore vnctuoso salsuginoso separa. Quicquid corruptioni maxime obnoxium est: hoc liquore si imbuitur, multa sæcula manet incorruptum. Creditur illud fortissimæ fœminæ cadauer, hoc liquore fuisse conditum, quod, referente Raphaele Volaterano, tempore Papæ Alexandri VI. ante annos centum & sedecim aut circiter, in antiquo sepulchro, prope Albanum, adeo integrum, nullaque adeo corruptione contaminatum repertum fuit, ac si eadem hora expirasset: cum tamen ex scriptura marmori insculpta vltra mille trecentos annos, iacuisse ibi defossum constaret.

Oleum salis dulce sic à nonnullis fit: Recipe salis triti q.v. huic in vase amplo conueniente super aceti destillati soluentis quantum par est, destilla inde acetum vsq; dum Sal sit conuersum in oleum, quod volũt ab aceto factum esse dulce, &c. Hæc de salis præparatione dicta in genere sufficiant: Nunc in specie videbimus quemnam vsum habeat medicum.

Aqua ad faciem pro leprosis: Recipe sulphuris, salis tosti ana vnc ß. Caphuræ, Tutiæ ana drach. j. olei Tartari vnc. j. aquæ rosarum vnc. xviij.

Balneum Theophrasti Paracelsi: Recipe aluminis lib. x. salis lib. xx. Aceti stillatitii q. sufficit, commisceantur simul optime, stetque per 4. dies in infusione. Postea decoquatur ad consumptionem aceti. Cocta hæc massa, seu lapis, incoquatur in aqua pluuiali quanta s.

quoad

quoad oleositas quædam appareat. Deinceps insideat æger in hoc lauacro pro vulgari modo & consuetudine, nec vlla alia vtatur medicina, ad morbos Chirurgicos, eosque qui per Cathartica, abstinentiam, sudationes, & balnea curari solent aut possunt.

Balneum ad dolorem Ruland. Recipe Raparum num. vj. Rutæ m. v. salis m. iij. Incoquantur simul in aqua, quanta fuerit opus. Insideat æger mane ac vesperi, vbi non adest inflammatio.

Balneum eiusdem ad podagram, chiragram & schiaticam: Recipe salis lib. ij. aluminis lib. j. sulphuris viui vnc. iij. Baccarum Lauri lib. ß. Bulliant simul in aquæ duobus sextariis. Atque ex hoc vnicuique balneo tertio quoq; die renouando infundatur portio à lib. ß. ad lib. j. Ac insideat in hoc lauacro æger quotidie per horam mane ac vesperi.

Lotio eiusdem ad dolores pedum & podagram: Recipe salis m. iij. decoquantur in sufficienti quantitate aquæ: eaq; vtatur æger mane, ac vesperi ante cibum. Postea abstergantur pedes linteo.

Alia lotio ad podagram: Recipe Ros. rub. Balaustiorum, flor. Myrti, Plātag. Verbasci, fol. Lauri. Origani, Pulegii, Calamē. Saluiæ, Thymi, flor. Rorismarni ana m j. Baccarum Iuniperi vnc. iij. Aluminis Rochæ, salis communis ana vnc. iij. Bulliant omnia in aqua sufficienti, fiatque lotio. In hac immorandum ad horas duas vel tres; continuetur autē triduum vel quatriduum mane stomacho ieiuno.

Antidotus regis Mithridatis contra omne venenum & pestilentiam: Recipe Nucum iugulantium siccarum vnc. vj. Ficuum siccarū drach. iiij. fol. rutæ siccæ vnc. ß. salis drach. ij. Omnia hæc in minutas partes concisa, aqua Rosarum imbuantur, neq; vt quidam volunt terantur. Aliqui hoc miscent succo acetosæ aut aceto Rosaceo. Nonnulli etiam addunt gran. Iuniperi vnc. ß. Hoc Antitodum ieiuno stomacho sumatur ad quantitatem Nucis Castaneæ, estque aduersus venenum præseruatiuum.

Vnguentum pro scabie: Recipe Styracis liquidæ vnc. j. Terebinthinæ lotæ, Butyri loti ana vnc. ij. succi Limonum vnc. j. ß. Cerussæ lotæ vnc. j. salis vn. ij. misce F. vng. in mortario plumbeo. Vnguentū ad humorē cōcretū ac scirrhosum Rōdelet. Recipe Nucis Cupressi nu. x. Ficuum paria vj. rad. Cānæ vn. ß. fiat decoctio in Oxymelite: facta expressione, adde salis cōmunis, cineræ spongiæ, cineris chalcitidis

 ana

ana vn.iij.Misceantur & F.vnguentum,quo inungãtur partes duræ.

Emplastrum Auicennæ ad dolorem iuncturarum & podagræ; Recipe sem.hyosciami Kist.j. Agarici, Fœnugræci Kist j.salis vnc.j. Ceræ lib.j.Resinæ coctæ,olei antiqui ana lib.j.Medullæ ossium Cerui vnc.iiij.rad.lilii vnc.iiij.Terantur Medicinæ siccæ,cribellentur & liquefiant ea,quæ liquefiunt,& demittantur, donec infrigidentur, & proiiciantur super medicinas siccas commisceantur,& reponantur ad vsum.

Emplastrum discutiens Andernaci: Recipe Absint.Papau. Corniculati an. m.j.rad.Altheæ,Maluæ,Narcissi an. m.ß.sem.Fœnugræci,Erui, contusorum ana p.j. Fiat decoctio: de qua recipe lib.j. olei Anethini,Hyperici ana vnc.ij.Adipis suilli veteris, adipis gallinacei ana vn.j.coquantur vsque ad humoris consumptionem: deinde adde salis vsti drach.ij.Coralli drach. j. sem.Anisi, Cymini ana drach. ij.Farinæ lolii,hordei ana vnc.j.Croci scrup.ij.Ceræ q.s.Misce & fiat Emplastrum.

Sal sacerdotale Nicolai: Recipe salis communis vnc.xvj. Cinnamomi vn.iiij.Zingiberis,Amomi,Pyrethri,Cymini,Ameos,Piperis, Sileris,Satureiæ,Hyssopi,Origani, Pulegii ana vnc.j. Quæ omnia terendo in puluerem redige,& in omni lib.vtere: & vsui serua. Dolorem capitis,& oculorum caliginem sanat,conuenit stomacho, emendat dolorem dentium,tussim, Asthma, anhelitum grauem,os odoratum reddit,& corpus humanum incolume seruat.

Aliud Henrici Wolfii: Recipe salis calcinati, Piperis ana vnc.j. Cumini vnc.ß.Cami,Cinnamomi,Zedoariæ ana drach.ij. Zingiberis drach.j.ß.Macis drach.ij.Misce & fiat puluis: Defluctionibus capitis confert:confortat stomachum & exiccat.

Pilulæ ad dolorem capitis ex phlegmate & Melancholia, Auicennæ:Recipe Myrobal:Chebul.Belliric. Emblicorum ana drach. iij.salis drach.ß.Stœchados drach.ij. Hieræ Picræ vnc.j.pulpæ Colocinth.vnc.ß. Absinthii drach.ij.Agarici vnc.j. Turpeti, Epithymi ana drach.xv.Hellebori nigri drach.v. Fiat massa. Dosis drach.j.ad drach.ij.ß.

Pilulæ saluæ eiusdem Auicennæ, mundificantes caput: Recipe Turpeti,Aloes ana drach.x.Colocynthidis,Scammon.ana drac. iij. Anisi,salis ana drach.ij.Fiat Massa cum vino.Dosis Aur.j.

Saccu-

Sacculus ad destillationem, roborans & exiccans Andernaci: Recipe salis torridi vnc.j.ß. Milii torrefacti vnc.iiij. Indita duobus sacculis ex lineo panno raro admoueantur sincipiti calido, alter post alterum.

Alius eiusdem, ex meris astringentibus ad frigidam destillationem: Recipe salis communis torridi vnc.ij. Nigellæ, Maioranæ ana m.j. cort.j. Citri Thuris ana drach.j. Gummi Iuniperi drach. ß. Trita sacculis ex lino condantur, qui alternatim capiti mane ante cibum ad horam vnam applicentur.

Dentifricium ad candorem dentibus conciliandum Andernaci: Recipe Rorisinarini, Menthæ, Pulegii ana drach ß. rad. Iridis, Iunci odorati ana scrup.j. Nardi, Piperis ana scrup.ß. Pumicis, Salis tosti, Cornu C. ana scrup.ij. Excipiantur Tragacantho in aqua Rosarum macero, fiant veluti penicilla. Ex lentisco Bacilli concinnentur, dentibus expurgandis & roborandis apti.

Sacculus ad Colicam eiusdem: Recipe Milii torridi p. iiij. salis p. iij. Fol. Lauri p. ij. contusa in linteolum demittantur, fiatque sacculus.

Sacculus ad Catharros inhibendos, Fernelii: Recipe Milii lib. ß. salis vulgaris vnc iiij. Baccarum Lauri modice contusarum vnc. ij.ß. Anisi, Fœniculi, Cari, Cumini, flor. Chamæmeli, comar. Anethi ana vnc.j. Sartagine torrefiant, integra hæc nec tusa, & protinus recondantur in sacculum: calidus capiti, ventri, aut cuiuis parti inducatur, & subinde mutetur.

Dentrifricium Rondeletii: Recipe Cornu Cerui, dentium equi ana vnc.ij. Concharum marinarum, salis communis, Nucis cupressi ana vnc.j. vrantur simul in clibano, & fiat puluis, mucilagine Gummi Tragacanthæ excipiendus.

Puluis insignis dealbans: Recipe summitatum Myrti, Lentisci, Oleastri, Saluiæ, Rorismarini ana m.j. Coralli rubri, Eboris, Dentium equorum ana vnc.ß. salis communis p.j. In vase fictili simul vrantur, donec dealbentur.

Alius: Recipe Myrrhæ, Mastiches, Thuris ana vnc.ß. Cornu C. vsti & loti, Coralli rub. rosarum, santali Moscatellini, Garyophyllo. ana scrup.ij. Ossis sepiæ, Aluminis Rochæ vsti ana drach.ij. pumicis drac.j.ß. salis communis vsti dra.j. fiat puluis. Vtaris cum radice Mal- ... præparata.

Aqua capillos renaſcere faciens: Recipe carnium limaciarum, veſparum, apum, ſanguiſugarum, ſalis aduſti ana partes æquales. Pone in vaſe vitreato, habente in fundo parua foramina, ſicut cribrum: Et pone ſub eo aliud vas vitreatum, quod colligat humiditatem, quæ paulatim per multos dies manabit. Colligatur & loca depilata ex eo fricentur.

Aqua faciem dealbans Fumanelli: Recipe albuminis oui, Boracis petroſi, ſalis, aluminis Rochæ ana vnc.j. quodlibet per ſe tritum, albumini ouorum commixtum deſtillato, vritorque.

Ad impetigines faciei Rondeletii: Recipe aquæ lapathii acuti vnc.iiij. Boracis drach.iij. ſalis communis drach.j. Aceti ſcyllitici vncia integra. Miſce

Balneum corpus reddens venuſtũ Marinelli: Recipe Saluiæ, flor. Lauendulæ, Roſar. an. m.ij. ſalis parum. Coquantur in aqua vel lixiuio, q.ſ. Fiatq; lauacrum non nimis calidum, in quo totum corpus ante cibum horis 2. lauetur.

Vel: Recipe aquæ Roſ. Aceti, ſalis ana q.ſ. fiat decoctio cum aqua fontana, de qua recipe pocula duo, furfuris q.ſuff. miſce, quo fricetur totum corpus: deinde mulier ſe abluat aqua calida, vel balneum aquæ dulcis ingrediatur.

Vnguentum capillos faciens aureos: Recipe Myrrhæ vnc.j. ſalis albi vnc. ß. Trita cum oleo Balanino miſceantur, ad formam vnguenti.

Vnguentum capillos reddens criſpos Marinelli: Recipe ſpumæ ſalis, quæ bulliendo colligitur, Myrrhæ tritæ ana q.ſ. miſce & fiat vnguentum.

Vnguentum ad furfures capitis Fumanelli: Recipe farinæ ciceris, farinæ fœnugræci, ſalis, furfuris, Myrtillorum, ſinapis ana dra.xv. olei communis q.ſ. Aceti, aquæ ana parum. Fiat vnguentum, quo caput deraſum & ablutum vngatur.

Vnguentum ad Varos Callos, Galeni: Recipe nitri rubri, Hyſſopi pulegii, ſalis foſſilis ana partes æquales. Tundito & cribrato, exceptiſque cerato roſaceo vtitor.

Vnguentum aliud eiuſdem: Recipe ſalis aſſati, Pulegii, Hyſſopi, Ammoniaci, Roris ana partes æquales, olei Roſati q.ſufficit. fiat vnguentum.

Ad

Ad impetigines recipiuntur etiam radices Bryoniæ q.suff.& cum sale subacta in aceto acerrimo,admota eas sanat.

Vnguentum ad scabiem Fumanelli: Recipe Butyri loti vn.ij.Terebinthinæ lotæ vnc.iij.salis vnc.j.Vitellorum ouorum vnc.j. Rosacei vnc.j.Misce fiat vnguentum.

Ad vngues excorticatos Marinelli: Recipe salis, farinæ hordei, costi triti ana par.j Mellis quantum sufficit.

Puluis dentes dealbans: Recipe Corall.rub.ossium dactylorum, pumicis,ossium sepiæ,salis assi ana q. s.Misce & fiat puluis.

Vel:Recipe Hyssopi: Origani, Menthæ ana vnc.ij aluminis scissilis, cornu cerui,salis communis ana drach.j. Excipiantur,& vrantur in olla donec in prunas reducantur: adde piperis, pumicis, pyrethri, masticis ana drach ß. myrrhæ, Cinnamomi, ana scrup.j fiat puluis subtilissimus.

Clyster ad bilem contemperandam:Recipe maluæ, violarũ ana m.j.hordei m.j.Fiat decoctio in aqua, de qua accipe lib.j cui adde Sacchari rubri vnc.j.ß. vitell.ouorum num.j. olei violacei vnc. iij. salis parum,misce,& fiat Clyster.

Clyster emolliens Heurnii: Recipe 4. emollientium ana m.j. sem. carthami vnc.j. fœniculi,anisorum,cari ana drac.iij. fiat decoctio ex aqua: Recipe præscripti decocti lib.j. Hieræ simpl. vel Diaphœnici vel Benedict laxat.aut Elect.Indi maioris,aut de citro vnc. ß.Mellis despumati vnc j.salis communis drach.j. vel salis gemmæ scrup.j.vel drach.ß. olei Chamomelini & violarum ana vnc.j.ß.misce fiat Clyster.

Clyster ad Asciten Rondeletii: Recipe rad. Apii, Petroselini, gram.Asparagi, rubiæ, Pentaphylli ana vnc.ij. Asari,Iridis recent. ana vnc.j.Mercurialis,Brassicæ marinæ,Rutæ, Ciclæ, vel Cucumeris syluestris ana m.j.flor. Genistæ.p. ij. fiat decoctio.In lib.j dissolue vrinæ pueri vnc. iij. Benedictæ laxatiuæ vnciam ß. salis parum, & misce fiat clyster ad Ascitem.

Glans lenis Andernaci:Recipe farinæ hordei vel tritici,aquæ coctæ,salis parum ana quantum sufficit.Fiant glandes,annularis digiti instar longæ, & siccentur. Tempore vsus,in oleo intinguntur,atq; in aluum induuntur.

Globũ-

Globulus excrementa ducens lenis eiusdem: Recipe Mellis concreti, vel massæ ex farina tritici, vel hordei ex aqua coactæ scrupuli ij. salis communis scrup.j. Redigantur in globulum crassitiei digitalis, aut pollicaris, qui ad solem aut fornacem siccetur. Vbi vsus necessarius adfuerit, oleo vel Butyro intingatur, ac in aluum sic penitissime demittatur.

Nodulus lenis eiusdem: Recipe Vitellorum ouorum num.j. salis communis scrup.j. probe permiscentur, linteoloq; excepta, ligentur filo cui appendix aliqua relinquatur, vt trahi possit: oleo intingatur, & indatur.

Glans mediocris: Recipe mellis concreti vnc.j. salis communis drach.ß. Misce & formetur glans.

Suppositorium aliud: Recipe Mellis concreti vnc.j. salis communis drach.ß. spec. Hieræ picræ, vel Aloes, vel Agarici, scrup.j. Misce & fiat glans.

Vel Heurnii: Recipe salis communis drach. vel salis Gemmæ scrup.ß. vel stercoris muris scrup.j. vel ij. aut spec. Hieræ drach.ß. Mellis vnc.j. Misce fiat suppositorium. Addunt quidam pilos in tenuissimas partes incisos ex Melle tosto cum sale.

Glans acris: Recipe Mellis ad spissitudinem cocti vnc.ß. Veratri, Scammonii, salis ana in puluerem reductorum scrup j. misce, & fingatur suppositorium.

Clyster ad Anasarcam Rondeletii: Recipe rad. Enulæ Campanæ, Ireos recent. ana vn.ij. Asari vn.j. Fœniculi, Carui, Rutæ, Maioranæ, Pulegii, Chamæpythios, Mercurialis ana m.j. sem. Apii, Petroselini ana drach. ij. flor. Lauendulæ, Genistæ ana p.j. fiat decoctio. In lib.j. dissolue Benedict. laxatiuæ vnc.ß. Mellis Ros. col. vnc.ij. salis communis drach.iij. Misce & fiat clyster.

Clyster purgans pituitam Andernaci: Recipe rad. Enulæ, Pyrethri ana vnc.j. Marrubii, Pulegii, Calaminthæ, Rutæ, ana m.j. Agarici trochiscati, in panniculo ligati vnc.ß. flor. Chamomillæ, Rorismarini ana p.j. fiat decoctio. In huius lib. j. dissolue Benedict. laxat. vnc. j. Mellis scillitici vnc. ij. Diaphœniconis, vel Indi maioris vnc. ß. salis fossitii drachm. j. Olei Nucum, vel olei Rutæ vnc. iij. vini Maluatici vnc. ij. Misce & fiat Clyster.

Para-

Paracelsus sic iubet facere Q. E. salis: Accipe salia, quæ calcinabis optime: si volatilia sint, adures: postmodum resoluantur in tenuitatem, & in aquam destillentur. Aquam hanc in putrefactionem ponito per mensem, & per balneum destillato, & ascendet aqua dulcis, quam abiice. Quod ascendere noluerit amplius, iterum in digestionem ponas per mensem alium & destilla sicut prius, ac toties, donec amplius dulcedo nulla percipiatur. Hac via iam habes 5. Essentiam salis in fundo, ex adusta vel calcinata lib. j salis vix vn. ij. Huius salis ad hunc modum extracti, & si commune fuerit, vncia semis plus condit cibos, quam alterius lib. ß. Nam eius Essentia 5. duntaxat adest, & corpus ab ea per liquidam solutionem abstractum est: Hac ratione Q. separatur Essentia salium omnium. *Extractio Q. Essentiæ salis secundum Paracelsum.*

Sed ab alumine vitrioloq; per aliam viam extrahitur, ad hūc modum. Ista calcinari se non permittunt ad fluorem, ceu salia: quapropter post eorum calcinationem opus est vt aduras ea, resoluas que iuxta practicæ tenorem: & postquam resoluta sunt, aquas iterum affunde, quæ processerunt ab eis, & iuxta processum de salibus datum, progredere. Nam Essentiæ multum ascendit cum humiditate, quæ sic iterum ad fundum residet in compositione & putrefactione, & ita simul in vnum conueniunt. *Q. E. aluminis & vitrioli.*

Elixir salis Theophrasti Paracelsi sic sonat: Accipe Sal optime præparatum, albissimum ac mundatissimum: Hoc in Pellicanum ponatur cum aquæ soluentis tanta quantitate, quæ sexies pondus illius superet. In fimo digerantur equino simul vno mense: postea separetur aqua soluens per destillationem & rursum affundatur ac separetur vt prius, idque toties donec Sal in oleum conuertatur: cui quidem Auri Quintæ iungatur Essentiæ pars octaua, simulque digerantur in Pellicano & in equino ventre per menses quatuor. Et postmodum circulentur per mensem adhuc. Eo tempore peracto salis Elixir habebis Theophrastri Paracelsi. *Elixir salis Paracelsi.*

Hæc de sale vulgari sufficiant, sequitur Cap. V. De Arsenico.

CAPVT V.

De Arsenico.

Ἀρσενικὸν Græcis, Latinis Auripigmentum, Germanis Auripigment/Operment, Gallis Orpin, Arsenie, Italis Oprimento, Hispanis Oropimente. Eius apud Dioscoridem duo inueniuntur genera: vnum è multis squammis, vt altera alteri imposita videatur, constat: Id si purum fuerit, nec vlli materiæ permixtum, optimum existimatur. Alterum colore Sandarachæ, hoc est rubrum, glandis effigie. Deligendum ergo aureo colore micans, è tenuibus squamis compactum, quod facile finditur, & lapillis aut terræ permistum nō est. Ex Auripigmento natiuo fit artificiale Arsenicum & Realgal vulgo vocatum. Vires eius sunt adstringere & erodere, Crustas cum vehementi morsu, & acrimonia excitare. Vngui impositum cum serapino æquali portione, & oleo nucum, absque damno & dolore eum decidere facit: sed mox locus is recenti lixiuio est abluendus. Fumus eius contra dispnæam (Antiqui) ore excipitur. Sed ne noxium eius virus pulmonem inficiat, Theriacam optimam dimidiatæ auellanæ Nucis quantitate mox sumere conueniet. In albumine oui drachm. j. pondere deuorata, tussim longam grauemque pellit: Theriacæ tamen esu mox exhibito. Depilatorium fit ex eo efficacissimum vnguentum, admixta Arsenici vncia semis ad calcis vnciam vnam, & in aqua dissolutis coctisque ad sufficientem modum: quod deprehendes, si intincto calamo plumæ, sponte detrahantur. Radices capillorum penitus hoc vnguentum euellit. Altero vero aut tertio die pura aqua locus probe est abluendus, ne cutis simul, & caro corrodantur. Contra psoram Arsenici pars tertia, smegmatis partes duæ commodissime illinuntur. Sed iterare hoc medicamentum aliquoties, ac mox pura aqua eluere, conueniet. Ex eo antiqui tale mandarunt conficere oleum: Auripigmentum cum duplo salis nitri pondere conteritur: Deinde carbonibus sub dio accensis, catinus imponitur, siniturque dum excandescat: huic postea Chymicus assidens Auripigmentum immittit: quod lento igne liquescere

sinit,

finit, donec non amplius ebulliat: mox rursus tantum iniicit, idemque vt prius exurere permittit: Hoc tamdiu agit, vsque dum satis iniectum fuerit: atque tunc consumptio iam sale nitri, igne vehementiore per horas 4. aut 5. vrget, quoad Auripigmentum in fundo Butyri instar, liquefactũ resideat, refrigeratumq; aerio nitore inalbescat: post conteritur, imponiturque marmori, & in loco humidiore ad liquorem resoluitur: qui tandem singulari artificio ex ampulla destillatur. Hoc cum melle illitum crassitiem extenuat: Terebinthina exceptum Elephantiasim abigit: Ani vlceribus, & iis quæ cicatricem ægre ducunt, prodest: purgat, extrahit, siccat, suppurationes discutit: Adipi aut oleo commixtum, concoquendi emolliendique vim obtinet, crustas vrendo excitat: quæ Excrescunt, reprimit: pilos euellit: resina exceptum, Alopecias explet: phtiriasi medetur. Narium orisq; vlceribus & pustularum eruptioni cum rosaceo conducit: Vlcera serpentia & maligna ad cicatricem perducit: carnosas partium excrescentias absumit, oculorum cicatrices emendat, & lachrymas ciet: callos, sordidaque vlcera purgat: Inueterata & manantia, quæ cicatricem non admittunt, nec non fungis similia sanat: Luxuriantem carnem consumit, caua explet: contra graueolentia narium vlcera auxiliatur. In summa fistulis, carbũculis, gangrænis, neruis præcisis, ramicibus humore contractis, carcinemati & fluxionibus subuenit, siue vnguentis, siue linimentis & oleis misceatur, vel vlcera labium bis terue eo circumlinantur: quod si vlcus idipsum fluere incipiat, & crusta obducatur: Hæc vnguento ex Butyro Maiali (quod calidum super aquam fabarum, & decoctum Lupinorum sigillique Salomonis effusum sit) peruncta resoluitur. Quinetiam ad vlcera & vulnera huncin modum vti licet: olei Auripigmenti, olei Myrrhæ, Terebinth. singulorum vnc. ij. ad vlcera quæuis purganda, & carne implenda miscentur applicanturque. Sic olei Arsenici, hydrargiri vtriusque drach. ij. ß. olei ex vitellis vnc. j. Terebinth. lotæ vnc. ij. lithargyrii acetosi vnc. ß. subiguntur, & cancro, fistulis, vlceribus quod narium expedite curandis bis quotidie adhibentur: vel olei Auripigmenti drachm. ij. olei Vitellorum drachm. x. Terebinth. destillatæ drachm. j. Miscentur imponunturque vlceribus.

Paracelsus sic ait: tomo 7.pag.144.

Arsenicum eiusque virtutes vt describamus, sciendum est, omnẽ eius virtutem ab eo solo dependere, quod venenum sit, omnemq; suam efficaciam ratione veneni habeat. Propterea notandum est, vires eius inde cognosci, quod aliud venenum superet. Exempli gratia. Animalium venenosorum aliud ratione veneni superatur ab alio: tum magis veneficum animal, minus venenosum vtplurimum inficit. Sunt etiam veneno æqualia, quod sint inuicem quæ sibi minime noceant. Tenendum itaque est, Arsenicum quoque eiusmodi venenum esse, & alia vincere venena, vt pote vocando venenum in morbis, quoddam vero aliud non itidem. Hæc namque dicta sunt de morbis externis chirurgia curandis, qualis sunt maligna vlcera, serpigo, scabies, quorum venenum multiplex est. Non pauca vero ab Arsenico victa, postmodum dissipantur, aut eo rediguntur, vt aliis curentur rebus. Arsenicum intrinsecus nullo modo, sed extrinsecus adhibetur: ac ne quidem per se, sed in compositione siue mixtura, ita vt virus eius in aliud transfert corpus: in quo demum fiunt ac perficiuntur vires & operationes eius. Licet autem vim escharicam in proprio corpore habeat, nihil tamen ea sanationem promouet. Ad mala vlcera & serpiginem, vt diximus, curanda, per aliud corpus efficax erit. Sin ad Escharam: per proprium suum operabitur corpus. Duplex enim in medicina ipsius operatio est. Vna proprio in corpore, altera in alieno. Hinc apparet diuersus eius medicinalis vsus, vnus ad curam, alter ad Escharam. In Chymia multifariis habet virtutes, quod patebit, vbi de Chymicis eius virtutibus mentio fiet: tum etiam in aliis plurimum valet, de quibus in sequentibus. Hoc animaduertendum est, tam in medicina, quam Chymiis, aliisve caute tractandum illud est. Nec enim res ludicra est, siquidem medico minus caute in medicina adhibenti damnum dabit. In Chymia temere in igne vsurpatum, æque noxium est. Efficit namque phthisin, tussim, pleuritidem, asthma, Cacochymiam, tollit appetitum cibi, prouocat sitim, & graues hos sequentes causatur morbos, nempe diuturnos, tabem, denique hydropem variosque tumores circa ventriculum. Quilibet igitur hoc tractaturus, prouidus esto: inprimis vt à fuluo rubeoque, magis noua quod sint, & rapidi veneni, caueat sib

Hæ

Hæ namque species adeo venenosæ sunt, vt omnis adhibita medicina fiat irrita, quandoquidem venenum hoc decollationi æquiparetur. cui postremo nullum superest remedium.

Nunc de Arsenici generibus, quot sint, monendum est. Sunt Arsenica ex proprio minerali seu metallo promanantia, quæ Arsenicalia. Nata dicuntur. Deinde Arsenicalia quædam è metallis in genere proueniunt: Tertio sunt arte facta, per transmutationem. His præmissis, de Arsenici ex proprio suo minerali vel metallo profluentis proprietatibus notandum est, quod per solam sublimationem, nec vllo alio modo separandum sit à suo metallo. Sicque separabitur vt Crystalli instar sese affigat. Nec enim farinaceum pro Arsenico vsurpabitur, cum in solo Crystallino virtus inhæreat. Præterea per discursum etiam destillatur, sed non ad albedinem. Album enim in medicina præstantissimum est, fuluum peius, rubeum nullius pretii. Album vim medicam in se continet ita, vt tuto ei fidatur in omnibus morbis ad quos paratum est: Fuluum minoris est efficaciæ, leprosum in se continet virus: Rubeum quoque minorem in medicina virtutem habeat, peiusque venenum, cui nihil inest salutare. Sic quodlibet peculiare suum, ex quo generetur, habet metallum; quamuis in præparationibus, album, item fuluum & rubeum fieri possint. Hanc ob causam Chymici fuluum & rubeum eligunt, tantundem per vnum ac per alterum efficientes seu operantes: scilicet ad metallorum transmutationem indagandam, in quo Arsenicum peculiare quiddam habet.

Iam dicemus de secundo Arsenico minerali, siue sit è metallis siue Cachymiis, quod alterius est generis præstans in medicina sicut præcedens, de quo diximus, at non in pari gradu veneni, energia tamen haud inferius, quippe natiui vel sua sponte enati vices sustinens. Quamobrem cautum & prouidum esse decet, præsertim in hoc, quod pro qualitate eius mineralis aut metalli naturam induat. Exempli gratia, ex Argento quam è plumbo, &c. alia natura. Notandum præterea Arsenicum multis modis per artifices transmutari & verti: nonnunquam in qualitatem metallicam, interdum in Corallinam, nō raro in marchasiticam. Vt ut sit, sciendum est, vim eius auferri posse, & euenit vt in medicina non æque præstans sit ac crudum adhuc, sicuti è suo ære sublimatur. Tam quod ad me-

dicas virtutes attinet, hæ præparatione debilitantur. Quocirca quantum ad medicinam id Crystallinum esto, ponderosum, durum, bene purum, ad lacteum colorem tendens. Reliqua omnia ad Chymicas præparationes vsurpantur. His enim apta & conuenientia sunt, & ab illis comprimis optantur.

De virtutibus Arsenici, scilicet albi, nosse oportet antiquitus morem & quidem per se laudabilem fuisse, quod nempe veteres ex Arsenico venenum extraxerint in spiritum vini, vel in quandam aquã destillatam, & extracto illo morbos chirurgicales illeuerint, sicque curarint. Mos quidem probandus, licet moram inferat: attamen cauendum, ne quid nimium, ne sæpius. Venenum quandoquidem in se continens assidue ad cor penetrat, vlceri maligno si adhibeatur, venas apprehendit easq; permeat & venas corde tenus insequitur. Quocirca in punctionibus laterum, vt & in calore euitandum est. Protinus enim ac calor superuenerit, dolor capitis, punctiones laterum, sitis, deliquium animi, & alia plura accidentia sese præsentant, & facile propter negligentiam ægri penitus intereunt. Sique exigua quædam cruditas in corpore lateat, malum malo augetur: præsertim cur corpus eius ad Escharam vsurpetur, & apertionem aut similia, vbi facile damnum aliquod committitur. Quapropter more veteri acturus, cauebit ne prædictorum quiddam incurrat, maxime cum tam ancipitem & periculosum minitentur exitum. Admodum etiam solliciti fuere maiores in quæritando correctionem Arsenici: Verum absque periculo, quod esse possit, non deprehenderunt. Quacunque via vim egressi sint, veneni naturam id non deseruit. Donec enim viuit, medicina & venenum coniunctim sunt. Veneno si obstetur, vires amittit illud medicas. Hæc autem adeo damnosa non est correctio, si virus & vis eius, in adipem, oleum, Terepinthinam aut Mel transfertur. Tunc quidem nonnihil est lenius, tardius autem in operatione. Aliquot ego correctiones ei addidi, quarum quædam bonæ erant, quædam non. Sed circa hoc cardo vertitur, vt mortificetur, id est, vita sua priuetur, fixumque reddatur, postmodum resoluatur in suum ipsius oleum. Hoc in lauando, liniendo si vtamur, caret veneno, quod in sequentibus docebo. Virtutem in curatione, argento viuo, fere consimilem habet, at sine laxatione.

Plus

Plus tamen caloris etiam habet, & magis damnosum est argento viuo. Nec alia, quam per se est, ad celerem curam indiget additione. Bonitas & vires eius augeri nequeunt. Natura enim illud perfectum in seipso absoluit: dum modo medicus circumspecte agat, & cum idonea cunctatione ne nimis præcipitet.

Tantum in Arsenico deprehendi, ipsum si fixatum sit, venenum deponere, absque tamen medicinalium virium iactura. Postquam iam fixatum est, sua sponte fit oleum cui deinceps oleo additiones conuenientes licet addere. Fixatio eius sic se habet. Recipe Arsenici, nitri ana partes æquales, immitte in tigillum, prunisque impone, vt euaporare ac bullire incipiant, tantisper donec fumus ac bullitio cessauerit, hæcque ad imum fundi adipis instar in sartagine fluentis, se demiserint. Deinde per horam vnam atque alteram (quo diutius eo melius) sepone vt quiescat, dehinc misturam hanc marmori superinfunde, &c. aureum acquiret colorem, & in loco humido si ponas, fluidum in adipem conuertetur. Modo sciendum, hoc oleum ad liniendum posse cum vino sublimato permisceri, vel cum alia quadam aqua conueniente. Potest etiam Tartarum calcinatum eodem solui & redigi in oleum, maioresque acquiret vires. Hoc per se quidem efficax est: sed ad inducendam Escharam inualidum est. Sed in curandis præfatis morbis chirurgicalibus præstantissimum est extra omnem noxam & detrimentum. Idem erit si aliis permisceatur vnguentis consolidatiuis, aut medicamentis consimilibus, vt nihilominus ac si solum esset, sine detrimento reliquarum virtutum in additione quæ sunt, operationem suam conseruet.

Quod si, vt fit, pustulæ in ore aut sub naso erumpant, à morbo forsan Gallico, aut alias tales pustulæ, crustæ, &c. quicquid tandem sit, in parte oris humida, vel infra nasum aut etiam in ipsis naribus, vbi medicamentum nihil operari potest, cum hæreant, nec auferri possint, hoc oleo tolluntur. Nec solum oleum hoc facit, verum etiam extractio Arsenici incorporato, magis tamen radicitus oleum hoc siue adeps aut pinguedo Arsenici, sæpius illita tollit. Hæmorrhoides quoq; & quicquid eius generis est, præsertim in partib. humidis & sudabūdis, vtpote sub axillis, in manib. intra digitos, &c.

Hæc de Arſenico albo tenenda ſunt, reliquorum omnium vſus periculoſus eſt. Porro de Arſenici operatione, eiuſque virtutibus in Chymia ſequetur. Quamuis autem multæ inſuper qualitates propterea, venenum acutum quod ſit, illi adhæreant: eaſdem deſcribi haud tamen opus eſt, ne quid peius inſequatur. Magis enim ad malum, quam ad bonum procliues ſumus. Quapropter non omnia ſecreta reuelanda ſunt, nec etiam neceſſitas illud requirit.

Hoc quoque notatu dignum eſt, verum poſtulat medicum prudentem, prouidum & in medicina valde expertum. Videtis quod Arſenicum enecet, tanquam acutum & acre ſit venenum, vt nulla huic vita reſiſtere queat. Ex quo ſequitur, licet in aliis quoque venenis ſimilibus eiuſmodi deprehendamus, quod Arſenicus a bus quoſuis etiam morbos Chirurgicales perimat. Exemplo ſit. Quidam patitur affectum Lupi, vel Lupo afficitur. At Lupo cura do nullum ſupereſt remedium, niſi veneno deleatur tali, quo etiam penitus aliquem è medio tollere velimus. Hæc Lupi deletio eſt in Arſenico, qui non ſecus, ac gliri, vitam aufert, ſic pariter vel Lupo vel carcinomati, vel fiſtula, &c.

Hac tamen cautela obſeruata. Primum Lupi ſtatus locuſque diligenter inſpiciantur, quo ſcilicet eius venæ tendant, tum demum incipiendum eſt, vita ipſum expellere, ſenſim autem, nec feſtinanter, propter accidentia, quorum aliquot recenſui; Eſcharam ſi emittit, ſiue decidat, nec ſufficit ſolutam eſſe, ſed inſuper alteram, imo tertiam emittat, tum demum ipſum interemit ac ſuſtulit. Sin diſpliceat deducere ad Eſcharam, in fortiſſimam redigatur extractionem, in qua liniamenta madefacta loco affecto indantur, nec permittantur exſiccari, ſed aſſidue humida ſeruentur, accurate præcauendo, ne calor cum punctione periculoſa ſuperueniat: atq; ita purgandū erit, donec ſigna ſalutaria vlceris appareant. Poſtea ceſſabitur, nec vlla re pingui, ſed ſolis ſiccis, & quidem optime pulueribus aut aquis conſolidatiuis curabitur. Sic omnia curantur Carcinomata, lupi, cæterique affectus cancroſi ambeduntes. Hac enim Methodo obſeruata, omnes morbos Chirurgicales, non minus fortiores enecat, quam ſi Auri vitam adimat. Tales ſiquidem omnes affectus, vitam inſtar vermis rodentem in ſe habent. Et perinde vt vermem necando æger conualeſcit, ita hic opus eſt peremptione. Namq; exceſſio quæ-

quædam rodens, quæ vermi per omnia æquiparatur, hic adest. Nisi autem Medicus singulariter doctus, prudens, peritus, diligens & expertus sit, nullus rem aggredi conetur. Quia multi homines leues, lasciui, inutiles, nauciq;, quibus minime fidendum, nunc medicos agunt, sed adeo temerarios & inconsideratos, vt quicquid in mentẽ venerit, inconsulto peragant. Quilibet enim solicite cogitat, bene lauteq; viuere in cibo & potu, pigritiæq; ac deambulationi deditus esse, quod per medicinam consequi possunt. Hi Doctores & scroti sectores, perinde ac dentium effractores, scurræ, omnes quacunq; pergunt, regiones absq; vlla conscientia ceu impostores decipiunt.

A maioribus nomen quoddam editum & confictum est, & dicitur Electrum. At Electrum metallum est ante ab alio proueniens, & metallo, ex quo descendit semper dissimile. Exempli gratia. Cuprũ fit albidum, rubedine iam sublata vocatur Electrum. Item è cupro per Cadmiam conficitur Orichalcum, & dicitur Electrum rubeum. Huiusmodi Electri genera, quidam Chymici scioli & Artistæ Argentum æstimarunt, interdum Auri loco habuerunt, nec aliud intellexerunt aut crediderunt, quam Argentum illud esse, sicque Argentum è Cupro fieri posse, & nomẽ Electri omittentes, id pro Auro Argentove habuerunt, nec perscrutando cessarunt, quoad neq; ædes neq; areæ amplius superessent. Hæc propterea indico, vt error euitetur, quicquid Electrum, quid Aurum, quid Argentum sit, consideretur, ne tamen temere & inconsulto agatur. *De Chymicis virtutibus in Arsenico.*

Nunc proponam vobis medicamentum quoddam.

℞. Arsenicum metallinum præparatum metallice: idem cum venere more vsitato cementa, magnam partem Electri in Cupro reperies. Nemo tamen ob id magnos faciat sumptus, quia plurimi cõstat Electrum conficere. Consultius itaq; est, cuprum vt cuprum in sua forma relinquere. Nihilo enim melius est eius Electrum, sed vilius. Sic in aqua gradata soluendo calcem relinquit: non equidem quod sit Argentum, sed Electrum, adeoq; redditur subtile, vt penitus nihil remaneat, sed euanescat, & quia fixum nõ est, consumatur. Ita nec in solo cupro, verum etiam in ferro, stanno, chalybe, &c. permanent residentiæ: nihil autem fixati adest, hac ratione multi decepti sunt. Protinus enim ac res eo redacta est, vt Electrum nomẽ suum amitteret, & Argentum vocaretur, Chymicorum pernicies, exsi-

exſilium, miſeria & ſpes inanes incipiebant. Huiuſmodi Recepta multa ſunt, quæ non opus eſt recenſere, artiſtis bene cognita, qui in hoc capite ſatis me aſſequentur, ſuum ipſius errorem perpendendo, quod fruſtra quærant in alio. Magnam inducit ſeductionem, cum iuniores maiorum deſerunt methodum, cumque diſcipulus magiſtro doctior vult eſſe, nec in via recta permanet, ſed rem quandam aliam, ac per ſe eſt, indicat, & ſuo ſolo conſilio inhærere vult. Inde ſequitur vt ſudore ſuo peccatum luat iacturamq; faciat. Antiqui electrum dixerunt, idque proprium eius eſt nomen. Moderni Argentum vocant, nomine improprio. Maiores damnum euitarunt, quia ipſis cognitum erat, iuniores quod non nouerint, iacturam fecere.

Hic mos in Alchimia inualuit, vt indeſinenter ſub bona ſpe quæratur. Hinc artifices conati ſunt Arſenicum fixare, ac in aliam eſſentiam tranſmutare, num forſan ſic melius eſſe aut reddi poſſit, vtque maioris ſit efficaciæ. Inde ſecuta eſt reuerberatio Arſenici & circulatio in reuerberatorio arundineo, per aliquot ſeptimanas, aut per aliam viam conſimilem: Redditum fuit Arſenicum ſimile Cryſtallo, rubeum, pulchrum, inſtar vitri rubentis, quoad duritiem, leuitatem & fragilitatem. Huius Arſenici virtutibus locus non eſt in medicina, reſpicit ſolum Electra, vt dictum eſt. Porro alia præparatione etiam ipſum tractare tentarunt, per deſcenſum ſcilicet, quod rubrum, & fuluum per idem factum eſt, viribus præfato æquiualens. A nonnullis præcipitatum fuit, & rubedinem ingreſſum eſt, ſiue ad ruborem peruenit, nec omnes illi quicquam frugiferum & ad id quod ſperabatur accommodatum offenderunt, præter ſolam electricam qualitatem, quæ propter imperitiam & inſcitiam artiſtarum multos ſeduxit. Quamobrem opus eſt, vt quilibet hiſce in rebus ſit prouidus. Nam qui omnium nominum cognitionem aut intellectum plenum non habuerit, nihil agit, ſiquidem cerebroſa capita non perueniunt ad fundamentum. Vnicū hoc requiritur, vt ipſis pro fundamine ſit, nouiſſe quid electrum ſit, & alia complura: poſtmodum per ſe ipſos intelligunt, vtrum in Electro poſſint progredi, an non. Nihilominus ſæpe accidit, vt Arſenicum ex propria natura ſit aureum, aurumq; in ſe habeat. Iam ſi artifex in ſeparando auro ab Arſenico, peritus eſt, ſiue per cementum

tum, siue per proiectionem quandam, aut alia quauis via, illud aurum in metallum argentum, cuprum aut plumbum vt deducat, absque dubio aurum est, & quidem præclarum. Inde autem sequi, quod tinctura sit, vel ex tinctura proueniat, nihil est, sed Arsenico inest, & in sola depurgatione, separatione, &c. res sita est, prout quilibet in illo peritiam habuerit. Arsenicum maxime auriferis è locis, siue ex Auro, raro caret ære, solum interest separationem recte fieri.

Plura de Arsenico eiusque speciebus, quam quæ protuli, & quæ manifestare licitum est ac decet, siue ad medicinam, siue ad artifices spectet, mihi non nota sunt. Quisquis igitur prudens, & ad illud satis peritus esse debet. Sin minus, prorsus abstineat. Nulla enim facultas ipsum domare potest: sed vtrasque vincit, si ordo & processus genuinus non seruetur. Ductum tu ipsius sequi opus habes. Ipsum neminem sequitur, nulli paret.

Arsenici vires.

Virtutes Arsenici sunt in { vlceribus. / vulneribus & / aliis aperitionibus.

Arsenicus quid.

Arsenicus est fuligo, ex metallis, & præcipue ex plumbo defluens, & est Realgar vel Fulgur (fuligo) à metallis.

Præparatio prima, est reductio Arsenici in Mumiam.

In præparatione venenum auferendum est. Nulla res perfectius sanat vlcera & vulnera, quam Arsenicus præparatus. Syrones etiam curat, ac omnia vlcera, cancrenas, fistulas.

Arsenicus ex plumbo optimus est, & ex Luna, deinde ex stanno est optimus Arsenicus. Postea, qui ex ferro effumat, ac cupro similis est.

Secunda Arsenici præparatio est reductio Arsenici in Balsamum.

Tertia, est Arsenici reductio in Liquorem.

Arsenici præparatio triplex.

Tres habet præparationes Arsenicus, in { Mumiam / Balsamum, & / Liquorem.

Prima Præparatio est ista in Mumiam.

Prima in vnam Mumiam.

Recipe Arsenici albi vncias 6. Salis fusi, Colcothar ana vnciam vnam

vnam ſemis. Fiat mixtura, reduc ad ſecundum gradum reuerberationis, per horas tres vel quatuor, & excipe.

Quinquies vel ſexies ſuperne auferendus, tundendus & iterum præparandus, Et hoc quinquies iterari debet.

Præparatio Balſami.

Secunda in Balſamum.

Recipe Arſenici albi vncias x. Talci vncias iiij. Calcis viuæ vncias xv. fiat mixtura ſubtilis. Reduc ad 4. gradum reuerberationis per 24. horas.

Si adhuc ſupereminеat, ſuperne tollendus eſt. Inſtar vitri eſt, & venenum in fundi calci hæret. Quod ſuperne demtum eſt, teratur, & indatur vitro, ponatur in cellam, ſic prodibit oleum ſiue Balſamus.

Præparatio Liquoris.

Oleum Arſenici ſiue Realgar.

Tertia in liquorem.

Recipe Arſenici crudi & albi libram ſemis, ſalis nitri libram vnam, ſalis Gemmæ, vnciam ſemis. Fiat puluis ſubtilis, reduc in reuerberatorium apertum per horas 24.

Si iuncta hæc ponantur ad ignem reuerberationis, Arſenicus tribus horis ardet: poſtea liqueſcit. Liquefactus fundatur in aquam, & coaguletur in modum Alcali.

Additio in Mumiam Arſenicalem.

Recipe huius Mumiæ vnciam vnam, liquoris Myrrhæ, Botin an. vnc. ij. fiat in modum olei.

Iſtud oleum eſt optimum in vlceribus & in vulneribus. Siue enim ſint Eſthiomena, ſiue alia vlcera, maximum mundificatiuum & maximum incarnatiuum eſt iſtud oleum.

Additio Balſami.

Recipe huius Balſami drachmas tres, olei Vitellorum drachm. decem, Terepinthinæ deſtillatæ drachmam vnam. Fiat mixtura.

Vt Mumia, ſic etiam Balſamus ſingulis horis 12. vſurpandus eſt.

Additio Liquoris.

℞. huius liquoris drachmas xv. Corticum granatorum drachm. ſex, corticum thuris drac. j. Mucilaginis de botin, pondus omnium. Fiat mixtura.

Auripigmenti vero virtutes ſecundum Paracelſum, ſunt in fiſtulis cancro & Eſthiomenis.

Præpa-

Præparatio ad fistulas talis est: Recipe Auripigmenti vnc. j. Tartari calcinati vnc. iij. fiat S.S.S. reduc ad quartum gradum reuerberationis per horas 24. id est, per diem ac noctem. Si ita decoquatur, diffluit. Eximatur iterum, & contundatur ac effundatur in aquam, & puluis albus in fundum subsidebit, qui est præparatum Auripigmentum. Si indatur in vitrum, oleum fiet, quod iniiciatur in fistulam, aut panno imposito applicetur. Puluere autem Vlcera aspergantur.

Additio fistularum.] Recipe huius Auripigmenti præparati drac. ß. Resinæ pini vnc. j. Ceræ ad pondus omnium, fiat in modũ Cerati.

Præparatio ad Cancrum: Recipe Auripigmenti vnc. v. Fuliginis vnc. ß. salis Armoniaci vncias iij. Reduc ad quartum gradum reuerberationis per diem & noctem, reduc in Alkali. Hoc summum arcanum in Cancro.

Additio in Cancro:] Recipe huius Auripigmenti præparati dra. v. de cineribus fimi columbini, olei Vitellorum ouorum q. s. in vnguentum.

Præparatio in Esthiomenis: Recipe Auripigmenti vnc. iij. Aluminis calcinati vnc. vj. Reduc ad ignem vt supra, cum extractione Alkali.

Additio in Esthiomenis:] Recipe huius Auripigmenti drach. vj. liquoris mumiæ drach. ij. olei Rosacei vnc. j. ß. Mucilagin. sem. Psylii ad pondus omnium, fiat in modum vnguenti, aut cataplasmatis. Si de ardore conqueruntur ægri, illinendum est oleum Camphoræ prius, quam remedium imponatur.

Arsenicum & Auripigmentum sunt mineralia inter se valde vicina, colore tamen differentia, cum Arsenicum proprie sumptum, sit album & pellucidum, Crystalli instar, vnde est Crystallinum nuncupatum: Auripigmentum vero est coloris flaui & fere aurei. Differunt quoq;, quod Arsenicum Crystallinum sit flos argenteus, vnde nulla vena reperitur abundans Arsenico Crystallino, in qua simul (saltem in eius profunditate) non reperiatur Argentum. Inde quoq; à peritis metallicis solet appellari tectum Argentum. Auripigmentum vero plerunq; continet Aurum vel saltem in eius vena reperitur. Nihilominus tamen Arsenicum generalius alioquin accipitur, vt sub se contineat Arsenicum rubrum & flauum. *Arsenicum & Auripigmentum differunt.*

Est autem Arsenicum succus mineralis, pinguis, inflammabilis, vicinus sulphuri, violentior tamen ob salem coniunctum, constans pinguedine sulphurea, hydrargyro pauco & spiritu Salis albi, quorum pars volatica est, pars fixioni propior.

Numeratur autem à cæteris inter septica medicaméta, quæ summa caloris acrimonia insitum nobis calorem aut dissipant aut in igneum conuertunt, simulq; qualitate maligna primigenium humidum dissipant, & omnem partis substantiam tabefaciunt, putredinemq; inducunt cum fœtore. Quocirca horum non præparatorum vsus in medicina nullus est; in Chirurgia valde periculosus, cum lethifera & naturæ nostræ inimicissima sint.

Quemadmodum autem hæc non præparata venena esse valde nocentia notum est: ita bene præparata ad multos affectus externos curandos probatissima redduntur. Hęc enim specialia lethifera existunt, qualitate maligna & acrimonia: praua autem illa qualitas in spiritu siue in aura illa fętida, ex atro fumo, quem minimo calore emittunt, consistit, acrimonia in solo sale. Hic fumus ater & venenatus naturali etiam calore, cum excitatur, materiam partis labefactat, ipsam corrumpit, & sæpius ac si quis venenũ hausisset, interimit, si n. procul à propiorib. partib. illa apponantur, p̃sertim vulnerata cute.

Cum igitur in fumo illo atro qualitas illa maligna existat, prorsus fixanda est. Fixatione enim omne venenum in spiritibus adimitur. Acrimonia vero pellitur salis extractione. Qua ratione præparatum Arsenicum non nocebit, quin imo pro Topicis multum ꝓficiet ad vulnera venenata, ad lupos, fistulas, cancros & gangrænã.

Præparantur autem ex eo Butyrum, & ex Butyro oleum hac ratione. ℞. Arsenici, Salis tosti, Colcotharis, Scobis Chalybis ana partem vnam, indantur bene mixta vitro sublimatorio: sublimatio instituatur dando ignem per gradus, dum nihil amplius sublimetur: sublimatũ Arsenicum misce. Cum nouis spiritibus, & vt prius sublima, idq; ter repete. Hac n. ratione valde nitidum & purum redditur.

Huius Arsenici recipe partem vnam, Salis nitri partes duas, misceantur, diuidatur in portiones, proiice ordine per cochleare in lebetem fictilem dispositum super fornace ventosa sub dio, ita vt tibi ventus flet secundus, possitque vitare fumum; versa cum longa spatha, donec venenata volatilitate dissipata cesset ebullitio: submitte

partem

partem, age vt prius, quousq; tota quantitas sit iniecta: consumpto Sale nitro, auge ignem horis quatuor, & instar butyri tandem in lebete resideat, cum refrixerit, fiet massa niue candidior, & Perlarum referens colorem, quam in aqua calida solues, vt salẽ inde extrahas.

Remanebit autem in fundo puluis albissimus, quem exiccatum fixabis hac ratione. *Querc. in sclop. p. 206.*

Imbibe pari oleo Talci, reuerbera massam per diem integrum, rursum in calida aqua dissolue, vt remaneat puluis albissimus fixus & dulcis; qui positus in loco humido fluet in oleum pingue (butyri instar) anodynum.

Nam quemadmodum Arsenicum, si non præparetur, dolorificum est sua acrimonia, & qualitate maligna venenum; sic contra fixatione hanc amittit, & doloris est prorsus expers, ac venenatis vlceribus conducens medicamentum, si huius admisceatur vncia vna cum vnciis duabus olei Myrrhæ.

Simili ratione oleum ex Auripigmento ad eundem vsum conficitur, hactenus Bornettus. Andreas Libauius id sic describit in comment. Alch. part. 2. lib 1. de nat. metallorum cap. 11. pag. 23.

Arsenicum, est succus mineralis pinguis, inflammabilis vicinus sulphuri, virulentior tamen, ob salem coniunctum, constans pinguedine sulphurea, hydrargyro pauco, & spiritu salis, quorum pars volatica est, pars fixioni propior. Venenum hoc esse, notum est, & quidem æque nocens ac hydrargyrus sublimatus. Albam tamen tincturam habet, id quod album est, & factitium, qua cuprum argenti simile facit. Geberus tertium principium metallorum constituit, & ab aliis nomine salis exprimitur, licet potius Sal atramentum notet. Duplex autem est, naturale nimirum & artificiale: quorum hoc fit ex auripigmento & sale. A sulphure discernitur à Gebero dũtaxat albedinis tinctura. Sed agnoscimus in eo virulentiam maiorẽ ob salem volatilem cum Mercuriali spiritu, & sulphureo copiosiore coniunctum, qui tollitur sublimatione, vel diuaporatione cum halinitro: & tunc Balsamus vulnerum euadit. Danda autem in eiusmodi descriptionibus venia est humanæ imbecillitati, si non vsque adeo exacte crases & temperaturæ explicentur. Constat plumbi genera & stibium cum bismutho vicina admodum esse, & requiritur exacta discretio etiam in internis, sed hallucinatur humana acies. Ita est in Auripigmento, Santaraca, Sulphure &

Arsenico, quorum temperaturæ videntur gradibus distingui & interdum ad hoc admitti id, quod non est in alio; veluti in sulphure est pinguedo inflammatilis cum terrea parte vitriolata. Itaque & citrinum euadit & rubeum & acorem præbet, vt Chalcanthum. In Arsenico vero etiam pinguedo est inflammatilis, sed cum Mercurio aliquo & sale, quæ duo cum sint fugacia per nitrum facile tolluntur, vna cum parte pinguedinis magis inflammatili, relicta pinguedine butyracea, quæ tamen ob coniunctam terram copiosiorem figitur, nec inflammatur. Hac differentia in præsens contenti sumus: Et licet alii negent in talibus hydrargyrum esse, ostendit tamen natura, cognatio cum metallis, & effectus, non adesse nihil. Butyrum Arsenici & oleum inde concinnatum, in medicinis externis ad vlcera & fistulas præclara sunt medicamenta. Quidam etiam vorant; quibus hoc per nos liceat suo periculo: vtrum tamen exemplo muniuntur, sed quod licet artifici, non statim aliis. Integrum quod est, vim habet causticā & depillatoriam. Creditur è corde venenum ad se elicere, itaq; gestatur in peste in pectore. Porro Arsenico affine est Auripigmentū, Sandaraca, & Realgarium seu Cadmiæ fornicariæ species. Et videtur Auripigmentum cum Auro consentire, cum eius in se tincturam habeat, sicut & Sandaraca, quę inde conficitur. Sed nisi vena auri est, sicut & ammochrysos; Aurum inde non fit. Tinctura quæ elicitur per artem, minori & medio operi inseruit, estq; sophistmatis obnoxia.

Calx Arsenici. Lib. 2. Alchem. tract. 1. de magist. cap. 25. ait: Arsenicum cū triplo Tartari vicissim strato cementatur. Cementatum coquitur in aqua, & calx in puluere albo subsidet, qui collectus ad fistulas vsurpatur.

Flos Arsenici. Lib. 2. Alch. tract. 2. ca. 40. sic conficere florem ex Arsenico iubet, dum ait: Recipe Arsenici albi per nitrum purgati quantum libet: misce cum sescuplo calcis viuæ, & magnetidis subduplo. In ouo philosophico vel catino clauso quarto reuerberii gradu sublima die naturali. Insistet superficiei flos consistentia vitrea, quem extractum tere. *Flos Realgarii.* Ita ex Realgari Argenti: Realgaris Argenti selibra misceatur cum salis fusi & Colcotharis singulis sesconciis. Fiat sublimatio in catino clauso, secundo reuerberii gradu. Insistet flos summitati. Subtilior fiet opere sexies repetito. Vsus talium est ad vulnera, vlcera, & huiusmodi externa mala. Possunt solui

in liquorem, & vocantur mumiæ realgaris. Abstrahitur ab eis etiam sæpe spiritus Terebinthinæ vel vini, vel in vlceribus Gallicis, aqua guaiaci, vel in cancro spiritus sulphuris, aut oleo plumbi, &c. Capite seq. eius Butyrum sic docet: Arsenici partem j commisce cum ij. halinitri. Diuide in portiones, proiice ordine per cochleare in lebetem fictilem, dispositum super fornace ventosa, sub dio, ita vt ventus tibi flet secundus, possisq; vitare fumum. Versa cum longa spatha, donec venenata volatilitate dissipata cesset ebullitio: submitte partem aliam, & age vt prius, quousq; tota quantitas sit perfecta. Consumto halinitro auge ignem horis 4. vt instar Butyri tandem in lebete resideat. Refrigeratum albescet.

Mumiæ Realgaris.

Butyrum Arsenici.

Eodē li. & tract. de Extract. c. 4. sic eius Essentiā describit: Sublima Arsenicum ter cum sale præparato, colchotare & chalybis scobe. Sublimato adde salem fusum & solutum. Macera. Destilla per gradus ignis horis 24. Destillatum redde capiti mortuo, iterumq; destilla, repetens hoc, donec puluis maneat albissimus, hunc elue aqua calida, vt sal secedat, coagula, reuerbera per diem, solue per aquam calidam, & elue, vt albissimus restet puluis, quem solue per deliquium & destilla per retortam. Eodem lib. & tract. c. 37. sic salem Arsenici iubet conficere ad canciū: Auripigmenti quincunx, fuliginis semuncia, salis Ammonii quadrans, calcinentur gradu quarto, horis 24. extrahetur Alkali. Eodem lib. & tract. cap. 16. ait: Arsenici Butyrum solue p deliquium. Solutionem destilla p alembicum, destillatum cum S.V. circula. Solet & liquor in cella solutus figi per S. V. in olei consistentiam. c. 24. dicit: Arsenicum ter sublima cum sale præparato, colcothare & scobe Chalybico: Adde salem præparatum, cum quo vel iterum sublima solo, vel reuerbera per gradus, fietq; massa alba, solue in aqua calida & salem extrahe, in fundo manebit essentia alba, quam exsicca & pari oleo Talci imbibe. Reuerbera massam per diem, solue rursus in aqua calida, & puluis dulcis fixusque manebit. Pone in humido loco, in marmore, & diffluit oleum pingue, quod foris adhibetur ad dolores, & cum duplo oleo Myrrhæ ad vulnera. Eius fixationem vide pag. 53. Arsenici reductionem in vitrum vide pag. 68. & Arsenicum factitium. pag. 87. &c.

Q. Essentia Arsenici.

Sal Arsenici.

Oleum Arsenici.

Iosephus Quercetanus sic ex Arsenico facit Oleum, dum inquit:

quit: Arſenicum qualitate ſua maligna, & acrimonia venenum eſt. Praua vero illa qualitas in ſpiritu, ſiue in aura illa fœtida, & atro fumo, quem minimo calore emittunt, conſiſtit, at acrimonia in ſolo ſale. Igitur prorſus fixanda eſt. Fixatione enim, vt etiam in capite de præcipitato diximus, venenum omne ex ſpiritibus, vt Arſenico, Mercurio, Auripigmento, & reliqs adimitur: acrimonia v pellitur, ſalis extractione: q propriis fit ablutionibus: verum huius Arſenici præparatio huiuſmodi eſt: Arſenicum ter ſublima cum ſale præparato, & lacerta rubra, & ſtomomatis ſcamate, vt ipſum purifices: q deinde cum terrea muria fixabis, dando ignem per gradus, 24. horarum ſpatio: fietq; maſſa niue candidior & plarum referens colorem, q̃ in calida ſolues, vt Alkali inde extrahas: remanebit autem in fundo puluis albiſſimus: quem exiccatum fixabis cum æquali pondere olei inceratiui ex talco confecti, eaq; omnia in reuerberio colloca per diem integrum: rurſus in calida ſolue, vt remaneat puluis albiſſ: Fixus & dulcis, qui fluet in humido in oleum pingue, Butyri inſtar, Anodynum. Nam quemadmodum Arſenicum, ſi non præparetur, dolorificum eſt & qualitate ſua maligna venenum: ſic contra fixatione hanc amittit, & doloris eſt prorſus expers, ac venenatis curandis vulneribus conducens medicamentum, ſi huius admiſceatur vnc: j. cum vnc ij. olei Myrrhæ. Nonnulli etiam Arſenicum ter ſublimant cum calce fixa, & cholcotare, idque diſſoluunt in aqua ſtygia fixatoria, & conuenienti, deſtillantque aquam à fecibus multoties, tum demum caput mortuum reuerberant: quod prodit in puluerem albiſſimum & fixum, à quo extrahitur Alkali cũ vini Alkobole, & ſic dulcoratur. Huius medicamenti vſus eſt ad Fiſtulas, & cancros curandos. Præparationes Arſenicales D. Mulleri hæ ſunt in miraculis Chym. c. 5. fol. 68. 1. Ad vlcera, cancroſa, ſcirrhoſa, maligna, hyperſarcomata &c. Recipe Arſenici Cryſtallini lib. 1. tartari opt. vnc. iij. ſalis nitri libr. j. ſeorſim pulueriſata miſceantur. Igneſcat tigillum amplum vehementiſſime, eiq; candenti iniiciatur puluis per cochlearia aliquantulum tegendo cochleari. Illico cum magno fumo liqueſcit. Relinque donec fere amplius non fumet, tum proiiciatur in mortarium marmoreum, vel aliud; ſinanturq; vt refrigeſcat. Habebitur maſſa ruffa, quæ miſceatur, teraturq; cum pari pondere ſalis nitri, fiatq; vt ſupra

Præparatio ad vlcera cancroſa, ſcirrhoſa, maligna, hyperſarcomata, &c.

pra in eodem vel nouo crucibulo. Subdatur ignis per 6 horas; Ma-
teria erit albissima, quæ vbi refrixerit, aquæ calidæ iniicienda, ad
separandum salem petræ & tartari, in fundo remanebit Arseni-
cum fixum correctum, & ab omni veneno liberatum. Reiteretur
sæpius ablutio in magna aquæ copia, in quam illico proiiciatur
materia fusa.

Aqua cum Salibus, seruari debet ad ablutionem, vel exha-
latione sal separari ad vsum.

Præparatio arsenici ad Cancrum:

Eiusdem præparatio ad Cancrum hæc est: Recipe Arsenici
præparati, radicum Aronis præparat: ana. p. æ. fuliginis parum. misce
remedium certissimum est, Arsenicum, autem sic præparatur: pri-
mo in vase sublimationis sublimatur, deinde coquitur per 2. horas
in aceto albo optimo.

Sic enim nigredo tollitur: & læuis quædam farina corrosiua:
Deinde iterum sublima cum squama æris, qua pars terrestrior vene-
nosa retinetur, tandem bis aut ter cum Sale communi præparato
sublima, sublimatum in aqua calida edulcora perfecte.

Huius Arsenici dari possunt secure etiam interne gran. 8. in-
re omnia venenosa expurgat Radicum Aronis præparationem in
Pharm. Dogmat. Restitut. lib. c. 25. de extract. pag. 217. docet.

Butyrum arsenici.

Butyrum Arsenici eiusdem: Recipe sublimatum Arsenicum
Crystallinum cum lacerta rubra seu cholcotare, vt venenositas
extrahatur, tum adde salis petræ & salis tartari ana. Inter duo cru-
cibula ponantur, oblutata cum spiraculo, fixentur validissimo
igne per 24. horas. Inuenies omnia in massam albam perlarum in-
star redacta. Extrahatur Alkali per aquam calidam. Puluis in fun-
do remanens siccetur, mox oleo tartari imbibatur ad tres vices in
vase & aqua conuenienti. Deniq; dissolue materiam in aqua vitæ,
vt extrahatur totus sal. Tandem restabit Arsenici puluis albus &
fixus, qui resoluetur in humido in oleum spissum & arsenici buty-
rum dictum. Summum est medicamentum.

Alius hanc Arsenici præparationem summopere commen-
dat: Coquæ arsenicum Crystallinum cum duplo olei tartari, do-
nec assumtum oleum videatur, hoc fiat in vase vitreo, in cineribus
aut arena & erit puluis albus & fusibilis, qui solus & per se dari non
debet, sed gran. 3. vel ad summum 5. cum Theriaces drachma j.

Detur contra pestem: quidam hoc pro magno secreto habuit, dum dicit se curasse senem quartanarium, cum tribus gran. in Theriaca assumtis: seruandum in loco sicco, ne soluatur in aquam.

Ab extra contra pestem sic præscribit idem Mullerus: Recipe Arsenici Crystallini drach. j Caryophyllorum scrupulum j. Croci scrup. ʃ. Sem. Pæoniæ, Zedoariæ drach. j. ʃ. Zingi: drach. ij. Baccarum Lauri drach. iij. Mastyches gr. iiij. Myrrhæ gr. iiij. Nucis Mosch: drach. j. Sem. Rutæ scrup. j. Moschi gr. ij: Fiat. Grossus puluis interpastatus pro regione cordis.

Idem Mullerus præscribit Auripigmentum ad decidentiam crinium: Recipe Auripigmenti vnc. j. pulueris pyrij vnc. ʃ. calcis viuæ vnc. iij. Coque in dimidia Mens. lixiuij in olla vitreata donec vsui accommodatum est remedium quod cognosces si penna oblinita facile plumas dimittet in manuum vellicantis. Hoc à me sæpe probatum est: & facilime ex illinitione decidunt pili: Ne a. renascantur varii varia præscribunt ex ouis formicarum, sang: vespertilionis, Ranarum, lacertarum, &c. Sed parum proficiunt, vti experientia constat. Locus depilatus vngatur oleo vel vnguento rosato. Aliud. ℞. album: ouo: Nrō. iij. Calcis viuæ, Auripigmenti an: Vnc. j. contere & adde tantundem lixivii; vt fiat litus.

Crollius in Basilica chymica vsurpat & appropriat Arsenicum in massa pro efformandis Amuletis seu pentaculis constellatis. Recipe bufonum bene in ære & solis ardore exiccatorum & puluerisatorum sub aperto cœlo, naribus obturatis vel auersis, pistillo artificiose pensili, vncias duas. Nota, nisi bene & cito exiccentur, fœtent ac difficulter teruntur, 18. Bufones dant circiter duas vncias pulueris. Zenith juuencularum quantum haberi potest. Arsenici Crystallini albi, Arsenici Rubri seu Auripigmenti ana vnciam dimidiam, Rad: Diptami, Tormentil: ana drach. iij. Margaritarum non perforat: drach. j. Corall: Fragmentorum Hyacinthi, smaragdi Orient: ana drach: sem: Croci Orientalis scrup. ij. propter odorem aliquot grana Moschi seu Ambræ addi possunt. Puluerisentur omnia subtilissime & misceantur, postea Tragacanthum resoluatur in aqua Rosarum instar mucilaginis, cum quo pulueres impastentur & formentur (Sole & Luna in scorpione existentibus, aut ad minimum Luna) pentacula rotunda, & pistillis illis duobus, sub eadem

dem influentia cælatis, signentur: aut si mauis parentur scuta for-
mam cordis habentia, postea exiccata sindone obducantur rubro,
& cordis regioni appendantur per intermedium indusium. Vsus.
Exterius collo appenditur funiculo serico, intermedio indusio ad
regionem cordis: Non solum præseruat à peste, sed impedit quo
minus corpus à venenis seu morbis Astralibus inficiatur: atrahit
venenum ab intra, & extra illud consumit.

Ignotus quidam author tales, easq; nobilissimas de Arsenico
nobis infert præparationes, quas huc insimul apportasse non pige-
bit: Eius verba sunt talia. Nulla res ex fundamento & radice magis
curat vlcera atq; vulnera, quã Arsenicum, si hoc reducatur in mu-
miam suam, seu, si ab omni sua maligna ac venenosa liberetur sepa-
returq; qualitate. Eius præparationes tales subiicit.

Arsenici præparatio: Recipe Arsenici albi, salis nitri fusi, ana
lib. ij. salis gemmæ Vnc: j. calcis viuæ lib. ij. His omnibus contusis
ac mixtis indantur cucurbitæ terreæ optime loricatæ, ponendo in
igne aperto cum alembico, tandem destillentur ignis obseruatis
gradibus. Initio habebis spiritum acerbum atq; acrem in recipien-
te, hic soluere potest Lunam, sed gladiatores hoc spiritu vtuntur
vtilissimo modo ad purgationem gladiorum, &c. Ignem hinc in-
tende gradatim, vsq; dum cucurbita in fornace candeat, in quo ca-
lore persistat ad decimam horam vsq;, postmodum pedetentim re-
frigescat, remoto alembico, floresq; in eo collectos tanquam vene-
nosos ad nihili vtiles reiice: in Medico cucurbico eodem modo est
appensus sublimatus de arsenico, hunc bene custodi, non n. opti-
mè fixatus est, sed tamen in Alchymia vtilissimus: In fundo cucur-
bitæ materiam inuenies fixam, super quam funde vini spiritum vel
vinum adustum, solue, filtra per papyrum, denique in Balneo vicis-
sim vinum abstrahe, & in fundo relinquetur materia alba instar sa-
lis ac Butyri hunc salem in humido co loca, vel in cella ad tabulam
vitreatam, & fluet tandem in oleum, in modum tartari vt nosti. Hoc
oleum comparatum perfectissimo Balsamo ad externa cum suis
appropriatis vtilissimum. In vlceribus & vulnerib⁹ mundicatiuum
maximum incarnatiuumq;: Eius permixtura vtilissima, est talis:
Recipe huius salis siue olei Vnc: ſ. Liquoris Myrrhæ, olei terebint:
ana drach: ij. Masticis Vnc: ſ. misce pro vulneribus & vlceribus.
Hic

Hic notandum, quidam loco calcis viuæ addunt Tartarum calcinatum, vel dimidium Tartari & calcis viuæ, & hæc via etiam non improbatur.

Idem ille, de sublimatione ait: Recipe Tartari calcinati lib. j. Arsenici lib. j. salis decrepidati, calcis viuæ ana lib. ß. pulueris entur omnia & impastentur cum albumine ouorum, instar pastæ, inde cucurbitæ, appone & alembicum orificiaq; vasorum probe luta, tandem sublima, in fine ignem intende fortissimum, sic ascendet Arsenicum in forma crystallina ac pellucida instar vitri & hæc sublimatio sic facta. Nonnulli per salem vulgarem tantum sublimant sed hic modus correctior, ex parte enim fit fixior & ad medicamenta habilior aptiorq;.

Aliam etiam sublimationem hic nobis ostendit, ex qua Arsenicum fiet rubicundum instar rubini: Recipe Arsenici albissimi lib. ß. limaturæ ferri, antimonii ana lib. ß. auripigmenti vnc. iiij (terræ si haberi possit.) pulueris entur omnia ac misceantur, indanturq; cucurbitæ, ponantur in arena, primo lento igne sublimentur, deinde fortiori, & arsenicum ascendit rubicundum, quod postmodum cum sale nitro fixari potest, ad vsum metallorum idoneum, summopere etiam cõuenit in Chirurgia. Alia eiusdem etiam sublimatio talis existit: ℞. Arsenici albi lib. j. Auripigmenti lib. j. Calcis viuæ lib. ij. omnia probe inuicem commixta sublimentur ex arena instar rubini. Nonnulli recipiunt arsenici & auripigmenti ana ac sublimant: alii antimonium addũt: sed quo sæpius sublimatio repetitur, eo fit splendidius. Albissimam aũt ac in crystallinam formam sublimatur, si cõmisceatur cum calce viua & sale gemmæ & sic aliquoties ab eis eleuetur.

Eius oleum sic fit secundum innominatum authorem: Recipe arsenici albissimi ac crystallini, salis nitri ac salis tartari lib. v. Indantur cucurbitæ loricatæ, applicato & recipiente amplo, destillentur primo spiritus, & quando incandescit cucurbita, quod continuabitur per 12. horas vel etiam tamdiu vsq; nullus fumus ab arsenico perspiciatur, tandem absoluisti opus, refrigerentur omnia, remanentia vero in vitro cucurbitæ, ponatur in cellam, vt soluatur in oleum ad Chirurgiam vtilissimum.

Eius præparatio ab eodem authore ad Fistulas, Cancrum, Vlcera,

Vlcera, vulnera & similia, talis traditur: Recipe Auripigmenti lib. ij. salis nitri, salis Tartari calcinati ana lib ij. puluerisentur omnia ac commisceantur, tandem vero sublimentur: sublimatum in Alembico pro nihili habeto, Arsenicum vero rubicundum in medio vasis permanens ac hærens, accipe ac puluerisa subtilissimo modo: Huius recipe vnc.ſ. olei Camphoræ drach.ij Aluminis saturni vnc. ſ. olei vitellorum, q.ſ. Fiat Vnguentum: quo vtere in cancro &c.

In fundo vitri quod remansit fixa est materia, hanc puluerisa si potes, (si vis exsiccare: pone in digesto paruo calore ignis, ne aerẽ concipiat, alias fluit in oleum) & vtere cum Vnguentis, Emplastris & Oleis, ad Fistulas, Cancrum, Vlcera ac Vulnera & similia.

Destillatur etiam cum Mercurio n. hac forma: Recipe Auripigmenti Mercurii sublimati ana lib. ij. puluerisata commisceantur, & reponantur in tabula vitreata in cellam humidam, vsque dum persentiscas eius aliqualem solutionem seu humiditatem, dein fac in Retortam, pone in arena, adapta etiam recipiens, probe iuncturis vasorum munitis, destilla primo lento igne, & exibit oleum rubicundum subtile ac spirituale, euaporat semper seu fumum reddit (à quo cauendum) instar ignis consumptibilis.

Hoc Oleum gradare potest lunam; primo in Argentum facit volatile, secundo per artem rursus scit fixare, (igne videlicet gradatorio) 3. secedit in lunam fixam seu Aurum albissimum philosophorum: Hoc Oleum etiam in Chirurgia potest vsurpari, sed summa cautione. Nunc restat eius examen ꝑ recepta tam antiquorum & recentiorum.

Vnguentum ad polypos exedendos: Recipe sandracæ vel Auripigmenti, chalcitidis præparatæ ana drach. ij. Mellis q. suff. Misce & fiat vnguentum.

Vel si fortius velis adde Omphatium: si mitius, addito multo melle, vel succo mali granati, vel plantaginis. Vtile est ad orænas curandas in principio.

Emplastrum abstergens, purgansque Andernaci: Recipe succi solani marubii, plantaginis, olei Rosati ana lib.ſ. coquantur omnia vsque ad consumptionem succorum, deinde adde cinerum tastaceorũ, stercoris capilli vsti, calcis lotę ana lib.iv. Aeruginis lotę, Auripigmenti pulueriſati, Aloes ana drach.iij Terebinthinæ vnc.ij.

ceræ

cerę viridis quantum suff: misce & fiat emplastrum. Trochisci interficientes glires: Recipe Farinæ auenaceæ Vnc: I v. Arsenici citrini Vnc: ſ. Axungiæ porcinæ, q. sufficit, mellis parum. Misce & fiant trochisci.

Placenta Iacobi Carpensis contra pestem: Recipe Arsenici albi crystallini Vnc: iij. Arsenici rubri Vnc: ij. cum oui albo, vel mucilagine tragacanthi fiat placenta rotunda crassitudine digiti. Insuatur linteolo lineo, superaddito serico, & admoueatur cordi. collyrium præstantissimum contra omnis generis passiones oculorum Ranzouii: Recipe fœniculi, Absinthii, Apii, Rutæ, eufragiæ, saluiæ, betonicæ, Giridii, pimpinellæ, Auripigmenti, cardui bened: ana part: æquales. Hæc omnia simul in mortario contusa, per linteum exprime, & colaturam seu succum in vitreo vase conserua, ac inde singulis diebus vesperi & mane guttam vnam in oculum patientis instilla. Animaduertendum tamen est, quod hæc aqua per spatium nouem dierum soli est exponenda, & destillanda antequam in vsum transferatur. Sacculus pro corde contra pestem Ranzouii: ℞ Saphyri, Smaragdi, Hyacinthi, Rubini, Coralli rubrii, albi, ana dra. j. Croci scrupul: j. Margaritar: drach: ſ. Arsenici albi drach: ij. Ambræ gr: vj. Rad: Iridis siccæ & odoræ Vnc. ſ. Cornu C. vsti drach. j. Auripigmenti Vnc: ſ Terantur omnia, & fiat sacculus cum sindone purpurea, cordisque regioni apponatur.

Amuleta Arsenicalia contra pestem: Recipe Arsenici Vnc. j. Dictamni cretensis, sinapi, cinnamomi ana gr. x. Ambræ odoratæ, Benzoini ana dra: v. M. cum tragacantho redigantur in formam lapidis, operiantur syndone.

2. Recipe Bufonum torrefact: & pulue: Vnc. ij. Arsenici Albi Vnc. ſ. Arsenici Rubei drach. ij. Rad. Dictamni albi, tormentillæ ana drach ij. Margarit: drach. j. corall. rub: smaragd. Hyacint. ana dra. 5. Croci Orientalis scrup j puluerisatis omnibus cum Mucilaga tragacanthi ex aqua Rof. formentur placentulæ in forma cordis, quæ inuoluantur syndone, extrahit venenum ab infectis, confortabit cor, odoris suauioris gratia adde Ambræ griseæ, Moschi ana gr. iij.

3. Recipe Arsenici crystall. dra, v. Auripigment, Vnc. ſ. Cornu C. vsti dra. iij. Rad. Ireos dra. ij. ossis de corde C. scrup. ſ. Cort. citri

drach. ſ.

drach.ß.Saphiri,Smaragdi,Hyacinthi,Rubini,Corall.vtriusque an. scrup.ß. Margar. scrup.j. Croci scrup.ß.Ligni Aloes,Cardamomi ana gr.v.Rorismarini,Zedoariæ,ana scrup.ß. Ambræ gr.ij.Moschi gr. iij. Zibethi gr. ij. cum mucilagine Tragacanthi, fiant Amuleta.

Suffimentum ad vlcera pulmonis Rondeletii: Recipe Coriandri præpar. Ros.rub.ana vnc.j.Ladani puri, Hypocisthidis ana drac.iiij. Santali albi,rubri, Blattæ Bizantiæ ana drachm.ij. capitum Papau. cort. Mandragoræ ana drach.ij.Styracis,Belzoini ana drach.j.Auripigmenti rub. drach. ß. cum mucilagine Gummi Tragacanthæ & Arabici, infusorum in aqua Rosarum q.sufficit. Addito salicis carbone,fiant formulæ lupinares,quibus fiat fumigium.

Vnguentum capillos crescere non permittens Marinelli: Recipe Gummi hederæ,ouorum formicarum,Auripigmenti,Colophoniæ ana vnc.j. Hirundinum siue sanguisugarum vstarum vnc. ß. Trita misceantur cum Ranarum sanguine, fiatque vnguentum.

Aliud eiusdem: Recipe Gummi Hederæ vnc.j. Auripigmenti, Colophoniæ,sem.Cicutæ ana vnc.ß.Castorei drach.ij.Opii drach j. Hyosciami drach.j.ß.succi cicutæ, sanguinis vespertilionis ana q. s. Fiat vnguentum,quo loca depilata inungantur.

Psilothrum Galeni: Recipe Auripigmenti Auricoloris scrup.vij. aut x.Calcis viuæ scrup.x.Amyli sextantem, Terræ Selinusiæ vnc.j. Omnia trita,& per angustissimum cribrum excussa reponito. Vsus vero tempore ex Pharmaco quod sufficit acceptum,aqua conquassato: deinde illinire iubeto,ac animaduertere ne exurat.

Aliud eiusdem cutem è vestigio læuem reddens,Critonis: Recipe calcis viuæ part.ij.Auripigmenti part.j.Hæc in mortarium plumbeum coniecta,aqua aut ptisanæ succo affuso terito: atq; vbi nigra reddentur,calefacta illini maxime in B.iubeto.

Aliud Paridis Saltatoris: Recipe Sandaracæ drach.j.Calcis viuæ sextarium j.Trita cum aqua diligenter coquito, atque vbi ebullire cœperint,ablatis vtitor.

Aliud Galeni: Recipe Amyli vnc.j.Calcis viuæ,Auripigmenti ana vnc.j.contusa & cribrata repone,vtereque vt dictum est.

Psilothrum Heraclidæ Tarentini, è vestigio pilos tollens Critonis:Recipe Calcis viuæ sextar.j.Cimoliæ,Pumicis vsti ana sext.j.Auripigmenti part.iiij.Trita ac læuigata reponito. Vsus tempore aqua dilutis,vt dictum est,vtitor.

Aliud Fumanelli pilos auferens & cutim tenuans: Recipe ſucci fol. Cucum. agreſtis, Lactis Amygdalarum, Calcis viuæ, Auripigmẽti, Galbani in vino macerati, & percolati ana q. ſ. inuicem coctis adde: olei Roſati, Maſticis ana q. ſ. Thuris, Vernicis, Roſarum, Cumini, Garyophyllo: N. Moſchatæ, Cinnamomi ana parum. M. & F. vng.

Aliud eiuſdem: Recipe Cineris Cerri par. ij. Auripigmenti part. j. coquantur in aqua fluminis.

Vel: Recipe ſaponis nigri lib. j. Tartari vnc. j. ß. Auripigmenti vn. vj. ſucci Cyperi drach. xv. calcis viuæ vnc. ß. capitelli vncia j. Calx ponatur in capitello, & colata cæteris commiſceatur.

Vel: Recipe Gummi Hederæ vnc. ij. Auripigmenti, ouorum formicarum, Gummi Arabici ana drachm. iij. In pollinem redacta potenti aceto commiſceantur.

Vnguentum pilos remouens Alexii: Recipe Auripigmenti vnc. iij. Calcis viuę drach. j. Lixiuii fortis q. ſ. coquantur donec pluma immiſſa depiletur.

Aliud depilans faciem etiam in quacunque parte corporis, eiuſdem: Recipe albuminum ouorum contuſorum num. iij. Calcis viuæ vnc. viij. Auripigmenti vn. j. Lixiuii q. ſ. Fiat vnguentum, quo adhibita pẽna aliqua inungantur partes piloſæ. Quum autem per horæ quadrantem inunctæ fuerint, eluatur vnguentum aqua calida.

Nonnulli aurea bractea ignita locum impuberibus percurrunt, vt ne veſtigium remaneat, nec amplius lanuginoſum appareat.

Pſilothrum Bayri: Recipe ſanguinis teſtudinis, item Ranarum, Veſpertilionis, ouorum formicarum, Auripigmenti rubri, Gummi Hederæ ana q. ſ. Miſce cum Aceto, & vnge diſcrete, ne excoriet.

Vel: Recipe Auripigmenti, ſucci Hyoſcyami ana part. æquales. Miſce & inunge.

Vnguentum ad Pediculos Galeni: Recipe Staphidis Sylueſtris part. ij. Sandarachæ, nitri ana part. j. Olei, Aceti ana quantum ſufficit. Miſce & fiat vnguentum.

Vel: Recipe Sandarachæ, nitri ana drach. j. Staphiſagriæ drach. ij. olei, Aceti ana quantum ſufficit. Fiat vnguentum.

Vnguentum ad faciei ruborem: Recipe ſulphuris viui, Auripigmenti, Saponis Saracenici ana drach. ß. Fuliginis drach. ij. miſce.

Vnguentũ faciens cadere vngues Marinelli: Recipe viſci Quercini an. q. ſ.

Para-

Paracelsus vtitur ad apertionem exulcerantem in mania: Recipe
Mercurii sublimati. Arsenici puri, aquæ fortis ana. Commisce in for-
mam Ceroti, quod extremitatibus illiga, dum sensus obstupescat.
Postea mollificetur cum pinguedine quadam, vt Eschara decidat.
Hæc de Arsenico sequitur caput sextum de alumine.

CAPVT VI.

De Alumine.

ALumen, Germanis Alaun/Italis Alume. Gallis Allun, Hispanis
Alumbre, est veluti muria terræ, ait Plinius: Dioscorides eius
tria facit genera: cap. 15. lib. 35. Liquidum, rotundum & scissile. Cæte-
rum quotiescunq; in medicamenti alicuius compositione Alumen
simpliciter reperitur, scissile intelligendum est veluti omnium effi-
cacissimum, quoniam manifestissimam vim habet agendi, vritur-
que: scissile etiam aliquibus alumen plumeum vocatur, quia v-
triusq; adeo est facies similis, vt vix alterum ab altero distingui pos-
sit, sed plumeum, tamẽ acre est; & à flamma tutum atq; inuictum ex
Ægypto quod adfertur optimum ac candidissimum, astringens val-
de, graui odore, non lapidosum, non compactum, sed plerunque in
capillamenta quædam canascentia dehiscens.

Adulteratur lapide Amiantho, sed gustu dignoscitur, quod non
astringat. Sunt etiam alumina factitia quæ reperiuntur, vt alumen
fæcum, quod fit ex vini fæcibus sole siccatis, donec albescant, dein-
de vstis. Alumen Catinum, quod fit è cineribus herbæ siue plantæ
kali, seu sodæ vulgaris; Alumen squamosum siue Scariolæ: idq; fit è
lapide speculari, instar vitri pellucido, quem vulgo speculum Asini
vocant, nonnulli, sed male Talcum vocitant. E factitiis etiam sunt
Alumen Rochæ & Zucharinum: Illud ex lapide candido, interdum
subrubro sæpius præparato: Hoc vero ex alumine Rochæ, Zacharo
& albumine oui paratur. Aluminis liquidi & rotundi loco satis cõ-
mode vsurpare possumus alumen Rocæ. Inter authores quidam
vult, si alumen absolute legatur vel dicatur, tum debere vsurpari A-
lumen illud rupeum, maxime vulgare & vsuale glaciei, aut Crystalli
modo lucidum, spissum ac durum. Est & quoddam nigrum in Cy-
pro, cuius meminit Plinius.

Galenici præceptores dicunt esse calidum ac siccū: Item vires eius esse, constipandi & consumendi, id quod in gustu adstrictio & salsedo indicat. Tritum cum lumbricis Carcinomati illinitur. Cum Elychnio insertum fistulas sanat. Hebetudini oculorum auxiliatur, & maculas eorum exterit. Putridam vulnerum carnem purgat. In aceto dissolutum putredini gingiuarum collutione medetur. Pediculos & immunditiem capitis, in aqua dissolutum pellit. Dolori item dentium, pruritui, scabiei, carcinomati, labiorumque tumori auxiliatur.

Aluminosæ balneæ prosunt hydropicis sanguinem reiicientibus, ventriculo vomiturienti. Hæmorrhoidibus immodice profluentibus, inordinatis mulierum purgationibus, abortientibus & iis qui immodico sudore resoluuntur, & ad Tibiarum varices. Aurium dolori cum succo polygoni medetur. Sanguinis fluxus exiccat & cohibet. Excrescentias carnis consumit. Cum expressis vuis fœtentem oris halitum emendat. Malignis vlceribus prodest. Cum sale gemmæ adustionibus auxiliatur.

Nostra Iatrochymia sic ait de Alumine: Alumen est salsugo quædam Terræ Bituminosæ, Crystalli fere colorem referens. Paracelsus sic definit: Alumen metallis nihil adhæret, sed Sal est liberum in sola acetositate consistens, nec suum corpus iuxta permixtionem terræ assumens. Variæ eius à Chymicis recensentur species, vt liquidum, scissile, rupeum, plumosum, rotundum. Ex eo à Chymicis hæc præcipue medicamenta conficiuntur, Phlegma & Saccharum.

Phlegma Aluminis. Phlegma Aluminis tale sic conficitur: Perinde fit vt phlegma vitrioli, alumen conclusum imponatur cucurbitæ, & subiiciendo ignem secundi gradus exibit aqua, quæ phlegma aluminis dicitur. Vsus eius in figendis & abluendis spiritibus seu Mercuriis, præcipitatis Metallis. Adhibetur quoque in externis, sed Chirurgicis ad ablutionem vulnerum & aliorum malorum.

Saccharū Aluminis. Saccharum aluminis: Ab alumine destillatione abstrahitur phlegma, vt prius, apposito recipiente, sed apertis iuncturis: phlegma illud capiti suo mortuo seu fæcibus, ex quibus elicitum fuit, affundatur, rursus destillatione abstrahitur, isque labor quinquies aut sexies repetitur; vltimo in liquorem per deliquium soluitur, liquo- in balneo vel alio tepido calore spatio decem aut duodecim dierum

rum

rum maceratur: tandem lento igne in cineribus coagulatur; ac ita Saccharum Aluminis præparatum est. Cuius vsus celebratur in pectoralibus morbis & præsertim in mineralib. metallurgorum. Dosis eius est à granis v. ad vij. in conuenienti vehiculo. Si in sexta destillatione totum phlegma abstrahitur, massa in fundo relicta, ad inducendam in vulneribus cicatricem valde probatur. *Vsus ac vires.*

Hactenus noster Bornettus, nunc & inter alios audiemus ipsum Libauium qui sic ait de Alumine lib. 2. Alchem. Tract. 2. de extractis cap. 38. pag. 175.

Alumen aut ex aquis mineralibus excoquitur in catinis plumbeis ad spissum, posteaque coagulatur in cupis ligneis, aut ex terra & lapidibus, &c. & quidem terra in lacus ligneos quadrangulos seu castella imponitur, ibique affusa aqua maceratur indies agitando. Aqua in piscinas emittitur, ibique colligitur, quanta placet. Inde excoquitur in catinis plumbeis quadratis ad iustam spissitudinem, tuncque est simile farinæ. Hoc vbi refrixerit in peculiaribus vasis: In cupis postea coagulatur. Quidam tamen modice coctum liquorem sinunt in cupis sedimentum facere. Clarum quod est, effundunt in cortinas & inspissant. Id autem fit tunc, cum vena mera est. Sin vitriolum coniunctum est, affunditur vrina statim in castellis, vel etiam postea, cum pars clara recoquitur, & Chalcanthum ad fundum secedit. *Aluminis excoctio.*

Terra semel exhausta, in Cumulos subdiales congeritur, ibique per annos aliquot nouum concipit Alumen: In catinis quoque aliquid terreum splendens accrescit fundo, quod exemptum cum noua vena miscetur. Nonnunquam & terra non eluta statim digeritur in Cumulis. Saxa aluminosa prius reuerberari in rubedinē necesse est, neque tamē nimis nec minus. Vsta congeruntur in Cumulos, & per dies 40. aqua perfunduntur, vt soluantur. Ea calx in bullientem aquam in sua cortina iniicitur, & soluitur cum agitatione crebra, & separatione contumacium partium. Solutio recocta & purgata in lacubus suis congelascit in alumen album ex alba vena, roseum ex rubeo, mista albedine. Piritæ aluminosi vruntur; vsti aliquot menses in aere sinuntur mollescere. Diluuntur in vase, dilutum inspissatur, & coagulatur in alumen. Vide eundem lib. 2. Alch. tract. 1. cap. 45. pag. 105.

Præparatio Aluminis. Aluminis apparatum Baccius sic describit: Fossus lapis aluminis scabrosus candicansque ærugineis intercursantibus venis, exciditurque in rudes glebas. Mox in fornacibus aliquot horis coquitur. Et inde insolatur vltra mensem: Aquis inmaceratur, quoad in læuorem Argillæ modo solutus sit. Tum in feruentis aquæ alueo per ministros in albissimum liquamen ducitur, hocque corriuato in magna capisteria lignea tenacior pars addensatur ligno, excutiturque vbi siccatum fuerit alumen. Veteres liquidum Alumen corriuabant in areas, & æstiuis solibus maturabant, quod vasis adhæsisset, excutiebant.

Alumen compositum. Alumen ex compositis: Recipe Salis gemmæ vncias nouem, salis vulgaris ter fusi, vitrioli albi ana vnc.ij. vitrioli Rom. lib ß. Æruginis vnc.j. Trita mistaque calcina in furno laterum triduo. Adde calcis viuæ semunciam, cineris sarmentorum, vel fecularum vini, vncias duas. Tritis affunde aquam pluuiam. Fiat lixiuium, quod sæpe filtra, vt fiat purissimum, Decoque ad siccum. Solue ad siccum. Solue iterum aqua pluuia. Filtra, diuapora, solue, & reduc etiam tertio; Tandem resolue, & lixiuium coque ad dimidias, & iniice in Vrceolos cum foris seu tabulatis inæqualibus. in quibus dispositi sint baculi pinei non pingues. Sine congelare. Possunt tamen etiam sine baculis fieri bucellæ Crystallinæ, vt in Borace. Plura de eius vena vide apud eundem Libau. lib. 2. tract. 1. ca. 39.

Aluminis purgatio. De purgatione Aluminis sic ait: Alumen triplo vrinæ puræ soluitur, filtraturque sæpissime. Vrina abstrahitur destillando, vel diuaporando, vt restet Alumen niueum. Alumen vero plumosum irrigatur vino albo, eluitur & resiccatur in aere, Coquitur etiam lixiuio sacculo inclusum, & postea eluitur aqua dulci.

Eius fixationem sic vult: Destillatur, aqua & phlegma quæ exit refunditur fæcibus tritis, facta maceratione sua, destillatio repetitur, idq; cum cohobiis, donec nihil exeat humoris.

Spiritus Aluminis. Præparatur & ex Alumine spiritus, vt recipe aluminis puri q.v. destilla primo lento igne phlegmata, ignem postea adaugendo & spiritus albissimos instar spiritus vitrioli accipies: Hic spiritus rectificandus est aliquoties cum spiritu vini, & dulcis atque iucundus euadit: Est Diuretius, pellit calculũ, obstructiones lienis aperit Dosis 4. ad 5. guttas in vino. Externe in oris vitiis maxime cõuenit & aliis.

Præpa

Præparatio eius iuxta Paracelsum talis est prima: Recipe Aluminis Rochi lib.ij. Aceti albi lib.ß.salis fusi, vertonem vnum: fiat mixtura cum ebullitione vsque ad coagulationem, destilla. Vlcera cauernosa, si præparata hac aqua lauentur, est mirabile experimentum. Et quæ hac cura non sanantur, ea nulla alia sanantur. *Præparatio Aluminis ad medicinam.*

Secunda præparatio valet in vlceribus cauernosis, scabie & pruritu, Esthiomenis, vlceribus putridis & lasciuis, item vlceribus humidis: Recipe Aluminis lib.x.succi Chelidoniæ, Plantaginis ana lib.j.Tarthenianis lib.ß. destilla. Recipe lib.j. Istius aquæ, & aquæ communis lib.x. Fiat lixiuium. Ad Alopeciam, Tineam & in vlceribus, in ea admodum calida lauandum est.

Tertia præparatio habet virtutes in Paralysi, morbo lethargico & membris stupefactiuis. Recipe aluminis plumosi vncias sex, Colcotarini resoluti vncias iiij. ß Salis Armoniaci drach.iiij. Reduc in resolutionem. Ex plumoso virtus insensiua oritur: optimum igitur Medicamen in Paralysi.

Additio in Paralysi, in morbo lethargico & membris stupefactiuis: Recipe huius præparati aluminis vnc. j. sang. draconis vnc. iij. liquoris mumiæ drachm. vij. Fiat in modum vnguenti. Locus est etiam in occipite, in Nucha.

Apud Galenicos in tali fuit vsu: Aqua ad vlcera corrodentia Fiorauanti: Recipe aquarum Plantaginis, Rosarum ana quart.j. Aluminis vnc.ij. Sacchari vnc j. Bulliant simul donec Alumen & Saccharum liquefiant, & lauetur vlcus.

Aqua ad vlcera pudendi: Recipe Aluminis Rochæ vn.j.viridis æris drach.j. Aquæ fabrorum, ferratæ q.s. coquantur simul per horas duas, deinde coletur, in qua panniculi linei intingantur, & virgæ superponantur.

Aqua ad faciei Ruborem Heurnii: Recipe, Plantaginem, solatrum, Agrestam: Album: ouorum 12. Aluminis lib.ß M.destilla.

Aqua ad vlcera sordida Antonii Chalmetei: Recipe succi rubi, Sumach, virgæ pastoris, Plantaginis, Solani, Acetosæ ana quart.j. album ouorum vj. aluminis tri vnc.iiij. Destillentur omnia in alembico plumbeo,

Lac virgineum Auguſtani: Recipe Aluminis crudi vnc. iiij. decoque ad tertias in aquæ fontanæ puræ lib. ij. Poſtea recipe lithargyri lib. ß. Aceti vini lib. j. Decoquantur ad remanentiam lib. j. colentur & commiſceantur ambæ aquæ, ac ſpatula tamdiu agitentur, donec albeſcant.

Gargariſma ad oris vlcera exiccanda: Recipe Plantaginis, Myrti, Roſ. rub. Pyri ſylueſtris ana m. j. fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis in lib. j. diſſolue Aluminis vnc. ij. vini albi parum. Miſce & fiat gargariſma.

Balneum cutim detergens ac leuiter aſtringens ſeu corroborans Rondeletii: Recipe fol. Myrti, Lentiſci vel Plantag. Tapſi Barbati, Piloſellæ, Hippuris, Polygoni ana m. ij. Roſarum part. xx rad Iridis, Biſtortæ, Pentaphylli ana vnc. ij. Fiat decoctio, in qua diſſolue Salis communis libras iij. Aluminis vnc. iiij. Miſce & fiat Balneum tepidum, & ſpongiis nouis detergatur diligenter.

Lotio ad fœtorem pedum: Recipe Aluminis m. j. Bulliat in ſufficienti quantitate aquæ: In qua vſque ad talos immittantur pedes mane atque veſperi, & diu multumque fricentur, lauenturque. Huic ſi admiſceas vinum & cineres ex fago podagricis ſumme confert.

Vnguentum ad ſuperpurgationem menſtruorum Rondeletii: Recipe olei Nenupharis vnc. j. olei Citoniorum, vnc. iij. Boli Armeni, Acaciæ, ſanguinalis ana drach. iij. Balauſtiorum, Spongiæ Bedeguaris, Aluminis ana drach. j. Ceræ, Aceti q. ſ. M. Fiat vnguentum. Si vis vt ſit fortius, adde ſuccum Portulacæ.

Vnguentum Epuloticum eiuſdem: Recipe Ariſtol. lotæ ac vſtæ, Nucis Cupreſſi, Balauſtiorum vſtorum, oſtreorum vſtorum ana drachm. ij. Aluminis, florum Æris vſti, Chalcitidis ana drachm. iij. Mellis, Vini aſtringentis ana q. ſ. Miſce F. Vnguentum.

Barbarum Magnum Galeni: Recipe Picis lib. viij. Ceræ lib. vj. vnc. viij. Bituminis lib. iiij. Olei lib. j. vn. vj. Ceruſſæ, Lithargyri, Æruginis ana vnc. iij. Thuris vnc. vj. Aluminis liquidi, vnc. j. ß. Aluminis ſciſſilis vnc. iiij. Opoponacis, ſquamæ Aeris, Galbani ana drach. xij. Aloes, Opii, Myrrhæ ana vnc. ß. Succi Mandragoræ drach. vj. Terebinth. lib. ij. Aceti lib. v. confice vt artis eſt.

Emplaſtrum ex ſalicibus Galeni: Recipe Miſyos, Chalcitidis, Æru-

Æruginis, Cerussæ, Gallæ, Aluminis scissi & rot. Cretæ sutoriæ, ana vnc. vj. Ceræ, Resinæ Pityæ, Picis, in Bituminis, fol. Salicis ana vnc. ij Olei Hem. iiij. Chalcanthi vnc. vj. Malicorii vnc. vj. Aceti sext. vj. F. quod dictum.

Emplastrum Tarentini eiusdem: Recipe squamæ vnc. ß. Mannæ vnc ß. Aluminis scissi, Mysios ana drach. ij. Trita ex aceto in pastillos digerito, qui singuli pendeant drachm. ij. & reponito.

Isis ex Galeno: Recipe Ceræ albæ drach. L. Terebinth. drach. c. squamæ Æris, Æruginis, Aristolochiæ, Thuris, Salis Hammoniaci, Æris vsti ana vnc. ß. Aluminis vsti drach iij. Myrrhæ, Aloes, Galbani ana drach. vj. Olei veteris vnc. v. coquantur, deinde subigantur manibus aceto forti lotis, ac fiant Magdaleones, quos in aceto repones diebus 10. Alii addunt rad. Dracontii vnc. ß.

Pastilli Polyidæ: Andromachi: Recipe flor. Mali punici, drachm. xij. Aluminis scissilis drach. iij. Thuris Myrrhæ ana vnc. ß. Chalcanti drach. ij Fellis Taurini drachm. vj. Aloes drach. viij. vini austeri q. s. Formentur pastilli.

Trochisci Mesuæ: Recipe Aluminis scissilis, Aloes, Myrrhæ, Chalcanti ana drach. vj. Croci, Crocomagmatis ana drachm. iij. flor. malorum granat. drachm. iiij. Vini Odorati, Mellis ana q. s. Formentur Pastilli.

Ad Saccharum rubro colore tingendum: Recipe Prasilii triti, vel Santali rubri, vel rad. Rubiæ, vel Granatorum tinctorum vnc. j. Aluminis Rochæ vnc. ß. Aquæ vnc. vj. Infundantur duo hæc in petia ligata in dicta aqua per dies vj. Deinde calefiant ad ignem leuiter: & cum ea aqua Saccharum coquatur. Vel confectis iam absolutis, sensim in aheno calentibus aspergitur.

Aqua albos reddens dentes: Recipe Salis purgati & contusi lib. j. Aluminis glacialis vnc. j. Destillentur Alembico. Huius aquæ vnc. j. Misce cũ vncia Plantaginis, & intincta lana Xylina dentes perfrica.

Vel: Recipe Aluminis rubri vnc. vj. Salis communis vnc. ij Mastiscis vnc. j. Myrrhæ vnc ß. Garyophyll. drach. vj. Misce, fiat Destillatio, qua fricentur dentes.

Decoctum ad firmandos dentes & gingiuas consolidandas: Recipe Aquæ Lentisci, Rorismari, Aceti destil. poculum dimidium, Myrrhæ, Masticis, Boli Armeni, sang. Draconis, Aluminis vsti ana

vnc.j.Cinnam.Electi drach.ß.Aquæ pluuialis pocula tria. Misceantur omnia, coquantur igne admodum lento, per quartam horæ partem addendo mellis despumati lib.ß.Belzoini parum: fiat decoctũ.

Aqua ad faciem commendandam: Recipe Cucurbitas à corticibus mũdatas, & in partes rotundas incisas, quot volueris: Aluminis Zuccharini vnc.vj. Aluminis scissilis vnc.j. Myrræ, drach.j. Terebintinæ lotæ vnc.ß. Oua recentia & contrita num.iiij. Limonia incisa nu.vj. Cochlearum, quantum volueris, vini albi mens.j. In puluerem redigenda redigantur, & misceantur.

Aqua alia: Recipe Chrysocollæ, seu Boracis vnc.ij. Aluminis rupei, scissilis, squamosi ana vnc.j. Caphuræ drach.ij. Redigantur in puluerẽ singula, deinde misceantur, ponãturq; in phialam vitream, q̃ aqua fontana repletã diligenter obturabis: His factis ponatur ad ignẽ per horas duas, deinde auferatur: & cum refrixerit, ponatur in aliam phialam, addendo duo alba ouorum recentium, bene cum Omphacio agitata: Misceantur, sintq; in sole per dies 20. & habebis aquam perfectissimam.

Aqua ad faciem decorandam alia: Recipe Lactis vaccini, mense Maii lib.ij. Arantiorum nu.iij. Limonum nu.v. incidantur minutim. Deinde adde, Aluminis, Sacchari ana vnc.j. Misce omnia, & destilla.

Alia aqua: Recipe Aluminis Rochæ tritæ vnc.iij. Albuminis ouorum quantum sufficit. Misce & destilla.

Vel: Recipe spumæ argenti lib. ß. Aceti albi lib.iij. coquantur simul vsq; ad consumptionem tertiæ partis, & destilla: deinde aquæ destillatæ adde Caphuræ vn ß. Aluminis Scariolæ, olei Tartari, Aluminis Zucharini ana vnc. j. Relinquantur sic, donec dissoluantur: postea coletur, & vsui seruetur aqua.

Aqua rubra ad faciem: Recipe glutinis piscium, in vino albo, per quinq; aut sex dies liquefacti vnc.ij. Ligni Prasilii incisi, q.sufficit, Aquæ fontanæ q.ß. Misceantur & coquantur igne admodum lento, donec satis esse videatur: deinde addatur Aluminis triti vnc.j. Gummi Arabici dra.ij. Misce. deinde ablata aqua ab igne, seruetur in vase aliquo optime obturato.

Lotio Capillorum Marinelli: Recipe Aluminis fæcum vnc. viij. Centaurię li.j. Gummi Arabici vnc.iij. Amyli vn.iij. Saponis albi vn.j. Aquæ fluuialis lib.j. M. & coquantur vsq; ad consumptionem quartæ partis Postquam caput lixiuio fuerit lotum, hac aqua cum spongia ad solem tinguntur.

Vel

Vel Fumanelli: Recipe Centaurii maioris dra.iiij. Aluminis fœcis vn.viij. Aluminis Rochæ, Cumini Arabici ana vnc. ij. Saponis albi mundi, lachrymæ ex Tragacantha ana vnc.iiij. Aquæ claræ vn.vj. coquantur ad dimidias & colentur: Caputq; hac lotum colatura, ad solemque siccatum, denuo abluatur lixiuio.

Vnguentũ ad varos in facie, Critonis: Rec. Aluminis scissi & ꝓbe læuigati, Therebintinæ ana quãtum sufficit. misce, fiat vnguentum.

Vnguentum ad scabiem ac pituitã salsam Fumanelli: Recipe Butyri recentis drach.vj. Aluminis Iameni, Salis communis ana drach. ij: succi lapathi acuti, succi Fumariæ ana vnc.ß. Vitellorum ouorum nu.iij. pulueris Ireos drac.ij. Styracis liquidæ drach.vj. Misce.

Vnguentum Mamillas paruas conseruans: Recipe Aluminis Rocchæ triti q.s. Olei Rosati q.s. Misce, & inunge mamillas.

Puluis manus reddens albas Marinelli: Recipe sem. Erucæ vn.vj. Ireos vn.j. Cumini vnc.j. Aluminis fæcis vnc.ß Sacchari candi vnc.j. Tragacanthæ vnc j. Caphuræ scrup.j. Pinearum mundat. vn.iij. Medullæ panis albi vnc.ß. Saponis antiqui rasi vnc.ij. Trita omnia misceantur: Fiatq; puluis ad manus lauandas.

Aqua rubra ad faciem Recipe album. ouorum duriter coctorum nu xxv. Lactis ficuum poculum j. Misce & destilla. Huic aquæ adde pro qualibet mensura Aluminis scissilis vn.ij. corti tinctorii vnciam ß. Cocci quo sericum tingi solet drac ij. M. digerant per 8. dies, deinde cola & exprime: adde vicissim tantundem Aluminis vt prius, coquique: Iterum digere vt antè, cola atq; exprime, id ter reiterabis, tum adde Gummi Arabici vnc.ß. digere vt antè, cola, & reserua.

Aqua alia faciem colorans: Recipe Boracis drac.j. sublimati vnc. ij. Caphuræ drach.ß. Salis Gemmæ dra.j. Salis Alkali vn.ij. Aluminis Rochæ vnc.ij. Aluminis Scariolæ vnc. ij. Aluminis plumæ vnc.ß. Aluminis Zucharini vnc.ß. aquæ Rosar. q. sufficit. Coquantur in vase vitreo, vsque ad dimidiæ partis consumptionem.

Vnguentum ad pediculos superciliorum: Recipe Aluminis Zucharini, Aloes, Staphidisagriæ, Aceti, Scythici an. q. s. fiat vng.

Aqua faciem dealbans: Rec. Lactis Caprini, Farinæ frumẽti an. q. s misce ad formã panis, & in clibano coquatur. Huius panis accipe medullã in lacte caprino maceratã: album. ouorũ nu. xij. destillẽtur: Aquæ destillatæ adde calcis vn.j. Caphuræ dra.ij. Aluminis Zuchar.

Coralli albi ana drachm. ij. Trita misceantur, & denuo destillentur.

Vel: Recipe Aceti albi lib.ij. Aquæ Rosarum lib.j. Aquæ ex cort. Arantii vnc.vj. Aquæ ex flor. Arantii vnc.vj. Marrubii M.j. Mellis li. ß. Moschi gr.iij. Garyophyllorum, drachm.iiij. Aluminis Zucharini vnc.ij. Masticis vnc.j. Trita destillentur.

Aqua Podagrica Quercetani: Recipe aquæ destill. spermatis Ranarum, Tapsi Barbati, Filicis ana lib.ij.ß. Vrinæ pueri vinum bibentis lib.iij. His adde Theriaces recentis vnc.ij. S. Vitrioli, Salis tusi, Aluminis ana vnc.iiij. Destillentur ad siccitatem per Cineres: huic aquæ adde Salis Vitrio è Colchotare extracti vnc. j ß. Camphoræ, Croci ana drach.ij misce.

Aqua eiusdem ad ambusta: Recipe aquæ destil. fol. filicis lib.j. Phlegmatis Vitrioli, Aluminis ana lib. ß. florum Tapsi barbati, fol. Hederæ nigræ ana M. j. Limacum rubrarum, Ranarum, Astacorum aut Cancrorum fluuiatilium ana num. x. Destillentur in Alembico plumbeo, satis magno igne. Si placet misce cum aqua spermatis Ranarum aut Phlegmate Vitrioli.

Cataplasma ad Tumorem Paracelsi: Recipe Aceti Rosacei lib.j. vini opt. lib.vij. Aluminis, Camphoræ, Lithargyrii ana drachm.vij. stercoris columbarum lib. v. Aq. de Sambuco vnc.iij Fiat decoctio per horas tres, instrumento clauso, postea adde Myrrhæ, Olibani ana lib.v. Puluerisata decoque vt prius per horas tres, fac cataplasma. Applica, & renoua quoties siccatur.

Aqua capillos renasci prohibens: Recipe Cornu Vaccæ, Aluminis Rochæ, Papaueris nigri ana tritorum q. s. sanguinis vaccini recentis lib.ij. macerentur ac destillentur. Vtatur omni sero.

CAPVT VII.

De Sale Ammoniaco.

SAL Ammoniacus, seu Armoniacus, est Sal qui in Arenis Lybicis concrescit, inquit Iatrochymia nostra. Adhibetur autem partim ad soluenda metalla depurandaque: ad medicinam vero raro, præsertim

sertim intus sumitur. Sublimatione valde depuratur, quæ hac ratione perficitur. Recipe Salis Ammoniaci, Salis tosti ana, indantur vitro sublimatorio: sublimetur dando ignem per gradus, more Chymico, donec totus flos Salis Ammoniaci ascenderit: Hic flos denuo bis per se in mundo sublimatorio vitreo sublimetur: Ex eo per deliquium fit aqua, quæ vocatur aqua Salis Ammoniaci. *Sublimatio Salis Ammoniaci.* *Aqua Salis Ammoniaci.*

Libauius eum sic describit: lib.2.Alchem.tract.2.de extractis ca. 38.pag.177. Sal Ammoniacus naturaliter concrescit sub arenis Lybicis, sicut & Sal Crystallinus, qui gemmæus vocatur, sua in minera coagulatur. Alius dicit quod sub arena in Cyrenaïca regione concrescat in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Schiston accedens, veluti Sal Alkali ad Catinu. Artifices ita imitantur: Vrinæ libræ tres, Salis communis libra, Salis Gemmæ selibra. Soluuntur in pluuia. Bullire sinuntur ad ignem, agitantur sæpe, & despumantur. Effunde per colum in vas aliud. Adde lixiuium acre colatum pure; Salis sodæ libram vnam. Congelascant in quiete.

Alii in hunc modum per magisterium solutionis, coagulationis & commistionis: Recipe Vrinæ puerilis lib.x. adde Salis communis lib.v. Misce ad ignem in olla, & solue. Adiice fuliginem. Effunde in vas, & sine coagulare. Coagulatum transfer in ollam operculatam cum foramine in summo. Bene obsigna luto. Colloca in fornacem, & coque. Vbi videris exire album fumum, claude foramen, & ignem intende per duas horas. Refrigeratum exime.

Solet autem Sal Ammoniacus etiam sublimari aliquoties per Tartarum, vt postea eo melius in marmore possit solui citra acrimoniam, & tunc multa facit ad lauanda vulnera. Nonnulli ante solutionem vino coquunt, filtrant, coagulant, postea soluunt. Alii florem ex eo sublimare volunt cum Sale communi: Vel: Initio mistum arena aut ferri scobe in alembicum pellunt: postea sublimato adiiciunt Salem vulgarem præparatum solutione, filtratione, coagulatione, vel Tartarum, iterumque sublimant. Ignem dant per gradus donec vas incandescat, detinent ita horis duodecim, & ita repetitis aliquot sublimationibus euadit in florem niueum. Sunt, qui & ex Sale Ammoniaco & alumine rupeo in sero lactis solutis, summopere etiam depuratis atque conglaciatis, facere conantur Boracem factitiam. *Variæ sublimationes Salis Ammoniaci.*

Sal Ammoniacus fixus. Sunt & qui hunc salem sciunt artificiose fixare per calcem viuam, simul fundendo, soluendo, coagulando atq; depurando, &c. Ex hoc sale fixo præparant oleum, quod magnarum in Alchymia dicunt virtutum.

Aqua Regia cum sale ammoniaco fortificantur. Aquæ Regiæ Aurum soluentes, plerumq; fiunt cum Sale Armoniaco, vt exempli gratia: Recipe Aluminis, Salis petræ, vitrioli ana partes æquales. Distilla ex his aquam fortem per cohobia, ita vt Sal bene pellatur in aquam, quod tamen non semper expetitur: Huic aquæ forti adde vncias ij. aut iij Salis ammonii: Solue. Macera in fimo per biduum, destilla siue rectifica per cineres, clarifica per Argẽtum, & habes aquam regis ad soluendum Aurum, aliaque metalia. Vel etiam sic fit: Recipe Salis ammoniaci lib. ß. Salis communis vncias vij. Aluminis sescunciam, Salis petræ vnciam. Fiat aqua fortis. Huic adhuc adde Salis ammoniaci vnciam vnam, sic etiam constat perfecte parata aqua regia. Infinitas pene possem dare formulas, sed non est opus, cum apud authores de his optime ac clare constet. Egregium tamen dico hunc salem esse in euehendis & sublimandis Crocis metallorum ac mineralium, eius enim sublimatione redduntur solubiles, atq; pro Essensificatione, aut extrahendis tincturis applicabiles. Vsurpatur etiam in medicina, sed raro, in externis solummodo vt mox videbis ex sequentibus.

A poculis inauratis cum Ammoniaco hoc sale solent & possunt Aurifabri vicissim Aurum in vsum separare: vt recipe Tartari calcinati, Boracis singulas libras, Salis ammonii vnciam cum duabus drachmis puluerata in olla pone & affunde calidam. Poculum inauratum candefactum in illa solutione extingue, & Sol decidit remanente Argẽto, quod si coxeris ex sale & Tartaro, nitorem recuperat. Aurea vero ramenta reducuntur cum Borace. Vel: Salis Ammonii vnciam misce cum sulphuris semuncia, vt fiat puluis subtilissimus. Auratam partem oleo irriga, & puluerem asperge. Postea cum forcipe tene super prunis, donec optime calefiat. Tunc suspensum vas super parapside cum aqua loca, & malleo in aduersum impelle. Ita puluis decidet cum Auro in aquam. Collectũ excoque cum Borace.

Nota summatim de sale hoc: si salem hunc ter sublimaueris cum sale decrepidato, tandem fit subtilis instar spongiæ vel lanæ, cum hoc corpora metallorum accurate poteris soluere; vt recipe

Anti-

Antimonium, hoc sublima cum iam dicto sale præparato, & ascendent flores rubicundi, hi vicissim separantur à sale per edulcorationem salis, sic puluerem habebis Antimonii in Medicina & Alchymia virtuosum: Sic & cum Crocis metallorũ procedere potes: sublimatur etiam Mercurius viuus cum hoc sale, (quare non frustra dicitur Sal, philosophorum Mercurialis) hunc sublimatum postea tene miraculosum: sublimatur etiam cum calce viua solus, vt sit philosophorum ingressus, de quo hic locus non est concessus dicendi. Ex eo etiam talis fit aqua soluendi, vt & in vna solutione tria sciat separare principia, de hac supra alibi diximus.

Sublimatio Antimonii cum sale ammoniaco.

Exempli gratia apponemus aquam hanc: Recipe salis purificati Ammoniaci (sublimati vt iam dicti, ter videlicet) Salis nitri, ana lib. semis, misceantur & indantur retortæ, applicato recipiente amplo, da ignem paruum cautissimo modo, (confestim enim & è momẽto ignem fugit) destillato ex arte spiritus: destillatis rectifica per retortã recentem & aqua est parata; hæc soluit omnia metalla: idem præstat oleum vitrioli, si eius recipiantur part. j. & j pars Salis Armoniaci, fit talis aqua soluens, vt mirari vix possis: Alia etiam fit talis aqua eaq; nobilis atq; occultissima, sapientissima ac philosophica, quæ fit ex sale gẽmæ cum sale ammoniaco, &c. Alia etiam fit eaq; nobilis in hunc modum: Rec. vitrioli li. ij. Salis nitri li. j. Salis gẽmæ, Salis armoniaci ana lib. j. ß. destilla: si huius aquę spiritus vis fixare, præcipita cũ purissi. sale Tartari in modũ artificiosissimũ, si sint fixati spiritus separa inde phlegma, & remanebit Sal albus fixus, in Chirurgia vtilissimus.

Aquæ soluentes ex sale ammoniaco.

Ex hoc sale destillatur ét aqua odorifera atq; egregia: Recipe salis armoniaci purificati vnc. ß. vitrioli dra. vj. phlegmatis de vitriolo destillato li. ß. misceantur omnia ꝓbe, & destillentur ex balneo igne leni, & hac ratione aqua destillatur odorifera instar Ambræ, &c. nunc ad vsum eius accedemus medicinalem.

Aqua odorifera salis ammoniaci.

Aqua ad vlcera corrodentia & sordida Fiorauanti: Recipe aquæ Plantag. vnc. vj. sublimati vnc. j. Salis Armoniaci drachm. j. ß. Salis communis drac. ij. Aluminis drac. j. Bulliant in phiala vitrea ad consumptionem quartæ partis.

Aqua ad dentes: Recipe Salis ammoniaci, Salis gemmæ ana vnc. iij. Aluminis Saccharini vnc. j. ß. Salis communis vn. j. trita destillentur in alembico vitreo. Extracto inde liquore dentes cum petra fricentur: Deinde abluatur os medico vino albo. Alia

Alia & sic est: Recipe Salis Ammoniaci, Gallarum ana vnc.viij. Vitrioli Romani vnc.vj. Salis nitri vnc.ij. destillentur, & in vase seruentur vitreo.

Specificum corrosiuum Paracelsi: Recipe Aquæ fortis à capite mortuo rectificatæ lib.j. Mercurii sublimati quartam semis, Salis Armoniaci vnc,ij. Hæc omnia simul permixta consumi sinito, deinceps aquam admisceto Mercurialem æquali pondere, seruato. Nullus huic Adamas corrosiuo resistere potest.

Apertionis Receptum Paracelsi: Recipe aquæ fortis optimæ. Salis Armoniaci vnc.ß. Mercurii sublimati drach.iij. Trita misce ac resolue in formam aquæ.

Sal Catharticum Arnoldi Villanouani: Recipe Salis Armoniaci vnc.j.ß. Diagridii, Euphorbii ana drach ij. Piperis, Cymini, Zingiberis, Marathri, Anisi, sem. Apii, Ameos, Leuistici, Petroselini, Cardamomi ana drach.ij. Fiat puluis, de quo detur mane cum vino calido quasi vnc.iij.

Sal Marcelli: Recipe Salis Armoniaci vnc.iiij. Costi, vnc.iij. Piperis nigri vnc.j. drac.ij. Cymini, Zingiberis, Piperis albi, Marathri, Cinnamomi electi ana vnc.j. Caryophyllorum, Galangæ, Cubebarum, Cardamomi ana drac.j. gr.v. Hyssopi, Thymi, Origani, Carui, Anisi, sem. Apii, Petroselini, Leuistici ana drach.iii. Omnia puluerizentur, & de isto puluere vtatur in prandio loco salis, & si volueris facere laxatiuum, adde dosi ipsius scrupul.ij. Diagridii, & da mane cum mulsa, vel vino vnc.j.

Aqua ad verrucas, & alia tubercula faciei: Recipe Salis Ammoniaci, Vitrioli Romani, viridis æris ana vnc.ij. Aluminis rubri vnc.j. Calcis viuæ vnc.ß. Distillentur in alembico vitreo. Reiiciatur primus liquor: secundus efficacior erit, & seruetur vsui.

Smegma moschatum Damascenum: Recipe Smegmatis optimi, rasi lib.j. Cinnamomi electi, Nucis Moschatæ, Styracis calamitæ ana vnc.j. Aluminis Plumæ, Salis Ammoniaci, Myrrhæ, Olibani, Masticis, Nigellæ, farinæ hordei ana partes æquales. Trita cum melle misceantur.

* * *

CAPVT VIII.

De Sale Nitri.

Salis nitri duo genera.

NItrum Germanis Salpeter; Gallis Nitre; Italis Netro; Hispanis Salitre nominatur: Duplici signatum est discrimine, prius est nitrum Dioscoridis & antiquorum, leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum, quod ad nos deuehi desiit. Alterum est vulgare, Sal nitrum seu nitrum, aut Sal petræ dictum, quod Pyrii huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitrosis paratur. Dum multa coctione elaboratur Aphronitrum eructat, seu spumam nitri, ab ea diuersam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, sed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & salsuginosa, quæ parietibus multis adnascitur, quæ flos nitri iudicatur.

Aphronitrum.

Purgatio nitri.

Eius purgationem sic describit Libauius: Sal petræ soluitur, filtratur & coagulatur in vase Cyprio aliquo vsque, seu ad mediocrem spissitudinem, quæ despumata crebro, transfunditur, manente circa fundum vasis sale peregrino. Aliquando in vase terreo non pingui, super prunis sinitur paulatim liquefieri: spuma tollitur ligneo cochleari: vbi totus fusus est, iniicitur parum spiritus vini, vt difflagret. Nitrum artis sic vult fieri: Pruinosam murorum veterum salsuginem abrasam, in mortario in puluerem redige. Hunc in Aheno ex aqua pluuia vel vrina sat diu coque. Cola per filtrum, & in dolio ligneo quiescens, in superficie glaciem contrahit, quæ est nitrum artis, in sole siccandum.

Vires Nitri.

Galenici preceptores dicunt esse calidum ac siccum, viresque habere incidēdi purgandi & erodenti. Miscetur medicamentis psoricis & corrosiuis. Cum aceto scabiei illinitur. Cutem erodit, torminibus aluique doloribus medetur. Furfures capitis purgat, & pediculos pellit. Vermes aurium necat, earumque sordes expurgat.

Crystalli Nitri.

Cristallorum ex nitro descriptionem talem nobis dat Libauius: sit dolium ligneum cum duplici podio, altero integro, quod est in imo; altero pertulo instar cribri, quod sit in medio. Capiat autem qua-

quatuor aut quinq; amphoras,& circa fundum habeat Epistomium ad aquam educendam. Podium in medio insterne stramentis. Impone terrã nitrosam, qualis tũ ex certis locis, vt in Ægypto, sumitur, tum ex stabulis pecudũ, vt ouium,&c. Et vbi vrina diu est effusa. Affunde aquam & agita bene, sæpeq;, perinde ac si velles vulgare lixiuium facere. Aquam muta, donec nullam deprehendas in colatura per Epistomium exeunte acrimoniam, vel terra sit exhausta. Vbi inferior capacitas dolii impleta est, vel sat lixiuii habes, p Epistomium emitte, & cola per pannũ densum. Coque in aheno ad medias. Decoctũ effunde in labra lignea, vbi concrescat in Conos, vel tessellas, vel Bacillis annascatur. Si coni sunt impuri, solue denuo, filtra ad purum; & congela, idque potes quinquies repetere.

Elaboratio salis nitri, vt purissimi & magni fiant coni. Vrceo ligneo nouo impone Cinerem faginum cribatũ. Affunde aquam pluuiam. Agita bene. Sine subsidere. Purũ effunde. Affunde aquam nouam & procede vt ante, donec Sal exierit. Vel salẽ nitri pone in aheno. Affunde lixiuii prioris, vt nouẽ digitis excedat. Metire vero altitudinẽ Salis petræ in Bacillo, antequã affundas lixiuium; Et huic mẽsurę adde nouẽ digitos seu Spithamã, vt scias quantitatẽ iustã. Lixiuio infuso, coque ad ignẽ, & despuma cũ pertuso Cochleari. Si decoxeris ad eam altitudinem, q̃ de sale per se in baculo notasti: guttã vnam atq; alterã prunis iniice. Sic scintillat flamma cęrulea, satis coctũ est: si nõ, coque amplius. Hoc facto, cola p linteum spissum triplex mundũ in vas mundũ, non nimis altum. Non imple ad summũ. Pone loco frigido, iniectis spicillis lignis abiegnis vel pineis non pinguibus: concrescere sine, concreta sicca. Si styrias requiris ex iam congelato efficies. Recipe calcem viuam, extingue eam aceto forti ea copia, vt fiat lixiuium, quod post sedimentum abstrahe & filtra. Admoue ad ignẽ, & sine feruere. Iniice salem nitri paulo ante repurgatum, agita bene. Vbi refrixerint, cola per linteum spissum. Coque & despuma. Guttis in prunas coniectis iterum explora, num iusta sit coctio; scintillis cæruleis apparentib. cola in vas ligneum, vt concrescant Stiriæ. Magnæ fiant stiriæ in hunc modum: Calcis viuæ partes tres, cineris fecum vini partes duas, iniice in vas mundum, vt totum impleant. Affunde vrinam puram. Agita, sine subsidere. Effunde caute. Quod effudisti, affunde nouæ materiæ calcis & cineris; idq; repete tertio, &

age

age vt prius, vt lixiuium sit satis forte. Immitte hoc in Ahenũ, in quo sit Sal nitri paulo ante confectus. Elabora eodem modo, quo prius coquendo, despumando, colando, in vas effundendo, & coagulando: fientque stiriæ magnæ.

Nostra Iatrochymia sic infert de nitro: Sal nitri est Sal, quod ex terra cõuenienti sub dio posita excoquitur. Terra salis plerumq; vel abraditur ab antiquis terreis muris, vel eruitur ex stabulis præsertim ouium. Modus excoquendi hic est: pruinosam murorum veterum salsuginẽ abrasam in mortario in puluerẽ redige; hunc in aheno & aqua pluuiali, sat diu coque, cola per filtrũ: & in dolio ligneo quiescẽs in superficie glaciem contrahit; quod est Sal nitri, in sole exiccandũ, vel etiam coquitur ad absumptionem aquæ & salis consistentiam.

Hoc nitrum purificatũ & fixum magni fit in medicina, non tam ad internos affectus, quam ẽt ad externos vsus: Fiunt ex eo spiritus, laudanũ minerale, & oleum, &c. Laudatũ minerale dicitur à Paracelso, quod idẽ est ac Crystallũ minerale seu Sal prunellæ, & hoc ideo, q̃a inflãmationi linguę quam prunellam vulgo dicimus scabriciei item & faucium & affinium partium extinguendæ vnice medetur: Alii calcinationem dicunt Salis petræ, &c. Eius præparatio genuina talis est & existit vera secundum nostram Iatrochymiam pag. 108. *Sal prunellæ.*

Liquefac nitrum in forti tigillo, eo fuso sensim iniice sulphur cõmune fabarũ magnitudine, effunde in vas aqua plenũ, filtra, coagula, rursus funde, sulphur iniice; hoc quinquies repete, vltimo solue, filtra, coagula, & ita paratũ est. Hoc nitrum fixum maximum habet vsum in inflammationibus, febrib. ardentibus. Calores n. non naturales mirifice extinguit, sitim sedat, si de eo in die æger aliquoties sumat; scorbuto maxime cõuenit. In pleurisi efficax est medicamentũ, si ex sale nitri præparato, libra semis, Tartari crudi libra vna, destilletur liquor fortissimo igne, liquor ab eo segregetur; & in Balneo à Colchotare rectificetur destillatione quinquies repetita. Dosis eius scrupulus vnus ad scrupulum j. ß. sub meridiem, vesperã & mediam noctem & mane in aqua fontana vel vino optimo propinari debet: sæpius enim administrandum est, vt purget per vrinam. Nitrũ quoq; mundificatũ purificat dentes, si eo fricentur. Nitrum coctum cum vino, & pipere dolorem dentium mitigat, si in eo continetur. Hæc nostra descriptio perbreuis est, latius eam sic intelligere potes. *Vires.* *Dosis.*

Sal petræ venalitius ſoluatur aqua communi,& per chartam Emporeticam traiiciatur: quo à ſordibus omnibus expurgetur. Deinde vaſe vitreo decoquatur,& crebro deſpumetur: poſtea antequam coagulatur, frigori in ſcutella lignea, præſertim ex vlmo facta, exponetur, vt denuo, in lapillos cõcreſcat: Hoc penedentim igne rotæ ſeu circulari inter prunas accenſas vt artis, liquefacito: liquato iniice florũ ſulphuris quantum par eſt, (ad li.j. Nitri vn.ß. vel vn.j, ſulphuris) pluribus vicibus, donec omnis ſulphurea pinguedo deflagrauerit. Flammam per iniecturam concitatam, vita, quia ſumme nocet oculis & viſui propter ſplendorem; præterea etiam odor noxius eſt pectori. Hæc ſalis ſolutio, filtratio, decoctio, deſpumatio, coagulatio, eliquatio & deflagratio ſi ter continuentur: ad medicinæ vſum ſufficienter præparatum eſt nitrum. Si vero ſalem nitri tenes purum ſæpeque antea defæcatum; non opus eſt vlla repetitione, quin imo à multis iſtis repetitionibus, tot operationum non poteſt non aliquid eſſentialium virium perire, quod ſtudioſe obſeruandum. Sal iſte drachmæ ß. pondere in aqua roſarum vel Endiuiæ reſolutus, ſummum eſt in prunella Arcanum. Gargariſatus enim omnem oris & colli inflammationem ac immunditiem tollit: Et ſi parum iſtius aquæ cum Saccharo miſtæ deglutiatur: ſedat omnem calorem internum, & cordi refrigerium præſtat. Cum vini ſpiritu in paucitate ſumptus in aqua Hyſſopi, Praſſiæ vel Tuſſilaginis, tuſſim ſedat: cum aqua vero ſola hyſſopi non ſolum pulmonis, ſed etiam hepatis obſtructiones expedit: Anhelitum difficilem ſeu aſthma omnemque raucedinem curat: vocem deperditam reſtituit, eamque ſonoram reddit: ſi dimidia eius drachma cũ oui vitello mediocriter percocto, matutino tempore à ieiuno quotidie ſumatur. Valet præterea in multis aliis morbis tam internis quam externis, præſertim vero in febribus Malignis & Vngaricis putridis: vnice enim putredini reſiſtit in febri etiam cauſode. Oportet autem hoc medicamentum non propinetur in virium deiectione: viribus enim proſtratis mors acceleratur. Si recte procedendo approprietur, omnes ſedat dolores capitis ab extra vſurpatum in Pleuriſi, Ictero & Catharris capitis medicamentum egregium: In lixiuiis ſolutũ, crines facit flauos ac pulchros: ſi ſoluatur in oleo Tartari & miſceatur cum Butyro Capræ addito parum Salis Saturni ad

faciem

faciem egregie conducet: fit etiam cum Camphora & oleo Tereb. Plura de hoc docent latius Iohannes Tholdeus in sua Haligraphia pag. 203. ad pag. 209. Item vide Bernhardum Penotum in lib. de præparatione medicamentorum Chymicorum; & hæc de sale prunellæ, nunc ad confectionem eiusdem spiritus accedemus.

Spiritus Salis Nitri eodem plane modo & simili ignis regimine Spiritus Tartari destillatur: solummodo per fumum rubicundum egreditur. Hoc saltem notandum, quod ad j. partem Salis Petræ purificati, tres partes Argillæ figulinæ admisceri solent, pro efformandis globis oblongis, post exiccationem demum ad opus adhibēdis. Vsus eius est, in Colica: quod nemini mirum videatur, siquidem in simili affectu crudum nitrum nonnulli offerunt: Nam spiritus salis microcosmici efferuescentia & malignitas ex huius debito vsu mire inhibetur & reprimitur. In pleurisi, in prunella, miscetur cum ana spiritus vini, & de illa mixtura dantur scrupuli duo vel drachma integra in haustu aquæ fontanæ tepidæ. Si in Colica vtimur, tunc ab extra vmbilicus oleo Nucistæ expresso cum tantillo Zibeti admixto inungitur: Intolerabiles cruciatus & dolores confestim non solum sedat, sed & discutit & resoluit malignos, crudos, nitrosos atque vitriosos humores, qui nisi impediantur, ne ad partes neruosas & articulos repant, quod non raro fit propter certam sympathiam, qua cum talibus membris habent illi humores aliquid mixti, condolenda sequitur articulorum impotentia, laxatio & resolutio: circa finem curæ enulæ Campanæ vsus salem resolutum efficaciter expellit. Porro nitri seu salis fusilis vires reconditæ à filiis Hermetis semper in magno pretio fuerunt habitæ.

Vsus ac Dosis.

Alius sic procedere iubet in destillatione spiritus eius: Recipe nitri & Terræ Figulinæ tantam quantitatem, vt iam in præcedenti dictum est: destilla ex retorta igne aperto, & primo egredietur spiritus rubicundus. Hinc continua ignem & exibit spiritus albus instar spiritus vitrioli, qui Arcanus erit, & sublimabitur in collo retortæ albissimus puluis instar Salis Armoniaci. Hos destillatos spiritus mandat in balneo separare; primo phlegma, deinde spiritum vulgarem, iucundum, aliquantulum acetosum, & tertio spiritum igneum ad soluenda metalla: in fundo vasis remanebit materia fixa instar salis, sin vero forti destillatio continuabitur, exibit oleum acerbum.

Salis nitri spiritus Arcanus.

Oleum nitri arcanum.

bum ascendens alembicum, & vltimo Sal igneus, quem dicunt clauem omnium metallorum, si cum Mercurio commisceatur & reuerberetur, fixabũtur in præcipitatum fixissimum ac miraculosum. Hic Sal sublimatus dicit idem author, si misceatur cum oleo vitrioli, fit inde Balneum Nymphæ, vt vult Basilius, quando dicit si draco igneus cum cygno albo misceatur, vt coeant in vnum & fiant vna aqua; Rex Balneum ingredi potest, quo sudet & tandem moriatur, ex quo cinere artifex postea animam arripiet vel extrahet, vt spiritualẽ metalli essentiam teneat: Alii hunc salem sublimatum cum oleo nitri accipiunt, miscent cum tantundem olei Salis Tartari, soluunt inuicem, dephlegmant ad fixum puluerem, cui superfundunt spiritum vini, circulant & tandem per alembicum S. vini separant, relicto sale puro in fundo vitri, huius appropriant vj. vel x. grana in vino, diureticum erit medicamentum, franget omnem calculum, tartarum stomachi resoluet: Miscere etiam quidam volunt inter Butyrum, ad Morpheas faciei & alia id generis vitia. Hæc de spiritu; nunc de nitri vsu in medicina.

Sal nitri Arcanum.

Aqua fortis cum nitro: Recipe salis nitri, vitrioli ana lib. ij. Aluminis vsti lib. ß. Puluerisentur omnia, & in cucurbita ponantur & destillentur.

Vel: Recipe Aluminis Rochæ lib. ß. Vitrioli Romani, salis nitri, ana lib. j ß. contundantur & in alembico bene lutato destillentur.

Aqua dentes dealbans: Recipe salis nitri lib. j. Aluminis Rochæ lib. j. Aceti parum, trita dissoluantur cum aceto, & destillentur. Pro qualibet vn. j. huius aquę adde succi limonũ vn. iiij & fricẽtur dẽtes.

Aqua pretiosissima alia: Recipe aquæ mellis destillatæ albæ lib. j. salis albi vn. j. Aluminis li. ß. Salis nitri vn. j. Aquæ ex foliis lẽtisci li. j. Masticis vn. ij. Aceti albi, vini albi ana vn. ij destillẽtur omnia in B. M.

Vnguentum ad ambusta magistrale, medici florentini: Recipe olei Rosati vnc. iiij. olei ex ouis vnc. ij. Nitri albi puluerizati vn. ij. Ceræ albæ vnc. j. ß. Cort. medul. Sambuci M. j. Fiat vnguentum lento igne secundum artem.

Linimentum ad ambusta vulnera Quercetani: Recipe visci rad. Hyoscyami. Visci Papaueris rubri ana vnc. j. Salis Petræ drach. j. Mucilag. sem. Cydoniorum drach. iij. Olei Caphuræ q. suff. F. linimentũ.

Aqua capillos croceo afficiens colore: Recipe aceti lib. ij. Salis nitri libr. ß. Destillentur.

Cera.

Ceratum Cerinæ, Ctesiphontis, Gale. Recipe Ceræ Citrinæ, Terebinthinæ, olei antiqui, salis nitri, ana lib.ß. Aquæ communis vnc. viij. Dissoluatur nitrum in aqua mortario imposita ad perfectam colaturam, postea ponatur ad ignem, semper agitando cum baculo, ad perfectam coctionem, fiant massæ in bona forma.

Vnguentum ad furfures, Galeni: Recipe spumæ nitri, Atramenti Sutorii ana part. æquales. Vini quantum sufficit. Misce: atque ter aut quater in mense affricato.

Vnguentum ad pediculos: Recipe veratri albi, Staphidis Syluestris, nitri ana par. æquales. Olei quantum sufficit. Misce, & in balneo adhibe.

Vnguentum ad varos callosos: Recipe sem. Ocymi, Nitri rubri, Pulegii viridis, Aluminis scissi, Costi Indici ana part. æquales. Tusa & cribrata cum adipe anserino seu gallinaceo q.s. Misce, ad vnguenti formam.

Paracelsus nitrum in morbis præparare iubet, dum ait: Salis nitri virtutes sunt in pleurisi & vlceribus cauernosis: Præparatio in pleurisi est: Recipe salis nitri lib.ß. Tartari crudi lib. j. destilla in sextum alembicum, Dosis à scrupulo j. vsque ad scrup. j.ß. in aqua fontis vel bono vino, mane, nocte, in media nocte. Sæpe dandum est, purgat per vrinam. *Salis nitri præparatio in pleurisi & vlceribus.*

Additio contra pleuresin: Recipe huius nitri drach. ij. Aquæ Cæsaris siue Regis scrup. ß. Alcohol vini drac. v. Fiat mixtura. Dosis drac. ß. vel drach. j.ß.

Præparatio in vlceribus cauernosis: Recipe nitri, Aluminis ana lib.ß. Aquæ fontis lib. ij, Destilla in aquam.

Additio:] Recipe aquæ Plantaginis, Chelidoniæ, de quercuum foliis ana lib j.ß. Fiat ad crura, id est, contra dolores crurum.

Receptum in contracturis Paracelsi: Recipe olei oliuarum, olei Iuniperini ana vn. v. Masticis lib.ß. Tereb. vn. iiij.ß. Aquæ ardentis li. $\frac{1}{4}$. Salis petræ li. $\frac{1}{8}$ misce omnia, & inde in Caldarium: incēde dū ꝓbe ardeat: postea instrumēti fundo impone, & huic mēbrū superpone.

Pilulæ Quercetani: Recipe succorum quam optime depuratorū summitatū fraxini li. j. Valerianæ, Centaurii minoris ana li.ß. in quibus macera & digere ad ignem B. M. fol. senæ Oriental. vnc. iij. Hermodactyl. Turbith, Asari ana vnc. ij, Cinnamom. Santali Citr. Spicæ nardi an. vnc.ß. Dein fortiter exprimantur & coquantur ad mel-

litam

litam consistentiam, cui adde Aloes præp. vnc. iij. Fæculæ Bryoniæ, Iridis ana vnc. j. Scammoneæ præpar. extract. trochisc. Alhaud. ana drach. iij. Elaterii præp. drach. j. Salis Ceterach, Salis Prunellæ ana drach. j. ß. Trochisc. de Eupatorio drach. j. cum Syr. Rosſ. sol. fiat pilularum massa: Dosis scrupulus j. ß.

Tragea antipleuritica eiusdem: Recipe Salis Prunellæ drach. ij. pulu. flor. Papaueris Rheadis, Coralli rubri ana drachm. j. Sacchari violati vnc. ß. Reducantur in puluerem: Dosis drachm. ij. superbibendo parum aquæ Papaueris Rheadis vel Carduibenedicti.

Antidotus eiusdem: Recipe extr. Nephrit. min. vnc. iij. pulu. pelliculæ internæ testarum ouorum: pelliculæ internæ ventriculi Gallinarum ana drach. ij. Salis restæ bouis, Salis prunellæ ana drach. j. ß. succi Limonum q. s. Fiat antidotus: Dosis drach. ß. ad drach. j.

CAPVT IX.

De Sale Gemmæ.

SAl Gemmæ est Sal albissimum, generaliter in fodinis crescit, nec alia ab artifice inducta præparatione, vt Sal commune, quod vel ex mari, vel ex aqua minerali salsa per coctionem fit, indiget. Ex eo extrahitur liquor eodem modo, quo ex sale communi, qui & oleum & spiritus salis gemmei à Chymicis vocatur. Ad eadem fere vsurpatur, ad quæ salis communis oleum, præsertim ad solutionem Auri in quo soluendo oleum tamen Salis communis præstare existimatur.

Spiritus Salis Gemmæ.

Spiritus Salis Gemmæ sic præparatur: Recipe Salis Gemmæ q. v. pulueriſetur optime, & probe commisceatur cum terra figulina ad formandos inde globos vti supra dictum est, exsiccentur in calore, postea indantur retortæ & destillentur per ignem apertum, adaptato recipiente ac iuncturis munitis cauendum ne spiritus exhalet, in principio tamen ignem dando mediocrem, deinde fortiorem tandem fortissimum vsq; omnia excandescant, interim videbis spiritus albissimos instar vaporis candidi in recipiente circuire, hoc apparente signo continua ignem ad sex vel septem horas, vsque nullam nebulam

bulam in recipiente amplius persentiscas, deinde sine omnia refrigescant: refrigeratis vasis destillatum effunde in cucurbitam & colloca in arena ad destillandum primo spiritum, quod residet in fundo cucurbitæ, est oleum Salis Gemmæ, splendet vt Aurum, magnarumque est virtutum: Eodem modo dicit author posse destillari etiam Alumen, Sal nitri, puluis tormentarius & similia. *Oleum salis gemmæ.*

Si oleum hoc ante dictum Salis gemmæ ad siccum coagulaueris poteris id sublimare, & cum spiritu vini extrahere, & si placet cum vino destillare per alembicum, ab inuicem tamen sunt separabilia: Hæc destillata essentia salis auro Q. Essentiam extrahit, seu primum Ens, quod summe notandum venit, extrahit etiam Q. Essentias ex calcibus Marcasitarum, Antimonii, &c. *Q. Essentia salis gemmæ.*

Fit ex eo etiam oleum per deliquium: Sal gemmæ soluitur in duplo pluuię, destillatur per retortā factis cohobiis donec tota substantia exierit cum aqua. Quod exiit, coagulatur per diuaporationem. Coagulatum soluitur per deliquium. *Oleum salis gemmæ per deliquium.*

Eius vsus in medicina talis est: Extractū Phlegmagogum Quercetani: Recipe Agarici trochiscati vnc. iiij. Hermodactylorum, Turbith, senæ, medullæ Carthami ana vnc. iij. rad. Esulæ præparatæ vnc. j. Trochiscorum Alhandal vnc. ß. Salis gemmæ, Macis ana drac. j. ß. Spe. Aromatici rosati drach. ij. cum aqua Cinnamomi fiat extractum Dosis scrup. j. ß. in forma pilulæ.

Paracelsus de sale gemmæ sic inquit: Sal gemmæ est dictum Sal Granatum à Spagyricis & est Sal lucidum: Eius virtutes. Laxatiuum salis acuti, id est, Cholera & est similis Coloquinthidi: curat ictericitiam, curat hydropisin Citrinam, & dolores superuenientes ex sanguine putrefacto. *Virtutes salis gemmæ.*

Præparatio Salis gemmæ in hydropisi & Icteritia: Recipe salis gemmæ, succi Tithymalli, id est, Esulæ maioris ana vnc. j. Gummi ex Cerasis ad pondus omnium. Fiat bolus, reduc in tertium gradum reuerberationis per horas duas, extrahe Alkali, Dosis à gran. viiij. ad xij. In loco Diagridii potes vti, & addere Trochiscos Alhandal. *Præparationes salis gemmæ.*

Additio: Recipe gemmæ scrup. ß. Rebotii (est vera Mumia) liquoris Centaureæ ana scrup. iiij. Reduc in compositum. Dosis à gr. iiij. aut v. vsq; ad xij. in ouo.

Præparatio in cæteris morbis: Recipe huius Salis gemmæ vnc.j. Cataputiæ vnc.ij. Farinæ tritici ad pondus omnium. Fiat panis tostus, id est, concoctus, dosis à drachm.j. ad drach.ij.

Pilulæ Quercetani: Recipe Sagapeni gummosi præp. drachm.vj. Ammoniaci identidem opt. præpar. drach. iij. extract. Trochis. Alhandali vnc.j. Scammonii præparati vnc. ß. Salis gemmæ drach.j.ß. cum Syrupo violato acidulo & tincto, fiat massa, ex qua conficiantur pilulæ.

Aqua ad impetiginem Libauii: Recipe aquæ ferratæ lib.iij. Ebulliant ter in olla vitreata. Adde Mercurii sublimati semunciam; Caphuræ Silicum: Agitata probe commisce. Postea affunde aquæ calcis viuæ sesquilibram, aquæ salis gemmæ vel ammonii vnciam, & si opus est, aquæ fortis drachmam.

Syrupus solutiuus Fiorauanti: Recipe Saluiæ, Rutæ, Rorismarini, Absinthii, Cichorii, Carduibenedicti, Vrticæ, Origani ana M.j. Ficuum, Passularum, Dactylorum, Amygdal. dul. ana vn.iij. Salis gemmæ vnc iiij. Colocynthidis, Aloes hepaticæ, Cinnam. Myrobal. Citrinorum ana vnc.ij. Mellis communis lib.ij. Aquæ fontanæ li. xviij. contundenda contundantur crasse, misceantur, & macerentur per noctem: deinde coquantur vsque ad medietatis consumptionem: coletur: & aromatizetur cum Moschi scrup.ß. aquæ Ros. lib j. & seruetur in vase vitreo, optime clauso. Dosis vnc.iiij. ad vj.

Puluis ad suppositoria communia magistralis: Recipe Aloes, Cymini, Salis Gemmæ, Rutæ ana drach.j. Terantur, & fiat glans cum melle quantum sufficit.

Puluis ad Strumam Arnol. de Villanoua: Recipe spongiæ combustæ, Pilæ marinæ tostæ ossis sepiæ, Piperis longi, Piperis nigri, Zingiberis, Cinnamomi, Salis gemmæ, Pyrethri, Gallarum, lapidis spongiæ ana vnc.j. Puluerisentur & misceantur.

Hiera picra Constantini Nicol. Recipe Myrobal. Chebulorum, Indorum, Citrinorum, Violarum, Absinthii ana vnc.ß. Myrob. Emblicorum, Belliricorum, Cassiæ Epithymi, Agarici, Senæ, Cuscutæ, Schœnanthi, Rhabarbari, Xylocassiæ ana drac.ij. Spicæ, Anisi, Masticis, Xyloaloes, Salis gemmę, Nitri ana drac.j. Mellis quantum sufficit. Datur in sero cum vino calido.

Electuarium Hydragogum, Gordonii: Recipe Cucumeris & rad. Asinini, Laureolæ, Ireos purpurei, Absinthii, Eupatorii an. vn.iij. Re-

sideat:

sideat: quæ supernatat aqua, abiiciatur. Crassiori verò parte insperge Rhabarbari, Agarici ana vnc.ß. Spicæ Nardi Indicæ, sem. Endiuiæ, Scariolæ, Portulacæ, Masticis, Lappæ, Tragacanthæ, Salis gemmæ ana vnc.j. Mellis colati vn.ß. in vase vitreo reposita agitentur in sole. vt fiat veluti Electuarium. datur drac.j. p interualla hydropicis.

Pilulæ contra venena: Recipe Imperatoriæ, Bistortæ, Tormentillæ, Valerianæ Dictamni albi, Carlinæ, Aristolochiæ rot. Gentianæ Agarici electi, Salis gemmæ ana partes æquales, succi Alliorum, Ceparum q.s. est, Croci drach.j. Misce omnia, vt fiat tanquam pasta, quæ in vmbra siccetur, & seruetur ad vsum. Quando autem vti voles, recipe huius pastæ vn.ß. & cũ supra dictis succis formẽtur pilulę.

Pilulæ capititales Nicolai Stocker: Recipe Artanitæ, Colocynthidis, Agarici, Turpeti, Hermodactylorum ana gr. xxiiij. Zinziberis, Caryophyllorum, Macis, Ligni Aloes, Salis gemmæ ana gr. xij. Diagrid. scrup.j Aloes lotæ drac. x. Cum Hiera simplici fiant pilulæ vij. pro drachma.

Aqua capillos denigrans: Recipe Salis gemmæ, squamæ Æris, Alcannæ ana part.j. Omnia trita alembico destillato.

Alia: Recipe Salis gemmæ lib.j. Vitrioli Romani lib.ß Salis nitri vnc.iiij rad. Chelidonii viridium lib ij. contusis & tritis alembico aquam eximito: quod primo exit, abiicito: quod secundo, capillos colorat, prius lotos, & feruenti sole siccatos.

Aqua dentes dealbans: Recipe Salis Arabici, Salis gemmæ ana lib ß. Aluminis Zucharini vnc.iij. Trita destillentur, qua fricentur dentes cum panno rubro scarlato.

Aqua faciem coloratam reddens: Recipe Limaciarum, Salis gemmæ, succi Limonum, ana q s. Incisa & trita misceantur bene, & in balneo Mariæ destillentur.

Lixiuium capillos nigros reddens: Recipiens Myrobal. Indarũ. Gallarum, Nucum, Cupressi, Balaustiorum, Baccarum Myrti an. vn. j. Aluminis Rochæ vnc.ß. Salis gemmæ drach.j. Trita coquantur in aqua, qua capilli lauentur.

Pilulæ stomachicæ Mesue: Recipe Myrobal. Citrinarum, Aloes, Turbit. ana dra.x. Rosarum, Spicæ Indicæ, Masticis ana dra.ij.ß. Anisi dr.j.ß. Salis Indi, vel salis gemmei, Croci ana dra.j. cum succo Absinthii formetur massa. Seruatur ad annum dimidium vel integrum. Dosis ad drach.ij.

Pilulæ ſtomachicæ eiuſdem : Recipe hieræ picræ drach.x. Trium Myrobalanorum, Abſynthii ana drach.ij.Maſticis, Aniſi, Myrobal. Belliricarum,Emblicarum,Agarici ana drac.iij.ß. Zingiberis drach. ij.Caryophyllorum,Salis gemmei,Schœnanthi ana drach.j.Turbit. drach.xij.ſucci Abſynthii q.ſuff.fiat maſſa. Doſis à drach. j. ad duas vel etiam tres.

Pilulæ Arthriticæ ac colicæ, Paracelſi: Recipe Serapini vnc. ß. Diſſoluatur per acetum,& coletur, & inſpiſſetur in modum tenacitatis. Cuius recipe q.aderit. Trochiſ. Alhandal.dra.j.ß.ſpe.Hieræ picræ drac.j. ſpec. Lithontrib.ſcrup.j Diagridii ſcrup. j. grana vj Salis gemmæ. Miſceantur.Fiat maſſa pilularum ſec.vſum. Formentur pil. num.xj. pro drac.j. cum deauratione. Sumantur pro vna vice tres, nocte ante ingreſſum lecti.

CAPVT X.

De Tartaro.

VT lactis, ſic vini ſubſtantia inquiunt Galenici prorſus homogenea non videtur, ſed varia : Illius enim portio quædam Butyroſa & leuior, alia caſeoſa & craſſior aut grauior, quædam ſeroſa, quæ medio modo ſe habet. Huius vero tenuis quoq; portio flos vini dicitur, alia minus leuis, q̃ medium dolium occupat. alia craſſiſſima, quæ ſubſidet & dolio facile adhæreſcit, fex vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, quod infimum vaſis locum teneat. Licet autem Tartarum ſit fex vini, multis tamen dotibus commendatur; Nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicũtur benigna & vtilia, vt ſemen, Lac, & humores multi certis partibus ad certos vſus incluſi, ſic etiam vini fex vtilis eſt. Vinum enim vt prouerbio fertur, non conſiſtit ſine fece, diutiuſq; cum eiuſmodi excremẽto ſine corruptela cõſeruatur, vt ignis cum cineribus. Calidum ac ſiccum dicitur, eiuſq; vires ſunt purgare, conſumere, laxare: miſcetur vnguentis contra Lepram & impetigines : Immunditiem capitis ac manuum purgat atq; abſtergit: optimum cenſetur, quod ex veteri vino & forti concretum eſt.

Ex eo

Ex eo manica incluso in cella vinaria, aut alio vdo loco suspensa, oleosus educitur humor, quem oleum Tartari vocant, quod è saculo canabino, & raro veluti per Ephydrosim, & deliquium exsudans, in subiectum vas guttatim delabitur. Educitur quoq; per descensum, sed opere magis laborioso.

Ex vsto Tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentissimus, linteis dealbandis expetitus, quem Grauellatam vulgus nominat, qui etiam ad pyroticorum confectionem, aliosque quosdam vsus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus; ob id sordida ac duris nata locis, & carnis excrescentias purgat, ac viuam carnem ostendit. cum mineralibus & metallis maximam habet cōcordātiam & affinitatem. metalla enim facit fluida, malleabilia, pura, reddit volatilia, & viuificat in Mercurium currentem viuum: Hic Sal præparatus, si cum sanguine draconis fuerit permistus, ita vt per binam copulationem fiant vnione vna vniti, dephlegmati etiam, redeunt in vnum salem multarum magnarumque virtutum: exempli gratia, stratifica cum hoc sale Lunam finam vt est artis, calcina ac cementa primo horas 4. leniter, deinde horas quatuor fortiter, & calcinabitur Luna in forma æris vsti, hanc calcē contūde (quæ vero nondū satis præparata, illam vicissim impone & procede vt prius) ac superfunde aceti ad eminentiam duorum digitorum, stent in digestione per tres dies ac noctes, interea anima à corpore cū aceto separabitur, continua vero extractionem vsque scias sufficere & terra sit reliqua instar capitis mortui: Hanc solutionem siue extractionem filtra, & in B. leniter acetum inde abstrahe, deinde affunde S. vini Alkoholisatum, Sigillatæ reponantur in circulationem per octo dies, dein S. vini lenissimo ignis gradu per balneum edistilla ad medietatē, & liquor apparebit viridis, vel Sapphyricus prout Luna fuit bona ac fina. Paracelsus huius liquoris facit mentionem Tom. 3. de viribus membrorum lib. 2. cap. 3. de viribus Cerebri. In Epilepsia, Apoplexia, mania & aliis vitiis cerebri summum Arcanum atque medicina. Præparantur ex eo varia medicamenta qualia sunt in ordine sequentia.

Spiritus Tartari in phthisi pulmonum: Recipe salis Tartari q.v. purificati vt artis est: hunc solue cum spiritu vini Alcolisato optimo, circula per mensem in vase conuenienti atq; igne digestionis *Spiritus Tartari.*

 Atha-

Athanoris idoneo: Postmodum destilla per retortam, primo igne lento, deinde fortiore, & exibit spiritus albissimus, in forma spiritus vitrioli. Huius Dosis est vj. ad viij. vel x. grana in vino vel conserua Rosarum aut alio liquore vel Syrupo appropriato. Curat Apostemata, auertit putredines, maximumque est Arcanum in Peripneumonia & phthisi, &c.

Præparatio Tartari ad pleurisin. Ad pleurisin tali modo præparatur: Recipe olei Tartari quantum vis, misce cum phlegmate vitrioli, & repone aliquandiu, ne puluis aut impuritates incidant: reposito per aliquot tempus phlegma hoc oleum in Crystallos rediget, quos exsicca, ad vsum. Dosis ad scrup. ß. cum liquoribus conuenientibus atque appropriatis, aqua Tamarisci, Scabiosæ, &c.

Vel: Recipe Salis nitri lib. v. Tartari lib. j. Misce, ac destilla per retortam igne forti, & destillabitur spiritus acetosus, cuius Dosis, est guttæ ʒ. cum aqua fontana aut Endiuiæ vel Plantaginis, &c. Alii etiã ex Tartaro Vitriolo destillant talem spiritum acetosum, in eodem affectu, cuius Dosis gut. vj. In vino vel aqua appropriata cõueniente.

Præparatio Tartari ad effectus stomachi. In affectibus stomachi sic præparatur: Recipe Tartari, Salis nitri ana vn. iij. Fundantur in tigillo vt nosti, fusis, penedentim iniice frustula sulphuris viui, vt comburantur desuper, hoc facto & refrigerato crucibulo, salem in fundo album inuenies, hunc solue cum spiritu vini & vicissim in Balneo inde abstrahe, abstracto ß habes salem medicamentosum: Quem misce sic: Recipe salis vnc. ß. Macis, Galangæ, Cubeb. ana dra. vj. Misceantur ac puluerisentur. Huius Dosis scrupulus integer cum vino & aliis cõuenientibus appropriatis, &c.

Præparatio Tartari ad calculum. Præparatur etiam ad calculum: Salem Tartari purum solue cum aceto. deinde cum spiritu vini, tertio destilletur ad siccum. Huic superfunde guttatim oleum vitrioli q. s. hoc facto, dephlegma, atq; coagula, salem residuum absque fusione per octiduum. Dosis scrupulus ß. cum suis vehiculis conuenientibus.

Spiritus Tart. nec non oleum secundum miracula Chymica, Doctoris Molleri Friburgens.

Spiritus Tartari. Recipe Tartari albi crudi q. v. tere crassiuscule ablue, sicca, tere minutissime, pone in retorta optimo luto obtecta, & destilletur vt S. vitriol. dato aliquot horas igne lento, augendo sensim, dum spiritus exeat sub forma vaporis; quo obscuratur recipiens. Auge ignem, exibit

exibit oleum nigrum & fætidum. Continua dum recipiens clarescat, tūc deline. Has tres substantias, nempe phlegma primo exiens sub forma aquæ stillantis, deinde spiritus sub forma vaporis, & oleum nigrū & crassum separabis: si primo omnia simul in parua retorta posita destillaueris, ac magna impuritas relinquatur, deinde oleum per infundibulum separa à phlegmate & spiritu: Spiritum à phlegmate separabis, si posueris in cucurbitula parua & igne lento cinerum tota aqua phlegmatica euaporauerit. Spiritum hunc liberabis fætoris, si affundens capiti mortuo restanti & cum parua retorta ipsum rursum à Colchotare elicueris. Sic fiet puriss. & sine fætore. Si prima vice nō fiet; itera; vsus ad interna omnia, vt obstructiones, putrefactiones viscerum, ad calc. arena, &c. mire resoluit si circuletur cum S. vini vt vult Quercetanus: extrinsecus ad vlcera non opus habet correctione.

Tart. album vitriolatum calcinatum.

℞. Tart. calcinati. solue in humido. filtra; exsicca, ter repete. ℞. ℔ j. pone in lutata cucurbitula affunde oleum vitriol. rectif. ℥. iiij. vel v. sed sensim, guttā post guttam. alias accensum rumpit vas. Sic coagulatur materia, quæ calore albo fundū statim petit. Oleum autē hoc vitrioli supernatans effunde à materia, quæ in fundo, humiditatem destilla in B. M. sic habes fixum tart. Purgat inferne & per sudorem. Valet ad pertinaces affectus, hydropem, calculum, podagram, pestem, scorbutum. Per inferna purgat, mistum cum melle Rosác. aut alio Syrupo. Ad sudores, in pestilentia & hydrope, cum aqua Carduiben. Scab. vel cum Theriaca. f. pilul. Dosis à ℈. ß. ad j. *Tartarus Vitriolatus.*

Alia nobilis tart. præparatio ad fugandas maculas in corporis quacunque parte.

Tart. albū puluerisatū pone in cucurbitā, apposito alēbico cū recipiente. Bene lutetur. Abstrahe phlegma, donec nō amplius ꝓdeat. Hoc affunde & rursū abstrahe vt prius. Hoc toties repete donec ♒ & residētia trāseant in vnū liquorē, quē in vitro alio bene obturato coagula. Iste liquor in aere soluitur, & optimus est atq; dulcissimus.

Terra foliata Tart. secretissima.

Tart. bene calcinati, affunde acet. ad extrahendam animam Tar. Euaporet phlegma, rursusq; affundatur aliud acet. idq; tamdiu donec in euaporatione acetum sentias, tunc Tart. est animatus & erit niger. Affunde aquam vitæ; solue; filtra, coagula; sæpius

reiterato, & efficietur terra foliata candidissima. Purgat corpus in morbis quibuscunque deploratissimis.

Arcanum Tartari, ad vlcera maligna omnia:

Arcanum Tartari.

Tartari calcinati, ℔.iij. cum spiritu vini humecta dies 7. Digere in B. destilla vt aq. interorum. Vltimo fortiss. in vase terreo, & ascendat vna cum vino succus niger, quem separa in B. Fæces iterum calcinentur, & humectentur cum S.V. & procedatur vt supra; idq; toties donec plane nihil ex tart. supersit. Postremo collecti succi nigri omnes coagulentur in pulverem, humectando cum ol. vitriol. & S. vini ex cal. tatt. penitus abstrahatur. Huius medicinæ gr. j cum ℨ.ß. mithridat. in aq. Cichorii pro ratione morbi & patientis, funditus euellit radicem & ortum omnium malignorum vlcerum.

Tartarus vitriolatus secundum Crollium.

Tartarus vitriolatus Crollianus.

Salis Tartari albissimi aliquot vicibus secundum artem Chymicam dissoluti, filtrati & coagulati cum aqua Agrimoniæ, exempli gratia vncias quatuor, resolue in cella supra marmor, aut beneficio manicæ in oleum. Habito hoc oleo puro accipe olei vitrioil optime rectificati vncias duas, illudque guttatim supra Tartari oleum in vitro capaci instilla: tunc fiet coagulum albissimum, humiditas supernatans euocetur lento calore ad siccitatem salis, ita habetur Tartarum album vitriolatum fixum.

Obseruationes.

Si olei vitrioli nimis parua quantitas affundatur, facit saltem vomitum.

I. Seruetur modus in affundẽdo vitrioli oleo ne sapor Salis repercussi sit nimius acidus, sed quasi nauseabundus: si enim nimium de oleo vitrioli affundatur, tunc non purgat, alioquin per quatuor emunctoria, vomitum, secessum (si purgantibus immisceatur) item per vrinam & sudorem operatur.

II. Si possit fieri per infundibulum angustissimi orificii, ita vt certo artificio olei vitrioli guttæ paulatim saltem & successiue stillent in oleum Tartari, consultius erit, nam sic boni spiritus, qui ex mutua subitæ mixtionis efferuescentia se vaporando eleuant & euanescunt retinebuntur.

III. Vitrum supra modum incalescit ex coniunctione duorum illorum ignium. In hac mutua efferuescentia obseruetur Epilepsiæ generatio, quando videlicet spiritus vitæ in microcosmo ab Heterogeneis concitatus, simili modo ebullit.

IV. Qu

IV. Qui ad duas partes olei Tartari vnam partē salis vel liquoris Corallorum velit addere, antequam oleum vitrioli guttatim affundat, ei integrum esto.

Digestiuum ex illo Tartaro vitriolato parari potest, quod necessitate exigente purgantibus medicamentis præmittendum est, in hunc modum.

℞. Tartari vitriolati vnciam j. solue in duabus vini mensuris, addatur ad libitum aqua decoctionis Passularum & Cinnamomi.

De hac mixtura exhibeto duos vel tres dies vbi opus est, mane post sumptum sorbile ouum haustum vnum, ad prandium alterum, tertium circa vesperam. Postea exhibeatur Catharticum è Panchymago. In omnibus febribus & quartana miranda præstat, resoluit enim Tartarum in corpore humano efficacissime.

Vires Tartari vitriolati.

1. In Hæmicrania, morbo regio, & omnium viscerum obstructionibus, in liquore idoneo, seu vino albo exhibetur ægrotantibus per aliquot dies in aurora, & si opus fuerit, Dosis augeatur.

2. In calculo exhibetur in aqua Petroselini vel Parietariæ, vel vino albo.

3. Efficacissimum Renum deopilatiuum & detersiuum, si scrup. semis cum Iulepi Rosacei vnciis duabus, & aquæ Cinnamomi vncia semis misceatur & exhibeatur.

4. In contracturis & venarum obstructionibus è Tartaro ortum habentibus vtere per vicem sex vel octo granis in aqua decoctionis vuārum passularum & Cinnamomi.

5. Sudorem prouocat in aqua Cardui benedicti vel vino albo.

6. In hydrope vt crassi & serosi humores expurgētur. ℞. Scrupulū vnum & misce cum vncia semis mellis Rosati solutiui, vini Enulati vnciis duabus, & exhibe.

7. In mensium suppressionibus: Recipe scrupulum j. & exhibe in Syrupo Artemisiæ vel Betonicæ, vel misce cum melle Rosato in aqua Pulegii soluto.

8. Vtiliter etiam in febribus exhibetur.

9. Purgat per interiora, & omnes obstructiones tollit, si misceatur Cathartico, vel offeratur in Syrupo Rosarum vel violarum solutiuo, vel melle Rosato solutiuo.

10. In melancholia & ſplenis duritie, in aquis appropriatis offertur.

Doſis à ſcrupulo vno ad ſcrupulos duos: In hydromelite propter ſaporis emendationem commodiſſime offertur.

Sal Tartari. Beguini præparationes ex Tartaro ſunt tales; Sal Tartari ſic facit: ſternitur Tartarum in vaſe terreo non vitreato plani fundi, craſſitie digitali. Reuerberatur poſtea ad albedinem vſque ſpatio quinque vel ſex horarum, igne ita moderato propter fuſionem, vt vas ſaltem candeat. Tartarum itaque ad albedinem calcinatum, perfunditur aqua communi; digeritur, filtratur, & coagulatur.

Spiritus Tartari.

Spiritus Tartari.

Oleum Tartari deſtillatum. Recipe Tartari albi puri libras quinq; pone in retortam vitream eique in ignem cinerum collocatæ recipientem ſatis capacem adapta. Dato igne per gradus, primo ſpiritus egredietur, poſtea oleum, quæ rectificari debent, addito ſale Tartari, & poſt ab inuicem ſeparari.

Eſt egregium aperiens, vnde in menſtruis retentis, in paralyſi, ictero & ſimilibus affectibus mira præſtat. Vtũtur etiam in hydrope cum aquis aliis hydragogis: in lepra; morbo Indico: pleuritide: angina: & exhibent à ſcrupulo vno ad duos, in aquis conuenientibus.

Oleum Tartari per deliquium.

Oleum Tartari.

Oleum hoc, præter modum ſuperius in ſpiritu eius, traditum: fit etiam per deliquium, ponendo Tartarum ad albedinem calcinatum, in cella vel alio loco humido, donec reſoluatur in oleum, quod poſtea filtrandum. Parari etiam poteſt; ſi Tartarum poſt calcinationem, in aqua communi diſſoluatur, filtretur, coaguletur: & in loco humido, donec reſoluatur, collocetur.

Optimum eſt remedium in omnibus ſerpiginibus, vlceribus, præſertim autem Venereis, tinea, ſcabie, verrucis. Faciem erugat & cutem reddit teneram.

Additio: cum hoc oleo Tartari fiunt extracta vegetabilium quorumlibet elegantiora & præſtantiora: ſi in aquam videlicet ipſorum propriam aut ſaltem vulgarem aliquot guttulas olei vitrioli miſcueris; & poſtea cum eadem aqua vegetabilium extractiones digerendo inſtitueris.

Magi-

Magisterium Tartari : Recipe olei Tartari ex sale resoluti & purificati vncias quatuor : Spiritus vitrioli vnciam vnam : quem guttatim supra Tartari oleum in vitrum capax instilla : fiet coagulum albissimum. Humiditas supernatans euocetur lento calore, ad siccitatem salis : super quem destilla ter vel quater vini spiritum : atq; ita habebis Tartarum vitriolatũ album fixum. Vsus eius est in omnium viscerum obstructionibus: calculo: Nephritide: Ictero: mensium retentionibus, melancholia: splenis duritie: hydrope si conuenienter exhibeatur. Dosis à scrupulo semis ad integrum. *Magisterium Tartari.*

Sal essentiale siue cremor Tartari: Recipe Tartarum Montispeliense album, quod est optimum : reduc in puluerem, & fac in magna aquæ quantitate, in cacabo æneo vel ferreo bullire ad mediæ partis consumptionem. Tunc amoue ab igne, & si vis traijce per manicam hippocratis, vel pannum lineum, in vas figulinum firmum. vbi refrixerit aquam per inclinationem effunde, salem vero parietibus adhærentem sequestra à fæcibus & collige: & iterum, vt supra decoque, & cremorem vt antea collige & exsicca. Tandem reduc in puluerem: Cuius Dosis drachma vna in iusculo, vel medicamine appropriato, digestiuum est excellens. Virtutem habet incidendi humores crassos & Tartareos: meatusque obstructos aperiendi. *Cremor Tartari.*

Hunc processum sic corrigimus: Recipe Tartari albissimi in frustis maioribus contunde grasso modo, postea cũ aqua limpida laua, & elue tamdiu, donec omnis impuritas & puluis sit ablatus. Postea adiecta aqua fontana ad supereminentiam vnius palmi, coque in lebete ampliore cupreo, donec videris eminentem cuticulam, quam remoto ab igne & frigidiori loco exposito, paulatim succrescentem remoue tandẽ, & collige vna cum lapillis ad spondilia vasis adnatis, exsicca & reduc in puluerem. Dosis drach. ß. ad drach j in liquore appropriato. Summum est Catharticum in melancholia hypochõdriaca, applicato exterius ad splenẽ emplastrũ ex Ammoniaco in aceto squillitico soluto, vel si exhibeatur in iusculo de capparib. cocto: Insignius euadit Catharcticũ si in decoctione adiieceris vel Senam, vel Rhabarbarum aut aliud purgans: Vel si huius cremoris scrup. j. tum extr. Scammon. per spiritum vini facti & exsiccati granis vj. vij. viij. x. aut pluribus in iusculo vel vino propinatur.

Hinc melancholiam non solum purgat, verum etiam extrahit, omnesque obstructiones Tartareas resoluit.

Spiritus Tartari Crollianus.

Spiritum Tartari Crollius sic describit: Recipe Tartari vini albi optimi (quod frangendo videlicet nitescit) libras sex, laua ex aqua pluuiali tepida donec nulla puluerulenta conspiciatur durities, tandem è vino tepido optime eluatur, exsiccetur ad solem vel in hypocausto, & redigatur in puluerem: Vel puluerisatus Tartarus in aqua pluuiali calida abluatur & soluatur, quod non solutum remāsit in fundo, in aqua pluuiali coquatur, vt soluatur, postea filtretur, aqua paulatim euaporet; & vltima medietas in loco frigido ponatur, vt Tartarus iterum lapillescat, & hic est Tartarus purificatus (p se etiam Catharticus, si drachma vna è iusculo carnis sumatur,) & ad destillandum aptissimus: Indatur cucurbitæ luto oblitæ, & aperto igne destilletur instar aquæ fortis, ita tamen adhibenda est multa cautio, vt commissuræ receptaculi capacissimi probe adaptati sint diligenter propter spirituum penetrantiam luto munitæ, ne huius aquæ spiritualis euanida virtus in auras euolet. Ignis primo sit lentus, postea fortificetur, donec omnes spiritus exierint, & recipiens nubibus repletus iterum factus sit transparens & pellucidus. Da operam ne ignis nimium inualescat, propter summam spirituum penetrationem. Aqua primum emanat, deinde fætidum oleum: separentur per tritorium. Aqua seu spiritus primum corrigitur & rectificatur in cellario, collocando octiduum in gelidam aut madidam arenam: Oleum corrigitur ex aceto destillato per retortam in igne aperto, tunc eliciatur cum aceto, atq; emanat nunc rubrum, nunc citrinum, atq; ita acetum recipit Empyreuma in oleum, & oleum aureo colore sine fætore succedit. Spiritus seu aqua postea in cineribus per alembicum destillatur, & rectificatur bis vel ter, vt sit purus, nec ita odore grauis, qui tamen plane tolli sine virium amissione non potest. Si salem è capite suo mortuo arte extrahas, & spiritum hunc desuper in balneo rectifices, tunc fætor magna ex parte perit: Eodem enim modo omnia olea à fœtore per abstractionem à suo sale proprio rectificari possunt.

Vel circula illum spiritum cum spiritu vini ana in digestione, ita odor gratior erit: vel supra Caryophyllos poteris illum rectificare.

Vel aliquot guttæ olei Vitrioli cum duobus vel tribus cochleari-

bus

bus spiritus vini digerantur, & postea misceantur cum Tartari spiritu, sic etiam fætor perit.

Sunt qui aquæ Rosarum aliquid propter odoris emendationem miscent.

Obseruatio.

Fœtor ille spiritus Tartari in totum non est auferendus, nec formidandus, cum habeat signaturam fætorum, quando videlicet in peste, vel in aliis morbis venenatis exhibitus, magno iuuamine profluentęs fætidos sudores è corpore copiose expellit.

Vires & vsus.

1. Præ omnibus fere aliis medicamentis, & Arcanis hoc solum excellit in tollendis omnibus obstructionibus & putrefactionibus.

2. Si ter quotidie exhibeatur, multum facit in Paralysi, totum n. corpus penetrat, & roborat, quod in hoc morbo maxime requiritur.

3. In hydrope etiam feliciter vtimur cum aqua Soldanellę & ebuli: Assumitur etiam cum oleo vitrioli, tunc aquas, per vrinam pellit, quicquid hac via non perficitur, difficulter tentabitur alia.

4. Vitia menstruorum retentorum corrigit.

5. Initia Lepræ profligat.

6. In Erysipelate cũ æquali pondere Theriacæ circa finẽ morbi drachma j. exhibetur, ita tamẽ, vt venæ sectio in robustionib. p̃cedat.

7. Ictericiam & omnes inde exortos morbos expellit.

8. In lue Venerea singulare est medicamentum, si Turbit minerale simul exhibeatur: expellit enim è centro Luem internam, postea crustæ oleo Guaiacino inunctæ decidunt.

9. A Centro ad circumferentiam & superficiem expellit omnem scabiem latentem, serpiginem, lentiginem.

10. Prouocat sudorem.

11. Prodest pleuritidi & Anginæ.

12. In morbis capitis etiam vtimur.

13. In Febribus.

14. In cõtracturis. Huius enim vsu Dauidem Syderocratem Spirensem quondam medicum; olim generosam Dominam Catharinã Bappenheymiam, nunc in Christo quiescentem, neq; manus, neq; pedes è doloribus colicis mouentem, ad perfectam sanitatem, adhibitis etiam Balsamis externis restituisse vidi.

15. In puncturis laterum. Dosis.

A scrupulo vno ad duos in aquis specificis & conuenientibus.

Sulphur Tartari verum, summe causticum, ab expertis Philosophis olim in magno semper pretio fuit habitum: Extrahitur beneficio spiritus homogenei: & à quibusdam per se vel cum Leone resoluto rotatur, an auidæ illorum expectationi satisfaciat, iudicium esto penes experientiam.

Balsamus Tartari Quercetani: Recipe Tartari crudi lib. ij. Salis petræ, Salis fuliginis, Salis fæcum aceti ana vnc. iiij. Calcis viuæ vnc. vj. Omnia minutissime contusa, iniiciantur in vas non vitreatum, ac rite obturatum. Calcinentur xij. horarum spacio: calcinata soluātur in calida, ac per filtrū destillentur, post coagulentur, & deinceps calcinētur: ter deniq; calcinationes, solutiones, & coagulationes fiant. Tū iniiciantur omnia in alembicū, simulq; acetum destillatū infundatur, vt digitos quatuor supernatet. Destilletur acetum in bal. Mariæ, ac liquor dulcis emanabit: Tum infunde iterum acetū, vt destilletur, idq; tandiu, dū non amplius sit dulce, sed acidum fiat & quale prius infudisti, per alembicū efferatur. Tunc omnia valido igne destillato per retortam: & prodibit oleum feruētissimū, cuius vix satis prædicari vtilitas possit. Hoc eodē modo, si voles, totū salē tartari p alēbicū pelles: ex quo præstantissimū, & saluberrimū oleum efficies.

Aqua Antipodagrica: Rec. Spiritus vini rectificati li. ij. Mellis purissimi li. j. Destillētur in balneo vaporoso: sic duos destillabis liquores: primus est aqueus, secundus multo fortior & sulphureus quem seorsim reserua: Magmati siue remanentiæ adde croci orientalis integri vn. j. ß. Terebinthinæ Venetæ vn. ij. Castorei drac. vj. Tartari ad albedinē calcinati li. ß. Salis fusi vn. j. Phlegmatis vitrioli à suo spiritu non separati vn. iiij. Lixiuii sarmentorum vitis lib. ij. Macerentur per 24 horas, dein destillentur ad siccitatem, liquor, qui inde emanabit seruetur etiam seorsum. Fæcib. remanentibus affunde priorē aquam reseruatam: macerentur & destillētur. Tandē omnes liquores destillatos misce, & denuo per balneum vaporosum destilla: Sic habes aquam antipodagricam miræ facultatis.

Decoctū galli veteris eiusdem. Recipe Polypodii quer. sem. Carthami ana vn. j ß. Thymi Epithymi ana p. j. sem. Cumini, Anisi, Anethi, Fæniculi, Carui, Carduib. ana drac. ij. Folicul. senæ vn. j. Turbith.

gum.

gummosi vn.ß. Cinnamomi drac j.ß. Cristallorum vel cremoris tartari albi vn.ij. Salis gemmæ vnc.ß. contundantur, & misceantur simul, ex qua mixtura Venter Galli veteris euiscerati impleatur, dein coquantur tribus aquæ partibus, & vna vini albi, quousq; Galli caro ab ossibus separetur. De hoc decocto seu iusculo vtatur æger omni mane, idq; ad plusculos ad dies.

Pilulæ tartareæ Melanagogæ Quercetani: Recipe Cristallorum vel cremoris tartari, vnc.iij. Polypodii Querni vnc.ij. Passul. Corinthiacarũ vn.j.ß. Myrobalanorum omnium ana vnc.ß. Florũ Buglossæ Borraginis Nympheæ an.p.j. coquantur in suff. quantitate aquarũ Fumariæ & Scolopẽdriæ ad medietatis cõsumptionem. De hoc decocto acidulo & gustui grato, optime depurato & clarificato cape li. ij. succi optime depurati pomorũ redolẽtium li.j. quibus adde Foliculorũ senæ mundatorum vn.iij. Turbit. rad. helleb. nigri veri an. vn. j.ß. Myrrhæ electæ vnc.j. Macis, Caryophyllorum, Cinnamomi, Epithymi, an. vn.ß. Macerentur ac digerantur ad ignem baln. Mar. p quadriduum, idq; in vase vitreo optimè clauso: dein dũ materia adhuc feruet, fiat expressio, vel p setaceum traiectio, cui adde Aloes, præparatæ vn.iiij. omnia sufficienter coagulentur ad ignem lentum: addendo sub finem, dum fere refrigerata erit materia Spec. Diarrhod. abb. Lætificantis Gal. Troch. dialaca ana dra.j. Salis Absinthii & Fraxini ana dra.ij. Essentiæ croci scrup.ij. Olei Anisi aliquot guttulas. Reducantur in bonam pilularum consistentiam. Dosis harum pilularum est quoque scrup.j. vel scrup.j.ß. ad summum.

Puluis Panchymagogus: Recipe Crystallorum tartari vnc.j. Senæ drac.x. Hermodact. Turbith. ana vn.ß. Rhabarb. Agarici trochiscati ana drac.iij. Scammoneæ præp. drac.ij. Macis Cinnamomi Galangæ ana vn.j.ß Sacchari violati ad põdus omnium. Dosis dra cũ iusculo.

Puluis Melanagogus Quer. Recipe Senæ vnc.j. Anisi Fæniculi dulcis ana drac.j. Cinnamomi scrup.ij. Crystallorum tartari, drach. vj. Sacchari, vnc.j.ß. Dosis drach ij.

Puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri: Recipe Crystallorum tartari, Foliculorum senæ ana vnc.j. Hermodactylorum Turbith. ana vnc.ß. Pulueris foliorum peti drac.iij. Calami aromatici, Zedoariæ ana drac.j. sem. pæoniæ sileris montani Fæniculi, Anisi, Ameos, Nardi Indici ana scrup.iiij. Coralli præp.

Marga-

Margaritarum præparat.ana dra.j.Cubebarum,Macis,Caryophyllorum ana drach.ß. Salis euphragiæ Salis bætoniæ ana drachm.j.ß. Sacchari anthoſati ad pondus omn. Miſce fiat puluis: doſis drach.j. ſuperbibendo ſtatim iuſculum.

Puluis purgatorius: Recipe fol.Senæ,Sacchari ana drach.vj. Zedoariæ Zingiberis,Liquiritiæ an. dra.ij Tartari ad pondus omnium. Fiat puluis.Doſis drac j.ß.per duas horas ante prandium.

Alius: Recipe Senæ vn.j.Tartari vnc.ß.Zingiberis dra. ij. Caryophyllorum drac.ß. Diagridii gr.x.Miſce,& fiat puluis. Doſis drac. ij.

Alius: Recipe Cinnamomi,Zingiberis, Galangæ ana drachm.j. Caryophyll.N.Moſchatæ,Croci,Macis ana drach.j. Tartari vnc.ß. Senæ vnc.j.Diagridii drach.j.Roſ.rub.drach.ß. Miſce, & fiat puluis. Doſis drach.j.vel ſcrup.iiij.

Aqua Theriacalis Caphurata: Recipe ſpiritus Calchantini vnc.j. Liquoris tartari correcti vnc.iij. Aquæ Theriacalis ſequentis vnc.v. Miſcentur,digerũturq; in balneo calido per menſem.Datur dra.j.ex vino generoſo,vel alio humore idoneo. Ad iam dictos affectus vehementius valet.

Aqua ad hydropem:Recipe Liquoris Tartari,aquæ Gentianæ,aquæ Theriacalis ana vn.j.ſpiritus vitrioli, olei ſulphuris ana gutt.xv. Miſce. Capiat à drach.ij.vſq; ad vnc.ß.cum vino ante ingreſſum laconicii,& ſudet.

Puluis purgatorius:Recipe Senæ drac.ij.ß.Tartari drach. ij. Croci drac.ß.Miſce,& fiat puluis.Doſis drach.ij. cum modico Saccharo in brodio piſorum,caulium,vel vino.

Linimentum ad oſſa corrupta, & carioſa: Recipe olei tartari deſtillati per retortam,olei Guaiaci ana vnc.ß. Olei ſulphuris, olei Vitrioli ana drach.j.Miſce, & vtere.

Aqua ad decorandam faciem:Recipe Caphuræ drac.iij. Aluminis rubri,Boracis ana vnc.vj.Moſchi ſcrup.ij.Terantur omnia: adde Tartari vnc.j.Aquæ Roſarum lib.ij.commiſcendo ſemper cum ſpatula.Poſtea deſtilla per filtrum, & in ampulla bene clauſa ſeruetur, & mane facie bene terſa,cum panno guttam vnam aquæ ſumat, deinde faciem bene fricet.

Lixiuium capillos afficiens croceos:Recipe Tartari calcinati vn. j.Rad.Alcannæ vnc.ij.Rad.Raphani vnc. iij. Piſtentur optime, & bulliant:fricentur capilli,cum ibit cubitum.

Medicina cerebri Paracelsi: Recipe Tartari rubei lib.j. Hirundinariæ lib.ſ. Colcothar vnc. viij. ſ. vini ardentis q. ſ. pro incorporatione. Destilla p alembicum. Dosis drach.ſ. mane & sero sumpta pellit vrinam quam & fœtidam facit. Ministra in vino Maluatico.

Medicamentum Paracelsi in cura hepatis: Recipe Tartari liquefacti cum vino & aceto lib.j. Opoponaci vnc. ſ. reduc in liquorem. Dosis est à drach.j. ad iij. secundum cohob naturæ.

Diatartarum Paracelsi: Recipe Tartari albi lib.j. Aquarum vitæ lib.ſ. Granorum iuniperi. Florum gamandreæ, Cichoreæ ana vnc.iij. reduc in aquam. dosis eius à drach.j. ad vnc.ſ. in vino maluatico, vel aqua de prunella. fiat per cohob.

Medicamentum Paracelsi in Icteritia: Recipe Antimonii lib. j. Tartari de vino albo lib.ſ. aceti destillati lib.vj. Fiat destillatio in Balneo M. per horas sex & septem. dosis vnc. j. ad vnc. iij. semel in die, & si non tollit Icteritiam, lepra est.

Cura Tartari Paracelsi: Recipe Aquæ de fecibus vini vnc. vij. Tartari communis vnc. vj. Mumiæ vnc. ſ. Mellis despumati q. ſ. Fiat Electuarium pro forma: dosis à drach. iij. vsq; ad drach. vij.

Medicamentum in Pleurisi Paracelsi: Recipe Tartari lib.j. Aquam vitæ lib.ſ. granorum iuniperi vnc. iij. reduc in aquam: dosis eius aquæ vnc. ſ. vsque ad vnc. j. in vino Maluatico, vel alio vino bono.

Præseruatiuum iuuentutis Paracelsi: Recipe liquoris Tartari vnc. ij. Olei colcotharini scrup. j. Laudani purissimi drach.ſ. misceahtur. dosis grana 3. pro ratione tamen sanæ complexionis, propinari semel in sex mensibus etiam sufficit, quod quidem perito medico perpendendum relinquo. Perlatum autem auri ista & alia omnia superat.

Oleum tingens capillos rubros: Recipe tartari vsti, olei masticis, resinæ pini, ana q. s. misce & vnge hoc oleo capillos.

Vnguentum capillos faciens aureos: recipe tartari albi vsti, olei Balanini ana q. ſ. fiat vnguentum, quo capilli ad solem inungantur pectendo.

Vnguentum capillos rubros tingens: recipe tartari vsti, triti, olei cucumeris syluestris ana quantum sufficit. Fiat linimentum, quo capilli inungantur.

Vnguentum ad Impetigines faciei: Recipe Tartari drach.ij. pulueriſetur, & cum albumine Ouorum applicetur, vel Aluminis vſti drach. iij. Quod vnguenti modo adhibetur. Aqua ad faciem rubram Rondelet: Recipe Ariſtoloch. rot. Been albi & rubri ana vnc.ſ. Rad. Ireos vnc. v. Rad. Liliorum vnc. vj. Cicerum rub. Lupinorum combuſtorum an. P.ſ. N. Moſchatę Cinnamomi ana drac. ſ. Amygdal. amar. contuſ. vnc. ij. olei Tartari vnc. iv. Aquæ pluuialis lib. ij. Sanguinis leporini q.ſ. Trita deſtilla.

Lixiuium capillos flauos, lucidos, longoſque reddens, ſimul ac memoriam iuuans: Recipe Lixiuii communis tantum, quantum decies eo caput lauari poſſit: cort. arantiorum dul ium num. vj. cort. mali citri q. voles: Flor. Chamomil. Fol. Lauri, ana M. j. capill. veneris M. j. Agrimoniæ M. ſ. Palearum hordei inciſarum M. iij. Lupinorum aridorum M. j. Fœnu græci M. ij. Tartari vſti lib. ſ. Flor. ſpartii M. V. Miſceantur, ponanturque in vas aliquod magnum, & ſeruetur ad vſum. Quum hoc vti voles, ſumito parum ex vaſe, atque in alio vaſe calefacito: addeque ſi lubet, aliquantulum Myrrhæ, & cinnamomi: Et ſic erit optimum.

Elixyr ad Nucham in Paralyſi: Recipe olei Tartari, laterum, Liliorum conuall. Caſtorei, ſuccini ana vnc.ſ. olei chamomillæ, lumbricorum, Ranarum ana vnc. j. olei ſpicæ ſcrup. j. Aluminis calcinati drach.ſ. Adipum Vulpis, microcoſmi, Caſtoris cum verbena recente tuſorum, & extractorum à vnc. ij. miſceantur pro Balſamo.

Vnguentum Coſmeticum: Recipe vnguenti Roſati vnc. j. ſ. Vnguenti albi vnc. j. olei roſarum drach. j. olei Tartari ſcrup. ij. Pulueris Coſmetici drach. j. ſ. Miſceantur vt artis eſt, vtere.

Specificum purgans Paracelſi: Recipe vitriolum vngaricum, & ſolue in aqua communi in aheno cupreo, ſoluto inſperge oleum Tartari commune, ad tres libras Vitrioli vnciæ quatuor olei Tartari circiter requiruntur, refrigeſcant vna, poſtea quod clarum eſt aufer, Sulphur enim fœtidum huic operationi inidoneum, inſtar argillæ fundum petiit: Claram ſolutionem fac paulatim euaporare donec fere cruſtam incipiat obducere, poſtea in frigido in lapillos concreſcet vitriolum, quod ſeruetur. Secundo deſtillatio Spiritus Tartari inſtituitur in hunc modum. Recipe lib. duas Tartari albi

bi crudi, affunde mensuram Spiritus vini, clauso vasis orificio in calido hypocausto, per quatuordecim dies vna digerantur: Postea destilla in lento cinerum igne donec incipiant guttæ flauæ oleosæ egredi, vbi cessandum. Egressum Spiritũ seorsim serua, caput mortuum permitte, vt igne forti tam diu euaporet, donec Tartarus mediocriter calcinatus sit, non tamen ad albedinem, sed in colore nigro desinendum: Supra hunc Tartarum affunde priorem Spiritum egressum, stet per tres dies in Balnei putrefactione, postea destilletur primo in arena, deinde in aperto igne fortissimo, per alembicum lutatum non nimis altum, sic requisitus Tartari spiritus elicitur. Tertio, accipe remanentis prioris Tartari calcinati (è quo Spiritus extractus est) lib.j. vitrioli præparati, vt supra dictum est, librã quoq; vnam, trita misce in vitro magno, affunde jam ante destillatum Tartari spiritum, addita mensura vini albi generosi & antiqui: Vitrum claudatur alembico cæco, stet quatuordecim dies in lento calore: postea destillare incipe, primo lentissimo igne in arena; vt saltem subtilis Spiritus vini, Tartari & vitrioli ascendat, quẽ seorsim diligenter collectum asseruato: Vbi iam phlegma dulce egreditur, illud seorsim colligito: postea materiam iterum tere, concrescit enim, & destilla vehementi igne aperto in retorta luto obducta, primo tamen paulatim incipiendo ne materia liquescat: Vltimo fortissimo igne pelle (vt in præparatione olei vitrioli fieri solet) donec Spiritus omnes egressi sunt. Hos vltimos spiritus fortes misce cum primis subtilibus spiritibus, medium enim phlegma dulce nullius vsus abiiciendum. Quarto, iam extrahe è capite mortuo Salem secundum artem notam, beneficio Aquæ communis, si opus sit, reuerberetur materia, & iterum extrahatur. Hanc reuerberationem & extractionẽ toties reitera, donec omnis salsedo extracta sit. Extractiones Salium misce, & aquam euaporando abstrahe. Salem supra marmor tritum pone in alembico oblongo, affunde ad eminentiam trium vel quatuor digitorum proprios spiritus, primos videlicet subtiles & vltimos fortes (& si aliquid phlegmatis adhuc immixtum sit, nil inde incommodi) collocetur in B.M. per aliquot dies, tunc extrahit spiritus è salibus suam propriam essentiam, quicquid solutum & extractum est leniter per inclinationem effunde, & affunde plus de remanente spiritu,

denuo extrahet reiterando tandiu, donec spiritus extrahendo non amplius coloretur. Quinto, has spiritus Extractiones misce & cohoba in B.M. ad quatuordecim dies, semper ꝙ egressum reaffūdēdo: Vltimo in arena fortiter destilla quicquid vult egredi: Quod residuum est pelle igne aperto, tūc salia vna cum spiritu egrediuntur. Sexto, egressos sales cum spiritibus cohoba in B. M. ad placitum, sic salia sponte incipient se repe cutere, crasso modo & visibili in fundum (fit inde liquor albus instar calcis Lunæ in aqua valenti solutæ) ac tū in B.M. subtili calore spiritus proprius potest abstrahi, vt materia in fundo ad pulticulæ consistentiam remaneat. Et sic purgans specificum non sine magno labore & tempore paratū est.

Modus parandi facilior in secunda operationis reiteratione: Residuus spiritus, post primam absolutam operationem vltimo abstractus, pro secunda præparatione potest asseruari, ita labor erit facilior, videlicet vt saltem vulgaris vitrioli salem & salē Tartari accipias in æquali pondere, & hoc spiritu ex illis essentiam seu sales extrahas, & modo prædicto in omnibus procedas. Quia autē purgatiuum in magna copia cito fieri non potest, neq; solum Realgaria mineralia, sed etiam terrestres impuritates à corpore microcosmi expurgari debeant, abbreuiationis ergo quædam herbarum salia extracta fieri possunt per alembicum volatilia, & in æquali pondere cum specifico purgante misceri & exhiberi simul in dosi priori, tunc efficacius solet operari.

Salia Herbarum ita præparantur: Recipe Rad. ac Herbarum Hellebori nigri, Cardui benedicti, Imperatoriæ, Rad. Petrosilini Angelicæ Centaureæ Pimpinellæ Tormentillæ Chelidoniæ Herbarum & florum Cichorij Herbarum Hyperici, Aronis, Vincetoxici, Verbasci Pentaphylli ana omnium pro libitu: siccentur in vmbra non in Sole: incidantur, & ponantur in doliolo affusa aqua in coctionis tantilli Lupuli & Fermenti, fermentur in hypocausto, sæpius mouendo per tres septimanas, postea destilla in vesica cuprea vt moris est cū refrigerio spirituum, sicuti in destillatione Spiritus vini fieri solet. Hunc spiritum mediocriter rectifica non tamē ad summum: Fœces remanentes (poteris illis siccas similes herbas addere vt habeas maiorem copiam) in cineres redige, & salem extrahe: Sali exsiccato affunde spiritum proprium, vt in B. M. spacio

aliquo

aliquot dierum essentiam eliciat, effunde hunc & affunde nouum, reiterando donec non amplius extrahat.

Extractiones misce & cohoba aliquot dies in B.M. (si forte fæces fundum peterent, has per tritorium chartæ emporeticæ sepa-rare poteris) postea in bulliente balneo destilla, tunc sal simul a-scendit: si forte aliquid remaneret, plus spiritus affunde, ac iterum cohoba, & tum in arena destilla: Quicquid egressum est accipia-tur, & affundatur bona quantitas sui phlegmatis, stent in loco fri-gido, tunc subtile destillatum sal fundum petit, spiritum per incli-nationem aufer & serua pro secundo extractionis vsu, quod fun-dum petiit parum edulcorari potest, & exsiccari in hypo-causto, tunc restabit sal herbarum efficacissimum in vsu medico, cuius vsus secundum Theophrastum talis est: Re-cipe partem vnam Specifici purgantis, partem alteram Essentiæ croci orientalis cum S. V. extractæ, à qua spiritus vini non separatus est, circula duas vel tres septimanas & ad vsum serua. Da-tur etiam sine Essentia croci, sed præstat cum illa propter Cordis confortationem.

Vires, Modus exhibendi, Dosis. In omnibus morbis euacua-tione egentibus sine discrimine. In omnibus putrefactionibus & superfluis humiditatibus corporis, vndecunque proueniat. Datur in vino vel Absinthite, Maluatico, iusculo, succo Rosarum, ven-triculo ieiuno.

Prouectioris ætatis hominibus, vtpote 20. 30. 40. & 50. an-norum grana quatuor dantur: Adolescentibus quindecim anno-rum grana tria: pueris & infantibus duo grana.

Incalescant per horam post sumptionem in lecto, deinde surgat patiens, ambulet, vel sedeat, si in duabus horis non opera-tur, eandem dosin denuo exhibe, ieiunet tres horas cum custodia integri diei ab aere.

Quacunque via operetur, ne sis sollicitus, siue per vomitum, sedes, sudorem, vrinā. Sequenti die quiescat patiens. Tertia die au-ge Dosin dimidia parte (vt si ante grana quatuor exhibueris, iam sex offeras) seruet diætam primi diei: Sequenti iterum quiescat. Si necessitas flagitat, offer tertia, quarta, quinta, sexta vice prout mor-bus est longus. Sufficientiæ hoc signum est: Dum superest in cor-

 pore

pore Impuritas, purgat & discurrit in membris hinc inde, & præcipue in centro morbi dolorem excitat. In defectu Impuritatis non facit dolorem, & vix amplius purgat, quia humorem radicalem non aggreditur more vulgarium Catharticorum.

Oleum Tartari secundum Quercetanum: Recipe Tartarum crudum, aqua vitæ optima affusum, & per 24. horas ibidem maceratum, destilletur, vase recuruo, igne primum leui, mox vehementi, vt in oleo Chalcanthi extrahēdo fieri cōsueuit, separando tamē, quæ primo exit, aquam. Hoc pacto oleum habebitur & copiosum, & pulcherrimo colore, phthisicis maxime probatum, si in iure ranarum optime coctarum, huius olei gutta exhibeatur. Curandis, expurgandisque vlceribus mirabile scribitur. Multum etiam facit, vt pestilentiam præcaueamus, si summæ nares eo inungantur. Sunt etiam qui Tartarum in calcem redactum aqua communi calida dissoluant, quod facile fit: Dissolutum igne lento exiccant, idque quinquies repetunt, semper tamen, vbi dissolutum est, filtro colant quodque postremo siccum remanet, affusa aqua ardente optima, tribus diebus fimo equino aut tepentis aquæ Balneo macerant: inde aquam destillatione excipiunt, manente in fundo vasis oleo, quod vrinæ ciendæ maxime probatur, ad drachmam exhibitum, cum vnc. ij. Vini Maluatici acerbioris. Tabidos etiam præseruat. Alii Tartarum è vino albo perspicuum accipiunt, adduntque resinæ Terebinth. & herbæ aloes, æquas portiones: conterunt, coniiciuntque in matulam vitream: mox addito pileo rostrato, aquam extrahunt, quam fæcibus tritis affundunt, inde destillant, igne semper vehementer aucto in fine destillationis: repetunt id vigesies fere, dum totam fæces aquam combiberint, nullusque exeat Humor, & ipsæ sint fæces albissimæ: quæ loco Humido supra marmor positæ, in aquam abeunt, cuius ingentes vires prædicant. Nam eius scrupulus j. cum Iulepi violati vnc. ij. potum, valetudinem viresque firmat, lumbricos enecat, iecoris ac lienis infarctus expedit, vrinam ciet, destillationibusque prodest. Idem: Tartarum crudum in puluerem redactum, imponatur in retortam vitream, aut terream cum suo recipiente, Subiiciatur ignis per gradus, qualis ad aquam fortem conficiendam adhibetur. Producet magnam copiam spirituum alborum, qui & in aquam, & in oleum

cras-

crassum & fœtens conuertuntur. Separetur oleum illud per infundibulum, atque ad vsum reseruetur. De Spiritu Tartari sic ait: Tartarum crudum si pellatur per retortam vitream, cum suo recipiente more stygiæ, producit magnam copiam spirituum alborum, qui tandem in aquam, & oleum crassissimum & fœtidum conuertuntur. Separatur autem oleum ab aqua per infundibulum: quod quidem vlceribus exiccandis & curandis confert. Aqua autem, si cum colchotare bis aut ter destilletur, ita purificatur, vt fœtorem prorsus amittat: ad pellendas autem omnium viscerum obstructiones, lienis præsertim, & hepatis atque ad omnes morbos tartareos valde conducit. Cui medicamento, si vim & facultatem adaugeri velis, ipsum circulabis cum vini spiritu in baln. M. per quatuor dies: deinde separato menstruo per Baln. remanebit tibi spiritus tartari, ad prædicta.

Rubeus de oleo Tartari ait: Recipe Tartari ad albedinem calcinati q. s. est. Soluatur aqua ardente septem dierum spacio balneo tepentis aquæ: Inde igne primum leni, mox vehementissimo, eliciatur cum aqua ardente oleum, quæ postea baln. M. inuicem separentur. Quod reliquum est in fundo, in calcem iterum redigatur, mox destilletur, vt supra: idq; repetatur, dum totum tartarum in oleum abierit. Hoc autem oleum calore solis in puluerē exiccatur, quamobrem tūc spiritus ab eo, vti supra factum est, elicitur: & huius granum vnum cum drach. s. Mithridati, & vnc. j. aquæ plantaginis, vel cichorii stillatitiæ omnes funditus vlcerum radices tollit. Sed quo labore tartarum aqua ardente dissoluatur, sentient, qui experientur. non desunt, qui vt idem efficiant, illud destillent chalcanthi modo.

Alii huic destillatitio oleo aquam vitæ addunt, labore pene immenso, ne dicam inani, cum facilius haberi res possit. Arcanū Tartari quidā sic concinnat: Recipe salis Tartari absq; fecib. supfunde huic aceti opt. ad eminentiā 4. digitorū, & destilla phlegma, hoc toties reitera superaffundendo & destillando, vsq; dum menstruum superaffusum recedat, vti affudisti, & inuenies in fundo Tartarum instar olei: Huius Tartari recipe p. j. terræ crudæ vel boli p. iij. commisce ac destilla per retortam, primo spiritū pellucidum atq; odoriferū, q̄ sese in recipiente conuertit in oleū: cuius etiam recipe j. p. spi-

j.p.spiritus vini p.ij, olei vitrioli rubei octauam par. mixta guttatim Hermetice sigillentur atq; circulentur per 12. septimanas igne vehementi, vltimo vt incandescat, & euadet in arcanum summum: cuius grana x. ad xij. pellit calculum, resoluit podagram, curat phthisin, asthma, catarrhos, conducit stomacho, pulmoni, aperit poros, penetrat neruos, purificat sanguinem, facit appetitum, vsurpatur ab intra & extra.

Idem ille sic facit Balsamum: recipe tartari ad albedi. calcinati subtilissimeq; puluerisati q. v. superfunde aquæ fortis (ex p.j vitrioli & nitri, dimidiaq; parte aluminis, & quarta parte æris viridis) ac destilla per alembicum, sic abibit phlegma, spiritus remanent v. cum tartaro, hoc toties vt prius dictum reitera donec etiam nullos amplius recipiat spiritus: tandem accipe hunc tartarum ac tere, pone in marmore ad soluendum in cella: huius liquoris j.p. mixta cum ij. part. olei communis puriss. & cocta in B. redibunt in Balsamum ad deplorata & inueterata externa vulnera ac vlcera.

Eiusdem est hoc Magisterium: recipe tartari ad albedinem calcinati ac puluerisati, adapta hunc vitro, ac superfunde s.v. phlegma postea destilla vt spiritus maneant cum tartaro, postea affunde recentem spiritum, & iterum destilla phlegma, hoc toties reitera, donec & tartarum nullos amplius spiritus recipere possit, sed destillando retorqueat: hunc & solue in cella, solutioni postea adde s.v. (ad j.p. tartari s.v. part. ij.) circula per duos menses in pelicano, & fiunt omnia dulcia. Huius tartari dosis à gran. x. ad xij. Est diureticum in hydropisi, calculo, podagra & sanguinis mundificatiuum.

CAPVT II.

De Excrementis Metallorum.

Lithargyrus seu lithargyrium, Germanis *Glett*, metallorum igni sepurgatorum est veluti spuma. Materia eius multiplex est, alii plumbum, alii argentum alii aurum, alii galenam dicunt. A plum-

Lithargyrus quasi lapidem argenteum portendit, hinc Argenti soboles quædam est, quia fit in fornacibus, in quibus repurgatur Argentum è plumbo argenti recrementis admisto: Præter duas Lithargyri differentias, quas Dioscorides pro vnica vsurpat, duas adhuc alias recenset, nempe Molybditin, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfecte igni incandescat, & præterea alteram quæ fit è plumbeis laminis, quę omnium est vsitatissima, ac frequétissima Omnibus autem præfertur Chrysitis, solet tamen è plumbo & scoria repurgari, priusquam Medicamenti cuiusdam ingrediatur compositionem. Ex Dioscoride vritur ac lauatur, vt cadmia. Nunc tantum tenuissime læuigatur in mortario, aqua desuper limpidissima affunditur & agitatur; Dein in aliud vas coniicitur, Tum affunditur & agitatur, & vbi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: Idq; toties iteratur donec plumbum & feces in mortario subsidant, & omnis substantia tenuior cum aqua fuerit educta, quæ quiescere permittitur, vt in fundo remaneat lithargyrus solus a syncerus, qui aqua prius effusa, colligendus & super marmore ita læuigandus, vt nulla eius in lingua asperitas percipiatur.

Præpara lithargyri simplex.

Lithargyrus refrigerat, astringit, reprimit, occludit, caua explet, exterget, ad cicatricem ducit & femorum intertrigines valet: Eius præparationes in medicinam hæc sunt.

Vires lithargyri.

Recipe lithargyri tenuissime puluerisati q.v. superfunde aceti puriss. destillati ad eminentiam 2. digitorum, repone simul in leni calore cinerum ad digerendum & extrahendum per duos dies ac noctes, clauso tamen vase ne acetum exhalet: Præterlapso hoc tempore, acetum colorabitur in flauum, dulceq; fiet instar sacchari; hoc acetum coloratum sensim effunde, recensq; vicissim superfunde, vicissim manda digestioni atque extractioni, quo acetum plus tincturæ extrahat: tincto aceto, vt & prius effunde, & si plus putaueris inesse lithargyro virium, nouum & tertia vice supfunde acetum, & repete quousq; totam ex eo habeas tincturam: collecto postmodum tincto aceto, filtrationem institue, vt artis est: filtrato, destilla per Balneum M. ad remanentiam salis albi; Cui vicissim superfundes acetū & per 4. dies ac noctes relinques in calidis cineribus quo purum ab impuro secedat, hoc peracto phlegma totaliter in B. euapora ad salem, & habes salem ex lithargyro purum

Præparatio lithargyri in salem purissimum.

album ac virtuoſum , ex quo talem conficies Balſamum.

Balſamus ex lithargyrio. Balſamus lithargyri : Recipe huius dicti præparati ſalis vncias duas (Paracelſus Alumen ſaturni nuncupat) olei Terebinthinæ claræ albiſs.vncias quatuor, miſce in cucurbita, probeque eum papyro luta : repone inuicem in calidioribus cineribus, dando primo ignem lentum, deinde fortiorem, & oleum Terebint. Alumen dulce reſoluet in oleum ſanguinei coloris, quod miraculoſarum exiſtit virtutum in Chirurgia : conuenit vulneribus, eo illinuntur Eryſipelata, ignis perſicus, Tumores : curat vulnera , præſeruat ea ab accidentibus : ſi huic compoſitioni addatur vncia ſemis camphoræ, quo ſoluendo vniantur, tum nō ſolum dicta iam curat, ſed etiam in Fiſtulis, cancro, merphæis, & aliis impuriſs.vitiis &c.ſuccurrit.

Vſus eius in vulneribus. Additio in vulneribus: Recipe huius ſalis vnciam vnam , olei camphoræ ſcrup. ſ. croci martis vnciam ſ.olei recentis q.ſufficit: miſceantur omnia in vnguentum.

Vſus eius in Icteritia rubea. Additio in Icteritia rubea: Recipe huius ſalis vnc.ſ.Myrrhæ, Thuris ana drach. duas, aceti deſtillati fortiſſimi vnc. iv. Miſceantur, confuſa inuicem ſtent in leni calore cinerum per duas horas: Hoc applica cum linteolis ſuperimpoſitis : ſi additur Alumen valde exſiccat.

Vſus in cancro. Additio in cancro : Recipe huius ſalis vnc.ſ. Tartari calcinati drach. ij. Arſenici præparati drach. j. ſucci, conſolidæ minoris, Ariſtolochiæ rotundæ ana vnc. ſ. Marrubii, perſicariæ ana drach. ij. olei ex vitellis ouorum q.ſat eſt, Fiat in modum vnguenti.

Vſus in fiſtulis. Additio in fiſtulis:Recipe huius ſalis vnc.j. Arſenici fixi drach. ij. olei ſulphuris vnc. j. ſ. olei maſticis vnc. j. Miſceantur omnia optime , macerenturque in leniſſimo calore , vt fiant vnguentum: Hoc inunge fiſtulas & alia corroſiua. In vulgarioribus vnguentis ad vulnera ſine additione commiſceri poteſt, tutiſſimum enim eorum eſt præſeruatiuum.

Oleum rubicundum lithargyri. Oleum ex eo ſic confice : Recipe huius ſalis vncias iv. ſalis decrepidati tantundem, miſce ac deſtilla ex arena & prodibit oleum rubicundum , adhibe ignem, vſque totalis deſtillatio ſit peracta. Hoc oleum curat vulnera oculorum. Caput mortuum

nigrum

nigrum quod remanet inspergitur etiam vulneribus: vel etiam si placet poteris in crucibulo rursus in plumbum fundere fixissimum.

Vnguentum ex hoc sale.

Fit etiam ex hoc sale, tale vnguentum: Recipe huius salis vnc.j. Masticis drac.ij. Aluminis drach.j. olei communis opt. q.s. ad vnguentum conficiendum: Hoc valde exsiccat & curat, venena etiam extrahit.

Additio in Erysipelate: Recipe Theriaces opt. vnc.j. salis huius litharg. vnc.s. fac exinde Emplastrum super pannum vt artis est illitum, ad magnitudinem duarum palmarum, superpone loco affecto ac dolenti, & quam primum ægroto accidit leuamen, intra horas v. duas totus abit dolor. Vsurpatur etiam hoc Emplastrum ad omnis generis tumores venenosos & alios: In pleurisi & puncturis lienis, vbi metuitur Apostema, nullum inuenitur præstantius Medicamentum quam hoc, emollit & aperit.

Vsus eius internus.

Hic sal etiam interne exhibetur in Diarrhœis ac Dysenteriis, morbisque resolutis: Dosis eius drach. semis cum Theriaca vel alio Electuario sudorifico siue Anodyno: sanguinem vstum refrigerat, & habet vim contrahendi, confortandi ac intestina læsa siue exulcerata sanandi ac consolidandi.

Eius vsus in Medicina talis est: Linimentum, seu potius nutritum humorum defluxionem, & inflammationem prohibens Quercetani: Recipe succi fol. nymphææ, succi fol. Semperuiui, Succi Hyoscyami ana vnc.ij. Aquæ spermatis ranarum, Aquæ florum tapsi barbati ana vnc.j. lithargyri, vel salis eiusdem vnc.ij. Olei visti pomorum, Olei rosati omphacini ana vnc. ij. s. Aceti rosati vnc.j. Ducantur diu in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo. & fiat instar nutriti, quo vtendum pro defensiuo.

Vnguentum Album Auicennæ: Recipe Lithargyri albi loti drach.j. Cerussæ aqua rosarum lotæ drach.v. ceræ albæ drach.vij. Olei rol. vnc. ij. Albuminis ouorum num.j. Ceræ liquatæ in oleo rosato, lento igni, iniice cerussam & lithargyrum probe contrita: Misce, & postremo adde album oui. Alii addunt Caphuræ momentum, & caphuratum vocant.

Vnguentum album aliter: Recipe Cerussæ, Lithargyri ana vnc.vij. Plumbi vsti, Scoriæ argenti ana vnc.ſ. Masticis, Thuris ana drach. ij. ſ. Olei roſati, Aceti albi ana quantum ſufficit. Tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum, nunc acetum, ſemper mouendo, donec pingueſcant, vel vt nutrita.

Idem aliter: Recipe Olei communis lib: j. Ceruſſæ ſubtilis lib: j. Ceræ albæ Vnc.vj. Et quidam addunt caphuræ drach.ij. Fiat vnguentum ſecundum artem.

Aliter: Recipe Ceruſſæ in aqua roſarum lotæ vnc. xiix. Lithargyri albi loti vnc.i.ſ. Olei roſati lib.ii. Vnc.iv. Ceræ albiſſimę Vnc. vi.aut circiter. Confice ſecundum artem.

Vnguentum de Lithargyro: recipe lithargyri vnc. ij. ceruſſæ vnc.ſ. aceti vnc.j. olei roſati quantum ſufficit. Fiat vnguentum lento igne. Poteſt etiam fieri crudum in mortario plumbeo.

Tripharmacum crudum: recipe lithargyri, aceti fortis ana vnc.iij. olei communis vnc. vj. Lithargyrus tenuiſſime tritus mouetur continuo paulatim affuſis oleo viciſſim & aceto.

Vnguentum ceraſeos paruum Meſuei: recipe ariſtolochiæ, ireos, ſanguinis draconis, hammoniaci, ſarcocollę, ana vnc.ſ. lithargyri læuigati vnc. v. olei lib. j. Coque lithargyrum cum oleo, donec liquefiat: tunc cætera miſce.

Vnguentum ad pruritum: recipe rad. lapathi acuti, enulæ, campanę ana vnc.j. Decoquantur in aceto, & contuſa per cribrum paſſentur quibus adde. Olei irini vnc.iv. ſalis communis vnc.j. myrrhæ drach.ij. lithargyri vnc.j. ſ. ceræ parum. Fiat vnguentum.

Vnguentum ad venenata vulnera: recipe lithargyri vnc. ij. galbani vnc.ſ. picis græcæ terebinthinę ana vnc.j. olei q. ſ. eſt, Miſce & fiat vnguentum.

Vnguentum Epuloticum: recipe aloes, ſarcocollæ, myrrhæ, iridis ana drach.ij. lithargyri, ceruſſæ ana drach.iij. cort. mali granati, vel balauſtiorum vnc.ſ. Cum melle crudo fiat vnguentum.

Hydrelæon Galeni: recipe lithargyri argenti lib. j. aquę limpidæ, olei puri ana lib.ij. lithargyrus læuiſſime terendus eſt, & reliqua diligenter mouenda in mortario lapideo: Deinde coquenda lento igne, ex lignis acapnis, aut carbonibus bene accenſis. Ad ſolem conficiendum eſt medicamentum, die ſerena, vt albeſcat: pereunte igne

igne alii carbones imponendi sunt, sed bene accensi: Coquatur autem semper agitando, donec cerati crassiciem adipiscatur. Potest autem in vnguenti formam redigi, si minus coquatur. Fiat etiam ex libris tribus olei & aquæ: etiam ex lithargyri lib. iij. olei tantundem, & aquæ lib ij tunc enim candidius fit, citiusq; coquitur.

Emplastrum diachylon, simplex Mesuei: recipe mucilaginis, fœnigræci, mucilag. sem. lini, mucilag. rad. altheæ ana vnc. j. lithargyri vnc. j. s. olei antiqui clari vnc. iij. lithargyrium tenuissime teratur, & cum oleo subigatur & misceatur: Post igne lento coque, spatha semper agitando, donec probe mista sint. Exime igni, paulatim frigescat: postea mucilagines affunde, permisce, & recoque igne ad iustam crassitiem.

Emplastrum Diachylon magnū filii Zachariæ: recipe lithargyri mundi, tenuissime triti, & per cribrum excussi vnc. xij. olei irini, chamæmelini, anethini, ana vnc iix. mucilag. sem. lini, fœnigræci, altheæ, ficuum pinguium, passularum, succi ireos, succi scillæ, oesypi, glutinis alchanach, siue ichthyocollæ ana drach. ij. s. (alii drach xij.) terebinthinæ vnc. iij. resinæ pini, ceræ citrinæ ana vnc. ij. Fiat emplastrum secundum artem.

Emplastrum Diachylon paruum: recipe lithargyri vnc. vj. olei veteris clari lib j. mucilag. psylii vnc. iv. seminis hyoscyami vnc. j. s. seminis lini, rad. maluæ, ana vnc. ij. Fiat emplastrum secundum artem.

Emplastrum neruinum vigonis: recipe olei chamomillæ, olei rosarum ana vnc. ij. ol. mastichini, terebinth. lini ana vnc. j. s. terebinthinæ claræ vnc. iv. Seui vituli castrati, seui hircini ana vnc. ij. s. Rorismarini, betonicæ, caudæ equinæ, centaureæ ana M. j. vermium terrestrium lotorum & purgatorum in vino vnc. iij. Coquantur simul in vino. Rad. rub. tinctorum drach. x. Fol. Hypericonis, seu Hypericonis ana M. j mastícis triti, gummi elemi an. drach. x. picis naualis, resinæ ana vnc. j. s. sagapeni, galbani hammonici ana drach iij. Dissolutis gummi in aceto, cum Cyatho vno vini odoriferi aliquantulum contundantur, postea decoquantur, & exprimant, cui expressioni addantu . Lithargyri auri, lithargyri argenti ana vnc. ij. s. minii vnc. ij. Iterum bulliant, imprimis lento igne, baculo agitando, ignem deinde vigorando, bulliant donec acquirat

colorem ſubnigrum, quo facto cum cera noua ſufficiente, Fiat emplaſtrum in bona forma.

Oxelæum Galeni: Recipe lithargyri argenti lib. j. Olei veteris, Aceti optimi ana lib. ij. Lithargyrus leuiſſime terendus eſt, & reliqua diligenter mouenda in mortario lapideo, deinde coquenda lento igne, donec cerati craſſitiem adipiſcantur. Componitur etiam ex olei & aceti lib. ij. ſ. vel ex ſingulorum lib. iij. tunc enim nigrius eſt, & valentius. Exiccat, fiſtulas quæ nondum callum durum habent curat: vulnera cruenta glutinat.

Oenelæum Galeni: Recipe lithargyri argenti lib. j. Olei clari, vini albi optimi ana lib. ij. Coque & confice, vt ſupra. Exiccat, proinde in rheumaticis diſpoſitionibus vtile eſt, & cruenta vulnera ſanat.

Aqua faciem dealbans: Recipe lithargyri contriti lib. ſ. In aceti albi vnc. iij. coquito, & panno cribratum, in vitreo vaſe ſeruato, deinde adde Caphuræ, Aluminis Iameni, Boracis, Olei Tartari ana part. æqual. Aquæ Roſar. q. ſ. miſce, & deſtilla.

Aqua ad prohibendas impetigines Rondeleti: Recipe aceti albi optimi vnc. iij. Succi Lapathi acuti, ſucci Limonum ana drach. iij. lithargyri auri lib. j. Decoquantur leuiter, deinde deſtillentur, & ad vſum ſeruentur.

Lixiuium capillos denigrans: Recipe ſucci cort. Nucis iuglādis lib. iij. lithargyri triti lib. j. Omnibus cum lixiuio mixtis capillos abluito.

Lixiuium aliud: Recipe Lixiuii communis q. ſ. lithargyri auri lib. j. Coquantur aliquandiu ſimul, deinde ab igne remoueantur, addaturque Olei Tartari vnc. ſ. Miſce, & capillos inunge. Aliud: Recipe Argenti ſpumæ, Aeris combuſti ana part. j. Lixiuii fortiſſimi part. iv. Coquantur leuibus prunis, dumque in bullas erumpit, lauabis, & reſiccatos calida perlues aqua.

Linimentum in modum lactis virginalis ad ornatum faciei: Recipe lithargyri auri vnc. ij. Bulliant in exiguo vaſe plumbeo, cum vnc. vj. aceti albi deſtillati, per totum mouendo ſemper cum baculo. Paſſetur per pannum lineum, ſeruetur aqua. In hanc rem tandem accipito ſalis, vel olei Tartari vnc. j. Et diſſoluantur in ampulla cum vnc. iv. aquæ liliorum: & pone aquarum ſupra dictarum ana

guttas

guttas tres aut quatuor in manu, & conuertantur in lac virginale. Fricetur facies, & siccetur.

Vnguentum ad scissuras manuum: Recipe vnguenti ex lithargyro, vnguenti cerussæ ana drach.j. Misce & fiat vnguentum.

Aliud: Recipe Axungiæ arietinæ, amyli, lithargyri, olei ana quantum sufficit. Fiat vnguentum.

Aliud: Recipe lithargyri argenti, myrrhæ, zingiberis ana part. æquales. Mellis, ceræ, olei ana quantum sufficit. Fiat vnguentum.

Vnguentum ad scissuras: Recipe rosacei vnc. ij. Ceræ nouæ vnc. ſ. lithargyri, Thuris ana drach. j. misce.

Emplastrum commune ad durities & dolores iecoris, splenis &c. Recipe lithargyri auri tenuissime triti vn. iv. Nutriantur oleo Chamomillæ in mortario, deinde coquantur semper mouendo, donec inspissentur: deinde adde, Ammoniaci, Bdellii, dissol. in vino, liquefactorum & colatorum ana vnc. ſ. ceræ vnc. v. Terebinthinæ vnc. iv. Iridis vnc. j. Malaxentur manibus inunctis oleo liliorum. Valet ad durities hepatis, splenis, tumorem in articulis, vel aliis partibus.

Aliud: Recipe Fol. Chamæpityos m. j. Rad. Maluæ, cucumeris agrestis ana vnc. iij. Incidantur, & macerentur in olei antiq. duabus partibus, & vna vini, decoquantur: & in colatura decoquantur. lithargyri vnc. iv. ad consumptionem vini: Deinde dissolue picis, colophoniæ, pinguedinis porci ana vnc. vj. Galbani, Ammoniaci, opopanacis, dissol. in oleo amygdal. ana vnc. j. Iridis, Myrrhæ, Styracis, propoleos, masticis, ceræ ana vnc. ij. Fiat emplastrum: malaxetur cum lacte mulieris.

Oleum lithargyri: Recipe lithargyri puluerizati q. ſ. Dissolue per decoctionem in aceto forti, pluribus vicibus, successiue: deinde euapora acetum ad ignem, & remanet oleum nigrum in fundo, quod dissoluatur cum aqua calida per agitationem cum baculo paruo & mundo: tunc destilla per linguam laneam & remanet oleum in fundo, quod ab aqua separatum, est singulare. Mirabile est in delendis maculis, panis faciei, & subtiliat cicatricem, & rubedinem eorum delet.

Præparatio lithargyri secundũ Paracelsũ tom. 6. lib. 1. de p̄parationibus

tionibus tract.1. pa. 171. Virtutes lithargyri sunt istæ: In Cancro & Fistulis, tentigine praua, esthiomenis, icteritia rubea, igne persico, vulneribus.

Præparatio lithargyri in cancro est ista: recipe lithargyri triti lib. ſ. Aquæ salis, aluminis ana lib j. aceti albi lib. iv. Reduc super carbones vsque consummationem aquarum istarum: Cuius lithargyri recipe cum aqua fontis ana, reduc ad calores per noctem, & exsicca. Sic etiam in Fistulis præparatum lithargyrium istud prodest.

Additio in cancro: recipe succi marrubii, persicariæ ana vnc. j lithargyri præparati vnc. ij. olei ex vitellis ouorum, q. ſ. Fiat in modum vnguenti.

Præparatio in esthiomenis: recipe lithargyri lib. j. tartari calcinati lib. ſ. aquæ fontis, vel fuliginis ana q. ſ. salis communis fusi, aluminis de rocho ana vnc. vj. Reduc in quartum gradum reuerberationis cum aqua prædicta, in modum Alcali. Aqua fuliginis est aqua ex fuliginosis tectis stillans tempore pluuiarum.

Additio in esthiomenis; recipe huius lithargyri vnc. iv. pulueris chelidoniæ, gallarum ana vnc. ij. Fiat puluis. Vel recipe lithargyri huius drach. iij. mucilaginis de consolida, mucilaginis de nitri lumbricis, olei myrtini ana q. sufficit in modum vnguenti, deinde curatur.

Præparatio in icteritia rubea: recipe myrrhæ, thuris, ana vnc. j. lithargyri vnc. iv. aceti fortissimi lib. ſ. Reduc in decoctionem.

Additio in icteritia rubea: recipe huius lithargyri præparati vnc. ſ. aluminis de rocho vnc. ij. aquæ salis vnc. j. ſ.

Præparatio vulnerum: recipe lithargyri cum aceto quater albificati lib. ſ. succi partheniconis, consolidæ minoris, aristolochiæ rotundæ, ana. Fiat mixtura cum mucilagine lumbricata.

Additio in vulneribus: recipe huius lithargyri vnc. iiij. olei de camphora scrup. j. croci martis scrupulos quatuor. Fiat in modum vnguenti. Hoc in vulneribus vsurpandum est, indies semel, aut bis, ad summum inunctum.

Præparatio lithargyrii in tentigine praua: recipe lithargyrii abluti lib. j. aluminis rochi lib. j. ſ. Fiat mixtura: optime trita pone ad quartum gradum reuerberationis, per horas 4. Deinde extrahe

Alcali

Alcali cum aqua fontis: cum reliquo Lithargyrio & Alumine rocho, ana: procede vt supra, vsque in Finem Lithargyrii. Præparatio fit, quando Lithargyrium per horas 4. in Alumine Rocho ponitur, Recipe deinde hujus Alcali destillati, aquarum fontis, fuliginis ana lib. ß. Misceantur simul. Additio in Tentigine praua: Recipe hujus Lithargyri vnc. j. Realgaris communis drach. j. Succi vel aquę chelidoniæ q. s. Fiat in modum vnguenti. Hoc tenuissime inungatur, & quater vel quinquies imponatur. Ita rubefiet cutis, & fœtor abibit. Postea hoc vtere Recepto. Recipe hujus Lithargyri vnc. j. ß. Mucilaginis de fœnograeco, de Lumbricis Nitri ana q. sufficit. F. Vnguentum. Lumbrici Nitri sunt vermes in fimo reperti.

Præparatio Lithargyrii in igne persico: Recipe Lithargyri lib. j Realgaris rubei vnc. ij. Salis armoniaci vnc. ß. Misceantur & disponantur ad sublimatorium. Hoc decies vel duodecies faciendũ est. Tandem aqua calida infundatur, & separabitur Lithargyriũ.

Additio in igne Persico: Recipe Vitriol Electi vnc. iv. Gallarum vnc. ß. Thuris vnc. j. Lithargyri præpar: ad pondus Omnium, vini & aceti quantum sufficit.

Quandiu æstuat, tamdiu vsurpari debet. Et quo magis pes æstuat eo melius est.

Pompholix, quasi dicas Bulla, tenuissima & volatilis est fauilla, quæ quando in fornacibus æs perficitur, in sublime seu altum euolat, & supernæ earum parti adhæret. In principio cum fit, velut in Bullas prodit, aut glomusculos vellerum similes coit, & farinæ modo contacta dispergitur.

Instar candidi est cineris, & vsque adeo leuis, vt quam facilime in altum feratur, & farinæ volatilis ritu superiori fornacum tecto hæreat. Ea dum propter leuitatem sursum effertur, alia propter grauitatem in pauimentum recidit, quæ spodos est, de quo infra, fiuntque simul ambo in eadem fornace, atque tantam habent inter se cognationem, vt vnius defectus, alterius vice poterit facile suppleri.

Pompholyga à seplasiariis quibusdam vocatur Nil, & aliquando Nihili, ab aliis bulla cadmica, à Mauritanis Tuthia: quæ Noribergæ conficitur, probatur; Eius nonnulli duas tradunt varietates, vna subpinguis est, hæc vergit ad colorem æris, altera ma-

 gnope-

gnopere candida & leuitatem summã nacta, minus laudata: Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantulum piceo, sapore cœni horrido.

Thutiæ præparatio. Ante vsum eius in Medicina, præparatur & abluitur vulgari modo taliter: Excipitur & ligatur Pompholix linteolo modice raro in vase aqua limpida pluuiali aut fontana pleno, huc atque illuc tribulatur ac ducitur, quo vtilior eius pars ac tenuior in aquam effluat, Impurior vero pars & magis excrementosa atque inutilior in linteo remaneat: Quod residere vult, permittitur, & aqua affunditur, alia atque denuo affusa, idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile maneat.

Alios eosque permultos modos eius abluendæ fusissime describit Dioscorides.

Vires. Vim habet adstringendi, refrigerandi, explendi, purgandi, obstruendi, & aliquantulum exsiccandi.

Inter Medicamenta numeratur, quæ leniter crustas obducunt. Gal. inquit 9. simpl. Pompholix Medicamentorum prope omnium, quæ citra morsum desiccant, præstantissima: Ob id ad vlcera cancrosa & alia maligna, & oculorum fluxiones efficacissima.

Eius vsus in Medicina talis est: Vnguentum de Tuthia, seu Diapompholygos, magistrale: Recipe olei Rosati, omphacini ana vnc. vj. vnguenti myrtini, olei populei an vnc. ij. Fol. plantaginis, solani ana m. ij. Herbas minutim incisas cum oleis miscebis, & diebus octo marcescere sines: Deinde coctas aliquantulum colabis, & colaturæ addes ceræ albæ vnc. iiij. ſ. coquantur igne lento, donec cera liquata sit, semper agitando, aufer ab igne, & adde lithargyri vnc. vj. Pompholygis, siue Thutiæ præpar. Cerussæ tritæ ana vnc. ij. plumbi vsti vnc. vj. Caphuræ vnc. j. Omnia in pilam plumbeam iniecta, horis duabus continuis agitentur, deinde in vase vitreato reponantur.

Vnguentum Diapompholygos Nicolai: Recipe olei Rosati, ceræ albæ ana vnc. vj. succi solani q. s. cerussæ lotæ vnc. ij. plumbi vsti & loti, Thuris puri, Thutiæ præpar. ana vnc. j. ceram liqua cum oleo, lento igne, & in pilam plumbeam iniice, additisque terenda sunt, in tenuissimum puluerem redactis: moue continuo,

tinuo, & paulatim succum supradictum instillato, perpetuo mouens 6. horis continuis.

Vti ia sunt ad exsiccanda Erysipelata, vulnera sordida purganda & sananda Tibiarum vlcera: aliorum locorum concaua vel dissipata replent, refrigerant, & cicatrizant.

Vnguentum ad pruritum: Recipe Vnguenti Diapompholygos vnc. ij. olei Hyoscyami vnc. j. Fiat Vnguentum, quo inungatur locus pruriens. Post horum vsum, vtile est corpus Balneo, vel lauacro detergente frequenter abluere: quia quæ in cute remanent, pruritum excitant. Prima lotio fit lixiuio, altera ex decoctione fabarum, Ros. & Nardi &c.

Thutiæ virtutes secundum Paracelsum sunt tales: In maculis Oculorum: In Albugine & nodis & strumis. *Thutiæ virtutes ac præparationes.*

Præparatio ad maculas Oculorum: Recipe Thutiæ vnc. j. Vitrioli albi, succi Euphragiæ, ana. Fiat in modum Boli cum Gummi Arabico, duc ad secundum gradum ignis. Fit vnguentum quod prodest oculis.

Additio in maculis oculorum: Recipe huius præpar. drach. ſ. Visci Ranarum drach. ij. olei Laterini scrupulum semis. Fiat collyrium. Si vero maculæ in oculo luteæ apparent, & splendent, reuertuntur.

Præparatio in Albugine Oculorum: Præparatio est, vt Thutia in lacte exstinguatur, & per noctem in aquam rosaceam ponatur.

Hæc aqua albugini imposita, eam tollit. Additio in Albugine: Recipe huius Thutiæ drach. j. vitrioli albi drach. vij. Camphoræ tritæ scrup. j. ſ. Fiat mixtura cum aqua Rosarum vel fœniculi.

Hic morbus omnia animalia tentat, quæ pedes habent. Albugo inuadit oculos in capris, & ceteris animalibus & hominibus.

In hominibus cum Camphora, inflammatio ne accidat, adhiberi debet.

Præparatio in strumis: Recipe Thutiæ vnc. iv. Salis fusi, calcis viuæ an. vnc. vj. S. S. S. ad quartum gradum ignis, reduc in Alcali.

Additio strumæ Recipe hujus Thutiæ vnc j. Salis Anatri siue fellis vitri, salis fusi, ana vnc j. Vrinæ destillatæ lib. ſ. & vnc. iij. Fiat mixtura. Processus est iste, vt strumosis bibenda hæc mixtura offeratur mane, ac sero per septimanas tres vel quatuor. Medicina hæc omnes strumas tollit præterquam Grisonum.

Thutiæ præterea vsus est in Medicina talis: Vnguentum ad Herpetes: Recipe succi Plantaginis, succi summitatum vitis, vel Labruscæ ana vnc. ij. Succi polygoni vnc. iij. Lithargyri vnc j. Tuthiæ præpar: Antimon: an: vnc. ſ. Aloes citrin: drach. iij. Ceræ parum, misce & Fiat vnguentum, addito pauco oleo Myrtino, vel Rosato Omphacino. Si vero Herpes excedat carnem, vtile erit Omphaciũ addere. Vnguentum ad detersionem suffusionis: Recipe Omphacij inspissati, vel coctione vel solis exiccatione drach. j. Amurcæ præpar: drach. j. Sachari candi drach. ij. Mucilag: Sem: Fœnugræci drach. iij. Tuthiæ præpar: drach. j. ſ. Misce, & fiat vnguentum, quo inungantur Palpebræ.

Ad oculorum caliginem: Recipe Tutiæ præpar: Aloes succocitrini, sachari candi albiss: subtilissime puluerisati ana vnc. iv. Aquæ Ros: vnc. xij. M. & ponantur in vase vitreo bene obtuso, & stent in sole per 3. dies continue agitando.

Ad oculorum inflammationem, dolorem, Eppihoram &c. Recipe Aquarum Rosarum, Euphrasiæ, Verbenæ an: vnc. ſ. Matris perlarum subtiliss: puluerisatarum drach. ij. M. & tempore vsus misce, ac parum instilla in oculum, necnon petias ex mixtura ista madentes extrinsecus applicando.

Vel Recipe Butyri recentis in Aqua Ros. loti vnc. ſ. Tutiæ præpar: drach. j. Camphoræ drach. ſ. M. & reserua in vase vitreo, & parum oculo indatur. Collyrium in scoromia & omnibus speciebus oculorum Paracelsi: Recipe vitrioli albi, Aluminis scissi, Tutiæ extinctę ana drach. j. Liquoris Euphragiæ vnc. vj. Camphoræ tritæ drach. j. Reduc in liquidam substantiam super porphyrio cum separatione Maris.

Vnguentum refrigerans vulnera sclopetaria Quercetani: Recipe succi plantaginis, succi solatri, succi semperuiui, ana vnc. j. Boli Armeni vnc. ſ. Lithargyri loti aqua plantag: Tuthiæ præpar: ana vnc. j. Olei Rosati Omphacini, olei Nenupharis, Aceti rosati, ceræ ana tantillum. Misce & Fiat vnguentum. Vnguen-

Vnguentum ad Oculos Magistrale Medici Florentini: Recipe carnis pinguis exiccatæ, vini maluatici ana vnc. iij. Tuthiæ pręparatæ vnc. j. Ceræ albæ quantum sufficit. Caro cum maluatico coquantur vsque ad vini maluatici consumptionem: deinde cola, & cera liquata, adde postremo Thutiam: probe commisceto, & repone.

Aliud magistrale: Recipe Butyri recentis vnc. iv. Ceræ albæ vnc. j. Liqua, & laua sæpius aqua Rosacea, & prunorum, & adde Tuthiæ præparatæ vnc. ſ. caphuræ scrup. ij. Fiat vnguentum.

Vnguentum ad inflammationem oculorum cum defluxione: Recipe vnguenti Rosſ. loti in aqua peculi Rosſ. vnc. j. Tuthiæ præparatæ, Acaciæ ana drach. j. Incorporentur: fiat vnguentum, quo inungantur palpebræ.

Aliud minus astringens, Recipe Pulpæ pomorum decoctorũ in lacte, vel cum aqua Rosarum vnc. ij. Contundantur diligenter: deinde adde Aquæ peculi Rosſ. & myrti ana vnc. ſ. Mucilaginis sem. psyllii, Tuthiæ præparatæ ana vnc. ſ. Incorporentur simul, & fiat vnguentum, quo inungantur palpebræ.

Aqua ad rubedinem oculorum: Recipe Chelidoniæ, Verbenacæ Rutæ, Fœniculi succorum ana vnc. iij. Comarum, fol. Rosarum q. ſ. Sacchari candi vnc. iij. Tuthiæ optimæ vnc. iv. Sanguinis draconis vnc. iv. Trita destillentur.

Aqua ad oculorum dolores: Recipe Aquæ Rosaceæ, item Euphragiæ, Chelidonij ana vnc. j. Tuthię præparatæ drach. j. Misce. Valet ad idem aqua vitis incisæ.

Aqua ad oculorum tenebrositatẽ: Recipe Tuthiæ præparatæ vnc. iv. Omphacij vnc. ſ. vel drach. v. Soli diebus 15. exponito, & addita aquæ Rosaceæ vnc. ſ. denuo per dies 15. alios sub sole jaceat, & per dies 5. cum aqua Euphragiæ post hæc Tuthiam terito, & cum panno xylino tenui, cribrato in sole æstuante, vsuique seruato.

Vnguentum ad oculorum lachrymas: Recipe Tuthiæ præparatæ scrup. j. Sarcocollæ, Myrrhæ, Thuris ana scrup. j. Styracis calamitæ, Ambræ ana scrup. j. Rosarum siccarum, Sumach, Sanguinis draconis ana drach. vi. Trita cum mucilagine tragacanthæ & gummi Arabici fiat vnguentum: de quo parum in oculos ponatur.

Alia: Recipe Aquarum verbenæ, Betonicæ, Fœniculi ana

vnc.j. ſ.vini albi vnc. j. Thutiæ præparatæ drach. j. Sacchari candi drach.ij. Aloes hepaticæ drach.j. Lactis mulieris drach.ij. Caphuræ ſcrup.ſ. Puluerizanda pulucrizentur, & 24.horis in fuſione permaneant, deinde colentur, & colatura oculi clauſi abluantur.

Spodium pharmacopœi conſtituunt duplex: Vnum Græcorum, aliud Arabum: Atque vtrumque vt idem nomine, ſic re & natura longe diuerſum. Spodium Græcorum, quod vnicum eſt, in æris fornacibus inuenitur, vbi Pompholix, cui congener eſt, ac conſociale. fitque tum, cum fauillæ è metallo, dum coquitur, emicantes, ſurſum aſcendunt, & propter grauitatem in terram, ſeu pauimentum delabuntur: Simul enim vt refrigerantur, ſordibus commiſcentur. Hinc concretus ex hiſdem fauillis glomuſculus, ſpurcitia quadam inquinatus, ſpodium Græcorum dicitur, huius tantum eſt vſus ad externos affectus. Spodium Auicennæ & reliquorum arabum, ſi quod ſit, ex materia fit multum diſſimili, ex cannæ videlicet radicibus tantum vſtis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna, vt mirari ſubeat nimiam hominis credulitatem, aut in ſcribendo ſimplicitatem. A ratione ſiquidem alienum eſt, eiuſmodi radicem vſtam, ſibi ſpodium dictam, cor recreare, animi deliquio prodeſſe, ſiti, inflammationi ſtomachi, tremori, melancholiæ, & aliis affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Demus autem Arabicum hoc ſpodium hæc omnia recenſita præſtare, attamen non debet præſcribi, quia nondum ad nos eſt delatum.

Eius vero loco nimis oſcitanter pharmacopœi Ebur vſtum ſubſtituunt, ſpodiumque imperite nominant: cum potius ſit Antiſpodium, velut id ipſum, quod fit, frondibus ficulneis, myrtheis, & rebus aliis concrematis, de quibus plura dicit Dioſcorides.

Vt vero crudum Ebur viribus & natura multum diſſidet à cannis crudis, ſic & illud vſtũ ab ipſis vſtis. Crudum enim ebur præſtantius eſt ſeipſo concremato ac vſto. Cum igitur Spodium Arabicum non habeatur, nec ſi haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis nequaquam eſt inſignitum, neque analogum datur illi antiballo-

ballomenon, ſeu ſubſtitutum, ex remediorum formulis expungendum, cum vere vnicum tantum ſit ſpodium, Græcorum nempe, quod per os nec ſolet, nec debet aſſumi. Eſt autem in barbaræ linguæ interpretes reiiciendus error, qui pro Tabaxir Arabum, ſeu Tracſir Indorum ſpodium verterunt. Eſt vero Tabaxir Perſica vox ſecundum Garciam, quæ lacteum humorem, ſeu liquorem aut ſuccum dulcem ſignat, à Barbaris Sacar mambu, dictum. Gignitur in arundinibus vel potius arboribus adeo magnis, vt ex earum trunco cymbas multas faciant, quæ ſingulæ inter duo internodia tantum excauatæ duos viros admittere queant, in quibus Indi vecti celeriter nauigant, & à Crocodilis tuti ſunt. Succus porro earum arborum admodum niger ac cinereus Tabaxir eſt, quem non ſolum inepte Spodium dixerunt, ſed & cineres earumdem vſtarum eodem nomine donarunt. Cum Antiſpodium fiat ex cineribus, ſecundum Dioſcorid. poſſunt quidem cineres cannarum Antiſpodium dici, & ſpodii Græcorum defectu ſubſtitui, nunquam autem per os ſumi.

Ergo cum Tabaxir non detur, ex quo inique ſpodium quoddam fictitium detorſerunt, & ridicule Ebur pro illo vſſerunt, vnicum tantum Spodium, Græcorum videlicet, admittendum: quod cadmiæ factitiæ ſpecies eſt, vt etiam Pompholix. In Medicina talis eius inuenitur vſus.

Puluis temperatus: Recipe Santali rubri ana vnc.ſ. cort. mali citri, Santali albi, Roſarum, Coralli albi, Coralli rubri, carabæ, Spodii ana vnc.ſ. Flor. Borraginis, Doronici, oſſis de corde cerui, crocis ana drach.j. ſpec. Lætitiæ, Diagemmæ, Diamarg. frigid. ana ſcrup. iv. Caphuræ ſcrup. j. In puluerem redactæ ſpecies commiſceantur.

Electuarium aſtringens: Recipe Myrobal. Citrinorum, Chebulorum, Indorum, toſtorum ana drach. ij. ſ. Myrob. Belliricorum, Emblicorum, toſtorum ana drach. ij. Sem. Naſturtii drach. ij. ſ. Cymini, Aniſi, Fæniculi, Ammios, Carui ana drach. j. ſ. Omnia cruda terantur, & macerentur in aceto vini modico horis vigintiquatuor, exiccentur cum inſperſo aceto, poſtea torreantur ſupra prunas: toſtis addantur Spodii, Balauſtiorum, Pulpæ rhois, id eſt, Sumach, Maſticis, Gummi Arabici, ana drach. j. Gran. xv. Omnia

cum

cum oleo rosato fricentur, & commisceantur cum syrupi myrtini triplo. Proprie valet ad hæmorrhoides, & ad ventris torsionem, & rugitum lienteriæ, & dysenteriæ: & optima est omni solutioni ventris.

Electuarium de succo rosarum: Recipe Succi Rosarum rubrarum. Sachari albi ana lib j. vnc. iv. Stammonii præparati vnc. j. ſ. Santali rubri, albi, citrini ana drach. vi. Spodii drach. iij. Caphuræ scrup. j. Coquatur saccharum cum succo rosarum, deinde reliqua trita adiiciantur & fiat electuarium. Seruatur per annos duos. Datur à drach. ij ad vnc. ſ. Expellit flauam bilem citra molestiam: ad morbos articulorum ex biliosis & calidis humoribus natos: ad febresque tertianas confert.

Electuarium de psyllio, Montagnanæ. Recipe Polypodii recentis lib. j. Senæ, Violarum, Prunorum, Tamarindorum, Passularum ana vnc. iij. Aquæ fontis lib. x. Macerentur horis vigintiquatuor, postea decoquantur ad medietatem, colentur, & exprimantur, colaturæ portio reseruetur pro extractione Cassiæ, & Tamarindorum, residuo adde Seminum psyllii vnc. iij. Macerentur rursus totidem horis semper agitando: post exprime mucilaginem, cuius libræ vni adde Sacchari lib. iv. Decoquantur iterum lento igne, & addantur Cassiæ fistulæ, pulpæ Tamarindorum dissolutorum cum prædicta decoctione ana lib. ſ. Diagridii vnc. iv. Spodii, Rhabarbari, Santali albi, rubri, Rosarum rub. Violarum, sem. Papaueris albi, sem. Portulacæ, Endiuiæ, Scariolæ, Lactucæ, Fæniculi, Anisi, Berberorum, Tragacanthæ, Amyli, Gummi arabici, Rasuræ eboris, Fumiterræ, Glycyrrhizæ, ana drach. iij. Myrob. Indorum, Myrob. emplicorum ana drach. v. ſ. Misce, & fiat electuarium.

Electuarium frigidum secundum Cophonem: Recipe santali albi, rubri spodii ana drach j. Gummi Arabici, Amyli, Rasuræ eboris, Rhabarbari, Senæ, Rosarum, Violarum, Fumiterræ, Berberis, Sebesten, Sem. Portulacæ marathri, Anisi, Sem. Papaueris, Glycyrhizæ, Semin. Lactucæ ana drach. ii. Myrob. citrinorum, Belliricorum, Capill. Veneris ana vnc. j. ſ. Myrob. emplicorum vnc. j. conficitur sic. Psyllii vnc. viij. ponuntur in sufficiente aqua ferventi, in qua bullierit lib. ſ. polypodij quercini, viridis, mundati, & triti, omnes herbæ diureticæ vio, & primo, & tamdiu dimittantur, donec

bene

bene congelentur,deinde colentur fortiter per saccum:ad melio-
rem vero mucilaginis constrictionem intromittatur in sacellum
aliquantulum aquæ feruentissimæ & colaturæ addantur scammo-
neæ puluerisatæ vnc.vj prius tamen cum aqua frigida inter man⁹
fricatæ & bene cum eadem mucilagine fricentur manibus: deinde
apponantur sachari in aqua polypodij dissoluti lib.iv. Deinde su-
per ignem positum bullire permittatur : cumque ad medium de-
coctionis peruenerit addantur Tamarindorum vnc.ij. Cassiæ fist.
in decoct prunorum dissolutæ vnc.ij & vsque ad perfectam cocti-
onem bullire permittatur. Signum autem decoctionis est,si super
marmor positum,& infrigidatum aliquantulum viscosum fuerit,
& digito adhæserit. Motione tamen baculi ab ipso decoctionis
principio non cessante. Cumque coctum fuerit ab igne depona-
tur, & in mortario posito puluis prædictarum specierum supera-
spergatur,& cum pistillo bene conteratur vsque ad ipsius viscosita-
tis & gummositatis remotionem:deinde recondatur Detur cola-
tura cassiæ fist.in sero, vel media nocte. Optime tertianarias,&
quotidianarias,& erraticas febres purgando sanat,& etiam haben-
tibus stomachum cholericum familiare est.

Requies Nicolai. Recipe Rosarum rub. Violarum ana dra.
iij. Opij,sem. Hyoscyami,papaueris albi,nigri, cort.mandragoræ,
scariolæ Lactucæ,Portulacæ,Psyllij nucis moschatæ, cinnamomi,
Zingiberis,Sacchari ana vnc.j.ſ.Santali albi,rubri, citrini, Spodij,
Tragacanthæ,ana scrup. ij.Gra.v. Mellis despumati q. ſ. confice se-
cundum artem. Durat ad decennium. Ad febres continuas & ar-
dentes, omnemque febrilem affectum, ad febres denique acutas
confert. Est autem vtilis temporibus & pulsibus manuum inun-
cta,ac cordis dolorem mitigat,somnumque conciliat.

Loch ad phthisim. Recipe sem papaueris albi,lini torrefacti,
Spodij,croci, Amygdalarũ dulciũ ana drac.iij. Amyli, Tragacãthi,
Gum̃ ,sem. cydoniorũ citrulli ana drac.vj. Nasturtij torrefacti, A-
mygdal.amar. Fabarũ ana dra j ſ. Penidiorũ drac.lx. Hæ aqua fon-
tana dissolutæ coquantur,deinde cætera misceantur, dantur drac.
ij.cum hydromelite phthisicis saluberrimum,sed etiam hecticis,&
aliter consumptis,pure & sanie pulmones purgat,& tussim lenit.

Ceratum santalinum:Recipe Rosarum drach.xij. Santali ru-

bri drach.x.Santali albi,citrini ana drach vj.Boli Armeni drac.vij. Spodij vnc.ſ.caphuræ dra.ij.Ceræ albæ dra.xxx.Olei Roſati lib. 1. Confice ſecundum artem. Phlegmonas & intemperaturas omnes calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum potentiſſime extinguit.

Pilulæ ſaluberrimæ: Recipe Myrrhæ electæ, croci oſſis de corde cerui, Caphuræ, Spodij, ſem. Ocymi ana drach. ſ. Ligni aloes ſcrup. 1. Gr. v. Flor. Bugloſſæ drach. 1. Caryophyllorum, cort. mal. citri, Sem. citri, Zingiberis ana ſcrup. 1. Ambræ griſeæ electæ Gr. v. Hyacinthorum, Granatorum ana ſcrup. ſ. Agarici optimi, Rhabari electi ana drach j. Spicæ Indicæ ſcrup. ſ Aloes hepaticæ elect. & elotæ, & pondus omnium. Cum aqua Bugloſſæ fiat maſſa non nimis ſpiſſa. Iſtæ pilulæ poſſunt circa adminiſtrationem acui cum Diagridio, Trochiſcorum, Alhand. ana quantum ſatis eſt. Et formentur pilulæ.

Trochiſci de ſpodio: Recipe Roſarum rubrarum vnc.j.ſ. ſpodij drach.x.ſem. Acetoſæ drach.vj. Portulacæ, Coriandri præparati ſumach ana drach.ij.ſ. Amyli vſti, Balauſtiorum, Berberis ana drac. ij. Gummi arabici aſſati drach.j.ſ. Agreſtæ quantum ſufficit. Fiant trochiſci. Seruantur in annum. in febribus bilioſis cum alui fluore efficaces ſunt: inflammationem ventriculi & hepatis, & ſitim continuam ſedant.

Trochiſci ſantalorum: Recipe trium ſantalorum ana drach. iix. Spodij ſem. cucumeris, Cucurbitæ, Citrulli, Portulacæ, Boli armeni ana drac iv. Roſarum drach.vj. Berberorum aut ſucci eius drach.iij. Caphuræ drach.ſ. Aquæ portulacæ quantum ſufficit. Formentur trochiſci. Seruantur in annum. Ad febrem ardentem, ventriculi & hepatis intemperiem calidam, & ſitim dantur lacte acido, aut omphacio, aut ſucco acido citri, aut ſucco ribes.

Trochiſci de caphura: Recipe Fol. roſ. rub. vnc.ſ. Spodij drac. ij. Santali citrini drach.ij.ſ. croci. drach.j. Glycyrrhizæ drach.ij Sem. Citrulli, Melonis, cucumeris, cucurbitæ, Tragacanthæ, Gummi Arabici, Nardi Indicæ ana drach j. Ligni aloes, cardamomi maioris, Amyli, caphuræ ana ſcrup.ij. Sacchari albi, Mannæ ana drach.iij. Mucilag. ſem. pſyllii, cum aqua roſ. extractæ q.ſ.

Formentur trochiſci, Durant annum. Ad febres ardentes, bi-

lis & sanguinis feruorem, ventriculi & hepatis intemperiem calidam, & ab his sitim inexpletam, icterum quoque ac phthisim & hecticam conferunt.

Trochisci diarrhodon Mesuæ: Recipe Rosarum rubrarum drach.ix. Ligni aloes, Nardi Indicæ ana drach.iij. Glycyrrhizæ drac. iv.ß. Spodij drac.j.ß. Mastiches drac.ij. Vini albi quantum sufficit. Fiant trochisci. Efficacissimi ad febres pituitosas, antiquatas, alijs implexas, ventriculi dolorem leniendum, & humores ipsi adhærentes detergendos.

Trochisci de berberis: Recipe Berberis drach.ij. Spodii, Ligni aloes, seminis acetosæ, Mastiches, Galliæ moschatæ, Nardi Indicæ ana drach.j. Gummi arabici drach.iij. Rosarum rubrarum drach. v. Aquæ rosarum quantum sufficit. Formentur trochisci. Siccantur in vmbra. Seruantur in papyro munda, ceræ liquatæ intincta, per annum. Valent ad intemperiem calidam, fluorem alui, & hepatis dolorem.

Trochisci alij ad idem cum exulceratione intestinorum: Recipe Spodij drach.vij. Sem. rosarum, Balaustij, rosarum, Acaciæ, sanguinis draconis ana drach.ij.ß. Sem. acetosæ drach.j.ß. Oxyacanthæ, carnis Rhu, sem. Plantaginis, Portulacæ, assati ana drach j. Gr.x. Gummi assati drach.j. Fiant trochisci ponderis drach.ß. Dantur cum decocto hordei excorticati.

Trochisci diarrhodon, Nicolai: Recipe rosarum recentium vnc.ß. Spodij drach.ij. Santali rubri drach.j. Gr. vij. Santali albi dra. j Gr.xij. croci scrup.ij. Gr.vij. caphuræ Gr.xii. Fiunt in hunc modum. Rosas recentes in mortario contundes lapideo, sine intermissione, & reliqua in puluerem redacta addes, ac cum aqua ros. q. s. formabis: Sub finem caphuram addito: sicca in vmbra, & serua. Hæc compositio administratur in magnis compositionibus.

Syrupus de olibano Rhasis: Recipe Aceti veteris lib.iij. succi mal. granat. acet. Acetositatis citri, Agrestæ, Acidulæ, Mororum, in quo sumach fuerit decoct. Berberis ana lib.j. Lactucæ, Endiuiæ syluest. ana vnc.iij. Decoctionis iuiubarum, infusionis lentium ana li. j.ß. Sacchari lib.iij. Fiat syrupus. Deinde Spodij lib. ß. caphuræ vnc.j. Terantur in mortario, & incorporentur cum syrupo, donec fiat vnum corpus, & conspergatur ter cum frusto cucumeris. Oblatus

ante originem variolarum & morbillorum abſcindit eorum emorſionem, quod ſi forte apparuerint 20. nõ perficientur decem refrigerando calorem & putrefactionem prohibendo, niſi quod videatur vehemens materiæ expulſio, quæ tunc iuuetur. Idem datus cũ calido, confert omnibus ægritudinibus ſang. choleræ, bubonibus, anthraci, anginæ, & conſimilibus.

Cadmia, Climia Arabibus dicta, vel foſſilis eſt, ac natiua, quę lapis calaminaris, vel cadmia lapidoſa, & æraria nuncupatur. Ea enim artifices vtuntur, ad efficiendum æs luteum, quod officinæ Aurichalcum & or chalcum, vulgus Lethonem nominant. Natiua autem reperitur ſæpius in metallorum fodinis, licet eorum ſit expers. ſubflavus eſt lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructans. Non accenſus autem bicolor apparet, videturque is eſſe lapis, quem Albertus didachon ſeu Dæmonis lapidem vocat. Aliquando in rimulis cypri & torrentibus inuenitur lapis calaminaris, qui quod vnicolor non ſit, à quibuſdam iris gemma vocatur, de qua ſuperius. Reuera tamen nec iris, nec Didachos eſt. Cadmia vero factitia corpus eſt denſe concretũ ex fuligine æris liquati in fornacibus egeſta flatu, & lateribus, cameriſque fornacum inhærente. At ſi non terram, ſed lapidem, inquit Galenus, nuncupare volueris, ex quo in fornacibus ſecernendo, partim fit æs, partim cadmia, partim Diphryges, mihi ſane retulerit. Quin & ex Pyrite lapide in fornacibus vſto fit cadmia.

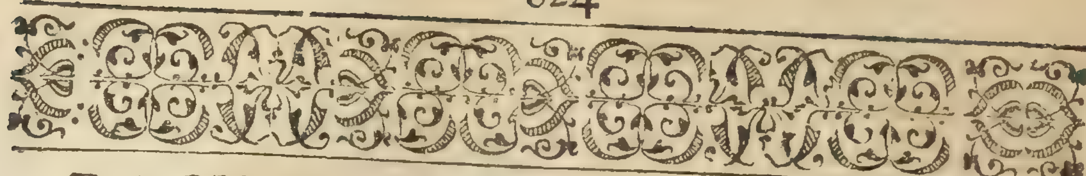
Sunt autem cadmiæ factitiæ quinque varietates, prima dicitur capnitis, quæ in ipſo fornacum ore reperitur: Eſtque tenuiſſima, exuſta & nimia tenuitate ſimilis fauillæ. Secunda eſt Oſtracitis, quæ magna ex parte nigra eſt, teſtaceamque faciem habet, & grauitaté maioré: ob id in terrã & infimã parté fornacis, ſeu in pauimétum delabitur, omniumque ſordidiſſima eſt, & ſpodos ſeu ſpodiũ Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, Placitis nempe & Botrytis. Placitis, ſeu placodes, quaſi cruſtoſa eſt, & ſegmentis quaſi zonis quibuſdã cincta, quæ minus ponderoſa eſt & lateribus fornacis adhæreſcit. Sub hac onychitis comprehenditur. Botrytis, hoc eſt, racemoſa, modice grauis eſt, facie & colore ſpodij, quæ fracta cinerulenta eſt, & æruginoſa, in æditiore fornacis parte, quam placodes coacta reperitur

peritur & colligitur. Quinta est velut æris liquati tenuior fuligo, quæ superiori parti fornacis adhærescit, de qua post fusius. Omnis autem cadmia in cypri fornacibus optima & maxime quæ ex eo lapide fit, quem dignitate quadam cadmiam nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior, ac minus ponderosa, sed comparanda nunquam ærariæ. Cadmia leniter desiccat, abstergit & vlcera humida, & putrescentia adiuuat, & ad cicatricem ducit. Vsum præterea eius in Medicina talem inuenimus. Trypherum Galeni: Recipe Cadmiæ lotæ dra. xvj. Amyli, Thuris ana drach. iix. Cerussæ drac. xliix. Opij dra. vj. Gummi dra. xvj. Aquæ quantum sufficit. Fiat collyrium.

Siccatur, & seruatur per annos duos, in charta, ceræ liquatæ intincta. Ad inustiones oculorum, pustulas, chemoseis, maxime in his, qui nullam mordacitatem. Sief rubrum Galeni: Recipe cadmiæ drac. xl. Chalcitidis vstæ, Piperis albi, Gummi ana drac. xx. Aquæ quantum sufficit. Fiant pastilli. Ad lippitudinem, sycosin, & carnis excrescentias.

Vnguentum sarcoticum: Recipe Aristolochiæ rotundæ, iridis, cort. Thuris ana, dra. iij. Masticis, Myrrhæ, Aloes, cadmiæ ana vnc. ij. Mellis parum. Fiat vnguentum.

Emplastrum Diacadmia Galeni: Recipe cadmiæ præparatæ, Chalciditis vstæ ana dra. xvj. ceræ drac. lxxx. colophoniæ drac. lxiv. Olei Myrtini lib. j. cadmia & chalcitis bene tritæ cum tanto vino subigentur, donec mellis crassitiem adeptæ sint: deinde cera & colophonia in oleo liquatis, coque aliquantulum: exime igne, & vbi refrixerint, adde reliqua. Efficax est ad cicatricem ducendam in vlceribus.

BASILICÆ CHYMICÆ LIBER SEXTVS DE VEGETABILIBUS.

CAPVT I. DE AQVA.

TOtius Vniuersi compendium Homo μικρόκοσμος dictus, viuentium perfectissimus, Animal Diuinum, & corporum omnium μετριότης, Naturæ lege, sæuissimis ac innumeris morbis, ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, καὶ τῶν ἔξωθεν lacessitur: Ex principijs n. generationis Humanæ connascitur infausta quædam labes, ex qua morborum seges immensa sobolescit; Nam seminalis Hæreditas non ex omni parte beata (Gal. cap. 5. de Marcore) sed iniuriis permultis, quæ ad interitum necessario fatalem iter parant, obnoxia. Annō ex Elementorum pugna, dissidio, prauo rerum non naturaliū vsu, animi pathemata, humidi primigenii jactura, caloris natiui extinctio ac tandem mors, &c. Verum summus opifex, ac Misericors Deus Iehoua, optimus suarum rerum conditor ac conseruator, eundem Hominem vt foueret ac tueretur, totum terrarum orbem omni genere auxiliorum repleuit, ex quibus non modo victū & amictum habet, sed adhuc auxilia multa, vt Medicamenta saluberrima, quorum gratuito fauore, & virtute eximia suæ sanitati prospicit, & morbos futuros præpedit, vel jam factos fœlicissime propellit abigitque.

Auxilia vero illa sunt Mineralia, Vegetabilia & Animalia, ex his materia Medica desumitur, quam his septem libris examinamus, non quidem totam, laboris n. esset immensi, sed generaliorem. Qui prolixiorem de his medicinis requirit textum, infinitos pene Authores inueniet, nos breui ac dilucida methodo contenti, accingimus nos ad veram ac genuinam explicationem Anatomiamque vegetabilium. Primum locum, nostra in hac examinatione

d. bi-

dabimus Aquæ, vt quæ non modo communissima & vtilissima, qua sine nec sumus, nec viuimus sani, aut ægroti conualescimus. Ex ea tanquam vulgatissima vt obiter dicam, Christus imbecillitatis nostrę memor, primum instituit sacramentum, quo lauit nos à proto parentis crimine, aliaque multa miracula fecit, quæ qui tantum physicus est, minime capit. Qualitates vero naturales & eximias dum accurate perquirit, dignoscit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mirari conditoris opificium.

Aqua sane diuersa ratione & Elementum & Alimentum, non solum commune sobolis humanæ solatium est, sed & animantium & vegetantium omnium subsidium, quo nullum viuens carere potest, veluti & diximus supra in lib.3 .Basilicæ Medicæ: Multa animantia degunt absque ignis vsu, sed sine aqua nullum, & qua sola virginem Hispanam diu vitales auras traxisse viri grauissimi produnt. Cœl Rhodig. cap.23. li.13. Melancholicum quẽdam vidit Albertus: qui septem hebdomadas ab omni pabulo abstinuit solo aquæ haustu diebus alternis sumpto, recreatus. Animalia profecto multa non solum ex aqua generantur & nutriuntur, sed & plãtę sine hui⁹ benigno appulsu, nec florescũt, nec fruticant, sed erucæ & aridæ cito contabescunt, vt contra, lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, ait Propheta, fructum suum dabit in tempore oportuno.

Hesiodus aquam omnibus Elementis antiquiorem asserit; cui assentitur Thales, eam rerum principium constituens vnicum: Empedocles omnia ex aqua fieri credit: Hippon quidam apud Arist. cap.2. lib.1. de anima: Animam vocauit aquam vt Hippocrates principia Vitæ aquam & ignem; per aquam semen, per ignem vero Humidum Radicale intellexit.

Certum est aquam non solummodo animalium, sed & hominum esse potum: Iam autem potus, an non ad cibum necessarius, liquore aliquo imbuendum. Multos inueniri videmus, qui potius cibi, quam potus vsu ad tempus carere possunt. Sic nulli dubium est etiam posse aliquem æque siti perire ac fame. Id, si necessitas postularet, exemplis in medium allatis, ijsque quam pluribus facile demonstrare possemus. Præterea notum est omnibus, famem ipsa siti tolerabiliorem esse, quamuis negari non possit, aliquos etiam repertos fuisse (inter rara contingentia annumerandum) vti Mago-

nem Carthaginensem & Lasyrtã Lasionensem qui sine vllo liquidorum vsu totã ætatẽ exegerint: assumptis nihilominus & comestis cibis salitis, vt Athenæus notauit li 2. cap. 2. Cœlius scribit, quod quidam Neapoli natione Tomacelliensis, totius vitæ curriculum absque potu absoluerit Aristoteles quodam in loco mentionem facit cuiusdam Andronis Argiensis, qui per omnem vitæ decursum nunquam sitierit aut biberit, vsus interim multis cibis sale confectis ac exsiccatis. Idem profectus Hammonium, licet in itinere nullis prorsus oblatis aquis, ipse sola farina sicca viueret, ab omnibus tamen liquidis omnino abstinebat, quod & reliquo ætatis cursu cõtinue facere consueuit.

Plinius lib. 2. histor. natur. & post ipsum Cœlius lib. 24. cap. 21. ant. lect. scribunt, quod in extremis Indiæ finibus ab oriẽte, versus fontem & scaturiginem Ganges populi quidam sint, Astomi dicti, qui solummodo ex odoribus & subtilibus exhalationibus quarundam Radicum, Florum & fructuum per narium inspirationem attractis viuant.

Olympiodorus Platonicus interpres scripsit, quod homo quidam fuerit, qui toto ætatis ac vitæ suæ decursu, nihil vnquam manducarit, sed in sole semper versatus, ex eo sibi spirituale nutrimentum attraxerit. Plato in Phædone simile quid habet.

Nostri seculi historias & exempla tanquam recentiora adducemus: Albertus Magnus lib. De animalibus scriptum reliquit, quod fuerit fœmina quædam Coloniæ in Germania, tempore Imperatoris Friderici vndecimi, quæ interdum per viginti, sæpenumero etiam per triginta dierum spatium ab omni esculentorum & poculentorum vsu abstinuerit.

Gerardus Bucoldianus, alijque complures authores grauissimi narrant, quod anno Christi 1539 inter Spirensium subditos, in pago quodam Rhodo, inuenta sit puella quædam, nomine Margarita filia Suffridi Weis & Barbaræ, quæ annum circiter decimum agens, leui quodã capitis, ventrisque dolore tentata, ipso die festo Michaelis, cibum capere, & manducare non abhorruit, vsque ad festum nati Saluatoris nostri, à quo die ciborum vsum cepit fastidire & prorsus abdicare, cessantibus simul alui excretionibus. Eadẽ post dies paschales recusauit quoq; poculentorum vsum, nullamque

que amplius vrinam reddebat. Imperator Ferdinandus, obuiam ire volens tali Imposturæ, siqua esset, mandauit Medicis suis, vt hanc rem diligenti inquisitione ac summa industria penitus cognoscerent.

Sed ne in his causis sitis tolerandæ inquirendis immoremur, hoc satem notare voluimus, quod hac in re natura & Temperamentum Humidum ac pituitosum, & solita ac consueta viuendi ratio, plurimum possint: Quod facile demonstratur Exemplis ab Hydropicis sumtis, qui per potus abstinentiam (licet intollerabili & ingenti torqueantur siti) tamen curati fuerint. Verum quidem est, illos ab initio Extrema siti fuisse cruciatos, sed paulatim, consuetudine, facilime à poculentis posthac abstinere poterant.

Imo fuerunt qui ab hoc affectu liberati nunquam posthac, quamdiu viuerent, liquidis vti voluerunt, idque maximo quodam recidiuæ metu, vt in historiis passim legitur, tum de Iulio Viatore Equite Romano, tum de aliis pluribus &c. Ex his declaratis, summa Dei Optimi Maximi potestas, quæ omnia gubernat, simul ac Infinita eius Omnipotens gloria conspicue elucescit.

Recurrimus ad vsum descriptionis Aquæ: Aquam scimus esse Frigidam ac Humidam, magnamque inter eam diuersitatem: veluti supra diximus lib. 3. Basilicæ Medicæ; sed paucis nos absoluemus, quæ Aqua sit saluberrima ac præ cæteris præstantissima. Optima Aqua est, quæ & visu, & gustu, & olfactu pura, clara, tenuis leuis ac sincera esse depræhenditur: quæ nimirum visui apparet limpida & pellucida, & nullius rei saporem vel odorem gustui vel olfactui offert. In qua re dijudicanda maxime valent abstemii, qui aquarum differentias vel sapore solum non minus exacte dijudicare possunt, quam alius quispiam Vini & Cereuisiæ differentias. Eæ etiam aquæ bonæ iudicantur quæ cito incalescunt & cito refrigerantur.

Quod enim foris ab Externo calore patiuntur, idem etiam à nostro calore passuras, & viscera non grauaturas, credibile est. Quam ob causam in aquis bonis carnes & fructus citius elixantur; Vnde nonnulli lance leuitatem & grauitatem aquarum examinant: Alii lintei panni eiusdem ponderis duas vel plures particulas

 diuer-

diuersis aquis madefaciunt, soliq; exsiccandas exponunt, atq; eã, quæ citius exsiccatur, pro leuissima & tenuissima habent. Illa etiam iudicatur bona, quæ æstate frigida, hyeme vero tepida existit, celeriterq; præcordia pertransit, & sine vlla ventriculi molestia, labitur ac secedit.

Fontanæ aquæ iudicantur optimæ, si dictas iam enumeratas cõditiones obtinent, easq; quas Hippocr. lib. de aere, aq. & loc. maxime cõmendat, quæ versus ortũ solis, præcipue ęstiuum, scaturiunt, cursumq; habent; Quæque & ex terra munda, & p terrã mundam, minimeq; lutosam vel argillosam, sed per arenã & lapillos fluunt, nihilq; limi secũ trahunt; quæq; hyeme sunt calidiores, æstate frigidiores: cuius rei causam in profundiores ideoq; puriores venarum scatebras referunt. Quæ vero aquæ saporem aliquem habent, loci naturam, per quam fluunt, arguunt, viresque mineralium, aluminis, sulphuris, vitrioli, similiumque secum vehunt & propterea non pro potu simplici, sed pro potu Medicato habendæ sunt.

Aristotel. lib. de sensu & sensibili sic præcipit de aqua: Ea autem, inquit, in seipsa omnium saporum genera permista, vel materiam, q̃ tanquam saporum seminariũ sit, habere debet; vel vt loquitur Galenus cap. 15. lib. 1. & cap. 2. lib. de Alim. ἄποιος, id est, insipida, seu omnis qualitatis expers esse debet, atq; leuissima, sed non pondere, vt multi putant, nã aqua ex niue leuis est, tamen insalubris, sed quæ tenuium sit partium, celeriterq; calescat vt vult Hippocr. & cito refrigeretur, qualis fontana, aut fluuiatilis, modo pura sit, cuius defectu pluuia ex Galeno lib. de ptis. sumatur, præsertim ad Hydromelitis confectionem. De Aquis fluuialibus sic statuimus contra Aetium: Quod hæc Aqua plerumque ex maxima parte sit fontana, ex fontibus enim plurimis confluentibus flumina oriuntur. Concedimus quidem non omnes fontes, qui in eundem fluuium confluunt, eiusdem plane esse naturę, ex inde aquam fluuialem mixtam habere naturam ac variam à terra, per quam longo sæpe tractu fluunt, quæ nunc argillosa, nunc limosa, nunc arenosa est: Aliquando & ex niuibus in montibus solutis aquæ, vel pluuiis copiosioribus collectæ admiscentur &c. Hoc tamen commodi habere videtur aqua fluuialis, quod, dum per longa terrarum spa-

Aqua fluuialis mixta natura.

Aqua fluuiatilis vtilitas.

tia

tia decurrit, cruditas eius quasi frangitur, & à solis Radiis coquitur. Obseruandum vero, vbi vtendum est aqua fluuiali, vt prius quieta stet in Hydriis, vt quicquid impuri secum vehit, id ad fundum deponat &c. Magice quidam hanc aquam hauriunt ad varios vsus. *Aquæ fluuialis abusus.*

De Aqua pluuiali sic sentimus: Multi quidem aquas pluuiales reliquis conantur præferre, & præcipue eas, quæ tempore æstiuo cum tonitru descendunt, quippe quæ sint leuissimæ & tenuissimæ. Verum est si sola leuitas & tenuitas spectetur, facile has aquas aliis præferri posse. Verum cum ex terra per calorem varii vapores attollantur, pluuiiq; materiam præbeant: Non plane vidētur puræ, & qua de causa etiam facile putredini sunt obnoxiæ. In destillatione huius aquæ eius impuritas satis perspicitur, multas enim te inquit fæces: Vtimur ea ad calces, magisteria, essentias & alia multa edulcoranda. Quod attinet aquam pluuialem tonitrualem, hæc certo tempore collecta per destillationem & putrefactionem totaliter pene conuertitur in salem, ex quo Medicina vniuersalis, vide lib. 1. Basilicæ Medicæ. *Aqua pluuialis cruda, inutilis.* *Aqua pluuia destillata.*

Aquæ puteales, ex puteis viuas scaturigines habentibus, sunt subterraneæ, hærent in profundo, atque artis beneficio tantum in altum eleuantur, crassæ videntur ac graues, vnde in visceribus diutius hærere, eaque lædere putantur: sed si nullum aliud vitium accedit quam hoc quod recensuimus, quibusdam hominum naturis congruam putamus, si videlicet frequentissime exhauriatur. Aquæ stagnantes ac palustres longe pessimæ sunt. Cum enim stent, aut pigro saltem motu moueantur, facile putrescunt, sunt crassæ, crudæ, malignæ sæpius ac pestilentes. Vnde bibentibus eas magna incommoda obueniunt, ventriculus offenditur, viscera obstruuntur, Humores corrumpuntur, & non raro putridæ ac pestilentes malignæque febres inde oriuntur. *Aquæ puteales.* *Aquæ palustres.*

Cisterninas Aquas schola Parisiensis iudicauit insalubriores: sunt enim velut mortuæ, quæ ab aere, à quo decidunt, à tectis quæ abluunt, à fouea, in qua consistunt, quam nonnulli cauendium, quasi cauum ædium vocant, vitium quoddam contrahunt. Aeris n. inquinamēti aut pestilentis, aliaue putri qualitate infecti, vix non pōt imber particeps fieri, q̃ lateres Ædiū proluens, quosdā *Aquæ cisterninæ.*

sæpe feles mortuos, & alias sordes secum rapit, quibus facile inficitur, cum careat motu, qui velut aquæ Anima est. Et licet cum multo sabulo stabuletur aqua in cisterna, illuc tamen cum fiat iugis aquæ impuræ delapsus, tandem sabulum sordescit, inquinaturq; : Hinc aquæ postea è cisterna effluentis pessimus odor, sapor, vsus. Auget corruptelam pluuiæ conditio, quæ acris lenitate referta citissime corrumpitur: Et per imbres, pisces multos deterius habere, vt capitonem & cestræum, seu mugilem viri grauissimi scripserunt; Nam oculi eorum albescunt, & per id temporis macilenti capiuntur. Aquæ Niuosæ & glaciales, sunt crassæ: Dum enim nix & glacies à frigore congelantur, tenuissimæ partes exhalant, & præterea insignis quædam in iis est frigiditas, quæ ventriculum lædit & officit. Etsi vero Iuuenes Robustiores eius noxam non mox percipiant: ingrauescente tamen ætate eam sentiunt, & articulorum, neruorum, viscerumque morbos tales contrahunt, quos non facile vincunt.

Aquæ Niuosæ.

Hic approbare minime possumus consuetudinem illam magnatibus & opulentis per totam Italiam & Hispaniam familiarissimam, qui vinum imposita glacie adeo refrigerant, vt in os sumptum dentes ex nimia illa frigiditate conglaciet: qui quidem vsus quamuis gratus sit palato, ventriculo tamen plurimum nocet: Eiusque natiuum infringit calorem, colicas insuper passiones, obstructiones, & successu temporis, infinitos alios morbos progenerat &c. Laudo Aquam destillatam ex glacie martiali, seu illa quæ in Martio collecta est, hanc enim Externe & Interne approbauimus in omnibus febribus ardentibus summo ac fælicissimo successu & vsu, ex parte per se, ex parte non. In multis Galliæ regionibus alieni & insoliti insuauisque saporis aquæ scaturiunt Medicatæ vt Pucenses, quas singulis annis, ægroti innumeri adeunt & redeunt feliciter: Id quod & in Germania etiam accidit; sed nostri instituti nunc non est, pergimus ad correctionem Aquæ generaliorem.

Aqua destillata Glaciei Martialis.

Ad omnia vitia corrigenda, imo quamcunque aquam vsui accommodatiorem reddendam commendatur à Galenicis decoctio; & cum Plinio lib. 31. cap. 3. plerique omnem decoctam aquam non decocta esse vtiliorem sentiunt. Si enim is coctionis modus,

Aqua decocta.

modus, qui ad maiorem minoremque aquarum malitiam suis si-
gnis deprehensam tollendam sufficit, adhibeatur, coctione non
solum frigiditas & cruditas emendatur, sed terrestres & vitiosæ
partes, quæ insunt, & ante, ob exactiorem mistionem, sensus no-
stros fugiunt, separantur, quæ postea calore vanescente subsident.
Improbant nonnulli aquarum coctionem, quod putant, tenuio-
res partes per decoctionem exhalare, crassas vero relinqui &c. Ne
quis autem inter Galenicos, sollicitus Anxiusue sit de corrigenda
aqua sic mandamus; sin gratum, sin non dilaceret & maceret se co- *Præparatio*
quendo in perpetuum: Fac ebullire aquam in phiala vitrea opti- *Aquæ Chy-*
me clausa, vt nihil exhalare possit: idque in Balneo Mariæ per ho- *mica.*
ram integram: Hæc optima Aquæ est præparatio: nam citra partium
tenuiorum & salubriorum exhalationem, cruditatem omnem a-
mittit in B. M. fæcesque eius ac Impuritates terrestres in fundo re-
sidebunt omnes: quod vulgaris Ebullitio vix aut nunquam præsta-
bit.

Eadem quoque ex Additione Rad. graminis aut oxalidis ef-
ficacior euadit, & magis innoxia. Aqua siue cruda, siue cocta, cum *Aqua pana-*
pane infriato, sæpius transuasata & elutriata, dicitur aqua panata: *ta.*
quæ datur iis, qui ab aqua cocta abhorrent.

Fiunt etiam aquæ ex sacharo, quibus si addideris cinnamo- *Aqua sacha-*
mum, & per manicam transcolaueris, habebis Hippocraticum ex *rata.*
aqua. Ptisana est potus familiaris multis ægrotis: Eius præparatio *Ptisana.*
varia est: alii cum aqua sufficienti, solam adiiciunt liquiritiam, alii
Hordeum, Vuas Damascenas, & pruna dulcia, cerasa nigra, Rad.
cichor. petrosę: &c. quibus virtutem eius augent.

Antiquiores familiariter vtebantur cremore hordei, quem *Cremor Hor-*
hoc modo parabant. Recipe Hordei cum aqua infusi, & à sordi- *dei.*
bus omnibus per Ebullitionem purgati, lib. j. ablata impura aqua,
nouam reaffunde, & coque vsque ad medietatis consumptio-
nem: potus hic, Humectandi & detergendi vi pollens, veteribus
cremor ptisanæ nuncupabatur.

Hippocrates, & prisci medici probabant vsum mellis, ex quo
Hydromel paratum ægris propinabant &c. Hactenus de Aqua
simplici in genere diximus, Nunc in specie eius vsum probabi-
mus, per varios non solum Medicos, sed & eorum varia recepta.

Aqua Hordei. Aquam Hordei sic præscribunt Medici Colonienses: Recipe Hordei integri fricati cum panno aspero vsque ad excussionem tenuium corticum, id est palearum, partem vnam, verbi gratia lib. vnam. Et si hordeum substantia laudabili, ætatis mediæ inter antiquum & nouum, super quod non cecidit de odore corruptionis aliquid, nec de contagione fumi, aut pulueris, & conseruatum fuerit in loco aeris liberi, & iam habuerit perfectionem in maturitate sua, & pone illud electum in olla noua, mundata, lota, & exquisite abstersa, vt non remanserit in illa de odore quidquam omnino: & proiice super ipsum aquæ circiter partes viginti: Verbi gratia lib. viginti: & sit aqua fontana leuissima, dulcissima. Stet tamen prius hordeum in aqua per quatuor horas infusum: & inde facias cum igne claro & suaui ipsam feruere, primam abiiciendo spumam. Et esto hordeum semper integrum, leuiter quidē fricatum panno aspero, & quasi depaleatum si multam quæris abstersionem, atque exoppilationem valentiorem: integre vero ab vtroque cortice nudatum, si aquam hordeaceam habere volueris ad sitim mitigandam, asperitatemque leniendam, necnon inflammationem extinguendam. Vnde talis aqua hordei conuenit in leniendo pectore atque pulmone humectandisque præcordiis. Coctio præterea continuetur ad crepaturam hordei, perfectam quidem in priore illa intētione: perfectiorem vero & diuturniorem plus minus in posteriore hac intentione.

Aqua cicerum: Decoque libram vnam cicerum conseruantium adhuc nitrositatem suam, cum libris viginti aquæ facili decoctione, vsq; dum redeant ad libras decem. Tunc erit aqua eorum potus medicinalis. Et si vlteriorem excipiat coctionem, & quidem cum plurima aqua, vsq; dum acquirat mediocritatem inter tenue seu liquidum & vnctum, est cibus bonus, præsertim colatus.

Decoctum ptisanæ hordei: Sed quando ptisana hordei, ad edulii vel sorbitionis vsum decoqui debet, tunc semper accipere oportet hordeū exquisite excorticatum, ꝙ vulgo nudatum dicitur: idq; vel integrū, vel confractū, ꝙ far hordei Latinis dicitur. Satius tamen fuerit, integrum quam confractū sumere, vt euitemus metū Manardi: quādoquidem in hordeo integro absolutam, perfectāq; coctionem animaduertere commodius est, quam in cōfracto: quia coctio eius semper perfici debet, vsq; ad disperditionem & veluti

tabem ipsius hordei, nunc in largiore, nunc in pauciore aqua, pro vario intentionis medici scopo. Nam quando non admodum tenui victu vtendum erit, sed aliquando plenius cibare licebit, quum scilicet totam ptisanam exhibemus (nam ptisana tota Galeno non est exquisite tenuis victus, nisi omnino pauca assumpta fuerit) tunc verbi gratia suffecerint ad partem vnā hordei partes quinq; aquæ, secundum placitum Auenzoar: sed si tenuius cibare propositum est, vt quando cremorem siue succum exhibemus, colatorio manibus vel cochleario expressum, tunc copiosiore aqua ptisanam decoquimus: Verbi gratia, decem partes aquæ ad vnā hordei accipiēdo. Plus a. aquæ accipimus, quādo tenuissime nutrire volumus, aut saltē seruata proxime assignata aquæ quantitate, percoctam ptisanam sua spōte sensim per colatorium eliquari sinimus; sine adminiculo expressionis. Vnde vulgus practicantium, hanc vocant ptisanā colatā: Illā vero quæ expressa est, vocant ptisanam hordei non colatam. Hac decisione constituta, putamus omnem caliginem & nubem Arabicæ perplexitatis seu confusionis discussam iri.

Decoctū commune refrigerans: Recipe Prunorū n. XII. Hordei mundi vnc. j. Tamarindorum, Passarum ana vnc. ſ. Sem. communium maiorū, Violarū ana drach. ij. Coque in lib. ij. aquæ, vt supra.

Decoctum cephalicum calefaciens: Recipe Stœchadis, Betonicæ, Saluiæ ana M. ſ. Rad. Pæoniæ drach. ij. Passarum vnc. j. Glycyrrhizæ, Anisi, Dauci ana drach. iij Nucis moschatæ drach. ſ. Coque, vt supra.

Decoctum cordiale: Recipe prunorum num. XII. Passularū vnc. j. Sebesten num. XVI Iuiubarum num. X. Flor. Borraginis, Buglossæ, Violarum, Melissophylli, Capill. Vener. ana M. ſ. Seminis Basilici, Glycyrrhizæ, Dauci ana drach. ij. Coque, vt supra. Decoctum vero cordiale refrigerans fit, additis seminib. communib. iisq; seminib. quæ decoctum refrigerans supra descriptum ingrediuntur.

Decoctum pectorale: Recipe Hyssopi sicci, Adianti albi, Ficuū, Palmularum, Myxariorum, Ziziphorum, Vuarum passarū, Hordei mundi, Glycyrrhizæ rasæ ana partes æquales. In aqua fontana quāta conuenit, coquantur. Horum ius ad excrementa pectoris, & defluxiones pituitosas, sputaque educenda singulare est remedium. Vel: Recipe Passularum vnc. j. Sebesten, Iuiubarum ana num. XV, Dacty-

Dactylorum num. vi. Caricarum pinguium num. iv. Hordei purgati vnc.j. Glycyrrhizæ vnc. ſ. Adianthi M. ſ. Hyſſopi drach.ij. Coque, vt ſupra.

Vel: Recipe Aniſi, Fœniculi, Adianti ana partes æquales, Cinnamomi, Maſticis ana drach.j. Omnia coquantur in aqua, donec quarta eius pars abſumpta fuerit.

Decoctum flatus pellens, ſeu Carminatiuum: Recipe Aniſi, Dauci, Fœnic. Cumin. Carui ana drach.iij. Glycyrrhizæ vnc. ſ. Flor. Chamomillæ M. ſ. Paſſularum vnc.j.ſ. Coque in libris duabus aquę ad medietatem fere.

Decoctio florum & fructuum: Recipe Caricarum num.v. Prunorum Damaſcenorum num.xv. Iuiubarum Sebeſten ana num.xx. Tamarindorum vnc.j. Flor. Roſarum, flor. Violarum, Flor. Borrag. flor. Bugloſſæ ana drach.ij. Capil. Veneris, Lupulorũ, Endiuiæ ana M. ſ. Glycyrrhizæ drach.ij. Incidantur, & contundantur pro vſu.

Decoctum commune magiſtrale, ad medicamenta macerãda: Recipe Prunorum num. xii. Sebeſten num. x. Paſſularũ vnc.j. Hordei decorticati vnc. ſ. Glycyrrhizæ Raſæ, Violarũ, Folliculorũ Senæ, Polypodii, Epithymi, Carthami, Aniſi, Dauci, Cinnamomi ana drach.ij. Coque in aquæ communis lib.ij. donec dimidium abſumatur: cola, & vtere.

Iulepus in calore flagrante Italis vſitatus: Recipe Aquæ limpidiſſimæ, Sacchar. optimi ana. Quæque libra aquæ, accipiat Albumen oui recentiſſimi, vehementerque quatiantur: hinc affunde Saccharum: lentoque igne coquantur, vt tota ſpuma abiiciatur. Deinde bis terue per filtrum traiiciatur: hinc iterum coquatur dum cereuiſiæ Gedanæ craſſitudinem referat. Aqua autem hæc primo accipit vim Roſarum ex frequenti infuſione, vel quarumcumque herbarum vim bibit. Ad vnc.ij. huius Iulepi, remiſces Aquæ Limpidiſſimæ vnc.iiij. poterit etiam ex aquis componi: vt Aquæ bugloſſi & Sacchari libra, eoq; dum ſpumant & ſantali lutei drach. imbuatur.

Infuſio ad bilem: Recipe Palmularum Indarum vnc.j. Flor. Borraginis, Bugloſſæ, Violarum ana P. ſ. Glycyrrhizæ Raſæ drach. j.ſ. Prunorum Damaſc. num. vi. Decoquantur in aquæ libra. Palmulæ è iure decocti valide exprimantur & vbi id colatum fuerit,

Caſſiæ

Cassiæ fistularis recentis vnc. vel drach. x. in eo diluantur, denturque potui.

Infusio ad Bilem alia: Recipe Vuarum passarum drach. iij. Glycyrrhizæ rasæ, Anisi ana drach. j Prunorum Damasc. num. iij. Palmularum Indarum vnc. ß. Flor. Borraginis, Buglossæ, Violarum, Intybi recent. Latifolii, cichorii ana P. j. Decoquantur in aqua, colenturque. In iure huius decocti vnc. iv. Rhabarbari electi drach. j. vel scrup. iv. macerato per noctem: mane exprimito, ac in iure eodem Cassiæ fistularis recentis vnc. vel drach. vj. diluito: cu. syrupi violacei vnc. ß. vel vnc. ij. admisceas. quinq; vel sex horis ante prandium exhibeto.

Infusio in febribus ardentibus Heurnii: Recipe Fol. endiuiæ, acetosæ, buglossæ ana p. j. Aquę hordei q. ß. Fiat infusio in aqua hordei feruente, & illico vas occludatur, ac cineribus tepentibus, aut furfuribus imponatur: postquam aqua vim cepit herbarum, fiat expressio diligens: Huius Recipe vnc. iv. & syrupi de acredine citroium vnc. ij misce.

Epithema ad capitis dolores à frigore: Recipe Saluiæ, Rorismarini, Chamomillæ, Meliloti, Bætonicæ, Bryoniæ. ana M. j. Coquantur in aqua: & fronti applicetur cum linteo imbuto in ea decoctione.

Balneum ad lassitudinem: Recipe Hyssopi, origani, pulegii, Thymi, Satureiæ ana m. ß. Saluiæ, Fol. Lauri, Rorismarini Chamæpityos, Pyrethri ana m. ß. Coquantur in aqua fontana, quanta ad balneum satis est.

Aliud balneum ad lassitudinem Rulandi: Recipe origani, pulegii, Chamomillæ ana m. iij. Saluiæ, Baccarum lauri, m. ij. Coquantur in aqua quanta opus est.

Balneum ad cutis vitia: Recipe Rad. Liliorum, item Serpentariæ, Bryoniæ ana lib. j. Borraginis, Buglossæ, Fumariæ, Saponariæ ana m. ij. Parietariæ, adianti, maluæ, violariæ ana m. j. hordei integri, Fabarum cort. oryzæ ana vnc. iij. Flor. meliloti item Chamomillæ, anthos, maluæ, violarum ana p. ij. Rad. Ireos, nitri ana q. ß. Fiat decoctio pro balneo.

Balneum mundans: Recipe parietariæ, maluæ cum rad. acanthi, violariæ ana m. j. hordei integri p ij. violarum, chamomillæ ana

p.iij. Fiat decoctio in aqua pluuiæ & in ea paretur balneum, quo ieiuno ventriculo lauetur. Deinde vbi sudauerit corpus in lecto, diligenter detergendum est.

Aqua mulsa siue Hydromel: Recipe mellis lib.j. Aquæ pluuiæ lib. IIX. Coque lento igne: donec amplius non spumet: vtere. Augetur quandoque mellis quantitas, & decoquitur ad iudapii consistentiam: nempe quando à medico præscribitur, aut quod ita illi visum est, aut quod diutius seruanda: & aromatizatur cinnamomo, zingibere, maci, croco, & similibus.

Aquæ mulsæ alter modus: Recipe mellis boni partem j. Aquæ fontanæ partes IIX. Fermenti pauxillum pauxillo eiusdem aquæ mellitæ dissolutum, videlicet in singulas centenas factæ mulsæ libras indantur fermenti dissolut. vnciæ tres, quæ omnia ligneo vase relicto trium digitorum spatio vacuo, in quod, dum musti modo feruebit, recipiatur. Vbi feruere desierit, obturato vase, modo doliorum vini, tertio post mense fiat potabile. Durat ad annos aliquot. Affectus frigidos cerebri, neruorum & iuncturarum iuuat, sitim sedat, puris pituitæ crassæ expectorationem promouet, colicis prodest & calculum in meatibus vrinæ gigni prohibet.

Hydromel compositum: Recipe Aquæ fontis lib. xx. Mellis despumati lib. j ſ. saluiæ, origani, ana p. ſ. Anisi coriandri an. drach. j. Glycyrrhicæ dra. ij. cinnam. vnc. j. ſ. Bulliant ad consumptionem quartæ partis, & colentur.

Paucis adhuc dicendum est de Hydromelite quod fit ex aqua & melle, quãdoquidem potionis genus est suauissimum, æque alimentarium, ac medicamentosum, iis affectibus maxime peculiare, quibus vinum damnosum est & nocuum, vt sunt paralyses, arthritides &c. eius descriptiones variæ sunt tales.

Hydromel: Recipe mellis albi Narbonensis optimi & granulati partem vnam, aquæ pluuiæ partes v. ponantur in cacabum æneum stanno incrustatum, his liquoribus recipiendis satis capacē, mel & aquam simul confunde, hæc tamen plus quam tepida & calidiuscula esse debet, dum melli associatur, fiat horum coctio, sed blando calore procurata, id est, quam minimum sines ferueſcere, atque interim spumam cochleari solido vel perforato diligenter auferes, ipsumque decoctum ad vnius tertiæ consumptionem consumi

ſumi permittes, adæquatæ coctionis nota tibi erit, ſi ouum recens iniectum non demergatur, ſed ſupernatet. Totum artificium in coctionis modo conſiſtit, proinde induſtrium te & accuratum eſſe oportet, ne in illius defectu ſiue exceſſu pecces. In mellis bonitatem etiam attendere debes. Si enim primæ notæ fuerit, minorem expoſcit coctionẽ, ſi ab illa recedat, maiorem. Porro materiam perfecte coctam adhuc mediocriter calentem per duplicatum pannum tranſmittes, vel per Hippocratis manicam, ſed amplã & huius miniſterio tã um dicatam, ita vt exquiſitius craſſior fæx ſecernatur. Tum transfundes in doliola vinum maluaticum olim recipientia, vel in alia, quæ ex vaſe, quod vinum album idque generoſiſſimum continuit, fabricata fuerint. Expones deinde diebus canicularibus ad ſolis radios, vel potius in hypocauſtum calidum transferes, vel etiam ſupra furnum collocabis, in quo quotidie panificia coquuntur. Relinques illic menſem vel ſex hebdomadas in fermentationis & defæcationis gratiam. Tandem vaſcula in cellam traduces: Vſus erit non ante trimeſtre: Interea temporis Hydromel penitus fit, ſimileque redditur vino maluatico è Creta aſportato, hic modus vulgaris eſt.

Qui Tartari tincturam elicere norunt, illiuſque in ſingula dolia addunt, quantum poteſt capere putamen oui, & qui artem tenent fermentum adiungendi ipſi hydromeliti, vt augeatur & producatur ebullitio, potionem multo præſtantiorem efficiunt, quæ nihil mellei ſaporis guſtui repræſentat, nunquam aceſcit, & quæ diutiſſime integra ſeruatur, imo hydromel ita paratum indies melius redditur, & quo antiquius, eo generoſius euadit. Huiuſmodi Hydromel vtile eſt iam prouectæ ætatis hominibus, pituitoſis, aſthmaticis, paralyticis, Epilepticis, podagricis, calculoſis & ſimilibus, quibus vini vſus interdicitur. Ex hoc commemorato hydromelite artificiali extrahitur præſtantiſſima aqua vitæ, vino longe accommodatior ad eliciendas rerum eſſentias. Idem hydromel non deſtillatum optimum organum ad plurimorum medicamentorum extracta conficienda. Ex illo quoque acetum componitur validum ac vegetum, quod vinoſo aceto non cedit, ad diuerſa remedia, & diuerſis oxymelitis compoſitionibus æque conueniens ac acetum vulgare.

Nnnnn 2 Simpli-

Simpliciter in officinis fit, vt: Recipe mellis opt. lib. j. Aquæ lib. viij. Fiat commistorum coctio ad perfectam mellis despumationem. Tot hydromel tis species præparari possunt, quæ vel morbificum humorem excernunt, vel excretioni idoneum reddunt, quod oxymelitis, eademque etiam Medicamenta recipere poterunt, prout agendorum scopi insinuabunt.

Hydromel cum succo cerasorum ad sitim sedandum: Recipe Aquæ fontanæ lib. xij. Mellis albi lib. ij. Coquantur simul, donec expurgata sint, hoc est, mel amplius spumam non emittat: Adiice succi cerasorum acidulorum lib. ij. Rursus bulliant parum, spumam auferendo, quam fieri potest accuratissime, tum Hydromel è cerasis habebis saporis iucundissimi.

Eodem plane modo conficies è succo citri aliisque succis acidis & gratis, vt inde fiant potiones dulcacidæ, suauissimæ, & ad omnes febres oxysacharo potiores & aptiores.

Melicratum pretiosissimum: Recipe mellis optimi & albissimi partem j. vel lib. x. Aquæ pluuiæ, si haberi queat, aut fluuiatilis partes sex, vel lib. 60. Imponito in Cacabum respondentem copiæ Hydromelitis, quam componendam suscepisti: Vtrumque simul confundito, coquito, & crassiorem fæcem despumando detrahito, deinde herbas, quæ sequuntur, resiccatas imponito, sacculoque cōcludito, videlicet saluiæ, Arthemisiæ, Hyssopi, Origani, Hormini, Betonicæ ana m. j. Præterea alio nodulo recipito Baccarum Lauri crassiuscule conquassatarum lib. j. Flor. Lupuli m. iij. Hordei integri p. iiij. Omnia simul bulliant, & à spuma expurgentur ad partis tertiæ consumptionem, ita vt liquor ouum recens immissum in superficie sine demersione contineat. Fiat omnium exquisita per pannum traiectio. Colatura recondatur vno aut pluribus doliolis, prout quantitas liquoris postulat.

Vasa autem vinum album generosum ante adseruarint, quæ etiam firmissime ligneis circulis coagmentata sint, ne diffi iant aut disrumpantur spirituum agitatorum efferuescentia. Elapsis tribus aut quatuor diebus à feruore per vasorum latiuscula & superna orificia nodulum suspendito, cuius hæc est materia: Recipe cinnamomi, Caryophyllorum, Galangæ, piperis, Granorum paradisi ana vnc. ß. Aliquot dies feruescendo & fermentando liquori concedito:

cedito: Tandem singula vasa ad eorum capedinem replebis eodem liquore, quem quibusdam lagenis seruatum oportuit, & andte obturabis apposito operculo, sed memineris aromaticum nodulum relinquendum esse.

Post tres menses habebis liquorem miraculosum, linguam iucundissime afficientem & oblectantem, nec minus vtilem maxime Hyemalibus frigoribus, si mane ieiuno ventre quotidie ad duas aut tres vncias assumatur. Mirifice enim Spiritus exhaustos reparat, obtusiores sensus illustra & acuit, Oculos imbecilliores corroborat, hebetiores iuuat, auditus grauitatem & difficultatem sanat, omnibus principibus partibus robur & firmitatem addit, cordi scilicet, cerebro, quin etiam ventriculo maxime languenti & debilitato. Et vt vno verbo di am est languidæ senectutis refocillatio, Leuamen, calorisque restauratic; Denique ad contractu-ras, Paralyses, & similes affectus frigidos, quibus senectus obnoxia est, salutare præsidium iudicatur.

Hydromel Antepilepticum I. Quercetani: Recipe Rasuræ ligni Buxei vnc. iij, rad. Enulæ Campanæ, visci querni, visci coryli ana vnc. j. ß. Rasuræ cornu cerui & ligni rhodii ana vnc. j. sem. cardui bened. citrii, rutæ, ana vnc. ß. macerentur per 24. horas in hydromelitis simplicis vnc. viij. Dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem, addendo sub finem coctionis florum tiliæ arboris, lilii conuall. calendulæ ana p. ij. S yllæ præp. vnc. j. demum transcolentur per manicam Hippocratis: aromatizentur, si velis, cum pauco cinnamomo, & fiat Hydromel Antepilepticum. Huic, vt melius & vtilius reddatur, adiici possunt aliquot spiritus vitrioli guttulæ, dum acescat, & palato gratissimum fiat. Huius Hydromelitis singulis diebus mane & vesperi duæ aut tres vnciæ propinentur, in que longum tempus continuetur.

Hydromel specificum in Paralysi: Recipe Rad. Acori, Enulæ campanæ ana vnc. ij. Rasuræ ligni iuniperini & ligni Rhodii ana vnc. j. ß. Hysopi, herbæ paraly: Flor. Lilii conuallium, calendulæ, lauendulæ, ana p. ij. macerentur per 24. horas in lib. vj. Hydromelitis simpl. decoquantur ad medietatis consumptionem, tum demum transcolentur per manicam Hippocratis, & aromatizentur cum pauco cinnam. & nuce moschata. De hoc hydromelite ca-

piendæ vnciæ iv. mane & totidem vesperi. Eius vsus continuandus est non tantum ad multos dies, sed ad multas hebdomadas, aut etiam menses &c. Hæc sat sufficienter dicta sunto de hydromelite: Fiunt varia cum aqua non solum extracta, decocta, syrupi, infusa &c. ita vt eorum infinitus sit numerus, quare ex multis pauca adhuc adducemus.

Hydroticum Quercetani: Recipe Rasuræ ligni Buxei vncias duas semis, Rasuræ ligni iuniperini, Rad. pæoniæ, visci querni ana vnciam vnam semis, rasuræ ligni rhodii, cornu cerui ana drachmas sex, rasuræ eboris, rad. chinæ, sem. carduibened. cort. citrii ana vnciam vnam, macerentur per 24. horas, in lib. viij. aquæ fontanæ tepidæ: dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem, addendo sub finem coctionis flor. Tiliæ arboris, Lilii conuallium, ana p. ij. Fiat colatura per manicam Hippocratis, cuius Dosis vnciæ quinque, vel sex, in potu. Hæc potio cuiusuis ætatis & temperamenti hominibus malo Epileptico affectis, commode exhiberi potest, quandoquidem hoc hydroticum ad virulentas ac malignas qualitates edomandas eiusdem respicit morbi: Crassos etiam ac pituitosos cerebri humores calore suo attenuat, soluit & sudorem excutit.

Apozema solutiuum Quer. Recipe polypod. senæ, carth. ana dra. x. passularum, liquiritiæ ana vnc. s. sem. Anisi, seseleos ana drach. ij. Flor. cichor. violarum, borrag. ana p. j. Agarici trochisc. cum sua ligatura vnc. s. fol. senæ orientalium vnc. j. s. fiat decoctio. In lib. j. colaturæ dissolue syr. rosati sol. syrupi de cichorio cum Rhab. ana vnc. ij. Fiat Apozema in tres doses, adde in vltima diacarth. elect. de citro ana drach. j. s.

Digestiuum in vertigine capitis: Recipe flor. Borrag. Buglossæ, violarum, Anthos an. m. s. herb. saluiæ, pulegii, serpilli, melissæ, Absynthii an. m. j. Coque in s. q. aquæ, coletur, colaturæ adde sacchari lib. j.

Decoctum cephalicum Langii: Recipe stœchad. Arab. Euphrag. an. m. j. Thymi, maioranæ, betonicæ ana m. s. flor. Anthos, Lauendulæ an. p. j. sem. fœniculi scrup. iiij. Anisi scrup. ij. rad. pæoniæ, peucedani ana scrup. v. cort. squillæ dra. ij. Decoque in lib. ij. aquæ ad tertiæ partis consumptionem, deinde post tres horas facta

forti

forti expressione coletur per filtrum, in colatura dissolue sacchari vncias tres semis, aceti squillitici vncias 2. semis, cum Garyophyll. scrup. ij. cinnam. drach. ſ. Ligni aloes scrupulum vnum, in petia ligatis decoquantur clarificando ad spissitudinem iulep clari, iterum coletur ac tandem puppa cum aromatibus relinquatur in decoctione pendulæ.

Syrupus magistralis in passionibus neruorum, paralysi, spasmo, & epilepsia: Recipe rad. acori drach. ij. pimpinellæ drach. iij. pæoniæ, Buglossæ ana drach. ij. Fœniculi, cubebarum, agrimoniæ, matricariæ, primulæ veris ana m. ſ. Flor. anthos drach. iij. Agarici vnc. j. ſ. cinnamomi, N. moschatæ ana drac. j. Incidantur, infundantur in lib. vj. aquæ fontanæ, stent per horas decem, postea coque ad consumptionem tertiæ partis, fiat colatura, quæ dulcoretur cum saccharo & melle. Dosis vnc. iij. ſ.

Apozema solutiuum: Recipe rad. pæoniæ, rusci, asparagi ana drach. vj. passularum vnciam vnam, sumit: Hyssopi, Betonicæ, Iuæ artheticæ primulæ veris ana m. j. 4. sem. frig. maior. ana drach. ij. Florum stœchados, anthos, cardiacæ ana p. j. Fiat decoctio ad libram j. in colatura dissolue syr. de duabus rad. de stœch. de Bizantiis ana vnc. ij. Fiat Apozema in 4. doses, aromatisetur cum drach. j. aquæ cinnamomi.

Apozema in digerendis humoribus: Recipe cort. citri, Betonicæ, saluiæ, maioarnæ ana m. j. cort. rad. capp. drachmas ij. ſ. N. mosch. Garyophyll. ana drach. j. melissæ, buglos. Epithymi ana m. ſ. coque in ſ. q. aquæ pro lib. j. in qua postea dissolue syrupi Betonicæ, stœchados, mellis rosſ. ana vnc. ij. Aceti squillitici, vnc. j. ſ. iam adde N. mosch. & Ga yophyllos.

Apozema in conuulsionibus: Recipe rutæ, hyssopi, saluiæ, Betoni æ, stœchados, calamint. rosmarin. an. m. j. rad. acori, pæoniæ ana drach. iij. rad. apii, petroselini, fœniculi, rusci, asparagi ana vnc. ſ. sem. Anisi, fœniculi ana drach iij. coque in aqua q. ſ. ad remanentiam lib. iij. quibus colatis adde mellis vnc. v. N. moschatæ, cinnamomi ana drach. iij. acet. squillitici vnc. j. ſ. Bulliant 5. vel 6. ebullitionibus, administretur debita quantitate.

Syrupus præparans humores: Recipe Fol. Betonicæ, stœchados, chelidoniæ, euphragiæ ana p. j. fœnic. p. j. ſ. Fiat decoctio secun-

ſecundum Artem: Recipe dictæ decoctionis vnc. v. Oxymel. ſimpl. ſyr. Beton. ana vnc. j. de ſtœchad. vnc. ſ. M. F. ſyrupus. Potus egregius in Melancholia: Recipe Fumariæ m. j. Boraginis, ſcolopendriæ, Tamariſci ana m. ſ. 4. Flor. Cordial. m. j. Fol. Meliſſæ, maioranæ ana drachmam vnam, Abſynt. drachmam vnam ſemis, Rad. Bugloſſ. vnciam vnam, cichorii, Fœniculi ana drachmas duas, Rad. Caryophyl. vnciam ſemis, polypodii vnciam vnam, Hellebori nigri drachmam vnam ſemis, Florum Thymi drachmam vnam, myrobalani cheb. drachmas duas, calam. aromatici drachmam ſemis, liquiritiæ drachmas ſex, ſacchari candi vnciam vnam, paſſularum minorum vncias duas, ac maiorum, foliorum ſenæ ana vnc. j. Rhabarbari drachmam ſemis, Galangæ ſcrupulum vnum. Incidenda incidantur omnia, contundantur in mortario, exceptis paſſulis in ollam fac nouam, tantum affunde aquæ ad eminentiam duorum digitorum, ſtent per noctem in infuſione, bulliant omnia probe contecta ad medietatis conſumptionem, adde in fine 4. conſer. condial. ana vnc. ſ. cinnam. drach. ij adhuc ſemel bulliant fortiter exprimatur: Doſis vnc. ij. ſ.

Iulepus pro Tuſſi: Recipe capit. Papau. albi num. iv. Foli. pulmon. m. j. Betonicæ m. ij. Tuſſilaginis, violarum an m. j. Hyſſopi, Agrimoniæ, Roſ. Rub. ana. m. ſ. ſem. Aniſi, Fœniculi ana drachmas tres, rad. Glycyrrh. vnciam ſemis, miſce ac decoque in ſ. q. aquæ puræ per quartam horæ partem, adde mellis q. ſufficit pro dulcoratione.

Potio purgans in Tuſſi: Recipe rad. Enulæ, Liquiritiæ, fœniculi, polypod. ana vnciam ſemis, Herb. meliſſæ, Eupatorii, cichar. ana m. j. Thymi, Epithymi ana m. ſ. ſem. Aniſi, fœniculi carui ana drachmas tres, Myrobal. citrin. chebul. ana vnciam ſemis, Paſſul. mundat. vnciam vnam, ſpicæ drachmam vnam, Fol. ſenæ vncias duas. Rhabarb. drach. ij. Agarici trochiſ. drach. v. Fiat horum decoctio in ſ. q. aquæ l. a. colatura dulcoretur ſaccharo & cinnam. Fiat potio clara. Doſis vnc. v.

Vel: Recipe pulmonariæ, Hyſſopi, ſaluiæ ana m. j. polypodii, liquiritiæ, Enulæ ana vnc. j. Aniſi fœniculi tantundem, paſſul. minorum m. j. Ficuum num. xij. prun. Damaſcenorum num. x. Omnia Groſſo modo contuſa exemptis acinis in tribus quadris aquę

hordei

hordei coquantur: percoletur, postea addatur cinnam. vncia vna.

Syrupus pectoralis in crassis humoribus: Recipe rad. ireos, petroseli. Glycyrrhizæ ana vnc. j. rad. Eleni vnc. ſ. caricarum num. vij. vuarum passarum mundat. vnc. j sem. vrticæ, Anisi, Fœniculi ana drach. ij Hyssopi, adianti, scabiosæ, marrubii ana m. j. ſ. Agarici opt. drach. tres: coquantur in aqua fontana iustæ quantitatis ad tertias coletur. Iuri decocti adiiciantur syr. de Hyssopo de marrubio an. vnc. ij. partis aromatisetur ac despumetur in syrupum.

Syrupus pectoralis alius Recipe rad. enulæ campanæ, Polyp. Quercini, liquiritiæ rasæ, ireos Florent. ana drach. vj. Herbar. scabiosæ, marrubii albi, Hyssopi, Betonicæ ana m. j Flor. trium cordial. ana m. ſ. sem. Anisi, fœniculi, melonum ana drach. j. ſ. Passularum Corint. Mundat. vnc. j. iuiubarum, sebesten, ana N. xx. Ficuum pinguium num. x. Fiat horum ſ. a. decoctio in aquæ fontanæ lib. iv. ad tertiæ partis consumptionem colentur, colaturæ adde syrupi de liquiritia, de prassio, cichor. cum Rhabar. ana vnc. j. conſ. rosarum, violarum Borrag. ana vnc. ſ. Aromatisetur cum puluere cinnam. drach. F. l. a. syrupus clarus.

Syrupus Bechicus: Recipe iuiubarum, sebesten, ficuum pinguium num. v. Polypodii, sem. Carthami, passul. mundat. rad. enulæ ana vnc. ſ. Origani, Calamenthæ, Hyssopi, satureiæ, Thymi an. m j. sem. Altheæ Bombacis ana drach. iij. Fiat decoctio in Hydromelite ad lib. j. Fiat syrupus, aromatisetur drach. iridis florentinæ, vtatur ex cochleari.

Syrupus in phthisi: Recipe rad. polypodii drach. ij. Helenii vnc. ſ. Fœniculi drach. iij. ireos drach. j sem. Fœniculi drach. ij. Anisi drachmam vnam, liquir. rasæ drachmas tres, herb. carduib. p. j. scabiosæ, capillorum veneris ana m. j. Agrimoniæ tantundem, Hepaticæ, pulmonariæ, saluiæ ana m. ſ. rad. serpent. drachmas tres, Aristol. longæ drach. ij. sem. vrticæ drachmam vnam ſ. Prassii m. ſ. Passul. min. vnc. ij. caricarum num. vj. flor. borrag. violarum, maluæ ana p. ij. Decoque in aquæ simpl. lib. xij. ad medietatem, colaturæ adde mellis despumati lib. j. Coque & inspissando redige in syrupum præstantiss.

Syrupus in Empyemate: Recipe rad. Enulæ, Ireos, Apii, pe-

troſelini, fœnic. ana vncias duas, caricarum ping. num. xv. Dactyl. iv. Iuiubarum xx. praſſii, Hyſſopi, capillorum veneris, or gani ana m. ſ. liquiritiæ vnciam vnam, paſſularum ab ari l mundat. vnc. ij. mellis, ſacchari ana lib. j. Fiat decoquendo cum aqua ſimplici l. a. ſyrupus.

Syrupus magiſtralis in phthiſi: Recipe rad. ireos vncias duas, capillorum veneris, ceterach, polytrichi ana m. j. caricarum ping. num. xv. Dactylorum num. viij. paſſularum, iuiubarum, ſebeſten ana vnciam vnam, ſem. coriandri præpar. cidoniorum, maluæ, Bombycis, 4. ſem. frig. maior. Fœnugræci, orobi ana vnciam ſemis, Hyſſopi, Epithymi ana vnciam vnam. Coquantur omnia ſimul ad conſump. tertię partis, colat. lib. j. addatur ſufficiens quantitas ſacchar. & mellis, vt l. a. Fiat ſyrupus, de quo mane vſurpentur iij. cochlearia vel ſimpliciter vel in aqua hordei diſſoluendo; mitigat Tuſſim & Aſthma, attenuat & incidit & facilitat ſaniem ad expuendum.

Syrupus Langii in vertigine & menſium retentione: Recipe capill. veneris m. j. ſ. cuſcutæ m. j. Dictamni cretenſis, thymi ana m. ſ. fol. ſenę drach. vj ſ. polypodii vnc. ſ. Agarici ſcrup. v. Zingib. ſcrup. ij. paſſularum vnciam vnam, ſquinanthi, Flor. Roriſ. an. p. j. ſem. fœniculi ſcrup. ij. Agaricus cum zingib. in petia ligetur, decoque in lib. iij. aquæ communis ad tertiæ partis conſumptionem poſt duas horas coletur, in colatura diſſolue ſyr. de Rhabar. vnc. j. de 5. radicibus vnc. j. ſ. cinnamomi in ſyndone ligati drach. j. ſ. clarificetur cum albumine oui. Doſis vnc. v.

Syrupus ad hepatis refrigerium: Recipe rad. cichorii, oxalydis, graminis, Aſparagi ana vnciam ſemis, Endiuiæ, ſcariolæ, Agrimoniæ, Epaticæ, Polytrichi, Adianthi albi ana m. j. ſem. melonum, cucurbitæ, citrulli ana drach. ij. coquantur in lib. ij. aquæ, coletur & exprimatur, expreſſio dulcificetur cum ſaccharo, clarificetur cum ouo, & aromatiſetur cum cinnamomi, ſantal. citrini ana drachma vna, & ſi malignitatis adſit ſuſpicio, coerceri poterit rad. Tormentillæ, ſem. citri, carduibened. Limonum ſucco &c.

Syrupus magiſtralis in obſtructione Hepatis, ex pituita craſſa: Recipe rad. fœniculi, petroſel. Aſparagi, Apii, graminis ana vnc. j. origani,

origani,rorisinarini, artemisiæ, chamæd.ana m.j centaurii, cassutæ, Agrimoniæ, chamepit. lupuli salictarii, fumariæ ana m. ſ. ſem. Dauci, Fœniculi, paſtinacæ ana drachmam vnam, vuarum paſs. ab arillis mundatarum,vnc.j Glycyrrhizæ raſæ drach. iij. Fol. ſenæ vnciam vnam, agarici fœmin. drach. j. ſ. rhabarbari ſelecti drach. j.ſchœnanthi, cyperi,calami aromat. zingib. albi ana drachmam ſemis, coquantur in aqua communi pro lib. j. Colaturæ addendo ſyru. de bizant.oxymel.ſimpl. de duabus rad. de arthemiſia,de eupatorio de S. radicibus ana vnc. ſ. m. & deſpumetur optime clarificando,Doſis vnc.iij.

Syrupus in Hepatis intemperie ac imbecillitate: Recipe rad.fœniculi, aſparagi, petroſelini ana vnc. j. capillorum veneris, polytrichi, marrubii, abſinthii, centaurii an.m.j. ſchœnanthi,rad. cyperi ana drach.ij.ſem.aniſi,apii, cimini ana drachmas duas, Fiat decoctio in aqua & vino, in fine adde colaturam ſyr. de bizantiis vncias tres, Fiat dulcificando & clarificando ſyrupus:ad maiorem corroborationem adiici poſſunt roſæ rubeæ, ſpica, abſinth. dialacca, diacurcuma, dianiſum, aromat. roſatum, roſata nouella &c. Claretum ſiue iulepus pro Hepatis imbecillitate, obſtructione & inflammatione: Recipe cichorii, rad. acetoſæ, Dentis Leonis,Endiuiæ,Fumariæ,Lactucæ nouellæ, violarum ana m. j. agrimoniæ,capil l.veneris anethi viridis ana m. ſ. 4. ſem. frig. maiorũ ana drach. j. ſem. anethi portulacæ ana drach. ſ. glycyrrhizæ raſæ drach.iij.Fiat decoctio in aqua communi pro lib.j ſ. colaturæ adde ſyr. de cichor.nicol.cum Rhabarbaro, ſyr.de Endiuia drach. j ſyr. viola. papau. Borraginis ana vnciam ſ aromat. roſati drach. ſ. ſpec. Diarrhodon Abbatis drachmam ſ. Trochiſ.deRhabarb.gra.v.Fiat claretum.

Syrupus in inflammatione Hepatis, cum obſtructione & febre continua, tendente ad Apoſtema: Recipe cort. rad. Fœniculi, Glycyrrhizæ, ana vnciam ſemis, Endiuiæ, cichor. cum radic. ana manipulum vnum, Caſſutæ, ſcabioſæ, dentis Leonis chamepit.Bugloſſæ ana m.ſ. Flor. Cordialium, roſ. rub. ana partem vnam,ſem. Aniſi, 4.ſem. frig. maior. ana drachmam vnam, hordei mundati m.j.prunorum damaſcenorum quart.j. Fiat decoctio in aqua communi pro lib. j. ſ. colaturæ addendo ſyrupi de En-

diuia, de cichorea cum Rhabarb. ſyr. de Bizantiis ana vnc. j. miſce, fiat ſyrupus præſtans.

Syrupus laxatiuus compoſitus in inflammatione Hepatis: Recipe rad. Apii, petroſel. ana vncias duas, polyp. Quercini recentis vncias tres, ſenæ orientalis vnciam vnam, ſem. Aniſi, fœniculi, Apii, petroſel. ana drachmam vnam, flor. violarum, chamomillæ ana p. j. F. Decoctio, in huius lib. j. ſ. col. diſſolue oxymel. ſimplicis vel acetoſæ ſimplicis vncias ſex, Sacchari q. ſ. fiat ſyrupus aromatiſandus, drachmæ tres aquæ cinnam. Capiantur alternis diebus vnc. iv.

Lenitiuum Hepaticum: Recipe cichorii cum toto, Eudiuiæ, Dentis leonis cum toto, Acetoſæ, violarum, lactucæ nouellæ ana m. j. Fumariæ, Agrimoniæ, capillorum veneris, Borrag. Bugloſſæ ana m. ſ. chamepit. Chamædr. ana m. ſ. rad. graminis, petroſelini. ana vnc. ſ. 4. ſem. frigid. maior. ac min. ana drachmam vnam, ſem. aniſi drachmam ſemis, Thamarint. vnciam ſemis, prun. Damaſcen. numero tredecim, vuarum paſſarum ab arillis mundat. vnciam vnam, liquiritiæ raſæ drachmas duas, hordei mundi p. j. Fiat decoctio in aqua communi pro lib. j. ſ. colatu. addendo ſyrupi de cichor. nicol. cum Rhabarb. vnciam vnam, ſem. ſyr. violarum, de limonibus, de Endiuia, ex inful. roſ. com. ana vnc. ſ. miſce, clarifica in ſyrupum.

Syrupus in icteritia alteratiuus & confortatiuus: Recipe rad. Ruſci, Cichorii, Aſparagi, Fœniculi, Apii ana vnc. ſ. ſem. Endiuiæ, ſcariolæ, Aniſi, carui ana drachmas tres, melonum vnciam ſ. Herb. Endiuiæ, ſcariolæ, Hepaticæ, ſcolopendriæ ana manipulum vnum, Capill. ven. vnciam ſemis, paſſul. mundat. vnciam vnam ſ. Lupuli m. j. Sacchari q. ſ. coque, deinde dulcifica, clarifica & in ſyrupum.

Syrupus Humores præparans in Icteritia: Recipe rad. Apii, fœniculi, cichorii ana vnciam ſemis, Polypodii, paſſularum, Sem. Carthami, Tamar. ana vnciam ſemis, Fol. ſcolopendr. chamæd. chamepit. cuſcutæ, ſummit. Abſinthii, Lupuli, Aſparagi ana m. j. Glycyrrh. vnciam vnam, 4. ſem. frig. maior. ana ſcrupul. ſ. pruno. Damaſcen. num. viij. Hordei integri p. ſ. Flor. cordial. ana p. j. Fiat decoctio ad lib. j. in qua diſſolue ſyr. cichorii, capill. veneris, oxymel.

oxymel.simpl.ana vnciam vnam ſ. Fiat ſyrupus,cui adde cinnam. drachmam ſemis, ſantali citrini drachmas duas, pro aromatiſatione &c.

Syrupus Magiſtralis in ſcirrho Hepatis: Recipe rad. biſmaluæ vnciam vnam. Graminis, petroſel. Aſparagi, Iridis exting. ana vnciam vnam, violarum, Fol.Alkekengi, cichorii, Endiuiæ, Boraginis, ana m. j. Marrubii m. ſ. paſs. ſicc. Dactyl. mundat. ana num.x. Aniſi, Fœniculi, ſem. Alkekengi ana drachmas tres, ſemi. Biſmaluæ, 4.ſem.frig.maior.ana drachmam vnam, Flor. Chamomillæ, meliſſæ, ſambuci, violarum, Anthos ana p. j. Fiat decoctio in aqua & ſapa ad lib.ij. in quibus diſſolue ſyrupi aceroſ. ſimpl.vnc. iv.aromatiſetur cum cinnam. drachmis duab. iridis drach. j. F.l.a. ſyrupus.

Syrupus in inflammatione Renum: Recipe violarum, ſolani, ſcariolæ, plantaginis ana m.j. polygoni m. ſ. ſem. Berberorum, Portulacæ, papaueris albi ana drach.iij. Flor. Roſarum Nymphea ana p j. Fiat decoctio in lib.j. diſſolue ſacchari q.ſ. Fiat ſyrupus.

Syrupus Diureticus: Recipe Glycy rhizæ vnciam vnam, Ireos drachmas duas, Agrimoniæ, ceterach, polytrichi, Adianti areos m.j. paſſul.vnciam vnam, Ficuum num. vj. Flor. Bugloſ. Borrag. p.j. Fiat decoctum in qua diſſolue mellis roſati colati vnc. iij. cum drach.ij. cinnamomi, & ſacchari q.ſ. ac ſcrup. ſ. ſchoenanthos aromatiſetur ac clarificetur in ſyrupum. Hic rumpit ſuppurationem & expurgat per vrinam.

Syrupus in exulceratione Renum: Recipe rad. Biſmaluæ, conſol. maior. ana vncias duas, Glycyrrhizæ raſæ vnciam ſemis, cortic.cucurbitæ vncias tres, Agrimoniæ, ceterach, plantag. ana m. j. ſebeſten num.xx. ſem. Aniſi drachmas duas, ſem. Alkekengi, Biſmaluæ ana drachmam vnam, papaueris albi drach. iij. Flor. 3. Cordial. ana p.ij. Roſarum q.ſ. Fiat decoctio in aquæ hordei lib.ij. Adde ſacchari q ſ. Fiat l.a. ſyrupus.

Syrupus in mictione cruenta: Recipe roſarum, ſumach, myrtillorum, Balauſtiorum, Boli armeni, plantaginis Thuris maſticis, menthæ ana drach.j. coque in lib. iij. aquæ pluuialis, deinde adde ſacchari lib j. coque & clarifica l.a. in ſyrupum. Doſis cochlearia iij. mane ac veſperi.

Syrupus ciens vrinas: Recipe rad. S. Aperitiuarum, valerianæ, rub. tinctorum, ering i ana vnciam vnam, Hepaticæ, capillorum veneris, cichorii, chamædrios, chamæpit scariolæ, agrimon. absynt. hyssopi ana m. j. sem. Apii, petroselini, Halicacabi ana drachmam vnam, passularum vnciam vnam, cicerum rub. vnciam vnam, flor. genistæ. Sambuci ana p. j. Fiat decoctio ad lib. j. adde sacchari q. vis, In colatura dissolue syr. capillorum veneris de Bizantiis ana vnciam vnam. Fiat clarificando syrupus præstantissimus.

Syrupus in dolore coxendico D. Iohann Wolffii: Recipe sarsæ parillæ, petroselini, fœniculi, ana drachmam vnam semis, fol. veronicæ, pilosellæ, betonicæ, artem s. rub. drach. s. flor. Borrag. Buglos. violarum ana p. j. fol. senæ vnciam vnam, agarici drach. iij. Rhabarb. drach. j. sem. anisi, fœniculi, ana drach. ij. spec. incisarum drach. iij. m. & in vnc. xij. & vnc. vj. vini macerentur horis 24. ebulliant paulisper, deinde colentur, facta colatura adde sacchari q. v. mannæ calabrinæ vnc. iv. clarifica, despumaque deinde inspergeaquæ cinnam. ℥ij.

Syrupus in fluxu chyloso ex obstructione venarum mesaraicarum: Recipe rad. Apii, fœniculi, petrosel. in aceto macerati ana vnc. j. Agrimoniæ, Absynth. communis, & Romani, capillorum veneris, polytrichi, menthæ ana m. j. sem. Anisi drachmam j. s. Fiat omnium decoctio in aqua communi pro lib. j. colaturæ adde syrup. de duabus radicibus, mellis, ros. colati oxymel. simpl. ana vnciam j. sacch. q. v. Fiat l. a. syrupus.

Vel: Recipe absinth. vtriusque, Agrimoniæ, capill. veneris an. m. j. Flor. cordial. p. j. vuarum cum arillis vnciam s. sem. Anisi drachmam j. s. myrob. cheb. drachmam semis, agarici opt. drac. j. Rhabar. selecti drachmam semis, zingiberis albi, schœnanthi ana scrupulum vnum. Concoquantur in aqua pluuiali q. s. Huius decocti prius manibus confricati & colati accipe quantum habes, adde sacchari q. s. cola, clarifica & cum syr. de Bizantiis vnc. vj. Fiat l. a. syrupus.

Claretum laxatiuum in colica: Recipe cinnamomi, Galangæ, Garyophyll. maceris, zingib. ana drachmam vnam, aquæ fontis vnc. xij. vini generosi vnc. iv. Turpeti drach. vj. Fol. senæ vnc. j. sac-

j.ſacchari vnc. iv. ſtent in infuſione horis xij. deinde parum ebulliant, F.l.a ſyrupus.

Syrupus in lue venerea: Recipe flor. violarum, Bugloſſæ, Borrag. ana m.ſ. Fumariæ, ſcabioſæ, ceterach, cuſcutæ, eupatoriæ, cichorii an. m.j. fol. ſenæ drachmas duas ſemis, ſem. aniſi, fœniculi, ruſci ana drachmas duas, vuarum paſſularum, Glycyrrhi. ana drachmam vnam, myrob. chebul. flauorum ana drachmam ſemis. prun. num. v. polypodii drachmas ſex, thymi, epithymi ana drachmam vnam ſemis. Coquantur in aqua iuſtæ quantitatis, ad conſumptionem medietatis, cola, transfunde, adiice ſacchari vt dulceſcat cum album. ouorum clarificetur, additis oxymel. ſimpl. ſyrup. fumariæ an. vnc. ij. Fiat vel potio aut lege ar is ſyrupus, de quo ſingulis diebus mane ac veſperi dentur vnc. iv. ad v. Præparat humores.

Syrupus in eryſipelate: Recipe herb. meliſſæ, ſcabioſæ, thymi, epithymi, fol. ſenæ an. m.j. flor. borrag. bugloſſæ, violarum, an. m.ſ. rad. bryoniæ, polypodii, liquiritiæ, petroſelini ana vnc.ſ. anethi, fœniculi ana drach. ij. paſſularum m. ij. contundenda contundantur, incidenda incidantur coquantur in lb. iij. aquæ, fiat decoctio, dulcoretur ſaccharo & melle ana q.ſ.

Iulepus in febri maligna: Recipe aquæ puræ lib. ij. raſuræ cornu cerui in petia ligati drach. vj. ſem. & cort. citri ana drachmas ij. decoque ad lib. j. ſ. adde ſucci limonum vnc. iij. coque deſpumando, clarificetur cum album. oui.

Syrupus leniens in febri ardente: Recipe prun. Damaſcenorum num. x. vuarum paſſarum deiectis vinaceis vnc. ſ. 4. flor. cordial. ana p.j 4. ſem. frig. maior. ana drach. j. ſ. Tamarind. drach. vj. Decoque in ſ.q. aquæ donec dimidiũ abſumatur, addendo ſacchari puri q. v. coletur: Colaturæ adde mannæ vnc. iv. caſſiæ extract. vnc. j. ſyr. violacei vnc. iv. commiſtis deſpuma in ſyrupum.

Syrupus in febri quotidiana intermittente: Recipe rad. polyp. querc. petroſelini, aſparagi, cichorii, ſeminum carthami, paſſularum mundat. ana vnciam vnam, agrimoniæ, cuſcutæ, fumariæ, ana manipulum vnum, thymi, aſpleni, adianti ana m. ſ. Glycyrrizæ vnciam ſemis, ſeminum aniſi, fœniculi, melonum, cucumeris, ana drachmas duas, flor. 3. cordialium ana partem vnam. Fiat decoctio ad

ad lib. j. In colatura dissolue oxymel. simpl. syr. capil. Veneris ana vnc. j. Fiat cum saccharo clarus syrupus qui cinnamomo condiendus siue aromatisandus.

Vel: Recipe rad. Aperitiuarum, sem. carthami, passularum ana vnciam vnam, Hyssopi Betonicæ, Agrimoniæ, cuscutæ, pulegii ana m. iij. Capillorum omnium m. ſ. sem. Anisi, fœniculi, Melonum, cucum. ana drachmas tres, Flor. cordialium, Anthos ana p j. Fiat decoctio in lib. j. cum saccharo, in decoctione dissolue syrupi capill. veneris, oxymel. simpl. ana vnc. j ſ. Fiat lege artis syrupus.

Syrupus in Quartana intermittente pura: Recipe cort. rad. cappar. vnciam vnam semis, rad. com. maceratarum in vino ana vnciam semis, Buglossæ cum rad. Fumariæ, cirsii, melissæ ana m. j. ſ. herb. capill. ana m. ſ. vuarum passularum vnciam vnam, flo. genistæ, ʒ. flor. cordial. ana p. j. ſ. polyp. Quer. vnciam vnam, Fol. senæ vnciam semis, coque in ſ. q. aquæ ad dimidium. Recipe iuris decocti lib. ij. aceti passulati vnc. iij. In fine adde Epithymi drach. ij. adiecto saccharo & melle fiat syrupus, depuretur saporis & odoris gratia cum cinnam. drach. iij.

Syrupus purgans in mala dispositione: Recipe Adianthi, Eupatorii ana m. ſ. rad. Endiuiæ, cichor. ana drach. ij. Rubiæ drach. iij. Flor. Betonicæ, violarum, Nympheæ ana m. ſ. 4. sem. frig. minor. ana drachmam vnam, Epithymi drachmas duas, Carthami vnciam semis, polypodii drachmas tres, Rhabarb. sel. Myrobal. Chebul. ana drachmam vnam semis, Turpeti drachmam vnam, scrup. ij. Fol. senæ drachmas duas, Zingiberis drachmam vnam, Zedoariæ, Galangæ, Cyperi, calam. aromat. drach. ſ. masticis scrup. ij. cinnam. electi drachmā vnam, decoque omnia in ſ. q. aquæ ad tertias ſ. a. postea dulcora cum saccharo & colaturæ adde syr. de Epithymo vncias duas, aquæ cinnamomi vnc. j. Fiat syrupus.

Syrupus in obstructione Hepatis: Recipe rad. cichor. vnc. ix. Acetosæ vel Asparagi ana vnc. iv. cort. rad. capparorum, sarsæ parillæ, Tamaricis ana vnc. j. Ebuli vnc ſ. Fol. Adianthi, Trichomanis ana drach. ij. Decoquantur cum aqua, colentur, saccharisentur & reddantur vnione decoctionis & clarificationis in syrupum suo aromate aromatisandum atque condiendum.

Antidotus contra omnis generis venena: Recipe rad. Diptamni, fol. Rutæ, Rof. rub. ana vnc. iij. Diptamni Cretenſis drac. vj. rad. Cyperi vnc. iij. ß Garyophyllorum, Maſticis, Spicæ Nardi, Aſari ana vn. j. ß. Cinnamomi, croci ana vnc. j Gran. Iuniperi, Baccar. Lauri ana vnc. j ß Iridis, Agarici Trochiſ. ana drach. vj. Myrrhæ vnc. ß. Nucum iugland. excortic. vnc. vj. Boli Armeni, Spec. liberantis ana vnc. j. ß. Succi Abſynthii vnc. iij. contundantur omnia & cribrentur, Recipe deinde Ficuum q. v. vino lotarum, contundantur ad formam pultis: Recipe etiam Sacchari lib. vj. Diſſoluatur cum aqua, adde etiam mellis menſ. j. Bulliant inuicem vſque aqua euaporet: Tunc adde Ficus contuſas, Theriacæ lib. j. ß. Conſeruæ Roſarum tantum, quãtum fuerunt in pondere ficus, agitentur probe,. Bulliant inuicem, tunc adde ſpecies prædictas, agitentur per horam vltimo adde Ambræ drach. ij. Moſchi drach. ß. Diſſ. in S. V. Miſce, F. Antidotus.

Syrupus in phthiſi ſecretus: Recipe rad. & Cymarum Symphit. maioris ac minor. ana M. iij. Herb. Betonicæ, Plantag. Pimpinellæ, Poligoni, Scabioſæ, Tuſſilaginis Numulariæ, Pulmonariæ maculatæ, Veronicæ ana M. ij. Hyſſopi M. ß. Ex hiſce omnibus recentibus eliciatur ſuccus, & cum lib. ij. Sacchari albiſſ. Fiat Syrupus: Sin minus decoquantur cum aqua, colentur vt artis eſt.

Alius: Recipe rad. Ireos, Hyſſopi an. m. j. Flor. capil. Veneris M. ij. ß 4. ſem. frig. maior. & minor. ſem. Coriandri præp. maluæ, Papau. albi, ſem. Bombycis, Fœnugræci, Orobi, Liquiritiæ, vuarum paſſ. enucleat: Caricarum, Iuiub. Sebeſten, Pinearum, Amygd. dul. hordei mundi ana vnc. ij decoque in aqua fontis, adde mellis roſati lib. ß. Sacchari lib. iij. F. l. a. Syrupus.

Aqua decoctionis impinguans corpus: Recipe aquæ fontanæ lib. j. lactis lib. j. coquantur ſimul vſque ad conſumptionem aquæ: Deinde adde Sacchari penidii vnc. j. Butyri recentis vnc. j. olei Amygdalarum dul. recent. vnc. ß. coquantur iterum bullitione vna: ſumatur ſtomacho ieiuno, aliquandiu ſuper dormiendo.

Enema ad bilem Andernaci: Recipe hordei excorticati, ſem. lini ana vnc. ij. In aqua coquantur. Iuris huius decocti libræ adde olei communis vnc. iiij. Miſce & fiat clyſter.

Clyſter ad flatus eiuſdem: Recipe Aniſi, Fœniculi, Apii, Petroſelini, Seſeleos ana vnc. ß. Flor. Chamomillæ, Melilothi, Roriſmarini,

Stœchados ana P.j. Omnia ex aqua, vino & oleo decoquantur. Iuris libra aluo iniiciatur.

Iniectio in vterum menses prouocans: Recipe 5. Rad. aperient. Rad. Rubiæ maioris ana vnc.ij. Eryngii, Ciclaminis, Iuniperi ana vnc.iij. Matricariæ, Sabinæ, Mercurialis ana M j. Cinnamomi, Spicæ vtriusque, Asari ana vnc.ij.sem. Nigellæ vnc.ß. Fiat decoctio in aqua & vino & oleo Chamomelino. Ex colatura fiat iniectio per Metrenchytam.

Iniectio in vesicam ad vlcus, Rondeletii: Recipe Rad. Consolidæ maioris vnc j. Caudæ Equinæ, Plantaginis, Ceterach, Pilosellæ, Herniariæ, Polygoni ana M.ß flor Ros.P.j. Hypericonis P ß. Fiat decoctio in aqua hordei, vel extinctionis plumbi, aut ferri: Fiat per Metrenchytam.

Gargarisma ad inflammatas tonsillas per initia exhibendum: Recipe Plantaginis, oxalidis, Portulacæ an. M.ß. Cort. Mali Granati, Rhus ana vnc.ß. Rof. Rub. P.j. Cort. Glandium drachm. iij. Decoquantur in aqua ad tertias. Iuri colato addantur Diamoron vnc.ß. Syrupi Myrthini, Syrupi de Papauere ana vnc.j. Aceti vnc.j. Misce & fiat Gargarisma.

Vel: Recipe Lentium, Rosarum, Palmularum ana q. satis est. Decoquantur in aqua, vt supra, & F. Gargarismus.

Gargarisma ad detersionem pituitæ, quæ partibus oris adhæret: Recipe Hyssopi, Origani ana M j. Glyzyrrizæ drac.iij. Fiat decoctio in aqua. in li.j.ß. dissolue Mellis scillitici, vel oxymelitis scillitici, vel Syrupi de Glyzyrrhiza, vel Syrupi de Stœchade vn.iiij. Misce & fiat Gargarisma.

Gargarisma Detersorium commune Andernaci: Recipe Pisorum P.ij. Decoquantur modice. lib.ß. adde mellis Rosati vnc.j. Misce & fiat Gargarisma.

Vel ad pituitam lentam detergendam: Recipe Hyssopi, Saluiæ, Thymi ana M.ß. Decoquantur in aqua ad tertias. In lib.j. dissolue Oxymelitis vnc.iiij. Misce & F. Gargarisma.

Vel: Recipe Maioranæ, Saluiæ, Hyssopi, Origani ana M.j. Passularum vnc.j. cort. Rad. Ebuli, Cort. Capparorum ana dra.ij. Ex aqua decoquantur ad tertias. Lib.ß adde sem. Nigellæ, Condysi ana scru. ij. Syrupi de Prassio, Mellis Rosati col. ana vnc.j. Misce & fiat Gargarisma.

Garga-

Gargarisma ad oris inflammationem: Recipe Hyssopi vel Satureiæ, vel Origani M.j Glycyrrh. Rasæ vnc.j. Passularum, Ficuum ana parta xx. Fiat decoctio in aqua hordei integri in lib.j.ß. dissolue Mellis Rosati col. vnc.iiij. Misce & fiat Gargarisma.

Gargarisma ad Anginam: Recipe Spinæ Ægyptiæ vnc.j. Iudis drachm.ß Furfuris frumenti P.ß. Palmularum num vij. ex sapa vel aqua decoquantur. Iuti paululum Mellis.

Vel ad dolorem dentium in principio: Recipe Rad. Pentaphylli vnc.ij. Hederæ M.j Rad. Cyperi, Nucum Cupressi ana vnc.ß. Fiat decoctio in aqua & aceto fiatque Gargarisma: quod in ore retinendum est.

Vel in inflammatione tonsillarū aliud: Recipe summitatum Rubi, vel Myrti, vel Vitis, vel Pyri syluestris M.j. Pilosellæ, Ceterach, Plantag. ana M.ß Rosar. rub. P j. Fiat decoctio in aqua pluuiali. In lib. vna ß. dissolue Sacchari vnc.ij. vel Syrupi Rosati, vel Mellis Rosati: vel Diamoronis. Misce & fiat Gargarisma.

Aliud ad vlcera oris: Recipe Agrimoniæ, Ceterach, Plantaginis, summit: Rubi. fol. Arbuti, fol. Pyri Syluestris, Myrti, Lentisci, M.j. Fiat decoctio in aqua hordei. In lib.j.ß. dissolue Melis Ros. col. vnc.iiij. M.& F. Gargarisma.

Vel ad dolorem dentium fluxione iam facta: Recipe Pyrethri vn. Rad. quinquefolii vn.j. Garyophyllorum, Cubebarum an. dr.ij. Piperis longi drac.ij. Hederæ M.ij. Fiat decoctio in aqua & vino adstringente. Fiat Gargarisma.

Vel ad fætorem oris: Recipe hordei integri torrefacti P.j. Rosarum, P.ß. Cort. Citri vnc.j.ß. Caryophyll. Cinnam. ana drac. iij. F. decoctio in aqua Cisternæ & pauco aceto, quo colluatur os.

Aliud: Recipe Rad. Cyperi vnc.j. Rof. Rub. p.j Santal. Citr. Cinnamomi ana dra.ij. Fiat decoctio in aqua Cisternæ vel Chalybeata, colluatur os.

Errhinum purgans pituitam: Recipe Rad. Pyrethri, Ireos ana vnc.j. Pulegii, Calaminthæ, Origani ana M.j. Agarici Trochiscati dra.iij. Flor. Anthos, Stœchados ana P.j. Fiat decoctio. In li.j. dissolue Mellis Anthosati, Mellis Scillitici an. vn. iij. Fiat caputpurgium.

Aliud: Recipe Succi Cucumeris Asinini, vel Ciclæ, vel Mercurialis, vel Ciclaminis vn.ij. Agarici trochiscati drac.ij. Vini parum. Fiat

decoctio, quæ coletur. In colatura dissolue mellis quantum satis ad inspissationem: aut mel in decoctione ponatur sine vino, contritumque sit Agaricum, & decoquantur simul. Decoctio inspissetur ad mellis consistentiam.

Errhinum aliud pituitam detergens: Recipe hordei integri p. j Lentium vel lupulorum P. ß. Marrubii vel Pulegii M. j. Maioranæ M. ß. Fiat decoctio in lib. j. dissolue mellis Anthosati, mellis squillitici an. vnc. j. ß. M. & per nares attrahantur.

Aliud ad vlceris erosionis detersionem: Recipe decoctionis hordei lib. j. Mellis Rof. col. vnc. iij. M. attrahantur per Nares.

Aliud Errhinum ad vlcera narium detergenda & exiccanda: Recipe summitatum Myrti, vel Lentisci M. j. malorum punicorum integrorum, immaturorum, contusorum nu. ij. Fiat decoctio cum aqua & vino, si non adsit inflammatio, quæ si adsit cum aceto contundantur, deinde fortiter exprimantur. Colaturæ adde mellis rosati col. vnc. iiij. Fiat Errhinum, quo vtatur in tumoribus & vlceribus malignis narium.

Fomentum ad menstrua prouocanda: Recipe rad. rubi maioris, Eryngij, Fæniculi, Apii, Petroselini, graminis ana vnc. iiij. Liliorum, Altheæ ana vnc. ij Pulegii, Matricariæ ana M. j. semi. Apii, Petroselini, Seseleos, Fœnigræci, Altheæ ana vnc. j Flor. Chamomillæ, Leucoi ana P. j Fiat decoctio in aquæ duabus partibus, & vna vini albi. Foueatur vterus.

Fomentum ad vrinæ retentionem & calculum: Recipe rad. Altheæ vnc. ij. Calamenthi, Origani ana M j. Sem. Fænigræci, lini ana vnc. j. Apij. Petroselini, Seseleos ana vnc. ß. Flor. Chamomillæ, Meliloti ana P. j. rad. Apii, Petroselini, Graminis, Asparagi, ana vn. ij. Fiat decoctio in aqua & vino, vel oleo, fiatque fotus cum spongiis, vel filtro macerato in decoctione.

Fomentum emolliens ac discutiens Heurnii: Recipe rad. Altheæ, Liliorum alborum ana vnc. ij. Sem. Lini Fænigræci ana drach. iij. Ficuum pinguium nu. vj. flor. Chamæmelorum, Meliloti, summitatum Anethi ana P. j. summitatum Maioranæ M. ß. Bulliant in vino & aqua ana; vel in duabus partibus aquæ & vna vini, vel in lixiuio sarmentitio vitis ad tertiæ partis consumptionem. Fiat fomentum.

Fomen-

Fomentum relaxans: Recipe rad. Liliorum, Altheæ ana vnc.iiij. Cucumeris Syluestris vnc.ij. Ficuum num.xx. sem. Lini, Fœnugræci Altheæ ana vnc. j. Apii, Petroselini, ana vnc. ß. flor. Chamæmeli, Meliloti ana P. ij. Fiat decoctio in aqua, qua foueatur pars affecta calida.

Fomentum discutiens Oedemata: Recipe Calamenthi, Origani, Betonicæ, flor. Rorismarini, Ros. rub. ana P. j. fol. Lauri, Saluiæ, ana M. ß. Lupinorum drach. ij. Calami odorati, Squinanthi, Spicæ Nardi ana drach. ij flor. Stœchados vtriusque Rorismarini, Ros. rub. ana P. j. Fiat decoctio in aqua pluuiali: deinde adde aceti modicum.

Fomentum ad lienem induratum: Recipe florum Chamomil. Stœchados, Meliloti ana M. j. Flor. Genistæ, Anethi, Scolopend. ana M. j. ß. Fiat decoctio in aqua & vino albo, F. fotus.

Aliud ad idem: Recipe rad. Altheæ drach. ij. rad. Ireos vnc. ß. fol. Altheæ, Maluæ, ana M j. Absynthii M. ß. sem. lini, Fœnugræci ana vnc. ß. sem. Tamarisci, Stœchadis ana P. j. fiat decoctio in tribus aquæ partibus, addenda j. vini albi, cum modico aceti, deinde foueatur Lien.

Fomentum ad dolorem pleuriticum: Recipe Maluæ, Saluiæ, Absinthii, Abrotani, Scabiosæ ana M. s. In sextario aquæ ad tertias decoquito: spongia ex iure decocti expressa, partem affectam foueto.

Aliud ad dolorem lateris: Recipe Maluæ cum rad. M. j. ß. Ficuum num. xx. flor. Chamomil. Meliloti, violarum ana P. j. sem. Lini, Fœnugræci ana vnc. j Anisi vnc. ß. F. decoctio in aqua.

Aliud in materia frigida: Recipe Maluæ cum rad. M. j. ß. Calaminthæ M. j. sem. Lini Fœnugræci ana vnc. j. Anisi, Fœniculi ana vnc. ß. flor. Anthos, Chamomillæ, Meliloti, Sambuci ana P. j. fiat decoctio.

Aliud ad dolorem colicum: Recipe rad. Altheæ, vnc. ij. Calamenthi, Origani ana M. j. sem. Lini, Fœnugræci ana vnc. j. sem. Apii, Petroselini, Seseleos ana vnc. ß. flor. Chamomillæ, Meliloti vel flor. Sambuci ana P. j fiat decoctio in aqua & vino, vel oleo.

Aliud ad dolorem nephriticum: Recipe rad. Altheæ vnc. ij ß. Parietariæ, Maluæ, Altheæ, Petroselini Macedonici ana M j. sem. Milii solis vnc. ß. sem. Fœnugræci ana drach. j. flor. Chamomill. Meliloti,

Meliloti, Anethi ana P.j. Fiat decoctio in tribus partibus aquæ vel vna vini albi: ex qua foueatur regio renum & vreterum.

Vel fortius: Recipe Rad. Saxifragiæ, Raphani an. vnc.j. Lilior. alborum, Altheæ ana vnc.j. Senecionis, Parietariæ, Violariæ, Sisymbrii aquatici ana M j. Maluæ Branchæ Vrsinæ, Altheæ ana M.ß sem. Saxifragiæ, Milii Solis ana vnc.ß Fiat decoctio vt supra. His enim ad frangendos calculos vis non mediocris inest.

Epithema ad capitis dolores ex frigore: Recipe Saluiæ, Rorismarini, Chamomillæ, Meliloti, Betonicæ, Bryoniæ, an.M j. coquantur in aqua: Et fronti applicetur cum lineo imbuto in ea decoctione.

Epithema ad Hecticam febrem: Recipe hordei mundi P.j. flor. Violarum P.ij. Fiat leuis decoctio, & in lib.j. dissolue olei Violacei vnc.iiij. Agitentur simul & Epithema fiat: supra totum Thoracem applicetur.

Epithema ad hepatis obstructionem & calorem Andernaci: Recipe Cichorii cum rad. Intybi recentis, Agrimoniæ an. M.j. Absinthii M.ß. flor. Cichor. P.j. iiij. sem. frig maiorum ac minorum ana dra j.ß. Cyperi drac.ij. Lupinorum dra.iij. Santalorum omnium ana drac.j. Iunci odorati. drac.ß. Hæc omnia in sacculum coniecta ex 8. aquæ vnc. vini & aceti vtriusque vnc.ij. in vase fictili cooperto simul ad ignem inferuescant, & Epithematis modo applicentur.

Embrocha ad lethargum: Recipe Hyssopi, Origani, Calamenthi Pulegii an. M.ß. sem. Anisi, Fœnugræci, Coriandri præparati ana dra. ij. flor. Stœchados, Rorismarini ana P.j. Decoquantur in aqua ad li. j. F. Embrocha, qua caput irrigetur.

Irrigatio ad morbos capitis frigidos: Recipe Rad. Acori, Cyperi, Ireos ana vn.ij. Betonicæ, Maioranæ, Saluiæ, Origani, Calamenthi ana M.ß. Cort. Citri sicci drach.iij. sem. Anisi vnc.j.ß Coriandri præparati, Granorum tinctorum an. dra.j ß flor. vtriusq; Stœchados ana P.j. coquantur in s.q. aquæ, vsq; ad consumptionem partis dimidiæ, F. Embrocha, qua caput irrigetur, addendo aquæ vitæ vnc. ß si sit morbus contumax.

Irrigatio calefaciens caput: Recipe Betonicæ, Chamomillæ, Maioranæ, Serpilli ana M.ß. Lauendulæ, Origani, Calaminthæ, Hyssopi ana M.ß. coquantur in lib.ij. aquæ fontanæ, donec dimidium absumatur, F. Embrocha.

Em-

Embrocha in initio inflammationum: Recipe Violarũ, Rosarũ, Nympheæ.an.P j.fol. Nympheæ,Solatri, Plantaginis an. M.ſ. ſem. Frig.maior.& minor.ana ſcrup.ij.Fiat decoctio ex aqua ſimplici,vel Plantaginis,aut Endiuiæ ad libram integram.

Embrocha ad Phrenitidem in principio: Recipe Lactucæ, Violarum,Plãtaginis, Solatri,Semperuiui,Portulacæ ana M.j.flor. Violarum Nenupharis,Roſarum an.P.j.fol.Myrthi M.ſ. fiat decoctio.

Embrocha alia in augmento: Recipe Violarum, Lactucæ, Solatri,Plantaginis,Portulacæ ana M.j.Roſarum,florum Violarum,Nenupharis ana P.j.fol.Myrti M.ſ.flor.Chamomillæ,Anthos, Meliloti ana P.j.Coquantur ad dimidium,fiatque Embrocha. In declinatione vero additur huic decoctioni, Betonica, Spondylium,Origanum & Calaminthum.

Embrocha ad conciliandum ſomnum: Recipe Lactucæ, Violarum,Plantag.Solatri,Semperuiui,Portulacæ an.M.j flor Violarum, Nenupharis,Roſarum ana P.j.flor.Myrti M.ſ ſem.Lactucę,Papaueris albi ana drach.ij.Cort. Mandrag. dra.j Decoquantur in lib.ij. aquæ vſque ad conſumptionem medietatis,F.Embrocha.

Ad Podagram: Recipe Thymi,Origani.Saluiæ, Calaminthæ ana M.j.In aqua decoquantur,iure eorum partes affectæ perfundantur,aut foueantur.

Inſeſſus ad anum prolapſum: Recipe Plantag. M.j Roſ.rubr. M.ſ.Decoquantur in aqua,cui Chalybs antea extincta fuerit.

Inſeſſus ad nimium vteri fluorem & ani Hæmorrhoidas: Recipe Plantaginis.Polygoni,Equiſeti,Rubi foliorum ana M.j.Roſ.pu.iiij. Malicorii vnc.ij.Rad.Simphyti vnc.j. Calycum Glandium drach.j. Decoquantur in aqua Chalybeata,F.Inſeſſus.

Inſeſſus ad Hæmorrhoidas: Recipe Verbaſci, Plantaginis ana M.j.flor. Verbaſci P.j.ſem.Lini vnc:ij. Cort. Malorum Punicorum, Balauſtiorum,Rhus obſoniorum, Baccarum Myrti an. vnc.ß.In aqua & vino decoquantur ad Inſeſſum.

Inſeſſus ad ani exitum:Recipe fol.Quercus M.v.Roſ.Rub.M.ij. Glandium quercus vnc.iii. Decoquantur in aqua pluuiali vel fontana.In decocta reſtinguatur Chalybs, aut ferrum candens ter, vel ſæpius.Inſeſſus fiat mane ac veſperi.

Inſeſſus ad Teneſmũ: Recipe Maluæ,Altheæ,Viol.Verbaſci ana M.j.flor. Verbaſci P.j.ſem.Lini lib.ß. In horum decocto ex aqua,æger ad vmbilicum vſq; ſedeat.

Vel:

Vel: Recipe folia Tapsi barbati, M.iiij. Calculorum, sem. Lini lib. ß. Fiat ex his in s.q. aquæ decoctio & insessus.

Insessus ad prouocanda menstrua; Recipe Artemisiæ, Thymi, Rorismar. Marrubii, Calaminthæ ana M.ij. Sabinæ M.j. fol. Lauri P.iij Flor. Rorismarini, Sambuci ana P.ij. rad. Cyperi vnc.ij. gran. Iuniperi contus. vnc.j.ß. omnia incisa, sacculoque condita, coquantur ex aqua fluuiali, quanta ad insessum requiritur.

Alius: Recipe Artemisiæ, Saluiæ, Betonicæ, Calaminthæ. Origani, Pulegii, Meliloti, Chamæmeli, Hyperici, Abrotoni ana M.s. rad. Iridis, Petroselini ana drach.j. coquantur pro insessu.

Vel: Recipe Nepetæ, Arthemisiæ, Thymi, Saluiæ an. M.j. fol. Lauri, Filicis ana M.ij. Flor. Sambuci P.j. rad. Valerianæ, Apii, Petrosel. Fœniculi ana vnc.ij. Ex his aqua decoctis fiat insessus, quo manè ac vesperi ante cibum vtendum est.

Alius ad tumores ac dolores naturalium: Recipe Fœnugræci, sem. Lini, Pulegii. Artemisiæ, Cucumeris Syluestris, rad. liliorũ alborum, fol. Dendromalachæ ana q. sufficit. Decoquantur omnia in aqua, F. insessus vel balneum simplex dulcis aquæ emolliens & humectans. Antea verò quam vtaris, aluus subduci, leuarique vesica debet. Nam his oppletis & vterum qui medius inter illa consistit, prementibus, menstrua nimis angusta cohibentur, tardanturque.

Insessus ad menses ciendos: Recipe Sabinæ, Pulegii an. M.vj. rad. Asari vnc.iiij. In sacculo inclusa coquantur ex aqua pluuiali, vel fontana, quantam postulat insessus. Vtendum hoc ante cibum mane, ac vesperi tempore menstruationis.

Insessus ad Renes inflammatos: Recipe Maluæ, Altheæ, ana M. iiij. sem. Lini, Fœnugræci ana vn.ij. Decoquatur in aqua. Hæc postea vasi ligneo altitudinis pedalis immittantur ad insessum.

Insessus ad calculosos: Recipe fragmentorum raparum, fragment. Pastinacæ, Siseris, Chamomillæ, flor. Verbasci, Betonicæ, Prunellæ, Aquilegiæ, Rutæ murariæ, Artemisiæ ana M.j. coquantur in aqua pluuiali q. ad insessum satis est.

Alius ad calculum Fuchsii: Recipe Saxifragiæ, Oenanthes, Helxines, Maluæ, Altheæ ana M.j. Cicerum rub. drach.ij. sem. Lini, Petroselini, Fœniculi ana drach.j.ß. coquantur in aqua iustæ quantitatis ad tertias pro insessione.

Vel:

Vel Andernaci: Recipe Maluæ, Altheæ, Chamomillæ, Meliloti, Parietariæ, Scolopendrii ana M.ij. rad. Maluæ lib.ß. Fœniculi vnc.iij. sem. Lini vnc.iij Fœnugræci vnc.ij. Rubeæ tinctorum vnc j. incisa omnia, sacculoque lineo indita, coquantur.

Alius: Recipe rad. Altheæ vnc.iiij fol. Altheæ, Maluæ, Parietariæ ana M.j. rad. Nardi M.ß. Origani, Calamenthi, Bætonicæ, Abrotani, Artemisiæ, Rorismarini, Petroselini an P.ij. sem. Lini, Anisi, Fœnugræci, Fœniculi ana vnc.ij. Furfuris crassi P.iiij. sacculo indita ex aqua communi coquantur, quanta ad insessum satis est.

Vel ad arenam & calculum Rulandi: Recipe raparum numero v. Nasturtii aquatici, Polygoni ana M.iiij. Incisa lineo sacculo indantur, ac incoquantur aquę q. satis est insessui. Æger vtatur tempore paroxysmi, & vbi ingens surgit dolor.

Ad stranguriam & vesicæ calculum: Recipe Raphan. num. x. Incidantur, sacculo imponantur, aquæ quanta necessaria est, incoquantur, vt fiat insessus, cuius frequens est vsus.

Insessus ad vteri dolores & præfocationes: Recipe Melissæ M.x. Pulegii M.iiij. Rorismarini M.iij. coquantur in s.q. aquæ fontanæ. Vsus eius est ante cibum mane ac vesperi.

Insessus ad dolores colicos mitigãdos: Recipe Altheæ, Rutæ, Artemisiæ, Maioranæ ana M.ij. fol. Lauri vnc.ij.ß. sem. Apii, Anisi, Cumini ana vnc.ij. In aqua decoquantur, quanta solium dimidium repleat.

Balneum ad Paralyticos Rulandi: Recipe Baccarum Iuniperi contusarum M.xv. Decoquantur in aqua pluuiali vel fluuiali, quanta opus sit ad lauacrum. In decocta aqua restinguatur septies Chalybs candens, ac renouetur hoc modo tertio quoque die. Insideat ægrotus misto balneo ad collum vsque tot horis, quot ferre mane & vesperi quotidie potest.

Balneum ad intemperiem calidam Rondeletii: Recipe flor. Violarum, Buglossæ ana P.iiij. flor. Nympheæ. P.ij. In aqua coquantur, quanta pro Balneo sufficit.

Vel: Recipe Succi solatri, succi Cucurbitæ, succi Melonum ana lib.iiij. Misce aquæ balnei, quanta pro B. satis est.

Balneum calefaciens ac conceptionem adiuuans Rulandi: Recipe Artemisiæ, Absinth. Leuistici, Auenæ, gran. Iuniperi, Origani

Chamomillæ, ana M.ij. Decoquantur hæc simul in aqua pluuiali quanta opus est. Insideat in isto balneo mulier sterilis statim post fluxum menstruorum quotidie bis, mane scilicet per horam, & tamdiu vesperi, idque continuet octo diebus, ac renouet tertio quoque die.

Balneum ad inflammationem, cum fluxus adest: Recipe Plantaginis, Polygoni, fol. Rub. ana M.iij. Malicorii vnc. ij. Coquantur in aqua, quantum ad Bal. satis esse putas.

Balneum emolliens: Recipe Maluæ cum radicibus, Branchæ Vrsinæ, Violariæ ana M.iij. Mercurialis, Parietariæ, Betæ ana M.ij. sem. Lini vnc.j. flor. Chamomillæ P.ij. Fiat decoctio pro Balneo, in quo æger bis quotidie natet ad horam vnam. Hoc balneum valet etiam ad affectus cutis crustulosos, squamosos siccos ac squalidos.

Balneum ad inflammationem & duritiem membrorum: Recipe Maluæ domesticæ, syluestris, Meliloti ana M ij. sem. Lini vnc.iij. Fœnugræci vnc.ij. Ex his in aqua coctis balneum paratur.

Balneum ad cutis affectus: Recipe Maluæ cum Rad. Branchæ Vrsinæ, Violariæ ana M.iiij. Mercurialis, Parietariæ, Betæ ana M.ij. sem. Lini vnc.j. Chamomillæ P.ij. Decoquantur pro Balneo, in quo bis quotidie sedeat ad horam vnam.

Lixiuium ad Achoras: Recipe Pisorum M.iiij. decoquantur in s.q. aquæ, horum iuri admisceatur tantundem lixiuii fortis: & facta ebullitione seruetur vsui. Caput eo lauetur quotidie ante cibum, & mox siccetur.

Aliud ad pediculos: Recipe Agarici vnc.ß. coquatur in lixiuii dulcis lib.iij. Et ex ea irrigetur, aut lauetur caput in dies. Si vlceratæ capitis partes illinantur parum oleo Balsami, commoriuntur vno die omnes pediculi.

Lixiuium roborans cerebrum, neruos, oculos, sensusq; reliquos; Recipe fol. Senæ vnc.j. Ros. rubr. P.j. Lauendulæ P.ij. Fiat ex his decoctio in s.q. aquæ, qua caput mane lauetur.

Lixiuium confortans memoriam ac cerebrum: Recipe Saluiæ, Chamomillæ, Origani, Betonicæ ana M.j. submittantur Cineri in fundum, & lixiuium superfundatur, cum aqua pluuiali: & pridie quam caput lauetur, madescat in eo sacculus lineus ex Ros. rub. Maioranæ, Lauendulæ, Rorism. Spicæ, Betonicæ ana P.j Modice in-

cisorum

ciſorum, Agarici drach. ij. Inter lauandum ſapor odoratus in pomi figuram (pomarium vocant) addatur.

Lixiuium ad affectus frigidos: Recipe Saluiæ Origani, Roriſmarini, Calaminthæ ana M j fol. Lauri M. ſ. flor. Stœchados, Heliochryſi ana P. j. ex iure decocti caput irrigetur, lauetúrque.

Aliud ad deſtillationem ſiſtendam: Recipe Maioranæ, Betonicæ, Meliſſæ ana P. j. flor. Chamomillæ; Stœchados, Anthos, Heliochryſi ana P. iij. Nigellæ drach. ij. coquantur in lixiuio ex Buxi Cinere, & hoc caput ruſum lauetur.

Vel ad Aſthma: Recipe Saluiæ, Betonicæ, Hyſſopi ana M. ſ. flor. Chamomil. Roſarum rub. Granorum Myrti contuſ. ana M. j. Bulliant in q. ſ. Lixiuii dulcis, condita ſacculo. Ex hoc caput ſingulis ſeptimanis lauetur, ſemel aut bis, ante cibum.

Aliud ad memoriam: Recipe Meliſſæ, Roriſmarini, Maioranæ ana M. j. ß. fol Lauri M. j flor. Stœchad. Chamomil. Pſeudonardi ſeu Lauendulæ ana P. ij. Coquantur in lixiuio; ſacculo condita. horum iure, caput mane ante cibum, corpore purgato, lauetur: mox ſiccetur contegaturque.

Lotio ad ſomnum, Heurnii: Recipe Maluarum, Lactucæ ana M. ij. capitum Papau. alb. num. x. Cort. Rad. Mandragoræ vnc. ß. fol. Meliſſæ vnc. ß. Aquæ q. ſ. Fiat decoctio ad quintæ vel ſextæ partis conſumptionem. Addi poterunt flores Nymphеæ, Meliſſæ, folia Salicis, Vitis, Cucurbitæ, ſemen Anethi, &c.

Alia ad ſomnum ciendum in febribus, Rondeletii: Recipe fol. Cucumeris, Maluæ recentis, Lactucæ, fol. Cucurbitarum, Violarum ana M. j. flor. Nenupharis P j. F. decoctio, qua abluantur pedes, cum ibit dormitum: nec tergantur, aut panno humido inuoluantur.

Lotio pedum Polychriſtos Andernaci: Recipe Roſ. rub. Chamomillæ, Betonicæ, Origani, Saluiæ, Rutæ, Aſari an. M. j. Condita ſacculo coquantur in lauacro pedum: Vbi vero iam ſatis inferbuerint, ſextarius nitri & Salis P. j. addatur. Vtitor in ſeptimana ſemel vel bis, mane aut veſperi ante cibum, vel etiam ante ſomnum, in vſum adhibito. Capiti pedibus, ſanguini, & omnibus neruis ſalubris, multos morbos alioqui futuros arcet.

Lotio pedum ad lassitudinem: Recipe Origani, Pulegii ana M.j. ß. Saluiæ M.j. Decoquantur in aqua, quantum requiritur. Vsus eius esto ante somnum.

Aqua ad faciem commendandam Alexii: Recipe Pedum Vituli num.ij. Aquæ fluuialis lib. xviij. coque ad consumptionem medietatis: Deinde adde Orizæ lib.j. Medullæ panis in lacte mollitæ num.j. Butyri recentis lib.ij. Albuminum ouorum cum corticibus num.x. Misceantur omnia, & coquantur, deinde destillentur quousque omnis aqua exierit: cui denique adde Caphuræ, Aluminis Zuccharini ana: & erit optima.

Aqua faciem faciens rubram: Recipe rad. Serpentariæ maioris mundatæ atque contusæ q.s. Aquæ Fontanæ q. sufficit. M. & coquātur vsque ad consumptionem quartæ partis: Deinde igne auferatur & seruetur in vase cooperto, qua facies lauetur.

Balneum odoriferum pro nobilioribus fœminis ad cutis vitia: Recipe Rosarum, cort. mali Citri, flor. Mali Citri, item mali Arantii, Iasmini, Lauri, Rorismarini, Lauendulæ, Menthæ, Pulegii, Aquæ Fontanæ q.s. Coquantur simul leuiter, pareturque lauacrum, cui adde olei Spicæ gut. vj. Moschi gr. v. Ambræ gr. iij. Asæ dulcis vnc.j. Ingrediatur fœmina horis duabus ante cibum.

Lotio flauos reddens capillos Bayri: Recipe Rubiæ Tinctorum, Stœchadis Citrinæ, Polytrichi, Absinthii, Lupinorum ana q.s. ponantur in aqua vel lixiuio, in vase vitreo per 9. dies, mouendo singulo die bis: & infundatur spongia in ea, cum qua lauentur capilli: & post exiccationem lauentur cum aqua calida & sapone.

Lixiuium aliud Marinelli: Recipe Buxi rasi, Stœchadis, cort. Mali Citri, Glyzirrhizæ tritæ rad. vngulæ Caballinæ, Capillorum Veneris ana q.s. Croci parum. Coquantur in aqua vsque ad consumptionem tertiæ partis, coletur: quo caput lauetur, & pecten inungatur.

Vel Trotulæ: Recipe straminis Auenæ, rad. Chelidoniæ, Agrimoniæ, Rasuræ Buxi, Cinerum Vitium, Cinerum Auenæ ana q.s. cum calida aqua fiat lixiuium: quo caput lauetur.

Vel etiam sic fit: Recipe Cort. Berberorum vnc. ß. rad. Glycirrhizæ vnc. j. ß. Ceterach, Polypodii ana M.j. Fiat decoctio in lixiuio vel aqua: coletur. Ad lib.j. adde Mellis communis vnc.j. Aquæ Serpentariæ,

tariæ, aquæ Ari ana vnc. ß. misce: Et cum spongia vel pectine capillos tinge, ad solem.

Lixiuium & hoc flauos reddit: Recipe flor. Verbasci M. j. Fœnugræci vnc. ij. Cineris vitium. M. j. Cineris Ligni Hederæ M. j. Aquæ pluuiæ lib. xx. Coquantur simul vsque ad dimidiæ partis consumptionem, coletur, addanturque Smegmatis albissimi li. iiij. Croci drach. ij. Misceantur & ponantur ad solem, per mensem vnum: quo tingantur Capilli ad solem cum spongia vel pectine.

Lixiuium capillos nigro colore tingens: Ioan. Baptis. Portæ: Recipe cort. Ficus, Gallarum, Elates, Rubi, Cupressi ana q. s. Misceantur & fiat lixiuium, quo capilli lauentur.

Vel: Recipe foliorum Ficus, fol. Vitis nigræ, fol. Mori ana lib. j. Aquæ pluuiæ q. s. Macerentur per diem vnum: deinde coquantur, quo capilli lauentur.

Vel: Recipe Lixiuii communis q. s. Foliorum Betæ M. j. Saluiæ M. iij vel iiij Myrrhæ, fol. Lauri, cort. Nucum viridium ana q. s. Misceantur & coquantur, quo lauetur caput: Deinde in fine abluatur facies & collum lixiuio simplici.

Aliud: Recipe Baccarum Myrti, Sumach, Saluiæ, Nucum Cupressi, Myrobal. Citrinarum, Chebularum, Lixiuii communis ana q. s. coquantur omnia simul vsque ad consumptionem tertiæ partis, fiatque lixiuium, quo caput lauetur.

Lixiuium capillos reddens rubros: Recipe Lupinorum tritorum drach. x. Myrrhæ drach. ß. florum Salicis drach. iij. Tartari vsti drach. iij. Trita ponantur in Lixiuio, coquanturque vsque ad spissitudinem: quo tingantur capilli.

Aliud: Recipe Sumach: vnc. ij. Gallarum vnc. iij. Rubiæ vnc. ij. Capill. Veneris vnc. j. Absinthii vnc. j. Lupinorum Excortic. M. ij. Aquæ lib. x. macerentur per aliquot dies: quo capilli lauentur.

Vel: Recipe Cineris vitis lib. j. Aquæ lib. vj. confice lixiuium.

Lotio Capillos reddens longos: Recipe Agrimoniæ, Cort. vlmi, Verbenaceæ, aquæ pluuiæ ana q. s. Misceantur, & coquantur vsque ad consumptionem tertiæ partis: quo singulis septimanis semel lauentur capilli.

Vel: Recipe Capill. Veneris, Myrobal. Emblicorum, Acetosæ ana q. s. coquantur in aqua: colaturæ adde Myrrhæ q. s. Fiat lotio, qua lauentur capilli.

Lixiuium capillos augens: Recipe Agrimoniæ, Cort. Vlmi, Rad. Silicis, Abrotani, Altheæ, Pilularum populi albæ, Cinerum, Stipitum caulium, Aquæ ana q.s. fiat lixiuium, quo capilli lauentur.

Aliud eiusdem Fumanelli: Recipe Branchæ Vrsinæ, Lixiuii communis ana q.s. coquantur: quo lauentur Capilli.

Lotio pilos augens Marinelli: Recipe Polytrichi vnc. iij Ladani, Myrti, Cucurbitæ vstæ ana vnc. j. Aquæ lib. x. Trita misceantur per dies 20. singulis diebus miscendo: Deinde coquantur vsque ad tertiæ partis consumptionem, fiatq; lixiuium, quo caput lauetur.

Lotio Capillos reddens crispos: Radices Altheæ, in aqua decoctæ percolentur, premanturque: & decocto addantur semi. Lini, sem. Psyllii ana q.s. Et ex eorum colatura, post exactam commixtionem & compressionem, capilli abluantur.

Alia: Recipe Farinæ Fœnugræci, Hyosciami, Lithargyri Auri ana part. æquales. Ponantur in lixiuio, quo capilli abluantur.

Vel: Recipe Rad. Filicis, fol Betæ, coquantur simul vsque ad consumptionem tertiæ partis: auferatur ab igne, addaturque gummi Arabici q.s. Misce & fiat lotio, quo capilli lauentur: qui resiccati oleo Myrtino tingantur.

Balneum ad Herniam: D.H. Herb. Parietariæ, Pentaphylli, Chamomillæ, Lentopodii, Chamædrios, decoque in Aqua: Vel Recipe Pyrolæ, Symphit. Saniculæ, Vetonicæ, Arthemis. Hirundin. Eringii, Maluarum, Musci Querci: an. M j. Salis Armoniaci parum, fac in duos sacculos, Bulliant in aqua, & applicetur vnus post alterum.

Hæc sufficienter dicta sint de vsu aquæ in medicina, sequitur nunc Anatomia vini.

CAPVT II.

De Vino.

VIno, inquit doctissimus Sennertus, frequentius & vtilius hominum pars pro potu vtitur. Etsi enim ad sitis extinctionem nō minus aqua, quam vinum faciat: Valetudinis tamen si recta ratio habeatur, procul dubio preferendum est. Non enim vino solum natura magis delectatur, sed & coctio & distributio Ciborum eo magis adiuuatur.

Vete-

Veteres olim Romani diis sacrificaturi perpetuo vinum offerebant. Hinc Poeta Ouidius: Redduntur merito debita vina Ioui. Nam dii vina dedere, inquit, Plato in sympos. vt pellant hominum curas & mentem lætitia diffundant: Nam Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert: Natura siquidem è suo penu nihil quicquam largita est præstantius Vino. Vulnerib. curãdis præstantissimũ est Balsamum, virib. reficiendis Cardiacũ eximium, nutriendo corpori alimentũ optimum, quod nominis indicare videtur notatio: Nam Græcè dicitur οἶνος, ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, id est, Iuuamine, iuxta illud Homericum, iuuamẽ senties si biberis; lætificat enim cor hominis, mentẽ exhilarat, ætatem floridam facit, mœstitiam aufert, calorem natiuum fouet, viscera calefacit, coctionem iuuat, stomachum roborat, obstructiones tollit, viam abigendis excremẽtis parat, vrinas mouet, somnum conciliat, venena frigida obtundit, spiritus resarcit, flatus dissipat, crassos humores attenuat, coquit, discutit; cum Androcide sapientia claro dicemus: Vinum est sanguis terræ, Lac senum, ex vite, quasi vita prodiens, vitam conseruans, Aquam vitæ suppeditans: Quid Græcus poeta noster? annon laudib. arguitur Vini vinosus Homerus? Fœcundi calices quem non fecere disertum? vulgo dicitur, vinum acuit ingenium, & vina ait Poeta, parant animos; Ob id Poeta Ennius nunquam se accingebat carminib. scribẽdis, nisi prius multo madidus mero. Æschylus nõ nisi potus ad Tragœdias exarandas prosiliuit. De Lampride narratur facetum hoc, qui cum vino ingurgitatus multa apposite diceret & responderet, se thuri similem esse fatebatur, quod non nisi calefactum suauem spirat odorem.

Luc.10.

In vino veritas, facundia, & alacritas; vetulam etiam nolentem, vt dicitur prouerbio, saltare compellit; nam vinum forte, ait sapiens, quo abstinere olim apud Hebræos nefas erat, Persarumque fuit mos, vt postquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent.

Vinum cor hominis recreat ac reficit: Iudic. 6. v. 13. Psal. 104. v. 15. Vinum prohibitũ leuitis intrantibus templum, & Israelitis facientibus votum Leu. 10. v. 9. Nu. 6. v. 3. Vinum in deserto Israelitæ non biberunt annis 40. Deut. 29. ver. 9. Vinum Deus dat obedientibus Deut. 11. 14. & 28. 39. Vini abusus noxius est Prouerb. 20. v. 1. & 23. v. 30. & 31. v. 4. 5. Esai. 5. v. 18. Tit. 1. v. 3. & 2. vers. 3. Pauculo & modico

vino

vino vtendum 1. Tim. 5. v. 23 Vinea à Noe plantatur, Gene. 9. v. 20. &c. ad nostra.

Plato, ait Galenus, vinum neque permittebat in exercitu, vt vinum gustarent milites, neque serui, nec principes, neque hi qui de re aliqua essent consulturi, quod scilicet velut Tyrannus animæ facultatibus imperet, excessuque sumptum vires eneruat, sanitatem destruit; vnde Hippocrates in vino morbus & sanitas, mentis temperantia ac feritas, bellum, & pax iuxta: Vinum alit lites, lites dissoluit easdem. Propertius ait: 2. 33 vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

Plautus dicit nimis vinum vile, atque amor, si Ebrio atque amanti impune facere, quod lubeat, licet. Idem Pseud. Magnum hoc vitium vini est, pedes captat primum: Luctator dolosus est.

Laert. lib. 2. c. 9. de Anacharsi refert; quod dixerit, vitem tres ferre botros: primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ. Sentiens parcum vini vsum esse iucundum, quia sedat sitim; largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes, ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primum craterem pertinere ad sitim, alterum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartum ad insaniam: Multa adhuc sane possent à nobis talia adduci exempla, quæ & ex parte vinum commendant, & ex parte contemnant. Verum dicimus cum choro medico toto, vinum est Adiaphorum ac indifferens, pro ratione boni vel mali vsus bonum ac malum, atque vt sanis robur est, sic infirmis infirmitas est & male vtentibus venenum.

Supra lib. 3. Basilicæ Medicæ vinorum differentias numerauimus, easque varias, videlicet alias sumptas esse 1. à colore, hinc vina alba, rubra, nigra, flauescētia, rubella, pallida, &c. 2. à sapore, hinc dulcia, austera, acerba, acria, insipida, &c. 3. à substantia, hinc crassa, tenuia, feculenta, &c. 4. Ab odore, hinc suauia, fragrātia, Inodorata, &c. 5. à virtute, vinosa, aquosa, polyphora & olygoriphora dicuntur; 6. à loco, regione, & terræ varietate vbi crescunt, hinc Falernum, Albanum, Græcum, Hispanicum, Rhenanum, &c. De his supra latius audies.

Verum cum non tantum alendo corpori nostro aptum est vinum, aut cordi recreando, & instaurandis ac roborandis spiritibus nostris:

nostris: Quin & eius facultates ac virtutes ad medicandum curandumque protenduntur, vt non solum ex Hippocratis testimonio probare possumus, Galeno etiam eius interprete, sed ex omnium celeberrimorum Medicorum, Græcorum, Arabum, & Latinorum vno eodemq; consensu: sique placet ex prædictis pete, accingemus nos, diuina annuente gratia, ad vini vsum Medicum.

Ex vino simplici fiunt medicamentosa, composita variis ex rebus, remedia item confortantia varia: vt primo vina Hippocratica, Aromatica ac delicatissima, recentiores medici vocant clareta: vsus eius sunt in diuersis affectibus, vt iam dicetur.

Hippocratici vulgaris & communis hæc est præparatio: Recipe vini rubri, vel albi optimi lib. x. Cinnam. vnc. j. ß. Caryophyllorum scrup. ij. Cardamomi, gran. Paradisi ana scrup. iiij. Zingib. drach. iij. omnia crasso modo contusa macerentur in dicto vino per tres vel quatuor horas: addendo Sacchari albissimi sesquilibram: transcolentur per manicam aliquot vicibus, & fiat Hippocraticum.

Vel: Recipe Cinnam. electi vnc. ij. Zingiberis vel Galangæ drac. j. Non quassentur, sed crassiuscule conscindantur, stentque per noctem in infusione duorum sextariorum Vini, & inde percoletur per manicam Hippocratis, cui insint Sacchari albiss. vnc. viij. subinde reaffunde percolatum.

Vel: Recipe Cinnam. electi vnc. ß. Zingiberis albi drach. ij. Caryophyll. Piperis longi, N. Moschatæ ana obolos iiij. Bene tusa cum albi Sacchari selibra, In meri albi congenio commisceto, ac percolabis. Summum dissolutis stomacho remedium est.

Vel: Recipe Cinnamomi Electi vnc. j. drach. v. Zingiberis drac. vj. Caryophyll. Galangæ ana drachm. j. Macis, N. Moschatæ ana scrup. ij. Gran. Paradisi, Cardamomi, Coriandri ana scrup. j. Anisi scrup. ß. Sacchari lib. ij. Vini rubri mensuras ij. Fiat secundum artem Vinum Hippocraticum.

Nonnulli tantam aromatum copiam exosi, ea vina ex solo Cinnamomo & Saccharo præparant; sed alii vim eius calefaciendi paulo plus acuunt Pipere, vel Zingibere & Caryophyllis, &c. vt ex his receptis apparet. Hyemis fere tempore sumũtur cum pane tosto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in Quartanis, & aliis affectionibus ex causa frigida profectis.

Hippocratici extemporanei, vbiuis locorum, faciendi modum nobis suppeditat ars Spagyrica: Vbi iuxta eundem modum possunt etiam omnis generis extracta, & remedia specifica ad diuersos affectus præparari: Recipe Cinnamomi vnc.ij. vel iij. Caryophyll. vnc. ß. Zingiberis, Piperis longi, Cardamomi, Granorum Paradisi, Galangæ ana drach.ij. N. Moschatæ sesquidrachmam: Crasse contusa, & mixta omnia macerentur in spiritu vini, in vitro optime clauso, positoq; in B. M. per tres aut quatuor dies: aut donec spiritus vini colores & virtutes Aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperi, & separa Tincturam per inclinationem: quam in phiala peculiari serua ad vsum. Fæcibus separatis, reliquam aromatum partem fortiter exprime per linteum: quam in phialis aliis seorsim serua ad vsum. Sed prior Tinctura est præstantior hac posteriori. Vel, si placet, poteris ea omnia post macerationem filtrare & colare per manicam, idq; ob extractionem promptiorem virtutum rerum aromaticarum. Eiusmodi extracta diu seruari poterunt. Si igitur quoties libuerit, cum vini optimi mensura vna, infundes drach. j. aut alteram extracti, & Sacchari, quantum voles: & habebis vinum aromaticum. Ad institutum cumprimis, loco Sacchari inseruiet ipsius oleum cum albumine ouorum indurato factum.

Clareta varia, variè pro diuersis curationis Scopis præparantur. Exempli gratia: Recipe Cinnamomi vnc.ij. Macis vnc. ß. Dactylorum sine nucleis, minutim incisorum N.20. vuarum Damascenarum vnc.v. aut vj. sem. Anisi, Fœniculi ana vnc.j. Coriandri præparati vnciam ß. aromatibus & seminibus crasso modo contusis, omnia indantur vitro, infundendo aquæ vitæ rectificatæ, vini Canariæ, vel vini albi generosi, singulorum mensuram j. vel lib.iij. aut circiter: lutato vase, macerentur in loco frigido per 4. aut 5. dies: Citra separationem liquoris à fæcibus suis: aut si placet, post macerationem transcola per manicam, instar vini Hippocratici, serua in phialis clausis ad vsum. Dosis est Cochleare vnum vel alterum tempore matutino. Est medicamen optimum ad corroborandum ventriculum: Eiusque cruditates, & flatulentam omnem materiam tollendam, nec non contra dolores Colicos, & similes affectus. Potest hoc claretum dulcificari cum Saccharo.

Alius modus conficiendi Clareti: Recipe Vini Maluatici, aut

vini albi optimi mensuram vnam & semis, quæ faciunt lib. iiij. aut v. pone in vitro aut Pellicano: addendo Caryophyll. N. Muschatæ, Macis ana sesquiunciam: Zingiberis, Cardamomi ana vnc. ß. Coriandri, Anisi Fœniculi, ana drach. iij. Rad. Angelicæ, Zedoariæ ana drach. ij. Diptamni, florum Rosmarini, Buglossæ, ana Pugillos duos, aut in eorum locum accipe eorundem conseruarum ana sesquiunciam: Tabellarum aromatici Rosati vnc. j. Sacchari albissimi lib. j. Omnibus crasso modo contusis, & inuicem mixtis, infundantur cum vino, & ad macerandum ponantur in B.M. tepido, vase bene lutato, per duos aut tres dies. Postea colentur per manicam aliquot vicibus, vt specierum virtus melius extrahatur. Huius vini quod diutissime seruatur in lagenis clausis, mane exhibe vnum aut duo Cochlearia. Hoc Claretum corroborat omnes facultates, & reficit spiritus tam animales, quam vitales & naturales. Hinc conducit vniuersis Cerebri affectibus: Item Cardialgiæ, Lipothymiæ, Syncopi, aliisque cordis affectibus. Estque medicina præstans contra omnes imbecillitates, cruditates & flatuitositatis ventriculi, corroborat jecur & Lienem; & medetur omnibus Cachexiis, Melancholiis Hypochondriacis, & ipsis Hystericis affectionibus, præseruat præterea corpus à peste, vermibus & aliis putrefactionibus, vnde varii generis Morbi progenerari possunt. Si eo vti voles in affectu aliquo curando, addenda erunt ea, quæ huic fuerint appropriata, ac specifica, quorum quantitas cæterorum ingredientium pondus superet: Vt in Epilepsia adiicienda est Radix Pœoniæ cum suo semine, Ramenta Cranii humani, flores Tiliæ, Lilii Conuallium, Calendulæ & similium. Ex quibus fiat Claretum aut vinum antepilepticum quod conducit Epilepsiæ; tam ad paroxysmi ferociam tollendam, quam ad præcautionem, si aliquot eius Cochlearia dederis in Noui Lunio, pleni Lunio, & Luna Bicorni. In Epilepsia, ex vterinis affectionibus orta, addenda est radix Bryoniæ exsiccata. In Apoplexia & Paralysi addenda sunt, Baccæ Iuniperi, flores Lauendulæ, & Saluiæ. Et sic pro vario affectuum genere, varii quoque generis siue Clareta Aromatica, medicamentosa concinnari possunt.

Claretum aliud: Recipe vini albi optimi lib. iiij. Sacchari albi vnc. iiij. Cinnamomi vnc. j. Coriandri præparati drachm. iij.

Caryophyl. drach. ij. gran. Paradisi, Zingiberis albi ana drach. j. Piperis longi scrup. ij. Zedoariæ drach. ß. omnia trita subtilissime, & colata reseruentur in vase stanneo.

Vel Arnoldi: Recipe Zingiberis drac. ij. Cinnamomi vnc. ß. Caryophyll. drach. j. Vini albi mens. iij. Mellis vnc. j. Sacchari albi lib. ß. Fiat secundum artem Claretum.

Species pro Clareto: Recipe Cinnam. electi drac. x. N. Moschatæ drach. ij. Zingiberis albi vnc. j. Caryophyl. gran. Paradisi, ana dra. j. Macis, Galangæ, ana scrup. j. Cardamomi, Coriandri præparati ana scrup. ß. Fiat puluis: de quo recipe drach. x. ad mens. ij. ß. vel iij. Vini boni.

Species aliæ: Recipe Cinnam. Electi vnc. ij. Zingiberis, drach. iij. Galangæ drach. j. ß. Caryophyl. drach. iij. gran. Paradisi drach. ij. N. Mosch. drach. j. Sacchari albi lib. j. ß. Vini optimi mens. iij. per Manicam Hippocratis F. Claretum.

Claretum siue Nectar optimum: Recipe Cinnam. lib. ß. drach. ß. Zingiberis, Galangæ, gran. Paradisi, Caryophyl. Cubebarum, Macis, Cardamomi ana drach. ij. Piperis longi scrup. j. Spicæ Nardi, Squinanthi, ana scrup. ß. Nucis Moschatæ scrup. j. ß. Croci ad pondus denarii Turonensis. Hæc omnia minutissime trita misce. Et habebis species abunde pro loto nectaris ciuitatis Burgensis. Deinde accipe libram mellis cum pinta aquæ fontanæ decoctam, vsque ad consumptionem aquæ: Et refrigerandam sepone. Tunc accipe circiter lotum boni Vini, & succo cum prædictis speciebus in vas immisso, Vinum percolando, infundito paulatim, mel etiam cum Vini parte prius mixtum paulatim infundendo, ita vt succus non comprimatur. Quod si preciosius facere voles, Saccharum pro melle pones in vino dissolutum, similiter pondere libræ, aut amplius. Percolabis autem ter vel quater, vt fortius & melius euadat vinum. Addes etiam prædictis Agallochi optimi, folii ana grana duo, & Moschi aliquantulum.

Claretum aliud cum melle: Recipe Aristolochiæ rotundæ, Cinnamomi vnc. j. Zingiberis vnc. ß. Galangæ, Granorum Paradisi, Caryophyllorum, Cubebarum, Macis, Nucis Moschatæ ana drach. ij. Piperis longi drach. iij. Spicæ Nardi scrup. j. Croci scrup. ß. Sacchari lib. j. Vini, lotum. Quod si pro diuite fuerit, adde Agallochi optimi grana

grana duo, & Moschi granum vnum. Vel secundum alios: Recipe Cinnamomi electi vnc.ij. Zingiberis drach.j. Granorum Paradisi, Piperis longi ana vnc.ß. Nucis Moschatæ, Caryophyllorum, Macis ana drach. ij. Cubebarum, Cardamomi ana drach.j. Spicæ Nardi, Squinanti, Calami Aromatici ana scrup.j. Trita commisce cum lib. iij. Mellis, & loto vini, vt dictum est.

Aliud cum Melle & Saccharo: Recipe Electi vnc. j. Zingib. vnc. ß. Caryophyl. Piperis longi, Cardamomi ana vnc.j. vini albi odoriferi lib.iiij Sacchari lib.j. Mellis albi despumati quart. iij. M. & fiat Claretum secundum artem.

Claretum Laxatiuum: Recipe Galangæ drach.vj. Cinnam. vnc. j. Turbith. Esulæ, Cataputiæ ana drach. ß. Hermodactylorum drac. ß. Tere, fiat claretum cum melle, Saccharo, Vino & aqua q.s. purgat pituitam.

Claretum purgans D. Henrici Wolffij: Recipe Rusci, Asparagi, Acori, Fœniculi ana drach.iij. sem. 4. Frig. Maior. an. drach. ij. sem. Endiuiæ, Cichorii, Scariolæ an. drach. j. Turpeti vnc. ß. Hermodactyl. drac. x. Polypodii Quercini, fol. Senæ ana vnc.ij. Zingiberis vn. ij. Vini albi lib.iij. Sacchari ad placitum. Fiat Claretum.

Claretum laxatiuum aliud, Friderici N. Medici Regis Daniæ: Recipe fol. Senæ Alex. mundatæ vnc.j Rhab. elect. drach.ij. Agarici opt. drach.iij. Cinnamomi electi vnc. j. ß. Hæc omnia misceantur in duobus sextariis vini optimi, ac in loco calido ponantur per horas 12. Deinde colentur per laneum saccum septies, & postea addatur Sacchari albi lib.ß. & bene misceatur. Quotiescunque igitur qui se purgare voluerit, sumet dimidium sextarium huius potionis. Reliquum in vitro bene obturato seruabit.

Claretum laxatiuum pro delicatis: Recipe Vini optimi lib. iiij. Polypodii, Mellis ana lib. ß. Galangæ, Caryophyllorum, Cinnamomi, Zingiberis ana vnc. ß. Agarici drach.ij. Senæ drach.iiij. Piperis, Cardamomi ana drach.j. Bulliat Polypodium coctum cum vino & melle ad consumptionem tertiæ partis: deinde alia purgantia addantur, colentur per saccum bis, vel ter.

Vinum purgans, nostrum: Recipe Absinthii M.ij. Centaurii, Carduibenedicti, Quinquefolii ana M.s. Gentianæ rad. drac. j. ß. Senæ vnc. ij. Rhabarbari drach. vj. Agarici vnc. ß. rad. Mechoacæ vnc.j.

Spicæ Indicæ drach. j. Zingiberis drach. j. Incisa omnia in sacculo linteo mundo ponantur, superinfundendo vini albi boni mensuram vnam. Capiat æger poculum dimidium, stomacho ieiuno. Febres tertianas spurias radicitus tollit.

Vinum Hippocraticum laxatiuum: Recipe Esulæ lib. j. Epithymi drach. vj. Polypodii, Cinnamomi, Passularum ana vnc. ß. Masticis, Zingiberis. Zedoariæ, Caryophyllorum an. vn. j. Sacchari quantum sufficit. Contra Quartanam, quotidianam & Tertianam notham valet: concoquit & præparat humores, & eosdem mox per aluum educit.

Vinum ad calculum: Recipe Rad. Ononidis vnc. ij Rusci, Asparagi, Rubiæ tinct. ana vnc. j. fol. Betonicæ, Saxifrag. ana M. iij flor. Ononidis, Saxifrag. an. P. ij. sem. Alkekengi vnc. iij. sem. Vrticæ, vnc. j. Baccarum Iuniperi, Cicerum rubeorum ana M. j. vini vel musti mensur. xv. Incidenda incidantur, contundenda contundantur, & ferueant simul in dolio paruo. Dosis, haustus vnius, stomacho ieiuno.

Vinum Palmeum Dioscoridis: Palmulas maturas in vrceolum in imo pertusum & obstructum picata arundine, demittito: lino foramen sit obturatum, & quadragenis sextariis ternos aquæ congios infundito. Quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinque congios infudisse satis est. Post 10. dies detracto ab arundine linteo, assumito vinum crassum & dulce, & reponito. Suaue illud equidem, sed capiti noxium. Contra fluxiones, propter adstrictoriam vim, efficax: stomachicis, cœliacis, sanguinem expuentibus conuenit.

Vinum Oenanthinum. Fit è feraci vite syluestri, quod vocatur Oenanthinum. Sicci flores minis duabus musti cado macerati: post 30. dies mutantur: Mox colatum vinum reconditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, Cœliacos & Dysentericos.

Vinum ad memoriam & obliuionem: Recipe Zingiberis, Piperis longi, Galangæ ana vnc. j. Caryophyll. Cubebarum ana vn. ß. N. Indicæ vnc. iij. ß. F. puluis, qui ligetur lente in sacculo, & ponatur in vini boni bullientis lib. iiij. & cooperiatur ne respiret, & permittatur clarificari; & cum opus est, assiduetur: Nec sacculus de vino remoueatur.

Vinum Hippocraticum Alex. Benedicti: Recipe vini Austeri odorati sextarium, Sacchari libr. ß. Cinnam. Zingib. ana vnc. ß. Galangæ drach. j. M. & cola sec. artem, sunt qui cum lacte amygdalarum dulcium clarificant. Valet ad Cardiacos.

Infusio pro vino Hippocratico Heurnii: Recipe Cinnamomi vnc j. ß. Zingib. albi drach. iij. Caryophyllor. N. Mosch. ana drach. ß. Gran. Paradisi scrup. ij. Piperis scrup. j. pulueriſentur crassiuscule ac macerentur in semi li. Aquæ vitæ, & probe obturato vase luto ex farina & aqua, fiat infusio ad dies sex: Ac in cella vinaria interim ponatur, & quotidie bis concutiatur, vt se mutuo res variæ mixtæ feriant. Guttulæ aliquot huius liquoris remixtæ Cyatho vini, Hippocraticum vinum ilico præbent.

Vinum pro senibus: Recipe vini optimi defœcati mens. xv. Syrupi Cotoneorum cum melle facti mens. ij. vuarum passarum lib. ij. ponantur in dolio paruo.

Vinum Antiepilepticum: Recipe Ramentorum Cranii humani recentis vnc. ij. Visci Querni minutim incisi sequiunciam, florum Pœoniæ, Lilii Conuall. Tiliæ, singulorum pugillos tres vel quatuor, sem. Pæoniæ, Carduibened. contusorum ana drach. vj. Cinnamomi vnciam ß N. Moschatæ drach. iij. indantur vasi vitreo colli oblongi, affundatur vinum optimum: occluso vase, macerentur omnia in B M tepidissimo per 4. aut 5. dies: colentur bis vel ter, & si voles dulcificare colaturam, adde paululum Sacchari. Hoc remedium est Epilepsiæ tam præseruatium, quam curatiuum. Eius dosis sunt aliquot Cochlearia tempore matutino, idq; quatuor Lunæ temporibus, siue in quouis Lunæ septenario.

Vinum antapoplecticum: Recipe flor. Lauendulæ, Saluiæ, Anthos ana P. iiij. aut v. Baccarum Iuniperi vnc. j. In cæteris fac vt supra. Vnum vel duo Cochlearia huius vini exhibita subito Apoplecticum restituunt, & tanti mali tyrannidem arcent: non tamen omittendæ interim sunt aliæ euacuationes generales, item reuulsiones, deriuationes, & cæt.

Vinum Antiparalyticum: Recipe florum Calendulæ, Lauendulæ, mediocriter exsiccatorum bonam partem, quibus imple lagenã vitream, amplam & robustam, affunde vini maluatici tãtum, vt tres vel quatuor digitos super emineat: vas probe clausum pone ad

Solem

Solem per tres ſeptimanas aut integrum menſem : quo temporis ſpacio Vinum florum illorum virtutes atque eſſentias extrahet & vim acquiret adeo efficacem & potentem, vt ſi vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, vbi ex radiorum Solarium reflexione calor auctus in id fortius operetur, in centum fruſta diſſiliat. Ponendum igitur eſt ad feneſtram apertam, vbi radiorum non tanta eſt reflexio. Elapſo tempore enarrato, vas refrigerandum in cella per noctem integram eſt ponendum, vt vis nimia ſpirituum mitigetur ac ſedetur & poſtea aperiendum. Confert paralyſi, vno atque altero cochleari in aurora ſumpto : quod præſtandum eſt vſque ad viginti quinque vel triginta dies : Et præmiſſis purgationibus generalibus admirandos videbis effectus. Si dictum vinum poſt ſufficientem florum macerationem per alembicum, in B.M. vaporoſo deſtilletur cum omnibus iſtis floribus, vſque ad ſiccitatem, multo efficacius euadet, omnium autem efficaciſſimum erit remedium, ſi florum fæces in cineres redigantur, Salque extrahatur & cum propria ſua aqua permiſceatur.

Vinum Ophthalmicum: Recipe Rad. Enulæ Campanæ in Calleolas ſectæ & exſiccatæ vnc. ij. fol. Euphragiæ M.j. ſem. Fœniculi dulcis & Sileris montani ana vnc. j. Contundantur craſſiuſcule & omnia in vnum, vel in plures nodulos concluſa, ſuſpendantur in dolio, vt dictum eſt, aut in phiala vitrea, & macerentur per menſem. De quo vna atq; altera vncia ad acuendum viſum exhibeatur, idque ſingulis matutinis.

Vinum Chalybeatum: Recipe Limaturæ Chalybis vnc. iiij. Rad. Eryngiorum Enulæ Campanæ ana vnc. j. ß. Santali Citrini vn. j. Coralli rubri Raſuræ eboris ana drac. vj. Caryophyllorum, Macis, Cinnamomi Zingiberis ana drach. iij. Ceterach, Flor. Geniſtæ, Anthos, Epithymi, ana P. ij. Vini albi generoſi lib. vj. Macerentur per octiduum ad minimum ad ignem baln. Mar. calidum, dein tranſcolentur per manicam Hippocratis ter quaterve, vt vinum optime clarificetur, quod dulcorari Saccharo poterit, vt fiat vinum guſtui gratum: Doſis vnum aut alterum cochleare in principio, quæ deinceps, ſi opus ſit, augeatur.

Vinum aliud Chalybeatum: Recipe Laminas Chalybis puriſſimi vi ignis ſcintillantis atque liquefactioni proximi, mergantur in

Magda-

Magdaleones ſulphuris, vt liqueſcat Chalybs inſtar ceræ Hiſpanicę, recipiatur in vaſe ſemipleno vini albi generoſi vel aceti Sambucini, dein in tigillo ad ignem ardentem ſinatur per vnam atque alteram horam vt optime exſiccetur, leuigeturque tandem vt Alkool in Porphyrite, huius ſic præparati Chalybis cape vnc.iiij. Rad. Eryngiorum Rubiæ tinctorum ana drach.vj. Cort.med.Fraxini, Rad. Ficis ana vnc.ß. ſem.Fœniculi, Baccar.Iuniperi rec.Gran.Alkermes ana drach.iij.fol.ſiccorum Chamedr. Ceterach.flor.Geniſtæ ana P.j. Caryophyllorum Macis ana drach.ij.Cinnamomi interioris drach. ij ß.Vini albi generoſiſſimi lib.x. Indantur omnia in vas vitreum, & exponantur ad radios ſolares Æſtatis tempore, vel ad ignem lentum per xx.dies, materiam bis terue baculo agitando, dein tranſcolentur per manicam Hippocratis. Ad Cachexiam & Hydropem ineuntem ſingulare illud eſt præſidium: Doſis primis diebus ab vnc.j. ad vnc.ij.dein indies augenda cenſeatur.

Vinum Antinephriticum: Vt vinum Antinephriticum conficias, dolium iuſtæ magnitudinis vino generoſiſſimo repleatur: Quod quidem vinum prius concoctum, & ab aquea ſua humiditate, depuratum ſit. Super huius vini heminis octo dolio incluſis, vt ſupra, addes Fructuum Alkakengi lib.j. Rad. teſtæ bouis & Eryngiorum in talleolas diſſectarum & exſiccatarum ana vnc. iij. ſem. Bardanæ, Milii Solis, Saxifragiæ, Biſmaluæ ana vnc. ij.fol. Herniariæ flor.Geniſtæ ana P.iiij.Macerentur omnia per menſem integrū, deinde ad vſum reſeruetur vinum. Si poſt prædictam macerationem illud tranſcolaueris, melliſque optime depurati tertiam partem addideris, & vt ſupra, in vino ſcillitico ebullire ſiueris: vinum efficies, quod diu conſeruari poterit, neque ingratum guſtui erit. Cuius vnciæ ij. aut iij (præmiſſa tamen primæ corporis regionis purgatione cum bolo aliquo ex Caſſia aut ſimili) ad calculi expulſionem: & prohibendam eius generationem exhibentur.

Vinum Catholicum purgans facilis præparationis: Recipe Rad. Acori, vnc.ß. Polypodii Quercini, ſem. Carthami ana vnc.j. ſem. Fœniculi Aniſi ana drach.iij.Cort.Myrobalanorum Citrin. & Chebulorum ana drach.ij. Cinnamomi drach.ij.ß. Caryophyllorum, Macis ana ſcrup.iiij. Conſeru.flor.Geniſtæ, Violarum, Maluæ ana vnc. ß. Hermodactylorum alborum drach. vj. Turbith vnc. ß.

Foliculorum Senæ vnc. ij. Vini albi generosi lib. ij. vel iij. Omnibus probe inuicem mixtis in vase vitreo optime lutato & clauso macerentur ad colorem lentum B. M. per quatuor aut quinque dies, ampliusve Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo Sacchari vnc. vj. Hoc vinum siue claretum purgans ad aliquot dies reseruari potest, ex quo facies sex octoue doses. Pro Dosi vna vnciæ duæ sufficient: Exhibendo id horis matutinis, & singulis diebus aut alternis continuando. Purgat clementer omnes humores, siue serosos, siue crassos & melancholicos: prodest calculosis & podagricis, & potissimum delicatioribus, nec non imbecilliori ventriculo laborãtibus, qui citra vomitum alia purgantia admittere nequeunt. Conducit præterea Hystericis affectibus, & albos sistit mensium fluores, si addatur fæcula Bryoniæ, quæ est specifica vteri medicina.

Aliud vinum purgans facillimæ præparationis: Recipe Senæ vnc. ß. Hanc immitte in vas vitreum, addendo Cinnamomi contusi drach ß. Caryophyll. N. v. aut vj. Vini albi q. s. Claudatur vas charta vel bombace saltem & addatur, si ita videbitur, paululum Sacchari. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quoad vinum sufficienter tinctum sit. Huius vini sumantur Cochlearia duo vel tria mane cum iusculo, si placuerit ac tantundem sero, idque continuetur ad dies duos vel tres. Remedium hoc ex vncia semis tantum Senæ præparatum (quod vel pueris & prægnantibus exhiberi potest) si continuo ad dies tres vel quatuor quis sumpserit, blande & vtiliter corpus purgabit.

Vinum purgans ex floribus prunorum Persicæ arboris, Hyperici & cæt. Ad huius vini compositionem verno tempore sufficiens colligenda est florum prunorum, tam hortensium, quam agrestium copia: Hisque tertia vel media pars dolii replenda, quibus adde vuarum Corinthiac. lib v. Prunorum dulcium lib. iij. Iuiubarum lib. ij. Dactylorum absque nucleis lib. j. Fœniculi vnc. iij. Cinnamomi vnc. ij. Affundatur vinum optimum vsque ad summum vasis, quo accurate clauso, omnia macerentur ad dies viginti aut mensem vnum. Hoc vinum nullam plane nauseam exhibet, & potest loco diapruni sumi. Habet enim vim alterandi & purgandi humores biliosos: Seruatur ad vsum per integrum

grum annum. Dosis est dimidium vitrum, quod citra diagridii additionem blande purgabit. Tempore vindemiarum etiam præparari potest idem vinum cum musto vini albi optimi, sicut & reliqua, hactenus à nobis descripta. Flores in vmbra exsiccati seruandi sunt vsque ad tempus enarratum. Eius vim purgatricem efficaciorem reddes, si foliculorum Senæ lib. vnam atque alteram addideris.

Ad eundem modum parari potest, tempore veris vinum purgans contra vermes siue lumbricos ex Persicæ arboris floribus. Ex floribus Hyperici, summitatibus Centaurii minoris, & Fumiterræ, collectis omnibus suo tempore, dum florent, & exsiccatis, conficitur etiam vinum purgans aduersus vermes, quod idem sanguinem mundificat, & tam atram, quam flauam bilem purgat.

Si addideris Senæ ad libitum, potentiorem purgandi vim acquiret. Hæc vina licet saporis sint paulo amarioris, purissima tamen sunt & clarissima: corrigi potest amaritudo illa vuis Corinthiacis & Liquiritia.

Sic eodem modo purgans vinum præparetur cum Rosis pallidis & albis, tam hortensibus, quam syluestribus. Quod purgat serosos humores, ex quo etiam optimum remedium parari potest contra Hydropem, quod etiam addita Vincetoxici Radice per vrinas purgat.

Dosis duo Cochlearia mane exhibita, idque continenter ad plures dies, si res postulat. Ad eosdem humores purgandos vinum paratur ex seminibus Ebuli & Hederæ, tam in Autumno, quam quouis alio tempore Eadem vina etiam conducunt Hydropicis.

Præter hæc remedia enarrata quæ cum vino parantur, veteres alia quoque diuersa vinorum medicatorum genera ad vsum comparabant. Inter hæc alia sunt necessaria, alia simplicia, alia composita.

Inter simplicia est vinum Absynthites, qui singularem ventriculi roborandi vim obtinet: confert præterea Hepati, & reliquis partibus nutritioni famulantibus. Illas enim ab impuritatibus, & corruptionibus liberat, & à vermibus repurgat.

Vinum Anthosatum & Iuniperinum cordis & Cerebri facultatibus succurrunt, ex quarum facultate naturali & bona constitutione, vita etiam integra & diuturna conseruatur.

Eiusmodi vina fiunt duobus modis: primo cum musto, tempore vindemiarum: ad quod institutum comparandum est dolium aliquod, duodecim vel quindecim, vel plurium mensurarum. In vas illud indere poteris Absinthii Romani exsiccati lib. ij. iij. vel iiij. pro lubitu. Dein dolium implebis musto recenti, ebullireque sines per aliquot dies, nouum perpetuo mustum alternis diebus reaffundendo, quo vas semper repletum maneat, & vinum à suis fæcibus repurgari melius queat. Post perfectam & absolutam ebullitionem imple totum doliolum eodem met musto, & optime claude. Sine omnia ita macerari & digeri, nec ante diem vigesimum aut mensem vnum, hoc bibendum exhibe: donec per hoc temporis spatium digestum & clarefactum satis fuerit. Durat per annum vnũ vel etiam plures. Parantur etiam illa vina omni tempore hoc modo: Pone Absinthium minutim incisum, in vas vitreum, vt ita impleat tertiam eius partem, vel vltra: Affunde vinum album optimum, vsque ad summitatem fere vasis: vas optime clausum, ponatur in repositorio per 10. aut duodecim dies: Interea temporis vinum extrahet Absinthii virtutem atque saporem; Loco eius quod in quotidianum vsum detrahitur, reaffunde nouum vinum generosum: hoc vinum est Absynthites simplex. Sed raro à nostris Germanis sic simplici modo vsurpatur, maxima ex parte ei adiiciunt varias species, vel Cort. Citri, Cort. Arant. Zedoar. Item aromata, omnis generis Rad. ac herbas & inprimis Centaurium, Carduumben Saluiam, Flores Hyperici, &c.

Ad eundem modum præparantur vina simplicia ex floribus Rorismarini & baccis Iuniperi, Radicibus Acori, Angelicæ, floribus Anthos, Saluiæ, ad frigidos cerebri affectus, &c.

Vinum Euphragiæ & Fœniculi oculorum aciei & corroborationi confert. Vinum Enulatum & de Tussilagine, asthmati & pulmonum vitiis medetur, valetque ad detergendos pulmones, & iuuandam expectorationem. Vinum Hypericonis & Centaurii minoris, liberant & soluunt jecoris obstructiones, ipsumque roborandum maxime prosunt.

Vinum

Vinum Buglossatum cordi omnibusque Melancholicis affectibus accommodatum est, fitque vel cum floribus vel radicibus eiusdem.

Vinum Anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur. Vinum Epithymi, sicut & vinum Tamaricis Lieni confert.

Vinum passulatum admirabile est ad virium restaurationem in senibus. Vina Alkekengi & Eryngiorum, Nephriticos & calculosos leuāt, vt & ipsum vinum Iuniperinum, quod mire etiam cor, cerebrumque, & reliquas partes nobiles corroborat. Vinum scilliticum præstantissimum est ad humorum præparationem & digestionem: Hoc n. ad incidendas & atenuandas crassas, pituitosas melancholicasque materias assumitur, hoc etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos tartareosque excellentius remedium. Vinum Senæ melancholicos, imo etiam alios humores purgat. Facillimum quidem est, nec iniucundum remedium, quo libenter ij etiam vtuntur, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, cum benigne & sine perturbatione vlla, vel commotione purget. Vina Hermodactylorum & Turbith, serosos & pituitosos humores ex ipsis iūcturis euacuant: Vnde ad arthritidem vsurpantur. Vina seminis Ebuli & Sambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hederæ. Hactenus præcipua vina simplicia, eorumque virtutes & proprietates ordine enumerauimus.

Ad eorum vero præparationem quod attinet, alia hic instructione opus non est, cū ex duobus exemplis supra propositis nullo negocio addisci possit. At verò vina seminum Ebuli & Sambuci, quod hæc semina vinosa, & eo solum tempore, quo vuæ, matura sint, paulo aliter, quam dictum est, præparari debent. Quare prædictorum seminum vtrum libet exprimendum est, & succus extrahendus, qui cū dupla musti optimi vini albi quātitate admisceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis ad solitam digestionē & fermentationē infundatur Notandū vero hic melius esse, si id obturato dolio peragatur, hoc est, si dolium penitus non repleatur, & obturetur bene, ne quid exhalet. Quo facto & fermentatione per mensem integrum absoluta, dolium aperiendum, vinoque ad summum vsque

adimplendum est; hæc vina purgant serosos humores, & conducunt Hydropicis. Vinum præterea scilliticum paulo etiam diuersa ratione, quam prædicta vina, parari debet. Scylla enim cultro ligneo aut eburneo, vel quouis alio, qui tamen ferreus non sit, mundari, & in talleolas secari, solique per 25. aut 30. dies, ad exsiccandum exponi debet. De qua sic præparata accipe lib.j. & in vas vitreum aptum iniice, superaffundendo vini albi optimi lib.viij. omnia vase bene clauso digerantur in Baln. Mar. calido per 5. aut 6. dies: Dein transcolentur per manicam Hippocratis, adiectisque mellis optime depurati lib. iij. parum bulliant & purificentur: & sic vinum habebis scylliticum, quod ad vsum reseruabis in vase accuratissime occluso. Remedium est præstantissimum ad omnes humores præparandos, vt iam dictum. Verum vt vina purgantia ingratum suum saporem amittant, & gustui grata fiant, post prædictam illam macerationem, per manicam Hippocratis sæpius transcolanda, & Saccharo, paucoque Cinnamomo & Coriandro aromatizanda sunt, ad quam eandem methodum parabuntur etiam alia vina tam roborantia, quam purgantia, quæ grata & vtilia erunt, nec adeo magno constabunt precio, sed promiscue omnibus, tam infimæ quam summæ conditionis hominibus commodissime exhibebuntur.

Sunt præterea aliæ præparationes tam simplices quam compositæ, in quibus vinum basis est: quibus varia parantur remedia specifica, tam ad sanitatem conseruandam, quam ad morbos curandos. Arnoldus de villa noua, medicorum, & philosophorum Chymicorum, sui sæculi facile princeps, prout eius scripta luculenter testantur, componit Iulepum ex vini excellentissimi libris tribus, & Sacchari albissimi duabus libris, quod coquit secundum artem. Huic vino attribuit vim corrobandi naturam nostram, & conseruandi atque prolongandi vitam: si singulis matutinis eius aliquot Cochlearia sumantur.

Vinum Diaphoreticum: Recipe Cornu Ceruini scobem, infunde S.V. q.s. exprime: in huius libra j. macera Scobis Chynæ, Guaiaci, Angelicæ, rad. Angelicæ, Petasitæ, Zing. Piperis an. vn ß. Exprime & res muta, si placet: tandem adde Theriacæ vnc ß. succi Hellebori, nigri nostri drac. ij. pulu. Caryoph. Nucis Mosch. Macis ana drach. j.

stent in digestione vase clauso per dies aliquot, postea cola ad purũ, & coagula addito Saccharo vel Melle, si placet, vel etiam Syr. Nucis Moschatæ aut Cinnamomi.

Vinum aliud: Recipe Zingiberis li.j. Piperis longi & nigri singulæ Semunciæ, gr. Paradisi, Cardamomi drac.iij. omnia trita infunduntur in S.V. & obsignata in vitro digeruntur in Arena. Aqua soluens separatur. Locantur in digestionem fimi per mensem. Circulantur per hebdomadam, exprimuntur & seruantur.

Fiunt etiam Syrupi cum vino: Exemplum ex aromatib. depromtum, esto Syrupus Cinnamomi, qui cõponitur hoc modo: Recipe Cinnamomi crasso modo contusi vn.iiij. maceretur per tres dies integros, in vase vitreo, in duabus li. vini Maluatici, idq; ad lentũ ignis calorẽ: colaturæ adde Sacchari lib. vnã & semis: lente coquantur & fiat Syrupus secundũ artem Si vinum Maluaticum forsan desit, eius loco vinum album optimum substituendũ est. Hic Syrupus superat suauitate & vtilitate sua omnes aquas Cinnamomi, quæ cordiales sunt, multisq; aliis affectibus congruæ. Sic ad corroborandum ventriculum facies Syrupum Nucis Moschatę: ad quartanam, Syrupum Piperis: ad Lipothymiam, cordis deliquia, & affectus Lethargicos, Syrupũ Caryophillorum: & sic consequenter ad varios affectus, ex variis aromatum speciebus, diuersa Syruporum genera cõficies. Ad tormina ventris, & colicã passionem fac Syrupum anisi simplicẽ, in hunc modum: Recipe Anisi contusi vn.iiij. maceretur in vini albi optimi lib. duabus, per tres dies: coletur & addatur colaturæ Sacchari lib. vna: leniter decoquendo fiat Syrupus, vt supra. Syrupus Fœniculi præparatur eodem plane modo: qui nõ solum palatum saporis suauitate plurimum afficit: Sed ventos insuper & flatus quoscunq; in corpore dissipat, ac visum mirifice acuit. Sic ex cunctis seminibus, certis morbis appropriatis, veluti ex semine Pæoniæ contra Epilepsiam: ex Saxifragiæ & Milii Solis seminib. contra calculum præparãdi sunt Syrupi. Syrupi florũ omnium calidorũ iuxta sequẽtis florũ Rorismarini formulã præparabuntur. Rec. florũ Rorismarini vncias duas, cũ eadẽ vini & Sacchari quãtitate infunde, & in cæteris fac vt supra. In defectu florũ accipe duplũ cõseruæ eorundẽ, h.e. sex vel octo vn. Maceretur cum eadẽ vini quantitate, & pcedatur in omnib. vt supra: at quãtitas Sacchari paulo minuenda erit. Syrupi compositi

eodem

eodem modo præparantur : Sed cum aromatibus addes flores & & semina, quæ cum instituto tuo & morbo profligando conueniunt.

Nunc & simul videnda sunt antiquorum ac recentiorum alia Recepta, in quibus Basis summa est vinum vel simplex aut destillatum: Aqua vitæ optima Gesneri: Recipe Cubebarum, Cinnamomi, Galangæ, Nucis Moschatæ, Caryophyllorum, Zingiberis ana part. æquales. Saluiæ, seu Athanasiæ, aut Ambrosiæ, quadruplum. Aquæ ardentis optimæ, circulatæ, quantum est pondus omnium. Misce, & distilla. Huius aquæ vsu M. Gallum Caroli Imp. Medicum annos centum viginti quatuor vixisse ferunt.

Aqua ad iuuentutem conseruandam, & senectutem tardandam Fiorauan. Recipe Ligni Aloes, Caryophyllorum, Zingiberis, Galangæ, Cinnamomi, Macis, Nucis Moschatæ, Piperis longi, Calami Aromatici, Cubebarum, Rhabarbari electi, granorum Paradisi, Cardamomi ana drachm. ij. Rorismarini, Chelidonii, Mercurialis, Carduibenedicti, Imperatoriæ, Dictamni albi ana vnc. j. Aquæ vitæ optimæ, lib. vj. Macerentur per dies octo: deinde destillentur. Aquæ deniq; adde pro qualibet libra Sacchari albissimi in aqua Ros. dissol. vnc. ij. Moschi gran. viij. & serua in vase vitreo optime obturato.

Elixir vitæ Thadæi Florentini: Recipe Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Macis, Zedoariæ, Galangi, Piperis longi, Pyrethri, Cort. Citri, Maioranæ, Saluiæ, Ammi, Nardi Indici, Xyloaloes, Cubebarum, Cardamomi, Cinnamomi, Menthæ, Lauendulæ, Costi, Pulegii, Origani, Calamenthę, Calami odorati, Stœchadis, Chamedrios, Chamæpytios ana part. æquales. In puluerem redacta, vino optimo macerentur, inde leuissimo igne, vitreis Organis aqua excipiatur.

Aqua vitæ preciosissima: Recipe Cardamomi, Piperis albi, Piperis longi ana vnc. ß. Galangæ, Macis, Caryophyllorum, Granorum Paradisi ana vnc. ß. scrup. j. Ligni Aloes vnc. ij. Zingiberis drac. iij. Cinnamomi, Cubebarum ana vnc. ß. Maioranæ, Rorismarini, Menthæ, Pulegii, Rutæ, Saluiæ, Nardi Gallicæ, Asparagi, florum Anthos, Ros. rubrarum ana M. ß. sem. Cumini syluestris, vnc. ß. Anisi, Fœniculi ana vnc. j. Coriandri, Sinapi ana vnc. ij. Pæoniæ vnc. j.

Cumi-

Cumini Romani vnc.ij. Rad. Enulæ Camp. Iridis ana vnc.j. Angelicæ vnc.ß. Teucri, vulgo Pimpinellæ vnc. ß. Pæoniæ, Doronici ana vnc.ß. Dictamni albi drachm. iij. Sacchari candi albi lib. ij. Singula inciduntur, modiceque conteruntur, & ex vino generoso quinquies destillato, correctoque macerantur in vino vel aqua calente, diebus quatuordecim, ampulla diligentissime obserata. Deinde operculum rostratum superimponitur, & commissuris luto oblitis, ex balneo cum modico igne distillantur. Postea ampulla aperitur, & liquor qui effluxit, rursus super fæces funditur, iterumq; euocatur, vt antea, isque labor quinquies repetitur. Tandem aqua ardens destillata vitreo conditur.

Aqua vitæ ad pestem: Recipe Rad. Angelicæ, Carlinæ, Gentianæ, Tormentillæ, Zedoariæ, Genitalis Cerui ana vnc.ij. Santalorum omnium ana vnc.j. Theriacæ optimæ, Mithridati ana vnc. iij. Caphuræ scrup. ij. Moschi scrup. j. Radices inciduntur, miscenturque reliquis: deinde vitro imposita, vini generosi, optime distillati libris tribus perfunduntur, & vase diligenter obserato, macererentur per mensem, sic vt quotidie commoueantur. Postea colantur per linteum triplicatum, & vase conduntur ad vsum. Præseruandi gratia sumuntur guttæ duæ mane cum pane albo: curandi vero datur vncia ex aqua Carduibenedicti, Hirundinariæ, Scordii, vel simili.

Alia: Recipe Rad. Angelicæ, Tormentillæ, Zedoariæ, Pimpinellæ, Enulæ Campanæ, Dictamni ana drach.ij. Cinnamomi vnc.j.ß. Santali rubri & Citrini, Cort. mali Citri ana drachm.j. Hæc per biduum macerantur ex vini spiritus, vel aquæ fontanæ calentis libris duabus: deinde in duplici vase distillantur, conduntur que. Ex hac mane Cochleare dimidium, vel per se, vel ex alio liquore sumi potest: in curatione integrum.

Aqua contra Pestem: Recipe Angelicæ, Carlinæ, Gentianæ, Tormentillæ, Boleti Ceruini, Zedoariæ ana vnc ij. Trium Santalorum vnc.j. Caphuræ scrup.j. Moschi scrup.j. Spiritus vini circulati lib. iij. Misce, & macerentur per mensem; coletur & seruetur aqua ad vsum.

Aqua purgatoria alia: Recipe Ligni Aloes, Cinnamomi, Turpeti, Aloes Hepaticæ, Colocynthidis ana drachm.j. Caryophyllorum

ſcrup.j. Croci ſcrup.j. Moſchi opt. drach.j. Iulapii violati lib.j. Aquæ ardentis circulatæ lib.ij. Macera 12. dierum ſpacio, cola, & ad vſum vaſe vitreo optime clauſo ſerua. Datur ad drach.ij. atque etiam tres.

Aqua vitæ: Recipe Cinnamomi electi vnc.j ß. Zingiberis drach. j. Caryophyllorum, Nucis Moſchatæ, granorum Paradiſi ana drach. ß. Ligni Aloes, Macis, Piperis longi ana drach. ij. Florum Saluiæ odoratæ lib.j. Cardamomi, Maſticis, Cubebarum, Calami aromatici, Galangæ ana drach.j ß. florum Roſarum rubrarum drachm. ij. Citrariæ drach.ß. Corticum Citri drach.vj. Baccarum Lauri vnc.ß. Stœchadis Arabici vnc.ß. Roriſmarini, Maioranæ ana vnc. vj. Lauendulæ, Meliſſæ, Bætonicæ ana drachm.vj. Rutæ vnc ß. Caſtorei, Spicæ Indicæ ana drachm.j. Puluerizentur omnia groſſo modo & infundantur per decem dies in vini Maluatici diſtillati lib.viij. vini ſublimati optimi lib. ij. Diſtillentur lento igne in alembico bene obturato, & infundantur in petia Ambræ Griſeæ, Moſchi Alexandrini ana drach.ß. ſeruetur optime, ne euaporet.

Aqua vitæ optima: Recipe Cinnamomi electi vnc.x. Ligni Aloes drachm. v. Cardamomi, Cubebarum, Caryophyllorum ana drach.iij ß. Galangæ drach.iij. Santali Citrini drach.ij.ß. Roſ. Rub. ſicc. drach. iij.ß. Nucis Moſchatæ, Macis ana drachm. ß. Moſchi drach.j. Ambræ, gran. XL. Aquæ vitæ circulatæ lib.xij. Syrupi de Cort. mali Citri, Miuæ Citoniorum ana lib.j. Puluerizanda pulueriſentur, & miſceantur in vitro optime obturato, agitando quotidie bis, vel ter. Et cum per menſem ſic ſteterint, coletur, & ſeruetur ad vſum. Amiſſam memoriam reſtituit, ſenſus, cor, ſtomachum, & cerebrum corroborat: mœſtitiam fugat, præſeruat à peſte, & apoplexia: omnibus denique morbis frigidis ſuperuenit.

Aqua contra venena lethalia & peſtem: Recipe Antidoti Matthioli contra venena lethalia lib.j. Syrupi de Cortic. Citri libr. j. Aquæ vitæ optimæ, in vitreis Org diſtill. lib.v. Miſce in vaſe vitreo optime clauſo, magno cum dexteritate aquam in vaſe cum electuario tamdiu agita, donec totum diſſoluatur. Tum in menſem integrum reponito, bis tamen in hebdomada agitando. Exacto denique menſe claram aquam aureoque colore nitentem, ele-

ctuario

ctuario supernatare inuenies, & quæ iam omnem illius vim in se contraxerit. Tum itaque vas ipsum aperias, & in vas aliud vitreum limpidam aquam paulatim effundas, cuius os cum cera & membrana accuratissime obtures. Tanta hæc aqua virtute pollet (quod millies expertus sum) vt quatuor drachmarum pondere pota vel per se, vel cum pari odorati vini quantitate, vel cuiusuis aquæ Cordialis, vbi quis ictus, vel demorsus à quocumque venenato animali, in tanto mortis discrimine versaretur, vt vocem, visum, ac reliquos fere sensus amisisset, ægrum ingenti adstantium admiratione, à longo veluti somno excitet. Quin & vomitione plurimam infectorum humorum copiam exhaurit. Valet etiam contra venena, quæ per os sumuntur, & pestem.

Aqua preciosa: Recipe Vini Maluatici opt. mens. vj. ponatur in bocia, & distilletur suaui igne per cineres septem vel nouem vicibus: aquam vitæ sic bene rectificatam pone in vitro cum sequentibus. Sperma ceti, Ambræ electæ, Rhabarbari optimi ana drach. iij. Moschi fini drachm. j. Pone huiusmodi res in sacculum vel pilam de panno raro subtili & bene mundo. Huiusmodi sacculus postea ponatur ad vinum supra rectificatum, & bene claudatur orificium vitri: efficiatur tale vinum Aurei coloris. Posset & Cinnamomi aliquid addi, & erit magis delectabile. Virtutes, huius aquæ: venena curat & expellit. Ad præseruandum contra pestem datur gutta vna mane cum modica medulla panis, factis prius aliis purgationibus & Phlebotomia. Infecto vero da testam Nucis Moschatæ plenam cum mica panis albi: degluțiendo curat.

Aqua vsualis ad oculos: Recipe Aloes Hepaticæ, Sarcocollæ ana drach. j. Caphuræ, Croci Orientalis ana drachm. ß. Puluerizentur omnia per se minutissime, adde Vini Maluatici, Aquæ Rosarum ana vnc. vj. Bulliant in duplici vase secundum artem.

Aqua stillatitia Arthritidi vtilis: Recipe Saluiæ, Rutæ Hyssopi M. j. Sulphuris, Salis ana vnc. ß. vini optimi lib. viij. macerentur, & distillentur: & panni in ea aqua imbuti sæpe admoueantur.

Aqua visum conseruans: Recipe vini albi lib.xij. Panis albi recentis lib.iiij. Chelidon. Fœniculi, Scillæ ana drach.iiij. Caryophyllorum vnc.ß. Misce in alembico, & balnei calore destillentur, donec libræ quinque exierint: quam serua ad vsum.

Alia ad idem cum virium debilitate: Recipe conseruæ Rosarum, Cornorum, consolidæ maioris ana vn.ij. Spec. Diarrhod. Abb. Diamarg. Frig. Triasantali, Aromat. Ros. ana drach.ij. Spicæ, Cornu Cerui, Coralli rubri ana drach.j ß. Trochisc. è terra Samia, Succino, Spodio ana scrup. iiij. sem. Acetosæ, Portulacæ, Plantaginis, vini granorum ana vnc.iiij. Decoctionis duarum turturum, & vnius perdicis, quarum ventres astringente materia inferit sint, lib.iiij. Cum mica panis albissimi infusi in vino granatorum, & cum carne vnius capi, fiat destillatio, quæ coletur per manicam Hippocr.

Balsamum aliud: Recipe Terebinthinæ lib.j. Mellis puri lib.ß. Aquæ vitæ lib.ij. Ligni Aloes triti, Santalorum omnium ana drach. iij. Olibani, Gummi Hederæ, ossis de corde Cerui, Zedoariæ, Piperis longi ana drach.iij. Gummi Arabici vnc.j. Nucis Moschatæ, Galangæ, Cubebarum, Cinnamomi, Carui, Masticis, Caryophyllorum, Spicæ Nardi, Croci, Zingiberis ana drach.iij. scrup.j. Moschi, vini, pondus denarii. Destillentur, vel lento igne elicias primam aquam, quæ clara est, vt aqua fontis: Secunda erit ignita, vt carbo: & tum auge ignem, & tertia elicitur nigra. Reuiuiscere & iuuenescere facit.

Fomentum ad ventriculum roborandum: Recipe foliorum Altheæ, Menthæ, Absinthii, siccorum ana M.j.ß. Cort. Citri vnc.ß. Spicæ Nardi, Squinanthi ana drach.ij. Ros. Rub. P.ij. Decoquantur omnia in vino Styptico, ex quibus ventriculi regio foueatur.

Aliud: Recipe Menthæ, Absinthii, Labruscæ, Sumach. ana M.j. sem. Plantaginis, Portulacæ, ana drachm.ij. Balaustiorum, Rosarum ana P.ij. Cort. mali Granati vnc.ß. Fiat decoctio in vino Styptico, quo foueatur regio ventris inferioris.

Fomentum pro stomacho eructuoso: Recipe Rosarum, Absinthii, Menthæ, Serpilli, flor. Sambuci, Caryophyllorum, Zingiberis ana q.s.est. Bulliant in vino rubro, fiatque fomentatio.

Iniectio in vterum ad suffocationem eius: Recipe Galbani, Opopanacis ana vnc.j. Olei Amygdal. dul. Violarum ana vnc.ß. vini albi

dulcis,

dulcis, vel Sapæ vnc. j. ß. Macerentur in Sapa, vel vino per noctem: deinde liquescant, & colentur; rursus liquescant in oleis, & iniiciantur.

Errhinum ad vlcera purganda & consolidanda: Recipe succi Plantaginis, Solani, Rosarum ana vnc. iiij. vini albi, aut succi mal. punicorum, Mellis ana vnc. j. ß. Misceantur, fiatque Errhinum.

Aliud ad ventriculum pituitosum: Recipe Origani, Calaminthæ, Sisymbri ana M. j. Menthæ, Absinthii ana M. ſ. sem. Cumini, Anisi, Fœniculi ana drach. ij. Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Cinnamomi ana drach. j. ß. Decoquantur omnia in vino meraco, ac mane vesperique ante cibum ventri imponantur, vel spongia, vel linteo.

Epithema ad dolorem stomachi ex frigido: Recipe Menthæ, Pulegii, Calaminthæ, Anethi ana M. j. flor. Chamomillæ, Meliloti ana P. ſ. Rof. rubr. P. j. Nardi Iunci odorati ana drach. ij. sem. Anisi, Carui, Dauci, Anethi, Fœniculi ana drach. j. Lini drach. iij. Galangæ, Zedoariæ ana drach. j. Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Ligni Aloes ana scrup. j. In aquæ & vini æquis partibus decoquantur. Iure ipsorum calido lintea duplicia imbuta, aut spongiæ madentes, expressæque stomacho applicentur.

Insessus ad fluorem alui: Recipe Rad. Bistortæ, Consolidæ maior. ana vnc. ij. Nucum Cupressi, Nucum Pini, Cort. Mali Granati ana vnc. ij. Rosarum rubrarum, Balaustiorum, Granorum Myrti ana vnc. j. ß. Decoquantur omnia in vino rubro astringente.

Balneum ad contractos neruos: Recipe Sambuci M. xx. Decoquantur (pro diuitibus) in vino, pro pauperibus vero in aqua quantum sufficit. Insideant quotidie diutius in hoc lauacro, & post egressum, in calido lecto bene contecti stragulis sudent diu multumque. Post sudorem perungantur membra contracta isto vnguento, Pinguedinis taxi vnc. iij. Pinguedinis vulpis lib. j. Masticis vnc. ß.

Lixiuium ad melancholiam, insaniam ac vigilias: Recipe Maioranæ, flor. Betonicæ, Chamomillæ ana M. ſ. condantur sacculo, & decoquantur in ſ. q. vini, quo crebro lauetur caput.

Lixiuium aquas ducens, quod in potu exhibetur: Recipe Cinerum Genistæ Virgineæ, stipularum fabarum, vitis albas vuas proferentis

rentis ana M.j. Vini Rhenensis li.iiij. Ter cola per cineres : fiat lixiuium : adiice Nucem Myristicam num.j. Cinnamomi ad eius pondus. Baccarum Lauri num.vj. Cymini, Fœniculi, Anisi ana drach ij. Crasse contusa sint semina, & adiice Sacchari vnc.iiij. ter die de hoc lixiuio bibat spacio menstruo.

Aqua faciem decorans, alia: Recipe Fœniculi, Rutæ, Verbenacæ, Euphragiæ, Endiuiæ, Betonicæ, Sileris Montani, Rosarum rubrarum, Capillorum Veneris ana M.vj. In vino albo per diem & noctem infusa alembico destillentur.

Aqua faciem dealbans, & oculos: Recipe Rutæ Campestris, Fœniculi, Verbenacæ, Rad. Betonicæ, fol. Rosarum, Capillorum Veneris ana partes æquales. Macerentur per noctem in vino albo odoro, & alembico destillentur.

Alia eiusdem, ad idem: Recipe flor. Fabarum, Nenupharis ana lib.j. Medullæ panis albi, farinæ Orizæ, far. Ireos, Cucumeris agrestis ana vnc.vj. Mellis lib.j. vini albi, aquæ fontis ana lib.iij. Temperetur simul, & fiat destillatio in balneo mariæ, adde seminis Cucurbitæ mund. vnc. iij. Thuris, Myrrhæ ana vnc.j. Aqua seruetur vsui.

Alia ad dealbandas Cicatrices: Recipe Rad. Ireos, Cucumeris agrestis, ana lib.iij. Altheæ, Liliorum ana lib.ij. Racemorum maturorum lib.ß. Dictamni vnc.iij. Herbæ Fabarum, Parietariæ ana M.j. flor. Nenupharis, Maluarum ana P.j. Panis hordei lib.j. Macerentur in vino albo, vel sero Caprino, & fiat destillatio. Adde Raphani vn. ß. Quatuor sem. frig. maior. ana drach.j. Vrinæ puellæ lib.ß. Insolentur, & seruentur vsui.

Aqua dealbans dentes: Recipe Vini albi vnc.vj. Comarum Myrti: item Lentisci, Sorborum, Cupressi ana vnc. iij. Balaustii, Cort. rad. Nucum, Pyrethri, sanguinis draconis, ossium dactyl. vstorum, Rosarum Rubr. nondum apertarum, Cinnamomi ana vnc.j. contusa destillentur lento igne, donec omnis exierit aqua. Huius aquæ vnc. ij. misce cum vnc. j. Cornu Cerui vsti, & vnc. j. Sang. draconis, & pone ad solem per dies quatuor & frica dentes.

Aqua concilians faciei Roseum colorem: Recipe Pintam aquæ vitæ optimæ, Prasilii vnc. j. Caryophyllorum num. x. Granorum

Para-

Paradisi num.x. Cubebarum num.v. Omnia trita cribrataque cum aqua vitæ, perparum feruefacies in vase diligenter operculato, ne quid vllo modo expiret. Deinde refrigeratum distilla.

Alia: Recipe Fœniculi, Verbenacæ, Euphragiæ, Endiuiæ, Betonicæ, Rosarum rubr. Capillorum Veneris M. iij. contusa per diem in vino macerentur albo, & destillentur.

Alius: Recipe Hauedinis Corticum Citriorum, Rad. Galangæ ana drach.j.ß.fol Melissæ M.ß.flor.Borraginis, Buglossi, Stœchados, Rorismarini ana P.ij. Electuarii de gemmis drac.j. fiat sacculus, qui vino maluat. rigetur.

OPHTHALMICVM.

℞. Vini Maluiati lib.j. Aquæ stillatitiæ albuminum ouorum coctione induratorum li.j. Aquæ sanguinis humani vnciam j. Aquæ Rosarum albarum, rubearum ana vnc.tres. Aquæ Chelidoniæ, Rutæ, Euphrasiæ, Fœniculi, Valerianæ, Fumiterræ, Pulegii an. vn.ij.&c. Mellis virginei cochl.j. & semis, Aluminis Roch. Sacchari candi, Vitrioli albi ana vnciam semis, Camphoræ drac. tres; Salis Euphrasiæ, Fœniculi, Saturni ana drach.j. Salis Margaritharum, Corallorum ana scrup.duos. Caryophyllorum, Zinziberis albi, Masticis ana drach.j. Tutiæ præparatæ, (id est, in aqua Rosarum & Vino Cretico ana sexies extinguatur ac tenuissime teratur) vnciam j. & semis, Aloes vnciam semis.

Terenda terantur & misceantur, stent in vitro clauso aut in caloris digestione per mensem, vel, quod melius, sub dio, soli & rori exponatur per 40. dies quotidie mouendo aliquoties, sic demum insolata promenda vsui. Qui in vase Aurichalcino vult parare & exponere, faciat pro libitu.

Nota Aloen in Mortario cum aquis dictis prius remiscendam mouendo quatenus in aquam abeat, & strigmenti modo coeat, idque donec aquæ remisceatur, postea reliquis addatur.

Vsus.

1. Ad omnes oculorum affectiones, inflammationes, lippitudines, nebulas, fistulas & eiusmodi.

Modus applicandi.

Iaceat

Iacet in lecto æger supinus, & iniecta intra apertos oculos aquæ lachryma, vel gutta cum plum. Gallinæ nigræ indatur, claudat reseretque oculos in firmus, vt per oculorum cauitates intrusa aqua per oculum diffundatur, id bis terve in die & curabitur.

Si nebulæ fuerint supra vel intra Corneam, conficito puluerem è Saccharo candido, Alumine combusto, & sepiæ osse, sed tenuissime contusum & succretum in Cerniculo, vt tactum effugiat, & quum cubitum pergit, ex Canaliculo pennæ parum de hoc puluere insuffletur, moxque aquæ guttam instillabis, oculos claudat ac dormiat, nam citissime diluetur.

Vel si sint maculæ, misceantur cum vncia semis illius liquoris Ophthalmici, olei Laterini quater rectificati, & olei Fœniculi semel rectificati, ana guttæ 4. item duæ guttæ olei Succini rectificati, ac in die de hoc liquore bene mixto bis, mane & vesperi, semper vna atq; altera gutta oculo indantur.

Mirum & stupendum Ophthalmicum fit è Cancris & Chelidonia, quod si debito artificio & tempore præparetur, oculos ad desperationem læsos virtuosissime restituit, & omnia vulnera spatio 24. horarum conglutinat.

Aqua ad dealbandas faciei maculas: Recipe aquæ vitæ optim. par. iij. florum Anthos par. ij. Macerentur simul per diem & noctem: deinde distillentur.

Balsamum ad morbos diuersos: Recipe vini albi optimi mens. ij. ß. Lactis recentis vnc. iij. Mellis vnc. viij. Rad. Gentianæ vnc. viij. Astrantiæ vnc. iij. Angelicæ vnc. ij. Baccarum Lauri vnc. j. ß. Rutæ, Iuniperi Ros. rubrarum ana M. j. Enulæ Campanæ vnc. j. Caryophyllorum, Cort. Citri, Calami Aromatici, Cinnamomi, Anisi, Fœniculi, Masticis, Belzoini ana vnc. ß. concisa & contrita macerentur in phiala vel phialis vitreis, lutatis, per dies 7. vel 8. loco calido deinde distillentur cum alembico lutato: Cucurbitæ pars tertia aut amplius vacua sit. Distillentur in cineribus cribratis, lento igne: deinde augeatur ignis. Puto tamen in alio vase seorsim & primo vinum & lac simul distillanda. Ex hac distillatione tres quoque liquores colliguntur.

Aliud: Recipe Terebinthinam & vinum rubrum, sit æqualis vtriusque copia, bulliant: nondum absumpto vino effundantur in aquam

aqua Cyclaminis, sæpiusque lauentur dum frigescant: hinc immisce mediæ quantitati vitellorum ouorum. Efficax est in vulneribus.

Balsamum Christi: Recipe olei oliuarum lib.j. vini nigerrimi pontici lib.iij Distille: Deinde adde Hypericonis vnc. vj. Liquoris de mumia vnc.iiij. Iterum distilla ad mensem, & serua. Valet articulorum vulneribus.

Potio maciem inducens: Recipe Aristolochiæ rotundæ drach.j. Centaurii minoris scrup.j. Gentianæ drach.iij. Polii, Petroselini, ana drachm. iij. Trita sumantur cum vino albo, stomacho ieiuno.

Aqua formam faciei concilians: Recipe Rorismarini, Tartari albi, vini albi ana quantum sufficit. Misceantur, & destillentur per alembicum.

Aqua Theriacalis: Recipe Rad. Angelicæ, Zedoariæ, Bardanæ, Scorzoneræ, Tormentillæ, Bistortæ, Henulæ Cāp. Gentianæ, Petasites, ana vn. j ß. Radicum Pœon. maris & fœminæ, decrescente Luna in signo Leonis collect. Rasuræ ligni buxei, visci Querni recentis & Coryl. ana vnc.ij Santali Citrini, ligni Aloes, Myrobal. omnium ana vn.j. Diptamni albi drach.vj. Herb. Melissæ, Scabiosæ, Acetosæ, Fumariæ, Agrimoniæ, Rutæ, Anagallidis Matricariæ, Menthæ rubr. Absynthii Pontici, Hyssopi ana M. ij. seminis Carduibened. Citrii, Pœoniæ, Seseleos, gran. Iuniperi ana vnc.ß. Cubebarum, Macis, Nucis Moschatæ, Cinnam. ana drachm.iij. florum Genistæ, Hyperici, Centaurii minoris, Tiliæ arboris, Lilii Conuall. Calendulæ, Lauendulæ, ana P.ij. florum Cichorii, Buglossi, Rosarum rubrarum, P.j. Sumendæ erunt radices, herbæ & flores, qui quam recentissimi fuerint ex temporis opportunitate, qua parabitur hæc Theriacalis aqua: quod quidem commodissime fiet in æstate, quum omnia tunc abunde vigeant & viribus valeant. Atque hæ radices, herbæ & flores recentes, in amplo mortario quam tenuissime contundentur. Quæ si sicca fuerint, recentiorum defectu, crassiuscule conquassabuntur.

Omnia autem optime mixta ollæ indantur vitreatæ satis capaci, vt tota mixtio libere ea contineatur: cui superinfundantur aquæ stillatitiæ Primulæ veris, Lilii Conuall. florum Tiliæ & Calendulæ, singularum lib.j.ß. aquæ Melissæ, Hyssopi, Rorismarini, Genistæ ana

lib.ß. Vini albi optimi lib.ij. aut quantum ſatis fuerit, ad mixtionem illam imbuendam & perfundendam: quæ ſæpe manibus intro aut Cochleari comprimetur, vt melius humectetur & liquorem imbibat. Hæc autem olla arctiſſime occluſa, ne quid expiret, lento igne foueatur, dum materia tepeſcat, vt ſic melior ac facilior fiat fermentatio, ſeptem aut octo dierum ſpatio: quo enim diuturnior maceratio, eo melior futura eſt fermentatio. Poſtea exprimantur, vt tandem aridiſſimæ addantur. Atque totus hic expreſſus liquor in plures alembicos diffundatur, vel in magno deſtillatorio cupreo ſimul colligatur, cum refrigeratorio vaſe, (quæ omnibus Pharmacopœis obuia & in promptu ſemper eſſe debent, ad aquas & olea vegetabilium extrahenda) ex quo aqua extilletur, quæ precioſa & excellens futura eſt. Relictæ autem fæces ſuperiores interea igne reuerberii in cineres reducentur: quibus apprime calcinatis, ſuperior aqua calide affundetur, & reaffundetur, donec ſuum ſalem ab illis extraxerit, ſicque potentior & efficacior reddatur: quæ tamen ſola, & citra Salis ſui adiunctionem, ad curationem & præcautionem Epilepſiarum omnium, ſiue Idiopathicarum, ſiue Sympathicarum, omnibus etiam ætatibus & temperamentis ad vn.ß. tuto & feliciter exhiberi poteſt, idque matutinis horis.

Veruntamen vt hæc aqua nobilior, perfectior, & maioris virtutis ſit, ac energiæ magis ſpecificæ aduerſus hunc morbum, additamentis his, quæ ſequuntur, ditabitur, vt videlicet ad iſtius aquæ libras quatuor, Theriacæ Venetæ, aut Monſpeſſulanæ, eiuſque quam optimæ vnc.iiij. confectionis de Hyacyntho vnc.j ß. confect. Alkermes vnc. ß. pulueris Diamargar. Diacorall. lætific. Galeni ana drachm. ij. Diacaſtorei, vnc. ß. aut etiam amplius, Caſtorei ipſius ſimplicis drachm. ij. Camphoræ drachm. j. mixtis omnibus & vaſi longioris colli (quod matracium vocant) firmiſſime clauſo impoſitis, in balneo maris fiat digeſtio per quatuor dies: deinde igne Cinerum deſtillatio per alembicum extrahatur, deſtillatam aquam ter aut quater ſuper ſuas fæces cohobando, ea cautione tamen, ne nimia fæcum exſiccatione, liquor extractus aduſtionem redoleat. Quæ tamen

non

non est metuenda, si ex balneo Maris vaporoso, vel ad siccitatem vsque, fiat extillatio. Hac ratione præstantissima aqua elicietur non tantum in omnes Epilepsias, sed etiam Apoplexias & Paralyses.

At si secundæ huius destillationis fæces in cineres aduratis, & ex iis salem aqua Melissæ iuxta artem extrahatis, eumque ter aut quater, ad maiorem puritatem & subtilitatem, soluatis, filtretis & coaguletis, eumque suæ aquæ immisceatis, in qua confestim soluetur: auctiores longe vires & potentiorem multo energiam eiusmodi aqua habitura est.

Syrupus Antepilepticus: Recipe igitur rad. Pæoniæ, Visci q. ana vnc. ß. Cinnam. optimi drach. vj. florum Calendulæ, Lilii Conual. Tiliæ arboris, Lauendulæ, ana P. j. Ros. rub. P. ij. Sicca autem & arida, non recentia, omnia ista sumantur: radix Pæoniæ in frustula secetur: ad reliqua, vt se habent, citra conquassationem, in matracium, vt vocant, iustæ capacitatis iniiciantur: quibus abunde satis, aquæ vitæ, Saluiæ, Iuniperi potest, vt in Germania, formulam in nostra Pharmacopœa superfundantur. Quæ si desiderentur, sumatur aqua vitæ ex optimo vino pro lecta, quæ quatuor digitos materiæ superemineat. Vas vero optime clausum, ne quid expiret, in Balneo Mariæ collocetur, aut radiis solaribus ad tres quatuor ve dies exponatur, vbi aqua vitæ rubeum colorem contrahet, virtute simplicium imprægnata. Quæ quidem aqua per lenem inclinationem à fæcibus erit separanda, ad cuius vncias decem, Sacchari candidi puluerisati vnc. iij. vel iiij. adiiciendæ erunt, omniaque argenteo Cochleari agitanda, vt soluatur Saccharum in patina Argentea: deinde ignis, ex incensa charta, aquæ vitæ imponendus, vt ardeat, versando seu commouendo semper materiam ex Cochleari Argenteo, tam diuque exuretur aqua, dum Syrupus satis coctus, aus plus minusve fortis videatur. Tum enim, quum tempus erit, extinguendum erit aquæ vitæ incendium, quadra aut orbe stanneo vel argenteo suffocatum. Atque hic Syrupus in modum Hermeticorum paratus,

Antiepilepticus præstantissimus futurus est: cuius, siue in præcautionem, siue curationem morbi semicochlearis mensura exhibita satis futura est. Ad idem prodest maceratio florum Calendulæ, Lauendulæ, Lilii Conuall. in Hydromelite Maluatico nostro per mensem facto, cuius macerationis exhibentur vnc.j. vel vnc.ij. pro Dosi, mane.

Topicum ad Paralys. & contract. Recipe Oleorum resinæ & Therebinthinæ arte Spagyrica extractorum ana lib.j.ß. galb.bdel. Serapini ana vnc.iiij. Castor.vnc.ij. Benzoini, Styracis calam. ana vn. j.ß. pinguedinum Taxi, Cuniculi, Anseris, Anguillæ ana vnc.iiij. medullę cruris bubuli vn.ij. Aquæ vitæ optimæ li.ij. Baccarum Iuniperi, Auri, seminis Pæon. conquassatorũ ana vn.ij. Caryop. N. Mosc. Cõtusorum ana vnc.j. Piperis longi vnc.ß. florum Saluiæ, Rorismarini, Beton. Lauend. Calend. ana pug ij. succi corticis Ebuli & Sambuci, an. vn.iiij. Omnia in amplum matratium vitreum coniiciantur longi colli, & in digestionem in fimo equino calido, vel in bal. M. ad quatuor aut quinque dies collocentur, vt pinguedines in eo liquefiant, & olei Therebinth. ac aquæ vitæ opera gummi soluantur, & aromatum ingredientiumque aliorum spiritus ac essentiæ separentur ac eliciantur. Hinc calentibus adhuc omnibus fiat colatura & fortis ex torculari expressio, expressumque, vt subtililius & in tenuiorem ac magis spirituosam quintam essentiam redigatur, in alembicum aut cupream cornutam, quæ destillandarum pinguedinum & gummi, vel seorsim etiam, instrumenta sunt aptissima, immittãtur, gradatim ignem circumcirca admouens, qualem eiusmodi pinguedinum destillatio exigit. Hac ratione prolicietur Balsamus aut oleum copiosum & magnæ virtutis, omnium ingredientium vires sortitum. A quo, si lubet, aquosam Stillaticii vini substantiam, aliorumque succorum separabis, ad lentissimum ignem, aut non separabis, si voles. Isto oleo tota dorsi spina ab occipitio adimam vsq; vertebram, partesq; Paralyticas aut resolutas illineus: quas vnctas lana pingui succida, granorum Iuniperi & aliorum Cephalicorum puluere consperſa, involues: vnde mirandos effectus in omni Paralysis & contracturæ genere, nec non omnibus, in summa, neruorum affectibus sis probaturus.

Aqua præseruatiua: Recipe florum Lilii Conuall. li.j.ß. Lauend. lib.

lib.ß.Tiliæ, Pæoniæ, Rad. Pæoniæ ana vnc.ij. Aristolochiæ, fol. Bethonicæ ana vnc.j. Visci Querni vnc.ij. Luna decrescente, collecti Castorei, Piperis nigri ana vnc.ß. Cubebarum fol. Betonicæ ana vnc.j. Incidantur minutiss. contundantur grosso modo, adde mens. 2. Vini optimi generosi, bene obtures Cantharum stent per mensem in loco calido vel in sole dein destilles lento igne, dosis v. vel vj. Cochlearia ei qui timet apoplexiam; vesperi ac mane.

Aquæ vitæ: Recipe florum Tiliæ, Primulæ veris, Cheyrini, Saluiæ, Betonicæ, Maioranæ, flor. Pæoniæ, rad. Pæoniæ, Rorismarini, Liliorũ Cõuallium sem. Carui Fœniculi ana M.j. flor. Lauendul. M.iij. Herb. Lauend. M.vj. Puluerisanda puluerisentur, contundenda contundantur, & superfundantur vino adusto, vt dimidium emineat. His inunge membra in casu necessitatis, alias guttæ 3. vel 4. linguæ insperge.

Vinum ad confortandam memoriam, & exsiccandos fluxus Spinæ dorsi: Recipe Myrobal. Chebul. Citrinorum, Indorum, Bellericorum ana vnc.j. Galangæ, Caryophyllorum, gran. Paradisi Cardamomi ana drach.j. Nucis Moschatæ, Anisi, Fœniculi ana vnc. ß. passul. lib.ß. Ros. Rub. exsic. vnc.iij. florum Anthos, Lauendulæ ana vnc.ij Incidantur sacculo imponatur dolio, continens 60. mensuras, imple dolium vino generoso per octiduum iaceat, fac mane ac vesperi sicuti & semper haustum. Mirabilis est operationis, ita vt quicquid relegeris vel audieris hæreat per totam vitam sine omni labore.

Vinum purgatorium D. Erasti: Recipe Absynthii, Carduiben. Verbenæ, Betonicæ, Agrimoniæ, Aspleni, Tamarisci, Rad. Cappar. ana M.j. Cinnamomi, Macis, Galangæ, Zingiberis ana drachm.j. vel drach. j. Rad. & flor. Pœoniæ ana drach.j. sem. Citri drach.ß. fol. Senæ vnc.ij. Turpeti incisi, Agarici ana drach.ß. Vini veteris mens. iij. M. in vase diligenter clauso, capiat æger alternis diebus poculum j. initio pastus.

Vinum Chalybeatum Mercurialis ad Tympanitem: Recipe Vini albi lib.x. aquæ Ceterach, lib.ij. Rad. Asplenii, Cappar. singulæ vnciæ. fol. Ceterach, Cichorii, Agrimoniæ singuli manipuli, Helleb. nigri vnc.ij. Epithymi vnc.j. Cyperi, Cinnam. Macis singula didrach. bulliant in diplomate ad sextæ partis absumptionem. Dige-

re per noctem: Exprime, infunde Chalybis præparati lib. j. in vitro obturato per dies 10. calido loco macera, & indies moue.

Potus D. Pleningeri: Recipe Rhabarba. opt. drach j. Squinam. gr. v. flor. Borrag. Buglossæ, Violarum ana drach. j. Fumariæ, Scabiosæ, Buglossæ, Chamædrios Cort. Tamarisci Scolopendriæ, Veronicæ, Cuscutæ, Melissæ ana M. ſ. Rad. Apii, Fœniculi, Rhaphontici, Capparor. Petrosel. Ireos, Polypodii, Cichorii, Liquiritiæ ana drac. j. ß. Epithymi vnc. ß. Cort. Myr. Citrini: ana drach. ij. Passul. vn. ß. sem. Apii, Carthami Petrosel. Fœniculi, Vrticæ ana drach. j. Coque in in lib. 3. Vini, lib. ij. Aquæ ad dimidias & remanentiam duorum haustuum in quibus dissolue Syrupi de Epithymo, de Cichor. cum Rhabar. ana vnc. ß Elect. è Psyl. drach. ij. confect. Hamech. drachm. ij. Aromatisentur Cinnamomo, cuius sumantur vnc. iij. pro vice.

Claretum in Melancholia:

℞. Epithymi recentis, fol. Senæ, flor. Borraginis, Cassiæ Ligneæ, Macis, Cardamomi, Zingiberis, Garyophyllorum, sem. Anisi ana vnc. ß. Cinnamom. Macis, vnc. j. ß. Omnia crasso modo contusa indantur cantharo, affunde mensuram j ß. Vini generosi, Sacchar. albiss. lib. ß. stent per 24. horas post fornacem in loco calido bene munitæ, coletur seu clarificetur per sacculum vt artis est.

Vinum valens in Tussi: Recipe vini generosi, Hydrom. perfecte cocti ana lib. j. in quibus infunde Rad. Enulæ, Polypodii concisi ana vnc. ij. stent per horas 24. Dosis vnc. iij. ad iiij.

Vinum conducens in Palpitatione cordis: Recipe Carduiben. Absynth. ana M. j. Rorismarini, Maioranæ, Linguæ Cerui ana M. j. ß. Rad. Polyp. recentis vnc. iij. fol. Senæ Electæ vnc. ij. Polyp. recent. vnc. j. ß. Turpeti vnc. j. Caryophyll. Macis ana drachm. iij. Misceantur, & infundantur quatuor mensuris Vini, per iiij. aut v. dies quiescant. Hoc vinum ante prandium dari potest loco Absynthites.

Aqua destillata Caponis in phthisi: Recipe Caponem suffocatum, exenteratum & cum vino lotum, incide carnem, ossa contundendo in mortario, cui postea adde flor. Buglossæ, Melissæ ana lib. ß. Vini Maluatici lib. j. Amygd. contusarum, pinearum contusarum ana lib. j. spec. Diatham. lætif. Gal. ana drach. ij. Margarit. con-

tus. drac.

tuf. drach. j. offis de corde Cerui gr. xx. destilla in B.M. valet ad phthisin.

Vel sic: Recipe Caponem mediocris ætatis, coque & redige in pulpam vt est artis, cui adde Cinnam. lib. j. Spec. Diambræ, Diacinnam. Aromat. Ros. ana drach. ij. Coral. rub. præpar. Margarit. præpar. ana drach j. ß. Macis vnc. ß. Redige species in puluerem grossum, & misceantur cum pulpa, affunde vini veteris optimi lib. vj. aquæ Cinnam. lib. iiij destillentur vt est artis.

Claretum in suppressione mensium: Recipe Baccarum Lauri drach. vj. Bacca. Iuniperi M j. Galangæ vnc. ß. Cinnamomi drachm. iij. N. Moschatæ drach. j. Garyophyl. drach. ß. Sacchari albissimi vn. viij. Incidenda incidantur, adde vini mensuram j. fiat Claretum.

Decoctum ad idem: Recipe Senæ, Rubiæ tinctorum, Atthemisiæ rubeæ, Cichorii, Rutæ Murariæ, Benedictæ, Absynthii ana M. j. Pimpinellæ, Pulegii ana M. j. coque in noua olla ad medietatem in vino veteri. Dosis sero ac mane Cochleare j.

Infusio ad Idem: Recipe Herb. Carduib. Melissæ, Absynth. Cardiacæ ana M j. flor. Centaurii, Hypericonis an. P ij. Rad. Elleb. nigri veri vnc. j. ß. Galangæ drach. ij. Cichor. scrup. j. fiat cum vino infusio.

Potus alius; Recipe Centaurii, Pulegii, Atthemisiæ, Spicæ Celticæ ana M. j. Agrimoniæ, Diptamni, Gentianæ ana drach. ij. Asari vnc. ß. sem. Vrticæ drach. j. Baccarum Lauri, Pimpinellæ ana drach. ij. omnia in vino albo bulliant per noctem in colatura suspende, Rad. Cyclaminis tesseratim concisas, postea bibatur.

Potus in Ictéritia: Recipe Tanaceti, Potentillæ, Absynthii, Fragariæ, Centaurii, Rad. Vrt. Rub. Chelidoniæ, Herbar. ac Rad. Cichor. ana Manip. j. Omnia in olla cum mens. j. ß. Vini bulliant ad remanentiam lib. j. de quo bibatur mane ac vesperi.

Extractum in Ictéritia & obstructionibus hepatis: Recipe rad. Cichorii vnc. viij. Asparagi, graminis ana vnc. iiij. Cort. Capparorum, Sarsæ Parillæ, Tamaricis ana vnc. j. Ebuli vnc. ß. fol. Adianthi, Trichomanes ana drachm. ij. cum spiritu vini, fiat extractum, quod sub initium consistentiæ lauetur cum aqua Cicho-

Cichorii, Rosarum vnc.j. coaguletur, feces remanentes comburantur, cineribus aquam fontanam calefactam q.s. inspissetur pro Prosale, Sal coagulatum cum extracto misceatur.

Extractum contra Icteritiam: Recipe Herb. Agrimoniæ, Betonicæ, Fumariæ ana M.iij. Absynthii, Ceterach, linguæ Ceruinæ ana M. ij. Chamepit. M.j. Cort. Tamarisci, Cichorii ana vnc.j. Misce & cum S.V. fiat extractum cuius singulis vnciis adde pulueris hepatis lupi vnc.j.ß.

Extractum in Icteritia: Recipe Rad. Fœniculi, Petroselini, Cichoreæ ana vnc. j. ß. fol. Carduibened. Chamædr. Betonicæ ana Manip. j. Arthemisiæ Rub. Melissæ ana Manipul.ij. florum Anthos, Stœchados Arab. Cichorii ana M.j. sem. Anisi, Fœniculi ana vnc.j. Calami aromatici vnc.ß. Diarrhod. Abb. Aromatici Rosati ana drach.j.M. & cum spiritu vini q.s. Fiat l.a. Extractum instar mellis.

Potus seu vinum in calculo renum: Recipe Rad. Ononidis vnc. iij. Agrimoniæ, Fœniculi, Asparagi ana drachm. vj. fol. Absynth. Rom. M.ij. Betonicæ M.j. Agrimoniæ M.j. florum Genistæ. P.ij.4. Cardial. ana P.j. M. ac in lib. xvj. Vini Rhemani macerentur triduo, dein veniant ad vsum.

Vinum Maluaticum præstans: Recipe florum Prun. syluest. florum Persicorum ana drach.ij. Diagridii gr.ij. misce & in vitro cum lib.j. Vini Maluatici macerentur in Syndone horis xij. exprimatur & detur.

Aqua Cordium: Recipe Galangæ maioris minoris, Garyophil. cum sem. Basilicoris Bombacis, Macis ana drachm. ij. flor. Buglossæ, Borraginis, Anthos, Tunicæ ana drach.j. conser. Rosarum Borraginis Buglos. ana vn.j. Vini Maluat. vn. xviij. Aqua Borrag. Buglossæ, Rosarum an. vn. vj. Misce stent in infusione per noctē tum cor vnius tauri cum li.ß. Pulmonis cordi propinquioris incidatur minutim & cum speciebꝰ misceatur exacte & in j. aut duas, Cucurbitas immittatur & applicato alembico, destilletur vt artis est. In huius destillati lib.j. dissolue manus Christi perlat. vnc.j. aut vnc.j. ß. seruetur vsui.

Haustus D. Iohannis Wolffii, in dolore Coxendico: Recipe Rad. Cichorii, Graminis, Fæniculi, Petroselini ana drach.j. fol. Betonicæ,

tonicæ, Rorismarini, Carduibened. ana P.j.flor. Cardial. ana P.ß. fol.Senæ vnc.j. Agarici drach.ij.ß. Rhabarbari drach.j. Hermodactyl.drach.j.sem.Anisi,Fœniculi ana drach ij. specierum incisarum vnc.ß.Misce & in vnc.xviij. Vini odoriferi horis 14. stent, colentur & per subsidentiam clarificentur, expressi & clarificati vnc. iiij. Mannæ calabr.drach.vj.AquæCinnamomi drach.ij.

Medicamentum in Erysipelate: Recipe Myrrhæ Rom. opt.vn.j. vel vnc.ij.Vini q.s.coque vase clauso per integram, refrigeretur & coletur, colaturæ vnc.iij.Spiritus Tartari,aquarum Melissæ, Fumariæ vel Acetosæ vnc.iij Theriacæ drachm.j. Spiritus Vitrioli q.s.pro acore, Diuide in duos haustus, dentur mane continuis duobus diebus.

Infusio Theophrasti in peste: Recipe Theriacæ vnc.ij. Myrrhæ vnc.ij.Petasitates vnc. iij. Sperma ceti, Terræ Sigillatæ ana vnc.ß. Rad.Hirund.vnc.j.Diptamni,Pimpinellæ, Valerianæ ana drach.ij. Camphoræ ana drach.j.Spiritus vini op.mens.Misceantur & in sole vel cineribus macerentur.Dosis Cochlear semis ad integrum,sudet per 3.vel 4.horas,si forte erit sudoriferum, adde dimidiam partem spiritus Tartari præstantissimi.

Infusio communis: Recipe Serpentariæ, Ostrutii, Pimpinellæ, Valerianæ,Tormentillę,Gentianæ,Succisæ ana vnc.j.Incidantur in partes minutas affundatur vini adusti mensura vna, stent per 14.dies in loco calido,Dosis 3.Cochlearia ad summum,prouocat sudorem pro præseruatione infantibus datur Cochl.j. Aqua pestilentialis, qua Norimbergenses vsi anno 1534. Recipe Ros. Rubrarum M.ij. Herb.& flor.Borrag florum Buglossæ, Violarum, Melissæ ana M.j. Corticum Citri,Tormentillæ ana vnc.j. Rad. Doronici, Been albi, Garubei,sem.Basiliconis,Acetosæ,Iridis ana drach.iij. Zedoariæ, Garyophyllorum,Cinnamomi ana drach.j Disseces & contundas, superfunde Aquæ florum Tunicæ, aquæ Cinnam. ana vnc.ij. aquæ communis q.s.destilla per Alembicū: Ad huius aquæ mens.j ß.adde Vini Maluatici vel alterius vini mensuras iij. aceti mens. ß. Ros.rub. M.ij. Rad. Tormentillæ pulueris. vnc.j. & vicissim destilla in B.per alembicum in quo pendeant spec. Diambræ drach. ß. Croci, Ros. rub.ana drach.j & F.

Aqua Theriacalis sudorifera: Recipe Rad.Personatæ vnc.ß.Petasites,

tasites, Myrrhidis ana vnc.ß. Rad. Enulæ vnc.ß. Herb. Calendulæ, Verbenæ Cardui, Scabiosæ ana M. j. Rutæ, Saluiæ ana M.ſ. ex quibus per B.M. eliciatur aqua affuſa prius lib.j.ß. Vini & denuo aqua collecta deſtilletur additis Diaſcordii vnc.j. Theriacæ vnc.ß. ſic reſeruetur: eius doſis eſt vnc.j. ad vnc.ij.

Digeſtio per extractum D. Hermanni Wolffii: Recipe Rad. Cichor. vnc. viiij. Acetoſæ vel Aſparagi ana vnc.iiij. Cort. Rad. Cappar. Sarſæ Parillæ, Tamaricis ana vnc.j. Ebuli vnc.ß. fol. Adianthi, Trichomanis ana drach. ij. Cum S V. Fiat extractum, quod ſub initium conſiſtentiæ lauetur cum aquarum Cichorii, Roſarum vnc.j. coaguletur, fæces remanentes comburantur, cineribus affundatur aquæ calefactæ fontanæ q.ſufficit, inſpiſſetur pro Sale: Sal coagulatum cum extracto miſceatur.

Hauſtus purgans eiuſdem: Recipe Rad. graminis, Cichorii, Aſparagi ana drach.j. flor. Geniſtæ, Sambuci, Adianthi, Scolopen. ana P.j. fol. Senæ vnc.j. Agarici drach. j.ß. Rhabarb. drac.ß. ſpecierum inciſarum drach. ij M.F. infuſio in vini albi vnc. xv. colatura citra expreſſionem purificetur, recipe colaturæ vnc.v. Syrupi roſati vnc.j.ß. miſce pro hauſtu purgatorio inſigni.

Hauſtus vulnerarius: Recipe Conſolidæ Saracenicæ, Pyrolæ, Saniculæ Fragariæ, Artemiſiæ rub. ana M.j.ß. Vini optimi. q.ſ.

Vel: Recipe Saniculæ, Alchymillæ, conſolidæ Saracenicæ, Pyrolæ, Artemiſiæ rub. Agrimoniæ, Plantaginis, lati folii, Fragariæ ana M.j. Incidantur ac bulliant in olla noua, cum menſuris iiij. vini generoſi: Doſis Cochlearia ij. ab extra etiam applicatur cum linteolo mundo ac puro.

Digeſtiuum in melancholia Hypochondriaca: Recipe rad. Pæoniæ, Herb. Pulegii, Betonicæ, Paralyſis, Serpilli, Roriſmarini, Maioranæ Saluiæ ana P.iij florum Chamomillæ, Roſarum, flor. Spicæ an. parumper, ſem. Fœniculi, Aniſi ana drach. j. fol. Senæ drach.ij. Bulliant omnia in vino, de qua decoctione mane hauſtus bibatur quo vſque placet.

Vel: Recipe rad. Polypod. drach. vj. Cort. Capparorum, Cort. Tamariſci ana vnc.ß. Rad. Borrag. Bugloſſ. ana drachm. iij. Cichorii, Helenii ana ſcrup. ij. 4. ſem. frig. maior. Cort. Citri, ſem. Aniſi,

nisi, Fœniculi ana drac. ij. Cort. Myrob. Indorum, Chebul. an. dra. iij. Herb. Chamædr. Chamæpit. Melissæ, summitatum Betonicæ, Thymi ana M. ſ. 3. flor. Cordial. ana P. ij. Decoquantur omnia secundum artem in lib. ij. vini & lib. j ß. aquæ, donec tertia pars absumatur, coletur, colatura albuminibus ouorum clarificetur, aromatisando cum Cubeb. Cinnam. ana scrup. ij. Santal. albo. Citr. ana scrup. j. ß. Huius decocti colati sumantur vnc. iij. Syrup. de pomis Sabonis vnc. j. Syrup. de Epithymo vnc. ß. Misce pro potione digestiua, capiatur tribus horis ante pastum. Sequuntur adhuc nobiles infusiones & extractiones, Principibus nostris Hassiacis aliquando ab excellentissimis medicis ordinatæ.

Infusio purgans 1. Recipe fol. Hyssopi, Origani, Pulegii ana M. ß. florum Betonicæ, Anthos, Stœchados, ana P. j. Borrag. Buglossæ, ana P. ß. sem. Anisi, Fœniculi ana drachm. ij. fol. Senæ vnc. ß. Agarici, Rhabar. ana drach. j. Epith. scrupul. j. Hermodactyl. Mechoca: ana scrup. j spec. incisarum drachm. ij. Arom. Rosati scrup. j. Misce F. infusio in vnc. 14 vini albi, horis 24. Colaturæ recipe vnc. iiij. In quibus dissolue Mannæ Calab. vnc. j. olei Cinnam. gut. ij. Misce.

Infusio purgans 2. Recipe fol. Senæ vnc. j. Agarici vnc. ß. Violarum, Buglossæ, Borrag. ana P. j. spec. Incisarum drach. ij Diarrhod. Abb. scrup. ß. macerent in loco tepido per horas decem, in vnc. vj. vini albi, bulliant ad consumptionem vnc. iij. ß. coletur cum leui expressione, stent ad subsidendum, quo facto coletur: In colatura dissolue Mannæ Calabrinæ vnc. j. Aquæ Cinnamomi drach. j.

Infusio purgans 3. Recipe Rad. Cichorii, graminis ana drach. j. fol. Adianthi, Capil. Veneris ana P. j. flor. Violarum, Borrag. ana P. ſ. spec. Diarrhodon Abbatis scrup. j. fol. Senæ drach. vj. Rhabarb. drac. j. ß. Agarici drach. j. spec. incisarum drach. ij. Misce F. Infusio in vnc. xij. vini albi horis 24. Colaturæ citra expressionem præparatæ recipe vnc. iiij. Mannæ Calabrinæ drach. viij colentur denuo, ac dentur pro haustu, per biduum vsurpandum: intellige autem prius rationem morbi, ætatis ac personæ conditionem.

Infusio purgans 4. Recipe florum Anthos, Stœchados Arab. Betonicæ, summi. Artemisiæ rub. Origani, Melissæ ana P. j. sem.

Anisi, Fœniculi ana drach.ij.ß. fol. Senæ vnc.j. Agarici, Rhabar. ana drach. ß. Diagrid.gr. iiij. spec. Incisarum drach.ij. M. fiat infusio in vnc.xij. Vini albi horis 24.

Colaturæ citra omnem expressionem separatæ: Recipe vnc. iiij. Mannæ Calab.vnc.j. Dissoluantur, colentur, aromatisentur gutt.ij. Olei Garyophyl.F. haustus.

Infusio purgans 5. Recipe fol.Senæ drach. ij. Rhabarb. scrup. ij. Agarici scrup.j. flor. Anthos, Violarum, Borrag.ana P.j. Stœchad. Arab. P.ß.sem. Anisi, Fœniculi ana drach.ß. Carui scrup j. spec. Diarrhod. Abb. Trium Santal.ana gr.vj.infundantur per noctem in vnc. v.Vini, cras mane parum coque si placet, deinde cola, in colaturæ vnc. iiij. dissolue Mannæ vnc. j. aquæ Cinnamomi scrup. j. F. haustus.

Infusio sexta: Recipe fol.Scolopendr. Origani, Chamædr. ana M.ß.flor. Violarum, Fumariæ, Borrag.ana P.ij. Lupuli, Buglossæ ana P j. Melissæ, Anthos ana P.ß.fol.Senæ vnc.j. Agarici raspati drach.ij. Rhabarb.drach.j. Myrob. Chebulor.drach.j. Hermodactyl. drach. ß. sem. Fœniculi, Anisi ana drach.j.ß. spec.incisarum vnc.ß. Arom. Ros.drach.ß.F.infusio in vnc.xvj. Vini veteris albi horis 24. Colentur citra expressionem.

Colaturæ: Recipe vnc. iij. Mannæ drach. vj. Dissoluantur lento igne, colentur denuo, aromatisentur ol. Caryophyll.gutt.ij. detur in vitro pro haustu j.

Infusio 7. purgans: Recipe Rad. Acetosæ, Graminis, Cichorii, Asparagi ana drach.ß. Sarsæ Parillæ scrup.j.fol. Scolopendriæ, Adianthi, Capillorum Veneris ana P.ij. florum Cichorii, Betonicæ, Violarum ana P.j.fol.Senæ vnc.j. Agarici Raspati, Rhabarbari ana drach.j.spec.aromat.Ros.scrup.ß.spec.Incisarum drach.iij.sem.Fœniculi drach. j. M.F. Infusio in vini albi vnc.xij. horis 24. colentur non exprimendo & colat.Recipe vnc.iiij. ß. Mannæ Calab. vnc. j. Dissoluantur ad lentum ignem colentur, aromatisentur ol. Caryophyl.scrup.ij.detur in vitro pro haustu.

Infusio 8 Recipe fol.Senæ vnc.ß. Rhab.scrup.ij.Mæchoacamæ, Agarici ana drac j.spec.Incisarum dra.ij. Dianthos dra.ß.sem.Anisi, Fœniculi ana drach ij.flor.Borrag.Buglossæ, ana P j. Centaurii P.j. Infundantur per noctem in vini vnc.xiij. mane coquantur ad medieta-

dietatem: Colaturæ Recipe vnc.iiij. in qua dissolue Syr. Ros.solut. vnc.j.ß. Aquæ Cinnam.drach.ij.Misce pro haustu.

Infusio 9 Doctoris Horstii: Recipe Rad. Ellebori nigri veri dra. j.ß.Rhabarb.drach.ß.fol.Senæ vnc.j.Herb.Scolopendr.Capill. Veneris, Fumariæ ana M. ß.sem.Anisi drach.j. flor. Chamomillæ P.j. Galangæ, Macis ana drach.j.Spicæ Indicæ gr. iij. Tartari Vini albi drach.j.ß. Incisa ac contusa misce, postea infunde cum vini albiss. vnc.xvj. Digerant, deinde colentur, colaturæ accipe vnc.ij. Syr. Ros.solut.vnc.j.olei Garyophyl.gutt.iij.F.haustus.

Infusio 10.Eiusdem: Recipe Rhabarb.drach.j.Rad.Cichor.vnc. ß.fol.Senæ vnc.j.Agarici drach.ij.sem.Anisi drach.j Zingib.Galangæ ana scrup.j Spicæ Indicæ gr.vij. Incisa ac contusa infundantur cum vino de quo bibendum, tepide.

Infusio eiusdem 11.Recipe Comarum Absynthii vulgar.Centaurii minor.ana P.ij.Rad.Ebuli, Asari ana drach.iij.fol.Senæ Alexand. Mundat.drach.v.Rhabarb.drach.j.Cinnamomi acutiss. Zingiberis albissimi ana scrupul.iiij. Incisa dentur in charta quæ s. Herbæ pro infusione cum vino.

Alia eiusdem 12.Recipe Rhabarb.opt.drach.j.ß. Rad. Calam.aromatici, Enulæ ana drach. iij. summit. Absynth. ana M. s. fol. Senæ vnc.j. Agarici vnc.ß.sem.Anisi, Cumini ana drach.j. Cinnam. Galangæ ana scrup.j.ß.Incisa ac contusa infundantur cum vino: sequuntur quædam extractiones.

Extractum in Icteritia & Hepatis obstructionibus pro illustrissimo Principe nostro Hassiaco Ludouico: D. Wolffii: Recipe Rad. Cichorii vnc.viij. Asparagi, graminis, ana vnc.iiij.Cort.Rad.Capparorum, Sarsæ Parillæ, Tamaricis ana vnc.j. Ebuli vnc.ß. fol. Adianthi, Trichomanes, Capillorum Veneris, Absynth. Betonicæ, Scolopendriæ ana drach.ß. cum S.V. Fiat extractum, quod sub initium consistentiæ lauetur cum aquæ Ros.vnc.ij.Postea coaguletur, fæces remanentes comburantur pro extractione Salis, cum quo extractum summe fortificetur.

Extractum eiusdem D. Wolffii ad lienem & matricem pro vxore Cancellarii: Recipe fol.Melissæ, Menthæ, Artemisiæ, Pulegii, Fumariæ ana M.ij.Epithymi vnc.ß.Rad.Rusci, Asparagi, Bryoniæ ana vnc.j.Omnia incisa Misceantur, & cum S.V.q.s. fiat extractum instar Mellis.

Extractum Asthmaticum: ℞.Rad.& fol.Aristoloc.M.iij.Hyssopi,Hypericonis,Melissæ ana M.ij.fol. Calamenti M.j.Rad. Aronis Glycyrrhizæ,Helenii,Pimpinellæ ana vnc.ß.Aloes drac.vj.Myrrhæ drach.ij.cum S.V.fiat extractum.

Extractum pro vidua D.Lucani: Recipe Absynthii Roma. Carduibenedicti ana M.v.Artemisiæ Rub.Scolopendriæ an.M.ij. Aloe succo Citrinæ vnc.ß.cum S.V.fiat extractum.

Extractum pro nobilissimo Cunrado Ridtesseln: Recipe Rad. graminis,Cichorii ana vnc.ij.ß. Fœniculi, Petroselini ana drach.x. Cort.Tamarisci,Capparorum,ana drac.vj.fol. Adianthi, Capillorum Veneris ana M.iiij. Absynthii,Betonicæ Scolopendrii M.j. Omnia incidantur ac puluerisentur,& cum S.Vini fiat extractum.

Extractum pro vxore D.Hermanni Wolfhi:Recipe folio. Hyssopi,Saluiæ, Melissæ, ling. Ceruinæ, Chamædrios ana M.ij.Rad. Capparorum,Fœniculi,ana vnc.j.ß. Petroselini, Rusci ana vnc. j. sem.Anisi,Carui,Fœniculi ana vnc j.M.& cum S.V. fiat extractum.

Extractum nobilis Ridtesels ab Esenbach: Recipe Absyn. Rom. Manip. viij. Absynthii nostri M.iij fol. Carduiben. M.iij.Rad.Calam.Aromat.vnc j.Garyophyll.Zingiberis, Cort. Arantiorum ana drach.j.M.adde spiritus vini rectificati lib.iiij.Fiat extractum.

Extractum nobilis Iunioris Ridesels: Recipe Rad.Sarsæ Parillæ vnc.iiij.ß.Agrimoniæ,Rusci,ana vn.iij fol.& flor.Eupatorii, Fumariæ,Iunci odorati,Chamædrios ana drach.ij. Aloes succo Citrinæ vnc.j.M.& cum S.V lib.v. fiat extractum.

Extractio capitalis: Recipe spec.Pill.Alephang sine Aloe, Myrrhæ, Masticis ana drac.j.Rhabarb.Agarici,Hellebori nigri,Styriaci ana vnc.j.F.cum S.V.q.s.infusio & digestio ad aliquot dies,facta expressione addes Aloes succo Citrini cum aqua Rosarum dissol. & & repurgati vn.iij.deinde destilletur,vltimo inspissetur. Dosis scru. ij.in forma pillularum præstantissimarum.

Extractum ad Icteritiam: Recipe Herb. Agrimoniæ,Betonicæ, Fumariæ ana M.iij. Absynthii, Ceterach, linguæ Cerui ana M.ij. Chamæpit.M.j.Cort.Tamarisci,Cichorii,ana vnc.j.M.& cum S.V. fiat extractum,cuius singulis vnciis adde hepatis Lupi drachm.j.ß. puluerisati.

Extractum pro Comitissa à Witchenstein: Recipe Rad. Petroselini,

lini, graminis, Asparagi ana drach.vj.Cort.Capparorum, Valerianæ, Cyperi ana drach.ij. fol.Adianthi Capillorum Veneris, Melissæ, Betonicæ ana M.ij flor. Borra. Buglossæ ana M.j.sem.Anisi, Fœniculi, Carui ana drach.j.ß. Ocymi, Cubebarum ana drac.ß. Misce fiat extractum.

Aqua vitæ Apoplectica: Recipe aquæ vitæ rectificatæ lib.xij.sem. sinapi acerrimi lib.ß.florum Lauendulæ elect. vnc.iij. Garyophyll. Galangæ ana drach. vj. infundantur in vase vitreo diligentissime tecto per dies tres, postea destillentur, destillationi adde medietatem suprascriptæ iam materiæ, iterum infundantur, sic repete tertio & cum pauxillo Croci coloretur, Dosis Cochl.j. in Paroxysmo sæpius infusum.

Hæc dicta sufficiant pro commendatione vini in formulis receptorũ ex quibus patet, in quibus affectibus possit vinum tuto exhiberi & adhiberi. Infinitas pene possemus dare species, sed hæ forsan non omnib. sapient, quod non curamus, nihil fit a nobis sine ratione & consequentia: Nunc vinum etiam examinabimus per artem Chymicam ab antiquis summe laudatam ac comprobatam philosophiam antiquorum sapientum.

Destillentur ex vino talia medicamenta, vt sequuntur. Digere vinum generosum in fimo vel eius vicario, in vasis circulatoriis iustæ amplitudinis, per octo vel x. dies: postea vase refrigerato effunde illud in Cucurbitas altas, quibus superpone alembicos rostratos, iuncturis cum vesicis porcinis vel bouinis bene munitis; destilla, vt artis est, per B.M. Primo egredietur spiritus, quem separa, mutato recipiente: deinde vrge phlegma vsque ad mellis liquidi spissitudinem: feces per retortam destilla, dando ignem per gradus: & accipies oleum pingue. Ex capite mortuo Sal elicies, phlegma superfundendo, digerendo, filtrando & coagulando. Quod si præstantiorem spiritum vini desideras: rectifica eum, destillationibus sæpius repetitis. *Destillatio spiritus vini.*

Spiritum vini sic describit Sennertus: Ex vino vel etiam fecibus vini per vesicam pars optima, quod gustus & sapor indicabit, abstrahitur: quod exstillauit, aliquoties per B. rectificatur, & saltem dimidia vel tertia, aut quarta pars destillatur, idque eo vsque, dum accensus spiritus vini nihil relinqat aquositatis.

Subti-

Subtilius adhuc ita rectificari potest: Cucurbitæ orificium tegatur quadruplici charta subtili, imponatur Alembicus, & lento B. calore tertia vel quarta pars separetur. Ita enim saltem spirituosissima & subtilissima pars per Papyrum penetrat, aquosior & phlegmatica iterum decidit. Idem fieri potest per phiolam longi colli, cuius tertiam aut ad summum dimidiam saltem partem replent. Sic enim subtilissima saltem pars ascendit; aquei vero vapores ad latera colli phiolæ condensantur & delabuntur. Nonnulli Cucurbitæ vel Phiolæ Orificium spongia oleo imbuta obstruunt. Ita enim aqua hæret, transit vero per eam solus spiritus. Licet quoque vas per Serpentinum spiritum vini rectificare. Per anfractus enim illos canalium solum subtilissimus spiritus penetrat; phlegma vero in vase inferiore subsidet.

Alii authores tales dant modos ad præparationem S. V. Recipe Vini generosissimi, coloris ac saporis iucundissimi q.v. cum hoc imple vitrum ad tertiam partem, postea luto sigilla, & repone ad putrefaciendum in ignem vaporis per 8. dies, hoc peracto, repone in hyeme quando ingens est frigus ad aerem, recipiens vero quod velutatum est alembico, stet in Hypocausto vel calore, alterum vero vitrum seu Cucurbita in frigido: Quando iam frigus phlegma quod est in vino condensat & refrigerari facit in glaciem, tum fit separatio spiritus à phlegmate, & spiritus secedit in receptaculum quod est in loco tepido: Quod iam frigore non est conglaciatum. Hoc reclude probe in Pelicano ad circulandum per 14. dies in leni Balneo, postmodum destilla per alembicum, & habes spiritum vini subtilissimum, sed non in magna quantitate: Hic processus quidem videtur laboriosus, sed tamen est artificiosus ac Philosophicus: Quidam dolia plena in hyeme reponunt sub dio, vt ita concentrent spiritum vini in medio vasis, sed hoc tædiosum opus, & magni sumptus; hic nobilior breuis, vtilis, atque cum multis vitris potest absolui.

Alius eius præparationem præscribit talem: Recipe vinum quantum vis, hoc destilla ex Cucurbitis igne lenissimo feces & phlegmate seorsim reserua, vt artis est: (vitra seu Cucurbitæ non in arena, sed sub arena tantum locentur) prima destillatione peracta vicissim nouum ac recens accipe vinum, ac destilla, hoc reiterando conti-

continua vsq; dum destillati sex habeas mensuras, tandem totum redistilla, & phlegma remanens, prioribus reseruatis affunde fecibus, hanc demum institue destillationem ad quintam vel sextam vicẽ, vsq; dum sentias spiritum nulla amplius post se relinquere phlegmata, tũc purus existit atque igneus. Hic spiritus valde approbatur ad vegetabilium essentias extrahendas. Qui vero ad mineralium essentias efficax erit, hic exacuendus cum Sale Tartari, aliquoties inde cohobãdo, abstrahendo ac destillando, sic reddetur igneæ substãtiæ. Spiritus vini v. si per se intra corpus vult & debet appropriari, additur ei de essentia aut oleo Cinnamomi, de essent. Ambræ ana dra. ß. olei Caryop. scru. ß olei Anisi dra. j. ß essentiæ Croci dra. j. Commisceantur optime: Huius dosis est Cochlear semis: pseruat hominẽ ab Apoplexia, Epilepsia, &c. alii addũt olei succini aut Cardamomi & eodẽ modo ab extra vsurpãt. *Vsus spiritus vini ad Ess. metallorum vegetabilium.* *S. V. ab intra sic datur.*

Ab extra ad frigidas fluxiones sic præparatur: ℞. S. V. li. ij. huic adde olei Iuniperi, Thereb. an. vn. ß. olei Ceræ dra. ij. Hæc omnia probe ac bene permisceantur, qua mixtura mẽbra affecta inungantur, in phtisi refrigeratione & luxatione eorũ: In fluxionib. frigidis ab extra summe cõuenit: colicã repellit, si eo vmbilicus inungatur. pleurisi & pũcturis subuenit, si eo inũgãtur latera, dolores dorsi corrigit, febricitãtib. & emaciatis ab extra ẽt vsurpatur: Sin vero hic spirit⁹ ad caput solũmodo debet adhiberi, tũ addũtur ei capitalia & memoriã corroborãtia, &c. *Spiritus V. ab extra sic vsurpatur.*

Spiritus huius talis etiã est præparatio ab intra & extra: Recipe S. V. quinquies rectificati, huic impone panem hordaceum calidũ in tanta quantitate, quantum par erit: Sigillata reclude in vitro ad circulandũ per 14. dies lenissimo ignis calore, postea spiritum inde destilla, & binos accipies spiritus vnum ex pane alterũ ex vino, cõiunctos tamẽ. his adde essentiæ Cinnam. mẽl. j. Ambræ Moschi an. dra. ß. Essentiæ Coral. Margar. an. vn. ß. cõmisceantur inuicẽ ad vsum: Hic spiritus confortat cerebrũ, cor atq; Hepar, promouet concoctionem, spiritus exhaustos refocillat, naturã in vigorem summũ perducit, omnes fluxus restituit.

Magisterii vini talis datur præparatio: Recipe musti vini optimi ac recẽtissimi iam iam expressi, destilla ex igne vel Balneo solam ac nudã humiditatẽ, sola n. humiditas primo ascendit, spiritus deinde veniunt si ignis fuerit auctus: Hunc vicissim ad remanentẽ terrã siue feces affunde, iterumq; destilla, tandẽ essentia vini ascẽdit super alembicum. Fit etiam destillatio magisterii vini artificiosa super dolium quod duo habet foramina, quando feces recenter eiicit & sese purgat, hoc egre- *Magisterium Vini.*

gium est ac virtuosum, poteſtq; exacui ſummè cum ſale Tartari, &c.

Ex fecibus ſupradictis reliquis deſtillatur oleum, ſoluens Aurũ inſtar ſanguinis. Eius ſupra facta fuit mentio in lib. 1. Baſil. Chymicæ, laboris non ita magni, ſed facilis præparationis, Aurum ſi eo oleo fuerit ſolutũ, per tritorium poteſt ſeparari, in medicina maximi eſt mométi.

Extractio Magiſterii in vino ſecundum Paracelſum hæc eſt, tom. 6. pa. 50. Vini magiſterium declarare iam volumus, quod quidem innumeris virtutib. dotatum apparet: cũ eiuſmodi naturá à plurimis in terra latentibus virtutib. accipiat, vti de vini generatione ponimus. Iam ſciendũ huius magiſteria duabus viis fieri, quanquam vná ſilétio præterimus, quia cõmunis exiſtit eius proceſſus, quali in multis vinis extrahendis vtimur. Nonnullæ viæ practicæ magiſterii vini hic ponũtur. Aliqui dũ adhuc recens eſt vinũ & ebullit, extrahere conátur inter purgandũ. Alii ſepeliunt cẽtumq; diebus ita relinquunt. Pleriq; illud citra ignẽ ſeparant. Quocunq; modo id fiat, ſcribere hic minime volo. Tradam ſaltem eam quam experientia cõprobatam viam habeo. Primo ſciendum in vino ſpiritum valde ſubtilé, ac paucũ, & multo phlegmate contentũ eſſe. Et quamuis hic E. Q. ſit, nihilominus in eo ſit magiſterium, ſed maiori practica proceſſuque adhibito.

Sciendum etiam, plures maioreſq; vires in eo vino exſiſtere, quod Tartarum ſuum nondũ poſuit, cum in Tartaro nonnunquam plus virium exſiſtat, quá in vino ipſo. Vetuſtas ẽt vini laudabilior quàm iuuenta, vel eius recentia, quòd ſpiritus magis digeratur ſucceſſu tẽporis longioris quá paucioris. Animaduertendũ præterea eſt vinũ, hunc in vſum conferendum eſſe, defodiendum in terram frigidam, vaſe inferius ac ſuperius optime concluſo abſq; vllo reſpiraculo. Sic multis centenis annis abſq; Tartaro conſeruatur. De prolixo quidem tẽpore loqui hic nolumus, cum tædioſum id foret, nihilominus memoriæ id mádetur. Non eſt etiam vini magiſterium, quòd ex muſto vel recenti vino trahitur, ſed muſti. Nec eſt artis id, cum fecibus aut phlegmate ſuo deſtillare, prout vinum ardens, quod hac via ſpiritui vires depereant, quę ſunt in eius eſſentia. Hoc ipſum fieri minime cõuenit. Sic quo ſæpius optimũ acetũ deſtillatur, eo remotius à S. V. recedit. Quapropter animaduertendũ ſumma diligentia, ne quomodo quinta corrũpatur in magiſteriis eſſentia, ſed potius, vt virib. augeatur atq; fortificetur. Quum etiá ſine igne ſeparatum eſt, haudquaquam poteſt eſſe magiſterium, quòd ei ſubſtantia deficiat. Sciendum itaq; vini ſpiritum cum ſubſtantia eſſe con-

conseruandum,& non cum phlegmate. Nã in vino duæ substãtiæ reperiuntur,vna quidẽ vinosa,cui spiritus inest vini, & à qua separari nõ potest:altera phlegmatica est quæ fæcib.& aqua dulci permiscetur, q̃ à vera substãtia separari debẽt,vt à sua minera vel Terra metallum.De vino sciendũ est fæcem,phlegmaq; eius esse mineram & vini substantiam esse corpus in quo conseruatur essentia,prout Auri in Auro latet essentia.Iuxta ꝙ practicã nobis ad memoriam ponimus, vt nõ obliuiscamur,ad hunc modũ. ℞.Vinum vetustissimũ & optimum ꝙ habere poteris,colore saporeq; ad placitũ,hoc in vas vitreum infundas,vt tertiam eius parte impleat,& Sigillo Hermetis occlusum in equino vẽtre mensib.quatuor,& in cõtinuato calore teneatur,q̃ non deficiat.Quo peracto hyeme,quũ frigus & gelu maxime sæuiunt,his per mẽsem exponatur,vt cõgeletur. Ad hunc modũ frigus V.S.vna cũ eius substãtia ꝓtrudit in V.cẽtrũ,ac separat à phlegmate.Cõgelatũ abiice:Quod vero congelatũ nõ est, id spiritũ cũ substantia esse iudicato. Huc in pellicanũ positũ in arenæ digestione cũ adeo calida ꝑ aliquod tẽpus manere finito. Postmodũ eximito vini magisterium , de quo locuti sumus.

Quinta Essentia vini: Pone vinum generosum per mensem , in ventrem equinũ , vel eius Vicarium ,in vasis circulatorijs iusta amplitudinis.Postea destilla in B.M.spiritũ in cucurbitis altis , quẽ quater rectificatum, singulis vicibus separando phlegma , septies adhuc destilla:ita vt ex lib.40 vini,vnam separes spiritualiorem (nam quod inter spiritũ & phlegma destillatur,aqua ardẽs est) spiritum vase vitreo semipleno probe obturato,ne respiret,serua loco frigido. Interim phlegma destilla residuum vsq; ad mellis liquidi consistentiam. Quod prolectũ est,redde fecibus: Et iterũ lento Balnei calore tres partes euoca:Deinde Cucurbitã exime: & pone loco frigido, vt Cristallos producat:quos ab omnib.sordibus elutos toties,dissolues & coagulabis; donec aqua limpidissima glaciem æmulentur. Interim si artis vim & oleum pingue & cõbustibile è vino quæris: phlegma à Cristallis separatũ in B.vsq; ad mellis liquidi spißitudinẽ destilla:postea in retorta per arenam pelle. Aqua oleo flauo mista prius egredietur: deinde oleum rubrũ : vltimo resina. Crystallis minutißime tritis superfunde spiritũ superius seruatũ:digere in B.per triduum : postea in arena destilla:toties eundẽ,processum repetẽdo; donec spiritus perfectè propria anima impregnetur;& corpus plane aridum super laminam candentem positum fumum non edat. Tum corpori prius,vt artis est,calcinato superfunde octauam partẽ sui põderis spiritus animati:Digere & destilla vt prius: deinde da sextam partem spiritus:postea quintam:deinde quartã toties cũ quarta parte continuando, donec maior pars corporis super laminam candentem posita in Auras abeat. Tunc impletur, quod Morienus dicit : Hoc quoq; te scire debet: quod anima cito corpus suum ingrediatur, quæ cum corpore alieno nullatenus coniungi potest. Habito hoc signo , vasi superpone Antinotorium : & da ignẽ Cinerum spatio duorum dierũ, donec sulphur vegetabile spondilibus

vasis instar Talci adhæreat. Huius sulphuris accipe vn. j. spiritus puri vn. iiij. misce & digere per diem naturalem: Deinde destilla in cinerib. cum cohobiis, donec totum corpus adscenderit. Tunc bis per balneum bulliens destilla & per 60. dies circula: separataq; hypostasi, quæ circa fundum Pelicani hærebit, serua Q.V.E. ad infinitos morbos curandos, tã interius quã exterius vsurpãdã.

Potest etiã hæc Q.E. vini breuiori perfici tẽpore. Imo spatio quinq; septimanarum potest absolui, & Auri tinctura cũ ea elici. Multæ sunt viæ, teste Gebero, ad vnũ effectum & vnũ intentum. Porro Q.E. vini, varii varie præparandã docent: Nunc ex ordine quosdam in medium ꝓferemus & adducemus: De spiritu vero scias, hos modos esse optimos per phiolas, ꝓ vt tradidi formas in li. 2. Basilicæ philosophicæ, sic sine multis ambagib. verũ Alkohol essentiale potes habere: vel si dubitas, tum Recipe hunc S.V. ex nobilissimo destillatum, & iam quarta vice destillatũ, adhuc destilla septies, vel vsq; ad summam subtilitatem, intercedentib. semper digestionibus suis, vase ita munito, vt nullus possit exire halitus. Postea circula in Pelicano & habebis verum Alkohol essensificatum atq; præparatum. Nonnulli veri spiritus perfectiss volũt habere certa sua signa: vt 1. si tota cõburitur sine relicto vestigio in pelui stãnea munda. 2. Si nullum accipit sedimentũ. 3. Si sapit, oletque suauiter. 4. Si penetrat in gustu sine qualitate quasi sine qualitate notabili caloris aut acredinis. 5. Si in candente lamina in auras euanescit absq; bulla. 6. Si cũ linteo cõburitur. 7. Si olei gutta vel pilus ex supercilio iniectus, statim petit fundum. 8. Si succinum ardens immistum subinde ardentius euadit, 9. Si in manu penetrat euanescitque.

Optimus S.V. Tartarisatus philosophicus, fit hoc modo: ℞. vini adusti q. vis, superfunde Tartaro crudo, attamen puro, fac phlegma inde destillet, & recens vinum superfunde, hoc iterũ destilla, destillato caue ne spiritus egrediantur, hanc destillationem, toties institue vsque Tartarum nullos amplius spiritus ad se recipere possit, tandem artificiosa ac philosophica manu age, ac labora.

Nonnulli sicuti Paracelsus per 4. mẽses vinũ in Cucurbita cũ cæco alẽbico digerunt. Hũc sinunt cõglaciare. Quod liquidũ mansit destillant, ita vt subtilissima duntaxat pars excipiatur Neq; vero tantum ad calorẽ destillatio fit & perficitur, sed & glaciem vini circũponunt Cucurbitæ, & qꝫ spiritu intus posito eleuatur, exitq; ante fumos crassos, id pro vero vini spiritu, seu Q.E. habent. Quidam quod ex glacie collectum est, iterum atq; iterum glaciant, donec nihil restet glaciabile.

Alii ita conficiunt: Aquam ardentissimam ex vino pone in phiola ita

ita vt tertia vel media pars sit plena. Obstrue os cera pertinacissima, ne spiritus possit subterfugere. Pone in fimo ad mēsem inuerse, vt fundus sit in summo. Ita separatur essentia à fecibus. Vbi hoc factum est, sensim exime phiolam, cauens ne perturbes. Fora cerā, & feces emitte vsque ad puritatem, quam detine in vitro. Aquam illam puram circula in Pelicano vsq; ad perfectionem suam. Huic solet innatare quædam essentia oleiformis, quæ abstracta seorsim seruatur.

Baptista Porta etiam diligentius elaborat. Vinum generosum in amplis ampullis ita obsignatis, vt nihil plane possit expirare, in fimo sepelitur, vt putrescat per duos menses. Postea destillādo inde abstrahitur spiritus, quē ille præcipit diuidi in partes duas. Omisso hoc spiritu & seposito aliquandiu destillantur reliquiæ, donec feces vt mel vel pix residere conspiciantur. Hæ locantur in cella, quousq; deponant Crystallos sicut fit in aceto. Crystalli eximūtur abluunturq; per phlegma paulo ante destillatū, sed celeri manu, ne liquescant. Siccatos solue in aqua destillata. Feces reliquas, quæ nō abierūt in Crystallos, calcina in cineres albissimos. E calce extrahe salē per aquam phlegmaticam, & elabora eum soluendo, filtrando, coagulando, donec in candente lamina positus liquescat & diffumiget, quod in particula potes primū subere: postea charta pergamena tenera. Impone alēbicū, & cōmissuris occlusis sicca. Subiice ignē, & destilla. Dicit ille salē penetrare ad alembicū per suberē & pergamenā, aqua immota manēte. Collige salē istū & misce cū V S. primū destillato, & circulatione exalta in Q. E.

Alius vinū generosum macerat per mens. 2. Destillat aquā ardentē, relicto phlegmate. 3. Aquā hanc macerat iterū in fimo per dies 21. Destillat partē subtiliorē igni leniore. Hāc digerit denuo p dies 15. Digestā destillat p spongiam oleo madidā, collocatā in orificio Cucurbitæ. Ita factus est S. V. quem digerit per octiduum; & destillat igni leniore. Quod exiit, quatuor dies macerat destillatq;. Hoc digeritur p biduū, & tandē pdit Q. E. quæ circulando exaltatur. Semper a. crassiores partes remanēt in Cucurbita, q̄ seorsim ad suos vsus pro aqua ardente, vel S. V. possunt vsurpari. Phlegma primū in acetū bonū vertitur, ex quo fit acetū destillatū & Crystalli. Hæc Q. E. postea est cælū, & quasi communis materia astrorū, in qua si maceres aromata & alia, statim deponitur virtus subtilissima, ad vsū psentē. Quia vero laboriosissime cōficitur, plerūq; quarta destillatione spiritus pea sumitur. In aliquib. ēt oleum Terebin. seu spiritus exaltatus, in mineralib. aqua fortis & Mer-

curius philosophorũ in metallicis quibusdam, illud officium subeunt. Paracelsus hãc ẽt alibi habet descriptionẽ, nempe in Q.E. potabilium. ℞. Vinum. Digere in Pelicano per mensem, separa per balneum, quod exit serua. Inde pone in cineres, destillaque & exit alia substantia. Tertio loca in arena, & destilla, exitq; tertia. Has duas posteriores digere in B. vel fimo, & destilla postea, & exit plus spiritus, q̃ adde priori. Digere iterũ, & destilla, & sic omnes spiritus, relicto solo phlegmate, potes elicere. Spiritus hos circula, & destilla vicissim, abibũtq; in Q.E.

Nõnullus vult è vino destillari tres liquores fere similes: primus erit aqua ardens: Secundus erit spiritus: Tertius erit Q.E. Nonnulli spiritũ V. rectificant per suum salẽ, vnde debet exasperari, inde vocãt vini Alcool, vel vinũ alcalisatũ, id q̃ verum dico, si sine phlegmate coeant & coaceruẽtur sua putrefactione debita ac philosophica, in vase Hermetis Sigillato, &c. Alius ẽt sic ait: Post extractam aquã ardentem è vino, coque reliquias ad siccitatẽ. Feces calcina. Extrahe salẽ, cuius semunciam misce duab. vnciis S.V. Cõmacera; destilla per retortã cum cohobiis, donec Sal totus cũ spiritu exeat. Digere in cineribus per horas 24. Alii ꝓ sale fecum accipiunt salẽ Tartari, vel Crystallorũ vini. Nõnulli ad metallica iniiciunt caput mortuum aquæ fortis; macerãt & destillant. Quidam destillant spiritum ex illo capite mortuo cum laterum puluere misto; & eius partem vnam soluunt in partibus quatuor S.V. Ad exemplũ S.V. fieri poterit spiritus ex granis Iuniperi, glande fagina & similib. igneum halitum præbentib. veluti aqua ardente quamuis fecũ spirituosarũ, multæ Cereuisiæ, &c. Mẽstruum vegetabile minus, vel circulatum minus, vel Q.E. vini, secundũ Guidonẽ magnum de mente: ℞. vini rubicundissimi 24. mensuras (hoc vinũ dicit albo esse melius, & id forsitan ratione salis: multas n. residuas facit feces Tartareas) hoc infunde Cucurbitæ, & applica alembicũ prolutatum, & destilla in B.M. vsq; ad consistẽtiam crassam instar Mellis. Hãc materiam à 24. mensuris vini residuam in duas partes diuide æquales, pone cum cucurbitis ꝑmagnis, vt artis est in B.M. superfunde rursus vini spiritum cũ phlegmate ad duas partes diuisas crassæ consistẽtiæ, adaptatis ꝓbe cæcis alẽbicis, (ne quid exspiret) putrefiant per sex septimanas: putrefactis applica alia capitella, cũ recipientib appositis ꝓbe lutatis, demũ destilla S.V. per B.M. tãdiu donec liquor spiritualis exire cupit: & hoc facto dephlegma vt artis est: Sin mavis citius vt ꝑficiatur opus diuide in 4. partes & Cucurbitas, sic velocius succedet; omne destillatũ atq;

rectificatũ lẽte ita destilla (cõiunctis puta destillationib.) vt vnica mẽsura remaneat, q̃ in cella fac Crystallos pariat albos instar nitri, q sunt Sal vini, super has funde phlegma proprium, & in B.M. destilla vicissim ad cuticulã, & pone ad vicissim Crystallisationem, hoc toties reitera, quousq; tibi videantur sat puri: depuratis, proba tuum vini spiritũ, & si inueneris ipsum iustissimũ sic procedes, sin minus adhuc semel rectifica: Huius S.V. accipe li.j. salis vini vn.iiij. cõfunde, sigilla ac paulisper digere: digestis destilla per B.M. cohoba quatuor vicibus, demũ habes menstruum vegetabile minus, vel circulatum, vel Q. E. Vini.

Magnũ vero vel circulatũ maius menstruum vegetabile, seu Quintam Essentiam vini sic mandat conficere: ℞. S.V. vnc.vj. Salis vini vn. iiij. funde in cucurbitã ambo, Sigilla cum alembico & destilla in B.M. duodecies cohobãdo, postea putrefac per 4. septimanas in B. roris: deinde destilla aliquot capitalla cũ rostris, ego dico per vnciam phiolam sine longa remoratione. Idem hic author ponit duas S. V. acuitiones, vnã cum sale vulgari, aliam cum sale Armoniaco, sed nullã amo, si vid. ille S.V. debet in medicina exhiberi, sin vero ad metalla vbi corrosiua locum habere possunt, ibi concedimus: sed nulla acuitio p̃stantior est illa, q̃ quæ fit proprio suo sale, aut alio homogeneo appropriato, &c. Hęc de vino eiusq; proprietatib. effectibus atq; destillationibus, in sequentib. dicemus de vino mortuo vti vocant quidam, seu aceto, Omphacio, & Sapa, &c. Qui plura de vino cupit, videat libros iam priores, multis in locis de hoc disserentes.

CAPVT III.

De Aceto & Omphacio.

ACetum ὄξος Græcis dictũ, Gallis Vinaigre, Italis Aceto, Hispanis El vinaigre, Germanis Essig nominatur: dicitur ẽt vinum acre, itẽ vinum mortuum: fit ex vino, vapido, propriis spiritib. & insito calore destituto ꝓducitur: fit ẽt ex aqua & Melle, vel cereuisia putrescẽte, &c. Quod ex vino acerbo ac crudo fit, id magis adstringit; q vero ex optimo vino conficitur, id magis aperit: Quod ex Cereuisia apud inferiores Germanos paratur, magis refrigerat. Acetum omne dicitur mistæ esse substantiæ, nempe frigidæ pariter ac calidæ, eiusque vtriusque tenuium partium: cæterum calidam frigidã exuperat.

Habet a. omne acetum vim attenuandi, incidẽdi, discutiendi simul & reprimendi, nec non refrigerãdi, & aliquantulũ calefaciendi; Gal. cap. 10. li. 2. comp. med. Loc. Nam caloris in se quædã semina retinere, ẽt ag-

et agnouit Homerus: vnde mistæ, vt supra diximus, esse qualitatis Gal. scripsit, ca. 19. li. 1. de simpl. med. Nã vt lac vniuersum non est Homœomeres & similare, neq; vndiquaq; sibi idem; sic nec acetũ, ꝙ multi calidũ, alii frigidum nominãt. At maiori parte frigidius q̃ calidius his liquido constat, q vere eius facultatẽ expẽderint: Atq; longè ab illorũ cõiecturis recedendũ, qui cauterii instar calidũ putant: Gal. ca. 20. Eiusdẽ lib. Nã sensu cõstat admodũ valde acre, & principio refrigerare, sublimatum tamen quendã calorẽ relinquere, qui acrimoniæ ratione, & ꝑ accidens spatio tẽporis fit, tametsi non vbiq;, nec in omnib. corporib. Gal. ca. 21. eiusdẽ li. Hinc colligitur acetum quidẽ frigidum esse, sed accidentarium habere calorẽ, vel vt loquitur Gal. ca. 23. eiusd. lib. nec esse summe frigidũ, nec summe calidũ, sed neutrius extremorũ particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mistura nascuntur, & pleraq; ad sensum simplicia sunt, quæ ex pugnãtibus qualitatib. constãt, & de his cum ambigitur, sint neutra necesse est, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum est. Huius sententiæ est Theophrastus & Aristoteles; Nam vinosæ vini partes dum in acetũ transeunt, refrigerantur, & aqueum recrementũ putrescens, adscititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia quæ putrescunt: Fitque acetum quiddam ex contrariis facultatis partib. compositum, partim refrigerantib. partim calidis, sicut vstorum lignorum cineres.

Miras præbet sane virtutes; exsiccat, adstringit: stomacho vtile, appetentiam excitat, erumpentem vndecunque sanguinem potu insessuve sistit, prodest alui fluxionibus, coctum cum cibis: cruentis vulneribus inditur; inflammationes arcet, in succidis lanis, aut spõgia impositum, reprimit procidentiam sedis, vuluæque; abscedentes gingiuas & sanguine manantes: Ad nomas & ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est, phagedænas vlcerum nomasq; fotu continuo cohibet: Podagricis calido fotu, cum sulphure auxiliatur: sugillationes rapit cum Melle illitum. Contra capitis ardores cum Rosaceo in succidis velleribus aut spongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium, & sonitus, sibillosq; feruentis vapor proficit: Instillatum quoque Aurium vermes necat. Panos coercet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur: pruritus permulcet, Contra venenatos serpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum commode fouetur: &

frigi-

frigidum iis, qui exurens virus eiaculantur calidum potum atq; vomitionibus redditum, aduersus omnia venena efficax est, præsertim contra mecoium, & haustam cicutam: conglobatum in ventre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq; cum sale: haustu voratas hirudines, si sorbeatur, eiicit, tussim antiquam mitigat, & recentem lacessit. In orthopnœa calidum commode sorbetur: gutturis fluxiones gargarizatum inhibet: anginis & vuæ procidenti conuenit: contra dentium dolorem calidum colluitur.

Quercetanus ait de aceto: Eius vis est incidendi, aperiendi, deobstruendi, ardores bilis moderandi, corruptiones & putrefactiones arcendi, concoctionem iuuandi, vel in stomachis etiam calidioribus: nec non in pestiferis morbis, à contagio vtentes conseruandi & liberandi. caute tamen, prudenter ac sobrie aceto vbique vtendum est. Neque enim senibus satis salubre est, nec macris aut extenuatis, vt iunioribus, corpulentis & plethoricis solet conferre. Præterea sciendum, ab eo partes neruosas lædi, & in pectore tussim excitari. Quædam mulieres matricis morbis obnoxiæ, eo, si degustarint, statim offenduntur. Idcirco non erit immodice vsurpandum, sed caute & prudenter, vt diximus, idque ipsum temperando ac corrigendo saccharo, melle, oleo aut id genus aliis Ex eo conficiuntur varia medicamina, vt oxymelita, acetum scyllinum, rosaceum, saluiatum, sambucinum, passulatum, syrupus acetosus, oxycratum, atque id genus alia, tum interna tum externa medicamenta, prout iam demonstrabimus.

Oxymel simplex duobis modis parari potest secundum I. Quercetanum: prior est si sumas vnam mellis partem, cui tantundem aquæ pluuiæ aut cisternis adseruatæ, si haberi possit, primo admiscebitur, miscellam igni lento admouebis, pefecte despumabis, donec mel omnem sorditiem deposuerit, purumque appareat.

Tũ melli affunde optimi aceti tantum, quantũ gustui gratificãdo sufficit, sicq; regulam & normã certam habebis, ne iusto acidius aut plus ęquo dulcius, oxymel componatur. Iterum igne lento hæc coquantur, inter coquendum paulatim & per vices instilletur aqua, q. suff. quæ secernendis heterogeneis operam suppeditabit, & magis defæcatum reddet: proderit etiam ad dulcorem comparan-

dum, id est, vt remedium γλυκύπικρον & dulcoacidum fiat: quo etiam in pastu, potionis loco, vti quis poterit in diuersis corporis affectibus potius, quam hydromelite aut vino, vt superius annotauimus.

Vt vulgare oxymel componatur ex tempore, hac serie progredi oportet. Recipe mellis à sordibus liberi & expurgati sextarios quatuor siue duas Pintas Parisienses. Optimi aceti sextarios duos: Aquæ octo sextarios siue quatuor pintas. Imprimis misceas baculo aquam iam tepefactam cum melle, totum feruere sinas, mitiore igne absque magnis bullis & ebullitionibus, tum spumam auferas, & coqui permittas, donec aqua ad medium resoluta & consumpta fuerit, tum demum acetum adiiciatur, cui affuso tres aut quatuor ebullitiones satis erunt, facta legitima omnium simul confusorum coctione per manicam siue pannum densum transmittentur, colatura diligenter asseruetur. Quod si vice vulgaris aceti, scylliticum, rosaceum, saluiatum, anthosatum, sambucinum, passulatum, & similes aceti simplicis compositiones, quarum supra meminimus, admiscuerimus, efficiemus oxymel simplex rosaceum, passulatum, anthosatum &c. quorum singula variis affectibus aptissima existunt. Verbi gratia, quando ea vsurpamus, vt humores lenti & viscidi incidantur, plurimorum morborum causæ, etiamsi cum febre complicentur, oxymel paratum cum aceto rosaceo, buglossato, violaceo, & similibus accommodatius erit saluiato, vel anthosato, quæ magis idonea sunt melancholicis, hypochondriacis, epilepsiis apoplexiis cachexiis, & huiusmodi affectibus, quarum causa terrestris potius & frigidus humor statuitur, quam calidus.

Oxymel cephalicum: Recipe rad. fœniculi, polypodii, acori vulg. ana drachmas sex, fol. betonicæ, melissæ ana m. j. sem. seseleos vnciam vnam, flor. stœchados bugloss. ana partes duas, cinnam. drach. iij. macis caryophyll. ana drachmam vnam semis, croci drachmam vnam, macerentur per 24. horas in lib. iij. oxymelitis anthosati, dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem: dosis vnciæ iij. vel iiij. Conducit omnibus cerebri affectibus frigidis & melancholicis: spiritus animales fouet & illustrat, prodest ad memoriam, idemque ad mœstitiam à quauis causa subortam. Prout

parti-

particulares cerebri affectus postulabunt, adiicere poteris, quæ specifica proprietate ipsis aduersantur, vt si epilepsia curanda proponatur, addes viscum quernum, rad. pæoniæ, flores tiliæ, lilium conuall. & similia. Idem iudicium relinquitur, si morbi & symptomata alteri cuidam parti infixa hæreant.

Oxymel pectorale siue thoracicum: Recipe rad. enulæ campanæ tussilaginis & iridis florent. ana vnciam vnam semis, fol. capi l. veneris polytrichi scabiosæ hyssopi ana manipulum vnum, Dactylorum iuiubarum ana partes sex, sem. carduibenedicti bombacis vrticę an. vnc. j flor. tussilaginis violar. buglossæ nympheæ papaueris rheadis an. p. ij. macerentur in in oxymelitis passulati & buglossati ana lib. j. ſ. & aquarum carduibened. & scabiosæ ana lib. j. per 24. horas: dein coquantur ad ignem lentum ad vnius tertiæ cõsumptionem, ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis, & aromatizentur pauco cinnamomo. Dosis vnc. iij. vel iiij. Confert orthopnœæ, asthmati, peripneumoniæ, tussi inueteratæ, & diuturnis omnibus pectoris affectibus. Hoc thoracicum oxymel tibi exemplar quoddam erit, ad cuius normam alia infinita stomachica, hepatica, splenica, diuretica, &c. effinges. Si addideris radices, herbas flores, & semina scopo tuo conuenientia, vt videre est in aquarum nostrarum decoctarum & vinorum artificialium supra enumeratorum descriptione, quæ ad hos agendi scopos direximus, adeo vt viam tibi sternant, & veluti manu ducant ad varietatem, copiam & delectum remediorum.

Oxymel de peto purgatorium mirabile non solum pituitæ crassæ, sed & bilis flauæ, itemq; nigræ, anhelosos thoracis & ventriculi affectus iuuans, & denique ad omnes morbos inueteratos laudatissimum remediũ. ℞. fol. nicotianæ seu peti exsiccatorum ad solem & puluerizatorum, inditorumque in nodulo lineo vnciam vnam semis, rad. iridis siccatæ & in taleolas sectæ vnc. j. polypodii liquiritiæ sem. carthami contusi ana drach. vj. spicæ nardi thymi epithymi hyssopi menthæ ana m. j. anisi, fœniculi, carduibenedicti ana drachmas tres, flor. tussilaginis & buglossæ ana partem vnam, senæ vncias duas, agarici trochiscati in nodulo conclus. vnciam vnam. Nucis moschatæ, caryophyllorum, cinnamomi ana drachmas duas. Contundantur & macerentur per triduum in aceti

passulati & sambucini ana libras duas, deinde coquantur, exprimantur & clarificentur, addendo mellis Narbonensis optime despumati lib. j. ſ. denuo coquantur ad consistentiam vsu postulante, præbe cochlearia aliquot, vel per se, vel cum aliqua aqua pectorali.

Sane medicamentum hoc optime & valide purgat è toto corpore, è thorace, è ventriculo prauorum humorum saburram & illuuiem exhaurit, deterget & extirpat: remedium est asthmaticis, si quid aliud, accommodatissimum & maxime peculiare. In eius vsu, cautione & diorismo opus est: augenda enim vel minuenda dosis pro ægrorum ætate & viribus. Aliquando vomitum ciet, qui contingit rationi peti, quod in vomitu prouocando pares vires cum Helleboro vel antimonio habet, si solitarium & per se exhiberetur. Sed alia purgantia, quæ admiscentur cum aceto, (quod primas dotes in corrigendo & demulcendo obtinet) vehementiam eius remittunt, & eorum ope præstantissimum & efficacissimum remedium constituunt. Ad huius oxymelitis imitationem licebit tibi multa alia diuersa phlegmagoga, cholagoga, id est, pituitæ, bili & melancholico succo excernendis, siue seorsim, siue simul peculiaria componere, prout animus dictabit, aut affectus expugnandus postulabit. Sed meminerit semper esse apponenda, quæ partibus peculiariter amica esse perhibentur: deinde etiam purgantia humori analoga seligenda, non neglectis iis, quæ malignitati medicamentorum obtundendæ operas suas conferunt. Oxymel mox describendum, exempli loco tibi erit, quod ad omnia hydropis genera singulare est præsidium. Aquas enim subducit viscerum nutritioni famulantium, obstructiones soluit, imo hepar ipsum & lienem, horum malorum prima seminaria, infarctu & scirrhosa duritie liberat: denique partibus languidis & effætis pristinum robur & tenorem restituit.

Oxymel accommodatum humoribus serosis euacuandis, hydropi & cachexiæ perquam vtile, hepar, lienem, & totum mesenterium roborans, eorumque obstructa simul reserans. Recipe radic. irid. vulg vnciam vnam semis, Vincetoxici vncias duas, Taraxaci, valerianæ, mechoacæ, rubiæ tinctorum, polypodii

podii vnciam vnam, cort. fraxini, tamarisci, ebuli ana drach. vj. ras. ligni rhodii eboris in nodulo lineo inditæ ana vnc. ſ. herb. eupatorii meſuæ fumariæ hepaticæ ceterach ana m. j. ſem. cuſcutæ melonum acetoſæ ana drachmas duas, carthami ebuli ſambuci centaurii minoris partes duas, cichorii ſpicæ nardi ana partem vnam, Trochiſcorum de rhabarbaro drach. x. Trochiſc. de capparibus vnciam ſemis agarici trochiſcati cum ſuo nodulo drach. vj. Macerentur omnia in aceti ſambucini & ſcyllitici ana lib. j. aquæ flor. ebuli libra vna ſemis, per tres quatuorue dies ad ignem Bal. Mar. dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem, in colatura clarificate adde ſyrup. roſ. ſolutiui flor. perſicæ arboris ana vncias iiij. Mellis narbon. opt. prius deſpumati vnc. x Et coquito ad ignem materiam optime deſpumando, addendo ſub finem coctionis elaterii drachmas duas, ſcammoneæ vnciam ſemis, fiat oxymel coctum ad legitimam conſiſtentiam. Doſis cochlearia duo vel tria pro robuſtioribus. Remedium eſt ad cachexias, hydropes, obstructiones & ſcirrhoſos tumores iecoris & lienis maxime accommodatum, vt iam ſupra diximus. Eius vſus per aliquot vices repetendus, prout malum facile aut difficile permanſerit, per ſe aſſumetur, aut commixtum vino aut duabus vnciis aquæ noſtræ ſcorbuticæ quam ante deſcripſimus, aut alteri conuenienti.

Oxymel benedictum: Recipe ſcobis ligni guaiacini corticis eiuſdem (qui magis oleagineus eſt & naturæ balſamicæ) ana vncias duas, ſarſæ parillæ vnciam vnam ſemis, fol. ſenæ oriental. vnc. iij. Hermodactylorum turpethi ana vnciam vnam, raſ. eboris & cornu cerui ſem. fœniculi cinnamomi ana vnc. ſ. flor. anthos ſtœchados hyperici epithymi ana p. j. bugloſſæ cichorii ana partem vnam ſemis, raſuræ ligni & cort. guaiacini, eboris, & cornu ceruini nodulo includantur, & alia, quæ ſuperſunt, craſſiuſcule piſtillo frangantur & conquaſſentur, omnia excipiantur alembico vitreo conuenienti, eoque cæco, id eſt, cuius os optime occludi poſſit, affundendo aquarum carduibenedicti vlmariæ ana lib. ſ. oxymelitis ſimplicis aut bugloſſati libras duas. Omnia rite commixta macerentur balneo Mariæ, blandoque calore (imo abſque eo, ſi voles, in frigido horum infuſio fieri poteſt) ſi per quatuor aut quin-

que dies foueantur. Interea ipsum oxymel alliciet ad sese & imbibet dictorum simplicium facultates: deinde post vnam aut alteram ebullitionem fiat valida expressio, & colatura per manicam transmittatur, imo etiam depuretur, si ita libuerit, vt exquisitioribus & delicatioribus hominibus satisfacias, in quorum gratiam dulcedinem quoque saccharo, si velis, conciliabis, ne vllas gustus molestias persentiant. Dosis erit quatuor aut quinque vnciarum, quandoque etiam plurium pro validioribus.

Oxymel diureticum: Recipe mellis albi narbonensis prouincialis aut hispanici (quale optimum iudicatur, & fæcibus minus abundans) libras duas. Quibus primo addes aquæ itidem libras duas. Blando igni hæc committantur vt secundum artis præscriptum fæculentia deponatur, quæ tamen pauca erit: qua penitus ablata, admiscebis libras sex aquæ, & duas aceti generosi, siue albi, siue rubri, non refert, vel vnam & semissem, si minus acidum affectes: huic miscellæ fictili vitreato conuenienti contentæ adiicies quæ sequuntur. Recipe radicis taraxaci valerianæ vincetoxici rubiæ tinctorum asari eryngii fœniculi petroselini ana vncias duas, ononidis radicis corticis fraxini capparum tamarisci ana drachmas decem, seminis raphani bardanæ anisi coriandri fœniculi dulcis petroselini asparagi cinnamomi electi cassiæ ligneæ ana vnciam semis florum Hyperici Genistæ Sambuci ana partes duas. Omnia simul coquantur ad medietatum consumptionem, post traiiciantur semel atque iterum per manicam Hippocratis ad meliorem clarificationem, habebis oxymel ad ea accommodatum, quæ supra commemorauimus, de quo vtendum ad plusculos dies, Dosis vnciæ quatuor. Huius oxymelitis parandi ratio valde facilis est, ad cuius normam infinitas alias formulas componere licebit, quæ non maiorem quam apozemata difficultatem, si parandi modum spectes, præ se ferent.

Oxymel simplex Mesue: Recipe mellis optimi despumati libras sex, Aceti vini acerrimi, aquæ clarissimæ ana libras duas, mel cum aqua despumetur iterum diligenter: & cum aqua fuerit consumpta, tunc adde acetum & coque secundum artem. Humores crassos, lentos ac pituitosos incidit, extenuat, & abstergit, atque

atque adeo obſtructiones aufert, ſputum educit, ſpiritumque faciliorem reddit.

Oxymel compoſitum: Recipe radicis fœniculi, apii, petroſelini, ruſci, aſparagi ana vncias duas, ſeminis apii, fœniculi, petroſelini ana vnciam vnam. Coquantur in aquæ claræ libris ſex, aut quantum ſufficit: colaturæ adde aceti acerrimi libram vnam ſemis, Mellis optimi deſpumati libras tres. Coquantur ſecundum artem. Humores craſſos & pituitoſos incidit, extenuat & abſtergit: obſtructiones tollit iecinoris, lienis, ac renum, vrinam mouet, ſudoremque euocat.

Acetum contra peſtem: Recipe herb. Abſinthii m.ij. Saluiæ, rutæ ana m. iij. Contūdantur in mortario marmoreo prius ex aqua lota addendo aceti rutacei libram vnam, ſtentq; per noctem probe operta: mane coletur ac reſeruetur pro vſu Doſi pro præſeruatione cochlear j. Theriacæ Alexandrinæ ſcrup. j. pro curatione liquoris vnc.ij. theriacæ vnc j.

Acetum aliud contra peſtem: Recipe Ariſtolochiæ, radicis vtriuſque, Aronis, Diptami, petaſitis, valerianæ, morſus diaboli, pimpinellæ, leuiſtici, angelicæ, zedoariæ, gentianæ, oſtrutii, chelidoniæ, elenii, tormentillæ, raphani, baccarum lauri, iuniperi ana drachmas duas, infundantur in aceto vel vino ſublimato mane j. radiculam non admodum longam ſumat per horas 4. ante prandium.

Hauſtus in peſte: Recipe aceti vini menſuras iiij. Chelidoniæ manipulos iij. Cum herbis & radicibus garyophyl. vnc.ſ. Nucis moſchatæ vnc.ſ. radicis elenii vnc. vnam, gran. iuniperi vnc.j. angelicæ vnc.ij. zedoariæ vnc.j. ſaluiæ m.j. Coquantur olla probe munita, de hoc decocto biberunt pro præſeruatione & nemo fuit infectus, pro cura bibatur bonus hauſtus.

Syrupus acetoſus ſimplex: Recipe aceti vini lib.iij. ſacchari clarificati in aqua lib.v. Coquantur ſecundum artem.

Eſt communis ad omnem materiam: digerit choleram, phlegma & melancholiam: rationeque aceti attenuat craſſos humores, incidit viſcoſos, duros mollit, ineptos euellit, vbique penetrat, oppilationes aperit, prouocat vrinam, putredini reſiſtit, & corrigit malitiam humorum: idcirco in febribus peſtiferis

iuuat:

iuuat: ſed ratione remiſſæ frigiditatis, tenues & ſubtiles humorum partes inſpiſſat, adæquat calorem, refrigerat, viſcera lenit, & ſitim ſedat.

Syrupus acetoſus compoſitus: Recipe radicum fœniculi, apii, endiuiæ ana vnc. iij. ſeminis aniſi, fœniculi, apii ana vnc. j. Seminis endiuiæ drach. iv. Coquantur lento igne in libris decem aquæ ad dimidias: adde colaturæ ſacchari optimi lib. iij. Aceti acerrimi libras duas. Coquantur ſecundum artem. Conſeruatur ad annos duos. Doſis à ſeſcuncia ad vncias duas cum aqua aliqua conueniente.

Syrupus acetoſus cum radicibus: cuius operatio eſt ad choleram groſſam, difficilem, ad phlegma: incidit enim & abſtergit, aperit oppilationes quæ ſunt in hepate, & ſplene, & in renibus.

Syrupus acetoſus Diarrhododon: Recipe ſucci intybi, apii ana libras duas ſemis, rad. apii, fœniculi, intybi ana vncias duas, roſarum vnciam vnam, Glycyrrhizæ vnciam ſemis, ſpicæ nardi drach. ij. ſ. ſem. apii, fœniculi, aniſi ana drach. vij. Aquæ lib. vj. Coque ad duarum partium conſumptionem: adde aceti lib. ij. Sacchari lib. iij. Coque iterum & fiat ſyrupus. Datur ab vnc. j. vſque ad iij. valet ad febres complexas, & eas, quæ formam corporis corrumpunt. Obſtructiones epatis & lienis idem aperit.

Syrupus acetoſus de ſuccis herbarum cum aromatibus: Recipe ſuccorum apii, fœniculi, intybi, lupuli coct. & purg. ana lib. ij. Bugloſſi lib. ij. ſ. roſarum vnciam vnam, ſpicæ nardi drachmas iij. Glycyrrhizæ vnciam vnam, ſeminis apii, fœniculi, aniſi, rhabarbari, eupatorii, abſinthii, caſſuthæ ana drach. v. ſacchari lib. ij. ſ. aceti lib. ij. Condiatur galliæ aromaticæ drachmis duabus. Obſtructiones aperit: ob id febres putridas, & implexas, & morbos alios obſtructionibus ſuccedentes curat.

Syrupus de quinque radicibus: Recipe radicum apii, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi ana vncias duas, aquæ fontis libras ſex. Coquantur ad tertiæ partis conſumptionem, expreſſum coquatur denuo cum ſacchari libris tribus. Addendo ad finem aceti albi vnc. iix. Confert febribus pituitoſis & bilioſis, & iis incipientibus.

Oxy-

Oxymel noſtrum, compoſitum: Recipe radic. fœniculi, petroſelini ana vnciam ſemis ſeminum fœniculi, aniſi, petroſelini, ana drachmam vnam, Gentianæ tritæ drachmas duas, zingiberis drachmas duas. Coquantur in aqua ſufficienti vſque ad remanentiam vnc. v. quibus adde mellis vnc. vj. Aceti ſcyllitici vnc. iv. Iterum coquantur ad ſyrupi vſque conſiſtentiam: ſanitatem conſeruat: febrientibus confert.

Oxymel vacuans melancholiam: Recipe thymi, calaminthes, agarici, bugloſſi hortenſ. & erratici, Glycyrrhizæ ana vn. j. Polypodii vnc. iij Chamædryos chamœpityos, ſtœchados, ſpinæ albæ ana drach. v. paſſularum lib. ſ. macera 24. horis adde aceti albi, ſucci bugloſſi ana lib. duas ſ, Aquæ lib. ij. Coque igne lento ad dimidias. cola, & adde mellis lib. iij. Percoque, inter coquendum autem epithymi vnc. j. Ellebori nigri aur. iij. nodulo ligata merſaque ſæpe confricentur.

Oxymel compoſitum Geſneri, valde melancholiam purgans: Recipe epithymi drachmas decem, Polypodii drach. vj. bugloſſi drac. xv. thymi, hyſſopi, chamæpityos ana vnc. ſ. Capillorum veneris drach. v. turbith. drach. vj. ocimi, meliſſæ, caryophyll. ſpicænardi, malabathri, cardamomi ana drach. iij. Radicis & ſeminis endiuiæ, ſeminis caſſathæ ana drach. xij. conſeruæ roſatæ ad pondus omnium. Infunde hæc in aceto puro, horis 24. (ſit copia aceti, qua obruantur cuncta) poſtridie adde aquæ libras quinque: leniter excoquantur, dum redeat ad aceti primam copiam: fiat colatura, & adiecto ſaccharo coquatur. Datur ad vncias duas, cum ſemiſſ. Geſnerus, cuius deſcriptio epiſtolis eius annexa eſt.

Oxymel diureticum: Recipe mellis deſpumati vnc. xv. aceti, aquæ ana lib. ij. rad. raphani vnc. j. fœniculi, apii, petroſelini, geniſtæ, aſari, leuiſtici ana drach. iij. ſem. fœniculi, petroſelini, aſparagi, ruſci ana drach. ij. coriandri præparati, cumini ana drach. ſ. Coquantur ſecundum artem. Noſtris non eſt vſui. Vrinam tamen impeditam, & calculos renum promouet.

Gargariſma ad inflammatas tonſillas per initia exhibendum: Recipe aceti communis, vel aceti roſati vnc. iv. aquæ ciſternæ lib. ſ. miſce, & fiat gargariſma.

Aliud: Recipe aquæ peculi rosarum vel aquæ plantaginis, vel aquæ caprifolii vnc.iij. Aceti rosarum parum. Misce, & fiat gargarisma.

Aliud: Recipe cerasorum acidorum, vel cerasorum immaturorum manipulos duos. Decoquantur in aquæ cisternæ lib. ij. Iuri colato adde aceti vnc. ij. misce, & fiat gargarisma. Lotio ad manus tempore pestis præseruationis causa: Recipe rad. angelicæ, zedoariæ ana vnc.j. ſ. caryophyllorum drach. ij. calami aromatici vulgaris vnc. ij. Omnia macerentur in l.b.ſ. aceti rosacei optimi postquam crassiuscule erunt contusa.

Antidotus myrepsi: Recipe spicæ nardi, folii caryophyll. croci, cassiæ, epithymi, floris iunci odorati, myrobal. ana drachmas tres, aloes flauæ vnciam vnam semis, castorei, zinziberis, masticis ana drachmam vnam, iridis illyricæ drachmas sex, anacardi, agarici ana drachmam vnam, asari drachmas sex, semin. apii drachmam vnam, costi drachmam vnam semis, piperis drachmas tres, fœniculi, & succi eius ana vnciam vnam, fœniculum tunde in matritio & macerato in aceto diebus tribus, ac bene decoquito, & colato diligenter. Adiice mellis Attici vel sacch. q. ſ. rursusque ad mellis crassitudinem decoquito, & species simul tundantur & læuigentur bene. Quod si copia sit fœniculi, exprime succum, & meliorem facies antidotum.

Vomitorium: Recipe rad. asari, sem. raphani, anethi, vrticæ ana drach. iij. fiat decoctio ad vnc. v. in aqua solue oxymelitis simplicis vnc. ij. fiat vomitorium.

Potio purgatoria: Recipe Agarici trochiscati drachmas duas, folicul. orientalium, sennæ drachmas tres, macerentur & coquantur in aquæ betonicæ, lilii conuall. ana ſ. q. pro dosi, in qua coleta solue hiera paccii drachmam vnam semis, castorei scrup. ſ. theriacæ veteris scrup. j. oxymelitis simplicis drachmas vj. fiat potio.

Apozema: Recipe rad. pæoniæ, galangæ, cyperi, angelicæ, calami aromat. ana vnciam semis, rad. graminis, asparagi, visci quer. ana drachmas sex, cichorii cum toto, endiuiæ, scariolæ, fumariæ, lupuli, melissæ, prim. veris, agrimoniæ, ceterach: polydrici ana m.j. chamæd. chamepyt. hyssopi, thymi, maioranæ, menthæ

ana

ana m. ſ. ſem. aniſi, carduibened. pæon. ſeſel. citrii & corticis eiuſdem ana drach. iij. florum anthos, calend. beto. ana partem vnam, florum tiliæ arboris, lilii conuall. ana p. j. ſ. in colatura clarificata diſſolue ſyrupi cort. citrii, de ſtœchade, & de beton. ana vnc. iij. fiat apozema aromatizandum drachmæ vnius, diamoſchi dulcis, per 5. dies.

Antidotus icteri nigri: Recipe rad. ſerpentariæ maioris filicis, valerianæ ana vnc. ij. cort. fraxini, capparorum, tamaricis ana vnc. iij. ceterach m. ij. ſem. carduibened. cumini, coſti ana vnciam vnam, piperis, cubebarum ana drachmas ſex, flor. geniſtæ, hyperici, bugloſſæ ana partes duas, raſuræ eboris cinnamomi ana vnciam ſ. Limaturæ martis cum ſulphure calcinatæ vnc. x. Indantur in matraceum vitreum, ſuperaffundendo aceti ſcillitici lib. j. aceti bugloſſati & ſambucini ana lib. ſ. Aquarum florum ebuli & ſcolopendriæ ana q. ſ. Ad materiam rite macerandam, & digerendam in Balneo Mariæ, poſtea deſtilla, & cum eodem menſtruo tincturam elice, vt fiat extractum. Huius extracti: Recipe vncias duas, extracti lienis bouis vnciam vnam ſemis, extracti ſeu feculæ radicum arons drachmas duas, ſalis ceterach, ſalis fraxini ana drachmam vnam ſemis, croci martis cum ſulphure præp. ſcrupulos quatuor, vini chalybeati q. ſuff. vt fiat electuarium ſeu antidotus ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius meſenterii: & ad quæuis vitia ac ſymptomata inde promanantia: veluti ſunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, ſuppreſſiones menſium &c.

Electuarium ſeu Antidotus magna in tali morbo: Recipe ligni caſſiæ, ſantalorum omnium ana vncias duas, rad. rubiæ tinctorum, filicis vtriuſque acetoſæ, oxylapathi rhabarbari ana vnciam vnam, eupatorii meſ. cornarum abſint. pontici, hepaticæ ana m. ij. ſem. apii, petroſelini, ſchænanthos ana vnc. ſ. ſpicæ nardi, flor. cichorii, centaurii minoris, chelidoniæ, roſ. rub. ana partes tres. Contundantur & indantur in vas vitreum: his adde acetoſi paſſulati libram vnam ſemis, aquarum agrimoniæ, acetoſæ, cichorii ana libram vnam. Macerentur & deſtillentur, & aqua rurſum affundatur materiæ, & ſic educatur extractum iuxta methodum vt ex aduerſo habes exemplum: Recipe huius extracti vn-

vncias tres, Extracti ſantalorum omnium drachmas ſex, Extracti Chelidoniæ vnciam ſemis, Extracti hepatis vituli vnciam vnam, Arcani Tartari vncias duas ſemis, olei ſulphuris in crocum conuerſi drachmam vnam, olei martis drachmam vnam, ſyrupi corall. q. ſ. vt fiat Antidotus cuius doſis ſcrupulus vnus, per ſe vel cum iuſculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti. Cachexiam & icteritiam, hydropiſin, omnes morbos hepaticos, hoc medicamentum vnice curabit, modo legitime & medice vſurpetur.

Rubrica ad faciem: Recipe ſantali rubri contriti, Aceti fortis bis deſtillati ana quantum ſufficit. Miſceantur, & coquantur igne lento, addendo parum aluminis: & habebis rubricam perfectiſſimam.

Acetum quomodo fiat ſtatim: Recipe ouorum aſſatorum vſque ad duritiem num. ij. zingiberis, ſpicæ, piperis ana gran. xx. hordei gra. v. butyri vnc. ſ. paſtæ de fermento acri iij. vel x. balotos ad quantitatem nucis communis, ponantur ſimul ad amphoram in vino, & ſtatim in acetum forte conuertitur.

Ad faciendum acetum ſtatim: Recipe tartari, zingiberis, piperis ana partem vnam. Pone per octo dies in aceto optimo: tunc ſicca. Et quando vis habere acetum, pone in vino, & ſtatim erit acetum.

Aceti conficiendi ratio: Recipe vini optimi, farinæ ſiliginis q. ſ. eſt. Miſce, & fiat paſta, ex qua fiant panes parui in clibano cocti. Poſtea extrahe & infunde in aceto fortiſſimo, & acutiſſimo: iterum fiat paſta: iterumque coquantur in clibano. Idque toties reiteretur, quouſque panes non amplius diſſoluantur in aceto. De iſtis panibus pone in vino, & ſtatim conuertetur in acetum.

Acetum deſtillatum inquit Rubeus contrario modo ac vinum deſtillatur. Quod enim è vino primum exit, tenuius & melius eſt: at ex aceto, nequaquam: Itaque priores duæ partes, quæ exeunt, reiiciuntur, quod minus habeant acrimoniæ, tertia pars colligitur, quæ vt acrior, ita minus frigida, quam acetum eſt. Tertiam partem, quam collegerunt, quidam ter, aut quater ſupra fæces reponunt, ac deſtillant, vt euadat acrior, tum ipſarum fæcum, tum ignis ratione.

Ace-

Acetum theriacale, destillatum Fracastorii: Destillatur & acetum cum theriaca, addita aqua vitæ: exitque aqua multarum virtutum, mirabilis ad vlcera faucium aut gutturis, cum ex prauis destillationibus, in morbo Gallico eroduntur: præcipue autem valens, vbi profundius deduci vis medicamenti debet. Quod si bolum armenum, aut sphragida in ea dissolueris, ac erosas partes tetigeris, seminaria eius contagionis absumuntur, & sanatur omnis erosio. Valet optime, si loca oblinantur, vnde pili cadunt, barba præsertim supercilia, & caput.

Acetum destillatum, vomitorium: Acetum vomitorium fit, si pileo plumbeo, patinaque ærea, vt communis officinarum destillandi vsus conualuit, acetum destilletur, nulla reiecta parte, & eius aquæ stillatitiæ, quæ dulcem saporem præ se fert, ad vncias quatuor exhibeatur, cum vomitum ciere animus est. Mirifice enim & nullo labore, aut molestia id ciet: in pueris, ac debilioribus duæ vnciæ satis sunt: stomachum optime purgat.

Acetum destillatum in soluendis & extrahendis rebus magnum vsum habet. Inquit Sennertus, destillatur autem ab aliis aliter. Hæc primum communis via est. Acetum fortissimum ponatur in cucurbitam vitream, & in balneo vel cineribus lento calore destilletur. Primo ascendit phlegma insipidum, deinde acetum. Libauius tamen, commentariorum chymicorum parte prima, l. 4. cap. 8. eos reprehendit, qui primum phlegma, hinc acetum sequi existimant, statuitque primo spiritum frigidum prodire, vt ex caphura, inde sequi aquositatem, tertio acetosum liquorem, quarto igneum succum. Quodcunque autem primo loco exiuerit, vbi iam aciditatem odore & sapore deprehenderis, muta recipiens, & continua atque auge ignem gradatim, donec aceti spiritus omnes adscendant. Si tamen ad extracta & vsus medicos vsurpare velis acetum, ne nimium vrgeatur, ne ἐμπύρευμα aceto concilietur. Sed qui ad metallicos labores vti hoc aceto volunt, vsque dum rubri spiritus attolluntur, nihilque amplius spirituum exeat continuant aucto igne destillationem. Sine tamen empyreumate alii fortificant acetum, tum illud fecibus iterum

affundunt, atque iterum destillant, idque tertio faciunt. Hinc partem aliquam phlegmatis lento balnei calore abstrahunt. Acetum, quod radicatum appellant à nonnullis ita conficitur. Fecum relictarum sufficientem sumunt quantitatem, aliquot scilicet libras, has in retorta, vel in patente aliquo vase ad siccitatem vsque calcinant. Calcinatæ materiæ affundunt acetum destillatum, & per arenam destillant, idque eousque faciunt, donec omnis sal cum aceto adscenderit & exstillauerit. Licet & acuere acetum, si vitriolum addatur, & per retortam destilletur, si magis acre optetur, in destillato sal ammoniacus soluatur. Alii per salem, alii per tartarum acuunt, adduntque libræ aceti vnciam vnam tartari. Nonnulli acetum radicatum, quo lapides duriores soluunt, cum terebinthina parant. Addunt nimirum terebinthinæ lib. ij. vel iij. aceti destill. lib. ij. destillantque in arena primo lento igne, postea fortiori, & per separatorium hæc separant, acetumque supra zingiber rectificant.

Alius de aceto sic infert: Acetum sine digestione, eodem modo destillatur, quo & vinum: nisi quod phlegma vt in omnibus acetosis aliis primo egrediatur: spiritus autem vltimo. Oleum & sal pari ratione, vti de vino dictum, eliciuntur.

Acetum alkalisatum; Aceto ad mellis liquidi consistentiam destillato, superfunditur aqua communis, vt ad palmæ altitudinem emineat: digeritur in balneo per biduum: ponitur in loco frigido, vt crystallos producat. aqua per inclinationem effunditur, aliaque donec omnis oleaginositas abscesserit, superfunditur. Tum crystalli sæpius soluuntur in aqua bulliente, & coagulantur in frigido, vt omnino reddantur diaphani: acetumque quarto destillatum, & ab omni phlegmate depuratum, iis superfunditur: ita vt ad vnam libram crystallorum, addantur quatuor aceti: & per arenam, in retorta, dando sub finem ignem satis fortem, destillantur. Quo facto: feces calcinantur: fixum sal elicitur, reaffundendo toties super id, quod in fundo remanet: donec totum sal per alembicum ascenderit. Tandem acetum hoc sale proprio impraegnatum, per balneum bul-

lient

liens bis destillatur: accipiturque acetum, ad durissima lapidum crystallorumque corpora calcinanda, validissimum.

Qui acetum destillatum acre volet, (inquit Godofredus Steghius in Medicina practica cap. 15. lib. 1. pag. 188.) is primas duas tertias, quia aqueæ omnino sunt, reiiciat oportet, tertiam reseruet, quia aciditas hæc fæcibus crassioribus inhæret, à quibus nonnisi longo tempore & igne vehementiore separatur, quibus si restituatur ac de nouo destilletur, acrimoniam maiorem acquiret.

Alius Author dicit: Spiritibus affine est acetum radicatum quod fit ex crystallis fecum aceti. Destillando per retortam cum cohobiis. vel: acetum vini bonum impone in retortam, destilla lento igne phlegma refunde hoc capiti mortuo sæpius, & digere in fimo, tandem destilla: & primo quod exit seorsim cape, quod posterius igne fortissimo prolicitum prodit est acetum radicatum acerrimum. Quidam statim prima destillatione segregato phlegmate gradu ignis valido exugunt fortes spiritus: quos possumus exasperare sale fecum aceti calcinatarum, vt in vino alcalisato.

Acetum stillatitium simplex vulgo in hunc modum (ex Vlstatio) conficiunt: Aceto in cucurbita imposito, ignique subiecto phlegma subtrahunt, cum odor acidus saporque acris apparet, mutato receptaculo, excipiunt, quod prodit vsque ad rubeum. Sed ipsi quidem tunc cessant, at non Chymici, qui quærunt acerrimum spiritum. Reddunt enim fecibus quod prolectum est, macerant, destillantque denuo aliquoties: fit hoc acetum ex compositis quibusdam, velut addito sale, tartaro, nitro, capite mortuo vitrioli, aquarum fortium &c. Et ex similibus, de quibus in coraliis soluendis aliisque. E melleo aceto (Fit enim & ex mulsa, & succo pomorum, &c.) comparatur acer spiritus ad soluenda metalla. Ita ex succo berberum, & limoniorum &c. ad vniones & metalla: Hæc sufficiant de aceto, nunc de omphacio dicemus.

Omphacium est vuæ acerbæ ac nondum maturescentis, Græcis omphax, Gallis du Vorius, Italis Agrestu, Hispanis cumo de Agraz, Germanis *Agrest*, in officinis Agresta dicit, succus nō solis calore in

Rob

Rob mutatus, eiusmodi erat olim Dioscoridis omphacium; tunc enim instar vini in torcularibus exprimitur, & paratur ex omni immaturarum vuarum genere: pluribus diebus expressus insolatur succus cũ suis vinaceis, in cado crasso linteamine cooperto, donec excrementa subleuentur, fæx vero subsidat, & inclarescat, alii colant, in doliis reponunt, & parum salis permiscent: alii absque sale seruant per annum, tam ad ciborum, quam ad medicamentorum vsum. Ex vuis autem magnitudinem, sed nondum maturitatem adeptis, vt fit progressus ad vini expectationem, sic ex vino regressus ad acetum, quod viribus omphacio in multis conuenit: Vtrique enim vis refrigeratoria, sed in omphacio imbecilior, in aceto vero tanto est validior, quanto tenuior, cui & acrimonia quædam inest aliquantum excalefaciens ex putrido calore orta. Proinde Aristoteles recte scripsisse dicitur, acetum proprio vini calore frigidum esse, calidum aduentitio: Ista tamen caliditas satis esse non potest ad superandam aciditate prouenientem frigiditatem. At vero omphacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita tenue est, nec ita expedite meatus corporis permeat: Acidum quippe non modo est, sed acerbum: Ob id ad Hypochondria ardentia præstantius est, quam acetum, (Gal. 12. lib. 4. de simplic. med.) quod non tantam habeat violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam mordaci admistam caliditati: Debent enim qui tali caloris excessu laborant, sine violentia mitigari, nec foris admittere vllam caliditatem, aut acrimoniam mordacem. Hinc est quod summe ardoribus omphacium prosit, inquit Galenus cap. 2. lib. 4. de simplic. siue ori ventris impositum, siue aliis partibus quas refrigerare lubet.

Frequentius autem per os sumitur tam alimentis ad voluptatem, quam medicamentis ad sanitatem mixtum. Eo enim alterata iuscula faucibus & palato gratissima sunt; eo acidulata condimenta appetitum reuocant: Atque eius vsu iecoris feruor extinguitur, sanguinis æstus temperatur, venter alimenta non auersatur: Hæc autem omnia rite præstat syrupus ex eo paratus, quem vt dixi officinæ de Agresta, vocant.

Licet ex vua qualibet immatura omphacium possit haberi optimum, in Gallia tamen ex ea tantum sub finem æstatis,

tis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta, cuius palmites longiores, crassioresque ad Topiariorum pergulas & fornices deduci solent: Quæque racemos profert oliuarum fere magnitudine, succo multo turgidos, ex quibus vel etiam maturis cum vix bonum vinum possit haberi, ex hisdem nondum maturis optimum habetur Omphacium: A cuius saporis affinitate, oleum ex oliuis immaturis expressum, acidulumque, Omphacium dicitur.

Syrupus de Agresta Mesuei talis est: Recipe Agrestæ lib. v. Sacchari clarificati lib. iij. ß. coquantur secundum artem. In magnis æstibus, ad sitim restinguendam mirifice confert, vomitum & alui profluuium biliosum sistit, febribus biliosis succurrit, grauidarum vomitum etiam reprimit, ac ventriculum earundem firmat, venenisque aduersatur.

Rob de Agresta Augustani: Recipe Agrestæ lib. ij. Sacchari lib j. coquantur secundum artem. Astringit, refrigerat, &c.

Diamoron compositum: Recipe succi mororum domesticorum, lib ß. Mellis lib. j. Clarificetur primum succus, deinde cum Melle coquatur ad iustam consistentiam: cui adde Myrrhæ, Crociana vnc. j. ß. Omphacii vnc. vna, coquantur vt F. l. artis quod dictum est.

Ex Musto igni decocto, fit sapa, Gallis du vin Cuict; Italis vin cotto, sapa; Hispanis la meloxa ò arrope, Germanis vero gesottener Wein vocatur. Detergit leniter serapiis pectori idoneis accommodatus: nec non compositionibus Diacodion, ad defluxiones capitis sistendas, eadem mensura, qua Saccharum, admiscetur. Exempli gratia huc introducemus Diacodion simplex Galeni.

Recipe capita papaueris albi, mediocri magnitudine, nec nimium viridia, nec nimium matura num. xx. Aquæ pluuiæ aut fontanæ lib. iij. macera horis 24. post coque, donec capita contabuerint, cola, & adde Mellis lib. ij. coque ad iustam consistentiam. Fit cum Saccharo eodem modo, item cum sapa hac ratione: Recipe decoctionis prædictæ lib. ij. sapæ vini dulcis lib. ij. succi Glycyrrhizæ vnc. ij. coquantur ad iustam consistentiam. Vsus eius est in destillationibus tenuibus è capite in asperam Arteriam, ex perpetua tussi insomnium patientibus. Quod si magna humoris copia ex capite cir-

ca pulmones constiterit, confectio ex Melle melior est, quemadmodum somno opus habentibus, ea quæ ex sapa constat.

Loch ad caliditatem & asperitatem pectoris, & ad tussim calidã Mesue: ℞. Glycirrhizæ drach. xv. Passularum vnc. ij. Zizypharum, Myxarum ana num. xxv. coque igne lento in aquæ lib. iij. ad lib. iij. consumptionem, adde Cassiæ fistulæ vnc. j. colatum, & seminibus ac membranis purgatum percoque cum penidiorum lib. ß. Sapæ vnc. iiij. ad iustam crassitiem. Tunc misce Farinæ Fabarum vnc. ij.

Aliud Mesuei: Recipe sem. Papau. drac. x. Glycyrrhizæ drach. vij. Myxarum num. xx. semin. Psyllii, sem. Cydoniorum ana drach. v. Aquæ lib. iiij. coque ad dimidii consumptionem: colatum percoque cum Sapæ, Penidiorum ana vn. iiij. ad iustam crassitudinem: deinde misce Tragacanthi, Gummi ana drach. v. Papau albi, sem. Melonum, sem. Citrulli, Cucumeris ana drach. ij. confice.

CAPVT IV.

De Saccharo & Melle.

SAccharum Græcis Σάκχαρ, Σάκχαρον, ab Aniano Μέλι καλάμινον. à Paulo Ægineta, Ἅλς Ἰνδικὸς, Latine Sacchar, Saccharum, Zuccharũ Zacchar, Zaccharum, Succharum, Mel Calaminum, Mel Harundinaceum, & Mel Cãnæ Gal. li. 4. simp. c. 7 & 8. Meth. Paulus Ægineta lib. 7. c. 3. Alexand. Aphrodis. li. 2. prob. 74. li. 15. Geograp. Plinio & Paulo Ægineta dicitur etiam Sal Indus: Serapione lib. simpl. c. 50. Zuchar, Arabicis Succhar, Zazar, Sudur & Sutter: Italis Saccaro, Zacaro, Zucchero & Succhero: Hispanis Azuccar & Azuquar: Gallis Zuccre & Succre: Germanis Zucker.

Genera eius ab authoribus describuntur septem: Prima species Portugallíæ est, ex Insula Madera vel Medera, hinc inde vocatur Saccharum Maderiense vel Mederiense: 2. Species ex Insula defertur Canariæ, inde Saccharum Canarium, siue Canariense: 3. Species dicitur Saccarum Finum, Saccharum Refinatum, & Saccharum Valentinum, hoc arte redditur purum ac finum. (Veluti purũ & Argentum finum, in quibus nihil Heterogenei commixtum, sed igne

igne purgatum) Valentinum dicitur quia finum redditur in Valentia Hispaniæ: nostris Pharmacopolis dicitur Saccharum Tabarzeth, per quod vocabulum Arabes intelligunt Saccharum purissimum. 4. Species defertur ex Insula Maltha, hinc Saccharum Maltanum, Saccharum Melisium siue Melitæum, & Saccharum Cibale. 5. Species defertur ex Insula. S. Thomæ, hinc Saccharum Thomasinum, Saccharum Thomæum: Arabicis Saccharum Sulimenum. 6. Species vocatur Saccharū Miscellaneum, quia ex omnis generis speciebus Sacchari est collectaneum. Septima species dicitur Mel Saccharinum, Remel siue Saccharaceum: Gallis Mellasse; Hoc in doliis ad nos apportatur, & conficitur ex Sacchari spuma, est instar Mellis aut crassioris Syrupi, &c. Hæ sunt species Sacchari omnes hodierno tempore nobis cogniti: Galeni temporibus non admodum fuit cognitum, nunc vero nihil est notius, variasque in formas cogitur: Nullum hodie medicamentum, nullus cibus lautus absq; huius condimento fere spectatur: Marcus Varro Narbonensis sic refert de Sacchari:

Indica non magna nimis arbore crescit arundo,
Illius ex lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant succo contendere Mella.

de eius planta paulisper: Sacchifera hæc planta est arundo. septem, octove pedes longa, crassissima, geniculata, foliis vtrinque multis, longis, angustis, striatis obuallata, fungosa, medullosa, & intus dulcissimi succi vbertate referta, qui vel inciso trunco, instar lachrymæ cuiusdam ex arbore stillat, vel Medulla an cannis apertis, incisisque secreta, & ignis vi tamdiu elixa, donec totus liquor in Saccharum, salis modo in fundo vasis concreuerit. Radices promit cannæ nostratis æmulas, sed minus lignosas, magis succulentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ auulsa & legitimo transplantata tempore, virent & adolescunt. Comosos flores gerit, vt arundines, inter quas numerari rectè, vel eius sola facies suadet. Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfecte elaboratus, adhuc rubet, & Saccharum rubrum nonnulli, alii spumam Sacchari nominant. Quando coctione longiore & elaboratiore magis defecatur, albicatque plurimum, Saccharum absolute vocatur. Optimum iudicatur Saccharū Maderiense & Canariense, non vero

Taberzeth, quia arte cum lixiuiis ita redditur ſplendidum atque albiſſimum,&c.

Sacchari Candi cõficiendi ratio.

Ex Saccharo communi Candum fit hoc modo: Liquatur Saccharum cum pauca aqua,& elixatur, vt craſſus fiat Syrupus, qui in ollam fictilem iniicitur, in qua bacilli lignei cancellatim decuſſatimque aptati fuerint. Reponitur olla ſuper aſſere in calido loco, relinquiturque 15. aut 20. dies; Tum Syrupus non concretus effunditur, & pauca calida aqua affunditur, ad eluendam Syrupi pinguedinem, qua denuo effuſa reponitur vas in loco calido,& die ſequenti frangitur,inueniunturque Bacilli Saccharo cando, inſtar ſalis foſſilis aut Cryſtalli,colluceſcente onuſti.

Hic notandum eſt quod Venetiani præparant Saccharum candi cum Saccharo fino, iam autem Saccharum finum confectum eſt cum lixiuio calcis viuæ.quare hæc præparatio non commendatur, niſi ſumatur Saccharum Mederienſe, quod puriſſimum eſt.

Hoc Saccharum Græcis, dicitur κάνδιον & κάντον: Latinis Saccharum candum,Saccharum candium,conditum & Saccharum Cryſtallinum.

A Hieronymo Montuo,Zuccarum & Saccharum lucidum, ab Hermolao Barbaro Saccharum Candium:Italis Zuccaro Candito: Germanis Candizucker / Eißzucker & Crystallin Zucker. Hoc Saccharum ſi conficitur cum aqua Cinnamomi, vel aqua Roſarum aut Syrupis eorum,magnum habes Sacchari Arcanum.

Saccharum ſane magnam habet cognationem cum Melle, licet ex Arundinibus fiat: Melle tamen minus eſt calidum ac ſiccum: Ideoque & calidis ac frigidis obſoniis miſcetur commode; cum ſeſe in omnem fere naturam vertat, & neque caliditatem,neque frigiditatem augeat,ſed eas potius temperet.Non tamen omnibus æque conuenit. In calidioribus enim & ipſum facile in bilem abit. Alias vim abſtergendi ſine acrimonia obtinet. Non autem eſt parua Sacchari differentia ſecundum puritatem & impuritatem. Quod ex prima coctione prouenit,impurius & calidius eſt, maioremque habet Acrimoniam & abſtergendi vim: Quo purius autem repetita ſolutione & coctione reddis, eo minus calidum euadit,atque aliquid de abſtergendi facultate amittit.

Aluo idoneum,& ſtomacho vtile: detergit, digerit, linguæ aſperi-

ſperitatem & ſiccitatem in febribus tollit: vexatæ veſicæ, renibuſq; auxiliatur. Illitum ea diſcutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Cæterum Sacchari Doſis in Syrupis fere æqualis quantitas tam Sacchari quam ſucci. In Electuariis vero pro drach. j. pulueris vnc. j. Sacchari communiter. Si autem puluis fuerit laxatiuus, pro drach j ß. pul. drach. j. Sacchari. In conditis additur Sacchari parum, ſi conſeruæ odoratæ ſint. Si vero amaræ, vel acres, vnc. ß. Sacchari pro vnc. j. Conſeruarum imponenda. In pulueribus acribus, vt ex Pipere, & Zingibere, pro drach j. pulueris vnc. j. Sacchari ponitur: In dulcibus vero vnc. ß. In clyſteribus Saccharum rubrum ponitur ab vnc. ß. ad vnc. ij. vel vnc. iij.

Præterea fiunt cum Saccharo plurima medicamenta, vt exempli gratia aliquot huc transferre non pigebit.

Aqua Sacchari deſtillata, Rubei: Recipe Sacchari lib. ß. Fragorum maturorum lib. j. ß. Terantur ſimul, & octo diebus tepentis aquæ balneo macerentur: inde eodem tepente balneo aqua extilletur: exibit aqua ad faciei ictus cum inflammatione, ad lachrymantes oculos, ad viſus imbecillitatem admodum vtilis.

Aqua Sacchari deſtillata alia eiuſdem: Recipe Sacchari lib. iiij. Rhapontici lib j. Rhabarbari vnc. j. florum Mercurialis lib. j. vini generoſi tantum, vt emineat parum. Contundantur omnia, & macerentur ſimul ſex diebus tepentis aquæ Balneo, vel fimo: Deinde eodem Balneo Vitreis Organis deſtillentur: Inde fæces diligenter prælo exprimantur, illiſque aquæ ſtillatitiæ, Scabioſæ, Fumiterræ, Borraginis ana vnc. vj. affundantur: inde prælo denuo exprimantur: ſtillatitiæque huiuſmodi aquæ filtro excolentur, tum perſpicuæ ſint: cum prīorique aqua coniungantur. Ad multa morborum genera valet, ſtomachi præſertim, & Lienis imbecillitati, doloribuſque dentium, & capitis. Hæc autem eo efficaciora reddentur, ſi ad huius aquæ libram ſcrupulum ſemis olei Vitrioli adieceris.

Oxyſacchara ſimplex Nicolai: Recipe Sacchari albi lib. j. ſucci malorum granatorum acetoſorum vnc. viij. Aceti vnc. iiij. coquantur cum facilitate, dum Syrupi craſſamentum adſciſcat. Digerit materias Cholericas phlegmati miſtas, quæ grauant ſtomachum, & præcordia, & faciunt Tertianas duplas inordinatas,

quas vocant erraticas, & similes quartanis duplis.

Syrupus de duabus radicibus: Recipe Rad. Petroselini, Fœniculi, ana vnc.iiij. Aquæ quantum sufficit, Sacchari clarificati lib.ij. coquantur secundum artem in Syrupum.

Syrupus Saccharatus Rabi Moyses: Recipe vini optimi lib. iij. Sacchari albissimi lib.j. coquatur ad lentum ignem more Syrupi: serua & vtere cum duabus partibus aquæ decoctæ. Senibus frigidis & debilibus conuenit, & quibus humor natiuus, & calor naturalis minuuntur. Nutrit enim & sanguinem generat & replet partes principales spiritibus.

Vinum Saccharatum Arnoldi: Recipe vini optimi vel Cretici lib.iij. Sacchari albissimi lib.ij. coquantur ad lentum ignem more Syrupi, serua & vtere prout vsus postulabit: ad omnia illa conuenit, in quibus appropriatur Syrupus Saccharatus.

Claretum cum Saccharo: Recipe Cinnamomi Electi drach.vj. Zingib.vnc.ß. Caryophyll. drachm.iij. Nucis Moschatæ drach.ij. Macis, Cardamomi, ana drach.ß. Coriandri præparati drachm.j.ß. Sacchari albi lib.j. vini optimi lib. iiij. Misce, & fiat l.artis Claretum.

Rotulæ Apoplecticæ: Recipe Sacchari vnc.iiij. dissoluatur in aqua Rosarum, dissoluti cum olei Anisi gut.iiij. & Ambræ gr.iij F. Rotulæ vel: Recipe aquæ Rosarum, Maioranæ ana vnc.vj. Sach.lib. j.ß. decoque ad consumpt.aquæ, deinde adde Cinnamomi, Garyophyll. Ireos ana drach.iij. Anthos drachm.ij.ß. Moschi, Ambræ, ana gr.vj. olei Succini gutt.iiij. F l.a. Rotulæ.

Iulepus Saccharatus: Recipe aquæ limpidissimæ Sacchari opt. ana, despuma cum Albumine oui, filtra, coque vt artis.

Vel: Recipe Aquæ Rosarum lib.j.ß. Sacchari lib.j. Oui albo perpurgetur & ad formam Iulepi coquatur. Accipe huius vnc.j. Aquæ optimæ vnc.iiij Misce: gratissimum in febribus, sitim restinguit, hoc Franciscus Rex Galliæ vtebatur.

Iulapium ad sistendum sanguinem: Recipe aquæ pediculi Ros. Aquæ sanguinariæ id est, Centinodiæ, aquæ Bursæ pastoris ana vn. iiij. Sacchari albi lib.ß. Fiat Iulapium.

Iulapium ad refrigerationem Hepatis: Recipe Aquæ Cichorii, Lactucæ, Endiuiæ, Solani ana vnc.iij. Sacchari clarificati lib. ß. vel.j. coque ad Iulapii consistentiam.

Iula-

Iulapium ad pectus: Recipe aquæ violarum, Buglossæ ana vnc. iiij. Sacchari albi ana lib.ß. Fiat Iulapium.

Iulapium ad Phthisin: Recipe aquarum Petroselini, Helenii, Rad. Altheæ ana lib.j. Sacchari q.s. fiat Iulapium, modus est, vt quolibet die, tribus ante cibum horis vnc.iiij. dentur. Valentius redditur, si antea in ipsis ebullierint Gummi Arabici.

Saccharum viridi colore tingere: Recipe Succi caulium, vel succi Anethi, vel succi Solani, vel succi Rutæ q.s. Hoc confecta iam absoluta atq; adhuc in Aheno calentia asperguntur: vel Saccharum vna cum succo coquitur, &c. Confecta & absoluta iam, atque adhuc in aheno calida, diluto Rhab. vel Croco aspersa, fit Saccharum flauum.

Cum succo Baccarum Sambuci, vel florum frumenti, in aceto vel vino dilutorum q.s. Fit Saccharum coloris cærulei. Si succus florum Ireos cum Saccharo coquitur, fit coloris purpurei: cum succo iuglandium, vel Gallarum, vel Myrobalanorum in aceto dilutorum q.s. fit l.a. Saccharum nigrum, &c.

Superius dixi de Saccharo Candi, quod possit redigi in summum Medicinæ medicamen atq; Arcanum: Eius præparationes hæ sunt: ℞. aquæ Cinnam. opt. q.v. in ea dissolue Sacchari purissimi q.v. & procede in omnib. vti supra dixi. Vel: ℞. Aquæ violarũ in Martio destillatæ tãtum quantũ cupis recipere Sacchari, solue, coque vt artis est, quãdo satis tenes inspissatum, tum infunde succi violarum puriss. cum aqua violacea expressi; coque adhuc parum, postmodum candefac: cum Rosis sic procede etiam, & si cupis, vt fiat aliquanto acidius, tum decoctionibus infunde succum de Limon. vel Citris, &c. Est etiam aliud Sacchari genus, quod vocatur Zuccharum penidium, à doctis viris etiã dicitur Penidia, Penidii, Penidiæ, &c. Ab Andrea Bellunense Arabice dicitur Alfenid; à Matthæo Syluatico, Alfenid; Germanis Zucker penid, oder gedrehter Zucker penid. Eius confectionem hic omittimus: satis enim perspicue nobis constat, & compositio valde est familiaris Pharmacopolis. Quidam ex hoc faciunt aquam decoctam, quam nuncupant aquam Sacchari Penidii, & fit vt Iulepus Saccharatus, de quo iam ante etiam diximus; vsus eius est in omnibus affectibus pulmonum, Catharris, tussi, excitat appetitum, refrigerat etiam, &c.

Cum

Cum eo etiam fit confectio Diapenidion dicta: cuius descriptionem sic inuenimus apud authores: Recipe Penidiorum vnc.ij. drach.v. Pinearum, Amygdal. dulc sem. Papaueris albi ana dra.iij. scru.j. Cinnamomi, Caryophy. Zingiberis, succi Glycyrrhizæ, Tragacanthæ, Gummi Arabici, Amyli, sem. Cucurbitæ, sem. Citrulli, sem. Cucumeris, sem. Melonis ana dra.j ß. Caphuræ G. vij. Sacchari albi quantum sufficit. fiat Electuarium. Valet aduersus omnem thoracis noxam, tussim, vocis iacturam: rabidis deniq; & purulenta excreantibus succurrit.

Elixir vitæ, Leon. Fiorauanti. Recipe Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Zedoariæ, Zingiberis, Galangæ, Piperis albi, Piperis nigri ana dra.ij. Baccarum Iuniperi, Cort. mali Citri, Cort. mali Aurant. Saluiæ, Basiliconis, Rorismani, Menthæ, Maioranę, Baccarum Lauri, Pulegii, Calaminthæ, flor. Sambuci, Rosarum rub. & alb. Spicæ Nardi, Cubebarum ligni Aloes, Cardamomi, Cinnamomi, Calami Aromatici, Stœchados, Chamædrios, Chamæpityos, Granorum Paradisi, Macis, Thuris masculi, Aloes Hepaticæ, sem. Arthemisiæ, seminis Maioranæ ana drach.ij. Ficuum, Passularum, Dactylorum, Amygdalarum, Pinearum ana vn.vj. Mellis albi li.j. Moschi dra.j. Sacchari albi s.li.iiij. Aquæ vitæ optime circulatæ li.xv. Terẽda terantur, misceantur, & macerentur per dies x. in cucurbita vitrea optime clausa: inde calore balnei destillentur: demum per menses duos circuletur aqua: & habebis elixir. Quo facto materia in Cucurbita relicta eximatur: ac denuo destilletur calore Cinerum vehementissimo, & emanabit aqua rubea, sicut sanguis fætida, fumosa, & turbida: quæ etiam circulanda est, vt prima. Est enim pars ignea, & tantæ virtutis, vt quasi mortuos resuscitet. Atque hæ duæ aquæ seorsim seruandæ sunt in vasis vitreis optime obturatis. Prima à multis morbis hominem præseruat, si bis in hebdomada dra.j. sumpta fuerit. Valet ad vulnera: visum conseruat: Venerem excitat, mulierum sterilitatem remouet. Secunda vero, quæ rubra est, conuenit dolori matricis, pleuritidi, doloribus Colicis, dentium: curat & sanat omnia genera febrium: loquelam amissam restituit, si drac. j. huius aquæ sumatur.

Oleum Sacchari Mercuriale Rubei: Recipe Sacchari, Herbæ Mercurialis ana partes æquales, Contundatur herba cum Saccharo opti-

optime: & in curua cucurbita octo diebus macerentur: inde duplici vase destillentur. Manat enim oleum album, quod optimum colorem faciei conciliat, Epilepsiæ conducit, si quadraginta diebus, quotidiè manè drach j. exhibeatur. Quod si cum Castoreo sumatur, neruorum contractiones remouet cuiuscunque loci: sanat quoque stuporem membrorum, visus hebetudini confert, in oculis positum.

Eius essentiam atque oleum posui supra in 2. lib. Basil. huius, vbi latius vide. Alias multis modis potest fieri oleum cum Myrrha & Mercurio, &c. Sed tempus nunc est, vt & Mellis præsumamus examen.

Mel præcipuè laudatur Atticum, quod ex Hymetto adfertur. Hinc Siculum, Hyblæum ab Hybla vrbe dictum: vnde etiam Mel Himetum cognominatur, & apes Hybleæ passim apud Poetas. Scribit Athenæus Cyrinos Corsicæ incolas ideo longæuos esse, quoniam Melle vtantur assiduè. Et interrogatus Democritus, quonam pacto sanus quis posset diu viuere? Si interiora, respondit, Melle rigaris, oleo exteriora. Galenus cap. 11. lib. de atten. vict. rat. Mel enim cum sit dulcissimum, succum gignit tenuissimum, (Gal. cap. 8. lib. 2. de facult. natur.) & in senibus sanguinem optimum: In iuuenibus tamen & biliosis facilè vertitur in bilem: Nam quod in melle dulce est, ait (Gal. cap. 8. lib. de spir. anim. mot.) Auctuarius, in biliosum humorem mutetur necesse est. Est vero facilis hæc mutatio, quia (Paulus cap. 4. lib. 1. Synops. & Oribas. lib. 5. Collect.) calefacit & exsiccat ordine secundo, adiunctamque habet dulcedini acrimoniam.

Præstantissimum siquidem est Mel, quod hisce duobus excellit, hoc est, quod dulcissimum est, simulque & acerrimum ex Galeno cap. 17. lib. de Antidot. Mustum vero ex vuis dulcibus expressum, & ad dimidias, tertiasve coctum, licet melli dulcedine non cedat, vt aqua tamen obtusum est, nec sensum vellicat. Solum autem Mel quasi compositionem in se habet, Gal. 177. lib. de simplic. quia ex multarum herbarum succo, vel flore colligitur, & omnibus valetudinibus prodesse potest, maxime tamen senibus, temperamento frigidis, & hyemis tempore. Nam vbi calorem nactum fuerit, bilem procreat Galb. 16. li. 4. simpl. Horum concertationem irridet,

Galenus cap.5.lib.de Alim. facult.quorum alter Mel salubre, alter insalubre affirmabat, vterq; ex illato sibi à Melle affectu coniectãs: sed neuter intelligebat, homines nõ vnum ab initio temperamẽtũ habuisse, neq; si habuissent, imutabile ipsũ ætatis decursu tueri potuissent. Alter n. erat senex pituitosus, alter vero iuuenis & biliosus.

Est vero Mel, succus roris cœlestis ab apibus collectus: Galen. cap.177.lib.de simpl.med. Nam cum omne alimentum vel ab apibus, vel à plantis desumatur, Mel ab vtroque est secretum. Oritur enim in plantarum foliis, aut floribus, neque est earum succus, neq; fructus, neq; pars, sed eiusdem cum rore generis, nec tamen assidue, nec copiose, vt ille prouenit: Gal.cap.38.lib.3.alim.facult. Ad illius autem bonitatem vel malignitatem aliquid accedit ex plantis, ex quibus colligitur, Gal.cap.62.lib.2.Collect.Orib. vnde venenatum dicitur illud, quod in aconitis excerpitur, vt Heracliense; Gal.ca.52. lib.5.Paul.Ægin.& amarum est, quod ex Ponto aduehitur, vbi Absynthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem Mel colore pallidum esse; consistentia neque crassum, neque valde concretum, neque dilutum, sed vnitum omni ex parte Gal.ca.62.lib.2.collect. Optimum est, quod præter dulcedinem, thymi acrimoniam præ se fert: sed tamen odorem eius non reddit, ex Oribasio. Quidam ex præceptoribus Mel dicunt calidum & siccũ gradu secundo, tenuium partium, habet vim mundificandi, & aliquid acrimoniæ, propter quod & vẽtrem ad excretionem suscitat: Magis vero vrinam ciet: Mouet autem ventrem si cum aqua mixtum coquatur, & purissime despumetur. Senibus quidem Mel, & quibus temperamentum frigidum est, confert, non vtiq; iis qui calidi, quoniam in bilem facilè vertitur. Si autem per se solum coquatur, fit acrius & magis nutrit, & confert ad sinuum conglutinationem. Optimũ vero Mel, quod suaue & acre & flauum, modiceq; pingue & tenue. Melius autẽ vernum est Mel, tum quod æstiuum. Inutile vero hybernum: quia facile mutatur in flauam bilem: præsertim in calidis ventriculis. Tollit Mel & corporis sordes, & incorrupta conseruat cuncta, quæ iniiciuntur: & ideo antiqui mortuorũ corpora cõdiebãt Melle in sepulchris. Cõfert ẽt calculo. Super vinũ si edatur, caput impetere nõ sinit: atq; ita etiã appetentiam suscitant eorũ, qui minus pp. pituitosam materiam appetunt. Crassius sputum inci-

incidit educitq;. Quæ vero cũ Melle parẽtur edulia, difficilis cõcoctionis sunt, & nisi ꝓbe concoquãtur, iecoris & lienis obstructionẽ faciunt. Quod si ad satietatẽ & frequẽtius Mel edatur, scabiẽ gignit. Ora venarũ, Diosc. teste, aperit, humores euocat: vnde in sordida vlcera fistulasq; cõmodissime infunditur. Decoctũ & impositũ abscedẽtẽ carnẽ glutinat, medeturq; impetigini coctũ cũ liqdo alumine, & illitũ. Aurũ itẽ sonitui & dolori, cũ fossili sale trito instillatur, Lẽdes & pediculos illitũ necat. Nudam glandẽ recutitis operit, pſertim q̃ circumcisione aperta nõ est, si melle ꝑputium triginta dieb. à balneo molliatur. Oculorũ caliginẽ discutit. Faucibus tonsillis, anginę, collutũ gargarizatũve medetur. Vrinã ciet. Tussi auxiliatur, & pcussis à serpente. Cũ rosaceo calidũ contra haustũ Meconium bibitur. Crudũ tamẽ aluum inflat, tussim lacessit: vnde despumatũ est commodius, tum n. minus acre & tergens redditu, magisq; nutriens. Cũ autẽ despumatur, coquitur supra prunas aut arida ligna sine fumo. Veterib. ad omnes cõfectiones Mellis fuit vsus, sicut hodie Sacchari, q̃ locũ eius subiit, tanquã palato ægrotantium magis deseruiens. Hinc mixturæ sunt Melicraton, h.e. aqua mulsa, Mel videl aqua tẽperatũ: Oxymeli, h.e. acetum mulsum, aceto videlicet Mel temperatũ. Prodest autem Melicraton phlegmaticis & senibus, frigidisq; hominibus: conficiturque hunc in modum: vni Cyatho Mellis miscentur octo aquæ, coquunturq; & despumantur leniter, &c. Nunc ad medicamenta cum Melle confecta accingimus nos recensenda.

Aqua Mellis rubei. E Melle difficile aqua elicitur, q̃ facile ignis vi ferueat, & totũ ascendat: quamobrẽ alii vitrum cõmiscent, alii arenã: pleriq; oleo Cucurbitã interius inungunt, sed melius syncerũ destillatur, pſertim vbi ẽt fæcib. vti consilium est, lineisq; pannis aqua madẽtib. pileo & Cucurbitę assidue circũpositis, ex quoq; igne inferius admoto, tumẽti, feruentiq; resistimus, multũ vacui in ipsa Cucurbita relinquẽtes, sic vt quinta solum parte impleatur, aut ad summũ quarta. Quoniam a. igni satis vehementi tandẽ opus est, idcirco optime luto incrustari debet Cucurbita, quam nonnulli etiã curuam accipiunt. Primo a. aqua exit alba: auctiore mox igne, & flaua: & tandem rubra, quæ seorsim colligitur, cum ignis odorem sapiat, & ad alia adhibeatur, quã duæ priores. Nã ad vlcera profunda, serpẽtia, sordida, cum vnguentis vtiliter miscetur, & capillos tingit.

Superiores vero alba & flaua, purgato iã corpore, suffusiones & albugines oculorũ sanat: lenior tamen ea putatur, quæ è Melle Rosaceo, deinde quę ex melle cõmuni, post etiam, quę è stillitico. Quod si oculares herbas infunderis nempe Seseli, Euphragiam, Chelidoniam, Rutam, summitates atque etiam Fœniculi, Sagapenum, modicum Sacchari Candi, Ammoniacum, Galbanum, multo efficaciusmedicamentum effeceris. Casui pilorum, ipsisq; producendis, rasandis, optime faciunt eædem aquæ, & earum, quas illis infuderis, rerum vires ad se trahunt, perinde ac aqua ardens, sunt qui aquas omnes destillantes vnico vase recipiant, & vbi pars crassior ad fundum vasis, in quo seruantur, descenderit, perspicuaque aqua euaserit, tepentis aquæ balneo iterum destillant: idque sexies aut septies repetunt. Rufo enim colore amisso, aureum acquiret hic liquor: cuius in tuenda valetudine, producendaq; vita admirabiles pene vires prædicant: Catharro, tussi, lieni prodest, imbecillas vires restituit, stipationes reserat, putredinem arcet, venenis resistit ac vrinam ciet.

Mel Rosatum: Recipe Rosarum rubearum nondum penitus apertarum lib. ij. Mellis optimi lib. vj. coquantur lento igne secundum artem. Stomachum confortat & mundificat, & est digestiuum materiatum phlegmaticum in stomacho & Meseraicis contentarum. Mesues.

Aliud Mel Rosatum efficacius: Recipe foliorum Rosarum Rubearum nondum explicitarum contusarum, lib. ij. Coquantur in aquæ cælestis lib. iiij. Colaturæ fortiter expressæ adde succi Rosarum rubearum depurati, mellis optimi despumati ana lib. iiij. coquantur secundum artem.

Elixir vitæ Fiorauantii: Recipe Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Zedoariæ, Zingiberis, Galangæ, Piperis albi, Piperis nigri, Baccarum Iuniperi, Corticum Citri, Corticum Arantiorum, Saluiæ, Basiliconis, Rorismarini, Menthæ, Maioranæ, Baccarum Lauri, Pulegii, Gentianæ, Calaminthi, foliorum Sambuci, Rosarum albarum, Rosarum rubrarum, Spicæ Nardi, Cubebarum, Aloes hepathicæ, sem. Arthemisiæ, sem. Maioranæ ana drach. ij, Ficuum, passularum, Dactylorum, Amygdalarum Pinearum ana vnc. vj. Mellis albi lib. j, Moschi optim. drach. j, Sacchari fini. lib. iiij. Misce, contusis o-

ſis omnibus contundendis, & in aquæ vitæ lib. xv. infundantur, ſtent ita in bocia bene obturata, decem diebus aut amplius: poſtea in balneo diſtillentur vſque ad fæcum exiccationem. Poſtea extrahe aquam à recipiente ponaturque in Pellicano, & circuletur in fimo equino per duos menſes continuos. Poſt circulationem tuum elixir habebis paratum. Poſt hæc accipe bociam cum reliquiis fæcum, & diſtillentur in cineribus fortiſſimo igne, & iam extillabit aqua rubra inſtar ſanguinis, quæ admodum fætet, & turbida eſt: quæ & ipſa circuletur vt prior: & hæc eſt ignea ſubſtantia, quæ etiam ſemimortuos ſuſcitare poteſt. Poſt circulationem ſeruetur. De priori aliqua quæ per balneum eſt extracta, ſi tertio quoque die per os drac ʒ.accipiatur, corporis integritatem conſeruat, & à morbis tuetur. Si vulnera ea madefiant bis terve ad ſummum, curantur: oculorum morbis omnibus apprime conuenit, gutta vna inſtillata viſum conſeruat. Per os aſſumpta Venerem ſtimulat, & mulieres infæcundas ad conceptum diſponit. Poſterior aqua rufo colore prædita, doloribus matricis medetur, per os ſumpta: Pondere duarum drachmarum aſſumpta, pleuritidem ſoluit: Colicos dolores inunctione curat: ſimiliter & lienis duritiem, dentium dolorem, anhelitus fætorem, & alia huiuſmodi ſanat. Omnis generis febres tollit, quia potenter omnes humores diſſipat & diſcutit. Si cui ægroto vocis acciderit priuatio, dabis huius drachmam vnam cum altera drach. prioris aquæ intra os, & loquetur: quod ego millies, inquit author, expertus ſum.

Oxymel Phlegmagogũ. Meſuæ. Oxymel Phlegmagogum fit vt Oxymel de radicibus, ſi inter coquendum medulla ſeminis Cnici panno lineo raro ligata mergatur, & identidem confricetur. Potentius vacuabit, ſi etiam Turbith cum Zingibere nodulo prædicto addatur.

Claretum cum Melle: Recipe Cinnamomi vnc.j. Zingiberis, granorum Paradiſi ana vnc. ß. Caryophyllorum, Cardamomi ana drach.ij. Nucis Moſchatæ drach.ij. Fiat puluis: Cuius Recipe vnc. j.ß. Mellis optimi vnc. xx. Vini lib. iiij. Miſce & fiat Claretum per ſacculum.

Aliud Claretum cum Melle: Recipe Zingiberis, Cinnamomi electi, Granorum Paradiſi ana drach. ij. Nucis Moſchatæ, Caryophyllo-

phyllorum ana drach.j Macis, Cardamomi ana drach ß. Coriandri præparati drach.j. Mellis vnc.x. vini boni lib.ij. Misce & fiat Claretum, vt artis est.

Confectio Rauedseni, Mesue: Recipe Rhabarbari, succi Eupatorii Mesuæ, succi Absynthii ana drac.v. Myrrhæ, Croci ana drac.j. Spicæ Nardi, id est, Indicæ, Asari, Cassiæ ligneæ, Schœnanthi, Fumariæ, sem. Anisi, sem. Apii, Amygdal. amararum ana drach ß. Mellis despumati quantum sufficit. Fiat Electuarium. obstructiones potente raperit, & inde natos affectus, icterum, febres putridas etiam inueteratas, formæ corruptionem sanat.

Diamorusia Mesuæ: Recipe Croci Acori ana drach. ij. Myrrhæ drac.iij. Baccarum Lauri drach.ij.ß. Dauci, Cymini, Cinnamomi, Cassiæ, Carpobalsami, Schænantos, sem. Apii, Anisi, Cardamomi, Spicæ Nardi, Menthæ siccæ, Marrubii, Ameos ana drach.j. Costi, Trium Piperum ana drac.j. Melle despumato excipitur. Præstat eadem quæ Diacurcuma. Nam affectus ventriculi hepatis, lienis frigidos: proindeq; Chronicos sanat, hydropem, frigidam ventriculi intemperiem, ac inde natam crudorum succorũ copiam, & dolorẽ.

Panchriston Nicolai: Recipe Opii Thebiaci dra.v. Croci drac.ij. scrup.j.ß. Seseleos drach.ij. Calami aromat. Castorei, Carpobalsami, Cardamomi, Petroselini ana drach.j. scrup.j Zingiberis, Cassiæ, Sagapeni, Piperis albi, Hyoscyami semin. lini, sem. Rutæ syl. Marathri ana scr.ij. Nardi, Pyrethri, Meu, Euphorbii, Anisi, Trifolii acuti, Dauci Cretici an. scru.j.ß. Mellis quãtum satis est. Datur in modum Auellanæ in sero cum vino calido. Typice febrientibus datum cum mulsa mirabiliter subuenit, cum hydromelite distemperatum, sine mora menstrua prouocat.

Electuarium ex Asa, Mesuæ: Recipe liquoris Cyreniaci, Piperis, Myrrhæ, fol. Rutæ ana vnc.ß. Mellis despumati quantum sufficit. Fiat electuarium. Datur à drach. j. ad aureum vnum, in febri cum Oxymelite per horam ante accessionem, contra venenum cum vino calido. Ad febres antiquas, & circuitu repetentes, vt quartanas, quotidianas, somnum grauem, tumorem venenosos morsus.

Electuarium imperiale, Fiorauanti: Recipe Cinnamomi electi vnc.j. Macis, Caryophyllorum, Zingiberis ana dra.j. Cassiæ dra.vj.

Dia-

Diacythonii vn.xij.Ligni Aloes,vn.ß. Santali rubri dra.ij. Aquæ vitæ vn.iij Mochi scru.ß.Mellis cocti & despumati lib.j.Misce, & fiat Electuarium.Dosis ab vn.ß.vsq; ad vn.j. Confert dolorib. matricis: menstrua prouocat:partes totius corporis debilitatas confortat.Vtēdum autem hoc Electuario est, post vsum pillularum aquilinarū. Matricem quoq; excalfaciunt,Diambra,Diacalamentum,Electuarium de Gemmis,&c.

Diasatyrium Nicolai: Recipe Testiculorum Satyrii recentium densorum. Rad. Pastin satiuæ recentium, rad. Secacul, id est, Siseris, Grigelmoren/Nucis Indicæ,Pinearum,Pistaciorum ana drach. vij.Caryophyllorum,Zingiberis,Anisi.sem.Erucæ.sem.Fraxini ana dra.v.Cinnamomi,Caudarum Scincorum,sem. Bulbi ana dra.ij.ß. Moschi G.vij. Mellis despumati optimi li.iij.Radices Satyrii. Pastinacæ,& Siseris priuatim,& seorsim bene tritæ, Melli imponuntur, ac subiguntur,paululumq; molliusculo igne feruescant:Deinde Pistacia,& nuces pineæ repurgatæ ac tusæ adiiciuntur, vbi cū Melle aliquantulum bullierint,sublato ab igne lebete, tusæ & cribatæ species adduntur:postremū Moschus cum exiguo stillatitio aquarū liquore inseritur.Fitq; Electuarium in fictili vase vitreato conseruādum per annum vnum, Pollet contra vesicæ & renum imbecillitatem: jis etiā auxilio est,qui vrinā reddere nequeunt: Venerē stimulat,eamq; certa de causa cessantem haud segniter restituit.

Diasatyrium aliud: ℞.rad.Secacul.albi & mundi,& elixati in decocto cinerū,quorum prima aqua,in qua decoquebantur, sit effusa li.j.Testiculorū vulpis vn. viij.rad. Raphani vn.iij.rad. Luph. plam. vn ij. Terantur hæ tres radices posteriores, & infundantur super eas lactis bubali aut ouilli tantū, vt lac duos digitos emineat adiiciendo Olei Sesamini,Butyri recentis non saliti an.vn.iiij.coquantur cū facilitate vsq; ad consumptionem lactis,& donec omnino remollitæ sint radices, & habeant iustam spissitudinē instar pultis crassioris. Nam si aqueum quod in lacte & radicibus est,non consumatur, situ contrahit hoc medicamentū.Postea adfunde omnib.hisce prædictis radicibus Mellis despumati optimi li.vj.succi Ceparum recētium lib.j.ß.Coque omnia simul ad perfectam decoctionem: deinde ab igne depone.& insperge subsequentium specierum minutissimum puluerem:Caudarum Scinci cum renibus & semine vnc.j.

Semi-

Seminis Erucæ drach.iiij. Zingiberis, Been albi, rubri, ſem. Fraxini, ſem. Naſturtii, Cinnamomi, Piperis longi, ſem. Bauci ſem. Napi, Pulpæ ſem. Aſparagi, maxime recentis an. drach.iiij. confice cum eis. Vltimo vero adiiciantur ſubſequentia: Pinearum mundatarum lib.j.ß. Piſtaciorum vnc.x. confice, & miſce omnia optime, & aromatiza cum Moſchi boni drach j. valet ad erectionem virgæ: multiplicat ſperma, & deſiderium coeundi.

Tryphera Sarracenica Meſuæ: Recipe Myrobal. Chebulorum, Indorum, Belliricorum, Emblicorum, Citrinorum ana drachm.v. Cinnamomi, LeucoPiperis, Macropiperis, Melanopiperis, Secacul, id eſt, Siſeris, folii ſeu Maceris, Spicæ Nardi Indicæ, Cardamomi maioris, minoris, Caſſiæ ligneæ, Seitaragi Indi, id eſt, Lepidii, Cyperi, Apii, Linguæ auis, Caryophyllorum, Been albi. rubri, Zingiberis ana drach.ij Nucis Moſchatæ, Macis, Seſami excorticati ana dra.iij. Amygdal. dulcium, amararum ana drach.v. Ligni Aloes, Maſticis, Rhabarbari, ſem. Fœniculi ana drach. iij. Ocymi Caryophyllati, Menthæ ſiccæ, Origani Perſici ana drach.j.ß. Fricentur Myrobalani tritæ cum butyro vaccino recenti & non ſalito, aliæ vero ſpecies cum oleo Amygdalino dulci: & confice cum mellis deſpumati optimi triplo: Et ſerua in vaſe fictili vitreato ad annos duos. Datur à dra.j.ß. ad drach.iij. Addunt aliqui Turbith drach.v. Moſchi drach.j. gr.xv. Concoctionem ventriculi & hepatis ſuo calore iuuat: ob id flatus diſſipat, humores in ventriculo & aliis viſceribus putres abſumit: oris & corporis odorem & colorem commendat, laſſitudinem tollit, ſanitatem præſentem tuetur, & morborum generationem prohibet, Venerem auget, hæmorrhoides ſanat.

Tryphera Muſcata Meſuæ: Recipe Myrobal. Chebularum, Myrob. Nigrarum Myrob. Emblicarum, Myrob. Bellyricarum. Piperis Nigri & longi, Zingiberis, Caſſiæ, Spicæ Nardi ana drachm. v. ſem. Anethi, ſem. Porri ana drac.ij. ſem. Dauci. Roſar. rub. Cinnamomi, Nucis Moſchatæ, Caryophyllorum ana drach. j. ß. Macis, Cardamomi maior. Galangæ, Ligni Aloes, Moſchi ana drach. j. ſem. Naſturtii drachm.x. Excipiuntur Melle deſpumato. Datur à drach.ij. ad vnc.ß. Adduntur interdum Scoriæ ferri nutritæ drac. ij. Eadem promittit vt Sarracenica.

Electua-

Electuarium pestilentiale, Medici Basiliensis: Recipe Rad. Angelicæ domesticæ, rad. Imperatoriæ, Rad. Zedoariæ, sem. Angelicæ domesticæ, Granorum Iuniperi, Rutæ, Boli optimi finissimi, Cinnamomi electi ana dra. ij. Angelicæ syluestris rad. rad. Tormentillæ, rad. Chamæleontis Carlinæ dictæ, rad. Asclepiadis siue Chelidoniæ, rad. Pimpinellæ, rad. Morsus Diaboli. Rap. Phu veri domestici, Acetosæ, sem. Citri. vel Limonum, vel Aurantiorum, sem. Cardui benedicti, Baccarum Lauri, Foliorum Sabinæ. fol. Carduibenedicti, florum Lauendulæ, Rosarum rubrarum, Croci, Opii, Myrrhæ optimæ, Thuris, Rasuræ Cornu Cerui ana drachm. j. rad. Aristolochiæ nostræ vulgaris, rad. Gentianæ, rad. Acori, siue calami Aromatici, Cort. Laureolæ incisorum, & in aceto per noctem maceratorum, rursumque exiccatorum, summitatum Centaurii minoris, Piperis longi, Maceris, Euphorbii ana drach. ß. fiat puluis ad Electuarium conficiendum ex eo, adde Nucum iuglandium non rancidarum, pulpæ ficuum optimarum ana vnc. ß. succi Acetosæ, vini præstantissimi an. vnc j. ß Sacchari finissimi vnc. iij. Mellis purissimi vnc. xvj. Fiat electuarium. Ad tabulas formandas accipe pro drach. j. puluerum, Sacchari vnc. j. in aqua conuenienti dissoluti, fiant Tabulæ. De electuario datur ad præseruationem drach. ß. singulis vel alternis diebus: ad curationem vero drach. j.

Electuarium Indum Mesuæ: Recipe, Turbith electi, Sacchari ana drach. vj Macis, Caryophyllorum, Piperis, Zingiberis, Cinnamomi, Nucis Muschatæ, Cardamomi ana drach. vij. Scammonii præparati vnc. j. ß. Mellis despumati lib. iij. Ad eadem efficax est. Datur ad aureos iij.

Electuarium Elescoph. Mesuæ: Recipe Scammonii præparati, Turbith ana drach, vj. Caryophyllorum, Cinnamomi, Zingiberis, Myrobal. Emblicorum, Nucis Moschatæ, Polypodii ana dra. ij. ß. Sacchari optimi vnc. vj. Mellis despumati lib. j. vnc. iiij. Coquantur, fiat Electuarium. Bilem flauam & pituitam elicit, flatus quoque toto corpore expellit, doloribus articulorum laterisque prodest, item colicis cruciatibus: humores ad renes & vesicam decumbentes expurgat. Datur vsque ad drach. iiij.

Hiera Pacchii, Nic. Alexandrini: Recipe Stœchados, Marrubii, Chamædrios, Agarici, Colocynthidos ana drach. x. Opopanacis,

Sagapeni, Petroselini, rad. Aristoloch. rot. Piperis albi ana drach. v. Cinnamomi, Spicæ Nardi, Myrrhæ, Folii, Croci ana vnc. ß. Mellis despumati triplum, id est, lib. iij. vnc. iiij. drach. v. Arida omnia in tenuissimum puluerem tundito: Liquores vero Opopanacem, Sagapenum, electa & pura in mortario tundito: Deinde in feruenti mortario cum Melle despumato feruenti adhuc vnito; ac reliquis misceto, cum omnino læuigata fuerint. Cum vero Mel ad dissoluendos hos liquores accipies, de supra scripta quantitate sumito, nihil addendo. Compositio hæc sanat morbo Comitiali correptos, furiosos, scomaticos, cephalalgicos: facit ad deprauatam in vtramlibet partem: Ad tetanum, & Cynicum spasmum, præcipue vero ad pectoris & lateris dolores prodest, ex qualibet causa factos, siue latente, & occulta, siue manifesta. Præterea neruorum tensionibus mirifice conuenit: prodest & ad articularem morbum, ad spinam & lumborum dolorem: duritias in mammis mulierum cum dolore consistentium, ex toto interdum sanat. Ad Stomachicos euidenter conuenit. Remediat enim eos, quibus frequenter inacescit cibus, aut assidue nauseant, aut saliua abundant: præcipue vero melancholicis bene facit, &c.

Hiera Archigenis Pauli: Recipe Prassii, Agarici, Chamædryos, Pulpæ Colocynthidos, Stœchados ana aur. x. Opopanacis, Sagapeni. Petroselini, Aristolochiæ rot. Piperis albi ana aur. v. Cinnamomi, Spicæ Nardi, Polii, Croci ana aur iiij. sicca terantur, liquores frangantur, hydromelite infundantur, & omnia Melle excipiantur. Datur ad aur. iiij. cum salis triti drachm. j. & aqua mulsa.

Theodoricon Hyperiston. Nicolai: Recipe Aloes hepaticæ drach. iij. gr. iij ß. Cinnamomi, Chamædrios, Acori ana drach. iij. Croci, Cassiæ ligneæ, Rhapont. ana drach. ij. gr. xvj. Agarici drach. ij. ß. Nardi, Costi, Masticis, Asari, Silphii, Scillæ, Assæ, Ammoniaci, Bdellii, ana drach. j ß. Hellebori nigri, Piperis, Epithymi, Polypodii, succi Brassicæ, Piperis albi & longi ana drach. j. Schœnanthi, Zingiberis, Smirnæ, Myrabalanorum, Colocynthidis, Sagapeni, Opopanacis, Castorei, Absynthii, Aristolochiæ longæ, Petroselini, Gentianæ, Amomi ana scrup. ij. Diagridii, Piperis nigri ana scrupul. j. Mellis q. s. est. Datur mane & sero cum vino calido drach. iij. Facit contra

dolo-

dolorem hemicraneum, & vertiginem capitis, & contra fluxum Phlegmatis, quod in faucibus & gutture decurrit, vnde fit homo quandoque sine voce: valet etiam splenericis sine febre: colorem bonum facit, si simplex detur. Sed si purgationem facere volueris, adhibeas scrup. ij. Scammoneæ, & fortius operabitur.

Electuarium Alharif, Mesuæ: Recipe Myrobal. Chebulorum, Citrinorum, nigrorum ana part. j. ß. Tere, cribra. De hac massa recipe drach. xiiij. Turpeti drach. vij Zingiberis, Cardamomi, Masticis, Cinnamomi, Ligni Aloes, Caryophyllorum, Piperis, Cubebarum, Galangæ, Macis, sem. Apii ana drach. j. ß. Spicæ Nardi scrup. ij. Pinearum, Sacchari albi, Sacchari Candi ana vnc. xij. Excipe Melle despumato. Earundem virium est: Præterea ventriculum roborat &c. partes nutritorias frigidas, appetentiam excitat, coctionem iuuat, propter hæc colorem corporis, & odorem commendat: iuuentutem tuetur; canos remoratur, & spiritibus tenuatis, & purgatis visum & reliquum sensum omnem, & cognationem exacuit, venerem excitat.

Antidotum Hæmagogum, Nicolai: Recipe Asari, Acori, Amomi, sem. Atriplicis, Marathri ana drach. j gr. vj. Anisi scrup. ij. Aristol. longæ, Artemisiæ, Cassiæ fist ana scrup. ij. g. xiiij. Centaureæ minoris scrup. j G. vij. Centaureæ maioris, Dauci Cretici ana scru. ij. Hellebori nigri scrupul. j. fol. Lauri. scrup. j ß. gran. iij. Glycyrrhizæ drac j. scrup. j. Lupini dr. ij. Melanthii scrup. ij. Myrrhæ scrup. j. g. xiiij. Orobi scrup j. Stypteriæ scrup. ij Macedonici scrup. ij. G. xiiij. Pyrethri scrup. ij. G. xiiij. Piperis drach. j. scrup. ij. G. vij. sem. rutæ scrupul. ij. G. xiiij. Spicæ scrupul. ij. G. xiiij. Pulegii scrup. ij. G. xiiij. Pœoniæ scrup j G. vj. Cyperi scrup. j. Sinoni scrup. ij Schœnanthi scrup. j. G. xiiij. Caryophyllorum, scrup. ij. rad. Capparis, Cymini ana drach. j. Apii, Sabinæ ana scrup. ij. G. xiij. Xylobalsami scrup. j. G. xiiij Mellis q. s. est. Datur in modum Auellanæ maioris cum aqua post balneum, si cum febre est: si vero sine febre, cum vino aut mulso. Ad multas mulierum passiones valet: menstrua educit, & fœtum in vtero occidit, & postea extrahit, & post partum, quæ non sunt purgata, purgat, & ad salutem perducit, petram in vesica rumpit & purgat; vrinam mouet, stranguriam sanat,

hepatis emphraxim curat, selirosum in splen sanat, & ad omnia interiora magnum bonum facit: & ad stomachi indigestionem, & eos sanat, qui colicam patiuntur: nephritius prodest: viam totius corporis aperit, & fætum mortuum, & secundinam educit, & vesicam purgat, stomachum calidum facit, ventositatem consumit, vomitum compescit. Cauendum tamen ab eius vsu in fluxu hæmorrhoidum, aut ventris.

Electuarium opticum Adolphi Occonis: Recipe spec. Pliris arcotici, sem. Fœniculi ana drach. j. Macis, Cubebarum, Cinnamomi, Piperis longi, Caryophyllorum ana scrup. ß Euphragiæ vnc. ß. succi Saluiæ, succi Rutæ, succi Chelidonii ana vnc. j. ß. Sacchari clarificati vnc. j. Mellis Rosati vnc. v. coquantur succi cum melle ad spissitudinem, deinde species tritæ addantur. Valet in visus imbecillitate vndecunque proueniente, & suffusionibus.

Electuarium Pectorale Adolphi Occonis. Recipe succi Glycyrrhizæ vnc. ß. Hyssopi, Capillorum Veneris, Ireos, sem. Vrticæ, Aristolochiæ rot. ana vnc j. ß. Piperis nigri, sem. Nasturtii, rad. Enulæ ana drach. ß. Auellanarum, Amygdal. dulc. ana vnc. ß. Pinearum vnc. j. Mellis vnc. xiiij. Fiat Electuarium. Hoc ego vsus sum in asthmate, & præ cæteris miram eius efficaciam expertus sum.

Electuarium ad tussim mirabile, Fiorauanti: Recipe Enulæ Campanæ, rad. Altheæ ana vnc. viij. Cotoneorum vnc. xvj. Mellis albi lib. iij. Contusa misceantur cum melle & coquantur: in fine decoctionis auferatur ab igne, addanturque pro qualibet libra. Croci scrup. j. Cinnamomi drach. j. sulphuris triti vnc. iiij. Glycyrrhizæ scrup. j. Moschi scrup. ß. misce & serua ad vsum. Vsus eius est mane stomacho vacuo & vesperi.

Electuarium ad Venerem, Auicennæ: Recipe caudæ Scinci vnc. j. ß. sem. Napi, Bauciæ, Allest, cepæ albæ Vrticæ, Erucæ ana vnc. j. Melanopiperis, Leucopiperis, Macropiperis ana drach. v. Cepæ muris assæ vnc. ß. Pinearum vnc. ij. ß. Pyrethri vnc ß. Linguæ auis drach. vj. Cerebellorum passerum vnc. ß. Testiculorum Galli vnc. j. Tere & confice cum Butyro Vaccino & Melle, & sit Butyri tertia, & Mellis tertiæ duæ, & repone in vase. Dosis eius est drach. ß. cum vino dulci post cibum. Sperma auget: & conuenit regibus.

Electuarium ad coitum augmentandum. ℞. *Sileris Montani*, Cymi-

Cymini, ſem. vrticæ ana drach.x. Zingiberis drach. xv. Satyrionis drach. v. Pinearum mundat. drach. xx. Aniſi drach vj. Tere & frica cum Butyro: tempera cum Melle deſpumato. Doſis vnc.ß. in introitu lecti.

Electuarium ad libidinem augendam: Recipe vuam paſſam, Daucũ domeſticum, & abiice interiora, tere diutiſſime cortices, & adiunge Gummi Arabici lib.j. Pone in frixorium ſtanneum, & ſuperadde olei Seſamini vnc.j. frica, & pone Mellis lib.iij. Dimitte vſque quo condenſentur: Admiſce vitellos oui num.v. ab igne remoue, & adde Galangæ drach.ij. ſem. vrticæ, Piperis longi, Cinnamomi, Caryophyllorum, ſem. Rapæ, Ceparum, Dauci ana drach.ij. commiſce diligenter. Si volueris tingere, adde Croci drach.ij. poſtea reconde in vaſe vitreo, & vſui reſerua. Arnoldi Villanouani.

Electuarium contra ſterilitatem, Arnoldi Villanouani: Recipe Vitelli ouorum num.vj. Butyri recentis, ſeui Capræ ana quart. j. Priapi Tauri, Satyrionis, Zedoariæ, Zingiberis conditi, Menthæ, Teſticulorum Gallorum, Teſtic. Vulpium, Teſtic. Mutonis, Teſtic. Verris ana vnc.j. Cerebellorum paſſerum aſſatorum vnc.ij. Medullæ Nucis Indicæ, Pinearum, Piſtaciorum ana vnc. j.ß. Fiſticorum, Amygdal. dulc. Dactylorum, Auellanarum coctarum ana vnc. j. ß. ſem. Maluæ, ſem. Mercurialis, ſem. Erucæ, Caryophyllorum, Zingiberis, Piperis longi, albi & nigri, ſem. linguæ auis, Cinnamomi ana vnc.ij. Iſta omnia mundificentur, temperentur, & coquantur in lacte ouino, vel vaccino; & poſt fortiter conterantur, & addantur Caudarum Scincorum vnc. ß. Mellis Roſati. lib.ij. Conficiantur lento igne, diu agitando, decoquantur ad Electuarii conſiſtentiam, quo continue mane & ſero vtatur.

Electuarium ad dolorem Colicum: Recipe Opii drach.ij. Caſtorii, Euphorbii, ſtyracis, Myrrhæ, Piperis longi, nigri ana ſcrup.j. ſem. Apii, ſem. Petroſelini, ſem. Cumini, Cinnamomi ana ſcrup.ij. cum Melle deſpumato fiat Electuarium. Eiuſdem.

Electuarium ſoluens ventrem Fumanelli: Recipe Acororum vnc j.ß. Turpeti electi vnc.ß. Carthami, Hermodactylorum ana drach.iij. Stœchadis, Zingiberis, Aſari, Origani, Anthos, Nucis Moſchatæ, Caryophyllorum, Herbæ Paralyſis ana drach. j. ſem. Apii,

sem. Anisi, sem. Ligustici ana scrup. ij. Mellis despumati lib. j. ß. Fiat Electuarium. Datur drach. ß. Quod si vehementius optes, addito Diagridii drach. ß.

Electuarium, quo milites Hispani vtũtur, affecti lue Hispanica: Recipe Mellis optimi lib. j. Sarsæ Parillæ vnc. iv. Panis Biscotti vnc. iij. fol. Senæ vnc. j. ß. pulverizentur tenuissime, & passentur per staminium, & omnia simul commixta coquantur leui ebullitione, & foco remota decoctioni adde vini caustici vnc. ij. De hoc Electuario sumat patiens mane & vesperi singulis vicibus vnc. j. ad dies 14. præmittendo purgationem: & eandem die 7. & 14. renouando.

Philonis Tharcẽsis Antidotus, similis ei, quam Mesues describit. Galeni: Recipe Croci drach. v. Pyrethri, Euphorbii, Nardi Indicæ ana drach. j. Piperis albi, sem. Hyoscyami ana drach. xx. Opii drac. x. Mellis quantum sufficit. Confice secundum artem, expertissima ad sedandos vehementes & lethales partim dolores, ventriculi, coli, hypochondriorum, hepatis, lienis, renum, vteri, excitatis à crudis humoribus, aut flatu crasso, aut amborum causa intemperie frigida; valet etiam ad suffocationis periculum, singultum vehementem, & vrinæ difficultatem.

Paulina Galeni: Recipe Cinnamomi, Costi, Galbani, Castorii, Opii, Piperis longi, nigri, Styracis ana drach. j. Mellis quantum sufficit. Tunduntur quæ tuenda sunt, & cribantur per angustissimum cribrum: Galbanum in Melle dissoluitur, & factum electuarium in consistenti forma reponitur in pyxidem vitream, aut argenteam. Facit Hæmoptoicis, tussientibus Phthisicis, Peripneumonicis, ad conuulsa, rupta, stomachi subuersionem, bilem vomentes, ac secernentes, Cæliacos, Dysentericos, ad affectiones circa vesicam, suffocationes vteri, febres per circuitum repetentes, hora vna ante exacerbationem exhibita: Facit in malum habitum delapsis cibum non sentientibus, ac pharmaca lethalia & plagas venenum iaculantium bestiarum.

Sotera Pauli: ℞. Nardi Indicæ, Castorii ana scrup. xxxix. Myrrhæ scrup. xxvij. Croci scrup. xxxvij. Opii, Schœnanthi ana scrup. xxxvj. Petroselini scrup. XLV. Anisi scrup. ix. Apii scrup. vij. Cassiæ scrup. xij. Piperis longi, Amomi, Seseli ana scrup. xij. Siponis scrup. vj. Styracis Hedycroci, Costi, Asari ana scrup. xiix. Mellis quantum sufficit. Fiat opiata. Seruatur ad decennium.

Musa

Musa Enea, siue Zizenea, Mesuæ: Recipe Castorii, Myrrhæ, Opii, Piperis nigri, longi, Galbani, Costi, Cinnamomi, Phu, Meu, Dauci, Asari, Croci ana vnc.ß. Mellis Hispanici despumati triplum. Misce, seruatur ad annos decem. Valet ad omnes passiones frigidas & ventositates crassas, & dolorem, & corrosionem eorum, & ad frigus stomachi & tarditatem digestionis, & colicam, & difficultatem vrinæ, & ad frigus & phlegma, & ad mucositatem vrinæ.

Diaolibanum Nicolai: Recipe Castorii, Opii, Hyoscyami ana drach.iv. Cassiæ ligneæ drach.ij.scrup.ij. Polii, Croci, Thuris masculi, ana drach.ij. Rheupontici, Amomi ana drach.j. scrup.ij. Myrrhæ drachm.j.ß. Spicæ Indicæ, Pyrethri, Euphorbii, Leucopiperis ana scrup.ij.ß. Pæoniæ, Styracis Calamitæ, Macropiperis ana drach. j. Mellis despumati triplex pondus. Fiat opiata. Seruatur ad annos tres. Vtile est ad diuersas passiones capitis, Hemicranicum dolorem placat, & supercilii lachrymas potenter stringit, fauces Rheumaticas & arterias lenit, Hæmopticis, & tussientibus medetur vomitum compescit, dolorem stomachi & nauseam aufert, Peripneumonicis, pleuriticis empyicis sine dubio subuenit, Gonorrhœam & Satyriasim emendat, & menstrualem sanguinem sistit.

Theriaca communis, Augustani: Recipe rad. Enulæ drachm.xv. rad. Aristolochiæ rotundæ drach.x. Granorum Iuniperi, Zedoariæ, Scordii, Chamædryos, Chamæpytios ana drach.ß. Aristolochiæ longæ, comarum Hyperici Scabiosæ, sem. Rutæ, Sauinæ ana drac. iij. Betonicæ, Saluiæ domesticæ, Prassii, Spicæ Romanæ, Baccarum Lauri, Gentianæ, Diptamni albi, Tormentillæ, Calami aromatici ana drach ij. rad Meu, rad. Phu, rad. Pimpinellæ, sem. Ammios, sem. Carui, Macis, Santali rubei, Succini Citrini, flor. Melissæ, Menthæ, rubeæ ana drach.j. Castorei, Absynthii, Calaminthi montani, Zingiberis, Piperis nigri ana drach.ß. Nucum iuglandium, num. x. olei Terebinthinæ vnc.j. Oxymellis Styllitici vnc. iv. Mellis despumati triplum. Hæc quoque Theriaca nobis vsui est, & paratu facilis, non tamen minus efficax in constitutione pestilenti, cuius vsus est plebeis maxime, vt minus pretiosa. Pro oleo Terebinthinæ sumpsi medietatem, id est, vnciam semis, & addidi tandundem olei è baccis Iuniperi, & suauius fit medicamentum.

Ambrosia Archibii, Galeni: Recipe Anisi, sem. Apij ana drach. iv. Myrrhæ, Opopanacis ana drach.j. Cinnamomi, sem. Loti amari,

Cassiæ, Spicæ Indicæ ana drach.ij. Croci drach.ij. ß. Piperis drach.ß. Opii drach.iiij. Mellis despumati quantum satis est. Confice secundum artem. Ad omnes internas affectiones vtilis est pota: ad intestinorum tormina quidem ex vini Myrtini, & aquæ quarta heminæ parte: ad hepar autem ex aquæ mulsæ hemina dimidia. Idem ad vigilias, Ophthalmiam & lateris morbum ex aqua mulsa: ad stomachi demum vitia, ex vini Granatorum Cyathis duobus & aquæ totidem.

Opiata sopiens sensus Antonii Chalmetri: Recipe Pyrethri, Euphorbii, Spicæ Nardi ana scrup j. Croci optimi drach. j. scrup ij. Lachrymæ Papaueris drach.ij. scrup.j. sem. Hyoscyami albi drach. ij. scrup.j. sem. Papaueris albi drac.v. scrup.ij. Mellis optimi non cocti q.s. Misceantur, fiat opiata.

Oleum & aqua Mellis Quercetani. Ex Melle in vitreum alembicum imposito, aquam eximiam primum elicies per Baln. M post capiti mortuo, aut fæcibus relictis, arenam vel silices calcinatos addes, ne regurgitet materia, quam per retortam vitream pellis, subiiciendo ignem per gradus: ita destillabit oleum pellucidum & flauescens simul cum oleo crasso & impuro. Omnia digerantur per quatuor aut quinque dies: post rursus destillentur per alembicum intra arenam, manabitque oleum purum, & rubicundum aquæ suæ supernatans. Hæc aqua acidissima est prope ad instar aceti destillati: & plurimum aduersus Gangrænam conducit. Oleum autem, quod instar aquæ vitæ ardet, vires habet admirandas, præsertim si per dies aliquot circuletur cum vini spiritu. Separato enim illo postea remanet oleum dulce & gratissimi saporis, vulneribus sclopetariis, & phagedænicis vlceribus plurimum conducens.

Oleum Mellis Andernaci, Mel cum fauis vasi fictili imponitur, & in fimo equi calido maceratur, dum Cera à Melle separata supernatet: qua alba Melli Silices minutissimi permiscentur, & ampullæ induntur, destillaturque primum aqua acerrima (cum hac egregia ex Corallis rubeis extrahitur tinctura) deinde oleum. Singulare est ad podagricos dolores sedandos, vulneraque curanda, remedium.

Aliud oleum Mellis præstantissimum: Recipe Mellis à sua Cera

non

non separati lib. ij. Tartari in puluerem redacti lib. j. Putrefiant simul in fimo quindecim dierum spacio, & destilletur per retortam. Emanabit primo aqua candida, tum flauescens. Hanc redde capiti mortuo, & putrefiant rursus per quindecim dies.

Post depelle iterum per retortam. idque ter facito: ac tum oleum Mellis præstantissimum consequeris.

Vel: Recipe Mellis lib. iiij. superfunde aceti, vt emineat quatuor digitos, destilla ex arena aquam acerbam, hanc rectifica: soluit Corallia, Margaritas & alios lapides pretiosos.

Fæces post olei destillationem reuerbera, & cum propria aqua solue, filtra atque coagula, idque ter: hunc salem proprio oleo commisce & inde fiet fortius: per se in omnibus putridis vlceribus confert: nunc de vegetabilibus pluries.

CAPVT V.

De Absynthio, & Althea.

ABsynthium Latinis, Græcis ἀψίνθιον, ἀβσύνθιον, βαθύπικρον, βαρύπικρον, à Comicis ἀπίνθιον, id est, impotabilem, ob nimiam eius amaritudinem: Latinis Aloina siue Absinthium, per Antiphrasin ab ἄψιος, id est, tangendo, quod minime tangatur & gustetur ab animalibus: dicitur etiã Herba fortis, & ab odore ac sapore ingrato ab antiquis Absinthium rusticum. Gallis dicitur Absinse, Aluyne ou fort: Italis Assenzo, Assentio; Romanis Nascentio; Venetianis Bon Maestro; Hispanis Assentios, Alosena & Alosna: à Serapione cap. 14. de temp. simp. Arabice dicitur Affinthium, & à Stephano Arabum interprete Almacum: Ab aliis medicis Arabibus Asenefu, Sesutem, Alhanlais, Barus, Bulengi, Bululengi, Liembali, item & Zuriderbar, &c. In eius recensendis ac describendis speciebus vix duo consentiunt, ex probatis tamen authoribus eius differentias breuiter demonstrabimus. sic opinionum varietas conciliabitur antiquorum allata authoritate.

Prima est Absynthium vulgare omnibus notum, in huius explicatione non opus est diutius commorari.

Secundo eſt Abſynthium Montanum ſeu Romanum: à Dioſcoride, Aetio. & Æginetha, Abſynthium Põticum: Meſues vocat Abſynthium Romanum, Plinius Abſynthium Italicum: à Serapione de ſimpl. cap. 14. veluti & aliis Arabibus dicitur Meſarugie, Cuſcute Romanum & Sceha ſiue Sciha Romanum: Italis dicitur Aſſenzo Montano, Aſſenzo Pontico, Aſſenſo Romano: Hiſpanis Aloſena Monteſina & Gallis Aluyne Montaigne.

Tertio eſt Abſynthium Ponticum Galeni, Græcis ἀψίνθιον ποντικόν, Latinis Abſynthium minus, Abſynthium tenuifolium, Abſynthium Ponticum, & ab Auerrhoe Abſynthiolum, ab aliis etiam Abſynthium nobile. Huius adhuc ab authoribus tres dantur ſpecies vt Abſynthium ſupinum, Abſynthium repens, & quia Abſynthium Ponticum, Galeni iam dictum, etiam eſt repens, dicitur hoc Abſynthium minus ſupinum: Italis Aſſenzo ſopino, & Aſſenzo Pontico ſopino: Deinde eſt Abſynthium Alexandrinum, Italis Aſſenzo Alexandrino, hoc eſt, Abſynthium Nabathæum Auicennæ, à quibuſdam Seriphium Abſynthium: Hinc ſequitur Abſynthium Ægyptiacum, quod alii Abſynthium capilli Veneris, Abſynthium Seriphium Ægyptium, item peregrinum vocant.

Quarto traduntur duæ ſpecies Abſynthii, nimirum Abſynthium Arboreſcens, Italis Aſſenzo del comaſſo, Germanis Baumwermuth/ & Abſynthium album, Italis Aſſenzo ombellifero Herbariis Abſynthium vmbelliferum: Germanis weiſſer vnd Cronen Wermuth/ Heluetiis vt ſcribit Geſnerus, herba dicitur alba.

Quinto afferuntur ſex genera de Abſynthio Marino: 1. ſpecies à Græcis vocatur Σερίφιον & ἀψίνθιον θαλάσσιον: Latinis Seriphium & Abſynthium Marinum: Germanis edler Wermuth/ vnd kleiner Garten-Cypreß. 2. dicitur Seriphium Maius, & Abſynthium Marinum Maius: Herbarii vocant Santolinam maiorem: Germanis groſſer garten-Cypreß/ quia Abrotono minore ſimile; Valerius Cordus hanc ſpeciem vocat Santonicum Maius, ſed putatur ab authorib. eum committere erorẽ. 3. Species dicitur Seriphium vulgare: Italis Aſſenzo Marino: Hiſpanis Aſſentios Marinos, Aloſna Marina & Gallis Aloyne du Mer: Germanis gemeiner Meer Wermuth. 4. Species Abſynthii Marini dicitur Abſynthium Tiberiadicum & Abſynthium Genezareticum, affertur enim ex terra ſancta, & creſcit ad Mare

Tiberia-

Tiberiadis ſiue ſtagnum Genezareth, vbi etiam colligitur. 5. Species eſt Abſynthium Seriphium Gallicum: Germanis Frantzöſiſcher Meerwermuth. Sexta ſpecies eſt Abſynthium ſeriphium Latifolium, Germanis breiter Meer Wermuth / Camerario in Matth. Santonici ſpecies maiuſcula, Lobelio Abſynthium Xantonicum vulgare.

Sexto, Affertur genus Abſynthii quod Græcis ἀψίνθιον Σανθόνικον, & ἑλμινθοβοτάνη vocatur: Latinis Abſyntium Santonicum, à columella herba Santonica: de hoc poeta ſic refert

Santonica medicata dedit mihi pocula virga
os hominis, &c.

vulgares medici vocant Centonicam & Abſynthium Gallicum: à Serapione cap. 14. de ſimpl. Sandonicon, ab Auicenna Sceha ſiue Sciha, ab aliis Scea & Iobaricon: à Gloſſographo Auicennæ Haſſech, & apud Hali abbatẽ inuenitur ſilium: Italis Aſſenzo Sandonigo & Sandanigo: Verum Santonicum apud veros doctos atque Latinos vocatur ſementina, propter maximam quantitatem ſeminis, quam fert: dicitur etiam zina ſiue ſina & Granella. In Pharmacop. Holandiæ & Flandriæ dicitur Sanctolinum: à Medicis aliis & Pharmacop. dicitur ſemen Lumbricorum, ſemen Alexandrinum, ſemen ſanctum, & ſemen Zedoariæ: Italis Semenzina ſiue Semenzena, item Semeſanto & Seme contra vermi: Hiſpanis Semiente contra lumbrizes: Neapolitanis Sementella: Gallis Mort des vers, la mort aux vers & Barbotine: Cretenſibus vero Ormigobotanon: Germanis Wurmkraut / ſiue Wurmſamen Kraut & Zittwanſaat / &c. Hæc de variis generibus ac ſpeciebus Abſynthii: nunc pauliſper & eius efficaciam, virtuteſque, Deo dante, perluſtrabimus.

Abſynthium omne aromaticam, ſuauem admodum, acrem & amaram poſſidet qualitatem ait Galenus: attamen vulgare quoddam in hortis multis inuenitur, minime amarum, ſed dulce, ſoloq; ſapore a pontico diſtinguitur. Omnia vero ſtomacho conferunt roborando, coctionem iuuant, & alui lũbricos tam ſumpta quàm admota enecãt. De Abſynthiorũ porro differẽtiis, videatur Bauhinus Medicus Baſilienſis, qui librũ integrũ edidit de Abſynthiis, &c.

Abſynthium Ponticum calidum eſt in primo gradu & ſiccum in tertio, teſte Galeno: Multum adſtringit, minuſque reliquis ge-

neribus extenuat. Seriphium Pontico est nonnihil calidius, magisque extenuat. Santonicũ minus extenuat, calfacit atque desiccat quam Seriphium. Absynthium pōticum ventriculo in cibo & potu prodest, concoctionem adiuuat, corpus calfacit, dolores mitigat, venena & noxia ex corpore expellit. Idem vinum Absynthites, aut flores in vino decocti, præstant. Tormina & dolores ventris sedant, in vino cum Cumino, decocti flores, si calidum sumatur: Lumbricos pellit, ictericis est salutare, menses euocat, ixiæ, cicutæ, muris aranei morsibus, & draconi marino aduersatur. Strangulationibus fungorum, ex aceto potum subuenit: vnde pecoribus datum à noxiis ea custodit, & liberat. Stillatitia aqua iisdem pollet viribus: aliquanto tamen est debilior: Pueris quatuor aut quinque eius Cochlearia medicaminis vice commode porriguntur. Santonici semen in cibo aut potu sumptum, dysenteriam aluique fluxus compescit. Herba vino decocta lumbricos educit. Dioscorides cum Oryza & Melle decoquendam scribit. Stillatitius liquor melior est & commodior, ob grauem herbæ ipsius odorem. Seminis Santonici præcipue ad lumbricos necandos & è corpore pellendos est vsus, ac maxime corpori, nisi adulteretur, confert, ac cum Melle, non vt quidam existimant cum lacte, pueris est dandum. Seriphium potest eadem quæ Santonicum.

Extrinsecus Absynthii stillatitia aqua temporibus illita, dolorem capitis è frigore natum mitigat. Oculis instillata claritatem adfert. Auribus item ex quibus manat sanies infunditur. Cum Melle & nitro tusum Absynthium anginam discutit. Vapor decocti Absynthii dentium dolori medetur, auribusque immissus est salutaris. Decoctum in vino: singultus & ventriculi dolores in cataplasmate adiuuat, cum cerato præsertim Cyprino. Ad eadem est vtilissimum oleum Absynthii. Vestes à tineis præseruat. Atramentum librarium succo eius temperatum, libros à murium erosione tuetur. Succus eadem facit, in potionibus tamen improbatur. Stomacho namque obest, & capitis dolores adfert.

Aqua cum Absynthio decocta lectis & parietibus aspersa Cimices abigit. In febribus ab eius vsu est abstinendum. Santonici tã folia, quam succus putridis vulneribus, & hominum & pecorum imposita, vermiculos expellunt. Fracturas vulneribus alligata herba sanat.

Ex

Ex Absynthio talia conficiuntur, prout sequuntur medicamenta: Succus Absynthii exicatus in hunc modum fit: Recipe Absynthii contusi, exprime per se, postea succum coque super ignem ad Mellis consistentiam. Alii succum expressum in vase vitreo supra arenam calidam, vel sole coagulant instar Aleopatic. Fiet autem in mense Maio quando Absynthium in optimo suo consistit vigore, absque caulibus. *Succus Absynthii.*

Alii Absynthium concisum aqua fontana permiscent, putrefaciunt per 5. vel octo dies, deinde concoquunt, exprimunt & concoquunt in aliquam crassitiem: Optimum vero dicunt esse hunc: Recipe Absynthii extra solem siccati M.30. vel 40. superfunde huic aquæ fontanæ tantum, vt emineat 4. digitos, repone per 4. dies ac noctes ad macerationem: Macerato, plus affunditur aquæ, coquitur & exprimitur: Expresso vicissim recens affunditur aqua & coquitur, tandem colatur & inspissatur pro lubitu, vel in consistentiam instar Mellis, vel vt Aloepaticum, &c. Huius succi vsus tam ab extra quam intra adhibetur in Medicina: Dosis drach. j. cum Syrupo Cichorii vel Endiuiæ: Ab extra solutus instillatur Auribus vt vermes in eis interficiat: vel etiam in matricem mittitur, vt reducat menses: alias etiam in vnguentis & emplastris stomachicis vtilissime vtitur.

Ex Absynthio etiam fit Syrupus veluti describit Mesues: Recipe Absynthii Romani lib. ß. Rosarum rub. vnc. ij. Spicæ Indicæ drach. iij. vini clari veteris opt. succi Citoniorum ana lib. ij. ß. Macerentur in vase Marmoreo, aut fictili denso per noctem vnam: Deinde coquantur. Colaturæ adde Sacchari lib. ij. Confice secundum artem. Ventriculum roborat & iecur, aliaq; instrumenta nutritionis, appetentiamq; excitat: Contra Regium Morbum prodest, flatus discutit, humoresque per vrinam pellit. *Syrupus Absynthii.*

Simpliciter sic fit: Rec. succi expressionis Absynthii vnc. xij. & ß. Aquæ puræ fontanæ lib. ij. coquantur ad tertiam partem, deinde vini veteris lib. j. & Mellis lib. j. adde, coque, cola, & vt artis est redige in Syrupi consistentiam. Hic Syrupus prout & prior maximi æstimantur in medicina. datur ab vnc. j. ad ij. per se & cum appropriatis morbis conuenientibus.

Vinum Absynthii secundum Arnoldum: Absynthium in dolio *Vinum Absynth.*

vini seu musti pleno immitti debet antequam ferueat, vt per eius feruorem in vase, herbæ vis commisceatur, deinde per hyemem in vase relinqui semper implendo iterum vas, si quod inde exhaustum fuerit. Alii diuersas herbas admiscent: Vt Carduum benedictum, Melissam, Centaurium minus, Hyssopum, Borraginem, aromata & id genus alia. Stomacho frigido prodest, flatus discutit, Colicam Phlegmaticam, & ex flatibus natam sanat: febribus omnibus, & regio morbo confert: ventriculum confirmat: vermes enecat, &c.

Extractũ Absynthii. Extractum Absynthii: Absynthium minutim inciditur, inditurque ampullæ vitreæ, & vino stillatitio, quod aliquot digitos supereminеat, perfunditur: deinde illa cæco operculo occlusa, macerant in balneo, vel in sole, vel iuxta fornacem diebus aliquot; postea eximitur, & sub prælo valde exprimitur, fæcibusque reiectis, recens herba in idem vinum ponitur, maceratur, exprimiturq;, vt prius: isque labor ter quaterque repetitur, prout extractum efficax desiderauerimus. Tandem vinum illud in balneo ex ampulla extillatur, dum extracti spissitudo in fundo Mellis instar appareat, vel spiritu vini euocato, aquosum affluat: Hic modus est vulgarissimus ac cõmunis: nobilius fit, si Absynthium prius in aere exsiccatum, deinde concisum fuerit; & denique cum spiritu vini extractum destilletur, inque legitimam extracti essentiam inspissetur.

Conserua Absynthii. Conserua Absynthii sic fit: Recipe Thymi Venetiani vnc. ij. vini albi optimi lib. j. ß. coque Thymum ad vnc. xij. vini: Deinde exprimito, & adde Sacchari albi lib. j. coque ad formam Syrupi crassioris, deinde cum infrigidatum fuerit, adde Absynthii viridis, optime incisi ac subtilissime in mortario lapideo contusi vnc. xiix. Misce ac reponatur.

Aqua Absynthii. Destillatur etiam ex Absynthio, veluti & aliis herbis aqua sine corrosione quæ magnarum est virtutum: Dosis vnc. ij. ad vnc. iij. cum Saccharo, Syrupo vel aliis appropriatis.

Sal Absynthii. Ex fecibus ab aqua destillata Absynthii remanentibus, vel etiam Absynthio recenter combusto, Egregium lege Artis fit Sal, quod maximum est Arcanum in hydropi, mouet vrinam, si cum vino eius sumantur grana v. In peste etiam Arcanum, excellensq; est remedium,

medium, miſcetur etiam cum aliis medicamentis, Pilulis, Extractis, Syrupis, Conſeruis, &c.

Ex Abſynthio deſcribitur etiam confectio Trochiſcorum, ſecundum Meſuen: Recipe Roſarum, Abſynthii, Aniſi ana drach.ij. Rhabarbari, ſucci Eupatorii, Aſari, ſem. Apii, Amygdal. amararum, Nardi Indicæ, Maſtiches, folii ſeu Spicæ Romanæ ana drach. j. ſucci Endiuiæ quantum ſufficit, formentur Trochiſci, in charta munda, Ceræ liquatæ intincta ſeruandi per annum. Obſtructiones ventriculi, & hepatis, & ab his dolorem & febres antiquas tollunt, dictas partes, reliquaſque nutritorias roborant, ac appetentiam excitant. *Trochiſci de Abſynthio.*

Oleum Abſynthii vulgare ſic fit: Recipe Comarum Abſynthii vnc.iv. olei Omphacini lib.j. Macera & inſola in vitreo vaſe per dies octo, deinde Abſynthium permutato, videlicet inſolationem exemptam exprime, atque aliud recens Abſynthium impone vt ſupra: atq; ita tertio fac: cola & ſerua. Hoc oleum calefacit atque roborat ea quæ ſunt refrigerat, potiſſimum vero ventriculum: Excitat appetentiam, obſtructiones aufert, lumbricoſque enecat. Oleum vero ex Abſynthio ſtillatitium, longe alias vires habet videlicet internas cuius gut. iiij. dantur cum vehiculis appropriatis, in multis peneque infinitis morbis, &c. *Oleum Abſynthii.*

Semētinæ puluis compoſitus, per ſe quidem datus paruulis cum lacte multum prodeſt, ſed propter nauſeam hi ſequentes modi veniunt habiliores: Recipe ſem. ſancti, Senæ Alexand. electæ, Diptamni albi, rad. Tormentillæ ana drachm. j. Turbethi ſcrupulos duos. M. ac pulueriſentur. Doſis à drach.ß. ad drach.ij. cum lacte vel aqua graminis, &c.

Aqua ex ſemine hoc ſancto fit, quæ nobilior eſt in hoc affectu: Recipe ſem. ſancti vnc. viij. C. Cerui recenter raſpati vnc.iij. florum Perſicæ arboris vnc.j. Aloepat. vnc. ß. pulueriſentur groſſo modo, deinde ſuperinfundatur hic puluis cum aquæ Rutæ, Abſynth. Florum Perſicæ ana vnc. viij. Putrefiant in Balneo Mariæ, per tres dies ac noctes, deinde fiat accurata deſtillatio, vſque ad remanentes fæces, cohobando aliquoties ab vnc.ß. ad vnciam j.ß. per ſe, pro ratione ætatis.

Præ-

Præterea & eius vsus talis etiam inuenitur: vt puluis contra vermes, Augustani: Recipe seminis sancti vnc. j.ß. Farinæ lupinorum vnc. j. Diptam. albi, Indici ana vnc. ß Cornu Cerui. vsti, & præparati, Scordii veri ana drach. j.ß. Croci drach. ß. G. vj Sacchari albi, aqua Absynthii diluti q. s. est. Fiat confectio in morsellis.

Vinum Absynthite purgans aquas, Erasti: Recipe Absynthii M. j.ß. Carduibenedicti M. j. Agrimoniæ, mensuram j. Asplenii, Ericæ, Verbenæ ana M. s. Rad. Ireos florent. vnc. j.ß. rad. Capparorum, Asari, Polypodii ana vnc j.ß. rad. Cichorii vnc. j.ß. rad. Fœniculi vnc. j. rad. Apii vnc. j.ß. sem. Fœniculi, Apii, Petroselini, Anisi ana drach. j. Calami Aromatici, Cinnamomi ana drach. ij. Senæ vnc. j.ß. Soldanellæ M. iij. rad. Iridis concisæ vnc. iij. Turpeti concisi drach. v. Vini albi generosi, in quo Chalybs ignitus sæpius fuit extinctus, lib. xviij. Misce, vtere alternis diebus, initio pastus poculum vnum.

Vnguentum ad stomachi resolutionem: Recipe olei de Absynthio, Nardi, ana vnc. ij. Galangæ, Caryophyllorum, Masticis, Cypri ana drach. ij. Santali albi, Coralli vsti, Corticum Citri, Cinnamomi Crassi, ana drachm. ß. Aceti parum, Ceræ quantum sufficit.

Vnguentum ad calefaciendum hepar: Recipe olei de Absynthio, olei Nardini, ana vnc. iij. Spicæ Nardi Indicæ, Schœnanthi, Asari ana drac. j. Antispodii facti ex Myrtho, vel ex Corallis rubris, vel ex Cornu Cerui drach. ij. flor. Anthos drach. ß. sem. Apii. Petroselini ana drach. j. Ceræ Citrinæ quantum sufficit: adde vini Maluatici quantum poterit bibere, vel id addatur tempore inunctionis.

Emplastrum stomachicum Mesues: Recipe Absynthii, Ligni Aloes, Masticis, Cyperi, Costi, Zingiberis, Gummi Arabici, ana vnc. ß. Calami Aromatici, Thuris, Aloes ana vnc. iij. Caryophyllorum, Maceris, Nucis Moschatæ, Iunci odorati, florum Nardi ana drach. j.ß. omnia miua Cotoneorum excipiantur, & extendantur super pannum, & suffumigetur super ligno Aloes, & superponatur. Stomachum & hepar confortat, & calefacit.

Emplastrum contra vermes. Hieron. Mercurialis: Recipe fol. Absynthii, fol. Abrotani ana M. j. Lupinorum contusorum crasse P. j.ß. Bulliant simul in aquæ lib. vj. & aceti Styllitici lib. j. Deinde omnia simul pistentur diligentissime, & ventri apponantur.

Puls

Puls ad vermes Heurnii. Accipimus Abſynthium, contundimus ex aceto,& expreſſioni addimus fel bubulum, & farinam lupinorum: vmbilici regionibus inferimus.

Ceratum ſtomachale, Galeni: Recipe fol. Abſynthii ſiccorum vnc. xv. Roſarum rubrarum, Maſticis ana drach. xx. Spicæ Nardi Indicæ drach.x.Ceræ vnc.iv.olei Roſati,lib.j.ß.Aquæ Roſar.quantum ſufficit ad lauandum.Vini veteris auſteri, ſucci Citoniorum ana q.ſ.ad lauandum.Aceti parum.Omnia tenuiſſime terantur:Cera & oleum igne lento liquentur, & aqua Roſarum diu lauentur.liquentur iterum, & lauentur vino, ſucco & aceto: poſt miſce reliqua, & fiat ceratum. Ventriculum & hepar roborat: horum dolorem à frigido lenit,appetentiam excitat,coctionem iuuat.

Sal Abſynthii & Scabioſæ ſudoriferum, Heurnii. Abſynthium ſiccum & Scabioſam combure, Cineribus affunde aquam, coque ſeſquihoræ ſpacio: qua effuſa, iterum nouam aquam infer, idque toties dũ inſipidam auqã demittant: Hinc aquam depura per Cilicium,vel inclinato vaſe effluat,& exhauriatur igne lẽto.Propinantur huius ſalis G x.ex aqua Bugloſſi cum vino albo, vel ex conſerua Borraginis. Idem faciunt G.xij. ſalis Faxini cum aqua Carduibenedicti.

Althea ſiue Ebiſcus aut Ibiſcus, Græcis & Latinis, ab ἀλθεῖν, id eſt,medendo dicta,quaſi dicas, medica: eſt enim maximus eius in medicina & Chirurgia vſus. In ſylueſtrium Maluarum eſt genere, foliis Cyclamini,rotundis lanugine caneſcentibus, flore roſaceo, bicubitali caule, radice lenta, viſcoſa, intus alba. Officinis Biſmalua,item Maluauiſcus, ex Malua & Euiſco facto vocabulo, dicitur Germa. Ibiſch/groß oder wilde Pappeln. Locis gaudet humidis & pinguibus. Radix eius in fine Auguſti, & initio Septembris foditur.Floret Iulio & Auguſto. Dehac, mirum, inquit Plinius, aquam radice ea addita, addenſari ſub dio & elacteſcere. Folia & flores ſunt calida & ſicca in gradu primo. Radices in principio ſecundi: Miſcetur medicamentis, & ad internas & ad externas corporis partes.

Vino aut aqua mulſa cocta radix, aut per ſe pota, omnibus pectoris & pulmonis vitiis maxime eſt ſalutaris, cunctiſque ventris malis præſentiſſimo eſt remedio. Inteſtinorum corruptiones pari

modo sanat, nec non dysenteriam, omnisque generis Cholerica vitia. Earundem est virium aqua stillatitia. radicis stillatitius liquor asthmaticis cum vino datur vtiliter. Plures eius vires in Malache seu Malua require.

Quæ de Malua traduntur, dupliciter de Althæa sunt accipienda: vnde Bismaluam hanc nonnulli appellant. Minutim scissa radix, cum lacte aut aqua cocta, & subacta, illita, vlcera discutit, mollit, maturat & ad cicatricem perducit. Eodem modo cocta, & cum adipe anserino aut suillo, aut Terebinthina subacta, ad vteri inflammationes & præclusiones vtiliter admouetur. Ad eadem pollet aqua stillatitia. Semen viride siccumque tritum cum aceto, in sole perunctum, alphos extergit. Cum aceto decocta radix, colluto inde ore, dentium dolorem mitigat. Medici frequenter vtuntur Althæa in Clysteribus, exempli gratia: Clyster ad vrinæ retentionem; Andernaci: Recipe rad. Altheæ vnc. iij. violarum M. ij. Maluæ P. ij. ß. Passularum, Iuiubarum ana vnc ß. sem. Melonum, Cucurbitæ, Citrulli, Cucumeris, contusorum ana drach. iij. flor. Chamomillæ, Violarum ana P. j. Coquantur in aqua hordei. in lib. ß. dissolue olei violacei vnc. iij. Adipis Cuniculi, vel butyri recentis ana vnc. j. Misce & fiat Clyster.

Clyster ad Colicum dolorem: Recipe rad. Altheæ lib ß. Maluæ, Branchæ Vrsinæ, Absynthii ana M. j. Ficuum num. xx. sem. lini, vel fœnigræci vnc j. vel ij. Anisi, Carui Fœniculi, Cymini ana vnc. ij. vel vnc. ß. flor. Chamomillæ, Meliloti, Sambuci ana P. j. fiat decoctio in lib. ß. Dissolue Benedictæ vnc. j. olei Chamomillæ, vel Anethi vnc. iij. vel butyri vnc. ij. vini vn. iij. Misce, & fiat Clyster, Rondeletii.

Clyster ad odorem nephriticum: Recipe rad. Altheæ, rad. graminis, rad. Asparagi, Glycyrrhizæ, rasæ, vel pedis columbini ana vnc. ij. Betonicæ, Linariæ, fol. Fœniculi Marini ana M. j. Anisi, sem. Lini, Fœnigræci, ana vnc. ß. flor. Chamomillæ, Meliloti ana P. j. fiat decoctio. In huius lib. j. dissolue Butyri recentis, vel axungiæ porci recentis vnc. ij. olei Scorpionum, vn. ij. Mellis communis vn. ij. misce & fiat Clyster.

Clyster ad passionẽ Iliacã, Rondeletii: ℞. rad. Altheæ lib. ß. Maluæ cum rad. Violarum M. j. flor. Violarum Chamomillæ ana P. j. fiat decoctio in aqua hordei. In lib. j. decoctionis dissolue Mel violarum,

larum, vel Cassiæ nouiter extractæ, vel Cymini cum Sacharo vn.j olei Violacei vn.iij Misce & fiat Clyster.

Decoctum contra vrinæ ardorem, Fiascus Eques Ferrariensis: Recipe Altheæ, Maluæ, rad. Petroselini part.j. Coquantur in aqua fluminis vsque ad tertiæ partis consumptionem. Coletur. Dosis vn. ix. cum Butyro recenti, stomacho vacuo.

Clyster ad Scirrhum vteri, emolliens, Rondeletii. Recipe rad. Altheæ vnc.iij Cort. rad. vlmi vnc.ij. Maluæ M ij. sem. Lini, Fœnigræci ana vn.ß. Ficuum par. xx. sem. Apii, Petroselini, Altheæ ana drach. ij. flor. Chamomillæ, Meliloti, Violarum, Maluæ ana P.j. Fiat decoctio in aqua, vel iure intestinorum porci, vel veruecis vel iure pingui. Decoctioni adde pinguedinis porci, vel Butyri recentis, vel olei lib.ß. iniiciatur lib.ß. frequenter.

CAPVT VI.

De Anagallide, Anetho, Angelica & Apio.

ANagallis, eius duo sunt tantum genera, mas & fœmina, quæ flore solummodo distant, qui mari est puniceus, fœminæ cæruleus. Frutex est paruus, tam mas quam fœmina, non alte à terra consurgens, sed sparsus, caule quadrangulo, foliis pusillis subrotundis, ad helxines folia accedentibus, semine rotundo, sed in mari puniceo, in fœmina cæruleo. Gall. Morgeline, vel Mourron. German. Gauchheyl/oder Colmarkraut quod fortasse in vestibuli limine suspẽsa, maleficiorum introitum pellere sit credita. Passim in vineis & aruis crescit. Vliginosis tamen potissimum gaudet locis. Floret à Maio vsque in Autumnum. De hac Plinius: Mirum quod fœminam pecora vitant: at si decepta similitudine (flore enim tantum distant) eam degustauere, statim eam, quæ Asyla vocatur, in remedio quærunt. Præcipiunt aliqui effossuris ante solis ortum, priusquam quicquam aliud loquantur, ter salutare eam, tum sublatam eximere, ita præcipuas esse vires.

Videtur etiam Anagallis Corchorus esse, cuius Theophrastus lib. 7. cap. 7. meminit, in prouerbium ob amaritudinem abiisse, dicens, κόρχορος ἐν λαχάνοις, id est, Corchorus inter olera.

Eſt & aliud Anagallidis genus, Sion dictum Germa. Bachbungen; diuerſum ab hac Anagallide, ac à Dioſcoride etiam ſeparatum, vtraque calida eſt & ſicca: extergendique naturam habent.

Vino cocta Anagallis, omnibus venenatis vulneribus, pota & illita prodeſt. Contra peſtem eſt ſalubris, ante ſomnum hauſtus ſumptus, contecto, poſt & ſudante corpore: peſtilentes enim humores per ſudores educit. Succus ſeu ſtillatitia aqua morſis à rabidis canibus, ſi potetur & morſui illinatur, maxime confert. Vnde venatores hac ad canes læſos ſeu morſos à feris plurimum vtuntur. Quo dictum eſt modo vſurpata, hydropicis auxiliatur, jecoris obſtructiones ſoluit, renes purgat, & calculum pellit.

Vim habet leniendi & extrahendi hæc herba. Omnis igitur generis vulnera huius aqua vel ſucco purgantur. Venena, clauos, ſentes, ſpinas & aculeos, impoſita, extrahit: manantia item & mordentia hulcera ad ſanitatem, illita, perducit. Oculorum caliginem diſcutit, & argema rubens, cum Melle puriſſimo inuncta. Succus naribus infuſus cerebrum purgat, fluxuſque dentium attrahit. Anagallis maſcula procidentia ſedis proritat: Cærulea vero ſeu fœmina retro agit, vt tradit Plinius. Vnde colligere licet marem in extrahendo fortiorem eſſe fœmina.

Errhinum purgans pituitam, Rondeletii: Recipe Anagallidis depuratorum ana vnc. iij. ſucci Cyclæ, vini albi vnc. iv. Mellis vnc. ij. Miſce. Quod ſi efficaciora optes, adde Diagridium, vel Agaricum, vel Colocynthidem, vel Veratrum.

Anetum Græcis ἄνηθον, ἀνήκη, πολγίδος, Γόνος κυνοκεφάλυ, τρίχης κυνοκεφάλυ, à Dioſcoride. Nicolaus Myrepſus caules eius nuncupat ἀνηθόξυλα, Leonhardus vero Fuchſius ſic vocat radicem. Latinis dicitur Anethum, Anicethum, Genitura Cynocephali & Capillus Cynocephali ſecundum mentem Dioſcoridis. Paulus Ægineta vocat Anemium, & à Ioanne Bruyerino dicitur Eſcalata & Herba Tholoſana: Italis Aneto: Hiſpanis Eneldo, Aneldo, & Heneldo: Portugallis Endros & Endres: Gallis Anet & Anete: A Serapione ſimpl. li. cap. 316. Xebeth: ab Auerrhoe ſcenat: Ab Andrea Bellunenſi Alſebat: alias apud Autographum Auicennæ & aliis libris Arabicis inuenitur Næmlis, Vebet, Sebatum, Cebet, Seebet, Sebet, Sebez, Sceet, Aneide, Alſcebete, Sohar, Seth & Rau: Ægyptiis

ptiis Arah: Affricanis Sicciria & Scyrria: Cretensibus Agnitho: Apud Arabes semen dicitur Besara Sebezi,&c.

Foliis primum duobus acuminatis prorepit, sesquicubitali assurgit proceritate, caulibus multis, rotundis: Comosum, exilitate folii in staminis penè modum extenuata, flosculo luteolo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa nec adeo prolixa, vmbella Fœniculi, cui propter similitudinem agnatum genus videri potest. Nascitur in hortis passim satum, ac sponte etiam prouenit. Floret Iunio & Iulio. Radix excidente semine vniuersa perit, ac quotannis à semine renouatur. Notum culinæ, præsertim ad Brassicam condiendam.

Calidum est intense in secundo, & remisse in tertio gradu. Exiccandi vim habet in fine primi aut initio secundi ordinis. Vstum autem est calidum & siccum gradu tertio.

Comæ seminis decoctum ex vino potum lac euocat, tormina & inflationes sedat, aluum leuesq; vomitiones sedat. Vrinam cit, singultus lenit, oculorum aciem hebetat, & genituram assidue potum restinguit.

Miscetur & Theriacæ Antiochi regis, cuius hæc est confectio: Recipe seminum Anethi, Fœniculi, Anisi Ameos, Petroselini, ana drach.vj. Trifolii acuti odorati drac.j. Milii, Serpilli, Farinæ viciorum, succi Angelicæ vel Opopanacis, ana drach.ij. his contusis ac cribratis, cumque vino subactis optimo, Trochiscos conficito, quos arefactos ad vsum reseruabis, ac drachma eius in vino sumpta, corpus ad desudationem cooperies. Euidentissimum hoc præ aliis contra venenum est Antidotum.

Decoctum eius mulieribus præfocatione vuluæ laborantibus ad insidendum est vtile. Semen vstum & illitum condylomata tollit.

Oleum Anethinum: Recipe fol. & flor. Anethi contus. vnc. iv. olei veteris lib.j. Macera ad solem, vel in loco aliquo, diebus quindecim: deinde in duplici vase coquito & abiecto Anetho, recens iniicito, & iterum diebus quindecim macerato: postea simili modo coquito & exprimito, & tertio recens Anethum iniice: macera, coque & cola. Sedat dolores, aperit poros, & resoluit vapores & Apostemata, tumores & durities: mitigat dolores & rigores febrium,

brium, prouocat somnum & sudorem. Parant nonnulli etiam ex Anetho Mulsam, vinum & alia, quorum modus facilis ac notus.

Angelica: De hac planta authores hactenus diuerse senserunt, Cordus censuit esse Smirnion Dioscoridis, alii dixerunt Laserpitium, Item Panaces Herculeum, sed perperam: Nostris dicitur Angelica maior, radix sancti spiritus, Costus niger siue Costum nigrũ, & Panaces Angelicum. Medici Practici vocant Angelicam: Italis dicitur Angelica, Gallis Angelic, & Angelique; Anglis Angelica: Germanis heiligen Geistwurtz vel Engelwurtz/ ac si spiritus sanctus ipse, siue Angeli hanc plantam aut radicem microcosmo in salutem manifestassent. Hinc & non immerito à quibusdam dicitur Panaces Angelicum. Alia etiam species eiusdem plantæ vocatur Angelica minor aquatica, & Angelica minor syluestris: Italis Angelica minore, & Angelica Saluatica: Germanis klein wildt Angelic. Tertia species dicitur Angelica minor Montana, & Angelica syluestris Montana: Germanis klein Berg Angelic/ quia in montibus excelsis crescit vegetatque. Quarta species, dicta est Angelica Scandiaca & Archangelica: Germanis Nordtwegisch & Pomerisch Angelica.

Angelica calefacit & siccat ordine secundo, aperit, attenuat, digerit, crassos humores incidit & discutit sanguinem, venenis aduersatur, menses promouet, cor & facultates recreat, pestilentibusque morbis plurimum conuenit. Aqua ex radice stillata, iisdem viribus est prædita. Mire confert pestis contagio, repentinis confert febribus aut sudoribus puluis eius semidrachmæ pondere cum drachma Theriacæ in quatuor aquæ eiusdem stillatitiæ Cyathis sumptus, contecto & ad sudorem reclinato corpore. In Theriacæ inopia pulueris integra drachma sumi poterit. Aduersus pestilentem aerem in aceto radix imbuta naribus admota, aut quandoque ieiuna pota valet plurimum. Tormina & frigore nata aquæ Angelicæ, aut radicis puluis, si non adsit alui obstructio, sedat. In summa, aqua stillatitia & puluis radicis omnibus internis corporis vitiis medetur. In pleuritide datur vtiliter. Ruptis & pulmonis vitiis est vtilis, tormina discutit, stranguriam adiuuat, fætum & menses educit, omnesque internos tumores discutit. Ad eadem radix in vino aut mulso decocta, ægrotanti-

bus

bus commode datur. Cauis dentibus infusus succus, fluxus eorum compescit. Auribus aqua indita est auxilio. Caliginem oculorum emendat. Rabidi canis morsibus cum pice radix illinitur. Veteribus profundis vulneribus, aqua, succus & puluis instillata, purgant, & carnem regignunt. Coxendicum dolori & podagricis aqua cum panniculo imposita fert opem; lentos enim & viscosos collectos humores consumit. Multæ aliæ huius virtutes ex prædictis colligi possunt. Semen parium cum radice est facultatum. Syluestris in virtute est debilior, ac in vino potissimum ad recentia & vetera vlcera extrinsecus sananda decoquitur.

Puluis Alexipharmacus præstantissimus, & multis experimentis comprobatus, contra vulnera venenata Sclopetica. Iosephi Quercetani: Recipe Angelicæ Satiuæ vnc.iv. Angelicæ Syluestris, Altheæ ana vnc.ij rad. Asclepiadis vnc.j. Valerianæ, Tormentillæ ana vn.ß. Polypodii Querc. vnc.ij. Vrticarum vnc.j. Thymelææ vnc.j.ß. Scabiosæ, Valerianæ min. ana vnc.ß: radices omnes euellantur intra 15. Augusti & 8. Septembris, quæ postea incidantur, ac reponantur in ollam vitreatam sigillatam cum sufficienti quantitate aceti: atque ita 12. horas macerentur, post coquantur spatio horæ vnius cum dimidia. Effuso tum aceto exiccentur, donec in puluerem redigi queant contusis omnibus, adde acinos herbæ paris num. 12. cum eiusdem foliis 36. fiatque puluis: cuius dosis est dra.j. cum vino albo.

Parantur ex radice hac vtilia ad medicinam medicamenta vt vinum, Mulsa, Extractum, Conserua, Syrupus oleum, Conserua Tabulæ, Sal aqua, incrustatur etiam Sacchàro, & modus processionis est sicut cum aliis.

Apium Græcis Σέλινον & Σέλινον κηπαῖον: Latinis Apium Selinum, Apium hortense, satiuum & domesticum, apud vulgares medicos accipitur idem quod Petroselinũ, Petrosilium, & Persilium, inde ẽt nomẽ fere traxisse videtur apud gentes: Serapioni li. simpl. ca. 280. Arabice dicitur Karphs & Karphi: Auerrhoi Alcarsphas: Glossographo Auicennæ Alcarafz, & apud alios Arabes leguntur hæc nomina, Charfs, Charfi, Chares, Carphi, Alcarpse, Charafz, Alkarapse, Karfi, Carascis, Harps, Narum, Querrassum, Querraffum, Querferum Kerf & Sasonnech. Italis Pitrosello, Petroselino, Apio domestico, Petrosello, Petroselino dome-

domestico, & petrosemolo: Hispanis Perexil, Iulinert: Portugalensibus Salsa: Gallis Persil, du Persil, Persil de Iardin, & Persil domestique. Anglis: Germ. Persole Petersilg &c. hoc primum est genus: secundum dicitur Selinum polyphyllum, Apium multifolium, & Apium crispum: Anglis Curled Parsley: Germanis krauser Peterlein: Tertium genus à simplicistis, vocatur Apium, siue selinum tenuifolium, & Apium fœmina: Quartum, Apium Anglicum dicitur, siue Apium hortense maximum, vt vult Doctiss. Casp. Bauhinus.

Apii maximus fuit honos in Græcia: Nemeæ n. certaminis victores apud Græcos hoc coronabantur. Solebat antiquitus extremus Hortorum ambitus Apio conseri, vnde prouerb. factum est: Ne interapia quidem sunt, pro eo, quod est, ne ingressum quidem aut initia rei attigerunt, qua figura etiam prouerbiali in Vespis vsus est Aristophanes, οὐδ᾽ ἐν σελίνῳ σοὐστιν, οὐδ᾽ ἐν πηγάνῳ. hoc est, neque in apio est, neque in ruta, hoc est, nec initium habet eorum, quæ futura sunt; vel ne in primis quidem rudimentis. Calidum est in ordine secundo, & siccum in tertio, estque διαρρητικόν. Rami Apii, Plinio teste, largis potionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Crudum aut coctum comestum vrinam mouet. Decoctum eius & radicum potum, letiferis medicamentis aduersatur, vomitumque ciet: aluum cohibet. Efficacius vrinam ciet semen. Succurrit ferarum morsibus, & iis qui lithargyrum hauserunt: inflationes discutit: medicamentis dolorem leuantibus, Theriacis, & tussi medentibus, vtiliter miscetur. Veteribus etiam, Plinio referente, in cibis eo vesci fuit omnino nefas: Nam id cibis defunctorum feralibus dicatum existimant: eosque qui ederint sterilescere, mares & fœminas tradunt. Succus, maxime radicis, cum vino, lumborum dolores mitigat. Difficilius concoquitur: propterea in medio ciborum sumendum docent. Comitiales maxime lædit; lactantibus mulieribus ab eo abstinendum, siquidem lac minuit. Semen præsumptum ebrietatem arcet. Confert etiam ad bonum corporis odorem. Ad rem veneream mulieres promptiores faciet. Pisces quoque si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur. Cum pane aut tenui polenta illitum, prodest ad oculorum inflammationes: æstum stomachi lenit: mammas grumis indu-

ratas

ratas discutit: idem imposita præstant mammis folia. Succus maximè radicis, instillatus cum vino, aurium dolori medetur. Decoctum seminis cum oui albo illitum, sugillata colori restituit. Oris hulcera tritum in frigida sanat. Semen ad omnia est efficacius quam folia, semine autem radix ipsa.

Petroselini radix & folia in cibis sunt vtilissima: vrinam cient, menstrua ducunt, stomachi inflationes discutiunt: torminibus medentur. Laterum quoque, renum & vesicæ doloribus sunt auxilio. Eadem præstat efficaciter nostrum Germanicum Petroselinum. Aliqui decoctum ex hoc faciunt contra ictetum, hydropem, & calculum renum, accipientes seminis Petroselini, Dauci siue Pimpinellæ, Fœniculi & Cumini sing. drach. ij aut iij. singulis in mensura vini albi nocte vna maceratis, ad tertiam decoquunt partem. Huius decocti manè & vesperi ad tres horas ieiuno stomacho potus ægrotis datur. Eadem potest aqua stillatitia. Inflammationibus oculorum cum polenta aut recenti pane illitum medetur. Eodem modo Erysipelati prodest. Stomachi æstum impositum, reprimit. Lac coagulatum in mammis folia tusa & imposita discutiunt: vtile hoc modo iis, qui infantes ab vberibus subducunt.

Electuarium pro splene, Rondeletii: Recipe Conser. rad. Apii vn. j. Conser. Ceterac. Cons. Capil. Veneris an. vn. ß. spec. Diarrhod. Abb. Trochisc. de Cappar. ana drach j. Cum Syrupo acetoso fiat Electuarium, de quo capiat, superbibendo aquæ Fœniculi, vel Ferratæ, vel Asparagi vnc. j.

Pilulæ ad iecoris obstructionem, Rondeletii: Recipe Trochiscorum de Absynthio drach. j. Succi Apii, vel Syrupi Byzantini quantum sufficit. Formentur pilulæ paruæ num. x. pro drach. j. Dentur mane, superbibendo parum vini albi modice diluti vnc. iij. aquæ Graminis, Asparagi, Endiuiæ Capillorum Veneris.

Trochisci hepatici, Asclepiadis: Recipe Anisi sem. Apii, Asari, Amygdalarum, Absynthii ana vnc. ß aquæ pluuiæ quantum sufficit, formentur Trochisci. Hepaticos iuuant: habent enim vim hepar expurgandi per vrinas. Dantur cum vino, febrientibus cum aqua. Galeni.

Pastilli ex Amygdalis amaris, Paulini: Recipe Anisi, Apii, Asari,

Comarum Absynthii, Amygdal. amararum ana drac. ij. aquæ quantum sufficit. Formentur pastilli. Idem præstant. Dantur febri carentibus ex mulso, febrientibus cum hydromelite.

Trochisci Diaspermaton, Galeni: Recipe sem. Apii, sem. Ammi ana vnc. j. Anisi, Fœniculi ana vnc. ß. Opii, Cassiæ ana drach. ij. Aquæ pluuiæ quantum sufficit. Formentur Trochisci. Durant annos duos. Dantur ex passo, aut aqua: sedant dolorem, ad omnes internos affectus, & pleuritides vtiles sunt, & sanguinem reiectantibus.

Puluis contra calculum: Recipe semin. Fœniculi, Raphani, Petrolini, Anisi, Anethi, Alkekengi, Saxifragiæ ana drach. ij. Cicerum rub. drach. j. Cardamomi, oculorum Cancri, dentium piscis lupi, Macis ana drachm. ij. fiat puluis. Dosis drachm. j. cum vino.

Alius: Recipe Gummi Cerasorum, Milii solis ana drach. ij. sem. Petroselini, Maluæ, Melonum, Liquiritiæ rasæ ana drac. iij. Sacchari Candi drach. x. fiat puluis.

Ad calculosas arenulas, Heurnii: Recipe sem. Petroselini, rad. Petroselini ab interna animalia purgatorum ana vnc. ß. florum Cardui stellati vnc. j. Furno teneri siccata in puluerem redigantur. Quidam ex apio etiam faciunt mulsam ac vinum, &c.

CAPVT VII.

De Artemisia, Asaro, Agno Casto, & Aro.

ARtemisia: Dicunt Authores, quod nomen hoc mutuatum sit ab Arthemisia, Regis Ethnici Mausoli vxore, quæ, vt perhibent, multos homines hac herba curasse, vnde & apud Græcos atque Latinos dicitur ἀρτεμίσια, Artemisia: Alii volunt quod nomen traxerit à Diana Artemide, venatrice. Apud Græcos aliâs dicitur: ἀρτεμίσια πλατύφυλλος, id est, Artemisia Latifolia; Apud Dioscoridem & Apuleium πολύκλωνος, πεξητησία, ἐφεσία, Σώζουσα, λεία, λυκόφριξ, αἷμα ἀνθρώπου, βασιλικὸν λάχανον, χαμαιστελοχία, τοξότις, λύσσας & λύας, ζαθεσίν, Θεόνιας, Γόνος ἥφαιςου, τοξοβόλον, αἷμα κρόνου, ὕπνος, & παρθενίς, vt Pli-

vt Plinius testatur lib. 25. cap. 1. Latinis dicitur, Charistelochia, toxetis, toxitesia, Genitura Vulcani, Toxobolum, sanguis Saturni & sanguis hominis, item Canaparia, olus Regium, Herba Regia, Rapium, ab Apuleio Sirium, à Pythagora Pexasis, à Dioscoride & Apuleio Valentina & Valentia: Apud Syluaticum Authore Pandectarum dicitur Ieramia & Ierania: alias etiam apud eundem dicitur Bemastrum, Amarantium, Amantina, à vulgariorib. simplicistis dicitur Armosia: Arabes vocant Belengesif, Molusar & Molusari: apud Haliabbat: Bereniastum, Bereniaseton & Berinemasecum: Italis Artemisia: Venetianis Herba della Madonna: Hispanis Artemisia & Altamisa: Gallis de Larmoise, Armoise, Herbe de saint Iean, Artemise & Armase, item Bricumum: Apud alios Herbarios dicitur Mater herbarum, à Vegetio Dianaria, Polonis Bilicza: Ægyptiis Anese & Neisar: Germanis Beyfuß / seu cingulum Diui Iohannis, Sanct Johannis Gürtel. Item quæ caulibus est rubicundis, dicitur Artemisia rubra, quæ vero albis, dicitur Artemisia alba: Hactenus de primo genere, secundum nunc insequitur.

Secundum genus dicitur Græcis τεχχάνθης, à fortissimo odore, λευκῶπις à floribus albis: Item ὀνικάνθη & ὀνάνθεμον. Latinis apud Apuleium, Traganthes, Artemisia Traganthi, Onicanthe, Onanthemū & Leucopis, apud simplicistas Matricaria, Matronaria, Amarella, Amarusca, Tagetes, oculus solis, Matronella & Parthenium adulterinum, siue pseudoparthenium: Italis Amarella, Marella & Matricaria: Hispanis Matricaria: Gallis Matricaire, Marone & espargoutte: Vngaris prout vult Carolus Clusius Benedicta, & alba Benedicta: Germanis Metram Samen Aug / &c. Huius adhuc vna est species, quæ dicitur Matricaria Lutea & Matricaria syluestris: Germanis gelber wilder Metram: cui & addunt simplicistæ Tanacetum album, Italis Tanaceto bianco: Germanis weisser Rheynfahrn.

Tertium genus dicitur Matricaria Multiflora, vel Matricaria flore pleno: Germanis gefüllt Magdblum. Eius generis etiam est Tanacetum crispum, Tanacetum Cristatum, & Tanacetum Anglicum, Anglis Tanceto crespo: Germanis Englischer Rheinfahrn.

Quartum genus Latinis dicitur Matricaria odorata, & Matrica-

ria Hispanica, alii medici vocant Argentinam: Germanis Spanisch Magdblum: cum hoc comparatur & additur quod ex Gallia ad nos apportatur, & dicitur Artemisia minor, siue Artemisia tenuifolia minor: Germanis kleiner welscher Beyfuß.

Quintum genus dicitur Artemisia Marina maior: Italis Artemisia Marina maiore, Gallis Armoise de la mer le grand: Germanis grosser Meer Beyfuß: Huic additur Arthemisia Marina minor: Italis ac Hispanis Artemisia Marina minore. Gallis Armosie de la mer petite: Germanis kleiner Meer Beyfuß.

Sextum genus à simplicistis vocatur Tanacetum fatuum & Tanacetum inodorum: Italis Tanaceto senza odore, & Tanaceto balordo, alii volunt esse Sideritim.

Septimũ genus Græcis dicitur ἀρτεμισία λεπτόφυλλος, & μονόκλωνος, id est, Artemisimia tenuifolia, & Artemisia vnicaulis, alias à simplicistis dicitur Athanasia, Herba immortalis, Tanasia & Tanacetum: à Iacobo Manlio & Guilielmo Varignana, Daneta dicitur: Matthæus Syluaticus vocat Herbam Mariæ, Tangetam & Tanasiam, Tanacetum vulgare: Italis Tanaceto, Daneto, Athanasia Daneda: Gallis Athanasie, Tanaisie: Germanis Rheinfarn & Wurmkraut/&c.

Calida sunt singula genera in gradu secundo, sicca in fine primi, aut initio secundi. Calfaciunt & siccant modice. Intrinsecus Artemisia rubra, cum flore nucis Myristicæ, in vino decocta, bina aut terna vice in die pota, matricem calfacit, menses discutit & educit secundinam & mortuos fœtus, aliaque quæcunque alui vitia pellit. Idem præstat stillatitius liquor. Decoctum eius cum Melle & Saccharo tussim mitigat, vteri præclusionem & inflammationem iuuat, lapides frangit, pulmonem, renes & vesicam viris & fœminis, dicto modo sumpta, purgat: ieiuno tamen post vsum eius aliquandiu manente corpore. Aridi flores cibis & medicamentis sunt vtilissimi. Vinum etiam gratissimum ex hoc in autumno conficitur. Viribus Pulegio pene par est. Tanaceti flores pueris ex vino & lacte dati, mirifice lumbricos eiiciunt. Vnde lumbricorum herba dicta. Extrinsecus insessionibus & fomentis, eadem quæ potu præstat: menses, secundas & fœtus insessũ ducit. Cum foliis Chamomillæ & Agrimoniæ in vino cocta, neruorum doloribus & conuulsioni-

uulsionibus, si mēbra eo fomentētur, & fricentur, summopere conducit. Defatigatis ex itinere lauacrum ex Artemisia prodest. Sedi procidenti, in vino rubro cocta, insessu prodest, si Thure & Colophonia sedes primum suffiatur, hinc calida supponatur Artemisia. Syrupus de Artemisia medetur passionibus matricis, & retinet eam in proprio loco, resoluit frigiditatem, ventositatem & dolores, corroborat neruos, aperit poros, sanguinem corrigit, menstrua cohibet & prouocat.

Syrupus de Artemisia compositus, Matthæi de gradibus: Recipe Arthemisiæ Man.ij Pulegii, Calaminthæ, Origani, Melissæ, Dictamni Cretici, Persicariæ, Sabinæ, Amaraci, id est, Maioranæ, Chamædryos, Chamæpytios, seu Iuæ Arteticæ, Perforatæ, id est, Hypericonis, Comarum, Matricariæ, Centaureæ minoris, Rutæ, Betonicæ, Buglossæ, rad. Fœniculi, Apii, Petroselini, Asparagi, Brusci, rad. Saxifragiæ (eius loco accipiantur radices Pimpinellæ) rad. Enulæ Campanæ, Cyperi, rad. rubeæ tinct. Ireos, rad. Pœoniæ, ana M.j. Baccarū Iuniperi. sem. Ligustici, Petroselini, Apii, Anisi, Nigellæ, Carpobalsami Costi, rad. Asari, rad. Pyrethri, Cassiæ ligneæ Aromaticæ, Cardamomi, Calami Aromatici, Phu, id est, radicis eius ana vnc.ß aquæ quantum sufficit. Sacchari lib.iv. Coquantur omnia magna diligentia, secundum artem, ne plusquam necesse aromata bulliant.

Potio vulneraria, qua vulnera mirum in modum curantur, Ranzouii: Recipe Cereuisiæ mens.ij. Clematis M.j. Arthemisiæ rub. Peruincæ ana parum. Decoque ad medietatem in vase fictili cooperto. Deinde excola in ollam lapideam, siue lagenam sic vt orificium eius probe obstrui possit, ne aer ingrediatur, postea vsui serua. Ex hac potione dabis vulnerato mane ieiuno ventriculo, in meridie post sumptum cibum, à vesperi cum discessurus est cubitum, singulis vicibus ad quantitatem trium cochlearium, iubebisq; vt læsus postea duabus aut tribus horis abstineat à cibis: & quoties inde biberit, paululum instillet in vasculum, & hoc vulnus, abluat. Fit etiam ex hac herba Sal vt ex cæteris.

Asarum Latinis, Græcis ἄσαρον. Vulgo Vulgago seu Vuluago, quod fortasse vuluæ morbis decoctio eius subueniat, vt Macer his versibus testatur:

Est Asaron Græcis. Vulgago dicta Latine,
Et vuluæ morbis decoctio conuenit eius.

ἄσαρον autem dictum, vt Plinius, quod in coronas non veniat, σειρὰς enim Græci πλέγματας δεσμοὺς, & catenulas exponunt, hoc est, nexus & fasciculos vt in ἄσαρον voce ει diphthongus in ᾰ transierit, vt ostendit Ianus Cornarius in capite Macri super Asarum. Alii ἄσαρον vt Hesychius, quasi ἀσάρωτον accipiunt, id est, non purgatum, non ornatum. Σαρόειν enim purgare & verrere significat, quod fortasse in manuales Scopas, quæ odoris gratia gestantur, non soleat inseri. Gall. Cabaret. Germa. Haselwurtz.

A quibusdam syluestris Nardus, vt scribit Plinius, ob similes cum eo vires. Sanguis item Martis, & Perpensa. Herba est foliis hederæ, mollioribus tamen, rotundioribusque (μαλακώτερα enim non μικρότερα est legendum, vt Fuchsius satis ostendit apud Dioscoridem) floribus inter folia proxime radicem emicantibus, purpureis, odoratis, Hyoscyami Cytino similibus, in quibus semen Acino simile. Radices habet multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non dissimiles, longe tamen graciliores, odoratas, calfacientes, & linguam vehementer erodentes. Vmbrosis, asperis & siccis locis, vt montibus & syluis nascitur. Plurimum tamen in Ponto, Phrygia, Illyrico & Italiæ agro. Colligitur à die Augusti decimoquinto ad octauum Septembris. bis anno, Vere & Autumno, florẽs. Calidum est & siccum ordine tertio, potissimum tamen radices, quæ Acori radicibus, teste Galeno, viribus sunt similes. Folia vim habent adstringendi. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potæ, menses Diosco. teste, trahunt & veratri albi modo purgant, vrinam mouẽt, hydropicis & Ischiadicis diuturnis prosunt. Ruptis, conuulsis, tussi veteri, dyspnœicis & difficultati vrinæ opem ferũt. Ferarum morsibus cum vino potæ sunt salutares. Folia illita capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mãmis à partu tumentibus, ignibusque sacris conferunt. Coma somnum conciliat. Lixiuio in quo Asarum decoctum est, si eo caput lauetur, Cerebrum roborat, & memoriam adiuuat. Succus eius cum Pompholyge caligantibus oculis confert.

Puluis ad mensium prouocationẽ, Rondeletii: Recipe Myrrhæ, Cinnamomi ana drac. j. Sabinæ drac. ß. sem. Apii, Petroselini, Spicæ Nardi,

Nardi, Squinanthi, Asari, an. scru. j. Misce & fiat puluis. Capiat vnc. j. cum succo Eryngii.

Puluis vrinas mouens, Rondeletii: Recipe Gummi Prunorum, Carabæ, Cineris Cancrorum ana drac. j. Seminis Apii, sem. Petroselini, sem. Alkekengi an. drac. ß. Cinnamomi, Squinanthi, Asari ana scru. ij. Misce & fiat puluis tenuissimus. Sumatur mane Cochlear vnum superbibendo Cyathum vini albi, vel ex aquis prouocantibus vrinas: quales sunt aqua Graminis & Asparagi.

Electuarium ad vteri dolores, Rondeletii: Recipe Castorii, Myrrhæ, Croci, Styracis an. drac. ij. rad. Ireos, Spicæ Nardi, folii Malabathri, Asari an. dra. j. Opii dra. j. ß. cum Syrupo de Artemisia fiat Electuarium, vel Opiata. Capiat drac. j. Superbibendo parum vini albi, diluti aqua ex floribus Citri.

Agnus Castus, seu Vitex, Græcis ἁγνός, h. e. Castus, quod nimirū, Galeno authore, castitatē iis, quibus aut editur aut bibitur, aut substernitur, conseruet. Vnde Atheniensium matronæ castitati studentes, huius foliis toros sibi sternebant. Lygos quoq; Græcis dicitur, ob surculorum firmitatem. Salix quoq; Amerina Dioscoridi dicitur, nonnullis vero Piper agreste. Duo sunt eius genera, maius & minus. Maius arborescit Salicis modo, vel foliorum aspectu, nisi quod gratiorem spirant odorem, & perpetuo virent: ramis frangi contumacibus, flore ex purpura candido, vnde candida quoque dicitur, Piperis semine. Minus, ramosius est, foliisq; candidioribus & lanuginosis, flore purpureo, quam nigram vocant. Nascitur vtraq; iuxta flumina. Cauchi, vt Valerius Cordus tradit, huius arbusculæ frondes & semina, quoniam lupulo carent, Ceruisiæ suæ incoquunt: eaque somnum conciliat, & facile inebriat.

Calefacit & siccat insigniter, & flatus omnium maxime discutit, venenatis ictibus & lienosis auxiliatur, menses ciet, seminis modum cohibet, nocturnas Veneris imaginationes, vt semen rutæ compescit, ob id matronæ in Thesmophoriis Atheniensium, castitatem custodientes huius foliis toros sibi sternebant.

Baccæ seu semina Viticis drachmæ pondere ex vino tusa & pota, menses cient, ventositates discutiunt, appetitus venereos cohibent. Prosunt etiam iis, qui à venenatis sunt demorsi.

morſi. Lac etiam nutricibus augent: lienoſis, iocinoroſis & hydropem metuentibus conferunt. Nimius vſus caput grauat, & ſomnum conciliat.

Succus foliorum araneorum morſibus illinitur. Folia tum Melle in vino decocta, oris & gingiuarum vlcera collutione ſanant. Rimas ſedis ex aqua decocta folia ſanant, ſi decocto locus abluatur. Inſeſſu proſunt inflammationibus mulierum, in occultis partibus ortis. Frondes viticis ſi viatores manu geſtent, à lupis tutos fore ſcribit Dioſcorides.

Trochiſci de Agno Caſto: Recipe Agni caſti, Tamaricis ana dra. v. ſem. Endiuiæ. ſem. Portulacæ ana drach. ij. ß. Formentur Trochiſci cum aqua Scolopendrii. Non ſunt in vſu. Poſſent tamen in ſeminis profluuio ſeu Gonorrhæa, & aliis eiuſmodi vitiis commode adminiſtrari.

Trochiſci de Cappatibus Meſuæ: Recipe ſem. agni ana drach. vj. Cort. rad. Capparis, ſem. Nigellæ, Calamẽthi, ſucci Eupatorii, Acori, Amygdal. amar. foliorum Rutæ, Ariſtolochiæ rotundæ, ſem. Naſturtii, Ammoniaci ana drach. ij. Cyperi, Ceterach ana vn. j. Ammoniacum diſſoluito, & reliqua triturato: deinde fiant Trochiſci: ſeruantur in annum, in charta munda, Ceræ liquatæ intincta. Ad ſplenis duritiem & flatus eius diſſipandos valent.

Arum & Ariſarum eodem communi nomine: alias Dracunculus minor, & Serpentaria minor, Cordo teſte, quibus forma & facultate per omnia conuenit: Pes item vituli, à foliorum figura vocatur. Vulgo ob piſtilli formam, ſacerdotis virile, ob vehementem Acrimoniam Germanice dicitur, Teutſcher Ymber. Foliis in Martio ſtatim naſcitur Dracunculi, ſed longioribus & paucioribus, minuſque diſtinctis maculis: caute Dodrantali ſubpurpureo, Piſtilli ſpecie, è quo Croceum ſemen exit: Radice Dracunculi, alba, quæ quia minoris eſt Acrimoniæ, decocta comeditur. Antequam ſemen emittat, erumpit inuolucrum & Cucullum, quod mucronata in turbinem vaginula Piſtillum complectitur, & ſuo fouet ſinu.

Menſe vero Iulio & Auguſto, vbi fructu prægnans fuerit, fathiſcit inhiatum, ac ſolida Piſtilli facies dilutione purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum viridia, dein Cro-

Crocea penitus ſpectantur ſemina, quæ in coronæ modum concinne contexta, imam eius partem ambiunt. Naſcitur in Syluis, locis vmbroſis humidis & frigidis.

Duas Ari ſpecies Tragus ponit: Alteram inuolucro & floribus flauis, quam in vineis Rheni copioſam deprehenderit, foliis & radice priori ſimilem: Alteram foliis maculoſis, inſtar Satyrionis, quod raro florem producat. Viribus cum priorib. iiſdem. Radix omnium, dum adhuc eſt tenera, lac emittit.

Ari autem eſt diuerſa, ſecundum naturam regionis, acrimonia. Cyrenis enim minimam, Galeno de Alimentorum facultatibus teſte, acrimoniam obtinet: Vnde elixa in cibis manditur. In Ægypto vero radice naturæ mollioris naſcitur, quæ etiam cruda, vt ſcribit Plinius, comeditur. In noſtra vero Germania Acrimoniam habet ſummam, vt vix guſtari, ob miras & diutinas quas in lingua excitat puncturas, poſſit. Itaque quod minoris eſt Acrimoniæ, calidum eſt & ſiccum, ſecundum Galenum, in primo gradu. Noſtrum vero calefacit & exiccat in tertio. Diſcutit, attenuat & extergit. Dioſcorides eaſdem illi cum Dracunculo vires aſſignat, vnde Dracontium minorem non male appellamus.

CAPVT VIII.

De Amomo, Anomi, Aniſo & Anemone.

AMomum nõ modo inter Exoticas ſtirpes, ſed prorſus incognitas numeratur: Vergilius eius meminit in Pollione: Aſſyrium vulgo naſcetur Amomum, frutex eſt quem Monachi Roſam San. M. & Roſam de Hiericho, ſeu Hierichontis nominant, Germanis *Roſen von Hiericho.* Nullus antiquorum illius effigiem, aut accuratam deſcriptionem dedit; & inter recentiores Cluſius rei Herbariæ ſtudioſiſſimus & Amomi perquirendi, dignoſcendique auidiſſimus, triplicem quidem iſtius Iconem exhibuit, ſed vix coniectura probabili ſciri poteſt, quænam illarum Amomo vero reſpondeat. Prior Icon, vt ipſe ſcribit, eſt ramuli cuiuſdam arboris, odore ac ſuauitate ei affinis, quæ Caryophyllos gerit, fructibus tamen & foliis rotundiori-

dioribus & minoribus. Secunda surculos Tithymali Paraly nō malis refert. Tertia ramum breuem, granis Cardamomo vtcunq; similibus racematim onustum refert. Verum vt fatetur vir nobilis, difficile est statuere, quid sit verum Amomum.

Alius sic describit: Amomum frutex est labruscæ similis, sed minor, venosus, odoratus, ramulis duriusculis, colore subflauo, baccis inter se racematim cohærentibus, flore violæ candido: Hæc descriptio nobis arridet, possumus enim demonstrare florem talem, sed valde antiquam, & hæc floret tantum in nocte natiuitatis Domini Saluatoris nostri Iesu Christi, à me ipso comprobatum hoc dico, nec & nunc demonstrare cum Deo possim; Hocque stupendum est miraculum, nulla etiam alia nocte florescere cupit. Ad nostra.

Dioscoridi laudatur Armenium, colore Aurum imitans, ligno subrufo, perquam odoratum. Officinæ vero Amomo carent, sed eius loco duplex semen exhibent: Alterum quod est Botryos herbæ: alterum quod est Sisonis. Plinius Amomi vuam in vsu esse dicit, similiter & Auctuarius Amomi vuam vocat, quod racematim, velut in vua cohæreat. Sincero Amomo qui vti volet, fragmenta hastulasque deuitet, & solidos frutices petat, hoc est, qui surculos & ramos incolumes ex ima radice sustineant, ita nobilius vnguentis antidotisque peti debet.

Amomum excalfaciendi, siccandi & spissandi vim obtinet. Galenus easdem ipsi cum Acoro vires assignat, nisi quod Acorum plus exiccat, Amomum plus excoquit. Decoctum eius potum iecinerosis auxiliatur. Fronti illitum somnum conciliat, & doloris noxam abigit: Meliceridas & collectiones maturat & discutit. Ex Ozimo illitum Scorpii ictibus medetur: Podagricis subuenit. Oculorum, viscerumque inflammationes cum vua passa demulcet. Insessu, ani in pesso admotum, mulieribus malis fert opem.

Esdræ Antidotus Aetii: Recipe Amomi scrup. xij. Squinanthi drach. ix. Pyrethri scrup. vj. Croci scrup. xxxvj. Cinnamomi scrup. vj. Myrrhæ Troglodyticæ scrup. xij. Styracis Calamitæ scrupul. xiix. Petroselini sem. Dauci ana scrup. iij. Tragacanthæ scrup. vj. succi Hypocistidis scrup. ix. Ireos, Abrotoni scrup. xv. sem. Fœniculi scrupul. vj. Bdellii scrup. ix. Thuris drachm. j. Sulphuris viui scru. vj. sem.

Hypo-

Hyoscyami albi scrup. xxvij. Cassiæ ligneæ scrup. ix. sem. Papaueris scrup. xxx. Spicæ Nardi scrupul. xij. sem. Rutæ, sem. Ocymi ana drac. j. Rhois Culinarii scrup. iv. sem. Anethi scrup. vj. Asari drachm. j. Cardamomi scrup. vj. Opii scrup. xxvij Euphorbii scrupul. vj. Piperis nigri scrupul. xxx. Rosarum siccarum scrupul. ix. Psyllii scrupul. xii. Opobalsami, seu olei Caryophyllorum scrupul. xxiv. ventris Mergi scrupul. vj. Laccæ, Lycii Indici, Caryophyllorum scrupul. xij. stercoris reperti in aluo Mergi scrupul. vj flor. Nerii scrupul. iv. ß. Rhabarbari scrupul. xij. Mei Athamantici scrup. iv. Terræ Cimoliæ scrupul. xii. Succi Arthemisiæ scrupul. xx. fol. Cichoreæ scrupul. ix. Spicæ Celticæ scrupul. xij. Castorei drach. j. Costi, Gentianæ scrupul. xij. Confect. Hædychroi scrupul. ix. Anisi scrupul. vi. Sisonis scrup. xiix. Thymiamatis Hammoniaci, fol. Citri scrup. xij. vini veteris odorati q. s. fuerit succis & liquoribus resoluendis. Mellis despumati optimi lib. v. aut lib. vj.

Trochisci Hedychroi, Andromachi: Recipe Amomi drach. xij. Mari, Asari, Maioranæ Aspalathi ana drac. ij. Schœnanthi, Calami odorati, Phu, Xylobalsami Opobalsami Cinnamomi, Costi an. dra. iij. Myrrhæ, folii Nardi Indicæ, Croci, Cassiæ ana drachm. vj. Mastiches drach. j vini quantum sufficit. Fiant Trochisci, inunctis prius manibus Opobalsamo: deinde siccantur & in Charta Ceræ liquatæ intincta, seruantur in annum. Ex Galeno.

Ammi, Græcis ἄμμι, à Gal. lib. 6. simpl. ἄμι, Aetio ἀμμιὸν & ἄμιον: Latinis Ammi, Ami, Amium, & Ammium, ab aliis Ammium Alexand. Ammium Syriacum, Caminella, Cuminella, Cyminella, & Muriola à vulgarioribus Pharmacop. Ameos, Amios, Ammeos & Ammios: A Serap. lib. simp. cap. 187. Nanochach, & Anazue: Ab Auerrhoe, Nauoca: Auicenna Manochne: Italis Ammio: Hispanis Ammi & Zanagria: Gallis Ammi: Germanis Amey: Cumino tam affine est, vt quod in Æthiopia nascitur pro Cumino habeatur. Hinc dicitur & Cuminum Æthiopicum atque Alexandrinum: Cuminum Regium Hippocrati. Semen notum est, inquit Dioscorides, & minutulum, multoque minus Cumino. Quod videtur indicare ipsius appellatio; ἄμμι siquidem perpusillum & quasi arenaceum semen portendit; qua voce & tota planta designatur. Duplici autem discrimine Ammi notatur,

 vnum

vnum dicitur Æthiopicũ, quod maius est & vulgare, foliisque constat latioribus. Alterum minus, tenuifolium, nec adeo frequens. Prius caule sese erigit herbaceo, rotundoque, surculis multis & exiguis; folio oblongo, angusto, pluribus incisuris in ambitu diuiso; Muscario Anethi proximo, paruulis floribus coronato, seminulis multis origanum spirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Tria genera eius nobis adducit Tabernæmontanus, 1. dicit Ammium Alexandrinum; 2. Ammium Italicum, siue Ammium Apulum & Romanum. 3. Ammium Candiacum siue Ammium Creticum.

Ammi minoris Culmus breuis est, multis ramulis diremptus, folia oblonga, capillacea, sursum versus magis attenuata: Flores vt priori, paruuli albidi, in vmbellas coacti: semen oblongum paruulum, & acre. A quibusdam pro Sisone vsurpatur. Nam cum Sison, seu Sinon, secundum Dioscoridem semen sit exiguum, in Syria natum, apio simile, pro eo si non sumi certe substitui potest. Nascitur non nisi satum in Germania, seriturque in fine Aprilis. Floret mense Augusto. Gustu est acre ac subamarum: Calidum & siccum est in gradu tertio intenso: tenuium est partium, incidit, tenuat, excalefacit, siccat & digerit. Semen semidrachmæ pondere in calido vino potum, ad tormina & inflationes prodest, veneno resistit, vrinam & menses mouet. Colorem bibentium in pallorem mutat. Creduntur mulieres facilius concipere, si post coitum Ammi halitum odorentur. Sugillata & Vibices cum Melle semen illitum tollit. Suffitum cum vua passa aut resina, matricem purgat, &c.

Anisum, Græcis ἄνισον, ἄννισον & Γλυκάνισον, Latinis Anisum & Anesum: Italis Aniso, Semenze de Anisi: Cretensibus Glichainso: Hispanis Yerua dulce vel Hierua dolce, & Anise: Gallis Anis, apud Serap. lib. simpl. cap. 242. Aneisum, & alibi Aneisim & Ancusum: Apud Haliabbat: Drosatum & Abiezatum: Stephanus Haliabb. Glossographus vocat Anexissum, Oizatum: Germanis *Aniß & Eniß:* alias & Fœniculum Romanum, & Cyminum dulce vocant, ipsæ mulierculæ norunt, cum eius semine sæpius vtantur Sacharo incrustato. Et quæ inter eas opere Pistorio delectantur, panificii quoddam genus conficiunt (biscoctum nominant) cui semen Anisi

per-

permiſcent,quod odorem, ſaporemque conciliat pergratum. Idipſum multis adhuc condimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim halitum commendat, vrinam ciet,hydropicis prodeſt, & nullum ex oleraceis ſeminibus ventriculo magis amicum. Dioſcor.lib.3. cap.65. Calefacit & ſiccat ordine tertio ex Galeno lib.5. ſimpl.guſtus tamen nondum percepit tantum caloris exceſſum. Latinis & Græcis Aniſum vocatur, eſtque nomen ſeminis & plantæ, quam à nonnullis anicetum vocari comperio. Foliis eſt cum primum enaſcitur, prorepenti liguſtico ſimile, ſed rotundioribus, candidulis & olentibus. Caulem profert menſe Iulio, tenuiter ſtriatum, rotundum, multis remulis brachiatum: florem candidum, odore Mellis, quem ſemen album ſubſequitur, Coriandro non diſſimile. Floret Iunio & Iulio. Naſcitur in Creta & Ægypto, hodie in hortis paſſim Germaniæ. Nunc de viribus eius audi & breuiter.

Vires eius intrinſecus ſunt: Fœtentem oris halitum ſemen eius aut confectio emendat. Hydropicis eſt vtile. Iecoris obſtructiones ſoluit, vrinam cit, ſitim ſedat. Inflationes alui decoctum eius potum, & in ſacculo ſemen impoſitum ſedat. Prodeſt iecori, pulmoni, ventriculo & matrici. Confortat enim & calfacit, concoctionem adiuuat. Singultus, tormina, dyſenteriam, alui fluxum, omniſque generis inflationes, & tumores compeſcit. A Pythagora præcipue, teſte Plinio, eſt laudatum. Aduerſus venena prodeſt.

Vires eius extrinſecus ſunt: Tuſum ſemen, tam viride, quam aridum, illitum oculis, puluiſculos aut feſtucas illapſas extrahit. Simili modo venenatorum morſibus illitum, venena educit ac ſanat. Suffitus eius cum Storace calamita naribus exceptus, dolori capitis auxiliatur: Semen tuſum, vel ſuccus, cum calido oleo roſaceo, autium dolorem, infuſum, ſanat. Florum ſtillatitia aqua pollet iiſdem viribus. Phreneticis, recens cum polenta illinitur: ſic & infantibus comitiale vitium aut contractionem aliquam ſentientibus. Veſtes à tineis defendit. Pythagoras, referente Plinio, non corripi comitiali vitio, in manu habentes tradidit, ideoque quampluримum domi ſerendum.

Vinum Aniſatum Arnoldi. Vinum de Aniſo aperit oppilationes meatuum & viarum interiorum: præſeruat à colica, à ventoſitate: & re-

& rectificat digestionem, & ructuationem ventosam tollit vsus eius: & proprie competit mulieribus nutricibus: quoniam aperiendo poros, & subtiliando sanguinem, atque calefaciendo multiplicat lac: & ipsum lac aquosum rectificat: & quandoque maceratur, & est melius. Tollit dolorem renum: & ipsum quidem vinum potest fieri cum igne, & absque igne.

Oleum Anisi, Andernaci ex Euonymo: Recipe, Anisi lib. j. vel ij. Aquæ fontanæ lib. x. vel xx. Contundatur Anisum minutissime, & maceretur in aqua per horas aliquot: deinde in vesica ærea primo igne lento, deinde fortiori destilletur per aquam frigidam: postremo oleum ab aqua separetur. Libra vna Anisi dat communiter drachm. ij. olei ad vertiginem, angustiam pectoris, capitis defluxu natam, præfocationem, vomitionem, cruditatem stomachi ex flatibus, aquam intercutem, aliosque affectus, qui ex frigore & ventis proueniunt: præcipue omnibus membris exanguibus & neruosis opitulatur, vt stomacho, intestinis, vesicæ, vtero: Cuius fluorem album exiccat, & omnes in totum actiones, quæ de Aniso dicuntur obit: oris halitusque fætorem emendat. Vsus eius si aliquot guttarum instar ex vino, vel iusculo mane assumatur, vel quando necessitas postularit: quin etiam tabellis ad pectoris vitia recte additur.

Oleum Anisi, Rubei. Semina Anisorum Cucurbita curua locantur, ad eorumq; libram adduntur aquæ fontis purissimæ vnc. iij. & tepentis balnei calore macerātur: inde educitur oleum odoratum, quod stomacho roborando, flatibus discutiendis, orisque halitui commendando, plurimum præstat. Huius si guttæ aliquot cum iis Pharmacis misceantur, quæ ad coli dolores, pro deiicienda aluo, adhibemus, multum prosunt. Quod si loco aquæ in destillādo vinū addideris, calidius oleum euadet, sed minus suaue minusq; odoratū.

Dianisum Mesuæ: Recipe sem. Anisi vnc. ij. ß. Glycyrrhizæ rasæ, Masticis ana vnc. j. sem. Carui, sem. Fœniculi, Macis, Galangæ, Zingiberis, Cinnamomi ana vnc. v. Piperis nigri, albi, longi, Cassiæ ligneæ veræ, Pyrethri, Calaminthæ ana drac. ij. Cardamomi maioris ana drac. j. ß. Caryophyllorum, Cubebarum, Croci, Spicæ Indicæ ana drach. j. ß. Sacchari albi vnc. ij. Mellis despumati quantum sufficit. Fiat Electuarium. Intemperiem frigidam ventriculi à pituita cruda, vel etiam flatibus sanat, & tussim diuturnam à frigida causa genitam.

Electua-

Electuarium ducis: Recipe Anisi drach. ij. G.xvj. Glycyrrhizæ, Masticis ana scrup.ij.G.v.Chamædryos, Cinnamomi, Zingiberis, Galangæ, sem Fæniculi, sem. Carui ana scrup.j.G.xv.Xylocassiæ, Calaminthæ sem.Dauci,Pyrethri,Piperis albi,Piperis longi,Cyperi,id est,rotundi,Schœnanthi,rad.Ireos,sem.Amomi, folii Asari ana scrup.j Spicæ Nardi,id est,Indicæ, Croci, Gummi Arabici, Tragacanthæ, sem. Anethi, Calami Aromatici, Cubebarum,Caryophyllorum,Carpobalsami,Cardamomi,sem.Ligustici,sem. Olusatri,Baccarum Iuniperi,sem.Seseleos,rad.Pentaphylli,id est, rad. eius,sem.Asparagi,sem.Citri,Acori,sem.Ammios, Rhabarbari,Nucis Moschatæ,Ligni Aloes,Basilici Caryophyllati,Milii solis, sem. Saxifragiæ, Nucleorum sem. Citrulli, Nucleor.sem. Cucumeris, Nucleor.sem.Melonis,Nucleor,sem.Cucurbitæ,sem.Scariolæ,Petroselini Macedonici,Been albi,rubri,Styracis Calamitæ ana scru. ß.G.v.Penidiorum vnc.iv.scrup.ij.ß.Sacchari,vel Mellis despumati quantum sufficit.Fiat Electuarium.Conseruatur per annos tres.Valet ad indigestionem & ventositatem Stomachi & intestinorum, & ilei dolorem & lapidis. Nicolaus.

Tragæa pro stomacho eructuoso: Recipe Cinnamomi vnc.ß. Galangæ,Zingiberis,Nucis Moschatæ,Zedoariæ, Cubebarum ana drach.j.Caryophyllorum,Macis ana drach j ß.Anisi vn.j. Sacchari q.s.fiat tragema.

Puluis ad iuuandam concoctionem,Rondeletii: Recipe Anisi conditi dra.ij Galangæ,Cinnamomi ana dra.iij. Piperis longi scru. ß.Cort.Citri sicci drac j.Sacchari solidi vn.vj Fiat puluis,qui possit sumi interdum ante,interdum post cibum,frequentius tamen ante, quam post.

Puluis aromatum, Mesuæ: Recipe Anisi aur. xij.sem. Fœniculi aur.iv.Glycyrrhizæ,Zingiberis an.aur.iij.Caryophyllorum,Macis, Cinnamomi electi,Galangæ,Galliæ Moschatæ ana aur.ij. Ligni Aloes,Cort.an aur.j ß.Moschi boni drac.j.quartam. Sacchari albi ad pondus omnium. Sacchari candefacti dimidium pōdus omnium. Ventriculum roborat,coctionem iuuat,flatus dissoluit, halitus gratiam commendat.Dantur aur.ij.cum vino bono.

Clyster sedans dolorem colicum,Rondeletii: Recipe sem.Anisi,Fœniculi ana vnc.j,sem.Apii, Petroselini, Anethi ana vn.ß.florū

Cha-

Chamomillæ, Meliloti, Sambuci ana P.ij. Fiat decoctio in aqua & vino. In lib. ß. dissolue olei Chamomillæ, Rutacei ana vnc.iij. Fiat Clyster.

Confectum Anisi: Recipe sem. Anisorum optime mundatorum lib. ij. Induntur, in vas æneum pensile, vt supra & super ea infunditur Saccharum leuis coctionis in principio, & bene manibus ducuntur per vas æneum vsque quo fere sunt cooperta, beneque exiccantur ad omnem manum Sacchari: & hoc continuatur vsque in finem, si solidos seu leues Anisos facere velis. Si vero asperos aut crispos, postquam cooperta erunt, affunde Saccharum cum Cochleari ferreo, ab alto, & sit fortis cocturæ: Deinde vas hinc inde agitetur, vt in Coriandris est dictum. Anisi quanto minores, tanto pulchriores: & quanto duriores, tanto laudabiliores. Dum enim fiunt, & non solum Anisi, sed & cætera alia confecta si bene siccentur ad omnem Sacchari affusionem. Vrinam mouet, digerit, flatusq; ventris discutit, &c.

Confectio Anisi tabulata alia: Recipe Sacchari albissimi in aqua Rosar. dissoluti lib. ß. Coquitur ad perfectionem, deinde ab igne remouetur, Pistillo diu agitatur, additurque olei Anisi scrup. j. vel drach. ß. Miscentur; deinde per plicam lebetis in tabulam farina stratam spatula assidue Saccharum pari & æquali quantitate extrahitur. Rotulæ concretæ siccantur, & in ligneis arculis, sicco loco reponuntur. Ad cruditatem stomachi ex flatibus, vomitionem, aquam intercutem, fluorem vteris album valent, &c.

Tabulæ Dianisi: Recipe spec. Dianisi vnc. ß. vel drach. vj. Sacchari albi in aqua Anisi vel Fœniculi dissoluti lib. ß. Fiant tabulæ secundum artem. Crassis flatibus in ventriculo natis, eiusdemque perfrictioni succurrunt.

Trochisci de Aniso: Recipe Anisi, succi Eupatorii ana drach. ij. Anethi, Nardi Indicæ, Masticheş, folii, fol. Absynthii, Asari, Apii, Amygdalarum amararum ana drach. ß. Aloes drach. ij. Syrupi Absynthii quantum sufficit.

Formantur Trochisci. Siccantur in vmbra, reponuntur in charta munda ceræ liquatæ intincta: Et seruantur in annum vnum. Obstructiones hepatis, & alios eius morbos, & inde natas febres antiquas sanant, Mesuæ.

Trochi-

Trochiſci ex Aniſo alii, ex decem ſimplicibus, Meſuæ: Recipe Aniſi, Succi Eupatorii ana vnc. ß. Maſtiches, Spicæ Indicæ, Apii, Abſynthii Rom. Aſari, folii ana drachm. j. Amygdalarum amararum drach. j: ß. Aloes bonæ drach iij. decocti Abſynthii quantum ſufficit. Formentur Trochiſci. Hepatis vitia, & inde natas febres antiquas & quartanas, & formam corrumpentes ſanare ſunt à veteribus probati. Meſuæ.

Confectio Aniſi laxatiua fit Scammonio cum Saccharo mixto, vel maceratione Aniſi in aqua, in qua Scammonium fuerit diſſolutum.

Anemone Græcis ἀνεμώνη, ἠνέμιον, βαρξύλη, βερύλιον, μηκώνειον, apud Soſibium φαινὶς, apud Theophraſtum ἀνεμολία Latinis Anemium, Phænis, Fremium, apud Theodorum Gazæ, & Plinium, pro fremium Phænium: à Pythagora dicitur Atractylis, in Exempl. vero Græcis ἀδρακτυλὶς Adractylis legitur: à Dioſcoride dicitur Meconium, hoc eſt, Papauerculum, Barbyla, Berylium, Orci Tunica, & aliis Herba venti. Apud Nicolaum Myrepſum Anemochorte, ἀνεμοχόρτη: dicitur etiam Anemone ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, id eſt, à vento, eo quod flos eius nunquam niſi ſpirante vento, qui Græcis ἄνεμος dicitur, ſe aperiat: ſiquidem afflatu venti ſtatim flores eius dehiſcunt, & in folia ſeſe explicant. Serapioni de ſimpl. cap. 72. Iachalk Alnahamen, & aliis Iackaik Alnahamen & Sakaik Anheamen: Italis Anemone: Hiſpanis Hyerua Viento: Gallis Coquerez, coquelourdes: Germanis *Anemone Röſslein & Windröſslein*, &c.

Dioſcoridi duorum eſt generum, alterum ſylueſtre: alterum locis cultis naſcens, diuerſas quoque ſpecies habens: nunc enim phœniceo, nunc candido, nunc lacteo, nunc purpureo flore conſpicitur: folia Coriano ſunt ſimilia, ſed ſciſſa tenuius in terram inclinantur. Cauliculi, exeunt Papaueris, & in medio capita coloris cærulei, aut nigri. Nonnullis Papauer creditur eſſe rubrum, ſed magno errore, cum folia manifeſte repugnent. Anemone vero ſylueſtris, ſatiua ſeu ea, quæ cultis naſcitur, per omnia eſt maior, foliis latioribus, & durioribus, capite oblongiore, flore puniceo, tenuibus multiſque radicum Capillamentis. Capita tamen in Anemone non ſunt Papaueris forma, ſed Aſparagi potius modo in acutum faſtigata hirſutaque. Locis naſcitur ſabuloſis montoſiſque

& syluis cæduis, inter sentes: flos in capitula, rotunda, lanuginosaq; & hirsuta, erinacei figura, aut sicut asparagi capitula, mutatur, ac velut in spicam fastigiatur: non sicut in Papauere rotundatur, vt quidam existimarunt, confundentes Anemonem, Argemonem & Papauer erraticum: cum manifestum sit inter hæc, quod à Dioscoride refertur, discrimen. In Argemone enim & Papauere erratico, capitula sunt papaueracea: ac in Argemone quidem superne est latiusculum; in Rhœade vero seu Papauere erratico est subangustum. Anemones vero caput recentis Asparagi modo velut in spicam fastigiatur. Deinde Argemone succum habet croceum, acrimonia insigni: Rhœas vero lacteum, candidumque: At Anemone nullum eiusmodi. Postremo serius etiam Anemone floret.

Tabernæmontanus 16. eius refert species: 1. Anemone maior alba. 2. Anemone Rupertiana. 3. Anemone stellata, purpurea & alba. 4. & 5. Anemone Corallina, violacea & alba. 6. Anemone Dactylitis. 7. Anemone Bisantina seu Chalcedonia maior. 8. Anemone Lusitanica. 9. Anemone Trifolia. 10. Anemone Bisantina seu Chalcedonia minor & Coccinea. 11. Anemone Rapacea. 12. Anemone Papaueracea. 13. Anemone Ramosa purpurea. 14. Anemone Ramosa lutea, & Anemone lutea. 15. & 16. Anemone syluestris alba & purpurea.

Eius Temperamentum est calidum ac siccum, & vim habet acrem: atque ob insignem acrimoniam extrinsecus potius, quam intrinsecus adhibetur. Succus naribus infusus caput purgat. Idem præstat aridæ radicis puluis, naribus inditus. Commanducata radix, pituitam trahit. Sordida & putrida hulcera purgat, gangrænisque adhibetur. Lenior & commodior est aqua stillatitia. Folia viridia cum succo tusa, vngues crassos & deformes consu-
munt.

* * *
* *

CAPVT

CAPVT IX.

De Argemone, Adonio, Ambrosia satiua, Ammioselino, Alchimilla, Anthera, Ægopodio, Asparago, Arundine, Anserina, Agerato, Aquilina, Adiantho & Abrotono.

ARgemone: eius tria dantur ab authoribus genera 1. Græcis dicitur ἀργεμώνη, οἰνώνη, ὁμήνοια & περγάλιον: Latinis Argemone, Argemonia, Argemonium, concordia, concordialis, herba Liburnica & Pergalium: Italis Argemone: Arabibus Aragemonium: Germanis Argemone Rößlein / 2. genus apud Dioscoridem vocatur ἀργεμώνη ἑτέρα, ἀρτεμώνη & Σαρκοκόλλα Latine Argemone altera, Arsela, Argemonia altera, Sarcocolla herba, & Argemonium alterum. Tertium genus doctissimus Hieronymus Tragus pro specie Anemones censet. Temperamentum habent calidum ac siccum, abstergunt ac digerunt: Externis tantum effectibus adhibentur: Argemata oculorum ac maculas ab extra applicatis tollunt: Secundum genus dicit Dioscorides quod dysenteriam tollat, si cum aqua appropriata ab intra exhibeatur. Ab extra etiam conueniunt vulneribus aliisque, &c.

Adonium, Adonides flos Adonidis: Theophrastus Græce vocat φλὼς & φλόγιον, Theodorus Gaza flammam & flammulam interpretatur: Germanis dicitur Brunet sive feuwer Rößlein. Secundum genus dicitur Adonis lutea, nobis Adonium mit gelbe blumen. Tertium genus est flore albo, inde vocamus weißbrunet Rößlein. Habent vim calefaciendi & exsiccandi in secundo gradu. Si in balneis ab extra vsurpantur mouent magnum sudorem, & educunt frigidos humores.

Ambrosia satiua: Græcis ἀμβροσία & βότρυς ἀρτεμισία: Latinis Ambrosia, Botrys Artemisia, Artemisia Botroides, & apud Gesnerum herba vinosa: Italis Ambrosia: Gallis Minones: Ægyptiis Merseo: Germanis Ambrosienk aut &c. Alterum genus dicitur Ambrosia Campestris: Germanis Feldtrauben Kraut. Tertium genus dicitur Ambrosia tenuifolia: Germanis klein Ambrosien Kraut. Eius vsus est externus: cocta cum vino vlceribus conuenit faucium,

tumores eiuſdem etiam ſedat: In cliſteribus adhibetur ad fluxus ventris nimios: cohibet etiam nimias matricum fluxiones, &c.

Ammioſelinum: Græcis dicitur βυβώνιον ſeu Bubonium Hippocratis: à ſimpliciſtis vocatur Ammioſelinum, Perpedium, & Ammium Adulterinum: Germanis AmmeyPeterlein: In ſecundo gradu exiſtit caliditatis: ſemen eius pellit vrinam, liberat ab omnibus impuritatibus veſicam, renes, mouet calculum, &c.

Alchemilla, Lontopodium Dioſcoridis, Valerio Cordo Pſiadium, Droſium, & Doſera vocatur: aliis Heliodroſium, item Lontopodium Herbariorum, Pes Leonis, Planta Leonis, Brancha Leonis. Officinis Stellaria, Alchymilla & Artincilla: Italis pie de Leone: Gallis pied de Leon: Germanis Sinnauw/gülden Genſerich/&c. Temperatam habet naturam inter calidam & frigidam: Conſolidat, ſiccat & adſtringit: In vulneribus vſurpatur tam ab extra quam ab intra. Fit ex ea vinum ac conſerua, eius etiam aqua ſumme commendatur in multis variis diuerſiſque affectibus.

Omnis generis inflammationibus, ſiue apertis, ſiue clauſis, folia impoſita proſunt; quod liquor eius ſtillatitius præſtat. Foliorum & radicis cum reliquis vulnerariis herbis ad potus, pulueres, emplaſtra & vnguenta, perinde atque Saniculæ, eſt vſus.

Anthora, Aetio, Auctuario aliiſque dicitur Ζαδουχέρια, Ζάδουρα, Ζάδωρ, Ζέδυρ, Ζάδερα & Ζάδυαρ: Latinis Zadura, Zador, Zaduaris, Zudar, Zadera & Zaduar: Apud Auicennam Napellus Moyſis: Marcello Empirico Antura: ſimpliciſtis Antora, Anthora, Anthullia, Antitora, Zedoaria & Aconitum ſalutiferum. Italis Anthoro & Antoro: Gallis Anthollle: Auicenna Gieduar: Germanis Heylgifft & Gifftheyl/&c. Exſiccat, calefacit, purificat atque ſoluit, id quod præclarus Philoſophus Guilielmus Turnerus his explicat verſibus: Abſtergit, tenuatque ſecat res quæuis amara, eius vſus eſt & calet & ſiccat plantæ ſapor omnis amarus. Internus atque externus, vti ſat videre eſt medicos.

Ægopodium, apud Herbarios dicitur, Pes Capræ, Podagraria, & Herba Gerhardi, German. Geißfuß/Podagrams Kraut/&c. Eius vſus eſt in Podagra, Chiragra, doloribus coxendicis: Item cum vino potum

potum putridas impedit febres, si eius puluis de radice per aliquotas vices exhibeatur ei qui sic, vt dictum, affectus: Ab extra vulneribus & aliis corruptis vitiis optime conuenit ac medetur, Podagrici in balneis adhibebunt, simul ac haurient drachm. j. de puluere eiusdem radicis contusæ: perfectiss. enim subuenit.

Asparagus, quinque perhibetur esse generum 1. genus dicitur ἀσπάραγος ἥμερος Latinis Asparagus altilis seu satiuus, Asparagus Hortensis, Asparagus Holeraceus, Asparagus Regius, Asparagus noster: Officinis Speragus, Sparagus & Herba Coralli: Italis Asparago, Esparago, Isparagi, & Asparago domestico: Candicis Spharagi, Hispanis Esparragos, Asparagos & Sparagos: Gallis Asperges & des Asperges: Germanis Zamesparge/&c. Secundum genus à Galeno dicitur ἀσπάραγος: Latinis Asparagus palustris: Italis Asparago Acquatico: Hispanis Esparagos Trigueros: Germanis Wassersparagen/&c. Tertium genus dicitur, Græcis ἀσπάραγος πετραῖος, ἀσπάραγος ἄγριος, Μύον, Μυάκανθα à Theophrasto ἀσπαραγχίας: Atheniensibus ὄρμινος: Latinis Asparagus Petræus, ab Æginetha Myacantha, à Galeno Asparagus Myacanthinus, à Sorano Ephesio Sparago, à Gaza Corrudago, ab Apuleio Acanthyllis, Asparagus rusticus & Asparagus Erraticus, à simplicistis Asparagus Syluestris, Asparagus Mõtanus: Arabibus Halion, Helium, Halanum, Kilio, Kilit, Naliop Nalion: vulgaris Asparagus Arabibus dicitur Alfalungi, Alfarfungi, Affursingi, Alfrafrangi, Farfurungi, radix vena Alfalungi: Italis Asparagus Petræus dicitur Asparago Syluestre, & Asparago Saluatico: Gallis Asperges Sauuages: Germanis Wildsparge. Quartum genus dicitur Corruda Hispanica, Corruda Lusitanica, & Asparagus Lusitanicus Petræus: Germanis Spanische Steinspargen/&c. Quintum genus dicitur Corruda Hispanica altera, Corruda Lusitanica altera, & Corruda Narbonensis, Germanis Provinz Steinspargen/&c. Mediam ac temperatam habet naturam, vtitur in Medicina & cibo: destillatur in aquam, & fit inde etiam vinum.

Arundo Græcis κάλαμος, Latinis Calamus, Arundo & Harundo: Arabibus Hasab & Casab, radix Osolalchasab: Flos vero ἀνθέλη, Phragmites Latinis etiam Anthele: à simplicistis vero Arundo dicitur Canna: Italis Canna, Hispanis Canhas, Gallis Roseau &

Canne: Germanis Rhor siue Riedt. Sex eius ab authorib. enumerantur genera: 1. Græcis dicitur Δόναξ & κάλαμος κύπριος: Latinis Donax, Calamus Cyprius, Arundo Cypria. A Simplicistis Arundo seu Harundo Domestica, & Harundo Hispanica, & Canna Hispanica: Italis Calamia far Conocchie siue Canna à far Conecchie: Germanis Hispanisch Rhor / &c. secundum genus à Dioscoride dicitur κάλαμος φραγμίτης, Latinis Calamus Vallaris, Harundo Vallatoria, Harundo sepiaria, Harundo & Calamus Characias Theophrasti; à Simplicistis Calamus phragmites; Canna sepiaria & Vallatoria: Italis Canna à far sepe: Gallis Roseau commun aquatique: Germanis gemein Riedt. Tertium genus Dioscoridi dicitur Νάστος & κάλαμος νάστος, apud Theophrastum κάλαμος τοξικός: Latinis Calamus Farctus, Harundo Farcta, Calamus Toxicus, Harundo Toxica, Harundo enodis: à Simplicistis Canna Farcta, Canna Sagittalis, & Harundo siue Calamus Sagittalis: Germanis Pfeilrhor: Huic annumerantur etiam Arundines duæ, quarta & quinta, eæque vocantur Indicæ: Sextum genus Græcis dicitur Συριγγίας siue κάλαμος συριγγίας: Latinis Harundo Fistularis, Calamus Fistularis, Canna Fistularis & Arundo seu Canna scriptoria: Germanis Schreiberriedt/&c. Duo prima tantum genera vsurpantur in medicina: sunt calidæ ac siccæ in tertio gradu, earumque vsus tam est internus, quam externus vti videre est apud Medicos. His etiam addunt quidam Arundinem Indicam Latifoliam, quæ alias & Cannacorus, Calamacorus, dicitur: Aliis Arundo Indica Florida: Germ. Indianisch Blumen Rhor/&c. Eius vsus apud Medicos adhuc nondum constat.

Anserina Græcis χηνόβοσκον dicitur: Latinis Chenoboscum, pabulum Anserinum, Pastus Anserinus, Hercularis & Anserina: Item Argentaria & Argentina: à Practicis medicis Portentilla, Potentilla, Agrimonia Syluestris & Tanacetum Syluestre: Italis Potentilla & Becco di occa: Gallis Agrimonie sauuage, Bec d'oye, & Argentine: Germanis Gensʒkraut / &c. Galenus eius naturam describit lib. 4. simpl. cap. 6. Internus atque Externus eius est vsus. Ex floribus paratur Conserua, & destillatur aqua: in Diarrhoeis, vertiginibus, sanguine concreto pro Arcano summo vsurpari potest.

Agera-

Ageratum, Græcis Α'γέρατον Latinis Ageratum, à Mesue Eupatorium, Gesnero Costus minor Hortensis, à Valerio Cordo Menta Corymbifera minor, à Remberto Dodonæo, Balsamita minor, ab aliis Simplicistis Herba Iulia & Balsamita Costina minor. Arabice à Mesueo Gafet, ab Italis Herba Guilia, Gulia, Giula Herba, Agerato & Eupatorio di Mesue: Anglis Madelein & Mandelein: Germanis Costenbalsam & Leberbalsam. 2. Genus à Botanicis vocatur Herba Iulia alba, Ageratum album & Menta Costina alba, Germanis weisser Leberbalsam: Tertium genus dicitur Ageratum minus: Italis Agerato minore klein Costen Balsam. Vide de hoc pluries apud Eupatorium, cuius vires in totum induit.

Aquilina: siue pothum Theophrasti à πόθος Græcis, ab aliis ἀετωπικὸν, vel λεοντοστόμιον, id est, Leonis osculū, à similitudine oris Leonis: Columella sic meminit horum florum in Horto, vbi sic ait:

Hiantes sæua Leonis Ora Feri.

Latinis dicitur Pothus, quod Theodorus Gaza ex Theophrasto Latine Desiderium est interpretatus: Alias & vocatur Aethonychum & Leontostomium, à Columella Leo, aliis vero Simplicistis Aquilina, Aquilegia siue Aquileia, Columbina, Alkaleia, Ancholia, ab Italis quibusdam Chelidonia media, à similitudine foliorum Chelidonii; Italice dicitur Aquileia & Chelidonia Saluatica, Gallis Ancoiles, Ancholies, & Ancolye: Anglis Columbines: Germanis Ageley/&c. Huius genera sunt decem, prout videre est apud Tabernæmontanum. Calida est mediocriter, ac modice digerit: Radix vino cocta & pota, rupta & conuulsa omnia intra corpus sanat. Prodest Dyspnœicis, hydropicis. Vitiatum pulmonem & laterum hulcera purgat. Sanguinem expuentibus est salutaris, omnibusque internis vitiis corporis medetur. Quod si patiens febricitans etiam fuerit, radix cum Saccharo in aqua decoquenda erit. Trita in farinæ modum drachmæ pondere cum Croco oboli quantitate in vino pota, cooperto mox & sudante corpore, ictericis mire confert, iecorisq; obstructiones soluit, stillatitia florum aqua ad eadem est vtilis, estque præcipuum contra Syncopen confortatiuum. Interna corporis vlcera discutit, omniaque venena & tormina pellit. Extrinsecum radicis, & foliorum succus vulnera conglutinat: quod vel hinc colligere licet, quod carnibus

coquen-

coquendis apposita, eas in olla coalescere facit. Pessum in succo eius madefactum, menses & mortuos fœtus educit. Fluxus & dolores capitis succus aut aqua illita compescit, furfures capitis siccus cum aceto illitus, salsa primum aqua purgato capite, pellit. Caliginem oculorum infusus succus discutit. Aurium dolori instillatus prodest, vermiculos & pulices earum enecans. Fistulas aliaque oris hulcera, naribus infusus succus, aut si os eo colluatur, curat. Scabiem omniaque cutis vitia tollit. Idem facit radix in albo vino ad mediam partē decocta, si decocto cutis abluatur, & madefactus in eo panniculus circumponatur: Paratur ex hac herba etiam vinum, acetum, conserua, &c. vt & ex reliquis, item tinctura, Sal, Essentia, Aqua, &c.

Adianthum, vt Scholia Nicandri testantur, est dictum, παρὰ τὸ μὴ διαίνεσθαι καὶ βρέχεσθαι ὑπὸ ὕδατος καὶ δρόσου. hoc est, quod non humectetur, aut irrigetur à pluuia aut rore; foliis enim eius aspergo non assidet. Duum est generum: Candidum & nigrum. Vtrunque Polytrichon, Callitrichon & Capillus Veneris. Item Circinnalis, terræ capillus & supercilium terræ appellatur. Polytrichon à multis capillis, Callitrichon à pulchris, quod multos & pulchros capillos faciat, Ebenotrichon quoque quasi Ebeni capillus. Ex Filicum genere est fere minima. Adiantum nigrum, quod Dioscorides tantum describit, foliis nascitur pusillis Coriandro iam primum erumpenti, vel paulo ante enato, sed nondum caulescenti similibus, in summo incisuris diuisis: Coliculi ex quibus folia enascuncuntur, sunt nigri, admodum tenues, dodrantales & nitentes, neq; florem, neque fructum proferunt, radix fere nulla. German. Frauwen Haar/Jungfrauwen Haar. Nigro hoc diu caruimus, sed copiosissime hodie à Pharmacopolis affertur, ac Capillus Veneris iis appellatur. Nascitur autem locis opacis, palustribus & humentibus, muris fontibusque: Floret æstate, & viret per totam quoque brumam: nec vlla aqua madescit. Adiantum album seu Candidum sic dictum, quod coliculi eius sint respectu nigri candidiores, estque ea quam Saluiam vitam appellant, ac à Fuchsio cap. 279. pro Saxifraga seu Empetro Diosc. lib. 4. cap. 14. ponitur, German. teste Trago Mauwerrautten/ appellant, quod nimirum Onysci iuxta illius cespites in humidis muris agant. Non multum, ab Dioscor. Em-

petro circa initium lib. 4. discrepat. Nascitur in saxis & locis aspe-ris, circa vetusta ædificia & muros. Frutex ipse est surculosus, saxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, nigris, breui-bus, foliis Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auersa vero parte annexa puncta habentibus, sine flore, semine, radice nigra, superuacua. Hæc descriptio optime cum Adianto candido conuenit. Adiantum mediocriter est calidum & frigidum: æ-quam enim frigiditatis & caliditatis temperaturam habet. Ex-iccat, extenuat & discutit. Intrinsecus Adiantum in vino aut a-qua mulsa decoctum, aliquot dies potum, iecoris obstructiones aperit, ictericis prodest, necnon dyspnœicis, asthmaticis & felle suffusis, pulmonem & pectoris vlcera purgat, splenis tumorem e-mollit, melancholiam per vrinam expellit, calculum mouet, vene-na & menses educit. Contra idem, decoctum, puluis, confectio aut Syrupus eiusdem valet: omnes alui fluxus constipat, æstum ie-coris sedat. Gallinaceorum & coturnicum cibis additum, pugna-ciores, teste Dioscoride eos facit. Extrinsecus cruda herba ad ve-nenatorum morsus illinitur. Cum lixiuio alopecias capillis ex-plet. Strumas disiicit, furfures & achores exterit. Cum Iada-no, Myrrhino, & Susino, aut hyssopo vel vino, capillos de-fluentes continet. Decoctum eius cum lixiuio & vino, idem præstat.

Decoctum Adianthi, Mesuæ: Recipe Adianthi veri recentis vn. j.ß. summitatum Fumariæ, summitatum lupuli, violarum siccarum ana vnc j. Prunorum Damas. n. xj Zizipharum num. x. Iuiubarum num. xx. Coque libris tribus aquæ lento igne ad duarum libra-rum consumptionem infunde tandem Pulpæ crassæ solutiuæ vnc. iij. Tamarindorum vnc. iij. Mannæ vnc. j. Rhabarbari boni drach. iij. Frigidum manibus frica, cola, & propina. Sanguinem purgat, clarumq; reddit, ardoremq; ipsius ac flauæ bilis compescit.

Decoctum Adianthi Andernaci: Recipe Adianthi albi, Fuma-riæ, Lupuli ana M. j. violarum siccarum. P j. Prunorum num. xx. Zi-zipharum num. x. in aqua fontana, quanta sufficit, ad tertias vsque coquuntur, vnaq; vice vncię quinq; exhibentur. Vel Adianthi M. s. sem. Anisi, Fœniculi ana vnc. ß. Cinnamomi, Masticis ana drach. j. Coquantur vt superius. Hoc etiam viscera roborat.

Syrupus Capillorum Veneris ſimplex: Recipe infuſionis Capilli Veneris recentium, ter factæ ſecundum artem lib.iij. Sacchari albi li. ij. coque & fiat Syrupus.

Syrupus Capillorum Veneris compoſitus: ℞. Capillorum Veneris M.ij. Adianthi, Scolopēdriæ, Polytrichi an. M.j. iuiubarū, Glycyrrhizæ ana vn. ij. fiat decoctio addendo Sacchari lib.iij. fiat Syrupus.

Syrupus alius Capillorum Veneris magiſtralis: Recipe Capillorum Veneris vnc.v. Glycyrrhizæ raſæ vn.ij. Macerentur in aqua horis 24. deinde coque ad dimidii conſumptionem. Colaturæ adde Sacchari clarificati, Penidiorum Aquæ Capill. Vener. an. vn. viij. coque, fiat Syrupus. Ad Thoracis affectus calidos, deſtillationes & obſtructiones eſt efficax, vſu creberrimus. Pleuritidis initio conuenit, cum materia calida, aut calido & frigido miſta, ſua tenuitate gutturis tectorium eludit. Eo Syrupo ad obſtructiones primorum vaſorum, in purgatoriis tentationibus ſecuritatis gratia vtimur.

Infuſio purgans ſanguinem, Andernaci: Recipe Capill. Veneris M.j. Violarum P.j. Glycyrrhizæ raſæ dra.ij. Paſſularum vn.ß. Ficuum nu.iix. Myxariorum nu.vj. In aqua decoquantur ad dimidias. In iure decocti per noctem macerentur. Rhabarbari electi drac. j. Spicæ Nardi ſcrup.j. Senæ drac.iij Mane leuiter exprimantur, colenturq; Addatur Iulapii Violacei vnc.j. potuique detur.

Electuarium ad icterum, Rōdeleti: Recipe Conſeruæ Capil. Veneris, Cōſeruæ rad. Apii an. vn.j.ß. Conſ. flor. Calendulæ vn j. Spec. Triaſantali dra.ij. Spec. Diarrhod. Abb. dra.j. Quatuor ſem frig. maiorum minutim inciſorum, an. dra.ij. Cum Syrupo Endiuiæ fiat Electuarium. Capiat ſupra bibendo aquæ graminis, vel Cichorii vnc.j.

Abrotonum, Græcis ἀβρότονον, ἀξύτονον, ἀψινθιόμενον, περικάμπυλον, κυναγχίτης, χολοποιὸν, Νεῦρα φοίνικος & Γλυκὺς ἄγκων dicitur: Latinis Arotonum, vel vt quidam ſubtiliſſimi Grammatici, Habrotonum, Cholopœon, Procampylon, Cynanchites, & Auronum à Gallico Aurone: Apud Serapionem de ſimpl. c.306. Caſtum: Auerrhoe, Halſcia, Ebenbidar, Aſuila: Haliabbati, Bereniaſeton & Quiſumumſehum: Apud Authores Arabicos legitur: Aluiſe, Saguaſara, Sanguaſora, Sanamen, Sarion, Sekebinegi & Sehebingi. & præſertim apud Almanſorem tract.2. alioſque Seiſegurab, Sguſera, Alfelifil, Cuſfar, Delegenſiter, Halſia Hanudab, Heſum, Kaiſum, Kasū, Kiſum, Keſimi, Kakilem, Kelilech, Naeſul, Namaſar, Rutinas, Sachinabiam, Saſara,

fara, Sagarion, & Scauſchaurarim: Italis Abrotono ſiue Abrotano, Brotano, Herba Canforata: Hiſpanis Abrotano, Yerua Lombriguera: Gallis Auron, Aurone, Auronne, Auroeſne, Auerronne, & Bois de S. Iean. Carolus Cluſius Scoparia ruta, & lignum Dei: Germanis Stabwurtz / &c. Hæc ſunt Abrotoni nomina varia: Genera eius ſunt quinq; primum dicitur ἀβρότονον ἄῤῥεν, Latinis Abrotonum Maſculum, Plinio Abrotonum Montanum, Dioſcoride Abrotonum Cappadocicum, Abrotanum Galaticum & Abrotonum Aſianicum, & hoc ideo, quia in Cappadocia, Aſia & Galatia frequenter creſcit. Italis Abrotono Maſchio. Secundum genus à Dioſcoride nũcupatur ἀβρότονον θῆλυ ἀβρότονον Σικελιώτικον, θηλυφθόρον & Θηλύθαμνον: Italis Abrotano fœmina, herba conforata, Santolina Cupreſſina & Cypreſſo: Latinis Abrotonum fœmina & Abrotonum Siculum ſiue Sicilianum, Thelyphtorium & Thelithamnum à Dioſcoride: Plinio Abrotonum Campeſtre: Valerio Cordo Santonicum minus: à Simpliciſtis Cypariſſus Hortulana, Cupreſſus Hortulana, Abrotonum minus & Santolina: Gallis vocatur petit Cypres, Garde robbe, Cypres de Iardin, & du Cypres: Hiſpanis Yerua Lombriguera: Germanis Cypreſſen Stabwurtz / hoc eſt, Abrotonum Cupreſſinum vel Cypariſſinum.

Tertium genus dicitur Abrotonum Campeſtre, alii etiam herbam nuncupant Camphoratam: Germanis wilde Stabwurtz / &c. Quartum genus dicitur Abrotonum fatuum, Abrotonum latifolium, & Abrotonum inodorum: Germanis breit Staubwurtz / &c. Quintum genus dicitur Abrotonum humile, & Abrotonum odoratum, Germanis welſch Stabwurtz / &c.

Calidum eſt & ſiccum cum Abſynthio, in medio tertii gradus, vnde altero pro altero, teſte Galeno in libro de ſuccedaneis, vti licebit. Intrinſecus Ramuli Abrotoni cum ſemine in aqua vel vino, cum Melle & Saccharo decocti, terna aut quaterna vice in die poti, orthopnœicis, ruptis, conuulſis, Iſchiadicis, vrinæ difficultatibus & ſuppurationibus, cunctiſq; internis doloribus præſentiſſimo ſunt remedio. Parium eſt virium ſtillatitia aqua. Plures eius vires in Abſynthio require, cũ quo eiuſdem eſt facultatis. Extrinſecus ſuffitus Abrotoni noxia & venenata fugat. Aqua ſtillatitia araneorũ & Scorpionum ictib. medetur. Muliebria itẽ loca, hac aqua lota, purgãtur ſananturq;. Puluis cum Melle illitus Capillos generat. Fit ex Abro-ſerua, aqua, oleum, vinum, vnguentum, &c. Peſſus

Peſſus menſtrua mouens, Fuchſii: Recipe Abrotani, Artemiſiæ, Dictamni ana drach.ij rad. Acori, rad. rub. tinct. ana vnc.j ß. Nigellæ ſcrup.ij. Baccarum Lauri drach. ß. rutæ ſcrup.ij. Sabinæ ſcrup.j. Caſtorei ſcrup ß. Myrrhæ, Stactis ana drac.j. Sagapeni drach.j ß. Tuſis & cribratis iis quæ opus eſt, mellis quantum ſatis eſt vt in coalitum craſſiorem & vnitatem coeant, adiiciatur, & vbi opus eſt, fingantur peſſi: qui in vuluam indantur.

CAPVT X.

De Ariſtolochia, Aloe, Allio, Adiantho, Androſæmo, Borragine, & Bugloſſo.

ARiſtolochia, ὅτι ἄριστη ταῖς λοχοῖς, hoc eſt, quod puerperis vtiliſſima, vt Dioſcorides indicat, vel quod puerperis conueniat & earum lochia ducat: à multis malum terræ, quod fructum ferat veluti pomum: peculiariter tamen hæc nomenclatio rotundæ datur: nam aliarum fructus eſt turbinatior. Gallis dicitur Sarraſine, Germanis Oſterlucey/ corrupta fortaſſe græca voce, & Holwurtz. Porro numerantur à Iacobo Tabernæmontano 11. eius ſpecies: vt 4. vocat fumarias Bulboſas purpureas, 4. Fumarias Bulboſas albas: nonam vocat Fumariam bulboſam viridem, decimam, Fumariam bulboſam minorem: & tandem vndecimam, Fumariam bulboſam minimam.

Ab aliis dicuntur eſſe quinque ſpecies; vt quæ ſint, longa, rotunda, Clematitis ſeu Sarmẽtitia, Saracenica & Piſtolochia, ſeu Polyrrhizon: quæ omnes caule frondibus & flore adeo ſimiles ſunt, vt vix niſi à perſpicatiſſimo diſtingui valeant. Galliæ multis in locis naſcũtur iuxta vineas, margineſq; aruorum ac ſæpium, læto ac reſtibili ſolo. Longa copioſa viret ad Sequanæ ripas. Dioſcorides tria eius ſtatuit genera, primum genus dicit eſſe forma rotunda videlicet à radice rotunda ſic dicta, hæc fœmina dicitur: ſecunda ſpecies longa etiam à Radice longæ hæc maſcula erit: & Clematitis Ariſtolochia rotunda, quæ fœmina appellatur: His tribus quartum adhuc facit genus Plinius eamq; Piſtolochiam nominat, tenuiorem quã tertia, denſis radicis Capillamentis, iunci plenioris craſſitudine, quam

Polyr-

Polyrrhizon, hoc est, multiradicem cognominat. Nascitur in syluis & locis vmbrosis. Floret Martio & Aprili, quo elapso statim perit. Calida est & sicca in secundo ordine, & fere in tertio, supra modum enim est amara, & subacris. Valent autem omnes radice tantum. *Temperamentum.* Interne vtitur cum Myrrha & Pipere in vino cocta, menses, secundas & fœtus omnes in vtero consistentes, pota pellit. Saluberrimũ est eius decoctum puerperis: facilius enim & melius huius beneficio purgantur. Per se cum vino cocta & pota, conuulsis, ruptis, asthmati, singultui, rigori, lieni, laterisque doloribus, idque genus pulmonis & iecoris vitiis medetur. Omnes phlegmaticos humores educit. *Vsus eius Internus & Externus.*

Externe vtitur in pesso subdita menses & secundas ducit. In vino cocta hulceribus putridis & vulneribus illinitur, aridæ radicis puluere post ablutionem insperso vulneri. Cum vino & Melle cocta, auribus instillata, hulcera in iis purgat, ac dolorem mitigat. In puluerem contusa, ac cum Iridis radice pari quantitate mixta, carnem in hulceribus regignit, si purgata primum eius decocto seu aqua hulcera fuerint: gingiuas & dentes expurgat. Recens adhuc radix tusa, imposita, spinas, aculeos & sagittas extrahit, hulcera item ad cicatricem perducit. Omnibus in summa fluxibus tam hominum, quam animantium medetur.

Electuarium Iustinum Nicolai: Recipe Cinnamomi, Folii, Costi, Spicæ Nardi Indicæ, Cassiæ ligneæ, Aristolochiæ longæ, rotundæ, Enulæ Campanæ, Hyssopi, Pulegii, Artemisiæ, Pentaphylli, id est, rad. eius, Leucopiperis, sem. Orobi veri, sem. Petroselini, sem. Leuistici sem. Olusatri, id est, Petroselini Macedonici, sem. Vrticæ, Milii solis, sem. Saxifragiæ, Baccarum Iuniperi, sem. Asparagi, sem. Sileris Montani, sem. Apii, sem. Anethi, sem. Rutæ, sem. Citrei mali, sem. Fœniculi, sem. Anisi, Baccarum Lauri ana drach. j. ß. Sacchari albissimi quantum sufficit. Fiat Electuarium. Conseruatur per annos duos. Valet ad dolorem renum, calculos frangit, & arenam expellit & stranguriam dissoluit.

Electuarium confortans stomachum & digestiuam: Recipe rad. Gentianæ rad. Aristolochiæ rotundæ, Myrrhæ, baccarum Lauri, Carui, Fœniculi an. dra. iij. Caryophyllorum, Galangæ, Zingiberis an. dra. j. ß. Mellis quantũ sufficit. Fiat Electuarium. Valet contra o-

omnes morbos à frigiditate, ventositate, & materia grossa, expertum stomacho, intestinis, colica, capite. Valet etiam contra vermes & venenum.

Pastillus Andronius, Andromachi: ℞. florum mali punici drac. x. Gallæ Omphacitidis drach. iix. Myrrhæ, Aristolochiæ ana vnc. ß. Chalcanthi, Aluminis Scissilis, Misy, an. drac. ij. Sapæ quantum sufficit. Formẽtur Trochisci. Faciunt ad recentia vulnera & vetera: curant fistulas, aures suppurantes, ossa corrupta: reprimunt omnes carnis excrescentias: valent ad phagedænas & condylomata.

Clyster Quercetani: Recipe rad. Aristolochiæ rotundæ, Polypod. q. s. seminis Carthami ana drach. ij. sem. Pæon. Cumini an. drac. j. ß. fiat decoctio ex lacte. De qua Recipe vnc. v. vel vj. Hieræ picræ Gal. drach. iij. Mellis Anthosati vnc. j. olei rutacei & Liliorum an. vn. j. misce. fiat Clyster.

Aloes communi omnibus appellatur nomine, Gallis Peroquet, herba percelebris, vt & succus eius medicis vsibus multũ cõmendatus appellatur. Per os enim seu sumatur, seu adhibeatur exterius, salutares præstat effectus. Est vero Aloe planta vix, aut parũ Scillæ similis, vt quidã crediderunt; Folia n. crassiora sunt, pinguiora, lõgiora, latiora, vtrinque aspera, crenata, retrouersum repanda, spinulis aliquot retusis aculeata, lento tenaciq; succo turgida, foliorum sedi maioris modo: caulem erigit pedalem; Flores multos, cãdidos & semen, vt asphodeli. Radix singularis ac crassa, cuiusdam pali in terrã adacti effigie. Copiosissima prouenit apud Indos, vnde succus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis. Hæc sæpe biennium, & aliquando diutius pensilis in tabulatis, suo tenaci lentore viuit, incremẽtum capit, & noua folia promit; ac solo demissa marcescit. Ob viuacem eius naturam (perpetuo enim viret) Semperviuum marinũ à quibusdam vocatur: nisi tamen à frigore, cuius est impatientissima, studiose conseruetur, cito tabescit. Porro tota Aloes planta, grauis est odoris, & saporis amarissimi, p̃sertimq; succus eius, qui à quauis ipsius parte extractus bonus est, & in medicina facienda vsitatissimus. Eius autem concreti liquoris duæ differentiæ ad nos aduehuntur, vna arenosa & sordibus conspurcata, quæ veterinariis, seu equis medicandis dicata est, & Cabalina vocatur: alia hepatis modo coacta, vnde hæpatica, vel succotrina, quasi

Suc-

Succocitrina, quod eius puluis Citrinus sit, dicitur; aut vt quidã volunt Socotorina, quod ex Socotorina insula deferatur præstantissima. Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modo coacta, facile liquescens: improbatur nigra, dura, arenosa & impura. Succus Aloes calidus est in fine primi ordinis, aut initio secundi: Siccus in tertio: amarus vehementer: adstringit modice & sine morsu. Estq; Aloe ex numero eorum medicamentorum, quæ ἐκκοπρωτικὰ appellant, teste Iano Cornario, hoc est, stercus educentia: est item εὐστόμαχον, præcipue elota: Repellit, digerit, terget parum, glutinat serius, stomachum purgat, somnum conciliat, exiccat, corpora densat, aluum soluit. Intrinsecus Aloe pondere duorum Cochlearium in aqua frigida aut tepida pota, sanguinis excreationes, Dioscoride autore, cohibet. Regium morbum curat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, aut cocto Melle excepta, aluum soluit. Trium drachmarum pondere perfecte purgat. Mixta purgatoriis aliis medicamentis stomacho minus ea noxia reddit. Sanguinis eruptiones ex Hæmorrhoidibus factas sanat. Extrinsecus siccata & inspersa Aloe vulnera glutinat, & hulcera ad cicatricem perducit, compescitq; priuatim autem exulceratis genitalibus medetur, & rupta infantium præputia agglutinat. Condylomata rimasque sedis cum passo mixta sanat. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & sugillata cum Melle tollit. Palpebrarum Scabrities, angulorumq; prurigines lenit. Dolores capitis sedat, temporibus & fronti ex aceto cum Rosaceo inuncta. Capillos defluentes cum vino cohibet. Tonsillis, gingiuis, omnibusque hulceribus ex Melle & vino prodest. Oculorum medicamentis in testa pura & candente torretur, rudiculaq; subinde versatur, donec torreatur æqualiter. Vel lauatur, vt quod est arenosissimum, subsidat, tanquam inutile, & leue, & pinguissimum assumatur.

Errhinum ad sanguinem reprimendum: Recipe Thuris scrup. ij. Aloes scrup. j Contrita in puluerem, ex albumine oui subigantur, & mollissimis pilis leporinis adiectis, in penicilli formam redigantur, quod naribus indatur, tanquam peculiare parti affectæ remedium. Vel: Recipe succi Polygoni, Plantaginis ana vnc. j ß. Succi stercoris Asinini vnc. ij. Pollinis vnc. j. ß Penicillum ex panno lineo formetur, quod his imbutum, naribus indatur. Andernacus.

Dia-

Diacatholicum Theophrasti Paracelsi: Recipe Aloes succo Citrinæ vnc.j. Colocynthidis drac.vj. Agarici electi, Hellebori, nigri, Scammonii, spec. Diarrhod. Abb. ana vnc.ß. Eliciatur succus vino rectificatus, more Chymico.

Pilulæ ex sex rebus: Recipe Aloes, Scammonii, Colocynthidis, Agarici, Bdellii, Gummi Arabici, Rhabarbari an. vn ß. (Rhabarbarum à Florentinis additum est) Tere & fiat massa. Seruatur ad annũ. Dosis à scru.j. ad vn. j. pituitam à cerebro & aliis neruosis euacuant. Galenus.

Pilulæ de octo rebus, siue octomeræ, Nicolai: Recipe Aloes, Scammonii præparati ana drac.ij. Pulpæ, Colocynthidis, Epythimi, Agarici, Masticheş, Dauci Cretici, Myrobal. Chebularum, Absynthii dra.j. succi Solani quãtum sufficit. Fiat massa. Probe exiccetur, deinde ad vsum in Papyro, Ceræ liquatæ intincta, seruetur vsque ad annum. Dosis vt præcedens. Purgant humores crassos à capite, visum acuunt, & suffusionem arcent.

Pilulæ valde expertæ contra fluxum capitis: Recipe Aloes hepaticæ dra.j. G.xv. Agarici scru.j. G.iij. Masticis scrup.ß. Zingiberis G.v. Spicæ Indicæ G.iv. Salis gemmæ, Trochis. Alhandal. ana. G.iij. Cum Syrupo de Stœchade fiant pilulæ n. xxx. Dosis pilulæ tres vel in introitu lecti. Valent pro capite & stomacho.

Infusio Hieræ simplicis, Mesuæ: Recipe Hieræ simplicis, Aloes an. vnc.v. Macera decocto Eupatorii vel Epithymi supra descripto ad libram vnam. In vase vitreo insola ad dies decem Ventriculũ & caput purgat: proinde amborum doloribus assiduis & hemicraniæ confert ac febrib. antiquis Macerantur etiam decocto Epithymi & Thymi. Sic purgat humorem crassum & melancholicum, & phlegmagogum est.

Confectio anacardina, Nicolai: Recipe Aloes, vnc.j. ß. Iridis, Cassiæ, an. dra. vij. Zingiberis, Anacardii, Carpobalsami an. dra. iv. ß. Folii, Spicæ Nardi, Myrobalanorum Citrinorum, Chebulorum, Indorum, Bellicorum, Emblicorum, Mei Epithymi an. dra. iij. scrup. j. Caryophyllorum, Squinanthi, Rhei pontici, Masticis an. dra. ij. cor. rad. Fœniculi lotorum lib.j. Aceti optimi lib. ij. Contusa & macerata in prædicto aceto dies septem coquantur & colentur, colaturæ bene expressæ, adde Mellis despumati li. ij. Fiat electuarium vt artis est.

Con-

Conſeruatur per annos duos. Valet ad vertiginem, obliuionem, Rheuma capitis deſiccat, viſum acuit, &c. Datur drac.j.vel ij. cum aqua mulſa.

Hiera picra compoſita, Meſuæ: Recipe Aloes dra.xv. Epithymi, Coſti an.drac.v. Euphorbii, Croci, Spicæ Nardi, Chamædryos ana drac. Agarici drac.ix. Caryophyllorum drac.ij. Calam. Arom. Maſticis, Caſſiæ an.dra.vij. Xylobalſami vnc.ß. Piperis albi & nigri, Gentianæ, Amomi ana dra.j. Diagridii dra.ij. Mellis.q.ſ. Confice, datur aur.j.purgat bilem vtramque, & pituitam, flatus craſſos cerebri, & ventriculi & corporis reliqui diſſipat: Ob hæc viſioni imbecillæ confert, ac cæteris affectibus, cauſas illas ſequentibus.

Hiera compoſita alia, Galeni: Recipe Cinnamomi, Spicæ Indicæ, Croci, Schœnanthi, Aſari, Xylocaſſiæ, Xylobalſami, Carpobalſami, Violarum, Abſynthii, Epithymi, Agarici, Roſarum, Turbith, Colocynthidis, Maſticis an.ſcru.ij. Aloes non lotæ, drac. x. ſcrup.ij. Mellis deſpumati vnc.viij. Fiat Electuarium, in vaſe fictili vitreato ſeruandum per annos duos; Facit ad diuerſas capitis & aurium & oculorum diſtemperantias: ſtomachum quoq; optime purgat, affectiones hepatis emendat, ſplenis duritiem & denſitatem emollit & extenuat: venib & veſicæ ꝓdeſt, & matricis diſtẽperantiam emẽdat.

Hiera Hermetis cum dracunculo: Recipe Aloes vnc. j. Trochiſcorum Alchandel aur.viij. Turbith, Agarici, Dracunculi, vtriuſq; ſicci, Ireos, Sagapeni, Myrobalanorum, Chebulorum, Citrinorum, Indorum an.vn j.ß. Zingiberis, Cinnamomi, Maſticis Bdellii, Hellebori nigri, Euphorbii, Aſari, Caſſiæ ligneæ, Salis Indi, Caſtorii, Croci, Apii, Liguſtici, Cocci Gnidii Stœchados ana dra.j. Scyllæ aſſatæ dra.j.ß Scammonii dra.ij. Vini odoriferi quantũ ſufficit Succi Cucumeris agreſtis quantum ſufficit, Mellis, olei, quantum ſufficit. Curioſe omnia terantur, gummi & ſucci vino odoro diſſoluantur, pulueres ſucco Cucumeris agreſtis cõprehendantur. Siccẽtur iterũ eodem ſucco & pauco Melle, oleo excipiantur & ſiccentur: poſtremo Melle deſpumato omnia cõprehendantur. Datur poſt menſes ſex dra.j.ad dra.ij. Hiera Hermetis cum dracunculo maximarum & certiſſimarũ eſt virium ad Cephalalgiam, Hemicraniam, vertiginẽ, Paralyſim, Epilepſiam, tremorẽ, Spaſmum Cynicum, dolorem Colicum, Nephriticum, Vterinum, Arthriticũ. Vacuat enim humores

tam tenues, quam crassos, & lentos, à capite, ventriculo, neruis, iuncturis & reliquis partibus.

Theodoricon Anacardinum, Nicolai: ℞ Aloes hepaticæ vn. j. ß. Ireos, Cassiæ an. dra. vij. minus. G. xvj. Zingiberis, Anacardi, Carpobalsami an. dra. iij. ß. Folii Spicæ, Cort. Myrobalanorum, Meu, Epithymi an. drach. iij. scrup. j. Caryophyllorum, Rhapontici, Masticis, Schœnanthi an. drac. j. G. iij. ß. Mellis q. s. est. Conficitur sic. Accipe cort. rad. Fœniculi bene triti & abluti lib j. & pone in ij. lib. aceti; & stet ibi per septem dies, & postea tere ipsas radices, & in eodē aceto coque vsq; ad tertiam partem. Et cum omni diligentia cola per pānum, & pone in duabus libris Mellis despumati, & bulliat vsq; ad aceti consumptionem, cū tali Melle confice. Supra dictæ a. radices colligantur in Maio, vel Iulio: quia ante hoc tempus humidæ sunt, & post hoc siccæ sunt. Dosis est dra. j. vel ij cum mulsa. Memoriam reparat, vertiginē capitis & maxime à posteriori parte aufert, phlegma quod ibi est, purgat, causis matricis mirabiliter confert, si eam purgare volueris.

Hiera Ruffi, Nicolai: Rec. Aloes vn. j. Hellebori, albi, nigri an. vn. ß. Diagridii, Colocynthidis inter. an dra. iij. Nitri, Euphorbii, Polypodii, Salis Ammoniaci, an. dra. ij. G. xv. Piperis, Chamædryos, Croci, Agarici, Masticis, Epithymi an. dra. j ß. Cassiæ ligneæ, Xylobalsami, Opoponacis, Gith an. dra. ij. Myrrhæ G. xv. Mellis quantum sufficit. Fiat Electuarium, seruatur per annum. Datur ad modum Castaneæ. Datur proprie scabiosis phlegmate salso, elephantiosis, serpiginosis; curat vtramq; morphæam cum tepida: Destruit antiquā Cephalicam, & Hemicraniam, & monopogiam, dolorem capitis vel stomachi: Epilepticis, Catalepticis, & iis, qui ex fumo stomachi extenebrescunt, ita vt subitaneum timorem videant, vel ventositate stomachi tinnitum aurium patiuntur, vt in furias vertātur, deponitur Cacochymia stomachi, hepatis & splenis: elephanticis & podagricis confert auxilium: & menstrua educit.

Antimoron Nicolai: ℞. Aloes drac. v. ß. & G. vj. Cassiæ fist. dra. j. G. vj. ß. Marathri, Masticis, an. scru. ij. G. v. Croci scr. ß. Asari scru. ij. G. v. Xylobalsami scru. ij. G. ij. ß. Cinnamomi scru. ij. G. v. Ireos. dra. j, Aronis, Dragonteę an. scru. j. G. ij ß. Agarici, Colocynthidis, Nitri, Euphorbii, Castorei an. scru. ij. G. v. Apii Macedonici, Petroselini ana scru. ij.

scru.ij.G.v.Ellebori nigri dra.ß.Diagridii,Coccognidii an.scru.ij.G. v.Mellis quantũ sufficit.Datur ad modum Castaneę,in sero cũ aqua calida.Confert Cephalalgicis,Lethargicis,stomachicis,Ischiadicis, Podagricis,& de matrice laborantib.discoloratis,nephriticis,& omnib. qui de tenui,aut viscoso phlegmate affliguntur,& his,qui cibos non digerunt : phlegma & Choleram purgat, & aquosos humores cum ventositate.

Vnguentum mirabile,Mesuæ:℞.Myrrhæ,Aloes,Sarcocollæ an. vn.j.Mellis despumati vn.vj.vini albi boni q.s. Coque igne lento ad spissitudinem.Vlcera putrida & fistulas purgat,carne implet,glutinat,cicatrice tegit,putredinem arcet.Et si vlceri caro supercreuerit, adde vnguenti Chalcitreos dra.j.ß.

Aliud:℞.Myrrhæ Aloes,dra.ix.vini albi quantũ sufficit. His tritis tenuissime, vinum paulatim affunde, semper miscendo,vsq; ad Mellis crassitudinem:vtere. Addunt nonnulli Chalcitreos drac.j ß. alii olei Myrtini & vini portionem paucam vicissim miscent.

Præparatio Aloes Quercetani: ℞. Aloes Succotrinæ optimæ & laudatissimæ ex vesica vn.vj.aut li.ß.vel tantũ,quantum lubet, quã redactã in puluerẽ immittas in matracium, seu Cucurbitã vitream: affunde aquæ Endiuiæ aut Acetosæ, vt quatuor vel quinq; digitos superemineat: pone in B.M.calido ac fere bulliente, vase optime clauso cũ subere ac cera Hispanica.Stet ita ꝑ duos vel tres dies integros & cõflabis aquã ab Aloes essentia tinctã & rubicundissimã rubini instar,q̃ lente per inclinationẽ ã fæcib. separabis, ne quod crassum est,exeat simul,liquorẽ effusum seorsim asserua in alẽbico ꝓbe clauso.Materiæ relictæ aliam affunde aquã Endiuiæ, sed non tantũ quantũ prius.Denuo digere vt ante,colaturã separa,prioriq;adiice, ac rursus aliam affunde,donec aqua nullũ amplius colorẽ eliciat,& videbis residuum, ꝙ est in fundo arenæ instar, aut cineris,in magna satis copia.Ex media libra duæ vel tres vnciæ restabunt: est n.fæx Aloes inutilis,nec in aqua dissoluitur. Aquam omnem tinctã destilla per Alembicũ,aut fac exhalare in patina argentea,Carbonib.ac Cinerib.calidis imposita, donec materia restet crassitudine Mellis,q̃ erit lucidissima rubini instar & maiori artificio atq; iudicio præparata, quam solet vulgo simplici illa ablutione, si vel centies abluatur. Hæc Aloes sic præparata & depurata, basis vicem obibit ad plures effingendas pilulas:quæq; iam per se ad vnius scrupuli dosin

exhibita excellens medicina est. In pluribus etiam pilulis formādis recipiuntur Gummi Ammoniacum, Bdellium, Opoponax, Myrrha, Scāmonium, quæ ipsa quoq; inprimis præparatione opus habent, vtpote quæ multis adhuc fæcibus crassis & inutilibus scateant. Antequam igitur Gummi Ammoniacum, Bdellium, Opoponax & similia in vsum veniant: ea in aceto rosato aut vino albo dissoluenda sunt, & per Setaceum traiicienda. Myrrha quoq; in vino ad ignem Baln. M. dissoluta, adhuc calens per linteum transcolanda est. Vera Scammoneæ præparatio fit cum succo Limonum depurato, idq; in eodem B. M. calido, in quo dissoluatur, & feruens etiam adhuc per linteum transmittatur, & hoc modo crassa eius & impura substātia, quæ non nisi noxam parit, ab ea secernatur. Chymici, qui certa quadam & infallibili experientia edocti, elegantes illas & singulares vitrioli proprietates occulte in eo delitescentes eruere norunt, haud verebuntur Scammoneam, Myrrham, & ipsa etiam Gummi præparare & dissoluere cum phlegmate vitrioli, toto suo spiritu imprægnato. In hoc solo enim spiritu latet vera illorum simplicium præparatio, quæ cum exuperante calefaciendi qualitate insignita sint, hac via exquisite & perfecte corrigūtur: hic etiam spiritus Euphorbii verum correctiuum existit, quod alias tanquam venenum, tum in pilulis Euphorbii, tum in aliis inde concinnandis remediis (nisi prius vera, vti diximus, & legitima eius accedat præparatio) penitus abdicandum puto.

Pilulæ Panchymagogæ Quercetani: Recipe Aloes præparatæ vt supra lib. ß. hanc inde in vitrum amplissimum capax, & simul affunde succum violarum variis coctionibus & separationibus puri ab impuro, per solam digestionem in B. M. mediocriter calido, adeo depurati & cocti, vt tandem ad Syrupi ad consistentiam reduci possit citra Mellis Sacchari ve additionem. Hic succus ita præparatus cum prædicta Aloe misceatur, & vitrum, in quo continetur materia, radiis solarib. æstiuo tempore aut simili calori, vt hypocausti exponatur, & prædictus succus inspissabitur atq; paucis diebus, adeo cū Aloe permiscebitur, vt omnia in vnum corpus & in vnam consistētiam reducta esse videantur. Nota: materia singulis diebus, rudicula lignea optimè agitetur, vt omnia probe inuicem misceantur, cui mixtioni suo tempore adde succor Florum Primulæ veris, Persicæ arboris,

arboris, Rosarum pallidarum, Cichorii, Buglossæ & Hyperici, singulorum ad modum succ. Violarum præparatorum vn.iv. Et sic intra quatuor vel quinq; menses, quod temporis spatium, huius operis perfectio requirit, propter flores, qui diuerso tempore nascentes, simul colligi nequeunt, semilibram Aloes tuæ ad libram vnam & semis auctam inuenies: Omnes enim succi perfecte cum illa incorporati sunt: Huius materiæ sesquilibræ, insuperadde essentiæ siue extracti Sennæ vn.iij. Extracti Rhabarbari, Agarici an. vn.ij. Cinnamomi, Pulueris Fœniculi dulcis, Anisi an. dra.j. spec. Dia triaSantali scru.iv. Omnia reducantur ad bonam pilularum consistentiam, quę ad scr.j.ß. exhibitæ in vniuersum omnes purgant humores, & ipsum ēt sanguinem: vnde hoc remedium Panchymagogum appellandū duxi. Hæ pilulæ citra extractorum purgantium additionem per se sunt præstantissimæ ad corporis sanitatem conseruandam, ex virtute sua Balsamica: vnde etiam vermium generationem prohibent: in genere omnes humores corruptos noxios & superfluos euacuant, totam sanguinis massam purificant, & ad alios diuersos affectus curandos conducunt. Basis præterea vicem subeunt ad diuersa & specifica remedia concinnanda, aduersus febrem quartanam, & omnes lienis obstructiones, addendo suff. quātitatem Gummi Ammoniaci, bdellii, ad eum, quem scripsimus, modum præparatorum: vim earum purgatoriam efficaciorē reddes, adiiciendo Scammonium, vt supra præparatum. Quilibet Pharmacopœus deberet ad modum præscriptum, magnam eiusdem essentiæ Aloes, quæ in plures annos adseruari potest, quantitatem simul præparare: per se sola enim exhibita purgat ventriculum à mucilaginosis impuritatibus, in ipsius tunicis impactis: roborat etiam eundē, coctionemq; iuuat. Frequēs pręterea vnici huius balsamici remedii vsus, modo id recte pręparatum fuerit, vitā diuturnam & sanam tuetur à plurib. morbis. Celsus eiusdem Aloes laudes mire prędicat, nec immerito propter eius virtutes summas, quæ multò efficaciores adhuc, enumerata illa digestione & depuratione, euadunt. Si quis voluerit ex ea parare remedium simplex purgans bilem, quatuor vnciis Aloes, vt supra præparatæ, addat vn.j. essentiæ siue Extracti Rhabarbari, vel vnciam vnā extracti Agarici aut Turbith, si pituitam purgare velit: vel eandem dosin extracti Helleb. nigri & Senæ, si solam melanchol. educere animus

nimus sit: non hic opus habes correctiuis (quæ potius molem corpoream in plerisq; medicamentis augent: quam nimiam illorũ vim purgatoriam minuant) ea tamen addi videbis in capite de extractis, vbi de eorundem simplicium vera præparatione, & correctione agitur. Si generale quoddam remedium ad omnes humores simul, vt par est, purgandos conficere velis: misce simul omnia extracta illa augendo dosin Aloes ad eorundẽ proportionem. Si quis de labore & longiori tempore conqueratur, & crassiori quadam horũ remediorum præparatione contentus esse velit: is quatuor his vnciis Aloes præparatæ admisceat Rhabarbari subtilissime puluerizati vn. j. Cinnam. scru. ij. Croci scr. j. spec. Diatriasantali dra. ß. Ex his omnib. formentur pilulę ad purgandã bilem. Ad pituitã deturbandam eidẽ Aloes ponderi adiice Agarici trochiscati, & in puluerẽ redacti vn. j. Masticis dra. j. Salis Gemmæ dra. ß. vel Agarici Trochiscati loco adde spec. Diacarth. dra. x. vt fiat Melanagogum simplex, adde Sennæ subtilissime puluerizatæ vn. j. Anisi, Fœniculi, Epithymi an. drac. ß.

Pilulæ aureæ, Nicolai: ℞. Aloes, Scammonii præparati, seu Diagridii an. drach. v. Ros. rub. sem. Apii an. drac. ij ß. sem. Fœniculi ana dra. j ß. Masticis, Croci, pulpæ Colocynthidis ana drac. j. Trita crassius excipiantur, Tragacãtha macerata in aqua Fœniculi, & fiat massa, quæ siccanda, & in vesica vel charta, Ceræ liquefactæ intincta asseruanda vel annum. Dosis à scrup. j. ad drac. j. vel scru. iv. Caput expurgant, aciem oculorum exacuunt, flatus ventriculi & intestinorum dissoluunt, ac citra molestiam aluum deiiciunt.

Pilulæ Arabicæ, eiusdem: Rec. Aloes optimæ vn. iv. rad. Bryoniæ, Myrobal. Citrinarum, Chebularum, Indarum, Belliricarum, Emblicarum, Masticis, Diagridii, Asari, Rosarum an. vn. j. Castorii drac. iij. Croci dra. j. Succi Fœniculi quantum sufficit. Fiat massa. Seruatur siccata in Papyro, Ceræ liquatæ intincta, ad annum. Dosis vt præcedentium. Valent ad capitis dolorẽ, vertiginem hæmicraniamq; lætitiam generant, mentisq; vigorem conseruant, visum acuunt auditumq; amissum reparant, ac stomachum à vitiosis humorib. purgãt.

Pilulæ contra vermes, Hieronymi Mercurialis: Rec. Aloes dra. ij. Myrrhæ, Scordii, Dictamni albi an. scru. j. Cũ Syrupo de Absynthio fiant pilulæ, Dosis dra. j Et si puer sit tenerior dra. ß. aut scrup. ij.

Pilulæ Cholagoge Quercetani: Rec. Succorum optime depuratorum, Centaurii minoris, Rosarũ pallidarum, Eupatorii Mesuæ &

rad.

rad. Oxylapathi ana vn. iv, quibus adde Aloes pparatæ vt supra vnc. vj. Digerantur ad ignẽ B. M. per 12. horas, vt fiat perfecta dissolutio & mixtio, dein omnia coagulẽtur ad Mellis consistentiam: cui adde pulueris Rhabarbari vn. j. Xyloaloes, Myrrhæ ana dra. ij. Croci, Cinnamomi an. dra. ß. spec. Diatria santali. Trochisc. Diarrhodõ. an. dr. j. Misce fiat pilularũ massa: Dosis scr. j. ß. vel scru. ij. Prosunt in omnib. febrib. biliosis, arquato morbo & Cachexię, iecoris itẽ cæterarumq; partium, nutritioni dicatarum, obstructionib. mirifice auxiliantur.

Pilulæ Phlegmagogæ Quercetani: Recipe spec. Hieræ simplicis Gal. vn. j. ß. Trochisc. Alhandal dra. vj. Agarici recenter Trochiscati vn. ij. sem. Carthami, Hermodactylorum, Asari. Turbith gũmosi an. vn. j. Myrrhæ electæ dra. vj. Cinnamomi, Macis, Piperis, sem. Fœniculi an. dra. ij. Macerentur in lib. j ß. Succi Absynthii optime depurati, & li. j. vini albi optimi, idq; in vase vitreo optime clauso ad Bal. M. satis luculentũ per triduum, dein materia adhuc feruida per setaceum traiiciatur, his adde Aloes vt supra præparat vn. iij. tandem omnia ad ignem cinerum coagulentur, donec acquirant bonam pilularum consistẽtiam. De his pilulis in extracti modum præparatis, sufficiet exhibere pro dosi scru. j. vel scru. j. ß. ad summũ. Pituitam à cerebro, pectore, vẽtriculo, cæterisq; partib. nutritioni dicatis, & serosa excremẽta à partib. ẽt profundiorib. & neruosis blande educũt: atq; idcirco omnib. morbis à causa frigida genitis cõferunt, vt Cephalalgiæ, Apopl. Paralysi, cruditatib. vẽtriculi, dolorib. itẽ Arthriticis, tũ ad pseruationẽ, tũ ad curationẽ nõ paruas afferũt suppetias.

Allium Græcis Scorodon quasi σκαιὸν ῥόδον, i.e. rudis Rosa, vt quibusdam placet, allium vero à Græco ἅλλεσθαι, h.e. exilire, dictũ censent quod sc. exiliendo crescat. Tria faciunt & sunt Allii genera: Primum hortense, alterũ syluestre, q Ophioscorodõ, tertium ex syluestris allii genere, quod Scorodoprason dicitur, de quibus singulis ordine dicetur. Ac primum de hortensi in præsenti capite. Allium hortẽse q simpliciter Allium, & Græcis Scorodon appellatur, Ger. Knobloch. In hortis passim satũ & plantatũ prouenit, frõde virẽs cæpitia, caule tereti & inani. Flores in cacumine in globũ circũagũtur, in quo semẽ emicat; Radicis bulbus tenuib. velatur mẽbranis, mox plurib. coagmẽtatur nucleis, & iis separatim vestitis in cuius vertice cõplures fibræ cirrorũ exemplo crispãtur, habitu tædioso, & sapore aspe-

aspero. Vescēti odoris & halitus fæditatem adfert. Didymus autor, est, si allium Luna sub terra posita seratur, & idem sub terris Luna latente vellatur, odoris fæditate cariturum. Halitus quoq; tædium edentibus aboleri fertur, si crudam fabam post alii esum manducauerint. Betę radicem in prunis tostam fœditatem odoris allii amoliri, si allio sumpto edatur, Menander affirmat. Apium allii viride, & folia rutæ recentia idem præstare dicunt. Nec hoc tacendum, tātam allii cum magnete esse discordiam seu antipathiam, vt ferrum à se abigat, si fricetur lapis allio. Allium calefacit & exiccat in excessu quarto. Sumptum allium omnib. venenis aduersatur: vtile messoribus aliisq;, qui molles putridasq; sæpe aquas in æstatis feruore bibunt. Noxios latosq; ventris vermes, aliaq; intra corpus venena, velut hirudines potas, vi sua expellit, vt Galenus testatur. Sumptum allium ac vino mox poto, rabidi canis serpentumq; morsui medetur, Allio simul vulneri illito. Vocem sonoram efficit, diuturnæ tussi est auxilio, & hydropicis: vrinam ciet, laxat, tormina sedat, pediculos perimit, lendes capitis purgat; si cum Hyssopo bibatur. Nonnulli Allio pulmenti modo cocti, assaturas veruecum farciunt. Serpentem per os hominis illapsum dormientis, non facile nisi assiduo allii esu expelli, scribit Erasmus. Vnde etiam ollæ vel vasa Allio circūlita, à serpentib. aliisq; venenatis sunt secura. Extrinsecus succus Allii Scabritiem cutis, quæ lepræ est similis, illitus emendat: In cineres vstum Allium, cū Melle, idem præstat efficacius, cutisq; vitia & maculas corrigit: Alopeciis itē medetur. Suffitus Allii vel foliorū eius, menses adiuuat: pecorum morbis maxime conducit. In pabulo ēt pecori datum, teste Columella lib. 6. cap. 4. est saluberrimum.

Electuarium Indum Maius, Mesuæ: Recipe Cinnamomi, Caryophyllorum, Spicæ Nardi Indicæ, Rosarum rubrar. Cassiæ ligneæ veræ, Macis, Cyperi an. vnc. ß. Santali Cytrini drach. ij. ß. Ligni Aloes, Nucis Moschatæ an. dra. ij. Turbith electi dra. j. Sacchari optimi, Penidiorum, ana drac. xx. Galangæ, Cardamomi maioris, minoris, Asari, Masticis an. dra. j. ß. Scammonii præparati vn. j. ß Omnia tenuissime conterantur, & manibus oleo amygdalar. dulcium recens extracto, bene inunctis fricentur; & fiat electuarium cum Syrupo subsequenti, Recipe succi Apii, Fœniculi, Cydoniorum, Granorum omnium depuratorum ana vnc. vj. Mellis despumati lib. iij. ß. Allii

lib. iv.

lib.iv.ß. Coquantur in formam Syrupi. Purgat ventrem totum inferiorem atq; adeo iuncturas pituita etiam putri: flatúsq; dissipat, & affectibus inde natis, dolori colico & nephritico, & ventriculi & aliorum viscerum, vtile est. Datur ad aureos iij. vel à drac. ij ad dra. v.

Loch ex alliis: Recipe Alliorum purgatorum li.ß. In Cicerum & Hyssopi iure decoquetur: deinde tundetur, medulla exprimetur, incerneturq; & cum Mellis & butyri recentis singulis libris, igne lento ad eclegmatis spissitudinem percoquetur. Valet ad Thoracis intemperiem frigidam, materiæq; pituitosæ defluxionem, tussim humidam, & diuturnam: pectoris excretiones iuuat.

Androsæmon, quasi dicas ἀνδρὸς αἷμα, id est, viri sanguis, quod attritum semen eius siue flores ac folia, hominis sanguinem, emittant & referant. Planta est fruticosa, ac ramosa, surculos multos, tenues, rubentes emittens, foliaq; lata, mucronata, hederæ satis similia, sed tenuiora & lætius virentia, quæ trita vinoso succo manant, ait Dioscor. complures alas habet in fastigio vtrinq; expansas, pinnatasq;: circa quas pusilli flores & lutei. Semen profert in calycibus paruis, velut Papaueris nigri. Illius trita coma resinosum spirat odorem. Sponte prouenit in multis Northmaniæ Syluis & aliis locis incultis, eiusq; folia mulierculæ colligunt, & pustulis quibuslibet, furunculis, & omnibus fere cutaneis affectibus adhibent, frequentissime optato & fœlici successu: Experientia enim norũt parti cuilibet admotum vel benefacere, vel nunquam obesse. Androsæmum calefacit, siccat, agglutinat, sanguinem compescit, ambusta sanat, Ischiadicis prodest, vulneribus cohibendis, vlceribus carne implendis & ad perfectam curationem ducendis confert. Semen tritum & drac. ij pondere sumptum, biliosa alui excrementa per secessum ducit.

Borrago cuiuis notissima, Buglosso non parum foliis & viribus affinis est: vtriusq; enim folia longa sunt, ad bouinæ linguæ naturã accedentia, sed borrago eadem breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore cito marcescit, ac commoritur; Buglossum vero stat vegetum, nec segniter frigus perfert, præsertimq; eius radix, vt & folia, quæ non longe à terra recedunt. Flores patulos edit cæruleos & interdum albos, atq; ampliores quam Buglossum, in quorũ medio velut centro, coronis quędã fusca; extremo acuminata quasi defixa est. Nascitur in fundo quouis, sed altius viret in humidiore &

pingui. Floret tota æstate, atq; etiam in Autumno, dum tardius seritur. Semē nigrum profert, in reliquis idem cum Buglosso. Folia in iusculis sumpta peculiarem dant gratiam & aluum subducunt: atq; in vinum coniecta, potantibus animi lætitiam & voluptatem adferre viri graues scripserunt, iuxta illud: ego Borrago gaudia semper ago. Flores in acetariis oculos & fauces recreant, & in medicamentis virtutem Cardiacam augent. Huic valde cognata est alia stirps frigoris patientissima, quæ modo Buglossum, modo Borrago semp. virens nominatur: vtriusq; enim effigiem & naturam præ se fert, & viribus hisdem creditur. Nascitur in locis campestribus multis, & ab his q simplicium varietate delectātur in hortis seritur & colitur.

Syrupus de succo Borraginis: Recipe succi Borraginis depurati lib. iij. Sacchari despumati lib. ij. Coquantur in Syrupum. (Nota: succus Borraginis prius est clarificandus cum albuminib. ouorum: alioquin plus satis mucilaginosus fieret) Syrupus. Cor ipsū roborat, eiusq; tremorē & Syncopen sanat: maniacos & melācholicos iuvat.

Vinum Borraginatum facilis est compositionis sicut & melissatum. Cordialia sunt vina. Valent proprie contra Cordiacā, maniam, melancholiam & tremorem cordis: mundificant sanguinem: malas auferunt suspiciones: vtiliaq; sunt in omni specie corruptionis & scabiei & lepræ: inducunt lætitiam, & ventrem ad lubricitatem inclinant. Et fiunt hoc modo. In lib. ipsius ponantur musti lib. xiv. & bulliant donec resideant & clarescant.

Vinum Hippocraticum Euonimi: ℞. Cinnamomi optimi vnc. j. Caryophyllorum dra. j. ß. Anisi, Fœniculi an. dra. j. Glycyrrhizæ dra. iij. Macis, Cardamomi, Ireos an. dra. ß. Sacchari albiss. vnc. iij. singula diligenter trita infundantur cū sequētibus. ℞. vini Maluatici vn. ix Aquæ Borraginis li. j. Aquæ Rosaceæ li. j. ß. Aquæ Melissæ vn. iij. Per tres horas iuxta fornacē relicta, tādē sępius p saccū filtri colato. Fiat Hippocraticū vinū clarū. Valet ad Thoracis & pulmonis vitia.

Cōserua Borraginis: ℞. flor. Borraginis, li. j. Sacchari li. iij. terātur in vase lapideo, cum pistillo ligneo, fiatq; Cōserua in modū opiatæ. Insoletur & seruetur p annū. Cōfortat cor, maniacis & melāch. cōfert, etiam Syncopi, & cordis tremorem aufert: Valet etiā choleræ.

Sacculus ad cordis affectus frigidos, Fuchsii: ℞. Borraginis, itē flor. Buglossi Rosarū, Melissæ an M. j. Cinnam. electi, Caryophyllorū, Macis, an. dra. ß. Ligni Aloes scru. j. Cort. mali Citri, spec. Diamb. an.

ran. dr.j. offis cordis Ceruini scr.ß. Croci scr.j. Cũ serico fiat sacculus.

Buglossum, à Bubulæ linguæ figura, quam non inepte refert, sic dictum, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducẽdam ex Dioscoride & Plinio εὐφρόσυνον nominatur. Inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiam Galenus, qui Buglossum vino immersum lætitiæ ac hilaritatis causam esse scripsit cap.80. lib.6. de simpl. Medic. Folia gerit longa, lata, aspera, Symphiti similia, sed angustiora, breuioraq;, nec ita obscure virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hispidos, flores stellatos, cæruleos; nitentes, quos semẽ cõsequitur oblongũ, obscurũ, medullosum. Radice fulcitur longa, crassa, exterius nigricante, intus alba, succulenta, dulci. Nascitur tũ in hortis, tum in sabulosis & campestribus locis. Hortensis siue naturam siue effigiem spectemus, nullæ sunt varietates, nisi in florum colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cæruleus. Verum syluestris multæ diuersitates agnoscuntur; Aliud enim perpetuo virens dicitur, quod nullo cæli statu marcescat; aliud asperum & Echioides, cuius folia bullis prominulis, cum rigida sint, admodum horrent, perperamq; à nonnullis pro Anchusa, à cruore, quo radix eius inficit, sic nominata. Buglossum calidæ & humidæ, vel potius mediæ est temperaturæ.

Melancholicis ac languentibus in cibo cum Spinachia Buglossum est saluberrimum, flore in potum etiam iniecto. Quod tres habet caules, tertianæ; quod vero quatuor, quartanæ conferre febri fertur, in cibo aut potu sumptum. Aqua stillatitia & Saccharum de florib. confectum, ad omnes febrium ægritudines sunt vtiliora ac commodiora. Vino iniectum hilaritatis ac lætitiæ causam præbere creditũ, inquit Galenus. In melicrato coctũ, iis qui ob asperitatem faucium tussiunt, ꝓdest. Caules cocti, & crudi comesti, iecoris affectibus sunt salutares. Adusti Buglossi Cinis, mulsa tẽperatus, inflammationib. & vlceribus oris, colli, linguæ, & gingiuæ plurimum confert, si os frequenter eo colluatur. Easdem vires possidet cum præcedenti, alterum in alterius defectu substitui potest.

Syrupus de succo Buglossæ: ℞. succi Buglossæ depurati li.iij. Sacchari li.ij. coquantur vsq; ad Syrupi cõsistentiam. Cor cõfortat, lætitiamq; generat. Nota succus Buglossæ difficulter exprimitur: nam fit mucilago, dum tunditur Buglossa: ideo tusa dimittenda est per noctem in frigido loco & postridie exprimendus succus, atq; cum albuminib. quorum clarificandus. Cordus.

Syru-

Syrupus purgans Melancholiam, Rondeletii: ℞. Radicum Buglossæ, Glycyrrhizæ rasæ an. vn. j. Cichorii, Scariolæ, Borraginis, Buglossæ, Fumiterræ, Violarum. Mercurialis ana M. j. Passularum vn. ij. seminis Cucurbitæ, Melonum, Citrulli, Cucumeris, Anisi an. dr. iij. Senæ Orientalis, Polypodii, Origani, Epithymi an. vn. ij. Thamarindorum vnc. ß. flor. Borraginis, Buglossæ, Violarum an. P. ij. Misce & fiat decoctio. In colatura dissolue Sacchari quantum satis est: & fiat Syrupus. Addantur Syrupi Rosarum laxatiui vnc. iv. Bilem & Melancholiam purgat.

Syrupus alterans bilem atram, Rondeletii: ℞. Endiuiæ, Scariolæ, Buglossæ, Borraginis, Violarum, Lactucæ Portulacæ, an. M. j. Passularum vnc. ij. sem. 4. frig. Maior. ana drac. iij. flor. Borraginis, Buglossæ ana P. j. Violarum P. ij. Fiat decoctio & in colatura dissolue Sacchari quantum satis est: & fiat Syrupus.

Vinum Buglossatum Arnoldi: Recipe rad. Buglossæ mundatarum quantum satis est. Macerentur in musto vel vino donec vinum saporem & virtutem eius sumat, & assiduetur bibere. Humores melancholicos adustos per vrinam educit: cerebrum rectificat: demẽtes & fatuos sanat, & ad sensum & discretionem reducit.

Decoctum Cordiale Andernaci: Recipe prunorum Damasc. num. vj. Palmularum indicarum, Passarum ana vnc. ß. Glycyrrhizæ drach. j. ß. flor. Borraginis, Buglossæ, Violarum, hordei ana P. j. sem. iv. com. frig. ana drach. ß. Aquæ fontanæ quantum alia medicamenta tres digitos superare possit: in qua reliqua omnia coquuntur ad tertias: deinde ex iure colato datur triens, aut quincunx. Si sæpius exhiberi debet, maior tum aquæ, tum medicamentorum modus adhibeatur. Fit etiam inde Conserua, &c.

CAPVT XI.

De Beta, Braßica, Betonica, Bulbo, Botry, Bulbocast, Betula, Buxo, Bryonia, & Buphthalmo.

BEta à literæ Græcæ β similitudine, quam dũ semine est prægnãs refert, id nominis accepit, græcis τεῦτλον vel σεῦτλον, vt impellẽdo, vt

vt volunt, quod velut impulsu quodam arboris quadãtenus incrementum sumat, ac omnia alia, quæ in hortis seruntur, foliorum latitudine superet, Germanis Romgraß/&c. Duum omnib. est generum: Candida & nigra, à foliorum nimirum colore. Candida quam Siculam nominant, & hinc corrupte siccam & Siclam. Gal. Bette. Solo gaudet putri, humido & læto, caulem gerit striatum, bicubitalem, folium fere Atriplicis, flores exiguos, luteos, semen in caulib. copiosum, radicem vnicam, in longũ protensam, è cuius lateribus alæ, modo singulæ, modo binæ, nonnunquam ternæ funduntur, fibris multis refertæ. Nigra huic similis est, nisi quod folia in purpura sunt nigricantica, & è radice rufa. Huius radices condiuntur, & assatis carnibus apponũtur, Candidæ vero Betæ radices in nullo sunt vsu. Alii à sationis temporib. distinguunt, facientes vernam & autũnalem: Quanquam & aliis seritur temporibus. Transfertur cõmodissime quinq; foliorum: ac eadem maior & candidior fit, si radices recenti fimo bubulo linantur, & priusquã in caulem exeant, lapillus latior, aut fictilis testa superponatur: pondere n. hoc compressa in latũ se distendit, & candorẽ contrahit vt autor est Sotion. Calidam esse & siccam in tertio ordine, tradit Simeon Sethi. Nigra adstrictionis aliquid habet, præsertim in radice. Betæ cibus cõcoctu est facilis, & vẽtriculo infirmo cõducit. Candida Beta soluit aluum, nigra vero inhiberi tradunt. Teneri caules Betæ, & folia cũ radicib. modice in aqua, quoad mollescãt, sicut Brassica q̃ conditur, cocta, & ex aceto sumpta, appetitum edendi excitant: sitim restinguunt: Cholerã in ventriculo sedant. Veteribus vlceribus & inflammationib. imposita Beta, dolorem mitigat, tumorem reprimit, & calorem nimium restinguit. Nigræ Betæ radicis succus naribus instillatus, capitis frigidos fluxus mirifice purgat. Radix in cinerem vsta, cum Melle tẽperata, capillis capitis defluentibus & Alopeciis medetur.

Brassica, vulgo caulis dicitur, quod nulla herba sit caule amplius, Græcis Crambe quasi Corambe, quod pupillas oculorũ, quas Græci κόρας vocant, obtundat, & hebetet: Eius tria sunt genera summaria: satiua, syluestris & marina. Satiua quatuor habet species. Est enim leuis, crispa, & quæ proprie Crambe dicta, & capitata.

Omnibus est caulis leuiter rubens, crassus, folium prægrande, crassum, carnosum, ex cæsio candicãs, in latus vtrinq; diffusum, pro-

minulis venarum toris fruticans, Cyma patula (sunt autem Cymæ delicatiores & teneriores herbarum coliculi, quos à prima germinatione, & in summa stirpe proferunt, Verno enim appetente tẽpore, primo quoq; foliorum pullulatu, præclusis adhuc florum calycib. quosdã quasi turiones olus subministrat, in quibus floris primũ, mox seminis fætus, concluditur) flore tũ luteo, tũ albo, semine in siliquis. Prima a. Brassicæ species, quæ λεία Græcis, Latinis leuis dicitur, foliis est grandibus, latis, caule magno. Gall. Choux. Altera crispa, quæ Græcis Selinoides, q. d. Apiana, ab Apii foliorum forma, vulgo caulis crispus. Tertiam proprie Crambem vocant, caulibus minutioribus, & foliis tenuioribus, flore luteo. Quarta sessilis dicta seu capitata, quoniam in capitis formam folia eius extuberant; huius folia glomerantur in orbem, exterius callosa, & per ambitum rugata, multis intus carinarum voluminibus, externis semper interiora complectentibus. Hanc à foliorum Candore Brassicam albã, & caules albos vocant. Plura Brassicarum genera licebit à natalib. locis constituere. Transfertur Brassica tenera adhuc, cum sex foliorum fuerit. Frigidis & humidis gaudet locis Sarrita & stercorata sæpius, plenius incrementum facit. Maxima Brassicæ & viti est discordia, adeo etiam vt si iuxta vites proueniat, vel ipsa confestim emarcescat, vel Sarmenta eius contabescentia elanguescant. Nestor in horto Alexidis Brassicam Lycurgi tradit esse lachrymam, quam secundum fabulas, cum à Libero patre viti esset alligatus, profudit. Hinc etiam si quis ferue scenti in olla Brassicæ vini paululum instillauerit non amplius excoquetur, sed suis defuncta virib. ad perniciem trahetur. Præter satiuam Brassicam sunt adhuc duo Dioscoridi, Galeno & Æginetæ genera: Syluestris nimirum, quæ rustica dicitur, in maritimis plerunq; & præruptis tractibus nascens, satiuæ similis, candidior, hirsutior nec sine amaritudine. Hanc Lãpsanam Dioscoridis esse sunt qui putent, quo apud Dyrrhachium se victitasse milites Cæsari in triumpho exprobrauerunt, vt est apud Plin. & Suetonium. Lampsanam tamen alii volunt esse herbã, &c.

Marina Brassica prorsus à satiua est diuersa, estq; ea quæ officinis Soldana & Soldanella dicitur, foliis Aristolochiæ rotundæ, tenuib. prælongis, quæ singula à ramulis prosiliunt, subrubentib. vno nixa pediculo, hederaceorum modo: vulnerata liquorem emittit paululum,

culum,candidum,non insulso gustu amaricantem, pingui cōcretu. Soldanam n. vocant Muscum terrestrem,diuersum ab hac,de quo supra est actū. Calida est & sicca primo ordine. Brassica præsumpta cibis temulentiam arcet, post cibos vero sumpta temulentiam discutit. Cuius rei rationem reddit Aristoteles,quod nimirum dulcē discutientemq; succum contineat: eaq; in plenum excocta, & expurgato callo refrigerata, medici vehementes ventris deiectiones moliuntur: quo fit vt iis qui crapula vexantur, succus humores in aluum eliciat. Crudis etiam hominibus, temulentisq; in ventriculo supra remanens, corpus refrigerat, fitque vt humores per vrinarios meatus euadentes ad vesicam delabantur. Qui cum vtrinq; abigātur, refrigerato corpore, eos liberari crapula est conspicuum, præsertim cum sequax vini vapor, humoribus deorsum conuersis deuocetur,& præceps ad ima deuoluatur, qui sese efferens in caput, mentis arcem obsidet, & temulentiam grauitatemq; creat: Fastidienti stomacho esus Brassicæ commodat, concoctionem adiuuat, alui duritiam impedit, vrinam ciet, Choleram & biliosos humores, quibus visus acies hebetatur, paulatim educit. Folia in vino cocta, calida pota, morsis à serpentibus auxiliantur. Idem præstat semen ex vino. Aluum Cyma deiicit feruefacta, & noua iterum & tertio adiecta, cum cœperit feruere, indita salis mica & Cymici momento, vt autor est Cato. Verum qui bibit cubet incœnatus, sola cōtentus mulsa: itidem faciendum vbi nauseæ libido veniens quem apprehenderit. Tormina discutit si cocta iterum decoquatur, addito Cumino, Sale, oleo, & polline polentæ, præsertim si sumatur sine pane. Idem facit ius decoctæ cum veteri Gallinaceo: iocinorosis & lienosis, quiq; calculo vexantur renum, prodest. Quem largior vini potus delectat, antecedens in cibis cruda ex aceto ebrietatem arcet, postea quinq; eius folia crapulam discutiunt, ne vinosæ halitus reliquiæ videantur superesse. Podagricis quoq; in cibis prodest, ruta præsertim & Coriano additis. Hippocrates bis decoquendam alui fluxu laborantibus & dysentericis tradit. Brassica condita prodest stomachi æstui, vtilis præsertim iis, qui vehementioribus exercitiis sunt adsueti, appetitum quoque edendi excitat, & sitim sedat.

Plura

Plura Plinius & Cato. Marina Brassica in totũ stomacho est inimica & acris. Aluum vehementissime ciet in cibo cocta. Cũ pingui vero carne propter acrimoniam coquitur. Folia omnis generis inflammationib. imposita calorem pellunt, dolorem mitigant, herpetas & scabiem, epynctydas, ignem sacrum & lepram sanãt. Podagricis illita cum Fœnigræci farina & aceto prosunt. Ad hoc vtilis ẽt est vrina hominis, qui dies aliquot Brassica victitauit. Illitum, fistulas, Carcinomata, Gangrænas, nomas & papulas sanat. Pueros pusillos si lotio hoc abluantur, nunquã debiles fieri, Cato est autor: mulier quoq; si lotio eo locos foueat, nunquã eos virosos fieri. Cinis ex caulib. Brassicæ vstus, cũ axungia, manãtia cutis vitia, teste Galeno, sanat. Lixiuium ex eodem cinere sacrum ignem restinguere, mira experientia probatũ est. Syluestris Brassicæ Cyma in lixiuio cocta, ori est grata. Folia eius illita vulnera glutinant, & inflammationes, tumoresq; discutiunt.

Infusio ad Scabiẽ: ℞. Brassicæ marinæ M.j. Passularũ vn.j. in iusculo Gallinacei, vel pulli coquito, & confectionis Hamech dra.iij. Syrupi de Fumo terræ vñ.j. in iuris p̃dicti triente diluito, datoq; potui.

Betonica seu Vetonica, à Vetonibus, teste Plinio, in Hispania, à quibus est inuenta, nomen habet, Græcis Cestron à multiplici eius in remediis vsu dicitur. κέστρον n. Græcis teli genus est. Itẽ ψυχότροφον, q̃ in locis nascatur frigidis. Offici. Betonica. Italis serratula, à foliorũ incisuris. Gal. Betoine: Ger. Betonien Herba est, teste Dios. caule tenui, cubitum, vel eo amplius procero, quadrangulo, foliis longis & mollib. frondis quernæ modo per ambitũ serratis, ad radicem maiusculis, odore iucundo. Summis in caulibus semen Spicatum inest quasi thymbræ: radices subsunt exiles, vt Veratri. Nascitur in pratis, mõtosis, frigidis & opacis locis: Florẽ fert Maio & Iunio. Alterã Betonicæ speciem alii faciunt, q̃ vulgo herba tunica dicitur, ab huius descriptione prorsus diuersã, de qua suo loco dicetur, capite de flore Caryophyllorum. Est ẽt Betonica alba, de qua vide Verbascum. Calida est & sicca in ordine primo completo, aut in medio secũdi.

Betonica vna cum floribus in vino decocta, singultientibus, cruditate stomachi & ructu laborantib. acido, est vtilis. Idẽ potest stillatitia aqua, aut cõfectio florum cũ Saccharo: siue puluis aridæ herbæ p se vel cũ Melle sumptus. Matricis affectionib. plurimũ cõfert.

Omni-

Omnibus in summa internis corporis passionibus, quocunq; modo sumpta, est salutaris. Stomachi, iecoris, lienis, renum, vesicæ, matricis obstructionibus, humoribusque noxiis educendis prodest. Iis qui venenum se hausisse verentur, puluis Betonicæ cum vino, drachmæ datus pondere, noxium omne per vrinam & sedes educit. Ictericos non parum adiuuat. Phreniticis, comitialibus, paralyticis, & ischiadicis in aqua decocta vtiliter bibitur. Phthisicis & peripneumoniacis, tussientibus, dyspnœa laborantibus, hydropi vicinis, & febribus ventriculi putridis, folia & flores in aqua mulsa cocti, & calidi per dies aliquot poti, mire auxiliantur. Capitis dolorem, cum linteolis Betonicæ aqua illita, sedat: Oculorum simili ratione dolores mitigat. Viridia folia tusa vel cocta capitis imposita vulneribus, ea conglutinant & sanant, aculeos cranio infixos extrahunt. Aurium dolores, auribus immissus eius vapor compescit. Putredini & dolori dentium, in vino & aceto cocta folia, prosunt. Cum vino rubro optimo trita aut cocta folia, serpentum venenatorum, & canis rabidi morsui illita, vulnere prius decocto eius purgato, præcipuum adferunt remedium. Podagræ & articulorum doloribus, idem illitum fert opem.

Potio vulneraria cephalica. Recipe flor. lilii conuallium, Betonicæ ana p.j. Galangæ, macis, ana drach. iij. Persicariæ, chelidoniæ, vincæ peruincæ, veronicæ, centaurii ana drach. iij. persicariæ, chelidoniæ, vincę peruincæ, veronicæ, centaurii ana m. ſ. Macerentur in vino, & ad vsum seruentur.

Syrupus de betonica. Recipe succi betonicę crudi partes tres, sacchari boni partes duas. Coquantur simul & despumẽtur, quoad syrupi consistentiam acquirant. Vires ipsius herbæ retinet.

Syrupus de betonica compositus, Augustani. Recipe betonicæ m. iij. maioranæ m. j ſ thymi, rosarum ana m. j. violariæ, stœchadis ana m ſ. sem. fœniculi, anisi, sem. Ammeos ana vnciam semis, rad. pæoniæ, polypodii, rad. fœnic. ana drachmas v. Fiat decoctio in sufficiente quantitate aquæ ad medietatis consumptionem: Colaturæ adde succi betonicæ libras duas, sacchari quantum satis est. Fiat syrupus. Ad capitis & vteri vitia prodest, menses mouet: & simplici potius vtimur, quam composito. Vinum è betonica Dioscoridis. Herbam fœminæ maturo prægnantem, cum

suis ramulis, minæ pondo, congiis duobus vini macerant, & post septimum mensem transfundunt. Ad multa interaneorum vitia, vt frutex ipse, pollet. Conserua betonicæ. ℞. betonicæ recentis & teneræ lib. j. sacchari lib. iij. Folia in mortario lapideo terantur minutissime: saccharũ vero coquendũ est, cũ aquæ betonicæ lib. ij. vltra syrupi consistentiam: deinde simul misceantur aliquandiu supra prunas, fiatque conserua, quæ per annum in vase vitreato conseruanda, caput & ventriculum confortat, venena ex corpore pellit.

Bulbus generale vocabulum est eorum, quæ radices habent capitatas seu plurib. capitulis compactas velut ceparum, allii, porri, asphodeli, lilii, aliarumque quarundam &c. Est autem vt homonymia vocabuli tollatur Bulbus triplex, vel coronarius, vel medicamentarius, vel esculentus: inter coronarios recensentur narcissorum, lilio narcissorum, seu tulipparum & hyacinthorum pene innumeræ varietates; inter medicamentarios scilla, hermodactylus, pancratium, bulbus vomitorius; inter esculentos, qui etiam ad medicos, eosque eximios trahuntur vsus sæpe, porrum, ascalonium & hi, qui antonomasia quadam regii dicuntur, omnibus præstantiores & ad venerem stimulandam vtiles, quique veteribus in frequẽtissimo fuerunt ciborum vsu, pro quibus nunc cæpis & ascaloniis tantum vtimur, quæ veri nobis bulbi sunt, eosque pollicentur & præstant effectus, quos veteres bulbi, similiterque describuntur, adeo vt in antidotis dum bulbi semen expetitur, cæparum vel ascalaniorum, escallotas vulgus nominat, semen vsurpari potest. Bulbus autem dicitur radix quædam sæpius corticosa, breuis, rotunda, membranis pluribus tunicata, quarum exterior omnium maxima, extra terram sæpius frondescit, omnesque simul coeuntes, capillamenta multa, seu radiculas tenues producunt, quæ succum è terra conuenientem alliciunt in totius bulbi nutricatum. Frondes ei cæparum ritu teretes, angustæ, inanes in mucronem desinentes: cauliculi dodrantales, in quorum fastigio flosculi emicant purpurascentes, quibus deciduis semen succedit exterius nigrum, album interius. Bulbi omnes acrimoniam habent, inquit Dioscorides, excalfaciunt, venerem stimulant, multum alimenti suppeditant, inflationem pariunt, ob id ventri tentiginem excitant. Sed copia eorum largior in cibo vitanda, quoniam neruos tentant. Præ omnibus

bus autem bulbis, libenter crederem, satyrium stimulandæ veneri conferre, alios ignauius, nec nisi quia flatuosi sunt, ipsius ludibriis inseruire.

Botrys græcis Βότρυς, id est, vua herba: Latinis herba botri, Quercula peregrina siue quercula Turcica à Dioscoride etiam Ἀμβροσία Καππαδόκια, id est, Ambrosia cappadocia: Italis botri: Gallis milligrains & pyment. Hispanis Bien granada: Angelis oxe of Hierusalem: Hollandis piment: Germanis *Traubenkraut*, *Türckisch Beyfuß* &c. Fruticosa Dioscoridi est herba, tota lutea, sparsa, multaque alarum caua habens: flores multos, exiguos, luteos ab imo ad summum vsque. Semen circa totos ramulos adnascitur. Folia cichorio sunt similia, totaque valde odorata: vnde vestibus apponitur. Circa fluentes aquas & torrentes nascitur: Carpitur Augusto & Septembri, quo tempore ad maturitatem peruenit. Amara est, vimque incidendi habet, vnde calidam siccam esse facile colligitur. Botrys in vino cocta & pota difficultate spirandi laborantibus auxiliatur. Arida herba vestimentis odoris gratia apponitur.

Bulbocastanum à Tralliano græce dicitur Βολβοκάστανον: Iohannes Guinterus Andernacus vult vt legatur Βαλανοκάστανον, alii vocant Ἀγελοκάστανον: Latinis dicitur Bulbcastanum, Bulbocastanum, Balanocastanum, & Agriocastanon: à simplicistis dicitur Castanea terræ & castania porcina: Germanis *Erd castanien*, & *Seucastanien* &c. Radix huius est in temperamento calido & sicco sed medio: semen vero attingit tertium gradum, ac mouet vrinam. Editur hic fructus coctus cum iusculo, & sic bene nutrit & auget: vel crudus & sic rustici possunt concoquere: qui sanguinem mingunt & expuunt his conuenit hic fructus, item empiicis vt vult Alexander Trallianus lib. 7. sues etiam edunt, & inde valde impinguescunt.

Buxus græcis Πύξος, Germ. *Buchsbaum*. Nemini incognita buxus, frigido apricoque solo gaudens Nascitur mali proceritate, folio myrti, exiguo, concauo, subrotundo, fronde perpetua. Flore herbaceo, semine ruffo & rotundo, omnibus animantibus inuiso: ligno pallido atque duro. Ex omni materie spissisima, atque densissima, eademque grauissima, ideoque in aquis non fluitat, neque cariem, neque vetustatem sentit. Ligno quæ ferro est durities: Nec igni nec carbonibus est vtilis, ponderosa & densa, ac nec arefacta

quidem leuis redditur. Sculptoribus potissimum ligni est vsus. Pyxides quoque ex ea fiunt, quibus etiam nomen dedit. Odor eius naturę prorsus aduersatur: Vnde crebro sub buxo somnum capere, cerebro vehementer incomodat. Natura buxo est astringens exiccansque: Estque exiguus eius in medicina vsus. Scobem eius in aqua decoctam, alui profluuium sanare tradunt. Serpentes vulneratos eius radice degustata sanitatem recuperare fertur. Folia & radice degustata sanitatem recuperare fertur. Folia & ramuli eius in lixiuio decocti, capillos rufant aut flauescere faciunt.

Betula, Græcis, Semyda, Germa. *Bircken*, nemini non nota, fascibus olim Romanorum magistratuum, puerorum hodie castigatione venerabilis: ædium præterea mundationi se aptam & vtilem præbens. Folio est fagino, sed paulo angustiore, trunco enodi, cortice versicolore, materie leui atque candidissima, virgultorum tenuitate & flexibilitate eximia: semina fert iulorum fere specie ex ramis dependentia, quæ autumno decidunt. Inter omnes fere alias arbores sola hæc mature succum plenum concipit, adeo vt ferro vulnerata liquidum humorem emittat, gustu dulcem, quo pastores aridas sæpe fauces recreant. Huius etiam cortice papyri vice vsi sunt ante chartarum vsum inuentum, cuiusmodi adhuc hodieque libros seu volumina est inuenire. Papyrus autem, qua veteres maxime vsi sunt, in palustribus nascitur Ægypti, cuius etiam loco, corticis betulæ vsus fuit. Teneræ autem betulæ & virgultorum eius cortex puniceus est fere, & gustu amarus. Betulæ exiguus in medicinis constat vsus magis ad operanos vsus nota. Pauca tamen quæ de viribus traduntur, subnectam. Dulcis betularum succus in vere collectus, aduersus calculum & morbum regium fertur vtiliter bibi. Succus betularum, per se, aut etiam destillatus, putredines oris, papulas item & maculas cutis sanat. Eadem præstat recentium foliorum liquor stillatitius. Succus in coagulum lactis inditus, caseos à vermibus integros seruat. Ad omnia magis efficax est ex corticis cinere factum lixiuium. Ligni etiam suus ad varia opera est vsus. Virgæ eius puerorum inertiæ & petulantiæ remedio sunt saluberrimo.

Bryonia: Eius duæ sunt species: Alba, græcis ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba; nigra ἄμπελος μέλαινα, hoc est, vitis nigra. Vtrasque

enim

enim has bryoniæ appellari nomine ostendit Dioscorides, & differunt solis baccis, quas altera ruffas, altera vero nigras habet. Vitis alba, quam bryoniam cum Dioscoride vocant albam, foliis, farmentis & capreolis satiuæ viti est similis, sed hirsutiora sunt omnia: propinquos frutices capreolis suis apprehendit, iisque se implicat: frutex rubens in vua dependet, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna. In sepibus & dumis passim prouenit, æstate florens tota, in bonam vsque autumni partem, in quo fructum, primum viridem, post vero rubentem, cum ad maturitatem venerit, producit. Græcis ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba. Item βρυωνία ἢ ψίλωθρον, id est, Bryonia, vel Psilothrum, à ψιλόομαι, id est, nudo, quod eius acinis coria nudentur seu depilentur. Vnde psilothrum idem quod vnguentum depilatorium. Officinis bryonia. Vulgo viticella. Vitis nigra folia habet similitudine hederæ, magis tamen ad smilacis folia accedentia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quam illius sunt. Clauiculis, sicut prior, arbores quoque complectitur. Floribus candidis & odoratis, quibus decidentibus semen subnascitur racemosum, initio herbaceum, plumis quasi vestitum, aut barbæ canæ effigiem præbens: cum vero maturuerit, nigrum. Nascitur in fruteris dumetisque passim. Floret Iulio. Semen in Augusto producit. Græcis hæc à baccis ἄμπελος μέλαινα dicitur: atque hanc proprie bryoniam dici, inquit Galenus. Latinis vitis nigra, & vitis Chironia à virtute medica. Clematis altera Dioscoridi. Item bucranium, hoc est, bouis vel magnum cranium. Taminea, à Taminiæ vuæ similitudine. Prima germina vitis albæ subamaram modicam adstrictionem habent. Radix desiccat & moderate calfacit. Vitis nigra idem habet temperamentum cum alba. Bryoniæ vtriusque asparagi in prima germinatione elixi manduntur: vrinæ, aluo & mensibus ducendis vtiles. Comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum bibitur. Prodest similiter attonitis & vertigine laborantibus. Contra viperarum ictus pota duabus drachmis auxiliatur: fætus necat mentem aliquando perturbat. Fit eclegma ex ea cum melle, quod præfocatione oppressis, tussientibus, pleuriticis & ruptis subuenit. Lienem trium obolorum pondere ex aceto, diebus triginta pota, consumit. Succus in vere ex radice eius expressus potus, vuluam purgat, & abortum facit, pituitam

ducit. Succus ex fructu, cum tritico decoctus si sorbeatur lactis abundantiam efficit. Extrinsecus vtriusq; folia, fructus & radix acri vi sunt prædita, vnde Chironis, Gangrænis, phagedænis, & hulceribus tibiarum putridis, cum sale illita, auxiliantur. Radix corpus abstergit & erugat. Cum eruo, terra Chia, & fœnogræco, vitia faciei, varos lentigines, & cicatrices nigras corrigit. Decocta in oleo vsq; dum liquescat, potest eadem, sugillata tollit, & digitorum pterygia compescit. Illita cum vino inflammationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit trita & illita. Medicamentis erodentibus commode miscetur. Apposita vero, fœtus & secundas trahit. Decoquitur ad insessus: vuluas enim purgat, & abortum facit. Folia vitis præsertim nigrę, cum vino exulceratis iumentorum ceruicibus illinuntur. Luxatis eodem modo opitulantur.

Electuarium Diabryonias, Democriti. Recipe rad. Bryoniæ purgat. & tritar. lib. ſ Sapæ siue mellis passularum lib. iv. Scyllæ ossatæ, linearum mundat. a. vnc. j. ſ. Nucis Moschatæ Cardomomi, Macis Zingiberis ana drach. ij. Caryophyllorum, Piperis longi, stæchados ana drach. j. ſ. Seseleos, sa is gemmæ, Galliæ ana drach. j. Agarici drach. iij. Datur post tres menses à drach. ij. ad drach. ſ. cerebrum & neruos purgat ex crementis ob id Epilepsiæ, Paralysi, vertigini, & aliis cerebri & neruorum frigidis affectibus medetur.

Syrupus ex Bryoniæ radicum succo. Rec. succi crudi rad. Bryoniæ, mellis hispanici, vino generoso despumati ana partes æquales. Coquantur leniter in vase terreo vitreato, donec fluxilis syrupi consistentiam habeat, continenter despumando. Exprimatur autem succus tempore Maii, cœli constitutione sicca: serius enim expresso, in luxuriantem herbam transfusa fuerit succositas radicis.

Syrupus de bryonia compositus. Mesuæ. Recipe Succi Bryoniæ vnc. v. Aquæ decoctionis origani, Hyssopi sicci, Libystici, Seseleos, Cardomomi, Stæchados, ana drach. j. sapæ vuarum passarum ana lib. ſ. Mellis. lib. ij. Syrupus de bryonia idem valet, quod medicamentum, dantur vnc. ij.

Buphtalmum: Eius quinq; ab authoribus dantur genera, 1. genus à simplicistis vocatur cotula, cotyla, cotula nō fœtida chamemilla syluestris, chamomilla fatua & Bupthalmum leucanthemū. 2. Apud Dioscoridem & græcos dicitur βέφθαλμον, αἴμοῤῥα, γόνος

ἑρμȣ̃,

ἐρμῦ, κάχλας & Γόνος ἄφθιτος, id est incorruptibilis genitura, latine buphtalmum, boanthemum, mercurii genitura, cappacorania, cachlas & boaria. Simplicistæ vocant buphtalmum chrysanthemum, oculum vaccæ, bubulum oculum, cotulam luteam, & herbam crispulam. Apud Nicolaum Mirepsum dicitur crespula & crespul⁹, Arabicis vt Serapioni dicitur Bihar, Auicennæ Bithar, Andreas chiaoscgem, id est oculus Bouis. Ab Arabibus etiam alias dicitur peonasar & peonasari per quod intelligunt buphtalmum Germanis Streichblum: Italis dicitur occhio di Boue, occhi di Bue, buftalmo, buphtalmo & crispula: Hispanis Oio de Buey, & Ben Mequeres Amaritho: Gallis Oeil de Beuf. Affricanis narrat Germanis Sterckblum / siue Steinblum & Streichblum. Tertium genus dicitur verum buphtalmum tuscanicum. Quartum & quintum genus in Gallia nascuntur, horum 1. dicitur buphtalma marina siue buphtalmum maius, alterum buphtalma Norbonensia, siue bupthalmum Norbonense, vel marinum minus, etiam tenuifolium. Germanis groß vnd klein Meer Streichblumen. Flores sunt calidi & acres. Decoctum florum à balneo per aliquot dies potum, ictericis colorem pristinum & sanitatem reddere testis est Dioscorides. Idem decoctum vomitiones adiuuat, & nauseam parit. Flores cum cerato triti & temperati, œdemata & durities discutiunt.

CAP. XII.

De Chamæmelo, cuscuta, calamo odorato, & Chamæpihi, cerefolio, caucali, consolida, cyanocrithmo, chrysanthemo & catarice.

CHamæmelum, græcis χαμαίμηλον, Ἄνθεμις, λευκάνθεμον, μελάνθεμον, Καλλίας, Διακωλία, Διοκάλλια, τρόχισκος ἡλιακὸς, ἀπάιελτος, Ἄνθεμον, Ἀνθέμιον, & ab Hippocrate εὐάνθεμον, & ab Alexandro Tralliano, Ἀνθεμίσιον: Latinis dicitur Anthemis, leucanthemum, leucãthemis, melanthemũ, Callia, chamæmelũ, diacolea, apud Apuleiũ diacollia, rotula solis, discus solis, & herba superba: Apud Hippocratem euanthemum, apud Theophrastum anthemũ & anthemiũ, apud Trallianum lib. 8. cap. 2. Anthemisium: Plinio lib. 1. cap. 38. Proser-

Proſerpina herba: Ab aliis oualidia, amalocia, aulitica herba & malium. vulgares medici vocant chamomillam, camomillam & chamæmillam. Apud Serapionem de ſimpl. c. 22. vocatur Debonegi, apud Auerrhoem, Hoboneg, apud Alſaharauium Hesbe, apud Haliabbat. Bebonig & Bebonigi, & apud interpretes Arabicos ſuper Haliabbatanem Babunegum & xambunegum: Apud alios Authores Arabes legitur Bebonici, Babonegi, Beborugi, Bebunegiemara, bibon, bemboniger: & apud gloſſographum Auicennæ bebonigi: Italis nuncupatur camamilla, camomilla & meſenella: Gallis camomille, camemina, della camomille, & camomille des champs. Hiſpanis manzanilla ſaluage: Germanis Chamillen &c. Eius genera afferuntur ab authoribus ſex. 1. eſt chamomilla, ſeu chamæmelũ vulgare, ſeu leucanthemũ Dioſcoridis. 2. dicitur chamæmelũ Romanũ, & chamæmelũ nobile. Pharmacop. vocant chamomillã Romanam: Italis camamilla Romana: Hiſpanis manzanilha vel manzanilla. Gallis camomille Romaine. 3. & 4. genus dicuntur chamæmelum Romanũ multiflorum, & chamæmelum multiflorum Anglicum. 5. dicitur græcis χρυσάνθεμον & χαμαίμηλον χρυσάνθεμον, Latinis chamæmelum chryſanthemum, chamæmelum luteum, ſiue chamæmelum aureum, & chamomilla lutea. 6. græcis dicitur ἠράνθεμον, ἱεράνθεμον & ἐράνθεμον: Latinis heranthemum, hieranthemum, eranthemum, flos ſacer, chamæmelum purpureum & oculus dæmonis &c. Hactenus nomina & differentiæ: Eius vſus in medicina varius. Calfacit autem anthemis & exiccat in primo gradu: Reſoluit ac mitigat. Cum vino cocta anthemis, potu & inſeſſione, menſes, fætus, calculos, & vrinam pellit, iecoris & ſplenis obſtructiones ſoluit: dolores veſicæ, matricis, renum & inteſtinorum mitigat. Pulmonis exulcerationem diſcutit & ſanat: dyſpnœam tollit; Lienteriam obſtruit, ventriculum calfacit. Aqua ſtillatitia iiſdem pollet viribus: purpureis vtilis. Flores poti cum aceto, comitialibus proſunt. Flores in aqua cocti, cum oleo chamæmelino clyſteribus ſunt maxime vtiles: Dolores enim renum, matricis, inteſtinorum, & veſicæ, mitigant & ſanant. Inſeſſu, aut in peſſo ſubditi, ventris & matricis doloribus ſubueniunt. Caput & cerebrum, odor, aqua & lixiuium eius corroborant. Decoctum eius fætida vulnera purgat.

Fomen-

Fomentum in febribus biliosis. Andernaci. Recipe olei rosacei, chamomelini ana vnc ij. Succi malorum aranciorum vnc. iij. Vini austeri vnc. j ſ. His commixtis, calefactisque, stomachus per linteum aut spongiam expressam foueri debet. Ex cham. destillatur aqua, oleum, fit extractum, sal, vinum purgans, vinum simplex, syrupus, conserua &c.

Fomentum in febribus quotidianis. Andernaci. Recipe olei chamomelini, mastichini ana lib. ſ. vini vnc. iv. His calentibus stomachus foueatur.

Aliud ad stomachi frigus. Andern. Recipe chamomillæ drac. ij. masticis, nardi gallicæ, absinthii, anethi ana drach. j. Coquantur in quinq; vnciis vini, olei omphacini vnciis quatuor.

Clyster dolorem mitigans. ℞. chamomillæ, meliloti, sum. anethi ana p. ij rad. altheæ vnc. j. Fiat decoctio ex lacte: in colatura dissolue sacchari albi vnciam vnam ſ. vitellos ouorum num. 2. Olei Anethini, chamomillæ ana vnc. j. vel vnc. j. ſ. Misce, fiat clyster, diu retineatur. Heurnii.

Balneum ad morbum Gallicum, Rulandi. Recipe flor. chamomillæ ana lib. j flor. meliloti ana lib. j. Caudæ equinæ, lauendulæ, maluæ, aristolochiæ longæ, centaureæ ana m. iij. fænigræci p. iv. ligni guaiaci, vel iuniperini lib. iij. Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, secundum artem, deinde coletur, vsuiq; seruetur. Post egressum scabies abluatur mixtura præscripta, ex oleo ligni, & aqua plãtaginis facta. Et sic æger sanabitur, corpore prius recte purgato.

Oleum chamæmelinum Pauli ℞. flor. chamæmeli, dẽptis foliis albis vnc. iv. olei oliuarum lib. ij. ſ. Siccentur flores in vmbra horis vigintiquatuor, deinde immitte cum oleo in vas vitreum angusti oris bene obturatum, & quadraginta dies insolato. Initio colici, arthritici & aliorum dolorũ, præstantissimũ est: parũ n. repellit, & modice digerit. Aperit poros, resoluit vapores, sistit fluentes humores, corrigit malas qualitates, confert neruis, & membris neruosis.

Sal chamomillæ Leonis Suauii. ℞. Chamomillæ quantum satis est. Exure in foco ab omni sorde scopis mundato (aliq. pri⁹ insolant, alii in vmbra desiccant.) modus vstionis est, quousq; ambusta in quodam velut pane cohæreat: Sed si vltra progrediaris vrẽdo vsq; ad incineratione, maiorẽ salis mensurã consequeris. Postea in

fictili plumbato aquā huic pani vel cineri claram, limpidamq; suffunde, & igni, vt aliquot horis efferuescat, admoue: demū effūde in aliud vas, vbi resideat, fæcib. relictis: tandem transige per pannū lineum, & quod transactum erit, igne redde lento paucorum carbonum quo exhalet aqua, sal in fundo subsideat. Difficultati vrinæ prodest, si pugillus vnus ex vino calido exhibeatur.

Cuscuta ab Arabibus sic dicta est, Plinio dicitur cassytha, aliis cassutha, herbosis fruticibus adnascitur, epithymi modo, nullaq; radice nixa, sed velut ab alarum sinu prodiens, cirrhis, capillamētisve longissimis repit, inquit Matthiolus. Eius aūt vberior esse solet prouentus in segete linaria, crebrisque volutationibus lini fastigia scandit, vnde, podagram lini officinæ appellitant, quum quasi compedibus id cui insidet illiget, nec vinctum eo facile possit explicari vel extricari. Fuchsius non sine ratione credit cassitham primum radiculis niti, quæ tum arescunt, quando cirrhi, seu capillamenta plantam inuoluunt, à qua sugunt alimentum: Proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innascitur, natura, putantque multi epithymum & cuscatam non differre, nisi quod hæc lino, illud thymo innascatur. Matthiolus tamen refragatur, & effigiem vtriusque non parum dissimilem tradit, nec non qualitates, etiam Galeni testimonio. Epithymum enim calefacit ordine tertio, & cassuta tantum secundo, ita vt verisimile sit, epithymum suas vires à thymo, cuscatam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum assumunt pro vero epithymo, aut cuscuta. Vtrique nulla sunt folia, sed cirrhi tantum, & velut tenues, ac subrubræ testudinum fides, quibus flores paruuli, quasi stellulæ albicantes dehiscunt, pusillo semine grauidati, quod syrupi de cichorio laxatiui, rhabarbaro ingreditur compositionem. Naturam habet abstergendi, & cum adstrictone roborandi. Calidam proinde in primo, & siccam in secundo statuunt ordine.

Melancholicos corporis humores, ictericum morbum & hydropem herba hæc corrigit. In vino manipulus eius coctus, iecoris & lienis obstructiones soluit, regiumque morbum pellit. Stillatitius liquor quatuor aut quinque cochlearium mensura, cum pari quantitate liquoris rutæ, mane per aliquot dies, ad sudorem contecto corpore, potus, ad eadem est efficax. Aduersus scabiem Gal-

licam præstans est hæc aqua remedium: sanguinem enim vitiosum manifeste corrigit: venas quoque à malis humoribus, è quibus tertianæ febres nascuntur, purgat, in pueris maxime. Fomentis & desessionibus, omnibus melancholicis affectionibus, & præcipue nigris ictericis prodest.

Calamus odoratus apud græcos Κάλαμος ἀρωματικὸς & Κάλαμος εὐώδης, hoc est Latinis calamus aromaticus, harundo aromatica, calamus odoratus, ab aliis Κάλαμος μυρεψικὸς, hoc est calamus vnguentarius, ab eo quod veteres eum in vnguenta miscebant odorata: à Serapione lib. simpl. c. 205. dicitur Hasabel derire: Ab Alsaharauio, Alterira, ab Andrea Bellunense Alderire, Aldarira & chasab darirhe: apud alios authores Arabicos vocatur caratis, & caratim: Italis ac Hispanis dicitur Calamo Aromatico: Germanis Wurtzriedt. &c. Putant alii Calamum Aromaticum cognominis id accepisse, ad differentiam calami vulgaris, seu non aromatici. Est autem calamus aromaticus planta Indica & arundinacea, cuius scilicet caulis instar calami aut tubi cauus est, assulatim fractu facilis, nam percussu cito in assulas dissilit. Ab Acoro non parum distat, nec similiter inter radices connumeratur, sed potius inter surculos ligneos concauos, geniculatos, arundinis modo, intus albidos, exterius fuluos, odore fragrantissimo, sapore cũ acrimonia nõ exigua amaro, & in mandendo admodũ glutinoso. Ex India sola deuehitur, & pro eo radix quædã, & rei alterius, quã calami veri & aromatici, quem Hippoc. myrepsicum, hoc est, vnguentarium ab odoris suauitate nominat, in officinis multis venditur quã bylonicum nominant, qui nunc alitur, vt & aliæ plantæ rarissimæ in horto celeberrimæ scholæ Medicorum Parisiensis, Ioan. Robini Regii Botanici industria & labore; antiquorũ tamen calamus aromatic⁹, & verus non est, hic n. acrior. & calidior perhibetur, & folia habet strictiora, magis iuncea, & ad modum trianguli vulgaris latiora, & fere yritico nostras, seu pro raro vulgaris recte substituetur. Calefacit & siccat ordine secundo, leniter adstringit, parum acer est, & partiũ quarundam tenuitate meatus aperit, menses mouet, spiritus recreat, & colorem iuuat natiuum. Calamus odoratus, Dioscoridis testimonio, vrinã potus ciet, ideoq; cum gramine aut apii semine decoctus aduersus aquã subter cutem fusam, vrinæ stillicidium renum

vitia, & rupta bibitur. Menses potu & appositu attrahit. Suffitus eius per se vel ex resina Terebinthina ore exceptus, tussi medetur. Mulieribus ad insessus decoquitur. Clysteribus quoque inditur. Suffimentis & malagmatis odoris gratia miscetur. Vires calami odorati quo vtuntur officinæ.

Tragæa grossa pro stomacho. Recipe calami aromatici, glycyrrhizę gentianæ, an. vnc. iiij. rad. tormentillæ, zedoariæ, granorũ paradisi, galangæ ana vnc. j. zingiberis, nucis muschatæ, piperis long', ana drach. ſ. cinnamomi, caryophyllorum ana drach. vj. sem. anisi fœniculi carui, coriandri præparati ana vnc. j. Incisis incidendis fiat puluis, & misce.

Alia Augustani. ℞. Glycyrrhizæ incisæ, anisi confecti ana lib. j cõfecti sem. fœnic. confecti carui. conf. coriandri pręparati, zingiberis albi ana vnc. viij. cinnamomi electi vnc. ij. Calami aromatici vnc. j. Nucis moschatæ vnc. ſ. concidantur grosso modo, & misceantur.

Acorus conditus, vulgaris. Augustani. Recipe conseruę rad. acori l. j. ſ Mellis despumati (vel eius loco, brodii zingiberis conditi) lib j. Amygdalarum incisarum lib. ſ. Piperis nigri, nucis moschatæ, zingiberis albi ana vnc. ſ. Misce & fiat conditum.

Calamus aromaticus conditus. Mesuæ. Calamus aromatic⁹ seu acorus verus, vt zingiber conditur. Nostrũ quoq; acorũ officinæ cõditum habent, sed inutilem omnino censemus. Acorus conditus, cerebri & neruorum affectibus frigidis confert. Fit etiam vt artis est inde conserua &c.

Diacorum. Mesuæ. Recipe rad. secacul, seu siseris, acori veri, id est, calami aromatici, pinearum ana lib. j. ſ radices secacul mundatæ & incisæ coquantur in aqua clara, donec aqua consumatur: postea optime pistentur & in minutissimas partes cõterantur, donec pulti similes fiant. Deinde affunde eis, mellis odorati & optime despumati lib. x. Coquantur lento igne, donec tota aqua, quam radices secacul imbiberunt, in vaporem resoluta sit, diligenter agitando, ne ad vasis fundum adurantur radices: cum autem iustæ spissitudinis consistentiam acquisiuerit, ab igne deponito, & adde radices acori tenuissime tritas, & pineas minutissime incisas, cũ sequenti puluere optime mixtas, ℞. piperis vnc. j. piperis longi, caryophyllorũ, zingiberis, macis ana vnc. ſ, nucis moschatæ, galangæ, cardamomi

ana drac.iij Omnia ſimul cum melle & radicib.ſecacul miſceto, & vnito,diligenter agitando,ne grumi aliqui relinquantur. Confert mirum in modum ægritudinibus neruorum, acuit omnes ſenſus, & ingenium;ſedat dolores capitis,eſt peculiare remedium frigidarum ægritudinum,ſenum & maxime catarrhi.

Chamæpitys, quaſi dicas terreſtris ſeu humilis pinus,quod pini odorem aliquem habeat.Aiuga Plinio & abiga,item ibiga,officinis iua moſchata.Differētias veras tres ſtatuit Dioſcorides,Dodon: vero adiungit tres ſpurias.Prima per terram ſerpens, ſubcurua, foliis aizoi minutis,multo tamen tenuioribus,& pinguioribus, circa ramos frequentibus, abiga dicitur,ab abiete,odore pinus, flore exiguo luteo vel candido,radice cichorii;Vocatur & iua arthritica, ꝙ arthriticis doloribus ſanandis conferat. Secunda ramis cubitalib. anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma ſupradictæ ſimili, flore candido,ſemine nigro, pinus item odore. Tragus alterā ſpeciē deſcribit,raram inuentu, in aruis præſertim auena & zea conſit s,mēſe potiſſimum Iunio,Thymbræ inſtar fruticantem,odore & forma gratam, nigricantib.& teneris, & diuiſis abſinthii inſtar foliis, minoribus tamen aſpectuq; iniucundioribus, purpureis iuxta ramulos floſculis, velut in hyſſopo, ſemine rotundo, ſubnigro, radice ſimplici,qualis eſt Thymbræ, guſtu amaro, odore ingrato. Tertia mas dicta,paruula foliis exilibus,candidis & hirſutis,caule aſpero, candido,floſculis luteis,ſemine iuxta alas, pinus ſimiliter odorem referens. Hæc eſt vera iua moſchata, quam pharmacopolæ oſtendunt: & eſt eadem herba iua & chamæpitys: quamuis pharmacopolæ negent.Tragus Feldtcypreſſen tertiam appellat. Habet enim ſimilitudinem aliquam cum Chamæcypariſſo. Chamæpitys vim habet aperiendi,calefaciendi gradu ſecundo,ſiccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatib. prodeſt, menſtrua mouet,aduerſus ſcorpionum ictus confert,neruos roborat, iſchiadi & aliis doloribus arthriticis conducit.

Emplaſtrum ad durum hepar,ſimul ac duritiem ſplenis. Recipe fol. chamæpityos m. ſ. rad. maluę,rad. cucumeris ſylueſtris an.vnc. j.ſ. Incidantur & macerentur in olei antiqui duabus partibus & vna vini,decoquantur & in colatura coquantur lithargyri vnc.ij.ad conſumptionem vini;Deinde diſſolue picis,colophoniæ, pingue-

dinis porci an. vnc. iij. galbani, ammoniaci, opopanacis, dissolue in oleo amygdal. an. vnc. ſ. Iridis, myrrhæ, styracis, propoleos masticis, ceræ ana vnc. j. Fiat emplastrum: malaxetur cum lacte mulieris.

Cerefolium græcis χαιρέφυλλον, & χαιρίφιλλον: simplicistis cheriphillũ, cerefoliũ, cerifoliũ, cerofoliũ, cerephyllũ, cærefolium, & cerefillum: Italis dicitur cerefoglio, cerefolio & cerfoglio: Gallis cerfueil, & du cerfueil: Germanis Kerbell &c. Secundum genus dicit cerefolium & chærephyllum syluestre, cerefolium asininũ, apium asininum, onoselinum & petroselinum asininum. Italis cerefoglio saluatico: Germanis Wildt körbelkraut. Tertium genus, cerefolium Hispanicum & cerefolium seu chærephyllum maius, nonnullis & myrrhis: Germanis grosser kerbel siue Spanischer körbel &c. Calefacit in secundo ordine, tenuiumq; partium. Radix cum vino pota, phalangiorum morsibus medetur. Menses purgat & secundas educit. In sorbitione coctis rabidis est vtilis. Pestis tempore bis terve in die potam, tutos à peste conseruare scribit Dioscorides. Pulmonis & thoracis vitia, Galeno teste, purgat.

Caucalis græcis dicitur Καυκαλὶς & Δαῦκος ἄγριος, à Democrito βρίον, Latinis caucalis, pes pulli, pes gallinaceus, Dioscoridi & Theodoro Gazæ, Brion, Democrito & Alexandro Benedicto Damasium, Plinio 2. lib. de re med. in diæta epileptica c. 7. caucalia: à simplicistis apium seu petroselinum aruense, lappula aruensis & lappula campestris: Arabibus cafacalis & cautalis: Stephano Haliabbatis Glossographo Iezarum: Ægyptiis seselis: Italis petrosello saluatico & caucalide: Hispanis queyones hierua: Gallis persil bastard: Germanis Klettenkörbel. Secundum genus dicitur apium seu petroselinũ aruense rubrum, & lappula aruensis rubra: Germanis Rhoter Klettenkörbel. Tertium genus vocant caucalidem Anglicam. &c. Eius fit destillatio in aquam, fit etiam inde vinum. Complexio eius est calida ac sicca: vsus eius est internus atq; externus.

Consolida regalis, siue regia, herba diuæ Otiliæ, siue flos diuæ Otiliæ, flos regius, equitis calcar, calcar equestre, flos equestris, pes alaudæ, corydalopodium, à Iohanne Ruellio cornueta & cornuta: Italis vocatur sperone di caualiero, sproni di cauallieri, cimino saluatico, consolida regale: Græcis Κύμινον ἄγριον ἕτερον: Gallis pied d'alouete, comuette & ios regalle: Germanis Ritterſporn / S. Otilien

kraut

kraut &c. Eius genera sunt 7. Primum dicitur consolida regalis aruensis: Germanis Wilt rittersporn/hocq; est duplex: tertium genus vocatur, consolida regalis satiua flore cœruleo. 4. dicitur consolida regalis satiua flore rubro. 5. Nuncupatur consolida regalis satiua flore albo. 6. dicitur consolida regalis flore multiplici. septima consolida regalis peregrina &c. Temperatum habent calorem omnia iam dicta genera cum aliquantula adstrictione: Vsus eius est externus atque internus: Destillatur in aquam & præparatur in conseruam.

Cyanus latinis, græcis Κύανος, à Guilielmo Rhegino vocatur Hermines, apud Hermolaum Barbarum, alysus siue alisus: à simplicistis dicitur baptisecula siue babtisecula, blaptisecula, batrisecula, baptisescera, blaueola, braueola & flos Zachariæ: officinis dicitur flos frumenti, officinis Galliæ dicitur blattisosella. Italis fior campese, battissecula, baptisescera, blattisolere, battisuera, battisoucera, batisosela, batisolere, fior di frumento, cyano, blattisecolla, aliso: Gallis blauetz, bluetz, blaueole & aubifoin: Germanis Kornblum. Eius genera sunt 11. Primum dicitur cyanus cęruleus aruensis; Germanis blaue Kornblum. 2. genus dicitur cyanus cæruleus satiu⁹: Germanis Blaue zam Kornblum. Tertium genus dicitur cyanus purpureus. 4. cyanus albus. 5. cyanus ex albo violaceus. 6. cyanus cæruleus multiflorus. 7. cyanus purpureus multiflorus. 8. cyanus albus multiflorus medio purpureus. 9. cyanoides maior. 10. cyanoides minor altera. 11. cyanoides minor &c. Prima tria genera sunt frigida & sicca, reliqua tria sunt calida & sicca: Ex iis paratur acetum, destillanturq; in aquã: alias vtuntur etiam tam interne quã externe.

Crithmus græcis Κρίθμον & κρίθαμον, à Galeno de simplicium med facult κρέθμον siue κρέθμος vocatur: Latinis dicitur crithmus & crithmum, crithamum & crethmum. Apud Hippocrat. 2. de diæta legitur κρήμνος pro κρῆθμος quod typographorũ culpa est. A simplicistis dicitur fœniculum marinum, petroselinũ marinũ, herba diui Petri, crethanus marina, sampetra, batis marina, empetrũ marinũ, calcifraga marina, saxifragia marina, & vnguis aquilæ, à Plinio Batis, ab officinis cretha marina, & salsa marina, Petrus Crescentiensis vocat Rincum marinum. Arabes vocant letaie & Alhulaic: Italis fenochio marino, herba di S. Piero, crithmo, crithamo & crethmo: Hispa-

Hiſpanis perexil, de la mar, hinoio marino. Fenol mari, fungo marinho, & vnhas de agnula yerua, id eſt, vnguis aquilæ herba: Gallis bacilles, ſempiere fenoil marin, fenouil marin, de la creſte marine, & de la bacille: Germanis Meerfenchel &c. Secundum genus crithmi dicitur chryſanthemũ littoreum, vel crithmũ chryſanthemũ, itẽ After, Atticus marinus. Tertiũ genus dicitur crithmũ ſpinoſum. Quartum genus dicitur crethanus aruenſis, crithmus aruenſis, crithamus terreſtris, & falcaria herba: Italis crithamo terreſtre: Germanis Feldtbacilien. &c. Eorum vſus tam internus quam externus eſt: vt videre eſt apud medicos.

Chryſanthemum à Græcis dicitur χρυσάνθεμον, χαλκῖτις, χαλκᾶς, ſiue vt quædam volunt exemplaria κάγλας, χάλκανθον & χαλκάνθεμον. Latinis chryſanthemum, chalcitis, chalcas, chagla, chalcanthũ, chalcanthemũ, garuleum & calta: Italis chryſanthemo, Germanis Goldtblum. Secundum genus ſimpliciſtæ vocant chryſanthemum ſegetale, chryſanthemum aruenſe & calta aruenſis: Quidã vocant bellidem luteam: Germanis dicitur Wildt goldtblum. Tertium genus dicitur chryſanthemum Hiſpanicum, à Carolo Cluſio vocatur chryſanthemum valentinum: Germanis Spaniſch goldtblum &c. Sunt calidæ & ſiccæ complexionis: Interne vtuntur ad icterum poſt egreſſum è balneo: Deinde vtuntur etiam externe cum oleis & vnguentis &c. ad varios diuerſoſque affectus.

Catanance græcis dicitur Κατανάγκη, Δαμναμένη: in aliquib. exemplarib. Dioſcoridis legitur Δαμναμέτη, Δῆμος κῆμος, κρότιον, Ἀρκόπους, Ἀρκοπόδιον, Ἀρχαρὰς, & Ἰοβις Μαδὶς Latinis dicitur catanãce, damnamene ſiue damnamete, demus, cemus, crotium, arcopus, arcopodium, archaras, Iouis radius, datiſca & crepula. à Virgilio in Bucolicis eclog. 4. dicitur lutum, dum ait:

Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit vellera luto.

Apud Vitruuiũ 7. architect. 14. dicitur luteũ, apud Pliniũ lib. 33. c. 5. lutea. Apud herbarios dicitur luteola, vnguis miluinus, & vnguimiluia: Italis vnge de gatto herba: Hiſpanis vnhas de gato yerua: Gallis vvaude: Germanis ſtreichkraut & ſterckkraut. Alterum genus dicitur catanance altera, ſiue vnguimilua altera. Eius vſus externus optimus eſt, abuſus vero magico-diabolicus vti videre eſt apud Medicos.

CAP.

CAPVT XIII.

De Chamædry, Caryoph. Carthamo, Centaurio & Chelidonio.

CHamædrys quaſi humilis quercus. Vnde etiam quercula minor appellatur. Latinis Trixago, ſeu Triſſago. Vulgo etiam ſerratula, à foliorum inciſuris. Nonnullis Teucrion, ob ſimilitudinem quam cum Teucrio habet, Gallice Cheſnette, ou, Germandree. Germanis klein Bathengel. Eſt autem duplex: Vera & Vulgaris. Vera eſt cuius deſcriptionem ponit Dioſcorides. Locis naſcitur petroſis & aſperis. Frutex ipſe dodrantalis, folia habens exigua, forma & diuiſura quercus, flore paruo, pene purpureo. Carpitur ſemine prægnans. Hodie paucis admodum Pharmocopolis cognita. Hanc ipſam tamen ab Italo quodam acceptam in horto ſuo fouet Iohannes Freofrebius, Pharmacopola Moguntinenſis, vt eſt diligens harum rerum obſeruator & inquiſitor: per omnia referentem & forma & ſapore folia quercus, adeo vt nemo eam veram eſſe Chamædrym poſſit ambigere.

Chamædrys vero Vulgaris, qua pleriq; Pharmocopolæ vtuntur, deſcriptione ab hac eſt diuerſa, ac Germ. Gamander dicitur. Eſtque duplex: Altera mas, altera fœmina. Naſcitur locis aridis, folio per omnia Scordii, amaro, radice longa, tenui, lignea. Omnia Chamædrys genera calida ſunt & ſicca in ordine tertio. Quæ noſtris tamen Germaniæ locis naſcuntur, non vſq; adeo, ob loci frigidiorem naturam, calfaciunt & exiccant. Chamædrys viribus à Betonica parũ differt. Vtraque in vino vel aqua decocta, colata & cum Melle vel Saccharo temperata, contra tuſſim, recentem hydropiſin, ſplenem induratum, ſtranguriam & vrinæ difficultatem eſt efficax. Idem decoctum venena expellit, menſes ciet, frigidis præſertim mulieribus, quæ albo infeſtãtur fluxu, vtile. Reliquas cum Betonica virtutes cõmunes obtinet. Inſeſſu album fœminarum fluxum, & matricis affectiones ſedat. Cum aqua cocta ſalſa vel aceto, cum fermento ſubacta, eructationes ſtomachi & vomitus ex frigore natos, illita ſedat. Deſtillationes capitis puluis eius cum Nigellæ ſemine pari

quantitate in sacculo capiti calidus impositus cohibet. Cum aceto, vino, Melle vel oleo vulneribus auxiliantur. Furfures & squamas capitis ac superciliorum, cum lupini farina per acetum & aquam salsam colata pellunt. Ad omnia in summa & hæc & sequens herba, ad quæ Betonica, sumi potest.

Ad decoctiones, potus confectiones, olea, emplastra, balnea, vel desessiones. Vinum Chamædrytes. Foliorum Chamædryos tusorũ libra in amphoram musti coniecta, linteolo raro cum quibusdam lapillis folia inuoluuntur, vt degrauatus ponduscolo fasciculus sidat: Vinum post quadraginta dies defæcatum elutriatur. Excalfacit, discutit: conuulsis, Regio morbo, vuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem subuenit. Inueterascens melius redditur. Dioscorides.

Caryophyllata ab radicum odore, quem de se præbent, dicitur: vocant quidam Lagopum: Plinius lib. 27 ca. 7. vocat Geum. A nostris Botanicis vocatur λαγόφθαλμος, Lagophtalmus, oculus leporis, Auantia, Caryophyllata siue Cariophyllata & Sanamunda, à Scaligero Getia, à vulgarioribus practicis Auartia, Herba Benedicta, & Garyophyllata: Italis Gariofillata & Garofonata: Gallis Galiot, Refize, Herbe Beonite & Salmonde: Anglis Anenes: Germanis Benedicten Kraut / Heil aller Welt / &c. Præterea adhuc sunt tria genera, quorum alterum dicitur Garyophyllata Montana, Auantia Montana & Caryophyllata maior: Italis Gariofillata Montana, Garofanata Maggiore & Garofanata Saluatica: Germanis Berg Benedicten Wurtz / &c. Alterum à Simplicistis vocatur Caryophyllata Alpina. Vltimum, genus dicitur Caryophyllata Syluatica & Herba Benedicta syluestris: Germanis wildt Benedicten Wurtz.

Calida est & sicca in ordine secundo. Folia & radix non mediocriter in gustu adstringunt: Intrinsecus radix in vere effossa imposita vino, præcipuam ei suauitatem & gratiam adfert: Cor exhilarat: iecur aperit: Phlegmaticos in ventriculo humores discutit, Tormina & matricis dolores in vino radix hæc cocta sedat. Decoctum radicis cum vino omnia sordida vlcera, carcinomata, fistulas purgat, aliquod diebus illita, præsertim vero primo puerperii tempore. Ex radice nonnulli parant conseruam, item vinum, &c.

Cartha-

Carthamus à Seplasiariis dicitur Crocus Syluestris, à Medicis & Græcis Cnicus, Latinis Cnecus, officinis Carthamus: Eius duo agnoscuntur genera, Satiuum vnum, quod Carthamus Vulgaris est, alterum Syluestre, cuius adhuc duas Theophrastus differentias tradit, vnam recto caule, quo priscæ mulieres pro colu vtebantur, & Ruellio Atractilis est & Carthamus Syluestris; alteram humiliorem, torosiorem, Hirsutiorem, humi penè serpentem, quæ in officinis Carduusbenedictus est. Est autem Carthamus, planta & ventris subductoria & Carduorum cognata, caule bicubitali & sæpe altiore assurgens, recto, duro, admodum lignoso & superne ramoso. Oblonga ei folia sunt, in medio & prope surculos lata, in fastigio acuminata, in ambitu aculeata. E surculorum extremitatibus erumpunt capitula rotunda oliuæ magnitudine & sæpe maiora, multis squamulis spinosis obuallata, è quibus staminei, ac Crocei flores exeunt, adeo Crocum referentes, vt non nisi à perspicacissimis discernantur: Hinc venia quadam plebecula digna, quæ Crocum Syluestrem appellitat. Succedunt semina oblonga, læuia, alba, angulosa, splendentia, seminum floris solis Peruuiani effigie, quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, subdulcis, &c.

Natura Cnico est calida. Semen tertii excalfacientium, extrinsecus adhibitum, est ordinis. Intrinsecus, cibis Croceum colorem inducit, pauperum condimentum: aluum duram mollit. Tusum semen & succus expressus, cum iure Gallinaceo potus, aluum non tantum emollit, sed viscosa quoque phlegmata, Dioscoride teste, educit. Confectio, quæ Diacarthamum dicitur, ad eadem est efficax. Extrinsecus Croceo colori inducendo conducit: Pulmentis quoque, quibus lectos mulierculæ oblinunt, admiscetur.

Oleum Cnicinum, Mesuæ: Cnicinum oleum fit ex semine Carthami purgato, & tuso. Aqua intercute laborantibus, viscerum obstructionibus, ventriculi & coli cruciatibus flatuositate genitis, efficax est. Suspiriosis mirifice prodest, & vocem clarificat. Epotum pituitam tum vomitionibus elicit, tum per inferna educit.

Decoctum pituitam educens, Andernaci: Recipe Hyssopi, Thymi ana P.ſ.ſem.Cnici vnc.vj.ſem.Aniſi, Fœniculi ana drach.j.ß.Polypodii vnc.ß.Glycyrrhizæ raſæ vnc.ij. Decoquantur in aqua ad tertias.

Diacarthamum, Arnoldi Villanouani: Recipe ſpec. Diatragacanthi frigidi vnc.ß.Pulpæ Cydoniorum vnc.j.Pulpæ Carthami vnc.ß.Zingiberis drach.ij.Scammonii præparati drach.iij.Turbith. drach.vj.Mannæ drach.ij. Mellis Roſati col. Sacchari Candi ana vnc.j.Hermodactylorum vnc.ß.Sacchari albi vnc.x.ß. Fiat Electuarium liquidum. Flauæ bili & pituitæ educendæ mirifice conducit. Datur à drac.j.ß.ad drach.vj.

Electuarium fortiter pituitam purgans, Heurnii: Recipe ſeminis Cnici vnc.iv.Turpethi gummoſi.fol.Senæ ana vnc.j.ß. Diagridii drach.v.Rhabarbari vnc.j.Agarici Trochiſcati drach.vj.Mannæ vnc.ij.ß. Myrobalanorum Chebulorum vnc.iij. Polypodii vnc. ij. Zingiberis drach.ij.Craſſius conterantur: & affundatur Aqua vitæ,in qua Diambræ vncia per octo dies macerata fuerit: macerentur tepide dies quatuordecim,hinc prælo exprimantur:&ex liquore Aquæ vitæ extilletur, donec ad melleam craſſitiem ſubſidat. Drachma adultis: dimidia iunioribus ex iure, cum Syrupi Roſati, vel Violati laxatiui ſemuncia diluitur, potuique datur.

Loch de Carthamo Meſuæ: Recipe Medullæ ſem. Carthami drach.vj.Amygdal.mundatarum drach.ij. Nucleorum pinearum mundatorum drach.j.Mellis cocti,ſucci ſcillæ, ana quantum ſufficit.Fiat loch ad perfectionem.

Syrupus diaſereos, Andernaci: Recipe Intybi, latifolii, Cichorii ana M j. Adianthi albi,nigri,Agrimoniæ,Scolopendrii,Lupuli, Fumariæ ana M.ſ.Veſicariæ,id eſt,Alkekengi drach.iij. Violarum P.j. rad.Apii,Fœniculi,Aſparagi ana vnc.ß. Polypodii Quercini vnc.j. Glycyrrhizæ drachm.vj.ſem.Cnici vnc j.ß. ſem.4.frig. maior. ana drachm.ij. Hordei non excorticati P.ij.ſem.Endiuiæ, Cichorii ana drach.j.ß.vuarum paſſarum vnc.j. Pruna Damaſcena paria x. florum Borraginis,Bugloſſæ, violarum ana P.j. Myrobalanorum Citrinorum,Chebulorum ana vnc.ß. Omnia in aqua ad tertias decoquantur,& in huius decocti iure colati libra & ſemiſſe, macerentur ſeorſim Rhabarbari electi vnc.ij.ß. Agarici Trochiſcati vnc.j. Foliorum

liorum Senæ vnc.j.ß.Zingiberis,Cinnamomi ana drach.j Expressis colatisque iterum adde Sacchari optimi lib.j. Syrupi Rosarum solutiui vnc.iij.Mixta omnia rursus modice coquantur ad iustam spissitudinem.Ex hoc Syrupo interdum Cochleare vnum vel semiunciam,cum modica hordei aqua,cui Cinnamomi aliquid incoctum sit,pueris bile suffusis,vel obstructionem & duritiem viscerum expertis,aut lumbricis infestatis, ante cibum salubriter exhibuimus: prouectioribus, tum viris, tum mulieribus in similibus affectibus duo Cochlearia, cum Syrupi violacei, aut Rosacei solutiui vno & quaternis aquæ intybi,aut hordei,aut alterius, morbo conuenientis,valentioribus vncias duas,cum vna Syrupi Rosſ.solutiui,& aquæ Cichorii duabus. Quod si æger delicatus sit,& febri careat, aquæ ex Cinnamomo distillatæ Cochleare vnum aut alterum admisceatur.

Syrupus Diacnicus, Andernaci: Recipe Adianthi, Hyssopi, Thymi, Origani, Chamædryos, Chamæpityos, Scolopendrii,Buglossæ ana M.s.Cuscutæ,Vesicariæ ana vnc.ß. Corr. Tamaricis vnc. ß.Polypodii vnc.j.ß.sem.Anisi,Fœnicul.Ammeos Dauci ana vnc.j. sem.Cnici contusi vnc.iv.ß.Passularum enucleatarum vnc. ij. Decoquantur in aqua ad tertias, colentur: deinde adde Senæ Alexandrinæ vnc.j.ß.in iure decocti per noctem macerentur.ad hæc Agarici Trochiscati vnc.ß. Zingiberis drach.j. Rhabarbari drach.vj. Hæc sequenti die colentur,valdeque exprimantur.Postea Sacchari albiss.lib.j.Syrupi Ros.solutiui:Syrupi violacei solutiui ana vnc.ij. Syrupi Acetosi simpl.vnc.ij.Misceantur, atque iterum modice coquantur,dum satis spissescant. Ex hoc Syrupo vnciæ duæ adultis cum aqua stillatitia Hyssopi aut Thymi, aut Pulegii vnciæ instar, Cinnamomi semuncia,aut Cochleari recte exhibentur. Pueris & delicatis mulieribus vnc.j. cum Syrupi Ros. solutiui semuncia, & aqua Cinnamomi stillatitia ex vino modica.Idoneus est Autumno, & hyemis verisque initio: febribus longis,quotidianis, quartanis, & obstructionibus viscerum, lienis & iecoris, ex pituita & crassis humoribus creatis. Nec non & aqua intercute laborantibus.

Extractum ex semine Cnici & aliis,Andernaci:Recipe Medullæ sem.Cnici vnc.iv. Turpethi albi fol. Senæ Alex. ana drachm j.ß.

Diagridii drach. v. Rhabarbari electi, vnc. j. Agarici Trochiscati drach. vj. Mannæ Granatæ vnc. ij. ß. Myrobal. Chebulorum vnc. iij. rad. Polypodii vnc. ij. Zingiberis albi drach. ij. Minutim incidantur, vel crassius conterantur, & in vini spiritum, ex quo pulueris confectionis Diambræ drach. j. per octo dies macerata fuerit, ponantur, sinanturque stare in loco calidiore, diebus quatuordecim: deinde sacculo indantur, & sub prælo valde exprimantur: postea id quod expressum est, ampullæ infundatur, & operculo impositum, vinum extillatur, donec ad Mellis spissitudinem peruenerit. Drachma dimidia iunioribus, adultis integra, ex iure vel liquore peculiari, cum Syrupi Rosacei aut Violacei solutorii semuncia diluitur, potuiq; datur.

Pilulæ Colicæ Andernaci: Recipe Cnici, Anisi, Castorii an. dra. j. Petroselini, Piperis longi, rotundi ana drach. j. ß. Opii, Iunci odorati, Myrrhæ, Nardi ana dra. ij. Ex Melle parentur Catapotia. Ex his scrupuli instar sumetur mane, vel à Cæna.

Tabulæ Diacnicum, Andernaci: Recipe Diatragacanthi frigidi vnc. ß. Carnis Cotoneorum vnc. j. Zingiberis albi drach. ij Medullæ seminis Cnici vnc. iv. Diagridii dra. iij. Turpeti albi vnc. vj. Mannæ, Mellis Rosati colati ana vnc. j. Sacchari optimi drach. x. Parentur tabellæ, pendentes vnc. ß. singulæ.

Tabulæ purgantes humores mixtos. Eiusdem: Recipe spec. electuarii Diacnicu, vnc. ß. spec. elect. Diaturbeti cum Rhabarbaro drach. vj. Sacchari vnc. iij. ß. Redigantur in placentulas, drachmas tres pendentes.

Centaurium à Centauro Chirone nomen habet. Folia habet nucis iuglandis, oblonga, viridi Brassicarum colore, serrata in ambitu, caulem rumicis, binûm ternûmve cubitorum, adnatis multiplici sobole fruticantibus ab radice, in quibus capita, ceu papauerum, è rotundis oblonga. Flos in cæruleum inclinatus, semenq; cnico simile, floccis inuolutum, vt in lanugineis solet floribus, radice vasta, solida, ponderosa, bicubitalique, madida, acri cum adstrictione quadam, nec citra dulcedinem rubescente: Rubet & siccus, gaudet pingui solo nasci, apricis fruticosisq; collibus. Officinæ hodie improprie hanc radicem Rhaponticum appellant. Est enim Rhaponticum, quod officinæ hodie ostendunt, Centaurium illud

maius.

maius. Germanis cum officinis eodem errore Rhapontic nominatur. Errant & ii qui Centaurium hodie depingunt cubitali cauliculo, frondibus salignis, aliquanto maioribus, per interualla binis, auersa parte candicantibus, interna virentibus, & fere connexis, flore luteo: quæ Lysimachiæ magis descriptio conuenit. Radix Centaurii est acris, subadstringens, subdulcis, & subamara, glutinandi vim habet. Ad duodecim annos, nec vltra radix asseruari valet. Radicis decoctæ succus medetur omnibus morbis: priuatim vero aduersus angues, radicis drachma in vini Cyathis tribus bibitur.

Sanguinem excreantibus in febribus in aqua datur: sin febris non sit, in vino. Eodem modo torminibus, vuluarumq; doloribus medetur. Per se faciles facit excreationes: sanguinem eiicientibus prodest. Stomachum corroborat. Dyspnœæ medetur in eclegmate: Pleuriticis & peripneumonicis bibitur cum dauco, Phthisicis in vino prodest. Regium morbum qui sit citra febres, impugnat: tormina discutit. Inspersum vel illitum, vlcera, quæ cacoethe vocant, sanat. Recens tusa radix, aut arida ante madefacta vulnera glutinat & coniungit. Menses & partus in tenuitatem Collyrii derasa, & subdita euocat. Carnibus adiecta coalescere eas facit, si simul coquatur.

Centaurium minus, Græcis Λιμνήσιον & Λιμναῖον, quod circa paludes & scatebras aquarum proueniat, est dictum. Latinis febrifuga, à viribus, & Fel terræ, ab amaritudine quam habet, appellatur. Gall. Fiel de terre. Herba est Origano Hypericove similis, caule sesquipalmum alto, fruticanti, anguloso, Lychnidis floribus, è puniceo purpuratis, folio rutæ, prælongo, & minuto, semine tritici, radice tenui, superuacanea & leui. Nascitur Dioscoridi iuxta lacus, & loca rigua. Hodie vero in solo passim arido, & in pratis minus pinguibus est inuenire. Floret æstate & autumno. Naturæ est calidæ & siccæ. Exiccat maxime absque mordacitate: est enim amarum cum exigua adstrictione. Manipulus Centaurii cum floribus in vini aut aquæ mensura dimidiata ad mediam decoctus partem, biliosos & viscosos ex stomacho humores per inferna educit. Ictericis & febri assidue laborantibus prodest. Iecoris & lienis obstructiones, dies aliquot potus, aperit: vitiosos corporis humores educit.

Vermes

Vermes ventris necat, mortuos fœtus & menses pellit: Colicæ passioni, in qua obstet obstructio, medetur. Suauior est aqua stillatitia, sed viribus imbecillior. Eosdem præstat vsus puluis herbæ cum vino, vel pilulæ ex eo confectæ, quæ non parum coxendicum, articulorum & podagræ quoque doloribus auxiliantur. Ad Clysteres etiam non est inutilis. Succus cum Melle Collyriis oculorum miscetur. Menses ciet & secundinam, pesso in eo madefacto. Vetera vlcera purgat, & ad sanitatem perducit. Viridis herba tusa & illita, vulnera recentia conglutinat & sanat. Succus expressus ac in sole arefactus iisdem pollet viribus. Succum Dioscorides hoc modo conficit: Legitur herba in ipso flore, & diebus quinque madefacta, ad mediam decoquitur partem, mox linteolo exprimitur, ac quod expressum est, iterum, donec Mellis crassitiem induat, coquitur.

Puluis contra lumbricos: Recipe comarum Centaurii minoris, Lupinorum ana lib.ß. Absynthii, baccarum Lauri, Gentianæ ana vnc.iv. Aristolochiæ rotundæ, Pyrethri, Polypodii, Petroselini Macedonici, Zedoariæ, Myrrhæ ana vnc.ij. Abrotani vnc.j sem. Athanasiæ vnc.iij. flor. Persicorum vnc.ij.ß. Coriandri præparati vnc.j.ß. Senæ Alexandr. sem. Santonici ana vnc. ij. drach. ij. Aloes, sem. Portulacæ, rad. Dictamni albi ana drach.ij. Misce & fiat puluis.

Decoctio vulneraria: Recipe virgæ aureæ, Saniculę, Polygonati, Plantaginis, Saluiæ minoris, Pulegii, Aristolochiæ rotundæ, Centaurii minoris ana M.j. coquantur in vino & aqua ana mens.j.ß. vsq; ad consumptionem duorum digitorum, coletur, & vtatur mane stomacho ieiuno, haustu vno.

Potio vulneraria Cephalica: Recipe flor. Lilii Conuallii, Betonicæ ana P.j. Galangæ, Macis ana drach.iij. Persicariæ, Chelidoniæ, vincæ pervincæ, Veronicæ, Centaurii ana M.ſ. Macerentur supra, & ad vsum seruentur.

Potio vulneraria: Recipe Herb. Saniculæ, Virgæ Aureæ, Polygoni, Plantaginis, Saluiæ, Pulegii, Centaurii minoris, Aristolochiæ ana M.j. coquantur in vino & aqua ana mens. j. ß. vsque ad consumptionem duorum digitorum, coletur, & vtatur mane stomacho ieiuno.

Aqua dealbans Capillos; Fumanelli: Recipe Centaurii maioris vnc.iv.

vnc.iv.Aluminis fæcis vnc.viij. Aluminis Rochæ, Gummi Arabici an.vnc.ij.Saponis albi mundi, lachrymæ ex Tragacantha ana vnc. iv. Aquæ vnc.vj. Coquantur ad dimidias, & colentur: caputque hac lotum colatura, ad ſolemque ſiccatum, denuo abluatur lixiuio.

Chelidonium apud Græcos authores dicitur χελιδόνιον, & χελιδόνιον μέγα, κρατειά, ἄἰβιος, Γλαύκιον, πάνδιος ῥίζα, φιλομήδειον & ὀθόνιον: apud Latinos, Chelidonium & Chelidonium magnum, Chelidonia maior, Hirundinaria maior, Pandionia radix, Philomedium, Othonium, Fabium, Cratæa, Aubium, Herba lucis, Herba impetiginaria, Herba Hirundinis, & apud Apuleium Hirundinina: Vulgares Medici dicunt Chelidonium, Chelidoniam & Eſclaram: Serapioni de ſimpl. cap. 296. Kautoch, Curcuma & Chelimonthoma: Andras Bellunenſis vocat Chalidunium & Memiram: Gloſſographus Auicennæ Algurduene, Hauroch ſiue Hautoc, Chilidomon & Memireſin: Auicennas cap. 199. Cauchum, Aluarduchale, & Alxardahune: Italis Celidonia Maggiore, & Herba donna: Hiſpanis Gelidonia, Yerua de las Golondrinas & Golondrinhas, Celiduena & Celiduenha: Gallis Eſclaire, Chelidoine, Felougne, & Eſclere: Ægyptiis Mothoot: Anglis Celondine: Germanis Schwalben Kraut/Goldtwurtz/&c.

Nonnulli Chelidonium maius ab hirundine, quæ Græcis χελιδὼν dicitur, nomen accipere putāt, quod nimirum, teſte Plinio, hirundo hanc primum inuenit, & ea oculis pullorum in nido reſtituit viſum. Vel quod hirundinum aduentu floret, diſceſſu vero marceſcit, quod de altero, minore ſcilicet vere dicitur: Maius autem dictum ad differentiam minoris. Caule conſurgit cubitali, & amplius, gracili, adnatis folioſis compluribus: Foliis Ranunculi, multis, tenerioribus, colore cæruleo nitidis. Flos iuxta ſingula folia violæ. Succus in eo Croci, mordax, acer, non ſine quadam amaritudine & graueolentia. Radix ſuperne ſingularis, inferne autem multiplex in Croci Capillamenta fibratur. Siliqua cornuti papaueris, tenuis, longa, in metæ figuram, in qua ſemina ſunt minuta, papaueris ſemine maiora. Locis naſcitur opacis & parietinis. Floret in hirundinum aduentu, ac deinceps tota æſtate. Calidum eſt & ſiccum in tertio ordine abſoluto: Radix

cius cum vino albo & Aniso pota, regio morbo medetur. Idem pota per aliquot dies præstat aqua stillatitia. Manipulus Chelidonii purgatus, in Rosaceo iusta quantitate decoctus, ac colatus, Theriacæ vnc. j. ß. addita, contra pestem efficacissimum est remedium.

Succus Chelidonii mixtus Melli, & in æneo vase in carbonibus decoctus, oculorum caligini confert. Succus autem ex floribus, foliis & radice æstate exprimitur, siccaturque in vmbra, inque pastillos formatur. Cum vino radix illita herpetas sanat. Commanducata dentium dolores sedat.

Chelidonium alterum. Herba est parua, sine caule, foliis hederę, rotundioribus minoribusque pediculis quibusdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet pusillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor tantum in longitudinem progrediuntur. In limitibus gignitur humidis & palustribus. Veron floret tempore, mense Martio, sub hirundinum aduentum. Florem habet splendoris aurei, & in foliis purpureas maculas, quas Dioscor. non descripsit. Virgilio 4. Georg. Amellus, vt Valerio Cordo placet, appellatur: his nimirum versibus:

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere Agricolæ, facilis quærentibus herba:
Nanq; imo ingentem tollit de cespite syluam
Aureus ipse, sed in foliis, quæ plurima circum
Funduntur, violæ sublucet purpura nigræ.
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ:
Asper in ore sapor: tonsis in vallibus illum
Pastores, & curua legunt pro flumina Mellæ.

Hoc calidum est & siccum, teste Galeno, ordine quarto: minus acre & gustu erodens, vt sæpe etiam nullam commanducando acrimoniam præbeat: Potissimum quod locis humidis est natum. Locis vero natum siccis, gustum acriorem & erodentem habet.

Ad externas potius quam internas corporis partes, ob insignem acrimoniam & erosionem, adhibetur. Herba cum radice in vino cum Melle decocta, præstantissimum præbet Gargarismum: Fluxus capitis purgat: lentos humores educit. Folia, radix, succus, puluis & stillatitia aqua mariscas & strumas efficaciter sanant. Vnde Scrophulariæ minoris nomen accepit. Arca-

Arcanum Elementatum: Recipe Chelidoniæ, Melissæ, Iuæ Artheticæ, Flores Thapsi, Papaueris, Centaurii, Betoniæ, Hypericonis an. M.ij conquassentur omnia accurate, & addatur aliquantum aceti: sinantur putrefieri Postea exquisitissime exprimantur, & ita in circulatorium ponantur ad dies 10. vt indesinenter ascendant. Postea vtere. Non ineptum sit, si addas Masticem & similia.

Essentia siue oleum Chelidoniæ, Quercetani. Chelidoniam contusam indes Cucurbitæ vitreæ optimè obturatæ ad digerendum per quindecim dies, in putri calido vtero: post apposito rostrato alembico, primo, lento igne, aquam separabis ad siccitatem capitis mortui. quod contundes, ipsi affundendo elementum aquæ prius destillatum, vt supernatet quatuor digitis: obturato vase putrefiant omnia in B. M. per octo dies, post destillentur rursus, dando ignem per gradus, donec nulli prorsus prodeant spiritus. Hac autē secunda destillatione aquam & aerem obtinebis phlegma. si voles separabis per Balneum Mariæ, & destilla per Alembicum, donec materia in lapillos albos prodeat: qui reiteratis solutionibus & coagulationibus cum aqua propria, Crystallini fiunt: sicq; terra optime purificata, quæ quamuis alba sit, ignem tamen & tincturam intrinsecam continet. Huic ergo superiniicito priora duo elementa, vt supra reseruata, & circulentur simul in balneo donec appareat, & supernatet oleum, quod vera dicitur essentia, infinitis prædita facultatibus. Eadem methodo Melissæ, Saluiæ, Valerianæ, & reliquarum eiusmodi omnium veras poteris assequi præparationes.

Elixir 4. Paracelsi Quintarum Essentiarum: ℞. Q. E. Chelidoniæ, Melissæ an. vnc. ij. Q. E. Auri, Quintæ Essentiæ, Mercurii an. vnc. ß. Q. E. Croci, Myrobalanorum omnium ana vnc. j. omnia permixta simul in digestione solis clausa cæco maneant alembico mense bino. Postmodum adde Quintæ Essentiæ vini, eius magisterii ana vn. j. ß & iterum digerantur per mensem vt supra: tandem in thesaurū seruato, necdū ad præseruationem tantum, sed ēt ad restaurationē.

Extractum Chelidonii, Andernaci ex Paracelso. Chelidonii herba recens adhuc cum floribus & radicibus simul, pultis instar contunditur, inditurq; ampullę, & in fimo equino p mēsem maceratur: Deinde in balneo humor, ad fæcum siccitatē vsq; extillatur: postea hæ cōterūtur in puluerē & humore paulo ante ꝑlecto, perfunditur,

rursusque diebus triginta in fimo maceratur, vt prius: tunc ex cineribus calidis destillatur, separatur aqua ab oleo: quod Chymici veram Chelidonii essentiam appellant. Ex fæcibus in cinerem redactis cum aqua Sal elicitur.

Vnguentum detergens: Recipe succi Centaurii, succi Chelidoniæ ana vnc.iv. Mellis vnc.iij.flor. Verbasci P.ij. Thuris, Myrrhæ, Masticis ana vnc.ß.olei Terebinthinæ vnc.vj.vini albi generosi lib. j. Putrefiant in fimo calido, & coquantur ad vini & succorum consumptionem, igne cinerum, donec reducantur in formam vnguenti: adde pro vnc.j. huius vnguenti, præcipitati Mercurii dulcificati drach.j.

Sal Chelidonii, Euonymi: Recipe radices Chelidonii mundatas à terra sine ablutione quantum volueris, tere diligenter in pila marmorea: pone in vase circulationis per diem naturalem, desuper infunde aquam ardentem: postea sine per noctem in Balneo Mariæ stare: demum mane extrahe sine vlla expressione. Postea fac vt separetur (exuperet) aqua ardens destillando, vt moris est, & colligatur. Et cum tota aqua ardens per Balneum Mariæ fuerit resoluta, in fundo vasis remanebit puluis Citrinus: quo vtere: pro qualibet dosi scrup.j. cum vino albo, loco & tempore necessario. Menses euocat.

CAPVT XIV.

De Calamintha, Conyza, Coronopo, Cyclamino, Carduoben. Cardiaca, ac Cynera.

CAlamintha dicta, quasi καλή, id est, bona mentha. Officinis Calamenthum. Dioscorides tria facit eius genera: Montanam, agrestem, & fruticosam. Primum in montibus potissimum nascitur: folia habet Ozimo similia, subalba, ramulos angulosos, florem purpureum. Latinis Calamintha montana. Alterum in campestribus & agris nascitur, quod Latini proprie Nepetam vocant, Pulegio simile, maius tamen. Vulgo Pulegium syluestre, quod Pulegio sit simile, ac odorem etiam eius referat. Hoc solo genere vtun-

vtuntur officinæ. Calaminthamdomesticam appellat Mesue. Tertium locis nascitur aquosis, Mentastri similitudine, foliis longioribus, caule & ramis prædictis maius, sed minus efficax, flore luteo. Quartum addit Tragus ex syluestris Mentæ similiter genere, foliis Origani, sed minoribus, coloris Leucophæi, floribus circa caulem rubris, gustu ardente & amaro.

Et hæc postrema duo genera, ex Mentastri seu Menthæ Syluestris sunt speciebus. Calamintha essentia est tenui & calida siccaq; in ordine quodammodo tertio: gustu enim est acris, & palàm calida, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

Succus Calaminthæ vino potus, lumbricos & venena expellit: sudores prouocat, iecoris & lienis obstructiones aperit, frigidos renes calefacit, matricis dolores sistit, menses ciet. Potissimum vero hoc præstant folia vino decocta ac pota. Pectus idem potus purgat, vrinam ciet, enterocelen sanat, Choleræ abundantiam adimit. Ventriculum confortat. Tertianam febrim, purgato prius ventriculo, pellit. Vinum cum Calamintha decoctum, siue eiusdem succus, maculas nigras demit, vermes aurium perimit. In desessionibus & desudationibus menses ciet, matricis dolorem, sicut mentha, mitigat. Suffitus eius serpentes & omnia venenata abigit. Syrupus de Calamintha confert lienosis, quibus durus est lien & penè irresolubilis, & his qui frigida viscera habent, & asthmate laborant, præsertim in senibus & in habentibus antiquas tusses. Si quis enim vel pectus, vel ventriculum, vel intestina crassa, tenaci, & irresolubili materia plena habuerit, hoc Syrupo vtatur. Compositio hæc est: Recipe Calaminthæ domesticæ & syluestris ana vnc. ij, seminis Ligustici, Dauci, Schœnanthi, ana drachm. v. Passularum enucleatarum lib. ß. Mellis lib. ij. Aquæ quantum sufficit, & coquantur. Mel autem debet esse optimum & Aromaticum, sicut in omnibus Syrupis. Proinde poterit etiam cum Saccharo fieri, cum pauci optimum Mel habeant.

Syrupus de Calamintha.

Syrupus de Calamintha, Mesuæ: Recipe Calaminthæ domesticæ, Calaminthæ Mōtanæ an. vn. ij. sem. Leuistici, sem. Dauci, Schœnanthos ana drac. v. Passularum enucleatarum lib. ß. Mellis li. ij. fiat Syrupus. In hoc Syrupo sex aquæ libræ recipiantur, quæ bulliant:

primo passulas, deinde alia secundum præscriptum ordinem ponendo, vsq; ad consumptionem medietatis: denique addito Melle fiat Syrupus secundum artem. Syrupus de Calamintha, lienosis plurimum confert, quibus durus est lien, & pene irresolubilis, & his qui frigida viscera habent, & asthmate laborant, præsertim in senib. & in habentibus antiquas tusses: si quis enim vel pectus, vel ventriculum, vel intestina, crassa, tenaci, & irresolubili materia plena habeat, hoc Syrupo sanatur.

Oxymel ex Calamintha, Mesue: ℞. rad. Apii rad. Fœniculi, rad. intybi ana vnc. j. Schœnanthi drac. ij. sem. Apii, sem. Fœniculi, sem. Anisi an. drac. vj. Calaminthæ Montanæ & domesticæ, Spicæ, Asari, Cassiæ, Masticis, Dauci, Petroselini an. vnc ß Caryophyllorum, Ligustici, Zingiberis, Galangæ an. drac. ij. Aceti lib. iix Aquæ lib. vj. coque ad duarum partium consumptionem, adde Mellis despumati lib. v. Coque. Datur ab vnc. j. vsq; ad vnc. ij. calefacit, incidit, terget humores crassos, lentos, putres: ob id intemperiem frigidam ventriculi & epatis corrigit, Scirrhum lienis, & aliorum viscerum dissipat, febres diuturnas iuuat.

Diacalaminthon Galeni: ℞. Calaminthæ Mōtanæ, Calaminthæ Campestris, Seselios (id est, Sileris Montani) Petroselini Macedonici an. dra. vj. Zingiberis drac. iij. Apii, id est, sem. Apii, Comarum Thymi ana drac. ij. Ligustici drac. vj. Piperis, id est, Piperis nigri drac. xij. Mellis quantum sufficit. Fiat Electuarium. Seruatur per annum. Auxiliatur iis, quos cibi fastidium vrget, appetentiam reuocans: ægre quoque spirantibus, ventriculo refrigerationem sentienti, & flatibus distento confert.

Diacalaminthon aliud: Recipe Calaminthæ Montanæ, Pulegii, sem. Petroselini, Seselios an. vn. j. sem. Apii, Cacuminum Thymi an. vn. ij. Libystici seminis vnc. iix. Piperis vn. xxiv. Mellis quantum sufficit. Fiat Electuarium. Crassa & lenta attenuat & discutit, vrinas mouet, ac muliebres menses.

Diacalaminthum Nicolai: ℞. Calamenthi, Pulegii, Hyssopi, Melanopiperis, Seseleos, Petroselini an. dra. iij scru. ij. Leuistici drach. j. scru. j. semin. Apii scru. j. Ameos, Thymi, Anethi, Cinnamomi, Zingiberis an. scru. ij. Confice. Datur post prandium & cænam. Valet ad omne vitium pectoris ex frigiditate, maxime his, qui in senili sunt ętate.

tate: valet etiam tussientibus ex frigida causa, & quaternariis, si ex eo vtantur post prandium & post cœnam, in sero cum vino.

Conyza Græcis, Latinis Cunilago dicitur, vulgo Pulicaris, quod pulices necet: item Cimicaria, quod folia eius cimicibus aut bestiolis volucribus, vt Ruellius affirmat, iis proximis, frequenter inueniantur onusta. Dioscorides & Plinius, duo faciunt genera: Marem & fœminam. Mascula Conyza, quæ maior dicitur, caule assurgit bicubitali, torosiore & ramosiore, foliis maioribus, inbricatis, oleæ similitudine, sed hirsutis & pinguibus, flore splendidiore, luteo & subrufo, qui in pappum & lanuginem abit: radicibus superuacuis, odore cum grauitate quadam iucundo. Fœmina seu minor, foliis est tenuioribus & compressioribus, colore Mellis, quæ trita digitis, contactu hærent, flore squalidiore, odore acriore: in reliquis priori similis. Hippocrati dicitur Cunilago mollis. Vtrunque genus est Serotinum: post Arcturum enim germen & semen emittit. Locis vtraque nascitur aridis & montanis. Tertia Conyzæ species caule est crassiore & molliore, foliis mediæ inter priora duo genera altitudinis, sed minime pinguibus, odore multo fœdiore, viribus etiam minor, locis proueniens humidis, quam Conyzam fœtidam appellare licebit.

Quartum Plinius facit, Satiuam, Serpyllo similem, è Cunilagine Montana factum. Præter has aliam quoque Hippocrates ponit, Apio Crispo similem, odoris teterrimi, maximeque fastidiendi, quæ in maritimis & sabulosis locis prouenit, quæ cum Melle & vino fœminarum locis, quæ fœtum non recipiunt, admouetur, vt idem est autor.

Complexionis est calidæ & siccæ.

Folia & flores Conyzæ in vino decocti, menses & mortuos fœtus calidi poti educunt. Stillicidio vrinæ & stranguriæ auxiliantur. Regium morbum efficaciter idem decoctum discutit & expellit: qua de causa obstructionibus iecoris herba est vtilissima. Epilepticis cum Aceto decocta vtiliter infunditur.

Venenata & impura animalia sparsa humi fugat, pulices necat & pellit. Suffitus eius serpentes & cochleas abigit. Spectra hac fugari posse vulgo persuasum est; à fulminis

nimis etiam ictu, huius beneficio domum tutam. Viridis herba illita, venena ex serpentum morsibus extrahit: cuiuscunq; generis vulnera purgat, & sanat. Fronti alligata, præsertim altera minor species, Phreneticis est auxilio.

Coronopus, Græcis κορωνόπους, κορωνοπόδιον, Δάκτυλος, ἄμμονος & ἄστελον: Latinis Coronopus, Coronopodium, pes Cornicis, Dactylus, Ammonus, id est, Arenaria, Astrium, Caciatrix & Stilago, alii volunt Silago: apud Columellam dicitur pes Miluinus: Apuleio Crus Galli siue Galli Crus: Apud Simplicistas pes Corui, Cerui Cornu & Cerui Cornia Herba, Gramen Ceruinum, stella Maris, Capriola & Herba stella: Italis Coronopo & Coronopo domestico, Herba stella, & Corno Ceruino: Hispanis Guiabelha: Gallis Capriole & Corn de Cerf: Africanis Atirsipte: Germanis Kråhenfuß & Hirtzhorn/&c. Dioscorides hoc primum dictum genus describit etiam lib. 2. cap. 116. Alterum genus Plinio dicitur Canaria, Auicennæ Sanguinaria, Simplicistis Coronopus syluestris, Serpentina, & Gramen Serpentinum: Italis Coronopo Saluatico, Serpentina, & herba stella Saluatica: Germanis Wildthirtzhorn Schlangẽgraß/&c. Tertium genus dicitur Coronopus minor & Serpentina minor: Germanis kleiner Krehenfuß siue klein Schlangengraß/ &c. Quartum genus dicitur Coronopus repens, Coronopus aruensis & Coronopus Theophrasti, German. kriechender Krehenfuß/ &c. Quintum genus dicitur Coronopus Massilioticus, German. Marsilischer Kråhenfuß/&c. Eius vsus tam est Internus quam Externus, destillata etiam aqua multis in morbis appropriatur. Radix eius est adstrictoria: Natura ei exsiccandi. Herbæ mediocrem tenent calorem: Radix teste Dioscoride olerum modo estur, ac cœliacis, Galeno, Dioscoride & Plinio consentientibus, prodest. Hodie in acetariis etiam editur.

Cyclaminus à circulari, seu rotunda radicis forma nomen accepit: vmbilicus terræ à forma, Barbaris Arthanita, officinis panis porcinus, Ichthyoteron, quod pisces necet: Item malum seu pomum Terræ, rapum terræ, tuber terræ, nõnullis Cissophyllon: Gallis Pain de Pource, ou Pain porcin: Germanis Erdapffel. Cyclaminus nascitur in locis vmbrosis sub arboribus, in vepribus & syluis multis. Circa initium autumni floret: folia habet hederæ, ambulosa,

losa,ambitu leuiter serrata, ex viridi purpurascentia, in quibus & supra infraque maculæ plures albicāt. Est altera Cyclaminis species, cui lata quidem folia sunt, sed fere nihil angulosa & quasi rotunda,nec nisi obscure maculata. Tertia agnoscitur, radice minore, flore magis purpureo & odore suauiore: eamque nonnulli putant esse quam Plinius Chamæcisson vocauit. Vires multas insignesque Cyclamen obtinet: nam potenter incidit,aperit,menses mouet fœtus etiam mortuos expellit, ictero prodest, calculos expellit,contra steatomata efficax maculas omnes emendat, venenis aduersatur, menstrua & fœtus potu & apposítu trahit. Aiunt si prægnans mulier radicem Cyclaminis transgrediatur, abortum fieri, sed leuis coniectura sæpe credulos fallit: Lupis ac vulpibus capiendis valde conueniens: mouet etiam sudorem, & dantur dra. ij.in vino dulci,vel aqua mulsa, vel etiam drac.iij. Aperiendis strumis,tuberculis,tumoribus, aliis collectionib.est vtilis. Leprā quoq; & malam scabiem curat. Aliæ adhuc duæ à recentioribus tradūtur, à superioribus,foliorum forma & magnitudine,florum & colore& inuentione differentes. Præterea quædam vere tantum florent,aliæ Autumno,nonnullæ medio inter vtrumque tempore.

Vnguentum de Artanita maius,Mesuæ: Recipe succi Cyclaminis lib.ij succi Cucumeris agrestis lib.j.Olei Irini lib.ij. Butyri lib.j. Pulpæ Colocynthidis vnc.iv. Polypodii vnc.vj. Euphorbii vnc.ß. Contundenda terantur, & macerentur succis & oleis dies octo in vase vitreo: post semel feruefac in duplici vase,cola,colaturæ adde Sagapeni drach.vij ß.Myrrhæ drac.iij. Dissoluantur hæc aceto, & coquantur in prædicta colatura ad succorum consumptionem:deinde adde Ceræ vnc.v.Fellis Taurini vnc.vij.ß Ferueścat simul,donec Cera liquescat:tunc insperge paulatim subsequentium medicamentorum puluerem,Scammonii,Aloes,Colocynthidis,Mezerei,Turbith ana drach.vij.ß. Salis Gemmæ drach.iv.ß. Euphorbii, Piperis longi,Zingiberis, Chamæmeli ana drach.iij.Misce, & fiat vnguentum.Illitum stomacho,vomitu purgat: Hypogastrio autem inunctum,aluum deiicit:ob id hydropicos mire iuuat, seorsum excrementum large vacuando: vermes quoque necat & educit. Adhibetur non potentibus sumere medicamentum purgans.

Carduus benedictus est planta spinosa,omnib. nota,à nonnullis

Acanthion facto diminutiuo ab Acantho, quasi dicas, spina parua: appellatur autem benedictus ob singularem nimirum eius facultatem, aduersus pestilentes putresq; alios affectus: contra serpentium, & Scorpionum morsus, capitis dolores vehementissimos, vertiginē, & id genus morbos alios: Germanis dicitur Cardobenedict/& Spinnendistel / quod telis areneatum capita ipsius simili septa sunt Lanugine. Est autem hic Carduusbenedictus Hirsutus, caules eius sunt teretes, obsequiosi, Brachiati, humi accumbentes: folia vtrinq; laciniata, subspinosa: in singulorum surculorum fastigiis capitula, foliis spinosis, aculeisq; pungentibus stipata, ac Muricata; vnde Acanacia dicta, Molli lanugine & semine oblongo, fusco, velut pilis barbato, turgida. Flos ex luteo pallescit; Radix pro ramorum & foliorum numerosa mole parua, albida & in fibras diuisa.

Est Temperamento calido & sicco, quod gustus eius amarus demonstrat: Desiccat & modice digerit: cor & partes vitales roborat, sudorem mouet, venenis resistit, pestilentibus morbis confert, renū ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit; & contra serpentum morsus valet: Præterea in cibo vel potu sumptus, ab immenso capitis dolore, qui circa oculos grassatur, à nonnullis Monopagia dictus, liberat. Vertiginem pellit: Memoriam amissam & auditum, pari ratione restituit. Folia in puluerem trita, in vino pota, phlegmata stomachi consumunt, & educunt: commodius tamen sumuntur, si pilulæ ex puluere componantur. Pectus item & sanguinem purgat, plurimumq; phthisicis confert. Folia in vino cocta, & calida pota, tormina sedant, sudores prouocant, calculum frangunt, menses adiuuant. Puluis foliorū, quantitate mediæ iuglandis, nucis in vino potus contra pestem præsentissimum est remedium, si intra 24. horarum spacium quem inuaserit. Idem vinum cum herba decoctum præstat. Eadem ratione si sumatur, putridis ventriculi febribus, & quartana laborantibus auxiliatur. Affirmant nonnulli puluerem vel succum, aut decoctum huius herbæ, venena omnia pellere: cuius rei exemplum Hieronymus Tragus adducit. Fuisse enim puellam quandam, quæ inscia cum pomo dono dato, venenum ederit, moxq; corpus eius inflatum, nec vllis antidotis tumorem sedari potuisse: tandem vero aqua stillatitia huius herbæ datâ, tumorem se remisisse, atque sic veneni malo & periculo liberatam.

Idem ex aliis refert, puero in campo dormienti serpentem per os hians irrepsisse, ac herbæ huius aqua porrecta, per inferiora mox serpentem secessisse, nec quicquam amplius puero fuisse periculi. Omnibus in summa venenis, & intra & extra corpus præcipuum, huius herbæ puluerem, succum, decoctum, vel stillatitium liquorem, esse remedium tradunt. Extrinsecus aqua aut succus instillatus, oculos prurientes & rubentes adiuuat. Tusa & imposita folia, adustiones igni factas, pustulasque pestilentiales sanant. Stillatitius liquor ad eadem pollet. Scorpionum item & serpentium ictus aut morsus curat. Contra Carcinomata, aliaque putrida vlcera, vix aliud Carduibenedicti foliis, decocto, aut aqua est præstantius. Ac constat insignes affectus, præsertim in muliere, cuius mammæ ad ipsas vsque costas Carcinomate consumptæ fuerant, aqua hac purgatos, mox eiusdem puluere sanatos esse. Insessiones & desudatoriæ balneæ, ad calculum & menses prouocandos vtiliter ex hac herba conficiuntur.

Extractum Carduibenedicti conficitur, vt Melissæ. Præstantissimum est remedium præseruatiuum ad pestem.

Syrupus ad Epilepsiam Cratonis: Recipe Succi Carduibenedicti, depurati, & ad spissitudinem cocti vnc. iv. succi millefolii, eodem modo parati vnc. ij. ß. Sacchari albiss vnc. iv. Decoquantur s.a. De quo sumat in septimana bis, vel Cochlearium vnum: vel cum scrup j Theriacæ; vel sine.

Cardiaca, aliis Agripalma: Dicitur vero Cardiaca effectu; Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tanta halitus insuauitate, cor lætificet, quod suaueolentibus vnice delectatur. Est autem Cardiaca seu Agripalma (sic enim sæpe nominatur) planta cubitalis, raro enim breuior est, altior sæpe, quadrangulos caules proferens, duros crassosque ex nigro rubentes: folia lata, obscure virentia, ad vrticam accedentia, laciniosa, profundisque incisuris diuisa: Flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim surculos ambientes, & ex Calyculis exeuntes. Nascitur locis incultis, lapidosis, asperis. Nonnulli Melissam esse dicunt: Alii Syderiridem Herculanam. Calida & sicca est ordine secũdo: Abstergit, expurgat,

ventris lumbricos interimit, obstructiones tollit, conuulsis prodest, & cordis affectibus medetur; minime tamen Cordiacam esse fœtor ille portendit.

Cynara triuialis est notitiæ, Scolymos Græcis dicta, cuius potissimum duæ constituuntur differentiæ: Altera enim sic dicitur simpliciter, seu articaulis, altera spinosa & Hispanica, quæ è genere Carduorum est: imo vtraq; ex eorum tribu deprompta, sed cultu & arte lætiorem faciem & saporem gratiosum adepta. Cynarę folia longa, lataque sunt, & incisuris profundioribus vtrinque laciniata, colore Cineritio albicantia, vnde forsan Cynaræ nomen: surculi bicubitales sunt, in summitatibus fructum foliis triangulis, crassis, duris, medullosis, squammarum instar compactum, pini cono similem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt mollescat, esui gratus est, vulgo pomum articaulis vocatur: Non tamen adeo rebus venereis inseruit, vt plerique autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti spiritus dat corpori, succi melancholici plurimum, Galenus. Flores ex tenuibus & innumeris conglomerati eleganter ex cæruleo purpurascunt, qui senescentes abeunt in pappos, remanentibus seminibus paruis, oblongis, vt Carduorum. Cynaræ spinosæ vultum gerit Scolymos syluestris, seu Carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi Articocum & Articocalum vocant) Saccharo conditi esui grati, & in obsoniis celebrati. Cynara Galeno edulium est praui succi: calefacit ordine secundo, biliosum & melancholicum succum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per vesicam vna cum lotio pellit.

CAPVT XV.

De Chameleone, Capparis & Cumini speciebus.

CHameleon à varietate foliorum nomen est sortitum: siquidem colorem cum terra mutat, hic enim niger, illic viridis alibi cæruleus, alibi croceus, atque aliis coloribus inuenitur: humi in

qua nascitur semper exprimens colorem: non aliter atque animal Chamæleo reddit quemcunque proxime colorem attigerit, præter candidum & rubrum. Latinis Suarius Carduus, quod nimirũ sues in polenta perimat: Officinis & vulgo cardopatium, corrupto, vt credunt, nomine, à Paueratio, quo olim Chamæleonem fuisse nominatum, scribit Apuleius. Duo sunt eius genera: albus & niger. Chamæleon niger dicitur Italis Carlina. Nascitur Dioscoridi siccis: Campestrib. cliuosisq; & maritimis locis. In Germania vero nõ nisi locis cultis, foliis Scolymo similibus, minorib. tamẽ, tenuioribusq; & rubentibus, caule dodrantali, digitali crassitudine, subrubro, qui in summo habet vmbellam, & spinosos flores tenues, Hyacinthi æmulos, versicolores, radicem crassam, nigram, densam, quæ nonnũquam corrosa spectetur, quæ dissecta subflauescit, & commanducata interdum mordet. Sed obiiciat aliquis, quod ad radicem, nigri Chamæleontis radicem intra corpus sumptam, Galeno teste, venenatam esse: radicẽ vero eam, quæ nobis Eberwurg dicitur, maximos intra corpus contra pestem & venena vsus præbere. Huic respondemus cum Cordo, radicem Chamæleontis nõ semper venenatam esse neque in omnibus locis, sed iis tãtum quibus visco simile quiddam, quod ixiam vocant, in radice producit, quod si non habeat, nõ est venenata. Et albi quoq; Chamæleontis radix, si sine ixia sit, intra corpus contra varios morbos sumitur. Cum vero adnatam ixiam habuerit, venenata redditur. In nigro quoq; Chamæleonte nonnũquam ixia inuenitur, vt recte Plinius dixit, Chamæleontis genera Viscum ferre. Per viscum autem iis Plinii locis, ixia venenum est intelligendum, non id quo aucupes vtuntur. Vnde etiam Hesychius ait, non omne genus Chamæleontis ixiæ, h.e. viscilaginis, cognomẽ contraxisse, sed eum duntaxat, qui visco manaret. Chamæleon albus, Germ. klein Eberwurg. Gall. Carline noire, foliis nascitur Scolymi, asperioribus tamen & acutioribus, nigrioribusq; nigro Chamæleonte validioribus, caule vacat, verum è medio sinu spinas, Echini marini aut Cinaræ modo, erigit, flores purpureos, crinitos, qui in pappos euanescunt. Fructus Cnico assimilis. Radix lætis & pinguib. crassa, ieiunis & montosis gracilior, candida, gustu dulcis, odorata, sed virus aliquantulum olens. Hunc peculiariter Carduum suarium vocant. Sues n. canes, muresq; si in polẽta exhibeatur, aqua & oleo

additis,petimit. Ixiam quoq; eundem vocant, quod in quibusdam locis viscum gignit, album sub foliorum alis, maxime circa canis ortum, quo thura dicuntur nasci: ex quo etiam serpentes fabulantur emergere, quo pennas sagittarum quoq; glutinare solent. Nonnullis Vlophonon, quasi cuncta necans, vel ὁλοφονεύτικον, vt Nicandri interpres habet, idipsum dicitur. Item Cynozolon, propter odoris grauitatem, quasi Caninum virus olens. Et Cynomazon, quod in offa vel pulte detur necandis canibus. Radix Chamæleonis vtriusq; exiccat in tertio, calfacit autem in secundo ordine. Intrinsecus radicis Chamælionis albi succus, acetabuli mensura cum vino modico pota, latas interaneorum tineas pellit. Hydropicis quoq; in vino drachmæ pondere bibitur. Vrinam quoq; ciet, & venenis aduersatur. Trita radix drachmæ pondere cum vino pota, pesti est salutaris. Vnde radicem hanc pecori & porcis præsertim peste eos inuadente, nonnulli præbent: Tutum à pestis contagio pecus futurũ credẽtes. Aliqui eadem de causa radicẽ lintri infigunt, vt cibũ super hac porci sumãt. Extrinsecus ferũt radicẽ hanc cõfortare eos qui gestauerint ipsã, aliis vero vires adimere, vt destituti virib. videantur.

Chamæleonis nigri radix cum aceto cocta, scabiem, psoram, papulas aliaque vitia sanatu difficilia curat. Chamæleonẽ album sues, canes & mures interficere Dioscorides scribit, quod de vulgari nostro Chamæleone intelligi nequit, quẽ porcis salutarem esse cõstat.

Capparis Græcis & Latinis: Germ. Capreß. Aliqui Latinorum inturim vocant. Locum amat siccum, cultu leui vel nullo contenta. Frutex ex Dioscor. descriptione est aculeatus, qui in terram stratus magis in orbem euagatur, spinas vt rubus habet in hami modum aduncas, folia mali Cotoneæ, rotunda: Fructum oleæ similem, qui cum dehiscens panditur, florem profert roseum, candidum, odoratumq; quo excusso, glans extuberat oblonga, seminis acinosi plena. Radix nigra, multiplex, lignosa. Cortex subrufus ac minime friabilis. Plantatur etiam hodie multis Germaniæ locis, sed solum amat siccũ & sabulosum. Nascitur etiam sponte locis quibusdam incultis, saxosis & arenosis. Non omnium tamen ad cibos est vsus. Arabicum n. pestilens, vt autor est Plinius, idemq; Galenus confirmat. Africum gingiuis inimicum. Apulum vomitũ facit. Melius & mitius reliqs, quod ex Italia affertur. Cauliculi, folia, flores semina, glandes, ad

nos

nos sale condita deferuntur. Capparis facultatis est calidæ & siccæ, potissimũ vero radix. Crudus capparis fructus minus stomacho prodest, in aqua ergo prius tepefactũ cũ aceto & oleo assumi cõueniet.

Capparis in cibis prodest podagricis, articulorũ dolore laborantibus, phlegmaticis, lienosis, fœminis itẽ quibus menses antẽ tẽpus desinũt, Ischiadicis quoq; & difficulter mingentibus. Natura n. floribus adeoq; fructui est, discutiendi, mouendi & expellẽdi viscosos humores, vrinã & menses. Semen aut fructũ Capparis, duarũ drachmarũ pondere quadragenis diebus cũ vino sumptũ, lienem minuere tradit Dioscorides. Eodẽ modo caput purgat, vrinã & sanguinis grumos pellit, Ischiadicis & ruptis est remedio. Omnibus in summa obstructionibus alui, vrinæ & mensium auxiliatur. Extrinsecus succus foliorum Capparis, auribus instillatus, vermes necat & dolorẽ earũ sedat. Decoctũ ipsius fructus cũ aceto ore detentum, dentium dolorẽ quacunq; de causa, cõpescit. Vitiligines idẽ decoctũ purgat. Cacoethe i. ẽ vlcera nullamq; aliam curationẽ admittẽtia, decocto iã dicto abluuntur & purgãtur. Folia, fructus vel flores tusi & illiti, omnis generis tubercula, Scirrhos & strumas discutiunt. Cũ farina hordeacea folia aut fruct⁹ vtiliter illinũtur iis, quibus lien intumuit.

Oleum de Capparibus: Rec. Cort. rad. Capparis vn. j. cor. Tamarisci, fol Tamarisci. sem. Agni Casti, Ceterach, siue Asplenii, Cyperi ana drach. ij. Rutæ drac. j. Olei oliuarum lib. j. Aceti albi fortis, vini albi ana vnc. ij. Tria leuiter coquantur in duplici vase, vsq; ad vini consumptionem & Aceti. Ad duritiem, obstructionem, & dolorem splenis vtile est, & omnem eius ægritudinem.

Diacapparis, Gilberti de Anglia: ℞. Capparis vnc. iv. Scyllæ, Asari Cẽturiæ, Pyrethri, Piperis nigri, Thymi, Apii seminis Gith, Agrimoniæ radicis an. vn. j. Mellis quantum sufficit. Fiat Electuarium, ad vitia splenis valet.

Conditum ad frigidum humorem, Andernaci: Recipe Trochis. de Capparibus, conditi Citri ana drach ß. spec. Diagemmæ drac. ij. sem. Anisi, Cumini, Fœniculi ana dra. ij. Sacchari quantum sufficit. Fiat conditum quod bracteis auri contegatur, deturq; cochleare.

Pilulæ ad splenem fortiores, Rondeletii: Rec. Myrrhæ, Asari, Aristolochiæ vtriusq;, sem. Capparorum vel flor. an. dr. j. Spicæ Indicæ, Squinanthi an. dra. ß. sem. Apii Petoselini, Agni Casti an. dra. ß. cũ Syrupo acetoso, aut oxymelle fiant pilulæ paruæ.

Cu-

Cuminum Græcis κύμινον, κύμινον ἥμερον, κύμινον αἰθιοπικὸν, κύμινον βασιλικὸν, κύμινον αἰγύπτιον, apud Hippocratem αἰθιοπικὸν: Nicolaus Myrepſus vocat καρναβάδις, & καρναβάδιον: Latinis Cuminum, Cyminũ, Cuminum ſatiuum, Cuminum domeſticum, Cuminũ Æthiopicũ, Cuminum regium, & apud Hipp. Cuminum Ægyptium. Meſueo Cyminum Carmenum, aliis Cuminum Indum, apud Gloſſographum Auicennæ, Cuminum, Cyminum Nabathæum: Nicolao Myrepſo Carnabadis & Carnabadium: Apud Simpliciſtas alios Cyminum Romanum, & Cyminum Apulum; Arabice dicitur Camum, Serapioni & aliis Kemum, itẽ Camin, Cemion Kemumabiat, & Cenion: Stephano Gloſſographo Halisbbatis, Quemium ſiue Quemum: Italis Comino, Cimino, & Comino Domeſtico: Hiſpanis Cominos, Comines, Cominhos & Cominches: Gallis Comin & Commin: Cretenſibus Chimini: Polonis Kmin: Anglis Comyn: Germanis Kümich/ Kümmel/ Römisch Kümmel/ Pfeffer Kümmel &c. Eius vſus eſt Internus atq; Externus: paratur ex eo vinum ad multos varioſq; vſus: Fit ex eo & cõfectio Diacumina præſtans, eius oleum multas inſigneſq; etiam continet in medicina efficacias. Cuminum calefacit & ſiccat tertio receſſu, attenuat, digerit, reſoluit: ſumptum & adhibitum flatus diſcutit, frigidos humores incidit, tumores pituitoſos diſſipat, venenis aduerſatur: contra Colicum dolorem & Tympaniam proſpere eius eſſentia vſurpatur.

Oleum Cumini, Euonymi: Cumini oleum eodem modo, quo Aniſi oleum conficitur. Libra autem vna Cumini dat vnc. ß. olei. vtile eſt vulneribus ad lienẽ pertingẽtibus, inflationibus corporis ex frigiditate, quæ aliquando cauſa extitit, cur vrina retineatur. Tuſſi medetur, anhelationi conducit: Colicis doloribus ſubuenit: vrinæ ſtillicidium impedit. Ad hunc vſum gutta vna aut altera, in aqua ſilicis ſumi poteſt, aut etiam in tabellis.

Diaſpoliticum Galeni: Recipe Cumini in aceto macerati & vſti, Piperis longi, Comarum rutæ ana vnc. j. Nitri vnc. ß. Terantur craſſius, & vna cũ Mellis deſpumati, quod ſatis eſt, fiat Electuarium in bona forma. Aluum deiicit, cibos, qui in ventre corrupti ſunt, educendo: iiſq; conuenit, quibus venter frigidus eſt, aut ad frigus propenſior, ſiquidem pituitam extenuat, & ſpiritũ flatulentum expellit.

Dia-

Diacuminum, Mesuæ: Recipe Cymini pridie in aceto macerati, deinde siccati drac.x. Zingiberis, Cinnamomi, ana vnc.ß. Caryophyllorum, ligni Aloes, Macis ana drac.ij.ß Galangæ, Piperis longi, Cardamomi ana drac.ij. Moschi scru.j. Mellis despumati q.s. Fiat Electuarium forma conuenienti. Conseruatur annis duobus. Ventriculum & viscera reliqua calefacit: concoctionem iuuat. Flatus in dictis visceribus natos dissipat.

Diacyminum aliud, Nicolai: ℞. Cymini in aceto præparati dra. iix scru j. Cinnamomi, Caryophyllorum an. dra.ij.ß. Zingiberis, Piperis nigri an drac.ij.G.v. Galangæ, Thymbræ, Calaminthes an. dra. j. scru. j. Piperis longi drach.j. Spicæ Nardi, i.e. Indicæ, Cardamomi, Nucis Moschatæ an. scru.ij ß. Omnibus tritis & in puluerẽ redactis, mellisq; despumati q.s. exceptis, fiat electuarium. Seruatur ad años duos in vase fictili vitreato. Fit etiam forma solida cum Sacchāro, hoc est, ad singulas specierum dimidias vncias, libram Sacchari commiscendo. Confert frigiditati Thoracis stomachi, inflatis, Colicis, febre quartana laborantibus. & ventriculi coctionem iuuat.

Diacyminũ aliud, Mesuæ: ℞ Cymini in aceto macerati & siccati dra.xx. Zingiberis, Thymi an. dra.iij. Piperis. Cinnamomi an. dra.ij. Ameos dra.j ß. fol. Rutæ sicc. Nitri an. vn.ß. Excipe Melle despumato. Valet ad dolorem stomachi, & ventris à frigiditate aut crassa vẽtositate. aut ex pituita crassa: & ad dolorem colicæ ad singultum, obstructiones aperit: & membra nutritioni calefacit.

Electuarium de seminibus: ℞. semin. Cymini, Anisi, Fœniculi, Cari, Dauci, Ameos, Apii, Amomi aceto horis 24. macerati & siccati an. dra.vj. Cinnamomi, Zingiberis Macropiperis, Seseleos, Galangæ, ana drac.v. Cardamomi, Spicæ Nardi, Caryophyllorum, an. vn. ß. Libystici drac.iij. Melle despumato excipiuntur, vel duplo Sacchari adiecto. puluis fit leuissimus. Coctionem iuuat, obstructiones aperit, lienteriam sanat: dolores viscerum à flatib. excitatos placat.

Tabulæ Diacymini: ℞. spec. Diacymini vn.ß. vel dra.vj. Sacchari albi in aqua Fœniculi dissoluti, li.ß fiant tabulæ vt dictum est. Ventriculi noxam corrigunt; tussiculosis, difficultati spirandi, inflationibus sunt adiumento.

Cuminum syluestre trium est generum: 1. Græcis dicitur κύμινον ἄγριον, & κύμινον θηβαϊκόν, Latinis Cyminum agreste, Cyminum Erra-

ticum, Cyminum Syluaticum, seu syluestre & Cyminum Thebaicum, item rusticum: Italis Cumino Siluatico: Germ. wilder Kümel. Secundum genus Græcis dicitur ὑπήκοον & ὑπόφεων, Latinis Hypecoum & Hypopheon: Simplicistis Cuminum siliquosum maius, & Cyminum corniculatum maius: Germ. Horn Kümmel. Tertium genus dicitur Cyminum siliquosum minus, & Cyminum corniculatũ minus: Germ. kleiner Horn Kümmel. Eius vsus tam Internus quã Externus. Qualitates Cumini sunt calefaciendi, exsiccandi & contrahendi. Cumini vsus hodie plurimum est in Cibis: omnes corporis inflationes cohibet: Phlegmata viscosa discutit & attenuat: stomachi nauseam auertit. A balneo cum vino albo potum, Ictericis esse auxilio ferunt: Vertigini item Dysuriæ & Calidæ vrinæ in vino dulci est salutare. Naribus Cuminum inditum ac rusum, sanguinis eius profluuium sistit. Aridum cum Rosaceo Melle & Cera mixtum, tumores illitum sedare affirmant.

CAPVT XVI.

De Caro, Croco, Ceruicaria, Cucumere Syluestri, Digitali, Dracontio, Dauco, Doronico, Dentaria & Dipsaco.

CArum: Græcis κάρος, κάρον & κάρεον, apud Aetium καρῶον: apud Simeonem Sethi & Auctuarium καρναβάδιον & κάρναβαι: apud Latinos Carũ, Careum, Carium & Caroum: aliis Simplicistis Carnabũ & Carnabadium Simeonis, officinis Carui & Careo: Serapioni dicitur Caruia & Caruium, Auerrhoi Naucoca: Apud Arabes legitur Carguei, Karma Artorfili, Harũcii, Zanarbu & Carunacari: Italis dicitur Caro & Carui. Hispanis, Carauea, Alcarauea, Alcarouea, Caroueia & Caroeia: Gallis Cheruy, & Carui: Ger. Wiesẞkümel Feldkümmel & Mauẞkümmel. Destillatur inde aqua & oleum, fit ex eo conserua, item vinum, item Saccharum, eius radix etiam conditur ad suos vsus, &c. Eius essentia præsens est medicamẽtum in Colica. Nascitur caulibus ab vna radice multis, quadrangulis, folia habet, staphylini, flores candidos, & in Caulium summo semẽ angulosum copiosum: Radicem oblongam & luteam. Nascitur in hortis passim: Culinis notissimum. Athenæus putat esse Pastinacam maiorẽ,
Cali-

Calidum est & siccum, sicut & Anisum, ordine tertio, ac mediocriter acre. Radix cocta & apparata Pastinacæ modo, in cibis est vtilissima: stomachum calfacit, vrinam ciet. Semen in panes nonnulli miscent. Caseis gratum quoque saporem præbet. Ventositates, post purgationes in colica passione, calidum in sacculis ventri semen impositum, discutit.

Crocus: In ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiusdam bulbosæ florem aureo cruore nitētem, quem Medici Crocum Galli Mauritanorum Idioma sequuti Safranum vocant, à Croco, secundum fabulas, Iuuene, qui ex amore Smilacis Virginis in nominis sui florē est conuersus, sic dictus. Vnde Ouidius li. 4. Metamorp. Et Crocum in paruos versum cum Smilace flores: Germ. Saffran: appellant. Plura sunt eius genera & nomina à natali solo: Viennensis à Viennensi agro, vbi optimus hodie nascitur: In Coryco tamen Ciliciæ monte omnium præstātissimus prouenit. Cyrenaicus à Cyrene. Olim Lycia, Sicilia, Cilicia, & Italia Croco celebrabātur tātū, hodie vero in Germania copiose etiam prouenit, in Viennensi maxime agro. Porro Croci appellatione non tantum tota cum radice herba intelligitur, verum ipsa etiam floris tātum stamina, per excellentiam, simpliciter Crocus appellantur. Crocus est vel domesticus, cuius Dioscorides multas enumerat species, vel syluestris cuius Dodoneus adhuc plures describit. Florem primum in autumno fert purpureum, Colchici florib. non dissimilem, in quo flammea Croci stamina quæ non vltra mensis spatium durant: quæ cum decidunt & colliguntur folia prodeunt oblonga & angusta, ad capillamenti pene exilitatem, quę tota virent hyeme; radix bulbosa, copiosaq;, & viuax. Præstantissimum & vtilissimum in medicina tradit Dioscorides recentem, coloris boni, paulum candidi gerentē, in capreolo, oblongum, omnibus suis partibus constantem, nō fragilem plenum, à quo detractū est nihil, qui madefactus manus inficit, nec sitū redolet, aut cariem sentit, subacrem. Quod si huius generis non sit, aut vetus aut humore perfusus creditur. Et hoc miraculo naturæ asscribēdum est, quod Croci radix seu Bulbus extra terram repositus, nihilominus iusto floris tempore appetente floret. Sed postea, velut alimento priuatus marcescit. Crocum cum Melle aut dulci alia retritum nullam colorem inducere, autor est Plinius. Facultas ei ca-

lida est in secundo, & sicca in primo ordine. Crocus cor confortat, sanguinem purgat, venena à corde depellit. Contra internam pestē nonnulli in oui occlusa testa Crocum torrent, ac Theriaca & sinapi, aliisq; speciebus admixtis. Electuarium, quo venenum per sudores expellatur, conficiunt. In cibo vel potu sumptus Crocus vrinam & mēses ciet. Ictericis etiam medetur; præsertim vero si cum vino dulci aut Maluatico bibatur. Debili & exulcerato ventriculo, pectori, iecori, pulmoni, renibus, & vesicæ in cibo prodest. Duarum triumve drachmarum pondere sumptus, est lethalis, teste Dioscoride: quod bulbo Croci aliqui ēē attribuunt. Mēbra paralytica & durities neruorū mollit: Collyriis oculorū cum lacte muliebri vtiliter miscetur: Ex eo parat oleum Mes. quod emplastri confectionem de ranis ingreditur. Ad alias quoq; compositiones accedit, vt Syrupum regis Saboris, & emplastrum oxycroceum, quibus non modo colorem, sed etiam vires largitur eximias.

Oleum Crocinum, Mesuæ: Recipe Croci vn. j. Myrrhæ puræ vn. ß. Cardamomi dra. ix. Calami aromatici dra. viij. Infundantur medicinæ in aceto diebus quinq; præter Cardamomum. Die vj. proiiciatur super ea Cardamomum, & dimittatur die vna. Deinde fundatur super ea olei lib. j ß. & coquatur igne lento vsq; ad aceti consumptionem. Et sunt qui loco aceti vinum ponunt. Confert doloribus neruorum, & confortat eos, & lenit duritiem eorum: confert spasmo, & dolori matricis: coloremque efficit bonum.

Species ad carnes & pisces. Bertholdi: ℞. Cinnamomi vnc. j. Zingiberis drac. x. Piperis longi granorum Paradisi, Galangæ ana drac. ij. ß. Cardamomi, dra. j. scrup. j. Nucis Moschatæ, Macis ana drach. j. Croci vn. ß. Sacchari albi lib. j. Misce & fiat puluis.

Trochisci de Croco, Nicolai: ℞. Croci drac. iij. Rosar. rubr. Ammi, Myrrhæ ana dra. j. ß. Ligni Aloes, scrup. ij. Aquæ Rosaceæ quantum sufficit. Fiant Trochisci.

Croco magna Damocratis. Galeni: ℞. Croci drach. c. Myrrhæ, Rosar. rubr. ana drach. j. Amyli, Gummi Arabici ana drac. xxx. vini quantum sufficit. Fiant Trochisci.

Ceratum Oxycroceum, Nicolai: Rec. Croci, Picis nigræ, Picis Græcæ, Ceræ an. vn. iv. Terebinthinæ, Galbani, Hammoniaci, Myrrhæ, Thuris, Mastiches an. vn. j. dra. iij. Galbanum & Ammoniacum in ace-

in aceti sufficiente quantitate dissoluantur; coque dũ dissoluta sint: cola, & rursum coque, donec acetum in vaporem euanuerit, tunc adde picem, Ceram, Terebinthinam liquata: deinde Mastiches, Thuris, Myrrhæ puluerem tenuissimum, continenter miscendo, donec percocta sint ad Cerati crassitiem. Infunde in aquam frigidã, exime, prome, & in tabula marmorea oleo laurino inuncta extende, postremo Crocum in tenuissimum puluerem redactũ admisce: fiat Ceratum. Prodest ossibus fractis, item partibus quæ dolore aliquo affliguntur; duritiem denique omnem emollit & discutit.

Ceratum Oesypi, Philagrii, Mesuæ: Rec. Croci dr.v. Bdellii, Masticis, Hammoniaci, Aloes, Styracis liquidi an. dra. vij. Ceræ flauæ li. j. Terebinthinæ vnc. j. ß. Medullæ Cruris vaccæ, Adipis Anseris ana dra xv. Oesypi humidæ li. j. ß. Olei Nardini quantum sufficit. Bdellium, Hammoniacum & Aloe dissoluantur in aqua, in qua Fœnumgræcũ & Chamæmelũ sunt macerata: cũ aliis misceantur in vnguẽtũ. Post Philagrium addiderũt nõnulli succi Squillæ vn. iij. seui vitulini dra. xv. Thuris vn. j. Ceræ quartaria iij. seu vn. ix. Ad eadẽ potens.

Ceruicaria: nomen impositum tenet à viribus, quibus ad gulam colliq; exulcerationes valet; Germani vocant Halßkraut. Fuchsius à florum forma Campanulã vocat: Valerius Cordus Rapunculũ syluestrem. Duæ sunt huius species, admodum sibi affines. Nascuntur circa sepes, locaq; arida, caule vtraq; quadrangulo, alto foliis asperis, nigricantibus, vrticæ forma. Flores fert purpureos, rapunculi floribus maiores, tintinnabuli specie: quibus decidentib. capitula subsequuntur rotunda, clausa, in quibus semen canum. Radix breuis vilis. Altera species flores fert violaceos, seu cæruleos prorsus, tintinnabuli similiter formam referẽtes. Inodoræ sunt vtræq;. Temperamentum ipsis tribuitur calidum & siccum. Decocto eius ad gargarismos contra gulæ inflammationem vtuntur.

Cucumis Syluestris, seu Erraticus, Græcis Σίκυς ἄγριος, & Elaterium, aliis Cucumer Anguinus, vulgo Asininus: Germ. Esels Cucumer. Fructu Diosc. describente, à satiuo tantum distat, qui multo minor, & glandib. est longiusculis similis, ramis foliisq; paribus: radice alba, grandi ruderib. sabulosisq; nascitur, toto frutice amara. Aliqui Cucumin Scorpionũ, à radice reflexa in caudæ Scorpionũ formã, appellant. Medicamẽtum ex fructu Cucumeris syluestris, quod

Elaterinum vocant, conficiunt hunc in modum: Cucumeres elige, qui simulatq; tanguntur, exiliunt, & à pediculo recedunt, seruantur aurē decerpti nocte vna: insequēte die cribrū rarius, neq; crebra habens foramina Crateri superponito, supinoq; cultro, sursum versus aciem habente sigillatim Cucumeres, vtrisq; manib. comprehendēs diuidito, & per cribrum in subiectum craterem humorē exprimito, simulq; carnosum in eis, ꝙ iam cribro adhęret, exprimito, vt & illud descēdat. Quæ expressa sunt in appositā peluim iniicito. Coaceruatis a. in cribro, quæ ante dissecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, cumq; expresseris abiicito: humorē pelui agitatum & linteo opertū soli exponito, dumq; steterit, totā supernatantē aquā, cum humore concreto, percolato, idq; sæpius, donec supernatans aqua subsidat, facito, quā cum diligenter excolaueris, in mortarium coniectū sedimento terito, inq; pastillos formato. Optimū est ꝙ leue, non pōderosum, leniter humectū, gustu amarissimū, quodq; lucernarū luminib. obiectū facile flagret. Porraceum vero scabrū, turbidū, erui cinerisq; plenū vitiosum esse solet. Facultas Cucumeris syluestris est calfactoria & exiccatoria. Radicis decoctū datur ischiadicis, eodem quoq; dentium dolor colluitur. Succus radicis, sesquioboli pōdere, & cortex, acetabuli quarta parte, bilē ac pituitā deiiciunt, in hydropicis pſertim. Purgationē sine stomachi iniuria molitur, hac ratione: radicis selibra in duobus vini Lybici sextariis teritur, ex quo terni Cyathi dieb. tribus dantur, vsquequo tumor alui abunde subsidat. Succus foliorū aurium dolori instillatus medetur. Radix ex polēta illita omnia vetera œdemata discutit. Arida trita, alphos, lepram, & & impetiginē abstergit. Cicatrices nigras & in facie maculas expurgat. Elaterium, teste Diosc. à bimatu ad decennium purgationib. vtile. Integra quantitas est obolus, minima semiobolus, pueris chalci duo. nā copiosius potū periculū adfert. Pituitā & bilē per inferna & superna trahit. Dispnœicis optimā purgationē præbet. Ad purgationes igitur alui, adiecto salis duplo, & stibii quo colorari sufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato, moxq; tepidæ aquæ sorbeatur Cyathus. Ad vomitiones ciendas, aqua diluens elaterium, subiectas linguę partes pēna penitissime illinito. Sin difficilior sit vomitus, oleo vel vino vngēdo diluito: à somno vero q̄ sumpserint abstinebunt. Si immodica purgatio fuerit, vinū cū oleo mixtū continuo dabitur, vt vomitio cesset. Quod si vomitio non desistat, danda erit

aqua

aqua frigida, poléta. posca, & quæcunq; stomachũ densare possunt: Méses quoq; ciet. In pesso subditũ fœtus necat. Cũ lacte narib. infusum morbo regio medetur: Diuturnis prodest capitis dolorib. Angina laborantib. cũ vetere oleo, Melle aut Taurino felle inungitur.

Extractũ radicũ Cucumeris Asinini, Querc. Cucumeris Asinini radix mẽse Maio colligi debet, deinde cõtũdi, deniq; ex ipsa succus optime exprimi. Quiquidẽ filtrãdus est bis, vel ter, donec clarus destilletur, & bene depuratus sit: cui affunde V.S Santalatũ, & optime præparatũ, collocando omnia in B. M. per tres aut quatuor dies: quod purũ est trãsfunde, denuo V.S. affundendo, donec nullæ fæces amplius seponãtur. Tũ circulẽtur omnia simul ad maiorẽ graduationẽ per aliquod dies. Quo facto, separato mẽstruo, cõgeletur essentia igne lẽtissimo Cinerũ, donec inspissẽtur: cui adde olei Cinnam. scru. j. essentiæ Croci scru ß. Hoc a. medicamentũ serosa excrementa potenter euacuat: qua ratione hydropicis, itẽ ictero & obstructionib. tũ epatis, tum lienis summopere confert, si scr. ß. aut plus pro ægrotantis viribus exhibeas cum vino albo, idq; mane ieiuno stomacho.

Digitalis à forma florum, qui digitale referunt, appellatur, Ger. Fingerhut: Græcis an cognita fuerit, quoue sit appellata nomine, nõ cõstat. Licebit tamẽ ad Latinæ & Germanicæ appellationis formã Dactylitin appellare, Ger. quoq; Waldglöcklein. Gallice, Gandeletz: Duûm ex flore est generũ: lutea & purpurea, ac vtraq; nihil aliud quam Verbasci est species, vt satis foliorũ caulisq; forma ostẽdit. Nascitur mõtosis vmbrosisq; locis, altitudine cubitali, foliis latis & oblõgis, Plãtagini similib. in extremitatibus serratis: florib. Iulio potissimum mẽse, à caulis laterib. ordine dependẽtibus, digitalis referentib. formã, purpureis vel luteis, quibus decidentib. semen in calycibus latũ & longũ profert. Radix exigua & candida. In foliis quoq; est discrimẽ, quod in purpureo minora paucioraq; sunt, in luteo vero maiora & copiosiora. Qualitatis est calidæ & siccæ. Vires Digitali eædem quæ Gẽtianę adscribũtur. Extenuandi, abstergẽdi, purgãdi, soluẽdi, & incidẽdi vim habet, mẽses mouet, pus ex thorace & pulmone educit.

Dracontium magnũ, seu Dracũculus maior, nõnullis Serpẽtaria, & colubrina Nominis id accepit, & à caulis versicolore sumpta, & vertice quod sinuoso oris hiatu, linguã exerens cruentã exprimit. Plinius vero li. 25. ca. 2. nominis id impositũ est autor, quod ad primas Serpentium vernationes è terra prodeat, & cũ iisdẽ se recõdat, nec omnino ea occultata serpens appareat. Diosc. quidẽ duo exhibet Dracũculi genera foliis differentia: Alterũ hederaceis, alterũ vero rumicis, sed

Ruellius vnum tantum censet esse Dracunculum, duplici repræsentatum historia, alterumq; caput adscititium esse, ac præter Dioscoridem ab aliquo adiectum. Nascitur itaq; Dracontion maius locis opacis, velut in sepibus, caule glabro, leuiq;, recto, bicubitali, baculi crassitudine, versicolore, vt angui videatur similis, purpureis abundante maculis; foliis rumicis, inflexis & plicatis, è foliato scapi fastigio vagina quædam foris herbacea prosilit, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dissilit in rimam, & tandem elanguescens flauescit, subarescensq; perit relicto cornu, cuius imā partem fructus subit racemosus, coloris inter initia cinerei, posteaquā maturuit Crocei & punicei. Radicem grandem, rotundam, candidam, tenui cortice vestitam. Semen iam maturum quodam modo nigrescens, carpitur. Radix vero in Iulio aut Augusti initio foditur. Isaron etiā Dioscoridi appellatur. Bistortam plerīq; voluerunt hunc esse, sed magno etiam errore. Nam Bistorta naturæ est frigidæ, hæc vero vehementer est calida. Facultas enim Dracontio adscribitur calida & sicca. Idem fere cum Aro vires habet; venena eodē modo quo Arum sumpta, à corde pellit, pectus purgat, collectiones discutit, internisq; membrorum vitiis prodest. Languidos confortat. Ex Dracontii radice & foliis præstantissima olea vnguenta & cataplasmata ad omnia mala damna, fistulas, Carcinomata, & exedentia hulcera conficiuntur. Folia cum Melle illita faciei maculas extergunt. Succus aurium dolores infusus sedat. Folia interposita morsibus venenatorum animantium, venena ducunt & sanant. Plures cum Aro facultates possidet.

Dauci Græcū Δαῦκος siue Δαῦκον & Δαύκιον: Latinis Daucus, Daucum siue Daucium: Arabibus Cefis, Glossographo Auicennæ Algosarel, & Gezar: semen Arabice dicitur Beser, Algosarel: Italis Dauco: Hispanis Dauco: Gallis panet sauuage: Germ. Möhrenkümmel. Serapio li. simpl. ca. 254: Daucum Creticum vocat Carriton, &c. tres sub se nominis eiusdem plantas differentes complectitur; Primo generis nomen retinens, absolute dicitur Daucus, qui de Cretico intelligendus est, quiq; secundum Dioscoridem, foliis Fœniculo similis est, caule dodrantali, vmbella Coriandri, flore albo, semine

oblon-

oblongo, vt Cumini, lanugine quadam albeſcente hirſuto, ſuauis odoris in mandendo, cuius potiſſimum celebratur vſus in Syrupo de Arthemiſia; Aliis quoq; medicamentis multis vtiliter permiſcetur. Daucus hic non in ſola Creta fruticat, ſed in multis aliis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc emitur Venetiis, ſolũ nominetenus Cretenſis eſt, nam ex alpibus & Genuenſium tractu adfertur, nec tamen Cretico vlla in re cedit. Secunda Dauci differẽtia apio ſimilis eſt, ſed acrimoniam quãdam habet, halitum maiorem, ſaporemq; feruidiorem. Tertia foliis eſt Coriandri, floribus albis, coma & ſemine Anethi ſed oblongiore & acri. Aliæ quædam ſtirpes Daucis affines, pro Daucis nonnunquam habentur: Sic Carotta à Theophraſto Daucus appellatur: Sic & paſtinaca Syluestris & Caucalis illius nomenclationem ſæpe mutuantur. Dauci ſemen medicis vſibus frequentiſſimum calfacit, ſiccat, aperit, incidit, vrinam & menſtrua mouet, & flatus diſcutit. Radix quacunq; ratione ſumpta fuerit, contra venena eſt efficax: inteſtinorum & renum dolori, calculo item renum medetur, menſes item adiuuat, & vitioſos humores per vrinam educit: Eaſdem habet vires aqua ſtillatitia tribus aut quatuor per aliquot dies pota Cochlearibus. Radicis tuſæ ſuccum vulnerib. illitum, ad ſanitatem confeſtim ea perducere, experientia eſt comprobatum. Maculas faciei aqua illita extergit, ac ſerenitatem cuti adfert. Deſtillatur in aquam & præparatur in vinũ, &c. al âs eius vſus varius in medicina tam Internus, quã Externus.

Doronicum Meſueo, Actuario Carnabadium eſt, nobis Doronicum Romanum vulgare, forſan Paulo Mamiras, Matthiolo inepte Aconitum Pardalianche, qui vt ſuam de eo opinionem fulciret, in cane periculũ fecit, quẽ illius eſu miſere periiſſe profitetur. Ego prẹter grauiſſimorũ virorum authoritatem, experientiam adhuc oppono: Illius namq; multam cani quãtitatem dedi, quam innoxie & auide elitauit: Singulis quoq; diebus, tantũ abeſt, vt periculoſe, imo feliciſſime datur, & in decoctis, & electuariis cordialib. vt de gemmis; Et clariſſimus vir, Conr. Geſnerus refert, ſe Doronici radices, Melle conditas, ſæpe ingeſſiſſe, atq; harum contritarum aliquando drachmas duas ex aqua hauſiſſe, & ægrotis ſæpe illam radicem, & per ſe, & aliquando miſtam medicamentis vtiliſſime conſuluiſſe. Et licet Matthiolo detur, quod non, Doronicum canes interficere, nõ

propterea sequitur, hominib. esse lethale: Differt enim natura à natura, alimentũ ab alimento, inquit, Hippocrates. Aloe enecat vulpem non hominẽ; Nux vomica feles & aues multas, nobis est salutaris medicina. Non est igitur improbandũ Doronicum tanquã venenum, quod aliqui laudant, si non tanquam aroma, certe vt alexiterium; Qua forsan vsurpatione videtur à Mesueo institutum in Electario de Gemmis; est siquidẽ inest Theriacalitas, inquit Auicẽna.

Est autem Doronicum planta admodum pusilla, cui teneri sunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcumq; flauescentia, hirsuta, pilosi. liæ ritu, & ambitu rotundo, nonnihil laciniosо & parum acuminato: Radices exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo sensim in angustum adductæ, quæ Scorpionis corpus, & caudã non male referunt, color albidus: Sapor dulcoamarus & parũ adstrictorius: Flores in summo, lutei & radiati, Buphthalmi ritu. Nonnulli tres tantum Doronici agnoscunt varietates, fere sola magnitudine discrepantes. Clusius septem enumerat, inter quas Damosonion, Alisma aliis dictum, comprehendi non male videtur, optimaq; ratione credunt authores classici radicem Damosonii pro radice Doronici vulgaris sumendam esse in cõfectione Electarij de Gemmis & aliis compositionibus Cardiacis: Nam ad venena vel inflicta, vel ingesta commendatur radix Domosonii à Diosc. proin melius dictis confectionib. permiscetur, quam Doronicum, de cuius viribus alii dubitant, alii non tanta pollicentur. Est autẽ Damosonium effigie Doronico non parum simile, folia gerens plantaginis sed angustiora, laciniosa, & in terram conuexa: caule tenui, simplici, cubito altiore: flore ex albido pallescente: radicib. tenuibus, acribus odoratis, & ad venenata conferentibus. Doronicum accedit proxime ad tertium caloris & siccitatis gradum, vteri flatus discutit, cordis palpitationi prodest, venenosis & pestilentibus morbis confert & serpentum morsibus.

Dentaria: Ejus genera ponuntur à medicis quinq;. Primum dicitur consolida Dentaria, Symphytum Dentarium, Sanicula Dentaria & Dentaria quinq; folia. Rembertus Dodonæus omnia genera vocat violas Dentarias. Secũdum genus Valerio Cordo dicitur Coralloides ab aliis Simplicistis Symphytum Coralloides, consolida Corallina & Sanicula Corallina, dicitur etiam Alabastrides Alpina:

Ger-

Ger. Corallenwurtz/ &c. Tertium genus dicitur Coralloides altera, Dentaria, Coralliana altera, & Dentaria quinq; folia altera. Quartũ genus dicitur Dentaria septifolia, & Dentaria Heptaphyllos. Quintum genus dicitur Dentaria Trifolia, quia in vno Ramulo tria habet folia, item Dentaria Enneaphyllos, &c. Omnia genera habent calidam & siccam naturam, vtitur instar Saniculæ ad vulnera externaq; vitia: Interne commendant ad Herniam, puluerisata datur cum aquis appropriatis ad 40. dies, externe vero in forma Emplastri applicatur. Vtitur etiam ad potiones & olea vulneraria, &c.

Dipsacon velut sitibundam Græci à contrario appellarunt: perpetuo enim humorem in foliis continet. Latini Labrum Veneris, & Carduum Veneris nominant, à foliorum habitu, quæ anfractuosa sinuum ambage, peluis fere speciem constituunt, ac plerunq; humoré intra se continent. Officinis virga pastoris ab vsu forte. Cardo quoq; seu Carduus fullonum, quod hoc rudes pannos fullones expoliant. Hinc Germ. Weberkarten. Gallice, Chardon à Carder. Duplicis est differentiæ: alter satiuus, qui ad vsus fullonum in hortis seritur, flore candido, quem Dipsacum album vocant: alter agrestis, qui sponte in campis prouenit, flore purpureo: Hinc Dipsacũ purpureum: Ger. braun Kartendistel nominant. Gaudet locis humidis: alter satus, alter spõte prouemiens, caule alto, ex descriptione Diosc. spinis horrido, foliis lactucæ, caulem amplectentibus, geniculis in singulis binis, oblongis, aculeatis, dorsi medio bullas quasdã intus & extra spinosas habentib. concauo, quo se in geniculis coniungũt, sinu quo aquæ & rores asseruãtur. In singulis caulibus, in cacumine capitulum vnum, Echino simile, oblongum aculeatum, quod cum aruerit, Iunio nimirum & Iulio, candidum apparet, in cuius medio seu medulla, si dissectum fuerit, vermiculi insunt, qui per Echini cauitatem in candicé transeunt. Discrimen est, principio in foliis, quæ in satiuo latiora & magis sunt incisa, in spontaneo vero sunt angustiora minusq; laciniata: Deinde, vt antea dictum est, in flore: postremo in echinis, qui in satiuo magis sunt aculeati, in altero minus. Radix in secundo statuitur excalfacientium ordine, ac nõnihil abstersorium habet. Vermiculos, qui in capitulorũ medio seu medulla inveniuntur, in folliculo aliquo alligatos, & collo brachiove appensos, quartanis febribus remedio esse scribit Dioscor. folia imposita

Phrenitin sedare ferunt. Aurium vermes succus foliorum necat. Hulceribus oris aqua stillatitia prodest collutione. In vino cocta radix vsq; dum Ceræ crassitiem assumat, rimas fistulasq; sedis illita sanat. Quod medicamentum in testaceo vase ad annuum tempus recondi potest: verrucas quoq; pensiles curat. Aqua foliis insidens oculorum caligini & rubedini medetur. Eadem aqua maculas faciei exterit.

CAPVT XVII.

De Herbis calidis vt Dictamno, Eupatorio, Elephobosco, Eryngio, Euphragia, & Equiseto.

DIctamnũ, Plinio, Dioscoride, & Apuleio consentientib. ex Pulegii est genere. Vnde Diosc. Pulegium quoq; syluestre quibusdam appellari tradit lib. 3. A nonnullis Beloacum, Belotoce, à virib. quibus in extrahendis telis pollet, Artemidesium, Herba Cretica, Ephemeron, Albunion, Vstilago rustica, Embactrum, Bezoti dicitur: Ger. Diptam. Duûm est generum: Alterum verum seu satiuum, quod simpliciter Dictamnus appellatur: Alterum vero syluestre, quod Pseudodictamnum appellat Dioscorides. Nascitur vera Dictamnus in Creta, foliis fere Pulegii, sed maioribus, & rotundis, tomento seu lanugine quadam vtrinq; folia vestiente: caule rotundo & duro, absq; flore & semine, vt Dioscorides scribit, odore & sapore grato, cũ modica amaritudine. Hæc vera Dictamnus in Germania nequaquam prouenit, sed ex Creta Venetias, hinc ad alia Germaniæ Emporia magna copia iam affertur, Primum in Germaniam Georgio Agricola eam asportante. Sed Dictamnus officinarum, & quæ vulgo ostenditur, longe admodum à Dictamno vera, eiusque descriptione abest. Dictamnus enim officinarum radice est alba, leui, cubitali, digiti crassitudine, friabili, rara, qualis est Marathri: caules fert cubitales, rotundos, asperos, puniceos, hirsutos, foliis glabris & copiosis, qualia Fraxini. Glycyrrhizæ non multum dissimilis est frutex, nisi quod latiora sunt folia, singulaq; æquidistant: Florem in summitate fert purpureum, & albũ, maculosumq;, maluæ agrestis similitudine, admodũ odoratum: semen in foliculis interstitiis diuisis quaternis quinisve, est atrũ, acuminatũ. Hæc Pæoniæ masculę Tragus ca. 200. parte prima attribuit, censetq; Dictamnum officinarum

natum esse Pœoniam masculam. Quod vero hæc descriptio longissime à vera Dictamno absit, ex vtriusq; collatione satis apparet.

Principio foliorum forma admodum est diuersa, in altera Pulegii, in altera Fraxini, in altera lanuginosa; vero in altera vero glabra. Ad hæc Cretensis seu vera Dictamnus foliis tantum ad medicinam adhibetur: Radix enim est lignosa & inutilis: officinarum vero Dictamnus radice tãtum est in vsu. Nec obstat, quod Dioscorides caule & foliis Dictamnum priuat: Temporis enim & loci natura sæpe alterationem facit, vt in multis plantis est videre q̃ alio loco & tẽpore, flores, semina & caules ferunt, alio minime. Meminit quoq; Dictãni Cretensis Verg. 12. Æn. florẽ illi attribuens, cũ inquit:

Hic Venus indigno nati concussa dolore,
Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem foliis & flore comantem
Purpureo: Non illa feris incognita capris
Gramina, cum tergo volucres hæsere sagittæ.

Syluestris Dictamnus Dioscoridi Pseudodictamus appellatur. Nascitur locis humidis, priore caule & foliis maior, sed virib. inferior. Temperamenti cum Pulegio est eiusdem, easdem cum eo vires, sed efficaciores, obtinet. Menstrua qua ratione Pulegium, ciet. Secundinã pellit & mortuos fœtus eiicit. Idem suffimentum Dictamni præstat. Succus aut decoctum eius in vino venenis resistit, morsus venenatorum sanat: tanta siquidem herbæ huius vis est, vt odorem eius venenata prorsus fugiant & vitent. Præsentissimum in summa est amuletum. Infixas sagittas super impositam hanc herbam excutere in homine, nec in homine solum, sed ab animantib. quoq; pastam idem præstare, ferunt: ac Dioscorides: in Creta, inquit, Capras sagittis percussas, esu huius herbæ eas excutere aiunt. Lienosis per Emplastrum prodest. Vulneribus ferro factis, & venenatis morsibus infusus succus. præsentissimum est remedium.

Eupatorium Græcorum hodie Agrimonia dicitur, à vocabulo Argemone originem primo traxit, sed pro vero Eupatorio græcorũ falso assumptũ: Eupatorium a. verum inuentũ dicimus fuisse Regis Eupatoris vnde & hodie adhuc ita vocatur, veluti & à multis Germanice dicitur Königskraut/ i.e. Herba Regis. Multis ab hinc elapsis annis quilibet medicus sibi suum elegit Eupatorium; alius pro Eu-

patorio voluit saluiam syluestrē, alius Conyzam, alius Persicariam, &c. Sed hi omnes perperā senserunt, id quod ex Choro hodiernorū medicorum sat probabile constat. Verū Eupatorium Græcorum ac Dioscor. dicitur εὐπατόριον, ἡπατόριον & ἡπατῖτις: Latinis Eupatorium, Hepatorium, Hepatitis, apud Plinium Eupatoria: apud Herbarios vocatur Eupatorium Græcorū, quo secerni possit ab Eupatorio Arabū, inter quos ēt maxima diuersitas de eo fuit: Dicitur etiam Marmorella, Cōcordia, Arcella, Abscella, Asella, & Lappa inuersa: apud vulgares medicos & Pharmac. dicitur Agrimonia & Agrimonium. Iohannes Serapio consentit cū Galeno & Diosc. li simpl. ca. 7. & 77. dū Eupatorium Arabice vocat Cafat & Gafit: Auerrhoi dicitur Olibarda: apud Alsaharauium dicitur Gafet & Algafet: Glossographus Auicēnæ citat Asesseiguasil, Algafit, Alguefit. Apud Haliabbatanē Ferfelimia, apud alios Arabes vero Gazati, Ghafati, Fidebegi, Gafeata & Cifir: Italis Agrimonia & Eupatorio: Hispanis Agramonia, Agrimonia & la Agrimonia: Gallis, de Lepatoire, Aigremonie, Agrimonie, Agremoine, & Eupatoire: Anglis Agrimonie: Ger. Odermenig Königskraut &c. Tenuium est partium; incidit & extergit citra caliditatē manifestā, cum modica adstrictione. Eupatorium, aduersus iecoris obstructiones soluendas in vino decoctū potissimum bibitur. Stillatitius liquor eius tussim mitigat, pectus purgat, ictericū morbum pellit, febricitantib., est salubris, colicæ passioni medetur. Folia Eupatorii tusa cū axungia calida illita, sugillata & cicatrices restituunt, ꝑsertim si vulnus male primū sit cōnexum. Cū furfure albo in vino impuro, seu ꝙ ex vase effluxerit, coctū donec dēsetur viride vel aridū Eupatorium, illitū luxatis fert opē. Nonnulli in aceto & butyro eadē torrent, ac singulari cōtra luxata experimento vtūtur. Liquor stillatitius oris vlcera, aliaq; damna sanat, & purgat. Præparatur in succum, Syrupum, Extractum, destillatur in aquam, &c.

Trochisci de Eupatorio Mes. ℞. Mānæ electæ, succi Eupatorii an. dra. j. Ros. rub. vn. ß. Nardi Indicæ dra. iij. Spodii, dr iij. ß. Rhab. electi Asari, Anisi an. vn. ij. ß. succi Eupatorii quātū sufficit. Fiant Trochisci. Obstructionē & tumorē ꝑter naturā hepatis & lienis sanant, ac inde natas febres antiquas, & harū rigorē, icterū, ac incipientē hydropē.

Decoctio aperitiua lenitiua minor, Augustani: ℞. Herbarū Agrimoniæ, Lupulorū, Cichoreæ, Cuscutæ, Betonicæ, Ceterach, Endiuiæ,

niæ Fumiterræ an.vn.ij.rad.Apii,Fœniculi,Petroselini Acori Glycyrrhizæ an.vn.v.Asari vn.j sem.Anisi,Fœniculi an.vn j.Polypodii Quer.vn.xij Prunorū Damascenorū,Ficuum pinguium,an.n.xxxij. Passul.vn.iv.Senæ Alexandrinæ vn.j.flor.Borrag.Bugl.Violarū Rosl. rub.an.vn.j.incidātur & contundantur,&misceantur omnia simul.

Syrupus de Eupatorio Mesuæ: Rec.rad.Fœnic.Apii,Endiuiæ an. vn.ij Glycyr. Schœn.Cuscutæ,Absynt. Rosl.an.drac.vj.Capill.Ven. Bedequaris,Suchabæ,flor.aut rad.Buglossæ,Anisi,sem.Fœn.Eupat. an.dra. Rauedseni.i.e.Rhab. Orient.Mastiches an.drac.iij.Spicæ Nard. Indicæ,Asari,Folii,pro Folio pone Spicam Romanam,an.dr. ij. Aquæ q.s.aut lib.iix.suc.Apii,Endiu.an.lib.ß.Sacch.li.v.Coquantur secundū artem Frigidis iecinoris vitiis, ac eiusdē obstructionib. aquæ inter cutem,maloq; corporis habitui succurrit:humores enim crassos extenuat, roburque iecinori addit, vrinas mouet,& Hypochondriorum tensionem demolitur.

Syrupus Hepaticus ad humores mixtos,Heurnii:Rec.Hepat.nobilis,Acidulæ,Cichor.Dentis Leonis, Endiu.Sonchi leuis ana M.j. Capill.Ven.Eupatorii vulgi,Linguæ Ceruinæ,Lupulorū,Fumiterræ an.M ß (addi potest Cassutha, Asarū, Anisum)flor. cordi studētium an.P.j.Radicū aper tiuarū an.vn.ß.Fructuum Alkekēgi vn.ß.Polypodii Querc.recentis vn.j.Glycyr.rasæ dra.vj.seminis Carthami vn. ij.sem.quatuor frigidorū malorum an dra.ij.Hordei P.j. sem End. Cichorii an.dra.j.ß.Passularum dra.j ß.Pruna nu.xij. Myrobal. Citrinorum & Chebul. an.vn.ß coque ex aqua ad tertias,in colati iuris sesquilibra,macerentur, Agarici recēter Trochiscati vn.j.foliorū Senæ mundatorū à puluere & stipitibus vn j.ß Zingib.Cinnam.an. vn j.iterū expressis adde Sacchari li.j.Syrupi rosati solutorii vn. iij.iterū igni reddantur,dum lentescat succus. Datur dra.ß.pueris cum aqua hordei cui Cinnamomū incoxit.In ictero & viscerum infarctu ac eorū duritie prouectiorib.propinatur vn.j.cum ij. Syrupi violati, aut rosati solutorii: adiecto liquore intybi aut aqua hordei robustioribus vn.ij.cū aqua Syrupi Rosati : quod si febri implicitus æger nō sit , cum dra.j.Aquæ Cinnamomi sumi poterit. Decoctū Eupat. Mesuæ:Rec Eupatorii,Absyn Asari,Nardi Indicæ,Capil.Ven.Cypri,Rhabar.Comarū Fumariæ an.dra.iv.Myrob.Chebul.Indarum an.drac.viij.Passul.purgatarū vn. j. coque & vtere.Hepatis & lienis obstructiones,& inde nascentes dolores, & febres cōpositas iuuat.

Electuarium de Eupatorio, Mesuæ: ℞. succi Eupatorii, Rhabarbari an. vn. ß Croci, drac. ij. Laccæ, sem. Cuscutæ, Schœnanthi, sem. Citrulli, sem. Cucumeris, sem. Portulacæ, succi Absynthii, an. dra. iij. Diagridii dra. ij ß. Tere curiose. Datur aur. j. cum lactis sero. Confert ictero, & hydropi incipienti.

Pilulæ ex Halicacabo, Mesuę: ℞. Absynthii, succi Absynthii, succi Eupatorii, Aloes, Myrob. flauarũ, Mastiches, Croci, Rhabarb. Cãcamiloti, Asari, Anisi, Cassiæ ligneæ, sem. Fumariæ ana dra. ij. Hieræ picræ dr. iij. Aquæ Solanæ quantũ sufficit. Fiat massa. Ad febres diuturnas ex humorib. variis ortas, obstructionẽ hepatis soluunt, & inde ortum dolorem & incipientẽ hydropẽ: dantur à dra. j. ad aur. j. ß.

Emplastrum: Rec. Agrimoniæ viridis, Saluiæ, Pulegii, Betonicæ viridis, Pimpinellæ, Millefolii, Cõsolidæ maioris, Callitrichi an. vn. vj. Thuris, Masticis an. dra. iij. Ireos, Aristolochiæ rotũdæ an. dra. vj. Ceræ albæ, Terebint. an. vn. iix. Gũmi oleæ, Æthiopicæ vn. ij. Resinę pini vn. vj. olei Abietini, vini albi an. q. s. Herbæ in pila probe cõtusæ, diebus octo ex vino albo macerãtur, pluries agitãtur, coquunturq;. Vino expresso, colatoq;, & lẽto igne cocto, dũ tertia pars cõsumpta fuerit, oleum abietinũ additur, deinde Cera liquata, mox resina, & Gũmi, postea Terebinthina: His iã paululũ refrigeratis, reliqua trita, incretaq; adduntur, & manib. assidue subiguntur, dum totus humor exhalet: postremo lac Caprinum ad formandos globulos admiscetur: Medicamentum manibus iterum subigitur continue. Ad Caluariæ fracturas vniendas, ossaq; carne contegenda, squamas ossium detrahendas, & ad ea quæ in alto latent, foras euocanda efficax est: Carnes amissas durasq; restituit: digerit, abstergit & siccat.

Elaphoboscũ Græcis & apud Dioscoridẽ dicitur ἐλαφόβοσκον, ἐλαφικὸν, ὀφιογένιον siue ὀφιγένιον, ὀφιοκτόνον, λύμη, ἐρπίζη, siue ἐρπίξη & νέφριον: Latinis Elaphoboscum, Hesychius & Varinus volũt ἐλαφοβοσκὸς, Elaphicum, Ophiogenium, Ophigenium, Ophioctonum, Nephrium, & Ceruiocellus, apud Herbarios Pastinaca domestica Latifolio, Pastinaca Ceruina, olus Ceruinum, Herba Ceruina, pabulum Cerui, & à Matthæo Syluatico, Ceruaria, Gulielmus Turnerus vocat Pastinacã adulterinã: Italis dicitur Elaphobosco & Pastinaca domestica: Hispanis Canahoria blãqua: Gallis Pastinaques: Ægyptiis Chemis: Africanis Ascaurau, Ascaucau & Asdruachu: Anglis Persenippe: Ger-

Hiſt;

brancaleonina, & elaphoboscum syluestre. Germanis Wildmorellen. Tertium est elaphoboscum Doctissimi Matthioli. Eius temperamentum est calidum in medio, ac siccum in medio tertii: Vsus eius est internus atque externus: destillatur in aquam, in oleum, fit ex eo sal, vinum &c. Radix eius mollit, laxat & etiam calefacit: caulis tener vt Dioscorides refert, pro olere manditur. Contra serpentium ictus datur in vino semen: Pabulo hoc serpentium morsibus ceruas resistere aiunt.

Eryngium græcis ac latinis, offi.inis sed corrupte iringus, quibusdam centum capita, à capitulorum indefinito numero, rustici vocant carduum lepusculum, & carduum volutantem. Planta n. integra marcescens, vi ventorum euellitur, & per medios agros dũ volutatur, currentem lepusculum diceres. Gallis dicitur chardon, ou cent teste: Arabice Astaraticon: Germanis Manstreu siue Radendistel &c. dicunt & marinum quod nempe ad loca mari vicina læte germinans sit, foliis latis, angulosis, spinis durioribus circumseptis; vel campestre seu vulgare: plures eius dantur varietates: Quoddã enim dicitur planum, aliud pumilum, & à regione quoddam dicitur Hispanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam spuria. Folia habet lata, & extremo ambitu aspera, gustu odorata, quæ vbi adoleuerũt, multis caulium fastigiis in spinas aculeãtur: in cacuminibus capitella in formam pilæ coacta cernuntur, sepientibus stellatim aculeis, per orbem acutissimis, prædurisq;. Color iis modo candidus, modo viridis, modo cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, summo cortice nigra, candida interius, pollicari crassitudine, odoris boni. Folia adhuc tenera sale condita, in græcorum veniunt cibos. Eryngii quoq; est species foliis angustioribus, nigrioribusq;, aculeis longioribus, acutioribusq;, flore in capitulis prorsum purpureo, quam atram nominant, à foliorum forma. Eryngion caliditatis est temperatæ, exiccat vero mediocriter, meatus diducit, menses & arenulas in vesica pellit, veneris languores proritat. In vino radix cocta & pota, prodest iecinorosis, lienis & lumborum affectibus: tormina sedat, vrinam & menses ciet: Sumpto veneno, drachmæ pondere cum syluestris pastinacæ semine trita bibitur, huius radicis vsu à calculo quendam liberatum, scribit Aetius. Strumas & parotidas appensa radix fertur discutere. Tri-

ta & illita cum salsa adipe, sentes & aculeos corpori infixos extrahit. Carnem deciduam tibiarum sanat. Radix gesta gratos & humanos, quorundam superstitione, efficere creditur.

Electuarium ad vrinas & menses mouendos. Recipe conseruæ eryngii, conf. rad. pastinacæ agrestis ana vnc. j. Trochiscorum de myrrha drach. iij. cinnamomi drach. ij. Cum syrupo de artemisia fiat electuarium. Sumatur mane, deinde superbibendo cyathum vini Hippocratici, vel decoctionis pulegii, aut calaminthæ.

Electuarium ad menses mouendos. Recipe succi eryngii, succi sabinæ, succi pulegii, depuratorum ana drach. iij. cinnamomi, asari, myrrhæ, croci ana drach. j. sem. nigellæ drach. ſ. Misceantur & fiat electuarium. Ad dulcorandum adde parum syrupi de artemisia.

Electuarium ad venerem. Recipe conseruę rad. eryngii, zingiberis conditi an. vnc. j. Testiculorum gallor. decoct. in lacte vnc. ſ. pinearum mundatarũ, & in lacte maceratarum vnc. j. Amygdalarum dulcium, auellanarum maceratarum in melle per diem ana vnc. ſ. sem. bulbi drac. j. cum syrup. conseruæ cortic. citri, fiat electuarium, de quo sumatur ante pastum.

Empetron, quod in petris nascatur, dictum. Germa. Steinbrech/ Harnkraut/ à facultate quam habet. Latinis calcifraga, à frangendo calculo. Galli perforipetram: Sanctones rumpipetram: nonnulli cristã marinam appellant Herba est sesquipedalis, geniculatis cauliculis, succulenta, folio marini roris, nisi quod multo carnosius & rarius, semine corymbis dependentib. fœniculi effigie, flosculo, luteolo, singulari radice, exili & breui, odore gustuq; salsis. Viret perpetuo, floret Augusto. Locis maritimis, & in nudis saxis: quoq; mari fuerit propior, minus est salsa: quo longior, magis terrena & amarior. Hæc Tragus & Ruellius. Porro Dioscorides duob. locis lib. 4. Empetri meminit. Primum in c. 14. vbi saxifragam appellat, ꝙ caput Ruellius non genuinum putat, sed nullis rationib. existimatq; saxifragam eam esse quam saluiam vitam vocant, quę est eadem cũ adianto seu capillo veneris. Fuchsius quoq; saluiam vitam seu adiãtum candidum pro hac saxifraga Dioscoridis ponit, vnam solummodo adianti relinquens speciem, nigrum videlicet. Deinde etiam Empetrum describit c. 161. circa finem lib. 4. de quo adhuc est controuersia, nũ cum priore sit idem vel diuersum. Ruellius eo ipso loco præ-

co præterit:sed in suis additionib. eius mentionem facit, ac eandem cum præsente nostra herba facit, cuius sententiæ placuit subscribere, Dioscor. etiam Phacoides vocat. Temperamẽto est sicco, ac præcipua eius contra calculum vis est. In mulso decoctum calculum pellit: phlegma & choleram, lentosq; & viscosos ventriculi humores ducit: aqua intercute laborantibus auxiliatur.

Euphrasia græco vocabulo appellatur officinis, cum nil apud veteres de hac scripto sit relictum. Gallice, lumilette, euphrasie. Fuchsius euphrosynen dictam, ac corrupte officinis euphrasiam ait, quod oculos delectet, quorum & caligini medetur in vino pota. Eodem etymo Germa. Augentrost vocant. Nonnullis ophthalmica & ocularia herba. Hyssopo nascitur similis, in apricis collib. & pratis, cauliculis purpureis, folio paruo & per ambitum serrato, flosculo albicante, Autumni prorumpit initio.

Altera eius species, quam quidam gramẽ vocant, nascitur apud Norimbergenses, vt autor est Tragus, quam iidem Augentrost appellant. Quidam Teuffelsblummen. Caule rotundo, cubitali, geniculato, foliis circa genicula binis longis, acuminatis, sicut graminis, linguæ auicularum similib. radice tenui. In Aprilis fine florem fert violaceum, candidum, quinq; foliis compactum, minutim incisis. Capitula ex flore rotunda, sicut lini, enascuntur, semine plena.

Tertia nascitur in pratis, flore cæruleo lacteo quadantenus, altitudine cubitali, foliis teneris, mollibus & pinguibus; Centaurio minori similib. In aquarum vero ripis bicubitalis, & foliis pinguibus, salicariæ modo nascitur. Inueniuntur etiam aliæ aliis regionib. huius species. Calidi est temperamenti & sicci.

Ad oculorũ suffusiones & caligines vel per se imposita, aut cum vino decocta, prodest: idẽ succus efficit. Aqua tamen eius stillatitia oculis est cõmodior præstantiorq;. In puluerem redacta & in vino trita, memoriã & oculorũ aciem mirifice corroborat: amissamq; reparat. Tragus eius decocto ex vino se aduersus ictericos vsũ esse testat.

Vinum Euphragiæ, Arnoldi: Recipe euphragiæ quantum satis est. Ponatur in doliolo musti pleno, & fiat vinum euphragiatum. Huius vsu oculi senum reiuuenescũt, & aufert impedimentum eorum, & defectum visus in quocunq; homine de quacunq; ætate.

Conserua Euphragiæ. Recipe mense Iulio vel Iunio, Euphra-

giæ vna cum floribus lib.ſ. Sacchari lib.j.ſ. Contundantur ſimul in mortario lapideo minutiſſime, deinde ponantur in vaſe vitreato aliquandiu ad ſolem quotidie agitando: poſtea ſeruetur ad annum vel biennium. Cerebrum confortat, ſiccatq; viſum acuit ac clarificat.

Equiſetum græcis medicis dicitur ἵππουρις, τριμάχιον, ἀνάβασις, χερέδερνον ἔφαιδρον, γίς σχοινιόστροφον, κάυκον, & à Caſſiano Baſſo σαλπίγγιον: Latinis Hippuris, caucum, à Plinio ephedra & ephedrum, anabaſis, trimachium, ſchœnioſtrophum, gis, ephydrum, equiſelis, herba equinalis, ſalix equinalis, ſaturni nutrimentum, à Caſſiano Baſſo, ſalpingium: Ab herbariis dicitur cauda equina, cauda caballina, equi cauda, colus columbina, aſperella, equiſeta & equiſetum, arcontilla, canacella, cunicella, herba caballina ab Arnoldo Nouano, Hippoſeta. Serapioni lib. ſimp. c. 137. Dheneb alcail, ab Auerrhoe canapalcail, ab Auicenna daneb alchail: Apud alios Arabes legitur denebalchiel, denebalthchil, denebhachil, dhenebacali, dnebachis, dnebathil, dhenben alchail & dhnenibalchi: Italis vocatur coda di cauallo equiſeto, Venetianis cua di cauallo: Hiſpanis coda de cauallo, coda de mula, rabo de mula & rabo de mula, Gallis queue de cheual, queue de chat & prela: Ægyptiis pherphra: Germanis Schafftenheu/ Pferdtsſchwantz &c. Eius dantur ſex genera: 1. dicitur ἵππουρις ἄφυλλος: Latinis hippuris ſine foliis, hippuris nuda & equiſetum nudum: Germanis Schafftenheu ohne bletter. 2. genus Dioſcoridi eſt illud primo loco iam nuncupatum. Tertium genus græcis dicitur ἵππουρις ἑτέρα, γύνος & ἐκύπον, vel ἐχύπον: Latinis hippuris altera, equiſetum alterum, gynus equitium, & equiſetum minus: ab Herbariis dicitur equiſetum aruenſe maius, hippuris aruenſis ſiue ſegetalis maior & corſanda: Italis ſceuola & equiſeto minore: Gallis prela petit. Quartum genus dicitur equiſetum paluſtre maius. Quintum, equiſetum minus aruenſe. Sextum equiſetum ſyluaticum, hyppuris ſyluatica & cauda equina ſyluatica: Germanis Waldtroßſchwantz. Herba eſt vulneraria ratione naturæ ſiccæ atque attractiuæ, vtitur ab intra & extra, eius & deſtillatio eſt in aquam &c. Equiſeti ad ſanguinem ſiſtendum maximus eſt effectus. Foliorum equiſeti expreſſus ſuccus potus, ſanguinis fluxus tam in mulieri-

bus,

bus, quam in viris sistit, sanguinemque excreantibus & mingentibus, prodest, bis terue per diem trium cochlearium mensura potus. Cum vino potus succus, tormina sedat, confert iis qui difficulter tussiunt, & ægre spirant: intestinorum quoque & vesicæ rupturis est vtilis. Ad idem valent folia vel radix in vino cocta, & calida pota. Equisetum in aqua vel vino coctum, ad omnes similiter sanguinis fluxiones conducit: Intestinorum exulcerationes sanat, renum hulcera & fluxus curat: stranguriæ dolorem mitigat. Aqua stillatitia ad eadem valet. Expressus foliorum equiseti succus, naribus exceptus, & ceruici illitus, sanguinis ex naribus profluuium compescit: quod etiam stillatitius liquor efficit. Tusa & succo imposita folia, vulnerum sanguinem cohibent, eademque glutinant, & intra paucos dies, Galeno teste, sanant. Equisetum in stillatitio liquore tepido madefactum, impositumque, erysipelati medetur, rubris item pustulis, inflammationibus sedis, aliorumq; locorum, & dysenteriæ. Occultorum locorũ tumores sedat.

CAP. XVIII.

De Elleboro, Fœnugræco, Fœniculo, Fragaria, Ferula, Frumento Amyleo, Turcico & Indico.

Elleborus græcis, latinis dicitur veratrũ, Dioscoridi melampodium, à Melampode Pastore, qui eo oues purgauerit & sanauerit: Duum est generum: nigrum & album: nigrum dicunt aliquot habere genera vt veratrum nigrum verũ Germanis Schwartz nieß wurtz hoc genus tuto intra corpus sumi potest: nascitur radice multis capillamentis intricata, duarum spithamarũ altitudine, foliis in caulib. ab imo ad sumum teneris, leniter incisis, sicut in abrotono minore, viridioribus tamen & copiosioribus, floribus in cacumine singulis in vere flauis, cuiusmodi sunt propemodum anthemidis: vulgo etiam Christwurtz germanis vocatur: Plurimum præstantissimumq; nascitur in Anticyra, vnde prouerb. nauiget Anticyras. Aliud genus sic dictum, quod mense Septembri floreat: Huic radicẽ dicunt multis fibris intricatã & contextã: flores circa finem Decem-

bris ostendit in viridi flauescentes, colore mali cotonei, qui bini vel terni in purpureo nascuntur caule: flore pereunte semen in siliquis, velut in Aquilegia, innascitur, ꝙ maturum fathiscentibus siliquis excidit. Folia sunt incisa, cuiusmodi fere in pæonia, minora tamen & nigriora: Radix est amara. Tragus Plinii consiliginem & Columellæ lib.6.cap.5. tradit. Est etiam species dicto iam veratro nigro admodum similis, vt non facile sit discernere: quidam sunt qui consiliginem volunt esse Plinii: Flores huius in capita, sicut in Nigella abeunt, in quibus semen est nigrum, herba ipsa odore fœtido, locis saxosis & asperis nascens: Latinis veratrum nigrum syluestre. Huius tradunt radicem à collo suspensam, veneno resistere. ne haustum venenum obsit, intra corpus vero sumptam hominem occidere. Cuius rei experientiam refert Tragus de monacho quodam, qui in cane hoc ipsum expertus sit. Huius potissimum ad luporum venationem vulpiumq; est vsus: Noxia enim facultate est præditum. His addunt elleborum nigrum ferulaceum, item elleborum nigrum falsum hortensem, ac elleborastrem maximum.

Ellebori albi duæ sunt differentiæ, maior ac minor: maior folia gerit plantaginis vel potius gentianæ similia, sed maiora, magisque venosa, striata, & velut plicas habentia. Caulis ei rect⁹ & long⁹, plures species proferens, è quib⁹ flosculi candidi emergunt: radix ceposa, crassa & candida cui multæ fibræ adhærescũt: calefacit, & siccat tertio gradu, varios humores sed maxime pituitosos ducit, idq; cũ molestia: vomitum excitat sumpt⁹, & ei⁹ puluis naribus admotus sternutamentũ mouet. Est & elleborine, seu elleborus humilis alb⁹, ei vultu multum similis, quem officinæ non seruant. Elleborus niger verus, Græcis Cherbachen nuncupatur, hic purgat humorẽ melancholicum, prodest insanientibus, maniacis, hypochondriacis, lienosis, epilepticis, elephantiacis, quartanariis & omnib. morbis, quos atra bilis, vel humor melancholicus procreat, periculosus aũt est sanis, pueris & imbecilliorib. dosis drac.j pond⁹ nõ excedet. In pesso subditũ, menses fortiter ducit. Vetera damna & fistulas inspersus eius puluis mirifice sanat: cum aceto omnis generis scabiei, psoræ, serpigini & elephantiasi prodest: putridam carnem erodit & consumit. Veratrum album etiam calidum & siccum est tertio ordine, sicut & nigrum. Agyrtæ veratro albo cum esula & lathyri ad-

uersus

uersus pleraq; corporis vitia maximo vtentiũ damno vtuntur. Radix viginti quatuor horarum spacio in oxymeli mollita, ac rursus arefacta, semidrachmæ pondere cum vino delirantib. datur. Sin potionem ex radice cupias conficere, biduũ in vino maceranda, vel in iure coquenda erit, ac potus vel decocti ipsius, mediocris, pro patientis crasi, haustus dabitur. Valet aũt contra eosdem affectus ad quos nigrũ, nẽpe delirantes, melancholicos, comitiales, phthisicos, quartana febri laborantes, elephantiasi, conuulsionib. & torminib. infestatos. Narib. inditum cũ sampsychi foliis, cerebrum per sternutamenta purgat. Dentiũ dolorẽ cũ aceto cocta, collutione mitigat, Veterib. vlcerib. & damnis purgandis, & psoræ confert. Cum lixiuio decoctum pediculos & lendes capitis necat. Idem vnguentum eius præstat. Cũ melle & farina temperatũ, mures & glires occidit. Efficacius aũt ad hoc ipsum est nigrũ. Muscas in lacte decoctũ, perimit.

Omissis variis de helleboro autorum sententiis, accingimus nos ad veram analysin variorum ac doctissimorum virorum eorumq; recepta, sic vsus eius constabit. Bonus siue malus.

Syrupus helleboratus Quercetani. ℞. rad. hellebori nigri, veri & electi vnc. j. polyp. q. sem. carth. ana vnc. j. ſ. visci quer. coryli ana vnc. j. turbith gum. agar. trochisc. asari ana drac. vj. sem. pæon. anisi, citrii, card. bened. acetosæ an. drac. iij. Dictamni Cret. flo. tiliæ arboris, calend. cent. min. hyper. an. p. ij flor. viol. buglosſ. nymphææ an. p. j. ſ. macerentur in q. ſ. oxymelitis scyllitici & aquæ fum. idq; in vase vitreo optime clauso, ad B. M. per duos dies ad minimum: deinde fortiter exprimantur ac clarificentur. In lib. ij. huius colaturæ macera deinceps, & digere ad eundemmet ignem B. per quatuor dies rad. hellebori nigri veri & electi vnc. j. folic. sen. vnc. iij. macis caryop. cinnam. an drac. j. Denuo fortiter exprimantur, & per vnũ aut alterum in eodemmet B. M. quam optime purificentur, vt artis, semel aut bis in die ad minimũ, fæces quas in fundo vitri subsistere percipies, reiiciendo, & quod purius est, denuo purificando, idq; reiterãdo, donec materia nullas amplius fæces seponat ad fundũ vasis. His peractis, adde sacch. viol. q. ſ. vt coquantur in syrupum, addẽdo sub finẽ coctionis rhab. seorsim in succo rosarum pallidarum macerati & expressi vnciam j ſ. Misce, fiat syrupus mediocriter coctus. Dosis esto vnciæ vnius, vel vnciar. ij. Per se exhibetur, vel cum aqua lilii conuall. semper addendo potioni guttulas aliquot spiritus

vitrioli, ex arte præparati. Atque is vnus est syruporum nostrorum purgantium antepilepticorum: cuius omnibus æque, siue ii sint infantes aut fæminæ, siue iuuenes aut veteres, obesi aut macri, siue cuiusuis temperamenti homines, tutus est vsus, eam dosin exhibendo, quæ pro cuiusuis ægrotantis debili aut forti natura satis esse possit. Idemmet auxilium apoplexijs, paralysi & melancholiæ, aliisque id genus morbis, validas etiam fixasque radices habentibus, summe conducit. Si tamen fœmina est, quæ huiusmodi morbo conflictetur, vt sæpenumero id cõtingit, purganti syrupo adiicienda erit bryoniæ radix, quin etiam in purgationem addi poterit fæcula bryoniæ, quod hystericum est medicamentum, idque specificum & proprium solutiuum: quales sunt etiam extractiones, quæ fiunt ex succis mercurialis & rutæ, quæ ibidem etiam habentur.

Quinta essentia hellebori nigri. Quercetani. Recipe veri hellebori nigri purpureis floribus, quiq; recens collectus sit, non aridi, si fieri potest, quantum sit satis ad dimidiam alembici partem, ex radicibus conquassatis & tusis implendam: Ex quibus per balneum maris vaporosum (quod ad destillandum, citra adustionem, institutum est) tantum aquæ stillatitiæ educetur, quantum reddi poterit. Sicca autem quæ restabit in fundo alembici materia conquassetur, & in matracio colli oblongi reponatur, cui affundatur propria aqua; ac nota, tantum aridarum fæcum conquassatarum esse sumendum, non plus, quantum aqua sua stillatitia supernatante ad tres digitos latos submergi possit. Ponantur omnia in digestione balnei ad sex aut octo dies, dum aqua radicum colore tincta & impægnata rubescat. Tum defundatur aqua per inclinationem: quæ iterum sola balneo maris satis calenti, in digestionem reddatur.

Hac enim coctione secunda, quod crudius est, magis maturescit & corrigitur, ac aliquid semper impurarum fæcum secernitur, quod in forma hypostasis aut sedimenti in imo residet. Deinceps hæc aqua optime digesta, cocta & depurata, in paruo alembico reponatur, vnde rursum extilletur, dũ in fundo vasis restet materia, syrupi consistentia, qui verus est hellebori balsamus & quinta essentia. Si vero radices hellebori nigri recentes desiderantur, sed siccæ tantum occurrunt (quum non omnibus peruium sit, vtpote à

mon-

montibus procul remotis, recentibus semper potiri) in hunc modum, qui sequitur, parandus erit earum Balsamus, essentia quinta aut extractio, quæ epilepsiis conferat. Recipe radices veri hellebori nigri, quas mense Septembri collegeris, sole in signo libræ existente, vel anetis, mense Martio circa alterutrum æquinoctium. Tum n. pollent radices virtutibus, & natiuo suo humore totæ madescunt. Hæ accurate mundatæ, vino albo dilutæ ac exiccatæ, contundantur in mortario marmoreo, ligneo pilo. Conquassatæ discindantur forcipulis, sicque in alembici vitrei capacitatem iniiciantur, iis superfundendo aquarum pæoniæ, flor. lilij conual. & flor. calend. ana quantum sit satis, ad eas optime imbuendas ac perfundendas, quæque spiritu vitrioli addito acidulæ reddi poterant. Totaq; ista materia ad 24. horas in lento igne in digestione hæreat: cuius liquor tandem stillatitius in recipiens, capitello alembici aptatum, extillet non ad perfectionem aut siccitatem integram: sed vt fæcibus adhuc humidis, stillata aqua reaffundatur, quæ denuo per alias 24. horas digestioni reddantur, vt postea prælo ad id concinnato, totius liquoris ac subst. fiat expressio, fæcibus seorsim separatis ac sepositis. Quæ quidem expressio tota alembico iterum reddatur: vnde rursum extillet aqua, dum in fundo remaneat syrupi consistentia, aut mellis: atque hæc denuo aqua fæcibus separatis ac repositis seorsim in alembico, vt diximus, superfundatur, vt digestio eorum repetatur per 24. horas, ac demum fortis prælo totius substantiæ fiat expressio, seruando seorsim fæcem aridam, & superiori consistentiæ syrupi admiscendo expressionem. Aqua vero stillatitia fæci reddatur, vt prius, ad infusionem, quæ postea expressa syrupo adiungatur: idque toties præstandum ac continuandum, dum nullum amplius radices aut illatum fæces saporem gustanti reddant. Quod quidem integræ expressionis & radicum essentiæ prorsus exhaustæ signum est certissimum. Tum vero seruatos syrupos, vt supra diximus, qui ex lib. j. radicum ad vncias circiter quatuor balsami extrahuntur, in matracium vitreum oblongi colli infundes: quibus tertiam aut quartam partem stillatitiarum aquarum seruatarum adiicies (etenim maiore copia asseruantur aquæ quam syrupi) ac in digestionem vase in Bal. M. reposito, dum aqua inficiatur colore rubro: tincta aqua per inclinationem transfundatur, & ab hy-

 postasi,

postasi, quæ in fundo restabit, quam optime fieri potest separetur ac recens denuo aqua reaffundatur ac separetur, idque tot cohabitationibus repetendum, donec tota mellita illa substantia extracta in aquas illas transierit, in essentiæ puræ ac clarissimæ speciem. Quæ cohabitatio perfecta fuerit, si nihil in fundo vasis, præter fæcem quandam inutilem, & omni colore aut tinctura destitutã (quæ summum est hellebori venenum) relinquatur. Vbi ista perfeceris, aut etiam inter operandum, fæcem in cinerem rediges igne reuerberii iuxta artem, idq; vbi eam fortiter expresseris, ac separata lento calore aqua, quæ tincturas superiores continet, dum remaneat syrupi consistentia, aut potius hellebori balsamus pretiosissimus, cũ extracta ea aqua totus cinerum sal ex arte prolicietur. Quæ aqua grauida & condita syrupo illi aut balsamo hellebori reaffundetur, agitando & miscendo probe omnia: deinde rursum extillabitur, dum ad consistentiam syrupi ac balsami materia rursum in fundo redigatur, cui suus sal in quo vis purgatrix præcipua hellebori posita est, admixtus & coniunctus fuerit. Huius hellebori balsami scrupulus in vno aut altero cochleari suæ aquæ, aut alterius congruentis liquoris, admirandum est purgatiuum, ac massæ sanguineæ mundificatiuum excellens, quod non epilepsiis tantum domandis par est, sed omnibus aliis etiam deploratissimis ac astralibus morbis, quales sunt maniarum ac melancholiarum species, subigendis efficacissimum, quib. vulgaria remedia ludibrio esse solent. Hic nõ obiicienda est operationis difficultas, cum satis superq; vtilitate & præstantia medicamenti ea compensetur: imo quæ in ea vel tantillum versatis soleat facillima haberi. In qua si qui fiunt sumptus, facile à diuitib quib hęc videntur dicata, magno fœnore persoluuntur ac restituuntur. Illis n. tam eximias præparationes dicauimus: at tenuioris fortunæ aliis, quibus forte hæc cariora videbuntur & inexpertorum pharmacopœorũ capacitati præparationes nostras balsamicas vt accommodemus, quæ sequuntur erunt aptanda. Oportebit n. aquarum pæoniæ lilii conuall. & calendulæ in locum substituere extractionem radicum hellebori, repetitis decoctionib. factam, cum sero lactis aut lacte destillato, & sæpe identidem expressam, vt in expressionem radicum virtus pertrãseat, ac in ea maneat. Quod toties iterandum est, nempe reaffusio, repetita ebullitio & expres-

expressio, vt vltima expressio nihil saporis habeat, quod omnem hellebori substantiam ac virtutē in aquas aut serum lactis aut liquorem expressum transisse testabitur: In libras autē singulas expressi liquoris addantur foliculorum sennæ vnc.ij.Caryophyllorum cinnā.macis an.drac.j ſ.seminum anisi& fœniculi dul.an.drac. ij.florū ros.rub.pug.ij.florum nenuph.p.j.quib. infusis & expressis, secundum artem instillentur tot spiritus vitrioli guttulæ, vt tota mixtio acidula reddatur. Qui per ignorantiam spiritus vitriolati vsum in medicina improbant & respuunt, cuius tamen virtus & præstantia, siue ad tincturā medicamentorū extrahendam, siue ad fermētationem, omnib. reb. quibus immiscetur, inducendā, siue nimiā caliditatem purgandam, contemperandam, illorumq; venenositatē corrigendam, satis præiudicari non potest: loco spiritus prædicti iniiciant pro singulis vnc succi citrii vel limonum (qui naturā vitrioli æmulatur) quantum sit satis ad aciditatem inducendam, probeq; omnia macerentur, digerantur, aut fermententur ad tres aut quatuor dies: quorum postea fiat expressio: cuius liquor ex B.M. vel calentib. cinerib. destillatione educatur, dum, quod restat in fundo, mellis consistentiam acquirat: cui adde myrrhæ & masticis pulueris at.q.ſ.Rhabarbari si voles modicum, vt fiat pilularum massula. Ex qua pilula vna tantum in dosim exhibeatur: cuius operatio fælix futura est, & ad radices vsq; morbi ac seminaria penetratura, vt quicquid est impuri & corrupti, radicitus euellat ac exhauriat, quod vulgaria, vt diximus, medicamenta nequaquam pręstare valeant. Cum prima hellebori essentia, quam, vt meliorem alia, vsurpauimus, cuiusque vsum legitimum promisimus, coniungi poterit (si ita videbitur) extractum aloes, sennæ, agarici & rhabarb. vel extractum scammoneæ & colocynth. quorum extract. formulæ in nostra pharmacopœa restituta reperientur: ex quibus forma opiatæ concinnetur, cuius dosis sit scrupulus j. aut admiscendo myrrhæ & castorii & pulueris sennæ, q. ſ. fiant pilulæ: quarum vna tantummodo in dosim exhibita semiscrupuli, aut integri pro robustioribus, vehementissime per secessum operatur, idq; citra perturbationem vllam. Si epilepsia fiat per consensum vteri, his addere poteris fæculam bryoniæ & assæ fœtidæ essentiam seu oleum ad libitum. Diuersas nunc variorum autorum contemplari placet præparationes:

Syrupus de elleboro, Heurnii: Recipe ellebori nigri vnc. ſ. ſucci pomorum dulcium vnc. x. Radicum bugloſſ. borraginis, polypodii, epithymi ana vnc. j. Folliculorum & foliorum ſenæ, chamæpityos, ſtœchados ana vnc. vj. flor. borragin. bugloſſ. fumariæ lupulorum ana p. j capillorum veneris, agrimoniæ, chamædryos ana m. j. ſchænanthi vnc. ſ. Fiat decoctio ad libras duas: Huic decocto adde ſucci pomorum, ſacchari albi ana lib. ij. Fiat ſyrupus. Doſis eſt quantitas duarum vnciarum.

Oxymel elleboratum maius Iuliani purgans phlegma & melancholiam: Geſneri. Recipe Rutæ, Thymi, Dictamni Cretici, Hyſſopi, pulegii, marrubii, carduibenedicti, ſpicę celt. cort. ſambuci interior, ana m. j. Calami montani p. ij. ſem. aniſi, ocymi, vrticæ Rom. anethi ana drach. ij rad. angelicæ, altheæ, ari ſcillæ, ariſtolochiæ longæ, rotundæ, clematitidis, turbith ana vnc. j. iridis noſtræ, coſti, polypodii ana vnc. j. ellebori nigri, eſulæ ana drach. ij. cort. rad. ellebori albi drach. ij. agarici drach. ij. Omnia trita infunde in aceti acerrimi lib. vj. vel quantum ſufficit: triduo in ſole, vel ad fornacem, in vitreo vaſe obturato. Tum decoquantur in olla vitreata ad dimidium fere, tum colabis modice exprimendo, addeſque mellis deſpumati, ſacchari ana lib. j. & ad conſumptionem aceti decoques ad ſyrupi conſiſtentiam. Doſis ad mouendam aluum, ab vnc. ſ. vſque ad drach. vj. cum decoctione ſenæ & polypodii, vel ſyrupo violato, alioue ſolutiuo. Confert epilepſiæ, aſthmati & omnibus morbis, à materia frigida, craſſa, tenaci, à phlegmate & melancholia dependente.

Oxymel elleboratum, minus: Geſneri. Recipe calamenthi, thymi, pulegii, carduibenecti, roſarum rubr. menthæ criſpæ ana p. j. ſem. aniſi, ocymi, ſem. vrticæ Romanæ, ſem. anethi ana drach j. rad. angel. rad. fœniculi, althææ, ſcillæ, iridis noſtræ, turbith, ana vnc. ſ. Ellebori albi, eſulæ præparatæ ana drach. ij. rad. aſari. drach. j ſ. Galangæ, cinnamomi, calami aromatici ana drachmam vnam. Infunde in aceti fortiſſimi libras duas ſ. vt prædictum eſt, & cum media pars bulliendo fuerit abſumpta, adde ſacchari, mellis deſpumati ana vnc. v. Fiat ſyrupus, qui aromatizetur, cum croci, cinnamomi, macis, zingiberis an. ſcrup. j. in ſacculo intus ſuſpenſis. Doſis ac vires vt in maiore.

Purgans ſpecificũ hydropicum. Recipe radicum hellebori nigri debito tempore collectarũ vnc.tres. NB. vt ab helleboro ſpuma venenata in præparatione eſſentiæ diligẽter ſeparetur. Coloquintid. vncias duas. Extrahatur eſſentia cum ſpiritu vini, & iterum ſeparetur ab illa ſpiritus, ad mellis ſpiſſitudinem. Huius recipe grana quatuor. Mercurii per oleum ſulphuris præcipitat: grana duo.

Miſceantur & formentur pilulæ: Exhibentur tribus auroris ſucceſſiue: poſtea ſint ad manus flores ſulphuris ter per vitriolum ſublimati, quorum accipe tres partes, & adde extractæ eſſentiæ croci martis: Eſſentia hæc ex optime præparato croco Martis extrahitur, olei vitrioli beneficio in digeſtione, cui bona quãtitas aquæ cõmunis admixta eſt, quæ tamen iterum fortiter abſtrahenda eſt, vt puluis extract⁹ per ſe remaneat. De hoc mixto puluere, mane, meridie, veſperi exhibe drachmam ſemis: offeratur in conſerua Roſarum: Sudor oleo Guaiaci rectificato cum aqua Theriacali prouocandus: vtatur cibo ſicco conuenienti, potú exiguo, qui ſit vinum Abſinthites chalybeatum. Electuarium purgans melancholiam atramque bilem: Recipe rad. Hellebori nigri non adulterini vnc.ij polypodii querni vnc.j.ſ.cort. capparum, tamariſci ana vnc.j. Summitatum meliſſæ, thymi, epithymi ana p. j folicul. ſenæ vnc. iiij. turbith gummoſi vnc.ij.ſ. Myrobalanorum omnium ana vnc.ſ. agarici rec. trochiſcati vnc.j.ſ. ſem. ireos, carduibened. fœniculi, aniſi ana drac. vj. cubebarum, cinnamomi, macis. caryophyllorum ana drach.ij. conſeruæ flor. bugloſſæ, violarum nympheæ ana vnc.j. Hæc omnia contuſa & permixta macerentur in ſuff. quantitate ſeri lactis, & ſuccorum quam optime depuratorum fumariæ, bugloſſæ, pomorum redolentium, idque in Baln. M. vaporoſo, vaſe optime clauſo per quatriduum: dein fiat expreſſio, colatura, itemque depuratio, vt iam docuimus: his adde mannæ granatæ, ſacchari violati, pulpæ tamarindorum & pulpæ racemorum recentium præparatæ, vt docebimus, ana vnc. vj. Coquantur lento igne ad conſiſtentiam ſyrupi perfecte cocti, cui ſub ſequentes pulueres paulatim inſperge, rudicula omnia ſemper commouendo. Pulu. Diaſenæ noſtræ deſcriptionis vnc. ij. trochiſc. de rhabarb. de eupatorio de capparibus ana vnciam ſ. ſcammoneæ præp. vt iam docuimus drac. vj. Miſce & fiat electuarium vt artis eſt: Doſis vnc.ſ. Vinum helleboratum: Accipe

radices hellebori nigri bene mundatas, & ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in Baln. Mar. cum sufficienti vini vel aceti quantitate, & semine anisi per 24. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prædictum separabis; eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exsiccari debet: Recipe rad. hellebori ea, qua dictum est, ratione præparatarum vncias duas semis, foliculorum senæ vncias tres fœniculi dulcis, anisi ana drachmas sex, corticis citri vnciam semis. Macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor aut quinque dies in baln. Mar. calido, coleturque vinum absque expressione vlla, dein bis terue per manicam Hippocratis transmittatur, dulcoretur & aromatizetur cum sacchari sufficienti quantitate, & pauculo cinnamomo. Excellens est educendis è cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam, & melancholicos omnes affectus, tum intro assumptum, tum extrinsecus capiti cum linteolis in eo madefactis tepide admotum.

Puluis sternutationem prouocans. Recipe pulueris rad. cyclaminis, maioranæ, Hyssopi ana drachmam vnam semis, nigellæ, pyrethri ana drachmam vnam semis, macis scrupulum vnum, hellebori albi scrup. s. moschi gr. viij. Misce, fiat puluis. His addemus sternutatorium quoddam Martini Rulandi Med. peritissimi, in ipsius centuriis descriptum, cui excellentissimos effectus autor adscribit. Recipe sem. nigellæ, hellebori albi ana scrup. j. maioranæ, rosmarini, saluiæ ana drach. s. moschi gr. ij. Nos vtimur alia sternutatorii forma, quæ non in nares insufflatur, vt puluis, qui possit eo, quod helleborum excipiat, facile alias cerebrum offendere. Recipe pyrethri scrup. s. hellebori nigri drach. j nasturtii drac. s. Puluerentur & includantur in nodulo: maceretur nodulus in aqua rosarum & naso admoueatur subodorandus.

Melanagogon purgans. Recipe rad. seu fibrarum hellebori præparatarum vnc. ij. folicul. senæ vnc. vj turbith, myrobalanorum omnium ana vnc. j. s. trochiscorum alhandal drach. vj. flor. violarum, rosarum rubrarum, epithymi an. p. ij. spec. lætificantis gal. drach. ij. succ. optime depuratorum fumi terræ, pomorum redolentium, & sen lactis an. q. suff. Fiat enumeratorũ simpliciũ omniũ crasso modo con-

do conquaſſatorum, maceratio & digeſtio in balneo per 8. dies: poſtea colentur, exprimantur, & depurentur & reducantur in extractum, ſicut cætera. Extractū Catholicum. ℞. fibrarum hellebori nigri cum aceto præparatarum, (hæc n. eſt prima hellebori præparatio) vnc. j. ſ. turbith albi, & gummoſi, hermodactylorum an. vnc. ij. aſari, graciolæ an. vnc. j. trochiſcorum alhandel drac. vj. Omnia conquaſſata indantur in matracium, addendo ſpec. diarrhodon, lætificantis gal. an. drac. ij. ſupra affundendo aquar. fumi terræ, pomorum redolentium an. lib. j. ſucci limoniorum optime depurati, ſucci granatorum acidorum ſiue berberorum an. lib. ſ. Vt liquores materiā duos digitos ſupernatēt: ſtent omnia in digeſtione balnei calidi per 6. aut 7. dies: poſtea colentur & exprimantur omnia per torcular fortiſſime, & ſeruetur hæc expreſſio. Seorſim autem fac hoc ſequens extractum. Recipe rhabarbari vnc. ij. agarici trochiſcati drac. x. folicul. ſenæ vnc. iij. His correctiui loco adde cinnamomi drach. ij. Caryophyllorum, aniſi. an. drac. ij. ſuperaffundēdo aquar. agrimoniæ, cichorii. Acidularum redditarum ſucco limoniorum quantum ſufficit, vel potius liquorib. acidulis ſulphuris aut vitrioli imbuantur, qui promptiſſime allicient tincturas & virtutes purgatiuas: fiat extractum digerendo, curando & exprimendo omnia, vt ſupra. Hæc expreſſio addatur priori, vt liquor omnis inde eliciatur ad ſiccitatē per balneū vaporoſum, & in fundo reſidebit extractū catholicū, de quo exhibebis drach. ſ. vel ad ſummum drac. j. illumq; in ſuo proprio liquore diſſolues, quem ad hos vſus ſeruabis, vel in forma pilularum exhibitum purgans vniuerſale habebis præſtantiſſimum.

Ptarmicū Quercetani. ℞. rad. ireos, flor. maioran. ſiccæ, hyſſ. ſem. pæon. nigellæ, caryophyll. piperis an. ſcrup. j. hell. alb. ſcrup. ſ. moſchi gr. j. miſce, fiat puluis, qui naribus inſuffletur.

Sternutatoriū Quercetani. ℞. hellebori nigri drac. j. maſti. drac. ſ. includantur & ligentur in nodulo ſubtili, qui maceretur in aqua pæoniæ, aut aliqua alia conuenienti, & naſo admoueatur ſubodorandus. Mouebit n. ſternutationem ſine violentia, vel ad idem. Recipe rad. ireos, cyclaminis an. drac. j. caſtorei ſcrup. j. hellebori albi, thymi, ſem. nigellæ an. ſcrup. ij. aptentur in nodulum.

Aqua purgans Hieron. Rubei. Recipe rad. hellebori nigri, purpureos flores habentis, q. ſ. eſt. Has recentes ardente aqua macera:

inde

inde igni primum leui, mox auctiore, dum liquor ascẽderit omnis, destilla. Aquam ardentem deinde ab ellebori substantia separa igne leuissimo Balnei: in eo quod remanet, dissolue sacchari candi, quod satis esse videbitur. Datur epilepticis ad grana tria cum aqua mulsa, vel communi, in qua hippoglossum fuerit decoctum.

Liquor vomitum mouens Heurnii. Recipe bryoniæ, cyclamini ana vnc. iij. ellebori albi vnc. vj. Purgentur accurate ac redigantur in puluerem, leniter siccentur in aere: His affunde aquam vitæ, dum duobus digitis superemineat: digeratur aliquot diebus in balneo: hinc lente destilletur dum nil vltra elabatur: quod restibile fuerit iterum in puluerem redige, ac huic nuper extractam aquam iterum committe: id repetatur ter. Plumæ apicem huic liquori immerges, ac vino maluatico elues, quod propinatum ilico vomitum irritabit.

Decoctum Hellebori nigri Augustani. Recipe cor. rad. Hellebori nigri præparati drach. ij. anisi, sem. fœniculi ana drac. j. cinnamomi, caryophyllorum ana g. iij. Fiat decoctio s. a. cuius dosis vnc. iij. cum confectionis Hamech vnc. ß.

Aliud Heurnii. Recipe myrobalanorum omnium ana vnc. ß. comminuantur crasse, & macerentur per diem & noctem in aqua fumariæ lib. vij. & adde polypodii, grithymi, senæ an. vnc. j. Glycyrrhizæ. sem. citri, hermodactylorum vnciam ß. caryophyllorum ana drach. ij. corticum præparatorum hellebori nigri vnc. ß. Coquantur ad medietatis exhaustionem cum tenui expressione. Accipe huius decocti partem sextam. Syrupi de fumaria compositi, syrupi rosati solutiui ana vnc. j. De corticibus citriorum vnc. ß. Misce, bibat, medetur hypochondriacis & laborantibus ex malo venereo. Infusio ad atram bilem ex sero lactis. Heurnii. Recipe cort. ellebori nigri drach. j. ß. sem. anisi, fœniculi, citri ana drach. ß. Cinnamomi, Zingiberis ana g. vij. Passularum vnciam ß. Seri caprilli vnc. iix. Fiat infusio: expressio bibatur cum manna, vel syrupo rosato solutiuo.

Extractum Hellebori nigri. Cortices radicis hellebori nigri, medulla exempta infundantur in aqua anisi, de qua sit oleum separatum, & stet in infusione per horas 24. vel quandiu libuerit: deinde bulliant simul, quousque extent radices ad aquæ scilicet fere consum-

ſumptionem: coletur poſtea cum forti expreſſione. Vltimo decoquatur expreſſum cum ſyrupo roſato ſolutiuo ad ſufficientem ſpiſſitudinem: reponatur in vaſculo terreo vitreato & vetere. Doſis eſt ſcrup. j. vel ſcrup. j. ſ. Purgat ſine moleſtia humorem melancholicum.

Extractum ſiue eſſentia ellebori nigri, ignoti authoris: Recipe rad. ellebori nigri autumnali tempore collectarum lib. j. Decoquātur cum aqua aniſi & pulegii, (ex quibus oleum chymice extraxeris) in vitreo vaſe bene clauſo in Bal. M. feruentiſſimo per integrum diem, quo facto, comprimendo ſuccum omnino extrahe: Fæces autem abiicito: quod reliquum eſt, indas alembico vitreo, vt menſtruum ſeparetur, & remanebit in fundo alembici viſcida quædam ſubſtantia, cui affunde ſpiritum vini optimi, qui materiæ ſupernatet quatuor digitis: ponantur omnia in matratio oblongo collo, & bene obturato, digeranturque in Bal. M. per duos, aut tres dies: quod clarum eſt pellucidum eſt, tamen amarum, affunde alio vaſi, nouumque denuo vini ſpiritum infunde, faciendo vt prius, donec totam eſſentiam reiteratis digeſtionibus attraxeris, ſemper fæces ſeponendo, vti artis eſt. Quo facto, ſepara prius menſtruum cum calore balnei: ipſo ſeparato fac circulentur cum nouo vini ſpiritu, infuſionis maceris, per aliquot dies. Rurſus optime ſeparato vehiculo, remanebit in fundo eſſentia ellebori, mediocris conſiſtentiæ, & fuſci coloris: hanc ad multos vſus reſeruabis. Huius eſſentiæ ſcrup. j. cui aliquot guttulæ olei aniſi, & menthæ admiſtæ fuerint, exhibetur ieiuno ſtomacho, cum decocto competenti, vel aqua lumbricorum, hydropicis. Item cum aqua betonicæ, cerebri affectibus, vt maniæ, melancholiæ, vertigini, epilepſiæ, & paralyſi confert. Bilem enim vtramque & pituitam ſine vlla moleſtia: corpus denique totum excrementis corruptis expurgat, quod quidem incolume & velut iuuenile reddit. Neque ſolum noxios humores, & excrementa è vaſis attrahit, ſanguinem purificando, ſed à toto corpore, & cute ipſa; qua ratione epilepſiæ, cancro, eryſipelati, malo mortuo, & phagedænis valde conducit.

Aliud, Heurnii: Recipe ſucci fœniculi vel aquæ quæ reliqua fuit ab olei aniſi deſtillatione lib. iij. his infunde cinnamomi vnc. ij. ſ. aniſi vnc. iij. Maſtiches vnc. ſ. flauedinis corticum citriorum drac. iij.

Macerentur tepide per plures dies, dũ omnis vis transiisse in liquorem videatur: hinc fiat colatura, quæ effundatur super cortices radicum ellebori nigri, exempta prius medulla: & iterũ quã diutissime macerẽtur, quo eorum vis tota fere fuerit eliquata: deinde bulliãt, dum succus fere consumatur: & cortices iam tũ fortiter prelo exprimentur, & colatum, iterum coquatur; adiecto pauco syrupo rosati solutiuo, dum opiatæ ideam inducat. Vel priusquam ita coquatur, nouæ contusæ radices inijci poterunt, cum manipulo rosarum rubrarum, & quid vini rubri, ac repeti eadem historia. Datur cum vino albo aut ex iure aliquo à scrup. j ad drac. j.

Aliud, Heurnij. Recipe radicum veratri nigri effossarũ sub ortũ solis, incrementa ducente Luna, ac peragrante dodecatemorion capricorni, Leonis, aut sagittarii, in pulpam contundantur, & distillentur, dum nil amplius liquoris fundant: hoc fiet vi calidi caloris in arena. Hic cinis cum vino liquescat in lixiuium: mox balneo exhausto liquore, salem fundus dabit, qui omne vitium humani corporis antiquatum in causariis abigit, ac in floridam iuuentam effætum corpus reuocat, soluitur cum vino, croco & ambra. Dosis est à à scrup. j. ad drachmam j.

Quando Paracelsus de nigro & albo elleboro nõnulla in mediũ profert, illaq; ex parte syncera optimaque, paucis venit audiendus: De duob. elleboris scripturus, hoc primum assero, elleborũ aliũ hactenus vocatum fuisse album, alium nigrum, ꝑpter colores, albũ & nigrum. Non autem ex hoc, sed ex proprietatibus, duabus hisce radicibus insitis appellatio constitui debet. Si ergo vetius à virtutibus denominari licet: debet albus elleborus vocari iunior, & niger senior, seu radix alba iunior, & nigra senior. Nomen autem ellebori remouendum est ex caussa, quam iam tradam. Duæ hæ radices virtutem vnam & eandẽ habent. Hoc saltem discrimine distant, quod iunior iuuenibus, & intra 50. annos constitutis conueniat & adhibenda sit. Senior autem illis, qui 50. annos iã excesserunt. Et hoc non de elleboro solo, verum etiam ceteris herbis & radicibus, quæ duplicis sunt generis, mas scil. & fœmina, verum quoque esse iudicabitis. Non quod vere mas & fœmina sint, sed vt ex illo discrimine intelligat Medicus, aliam iuuentuti, aliam senibus porrigi debere, eo modo, quem iam de elleboro traditurus sum.

Elleborus albus est iunior, niger senior.

Mas & fœmina inter herbas quid?

sum. Medicorum certe hoc delirium cumprimis graue est, quod intelligere minime potuerint, aliam esse rationem & medicinam iuniorum, aliam seniorum, adeoque duas officinas naturam condidisse. Nam inconueniens est, vt senex iuuenum medicina, & contra iuuenes senum remediis vtantur.

Pro declaratione horum exemplum vobis affero de luna, quæ singulis mensibus renouatur, & repuerascit. A pueritia vsque ad ætatem mediam est plenilunium, vbi ætas prima abiit. Postea incipit senium, & illa decrescit, dum penitus vanescat. Lunæ hæc constitutio præfigurat vobis iuuentutem & senium hominum. Et sicut alius status est in augmento, alius in decremento: sic certum etiam discrimen est iuuentutis & senii. Et cuiusuis Medici est, lunæ naturam & conditionem solidissime intelligere. Ita fiet, vt etiam hominis ætatem, qualis sit, nouerit. Ex luna namque ea discenda est. Illa verus & genuinus liber est, non is qui atramento descriptus est. Sic aliud etiam herbarum genus in augmento lunæ, aliud in eiusdem decremento vsurpandum est. Id vulgo mas & fœmina dicitur. Mas est primæ, fœmina secundæ ætatis. Sciendum præterea etiam est, vniuersa quæ numeris subiiciuntur, duobus numeris contineri. Si duæ partes componuntur, res integra est: vna quælibet per se pars integra non est. Quid enim ætati iuuenili prosit elleborus senior? Quid alteri ætati commodet elleborus iunior? Si autem coniungantur, iam à perfecta medicina instructus est homo, tam iunior quā senior. Interim tamen cum iuuetus & senium vna consistere nequeant, sed vnum alterum aboleat, ac iuuentus non opus habeat senio, nec senium iuuentute, similiter & luna tantum iunior, non simul etiam senior, aut senior tātum, non etiam simul iunior existat: ideo Deus hanc Medicinam in duas partes diuisit, quarum nulla alteri obstringitur.

Aetatis hominis cum luna conditio.

Numero duplici omnia subiicienda.

Noscenda autem porro etiam est quælibet differentia morborum primæ & secundæ ætatis. Alterius enim naturę est apoplexia in prima, alterius in secunda ætate. Sic etiam alia medicina in prima, alia in secunda. Iam vero in elleboris integra & perfecta cura est apoplexiæ, discrimine tamen habito iuuentutis & senectutis. Perfecta inquam in vtroque curatio est, modo tamen morbi diuidantur. Exempli caussa. Duplex est podagra: vna primæ, altera secundæ

Aetatis morborum cognitio Medico necessaria.

ætatis. Et elleborus est integra eius cura, & integra eius cura est in elleboro. Vtræque autem in eadem radice vna consistere non possunt. Ideo diuisionem fecit natura ipsa, vt ne destructio in vnum congereretur. Memori ergo semper animo tenete diuisionem herbarum, diuisionem ætatis, diuisionem medicinæ, diuisionem morborum, & diuisionem lunæ. Hoc enim Naturæ Mysterium & secretum est, cuilibet Medico, ex Astronomia nato palpabile. Pseudomedicis, vt ad omnia respondeamus, necessitate nulla mouemur.

Elleborus integre curat Apoplexiam.

Nec vero leui saltem hac cum instructione vos dimitto: sed veris Medicis hoc cumprimis inculco, quod diuisio ex natura oriatur ita, vt quodlibet ad suum locum, & eo, quo debet, deducatur. Ita & Medicinæ vires ad debita & conuenientia loca deducuntur, nec alio sese adigi patiuntur. Multo minus medicina in senium compellitur. Testa oui ad locum suum se recipit, sic etiam vitellus. Vitellus se rubinat, vt ita dicam, & testa crystallatur, seu in formam crystalli reducitur, per artem, sic etiam quodlibet contrarium in suum se locum confert, si artes in aliena subiecta coniiciuntur.

Ellebori nigri præparatio qua.

His constitutis, operæ precium me facturum esse censui, si Elleborum nigrum describendum susciperem, quænam scilicet eius virtus sit in secundam ætatem: idque hac de causa, vt iunior eo rectius intelligeretur. Principio ergo notate de Ellebori nigri viribus, quas in foliis conditas habet post præparationem. Nempe in signis conseruationis decerpi, & in vmbra aere sicco probe siccari, & minutissime teri, deniq; cum tantillo sacchari permisceri debet. Hæc pulueris præparatio est. Veteres quidem studiose laborarunt, vt huius pulueris veram essentiam compararent. Ad ipsum tamen finem non peruenerunt vt herbam in purum Esse reducerent. Vnde

Vsus & operatio.

in Recepto præmemorato subsistere coacti sunt. Conatus eorum hæc causa est. Pulueris natura & proprietas conclusa est in tale arcanum, qualis est is, qui quinquaginta annos transgressus alteram ætatem attigit, & quotidie, mane, & vesperi, puluere eo vsus est ea quantitate, quantam tribus digitis capi seu comprehendi licet. A iugi huius vsu decrescit senium, velut Luna, vsque ad constitutum mortis tempus, quod perpauci expectant. Hanc virtutem

tutem natura mysterialiter ex vniuersa machina mundi, pro conseruatione microcosmi disposuit. Hic enim in vno Arcano quatuor elementa continentur, quo quidem quatuor elementorum infectiones expelluntur. Id vocatur defensiuum senectutis. *Defensiuum senectutis quid?*

Ceterum non cuiuis dicto modo puluis iste æqualiter administrandus est: sed conuenit Medico etiam considerare simul cuiuslibet sanitatem, vt pro eius ratione ipsa administrationis dosis temperetur.

Porro non frustra in hoc essentia ipsa quæsita fuit. Quæ enim ea vsquam herba est, huic similis? Aut quæ ea herba est, quæ alteri ætati tam firmam, vegetam & diuturnam vitam conferre possit? Præseruat enim ab omnibus externis infectionibus, & internis putrefactionibus, hominemque in eo statu, in quo editus est, conseruat, vt citra morbos ætatem secundam attingat. Ideoque dignum & operæ precium est, purum ab impuro separari. Hoc purum extractum, quis non Balsamum perpetuum vocitaret? Cum viribus eius omnino respondeat, & ad horam præstitutam perducat? Nec hæc vobis creditu indigna videantur. Hoc enim caussæ guttæ tolluntur, & futura lepra cum radice euellitur, nec vllus alius similis morbus oboritur. Exemplo rem cognoscite. Sua sunt momenta in astris, in quibus qui nascitur, nullis morbis obnoxius est. Sunt alia etiam, in quib. nati cum perpetuis morbis conflictantur. Iam si hominum talia momenta sunt, ab ipsa natura impressa, cetera etiam crescentia, ex natura producta eodem modo tincta, & illis appropriata erunt, ita vt vtrobique vna natura & essentia, & conseruationis impressio sit, qua ad suam vtilitatem homo ceu à tinctura quadam tingatur. Et tantum de foliis ellebori nigri vobis constare volui. Vbi hoc iuxta quoque teneri velim, opus scilicet esse, vt sub præsenti constellatione separatio puri ab impuro cognoscatur. Quo enim infensior hostis, eo potentior medicina requiritur. *Balsamus perpetuus quid?*

[*De elleboro seniore*] Vt de radice eius loquamur, sciendum est, eam quatuor morbos expellere: nimirum caducum, podagram, guttam & hydropisin. Hic discrimen quoddam tenendum est. Quilibet enim morbus duplex est: corporalis & spiritualis. Aduersus hos duplici etiam instare Medicus Medicina debet, vt altera respiciat corporalitatem, altera spiritualitatem. Quantum ad corporeum, de eo *Ellebori nigri radix 4. morbos curat. Morbus omnis est duplex.*

hic loquemur. Quantum ad spirituale, processus eius ibi traditur, vbi de illo morbo disseritur & tractatur. Vbi ergo eiusmodi morbi spiritum suum in corporeis habent, vt sine corporibus illis subsistere non possint; ibi spiritus vna cum corpore decedit. Si autem adsit impressio syderea, totius artis summa deinceps sequitur. Et quo pacto quatuor illi morbi virtute huius radicis curandi sint, iam in sequentibus trademus.

[*Quomodo per seniorem ellebori radicem senior caducus curandus sit.*] De rebus purgantibus notandum est, inter eas contineri hoc discrimen, quod aliæ humores viscosos purgent. Ceterum etsi eas purgando quidem tollant: ipsi tamen morbo specifico nihil adimitur. Hinc patet Humoristas morbos omnes in humores collocare: vnde etiam hæc ipsis nata ars est, vt non nisi perpetuo purgent. Sed nec quicquam proficiunt ita, vt interim ægrum misere perdant. Quod si explorata haberent medicamenta laxatiua specifica, iam demum vera via incederent. Itaque de radice elleborí nigri scitote, ipsam duplicem purgandi vim habere: alteram in specificatis, alteram in crudis humoribus. Vnde vtroque modo epilentiæ cura esse potest. Hinc autem colligitur, propter crudos & crassos humores sero purgandum esse, ne ægroto ea res malo sit. Simul tamen ac vna secedit etiam corpus epilenticum & exitui sese accommodat. Medicus ergo ita peritus sit, vt tempus ac ordinem administrationemque ad ægroti conditionem dirigere possit. Sed in initio Medicinæ radix præbebatur per se cruda comedenda: postea in lacte: tandem cum aliis permixtionibus. Iam vero cum morbus sæuior sit hodie, & venenum hoc tempore intensius euaserit: requirit vtique necessitas, vt Medicus ipsam etiam Medicinam intendat, & exaltet, ne qua parte morbo inferior sit. Aduersus ergo morbum illum consilium & experientia mea hæc est. Sumatur radix viridissima seu recentissima, & cum spiritu vini ex illa humor & oleositas omnis extrahatur: postea separetur iterum spiritus vini, donec ipsa essentia radicis præcise supersit citra omnem additionem, dulcorata. Hæc essentia à veterum medicorum processu in eo differt, quod non multi humores & phlegmata, sed potius ipsum corpus epilenticum exeat. Qua de caussa etiam processus iste illo priore tu-

Humoristarum error.

Ellebori nigri radix dupliciter purgat.

Ellebori radix olim vt præbita sit.

Elleb. radic. præparatio Theophrastica.

Additio.

re tutior, adeoque hoc tempore efficax purgatio & cura est. Prodest tamen etiam, si ad extractionem sumatur Viscus Quercinus, & pyrethrum, & semina pæoniæ, vt horum spiritus medicinalis concurrat, ac veteris ellebori radici incorporetur, mixtimque omnia in certa dosi propinentur. Et notandum est, rem non festinanter, sed sensim vrgendam, secundum conditionem personæ, morbi, regionis & cæterorum.

[Qua ratione ellebori nigri inueterata podagra curetur.] Initio podagra est duplex: vna ex sanguine, altera ex defluxionibus capitis orta. In sanguinea podagra sanguis ipse sæuit, instar rabientis canis. *Prodagra est duplex.*

Per Astronomiam enim probatur, sanguineam podagram ex canicularibus concitari per ipsorum influentiam, quod suo loco satis demonstratur. Contra hanc podagram elleborus non prodest, sed tamen contra alteram, quæ oritur ex fluxibus, siue salsis, siue acidis, siue acribus, siue corrosiuis. Illæ enim fluxionum conditiones, non calor, non frigus, non humiditas, non siccitas, podagræ caussa sunt. Quod si calor quidem aut frigus &c. sentiatur: id tamen ab accidente prouenit tantum, ob laborem & conflictum, quem nouit sanum & morbidum. Quos ergo defluxiones huiusmodi sollicitarunt, his veteres genuini Medici elleborum adhibuerunt & per illum præbitum podagricos purgarunt. *Podagræ sanguineæ caussa sirius est.* *Ellebor. est purgatiuis optimum.*

Est n. radix eius naturæ & conditionis, vt ex omnibus laxatiuis, veteribus quidem notis, omnium sit optima ad defluxiones arcendas, & ex toto corpore extrahendas. Ista tamen purgatio ad modernorum Medicorum regulas & morem composita minime fuit: sed simpliciter & prudenter instituta fuit, elisis receptis ex syrupis, & ceteris inanibus additionibus Radix per se & solitaria administrata, & ægris quotidie, non semel & confertim, porrecta est. Sensim enim ac lente & cum tempore in chronicis morbis purgationes institui debent. Seniore ellebori radice ita præparata, vt quotidie data pro ratione personarum & morbi operetur: natiua & congenita sua facultate fluxiones ita curat, vt nedum vlla ex omnibus radicibus au herbis huic inuenta similis sit. Hoc curæ ac cordi esse debet Medico, vt ex sola hac radice purgationem sufficientem quærat. *Chronici morbi lente purgandi.*

Sed

Sed tamen & hoc publice notum est, quod etsi pluuia recens lapsa quidem desinat & iterum siccetur, nihilominus tamen paulo post alia insequatur, quæ paludes & riuos rursus compleat & inundare faciat. Hac de causa opus est, vt correctio quædam addatur, ne noua defluxionum generatio postliminio fiat. Ea additio deinceps omnium maxime necessaria est. Ea inquam additio veteris ellebori radicis correctio longe optima est. Hoc pseudomedici illi non expendunt, sed id ipsum, quod purgat, corrigere & inhibere satagunt. Hinc terram sigillatam & alia adiiciunt, quæ omnia medicinæ cum primis aduersantur, & radicis vim infringunt: cum tamen illam vires suas natiuas retinere potius, & secundum illas acui ac promoueri magis, quam impediri deceat. Vera autem & legibus medicis consentiens correctio hæc est, vt post primam humorum amolitionem id præstetur, ne deinde iterum cumulentur & inundent. Hoc per radices duas, benedictam garyophyllatam, & acorum commode impetrari posse, in propriis illorum capitulis recensui: quod ob id iterandum hoc loco minime est. Fieri etiam solet, vt plura plerunque accidentia podagram comitentur, de quibus priscis nihil constitit.

Ellebori radicis correctio quibus fiat.

Garyophyllata & acorum ellebori corrosiua.

Indies enim ac subinde illa magis magisq; inualescunt & geminantur. Et hoc in caussa est, cur hoc nostro tempore peculiaris de podagra liber conscribendus sit, vt accidentia illa suis congruis remediis tollantur. Quæ de radice hic dicuntur, ea caussam palmariam & fundamentum ipsum seu originem spectant, in quib. rhombus & cardo præcipuus rei vertitur. Nulla ergo ratione vis laxatiua radicis infringenda, sed omnino augenda & stimulanda est. Modus is omnium est optimus, quem in eius extractionis initio docui. Plus etiam confert, vim eius in spiritum vini extrahi & ita præberi, quam eam crudam præberi. Modis tamen omnibus ea est purgatio vtilis.

[*Qua ratione per senioris hellebori radicem vetus Apoplexia aut gutta curari debeat.*] Ante omnia scire refert, guttam esse fluxionem, in articulos vitæ & sensus seu motus factam. Fluxiones autem multiplices aliæ quoque sunt, & ipsæ in loca & membra illa fientes, apoplexiam tamen nullam inducentes: Ideoque discrimen recte notandum est. Fluxio nimirum si cadit, fieri id debet non aliter, ac si chirurgus

Gutta quid?

rurgus alicui venam vnam aut plures pertundat, & in eodem puncto, quo vena recte & ex ordine fluit, accidat, vt phlebotomatus incredibili celeritate cum sano corpore commoriatur. Sic ex centenis & ducentenis venam secantibus vix vni, imo interdum nulli tale quid euenit. Ceterum huius euentus caussa est sola influentia, & illius hominis natura. Apprime ergo decet Medicum esse Astronomum, qui hæc talia sciat & intelligat, vt insperatis illis casibus præuenire possit. Idem fit etiam in apoplexia. Pono nimirum, tempus instare, quo fluxio epidemialis grassetur, qua tamen ex omni populo vix vnus, duo tresue tangantur aut corripiantur ita, vt repentina morte cadant. Sed vt de phlebotomia dixi, id ita ab influentia dependet. Idem etiam experimur fieri circa vulnera, vt minus lethalia, lethalia fiant, & contra. Quod vt ex imo fundamento hic deducamus, opus non est.

Apoplectici vnde fiant.

Proinde sequitur iam virtus ellebori nigri radicis, secundum id, quod adeo exquisite & penitus omnes articulos, poros, neruos, loca &c. perrimetur, vt nihil in toto corpore relinquat, quod non perrret. Peruasione illa accurata & exquisita, locus affectus ēt inuenitur & attingitur, & ex eo caussa lædens emouetur. Virtus ergo radicis à medico non infringenda, sed acuenda & citra additionem exaltanda est. Ipsam n. tanta industria & peritia natura congessit, cōposuit & in vnum receptum comportauit, vt quæ quidē ad 4. dictorum morborum curam requiruntur, nullis additis compositum illud meliorari possit. Impurum saltem à puro separa, & hoc vtere: sic rectum processum tenueris. Nihil a. te pharmacopœorum sordida coctura moueat, sicut mouentur, qui in academiis regnant, & in pharmacopoliis suum paradisum simul & cæmiterium quærunt.

Apoplexia vt ad radic. elleb. curetur.

Vsitatum autem est in gutta illico ac statim vehementerq; cum magna dosi purgari: cum & in aliis morbis vrgente necessitate idem fiat, sicut hęc periti Medici iam ante scire debent. Etsi vero hoc modo fluxio quidē loco amoueatur: Essentia tamen naturalis adeo fortiter concussa est, vt noxa omnis per illam euacuationem penitus tolli non possit. Requirit ergo necessitas, vt additiones vsurpentur, ad deiectum illud rectificandum & restaurandum. Neoterici additionem in hoc consistere arbitrati sunt, si recepta sua longa se-

Additio quid? rie concinnent: quod aperte erroneum est. Additio enim, vt breuiter dicam, eius est tantum, quod ad medicinam aliam pertinet, si ipsa plus præstare non potest, & officium suum egit, & tamen aliquid adhuc superfuit vt illud quoque assumatur ad aliam medicinam, quæ tum vocatur Additio aut Correctio. Ea additio pertinet ad capitulum de integra seu perfecta cura Apoplexiæ seu Paralyseos.

[*Quo pacto Hydropisis per ellebori nigri radicem exigenda sit.*] Quid Hydropisis sit, satis patet: nempe *inundatio aquæ in cauitatibus hominis facta.* *Hydropisis quid?* Hydropisin curandi fundamentum vniuersum in hoc consistit, *vt aqua illa euacuetur ita, vt à toto corpore abscedat.* Ex laxatiuis autem medicamenta multa sunt, quæ violenter & serio expellunt, veluti *Scammonea*, *Esula*, *Coloquinthis*, *Cataputia*, *Cortices Sambuci*, &c. *Laxatiua vehementia quæ sint.* Quæ quidem etsi expurgent omnia & his etiam plura sint: Vera tamen & genuina non sunt, quæ à natura ad hydropisin præstituta sunt. Duo saltem eorum sunt, nimirum elleborus, & adhuc aliud. In duo hæc, (*nisi Dei potentia & negligentia temporis obstent*) spei & fiduciæ plurimum ponendum est, vt per quæ etiam multi admodum senes curati sint. Hic autem non ineunda est via, quam decoctores illi ministratis purgationibus & syrupis more suo mordicus terunt: sed ad normam Chronicæ curæ, lenioris ellebori radix pura & non adulterata administranda est. Ita fiet, vt primum superiores humores & cataclysmi circa pectus, stomachum, pulmonem, iecur, splenem fluctuantes, tollantur. Postea pudẽda, & coxæ indies plus minuentur, donec tandem etiam pedes, suræ, malleoli, & denique venter, detumescant. *Hydropisis quibus viis euacuetur.* Sic etiam in nonnullis vnda superne exoneratur per vomitionem: aliis minus. Quidam euacuantur per aluum, aliqui per lotium, per sudorem, & loca alia. Horum tamen nihil tentet Medicus, qui nihil nouit, quam quod in Academiis arripuit. Sic nec Empiricus. Opus est, vt didicerit conuersari cum ægrotis, quos ita tractet, vt sutor tractat & conuertit calceum. Sciendum tamen etiam est, requiri hic Additionem & correctionem, quo membra læsa restaurentur.

[De aliis etiam virtutibus in ellebori nigri radicibus latentibus, commemoratio generalis.] Ellebori nigri radicis virtutes non ad dictos saltem 4. morbos extenduntur; sed plures adhuc aliæ etiam

iam sunt, hic sigillatim minime recensendæ. In genere de viribus huius radicis hæc notate. Quæcunque à cæteris laxatiuis expelli non possunt: ea ad radicem hanc pertinent. Est enim extremum medicamen, quod cetera omnia claudit. Melius autem est, hæc Medicum considerare in principio: vt in initio statim faciat, quod faciendum est postremo. Et vires hæ non viris saltem, sed & fœminis accommodatæ sunt, quoad commemoratos iam morbos. Nec in his saltem, sed & in aliis fœminarum abditis morbis, hic non pandendis, medicina hæc singularis est. Quicquid per hanc radicem non purgatur, id nulli alibi cedet, siue mola sit siue restrictio &c. Alibi sic pergit.

Foliorum ellebori nigri præparatio.

Si ellebori nigri folia in vmbra siccentur per auram flantem ab oriente, & postea puluerata cum æquali sui pondere sacchari puri misceantur, sunt præparata, prout primi Medicorum philosophi istis foliis vti cæperunt. Medicorum & Philosophorum primi, quibus & sanitatis, & vitæ longæ conseruationis maxime cura fuit, horum foliorum vsum exercuerunt: cui bonum adiecerunt vitæ regimen, omnibus apprime necessarium, qui ad hunc finem pertingere nituntur. Ab ætatis anno 60. cæperunt in finem vsque vitæ medicamento, quod narratum est, vti, anno quidem 465. (alii 365.) diebus vt nunc supputato. Factumque est, vt inde sine morbis, ac sani terminum vitæ suæ adimpleuerint. Nullum in illis vlcus, apostema, nec in hepate, nec in pulmone, multo minus in splene locum habet. Nullus etiam fluxus chirurgicam artem concernens, vt sunt vlcera, lupus, cancer, & id genus alia, nec intrinsecus catarrhus aliquis nasci potuit, quo Apoplexia, Paralysis, Podagra, Chiragra, vel alii dolores, vt in coxis vel renibus, frigidi vel calidi (qui senibus communiter euenire solent) aut febres, vt sunt quotidianæ, tertianæ, quartanæ, vel aliæ.

Foliorum ellebori nigri vsus & effectus.

In illis nulla putrefactio generata est, propter quam halitus fœtere potuisset, aut vermes procreari: quorum si plenam historiam describere vellem, plurimis foliis complecti rem minime possem. Postmodum v. Humoristæ surrexerunt Medici, qui secreta naturæ contemnentes, & omnia ad suam, nullibi fundatã, theoriã, absq; na-

turæ proprietatum cognitione vera, accommodantes, purgationes, clysteria, nec non syrupos excogitarunt, quibus vno die tantum efficere, quantum hæc folia viginti vel triginta annis non possunt, perperam conati sunt. Hinc herbæ huius contemtus & obliuio, cuius locum purgationes & clysteria tenent, orta sunt.

Memini ego interim tempore meo plurimos catarrhosos, pituitosos, scabiosos, & aliis morbis onustos fuisse, qui hac medicina vsi ex antiquorum ordine, sanitatem ex renouatione suæ naturæ prorsus recuperarunt, quos etiam curare Medicis humoristis impossibile fuisset, ac incognitum: quod nihil opere, sed lingua tantum præstare valeant. Sumpserunt singulis diebus mane drachmam semis vsque ad lxx. annum, post quem vsque ad lxx. alternis diebus vnciam semis: hinc deinceps vsque ad finem termini sexto quoque die drachmam integram. Nec est quod putatitii Medici mirentur, naturam plus posse, quam eorum ars valeat. Quid potest viribus comparari naturalibus? Quicunq; has ignorat, is artem ipsam ignorat.

Helleb. Dosis quæ.

Plus virtutis & virium inest huic herbæ, quam auctorum omnium in Academiis lectorum libris, ad vitæ longæ conseruationem describitur. Quapropter antiquorum hoc medicamento præ cæteris omnibus vegetabilibus ad vitæ longæ præseruationem delectatus sum.

Radix ellebori nigri 4. præcipuos morbos curat.

Radix ellebori nigri virtutem ac vires quatuor sanandi morbos habet, scilicet *Caducum*, *Podagram*, Paralysim & Hydropisim. Hæc diligentissime notanda sunt, præsertim cum graues admodum in seipsis morbi sint, & excellentissima radicis huius etiam virtus existat. Vbi primum caducus ex membris in caput venerit, ista radice curari potest secundum gradum, quem habent inter se communem, nempe radix & morbus ipse. Podagram etiam in quouis membro, superius aut inferius existentem in corpore (licet grauissimus morbus hic sit) expellit: quia radicis huius virtus in gradu sanationis æque grauis existit. Post guttæ vel paralysis in latere iactum fundamentum, caussans materia radicitus hac radice tollitur, & per eam vita membris paralyticis restituitur. Non aliter etiam hydropisis fontes & riuos, morbum hunc effi-

efficientes, euacuat, & omne quod innascitur, eiicit. Quatuor huiuscemodi virtutes habet radix ista. Quamobrem declaratione maiori quam hactenus explicatum est in dictorum morborum cura, opus esse videtur.

Luna deficiente, radix euellenda est in signo libræ (quod morbo comitiali maxime conuenit) ac in planeta veneris, flantibus ventis borealibus ad vmbram exiccanda. Mos autem fuit antiquis, medicamentis omnibus erutis vti sine additione. Itaque & meus modus hac vtendi radice, fundatissimusque processus est iste. Priusquam patientem comitialis morbus corripiat, tribus antea diebus (si quo modo cognosci potest, vt penes aliquos aduentus terminus) purgetur: iunioribus in lacte, senioribus in vino dentur ad potandum drachmæ 2. pulueratæ radicis, ter, id est, ad paroxysmi diem vsque, sæpius hoc repetito processu, quem antiqui tenuerunt. *Vsus & dosis elleb. nigri in epilepsia.*

Itidem in podagra diebus successiuis, antequam dolores percipiantur, purgetur patiens. Quo facto, fluxus podagricus auferetur à toto corpore, sic vt hora paroxysmi parum, aut nihil dolorum sentiat. Antiquiores Philosophi soliti sunt hoc loco sæpissime purgare, sic vt podagram omnem confirmatam etiam & inueteratam expulerint. Statim ac irruperunt humoristæ, vnica hora plus, quam integro natura potuisset anno, facere præsumserunt, vt etiam illis creditum est. Ita mox medicina hæc funditus periit. *Vsus & dosis in podagra.*

Si vetustate confirmata sit, purgetur patiens, vt supra. Radicis istius efficacia est, vt morbum hunc à fundamento quærat, nullumque granum relinquat in toto corpore, quod radicitus non percurrat: quia contra huiusmodi morbum gradum æqualem obtinet. Inquit enim Hippocrates, extremis morbis, hoc est, fixis, similia remedia applicanda esse, hoc est medicinas æque fortes, ac morbi sunt. Itaque cum Apoplexia morbus fortissimus sit; ideo illi quoque opponenda hæc radix, quæ eiusmodi gradus exsistit. Quicunque pondus hoc ignorauerit, æqualia scilicet esse debere pondera, vnciamq; semis præterierit, non curabit huiusmodi morbos. Quamobrem administrari debet hæc medicina pro personarum, infirmitatum & commoditatis respectibus. *Vsus & dosis rad. elleb. nigri ad guttã.*

Vsus elleb. nigri rad. in hydropisi.

In hominibus aquæ fluxus atque fontes incredibiles his, qui non viderunt, nonnunquam exurgere palam est, veluti Moses virga sua rupem in Horeb percutiens, aquam effluere fecit. Potest etiam fieri, vt Deus hominem flagello percutiat, sicuti Moses rupem: sed quia misericors est, dat etiam remedia, quorum vnum istud est. Purgetur patiens hac radice singulis septimanis: hac ratione fluxus ille tollitur, vt superabundare nequeat amplius. Elleborus in Hydropisi superfluam exiccat aquam à scaturigine. Medico tamen animaduertendum est, vt pro morbi qualitate plus & minus purget, quod pro virtute radicis, & exigentia factum erit.

De aliis morbis, quib. medetur etiam radix ellebori nigri.

Quum in hominibus caducus morbus, Podagra, Paralysis vel Hydropisis pullulare incipiunt, dolores oriuntur capitis, oculorum, aurium, dentium, & alii plurimi diuersimode.

Morbus nullus solitarius.

Nam antea, quam horum morborum quatuor, vnus arripiat suum patientem, similia nec non alia multa signa præmittit: quod raro morbus vnicus, aut solus, imo comitatu plerunque maximo solet inuadere.

Mox atque Medicus percipere poterit (vti merito cognoscere debet) huiusmodi morbum aduenire, qui tales nuncios, aut præcursores miserit: contrariis etiam præcursoribus anteuenire eum debet, non aliter ac si morbos ipsos expugnaret. Huiusmodi morbos auertendi, modus est verissimus & ratio minime fallax. Et sicuti supra dictum est, radicem à corpore quicquid noxium esse potest, expellere: ita hinc sequitur, quod & mulierum menstruum per sola mundificatiua expelli oporteat, quo radix hæc omnium maxime facit, velut & matricem repurget, abortus & molam & vermes eiicit, & innascentia quæuis. Non omnia quidem laxatiua menstruum, abortum, aut vermes pellunt, attamen hoc præ cæteris arcanum singulare est naturæ, quod ab hac radice nullo modo potest aufferri. Huiusmodi enim naturam habet, vt contraria corporibus humanis marium & fœminarum, quibus infusa fuerit, pati nullo modo possit, quin radicitus euellat, si modo per medicum expertum, vti decet, ac superius declaratur, cum suis in loco, tempore, necessitateque requisitis administrata fuerit.

Vsus ellebori nig. rad. in menstruis.

Vtinam Doctorum expertissimus, inter Germanicas Academias omnes, istius herbæ, nec non radicis, vti per se ipsam est, verum vsum sciret, artis & scientiæ plus satis possideret, imo plus quam omnes eius Auctores, ac ipsemet, habuerunt vnquam. Quod experientia quidem docere potest abunde.

[Additio Theophrasti super correctionem herbæ & radicis ellebori.] Certum est virtutem huius herbæ maximam & admirabilem esse, parumque distare à gradu Balsami. Quapropter in eius folio Balsamum magis quærendum est. *Elleborus similis Balsamo.*

Qui Balsamum ex herba eiicere, seu herbam in Balsamum reducere nouit, is ingentem in Arcanis absconditum naturæ thesaurum possidet: multo maiorem, quam ars tota Scribentum contineat. Hanc in Balsamum reducendi modus est iste. Putrefiat in aqua propria in Therma fimi, peroptime clausa sigillataque: postea separetur eius à putrefacto: & iterum putrefactum est separandum à fæcibus, in singulare corpus reseruatis. Tunc erit Balsamum cum duobus gradibus in humido, & cum viginti duobus in putrefacto. *Ex elleb. Balsamus vt extrahatur.*

Dosis putrefacti secundum gradus, & humidi secundum quantitatem consideretur in administratione post primum processum. Altius in essentia sua potest ascendere, si permissum opus iteratum fuerit, additione recentis herbæ. Prodest etiam si aridum sumatur, quod de radice potissimum intelliges.

Eius radicis correctio est, vt aliqua portio carnium, vtpote *libræ quadrans accipiatur, cui aquæ nucis muscatæ addatur vncia vna, macropiperis aquæ drachma vna, radicis huius in grandiusculis fragmentis vnciæ duæ.* Carnes minutissime concisæ, cum prædictis omnibus in cantharo peroptime clauso redistillentur in Therma bulliente per sex horas, deinceps humidum effundens reserua, quod residuum est, abiice. Iuris huius seu brodii pro morbi, personarum & necessitatis existentia, non plus, nec minus æquo administrabis. Hoc ipse tu Medice cognoscere debes, vt purgare tutius, vtilius promptiusque valeas.

[Additio secunda.] Audiuistis antea, radicem

istam

istam quatuor curare morbos capitales, & herbam eius longæ vitæ conseruatiuam esse. Iam quinam istis ad maiora progrediendum sit vlterius audite. Balsami ellebori nigri vnciæ, Balsami naturalis scrup. ſ. addatur, amboque simul ita permisceantur, vt in illis vnitas, nullaque duitas appareat. Ratio huius est, quia Balsamum naturam habet ellebori, quod ad conseruationem & non laxationem tantum attinet.

Balsami elleb. additio.

Est namque Balsamum naturale, medicina præseruans ab astrorum infectionibus omnibus, à pleuritide & peste. Non solum ergo tantum terrestrium, sed earum etiam quæ per aereos & cœlestes influxus oriuntur, est habenda ratio, contra quas Balsamum æqualem gradum obtinet, præ ceteris.

Balsami naturalis vis quæ?

Si comitialis morbus curari potest purgationibus, ista radix id omne præstabit, quod ad eius curam necessarium fuerit. Vegetabilia quædam epilepsiam, alia icteritiam, & alia membrorum conuulsionem expurgant: nam ad vnumquodque morbi genus, quodlibet etiam purgationis genus reperitur, vt hic de elleboro: Verum purgatio non est cura perfecta, nec sufficiens: progrediendum est vlterius. Licet enim ventus ignem extinguat, tamen ibi remanent adhuc carbones.

Quatuor morborum capitalium perfecta cura ad caducum.

Inde colligendum, post debitam purgationem, vt supra dictum est, factam, Epilepsiæ curam subsequi debere, quæ in arcano essentiæ vitrioli latet. Eo quidem ordine seruato, iuuenes atque senes curari poterunt.

Hic tamen animaduertendum est medico, purgationum & essentiarum ordinem, ex pharmaceutices arte minime, sed ex ratione rerum pendere, quæ dosin, & istam administrationem in omnibus indicat.

[Ex alio libro Paracelsi radicis huius exaltatio] In his morbis, quod etiam experientia mihi comprobatum est, suaderem, vt ab ista radice recentissima tota humiditas, & oleum per vini spiritum extraheretur, deinceps spiritus ille separaretur, vt radicis essentia sola maneret absque mixtura, peroptimeque dulcificaretur. Talis est inter hanc essentiam & præmissos processus differentia, quod parum, aut nihil phlegmatis, aut

aut humoris in ea, sed corporis Epileptici plurimum existat. Quapropter hoc processu tutius agetur, cum hactenus melior purgatio non emerserit in lucem, nec potentior cura. Multoque melior adhuc euadet, si Viscus Quercinus, Pyrethrum & Pœoniæ semen addita fuerint in eius extractione, sic vt istorum etiam spiritus medicinales accendat, seniorique radici Ellebori incorporentur, ac simul administrentur omnia pro discretione. Hoc etiam notandum est, medicinam hanc suas operationes non ita repente, sicuti solent aliæ, demonstrare, sed paulatim & successiue, secundum personarum, infirmitatis, regiminis, & aliarum commoditatum proprietates.

Podagræ cura potissima est, vt ipsa purgetur, & non aliud: quod sic intelligi cupio. Humoristæ purgant humores: at isti non sunt infirmitas. Humor, aut humores, Podagra vel Podagræ, non magis quam album & nigrum conueniunt. Quamobrem inutiliter illi purgant, & non absque detrimento. Morbus ipse curandus venit, cui nomen est, Podagra, & non Humores. Non alia cura videtur hæc, quam si loco Petri purgaretur Ioannes. Videte quæso, quænam sit ista curandi ratio? Est igitur summopere notādum radicem hanc Podagram solam purgare, medicinamque esse Podagræ nec solum istius, verum etiam specierum eius quotquot sunt, est vera purgatio. Postquam id sufficienter fecisti, progredere ad curam ab esse specificato & Ente innato, h. e. ab oleitate Sardiniæ & animæ animantatæ, per omnia membra vsque ad terminum finis, quem propria tibi natura indicabit. Tutò igitur huic fidem adhibere potes, quamuis istud humoristæ non intelligant. De quibus Ouid. de Ponto, ridens eos, ita cecinit: *Podagræ cura est purgatio eius.*

Soluere nodosam nescit medicina Podagram.

Eadem ratione Paralysis ad terminum finis vsq; purgari debet, quem ab ipsa natura medicorum sola magistra, discere oportebit. Quum id perfeceris, accipe vnctionem ab esse animantato secundum eius descriptionem: (vocatur in lumine Experto, esse animatum ab animante) eo remedio vngatur tota corporis paralytica pars etsi cutis auellatur, non est, quod cures. Progredere donec patiens tres gradus caliditatis in ea parte sentiat. Postmodum esse animato coniuncto (sicut in experto lumine reperitur) vngen- *Paralysis cura qualis.*

dum erit vſque ad terminum tertii gradus mobilitatis. Hinc ad curam progredere per ſe: Thermis naturalibus confortatiuis, & calefactiuis vtendum erit. Hac via poteris ad finem curæ perfectiſſimæ cuiuſuis morbi Paralytici peruenire.

Hydropiſis cura qualis.

In Hydropiſi proceſſus hic obſeruandus, vt aquæ prius quicquid eſt ſuperfluum, euacuetur: Et poſtquam Elleboro expurgatum fuerit, ex proceſſu veniendum eſt ad curam. Nam euacuatio cura non eſt, ſed expulſio ſuperfluitatis tantum. Cura dicitur, vbi morbus non redierit, vt ſequitur. Memineris tincturæ Martis, hæc ſola poteſt id ipſum efficere: quam te Lumen expertum aliquot modis, qui omnes boni ſunt, decebit. Ad curam iſtam excellentiſſima ſunt, quartum exiccationis gradum attingentia. Quod infra hos gradus fuerit medicamentum, hoc loco minime curare poteſt. Huiuſmodi præparationes ab Alchimia, non à decoctionibus artis Pharmaceutices petendæ ſunt. In Marte gradus iſte multiplex reperitur: ab eo qui poteſt igitur & habet, extrahito: per cuius eſſentias efficies, vt hydropicus in hunc morbum de cætero non incidat. Hoc tu æmulari aude, ſi ſapis, ô Italice Aſine, fœde Humoriſta. Itaque magno tibi propudio eſt ignominia curandi hydropiſin, quia ſcilicet veram artem non calles, nec vbi hæreas, nouiſti. In vera ergo via, non in Labyrinthis laborare diſcito.

[De morbis aliis quatuor capitalibus adhærentibus ſeu concurrentibus.] Superius diximus huiuſcemodi morbos alios plurimos comitari, quod nullum (vt aiunt) infortunium ſolum eſſe videatur. Quum ergo dolores dentium, colli, aurium vel humerorum irruperint, dicta radice purgandum eſt: poſtmodum tinctura Martis vtendum, quæ peccantem cohibet materiam, ne augeatur, eo quod iſta materia præmittit huiuſmodi ſigna, peius quid augmento ſui ſucceſſurum indicantia. Tales purgationes fieri debent poſt Annalia laxatiua. Eſt enim laxatiuum Annale purgandum, quum incrementum aliquod iterum pullulare cupit, quandoque ſecundum Lunam, aliquando ſecundum Solem aut ſigna. Hæc igitur purgatio Annalis non intelligitur ex anno 365. dierum, ſed ab incremento Paroxyſmi. Quamobrem illum annum obſeruabis, vt renoues & præſerues

corpo-

corpora tincturis ex Marte tractis, vti Medicina docet, Mysteriaque naturæ postulanti, &c. Hactenus Paracelsus.

Extractum ex Helleboro, & aliis, Hieronym. Herold. Recipe succi Buglossi, Borraginis ana lib.ij. depurentur, colenturq;, vt purificentur. Adde his rad. Fœniculi, Cichorii, Asparagi, Petroselini ana vnc iv. Sebesten, Iuiubarum ana vnc.ij. sem. frig. minorum ana vnc.ß. Decoquantur in aquæ lib.xvj. ad tertias: colaturæ adde succos præscriptos, bulliant ad ignem parum: permisce. postea rad. Hellebori nigri lib. iv. coque donec radices emineant, fiat tandem colatura omnium, & decoquantur lento igne ad Mellis spissitudinem.

Electuarium ex Elleboro vomitorium: Recipe Ellebori albi sicci & incisi lib j. Aquæ lib.xij. vel xiij. Fiat infusio per tres dies naturales: Hinc fiat decoctio ad medietatis exhalationem: factaque diligenti expressione, abiiciatur elleborum: Adde Mellis libras tres, repetatur coctio tā diu, dū mellis ideam & cōsistentiam induat: hoc Electuarium in vitreo vase exceptum, vsui reponatur. Dosis est ab vnc.j.ß ad vnc.ij. in tenuioribus à drac.ij ad drach.ß. exhibetur ex mulsa, vel aqua Saccharata: & omnium optime cum decocto Anisi. Si quis boli consistentiam malit, coquatur prunis ardentibus in bolum. Quod si decipiendi sint ægri, placentulis aut pastillis illud includemus.

Fœnumgræcum fortasse quasi fœnum peregrinum, nam & pabuli loco quibusdam regionibus bina vice, vere & Autumno, demessum datur. Græcis Telis & Ceraitis. Theophrasto Buceras. Hippocrati Epiceras, quod fructum Corniculis similem habeat. Plinius vocat Siliciam, Varro Siliculam. Ægoceros quoque sicut Ger. Bocksthorn. Fœnugr. Siliquosa planta est, ex vnico caule primū emergens, dein multos in ramos, alasq; brachiata, folia gerit trifolio pratensi non multum dissimilia, sed rotundiora, minora & superne magis virentia, inferne subcineritia: flores exiguos & albicantes sequuntur siliquæ longæ, incuruæ corniculorum ritu, in quibus semina angulosa, flauescentia, pisi parui magnitudine continentur. Florem fert Iunio & Iulio, ac vnà siliquas. Semen vero in Augusto maturum colligitur. Radix subrotunda & oblonga. Calidum est in ordine secundo, siccum in primo. Semen

ex aqua mulsa potum, collectiones internas mollit & attenuat: omnes deprauatos intestinorum humores, cum modico admodum Melle, educit. Omnium internorum membrorum dolores mitigat. Sorbitio eius ex farina ad pectus exulceratum longamque tussim, teste Plinio, sumitur. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis vlcera sanat. Matricis præclusiones & tumores succus eius, cum adipe Anserino in pesso subditus, aperit. Idem præstat seminis aut ipsius herbæ decessio aut fomentum. Prodest etiam peculiariter iis, qui sedis difficultates habent. Semen Clysteribus, in Colica passione, ex vlceribus nata, additur: ac præcipuam aduersus omnis generis tumores vim habet. Cum nitro & aceto lienem extenuat. Farina Fœnigræci cum nitro & aceto illita, furfures capitis & achores malignos purgat, autore Plinio: Cum Oxymelite in puluerem redacta, podagricos aufert dolores.

Loch ad Asthma, Gesneri: ℞. Fœnigræci vn.j. Anisi vn.ß. Sacchari vn.ij. Aquæ lib.j. Decoque secundum artem. Vsus eius est in destillationibus tenuibus è capite in asperam arteriam, ex perpetua tussi insomnium patientibus.

Emplastrum ad materiam concoquendam, & pus mouendum, Andernaci: Recipe rad. Altheæ, Lapathii ana vnc.iij. Fœnigræci, sem.lini ana vn.j.ß. Caricarum albarum num. xx. vuarum passarum vnc.ij. Contusa concoquantur ad cremorem. Huius colatæ libræ addito olei liliorum lib.ß. coquito iterum, donec omnis humor absumptus fuerit: postremo admisceto adipis suilli, adipis vitulini purgati ana vnc.iv. rad. Iridis tritæ. Farinæ tritici, Resinæ, Colophoniæ ana vnc.iij Ceræ quantum sufficit. Fiat emplastrum.

Cataplasma ad parotidas ex frigore, Andernaci: Recipe Farinæ Fœnigræci vnc. iv. Farinæ sem.lini, Farinæ Erui ana vnc.j.ß. Decoquantur ex vino tenui & calido, ad mediocrem spissitudinem: deinde addantur Olei Nardini modicum: & olei Cyprini parum, si hyems est.

Cataplasma attractorium: Recipe flor. Chamomillæ P.j ß. Farinæ sem. Lini, Farinæ Fœnigræci ana vnc.ij. rad. Iridis puluerizatæ vnc.iij. stercoris columbini vnc. j. ß. Adipis gallinæ vnc.ij. olei Liliorum, Chamæmeli, ana vnc.j.ß. Fiat cataplasma.

Fœni-

Fœniculum Græcis μάραθρον Auctuarius vocat μάλατρον semen vero μαλατρόσπερμον. Latini vocant Marathrum, Fœniculum: officinæ Fœniculum. apud Arabes Authores vt Serapionē simp. cap. 314. Raienegi, ab Auerrhoe Halcasmeg, ab Auicenna Baraline: Apud Alsaharavim Rasinagi & Razynog: alii Arabes vocant Racinigi & Rascenigi: Cortex radicis ab Arabibus vocatur locior Atala Rascenegi semen v. Bizeri Atasigeniti, Basara Asifigenti, & Beser Rasina: Persis dicitur Berasme: Ægyptiis Sanipsos: Italis Finochio & Fenochio: Cretensibus Maratha: Hispanis Hinochio & Ymozo: Portugallensibus Funcho & Funicho: Gallis Fonoil & Fenouil: Germanis Fenchel: Eius differentiæ sunt tres, 1. est Fœniculum vulgare 2. Fœniculum dulce, Fœniculum Romanum & Fœniculum Florentinum: Italis Finochio dolce: Germanis Römischer siue Florentinischer Fenchel: 3. est Fœniculum rotundum, Italis Fenochio rotundo: Germanis runder Fenchel. His addere etiam possumus Fœniculum petræum, Fœniculum saxatilem seu Fœniculum montanum Germ. Steinfenchel. Fœniculi alius vsus est Internus atque Externus. incrustatur Saccharo, destillatur in aquā, spiritum, oleum, præparatur ex eo vinum, aqua mulsa, succus, extractum, Syrupus tam ex sem. quam rad. Item Sal: radices etiam condiuntur, & varie cum suis appropriatis appropriatur, corriguntur eo purgantia; acuuntur cum eo etiam medicamenta eaque varia, &c. Coma tenella acetariis mixta suauitatem addit; semen cum Sena decoctum ab ea flatus & tormina excitari solita discutit, aliaque innumera vel per se, vel aliis commixtum beneficia præstat; radices obstructionibus expediendis vnice commendatur.

Fœniculum calfacit in ordine tertio, minus autem exiccat. Seminis præcipue est vsus. In vino decocta Fœniculi semina, morsis à serpentibus pota sunt auxilio: Venena expellunt, menses adiuuant, calculo renum medentur, vrinam cient, viscosos humores educunt, lac nutricibus augent, Semen in aqua decoctum, nimium ventriculi æstum sedat: Singultus & vomitus idem potus reprimit. Calidæ & aridæ tussi idem decoctum est saluberrimum. Confectio seminis phlegmaticos humores educit. Vtilissimum quoque seminis vsus oculorum est hebetudini. Iisdem pollet viribus aqua Fœniculi stillatitia. Oculorum caliginem illita oculis mane & vesperi

stillaritia aqua, sanat: Vermes oculorum necat. Eadem potest succus & Gummi eius. Cum Melle radix omnibus venenatorum morsibus & ictibus illinitur. Canis rabidi morsui, vulnere prius cum vrina vel aceto purgato, auxiliatur. Succus exprimendus est ex radice vel foliis (præstat tamen ex semine immaturo vel flore hoc fieri) ac in sole exiccatus ad vsum reponendus. Præstantissimum hic ad oculorum caliginem, in aqua Fœniculi dissolutus, est remedium.

Vinum Fœniculatum, Arnoldi: Fœniculatum vinum proprie fit ex semine eius. Valet contra caliginem oculorum, excitat Venerem: hydropē soluit, & Elephantiam: obuiat venenis: multiplicat lac & sperma: tussi medetur: lateris dolores sedat, & mēstrua mouet.

Oleum Fœniculi, Euonymi: Recipe Fœniculi contusi lib. ij. aquæ fontanæ lib. xx Misce, macera, & in vesica, balneo, aereo sicco destilla per aquam frigidam; deinde oleum ab aqua separatum repone. Fit etiam à quibusdam hoc oleum ex semine sicco extractum, sine vlla alia additione, per quam odoratum & suaue: colore autem est album, quod primo destillat. Destillatur autem ex lib. j. Fœniculi vnc. ß. olei. Capiti conducit, præcipue autem oculis, renibus, vesicæ: pectoris angustiæ & difficultati spirandi succurrit: stomachum iuuat: flatus dissipat: Calculos arenosos comminuit: vrinam & menstrua promouet. Fieri ex eo tabellæ possunt ad eosdem vsus, aut per se quocunq; tempore mane & vesperi aliquot guttæ sumi possunt.

Confectio Fœniculi orbiculata: Recipe Sacchari albissimi in aqua Ros. dissol. lib ß. Saccharum ad perfectionem exactam coquitur: deinde ab igne remotum, diu pistillo agitetur, addanturq; olei Fœniculi scru. j. vel dra. ß. Probe miscentur: deinde per blicam lebetis in tabulam farina stratam, spatula assidue Saccharū pari & æquali quantitate extrahitur. Rotulæ concretę digitis auferantur, exiccentur, in ligneis arculis condantur, & sicco loco reponantur. Capitis affectibus conferunt, visum acuunt, pectoris angustiæ & difficultati spirandi succurrunt.

Fœniculum aquaticum: Eius genera ab Authoribus adferuntur octo: 1. Solus Dioscorides describit, Græcis dicitur Μυριόφυλλον, Στρατιωτικὴ, Αχίλλιος siue Αχίλλιον, μυλλόφυλλον & χρυσίτης: Latinis Myriophyllum, Millefolium, Stratiotice Achillium, Melophyllū, Chrysites, Acorum Syluaticum, ab Apuleio Vigentiana; Dioscoridi etiam dici-

dicitur ſupercilium Veneris: à Simpliciſtis dicitur Millefolium paluſtre, Fœniculum aquaticũ, & militaris aquatica: Italis Miriophyllo & Millefolio acquatico: Gallis Milleſuille d'Eaue: Germ. Waſſer Fenchel. Secundum genus à Simpliciſtis dicitur Millefolium aquaticum alterum, Fœniculum aquaticũ alterum & Viola aquatilis: Gallis Giroffles d' Eaue: Ger. waſſer Vtell. Tertium gen⁹ dicitur Millefolium ſiue Fœniculum aquaticũ tertium. Quartum genus vocatur à Simpliciſtis Millefolium acquaticũ Peucedani folio, Fœniculum aquaticum Peucedani folio, Peucedanum paluſtre & Peucedanum aquaticum. 5. Genus dicitur Fœniculum aquaticũ Galericulatũ & Millefolium aquaticum Galericulatũ: Ger. Waſſer Helmkraut. Sextum genus dicitur Fœniculum aquaticum ſtellatum, Millefolium aquaticum ſtellatum, & ſtellaria Aquatica: Germ. Waſſer Sternkraut. Septimum genus dicitur Millefolium pennatum: Ger. Feder Waſſergarben. Octauum genus dicitur Millefolium aquaticum Cornutum, &c. Eius vſus tam eſt Internus, quam Externus, vti videre eſt apud medicos.

Fragaria Græcis dicitur τρίφυλλος μορόθινης Latinis Trifolium fragiferum: Apuleio Herba Fragæ, aliis Fragum, Fragaria, Iacobo Manlio Fragula: Italis Fragaria, Fragharia, Fragolaria, Lefraghe, & Fragole: Gallis herbe portant Fraiſes: Fructus ab Apuleio κόμαρ ἐς apud Plinium, & Vergilium Fraga, à Seruio grammatico Mora terreſtria, Fructus terræ à Simpliciſtis Fragum & Fraga: Italis Fraga: Hiſpanis & Portugallenſibus Muranganos, Murangaos, Miezgado & Mayueta: Gallis Fraiſes & Freſes: Ger. Erdbeern. Eſt etiam genus alterum dictum Fragum album ſiue Fraga alba: Italis Fraga Bianca: Gallis Fraiſes & Freſes Blãques: Ger. weiſſe Erdbeern. Tertium genus dicitur Fragum alterum & Fragum ſerotinum: Germ. Caſtbern vnnd Haarbern. Folia & radix calida ſunt & ſicca. Fraga vero ipſa ſunt humida & frigida. Omnia autem adſtringendi vim habent. Fraga ipſa vel per ſe, vel condita, vel ſtillatitia eorum aqua, præcipue aduerſus pulmonis & iecoris inflammationem proſunt: Sitim ſedant, totiuſque corporis calori reſtinguendo, conferunt. Leproſis in die ter trium Cochlearium menſura pota aqua ſtillatitia, ad tempus, prodeſt: cor confortat, pectus purgat, regium morbum diſcutit, ſanguinem recentem generat. Succus foliorum Fragariæ,

vulne-

vulnera ardentia ſanat & glutinat: Hulceribus oris & colli Gargarizata aqua medetur. Maculas & ruborem faciei frequenter illita extergit; Nonnulli cum ſale ad oculorum maculas deſtillant: vel in vaſe æneo cum ſale octiduum includunt.

Ferula à Dioſcoride, Galeno & Theophraſto dicitur Græce Ναρθηξ, Latines Narthex & Ferula. Ab Herbariis Ferula maior, & Canna Ferula: Italis Ferola, Hiſpanis Cananheia & Freſcha, & Gallis Caricas, & à Gloſſographo Auicennæ Capatia, & ab aliis Kaltat: Germanis dicitur Fenu kraut. Secundum genus Græce à Theophraſto dicitur Ναρθηκία, & Latine Narthecia, à Theodoro Gaza Ferulago, & ab Herbariis Ferula minor, Germanis klein Fenu kraut. Radix ac ſemen habent vim calefaciendi, exiccandi, ſubtiliandi: Humor vero ſiue ſuccus habet vim contrahendi & conſtipandi. Eius vſus præterea eſt internus & externus.

Frumentum Amyleum: Hoc dicitur à Dioſcoride in græca lingua ὄ-υρα Latine à Plinio Oyra & Arinca, ab Herbariis frumentum Amyleum, Triticum Amyleum, Zea & Spelta Amylea, & ab Hieronymo Trago, Far Candidum: Germanis Amelkorn. Exinde fit farina pro alimento.

Frumentum Turcicum hodierna die à Simpliciſtis dicitur, frumentum Aſiaticum, Frumentum Indicum, Maizum & Maizium Italis, Fourmento Indiano & Grano d'India: Hiſpanis Myo Turqueſco: Gallis, Ble de Turquie, Indis Maiz & Mais: Vngaris Torok Buza: Germanis Türckiſcher Weitzen. Hoc Frumentum tritico aliquanto calidius eſt, vtitur pro alimento & medicamento.

Frumentum Indicum ſeu triticum Indicum, & Maizum Indicũ, Indianis dicitur Mais & Mehiz: Anglis Corne of Aſia: Germanis Indianiſch Korn. Multorum eſt generum. Primo Frumentum Indicum ſimplex. 2 Frumentum Indicum luteum. 3. Frumentum Indicum Spadiceum. 4. Frumenti Indici Spica. 5. Frumentum Indicum album. 6. Frumentum Indicum nigrum. 7. Frumentum Indicum violaceum. 8. Frumentum Indicum Aureum. 9. Frumentum Indicum album, Spadiceum & cæruleum. 10. Frumentum Indicum rubrum & ſpadiceum. 11. Frumentum Indicum aureum & album. 12. Cæruleum, luteum album & punctulis cæruleis pictum Frumentum Indicum. 13. Frumentum Indicum album,

album, violaceum, flauum, ſpadiceis punctulis. 14. Frumentum Indicum rubeo-nigrum ac ſpadiceum. 15. Frumentum Indicum Violaceo-album, nigro-ſpadiceum & ex parte cum ſpadiceis punctulis. 16. Frumentum Indicum flauo-album, cæruleo-ſpadiceum cum flauis violaceis, & cæruleis punctulis, &c. In virtute & efficacia cum priori conueniunt.

CAPVT XIX.

De Filipendula, Fumaria, Gentiana, Guaiaco, Gingidio Galbanifera, Gallio, Geranio & Glycyrrhiza.

Filipendula: apud Dioſcoridem hæc herba deſcribitur lib. 3, cap. 122. ab eoque Græce nuncupatur, prout & Theophraſto Οἰνάνθη, Item Λεύκανθον & κεραςκόμιον, à Nicolao Myrepſo φιλιπένδουλα: Latinis Oenanthe, Leucanthum, Ceraſcomium, à Theodoro Gaza Vitiflora, ab aliis Practicis dicitur Filipendula, Philipendula, Saxifraga rubra & Viniflora: Arabibus Hafranon, Ieſamul & Ieſamuli item Nefar: Italis Filipendola & Enanthe: Hiſpanis Filipendola: Gallis Filipende: Germanis Filipendel, Wilg ſiue roter Steinbrech/ &c. hactenus primum genus. Secundum dicitur Filipendula tenuifolia & Filipendula altera. Tertia Filipendula ſiue tertium genus dicitur Oenanthe Selinophyllos. Quartum genus dicitur Filipendula ſupina. Quintum genus dicitur Filipendula montana & Filipendula Galericulata. His adduntur adhuc duo genera Filipendularum, quorum primum dicitur Filipendula aquatica, Filipendula paluſtris, & ſaxifraga Aquatica: Italis Filipendola acquatica: Germanis Waſſer Filipendel & Waſſer Steinbrech. Alterum genus dicitur Ruta paluſtris & ruta aquatica, Germanis Waſſerrauth. Calida eſt & ſicca in tertio ordine, quod amaritudo eius vehemens ſatis indicat. Semen, folia & caulis Oenanthes, in mulſa pota ſecundas eiiciunt, & partum adiuuant. Cum vino pota radix ſtranguriam adiuuat, & morbo regio medetur. Calculo & doloribus renum

 prodeſt.

prodest. Stomachi inflationes discutit: conuenit suspiriosis ac anhelantibus, omnibusque morbis, qui ex causa frigida sunt orti. Farina eius cibis mixta, comitialibus est auxilio.

Fumaria Græcis καπνὸς, καπνιον, κορυδάλιον, καπνίτης, καπνογόργιον, siue καπνιδόρ[illegible]ον, μαρμαρίτης, [illegible], & καὶ [illegible] χρὸν: à Latinis Capnus, Capnum, Capnium, Corydalium, Capnites, Marmarites, Capnogorgium, vel vt exemplaria Dioscoridis demonstrant, Capnogorium, Chalcochrum, Cãtharis, Fumaria, Fumus terræ, herba Fumida, Cerefolium felinũ & Cerefolium Columbinum, Arabibus apud Serap lib. simpl. cap 71. Schehiterig, Alsaharauio Sahatrag & Alsahatrag: Glossog. Auicennæ Raledia emen & Seterigi: Stephano Haliabbatis: Glossographo Sateregum, Sahatergum, Sceitergi, Steng, Seterig Sterig. & Sorongenethheni. Apud alios Arabes legitur Sabeteregi, Rhahaialhame, Raialhamen & Rainalhamen: Italis Fumoterra, Fumaria, Fumosterno, & Fumoterro: Hispanis Palomilha: Gallis Fumeterre, & Pied de Geline: Ægyptiis Cryx & Tucin: Germanis Erdrauch/Taubenkropff &c. Hactenus primum genus, sequitur secundum, quod dicitur Fumaria alba: Germanis weisser Taubenkropff. Tertium genus dicitur Fumaria minor & Fumaria tenuifolia: Germanis klein Erdrauch. Quartum genus dicitur Fumaria latifolia minor, Germanis breyt Erdrauch. Quintum genus dicitur Fumaria Latifolia maior, & Fumaria Flandrica: Germanis breyt Erdtrauch. Sextum genus dicitur Fumaria Illyrica, Fumaria lutea, & Fumaria Montana, à Galeno lib. II. simpl. dicitur Corydalis: Germanis gelber Erdtrauch. Septimum genus dicitur Fumaria Illyrica alba: Germanis weisser windischer Erdtrauch. Fumaria omnis acris est & amaræ facultatis, biliosam vrinam mouet, sanatque iecoris obstructionem & imbecillitatem. Eius vero succus in oculos instillatus mirifice oculorum caliginem summouet & visum acuit. Vulgaris in frequenti est vsu, à quo duo Syrupi nomen habent, vnus de Fumaria minor, alter maior dicitur: hi parati habentur perpetuo in officinis. Ex ea fiunt pilulæ, Trochisci, oleum, succus, Sal, vinum, Extractum, Conserua, succus exiccatus, oleum destillatitium, item aqua stillaritia, &c.

Syrupus Fumariæ minor, Mesuæ: Recipe Myrobalanorum flauarum

narum vnc. ij Violarum Cassuthæ, Absynthii ana vnc. j. Aquæ lib. vij succi Fumariæ cocti & purgati Sacchari ana lib. ij. Coque omnia vsque ad partem tertiam.

Expressum cum succo Fumariæ & Saccharo percoque. Quidam Scammonii vnc. ß. panno lineo raro ligatam in eo suspendunt. Syrupus hic hepatis obstructionem aperit: ob id icterum sanat, pituitam salsam & bilem vstam vacuat: proinde psoram, lepram pituitã, & alia cutis vitia inde orta sanat, & corporis colorem floridũ reddit.

Syrupus è succo Fumariæ, simplex: Recipe succi Fumiterræ crudi lib. iij. Sacchari boni lib. ij. vel lib. ij. ß. coquantur simul & despumentur, quoad Syrupi consistentiam acquirant. Ad eadem valet, ad quæ supradicti.

Syrupus de succo Fumiterræ maior: Recipe Myrobalanorum Citrinarum, Chebularum ana drach. xx. flor. Borraginis, Buglossæ, Violarum Absynthii, Cuscutæ, ana vnc. j Glycyrrhizæ, Rosarum rub. ana vnc. ß. Epithymi, Polypodii ana drach. vij. Prunorum num. C. Passularum enucleatarum lib. ß. Tamarindorum, Pulpæ, Cassiæ fistulæ ana vnc. ij. Aquæ fontis lib. x coquantur omnia præter Cassiam & Tamarindos secundum artem ad tertias: deinde cola, & colaturæ adde Cassiam & Tamarindos, & succi Fumiterræ depurati, Sacchari albissimi ana lib. iij. Coquantur igne lento ad iustam consistentiam, & repone. Syrupus Fumariæ maior ventriculum & hepar roborat, obstructiones aperit, cutis morbos, præcipue ab humore salso vel vsto natos, vt psoram, lepram, impetiginem, serpiginem curat. Mesues.

Fumaria Bulbosa Græcis dicitur, κάπνος χελιδονίας, καπνίον χελιδόνιον & κάπνος φραγμίτη, apud Theophrastũ θ. σειον, Latinis Capnus Chelidonia, Capnion Chelidoniũ Capnium phragmites, Capnus sepiaria: Ab Alexandro Benedicto Pes Gallinaceus: Plinio pedes Gallinacei aliis Fumaria Bulbosa, Fumaria Tuberosa, Aristolochia cõcaua, Aristolochia adulterina, radix caua, & Tonitruifuga: Italis Capno Chelidonio: Gallis Racine Creuse: Germ. Holwurtz Hanenspor siue Donne flug: quia eius tempore exarescit: Officinis dicitur Fumus terræ, quod succus eius oculis inditus, velut Fumus lachrymas moueat, & oculos mordeat, hinc etiam dicitur Germanis Erdrauch. Authores vndecim eius adferunt differentias: 1. Vocant

Fumariam Bulbosam Purpuream : Germanis Purpurbraun Holwurtz. Eiusdem generis nominant 4. Deinde 4. Bulbosas Fumarias albas : Germanis weiß Holwurtz. Nonum genus dicunt Capnos Chelidonia viridis siue Fumaria Bulbosa viridis : Germanis grün Holwurtz & grüner Hanersporn. 10 Genus dicitur Fumaria Bulbosa seu Tuberosa minor : Germanis klein Holwurtz. Vndecimum genus dicitur Fumaria Bulbosa seu Tuberosa minima, à quibusdam Medicis Moschatella & Muschatella : Germanis Bisemkraut.

Calida & sicca est in secundo ordine: Est acris, discutit, extenuat & penetrat : Capni aqua stillatitia Morbo Gallico laborantibus est saluberrima, ante purgationem diebus aliquot cum Theriaca pota, ad sudorem contecto corpore. Vitiatum enim sanguinem purgat. Contra pestis eadem & sudoris Anglici periculum est salutaris. Bibitur etiam ante balnearum desudationes. Succus Fumariæ drachmæ pondere cum pari quantitate radicis Esulæ mixtus, & cum aqua calida potus, hydropem expellit : vomitus ciet. Oris putredinem & dolorem succus ore collutus sanat. Decoctum Capni & Fœniculi iecoris obstructionem aperit, & icterum morbum per vrinam educit, paratur inde conserua, vinum, &c. Oculorum hebetudini succus illitus medetur, eorundemque ruborem & vitia sanat. Succus cum Gummi illitus, supercilia regignit. Succus Capni cum succo radicis Lapathi pari quantitate mixtus, cum aceto & Melle medico temperatus, omnis generis scabiem extergit.

Decoctum Fumariæ, Mesuæ : Recipe succi Cichorii, succi Endiuiæ, succi Lupulorum, succi Borraginis ana vnc. iv. succi Fumiterræ vnc. viij. Quibus coctis & purgatis, adde Myrobalorum Citrinorum, Myrobal. Indorum ana vnc. ij. Passularum mundatarum vnc. j. Tamarindorum vnc. iij. Frica, cola, & serua.

Pilulæ ex Fumaria, Auicennæ : Recipe Myrobal. flauarum, Chebularum, Indarum ana drach. v. Aloes drach. vij. Scammonii præparati drach. v. Succi Fumariæ quantum sufficit. Omnia in puluerem redacta comprehende succo, & siccari finito : rursus

trit-

trita succo excipiantur, siccentur, & sic tertium, & in pilulas formentur. Durant annum.

Conserua Fumiterræ: Recipe Flor. Fumariæ lib. ß. Sacchari albi lib. j. ß Contunde simul in mortario lapideo, & fac conseruam ad modum opiatæ: insola, & serua per annum, in vase lapideo denso, vel vitreo. Scabie infectis confert: sanguinem mundificat: sudorem mouet: ac regium morbum persanat.

Gentiana à Gentio Illyriorum rege, qui primus eius vires inuenit. Nascitur in Illyrico copiosissima: alias in montibus altissimis, aquosis & vmbrosis locis. Foliis circa caulem plantaginis aut nucis iuglandis similitudine erumpit, aliquantenus rubentibus, acuminatim à caule medio cacuminibusque prodeuntibus, quæ breuioribus crenis serrata visuntur, scapo inani, fistuloso, binûm cubitorum altitudine, leni, geniculato, non iugi serie, sed interuallis maioribus foliato. Semen fundit in Calycibus latum, spondylio simile, glutinosum, sine pondere, quod pilulis continetur lenibus, & quadantenus compressis. Radicem mittit prælongam, Aristolochiæ longæ non dissimilem, vliginosam, sed amaro gustu, crassam, inodoramque. Vsus eius in radice & succo radicis. Tragus alias adhuc duas Gentianæ facit species: alteram in Helueticorum nascentem Alpibus, priori per omnia similem, sed maiorem & flore cæruleo, sapore magis amaro; alteram vero hac minorem, oblonga, amara, & flaua radice, ex qua caules nascuntur tenues & rotundi, binis ab imo ad summum, acuminatis, viridibus & tenuibus foliis caulem circumdantibus, florem in caulis summitate habet cæruleum, lucidum, tintinnabuli forma, foliis humi reptantibus. Radix Gentianæ qualitatis est Calidæ & siccæ. Vsus eius non est nisi in radice. Arida radix tusa, & cribro purgata, drachmæ pondere, cum æquali Myrrhæ, ac duplici pulueris oculorum fluuiatilium cancrorum, in vino ad quatriduum pota morsis à rabido cane medetur. Vulnus vero apertum est seruandum, & aceto vel aqua salsa abluendum, impositis cucurbitulis, quibus venenum exugatur. Quidam tamen cauteria adhibent. Omnibus venenatorum morsibus puluis radicis duarum drachmarum pondere, cum modico piperis & arida ruta in vino potus, est antidotum. Idem puluis Phthisicis ex iecore aut ventriculo laborantibus cum vino auxi-

liatur. Viridis radicis expressus succus potus, laterum doloribus & & ruptis auxiliatur. Sanguinis grumas ex lapsu, vel casu ex alto, discutit & educit. Mortuos fœtus & secundinam in pesso radix arida subdita expellit. Succus Gentianæ profunda & lacera vulnera illitus sanat. Cum linteolo oculorum inflammationes restinguit. Vitiligines & omnia cutis vitia sanat. Succus Dioscoridi hunc in modũ colligitur: Radix viridis tusa quinque dierum spatio in aqua maceratur, hinc cocta colatur, ac denuo, quod expressum hoc modo fuerit, donec Mellis crassitiem assumat, est coquendum.

Clyster ad ascarides, Rond. Recipe rad. Gentianæ, Aristolochiæ rotundæ, Ilematidis, vel Pistolochiæ ana vnc.j. flor. Marrubii, fol. Persici, Absynthii ana M.j. Lupini vel Orobi P.j. Fiat decoctio in lixiuio & aqua, æquis partibus, iniiciatur, sed sensim & bis eadem hora.

Oleum Gentianæ: Recipe Pulu. rad. Gentianæ, olei communis ana q.s. est. Macerentur in loco calido per mensem: deinde exprimatur oleum. Vermes necat, atque educit. Sic quoque oleum Scyllinum & de Colocynthide parari poterit.

Theriaca Diatessaron, Mesuæ: Recipe Gentianæ, Baccarum Lauri, Myrrhæ, Aristolochiæ rotundæ ana vnc.ij. Mellis despumati li.ij. Misce & serua vt supra. Datur ab Aureo dimidio ad Aureum vnum. Ad affectus frigidos, tum cerebri vt Epilepsiam Paralysim, spasmũ Cymicum: tum ventriculi, vt inflationem, & ab ea dolorem, tardam coctionem: tum denique hepatis, vt hydropem Cachexiam, obstructionem. Præterea morsibus Scorpionis, & potioni veneni confert.

Sal Gentianæ. Sal Gentianæ eodem modo quo Absynthii, fit. Febribus omnibus conducit: Viscerum obstructiones aperit, expurgat: vrinam & menses mouet.

Pilulæ ad quartanam. Recipe Piperis contusi G. iv. cum succo Gentianæ fiat pilula vna Auro cooperta. Capiat cum aqua Theriacali, vel liquore Tartari tribus horis ante Paroxysmum, corpore prius purgato.

Guaiacum sic Guaiacam voce, Indis Germana, dictum Latinis sæpe lignum sanctum, & ex Insulis occidentalibus Boriquen, Cneuca, Nagrando, & Nicagua defertur. Arbor est procera ad ilicis, aut fraxini

fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramosa, meditullio nigricante, ac præduro, cortice crasso & pingui foliis exiguis, & duris: flore luteo ac purgatorio, quem Indi condiunt & sumunt ad corpus purgandum. flores consequuntur fructus magnitudine Castaneæ, ac forma duorum lupinorum simul iunctorum. Est alia species Guaiaci minoris, præstantioris tamen, quod palus sanctus & aliquando lignum sanctum nominatur. Arbuscula est colore, viribus, magnitudine & vultu Guaiaco non parum dissimilis. Nam materia ligni illius, alba est & concolor, multumq; fibrosa, sapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia raro aduehitur, eius penuria, Guaiacum vsurpatur, quod quidem vires habet easdem, sed infirmiores. Vtrumq; autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, sudores mouet, putredinem arcet, & proprietate speciali virus venereum extinguit.

Aqua in peste sudorem mouens, Iohan. Bauhini, iunioris: Recipe ligni Guaiaci lib. ß rad. Angelicæ, Imperatoriæ, Zedoariæ, Iridis, Gentianæ ana vnc ß. Cinnamomi vnc. j. Baccar. Iuniperi vnc. ij. fol. Dictamni veri vnc. j. Omnia minutim incisa macerentur in s. q. vini a bi. rad. Caryophyllatæ, Helenii, Valerianę viridium ana vnc. j. rad. Petrasilitis vnc. vj. Herbarum viridium Scordii, Rutæ Pulegii, Melissæ, Ocymi ana M. j. Cardui benedicti, Borraginis, Scabiosæ, Acetosæ ana M. iij. Limonum. Malorum Citri ana P. iij. Omnia minutim incisa misceantur & destillentur in Balneo Mariæ.

Aqua Theriacalis, Rondeletii: ℞. scobis ligni Guaiaci lib. j. Theriacæ Alex. optimæ vnc. ij. Conseruæ Rosarum, Buglossæ. Borraginis ana dra. ij. Conseruæ Helenii, Anthos ana vn. j. spec. Diagemmæ, Lætitiæ Galeni ana drach. ij. Fiat infusio in vase oppleto vini albi & aquæ bonæ ana quartariis iij. super cineres calidos destilletur in vase duplici cum Cinnamomo. Dilue in eo quod destillatum fuerit, Sacchari quantum satis est: cola per manicam Hippocratis dato bibendum his, qui conualescunt à Morbo Gallico.

Aqua Thericalis alia, Syluii: ℞. ligni Guaiaci lib. ß Aquæ lib. viij. vini albi lib. j. Aquæ Fumariæ, aquæ Cichorii, aquæ Chamomillæ, ana lib. j. Macerentur simul per noctem super cineres calidos. Adde Polypodii Quercini lib. ß. Epithymi vnc. ij. Asparagi vnc. vj.

Conser-

Conseruæ Rosarum, Cichorii, Borraginis, Buglossæ ana quart.ij. Theriacæ bonæ, Conseruæ Enulæ ana quart.j. Distillentur vase duplici bene obturato. Dosis vnc.ij. vel vnc.iij. Quod si velis, poteris aquæ Theriacalis vnc. iij. addere, Sacchari vnc. j. Cinnamomi drachm. j. & rursus per manicam Hippocratis destillare. Datur in Morbo Gallico mane in lecto ad sudores prouocandos.

Vinum Guaiacinum, Matthioli: Recipe Ligni Guaiaci præstantissimi, lima in scobem tenuissimum attriti lib. iv. Corticum Guaiaci lib. ij. Carduibenedicti lib. j. ß. Adianthi, Aspleni, florum Borraginis, Florum Buglossæ ana lib.j. Cassiæ odoratæ, drachm.vj. seminis Anisi vnc.j.ß. Sacchari lib.v. Coniiciantur omnia in cado vinario mundo aptæ capacitatis, desuper affusis vini albi quam optimi & feruentis, bis centum & quinquaginta: mox diligenter vas operculetur, omniaque sic macerari triduo dimittantur. Post triduum vero linteo percolentur, asserueturque huiusce macerationis vinum in alio vase ad ægrotantium potum. Siquidem bibitur hoc tam in prandio, quam in cœna, secundi Guaiaci decocti loco: non mane neque vesperi, Serapii vice, quemadmodum temere multi facere consuerunt. Hoc idem vinum longe etiam melius, & maiore quantitate vindemiarum tempore confici potest admixtis ligno, cortice, cæterisque aliis, recentibus vuis albis in mustum compressis: ibique tamdiu dimissis, quousque mustum efferuescere desinat, & pellucidum clarumque reddatur: veruntamen multiplicanda sunt omnia, quæ conueniunt medicamenta, pro vuarum quantitate. Hoc vinum non modo medetur cuique acerrimo Gallicæ pestis incommodo: sed etiam diuturnis articulorum, capitis neruorum, ventriculi, iecinoris, lienisq; morbis à pituita genitis mirifice succurrit. Nec minus etiam podagra laborantibus opem fert, modo diuturna admodum non fuerit ægritudo. Iis tantum exhibendum est, qui pituita abundant, vere vel Autumno, temporibus: præcedentibus prius euacuationibus decentibus.

Vinum Muralti ad hydropem: Recipe rad. quinque aperientium, Glycyrrhizæ, cort.rad. Cappar. cort. med. Fraxini ana vnc.j. Rad. Iridis recent. Calami Aromat. Cinnamomi ana vnc. ß. Capill. Vene-

Veneris, Ceterach, Fol. Tamarisci, Flor. Cordialium ana M.j. Absynthii Pontici, Carduibenedicti, Hyssopi, Prassii an. M.ſ. ſem. Aniſi, Apii, Ameos. Fœniculi ana drach.j.ß. Senæ vnc. ij. Ligni Guaiaci limati lib.j. Sacchari lib.ij. Vini generoſi lib.xj. Miſce & ſerua in vaſe obturato.

Vinum Guaiacinum purgans: Recipe, Ligni Guaiaci inciſi lib. iv. Carduib. M. vj. Adianthi Scolopẽdrij, flor. Borraginis, Buglossæ, rad. Cichorii ana M.iij. Beron. Lupulorũ, Corr. Tamaricis, Epithymi an. M.j.ß. Polypod. vn.ij. ſeminis Carthami ℔.j. Seminis Aniſi vn.iij. Foliorum Senæ lib.j. Hellebori nigri vnc j. Turbith vnc.iij. Cinnamomi electi drach. vj. Macis drach.j. Nucis Moſchatæ, Caryophyllorum ana drach.ß. Calami Aromatici drach. ij. incidenda incidantur, contundenda contundantur craſſe, in ſacculo ligentur, ſuſpendantur in cado Vinario mundo, aptæ capacitatis, ſuperinfundendo muſti optimi lib.C. omniaque ſic macerari ſinito, donec deferueſcat, clarumque euadat, &c. Curat Morbum Gallicum, & alios innumeros morbos. Dantur vnc. v. vel vnc. vj. mane ſtomacho ieiuno.

Decoctum ligni Guaiaci, abſque cortice: Recipe ligni Guaiaci optime inciſi lib.j Aquæ fontanæ lib. xij. Infundatur lignum in aqua calida per horas 24 in vaſe figulino vitreato obturato: deinde coquantur igne lento vſque ad librarum octo conſumptionem: coletur & ſeruetur in vaſe vitreo pro Syrupo, ad ſudorem mouendum.

Decoctum ligni, pro potu: Recipe Lignum Guaiacum prioris decoctionis, aquæ fontanæ lib. xij. iterum coque ad conſumptionem tertiæ partis: cola & ſerua pro potu, in prandio & cœna ſumendo.

Decoctum ligni Guaiaci cum corticibus: Recipe Ligni Guaiaci optime inciſi vnc.x. Corr. ligni Guaiaci inciſi vnc.ij. Aquæ fontanæ lib.xij. Fiat vt ſupra. Poteſt maior vel minor Corticis quantitas addi & cum aqua Betonicæ vel Fumariæ, pro Medici ſcopo decoqui.

Decoctum ligni Guaiaci cum vino: Recipe ligni Guaiaci vnc.x. Corr. ligni Guaiaci vnc. iv. Aquæ fontanæ lib. xij. infundantur vt ſupra, & decoquantur vſque ad conſumptionem librarum nouem:

deinde addantur vini optimi li.iij. & iterum feruere modice finito, postea refrigeratum colato, & in vase vitreo, pro Syrupo seruato.

Decoctum ligni Guaiaci cum vino, pro potu ordinario: Recipe præcedentis decoctionis lignum, aquæ fontanæ lib.ij. coquantur vsque ad consumptionem septem librarum: deinde addantur vini albi optimi lib.iv. & facta vnica sola bullitione, ab igne auferatur, coletur, & in vase vitreo seruetur, pro potu ordinario cibis associando.

Decoctum ligni Guaiaci Fiorauanti: Recipe Cortic. ligni Guaiaci triti lib.j. Aquæ fontanæ lib.xiiij. Macerentur horis 24. deinde coquantur vsque ad quatuor librarum consumptionem: postea adde Polypodii quercini vnc.ij. Cichorii M.j. Aloes hepaticæ vnc. ß. His iterum per horam decoctis adde fol. Senæ Epithymi ana vnc. j. Colocynthidis drach.vj. Sacchari vnc.viij. Denuo coquantur, dum pars dimidia fuerit consumpta, & lib. viij. remanserint: coletur & seruetur in uase vitreo obturato, ad vsum.

Dosis Cyathus vnus manè & sero, & sudet: sicque continuet per dies xx. & liberabitur. Pro potu autem vtatur sequenti decocto: Recipe ligni Guaiaci lib.j. vini albi lib.x. Macerentur per noctem: deinde cum per horam vnam bullierint, adde aquæ lib.xv. Denuo coquantur non diu: & erit factum.

Decoctum ligni Guaiaci cum corticibus, Antonii Chalmetei: Recipe scobis ligni Indici lib.j. Corticis eiusdem vnc.iv. Aquæ purissimæ lib.x. Macerentur in fictili vitreato horas 24. coquantur ad medias prunis luculentis quinque aut sex horas, & percolentur postea quotidie in Aurora illius aquæ dabis vnc.vj & ægrum cooperies vt sudores moueantur: moderate tamen, ne vis corporis dissoluatur: subinde sudor detergatur, corpus fricetur, & caput: Cibum non sumat, nisi horis sex à potu exactis. Eiusdem aquæ totidem vncias afferes quinque horis à cœna: Sudores tamen tunc non mouebis. Cæterum huiusmodi potum post vniuersales purgationes solemus exhibere.

Decoctum ligni Guaiaci cum corticibus, pro potu ordinario: Recipe remanentiam prioris decoctionis, aquæ purissimæ lib.xv. iterum coques ad tertias: sub decoctionis finem addes Glycyrrhizæ rasæ, & contusæ vnc.ß. Passularum mundatarum vnc.ij. Absoluta decoctione addes Cinnamomi drac.v. ad saporis iucunditatem.

Eoq;

Eoq; decocto vteturin pastu. Nonnulli sub finem primæ decoctionis addunt Fumariæ, Lupulorum, Borraginis, Bugl. an. M j. alii verò addunt Cyclaminis, Cardui benedicti, Olibani an. vn. ß. Carabæ dr. ij. ß. pulueris hermodactylorũ dra. ij. Senæ Orientalis dra. ß. Alii mediam partem vini albi: alii tres partes vini, & vnam aquæ iniiciunt: quod profuturum putauerim corporibus pituitosis, ac robustis, atque cum nerui ac tendines non afficiuntur. Cum verò corpora sint imbecilla, satius duxerim, magisq; profuturum, si decoctio in sola aqua fiat: imo cum corpus imbecillum, biliosum aut ad tabem propensum, sæpe Guaiaci vsu ipsum contabescit: Inflammantur vrinæ, dolores augentur. Itaq; cum corpus est biliosum, loco aquæ cõmunis vtor aquis Cichorii, Buglossæ, Violarum, Fumariæ in decoctione, quarum vsu sæpe sum expertus rem felicius successisse.

Decoctum ligni Guaiaci, cum corticibus, aliter: Recipe ligni sancti lib. j. Corticis eiusdem lib. ß. Aquæ purissimæ lib. x. Macerentur vt dictum est 24 horas, atq; coquantur ad tertię partis consumptionem. Præterea ℞: Enulæ Campanæ, Dactylorum ab ossibus separatorum ana vn j. ß. Senæ Orientalis vn. j. vini albi li. vj Macerẽtur horas 24. super cineres calidos, ita, vt propemodum vinum ferueat: deinde exprimantur: & huic vino misceatur præcedens decoctio: postea adde Sacchari li. ß. Cinnamomi vnc. j. & exactis quatuor horis ab ea mixtione, traiiciantur per colatoriũ vini aromaticis, ac singulis matutinis capiat vnc. v. aut vj. & ante cœnam, vel cum se in lectum reiiciat, tantundem.

Decoctũ ligni Guaiaci cũ corticib. pro potu ordinario, Antonii Chalmetei: Rec. præcedentis decocti remanẽtiam, aquæ purissimæ li. xv. Bulliant ad tertias: adde Sacchari & Cinnam. quãtũ videbitur ad saporis gratiam. Aduertendũ verò non vnã eandemq; decoctionem omnibus temperaturis esse parandam, sed interdum valentiorem, interdum vero imbecilliorem, habita virium ac morbi, & cæterarum rerum, tum naturalium, tum contra naturam, ratione.

Decoctum Guaiaci cum Zarzaparilla pro Syrupo, incerti Autoris: Recipe Zarzæparillæ, Cort. ligni Guaiaci ana vnc. ij. Polypodii quercini vnc. j. ß. Cinnamomi electi vnc. j. Aquæ lib. xij. coquantur vsque ad librarũ octo consumptionẽ, coletur, & seruetur ꝓ Syrupo.

Decoctum Zarzæparillæ cum Guaiaco, pro potu: Rec. materiam

prioris decoctionis, aquæ mens. octo. Coquantur vsque ad duarum mensurarum consumptionem, coletur, & seruetur pro potu ordinario. In fine adde Cinnanomi electi vnc. ß. vel vnc. j.

Potio pro Phthisicis: Recipe Corr. ligni Guaiaci vnc. j. Tussilaginis, Virgæ Aureæ, Plantaginis ana M j. Consolidæ maioris vnc. j. Passularum, Iuiubarum, Sebesten, Glycyrrhizæ ana vnc ß. Cinnamomi electi vnc. ß. Aquæ ferratæ mens. iv. coquantur ad consumptionem quartæ partis, cui adde olei sulphuris, quantum ad acorem inducendum sufficit. Vsus in prandio & cœna loco vini.

Oleum ligni Guaiaci. Ex Guaiaco ligno oleum hoc modo elicitur: Guaiacum aqua ardente, in qua Sal Tartari dissolutum fuerit, maceretur tamdiu, dum colorem aqua contrahat: tunc enim ipsa in aliud vas transfusa, noua adiiciatur; & maceretur, vt colorem contrahat, idq; repetatur, dum nō amplius coloretur aqua. Has omnes aquas coniunctas simul destillatione excipe: & in fundo Cucurbitæ remanebit oleum. Vlceribus malignis, doloribusq; probatur. è Iunipero eiusq; baccis simili modo educitur, pari ratione liquor, per se solus strumas discutit: maturat, aperit, purgat, glutinatq; nulla alterius medicamenti ope: si pili barbæ capitisq; cani, eo liquore calido madescant, præsertim si adiungatur secunda aqua, qua mulieres vtuntur ad flauos reddendos capillos, eos tingit rubro colore, in obscurum vergente: duratq; color his menses.

Idem aliter, Euonymi: Recipe ligni Guaiaci quantum sufficit, incide in frusta, & imple ollam, vel dolium magnum vitreatum intus, cuius orificium sit arctum: & fac foueam in terra, & præpara parietes eius cum terra figuli, deinde pone ollam vitreatam in fundo ex directo foueæ, habentem orificium magnum, & cooperiatur lamina ferrea subtiliter perforata: deinde præpara ista duo vasa cum terra figuli, ne ex vtriusq; orificiis respiret: deinde cooperi terra, & adde ignem per tres horas, vel amplius: finaliter resudabit oleum de ligno Guaiaco. Ad vlcera & dolores ex Morbo Gallico ortos valet.

Sal ligni Guaiaci: Sal ligni Guaiaci fit vt Hypericonis, vel Chamomillæ vel Graciolæ. Luem veneream curat.

Pilulæ ad fractam Oeconomiam hepatis in morbo Venereo, Heurnii: ℞. ligni Guaiaci iam in scobem in tenuem redacti dra. j. Coticis

ticis eiusdem ligni puluerisati dra.ß.Salsæ parillæ puluerisatæ scru.j. Cum Syrupo de Soncho fiant Pilulæ xx. Sumat tres cum iam pastum initurus est.

Gingidium Græcis γιγγίδιον, Latinis Gingidium & Bisacutũ. Herbarii vocant Gingidium Selinophyllum, Chærephyllum Syriacum, Chærephyllum Cilicium, Cerefolium Syriacum & Cerefolium Ciliacũ. Italis dicitur Gingidio & Bisacuto, Arabib. Gidium, Ægyptiis Dorysastru & Dorysattrum. Assyriis Adoris vel Adorium. Africanis T. nct : Germ. Syrischer Körffel. Duo adhuc eius genera sunt quod primũ ab Herbariis dicitur Gingidium latifolium : Germanice Syrischer Körffel mit den breyten Blettern. Secundum Herbariis dicitur Gingidium tertium, Visnaga, Bisnaga, & Dentiscalpiaria. Hispanis Bisnage, Visnage, & Dentiscalpiaria : Germ. Zahnstscher Kraut. Temperatam habent caliditatem, supra primum gradum, siccam vero qualitatem in secundo gradu, habentur pro medicina & alimento.

Galbanifera Græcis dicitur μετώπιον, & νάρθηξ συριακὴ, Latinis Metopium & Ferula Syriaca. Herbariis Ferula Galbanifera : Germ. Galbenkraut/ & Syrisch Ferulkraut. Humor vero eius siue Gummi Græcis dicitur χαλβάνη & Σταγωνίτις. Latinis Galbanum siue Galbanus. Stagonitis, Chalbane, Chalbanum, à nonnullis etiam Galbina. Vocant etiam eam Herbarii Lachrymam Metopii, & Ferulæ Syriacæ lachrymam. Apud Serapionem lib. simp. c. 310. Chenechalbebi. Apud Auerrhoem Hal. herina. Apud Andream Bellunensem Barzad & Bezard. Apud Stephanum Heliabbatis Glossographum Bezaredum, Satezedum & Satzeredum ; Apud antiquum Glossographum Auicennæ, Beliatalgena, & apud alios Arabicos authores hæc sequentia annotata reperiuntur nomina, Bezadarab, Bezaard, Bezaderad, Bezarat, Gnasac, Halterma, Hazad, Haze, Zuffere, Addiniariar. Hnealbegi, Azad, Kenechs albedi, Kieth, Recoab & Satarcdo. Italis succus Galbano dicitur. Hispanis Galbano : Gallis du Galbanon. Cretensibus Galbani, Polonis Galban. Ger Galbankraut. succus Galbani habet virtutem calefaciendi, resoluendi, digerendi emolliendi, & attrahendi. Est calidus in principio tertii gradus, & siccus in principio secundi. Vtitur interne & externe, destillatur etiam in oleum. Magnarum virtutum & operationum in Medicina.

Gallium Græcis γάλλιον & γάλιον, γαλάτιον, γαλέειον: Latinis Gallium, Galium, Galatium, & Galerium. Officinis non adeo vsitatum, raro enim in receptis traditur, à flagrantissimo suo odore dicitur Gallia Muschata, cum tamē Gallia Muschata sit confectio Trochiscorum in officinis. Italis hæc herba dicitur Gallio siue Galio: Hispanis Coæja Leche Yerua: Gallis Florastre, petit Muguet, & Muget petit iaulne. Vngaris They Sugorito fiu, & Zent Iuan Veraga, hoc est, Flos Sancti Iohannis: Anglis Meydeshere: Germanis vnser Frauwen Bethstro & Libkraut. Eius quatuor sunt genera apud authores: Sunt calidæ ac siccæ naturæ. 1. Genus adhibetur ad Mithridatium in fine Maij colligitur: hæc herba cocta in vino & exhausta mouet coitum: externe etiam multis affectibus adhibetur.

Geranium: Eius tredecim apud Authores describuntur genera. 1. Dioscoridi dicitur Sideritis Heraclea Crateuæ siue Sideritis Crateuæ: Aliis doctiss. Medicis dicitur Geranium Rupertianum, Geranium Muschatum, Geranium Vulnerarium, Gratia Dei Herba Rubea, Rubea Muschata, Ropertiana, Rupertiana, Herba Roberti vel Ruperti: Ioanne Ruelio, Robertiana, aliis Ruberta & Herba Diui Ruperti, dicitur etiam Acus Muschata: Italis Aco Muschata & Ruberta: Gallis l'herbe Ropert, & Bec de Cicoigne sentant le Musc: Germanis S. Ruprechts Kraut/klein Schwalbe Kraut/&c. Gulielmus Turnerus vocat Geranium Chelidonium & Geranium Hirūdinarium: Græcis γεράνιον χελιδόνιον. Alterum genus à Dioscoride vocatur γεράνιον ἕτερον, μέρτρυξ, ὀξύφυλλον & ἱεροβρύγκας: Latinis Geranium alterum Dioscoridis, Oxyphyllum, Hierobrincas & Pes Columbinus: Nostris Simplicistis Geranium Columbinum: Italis Geranio Colūbino & Pie Columbino: Gallis Pied de Pigeon, pied de Columbo: Affricanis Iec. Germanis Daubenfuß. Tertium genus dicitur Geranium minus, Geranium aruense & Geranium inodorum: German. klein Storcken Schnabel. Quartum dicitur Geranium aruense album: Germanis weisser Ackerstorcken Schnabel. 5. Genus dicitur Geranium Myrrhinum, & Geranium Cicutarium: officinis aliisq; Medicis dicitur Rostrum Ciconiæ, Rostrum Gruinum, Gruina, Gruaria, Herba Gruina siue Gruaria & Acus Pastoris: Italis Rostro di grua & Rostro di grua herba: Hispanis Aguyas Pampilhos: Gallis Bec de cicoigne, Angueille de bergier & Esquille de bergier: Germanis Storcken Schnabel. 6. Genus Græcis dicitur γεράνιον βα-

τραχιοειδὲς: Simpliciſtæ vocant geraneum cæruleum, Batrachium cæruleum, Ranunculum cærulæum, & gratiam Dei cæruleam, ab aliis etiam Geranium batrachoides: Gallis grace de Dieu: Germanis blauw Storcken Schnabel & blauw Gottes Gnad/ &c. Septimum genus eſt Geranium Dioſcoridis, γεράνιον, γερανογέρον πελονίτις & τρίκα: Latinis Geranium, Pelonitis, Geranogeron, Trica, Herba Gruina, Echinaſtrum, Vchinaſtrum, Pulmonia, Roſtrum Vrſinum, & Roſtrum Ciconiæ: à Simpliciſtis Perimonia, Geranium Tuberoſum & Geranium Illyricum, Geranium primum & Geranium Dioſcoridis: Arabibus Geramon: Italis Geranio, Aco de Paſtori: Hiſpanis Pico de Ciguentha: Gallis Bec de Cicoigne: Affricanis Ieſce, Germanis Schlauoniſcher Storcken Schnabel. Octauum genus dicitur γεράνιον κρητικόν: Geranium Creticum, Geranium Candiacum: Italis Geranio di Candia: Germanis Cretiſcher oder Candiſcher Storcken Schnabel. Nonum genus Græcis γεράνιον μαλαχοειδὲς: Geraneum Maluaceum & Geranium Mompeliaçum: Germanis Pappel Schnabel Kraut.

Decimum genus γεράνιον βολβοειδὴ: Geranium Bulboſum, Geranium rotundum, Geranium Conſtantinopolitanum, Geranium Byzantinum, & Geranium Turcicum: Germanis Conſtantinopolitaniſcher Storcken Schnabel. Vndecimum genus dicitur Geranium Maculatum ſiue Maculoſum & Geranium fuſcum: Germanis Flecken Schnabel Kraut. Duodecimum genus dicitur Geranium Batrachoides minus, Geraneum Violaceum, & Gratia Dei minor: Ger. vocatur klein Gottes Gnad. Decimum tertium genus Cunrado Geſnero dicitur ἴσχαιμον, ab aliis γεράνιον αἱματῶδες: Latinis Geranium Hæmatodes, Iſchæmus, Geranium ſanguinarium, Geranium gruinum, Geranium montanum, Roſtrum gruinum, & ſanguinaria radix: Gallis Bec de grue & Racine ſanguinaire: Hiſpanis Pico de gru: German. Blutwurtz Blutröſzlein & Berg Schnabelkraut.

Omnia Gerania virtutem non ſortiuntur eandem: Moſchatum calefactoriam vim habet, nerualem, diſcuſſoriam: Rubertianũ deterſoriam quoq; & vlcerib. accommodatam. Primũ genus eſt herba vulnerib. ſanguinolẽtis excellẽtiſſima: 2. genus Hernioſis cõuenit: 3. 4. 5. & 9. genus idẽ efficiũt. 6. & 12. genus ſunt calidæ & ſiccæ cõplexionis in primo gradu cũ magna adſtrictione. 7. & 10. genus aperiunt & cõſumunt: 13. genus conſolidat & curat, 8. & 11. genus in nullo hodie ſunt vſu.

Gly-

Glycyrrhiza, Latinis radix dulcis, officinis Liquiritia: Gallis Erculisse, Regalice: Germanis Süßholtz. Nonnulli ἄδιψα appellant, quod in ore retenta sitim sedet atque arceat. Radix est fruticosa, lõga, numerosa, humi sparsa, ex qua caules assurgunt alti trium sæpe cubitorum, foliis lentissimis, densis, pinguibus, glutinosis tactu, ac Gummosis, Fraxinellæ similibus, floribus, purpureis & interdum albicantibus. Mense Iulio & aliquando citius fert siliquas paruas Cicerculæ magnitudine. Glycyrrhiza á Theophrasto Scythica dici videtur, qua scilicet Scythæ contenti sola vndecim & duodecim dies sitim tolerant. Eandem pueri habent in delitiis frustatim sectam & aquæ demersam vitreis ampullis pro siti sedanda: Mox enim vt aquam ex infusa Glycyrrhiya flauescentem ebiberunt, aliam in Lagenulam affundunt, agitant, iterandæ potionis causa. Ex Glycyrrhizæ radicibus succus expressus & in pastillos condensatus ad nos singulis annis ex Cappadocia & Hispania, vbi frequens est, aduehitur. Temperamentum habet mediocre, seu Symmetron tepidæ caliditatis existens: nostræ temperaturæ maxime familiaris. Succus Glycyrrhizæ omnibus propemodum affectibus est vtilis. Fabæ quantitate in ore dissolutus, Asperitatem gutturis lenit, æstui ventriculi confert, pectus lenit & purgat: nec non pulmonem & iecur. Apostemata mollit: Asperam tussim lenit, vesicæ & renum exulcerationibus medetur: sitim restinguit efficaciter. Radix ex vino & aqua assidue pota, difficulter & calidam vrinam emittentibus est auxilio. Præcipue tamen ad hoc valet radix ex lacte Caprino cocta. Arida radix in puluerem tusa, manantibus oculorum hulceribus inspersa, fluxum sistit, & hulcus sanat.

Syrupus de Glycyrrhiza. Mesuæ: Recipe Glycyrrhizæ rasæ vnc. ij. Capilli Veneris vnc. j. Hyssopi vnc. ß. Aquæ pluuiæ lib. iv. Macerentur horis xxiv. Deinde coquantur ad dimidias. Colaturæ adde Mellis optimi, Penidiorum, Sacchari ana vnc. viij. Aquæ Rosarum vnc. vj. Fiat Syrupus secundum artem. Thoracem & pulmonem expurgat, ideoque diuturnæ tussi & pleuritidi auxiliatur.

Syrupus alterans pituitam: Recipe rad. Apii, Petroselini, Fœniculi Asparagi ana vnc. j. Hyssopi Betonicæ an. M. j. sem. Anisi dra. iij. Passulatum, Ficuum an. paria. xx. flor. Anthos, Stœchad. Borrag. Buglos-

buglossæ an.p.j.glycyrrhizæ vnc.j. Fiat decoctio & in libra vna & semisse, dissolue mellis despumati vel ros. quantum satis est. Rondeletius.

Decoctum bilem educens, Andernaci. Recipe intybi, cichorii, eupatorii, id est, agrimoniæ m.s.flor. borraginis, buglossæ, violarum ana p.s. Tamarindorum vnc.j. prunorum Damasc. num.v. glycyrrhizæ vnc.j.s. Decoquantur vt supra ad tertias.

CAP. XX.

De Genista, Hypericone, Harmula, Herba sophia, Helleborine, & Heliochryso.

Genista optime ancillis nota, quia ea vtuntur pro scopis: Dictā censent, vel quod genu instar ad nexus sit flexilis, vel quod genuum dolori medeatur: Germanis Ginster. Nascitur in locis incultis macris & aridis, præsertim quæ syluestris est, ramos fert herbaceos scabros, folia minuta, florem pisi, luteum, apibus gratissimum. Semen in siliquis paruis fert hirsutis, lenticulæ modo, quod maturum sponte excidit. Duum dicunt esse generum: aculeata & non aculeata, seu maior & minor: maior dicitur aculeata, minor vero seu genistella aculeata est: Hinc nonnullis rosmarinus aculeata. Virib. à priore est diuersa. Genista floret initio veris, tuncque flores nondum perfecte explicati, & aceto & sale conditi, seruantur ad hyemem pro acetariis capparum more. Genista maior, quæ proprie genista dicitur, calida est & sicca in secundo ordine. Genistella vero exiccat valentius, citra mordacitatem tamen: adstrictoriamque simul facultatem possidet. Liquor florum genistæ stillatitius, sicuti & sal aduersus calculum valet. Idem potest tusum semen, per se semidrachmæ pondere sumptum, ad sudorem contecto corpore. Item semen tritum & potum à drach. j. ad drach.ij.s. Cum aquæ mulsæ vnc.iij. aluum perturbat & subducit, vesicamque aperit & stranguriæ medetur. Apes ex floribus genistæ reprobum mel conficere Nicander est autor, apes etiam frequenter mori, si vber genistæ florū prouentus fuerit, scribit Dioscorides. Tenera genistæ germina, vel flores tusos, serpentum morsibus vtiliter imponi ferunt. Tusa cum axungia genista, genua dolentia sanat.

Hypericum vulgo perforata, quod folia soli obiecta innumeris foraminibus scateant, & punctis pertundi videantur: Item millefora, fuga dæmonum, & chamæpitys, ab seminis odore resinaceo: Gallis mille pertuis, Germanis S. Joannes kraut. Planta est surculosa, cubitalis altitudinis, folia gerens myrtinis æqualia, sed tenuiora, molliora & magis flauescentia ac innumeris poris & tanquam foraminibus peruia: flosculos luteos in surculorum summitatibus, ex quinis foliolis aureo nitore collucentes gerens staminibus exilibus in medio concoloribus, quibus tabescentibus erumpunt siliquæ paruæ & obongæ minutis grauidatæ seminibus, quæ confricata resinam olent. Radix eius duriuscula est, multis fibris & capillamentis sulcata, flores & folia intrita succum quendam cruentum exprimunt & flores oleo macerati idipsum cruore sanguineo tingunt. Multi Ascyrum & Androsæmum cum hyperico confundunt, quod sint plantæ congeneres, multum tamen inter se vultu dissident, suntque diuersæ stirpes. Calfacit & exsiccat, estque substantiæ tenuis. Aqua hyperici stillatitia, epilepticis datur, & comitialibus. Vino coctum & potum hypericum venena educit, vrinam ciet & menses. Febres tertianas & quartanas eodem modo pellit. Prodest ischiadicis, sanguinis eiectionem cohibet; sanat tam interna, quam externa corporis vulnera & damna. Semen tritum & binis drachmis potum, choleram educit. Folia & semen trita ac imposita, adustionibus medentur. Contra phantasmata & tempestates à nonnullis gestantur, nec vana prorsus est superstitio. Reliquæ eius vires cum ruta sunt pares. Oleum hyperici calidum est & siccum, stipticum, ob id vulnera incisorum neruorum & combustionem ignis consolidat: sedat dolores femoris & vesicæ, vrinam ciet, confectio eius hæc est: Recipe summitatum hyperici iamiam maturescentis vncias tres, macerentur in vino odorifero diebus tribus, bulliant deinde in vase duplici, obturato orificio vasis, hinc exprime & recentis hyperici par pondus iniice, & iterum macera & coque & exprime, idque tertio facito, ac si vinum minuatur, aliquid adde: Recipe deinde Terebinthinæ claræ drach. iij. Olei veteris clari vnc. vj. croci scrup. j. Coquantur in vase duplici ad vini consumptionem, postea exprime, & à sedimento purgatum oleum repone.

Oleum

Oleum medicinale. Recipe olei communis veteris lib. iij. Terebinthinæ Abietinæ lib. ij. Vini albi veteris & electi libram ſ. Olibani triti libram ſemis, Frumenti purgati vnc. iv. vel vnc. vj. Hypericonis lib. ſ. Valerianæ, cardui benedicti an. vnc. iv. Infundantur herbæ in vino per 6. aut 8. horas, deinde addantur frumentum & oleum & coquantur lento igne vſque ad conſumptionem vini: postea coletur, & exprimatur. Huic demum expreſſioni addatur Terebinthina & olibanum, iterumque coquantur leuiter, donec omnia perfecte miſceantur: & ſeruetur in vaſe vitreo ad vſum. Ad vulnera & contuſiones plurimum valet. Croll. 17.

Oleum vulnerarium, inſigne, Heurnij: Recipe olei oliuarum lib. ij. vermium terreſtrium ſit. j. Viui hi vermes muſco quercino immittantur per diem, nam eo euomunt quicquid fædi à terra ſorpſere: adde flor. Hyperici, vel potius hos nondum emicantes lib. ſ. ſ. flor. centaurii minoris & capitum trifolii odorati ana drach. ij. Gummi elemni vnc. ij Tota æſtate ſoli æſtuāti exponatur: ac ſingulis annis flores recentes abiectis antiquis remiſceantur: Nonnulli quid aquæ vitæ, in qua quid benie vini ſolutum eſt, addunt: quidam & aliquid Terebinthinæ addunt.

De Perforata ſeu Hypericone, Sic dicit Paracelſus.

Apto & idoneo nomine herba hæc *Perforata* appellatur quod nec ego mutaturus ſum. De qua herba quid ſtatuendum ſit, quemve vſum præſtet, pro decentia rei pertractabimus. Ante omnia autem ſciendum eſt, Deum nihil ad peruerſæ noſtræ voluntatis normam, ſed omnia ad perfectæ ſuæ voluntatis beneplacitum creaſſe. Fac ergo ac æquum eſt, nos contentos eſſe in eo, quod voluntatem ipſius intelligamus in illis rebus, ad quas nos creauit. Rem ita explicabimus. Homines nos ita affecti ſumus, vt optemus, vniuerſa ea, quibus opus eſt, citra laborem, ſudorem, exercitium & ærumnam omnem nobis obtingere Hoc v. apud Deum ita ratum nō eſt, ſed voluntatis ipſius ſumma hæc eſt, vt in ſudore vultus noſtri nos ſuſtentemus, ac proximo noſtro ſeruiamus. Super hoc fundamentum exſtructæ omnes artes ſunt, vt labore & ſudore omnia acquirenda ſint. Labore & opera Dei voluntas completur & perficitur. Hinc ſequitur, neminem quicquam, quiſquis ſit, citra hanc Dei

voluntatem impetrare posse. Quicquid extra hanc fit aut accidit, id momentaneum & inconstans est, ac perit eo modo, quo acquisitum est. Quod enim facile fit, facile perit. Ob id Deus etiam homini de necessariis omnibus prouidit, suamque erga homines voluntatem naturæ impressit, eaque Dei voluntas est arcanum, quod in rebus naturalibus consistit. Quot necessitates seu indigentiæ hominis sunt, tot vicissim sunt arcana, tot arcana quot volūtates Dei. Iam si voluntas Dei complenda est, necessitas est, medicum quærere ipsam ibi, vbi est: non quidem verbis, sed vsu luminis naturæ, quod docet voluntatem Dei, ipsi lumini insitam, inde petendam, & ad necessaria transferendam esse. Hoc modo arcanum detectum est.

Hæc de voluntate Dei eo fine indico, vt intelligat homo, Medicinam nihil quicquam aliud, quam voluntatem Dei esse, eamque non in hominis seu medici, sed Dei manu positam esse. In medici quidem manu ea posita est, si Deus ostendit, in quam herbam voluntatem suam Deus ad hoc vel illud collocarit. Et in hoc scientia medica differt à reliquis. Faber ferrarius soleam equi ferream cudit, quando vult, nec ratione ad id opus habet, vt voluntatem Dei in arcanis naturæ quærat, modo fabricet, fundat, cudat, &c. Ea enim voluntas Dei est, vt equus citra omnem scientiam & secretam in natura cognitionem sufferretur. Eadem opificiorum etiam ceterorum ratio est: non itidē & Medicinæ, cui opus est nosse, in quo & erga quem voluntas Dei directa sit. Si quis enim punctim cæsimue vulneretur, præstoque medicina sit, cui sanationem Deus indiderit, Deus autem sanationem admittere nolit, iam ea irrita, frustranea, deficiens, ac ad mortem ducens erit. Arcana Dei abscondita sunt, quibus se ne ipse quidem Medicus opponere, sed illa recte intelligere debet.

Medicina ergo aliter scientia non est, quam talis, vt voluntas Dei sit Arcanum, & Arcanum sit voluntas Dei. Hoc pacto Deus ipsi etiam perforatæ singularem voluntatem & arcanum erga hominem indidit, siue is bonus siue malus sit. Vt sol omnia illustrat, tam bona quam mala: ita & Medicina. Quæ mihi caussa valde digna visa est, cur perforatam hoc meo in scripto non silendo transilirem. In hac enim herba Monarchia latet, ceteris omnibus

bus præstantior. Monarchia autem est id, quod est optimum, in quod cetera omnia diuertunt. Vt ex centro circulus: sic ex hoc perforatæ centro deducuntur illa, quæ eius naturæ sunt, & in perforatam redeunt. Id qui fiat, sic capite.

Cum Deus omnia creasset, postremo creauit etiam hominem, ex limo terræ. Limus autem terræ est *Quinta essentia totius mundi*, Extractum nimirum ex naturis vniuersis factum. Ex extracto hoc conditus homo est. Hinc colligitur Diathesis ex omnib. creatis erga hominem: ita, vt, quod hominem naturaliter sollicitat, id naturaliter etiam auertere ille possit per id, ex quo conditus est. Id enim ex quo factus est, noxam & damna illius auertere, ipsumque conseruare debet. Itaque consentaneum est, morbos omnes, aut quæ in homine subnascuntur, per fortius quid expelli debere. Nihil enim nisi fortius morbos expugnat. Ideoque medicina est fortitudo seu robur & potentia, morbos omnes expellens. Afferemus exemplum. Ignis liquat & consumit omnia metalla. Hæc iam fortitudo & complexio est. Ita ergo medicina in fortitudine quærenda est, aduersa ei, contra quod illa vsurpatur. Huiusmodi robur ipsa etiam perforata possidet, non ex qualitate quidem, aut cõplexione, sed ex fortitudine, quam Deus in perforatam collocauit. Per robur id, eadem naturæ spectra, vermesque abigit, & facit ad sanationem vulnerum & ossium fracturarum contusionumque. Taceo iam de Balsamea natura, quam continet, sicut deinceps tradetur. In perforata ergo arcanum id est, quod est voluntas Dei, qua per perforatam talia præstari & confici debent.

Multoties iam inculcaui, ex signato intelligenda esse, quænam rebus insint, quæue Deus illis indiderit, ad salutem & commodum hominum. Signatum id, hoc quoque loco considerandum est, nimirum perforatio, formaque foliorum & florum, & locustæ, ac venæ. De quibus declarationis loco hoc dico, perforationem eam & porositatem foliorum indicare, quod herba ea ad perforationes cutis omnes, tam internas quam externas auxilio sit, velut & ad ea, quæ per poros expelli debent, seu quę ad porosum emunctorium spectant. Quin & flores eiusdem putrescunt in formam sanguinis: quæ signatura docet, illos facere ad vulnera, quorum carnem contrahant & astringant. Præterea foliorum fi-

bræ signatum sunt, quod perforata, omnia phantasmata & spectra tam intra, quam extra hominem expellat. Phantasmata enim gignunt spectra, ita, vt videat homo spiritus visiones, & audiat similes phantasias, quod quidem per naturam fit. Suntque hi morbi, quibus incitantur homines ad seipsos iugulandos, quibus amouentur mente, & in maniam, delirium & similia aguntur. Denique etiam stirps integra demonstrat, prædictorum nullum in hominis quacunque parte consistere, quod per eam non auferatur. Adeoque hęc herba est vniuersalis medicina totius hominis. Adde, quod illius etiam sapor vermibus ingratus sit. Quia de caussa ipsam etiam impendio oderunt.

De quatuor viribus in perforata latentibus iam dixi, contra phantasmata, vermes, vulnera: adde, virtutem eius balsameam. De hisce deinceps notate, phantasmata esse morbum sine corpore & substantia quo in spiritu contēplationis spiritus aliꝰ gignitur, à quo homo regitur. Spiritus ille genitus alias cogitationes, alios gestus naturæ cōgenitę prorsus aduersantes instillat. Ad hunc morbū remedia plura, quæ (...)iantur, quā perforata & corall., producta à Deo nō sunt. Et sciat eo casu medicus, phantasma illud non esse morbum ex melancholia, &c., sicut Academici nugantur. Est tantū spiritus, qui non eliditur per ea, quæ melancholiam tollunt, sed tantum per illa remedia, in quibus fortitudo est & robur vi illum adimendi.

Huiusmodi virtus non est in Receptis aut Compositis illis, quæ officinæ promunt: sed est medicina à Deo ipso citra medicum composita. Et receptum illud est integre compositum & concinnatum à natura. Quod si id ergo contra phantasmata vsurpandum est, citra omnem compositionem assumi debet. Ibi enim præsto est verus compositor de quo scholares nihil sciunt, sed suum sordidum compositum potius tueri conantur. Hoc indico, vt sciat medicus non suo saltem composito confidere, sed vt lumen naturæ potius quam Apothecariorum legat & euoluat. Composita, quæ Deus ipse concinnauit, citra dolum, assumenda sunt. Illi autem Academici persuasum habent, ea, quæ suis asininis capitibus assequi non possunt, nec Deo nec naturæ possibilia esse.

Porro scitote varia esse vermium genera. Alii enim fugiunt *Rutam*, alij *Angelicam* &c. Ita sunt etiam vermes, quibus aduersatur hyperi-

pericon, non saltem ob saporem, sed ob spiritum in perforata existentem, qui spiritus phantasticos, vt dictum est exigit. Idem perforatæ spiritus arcet etiam spiritus vermium & insectorum in aliam phantasiam, ita, vt sensus animalis ipsorum hunc spiritum fugiat, nec tolerare possit. Sicut n. solis splendor transit vitrum: ita hic quoque spiritus, spiritum sensuum in homine & bruto penetrat, non secus ac moschus halitu suo intimum ad cerebrum vsque effumat. Qua de caussa etiam vermes fugiunt, & hui⁹ herbæ loco abscedũt. Insuper est etiam herba vulneraria, nõ quidem qualis per se est, sed debito modo, vt dicetur, præparata. Quilibet autẽ chirurgus sciat, nullam in omni natione Germanica aut alia quauis herbam esse, quæ præparatione ad vulnera sananda exaltari magis possit, quam perforata. Et ita exaltatæ virtus à nemine satis describi potest. Nec vlla ex receptis omnib. medicina est, quæ sine damno & accidentibus adeo solide & perfecte consolidet, ac sola est *perforata*. Nulla, inquam, herba, in omnibus terris ad vulnera salubrior reperiri potest, ac vnica perforata.

Libri omnes de vulnerum cura vnquam conscripti, si cum hac herba conferantur, vani & nauci sunt, cum meros clamores contineant. In perforata basis ac summa virtus latet. Ex eadem præparatur etiam Balsamus, cuius virtutes cum quolibet Balsamo naturali certare possent. Nec n. essentialiter adest Balsamus naturalis, sed per præparationem acquiritur, vt deinceps ostẽdetur. Hæc sanus quisque medicus optime accipiat. Hoc enim capite, longe plura & maiora, quam in vniuersa Galeni, Auicennæ aut aliorum seplasiorum chirurgia docentur.

Si aduersus dicta phantasmata vsurpanda sit perforata, secundũ cœlestẽ cursum sumatur, ea influentia, quæ ipsa quoq; spiritib. aduersetur. Id fit potissimũ in Marte, in Ioue, in Venere, non cũ luna, sed contra lunam, non ẽt à meridie, aut sub noctem, sed sub solis exortum, ex opposito solis, in aurora vel diluculo. Optima est illa, quę inter alias vtiles herbas aut flores enascitur. Quo est longior, eo melior: quo plures flores habet, eo est præstantior. Et carpitur, cum flores ad summum ascenderunt. Hæc herba, qualis per se est, continenter gestari debet sub pileo, in sinu, specie serti, aut in manu, ad odorem captandum. Noctu supponenda est puluinari. Denique ex

Perforatæ virtutes ad spiritus phantasticos.

parie-

parietibus suspendi, aut vndiquaque in domo defigi debet. Persuasumque sit vniuersis medicis, quod Deus ingens arcanum in hanc herbam collocauit, saltem propter spiritus & phantasmata maniaca, quibus homo in desperationem agitur, non quidem per Diabolum, sed per naturam. Sua enim eaque definita remedia Deus contra vniuersos morbos creauit. Medici officium est, discere, quærere & indagare, in quanam re quodlibet situm sit.

Ad vermes correctione nulla opus est. Vsurpetur herba, qualis à Deo ipso composita est. Euellenda ergo est illis signis, quibus ligna deiiciuntur, & foditur argilla, in quibus postea nulli vermes aut tineæ, &c. subnascuntur. Ita euulsa, imponi debet vulneribus verminosis, qualia multa per negligentiam & imperitiam chirurgorum passim occurrunt. Quod si per æstatem quidem, & maxime diebus canicularibus id sæpius à natura fit: plerunque tamen ineptorum remediorum ea culpa est. Vidi equidem, tempore quoque brumali conspicue vermes enasci, tribus integris consequenter septimanis, quorum mane & sero frequenter manipulus integer vulneribus exemptus est: quod à suffocatione vulnerum eorum factum est. Hi vermes perforata arceri debent. Quæ si imponatur, illi decidunt à vulnere. Quod si etiam ex putredine vermes alias in corpore nascantur: tunc vmbilico imposita perforata eos arcet. Sciendum autem discrimen, non omnes vermes ex putrefactione oriri. Et eo casu perforata etiam non iuuat. Iudicet ergo peritus medicus, quinam ex putredine sint, qui nō sint. Exempli caussa. Videtis vermes oriri in caseo. Hi ipsi quoque hac herba tolluntur. Eodem modo ét in carne. Similis operatio etiam in homine fieri potest. Tale quid si accidit, herba imponi cuti aut vmbilico debet: ita vermes cedent. Postea leni purgatorio penitus exigantur. Momentum namque fere omne in hoc consistit, vt vermes loco expellantur, quod validissime facit perforata.

Perforatæ vsus ad vermes.

Vt perforata summe exaltetur ad medicinam vulnerariam: processus subtilissimus & certissimus, quo vulnera omnia & perfossiones curantur, ita se habet. Ex semine conficiatur oleum. Huic addatur Terpentina æquali portione. Affunde iis vinum rubeum bonum, in quo coquantur illa spatio horæ: Affundatur dimidium olei oliuarum recentis, & iterum cum rubeo vino coquantur per horam.

Ad vulnera, contusiones & fracturas ossium.

ram. Postea iniiciantur folia perforatæ, vt vas plenum sit. Coquantur iterum cum vino rubro horis sex, vt vinum omne consumatur, & duo tantum olea cum Terpentina supersint. Exponantur per mensem soli, & tandem processu sequenti remedium vsurpetur.

Porro correctio hæc sequens ad altiorem etiam gradum eam deducit. Ratio ita se habet, Adde superioribus flores centaureæ, Mastichen, Thus, Myrrham, Mumiam. Præparetur, vt supra.

Hoc etiam singulariter notandum venit, quod si Terpentina destillata sumatur, & cum florum copia permisceatur, hæcque vna in sole per mensem digerantur primo: Deinde cum semine iterum per mensem: Præterea cum dimidia parte Terpentinæ lotæ permisceantur, & iterum in sole per se digerantur: tunc Balsamus hic remedium insigne est ad vulnera venosarum & neruosarum partium, quas præseruat à consumptione futura, contrahens partes seu neruos deductos ita, vt nulla sutura opus sit, denique prohibet contracturam & resolutionem, si quæ à vulneribus impendere videatur.

Sed & hoc interdum accidit, vt vulnera infligantur in signis malignis, ita vt vulnus etiam leue, exitiale fiat. Quādo ergo in vulnera talia, per se lethalia, nō aūt lethalia secundum locū aut membrū, incideris: ea sequenti Balsamo sanabis, hoc modo. Sume *olei Lacarini*, & in id iniice flores perforatæ. Stent in sole sex diebus. Exprimantur flores, & recentes alii iniiciantur. Stent iterum senis diebus in sole. Hoc itera sexies vel septies, & comparabis Balsamum in vulneribus ceteris omnibus præstantiorem.

Sed Balsameæ naturæ genus etiam aliud præsto est, quod potari debet. Balsameum id genus est optimum vulnerarium remedium, si sumatur contra profossiones aut vulnera corporis interna, membra principalia attingentia. Similis potio vulneraria nullibi parabilis est. Præparandi is modus est.

Recipe *olei iuniperini candidi* lib. I. *olei ex seminibus Hypericonis quart.* I. His binis *iniice flores dictos, vt mense vsi a o digerantur. Exprimantur & recentes flores addantur.* Hoc aliquoties iterandum. Quo frequētius, eo melius. Præparatio hæc bibatur. Quod remedium hoc non præstat, id nullum præstabit aliud.

Recepta hæc eo saltem fine indico, vt sciatur, scriptorum

Eeeeeee aut

aut medicorum nullum de istis laborasse, sed meras nugas vendidisse, dum proba vulnera mala fecerunt & ægrotos misere corruperunt. Quæ flagitia ne deinceps etiam admittere tentent, mea hæc remedia proferre volui, sperans fore, vt illis vsurpatis multa homicidia euitentur. Dolendum enim est, hominem Dei imaginem tanta temeritate aut à sanitate deii i, aut penitus ad mortem dari: cum tamen remedia perfecta à Deo creata sint, quæ in perditorum locum sufficienda.

Vtendi processus in vulneribus talis est, vt sumatur Balsamus, quem vsurpare vis, & calidus instilletur vulneribus, carpto linteo molli tectis, ita vt perpetuo madidum & oleosum, nec vnquam aridum vulnus sit. De potione vulneraria bibitur mane, sub meridiem, sub noctem, ita vt cochleari illius vni .o adiiciantur vini optimi cochlearia decem. Singulis vicibus bibantur cochlearia duo, ita, vt singulis dieb. bibantur cochlearia sex, vsq; ad curationis finē.

Cæterum in prædictis Receptis omnibus Balsamea quædam natura delitescit, ita, vt de viuentibus rebus nihil putrescere sinat. Notandum autem Balsamorum discrimen est. Sunt Balsami, qui cadauera conseruant, Sunt Balsami, qui non mortua, sed viuentia corpora præseruant, vt non putrescant, sed durent. Ea vero virtus ingens est remedii, qua homo ita conseruatur, vt ne putrescat. Nulla enim illic generantur vlcera, nulla apostemata, nullæ exulcerationes, nec quicquam aliud simile. Vos vero vniuersi medici, vbinam tale remedium promptum habetis, quod à putrefactione tali præseruet, ita, vt in viuente integro nihil putrefiat, sicut hoc loco nos de perforata testamur? Quis hanc virtutem componendo ei indidit? Non vos, sed Medicus summus. Recolligite ergo vos, & resipiscite, ne in peccatis vestris moriamini, hoc est, in falsis vestris compositionibus. Cogitate apud vos, componistam (vt ita loquar) Deum esse. Scrutamini naturam, non fatuas vestras literas, quæ meræ pedicæ & tricæ sunt.

Vt compositionis rationem vos doceam, scire vos velim, ad primum compositum addi debere Theriacam, & Mithridatium electum, vna cum aliis Diaphoreticis, quæ vna ad solem in fimo equino digerantur, & postea vsurpentur pro ratione personæ & complexionis, &c. quæ peritis medicis relinquo.

No-

Noſcendum porro & hoc eſt, quod ex herba hac & floribus deſtilletur aqua in Balneo Martis. Aqua hæc prodeſt ad ea omnia, quæ de perforata tradita ſunt: licet paulo infirmior ſit. Eius vſus eſſe poteſt, ſi malum non vſque adeo grande ſit. Tum intro aſſumitur, tum foris applicatur.

Hi Balſami etiam quamlibet oſſium fracturam, & contuſionem & concretum ſanguinem in corpore, curant. Hanc meam de perforata experientiam ideo proferre placuit, vt inania Recepta deſerantur tandem, & remedia vera quærantur. Interim Balneatorum & Tonſorum ea inſania eſt, vt integrum exercitum iugulare potius, quam remedia ſua inſania relinquere malint. Hactenus Paracelſus.

Oleum hyperici. Recipe ſummitatum hyperici vncias tres. Macerentur in vino odorifero diebus tribus & noctibus: bulliant deinde in vaſe duplici, obturato orificio vaſis: poſtea exprime, & recentis hyperici ſummitatum bene tritarum par pondus iniice, & iterum macera dies tres & noctes, coque & exprime, tunc etiam tertio recens hypericum adde, & ſi vinum minuetur, adde aliquid. Poſtea adde Terebinthinæ vncias tres, olei veteris vncias iij. croci ſcrupulum j. Coquantur in duplici vaſe vſque ad vini conſumptionem: cola, & repone. Calidum eſt, & ſiccum, & tenuium partium: Vulnera incisorum neruorum conſolidat, & combuſtionem ignis: ſedat dolores femoris & veſicæ, & prouocat vrinam. Oleũ hyperici magiſtrale. ℞. olei veteris lib. iv. vini albi potentis lib. j. flor. hyperici cum ſemine recentium m. iv. Tere & macera in vaſe vitreo, obturato eius orificio, duos dies: coque in duplici vaſe, & fortiter exprime: in colaturam iniice alios flores, vt dictum eſt, & tertio idẽ facito: deinde colato, & ad ſingulas colaturæ libras adde Terebinthinæ vnc. vj. olei abſinthii vnc iij. Dictamni, gentianæ, carduibenedicti, tormentillæ, carlinæ, calami aromatici drach. ij. Lumbricorum in vino pluries lotorum vnc. ij. Terantur omnia, & inſolentur, triginta aut quadraginta diebus: & bene obturatum reponas. Ad eadem vtile: ſuperiori tamen efficacius eſt.

Balſamus hypericonis compoſitus: Recipe flor hyperici libram vnam, viſci rad ſymphyti maior. vnc. iv. florum chamæmeli, florum verbaſci ana p. ij. olei ouorum, olei Terebinthinæ ana lib.

℞. Aquæ vitæ lib. j. thuris, myrrhæ, ana vnc. ij. masticis, mumiæ ana vncias duas, sacchari rubri vnc. vj. putrefiant simul in vase accurate occluso in fimo per mensem: deinde exprimantur & circulentur in balneo per triduum: tum demum lentissimo calore decoquantur ad Balsami consistentiam.

Sal Hypericonis, Euonymi. Hyppericonis plantam siccam in cinerem redige super foco: cinerem p oiice in aquam feruentem & decoquantur, & partes terrestres ad fundum descendunt. Postea aqua in cucurbita in Balneo Mariæ consumatur, & remanebit in fundo eius sal: quem exicca bene. In pleuritide probatissimum est. Datur patienti in vino calido, quantum dimidio cortice nucis auel'anæ contineri potest.

Aliud. Accipe cacumina (cum se ex flore in semen colligere cœpit) Hyperici, contundantur: vino a bo maturo infunde, quo mergatur hypericum, soli per decem dies expone: hinc adde olei, quo pondere æquet & vinum & hypericum, insolentur dies decē: Adice Terebinthinam, nempe vt quæq; libra olei binas vncias Terebinthinæ accipiat, & croci drachmam: Nucis myristicæ, caryophyllorum, myrrhæ cuiusq; semunciam, resinæ pini semunciam addat libræ, rubiæ tinctorum vnciam, bulliant in balneo obturato vase: vinum exstilletur: mox cola. Vulnera glutinat, mundat, nec cicatricē fædat, putredinem arcet, contusa recreat, venenis resistit. Sunt qui antimonium addant, millefolium, caudam equi, beniouinum & consolidam, axungiam porci, cuminum, rosas. Et quidem terræ infodiunt dicta semestri spacio.

Hyperici insigne Balsamum, quod per os sumitur, in capitis & internis vulneribus. Accipe olei baccarum iuniperi libram: olei extusi ex semine hyperici iv. vnc. his adde flores hyperici, vitroq; clauso insolentur dies duodecim, agitato quotidie vase: his exactis, noui flores iniiciantnr, abiectis effętis, idq; sæpius repetendum: Rubia hic addi poterit, vel Holosanthos.

Balsamus hypericonis simplex, Quercetani: Recipe flor. hypericonis minutatim concisorum lib. ij. olei Terebinthinæ lib. j. vitell. ouorum num. xx. aquæ vitæ lib. ſ. mixtis omnib. putrefiant in fimo calenti per mensem integrum: post exprimantur, & ponantur ad solem per duos menses.

Harmu-

Harmala à Dioscoride & aliis Græcis vocatur πήγανον ἄγριον ἀγριοπήγανον, ἄρμαλα, βησασᾶ & à Galeno μῶλυ. Latinis peganum syluestre, ruta syluestris galatica, harmala, besasa, moly galaticum, moly asiaticum, moly cappadocium, & ab herbariis moly Galeni, moly Pauli Aeginetæ & ruta tura a, arabibus harmel, alharmel, armel, hermel, vasac, Italis ruta saluatica secunda, anglis hermelrue, Germanis Hermelruth & Türckisch kraut. Est calida & sicca in tertio ordine, & vim habet subtiliandi crudum humorem & vrinam ducendi. Eius vsus est internus & externus.

Herba Sophiæ græcis appellatur θαλίκτρον & à nonnullis θάλικτρον, Latinis thalictrum & thalietrum, herbarijs sophia, herba sophia, & quibusdam eruca geratina. Germanis Sophienkraut vel Welsamen. Ambæ herbæ sophiæ odoris sunt grauis & minime iucundi, saporis ingrati, mediæ caliditatis & frigiditatis cum adstrictione Earum vsus tam internus quam externus.

Helleborine græcis dicitur ἐπιπάκτις & βόελον. Latinis epipactis, borium, helleborine & elleborine. Herbariis Helleborinkraut/helleborine nigra herbariorum, schwartz Helleborinkraut Anglis Neesevvoort sanicle. Excalfacit & siccat: commendatur contra venena & affectus hepatis.

Heliochrysum Dioscoridi appellatur græce ἑλιόχρυσον ἐλειόχρυσον, ἡλιοχρύσον & ἑλίχρυσον. A Galeno dicitur Ἀμάραντον Latinis eliochrysum, heliochrysum. Helichrysum, & ab Alexandro Benedicto holochrysum. Et ab herbariis elicrisum, & amaranthus Galeni. Italis helicriso & helichriso Arabib. elicrisi. Hispanis scoba hedionda, German. Sonnen goldtblum/& Provintz goldtblum. Secundũ genus dicitur elichrysum siue heliochrysum Italicum. Germanis Italianisch goldtblum. Vsus eius est internus atq; externus. Habet vim soluendi, exiccandi, & aliquantum astringendi.

CAP. XXI.

De hipposelino, herba, kunigundi, hedera, helenio, hyssopo, iunipero, imperatoria & iacea.

HIpposelinum à Dioscoride græce dicitur ἱπποσέλινον, γέλολον, & Ἀγριοσέλινον, à Galeno & nonnullis aliis Σμύρνιον. Latinis hippose-

poselinum, olusatrum, grielum, Galeno, Aetio & Apuleio smyrnium, & Theodoro Gaza equapium. Herbariis dicitur smyrnium Galeni, smyrnium holeraceum, apium Hispanicum, apium Persicum, apium grande, apium Alexandrinum, apium equinum, herba Alexandrina, petroselinum Alexandrinum, & petroselinum equinum. Apud vulgares medicos & officinas, & Soranum Ephesiũ, vocatur Alexandrum, olysatrum & olixatrum vocabulis barbaris, & inepte petroselinum Macedonicum. Hipposelinum à Serapione lib. simpl. c. 280. Samarinion vocatur. Italis macerone. Venetiis herba Alexandrina. Neapolitanis Alexandro. & in Candia Macedonico. Hispanis perexil de maciantho, & apiodonico. Gallis macero. Ægyptiis denteroben. Polonis giess. Anglis Alexandre. German. Alexandrinischer Peterlen/oder Peterlen auß Alexandria. Hipposelinum est calidæ & siccæ facultatis in tertio gradu. Herba, radix & semen, tum in cibis & medicamentis sunt vsui. Internus & externus eius est vsus.

Herba kunigundis, seu eupatorium Auicennæ, eupatoriũ cannabinum & eupatorium canabinum mas, item cannabina aquatica, herba kunigundis, eupatorium vulgare, origanum aquaticum, trifolium ceruinum, consolida ceruina & eupatorium adulterinum: Arabicis dicitur gafet: Italis eupatorio vulgare, eupatorio d'Auicenna: Hispanis guafete: Gallis eupatoire bastard: Germanis Hirßklee siue Hirßwundtkraut. Alterum genus dicitur eupatorium cannabinum chrysanthemum, item eupatorium cannabinum fœmina, virga aurea aquatica, stellaria aquatica & cõsolida aquatica: Italis terzola: Germanis Wasser wundtkraut. Tertium genus dicitur cannabina aquatica folio tripartito diuiso: German. Hanenkampf &c. Eius temperamentum est calidum ac siccum, soluit, humectat, iecur confortat, eius vsus internus ac externus: destillatur in aquam, fit ex ea herba syrupus eupatorii Auicennæ, item extractum, sal, item eupatorii Auicennæ extractionis syrupus &c. vide supra eupatorium.

Hippomarathrum græce dicitur ἱππομάραθρον, μάραθρον ἄγριον, & μάραθρις. Latinis hippomarathrum, fœniculum syluestre, fœniculum erraticum, fœniculum equinum, fœniculum caprinum, fœniculastrum, Hieronymo Brunsvvicensi, fœniculum caballinum,

Theo-

Theodoro Gazæ equifœniculum, Dioſcoridi mium & marathris, Plinio myrſineum, myrſineum, magis thymarnolium, Italis hippomarathro, & finochio cauallino: Gallis fenoil ſauuage & fenouil ſauuage: Germanis Wilder fenchel. Secundum genus dicitur à ſimpliciſtis hippomarathrum album, hippomarathrum Anglicum, & ſaxifragia Anglica: Anglis ſaxifrage: Germanis weiſſer Roßfenchel &c. Tertium genus: Græcis ἱππομάραθρον ἕτερον: Latine hippomarathrũ alterum, & fœniculum erraticum alterum. Calida ſunt in tertio, ſicca vero in ſecundo gradu: Habent vim ſoluendi, aperiendi & diſſipandi: Eorum vſus tam internus quam externus: deſtillatur in aquam hippomarathrum, quæ multis ac variis conuenit morbis, vti apud medicos perſpicue demonſtratur.

Hederam dictam volunt vel ab hærendo, quod parietibus vetuſtis adhæreat, vel quod edita petat, vel quod id cui adhæret, edat & corrũpat. Græcis ciſſos, à Baccho, quem Athenienſes vocarunt Citton. Fabulam, apud alios licebit videre. Cur item Bacchus hædera coronetur, quæ etiam natura hæderæ, & de errore, qui in Theophraſtum irrepſit per librarios ciſſon pro ciſtho, hoc eſt, Ladano legentibus. Quæ omnia copioſe ſimul exequitur Ruellius lib.1.cap.87 German. Eppich. Tria Dioſcorides & Theophraſtus lib.3.faciunt hederæ primaria genera: candidam, nigram, & quæ Helix dicitur. Loca amat frigida, & aquis maxime gaudet. Calorem vitat & locis calidis prouenit, hedera nigra circa muros paſſim creſcit, arboreſque ac parietes radicoſis amplectitur brachiis: in totum fruticoſa: folia, cum primum pubeſcit, ſunt anguloſa, complurimum in triangulam faciem exeuntia: Cum vero vetuſtior fit, ſunt pinguia, dura, immortali virore, flore exili, virgineo, non inodoro: baccis primum herbaceis, mox atris, & nonnunquam croceis, longiori pediculo in vuæ modum dependentibus, ſparſioribus racemis, non in globum candidæ modo coeuntibus, ſed in acinos diſcretis. Radix numeroſa, denſa, flexuoſa, contorta, ac ſurculoſa, nec admodum profunda, muris & parietibus adhæret, arbores complexu ſuo ſtrangulat, & arbores quas inuaſit, perdit, brachiis enim ſuis radicoſis omne ex arboribus nutrimentum exugit, & ſterileſcere tandem eas facit. Cumque perpetuo vireat, multo etiam nutrimento indiget,

quod

quod ex vicinis, quas comprehenderit, partibus quærit. Veteres etiam sæpe macerias, vinc entis glutini raptu, demolitur. Poetæ ob sempiternam eius comam hac vsi sunt. Vnde Verg. Pastores hedera crescentem ornate poetam. Hedera candida, quæ fœmina dicitur, German. weisse Ephew. brachia inter media folia emittit, quibus arbores complectitur, ramosa & robusta maxime: Corymbos seu racemos in orbem circumactos habet: folio albicat.

Tertia hederæ species peculiariter helix, hoc est, clauicula, alias hederula. Chamæcissos etiam, quod reliquis minor, sed alia à chamæcisso. In syluis nascitur, humi serpens foliis paruis, tenuibus, angulosis & rubris: viticulæ huic tenues sine corymbis. Viret perpetuo, sicut reliquæ species. Cato in libello de re rustica, mirum de hædera ad experiendas vini fraudes documentum tradit, Si nimirum vas ex ligno eius fiat, vina transfluere, aquam vero si mixta sit, remanere: non enim continere vinum vas hederaceum. Lachryma eius psilothrum dicitur. Racemos vero corymbos vocant. Verg. 3. ecl.

Diffusos hedera vestit pallente corymbos.

Hederam tradunt ex contrariis compositam esse facultatibus: Partim enim adstringentem, terrenam frigidamque substantiam, partim acrem quæ calida est, partim etiam aqueam, tepidam nimirum, substantiam obtinet. Theophrastus calidam, & siccam esse scribit. Arefacti flores hederæ, & in puluerem triti drachmæ pondere ex vino poti, rubrum alui fluxum sistunt. Folia cum vino cocta, vel corymbi eius triti sumptique, menses reducunt. Iidem corymbi drachmæ pondere triti, cum vino poti, calculum pellunt, vt experientia constat: Cum aceto cocta folia, lieni applicata, dolorem eius mitigant. Omnis generis malefica vlcera, ex vino cocta, illitaque sanant, si decocto eius vlcera prius purgentur. Vapor decocti menses ciet: idem faciunt baccæ eius in sinum reconditæ. Succus foliorum naribus inditus polypum sanat: adustionibus quoque medetur. Folia cum aceto & aqua rosacea trita præstantissimum phrenitidi sunt remedium. Succus hederæ illitus capillos denigrat.

He-

Helenium, Nicandro in Theriacis referente, dictum, quod ex Helenæ sit la hrymis enatum: vel quod ab Helena satum fuerit, ad s rpentum internecionem: Valet en m mirum in modum ad venena non modo, quæ corpus inficiunt humanum, sed & reliquorum animantium, pręcipue ritim quadrupedum. Datum n. ouibus, cum vino aut aceto eas seruat, & sanat à peste quadam cui sunt obnoxię, quam vulgus clauolatum vocat. Latinis dicitur elenium & inula: officinis enula, vulgo campana & enula campana dicitur: Gallis aulnee: Germanis Alant. Duo sunt ei⁹ genera: Alterũ quod copiose apud nos hodie prouenit, alterum quod in Ægypto nascitur, serpillo simile, quod in coronas inseritur. Caulem Helenium nostrum habet crassum, durum, hirsutum, tricubitalem, & aliquando maiorem: Iustam interdum hominis staturam, æquantem; Angulosum, cui superne flores insident lutei, in quibus semen verbasco simile superuacuũ, tactu pruritũ excitans, mox à radice promit folia, longa, lata, aspera, mucronata, numerosa, tenui lanugine hispida, Flores aureos, stellatos, buphthalmi, aut conizæ mediæ æmulos, qui in scappos abeunt, remanente semine carduino non multum dissimili. Radicem habet magnam, crassam, longam, ex ruffo flauescentem, odoratam, suauiter spirantem, subacrem, ex qua ad compositionem, liliorum, aut ari instar, pingues propagines appendice ue auferuntur. Montibus nascitur opacis & siticulosis. Radix æstate effoditur & concisa siccatur. Floret Iulio. Seritur Februario ex oculis, sicut arundo, quos abscindere & terra leniter cõuenit obruere, fossa subacta, & ex itatis ad lineam puluinis, quibus oculos eius oportet infodere, intercedente trium spacio. Radix non exacte est calida & sicca: sed cum recrementitio humore: Non enim primo statim occursu calfacit. Intrinsecus radix Helenii asthmaticis & ex stomachi frigiditate laborantibus est præstantissima. In mustum iniecta, vt simul deferueat, contra dispnœam, tussim, hæmoptysin pleuritidem, calculum, venena & menstrua summo auxilio bibitur, mouet vrinam. Contra eosdem affectus aqua stillatitia prodest: præcipue vero dyspepsiæ cõfert. Viridis radix ad vsum conditur sicut zingiber. Aridæ radicis puluis cum saccharo & melle dyspnœcis & tussi lenta laborantibus lingitur. Purulentam materiam discutit & eiicit: interna pulmonis, matricis & reliquorum

 mem-

membrorum vitia sanat, conuulsis, pesti & serpentum morsibus medetur. Extrinsecus illita radix viridis serpentum & venenatorum morsib. auxiliatur: tumores genitalium corporis partium in vtroque sexu sedat. Folia in vino decocta membrorum dolorem, & ischiada imposita compescunt. De conditura helenii ex Columella, lib. 12. cap. 46. condiendi Helenii plures traduntur modi. Vnum hic posuisse satis erit. Mense Octobri, quo maxime matura est, radix è terra eruetur, ac aspero vel cilicio linteolo quicquid adhærebit arenæ, detergetur: deinde acutissimo cultello summatim eraditur, ac plenior radicula pro crassitudinis, in duas pluresve partes digiti longitudine diffinditur: deinde ex aceto modice in cacabo æneo coquitur, ita ne taleolæ inuri possint: post hæc triduo siccentur in vmbra, & ita in fideliam picatam recondantur, adiecto passo vel de fruto quod supernatet, spissamentoq; cunilæ imposito contectum vas pelliculetur.

Aqua theriacalis. Recipe calendulæ, verbenæ, scabiosæ, foliorum recentium ana m. ij. rutæ, saluiæ, ana manipulum vnum, rad. perforatæ recent. vncias duas, rad. enulæ campanæ recent. vnc j. incidentur simul omnia, affunde vini optimi antiquissimi fului lib. ij. Eliciatur aqua Balneo Mariæ dicto vel igne cinerum, seruetur ad vsum. Recipe huius liquoris lib. ij. elect. pestilentialis (Med. Basiliensium) suo loco descripti, vnc. ij. Theriacæ optimæ vnc. j. Stent in vase diligenter obturato vitreo, in loco tepido per dies aliquot, quotidie agitando, donec aqua aureo colore tincta, vim omnem medicamenti in se traxerit, tunc sensim à fæcibus subsidentibus effundatur in aliud vas vitreum, in quo obturato diligenter ad vsum seruetur. Vel materiem supra dictam mox post commistionem in Balneo Mariæ vel cineribus destillato, & aqua seruetur vsui. Dantur viris & mulierib. vnc. ij. Pueris vero vnc. j. ad sudorem eliciendũ.

Hyssopus: Eius duo sunt genera: Hortense & Montanum: Hortense, frutex est nemini non cognitus, duobus vel tribus assurgens pro ætatis tempore, caulibus, ramulis multis, foliis Satureiæ, florib. in cæruleo purpurascentibus, thyrsos spicæ modo vestientib. radice longa & lignosa. Passim in hortis hodie plantatur. Germanis Jsop. Montanum cum hortensi est idem, nec alia ratione quam loco differt, quod hæc cultis, illa incultis, asperis & montanis locis crescit folio prorsus origani, nisi ꝙ nonnihil est angustius. Floret vtraq; æ-

ſtate, ac in flore etiam potiſſimum carpitur. Locis gaudet apricis, nō pinguib. Seritur circa æquinoctium vernum, & planta & ſemine, quæ vbi comprehenderunt, viuaciores ſunt, quam vt hyemem ſequentem formident. Eſtq; hortenſis noſtra hyſſopus vera, vt ſūmi quiq; viri huius rei teſtimonium perhibent. Calefacit & exiccat gradu tertio, eſtq; tenuium partium. Eſt etiam pituitoſum, hoc eſt, pituitā trahit & digerit: Sic n. Ruellius interpretatur. Intrinſecus hyſſopum decoctum cum ficis, ruta, melle & vino, potumq;, peripneumoniæ, tuſſi vetuſtæ, ſuſpirio, frigidis capitis fluxib. & orthopnœæ plurimum confert. Lumbricos enecat. Idem cum melle linctum præſtat. Cum ficub. viridib. & naſturtio, ad ſubducendum valet aluum, iri præſertim adiecta. Vomitiones eodem modo ciet. Cum ficubus coctum & gargarizatum, anginam adiuuat. Aceto decoctū dentium collutioni & dolori commodat, lieni cum fico potum prodeſt. Ramuli eius quinq;, cum duobus rutæ, & trib. ficis, thoracem purgant. Eiuſdem faſciculus cum quadrante mellis ad tuſſim decoquitur. Baccæ eius ternæ in aqua contritæ potę diebus ſedecim, comitiales iuuant. Eædem cum aqua potæ, regio morbo medentur. Extrinſecus cum origano, ficubus, & nitro illitum, hydropem reprimit. Vino decoctum, ac tepidum inflammationib impoſitum, eas refrigerat. Vapor eius calidus exceptus aurib. tinnitum & ſuſurrum pellit. Cum melle, ſale & vino tritum, ſerpentium ictibus aduerſatur. Cum oleo contritum, phthiriaſi & prurigini capitis reſiſtit. Collectiones inflammationeſq; è vino impoſitum ſanat. Ad hulcera manantia eſt efficax, ſuffocationes laxat. Quadrupedum ſcabiem ex oleo fotum ſanat. Syrupus eius ad vitia thoracis & pulmonis eſt efficax, humoreſq; excreatu difficiles extenuat & educit.

Syrupus de Hyſſopo, Meſuæ: Recipe Hyſſopi aridi, rad. apii, fœniculi, petroſelini, glycyrrhizæ an. drach. x. hordei mundati vnc. ſ. ſem. maluæ, ſem. citoniorum. tragacanthæ an. drac. iij. capilli veneris drac. vj. iuiubarum, ſebeſten an. num. xxx. paſſularum enucleatarum vnc. j. ſ. Ficuum ſiccarum, Dactylorum pinguium an. num. x. penidiarum albarum lib. ij. confice ſecundum artem. Conſeruatur ad annos duos in vaſe vitreato. Ad vitia thoracis & pulmonis, efficax eſt, humoreſq; excreatu difficiles extenuat & educit.

Vinū hyſſopites. Arnoldi: Vinum Hyſſopi virtutē habet diure-

ticam, dissoluendi, consumendi & attrahendi. Est vinum senum: valet in tussi humida, & epilepsia, pulmones & matricem sanat, & aperit vias vocales, vocemq; facit claram: asthmati confert.

Diahyssopum, Nicolai: Recipe hyssopi, ireos, thymi, melanopiperis ana drach. xxx. pulegii, thymbræ (eius loco sume satureiam) rutæ, cumini ana drach. xx. carnium, dactylorum, tragacanthæ, glycyrrhizæ, caricarum pinguium, passularum enucleatarum, fœniculi ana drach. x. zingiberis, sem. anisi, carui, sem. ligustici ana drach. ij ß. mellis vel sacchari q. s. Fiat electuarium, in vase fictili vitreato conseruandum. Hoc accommodatum est ad capitis querelam ex frigido: vuam exsiccat, arterias purgat, tussim compescit, omnes frigiditates pectoris & stomachi emendat, digestionem procurat, pleuriticis & empyicis mirabiliter opitulatur.

Iuniperus Latinis, Græcis Ἀρκευθος ἢ ἀρκευθίς. German. Weckholder/krametbaum/ quod nimirum turdi eius granis vescantur. ἄρκευθος vero διὰ τὸ ἀρ ἀνκεύθειν, hoc est, quod noxii aliquid in se occultet: odorem enim eius reptilia auersantur. Iuniperus vero, vt aliquibus placet, quod iuniores & nouellos fructus pariat: Sola enim arborum fere fætus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem nouis superuenientibus. Duo sunt eius genera apud Dioscorid. Maior & minor. Vtriusque coma est spinosa, virens perpetuo. Minor est humilis, sessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, primum virentibus, altero primum anno maturescentibus, & assumentibus nigrorem: Radices in summitate terræ sunt fusæ: corticem habet membraneum, fragilem, nec difficulter fatiscentem, subfuluum, qui accensus gratissimum spirat odorem, qui suauitate sua pestilentiæ contagia pellit, aeremque infectum repurgat: ex cortice æstiuo tempore lachryma, odorem & colorem thuris referens, exudat, quæ in gummi induratur, Arabibus Sandaracha, sed male, dicta. Officinis & vulgo vernix, quod rore verno magis concrescat.

Maior in iustam arboris magnitudinem assurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen. Gaudet montibus & locis maritimis. In locis cultis & planis raro proueniunt.

Fru-

Fructus in autumno atri, & ad biennium prorogati carpuntur. Calida est & sicca ordine tertio: fructus vero in primo: modice calfacit & adstringit, & ob hoc stomacho est vtilis. Vernix in recessu secundo. Fructus potus, ad vitia thoracis, tusses, inflationes, tormina & venenata prodest. Iecur renesq; purgat. Vrinam ciet. Conuulsis, ruptis & vrinæ strangulationibus confert. Folia seu aculei, aut succus eorum ex vino contra viperarum morsus bibuntur, & illinuntur. Affatim sumpt⁹ fructus, stomachum mordicat, caput calfacit, & dolore quandoque diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit, Galeno teste. Vernix, hoc est, gummi iuniperi, vomitionem ex polline thuris, & oui albo excepta, supprimit. Stomachum in biliosos effusum vomitus, deuorata in ouo sorbili polenta eius, cohibet, dysenteric sque prodest. Incensæ iuniperi suffitu serpentes fugantur. Cortex crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Illitæ baccæ tumores sistunt, & oculorum epiphoras tollunt. Vernix profluentem è naribus sanguinem sistit, si ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Profluentem item aluum, cum thuris polline, & albo oui excepta, illita firmat. Destillationes suspendit suffitæ nidor, arcetque ne præcipites ad ima decumbant. Pituitam, quæ in stomacho aut intestinis coijt, digerit. Humorem etiam qui à cerebro repente deuoluitur, coercet. Vliginosos fistularum sinus indita vernix resiccat. Grauedini suffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illinitur. Easdem in summa cum succino vires habet, in cuius defectu duplici hæc pondere loco eius sumitur.

Oleum ex baccis iuniperi, Heurnii: Recipe baccas iuniperi mediæ ætatis: misce parum aquæ vitæ, contunde in massam, adde & aliquid olei Terebinthinæ limpidissimæ: immitte vasi stanneo, ac claudatur, balneoq; imponatur vt æstuet. Ab horis tribus prælo subde, ac laminis ferreis tepentibus exprimatur oleum. Id cochlearis copia sumptum excludit fætum, stomachum firmat, neruorum conuulsionibus ac resolutionibus medetur, colicos vteriq; dolores soluit, calculosis vtile: scabiem & fissuras curat. Similiter baccæ lauri, hederæ sabinæ exprimuntur.

Oleum è baccis iuniperi. Euonymi & Andernaci: Recipe bacca-

rum iuniperi, modium plenum: contundantur minutissime: iisque affundatur aqua pura, ea quantitate, vt optime cooperiantur: postea in vesica cuprea, vt vinum sublimatum, per aquam frigidam destillentur: postremo oleum ab aqua separetur, seruetúrq;. valet ad multa: ad tormina, ad gonorrhœam, ad coli dolores ex catarrho. Hoc oleũ balsamo comparatur, guttarum trium aut quatuor instar assumptum, resolutionem neruorum, morborum attonitum, & alios cerebri affectus præcauet: corpus ab omni veneno & pestilenti aere tuetur, stomachum debilitatum ex frigore restituit: vomitiones cohibet: viscerum abscessibus medetur: renes purgat: calculos frangit: vrinam promouet: colicos & vterinos dolores cõpescit: difficultati intestinorum, sanguinisq; reiectioni, & pectoris pulmonumq; vitiis conducit: morbo arquato, & aquæ inter cutem prodest: vermes necat. In summa omnibus membris læsis, vi sua penetrandi medetur, foris inunctum: conuulsis, tremore & conuulsione infestatis subuenit: scabiem, vlcera inueterata, malignaq;, nec non condylomata curat: dolores lumborum, coxarum, podagræ & colicæ, vmbilico illitum, sedat: fissuras manuum sanat.

Aliter, Heurnii: Recipe baccas iuniperi, contunde in massam, ligneó vasi impone, affunde aquam æstu bullientem, vt obruatur massa: iunge fæcis vini eam copiam quę medii pedis altitudinem superet: cooperto vase diebus quatuordecim illis otium sit, dum nempe acorem instar fermenti ducat massa: quotidie bacillo hæc massa agitetur. Tandem fiat dęstillatio ex eo vase, [illegible] Terebinthina eliquatur, excipulum amplum sit. Ignis lentio [illegible] initio excludet spiritum iuniperi: Hinc substantiam vini, & granorum: hoc vinum apud Colonienses maximi vsus & pretii est. Cochlear haustũ eius partum accelerat, stomachum firmat, conuulsionibus ac resolutionibus medetur, colicos vteriq; dolores compescit, ab inquinato peste aere tuetur, calculosis expeditum remedium, fissuras vlceraque manuum sanat.

Oleum ex lignis iuniperi, Rogerii: Oleum è lignis iuniperi eodem modo fit, quo oleũ è lignis quaiaci. Frigiditatis causas remouet, vel reprimit, & typum quartanæ. Sed magis singulare & speciale, facta inunctione ab vmbilico vsq; ad muliebria, est, renes & matricem confortare, & eius humiditatem exiccare, & ad conceptionem præparare.

Extra-

Extractum iuniperi, Andernaci ex Euonymo: Baccæ iuniperorum recentes, maturæq;, in Septembri mense collectæ, modij instar in mortario conteruntur, dum nulla earum integra supersit: deinde lebeti, qui quatuor aut quinque vrnas continet, induntur, coquunturq; donec omnem vim exuisse videantur: postea ab igne remouentur, & quam validissime sub prælo, per lineos densosq; sacculos diligenter & exacte exprimuntur: mox succus iterum per lineum sacculum colatur: quo purior euadat, & materia terrestris, si quæ adhuc inest, ab eo separetur: tandem igni rursus superimponitur, incoquiturq;, donec ad spissitudinem perueniat, & purpureus quasi appareat. Illud autem aduertendum est, ne dum coquitur, aut effluat, aut adustionem resipiat. Duplici igitur quidam lebete vtuntur, vt cum succus fere incoctus fuerit, commutari possint, qui tamen coctionem diligenter obseruarint, ii vnico perficere poterũt: nimirum vt paulatim succum in lebetem infundant, neque singulis vicibus supra modum impleant: ne dum ille inflatur, præsertim in secunda ebullitione, quando fere percoctus est, totus in ignem defluat, quare diligentia adhibenda est, & cochleari culinario continue subigi, commouerique debet. In prima quidem ebullitione à fundo vsque agitandus, ne aduratur; alias ingratus fiet, & adustionem referet. Præstat etiam, vt ad iustam crassitiem percoquatur, temporis namque processu per se magis ac magis extenuatur, gratiorque euadit, quo purior seruatur: nisi enim mundus retineatur, perdurare nequit. Præcellentissimum est extractum in curandis præcauendisque morbis. Datur adultioribus, cochlearis instar mane & vesperi: iunioribus, minæ pondere. Benefacit præcipue calculosis, arenosis, colicis, vteri strangulatui, menstruis suppressis, variis defluxionibus, angustiæ pectoris, tussi, cruditati stomachi, pestilentiæ, syncopæ, vertigini, oculorum doloribus, phrenitidi, surditati, oris fætori, aquæ subter cutem, morbo comitiali, abscessibus internis, & membrorũ tremori auxiliatur: stomachumq;, & caput corroborat: iecori conuenit: prodest menstruis superfluis: præseruat ab omni morbo superuenienti: visum incolumem seruat: contra omne venenum, & aerem pestilentem singulariter efficax est, vt non immerito Germanorũ theriaca dici queat. In autumno, hyeme & vere secure vsurpari potest, idq; pro superuenientis

entis morbis ratione semel aut bis in septimana, præseruationis gratia. Æstiue, cum calor viget, vtendum eo non est, nisi necessitas postulet. Ad duodecim annos seruari potest, si rite sit confectus.

Vnguentum ad psoram, Rondeletii: ℞ ol. iuniperi vnc. iij. lithargyri auri vnc. iv. olei lucernarum, olei nucum an. vnc. ij tartari albi vnc. j. ß. vitrioli, salis communis an. drac. iij. succi plantaginis, limonum an. vnc. iij aceti styllitici an. vnc. j Misce & fiat vnguentum.

Sal è baccis & lignis iuniperi: Gesneri: Recipe virgulta iuniperi arida, vna cum suis baccis, in magna quantitate, & in cinerem combure exactissime. Cum hoc cinere fiat lixiuium cum aqua mediocriter calida, aut potest in vase ligneo cinis cum aqua relinqui, vt subsideat, ac postea aqua seorsim effundi, & cinis cum aqua turbida separari. His aqua alia affundenda, idque aliquoties, quoad nullus sapor lixiuii in aquam deponatur, ac postea aqua decoctione sumenda, ad exiccationem materiæ & eiusdem albedinem.

Imperatoria: Eius duo sunt genera: primum dicitur à vulgarioribus ostricium, astrencium, ostentium, astrantia, ostrutium, asteritium, astrutium & magistrantia: Italis Imperatoria: Gallis Otruche & imperatorie: Germanis *Meister Wurtz, &c.* Secundum genus dicitur Imperatoria minor montana, Imperatoria alpina, vel astrantia alpina, quidam vocant astrantiam marem: calefaciendi vim habet hæc herba in tertio gradu. Eius vero succus attingit quartum gradum: Vtitur interne atque externe, nisi quod semen eius maximarum est virium. Radix, semen, folia, & stillatitia aqua, omnibus corporis frigidis passionibus, febribus putridis, frigido stomacho & venenis, pro personæ & morbi qualitate sumpta, & extrinsecus etiam imposita auxiliantur. In vino decocti pulmonem calfaciunt, dispnoeam & frigidam tussim adiuuant: calculum vesicæ & renum expellunt, mortuos fætus & secundas educunt, frigidis ischiadicis sunt remedio, sudores prouocant, hydropem pellunt, omniaque frigida membra reficiunt. Vulnera & venenatorum morsus impositum Smyrnium, vel succus vulneri infusus sanat; idem efficit stillatitia aqua, si vulnus ea purgetur. Omnis generis tubercula siue radix siue succus eius illitus discutit & sanat: gangrænis item medetur.

Lacea

Iacea græcis Ἀφυλλανθὲς latinis Aphyllantes : Eius genera sex sunt, 1.genus dicitur à simplicistis Iacea nigra: Italis Iaceanera: Germanis *schwartz Flockenkraut* : à Chirurgis *Bruchsanickel* , quod idem est, ac sanicula ad rupturas, vel sanicula rupturarum. secundum genus Herbariis dicitur Iacea alba : Italis Iacea bianca : Germanis *weisflockenblum* &c. Tertium genus dicitur Iacea tertia, siue Iacea rubra latifolia laciniata ; Quartum genus dicitur Iacea aculeata & consolida aculeata, nos dicimus Iaceam tuberosam, à radice, Germanis dicitur *stachelkraut* &c. Quintum genus dicitur Iacea muschata, Iacea montana, & herba muschata maior : Germanis *groß Biemkraut* &c. Sextum genus à herbariis dicitur Iacea lutea : Italis Iacea gialla; Germanis *geel flockenblum*: Anglis Vellovve Knapvved &c. complexionis sunt calidę ac siccæ, habent magnam communionem cum scabiosa : Usus eius apud Medicos tam ab intra quam ad extra.

CAP. XXII.

De Iunco, Linaria, Lupulo, Lauro, Lilio, Libanoti, Ligustico, Lolio, Laserpitio, Lepidio & Meliloto.

IVncus græcis Σχοῖνος, Σχοῖνος ἕλειος, Ἑλειόσχοινος, Σχοῖνος ἐνυδρος & ἐνυδρόσχοινος, Latinis Schœnus, Elioschœnus, Endroschœnus, Scirpus, Iuncus, Iuncus palustris & Iuncus aquaticus & pro differentia Iuncus odoratus: Arabice apud Serapionem lib. simpl. cap. 101. & 103. dicitur Dis apud Alsaharauium, Albardi, Andrea Bellunensi, Ahalef, Italis Giunco : Hispanis Iunco: Gallis Ionc : Vngaris Zitthio : Affricanis Cadua & Chudua : Germanis *Bintzen*.

Septem eius ab authoribus enumerãtur species. 1. Græcis dicitur ὁλόσχοινος, Latinis Holoschœnus, à simplicistis Iuncus aquaticus maior: Italis Iiunco acquatico maggiore : Germanis *groß Weyerbintzen*. 2. dicitur Iuncus aquaticus minor : Italis Iiunco aquatico minore, Germanis *klein Weyerbintzen*. Tertium genus græcis dicitur ὀξύσχοινος, Latinis Iuncus acutus & Iuncus acuminatus : Germanis *Scharpffbintzen*. 4. genus græcis Σχοῖνος λεῖα, Latinis Iuncus leuis, apud Plinium Mariscus germ. *gemein glatt bintzen* 5. genus vocamus

Ggggggg Iun-

Iuncum syluaticum, germ. *waldbintzen*: 6. genus est cyperus Theophrasti, græcis Κύπειρος, à Theodoro Gaza & Valerio Cordo, gladiolus palustris, aliis iuncus cyperoides, & Iuncus cyperinus floridus. ger *Bintzen schvvertel*, & *Cyperschvvertel*: hoc idē est ac gladiolꝰ cyperinus siue xiphioschœnus: Anglis *Watergladiole* 7. genus dicit Iuncus marinus: Italis Iunco marino, germ. *Meerbintz*: Anglis *Searushes, &c.* Iunci semen contusum & cū vino haustū, dysenteriam obstruit itē menstrua mulierū, mouet aūt vrinā & facit dolores capitis teste Dioscoride li. 4. c. 42. Galenus dicit ꝙ semen eiꝰ moueat somnum. Habet aūt vim calefactoriam & exiccatoriam citra morsum.

Cyperus venarum spiracula laxat. Vrinam & menses ciet. Ad calculos & aquam subter cutem cōmodissime bibitur. Scorpionum ictui medetur. Pota, teste Galeno, vuluas aperit. In tribus vini heminis, ad tertias decocta, tussi, Plinio autore, medet̃. Præclusionibꝰ & refrigerationibus vuluę fotu prodest. Farina eius ad oris hulcera depascētia est efficax. Malagmatis præterea calefacientibus & vnguentorū spissamētis additur. Hulceribus serpentibꝰ illinit̃ ex vino vero vel aceto, iis quæ in stomacho sunt hulceribus medetur.

Puluis ad ventriculū calfaciendū, Rondeletii, ℞. gal. ngę. cyperi, caryophyl. a. drac. ij. absinthii, menthæ, vnc. ß. misce & fiat puluis.

Puluis ad capitis dolorem à vaporibus, Rondeletii: ℞. cyperi vnc. ß. flor. anthos vnc. j. cort. citri sicci, granorū tinctorum, santali rubri, albi a. drac. ij. misce & fiat puluis tenuissimus.

Linaria à foliis lini dicta, græcis & latinis Osyris. item herba vrinalis. Gallis linia ulne sauuage. Quatuor huius enumerat Tragus species. Prima, q̃ describit Diosco. frutex est niger, virgas habens tenues lentasq; in quibus folia sunt terna aut etiam sena interdum, ceu lini, nigri initio, deinde colore mutato subrubescentia. Hæc officinis linaria dicitur, Dioscor. Osyris, germ. *Harnkraut*, à facultate Hæc ipsa adeo est similis herbæ lactariæ seu esulæ minori, vt vix etiam discerni queat. Obseruantibus tn̄ facile erit discrimen: esula enim lacteum liquorem fundit: hæc minime, item hæc eadem flauos fert flores, thalictro similes, instar vmbilici aut canini capitis acutos: in medio luteos, qui in capitula mutantur, in quibus semen gentianę simile. Discrimen harum versiculo vulgato Barbari ostenderunt.

Esula cum lacte, sine lacte linaria crescit:
Florem fert æstate, totoq; insuper Autumno.

AL-

Altera species priori similis, præterquam ꝙ flos est minor & subflauus. Nomen idem cū priori obtinet. Tertiam speciem facit Heliochryson, à forma q̃ cum amarantho, quem græci Heliochryson vocant, habet; foliis & caule prioribus similis, sed tenerioribus & iucundioribus, floribus in caulis sumitate copulatis, quales sunt Heliochrysi maioribus tñ rubicundioribusq;. Nascitur locis apricis, harenosis & humidis. Quarta nascitur species in locis aridis, & iuniperos ferentibus, flore lini cæruleo. Osyris seu linaria qualitatis est calidæ & humidæ. Vrinam ducit, vnde vrinalis herba est dicta, ꝙ tamen nomen aliis quoq; herbis tribuitur. Osyridis siue linariæ aqua stillatitia, cum drac. pulueris corticis Ebuli pota, vrinā fortiter ciet, nec nisi hydropicis est danda. Eadem aqua pota sedes prouocat, Ictericos sanat, præsertim si cum vino aqua fuerit decocta: Iecoris item obstructiones aperit. Heliochrysi flores & folia in vino decocta vrinam cient: philtra & venena educunt: ruptis medentur, sanguinis grumas discutiunt, & expellūt, menses & secundinam prouocant. Destillationes capitis, cum vino aridi flores ieiuno stomacho drachmæ poti pondere, cohibent. Oculorum inflam̃ationes & ruborem succus linariȩ illitus sanat. Herba ipsa, succus & aqua, omnia damna, vt carcinomata & fistulas, curant. Faciei maculas & rugas, cum succo mulieres formæ studiosæ, extergunt Heliochrysum calculo lumborum, matricis & vesicȩ doloribus, in desessionibus medetur. Aridi flores vestes à blattis conseruant.

Lupulus, Lupus salictarius, vulgo humulus, volubilis à Mesue, Lupus item reptitius, & volubilis magna: Nonnullis Habiola & Habilla. Bruscandula, quasi bryonia scansilis. Aliq smylacem volunt esse Dioscoridis asperam: Gallis Houbblon. ger. *Hopffen*. Duo lupuli tradūtur genera, loco solūmodo & cura discreta; Hortēse & syluestre. Caules habet vterq; aculeatos seu asperos poti⁹, longissimosq;, folia vitis albæ, hispida & nigriora. Hortensis quotañis initio statim ve is circa radices circumciditur, mox circa Martii finem asparagos emittit rotundos, puniceos, absq; foliis, quos folia insequūtur, ternis fissuris aut quȩdā etiam quinis, aspera, nigricantiaq; velut rubi folia: crescensq; perticis appositis longiorib⁹ se circumuoluit. Mense floret Iulio, flore subflauo, & albicante pene, sicut

vitis, ex quo capitula enascũtur, velut squammatim folliculis compactis, nucis iuglãdis magnitudine, interdum etiam minora, ꝑ terræ natura, quæ ad vsum potus quem cereuisiam vocãt, colliguntur: sub squãmatis folliculis semina rotunda, subflaua, ac propemodũ punicea, gustu sicut lupulus amara, conduntur. Gaudet locis cultis & solo fertili, syluestris vero sponte locis incultis, & circa sepes passim nascitur: satiuo per omnia similis. Calidus est & siccus in secundo ordine: soluit, maturat, & aperit viscera. Cereuisiæ coquendæ potissimum eius est vsus. Vtuntur etiam eo pistores ad inflandos panes quod alias fæce cereuisiæ efficiunt. Teneros lupuli Asparagos, gula in luxum vertit, & in ciborum deliciis esse fecit. In cibo itaque tenella adhuc germina sumpta, sanguinem purgant, obstructiones alui, iecoris & splenis soluunt. Eadem, vel in vino decocta capitula, aduersus cuncta venena, pota prosunt. Extrinsecus suffitus lupuli matricis obstructiones aperit, difficultatem vrinæ adiuuat, ac calculo vesicæ laborantibus confert.

Syrupus de lupulo. Recipe succi lupuli depurati lib. iv. succi fumiterræ depurati lib. ij sacchari lib. vj. Coquantur secundum artem, refrigerat, & collectionum impetus lenit, bilem regio morbo laborantibus, detrahit. Pituitam in aqua inter cutem exigit per aluum.

Laurus, Græcis Daphne, Germa. *Lorbeerbaum*. Fructus seu Baccæ eius Græcis Daphnides, Latinis Baccæ Lauri, Germ. *Lorbeer* dicuntur. Non attinet de fabula Daphnes & Apollinis, item de honore & superstitione huius apud veteres multa dicere. Et victoriæ enim symbolum fuit, & plebs Magistratui lauri folia & ficus, Xenii vice offerebat. Vates quoque huius foliis coronati sunt: Atq; hinc etiam Laureati dicti sunt Poetę. Iam ad descriptionem & vires eius. Plura sunt eius genera: Delphica, seu Triumphalis, Cypria: Tinus quam syluestrem vocant: Mustax dicta folio maximo flaccidoq; albicans. Taxa seu Baccalia, quæ vulgatissima & baccarum fertilissima. Primaria duo faciunt eius genera: sterilem, quam marem vocant; & fœcundam quam fœminam. Cortice leui vestitur & tenui, radices spargit obliquas, inæquales, quæ suapte natura non recto tramite progrediuntur. Coma frondet perpetua, caudice procero, pingui succo scatente, nodis perquam paucis. Fert vuam,

nam, tam fœcunda quam sterilis: sed copiosius sterilis, quam marem aliqui vocant. Fœcunda baccifera, carne in nucleo concepta. Aiunt si lauro teratur hedera, laurumque terat eadem, ignem excuti, & flammam earum attritu concipi, excipiente materia aridi fomitis, fungi, vel foliorum facilime conceptum. Quod primum exploratores in castris & pastores inuenerunt. De lauro vide copiose Ruell. lib. 1. cap. 92. conficitur etiam ex lauri baccis oleum, quod Laurinum dicitur, de quo paulo post. Lauro excalfactoria molliensq; est natura. Baccæ magis quam folia calfaciunt. Baccæ lauri, cortice detracto, tusæ & cum melle aut dulci vino eclegmatis modo temperatæ, præstantissimum sunt remedium Pthisicis, graui item tussi & difficili spiratione laborantibus, nec non destillationibus capitis ad pectus defluentibus: & torminibus. Cum vino potæ, tusæ baccæ lauri, ictibus scorpionum auxiliantur. Tusus lauri cortex, tertia drachmæ parte in vino potus calculum frangit, iecinorosis prodest. Vinum in quo decorticatæ lauri baccæ maceratæ fuerint, potum prodest puerperis, post partum alui dolorem aut tormina sentientibus: ac reliquias expellit. Doloribus & tumoribus matricis lauri folia in desessionibus auxiliantur. Viridium foliorum succus illitus, apum, crabronum, & vesparum ictus sanat. Vitiligines idem extergit. Aurium tinnitum infusus pellit, modico vino admixto. Lauri frondes in arua fixas, à robigine fruges tutas conseruare antiquitas tradidit. Oleum laurinum calidum est & apertiuum, mitigat colicam, & frigidos dolores ventris, stomachi, capitis, hepatis, splenis, renum, neruorum, matricis, iuncturarum, denique omnibus ægritudinibus ex frigida humiditate ortis confert.

Oleum Laurinum. Oleum Laurinum apud nos non facile fieri potest: Quoniam vero in magna copia affertur ex Italia & aliunde, ideo facile emitur à materialistis. Calidum est & apertiuum: mitigat colicam & frigidos dolores ventris, stomachi, capitis, hepatis, splenis, renum, matricis, neruorum, iuncturarum: denique omnibus ægritudinibus confert.

Oleum è baccis Lauri eodem modo quo oleum è baccis iuniperi, destillatur. Ex lib. vna baccarum, scrup. j. olei communiter extrahitur. Valet contra Colicam & Iliacam, sciaticam passionem.

Lilium à nonnullis Græcorum Crinon, ab aliis qui ex Iunonis lacte natum credunt, Iunonia rosa dictum, in coronamentis rosæ proximum est: Illius enim candor eximius, odor suauissimus & elegantia formæ nobilitatem illustrant. Planta est bulbosa, fœcundissima, quæ ex vna radice quinquagenos sæpe profert & alit bulbos. Simplici caule sæpius assurgit bicubitali, & interdum tricubitali, comoso, foliis satyrii, sed longioribus, toris striatis, ex herbaceo nitentibus, vt coronæ Imperiali, dictæ, quæ lilium quoddam est flore calathi effigie, resupinis p ambitum labris; ex calycis fundo emicantibus aliquot apicibus & velut staminibus luteis, in extremitate tuberosis. Flos ille patulus, latus & elegantissimus pedunculo tenui, languidoq; adhærescens, hic vero surculo crasso & rigido, foliis vndiquaq; cincto, q circa finem æstatis marcescit, & adueniente Autumno radices eius denuo pullulascunt. Sunt autem liliorum genera multa, nam præter candidum & commune, quod sic absolute dicitur, aliud est candidum Bizantium, à loco vbi nascit, nonnihil discriminis mutuatum; aliud cruentum, quoddam luteum, aliud puniceum. Est & paruulum quoddam conuallium seu lilium vernum dictum quod in opacis & conuallibus nascitur: Germanis *Meyblum.n.* Folia mense Aprili emittit bina, asparagi primum foliis non dissimilia, è quorum medio mox caulis prodit triangularis, leuis, quinq; vel sex bullis pisi magnitudine adhærentibus, candidis, canisq;, cymbali in modum mense Majo se aperientibus, leuiter in ambitu serratis, admodum odoratis, amaris, in quorum medio macula purpurea conspicitur: Decidente flosculo, fructus rubro corallio, vel asparagi fructui, similis apparet. Radix est candida, inæqualis per terram late serpens. Est & magnum Lilium Persicum, vulgo corona Imperialis, Tusai Barbaris nominatum. Quibus adiunguntur Hemerocallis calcedonica, Byzantina & martaga multa &c. Radix lilii candidi malactica est & anodina, & vsus plurimi ad enematum decocta & cataplasmata emollientia, & pus mouentia conficienda. Ex floribus infusis paratur oleum ad eosdem vsus commendatum. Ex hisdem adhuc destillatis habetur aqua ad facies mulierum erugandas, & niueo candore illustrandas summe expetita. Qualitatis sunt calidæ. Aqua ad conuulsiones, ℞. Aquar, Lilii conuall. Iuniperia. vnc.j.ol. succini scrup. ſ. Misce

ſ Miſce, autor eſt Quercetanus. vtimur etiam lilio in clyſteribus.

Balneum ad prædurã prætumidamq; ſcabiem. Rondeletii. Recipe Rad Bryoniæ, Cucumeris ſylueſtri ana vnc. iij. Rad. Altheæ, rad. liliorum alb. Rad. Lapathi acuti ana lib. iij Rad. Serpentariæ, Haſtulæ regiæ ana vnc. ij. Maluæ, Biſmaluæ, Branchæ vrſinæ ana M. vj. Lupuiorum, Fumariæ, Lapathi acuti, Saponariæ, acetoſæ Endiuiæ, Cichonii an. M. j. Sem. Lini, Fœni græci an. lib. j Sem. Raphani vnc. j. Sem. Cucurbitæ, Melonum, Citrulli, Cucumeris ana vnc. ij Flor. Chamomillæ, Meliloti ana ſ. ij. Flor. Borraginis, Bugloſſæ Nympheæ, Hordei integri, cicerum rubr. ana P. ij. Miſce ſimul, & decoquantur in ſufficiente aquæ quantitate pro balneo, quo præſidio vtimur ad diſcutiendam ſcabiem cruſtoſam & contumacem, & emollienda tubercula elephanticorum, quibus tota cutis ſcatet. Poſt hoc balneum vtendum erit tertio balneo, deſcripto in cutis affectibus.

Vnguentum ad delenda veſtigia morbillorum in pueris, Rondeletii: rec. ol. liliorum. lib. j. pinguedinis vnc. iv. ol. roſati vnc. j. Lauentur cum aqua roſar. & liliorum. Deinde ℞. alb. ouorum num. iv. in teſtis ſuis parẽtur, & ad ignem parum coagulentur: miſce in mortario cũ ſupra dictis Amygdal. dulc. decor. Amygdal amar. a. vnc. j. Deinde incorporentur & piſtentur cum ſupra dictis. Adde rad. arund. drac. ij. ſ ſarcocol. ſem. Melo. mund. Lithargyri auri, ſac. Medullæ, aniſi, cretę a. drac. j. omnia miſce in mortario, donec formam linimenti habeat.

Vnguentum anodynum, Auguſtani. Recipe olei liliorum alborum vnc. vj. ol. Anethini ol. Chamæmolini a. vnc. ij. ol. Amygdalorum dulc. vnc. j. pinguedinis anatis pinguedinis Gallinæ ana. vnc. ij. ceræ albæ parum. Dolores quacunq; corporis parte mitigat.

Aqua epileptica Eraſti. Recipe flor. Lilii conuallium lib. j. ſ. flor. pæoniæ, flor. Lauendulæ, flor. Betonicæ a. lib. j flor. Tiliæ, flor. verbaſci odorati a. vnc. ij. ſ. rad ariſtolochiæ longæ vnc. j. ſ. viſci querci-ni vnc xiv. viſci corylorum vnc. iij. cubebarum vnc j piperis nigri, caſtorei pontici a. vnc. ſ. Incidenda incidantur, miſceantur, infundantur in vini vel maluatici, vel alterius generoſiſſimi menſuris duabus germanis, per tres hebdomadas, maneatq; loco calido, vel ſoli expoſito & quotidie agitentur, demum Balneo Mariæ deſtillentur.

lentur. Vsus est, vt in paroxysmo diducto ore cochlear plenum infundatur, fauces, tempora & nares ea confricentur. Deinde, vt quo tempore insultus timetur, siue dum post breuia interualla accessiones repetunt, vesperi & mane tantundem ægroto offeratur, vna cum duobus trochiscis quorum mentio fiet. Si mandere ægrotus nequeat, in aqua dissoluti exhibentur. Postremo vt tempore præseruationis singulis septimanis, cum luna vel quadrata vel plena vel noua efficitur, cochlear vnum sumatur cum duobus trochiscis mane & vesperi: & morbo remittente mane tantum: deinceps metu plane sublato, bis in mense, plenilunii & nouilunii tempore accepisse sufficiat.

Trochiscorum autem descriptio huiusmodi est: ℞. Cinamomi drach. j. rad. pæonię, sem. pæonię a. scrup. ij. zingiberis, cubebarum, caryophyl, macis a. scrup. j. spec. cordial. spec. arom. spec caryophyl. a. scrup. j. spec. diambræ, spec. diamoschi a. g. v nuc. moscha. conditæ scrup. j. sem. citri excorticati scrup. ij. sacchari albi s. vnc. iix. in aqua supra dicta dissoluti. Ex his fiant iuxta artẽ trochisci instar eorum quæ manus Christi vocantur. Pro ditioribus inaurari, & oleo stillatitio, vel anisorum, vel macis, vel alio simili aspergi poterunt, cum funduntur supra lapidem.

Libanotis trium est generum: primum græcis dicitur λιβανωτὶς, ζέα, καμψανεμα & λιβανωτὶς καχρυφόρος: latinis libanotis, zea herba, campsanema, libanotis fructifera, & libanotis cachryfera, Apuleio chamœdyosm⁹, macœrinthe, theopnoe & salutaris herb. à simplicistis rosmarinus herba, libanotis herbacea, rosmarinum herbaceum, rosmarinũ cachyferũ, libanotis ferulacea, libanotis vmbellifera, & herb. incensaria. Arabibus vt Serap. lib. simpl c. 317. Xaieralmeri m, alpinalsach. cachola, ra, conusana & casanemo: ab Auicenna buchormarien. Ægyptiis semen: Italis rosmarino herba & libanotide: Hispanis romero allichri: Germanis rosmarin siue *weyrauchkraut*. Semen hui⁹ herbæ dicit̃ græcis κάσχρυ, κάσχρυς, κάχρυς, & χάχρυς: Arabice Fachi, canereos, cathyros, à Stephano Haliabbatis glossographo Merua: Italis semente de Rosmarino, Frutto de Rosmarino: Hispanis simiente di Ronero, & Fruto dalichri: Germanis *Rosmarin samen*, &c. Secundum genus huius herbæ dicitur Libanotis altera, Libanotis herbacea altera, & Rosmarinum vmbelli-

vmbelliferum alterum. Tertium genus Græcis dicitur λιβανῶτις ἄκαρπος: Latinis Libanotis infrugifera, Libanotis sterilis & Rosmarinum sterile siue infrugiferum. Semen huius Herbæ vehementer excalfacit & siccat: Herba emollit, maturat, purgat atque impuritates purificat: vsus eius est ab intra & extra.

Libanotis Theophrasti: Græcis dicitur λιβανῶτις καχρυφόρος: Latinis Cacchryfera Theophrasti, Libanotis Theophrasti alba, Libanotis Ceruina, & Rosmarinum Theophrasti vmbelliferum siue ferulaceum: Herbarii vocant ceruariam radicem albam: Anglis Witte harte Root: Germanis weiß Hirßwurß Secundum genus Latinis dicitur Simplicistis Libanotis Theophrasti maior, Libanotis Ceruina maior, Rosmarinum Ceruinum maius, Radix Ceruaria maior & Rosmarinum vmbelliferum Theophrasti maius: Germanis weiß Hirßwurß. Tertium genus Herbariis dicitur Rosmarinum Theophrasti nigrum, Libanotis Theophrasti nigra, Rosmarinum Ceruinum nigrum, Apium Ceruinum nigrum, & Radix Ceruaria nigra: Germanis schwartz Hirßwurß. Quartum genus dicitur λιβανῶτις ἄκαρπος: Latinis Libanotis Theophrasti sterilis, Rosmarinum Theophrasti infrugiferum, & Libanotis Lactucacea: Germanis Waldt Lattich/ &c. Eandem habent hæc genera efficaciam cum prioribus speciebus dictis Libanotis, &c. Aliud etiam Libanotis est genus, quod dicitur Libanotis Panacea: Germanis Hirß Heylwurß/ putant nonnulli esse Libanotidem Theophrasti minorem, alii genus putant esse Panacis, de hoc vide authores: nos enim hic succincte singula de verbo ad verbum explicare neque volumus aut possumus.

Ligusticum Græcis λιγυστικὸν, à Galeno λιβυστικὸν: Latinis Ligusticum & Libysticum officinis Leuisticum, Plinius lib. 2. cap. 16. vocat Liuisticum. Arabicis Ligusticum, Serapioni & Auicennæ Kaisim siue Keylin & Cheisim. Haliabbathi Cassemum & Cassenum: Stephano Haliabbatis Glossographo Zufara & aliis Zufoaria: Italis Ligustico, Libistico, Leuistico: Germanis Welscher Liebstöckel/ &c Secundum genus dicitur Ligusticum alterum Herbariorũ, & Ligusticum Seselifolium. Tertium genus est Ligusticũ latifolium & Ligusticũ tertium Herbariorũ Eius vsus Internus atq; Externus. Habet vim calefaciendi & siccandi: præparatur ex Libystico

Hhhhhhh vinum

vinum præstans, ad multos ac varios humani corporis pathemata, affectus atque morbos.

Ligusticum adulterinum: Theophrasto dicitur σ φ ι. Hippiatricis λάσ ρ ν Γαλλικόν: Latinis Silphium & Laserpitium Theophrasti: Hippiatris & Ioanne Ruellio Laserpitium Gallicum: Herbariis Laserpitium Europeum, Laser Gallicum, Silphium Europeum, Laserpitium Germanicum, & Leuisticum seu Lyuisticum adulterinum: Gallis Leuische: Anglis Leuage: Germanis Liebstöckel &c. Eius vsus Internus Externusq;. Habet vim calefaciendi, exsiccandique: destillatur in aquam præparatur in conseruam, fit ex eo vinum, Sal, Extractum, oleum, & cætera reliqua pete ex choro Medicorum.

Lolium à Græcis vocatur αἶρα, Ζιζάνιον, & θύαρος: Latinis Aera, Zizanium, Zizania, Thyarus & Lolium Herbariis secundum Gallicam vocem Yuraye dicitur Iuraia Iureum, & Iurum: Arabibus teste Serapione dicitur Sceilem & Zenen: Halabbati Xeilem: Auicenna Zinzania: Auicennæ Glossographo Seilen & Galabum: Alias apud Arabes etiam legitur Schelien, Ezarbien, Fexa, Sirim, Seeilem, Seley, Selelien, Silemi, Zuan & Zicama. Italis Loglio, & Gioglio dicitur. Hispanis Yoio & Zizania: Gallis Yuroie, Yuraie, Gasse, Leuille, & des Noires Cappez: Anglis Darnel. Germanis Lülch/&c. Temperamentum eius est calidum ac siccum: habet vim soluendi, dissipandi & emolliendi. Vsus eius magis Externus quam Internus est: nocet oculis interne vsurpatum lolium teste Ouidio, qui sic ait venustissime:

Et careant Loliis oculos vitiantibus agri.

Virgilius etiam reiicit 1 Georg. dum sic dicit:

Infelix Lolium & steriles dominantur auenæ, &c.

Laserpitium Dioscorides vocat σίλφιον, ab aliis vero λάσαρος: Latinis Silphium & Laser vocatur tum herba tum succus: Ramus huius herbæ dicitur Græcis μάσπετον: Latinis Maspetum: Radix vero μαγυδαρις Latinis Magydaris. Nonnullis Ramus dicitur Silphium, Radix Magydaris, folia verò Maspeta. Succus Laserpitii Cyrenensis Græcis dicitur Ὀπὸς κυρηναικός: Latinis Laser siue Silphium Cyrenaicum, Lachryma Cyreniaca, & succus Cyreniacus. Arabice hæc herba dicitur apud Serapionem & Auicennam

Aniu-

Aniuden, aliis Anuiden: Gummi vero Altith, ab Alsaharauio Altit & Haltit, aliis etiam Hailthith, Haltich. Haliabbatis Glossographo Heltitum & Heltite ab Auerrhoe Eltiph. Radix à Serapione dicitur Magitadas, & Herba siue folia Mascasten: Lachrymam Cyrenaicam Serapio vocat Kuibanchas. Laser Syriacum fœtidum, Græcis diciur Ὀπὸς μηδικὸς & ὀπὸς Συριακὸς: Latinis Laser Medicum: Laser Syriacum, succus Syriacus, succus Medicus, lachryma Syriaca, lachryma Medica, Laser fœtidum, Scordolasarum; Nicolao Myrepso Scordorasarum: Alexandro Benedicto, Opoparthicum, Opoparthia & Scorodolaser: Officinis Assa fœtida, stercus & Merda Dæmonis: Polonis Czarcie; Germanis Teuffels Dreck/propter Malum & fœtidum odorem, &c. Radix Interne & Externe venit in Medicinam, resistit venenis: Succus etiam in Medicina datur ab extra & intra, vti videre est apud Medicos. Est etiam genus Laserpitii quod vocatur Medicis Laserpitium Massilioticum, eius fit mentio apud mentio, sed hodierno die nondum est in vsu, quare eius descriptionem omittimus.

Lepidium, quod λεπίδας, id est, squamas & maculas faciei abstergat dictum; Officinæ Raphanum appellant, à radicis & foliorum similitudine cum syluestri Raphano. Vulgo Piperitin à Piperis acrimonia, quam in gustu refert: diuersa à Piperitide Plinii, quæ Siliquastrum & Germanis Indianisch Pfeffer appellatur de quo suo loco in cap. de Siliquastro: Germ. dicitur Pfefferkraut/ & Ingwerkraut/Gall. Passerage. Duo sunt Lepidii secundum Columellam genera: satiuum & syluestre. Satiuum quod apud nos nascitur, fruticosum est, foliis Lauri, sed maioribus multo, & mollioribus: cubitali, & interdum bicubitali altitudine, caule solido & rotundo: floribus candidis & admodum exiguis: semine paruo, radice longa. Folia acria sunt, & Piper gustu referunt, linguamque vellicant. Vnde Piperitin vulgo vocant. In hortis passim nascitur, Biennio potissimum bene cultum durat. Quibusdam etiam locis, teste Ruellio, ad decennium viuacitatem suam prorogat. Floret Iunio & Iulio, ac mox semine est prægnans. Culturam eius docet Ruellius, cap. 105. lib. 2. Dioscoridi intacta huius speciei descriptio relinquitur.

Vires tamen in lib. 2. explicat. Lepidium syluestre, est Nasturtii

species, quæ Cardamantice, item Agriocardamon, Ger. Gauchblum dicitur. Paulo Hiberis cognominatur. De hoc paulo ante cap. de Nasturtio est dictum. Calidum est sicut Nasturtium, ordine quarto, minus autem exiccat. Foliis vis exulceratrix inest. Natura eius est crassos & glutinosos humores & cibos incidere & extenuare. Intrinsecus vsus Lepidii non est sine lacte, ac Nasturtio similes facultates obtinet. Salgamorum more, Sale cum lacte conditur. Condiendi autem Lepidii rationem Columella explicuit. Sunt, inquit, qui satiui, vel etiam syluestris Lepidii herbam cum collegerunt, in vmbra siccent: deinde folia eius adiecto caule, die ac nocte macerata muria, expressaque lacti misceant, sine condimentis, & salis quantum satis arbitrentur adiiciant. Alii in olla iuxta fundum terebrata, foramine surculo obturato, & lacte ouillo quam recentissimo vas implent, adiiciuntq; viridium condimentorum fasciculos. Origani, Menthæ, Cepæ, Coriandri: Has herbas ita in lacte demittunt, vt earum ligamina extent: post quintum diem laxato vasis emissario, serum mane sinunt: hoc idētidem faciunt. Nonnulli recētia folia Lepidii cum dulci lacte in olla miscent, & post diem tertium serum emittunt: Deinde compertam Satureiam viridem, tum etiam arida semina Coriandri atq; Anethi Thymi & Apii in vnum bene trita adiiciunt, salemq; bene coctum cribratumq; permiscēt. Errant & non minimo cum damno, qui in deturbandis calculis renum Lepidium pro Raphano soliti sunt vsurpare: exulcerantem enim vim, teste Dioscor. possidet, sæpeque renes & vesicam erosionibus intestinis vellicat. Extrinsecus, Ischiadicis præsenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta vnius horæ parte impositum: prodest & lienosis. Lepras, psoram & cicatricum vlcera facile tollit. Dolorem dentium brachio aut collo alligata radix sistere traditur.

Melilotus, Latinis serratula campana, & Herba Regia, nonnullis trifolium vrsinum, prima species ex nouem lotorum generibus: duûm est generum, flore solummodo variante, qui in quibusdam luteus, in nonnullis vero albus: Nascitur vtraque in agris locisque asperis, caule rotundo, hominis interdum æquant altitudinem, Ramulis multis, foliis nigricantibus, flore spicato vel candido, vel luteo: semen in Siliquis minutis inuenitur fere singulum:

Radix

Radix longa & tenuis: Et hæc sunt prima duo genera, videlicet Melilotus lutea, & Melilotus alba. Tertium & quartum genus Tragus Melilotum existimat Serapionis. 1. Ex his foliis priori similibus, floribus rotundis, luteis & compactis, sicut trifolii pratensis, quibus decidentibus, Siliquæ aceruatim exiguæ, semicirculi forma dependent, in quibus semen inest. Radice capillata. Alterum priori caule foliis, & radice est simile, sed flores in hoc magis sunt lutei maioresque: Siliquæ item longiores, ternæ aut quaternæ, auium vnguibus similes. Sic non nisi in flore est differentia. Quintam Lotum Latine Lotus campestris, & Lotus trifolia. Locis nascitur campestribus & asperis, flore puniceo, seu subcandido, purpureo intermixto. Folia viciis non sunt dissimilia, vnde etiam Germanicam appellationem traxit. Tragus syluestre appellat Fœnugræcum. Sexta Loti species Latinis & eruditis hodie Lotus syluestris. Fuchsius Saxifragam luteam nominat, à viribus in frangendo calculo, quasi Trifolium frangens lapidem. Hanc Medicam Dioscoridis Tragus statuit. Nascitur itidem campestribus, flos duntaxat æstiuus, à semine quotannis renascens. Foliis trifolii pratensis: florem fert messis tempore, luteum, exiguum, rotundum, pisi instar compactum. Semen capitulis includitur nigricantibus. Septimum hodie Melilotum vocant Germanicam. Et herbam flaueam, item Herbam leporinam. Nascitur in pratis passim Germaniæ, & locis montosis, humilis, palmi altitudine, folio pratensis trifolii, pingui & cano, flore pisi, minore tamen, luteo: Semine in Siliquis: Radice rufa. Postremæ duæ species Græcis Lagopus, Latinis Leporinus pes, quod paniculam leporino pedi similem habeat, Trifolium item humile, & & Trinitas. Caule nascitur vtraque rotundo, in segetibus hortorumque areis, hirsuto, folio loti trifoliæ, paniculis muscosis lanuginosisque pedi leporino non dissimilibus, qui in altera sunt lutei, in altera Cinericei. Semen in paniculis minutum instar milii continetur. Radix breuis. Omnium temperamentum tam in foliis, quam floribus & semine est calidum, siccumque, vis iis est molliendi & dolorem sedandi. Intrinsecus primæ duæ species, quas Melilotos appellant, item sexta quæ Lotus vocatur syluestris proprie, cum sale & aceto in acetariis sumpta,

ſtomacho proſunt. Eædem in vino coctæ, & cum Melle temperatæ, potæ, hulcera intra corpus molliunt, diſcutiunt, & dolorem ſedant, matricis tumoribus, & duritiei proſunt, præſertim ſi cum vino Maluatico coctæ bibantur. Poſteriores duæ ſpecies, quæ Lagopi nomine veniunt, cum ſemine Maluæ, in dulci vino coctæ ac potæ, aduerſus aſſiduos alui fluxus conferunt. Lotorum Sylueſtrium, ad omnes fere externas corporis adfectiones, ſicut Chamæmeli, eſt vſus: oculorum inflammationibus tuſæ illinuntur, aut aqua earum ſtillatitia cum linteolis imponitur. Florum ſuccus caliginem oculorum diſcutit, pterygia oculorum tollit, auribus inſtillatus dolorem mitigat. Priores ſeptem ſpecies omnes vel ſingulæ, in vino dulci, cum Papaueris capitibus, ſemine lini, & Fœnugræco, pro cuiuſque arbitrio coctæ, præſtantiſſimum fomentum, ſi illinantur, præbent, contra matricis, longanonis & ſedis occultarumque partium tumores. Nonnulli vitellos ouorum & oleum admiſcent. Quare primæ ſpecies in aqua vel lixiuio potæ, meliccrides, capitiſque fluentem ſcabiem ſanant. Inſeſſionibus aut balneis deſudatoriis etiam maxime ſunt vtiles. Lagopus vterque in aqua coctus, cutem à ſole aduſtam glabram & teneram reddit: in facie præſertim, Melle admixto, Eoſdem in potus, vel in deſeſſionibus, fluxus alui & menſes ſiſtere ferunt.

CAPVT XXIII.

De Melanthio, Molugine, Melampyro, Milio Syluatico, Morſu Diaboli, Malobathro, Meliſſophyllo, Marrubio & Mercuriali.

MElanthium ab authoribus dicitur eſſe ſex ſpecierum: Prima ſpecies à Græcis dicitur μελάνθιον, à Theophraſto Ανθέμιον, ab Hippocrate μελάνσπερμον & μέλανθν: Latinis Melanthium, Gith, Nigella & Melaſpermum: à Simpliciſtis Anthemium Theophraſti, Saluſandria, Cyminum Nigrum, & Nigella Romana: à Serapione de ſimpl. c. 318. in Arabica lingua dicitur Xamim: Ab Auerrhoe Scau-

Scannix: Alsaharauio Alsuini & Alzmiz: à Glossographo antiquo Auicennæ Surum: à Stephano Glossographo Haliabbatis Sunzum, Funicum, Sunizum & Seunim. Apud alios Authores Arabicos legitur Quemia, Melachium, Elseudi, Seunix, Ratee & Rathee, Scetagi, Suon, Scenium, Stecunium, Sumic, Chauan, Xanim, Xanin, Xanium & Xaumin: Italis dicitur Niella & Melanthio: Hispanis Neguilla, Alpiute, & Axenuz: Cretensibus Melathi: Gallis Nielle, Nigelle, Pourelle, Poeurette, Poiurette & Poyurette: Vngaris Nigella: Anglis Garden Nigella: Germanis schwartz Coriander/ Narden Kraut &c.

Secundum genus dicitur Melanthium luteum & Melanthium Citrinum, Nigella Citrina & Chrysomelanthium: Italis Melanthio Giallo & Niella Gialla: Germanis gelber Römischer Kümmel siue gelber Narden. Tertium genus dicitur Melanthium Citrinum multiflorum, Melanthium luteum multiflorum & Nigella Citrina Multiflora: Italis Milanthio Giallo Moltiplici, & Niella Gialla Moltiplici: Germanis doppel Nardenkraut. Quartum genus dicitur Melanthium Damascenum & Nigella Damascena: Germanis Damascenisch Narden Kraut. Quintum genus Hippocrat. lib. 1. de morb. mulier. & lib. de sterilibus vocat μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν, id est, Melanthium ex tritico: Nostri vocant μελάνθιον ἄγριον: Octauius Horatianus vocat Gith, quod in segete nascitur quasi Melanthium Segetale, alias Melanthium aruense, Nigella Segetalis, seu aruensis. Melanthium Agreste, Nigellastrum, Nigella Syluestris & Agriomelãthium: Italis Melanthio Saluatico, & Nigella Saluatica: Germanis wildt Narden Kraut siue S. Catharinæ Rädlein quasi Rotula Diuæ Catharinæ. Sextum genus dicitur Melanthium Segetale alterum, Melanthium agreste alterum, & Nigella segetalis altera: Germanis das 2. wildt Narden Kraut.

Calida sunt & sicca omnia Melanthii genera in ordine tertio. Discutiunt & educunt. Semen Nigellæ in vino per aliquot dies potum, vrinam ciet & menses, lumbricos pellit, lac nutricibus auget, pulmonem purgat, pectus soluit, tormina sedat. Semina autem non viridia, nec etiam copiosiora aut frequentiora sunt sumenda: corpus enim sic lædunt. Extra corpus adhibita semina, easdem cum Coriano vulgari vires habent: tumores, œdemata discutiunt, papulas

pulas

pulas & serpiginem sanāt, inflammationesq; imposita restingnunt. Tusum semen cum aceto Rosaceo fronti circumlitum, phreneticis medetur, syluestris nigella viribus & odore etiam est præstantior. Serpētes & venenata syluestris nigellæ fum⁹ fugat. Ad Orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præsertim si calefactum fuerit, vt Simeon Sethi testatur. Tritum item, & cum aceto ventri impositum, lumbricos necare dicitur, vt idem est author.

Mollugo: duûm est generum: primum à Medicis vocatur Gallium album Maius latifolium: Germanis groß Sternmeger Kraut/ &c. Secundum vocatur Mollugo Montana: Ger. groß Bergsternmeger Kraut/ &c. Extra vtuntur rustici cum vnguentis ad scabiem, eius temperamentum est calidum ac siccum.

Melampyrum Theophrasto ac Galeno dicitur Græcè μελάμπυρον: Latinis Melampyrum, à Plinio Alopecurus: Herbarii vocant Triticum vaccinum, Triticum nigrum, & triticum Bouinum: Italis dicitur Melampiro: Anglis Horse floure: Germanis Kühweitzen / &c. Ab extra potest vsurpari, non verò ab Intra, quia noxium & venenosum, &c. Tria sunt eius genera, de primo iam diximus, alterum genus dicitur Melampyrum album: Et tertium vocatur Melampyrum luteum: de his apud authores pluribus.

Milium Syluaticum, Dioscorides Græcè vocat κραταιόγονον, & κραταίονον, Theophrasto κραταῖον, Hippocrates πολυκάρπον, & πολύκριτον: Latinis Cratæogonum, Cratæonum, à Theophrasto Cratæum, Hippocrates Polycarpum & Polycritum: Alii ex herbariis vocant Alsinen Syluaticam, alii Parietariam syluestrem: Nos Mylium Syluaticum vocamus à Germanico desumptum: Germanis Waldthirßen / vti opiliones & pastores vocant: Anglis dicitur Wilde comvvheate, &c. Calfacit & siccat in quarto gradu. dicitur semen eius reddere homines fœcundos, si propinetur ad drach.ß. in suis vehiculis. Duplicis est generis vti videri potest apud Medicos.

Morsus Diaboli, siue succisa & præmorsa, succisa glabra, iacea nigra, scabiosa folio integro, Pycnocomon: Germanis Abbißkraut: Secūdum genus vocatur Morsus Diaboli altera flore cādido,

vel

vel succisa albis flosculis: Italis dicitur Morso de Diauolo: Gallis Mors de Diabole: Anglis Devvelsbitt: Germanis Teuffels Biß/ &c. Sunt temperamenti calidi & sicci: Eius vsus est Internus atque Externus: destillatur exinde aqua ad multos nostri corporis affectus: Item & Sal inde conficitur, &c.

Malobathrum Græcis, folium Malobathri, folium Indi, & simpliciter folium, Arabibus Cadegi Indi, ab Incolis verò Indiæ Tamalapatra, officinæ verò natiui nominis alteratione Malabathrum vocitant. Est vero folium Indicum Mali Medicæ folio simile, colore ex pallido virescens, tribus per longitudinem excurrentibus costis, odoratum, ac Caryophyllos aliquantum spirans. Veteribus inter Coronarios fuit vsus. Vnde Horat. ad Pomp. Varum: Coronatus nitentes Malobathro Syrio Capillos. Plinius Syriæ arborem dicit, conuoluta fronde, aridi coloris, ex qua oleum ad vnguenta exprimitur. Laudatur potissimum Indicum, recens, fractu contumax, in nigritia candidum, solidum & integrum, odore Nardi, nullo salis sapore vel gustu. Duæ itaque Malobathri species: Altera Dioscoridi palustris, lenticulæ in modum aquis innatans, altera Syriaca, ex arbore Syriaca lecta. Hodie vtroque caremus: Sed tertio vtuntur medici genere, Ruellio teste, Mauritanis Tembulum dicto, cuius surculi cum folio, quale arbuti vel lauri est, pollicares plerunque ad nos feruntur, fructu laurinis baccis simili. Omnia folii appellatione veniunt, calidum est in altero, siccum in tertio abscessu, tenuiumq; est partium. Easdem cum Nardo sortitur vires, sed efficacius omnia præstat. Ciet vrinas. Oculorum epiphoris feruefactum in vino vtilissime imponitur. Naribus illitum somnos allicit. Oris halitus & suauitatem commendat linguæ subditum folium; sicut & vestium odorem interpositum à tinea item erosione eas conseruans.

Melissophyllon, quasi folium Melleum, quod Mellis materiam apes hinc exugant: seu Melissa, quod apes eius floribus & foliis delectentur: Latinis Apiastrum, quod & apes plurimum hæreant, adeo vt si aluearia ea confricentur, apes non fugiant: Item Citrago, à Citri Mali odore: Item Melittæum & Melittæna ab apibus; Germanis Melissen Kraut.

Eius genera aliquot sunt: 1. Adulterinum seu Hortense, quod

nascitur radice multipliciter in terram intexta, ex qua coliculi multi fruticant, cubiti altitudine: foliis & caulibus Balloti, hoc est, nigro Marrubio similibus, maioribus tamen & tenuioribus, nec ita hirsutis: flore per interualla circa caulem, in nonnullis puniceo, in nonnullis verò subflauo. Semen in verticillis floribus succrescit, semine Aquilegiæ minus. Fœtor eius, qualis Cymicum, est odor, qui tamen paulatim fit gratior. Vnde pro adulterino hoc ipsum Melissophyllo accipitur, cum apes istud potius fugiant, quam eo delectentur. Cimices etiam olere videtur, quare perperam pro Melissophyllo vtũtur officinæ. 2. Syluestre, quod verum est Melissophyllon, hortensi est simile, sed maiora & serrata magis habet folia, Acalyphes foliis forma, Ballotes verò foliis fissuris seu intersectionibus respondens: odore mali Citri. Hoc propriè Melissophyllon & Melissophyllum dicitur Latinis Apiastrum, Citrago, Melittæum. Tertium est Hispanica Melissa, effigie, odore, viribus ei valdè similis, folia tamen minora, nec ita rigida sunt, ac virentia. Deinde Melissæ Molucæ duæ sunt, prior læuis dicta altera spinosa: vtraque culmos ac folia edit multa, Melissæ nostrati non parum affinia. Calefacit & exiccat, digerit, sanat & agglutinat. Vino coctum per dies aliquot potum, pectus purgat, dyspnœam tollit, cor confortat, melancholiam pellit, comitialibus & omnibus penè internis corporis affectionibus auxiliatur. Clysteribus itaque commodè additur. Minutim scissum, & vino bono noctem vnam imbutum inque Alembico vitreo destillatum Melissophyllon, efficacius omnia præstat. Matricis strangulationes & tormina, cardiacamque affectionem, quatuor Cochlearium sumptum mensura, curat. Spiritus ex malis cibis exurgentes reprimit. Tonsillas & Gangrænam sanat, oculorum claritatem adiuuat. Cum Chamæmeli floribus in sacculo lineo in aqua seu vino coctum & expressum matricis dolores & strangulationes, impositum sedat, inque suum locum restituit. In desessionibus menses ciet, Lumborum membrorumq; dolores compescit. Strumis cum sale decoctum illinitur. Stillatitius liquor omnia cutis vitia araneorum, scorpionum ac rabidorum canum morsus sanat. Vino turbulento infusus, pristinum nitorem, & formam restituit. Carnibus aspersus, à muscis & putrefactionibus aliquandiu custodit.

Mar-

Marrubium: Eius genera sunt 4. Tetragonis singula caulibus. Primum Dioscoridi Ballote dicitur. Nascitur locis vmbrosis, vt circa domos & sepes: item cœmeteria, reliquis maius, coloris in viridi nigricantis: Acalyphe non dissimile, nisi quod serrata magis sunt folia. Flores circa caulem sicut in Galeopsi, per interualla, nascuntur: quibus decidentibus, semina in folliculis aculeatis bina aut etiam terna, nigra, amara, aquilegiæ magnitudine inueniuntur. Officinis Marrubium nigrum, item Marrubiastrum: Gallice Marrochin Germanis schwartz Andorn. Huius etiam altera species est, quam hodie Cardiacam vocant, ab effectu, quod eius palpitationi mirum in modum prosit. Germanis Hertzgespann. Marrubio nigro non multum est dissimilis. Caule enim nascitur quadrangulo, geniculato, nigro, foliis laciniatis nigris, per interualla ex singulis geniculis prodeuntibus, flores per interualla in candido purpurei, Radix lutea intorta. Alterum genus est Prassium dictum, frutice assurgens à radice ramoso, hirsutis & amaris floribus albis & asperis, verticillorum figura, semine vt in primo est dictum genere prouenientc. Locus eius est circa muros, sepes & locos incultos Græcis πράσιον, Officinis Prassium, Latinis Marrubium proprie: Germ. weiß Andorn. Colligitur mense Iulio potissimum, dum semine est prægnans. Huius hodie præcipue est vsus. Tertium ex Ormini seu Gallitrici est specie, vt infra de Ormino ostendetur, caule plerumque vno, quadrangulo, nascitur, foliis lanuginosis, albicantibus, in reliquis cum iam enumeratis conueniens: colore verò puniceo. Semen sicut in Brassica est rotundum. Odoris est grati. Latinis Prasium campestre, & Gallitricũ agreste dicitur: Ger. Feldt Andorn Quartum circa amnes, piscinas & fossas prouenit, à primo non multum alienũ: coloris Prasii, foliis cõplicatis, qualia betulæ primũ enascentis, floribus circa caulẽ exiguis & albis, perinde vt in Melissa. Marrubium palustre vulgo: Ger. Wasser Andorn. Marrubium sicut & vrticæ folia calfacit, discutit & exsiccat. Albũ nigro & ob vires, & ob odoris gratiam pfertur, estq; albi potissiũ vsus. Intrinsecus Marrubii nigri altera species, q̃ Cardiaca dicitur, aduersus cordis palpitatiõnẽ conuulsionẽ, & resolutionẽ ꝓdest, vrinas ciet, menstrua ducit. Folia albi Marrubii in aqua seu vino decocta, cũ Melle asthmaticis tussientib. & tabidis dantur. Iecoris ac lienis obstructiones de-

coctum idem soluit, Thoracem & pulmonem purgat. Menstrua & secundas, Iride præsertim adiecta, pellit. Succus ex foliis expressus, ad eadem est vtilis, trium Cochlearium quantitate singulis sumptus vicibus. Prodest etiam succus his, qui lethale quid biberunt, aut à serpentibus morsi sunt: Claritatem oculorũ efficit: Vermes Aurium & ventris interimit. Extrinsecus mulieribus albo fluxu, dolore dorsi, laterum & pedum laborantibus, arida Marrubii folia in balneis plurimum conducunt. Aqua stillatitia contra omnem scabiem, vt psoram, Vitiliginem, papulas, aliaque cutis vitia valet: balneis igitur infantum adhiberi debet. Marrubium nigrum in lixiuio coctum, scabiei capitis medetur. Puluis eius mariscas sanat.

Syrupus de Prassio. Syrupus de Prassio vitiis pulmonis diuturnis, & à frigido tenacique humore excitatis, atq; curatu difficilib. succurrit. Senibus itaq; & asthmaticis plurimum conducit. Confectionem eius docet Mesue.

Syrupus ad tympaniten, Rondeletii: Recipe Passularum vnc.ij. sem. Petroselini, Apii, Seseleos ana drac.ij. Radicum Asari, Valerianæ ana vnc.ß. Menthæ, Absynthii, Betonicæ ana M.ſ. Marrubii M.j. Mercurialis, Brassicæ Marinæ ana M.ſ. Senæ Orientalis, seminis Carthami ana drach.vj. Florum Anthos, Genistæ ana P.j. fiat decoctio. In lib.j ß. dissolue Sacchari quantum satis est: Fiat Syrupus aromat. cum DiaGalangæ drach.ij. vel aromat. Ros. drach.j. Da alternis diebus.

Syrupus de Prassio, Mesuæ: Recipe Marrubii vnc.ij. Glycyrrhizæ vnc.j. Capillorum Veneris, Hyssopi, Calaminthæ, Anisi ana dra.vj. rad. Apii, Fœniculi ana drac.v. sem. Maluæ, Fœnigræci, Ireos, ana drac.iij. sem. Cydoniorum, Lini ana drach.iij. Vuarum passarum, purgatarum vnc.ij. Ficus passas pingues num.xvj. Penidiorũ, Mellis ana lib.ij. Aquæ quod sufficit. Fiat Syrupus. Thoracem & pulmones expurgat pituita crassa lenta, putri: hinc asthmati & antiquæ tussi prodest: quales affectus senibus & natura frigidis sunt frequentes.

Vinum è Marrubio. Dioscoridis: Marrubii adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito: & reliqua consimiliter facito. Conuenit pectoris vitiis, & omnibus quibus Marrubium.

Loch-

Loch de Prassio, Pauli: Recipe Comarum Marrubii, Iridis, Hyssopi, Pulegii, Glycyrrhizæ, sem. Apii ana drach.iv. Ficuum passarum pinguium, nucleorum pinearum mundat. ana drach.vj. Macerata in aqua sufficiente per noctem, decoquantur, & percolatis addatur Mellis pars media. Coquatur ad perfectionem. Annum durat, tabentibus maxime conuenit.

Loch abstergens & concoquens, Rondeletii: Recipe Marrubii, Hyssopi, Capil. Veneris, Calaminthæ ana M.j. Passularum, Ficuum, Dactylorum ana nu.xxx. Anisi drach.ij. Glycyrrhizæ rasæ drach.iij. quatuor sem. frig. ana drac.ij. Fiat decoctio in aqua hordei ad quar. j. cui adde pinearum drach.iij. Tragacanthæ, Gummi Arabici ana drac.j. Pulpæ passularum, Ficuum, Dactylorum ana vnc.ß. cum pauca quantitate sapæ fiat loch.

Mercurialis quod à Mercurio sit inuenta, dicta: Ger. Bingelkraut Græcis ἑρμοῦ βοτάνιον sæpe, sæpius tamen dicitur Linozostis, & Mercurii herba. Tria sunt Mercurialis genera: Mas, Fœmina & Mas syluestris. Mercurialis mas, folia habet Ozymo similia, ad helxines foliorum figuram accedentia, minora tamen, ramulos geniculatos, alarum densa & caua multa habentes: Semen iuxta folia exiguum, rotundum geminorum testiculorum modo connexum: Totus fructus est dodrantalis, & nonnunquam maior: Germ. Bingelkraut/das Männlin. Mercurialis fœmina priori per omnia similis est, nisi q semen fert racemosum & multum: Ger. Bingelkraut Weible. Vtraq; hæc species Græcis Linozostis dicitur. Nascuntur in Campestrib. cultis, vinetisq;. Augusto semine est prægnans. Valerius Cordus docet Phyllon & Mercurialem Dioscoridis, idem esse cũ Theophrasti Arrhenogono & Thyligono, nec esse diuersas herbas. In annotationibus sup. ca.120. lib.3. Diosc. Tertia species Cyno Crãbe Græcis, h.e. Canina Brassica, & λινοζώστις ἄγρια ἄρρην, hoc est, Mercurialis syluestris mascula appellatur. Itẽ Apocynon. Ger. wild Bingelkraut/ dz Männlin. Item Hundskől. Caulem ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidum. Folia Mercuriali similia, albescentia ex certis interuallis, semẽ prope folia paruum, rotundum. Nascitur in syluis vnde syluestris mas vocatur. Semen fert in Aprili, maturescit Maio. Omnes Mercurialis species calidæ sunt & siccæ, in primo ordine. Prima duo genera in aqua cocta & pota calida, corpus purgat. Bilẽ

& phlegma educunt: Saccharũ ad suauiorẽ licebit vsum admiscere. Clysteribus vtiliter admiscentur, eadem quæ folia Senæ in corpore efficiunt. Tertium genus, CynoCrambe Græcis, magis ad superna quam inferna extollit, & educit. Extrinsecus omnibus inflammationibus & tuberculis viridia folia, vel per se, vel cum adipe illinuntur. Tradunt Mercurialem fæmellam, post purgationem matrici appositam, fæmellas: masculam vero mares generare, si à purgatione in potu quoq; sumantur.

Iulapium Mercuriale, Fiorauanti: Recipe mense Maio, succi herbæ Mercurialis filtrati lib.j. Zulapii simplicis vnc.iix. Aquæ vitæ optimæ, circulatæ vnc.vj. olei Vitrioli drach.ij. Moschi Orientalis scrup.ß. Misce & in vase vitreo, optime obturato ponantur ad solem, vel calore balnei circulentur: & erit factum. Dosis vnc. iv. mane quatuor horis ante pastum, stomacho ieiuno, continuando per menses duos, curat paralyticos.

Clyster ad morbos capitis frigidos & intestinorum, Rondeletii: Recipe Mercurialis M.ij. Origani, Calaminthæ, Rutæ ana M.ij. fol. Centaurii minoris, Anthos, Stœchados, Chamomillæ, ana P.j. Agarici in panno ligati drach.ij. vel Colocynthidis vnc.ß. Anisi, Fœnugræci ana drach.iij. Fiat decoctio in aqua maris vel fontis, in lib.j.ß. decoctionis, dissolue Benedictæ vnc.j Olei communis, fiat Clyster.

Clyster ad flatus vteri, Rondeletii: Recipe Mercurialis, Arthemisiæ, Matricariæ, ana M.j. flor. Anthos, Stœchados, Chamomillæ ana P.j. sem. Apii, Petroselini ana drach.iij Fiat decoctio. In libra vna dissolue Benedictæ laxat. vnc.j.ß. vel Hieræ vnc. j.ß. Olei Nardini vnc.iij. Misce & fiat Clyster.

CAPVT XXIV.

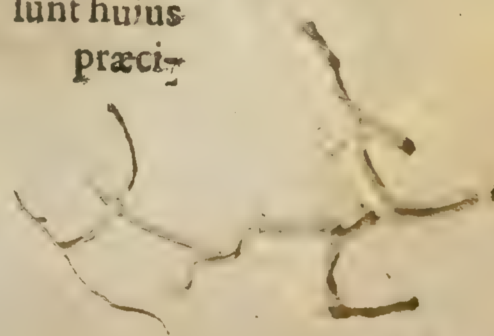
De Myrrhide, Meu, Menta, Maiorana, Millefolio, Narcisso, Nardo, Nasturtio, & Ocymo.

MYrrhis, Græcis μύῤῥις è μύῤῥα: Latinis Myrrhis, Myrrha, Cicutaria, & à Plinio Smyrriza & Methris: Italis Mirriade & Mirthi-

Mirrhide: Gallis Persil d' Asne, Germanis Myrrhen oder wilder Körbel / nostris locis dicitur: quod postremum nomen cicutæ aquaticæ etiam tribuitur. Vnde similitudine nominis deceptos, cicutam aquaticam pro Myrrhide eruentes sæpè famis tempore pueros, comedentesq; mori contingit. Vulgo etiam cicutaria dicitur, ob similitudinem quam cum cicuta habet. Nascitur in hortis passim inter gramina cicutæ, vt describit Dioscorides, similima caule & foliis: Radicem habet oblongam, rotundam, mollem, cibo non insuauem. Herba est vmbellifera, semen sicut & cicuta, ferens album.

Calfacit in secundo ordine, tenuiumque est partium. Intrinsecus radix cum vino pota, phalangiorum morsibus medetur. Menses purgat & secundas educit. In sorbitione cocta rabidis est vtilis. Pestis tempore, bis terue in die potam, tutos à peste conseruare scribit Dioscorides. Pulmonis & Thoracis vitia, Galeno teste, purgat: ex rad. Myrrhidis fit conserua ad multos vsus. In Medicina præstans: Ab authoribus datur etiam aliud genus quod dicitur Myrrhis Montana Germanis Bergmyrrhen Körfel / hoc dicunt esse calidius atque siccius, & magnam habere affinitatem cum Myrrha Hispanica, &c. Meum, Græcis dicitur μῆον & μεῖον Latinis Meum, ab officinis Meu: apud veteres Meum Athamanticum: Ab Herbariis vocatur Anethum syluestre, Anethum Vrsinum, Anethum tortuosum Fœniculum Vrsinum, Fœniculum tortuosum & Sistra. Arabicis vt Serapione lib. simpl. cap. 182. Mu dicitur. Apud alios legitur Meu, & Azabaser: Italis dicitur Imperatrice meo, Fenochiella, Finochiella, & Spicula: Hispanis Pinillo, Pinello & Sistra: Cretensibus Agre Agnitho, id est, Agreste, Anethum: Gallis Fenoil sauuage: Anglis Mevv: Germanis Hertz Wurtz &c. Alterum genus vocatur Meum Spurium & Adulterinum: Calidum est in tertio, & siccum in secundo gradu: Eius aqua interne sumitur, per se etiam herba ab extra in variis diuersis affectibus applicatur.

Menta dicta, quod odore suo mentem excitet. Græcis ἡδύοσμος, id est, suauiter olens, quod gratum odorem spiret. Duo sunt huius præci-

præcipua genera satiuum & syluestre. Satiuæ menthæ quatuor numerantur species: Rubea, crispa, & acuminata & quã Balsamkraut vocãt. Rubea caulem habet quadrangulum, à radice lente punicãtem, & lanugine pubescentẽ; folium fere rotundum molle, serratũ & odoratũ: Flosculis purpureis interno diageniculatim coronantibus, verticillato semper ambitu. Diosc. Sisymbrium. floret hæc & omnes reliquæ, mense Iulio. Crispa omnium aliarum est nobilissima, priori per omnia similis, præterquã flore subpurpureo circa cauliculorũ fastigia spicatur. Acuminata folio est longiore, & acutiore, flosculis purpureis cauliculorum cacuminibus spicatim insidentib. Quarta est quã vocãt Hertzkraut in hortis sata, vel ex ramulis suis plãtata nascẽs, foliis quã reliquæ longiorib. floribus purpureis circa genicula, velut in prima specie: Proueniunt hæ satiuæ Menthæ species in hortis passim, locis apricis, nõ pinguibus, sed humidis. Præter has à rei herbariæ peritissimis connumeratas, aliam adiungit Matthiolus, quæ à Goritiensibus Mentha Græca, à Val. Cordo Sarracenica à quibusdã herba D. Mariæ, à nonnullis Saluia Romana, ab aliis Lassatula, à plerisq; herbe du coq; Gallice nominatur. Plãta est in hortis passim nascens; foliis maioris Saluiæ, aut Betonicæ, ex viridi albicãtibus & serratis, caulib. cubitalibus & sæpe longioribus, in quorũ fastigiis flores exeunt Corymbacei, colore melino, tanaceti modo. Huius sapor amarus est, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus. Mentastri seu menthæ syluestris suæ sunt etiam species, prima vbiuis secus mœnia & scrobes vrbium scatet, foliis maiorib. rugosis, leuiter crenatis, florib. spicatis. Secunda pratensis est, quæ viret aquosis marginib. folia gerens hispida, incana, subrotunda, flores, vt prior, spicatos; vtraq; grauis nec odore insuauis. Mẽtha in re cibaria vtilis est, peculiaremq; gratiam tenella habet in acetariis, adultior a. vt prædura sic ingrata est. Natura manifeste calida est & eximie stomachica: Proprietate n. ventriculi calorẽ auget, robur firmat, coctionẽ iuuat, flatus dissipat & tormina sanat. Tanta vero est Sisymbrii cũ Mentharum familia cognatio, vt cultu aut neglectu inuicem transmutentur: Officinæ Balsamintham nominãt, vulgus Mentham crispam. Lõge autem distat à Sio, seu Berula, vt & à Cardamine, seu crescione, quem Sisymbrium aquaticũ vocant: nam verum Sisymbrium, serpillum syluestre multis dictum, Menthæ

horten-

hortensis admodum simile est, sed odoratius & latiore folio, viresque medicas habet insignes. Omnes Menthæ species calidæ sunt ordine tertio: Sunt enim gustu acres, & facultate calida. Hortensis syluestri est infirmior, & minus calefacit: exiccat in ordine secũdo. Crispæ reliquis præstant. Succus Hedyosmi cum aceto, sanguinis excretiones, & ventriculi nauseam reprimit, lumbricos rotundos enecat. Folia & stillatitia eius aqua plurimum conferunt dyspepsiæ: singultus, vomitiones, choleramq; sedant, efficacius autem hoc præstant de eodem confecta condimenta. Venerem concitat, membra confortat. Odor cerebrum & memoriam corroborat. Succus siue stillatitia aqua frontis dolorem illita mitigat: mammas, quæ tenduntur aut lacte turgent, eodem modo compescit. Aurium doloribus instillatus subuenit. Folia sale trita rabidorum canum morsibus medẽtur. Arida folia contusa ac cum Satureia temperata, cordi superimposita aut illita, singultus seu ructationes reprimunt. Omnes in summa Hedyosmi species naturam habent reprimendi, calfaciendi, & resoluendi, vnde desessionibus & clysteribus adhibentur. Immersa lacti folia coagulari ac coire idipsum non sinunt.

Oleum Menthæ ventriculum refrigeratum & imbecillum calfacit & firmat, Nauseam vomitumq; reprimit, appetitum excitat, concoctionem iuuat. Fit autem ex Mentha Crispa Satiua, & oleo Omphacino, id est, immaturo, eodem modo quo Rutaceum, de quo infra.

Syrupus de Mentha conficitur, maior & minor. Vterque ventriculum frigidum roborat. Nauseam, vomitum, singultum, & fluorẽ alui sedat, maioris confectio hæc traditur: Recipe succi Cytoniorũ muzorum, hoc est, in vini saporem acescentium, Cytoniorum dulcium, Granatorum muzorum ana lib.j ß. In succis his per horas 24. macerentur hæc sequentia, Menthæ siccæ lib.j.ß. Rosarum rubearũ vnc.ij. Coquantur paulatim ad medietatem, hinc colentur, & adde Mellis siue Sacchari lib.ij. Coquantur perfecte, & cum Galla Moschata vera trita condiantur, & in sindone ligata, atq; ex orificio vasis suspensa reponantur. Si cum Melle conficias, sumendum erit Mel odoratum aromaticum, quale est quod virgineum Mel appellant, quod è Dantisco aduehitur.

Minoris confectio hæc datur: Recipe succi Menthæ depurati

lib.j.ſucci granatorum dulcium & acetoſorum ad medietatem coctorum, Sacchari vel Mellis ana lib.j. conquantur ſenſim ſecundum artem.

Vnguendum ad iuuandam concoctionem, Rondeletii: Recipe olei Maſtichini, olei Menthæ ana vnc.j. Spicæ Nardi Indicæ, Nucis Moſchatæ, Caryophyllorum an drach.ß. Roſarum rubr. drach.j. Ceræ parum, Miſce, fiat vnguentum, quo vngatur regio ventriculi duabus vel tribus horis ante paſtum, addendo tempore inunctionis parum vini albi, vel clareti. Moderate calefacit, & adſtringit, calorem conſeruat, & concoctionem iuuat.

Electuarium ad ventriculum corroborandum: Recipe Menthæ ſiccæ vnc.ij. ſem. Viticis vnc.iij. Aniſi, Fœniculi ana drachm.j. ſem. Rutæ drach.j. Cort. Citri ſicci, Coralli rubri, vſti & loti in aqua Rutæ ana drach.ij. Cum Syrupo de Mentha fiat electuarium. Sumatur ad quantitatem fabæ ante paſtum.

Maiorana, Latinis, item Amaracus, Græcis Σάμψυχον ἢ ἀμάρακον: Germanis Majoran: Species ſeu genera eius ſunt, quibus idem nomen tribuitur: Præſtat ex his, quod minus eſt, ſurculoſum, foliis teneris & rotundis, maximeque odoratis, Coloris cinerei, virentis, floſculis exiguis & albicantibus, qui cum capitulis, quibus continentur ſemina, decerpuntur: facile enim relicto ſemine areſcit. Circa hyemen tranſplantatur, ac locis calidioribus aduerſus frigoris moleſtiam cuſtoditur. Huic generi præter enumerata nomina tribuuntur etiam alia, velut, trifolium agreſtides, Onecium, Acapnos, genitura Iſidis, Myuron, ſacerdotis Aſinus. Alterum genus eſt ſylueſtre, quod illæſum in hortis hyeme relinquitur, odoris pene cum priore eiuſdem: ſed foliis, ſurculis, capitulis ac flore latioribus, longioribus, denſioribus, ac maioribus. Puellis nota eſt herba, quarum ſertis vt plurimum intexitur. Vtraque Amaraci ſpecies naturæ eſt calidæ & ſiccæ. Hydropem metuentibus, & ſtranguria laborantibus, quoſq; tormina infeſtant, decoctum foliorum in vino albo eſt vtile, menſes item ciet. Succus ſeu aqua naribus inſtillata, cerebrum confortat, ſternutationem prouocat, lethargicos excitat. Liquor ſtillatitius linguæ illitus, vocem reſtituit: Cerebrum & memoriam exhilarat & corroborat mirabiliter, trium quatuorve cochlearium menſura ſumptus. In cibis etiam vſus Amaraci eſt no-

est nobilis. Arida folia aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinuntur; Puluis cum Zingibere naribus immissus, sternutamenta ciet, Catharrum discutit. Folia sugillatis cum Melle prosunt. Impositum ex iisdem cataplasma, stomachi dolorem sedat, luxata membra restituit. Arida cum Melle in pesso subdita folia, menses ducunt. Succus coagulatum sanguinem discutit, sugillata tollit, splenis tumorem reprimit. Oleum Sampsuchinum lassitudini est vtile, & morbis Cerebri & neruorum prodest. In balneo igitur inunctum paralysim iuuat, & spasmum Cynicum, vulgo torturam oris, naribus iniectum: & auribus immissum, à flatu tinnitum dissipat, menses ciet, ac morsui scorpionis prodest. Conficitur autem hoc modo: Recipe foliorum Sampsucchi M. iiij. Serpylli M. ij. Foliorum Myrthi, M. j. Abrotoni, Sisymbrii ana M. ß. Cassiæ ligneæ veræ vnc. ij. Olei Omphacini quantum sufficit, concisis & contusis omnibus, in vitrum iniice, & oleum vt supra species emineat, infunde. Obstructo dein vasis orificio ad solem vel in æstuario diebus octo macera, hinc oleum exprime, & recentibus speciebus secundo & tertio infundito.

Errhinum ad capitis dolorem ex pituita, Andernaci: Recipe succi Betæ, vel Ireos, vel Helenii, succi Maioranæ ana vnc. j ß. vini albi vnc. j. Zingiberis, Pyrethri ana P j. Misceantur diligenter, vtitorque vt superioribus.

Aliud: Recipe decocti Maioranæ vnc j. ß. Mannæ granatæ drac. vj. Mixta ante cibum per nares attrahantur.

Aliud, Andernaci, Recipe succi Maioranæ vnc. j ß. Nigellæ torrefactæ drac. j. His tepefactis ante cibum mane vtẽdum est. Quod si narium vlcera ægrum infestẽt, eaq; sordida & fœdi odoris fuerint, commiscebuntur succi Anagallidis, aut Betæ, aut Cyclaminis quadrans, vini lib. j. Mellis Anthos vnc. iv. mixta naribus indentur.

Oleum Sampsucchinum: ℞ fol. Sampsuchi, i. e. Maioranæ M. iv. Serpilli M. ij. fol. Myrti M. j. Abrotani, Sisymbrii, seu Menthæ aquaticæ an. M. ß. Cassiæ ligneæ verę vn. ij olei Omphacini quãtũ sufficit. Cõcidito & contundito omnia, & impone in vitreum vas, & in sola dieb. octo: postea exprime & alias species infunde: coq; rurs⁹, & tertium idẽ facito; deinde colatũ repone. Lassitudini vtile est, & morbis

& neruorum frigidis prodest: ob id spinæ in balneo inunctum, paralysin iuuat, & spasmum Cynicum, vulgo torturam oris, naribus iniectum: aut auribus immissum à flatu tinnitum dissipat, menses ciet, morsui Scorpionis prodest.

Puluis sternutatorius, Augustani: Recipe Maioranæ drach.j.ß. Betonicæ, Pyrethri ana drcah.ß. Hellebori vtriusque ana drach.j. Pulegii scrup.j Fiat puluis.

Puluis ad nasalia: Recipe Calaminthæ, Maioranæ, rad. Ireos, Castorei, Nigellæ, Staphisagriæ ana scru.j. Hellebori albi. Pyrethri, Nucis Moschatæ, Myrrhæ rubeæ, Euphorbii ana scrup.ij. Conterantur singula, deinde cum Ladani drach, vj. & Melle modico formentur nasalia.

Electuarium ad memoriam, Arnold. Villan. Recipe Maioranæ, Melissæ, Beton. Saluiæ ana drach.iij. Balsamitæ, Squinanthi, Marathri ana drac.j. Baccarum Lauri, semin. Pæoniæ, Anisi, Anthos ana drach.iij. semin. Ocymi, semin. Sinapis, Sileris Montani ana drach. j. Cyperi drach.iij. Tormentillæ, Cubebarum, Nucis Moschatæ, Cinnamomi, Piperis longi, Caryophyllorum, Zedoariæ, Cardamomi, Zingiberis ana drach.ij. Coriandri præparati in aceto passulato vnc.ß. Glycyrrhizæ rasæ Myrobal. Chebulorum, Citrinorum Indorum, Bellricorum ana drach.ij. Polii Masticis, Been albi & rubri, Coralli ana drach. j. Moschi scrup. j. Sacchari vnc. ij. Fiat puluis. De hoc puluere Recipe vnc.j. Conseruæ Anthos, Citri ana vnc.j. Carnium Citoneorum, Vuarum pass. ana vnc.ij. Cum aqua Melissæ & Maioranæ fiat electuarium ad lentum ignem. Confortat memoriam, cerebrum & omnes virtutes corporis.

Conserua Maioranæ paratur, vt conserua Anthos, vel Betonicæ. Insolatur & conseruatur per annum. Valet ad omnes frigidos & humidos cerebri, capitis & ventriculi affectus; iecinoris obstructiones reserat: vitales spiritus fortificat, &c.

Millefolium Græcis dicitur Στρατιώτης ὁ χυλιόφυλλος & χυλιόφυλλος: Latinis Stratiotes Chiliophyllus, Stratiotes Millefolium, Millefolium terrestre, supercilium Veneris: à Simplicistis Lumbus Veneris, Marcello Empirico, Herba Millefolia, officinis Millefolium. Arabibus dicitur Hamil & Hamilil; Italis Millefoglio; Hispanis Milhoyas Yerua: Gallis Millefueille; Germanis Garben-

Kraut/

Kraut/item Schaffripp/quaſi Coſta Ouina. Eius apud authores 5. inueniuntur genera 1. dicitur Millefolium vulgare & Millefolium maius: Italis Millefoglio Maggiore: Gallis Millefueille grande: Germanis groß Garbe Kraut. Secundum genus dicitur Millefolium vulgare minus & millefolium terreſtre Dioſcoridis: Italis Millefoglio minore: Gallis Millefueille petit: Germanis klein Garben Kraut. Tertium genus dicitur Millefolium purpureum: Italis Millefoglio porporino: Germanis Leibfarb oder Purpur Garb. Quartum dicitur Millefolium luteum: Italis Millefoglio Giallo: Germanis gelb Garbe. Quintum genus dicitur Millefolium purpureum minus: Germanis klein Purpurrot Garbe &c. Adſtringendi autem vim habent,& exiccant,curant vulnera, temperatum tenent calorem commixtum cum aliqua frigiditate: Vulneribus adhibita optime conferunt,ab inflammationibus vindicant: ſanguinem concretum diſſoluunt: Impoſitæ herbæ contuſæ menſes conſtringunt: cum aqua vel ſale præcipitatis dantur, bibuntur cum aceto ad difficultates vrinæ, veſicæ & ſuſpiria, vlceribus etiam conueniunt: Fit ex eis præſertim vero è Millefolio terreſtri, Vinum artificioſum, & aqua Mulſa, &c. deſtillatur etiam inde aqua ad multiplices tam Internos quam Externos affectus: Miſcentur etiam contuſa inter Emplaſtra: vnde Serenus Poeta ait:

Herbaque quæ foliis nomen de mille recepit
Appoſitu prodeſt adipi permixta vetuſto.

& alibi ſic:

Herba Chelidoniæ fertur cum Melle mederi
Herbaque cum ſeuo foliis de mille vocata,&c.

plura apud Authores.

Narciſſus candidus eſt ac luteus: Candidum deſcribit Dioſcorides, eumque duplicem ex Interna floris forma. Folia habet ſimilia, tenuia,multo minora & anguſtiora, caulem vacuum & ſine foliis,dodrante altiorem: Florem album,intus croceum, in quibuſdam vero purpureum. Radix rotunda, bulboſa, intus alba. Semen velut in tunica, nigrum,longum. Florem fert menſis Maii initio. Hæc deſcriptio adeo herbæ huic, quàm pictam ab Hieronymo antè Trago oſtenſam, damus, reſpondet, vt nihil prorſus,

quod diuersum sit, inueniri possit. Radicem siquidem habet bulbosam, ex qua rotundi, & caui, & leues caules enascũtur; foliis Allii, oblongis, rosa candida, senis foliis, in cuius medio terni lutei conspiciuntur apices. Semen decidente flore, in folliculis, velut Lilium aquaticum profert. Candida hæc Narcissi species Leucoio Theophrasti respondet, pro quo à plerisque sumitur. Narcissus luteus foliis nascitur Allii, sed minorib. & tenerioribus, radice itidẽ Allii, minore tamen, copiosa, adeo vt tricenas coniunctas sit inuenire, velut in Porro Satiuo. Mense prodit Februario, vnde etiam nomenclaturam accepit, flore, sicut Leucoium Theophrasti, seu candidum, luteo, rotũdo, sed maiore, dupliciq; foliorum contextu, inodoro. Mẽse Maio abq; semine folia & flores euanescunt. Alii quoq; Narcissi faciunt species Bulbi, de quibus vide Medicos. Narcissus, Galeno teste, complexionis est calidæ & siccæ. Vis ei glutinãdi. Narcissi exiguus intra corpus, nisi ad vomitiones ciendas, est vsus. Radix. n. cocta aut in potum sumpta vomitum facit. Radix cum foliis trita & illita, tumores mammarum in puerperis sedat; eadem ratione adustionibus medetur. Virides cum succo tusi Narcissi, vulnera & neruos etiam dissectos glutinant sanantq; Cum Melle luxatis illinitur: membrorum doloribus & podagræ est auxilio: Eodem modo inflammationes restinguit: maculas, papulas, omniaq; cutis vitia corrigit, cum aceto & vrticæ semine trita. Tubercula, hulcera, duritiesque cum viciæ aut fabarum farina mollit. Aculeos aliaque corpori infixa, pari ratione extrahit.

Vnguentum Sarcoticum, Rondeletii: Recipe succi rad. Narcissi vnc. ij. succi Verbenæ, Hyperici, Caudæ equinæ ana vnc. j. olei antiquissimi vnc. ij. Colophoniæ vnc. j. Gummi Elemi, Myrrhæ, sanguinis draconis, Masticis, Aloes ana drach. iij. Coquantur succi cum oleo & pauco Melle ad inspissandum, quibus admisce pulueres reliquorum: Efficacissimum est, replet vlcera concaua carne, & recentia subito consolidat.

Oleum Narcissinum fit, primo vere ex recentibus floribus Narcissi, vt Rosaceum, vel oleum Menthæ. Valet ad emolliendas vuluæ durities, præclusionesque; sed capitis dolores facit.

Nardi sunt plura genera. Est enim Indica siue Syriaca, Celtica, Montana, rustica siue Azaron. Cretica siue Phu. Postremo & Germani-

manica Nardus siue Pseudonardus, de quibus suo ordine singulis. Cum autem simpliciter Nardum dicimus, intelligimus Indicam siue Syriacam, quæ reliquis præstat. Frutex est radice graui & crassa, sed breui & nigra, fragiliq; quamuis pingui, situm redolente, vt Cyperi radix, sapore aspero, folio paruo densoq;. Cacumina in aristas se spargunt, vnde gemina dote Nardi Spicas & folia concelebrant. Duo facit eius genera Diosc. Indicum & Syriacum. Indicum dictum, quod pars montis in quo nascitur in Indiam spectet. Syriacum similiter, quod ea montis pars, in quo prouenit, in Syriam vergat. Melius Syriacum, quo recentius est ac leuius, comosum, colore rufo, odore vehementer iucundo, Cyperumque imitante, spica breui, sapore amaro, maximeque os siccante.

Est & alterum Indici genus apud Gangen fluuium nascens, viribus languidum, vt quod solo vliginoso crescat. Odoratius enim est quod locis emicat celsioribus. Latinis & officinis Nardus & Spica Nardi dicitur, Nardus Celtica frutex est pusillus, qui cum radice vellitur, & in manuales scopas assumitur, foliis longiusculis, flauescentibus, flore luteo. Nascitur in Norico, Istria & Pannonia. Gallicam alii cognominant, sed nusquam in tota Gallia nascitur. Celtæ autem historicis quibusdam non sunt tam Galli, quam Germani. Germanica igitur potius esset dicenda. Valerius Cordus Spicam dicit Romanam. Incolis Saliunca teste Diosc. appellatur. Vnde Ger. Selling dicitur. Item Marien Magdalenen Blumen / Spicanardes, Saliuncæ Germanicam appellationem à conseruando iuuenili animo, Valerius deducit. Nec conuenit cum Lauendula seu Spica nostra, vt quorundam est sententia. Saliuncæ vero descriptio Nardo Celticæ per omnia respondet, vt multis Ruellius ostendit.

Calfacit in excessu primo, & exiccat in altero. Vires habet easdẽ quas Syriacum. Sed vrinam cit vehementius, stomacho est vtilius. Inflammationibus iecoris, & felle suffusis auxiliatur. Cum Absynthii decocto aduersus stomachi inflationes bibitur. Ex vino aduersus lienem, renum & vesicæ vitia, & venenatos ictus. In malagmata, potiones & calfacientia vnguenta additur.

Nardus Germanica dicta, quod hæc in Germaniæ passim hortis colatur. Pseudonardus ideo, quod non sit vera Nardus. Duo sunt eius genera: Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odo-

odorem, quod Spicam appellamus: Germanis Spickenardi: alterum minus & amplitudine & odore, quod Lauendulam seu Lauandulam vocamus: quod balneis & lauacris hominum expetatur: Germanis Lauendel/Lauander. Fuchsius maiorem appellat marem, minorem verò fœminam. Vtraque autem Germanica Nardus Stichadis est species, vt plerisq; hodie eruditis placet, & descriptio etiam abunde commonstrat. Frutex est folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido, in candidum vergente, piloso frequentibus spicis, in aristas sparsis, flosculis in Spica ferè cæruleis, in Lauendula verò purpureis. Exitu veris vtraq; perpetua coma canescit. Spicatur Iunio & Iulio. Locis gaudet apricis & petrosis.

Nardus naturam habet excalfactoriam & exiccantem. Substantiæ, teste Galeno, est mixtæ, & facultatis tum digerentis, tum repellentis & roborantis. Vim habet non exiguam coquendi omnes frigidas dispositiones. Vrinam mouet, aluum potu sistit, Nauseæ ex aqua frigida auxiliatur, & stomachi rosionib. inflationi, iecinori, regio morbo & renum vitiis. Miscetur & antidotis. Vuluæ profluuia, saniemq; apposita supprimit. In aqua cocta, fotu ac insessu vuluæ inflammationibus medetur: Ad glabras oculorum genas valet, ad densiorem siquidem pilum eas reducit. Perfusis humore corporibus inspergitur. In fictili non picato, trita in farinam, & cum vino in pastillos coacta, ad collyria reconditur. Oleum Nardinum, cuius compositionem docet Mesues, calfacit, tenuat, digerit, modice adstringit, proinde affectus omnes frigidos & flatulentos cerebri, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vesicæ, vteri, magnopere iuuat: naribus iniectum caput purgat. Corporis colorem & odorem commendat. Nardus Celtica calfacit abscessu primo, & exiccat in altero. Vires habet easdem quas Syriacum, sed vrinam ciet vehementius, stomacho est vtilius. Inflammationibus iecoris, & felle suffusis auxiliatur. Ex vino, aduersus lienum, renum & vesicæ vitia, & venenatos ictus, In malagmata, potiones & calfacientia vnguenta additur.

Nardus Germanica calfacit & siccat ordine secundo, tenuiumq; est partium. Discutit & educit. Flores in vino cocti vrinã cient, calidi diebus aliquot ieiuno stomacho poti. Menses & secundinam simili modo adiuuant; Cardiacam sedant: Ventositates reprimunt, Morbum regium, sicut & Libanotis Coronaria, pellunt. Efficacius

hæc

hæc præstat cũ Cinnamomo, Garyophyllis, flore Nucis Myristicæ, Cardamomo, Cubebis, & Rosarum foliis decoctum. Apoplexiæ idem decoctum est auxilio: amissam vocem restituit: dentium dolorem sedat: puttida oris hulcera sanat. Ad eadẽ pollet aqua stillatitia. Aqua tam Spicæ, quam Lauendulæ, dolorem capitis sedat, vertiginem pellit ex frigore natam. Præualet tamen Spica Lauendulæ. Membra frigefacta & Paralytica recreat, si aqua illinatur, ac mẽbra herba ipsa fomententur: eorundem tremorem hoc modo sedat. Oleum Spicæ ad vertiginem frigefacta & paralytica membra tremoresq; prodest. Fit autem per destillationem ex maiore Lauẽdula, quæ Spica vocatur, ac maioribus apud nos quam in Narbonensi Gallia fit sumptibus, vt præstet illud à mercatoribus emere.

Montana Nardus hodie penitus in nullo vsu, non enim ad nos nisi casu adfertur. Nascitur surculo & foliis eryngio similib. minoribus minime tamẽ spinosis, asperisq; Radices habet binas aut plures, nigras, odoratas velut hastulæ regiæ. Longe autem graciliorib. & minoribus. Dicitur item Niris, Thylacitis, quod in Coriaceis sacculis, quod Græcis θυλάκια vocant, ad externas nationes ferebatur. Pyritis, quod igni propter iucundũ iniiceretur odorẽ. In Cilicia copiosissime prouenit, vnde Cilissam spicam appellat in fastis Ouid.

Et sonat accensis Spica Cilissa focis.

Vires easdem habet cum Nardo Celtica. Aqua ad loquelam deperditam: Recipe Aquarum Lauendulæ vnc j. Saluiæ, Pæoniæ Pulegii, Maioranæ, Cerasorum nigr. Fol. Quercus ana vnc. ß. Misce & teneatur in ore.

Alia: Recipe Aquarum Lauendulæ vnc. j. Saluiæ, Pæoniæ, Pulegii, Maioranæ ana vnc. ß. Misce, retineatur in ore, non transglutiendo vel consumendo.

Oleum Spicæ Euonymi: Oleum Spicæ ex Maiori Lauendula fit, quæ spica vocatur, in vino prius macerata, deinde per alembicum destillata. Renibus inunctum gonorrhœam sanat: Lumbricos expellit, guttæ duæ ex vino sumptæ. In summa, multis facultatibus præditum est.

Oleum Nardinum simplex, Mesuæ: ℞. Nardi Indicæ vn. iij. vini, aquæ ana vnc. ij. ß. olei loti lib. j. ß. Minutim incisam macera, & coquãtur in duplici vase, donec vinũ & aqua per vaporem resoluãtur;

coletur deinde oleum,& reponatur:Calfacit,tenuat,digerit,modice adstringit:proinde affectus omnes frigidos & flatulentos cerebri, ventriculi hepatis,lienis,renum,vesicæ,vteri,magnopere iuuat:naribus iniectū caput purgat, corporis colorem & odorem cōmēdat.

Oleum Nardinum compositum,Mesuæ: Recipe Nardi Indicæ vn.iij. Maioranæ vnc.ij. Ligni Aloes, Enulæ, Folii Indi, vel Macis, Calami Aromat.fol.Lauri,Cyperi,Schœnan.Cardam.vnc.j.ß.contundantur omnia leuiter: & illis adfunde vini, aquæ ana quantum sufficit,id est,vtriusq; circiter vn.xiiij.olei loti li.vj.Macerentur horis duodecim:deinde conquantur in duplici vase secundum artem. Idem,quod præcedens,potest.

Vnguentum jecoris facultatem sanguificam roborans, Rondeletii: Recipe olei hepatis,Gelei vnc.iv.Spicæ,Nardi Indicæ, Schœnanti,Azari ana drach ß Masticis,Bdellii,Myrrhæ,Styracis an. dra. iij. Si scirrhus adsit, dissoluantur in oleo: quibus adde Terebinthinæ Abietis vn.j. Ceræ Citrinæ nunquam calfactæ, vt extrahitur ex aluearijs, quantum sufficit. Fiat vnguentum. Tempore inunctionis adde vini Maluatici parum.

Pilulæ ad hydropem: Recipe Spicæ Nardi Indicæ. Hepatis Lupini ana drach.j.Eupatorii scrup.j. Cum Syrupo de Absynthio, & guttis tribus olei Vitrioli fiant pilulæ xxx.auro coopertæ. Dosis pilulæ drach.singulis diebus cum vino Absynthiaco.

Pilulæ ad vrinas & menstrua mouenda Caspari Bauhini: Recipe succi Absynthii siccati drachm.ij.Spicæ Nardi, Iunci odorati ana drac ß.sem.Apii, Petroselini ana scru.j.Trochiscorum ex Rhabarb. drach.j.Cum Syrupo Eudiuiæ formentur pilulæ paruæ.

Pilulæ Sabelliæ,Mesuæ: Recipe Spicæ Indicæ drac.v. Spicæ Romanæ drach.ij.Rhabarbari, Agarici, Epithymi ana drach.iij.Costi, Masticis,Chamædryos,Amomi ana drach.iij.Croci dra.ij.Myrrhæ, Cinnamomi,Caryophyllorum.Schœnanthi ana drac. j. Aloes dra. x.Cum vino antiquo fiat massa,quę siccata in Charta Ceræ liquatæ intincta, seruatur ad annum.Datur ad drach.ij.cum vino. Obstructiones ventriculi,hepatis,lienis sanant, & hydropem materiamque vacuam.

Aromaticum Nardinum.Mesuæ: Recipe Spicæ Nardi drach.ij. Rosarum rub.vn.ß.Cubebarum,Ligni Aloes,Masticis,Caryophyllorum,

lorum, Cinnamomi, folii Indi, Anisi, Cort. mali Citri, Trochisc. Diarrhodon, Galliæ Sebellinæ an. scrup. iv. Pinearum mundat. Amygdal. purgat. ana drac. v. Gummi Arab. Tragacanthi ana vn. ij. Moschi scrup. ß. Syrupi Rof. q. s. Cor, ventriculum, hepar, renes & cætera viscera roborat, & vesicam coctionem iuuat, ob id oris & sudoris odorem commendat, flatus dissipat: Veneris appetitum excitat, & respirationem liberiorem facit.

Diacurcuma minor, Mesuæ: Recipe Spicæ Nardi, id est, Indicæ, Myrrhæ. Cassiæ ligneæ, Croci, Schœnanthi, Costi, Cinnamomi, an. vnc. j. Mellis despumati quantum sufficit. Fiat Electuarium. Idem pollet quod superior, sed imbecillius.

Nasturtium à naribus torquendis dictum, quod sternutamenta odore & seminis acrimonia prouocet. Græcis κάρδαμον ἀπὸ τῆς καρδίας, quod cor foueat, ac in syncope, quam Cardiacam vocant, plurimum valeat. Alii alia etyma statuunt. Barbari Cressionem, Germanis Kreß / appellant, Galli, Cresson, Tria Nasturtii præcipua numerantur genera: Hortense aquaticum & syluestre. Nasturtium hortense vulgaris est notitiæ.

Caulibus assurgit sesquipedalibus, longe statim à radice minutorum foliorum pediculo, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, Calyculis orbicularibus contento, sapore acri. Floret potissimum Iunio mox semine prægnans: Germanis Garten Kreß. Nasturtium aquaticum, est Græcis Sisymbrium Cardamine dictum, altera Sisymbrii species: Germanis Brunkressen / Wasserkressen. Tertium est Nasturtium campestre, seu Agreste, Græcis ἴβιρις, Lepidion syluestre. Item καρδαμαντική; vel ἄγριο κάρδαμον, quod radix odorem habeat Nasturtii: vel quod folia eius partim Sisymbrio Cardamine, hoc est, Nasturtio aquatico, sint similia, partim etiam Cardamo, hoc est, Nasturtio hortensi, siue quod gustu Nasturtium referat: Germanis Gauchblume / quod plerosque quibus est incognitum infatuet. Folia habet Nasturtio similia, verno tempore virentia, cubiti altitudine, aut minora, flore lacteo, radicibus duabus, quamuis vna etiam plerunque conspicitur, odore Nasturtii quam acerrimo. Nascitur in pratis & locis incultis. Tragus ex Nasturtio aquatico

 per

per inundationem forte in prata delato prouenire dicit. Vel etiam ex eiusdem semine in prata sparso. Floret Aprili potissimum. Monendus hic Lector Lepidion & Hiberin, quarum alteram in fine primi alteram in fine fere tertii Diosc. describit, eandem esse herbã, doctissimorum hodie, qui de herbis scripserũt, iudicio. Vnde Ruellius caput de hiberide in fine libri primi adulterinum existimat, ac duas Lepidii facit species, alterum maius, Ger. Pfefferkraut, alterum minus Ger. Gauchlum. Hortensis Nasturtii semen calidum est & siccum ordine quarto. Herba arida eiusdem est temperamenti. Viridis vero & recens multo est inferior, vt in acetabulis pro cibo sumatur. Aquaticum aridum, est calidum & siccum ordine tertio. Viride autem in secũdo. Agreste est calidum & siccum in gradu quarto, sicut hortense, minus autem desiccat. Omnes Nasturtii species vrinam cient, aluum purgant, renes & vesicam, iecoris & splenis obstructiones soluunt, interna corporis vulnera sanant: Venenum, cũ oleo sumpta, educunt. Cum mulso decoctum manè & vesperi potum, viscosos humores educit, tussim & dispnœam discutit. Cum lacte caprino coctum pectoris dolores tollit. Succus ore retentus, malos humores è dentibus dolentibus educit. Succus illitus & folia tusa imposita, omnibus corporis maculis, pustulis & scabiei sunt remedio: eodem modo coxendicum & lumborum dolori ferr auxilium, tumores discutit: sentes & infixos corpori aculeos extrahit: squamas capitis lotione aufert. Omnia corporis excrẽta mala succus purgat & sanat. Semen ore mansum, linguæ paralysi auxiliatur. Sternutationes prouocat naribus inditum, ac lethargicos excitat. Strumas & tubercula circa aures cum aceto coctum semen illitum digerit. Semẽ est ad omnia foliis calidius ac fortius; ac propterea minus intra corpus adhibetur: nisi ad excitãdã forte frigidiorẽ naturã.

Ocymum Græcis & Latinis, Basilicum item & Ocymum Garyophyllatum. Ocymum à nascẽdi celeritate dictum, quod satum tertio statim die emicat, ab ὠκὺ, id est, velox, celer: quod tamen verius Ocymo, quod pabuli quoddam genus est, videtur cõuenire de quo inter fruges. Vel Ozimum ab ὄζω, id est, redoleo, quod suauissimum spiret odorem: sic per z scribitur. Basilicum hoc est, regium ab odoris præstantia, quod regia domo sit dignum appellatur. Gal. Baselic. Germ. Basilien. Tragus tria facit Ozymi genera, alii quatuor, satiua

tria

tria, syluestre vnum. Satiua ex semine quotannis in hortis mense Maio nascuntur. Præfertur reliquis Ozymum minus, ob odoris & formæ gratiam, surculosum ramulis rotundis, foliis Amaraci, sed paulo maioribus, odoreq; gratissimo. Hoc ipsum Acino Dioscoridis lib.3. per omnia est simile. Vnde non temere eruditis Acinos Diosc. creditur esse Ozimum minus. Aliud genus foliis & caule est maioribus, folio Parietariæ minoris seu Mercurialis, flore in nonnullis candido, in nonnullis vero purpureo circa caulem per interualla, sicut in Galeopsi. Ac prima hæc duo genera herbam regiam, Basilicam & Ozimum Garyophyllatum appellant. Quod vero Dioscorides dicit vulgarem herbam esse Ozimum, intelligendum est de pabuli genere: siquidem nostrum hoc Ozymmum maxima cura indiget, frigoris ac pruinæ impatiens. Deniq; est genus sponte ex radice tenui in terra sese late spargente, quotannis enascitur, nec facile semel plantatum supprimitur: foliis odore & forma Mentham propemodum referentibus, caule aspero, villoso, tetragono, flore circa caulẽ purpureo, Ozimi floribus simili, semen in reliquis Hyoscyamo similibus, nigrum continetur. Atq; in hoc tertio genere diuersum se à verbis Plinii, qui lib.19. cap.10. In Serpyllum Ozimum mutari scribit, se compertisse Tragus affirmat: Autumnali enim tempore in valle humida plantatum Ozymum, in Nepetam seu Pulegium syluestre tertio anno mutatum se inuenisse. Non repugnat tamen, quod locis siccioribus plantatũ, in Serpyllum idem transmutari queat. Velut Theophrastus lib.5. de Plantarum causis, est etiam autor. Syluestre hoc Dioscor. Ocimoides & Ocimastrum vocat, per omnia cum eius descriptione conueniens. Ozima Gariophyllata sunt complexionis calidæ. Viribus prædita resoluendi & discutiendi humores pulmonis & matricis viscosos, ac phlegmaticos. In cibis arefactum sicut Amaracus, & Rosmarinus admiscetur. Vino impositum recenti, odorem & gustum præbet gratissimum. Decoctũ cum vino dispnœam tollit, tussi medetur, vrinam prouocat, mẽses ciet. Semen vino per diei vnius spatium iniectum, in album succum seu Gummi alteratur, quod illitum inflammationi linguæ, labiorũ rimis, & verrucis pectoris maximum fert auxilium. Semen ac stillatitia aqua pota, cor confortat, Syncopen propellit. Folia recentia frõti circũligata, vel stillatia aqua illita contra Cephalalgiam valet.

in defessionibus iisdem Pulegium & Mentha pollet viribus. Aqua stillatitia refrigerandi vim habet. Illinitur ergo inflammationi oculorum, capitis, tumoribus pectoris, aliorumque locorum. Syluestri sunt pares cum Hedyosmo vires. Semen Dioscor. teste, in vino potum, viperarum & aliorum Serpentium morsibus medetur.

CAPVT XXV.

De Ononide, Origano, Osenicho, Oreoselino, Orysa, Pimpinella & Peucedano.

ONonis Græce ἀνώνις, quasi dicas, Asini oblectamentum. Vulg oresta bouis, & Remora aratri, quod radicibus suis aratrum remoetur. Euricius Cordus Acutellam dici affirmat. Gall. Bugraues, Arrestre beuf. Germ Ochsenbrech/ab vrinaria vi, quod decoctum eius equites, meiere nequeuntibus equis offerunt. Hauro, hechel, quod crebris sit aculeis, instar instrumenti quo stupam seu linum fœminæ expurgant, vt Cordus explicat. Item Wetzstein Kraut. Ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitula multa. Foliis est exiguis, tenuibus ceu lentis, ad rutæ aut pratensis loti formam accedentibus, subhirsutis, odoratis iniucunde olentibus. Rami spinis acutioribus, ac veluti spiculis firmioribus horrent. Radicem habet candidam, seu in nigro candicantem. Florem fert minutulũ, Pisi dilutiore micantem purpura, in siliqua non vndequaque septum. Nascitur culto, pingui & glutinoso solo, segetibus præcipue & aruis. Mense floret Iulio & Augusto. Calida est gradu tertio. Vim habet quandam abstersoriam & incisoriam. Radix calfacit & extenuat. Cortex radicis cum vino potus vrinam ducit, calculos rumpit, & crustas expellit. Diosc. & Plinio testibus. Radicis decoctum hæmorrhoidas sanare creditur. Antequam spinosa fiat sale conditur, & est cibis gratissima. Decocta radix in posca dentium dolorem collutione mitigat. Eius vinum describitur supra cap. de vino.

Origanus ἀπὸ τῦ ὄρυς nomẽ habet, & χορᾶς, id est, gaudio, quod montibus gaudeat; Herodianus ab ὁρᾶν, & γανῶ, id est, clarifico deducit,

ducit, quod visum acuat. Theodorus ab ῥιγῶ, id est, algeo, per prothesin literæ, O, deriuat, quasi rigēs per Antiphrasin, quod minime refrigeret: Germanis Wol.gemut. Maxima inter autores de eo est controuersia: Theophrastus Paracelsus duo eius statuit genera: Nigrum & candidum. Nigrum nullo semine, candidum vero perquā exiguo Dioscorides & Plin. quatuor recensent, foliis partim Serpillo, partim vero Hyssopo respondentibus: Est n. Heracleoticū, ab Heraclea Ponti cognominatum. Onitis, quasi Asininū, quod ab Asinis impetatur. Tragoriganum, quasi Hircinum Origanum, quod animal istud potissimum eius voluptate capiatur: Siue Tragoricum cuius duæ adhuc à quibusdam narrantur species: & syluestre. Heracleoticum folium habere, scribit Diosc. Hyssopo nō dissimile: vmbella non in orbē se colligit, nec in rotæ speciem radiatur, sed multipartito diuisa fronder. Semen in cacuminibus virgarum non densum, nec durum. Aliis Cunila dicitur, Plinio Gallinacea Cunila. Hoc Ruellius existimat esse eam, quæ vulgo de generis Maioranæ, cognomento in hortis seritur, quæ forma foliorū & capitulorum Maioranam imitatur, frutice Hyssopi, foliis eidem vel Serpyllo syluestri proximis, minoribus tantum, vmbraculis non in orbem coactis, sed diuisis, florum plenis. Onitis eadem est, candidiore tantum folio, hyssopoq; consimiliore, fructu confertis Corymbis cōpacto. Tragoriganum fruticulus est Dioscoridi, Serpyllo syluestri, vel Origano similis, tam ramo quam foliis: sed quibusdam in locis soli cōditione lætius & habitius inuenitur, latiore folio, glutinosum: alterum macilentius, foliis exilioribus, molliusculis, quod aliqui Prassion vocare maluerunt. Optimum Cilicium, Choum, Cretense, Chyum & Smyrneum. Syluestre Origanum, foliis est Origani, prætenuibus virgulis, digitorum quatuor altitudine, vmbellis anethi, flore candido, radice tenui superuacua. Hanc Dioscorides Panax Heracleum & Cunilam quibusdam dici meminit. Plinius Bubulam Cunilam locis aliquibus vocat. Hodie omnibus illis specieb. caremus, sola excepta syluestri Origano, quæ copiose in nostris montibus gignitur, quaque officinæ vtuntur, Tragus tres eius in flore facit differentias Primum floribus purpureis, alterum in puniceo rubentibus, tertium candidis. Locis gaudet maxime montanis & dumosis, solique expositis,

ac in hortis etiam iuxta ſepes naſcitur, menſe floret Iulio. Calfaciunt & exiccant omnes Origani ſpecies, in tertio ordine. Heracleoticum decoctum cum vino, potum, venenatorum morſibus prodeſt: cum paſſo autem iis, qui Cicutam aut Meconium: Cum Oxymelite autem iis, qui gypſum aut Ephemerum hauſerunt. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico manditur. Aridum acetabuli menſura cum aqua mulſa potum, atram bilem per inferna detrahit, menſes ciet. Linctum ex Melle tuſſes emendat. Medicamentum ciendis vomitionibus commodiſſimum ex Origano fit, additis cepis, & ſemine fruticis, quod ad obſonia expetitur, rhus dictum, omnibus in ære Cyprio per tricenos dies inſolatis, ab ortu canis, cum ſyderis æſtu tempus flagrat. Onitis eaſdem quas Heracleoticum præſtat vires, ſed nonnihil infirmiores. Syluestre Origanum priuatim foliis & floribus cum vino potis, venenatorum morſibus auxiliatur. Tragorigani genera omnia calfaciunt, vrinam cient, bonā faciunt aluum, ſi decoctum eius bibatur. Lienoſis cum aceto pota proſunt: cum vino his, qui ixiam hauſerunt, Tuſſientibus, Peripneumonicis, ex Melle in eclegmate dantur. Datur eiuſdem potio cibum faſtidientibus, & ſtomacho male affectis, & acida ructantibus: iis item quibus à maris iactatione nauſea & hypochrondriorum calor excitatur. ſuccus Origani virentis, tonſillis, Columellæ, oris hulceribus medetur. Per nares cum oleo infuſus caput euacuat. Cum lacte aurium doloribus infunditur. Obdormituris in metu ſerpentium herba ſubſternitur: fugat enim eas. Cum polenta illitum tumores diſcutit. Scabiem, puriginem & pſoram, in deſeſſione balnearum ſanat. Illinitur ſuggillatis, item dentium dolori, quibus etiam candorem facit, cum Melle & nitro. Laſſi perunguntur ex eo, ita vt venter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat. Furunculos cum pice tritum, aperit: ſtrumas cum oleo, aceto, & farina hordeacea: Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones ſanguinis tuſum, in genitalibus, ex aceto litum: reliquias purgationum à partu.

Inſeſſus ad colicum & nephriticum dolorem, Andernaci: Recipe Origani, Calaminthæ, Anethi, Chamomillæ, Sinonis, Lauri ana M.iv. Fœnigræci, ſem. Carui, Cumini, Aniſi, Fœniculi ana vnc. ij. Baccarum Lauri vnc. ß. Quod ſi varii ſint affectus, eorumque

cauſæ

causæ diuersæ, plura medicamenta instituto idonea, adiicere licebit: vt si emollitione opus sit, folia Maluæ, Altheæ, Parietariæ, ac Violarum addes. Sin autem incisio quædam, aut meatuum apertio requiratur, radices Asparagi, Rusci, Apii, adiungentur. Ad vesicam calculosam eisdem vtendum, ita tamen vt ruta addatur.

Olsenichum, vel Thysselium Plin. lib. 25. cap. 11. Herbarii vocant Olsenichium & Meu Palustre: Polonis Olesnick: Germanis Olsenick: Græcis θυσσέλιον: Habet vim calefaciendi & exsiccandi, radice ac semine vtuntur tantum in Medicina, etiam ab intra.

Oreoselinum Dioscoridi dicitur Ὀρεοσέλινον, à Cunrado Gesnero ὀρεοσέλινον ἴσχυλον & ἔνοπτον: Latinis Oreoselinum, Apium Montanum, Montapium, Apium Ceruinum, Petroselinum Montanum, Petroselinum Ceruinum, & Elaphoselinum: Valerio Cordo Polychrestum, Cunrado Gesnero Polytnætum: Italis Apio Montano, Pitrosello Montano, & Petrosemolo Montano: Hispanis Apio Montesino, & Perexil Montesino. Gallis Persil des Montaignes: Ægyptiis Anonim: Arabibus Acraselinum. Germanis Bergpeterlein. Tria sunt eius genera: 1. est Oreoselinum simplex: Alterum, Apium Montanum folio ampliore: Tertium Selinum Montanum pumile, &c. Calfaciunt & siccant: Eius aqua destillata Interne conuenit, vt & Herba Externe.

Orysa Græcis ὄρυζα à Theophrasto ὄρυζον: Latinis Rizum, Risum, Oryza, Oriza, Orysum, hordeum Galaticum, & hordeum Siciliense: Arabicis Arz & Arzi: Serapio. lib. simpl. cap. 13. testatur Haliabbati 2. Canon. c. de Granis vocari Arsura & Aezum: apud Glossographum Auicennæ Iaibedi: Pultis inde confectio Arabice vocatur Albede, teste Andrea Bellunensi: Italis vocatur Orysa Riso & Reso: Hispanis Arroz, & Atroz: Gallis Ris, Riz, & du Riz: Vngaris Ris Kasa: Anglis Rese: Germanis Reiß & Ryß, &c. Calefacit in primo & siccat in secundo gradu, teste Galeno lib. 2. Alim: Eius vsus varius ac multiplex, ab Intra & Extra, destillatur in aquam, conficit etiam inde à quibusdam panis: populi habitantes in ortu solis conficiunt inde iucundas potiones, deinde etiam optima Cereuisia ex ea fieri potest: tanquam ex alio frumento.

Pimpinella antiquis Petroselinum dicitur: à Nicolao Myrepso Pempinela, à Ioanne Ruellio Pampinaria, Hermolao Barbaro Bibinella: ab aliis Pimpinella, Pampinula, Bipennula, Bipennella, Pampinella, Pinpinella & Bimpinella: à Simeone Ianuense Petrafindula & saxifragia dicitur. Simplicistæ vocant Tragoselinum, Apium Hircinum, Petroselinum Hircinum, Pimpinella Hircina: Item saxifragia Hircina, Pimpinella alba, & Pimpinella saxifraga. Arabice teste Matthæo Syluatico vocatur Halimach, Kezai, Kezair, & Neleblach: Italis Pimpinella & Petrosello Saluatico: In Candia Pipinella: Gallis Pimpinelle: Germanis Bibinell Steinpeterlein, &c.

Tria eius sunt genera: 1. dicitur Tragoselinum maius & Pimpinella maior: Italis Pimpinella maggiore, & Petrosello Saluatico Maggiore: Gallis Pimpinelle grande: Germanis groß Bibinell &c. Secundum genus solummodo dicitur Pimpinella ab officinis, à Botanicis Tragoselinum minus & Pimpinella minor: Italis Pimpinella minore & Petrosello Saluatico minore: Gallis Pimpinelle petite: Germanis klein Bibernell/&c. Tertium genus à Simplicistis vocatur Pimpinella Petræa, Tragoselinum Petræum, Pimpinella saxatilis, Pimpinella Crispa & Tragoselinum saxatile: Germanis Stein Bibernell siue Maven Peterlein/ &c. Eius vsus in medicinatam, Externus quam Internus existit: Omnia eius genera sunt calida, primum genus calidum est siccumque in principio tertii gradus, reliqua duo calida existunt siccaque in tertio. Eius fit destillatio in aquam, præparatur ex ea vinum, Mulsa, Extractum, succus exiccatus, Syrupus; Radices condiuntur, Sacchare etiam incrustantur: Item semen Sacchare incrustatur, redigitur in conseruam, fiunt ex ea la Tabulæ, item Sal; exprimitur & destillatur in oleum; Arcanum Purum demonstrat eius Tinctura aut Essentia, &c. Plures exinde præparationes qui volet, experiri poterit.

Peucedanum, Græcis dicitur πευ έδανος siue πευ έδανον ἄζειον, ἀζυόφυλλον, & ἀγαθὸς δαίμων: Latinis Peucedanus siue Peucedanum, Bonus genius & Bonus Dæmon, Herba stataria & vt Ianus Cornarius vult satarium. Apud Simplicistas dicitur Pinastellia siue Pinastellum, Herba sulphurata, fœniculum Porcinum, cauda Porci-

Porcina,& Herba Thuris. Arabice apud Serapionem lib. simpl. cap.276. Harbatum, ab Auerrhoe Andration & Herbatura vocatur: Apud alios Authores Arabicos aliâs etiam legitur Aluessen, Bugenis, Buyanis, Hesian & Hesisaan: Italis dicitur Peucedano, Finnochio Porcino & Pinastello: Hispanis Heruatum, Yeruatum, & Fenicho de Porco: Gallis Peucedane & Queue de porc: Germanis Seufenchel / Himmeldill / id est, Anethum cœleste: Duplex inde sumitur differentia, vt Peucedanum simpliciter & deinde Peucedanum Italicum: Germanis grosser vnd kleiner Seufenchel / &c. Montibus nascitur opacis, caule tenui, macilento, Fœniculo simili, coma circa radicem densa copiosaque, flore luteo, quem Iulio & Augusto profert, radice admodum longa, foris nigra, intus alba, odore graui, crassa, liquore plena, cui lachryma interdum concreta. Thuris similitudine, sicut & caulibus, adhærens inuenitur. Officinarum Peucedanum, cum radice sit lignosa, non succo plena, & odore quoque iucundo, non est genuinum. Calfacit Peucedanum in secundo, exiccat vero in tertio ordine. Decoctum radicis ex vino, vel radix trita & assumpta, pectus purgat, frigidum & viscosum phlegma educit, tussi veteri ex frigiditate natæ summo est auxilio. Succus eius tritus eadem potest. Colligitur autem succus hunc in modum: Tenera radix cultello conciditur, ac profluens inde succus in vmbra siccatur: nam in sole statim euanescit. Caput autem & nares, dum succus exprimitur, Rosaceo perfunduntur, ne dolor caput premat, & vertigo sentiatur. Cum Melle mixtus succus potus, stranguriam adiuuat: serpentum veneno medetur. Vnde illiti hoc succo ex oleo temperato, à serpentibus sunt securi. Suspiriis, torminibus & inflationibus, Dioscoride teste, subuenit, lienē absumit: difficiles partus mire adiuuat: ad vesicæ cruciatus & renū distentiones bibitur: vuluam aperit. Radix trita cū aceto, & oleo, illita, omnib. neruorum vitiis prodest. Ex oleo & Rosaceo, Lethargicis phreniticis, vertiginosis, comitialib. & longis capitis doloribus resolutis, Ischiadicis, conuulsis medetur: Aurium dolorib. ex Rosaceo instillatur. Dētium cauernis succus eius inditus, dolorem mitigat. Ruptis infantibus quibusq; vmbilicus nimium prominet, succus vtiliter illinitur. Naribus infusus succus vel puluis eius

Lethargicos excitat, & mulieribus, quæ ex matricis dolore concidunt, auxiliatur. Lachryma seu Gummi eius quod caulibus & radici adhærere inuenitur, recentia vulnera sanat. Idem præstat radix. Vetera damna & putrida hulcera puluis radicis aspersus purgat, & ad sanitatem perducit.

CAPVT XXVI.

De Polio, Periclymeno, Petroselino, Panace, Phu, Pæonia, & Pulegio.

Polium capitulo quodam paruo in Corymbi speciem coacto hirsuto, tomentaceo & albescente, capillitium hominis cani similitudine quadam effingit, vnde nomen. Assurgunt & ab vna radice surculi numerosi, tenues, duri, lignosi, rotundi, sesquipalmum longi: folia oblonga sunt crenata, rigidiuscula, Chamædryos affinia, sed angustiora, in ambitu serrata, in virgularum summitatibus flosculi albida lanugine pubescentes, simul plures in capitula coacti; semẽ paruum, nigrum, oblongum. Tota planta incaua est, in locis squalidis & montosis lætius virens, vnde Polium montanum in Pharmacopoliis nuncupatur, cui etiam Teutrio nomen est, secundum Dioscorid. Grauem odorem spirat, sed non iniucundum, & ad medicos vsus sæpe adducitur. Est alterum non vsque adeo valens odore & viribus infirmius, cuius etiam surculi rigidi sunt, & rotundi, folia breuiora & angustiora. Flosculi multi, simul congesti, lanugine tenui, incanescentes. Alia duo recenset adhuc Remp. Dodon. Pœna vero quatuor, quæ his inuestiganda relinquo, qui vniuersam stirpium historiam describendam susceperunt. Polium calefacit ordine secundo, siccat initio tertii, Hydropicis, ictericis, lienosis medetur; vrinas & menstrua mouet, substratum, suffitumve serpentes fugat, vulneribus ad cicatricem perducendis opitulatur.

Periclymenon Græcis à conuoluendo dictum, Latinis ac Romanis volucrum maius, vulgo Caprifolium, & Matrisylua, à nonnullis lilium inter spinas: Gallis Vincibosse: Germanis Wald-

gilgen/

gilgen &c. Frutex est surculosus, lignosus, Scansorius ac sese vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad summa earum fastigia sæpe surculis obsequiosis ascendens, folia profert ex longis interuallis & singulis geniculis, bina, oblonga, leuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos & aliquando flauescentes, in longitudinem porrectos, fistulosos, in extremo hiulcos, simul multos ac velut in serto congestos, & suauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohærescens, in quo semen duriusculum; radix crassa & lignosa; cuius nullus est in medicina vsus: Galli Vinciboscum vocãt. Nascitur in syluis & dumetis & arbusta arcte sæpe amplexatur, vt suæ circumuolutionis impressum illi relinquat vestigium. Ex Periclymenis, quoddã frutices amplexando suos Gyros ab Oriente in occidentem, aliud ab occidente in orientem ducit, idq; semper & locorum vbiq; Periclymenum euidentissime calefacit, siccatq; lienem minuit, Orthopnoicis confert, vrinam mouet, singultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vsu sterilitatem & viris & mulieribus adfert.

Xylostron Perycliмeno vultu quidem simile est, sed nullis, vt hoc ipsum, eget adminiculis, vt fulciatur, sed per se subsistit. Liquor Periclymeni stillatitius, trium quatuorve Cochlearium mensura bina vice in die potus, dipsnœicis, tussientibus, & interno ventriculi æstu, laborantibus prodest. Rubræ eius baccæ tritæ, drachmæ põdere ex vino mane quadraginta dies potæ, lienosis, Dioscoride teste, auxiliantur. Baccis natura est expellẽdi, vrinam igitur crassam & cruentam cient & educunt: Partum quoq; maturant. Gratior ad vsus, est aqua stillatitia. Omnibus inflammationibus oculorum, & jecoris quoq; æstui, liquor stillatitius Periclymeni vtiliter illinitur, aut cum panniculis applicatur.

Petroselinum Græcis πετροσέλινον: Latinis Apium saxatile, Apium Petræum, à Galeno Petroselinum lib. 1. de Antid. & Petroselinum Esticaticum, à Simplicistis Petroselinum Macedonicum quia copiosissimum in Macedonia nascitur in saxis & locis præruptis: Arabibus dicitur Machdunes: Italis Petroselino Macedonico & Petrosello Macedonico: Hispanis Apio que cresce en las piedras; Gallis Ache des Rochiers: Germanis Macedonischer

nischer Peterlein/&c. Quod hodie in hortis apud nos in Germania ſeritur Peterſilien appellatum, eſt tantum ſpecies Petroſelini Macedonici, cultura manſuefacta. Calidum eſt & ſiccum Petroſelinum in tertio ordine. Petroſelini radix & folia in cibis ſunt vtiliſſima: vrinam cient, menſtrua ducunt, ſtomachi inflationes diſcutiunt; torminibus medentur. Laterum quoque, renum, & veſicæ doloribus ſunt auxilio. Eadem præſtat efficaciter noſtrum Germanicum Petroſelinum. Aliqui decoctum ex hoc faciunt contra icterum, hydropem & calculum Renum, accipientes ſeminis Petroſelini, Fœniculi, Aniſi, Careos, ſingul. drach. ij. radicum Petroſelini, Dauci ſiue Pimpinellæ, Fœniculi & Cumin ſing. drachm. ij. aut iij. Singulis in menſura vini albi vna nocte maceratis, ad tertiam decoquunt partem. Huius decocti mane & veſperi ad tres horas ieiuno ſtomacho potus ægrotis datur. Eadem poteſt aqua ſtillatitia. Inflammationibus oculorum cum polenta aut recenti pane illitum medetur. Eodem modo Eryſepelati prodeſt. Stomachi æſtum, impoſitum reprimit. Lac coagulatum in mammis folia tuſa & impoſita diſcutiunt. Vtile hoc modo iis, qui infantes ab vberibus ſubducunt.

Panax Græcis dicitur πάνακες, πάναξ & πάνακες ἡράκλειον: Latinis Panax, Panaces, & Panaces Herculeum ſiue Heracleon. Arabib. dicitur Fanaſi & Fanax: Italis Panace Heracleo: Hiſpanis panaque: Anglis Hercules Alheala: German. Panax Kraut &c. Eius duo ſunt genera: Succus ex radice ſiue Gummi Græcis dicitur ὀποπάναξ: Latinis Opopanax: apud vulgares Medicos Opopanacum: Herbariis Gummi Panacis, Panacis lachryma & Panacis ſuccus: Serapioni lib. ſimpl. c. 252. dicitur hic ſuccus Ieuſis & Ieuſir: Auerrhoi Steuſir & Ihanſir: Andrea Bellunenſi Giaſir, Giauſir. Hali, Iauſir. Stephano Haliabbatis: Gloſſogr. Iauſari & Iaxiron. Apud alios Arabes legitur, Heuſir, Gemen, Geſir, Gueſcir, Gueſir, Gnuſir, Hauſir, Genſeir, Hauſur, Hazechir, Kemeſir, Kemeiſir, Alieuſir, Seldebiuegi, Zauſior & Hermeſir. Italis Opopanaco: Hiſpanis Opopanaque: Gallis Opopanac: Germanis Gummi Panax &c. Herbæ & ſucci vſus venit in vſum Medicum tam Internum, quam Externum: Ex herba fit vinum, ex Gummi oleum ac pilulæ, &c.

Panaces Costinum, Herbariis Costus Illyricus, & Costus adulterinus: Germanis Costen Heylwurtz: Calfacit & siccat: vtitur in Medicina Interne, &c.

Panaces Asclepium Græcis dicitur πάνακες ἀσκλήπιον: Latinis Panaces Aesculapii, Panaces Asclepium & Panax Asclepias: Serapioni Panax Aschilibet, Fanasi seu Fanax Aschilibet: Italis Panace Asclepio: Germanis Heilwurtz Asclepium: Calefacit etiam ac siccat: Vsus eius ab Extra & Intra.

Phu Græcis φοῦ & ἀγρία νάρδος: Katinis Phu, Nardus Agrestis, Plinio Nardus Creticus: Herbariis Phu Ponticũ, Valeriana Põtica, Herba Theriaca, Herba Diui Georgii, Theriacaria, Herba Diuæ Mariæ Magdalenę, Georgiana, Serapioni sistra, Spica Syluestris, Theop. Paracelso Terdina. Officinis Fu: Arabibus, vt Serapioni inprimis dicitur & Auicẽ: Fu: Haliabbati, Fucha. Italis Valeriana Maggiore: Gallis Valeriane grande: Hispanis Yerua Benedicta, Hierua Benedicta & La Valeriana: Anglis Valerian: Germanis Welscher Baldrian/ &c. Secundum genus apud Herbarios dicitur Valeriana maior, & Valeriana simpliciter: Item Valeriana syluestris, Genicularis, Dania Maior, Ballarima, Antilla, Herba Valentia, Marcorella, Maturesia, Naucilla, Herba Benedicta, Valentiana, Baldriana, Marinella & Marcinella: Italis Valeriana, Phu volgare, & Valeriana Saluatica: Gallis Valeriane Sauuage: Germanis Baldrian: Tertium genus dicitur Valeriana Media & Valeriana Montana: Germanis Berg Baldrian. Quartum genus Herbariis dicitur Phu minus, Dania minor, & Valeriana minor: Germanis kleiner Baldrian. Quintum genus dicitur Phu minus Apulum & Phu minus Montanum: Sextum genus dicitur Phu Petræum, Valeriana saxatilis: Germanis Stein Baldrian. Omnia genera habent vim calefaciendi & siccandi. Fit ex ea Quinta Essentia præstans, item Sal, destillatur & in aquam, &c.

Pæonia à Pæone inuentore dicta, Græcis Glycysida, quod grana mali Punici granis similia habere videatur. Sidia enim Bœotæ mali Punici grana vocant. Herba item Casta Latinis, officinis Pæoniæ nomen retinet: Germanis Pæonien Rosen: Insignis sane herba est, flore, viribus, multos stolones edens,

edens, pedum ſæpe duorum altitudine in ſummitatibus flores pulcherrimos eructans vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices amplos, & roſarum æmulos, vnde Roſæ D. Mariæ quibuſdã vocantur. Eius tres ſunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglandis Nucis ſimilia, ſed ambitu minora & craſſiora obtinet. Secunda Smyrnii modo folia diuiſa & ſuperiore minora gerit, ex obſcuro virentia, ſurculos breuiores atq; omnia minora. Tertia videtur magis neutra, vel potius promiſcua, quæ ſcilicet vtriuſq; gerit ideam & effigiem, neq; plane rubra, neq; candida, ſed veluti pallida eſt. Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorſus alba & pulcherrima; omnium tamen elegantiſſima eſt multiflora, cuius ſc. flos non reliquarum modo ſimplex, ſed Polyanthos ac multiplex datur. Omnes tuberoſas radices habent & multifidas; quædam tamen magis glanduloſas; caules oblongos; folia diuiſa; flores valde patulos; in ſummo caule ſiliquas amygdalis ſimiles, in quibus dehiſcentib. multa grana, parua, pręrubra, cocci colore, ſplendeſcẽtia, acinis granatorum conformia inueniuntur, & in medio quædam nigra, lucida, medulloſa, ſapore medicato, acri ſubaſtringente, cum nonnulla amaritudine. Multa ſuperſtitioſa de pœoniis narrantur, quæ tanquam literis indigna, omittuntur. Pœonia tenuium eſt partium, exiccat, & in caliditate Symmetriam obtinet. Radix leuiter cum quadam dulcedine adſtringit. Arida Pœoniæ radix tuſa, Amygdali magnitudine cum vino ſumpta, mulieres à partu purgat: menſes ducit: Calculum veſicæ & renum pellit, ictericos adiuuat, ventris dolores ſedat: fluxus alui ſiſtit, per dies aliquot in vino decocta radix pota. Grana eius duodecim tuſa & pota, ſanguineum mulierũm fluxum cohibent: ructus & ſingultus componunt: Lapidem in puerorum veſica generari prohibent. Quindecim grana trita cum vino ſumpta, mulieres ex matricis dolore concidentes excitant. Aqua radicis & floris ſtillatitia, cor confortat, puerorum comitialibus prodeſt, duorum triumve cochlearium menſura nonnunquam pota. Alba Pæoniæ maſculæ radix, quam pro Dictamni radice Seplaſiarii vendunt, eaſdem vires habet, ac plurimum contra venena valet. Grana Pæoniæ contra Phantaſmata & Comitialem morbum valere præcipue multorum experientia conſtat.

Aqua

Aqua apoplectica. Recipe rorismarini, betonicæ, saluiæ, maioranæ ana m j. flor. anthos. flor. stœchados. flor. borraginis, flor. primulæ veris, flor. lauendulæ ana p. j. sem. sinapi, sem. pæoniæ ana vnc. j. sem. fœniculi ana drac. ij. Nucleorum Persicorum vnc. j. rad. pæoniæ vnc. j. scillæ drach. ij. visci quercini vnc. ß. cubebarum drach. ij. Nucis moschatæ drach. ij. macis drach. j. spec. Diambræ, speo Diamoschi ana vnc. ß. confect. ana card. vnc. j. aquæ optimæ atque circulatæ lib iv. Pulverizanda puluerisentur, macerentur & per vesicam destillentur vt artis est.

Claretum pro epilepticis, Thomæ Erasti: Recipe radicis pæoniæ, seminis pæoniæ decort. ana drachmam j. ß. cinnamomi, macis, galangæ, zingiberis, caryophyllorum ana drach. j. Foliorum senæ vnc. j. Turpeti drach. vj. vel rhabarbari drach. iij. vel agarici drac. v. sacchari vnc. vj. vini drac. xij. Aquæ vnc. viij. Macerato per horas 24. deinde addito sacchari quantum satis: per filtrum sæpius colentur.

Vinum purgatorium in epilepsia, Erasti: Recipe absinthii, cardui benedicti, verbenæ, betonicæ, vel agrimoniæ, eupatorii, aspleni, tamarisci, rad. capparorum ana m. j. cinnamomi, macis, galangæ, zingiberis an. drach. j. vel drach. ij flor. pæoniæ, vel rad. & sem. pæoniæ an. drach. j. ß. sem. citri, drach. ß. fol. senæ vnc. ij. turpeti incisi, agarici drach. ß. vini veteris mens. iij. Misceantur in vase diligenter clauso. Capiat æger alternis diebus poculum vnum initio pastus.

Conserua pæoniæ. Recipe in vere florum pæoniæ recent. lib ß. sacchari lib j. Pistētur simul in mortario lapideo optime: deinde ponantur ad solem in vase vitreato per menses tres, quotidie agitando spatula lignea: postea conseruetur ad annum. Ad epilepsiam & vertiginem valet: menstrua prouocat: renum & vesicæ calculos expellit, terrores nocturnos sedat.

Pulegium Dioscoridi glechon, & blechon nominatur: Item arsenicanthon, nonnullis apolegum & abuolum: Apuleius polidon, heniton πάντα ἀγαθόν, hoc est ad omnia bonum: Germanis Poley: dicunt authores conuenire cum tertia Calaminthæ & quarta hedyosmi: pellere sommolentiam, ✱ coues, si depastum ab ipsis fuerit, balare: Vnde etiam βλήχων, à βλήχω, id est, balo, dicitur: De hoc lib. 18. cap. 25 Miretur, inquit Plinius, qui non meminerit, i-

pſo brumali die pulegium in carnariis florere adeo nihil occultum natura voluit. Dictum eſt pulegium, quod flos eius recens accenſus pulices interficiat. Vnde herba etiam pulicaris, quemadmodum etiam conyza & pſyllium, appellatur.

Eius duæ ſunt differentiæ, vnum dicitur mas, ſeu ſatiuum, verum & latifolium, alterum ſylueſtre & anguſtifolium. Vero pulegio abunde caules exeunt multi, rotundi, ſæpe procumbentes, in altum tamen ſeſe attollentes, folia è ſingulis geniculis bina exeunt ſubrotunda: flores ſubcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maxime cum floribus ornatur. Eius odorem aqua vaſe vitreo, vt decet, ſtillata ſeruat. Vt pulegium verum parum diſtare videtur à ſecunda calaminthæ differentia, ſic ſylueſtre à ſerpillo. Naſcitur optimum in locis aridis, ſaxoſis, & montibus, vnde pulegium montanum & regale, quod officinæ multæ clynopodium eſſe dicunt. Pulegium recens incenſum pulices necat, vnde fortaſſis nomen. Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus deſignandis vix authores conueniunt. Pulegium calefacit ordine tertio, valenter exiccat, attenuat, menſes & ſecundas mouet, pectoris pituitam digerit, coctiones iuuat, conuulſis auxilio eſt, contra ſerpentum ictus ex vino confert, lienoſis admotum medetur, & podagricis & comitiali morbo affectis prodeſt. Decoctum eius cum forti albo vino, matutino, ac veſpertino hauſtum tempore, menſes ciet, fœtus & ſecundam pellit. Nec adhiberi debent hæc vel ſimilis decoctio, niſi poſtulante neceſſitate, vt cum menſium difficultas quædam fuerit, aut albo fluxu fœminæ infeſtentur. Decoctum cũ aceto & melle pulegium, ſanguinis fluxus, ſingultus & vomitus reprimit. Atræ bili educendæ maxime confert decoctum cum melle & aloe, idemq; pulmonis humores phlegmaticos conſumit. Ventris inteſtinorum & matricis dolorib. fert opem: ſerpentium venena expellit: anginam per gargariſmum diſcutit: oris vlcera ſanat, ſi os eo colluatur. Succus & ſtillatitia huius aqua ſerenitatem oculis inducunt, prurітum compeſcunt. Podagricis membris vſq; dum rubeſcat cutis, impoſitum pulegium auxiliatur. Capitis dolori eadem ratione eſt auxilio. Epilepticis, comitialibus, & lethargicis contuſum cum aceto, naribus admotum, vel ori nonnunquam inſertum pro-

prodeſt.mentem & rationem reuocat. Aduſtis membris cum polẽta illitum refrigerium adfert. Sale & aceto tuſum ac calefactum conuulſionibus prodeſt. Ad ſerpentum & ſcorpionum, araneorumq; ictus dicto modo eſt efficax.

CAP. XXVII.

De porro, parthenio, piloſella, polytricho, pyrethro, phalaride, paſtinaca & pulſatilla.

PORrum Græcis praſon, Gallis porreau, Germanis Lauch: Studioſiſſime ſeritur in hortis culinæ dicatis: planta n. magis veſca eſt, quam medica, vt olitores & coci ſatis agnoſcunt: Eius tamen ſuccus interdum pharmacariis remediis vſurpatur, vt puluerib. pilularum fœtidarum excipiendis & interdum empyreumati extinguendo, vel potius educendo; licet n. calidus ſit, mira vi, impreſſum caloris veſtigium ad ſe alliciens, aufert. Porrum eſt vel hortenſe, vel agreſte, duum vtrumq; generum: Hortenſe prius dicitur capitatum, alterũ ſectiuum: capitatum, hoc ſimpliciter dicitur porrum & eſt hoc quod vulgo eſtur. Naſcitur locis lætis, riguis nimirum, capite ſimplici ex albæ ceruicis anguſtiis extuberans, fronde ſuper terram carinata, & in angulum oblonga. Radice cartilaginea, candicante, craſſa, multis fibris capillata, tunicis item quibuſdam veſtita, aricinum hoc idem dicitur: Gethyll da quoque appellari teſtatur Diphilus. Martialis in xeniis:

Mittit præcipuos nemoralis aritia porros,
In niueis virides ſtipite cerne comas.

Sectiuũ, dicitur & Tarentinum, vt hoc diſticho Martialis oſtendit:

Fila Tarentini grauiter redolentia porri
Edisti quoties: Oſcula clauſa da o.

Caulem habet longum, intus cauum, multis in vertice florib. aceruatim collectis. & in ſpeciem abſoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam ſementeſcit, ſparſo per eius cacumen ſemine, & emoritur. Radix eadem quæ capitato: iiſdemq; locis naſcitur. Ex ſylueſtribus vnum dicitur ſchœnopraſum, quod folia gerit tenuia iunci ritu, alterum ampelopraſum, quod in vineis & aliis multis locis ſponte naſcitur. Porrum omne calefacit inſigniter,

resiccat, extenuat, aperit, incidit, resoluit, serpentum morsibus & vstionibus auxiliatur. Eius semen tritum & ex passo, aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates soluit & meatus vrinę dicatos diducit. Nonnulli scribunt porrum comestum venerem stimulare, & ebrietatem discutere: Nimius tamen eius vsus capiti est noxius, caliginosos oculos & somnum inquietum efficit. In cibis & acetariis cum aceto est gratissimum. Ventriculo item, vesicæ & renibus officit. Aluum vero emollit, pulmonis vitia sanat cum melle, pectus purgat & lassos recreat. De hoc Baptista Fiera.

Tabida cui curæ pulmonis membra, & anhelum
Pectus, eum porri torrida cœna vocat
Cura mihi est stomachus, placidissima somnia, dentes,
Bis licet elixum, non tamen illud edam.
Hoc colat ingrate cui fœmina cura colendæ,
Quiq; nec adstrictis renibus esse velit.
Munera non tanti Veneris pensantur, vt aluo
Postposita irati tormina ventris amem.

Vlceribus & apostematibus, extrinsecus veluti cepa adhibetur, cum quibus etiam par temperamentum obtinet.

Parthenium, siue matricaria officinis dicitur quod mulieribus matricis suffocationibus obnoxiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis salubriter medeatur: vt posuit Dioscorid. foliis coriandri tenuibus, varie incisis, ambitu crenatis; flore per circuitum albo, intus luteo, chamæmeli ritu, odore viroso, amaro sapore. Radix quam plurimis fibris scinditur, tenuibus, duriusculis, totaq; planta diluto colore viret, & cuiuis notissima. Eius duæ dantur varietates, vnum simplici flore, quod vulgare est, alterum pleno, seu multiplici, quod in hortis ob elegantiam alitur, & nisi in solo pingui seratur, & cultu foueatur in simplex degenerat. Aliud ab Alpibus vbi copiosum & sponte prouenit, nomen habet, Alpinum dictum, quod odore, & facie priori multum respondet, minus tamen est, flores simplices pergetuo gerens, & vmbellatim congestos. Parthenium calefacit ordine tertio, secundo siccat, aperit, incidit, expurgat, menses, secundas, fœtus mortuos potenter educit. Pro Parthenio igitur Matricaria sumenda est, non cotula fœtida, nec parietaria, nec mercurialis, quæ male secundum quosdam hanc Nomenclationem vsurpant.

Pilosella.

Piloſella ſiue auricula muris: item auricula muris lutea: Italis pelosella, pelosina, & orechio di Topo: Gallis piloſelle, oreille de Rat, oreille de ſouris: Hiſpanis orega de Raton: Germanis *Mauß-œhrlein*. Secundum genus dicitur piloſella maior: Tertium genus, piloſella maior altera: Germanis *gros Meußœhrlein*: Quartum genus dicitur piloſella ſyriaca: Germanis *Syriſch meußœhrlein, &c.* Omnia hæc genera ſunt calida in primo & ſicca in ſecundo gradu: habent vim abſtergendi, & obſtruendi: Eorumque vſus tam internus quam externus, deſtillant in aquam, quæ virium in medicina eſt maximarum.

Polytrichum officinarum trichomanes, latinis capillaris, adiantum rubrum. German. *Rotſteinbrech & Abthon.* Trichomanes dictum quod raritatem capillorum expleat. Officinis polytrichon, quod nomen omnibus adianti ſpeciebus eſt commune: ſicut adianti etiam ſpecies eſt trichomanes. Vnde quibuſdam etiam adiantum dicitur, & capillus veneris. Tragus caput trichomanis in Dioſcoride ab adianto non ſeparandum cenſet, cum deſcriptio & facultas eius cum eodem conueniat, ac Æginetha etiam vno capite adiantum & trichomanes abſoluerit. Naſcitur iiſdem locis quibus adiantum, filici ſimilis, propter quod filiculam aliqui dicunt, parua admodum folia ex vtraque parte ex ordine quodam iuncta habet, tenuia, lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, ſplendeſcentibus, & ſubauſteris. Quæ deſcriptio polytricho Officinarum per omnia conuenit. Plinius etiam ſaxifragum vocari, quod calculum frangat, ſcribit. Quod vocabulum late extenditur. Temperamentum cum adianto prorſus habet idem: eſt enim in medio caloris & frigoris: deſiccans, extenuans, & digerens. Vires quoque cum adianto pares obtinet, in cuius inopia hoc vti maxime licebit. Aniculæ ad magicas quaſdam ſuperſtitiones ea vtuntur, nomen ei indentes *Abthon.* Polytrichon vero Apuleii cognominatur, ad differentiam polytrichi quod deſcribit Dioſcorides, adianti nimirum. Sic dictum à tenuibus & capillis ſimilibus ramulis. German. *Widerthon, guldiner widerthon.* Tria numerat eius genera Trag⁹, Maius, minus, & minimum, forma ſimilia fere, nec niſi ſola magnitudine differentia. Naſcuntur in pratis humidis & vliginoſis, ramulis capillorum inſtar tenuibus, aureo colore fulgentibus, circa quos ca-

pillacea folia multa: In summo capitula lentis aquaticæ similitudine feri cõspiciuntur, eiusdem cum ramulis coloris. Reperiuntur autem mense Iulio locis muscosis seu vliginosis, nec sunt aliud nisi flos quidam vliginis. Tragus in Dryopteri herbam quandam describit, quæ cauliculis nascitur copiosis & radice villosa, tenuibus, absque foliis, digitali longitudine, adianti candidi modo: in ramulorũ seu cauliculorum summo capitula habet curua, cornu modo setas porcinas referentia, maculis interdum purpureis conspersa: odore filicis: Nascitur in petris. Atq; hoc ipsum ex polytrichi specieb. esse censet. Et descriptio n. ad polytrichon Apuleij accedit, & vires cum eo & adianthi speciebus sunt eædem. Steinfarn eam appellat, quod ex petris enascatur, ac inter filices eam describit, capite nimirum 184. polytricho Apuleij annumerandam putans. Temperamentũ habet idem cum adiantho & trichomane, ac iisdem quoq; virib. pollet. Polytricho hoc, sicut trichomane, ad magicas potissimum superstitiones & philtra, mulierculæ vtuntur: hoc Widerthon/ illud vero Abthon appellantes. In summa, eadem potest quæ Adiantum. Decoctum in aqua vel lixiuio alopecias capillis explet. Potum viscosos & crassos è thorace & pulmone humores eiicit. Calculum frangit, vrinas ciet. Ictericis & lienosis auxiliatur: strumas discutit. Miras & ridiculas alias ei vires agyrtæ adscribunt.

Pyrethrum Græcis πύρεθρον, πύρινον, πύρωθον πύρωθρον & πυρίτης: Nicolao Myrepso Ἀρτιμόνιον: Latinis pyrethrum, pyrinum, pyrothum, pyrites & artimonium. Ab herbariis dicitur saliuaris herba, pes Alexandrinus, Dentaria: Serapioni lib. simpl. cap. 356. Arabice dicitur macharcaraha: Auerrhoi halacarta: Haliabbati harcharach, hakarkaracha & harcatharha: Glossographo Auicennæ, alchecaracha & arcandros: Stephano Haliabbatis glossographo, barchanchara & barchanchathara: Alias apud Arabes legitur hacharchara, alcharcharata, archaha, barcatartaha, barcharkaraha, azaracades, harcharcharach, harcharchaha, halazarata, lagiafir, archarcharaba, tacedense, tagedeum & tagandet: Italis pyrethro: Cretensibus pilatro: Hispanis pelitre & piletre: Gallis pied d' Alexandri, pyrethre, & pied de lisandre. Germanis Bertram: Excalfacit & siccat, alleuat, penetrat pellit, attrahit; radix eius solummodo in medicina commendatur: Eius est internus atq; externus: Macer sic describit:

Est

Est pyrethrum calidum, siccum quoque, quartus in istis
Est gradus, excruciat dentes si frigidus humor,
Mastiget hos patiens, teneatque diutius ore.

Et alibi sic ait, dum commendat in tumoribus colli aut oris:

Et iuuat admixto si gargarizetur aceto,
Hoc modo tumidam reprimit de phlegmate linguam.

Paulus Ægineta & Dioscorides idem testantur: idque & Serenus sic confirmat:

Purgatur cerebrum mansa radice pyrethri.

Et in caduco commendat Macer Æmilio, dum ait:

Suspensum collo pueris prodesse caducis
Dicitur, & solo succurrere fertur odore.

Præterea & sic commendat Macro pyrethri virtutes:

Ex oleo quo decoquitur si corpus inungas
Ante febris motum, tollet, minuetq; rigorem:
Renum sæpe grauem fugat vnguentale dolorem:
Meram sentit opem paralyticus inde perunctus,
Non leuiter manibus fuerit si sæpe fricatus.
Vnguine si totum corpus mulcebitur isto,
Largus per poros sudor pracedet apertos,
Membrorum solet hoc quemuis curare stuporem,
Et corpus seruare potest à frigore tutum.

Florentinus Constantinus lib. 13. cap. 8. commendat contra animalium venenatorum morsus &c. de his plura apud medicos.

Palupadium. Græcis dicitur, Ελαιοσέλινον, ὑδροσέλινον, πέδινον, & apud Homerum Iliad. β. ἐλειό-δρεπτον. Latinis elæoselinum, elioselinum, helioselinum, apium rusticum, apium aquaticum, apium palustre, pedinum, apium aquæ, pupilla oculi, apud Homerum, eleodrepton, & Theodorum Gazam, palupadium. A Serapione lib. simpl. c. 280. Arabibus asalis & assilis, Italis, apio, apio palustre, apio aquatico, pitrosello acquatico, & petrosemolo del aqua. Hispanis, apio, & del'rexil dagoa. Gallis asche, ache, persil de leau, & del' appe. Anglis smallage & maische. Germanis Epf/Eppich/Wilder Eppich). Eius non solum aqua ab intra & extra datur, verum etiam in substantia per se & cum aliis appropriatur in medicina.

Phalaris, græcis à Dioscoride dicit' φαλαρὶς: Galeno φαληρὶς: Latinis phalaris & phaleris: Ab herbariis dicit' gramē Canariēse: semē v-

semen Canariense, & semen Hispanicum: Italis vocatur falari & falaride: Germanis Canariengraß. Folia, succus, & semen, sunt calidi temperamenti: succus cum vino potus pellit calculum: semen puluerisatum cum aqua appropriata potum idem facit. Nonnulli conficiunt panem inde & miscent cum farina, tum dicunt, mira operari in corpore humano.

Pastinaca satiua, græcis dicitur Σταφυλῖνος κηπευτὸς, κηπαῖος siue ἥμερος: Latinis staphylinus & pastinaca domestica: Eius tria sunt genera: primum dicitur staphylinus luteus, carotis siue carota lutea, pastinaca lutea, baucia hortensis, pastinaca satiua Dioscoridis: Ab Alexandro Benedicto pastinaca crocea: Theophrasto & Galeno daucus: Serap. lib. simpl. c. 166. Iezar, Auerrhoi halgazar: Andrea Bellunensi giezar: aliis iesarum, zerzir, & bezar. Aliis Arabibus pastinaca satiua dicitur balgezar abusten: semen vero bizeri zerzir Dicitur etiam pastinaca tenuifolia. Italis dicitur pastinaca gialla: Hispanis pastinaques & cenouras: Gallis pastenade, pastinades iaulnes & carottes iaulnes. Germanis Pastenach &c. Alterum genus herbariis dicitur cum Alexandro Benedicto pastinaca alba, staphylinus albus, carotis alba, & baucia alba. Italis pastinaqua bianca: Hispanis sahanoria blanca: Gallis pastenades blanc. Germ. Weißpastenach &c. Tertium genus à Theophrasto lib. 9. Hist. dicitur daucus niger, Theodoro Gaza, pastinaca nigra: Alexandro Benedicto pastinaca purpurea, & Iacobo Maulio caryota: Herbariis pastinaca Gallica, carota & carotis Alii vocant carotam rubram: Arabibus dicitur lilingalio, lilingaliem, sfemoria, sfamerihe, & sumerie: Italis pastinaqua rossa, carota & cnifo: Hispanis sahanoria & canahoria: Gallis pastinades crouges, cariotes & carotes rouges. Germanis Rote ruben/siue rote pastenach: Excalefaciunt mediocriter & humectant: Flores v. ac semen cum herba sunt calida in tertio & sicca in secundo gradu: Vtuntur externe atque interne: Fit exinde etiam conditum ac vinum &c.

Pastinaca erratica græcis dicitur Σταφυλῖνος ἄγριος, ἀγριοσταφυλῖνος, Δαῦκος ἄγριος, κέρας & ab Athenæo φίλτρον: Latinis staphylinus syluestris, pastinaca erratica, pastinaca syluestris siue rustica, à Theophrasto daucus syluestris & bracosa: Herbariis baucia syluestris, cariota rustica, carota syluatica, pastinaca tenuifolia syluestris, daucus

cus asininus, pastinaca asinina: Apuleio vdonaulium: Athenæo philtrum. Pastinaca syluestris Auicenna vocat Gezar, Andreas Bellunensis Giazarbari aliis Iegar & Iegari. Italis vocatur pastinaca saluatica: Hispanis canahoria saluage: Gallis pastinade sauuage: Africanis stehan: Germanis Wilde pastinach: eandem habet virtutem cum priori sed fortiorem, ex ea fit vinum, sal, extractum, syrupus, oleum aqua &c. Pulsatilla siue pulsatillus: officinis herba venti, cauda vulpis, & nola culinaria: Italis pulsatilla: Hispanis amapallos de flor chiquita. Gallis coquelourde coqueretz & passe fleur. Eius genera sunt aliquot: primum simpliciter dicitur pulsatilla: Secundum genus dicitur pulsatilla cœrulea: Tertium genus pulsatilla lutea, siue pulsatilla pedemontia: Quartum genus vocatur pulsatilla rubra. Quintum genus nuncupatur pulsatilla alba: Sextum genus quod vocant pulsatillam petream: Vltimum genus dicunt pulsatillam cœruleam minorem. Omnia hæc genera excalfaciunt & siccant: Vtuntur in Medicina tam radice quam herba: destillant in aquam; Faciunt ex radicibus vinum, conseruam, &c. de his pluries apud Medicos.

CAP. XXVIII.

De persicaria, psyllio, quercu, quinquefolio & ranunculo.

DE PERSICARIA *Theophrasti sententia.*

QVi veram Persicariæ notitiam habere velit, is sciat, ad omnia antiqua vlcera tam hominum quam pecorum illam conferre, adeo vt modo non omnia vlcera per illum sanentur. Vulnera quidem illa, quæ medicinis male curata aliis, deinceps non vulnera, sed vlcera facta sunt, perfecte cum primis sanat hæc herba, si debito modo adhibeatur. Tantæ enim hæc herba præstantiæ est, vt nulla ei alia similis sit sanandis tam hominum quam animalium vlceribus prauis. Sic si equi ab ephippio pressi aut attriti sunt, vtcunque malum id graue sit vel cum apertione vel cum nodis & tumoribus cutis; sanabitur vtique ab hac herba tanta certitudine,

Persicaria sanat mala vlcera.

Persicariæ præstantia.

tudine,

tudine, vt nihilominus quotidie equus suis vsibus adhiberi possit.

Eodem modo si hominibus calli oriantur, aut à fortiore labore cutis vel manuum vel pedum rumpatur, aut in carcerib. à catenis ingestis obteratur: quæcunque huius classis vlcera maligna sint, horum hæc herba præsens medicina est.

Persicariæ vsus quis?

Sed vt herbæ vsum etiam intelligatis, ita porro attendite: Herba sumpta, per aquam recentem trahitur: Postea parti sanandæ imponitur, tamdiu, donec oui dimidium comedi possit. Inde remota, in loco defoditur humido, vt putrescat. Interea malum sanatur. Sunt etiam, qui vlcus cruce signent & precatiunculas addant. Sed ista aliena sunt. Operatio namque herbæ naturalis est, non superstitiosa aut magica. Nugæ ergo illæ omittendæ sunt, & modo procedendum naturali; & herba admirandæ efficaciæ esse deprehendetur.

A me præterea & aliis multa hoc etiam modo mala vlcera persæpe sanata fuerunt. Herba recens per aquam fluentem frigidam tracta est. Quo aqua frigidior, eo melior. Correctio enim herbæ fit per frigidam. Hoc modo madefacta vlceri imponatur aut illigetur. Si vero in vlcere aut incalescat, aut vrat, aut putredinem ac fœtorem contrahat, remouenda illico, & recens alia imponenda est. Hic ordo teneatur vsque ad curationis finem. Quod malum non sanescit remedio isto: id transmarina etiam alia non admittet.

Persicariæ operatio est naturalis.

Sciendum vero est, processum hunc per lumen ipsum naturæ confirmari, dum natura ipsa, non magica, talia operatur. Secundus processus per applicationem quotidianam naturalis est, quod per se euidés, nulla probatione indiget. Processum autem primum, de quo altum apud scriptores veteres silentium, allato exemplo magnetis & ligulæ compassi confirmaturus sum. In magnete vis est, qua ferrum admirando modo, nulla addita manu aut pede, attrahitur. Iam si velis, vt ligulam in compasso attrahat magnes, ligulæ is prius affricandus est, eo modo, vt venter ventrem, dorsum dorsum respiciat. Sic fiet, vt magnes ligulæ ventrem ad suum ventrem attrahat. Hæc iam palam omnibus nota sunt. Et hoc naturæ singulare

est

eſt myſterium, ſecretum & magnale, quo Deus in lumine naturæ admirabiliter ſua miracula demonſtrat &c.

Hinc iam elicitur, quod & perſicaria ſimilem conſenſum quendam habeat cum carne læſa, vt illa in hanc operetur inſtar magnetis in ligulam compaſſi. Notate ergo, omnium primo faciendam eſſe vnionem, hoc eſt, concordantiam inter carnem vlceris & hanc herbam, ita vt caro hac herba attingatur & affricetur, ſicut exemplum docet, de affrictione ligulæ facta per magnetem. Vbicunque enim magnes eſt, ibi operatio eiuſdem efficax eſt. Si ergo vel hominis vel animalis vlcus dicto proceſſu inungatur & affricetur ab herba, ita vt venter ventrem, dorſum dorſum reſpiciat, & poſtea in terram recondatur, herba admirando modo durabit.

Perſicaria cõſenſus cum carne læſa.

Nemini autem admirationi ſit, cur herba defodienda & lapidibus ſuperne aggrauanda & integenda probe ſit. Cauſſa enim ea naturalis ita ſe habet. Si herba viridis & ſuo caule in horto ſtans manet; nihil operatur. Donec enim viuit operatur cum aſtris, & aſtra cum ipſa, & propter operationem eam nulli homini vſui eſt. Si vero decerpitur, mortua eſt, & nihil cum ipſa aſttum operatur: ſicut nec homines viuentes cum mortuis quicquam operantur. Illa autem mortua, iam impreſſa ei virtus exſeritur in hominem, cuius gratia ea condita eſt. Et in natura hanc ipſa proprietatem habet, vt quamdiu integra ſit, tamdiu ipſius operatio duret. Exempli gratia. Habet homo in mundo præſtitutum ſuum penſum diurnum, quod abſoluere debet. Omnis ipſius labor merum opus eſt, eſt penſum tantum. Penſo abſoluto, ille mortuus eſt, & mors eſt finis penſi ipſius diurni. Eadem & herbæ ratio eſt, cuius penſum ſeu officium eſt, vt vlcus perſanet. Hoc penſo conficiendo tam diu operatur, donec putreſcat. Hoc facto, penſum diurnum confectum, & vlcus ſanatũ eſt. Itaq; quo putrefactio ſerior eſt, eo operatio longior & diuturnior. Si putrefactio (quam tamen fieri oportet in terra, tali quidem, qualis fuit, in qua herba ſuccreuit aut enata eſt) celerior eſt, eo maturior eſt etiam ſanatio. Certa namq; ei periodus eſt, qua ſanet, ſiue illa longa ſiue breuis ſit. Quã qui maturare velit,

is properet ad putrefactionem. Eademque hic est ratio, quæ equi. Quem si eques incitet ad festinationem, iter suum citius conficit: si secus, tardius.

Persicaria sanat dentium dolores. Non solum autem ad eos morbos, qui dicti sunt, persicaria, vel sanguis aquaticus est vtilis, verum etiam ad alios plurimos, videlicet ad maximos dolores dentium ex frigiditate prouenientes: vbi mersa fuerit sub aquam frigidam herba, & super dentem posita, prorsus eos tollit. Potest etiam ad curam hanc in terram sepeliri. Verum quod putrefactio tarda sit, communis eius vsus est in doloribus dentium, vt saltem imponatur, quoties isti sæuiunt. Plurimi similes dolores ex frigiditate prouenientes, per sepelitionem eiusmodi herbæ prorsus ablati sunt, qui nunquam redierunt amplius.

Persicaria est Narcotica. Peculiarem etiam persicaria conditionem habet Narcoticam, vt in omnibus inflammationibus maximopere iuuet eas extinguendo, sanandoque, prout in omnibus doloribus capitis, mania, phrenesi, & similibus. Item vbi corpus aliquo morbo tam acriter incenderetur, vt id grauius affici haud posset, optima postremaque persicaria cura, necnon exstinctio fuerit, intra corpus assumpta. *Persicaria est mordax.* Penes antiquos fuit in vsu, vt mordacitas eius auferretur, cum admodum acuta sit. Hoc assationibus in butyro vel oleo factis perfecerunt, postmodum in cibum administrata sumptaque suam operationem adimpleuit, vt supra.

Notandum est latius, herbam istam virtute sua Narcotica putrefactionem abstulisse, pulmonisque dolores & morbos, tussim, atque tormina ventris, & matricis ascensum, Igni persico similiter extrinsecus superposita, cæterisque omnib. inflammatis vlceribus, curauit ea sanauitque, sola rosarum aqua prius madefacta, quam applicaretur & sæpius imposita.

Additio. Ad primum sub exemplo Magnetis à me narratum processum, correctionem addam, vt satis amplam de persicaria habeatis instructionem ad hunc modum. Antea diximus, herbam hanc in aqua fluente frigidaque madefaciendam. Eaque sic madida & frigida, necnon recente, vulnus aut quoduis damnum aliud superpositione tangendum, postea herbam sepeliendam esse. Verum optime

prime considerandum venit, quod accidere interdum soleat vt ob vehementiam, damnum & morbus non facile sanescat. Quare maiore vti necessarium est additione, quam antea dictum sit, ad hunc nempe modum: si tale impedimentum percipiatur, fac, quod primo fecisti, madefaciendo, affricando, & sepeliendo. Mane repetendus erit processus idem in tertium diem vsque, &, si videbitur expedire, foretque necessarium, pluries, vtpote duodecies, & quatuor ad decies, vbi fuerit opus continuando singulis diebus in finem vsque sanationis: Notate iam, cur id adiecerim. Euenire solet nonnunquam iter facientibus, vt eorum equis aliquod superueniat accidens, qualia solent occurrere, sic vt retardaretur intentio peregre proficiscentium. Quare bonum erit antedictum sæpius processum repetere, si prima, secunda, sextaque vice iuuare nolit. (Vehementes namque morbi, vehementia requirunt remedia.) Quapropter accidere posset in aliquibus morbis, vt non ita cito prænarratus iuuaret processus, vt in multis vna purgatio parum aut nihil efficit, aut pondus aliquod, nisi hoc augeatur. Per additionem hanc igitur, quam huic adieci processui, morbus omnis euincitur, id est, per assiduitatem repetitionis. Considerare per vos ipsos etiam potestis, vulnera damnaque reliqua mundatione regenda conseruandaque esse, si nolis eorum curam plurimum impediri. Item ad curam istam exercitium nihil damni potest adferre, sed quiete longe plus conducit, & quo magis patiens dolente membro fuerit vsus, eo felicius etiam sanabitur propter meliorem sanationem herbæ magneticæ. Sciendum etiam alia quoque medicamenta penes hoc locum habere posse, modo bona sint & vtilia, non contraria, hoc est non barbitonsorum, non balneatorum &c. qui nimium sapere sibi videntur. Verum quod à natura fuerit ad hoc ordinatum, concurrere potest, & curam istam, nempe magneticam accelerare iuuando. Nec prætereundum, quod hac via persanatur, constans manere. Item nihil concludi per eam, quod natura manere vult apertum: at solum id, quod conclusum esse debet. Sic intelligendum, in magnis illis fluxionibus, quæ requirunt exitum, non est concludendum vel consolidandum, alias subsequetur mors. Potest igitur hæc herba, quod vnusquisque medi-

cus non potest, maximam scilicet mereri laudem. Quandoquidem ab istis multa curanda suscipiuntur, quæ minime suscipienda sunt, & ideo perdita vel deprauata, quæ per hanc sanari poterant herbam.

Plus enim artis natura in ipsam collocauit, quam tribus aut quatuor Academiarum Doctoribus datum sit, aut quam isti habeant scientiæ.

Additio.

Porro ad cæteros morbos, quum persicaria prout sequitur, assumpta fuerit, in lauamentum dentium, & calidissimum hoc in ore retentum ac tam diu donec frigescat, postmodum ita calidum iterum sumtum in os, idque vicibus aliquot, omnes dentium dolores adimit. Lauamenti processus hic est.

Recipe *dictam persicariam*, & cortices iusquiami, coque in aceto rosaceo, hoc est lauamentum. Quod herbæ reliquum fuerit, sepelias in terram & aggraua lapide, prout audiuisti. Pariter in doloribus eiusmodi maximis, vt illi sunt qui procedunt ex sanguine, dentes confricentur persicaria cruda recenti, & aqua fluente madefacta frigidaque, tum demum sepeliatur superposito lapide grauissimo, sicut antea diximus. Ea si putrefit, simul vna etiam dolor transit, abitque.

Quod ad illos morbos internos attinet, quorum supra memini, correctio talis est, vt cum aqua solani vel solatri, aut barbæ Iouis persicaria dicta misceatur & coquatur parumper, & frigescens decoctio bibatur, sepulta postmodum herba, sicut supra declaratum est. Item ad extraneos morbos itidem fieri potest, excepto solo, quod camphoræ parum sit addendum.

De persicaria sic infert tom. 7. cap. 3. pag. 96.

Natura quodlibet à se productum suis peculiaribus signis, per quæ vires eius cognosci possunt, manifestissime notat. Quare si, quæ natura dotauit, scire desideretur, à signis rerum petendum, quæque virtus earum sit, perquirendum erit. Medico siquidem apprime sciendum, virtutes omnes rerum naturalium à signis earum

rum optime cognosci. Sequitur inde, physionomiam & chiromantiã rerum naturalium à quouis Medico ad summum esse intelligendas: alias nullum naturæ potest arcanum certum reperiri iuxta veram essentiam.

Signaturæ vsus & necessitas.

Optimum exhibet exemplum persicaria, *Sanguis Aquaticus*, aut *Piper Aqueum*, quod signis manifestissime suas patefacit vires atque virtutes, à quibus etiam optime cognoscitur, quid in eiusmodi herba lateat. Nec est, quod miretur quispiam, signa rerum proponere me. Nihil enim à se natura dimittit, quin prius extrinsecus notet, quod intrinsecus occultatur. Manifestissima in hominibus videtis exempla, quæ vos minime fallunt, eorum internas inclinationes & animos indicantia: cum nihil in eis tam occultum, quod non exterius aliqua nota signatum sit in cognitionem. Eiusmodi signaturæ cognitio prorsus in obliuionem transiit apud Medicos, & eius vsus vna periit, vnde maximi quidem errores orti sunt, videlicet quod ab eo tempore hactenus medicus nullus nec scribens in medicina iuxta verum istius fundamentum scripserit, quid in rebus naturalibus contineatur. Quotquot eorum extiterunt, solum ex auditu, ac cæca prorsum hominum experientia descripserunt eam. Quicunque de rebus naturalibus scribere cupit, signa sib proponat earum oportet, ex quibus id ipsum cognoscere debet experientia quod scribit.

Nam prout homines ex fructibus suis cognoscuntur, ita & herbæ suis ex signis inuestigantur. Qu mu s igitur Medicum verum sequi fundamentum oportet, non ex auditu aliquid agere.

Medici officiũ quod sit.

Maxime cuperem naturales magistros plus in & ex natura discere quam saltem garrire. Si ergo fundamentum verum sit inquirendum, à magica scientia primum incoandum erit, atque discendum. Si Medicus de naturalibus coram ægro dixerit: Hæc est istius aut illius rei natura, & magicam ignorauerit artem, vt fatuus loquitur. Quid est quod quispiam ex auditu loquatur? Si naturam herbarum cognoscere vultis, præsens hoc à me positum sequimini documentum, & Dioscoridem relinquite, &

Macrum

Medici doctrina ex luce naturali petenda.

Macrum & alios, ne ex auditu addiſcatis quicquam. Natura tam egregie dotata eſt à Deo, vt non ex auditu, ſed ex ſua luce propria debeat inueſtigari, in ſolido ſuo tantum fundamento, non autem in arena. Hæc à me non tantum dicta ſunt, quod multi ſcribunt herbarum fictam hiſtoriam, non ex vero fonte, ſed potius molem ſuper auditum & arenam ædificant. Medicum verum decet ponere ſolidum, fixum & ſtabile fundamentum ſuper lapidem, id eſt, propriam experientiam, & non ſuper arenam, hoc eſt, auditam ab aliis opinionem.

Quandoquidem vt nemo poſſit errare, natura ſuis in obſcuritatibus & occultis viribus lucem addidit in ſignis, quæ vobis addiſcenda ſolummodo proponit.

Poſſetis enim ei ſic obiicere: *quis poteſt herbas introſpicere, quid in ipſis lateat?* Signa illarum inſpice: & videbis omnia, quæ in ipſis latent. Barba rufa, nigra, veſtitus, geſtus habituſque, hæc omnia ſigna ſunt. Ex his noſcendus vir ſeu homo eſt. Iam habetis fundamentum ad inquiſitionem omnium ſecretorum naturæ, vobis propoſitum per ſua ſigna, quæ manifeſto cunctis natura ob oculos ponit.

Videte iam, ô vos Medici, quidnam diceretis, vtpote vanos omnique ſcientia vacuos libros, quibus fundamenti nihil ineſt, & quos tamen obſtinate ſequimini: Verum ipſam naturam nulla ex parte cognoſcere ſatagitis: tales eſtis vos. Quapropter vt vos melius doceam medicinæ fundamentum inueſtigare, coactus ſum vobis Aquatici ſanguinis vires detegere. Non enim ſatis foret me dicere: *Hoc aut illud efficit*, verum qui & qua ratione id faciat, fuerit æquum exponere: quo facto, plura cognoſci poterunt quam ſcripta fuerint vnquam.

Theophraſti ſcientia vnde acquiſita.

Et cum ad ſigna tam ardue vos in perquirendis naturæ myſteriis ſollicitem, eaque ſolum à ſignis cognoſcibilia eſſe dicam, ideo porro notate, quare ſanguinem aqueum propoſuerim ex ſignis ſuis declarandum, per quæ vires eius atque virtutes auſus ſum conſcribere: non ex auditu quopiam ab aliis, ſed iuxta veram iuſtamque ſcribendi rationem, in dubio nullo modo poſitam neque

funda-

fundatam, aut in eo, quod quandoq; bene successerit alicui, iam nihil in alio possit efficere: Verum ex integro fundamento, prout in ipsamet natura habetur: ita scribendum & non aliter bonis est. Hæc sunt illa signa, per quæ virtutes eius experiendo comperi: nec solum de hac herba, sed etiam de aliis, ac rebus naturalibus omnibus, qualibet in sua natura conditioneque. A sanguineis igitur maculis in Persicaria virtus eius cognoscenda. Hoc est signatum eiusdem, indicans in eo peculiarem naturam atque virtutem existere supra cunctas alias herbas. Est influentia carnalis, quæ suum ex Elemento subiectum accipit. *Persicaria signata quæ sint.* 1.

Cum ergo sanguineæ guttæ syderum signatum existant id merito proponendum erit, vt ex eo iudicium fiat. Quapropter medicum Astronomum prius oportet esse, vt ex arte hac virtutes rerum iudicet,

Præterea etiam aliud signatum habet Persicaria, vtpote formam & figuram. 2. Item adhuc aliud nempe gustum. 3. Ex tribus eiusmodi signis virtutes cognoscuntur in herba hac existentes, & non solum in ista verum etiam in aliis omnibus. Quicunque de herbis & aliis rebus naturalibus scribere cupit, ex signatis id faciat oportet. Ad hunc modum reperietur verum fundamentum, vt nihil in eis tam occultum existere valeat, quin veniat in lucem. Dicere possum igitur, hactenus male de rebus naturalibus scriptum fuisse, quod ex auditu solum ab aliis idipsum, per incertas experientias, & non ex fundamento vero naturalis scientiæ factum sit. Signatura enim sciẽtia est, per quam occulta rerum omnium inueniuntur, & præter quam in similibus veri fundatiue nihil fit nisi vanum atque friuolum, quicquid attentatum fuerit. Si verum itaque Persicariæ fundamentum intelligere volueritis, primo sciendum erit vobis ad quid conducat, & quib. conueniat: quo cognito iam planum erit, qua ratione hoc aut illud efficiat, quibusve viribus. Persicaria igitur est Attractiuum Influentiale, vt per influentiam quam habet in se, tum per vires attractiuas, omnia vulnera, nec non vlcera persanet. Vti per exemplum: Sol ex terra sursum attrahit omnem humiditatem, superfluam in ea & non ne- *Signatura quæ?* *Persicaria quid sit?*

 cessa-

cessariam. Qua de caussa redditur illa frugifera & macra: Vnde hoc etiam fit, vt rorem & pluuiam absq; sui detrimento recipere valeat, & incorporalitate sua prorsum perfici. Nec solum in Sol perficit, verum etiam omnia sydera vires habent attractiuas, quibus à terra humiditatem attrahunt quæq; iuxta suas proprietates. Sic ergo hinc sequitur, non in syderibus tantum attractiuam hanc facultatem haberi, sed in omnibus etiam aliis corporibus inferioribus, & materialibus, quorum quodq; peculiariter in sua natura vim suam attrahentem habet. Inde sequitur, inferiorum quoque Attractionem, potestatem non tantum in homines operandi habere, verum etiam in superiota sydera, nō secus ac ista superne deorsum in nos habent. Ex eo enim contingit, vt inferiora corpora videlicet potus atque cibus inficiantur veneno, quod attrahunt ex Elementis illud imprimentibus eis influentia quadam: quod hoc loco declaratu minime necessarium est. Verum quod ad interiorem attractionem attinet, vt sanguis aquaticus peculiariter demonstrat, opus est superioris attractionis declaratione qua melius inferius intelligi queat. Eo me cogit Medicorum ignorantia, tum rudium aliorum hominum simplex admodum intellectus, qui similes operationes fascinatitias atque superstitiosas esse iudicant immerito, cum tamen ex & per naturam solam fiant omnes, & non per fascinationes, neq; superstitiones, ac ex propriis viribus & proprietatibus à Deo concessis: quas tamen putatitii præsumptuosiq; Medici prorsum ignari contemnunt ac derident Academiarum, cum aliis sibi similibus insciis & imperitis hominibus. Ad Persicariæ virium naturalium internarum cognitionem, & maiorem declarationem exemplum hoc vobis propon ēdum esse iudico. Videtis Magnetem & acum stylumve compassi. Si ventre ad ventrem & tergo ad tergus confricentur, tunc stylum eiusmodi vbicunque locorum mundi fuerit, ad se trahit Magnes, vt manifesto patet. Expositionem præcedentium iam hoc modo audite. Homo est Magnes, qui Magneticam attractionem in se continet stylorum sibi confrictione quasi matrimonio iunctorum. Et sanguis aquaticus tanquam stylus est extra magnetem, qui homo est. Inde sequitur, hominem ad se trahere, quod in hac herba fuerit

Sydera omnia attractiua sunt.

Inferiorum in superiora attractio qualis sit.

in sui nutrimentum, prout magnes à ferro sui sustentationem habet, ab eoque sanitatem & integritatem recipit sibi necessariam. Notate porro. Cum homo quispiam aut brutum aliquo corporis loco sauciatum fuerit, per apertionem, si iuxta suum processum herba sumatur hęc ad vulnus, vlcus aut simile damnum affricetur, & postmodum auferatur sanat absq; alterius cuiuspiam additione medicamenti, hac de caussa, quod medicamentum in herba sit, & in homine Magnes illud attrahens in vulnus vel damnum, & ad hunc modũ sanatio sequitur. Hæc est cura Magnetica vel magnetina, quæ non solum de herba hac, sed etiam de similib. omnibus pariter intelligẽda venit, quarum hoc loco nullam facio mentionem, sed in suis propriis capitulis. Quod ad hunc modũ cura magnetina, per attractionem ab influentia factam, & à Deo sic prius ordinatã sanatur, an fascinatione vel superstitione factum sit quæso? Nemo hoc dicet, præter garrulos Acad. Doct. ac illos qui naturalium virium prorsus ignari sunt. Isti propriam in sui Philosophi sententiam incidunt ita scribentis: *Inimicum sapientia nullum habet præter ignorantem.* Sic & natura non habet alium inimicum, præterquam illum, qui non intelligit eam, & solum de hac iuxta fatuã opinionem loquitur. Vt apertius vsum istius intelligatis herbæ in essentia sua naturali, iã in bruto ponemus exemplũ. Equus nimia fatigatione vulneratus, seu ab Ephippio pressus, in dorso per sedulã equitationem, aut aliud accidens, vlcusve tumefactũ vel apertum habens, hac herba sanari potest, ad hunc modũ videlicet. Recens accipiatur, & in flumine quopiã vel aqua fluente lauetur, & ephippio super equi dorsum, cõmode & apte supponatur, postmodum equitetur semper absq; vllo respectu, singulisq; diebus remedium hoc innouetur, & mirum in modum curabitur equus. Notate iam sanationis huius occasionem. Videlicet remedium exercitium expetit. Nam quo magis equitatum fuerit, eo citius curabitur ac melius. Exercitium enim est speculationi simile: nam qui speculatur longe citius aliquod fundamentum aut scientiam reperit eo, qui nullis speculationibus vtitur. Sunt igitur aliqui spiritus medicinæ cœlestis, qui versantur & consistunt in exercitiis

Persicaria quomodo hominem sanet.

Sapientiæ inimicus solus ignorans.

Persicariæ vsus in attritis equorum dorsis.

alii vero non. Et hæc considerare notareque decet vos Medicos. Altera cura per magneticam virtutem, cuius antea memini per exemplum, sic se habet. Excipiatur herba dicta recens, & per aquam recentem etiam tracta, lotaque vlceri confricetur, & post modum aliquem in locum reponatur humidum, in quo melius ac citissime putrefieri queat, aut sepeliatur in terram pinguem, & magno lapide cooperiatur & aggrauetur. Mox atque putruerit herba, malum atque vlcus curatum est. Eius rei caussa est, vt antea diximus, quod Magnes hominis ad se trahit, quamdiu aliquid superest. Quo citius putrefit, eo celerius attrahit Magnes, vt Medicinæ Spiritus à Magnete per moram non deficiat fugiatve. Si vero tardius ad putredinem deueniat, erit etiam attractio tarda, & per consequens cura iuxta putrefactionem vel protrahitur vel acceleratur. Nihilominus putrefactio suum tempus expetit, in materiæ totius consumptionem. Conclusiue, homo & quodvis animal ob sensitiuam facultatem, ad medicamentum in magnetina cura directam, est Magnes, iuxta Magneticas operationes procedēdo. Has vero facultates naturæ Medici parum aut nihil intelligunt. Et si contingat aliquem eis feliciter vti, non aliter hunc illi quam Iudæi Christum excipiunt, venenum suum his verbis evomentes: *Dæmonium*, inquiunt, *habet, per quod talia perficit*. Verum non considerant Asini, diabolum vnum alteri minus esse molestum, neque mordere socium, quo regnum eius maneat integrum. Scitote vos igitur, eiuscemodi vires atque virtutes, ex cælestibus procedere Impressionibus, per quas tam admirandæ curæ quandoque fiunt, vt manifesto videatur clauum in soleam equi ad carnem viuam vsque adactum: item gladium in hominem trusum, exceptos & in terram, laridum, pinguedinem, &c defixos, iterum iuxta verum processum efficere vt eiusmodi vulnera nihil accidentis mali patiantur, verum sanentur, & quidem felicissime. Innumeræ similes curæ fiunt: sed has tantum enumerare volui, quo tales virtutes intelligere possetis, eo referre quo pertinent, scil. ad magnetinam curam, qua similes operationes perficiuntur. Et prout Magnes à ferro suam naturam accipit, non substantiam, sed spiritum

Persicariæ mira operatio non est Diabolica, &c.

ritum eius: non aliter mumia trahit ad se virtutes rerum in eis existentes: Nam ibidem est concordantia quædam, quæ per attractionem conuenit. Quod autem superius dixi, medicamenta esse sepelienda, eius rei caussa talis est. Si manerent illæ herbæ in aere, siccarentur, & spiritus earum euanesceret, qui debet per Magnetem attrahi, sic vt eiusmodi cura debitum finem consequi nequiret. *Sepultura Persicariæ cur necessaria sit.* Etiam si manserint in suo caule naturali non separatæ, sed in vita sua vegetatiua, non operantur in hominem, sed cum syderibus tantum existunt in concordantia, & in assidua quadam operatione, sic vt interea nihil cum hominibus commune habeant. Verum vbi seiunctæ sunt à suis stirpibus, nihil tum demum sydera cum eis agunt. Sicut enim mors vitam separat à corpore, ita, vt homo non viuat amplius, nec ad quicquam idoneus sit. Ita pariter in eiusmodi medicina post separationem herbarum à suis corporibus concordantia coniunctioque fit cum hominibus, & in eis quærenda est. Quandoquidem à separatione sunt microcosmo commissæ, nec non syderi suo, quod accepit ex limbo terræ, ideo quia homo est Ens.5. cum viribus ad se trahit omne, quod à terra separatum est, æque potenter atque superiora, cum adhuc in terra starent. Præter dictas vires, narcoticam stupefactiuam quoque Naturam persicariæ inesse intelligite. Iam varia esse Narcotica, sciendum est. *Persicaria est Narcotica.* Nam vnumquodq; stupefactivum ab alio diuersum est. Dolores .n. qui solis stupefactiuis mitigãtur & auferuntur, varias habent origines & caussas, ex quibus enascuntur diuersimode. Quot enim eiusmodi languores atque dolores existunt, semper inter se diuersi, tot etiam contra stupefactiua reperiuntur à Deo creata, nec non ordinata. Peculiarem igitur notate mitigationem in hac herba, videlicet eis locis, quibus dolores ex corrosiuis fluxibus incidunt, vel ex subtilibus salis fluxionibus, vnde illi maximi quid[em] m[o]riuntur. Vbicunque resolutio talis acciderit in apparentibus locis, prout in dentibus, & in panaritio salis, &c. tunc herba dicta superposita prius tamen aqua recenti frigidaq; madefacta, prout supra diximus, in quibus narcotica cætera nihil profuerint, omnem dolorem protinus aufert atque persanat.

Hæc à me dicta sunt ob Medicorum insciorum ac mendacium stultiloquia, dicentium, Narcoticorum vsum esse noxium, & in omnibus euitandum. Propter istorum turpia mendacia, cogar ista necessario declarare ad hunc modum. Plurimi dolores morbive exsistunt, qui nullum prorsus medicamentum admittunt, præter stupefactiua solum; Quidam non, nisi laxatiua: quidam sola confortatiua, & alii tantum infrigidatiua. Quare iuxta morbum erit applicanda medicina. Quod per laxationes mitigari non potest id aliud quiddam requirit, vtpote per naturam ad hoc ordinatum. Videte vulnera non sanantur purgationibus: nec infrigidantibus, sed solum consolidationis. Quid est consolidatiuum, quid stupefactiuum? Nonne sunt ambo virtutes atq; vires? Ita sane, sed omne consolidatiuum ad suum vulnus, & stupefactiuum quoduis ad suum morbum in vsum venit. Nunquid & peculiares diuersæque curæ sunt panaritii & dysenteriæ? Quis dubitat, vtrumque suum habere peculiare medicamentum: Sic de cæteris: Nam quiuis morbus curam suam in fluxionibus non habet, vt auferantur isti, sed cura vera est, vt ipsi dolores tollantur, tum demum fluxus erit sine damno, quod naturalis exsistat, ibique fieri debeat, & non auferri. Verum contra volunt Academici, nempe cuncta, quibus aliquid inest mali, prorsum auferri debere, putantes cum id ablatum fuerit, sufficienter iam curatum esse. Contra dico, si quodpiam in sanguine fuerit accidens, hoc auferendum, tamen sanguine relicto prorsus integro. Si dolor in dente, hoc relicto tollatur ille. Sed vt vobis intolerabiles dentium dolores à suis declarem originibus, vt cognoscatis eos, cum varii sint, veros & potissimos ad hunc intelligite modum. Dolor iste similis est paneritio, hoc est, illi, quem rodens vermis efficit, cum tamen vermis non exsistat, item podagræ similis in synonia sitæ. Ad eiusmodi fluxus ita vehementer corrodentes, herba quæ dicta, maxime venit in vsum. Plura de hac mihi non constant in præsentia. Patet enim ex his, quæ per me dicta sunt hoc loco, virtutes ac vires eius herbæ satis intelligi posse: quamuis infra latius ac particulariter adhuc eas reuelaturus sim. In summa, damna quæuis illata corpori,

Persicariæ vsus in dolore dentium & paneritio, &c.

ri, cura magnetina possunt instaurari sanarique. Cura sane mirabilis est, magni momenti. Quandoquidem si quispiam in ea Medicus diligentiam adhiberet, eique esset intentus, nihil morbi resistere valeret, quod non magnetice curari per ipsum posset atque sanari. Quanquam vero & alia medicamenta sunt, quæ per aliam viam etiam naturalem curant: istud tamen nihilominus suo tempore & loco est admodum præstans ac mirabile, tum præ cæteris omnibus vtile. Non quod propter persicariam tantum scribamus hæc, sed propter alia multa similia, per quæ sanguinis fluxiones, item synoniæ, dolores oculorum, &c. tolluntur, qui morbi non possent aliis processibus ita commode facileque sanari. Tum hac de caussa pariter ista scribere volui, vt si forte quis magnetico processu morbos curet, non dicant ignari medici fascinationem esse, cum ipsi nesciant quid fascinatio sit, & quid non. Tantum enim nō didicerunt omnes, quotquot eorum sunt, vt vnicum tantum articulum eiusmodi cognoscere possent. Quapropter stoliditas eorum est mundo manifesta iam, & certo constat, eos ex natura minime curare, sed ex fabulis Æsopi tantum, atque doctrina Marcolphi, quibus ipsi persimiles sunt. Pœnam hanc fatalem & singularem esse iudico, quod tales Medicos Deus mundo obtruserit, qui circa perplexationem omnem se homicidas fateri cogūtur. Quos enim Academici Doctores creant, etiam conscientia propria teste fateri coguntur, quod vix pro famulis Pharmacopœorum stent. Et sic turpis lucelli caussa omnē mundum ludos faciunt, interim nec ipsa cassa nuce digni. An vero id non latrocinium sit fœdum, sacræ pecuniæ caussa tantas in mundo speluncas moliri? Interim Magistratus vbiuis cæcutit. Qui in latrocinio corripitur: in rotam suffigitur. Isti vero, qui omnia passim cæmiteria complent, & homicidiis crebris dimidium regnum exhaurit, etiam splendidi titulis ingeruntur, prout dolendus iam mundi mos est. Hoc idem est cum illo, si fur minor in crucem agitur, maior ad honorum subsellia collocatur. Peruersitas hæc si quinquaginta an. adhuc durauerit: virū probum, ne quidē vniuersus mundus amplius visurus est. Cum .n. qui iam viuunt, nihili

nihili sint, quales futuri sint, horum filii & posteri, qui nihil discunt aliud, quam quod speluncarii illi instillant? Hi nimirum sunt illi proselyti, de quibus Christus loquitur, quasi dicat: Vos medici nihil estis, &, iuniores creatis vobis duplo peiores: hi iterum alios, se longe sceleratiores. Et quo euasura hæc est spelunca, donec iudicii dies appropinquet? Nec id etiam de herba hac subiicere volo, quod videlicet, vbi secundum influentiam integra fuerit eradicata prorsus à fundamento, mirabilem semper operationem retineat, nedum virens, verum etiã exsiccata. Pariter etiam omne quod extrahitur ex ea per destillationem, vt aqua, oleum, & ipsum alkali. Et licet quidem Magnetico modo, vel iuxta proprietates illius processus non operetur, tamen ea conditione viribusque talibus id facit, vt singula per communem applicationem perficiat, quæ superius scripta sunt. Medicum enim Astronomum esse decet, vt Homines ægros ita misere non torqueat, quum tempus & horam eiusmodi virium conseruationis optime nouerit. Sic eius aqua destillata vulnera nec non vlcera lota, peculiaribusq; linteis ea madefactis tecta persanantur omnia, quamvis cancrosa, fistulosa vel alia forent. Similiter etiam puluis inspersus quolibet die bis, nec secus ac aqua prius dicta curat, etiam Esthiomena quæuis vlcera, sic vt non amplius erumpant, vel damni quicquam adferant. Item eius Alkali dolores omnes mortificat, in viuam eiiciens Escharam perbelle mitigando. Facile coniicere possum in herba hac plures exsistere virtutes, quas ego libenter fuissem expertus ex eius Physiognomonia: verũ ob impedimenta mihi per meos aduersarios allata fieri minime potuit. Nam & proprii mei famuli ministrique furtis ac flagitiis suis me passim ita obtundunt & distrahunt, vt propter facinorosos illos vix hæc pauca scribere & corradere potuerim. Spero tamen eiusmodi nebulonum finem aliquando futurum aureumq; mundum aduenturum, in quo non, vt in hoc præsenti longe lateque per omnia Diabolus regnet, ac ego in meis laboribus impediar. Interim herba hæc Germanis sanguis aquaticus dicta. Latinis V. Persicaria seu Saphena riparum, optime vobis per me commendata sit, vt Magneti-

neticas vires in aliis rebus per eam cognoſcere valeatis.

Pſyllium Græcis ψύλλιον, Κατάφυσις, Κυνοκεφάλιον, Κρυστάλιον, Κυνόμυιον, ψύλλερις, Σικελιωτικὸν, Σικέλιον, Κυνοειδὴς, & à Theophraſto Κύνοψς. Latinis Pſyllium, herba pulicaris, Pulicaria, Cataphyſis, Cynocephalium, Cryſtalium, Cynomyium, Pſylleris, Sicelioticum, Sicelium, Herba ſiaula, Syluacium & Plinio Cynoides, Theophraſto cynops, Et Theodoro Gaza Canaria Herba, Simpliciſtis Herba pulicaris & Pulicaria Dioſcoridis. Al Serapione lib. ſimpl. cap. 220. vocatur Bazara chatona: Auerrhoe Beſcarceton: Auicennæ chotuna, chatona chotume: Semen Bezer chotume: Italis Pſillio Hiſpanis Zargatona, Mazracaton, Zeragatona : Gallis Herbe à puces & L'herbe des pulces: Africanis Vargugum: Polonis Pſyllium. Germanis Flöchkraut: Eius duo ſunt genera primum explicauimus, reliquum dicitur Pſyllium alterum &c. Antiqui Arabes volunt quod Internum ſeminis excalefaciat, cortices vero frigefaciant: Certamen hoc in medio relinquimus : Eius Vſus eſt Internus atque Externus: Ex ſemine fit præſtans Electuarium.

Electuarium de pſyllio, Meſuæ : Recipe ſucci Bugloſſi, ſiue Borraginis domeſticæ & ſylueſtris, ſucci Endiuiæ, ſucci Apii ana lib. ij. Succi Fumariæ Vnc. IV. Clarificentur & in his infunde Cuſcutæ, Aniſi, Senæ ana Vnc. 5. Capill. Veneris M. j. Aſari Vnc. 5. Nardi indicæ drach. ij. Macerentur viginti quatuor horas : deinde ſemel ferveſiant, & adde Violarum recentium Vnc. iij. Epithymi Vnc. ij. Rurſus ferueſiant, colentur: colaturæ addantur Pſyllii, id eſt, ſeminis Vnc. iij. Macerentur 24. horas identidem agitando, poſt exprime totam nuccaginem: in cuius lib. IV. coque igne lento. Sacchari optimi lib. ij. 5. Scammonii præparati Vnc. iij. ſ. coctis omnibus adde ſubſequentia ſubtiliſſimè trita : Trochiſcorum diarrhodon, Trochiſcorum de ſpodio j. Rhabarbari ana Vnc. j. Trochiſcorum de Berberis ana Vnc. j. Fiat Electuarium. Flauam bilem euocat, ob id febribus ardentibus acutis, curatu difficilibus auxiliatur, dolori capitis, & vertigini à bilis vapore naſcenti, ictero, & intemperiei calidæ hepatis. Datur à drach. iij. vſque ad aureos iij.

Loch de Pſyllio. Recipe Mucaginis pſyllii ſecundum artem extractæ Vnc. ij. Sacchari clarificati lib j. Coquatur ſaccharum

sufficienter, donec candidum fiat: deinde admiscetur mucilago, & tamdiu agitantur, donec probè vnita sint, & albescant. Seruatur in vase vitreato ad annum. Tenues & açres humores in pectus defluentes inspissat, mitigatq; & excretioni præparat. Fit in hunc modum Loch de semine Lini, & alia huiusmodi eclegmata, quæ mucilagines recipiunt.

Loch de Psyllio, aliud, Mesuæ: Recipe Psyllii, Granorum citoniorum ana drach. V. Sem. Papaueris albi drach. X. Sebestennum. L. jujubarurum num. XXX. Glycyrrhizæ drach. vij.

Passularum exacinatarum drach. XV. Cassiæ fistulæ mundatæ Vnc. j. Decoque in lib. ijx. aquæ, donec impinguentur: deinde cola & proiice super ea Rob. lib. ij. Sacchari saliemeni, Syrupi Violati, Penidiarum ana Vnc. vj. Farinæ fabarum drach. iij. Tragacanthi, Gummi Arabici ana aur. IV. Coquantur vsq; dum transeant in consistentiam mellis: deinde ℞. Sem. cucurbitæ, Sem. Melonis. Sem. cucumeris. Sem. citrulli ana aur. ij. Sem. Papaueris albi aur. iij. Sem. Anisi Fœniculi ana aur. ij. Confice & conserua in vase vitreo ad biennium. Quercus, Græcis Δρύς, Germa. **Ein Eych/ Eychbaum** / multæ sunt huius species, quas omnes enumerare foret difficile. In syluis aliisq; locis nascitur. Arbor est procera, crassiore & asperiore caudice, ramosa, foliis profundè laciniatis. Glãdes producit optimas & grãdissimas, Gallas itẽ & viscũ. Radix eius latissimè circũiacentẽ terrã amplectitur. Fructus Latini glandes, Germ. **Eycheln** appellãt. Ex quercuum generibus sunt Robora, à duritie sic appellata, Germ. **Hageychen**. Itẽ Ilex, q̃ roboris magnitudine & folio nascitur, verũ minori aculeatoq; cortice etiã læuiori, materia spissa & robusta, glãde so fructu & pusillo, perpetuã frõdẽs coma, fructuũq; tardissima perficiẽs, & veterẽ fructũ nouus excipit & præuenit. Vnde bifera à nõnullis existimatur. Præter glãdem etiã granũ quẽdã puniceum fert: preterea hyphear & viscũ, sicut reliquæ quercus. Tertia numeratur Theophrasto species Cerrus ægilops, populo similis, caudice recto, excelso, læui, & per longitudinẽ robustissimo, materie alioq; improba, nec nisi ærariorũ Officinis, Carbone dotata. Glandẽ fert tristẽ, horridã, echinato calyce Castaneæ modo, vnde à nullo præterq̃ sue manditur, nec nisi aliorũ inopia, cũ alioq; solidã duramq;

gignat:

gignat carnē. Galli herrū & hedrū vocāt teste Ruell. Quarta species Esculus, Platyphyllos Græcis, vt quibusdā placet, & quibusdā lati-folia, q inter arbores glādiferas, folii āplitudine præstet. Fago proceritate & glande inferior. Galla visu quidē quernæ non dissimili, nisi q lenior, sed ad rē nullā vtili: sed alteram nigram habet, qua lanæ inficiuntur. Glandem fert quæ hispido calyce contineatur, glādem, bonam, qua fungosam carnem fieri tradunt. Folium graue, carnosum, procerum, sinuosum lateribus. Græci quatuor numerant genera, hemerim, ægilopa, haliphlæum, platyphyllon. Quæ ad iā descripta genera referūt, vt quercus sit hemeris quasi placida: Robur haliphlęos, Esculus Platyphyllos. Cerrus vero sit ægilops. Summū quercus cū iuglāde est dissidiū, vt in iuglāde etiā est dictum. Gignit autē quercus præter fructū peculiarē, videlicet glandem, alia quoq; multa. Fert enim Gallæ genus vtrūq; & quædā, vt Theophrastus refert, veluti mora, nisi distarēt fructu, cōtumaci duritia, plerūq; nonnulla colis effigiē repræsentantia. Interdū cū perficiuntur tauri caput imitantia: quæ cū prærupta dehiscunt, nucleū ostendūt oliuæ similē. Nascūtur & in eo pilulæ nucibus nō absimiles, intus habētes flocculos molles, lucernarū luminibus aptos, q & probè gallæ nigræ modo flagrent. Fert & aliam cum capillo comigeram pillulam, Verno tēpore melligeni succi, tū gustu, tū tactu. Gignunt & alæ ramorū pilulas sine pediculo sessiles, parte concaua, adhærētes, versi colores, quæ prominentes quosdam vmbilicos, vel cādicantes, vel medispersa nigrarum macularū varietate notatos præmonstrent, mediis partibus colore cocci rutilātibus, quibus apertis putris inanitas cernitur, aliquando pumices, sed rarò gignit. Nec non è foliis, conuolutas rariores pilulas compressas, oblongas, super foliis quoque tergo adhærentes, aquosis intus bullis, candicātes, quæ muscas creant, eæ maturescentes tandē in gallas occalescentes durantur. Desiccat, astringit, & calefacit, paulum, infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt. Folia aut medius cortex in vino decocta potaq;, omnes alui fluxus, menses & Gonorrhorræam certo cohibent. Eadem præstat ex teneris foliis liquor stillatitius, ac pueris potissimum datur. Tritæ glandes potæ prosunt iis, qui à venenatis morsi sunt, quiq; venenum sumpserunt, aut biberunt cantharides

vt vrinam cruentam emittant. Item glandium puluis potus calculo medetur Arcades glandibus primum cautè inuentas fruges vixisse, autores testãtur. Folia quercus ad vulnera sunt vtilia. recentia enim ea conseruant, & in aqua decocta eadẽ purgãt. Galenus quoque foliis quercubus vulnus glutinasse testatur. Rubentia tenera quercus folia, in bono veteri vino cocta dentium dolorem ex frigidis fluxibus natum tepida collutione sedant. Ligni querni plurimus ad ædificia aliasque res firmas est vsus: Est enim lignum durissimum, & diutissimè durans. Vnde querna consilia dicta sunt, pro constantibus & firmis consiliis.

Balneum ad scabiem, lepram, vlcera & omnia cutis vitia, expertum. ℞. Fol. Quercus, Pisorum ana M. χ. coquantur in aqua fluuiali q. s. In hoc balneo insideat æger quotidiè manè & vesperi. Et quando egreditur, cutis infectiones penna in sequenti mixtura intincta lauentur, & per se siccentur: Recipe Aquæ Plantaginis lib. j. ʒ. Olei ligni Quajaci Vnc. ij. Misce. Vlcera vero Emplastro Diasulphuris vinciantur. Hoc enim modo sanaui omnem scabiem, vlcera quæcunque, ac lepram recentem, non ex parentibus conttactam, cutisque vitia cuncta. Renouandum est autem tertio quoque die, vt reliquæ artificiales balneæ Rulandus.

Quinquefolium: Græcis Πεντάφυλλον, Πενταπετές, Πεντάτομον, Πενταδάκτυλος, Καλλιπέταλον, Συλόλωτον, Συλοπέταλον, Πεντάκοινον, Θυμιατῖτις, Ἴβεως ὄνυξ, Πτερὸν Ἴβεως, Ἑρμοδάκθυλος, ψευδοσέλινον, & χαμαίζηλον: Latinis Pentaphyllum, quinquefolium, siue Quinquefolia, quinquepeta, Pentapetes, Pentatomũ, Callipetalũ, Pentadactylos, Xylolotum, Xylopetalũ, Pentatœnũ, Pseudoselinum, Thymiatitis, Vnguis Ibidis, Ala Ibidis, Peña Ibidis, Hermodactylus, Mercurii digitus, Pempedula: Apuleia Pompedulum & Manus Martis: Plinio chamæzelum: Aetio Mercurii herba: Italis cinquefoglio, cinquefolio, & pentaphillo: Hispanis Cinco En Rama,: Gallis Quintefueuille: Auicenna Nithaphilun & Nidæfilun: Haliabbate Femequestron: Aliis Arabibus Zegagi, Cubrusaiden, Hazipor, Kamefe, Kamfe, & Kameseorach: Ægyptiis Enothron, Orphitebocẽ, Orphitebeoten & Themonestron: Germanis

Fünff.

Fünfffingerkraut rc. Eius genera ſunt quindecim : primũm genus eſt pentaphyllum ſiue quinquefoliũ Theophraſti: Herbariis Quinquefolium Theophraſti luleum, & Quinquefolium luleum maius. Secundum genus eſt pentaphyllum ſeu quinquefolium Theophraſti album, & Quinquefolium Maius album. Tertium genus dicitur quinquefolium Theophraſti purpureum, & quinquefolium purpureum maius. Quartum genus eſt pentaphyllum ſeu quinquefolium Dioſcoridis ac Galeni. Quintum genus dicitur Quinquefolium & pentaphyllum ſyluaticum. Sextum genus Plinio dicitur Quinquefolium fragiferum : Herbariis quinquefolium fragiferũ rectum : ſeptimum genus dicitur Pentaphyllum ſiue quinquefolium fragiferum repens & ſupinum. Octauum genus dicitur pentaphyllum album rectum Quinquefolium Italicum album, & quinquefolium album rectum. Nonum genus dicitur pentaphyllum & Quinquefolium purpureum rectum, ſiue Purpureum Italicum. Decimum genus dicitur Quinquefolium & pentaphyllum petræum maius: Italis Cinquefoglio bianco & pentaphyllo Bianco : Vndecimum genus dicitur pentaphyllũ & quinquefolium album. Duodecimum genus vocatur pentaphyllum & Quinquefolium paluſtre & aquaticum : Geſnero Heptaphyllum Plinii fragiferum. Decimum tertiũ genus vocatur Pentaphyllum & Quinquefolium petræum Minus. Decimum quartũ genus dicitur pentaphyllum ſeu quinquefolium minus : Italis Cinquefoglio Minore : Gallis petite Cinquefueille. Genus 15 à Lobelio vocatur Pentaphyllum & Quinquefolium Alpinum. Exiccandi, conſtringendi Vim habent, eorum Vſus eſt Externus atque Internus: deſtillatio eius eſt in aquam, & præparatio in vinum, plura in Medicorum libris.

Ranunculus: Græcis Βατράχιον, Σέλινον ἄγριον, Σέλινον ὑδατίον, Βατράχις Γελοτοφυὴ, Σπακτικὴ, Καταστακτικὴ, καυστικὴ, Κλόνεν, ῥουσέλινον, ἡφαίστιον, Σαρδῶον Σέλινον, λυκόπους &c. Latinis Batrachium, Ranunculus, Batrachis, Clœnum Hephæſtium, Rhuſelinũ, Licopnus, Herba ſcelerata, Glorophis, Claroſphis, Phæotiũ, Rhoſolinũ, Apiaſtellum, Dentaria, Mileũ & Nileũ, Iſc Auricomũ. Plinio Herba ſtrumea : ſimpliciſtis, herba Vlceraria, Herba cauſtica

Apium Raninũ, Vulcania, Herba Vulcani, Herba Ranina: Arnoldo Villanouano Ranũculus Lupinus, Vngarioribus Medicis Pes Coruinus: Aliis Apiũ Syluestre, Apiũ rusticũ, & Apiũ Aquaticũ: Arabibus apud Serap.l.simpl.c.296. Borachion, Hali Abbati Verdelheb, Valderheb, Quégeũ & Quegenũ vocatur. Apud alios Arabes legitur Kebikengi, Lelelach, Madafon, Maserus, Nodalfar, Rebicheg, Michesol, & Kimisol: Italis dicitur Ranõcolo, Ranũcolo, Pie coruino, & Apio riso. Hispanis & Portugallensibus Yerua Belida: Gallis Basinet, Bacinet Grenoille, & Bacius. Ægyptiis dicitur synechon, Carcadana & Nemecon: Germanis Hanenfuß/Rappenfuß/Hünerfuß etc.

Genera eius sunt 25. Primum dicitur Ranunculus Pratensis causticus. 2. Ranunculus syluestris. 3. Ranunculus primus Dioscoridis, Ranunculus Palustris, Ranunculus Aquaticus, Apiũ Raninũ, Apiũ Risus, Apiũ Hœmorrhoidũ & Batrachiũ Palustre: Italis Ranunculo acquatico. 4. Batrachium Apuleii, verticillum: Item Ranunculus rotundus, Ranunculus Bulbosus, Ranũculus Tuberosus, Flammula minor, Flammula rotunda, Flammula Vulcani, Rapunculus Vulcani, Rapunculus Diui Antonii: Italis Ranuncolo rotundo 5. genus dicitur Ranunculus albus, Batrachium albũ: Italis Ranuncolo Bianco: Gallis Bassinets Blancs simples. 6. Ranunculus albus multiflorus & Ranunculus coronarius albus.

Italis Ranuncolo coronario Bianco, & Ranuncolo Bianco multiplici: Gallis Bassinets Blancs doubles &c. 7. Ranunculus Tertius Dioscoridis, Ranunculus nemorosus luteus, Batrachium tertium Dioscoridis, & Ranunculus phragmilis luteus: Italis Ranuncolo seluatico Giallo: 8. est Ranunculus Quartus Dioscoridis siue Ranunculus lacteus, Ranunculus nemorosus albus, & Ranunculus phragmitis albus. Italis Ranuncolo seluatico Bianco 9. & 10. genus dicũtur Ranũculus nemorosus purpureus, & Ranũculus Phragmitis purpureus: Italis Ranũcolo seluatico porporino. 11. genus dicitur Ranũculus alpinus & Ranũculus mõtanus, Gesnero Flos Trullius, Aliis Ranunculus Mõtanus luteus siue Alpinus Luteus. 12. Ranunculus Alpinus, siue Montanus albus: Gesnero Flos Trullius albus, aliis Ranunculus glomeratus: Italis Ranunculo Alpino Giallo

Giallo & Ranunculo Alpino Bianco. 13. & 14. genus, dicuntur Ranunculus Aruensis, Ranunculus segetalis, Ranunculus Echinatus: Item Ranunculus Aruensis Latifolius & Ranunculus Aruensis tenuifolius siue Augustifolius. 15. Ranunculus sanguineus, Ranunculus Constantinopolitanus, Ranunculus Bizantinus, Ranunculus Turcicus & Chalcedonicus. 16. Gelotophyllis Plinii lib. 24. cap. 17. Dioscoridi Σέλινον ἄγριον : Aliis Σαρδῷον Σέλινον Item Σαρδώνιος πόα : Γελοτοφοή : Apuleio Herba scelerata: Herbariis Ranunculus sardonius, Apium Rusticum, Apium Syluestre, Apium sardonium, sardonia herba, sardoa & sardoa Herba : apud Virgilium in Thyrsi ait : Imo ego sardois videar tibi amarior herbis. 17. Flammula palustris maior, Ranunculus latifolius maior, Ranunculus flammeus maior, Ranunculus lanceatus maior. 18. Valerio Cordo dicitur Βατράχιον πλατύφυλλον : Latinis Ranunculus Latifolius, aliis Ranunculus flammeus, Item Flammula palustris minor, & Ranunculus Lanceatus minor : Italis Flammula Aquatica. 19. genus dicitur Flammula Aquatica serrata, & Ranunculus flammeus, siue Longifolius serratus. 20. & 21. genus dicuntur Ranunculus Lusitanicus & Ranunculus Autumnalis. 22. genus vocatur Ranunculus gramineus. 23. dicitur Ranunculus gramineus multiplex siue multiflorus, & Ranunculus gramineus coronarius. 24. genus Ranunculus Tuberosus, siue Bulbosus multiflorus : Italis Ranuncolo rotondo moltiplice. 25. genus dicitur Ranunculus Anglicus, & Ranunculus Tuberosus Anglicus: Italis Ranuncolo rotondo Anglico &c. Omnia hæc genera excalefaciunt & siccant, In Medicina Eorum Vsus tantum demonstratur Externus.

Ranunculus dulcis: Eius genera sunt 6. 1. genus Græcis dicitur Βατράχιον χληκερόν Latinis Batrachium dulce & Batrachium salutiferum, Ranunculus dulcis, & Ranunculus dulcis pratensis dicitur: Herbariis Ranunculus holeracius, aliis Ranunculus salutiferus: Italis Ranuncolo dolce 2. Democrito χρυσάνθεμον : Latinis chrysanthemum Democriti.

Herbariis

Herbariis Ranunculus Auricomus, Ranunculus aureus, Ranunculus Dulcis Nemorosus, pes Leopardi, & Vnguis Leopardi, Italis Ranuncolo dolce saluatico. 3. Ranunculus holeraceus maior, Ranunculus dulcis pratensis maior. 4. Ranunculus dulcis Multiflorus, & Ranunculus dulcis coronarius: Italis Ranuncolo dolce Multiplici. 5. Ranunculus multiflorus maximus, Ranunculus coronarius maximus, Ranunculus Roseus. 6. Græcis ἰκτινοπόδιον: Latinis Ictinopodium, Pes miluinus, Batrachium vineale, Ranunculus repens dulcis, & Ranunculus vinealis. Horum generum Vsus est Internus & Externus, quia in Temperamento sunt inferiores, Ranunculus Fluuiatilis: dicitur Hepatica fluuiatilis, Remberto Dodonæus Polyanthemon aquatile: Habet etiam vim calefaciendi & exsiccandi, sed Mediocrem, Hactenus adhuc in Medicina rara herba.

CAPVT XXIX.

De Rosmarino, Resta bouis, Reseda, Ruta, Scolopendrio & Symphito.

ROsmarinus Hortensis Coronarius, Græcis Διβανωτὶς στεφανωματική: Latinis Rosmarinum coronarium: Arabibus Elkial: Italis Rosmarino coronario & Ramerino: Hispanis Romero: Gallis Rosmarin: Germanis Rosmarin: Anglis garden Rosemarie. Coronaria dicitur quod Coronis inseri soleat: Ramos habet tenues, circa quos folia similiter tenuia crebra, oblonga & gracilia, intus canticantica, exteriore autem parte viridia, & grauiter odorata. Frutex in sum̃a est topiarius & coronarius, folio pinnato, herbaceo, subterraneo, Aricuto, thuris odore, flore cæruleo, semine atro, radice nigra, multis fibris capillata. Hac Narbonensis prouinciæ tractus adeo scatet, vt lignum aliud haud vrant. Hodie in hortis passim & fictilibus plantatur, Floret bis anno, Vere & autumno. Carpitur Maio ad vsq; Septembrem. Seritur Martio. Non-

nulli

nulli duo eius faciunt genera, sed exiguum adeo differentia, vt discerni vix queant. Calefacit & exiccat, quod gustus abunde ostendit. Libanotis Coronaria seu Rosmarinus, & in cibis & in potu miscetur summa corporis cum vtilitate. Vinũ Rosmarini, aut ipsa herba in vino decocta, manè & vesperi calida, ad tres vel quatuor horas jejuno stomacho pota, album fæminarum fluxum, ac cõsumpta muliebria mirabiliter sanat. Eadem ratione discutit & pellit morbum Regium, dispnæam adiuuat, arteriam tracheam purgat, & aperit, excretiones multas facit, concoctionem adiuuat: venenis est vice antidoti: tormina sedat, sanguinem purgat: sudores prouocat, post potum eius contecto corpore. Cremata tutam à pestilẽtia domum præstat, nidore improbam aeris diluens perniciem. Illita vel pota syncope laborantibus auxiliatur, vertigini medetur, faciem expurgat, dentes dealbat, halitum oris bonum efficit, visus claritatem efficit, pterygia oculorum sanat. Putrida vlcera, carcinomata, intertriginem, fistulas, aqua stillatitia aut decoctum Rosmarini aut Dictamni purgat, & ad sanitatem perducit. Fomenta eius & desessiones possunt eadem quæ Menta satiua, Dictamnum & Pulegium.

Vinum rosmarinatum, Arnoldi: Recipe Rorismarini quantum voles. Pone in dolio super infundendo mustum crudum siue coctum & despumatum, & in vinaria cella conserua. Vtile est in omnibus ægritudinibus frigidis, confortat cerebrum, cor & neruos: appetitum rectificat: consumit phlegma: confortat dentes & gingiuas: cancrum ex eo sæpè lotum sanat: pthysicis & hecticis prodest, item quotidianæ, quartanæ, lethargo, paralysi & tremori mirificè confert: iuuentutem conseruat, & faciem iuuenilem reddit, si cum eo lauetur. Acetum eius quære apud acetum Rosaceum.

Dianthon, Nicolai: Recipe flor. Rorismarini Vnc.j. Violarũ rosarũ, Glycyrrhizæ, an. drach.vj. Caryophyllorũ, Spicæ indicæ, Nucis Moschatæ, Galangæ, Cinnamomi, Zingiberis, Zedoariæ, Macis, Ligni aloes, Cardamomi, Anisi, Anethi, (videlicet seminis) an. Scrup. IV. Mellis quantũ sufficit. Fiat Electuarium. Prodest præter rationem tribulatis, cardiacis: animi lætitiam auget. Eos roborat, qui à longo morbo debiles adhuc sese recolligunt: Ventriculum perpulchrè emendat?

Electuarium ad morbos capitis frigidos. Rődeletii: Recipe summitatũ Rorismarini, Cinnamomi, Macis, Nucis moschatæ, Caryophyllorũ ana Vnc. ſ. Hirundinũ castorii, Priapi tauri ana Vnc. j. Simul colligata, in olla perforata imposita in furno vtantur, donec in cineres redigantur: qui postea lauantur, si timeatur odor vstionis. Et ex cineribus istis cum pauco saccharo & syrupo de stæchade fiat Electuarium. Valet ad paralysim, conuulsionem, plenitudinẽ, & oculorũ rheumatismos, & aliarũ partiũ, ad articulorũ dolores à morbo Gallico, & alios affectus in quibus multum exiccandũ est.

Epithema ad frigidos cordis affectus, Andern. ℞. Flor. Rosmar, stæchados, ana Vnc. ij. Sem. Ocymi, Cort. Citrimali, Macis, Caryophyllorum ana Vnc. iij. Spec. Diamarg. cal. vel Diagẽmæ, vel Diathamaron drach. ij Redacta in puluerẽ excipiuntur gossipio. Hoc deinde sacculo indatur ex serico panno intersuto. Hic postea vino & aqua Melissæ irroretur, & tepidus cordi admoueatur: siccatus remoueri debet. In cordis palpitatione trochisci de capsura addantur. Vnguentũ optimũ ad memoriã augendã, Fioraũati: Recipe aquæ ex flor. Rorismarini l. j. Nucis moschatæ, Caryophyllorum, Granorum Paradisi, Cinnamomi, Cubebarum, Macis, Zingiberis ana Vnc. j. Moschi Scrup. ſ. Piperis longi drach. j Croci drach. iij. Galangæ drach. ij. Terantur quæ teri possunt, misceãtur & macerẽtur ꝑ dies in loco aliquo calido: inde calore cinerũ destilẽtur, augẽdo ignẽ donec cõburãtur fęces. Huic deinde aquæ, adde aquæ ex foliis Rorismarini lib. j. & coquãtur simul in vase vitreo ad ignẽ, donec dimidia pars fuerit cõsũpta. Quo facto, adde olei veteris l. j. Olei de Been Vnc. j. Euphorbii, Castorii, ana Vnc. IV. Sinapi Vnc. VI. Olei Sesamini olei hypericonis, olei citri, olei Spicæ, olei de cibetto ana Vnc. ſ. Misceãtur õnia in cucurbita vitrea optime obturata, & macerẽtur ad Solẽ mẽses tres: & erit factũ. Amissam memoriã mirabiliter restituit, vngendo cũ eo caput totũ & stomachũ, vesperi, cũ itur dormitũ. Resta bouis, Remora Aratri, quod radicibus suis aratrum remoretur: Græcis Anωnis vel Ononis, quasi dicas Asini delectamentũ. Euricius Cordus Acutellam dici affirmat: Gallis Bugraues, Arreste beuf. Germanis Ochsenbrech ꝛc. Decoctum eius Equites, meiere nequeuntibus equis offerunt, quia vim habet diureticam: Crebris est aculeis, in-

ſtat inſtrumenti quo ſtupam ſeu Linum fœminæ expurgant, vt Cordus explicat. Ramos habet fruticoſos, dodrante maiores frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitula multa. Foliis eſt exiguis, tenuibus, ceu lentis, ad rutæ aut pratenſis loti formam accedentibus, ſubhirſutis, odoratis iniucundè olentibus. Rami ſpinis acutioribus, ac veluti ſpiculis firmioribus horrent. Radicem habet candidã, ſeu in nigro candicantem. Florem fert minutulum, Piſi dilutiore micantem purpura, in ſiliqua non vndequaq; ſeptum. Naſcitur culto, pingui & glutinoſo ſolo, ſegetibus præcipuè & aruis. Menſe floret Iulio & Auguſto. Calida eſt gradu tertio. Vim habet quandam abſterſoriam & & inciſoriam. Radix calfacit & extenuat. Intrinſecus Cortex radicis cum vino potus vrinam ducit, calculos rumpit, & cruſtas expellit, Dioſcor. & Plinio teſtibus. Radicis decoctum hæmorrhoidas ſanare creditur. Antequam ſpinoſa fiat ſale conditur, & eſt cibis gratiſſima. Extrinſecus Decocta radix inpoſca dentium dolorem collutione mitigat.

Reſeda: Simplici Eruca Cãtabrina & Eruca Hiſpanica: Italis Reſeda: Germanis Spanisch Rauckẽn/ id eſt Eruca Hiſpanica: ſecundũ genus dicitur Reſeda Latifolia & Reſeda tenuifolia: Eius Temperamentum calidum ſiccumq; eſt, abutiturq; ad veneficia aliaq; , ideo eius virtutes à Medicis non inquiruntur.

Ruta inter graueolentes herbas numeratur, ſeu domeſtica, cuius vna ſolum differentia agnoſcitur, omnibus perſpicua, ſeu ſylueſtris cuius plures dantur. Eſt autem Ruta ſuffrutex bicubitalis ramoſus, ſurculoſus, folioſus & ſemper virens, floſculos gerens luteos, à quorum occaſu capitulum emergit quadrangulare, tot ſeptis & loculis, quot angulis diuiſum, in quibus ſemen continetur, quod in ſyrupi de ſtœchade fit compoſitionem. Dicitur autem ruta Græcè πήγανον, quod eius præſicco ſpiritu & calore genitale ſemen areſcat, aut extinguatur, Item ῥυτὴ & ῥύτη à Nicandro ῥύσιμον: Latinis peganum, Rhyte, Ryte, piganum, Nicandro Rhyſimũ, Apuleio Eriphium: Herbariis Ruta, Ruta hortenſis & Ruta hortulana. Serap. lib. ſimpl. c. 290. dicitur Sadeb: Auicenna Alſadeb: Auicennæ gloſſographo Falagagel ſemen vero Bizeri Falagagel: Stephano Hali abbatis Gloſſographo Ruta voca-

 tur

tur Sedabum, Seedeb & Sedebum: Apud alios Arabes legitur Asileb, Alsadeb, Zefere, Sedeb, Sedef, Sedab, Radeb, Aselep, Sabeb & Scebel: Item Bezer, Sedef quod est Semen: Italis Ruta vocatur Ruta: Hispanis Arruda, La Aruda & Ruda: Gallis Rue, de la Rue, & Rue de Iardin: Bohemis Rauta: Assyriis Harmala & Besasa: Ægyptiis Epnubu, Africanis Curma: Hungaris Ruta Zeges rutha; Anglis Rue & Revve. Germanis Rauthen 2c. Vires tamen alias insignes habet, quæ eius vsum valdè cōmendant, eâq; plurimi faciebat Mithridates, in sua peculiari Antidoto, qua se à quibuscūq; venenis tuebatur. Cōstabat 20. foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus siccis duab⁹ simul tritis cū grano salis. Syluestris vero rutæ duæ p̄cipuæ differētiæ dātur, vna foliis, odore & effigie hortēsi similis est, vocatur; q; mōtana, ꝙ in mōtibus fruticare soleat. Est & alia quæ cum rarissima sit & variè nominata, multorū in ea designāda exercuit ingenium. Dioscorides c. 53. l. 3. videtur eā Moli nominare: capite tamē sequēti Moly describens, eius folia graminea facit, & radicē bulbosam, ꝙ rutæ malè cōgruit, ineptèq; Cappadoces id nominis illi dedere. Syri vocant besasan, Arabes harmel & harmalā. ꝙ nomen in Officinis multis ꝓ ruta vulgari sumitur, vt recte q̄dē defectu veræ harmalæ, quę est secunda species rutę Syluestris vsurpari potest. Ista harmala abs radice multos edit cauliculos dodrātales, folia āgusta, tenuia & oblonga, florē album & quinq; folium, semē in calycibus rutæ hortēsis modo, sed triangulis. Grauē spirat odorē Nascitur in Cappadocia & multis Hispaniæ tractib⁹ incultis. Calida & sicca est tertio ordine: attenuat, incidit, humores crassos digerit, & semen extinguit. Decoctum foliorum Rutæ & seminis calidum potū, hausto venenó resistit, cordis itē & lateris dolori medetur: purgat arteriā tracheā, tussim mitigat, dyspnæam adiuuat, dolores coxendicū aliorūq; mēbrorum sedat: horrorē in febribus pellit. Cū Anethi semine in vino cocta, colicæ, nisi obstructio obstet, medetur. Idē potest aqua stillatitia. Clysteribus contra colicā passionē & tormina rutæ folia & oleum debent adiici. Vrinā ciet. Sed genitale semē cōtinuus eius vsus extinguit. Cocta in aqua pluuia diarrhæā cohibet. Vermes ventris cū oleo coctū & potum eiicit. Viridia folia mansa & comesta, fætorē allii & cęparum in ventriculo reprimunt. Syluestris

ruta

ruta in cibis est vitãda: In medicamentis vero fortior est q̃ satiua. Folia omnibus pene externis corporis vitiis vt mariscis, pustulis, scabiei, serpigini, aliisq; id genus prosunt, tumores sedãt, cũ ficuũ decocto illita, vel si mẽbra iis terãtur: ꝙ idẽ pstat decoctũ foliorum Rutæ cũ ficubus potũ: hydropicis eodẽ modo est salutaris. Oculorũ dolorem sanãt, & caliginẽ discutiunt viridia folia cũ farina hordeacea illita, rutæ folia discutiunt. Succus auriũ dolori subuenit. Idẽ cum alumine, nitro, & melle mixtus serpiginẽ, papulas, psorã, & capitis fluidã scabiẽ sanat Oleum Rutæ est calidũ, apertiuũ, resolutiuũ, & mitigatiuũ dolorũ, calefacit renes, vesicam, matricẽ, & sedat dolores eorũ, maximè colicã, si venter vngatur, & fiat ex eo solo clyster. Opitulatur quoq; neruis, cõfert spasmo, & frigidos humores expellit. Cõficitur hunc in modũ: Recipe Rutæ recentis incisæ & contusæ, quantum libuerit, pone in vase vitreo, & olei veteris clarissimi sufficientẽ mẽsurã infunde, atq; in sole aut loco aliquo calido diebus quindecim macera, deinde in duplici vase coquito, & abiecta ruta recentẽ iniice, atq; rursus diebus quindecim macerato, iterum que dicto modo coquito & exprimito, idq; tertio quoq; facito. Atque hunc in modum multa alia conficiuntur, olea, vt Anethinum, Chamæmelinũ, Lilinũ, Narcisinũ, Ligustrinũ, Sambucinũ, Iasminũ Cheyrinũ, Myrtillorum, Myrtinũ, Mẽthæ, Absinthii, Rosaceũ, Violaceũ. Nenupharis &c. Clyster ad pituitã alterandã, Andemaci: Recipe Rutæ, Pulegii; Calaminthæ, origani ana M.j. Sem. Fænigræci, Carui, Cumini, Seseleos ana Vnc j.ſ. Flor. Chamomillæ, Meliloti, Anthos, Stæchados ana P. ij. Decoquãtur ex iure pingui interaneorũ lib. huic vini maluatici, & albi veteris aut rufi triens: olei Anethini tantundẽ addatur, mixta aluo, quando opus est iniiciantur.

Clyster ad tympanitẽ, Rondeletii: Recipe Fol. Rutæ M.j. Anisi, Fæniculi, Carui, Cymini, Baccarũ Lauri ana Vnc. ſ. Flor. Anthos, Stæchados ana P. j. Asari, vel Agarici Vnc. 5. Fiat decoctio. In libra vna dissolue Benedictæ laxat. Vnc. j. Olei rutacei, vel Anethini Vnc. iij. Vini Vnc. IV. Misce, & fiat Clyster. Clyster flatus, Heurnii: Recipe Decoctum origani, Calaminthæ, Rutæ. Chamæmeli, Anethi cum Sem. Anisi, Fœniculi, Carui, Cumini, Apii, Leuistici, Seseleos, Baccis Lauri, in decocto soluatur Mel Rorismarini: Elect: de baccis

Lauri, cum oleo Rutæ, Lauri, Anethi, vel Chamæmeli, vel ex oleo nucum sincero, cum vino maluatico, Hiera Benedicta.

Oleum rutaceum. Innominati: Recipe Rutæ recentis, incisæ & contusæ, Vnc. iv. Olei veteris Clari lib. j. Macera ad solẽ, aut in loco calido aliquo diebus quindecim, deinde in duplici vase coquito, & abiecta ruta recentem iniicito, & iterũ diebus quindecim macerato, postea simili modo coquito & exprimito, & tertio recentem rutam iniice, macera, coque & cola. Est calidum aperitiuum, resolutiuum, & mitigatiuum dolorum: calfacit renes, vesicã, matricem: & sedat dolores eorum, & maximè colicam, si venter vngatur, & fiat ex eo solo clyster: præterea opitulatur neruis, confert spasmo, & expellit frigidos humores. Oleum ad grauitatẽ auditus. Recipe Rutæ, Maioranæ, hellebori albi ana part. j. Olei xyllini, olei de Colocynthide ana q. s. Vini quantum sufficit. Misceantur & coquantur, vsq; ad consumptionẽ vini. Vtere euacuato prius corpore.

Electuarium de baccis Lauri. Rhasis. Recipe fol. Rutæ drach. x. Sem. Ammi, sem. Cymini, Sem. Nigellæ, Sem. Ligustici, Sem. Carui, Sem Dauci, Origani Amygdal. Amararũ, Piperis nigri, lõgi, Mẽthastri, Baccarũ Lauri, Castorii ana drach. ij. Sagapeni Vnc. s. Opopanacis drach. iij. Mellis l. j. Vnc. iv. drach. vij. Tritis diligẽter q̃ triturãda sunt, fiat Electuariũ: additis circa Vinũ lachrimis in vino dissolutis. Valet ad colicã & iliacã passionẽ, & doloribus intestinorũ ex causa frigida, vel flatuosa. Sclopendriũ siue Asplericu, nõnulli volunt esse linguã Ceruinã. Sclopẽdria dicta est à Sclopendra insecto, cui similia folia habet. Est autẽ Sclopẽdria vermis, multis pedib. qb⁹ nõ aliter atq; nauis remigio suo, velut Nicander autor est, ꝓgreditur. Splenion quoq; Hermioniũ, & Asplenion, quasi dicas sine splene q a splenẽ liquat. Duo sunt eius genera: Primũ ꝙ maius appellatur, Nascit̃ in syluis ac mõtibus opacis & humidis, foliis sicut phyllitis, lunatis, multis, sed ãgustiorib., vtrinq; ad imũ vsq; ad mediã eius fibrã incisis, q̃ p terrã sparsa iacẽt mense vero iunio alia è medio folia ꝓducit, recta priorib. arctiora & magis diuisa maculis, sicut polypodiũ, aspersa flauis. Hęc autũni tẽpore pereũt, ac quę prius enata fuerunt, manẽt, perq; totã virent brumã. Radix nigra capillis multis ac frequẽtibus cõpacta, velut cespite quodã. Rarũ est hoc genus inuẽtu: copiose autem locis quibus inuenitur prouenit.

Et hæc est verũ Scolopendrion siue Asplenõ Dioscoridis, quod maius licebit appellare. Altera Scolopendrii species est minor, quã verũ Splenion, quo pro Scolopendrio veteres sunt vsi, Tragus dicit, Germanis Miltzkraut / sicut Græcis Splenion. Dictũ est enim, Splenion esse cõmune huic & Phyllitidi vocabulum. Nascitur in mõtibus, saxorum rimis, & locis asperis, foliis digitali longitudine, scolopendræ animalculo similibus, multis, incisuris Polypodii, sed breuioribus angustioribusq; supernè virentibus, circa terram vero subflauis & asperis quasi, quasi puluere obsitis. Radix nigra & villosa. Tẽperamentũ cũ phylliti habet idẽ: calidũ in primo & siccũ in secũdo ordine. Scolopẽdrion siue Asplenon. Easdẽ contra lienẽ extirpandũ cũ phyllitide habet vires, ad dies quadraginta potũ, & extrinsecus lieni impositũ. Decoctũ in vino iecoris & splenis obstructiones soluit, regiũ morbũ pellit, calculo vesicæ & renũ medetur: Quartana febri laborantibus auxiliatur: Atrã enim bilẽ eiicit. Sanguinis grumas ex lapsu vel aliunde citra pectus collectas, discutit, stranguriã adiuuat. Hæ vires Scolopendrio potissimum minori conueniunt: Phyllitidi tamen à nonnullis etiã adscribuntur. Liquor eorum stillatitius potus, sicut etiam Phyllitidis, cor confortat, & singultus sedat. Quæ de Phyllitide dicta sunt, eadem referenda sunt: siquidem pares cum ipso ad externas corporis partes vires obtinet.

Symphytum Græcis, ab insigni constringendi vi & glutinandi. Latinis eadem ratione consolida & solidago: Symphyta varia dantur ab Authoribus, vt Symphytum magnum, Symphytum Petræum &c. Symphytum magnum Latinis Consolida Maior & Vnctuosa Gall. Consyre. German. Schwartzwurtz. Nascitur locis aquosis palustribusq;, caule cubitorum binum aut maiore, anguloso, inani, vt Sonchus, & crassoqui per breuia interualla circũdatur foliis lanuginosis, oblongis, angustis, sicut bubulæ linguæ: ab angulis pinnæ prominent, & in singulis alis folia quædã tenuia, ceu annexa cohærescunt, in quibus flores lutei, rutaceis similes, exeruntur & semina Verbasci. Caulis vniuersus & folia quandam lanuginem alunt asperam modicè, quæ ipso attactu pruriginem ciet. Radix extra nigra, intus candida, glutinosa, in qua medica vis inest. Quod autem quis, vt monet Fuchsius, de flore obiicere poterit,

terit, quē Dioscorides facit luteum, in nostra vero cōsolida est alius, nimirum subruber, aut leniter purpurascens, huic cum Fuchsio respōdemus, flores nihil obstare, cum multas herbas cōstet ꝓ loci naturæ colorē sæpe mutare, vt ipse de Buglosso exēplum adducit. Nostra cōsolida in Germania floret, fert etiā subrubrum, aut etiā cādidum. Nōnulli inulā vocant rusticā alii Alū Gallicū. Floret p æstatē integrā, Radix autumno vellitur. Symphytū petræū in saxis nascitur, vnde cognominatū est. Plinus & Apul. Alum appellant. Latinis consolida petræa. Officinæ Germaniæ hoc carent. German. Steyngunsel. Nascitur, Cordo teste, Asciburgi, duobus à Brunsuico miliaribus. Ramos habet tenues, paruos origano similes, florem cæruleum, exilē in capitibus Thymi: totū est surculosum, odoratū, gustu dulce, saliuā ciens, radice longa, subrufa, digitum crassa. Fragus dubitat de hac specie, an Dioscoridis Symphytum sit Petræum, quádoquidem descriptio non per omnia cum Dioscor. conueniat. Quid autē Symphytum petræum ipse existimet, dicetur. Est & Symphyton quoddā in Saxis & montibus crescens, quod Medici Polygonion, Macedones Osteocollon, alii Talantion, vulgo Symphytum vocant. Osteocollon quasi dicas ostium gluten, quod ossia fracta ferruminet, ac carnes dissectas, si vna coquatur, calescere faciat. Viret perpetuo, vidua foliis, ramulis pensilibus instar iunci, cirrosis, tenuiori proceriorię; sparto similibus. Præterea herba est, cuius plurimus in sanandis vulneribus est vsus, quam vulgo consolidam mediam, Symphytū medium, seu solidaginem mediam, Germanicè **Guldengunsel** appellant, in pratis passim nascens, caule quadrangulo, lanuginoso, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis, laciniata, menthæ similia, emicant: à medio caulis ad fastigium vsq; ex singulis foliorū alis, flores sex vel septē, Maio potissimū mense, in purpureo cærulei exeunt. Radix lignea, multis capillamētis fibrata. Vide suprà cōsolida: Huius dārum differētiæ sex Tabernæmōtano. Calefacit, exiccat & contrahit modice, in ordine secundo. Eædem teste Galeno, vtriusq; Symphyti sunt facultates & vires. Radices tritæ & potæ in aqua mulsa, cruenta expuentibus, ruptisq; prosunt, quæ in pulmone sunt expurgant.

Renū doloribus cū aqua datur. Ad dysenteriā & rubra fæmina-

rum

rum profluuia in vino decoctũ bibitur. Ad cõuulsa & rupta ex aceto mulso sumitur. Mansum sitim extinguit, & arteriæ asperitatẽ sanat. Illita radix recentia vulnera glutinat. Inflammationibus, sedis potissimum, cum Senecionis foliis vtiliter illinitur. Intestinorũ ramices illitum coercet. Tanta vero eius in glutinando vis est, vt carnes etiam si vna coquatur glutinet. Potio vulneraria, Quercetani: Recipe Consolidæ vtriusq;, Veronicæ, Cyclamini ana M. j. Astacorũ expurgatorum num. IV. Vini albi Mens. ij. Circulentur in balneo per triduum. Exhibeatur primis septẽ diebus manè cochlear vnũ.

Clyster consolidans vlcera Intestinorum, Rondeletii: Recipe Rad. Verbasci, Consolidæ maioris, ana Vnc. ij. Caudæ equinæ plãtaginis ana l. j. Rosarum rubrarum. Fiat decoctio in aqua ferrata. In lib. j. dissolue Seui hircini Vnc. ij. Misce capiat redditis alui excrementis, & præcedente Clystere detersorio.

Electuarium consolidæ maioris, Fiorauanti: Recipe rad. Consolidæ maioris, contus. & cribr. lib. j. Cort. granatorum Vnc. ſ. Ligni aloes drach. vj. Myrrhæ, Masticis, Sarcocollæ, Sanguinis draconis ana drach. ij. Mellis communis Vnc XVI. Misce & fiat Electuarium secundum artem. Sumptũ per os, & forinsecus applicatur. Cõfert rupturis: vulneribus prę sertim pulmonis: ossibus fractis.

Loch ad sputũ sanguinis, Rondeletii: Recipe cõseruæ Symphyti, Cons. Rosarum antiquæ ana Vnc. ſ. Gelatinæ Cyteniorũ conditorum saccharo Vnc. j. Trochiscorum de terra sigillata, vel de Carabe [illegible] j. Cũ syrupo myrtillorũ fiat ad modũ Loch. Loch ad vlcera pulmonis, Rõdeletii: Recipe cõseruæ Symphyti, Cõserv. Ros. antiq. [illegible] j. Tragacãthę torrefactę, Gũmi Arabici leuiter torref. [illegible] torũ fluuiat. lotorũ in aqua ros. ana drach. ij. Corallij [illegible] meni, Terræ sigillatę, ana drach. j. Sẽ. Papaueris alb [illegible] is ana drach. j. ſ. Cũ syrupo de rosis siccis fiat Loch.

[illegible] Symphyti, Andernaci: Extractum Symphyti eod [illegible] ex Satyrii radicibus, modo paratur. Ad ramices c [illegible] ssimum est.

[illegible] contra fluxũ ventris, Nicolai: Recipe Myrtillorũ, [illegible], [illegible]idiæ, Symphyti, Sang. Draconis, Boli Armeni, Acaciæ, [illegible], Rosarum, Tartari, Sumach, Croci, Galliæ

Ssssss Moscha-

Moschatæ, Gallæ, Cinnamomi, Spodii, Masticis, Gummi Arabici ana drach. j. Opii Thebiaci drach. ſ. Cum ſucco Cymarum Myrti, Lentiſci tempera, & fac pilulas in modum Orobi. Dentur IX. vel XI. cum aqua roſacea, vel pluuiali. Contra fluxum ventris & maxime lienteriam & dyſenteriam valent.

CAPVT XXX.

De Sinapi Sambuco, Saxifragia & Scilla.

SInapi, Athenæo teſte, ὅτι σίνεται τοῦς ὦπας ἐν τῇ ὀδμῇ, hoc eſt, quod olfactum luminibus officiat, dictum. Vnde Columella: ſeq; laceſſenti fletum factura ſinapis. Græcis item napy nominatur: quaſi Naphy, vt idem interpretatur, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri, & proinde quaſi incõmoda donetur. Vel ꝙ puſillo ſit corpore, ἀφυὲς enim dictũ, ꝙ natura priuatum ſit. Alii Napy per priuationẽ; videlicet νήπιον dici volũt, quaſi immite, quod acrimoniæ ſit vehementis. Gall. Seneue Germa. Senff. Sinapis plura ſunt genera. Eſt hortenſe idq; e duplex. Eſt item ſylueſtre ſimiliter duplex. Nec nõ & duplex aquaticum. Eſt & poſtremum ꝙ circa ſepes & loca inculta naſcitur. Primum itaq; Hortenſe Sinapi, caulem habet hirſutum, longũ, ramoſum, folia rapi, minora tamen & aſperiora, flores luteos, ſiliquas rotundas & hirſutas, plenas ſemine candicante.

Alterũ hortenſe hirſuto idẽ eſt caule, minore tamẽ foliis Erucæ, maioribus tamẽ & latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisq; effigiẽ referentibus, ſiliquis teretibus & oblongis, ſemine pullo, ruffeſcenteue refertis. Latinis dicitur Eruca hortẽſis, ſeu ſatiua. Græcis Εὔζωμος ꝙ iura cõmendet. Eruca vero ꝙ linguã erodat.

Sylueſtre primum in auena & Rapis naſcitur, flore albo, violæ ſimilitudine: folia, caulem, & ſiliquas cum ſatiuo ſimiles habet, ſed minores, nec ita proceras. Latinis eruca ſylueſtris. Sylueſtre alterum priori eſt ſimile, niſi ꝙ florẽ habet luteũ. Iumentis in pabulo potiſſimum miſcetur. Sic duæ ſunt Erucæ ſpecies: altera ſatiua: altera ſylueſtris. Similiter iuxta aquas duo Erucæ genera creſcunt, caule, foliis, & ſiliquis p̃dictis ſimilia, flore autẽ, ſicut & priora diſcrepãtia: alterũ luteo, alterũ vero albo. Minus reliquis ſunt acria, guſtu tamẽ nonnihil amara. Poſtremũ circa ſepes & loca inculta naſcitur, foliis & caule

& caule & flore Eruca tenuioribus, & angustioribus: siliquis item breuioribus: semine flauo & minuto, sinapin quadantenus gustu referēte: asperū vero secundū reliqua, ac linguā sicut sinapi vellicat. Tragus Verbenā fœmellā appellari dixit quoniā similitudinē quandā in gustu & forma cū sinapi habet. Quod tamen alii Verbenæ faciunt speciē, de qua suo loco. Calidum est & siccum sinapi in quarto ordine. Vim habet calfaciendi, extenuandi & extrahendi.

Quomodo sinapi ad salgamorum & conuiuiorum vsus apparetur, vide Columellam lib. 12. cap. 55. Varronem rei rusticæ lib. 1. c. 59. Palladium in mense Iulio. Fortius est quod est album, ad venerem incitat, vrinam ciet, torminibus medetur, & intestinorū dolori. In vino coctum & potum idem semen, morsui scorpionum & venenatorum prodest. Syluestre vero quod in amniū ripis nascitur, est validius, & in cienda vrina vehementius. Postremū genus quod Verbena fœmella existimatur, cum melle & vino apparatū, pectoris obstructioni summopere confert: tussim lenit: fluxus ex capite ad pulmonē retinet. Phthisicis prodest: regiū morbū pellit. Cū vino venenis resistit. Extuso semine in lacte vel aceto macerato, pastilli, qui ad ciborū vsus reponi solēt, cōficiuntur. Semē cū aceto illitū & impositū, pustulas rubras excitat: feras impetigines & lepram hoc modo sanat. Cōtra tonsillarū tumores & arteriæ scabritiē ex aqua, & melle tusa farina gargarizatur: ad coxendicū & lienis cruciatus, & tumores illinitur. Cum melle sugillata tollit, & alopecias sanat. Plures seminis vires Nasturtio sunt pares. Radix Erucæ, seu albi Sinapi in vino cocta, confractis & tusis ossibus illinitur. Succus ad oculorum hebetudines prodest. Verbenæ fœmellæ semen ex aqua & melle illitum, tubercula circa aures discutit: mammillarum tumores sedat, & locorum naturalium. Clysteribus etiam vtiliter admiscetur, Reliquis generibus eædem sunt vires.

Puluis Epilepticus. Recipe coriandri præparati, Sem. Sinapis, Nucis moschatæ ana Vnc. ſ. Sem. Pæoniæ drach. vij. Diptamni albi drach. ij. Fiat puluis. Contra Epilepsiam puerorum valet.

Cataplasma Quercetani: Recipe pulueris Synapi Vnc. j. ſ. stercoris caprarum & columbarum ana Vnc. ſ. pulueris Sem. Pæoniæ, gran. Iuniperi, rad. Ireos, & florum Saluiæ ana drach. ij. foliorum

rutæ minutim concisorum, m. i. cum vini, mellis & aceti, q. suff. fiat emplastrũ vel cataplasma, quod commissuræ colli cũ occipitio inducatur.

Sãbucus Latinis, Græcis Ἀκτὴ: Germanis Holder: Duũ est generũ. Primũ Sãbucus proprie dicitur, alterũ Ebulus. Sãbucus in arborẽ assurgit, virgis arundinũ modo rotũdis, cauis, medulla expletis cãdicãtib., proceris. Folia circa ramos p interualla terna aut etiã sena septenaue iũcta exeũt, nucis iuglãdis similitudine, graueolẽtia, minutis inciſuris, in summis ramis seu caulib. vmbellas ferẽtia, rotũdas, quæ florẽ pducũt candidũ: fructũ seu acinos Terebinthino similes, in nigredine subpurpureos, racemosos, succosos & vinosos: floret paulo ante solstitiũ æstiuũ: baccas suas in Augusto pfert. Locis opacis asperisq; potissimũ, & circa aquas nascitur. Officinis pprie Sãbucus dicitur, ab autore forsan Sãbyco: vel à Sabuca musico instrumẽto, quod pectida aut Magadin alii appellãt, Germ. Holder. Alterũ genus Ebulus dicitur humile, minusq;, herbaceo magis generi assignandum, caule quadrãgulo, geniculato, foliis amygdalæ, ex interuallo circa singula genicula alæ instar se extẽdẽtib., p ambitũ serratis, longioribus, graueolentib. Vmbellã in summo fert Sãbuco similẽ, flores itidẽ & fructũ. Radice nititur lõga, crassitudine digitali. Gaudet iisdẽ locis qb. Sãbucus, ac in agris qbusdã etiã puenit, tardiusq; nõnihil floret. Græcis χαμαιάκτη, h.e. humilis Sãbuc⁹, Latinis Ebul⁹, Germã. Attich. vel niderer Holder. Meminit huius Vergilius in Gallo, inqẽs:

Pan Deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi
Sanguineis Ebuli baccis minioq; rubentem.

Sunt enim baccæ eius sicut Sãbuci in nigro subpurpureæ, quas hic sanguineas dixit. Vtrũq; genus calidũ est & siccũ. Vim habent purgatoriã, exiccant, cõglutinant, modice digerũt. Vmbella Veris tẽpore in cibis cocta, ventrẽ laxat & emollit. In vino cũ melle folia & vmbellæ coctæ, frigidã & siccã tussim, aliquot dieb. potu eius cõtinuato, pellũt, pectus purgant, viscosas pectoris humiditates resoluunt. Efficacior est radix. Decocta in vino hydropicis manè & vesperi, pota, est vtilissima. Stillatitiæ aquę eędẽ assignãtur vires sed bonã eius quãtitatẽ sumere cõueniet. Aqua aut decoctũ foliorũ cõtra anginã vtiliter gargarizatur. Decidentẽ vuluam cũ Pyrethro erigit. Fomẽta ex radice & foliis, matricis tumorẽ insessu sedant. Podagris calidis folia

folia itẽ imponũtur. Baccæ eius infirmiores sunt q̃ reliqua, capillos illitæ denigrãt. Folia, si prætenera ac mollia expolẽta illinantur, inflammationẽ mitigant. Ambustis & canis morsibus illitu prosunt. Vlcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant. Ad õnia vero efficacior est q̃ minor, hoc est, Ebulus. Sãbucus seu Acte Syluestris. In opacis & humidis syluis circa ferarũ, potissimũ lustra Sãbuci nascitur syluestris species, ab Hieronymo primum Frago demonstrata, Sambuco vulgari, foliis, cortice, ligno & odore ꝓ õnia similis, nisi, ꝙ florẽ nõ f. rt in vmbella, sed velut vitis, subflauũ, stellatũ: baccas mẽse Augusto ꝓducit rubẽtes, gustu iniucũdo. Germã. Waldholder Latinè Acte seu Sãbucus syluestris, itẽ Sãbucus ceruinus, ꝙ cerui potissimũ eũ experã:. Tradit ꝑterea Tragus ceruas nõ ante hũc gustare, q̃ ꝑgnantes fuerint: tum n. sicut & cerui eius desiderio tenẽtur. Solis autẽ vescũtur foliis, Nequaq̃ baccis. Sãbucus seu Acte palustris, vel aquaticus, Germ. Bachholder/ ob florũ & ramorũ cũ acte similitudinẽ appellari potest. Alias Schwelckẽ. Plura de nomine eius nõ cõstãt. Nasc. t iuxta aquas sub alnis, ramis sicut Acte, medulla expletis foliis diuisis, Aceris ferè similitudine: Florẽ in mẽsis Maii fine fert Sãbuci odore nõ iniucũdo, extremis maioribus, medicos & interiores minores ãbiẽtibus: baccas fert rubẽtes, baccis sambuci maiores, q̃ autũno maturescunt, saporis ingrati Nauseã n. comestæ pariunt: Præcipuo fere his hyemali tẽpore gallinę syluestres oblectãtur. Syluestri Sãbuco pares cũ Solano satiuo vires assignantur. Naturæ est frigidæ. ꝓsertim vero baccæ: Vnde somnũ conciliant. Nimius eius vsus admodũ est noxius. Baccæ maturæ Sambuci palustris ad cientia vomitus medicamenta adhiberi poterũt. Plura nõ sunt cognita.

Aqua ad hydropẽ. Recipe Eupatorii, Endiuiæ, Scolopẽdrii, ana M.j. Herbæ Peti M.iij. Flor. Ireos nostrat. Flor. Sãbuci ana P.j. Radicũ Asparagi, Apii, Fraxini, Rubiæ, Tormẽtillæ, Acori ana Vnc. ſ. Ebuli, Ireos nostrat. ana Vnc.j.ſ. Sem. Cucurbitæ, Melonũ, Citrulli, Cucumeris, Endiuiæ, Scariolæ, Lactucæ, Portulacæ, Hali cacabi ana drach. ii. Corticũ Tamaricis, Capparorũ ana Vnc.ſ. Corticũ Sãbuci, Ebuli, ana Vnc.ii. Hepatis lupini Vnc.ii. Ventriculorũ gallinæ sicc. Vnc.ſ. Scyllæ Vnc. ſ. Acinorũ Sãbuci M.ii. Cãtharidũ drach. i. Succi herbæ Peti l.i. Aq̃ flor. Sãbuci ireos, rad. Ebuli, Cort. Sãbuci ana lib.

na l.ſ. Aceti drach. ij. Mellis Vnc.iiij. Cinnamomi electi Vnc.j. Spicæ Indicę drach.ij. Cōtundēda cōtundantur benè, miſceātur & macerētur p horas 24. deinde in cinerib. igne pq̄ lēto deſtillētur. Aquę addatur ſalis Abſinthii Vnc.ſ. & ſeruetur. Datur quotidie Vnc. j. ſ. vel Vnc.ij. mane & ſtomacho ieiuno. Hac etiā vinū hydropicorum dilui poteſt. Aqua hydropica alia. Recipe Aquæ florū Sābuci l. IV. Acinorum Sābuci immatur cōtuſ.l. IV. Macerētur per horas 24. & deſtillētur. Huic poſtea adde acinorum Sambuci maturorū contuſorum l. IV. Macerētur iterum vt prius, & deſtillētur. Demū Recipe huius aquæ l.ij. Aquæ theriacalis l.j. Liquoris Tartari, correcti Vnc. ijx. Olei ſalis Ebulini, vel iuniperini drach ij. Detur Vnc. j. vel Vnc. ij. ſtomacho vacuo ad ſudorem eliciendū. Elixir Balſameum Antipodagricum. Recipe Rad. Ebuli, iridis Germanicæ recentis, Eſulæ ana Vnc.ſ. Fungorum Sābuci Cort. Sābuci viridium ana Vnc.ſ. Verbenæ, Meliloti Succul. ana M. j. Conciſa contundātur ōnia in mortario, iniiciaturq́; ordine pinguedinis ex talis babulis p coctionem extractæ & medullæ ceruinę commiſtorum q.ſ. vt omnia integantur, offa maceretur in cella vt aliquantulum fermentetur, deinde coquatur in ſartagine ad ſeceſſum ſpirituum humidorum, poſtea exprime p filtrum. Expreſſo immiſce olei ſtillat. Caſtorii, olei Tartari, olei è lignis Sābuci. Olei Quaiaci p deſcenſum ana Vnc ſ. olei ranarum, olei Lumbricorum ana Vnc. ſ. fiat linimentum.

Oleum Sābucinum, Recipe olei veteris l.j. Florum Sābuci Vnc. IV. Fit vt oleum roſatum, ter flores iñouādo. Lenit, abſtergit, & mūdificat cutim, medetur icteritiæ, & maximè hepati infirmo, obſtructo: & plurimū cōfert doloribus iuncturarū. Oleū Sābucinū, Auguſtani: Oleum Sābucinum fit ex floribus Sābuci, & oleo veteri clariſſimo quēadmodū etiā oleum rutaceū. Lenit, abſtergit cutim expurgat, ictero & hepati obſtructo confert, articulorū & neruorum dolorib. vtile, eos nāq; roborat. Epotū aut iniectū, aluū irritat, ſeroſaq; excrementa per inferna educit. Fit quoq; ex medio Sambuci cortice ſimiliter macerato oleum, quod ad ambuſta Italis vſui eſt.

Vinum Ebulatū Arnoldi: Grana Ebulorum quādo ſunt matura decoquantur, & proprie tempore Vindemiarum cum muſto: & remoueatur ſpuma ebullitionis, donec tertia pars fuerit abſumpta. In

nocte

nocte ponatur ad aerem: In crastinum vero per colatorium lineum destilletur, vel per filtrum: demum recipiatur quantitas illius colati, & ponatur in alio musto albo, donec tibi placeat color & sapor: & mittatur in vase, expectetur donec deferuescat & tunc clarificetur cum malaxatione clari ouorum, & sale, secundum artem. Est simile in operationibus vino de radicibus Ebulorum, & magis amabile: sed non sit operosum. Ventrem laxat: aquam hydropycorum per inferna ducit. Aqua Antipodagrica. ℞. Flor. ac cort. Medianarum ac Fungorũ Sambuci, Fungorũ Ebuli ana M.j Rad. Iridis, Verbenæ M.i. Meliloti, Chamęmeli ana M.i.ſ. Aquę ex tinctiæris & ferri mẽſ. ii. Coquãtur ad tertias absumptas, colaturæ adde aquæ aurifabrorũ l. ii. Solutionis æris & Martis in aqua forti Vnc. ii. Sublimati Vnc. ſ quanq̃ acrior & lenior fieri debet pro membri teneritate ac robore.

Saxifragiæ nomẽ pluribus quidẽ herbis tribuitur: p̃senti herbæ, Seseli itẽ Massiliensi, Oenanthe & Adiãto à viribus nimirũ quibus contra calculum valet præcipuè. Saxifragam albam hanc præsentem vocant Germani Hoher oder Weisser Steinbrech/ à floribus nimirũ quos albos profert. Inuenitur mense Maio, locis saxosis, asperis & arenosis, necnõ in siccis pratis, foliis humi iacentibus, rotundis, exiguis, in extremitatibus incisis, sicut Chamæcissi, pinguioribus tamen & mollioribus caulem habet iunceum, pilosum, cubitalem, in cuius summo flores sunt candidi, albis violis penè similes, q̃ mẽse Iunio absq; semine decidũt. Radix exilis, cui granula Coriãdri seminis quantitatẽ referentia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus Officinæ ꝓ semine eius vtũtur, gustu amara admodũ, q̃ etiã sata nouã plantam ex se producunt. Tẽperamẽti est calidi & sicci in ordine tertio. Folia cũ radice in vino decocta vrinã cient, renes purgãt. Renũ & vesicæ calculos pellũt. Ad eadẽ ꝓdest tritũ semen cum aliis cõdítũ speciebus. Aqua stillatitia ex floribus & radice, mense Maio stillata, gratioris est vsus, triũ quatuorue cochlearũ mensura pota: si æger in balneo seu decocto maluæ simul sedeat. Saxifraga rubea, Oenãthe, Latinis Vitis flos secundũ Theodorũ Gazam, quod videlicet cum vite floreat. Officinæ Filipendulam, à numerosis & rotundis in radice capitibus tuberibeoue, quę quasi ex filo quodam pendere videntur. Germ. Erdeychel/ quasi terrestris glans. Nascitur

locis

locis saxosis & asperis, vt in mōtibus folio Pastinacæ syluestris, flore mēse Iunio cādido, caule crasso, dodrātali, semine Atriplicis, radice magna è qua multa rotunda capitula, ceu glādes depēdēt. Radix autumni sub initium colligitur. Calida est & sicca in ordine tertio, ꝙ amaritudo eius vehemēs satis indicat. Semē, folia & caulis Oenanthes, in mulso pota, secundas .... & partum adiuuāt. Cum vino pota radix stranguriā adiuuat, & morbo regio medetur. Calculo & dolorib. renum ꝓdest. Stomachi inflationes discutit: conuenit suspiriosis ac anhelātibus, omnibusq; morbi qui ex causa frigida sunt orti. Farina eius cibis mixta, Comitialibus est auxilio. Scilla cōmuni omnibus nomine dicitur & Squilla Germanis Meerzwibel. Gall stipoule. Nascitur vndiq; sicut & Alliū & Cepe, radice vt cepe multipliciter tunicata, corticosáq;, ex qua prius, vt in Croco, caulis ꝓsilit, tū ex eo flos in luteo cādidus emergēs insidet, q cū senuerit, folia dumū multis dieb. post emicāt, lata, nullo nixa pediculo, ceparum quadā specie, & pleraq; ex iis in terrā deflexa. Cepā eandē murinam vocāt, ꝙ mures eius esu moriantur. Duo faciūt eius genera: Masculū & fæminā, Masculā, foliis albis, fæminā vero nigris. Dioscorides alterā quoq; ponit speciē q̃ Pancration appellat: radice bulbi magni, colore rufo purpurascēteue, gustu amaro, q os accēdat, foliis lilii, verum longioribus. Pusilllā Scillā vocat Plinius. Vires, Dioscoride teste, & ꝑparationē cū Scilla habet eandē, eodēq; pondere in morbis efficaciter assumitur. Theophrastus autor est, Scillā ter florere, triaq; sationum tēpora ostendere: Primum n. florum tēpus, arandi primū tēpus significare, secundū mediū, tertiū nouissimū. Quot n. fuerint isti, totidē & arari tēpora ferme contingit. Scillæ quoq; flos, vt Berytius scribit, virgata specie ꝓsiliens, modo nō celeriter emarcescat, largos fructuū ꝓuētus significat. Ex secundo est ordine excalfacientiū, facultatē habet maxime incidētem. Scilla cruda noxia maxime est corpori, ꝑsertim interaneis, qua de causa non nisi tosta aut cocta, aliaue ratione ꝑparata sumitur. Quomodo coquatur asseturq; docet Dioscorides. Nobilissima eius in medicaminibus vis est, aceto maxime exacuendo. Vnde acetū Scillite dictum. Cuius hæc ꝑscribitur confectio. Scillæ q̃ fuerit cādidissima, am otis niuotenus aridis tunicis ꝙ reliquum est concisum suspenditur in locum apricum cō-

sutum

ſutum filo, modicis interuallis, ad quadraginta dierū tēpus. Poſtea arida fruſta in cadū aceti acerrimi mergūtur, ita ne vlla parte vas cōtingant. Oblit⁹ deinde cadus ne vllibi vapores exhalare queāt, Soli exponitur. Poſt diem quadrageſimū ſeptimū vas tollitur, ac Scylla eximitur, habeaſq; acetū acerrimū. Vinum alii Scyllite cōficiunt, vcōciſas eius partes in muſtū vt ſimul deferueat, iniicientes: Hoc vino ſicut & aceto vtūtur. Scyllę medicamina vt Cōſtantinus in libello de gradib. refert, ꝓſunt hydropicis, diſpnæicis, lienis iecoriſq; vitiis ex viſcoſis humorib. ortis. Scillæ tamē vſum fugiēt febricitātes, quiq; exulcerati intra corpus fuerint: Acetū n. ſiue vinum Scyllite craſſa phlegmata penetrat, & corrodit, ſedes & vrinā ciet, vomitioneſq; efficit. Scylla aſſat᷑ Dioſcoridi hoc modo: Paſta aut luto oblita cōiicitur in Clibanū, aut carbonib. obruitur, donec circū lita paſta ſufficiēter toſta fuerit. Qua mota ſi nō emolleſcat, ſecunda vice oblinitur, pariq; ratione torretur. In olla quoq; torretur, indito operculo, & in clibanū cōiecta. Hinc in aere ſuſpēditur, in taleolos cōciſa, & filo trāſmiſſo, ne tamē partes ſe cōtingant: eſtq; eius ad oleū, acetū vinūq; vſus. Coctionē Scillæ docet Dioſcorides eiuſmdi: Sumitur ex ea remotis extimis partibus, ꝙ maxime mediū eſt, ꝙ cōciſum, effuſa priore aqua, coquitur, nouaq; ſuperinfunditur, vſq; dū nec amaritudinē, nec acrimoniā habeat, aqua. Hinc in vmbra, vt dictū eſt paulo ante, ſiccatur. Tritæ aridæ Scyllæ puluis ſemidrachmæ pondere cum melle tinctus, prodeſt veteri dyſpnææ & tuſſi, ventriculi & lienis affectionibus. Hydropicis & ictericis. Ad eadem valet acetum Scyllite: interaneorum quoq; vermes & ſordes pellit. In ſumma, acetum, confectiones, aut Oxymel ex Scylla, melancholiam pellit. Apoplexiam auertit, calculum frangit educitq;.

Matricis quoq; viſcoſis humoribus, & iſchiadicis prodeſt. Acetū Scyllite collutione dentes firmat, & fætentē halitum emendat. Idē auribus infuſum humores lentos, quibus auditus impeditur, diſcutit: Oleum in quo Scylla fuit macerata, verrucas illitum ſanat: rimas fiſſuraſq; pedum ſanat. Idem capiti illitum manantem eius ſcabiē, corrigit: furfureſq; pellit, ſerpentum quoq; aliorumq; venenatorum morſui illinitur.

Oxymel Scylliticum ſimplex, Meſuæ: Recipe mellis deſpumatî

Tttttt lib.

l.iij. Aceti stillitici l.ij. Coquantur secundũ artẽ. Humores crassos, lẽtos, auelsu cõtumaces separat. Ob id cõfert vẽtriculi & aliorũ viscerum affect. b [illegible] hos humores sequentibus: ructum acidum sanat, & vesicæ mollificationem, seu vrinæ incontinentiam. Oxymel styliticũ compositũ. Recipe Rad. Apii, Fæniculi ana Vnc. IV. Radicũ Petroselini, Rusci, Asparagi, Sem. Apii, Fæniculi ana Vnc.j. Coquãtur in aquæ l.vj. aut quantũ sufficit, Colaturæ adde aceti Scyllitici l.j. Mellis optimi despumati l.ij. Fiat secundũ artẽ. Id potentius multo incidit, tenuat, terget, obstructa aperit, in diuturnis quartanis, & quotidianis, [illegible] oxymel compositũ de radicibus. Oxymel Scilliticũ Democriti, Mesuæ: Recipe Origani, hyssopi, Thymi, Ligustici, Cardamomi, Stœchados ana drach. V. Aceti Scyllini l.ſ. Coque ad librarũ duarũ cõsumptionẽ adde Mellis l.ij. Mellis passul. l.ſ. Succi Bryoniæ Vnc. V. Aceti Scyllini lib.ſ. Coque iterũ semper despumando. Epilepsiam, Vertiginẽ, cephalalgiã, hæmicraniam, cerebri, & pulmonis obstructiones ab humoribus valenter impactis sanat.

Vinum Scilliticum, Galen. Vinum scillinum potui datum, omnẽ sanitatẽ adfert: Humores enim attenuat, sed maxime pituitã, neq; ipsam in stomacho, aut ventre, aut capite, aut iecore, aut liene, aut neruis aut ossibus permittit consistere, neq; [illegible] l.um id genus humorem tenacem obstructiones facientem: Sed omnia dissoluit & ventrem lenit, atque ita subducit & vrinam mouet, & per ipsam caussas attenuat, excernitque. Adeo vero caput purgat, vt humiditate nares vacent. Commodum est podagræ articulari, & comitali morbo: deniq; omnis sanitatis fons est. Ex his constat: Scyllam albam, montanam, circiter canis ortum accipito in libræ pondere per dies decem in vmbra refrigera: deinde Scyllæ laminas refrigeratas in vitreum vas mitte, & vini albi veteris sextarios duodecim superinfunde, & susbe[illegible] s[illegible]n vas per 40. dies habeto: postea scillam exime, & abiice, & vino ad antedicta vitia vtere, & eius vim percipies. Subinde ante cibum, vini duas Vnc. exhibe: sin à cibo vnciam mediam. Quod si i[illegible] sum potui commodum efficere velis, vt magis delectet, mellis sextarios duos aut admisceto.

Acetum Scillinum. Galeni: Salubre optimum acetum Scyllinũ à Pythagora scribitur, quo omnes Imperatores vsi sunt. Ab ipsius

authore

authore fertur, quicunq; hoc vtatur, longæ vitæ fore, & eius extrema integra vsq; ad finem permansura. Et ipse quidem Samius Senex huiusmodi extitit: quantũ enim temporis vixerit haud ignoras: De ipso in libro traditum est, quod cum suis consanguineis communicauit hanc facultatem, cumq; hoc medicamento vti incæpit 50. annum natus erat, & vsq; ad centesimum decimum septimum vitam produxit integer, & nulla vnquã aduersa valetudine tentatus. Hæc sane medicamenti author disseruit, quod fortassè Philosophus erat, mentiri nescius. Nos vero viri huius fidei periculum fecimus, ac firmam, constantemq; medicamenti huius facultatẽ esse testamur. Oportet igitur sumere Scillã montanam libræ vnius ponderis, & dura circumcidere, & mollia minutatim concidere, & aceti acerrimi sextarios octo in vitreũ vas mittere, atque obturare, ac per triginta dies in caniculæ caloribus, vt maceretur, permittere: deinde Scyllã extractã exprimere. Id gen⁹ aceti parũ mane sorbeto. Tibi autẽ hæc eueniẽt, vt ne fauciũ orisq; partes vnq̃ remollescãt, os vẽtriculi bene valebit, facile spiritũ duces, vox, recte habebit, oculi acutissimè cernẽt, aures in officio manebunt, nullusq; flatuosus vapor in vẽtre vnq̃ excitabitur, nullũ viscus suspensum erit, & bene spirans, bene odoratus deges. Ad ciuilia negotia recte affectus, non acidum, non salsum ructabis, si aliq̃d aceti huius assumpseris: & ieiunus vt assumas præcipio, septemq; postea stadios deambules, ita enim dissoluetur. Hoc aceto q̃ vtitur, in victu quãuis licẽtiosus esto: õnia enim cibaria cõficiet, & à nullo vnq̃ offensam patietur: neque valde implebitur, sed in melius ꝓficere videbitur, nihil superuacui in corpore residebit, nõ flatus, nõ bilis, non stercus, non vrina sed õnia facilè excernit, atq; educit. Aluus lubrica omnino est totiusq; corporis purgatorium medicamentum, etiamsi in ossibus sordes inhæreant. Item phthisicos ab õnibus deploratos, hoc medicamento sanitati restitutos nouimus. Morbo comitiali diuturno efficaciter profuit, vt nisi post longa temporis interualla, non redierit: incipientem vero ac nouum perfecte discutit, neq; reuerti amplius hunc affectũ permittit. Ad podagras præterea, & articulorum morbos, iecoris, lienisq, duritias vehementer facit. Et particulares q̃dẽ aceti Scillini effectus hi sunt. Cõmunes autẽ q̃ plurimi, quib. nos cõmoti, salu-

tare hoc medicamentũ, ſanitatis, integritatisq́; cauſa tibi tradidim⁹.

Loch. è ſucco Scillæ, Galeni: Recipe ſucci ſcillæ, diebus canicularibus excepti l.j. Mellis l. j ſ. Coque, fiat Loch, ad annum vel biẽnium ſeruandum. Craſſos & lentos humores, quique in thorace difficulter coquuntur, incidit & extenuat: ideoq́ue aſthmaticis, & difficile ſpirantibus auxiliatur, thoracisq́ue dolorem leuat.

Loch aliud. Ipſum Scyllæ corpus è qua ſuccus extractus, librãm vnam tertio, cum mellis l.b. j.ſ. Coque, fiat Loch. Hoc facultate poſterius eſt præcedenti.

Loch de Scylla compoſitũ, ſeu ad aſthma. Recipe Scillæ in pane aſſatæ drach. IV. Marrubii, hyſſopi ana drach. j. Iridis drach. ii. Myrrhæ, Crociana drach. ſ. Mellis quantum ſufficit. Fiat Loch. ſeruatur ab biennium. Ad aſthma & diuturnam tuſſim valet: humorem enim craſſum extenuat.

Loch abſtergens & concoquens forte, Rondelet: Recipe Scylla in paſſa inuolutæ, & in furno aſſæ Vnc. ſ. fortiter contundantur: cui adde Succi Glycyrrhizæ Vnc. ii. Cõſeruæ Enulæ campanæ Vnc. ſ. Sapæ, Oxymellitis ſimpl. ana Vnc. ii. Auellanarum Vnc. ſ. Quatuor ſem. Frig. inciſorum ana drach. iii. Pinearum, Amygdal. dulcium ana Vnc. i. Piſtentur ſimul & fiat Loch.

Extractum Scyllæ, Quercetani: Ex rad. Scyllæ ſuccum extrahes, quẽ eodem modo præparabis vt extractũ Elaterii, vel ꝙ melius eſt, cum mulſo maluatico id facies. Humores craſſos, lentos & thoraci inhærentes, incidendo, tenuando, tergendo, reſoluendo & coquendo euacuat, & hepatis alienis obſtructiones tollit. Exhibentur Scrup. 2. ꝓ doſi cũ decocto pectorali, au cũ aqua Cinnamomi.

Trochiſci de Scylla, Galeni: Scyllã initio Iulii collectam mediæ, magnitudinis, plenam, candidam, cortice primo detracto, & parte duriore cui radiculæ adhærent, abiecta, farina ſubacta, inuolues, & eouſq; in clibano coques, donec farina probè ſiccata ſit, & ea ꝑforata, ſtylo ligneo tentabis, nũ Scylla vndiq; tenera ſit. Ea exempta partẽ interiorẽ diligẽter teres: cui admiſcebis fanne erui tenuiſſimè cribratæ vncias octo ad ſingulas libras, & formabis in trochiſcos põderis duarũ drachmarũ, & ſiccabis in ſuperiore parte ædiũ, in cella probè mundata, meridiẽ ſpectãte, ſæpius obuertẽdo, donec probè

ſiccati

ſiccàti ſint, deinde repones : vt dictum eſt de paſtilis viſpennis.

DeTrochiſcisScylliticis,ex correctione BartholomæiMarantæ, Multæ,& quaſi infinitæ animaduerti res & diligenter cõſiderari debẽt ſi volumus Theriacã quẽadmodũ fieri poteſt diligẽtiſſime ꝑparare. Occurrũt autẽ tã multæ difficultates, vt ex illis ob earũ multitudinẽ vix nos poſſimus extricare. NãGalenus & reliqui vniuerſi, q̃ docẽt Theriacæ compoſitionem ſecundũ ſententiã Andromachi, volũt Scyllã nõ accipi nimis inveteratã, ſed recentiſſimam, & quæ iã primũ è terra eruta ſit, reiiciẽtes tanq̃ inutilẽ, & malã, quæ paulo ante ſit collecta: ꝓrerea colligendũ eſſe tradũt quãdo caulis, vel ſcapus ſit ſiccus. Nã eo tẽpore omnis vis in radice retinetur: idq́; fieri nequit niſi media æſtate aut ſaltem tempore meſſis : nam ante hoc tempus vel florem fert vel ſemen. Iubent poſtea paſtillos viperinos fieri debere, quãdo iam omnia ad theriacam parandã ſint in promptu. Nam Trochiſci viperini propter iſtum puluerem, qui ſæpe in illis quaſi effloreſcit, facile aliquid de ſuis viribus amittunt. Cum vero illi quoq; dixerint, ipſi, hoſce paſtillos eſſe parãdos in fine Veris, vidẽtur hæc inter ſe diſcrepare, q; ſtatim poſt Trochiſcorũ viperinorum præparationẽ fieri debet Theriaca, & quod aſſumenda ſit Scylla recens, ad faciendos iſtos paſtillos, cum hi fieri non poſſint, niſi media æſtate : illi vero in fine Veris. Hæcq́; difficultas eo maior eſt, quod Aetius etiã ex ſententia Galeni vult hoſce de Scylla Trochiſcos ex aliis omnibus primum fieri debere: quoniam vt bene exiccẽtur multos dies requirunt. Neceſſe eſt itaq;, vt vel in æſtatis fine Trochiſci de Scylla parẽtur, & aſſeruẽtur vſq; ad Vernũ tẽpus ſequẽtis anni, nã q̃ primũ alteri de vipera ſunt facti, Theriaca paratur, vel viperinos Trochiſcos ad finem æſtatis transferre oportet, quando Scyllitici bene fuerint exiccati: & quocunq; modo hoc fiat, quædã ꝓcepta ex authoribus præcipuis nõ obſeruabũtur. Et videntur minus errare illi, q Scylliticos factos æſtate elapſa accipiũt, ad parandã poſtea Theriacã in æſtatis ſequentis principio: cum viperini fuerint præparati in fine Veris. Quoniã multũ refert ad Theriacã iam paratã adhibere tẽpus calidius, vt ꝑ quadraginta dies quotidie miſceri, & agitari poſſit. At ſi ita agamus, Scyllitici hac ratione inveteraſcẽt, atq; inſuper Pharmacopola nimis erit incertus, an ita per longa in-

teruallā in Theriaca paranda versari, donec hoc atq; illud fuerit in promptu, velit cum alioqui satis moræ iniiciatur, dũ colligantur ex tã diuersis, & remotis locis tot simplicia. Quid igitur est statuendũ? Céseo optimũ esse vt primũ pastilli viperini stato tẽpore fiãt, id est, in fine Veris: Nec nos impedire debet, ꝙ tam diu asseruandi sint, donec fiant, & exiccentur quoq; Scyllitici. Nam tametsi Galenus cap. 7. l. 1. de Antidotis dicat: quod multo melius sit cõficere Theriacam paulo postea q̃ parati sint viperini Trochisci propter causam iam indicatam: nihilo tamen minus ipsemet in eodẽ loco affirmat, eos posse sine corruptione euidenti per integrum quoq; annum asseruari: imo si fuerint bene siccati, & diligenter sepositi, solent etiã in quartum annum durare, quare in tam breui tempore, quod intercedit inter finẽ Veris & mediũ, vel finẽ æstatis corrumpi nequeũt. Hoc tamen obseruandũ est, vt q̃ primum fieri possit, habeã Scyllã, hoc est, statim posteaq̃ caulis & folia exaruerunt, quo Antidotus in vna æstate absolui possit, nec calidiore tẽpore carere cogatur, ꝙ diximus necessario requiri, idq; 40. dierũ ad fermentationẽ toti⁹ massæ: & quanq̃ tũ principiũ autũni subsequatur, parum hoc refert, cũ notũ sit omnibus, initium autumni æq; atq; finẽ æstatis esse calidũ. Nec multum refert etiã, ꝙ Aetius dicit, pastillos Scylliticos primo loco fieri debere. Nã hoc nõ aliã ob causam voluit obseruari, nisi ꝓpter accuratã exiccationẽ. Quoniã plus tẽporis exiccandis in his, q̃ viperinis, requiritur. Et apparet Aetiũ ideo hoc tradere. Vt scilicet satis tẽporis supsit, vt (interea dũ Scyllitici primũ facti exiccentur) eodẽ tẽpore ad antipodi ꝑparationẽ viperini quoq; habere possent. Atq; ita omnis dubitãdi occasio, quẽadmodũ vnicuiq; hæc cõsiderãti patebit, facile adimetur. Vt igitur ad rẽ reuertamur, Scyllã bene succiplenã è terra erues quãdo folia & caulis erunt õnino arida, idq; exqsite tũ quando vti illa iam volueris, sitq; mediocriter grandis à qua auferatur exterior cortex, & õne lignosum & aridũ: postea fermẽto recenti, ꝙ etiã maturũ fuerit, facto, totũ inungas, nõ creta aliqua, quẽadmodũ nonnulli facere consueuerunt. Nã primũ hæc est sordida, deinde ad se nescio qd boni ex ipsa massa trahit, & cito coquitur. Sic itaq; cooperta optime in cineribus calidis recõdatur, & supra eos imponãtur carbones accẽsi, & nõ prius inde auferatur, q̃

appa-

apparuerit etiã totã massam esse bene coctã & assatam instar crustæ. Quod tamẽ idẽ fieri potest in furno, in quẽ panes sunt impositi, si in olla bene cooperta imponãtur: & vbi pasta fuerit sicca rursum, eximatur. Quod si nõ satis esse coctã existimauerimus, rursum eadem Scylla pasta obduci, & eodẽ modo coqui debet. Nã quę imperfecte ita fuerit tosta, non sine periculo graui mẽbrorũ interiorũ exhiberi potest, quẽadmodũ Dioscorides quoq; monet. Cognoscitur autem ꝙ recte sit cocta, si pungẽdo eã festuca aliqua, illa facile penetret: aut comprimẽdo duob. digitis sine difficultate aliqua dissoluatur. Tradit autẽ Dioscorides alterũ quoq; modũ coquendi. Nam eius frusta iubet ebulliri, & toties aqua illius mutari, donec in Scylla nihil amaritudinis, aut acrimoniæ relinquatur, accipiẽdo solũ partes interiores, & auferẽdo tunicas exteriores vsq; ad viuũ, & abiiciendo satis multum de primis corticibus. Hæc Scylla ita diligenter cocta, bene in pila tundatur, & deinde admisceatur farinæ erui albissimi, (quoniam minus albicans, nimis est amarum) quæ per cribrum angustissimum transierit, ea quantitas vt ad tres partes Scyllæ sumantur duæ erui, quemadmodum quoque Andromachus tradit. Hoc Galen. 1. de Antidot. scribit, cui plus fidei adhibendum q̃ lib. de Theriaca ad Pisonem: In quo duplum erui sumitur: cum ibi in aliis multis rebus quædam retractet, de quibus aliter in lib. ad Pisonem sensit.

Sed hoc experientia quoque melius potest deprehendi. Nam Aetius de Theriaca secundum Galeni sententiã differens, atq; coniungens simul quoque cum eo Andromachum, vult etiam ad tres Scyllæ esse accipiẽdas duas farinæ erui partes: & postea addit, quod interdum æquale pondus vtriusq; sumatur. Atq; eam quidem differentiam inde ortam, quod interdum Scylla humidior, vel siccior, quam vt in Trochiscos redigi queat, atq; ideo opus esse plus, aut minus farinæ erui admiscere. Attamen si cum duabus partibus solum parari semper potuerit, procul dubio minus errabimus.

Nam ita fiet, vt Scylla sit istius qualitatis, & ea arte cocta, quẽadmodũ esse decet. Quæ si erit eiusmodi, non opus erit superuacaneã humiditate ipsius cũ maiore quãtitate erui corrigi: & hãc credo fuisse causam, ꝙ Gal. aliter senserit in l. de Antidotis, quã in l. 1. de Theriaca.

riaca ad Pisonē. De hac igitur massa bene contusa, & cōmista fiunt totulæ exiguæ, & inter formādū digiti vngēdi sunt oleo rosaceo sicuti docet Aetius: quāq; aliqui hoc omittāt. Postea in illis exiccādis & reponēdis ea, quæ diximus de Trochiscis viperę, ōnia sunt obseruanda. Mesue quoq; monet, Scyllā quæ plane sola absq; altera in agro reperiatur, abiiciendam tanquam venenosam admodum: & illam accipiendam esse, quæ plures habet alias vicinas: quæ admonitio propter maiorem securitatem non est negligenda. Audiamus I. Quercetanum, qui de Scylla sic refert.

Acetū Scylliticū paratur eo, quo sequitur modo. Scyllæ laminæ inter corticem & cor mediæ, ex arte purgatæ, & in orbiculos siue taleolos sectæ, Soli, aut remisso calori exponantur per 30. aut 40. dies, dein libra minutim concisa, (cultro è candidiore ligno parato aut eburneo) in lagenam demittatur optimi aceti lib. VI. vel octo affusis. Vasculum ritè obturatum, ne quid exhalet, exponetur æstiuo tempore, radiis solaribus, triginta aut quadraginta dies. Postea aperto vase totum transcolabitur, indeq; acetum Scyllinum conficies, quod lagenis diligenter occlusis adseruabis. Quidā vnicā vel plures Scyllas accipiūt decorticatas, quas maza siue pasta involvūt, vt singulæ panis figuram videantur adeptæ, tum demum furno calido aptoq; pani coquendo illas committunt, & ita tempore multo breuiore Scyllas suas præparant, quam si per quadraginta dies soli obiicerentur. Scyllarum ita coctarum in clibano, & postea ad lentum calorē desiccatarum sesquilibrā accipere oportet aceti fortissimi lib. vij. excipiantur lagena vitrea bene clausa, quæ ad solem aut similem tepidū calorē per triginta aut quadraginta dierū spatiū posita sinantur. Quod si furni Athanoris igne ex cineribus structo vsus fueris, cum ille die noctuq; perseueret, dimidii temporis compendium facies, adeo vt duodecim aut ad summū quindecim dies sufficiāt fermentationi & digestioni huiusce aceti, si illa hoc perēni calore procurata fuerit. Tandem materia per colū transmissa seruabitur vitreis vasculis diligenter obturatis. Hęc pparatio à nobis maximè probatur: nullum enim vomitum ciet, vt prior in plerisq; facere solet: breuiore etiā tēpore perficitur, tutiusq; exhibetur: Porro ait Iosephus Quercetanus. Trochisci Scylliti describūtur à Galen. l. de An-

de Antidotis, & de Theriaca ad Pisonem: & post illum ab Aetio tetr.4.serm.1.cap.88. & ab Ægineta de re med.lib.7.cap.11. & inter Arabes ab Auicenna lib.5.tract.1. Hæc Trochiscorum de Scylla præparatio nihil præ se fert, quod politum aut industriosum sit. Æginetha eam duobus fere verbis delineat: Scyllam, inquit, luto aut farinæ massa oblitam, moderate assato, & acceptis internæ partis ipsius partibus duabus, & farina erui parte vna terito, & similiter pastillos efformato. Aliqui adiiciunt æquas farinæ partes. Sed priusquam vlterius progrediamur, paulo minutius discutiamus singula, quæ in scyllæ præparatione consideranda sunt, vbi simul deprehédemus scrupulos aliquot, quos veteres circa eandem præparationé nobis in animaduersionibus suis reliquerunt. Prima consideratio in scyllarum electione consistit. Aliæ enim aliis sunt perniciosiores, vnde & idcirco à Mesuæo & Arabibus inter ipsa venena relatæ. Huiusmodi sunt quæ non cum aliis cósitæ, sed solæ in locis stagnátibus, fœdis ac fœtidis nascuntur. Scyllæ Hispaniæ foliis suis, Aloes foliis respondentes, vtpote crassiores, & melius ob calidioré illam regionem coctæ, bonitate sua superant vulgares nostras, quæ istis inefficaciores sunt & impares tam quoad materialé crassitiem, quam ad formalem qualitatem. Secundo tempus, quo colliguntur, obseruandum. Antiqui autem omnes eas colligi iubent imperfecta sua maturitate, foliisque & caulibus siccioribus, quod plerunque accidit circa messis tempora in æstate: non autem reseruatas, sed recentes, hoc est, simul ac collectæ sint in vsum transferendas præcipiunt. Sunt nonnulli, qui nescio quos scrupulos, qui hic iniici possint, prætendant: quorum tamen opinio tanquam friuola, nihili naucique est facienda: inferunt autem illi, quod posita hac lege corruant cæteræ, in quibus plus momenti situm sit. Trochisci enim viperarum auctoritate & sententia antiquorum celebriorum auctorum præparari debent tempore Vernali, simul ac animalia illa è latebris suis prorepserint, & parati statim in vsum transferri. Ex quibus clare patet, Theriacæ compositionem procurari debere sub finem veris: Trochiscos autem de Scyllis esse adhuc imparatos, hoc est, eos nondum, vt res postulat, exsiccatos esse circa finem videlicet æstatis, sed quomodo scrupulus ille facile eximatur, non præuideo. Vt autem libere dicam, quod rationi magis consenta-

neum sit, mihi illorum opinio erronea & absurda videtur, qui trochiscorum de scyllis compositionem in instanti simul ac collectæ sint, aggrediendam annunciant. Saluis enim & integris illarum succis & substantia per totam hyemẽ adseruari queunt. Temporis præterea interuentu magis coquuntur, edulcantur, & meliores euadunt, & ita nimiam suam amaritudinem & acrimoniam exuunt. Quæ ratio ad trochiscos conficiendos longe commodior in medio vere habenda est: quo ipso tempore & trochisci de vipera cõmodissime præparari possunt, vtpote qui magnæ huius compositionis primarii ingredientis & fundamenti vicem obeunt, in quorũ præparatione inprimis temporis ratio spectãda est. Accedit insuper veterum auctoritas, qui Theriacã sub veris finem tanquam tempus accõmodatissimum cõponendam indicant, vt æstatis insequẽtis calore melius fermentari possit, quod hic, si quid aliud, omnium maxime notari debet. Iam vero si contrariæ opinioni locus daretur, tẽpus istud iam præterlapsum esset, siquidem iuxta eandem trochisci circa Augusti finem præparãdi essent. Tertio in scyllarum coctione quædam obseruãda veniunt. Interdum enim coquuntur inter carbones aut in clibano, vel argilla, vel quod melius pastæ inuoluũtur, donec probe coctæ sint. Alias enim plurimum noxæ adferrẽt iuxta Dioscoridem, qui ad incõmoda eiusmodi propulsanda eas coquit in plurimis & diuersis aquis, donec indice gustu, deponant suam amaritudinẽ & acrimoniam. Vtimo & quarto exponenda est illarũ mixtio & compositio: quæ fit cum cepæ huius parte interiore, molli, & optime cocta, trita, & cum erui vel orobi, vt Pharmacopœi vocant, farina permixta. Hîc tamen auctorum quædam occurrit dissensio in quantitate farinæ addendæ cuius alii æquas partes, alii tertiam tantum sumendam statuunt. Sed vt de his, quæ hactenus enarrata sunt, meam libere exponam sententiam, huius secreti componendi ratio nimis crassa mihi videtur ac materialis, adeo, vt mirandum sit, quod tot labores in re tam vili & exili describenda, multi hactenus egregiæ notæ auctores insumpserint, nempe in cæpe duntaxat præparatione, cur insuper in magnæ Theriacæ compositione primum ingredientis locum vendicare non veriti sunt. Non tamen interim abnuo, cæpas eiusmodi, quæ in maritimis locis, iisdemque salsis nascuntur, singulari vi ac virtute incidendi, attenuandi, penetrandi,

trandi,deoppilandi,& detergendi præditas esse. Sed opus habēt exquisita præparatione,alias,vt ait Auicenna,omnes scyllæ vel etiam selectissimæ sunt venena. Vsus enim illarum diuturnior exulcerat viscera: Et vt scribit Dioscorides,scylla habet virtutem acrē & exurentē. Vt igitur recte præparētur,sola hæc illarum coctio in igne vel aqua bulliente,non mihi sufficere videtur. Nō equidem ignoro,omnia igne dulcescere,sic n.cepæ cōmunes in quotidianū ciborū vsum dulcorātur. Sed hoc pacto vel impfectius coctæ,noxiam qualitatē,de qua supra,non deponūt,vel nimium coctæ & edulcatæ,omni virtute attenuandi,incidendi & detergendi priuātur,inutilesq; & prorsus inefficaces reddūtur,ita vt difficillimū sit,huius coctionis mediocritatē adeo exacte seruare posse,quin alicubi vel in defectu, vel in excessu delinquatur. Alias ad scyllæ exurentē & exulcerantē vim & acrimoniam corrigendā, additur farinæ erui & orobi media vel tertia pars,q̄ insignis est amaritudinis,& sanguinis fluorē insuper tā per vesicam,q̄ per anum,nō sine maximis torsionibus prolicit,vt scribit Dioscorides. Idipsum Gal. confirmat,dum in li.8.simp.& li.1. aliment.subiūgit,eiusmodi farinā non hominū vsui deberi, tum pp tetrū eius saporem,tum q sanguinē generet vitiosum. Vnde merito & optimo iure hanc mixtionē in trochiscorum scylliticorū præparatione crassam nimis & agrestē esse cēsemus,ita vt mirū sit,eam hactenus excultā,nec ex codicib. proscriptam & relegatā fuisse,sicut aliæ plurimæ iam pridē exularunt,licet vtiliores & pstantiores: Imo hodie adeo explodūtur, vt ex omni fere hominū memoria deletæ videantur,sed trochiscos hos superstites adhuc eam ob causam videmus q principē teneant locū in admirāda huius Theriacæ cōpositione,q̄ antiquitas miraculose excoluit,sicut & eadē hodierno adhuc sæculo multo maiori in pretio habetur, q̄ cætera quæuis alexiteria. In horū trochiscorū correctione sequenti hac progrediar methodo. Primo pparatione omnē scyllæ tollerē acrimoniam & adurentē facultatē,conseruatis interim eius viribus integre valentibus, Hispanicasq; præ cæteris tota adseruatas hyeme deligerē: iā supra cap. de vinis & Oxymelitib. vbi de aceto & Melle scyllitico egimus, præparationem quidem scyllæ sed communem tātum edocuimus. Suaderē deinde iis,qui istis in regionibus cōmorantur, vbi recentes haberi possint, vt è locis maritimis eas in hortos transferrent, & in terrā bonā & excultā transplantarēt,ibiq; per tēpus aliquod sedula

adhibita cultura & industria sinerent, donec vim suam venenatam omnem exuerent. Eadem methodo sæpenumero vsi fuimus in helleboro nigro, aliisque simplicibus venenatis emendandis, cum adhuc vicini essemus montibus, & sic omne venenum illorum sustulimus. Magni & admirandi sunt transplantationis effectus, cuius beneficio innumerorum simplicium acris, amara & infesta qualitas cum dulci & suaui commutatur, prout in carduo siue herba Cinara, in Cichorio, & similibus pluribus euidenter innotescit. Quibus autem occasio ista & commoditas denegata est, hanc sequantur praxim. Accipienda est Scyllæ pars media, optima & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidenda solique exponenda est, donec mollescere, & fere in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione, qua Galenus Scyllas præparare, & viribus ipsarum integris seruatis, ad solem æstiualem coquere solebat. Quibus vero tantum otii non superest, vt æstatis tempus huic coctioni ob intensissimum solis ardorem dicatum expectent, hanc sequantur formulam: Recipe eandem Scyllæ partem optimam, cor vocatam, hanc minutim incisam iniice in matratium aut vas vitreum cum collo longo, ita vt ad mediam impleatur partem. Hoc vas minime vel leuiter tantum, si velis, clausum, nullo affuso alio liquore ponatur in Baln. Mar. feruens per vnum aut duos dies tantum aut donec Scylla redigatur in pultis formam, aut liquorem spissum, edulcatum, omnibusque suis viribus insignitum, qui solus sine quauis admixtione alia idoneus est, vt recipiatur in Theriacæ compositionem, vel si placet post temporis aliquod spatium eundem adhuc calentem transcola per setaceum, & exsicca, aut ad solem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit instar fæculæ, aut Amylisicci, quod seruabitur diu omnibus suis virtutibus dotatum. Adde, si velis tantillum Gummi Tragacanthi, aut Amyli, & inde forma Trochiscos: tantillum, inquam, Gummi & Amyli additum, incidendi detergendi Scyllæ vires minime obtundet: hæcque eadē magis familiariæ & amica sunt naturæ nostræ, quam farina erui. Sed hanc de industria addi quidam contendunt, ad Scyllæ nimirū vim incidentem & detergentem actuosiorem reddendam: sed hoc simpliciter negatur. Farinæ enim in tanta quantitate addita potius obstruendi & oppilandi vim exercet. Ad hæc cum eiusdem vi

dem vi detergendi, vt & supra notauimus, perniciosa simul atque adeo noxia coniuncta est facultas, vt sanguinis fluxum prouocet, tam per ventrem quam per vesicam. Quod si velis scyllam pasta inuolutam, iuxta crassam communemque viam in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipsa nocendi vires remaneant, licet minus cocta sit, & incidendi vi acrique qualitate abunde adhuc vigeat: Scylla probe trita per setaceum traiicienda est, cuius vncias quatuor iniice in octo vel decem vnc. Sacchari, in tantillo aceti scyllitici dissoluti & ad perfectionem cocti: recoquendo totum adhuc supra ignem, agitando & probe miscendo cum spatula, donec amplius non adhæreat vasculi fundo: ita facies Saccharum scylliticum excellentissimum, ex quo formare poteris Trochiscos, rotulas seu cuiuscunque formæ aliæ: tum ad Theriacæ, tum ad quosvis alios vsus, quibus Scylla destinata est, cuius venenum per hanc vltimam coctionem, & Sacchari admixtionem penitus secernitur. Optima, emendatior, certior & securior præparatio Scyllæ est, si ea in extracti formam redigatur vt sequitur: Recipe optimam eius partem siue cor, vt supra, hanc crasso modo incisam iniice in vas vitreum aptum, superaffundendo acetum rosatum, vt duos digitos materiam supernatet: omnia in infusione stent in loco frigido per 24. horas: deinde affunde acetum per inclinationem, quo cepa fermentata, omne venenum deponet: dein adde lac vaccinum vel ouinum optimum & recens mulctum: omnia sinantur in Baln. Mar. bulliente, donec liquefacta sint, colentur per linteum: dein ad ignem lentum cinerum fiat euaporatio & reductio in extractum siccum, cuius vsus erit, si velis, loco Trochiscorum in dicta Theriaca, & in dosi debita. Hæc sufficiant de Scylla dixisse, plura de ea vide apud Authores, ex his vero à me dictatis Mel si placet Carpe.

* *
*

CAPVT XXXI.

De Satureia, Scabiosa, Saluia, Stœchade, Sabina, Sanicula & Scordio.

SAtureia, Thymbra, Latinis Satureia & Cunila. Thymbram fortasse quasi Thymi vmbram appellare licebit, congener n. Thymo est herba. Duo sunt eius genera: Satiua & Syluestris. Syluestris in asperis & macris locis nascitur, Thymo similis, sed minor & tenerior, ferens spicam florib. plenã, coloris herbacei. Hæc proprie Thymbra & Cunila rustica appellatur: Ger. Künel. Satiua syluestri est breuior, quæ propter minorẽ acrimoniam in cibos est recepta, pedali assurgit altitudine, fruticosa, surculosis vtrinq; coliculis, folio Hyssopi, flosculis vtrinq; ex purpura candicantibus, odore & sapore gratissimo. Latinis Satureia dicitur, à Saturãdo, quòd edulus in condimẽtis miscetur. Vel à Satyris quod libidinẽ stimulet. Itẽ Cunila capitata: Germanis Saturey: Garten Hysop vtraq; æstate floret. Differt igitur Satureia à Thymbra, quod Thymbra dicitur syluestris proprie, Satureia vero Satiua: ac vtraq; species Cunilæ venit nomine, altera syluestris, altera vero satiuæ. Quod hoc versu Columella indicat: Et Satureia Thymi referens thymbræq; saporem: vbi tres consimiles herbas simul est complexus. Sunt autem plures Plinio Cunilæ species: Satiua, cuius iam facta mentio, quæ Satureia dicitur. Syluestris, quæ Thymbra proprie. Bubula, quam syluestre Origanũ appellat. Gallinacea, quam Origanum Heracleoticum dicit: de quibus in capite de Origano. Mascula, quæ Cunilago dicitur, odoris fœdi, radice lignosa, folio aspero, de qua in capite de Conyza. Mollis Cunila ramis & foliis, altera hispida lanugine obducitur, tritaq; Mellis habet odorẽ digitis tactu eius cohærentibus, hanc Franci incensariam vocant, piloliorbus foliis ac ramis, & aculeatis, senis flosculis luteis. Altera est quam Libanotidem Plinius appellari tradit, quæ vulgo Rosmarinus vocatur, vt placet etiam Ruellio. Frutex topiarius & coronarius, folio pinnato, herbaceo, subter incano, striato, Thuris odore, flore cæruleo, semine atro & exili. Epithymbron Græci vocant, quod supra Thymbram nascitur, cirrorum modo comas & ramos crebro volumine cõplicans, aliquando purpurascens. Sicut ẽt E[illegible] simili modo supra Thymũ nascitur. Quod etiã per Origan[illegible] vidisse Ruellius testatur. Tẽperamẽti est eiusdẽ

cum

cum Thymo: calfacit n. & exiccat ordine tertio. Syluestris ad eadem pollet q̃ Thymus. Satiua est virib. imbecillior, sed vsu gratior. Quæ igitur de Thymo & Serpillo dicta sunt, huc etiã veniunt referenda. Farina eius ex vino pota, medetur Thoracis, pulmonis, & vesicæ vitiis. Ciet vrinas, mẽses pellit. Satureię vsus marcescẽtes coitus stimulat, vnde ẽt à Satyris dictũ quibusdã placet Stomachi concoctiones adiuuat, fastidia discutit, hebetes oculos exacuit. Epithymbrõ perinde atq; Epithymũ atrã bilẽ per album expurgat. Herba cũ florib. veternosos olfactu excitat, aut coronę modo capiti imposita succus cũ rosaceo aurib. infunditur. Cũ triticea farina coxendicib. illinitur.

Scabiosa Aetio dicitur ψώρα & ψόρα Latinis psora, scabiosa & herba Apostematica: Italis Scabiosa: Hispanis Scabiosa: Gallis Scabieuse Ger. Apostemen Kraut/ &c. eius genera sunt viginti & vnum: 1. dicitur scabiosa maior flore purpureo. 2. Scabiosa maior flore ex cæruleo purpureo. 3. Scabiosa montana peregrina & Scabiosa Narbonensis. 4. Scabiosa maxima & scabiosa Alpina. 5. Scabiosa maior Hispanica. 6. Scabiosa segetalis, & aruensis. 7. Scabiosa latifolia, Scabiosa rubra Austriaca, & Scabiosa rubra Austriaca. 8. Scabiosa latifolia peregrina. 9. Scabiosa capitulo globoso minor. 10. 11. & 12. sunt scabiosæ minores 13. Scabiosa aruensis minor folio non dissecto. 14. Scabiosa ouina. 15. Scabiosa montana minima. 16. Scabiosa peregrina foliis nõ dissectis. 17. Scabiosa prolifera. 18. Scabiosa maior alba. 19. Scabiosa cordata. 20. Scabiosa mas. 21 Scabiosa fœmina. Omnia genera sunt calida ac sicca, ex gustus n. amaritudine id sentitur. In vino decocta Scabiosa, pleuritidi medetur: destillatur in aquam, præparatur in conseruam, Syrupum, salẽ, &c. Aqua mense Maio destillata, contra pectoris Apostemata, pleuritidem, tussim, omnisq; generis dolores, bibitur. Contra Apostemata, eiusmodi nonnulli ex hac decoctura mane & vesperi bibendum conficiunt. Manipulo Scabiosæ adiiciunt vnciam vnam, Glycyrrhizæ, ficus duodecim, seminis fœniculi vnciam vnam, seminum Anisi tantundem, Iridis semiunciam, cunctis in aquæ mensura noctis spatio mollitis, ad tertiam partem decoquunt, ac Melle vel Saccharo commiscent. Decoctum hoc Apostemata mollire & per tussim eiicere ferunt. Succus vel herba in aqua decocta, ad omnis generis scabiem confert, furfures capitis pellit, si decocto eius abluatur.

Syru-

Syrupus è Scabiosæ succo.: Recipe succi Scabiosæ crudi lib. vj. Sacchari, Mellis Hispanici purissimi ana lib. ij. Coquatur initio cum succo media pars vtriusque Mellis scilicet & Sacchari: atque cola. Deinde reliqua pars Mellis & Sacchari addatur, perficiatur coctio ad Syrupi formam. Ad eadem, ad quæ herba ipsa, valet. Medici Colonienses.

Saluia Latinis, Græcis Ελελίσφακος, ab ἐλελίζειν, seu σφάκελος, quod syderationem significat, quia vt Ruellius, inquit, herba retorrida & exicca videtur, quasi in Tabem sit versa, aut in syderationem flaccescat. Saluia dicta, quod sit salutaris eius vsus, præsertim ad fœcunditatem: Gallis Saulge: Germanis Salben/ &c. Sunt autem duo Saluiæ genera: Alterum syluestre & minus: alterum hortense & maius. Hortense proprie Elelisphacos dicitur, folio squalidius & scabrius, multo latius quam alterum, vt quod cultum aliquem senserit. Syluestre aut minus, foliorum figura, quæ contractiora & læuiora sunt, ab altero differt. est & alia Cretensis, baccata, figura, odore, sapore, nostrari valde similis, cuius Pena meminit.

Frutex est oblongus, ramosus, quadrangulas & candidas virgas habens: folia cotonei mali effigie, oblongiora tamen, asperiora, callosiora, extritarum quoq; vestium similitudine hirsuta & candicātia, vehemēter odorata, sed virosa, semine syluestris hormini in summis caulibus. Locis nascitur asperis. Hodie vero in hortis vtrumq; genus inuenitur. Hac descriptione Dioscorides palustrem, quam syluestrem dicit, descripsit, ac vtrumq; simul genus hac ipsa est cōplexus. Plinius inter lentis species, inter fruges elelisphacon retulit, à φάκος quod dentem significat, deducto nomine, tanquam à Saluia diuersam herbam. Descriptio tamen Plinii cum Dioscoridis per omnia conuenit. Floret Iunio & Iulio, ac semine est prægnans, quo ēt tempore carpitur. Excalfacit & modice etiā adstringit, teste Aetio. Persuasum habet sibi vulgus, si tria Saluiæ acuminnatæ folia cū sale mane manducet, à veneno tutum eo se fore die. Vinū Saluiæ, aut folia in vino decocta vniuerso corpori sunt vtilissima: venena expellit: tussim emollit, iecur & matricem calfacit: vrinam & menses ducit. Dysenteriæ decoctum eius prodest: intestina namq; expurgat, Arida folia tusa in cibis condimētorum vice sunt gratissima, & corpori saluberrima: Cephalica & nerualis est, aperit, menses & vrinas

nas ciet. Capillos capitis, si decocto eius caput abluatur, denigrat, furfures eiusdem abigit, Vulnera purgat, & morsus venenatorum sanat Scabiem simili ratione sanat, tumores in locis occultis sedat. Stranguriam in desessionibus adiuuat, vrinam prouocat: dolores dysentericos aliosq; mitigat. Syluestris Saluiæ vires cum Ormino & Mentha syluestri sunt pares: substantia tamen est mitior & gratior.

Aqua Epileptica, Rubei: Recipe fol. & flor. Saluiæ minoris lib. j. Rutæ vnc. j. flor. Lauendulæ vnc. ij. Nucis Moschatæ, Caryophyllorum, Zingiberis, Cinnamomi ana vnc. j. Spicæ Nardi, Castorii, ana drach. j. Granorum Paradisi, olei Laurini ana vnc. j. Cort. mali Citri drach. iij. Contundantur optime omnia, vinoq; albo generoso macerentur aliquot diebus, Cucurbita accurate clausa: inde igne lento stillatitius liquor excipiatur.

Vinum Saluiatum, Dioscoridis: Saluiæ vnciam vnam in musti amphoram, quod idem cum Coramio est, mittito. Valet contra renum, vesicæ & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, vulsa & suppressos menses.

Oleum cuiusdam Eremitæ: Recipe olei è costo, è nucibus ana vnc. iij. ß. Pinguedinis vulpis li. ß. Pinguedinis viperarum vnc. iij. Primulæ veris virentis, Saluiæ virentis ana lib. ß. Herbas contusas cum pinguedinibus, misce cum oleis, addendo Castorei vnc. ß. Resinæ Terebinthinæ lib. j. Piperis, Pyrethri, Euphorbii ana drach, iij. Optimi vini lib. ij. ß. Macerentur omnia: inde destillentur, cumq; tres liquores emanent, postremus omnium efficacissimus habetur.

Vinum Saluiatum, Arnoldi: Saluiatum vinum diuersimode faciunt. Aliqui enim suspendunt fasciculum Saluiæ in vasculo: aliqui coquunt. Quocunq; modorum fiat, ita vt nec corruptum, nec alteratum sed in sua manens bonitate: reperitur mirabilis eius vsus in omni remollitione gingiuarum, & dolore dentium & commotione eorum. Neruosa membra roborat: laxa rectificat, vt Paralytica: Epilepsiæ cõfert: stomachum, matricem, renes & vesicam cõfortat.

Aqua vitæ, vitam prolongans, Ranzouii: Recipe Cinnamomi electi, Cubebarum, Galangæ, Caryophyllorum, Nucis Moschatæ, Zingiberis ana vn. iij Saluiæ li. j. vn. ij. Hæc omnia macera in duabus lib. & vnc. iv. aquæ vitæ opt. & circulatæ, & destilla. Hac aqua M. Gallus Caroli V. Imper. Medicus vsus, vixit annos 129.

Opopyra, Cosmi & Damiani: Recipe Herbæ Paralyseos Saluiæ, Rasuræ eboris ana drac.j.g.xiij Opii Thebaici drac.ij G.iv.scrup.ij. Cinnamomi electi, Spicæ Nardi, Galangæ, Croci, Costi, Zingiberis, Zedoar. Xylobalsami, Rheupõtici, Pyrethri, Coralli rub. Caryoph. Tragacanthi, Myrrhæ, Castorei, Opopanacis, Piperis longi, Piperis nigri ana dra.ij.g.vj. Balsami, Moschi, Ligni Aloes, Schœnanthi, Medullæ Cassiæ fist. Styracis calamitæ, styracis rubeæ, Masticis, Galbani, Serapini, Assæ fœtidæ, Meliloti, Aristolochiæ longæ & rotundæ, Dragonteæ, Asari, Hellebori nigri, Men.rad. Pœoniæ, rad. Raphani domestici, rad. Acori, Cort. Peucedani, Cort. Mandragoræ, Betonicæ, Gentianæ, Chamædryos, Pulegii, Centaur Maior. & min. Spicæ Celticæ, Capillorum Veneris recent. Absynthii recent, Spõsæ solis, Hyperici Tormẽtillæ, Prassii viridis millefolii, sem. Rutæ Syl. Calamenthi, Fœniculi, sem. Hyoscyami albi, Cardamomi, Carpobalsami, Leuistici, Farinæ, Orobi, sem. Petroselini, Baccarum Lauri, Sileris Mõtani, Lupinorum, Marathri an.vn.ß G.xiix. Mellis despumati li.ij.vn.ij. In cuius parte soluatur Cassia fist. & post pulueres cæterarum specierum, & vltimo imponatur Balsamus in modico Melle vel vino dissolutus, incorporentur & seruentur, vt decet. Respicit proprie humores frigidos in remotis. Data cum decoctione Primulæ. Veris & Castorei in modum Auellanæ, aut membro inuncto cum ea, confert valde Paralysi, & sanat Paralysim oculorum, oris, gutturis, manuum, & pedum. Confert etiam tremulosis, voci amissæ, Epilepsiæ, maniæ, melancholiæ, pleuritidi, omnibus doloribus pectoris & stomachi à frigiditate: item spleniticis; colicis, calculosis, quotidianæ & quartanæ & plurib. aliis, sudorẽ prouocando. Dosis eius à drac j. vsq; ad dra.ij. seruatur autem ad quinquennium, & vltra.

Conserua florum Saluiæ: Recipe florum Saluiæ recent. lib.ß. Sacchari lib.j.ß. Pistentur simul in mortario marmoreo minutissime: deinde ponantur in vase fictili vitrato ad solem aliquandiu quotidie agitando: Postea seruetur ad annum. Ad omnia cerebri vitia ex frigida causa, valet: ventriculum corroborat: obstructiones aperit: ventriculi superfluos & noxios humores absumit.

Stœchas iniquè Arabica cognominatur, cũ vbiq; terrarum æquè bona vireat & vigeat & in Creta, & in Belgia, & Normania, vbi innoxie inter niues viuit, & in stœchadibus insulis, à quibus nomen,

vel

vel à fastigio spicato. Eius tres differentiæ notæ fuerunt Dodoneo, prima communis est & vera, secunda Belgica, facie parum priori dissimilis; Tertia folio est serrato, præter quas alia datur, cuius coma aurei coloris est, Elyochryso similis, & Chrysocome, seu Stœchas Citrina nostras vocatur. Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia angusta, incana & hispida: flores luteos, splendétes, bullis exiguis similes. Nascitur in locis asperis & arenosis, eiusq; tres differentias Pena distinguit, de quibus is videndus. Vera Stœchas caules emittit á radice multos, cubitales, tenues, lignosos; comá in summitatib. Spicæ modo angulosam; folia oblóga, lata, Lauendulæ minoris ritu & similiter incana: flosculos in spica foliacea paruos, cæruleos, odoratos, suauem halitum spirantes. Stœchas manifeste calida est, amara, moderate adstringens, plurimũ Cephalica. Caput enim & facultates omnes p̃sertim animales recreat, humores frigidos discutit, mentẽ exhilarat, & omnib. capitis affectibus ab intẽperie frigida natis códucit, & omnia viscera, totumq, corpus roborat. Iuxta Galenũ vires Stœchadis sunt obstructione liberare, extenuare extergere, roborareq; omnia viscera, tum totum corpus. Puerperis à partu eius decoctum aut suffimẽtum est vtile. Est item ad Thoracis vitia decoctum eius efficax. Menses cit potu. Antidotis miscetur vtiliter. Vertiginem olfactũ adiuuat, Syrupus de stichade iuuat affect⁹ omnes cerebri & neruorũ frigidos, vt paralysim, epilepsiam, spasmum, spasmum Cynicum, tremorem, ac ventriculum firmat. Confectionem vtriusq; simplicis videl. & compositi, tradit Mesue.

Syrupus de Stœchade simplex, Mesuæ: ℞. flor. Stœchadis dr. xxx. Thymi, Calaminthæ, Origani an. dra x. Anisi dra. vij. Passularũ purgatarũ drac. iv. Aquæ quoad satis est. Coquantur secundum artẽ & colaturæ adde Mellis, aut Sacchari lib. iv. ß. Condiatur cum Cinnamomi, Calami Aromatici, Zingiberis an. dra. j ß. Ligentur in sindone, & in Syrupo suspendãtur. Iuuat omnes affectus frigidos cerebri & neruorũ, vt Paralysim, Epilepsiam conuulsionẽ, spasmum Cynicum, tremorem, ac ventriculũ firmat. Syrupus de Stœchade cõpositus, Mesuæ: ℞. florũ Stœchadis dra. xxx. Thymi, Calamint. Origani an. dra x. Anisi Pyrethri an. dra. vij. Piperis lõgi dra. iij. Zingib. dr. ij. Passul. enucleatarũ vn iv. Aquæ quãtũ sufficit. Mellis aut Sacchari optimi li. v. coquãtur secundũ artẽ lẽto igne; & cũ reponis, tũ cõdias

ſequentibus ſpeciebus,in ſindone rara & munda ſuſpenſis. Recipe Cinnamomi,Calami Aromatici,Spicæ Nardi Indicæ,Croci, Zingiberis, Piperis nigri, Piperis longi ana drach. j. ß. Contundantur groſſo modo.Idem quod præcedens efficit.

Vinum Stœchadites,Dioſcoridis:Congiis ſex Stœchadis minam addere oportet. Craſſitiem, inflationes, laterum neruorumq; cruciatus,&perfrictiones diſcutit: Comitialibus commode datur cum Pyrethro & Sagapeno.

Decoctum Stœchados,Meſuæ:Recipe Stœchadis,Origani Cretici ana dra.iv.ſem.Apii,Fœnic.Eupatorii Meſuæ ana dra.iij. Schœnanthi,Hyſſopi ana dra.ij Paſſul.mund.drach j.Turbit drac.iv.coque vt ſupra & vtere.Confert pituitoſis affectibus,vt febribus quotidianis, iuncturarum & neruorum dolori, & frigidæ intemperiei.

Decoctum Epithymi. Meſuæ: Recipe Myrobal.Indarum, Stœchados Arabici,Epithymi, Paſſulatum mundat.ana vnc j Myrob. Chebul.ſummitatum Fumariæ ana drac.iv.Folliculorum Senæ vn. j.Polypodii dra.vj.Turbith dra.iv.Agrimoniæ drac.v.omnia præter Epithymum conquantur in ſeri Caprini libris tribus,ad duarum librarum conſumptionem: tunc adde Epithymum, & ſemel feruefac:tolle ab igne & adde Hellebori nigri dra.j Agarici drac. ß. ſalis Indi dra j.ß.Frica,cola & vtere Bilem atram vacuat: ob id affectib. Melancholicis,vt Cancro,Elephantiaſi & cæteris confert.

Pilulæ contra Catharrum & repletionem capitis:Recipe Stœch. Arab.drach.ß.Nucis Moſchatæ,Macis ana G.v. Caryophyllorum, Cinnamomi,an.ſcru.ß.Squinanthi,Aſari, Carpobalſami, Cubebarum ana G.vij.Quinq; genera Myrobal.ana dra.j. Rhabarbari electi drac.ij.Spicæ Indicæ ſcru.ß.Turpeti drac.j.ß.Agarici opt.fol. Senæ ana drach.ij.ß.Salis Gemmæ drac.ß.Aloes ſucco Citrini vnc.j ß. Roſarum ſcrup.ß.Diagrydii ſcru.ij. ß. cum ſucco caulium, vel aqua Maioranæ,vel Saluiæ fiat maſſa.

Conſerua florum Stœchados eodem modo quo Conſerua Anthos,vel Beton.paratur.

Sabina,Sauina,Græcis Brathys:Germanis Sevenbaum:Eius duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera,Iunipero valde ſimilis & pertuo virens. Quæ baccis non grauidatur,graueolentior eſt,rigidior, & breuibus ſpinulis

nulis aſperior, coma perpetuo virente, odore moleſto, ſapore feruido & acri: Hæc pumila ſemper fere eſt, in latitudinem ſeſe diffundens, nonnunquam tamen in altum aſſurgit dum eius rami caulem circũdantes præſcinduntur. Altera minus horrida eſt, nullis pungẽtibus ſpinis aculeata, & tamariſci admodum ſimilis, odorem minus tetrum ſpirans, quam ſuperior, baccas edens ſubpuniceas ac reſinoſas. Hæc raro in regionibus frigidis delectatur. In multis vero calidis, vt in Gallo-prouincia ſponte & copioſe naſcitur. Præter dictas, alia arboreſcens amygdali ritu ac magnitudine à Belonio viſa eſt, in Creta & Myſia, cui credere malo, quam inibi peregrinari. Calida eſt & ſicca ordine tertio, ac tenuium maxime partium. Amaritudinis & adſtrictionis eſt obſcurioris quam Cupreſſus. Extenuat & digerit Galeno teſte. Folia cum vino pota ſanguinem per vrinam ducunt. Fœtum viuentẽ, vt tradit Gal. interficit, & mortuum eiicit. Cũ Melle & vino pota regio morbo medetur. Folia inflammationes illita mitigant, nomas ſiſtunt. Cũ Melle nigritias repurgant, ſordes & carbunculos abſtergunt. Appoſita & ſuffita, ſanguinem per vrinam ducunt, & fœtũ excutiunt. Vnguentis excalfacientib. priuatim vero Gleucino, miſcentur: multis itẽ antidotis adiiciuntur. Nonnulli Cinnamomi vice, duplũ Sabinæ addũt. Pro ſuffitu multi foliis eius, maxime vero prioris vtuntur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari, ſcribit Plinius.

Brathus ſylueſtris ſiue Sabina ſylueſtris, aut herba Sabina nominis id habet, quod folia ſeu ramuli eius Sabinæ arbori, de qua ſupra ſint ſimiles. Naſcitur in arenoſis altarum ſyluarum vallibus, Spitamæ altitudine, perpetua virens coma, foliis Sabinæ arboris, inodora, amara, Iulos ſicut Muſcus etiam terreſtris profert, qui mox abſq; fructu decidunt: Ger. Waldſeven Baum. Ob iulos autem quos cum Muſco terreſtri profert, hunc ipſi locum relinquere placuit, tum quod temperamentum & vires eaſdem obtineat. Temperamentum habet calidum & ſiccum, vt de Muſco terreſtri eſt dictum, cuius etiam virium eſt particeps.

Sanicula, vel Sanaria à Sanando, item Sãnicula, Sennicula, Diapenſia, Sanicula quinquefolia, Cõſolida quinquefolia, & Ferraria minor: Italis Sanicola, Sannicula, Diapenſia, Sanicola cinquefoglia, & Sannicola Maſchio: Gallis Sanicle: Germanis Sanickel.

Qualitatis est calidæ & siccæ in secundo ordine; adstringit etiam cũ quadam amaritudine: Folia in qua mulsa cocta & pota, pulmonis vitia sanant, arteriam tracheam aperiunt, aliaq; in corpore damna sanant: Hæmoptosin & tormina sedant, Ischiadicis prosunt, omnis generis sanguineos fluxus, tam in viris, quam fœminis sanant: ac in summa, omnibus intra corpus vitiis folia & radix medẽtur. Sanicula recentia vulnera glutinat, vnde nomen est sortita: commode igitur vulnerariis potionibus additur. Ruptis & fractis inter alia vtiliter, sicut Symphyton maius, illinitur. Tanta eius in glutinando vis est, vt carnes, ollæ iniecta radix, coalescere faciat: præparatur ex ea vinum, & destillatur in aquam. Est etiam quædam Sanicula Alpina, quam Carolus Clusius vocat Saniculam montanam: Pastores vocant Campanulam sanctæ Trinitatis, item Campanula vulneraria: Germanis Wundglöcklein/rc. Eius vsus cum priore tam Internus quam Externus est.

Scordion officinis falso Scorodon syluestre, ob nominis similitudinem est appellatum, cum Scordium & Scorodon admodum sint diuersæ herbæ, vt descriptiones vtrarumq; satis ostendunt. Hactenus autem Scordium officinis fuit incognitum, iam passim notum, hoc ipsum Valerio Cordo primum in Germania, vt ipse de se testatur, demonstrãte: cum maximo antea pretio ab Italis sit emptũ Scordium vero appellatum est, quod Scorodi, id est, Allii odorem referat. Latini Trixaginem vocant palustrem, quod Trixagini, seu Chamædryi quadantenus sit similis, ad cuius differentiam palustris est dicta, quod nimirum palustribus seu humentibus nascatur locis. Dysomon etiam, h.e. graueolens, à graui Allii odore est dictum: German. eãdem ratione, qua Græci & Latini Lachen Knoblauch & Wasserbatenig nominãt. Chamædryi nascitur similis, locis palustribus, odore allii, foliis tamen Chamædry maioribus, minusq; in ambitu diuisis, gustu adstringentibus & amaris: caule quadrãgulo, flore subrufo, qui vno tantum die videtur durare Iunio vel Iulio mẽse. Hæc Dioscoridis delineatio nulla reclamante nota cum Trixagine palustri nostra conuenit. Ac prorsus eadem est nostri cum eo quod in Creta Italia, & Gallia nascitur Scordio figura. Miraculo proximũ est, quod de Scordio viri grauissimi scribunt, corpora nempe quæ cruento genere belli cæsa mansissent humi diutius insepulta, quæcunque

cunque supra Scordium forte fortuna ceciderant, multo rardius aliis computruisse, partesque cadauerum, quæ herbam attigerant fuisse prorsus à putredine vindicatas. Ob quam rem sane persuasum est, inquit, Gal. omnibus tam reptilium venenis, quàm noxiis medicaminibus quæ corpus putrescere faciunt Scordium aduersari. Vberrime prouenit in locis palustribus multis secus scobes, ac loca concaua & humentia: Reperitur quoque in multis vliginosis & pinguioribus. Qualitas Scordio, vt gustus & facultates eius demonstrant, est calida. Theriacis etiam admiscetur, & quod corpus commodissime purgat. Pro quo tamen officinæ hactenus Allium sylvestre admiscuerunt. Scordium venena Serpentum expellit, omnia interna membra purgat, vrinam mensesq; ciet, omnibusq; intra corpus malis ex frigida obstructione natis medetur. In vino coctum & potum, quæ intra corpus conrusa fracta laxatave, sunt, sanat. Cum Nasturtio sumptum aduersus tussim pollet. Contra pectoris exulcerationem & pus, tritum in puluerem ex Melle lingitur. Expressus Scordii succus ad omnia, est efficacior. Viridis herba imposita, putrida & impura damna, hulceraque absque cicatricibus potenter sanat. Estq; ad varios affectus tam intra quam extra corpus, & viridis & herba vtilis.

CAPVT XXXII.

De Sisone, Spondylio, Scandice, Seseli, Sideriti, Sione, Stæbe, Serratula, Secala, Schœnantho, Sisero & Smirnio.

Sison, Græcis vt Dioscoridi Σίτων, Hippocrate Σίνων: Latinis Sison, Sinon, Sinonum, Senon, Silion Plin. lib. 2. cap. 30. in Diæta Hydropicorum Senoninum: Herbarii vocant Apium Syriacum, & Petroselinum Syriacum: Arabibus Muduan, Muduani & Chorat: Ægyptiis Anomin: Italis Sisone: Germanis Basilien Pfeffer/2c. Habet vim calefaciendi, siccandi in tertio gradu: præparatur exinde vinum præstans: Eiusque vsus Internus atque Externus.

Spon-

Spondylium, Græcis dicitur σποιδύλιον, σφονδυλίς, σπονδυλίς, ἀράγγη, φαλάγγιον, Νίσυεις, χορόδανον, à Galeno σπόνδυλοι: aliis σφονδύλιον & σπονδύλιον: Latinis Sphondylium, Spondylium siue Spondilium, Chorodanum, Spondylis, Sphondylis, Nisyris, Phalágium, Verticillaris, Herba Rutinalis à Galeno Spõdylum: Herbariis ChamæPlatanus, Planta Vrsina, Branca Vrsina, & Branca Vrsina Germanica: Ioanne Ruellio Panaces syluestre: Antonio Fumanello Platanella, Guilielmo Rhegino, Panacia syluestris. Serapio: li. simp. cap. 253 Sachilios & cap 310. Sachidalion: Auicenna Sacundulion, ab aliis Micharia & Micaria: Italis Sphondilio, & Spondilio: Germanis Beren Klaw/Beren Tap/ &c. Eius genera 4. sunt: 1. simpliciter dicitur Sphondylium. 2. Sphondylium alterum 3. Sphõdylium Crispum. 4. Sphondylium Glabrum Casp. Bauhini. Omnia hæc genera sunt calida & sicca: Eorum vsus est ab Intra & Extra: destillantur in aquam, & præparantur cui placent in vinum: Vtuntur etiam pro cibo & alimento, &c.

Scandix, Græcis à Galeno ac Dioscoride σκάνδιξ: Latinis Scandix, herba sanaria, Acuda, Acula, & Acicula teste Dioscor. lib. 2. ca. 124. Plinio Pecten Veneris: Herbariis Chærephyllum Aciculatum, & Cerefolium Aciculatum: Serap. simp. c. 203. dicitur Kulkas & Kulkasia: Italis Scandice & Pettine di Venere: Hispanis Quixones: secundum genus vocatur Scandix minor: Germanis N delKörfel/&c. Excalfaciunt & siccant: Veniunt vsurpandæ pro Medicamentis Externis atque Internis.

Seseli Græcis dicitur σέσελι, σίσελις, σέσελι μασσαλεωτικὸν πολύκυμινον: Hippocrati σέλι, σίλ & σίλι: Latinis Seseli, Seselis Seseli Massilioticum, Seseli Massiliense, Seli, Sil, Sili, Seselium, & Sorano Ephesio Siselium, Alexandro Benedicto Cordyla & Silis: Herbarii cum Nicolao Myrepso Platycyminum, Ruellius saxifragiam montanam, alii saxifragiam maiorem dicunt: Officinis Siler Montanum Seselios, & Siseleos: Serap. lib. simpl. cap. 190. dicitur Sisalos, & Sisalios: Auicenna lib. 2. tr. 2. c. 634. Alaniundem Romonum: Auerrhoe Ascicelios: Apud alios Arabes legitur Alsiceleos, Chesiti, Thesi, Farcal, Farchali, Siselios, Negumar, Aschegellos & Ascegeleos, Bezer Chesiti, & Bezer Thesi: Italis Seseli, Silermontano, Sciarmontano, Silio, & Siromontan. Hispa-

Hiſpanis Silermontano : Gallis Sermontain : Cretenſibus Platycyminon : Germanis Seſel/Seſelkraut/Silermontan/ꝛc. Secundum genus Simpliciſtis dicitur Seſeli Maſſilioticum ſiue Maſſilienſe alterum. Naturam habent calidam ac ſiccam tam Radix quam ſemen, eorumque vſus in Medicina frequens tam Internus quam Externus.

Sideritis Σιδηρῖτις, Σιδηρῖτις ἡρακλεῖα, Γόνος τιτᾶνος, αἷμα τιτᾶνος, πάρμυρον, Ξανθοφανέα, Paulo Ægineta Διάλυσος : Latinis Sideritis, Sideritis Heraclea, Parmirum Pythagoræ, ſanguis Titani, genitura Titani, Xanthophanea, Vertumnum, Solaſtrum: Apuleio Heraclea, Hercularia, Ariſterium, Criſta Gallinacea & Exupera patricalis: Herbariis Tetrahit & Herba Tetrahit : Serap. lib. ſimpl. cap. 331. Sidrichis & Egulus, & in aliis locis ſertis: Italis Siderite & Vdedenim : Germanis Gliedtkraut. Secundum genus Dioſcoridi dicitur Σιδηρῖτις ἑτέρα : Latinis Sideritis altera, à Plinio lib. 24. c. 17. Siſſitiepteris, Protumedia, Caſſignetis, Dionyſio Nympha : Herbariis Sideritis conſolida Felicifolia : Germanis Farn Wundkraut. Tertium genus Plinius lib. 25. cap. 5. deſcribit : eſt Sideritis Herbariorum prima. Quartum genus eſt Sideritis Herbariorum altera, vel Sideritis Narbonenſis purpurea. Quintum genus eſt Sideritis Herbariorum tertia, alias Sideritis lutea, Sideritis Monſpelliaca. Sextum genus eſt Sideritis Herbariorum quarta, alias Sideritis Montana, & Sideritis anguſtifolia. Omnia hæc genera, purifi ant, mundant, contrahunt, conſolidant, ſanant, Interne & Externe vſurpantur in vulneribus, ictibus, &c.

Sium Græcis dicitur Σίον, ἀναγαλλὶς ἔνυδρος, Δαρένιον Latinis ſium, Plinio Lauer : Dioſcorides vocat Anagallidem Aquaticam & Darenium. Herbariis vocatur ſium odoratum : Simpliciſtis ſium Aquaticum, Apium Fontanum, & Aquaticum minus : Item Paſtinaca aquatica, Betula : Alii dicunt Ranellani & Lauerulam. Auicenna lib. 2. t. 2. cap. 563. Pupilla oculi vocatur : Auicenna cap. 641. Sumium & Chare Alhayn : aliis Arabibus Rorcathalmi, In-Hamelhanella & Hamehanella : Italis Gorgoleſtro, Sio; Romanis Ranella : Gallis Berle, & des Berles : Hiſpanis Rhabacas : Germanis Brunnen Peterlein/ꝛc. Secundum genus dicitur Sium Medium, Paſtinaca Aquata Media, & Paſtinaca Paluſtris.

Tertium genus ab Herbariis dicitur Sium maius latifolium, Paſtinaca aquatica maior lat folia : Quartum genus dicitur Sium maius anguſtifolium & Apium aquaticum anguſtifolium maius. Omnia genera habent naturam calidam & ſiccam : deſtillantur in aqua, & vſurpantur ab Extra ac Intra.

Stœbe duorum eſt generum : 1. dicitur Stœbe maior : Italis Stœbe maggiore : Hiſpanis Cabezuela : Germanis groß Steben Kraut. Secundum genus Herbariis dicitur Stœba minor : Italis Stebe minore : Germanis klein Stebenkraut. Habent vim ac efficaciam calefaciendi, exſiccandi teſte Galeno, item & contrahendi. Folia ac ſemen cocta atque expreſſa, proque clyſtere vſurpatum decoctum Dyſentericis ſummopere conuenit teſte Dioſcoride, Galeno ac Plinio. Ab extra decoctum hoc conuenit auribus male exulceratis, &c. plura apud Medicos.

Serratula : Trium eſt generum, vt Serratula Tinctoria, Iacea Aromatica, & Iacea Caryophyllata : Italis dicitur Serratula : Germanis Scharrtenkraut/ꝛc. Eorum temperamentum eſt calidum ac ſiccum, radix etiam adhibetur in Medicina. Vſus eorum eſt Internus Externuſque, &c.

Secale Græcis Βρίζα ſiue Βρύζα : Latinis Briza & Bryza à Plinio Secale & Farrago, ab aliis Secala & Secla : Italis ſegala : Hiſpanis Centeno & Centena ſiue Sentena : Gallis Segle & Seigle : Vngaris Ros & Tauazi Ros : Anglis Rie : Germanis Korn & Rockenkorn/ꝛc. Temperatum habet calorem, paululum tamen calidius tritico : Eius gramen deſtillatur in aquam & ab Intra & Extra ad varios multoſque traditur corporis affectus : Fit etiam inde aqua decoctionis, item Cereuiſia ac potus Secalinus pro pauperibus : deſtillatur, & exprimitur etiam inde oleum, &c.

Schœnanthum Græcis Σχοῖνος, Σχοινάνθον, Auctuarius Σοίνανθος : ab aliis Σχοῖνος ἀρωματικὸς & Σοῖνος μυρεψικὸς : Hippocrates in libris de morbis muliebribus vocat Σχοῖνον ἡδύοσμον, Σχοῖνον εὔοσμον, & εὐώδια. Quod in Arabia creſcit, Dioſcoridi dicitur τευχίτις : Latinis Teuchitis, alias Latinis Iuncus odoratus, Aurelio Celſo, Iuncus rotundus, aliis Iuncus Aromaticus & Schœnanthum, Marco Varrone Squinanthum, officinis & Alexandro Bene-

Benedicto Synanthum & Schinanthum : Vulgatioribus Medicis Fœnum Camelorum, Stramen Camelorum, Paſtus & Paſtura Camelorum & Palea Camelorum : Serap. lib. ſimpl. cap. 19. Adcher : Andrea Bellunenſi, Adadkir, & Aldadkir, Michaele de Capella Adhebet : Haliabbate Adhecharum & Adenchari: Auicennæ Gloſſographo Alſeferri & Atitir, aliis Alkher, Tecabrion, & Tecahakim : Italis Giunco Odorato, Squinantho, Puia de Camillo & Schinantho : Hiſpanis, Paya dela Mequa, Paja de Mecha, Paya de Chamellios, & Paya de Chamilho: Gallis Paſture de Chameau, Squinantha, & Paiſture des Chameaulx : Germanis Cameelhew / ꝛc. Habet virtutem calefaciendi & adſtringendi Vſus eius in Medicina tam Externus quam Internus: præparatur in vinum & deſtillatur in aquam. Eſt & aliud eiuſdem herbæ genus, quod Schœnanthum Adulterinum, item Schœnanthum ſiue Squinanthum Europæum : Eius vſus hodie nobis adhuc nondum conſtat.

Siſerum Græcis Σίσαρον: Latinis Siſarum, Siſar, Siſer, Iacobo Syluio Seſarum. Herbariis Seruilla, Seruillum & Cheruillum : Italis Siſaro : Hiſpanis Cheriuias, Chiriuias & Chiritnas Auicenna lib. 2. tract. 2. cap. 640. vocat Seiſaron, aliis Culcas, Seiſacon, & Fiſarum: Gallis Ceruys, Cheruy, des Cheruites & Gyrotes : Germanis Geyerlein Zucker Würtzeln ꝛc. Calefacit in ordine ſecundo: Eius vſus eſt Internus: Radices condiuntur Saccharo, deinde fit etiam inde conſerua præſtantiſſ. &c.

Smirnium Græcis Σμύρνιον & πετροσέλινον κιλίκιον: Latinis Smyrnium, Smirnium, Petroſelinum Cilicium : Plinio lib. 19. in fine, Murrha: Herbariis Smyrnium Dioſcoridis, Smyrnium Creticum, & Smyrnium Candiacum: Serap. lib. ſimpl. c. 280. Seniruinon & Smirinon : Auicenna Sumurion dicitur : apud alios Arabes legitur Semurion Sumihon, Sumirion, Suramion Suraſiron, Zimirinum, & Zinirmon : Italis Smirnio & Smirnio di Candia : Gallis Smirnium de Candie, & Smirnium de Crite : Germanis Myrrhen Kraut : Herba hæc cum ſemine & Radice habent calidam ac ſiccam naturam vſque ad tertium gradum, eius vſus ab Extra & Intra venit apud Medicos.

CAPVT XXXIII.

De Serpillo, Sisymbrio, Struthio, Tussilagine, Tormentilla, Thymo & Trifolio.

SErpyllum, Latinis à Serpendo, Græcis ἕρπυλλον, eodem etymo, Gal. Serpolet. Poliot. Germanis Quendel. Duo faciunt eius genera Plinius & Dioscorides: Hortense & syluestre. Hortense folia & ramulos fundit Origani, Candidiores tantum, humi serpit cum oritur, ac pedali altitudine incremento suo assurgit, odore Sampsuchi, flosculis subpurpureis. Adminiculo fultum, vel vicinis sepibus innixum, in altitudinem quamcunq; excrescit. Gaudet locis apricis & macris, nec nisi satum prouenit. Mense floret Iunio & Iulio. Tragus Cunilaginem Plinii esse existimat. Syluestre, rectum exilibus & lignosis ramulis attollitur, foliis rutæ, odore suauioribus, angustioribus atque longioribus, flosculis subpurpureis, radice multifida. Nec alia re differunt quam cultura ipsa: quoniam alterum cultura & cura mitescit & delicatius, infirmiusque humoris copia afficitur, vt viribus stare nequeat, sed per terrã serpat: alterum vero horridius & fortius, quamuis fragilis sit vtriusq; natura, ob loci conditionem prouenit. Dioscoridi repugnat Plinius: Syluestre Serpyllum humi reptare scribens, hortense vero minime. Nascitur syluestre in collibus & montibus copiosissimum, vt hortis minime colatur: tota floret æstate. Dioscoridi syluestre Serpyllum priuatim Zygis dicitur, à Ζυγεῖν, id est, ligando, seu iungendo. à ligandis fortasse vitibus. Errant autem hodie qui Serpyllum satiuum nostrum Pulegium credunt, similitudine quadam eius inducti. Tertium addit genus Tragus, foliis & ramulis hortensi simile, sed inodorum, flore carens quod in muris inuenerit. Syluestris itẽ duas facit differentias: alterũ rotundioribus, alterũ angustioribus, & acuminatioribus foliis, flore in vtrisq; subpurpureo, interdum etiam candido sed rarius. Calfacit vehementer Serpyllum, est enim gustu acre: ob id menses & vrinam ciet. In vino decoctum calidum potum, menses ciet, humores viscosos Lumborum & renum per vrinam educit. Tormina discu-

tit; Interna vulnera & rupta sanat. Obstructiones pulmonis, iecoris & lienis aperit. Sanguinem excreantibus cum Oxymeli coctum auxiliatur. Eadem potest succus cum aceto semi drachmæ pondere sumptus. In cibis contra venena & serpentes valet. Aridæ tussi cum Melle, Glycyrrhiza, aniso & vino medetur: stomachum confortat, ac stranguriam adiuuat. Ad cibos quoque condiendos & ad salgama adhibetur. Odor Serpilli cerebrum roborat: vertiginem pellit, capiti impositum. Aqua stillatitia Serpilli cum Rosaceo aceto temperata, fronti illita, Phrenesin sedat. Reliquæ eius vires cum Origano & Dictamno sunt pares. Serpyllum in Iunio cum vino destillatum, fit aqua egregia ad omnes humani corporis fluxiones.

Sisymbrium: Huius duo sunt genera, alterum hortense, Mentæ simile caule quadrato, quadantenus purpurascente, foliis Menthæ, serratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, verticillato semper ambitu, Græcis Sisymbrion, vulgo Mentha aquatica: Germanis Wassermünz. Tragus Mentham rubeam appellat. Circa stagna & piscinas potissimum nascitur. Alterum cognomento Cardamine, quod Cardamum, hoc est, Nasturtium hortense imitetur, dictum est, quod nusquam non in locis aquosis prouenit, caule cauo, sesquipedali, ima sui parte pluribus radicularum fibris capillato, è cuius alarum cauo cirri frequentes sinuatim erumpunt, flore candido, nomine erucæ instar in siliquis acri & exiguo. Officinis Nasturtium aquaticum. Germanis Brunkressen/ Wasserkressen/ quod Nasturtium imitetur. Floret vtrumque æstate, quo tempore Mentha. Sisymbrium primum calidum est & siccum ordine tertio: Alterum aridum si fuerit, similiter est calidum & siccum ordine tertio; viride vero est in secundo. Primi semen ad strangurias & calculos potum prodest cum vino. Tormina & singultus sedat. Vomitiones item potum sistit. Sisymbrium alteram viream cit, ad eadem fere prodest, quæ prius. Non edendum grauidis nisi mortuo conceptu: siquidem etiam impositum eiicit. Folia Sisymbrii primi, fronti & temporibus illita capitis dolorem sedant: Valent etiam aduersus vesparum & apum ictus. Alterum lentigines & cutis à sole nigredinem asperitatemq; exterit, tota nocte illitum, ac mane cum eodem abluta. Vtrumque

aduersus aculeata animalia, velut crabrones, idque genus alia est efficax. Epinyctidas & cutis vitia in mulierum facie intra quartum diem, noctu impositum, ac interdiu detractum, sanat. Infusum capiti cum aceto, dormientes excitat.

Struthium à Dioscoride quidem nominatur, minime tamen, vt notissima describitur. Est autem omnium fere hodie sententia, eam esse herbam, quam Latini Radiculam, siue Lanariam herbam vocant: diuersa tamen à radicula, quæ Raphanus appellatur: Germanis Seyffenkraut / Speychelwurtz. Gallice L'herbe à foulon. Struthion dictam arbitrantur quasi Passerinam, à foliorum forte positu, quæ auium alas imitentur: Vel quod Venerem stimulet: ob auis nimirum istius salacitatem. Græci namq; Στρουθὸν passerem nominant. Lanariam & Saponariam dixerunt, quod ad mollitiem candoremq; lanarum vsi ea sint veteres, quodq; eluendis vestium maculis, expurgãdisq; sordibus saponis vicem præbeat. Radiculæ nomen à præcipua parte, qua vsum præstat, accepit. Herba item fullonum, ob dictos effectus, est appellata. Officinis Condisi. Describitur ab aliis herba spinosa, caule lanuginoso, foliis oleæ, ex interuallo quasi geniculatim prodeuntibus, quinis plerũq; in vnum coeuntibus: floribus in coliculorum summo candidis: radice quam in summo cespite fundit, magna, tereti, & oblonga; quæ purgandis vestibus conciditur. Nascitur in hortis hodie plantata, duos continuos menses, Iunio maxime florens. Calfacit & exiccat in quarto quadantenus ordine. Radix semidrachmæ pondere cum Melle sumpta, viscosos humores, & phlegmata discutit, & educit, iecinorosis, lienosis & difficulter spirantibus prodest: vrinam ciet, aluum soluit, mẽses adiuuat. Frigefactis & debilitatis ex Venereo vsu viris prodesse fertur. Admota radix secundinam & mortuos fœtus pellit: at cum ratione eius vsus esse debet. Succus vel puluis radicis naribus inditus, per sternutamenta cerebrum purgat: Cum polenta & aceto illita, lepras tollit, tubercula discutit: idem præstat cum farina hordacea & vino decocta. Malagmatis & oculorum Collyriis quoque miscetur. Lanis quoque & vestimentis purgandis eius est vsus.

Tussilago Romanis & Latinis, Græcis Bechion, dicitur sic teste Galeno, quod credita sit Tusses & Orthopnæas iuuare & curare.

βήξ n. βηχὸς tussim significat. Pharmacopœorum vngula Caballina est, sic nuncupata quod eius folia vnguibus equorum sint vtcunque similia, inferiore & auersa parte tormentosa & albicantia, superiore & aduersa, viridia. Item Chamæleuce, id est, humilis seu alba populus. Chamæpyris, id est, humilis vel terrestris populus nigra, Farfarella, Farfarago: Germanis Hufflattich/ &c. Quibusdam etiam vocatur filius ante Patrem. Folia habet à radice prouenientia sex aut septem, maiora nonnihil foliis hederæ, à terra subalbida, superne autem virentia, in plures exeuntia angulos. Caulis palmum altus, flos in vere luteus: confestim verò flore & caule exuitur, vnde quidam sine caule nasci existimauerunt. Fugacissimi enim sunt eius flores & caulis, ac longissima fere eorum duratio est biduum: vnde non facile à quibusuis, nisi medio forte vere oblatos contingit conspici. Quæ causa videtur cur Plinius absque caule & flore scribat nasci: nec, vt quidam volunt, aliter à Plinio quam Dioscoride est descripta. Locis nascitur aquosis & circa fontes. Flores colliguntur in Aprili, quo tempore conspiciuntur, ac subito euanescunt, radice & foliis manentibus toto reliquo æstatis tempore. Folia viridia & recentia sunt frigida & humida: arida vero sunt calida: tum enim sunt acriora. Stillatitia aqua Tussilaginis omnes internas iecoris inflammationes sedat, quatuor cochlearium mensura pota, & corpori extrinsecus cum panniculo adposita. Eodem modo ventriculi inflammationibus, subuenit, ardentesque febres pellit. Maiores autem aquæ sunt vires, si admisceantur flores Sambuci, & folia Solani ac simul cum Tussilagine destillentur. Folia arida incensa, Dioscor. teste, si fumus hianti ore excipiatur, siccæ tussi & Orthopnæa laborantibus sunt auxilio. Radix in aqua mulsa cocta & pota fœtus mortuos expellit. Tussilaginis folia, succus, stillatitia aqua, præsertim floribus Sambuci & Solani foliis, vt dictum est, admixtis, cunctis inflammationibus & ardoribus vlcerum pestilentialium, erysipelati, mariscis, adustionibus igni factis imposita medentur. Capitis & ardentium febrium calori mire quoque conferunt folia. Illita stillatitia aqua idem præstat: ac præsertim mulieribus ex locis occultis laborantibus est vtilissima, si locum hac aqua primum eluant & purgent, madefactum dein panniculum imponant.

Tor-

Tormentilla Græcis vocatur χρυσόγονον, χρυσόσπερμον, Δάσπις, ἀρκόφθαλμος, ab Hermolao Barbaro ἑπτάφυλλον: Latinis Chrysogonũ, Chrysospermũ, Daspis, Arcophtalmus, & Arisaria: Nostris Herbariis Heptaphyllum, septifolium, septẽfolium, Tormentilla, cõsolida rubra, Betularia, Authore Pandectarum, Herma Tremola: Italis Tormentill, & Settifoglio herba: Hispanis Sett en Rama. Gallis Tormentille: Germanis Tormentill / Rotwurtz / Blutwurtz/ ꝛc. Destillatur, præparatur in vinum, fit ex radicibus conserua, &c. Temperamenti est sicci in ordine tertio, caliditatis vero habet exiguum quid, minus tamen manifestum, nonnulli faciunt frigidam in tertio gradu, sed adstrictio in gustu his aduersatur. Radicis viridis & foliorum succus potus, venenis omnibus intra corpus medetur: contra pestem quoque prodest, noxios in corpore humores per sudorem educendo. Quod si viridis radix haberi nequeat, aridæ puluis drachmæ pondere in vino sumetur: vel radicis & foliorum manipulus in vino coctus calidus bibetur. Ad prædicta efficacissima est in vino per noctem radix, & folia imbuta, & in Balneo Mariæ destillata. Omnibus membris radix, folia, succus vel puluis eius prosunt, iecoris & pulmonis obstructiones soluunt: regium morbum; succus præsertim, breui temporis interuallo sanat. Venena ex corpore per sudores educit: Vnde drachma pulueris cum drachma Theriacæ in liquore eiusdem stillatio, datur iis quos horror inuaserit, ac incerti fuerint, quod morbi genus immineat: corpore mox ad sudorem contecto & reclinato. Cunctis venenorum Anditotis admiscetur. Omnis item generis albi fluxus, siue per se radix, siue cum aliis, pro cuiusq; arbitrio, mixta constipat. Ouibus laborantibus est perutilis. Cum vino rubro drachmæ pondere pota radix, omnes similiter sanguinis eruptiones compescit; sin febris adsit, cum aqua in qua Chalybs sit extinctus, vel cum stillatitio heptaphylli liquore est bibenda. Idem præstat cum oui vitello, nuce myristica & farina subacta, & leniter tosta radix, per aliquot sumpta dies. Cum albo oui subacta, & in figilino decocta, datur Cholericis, qui vomitu assidue infestantur. Vulnera glutinandi facultatem possidet. Vulnera respersu purgat, sanat & ad cicatricem perducit. Foliorum puluis deploratis fistulis instillatur: oculorum caligi-

nem & fluxus discutit. Radix & folia omnis generis tubercula, parotidas, strumas, herpetas, aneurismata, papulas, idque genus, tusa & illita sanant.

Thymus à θύειν, id est, excitando: vel quasi θύαιμος id est, sanguinem impellens. Vulgo Serpyllum Romanum: Germ. Welscher Quendel / siue Römischer Quendel ab odoris similitudine. Eius duo sunt genera, primum dicitur Cephalonton, Stœchadi multum simile, alterum ab eo distat, quod durius sit, perpusilla habeat folia, & flores non in capitulis, aut spicis, sed iuxta folia. Datur & aliud exoticum Petuvianum dictum, quod minus surculosum & foliosum est, sapore minus acre, odore magis suaue, in reliquis, aliis simile. Thymus calefacit, siccatq; tertio gradu, incidit, attenuat, menses mouet, fœtum trudit, viscera expurgat & à pulmonibus educit: oculorum claritati multum prodesse creditur. Sæpius vero in genere condimentario reponitur: nam culinæ eo quotidie & viridi & sicco vtuntur. In vino decoctus, iisdem cum Serpillo pollet viribus. Orthopnœicis & asthmaticis prodest: vermes, coagulatum sanguinem, venena, menses, & mortuos fœtus expellit. Cum Melle in eclegmate mixtus, Thoracis vitia per excretiones purgat. Hebetibus oculis in cibo prodest. Pro condimentis in sanitatis vsu est vtilis. Contra Podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum vino vtilissime datur. Ad tumefactos testes trium drachmarũ pondere, ieiunis propinatur. Epithymus eadem potest quæ Thymus, ob id in illius penuria hoc vti licet, sed mensura maiore. Succus aceto mixtus sugillata tollit, coagulatum sanguinem digerit, Thymos in cataplasmate sanat. Ischiadicis cum vino & polenta impositus auxiliatur: eodem modo articularibus morbis: tumores & impetus tollit. Cum aceto vero, callum & verrucas. Tritum & lanæ inspersum ex oleo luxatis illinitur. Ex adipe suillo, & in fastidio tritum cum Melle, ambustis imponitur.

Syrupus de Epithymo, Mesuæ: Recipe Epithymi vnc.xx. Myrobalanorum Citrinorum, Indorum ana drach.xv. Cuscutæ, Fumiterræ ana drach.x. Thymi, Buglossæ, Calaminthæ, Myrobalanorum, Emblicorum, Bellericorum, Glycyrrhizæ. Polypodii, Agarici, Stœchados ana drach.vj. Rosarum, Fœniculi, Anisi ana drach.j. ß. Prunorum num.xx. Passularum enucleatarum vnc.iv. Tamarindorum

rum vnc.ij.ß.Aquæ lib.x.vel quantum sufficit. Bulliant secundum artem: colaturæ adde Sacchari li.iv.Sapæ libras ij.Fiat Syrupus.Sapa est mustum optimum ad tertias decoctum. Atram bilem, & alios humores vstos vacuat: Ob id morbos ex his nascentes, elephantiam, Cancrum, vlcera maligna, fistulosa, Psoram, lepram præcauet, curatque.

Syrupus Splenicus: Recipe Epithymi, Cort.rad.Capparorum, linguæ Ceruinæ, fructuum Tamarici (pro quibus substitue Cort. med.Fraxini) Cort.med. Rad Salicis, rad. rubiæ tinctorum, Ireos Florentinæ, rad. Acori vulgaris.Rad.Asari, sem. Anisi. Fœnic. Cymini ana vn.j.Macerentur simul omnia in lib.iv.aquæ, & libris duabus aceti horis 24. Deinde coquantur omnia ad consumptionem tertiæ partis, reducendo scilicet libras quatuor. Expressioni colatæ adde Mellis Hispanici despumati lib.ij.ß. coquantur secundum artem ad Syrupi consistentiam.

Decoctum Thymi, Mesuæ: Recipe Thymi, Cassuthæ, Hyssopi ana vnc.j. Passularum purgatar. drach. xx. Myrobal. Emblicarum, Chebularum ana vnc.j. Turbith drach.iv.Stœchados, Polypodii ana drach.v.Eupatorii Mesuæ drach.ij. Rad.Apii, Fœniculi an.dra. vij.Absynthii, Anisi, Dauci ana vnc.iij coque omnia in libris tribus aquæ ad librarum duarum consumptionem: cola. Colato adde Turbith Agarici ana drach j Zingiberis drach ß. Macerari noctem sine: postridie cola, & vtere. Phlegmagogum est: ob id senibus & aliter pituitosis salubre: ventriculum firmat, coctionem iuuat, flatus à visceribus & hypochondriis dissoluit.

Decoctum ex Thymo, Andernaci: Rec. Thymi, Cassuthæ, Hyssopi ana vnc ß Radic.Apii, Fœniculi ana drac.vj.sem. Anisi, Dauci ana vnc.j Passularum enucleatarum vnc.ij.Glycyrrhizæ drach.ij.In aqua ad dimidias coquantur.In iure decocti, Zingiberis minutim incisi drachma semissis maceretur: mane vnciæ quinque singulis vicibus exhibeantur.

Decoctum atram bilem vacuans, Andernaci: Recipe Buglossæ, Scolopendrii ana M.ſ. Senæ Alexandrinæ vnc. j. Flor. violarum, Thymi, Epithymi ana P. j. sem. Anisi, Fæniculi ana drach.ß. Zingiberis scrup.j.ß.Passularum vnc. sem.Prunorum Damasc.num. x. Decoquantur in aqua ad tertias. Ex iure hoc sumantur vnc.iv.

Infu-

Infusio ad atram bilem, Andernaci: Recipe Fumiterræ, Lupulorum ana M.ſ.fol.Borraginis,Buglossæ, Violarum ana P.j. Passularum drach.iij.vel vnc.ß.Polypodii drach.ij. Cassuthæ, Epithymi ana vnc.iij. Anisi,Glycyrrhizæ ana vn.j.ß.In aquæ libra ad dimidias incoquentur.In iure decoct.fol.Senæ drach.iij Catholici vn j. Macerabuntur,Syrupi Violacei tantundem adiungetur. Tota potio vna vice propinabitur.

Infusio ad atram bilem,Heurnii. Recipe Epithymi,Senæ drac.j.ß fol.Lupuli.Aspleni ana P.j.Pruna num.x.Infunde sero, factaque forti expressione,adde confectionis Hamech drach. iij. Syrupi de Polypodio vnc.ij.bibatur.

Trifolium nomen pluribus tribuitur herbis: suntque multæ eius species, odoratum, pratense, acutum, minus, &c. similiter fragariam Tragus facit, præsentem herbam: Germanis Gülden Klee / appellant Trifolium aureum cum Trago appellare placuit, cum non sit aliud nomen quod commode possit attribui. Non enim est Lichen Dioscoridis,ex nonnullorum sententia. Caulibus nascitur mense Martio exilibus, lanuginosis, palmum altis, foliis primum Oxytriphylli, paulatim vero Asari, nisi quod ternis incisuris sunt distincta,vt tria putentur esse folia: florem fert Martio subcæruleum, Oxytriphilli flore non maiorem, in singulis caulibus singulos: semen fert in capitulis erinacei formam habentibus,aquilegiæ similitudine. Loca amat vmbrosa, ac raro in hortis conspicitur.Diureticũ est & vim habet refrigerandi, vt ex virib.eius constat nihil tamen certi de propria qualitate est traditum. Decoctum foliorum cum vino iecoris obstructiones aperit, ac præsertim iis,qui nimis ad Venerem sunt prompti, & ex ea defatigati, est vtile. Vrinam ciet: renes & vesicam purgat: omnibus internis vitiis est salutaris. Pares liquor stillatitius habet vires. Folia & aqua stillatitia inflammationibus cunctis cum doloris mitigatione medentur, Trifolium acetosum Oxytriphyllon, siue Oxys & Alleluia offi inis. Vulgo panis Cuculi,quod vel Cuculus eo vescatur,vel quod erumpente hoc Cuculus primum audiatur: German. Buch Klee/Locis petrosis & aqueis inuenitur.Mense primum Aprili, & interdum Maio, sub Cuculi primum auditam vocem prorepit, herba ipsa humilis pediculis longis, in quorum summo

tria, vnde Trifolii nomen accepit, profert folia, exigua, laciniata in cacumine, ſapore acido: florem candidum, inter folia ſingulari in pediculo prouenientem: ſemen in ſiliquis lunatis rufum: radix in tranſuerſum longa, geniculata & rufa. Lotum quidam ſatiuam appellant, ſed an ſatis bene, incertum: Syluas enim & loca vmbroſa Oxys amat. Herbæ huius copioſos flores frequentes anni illius pluuias & inundationes, paucos vero ſiccitatem portendere, eſt obſeruatum. Trifolium acetoſum temperamenti eſt frigidi & ſicci, ſicut & Oxalys, quod aciditas in guſtu ſatis oſtendit. Liquor ſtillatitius, aut foliorum eius decoctum, iecoris æſtum ſedat, cor confortat, ſitim ſedat. Omnibus calidis morbis eſt ſaluberrimum. Datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt & qui enterocelen habent, teſte Plinio. Succus frigidis nonnullis vnguentis, ob facilitatem quam habet in ſanando, miſcetur. Aqua eius cum alumine temperata, oris hulcera collutione ſanat.

CAPVT XXXIV.

De Trichomane, Tapſia barbata, Tanaceto, Tragoſelino, & Tithymallo.

TRichomanes, Latinis Capillaris, Adiantum rubrum: Germanis rot Steinbrech / & Abthon / Trichomanes dictum quod raritatem Capillorum expleat. Officinis Polytrichon, quod nomen omnibus Adianthi ſpeciebus eſt commune: ſicut Adianti etiam ſpecies eſt Trichomanes. Vnde quibuſdam etiam Adianthum dicitur, & Capillus Veneris. Tragus caput Trichomanis in Dioſcoride ab Adiantho non ſeparandum cenſet, cum deſcriptio & facultas eius cum eodem conueniat, ac Ægineta etiam vno capite Adianthum & Trichomanes abſoluerit. Naſcitur iiſdem locis quibus Adianthum, filici ſimilis, propter quod Filiculam aliqui dicunt, parua admodum folia ex vtraque parte ex ordine quodam iuncta habet, tenuia, lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, ſplendeſcentibus & ſubauſteris. Quæ deſcriptio Polytricho officinarum per omnia conuenit.

Plinius

Plinius etiam ſaxifragum vocari, quod calculum frangat, ſcribit. Quod vocabulum late extenditur. Temperamentum cum Adiantho prorſus habet idem : eſt enim in medio caloris & frigoris : deſiccans, extenuans & digerens. Vires quoque cum Adianto pares obtinet, in cuius inopia hoc vti maxime licebit. Aniculæ ad magicas quaſdam ſuperſtitiones ea vtuntur nomen ei indentes, Abthon.

Tapſia Barbata, Verbaſcum, Græcis Phlomos, quod caulibus eius pro Ellychniis vtantur, qua ratione Candelariam hodie vocant. Officinis Tapſus dicitur barbatus. Nonnullis etiam candela regis & Lanaria: Germanis Wüllkraut / Kertzenkraut. Gallis Beillen. Species eius ſunt multæ: Præcipua tamen duo omnium teſtimonio habet genera: Candidum & nigrum. Candidi duæ ſunt differentiæ : mas & fœmina. Verbaſcum candidum fœmina folia Braſſicæ habet ſimilia, hirſutiora tamen, multo latiora & candida. Caulem habet cubitalem & ampliorem, candidum ſubhirſutum: flores albos & ſubpallidos, ſemen nigrum : radicem longam, acerbam, digiti craſſitudine : Germanis weiß Wulkraut / Mänlin. Candidum mas foliis eſt oblongioribus & anguſtioribus, caule tenui, in reliquis fœminæ ſimile. Græcis à foliorum candore Leucophyllon dicitur : Germanis weiß Wulkraut / Weible. Verbaſcum nigrum candido eſt per omnia ſimile, niſi quod folia habet nigriora & latiora. ſchwartz Wülkraut. Præter hæc eſt etiam ſylueſtre, virgas ferens altas arboreſcentes, folia Saluiæ ſimilia, ramulis circa virgas, Marrubii modo, flore luteo, auri fulgore : Germanis wild Wulkraut. Sunt præterea & Verbaſcula duo, quaſi paruæ Verbaſci ſpecies, quæ hodie herbæ Paralyſis, & Artheticæ vulgo dicuntur, pro Arthriticæ. Nonnullis Primulæ veris dicuntur, de quibus ſupra: item Betonica alba : Germanis Schlüſſelblum / vel gelb Schlüſſelblum. Alterum non odoratum : Germanis wild Schlüſſelblum. Hirſuta ſunt vtraque, terræ inhærentia, humiliave, foliis rotundis & multo minoribus, rugoſis, e quibus mediis Stylus exit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius vertice terni, quaterni aut plures etiam, dependent flores lutei, ſummis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, Calyculo in album palleſcente. Tertium

rū quoq; additur Verbaſculum, quod Lychnitin aut Tryallida vocant, & Lychnin Coronariam. Foliis ternis aut etiam quaternis, pluribuſve, craſſis, pinguibus, hirſutiſque quibus pro Ellychniis vtuntur, floribus purpureis: Germanis Frauwen Rößlein. Geſnerus Iouis florem ſeu Dioſanthon facit. Cuius meminit Ruellius lib.2.cap. Enumeratis his Verbaſci ſpeciebus, duæ adhuc adduntur. Altera in ſyluis & montoſis creſcens, foliis mollibus & canis, reliquis multo minoribus, è cuius medio flos erumpit Cyano ſeu flori frumentorum per omnia ſimilis, ſed maior & plenior, caule palmum vix alto. Latinis ob folia mollia Verbaſculum dici poteſt Montanum: Germanis Wald Kornblumen. Altera vero Verbaſco etiam ſimilis, quæ pro ea capta ſæpe fallit, quæ abiecta blattas in ſe contrahit, ideoque Blattaria vocatur, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo: Germanis Gold Knöpflein. Florent & carpuntur Verbaſci ſpecies autumno. Verbaſcula autem duo florent vere, ſuntque eius nuncia, vnde quibuſdam Primulæ dicuntur veris. Naſcuntur candidum & nigrum locis campeſtribus, ſyluiſque. Sylueſtre aridis & aſperis, campeſtribuſque potiſſimum. Verbaſcula in pratis paſſim hortiſque. Lichnitis in campeſtribus ſimiliter. Omnibus idem eſt effectus, vireſque pares: Vnde dixit, qui ea generibus, ſuperuacaneum ait Plinius. Vis iis ineſt deſiccandi detergendique. Radix verbaſci maioris in vino rubro, vel ſi febris adſit in aqua cocta, Diarrhæam ſiſtit. Decoctum eiuſdem ruptis, conuulſis, & antiquæ tuſſi auxiliatur: veſicæ renumque obſtructiones ſoluit. Radix, teſte Plinio, cum ruta ex aqua contra Scorpiones, magna amaritudine, ſed pari effectu bibitur. Tonſillis priuatim in aqua potum medetur. Sylueſtre Verbaſcum tribus obolis bibitur contra omnia pectoris vitia, tuſſim & purulenta excreantibus. Tanta eius vis, vt iumentis etiam non tuſſientibus modo, ſed ilia trahentibus auxilietur potus. Confectio ex verbaſculo odorato mire prodeſt iis, qui viribus omnibus ſunt exhauſti, ac crebras patiuntur Syncopes. Eadem cum Verbaſcis poſſunt Verbaſcula, quod vel temperamentum ipſorum ſatis oſtendit. Verbaſcum in aqua decoctum, præcipuum contra inflammationes oculorum, podicis, omniumque corporis partium, &

poda-

podagram æstuantem est remedium, calidum illitum vel insessu. Aqua stillatitia vel oleum in sole expressum iisdem sunt prædita viribus. Oculorum fluxus instillata sedat. Faciei ruborem extergit: erysipelati auxiliatur. Fluentem & mordentem corporis scabiem aqua stillatitia cum linteolis illita sanat. Folia eius ficubus imposita, incorruptas & à putrefactione immunes conseruare tradit Dioscorides: Verbascula eadem possunt. Trita imponuntur articulorum doloribus: Decoctum eorum aduersus rupta, luxata, & liuentia illinitur. Succo Verbasculi odorati ex floribus expresso, mulieres faciem illinunt, vt maculas rugasque & alia eiusdem vitia mirifice detergant.

Clyster astringens & consolidans, Rondeletii: Recipe rad. Tapsi barbati lib.ß.Sumach, Plantaginis, vel Myrti, vel Candæ equinæ, vel Herniariæ, vel Polygoni ana M.j.Cort. Mali Granati, Balaustiorum ana vnc.j.Rosi.rubr.P.j.Fiat decoctio in aqua ferrata. In lib. j. dissolue succi Plantaginis vnc.ij. Seui Hircini vnc.j. ß. Misce.

Clyster ad Lienteriam & Diarrhœam, Rondeletii: Recipe rad.Tapsi Barbati, rad.Bistortæ ana vnc. iv. Hypericonis, Myrti, summitatum rubi ana M.j.Pyrorum Syluestrium, vel Pomorum vel Castanearum paria xx. Rosarum P.j. Fiat extractio in aqua ferrata. In lib.j.dissolue Acaciæ, vel Hypocistidos vnc.ß. Misce: iniiciatur post aliquam detersionem, per medicamentum purgans, & astringens, vt Rhabarbaro, vel Myrobalanis.

Vomitorium Andreæ: Arnold. Villan. Recipe Cort.rad.Tapsiæ vnc.vj.Carthami excorticati vnc.iij. Cancellæ, Gummi Arabici ana vnc.j.Succi Cucumeris Asinini drach.ij.Mellis Asari quantum sufficit, ad incorporandum. Conficitur sic: Recipe duas partes Mellis, & vnam succi Asari, & fac bullire simul, donec possit bene despumari: quo despumato, & colato, incorpora puluerem specierum, denique reseruetur in optimo vase ad vsum per annum. Est vomitorium leue, suaue, quod purgat omnes humores sine labore, principaliter datum cum calida per superiorem regionem, & cum frigida per inferiorem. Dosis eius est quasi vnc.ß.

Vomitiuum Nicolai; Recipe Thapsiæ Panormitanæ, vel Ara-

Aragonenſis in menſe Maii, ſiue Iulii collectæ vnc. iij. Cort. rad. Raphani vnc.j.ß. Croci Aphricani ſiue medulla Carthami vnc.j.ß. Nucis vomicæ vnc.ß. Aſari vnc.j. Mellis Aſari q.ſ.eſt. In duabus libris Mellis deſpumati adde vnc.iv.ſucci Aſari, & bulliat ad ſucci conſumptionem. Et ſi ſuccum non habere volueris, pone Thapſiæ, Aſari ana vnc.ij.ß.& dimidiam Catapuciarum, & totum depone in aqua marina, & bulliat vſque ad medietatem, & aqua ponatur in lib.ij. Mellis deſpumati, & coque vſque ad aquæ conſumptionem & cum tali Melle confice. Datur mane in modum Caſtaneæ cum tepida, vel Oxyſacchara, duris hominibus cum tota ſubſtantia: debilibus colatura tantum. Frigidos & calidos purgat humores, choleram rubeam & phlegma: datur quotidianæ veræ, & tertianæ nothæ: delicatis datur etiam cum Syrupo acetoſo: ſedat veram tertianam, debilitatem & nauſeam à ſuperfluis & acutis humoribus factam, aufert.

Vomitiuum Patriarchæ, Nicolai: Recipe Thapſiæ lib.j. Croci Aphricani ſiue ſem. Cartami vnc.iv. Cinnamomi, Aſari ana vnc.ij. Catapuciæ vnc.ij. Mellis q.ſ. eſt. Detur cum tepida ante acceſſionem.

Aliud Patriarchæ, Arnold. Villan. Recipe Thapſiæ lib.iij. Aſari lib.ij. Caſtaneolæ vomicæ lib.j. Canellæ vnc.iix. ſem. Atriplicis lib.j Granorum Catapuciæ excort. vnc.iij Gummi Arabici vnc.iv. Mellis quantum ſufficit. Doſis eius eſt vſque ad drach.ij. ſeruatur per annum.

Vomitiuum aliud, Nicolai: Recipe Thapſiæ drachm. iv. Aſari, baccaris vnc.j. Cinnamomi vnc.j. Croci hortulani vnc.j. ſem. Atriplicis vnc.ß. Mellis quantum ſufficit. Detur in modum Caſtaneæ cum calida. Valet tertianariis & quartanariis, ſed maxime competit quotidianariis.

Vomitorium Scarpellæ, Arnold. Villan. Recipe Cort.rad. Thapſiæ lib.j. ſem. Carthami excort. vnc.iv. Auellanarum, Aſari ana vnc. ij. Gran. Cataputiæ excort. vnc.j. Mellis quantum ſufficit. Conficitur ſic. Tolle li.ß. Cort. Thapſiæ & vn.ij. tere aliquantulū, & coque cum aqua marina vſq; ad conſumptionem medietatis aquæ: deinde commiſce aquam colatam cum duabus partibus Mellis cocti, & deſpumati, & coque iterū vſq; ad conſumptionē aquæ:

quo

quo facto catapuciam cum aliquantulo melle adiice: deinde adde puluerem ſpecierum, & commiſce totum diligenter, & reconde, & ſi vis adde gummi Arabici: & vtere ſic ad omnes quotidianarios, & tertianarios, ad ſuperius cum calida, ad inferius cum frigida. Doſis eius ad drach. iij. In febribus interpolatis poſt ſeptem acceſſiones.

Tanacetum leucanthemum: Alii herbarii vocant tanacetum inodorum: à Ruſticis vocatur Gunʒelreinfahrn ſiue Wundreinfahrn/ac ſi diceres conſolida filici folia: Anglis vocatur vnſauoire tanſie: Habet vim exſiccandi & contrahendi. Vtitur in decoctione vini ad vulnera, quo decocto vulnera cito ſanabunt, item & folia loco emplaſtri, &c.

Trago ſeſinũ: vera pimpinella Nicolao Myrepſo dicitur penpinela, Ioanne Ruellio Pampinaria, Hermolao Barbaro Bibinella, ab aliis Pimpinella, Pampinula, Bipennula, Bipinnella, Pampinella, Pinpinella & Bimpinella. à Simone Ianuenſe petraſindula & ſaxifragia: Herbariis tragoſelinum, apium hircinum, petroſelinum hircinum, pimpinella hircina: Itẽ ſaxifragia hircina, &c. Eius genera ſunt tria. 1. dicitur Tragoſelinum maius. 2. Tragoſelinum minus. 3. Tragoſelinum petreum, de his vlterius vide ſupra Pimpinella, &c.

Triticum græcis dicitur πυρὸς: Latinis vt Columellę, rob⁹, triticũ, frumentum: Herbariis triticum robum. Serap. libr. ſimpl. cap. 29. Henta, Auicen. Hantha, aliis Henca, Henea, Heuda: Auicennæ gloſſographo meſt, Haliabbatis gloſſographo zemanum, farina vero Arabibus dachich, alhamed, & alhauari: Italis fourmento, Grano, formento & ſolina: Hiſpanis trigo, Gallis froument, fourment, ble & du ble, Vngaris buza: Germanis Weiʒen. Triticum leuiſſimum græcis Σιλίγνις, Hippocrati Στρυγὶς & Τρυγὶς: Latinis ſtrygis & trygis, Hippocratis, ſiligo, Triticum ſiligineum: Columellæ tritici vitium: Plinius tritici delicias: Hiſpanis dicitur Trigo Candial: Arabice ſiligo vocatur alehec, ſelec, ſulch & & ſeleth: Triticum graue Columellæ dicitur Robus, ſimpliciſtis triticum robum: Hiſpanis trigo kuuion. Eius genera ſunt aliquot: vt triticum ſemeſtre, triticum hyemale ſiue hybernum: Germanis Winterweiʒen: Deinde & triticum

quod græcis dicitur Σητανίας, πυρὸς τρίμηνος, Σητάνιος πυρὸς, à Diofcoride πυρὸς τριμηνιαῖος: Latinis triticum trimeftre, Diofcoridi triticum trimeniæum, Collumellæ fetanium: Herbariis triticum æftiuum: Hifpanis trigo tremefino, Gallis ble de Mars, ac fi triticum Martium: Italis fariola, & marzolo: Germanis Sommerweizen: Hinc eft triticum tiphynum eft 1. genus Welschen Weizens: Sequitur iam triticum nigrum Germanis braun Weizen/&c. Nunc infequuntur adhuc varia genera tritici, quæ vocant Welsche Weizen/ &c. De quibus videndi authores.

Temperatam autem habet naturam calefaciendi & exficcandi: Eius vfus tam internus quam externus fat conftat, deftillatur per defcenfum in oleum, alii artificiofe, exprimunt: Hinc alii vinum inde conficiunt, &c.

Tithymalus, Latinis lactaria herba, & lactuca caprina, feu marina dicitur. Lactaria à lacteo liquore, qui omnibus eius fpeciebus ineft. Caprina quod capræ iis vefcantur. Officinis efula. Tres autem funt herbarum lacteum liquoré fundentium differétiæ. Prima tithymalorum eft: altera intybaceorum: tertiæ vero adfcribamus eas plantas quæ neque ex tithymali, neque ex intybaceorum genere funt. Difcernuntur autem hoc modo: tithymali omnes oblongo & nullis incifuris folio diuifo conftant; intybaceæ vero herbæ omnes circumrofo & incifo per ambitũ conftant folio. Tithymalorum maxima pars vmbellas habet: Quib. vero hæ non funt, illæ loco earum in medio duorum foliorum fingulos flores & fructus ferunt. Intybacea vero in fingulis pediculis fingulos habent flores, ex minimis foliolis compactos, colore luteos, fola condrilla & cichorio excepto, quæ interdum cæruleos, interdum candidos flores producunt. Intybaceorum omnium flores in lanuginé, vocatam pappos, refoluuntur. Tithymalorũ vero minime, qui omnes fructus habent tribus loculamẽtis diftinctos, & in his fingulis fingulos nucleos. Intybaceorum femina cum pappis per auram leniter auolant: Tithymali cum impetu & crepitu fuum femen eiaculantur. Intybaceorum lacteus liquor amaro guftu ftatim in lingua percipitur: Tithymalorum liquor à bubuli lactis fapore nõ multũ recedit, dum primo guftatur, deinde paulatim totum os & fauces

accendit,

accendit, & coccognidum modo vrit, & foris cuti impositus exulcerat, quod intybaceorum liquor minime facit, propter temperamenti frigiditatem. Hæ igitur herbæ quæ iam ab intybaceis suis notis distinctæ sunt, omnes tithymali appellatione veniunt, estque hoc generale earum nomen. Intybaceæ vero herbæ sunt omnes lactucę species, vtraque condrilla, vtrumque hieraceon, intubū satiuum & agreste, quod cichoreum vocant, & quæcunq; his similes lacteo liquore manant. Tertia vero lactariarum herbarum differentia ad neutrum genus illorum referri potest, neque simul vnum proprium reuera genus habet, vt tithymali & intybacea: non enim sibi ipsi, vt illa, similes sunt. Ac huiusmodi pauca inueniuntur, vt ficus, erinos herba, Scammonia, Syssanpelus vtraque & tenella minoris clematidis germina, quæ singulæ proprium habent genus, nec omnes sub eodem genere comprehendi possunt, vt tithymali & intybacea. Hæc Cordus. Nunc ad genera tithymalorum, quæ septem numerantur. Primum characias, qui & masculus existimatur, ab aliquibus cometes, amygdaloides atque cobius vocatus. Secundum fœminam putant, myrtiten appellant, alii caryten, myrsiniten: Tertio cognomentum est paralius siue tithymalis: Quartum helioscopion: Quintum cyparissiam: Sextum dendroides: Septimum platyphyllon tithymalon. Characias, hoc est, va lans Latine, nulli hodie, cognita, caules habet cubitales & vltra, digitali crassitudine, quinque aut sex rubros lacteo, & acri succo madentes, foliis oliuæ, angustioribus, longioribusque, radice crassa, lignosa. Pendent in cacuminibus caulium comæ iunci, sub quibus caueolæ, foliolis balnearum similes, in quibus semen: nascitur asperis & montosis. Hunc masculum appellāt: aliquibus cometes, amygdaloides, & cobios: Secundus est fœmina, quam myrsiniten, myrtiten, & caryiten vocant. Naturam habet daphnoidis, foliis myrti, maioribus, firmis, cacumine acuto pungentibus, rami ab radice exeunt semipedales. Fructum fert alternis annis, iunci similē, gustu mordaci; nascitur in asperis. Colliguntur comæ hordeo turgescente, siccatæq; in vmbra diebus nouem, in sole inarescunt, fructus nō pariter maturescit, sed pars anno sequēte, & nux vocatur, inde cognomen Græci dedere. Quidam tamen nucem vomicā pharmacopolis dictum fructū, cornea soliditate, in

hac nasci credunt, Germ. Kronäglin. Hæc sicut & prima incognita vulgo. Tertium tithymali genus paralius siue tithymalis, in maritimis nascitur, ramis palmum altis, subrubentibus, quinis senisve ab radice, folia circa eos in ordinem condito, paruo, contractiusculo & prælongo, vt lini videri possit, capite in summis iis rotundo, in quo semen, vt eruum, colore vario, flore albo. Frutex totus & radix lacte scatet. Theophrastus Coccon appellat. Quartum Helioscopion appellant, quod comam suam cum sole circumagat, foliis portulacæ, rotundioribus tenuioribusq;, surculis à radice prodeuntibus, quatuor aut quinque, tenuibus, palmum altis, rubentibus, albi succi plenis, capite anethi, semine ceu in capitulis. Gignitur maxime in ædificiorum ruinis, & circa oppida. Germ. Sonnenwendende Wolffsmilch. Quintam cyparissiam vocant, caule palmeo aut etiam proceriusculo, subrubente, foliis pinus, tenerioribus exilioribusque, omnino aut nouella pinus possit existimari, de quo & nomen accepit. Succo manat lacteo. Vulgo esula minor. Hanc Cordus vult esse pityusam Diosc. pinus einini pytus est, cui nuper è semine enatæ est similis. Eadem igitur erit cyparissia & pityusa. Cyparissia vero à foliorum similitudine. Estque duplex pityusa: altera minor, quæ à cyparissia, vt dictum est, nil differt, officinis esula minor. Altera vero maior locis nascens pinguibus & vliginosis: vulgo esula maior, German. Teuffelsmilch. Sextum Dendroides & Petrophyes dicitur, nascens in petris, opacans superne in orbem, comosissimum & succi plenum, ramis subrubentibus, circa quos folia myrti tenuioris, semen Characiæ: sic dicta à ramorum copia. Germa. Steynmilch. Septimum platyphyllon, à foliorum latitudine, similis est verbasco, foliaque reliquis longiora obtinet. Vltra hæc addit etiam Dioscorides Peplon. quæ similiter est herba ex tithymalorum generibus, in hortis & vineis nascens. Officinis & vulgo esula rotunda, foliis nascitur paruis, qualia rutæ, latioribus tamen, caule dodrantali, rotundo, totus frutex lacte plenus. Semen sub foliis paruum & rotundum, albo papauere minus.

Ordinis calfacientium sunt quarti, ac valenter etiam desiccant. Radicis esulæ exterior cortex, in lacte vel aceto per diem vnum mollitus, ac denuo siccatus, in puluerem tritus, phlegma & choleram semidrachmæ pondere cum vino vel aqua mulsa potus, educit

cit: Hydropicis itaque vtiliter bibitur. Semen omnium tithymalorum easdem habet vires, sed fortiores & calidiores: vomitum & sedes prouocat. Catapotia contra hydropisin & dyspnœan hunc in modum licebit formare: Radicis esulæ minoris cape drachmam vnam, aloes drachmas duas, mastiches drachmam vnam, singulis in puluerem tritis, cum aqua fœniculi aut menthæ in massam subigantur, ex qua pilulas pro patientis natura, fortioribus drachmam vnam, debilioribus dimidiatam finge. Dicta catapotia aqua intercute & dyspnœa laborantibus sunt salubria: leniter enim per inferna & superna purgant. Esulæ, sicut lathyris, ad capillos & scabiem pellendam vsus est præcipuus. Contra porriginem præstantissimum ex foliis, radice vel succo, vnguentum licebit conficere. Puluis laxatiuus, Villanouani: Recipe esulæ repressæ in aceto infusionis Tragacanthi drach. vij. Caryophyllorum, macis, nucis moschatæ, zingiberis, galangæ, anisi, cymini ana drachmam vnam, sacchari ad placitum. Puluerizentur, & detur vnum cochlear. Potest offerri omnibus de causa frigida laborantibus: Vt delicatis, constipatis, & cholericis, ante prandium, in medio absque abominatione.

Tragæa laxatiua. Recipe cort. rad. Esulæ præparatæ & correctæ vnciam vnam, nucis moschatæ, liquiritiæ ana drach. ij. cinnamomi, anisi, fœniculi scrup. s. g. v. Masticis drac. j. sacchari quantum sufficit. Fiat puluis. Educit aquam citrinam.

Electuarium Alsebram, id est, esulæ Mesuæ: Recipe esulæ bonæ, myrobal. citrinorum ana vnc. ij. Trita & creta mergantur succo fœniculi, & insolentur dies quinque, affundendo succum nouum. Siccatum repone vase vitreo. Datur à drach. j. ad drach. ij. cum saccharo, & aqua calida. Pituitam & melancholiam purgat, & aquas.

Extractum esulæ. Recipe fol. esulæ, sicc. & pulueriz. q. s. est. Spiritus vini q. s. Misce, cola & in balneo destillentur, donec mellis crassitiem acquirat. Per vomitum & aluum purgat.

CAP. XXXV.

De verbenaca, valeriana, zea, Zeopyro & vrtica.

VErbenaca: Duũ est generũ Mas ac Fœmina: 1. genus Dioscoridi aliisq; græcis dicitur περιστερὼν, & περιστερεὼν, ὀρθὸς πανχρῶμον, ἥρας δάκρυον, αἷμα γαλῆς, αἷμα ἑρμοῦ, τριξαλίς & περβαπκή. Latinis peristereon, verbenaca recta, trygonium, Iunonis lachryma, mustelæ sanguis, Mercurii sanguis, crista gallinacea, ferraria, feria, exupera matricalis, herba sagminalis, panchromum, ab Aetio herba Veneris, Plutarcho & Apuleio Aristereum: Plinio lib. 2. c. 18. Probatica, Hermolao Barbaro verminaca: Nostris officinis ac herbariis verbena, verbena recta, verbena mas, berbena, columbina, columbaria & herba columbaris: Arabibus beneran, albea, lagoar, & ypenstereon: Italis verminacola, berbena, berbenaca: Hispanis verbena & verbena yerua, Portugallensibus vrgebaom machon, & vrgibaon machoni: Gallis veruaine & verueine: Germanis *Eisenkraut* &c. secundum genus græcis dicitur περιστρεὼν ὕπτιος, Διμήτριας, Ιεροβοτάνη, ἠριγένιον, χαμαίλυκος χαμαίλυχος, Φερσεφόνιον, Διὸς ἠλακάτη, Δίχρωμον, ἱππάρυσον & κουρίτις: Latinis verbenaca altera, verbenaca supina, Hierobotane, Hierobotanum, columbina supina, chamelycus, Apuleio chamælygus, curitis, phersephonium, colus Iouis, dichromum, callesis, hipposisum, cincinalis, demetria, erigeniũ, vertipedium, herba sacra. Pythagora erysisceptrum: Italis verminacola fœmina: Hispanis verbena femea, Portugallensibus vergibaon femea: Gallis verueine femelle: Germanis *Eisenkraut weiblein* &c. Destillatur in aquam: Eius vsus internus atque externus. Sapor verbenæ est amarus & adstringens. Vnde calidæ & siccæ est naturæ, adstringentisque. In vino decoctam verbenam omnibus pene internis coporis affectibus mederi ferunt: iecoris & renum pulmonisque obstructiones soluere. Easdem stillatitiæ aquæ vires adscribunt: venenis resistere, ictericis prodesse. Erysipelati cum aceto tusa illinitur. Cum melle vulnera glutinat. Cum veteri porcina axungia trita, dolores & tumores in genitalibus mulierum locis sedat. Clysteribus etiam vtiliter miscetur. Aquam stillatitiam temporibus

poribus & fronti illitam phrenesin sanare affirmant. Eadem oris hulceribus est vtilis. Mariscas aliaq; cutis vitia purgat. Occultorum membrorum affectionibus commodat. Altera species, quam cristam gallinaceam vocant, serpentes & venenata animalia, sicut conyza, fugat. Ad vetera quoque exedentia vulnera adhiberi potest.

Valeriana græca seu Valeriana Adulterina: Germanis *Grechisch Valerian*: Interne atque externe adhibetur in medicina valeriana rubra Germanis *roter Baldrian*: Valeriana peregrina purpurea germanis *frembter rhoter Baldrian* &c. Calfacit & exsiccat in ordine secundo: Radix in puluerem trita, pota in vino, vrinam ciet: Idem potest radix ipsa in vino cocta dolorem laterum & dorsi sedat: Menses prouocat: Contra pestilentem aerem, & potu & olfactu prodest. Vrinæ frigidæ simili modo medetur. Folia & radix viridia tusa & imposita, capitis dolorem mitigant, fluxus sistunt, & erysipelati prosunt. Decoctum cum vino oculis instillatum claritatem adfert: Mariscas aliaque hulcera sanat: præcipue vero hebetudini visus medetur. Eius essentia excellentissimum in nostra chymia arcanum.

Syrupus ad ascitem, Rondeletii. Recipe rad. valerianæ, rad. rubiæ maior. cyclaminis ana drach. ij. rad. apii, petroselini ana vnc. j. Endiuiæ, scariolæ, capilli veneris, Agrimoniæ ana m. j. Seminis hederæ vnc. j. Brassicæ marinæ m. j. Chamelææ, Thymelææ, ana vnc. j. passular. mundat. vnc. iv. Anisi drach. iij. Fiat decoctio & in lib. j. ſ. dissolue sacchari quantum satis est fiatque syrupus: aromat. cum spicæ celticæ drach. iij. vel cinnamomi dentur vnc. iv. per se, si sit mediæ coctionis: vel cum aquis endiuiæ & cichorii, si sit coctus ad perfectionem.

Syrupus compositus aquas ducens, Heurnii: Recipe radicum Valerianæ, zinq; radicum apoitiuarum ana vnc. ij. endiuiæ, cichorii, adianti, eupatorii an. m. j. Seminis, hederæ, vnc. j. Brassicæ marinæ m. j. Foliorum Daphnoidis recte præparatorum vnciam j. semis Passularum mundatarum vncias iij. Anisi vnciam ſ. Fiat decoctio ad libram j. ſ. Asperge sacchari quantum opus est vt fiat syrupus: aromatisetur spicæ celticæ drach. iij. vel cinnamomi drach. ſ. Propinantur vnc. iiij. huius syrupi. Pauperes coquant succum bac-

carum

carum nigrarum sambuci cum saccharo vt fiat syrupus. In fine coctionis adiiciant aliqd cinnamomi, zingiberis vel nucis myristicæ. Sumant duo vel tria cochlearia ex decocto gratiolæ, anisi & caryophyllorum.

Zea græcis Ζειὰ siue Ζέα: Latinis zea, spelta, semen & far teste Dionysio Halicarnassæo & Asclep. apud Gal. 9. secundũ loca. Alias dicitur & ador, adoreum, semẽ adoreum, & far adoreum: Serapioni li. simpl. cap. 123. Arabice dicitur hais, apud Auicennã hereomã, & herthamã: apud alios Arabes etiam legitur hals, halca, harcomã, hartemum, ielben & iulben: Italis zea, spelta, biada, pirra, alga & farra: Hispanis spelta: Gallis espeautre, del espautre & espeltra: Germanis Speltz/&c. Eius genera 2. sunt. 1. dicitur gręcis Ζέα δίκοκκος: Latinis zea dicoccus: secundum genus dicitur Ζέα ἁπλῆ, & Ζέα μονόκοκκος, Latinis zea monococcus, zea simplex & frumentum monococcum: Germanis Einkorn / &c. Mediam habet naturam inter hordeum & triticum, exsiccat mediocriter, plus dat nutrimenti quam hordeum: Eius vsus pro alimentis & medicamentis.

Zeopyrum græcis Ζεόπυρον siue Ζειόπυρον: Latinis zeopyrum, herbarii triticospelthum & hordeum nudum: Italis zeopyro, & orzonudo: Germanis Weitzenspeltz/&c. Habet naturam commixtam teste Galeno libro de alimentorum facultatibus. Eius vsus pręterea est externus atque internus, pro alimento, nutrimento, & ab extra pro medicamento.

Vrtica communis tribuitur appellatio herbis vrendi vi præditis: Quia vero multæ vrticarum cognitæ hodie numerantur species, quarum nonnullæ vrendi illa natura carent, distinguentes eas, duo statuemus præcipua genera: ac vrentibus nomen Acalyphes, Dioscoridem secuti: non vrentibus vero nomen Galeopsis tribuemus. Ακαλύφη igitur dicta, quod iniucunda sit tactu, & pruriginem cieat, ὅτι ὀ καλὴν ἔχει ἁφήν. Item κνίδη, à prurigine quam contactu ciet: κνίζειν enim vellicare significat. Latinis vrtica, ab vrendo. Gallis ortie. Germanis Nessell. Huius quatuor subueniunt genera. Duo ex his prima non multum dissimilia, ad trium cubitorum, vel plus etiam, altitudinem excrescunt, radice longe & late in terra sese spargente, colore flauo, ex qua veris

veris initio, caules quinque aut ſex, aliquando etiam plures vel pauciores quadranguli, aſperi & villoſi, foliis ſerratis ſeu multipliciter fiſſis, partim purpureis, partim vero ſubnigrantibus, enaſcuntur. Semen in enatis villis cauli adnaſcitur, quod tritum milio non eſt admodum diſſimile, niſi quod aliquanto eſt minus. Hæc Germani Brennendt Neſſel appellant. Tertium genus prioribus eſt minus, raro trium ſpitamarum, altitudinem excedens, æſtiuo viget tempore, hyemis impatiens, caule rotundo, radice breuiori, foliis minoribus, ſemine vero maiore: ab excidente ſemine quotannis renaſcens. Germanis Eyternеſſel dicitur, quod puſtulas ſaniemque vrendo excitet.

Quartum eſt quod Romanam vrticam Dioſcorides nominat, à tertio iam deſcripto genere non multum degenerans, caule bicubitali, rotundo, cauo & aſpero: foliis inciſis & aſperis: Flore inter folia partim rubro, partim ſubluteo, circa quem rotundi & aſperi prodeunt globuli, quibus ſemen, haud diſſimile lini ſemine includitur, guſtu primum dulce, mox vero pipere etiam calidius. Dioſcor. Romana & Syluestrior vrtica dicitur. German. Welſch oder Römiſch Neſſel. Naſcitur autem Romana non niſi ſata apud nos: reliquæ in dumetis paſſim & ſepibus. Omnes vrentes vrticæ naturæ ſunt ſiccæ, vnde reſoluunt, diſſipant ac diſcutiunt œdemata, aliaque à phlegmate nata vitia, tam in internis, quam externis corporis partibus. Folia vrticarum vino decocta ac pota, ventris duritiem molliunt, inflationes & tormina, niſi obſtructio obſtet, diſcutiunt: vrinam cient, lumbos purgant, ac venerem excitant. Omnia hæc fortius & efficacius præſtat in dulci vino decoctum ſemen, ſiue etiam mellita ex ſemine confectio: Stillatitius liquor ad eadem, remiſſius quidem, ſed gratius, confert. Omnia item vulnera tam intra quam extra corpus, potus ſiue ſuper infuſus, mundat & purgat. Tuſſi frigidæ & Diſpnoeæ, radix in vino & melle cocta auxiliatur plurimum: arteriam enim tracheam purgat, pectoris obſtructiones ſoluit, coſtarum vlcera, anginam, ac omnes ex lentis & viſcoſis humoribus prouenientes morbos ſanat, tribus aut quatuor veſperi & mane calidis ſumptis & gargarizatis

Cyathis. Experientia probatum est, sale tusa & illita folia rabidi canis morsibus mederi. Pari ratione putridas partes, velut carcinomata & intertriginem purgat. Omnis item generis tubercula, & ex frigore natos tumores, tam in neruis, quam in splene & iuxta aures. Probatum est vrticarum recentia folia, præsertim vero fætentium, quæ circa sepes & sterquilinia crescunt, contusa & cum succo imposita, phagedęnam exiguo tēpore perimere. Succus naribus immissus, sanguinē prouocat, Vrticarum vero morsui oleū rosarum & oliuæ medetur. Absolutis vrticis vrentib. proximum est vt reliquas etiam non vrentes ordine explicemus, quas Galeopsis appellatione Dioscor. comprehendit. Sex igitur non vrentium vrticarum Trago species numerantur, caule & foliis vrticæ respondentibus, sed leuioribus. Priores tres species, flores circa caulem partim albos, partim flauos, partim vero puniceos, à nigro marrubio non diuersos habent, verticillato ambitu, in quorum folliculis quatuor plerunq; triangula forma longa, per transuersum iuncta grana seu semina conspiciuntur. Dioscoridi Galeopsis, à florum figura, qui hiantibus mustelæ faucibus similes sunt: vel quod flores galeæ aspectum referant. Item Galeobdolos, Galephos, & Anonium. Plinio vrtica iabeo. Germ. Binsaug/ Hanenkopff. Nonnulli putant eandem esse cum Scrophularia maiore. Duæ reliquæ, foliis crescunt rotundis, teneris, & exiguis, colore cinereo: flore circa caulem flauo, & subpallido, partim quoque puniceo, Galeopsi minore. Latinis Vrtica Iamium, Vrtica mortua. German. Todtnessel & Taubnessel. Vltimum & pulcherrimum præ cæteris genus, in syluis & locis incultis conspicitur, foliis & caule à vulgari vrtica non degenerans, odoris fortis, suauis tamen, qualis est Melissæ, floribus circa caulem, sicut & in Galeopsi, acuminatis, spicæ seu Basilicæ instar. Semen in globulis est rotundum, nigrum, rapi semine minus, Ozimi similitudine. Hanc Tragus Herculeam credit Plinii. Germanice Waltnessel/ dici poterit. Locus omnium est in sepibus & passim circa muros. Florent Iunio potissimum & Iulio. Temperamenti sunt eiusdem cum acalyphe: desiccant, extenuant adeoque discutiunt,

partі-

partiumque sunt tenuium. Vires habet easdem cum Acalyphe. Quæ igitur in præcedenti capite de Acalyphes viribus dicta sunt, huc etiam sunt referenda. Potissimum tamen tumoribus & tuberculis pellendis extrinsecus conferunt, vnde etiam in desessionibus pro matricis obstructione soluenda est earum vsus, præsertim vero syluestris, quæ Heraclea dicitur.

CAPVT XXXVI.

De Herbis refrigerantibus, vt Achillea, Bursa pastoris, Atriplice, Bitocicuta & Chondrilla.

ACHILLEA ab Achille Chironis discipulo inuenta dicitur teste Plinio lib. 1. Græcis Ἀχίλλειος siue Ἀχίλλειος σιδηρῖτις & μυριόμορφον. Latinis Achilleia, Achillea, Achillea sideritis, Myriomorphum, Militaris, Herbariis Millefolium nobile: Arabice Egilos: Italis Achillea: Africanis Asterchilloth: Germanis Edelgarbe/&c. Secundum genus Herbariis dicitur Achillea Montana, & Achillea Norbonensis: Germanis Berggarbe/&c. Qualitatem obtinet adstringendi: estque vulneraria herba. Succus decoctę bibitur ad dysenteriam. Ex aceto quoq; contra stranguriam & suspiria bibitur. Aluum item sistit. Sanguinis profluuiū in quacunque corporis parte sistit. Menses foris apposita, aut insessu cohibet: Vuluæ fluxus decoctum eiusdem insessu sedat.

Bursa Pastoris, siue Pastoria bursa, Pera Pastoris, Philosopho Cunrado Gesnero Thlaspi fatuum: Italis Bursa Pastori: Gallis Bourse a Pasteur, & Bourse de Bergiers: Polonis Tobolki: Germanis Teschelkraut. Secundum genus dicitur Bursa pastoria minor: Italis Bursa Pastoria minore: Gallis Bourse à Pasteur petit: Anglis lyttle Scyppe Root: Germanis klein Teschelkraut/ &c. Duo sunt huius Genera: Maius & minus. Herba est,

vt eam describit Ruellius, pede non facile altior, ramosa, paruis circa caulem erucæ foliis, flore albo, semine in vulgis minuto, radice numerosa, tenui & alba. Prope vias & in parietinis passim nascitur. Iunio floret & Iulio. Minor priori foliis & vulgis est similis: sed folia primum in terra, stellæ forma se explicant: caulem habet nudum: vulgi quibus semen inest nucleis melonis sunt similes. Floret Maio, locis potissimum aridis & arenosis. Inodora & insipida est vtraque. Vires habet refrigerandi & adstringendi. Arida folia in vino rubro vel aqua pluuia, in qua chalybs est extinctus, cocta, alui fluxus sedant, sanguinem mingentib. prosunt: nimios mensium fluxus cohibent, omnibusque internis corporis vitiis medentur. Ad eadem salutaris est aqua stillatitia, per dies aliquot pota. Succus naribus inditus, sanguinis earum fluxus sistit: recentia vulnera purgat. Tradunt manu detentam herbam, donec calescat, sanguinem narium & vulnerum cohibere.

Atriplex Latinis, Ατράφαξις, παρὰ τὸ ἀδρῶς αὔξεσθαι, quod celeriter augeatur: decimo enim statim die, postquam sata fuerit, erumpit, & incrementum sumit. Gall. Arroche, German. **Molten.** Chrysolachanon item Græcis à floris forma dicitur, hoc est, olus aureum. Duo sunt eius genera: Satiua & syluestris, satiua vel hortensis caulem habet quadratum, ramis brachiatum, quibus flores primum lutei, exigui, dein foliatum semen & obductum cortice promitur. Radicem habet vnam, in altum descendentem, non glabram, sed fibris quibusdam capillatam: nec nisi sata nascitur: assiduoque humore gaudet. Vnde non facile aliud quicquam iuxta hoc olus prouenit: vicinum enim omne ad se alimentum rapit, vt nihil nisi languidum iuxta eam nascatur. Iunio floret ac Iulio, moxque semen producit. Vulgaris admodum notitiæ herba. Syluestris sponte sua in hortis nascitur, ac quaternos sæpe proceritate sua cubitos excedit, caule sicut hortensis, ramoso, angu-loso & purpurascente. Folio hortensi non adeo dissimili, flore luteo, exiguo. Semine racematim congesto, radice simplici, in altum descendente, ex qua multæ se aliæ promunt. Floret eodem cum satiua tempore. Humida est in secundo ordine, frigida in primo,

mo. Hortensis tamen syluestri est humidior & efficacior. Atriplex cocta olerum instar editur: aluum emollit, Dioscoride teste, quod de syluestri videtur intelligendum, ac facile ob lubricitatem, vt Galenus ait, aluum permeat. Semen eius abstergentis est facultatis, vnde potum cum aqua mulsa, morbum regium, ex iecoris obstructione natum sanat. Quod Hippocrates dicit aluum non ciere, de hortensi venit intelligendum, quæ difficillime concoquitur, nec nisi mutata sæpius aqua coquenda, vt refert ex Diocles. Plinius: morbos gignit plurimos, vt lentigines, papulas. Stomacho est inimica. Cruda vel cocta, panos furunculos incipientes, duritiasque omnes, illita sanat. Incipientibus autem, Galeno referente, & mollibus adhuc phlegmonis & partis, hortensis est vtilior. At declinantibus vel adhuc vigentibus syluestris est melior. Inflammationes cum Malua illita sanat. Ignem sacrum cum melle, aceto & nitro restinguit. Podagricis item illinitur. Scabros vngues sine hulcare detrahere dicitur. Syluestri capillos nonnunquam tradunt, estque idem eius vsus cum altera.

Blitum Græcis ac Latinis dicitur, Gallis Blete: Officinis cum Beta confunditur. Beta alias insipida, foliis enim est betaceis, sed absque sapore fatuis & insipidis. Vnde etiam Græci Blitum dixerunt, hoc est, insipidum & stolidum: Stolidos enim & fatuos βλίτους vocant, quemadmodum etiam Latini insulsos & bliteos, Nascitur inter olera restibili fœcunditate, vt semel sata per multa secula ex seminis deiectione renascatur. Erumpit ocyssime, foliis betaceis, sine acrimonia, fatuis & insipidis, Semine vt Beta corticeo, copioso, & vt Atriplex, racemoso. Radice non vna, nec in rectum tendente, sed multiplici, obliqua & prolixa. Aliam quoque Bliti speciem est inuenire, rubentem, quę in cultis se attollit, cuius folia iuribus incocta, sic ea rubore inficiunt, vt nigelli vini dilutum colorem repræsentet. Vnde olitores Rubrum olus vocant. Blitum faciunt humidum & frigidum in secundo ordine. Rubro contra dysenteriam fœminæ vtuntur. In flammationibus imponuntur. Aluum, Dioscoride teste, non nihil mouet. Menstrua cibo eius sisti, tradit Hippocrates. E vino aduersus Scorpiones

Bliti 2. species.

Vires.

nes Galeno bibitur, & clauis pedum illinitur. Ventrem adeo turbat, vt choleram aliquibus faciat.

Cicuta, Græcis Conion. Inter venena maxime est noxia, Gallis cigue, ou Cocue. Herba est odoris fœdissimi, quo virus eius satis cognoscitur. Dioscorides vnum simpliciter facit genus, caule geniculato, vt fæniculum, magno, foriis ferulæ, sed angustioribus, graueolentibus, cacumine ramoso, & vmbellas sustinente, flore subcandido, semine intus albidiore aniso, radice concaua nec profunda. Germinat primum apii similitudine, vnde sæpius maximo & letali periculo eius similitudine sumitur. Pharmacopolæ aliam eius nomine herbam minime venenatam semine longo & gracili ostendunt, quæ causa est cur non venenata à nonnullis credatur: cum maxime venenata, apud nos nascatur ac similitudine seminis cum Aniso edentes sæpius mori contingat. Hodie faciunt duo eius genera: aquaticam frigentis naturæ quæ Germa quoque dicitur, admodum noxia, quod Nomen Myrrhidi etiam nostris locis potissimum tribuitur: & terrestrem naturæ calidæ. Nascitur in pratis passim locis incultis & vmbrosis.

Temperamentum. Temperamentum habet summe frigidum ideoque Dioscorides inter enecantia frigoris vi collocat. Celsus facit ei vim exedendi corpora, vt seminibus & foliis potestas sit frigida: Cauli feruida.

Vires. Intra corpus præsentissimum est venenum, qua etiam Socrates Hausta periit. Sed remedio est vt Dioscor. refert vinum meracum. Proinde ad solas externas corporis partes vti ea conuenit. Vires itaque traduntur ei sequentes: Succus siccatus ad plurimos vsus seruatur: miscetur collyriis, quæ ad leuandum dolorem adhibentur: Excipitur autem succus ex cacuminibus, antequam coma vel semen obarescat, è qua etiam tusa expressus concrescit in sole. Illitus, vlcera quæ serpunt, & sacros ignes extinguit, omnibusque inflammationibus & tumoribus, qui aliis medicamentis non facile curantur, est remedio. Idem præstat stillatitius herbæ liquor. Herba vel coma per se illata, testibus contra libidines nocturnas est auxilio. Genitalibus fricatis, torporem adfert,

fert. Lac puerperarum mammis apposita, restinguit. Mammas, virginibus illita, crescere prohibet. Pueris testes ali non patitur. Omnibus in summa omnium partium inflammationibus, & herba, & succus, & stillatitia aqua medentur.

Chondrilla Græcis Κονδρίλλη siue χονδρίλλη, Plinio χονδρύλλον, Galeno χονδρίλε: Latinis Chondrilla, Condrilla & Condryla, Chondryllum, Chondrylle & Chondrile: Herbariis Chondrilla cærulea: serap.lib.simp.cap.43. Condarel Amiror, Cadaron: Italis Condrilla, Terra Crepolo, Lattaiuola & Latte dangelli: Hispanis lietugas Liechugas dentrelos planos, id est Lactuca inter segetes nascens: Gallis Laiteron Leitteron, Lettron & dum Letron: Germanis Condrillen Kraut/ &c. Secundum genus Herbariis dicitur Chondrilla & Condrilla alba: Italis condrilla bianca: Germanis klein Condrillen. Tertium genus dicitur Condrilla maior & Condrilla latifolia. Quartum, herbariis vocatur Condrilla & Chondrilla purpurea, Condrilla Hispanica, Condrilla Norbonensis, & Crupina, Quintum, Condrilla lutea: Italis Condrilla Gialla: Gallis Letteron Iaune. Sextum genus Herbariis dicitur Zacintha, Condrilla Græca, Condrilla verrucaria, Matthiolo cichorium Verrucarium, & cicorea Verrucaria. Italis Zacintha, Mazzadi cauallieto, Mazzaferrata & Cicoria Verrucaria. Septimum genus Herbariis dicitur Chondrilla tuncea, Chondrilla viminea, & Condrilla aruensis. Hispanis teste Carolo clusio Iunquerina & Aiunniera, &c. Octauum genus Condrilla Dioscoridis altera: Χονδρίλλη ἑτέρα & Χονδρίλλη σρογγύλη: Latinis & Condrilla rotunda: Herbariis Condrilla Bulbosa, ac Condrilla Marina Anglis seu gum Succorie: Germanis Meer Condrillen/&c. Naturæ est frigidæ, sicut & reliqua intybi genera. Caulis & folia secundæ speciei, concoquendi vim habent. Pota in vino prima species, viperarum morsui medetur. Succus eiusdem in vino decoctæ, aut per se potus aluum sistit: concoctionem adiuuat, & obstructiones iecoris & lienis soluit. Gummi quod in ramulis, mastiche simile, inuenitur, in pesso subditum, instar oliuæ fæminarũ menses ciet. Idem inordinatos pilos replicat: quod tenera etiam vtriusq; radix præstat, si Intincta eius succo acus ciliciis applicetur.

CAP.

CAPVT XXXVII.

De Cichorio, Cucum: Dente leonis, Coriandro & Flore Africano.

Cichorium, Theophrasto, Galeno, aliisque Græcis dicitur πικρίς, Κιχώριον, Κιχώριον ἄγριον, Σέρις ἄγρια: Constantino τρώξιμον. Latinis Picris, Cichorium & Cichorium syluestre: Plinio Intubum Erraticum, Marcello Empirico, Intybus Rusticus, Theodoro Gaza Amarago & Ampulla, Nicolao Syrepso, Heliotropium cæruleum: Plinio Chreston & Ambugia Cornelio Celso Ambubeia, Didymo apud Constantinum Troximum: Plinio 2. lib. de re Med. Citroximum, Guilelmo Placentino, Rostrum Porcinum: A Petro Crescentiense Sponsa Solis: Herbariis seris syluestris, Picris syluestris, Amica solis, Solsequium cœruleum, Intybus erratica, Endiuia syluestris, seris Erratica, Cichoreum & Cichæa: Horat. Od. 31. lib. 1. dicitur Cicorea

..... Me pascunt Oliuæ
Me cicorea, leuesque Maluæ.

Italis dicitur Ciconia, Cicorea saluatica, Torno sole, Cicorea volgare, Gira sole, Radicula, Radichio & Radechio. Hispanis Almerones & Cicoria. Gallis Cicchoree & Cichoree sauuage: Ægyptiis Agon: Vngaris Cicoria, Serap. lib. simpl. c. 143. Taraxacon: Auicen. Tarasacun. Aliis Arabibus, Taraxaten, Tarasequi, Tarsequi, Taraxacoron Ataraxacon, & Alteraxacon: Stephano Itali abbatis Glossographo ac Serap. Hundebe, Dundebe, Humdebe, Dumdebe, & Suasben: Germanis vocatur Wegwart/id est, Custos viæ, Sonnenwendt/id est, Solstitialis herba, siue solsequiũ, Sonnenkraut/id est, herba solis etc. 2. genus dicitur Cichorium album: Italis Cicoria Bianca: Gallis cichoree blanc: Germanis Weißwegwart.

Tertium genus dicitur Cichoreum purpureum. Germanis Leibfarb/ siue Purpurrote Wegwart/etc. Quartum genus dicitur Cichoreum satiuum: Germanis Zame Wegwart. Quintum genus

nus dicitur Cichoreum ſatiuum album. Sextum genus dicitur Cichoreum luteum. Septimum Cichoreum luteum Montanum, &c. Refrigerat ac mediocriter etiam adſtringit. Aqua ſtillatitia, Apoſtematis, & ardentibus febribus, trium vel quatuor cochlearium menſura pota, eſt vtiliſſima: dolores corporis & tuſſim mitigat: calorem reſtinguit ſuccus ſtomachi æſtum reprimit. Suauior vero ad vſum eſt aqua ſtillatitia. Oculorum maculas & hebetudinem ſtillatitia aqua efficaciter ſanat. Succus eadem poteſt, nonnihil tamen eſt debilior. Tuſa folia aut ipſa aqua cum linteolis illita, nigras & vrentes cutis puſtulas, quacunque corporis parte ſananti, æſtum quoque membrorum ſedant. Ad maculas & rugas extergendas, aqua ſtillatitia faciem mulieres lauant. Contra oculorum vitia tanta pollet virtute, vt collo ſuſpenſa radix caliginem pellere credatur.

Syrupus de Cichorea ſine Rhabarbaro, Nicolai: Recipe Endiuiæ domeſticæ & ſylueſtris Cichoreæ, Taraxaci, id eſt, ſeridis ſylueſtris, ana M.ij. Cicerbitæ, Hepaticæ, Scariolæ, Lactucæ, Fumiterræ, Lupulorũ ana M.j. Hordei non excorticati Vnc.ij. Alkekengi, Liquiritiæ, Capillorum Veneris, Ceterach, ſiue Scolopendriæ, Polytrichi, Adianthos, Cuſcutæ ana drach.vj. Radicum Fæniculi, Apii, Aſparagi ana Vnc.ij. Ferueant in aqua ſufficienti, & colentur, & cum SacchSaccharo albo ſolido fiat Syrupus.

Syrupus de Cichorio cum Rhabarbaro, Nicol. Florent. Recipe Endiuiæ domeſticæ, Endiuiæ ſylueſtris, Cichorii, Taraxacon, ana. M.ij. Cicerbitæ, Epaticæ. Scariolæ, Lactucæ, Fumiterræ, Lupulorum ana M.j. Hordei non excorticati Vnc. ij. Veſicariæ, id eſt, Alkekengi, Glycyrrhizæ, capillorum Veneris, Aſplenii, Polytrichi, Adianti ana drach.vj. Rad. Fæniculi, Apii, Aſparagi ana Vnc.ij. Coquantur in aqua ſufficienti, & percolentur: deinde cum ſaccharo albo clarefacto fiat ſyrupus pro cuius vnaquaque libra inter coquendum adiiciantur Rhabarbari optimi drach. ſ. Spicæ Nardi ſcrup.iiij. Colligato in linteolo raro, quod ſæpe exprimatur, dum Syrupus conſiſtentiam iuſtam nanciſcatur. Valet contra omnem materiam venenoſam in alterando & mundifi-

 cando

cando eam, & proprie in anthrace, & similibus: valet & in febre pestilentiali. Confortat cor & nutritiua, mundificat materias per vrinam & secessum, & facit appetere cibum, ac inducit somnum.

Syrupus purgans bilem, Rondeletii: Recipe rad. Cichorii vnc.j. Glycyrrhizæ rasæ drach.ij. Cichorii, Scariolæ, Buglossæ, Borraginis, Rostri porcini, id est, sonchi, Dentis leonis ana M.j. Prunorum, Sebesten ana paria xx. Passularum paria x. Anisi drach. ij. Thamarindorum vnc. j. Senæ Orient. Medullæ sem. Carthami ana drach.iij. Fiat decoctio, in colatura dissolue sacchari quantum satis est: fiat syrupus, addendo post clarificationem, vel in clarificatione ipsa, succi rosarum drach.ij. vel syrupi rosati laxatiui vnc. iiij. Cinnamomi drach.ij. Misce & fiat Syrupus.

Decoctũ seu Apozema in febri tertiana vtile, Heurnii: Recipe Cichorii cum radice, Acetosæ, Endiuiæ ana M.j. Semina quatuor frig.ma.vnc.ſ. Rad. Graminis, Asparagi maceratarum in aceto ana drach.iij. Fiat decoctio ex aqua, ad lib.j. colaturæ colatæ adde Sacchari albi, succi Arantiorum, vel Granatorum, aut syrupi de acredine citriorum ana vnc. iij. vel in fine decoctionis, adde Aceti acerrimi & mellis optime despumati ana vnc. iij. Fiat Apozema clarum, quod aroma trahat, ex Santal. arborum Syrup.ij. Æger ter vel quater ex hoc bibat.

Cucurbitam trahit Ruellius à concuruatu dictam, quod facile, si quid obstiterit, aut fuerit impedimento, quo minus incuruescat, extendatur. Græci Colocynthen nominant, ex contrario nimirũ, vt idem sentit, nomine imposito, quod videlicet parui ac humiles sint eius partus, quos passim enititur, cum corporis mole omnes herbarum arborumue fructus superare videantur. Germani ad Latinum alludentes Kürbß appellant. Galli Courge. Duo sunt Cucurbitæ genera: satiua & syluestris. Cucurbita satiua Græcis κολοκιώδη ἐδώδιμος, hoc est, Cucurbita esculenta, tres habet species, Maiorem, quæ Cameraria Plinio dicitur: minorem, quæ Plebeia: Tertiam quæ oblonga vocatur. In sola magnitudine seu forma est differentia: aut enim fructus in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumescit, aut in breue crassamentum

cogi-

cogitur. Reptantibus in altum ſcandunt flagellis, in ramoſque vitis modo ſe diffundunt, qui ob caulis infirmitatem humi ſparguntur, niſi adſit cui innitantur: folium ferunt rotundum, Perſonatiæ aut Aſari foliis ſimile, florem candidum: fructum caloris primum herbacei, mox flaui, pyri forma turbinatum, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem, aut in aliam formam cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, adeo vt poculi vinarii vicem præbeat.

Maior porro ſeu Cameraria facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas & teſtudines operit: Minor ſeu plebeia, ſuis flagellis humi repit. Præterea tertia ſpecies eſt oblonga German. Lang Kürbß. Prædictis per omnia ſimilis, niſi quod fructus eius in longum extenduntur. Quomodo longa, craſſa, aut lata fiat cucurbita, his verſibus docet Columella:

——————Prægnansque cucurbita ſerpit,
Vna neque eſt illis facies: nam ſi tibi cordi
Longior eſt, gracili capitis quæ vertice pendet,
Et tenui collo ſemen lege? ſiue globoſi
Corporis, atque vtero nimium quæ vaſta tumeſcit,
Ventre leges medio, ſobolem dabit illa capacem
Naricia picis, aut Actæi mellis Hymetti
Aut habilem lymphis hamulam, Bacchoue lagenam
Tum pueros eadem fluuiis innare docebit.

Tradunt etiam ſi florem, vel primum fructus rudimentum, ſicut in ſua vite eſt, in forma fictili clauſeris ac ligaueris, qualem vultum figura hominis vel animalis, talem Cucurbita, & Cucumis quoque effigiem præbebunt. Multo grandiores tam Cucurbitas, quam Cucumeres ſemina parere, quæ inverſis capitibus obruuntur, ferunt. Riguis & aquoſis maxime locis gaudet: omniumq; maxime rigari deſiderat. Semina in vere menſe Aprili in terram pangũtur à nonnullis noctis prius ſpacio in lacte humectata. Fructus vero ſub autumni plerunque finem, ob frigiditatem, cœli in Germania primũ matureſcit. Refrigerat Cucurbita & humectat

in ſecundo ordine. Cucurbita in ſtomacho quidem minus ob frigiditatem commoda: tenera tamen adhuc & mollis hunc in modum nonnullis coquitur: Exterior cortex amouetur, reliquam ſubſtantiam cum nucleis adhuc immaturis in aqua tepefaciunt, ac Braſſicæ inſtar capitatæ minutim conſcindunt, & cum cepis, butyro & ſale coquunt. Macilentis hominibus cibus is prodeſt. Alii orbiculatim ſciſſam Cucurbitam immaturam pomorum inſtar in butyro torrent. Vinum ex recenti excauata Cucurbita noctis ſpatio relictum, ieiuno potum ſtomacho, ventrem purgat. Aqua ſtillatitia ex immaturis cucurbitis, ardentibus febribus, quarum calor nullis aliis medicamentis reſtingui poteſt, prodeſt: extrinſecus etiam cum linteolis, ad calorem reprimendum, cordi applicatur. Ex immaturis cucurbitis aqua ſtillatitia certum eſt auxilium aduerſus capitis vehementem æſtum & ardorem. Succus, in defectu aquæ, idem præſtat, ſimili ratione cum linteolo capiti admotus. Oculorum & aurium inflammationibus ſuccus & aqua auxiliantur: Omnibus in ſumma corporis inflammationibus, & calidæ podagræ fert opem.

Cucumeres Varroni à curuitate ſunt dicti, quaſi curuimeres. German. Cucumern. Græcis Sicys & Sicyon dicuntur, ἀπὸ τοῦ σεύειν, καὶ κυίειν, id eſt, quod Venerem cieant, vt Demetrio placet, ex contrario videlicet nomine impoſito, ſiquidem Venerem cohibet & reſtinguit. Vnde prouerbialis verſiculus qui inter epigrammata recenſetur.

Τὸν σίκυον τρώγουσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὕφαινε.

Hoc eſt:

Cucumeres prandens mulier Chlænam faciebat.

Quo innui videtur, rarum eſſe vt textrices pudicæ inueniantur: vel quod ſæpe caſti & temperantes impudici & intemperantes fiant. Textrices enim plerumque, teſte Ariſtotele, ſunt impudicæ, & ad Venerem procliues. Cucumeris vero natura eſt, vt Venerem reprimat. Hoc itaque prouerbiali verſu licet vti, cum ſignificare volumus aliquem à bonis moribus ad prauos deſciuiſſe. Vt veſcens cucumere mulier, pro pudice ſumatur, quæ Chlænam texuerit,

xuerit, hoc est impudica facta sit. Aliam tamen iocosam interpretationem licebit affingere ex natura similiter cucumeris, quæ est ciere aluum: vt suadeat hic Versiculus, opus esse vt vescens Cucumere chlænam texat, vt nimirum, propter alui solutionem, habeat quo se purget. Athenæus tamen hunc in modum citat: Texens pallium mulier Cucumerem deuoret, quod nimirum consulat adagium textricibus edendos esse cucumeres, vt impetus infrænetur & elanguescat: quæ interpretatio videtur adagiorum naturæ repugnare: nec si hæc sit expositio, adagii loco veniet habendum. Sed hæc parergos ob prouerbialem versiculum libuit adiicere. Iam ad rem ipsam. Cucumer seu Cucumis communis est appellatio ad Citrullos, Melonas, & Pepones: in hos enim cucumeres degenerant. Pepones enim dicuntur, qui natiuam magnitudinem excedunt, vel in longitudinem procedunt. Melopepones vero qui effigiem mali raferunt, humique rotundantur, facta ex malo & Pepone appellatione. Sola igitur figura & quantitate differunt. Palladius communi appellatione Melones vocat. quasi Pomeos: quæ potissimum inualuit appellatio. Hinc tria cucumerum satiuorum statuuntur genera: Primum simpliciter cucumis dictum hodie citrinum cognominatum. Alterum Pepon. Tertium Melon. Primum genus, quod simpliciter Cucumis appellatur, Citrinum, à colore flauo cognominatum. Sarmentis viticulisque serpit prælongis, inque ramos vitis: modo se diffundit, fulcimento cui innitatur, in infirmitatem indiget: Folium habet oblongum, angulosum, florem luteum, fructum cartilagineum, & interdum maculosum, coloris vel herbacei, vel citrini, vel nigri. Plures habet species, sola forma & quantitate differentes. Prima est Cucumer vulgaris, fructum ferens maculosum & oblongum. Aëtii volunt hanc esse Anguriam, qui Sicya hoc nomine appellari scribit. German. Gmein Cucumern / & Gurchen / facta allusione ad nomen Anguriæ. Altera species est, quam Turcicam vocant, priore folus, flore & fructu maior procerior, sed absque maculis. Citrullum aliqui hanc Cucumeris speciem nominant, & citreolum, à citrino seu flauo admodum fructus colore. Ger-

manicè Türckisch Cucumern. Incognitus officinis. Tertiam speciem Cucumerem nominant marinum. Turcio per omnia similis est, nisi quod minora sunt omnia fructus vero rotūdus. Vulgo zucco marinum. Germ. Meer Cucummern / Indianisch Öpffel. Offic. incognitus. Quarta species est quam officinæ Citrullum vocant. Germ. Citrullen. Vnde Cucumis Citrullus dici poterit. Foliis nascitur fere Colocynthidis, dissectis multifariam & incisis, fructu rotundo, herbacei coloris, semine lato & in rufo nigricante. Hæ sunt præcipuæ primi generis species. Præter quas plures quantitate & forma differentes erit inuenire. Solo gaudet pingui locisque apricis. Maturescunt Iulio præcipue. Secūdum Cucumerum satiuorum genus est Pepon, à maturescendo nomen habens: tener enim & mitis maturitate flaccessit. Germ. Pfeben. Serpit hic vite prælonga, flagellis vltro citroq; reptantibus, frondibus fere vitigineis, scabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbiculatim strato, promulis puluinorum toris, strigilibus in vertice pomi & vmbilico coeuntibus, ibidemque stellatim decussatis, cute aspera, velut lentiginibus occupata, carne intus suaui, seminibus in vtero liratim digestis. Locis similiter gaudent cultis, & apricis: nubila & pluuias multas fugiunt: rigari tamen crebro expetunt. Tertium genus Melones hodie nominant, German. Melaun. Pepone est rotundior, mali cotonei effigie, mitior item ac suauior: in reliquis cum eo conuenit. Ex hoc genere Melopepones vocant eos, qui non pendent, sed humi rotundantur, & sessiles procumbunt. Vocabulum vt dictum est, ex malo & Pepone facto. Cucumeres humidi & frigidi in secundo statuuntur genere. Arida vero semina in primo exiccantium, vel secundi initio locantur. Cucumeres, Melones, & Pepones pariter inflammationibus prosunt. Omnium nuclei ad stranguriam, renum vesicæque mala sunt remedio. Vrinam ducunt: & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febrib. calorem minuunt. Crebrior autem vsus semen genitale minuit. Cucumerum semen siccatum caliditatem quandam possidet, contrariaque his, Simeone Sethi teste, actionem efficit, vrinamque magis ciet. Gignunt cucumeres pituitam glutino-

tinosam in ventriculo, quæ cruda per venas diffunditur. Propterea crebrius his vtentes, Febribus longis corripiuntur. Calidos autem & siccos stomachos iuuant. Deficientes animo, propter excedentem calorem, reficiunt. Sin pituitam nanciscantur, nauseas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas passiones. Hæc Simeon Sethi de Cucumere satiua.

De Pepone idem autor refert. Noxium Pepon humorem in corpore gignit, præsertim si non probe concoctus: Pituitosi quidem vt superpotent: sed qui flaua bile tentantur, acetosum acreque bibant, ne bilem augeant. Omnes vero post Peponem probi alimentique succi cibos comedant, hi enim malignitatem eius auertunt. Est autem facilis mutationis Pepon: Nam si phlegma in corpore offendat, seu bilem flauam, in eas statim mutatur. Dulcis vero biliosis maxime est noxius, & maturus valde pituitosis: difficilius, qui dulcis est digeritur. Quicunque autem habent calidum ventriculum & flaua bile infestantur, læduntur si Vinum superpotent: Cum suapte natura facile reddatur, & vinum mox amplius eam augeat facilitatem, acrioremque efficiat humorem in eiuscemodi corporib. & nauseæ idoneum: extenuat quoque crassos & biliosos humores. Conuenit vero vt pituitosi de Pepone id sumatur, quod in eo substantia molle est & laxum, hoc est, quod semini est proximum, hoc enim non facile corrumpitur. Qui vero hos sumpserint, non statim alia cibaria absumant, nam ea corrumperentur immutarenturque. Tradunt quoque calculosos non oportere panem esse confestim, ne videlicet eius glutinositas in renes protrudatur, nisi sit optime fermentatus. Aiunt nonnulli Pepones longiores meliores esse rotundis, vt qui magis vrinam cieant & abstergant. Omnes autem ventrem ducunt. Quibus autem venter magis subducitur iis minus nocetur. Veneris stimulos & genitale semen minuit. Pepon vero qui Sarracenicus dicitur, frigidus & humidus est, vtilisq; ad æstuantes febres: iuuat & ventriculos calidos. Frigidos vero suo temperamento, & stomacho humidis, admodum sunt noxii. Semina melonum, cum eorundem succo cocta & farina mixta, formata

in pa-

in pastillos, & in sole exiccata, ad faciei maculas extergendas cum vino prosunt.

Dens Leonis: Theophrast. 7. hist. 7. & 11. Græcis dicitur Ἀφάκη & Plin. ἡδύπνοις: Latinis Aphaca & Hedypnois: Herbariis Aphaca Theophrasti, Item seris Vrinaria, Herba vrinaria, Vrinaria, quia Diureticum est, seris somnifera, quia somnum commouet, caput Monachi, corona Monachi, Corona sacerdotis, Rostrum porcinum, Arnoldo Villanouano Herba Imperatoris, aliis Dens leonis, quoniam folia talia apparent: Italis dicitur Pisso in letto, siue Piscia à letto, id est Lectiminga, Dente di cane, Pisso di cane, Girasole, Mirasole, Gruni, Hetruscis cazzalepte: Hispanis diente de zeon, siue Dente de Leon: Gallis Pissenlict & Dent de Lyon: Germanis Pfaffenblat. Secundum genus dicitur Dens leonis altera & Deus Leonis Mompeliaca: Petrus Andreas Matthiolus vocat Cichorium Constantinopolitanum: Alii Cichorium Bizantinum & Cichorium bulbosum. Græcis Κιχώριον πολύῤῥιζον, Cichorium Polyrrhizon, Cichorium Asphodelinum: Italis Cicoria Constantinopolitana: Germanis Türckisch Wegwart/ id est, Cichorium Turcicum. 3. Cenus Dens Leonis Tertius vocatur Germanis Löwenzan/ &c. Refrigerat atque mediocriter astringit Eius Vsus Internus Externusque est.

Coriandrum vulgo, Græcis Corianon, aut Corion: Ita dictum à cimicibus, quos Græci κόρυς vocant: quod folia eius & Caulis adhuc virens, cimices olent: Germanis Coriander. Tametsi herba sit, virosum & tetrum spirans odorem, hortense plane est, & studiose seritur ac colitur: Eius enim grana dum resiccantur halitum grauem & ingratum deponunt, & suauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramosus, folia primo exortu adianti similia, laciniosa, in tenues ac varie incisa; nam eorum pars cauliculo propior minus; remotior, magis secatur; flosculi candidi sunt in vmbellis laxis; semen nudum, rotundum, firmum, nonnihil striatum, ac inane, quod primum viret, dein arescens ex luteo albicat; radix breuis, dura, ac fibrosa: Semen aceto solet præparari ad qualitatis cuiusdam inimicæ castigationem, quam tamen

tamen sola desiccatione amittit, & innoxie sine pręparatione sumitur. Calida sunt & sicca omnia Melantii genera in ordine tertio. Discutiunt & educunt. Semen nigellæ, in vino per aliquot potum dies, vrinam ciet & menses, lumbricos pellit, lac nutricibus auget, pulmonem purgat, pectus soluit, tormina sedat Semina autem non viridia, nec etiam copiosiora aut frequentiora sunt sumenda: corpus n. sic lædunt. Extra corpus adhibita semina, easdem cũ coriano vulgari vires habet, tumores, œdemata discutiũt, papulas & serpiginem sanant, inflammationesque imposita restinguunt. Tusum semen cum aceto rosaceo fronti circumlitum, phrenesi medetur. Syluestris nigella viribus & odore etiam est præstantior. Serpentes & venenata syluestris nigellæ fumus fugat. Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præsertim si calefactum fuerit, vt Simeon Sethi testatur. Tritum item, & cũ aceto ventri impositum, lumbricos necare dicitur, vt idem est autor.

Epithema ad ventriculum biliosum, Andernaci: Recipe acetosæ, endiuiæ satiuæ ana m.j. Altheæ cum rad. m.ſ. Absinthii sicci m.ſ. Rosarum rubr. p.j. Coriandri præparati vnc.ſ. Santalorum omniũ ana drach.j ſ. Baccarum berberorum drach. ij. Decoquantur ex aquæ libris duabus in sacculo ad tertias: postea addantur succi cotoneorum drach. iij. vtitor vt superioribus.

Flos Aphricanus: Valerius Cordus vocat tanacetum Peruuianum, alii chrysanthemum Tunetanum, caryophyllus Indicus, flos Tunetanus, flos Aphricanus, flos Indicus, tagetus Indica, Cunrado Gesnero Caltha Aphricana: Tabernæmontanus dicit esse Lycopersium de quo Gal. lib. de simpl. medicament. facult. Græcis Λυκοπέρσιον: Italis Garofano Indiano & fiore Indiano: Gallis oeillez d' Inde, & rosier d' Inde, in Africa dicitur pedua. Germanis dicitur *Sammatblum*. Eius sunt 5. genera. Primum dicitur tanacetum Africanum minus flore simplici, tanacetum Peruuianum: 2. Tanacetũ Africanum minus flore pleno. 3. Tanacetum Africanũ maius simplici flore. 4. Tanacetũ Africanũ maius flore pleno. 5. Flos Africanus maior aureus multiflorus, &c. Eius vsum quære apud Medicos.

CAP. XXXVIII.

De Gramine Holoſtio, Herba Iacobæa, Hypochæri, Hyoſeri Hieracio, Hyacintho & Hauena.

Gramen Græcis Ἄγρωστις, αἴγικον, Apuleio αἰγιχὸν & αἱματικὸν, Ἀσυφύλιον, Ἀμαξίτις; Latinis Agroſtis, ægicon, Amaxitis, Aſyphylium, Vniola & gramen: Apuleio Aſſefolium, ægichum & Hæmaticum: Theophraſto πόα, Italis gramigna, gramegna & gragmine: Cretenſibus Agroſti: Hiſpanis gramenha, grama & grama yerua olim aparia Dioſ. lib. 4. c. 26. Gallis grame herbe, & de l'herbe: Ægyp. Anuphi: Affricanis Iebal & Ebal: Vngaris Porye, Serap. lib. ſimpl. c. 119. Thel & Negil: Auicenna Thil: Rulio Tithagra: Aliis Arab. eſt Vagen, Negen, Negien, Kel, Negil, Nagien, Phegē: Auicen. Theil & Teideken: Anglis ac Germanis *Graß.* ſecundum genus dicitur gramen paniculatum pratenſe maius 3. gramen geniculatum ſiue nodoſum. 4 genus gramen quartum. 5. genus Plinio lib. 25. c. 8. dicitur canaria: herbariis cynagroſtis, gramen canarium, gramen caninum, aliis dens canis, Item gramē medicatum: Gallis chiendent, & dent de chien: Italis gramigna: Hiſpanis gramenha & grama. 6. Dicitur gramen canarium ſiue caninum ſupinum, & gramen canarium minus. 7. & 8. dicitur gramen caninum maritimū, geniculatum caninum maritimum, gramen caninum maritimum alterum, caninum longius radicatum marinum alterum: Item gramen caninum tertium & quartum. 9. genus dicitur gramen ſegetale ſiue aruenſe paniculatum. 10. gramen ſulcatum, gramen ſtriatum, gramen ſabaudum, gramen Hiſpanicum & gramen pictum: Gallis Aguillettes d'Armes. 11. Heragroſtis, gramen amoris, & gramen paniculatum ſatiuum: Hiſpanis Amourettes. 12. gramen ſorghinum. 13. gramen cenchroides & gramen miliaceum. 14. gramen lucidum. 15. gramen paniculatum minus album. 16. gramen paniculatum minus rubrum. 17. gramen auenaceum. 18. gramen minus duriuſculum. 19. gramen alopecurinum. 20. gramen alopelinum. 20. gramen alopecurinum tertium. 21. gramē typhoides culmo reclinato. 22. gramen ſpicatum Garyophyllatæ foliis. 23. gramen Raniſum & gramen Rabinum. 24. gramen phalaroides. 25. gramen bul-

bulbosum, gramẽ tuberosum & nodosum, &c. Omnia genera sunt frigida cum adstrictione: Eorum vsus tam internus quam externus: destillantur in aquam & præparantur in vinum.

Decoctum radicis in potu tumoribus & vrinæ difficultatibus medetur. Calculosa quoq; vesicæ excrementa comminuit. Semen vehementius vrinam impellit: aluum vomitionesq; sistit. Radix graminis trita & illita, vulnera glutinat: quod idem decoctum gramen, & herba tusa præstat: tueturque & ab inflammationibus, vt scribit Plinius placat. Decocto vinum & mel adiicitur: ab aliquibus thuris, & piperis & myrrhæ tertiæ portiones: rursusq; coquitur in vase æreo, ad dentium dolores & epiphoras. Semen venenatis morsibus auxiliatur.

Gramen Harundinaceum Græcis Καλαμάγρωστις: Latinis Calamagrostis & gramen Harundinaceum: Germanis *Riedtgraß, &c.* 1. genus dicitur harundinaceum maius. 2. gramen harundinaceum minus. 3 gramen harundinaceum paniculatum. 4. gramen harundinaceum aruense: Tria prima genera venenosa sunt. 4. tantum à pecoribus editur. Gramen mannæ, Manna cœlestis, gramen esculentum, gramen cereale, capriola, herba capriola, & sanguinella: Italis capriola, herba capriola, & sanguinella: Germanis *Himmelsdau, &c.* Herba cum semine & radice sunt diuretica: optimum nutrimentum pro pecoribus. semine vtuntur cum iure carnis pro alimento. Semen hoc præstantius erit oryza & fœniculo.

Gramen parnassinum: Græcis ἄγρωστις ἐν παρνασσῷ: Latinis gramẽ Parnassi siue gramen Parnassinum: secundum genus dicitur flos hepaticus, gramen hederaceum, & hepatica alba: Nonnulli vocant pirolam pratensem, pirolam albam siue pirolam minorem. 3. genus dicitur gramen Parnassi pleno flore.

Herba hæc cum semine pellunt vrinam: secundum & tertium genus in chirurgia adhibentur, tam interne quam externe, & præsertim in potionib. vulnerariis vti videre est apud D. Iacobum Tabernæmontanum in libro 1. sui herbarii, pagina 547. &c. Gramen aquaticum, Hydragrostis: Italis Gramigna Acquatica, Græcis ὑδράγρωστις. 1. genus vocatur gramen aquaticum: Germanis *wassergras:* 2. genus dicitur gramen aquaticum spicatum. 3. gramen aqua-

ticum geniculatum. 4. Gramen aquaticum harundinaceum paniculatum: eorum vſus nullus, neque nobis aut pecoribus. Gramen fluuiatile duum eſt generum. 1. genus dicitur Ἄγρωστις ποτάμιος: Latinis gramen fluuiatile: Italis Gramigna di fiume: Germanis *Flutgras*: 2 genus dicitur gramen fluuiatile album. Italis gramigna di fiume bianca, Germanis *Weisflutgras* &c. Auget hoc gramen lac in pecoribus, alias nullus eius vſus in Medicina, neque pro alimento, &c.

Gramen typhinum: trium eſt generum. 1. dicitur Gramen typhoides aſperum: 2. Gramen typhoides aſperum alterum. 3. Gramē typhoides ſpica multiplici: Eorum nullus eſt vſus.

Gramen Cyperoides: Eius ſex ſunt genera. 1. Gramen Cyperoides Germanis *Cypergras*. 2. Gramen cyperinum piloſum. 2. Gramen cyperinum paluſtre. 3. Gramen cyperinum paluſtre minus. 4. Gramen cyperinum nemoroſum: 6. Gramen cyperinum maius, &c. Eorum nullus vſus neque pecoribus neq; hominibus. Gramen ſanguinarium: græcis Ἰσχαιμος: Latinis Iſchæmum, herbariis Gramen ſanguinarium: Germanis *Blutgras*, quia ſanguinē cohibet teſte Theophraſto: 2. Genus vocatur Iſchęmum alterum, gramen Dactylon ſpicis villoſis: Aſtringit eius vſus ab extra & intra. Gramen iunceum ſiue ſchænagroſtis: Eius ſex ſunt genera: 1. Genus vocatur gramen iunceum ſyluaticum ſiue nemoroſum: Germanis *waldtbiesgras*, &c. 2. Gramen iunceum aquaticum maius. 3, genus, Gramen iunceum alterum. 4. Gramen iunceum ſpicatum. 5. Gramen buforarium, Gallis herbe aut crapans ſiue crapaudine. Eorum nullus eſt vſus. Gramen ſyluaticum ſiue gramen nemoroſum: Italis Gramigna ſeluatica: Eius genera ſunt 4. Primum dicitur gramen nemoroſum alterum. 2. Gramen montanum ſpicatum. 3 Gramen nemoroſum tertium. 4. Gramen ſyluaticum piloſum: Italis Gramigna ſeluatica peloſa. Eorum etiam nullus omnino eſt vſus.

Gramen paniceum, herbarii vocant Elymagroſtin: Eius genera ſunt tria. 1. dicitur panicum ſyl. ſimplici ſpica. 2. genus dicitur panicum ſyl. ariſtis armatum: 3. panicum ſyl. ſpicis nigris, &c. Pecora edunt, in Medicina vero nullius ſunt vſus.

Gramen marinum, Caryophyllus marinus, moly marinum: Rembertus Dodonæus vocat Gramen polyanthemum: Alii putant

putant esse statice Plinij lib. 26. c.8. Eius genera sunt duo, gramen marinum maius & gramen marinum minus. Plinius statice naturam esse constipandi fluxus alui dicit.

Gramen tomentarium, tomentum pratense, lana pratensis, iuncus bombycinus, erioschœnus, linoschœnus; Hieronymo Trago & Valerio Cordo linum pratense; Remberto Dodonæo gramen eriophorum, aliis gramē laniferum, quibusdam linagrostis: Germ. *Flacksgras*: In colica & fluxionibus alui decoctum cum vino, subuenit.

Gramen leporinum: Gramen tremulum, panis leporis, & linus Diuæ Mariæ: Germanis *Hasengras*. Nullus eius in Medicina vsus.

Gramen Hirundinaceum Montanum, Calamagrostis Montana, Germanis *Bergriedtgras*: Et eius nullus vsus medicinalis est.

Gramen floridum Ioanne Ruellio & aliis putatur esse Holostium Dioscoridis: Itali simplicistæ putant esse chamæcissum Oribasii: Nostri vocant gramen leucanthemum, gramen floridum, gramen virgineum: & eufrasia graminea: Germanis *Augentrostgraß* &c. Herba hæc habet naturam frigidam & siccam: Eius succus in oculorum affectionibus adhibetur ab extra; Ad intra & extra conuenit aqua destillata ex floribus in iisdem affectibus.

Holostium Caryophyllæum: duum est generum, 1. vocatur quibusdam Cardiogrostis, & Holostium caryophylleum, item caryophyllus holostius, & caryophyllus aruensis hirsutus flore maiore. Germanis *VVeis næglengraß* &c. Secundum genus vocatur holostium caryophyllæum aruense, Germanis *VVeis ackernæglingras*: C.B. Caryophyllus aruensis vmbellatus. Hæc duo genera placuit in genere gram. relinquere, propter ordinem: alias sunt caloris temperati, & sicci temperamenti: primum genus vsurpatur in palpitatione cordis, aliisque morbis item cardiacis, item contra epilepsiam, paralysin præparantur flores in conseruam, destillantur in aquam: Externe vtitur in contracturis aliisque membris luxatis &c.

Clyster ad comminuendum calculum. Rondeletii: Recipe rad. graminis, apii, petroselini, asparagi, althææ glycyrrhizæ ana

vnc.ij. betonicæ, ſaxifragiæ,fœniculi marini,lunatiæ ana m.j.ſem. Alkekengi,milii ſolis,ſem.palyuri ana vnc.j.Fiat decoctio.In libra vna diſſolue ſucci parietariæ, vel ſœniculi marini,vel raphani vnc. j.olei ſcorpionum vnc.iij.Miſ e,iniiciatur.

Herba Iacobæa, herba diui Iacobi, flos diui Iacobi: Italis dicitur herba di ſanto Iacomo, cardocello maggiore & ſpelliccioſa maggiore: Gallis herbe du S. Iacques & fleur du S.Iacques. Germanis *S. Iacobskraut*. Secundum genus vocatur Iacobæa marina & cineraria: Eius vſus internus atq; externus in vulneribus & gutturis oriſque tumoribus ac vitiis.

Hypochœris græcis ὑποχοιρὶς, aliis ἱπποχοιρὶς: Latinis hypochœris & hippochœris, legitur de eo apud Theophraſtum lib7. cap.7. Plinium lib.2?. cap.15. Theodorus Gaza vocat porcelliam. Germanis dicitur *Fercklinkraut*. In temperamento eſt frigido & ſicco: eius vſus poteſt eſſe alimentarius ac medicamentoſus &c.

Hyoſeris, græcis ὑόσερις ſiue ὑόσερις id eſt intybus & ſeris. Porcina: Latinis hyoſeris, hioſeiris, hioſciris: primum genus dicitur hyoſeris maſcula & hyoſeris latifolia, ſecundum vero dicitur hyoſeris anguſtifolia & hyoſeris fœmella: Germanis *klein Ferkleinkraut* &c. Frigidam & ſiccam habet naturam. Eius vſus poteſt eſſe alimentarius, ac medicamentoſus, præſertimque in vulneribus.

Hieracium Græcis ἱεράκιον, Σογχίτης, Apuleio θρίδαξ ἀγρία, & Ἀσπίδειον ſiue Ἀσπίδελον: Latinis Hieracium, Plinio Hieracia, Dioſcoridi ſonchites & lampuca, Apuleio lactuca ſyluatica, aſpideium ſiue aſpidelum: Herbariis accipitrina & lactuca accipitrina. Italis Hieracio: Ægyptiis Iobonſos: Germanis *Habichtskraut* &c. Eius 18. ſunt genera, 1. eſt Hieracium Dioſcoridis, græcis ἱεράκιον μέγα, & Σογχίτης μέγας. Latinis hieracium maius, ſonchites maior, herbariis accipitrina maior: Africanis ſithileas: Italis hieracio maggiore: Gallis grande cichoree iaulne: Germanis *gros habichtskraut* &c. 2. Græcis ἱεράκιον ἕτερον & ἱεράκιον μικρὸν: Latinis hieracium alterum, hieracium minus: Herbariis accipitrina minor: Africanis ſithileſade & ſitheſſade: Italis hieracio minore:

nore: Gallis coyon de galho hierna, id est herba testiculi galli: 3. hieracium nigrum. 4. genus dicitur lactuca leporina. 5. Vocatur hieracium aphacoides, Theophrasto aphaca. 6. genus hieracium intybaceum. 7. Hieracium macromizon. 8. Hieracium plomoides. 9. Hieracium intybaceum asperum. 10. Hieracium Monspeliacum vel hieracium Narbonense. 11. Hieracium chondriloides. 12. Hieracium latifolium montanum primum. 13. Hieracium montanum latifolium secundum. 14. Hieracium latifolium montanum tertium. 15. Hieracium sabaudum & hieracium montanum angustifolium. 16. Hieracium angustifolium secundum. 17. Hieracium montanum angustifolium intybaceum. 18. Hieracium echioides & buglossum luteum. Omnia hæc genera habent naturam frigidam, siccam & contrahentem. Vsus eius ab intra & extra venit vsurpandus in medicina.

Hyacinthus Latinis vaccinium. Officinis incognitus: Albus est & cæruleus. Albus dicitur respectu cærulei, non quod prorsus sit albus, sed quod ad cæruleum collatus pallescere videatur. Germa. fœminam appellant.

Alii tamen probabili sententia, eundem volunt esse Hyacinthum album, & cæruleum, ætati pallidiorem formam adscribentes: Siquidem cum adolescunt, pallescere incipiunt. Quorum placet sententiæ subscribere. Cæruleus itaque Hyacinthus, quem & marem vocant, triplex inuenitur florum differentia: maximus, maior & minor.

Nascitur in nemorib. mense Martio & Februario erumpens, vnde Germanicam etiam appellationem sumpsit. Folia bulbo simi-lia, vt describit Dioscor. habens caulem dodrantalem, leuem, minimo digito tenuiorem, viridem, comam habet adiacentem incuruam, plenam florum purpureorum, radicem bulbosam. In floribus vero differunt: In minore enim flores sunt maiores & patentiores, vt figura idipsum commonstrat: In maiore vero minores & quasi orbiculati sunt.

Florem fert in Martio, quo tempore & viola. Verum quod ad flores Hyacinthi attinet, quos poetæ scribunt inscriptos esse literis, seu voce αἶαἶ. Ouid, enim 13. Metamorph. ait:

Ipse suos gemitus foliis inscribit, & αἶαἶ Flos habet

bet insc riptum, funestaque littera ducta est. Et paulo post: Littera communis mediis puerōque viroque, Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ. Præterea Theocritus Idyl. 19. Nunc Hyacinthe sonet tua littera, scilicet αἰαῖ. Non tamen hoc satis est αἰαι, plus ergo loquatur, Litterulasq; velis foliis inscribere plures. Hæc nostro Hyacintho non conuenire haud negamus. Sed Hyacinthum cuius poetæ meminerunt, ab hoc diuersum facimus. Flos enim ille quem ex Aiace fabulantur extincto natum poetæ, ex candido rubens, literis hyacintho similis videtur, vt testis est Pausanias, ob quod eundem hyacinthum poetæ nominarunt rubentem, velut Verg. cum inquit: Et suaue rubens hyacinthus. Vnde constat duplicem esse hyacinthum: alterum cæruleum, quem Dioscorides & alii describunt: alterum vero purpureum, seu rubentem à similitudine alterius sic dictum, cuius meminerunt poetæ. De quo Verg. Dic quibus, inquiens, in terris inscripti nomina regum Nascantur flores. Hyacinthum intelligens rubentem, in quo regis Aiacis primæ literæ, videlicet αι efformantur.

Vires ac temperamentum. Radix hyacinthi exiccat in primo ordine, refrigerat vero in secundo completo, vel tertio incipiente. Radix sumpta, vt scribit Dioscorides, vrinam ciet: phalangiorum quoque morsibus auxiliatur: semen cum vino potum ictericum morbum pellit. Cum albo vino trita radix & illita, pubertatem, referente Dioscoride & Plinio, coercet, nec patitur erumpere.

Hauena græcis Βρῶμος, siue Βρόμος & Βόρμος, per transpositionem literarum Ἀκρόσπλος & Σιφώνιον: Latinis bromus acrospelus, siphonium, & Auena Serap. lib. simpl. 126. Arabice churtal, aliis pomelarsich. Italis vena, lauena, geua, auena & biaua. Hispanis auena & auea: Gallis aueyne & auoyne; Vngaris zab: Germanis *Haber*. Secundum genus dicitur auena nuda: Germanis *Nackenter haber*, Gallis farina eius dicitur grualdum: Latinis auena farina: Naturam habet frigidiorem hordeo, constipandi etiam vim habet: Eius vsus est medicamentosus tam internus quam externus; destillatur etiam in aquam, tempore necessitatis fit inde panis Auenaceus dictus.

CAP.

CAP. XXXVIIII.

De Hyosciamo, Intybo, Hordeo lente palustri Lactuca & malua.

HYosciamus Græcis, Latinis Suilla faba, quod sues, vt autor est Thanus, pastu huius herbæ rosoluantur, & conuellantur: sed remedium nouere: aquas n. statim adeunt, & cancros venantur, atque ita protinus salui fiunt. Latinis Apollinaris quod Apollo sit eius inuentor. Arabibus alterum, quod qui biberint, vt author est Antonius Largus, caput graue venisq; distentum habent, menteq; abalienantur, cum quadam verborum altercatione. Officinis corrupte iusquiamus, Germ. *Bilsen, Bilsamkraut.* Tria sunt eius genera: nigrum, flauum, & album, à seminis forma cognominata. Frutex est aspectu tristi, folio lato, longo, pingui, hirsuto, venoso, & laciniato: caulibus crassis, equorum latere flores prodeunt, tanquam malorum puniceorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua serie vestientibus, semine intus papauens refertus. Primum aũt genus floribus est fere purpureis, folia smilacis, nigro semine, cytrinis duriusculis & spinosis: alterum floribus effigie mali, foliis & folliculis simplicioribus, semine irionis subflauo. Vtrumq; insaniam & capitis vertiginem pariens, ac proinde abdicantur vsu. Tertium est medicis in vsu, pinguius cęteris, molle, lanuginosum, floris & seminis candidi, nascens in maritimis & ruderibus, sicut & secundum: hoc si haberi non possit, flauo erit vtendum. Plinius quatuor facit genera: nigrũ, vulgare seu candidius, flauum & album. Prima duo genera tanquam venenata, vsu sunt abdicata. Tertium album est ex tertio quodammodo refrigerantium ordine. Albi Hyoscyami semen contra vehementes capitis fluxus, è quibus acris tussis excitatur, cum vino, Dioscoride referente, bibitur. Est aũt corpus potissimum eius vsus. Intra corpus enim venenum est. Folia, flores & semen somnũ conciliant: minus autem vsus dementes efficit. Succus cum paniculo illitus, oculorum inflammationẽ & fluxus compescit. Idem aurium dolorem instillatus mitigat. Viridia imposita folia, tumores reprimunt. Cum farina bita folia, membrorum dolori & podagrę medentur. In pedum lauacra admixta herba, aut etiam in desessionibus somnum allicit. Easdem habet vires oleum

Eeeeeeee semi-

ſeminis, cum aceto fronti & temporibus illitum. Pectoris tumores idem illitum diſcutit, & dolores lenit. Iiſdem viribus eſt prædita aqua ſtillatitia. Radix cum aceto cocta, dolorem dentium, ſi os calido decocto colluatur, ſedat. Contra ſumptum Hyoſcyami ſemen aut folia, lac caprinum, vel aqua mulſa, vel ſ. men cucurbitæ, aut nux pinea eſt remedio. In horum autem defectu poterunt prodeſſe ſemen vrticæ, naſturtii, vel ſinapi, Raphanus, Cepa vel allium, cum vino comeſta. Oleum de Hyoſcyamo valet fluxibus, & inflammationibus oculorum prodeſt: aurium dolores mitigat, tumores ſedat: dolorem membrorum mitigat, podagræ medetur. Exprimitur autem ex ſemine Hyoſcyami eodem modo quo ſolet fieri ex papauere.

Aqua ſomnifera, Rubei: Recipe Opii, ſemin. Hyoſcyami ana. drac. ſ. nucis moſchatæ, Galliæ moſchatæ, agallochi an. ſcrup. j. Succi coriandri virentis vnc. iv. ſimul omnia quindecim diebus macerentur, poſtea addantur nucis metallæ drac. ſ. Lactucæ, per diem ac noctem vino albo generoſo infuſæ, M. iij. cort. mandragoræ recēt. ſem. lactucæ an. ſcrup. ſ. vitreis organis aqua eliciatur.

Oleum è ſemine lactucæ & hyoſcyami, Rubei: ſem. lactucæ aut hyoſcyami cucurbita curua locantur, ad eorumq; libram adduntur aquæ roſarum ſtillatitiæ, vnc. iij. vel paulo plus: & tepentis balnei calore macerātur: inde educitur oleum. Prodeſt autem lactucæ oleum, potum ad duas vel tres drachmas, cum iure aut vino, mane ſex aut ſeptem diebus, gonorrhœæ, hyoſcyaminum idem facit, ſi eo inungantur renes: & ſi mulier eſt peſſi modo ſubdatur.

Hygyia Græca: Rec. ſem. hyoſcyami drac. ij. ſcrup. ij. opii drac. ij. ſcrup. j. coſti drac. j. G. xv. myrrhæ, opopanacis, ſcordii, origani drac. j. g. x. ſtyracis calamitæ, galbani, agarici, gentianæ, pigani, ſtœchados, praſſii, cardomomi an. ſcrup. ij. ſ. balſami, nardi, croci, ſchænanthi, thymiamatis, ammoniaci, terebinthinæ, caſſiæ ligneæ, mandragoræ, rad. eryngii, roſarum, eupatorii, euphorbii, melanopiperis, leuiſtici, dauci, fœniculi, trifolii, ſem. an. ſcrup. ij. mellis q. ſ. eſt. Datur cum vino calido ad modum auellanæ, valet proprie ad Rheuma gingiuarum, & dolorem dentium, fricata ſuper eos, ore ſępe abluto cum aceto calido: & ſordidas nebulas ab oculis aufert.

Theriaca ex lilio Pauli ab Armeno compoſita. Recipe piperis albi,

bi,ſem.hyoſcyami albi an.drac.xx.opii drac.x.croci drac.ſ euphorbii, amomi, pyrethri, caſtorei, fol. dauci, ſem. rutæ ſylu. roſarum rub.ſiccat.ſerapini,rhabarbari,coſti, ſtyracis,calamitæ,myrrhæ,rubeæ, aniſi, carui, caſſiæ ligneæ, mentaſtri, cardamomi, baccarum lauri an.drac.j.ſpicæ nardi,ſem.apii, balſami, ol.roſacei, cyperi ana drac ij.mellis deſpumati quaſi lib.ij incorporentur & reſeruentur. Ab antiquis reperta; cæteris theriacis præſtantior ad morſus viperarum,& potiones venenoſas,& mortiferas, confert iliosis hepatis dolori & pleuriticis, cum hydromelle: ſpleniticis cum oxymelite: ſtomachicis cum aceto: nephriticis, calculoſis cum aqua calida, guttatim mingentibus ictericis & hydropicis. Expellit ſecundinam cum decoct.fœnigræci, & prodeſt omnibus doloribus matricis. Denti corroſo impoſita confert, & ad plura alia. Philonium maius ſiue Romanum, Nicolai: Recipe piperis albi, ſem.hyoſcyami albi an.drac.v.opii drac.ij.ſ.caſſiæ veræ drac.j.ſ. ſemin. apii drac. j.ſemin.petroſelini, ſemin.fœniculi, ſemin. dauci an. ſcrup.ij.g.v. croci drac.ſ.nardi Indicæ,pyrethri, zedoariæ an. gr. xiv.cinnamomi drac j.ſ.euphorbii,coſti, an. drac.j. mellis deſpumati quantum ſufficit. Confice vt artis eſt Idem quod præcedens poteſt.

Intybus Græcis Σέρις, Σέρις ἥμερος, & Κιχώριον Κηπευτὸν: Plinio & aliis latinis authoribus intybũ, intubũ, intyb. ſiue intubus intybũ ſatiuum ſiue domeſticum, ſeris ſatiua, & cichorium domeſticum. Herbariis intybus latifolius,intybum maius, intybus ſatiua latifolia,endiuia,endiuia maior,endiuia ſatiua,Serapioni & aliis arabib⁹ dicit̃ dũdebe,dumdebe,humdebe,hũdebe & endeba: Ital.endiuia & endiuia maggiore: Hiſpan. endiuia, Gal.endiuie,endiue & de le endiuire. Germ. *endiuien*: ſecundum genus herbariis dicitur intybũ criſpum,& endiuia criſpa. Tertium genus vocatur grecis Σέριον: latinis ſerium & ſeriola: herbariis cichorium ſatiuum minus, intybum minus, ſeris minor, endiuia minor, intybum anguſtifolium, endiuiola, practicis ſcariola: Italis ſcariola, endiuia minore: Neapolitanis ſcarola: Hiſpanis ſerraya enuide: Gallis ſcariole. 4. genus dicitur intybũ min⁹ albũ, ſeriola alba, & ſcariola alba: germ. *garten ſcariol.* præparatur ex eo vinum. Syrup⁹ endiuiæ ſimplex &c. deſtillatur etiã in aquam. Syrup⁹ de ſucco endiuię, vel endiuię ſimplex, Gentilis: ℞. ſucci endiuię depurati lib. viij. ſacchari tabarzeth lib.v.ſ.Coquan-

tur secundum artem. Valet principaliter ad omnes super calfactiones hæpatis, & aliorum membrorum nutriuorum; & in morbo laterali maxime conuenit.

Syrupus de Endiuia compositus, Gentilis: Recipe Endiuiæ recentis, Borraginis, Scariolæ, Hepaticæ, Melissæ, Buglossæ, Lactucæ, Eupatorii, an. M. j. Seminum frigidorum maiorum an. vnc. j. Santali albi, rubri, an. drac. j. Florum cordialium an. drac. iij. Coquantur secundum artem, in sufficienti quantitate aquæ: deinde cola: & colaturæ adde succi Endiuiæ depurati lib. v. Vini granatorum vnc. iij. Sacchari albi lib. iv. Fiat syrupus secundum artem. Valet præcipue ad supercalfactiones hepatis, cordis: & aliorum membrorum nutritiuorum; & generaliter confert cuilibet complexioni calidæ, & est apertiuus oppilationum, & confortatiuus membrorum debilitatorum à mala complexione calida: est etiam digestiuus materiarum cholericarum acutarum.

Syrupus Endiuiæ compositus, gentilis de Fulg. Recipe succi Endiuiæ, succi hepaticæ an. lib. iij. Clarificentur prædicti succi ad ignem, vt expedit: Addantur Rosarum, Violarum, Lenticulæ aquæ, Polytrihi, flor. Nymphææ an. vnc. ſ. capil. veneris, Hordei mundati, sem. frig. maior. an. vnc. j. Contusa & per horas duodecim in dictis succis macerata coquuntur, & colaturæ adduntur sacchari lib. iij. vel quod sufficit. Fiat syrupus & aromatisetur cum santalis albis & rubris, Berberis, sem. cotoneorum, ligni aloes, cinnamomi, Cort. citri an. scrup. j. Tunde & aromatiza secundum artem. Valet ad supradicta. Syrupus ad Ascitem. ℞. Passularum vnc. ij. fol. Brassicæ marinæ M. j. Thymeleæ vel Chameleæ M. ſ. sem. hederæ. sem. Seseleos an. drac. iij. Fiat decoctio, in lib. j. dissolue syrupi Endiuiæ simplicis lib. j. vel syrupi Endiuiæ comp. lib. ſ. Fiat syrupus aromatizatus cũ cinnamomi vnc. ij. vel spicæ celticæ drac. j. loco syrupi poni possunt spec. cichorii & herbæ capil. atq; syrup⁹ inde confici hoc modo. Syrupus Dinarii, siue de Bizantiis simp. Mesuæ: ℞. succi Endiuiæ succi Apii ana lib. ij. succi Lupuli, succi Buglossæ ana lib. j. succi depurentur & despumentur, dum maneant lib. iv. Sacchari optimi lib. ij. ſ. Coquantur cum facilitate, donec fiat syrupus. Humores crassos & lentos incidit atq; extenuat, obstructiones aufert, morboque regio succurrit.

Syrupus

Syrupus de bizantiis compositus, Mesuæ: Recipe succi endiuiæ veræ, succi apii, succi lupuli, succi buglossæ ana libram vnam. In succis decoquantur flor. rosarum rubr. vnc. ij. glycyrrhizæ vnc. ß. sem. anisi, fœniculi, apii, ana drach. iij. spicæ nardi indicæ drach. ij. Colaturæ adde aceti lib. ij. sacchari albiss. lib. iij. Coquantur secundum artem diligenter. Interdum ad singulas succi clarificati libras addunt aceti vnc. vj. Est efficacior simplici.

Decoctio aperitiua lenitiua maior, Augustani: Recipe herbarum endiuiæ, cichoreæ, fumiterræ ana m. j. Herbarum eupatorii, borraginis, buglossæ, cuscutæ, scolopendrii veri ana m. semis. Glycyrrhizæ rasæ. rad. apii, rad. petroselini, passularum ana vnciam semis sem. anisi, fœniculi ana drachmas duas. Comarum thymi, epithymi ana drac. j. ſ. cort. rad. tamarisci drach. ij. fol. senæ vnc. ij. Polypodii quercini vnc. j. Agarici electi vnc. ſ. Incidenda incidantur, & quæ contundi debent, conterantur, & misceantur omnia simul, seruenturque pro vsu. In viscerum obstructionibus & contumacibus eorum affectibus valet.

Clyster ad vermes cum febri, Rondeletii: Recipe endiuiæ, cichorii, scariolæ, portulacæ ana m. j. Fiat decoctio in sero lactis, vel decoctione pulli. In libra j. dissolue mellis rof. col. drach. ij. succi rosarum drach. ſ. misce, & fiat clyster.

Hordeum Latinis Græcis Κρίθη, Germanis *Gersten* &c. Eius genera sunt 4. primum genus græcis dicitur πολύστιχον: Latinis hordeum polystichum, hordeum hyemale siue hybernum & hordeum maius. 3. genus dicitur hordeum polystichum æstiuum & hordeum trimestre polystichum. 2. genus dicitur Δίστιχον græcis, columella hordeum Galaticum, aliis hordeum distichum, hordeũ æstiuum & trimestre minus. Est etiam hordeum quod græcis dicitur Ἑξάστιχον: Latinis hordeum haxastichum & columella hordeũ cantherinum. 4. genus vocatur Γυμνόκριθον, Latinis gymnocrithũ, hordeum mundum & hordeum nudum. Serapio. lib. simpl. cap. 131. Hordeum dicitur Arabice xahaer: Haliabbatis glossographo sair, xair, & sahir, Auicenna shair: apud alios Arabes alias legitur hahaher, hahaheer-sarahan, xuahar, schahair, xahair, scehair, & xahar: Italis orgio & orzo: Hispanis arpa: Hordeum integrum Hippocrati dicitur ἄπτιστος κρίθη: Farina eius græcis dici-

tur ὠμήλυσις & ὠελήλυσις: Latinis hordei farina cruda & omelysis: Haliabbate heueri, farina hordei tosta: Hippocrati dicitur græce Ἄλφιτον: Latinis alphitum & polenta siue farina hordei tosti: Eius gramen dicitur Γερέσις: Latinis farrago hordeacea. Ptisana dicitur potus ex hordeo factus mundato, à πτίσσειν, quod hordeum tundendo degluberetur, ac suo cortice exutum ad vsum reconderetur. De ptisanæ coctione consule alios. Et Hippocrates proprium de ptisanæ laudibus libellum scripsit. Ex ptisana & lupulo potus conficitur nemini non notus, Latinis cereuisia, zythum Græci, Germani Bier vocant. Refrigerat & exsiccat hordeum in primo gradu. Hordeum cum fœniculo coctum, lac amissum mulieribus regenerat, farina eius in butyro tosta, citam aluum sistit. Hordeo præcipuæ cum tritico sunt vires. Farina eius, item furfures ex aceto & butyro tosta, luxatis membris illita auxiliantur: tumoribus pectoris occultorumque locorum, ramici, calidæ podagræ, strumis, aliisque inflammationibus illinuntur. Aliqui mel, ficus, stercus columbinum, resinam terebinthinam, & oleum oliuarum simul decoquunt. Aduersum laterum dolores: Recipe farinam hordeaceam, melilotum, capita papaueris, folia rutæ, fœnogræcum, pari singula quantitate decoquantur in aqua, & addito oleo fiat cataplasma, quod calidum sæpius lateri impositum dolorem mitigabit, vitiosorumque humorum collectionem discutiet. Virtutes hordei vide & lib. 5. Basil. Chym. cap. 11. pag. 831. Lens palustris græcis φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων Germ. *Meerlinsen wasserlinsen*. Nascitur in lacustrib. stagnantibusq; aquis, nihil aliud nisi aquæ muscus, lentis forma, neq; radicē, neq; caulem habens. Naturam habet euidenter refrigeratoriā. Lentis palustris aqua stillatitia bis terve in die pota, prodest iis quib. corpus est incensum, velut pestis tempore.

Lactuca à lactei succi, quem fundit dum abrumpitur, vbertate dicta, primas inter olera tenet: Vt enim gratissima est in acetariis & iusculis, sic in medicis vsibus salutaris; Nam præter quod sanguinem generat satis laudabilem, feruorem sanguinis & viscerum extinguit, somnum conciliat, hecticis prodest ex Galeno, estque familiare medicamentum alimentosum, iuuenibus & biliosis naturis tutissimum.

Toto anno seri potest, & si terram pinguem, probe subactam & soli expositam nacta fuerit, læte viret, & in latum sese diffundit. Dum adhuc tenella est, si euellatur, & alio fundo probe stercorato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit. Martialis inquit:

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo Vtilis.

Apud veteres autem vt author est Athenæus, lactuca prima mensa non offerebatur, sed conuiuia cœnasque finiebat, (quod & nobiscum hodie in vsum venit,) nunc vero ex aceto & sale condita mensas inchoat, vnde idem ait:

Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

Germanis dicitur lactuck / lattich: Græcis Thridax &c. Duo numerantur eius præcipua genera: Satiua & syluestris. Satiuæ tres faciunt Græci species, primam lati caulis, alteram rotundi caulis, tertiam sessilem: Latini à foliorum forma diuidunt in crispam, rotundam, & capitatam.

Lactuca satiua crispa, folia habet crispo intybo satiuo similia, in rectumque surgit. caulibus in summo brachiata, in quorum cacumine flores sunt lutei.

Hanc Columella Cæcilianam & Beticam, à regionibus, quib. nascitur, appellat.

Satiua rotunda priori per omnia similis, nisi quod foliis prior est magis crispa, hæc vero minus.

Satiua capitata seu sessilis, à prioribus non nisi foliis, idque vbi paulum creuerunt, differt, quæ vbi parum à terra attolluntur, mali rotundam obtinent speciem, & instar brassicæ capitatæ in capitis fere formam extuberant, atque hæ satiuæ species vna satis pictura demonstrari possunt.

Syluestris satiuæ similis est, radice tamen breuior, caule procerior: foliis candidioribus, gracilioribus, asperioribusque, gustu amaris, quæ vbi consummata fuerint, vt Theophrastus tradit, aculeantur. Nascitur in aruis, hortorum vinearumque maceriis.

Florent enumeratæ species mense Iulio. Syluestrem vero lactucam, plerique volunt esse eam, quam officinæ nunc endiuiam

diuiam vocant. Galli latteron. Naſcitur enim ea in aruis ſponte, & vinetorum limitibus, folio cum adoleuit per oras aculeato, dorſo ſpinulis inhorreſcente, quaſi prona cannæ parte echinata, ſupina læuiore, nonnunquam cum inſenuit laciniatim ſerrato, caulibus bicubitalibus, hirtis, flore luteo, ſucco candido, acri, amaro ſemen in lanugine occulitur. Plinius plures facit ſylueſtris ſpecies, caprinā Eſopon & Iſatin. Columella plures etiam lactucæ ſpecies numerat, ratione coloris, & temporis ſatas, quæ omnia hic enumerare longū foret. Alii quinq; faciunt diſcrimina: Purpureas, criſpas, Cappadocas, Græcas, & intubo ſimiles. De his generib. vide ſummatim apud Ruellium. Item quomodo multis naſcatur ſeminib. odorata, ſeſſilis, tenerior, candida, ſuauis, ac quomodo, ſi loci vitio ſit durior, red dēda ſit tenerior. Lactuca refrigerat, ſtomachum iuuat, aluum ciet, faſtidium aufert, cibi appetentiam facit, ſomnum conciliat, venerē cohibet. Quæ durior eſt ſabulo aut puluere obſita, minus iuuat ſto machum, minuſq; emollit ventrem. Nigra magis refrigerat, & aluū ſubducit: Æſtiuæ meliorem præbent ſuccum, ac plus alunt: autumnales ſucco vocant, quare nihil aut parum alimenti præbent Simeon Sethi ſatiuam frigidam & humidam ſtatuit in ordine tertio, ſylueſtris vero minus refrigerat & humectat. Lactuca ſatiua, præſertim vero criſpa, ſtomachi inflammationibus in cibo prodeſt: Corpus nutrit ſomnū allicit, aluum emollit, lactis copiam generat, dolorem lenit. Continuus tamen eius vſus, caliginē oculis inducit, venerem cohibet & ſomnia venerea. Optimus eius vſus pudicitiam amantib. ſiue à reb. venereis abhorrentib. ſicut & rutæ. Idem de ſemine ac ſtillatilio liquore eſt ſentiendum. Frigidæ complexioni eſt vtilis: humores n. bonos conſeruat: vnde Gale. Lactuca in ſenio potiſſimum victitaſſe legimus. Lactuca ſylueſtris ſeu endiuia officinarū ad eadē fere pollet: ſed magis refrigeratoriā habet qualitatē. Lethargicis in cibo confert, vel capiti impoſita, ſicut & papauer. Aqua ſtillatitia mire in peſte aut ardentibus febribus ſitim reſtinguit. Cōmodiſſimus eius in febrib. & inflammationib. ſiue iecoris, ſiue pulmonis eſt vſus. Folia viridia impoſita, omnib. capitis, ſtomachi aut iecoris inflamationib. opitulantur. Idē aqua ſtillatitia illita cū panniculo præſtat. Tuſa cū farina hordeacea & molybdæna, endiuia, omnib. inflamationib. pſertī ſacro igni medet. Radix trita ſcorpionū & ara-

& araneorum ictibus opitulatur. Oculorum inflammationi aqua stillatitia Endiuiæ confert.

Epithema commune omnium partium Andernac: Recipe succi Lactucæ, vuæ immat. Portulacæ, Solani, vmbil. Vener. ana vnc. iij. His spongia aut linteum imbutum partibus, quę febris veluti fomites sunt, imponi debet.

Malua, Græcis μαλάχη, quasi μαλ α-η, quod ventrem molliat: Latinis Malua, quasi emolliens: Gallis Maulue: Germanis Bappeln &c. Est autem Malua vel Hortensis, quæ cultu & Mangonio aliquando arborescit & in altissimam assurgit proceritatem, vel syluestris, quæ cuiq; nota est: vbiq; enim foliis quam plurimis luxuriat, crassiusculis, Circinatis, angulosis. Flores tota æstate promit, ex purpureo pallidos: Radices pusillas, lõgas, lignosas; semen paruum, planum, ac orbiculatum. Multæ autem Maluarum agnoscũtur differentiæ: prima nomen generis retinet quæ vbiq; viarum & areарũ prope vrbes importuna sæpe germinat. Secunda minus copiosa, pusilla magis, ramulis cepit minoribus, prope rudera & inculta pagorũ loca, flosculis purpureis albicantibus. Tertia dicitur arborescens, quæ instar fruticis assurgit, senûm & octonûm cubitorum: Quarta à multiplici, qua pollet facultate dicitur Althæa, à Latinis Bismalua, & Ibiscus. Maluacea enim habet folia, lenia oblonga, incana, flores albidiores, & semina cæteris maluis syluestribus similia. Radices profert crassas longas, rotundas, in multos surculos diuaricatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirsi eius surrecti folia proferunt malcea, oblonga, incana, & aliquantum tomentacea, flores subalbidos & semen paruum, planum ac orbiculatum, vt cæteræ Maluarum species. Calefacit gradu primo, facultatemq; habet digerendi, laxandi & pus coquendi. Quinta dicitur Alcea, quæ facie maluæ prodit, ortu & cauliculis, sed altius incisis: ex radice prodeunt numerosa virgulta, sesquicubitalia, floribus rubellis ornata; quibus defluxis, semen emergit rotundum, compressum reliquarum Maluarum modo. Sexta vocatur Transmarina & Rosacea, à floris Rosei elegantia & similitudine. Cuilibet genti notissima est, cum in hortis sata & culta multos annos perduret, radice denuo primo vere sese propagante Ad Maluarum familiam referuntur Ibisci quædam species, vt videlicet Althea arborea, Althea palu-

 stris

ſtris, Althea Theophraſti floribus luteis. Totidem adhuc Alceæ inueniuntur differentiæ, vulgaris, exotica & fruticoſior, quæ eſt folio Pentaphyli. Satiua Malua, vt Columella tradit, cum ſole circumagitur, vt hoc tradit verſiculo:

Et Moloche prono ſequitur quæ vertice ſolem.

Eſtque eadem eſui, ac aluo ſubducendæ cum lactuca conueniens, vnde Martialis:

Vtere lactucis, & mollibus vtere Maluis.

Exoneraturas ventrem mihi villica Maluas,

Attulit & varias, quas tulit hortus, opes.

Omnium Maluarum genera & ſpecies humidi ſunt temperamenti, ac medio ſe modo habent. Satiuæ ſylueſtribus præſtantiores ſunt. Maluæ ſatiuæ folia, radix, vel ſemen in lacte vel vino cocta, tuſſi calidæ & pulmonis vitio medentur. Phthiſicis in cibo & potu vſus eorum eſt vtilis. Folia ac radix, cum ſemine Fœniculi & Aniſi, in vino cocta, lac nutricibus augent: dolorem inteſtinorum & veſicæ mitigant: tenaſmum adiuuant. Aqua omnium Maluæ generum ſtillatitia, omnibus internis vitiis ardentium febrium eſt vtilis: Pulmonem & hulcera laterum refrigerat & emollit. Peripneumoniæ & pleuritidi auxiliatur. Qui ſuccum Maluę biberit, eum die iſto ab omnibus morbis liberum fore, tradit Plinius. Succus Comitialibus eſt ſalutaris. Ægilopas, Maluæ folia in acetario cum Sale comeſta ſanant: ipſa folia cum Melle tuſa oculis illini debent. Quæ de ſatiua Malua dicta ſunt, de reliquis ſimiliter eius ſpeciebus intelligenda veniunt. Flores omnium Maluarum in vino vel aqua cum Melle & Alumine decocti, putredini oris & colli, gargarizati medentur. Decoctum florum Maluæ, aut aqua ſtillatitia, contra linguæ, omneſque internas, & externas inflammationes, ignem ſacrum, anginam, aliaque œdemata, gargarizata & illita pollent. Apum & crabronum ictus aqua vel ſuccus illitus ſanat. Oleo florum Maluæ peruncta cutis, ab earundem ictibus eſt tuta. Porriginem & ſquamas capitis, in vrina cocta folia & radix, ſi caput decocto abluatur, pellunt. Omnes vulnerum inflammationes Maluæ radix, & ſemen, vel ſola, vel cum adipe, reſoluunt & molliunt. Tumores iecoris lienis & matricis, eadem cum farina hordeacea in aqua cocta, oleo oliuarum vel Ro-

ſaceo

ſaceo admixto, illita reſoluunt, diſcutiunt & molliunt. Eadem ratione eryſipelata, & gangrænam reſtinguunt: aculeos quoque corpori infixos extrahunt. Clyſteribus folia, ſemen & radix ob ſanandi efficaciam ſunt vtiliſſima. Eadem in ſacculo in aqua cocta, calculoſis proſunt, ſi aquæ patiens inſideat: meatus enim veſicæ laxant & aperiunt. Fluxus capitum, ſi pedes in ea foueantur, deprimit. Omnes in ſumma Maluarum ſpecies, Alcea quoque & Althea, cunctis totius corporis inflammationibus opem ferunt.

Fomentum reſoluens ac flatus diſcutiens, Andernaci: Recipe Maluæ cum rad. M.j. florum Camæmeli, Meliloti ana P.j. ſem. Lini vnc.j. Aniſi vnc.ß. Ficuum num. XL. Decoquantur in aqua ad tertias. Veſicam iure hoc calente repletam, lateri adfecto ſemel atque iterum admoueto.

Clyſter refrigerans, Andernaci: Recipe Maluæ, Violarum, Lactucæ, fol. Cucurbitæ, vel Cucumeris, vel Peponum ana M.j. ſem. Cucurbitæ, Cucumeris, Citrulli, Melonum ana vnc ß. Prunorum Damaſc. num. xx. flor. Violarum, Bugloſſæ ana P.j. Decoquantur in aqua ad libram. In hac Mellis vel Sacchari rubri vnc.j. diluitur: olei violacei vnc.iij. Miſce & iniiciantur.

Clyſter emolliens, Rondeletii: Recipe rad. Maluæ, rad. Biſmaluæ, rad. Liliorum ana quart.j. Maluæ, Biſmaluæ ana M.j. ſem. Lini vnc.j. Ficuum paria xx. flor. Meliloti, Violarum ana P.j. Aniſi drach. iij. Decoquantur in iure pingui, vel in aqua fontis, & in lib.j. diſſolue. Olei communis, vel Butyri recentis, vel axungiæ porcini vnc. iij. Miſce & fiat Clyſter.

Clyſter emolliens alius, Andernaci: Recipe Parietariæ, Atriplicis, Mercurialis, Maluæ ana Man.j. rad. Liliorum alb. rad. Ebuli ana vnc.j ſem. Lini, Fœnigræci ana vnc. ß. Aniſi drach.ij. Ficuum num. iv. flor. Chamomillæ, Violarum ana P.j. Prunorum num.v. Decoquantur vſque ad libram. In iure diluuntur Caſſiæ, Diapruni ß. ana vnc.ß. Hieræ Pieræ drachm.v. Mellis Violacei, Butyri recentis ana vnc.j.ß. Olei Violacei, Liliacei, ana vnc.j.ß. iniiciatur clyſter tribus horis ante cibum.

* *
*

CAPVT XL.

De Myrto, Milio, Mandragora, Nymphea, Oxalyde, Plantagine & Polygono.

MYrthus vel ſylueſtris eſt, quæ in multis regionibus calidis, ac locis incultis ſponte fruteſcit, vel domeſtica quæ cultura eget, cuius duæ agnoſcuntur ſpecies, vna dicitur minor effigie buxi, ſed foliis acutioribus, vt ruſci, baccas nigras gerit, hederæ æmulas, ac vineo ſucco grauidatas, vnde nigra ſæpius Myrtus dicta. Propter eius gratioſum odorem, faciemque perpetuo virentem valde commendatur, ſeduloq; nutritur in hortis, & fictilibus in vaſis tranſplantata in multarum ædium feneſtris ad delitias, & ornamentum cuſtoditur, nec raro proſtat Pharmacopoliorum veſtibulo. Eſt altera minor, alba dicta, quod foliis latioribus eſt, longioribuſq;, vt mali punicæ, & colore minus obſcuro ac ex albo vireſcente, vnde cognomen. Cultura nonnunquam in arboris mediocris altitudinem aſſurgit, vt nos in quibuſdam hortis maritimis vidimus. Vtraque Myrtus flores promit albos, ſuaueolentes, ex quibus arte debita aqua ſtillatitia elicitur ſuauiſſime fragrans. Circa Myrti caudices adnatum quid verrucoſum, inæquabile ac concolor prominet, quod velut manus Myrti ramos amplectitur, Myrtidanum à Dioſcoride appellatum: Sed nullus nunc eius vſus, cum ab inſtitoribus nec ematur, nec adferatur, nec væneat. Eſt & alia ſylueſtris ac parua Myrtus, quæ locis ſyluoſis, ſiccis, macilentis, aeri expoſitis delectatur, quæque baccas fert nigras, eſculentas & ſuaues, quas multi vaccinia quaſi baccinia nominant; alii aliis nominibus ad arbitrium fictis deſignant: In Normania, vulgus à colore nigro, qualis eſt AEthiopum, qui Mauri vocantur, moreta dictos fructus appellant. Myrtus ex contrariis ſubſtantiis conſtat, vincente frigido terreno; habet & tenue quiddam calidum, ob id ex Galeno efficaciter ſiccat: Myrtillis vero terrenam frigidamque aſſignamus naturam. Fructus & folia vtiliter & aſſumuntur, & adhibentur, quosvis humores profluentes compeſcunt, ſanguinis excretiones ſiſtunt, propter qualitatem adſtringentem. Eorum decoctum ad laxatos artus, & ad oſſa fracta atque ferruminationi repugnan

pugnan

pugnantia valde prodest. Plura apud Dioscoridem cap. 156. lib. j. Syrupus ex fructu Myrtillorum aduersus antiquam tussim, & pulmonem exulceratum, stomachumque confortandum conficitur. Paratur hoc modo: Recipe succi Myrtillorum lib. sex, Sacchari puri & purgati lib. tres, aut semiquatuor, coquantur simul apud prunas paulatim, donec Syrupi aut Mellis crassitiem assumant. Fructu seu baccis pictores & tinctores ad Blauum seu Venetum colorem vtuntur.

Errhinum ad oris fœtorem, Rondeletii: Recipe aquæ Myrti, aquæ Rosarum ana vnc. ij. Aquę flor. Genistæ, vel aquæ Citri vnc. ß. Moschi vel Ambræ G. vj. Salis parum. Quod si ditiori paretur Gargarisma, maior portio Moschi vel Ambræ poterit dari.

Electuarium Mesuæ: Recipe nucleorum Myrti tritorum vnc. j. ß. Rosarum, Spodii, Rhu, Trium Piperum, Santali, Balaustii, Gum. assi ana drach j ß. Granorum Granatorum assor. drach. vij. Coriandri præparati & assi vnc. ß. semin. Rosarum. sem. Acetosæ, sem. Plantaginis ana drach. ij. Trita probe omnia, frigantur ex Omphacio, vel succo Myrti, & aceto, siccenturque: deinde excipiantur miua acetosa, Dantur drach. ij. vel iij. Cum Syrupo Cydoniorum. Confirmat ventriculum, & viscera alia roborat: fluorem alui à causa calida, vel medicamento nimis purgante, sistit: appetentiam excitat.

Electuarum de baccis Myrti Mesuæ: Recipe Baccarum Myrti tenuiss. tritarum li. j. Myrobal. nigrarum, Myrob. Belliricarum, Emblicarum in aqua Coroneorum & vino coct. ana dra. vij. sem. Anisi, sem. Cymini, sem. Apii, aceto horis 24. macerat. & siccat. ana drac. x. Conficitur cum miua Aromatizata. Datur cum Syrupo decoctionis Cydoniorum. ventriculum & hepar firmat, eorumq; coctionem iuuat: ob id lienteriæ, & Dysenteriæ hepaticæ confert. Stomachum quoque refrigerant, Diarrhodon Abbatis, Diatrion Santalon, &c. de quibus vide suo loco.

Clyster ad dolorem colicum à pituita vitrea, Rondeletii: Recipe fol. Myrthi Palegii vtriusque, Marrubii, Calaminthæ ana M. j Fœnigræci vnc j sem. Seseleos, Carui, Cymini ana vnc. ß. flor. Chamomillæ, Lauendulæ, Sambuci Anthos, Stœchados ana P. s. Fiat decoctio. In lib. j. vel vnc. x. decocti dissolue vini Maluatici,

vel vini albi veteris vnc. iij. olei Anethini vnc. iv. Misce & fiat Clyster.

Syrupus de succo Myrtillorum seu Myrthinus simplex, Mesuæ: Recipe succi Myrtillorum depurati lib. viij. Clarificati Sacchari lib. iiij. Coquantur secundum artem. Ventriculum & viscera roborat, ob id fluorem alui antiquatum sistit, & tussim mitigat.

Syrupus Myrtinus compositus, Mesuæ: Recipe Myrtillorum drach. xx. Santali albi, Sumach, Balaustiorum, Berberis ana drac. xv. Mespillorum drac. 50. succi Granatorum vel Cydoniorum, Pomorum agrestium ana lib. ß. Omnia, exceptis succis, coquantur in aquæ fontis libris octo, ad medias, coletur, & fiat Syrupus cum Sacchari libris tribus, additis in fine succis. Ventris fluorem hic Syrupus sistit, etiam antiquum, & screatum sanguinis.

Potio pro gregariis approbata, Quercetani: Recipe Croci Martis, nostro modo præparati scrup. j. calcis testarum ouorum drach. j. Syrupi Rosarum siccarum, Syrupi Myrtillorum ana vnc. j. Cum aqua flor. Papaueris rubri, fiat potio. Assumenda tribus horis ante cibum: pro quo capiat hordeatum cum aqua Rosarum & semine Papaueris, præsertim hora somni.

Milium, Græcis dicitur κέγχρος & κεγχρὶς: Hippocrate πασπάλη & πάσπαλος, πίσον: Latinis Cenchrus & Milium: Strabone Cenchris: Herbariis Paspale & Paspalus Hippocratis ac Pistum, Serap. lib. simpl. cap. 102. & 357. Ieuers & Geuers: Alsaharauio Algaures: Auicennæ Glossographo Algenares: Haliabbati Auresum, & Lausesum in lib. de doctrina Alhaui, aliis Algenars, ~~Pimers,~~ Cechias, & Giaures: Italis Miglio & Meglio: Hispanis Millo, Milho & Miyo: Gallis Mil, du Mil, Millet, du Millet Vngaris Koles: Germanis Hirse: Farina eius Græcis vocatur κέγχρινον ἄλευρον Dioscoridi. Latinis Milii farina: Purgamentum Milii Plinio lib. 18. cap. 10. dicitur Applauda, in exemplar. correct. Appluda: Germanis Spreu / de Milio, &c. habet naturam frigidam, aluum constipat, difficilis est concoctionis: Eius vsum & efficaciam describit talem Baptista Fiera in sua cœna, talibus versibus, quando ait:

Sunt

Sunt ieiuna, aluum durantia grata dolori,
Similia ignitis sint prius vsta focis.
Lacte in nocta fluent, molli & iniusta liquore,
Plenius, ac cœna tarda tenacis erunt.
Panici vberior liuoris mensa superbit,
Sæpius exiguis cedere magna solent.

Fit etiam inde panis Milliaceus, destillaturque in aquam, cuius vsus est ab Intra & Extra, plura apud Medicos.

Mandragora, quod iuxta mandras inueniatur, nomen accepit, vt nonnullorum est sententia. Circæa, à Circe Græcis dicta, quod radix ad amatoria conducat. Pythagoræ Antropomorphos, à forma radicis, quæ humanam quadanterius effigiem refert: Germ. Alraun. Quas agyrtæ radices humana effigie diuendunt, ficticias esse nemini ferè non constat. Ex cannarum enim aut Bryoniæ radicib. eiusmodi formam sculpunt, ac terra obruunt, quæ cum aliquando delituerit, per terram colorem mutat, ab ipsisque deinde effoditur, vt sic creuisse existimetur, qua misere imponunt mortalibus. veri tamen Mandragoræ radicis cortex in officinis hodie habetur. A quibusdam vocatur malus Canina, ab aliis pomus terrestris, eo quod poma ferat rotunda, lutea, vitellis ouorum induratorum similia, odorata quidem, sed virosa; iuxta septentrionalium axioma, Man hominem notat & Draghen, quasi gerens hominis figuram. Eius duæ traduntur differentiæ; vna dicitur mas seu candida, μώριον Græci vocant, nonnulli Arsen, alii Hypoplomon, quæ ingentibus foliis, betæ similibus, latis & læuibus viret. Fœmina verò nigra dicta, folia pandit angustiora, lactucæ minora, aliquantum hirsuta, humi procumbentia. Poma producit mari similia, sed minora, sorbi effigie, ex luteo pallescentia. Radices habet sæpius binas, aliquando ternas, inter se conuolutas & intortas, exterius nigras, intus albas, carnosas, longas & crassas. Mandragora nulla patienter fert solis æstus & lætius fruticat in locis vmbrosis & opacis vnde mandragora forsan dicta, vt viri docti quidam putant, quod in mandris & specubus sata delectetur; Dioscoridis tempore colligebatur radicis succus, qui insolatu concretus, multo erat in vsu.

Nunc

Nunc radicibus & foliis vtimur quidem, sed rarissime, atque in his solum affectibus, qui alia blandiora stupefacientia contemnunt. Ex pomis paratur oleum per infusionem, vt in officina demonstrauimus, quod prudenter adhibitum dolores quosvis tollit, & blande somnum conciliat. Theophrasti Mandragora ab hac Dioscoridis est diuersa, sed est ea quæ proprie Morion dicitur, radice grandi, caule procero, foliis mediam Solani & Mandragoræ formam referentibus, flore nigro, fructu grandi, vuæ acino simili, qui vinosum succum gustatus emittit: Germanis Dolkaut / dicitur. Gall. Morelle marine. Hanc Theophrasti mandragoram Solanum esse somnificum Trago placet, vt cap. de Solano, huius quoque fit mentio, ad quod etiam potius videtur referenda, siquidem foliis, florum forma, fructu & viribus Solanum refert. Mandragora in tertio refrigerantium ordine statuitur. Poma aliquid humiditatis & caloris, habent. Cortex desiccandi quoq; vim obtinet. De Mandragora multa scribunt veteres, multa etiam alii fabulantur. Succus eius Dioscoride teste, ex aqua mulsa potus duobus obolis, atram bilem per vomitiones purgat: potu autem largiore vitam adimit. Radix in vino cocta pota insaniam parit, & lethargicos efficit: vnde ante sectiones & vstiones commode dari poterit, ne sentiantur. Remedium vero huic potioni, si quis largius eam biberit, & diutius somno corripiatur, esse tradunt, acetum capiti affusum, & Piper, aliave sternutamenta provocantia medicamenta naribus admota. Viridia folia imposita, siue radix viridis cum Melle & oleo temperata recentia vulnera sanant, trita radix cum aceto applicata, sacrum ignem efficaciter restinguere fertur. Eadem cum aqua illita, strumas & tubercula discutit. Cum polenta, articulorum cruciatus mitigat.

Mala insana dicta censent, quod difficulter concoquantur, non quod mortem inferant: siquidem in cibos veniunt. Neapolitanis apud quos nascuntur Melanzana. Nonnulli ab eleganti & pulchritudine, Amoris Poma. Gall. Pommes d' amours. Germanis Melanzan/Dollåpffel. Dico genera, ex pomorum sunt forma: alia enim purpurea fere tota, alia vero lutea aut candorem quendam præ se ferentia. Nascuntur etiam in Germania hodie, in fossilibus potissimum, frutice qui postmodum personatiam caule & foliis

foliis refert: quæ tamen longiora ſunt & magis laciniata: flos Augusto vel Septembri menſibus iis purpureus, ſpecioſus, ex foliis è calatho ſtellatim radiati: Fructus oblongi mali forma & magnitudine, in quibus ſemen ſiliquaſtro non diſſimile. Radix multis capillata fibris, & lutea. Gaudet eodem fere cultu quo cucumeres & Melones. Frigidam humidamque malis inſanis naturam tribuunt. De viribus nihil conſtat. Nonnullis tamen ex oleo, ſale, & pipere fungorum modo coquuntur.

Alii aliis modis apparant, in acetariis ex oleo, pipere & aceto cum igni primum inferbuerit, ac in taleolas diuiſa fuerint, edentes. Alii muna condiunt acida. Reuera tamen cibus eſt incommodus, minuſque ſanus.

Aqua ad venena erodentia, Rubei: Recipe Theriacæ vnc. ij. Condit. Aelenii, ireos ana vnc j. Succi Baccarum Lauri, ſucci iuniperi, ſucci Betonicæ, ſucci Centaurii minoris, ſucci Verbaſci, ſucci Marrubii, ana vnc. iij. Florum Nymphææ, Flor. violarum, Cortic. rad. Mandragoræ, ſeminis alterci albi ana vnc. j. Opii vnc. ij. Excepta alembico, artificio reſoluuntur, ſed melius in diplomatis. Neq; ſolum prodeſt, veneno læſis, quod vrit corpus, ſed internis dolorib. qui cum febre cruciant.

Oleum Mandragoræ, Nicolai: Recipe olei communis lib. ij. ſucci pomorum Mandragoræ vnc. iv. Succi Hyoſcyami albi vnc. ij. Succi capitum papaueris, nigri vnc. iij. Succi violarum, ſucci Cicutæ ana vnc. j. Opii, ſtyracis calamitæ ana vnc. ſ. Succi cum oleo decem diebus ad ſolem macerentur, deinde coquantur in duplici vaſe ad ſuccorum conſumptionem: cola, & opium cum ſtyrace diſſolutum cum pauculo oleo probe miſceto, & repone. Ad nimios dolores capitis valet, phreneticis, male dormientibus, fronti illitum, & naribus iniectum, vehementer opitulatur: pulſibus brachiorum & plantis pedum illitum, quocunque modo v giliis fatigatum, celerrime obdormiſcere facit. Nota: Quia non habentur apud nos Mandragoræ poma, ergo loco ſucci eorum, accipienda eſt rad. corticis: li. j. Qui contundendi in aqua ſuffic. & colato decocto, reliqua addenda.

Aliter. Recipe olei lib. v. Succi malorum Mandragoræ vnc. viij. Succi capitum Papaueris vnc. vj. Succi Hyoſcyami albi vnc. iv.

Succi Violarum, cicutæ ana vnc. ij. Opii, Styracis ana vnc. j. Eodem modo, quo præcedens, conficitur. Nicol. Alexand. Philonium Hamech: Recipe Melanthii, Castorei, Piperis, Ameos, Baccarum Lauri, Cymini, Fol. Rutæ, Calaminthes, Opii, Hyoscyami, Cort. rad. Mandragoræ ana partes æquales, Excipe melle. Datur à drach. ij. ad ana. ij. Præstat ad sedandos vehementes & lethales partium dolores, ventriculi, coli, hypochondriorum, hepatis, lienis, renum, vteri, excitatos à crudis humoribus, aut flatu crasso, aut amborum causa intemperie frigida: valet etiam ad suffocationis periculum, singultum vehementem, & vrinæ difficultatem.

Nymphæam græci, quod aquis gaudeat, dixerunt: Latinis ac officinis Nenuphar, clauus veneris, Digitus veneris, alba Palustra Papauer palustre: Germanis *Seeblumen, &c.*

Alii a Nympha zelotypiæ stimulo erga Herculem mortua natam poetæ fabulantur, inter plantas aquarum alumnas maxime ad medicos vsus commendatur. Duum est generum: Candida ac Lutea. Nymphæa candida, folio nascitur orbiculato, leui, herbaceo, amplo, in stagnantibus aquis supernatante, flore candido, lilio simili, in medio croceum habente apicem, & cum defloruerit capite papaueris, in quo semen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis & læuis: Radix nigra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam repręsentans. Vnde etiam quidam Rhopalon vocāt, hoc est, clauam. Item Herculeam à Nympha, quæ Zelotypia erga Herculem fuit mortua, secundum fabulas. Nymphæa lutea, folia fert priori similia, radicem albam & asperam, florem luteum, splendentem, rosæ similem. Germ *gæl Seeblummen.* Vtraque locis palustribus & stagnantibus conspicitur. Luteam Nymphæam Thessalam proprie vocant, sicut Nymphæa candida Heraclea venit appellatione.

Vtrique facultas est refrigerandi & exiccandi citra morsum. Liquor Nymphææ candidæ stillatitius, duarum vel trium vnciarum pondere potus, aduersus ardentes febres, pestis maxime tempore, præstans est remedium: præsertim vero iis qui Ethicam in pleurisi sentiunt; Tussi quoque aridæ, vehementi siti, iecoris & lienis inflammationi medetur, ac extrinsecus etiam linteola in liquore isto madefacta, iecori & cordi tepida commode imponuntur. Diuturno alui fluxui, idem liquor, aliquoties in die potus fert auxilium.

Ad

Ad eoſdem affectus conſeruas nonnulli & olea ex eius floribus conficiunt,

Genitale ſemen prorſus extinguit, ob quod iis tantum conueniet, qui caſtitati ſe addixerunt. Radix & ſemen in nigro vino cocta & pota, menſes, nullo alias remedio adiuuante, ſiſtunt.

Quæ de inflammationibus intra corpus dicta ſunt, eadem quoque de externis partium inflammationibus, vtpote capitis, iecoris, cordis, lienis, & ardentium puſtularum, ſunt intelligenda.

Aqua cum linteolo fronti illita phreneſin ſedat: quod oleum quoque eiuſdem præſtat. Eadem ratione iecoris æſtum refrigerat, maculaſque faciei ex calore natas exterit. Anthracas, & ex calore orta corporis vlcera, oleum eius lenit & reſtinguit. Syrupus de Nymphæa ſimplex, Nicolai: Flores Nymphææ, quot voles, macerato, ac ter flores mutato. Horum infuſionis accipies lib. jv. Sacchari quod ſufficit.

Miſceantur & coquantur vſque ad ſyrupi conſiſtentiam, deinde in vaſe vitreo, vel figulino vitrato ſeruetur per annum. Doſis à ſeſcuncia, vſque ad vncias duas, cum aquæ appropriatæ dupla quantitate.

Bilis flauæ feruorem extinguit, ideoque mirifice ardentibus, febribus aliis acutis auxiliatur. Somnum quoque conciliat.

Syrupus de Nymphæa compoſitus, Franciſci Pedemontani: Recipe flor. Nymphææ albæ vnc. ij. Flor. Nymphææ luteæ, ſem. Pſyllii integri, ſem. Acetoſæ ana vnc. j. ſem. cucurbitæ, citrulli, cucumeris, melonum, lactucæ, ana vnc. ſ. ſem. Endiuiæ ſat. Endiuiæ ſylu. Portulacæ ana drach. ij. Radicum fœniculi vnc. j. Coquuntur in aqua hordei ſufficienti: & colaturæ adduntur ſacchari libr. j. Vini granat. acidorum, aceti albi ana vnc. ij. Fiat ſyrupus & aromatizatur cum ſantali citrini, ſpicæ indicæ ana drach. j. ſ. Conſeruatur in vaſe vitreo vel vitreato figulino ad annos duos. Doſis & actio, vt præcedentis.

Epithema ad ſomnum, Andernaci: Recipe florum Nymphææ, violarum, meliloti ana P. j. Fol. lactucæ, Papaueris albi ana M. S. ſem. Papaueris, lactucæ, Anethi ana drach. j. ſem. Alterci drach. ſ. Contundantur omnia & fronti inter duo lintea, vel

pannos sericos, intersutos, appositis ligaculis applicētur Oleū nymphæatum, seu nenupharis albi. Recipe flor. Nymphææ alb. vnc. iv. Olei omphacini lib. j. Macerentur in sole diebus decem: deinde exprime & nouos flores immitte: tertio idem facito. Vires habet violati, refrigerat tamen magis, quam violatum: minus quam papauerinum: hyproticis, & intemperium partium, vt renum, calidam sanantibus vtiliter miscetur, & veneris tentiginem prohibet, genitali inunctum: somnum etiam conciliat.

Oleum nenupharis citrini. Hoc oleum fit ex luteis, siue citrinis Nymphææ, hoc est nenupharis florib. & oleo omphacino vt precedens. Ad eadem fere, ad quæ præcedens, valet.

Conserua florum nenupharis: Recipe flor. Nymphææ luteorum, recentium lib. ſ. Sacchari albi lib. j. Tere in vase lapideo, ac in formam opiatæ confice: in sola, & in vase fictili conserua. Febricitantibus, hecticis, & pleuriticis confert: cerebrum refrigerat, somnumq; inducit.

Puluis ad capitis dolorem à vaporibus: Recipe flor. Nymphææ vnc. ſ. Coriandri drach. ij. Forum rosarum, violarum ana drach. j. ſ. Foliorum Sumach drachmas iij. Corallorum rub. Balaustiorum ana drach. j. ſ. Santali rubri, cort. citri ana drach. j. Fiat puluis subtilissimus.

Epithema ad hecticam febrim: Recipe hordei mundi P. S. Flor. nenupharis. P. j. Flor. violarum p. i. ſ. 4. sem. frig. maior. ana vnc. ij. Fiat decoctio. In libr. iij. dissolue olei violati, amygdal. ana vnc. iij.

Misceantur bene, & fiat Epithema, supra totum thoracem: frequenter autem vtendum sero ac mane.

Epithema ad febres ardentes & siccas: Recipe hordei mundat. P. S. Flor. violarum, nenupharis ana P. j. sem. Melonum, cucurbitæ, citrulli, cucumeris, ana vnc. ij. Fiat decoctio. In colaturæ lib. iii. dissolue olei amygdal. dulc. violarum ana vnc. iij.

Agitentur simul & fiat Epithema, supra totum thoracem applicetur. Maxime conuenit febribus hecticis, & squalidis.

Oxalis

Oxalis inter rumicis seu laphati genera numeratur à Dioscoride, non quod sit vtriusque sapor similis, qui in Laphato subdulcis est & fere insipidus, in oxalide, seu acetosa acidus, vnde nomen quod ὀξὺ Græce dictum, modo ad folia Lapathi mucronata, modo ad oxalidis acidum saporem accommodatur. Acetosa autē est omnib. nota, eaq; duplici genere agnoscitur, vna syluestris, omniū minima & acidissima, quæ multo luxu sabulosis locis, macilentis & sæpe inter segetes nascitur. A Belgis acetosa veruecina, ab aliis vineta cognominatur.

Altera maior est, quæ in locis humidioribus delectatur, vt in pratis & hortis multis; cuius duæ statuuntur differentiæ, vna quæ semper hortensis est, & repens, ab aliis effigie valde dissimilis; folia namque habet rotunda, & colorem ex subcineritio virescentem; saporem vero acidum, vt reliquæ oxalidis species, sed palato magis arridentem. Altera maioris acetosæ differentia omnibus nota est, de eaque vox acetosæ absolute intelligenda est, ob sacros seu magnos effectus herba sacra quibusdam dicta.

Oxalis in memoriam reuocat oxytriphyllum: seu trifolium acetosum, mulierculis panis cuculi, officinis pluribus Alleluya, Fracastorio luyula dictum. Planta humilis est, in locis syluosis vere nouo nascens, cauliculis tenuibus, breuibusq; in quorum summitatibus foliola tria insident, tenuia, pallide virescentia, sapore acida, grataque. Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque foliolis cohærescentes.

Pusilla hæc herba cor recreat, putredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea destillata febribus continuis & pestilentibus confert. Est autem discrimen inter Lapathum, Hippolapathum, Hydrolopathum, Oxylapathum, & Lapathum sanguineum.

Lapathum simpliciter dictum seu rumex olus est culinis expetitum, coquis patientia, herbariis parilla vulgo dictum.

Hippolapathum vel Latifolium est, vel rotundifolium: vtrumque cultum & Rhabarbarum monachorum, & aliquando Pseudorba recentiorum nuncupatum. Hydrolapathum duum est generum, magnum & paruum: vtrumque præcedentibus simile, nec nisi palustribus & aquosis locis læte viret & adolescit.

Oxylapathum in locis incultis vberrime prouenit, radice longa, crassaq;, intus flaua, seu crocea, surculo bicubitali, brachiato, foliis longis, latis, striatis, acuminatis, semine herbaceo, lato ex pediculis minutissime dependente & tenuibus membranis inuoluto, colore rufo. Lapathum sanguineum, seu maculatum, multi non satis considerate sanguinem draconis vocitant. Ex Lapathis quoque est oxalis, de quâ supra, vt etiam herba quædam, nescio qua ratione Piger Henricus dicta, quam spinaceum olus syluestre puto. Aqua stillatitia Oxalidis, pestilentialibus febribus, inflammationi iecoris & ventriculi, pota, aut extrinsecus cum linteolis imposita, fert opem. Oxylapathi, item Oxalidis folia, succus & aqua stillatitia, omnis generis scabiem sanant, præsertim purulenta ex calore nata vlcera. Contra scabiem linimentum conficitur, puluere oxylapathi cum aceto temperato. Nonnulli succo expresso vtuntur, aut radicem & folia in aceto decoquunt. Dentium dolori decoctum oxalidis aut oxylapathi medetur. Auribus inditum dolorem mitigat.

Iulapium oxalidis fit ter coquendo herbam acetosæ reiteratam seu renouatam ex aqua modica, quantum pro tegenda seu mergenda herba sufficit: & postea decoque ad consistentiam, cum æquali portione sacchari.

Hoc album permanet, & est iucundum & vtile: siquidem sub æstiuis feruorib. aqua vel simplici vel destillata pro libitu diluitur, grateque bibitur. Syrupus de succo acetosæ, Mesuæ. Recipe succi acetosæ depurati lib. iij. Sacchari clarificati lib. ij. Coquantur secundum artem. Febribus biliosis, & pestilentialibus saluber est, cordis & ventriculi flammeum calorem extinguit, ipsaque roborat.

Elegans remedium in spirituum euanida vi, Heurnii: Recipe succorum densatorum Acetosæ, Endiuiæ, Rad. Quinquefolii ana vnc. j. Limaturæ Auri scrup. ij. Caphuræ drach. j. Serici crudi drach. ij. Sem. citri vnc. ſ. Conser. fol. Endiuiæ, Acetosæ ana vnc. j. Cum syrupo de acredine citriorum fiat electuarium. Datur à semidrachma ad semunciam.

Epithema in febribus ardentibus circa statum, Rondeletii: Recipe Aquæ acetosæ, violarum, Buglossæ ana vnc. iv. Aquæ Scabiosæ,

Aquę ſcabioſæ, meliſſæ ana vnc.ſ. ſpec. Diamarg. frig. Oſſis de corde cerui ana vnc. j. Cinnamomi Grana v. Fiat Epithema, quod eo tempore admoueatur, quo maius incendium ab ægroto percipitur.

Conſerua acetoſæ: Recipe acetoſæ lib. ſ. Sacchari libr. i. ſ. Tere in mortario lapideo: deinde inſola, & ſerua per annum. Valet cholericis.

Epithema ad dolorem ſtomachi ex calore, Andernaci: Recipe acetoſæ, Endiuiæ ana m. j. Althęæ cum rad. M. S. Abſinthii P.S. Roſarum rubr. p. j. Coriandri præparati vnc. ſ. Santalorum omnium ana drac. j. ſ. Berberis drach. ij. Decoquantur ex aquæ libris duabus ad dimidias, ſpongiæ, aut lintea iuro iſto madida, & expreſſa, ventriculo imponantur.

Epithema aliud ad calidam hepatis intemperiem, Rondeletii: Recipe aquæ acetoſæ, aquæ Endiuiæ, aquæ Bugloſſæ, ana vnc. iij. Aquæ Scariolæ, aquæ Solatri ana vnc. j. ſ. Aceti, vini albi ana vnc. j. Trochiſcorum de ſpodio ſcrup. ij. Spicæ nardi drach. ſ. Santalorum omnium ana ſcrup. j Miſce, & fiat Epithema, vt prius.

Epithema aliud in vehementi febre: Recipe aquæ acetoſæ, Bugloſſæ, ana vnc. iij. Aquæ roſar. vnc. ij. vini albi vnc. ſ. Spec. Diamarg. frig. Oſſis Myrobalani ana drach j. Cinnamomi G. v. Miſce ſimul cum pauco ſcarlatæ granatæ: fiat Epithema, quod tepidum admoueatur regioni cordis.

Plantago à planta, Latinis. Arnogloſſum, id eſt, lingua agni à forma. Quibuſdam Polyneuros, à neruorum multitudine. Gallice, plantain. Germanis *Wegerich*. Duo recenſet eius genera Dioſcorides. Maius foliis craſſioribus, vegetioribus, latioribus, & betaceis: caule anguloſo, & cubitali, ſubrubro: ſemine tenui à medio ad verticem vſque circundato flore in ſpica luteo, nonnunquam herbaceo: radice tenera, hirſuta, candida, digitali craſſitudine. Naſcitur circa ſepes, aggeres & prata, locis tamen paluſtribus potiſſimum. Græcis ἑπτάπλευρον, id eſt, Septineruia, à ſeptenis neruis ſeu fibris, quæ in foliis apparent. Minus, quod anguſtiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora folia habet, caule angu-

anguloſo, in terram inclinato, flore pallido, ſemine in ſummis caulibus. Iiſdem quibus primum genus locis naſcitur. Græcis Pentaneuron, id eſt, quinqueneruia, à fibrarũ numero. Officinis lanceolata, à foliorum acumine. Vtriuſq; herba & flores Maio & Iunio, ſemen vero Auguſto colligitur.

Eſt & tertium Plantaginis genus, quod refert Tragus, ſubſtantia tenuiore, quam primũ, folio rotundiore, ſeſſili, in formam ſtellæ, & hirſuto, colore cinereo, fibris ſeptem diſtinctum, & vireſcens per hyemem, nomine cum primo eodem.

Quartum etiam addit Plantaginem aquaticam, foliis minoris Plantaginis, caule procero & ramoſo, flore in ſummo exiguo, & candido, ſicut in Limonio.

Alii male Aliſma vocant. Mediocriter ſiccum eſt & frigidum, vnde maximus eius in medicamentis vſus. Refrigerat ſimul & deſiccat. Recentia folia cum aceto & ſale cocta, cœliacis & dyſentericis proſunt: Idem præſtat ſemẽ & eius puluis ſumptus. Commodior eſt aqua ſtillatitia: excreantibus & mingentibus ſanguinẽ, phthiſicis item auxiliatur.

Radices eius tres in vino coctæ, febri tertianæ, quatuor vero quartanæ reſiſtere traduntur. Efficacius tamen hoc præſtat aqua ſtillatitia, cyatho eius ante febris inuaſionem ſumpto: mẽſes quoque cohibet, omniaq; interna corporis vitia ſanat.

Eadem præſtat ſuccus eius, aliquot diebus potus. Phreneſin ſuccus vel aqua eius illita compeſcit.

Oculis inſtillatus ſuccus, inflammationes eorum ſedat, purgatque. Auditum auribus infuſus reſtituit.

Oris ac gutturis hulcera emendat, ſi os aqua eius colluatur. Lichenis malo trita medetur: fiſtulas, Carcinomata, Carbunculos, intertriginem, aliaque vitia purgat ac ſanat.

Cum Aizoo temperatus ſuccus ſiue aqua, Eryſipelata, aliaſque inflammationes reſtinguit. Strumis pellendis collo à nõnullis ſuſpenditur.

Plurimum præ aliis herbis in diſcutiendis tumoribus, reſtinguendiſque inflammationibus pollet Plantago aquatica.

Clyſter

Clyster glutinatorius, Andernaci: Recipe ſucci vtriuſque Plantaginis, ſucci Portulacæ ana vnc.iv. Boli Armeni, ſanguinis draconis, Amyli ana drach.ß. Seui Hircini vel Caprini vnc.j. Mixta iniiciantur.

Clyſter conſolidans, Rondeletii: Recipe hordei integri torrefacti P.j. Plantaginis, fol. Myrti ana M.j. flor. Roſarum P.j. Fiat decoctio in libra diſſolue Trochiſcorum alborum Rhaſ. vnc.j. Amyli ſcrup.ß. Miſce, & iniiciatur.

Iniectio in vterum ad deterſionem vlceris poſt fœtum mortuum, Rondeletii: Recipe fol. Plantaginis, Agrimoniæ, Ceterach, Myrti, Lentiſci ana Manip.j. Fiat decoctio in aqua fontis, vel extinctionis plumbi, & in colatura diſſolue pro libra, Sacchari rubri, Mellis Roſar. Col. vel Syrupi de Roſis ſiccis vnc. iij. Miſce, & fiat iniectio per Metrenchytam.

Gargariſma ad Anginam, Andernaci: Recipe aquæ Plantaginis, aquæ Caprifolii, Mellis Roſati ana vnc. iv. Diamoronis vnc. j.ß. Ex his mixtis fiat Gargariſma: eoque ſæpius æger quotidie vtatur.

Gargariſma ad oris vlcera putrida, Andernaci: Recipe Plantaginis vtriuſque, Prunellæ, Fragariæ, Liguſtri, Roſarum rub. Maluæ, flor. intybi ſylueſtris ana æqualis modus. Decoquantur omnia in vaſe fictili nouo ex aqua, fiatque Gargariſma.

Errhinum ad vlcera purganda, & conſolidanda: Recipe ſucci Plantaginis, Solani, Roſarum ana vnc. iij. Vini albi, aut ſucci Mal. punicorum, Mellis ana vnc. j. Miſceantur, fiatque Errhinum.

Errhinum ad ſanguinem reprimendum: Recipe ſucci Polygoni, Plantaginis ana vnc.j. Succi ſtercoris Aſinini vnc.j.ß. Pollinis vnc.j. Penicillum ex panno lineo formetur, quod his imbutum, naribus indatur.

Epithema ad teſticulos refrigerandos: Recipe aquæ Plantaginis, & Nymphææ ana vnc.iv. Vini vnc.j. Miſce & linteo admoueantur. Heurnius.

Epithema ad ventriculum corroborandum: Recipe Plantaginis vtriuſque ana M.j. Comarum Abſynthii M.ſ. Roſarum

rubr.P.j.ß. Santalorum omnium ana drach.j.ß. Coralli rubr.vnc. ij. Omnia sacculo imposita ex aqua cum pauco aceti, cui aliquid vini adiectum sit, coquantur. Linteum duplicatum hoc iure calido imbutum, ventriculo admoueatur.

Polygonum herba à multis geniculis nomen accepit. Masculum Dioscorides cognominat, ad differentiam fœmellæ, quam Hippurin vocant. Dicitur eadem seminalis, à copioso semine: & sanguinaria ab effectu, quo in sanguine sistendo pollet. Gorrigiola & Centumnodia Officinis, à forma seu geniculorum multitudine: Gallis Gorrigiole: Germanis Weggraß. Dioscor. duo facit genera: Marem & fœminam. Mas nascitur in semitis passim, ramis tenuibus, teneris, copiosis, geniculis intersectis, in terra graminis modo repentibus: foliis rutæ similibus, longioribus tamen: semine iuxta singula folia: flore albo puniceove: floret æstate. Aetius Heliobotanen, hoc est, solis herbam appellari dicit. Item Proserpinaca, Apuleio & Dioscoridi. Nascitur in aruis humidis præsertim inter rapa, quædam herba Polygano similis, ramulis multis, crebris geniculis, sicut dicti Polygoni, foliis teneris, acuminatis, coloris cinerei, qualia fere Cyparissi: flore & semine multiplici, stellato, seminis milii forma, odoris fortis: radice rotunda, alba, villosa, digiti longitudine: Viribus Polygono similis. Vnde Polygonon minus seu Polycarpon, à seminis copia nominari poterit. Polygonum fœminam, quam describit Dioscorides, Hippurin faciunt alii minorem: caule fruticat vno, arundini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo farctis: articulos in orbem cingunt apices, foliolis piceæ similes: radicem habet inutilem, locis nascitur riguis, vide caput de Hippuri. Frigidum est Polygonum in ordine secundo, & quodammodo initio tertii, simulque exiccat. Spissandi ac refrigerandi vires obtinet. Polygonum vtrumque in vino rubro coctum, omnes alui fluxus, vomitus, sanguinis excretiones & menses superfluos cohibet: Venena & calculum expellit efficaciter. Ventriculi & Choleræ æstum restinguit: omnibusque internis vitiis medetur. Aqua stillatitia cum trito semine pota, parium est effectuum. Pecoribus pabulum est.

est gratissimum. Succus vel apua Polygoni vtriusque stillatitia, inflammationibus corporis internis & externis restinguendis plurimum prodest: Aurium dolorem mitigat. Collutione gingiuarum putredinem curat. Vulnerum inflammatorum, veterumque damnorum symptomata, præsertim circa genitalia loca prohibet.

CAPVT XLI.

De Pulmonaria, Panico, Portulaca, Papauere & Rosis.

PVlmonaria trium est generum: 1. dicitur Pulmonaria Gallica & Pulmonaria Aurea, Consolida Lactaria, Consolida Lactucina, Hieronymo Trago, Pilosella maior: Germanis Buch-Kohlen.

Secundum genus dicitur Pulmonaria Gallica fœmina.

Tertium genus dicitur Pulmonaria Gallica, Angustifolia: Naturam habent frigidam & siccam, in Chyrurgia maximi sunt momenti, fit inde Syrupus & aqua: sic veniunt Interne atque Externe vsurpandæ hæ herbæ, &c.

Panicum Græcis ἔλυμος, μιχίνη, μελύη & μέλυνος: Latinis Elymus siue Helymus, Meline siue Melyne, Melinus, Diocle: Melfrugum, Plinio Panicum, Panica & Panicula: Serap. lib. simpl. cap. 104. Dochon, aliis Amram, Dora, Alsaharauio Glares, reliquis Dochen, Diochen, Dolin, teste Matth. Syluatico Dorathin, & Buthicin: Italis Panico & Panigo: Hispanis Panico, Paniso siue Paniso & Painso: Gallis Panicum, Paniz, du Paniz semblable, & du Paniz oeiliet: Germanis Fenchel/rc.

Secundum genus dicitur Panicum visosum, Panicum Indicum, Panicum Hispanicum, & Panicula. Tertium genus dicitur Panicum syluestre, Panicula syluestris, aliis gramen Mannæ syluestre:

Germanis wilder Fenchel/ꝛc. refrigerat in primo & ſiccat in ſecundo, gradu velut Oryza : generat ſanguinem craſſum & habet vim conſtipandi. Fit inde Panis Panicaceus : aliâs eius vſus eſt Internus Externuſque. Eſt etiam panicum cæruleum Indicum, cuius in Medicina nullus adhuc inuenitur vſus.

Portulaca, Andrachne: Gallice, Pourpier, Purchaille: Germanice Burgel. Duæ ſunt huius ſpecies : Hortenſis & ſylueſtris. Hortenſis caules habet craſſos, pingues, teretes, & in altum erectos, lente vergentes in puniceum, folia pinguia, à tergo candida, flores exiguos, luteos, ſemina nigra, in herbaceis calycibus contenta. Naſcitur in hortis, vineis, lociſque cultis. Sylueſtris naſcitur in locis petroſis, & incultis, foliis oleæ, multo tamen minoribus, numeroſioribus, & tenerioribus: cauliculos habet rubentes, ab vna radice multos, in terra ſeſſiles, qui commanducati ſucco abundant, glutinoſique & ſapore ſunt ſalſi. Nec eſt tertium Aizoi genus, vt quorundam fert opinio. Vtriuſque & folia & flores Iunio & Iulio potiſſimum ſunt carpendi : Semen vero menſibus ſequentibus. Vtraque in tertio ordine à temperatis ac mediis refrigerat : humectat vero in ſecundo. Portulacæ & folia & ſemen pota aut comeſta, internæ ventriculi, iecoris & renum inflammationi maximo ſunt auxilio : dyſenteriam, alioſque alui fluxus compeſcunt : renum inflammationem reſtigerant & confortant: vrinæ ardorem pellunt : ſanguinis in matrice profluuium, ficus, hæmoptyſin, aridam tuſſim & dyſpnœam tollunt. Gonorrhœam item & Veneris inſomnia ſiſtunt, ſanguinis calorem mitigant, ac impudicitiam refrænant. Stomachum in acetario ſumpta, corroborant. Ad eadem omnia aqua ſtillaritia prodeſt. Folia & ſemen trita in farina hordeacea, ac temporibus illita, phreneſin compeſcunt. Eodem modo oculorum, aliarumque partium inflammationibus, eryſipelati item, auxiliatur. Succus aut liquor Portulacæ, cum Irino oleo aut Roſaceo temperatus, quietem & ſomnum, illitus, inducit. Pueris præ nimio calore non commode dormientibus, cum ſtupa capiti illinitur, vel ſtillatitia interdum aqua bibenda datur. Linguæ inflammationibus, Cydoniorum nuclei, in Portulacæ ſtillatia aqua mollefacti, commodiſſime illinuntur. Idem præſtat

Ozim.

Ozimi ſemen, dicto modo illitum. Dentium ſtuporem ex acido cibo aut aliunde natum, ſi aqua eius os colluatur, aut folia commanducentur, corrigit. Vulneribus ad ſyderationem ſpectantibus ex polenta illinitur. Plagis Sagittarum aut ſerpentum impoſita, venenum extrahit. Prociduum vmbilicum infantium adiuuat. Puſtulis cum polenta & Sale, aceto & Cera inungitur. Hulcera oris & Gingiuarum tumorem, commanducata cruda, ſedat: Mobiles dentes ſtabilit. Cerulcis dolori, cum Galla & Lini ſemine, pari quantitate ſubuenit. Mammarum vitia cum Melle aut Cimolia creta, emendat. Ardentibus febribus cum polenta imponitur. Podagris calidis & eryſipelati, cum ſale illita, medetur. Vulnerum doloribus ex oleo cum polenta illinitur. Neruorum duritiem emollit.

Electuarium ad calculum: Recipe ſucci Portulacæ, Fœniculi marini ana vnc. ß. ſem. Paliuri vnc. j. Aſari, Ochræ ana drach. iij. Cinnamomi Seſeli ana drach. j. cum Syrupo de Byzantiis, vel de quinque rad. fiat Electuarium. Parantur etiam ex Melle Lithontribone lapide Iudaico, additis ſuccis vel Syrupis conuenientibus. Rondeletius.

Papauer ſatiuum: Germanis Magſamen: Gallis Pauot. Duo ſunt eius genera: Alterum quod Papauer album dicitur, Græcis Thyſacite, ab oblongo, & vtriculis ſimili capite: ſemine candido. Alterum nigrum, Græcis Pithite, à dolii forma, quod nigrum ſemen in lato, Seſſili, & doliolo ſimili capite, concludit. Officinis & vulgo Papauer nigrum, foliis conſtat longis, per ambitum ſerratis, nulloque pediculo cauli adhærentibus: floribus vel candidis, vel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus ſemen atrum vel candidum. Succus Papaueris μηκώνιον dicitur: non Opium, vt quorundam eſt error. Eſt enim Opium liquor eius lacteus; vt poſt dicetur. In hortis ſatum prouenit. Floret Iunio & Iulio potiſſimum, ac ſubinde in capitulis ſemen profert. Tragus quinque obſeruata à ſe ſatiui genera enumerat, flore & ſemine differentia.

Primum floribus in ſummo candidis, maculis purpureis diſtinctis, ſemine cano, quod cùm maturuerit ſponte ex fathiſcentibus circa ſcapum capitulis excidit. Hocque eſt vulgare Papauer.

Alterum flore prorſus candido, capitulis nonnihil quam in altero longioribus, ſemine etiam candido.

Tertium floribus ſimiliter candidis, ſed maculis circa capitulum rubris tinctis, ſemine ſubflauo.

Quartum flore penitus rubro, ſemine atro.

Quintum flore Puniceo, maculis circa caput fuſcis, ſemine ſimiliter nigro. Præter hæc adhuc duo, alterum candido, alterum rubro flore, foliis in flore ſciſſis, & in extremitatibus diuiſis, alterum candido alterum fuſco ſemine, tradit. Omnibus ſemen in capitulis eſt concluſum. Primi tantum generis capita, maturo ſemine fathiſcunt, ſicut Papaueris erratici. μήκων ῥοιάς Græcis, Latinis Papauer fluidum ſeu erraticum, à flore ſic dictum, qui eis protinus decidit. Μήκων Græcis dictum, à μηκωνεῖν, id eſt, à non miniſtrando, quod eo veſcentes non ſuis fungit officiis patiatur: quod de ſatiuo intelligitur. Officinis Papauer rubeum. Gallice Coquelicoc. Germanis à ſtrepitu quem pueri harum foliis edunt Klapper Rosen/ quaſi crepitaculares roſas, & Korn Rosen / in ſegetibus paſſim à Maio ad Autumnum vſque ad naſcuntur. Duo ſunt eius genera maius & minus, non niſi magnitudine differentia: Folium habet, Dioſcor. autore, Origano ſimile, aut erucæ, aut intybo erratico, aut Thymo, inciſum, ſed longius & ſcabrius, caule iunceo, aſpero, cubitali, recto: flore rubeo, interdum candido ſimili Anemone: caput oblongum, ſed quam Anemones minus: ſemen rufum, radix longa, ſubcandida, minoris digiti craſſitudine, amara. In aruis & ſegetibus paſſim naſcitur. Floret vere & meſſis tempore. Porro Dioſcorides non bene Papauer foliis Origani & Thymi comparat, vt oſtendit etiam Cordus, cũ nulla ſit ipſi cum his ſimilitudo, ſed folia habet Eruca aut Cichorii modo inciſa. Vnde abundare iſta apud Dioſcoridem colligitur, & ab alio quodam adiecta. Altera ſpecies prio ſimilis eſt, foliis Cichorii. Non autem eſt Anemone Papauer rubeum, vt docet Ruellius. Papauer Cornutum, Græcis μήκων κεραλίτης, Germanis gelb Oelmagen: Gallice Pauot Cornu. Folia habet candida, tenuia, hirſuta, verbaſco ſimilia, ſerrato ambitu, ſylueſtris Papaueris modo, cui nec caulem habet diſſimilem,

milem, flore luteo, pallidove, calyce pusillo, inflexo vt cornicula, effigie Fœnigræci, vnde cornutum, seu corniculatum est dictum: semine nigro exili, quale est Papaueris, radice per summa cespitum, sublimi, crassa. Locis nascitur maritimis & gracilibus, vt autor est Dioscorides, apud nos non nisi satum prouenit. Floret Iunio, semen messis tempore colligitur. Marinum alii appellant, quod in maritimis crescat. Errant qui memythen, id est, Glaucium, hoc idem appellant, foliorum decepti similitudine. Differt enim ab eodem. Sicut & ii errant qui idem cum Rhoade, hoc est, papauere erratico. Theophrastus papauer syluestre facit.

Papauer satiuum quarti est ordinis, sicut & reliqua Papaueris genera, refrigerantium. Papauer album in panem & cibos commode & vtiliter miscetur. Vertigine laborantibus, vt experimento constat, auxiliatur. Soporem allicit in pueris & viris. Infantibus in pulte semen datum, somnum conciliat. Succus eius efficacior est, sed magis noxius corpori.

Papauer nigrum vel succus eius, per se aut cum vino potus, fluxos à capite in pulmonem decidentes, sedat, tussim asperam lenit: omnisque generis defluxiones constipat, in viris & fœminis.

Papaueris semina, succus, herba, aut stillatitia aqua, phreneticis, fronti illita, sunt auxilio, matrici indita dolores sedant, & fluxus sistunt: idem præstat decoctum capitulorum Papaueris: ignem item sacrum restinguit. Cum oleo Amygdalino auribus infusum, tinnitum compescit. Ad eadem pollet liquor foliorum, capitum, & seminum stillatitius. Ex nigro autem Papauere lacteus liquor, leniter iecisis vasculis colligitur, quem Opium in Pharmacopoliis nominant. Exprimitur etiam ex tusis vasculis & foliis succus, & in sole exiccatur: eum priuatim Græci vocant Meconium, sed viribus est liquore imbecillior, propter inconcoctam & aqueam substantiam, quam ob causam facile putrescit & teredinem sentit. Opium itaque Papaueris est liquor: non igitur exiguo errore succus Papaueris à multis vertitur, cum succus eius dicatur Meconium. Quinque vel sex Papaueris erratici capita, cum tribus vini Cyathis decocta, donec ad duos redu-

reducantur, bibuntur contra vigilias, vt somnos accersant. Tusum semen cum Melle sumptum, aluum emollit. Aqua stillatitia, internum calorem restinguit: In ardentibus febribus vtiliter absque damno bibitur. Iecur enim aquæ istiusmodi refrigerant: Colli inflammationes & linguæ, gargarizatæ, mitigant, ac compescunt. Aqua stillatitia erysipelati medetur circumlita, narium fluxum, iecori cum panniculo madefacto imposita, sistit. Oris vitia & vlcera, decoctum eius collutione, sanat. Mulierum item menstrua profluuia compescit, decocto eius si lauentur. Temporibus illita aqua phreneticis auxiliatur. Calidos oculorum dolores cum linteo imposita mitigat. Succus eius cum nitro & sulphure scabiem sanat, omniaque cutis vitia extergit.

Papauer Cornutum facultatis est calidæ & siccæ, vt gustus eius qui nitro est similis, ostendit. Radix teste Dioscor. in aqua ad dimidiam partem decocta, Ischiadicis & iecinorosis medetur, nec non difficulter mingentibus. Semen tusum cum mulso aluum purgare fertur. Folia floresque cum oleo illita, sordida & maligna vlcera iuuant; Eadem inuncta iumentorum argemata & nubeculas emendat. Sed vlceribus purgatis, ab hoc abstinere oportet, vt docet Galenus. Adeo enim abstergere valet, vt & puræ carnis nonnihil eliquet, atque hoc facultatum robore, non sordes solum, sed & crustam hulceribus detrahit. Folia ex Melle Carbunculis medentur.

Aqua somnifera, Guainerii: Recipe Musci arborei, flor. Nymphææ, Papaueris albi & nigri, Lactucarum an. M.j. Cort. Mandragoræ, sem. Lactucæ, sem. Papaueris nigri ana vnc.ß. sem. Lolii vnc. ij. sem. Papaueris albi vnc. iij. sem. quatuor frig. vnc. ij ß. Ciinnamomi, Nucis Moschatæ, Zingiberis, Caryophyllorum ana vnc.ß. Ligni Aloes, Macis ana drachm.ij. Myrrhæ, Thuris ana drach.ij.ß. Croci drach.iij. Opii vnc.j ß. Aqua ex omnibus eliciatur: Cuius vsus fuerit ab vnc.ß. ad vnc.j. vti vires ac vigiliæ ægrotantis tulerint.

Aqua ad somnum alia, Fumanelli: Recipe succi Papaueris vtriusque ana lib.j.ß. succi Hyosciami albi & nigri ana vnc.ij. succi Portulacæ, succi Lactucæ ana drachm.iij. succi Fabæ inuersæ lib.ß. Nenupharis succi vnc.iij. sem. Papaueris cuiusque. Radic. Fabæ inuersæ ana

ana vnc.ij. sem. lolij lib.ß. sem. hyosciami albi & rubri ana vnc.ij. xyloaloes, Nucis Methel. ana vnc.j.ß. Portulacæ, Lactuc. ana drach. j. Scariolæ drach. j.ß. Endiuiæ vnc. j. Contūdantur & reponantur per dies tres in vase vitreo, & destillentur. Detur drach.j. cum vino & aqua.

Aqua somnifera, Rubei: Recipe nucis Metellæ drach.ß. Sem. Papaueris drach.ß. sem. Hyoscyami albi drach.ß. Opij gran.j. Sacchari opt. drach.iv Sem Lactucæ, Sem. Papaueris nigri ana drach.ij. sem. Lolij drach.ſ. Fiat aqua.

Aqua ad somnum alia, Rubei: Recipe Lolij, sem. Hyoscyami, sem. portulacæ ana lib.ß. mādragoræ vnc iij.ß. Papaueris nigri, sem. crassulæ maioris, cicutæ, papaueris rubri, Halicacabi ana vnc.iij. vnumquodq; seorsim in pollinem redigatur, indè in cucurbita diebus quinque aut sex macerentur: posteà adde succi crassulæ maioris, succi fol. Papaueris rubri ana lib.ß. opij vnc.j. Omnia simul misce, & destillet aqua: cuius est vt penultimus vsus.

Alia, Recipe succi fabarię, seu fabę inuersæ, lolij succi, solani succi ana vnc.vj. sem. hyoscyami, sem. Fabariæ, sem. Endiuiæ, sem. Lactucæ, violarum, rosarum ana vnc.ß. opij Thebiaci drach.ij.ß. Quæ teri possunt, terantur, infundantur in vnc. ijx. aquæ ardentis: mox tepentis aquæ balneo pluribus vicibus liquor destillet: cuius exhibent ad drach.ij.

Syrupus de papauere simplex, Mesuæ: Recipe capitum recentiū papaueris albi, nigri & cum seminibus ana drach.xl. Aquæ pluuiæ lib.ijx. Decoquantur ad remanentiam libræ vnius & dimidiæ, cui adde sacchari, penidiorum ana vnc.iv. Fit Syrupus. Conseruatur in vase vitreato cooperto per annum. Valet ad catharrum & tussim, somnumq; conciliat.

Syrupus de Papauere compositus, Mesuæ: Recipe capitum cum seminibus Papaueris albi & nigri drach.L. capillorū Veneris drach. xv. Glycyrrhizæ drach.v. Iuiubas num.xxx. sem. Lactucæ drach.xl. sem. Maluæ, sem. Cydoniorum ana drach.vj. Coquuntur in lib.jv. aquæ, vsq; ad duas, & cum Penidiorū, sacchari ana vnc.iix. fit Syrupus. Cōseruatur in vase vitreo, vel figulino vitreato ad annos duos. Datur à sescuncia vsque ad vncias duas, cum dupla aquæ stillatitiæ appropriatæ quantitate. Valet ad tussim siccā, phthisim, catharrhū calidū & acrē, somnumq; cōciliat.

Syrupus de papauere contra omnem ventris solutionem, Nicolai: Recipe capita Papaueris recent. num. ci. Plantaginis, Balaustiæ, Gallarum, Prunellarum immatur. ana drach. j. Cōficitur sic: omnia ista in aquæ pluuiæ q. s. dimitte per biduum, in tertio verò die coque aquam benè vsq; ad consumptionem medietatis, posteà cola per pannum fortiter. Cùm autem colata fuerit, admisce illi colaturæ tertiam partem mellis, & iterum coque, donec ad spissitudinem mellis redigatur, & tunc conde in vase vitreo, & cum opus fuerit, in drach. j. aquæ mitte drach. j. Syrupi.

Emulsio ad renum & vesicæ affectus, Andernaci: Recipe Seminis Papaueris albi vnc. ß. Quatuor sem. Frig. Maioranę drach. iij. Amygdalarum dulcium vnc. ß. Omnia ex Glycyrrhizæ decocti quadrante in mortario lapideo terantur: Syrupi violacei, adianthi, & myrtorum sing. vnc. ß. in iure decocti colato dissoluātur: ac emulsio duabus vicibus mane horis quatuor ante prandium exhibeatur. Sitim compescit, pectorisque & pulmonum inflammationes restinguit.

Loch de papauere, Mesuæ: Recipe papaueris albi drach. xxv. Amygdalarū dulcium depellatarum, Nucleorum pinearum, Gummi Arabici, Tragacanthi, Succi Glycyrrhizæ ana drach. x. Amyli, sem. Portulacæ, sem. Lactucæ, sem. Cytoniorum ana drach. iv. Croci j. ß. Penidiorum albor. vnc. iv. Omnia contundantur, & fiat Loch secundum artem cum Syrupi Papaueris lib. iij. Seruatur in vase figulino vitrato per annum. Datur lambēdo ad drach. iv. hora vna post prandium vel ad somnum hora vna à cœna, vel omni tempore ad affectus sequentes. Iuuat tussim & gutturis asperitatem à catharro calido, tenui (quē sputū liquidū indicat) eum enim coquit, & crassat. Confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi.

Diacodion Montani: Recipe Capitum papaueris albi cum seminibus num. xx. Siliquarum dulcium vnc. iij. Rad. Althææ, Glycyrrhizæ rasæ ana vnc. ij. Aquæ fontis lib. xij. Eximantur è siliquis grana, posteà decoquantur ad remanentiam librarum trium, deinde exprimantur, & colentur, posteà adde Sacchari Candi rof. lib ß. Penidiorum lib j. Decoquantur ad mellis consistentiam. Eo vtimur in tenuibus & acribus Rheumatismis, pulmones & asperam arteriam fluxione tentantibus, & continenti tussi peruigilium excitantibus.

Rosarum

Rosarum quas Greci ῥόδους vocant, multiplex & nemini nõ cognita differentia. In duo tamen summaria distinguuntur genera. Syluestris vna, quæ Cynorrhodon, seu rosa canina vocatur, & altera hortensis, quæ absolutè Rosa dicitur: cuius multæ sunt differentiæ, rubra, alba, pallida, seu ex albo rufescens, incarnata, lutea, cerulea, quæ in multis Italiæ locis nascitur, & moschata, quæ omnium vltima, nempe Autumno, floret. Ex his mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates suboriri, sed trium præsertim vsus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aquæ destillantur; ex rubris, mel rosatum, conserua, oleum rosaceum & Syrupus de rosis siccis parantur; Ex pallidis, Syrupus rosarum laxatiuus. In rosis multæ partes distinguuntur, Flos, vnguis, capillamenta, granula, flosculi, caulix, semen, lanugo. Flosculos capillamentis appensos, Antheram male nonnulli vocant, cùm Anthera non sit medicamẽtum simplex, sed compositum, & ad oris affectus vsurpatum, vt cõstat ex Actuario, Celso, Oribasio & Marcello. Rosarum frigida stipticaq; est natura. Rubentes antequam penitus aperiantur ad medicinæ vsum vtiliores colliguntur. Efficacior syluestrium rosarum quàm domesticarum aqua stillatitia creditur. Maximus & nemini non notus rosarum aquæ, sacchari, mellis, aceti & olei rosacei est vsus: Optimum auxilium in febribus ardentibus: refrigerant enim, & cor ac cerebrum confortant. Succum etiam ex rosis expresserunt veteres, & in vmbra siccarunt. Inferior tamen rosarum pars albicans, quæ vnguis dicitur, est amouenda, hæc siquidem est inutilis. Aridæ rosæ in vino decoctæ, alui fluxum, aliquoties in die potæ, sistunt: Sin calor adsit, ex aqua decoquentur. Eosdem præbent effectus arida rosarum capitula, dicto modo apparata. Rosæ recentes, earumque succus, aluum duram certò molliunt. Lapides, qui rosarum capitibus insunt, triti, calculum ex vino poti, feruntur pellere. Succus ex maturis rubrarum rosarum fructibus, vnà cum lanugine expressus, præsentissimum & probatissimum est Gonorrhœæ, & vtrisque mulierum fluxibus remedium. Ad idem hoc rubri fructus, antequàm mollescant, asseruari, & in vino decocti bibi possunt: Dysenteriæ & sanguinis excretioni hoc idem medetur. Syluestrium rosarum aqua,

 præ-

præsertim quas rosas auenæ, Haber Rosen vocant, quàm satiua efficacior censetur. Omnibus calidis affectibus confert: Omnes enim cholericas exhalationes refrigerat & reprimit, cor confortat. Iulapium rosaceum sitim acutè febricitantium restinguit, ventriculi, cordis, & iecinoris æstus mitigat, putredinibus aduersatur: ideoque tempore pestis præcipuus eius vsus esse debet. Ad hoc autem conficiendum optimæ sunt syluestres rosæ, aut naceæ dictæ. Spongiolæ ac fructus Gnosrhodi seu rosæ syluestris, mirificè valent contra calculum, si leuigatæ in puluerem exhibeantur, vel in vino coctæ & calidæ sumptæ. Quin repertos in iisdem vermiculos maius ad hoc præsidium esse, quidam affirmant. Arefactæ rubræ rosæ in vino coctæ & colatæ, doloribus capitis ex calore natis, si caput decocto foueatur, prosunt: necnon oculorum, aurium, dentium & ani, matricisque inflammationibus, penna illitum aut infusum. idem expressum decoctum stomacho impositum, æstum eius mitigat, humidisque eius affectibus medetur: erisypelata restinguit. Ad eadem valet acetum rosaceum, perquàm vtile vrentibus pustulis pestis tempore. Lutei rosarum apices, aridi triti, gingiuarum fluxionibus efficaciter insperguntur. Omnibus in summa cholericis capitis adfectibus, rosarum liquor stillatitius, acetum, oleum & vapores, odoresque, mirè prosunt. Syluestrium rosarum liquor stillatitius, ad eadem, quæ satiuarum, est efficax.

Aqua stillatitia odorata valdè, Heurnij: Recipe Aquæ rosarum stillatitiæ lib. vj. Rosarum Damascenarum recentium lib. iij. Flor. Lauendulæ recent. Flor. Spicæ recent. ana vnc. iv. Flor. Periclymeni. Flor. Iasmini, Flor. Ligustri ana lib. j. ß. Flor. mali aurantij sicc. vnc. iij. cort. mali citr. exicc. drach. ß. Caryophyllorum drach. j. ß. Cinnamomi, ireos optimi, styracis, calamitæ, Belzoini ana scrup. ij. Nucis Muschatæ scrup. j. Vini Cretici, cyathum j. Quæ in puluerem redigi possuut, in pollinem adducantur omnia, aliquotque dierum, nempè vnius aut alterius (sunt & qui plurium spacio) macerentur, inde calentis aquæ Balneo educatur aqua, cui addunt Moschi, Ambræ ana scrup. j. ß. seruantque inde in sole plerosque dies: inde vtuntur. Cordi & cerebro prodest exterius, interiusque adhibita, nec non & stomacho. Sunt, qui Santalos addant, & alia huiusmodi, quæ vsus ipse, & scopus vtentium suadet,

det. In Italia fragrantiſſima aqua extillatur ex floribus malorum Citrinorum, limonum & arantiorum, quorum cùm apud nos inedia ſit, ita imitabitur. Accipiemus illam abraſam flauedinem teneram pomorum (in qua fragrantiæ focus reſedit) ſucco pomorum aſpergemus (modo ad frigidum vſum ducere velimus) aut vino: vel ſi calidioribus vſibus accommodemus, Cretico vino, imò & Aquæ vitæ, & diebus quibuſdam digerantur, vel ilico exciſa à pomo flauedo, ſine attritione extilletur balneo: ita cortices cotoneorum malorum. Vtilis hæc aqua præter ſuauem odorem quem ſpirat, vſibus quotidianis, & quoque miſcetur ſaccharo. Veneno & peſti reſiſtit, halitum oris commendat, melancholiam diſcutit, ſtomachi pituitam diſſipat, oculorum craſſitiem extenuat, ictibus venenatis appoſita prodeſt: epithemata cordi gratiſſima inde fiunt in populatim graſſantibus morbis.

Syrupus de ſucco roſarum, Meſuæ: Recipe Succi roſarum depuratarum lib.j.ß. Sacchari clarificati lib.j.ß. Fiat Syrupus ſecundum artem, vt decet. Aluum compreſſione ſoluit, vnciis tribus ſumptis, ſed multò clementius, quam qui ex multis roſarum recentium infuſionibus paratus eſt.

De Iulapio roſaceo. Recipe Aquæ roſarum lib.iv. Sacchari clarificati lib.ij. vel lib.iv. Fiat Iulapium cum diligentia ſecundum artem. Febrium, thoracis & ventriculi incendium, caloremque flammeum extinguit, ſitim inexpletam ſedat.

Infuſio roſarum, ſeu ſyrupus roſatus ſolutiuus, ſiue Muccharum, Meſuæ: Recipe infuſionis roſarum ſecundum artem nonùm iteratæ lib.x. Sacchari tantundem. Coquantur in Syrupi conſiſtentiam. Nonnulli cum melle conficiunt. Doſis ab vnciis duabus ad vnc.iij. Bilem purgat.

Errhinum ad fætorem narium, Rondeletij. Recipe Succi roſarum, vel Maioranæ vnc.ij. Aquæ roſ. vel flor. Aranciorum, vel Myrti vnc.j. Mellis roſar. colati, ad adhæſionem parùm: vel adde modicum Gummi tragacanthi & Arabici ad inſpiſſationem: naribus admoueantur. Quod ſi fætor narium ſit cum vlcere, ex ſucco roſarum tantùm & aqua roſacea, vel aqua Myrthi parari debet. Si

verò à nimia humiditate, aqua ex floribus Citri, ſuccus Maioranæ, & alia calidiora ſunt vſurpanda.

Epithema ad frontem, primum, Galeni: Recipe roſarum rub. P. ij. Macerentur in vino, ponanturque inter duo linteola tres digitos lata, longitudine autem ab vna aure ad alteram tendentia: & fronti applicetur.

Secundum, Andernaci: Recipe Roſarum rubr. Flor. Nymphææ, Flor. violarum ana P. j. Betonicæ, Meliloti ana P. ß. Reponantur inter duos ſindones, vel duo linteola, fiatque ſplenium interſutum, quod fronti ac temporibus applicetur.

Tertium: Recipe Aquæ Roſarum lib. ß. Olei roſacei vnc. ß. Albuminis ouorum num. j. aceti roſati vnc j. Miſce, ac fiat epithema frõtale.

Epithema frontale, commune. Recipe olei roſacei vnc. j. Acet. roſat. drach. iij. Aquæ roſar. vnc. ij. Album ouorum num j. Agitentur ſimul & temporibus applica.

Acetum roſaceum. Recipe roſarum rubrarũ mediæ maturitatis, præfectis & abiectis vnguibus, hoc eſt, imis foliorum partibus, abſque rore ſine pluuia lectarum, in vmbra extrà Solem ad triduum, aut quatriduum expanſarum & reſiccatarum lib. j. Aceti ſextarios iix. inſolentur diebus quadraginta. Deinde reponantur, vel (quod melius erit) abiectis foliis corruptis, acetum coletur, ac reponatur. Quidam ſæpius mutant folia roſarum, nec ita diu ſtare in Sole ſinunt (verbi gratia ad dies triginta, vel pauciores) vt elegantius colore aſpectuque, & ſapore odoreque validius fiat acetum. Ad normam, & exemplum aceti roſati parari etiam poſſent, Acetum Saluiatum, ex floribus ſiccatæ Saluiæ. Sambucatum ex floribus ſiccatis Sambuci. Roſmarinatum, vulgò Anthoſatum dictum, ex floribus ſiccatis Roriſmarini. Acetum Lauendulæ, ex floribus ſiccatis Lauendulæ. Acetum Caryophyllorum, ex floribus Caryophyllorum.

Aqua ad oris halitum commendandum, atq; item narium, Rubei: Recipe Aquæ roſaceæ lib. j. ß. Aquę violarum lib. j. Aquæ Maioranæ lib. ß. Nucis Moſchat. Agallochi, Cinnamomi, Galangæ, Zedoariæ ana drach. ij. In puluerem redigantur quæ poſſunt redigi, & cum aquis miſceantur, deſtilletque aqua, cui addito Moſchi G. iix.

Nam

Nam purgato capite,si ipsa aqua quotidie stomacho ieiuno,emunctisq; naribus trahatur,mirifice confert,dum è cerebro ortum habuerit malum.

Aqua ad sputa cruenta, & phthisim,Rubei: Recipe carnium limacum in vini austeri,& aquæ plantag. coct.lib.ij. Conseruæ consolidæ maioris.Rosarum ana lib.j. Cum limacum destillatione fiat destillatio in alembico.Hæc aqua per manicam Hippocr.coletur, cum sacchari dissoluti in aquæ plantag. vnc.ij. Santali, Spicæ ana scrup.ß.exhibeatur.

Aqua confortans visum,Ranzouii:Recipe Margaritas q.v.quas in tenuissimas particulas cõtusas excola per linteum cum aqua rosarum.Deinde aquæ istius aliquot guttas pluma oculis instilla.

Syrupus de Mentha maior,Mesuæ:Recipe Succi Citonior.Muzorum, Citoniorum dulcium, Granatorum acetosorum, Granat. dulcium,Granator.Muzor.lib.j.ß.In succis macerentur per horas xxiv.sequentia: Recipe Menthæ siccæ lib.j.ß. Rosarum rubearum vnc.ij.Coquantur deinde cum facilitate,vsque ad medietatis consumptionem: colentur & colaturæ adde Mellis vel Sacchari lib.ij. Coquantur ad perfectionem: & quum reponis,aromatiza cũ Galliæ moschatæ tritæ veræ,& in sindone ligatæ,atque ex orificio vasi suspensæ drach.iij.ventriculum frigidum,roborat: ob id nauseam, vomitum,singultum ,fluorem alui sedat.

Syrupus de mentha minor,Mesuæ:Recipe Succi menthæ depurati lib.j.Succi granatorum dulcium,Granatorum acetosorum, ad medietatem coctorum,sacchari vel mellis ana lib.j. Coquãtur sensim secundum artem(in hoc quoq; syrupo notandum est,quod in proximo de Mentha Maiore dictum de melle) Eandem ferè cum superiore facultatem habet.

Errhinum purgans bilem,Rondeletij:Recipe succi rosarũ vnc. ß.Diagridij drach.j. Mellis parum,Misce. Si nimium liquida sint, adde ad inspissationem farinæ lupinorum parum, aut hordei,aut orobi.Si autem syrupo ros.laxatiuo parare velis,mel erit superfluũ.

Gargarisma ad inflammatas tonsillas per initia exhibendum, Rondeletii: Recipe Aceti communis,vel Aceti Rosati vnc.iv. Aquæ cisternæ lib. ß. Misce & fiat gargarisma.

Aliud,Rondeletii:Aquæ Solani,Plantaginis,Caprifolii an.vnc. iij.Syrup.ros.lax.vnc.ij.Misce & fiat gargarisma.

Aliud.

Aliud Rondeletij: Recipe ſucci cotoneorum, vel ſucci mali granati lib.ſ. Aquæ communis vnc. jv. Miſce, & fiat Gargariſma.

Oleum è roſis præſtantiſſimum, Rubei: Roſarum folia in vmbra aliquandiu aſſeruātur, in matula vitrea magna ponuntur, cuius ſit fundus latus, & ad dimidium vas impletur: indè affunditur ipſis Roſarum foliis tantum aquæ roſaceæ ſtillatitiæ, quantum ſatis fuerit, vt optimè madeant: appoſiteque pileo vitreo cæco, ſtipatisque optimè rimis cera gummata, quindecim diebus equino fimo macerantur: ſic tamen, vt mutato, cùm frigeſcere cæperit, fimo, calor æqualis ſeruetur. Appoſito mox matulæ roſtratæ pileo, igne moderato cinerum, aqua omnis elicitur: quæ rurſus in eadē matula, optimè prius à fæcibus mundata, ablutaq; ponitur, & calētis aquæ balneo lentiſſimo igne elicitur, dum tota in vas recipiens abeat. Nam in fundo matulæ remanebit oleum roſarum, colore rubrum, perſpicuum, & moſchi odore ſuauiter fragrans; viribus cordis, ac cerebri roborandis apprimè vtile.

Oleum roſatum completum, Meſuæ: Recipe olei ex oliuis maturis, aqua fontana, multoties loti, quantum voles: deinde immitte folia roſarum rubrarum apertarum repurgata, quantum ſatis eſt, in vitreum vas: obturatur vas, ac per dies ſeptem inſola iterum, coque in balneo, & exprime, vt prius: tertiò noua immitte roſarum folia, quibus addes aquę infuſionis roſarum (eo modo confectæ, vt in ſyrupo roſato dictum eſt) quartam partem: miſce, inſola dies quadraginta, in vaſe vitreo obturato: poſt excola, exprime, & addito roſarum ſucco, iterum diu inſola. Alij partem infuſionis ſumunt, & ſucci roſarum partem alteram, & eo, quo ſuprà dictum eſt, modo conficiunt. Roborat, reſoluit commodè, lenit & ſedat.

Oleum roſatum aliter, Pauli: Recipe roſarum exemptis vnguibus vnc. iij. Olei omphacini vnc. vj. immitte in vas vitreum obturatum, ne expiret: dies quadraginta inſolato. Alij non inſolant, ſed in puteo imponunt, ſuſpenſum proximè aquam dies quadraginta. Inflammationes extinguit, roborat, cogit, denſat, fluxiones ſiſtit, & materiarum per corpus fluxum cohibet.

Oleum roſatum Omphacinum. Recipe olei oliuarum immaturarum loti lib. j. Roſarum rubrarum purgatarum vnc. iv. Tritis roſis, & oleo impoſitis, fac, vt dictum eſt, ter roſas permutando. Eiuſdem cum ſuperiori facultatis.

Puluis

Puluis pro epithemate hepatis excalfaciens: Recipe Rosarum, Santali albi, rubri, Absynthii, Schœnanthi, Spodii, Nardi Indicæ, Cinnamomi ana vnc. ß. Moschi scrup. j. Misce & fiat puluis tenuissimus.

Aromaticum rosatum Gabrielis: Recipe Rosarum rubearum drach.xv. Glycyrrhizæ rasæ drach.vij. Ligni Aloes, Santali Citrini ana drach.iij. Cinnamomi electi drach.v. Macis, Caryophyllorum ana drach.ij ß. Gummi Arabici, Tragacanthæ ana drach.ij.scrup.ij. Nucis Moschatæ, Cardamomi minoris, Galangæ ana drachm.j. Spicæ Indicæ, Ambræ griseæ ana scrup.ij. Moschi scrup.j. Trita & in puluerem redacta permiscentur cum Syrupi Rosati, Syrupi è Cort. Citri, Sacchari albi an.dr.ix. Coque, fiat electuarium iustæ consistētiæ. Seruatur per annum, & vltra in vase fictili vitrato. Cerebrum, cor, ventriculum & omnia nutritioni famulantia membra roborat, appetentiam excitat, concoctionem iuuat, viscerum excrementosam humiditatem absumit, ac ex morbo conualescentibus auxiliatur.

Aromaticum rosatum, Mesuæ: Recipe Rosarum rub.drach j ß. Ligni Aloes, Macis, Galangæ, Caryophyllorum, Zingiberis, Trochisc. Diarrhod. Nucis Moschatæ, Galliæ Moschatæ an.drach.ij.ß. Glycyrrhizæ rasæ vnc.j.

Cinnamomi drach iij. Cardamomi, Spicæ Nardi ana drachm j. Syrupi rosati. Syrup. Cort. Citri ana q.s. Fiat Electuarium. Dosis à drach.iij.vsq; ad drach.v. Cor, ventriculum roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, nauseam, & vomitum sedat, viscerum humiditatem excrementosam absumit.

Aromaticum Rosatum minus, Mesuæ: Recipe Rosarum rubr. drach.x. Ligni Aloes, Santali Citrini an.drach.ij Cinnamomi vn.ß. Masticis scrup.iv. Ambræ scrup.ij. Moschi scrup.j. Syrupi Rosati q.s. cerebrum, cor & ventriculum roborat, & eorum inflationes sedat.

Electuarium lætificans, Rhasis: Recipe Rosarum, Ligni Aloes ana drac.vj. Macis, Nucis Moschatæ, Galliæ Moschatæ, Cardamomi vtriusque ana drach.ij. Cinnamomi, Croci ana drach.ij. Cyperi drach.v. Caryophyllorum, Mastiches, Spicæ Nardi, Asari ana drac. iij. Melle emblicarum excipe, Moschi G xv. Aromatiza. Datur à dra. j. ad dra. iij. Ad affectus cordis, ventriculi, iecoris, quas partes etiam

roborat, admodum confert: palpitationem cordis emendat, valenter exhilarat, & coctionem iuuat, coloremq; viuidum efficit.

Electuarium de Aromatibus, Galeni: Recipe ligni Aloes crudi, Rosarum ana Aur.xij. Calami Aromat. Aur.iv. Galliæ Moschatæ, Macis, Doronici, Piperis lõgi, Nucis Moschatæ, Mẽtæ Siccæ, Spicæ Nardi, Cassiæ, Masticis, Cinnamomi, Caryophyllorum, Asari ana aur.iij. Croci, Cardamomi maioris, Card. minoris, Triumsantalorum, Rhabarbari, Costi, Cubebarum, Zingiberis, sem. Fœniculi, sem. Anisi Ligustici sem. ana aur.ij. Sacchari vnc.vj. Miuæ Aromaticæ vnc.xij. Mellis despumati q.s. Fiat Electuarium. Dosis à drac. ij. vsque ad aur.vj. Ad ventriculi & hepatis affectus frigidos, ex pituita crassa, & flatibus efficax: Flatus enim dissipat, coctionem iuuat, ob id acidos ructus, nauseam, cibi fastidium compescit, colorem cutis floridum affert, canitiem tardat, oris & sudoris odorem commendat: sed hepar & renes immodice calefacit, ac inde semen siue coitum promouet.

Electuarium Petri, Arnoldi Villanoui: Recipe Rosarum rubrarum drac.ij.ß. Anisi, Marathri, Masticis, Schœnanthi, Cassiæ ligneæ ana drach.ij. Glycyrrhizæ mundæ, Reu, Spicæ Nardi, Asari ana dra. j ß. sem. Apii, sem. Scariolæ, Nenupharis, sem. Melonum mundat. Cinnamomi, Trochisc. Diarrhod. Cuscuthæ, Polii ana drach.j. Croci scrup.j. Caphuræ scrup.ß. Sacchari lib.iij. Fiat Electuarium cum aqua decoctionis istorum: Recipe rad. Sacchari vnc.iv. Bedegar. vnc.ij. rad. Fœniculi vnc.ij. Rosarum rub. vnc.j. Dosis eius á drach. ij. vsque ad drach.iij. Cum decoctione vel succo dictorum. Seruatur per biennium.

Proprie respicit virtutem naturalem, quo plurimos curaui à febribus phlegmaticis, tertianis nothis Chronicis, proprie quibus forma corrumpitur: oppilationes aperit & prouocat vrinam, stomachum confortat, & hepar.

Rosata nouella. Nicolaus: Recipe Rosarum viridium, Glycyrrhizæ ana vnc.j. scrup.ij.ß Cinnamomi drachm.ij scrup ij G. ij. Caryophyllorum, Nardi, id est, Spicæ Indicæ, Zingiberis, Galangæ, Nucis Moschatæ, Zedoariæ, Styracis Calamitæ, Cardamomi, sem. Apii ana scru.j, G.iix. Sacchari albissimi quantum sufficit. Fiat Electuarium, seruatur per annũ. Cõfert apprime calori, & siccitati stoma-

stomachi, cordis, hepatis & pulmonis: sitim cōpescit & vomitū: abscindit debilitatē stomachi: adstringit laxa: cardiacis subuenit: sudorē Diaphoreticū reprimit: ex Chronica infirmitate debiles recreat.

Electuarium Alcanzi: Recipe Rosarum, Costi, Spicæ ana vnc.ij. flor. Granati syluestris vnc.j. Nucis Moschatæ, Calami Aromatici, Caryophyllorum, Macis, Cardamomi ana dra.iij.ß. Zingiberis dra. ij. Myrob. Indorum, Emblicorum, Belliricorum an. drac.vj. Granorum Myrti lib.j. Balaustii, Thuris, Cort. Citri, fructus Tamaricis an. vnc.ß. Fervefiant semel omnia in vino generoso antiquo: post siccentur: feruefiant deinde semel in succo Cydoneorum, exiccēturq; in vase terreo vitreato: terantur & miua excipiantur. Dantur dra.iij. cum Syrupo Cydoniorum. Ventriculum calefacit & roborat: ob id appetentiam excitat: coctionem iuuat, flatus dissipat, vomitum pituitosum, & ab eo virium dissolutionem emendat.

Electuarium resumptiuum, Nicolai: Recipe Rosarum, Glycyrrhizæ, Sacchari an. dra.ij. G.v. Gummi Arabici, Tragacanthæ an. dr. ij. scru.ij. Santali albi, rubri an. drac.j. scru.j. Papaueris albi, succi Glycyrrhizæ, Amyli, sem. Portulacæ, sem. Lactucæ, sem. Scariolæ an. dr. iij. Caryophyllorum, Spodii, vel Eboris vsti, Cinnamomi ana drac. j. Zedoariæ, Zingiberis, Styracis Calamitæ ana dra.ij Croci G.v. Penidiorum vnc.ß. seminis Cucurbitæ mundat. sem. Citrulli, sem. Cucumeris, sem. Melonis, an. drach.iij. sem. Citoniorum scru.ij. Amyg. dulcium, Pineorum nucleorum, Berberis, sem. Maluæ, sem. Coti siue Bombacis. sem. violarum, Sebesten, Pulpæ ana dra.ij. Syrupi Violati quantum sufficit. Fiat Electuarium. Restaurat humiditatem radicalem, lenit, humectat, nutrit, & confortat, aperit poros, obsistit choleræ, sedat febrem, tussim, & sitim, restituit integras vires, & pristinam sanitatem extenuatis, consumptis & hecticis.

Electuarium rosatum Mesuæ: Recipe succi Rosarum rubrarum lib.iv. Sacchari optimi lib.j. ß. Mannæ electæ & recentis vnc vj. Scammonii præparati vnc.j.ß. Coque igne lento ad Mellis crassitunem: tunc adde subsequentia bene trita, & per cribrum transmissa: Trochiscorū de Spodio vn j. Galliæ Moschatæ, Croci an. dr.ij. Trochiscorum de Berberis. vn.ß. Confice secundum artē. Hoc Electuario vtimur in Catapotiis conficiendis aggregatiuis, & de hermodactylis. Dosis est dr.v. Cholalogum est Clemēs, ob id salubre biliosis

affectibus, arthritidi calidæ, cephalalgiæ validæ, vertigini, oculorum dolori, ictero.

Electuarium pro palpitatione à flatibus: Recipe spec. Aromat. Rosf. vnc. j. Spec. Diarrhodon. Abb. confect. Alchermes ana drach. j. Corticis Citri Sacchato conditi vnc. j. Conseruæ Buglossæ, Conseruæ Anthos ana drach. iij. Cum Syrupo conseruationis Citri fiat Electuarium. Capiat ante & post pastum superbibendo parum vini, cum aqua Menthæ & Absynthii. Rondel.

Loch ad pus retentum, Rondeletii: Recipe Syrupi Rosati laxatiui vnc. ij, succi Glycyrrhizæ drach. j. Farinæ hordei vnc. ß. Tragacanthæ vel Gummi Arabici drach. j. Fiat Loch. Sumatur mane tantum. Sero autem vtatur constringentibus.

Electuarium pro refrigerato ventriculo, Rondeletii: Recipe Spec. Aromat. Rosf. drach. j. Spec. Diagalangæ, Spec. Diarrhod. Abb. vel Rosatæ nouellæ ana drac. iij. Sacchari parum. Cum Syrupo conseruat. Cortic. Citri fiat Electuarium. Sumatur ad quantitatem auellanæ, superbibendo parum vini diluti aqua Absynthii, vel Menthæ.

Aliud: Recipe Zingiberis conditi cum Saccharo vnc. j. Spec. Aromat. Rosf. drac. ij. Spec. Diarrhod. Abb. drach. iij. Cum Syrupo de Mentha fiat Electuarium. Capiat vt antea dictum est. Rondeletius.

Electuarium ad ventriculi corroborationem, Rondeletii: Recipe Cort. Citri cum Saccharo conditi, loti in vino vn. ij. Spec. Aromat. Rosf. drach j. Anisi drach. iij Fœniculi drach. ij. sem. Rutæ, sem. Viticis ana drach. j. Cum Syrupo de Mentha fiat Electuarium.

Electuarium confortans stomachum & digestiuam, Arnoldi Villanoui: Recipe Rosarum rubr. Nucis Moschatæ, Glycyrrhizæ rasæ, sem. Cucumeris ana drach. j. ß. Flor. Violarum, Caryophyllorum, Spodii, Amyli, sem. Melissæ ana drach. j. Spicæ Nardi, Santali albi & rubri, Tragacanthi, sem. Citrulli an. dra. ij. vsque ad vnc. ß. mane cum vino remollitionis Galangæ & Zingiberis.

Electuarium ad ventriculum refrigerandum: Rondeletii: Recipe Conser. Rosarum. Conseru. Nenupharis ana vn. ß Spec. Diamar. frig. Spec. Triasandali ana drach. ij. Spec. Diarrhod. Abb. dra. ß. Coralli rubri. drach. j. ß. Cum Syrupo violato fiat Electuarium.

Conserua Rosarum, Mesuæ: ℞. Rosarum rub. recent. exungatarum

rum lib.j.Sacchari albi lib.ij.vel iij. Teruntur in mortario lapideo, reponuntur vase vitreo, aut vitrato, pergamena operculato, mensibus tribus insolantur, in die sæpe agitantur, post auferuntur, seruantur ad biennium vel triennium. Sunt qui rosas omnino imperfectas condiunt, vt valentius adstringant. Datur ad vnc.j.ß. ventriculum & cor & viscera reliqua firmat, ipsorumq; intemperiem humidam emendat. Potest etiam cum oleo Vitrioli confici: & fit conserua vitriolata.

Pilulæ ad dolorem Colicum, Rondeletii: Recipe Spec. Aromatici Rosati drach.ij.Spec.Diagalangæ drach.ij. Castorii drach.ß. Euphorbii G.x.Opii diligentissime tusi, cum pistillo ferreo calido, dissolutiq; in vino Maluatico scrup.j.ß.Piperis, Croci, Myrrhæ an.scru.ß Formentur Pilulæ decem pro drachma. Capiat pilulas 4.aut 5. Si nec sedetur dolor, dentur 9.vel 10. Massa ista non nisi post menses duos propinanda. Tunc enim vis opii remissior & ipsa exiccata, ita vt puluerisari possit, & cum vino propinari.

Diarrhodum Nilei, ex Galeno: Recipe Rosarum vnc.ß.Broci drach.ij.Gummi drach.iij.Opii, Nardi Indicæ ana drac.j.Aquæ pluuiæ quantum sufficit. Fiat Collyrium. Ad doloris molestias, fluxum vberem ac tenuem, pustulas, prolapsus oculorum.

Sief de rosis aliud, Mesuæ: Recipe fol. Rosæ drach.xv. Croci, Gummi Arabici ana vnc j.Nardi Indicæ, Opii ana drach.ij. Aquæ pluuiæ quantum sufficit. Fiat Sief. Ad doloris molestias fluxum vberem ac tenuem, pustulas, prolapsus oculorum.

Pilulæ de Aloe lota, incerti autoris: Recipe Aloes lotæ cum succo Ros.rubrarum vnc.j. Agarici Trochiscati drach.iij. Mastiches drach.ij. Spec. Diamoschi dulcis drach ß. Vini Maluatici q.s. Fiat massa in papyro munda, Ceræ liquatæ intincta, seruanda per annum. Ventriculum, cerebrum, viscera reliqua, oculos, vterum à putridis humoribus purgant, & roborant.

Pilulæ de Aloe rosata, Augustani: Recipe Aloes rosatæ optimæ & pellucidæ vnc.j. Cum vino formentur Pilulæ, pro drachma quot voles. Minus purgant, magis roborant. Aloe rosata dicitur quæ succo Rosarum sæpius est elota, aut quæ eundem succum sæpius imbiberit.

Pilulæ de Aloe Rosata, Arnold. Villanouani: Recipe foliorum

Rof.viridium vnc.iv.Terantur feu incidantur minutiffime, & cum Aloës vnc.vj.incorporentur: quibus exiccatis denuo addantur totidem Rofæ,& tertium reiterentur: poftea formetur maffa, quæ vfui referuetur.

Pilulæ Aquilinæ Fiorauanti: Recipe Conferuæ Rofarum vnc. iij. Ligni Aloes drachm.j. Olei Vitrioli Gr.x. Cinnamomi electi fcru.ij Lapidis Philofophici noftri vn.j.Sacchari albi vnc.ij. Mifce, & cum Syrupo acetofo fiat maffa.Dofis drach.j.vfq; ad drac.ij.cum vino.Valent ad omnes infirmitates: purgantque fine nocumento.

Trochifci de Rofis,Rhafis: Recipe Rofarum rubrarum vnc ß. Ligni Aloes drac.j. Maftiches drach.j.ß. Abfynthii, Cinnamomi, Nardi Indicæ,Caffiæ,Schœnanthi ana drach.j. Vini antiqui & decoctionis quinq; rad cum q.f.Formentur Trochifci.Durant annum vnum.Sunt efficaces ad multos affectus, præfertim ad ventriculi dolorem,malam coctionem,febres antiquas, hydropem incipientem,& illos maxime,quibus forma corrumpitur.

Tabulæ purgantes: Recipe fpec.Aromat.Rof fcru.ß.Cinnamomi electi,Zingiberis ana drach.ß.Macis,Galangæ,Calami Aromat. ana fcrup.ß.Rhabarbari electi drach.j.ß.Spicæ Indicæ fcrup ß.Turbith.opt. drach.iij. Agarici Trochifc. drach.ij. fol.Senæ mundat. fcrupul.iv. Diagridii drach.j.ß. Tragacanthæ, Mafticis ana fcrup.ß. Sacchari in aqua Cotoneorum diffoluti vnc.ix. Olei Caryophyllorum fcru ß.olei Cinnamomi G.v.Dofis fcrup j.fiant tabulæ pondere drach.ij.

Morfelli confortantes mirum in modum: Recipe fpec.Aromat. Rof.drach.j.fpec.Diarrhodon Abb.drach.ß.fpec.Diambræ fcrup.j. Cinnamomi electi drach.j.Zingiberis fcrup.iij.ß.Macis incifæ drac. ß.Santali Citrini fcrupul.ß. Pinearum mundatarum drach.iv.Sacchari opt.in aqua Rof. diffoluti lib. ß. fiant Morfelli fecundum artem.

Tabulæ ex Electuario de fucco Rofarum: Recipe fpec.Electuarii de fucco Rofarum drach.vj. Sacchari albi in aqua Endiuiæ diffoluti lib.ß.vel vnc.iv. Fiant tabulæ quadratæ ponderis drachmarum quatuor. Datur vnc.ß. Flauam bilem purgant citra moleftiam.

Tabulæ confortantes & exiccantes ftomachum: Recipe fpec. Aro-

Aromat. Rof.drach.ij. fpec. Diarrhod. Abb.dr. [illegible] Sacch. [illegible] dissoluti in aquæ Mentæ vnc.iij. Fiant tabulæ secundum [illegible] ponderis drach.ij.

CAPVT XLII.

De Senecione, Sanguiſorba Soncho, Solano, Serpentaria, Tamariſco, Semperviuo & Violis.

SEnecio Græcis ἠριγέρων, ἐρεχθίτης, Callimacho ἄκανθις, & Apuleio ὑδρογέρων: Æmilius Macer eius in Carmine fic facit mentionem dum ait:

Erigeron Græci, nos Senecion vocitamus,
Quod canis ſimilis videatur flore Capillis.

Latinis Erigeron, Erigerum, Senecio, Senecium, Apuleio Hydrogerum, & Gerontea: Diofcoride Erechthites & Herbulum: Isidoro, Erigeron, Nicolao Myrepſo, Cortalum: Ioanne Manardo, Petrella, aliis Herba Petrella, & Herba Papposa Cardumcellus fiue Cardomcellus. Herba Cana: Callimacho Acanthis. Serapi: lib. fimpl. ca. 318. Ranoahon: Andrea Bellunenſe, Chare Alhayn: Haliabbate Adryon & Vuſeam: Italis Senecio, Spelliciofa, Cardoncella, Petrella, Herba Patrella: Hiſpanis Yerua Cana, Hierua Cana, Cardo Morto, Bon Varon, Portugallenſibus Atastinha: Gallis Seneſſon & du Seneſſon: Germanis Creutzwurtz rc.

Secundum genus dicitur Senecium Montanum, & Erigerum Montanum.

Tertium genus nuncupatur Senecium Canum, Senecium & Erigerum Tomentoſum: Germanis Wullechtig Creutzwurtz / rc. Herba in Medicina vſurpatur, deſtillatur in aquam, ac fit inde Syrupus, refrigerat & diſſipat: Macer fic annuit de hac Herba

Illius herbæ vis frigida dicitur eſſe,
In medicinali radix non ponitur vſu.

contra dolorem fic commendat idem Poeta Æmilius Macer:

Hanc

Hanc circumseptum si quis fodiat sine ferro
Et tangat dentem tribus vicibus inde dolentem,
Vnaquaque spuens vice, postque reponens eodem,
Quo fuit orta loco, sic rursum viuet vt herba,
Plinius vt dicit, non amplius ille dolebit.

Alio loco & sic infert:

Flores cum foliis infundito vini
Permodicum dulcis, & sic tepefacta tumori
Hæc simul apponas ani, vel Testiculorum.

paulo post:

Addito. Thus istis, neruos & vulnera quæuis
Curabis facile, posito cataplasmate tali.
Hæc eadem triti facient eius Capitelli, &c.

plura de hac herba vide apud Medicos Authores.

Sanguisorba: duorum est generum. 1. Dicitur Sanguisorba maior, Solbastrella maior, Sorbaria maior, Sorbus Pumila maior, Barbula Christi maior, Solbastrella Pratensis, Sanguisorba Pratensis, Pimpinella Sanguinaria maior, Pimpinella Sanguisorba maior, & Pimpinella Italica maior: Italis Pimpinella, Solbastrella: Hetruscis Strella, teste Alexandro Benedicto: Gallis Sanguisorbe grande, & Pimpinelle grande; Germanis groß Blutkraut. 2. Genus: Pimpinella Italica minor, Solbastrella & Sorbastrella siue Sorbaria minor, Pimpinella Sanguinaria minor, Pimpinella Sãguisorba minor, Solbastrella Montana, Gesnero Peponella: Italis Pimpinella minore, Solbastrella minore, & Strella minore: Gallis Sanguisorbe petit, & Pimpinelle petit: Germanis klein BlutKraut/ꝛc. Temperate refrigerant & siccant, earum vsus egregius in vulneribus, & sanguinis eiectionibus, destillatur in aquam, præparatur in conseruam, Syrupum, & vinum, &c. Generosa sane herba, & virtutum innumerabilium, vt videre est apud Authores.

Sonchus Græcis Σόγχος & Σόγκος: Latinis Sonchus, Soncus, Lactucella, Lactero, Olus Leporinum, Palatium Leporis, Olus Anserinum, Carduus Anserinus, Leporis pabulum, Crispinum: Apuleio, Lactuca Leporina: Dioscoridi & Aetio Cicerbita: Marcello Empirico, Cicharba: Italis Soncho, Sonco, Cicerbita, Lactucella, Crespigno, Crespine: Venetis Lactucino: Hispa-

Hiſpanis Cerrayas, ceralhas, ſerraya, ſerralha, & ſarralha : Gallis latteron, Lauceron, du Laceron, Lacteron, Laiſſeron, Laiteron & Palais à Lieure : Germ. Sonchenkraut. 11. Sunt eius genera 1. Dioſcorides vocat Σόγχ☉ τραχύς : Latinis Sonchus aſper, Cicerbita aſpera, Cichorium porcinum, Sonchus Syluestris, Sonchus Spinoſus & Sonchus niger : Italis ſoncho, ſonco aſpero, & Cicerbita Spinoſa : Hiſpanis Cerrayas & Cerralhas 2. Σόγχ☉ ἐδώδιμ☉, & Σόγχος λεῖ☉ : Latinis ſonchus eſculentus , Sonchus læuis , Cicerbita læuis , Sonchus albus, Sonchus tenerior , Herba Cunicu-li, Sonchus læuis angusti folius : Italis ſoncho liſcio , Cicerbita liſcia, & Cicerbita gentile. 3. Sonchus albus, ſiue ſonchus læuis latifolius. 4. Sonchus læuis alter flore luteo 5. Sonchus Niueus. 6. Sonchus cæruleus. 7. Σόγχ☉ τρύφερ☉ : Latinis ſonchus arboreſcens, reliqua genera vocantur ſonchi Syluestres vt ſonchus. 8. Sonchus Syluestris 1. 9. Sonchus Syluestris 2. 10. Sonchus Syluestris 3. 11. Sonchus Syluestris 4. &c. Omnia genera habent virtutem refrigerandi & mediocriter adſtringendi, præter quatuor illa Syluestria, quæ nondum ſunt in Vſu apud Medicos. Eorum alias Vſus tum Internus tum Externus eſt. aqua exinde deſtillatur hæc variis etiam dotata virtutibus : Fit etiam inde ſyrupus &c.

Solani multa perhibentur diſcrimina, primum Dioſcoridi dicitur ſatiuum ac hortenſe , Theophraſto inter olera repoſitum : Nunc tamen nec eſtur, nec ſeritur, ſed ſponte etiam inuitis hortulanis ſecus vias germinat, adoleſcit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli morellam nominant : Officinæ Solatrum, Græci Strychnon. Planta eſt pedem alta, racemoſa, foliis ozimi , ſed maioribus nigricantibus baccis, racematim coeuntibus, rotundis, primũ viridibus : à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum vmbilico prodit apex luteus , ſpecioſusq;. Refrigerandi facultatem obtinet inſignem : Ob id ignibus ſacris conuenit ; capitis dolori à cauſa calida prodeſt ; æſtuanti ſtomacho auxiliatur. Eius baccæ ad vnguentum Diapompholigos efficaciter accedit. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem & aliarum partium ardores vtiliter vſurpatur. Vim quoque ſtupefacientem cum obtineat, ſomno conciliando ſæpe prodeſt. Aliud quoddam

LIIIIIII ſomni-

somniferum, seu Dormitorium nuncupatur, quod videlicet insigniter somnum conciliet. Ramosa planta est, fractu contumax, foliis multis ac maiusculis, aliquantum hirsutis, & ad effigiem cotoneæ mali accedentibus, subobscuris: radice exterius rubra, & vbi aruerit albicante; flore ampliusculo, subrubro, nec aspectu valde grato; è cuius cauo fructus emergit rotundæ, cerasæ magnitudine, qui præsentem vtentibus adfert interitum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in locis agrestibus & incultis lætè fruticat, & præsertim in rupibus à mari non longè distitis, vnde botani solanum marinum, Officinæ Solatrum vocitant.

Tertium Solani genus manicum, seu furiosum & lethale, quibusdam Thryoron, aliis. Perisson dictum, folia gerit erucæ similia, sed maiora ad acanthum accedentia promit, caules multos, proceros, speciosos; florem nigricantem, quem fructus consequitur racemosus, niger, rotundus, decem aut duodecim acinis prægnans. Id esse creditur quod multi Doryon, vel dorycnion nominant. Sunt qui nihil discriminis esse inter Solarum somniferum & Furiosum, seu Manicum putarunt, quod tamen magnum rei herbariæ periti agnoscunt. Quartum quoddam genus est Strychnodendron, seu solanum lignosum, quibusdam amara dulcis, vel dulcamara, dictum, quod vitium ritu pergulas & sepes scandit, foliis & surculis smilaceis, sed durioribus & nigrioribus, floribus purpurascentibus & violaceis, ac inuersis. Ex quorum vmbilico luteolus emicat apex. Succedunt baccæ, paruæ, succulentæ & virosæ. Ad solana multorum consensu iuste refertur alia planta, quibusdam Vua lupina, aliis Aconitum Pardalianches, nõnullis herba Paris dicta, quam Gesnerus Monococcon, Pena Solanum tetraphylon nominat. Verum his omnibus Solanis, hortense si exceperis, aut nunquam, aut raro medici vtuntur; nam eorum vsus minime tutus est. At mala est ea medicina quæ maioris mali periculum adfert. Alia adhuc stirps ob effigiei & virtutis cognationem inter solana refertur, quæ stramonium, vt rectius strychmonium, à quibusdam Lycopersium, ab aliis Metel à nonnullis hyoscyamus Perunianus & Baryococcalon dicitur: Cuius duo

ius duo diſcrimina traduntur, vnum maius eſt, quod hominis proceritatem æquat & ſæpè ſuperat: Alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriusq; facies eadem & flores vtrumq; gerit albos, maiuſculos, ſmilacis æmulos & poma craſſa, ſpinoſa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora. Refertur etiamnum ad ſolana alia planta illis cognata, quam Officinæ Solanum pomiferum, nonnulli Lycoperſicum vocant. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarii poma mirabilia, aureaue nuncupant. Sunt qui Amomum Plinii ad Solana deducere tentant. Diſpar tamen vultus & natura refragatur.

Serpentariam Officinarum, herbam hanc nominamus, quoniam Serpentaria vera, quam Dracontion & Dracunculum vocant, alia eſt ab hac ipſa.

Quo nomine hæc veteribus Græcis vel Latinis ſit appellata, nihil certi conſtat. Tragus Oxylapathon, ſeu Lapathium acutum eſſe exiſtimat, de quo ſupra vbi de Lapathis eſt actum. Galli Biſtorte, Germani vocant Schlangen oder Naterwurtz. Duum eſt generum: Mas & fœmina. Marem vulgo Biſtortam, à radice in ſe intorta, multumque capillata. Germanice Naterwurtzweille. Vtraque cauliculo cõſtat tenui ac iunceo, glabreſcente, per ima tantum foliato, ſpicoſo florum vertice, quibus dilutioris purpuræ color ineſt: folio rumicis, à terra cæſio, ſuperne viridi & herbaceo: radice, mas quidem, contorta & inuoluta, fæmina vero oblonga, maiore & capillata extra nigricante, intus rubeſcente. Serpentariam vtranque vocant, quod linguæ Serpentinæ formam, cum primum prodeunt, referant. Locis vmbroſis naſcuntur & humidis. Maio & Iunio florent. Nonnulli Limonium Dioſcoridis eſſe aſſerunt. Radix vtriuſque eſt frigida & ſicca in tertio ordine, aſtringendique vim habet. Eiuſdem pene cum Oxali facultatis. In puluerem trita radix, drachmæ pondere contra peſtis venenum bibitur, per ſudores illud expellens: dyſenteriam aliosq; corporis fluxus ſanat.

Par effectus eſt aquæ ſtillatitiæ, vel decocto radicis. Sanguinis in corpore grumas, trita cum ſtillatitia aqua mixta radix,

 digerit.

digerit. Ictericis eodem modo est salutaris. Cauis dentibus cum pyrethro & alumine vsto trita, & melle mixta, pisi quantitate denti imposita, præstantissimo est remedio: humores enim malos educit, dolores mitigat & caput purgat. Aqua stillatitia morsibus serpentum & araneorum medetur. Ad carcinoma dorsi, gangrænam narium, & antiqua damna, maxime efficacia puluis eius & stillatitia aqua perhibentur. Sanguinem ex vulneribus manantem inspersus puluis cohibet.

Balneum abstergens, purgans, rarefaciens, digerens, pro leprosis, Rondeletii: Recipe Bryoniæ, Cucumeris asinini, Serpentariæ, Enulæ ana lib. ſ. cum radicibus, Lapathi acuti, Acetosæ, Borraginis, Buglossæ, Saponariæ ana M. iij. cum radicibus, Fumariæ, Lupulorum, Endiuiæ, Cichorii, Plantaginis ana M. iij. Lupinorum, Cort. Fabarum, Hordei integri ana P. ij. Rosarum rubr. flor. Nenupharis Trium flor. Cordial. Tamarisci ana M. IV. Flor. Chamomillæ, Flor. Meliloti ana M. ij. Fiat decoctio in aqua fontana & pluuiali, pro balneo, quod ingrediatur mane ventriculo vacuo. Bis aut ter in secunda vice sumat tabellam vnam Diamarg. frigid. superbibendo Vnc. ij aquæ borraginis. Item à prandio ingrediatur longe à cibo. Continuis tribus diebus pergat idipsum.

Tamariscus, Tamarix, Myrice, Gallis Bryaria: Germanis Tamarischen Stauden / Duplex est, Syluestris & satiua. Frutex est hominis plerunque æquans altitudinem, ramulis puniceis, foliis Ericæ aut Sabinæ arboris, lignosis, cinereis, aut in viridi pallentibus. Florem fert Verno tempore muscosum, seu villosum, qui in Pappos tandem euanescit. Satiua semen seu fructum fert Gallæ similem. Hæc nostris locis incognita, in Aegypto Syriaq; pervenit. Altera vero circa amnium ripas, ad Rhenum maxime nascitur. Hunc fruticem multi hactenus existimarunt esse eum, quem German. Heyden vocant, quo pacto plerique Vergilii interpretes reddiderunt, sed non satis bene. Erica tamen quæ est Heyden, potest esse Myricæ species, seu Erica minor. Ex huius etiam genere videntur esse Scopæ, quas Amerinas vocant, tenuibus puniceisque virgultis contextæ, quarum ad ve-

ad vestes expurgandas multus est vsus. Facultas Myricæ est incidendi & abstergendi mediocriter, cum quadam adstrictione. Lignum, folia, radix, & succus Tamaricis, in vino cocta & sumpta, pulmonis, lienis, renum & vesicæ obstructiones aperiunt melancholiamque potenter purgant. Decoctum Tamaricis assiduè potum, prodest sanguinem excreantibus, iisque qui ab araneis læsi fuerint: ac mensibus nimiis. Idem confert his quos alui fluxus infestat. Omnibus in genere affectibus quos fluxus immodicus comitatur, lienisque potissimum morbis medetur. Lienosis præsens ferunt esse remedium vinum in quo Tamaricis prunæ extinctæ fuerint. Democritus etiam autor est, aquam in qua prunæ iam dictæ extinctæ fuerint, porcinis lienosis esse salutari remedio. Quod & Columella affirmat, sic scribens lib. 7. cap. 10. sub finem: Solet etiam vitiosi splenis dolor sues infestare, quod accidit, dum siccitas magna prouenit, Sues enim dum dulcedinem pabuli consectantur, supra modum æstate splenis incremento laborant. Cui succurritur si fabricentur canales ex Tamaricibus & Rusco, repleanturque aqua, & deinde sitientibus admoueantur.

Quippe ligni succus medicabilis, epotus, intestinum tumorem compescit. Serapio lepra infectas se duas fœminas decocto Tamaricis sanitati restituisse, adiectis vuis passulis, tradit. Pocula ex Tamaricis ligno confecta, lienosis, si ex iis bibant, conferre Dioscorides est autor. Vinum ex Tamarice ictericis non insalubre, Tragus scribit. Vinum cum Myrica dococtum dentium dolores, ore detentum sedat. Palladis mulierculis quæ albo fluxu vexantur, in desessionibus est vtilis. Lixiuium ex Tamaricis cinere, pediculos & lendes capitis enecat. Eiusdem cinis manantia ulcera siccat, adustionesq; igni factas sanat.

Vinum tamaricis: Corticibus tamaricis in doliolo positis, mustum recens dulce super infunditur, atq; ad vsum seruatur. Sanguinem à melancholia mundat: quartanæ, ictero nigro confert: hepatis & lienis obstructiones tollit.

Semperuiuum Latinis, Ἀείζωον, Græco etymo dictum, hoc nominis à reipsa imposito, perpetuo enim & hyeme & æstate virescit, nec vlla frigoris iniuria offenditur. Sedum item & Barba Iouis, German. Hauswurtz.

Tria huius Dioscoridi sunt genera: Primum dictum maius, caules habet cubitales, interdum etiam maiores, pollicis crassitudine, pingues, virentes, Characiæ tithymali instar, incisuras habentes: Folia pinguia, carnosa, longitudine pollicis, in cacumine linguæ similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram imitantur. Nascitur montanis & testaceis: in tectis etiam domorum seritur. Vnde nomenclaturam accepit, Floret Maio & Iunio.

Secundum dictum Sedum minus, Trithalles Græcis, quod ter in anno floreat. Vulgo Vermicularis, à foliorum similitudine, quæ rotunda sunt & formæ oualis, aut vermiculos putes. Item Crassula minor.

Caules ab vna radice exeuntes multos habet, tenues, foliis plenos rotundis, pinguibus, paruis, in summo acuminatis, caule è medio emicante, palmi altitudine, vmbellam aut flores luteos ferente: Nascitur in muris, maceriis vinearum, & petris, parietibusque. Floret Maio similiter & Iunio.

Tertium genus Aizoon Syluestre, aliis Portulaca Syluestris, vel illecebra. Telephion quoque Dioscoridi: Hodie vermicularis minor. Nascitur locis petrosis, sepulchris vmbrosis, oppidorumque fossis, foliis pusillis & pinguibus, ad Portulacæ figuram accedentibus, crassis, hirsutis, breuiore cacumine. Floret Maio tantum, floribus luteis. Plures ad huc aliæ stirpes, folio sempiternæ, ac perpetuo virentes & semper vis vultu, viribusque cognatæ, ad eorum familiam iuste referuntur, vt Aizoon hematoides, Aizoon Scorpioides, sedum quoddam petreum montanum ac pusillum, aliud quoddam magnum & arborescens, aliud & pusillis, rigidisque surculis fruticis more assurgens.

Prima

Prima duo genera frigida ſunt in tertio gradu,&in receſſu exiccantium. Refrigerant & adſtringunt. Tertium naturæ eſt calidæ. In febribus ardentibus aliisque calidis fluxibus, tria, quatuorue aquæ ſtillatitiæ Aizoi cochlearia ſumi poſſunt. In aliis morbis minus eſt tutum ſuccus, Dioſcoride teſte, teretes lumbricos, cum vino potus excutit. Folia per ſe, aut cum polenta illita, conferunt ad eryſipelata, herpetas, nomas, oculorum inflammationes, ambuſta & podagras. Succus aut ſtillatitia aqua, cum linteolo applicata, totius corporis inflammationes reſtinguit. Phreneſin, capiti hoc modo applicatus, ſedat: iecoris, ſplenis, renum, & podagræ dolores mitigat. Omnibus in ſumma inflammationibus aut per ſe, aut igne factis, confert. Nobiliſſimum etiam ex ſucco Aizoi & Solani, cum porcina adipe conficitur vnguentum.

Viola ἴον Græcis dicta, in opacis, & aſperis locis ad murorum baſim, & hortorum margines naſcitur, & aliquando in pratis.

Viret toto anno: floret ſæpe Februario: ſæpius Martio, vnde viola Martis dicitur, interdum quoque autumno ſi cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multum diſſimilia, ſed minora, tenuioraque, cauliculus vel pedunculus ſtatim à radice prodit, cuius extremo flos ex ceruleo purpuraſcens vrini odoris æmulus adnaſcitur. Semen minutum in rotundis foliculis extrema fere æſtate producit. Eſt autem Viola martia multiplex, ac colorum variorũ, quædam enim alba eſt, alia violacea, alia inter vtrumque media. Datur & alia, quæ ſurrectis & duriuſculis cauliculis ſeſe erigit, quibus floſculi purpuraſcentes emergunt. Eſt & alia tricolor, in locis ſicciotibus naſcens, foliis anguſtioribus, longioribus & laſciniofis, caulibus quadratis teneris, ſucculentis, bracchiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbã trinitatis nominant: Alii violam flammeam, vulgus Gallorum minutam Penſeam. Alię quædam paruę admodum ſtirpes violarum nomine donantur, quæ quod nunquam vel rariſſime ad medicos vſus adhibentur, vt viola marina & matronalis, quod à matronis in hortis coli ſoleant, ſunt dictæ, omittuntur. Item

Liguſtria

Liguſtria German. Winterviolen appellantur, Veteribus an fuerint cognitæ non conſtat. Tria numerantur eius genera, nonniſi flore differentia, qui in quibuſdam candidus, in nonnullis puniceus, in aliquibus vero eſt purpureus, aut prorſus etiam rubens. Martio vero tota vſurpatur; nam flores quod vim habeant cor exhilarandi medicamentis cardiacis fere ſemper commiſcentur: ſemen & folia, quod malactica ſint, enematum decoctionem & cataplaſmatum confectionem ſæpius ingrediuntur. Violæ frigidæ ſunt in ordine primo, humidæ vero in secundo. Violæ purpureæ plurimus ad medicamenta, velut olea, acetum, Conſeruas, Zulapia, & Syrupos eſt vſus, ad omnis generis inflammationes vtilis, præſertim pueris comitialibus, quique febri ardente infeſtantur.

In Sacchari inopia licebit ad eoſdem vſus in aqua violas decoquere. Syrupus Violarum trium quatuorue cochleatium quantitate ſumptus, febrium æſtus reſtinguit, aluum ſoluit, apoſtemata emollit, cor confortat, laterum dolores mitigat, omnibusq; ex calore natis morbis medetur. Contra ſitim aliqui Syrupum Violarũ cũ aqua fontana tẽperatum ægris porrigunt. Flauus, qui in medio violæ apex conſpicitur, in aqua decoctus potusq;, anginæ præſentiſſimo eſt remedio, puerorumq; comitialibus medetur. Phreneticis, oleum, aqua, vel acetum violarum, capiti illitum medetur: iecorisq; æſtum componit.

Syrupus infuſionis Violarum. Recipe infuſionis roſarum lib. V. Sacchari clarificati lib. IV. Coquantur cum facilitate. Seruetur in vaſe vitreato per annum. Doſis ab Vnc. j. ſ. ad Vnc. ij. Eſt conueniens ad extinguendam ſitim in febribus acutis, & ad remittendum exceſſum caliditatis in eis, confortans ſtomachũ relaxatum, & hepar ſupercalefactum, & cor, reſiſtens putredini, conueniens tempore peſtilentiæ, & reſiſtens ventoſitati.

Syrupus de ſucco violarũ: Recipe violarum recentium iamiam collectarum quantitatem ſatis magnam, & decerpe ab iis purpurea foliola, & abiice virides earum cauliculos, quoniam herba-

herbaceam habent acrimoniam, & floridum colorem hebetant. Contunde deinde decerpta folia violarum in mortario marmoreo & exprime. Mox, Recipe expressi succi lib. ij. sacchari lib. iv. Conseruatur per annum. Datur à sescuncia ad vnc. ij. Bilis acrimoniam obtundit, ac ob lentorem thoracis vitiis est aptum.

Syrupus Violarum, Mesuæ: Recipe violarum vnc. ij. sem. citoniorum, sem maluæ an. vnc. j iuiubarum, sebesten an. num. xx. aquæ cucurbitæ lib. vi, vel quantum sufficit. Sacchari lib. j. ſ. Coquantur secundum artem. Conseruetur in vase vitreato per annum. Datur à sescuncia vsq; ad vnc. ij. cum aqua stillatitia appropriata. Prodest pleuritidi & tussi à causa calida.

Syrupus conrra pleuresin & peripneumoniam, phthisicos & hecticos, Nicolai: Recipe aquæ lib. iv. violarum vnc. ij. ſ. glycyrrhizæ, papaueris albi an. vnc. ſ. sem. citoneorum, sem. maluæ, medullæ, sem. bombacis, medullæ sem. citoneorum, melonum, cucumeris, cucurbitæ, portulacæ, tragacanthæ, portulacæ, gummi arabici an. drach. iij. Omnia in sacculo bene trita ponantur, & sacculus in prædicta aqua ponatur, & bulliat ad medietatem, & sacculo abstracto ab aqua lib. ij. sacchari ponantur, & fiat syrupus clarificatus.

Iulapium violarum. Recipe aquæ violarum lib. iv. Sacchari clarificati lib. ij vel iv. Coque ad iulapii consistentiam. Febres, phlegmonas, pleuritidem, asperitatem gutturis & thoracis, ac tussim mitigat.

Infusio ad pituitam, Andernaci: Recipe diaphæniconis vnc. ſ. syrupi violacei vnc. j. in iure decocti communis, vel aquæ hyssopi, vel menthæ, pro vna dosi dilues, dabisq; potui. Dosis aût iuris magna ex parte præter syrupû & electuarium, vnciarum quatuor esse debet.

Clyster ad passionem iliacam, si maximus sentiatur æstus, Rondeletii. ℞. maluæ, violarum an. M. ſ. sem. melonum, cucumeris, cucurbitæ, citrulli an. drac. iij. pomorum acidorum par. x. flor. violar. nenupharis, buglossæ an. P. j. Fiat decoctio in lib. j. dissolue mucilaginis, sem. psyllii vnc. j. olei violarum vel olei nenupharis, album ouorum fortiter agitatorum an. vnc. j. misce & fiat clyster.

CAPVT XLIII.

De simplicibus purgantibus: vt cassia, Rhabar. Manna, scammonio & Agarico.

CAssia triplex est, Cassia odorata quæ Theophrasto cneoron, & forsan Virgilio Lauendula dicitur, deinde Cassia lignea seu canella, & Cassia nigra, cuius meminit Dioscorides: Et Fistularis, aut siliquosa, cuius Arabes meminerunt, quæ hodie est in vsu. Cassia lignea describitur Dioscoridi crassi cortici sarmēto, foliis Piperis. Est autem multiplex ejus differentia: Optima tamen fulvescens colore pulchro, coralli æmula, perquam angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens & cum aliquanto feruore adstringens, odorata, vinum naribus obolens Huic tanta cum cinnamomo est cognatio, ut altera in alteram sæpè degeneret. Atq; hæc si cum ipso cortice ligno adhuc inhærente vendebatur, Xylocasia appellabatur: si vero ligno exempto, tum Cassia fistula, seu Syrinx veteribus dicebatur, quod nimirum ligno exempto, cortices fistulæ similitudinem referrent. Aduehitur hodiè aliqua species, quam officinæ c siam vocant ligneam, quæ cortex potius apparet esse cuiusdam radicis, saporis acerbi & minime aromatici. Vera autem Cassia lignea raro asportatur, & interdum inter cinnamomi fasciculos, nigritia sua se prodens, inuenitur. Casia vero fistula ab Arabibus introducta, qua hodie omnes utuntur Officinæ, Dioscoridis, & Plinii Galeniq; ætatibus fuit ignota. Hæc nonnullis calamus & Indica canna dicitur. Arbor est magna, iuglandis folio, fistulis prælongis ac teretibus, utrinq; fastigiatis, colore rubro nigricantibus, duum ferme pedum proceritate: nigra intus carne, gustu prædulci, ligneis distinguentibus membranis: ossibus siliquarum, intercursantibus laminis intus carnosis, quas Parietinæ discludunt. Nascitur partim in India, partim in Ægypto, Asiæ quoq; jam communis. Eligitur ponderosa, collucens, perplena, quam si concusseris, inclusa intus grana non obstrepunt.

Caſia lignea calfacit & exiccat in tertio ordine, vrinam ciet, & leuiter adſtringit. Caſia vero fiſtula calida & humida traditur, abſceſſu primo. Caſia lignea, Dioſcoridi aduerſus inteſtinas inflammationes, & viperarum ictus bibitur: Menſes ciet: ac in ſumma, eadem poteſt quæ cinnamomum, cuius loco ſubſtitui poteſt. Caſia fiſtula ſufficienti modo data, incandeſcentem torridamque bilem citra moleſtiam expurgat. Denique iis qui ob teneram imperfectamque ætatem, aut aliam quamvis cauſam, dejicientia aluum medicamenta reſpuunt, hæc audenter & intrepidè datur. Flauam vero bilem, ſed magis torridam, & quæ iam in atram degenerauit, extrahit. Quinetiam pituitam mediocriter educit. Præbetur itaque pueris, & fœminis uterum ferentibus commoditate & neceſſitate quadam urgente, quibus potentius aliud medicamentum ſumi denegatum eſt. Item iis, quibus exuperans febris reliquorum medicamentorum uſus aſpernatur. Datur autem unciæ unius pondere, plus minuſve, pro ſumentis habitu & viribus: Siquidem tribus aut quatuor drachmis ſumpta, vix mouet aluum. Caſia lignea medicamentis oculorum, ad viſus claritatem conciliandam compoſitis, additur. Cum melle lentigines tollit. Renum doloribus & vuluæ contractionibus inſeſſu vel ſuffitu auxiliatur.

Infuſi ſucci herbarum, Meſuæ: Recipe ſucci jntybi, ſucci lupuli, ſucci borraginis, purgatorum ana vnc. ijx. Myrobalanorum citrinorum vnc. j. rhabarbari electi drach. iij. tamarindorum vnc. j ſ. pulpæ caſſiæ ſolutiuæ vnc. iij. myrobalani & rhabarbarum teruntur, & per noctem in ſuccis macerantur: deinde manu compreſſum colatur, & propinatur: bilem flauam clementer educendo, ſanguinem purgat.

Flores caſſiæ, Meſuæ & Cordi: Recipe cannas ſeu ſiliquas caſiæ ponderoſas, & quæ non reſonant concuſſæ: aperi eas, & contentã in eis pulpam ſeu medullam cum laminis & ſeminib. ſuis diligẽter euacua: & exempta projice ſuper inuerſum & anguſtum cribrum, ſetis equinis contextum. Cribrum deinde pone ſupra bullientis aquæ vaporem, & auerſo cochlearis conuexo medullã caſiæ hinc & inde ducito, vt per cribrum paulatim excernatur: & ſi quid excretum eſt, aut penetrauerit, confeſtim ſubinde auferto, ne plus

quam necesse est, de vapore imbibat: idque tam diu facito, donec quantum voles, collegeris. Porro cum necessitas requirit, semper recentes exprime Cassiæ flores: repositi enim acescunt. Si quis Cassiæ flores seu pulpam magis solutiuam reddere volet, in bullientem aquam proiiciat folia Persici, aut flores Persici, & Prunellorum syluestrium, aut omnia hæc simul: horum enim vapor & destillata aqua soluit aluum. Mundificat sanguinem, & compescit omnem acuitatem, & sedat sitim, & proprie cum succo endiuiæ, aut Taraxaconis, in quibus aduenerit depuratio secundum artem. Et ipsa quidem mundificat stomachum, ei educit choleram & phlegma, & operatur illud sine nocumento & excessu: caret enim mordificatione.

Et ipsa quidem lenit pectus & guttur, & resoluit apostemata acuta in eis. Et confert calefactioni renum, sumpta cum diureticis in infusione Glycyrrhizæ, & prohibet generationem lapidis in eis, & confert febribus calidis. Datur recens à drach. iij ad vnc. j. si per os assumatur mane vel ante cœnam, sed paulo ante pastum: In clysteribus vero ab vnc. j. ad vnc. ij.

Pastill⁹ calefaciens, ad vitia ventris ex frigore, Andernaci: Recipe absinthii, semin. apii, anisi, cinnamomi, casiæ odoratę ana drac. iij. Myrrhæ, spicæ Indicæ, castorei ana drach. j. Piperis longi, lachrymæ papaueris, croci ana scrup. ij. Succi fœniculi quantum sufficit. Fiant trochisci.

Cassia extracta sine foliis senæ: Recipe prunorum num. xij. violarum m. j. Hordei mundi, anisi, polypodii, sem. Carthami ana drach. iv. capill. Veneris, thymi, epithymi ana m. ſ. Passularum vnc. ſ. sem. fœniculi drach. ij. sem. portulacæ, sem. maluæ, ana drach. iij. Glycyrrhizæ vnc. ſ. Fiat horum decoctio in sufficienti aqua, colentur: in colatura dissolue pulpæ cassiæ lib. ij. Pulpæ Tamarindorum vnc. j. cinnamomi drac. iij. Sacchari optimi lib. j. Coquantur ad perfectionem, secundum artem.

Cassia extracta cum foliis senæ: Recipe confectionis cassiæ extractæ sine foliis senæ lib. ij. Pulueris foliorum senæ vnc. ij. Misce secundum artem. Facile soluit, lenit asperitatem intestinorum, remouet stipticitatem, & ventris onus subducit, & morbis cholericis & melancholicis auxilia præbet.

Dia-

Diacassia sub nomine Cassiæ conditæ. Recipe pulpæ cassiæ lib. j. pulpæ tamar. mannæ electæ, penidiorum, sacchari violati, sacch. candi ana vnc. ſ. Syrupi violati vnc. iij. Hæc omnia dissolue in decocto sequenti; Recipe prunorum, violarum, glycyrrhizæ, sem. communium frigid. maiorum enucleatorum, polypodii ana vnc. j. Foliorũ senę vnc. ſ. anisi, fœniculi an. drac. j. Coquantur in aqua ad tertiæ partis consumptionem & colaturæ bene expressæ addantur supradicta, ac in electuarii formam reducantur. Confert iis qui duræ sunt aluo: hæc enim leniter & citra molestiam subducit, ac flauam educit bilem, ac febres inde natas mitigat. Thoracis, pulmonis & asperæ arteriæ phlegmonas resoluit, &c.

Diacassia magistralis. Recipe iuiubarum, prunorum, capillor. Veneris, tamarindorum, sebesten, violarum ana m. j. Coquantur in aqua, secundum artem; & in colatura dissolue pulpæ cassiæ lib. x. sacchari albi lib. v Coquantur ad perfectam consistentiam.

Diacassia Mesuæ: Recipe succi violarum, succi betæ, succi mercurialis, succi maluæ, succi muralis herbæ ana quart. j. succi absinthii Pontici vnc. ij. mellis q. ſ. est. Coque ad iustam crassitiem: Tunc adde medullæ cassiæ lib. j. Vtile catharcticum pauperibus, & diuitum clysteribus percommodum.

Cassia communis extracta: Recipe violariæ, maluæ, mercurialis, betæ, parietariæ, flor. violarum ana m. j. Fiat horum viridium decoctio in aquę communis lib. x. Bulliant ad dimidii consumptionem: hac colatura bene expressa extrahitur cassia, & ad singulas libras pulpæ adduntur mellis despumati vnc. vj. Coquitur in formam electuarii. Aluum leniter & citra molestiam omnem subducit, estq; pro delicatis ac mollioribus.

Diacassia cum manna, incerti authoris: Recipe prun. Damaſ. vn. ij. violarum m. j. ſ. Aquæ puræ vnc. xviij. Bulliant, vt artis est, ad medietatis consumptionem, cola, & in colatura dissolue pulpæ cassiæ vnc. vj. pulp. tamarind. vnc. j. mannæ electæ vnc. ij. Syrup. violati vnc. iv. sacchari candi, penidii ana vnc. j. Sacchari violati vnc. iv. Confice vt artis est. Hoc medicamentum quamuis pharmacopœis nostris non sit in vsu, posset tamen aliquando in vsum reuocari, cum mite & suaue sit medicamentum leniens: confert iis, qui dura sunt aluo: hanc enim leniter & citra molestiam subducit, ac flauã bilem, febresq; inde natas mitigat.

Diacatholicon, Nicolai: Recipe pulpæ cassiæ, pulpæ tamarindorum, senæ mundatæ an. vnc. ij. rhabarbari, polypodii, violarum, anisi, ana vnc. j. glycyrrhizæ rasæ, penidiorum, sacchari candi, quatuor sem. Frig. major. ana drach. ij. conterenda conterantur, & sume polypodii recentis vnc. iij. sem. fæniculi drach. vi. Aquæ communis lib. ix. coque ad dimidii consumptionem, & cola, colaturæ adde sacchari albi lib. coquantur ad syrupi consistentiam: & supra scriptis additis, fiat electuarium. Omnes corporis humores purgat. Confert acutis & peracutis morbis: Emollit enim, alterat & robur addit. Iecinorosis, lienosis, podagricis, arthriticis, tertianis, quartanis, & quotidianis doloribus capitis succurrit. Datur ab vnc. ß. ad unc. j.

Rhabarbarũ & rhaponticum multi unũ ac idem esse putant, atq; ex tribus diuersis plantis, videlicet centaurio majo. rhapontico & rhabarbaro vnicam faciunt. Rhabarbarum a. nostrum vulgare, nõ esse rhaponticum, manifeste conuincit descriptio Dioscoridis, vt neq; etiam rhaponticum ipsum esse centaurium maius ipse docet, qui diuersis capitibus de vtroq; agit, diversamq; faciem ac virtutẽ agnoscit. Est vero rhabarbarũ vulgare, sic dictum, quod sit insignis radix populi Barbari, seu Indici, vel prouinciæ cuiusdam Barbaræ dictæ, vt Troglodyticæ. Forsan & à Rha fluuio Ponti nomen habet, & de rhapontico probabili ratione scribitur. Sed cum rha peregrino idiomate radicem designet, antonomasia quadam rhabarbarum, seu rha, quasi optima radix, ab Arabibus raued, à Chinensibus rauam, apud quos frequentissima est, optimaq; sæpius sine additione denotatur. Maxime autem laudatur Rheum, quod ex Sinarum regione, ubi duntaxat uberrimè, ac fere sponte provenit, adfertur, in Indiam, in Ormus, in Persiam, Arabiam & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos postea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turchicum quoque nuncupatur. Est vero rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac nostratis facie admodum simile. Radix est crassissima, rotunda, colore exterius subnigro ac rufescente, & interius ex rubro flauescente, & ad nucis moschatæ colorem internum accedente: Est præterea cum maceratur, vel masticatur, croceo inficit colore. Dysentericis datur & cœliacis, si febre

careant

careant, in vino: ſin aliter, in aqua datur. Datur & decoctum eius bibendun duplici menſura, ad rupta, conuulſa, contuſis, & ex ſublimi deuolutis. Si pectoris ſint dolores, additur piperis aliquid & myrrhæ: ſi diſſolutio ſtomachi, ex frigida aqua ſumitur, ſiue intus, ſiue extra purulentis excreationibus: Item lienoſis, hepaticis, iſchiadicis: ad renum vitia, ſuſpiria, orthopnœas. Arteriæ ſcabritias lenit, ex paſſo, tribus bolis potum tritum, quod idem præſtat eius decoctum. Bibitur contra inflationes, perfrictiones, febres frigidas, ſingultus, tormina, aſperitates, capitis grauitatem, melancholiam, vertigines, laſſitudinem, dolores, & conuulſiones. Datur in ſingulis valetudinib. ſi febri careant, in mulſo: ſin aliter, in aqua mulſa. Illitũ collectiones inflammationeſque ſedat, vulnera ſanat, epiphoras oculorum diſcutit. Ex paſſo illitum inſignita cum melle rapit, & alia liuentia ex aceto. Farina eius inſpergitur contra cacoethe, & ſanguinem rejicientes, denarii pondere in aqua.

Syrupus de rhabarbaro ſolutiuus, Auguſtani: Recipe rhabarbari optimi vnc. ij. ſ. fol. ſenæ vnc. j. ſ. florum violarum M. j. cinnamomi drach. j. ſ. zingiberis drach. j aquarum betonicæ, cichorii, bugloſſæ ana lib. j. ſ. Fiat omnium infuſio per noctem, mane ebullitione & expreſſione facta, colatura decoquatur in ſyrupum cum ſacchari albi libra, aut quãtum ſufficit: adde ſyrupi roſ. lax. vnc. iv. Hic paratur Auguſtæ Vindelicorum ad prædicta omnia valentior, citra moleſtiam in pueris, & delicatulis aluum ſubducens, utramque bilem deturbans, & eſt in uſu propemodum quotidiano.

Nectar laxatiuum, Ranzouii: Recipe rhabarbari electi vnc. ſ. agarici optimi vnc. j. cinnamomi electi vnc. iij. cubebarum drac. j. ſem. fœniculi, aniſi ana drach. ij. ſpicæ Indicæ ſcrup. j. zingiberis drach. ſ. vini optimi lib. vij. Ferueant omnia lege artis in duplici vaſe per horas ſex. Deinde permaneant in infuſione per horas duodecim. Poſtea fiat fortis expreſſio, & colentur per ſaccum mundum ſexies, aut ſepties, tandem adde ſacchari puri, & albi diſſoluti lib. j. ſ. & fiat in modum nectaris. Doſis poteſt eſſe pro adultis vnc. iv. pro infantibus vnc. ij. vna autem vncia huius ſyrupi ſumitur duobus cochlearibus mediocris magnitudinis.

Decoctio

Decoctio aperitiua maior cum rhabarbaro, Augustani: Recipe specierum decoctionis aperitiuæ maioris, specierum decoctionis lenitiuæ minoris an. vnc. iij. Decoquantur in aquæ lib. vi. ad consumptionem duarum librarum. Colaturæ feruidæ infunde rhabarbari electi vnc. ſ. cinnamomi drac. ij. salis gemmæ scrup. j. spicæ Indicæ scrup. ij. species diarrhodon Abbatis scrup. iv. Sacchari vnc. xij. misceantur pro vsu. Valet in hydrope, & cæteris morbis diuturnis, frigidis, pituitosis, ac biliosis, aut mixtis.

Rhabarbari infusum cum sero lactis, Mesuæ: Recipe foliorum rosarum recentium, completarum, mundatarum, vnc. ij. Rhabarbari electi drach. ij. g. xij. Nardi Indicæ drach. j ſ. Rhabarbarum & Rosæ minutim incidantur, aut terantur, spica inciditur: macerentur per noctem in seri lactis, præsertim Caprini lib: ij. Cola, leuiter exprime & propina. Bilem flavam clementer educendo, sanguinem purgat. Infusio ad bilem, Andernaci: Recipe Rhabarbari electi vnc: ij. Cinnamomi drach: ſ. mirobalanorum citrinorum drach: ſ. macerentur in aquarum stillatitiarum Absinthii & fumariæ ana vnc: ij. jn jure Colato Sirupi rosati Laxat. vnc: j. additur, daturq; ægrotantibus potui.

Infusio ad bilem alia, ejusdem: Recipe Casiæ fistularis recent. vnc: j. Rhabarbari minutim incisi scrup: ij. Spicæ Nardi g. iij. Ex decocti communis vel aquæ intybi vnc: iv. diluito, additoq; serapii ex aceto simplicis vnc: j. & propinato.

Pulvis Rhabarbari purgans, Fuchsii: Recipe Rhabarbari electi drach. ij Spicæ Indicæ, Masticis ana g. vi. Sacchari scrup. ij. Misceantur, fiatq; pulvis. Bilem flauam purgat.

Alius, Fumanelli: Recipe Rhabarbari, Diagridii ana drach. iij. zingiberis drach. ſ. Sacchari electi vnc. j. Fiat pulvis. Ex hoc quoque tenues placentulæ seu pastilli confici possunt, addendo tritici pollinem & aquam rosarum.

Extractum Rhabarbari, Paracelsi. Recipe Rhabarbari electi, crassiuscule triti lib. j. Aquæ tartariæ lib. iv Macerentur in Baln. Mariæ per dies quatuor, deinde lento igne decoquātur, donec superemineat Rhabarbarum: tum per laneum cribrum nouum coletur accuratè, & valide exprimatur, postea colatum euaporet cum syrupo è floribus persicorum nouies infusi, ad iustam spissitudinem

tudinem, & in vitro recondatur diligenter. Dosis à scrup.j. ad drach.j. cum jure aliquo. Excellens & clemens est catharticum, quod deiicit non modo bilem, sed & pituitam ipsam, tam in pueris ætate tenellis, quam in prægnantibus. Extractum Rhabarbari. Euonymi: Recipe Rhabarbari quantum satis est. Cui affunde spiritum vini, atq; sic relinque, quousq; plus satis coloretur: tum effunde, cola, & spiritum paulatim in balneo separa: eundemq; rursus Rhabarbaro priori affundito, & aliquandiu in infusione relinquito in loco calido, quousq; colorem acquirat, tum cola, & rursus in balneo separa per destillationem: id autem tantisper est repetendum quoad spiritus à Rhabarbaro non coloretur amplius. Id tum exprime fortiter, & per filtrum destilla: habet enim nescio quid tenacitatis aut lentoris à Rhabarbaro quæ in extractione est inutilis, & simul multæ vtiles partes fluunt, quæ non sunt negligendæ; ideoq; ad hunc modum destillare oportet per filtrum. Per rostrum seu nasum alembici, filo trahe filtrum, digiti vnius latitudine, quoad præ nasi angustia, filtrum amplius non sequatur: cauendo tamen ne nimia violentia dissiliat vitrum: quo facto, impone spiritum filtrandum in alembicum obstructum charta madefacta. Spiritum per filtrum destillatum extractioni quæ prius erat separata, rursus in vitro affunde (multum enim vitro adhæret, ideoque in primum vitrum cui spiritus erat infusus, omnes spiritus Rhabarbari percolandi sunt, & ad separationem infundendi) non curando, quod extractio vna iam prius in vitro reperiatur, omnes enim extractiones necessario coniungendæ sunt, & ad extremum aquæ destillatæ permiscendæ, & rursus separandæ quoad aqua limpida extrahatur.

Extractum Rhabarbari aliter, eiusdem: Rhabarbari electi fragmentorum libram minutim incide, & crassiusculè tere: & affunde succi depurati borraginis & buglossi, vtriusq; libras duas: relinque per horas viginti quatuor. Postea coque ad lentũ ignem, donec extet & emineat Rhabarbarum. Exprime deinde fortiter, & expressam decoctionem per laneum colatorium transmitte & exprime, vt substantia in colatorio maneat. Colaturam coque ad mellis consistentiam, adiecti sacchari optimi vncia. Quidam in baln. Mariæ ad spissitudinem coquunt, ne aduratur: quod præstat, quem-

admodum & in duplici vase. Purgando da deglutiendum cum gutta olei Cinnamomi & anisi mixtum, & azymo inuolutum, faciendo in dosi periculum à scrupulo vsque ad duos. Suauissimè lubricat ventrem etiam in infantibus. Quidam quoniam Rhabarbarum per se non valde purgat, acuunt totam extractionem cum modico diagrydii optimi: quod nihil obest.

Extractum Rhabarbari aliter, eiusdem: Recipe Rhabarbari electi drach. iv. Pulveriza, & infunde in aquas appropriatas: stet infusum per diem & noctem deinde fortiter exprime. Illam expressionem adiecto saccharo candi, quantum videbitur, leviter in arena exhalando, exicca ad crassitiem electuarii.

Extractum Rhabarbari aliter, Quercetani. Rhabarbarum pulveriza, illud include vase vitreo, oblongo collo, affundendo vini alcool, vt supernatet quatuor digitis: obturato vase fac digerantur in Baln. M. per tres aut quatuor dies, donec tandem menstruum coloretur: coloratum transfunde seorsim, quod reseruabis: nouum menstruum denuo fæcib⁹ affundendo, donec non amplius illud tingatur, & magma, siue fæx Rhabarbari alba remaneat. Circulatis rite omnibus ex arte, separetur menstruum per Baln. M. & remanebit in fundo Rhabarbari essentia cui adde olei cinnamomi scrup. ij. Cuius si exhibeas scrup. j. cum cochleari vini albi potentius purgabit, quam vnc. ſ. in infusione: idque minori cum perturbatione. Potest exhiberi hoc medicamentum infantibus, prægnantibus, senibus, & ex morbo jam imbecillis: purgat & educit flauam bilem. Fæx siue terra, quæ remanet, est astringentis facultatis, qua ratione lienteriæ, dysenteriæ, & alui fluoribus præscribitur. Quod si quis potentius purgare cupiat, fæcem calcinet in reuerberio, tum per aquas Alkali extrahat, ipsumq; reiteratis filtrationibus purificet crystalli instar. Essentiam extractam suo Alkali superiiciat, digerat, & demum destillet: hoc enim modo vis omnium medicamentorum augetur.

Vel Rhabarbari puluerem infunde Aquæ vitæ, ita ut aqua hæc supernatet quatuor digitis: balneo tepescat dies quatuor: coloratum vinum effunde & nouum infunde: id repete, dum color nullus reddatur: adiice aliquid Cinnamomi: detur cum vino hæc aqua vitæ. Alii extillant aquam vitæ, & restibili in fundo succo addunt olei Cinnamomi scrup. ij. ad vnciam succi. Dosis est scru-

puli pondus cũ vini albi cochleari: infanti & prægnanti innoxiũ.

Pilulæ ad bilem in febribus, Rondeletii: Recipe Rhabarbari electi drach. ſ. Cinnamomi, ſpicæ ana g. vj. Tamarindorum ſcrup. j. ſucci Apii ſcrup. ſ. Temperetur Rhabarbarum cum ſpica & Cinnamomo in ſucco Roſarum lax. addi poſſunt. Poſt aſſumptionem harum pilularum imperandum, ut æger bibat Violati vnc. j. vel ij. cum pauca quantitate borraginis.

Aliæ: Andernaci: Recipe Rhabarbari ſcrup. j. Aloes, Maſticis ana ſcrup. ſ. Diagridii g. vj. ſpicæ Nardi, Nucis moſchatæ ana g iij. Cum ſyrupo Roſ. lax. fiant pilulæ. Pilulæ ex Rhabarbaro, Meſuæ: Recipe Rhabarbari electi drach. iij ſucci glycyrrhizæ, ſucci Abſinthii, maſtiches ana drach. j. Myrobal. Citrinarum drach. iij. ſ. ſem. Apii, ſem. Fæniculi ana drach. ſ. Trochiſcorum Diarhod. drach. iij. ſ. ſpec. Hieræ ſimpl. drach. x. Aquæ Fæniculi quantum ſufficit Fiat maſſa. Siccata in veſica vel papyro, ceræ liquefactæ intincta, ſeruatur per annũ. Datur à ſcrup. j. uſq; ad drach. ij. in febribus diuturnis, jecinoroſis obſtructionibus, & aquæ inter cutem initiis conferunt. Pilulæ de Euphorbio Meſuæ: Recipe Myrobalanorum citrinarum, ſucci Eupatorii Meſuæ, ſucci Abſinthii ana drach. iij. Rhabarbari drach. iij. ſ. Maſtiches drach. j. Croci drach. ſ. Aloes drach x. ſucci Endiuiæ quantum ſufficit. Fiat maſſa ut ſupra ſervanda. Mirifice proſunt in febribus intermittentibus bilioſis, morbo regio, jecinorisq; obſtructionibus. Pilulæ ex Colocynthide, Galeni: Recipe Colocynthidis, ſucci Abſinthii ana vnc. ſ. Aloes, ſcammonii præparati ana vnc. j. Rhabarbari electi drach. iij. Trita omnia ſucco excipiantur. Pituitam à cerebro & aliis neruoſis vacuant: ob id conferunt dolori capitis ex frigido. Pilulæ ante cibum & poſt. Arnold Villanouani: Recipe aloes drach. xljv. Rhabari vnc. j. ſ. Ligni aloes, caryophyllorum, folii, maſticis, xylobalſami, carpobalſami, croci, ſpicæ nardi, caſſiæ ligneæ, cinnamomi cubebarum ana drach. iij. conficiantur cum vino optimo. Reſpiciunt ſtomachum. Dantur conſtipatis, & iis qui ſunt aluo dura, & conquerentibus de dolore ſtomachi, propter ventoſitatem, vel exuperantiã phlegmatis præterquam tempore calido, abſq; obſervatione diætæ 9. vel ij. cum vino calido conſervant ſanitatem.

Pilulæ ante cibũ & poſt cibum, Nicolai: Recipe cinnamomi, ca-

ryophyllorum, Galangæ, nucis moschatæ, Macis Zingiberis, Cardamomi, Xyloaloes, styracis Calamitæ ana drach. j. Rhabarbari ad pondus omnium supradictorum. Aloes ad pondus omnium supradictorum. Confice cum vino. Sumantur ante cibum vij. & post cibum v. Virtutem digestiuam confortant.

Pilulæ de tribus: Recipe Rhabarbari, Agarici, Aloes lotæ ana drach. ij. ſ. Syrupi rof. lax. quantum sufficit. Fiat massa in charta munda, ceræ liquatæ intincta, seruanda per annum.

Orbiculi ex Rhabarbaro, Recipe sacchari albi in aqua Cinnamomi dissoluti, & ad perfectionem cocti vnc. iv. Extracti Rhabarbari in succi rosarum drachmis duabus dissoluti drach. j. Rhabarbari subtiliter puluerizati, atque in aqua cinnamomi humectati drach. ij. Fiant tabulæ secundum artem. Ioannes Crato.

Trochisci de Rhabarbaro, Mesuæ: Recipe Rhabarbari boni drach. x. Succi Eupatorii, Amygdal. amararum ana vnc. ſ. Rosarũ drach. iij. Nardi Indicæ, Anisi, Rubiæ, sem. Apii, Absinthii, Asari ana drach. j. Aquæ Cucuthæ quantum sufficit. Fiant trochisci pondere drachmæ vnius cum dimidia siccantur in vmbra, & seruantur in charta munda, ceræ liquatæ intincta, per annũ valent ad hepatis obstructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiusdem.

Tabulæ ad bilem. Recipe spec. Diamoschi drach. j. spec. Diarrhod. Abb. Calami aromat. ana drach. j. Rhabarbari electi scrup. j. Diagridii scrup. ij ſ. sacchari in aqua rosar. dissoluti vnc. iij. vel vnc. iv. Fiant tabulæ. Datur vnc. ſ.

Diaturbith cũ Rhabarbaro, Montagnæ. Recipe Turbith, Hermodactylorum ana vnc. j. Rhabarbari drach. x. Scammonii præparati vnc. ſ. santali albi, rubri, violarum, zingiberis ana drach. j. ſ. Masticis, Anisi, cinnamomi, croci ana drach. ſ. sacchari albi lib. j. vnc. iij. Fiat electuarium in forma competenti. Flauam bilem & pituitam educit atq; aqua inter cutem laborantibus mirificè confert.

Tabulæ Diaturbith cum Rhabarbaro, Ioan. Langii: Recipe turbith in oleo amygdal. per noctem macerati drach. v. Zingiberis. Cinnamomi ana drach. j. Caryophyllorum scrup. iij. ſ. Agarici trochiscati drach. j. ſ. fol. senæ drach. ij. ſ. crup. ſ Hermodactylorũ drach.

ij. rha.

ij rhabarbari drac. iij. schænanthi scrup. j. galang. macis ana scrup. ij. diagridii drach. iij. ſ. ſacchari in vino citoniorum & aqua roſ. diſſoluti vnc. viij. Fiant tabulæ, doſis vnc. ſ.

Manna naturæ præſtantiſs. donum & miræ diuinitatis plenum, non modo, quæ præter naturæ leges, Iſraelitis alendis è cœlo pluit, ſed quæ nobis quotidie medicandis mellei, aut ſaccharei roris modo, è Iouis nubibus, ſuper frondes exudat. Non minus enim, vt illi ſuas olim grandines ſacchareas, nunc noſtrates agricolæ vulgarem & granatam mannam mirantur, dum exultantes canunt, Iuppiter melle pluit: hinc Areomeli, Arabice, Tereniabín, & à ſacris paginis mutuato nomine, manna dicitur; cui ſolum nomine tenus conuenit manna, vel potius manna thuris, quæ velut pollen thuris eſt, ex magnis faſciculis concuſſu eliſis, proueniens: Fragmenta enim exigua & micæ congeruntur, colliguntur que pro manna thuris. Eſt & alia quædam manna larigna dicta, ex effractis laricis ramis collecta. vtraque tamen licentioſe nimis mannæ nomen aſſumit. Nam manna proprie & ſecundum medicos vſurpata (de manhu enim ſeu manna Hebræorum nō loquor) eſt velut ros cæleſtis, dulcis & gratus, qui ex aere ſudoris inſtar exudans, ſubluca nis horis, ſuper frondes & ramos arborum, herbarumque delabitur, & breui concreſcit, ac gummi modo concreſcit. Quæ ex frondibus colligitur præſtantior eſt, vocaturque vulgo manna de folio, vt peſſima eſt, quæ de terra nominatur. Præſtantiſſima vero cenſetur Calabrienſis, & maxime quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem ſingulis æſtatibus deſcendit, & ab omnibus excerpitur. Hunc autem locum reges Neapolitani olim occluſerunt, inquit Braſſauolus, ne quis ſine vectigali aſſumeret. Occluſo loco, deſiit manna, nec deſcendit. Eo recluſo, & vectigali remoto, iterum deſcendere cœpit. Sed rurſus clauſo loco & recluſo, & poſtea clauſo ceſſauit, ita, vt Reges poſtea liberum locum reliquerint, & omnibus colligere permiſerint. Idem ſcribitur de Tragaſæo ſale in Epiro, qui, cū vectigal iniunxiſſet Lyſimachus, eu anuit: mox dempto, ſuccreuit. Frequens eſt in Gallia quædam manna Brianſonnenſis dicta, quæ Calabrienſis inopia medicum aliquando venit in vſum, licet multo minus idoneum. Eſt & alia quædam maſtichina dicta, rotunda, quæ è ramis & foliis arborum, ventorum im-

peta in terram delabitur, grandinis modo, nec à cœlo aut aere decidit. verum impropie manna vocatur, cum verius sit lachryma & saliva arborum concreta. Manna temperata est, aut paulo calidior, guttur, asperam arteriam & thoracem lenit, aluum blande movet & serosos humores purgat, maxime vero id præstat manna granata, ut Calabra, non Tereniabin, quod mannam quandam, instar mellis liquidam esse Arabes scripserunt, quo nunc non utimur, quia caremus.

Decoctum fructuum, Mesuæ: Recipe prunorum num. xl. sebesten, sive myxariorum num. xxx. iuiubarum num. xxx. Tamarindorum vnc. ij. Cassiæ recens extractæ vnc. iij. mannæ vnc. j. macerentur fructus in aquæ libris tribus: deinde adde Cassiam, Tamarindos & mannam; Frica, cola, serua. Sanguinis & bilis flauæ feruorem reprimit, sanguinem clarũ reddit, & bilem cemẽter educit.

Decoctum mixtos educens humores, Cratonis: Recipe passularum vnc. ſ. galangæ incisæ drach. j. Flor. Borraginis, violarum ana drach. j. senæ drach. vj. Horum decoctio & infusio stet per noctem, & mane rursus ebulliat, & fortiter exprimatur. Post recipe expressi vnc. jv. Syrup. Rosſ. mannæ ana vnc. j. Syrupi conseruæ Zingiberis drach. j. Aquæ cinnamomi cochlearium unum, Misce & fiat potus.

Potio purgatoria, Ranzovii: Recipe mannæ Calab. opt. vnc. vj. Rhabarbari electi scrup. ij. spec. Hieræ simpl. scrup. ſ. Aquæ endiviæ vnc. jv. syrupi de Buglossa drach. ſ. misce diligenter.

Electuarium Diacoccugnidiũ, Mesuæ: Recipe fol. Thymelææ præpar. part. x. carnis cydoniorum in aceto coct. sacchari ana part. lxxx. mannæ part. xl. olei ex coccognidio part. xij. saccharum & manna dissoluantur in sero lactis, cui infusus erit agaricus, part. xxx misce carnem cydoniorum, coque igne lento ad mellis crassitudinem. Pulvis foliorum thymelææ mistus prædicto oleo reliquis addatur. Datur vnc. ſ. Hydragogum est, in hydrope efficacissimum. Tabulæ ad purgandam bilem, Andernaci: Recipe mannæ electæ vnc jv. succi rosarum rubrar. lib. ij. conseruæ Buglossi, conseruæ cyrsu ana vnc. ij. Diagridii vnc. vj. sacchari albi q. ſ. ad placentulã formãdã: quæ dividetur in tabellas singulas vnc. ſ. pẽdẽtes.

Electuarium soluens ventrem, Fumanelli: Recipe cassiæ fistularis vnc. ij. mannæ electæ vnc. j. ſ. sacchari violacei vnc. j.

succi

ſucci roſarum vnc. ſ. Miſce, datur per horam ante cibum ab vnc. ſ. ad vnc. j.

Tabulæ ad bilem, Andernaci: Recipe, mannæ vnc. iij. ſantali citrini, albi, rubri galliæ moſchatæ, Trochiſcorum oxyacanthæ ana drach. iij. ſucci roſarum rubr. lib. j ſ. conſeruæ cichorii, conſeruæ Borraginis ana vnc. ij. Diagridii vnc. j. ſacchari albi quantum ſufficit. Fiant tabellæ ſecundum artem drachmas duas aut tres pendentes, pro robuſtioribus: pro imbecillioribus drach. j dari poſſunt. Vide & Paracelſum tom. 5. p. 15. Item. tom. 3. p. 244. & 249.

Scammonii nomine ſuccus plantæ cuiusdã concretus, & planta ipſa intelligitur; quibusdã tamen magis proprie hæc Scammonia, ille Scammonium dici videtur. Eſt vero planta lactaria, voluuloſa, ſcanſoria, lævis, ſmilacis modo, cui foliis, flore, facie, valde ſimilis eſt, ſed radice non parum diſſimilis, quę in ſmilace tenuis eſt, in ſcãmonio craſſa, prælonga, intus candida, odore gravis & multo ſucco prægnans: ex eaq; tenues & viticuloſi ſurculi prodeunt, qui vicinos frutices conſcendunt, amplexantur & ſe implicant; folia ei lata & acuminata ſunt inſtar ariſari, ſed minora: flores albidi concavi, calathi figura. Naſcitur uberius in pingui ſolo, præſertim in Antiochia & Syria. Ex ipſius radice, ſcammoniũ vulgo dictum, ſeu liquor colligitur pluribus modis; primo reſecatur caput radicis, dein cultro excauatur, vt in ſpatium concameratum ſuccus fluat, qui poſtea vaſis idoneis excipitur. Secundo terra foditur iuxta radicem, ut cõcamerato ſinu ſcrobs relinquatur, in quam ſubiectis iuglandiũ foliis, profunditur ſuccus, qui concretus extrahitur. Tertio radix omnino evulſa inciditur, lac inde profluens ſiccatur, & in offas quasdã formatur, & ſervatur. Quarto ex foliis & caulibus tritis ſuccus extrahitur, ſiccatur, cogitur, & ſeruatur; ſed nigrum eſt, aut ex nigro vireſcens eductum, hoc modo poſtremo ſcammoniũ eſt omnium peſſimum. Præſtantiſſimum quod ex inciſa radice ſuperna exudat, & maxime quod ex Antiochia defertur, dein Armenium, Europeum omnino prauum. Vt vero ſit optimum, debet eſſe nitidum, ſplendidum, clarum, gummi modo, ſubalbum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis ſpongioſum, cito liqueſcens, tenerum, friabile, non valde ponderoſum, nec odoris tetri, licet nõ ſuauis, ſed proprii, & taurino glutini ſimillimum. Ab his notis quod longe recedit, peſſimũ.

Scam-

Scammonium omne valenter, cum labore atque molestia mouet aluum: bilem flauam & serosos humores, tenues & acres purgat, & si paulo largiore copia sumatur, intestina abradit, viscera lædit, venarum ora aperit, erodit, sanguinem sæpe per inferiora ducit, dysenteriam excitat, cor, hepar, & reliqua viscera conturbat, & ventriculum subuertit. Calidum & siccum est tertio recessu. Illius effera vis castigatur aloe: Melius vero si in malo citonio excauato, vti veteres docuerunt, clibano, aut prunis decoquatur, pasta vndique circumlita, præsertim additis quibusdam seminibus, vt apii, fœniculi, dauci; vsitatior tamen correctio fit ex solo citonio, vel succo rosarum. Castigatum, vt decet Scammonium, Diacrydium, quasi lachryma dicitur, & in officinis, corrupto vocabulo diagredium. Nimis recens efferum est, antiquatum imbecillum & torminosum; mouet enim, non promouet; Bimum bonum. Scammonium flauam euacuat bilem, sed cordis dolorem mouet. Est enim odore graui, gustu iniucundum, siticulosum. Siquidem cum omnia quæ aluum deiiciunt medicamenta, aloe excepta, ventriculo infesta sint, scammonium illi plus cæteris aduersari constat Proinde cauendum iis, qui stomachi sentiunt imbecillitatem, & iis qui febre laborant: quippe suapte natura leuissimum, in corpus facile rapitur, residemque spurcitiam omnem in eo, colluuiemque commouet. Datur iis qui febre vacant, & stomacho valent, iis denique quibus ægre vomitus eliciuntur, nec facile linquuntur animo. Permiscendus & sal, Actuario teste, aut thymus, aut pulegium, aut quippiam ex iis quæ gratum spirant odorem, & stomachum roborant, velut anisum, mastiche, idque genus. Datur per se ex melle, vel ptisanæ cremore duorum scrupulorum pondere. Paululum quid adiici aut detrahi, pro virium ratione, poterit.

Confectio hamech maior, Mesuæ: Recipe Myrobal. citrinorum vnc. iv. myrobal. chebulorum, indorum, rhabarbari electi an. vnc. ij. agarici, colocynthidis, polypodii ana drah. xiix. Absinthii, thymi, senæ ana drach. vj. violarum vnc. j. s. epithymi vnc. ij. sem. anisi, sem. fœniculi, rosarum rubrarum ana drach. vj. succi fumariæ lib. j. prunorum num. lx. passularum enucleatarum vnc. vj. Macerentur omnia in sero lactis caprini sufficiente, in vase vitreato angusti oris

stiotis, per dies quinque. Postea ferueant vna aut altera ebullitione, colentur, colaturæ bene expressæ adde Pulpæ cassiæ vnc. jv. Pulpæ Tamarindorum vnc. v. Mannæ vnc. iij. Frica manu, cola, & adde Sacchari albi lib. j. s. Scammonii præparati vnc. j. s. Coq; ad mellis consistentiam, & adde Myrobal. Citrinorum, Chebulorum, indorum ana vnc. s. myrob. Bellyricorum, emblicorum, rhabarbari, sem. Fumariæ ana drach. iij. Spicæ indicæ, anisi ana drach. ij. Confice electuarium. Morbis omnibus ex flaua bile, & pituita salsa natis, nempe impetigini, scabiei, elephantiæ, & cancro succurrit: in summa, omni fœditati cutis à biliosis & adustis humoribus procreatæ conuenit. Datur à drach. ij. ad aur. ij. vel vnc: s. vel ad drach. vj.

Confectio hamech minor, Mesuæ: Recipe myrobal. indorũ, chebulorum, epithymi ana drach. l. Fumiterræ, absinthii ana dra. xx. Thymi, calamenthæ, polypodii, agarici, glycyrrhizæ, buglossæ ana drach. x. Stoechados arabicæ, chamædryos, chamæpityos, anisi ana drach. v. Prunorum, iuiubarum, sebesten ana n lxx. Passularum enucleatarum lib j. Decoquantur in aqua sufficienti vsque ad tertias: colentur, & colaturæ addantur sapæ lib. 2. Mellis despumati lib. j. Scammonii præparati vnc. ij. Coquantur lento igne vsq; ad mellis spissitudinem. Purgant melancholiam, & vstos humores alios: ob id confert maniæ, melancholiæ, vertigini, obliuioni & vitiis cutis: qualia suut psora, i. e. scabies, morphea, cancer, elephantia, impetigo.

Hieralogodium, Aetij: Recipe colocynthidis drach. xx. scyllę assatæ, agarici, ammoniaci, scammonii, cort. rad. hellebori nigri, hyperici ana drach. j Epithymi, polypodii, Bdellii, aloes, chamædryos, marrubii, cassię ana drach. j. Myrrhæ, piperis albi, nigri, Cinnamomi, croci, opopanacis, sagapeni, castorii, petroselini, aristolochiæ ana vnc. s. mellis despumati, ad pondus omnium. Ad lateris dolorem, epilepsiam, maniam, melancholiam, morbum, scotoma, cephalæam, suspiria, subitam præfocationem, incubum, tetanum, spasmum cynicum, contusum corpus ex ictu, lapsu, tremorem, paralysim, arthritidas, dolores spinæ, mammarum duritias, cancrosq; earum, stomachi imbecillitatem, ructum acidum, inflationem, tormina, nauseam, colicum dolorem, menses suppressos.

Catharticum imperiale, Nicolai: Recipe scammonii præparati,

rati, ſacchari ana vnc.j. Cinnamomi, ſpicæ nardi, rad. ſaxifragiæ, polypodii, zingiberis ana vnc.ſ. ſpicæ nardi celticæ; piperis longi, albi, cardamomi, amomi, caryophyllorum ana drach.iij. Terantur omnia tenuiſſime, & fiat electuarium, cum mellis deſpumati quãtum ſufficit. Bilẽ vtrãq; & pituitã ſine moleſtia educit, caput optime purgat, & oris ſpiritum commendat. Panchymagogon Phædronis. Recipe ſpec. Diambræ drach.j.ſ. ſpiritus vini circulati lib. ij ſ. Affundatur ſpiritus vini ſpeciebus, & macerentur diebus 14. commiſſuris vaſis optime oblitis, materia bis quaterue in die mota. Deinde ſpiritus à ſpecieb. defundendus eſt, & ſequentib. purgatoriis ſuperfundendus: Recipe ſcammonii vnc. ſ. rhabarbari electi, colocynthidis drach.ſ. Agarici optimi drach.iij.ſ. Turpeti, Hermodactylorum ana drach ij. ſem. Ebuli tuſi drach.iij. Hellebori nigri drach. ij. Senæ fol. vnc.j. Hæc poſtquam trita, macerataq; fuerint, ſacculo lineo inijciantur, exprimanturque, in expreſſo diſſolue aloes ſucco citrini drach.x. atq; in balneo Mariæ euaporentur, ad mellis vſq; craſſitudinem. Datur ſcrup.j. ex vino, vel iure: vel catapotiis admixtis. His adde etiam aliquot guttas olei chalcanthini. Tabulæ purgantes humores mixtos, Caſpari Bauhini: Recipe rad. Turpethi gum. ſcãmon. præpar. ana vnc.j. Medullæ, ſem. carthami vnc.ſ. ſpec. diatrag. frig. zingib. cinnamo. electi ana drach. ij. Carnis cydoniorum, corticis citri ſicci ana drach.j. Sacchari candi vnc.j. Sacchari albi diſſoluti in aq. Roſarum vnc.x. Fiant tabellę. Doſis eſt à drach. j.ſ. ad drach. ij.ſ. mixtos ducit humores, maxime tamen ſeroſos.

Epithema ad coitum. Recipe ſcammoneæ vnc.vj. Euphorbii drach. j.ſ. ceræ albæ drach. jx. Coque modicũ, agita fortiter, repone: & cum opus fuerit, reductum in pannum, teſticulis & virgæ ſuperpone, cum calefacta fuerit, tollatur: & excitabitur coitus.

Electuarium purgans. Recipe ſcammoneæ præparatæ vnc.j.ſ. Turpeti vnc. ſ. zingiberis drach.j. ſacchari candi vnc.ſ. cinnamomi drach.j. ſ. Galangæ dra. ſ. pulpæ ficuum extract. cum vino opt, lib.ſ. Syrupi liquiritiæ vnc.iij. Fiat electuarium.

Aliud, Felic. Plateri. Recipe ſcammoneæ præparatæ vnc. j. ſ. Turpeti vnc. j. zingiberis, caryophyllorum, piperis, cinnamomi, pulpæ citoneorum coctæ cum ſaccharo quart. j. Fiat Electuarium, doſis drach. ij.

Extra-

Extractum ſcammonii, Quercetani: Scamonium ſpagyrica præparatione cõmodum vſui redditur, vt ſine vllo periculo aliis multis medicamentis immiſceri poſſit, & tuto exhiberi ad purgandam bilẽ & pituitã. Electũ ſcammonium ſoluatur in oleo maſtycis ſpagyrice extracto cũ vini ſpiritu: quo facto, digerantur per octo dies in Baln. calido, in vaſe optime clauſo: quod vel clarum erit & pellucidum, transfunde, affundendo rurſus nouum menſtruum, donec totam eſſentiam attraxeris: interim tamen fæces ſeponito. Tum ſeparato toto menſtruo, affunde denuo vini ſpiritum coralliſatum, vt ſupernatet 4. digitis: circulentur omnia in Baln. per x. dies aut amplius. Demum menſtruum extrahe, & pro vnc. eſſentiæ relictæ in fundo vaſis, adde eſſentiæ veræ corallorũ, & margaritarum ana ſcrup. j. Eſſentiæ croci ſcrup. j. ſ. Olei aniſi, & cinnamomi ana ſcrup. j. ſ. Fiat mixtura ad blandũ ignem ad conſiſtentiam debitam. Miſceatur hæc eſſentia ſic præparata cum eſſentia aloes, & myrobalanorum, & fiat mixtum medicamentum ad bilẽ expurgandam putile, item ſeroſa excrementa è capite educẽda. Per ſe exhiberi poteſt ſcrup. ſ. cum vnc. ij Oleo amygdal. dulcium: ſine vlla perturbatione aut læſione cordis, ventriculi & hepatis, è vaſis ipſis bilem educit.

Hieralogodium, Nicolai: Recipe pulpæ Colocynthidos, Polypodii ana drach ij Euphorbii, Polii montani, ſem. Thymelææ ana drach. j. ſ. G. vj. Abſinthii, myrrhæ ana drach. j. Gra. xij. Cẽtaurii, agarici, ammoniaci, folii, nardi Indicæ, ſcyllæ, ſcammonii præparati ana drach. j. Aloes, comarum thymi, caſſiæ ligneæ, Chamædryos, Bdellii, Marrubii, ana ſcrup. j. Gra. xiv. Cinnamomi, opopanacis, caſtorii, Ariſtolochiæ longæ, trium piperum, croci, ſagapeni, petroſelini ana drach. ſ. Hellebori nigri, albi ana Gra. vj. Mellis deſpumati lib. j. ſ. Confice vt decet. Seruatur per annos duos. Exterminat mala diuturna ex melancholia facta, epilepſiam, vertiginem, conuulſiones, hemicraniam, elephantiam, impetigines, lethargum: prodeſt ſpumantibus & linguam mordentibus, his qui lethalia venena ſumpſerunt, iecinoroſis, pleuriticis, iſchiadicis, & lumborum dolore infeſtatis: vitioſos humores educit, & mulierum menſtrua.

Scammonii vera præparatio, Recipe Scammonii selecti non adulterati libram semis teratur & cribretur, postea affundatur parum succi rosarum pallidarum, vel quod melius syluestriũ, expressi & colati (additi vna atque altera guttula spiritus vitrioli in frigido seruatur ille succus ad vsum, ne acescat) ac in sole seu retro f rnacem exiccatio instituatur: Hæc imbibitio & exiccatio vigesies seu trigesies renouetur, sic .n. lenta, viscosa ac tenax malignitas Scammonii dissipatur, quæ alioquin adhæsione sua in ventriculi tunicis tormina & cruciatus excitare consueuit. Qui volet, poterit priori succo ad libitum succi cidoniorum expressi & depurati dimidiam partem adiũgere: sic efficacius & minori molestia purgabit: Et cum hoc Scamõnio præparato poteris omnium catharticorum vim purgantem excitare & acuere. Vsus in multis morbis euacuatione egentib. Dosis grana quinq;: Robustiori à Gr.12. ad 15.& 20. offerri possunt. Formentur inde pilulę, vel in puluerem post exiccationem teritur, & grana 15. vel 20. illius pulueris in syrupo rosaceo offeruntur. Spiritus Scammonii. Recipe scammon: subtilissime triti vnc. ſ. spiritus vini lib. ſ. macerentur per 12. horas in vitro bene obturato, sæpius inuicem agitando, vt scammonium optime resoluatur, postea fiat scãmonii in vitri fundo residentia vt clare superfluant spiritus quos leuiter effundes, à materia in fundo separa & sic habes.

Optima Scammonii præparatio. Scammonium selectum p̃paretur per imbibitiones & exsiccationes reiteratas cum succo rosarum, vt ante dictum est, deinde ad manus sit bonum Alcohol vini sine phlegmate (in quo per 24. horas prius in Balneo maduerit tantillum sem. Anisi, fæniculi, cinnamomi & spicæ nardi) quantitate tanta quæ sufficiat pro extrahenda tinctura seu scammonii essentia, affundatur ad eminentiam 3. vel 4. digitorum, scammonio mediocriter trito, & in balneo Mariæ per 3. aut 4. dies stent, quotidie aliquoties mouendo, sic spiritus vini tincturam extrahet: Tinctum spiritum purum per inclinationem aufer & affunde nouum spiritũ reiterando laborem, donec nullum Alcohol amplius tingatur. Postea omnis spiritus tinctus mixtus abstrahatur in balneo Mariæ, remanebit scammonium instar mellis in fundo quod vlterius exsiccetur calore leni in vase conuenienti. De hoc extracto adhuc molli instar panis recens cocti sumatur vncia vna, & succi cydoniorum depura-

depurati vnciæ quatuor, ſucci depurati roſarum rubearum vncia vna, miſce omnia in vaſe conuenienti vitreo, & lento calore effundatur extractum in ſuccum, mouendo paulatim ſpatula argentea, vt ſucci exhalent, & extractum priorem acquirat conſiſtentiam pro efformandis pilulis. Antequam plane omnis humor exhalet, ad vnciam vnam ſcammonii adde ſalis ſeu magiſterii Perlarum & corallorum ana drac. j. Efformentur pilulæ 1. 2. vel 3. ita habebis præſtantiſſimum catharticum quod ſine moleſtia & nauſea purgabit. Doſis à gr. 10. ad 12 & 20. Nota in extractione ſcammonii, quod proprium habeat, vt ſubſidat, antequam humore priuetur: itaq; ſi duas partes ſpiritus vini vel liquoris per alembicum à tinctura traduxeris, poteris deſinere, & cum balneum refrixit, vitrum eximes, in quo ad fundum videbis deiectum ſcammonium vel etiam pendere in reſiduo liquore inſtar liquidæ picis colore pellucido. Hoc loco induſtrii obiter admoniti ſint, poſſe debita quantitate eſſentiam cathartici (vnius vel plurium) Spiritu vini extractam & eidem adhuc immixtam electuario cidoniorum vel citriorum opaco ſeu pellucido circa finem decoctionis ſuper lentum calorem miſceri, & poſtea ad iuſtam conſiſtentiam ſecundum artem denuo incoqui, ita remanebit vis purgans electuariis immixta poſt ſpiritus vini euaporationem. Hæc cathartica debita doſi in minima quantitate, neceſſitate exigente delicatulis & nauſeabundis, cum magno emolumẽto & nulla ægrotantium moleſtia aut animaduerſione, fraude honeſta, fuco ingenioſo, & officioſo medicis à Platone permiſſo mendacio poſſunt exhiberi, cum nullum ingratum præ ſe ferant ſaporem. Pilulæ delicatis perſonis ſiue viris ſiue mulieribus hora ſomni tertia nocte miniſtrandæ: Recipe aloes roſatæ, ſcammonii roſ. inſpiſſ. ana drach. ij Extract. rhabarb. drach. j. pul. rhabarb. ſcrup. ij. Extract. roſa. drach. j. Turbith mineralis drach. j. ſ. Olei cinnamomi gut. viij. Miſce. Doſ. gr. xij. ad xvj. Pilulæ aliæ delicatis fortiores. Recipe cõfect hamuth drach ij. ſcammonii roſ drach. j. Pulu. rhabarbari ſcrupul. iiij. Turbith mineralis drach j. ſ. olei iuniperi guttas x. Miſce, doſis gr. xij. ad xxiiij. Vera ſcammoniæ præparatio fit ſecundum Quercet. cum ſucco limonum depurato, idq; in eodem Baln. Mar. calido, in quo diſſoluetur, & feruens etiã adhuc p linteũ tranſmittatur, & hoc pacto craſſa eius & impura ſubſtantia, quæ non niſi noxam parit, ab ea ſecernatur.

Agaricus: fungi vel terreni sunt, boleti, & campiniones vulgo dicti, proxime & affatim è terra exeuntes: vel arborei truncis nempe arborum adnati: vix enim vlla senescens arbor datur, cui non adnascatur fungus vel rugosus & nigricans, vt in quercubus & iugandibus, vel crassus, durus & albicans, vt in betula, vel albus, plenus, mollis & friabilis, vt agaricum, quod præstantissimum ex larice excerpitur. Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, resina Larigna, quæ omnibus aliis humidior est, omnisque expers acrimoniæ, & male pro terebinthina à quibusdam venditur, manna quadam laxatiua, quæ ex effractis illius surculis colligitur, & agarico, trunco illius arboris iam antiquæ adnato. Est vero larix arbor conifera, eximiæ proceritatis, caudice assurgens recto, cortice crasso, in frequentes rimas dehiscente, foliis circa ramulos ab vno tuberculo numerosis, multis simul cohærentibus, breuioribus, molliorib. tenuioribusq; quam pini nec aculeatis, sed retusis. Coni admodum parui sunt, cupressinis fere similes. Laudatur autē agaricum, quod ex larice decerpitur, cuius est velut apostema: præstantissimum vero album, rarum, friabile, primo gustatu dulce, mox amarum & stypticum. A Democrito medicamentum familiæ vocatur. Nascitur in Galatia & Cilicia, sed præstantissimum in Agaria Sarmatiæ regione, à qua nomen. Nunc habemus optimum ex Delphinatu Galliæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus larices proceræ ac copiosæ proueniunt, quarum truncis agaricum adnascitur: vnde radicem esse minime credendum est, vt apud Dioscoridem & Galenum, comperio. Calefacit primo gradu, siccat secundo: pituitam purgat, obstructa liberat, attenuat, terget, flatus dissipat & omnibus morbis ab humoribus crassis, lentis & frigidis opitulatur. Qui fungos ederit noxios, strangulationem inferentes, agaricum drachmæ pondere ex vino tusum, aut dictas pilulas, sumat. Fuungorum remedia, si quis aut plures quam par sit, aut noxios ederit, Dioscorides, aliiq; docent: vomitu primum succurrendum, hinc oxymel bibet, aut gallinacea oua cum posca, adiecta Aristolochiæ drachma. Aut absinthium ex vino melleq; sumptum, & ex aqua potum. Ligusticum quoque, aut radix angelicæ tusa, ex vino. Extra corpus exiguus fungorum est vsus. Qui sambuco adnascuntur, tumores & inflammationes ex aqua rosacea, & vino

no impositi sedare feruntur. Ouati antiquis damnis exiccandis & sanandis conferunt. Rubri muscarii cum lacte muscas periment. Arboribus adnascentes ad igniarios vsus coquuntur, ignem enim semel conceptum non facile relinquunt. Coquuntur autem in lixiuio, siccati postea pulsantur vt mollescant, ac denuo ex aqua cum nitro coquũt. Hiera piera, cũ agarico: ℞ spec. hieræ simpl. sine aloe, agarici trochiscati ana vnc. ſ. Aloes non lotę vnc. j. mellis despumati vn. vj. Fiat electuariũ. Extractũ agarici. Agaricũ rectiꝰ maceratur & decoquitur, quam ex vini spiritu, alioue humore extrahatur. Si tamen omnino eius succum ad hunc modũ parare cupias, id quoque per aquam anisi, cui oleum ipsius ademptum sit, præstare poteris. Ad capitis affectus, pſertim defluxiones eius efficax. Pilulæ hieræ cũ agarico: Recipe spec. hieræ simpl. Gal. agarici trochiscati ana vnc. ſ. Aloes vnc. j. Mellis colati q. ſ. Fiat massa, quæ seruanda. Datur à drach. j. ad drach. ij. Auxiliantur stomachicis, asthmaticis, & aliis stomachi & thoracis vitiis à crassis & pituitosis humorib. natis. Agaricus trochiscatus, Mesuæ: Recipe agarici electi vnc. iv. vini in quo maceratum sit zingiber, q. ſ. Agaricum limandum est, & formandi trochisci. Additur insuper Gummi, aut tragacantha: & potest iniici in oẽs cõpositiones, in quas agaricũ ingreditur: vires .n. habet agarici, & tutius agit, minoreq; vẽtriculi noxa. Trochisci de agarico, Mesuę: Recipe agarici vnc. iij. Salis gemmæ vnc. ſ. Zingiberis drach. iij. Oxymelitis q. ſ. Agaricum ligma confringendum, & formandi trochisci. Purgant ex cerebro & capite phlegma crassum cum cholera mixtum: & præcipue educunt ex pectore crassos humores putridos & viscosos. Pilulæ ex agarico, Mesuæ: Recipe agarici drach. iij. Mastices, iridis, marrubii ana drach. j. Turbith drach. v. spec. hieræ pieræ vnc. ſ. myrrhæ drac. j. Colocynthidis, sarcocollæ ana drac. ij. Agaricum lima in puluerem redigitur: Reliqua contunduntur, fiuntq; pilulæ cum sapæ sufficienti quantitate. Colocynthidis loco satius erit trochiscos alhandel sumere. Seruantur ad annum dimidium, vel integrum. Dosis à drach. ſ. ad drach j. ſ. Auxiliantur asthmaticis & aliis thoracis vitiis à crassis & pituitosis humorib. natis.

Pilulæ podagricæ, Henrici Wolffii: Recipe Agarici opt. Rhabarbari pul. masticis ana drach. j. succi siue extracti hellebori nigri, succi fumiterræ, succi siue extracti Colocynthidis, succi siue extracti

gentia-

gentianæ, ſucci ſiue extracti petaſitæ, extracti rhabarbari ana drach j Miſce & fiant pilulæ. Hiera Archigenis, Aetii: Recipe colocynthidos vnc. j. Chamædryos, agarici, marrubii, ſtoechadis ana drach. x opopanacis, ſagapeni, ana vnc. j Petroſelini, ariſtolochię rot. piperis albi ana drach. v. cinnamomi, ſpicæ nardi indicæ, myrrhæ, polii montani, croci ana drach. jv. Mellis deſpumati ad pondus ſpecierum. Fiat electuarium, confert affectib. melancholicis & ex pituita craſſa natis, vt vertigini, epilepſiæ, ſpaſmo, difficultati ſpirandi, pſoræ, lepræ, & cæteris tuberculis à craſſa materia naſcentib. aut ſeroſo excremento, item inteſtinis, ventriculo, vtero, à flatu dolentibus, aut prædictis humoribus.

CAP. XXXXIV.

De Turpeto, mechoacanna, ſena, polypodio, laureola, Ricino & mezereone.

NVlla eſt tam anceps & controuerſa, atque ea quæ de Turbith fertur enarratio. Meſue lactariam, ferulaceamque herbam nominat: Serapio radicem tripolii exiſtimat: Actuarius modo pityuſæ radicem eſſe putat, modo alypum Dioſcoridis præſertim cum albicat. Nonnulli credunt eſſe radicem tapſiæ: alii ſcammoniæ antiochenæ? ſed Garcias ab horto plantam ab his diuerſam mordicus tenet: Nam planta eſt, inquit, radice neq; magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenſo, digiti craſſitie, & aliquando craſſiore, duos palmos & aliquando plures longo. Folia gerit altheæ, vt etiam flores, eoſq; candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutantes, ſicut tripolium, vt ridicule multi crediderunt. Non eſt vero totum turbith gummoſum, ſed pars caulis tantum, radici proxima, eaq; vtilior: reliqua pars gracilior eſt ac comoſior, quam vt eſſe poſſit vtilis. Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, vt alypum, quod à quibuſdam herba terribilis vocatur: Eius n. folia, flores, ſemina, purgationes terribiles commouent. Ob ſimilem vim agendi, aut paulo mitiorem fortaſſis turbith, q. turbatorium dictũ eſt, & Arabib. terbeth, qua voce phlegmagoga valentiora nominant. Turbith igitur Garciæ, nec radix eſt alypi, nec tripolii, nec ſcammoniæ nec tapſię, vt neq; planta lactaria, aut ferulacea: nec ſi gumoſa, optima nec domeſtica, vt aſſerit Meſue. Vt vt ſit, nulla eſt officina, in qua turbith optimũ, & his notis inſignitum, quas illi tribuit

buit Mesue, non inueniatur: cuius virib. & illud respondet, quod aliis lineis à Garcia depingitur, Arab. Cantamion dictum. Qu.d.a. sit verum turbith adhuc ambigitur. Laudatur quod subalbum est, aut cineritium, fractu facile, ac recens, nam vetus imbecillum est & viscera conturbans. Calidum est ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctum pituitam crassam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit. Puluis è turbith magistralis, Florent. Recipe turbith bonum drach j. Zingiberis albi scrup. ij. Hermodactylorum drach. ß. sacchari albi vnc. ß. Fiat puluis. Pituitam purgat.

Alius: Recipe Zingiberis albi, masticis, turbith electi ana drach. x. Sacchari drac. xxx. Trita misceantur. Purgat humores phlegmaticos: datur pueris, mulieribus, senibus, & humidis, delicatis & otiosis, Auicenna. Puluis ad hydropem, Erasti: Recipe pulueris foliorum soldanellæ drach j. ß. Senæ dra. ij. Turpeti vel rhabarbrai scrup. j. Sacchari drach. j. Misce & fiat puluis.

Eiusdem alius pro mulieribus. Recipe turpeti drach. j. Rhabarbari drach. ß. Soldanellæ scrup. ij. Zingiberis, sacchari ana drach. ß. Fiat puluis.

Puluis laxatiuus magistralis: Recipe turbith electi vnc. j. Zingiberis, cinnamomi, masticis, galãgæ, cardamomi, caryophyllorum, Anisi, hermodactylorum, scammonii præparati ana vnc. ß. Fol. senæ vnc. ij. Sacchari albi vnc. jv. Terantur omnia & commisceantur.

Alius, Stockstaldi: Recipe turbith electi vnc. ß. Cinnamomi, Zingiberis ana drach. ij. Caryophyllorum, cardamomi, galangæ, masticis ana drach. ß. Anisi drach j. Hermodact. Diagridii, senæ ana vnc. ß. Sacchari vnc. iij. Fiat puluis.

Puluis solutiuus de tribus, Augustani: Recipe senæ drach vj. Turbit. vnc. ß. Rhabarbari drach. ij. Glycyrrhizæ, anisi, sem. Fænicu-li ana drach. j. Spicæ Indicæ scrup. ß. Fiat puluis.

Puluis passauant, cum Rhabarbaro, vsualis. Colonienf. Recipe florum Borraginis, violarum ana scrup. ij. Zingiberis, spicæ nardi ana drach. j. Glycyrrhizæ, anisi ana drach. ij. Diagridii drac. iij. Rhabarbari electi drach. vj. Turbith gummosi vnc, j. Senæ vnc, ij. Misce & fiat puluis.

Puluis purgatorius, Ioan. Stockstald Recipe turpethi electi dra.

Ppppppp i. Zin-

j. Zingiberis, Cinnamomi ana drach. ſ. Galangæ, maſticis, calami aromatici, Caryophyllorum ana drach. i. Aniſi ſcrup. i. Hermodactyl. præparat. Diagridii, ſenæ ana drach. i. ſacchari vnc. i. Miſce & fiat puluis. Doſis drach. i. vel. ſcrup. iv. Auguſtæ & Vlmæ in vſu.

Puluis laxatiuus delectabilis: Recipe turpeti electi & confricati drac. i. Cinnamomi, zingiberis ana drac. ſ. Galangæ, Maſticis, calami aromatici, caryophyllorum ana drach. i. Aniſi ſcrup. i. Hermodactyl. p̄parat. Diagridii, ſenæ ana drac. i Sacchari vnc. i. Miſce & fiat puluis. Puluis laxatiuus: Recipe ſenæ vnc. ſ. Turpeti drac. ii. Zingiberis drach. i. Tartari drach. iii. Sacchari vnc. i. Miſce, & fiat puluis. Puluis laxatiuus, ſine moleſtia: Recipe Diapenidii vnc. ij. Turpeti electi drac. ii. ſpec. elect de ſucco roſ. drac. iii. Zingiberis vnc. i. Aniſi drac. ſ. Miſce & fiat puluis. Doſis drac. ii. vel iii. mane.

Puluis ſolutiuus ſine dolore: Recipe turpeti opt. Rhabarbari electi, Hermodactylorum ana drach. ſ. Diagridii Gra. ii. Zingiberis, Galangæ, Aniſi, ſpicæ, macis ana ſcrup. ſ. Roſarum ſcrup. i. Sacchari drac. ii. Miſce & fiat puluis.

Puluis laxatiuus: Recipe turpeti electi ſcrup. iv. Zingiberis drac. ſ. Sacchari ad pondus omnium. Miſce & fiat puluis. Sumatur cum vino calido, ſtomacho ieiuno.

Puluis laxatiuus alius: Recipe turpeti drach. i. Cinnamomi, zingiberis ana drach. ſ. Galangæ, Maſticis, Cardamomi, Caryophyllorum ana drach. i. Aniſi ſcrup. i. Hermodactylorum, Diagridii, ſenæ ana drach. i. Sacchari vnc. i. Miſce & fiat puluis. Doſis drach. i. vel ſcrup. iv. Stockſtaldus. Puluis laxatiuus in cura retentionis menſtruorum à phlegmate: Recipe turpethi boni & electi drach. i. vel ſcrup iv. Zingiberis drach. ſ. Salis gemmæ Gra. v. Sacchari drach. ii. Miſce & fiat puluis. Sumatur cum ſero caprino, vel brodio pulli, vel cicerum. Puluis laxatiuus alius: Recipe ſenæ mundatæ drac. iii. Turpeti drac. i. Tartari drac. i. ſ. Eſulæ præparatæ drac. i. Zingiberis, Cinnamomi ana drac. ſ. Sacchari vnc. i. Miſce & fiat puluis. Doſis à dra. i. vſq; ad drac. ii. cum pane toſto, vel brodio piſorum, ſtomacho vacuo. Tragea laxatiua: Recipe Cinnamomi, zingiberis ana drac. i. Nucis moſcharę. Galangę, Maſticis, Caryophyllorum, cardamomi ana ſcrup. i. Xyloaloes ſcrup. ſ. Aniſi drach. ſ. Turpeti optimi drach. ii. Hermodactylorum drach. v. Senæ drach. ii. Sacchari vnc. i. ſ. Fiat Tragea.

Tragea. Dosis in principio drac. j. vel plus. Tragea soluens ventrem: Recipe Turpeti vnc. j. Cinnamomi, zingiberis caryophyllorũ, macis ana vnc. ſ. Sacchari ad pondus omniu. Spec. aromat. rosat. drac. ij. Fiat tragea, dosis ad libitum. Alia: Recipe turpeti electi drac. ij. Agarici, Polypodii ana drac. j. Cinnamomi, Macis ana drac. ſ. Caryophyllorum scrup. j. Zingiberis scrup. ſ. Sacchari ad pondus omniũ. Fiat puluis. Diaturbith maius: ℞ turbith albi & gummosi drach. x. Zingiberis dra. v. Masticis dra. iij. Sacchari albi vnc. ij. ſ. Mellis quãtum sufficit. Fiat electuarium. Pituitam, præsertim eam quæ est in ventriculo, elicit. Diaturbith minus: Recipe turbith optimi vnc. j. Diagridii, zingiberis ana dra. iv. Cinnamomi, caryophyllorũ ana ij. Galangæ, piperis longi, macis ana drac. ij. Mellis vnc. viij. drach. v. Fiat electuarium. Ducit humores phlegmaticos, & purgat & calefacit. Extractum turpeti: Quercetani: Turpetum albissimum, gummosum, & mediocriter recens, in puluerẽ tenuissimum reducatur, quod indas matratio vitreo, oblongo collo, & hermetice clauso, affundendo illi spiritũ vini, qui supernatet materiæ tribus aut quatuor digitis, & sic omnia stent in Baln. M. tepido, per duos, aut tres dies, quo essentiam totam, menstruum attrahat: illud seorsim reseruato, deinde nouum affunde denuo, donec nihil amplius ex materia elici possit: fæces semper sepone, & quod purius est elige, vt artis est. Quo facto circulentur omnia, vt summum acquirant perfectionis gradum: separato omnino menstruo, medicamentum perfectius reddetur, si in correctione addideris pro vnc. j. essentiæ, olei nucis moschatæ, & zingiberis ana scrup. j. istis enim sic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili, etiam sine nausea, & aliqua perturbatione, & iuncturis, & remotissimis, ac profundissimis his partibus pituitam viscidam, & crassam euacuet: quum alias tenuem solummodo, idq; tarde per se adduceret. Exhibetur huius essentiæ scrup. j. cum vino rubro, aut decocto pectorali. Hydropicis etiam & pituitosis omnibus affectibus confert.

Extracta hydragoga seu aquam ducentia, Heurnii: Recipe Turpetum, Hermodactylos, Thymelæam, Chamæleam, Esulam, puluerẽ fac, cui affunde spiritũ vini ea copia vt quatuor digitos supernatet: macera tres dies in balneo: effunde vinum, & aliud affunde: tandem euoca spiritum vini & pro vncia restibilis essentiæ

adde olei nucis myristicæ & Zinziberis cuiusque scrupulum. Euocat viscosa ex corporis habitu, nec male turbat. Datur scrupulus cum vino rubro, aut decocto pectorali. Hermodactyli corrigantur cum cinnamomi oleo & caryophyllorum: sed esula, chamelæa, thymelæa, & tapsiæ essentia castigatur extracto myrobalanorum. Datur ex his scrupulus, cũ vncia vna olei amygdalini dulcis.

Pilulæ cochiæ, Rhasis Recipe spec. hieræ simpl. drac. x. Pulpæ colocynthidis drach. iij. scrup. j. scammonii præparati drach. ij. ſ. Turbith, stœchadis ana drach. v. Vini albi quantum sufficit. Fiat massa, siccetur, & conseruetur in charta ceræ liquatæ intincta, per annum. Dosis à scrup j. vsq; ad drach. j.

Pilulæ hieræ cum agarico, Antonii de Scarparia: Recipe cinnamomi, nardi Indicæ, croci, schænanthi, asari, masticis, casiæ, Xylobalsami capobalsami, violarũ, epithymi, colocynthidis ana drac. j. Agarici, Turbith ana drach. ij. Rhabarbari, scammonii præparati ana vnc. ſ. cum vino albo & theriaca confice, & serua vt sup. Dosis à scrup. j. ad drach. j. Opem ferunt vitiis capitis, neruorumq; & stomachi cruditatibus.

Pilulæ ex Turbith, stomachicæ dictæ, Mesuæ: Recipe Turbith, gummosi drach. x. Mastiches vnc. ſ. Rosarum rubrarum drach iij. Aloes vnc. ij drach. j. Succi absinthii, quantum sufficit. Fiat massa. Seruatur per annum dimidium, vel integrum. Datur à drach. j. vsq; ad drach. ij. vel drach. iij. Materiam pituitosam, putrem, & aquosam ex ventriculo & cerebro vacuant.

Pilulæ ex Turbith, eiusdem: Recipe Turbith, Myrobal. Citrinarum, Aloes, ana drach. x. Masticis, rosarum, spicæ ana drach ij. ſ. Anisi drach. j. ſ. crocis drach. j. Salis Indi drach ij. Idem vt sequentes promittunt. Pilulæ aureæ ex Turbith, eiusdem: Recipe Aloes drac. xij. Mastiches, rosarum rubr. ana drac. vij. Myrobal flauarum drac. x. croci drach. iij. Turbith gummosi drach. xvj. Puluerizentur, & cum succo absinthii q. ſ. fiat massa. Pituitam & bilem sine molestia purgant: hepar & ventriculum roborant, coctionem iuuant. Tabulæ Diaturbith cum Rhabarbaro, Bart. Montagnanæ: Recipe Turbith optimi vnc. j. Zingiberis drach. j. ſ. Hermo dactylorum vnc. j. Rhabarbari drac. x. Diagridii vnc. ſ. santali albi, santali rubri, violarũ ana drach. j. ſ. Masticis, Anisi, cinnamomi, croci ana drach. ſ. sac-

chari

chari albi li.j.vnc.ij.dra ij.Fiant tabulæ. Flauam bilē & pituitam educit,atq; aqua inter cutem laborantibus mirifice confert, ad neruos etiam efficacissimum est medicamentum , & valde idoneum.

Tabulæ Diaturbith: Recipe spec.Diaturbith maioris dra .vj.facchari albi in aqua rosarum dissoluti lib. ſ.vel vnc.jv.Fiant tabulæ secundum artem. Datur vnc.ſ. humores phlegmaticos purgant.

Mechoacanna ex prouincia Mechoacā radix quædam eiusdem nominis , crassa,per taleolas secta & exsiccata , ad nos abhinc paucis annis adferri cæpit,radix,inquam,peregrina,purgatoria,ex pallido candicans & valde crassa,ex qua rami multi, lōgi,imbecilli,q nisi quodam nitantur fulcro , in terram sparguntur : ad pertinacas vero accedentes scandunt, & multiplici eas nexu amplexantur bryoniæ ritu , cui valde est vultu similis , sed viribus diffidens; nam bryonia acris est & calida multum, Mecho..can fere insipida, nec vllius acrimoniæ particeps. Bryoniæ folia lata sunt quinquangularia,& ad vitium similitudinem diuisa, sed asperiora,hirsutiora & albiora: flores parui candidi,racemosi,& vuarum ritu congregati. Mechoacanę vero folia ampla quidem sunt,sed tenuia, atrovirētia & altera tantum parte mucronata,non vt bryoniæ angulosa: fructus multi,racematim cohærētes , coriandri magnitudine,autumno maturescentes. Deligenda radix albicans ac recens. A nonnullis Rhabarbarum album vocatur , ab aliis scammonium Americanū, in officinis radix Mechoacana,quæ valde candida,aut nigra,aut cariosa im robatur. Calefacit tantum primo gradu,si .cat secundo. Pituitam ac serosos humores sine molestia purgat,nec partes vt reliqua purgantia debilitat sed roborat. Cum vino melius,quā cum alio liquore soluitur,daturq; tuto senibus & pueris: tussi veteri,colico dolori & venereæ lui plurimum conuenit.

Extractum rad. Mechoacan. eodem modo conficitur,vt Rhabarbari extractum. Purgat clementer pituitam & aquas: confert epilepticis,& cephalicis, ictericis,asthmaticis,febrientibus,&c. Datur à scrup.j.ad drach.ſ.

Sena prioris seculi Medicis ignota fuit,Persis abalzemet dicta, qua nullū medicamentum purgans frequentius , vsitatius,vtiliusque. Est vero planta siliquosa è regionibus orientalibus ad nos primum aduecta,colluteæ admodū similis,cuius tamen folia ad myr-

ci maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum ſinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appenſi, quibus ſuccedunt folliculi, oblongi, plani, compreſſi, incurui, ſeminib. paruis, fuſcis, compreſſis, gygartis ſimilib. grauidati. Radices eius medicis vſib. inutiles ſunt, longæ, ac tenues, idq; plus, minus pro ſtirpis ætate: quæ cum ſit frigoris impatiens, in plagis ſeptemtrionalib. vix quadrimeſtre viuit, atque etiam in Italia raro vltra autumnum perdurat. Huius duæ ſtatuuntur differentiæ, vna dicitur ſylueſtris, cuius folia minora ſunt, rotundiora, ac minus vtilia: altera domeſtica, cuius ea ipſa maiora ſunt, acutiora & meliora. Non. a. ſenna adeo calefacit, vt plerique autumant, cum vix gradum caloris primum excedat, & circa finem ſecundi ſiccet, aut initio tertii. Purgat vero blande pituitoſos humores, vt craſſos & melancholicos, ſimulq; terget, digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & meſenterio lentos humores, nec non bilem vſtam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiuſmodi ſuccis proficiſcentib. medetur. Datur & forma pulueris cũ ſc. electuariis admiſcetur vt electuario Diabalzemer & catholiconi, & infuſa ac decocta, vt cum ex ea ſyrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam ſolutiua parantur. Quod vero flatus & tormina ſolet excitare, dum coquitur ſimul aniſum, aut coriandrum, vel Fæniculum ad diſcutiendos flatus permiſcetur. Serum lactis, Auguſtani: Recipe florum Borraginis, Bugloſſæ, Fumiterræ, Epithymi ana M.ſ. Polypodii quercini drac. vj Fæniculi drach. ij. Folliculorum ſenæ vnc. ſ. Aquæ lactis lib. iij. Fiat decoctio ad tertiæ partis conſumptionem, addantur mellis roſati vnc. ij.

Syrupus ſolutiuus, Fiorauanti: Recipe fol. ſenæ vnc. ij. Fumiterræ, Capill. Ven Scolopendrii, Hepaticæ, Epithymi, Polypod. quercini, Flor. borraginis, Flor. bugloſſæ, Glycyrrhizæ raſæ ana vnc. iij. Colocynthidis, Ellebori nigri, Aloes hepaticæ, Myrob. Indorum ana vnc j. Prunorum Damaſ. n. xiv. Sebeſten n. xij. Tamaricis vnc. j. Aquæ fumiterræ li. x. Contundenda contundantur, miſceantur, & relinquantur in infuſione per noctem, deinde coquantur vſque ad tertiæ partis conſumptionẽ: fiatq; colatura, cui adde ſyrupi de ſtoechade l. 1. Mellis roſati col. vnc vj. Croci ſcrup. j. Seruetur in vaſe vitreo obturato. Doſis vnc. ij. vſq; ad vnc. iv. Purgat, & curat morbum Gallicum. Alius in febre Billioſa, cum pituita, Heurnii: Recipe Endiuiæ

diuiæ nouæ, cichorii, Adianthi, Scolopendriæ ana M. j. Quatuor sem. Frig. malorum ana dra. iij. sem. Carthami drach. j. ſ. Polypodii quercini vnc. j Tamarindorum pinguium vnc. j. ſ. Semin. Endiuiæ, Cichorii, liquiritiæ raſæ ana drac. ij. Paſſularum mundatarum vnc. j. ſ. Pruna n xv. Trium florum Cordialium ana p. i. Fiat coctio ad libram: cui infunde Foliorum ſenæ vnc. i. ſ. Agarici recenter trochiſcati vnc. j. in expreſſione colata diſſolue, ſyrupi violati & capill. veneris ana vnc. iii. Sacchari albiſſimi vnc. ii. Fiat ſyrupus coctus lentiſſimo foco: expreſſione inde Rhabarbari electi drac. vi. ſ. Fiat ſerapion perfecte coctum & aroma illi affletur & cinnamomi drac. i. ſ. & ſantalorum drac. i. vtile eſt illud Serapion febribus omnib. quæ citus ſui principiũ agnoſcunt, bilem pituita remixtam. Accipiant binas vncias cum ſero lactis, vel cum aqua aut decocto endiuię, ſi ſegnius aluum euocarit, adiicies diluti Rhabarbari, vel agarici drach.

Decoctio ſenæ D. Gereonis: Recipe folliculorum ſenæ vnc. i. ſ. Foliorum ſenæ vnc. i. Zingiberis drach. i. Flor. Borraginis, violarum, roſarum, rub. Arantiarum ana drac. ii. Polypodii quercini vnc. ſ. Paſſularum purgatarum vnc. ii. ſebeſten, prunorum ana n. xii. Aquæ fontis lib. iv. Fiat decoctio ſ. a. Modo ſena parum ebulliat, & vas optime obturatum per ſex horas dimittatur, deinde exprimatur. In affectib. melancholicis, quartanis, cancro, lue venerea valet. Galli decrepiti decoctum, Heurnii: Recipe Hyſſopi, calaminthæ ana m. j. paſſularum mundatarum vnc. j. ſ. aniſi, fœniculi, cari ana drac. vj. ſem. carthami vnc. ij. polypodii quercini recentis vnc. j. ſ. trium florum, cordi dicatorum an. j. flor. chamæmeli, meliloti ana p. ſ. includantur omnia in ventre Galli decrepiti vt decet: in fine coctionis adde foliorum ſenę vnc. ii. Agarici trochiſcati dra. x. Fiat colatura ad lib. ii. ac reponatur. Accipiemus præſcripti decocti vnc. iv. Serapii violati vnc. i. Fiat hauſtus: ſi robuſtior fuerit ęger, adde drac. ii. Diaphęnici, aut benedictę laxatiuę. Potio purgans ꝓ delicatis: Recipe cinnamomi, zingiberis ana drac. ii. Nucis moſchatæ drac. i. Aniſi vnc. i. ſ vel vnc. ii. Sacchari vnc. iii, vel quantum ſufficit. Stent ſimul per noctem in vino antiquo quantum ſatis pro tribus doſibus. Poſtea bulliant parum & fiat hauſtus. Alia D. Meching. Recipe ſenæ pulueri zatæ vnc. i. ſ. liquiritiæ, zingiberis ana vnc. j. aniſi drach. ij. Contundantur & bulliant in dimidia vini menſura parum; addaturque ſacchari q. ſ.

Alia,

Alia, ſenæ vnc. ij. ſ. vel vnc. iij. Sacchari vnc. ij. vel liquiritiæ vnc. j. Aniſi vnc. j. ſ. Zingiberis vnc. vj. vini, aquæ ana quart. ij. Bulliant ad hauſtus quatuor vltra tertiam partem.

Infuſio ad atram bilem, ex ſero lactis, Andernaci: Recipe foliorum ſenæ vnc. ſ. Macerētur in ſero lactis per noctem, in iure expreſſo, colatoque, diluito Diacatholici vnc. j. vel drach. x. vel vnc. j. ſ. ac potui aſſumantur.

Puluis leniter purgans, Andernaci: Recipe ſenæ mundatæ, violarum purpurearum ana drach. ſ. Glycyrrhizæ raſæ, Zingiberis ana ſcrup. j. Tartari ſcrup. ſ. Singula in puluerem redigantur, miſceanturq;, & ex iuſculo ſumantur.

Puluis ſenæ præparatæ, Montagnani: Recipe fol. ſenę vnc. ſ. Zingiberis, macis ana drach. iij. Cinnamomi, tartari ana drach. j. ſ. Terantur tenuiſſime, purgat caput mirabiliter.

Puluis laxatiuus magiſtralis, Trincauell. Recipe ſenæ vnc. ix. Diagridii drach. j. ſ. Salis Indi vnc. ſ. Fæcum vini vnc. iv. Maceris vnc. iij. Cinnamomi drach. j. ſ. Miſce, & fiat puluis. Humores melancholicos & aduſtos purgat, nec non pituitam & flauam bilem.

Puluis purgatorius, Herman. Recipe fol. ſenæ, ſacchari ana drac. vj. Zedoariæ, zingiberis, liquiritiæ, ana drach. ij. Tartari ad pondus omnium. Fiat puluis. Doſis drach. j. ſ. per duas horas ante prandium. Purgat caput, ſtomachum, ſplenem, & renes.

Alius: Recipe ſenæ drach. iij. Zingiberis ſcrup. ij. Cinnamomi, tartari ana ſcrup. j. Miſce, & fiat puluis.

Puluis purgatorius, Recipe fol. ſenæ vnc. j. ſ. Zingiberis drach. iij. Tartari dra. vj. Caryophyllorum drach. j. Aniſi, carui, galangæ, ana drach. ſ. Miſce, & fiat puluis. Doſis drach. ij. vel drach. iij.

Puluis laxatiuus: Recipe ſenæ mundatę vnc. j. ſ. zingiberis drach. iij. Tartari drach. vj. Caryophyllorum drach. j. Aniſi, carui, galangæ ana drach. ſ. Miſce & fiat puluis. Doſis drach. ij.

Alius valde bonus, & poteſt dari in ferculo: Recipe cinnamomi vnc. ſ. Macis, croci ana drach. j. Senæ drach. vij. zingiberis drach. j. ſ. Sacchari ad pondus omnium. Miſce & fiat puluis. Doſis drach. j.

Tragea laxatiua, pro delicatis: Recipe cinamomi electi, zingiberis, ſem. Aniſi ana vnc. ſ. ſenæ mundatæ vnc. ij. Sacchari vnc. iij. Fiat tragæa. Huius cochleare vnum bis vel ter mouet aluum.

Extra-

Extractum cholagogum solutorium, Heurnii. Recipe foliorum senæ l.j. Colocynth. trochiscatæ vnc. iij. Aloes vnc. ij. Agarici, Turbith albi, Rhabarb. ana. vnc. iv. Radicum ellebori nigri, Esulæ minoris ana vnc. ij. diacridii vnc. j. Attritis cunctis affunde aquā vitæ: adiice cinnamomi vnc. iij. Anisi, Mastichis, spicę ana dra. j. Rosarum rubrarum M. ij. Spec. Diambræ & diarrhodonis ana vnc. j. Macerentur dies xiv. vel diutius, prælo exprimantur: Balneo extrahatur tenuior liquor, vt characterem mellis induat. Datur scrupulus. Vinū purgans senæ, autūni siue vindemiarū tēpore parandū. Quercetani. Comparanda sunt aliquot dolia, ex lignis eiusmodi vasorum facta, quæ vinum maluaticum aut aliud simile, album & generosum prius continuerunt, quorum quodlibet capax sit 15. aut 20. mensurarum vel plurium, prout videbitur. Præstat tamen plura dolia, eaque in promptu habere, quam solummodo vnum, idq; maximum, si magna vini quantitas præparanda veniat. Si igitur vasis magnitudo erit viginti mensurarum Pariensium, in eo pone Foliculorum senæ lib. iij. vel amplius, prout purgandi virtutem plus minus augere velis, addendo Caryophyllorum vnc. ij. Cinnamomi, Macis ana vnc. iij. seminis Fœniculi vnc. i. ſ. Prunorum Damasc. sine nucleis lib. iv. vel v. Liquiritiæ incisæ lib. i. Polypodii, & seminis Carthami contus. ana. lib. ij. Omnibus probe inuicem mixtis indantur in vas & affuso musto generoso bulliant, superaffundendo semper vinum nouum. Post perfectam coctionem vase optime clauso omnia macerentur & fermententur ad viginti, aut viginti quinque dies: & sic habebis vinum purgans, quod integris validisq; virib. per integrum annum perstabit, cuius dosis est vitrum paruum in aurora vel si matutina purgatio non satis suum assecuta fuerit effectum, vnciæ tres vel quatuor adhuc sumendæ erunt circa vesperam, duabus: vel tribus ante cænam horis, idque eodem die. In affectibus porro contumacib. altasq; radices habentibus, quorumq; authores existunt impuritates tartareæ siue humores crassi & fæculenti, purgatio eod. remedio continuanda erit ad duodecim vel etiam 15. dies: ita per epicrasin, id est, sensim & paulatim eiusmodi humores euacuabuntur citra virium deiectionem. Eod quoq; modo febris quartana, melancholia hypochondriaca, cachexia, & similes affectus difficilis sanationis curabuntur, & prorsus exscindentur.

Ad præseruationem corporis sufficiet,id semel tantum per octiduum,vel bis per mensem sumpsisse.Potes si velis,id paulo ante cibum , vel etiam in ipso prandio cœnaue sumere. Si facultatem eius purgatricem reddere cupis generaliorem,adeo vt instar catholici omnes humores simul trahat,& expurget,addere oportet radicum exsiccatarum oxylapathi,siue Rhabarbari monachorum hermodactylorum,mechoacæ, turbith quantum lubet.Et sic medicamẽ habebis summũ aduersus podagram, luem veneream,& similes affectus,addendo salsæ parillæ & rasuræ ligni guaiacini ad libitum. Ex cuius vsu continuato ad plusculos dies , singulares & eximios pcipies effect⁹.Quod si nonnulli in eiusmodi remediorum præparationib. accusent nimiam tẽporis longitudinem, q̃uis in tanta copia simul & semel parari possint vt sufficiant ꝓ vno atq; altero anno,vt tamen prorsus illis satis fiat,hic purgantia quædam, quouis anni tempore paratu facilia, nec minus cæteris vtilia proferemus.Syrupus senelorũ simplex Quercetani: Recipe Aq.senelor. autumno, siue suæ maturitatis tempore destillatæ li.iiij. vel partem maiorẽ, si velis maiorem eius quantitatẽ parare,sin minus,quatuor illius libras,vti dictũ, accipe; in quam tamẽ prius infundere oportet acidulum liquorẽ vitrioli vel sulphuris ad gratam aciditatẽ ipsi conciliandam. Crassus & materiatus aliquis censor,qui eiusmodi æthereorũ cœlestiumq; liquorũ proprietates animo cõcipere neq; potest neq; vult,nimis addictus cortici externo , interiorisq; rerum medullæ minime sollicitus acidulã reddat (modo velit)dictam aq̃ succis citrii & limoniorum naturã vitrioli participantium,qui acidi liquores omnes etiam insignis sunt efficaciæ,ad rerum tincturas extrahendas,q̃uis hoc paucissimis notũ sit. Huic succo iusta grataque aciditate perfuso addantur fructuum senelorum vnc.vj.& macerẽtur in B.M. feruenti per biduum: aqua interea temporis colorabitur, & tincturis virtutibusq; senelorum imprægnabitur.Dein fortiter exprimantur omnia per linteum , in qua expressione denuo infundantur, vt antea,eorundem fructuum vnc. vj. idque ter quaterue reiterando. Et ita liquor erit rubicundus ac miris dotibus insignitus,qui digeratur & depuretur in B. M. per 24. horas:dein per inclinationem separetur purum ab impuro , sicuti alibi iam satis declaratum est : materiæ depuratæ viribusque succi sufficienter tin-

ter tinctæ & impræguatæ, adde saccharum albissimum ad pondus mediæ partis: dein decoquantur omnia in syrupum, qui efficax est contra calculum. Circa huius syrupi fenelorum descriptionem hic & aliam nostræ descriptionis formulam addere placet, iuxta quam si concinnatus fuerit, maiore virium potestate, quam prior ille, donabitur, tum ad præseruandum, tum ad curandum calculum: præparationis eius methodus talis est.

Recipe dictæ aquæ fenelorum, tincturis & proprietatibus proprii fructus iam impræguatæ, vt supra, libr.ij. Succorum fructuum Alkekengi & limonum ana lib.ſ. sem. Fœniculi dulcis, saxifragiæ, Raphani, Bardanæ ana vnc.j. Milii solis vnc.ij. Cinnamomi vnc.ſ. Digerantur omnia in B. M. feruenti per biduum aut triduum, dein clarificentur, tandemque cum sacchari suff.q. decoquantur in syrupum. Dosis ab vnc.j. ad vnc.ij. tam ad præseruationem, quam attritionem & expulsionem calculi plurimum valet. Syrupi de succo alchymillæ, de succo plantaginis & saniculę, iuxta supra dictam methodũ parati, curant omnia vlcera interna, præcipueq; in renibus & vesica. Deniq; syrupi de succo mercurialis, & rad. bryoniæ, iuxta eundẽ modum, vt supra, concinnati, digesti, & perfecte depurati & decocti cum debita quantitate mellis, vel sacchari, purgant & mundificant matricem, malignis tetrisq; impuritatibus scatentem, fluorique muliebri prosunt.

Polypodium sic dicitur, ꝙ eius radice ꝓdeant nodi multi, & cirrhi, polyporũ pisciũ ritu. Vocatur & dendropteris, seu arborũ filix & filicula, quod arborib. increscat & aliquando lapidib. vmbrosis, muscosis, & muris quibusdam humidioribus. Herba est sine caule, flore, semine, radiceq; tota constat, & foliis tantum filicis maris similib. sed minorib. parte auersa fuluis maculis consperſa. Radix illi longa & hirsuta est, minimi digiti crassitudine, p obliquũ repens & multis quasi verrucis exasperata, intus porracea & virescẽs, vt pistaciũ. Sapor admodum dulcis est, subamarus, austerus, & aliquantum aromaticus, sed linguam ignaue feriens. In iure gallinaceo cum Anisi semine & zingibere cocta calida ieiuno pota stomacho, flauam & atram bilem vna cum viscosis humoribus educit. Nonnulli ad hoc ipsum vtuntur beta siue malua: aliqui sumunt cuminum Romanum, fœniculi & Anisi semina, Polypodium

Qqqqqqqq 2 & zin-

& zingiber contusum, pari singula pondere, & cum veteri gallo coquunt, vtilissimum est hoc decoctum colica passione & torminibus laborantibus. Eadem præstat puluis drachmæ pondere ieiuno ad tres vel quatuor horas stomacho cum aqua mulsa potus. Liquor eius stillatitius quartana febri laborantib. per aliquot potus dies, est vtilis: similiter & tussi, dyspnoea, peripneumonia infestatis: iis quoque qui à melancholia & grauibus insomniis vexantur. Suibus radix in cibo data, à peste & contagio eas conseruat. Radix cum melle illita, rimas manuum & pedum sanat.

Syrupus de Polypodio fortis, Heurnii: Recipe Polypodii recentis lib. j. Corticum ellebori nigri præparatorum vnc. ſ. Foliorum senæ lib. ſ. Epithymi, radicum buglossi, flor. Borraginis, stœchados, passularum, prunorũ ana vnc. j. Liquiritiæ rasę, sem. Fæniculi, Turbith, Agarici ana vnc. ſ. Fumariæ, Melissę, Betonicę ana m. i. cinnamomi, nucis myristicę ana vnc. j croci scru. j. Fiat decoctio ex aqua: macerent̃ horis duodecim: colaturę adde succi fumariæ li x. Lupulorum, Betonicæ, ana lib. ſ. Pomorum lib. j. Sacchari optimi quod satis est. Fiat syrupus: hic valide Melancholiam purgat si sumantur vnc. iiij. Bis aut ter in mense.

Puluis purgatorius: Recipe violarum, borraginis, rosarum, liquiritiæ, Anisi, fœniculi, polypodii quercini ana vnc. ſ. Senæ vnc. ij. ſ. Fiat puluis.

Diapolypodion magistrale: Recipe Polypodii mundati lib. ij. Mellis despumati lib. vj. Aceti scyllitici lib. j. vnc. ij. Zingiberis drach. vj. Fiat electuarium.

Sal Polypodii: Recipe Polypodii quantum sufficit. Extrahatur eorum aqua per Balneum Mariæ: fæces reliquæ in fundo calcinantur in furno reuerberationis: cum aqua propria fiat filtratio calcis sæpissime; aqua filtrata ponatur in peluiad solem, vel cinerem calidum, vt aquositas exhalet, & sal remaneat. Pleuritidi prodest.

Electuariũ purgãs pituitã I. Q. Recipe rad. Polypod. vnc, ij. Rad. Helenii vnc. j. sem. Carthami vnc. ij. fol. Chamædryos, camæpityos, Thymi, Hyssopi ana m. j. sem. fæniculi, Anisi, an. vnc. ſ. flor. stœchad. betonicæ ana p. ij. Calendulæ, Hyperici ana p. ij. coquãtur in aqua Betonicæ; dein fiat expressio & colatura, de qua cape lib. ij.

Suc-

Succorũ depuratorũ citoniorũ & rosarũ Damascenarum ana li.j.in quibus mixtis macera ad ignem B. M. calidum vt supra, Agarici recens trochiscati vnc.ij. Turbith gummosi vnc.ij.ſ. Foliorum senæ vnc.iij. Asari vnc j ſ. Scammonii præparati drach.vj. Caryophyll. Cinnamomi, zingiberis ana vnc. ſ. Dein fiat fortis expressio, defæcatio seu depuratio, vt iam docuimus, ac tandem transcolatio; in qua adde mannæ granatæ purificatæ lib.j. Penidiorum vnc.jv. Coquantur lento igne, donec reducantur ad bonam electuarii consistentiam: dosis vnc.ſ. vel drach.vj. pro robustioribus. Febribus diuturnis à pituita & bile vitellina mixtis auxiliatur: quinetiam pituitosa, crassa, cruda & mucilaginosa excremenra, quæ circa ventriculi, intestinorum, renumque regionem, flatus cruciatusq; excitare solent, discutit & radicitus educit.

Electuarium lenitiuum antinephriticum Quercetani: Recipe Polypodii querc. ana vnc.j.ſ. rad. Althææ, taraxici, asparagi, Petrosel. fœniculi, eryngiorum ana vnc. j. iuiubarum, sebesten ana par.vj. Herb. cichorii, scariolæ, agrimon. Pimpinell. saxifrag. capillar. ana m. j ſ. sem. Carthami vnc.j.ſ. 4. frig. maior. Lactucæ, portulacæ, Maluæ, Papau. alb. ana drach.iij. sem. Anisi, fœniculi, Bardanæ, milii solis, saxifragiæ ana vnc.ſ. fruct. Alkekengi, senelorum prunorum Damascen. ana p. xii. flor. Genistæ, violarum, Nympheę: an. p ii. Coquantur, vt artis est, in suff. aqua: in lib.i.ſ. colaturæ clarificatæ adde succi limonum optime depurati vnc.iiii. in quibus macera per 24. horas ad ignem Baln. Mar. folic. senæ vnc iii. Macis, cinnamomi ana drach ii. Dein fortiter exprimantur, & in hoc expresso denuo macera, & parum decoque folicul. oriental. vnc.i.ſ. in colatura adde penidiorum, sacchari violati ana vnc.iiii. Pulpæ cassiæ, tamarindorum extracti cum aqua violar. ana. vnc.iii. coquatur ad mellis consistentiam addendo pulueris senæ vnc.ii. cryſtall. Tartari vnc.i.ſ. Pulu. diatrisant. frigidi vnc.ſ. Omnia simul rite misceantur, & fiat electuarium secundum artem: Dosis vnc.ſ. vel drach. vi. Excellens est aduersus calculi præseruationem, sumptum ad vnc.ſ. luna decrescente, purgat blande & vtiliter: robustioribus sufficit exhibere drach.vi. in forma boli. vsus quinetiam eius vtilissimus erit in remediis purgantibus & clysteribus ad dolores nephriticos vsurpandis.

Laureola, in syluis multis nascitur sponte syluestris alia planta, tribus his nuper descriptis minus facie quam facultate cognata, quæ in multorum hortis alitur, & à foliorum pulchritudine eupetalon, ab eorundem cum lauro similitudine laureola, & chamædaphne vocatur. Nascitur in locis nemorosis, incultis, montosis & asperis, vt in multis Galliæ locis opacis & vmbrosis. Abs radice multos surculos profert; crassiusculos, obsequiosos, crasso cortice vestitos, folia oblonga, lata, carnosa, læuia, ex viridi nigricantia, splendentia, laurinis similia, sed minora & molliora, & plurima circa surculorum fastigia, flosculos oblongos, cauos, è virore candicantes, sub foliis adnatos; fructus tandem seu baccas nigras, nucleo duro prægnantes. Laureago seu laureola pituitam ac serosos humores per inferiora ducit. Ob id capitis dolori ab hisdem succis nato, hydropi & omnibus affectibus conducit, qui à seroso humore proficiscuntur, non temere tamen sumenda, nisi vt decet præparata, & à docto Medico præscripta; efferam enim qualitatem habet, qua viscera & partes internas lædit.

Ricinus sic à similitudine parui ac fœdi cuiusdam animalis, Bouino genere infestissimi, quod illius semen refert. Cici quoque Croton, Lupa, Myrasola, Kerua, Palma Christi, Arabice Albernesuch vocatur. Item manus Christi: officinis cataputia maior: gallis palme dieu: aliis petadactylon, quod folia eius humanæ manus effigiem repræsentent. Germanis W*underbaum* &c. Herba est arborem figura & facie repræsentans; nam eius folia platani vel ficus æmula sunt, ampla ac lata, diuisa, angulosa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos, flores muscosos & pallentes: fructus capitulis triquetris & racematim cohærentes & maculosos, exterius cortice aspero & echinato vestitos, medulla plenos candida & pingui; Ex qua tusa & torculari commissa oleum exprimitur, nō tantum lucernis, sed aliis vsibus expetitum. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare asseruit Dioscorides. Valet quoque scabiei, capitis vlceribus & vteri suffocationibus curandis. Ricinum calefacere & siccare secundo recessu & vim purgatoriam habere certum est. Eius grana viginti, aut plus, minusue, pro sumentis ætate & vigore, mundata, trita & pota, bilem & aquas per aluum deiiciunt.

Oleum ex Ricini semine expressum subtilium est partium, ac

reliquis

reliquis oleis calidius: quare Ictericis commode inungitur: Papulas & serpiginẽ illitum sanat. Quod bacce tusæ illitæ quoq; præstãt. Oculorum ac pectoris inflammationibus viridia folia tusa & imposita, præsertim cum hordeo & aceto, auxiliantur.

Oleum Ricinum, siue de Kerua, fit ex pingui eius semine, veluti oleum Amygdalarum.

Prodest psoris, vlceribus capitis erumpentibus, sedis inflammationibus, vuluis, quæ occlusæ conuersæq; strangulant, cicatricibus fædis, aurium doloribus: potu aluum ciet, quæ aquis grauatur: Lumbricos eiicit.

Mezereon, nimis sciscitanter multi cum Thymelea, Chamelæa, & chamæleone nigro confundunt. Thymelæa quidem & Chamælea cognatæ sunt natura & effigie stirpes, dissident tamen inter se & ab vtraque Chamæleon niger: illæ enim frutices sunt & surculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua vt mali granatæ: Hic vero ex carduorum censu est, foliaque gerit scolymi sed minora, tenuiora & spinosa, eiusque radici venenatam tribuit Galenus qualitatem.

Est vero Mezereon planta quoque venenata, sic Arabibus, quasi viduifica, seu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius stipes eleuatur super terram circiter cubitos duos inquit Mesue, & folia eius sunt similia foliis oliuæ sed maiora, granaque profert myrti similia. Quænam autem sit hæc planta, ab his qui commentarios in Mesuem ediderunt, ignoratur: videtur tamẽ Chamelęæ quædam esse species, atque ea potissimum, quæ Tricoccos, quæ sc. tria grana simul cohærentia gerit, appellatur. Nam vt in multis plantarum generibus, quædam amicæ satis & familiares nostræ sunt naturæ, aliæ perniciosæ, sic in Chamælearum societate, quarum vna effera est & malignæ cuiusdam qualitatis particeps, Mezereon, seu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidolosa, quę tuto sæpe medicum venit in vsum. Dicitur vero chamelæa, quasi parua olea, quod sit oleæ non multum dissimilis: estq; suffrutex surculosus, ramis tenuibus, & cubitalibus & sæpe longioribus, foliis oliuæ, sed minoribus, amaris, acribus, mordacibusque, linguam ferientibus & vlcerantibus.

Fructus

Fructus ei paruus, rotundus, initio viridis, post rubens; tota planta acris est & vrentis facultatis. Folia ex Dioscoride, pituitam, bilemque detrahunt, præsertim in catapotiis sumpta: sic enim vtilius vsurpantur.

CAPVT XLV.

De colocynthide, iride, soldanella & lathyri.

THymelæa, à nonnullis cneorum & cnestron male dicta, frutex est, qui germanis dicitur *Kellershals*, &c. Fructum eius granum vocant Gnidium & Coccognidium, vel coccum gnidium, ramos emittit speciosos, tenues, bicubitales, foliis chameleæ, sed angustioribus, & admodum glutinosis, ac pinguibus: floribus in virgarum summitatibus albidis & interdum rubentibus, pusillis, frequentibus, quos consequuntur grana quædam parua, gnidia, primum viridia, dein ex flauo rubentia, rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus albidis. Thymelæa tota, & maxime folia & fructus vim habent acrem calefactoriam & vrentem; quare cum aceto optime pręparantur. Folia circa canem colligenda, in vmbra siccanda, in vsum seruanda: ea vt & fructus pituitam purgant, aqueos & serosos humores. Antiquum hydropem coccognidii granis numero viginti veteres curarunt. Ob immensam tamen eius caliditatem saccharo prius obduci conueniet, ne gulam lædant & exurant. Vsum eius maxime vitabunt grauidæ, quique ventriculum imbecillem habent. Coccognidium cum nitro & aceto in balneo affrictum sudores confestim ciet, quare ii tantum hoc vtentur, qui aliis rebus sudores prouocare nequeunt. Tutior est vsus foliorum, si messis tempore collecta & arefacta, cum vino alioue potu sumantur. Oleum Thymelææ, Rondeletii: Recipe fol. Thymelææ, succi Thymelææ ana vnc. iv. Vini albi vnc. iii. Olei amygdalarum amararum li. i. Macerentur per horas viginti quatuor, deinde coquantur vsque ad consumptionem vini & succi: Colatum reponatur. Hydropi confert, & vlceribus malignis: cutis fæditatem terget: sudores elicit: vrinam retentam prouocat.

Colo-

colocynthis, colocynthida, officinis & vulgo coloquinthida, cucurbita quædam syluestris est, sic græcis ac latinis dicta, Arabibus landhel, ac plantarum nex, Persis fel terræ, ut quæ suo amarore reliquas stirpes superet, & sua vicinia veneni modo, inquit Mesue, inficiat. Repit autem per terram cucurbitæ satiuæ ritu, & foliis multum similibus, amplis, lanuginosis, sarmentis longis, humi serpentibus; floribus ex luteo pallescentibus, cucumeri similibus, ex quibus nonnulli cito marcescũt, nec ullius fructus prodromi, alii poma suppeditant, rotunda mediocris pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungosa, medulla intus candida, & seminibus cucumerinis similia, grauidata, primum colore herbacea, & ubi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; semper vero amarissima & stirpibus infensissima, quæ non tantum ob eius viciniam intereunt, sed & terra vicina afficitur & quasi adusta videtur, Mesue referente, qui de colocynthide multa scribit, quæ tanquam parum momentanea minime referenda putavi. Calefacit & siccat ordine tertio: pituitam & alios humores crassos ab omnibus partibus etiam remotis, ut cerebro, nervis, musculis & articulis attrahit. Bilem quoq; purgat, & summopere colico dolori, apoplexiæ, vertigini, Epilepsiæ, asthmati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, sæpe medetur fœlicissime. Qui plura volet legat Mesuem c.4.l.2.de simpl. med. purgant. Colocynthidis quæ ex regionibus peregrinis aduehitur, noxius est usus, eaq; circulatores purgationes instituũt, acres adeo, ut sæpius homines perimant: Colocynthiden in vino maceratam & coctam bibendam præbentes. Confectioni quoq; quã Hieram pieram vocant, admiscetur, cuius tamen usus non cuilibet est tutus. Mitiores a. sunt nostratum regionũ colocynthides, quæ hoc modo ad purgationes adhiberi possunt: Fructu eius excavato, medullam & nucleos ad trium quatuorve horarũ spatium in vino macerato, hinc per linteolũ exprimito, expressũ liquorẽ cubitũ iturus bibito. Hac ratione leniter viscosos omnes, & vitiosos intra corpus humores, & ventriculi bilem purgat. Eadem potio colica laborantibus & putridis ventriculi febribus, nec non hydropicis est utilis. Semina metusa ex aqua mulsa pota, morbo Regio, ut Plin.l.20 c.3. scribit, medentur. Tria eius semina tertianæ, quatuor quartanæ succurrere è collo suspensa, idem est autor.

Hiera composita, Galeni: Recipe colocynthidis drach. viij. scyllæ assatę, agarici ammoniaci, scammonii, cort. rad. helleb. nigri, stœchadis, hyperici, pulegii gentianæ, spicæ nardi, schœnãthi an. drac. xvj. polii mõtani, epithymi polypodii, bdellii, aloes, chamædryos, euphorbii, marrubii, cassiæ an. drac viij. myrrhæ, sagapeni, croci, aristoloch. rotundę, trium piperum, cinnamomi, opopanacis, castorei, petroselini ana drac. iv. omnia tenuissime trita excipe melle ad specierum pondus. Medicamentum est efficacissimum ad omnes morbos contumaces, & tutissimum.

Hiera diacolocynthidos, Rufi: Recip. stœchados, agarici, chamædryos an. drac. x. colocynthidos drac. xxx. sagapeni opopanacis an. drac. viij. petroselini, aristolochiæ rotund. piperis albi an drach. v. cassiæ drac. vij. cinnamomi, croci, spicæ nardi, myrrhæ, polii an. dr. iv. vini, mellis despumati ana quantum sufficit. Myrrham vino infunde: cætera tere, & melle despumato excipe. Caput, ventriculũ, & corpus reliquum purgat humore crasso & lẽto, & atra bile: ob id maniæ, melancholiæ, epilepsiæ, paralysi, spasmo cynico, vertigini confert, ac vlceribus malignis, fistulosis, cancro, elephantiæ, flatus quoq; discutit: ventriculum roborat, concoctionem firmat.

Hiera fortissima Galeni, Nicolai: Recipe colocynthidis, scyllæ, agarici, ammoniaci, hellebori nigri, silphii, hyperici, ana drach. v. epithymi, bdellii, chamædryos, succi brassicę, cassię an. vnc. iv. smyrnii, sagapeni, aristolochiæ longæ. piperis albi & longi, cinnamomi, opopanacis, castorei an. vnc iij. ß. petroselini, absinthii, piperis nigri an. vnc. ij. Aloes vnc. j. ß. mellis quantum sufficit. Dentur ex ea drac. ij. vel drac. iij. mane cum calida. Facit cephalalgicis, scotomacis, epilepticis, melancholicis, apoplecticis, paralyticis, maniacis, alopeciacis, lethargicis, & qui in somno meditantur mortem: ad aurium auditus, & oculorum passiones, fauces & arterias facit, dolorẽ dentium sedat, vocem claram facit, asthmaticos, orthopnoicos, & longinquas ægritudines sanat, pleuriticis, hydropicis, ictericis, hepaticis, spleniticis prodest, artheticum, colicum, cœliacum, dysentericũ leuat, medetur nephriticis, & ischiadicis, releuat phlegmaticũ: quartanarios & hemitritæos adiuuat, febres omnes auertit, elephantiosos purgat: venenis obsistit, & cãcrosis ꝓficit: vitia mulieris emẽdat.

Extractũ colocynthidos: Colocynthis puluerizet tenuissime: cui affunde vini alcool optime ꝑparati, vt supernatet sex digitis: Dige-

rantur in B.M. vase clauso hermetice trib. septimanis. Amittet n. illo temporis spatio totam acrimoniam. Quod si diutius digeratur, extractum dulcescet: sicq; reddetur optimum medicamentum ad pituitam, & ad alios humores crassos, & glutinosos à profundioribus partib. attrahendos: idq; sine noxa. Quare vertiginosis, hemicranicis, epilepticis, apoplecticis exhibetur, cum syrupo rosato simplici, vel myrtillorum. Corrigitur autem cum oleo masticis, nucis moschatæ & cinnamomi. Quercetanus. Extractum solutorium compositum, Andernaci: Recipe colocynthidis vnc. vj. agarici optimi, diagrydii, hellebori nig. an. drac. iv. aloes electæ vnc. j. elect. diarrhod. Ab. vnc. ſ. puluis electuarii ex aqua cinnamomi, vel spiritu vini diebus aliquot maceratur: deinde relictis fæcibus, illa super medicamenta purgantia incisa funditur, & in loco calido p dies octo, aut plures macerantur: postea exprimuntur, & humor abstrahitur per balneum, donec in crassitudinem formandis catapotiis idoneã peruenerit. Datur scrup. ſ. vel etiam grana v. tantum. Medicamentum est catholicum, quasi dicas generale. Extractum solutiuum minus efficax, Magenbuch: Recipe colocynthidis drac. vj. scrup. ij. agarici vnc. ſ. Rhabarbari drach. j. cinnamomi scrup. iv. asari, nardi, rос. rubrarum masticis, xyloaloes an. drach. j. styracis liquidæ scrup. iv. vini maluatici mens. j. Fiat infusio, & extractio. Aliud, Magenbuch: Recipe pulpæ colocynthidis drach. vj. scrup. ij. turpeti albi & gummosi drac. x. stœchadis Arabicæ vnc. ſ. Diagridii dra. iij. vel dr. vj. agarici optimi vnc. ſ. Rhabarbari electi drac. iij. cinnamomi scr. v. rad. asari, spicæ nardi, rос. rubrarum, masticis, ligni aloes an. scrup. iv. aloes hepaticæ vnc. j. ſ. drac. ij. styracis liquidæ scrup. ij. g. iij. Incisis & contusis infundantur in vino sublimato: rectificetur, & fiat secundum artem extractum. Aliud purgans, Norimbergæ in vsu. Recipe colocynthidis drac. xiij. veratri nigri, senæ Alexandr. ana vnc. ſ. agarici optimi vnc. j. Rhabarbari electi vnc. j. Diagridii drach. xiv. cinnamomi drach. ij. ſ. scrup. ij. turbith. stœchados Arab. ana vnc. ij. ſ. rос. rubrarũ, ligni aloes, masticis, ligni paradisi, myrrhæ, asari, spicæ nardi, styracis liquidæ ana scrup. v. Fiat infusio vel putrefactio per aliquot dies, nempe 10. vel 14. cum essentia vini calida: & succus deinde expressus vniatur cum aloes præparatæ vnc. iij. Extractum purgans omnes humores, Andernaci: Recipe spec. Diambræ vnc. ſ. spiritus vini lib. ij. ſ. Aquæ cinnamomi destill. libram j. Maceran-

tur per dies aliquot vase bene oblito, ne quid expiret: quotidie vero vas vitreum agitari debet, quoad liquor rubescat: deinde super hæc quæ sequuntur funditur, relictis fæcibus in fundo vasis: Recipe colocynthidis drac. vj. Turpeti albi drac. vij. Agarici optimi drach. iv. veratri nigri drac. iij Eupatorii Mesuæ, sive gratiolæ, foliorũ senę ana drac. v. ſ. Diagridii drac. v. Rhabarbari electi drach. vij. Omnia incisa macerantur in humore supradicto diebus quatuordecim: deinde sacculo lineo iniiciuntur, exprimũturq; sub prælo stanneo. Liquor excolatur effususq; in ampullam imponitur balneo, & extillatur, donec id quod in fundo subest, syrupi acquirat spissitudinem: tunc in hoc aloes præparatæ, rursusq; in pulverem redactæ drac. x. resolventur, & agitando uniuntur, quoad crassamentum mellis instar appareat. Datur scrup. j. vel scrup. ſ. ex iure, alioue diluto: vel in catapotia per se, aut medicamentis purgantibus admixtis, redigitur, exhibeturq; ad deuorandum in aurora, aut longissime à cæna, ita ut somnus subsequatur. Aliud valenter purgans, Andernaci: Recipe vini spiritus lib. ij. Aquæ cinnamomi lib. j. spec. Diambræ vnc. j. spec. Aromat. caryophyll. vnc. ſ. Hæc per dies quatuordecim in aqua temperate calida macerantur: deinde liquor fæcibus relictis, effunditur super hæc quæ sequuntur: Diagridii vnc. ſ. Rhabarbari electi vnc j. Trochisc. Diacolocynthidos drac. iij. Agarici trochiscati drac. vj. Turpeti ex vino cotoneorum macerati vnc. ſ. Veratri nigri, cum sapa, Dauco, & cinnamomo præparati drac. vi. Fol. senæ Alexand. vnc. j. ſ. sem. citri albi drac. j. Cort. citri drac. ſ. Enulæ campanæ vnc. j. Rad. cichorii drac. vj. scolopendrii veri, Flor. stœchados, masticis, myrrhæ, rosarum rub. sem. Fœniculi, sem anisi ana drac. j. v. Singula contunduntur, macerantürq; ut dictũ est, postea sub prælo exprimuntur, & ampullæ imposita, distillantur, donec crassitudinem mellis acquirant: postea aloes drac. xij. dissolutis, repurgatisq; ex vino stillatitio, uniuntur in modũ extracti: quod oleo cinnamomi, aut caryophyllorũ imbuitur, ac vitreo vase conditur.

Pilulæ ex colocynthide, Mesuæ: Recipe pulpæ colocynthidis drac. vj. Myrobal. indarum, citrinarum, sagapeni, Bdellii mollis, sarcocollæ ana drac. v. Aloes drac. vij. Nigellæ, Cymini, Origani, Persici, Nasturtii albi, salis gemmei, Absinthii Romani, ana drac. j. Succi porri quantum sufficit. Fiat massa. Siccetur, & seruetur vt supra,

pra,

pra, per annum. Valet ad affectus pituitosos, & melancholicos, vt alphos curatu difficiles, & iuncturarum dolores.

Pilulæ Angelicæ Fiorauanti: Recipe colocynthidos vnc. iv. Aquæ vitæ optime circulatæ lib. j. Macerentur per dies tres: inde fiat fortis expressio: cui adde Aloes hepaticæ, Elleb. nigri, myrrhæ ana vnc. j. Misceantur trita, & ponantur in loco calido dum exiccentur fere: mox adde croci, cinnamomi, sulphuris flaui ana vnc. ſ. incorpora bene, & permitte, dum perfecte exiccentur: inde cum melle fiat massa, in vase plumbeo seruanda. Dosis drach. j. Valent ad omnia genera morborum. Purgant bilem utramq; & pituitam clementer, ita ut etiam gravidis mulieribus exhiberi sine periculo possint. Febres omnes & catarrhos sanant.

Pilulæ magistrates, Fioravanti: Recipe olibani, masticis, myrrhæ, sarcocollæ, aloes hepaticæ, ellebori nigri, turpeti, colocynthidis, croci ana quantum satis est. Moschi scrup. ſ. Terantur minutissime & cum melle rosato, & aqua vitæ fiat massa pilularum. Dosis drac. ij. ad drac. iij. Purgant humores corruptos viscosos & crassos: corpora à putredine conseruant: conferunt podagricis, nec non gallico morbo affectis. Pilulæ Galeni ad laxandum: Recipe Diagridii drac. iij. Colocynthidis, Aloes ana vnc. ſ. myrrhæ drach. ij. masticis drach. j. Fac. pilulas cum vino, ad modum ciceris.

Trochisci Alhandal: Recipe pulpæ colocynthidis drach. x. Minutim incisa fricentur cum olei rosati vnc. j. Tragacanthi, gummi Arabici, Bdellii an. drac. vj. Macerentur quatriduum in aqua rosacea: his colatis & expressis, partem unam cum colocynthide permiscebis, & fiat massa: quæ siccata in sole, rursum teretur, atque addetur altera pars colaturæ, & formabuntur trochisci: qui iniici possunt in omnes compositiones, quæ colocynthidem recipiunt, & ipsa colocynthide salubriores sunt. Dosis per se à g. vj. ad g. xij. Panchymagogon Crollii, Recipe specierum Diarrhod. Abbat. Diambrę an. vnc. j. Ex his tinctura in digestione per quatuordecim dies, ut decet quotidie aliquoties movendo, per spiritum vini extrahitur & seorsim custoditur. Deinde Recipe pulpæ colocynthi. drach. vij. Turpeti gummosi drach. v. Agarici opt. vnc. j. Rad Hellebori nigri veri vnc. j. Scammonii selecti drach. vi. Foliorum senæ vnc. iv. Rhabarbari selecti drach. iij. Elaterii drach. ij. seminis Ebuli

buli triti vncias iij. hermodactyl. drachmas iij Incidenda incidantur & terenda terantur, ac ſpiritus vini ſpecierum tinctus, his purgantibus medicamentis ſuperfundatur, ſicque in lento Balneo Mariæ calore per dies octo vel quatuordecim macerentur (caue ne ſpiritus vini vitrum rumpat) Tinctum poſtea ſpiritum aufer per inclinationem, & recentem affunde, tamdiu, donec omnis tinctura & vis purgatrix extracta ſit: Vltimo ſpiritum vini tinctum ſimul mixtum abſtrahe in lento Balnei calore, donec craſſamentum inſtar mellis in fundo relinquatur: circa finem adde olei cinnamomi, caryophyllorum, nuciſtæ ana guttas decem, ſalis perlarum & corallorum ana drachmas duas. Salem è fæcibus calcinatis arte extractum cum raſuræ cranei lotone vno maioris efficaciæ ergo admiſcere poteris. Non datur melius Catharticum, quod minori moleſtia purget. Vſus & Doſis. Ex hac compoſitione ſumitur à ſcrupulo vno ad duos ex vino maluatico vel alio generoſo, è iuſculo vel aliis catapotiis aggregatiuis admixtis. Sunt qui in vſu aliquot guttas olei vitrioli addere ſolent. In puluere liquiritiæ ſine moleſtia omnes noxios humores expurgat. Poſſunt inde efformari pilulæ & per ſe deglutiri, vel quod optimum diſſoluatur in hauſtu vini maluatici.

Alia deſcriptio: Recipe pulpæ colocynth. drachmas ſex, Agarici, ſcam. ſelect. ana vnc. ſ. Hellebori nigri, ſpec. diarrhod. Abb. Aloes ſucco citrini ana vnciam vnam. Extrahatur ex omnibus per ſpiritum vini eſſentia, à qua poſtea in Balneo ſpiritus vini ſeparandus. Et quia in extractione purgantium ſæpe ſolet vis purgatrix debilitari, ideo quidam ſolent ad vnam partem extractorum addere purgantium crudorum alteram partem: adde ergo ſuperioribus, antequam extractum in fundo remanens plane inſpiſſetur, trochiſc. Alhandal drach. vj. Diagryd. præparati, agarici trochiſcati ana vnc. ſ. Aloes epatici vnc. j. Omnia ſint pulueriſata, & redigantur in maſſam iuſtæ conſiſtentiæ.

Iris lilium quoddam vocatur, à floris variegato colore illius æmulo, qui arcus inſtar in opaca nube ſoli oppoſita pingitur. Cuius viginti duas varietates ſæpe diſtinxerunt, quas omnes nunc recenſere noſtrum commentariolum non ſinit. Duæ autem præ cæteris ſpecies in vſum veniunt medicum, noſtras nempe, quæ flore

eſt

est cæruleo, & suauissimo odore, cuius radix potenter aquas educit, dein Tusca, seu Florentiana, cuius radix candida est, sed multo candidior flos, atque suauissime vtraque fragrans; ideoq; reliquis omnibus præferri solet & debet, nisi cum ex aluo sero os humores ducere consilium est. Folia fert yris omnis longa, instar gladii, vnde gladiolus sæpe dicta, radices nodosas, paucis exceptis, quæ easdem bulbosas habent, flores valde patulos, lilioformes, sed foliolis magis reflexis, quorum tria minora sunt, inter alas reliquorum trium sita, ac velut ansulas constituentia, quibus marcidis siliquæ produnt se duæ, tresve, crassæ, triangulares, in quibus semina angulosa coarctantur. Yris cærulea, lilium cœleste multis dicta in pharmocopoliis multum expetitur. Nam eius radix hydragoga est & hydropicis vtiliter datur. Ex floribus autem paratur oleum ad multa quoque commendatum. Florentiana vero omnibus præstat: vim enim habet cephalicam, aromaticam, cardiacam, incidentem & aperientem.

In vniuersum omnes irides calefaciendi, extenuandique vim habent, torminibus medentur, Menses pellunt, & magni, inquit Dioscorides, ad omnia vsus. Radix trita & cum melle sumpta, vel concisa & in vino cocta, potaque pectus purgat lentos & viscosos humores discutit & attenuat, excretiones multas facit, tussim pellit & pulmonis vitia corrigit. Trita radix septem drachmarũ pondere cum aqua mulsa pota, ventriculum purgat, viscosam bilem, ex qua febres & icterius morbus oriuntur, educit. In vino cocta radix calida pota, tormina sedat, vtiliterque iis qui semen continere nequeunt, bibitur: horrorem febrium mitigat, tempore inuasionis pota. Idem decoctum bonam quietem efficit, somnum conciliat, menses ciet. Radix ex aceto cocta potaque, serpentum morsibus medetur, venenum à corde pellendo. Radix in puluerem ad omnia externa corporis vitia vtiliter inspergitur: Vulnera purgat, carnem gignit, cum melle præsertim mixta. Carcinomati, fistulis, intertrigini, aliisque occultarum partium damnis medetur. Cocta radix dum mollescat, & illita, omnis generis tubercula & strumas discutit. Cũ modico melle & veratro mixta radix, faciei maculas illita extergit. Fomentis ad matricem molliendã, clysterib. item, vnguentis & cataplasmatis radix vtilissime additur. In vinum eadem

suspen-

ſuſpenſa, ſaporem odoremq; efficit. In cereuiſiam vero ſuſpenſa, dulcem eam conſervat. Piſtoribus etiam eius, ad fermentum tritici panis eſt uſus.

Vnguentum ſarcoticum: Recipe ſucci rad. iridis vnc. ij. Vini parum, mellis drach. iij Cadmiæ vel lithargyri vnc. ſ. Aloes, myrrhæ ana drach. iij. Fiat vnguentum.

Balneum menſtrua prouocans Rondeletii: ℞. rad. ireos lib. ſ. galangæ craſſæ, Rad. Rubiæ maior. ana vnc. ij. Rad. Altheæ, cyclaminis ana vnc. iij. Artemiſiæ, nepetæ, matricariæ, origani, mercurialis ana M. iiij. Pulegii, Pſyllii, maioranæ Fol. Lauri ana M. ij. ſem. Petroſelini, ſeſeleos, ameos, cinnamomi ana drach. i. v. ſem. Lini, Fæni græci a. vnc. iij. Flor. ſampſuci, Anthos, ſtæchados, cicerum rub. Sabinæ ana P. iv. coquantur omnia in duabus partibus aquæ, & vna vini albi: deinde ſedeat in balneo, frequenter admouendo ventri inferiori plantas in prædicto balneo decoctas.

Balſamum ad paralyſin, Antonii Chalmetei: Recipe rad. ireos, rad. Ariſtolochiæ ana vnc. ij. Conſolidæ maioris, iuæ artheticæ, Herbæ Paralyſis, Pimpinellæ, Rutæ, ſaluiæ ana M. i. Baccarum Lauri, Baccarum iuniperi ana drach. vj. Flor ſtæchados, Flor roris-marini ana P. i. ſ. galangæ, zedoariæ, zingiberis, caryophyllorum, nucis moſchatæ, cinnamomi ana drach. iij. Ligni aloes vnc. i. thuris, maſticis, ana drach. v. myrrhæ, aloes, ſarcocollæ, Bdellii, Galbani, Ammoniaci ana vnc. j. ſ. caſtorei vnc. ſ. gummi elemi vnc. ij. Diachylonis ireati vnc. iij. Aquæ vitæ vnc. iv. coniiciantur omnia in Alembicum, & deſtillentur lento igni, donec liquor craſſus effluat, veluti Balſamum. Oleum irinum, Meſuæ: Recipe ad ireos lib. i. Florum eiusdem lib. ii. macerentur in decoctione aliarum radicum ireos, quantum ſufficit, olei veteris lib. ii. in vaſe duplici coque, exprime, radicesq; nouas, & flores immitte, coquantur denuo, & tertium: colatum ſervato & obturato. Terget, tenuat, coquit, reſolvit potenter.

Cataplaſma Quercetani: Recipe pulveris Rad. ireos, pæoniæ, viſci q. ana drach. i. pulv. flor. menthæ, Hyperici, Betonicæ, Thymi, maioranæ ana drach. ſ. pulv. ſem. pœoniæ, Baccarum Iuniperi ana drach. i. ſ. Mithridatii, Theriaces ana drach. vi.

olei

olei de castoreo Vnc.ſ.olei anethi, rutæ, menthæ ana Vnc. I.ſ. Mithridat: & Theriaca cum oleis ad ignem liqueſcant: Deinde ſenſim extra ignem, pulueres addantur, & fiat inſtar cataplaſmatis, vel addita cera inſtar ceroti.

Ptarmicum quercetani: Recipe Rad. Ireos, flor: Maioranæ ſiccæ, hyſſopi, ſem. pæoniæ, nigellæ, Caryophyll. piperis ana ſcrup. I. hellebori albi ſcrup. ſ. moſchi gra. IV. Miſce, fiat puluis, hic inſuffletur naribus.

Præparata eius Radix ſingulare eſt remedium aduerſus hydropiſin. de qua vide Ioſ. Querc. Pharmacop. lib. I. cap. 25. de Extractis pag. 227.

Soldanella, muſcus terreſtris: Germanis Erdlab 2c. Naſcitur in ſyluis abſque caule & ſemine viridi graminis muſco ſimilis, villis quibuſdam albis, ceu radicibus, ex terra enaſcens, humi late reptans, octo aut nouem cubitorum intricatus longitudine, longi ac lanuginoſi Vermis ſimilitudine. Menſe Iulio articulares Iuli forma profert Aſparagos, attactu leues & molles, ceu farina aut puluere conſperſos, mox decidentes, quos pro flore licebit ſumere. Dioſcorid. lib. 4. cap. 84. Muſcum deſcribit Marinum in ſcopulis teſtaceisque non procul à Mari naſcentem, gracilẽ, capillaceũ, caulis expertem, quẽ officinæ, quod iiſdem cum coralliis locis naſcatur. Corallinam, errore loci decepti, appellant, Græcis Bryon θαλάττιον. Huius deſcriptio & vires cum terreſtri conueniũt: Nec locus multũ obſtare poterit, vterq; enim petroſis, ſed alter iuxta Mare, alter in ſyluis naſcitur. Vna tamen herba diuerſis ſæpe numero locis prouenit. Plinius Muſcum Marinum Lactucæ deſcribit ſimilibus foliis, iiſque rugoſis & contractis, ſine caule ab ima radice exeuntibus. Verum hæc deſcriptio Plinii ad lichena herbam, non ad Muſcum Marinum pertinet, cuius ſententiæ Valerius eſt Cordus.

Temperamenti eſt Calidi ac ſicci: Vires eius ſunt ſpiſſandi & ſiccandi, calefaciendique. In Vino decoctus lapidem veſicæ frangit & educit; Idem præſtat eius liquor deſtillatitius. Tuſa herba cum vino cocta, omnibus corporis inflammationibus, Calidæ

Sssssss item

item podagræ est auxilio. Vinum corruptum lentumque, in vas suspensa breui restituit.

Lathyris græcis, officinis cataputia vocatur minor, vel quod in Catapotiis seu pilulis semen ferat, vel quod grana eius ad aluum subducendam pro catapotiis sumantur. Germanis dicitur Spring-körner / quod maturum semen sponte ex pilulis loculisue suis exiliat. Aliqui Tithymalli faciunt speciem, quoniam similem illis siccum habeat, eodemque modo purget, paresque cum ipso facultates obtineat, nisi quod semen gusta sit dulce. Pharmacopolæ priuatim quoque Tithymalum eam vocant. Caule est cubitali, vacuo, digiti crassitudine, in summo eo sunt alæ, folio in caule oblongo, amygdalæ simili, sed latiore, læuioreque: quod autem ramulorum cacuminibus exiit, proceriusculum, aristolochiæ aut oblongæ hederæ figura cernitur: in cacuminibus surculorum fructus extuberat, loculamentis tribus distinctus, vt Capparis, rotundis, in quo grana tria tuniculis discreta continentur. Per omnia sane descriptio eius Cataputiæ minori conuenit. Locis nascitur cultis sabulosisq; : Autumno semine prægnans, cum tuniculæ quibus inest semen exaruerunt, carpitur. Calida est in ordine tertio, ac humida in primo.

Calidior autem foliis & semine est succus eius lacteus, intra corpus sumptus maxime noxius.

Lathyris 12. vel 14. baccæ, tusæ in vino potæ, vniuersum corpus commouent: Phlegma, choleram, & atram bilem educunt.

Succus vero eius lacteus corpori est noxius. In Iure cocta folia pota, simili ratione & supra & infra aluum mouent. Succus Lacteus cum oleo in sole inunctus, superciliorum capillos facit decidere: faciem vero deformat & inflat. Dentium dolorem sedat: Dens tamen cera est præmuniendus. Natura succi, sicut & succi Tithymalorum est consumere & erodere: Vnde ad Carnem vlcerum superfluam & malam scabiem consumendam est vtilis. Succum aliqui cum farina fabarum aut pisorum miscent, ac ad vsum sic reponunt.

CAP.

CAPVT XLVI.

De Fructibus: Vt pruno sylvestri ac terrestri Tamarind: Myrobal. & Hermodactylis.

PRunus syluestris græcis ἀγριοκοκκιμῆλα, & Γρῦμνα. Fructus est arborescens secus vias & Hortorum agrorumque extremitates vt plurimum proueniens. Caudicem fert crassum, durum, inflexilem, & si flectatur continuo fragilem. Folia habet ex oblongo fere rotunda: Florem veris statim initio candidum, quinquefolium, in cuius medio Apices lutei, parui, multi, staminibus seu capillamentis insidentes.

Fructus eius prunorum fructu est minor, differentiam quoque in magnitudine habens: Alius siquidem maior, alius minor, alius rotundus, alius longus conspicitur, colore cœruleus seu nigricans, gustu adstringens. Editur autem cum frigore mollefactus fuerit. Meliora sunt ex his quæ maiora, quæque mense Augusto maturescunt. Eius vis est adstringendi, vt ex viribus eius & gustu satis est manifestum; Temperamentoque est Frigido. Fructus syluest. prunorum in melle conditi, Dysentericis, & alui fluxibus laborantibus, prosunt. Ad eadem pollet vinum ex fructu confectũ: Decoctio quoque fructuum.

Florum aquam stillatitiam laterum doloribus mederi, experientia est comprobatum. Fortior autem eadem fit aqua, si flores in vino acri noctis spatio macerentur, & in Balneo Mariæ destillentur. Laterum, cordis & ventriculi pressuris punctturisque aqua hæc medetur. Ad vinum corruptum præsentissimum & certissimum est auxilium, si fructus antequam nigrescant, decerpti tundantur, & pro vasis quantitate tundantur, ac probe vino agitato vas occludatur.

Ad idem hoc, arefacti in aere fructus, ad omne tempus asseruari possunt.

Pruna græcis Coccymela, Germanis Pflaumen ꝛc. duplicia ſunt, ſyluestria & ſatiua : de ſyluestribus dictum eſt, iam de ſatiuis. Prunus ſatiuus : Arbor eſt Radicibus ſummo ceſpite vagantibus, paucis, caudice ſubrecto, ſcabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo fere rotundo, ſicut prunellorum Syluestrium, ſed per ambitum ſerrato : Flore candido, foliato, maiore quam in ſyluestribus, quem Aprili menſe, quo tempore & Ceraſus, profert, pomo carne cuteque veſtito, Oſſe intus duro, in quo nucleus includitur. Sunt autem plures ſatiuorum prunorum & forma & bonitate ſpecies : Præſtant Damaſcena, nigra magnaque : Proxima ſunt purpurea, quæ Hiſpanica nominant : Tertio loco cerea vel cereola : poſt hæc longa & cærulea, ſeu prunidactyla : Quinto minora reliquis, auellanæ Nucis quantitate : A magnitudine etiam quædam vocantur Pruna Aſinina &c. Fructus pro generum diuerſitate, diuerſum Temperamentum obtinet. Certum enim eſt quædam aluum ſiſtere, quædam vero cohibere.

Quæ igitur ſunt dulcia, aluum ſoluunt : Quæ vero acerba ſeu auſtera, conſtipant. Natura tamen omnium eſt frigida & Humida : Arefacta autem ſiccitatis aliquid poſſident : ſyluestria pruna conſtipant : Hæc magis laxant & molliunt aluum : Damaſcena arefacta, culinis & gulæ præſertim ſunt nota.

Hinc conficitur confectio Diaprunis vocata, vtilis ad calidas ac ſiccas febres : naturam enim habent humectandi ac refrigerandi : Gummi ex pruno arbore cum vino potum calculum veſicæ frangit. Folia in vino decocta, gingiuarum, vuulæ & colli affectibus gargarizatu medentur.

Gummi arboris cum foliis in aceto cocta & illita, lichenas infantum ſanat.

Diaprunum ſimplex: Recipe prunorum magnorum acetoſorum & vinoſorum quantitatem quam volueris & exemptis nucleis in fictili vitreato magno coquito : deinde per cribrum ſetaceum exprimito : expreſſam pulpam iterum lento igne ad perfectam & iuſtam ſpiſſitudinem coquito, & ſine ſaccharo reponito. Medulla

pruno-

prunorum vinoſorum, calorem & ſitim in febribus mitigat: & melius eſt vt conſeruetur ſine ſaccharo, ceraſorum modo inſpiſſata. Porro ſi medullam prunorum laxatiuam requiris, ex dulcibus prunis, aut prunis Vngaricis magnis exiccatis conficito. Calorem & ſitim in febribus mitigat. Datur eadem quantitate, qua Diacatholicum.

Diaprunum compoſitum lenitiuum: Recipe Pruna Damaſcena electa num. 100. Coquantur perfecte in aqua ſufficienti, deinde cribro raro tranſmittantur: & reſeruata pulpa, decoctioni affunde Violarum Vnc. ſ. Bulliant ſufficienter, & colentur: colaturæ addantur Sacchari lib. II. pulpæ ſupradictæ lib. I. Pulpæ Caſſiæ, pulpæ Tararintorum ana Vnc. I. Coquantur lento igne, & addantur ſubſequentes ſpecies, tenuiſſime tritæ, ſemper commouendo; Santali albi, rubri, ſpodii, Rhabarbari electi, cinnamomi ana drach. iij Roſarum rubrarum, Violarum, Sem. portulacæ, Scariolæ, Berberis, Succi Glycyrrhizæ, Tragacanthæ ana drach. ij. Sem. Cucurbitæ, Cucumeris, Melonum ana drach. j. cõfundantur vt ſupra. Facit ad acutas, ardentes, omneſque alias febres, nempe tertianas continuas, hecticas, maraſmodes, lypirias, & in ſumma ad omnem febrilem affectum. Datur ad modum caſtaneæ, omni hora diei.

Oxylatiuum Arnol. Villano R. ſucci mali granat. acet. & dul. ana Vnc. IIX. Prunorum ſiccorum lib. ij. coquantur in X. lib. aquæ vſque ad medietatem & extrahantur poſt de aqua, & ponantur in cribrum, catino ſuppoſito, tamdiu fricentur manibus donec tota pulpa exeat, & in aqua, in qua pruna fuerint cocta, bulliat Vnc. ſ. Violar. Poſt fiat ſyrupus: in hac decoctione, non decoctus ad plenum cum lib. ij. ſ. ſacchari, & prædicto ſucco, ſeu pulpa prunorum addito, bulliat ad ſpiſſitudinem, & addantur poſt Tamarindorum mundat: à nucleis Vnc. IV. Caſſiæ Fiſt. mundæ, & diſſol. cum aquæ roſ. Vnc. ij. ponantur cum ſyrupo, & cum inceperit inſpiſſari, ponantur ibi ſucci vtrorumque granatorum, & agitetur continue, donec perueniat ad perfectionem cum ſpatula de oliua, & depoſito ab igne, adde pulueres harum ſpecierũ: R. ſantali albi & rub. Spodii ana Vnc. ſ. Portulacæ

tulacæ drach. vj. Rosarum, Tragacanthi, Berberis ana drac. ij. Et si volueris facere laxatiuum, pone in vnaquaque libra Diagridii puluerizati Vnc. j. cum deponitur ab igne. Dosis eius est ab Vnc. ß. vsque ad Vnc. j. & acuati quasi Vnc. iij. mane. Educit choleram rubram, infrigidando eam: Secundum aliquos educit etiam choleram nigram, & Humores adustos. Datur cholericis Omni hora diei cum frigida, ad mitigationem caloris & sitis. Datur proprie contra synochum causonem, & contra omnes acutas & peracutas ægritudines &c.

Electuarium lenitiuum Rhasis: Recipe Passularum enucleatarum Vnc. 2. Capil. Vener. Violarum, Hordei mundi ana M. 1. Iuiubarum, Sebesten ana num. XX. Glycyrrhizæ Vnc. ß. Prunorum, Tamarindorum ana drach. VI. Senæ, Polypodii ana Vnc. ii. Mercurialis m. i. ß. Decoquantur secundum artem in sufficienti aqua, cola: & in colatura dissolue pulpæ Cassiæ, Tamarindorum, Prunorum, sacchari optimi, sacchari violati ana Vnc. XI. Pulueris senæ Vnc. iii. ß. Confice secundum artem. Vsus eius est in febribus humoralibus & pleuresi: lenit enim & mollit intestina, & delet eorum stipticitatem: facile soluit sine molestia & læsione choleram phlegmaticam & melancholiam.

Diaprunum solutiuum Nicolai: Recipe Diapruni lenitiui lib. i. Diagridii Vnc. i. misce & repone. Datur à drach. ii. ad Vnc. ß.

Conditum ex prunis: Recipe Carnium prunorum nigrorum, oblongorum, mediorum, subdulcium, elixatorum in aqua cui portulaca incocta fuit, lib. i. Sacchari albi lib. i. Aquæ violarum lib. ii. Coque igni lento ad crassitudinem: reconde vitreo vase. Da ab aureis IV. ad sex aureos. Ventriculi ardorem, & inde natam sitim extinguit, febres mitigat, aluumque soluit.

Pruna purgantia: Recipe Fol. senæ mundatæ Vnc. ii. ß. cinnamomi Sem. Fæniculi ana Vnc. ß. Rad. Galangæ drach. ii. Fiat infusio per noctem: dein mane fiat leuis ebullitio. Postmodum coletur & colaturæ addatur Prunorum Damascenorum, lib. ß. coquantur: decoctum clarificetur, dulcoretur cum saccharo & ad perfectionem supra prunas coquatur.

Tamarindi: Tamar Arabum est Idioma, quod dactillum, seu palmulam

mulam notat, non quod arbor in qua fructus hic nascitur, palmulæ sit congener, cum valde sit illi dissimilis, sed quod vulgato nomini & improprie vsurpato aliud aptius dare Barbari non curarunt, à quibus Tamarindi, hoc est Dactyli indi vocantur. Propter eorum aciditatem Græci oxyphænica, hoc est acidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, sed minus recte, quod nullum ex digitis satis eleganter referant. Arbor in qua nascuntur Tamarindi procera est, iuglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis & foliis armata minutim incisis, palmi magnitudine. Fructus hi virent immaturi, & acidi sunt; maturi subcineritii, eorumque tum aciditas suauitate non caret. Male vero putat Mesue, Garciæ Iudicio, Tamarindos esse fructus palmæ syluestris Indicæ, cum in tota India palmæ non reperiantur, sed ex Arabia in Indiam aduehantur: Excerpunturque ex arbore aspectu pulcherrima, ramis brachiata multis, foliis vmbrata pluribus, speciosis, filicis cuiusdam fæminæ, Hispanis Helecho dictæ similibus, floribus coronata pulchellis, odoratis, candicantibus: post quorum occasum fructus emergunt initio virescentes, qui noctu sese foliis inuoluunt, frigoris vitandi causa, interdiu vero explicantur: Illa tamen foliorum inflexio, singulis noctibus etiam per inopiam fructuum adesse solet, tuncque arboris Rami Foliis inuoluuntur. In Malauar Tamarindi vocantur puli, in Guzare ambili, in Canarin chincha, in aliis regionibus aliam sæpe sumunt denominationem. Humectant & refrigerant in abscessu secundo, quidam volunt in Tertio. Cum mentha & apio Vnciæ pondere potum, laterum inflammationibus medentur: Animum itidem exhilarant, & tristitiam discutiunt. Noxas omnes à calore conceptas mitigant. Destillationes ex feruore bilis ortas sedant. Cum Rheo & Casia nigra à tertianis febribus prorsus liberant: Ardentibus quoque & incandescentibus medentur. Arquatis auxiliantur. Sitim restinguunt: doloribus capitis sunt remedio: Noxios Humores, qui in ventre coierunt, deiiciunt, appetentiam inuitant: Cibi fastidium abigunt, nauseas & vomitiones sedant. Trahitur ex eis pulpa, vt flores cassiæ, hæc diuersimode vsurpatur.

Myrobal.

Myrobalani ſunt quinque numero, flaui, Indici ſeu nigri, Bellerici, Cepuli, & emplici, quorum magna pars in regno Cambayæ inuenitur, & ab incolis ſingulorum nomina Gratias ab horto deprompſit, & paucis arbores & fructus ſingulos delineauit. Arare, inquit, ſeu myrabolanus citrinus rotundus eſt, & folia ſorbi profert: Razanuale ſeu niger, aut Indicus, octogonus eſt, & folia ſalicis habet: Gotim ſeu Bellericus, foliis eſt lauri, ſed pallidioribus & ſubcinericiis: Aretca, ſeu cepuli myrobolani magni ſunt & rotundi, oblongiores tamen, cum perfectum incrementum nacti ſunt: folia perſicis ſimilia habent: Anuale, hoc eſt, emblici, folia habent minutim inciſa & palmum longa. Sunt arbores ſingulæ magnitudine pruni: omnes ſylueſtres & ſponte naſcentes, & nuſpiam domeſticæ. Auicenna Myrobolanos vocat Delegis peculiariter vero flauos azfar: Indicos aſuat, Bellericos, heleragi, cepulos, quebulgi, emblicos, embelgi vocant Arabes. Singuli myrobolani peculiares habent dotes: Nam citrini ſeu flaui cholagogi ſunt: Indi ſeu nigri melancholiam ducunt & exhilarant: Cepuli & emplici phlegmagogi. Omnes autem clementer purgant aſtringendo & ventriculum, cor & iecur roborant: Myrobalanorum vſum demonſtrabimus per Recepta.

Decoctum Myrobalanorum: Recipe Myrobal: Citrinarum, chebularum indarum ana Vnc. j. Tamarindorum Vnc. j. ſ. comarũ Fumariæ Vnc. j. Abſinthii drac. ij. Prun. num. XX. paſſul. Mundat. Vnc. j. coque in lib. iij. aquæ, ad duarum lib. conſumptionem cum imbecillum voles medicamentum, reliquæ libræ dimidio adde pulpæ caſſiæ Vnc. ij. cum autem valentius, adde pulpæ caſſiæ Vnc. j. Turbith, Agarici ana drach. ſ. Frica, cola. Præſtantius fiet, ſi in ſero lactis caprini coquantur. Bilem vtramque & pituitam purgat. Elect. ad Memoriam: Recipe Myrob. omnium, Piperis longi ana drach. ij. Coſti, Anacardi, Bac. Lauri, Butyri vaccini: Sachari ana drach. vj. cyperi drach. ij. Terantur anacardi per ſe, poſtea alia: & conficiantur cum butyro & melle in æquali quantitate prius bullitorum. Dentur drach. ij. cum aqua decoctionis Apii, fœniculi, & meliſſæ.

Tryphe-

Tryphera Galeni: Recipe Myrobal: omnium ana drach. X. Zingiberis, Masticis, Cinnamomi, Caryophyl. ana drach. viij. Galangæ, Spicæ Nardi, Asari, Croci, sem. fœniculi, Anisi, Apii, Ameos ana Vnc. s. costi, piperis nigri, & longi, Cassiæ ana drach. iij. N. Moschatæ, Cardamo: Vtriusque, Macis, Calami aromat. Ligni aloes ana drach. ij. Been albi & rub. piperis Cyperi ana Vnc. iij. s. Ambræ drach. j. Moschi scrup. j. Fricentur Myrobolani cum oleo amygdal. dul. Melle despumato omnia excipiuntur. Scoria ferri, in aceto nutrita aliquando additur. Dosis eius est à drach. j. ad drach. ij. Confortat stomachum & calefacit ipsum.

Myrobal. Chebulæ conditæ sic fiunt: Myrobal. cheb. accipiendæ sunt, quotlibet, Humidæ & recentes, si harum est potestas, vel saltem arte & industria humectatæ, quæ stylo passim compunctæ coquantur, ex aqua igni lento, donec tenerescant.

His in asserem immissis, aqua exprimatur. Deinde biduo Hydromelite vel syrupo sachari mergantur: Et igne lento coquantur, vase vitreo recondantur, ac melle cui incoctæ fuerint, mergantur. Hodie ex Ægypto in Italiam adferuntur conditæ. Dantur post sex Menses. Dosis est vna mane ieiuno stomacho.

Myrobal. Emblicæ aqua affusa Soli exponendæ, do- tenerescant & humectentur: tunc expressæ, hydromelite biduo macerantur, postea igne lento coquuntur: coctæ vbi parum refrixerunt, mellis albi quarta parte, vel sachari, adiecta reconduntur.

Sunt qui aromatibus condiant, cinnamomo, xyloaloe, cardamomo, croco, moscho, gallia & similibus. Datur vna semel tota diebus aliquot. Roborant appetentiam & concoctionem, visu conferunt, & humidam intemperiem corrigunt.

Electuarium lenitiuum Magistrale Florentini: Recipe Myrobalan. flauorum, Chebul: Indorum ana drach. ij. Bellericorũ, Emblicorũ ana drach. j. s. sachari opt. Vnc. s. Terantur triduũ in vase lapideo, singulis diebus bis vel ter aquam fontanam inspergendo, deinde siccata terantur in puluerem tenuem: cuius sumes Vnc. j. Tur-

bith boni drach. 3. Zingib. drach. 1. ſ. Cinnam. Aniſi, ſantali rub. ana drach. 1. ſcam. præpar. drach. 1. ſ. ſachari q. ſ. Fiat Electuarium.

Alcantalum Arnoldi Villanouani: Recipe cort. Myrobal. citri. Emblicorum, chebulorum ana drach. 12. Indorum drach. 6. ſem. portulacæ, Violarũ, ſcariolæ ana drach. 1. Myrob. beller. drach. 1. gr. 6. Marathri drach. 2. gr. 8. Calam. aromat. drach. 2. gr. 2. Cinnamomi, ſpicæ Nardi, Croci, Coſti, Maſticis ana drach. 2. ſcrup. 1. Tamarind. mundat. Vnc. 2. Nenupharis, Been rub. ana drach. 1. gr. 4. Medullæ caſſiæ fiſt. Vnc. 4. ſyrupi violacei q. ſ. ſic conficitur. In lib. 2. aquæ dulcis bulliat Vnc. 1. violarum, donec aqua coloretur aliquantulum, poſt deponatur, & coletur, de qua accipiatur quant. ſ. cum aqua diſtemperes Tamarindos, & caſſium fiſt. & colentur per cochlear, & in alia colatura diſtemperetur. lib. ſ. ſachari, bulliat vſque ad perfectionem: Poſtea addatur colaturæ Caſſ. Fiſt. & Tamarindi, & iterum bulliat vſque ad ſpiſſitudinem, ſcilicet, vſque quo gutta poſita ſuper marmor adhæret, vt mel, & tunc deponatur ab igne & modicum infrigidato incorporetur puluis ſupradictarum ſpecierum, agitando ſemper cum ſpatula. Reſpicit proprie membra naturalia læſa à cholera. Datum patienti febres acutas cum ſyrupo violaceo, purgat. Datum cum duabus vel tribus drach. Rhabar. & ſi cum tepida diſtemperetur, medetur mirabiliter.

Confert hepaticis & ictericis cum decocto ſcariolæ vel fœniculi, & cap. Ven. ſeruatur per annum & plus.

Euangelon Nicol. Recipe Myrob. citrin. chebul. ana Vnc. 1. Indorum drach. 7. Belleric. Emblic. ana drach. 1. gr. 8. ſem. portulacæ, violar. ſcariolæ ana drach. ſ. Maſticis drach. 2. ſcrup. 1. Tamarind. Vnc. 3. Flor. Nenupharis, Berberis, Been rubri, Rhabarb. ana drach. 1. gr. 4. Medullæ Caſſiæ Fiſt. Vnc. 4. In duabus lib. aquæ pone ſyrup. viol. q. ſ. bulliat ac coletur, in colat. ſolue ſachari lib. 1. ſ. & in reliquis præcede vt in præcedenti factum.

Elect. Alharif Meſuei: Recipe Myrob. citrin. chebul. Indorum ana p. æquales, tere ac cribra: ol. amygdal. dul. ſuperfunde q. ſ. triduo

ſ. triduo in ſola: frica ſæpe manibus: ol. nouum ſuffice, q. abſumitur. Iterum eadem triduo conuenienter tere in aqua fontana, in qua ſachari partem decimam diſſolueris, affuſa itidem pauca aqua. Hoc fac, donec Myrobal. ſapor ingratus auferatur, poſtea ſicca in vmbra. Recipe huius maſſæ drach. 15. Turpeti drach. 6. Aniſi, maſticis ana drach. 2. ſpicæ Nardi, ſem. Apii ana drach. 1. ſ. Violarum ſicc. drach. 7. ſachari albi, ſach. candefacti ana drach. 10. Excipe melle deſpumato: Doſis drach. 3. cum aqua calida. Purgat ventriculum, Hepar, & Corpus reliquum: Vſu corpus viuidum & iuuenile reddit & floridum ſeruat.

Pilulæ ſtomachicæ: Recipe Myrob. Citr. Ind. cheb. ana drach. 3. Roſarum, Maſticis ana drach. 2. Cardamomi, ligni aloes, ſantali Citr. Cubeb. Caryophyll. ſchænanthi, N. Moſch. ana drach. 2. Rhabarb. Vnc. ſ. Turbit. drach. 7. Aloes ad pondus omnium. Fiat Maſſa. Seruatur ad annum. Doſis à drach. 1. ad 2. Cerebrum, ventriculum, ac corruptos Humores purgant, concoctionem iuuant, & appetentiam excitant.

Aliæ: Recipe Myrob. chebul. drach. 2. Emblicorum, Roſ. rub. ſant. rub. Cinnam. electi, croci, cort. mali citri, Been albi, rubei, Meliſſæ ana drach. 1. Aloes electæ riteque ablutæ drach. 12. cum vino F. pilulæ: quibus hebdomada qualibet ſemel vtaris mane: æſtate cum aqua Roſ. Hyeme cum vino, pituitam & atram bilem euacuant.

Pilulæ aggregatiuæ maiores: Recipe Myrobal. flauarum, Rhabarb. ana Vnc. ſ. ſucci Eupatorii, Abſinthii ana Vnc. 3. ſcam. præp. drach. 6. Myrobala: cheb. Indarum, Agarici, colocynt. Polypod. ana drach. 2. Turbith, Aloes ana drach. 6. Maſtiches, Roſ. rub. ſalis gemmæ, Epithymi, Aniſi, Zingiberis ana drach. 1. Omnia craſſiuſcule contuſa cum Elect. roſar. Meſuæ q. ſ. Fiat maſſa, cuius Doſis drach. 1.

Pilulæ aggregatiuæ minores. Recipe Myrobal. Citrin. Indorum, Emblicorum ana drach. III. Maſticis, Aniſi, ſucci Eu-

patorii, Absinthii, Rosarum ana drach. II. Rhabarb. drach. V. Spec. Hieræ Picræ Galeni Vnc. I. ſ. cum ſucco Apii formetur maſſa.

Aqua ad oculorum vlcera, in materia calida: Recipe aqua: Roſ. Flor. Myrtillor: Equiſeti ana Vnc. ſ. ſach. candi è ſyrup. roſ. drach. II. ſief albi abſque Opio, ſief è plumbo ana drach. I. ſief è Thure drach. ſ. Aloes hepat. ſcrup. ſ. Myrobal. Citrin. drach. I. ſ. Album ouorum Num. iii. terantur conquaſſentur ac Miſceantur.

Alia deinde deſtillentur in materia frigida: Recipe ſief è Thure drach. I. ſief è plumbo drach. I. ſ. Myrobal. Citrin. drach. II. cadmiæ, ſtybii ana drach. I. ſ. Myrrhæ ſcrup. ſ. ſarcocollæ, aloes Hepat ana drach. I. Aquæ plantag. Roſ. ana drach. I. ſ. M. ac deſtilla vt prius.

Hermodactylus & Ephemerum colchicum bulboſæ ſunt plantæ vultu affines, ſed viribus diſſimiles: Nam Ephemerum dicitur ſtrangulatorium, quod vna die ſuffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; hermodactylus nullum aſſumenti periculum adferat, & pituitam rite etiam à iuncturis expurget.

Eſt aliud ephemerum quod nonnulli bulbum agreſtem & crocum pratenſem nominant, cui folia terna aut quaterna ſunt, oblonga, vtcumque lata, læuia, pinguia: flores colore & forma croco ſimiles, eodemque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo ſimilis. In pratis naſcitur & locis humidioribus.

Magno errore à quibuſdam ignaris pro hermodactylo vſurpatur: is enim exſiccatus flaccitus eſt, vietus & minime purgatorius, nec pernicioſus, vt colchicus, qui vna ſtrangulat. At vero hermodactylus officinarum peregrinus eſt, non flaccidus, ſed durus, compactus, & qui leui contuſione in farinaceum puluerem abit, ſumptusque humorem è partibus remotis, vt iuncturis educit. Eſt ergo ephemerum quoddam lethale & ſtrangulatorium, vt colchicum; aliud non ſtrangulatorium id tutum vt ſyriacum, quod in Pharmacopoliis Hermodactyli nomen habet. Hermodactylus calefacit, ſiccatque initio ſecundi ordinis, cum humiditate tamen quadam excrementitia, flatulenta, nauſeabunda, qua ventriculo aduer-

aduerſatur maxime dum humores à medicamento commoti in illum confluunt.

Pituitam lentam, ac alios humores viſcidos etiam ab articulis efficaciter trahit: ob id Chyragne, podagræ & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit.

Syrupus de Hermodactylis: Recipe 5. Rad. ana Vnc. 1. ſem. 4. frig. maior. ana Vnc. 1. ſ. Hyſſopi, capill. ♀. Aſpleni ana M. ſ. Violar. M. 1. ſ. Flor. Borrag. Roriſmar. ana M. 1. ſ. Cyperi drach. III. chamomil. drach. II. paſſul. Vnc. 1. ſenæ drach. 2. Hermodactyl. cuſcutæ ana Vnc. ſ. Aniſi, Fœniculi, carui ana drach. II. ſ. Polypod. Vnc. 3. Agarici drach. 2. Coquantur in aquæ lib. 3. & colaturæ adde ſachari lib. 1. ſ. Roſarum Vnc. 1. Rhabarb. drach. IV. ſ. Turbith drach. 3. Terantur inq; panno ligentur, deinde ſuſpenſa in ſyrupo coquantur.

Extractio etiam inde fit, veluti ex Helleb. nigro, euſque correctio fit cum oleo Cumini & Caryophyllorum. Doſis eius ad Ii. & Ii. ſ.

Pilulæ de Hermodactylis meſ. Recipe Hermodactyl. Myrob. Citr. Aloes, Turbith, Colcocyn. Bdellii, ſagapeni ana drach. VI. Caſtorei, ſarcocollæ, Euphorbii, opoponacis, ſem. Rutæ, Apii ana drach. iii. Croci drach. i. ſ. ſucci Braſſicæ q. ſ. F. Maſſa Doſis drac. i. ad ii. Pilulæ arthriticæ: R. Hermodactyl. Turbith, Agarici Vnc. ſ. Caſſ. lignea, ſpicæ Indicæ, Caryophyll. Xylobalſami, Carpobalſ. Macis, galangæ, Zingib. Maſticis, Aſæ fœtidæ, Fœniculi, Aniſi, ſaxifragiæ, ſem. Aſparagi, Ruſci Roſarum, Milii ſolis, ſalis gemmæ ana drach. ii. ſcammon. Vnc. i. Aloes opt. ad pondus omnium, ſucci fœniculi q. ſ. F. Maſſa.

Pilulæ Arthreticæ 4. Magiſtrorum. R. Hermodactyl. gummi hederæ ana drach. VI. Turpeti gummoſi, Myrob. cheb. pulpæ colocynt. Agarici ana drac. ii. Euphor. Diagrid. ſarcocol. opoponacis Serapini, Bdellii, amomi ana drach. i. ſalis gem. ſem. Apii, Petroſ. Rutæ, Rad. Acori, ſem. Cicutæ ana drach. ſ. Aloes drach. iii. Diagridii drach. i. cum ſucco iuæ vel fœniculi F. Maſſæ.

CAPVT XLVII.

De Persica, Cydonio, Pyro, Ceraso, & varii generis pomis, ac moro.

PErsica Malus, seu persea arbor est plurimis Galliæ regionibus notissima & frequentissima, qua scilicet omnia vineta consita sunt : Alii putant hinc itadicta, quod ex Persia primum sit aduecta. Quatuor huius distinctæ inueniuntur species : 1. est tota candida, quam postularem vocant : 2. Lutea, quam Duracinam : Tertia rubens seu tota sanguinea, quam sabinam: Quarta minima, totaque flaua : Germanis Pfersing Amarellen rc. quam Latini Trecacinam, Dioscorides Armeniaca vocat, & præcocia hæc mala. Gaudet malus persica locis aquosis, folia fert amygdalæ, sed maiora : floret primo statim vere cum amygdalis, flore subpuniceo, pomum producit carnosum, succulentum, foris lanuginosum, dura intus & scabra nuce, in aqua nucleus qualis in amygdalis. Flos, folia & nucleus calidæ & siccæ sunt naturæ. Fructus vero frigidus & humidus in secundo statuitur ordine : ob quod fructus maturus subito putrescit. Persica mala in ardentibus febribus sumi possunt. Frequentes alias eorum vsus multum phlegmatis gignit, corpus refrigerat, & putridas febres excitat. Præstant reliquis Trecacina, quæ Germani vocant. Flores cum saccharo conditi, sicut rosæ, stomacho conferunt. Gummi arboris in vino dissolutum potumque, mire prodest sanguinem excreantibus, obstructos enim pectoris & pulmonis meatus & venulas purgat : Calculum quoq; vesicæ pellit: arteriam siquidem lenit, & colli exulcerationem discutit. Foliorum succus potus, vermes ventris perimit. Idem posse succum eundẽ vmbilico alligatũ, Galenus affirmat. Nuclei nucis persicæ tormina sedant. Tusi nuclei cum aceto rosaceo applicati, capitis dolorem sedant. Gummi arboris in aceto dissolutum & illitum, lichenas & papulas sanat.

Syrupus

Syrupus ex floribus persicis: Recipe Florum persicorum recentium lib. 3. in aquæ vel Roris maialis calefacti lib. 7. & dimidia, per horas 8. septies aut nouies macerantur: deinde huius diluti lib. 2. cum sachari sesquilibra, aut duabus, ad syrupi spissitudinem incoquuntur.

Persica etiam condiuntur, vt cytonia ad sedandam sitim, oris emendandum fœtorem, & pro confirmatione ventriculi calidi &c. Conditum etiam fit cum aromatibus, vt Recipe persicorum maturorum, intus ac foris purgatorum, succi persicorum, ana lib. 3. sachari albi lib. 2. Tere persica in medullæ consistentiam, coque cum syrupo, vt in condito cum cydoniis: Vbi coctum erit, admisce Ligni aloes, santali citrini ana drach. 2. Cinnamom. cubeb. Macis ana Vnc. ſ. Moschi scrup ſ. Fiat conditum.

Fit & ex Nucleis persicis oleum eodem modo, quo ex dulcibus amygdalis. Obstructa aperit, Auriũ, & sedis hæmorrhoidibus dolores ac tumores sanat, lumbricosq; necat. In Renum affectibus iniectum & epotum valere asserit Manardus.

Conserua etiam fit ex Floribus: vt Recipe Flor. persicorum recent: lib. 1. sachari albi ana lib. 2. contunde in vase lapideo: Insola, & serua, per annum. Lumbricos necat, atque expellit.

Cydonia malus à Cydone Cretæ oppido dicta. Cotoneam etiam vocant, quod nimirum mala eius tenera lanugine, quæ Coton dicitur, tegantur. officinis Citonia. Nascũtur Hodie in Hortis passim Germaniæ, locis potissimum frigidis & humidis: Arbor est malo vulgari haud absimilis nisi quod infra magnitudinẽ eius subsidet, fructu scilicet incũruatos deprimentes ramos, prohibenteque parentem crescere: Ad hæc & folium angustius à terra albicat: Poma tenui lanugine pubescunt, & in cisuris crispantur, colore ad Aurum inclinaro: Hæc nonnulli putant, aurea poetarum mala, Græcis chrysimæla dicta esse: quæ tamen poma Nerantia potius esse aliis placet. Duo ex pomorum magnitudine faciunt genera Dioscorides ac Galenus: Alia enim minora, rotunda, odoratioraque sunt, quæ vera Cydonea seu Cotonea appellantur.

Alia

Alia maiora, dulciora & minus acerba, Galeno ſtruthea dicta. Frigidam & adſtringentem habent naturam: Frigida ſunt in primo, & ſicca in ſecundo ordine: Ante cibum ſumpta mala cydonia alvum conſtipare, poſt alios verò cibos contrarium efficere quidam teſtatur.

Toſtum malum cydonium, dolorem à nimio potu capitis abigit, ventriculo conueniunt etiam debili, nutriunt benè, ſingultus, vomitus, nauſeam, poſt cibum reprimunt. Succus eius prodeſt difficulter ſpirantibus, & qui cibos non continent.

Cataplaſma ex crudis cydoniis ventriculo illitum, fluxus alui, ſingultus & vomitus cohibet: Æſtum ventriculi, pectoris & iecoris reſtinguit.

Procidentem Matricem Folia in deſeſſu repellunt: prodeſt ad idem, ſi decocto foliorum locus ipſe prius lavetur. Nuclei Mali Cydonii in aqua roſacea Mollefacti, aduſtionibus & linguæ inflammationi utiliter illinuntur: Eius porro internum ſic demonſtramus.

Miua citoniorum ſimplex: Recipe ſucci Citoniorum depurati lib. 12. coquantur ad medietatem: & affunde Vini veteris albi opt. lib. 5. ſachari libr. 3. coquantur lento igne ſemper deſpumando, ad tertiæ partis conſumptionem. Poſtquam reſederit, cola, & adde ſachari lib. 3. iterum coquantur ad iuſtam conſiſtentiam: roborat ventriculum, & cibum in eo continet

Miva citoniorum aromatica: Recipe ſucci citoniorum acetoſorum lib. 20. Mellis deſpumati optimi lib. 6. Vini veteris optimi lib. 10. poteſt tamen etiam cum ſacharo fieri. Coquantur ad perfectionem, poſtea impone ſequentia aromata, in ſindone ligata: Recipe cinnamomi electi, cardamomi maioris ana drachm. 3. Caryophyll. drachm. 2. Zingiberis, Maſtiches ana drach. 1. ſ. Croci drach. 2. xyloaloes, Macis drach. 1. ſ. Omnia præter Crocum parum terantur, & nodulo ligata ſuſpendantur, identidem confricãdo ab ipſo Medicamento, donec craſſeſcat. Tolle ab igne, & aromatiza Moſchi ſcrup. 1. Galliæ Moſchatæ veræ drach. 2. F. ſ. artem, ventriculum, Hepar, ac viſcera roborat, coctionem adiuvat, appetentiam excitat, vomitum ac lienteriam iuuat.

Vinum

Vinum Cydonites: Mala cotonea exemptis ſeminibus, fruſtatim rapi modo ſcinduntur,& duodecim minarum pondo,in muſti metretam,tringinta diebus macerantur: poſtea defæcatum vinum reponitur. Aſtringit,prodeſt ſtomacho,Dyſenteriæ, Hepaticis,Renum vitiis, & urinæ difficultati.

Diacitonium compoſitum: Recipe carnium citoniorum comminutarum & coctura inſpiſſitarum lib. 3. Mellis deſpumati lib.4. coquantur ſimul ad iuſtam conſiſtentiam,& poſtquam ab igne depoſueris antequam refrigerentur,inſperge ſubſequentes ſpecies,in tenuiſſimum pulverem contritas: Cinnamomi unc.1.ſ.Zingiberis unc.1.piperis, Galangæ ana unc.ſ. Caryophyllorum, Nucis Moſchatæ ana drach.3.ſpicæ Nardi,ligni aloes, Macis,Cardamomi ana drach.2.Zedoariæ drach.1.Excalfacit, reſolvit ventoſitates, remouet fœtorem corporis,reſtituit priſtinum calorem, & magis reſtaurat.

Diacitonium ſimplex: Recipe carnium citoniorum vapore aq̃ dulcis ad ſpiſſitudinem coctorum libr. 8. ſachari albiſſimi deſpumati,& ad ſpiſſitudinem iuſtam cocti lib.8.Coquantur ad ſolidam conſiſtentiam, & extendatur in tabulam fervens maſſa,refrigerata in partes incidatur. Quidam octo libris carnium citoniorum, addunt ſex libras ſachari clarificati. Nonnulli recipiunt citoniorum excorticatorum & ab interioribus mundatorum lib.8. ſachari clarificati lib.4. coquunt prius citonia deinde cum ſacharo inſpiſſant. Durat per annum. Diacitonium ſtybiatum : Recipe Diacitonii ad perfectam conſiſtentiam cocti libr. 1. Vini Antimonii unc. 1. ſ. Tragacanthi drachm. 2. Miſce. Doſis drachma 1.

Diacytonium compoſitum aliud: Recipe carnis cotoneorum in vino coctorum, Mellis deſpumati ana libr.3. coque lento igne, tunc adde cinamomi , Caryophyll. Cardamomi , Galangæ ana drach.1.Cinnamomi craſſi.drach.3.Zinziberis, piperis longi, Macis ana unc.ſ. Si autem affectus eſt calidus,coquenda ſunt cotonea cum aceti parte tertia. Et quandoque permiſcetur ſuccus granatorum:quandoque ſuccus citri: quandoque adduntur Spodii,berberis ſem.acetoſæ,trium ſantalorũ, roſ. rub. partes æquales. Ven-

triculum firmat, coctionem iuuat, vomitum biliosum ac pituitosũ sistit: colorem corporis floridum efficit.

Diacitonium è succo citoniorum: Recipe succi citoniorum despumati lib. 12. mellis optimi despumati, sachari albissimi clarificati ana lib. 2. coquantur simul ad iustã spissitudinem: deinde ab Igne remotis, & adhuc tepentibus insperge subsequentium pulveres minutissimè tritos, & per cribrum excussos. Recipe Cinnamomi, N. Moschatæ ana unc. 4. Caryophyll. Zingiberis, Galangæ ana unc. 2. Nardi Celticæ, Piperis nigri, ligni aloes, Macis, Zedoariæ, cubebarum, cardamomi ana unc. 1. confice secundum artem.

Diacitonium aliud: Tabulæ optimæ purgantes melancholiam: Recipe succi cotoneorum Mellis opt. despumati ana lib. 1. ſ. Caryophyll. Zingib. cardam: ana drachm. 1. conseruæ Bugloss. violarum, cyrsii ana unc. 2. Epithymi, Fol. senæ ana unc. ſ. veratri nigri drach. 6. Ex sacharo fingantur tabellæ paruæ, drachmas 2. pendentes.

Cytonia condita: Recipe Cytonia ampla, nulla putredine vitiata, depellata, intus purgata, in frusta idonea secta: coque in iulepo multum aquoso: postridie in iulepo alio propemodum perfectè cocto percoque: aromatiza moscho, vase vitreo repone, eo iulepo, cui incocta sunt superdato; Fluxum alui, vomitumque sistunt, ventriculum roborant: ob id & coctiones iuuant.

Carnis cotoneorum, mellis, Aceti albi ana lib. 2. Piperis, Zingiberis ana unc. 3. petroselini Macedonici unc. 1. Appetentiam languentem excitat, coctionem ciborum iuuat, iecur & ventrem totũ roborat: ventriculi dispositiones, propè omnes, exceptis quę ab æstu vehementi fiunt, modicè iuuat.

Vel: Recipe succi cotoneorum, Mellis Attici ana sextarios Rom. 2. Aceti sextarium ſ. Zingiberis unc. 3. Piperis unc. 2: at in calido ventriculo aufer piper & Zingiber.

Vel: Recipe succi cotoneorum, mellis despumati ana lib. 3. Aceti libr. 2. piperis longi, Zingiberis, Cinnamomi ana unc. 1.

Ca-

Caryophyll.ligni aloes ana unc.ſ. Moſchi ſcrup. 3.ſuccum, mel,acetum igne lento coque, continenter deſpumando ad mellis craſſitudinem: tunc inſperge cætera. Appetentiam languentem excitat, ventriculum & hepar roborat, coctionem iuuat, & retentioné, eam reſtringendo.

Aliud: Recipe. Carnis cotoneorum in vino coctorum, mellis deſpumati ana lib. 3. Cinnamomi, Caryophyll. cardam: Galangæ ana drachm. 1. Cinnamomi craſſi unc. 3. Zingiber. piperis longi, Macis ana drachm. 4. carnem & mel igne lento quoque: tunc adde reliqua. Firmat ventriculum, coctionem & iuuat &c.

Diacitonium purgans: Recipe ſucci citoniorum lib. 3. Mellis albi lib. 2. coque continenter deſpumando, donec manus non inficiat, quæ forma eſt miuæ ſimplicis uſitatæ: deinde iniice ſequentia: ſcammonii in malo citonio correcti unc. 1.ſ. Caryophyll. Zingiberis Maſticis, piperis longi, Cinnam. N. Moſch. ana drachm. 3. miſce ſimul omnia. Colico dolori & aliis partium nutritoriarum morbis ſalubre eſt.

Datur ab aureo 1. ad 3. Aut Recipe Scammon. drachm. 5. Turbit drachm. 12. Cholagogum erit, ſimul & phlegmagogum. Aut abiecto ſcammon. adde Turbit drachm. 25. Carthami drachm. 5. Phlegmagogum ſolum erit. Aut ſi bilem atram vacuare velis, horum loco ℞. Helleborum nigrum, vel huius loco Epithymum. Quidam cum ſacharo coquunt: alii cum carnibus tantum: Alii cũ ambobus.

Vnguentum ad ventriculum calefaciendum & conſtringendum: Recipe Olei citoniorum ana unc. 3. Ladani Hypociſtidis, Acaciæ ana unc. ſ. Caryophyllorum, N. Moſchat. ana drachm. 2. Mirob. Citrinorum drachm. 3. ceræ. q. ſ. Fiat Vnguentum.

Pyrus arbor à turbinata pyramidis inſtar effigie, ſic dicta, Græcis ἄπιον omnibus eſt notiſſimus Fructus; Ea enim hora & vireta terrarum ubique luxuriant, fructus tamen ex eadem excerpti in officinis ferè negliguntur, in menſis expetuntur auidiſſime.

Pyra enim quædam adeo esui grata sunt, ut illis alia quævis edulia à multis postponantur. Eorum autem in colore, sapore, magnitudine & forma tot sunt varietates, ut enumerare nemo queat. Veteres quædam superba cognominarunt parva & ocyssima, quæ forte nostri hodie Moschatula, à gratioso sapore moschum referente, nominant, quæ minima omnium sunt, quina, senaue, sæpe plura ab uno orto prolixis pediculis dependentia, quæ ferè omniũ prima maturescunt. Commendantur Lutetiæ & rosæa, à succo sic nuncupata, bicipicia, magnitudine satis conspicua, callotia, Sertetia, Dagobertiana, Fusea, Bergamitia, Bonchristiana omniũ gratissima, in agro Turonensi & metensi laudatissima, ac penè in tota Gallia nunc frequentissima. Laudantur & quædam à magnitudine, ut quæ libralia dicuntur, atque alia nonnulla crassiora, quæ primum Rhodo aduecta sunt, unde Rhodensia nominata, qualia forsan antiquis cucurbinata, aut Pompeiana cognomine mammosa.

Alia multa dantur his minora, carne firmiuscula, quæ frequentius cocta quam cruda manduntur, & hybernas mensas terminãt. Ex Pyris autem nunc in multis Galliæ locis potio paratur vini albi in colore, & calore sæpius æmula. In sapore non multum varia, quam pyraceum nominant, quo non minus, quam mero ac vino generoso poti sese inebriant.

Exsiccantur ruri pyra in clybano, & seruantur ad Quadragesimale tempus, seu Icthyophagiam: Aliquando coquuntur in de fruto, sæpe caryophyllis configuntur, saccharo condiuntur, & seruantur pro bellariis, aut obsoniis. Pyrorum genera, aut magis aut minus astringentia pro saporis asperitate aut dulcedine: decocta ut grata sic salubria, cruda stomacho grauia.

Ex Pyris fit perinde vinum apites nomine, sed ita ut pyra non magnopere sint matura, eodem modo atque ex cotoneis. Conditum cum pyris & aliis fructibus: Recipe Carnis pyrorum austerorum, cotoneorum, Malorum acidorum ana lib. 1. Coque ex aceto forti, in quo Rhus 24. horis maceratus fuerit: deinde adde omphacii ex acinis expressi lib. 1. Carnis sorborum immaturorum unc. 5. sach. lib. 4. coquãtur omnia ad mellis crassitiem deinde

adde

adde ſucci berberorum unc.2. ſpodii, ſem. acetoſæ ana unc.1. percoctum conde vaſe vitreo. Datur à drach.2.ad 3. cum aqua frigida & ſucco citri, aut ſucco Ribes. Appetentiam excitat, bilem flauam è ventriculo deturbat: eiuſque Intemperiem calidam corrigit.

De ceraſis: Horum multæ ſunt varietates, alia enim ſylueſtria, eaque parua, longipendula, primum viridia, dein rubra, & ubi maturuerint, nigra, Gallis Meriſia dicta, quaſi amara: Alia domeſtica, multò craſſiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam albo rubea. Omnium minima, præcociſſima, ingratiſſima ſunt meriſia, quibuſdam ſylueſtria ceraſa dicta, quorum nonnulla planè rubra; alia nigerrima.

Hæc ſequuntur alia maiora, fugacia, dulciſſima, tenerrima, & adeò poſt maturitatem mollia, ut geſtatũ non tolerent, Guignea vulgò dicta, inter quæ alia nigerrima, & craſſa, turbinatiore pomi figura, Actia veteribus & Iuliana nuncupata; alia obſcurè, alia dilutè rubra. In dulcedine principatum obtinent Duracina, quibuſdam Pliniana, Francis Bigarella dicta, omnium duriſſima etiã matura, dulciſſima palato iucundiſſima, ut quæ adhuc Formam cordis, vel parvi cuiuſdam ſcroti veruecini referunt. In ſalubritate reliqua ſuperãt Aproniana, quæ valde rubra ſunt, acidula & Eſui valdè grata.

Quædam adhuc ſuauiter & ſalubriter eduntur perfectè matura, craſſiſſima, rotunda, obſcurè rubentia, Agriota nominata. Sunt quædam acidula, alia auſtera; illa amarena, hæc Merona cognominantur. Omnia ceraſa, bigarellis exceptis, ſucco multo prægnantia videmus, inter quæ, nigra aut obſcurè rubra, tenera ſunt, & ſuo cruore contrectantium Manus inficiunt.

Ceraſa corpori ſuccum laudabilem ſupeditant: ſtomacho æſtuanti conducunt, ventrem ſubducunt, febricitantibus utilia ſunt, humorem bilioſum contemperant, & Iecoris infarctus tollunt, quædam tamen hos effectus inſignius, alia ſegnius pollicentur. Nonnulli per æſtatem ceraſa nigra acida integra, alii trita imponunt in vas, quartam partem relinquendo vacuam, ſuperfuſo vino veteri albo, quod breui rubeum colorem trahit, hoc vino utun-

tur pro siti mitigando, refrigerando, siccando, adstringendo, cor ac stomachum corroborando: Idem & quouis anni tempore ex aridis fieri potest. Nonnulli pro correctorio addunt Aromata calida &c. Spiritus ex cerasis destillatus summum est Arcanum in Apoplexia, Epilepsia & morbis aliis capitis: Idem & præstat aqua inde destillata eius simplex aut Talis composita.

Recipe. Florum liliorum conuall. bonam partem: flores infundantur in vino bono veteri, per octo dies, deinde destillentur per B. M. igne lentissimo: Deinde Recipe Aquæ stillatitiæ cerasorum nigrorum lib. 1. s. misce simul. Quibus aquis infunde Flor. Lavendulæ M. 1. s. anthos M. 1. Caryophyll. scrup. 2. Macis unc. s. scillæ præpar. drachm. 2. s. Diptamni albi drachm. 2. Cubebarum drachm. s. Visci quercini drachm. 2. Rad. pæoniæ drach. 2. Incidenda Incidantur, & conquassanda conquassentur, & in vapore aquæ calentis ter destillentur: aquaque in vase vitreo optimè clauso conseruetur. Est optima atque expertissima contra Epilepsiam. Oleum eius fit velut oleum amygdalarum dulcium; condiuntur etiam ut & alia.

Pomum seu Malum, Græcis μῆλον: Arbor vero Malus seu pomus vocatur: pomorum tot tantæque sunt varietates, ut vix queant enumerari, imò nec dici: Nam cum tellus quæuis ipsa proferat, insitione miscellanea & Mangonio variè immutantur. Ante enim agrestia cicurantur, acerba, mitescunt, acida dulcescũt, pumida crassescunt, rubra flauescunt, aut alium colorem nanciscuntur. Et licet ubiuis arbor pomigera, seu Malus ferax sit, in Normania nõ modo fæcundior est, sed poma gerit præstantiora, esui gratiora, amicioraue, & saluberrimæ potioni conficiendæ, quã pomaceum vocant: aptiora: cuius ut lini variæ differentiæ comperiuntur, sed quod ex panis quibusdam Coccyneis dictis, paratur, sapore, suauitate & præstantia vix generoso vino cedit. Sunt verò notissima cuilibet genti poma, quibus nec ulla mensa carere solet, nec officina, quæ eorum succis utitur ad confectionis Kermeticæ & syrupi Regis saboris condituram, ut etiam ipsorummet carne, ad unguenti pomati confecturam. Generali autem pomorum nomenclatione fructus omnes opori comprehenduntur, herbaceo colore virẽtes, ligno-

lignosi nihil exterius habentes, ut poma curtipendula, rambura, & similia. Contra verò Acrodrya dicuntur, quæ putamen habent exterius lignosum, durumque, ut pistacia, nuces, amygdalæ. Veniunt & pomorum nominatione mala cotonea, de quibus ante dictum, Armeniaca, Persica, & quāplures alii similes fructus. Omnium vero præstantissima, suauissima & iucunde fragrantia, quæ vulgus Normanorū vocat gulorogeria, paradisiana, passipoma, caluillea, rubeliana, renelea, curtipendula, & alia penè innumera, quæ ob salubritatem & suauitatem odoris, saporisque, habent hi in deliciis etiam qui lautius viuunt. Aliorum adhuc incredibilis apud Septentrionales datur varietas & ubertas; quæ quod sint, vel amara, vel acidiora, vel austera, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in horreis post perfectum Incrementum congeruntur, ut maturescant, deinde mollis trusatilibus contunduntur, prælo committuntur, copiosus ut succus exprimatur, qui in doliis reconditus, diutissimè & incorruptè seruatur pro potu Normanis familiari & salutari quem à colore Citri, citrum, & corruptè sydrum nominat: In hunc modum & satiua ac syluestria prælo committuntur à Rusticis in Germania: Idē etiā cōiiciūt talia in dolia, supfundēdo aquæ fontanæ ac dulcis & usurpant pro potu quotidiano.

Glycymela, hoc est, dulcia poma, tēperata sunt, acida, frigidiora ut & austera, amara calidiora. Omnia ferè aluum molliunt, sed maximè dulcia, humorem biliosum contemperant atque etiā melancholicum. Dulcia conueniunt ventriculo frigido, & his qui à venenatis fuere morsi, itē cordis debilitationibus & ad lipothymias: ex vinosi fit electuarium ad febres ardentes, cibi appetitum restituit: Acida ventriculum constipant urinam cient, ac vomitiones cohibent: Dulcia laxant & vermes expellunt.

Syrupus de pomis: Recipe succi pomorum dulcium, succi pomorum acetosorum ana lib. 5. coquantur, despumentur, & colentur: deinde adde sachari: lib. 3. Coquantur secundum artem. Cor Imbecillum roborat: ob id syncopen & cordis tremorem sanat.

Syrupus de pomis aliter: Recipe capill. ♀, ceterach, Buglossæ, borraginis ana M. 1. Flor. Buglossæ, Flor. Borrag. Tumariæ, summit: Thymi ana p. 2. Senæ, stoechados ana unc. 1. chamed,

Squi-

Squinanthi, Elleborialbi, Flor. Amaranthi, Sesamoidis, ana Vnc. ſ. ſucci Agrimoniæ, Fumiterræ ana Vnc. iij. ſucci pomorum dulcium lib. j. Paſſularum, Polypodii ana Vnc. ij. Croci drach. j. Fiat decoctio in aqua & aceto q. ſ. in qua diſſolue ſachari q. ſ. Fiat ſyrupus perfectæ coctionis. Doſis ab Vnc. j. ad iij. Prodeſt morbo comitiali, melancholiæ, morbo gallico, & omnibus affectibus à melancholia & pituita, præſertim ſalſa.

Syrupus è Pomis Regis ſaporis: Recipe ſucci pomorum dulcium lib. ij. Borrag. Bugloſſ. ana lib. j. ſ. Folliculorum ſenæ Vnc. ij. Croci drach. j. Sena contrita horis XXIV. ſuccis maceretur: ſemel aut bis feruefiat, coletur, expreſſum cum ſacchari libris duabus percoquatur in ſyrupum. Crocus panno lineo ligatus inter coquendum infricetur.

Syrupus ad atram bilem: Recipe flor. Borrag. Bugloſſæ, meliſſæ, Violarum, capill. ♀, Endiuiæ, Cuſcutæ, Polypodii, ſenæ, Epithymi ana M. j. Prun. Damaſ. Num. XX. Pomorum odoratorum Num. X. Paſſularum Vnc. I. Glycyrriſæ drach. ſ. coquantur in aqua omnia præter Epithymum & aromata, donec pars tertia conſumatur. Decoctio expreſſa poſtea cum ſacharo iterum & Epithymo moderate coquatur: Poſtremo infundantur aromata, ſcilicet cinnamomum atque Crocus. Huius ſyrupi aurora calefacti Vnc. III. Bibantur ſimulque Vnc. II. aut III. aquæ Bugloſſæ.

Iulapium ad Hecticam febrem: Recipe Glycyrrhizæ raſæ Vnc. ſ. 4. ſem. frig. ana Vnc. I. 3. ſantal. ana drach. I. ſem. Citoniorum, Gummi Arabici, Tragacanthæ ana drach. II. Coriandri ſcrup. II. Caryophyll. Cinnamomi ana ſcrup. IV. Caphuræ ſcrup. ſ. Pomorum dulcium q. ſ. Accipe deinde Carnem Caponis, vel phaſiani, vel perdicis, vel teſtudinum nemoralium, q. ſ. eſt: eamq; vbi viſcera ex animali detracta fuerint, cum fructibus optime terito, mox pulueribus commixtis atq; agitatis, deſtillet aqua, è qua conficiatur zulapium. Balſamus viſci pomorum etiam fit ſimplex vt Balſamus ſupra Hypericonis; cum oleo oliuarum in Balneo prius depurato.

Balſamus vero viſci pomorum compoſitus talis eſt: Recipe Foliorum viſci pomorum minutatim conciſorum lib. II. iniice in matratium

tium vitreum, addendo Acinorum populi arboris lib. ß olei axungiæ taxi, olei butyri ana vnc. iv olei Therebint. vnc. vi. olei lumbricorum lib. ij. ß vini albi generosi lib. ij. Digerantur omnia rectè inclusa in fimo calidissimo per duos menses: pòst prælo exprimantur: tum circulentur, & ad ignem lentissimum decoquantur ad liquorum consumptionem. Ad dolores sedandos nullum præstantius inueniri medicamentum potest.

Conditum de pomis: Poma odora nulla putredine vitiata, depellata, intus purgata in frusta idonea secta coque in iulepo multum aquoso: Postridie in iulepo alio propemodum perfectè coctο percoque, aromatiza moscho, vase vitreo repone, eo iulepo, cui incocta sunt, superdato. Confirmant, syncopen & cordis palpitationem sedant.

Conditum siue Electuarium de pomis: Recipe carnium pomorum dulcium & redolentium, intus & foris purgatorum, & in frusta incisorum lib. vi. Sacchari opt. lib. v. Aquæ rosarum lib. ij. Ligni aloes drac. v. Santali citr. drach. v. Caryophyl. vn. ß. Cinnam. drach. iv. ß. Ambræ drac. ij. Moschi scrup. j. salubre ad cordis & stomachi imbecillitatem, coctionemq; iuuandam.

Malum citrium non tam dicitur pomum medicum à Medo solo, quàm à medicis dotibus, quibus pollet multis: eius enim odor, cortex, caro, pulpa, succus, grana, vires habent medicas, easque eximias. Ipsius autem tria potissimum traduntur discrimina, primum limo, seu malum limonium dicitur, quod oblonga effigie turbinatur, & ex herbaceo colore viret, succoque turget acidiore, acerbiore, frigidiore & cortice admodum tenui, nec vt arantiorum amaro. Secundum vulgatius est citrum, huic multum simile, sed colore magis luteo nitet, cortice crassiore, rugosiore & magis caperata, estque crassius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægnante est, melonum modo, orbiculatum, cortice calloso, carnoso, pollicem interdum crasso, & superficie concolore, poncerium, citroniatum, pomum Assyrium, & pomum Adami vocitatur. Quæ omnia specierum vulgata nomina, à citro deflexa videntur, & affinem vt habent Idæam, sic quoq; qualitates.

Vt ponceria magnitudine, sic limæ paruitate omnia mala citria superant; vix enim mediocre ouum æquant, & multæ

magnitudinem perfectã adeptæ, armeniaco malo minimè sunt crassiores. Harum nonnullæ oblongæ sunt, aliæ breues, aliæ rotundæ: omnes suaueolentes, cortice tenui vestitæ, succo multo saturæ, sapore dulcoacidæ, ac palato gratissimæ. Vberes ac eximiæ in Italia, ac potissimum agro Lucensi, proueniunt. Arbores ex quibus colliguntur, perpetuo virides sunt, Lauri folio, non Cedri, licet sic visæ aut putatæ Theophrasto, omnibusque horis pomiferæ, aliis namque nascentibus, aliis adultioribus, aliis maturescentibus, aliis deciduis. Cortex excalefacit & exiccat tertio ordine. Idem facit & semen. Carnem dicunt refrigerare, simul ac eius succus.

Assumptum citrium malum cuiuslibet veneni præsentissimum est venenum, id quod Athenæus probat mirabili historia de duobus reis, qui cùm iussu regis Ægyptii Aspidibus in prædam essent exponendi iuxta leges Ægyptias, in itinere singuli citrum à caupona quadam obuia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, moxque ab istis serpentibus ferocissimis demorsi, nihil molestiæ senserunt: Quod admiratus Iudex, causamque quæritans, audiuit singulos singula citria in via esitasse. Postridie iussit vni dari, alteri denegari, ac denuò ad supplicium vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, nihil mali passus est, alter illato aspidis morsu, vndique liuidus factus confestim interiit. Dioscorides dicit: in vino potum malum venenis resistit, aluum mouet, oris suauitem commendat, decocto eius colluto, aut succo expresso. Eduntur efficacissimè in malacia prægnantibus, vt quæ huiuscemodi fastidium tollant. Caro difficulter concoquitur, crassamque creat pituitam, ob quod in melle editur commodissimè. Cortex ciborum concoctionem adiuuat. Aduersus atram bilem & tristitiam quam excitat, est auxilio. Stomachum mediocri vsu benè afficit, immoderato coctionem vitiat. Melle conditus ventrem calefacit, & humorem concretum expurgat, ciborumque coctionem adiuuat. Semen etiam omnibus venenis aduersatur, priuatim morsibus scorpionum, & potu & appositu. Menses ciet, sed abortu partus elidit: succus pestilentiæ contagia arcet, oculisque etiam summè conuenit. Electuarium ex citro: Recipe cort. citri aur. xx. Caryophyll. ligna Aloes, Cinnam: Macis, Galangæ ana drach. ij. Cardamomi, Zingiberis ana drach. j. Moschi vnc. s. mellis q. s. Fiat electuarium. datur vnc. ß. cor & ventriculum

culum roborat, coctionem iuuat, oris halitum commendat, flatus crassos dissipat.

Citria condita: cortices citriorum tam magnorum, quam vola manus capere potest, carne purgati, lixiuio claro mergantur dies 9. mutato ad diem quintum, post merge aqua clara, donec amaritudine deposita dulcescant: tunc vase mundo, aqua fontis plurima coquentur, donec tenerescant: aquosa deinde substantia ab his expressa in vase lapideo mergātur 24. horas iulepo sufficienti ex sacharo albo, & aqua tripla constāte: post coquantur igni lento, ad consistentiā. Extracti ex iulepo cortices, vase vitreo reponātur, superfuso singulis vicissim velut incrustēdis iulepo rosato ad mediocrē, seu sachari candefacti crassitiem cocto. Sunt qui Ambra & Moscho aromatizant. Datur post mensam. Stomachum ac cor confortant, coctionem iuuant: eodem modo etiam cort. aurant. & limon. condiuntur.

Syrupus acetositatis limonum: Recipe acetositatis limonū maturorum, per filtrum destillatę lib. VI. sacchari albissimi lib. iij. vel IV. coquantur secundum artem. Vehementius infrigidat, & penetrat, quam syrupus acetositatis citri: & valet contra putrefactionem, contra vermes, vehementiam caloris febrilis, & alios crudos Humores.

Potio vulneraria: Recipe Limonii, Betonicæ ana vnc. j. Saniculæ, pedis leonis ana drach. ß. vini opt. mens. j. coquantur in olla vitreata bene obturata, per spatium duarum horarum. Ex hac potione homini sauciato singulis diebus mane & vesperi ad quantitatem vnius cochlearis exhibe bibendum: & loco affecto brassicæ folia, vel aliquod emplastrum vulnerarium impone.

Cōditum pro ventriculo laxo: Recipe cort. citri conditi, sicci vn. ß. N. Mosch. condit. drach. j. Nucis communis conditæ vnam, conser. Ros. drach. ij. sacchari rosati ad pondus omnium. F. conditum: dosis cochlear j. mane ac vesperi hora vna ante cibum.

Confectū citri: Recipe: cort. citri, minutim in frustra longiuscula incisorum q. v. Agitetur optime cum baculo, ab igne remoto: & cum coctum fuerit ad perfectionem, addantur pinearum mundaterum vn. IV. M. & permittantur infrigidari ad formam confectio-

 nis

nis solidæ. Oleum è granis citri eodem modo fit, quo ex amygdalis dulcibus. Dolori arthritico, & succedenti tumori confert, calculum vesicæ & renum detrudit. In pestilenti flatu, alexiterium optimum, lumbricos necat potum, antè illitum.

Mala Armeniaca ob odoris gratiam & saporis dulcedinem plurimum arrident, & magnatum lautiores mensas tam cruda, quam saccharo condita nobilitant: Eorum etiam & in halitu gratioso, & gustu iucundo suauitas etiam saturos ad se inuitat & allicit: Quidā ad Persicorum, alii ad prunorum genera referunt; verū inter vtraq; media videntur esse, efficitq; iuniorum sedulitas, vt pruna quædam habeamus, quæ nunc pruna bricoccia; quæ scilicet in sapore, forma magnitudine, partim pruna partim abricoccia referunt, nominentur. Ab antiquis a. mala Armeniaca tantum vocabantur, postea Galenus præc..ccia vocauit; Nunc verò recentiores paucis litteris mutatis abricoccia dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicet minore & Persica maiore, duriore, durabiliore. Caudicem emittit crassissimum, ramos multos, non vt Persica prolixos, sed breuiores & crassiores; folia lata & mucronata pyri modo; flores albos, primo vere erumpentes, ante foliorum exortum; fructus rotundos Persicis similes, colore foris & intus luteo, carne multa, succulēta, palato grata. Abricoccia humida censentur secundo ordine, frigida primo, vel potius temperata, vt dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & citò corrumpuntur in corpore infirmo, maximè si immoderata quantitate ingerantur. Eorum autem nullus in medicina celebratur vsus.

Morus; Eius sunt species, vna quæ dicitur nigra, hæc nigros fructus, altera alba, hæc albos profert: vtraq; procera est, radicib. flauis, caudicibus crassis, corticibus scabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines serratis, quibus bombyces vescuntur. Præstantissimum verò sericum nent, cum albæ mori foliis aluntur, vt quæ illis sint gratiora, & materiam suppeditent sericeis filis ducendis largiorem & aptiorem. Fructus mori nigræ, quos mora celsi vulgus pharmacopœorum vocat, suaues sunt, & sæpe mensis apponuntur, eorumque succo & syrupus, & Rob conficitur, huius tamen vsus ferè nunc exoleuit.

Qui-

Qui verò in alba moro nascitur fructus, quasi fatuè dulcis est, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, ita vt arboris præstantia non tam ex fructu, quam frondibus perquirendà, quibus dicti vermes educati sericeum vellus præstantissimum suggerunt. Porrò domesticarum arborum nouissima morus germinat, vt mense Maio, cum scilicet hyemis plane desiit rigiditas: fructus fert Iulio & Augusto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo nascentibus, finitimos, sed longiores, crassiores, maiores, initio virides, per maturitatem purpurascentes, postremò nigricantes, rubente succo prægnantes. Mora immatura refrigerant, & siccant ordine propemodum tertio, & valenter astringunt, atque ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioscorides, matura v. humectant ac parum refrigerant: aduersus sitim valent, appetentiam prostratam reuocant, ventriculo non aduersantur: parcissimè autem corpus nutriunt.

Diamoron vsitatum, Nicolai: Recipe succi mororum celsi lib. ß, succi mororum rubri lib. j. mellis opt. despumati lib. j. sapæ vnc. iij. coquantur s. a. contra depascentia oris vlcera, ad dentium affectus, & gingiuarum noxas, atque ad omnia oris vitia.

Diamoron simplex Galeni: Recipe succi mororum domesticorum lib. ß. mellis lib. j. clarificetur primum succus, deinde cum melle coquatur.

Diamoron compositum Galeni: Pręter supra dicta adde myrrhę, croci ana vnc. j. ß. omphacii vnc. j. coquatur omphacium cum succo & melle, myrrha v. & crocus sub finem adiiciantur, cum scilicet ab igne remotum fuerit medicamentum.

Diamoron Mesuæ: Recipe succi mororum domesticorum, succi mororum Rubi ana lib. j. ß. mellis, sapæ ana lib. j. coquantur igne lento ad spissitudinem mellis. Reponantur, Phlegmonas oris partium, & columellæ faucium, & eas à quibus impendet suffocationis periculum, sanat.

CAPVT XLVIII.

De variis nucibus, ribes, oliuis, berber. amygdalis, cornis & passulis.

NVx iuglans quasi Iouis glans, aut iuuans dicitur: Græcis κάρυον βασιλικόν, hoc est, Nux Regia: Nux etiam Persica à regione, vnde primum est aduecta. Vulgo simpliciter Nux dicitur, κάρυον, à capitis grauedine, quam folia ejus afferunt, est dicta. Grauis enim foliorum eius halitus, qui cubantibus sub ea arbore grauedinem capitis, in cerebrum purgans, inducit: Fructus eius itidem iuglans & nux juglans cum arbore appellatur.

Illius truncum fabri lignarii quæritant, corticem infectores, fructum pueri ad lusum & esum, pharmacopœi ad medicum vsum, quem etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotum, paucis additis conficiebat suum; vt etiam Galenus, qui ex earundem succo suum parabat Diacaryon, seu Dianucum, addito mellis tanto, quanto ad suauitatem opus esse videbatur: quo medicamento ipse sanauit hortulanum ab vua, tonsillis ac glandibus ferè suffocatum. vt testatum reliquit lib. 6. compos. med. local. Est v. Nux arbor prægrandis, foliis neruosis, fraxini modo cohærentibus, & facie similibus, sed maioribus. In agris, secus vias pingui ac restibili solo læte proficit, atque etiam in hortis, sed quia sua vicinia & halitu segetes & stirpes proximas male afficit & quasi inficit, secus agrorum semitas plantatur. Circa solstitium æstiuum Nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tamdiu in aqua subinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur vt mollescant, postea cinnamomo, aut Garyophyllis configuntur, & saccharo coquuntur & seruantur ad ventriculum imbecillum roborandum & coctionem iuuandam. Nuces recentes, calidæ sunt primo ordine, siccæ v. secundo: Aridæ verò calidiores. Earum vsus omnibus non est salutaris, ventriculum n. grauant, difficulter concoquuntur, bilem in ventriculo augent, tussim & vomit[9] excitant. Plinius libr. 23. cap. 8. scribit: In sanctuariis Mithridatis

Maximi

Maximi Regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commẽtario ipsius manuscriptam compositionem antidoti. Duabus nucibus siccis, item ficis totidem, & rutæ fol. 20. simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Commanducatus nucleus rabidi canis morsibus illitus, omnia vulneris symptomata & mala arcet, ieiuno prius stomacho nucib. iisdem sumptis. Cortex Nucum iuglandium piperis vicem in cibis inuenit. Nucleus cũ melle & Ruta inflammationes pectoris eiusq; dolorem sedat: luxatis pari modo prodest. Idem potest liquor stillatitius ex nucibus immaturis circa Cal. Iulias vstus. Cum cepis, sale & melle nuces tusæ, morsibus hominum, simiarum & canum auxiliantur. Sugillata eadem ratione tollũtur, corticis nucum cinis vmbilico impositus, tormina sedare fertur. Idẽ cinis cum oleo capiti illitus, capillos gignit. Vsti nuclei cum vino illiti, carbunculos sanãt. Ex his tusis atq; expressis fit oleum, quod neruos roborat, calefacit, digerit, resoluit & flatus dissoluit: vtiliter vtitur in clismis ad dolorẽ colicum, à flatu & frigidis humorib. natum præscriptis admiscetur. Antidotus ex eis cum Ruta, vino & aliis valde familiaris est apud patres familias. Rob Nucum: ℞. succi cort. viridium iuglandium li. iv. mellis opt. lib. ij. coquantur secundum artem, ad capitis destillationes ac inflammationes cõfert. ¶ Elect. de nucibus: Recipe nuc. cõmun. xv. caricas pingues xv. Rad. Arist. vtriusq; ana vn. j. ſ. Torm. dictanni albi, Pimpinellæ ana drach. ij. ſ. Absinthii, Rutæ, Scabiosæ, Asari ana Mj. Baccarũ lauri drach. ij ß. cort. citr. galangæ, macis ana drach j. Flor. Borrag. drach. ij. ossis de corde cerui, Boli Armeni, myrrhæ ana drach. j. mellis despumati lib. iij. M. Fiatq; electuarium, de quo detur manè instar lupini. ꝑseruat à peste. ¶ Nux auellana, corylus: fructus Græcis κάρια ποντικά, h. e. Nuces ponticæ; quod è Ponto venerunt. Item λεπτοκάρυα, h, e. Nuces paruæ: Latinis Nuces auellanæ; primũ auelliniæ. Item Prænestinæ, Heracleoticæ. Duo sunt eius genera, quæ sponte vbiq; nascitur. & in nemoribus etiam frequens: satiua, quæ fructum fert oblongiorem, & totum ceu barbato putamine tectum, & vestitum, cuius nucleus rufa membrana cingitur. Corylus radice est tenui, altissima, viuaci & robusta, caudice multis infernè stolonib. fruticante, supernè ramis brachiato, virgis breuibus, sine alarum sinu enodibus, crassisque nonnullis, foliis alni, sed latiori-

latioribus per ambitum serratis, materie admodum lenta, cortice summo, tenui, pingui, maculis albis vario: medulla tenui & flaua quę demi possit. Florere hanc aliqui negant: sed vice floris quosdã in eo peculiares Iulos erũpere. Siquidem fructu iã caduco, callus vuæ modo, magnitudine vermis grandiusculi, pinguis emergit, singulari pediculo, quem vocant Iulum. Dehiscit ineunte vere, ac defluit cum folia prosiliunt, callo squammatim compactili propendente, tum calyculacea tegumenta totidem, quot Iuli supra pediculum exeunt, eorumq; singulis nuces singulę insunt. Aiunt rustici serpentem, quæ coryli caudicę vel surculo fuerit icta, obtorpescere & tandem emori.

Calidæ ac humidæ sunt Nuces auellanæ: stomacho & intestinis gracilibus minus sunt salubres, vnde Macer: Ex minimis nucibus nulli datur esca salubris. Dyssenteriam, si non satis maturæ fuerint, facile gignunt, præsertim quibus rubrum est tegumentum. Aridæ maturæ auellanæ nuces tusæ, & cum vino potæ diuturnæ tussi medentur. Tostæ nuces cum modico piperis sumptæ, destillationes ex capite ad pectus, è quibus tussis oritur, prohibent. In cineres vstæ nuces, & cum adipe vrsino illitæ, alopecias sanare traduntur. Suspẽsis auellanas nuces scorpiones ex eo oleo arcere Plutarchus refert, vnde scorpionum morsibus easdem mederi aiunt.

Confectũ etiam fit ex auellanis, prout cũ amygdalis: Antequam autem conficiantur auellanæ, benè in vase æneo pensili, hinc inde agitari debent, & calefieri quoad subtilis cortex eis adhærens, remoueatur.

De Nucibus Pineis: Pinus, Picea, Abies, Cedrus & Larix arbores sunt præcelsæ, coniferæ, resinifluæ, & inter se vultu non multum dissimiles: Earum tamen aliæ exoticæ sunt, nec facilè in solo nostro & cœlo cicurantur, vt Cedrus Palestina ac Libania: Aliæ nostrates quidem sunt, sed syluestres perpetuo, nec nisi ad spectaculum in hortis habentur, nec cultu delectantur, vt Abies, Picea, agrestes Pini. Vera a. Pinus magis vrbana est, ac mansueta, quæ vbi crasso caudice ascenderit, circumquaq; ramos edit multos, foliis tenuibus & longis, in extremo aculeatis vestitos & comosos. Fructus coni dicuntur, vulgo poma pini, & multis velut squamis, cynaræ ritu, crassis, duris, lignosis, capitatis compacti; in quorum finibus, ac veluti

tori;

toris includũtur nuclei, oblongi, rotundi, tenui mẽbrana nigricãte inuoluti, dulces, q modò pini nuces, modò ſtrobili, modò Coccali & ſæpius Pinei nominantur. Nucleus hic tẽperatus, ad calorem tñ magis accedẽs, vnde reb. venereis inſeruire creditur: ſemen n. & lac auget, multum alit, exaſperata lenit, tuſſi veteri prodeſt, nec non phthiſicis & tuſſientibus. Præter pinum verã aliæ ſunt multæ ſylueſtres, vt Picea, tres maritimæ, & aliæ quædam, quæ inter rupes & loca prærupta ac montoſa ſponte naſcuntur. Omnes autem quemadmodum & abies & larix, quæ illis affines ſunt, lacrymoſæ cernuntur, & ſponte vel illato vulnere ſuccos effundunt, aut liquidiores, aut ſpiſſiores, albiores vel nigriores, &c.

Loch de pino: Recipe Nucleor. mundat. vnc. xxx. Amygdal. auellan. aſſatar. Tragacanthi Gummi Arabici, ſucci Glycirrh. Amyli, capill. Ven. Ireos ana vnc. ß. carnis dactyl. drach. xxxv. Amygd. amar. vnc. iij. Mellis paſſular. Butyri recentis, Sacch. opt. ana vnc. iv. Mellis opt lib. iij. vn. ij. Fiat Loch, quod annum ſeruatur, ſumatur velut lambendo vn. j. Loch Antipatri. R. Nucleor. pinear. mundato. drac. xij. ſem. lini aſſi drac. ix. Tragacanthi, Ireos, ana drac. xij. Carnis dactyl. dra. xiix. Amygdal. dul. dra. xvi. Diſſoluatur Tragacantha in aqua violarum & reliquis contuſis, cum melle q. ſ. Fiat Loch ſ. a.

Tragea nobilis pro ſtomacho, capite, pectore & hepate: Recipe ſpec. Aromat. roſat. Diagemmæ ana drac. j. Diarrhod. Abba. Diapenidii ana ſcrup. ij. Diambræ drac. ß. Amygdal. dul. mundat. inciſ. ana vn j. ß. Fiat cum Saccharo & aqua Roſ. confectio in Morſulis.

Elect. pro iis quibus ſemen eſt acre: Recipe Pinear. conditar. cum Sacch. vn. ij. Rad. Paſtinacę Agreſtis vn. j. Caulium, lactucę, carnium Cucurbitæ conditæ cum Saccharo ana vn. j. ß. carnis teſtudinis coctę cum Oryza vn. iij. Cum ſyrupo conſeruat. Satyrionis F. Electuarium. ¶ Tabulæ confortantes ventriculum: Recipe Pinearum Elect. & ſubtiliter inciſarum drac. ij. Spec. Imperalium vn. ß. Spec. Aromat. Roſ. drach. j. ß. Sacchari in aqua roſ. diſſoluti vnc. xiii. Olei Cinnamomi g. iij. Moſchi g. ij. F. confectio in Morſulis, ſ. a. Oleum è nucleis Pineis fit per deſcenſum, vt oleum è baccis Hederæ deſtillatur. Valet ad erugandam mulierum cutem.

Electuarium Regium: Recipe Pinearum mundat. vn. iix. Amyg. mundat. vnc. vi Cinnamomi vnc. ix. Caryophyl. Santali citr. ana

drach iij. Ligni aloes vn ß. Ambræ drac. j. Moschi scrup. ß. Sacch. albi lib. iv. Aquæ Rosl. lib. j. ß. F. Electuarium. Cerebrum, cor, Thoracem & ventriculum roborat.

Aliud Elect. Regium: Recipe Pinearum mundat. vn. vj. Amygd. dulc. Expurg. vn. iv. Aquæ Rosl. lib. j ß Rosl. Rub. vnc. j. ß. Santali Citrini drach. iij. ß. Sacchari lib. iv. Ambræ drach. j Moschi scrup. ß. fiat Electuarium.

Diapenidion: Recipe Penidiarum vn. ij. drac. ß. Pinearū, Amygd. mundat. sem. papau. albi ana drac. iij. scrup. j. Cinamoni, Caryopyll. Zingib. succi Glycyrrhi. Tragacanthæ, Gummi Arabici. Amyli candidiss. sem. Enucleati cucurbit. citrulli, cucum. Melonis ana drac j. ß. Caphuræ gra. vij Syrupi violati lib. j ß. vel q. s. Fiat Elect. in vase fictili vitreato, conseruandū per annum. Aduersus oēm thoracis noxā, tussim à frigore contractam, & vocis iacturam valet: tabidis deniq; & purulenta excreantibus succurrit. ¶ De nucibus cupressi. Cupressus sempiterna frōde viret, caudice procero, tereti, crasso, surrecto; summitate fastigiata, atq; in orbem coacta; folio pini, sed carnosiore, breuiore, obtusiore, amaro; Ramis compluribus, foliosis, in angustum cohibitis, odore grauibus, tactu asperis, neutiquam pungētibus, Pro fructu conos, seu nuces effigiem coni referentes exhibet, quibus fatiscentibus, & vetustate, vel calore dehiscentibus, semen paruum intus conclusum, vel sponte, vel leui attactu delabitur. Materia ligni solida, flauescens, santali æmula, odorata, ad suppellectilium lignorum fabricam maxime idonea. Huius arboris duæ traduntur differētiæ, vna mas dicitur, altera fœmina: vtraq; comæ perpetuę ac semper virentis. Illa fœcunda est, terq; in āno galbulos, seu nuces promit, Ianuario, Maio, Septembri, vultuq; veluti morosa est fructibus torua, odore grauis, nec vmbra delectabilis. Altera quæ fœmina dicitur, sterilis est, nec galbulos nec semen proferens, & ramos in latum magis diffundit: cætera mari vix dissimilia: Nam idem vtriusq; color, odor, sapor, virtus & vult⁹. Solet cupressus hyemem salua perferre; Lutetiæ tamē euasit nulla per rigiditatē hyemis anni 1608. In Creta Insula, referente Theophrasto lætè & sponte etiam sine semine prouenit, vt etiam in Idæis montibus leucisq; vocatis, in quorū summis iugis, quibus nix nūquam deest, cupressum comperiri affirmant, quamuis alibi nō nascatur, nisi teporem inuenerit.

E cupres-

E cupresso Resina quædam larignæ consistentia similis exudat, acerrima sapore, cuius rarissimus est vsus. Tota cupressus vim habet calefacientem, exsiccantem & astringentem, sed eius maximè folia, germina, nuces & semina vsurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dysentericis & cœliacis affectibus cohibendis, & humoribus sistendis. ¶ Oleum è nucibus cupressi: Nuces primùm in pulnerem rediguntur: deinde ex aqua Betonicæ, vel aqua vitis destillantur: Postea oleum, quod inde manauit, in B.M. corrigitur, & ab aqua separatur. Hoc ceruici, vel capitis vertici inungitur ad catharros retinendos, quos spinam versus singulari quadam vi retrahit, quare etiam anteriùs oculis applicari non debet, vt quod illos attrahendis humoribus offendat.

Ribes, Ribesium fruticosa stirps est, multis planè spinis horrida, multos ramos parùm surrectos, sed tortuosos & inflexos emittens, ac frondes vitis æmulas, sed minores & fructus vuę modo cõgestos, paruulos, rotũdos, rubẽtes, sapore acidos: grossula, siue grossella rubra vulgus nominat, Mauritani Riben, quib. officinæ suũ Ribes fecerũt. Huius fruticis duę tm̃ à rei botanicę scriptorib. traduntur differentiæ, alter fructu rubro, propter virium præstantiam commendatus, alter nigro, qui vix in vsum medicum recipitur, sed topiariũ; induit n. eleganter Hortorum areas. Tertius reperitur fructũ qui profert album & gratum. Recentiorum nonnulli Ribesium nominant Crespinum, & vuæ Crispæ alteram esse speciem contendunt; sicq; illius fructus grossula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, sapore, magnitudine non parum inter se distinguuntur; in sequentibus audies de illa. Ribes refrigerat, siccat, moderatè stringit, & roborat; febrium æstus extinguit, bilem reprimit, feruidum sanguinem contemperat, sitim temperat, putredinem arcet, febribus malignis confert, ventriculi subuersioni & dysentericis affectibus à causa calida natis. Eius succo syrupus paratur ad hæc omnia efficacissimus ac vtilissimus.

Rob de Ribes simplex: Recipe succi Ribes lib. IIX. coquantur per se ad spissitudinem mellis.

Rob de Ribes compositũ: Recipe succi Ribes lib. IV. Sacchari optimi lib. ij. coquantur secundum artem. Ventriculum firmat, vomitum biliosum reprimit, sitim restinguit, aliasq; excretiones biliosas sistit.

Oliuæ dicuntur fructus ab olea vel oliua Græcis ἐλαία, Germanis Oliuenbaum: cuius duo dicũtur genera satiua ac syluestris: satiuæ columella 10. enumerat genera, Pausia, Algiana, Liciniana, Sergia, Neuia, Culminia, Orchis, Regia, Circites, Murtea. Bacca iucũdissima est pausiæ, speciosissima Regiæ: Feruido squalidoq; statu cœli gaudet. Arida loca depressaq;, sed longè magis mediocres cliuos amat. In illis n. excellens solis ardor ventorum proflatu refrigeratur: quare optimum exhibent oleũ. Saligneis ferè viret frõdibus, angustis, quæ tam breui innituntur pediculo, vt quasi defixæ cohæreant, floribus pusillis quidem, sed foliatis fructum ambientibus; qui cadiui, si perforati spectentur, probæ flosculorum iacturę prębent augurium, baccis maturitate nigricantibus, quę carnis callo & nucleo (quem antiqui sansam vocant) interiacente constant. Radice vnica, paruaque & velut lacinia ex medio tendente firmatur. Cæteris grandioribus, & cancrorum similitudine contortis, aliis crassioribus, aliis obliquis, & inæqualibus, summo cespite cohærentibus, nodosis, villosis. Medulla huic tam incerta, vt non in medio ligno haberi, sed per totum lignũ spargi videatur. Ideo quidam omnino medulla carere crediderunt. Folia olearum vehementer adstringũt: purgant, ac sistũt; maturæ oliuæ mediocriter calefaciunt, ventriculo, oculis ac vesicæ sunt noxiæ: Imaturæ magis sunt frigidæ, stipticæ & siccæ, gulæ magis quam medicinæ dicatæ: ventrem roborant, aluum sistunt, &c. Pulmoni verò noxiæ. Conditæ oliuæ colymbades dictæ frigidæ sunt ac siccæ, quæ si cum garo ante cibum sumantur, aluum proritant. Oleum mediocriter est calidum, & magis humefaciens: Ex oliuis v. crudis expressum Omotribes dictum, magis adstringit, & magis frigefacit: Elutum v. minus mordicat: Quo vetustius eò calidius: fæx olei calida ac sicca, vtilisq; inflationib. & ventositatibus splenis. Trita folia, igni sacro, vlceribus serpentibus & epinyctidi adhibentur, Carbũculos, nomas, Paronychia cohibent. panos collectionesque cum melle discutiunt: crustas resoluunt ex melle imposita: commanducata oris vlceribus medentur: idem facit succus & decoctum: Excipitur succus affuso vino vel aqua, siccatusque in pastillos cogitur: sed longè diuturnior est, qui cum vino quam qui cum aqua, &c.

Oleaster Græcis κότινος, vel ἀγριελαία, h.e. syluestris olea, nascitur

ex satiuæ nucleo, satiua fœcundior: vita ei longior quam Oleæ: satiuæ non multum est dissimilis, de hoc apud authores. Oleum oliuarum verum ex maturis oliuis exprimitur. Huc humectat & mediocriter calefacit. ¶ Datur in clysteribus ab vnciis tribus ad plures. In vnguentis pro drac. ij. Ceræ vn. j. olei ponitur. In ceratis pro vnc. ij. ceræ vnc. ß. olei. In emplastris verò ferè æqualis mensura olei & ceræ. ¶ Berberis horridus est spinis frutex, sepimentis idoneus, surrectus, virgis præduris, quinq; aut sex cubitorum, quæ aliquādo arborescunt. Earūq; cortex læuis est, ac subalbicans, vt radicum flauescēs, ligni materies lutea: folia numerosa sūt, rigida, acuta, oblonga, dura, diluta virentia, ambitu crenata, & nonnihil aspera: flosculi ex pediculis oblongis cohærent lutei, muscosi & emicantes: fruct⁹ parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur hæc planta vt etiam fructus spina acida, siue oxyacantha. In officinis Berberis, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt sentit Dodoneus, qui hunc fructum oxyacantham vocat, non ocyacanthum, qui spinę acutæ, seu Burgespinæ, aut albæ Spinæ fructus est, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus Senellam vocat, vt Berberim, Spiniuinetam. Refrigerat & siccat moderatè, validius astringit, fluores sanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viscerum mitigat, vomitum sedat, & viscera recreat. ¶ Rob de Berberis simplex: Recipe succi Berberis lib. IX. coquantur per se vsq; ad mellis spissitudinem. ¶ Rob de Berberis compositum: Recipe succi Berberis lib. IV. Sacchari optimi lib. ij. Coquantur secundum artem. Vinum exinde confectū omnibus ex calore ortis alui fluxibus, vt tempore dysenteriæ, prodest, ac sedat sitim. ¶ Succus abundātes menses reprimit, ventriculū & iecur confortat: cum Saccharo & melle conditæ idem faciunt: destillatur etiam ex iisdem liquor ad eosdem affectus, mense præsertim Maio siue Autumno. Maturi fructus arefacti etiam asseruantur, & in aqua mollefacti ad vsum postea sumuntur. Maturi fructus tusi ac illiti, calidá apostèmata mitigant, & ad maturitatem perducunt: Radix tusa & illita, omnis generis tela, sentes, aculeos & corpori infixa extrahere dicitur. ¶ Corna: fructus sunt oblongi phaseolorum magnitudine, non tamen plani, sed rotundi, rubelli, nucleo intus osséo, albido, duro prægnantes, sapore austero, cum quadam aciditate, colliguntur ex arbore non multum procera, scabro ve-

ſtita cortice, foliis læuibus, latis, mucronatis, venenoſis, Euonymo ſimilibus. Prima ferme omnium floret, fructus æſtate virides gerit, Autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & ſæpe citra culturam naſcitur. Habetur tamen in hortis multis, vt ſint promptius ad manum fructus pro facienda medicina. Theophraſto in marem & fœminam diuiditur. Cornus mas arbor eſt 12. ſæpe cubitorum, cortice neruoſo, tenui, caudice haud ita craſſo, neque ſemper recto, atq; etiam nodoſo, ſed ita ſolido, vt cornibus ſpiſſitate non abſimilis reſpondeat, folio amygdalæ, ſed craſſiori pinguiorique: flore & fructu oleæ, dulci, grato odoratu, pluribus cornis ſingulari pediculo dependentibus. Fœmina Theophraſto θηλυκρανία dicitur, Latinè fœminicornus, caudice fungoſo, & inutili, virgulis inſtar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis per quam acerbis, & cunctis animantibus guſtu intactis. Radices vtriſq; firmæ & emori contumaces, nulliq; perniciei opportunæ Fructum fert cornus circa ſolſtitia, primùm candidum, poſtea ſanguineum, ſucco intus cruento. Summa ligno eſt durities: ad Radios rotarum, ob exilitatem potiſſimum expetitur: cuneorum & clauorum ferreorum vicem præbet. Corno tam in foliis quam in fructu adſtringẽdi eſt facultas. Exiccat & conſtipat. Fructus corni ad omnes alui fluxus ſunt efficaces, vehementer enim, pari cum Meſpilis ſylueſtribus prunis natura, conſtipant. Condiuntur etiam fructus hi ſicut oliua: In Saccharo & melle ad dyſenteriam nonnulli condiunt. Folia aut faſtigia ramorum in vino cocta, aut per ſe impoſita, manantia vulnera & vitia exſiccant ſanantq;. Sudor virgarum lamina candente exceptus ferruginem contrahit, quæ illita incipientes lichenas ſanat.

Rob de cornis: Recipe ſucci pulpæ cornorum lib. ij. Sacchari lib. j. coquantur ſecundum artem. Adſtringit: vnde in fluxionibus ventris, dyſenteria & cœliaca confert.

Amygdalus Græcis dicta eſt, Herodiano teſte, quòd poſt viride putamen, multos ſcarificatus oſtendat, & in rimulas dehiſcat, quas amychas vocant, fructus eius Amygdalũ vel Amygdala dicitur. Nucem Græcam Cato vocat, & arborem & fructum eius. Thaſias alij nuces appellari volunt. Duplicis eſt differentiæ: alia enim dulces fert Amygdalas, alia amaras. Radice firmatur ſingulari, prægrandi, alte.

di, alteque defixa, caudice procero, ſummatim compluribus ramis brachiato, folijs ſalignea ſpecie, prælongis: flore foliato, candido, quanquam & Amygdalorum quarundam foliatus exeat. Arbos ſucco pingui turget, lachrymamque rimoſa plorat, quæ ſtatim concreſcit in gummi. Verum ne ad vlla quidem, vtpote inutilis expetitur.

Huius nuces gemino protectæ operimento, puluinati, primum calycis, mox lignei putaminis, cui ſolidus ſubeſt nucleus, acriore etiamnum obductus callo. Cœlo gaudet calidiore, quapropter in inſulis vberior adoleſcit. Pangitur auulſo ramulo, viuiradice & ſeminio.

Nuces quæ ſeri debent, pridie liquido fimo macerantur: alij aqua mulſa madefaciunt, in eaque noctem ſolam eſſe patiuntur, ne germen extinguat mellis mordacitas. Cacumina in terram rectè figantur, ſic vt lignoſior pars ſurſum ſpectet. Surculos autem qui vel arbori vel terræ credantur, è media arbore legendos præcipiunt.

Ab autumno ad brumam, Græcorum opinione, facilius ſeritur: Verno ſatu difficilius comprehendit, quod arbos ea præcoci partu germinet. Si parum ferax Amygdalus fuerit, forata arbore lapidem adigito, & ita librum inoleſcere ſinito. Temperamentum Amygdalis eſt calidum: magis tamen amaris, ob oleoſam friatu naturam. Diocles ea tradit alere, ventrem bene habere.

Recentia tamen minus aridis ſunt noxia, macerataque multo minus ijs, quæ nullum experta ſunt humorem. Torrida quoque nimis crudis officiunt. Diphilus tradit, extenuare vrinas & aluum ciere, paucum ſuppeditare nutrimentum. Gummi quod ex arbore ſtillat, ſpiſſandi vim obtinet. Oleum Amygdalinum modicè & temperate eſt calidum, vim diſcutiendi & aperiendi habet. Vnde ad iecoris ſepimenta, pectoris & pulmonis vitia eſt vtile. Quod verò de Amygdalis amaris exprimitur, magis aperit, Lotiumque & menſes ducit, calculum renum, & veſicæ, frangit. Amygdalarum iuſculum aut decoctum, in quo Chalybs fuerit extinctus, laxans aluum cohibet. Amygdalæ amaræ purulentum pectus mirè purgant, ſanguinem excreantibus proſunt. In cibis ſumptæ

pectus,

pectus, pulmonem, iecur, lienem, renes & vesicam aperiunt. Prosunt itaque tussientibus, difficulter spirantibus, pulmoni, iecori, lieni.

Ad bellaria quoq; ex amygdalis & Amylo, placentæ, quas *Marcipan* Pharmacopolæ vocãt, conficiuntur. Humido ventriculo, intestinorum passionibus & calculo cibus Amygdalarum est vtilis. Succus est amaris Amygdalis ischiadicis prodest. Gummi arboris sanguinem excreãtibus datur. Sex aut septem nucleos manè ieiuno stomacho sumptos, temulentiam eius diei auertere ferunt. Vulpes Amygdalarum esu mori tradit antiquitas: quod in fele in Italia obseruatũ esse, q̃ amaris amygdalis sumptis miserè sit mortua, Vergil. Marcellus annotat. Tusæ Amygdalæ cum oleo rosaceo, temporib. illitæ, capitis sedant dolorem. Maculis item & pustulis faciei illinũtur. Cum vino temperatæ epinyctidas & manantia capitis vlcera sanant. Cum melle morsui canis medentur. Gummi arboris cum aceto papulas, serpiginem, & id genus cutis vitia curat. Radix Amygdalarum amararum in vino cocta & illita, maculas faciei extergit. Lixiuium ex cinere ligni & corticis Amygdalarum apparatum corrodendi facultate maxima est præditum. In medicina præterea earum talis est vsus.

Loch de Amygdalis: Recipe Amygdal. dulcium, Amygdal. amararum, sem. Lini torrefacti, Pinearum, Anisi, Tragacanthi, Gummi Arabici, Glycyrhizæ ana drachm. j. ß. Sacchari, penidiarum ana drachmas iij. Mellis, succi Feniculi ana q. s. coque, valet ad intemperiem siccam pulmonis & thoracis, & tussim inde siccam.

Loch abstergens & concoquens: Recipe Amygdal. dulc. vnc. j. ß. Pinearum infusarum in aqua decoctionis hordei & Glycyrrhizæ vn. ß. Enulæ campanæ siccæ drac. j. cum syrupo de Glycyrrhiza. fiat Loch.

Saponea: Recipe Amygdal. dulc. vnc. ij. Amyli purissimi & noui vnc. ß. Sacchari albi clari lib. j. Ex hoc Saccharo 9. vnciæ sumantur cum contusis Amygdalis, quæ simul mixta per densum setaceum percolentur, & ad ignem suspendantur: cumque Spissari Amylum cœperit, tum reliquæ tres Sacchari vnciæ ad prædictam compositionem addantur, & ad perfectam cocturam redigan-

redigantur: ad quam cum peruenerit, in bolos, quos morsellos vocant, fingatur.

Minori porro coctura linctus formam induit. Prodest ad pectoris vitia, tenues destillationes à capite ad subiectas partes emanantes incrassat, tussim sedat, pectus roborat ac mundat.

Confectum Amygdal. dulcium: Amygdalæ bene cum pane aspero fricantur, atque in vase æneo pensili, super carbones, hinc inde agitatæ, siccantur & ab omni immundita mundantur: demum sacharum fortis coctionis cochleari ferreo perforato super eas infunditur, vas huc & illuc ducendo incessanter: & tantisper hoc fiat, dum bene tegantur: & quanto magis agitatio vasis continuatur, tanto solidiores redduntur. Sunt qui cum cortice confiuntt Amygdalas: Et hoc modo confectæ, longiore tempore durant, nec rancescunt. Sunt qui à superiori cortice mundant. Quidam illas diuidunt in partes duas, & crispas faciunt.

Puluis impinguans: Recipe Amygdal. dul. Vnc. 5. Farinæ cicerum in lacte infus. & sicc. Vnc. 6 Orizæ lotæ Vnc. 2. Tritici excort. lacte infus. Hordei excort. lacte infus. ana Vnc. 3. papaueris albi, panis biscocti ana Vnc. 4. sachari albi lib. 1. Tere. da sorbendas in die mane Vnc. 3. coctas cum lacte aut aqua cicerum.

Loch de Eruo: Recipe Amygd. amar. Vnc. ſ. Farinæ orobi, Hyssopi ana Vnc. 1. Indis drach. 2. Nucleor: mundat. Vnc. 1. Mellis q. ſ. Fiat loch. seruatur annum.

Panis ad Tabem: Recipe Amygdal. dulcium excorticatarum Vnc. 2. Pinearum, Pistaciorum non rancidorum ana Vnc. 1. Pulpæ dactylorum, passularũ, iuiubarum ana Vnc. 1. ſ. Gummi tragacãthi & Arabici ana drac. 1. Amyli Vnc. 2. Pulpæ capi Elixi Vnc. 4. fructus macerati aqua rosacea, cum reliquis tundantur & sacharo paulatim asperso fiat massa, indeque cuiusque figuræ panes sensim siccandi, ac auro obducantur.

Panis Marsicus: Recipe Amygdal. dul. mundatarum, & subtiliter contusarum lib. ſ. sachari optimi puluerizati lib. ſ. vel 1. Aquæ Rosarum q. ſ. Formetur marzapanis, pane Azymo substrato. Coquatur in clibano, vel vase cupreo, ad id apto.

Pasta nutriens cor siccum alterans & roborans: Recipe Car-

nis testudinum nemoralium lotæ & elixatæ in decocto Hordei lib. ſ. Farinæ Hordei Vnc. 3. Amygdal. dulc. pineorum ana drach. 1. ſem. Melonum, Cucurbit. recent. ana Vnc. ſ. ſemina inciſa macerentur decocto teſtudinis & adde farinam, reliqua miſce & adiice ſachari albiſſimi Vnc. IV. tepide paſta coquatur. F. bolus. Oleum Amygdalarum amararum: Recipe Amygdal. amararum, ſiccarum non tamen rancidarum: contundantur minutiſſime: poſtea in ſartagine aliquantulum torrefacias, affuſo aquæ roſaceæ modico: poſtea prælo exprime. Aperit oppilationes, & diſcutit ventoſitates ac vapores: Sed potiſſimum medetur ſurditati, ſibilo & dolori aurium: lenit duritiem neruorum, & debet maculas faciei.

Oleum Amygdalarum dulcium: Recipe Amygdal. dul. ſiccarum non tamen rancidarum, quantum voles. contundantur minutiſſime: poſtea in ſartagine aliquantulum torrefacias affuſo aquæ Roſaceæ modico, poſtea prælo exprime. Lenit aſperitates pectoris, gutturis & pulmonis, duritiem & ſiccitatem iuncturarum: Eſt ſuaue in cibis, & confert hecticis & phthiſicis: impinguat, auget ſperma, ſedat tuſsim, & ardorem Vrinæ, veſicæ & vuluæ excoriatæ, cum fiſtula iniectum.

Lac Amygdalarum dulcium: Recipe Amygdal. dulc. lib. ſ. Mundentur à corticibus, contundantur in mortario lapideo optime: Deinde diluantur cum æquæ Hordei Menſura 1. & per paruũ linteum Mundũ exprimantur, reficit, ſomnũq; inducit. vel: Recipe Hordei mundati cocti dũ crepet Vnc. 3. Amygdal. infuſorũ in aquæ roſ. Vnc. 2. ſem. Melonum & Papav. albi ana drach. 1. F. Emulſia in aq. Hordi ad ſemilibrã: cui adde Iulepi Roſati Vnc. 1. M. bibat in Introitu lecti in febribus ad ſomnum conciliandum, refrigerandum, ardorem Renum & Vrinæ acrimoniam temperandam.

Emulſio ad Renum & veſicæ affectus: R. ſem. melonum, Cucur. Citrulli, Cucum. recent. & mundat. ana Vnc. ſ. Amygdal. dul. Mundat. Vnc. 1. contundantur in mortario lapideo ex aqua fontana prius cocta, deinde colantur ad librã, quæ vitreo vaſe condatur.

Paſſulæ: Antequam de paſſulis locutio noſtra fiat, primo pauca præmittenda cenſemus de viti Vinifera quæ græcis ἄμπελος οἰνοφόρος.

φόρ☉. Eius genera ſunt plurima à natalibus, ſicut & plurima vini vti ſupra dictũ, genera. Melior locis calidis & orientalib. q̃ frigidis & occidẽtalibus. Floret ſolſtitio æſtiuo, vua maturas fert autumno. Forma nemini nõ eſt nota, adeoq; ſuperuacua eius deſcriptio. Hic inter ſe diſtinguenda ſunt 1. palmes, deinde gemmæ oculi vitis. 3. Pampinus, folium vitis, 4. Capreoli, 5. Rauinus, 6. Scopium vel Bostrychum. 7. Staphyle ſeu Vua. 8. Hymen ſeu membrana quæ eſt pellicula cuticulaue, in qua ſuccus vinoſus cõtinetur. 9. Caro, 10. Succus ipſe in Vua 11. Acinus, γίγαρτον ſeu Nucleus & 12. Ipes, ſeu Vermes vites erodentes &c. Vuæ maturæ ſunt calidæ & Humidæ in primo gradu, immaturæ vero ſunt acerbæ, frigidæ & ſiccæ. Vua recens quæuis aluum turbat & ſtomachum inflat. Minus horum particeps, quæ aliquando decepta pependit, quod in ea copia humoris inaruerit. Stomacho accommodata eſt, appetentiamque cibi excitat, & imbecilli conuenit. Quæ autem in vinaceis, aut vinario vaſe ſeruatæ ſunt, ori & ſtomacho ſunt gratæ, aluum ſiſtunt. Veſicam tamen & caput tentant. Sanguinem excreantibus proſunt: ſimiles iis ſunt, quæ in muſtum ſunt coniectæ.

Quæ vero ſapa aut muſto ſunt conditæ, ſtomachum magis infeſtant. Reponuntur, & cœleſti cum aqua prius paſſæ factæ, minusque vinoſæ ſunt: ſiticuloſis, ardentibus, & longis febribus vtiles. Vinaceorum decoctum dyſentericis, cœliacis, & fluxui muliebri confert infuſum. Ad inſeſsiones quoq; & clyſteres aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringũt, ſtomacho grati: Vua autem alba paſſa magis extenuat. Caro illarum comeſta, tuſsi, arteriæ, Renibus & Veſicæ confert. In dyſenteria per ſe cum nucleis editur.

Admixta milii & hordei farina, & ouo, ac cum melle frixa, & per ſe quoque ſumpta, atque cum pipere commanducata, ad capitis pituitam purgandam valet. Caro Vuis laxa eſt & flaccida, quæ non facile cencoquitur, ſed malum gignit & crudum Humorem, qui non facile in ſanguinem tranſmutetur. Nucleorum natura ſicca & quodammodo adſtringens eſt: petranſeunt igitur omnia inteſtina non alterati. Penſiles vero Vuæ neq; ſiſtunt ventrem, neque proritant, cæteris autem facilius concoquuntur.

Sunt vero paſſarum quæ tum ad propinam, tum ad pharmaciam

ciam trahuntur, tres differentiæ, maiores seu Damascenæ, minores seu corinthiacæ, & mediæ.

Succus Foliorum potus, dysentericis, sanguinem excreantibus, stomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodest. Madefacti in aqua capreoli idem efficiunt. Lachryma vero eius, quæ veluti gummi in caudicibus crescit, pota cum vino calculos pellit. Folia & Capreoli trita & illita, capitis dolores stomachique inflammationes & ardorem, cum polenta mitigant: Folia etiam per se imposita, vtpote quæ refrigerent & adstringant. Lachryma vitis illita, lichenas, scabiem, & lepram sanat: oportet tamen locum ante nitro confricuisse. Eadem cum oleo semper inuncta, pilos denudat: potissimum vero ἰχώρ hoc est sanies, aquosusue Humor qui ex accensis viridibus sarmentis exudat. Idem Myrmecias inunctus eiicit. Cinis sarmentorum & vinaceorum, condylomata & thymia circa sedem, quæ ante ablata amputataue sunt, cum aceto illitus sanat. Confert Luxatis & viperarum morsibus. Lienis inflammationibus, cum rosaceo, & ruta & aceto illitus, prodest. Vinacei Vuarum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusq; mammis cum sale illinuntur. Nuclei acinorum tosti & triti, & pro farina illiti, dysentericis, cœliacis, & stomacho resolutis prosunt. Caro Vuarum cum fabarum & cumini farina illita, testium inflammationes sedat. Epinyctidas, Carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita, sanat.

Podagræ opoponace illinitur. Mobiles vngues, illita, celeriter adimit.

Labrusca, vitis syluestris, Græcis ἄμπελος ἀγρία de hoc vide authores: nos nunc ad vsum passularum in Medicina accingimus. Vinum passularum fit passulis in vino vel musto decoctis, donec dulcescat, quod mox in vase conditur: & passulæ contusæ in idem coniiciuntur, subsidunt autem illæ in fæces.

Vinum pro senibus: Recipe vini opt. defæcati Mens. XV. Syrupi Cotoneorum, cum melle facti Mens. 2. Vuarum passarum lib. 2. ponantur in dolio paruo. Electuarium vitæ: Recipe Vuarum passarum mundat. lib. 2. Glycirrhizæ mundæ contusæ Vnc. 1. Aquæ lib. 2. ſ. Coquantur bene, postea colentur, & exprimantur, colaturæ ad-

ræaddantur Myrobal. Chebul. Citrin. Indorum Enucleatorum & conquaſſatorum Vnc. 2. Embicor. Belleric. ana drach. 2. coquantur, exprimantur & colentur: poſt addatur ſachari albiſſ. lib. 1. coquatur ad decoctionem ſyrupi: tunc addatur Cinnam. Electi Vnc. ſ. Caryophyll. galangæ ana drach. 2. N. Moſch. Num. 2. Fœniculi, Aniſi ana Vnc. 1. F. Electuarium & reponatur in pixide lignea. Stomachum roborat humores leniſſime purgat: Homines eius vſus facit coloratos: canities per illud retardatur.

Cyphoides Andromachi: Recipe pulpæ paſſarum pinguium Vnc. 3. Croci, Calami Aromat. Bdellii ana drach. 2. ſ. Caſſiæ ligneæ, Cinnamomi: ana drach. 1. ſ. ſpicæ Indicæ drach. 3. ſchœnanthi drach. 2. ſ. Myrrhæ drach. 4. Rad. Aſpalathi drach. 2. Terebint. drac. 4. Mellis, vini odorati ana q. ſ. coque F. Electuarium, vt artis eſt. Ad hepatis & thoracis affectiones vtilis eſt.

Loch paſſularum: Recipe Rad. pœonicæ Vnc. ſ. Hyſſopi, Meliſſæ, Scolopendrii ana M. ſ. Glycirrh. Vnc. ſ. Fiat omnium decoctio in ſ. q. aquæ pluuiæ, facta colatura cum forti expreſſione, adde paſſularum minorum in mortario bene contuſarum, prius bene mundatarum à gigartis, & axillis lib. 1. Decoquantur & per annum lineum fortiter exprimantur, expreſſioni adde ſachari lib. 1. Fiat loch, vt artis eſt. In frequenti vſu eſt ad tuſſim & pectoris vitia, maxime in puerulis, iisdemque epilepticis, propter Rad. pæoniæ ingredientes.

Loch abſtergens & concoquens: Recipe pulpæ paſſularum Vnc. 1. Mucilaginis ficuum extractæ cum decoctione hord. Vnc. ſ. Enulæ campanæ ſiccæ drach. 1. Spec. Diaireos ſimpl. drach. 1. Cum ſyrupo de Glycirrhiza F. loch.

Paſſulæ purgantes Bauhini: Recipe paſſularum Corinth. mũdat. lib. 1. Infuſionis Roſ. lib. 1. ſ. Foliorum ſenæ Vnc. 4. Infundantur folia ſenæ ſ. a. in infuſionem Roſarum tepentem per noctem, dein bulliant parum coletur: Colaturæ addantur ſachari tub. Vnc. 8. coquantur ad conſtitutionem ſyrupi: in cuius fine imponantur paſſulæ: & parum bulliant rurſus.

Paſſulatum Leniens Heurnii: Recipe fol. ſenæ mundat. Vnc. 3. Aniſi drach, 6. Aquæ Vnc. 9. Infundantur per diem ac noctem

 & bul-

& bulliant vna ebullitione, fiatque fortis expreſſio, cui inde paſſularum Corinthiac. Vnc. 6. Bulliant ad exhauſtionem decocti: & in fine adde ſachari Rubri Vnc. 4. Cinnam. drach. 1. ſ. Serapii æmulam in Ideam coquatur dum abeat ſacharũ. Accipiat Vnc. 2. antequam paſtum ineat: affundi poterit aliquid ſerapii roſ. ſolut. quo vberius madeſcat. Aliud Recipe Rad. polypod. Querc. Vnc. 3. Fol. ſenæ, Rad. Altheæ recent: ana Vnc. 2. Aniſi drach. 2. Omnia infundantur in vaſe vitreato, & coquantur ſ. a. F. Expreſſio: adde pulpæ paſſularum per ſetaceum tranſmiſſarum ſemilibram. Sachari albi Vnc. 2, coquantur rurſus ad cydoniati craſſitudinem. Doſis drac. 6. ad Vnc. 1. Trochiſci Cyphi: Recipæ pulpæ paſſularum, Therebint: coctæ ana Vnc. 3. Myrrhæ, ſchœnanthi, ana Vnc. 1. ſ. Calam. Aromat. drach. 9. Cinnam. Vnc. ſ. Vnguis odorati, Bdellii, Nardi Indicæ, Ceſsiæ ligneæ, Cyperi, Bacc. Iuniperi ana drach. 3. Aſpalathi drach. 2. ſ. Croci drach. 1. Mellis q. ſ. Vini modicum. Formentur trochiſci. Valent ad pulmonum, iecoris, aliarumque internarum partium exulcerationes.

De reliquis vide in Pharmacopoea noſtra.

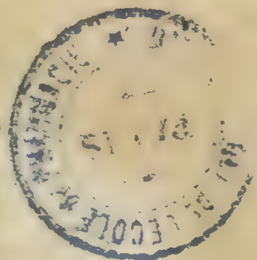
FINIS.

JOANNIS DANIELIS MYLII,
Medicinæ Candidati,

TRACTATVS SECVNDI, SEV BASILICÆ CHYMICÆ,

LIBER SEPTIMVS:

De Animalibus.

FRANCOFVRTI,
Sumptibus LVCÆ IENNIS.

M. DC. XX.

AD LECTOREM.

QVOD proximè præteritis nundinis autumnalibus ea, quæ Operi Medico-Chymico Ioannis-Danielis Mylii tum temporis adhuc deerant, tecum, Lector amice, communicarim, haud quaquam te, si emisti, puto ignorare. Mansit tunc ob temporis angustiam, qua præter spem ac voluntatem meam cõstringebar, Liber Septimus de Animalibus, in residuo, quem Author, ne Lectoris beneuolentia multis istis auctionibus atq; additamentis abuteretur, vel tædium aliquod eidem crearet, Pharmacopœiæ suæ, typis propediẽ committendæ, adiungere decreuerat, quod sequentia eius verba, sub finem libri sexti posita: De reliquis in Pharmacopœia nostra: *abunde satis testatũ faciunt. Veruntamen Typographus eos iam in elaboratione Libri istius Septimi progressus fecerat, vt absque singulari impensarum detrimento mutari commode res non posset. Aliquot enim plagulas iam tum perfecta impreßione absoluerat. Cœptum igitur opus continuandum, Librumq; istum septimum ad finem vsque deducendum curaui; Tu vtere fruere, nostramq; curam & in studiorum liberalium promotiones propensionem boni consule.*

LVCAS IENNIS.

EN tibi brutorum intuitu genus omne sub uno,
Artificis sculptum, Lector amice, manu!
Quæ freta, quæ tellus, vastus quæ continet aër,
Cuncta sub hoc stabuli congregat autor opus.
Nec solum externis oculis dat cernere formas,
Quos Deus in prima conditione dedit.
Sed varios etiam mirandosq́; indicat vsus,
Quos illis idem contulit ille Deus.
Discipulis igitur parat incrementa Libellus,
Docte Galene, *tuis, &* Paracelse, *tuis.*

I. FLITNERVS, FRANCVS,
P. L. C.

BASILI-

BASILICÆ CHYMICÆ.

LIBER SEPTIMVS. DE ANIMALIBVS.

CAPVT I.

De Medicamentis ex Microcosmi sanguine, cerebro atque aliis.

ERVM omnium mater felix, optimaq; nihil vnquam imperfectum, aut frustaneum quicquam agens, Plantas animalium gratia, & cæcera cum plantis animalia produxit: Mansueta quidem propter alimoniam & aliam vtilitaté, fera, & si non omnia, illorum tamen plurima propter cibum & alia alimenta, vt Medicamenta & Indumenta. Propter victum alia aliis insidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à se grandioribus tuta non sint, solerter cauent. Muscas enim venatur ac vorat aranea, araneam lacerta, Lacertam pauogallus, homo pauogallum, lupus hominem, lupum canis, canem interdum lupus. Omnia verò homini inseruiunt, & vsum aliquem præstant. Nullum siquidem est adeò putidum insectum, ex quo quandam sibi non vendicet vtilitatem. Sæpè autem ex imperfectis & intemperatis quæritat Medicinam, Ex perfectioribus & temperatis alimentum & medicamentum, ex

quibus nunc sumit vngues & cornua, nunc pilos & excrementa, nunc sanguinem, carnem, medullas, nunc coagulum, testes, ossa, &c. Animalium etiam quædam aliis medentur, vt Vrsis Formicæ, has siquidem illi ad famem explendam non ingemunt: Alia malis ab eo inflictis, vt scorpiones vulneribus ad hisdem illatis; Alia aliis etiam sui generis, atque etiam sibiipsis, nam canis sauciatus plagam lambendo deterget, siccat, & ad cicatricem ducendo sanat, & mumia, sanguis & axungia hominis homini sanando sæpe conducunt. Nam vt calor manus ad ventriculum admota familiaritate quadam eius robur firmat & coctionem iuuat, sic axungia hominis, parti cuiquam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi discussoria excrementitios humores resoluit. Sed ne longiores simus, primo recensebimus Medicamenta, quæ ab homine proficiscuntur & desumuntur; inter quæ primò examinabimus sanguinem humanum, deinde & ad reliqua erimus intenti.

Sanguis naturæ Thesaurus, Iecoris αἱματοποιητικοῦ primi organi calore, ex puriore chyli portione, in maiorib. venis genitus, per quas tanquam per tubos ad singulas partes corporis alendas defertur, in illisq; quandiu continetur liquidus est, & ruber extra effusus citissime concrescit; Damarum tamen & ceruorum sanguis, quod fibris careat, coitu firmo nō concrescit, sed fluido, instar lactis, nam sanguis omnis cōcrescit fibris ademptis, inquit Hippocrates. Sanguis autem, cum totius corporis sit materia, ex philosopho, in homine qui regula est omnium viuentium, tenuis & syncerus est, calidus & humidus, & succorum optimus. Non tamen simplex humor, sed pituitæ & vtriusq; bilis est particeps: Ob id Hippocrates quatuor humores materiam esse generando homini tradit, ait Galenus lib. 2. de Elementis. Sanguis igitur humor est ex temperata chyli parte, in hepate genitus, substantia, & omnibus qualitatibus mediocris, rubeus colore, dulcis sapore, in venis & arteriis naturaliter contentus, vt in omnes partes digeratur. Quemadmodum enim de vno fonte, & vna origine aqua riuis multis deducitur, aliique ab aliis ductus excipiunt, quousque humor in omnes partes deueniat; sic natura sanguinem per totum corpus censuit deriuandum, cum is omnium materia sit. Non est verò sanguis ægrotorū, aut cuiuslibet intemperati viri colligendus & seruandus in officinis ad

(Cap. 6. lib. 3. de histor. anim. Arist. lib. de carn. cap. 5 lib. 3. de par. lib. 2. de temp. Gal.)

nis ad Emplastri confecturam, sed è benè temperato & minime morboso homine, si fieri possit, habendus, velut ex his, qui Iudicis statuto caput truncātur. Sic enim venis simul & arteriis sectis, promiscuè sanguis arteriosus & venosus colligitur, qui statim grumescit, &c. Ex sanguine humano varia fiunt medicamenta eaque talia: Oleum sanguinis humani: Recipe sanguinem hominis sani recentem, hunc digere cum Alkôhole vini optimo in digestione mediocri ad mensem vel vltra vtrum lubet: Deinde manda destillationi & abstrahe primum liquorem, affuso nouó spiritu item digere, destilla liquorem secundum, ita procede & tertio & quarto, & sequetur oleum, cuius est vsus ad pulmonem exulceratum, Pleuritin, fluxus ventris, Epilepsiam, Apoplexiam, &c. Hoc artificio potest & ex sanguine hircino, taurino & aliis prolici oleum: In hoc autem summum est secretum situm, vt sanguis quam primum recens adhuc calens infundatur seu immittatur in spiritum, hac enim ratione retinet internum volatile & fugitiuum esse, vt philosopho sapienti constat. Andernacus sic ait de oleo sanguinis humani seu ceruini: Sanguis hominis sani & iuuenculi, vel cerui iam capti dum adhuc calet ampullæ incuruatæ inditur, & igne ex cineribus vrgetur, quoad omnis extillarit aqua: deindè ampulla refrigescere sinitur, lutoque obducta, in arenam locatur, & alio vase quod excipit apposito, ignis augetur, donec oleum emanare desierit: hoc posteà in aqua calida corrigitur macerando, separandoque. Sal quod inter destillandum lateribus vasis adhærescit, cum oleo abluitur, & vitro conditur. Alii sanguinem pellicano, quod appellant, infundunt, & in balneo digerunt, dum tertia pars vasis adimpleatur: deinde ex eodem balneo aquam à subiecta materia abstrahunt: posteà sedimentum ex ampulla incuruata destillant nouies. Oleum sanguinis humani, ad comitialem morbum, aliosque infinitos humani corporis affectus abigendos efficax. Oleum verò sanguinis ceruini, singulare in podagra discutienda est remedium.

Oleum sanguinis humani.

Quinta essentia sanguinis sic fit: Sanguinem è vena hominis sani recens extractum sine coagulare, aquam innatantem abiice: adde decimam partem salis, macera in fimo vase clauso per dies 40. nec sanguis in aquam vertatur: Fimum sæpe renoua. Destilla

Quinta essentia sanguinis humani.

 aquam

aquam vsque ad siccum: Fæces in marmore læuiga, & misce cum sua aqua, digere, destilla cum cohobiis, vt Essentia prodeat per alembicum: Aquam hanc cum Essentia diu circula: postea segrega phlegma, & relinquitur quinta essentia: hic modus procedendi penè vnus cum primo oleo, apposui tamen; vt posterior corrigatur cũ priore, & prior cum posteriore. Vera aũt quinta essentia sanguinis sic fit secundum Beguinuinum, quando sic ait in Tyrocinio suo Chymico pag. 179. Quintę Essentiæ vocabulum homonymum est. Interdum significat quamuis speciem Chymicã crassitie materiæ elementaris, corpulentisq; fæcibus exutam: ac opponitur magisterio, in quo tota substantiæ moles ferè remanet, sed exaltata & depurata. Interdum, vt nos eam hic accipimus, denotat substantiam æthereeam, cœlestem ac subtilissimam; è tribus principiis cuiusvis corporis misti soluti, à qualitate elementari sensibili, corruptibili & mortali, per varias operationes Chymicas, orbatis, & in vnum, seu corpus spirituale, seu spiritum corporeum coagulatis, conflatam. Dicitur à quibusdam Medicina κατ' ἐξοχὴν: ab aliis Elixir, ob insignes virtutes, quas in præseruatione corporis humani à variis morbis, exerit: ab aliis cœlum, duplicem ob rationem. Primò, quod sicut cœlum, non ex quatuor elementis; sed materia quadam ætherea, & quinto quasi elemento factum, nec corruptioni vlli obnoxium est: ita & quinta essentia vera, ab omnibus fæcibus elementorum sit secreta: ac quamuis non planè incorruptibilis: attamen ad eam subtilitatem, tenuitatem & simplicitatem spiritualem redacta, vt nihil heterogenei, à quo corrumpi possit, in se continere videatur. Deinde, quod sicut cœlum in hęc sublunaria potenter agit, rebus omnibus vitam largiendo & conseruando: ita etiam hęc quinta essentia corporis humani valetudinem conseruet, iuuentam extendat, senectam remoretur, & omne morbi genus abigat. Cæterum quinta essentia sanguinis humani paratur hunc in modum. Recipe quantitatem satis magnam sanguinis virorum sanorum, in flore ætatis constitutorum: pone in vase circulatorio iustæ capacitatis in B. M. continuè bulliens, donec Draco propriam caudam deuorauerit. Vasis refrigeratis materiam exime, quæ instar hepatis erit, eamq; in particulas scinde: & per cucurbitas altas, eodem balnei calore, elementum

aqueum

aqueum siue phlegma destillatione separa. Destillatum super propriam terram reaffunde & pone in B. bulliens in iisdem vasis circulatoriis, per decem dies vt supra, posteà phlema destillando & propriæ terræ reaffundendo, vt supra, quinquies eundem processum repetendo, & vltimò totum phlegma destillatum reseruando. Vasis frigefactis, materiam exime, & retortæ amplæ inde, adhibito recipienti capaci: destilla ex cineribus elementum aëris, igne graduato. Nubeculis in recipiente disparentibus, ignis intendatur: vt elementum ignis in forma olei rubri siue purpurati egrediatur. Sub finem sublimabit se aliquid de sale Armoniaco. Vasis refrigeratis: separa aërem siue spiritum ab igne, siue oleo, vel blanda destillatione balnei, vel per tritorium. Spiritum cum sale armoniaco reaffunde fecibus, digere per triduum: & per retortam nouam destilla, sub finem dando ignem ad sublimationem idoneum, vt totum sal spirituale, vel saltem maior pars sublimetur, & cum spiritu in recipiente misceatur. Nouum spiritum fecibus reaffunde: digere: & destilla toties, vt suprà: donec terra priuetur anima: quod cognosces, quandò super laminam candentem posita fumum non ediderit. Notandum, antequam spiritus animetur, debere septiès rectificari; singulis vicibus phlegma & fæces separando: & pars eiusdem seorsim reseruari, pro dissoluente parando, vt postea dicetur. Nigrum nigrius nigro calcina in reuerberio, spatio quinque dierum, igne moderato, in vase vndiq; clauso, donec nigredo vertatur in albedinem subflauam, & tandem in rubeum colorem.

Tum terra apta erit ad susceptionem spiritus animati. Imbibe terram calcinatam proprio phlegmate, & per viginti quatuor horas in cineribus digere, & destilla; hoc ter repetendo. Terræ exsiccatæ da decimam partem sui ponderis spiritus animati: digere in balneo, quantum satis: postea humiditatem insipidam destillatione blanda separa. Reaffunde nouam partem spiritus animati: digere: destilla vt supra. Deinde da octauam partem spiritus animati: posteà septimam: sextam: quintam: quartam partem: tam diu cum quarta parte imbibendo, donec terra in duplum sui ponderis accreuerit. Et hoc est quod Auicenna dicit: scias, quod terram oportet nutriri, primò modicè aqua sua, & postea maiori,

sicut videre est in infantis educatione. Idcirco multoties contere terram & paulatim imbibe illam, de octo in octo diebus: decoque: & posteà mediocriter calcina in igne: nec tædeat te opus multoties reiterare: quia terra fructum non gerit absq; frequenti irrigatione. Caueas tamen ne imbibas terram, nisi paulatim, & cum longa contritione, post siccationem terræ. Vnde in hoc est pondus vbiq; notandum, ne scilicet nimia siccitas, vel superflua humiditas opus corrumpant. Et in tantum decoque assando, quantum dissolutio exposcit imbibendo. Hæc Auicenna. Vnde etiam Geber ait: ex multiplici ergò reiteratione imbibitionis & assationis, maior pars eius aqueitatis deletur: residuum verò per sublimationem. Pone itaq; terram prædictam in cucurbitam altã, cui alembicum cũ receptaculo simul adapta, rimulis diligenter constipatis, ne quid respirare possit. Et da ignem cinerum, spatio duorum dierum, quousq; fumus ille mundus & albus adscendat, & instar Talci ad latera cucurbitæ hæreat. Et hoc est, quod dicit clangor buccinæ: idcircò quantò magis poteris, ipsum corpus subtilia: & cum mercurio mundo coque: cumq; corpus aliquam partem mercurii in se hauserit & concluserit: ipsum subtilia cito igne & fortiori, quo poteris: donec ascendat in similitudine albissimi pulueris, in modum niuis, adhærens spondilibus Aludel. Cinis verò in fundo manens est fex, & scoria vituperata abiicienda, in qua nihil vitæ habetur. Prædicti mercurii meteorisati accipe vnam: misce cum septem spiritus rectificati non animati. Digere per biduum in balneo, posteà destilla per cineres: deinde per balneum cum reiteratis cohobiis: donec nullas relinquat feces. Tandem per quadraginta dies circula. Vsus eius ad tincturas metallorum lapidũ eliciendas. Ex eodẽ mercurio & eius oleo fit elixir ad desperatissimos quosque morbos pellendos, in hunc modum: Recipe huius Mercurii vnciam vnam, cui adde octauam partem sui ponderis olei rectificati: decoque in Athanore per octiduum: posteà imbibe cum septima parte: & vt suprà, decoque: deinde cum sexta parte: tandem cum quinta toties reiterando, donec materia fiat instar syrupi spissi, nec vlterius decoctione induretur. Tum per quadraginta dies decoque: & fiet lapis rubicundus, cuius dosis granum vnum, vel duo in liquore appropriato.

Aquam sanctam quidam vult ex sanguine præparare dum ait: Recipe sanguinis humani purissimi sani hominis iuuenis, vel plusium, quantum satis, lib. 1. Digere lentè ad cineres in vase vitreo, cum æquali parte medullæ bouis: Quatuor diuersi coloris liquores ea destillatione recepturus; pellucidam & claram aquam, quæ primò emanabit, secundam pallidam, tertiam subcroceam, quartam verò rubicundam: quarum, sed præsertim postremæ virtus, & energia tanta est, vt moribundum viuificent, iuuentutem reducant, fistulæ, lepræ, vulneribus antiquis & recentibus, paralysi præsertim mirè præualeant, omni die ad guttulam vnam cum vino albo ieiuno stomacho ebibitæ: sed huic destillationi præcedet putrefactio, & subsequetur circulatio. Sal verò sanguinis humani, quod longè præcellens est, & ad mira præualet, sic præparatur: Recipe sanguinis humani prout superius. Exiccetur lentissimè, & ad solem si fieri potest. Exsiccatus, tritus, & aceto destillato imbutus, ponatur ad sublimandum, & totum ferè sublimabit album vt nix. Aqua sanitatis. Sal sanguinis humani.

In sanguine humano certè tanta vis ac sympathia resistit, vt etiam animalia inter se infensissima, eius gratia possint recôciliari, & in amicitiam redigi: Exempli gratia proferemus præparationem sanguinis humani; Recipe sanguinem ex basilica sinistri brachii calentem, & quantum opus est in tantundem spiritus vini optimè rectificati per infundibulũ è vena salientem, eius personæ, quæ ab altera odium patitur, digere benè clauso vitro per plusculos dies, postea destilla ex balneo vaporoso per alembicum ad siccitatem. Eius aquæ destillatæ exhibe personæ infensæ in vini haustu ieiuno ventriculo drach. ß. vel drach. 1. aliquoties repetendo, & mirabili admodum metamorphosi animi diffidentium reconciliabuntur, omniumque rixarum fomites seu irritamenta cessabunt, modo præter hanc medicinam etiam bonorum virorum consolationes & iucundæ suasiones accedant, maleuolorum verò obstrepidi gannitus abarceant. Hac ratione coniuges sæpe furidi in perpetuas lites agitati componuntur, inque indiuiduum amorem redeunt. Idem cum cæteris animalibus, ac auibus fieri potest, & est hoc vnum ex secretis secretorum certum & maximum arcanum. Par. 3 336.

Aliud arcanum ex sanguine humano nunc proferam, quod dicitur Biolichniũ seu Lampas vitæ ac mortis, id est ꝙ hominis indicet vi-

cet vitã ac mortẽ. Recipe Iouis Amphibei vegetabilis, ſeu ſpiritus vini alkoliſati & ſummè exaltati par. 3. 4. vel 5. Hunc cũ ſanguine humano proprio, vel eius cui conficiendum eſt hoc Biolichniũ, adhuc calente, & ex vena cordis ſeu Baſilica ſaliente, coniunge, proportione analoga, qualis fuit ſanguinis: Miſta per filtrum traiiciantur, & in Pelicano anſato, id eſt duobus brachiis, Hermeticè clauſo, tertiam ſaltem partem eius complexa in M. B. digerantur, donec naturali quadam fermentatione tota capacitas vaſis à mixtura illa occupata & ſeparatio puri ab impuro facta fuerit. Purum quod eſt aurei coloris ſeruatur ſeorſim, & exaltatur per retortã vitream, cum ſuo recipiente firmiter & continue verruncante ſolo ſiphunculo, per quem nempe liquor intromittendus eſt, ad collum ſuum permeabilem, decies vel duodecies ex B. cohobando, donec nempe pretioſus liquor perfectè præparatus fuerit. Iſte tandem adaptato Elychnio tali, (quod immune eſt ab igne, vt asbeſto aut amiantho lapide, &c.) artificioſè præparato in lampade aurea vel lunari, vel vitrea, Podiis ſolaribus per ſpeculum concauum in Elychnium coactis, accenſus, ſanitatis vel morbi veluti certiſſimus Index reponitur. Tertium miraculum quod in ſanguine exiſtet, hoc erit, vt vnus cum altero ad aliquot centum milliaria poſſit colloqui: Huius ſecreti miraculoſum proceſſum alibi dabimus ſyncerum, prout nobis traditum ac fideliſſimè communicatum, mihi verò adhuc dubium, non quod dubitem de natura conſtellata, quæ plus continet quam homo videt, ſed de quibuſdam ceremoniis, huic ſecreto annexis, &c. qui habet cognitionem 4. Elementorum in quatuor mumiis microcoſmi reſidentem, ille facile huius ſecreti ſummam capiet; nunc ad reliqua ex ſanguine humano medicamenta vtiliſſima. Oleũ ſanguinis humani, ad caducum inueteratũ ſanandũ per quam vtile: Recipe ſanguinem hominum ſanorũ & iuuenũ venas incidentium, & quidem ſatis magnam quantitatem, adde Alcohol vini part. 3. & in cucurbitis probe munitis in ventre fimi equini digere putrefaciendo per 40. dies, ſeu menſem philoſophicum: Deinde deſtilla in cineribus per Alembicum, & prodit vna cum aqua oleum elegans: ſepara phlegma ab oleo deſtillatione per B. oleum poſtea per retortam è cineribus rectifica per ſe nouies repetendo eandem deſtillationem, & admodum nobile o-

leum

leum fiet aurei coloris. Eius ſcrup.ſ. ad j. in aqua pœoniæ ſingulis diebus per integrum menſem à noua luna incipiendo Epileptico exhibitus, ſi diætæ ſimul habeatur ratio exquiſita, certiſſimè morbum tollit, malignitatem expellendo, & vniuerſi corporis partes corroborando.

Balſamus ſanguinis humani: Recipe ſanguinis hominis ſani lib. j. Alcohol vini opt. vnc. ij. poſt debitam digeſtionem in fimo equino per ſequimenſem aut, aut ſeptimanas plures, donec videlicet aqua appareat gemina, inferior rubea, ſuperior alba, quas ambas ſeparatim ſerua remotis fæcibus. Vtraque in caduco, capitis doloribus inueteratis, cerebriq; affectibus aliis inſignes præſtant vſus; Memoriam confortant; Spiritus animales recreant: Loquelam vel amiſſam vel impeditam reſtituunt: Venena expellunt: Anguſtiam pectoris leniunt: Pulmones impuritatibus infectos ab iis expediunt: Sanguinem purificant: Inprimis verò neruis mirificè opitulantur; aliosq; inſignes vſus in tota medicina obſeruatis ſubinde cæteris ad bene medendum neceſſariis, exhibent. Doſis eſt à ſcrupulo ß. ad integrum.

Aqua ſanitatis antiquorum arcana: Recipe ſanguinem hominis iuuenis & carnoſi lib. j. Adde ſucci florum chelidoniæ maioris, & mellis virginei, ſeu primi, prius deſpumati, tantundemq; ſalis communis torrefacti man. j M. adde pulu. zingiberis, macis, caryophyll. cubebarum, galangæ, maſticis, cardamomi, gran. iuniperi, cinnam. an. vnc. ſ. xyloaloës drach. v. muſci optimi, ambræ griſeæ in aqua roſ. diſſolutorum ana ſcrupul. j. recondantur omnia in vaſe vitreo capaci, ſubtus terram defodiendo per quindenam, poſtea deſtilla, & quoslibet liquores auctis ignis gradibus, ſucceſſiuè egredientes ſerua Iiſdem vſibus inſeruiunt, quibus præcedens Balſamus: commodè itaque ex vehiculo appropriato eorundem aliquot guttulæ ad eoſdem affectus ſumuntur.

Studioſè quædam omittimus hic, quæ de cura morborum magnetica ex ſanguine hominis ægrotantis dici poſſent; ſed Doctor Burkgrauius illa dextré deſcribit, quare eò te reduco. Sunt & alia adhuc arcana de ſanguine humano, illa ſuo tempore erunt clara.

Hæc de Sanguine, nunc de Menſtruo fœminarum ſanguineo:

Menſium ſeu ſanguinis menſtrui in fœminis vſitata ☽ per genitalia fluentis præparationes quædam ſunt paucæ: Vſus verò internus penè nullus, niſi quod à perditiſſimis ſcortis inſano amore exæſtuantibus, auſu planè temerario, ſuis à quibus ſe obſeruari mutuò volunt amatoribus propinatus, totius corporis deuaſtationem, vitæq; diſpendium ſæpe attuliſſe viſum ſit, ſiue is ingenita quadam malitia, vt multi crediderunt, ſiue quantitate ſolum, & copia, ſiue quod excretus, tanquam optimum citò corruptum, peccare dicatur; cùm tamen longè alius ſit philtrorum progreſſus, origo, & modus. Conciliari quidem amorem poſſe, non eſt dubium, vt antè dictum, ſed eundem rebus noxiis extorquere velle, extremæ dementiæ, & proſtitutæ pudicitiæ ſignum eſt. Cæterùm experientia deprehenſum eſt, Zenith iuuencularum (punctum verticale) ſeu ſanguinem menſtruum primo erumpentem, cum aceto ſquillitico ex laciniis eodem rubore infectis extractum & potui datum vnicè auxiliari comitialibus inueteratis, etiam hæreditariis, ſeu tranſplantatis, vt cauſa non ſit nulla, quamobrem peritæ obſtetrices recens natis infantibus ex vena vmbilicali iamiam reſecta, guttas minimum tres ſtatim per os infundunt, ſecuris poſtea, & per omnem vitam ſuam ab inſultibus epilepticis liberum iudicatis. Aiunt quidem, podagras, ſtrumas, parotidas, panos, ſacros ignes, furunculos, tractatione menſtruatarum mulierum leniri, ſicuti & ex geſtatione portiunculæ veſtis ita infectæ, tertianas quartanasq; curari: Comitiales item morbos ac inſanientes ſeu rabioſos leniri illitu, nec forſan eius rei deſunt documenta: Hoc ſcimus mensium vſum externum ad extinguenda eryſipela extremarum partium ſæpius multis profuiſſe: Raro aut nunquam inflationibus aliquid paſſis. Applicatio eſt talis: Recipe laciniam cruore menſtruo ſanioris fœmellæ infectam, macera in aceto roſaceo donec idem acetum diſcoloretur, & fluor omnis extractus ſit: Hoc aceto imbue leuiter ſyndonem rubeum, aliquoties membro affecto circumplicabilem, & relinque tantiſper circa locum affectum, donec ſponte ſyndon exſiccatus fuerit, quem denuo priori liquore imbutum applica, omnem paulo poſt ruborem & dolorem euanuiſſe conſtabit.

Zenith iuuencularum ad morbum comitialem etiam ſic præparant: Zenith rubeum, hoc eſt, ſecundinas recentes prius ſpiritu

vini

vini lotas & maceratas, inq; vitro bene clauso in fimum equinum recondunt, vt nimirum, spatio 3. vel 2. mensium in aquam limpidissimam & redolentem bene dissoluantur: Huius cochleare j. exhibent epileptico in & ante paroxysmum: postea continuatis iisdem dosibus toto tempore Lunæ decrescentis.

Zenith iuuenculæ in ignem proiectum sistet eum, sed cum dispendio illius virginis, à qua fluxit, quia mori debet. Aliæ multæ de Zenith proferuntur virtutes ad militiam, ad venena ab extra contra venena, veluti Crollius noster. Hæc omnia suo destinato loco pluribus trademus, ac cum Deo communicabimus. Hæc de Sanguine, nunc de Cerebri agemus præparationibus.

Præparatio cerebri 1. Recipe cerebrum integrum cum spiritu vini alkoholisato putrefactum, huic adde magisterii perlarum, corallorum, ana vnc. ſ. Diacastorei, Diamoschi, vnc. j. Spiritus vitrioli Philosophici vnc. iij. sem. pœoniæ, anacar. ana vnc. j. ſ. mixta cum nouo ſ. v. vicissim circulentur in Pellicano per B. M. ad tres vel quatuor septimanas: Quibus præterlapsis, manda destillationi, & separa inuicem liquores, oleum inde cum spiritu rectifica, salemq; ex fæcibus resolutum, redde destillatis, & fac per circulationem, vt ex oleo, & sale, & spiritu fiat vnio, sic tenebis secretum secretorum.

Cerebri præparatio 2. Recipe cerebri microcosmi recentis de sano homine lib. j. vel in totum, salis vitrioli, vel vitrioli Romani lib. ſ. Florum lil. conuall. Tiliæ arboris, chelidoniæ maioris, lauendulæ, saluiæ, ana m. j. Caryophyllorum, cubebarum, cinnam. gran. iuniperi ana vnc. ſ. Xyloaloës drachm. iij. Musci opt. ambræ griseæ ana scrup. ſ. Spiritus vini puri ad eminentiam trium digitorum, M. Recondantur omnia in vase vitreo capaci, subtus terram defodiendo per aliquot septimanas, postea destilla, & habebis pretiosos liquores.

Cerebri præparatio 3. Recipe integrum cerebrum cum vnc. xij. sanguinis puri ab homine sano: His coniunctis, affunde tincturæ Aloës, Myrrhæ, Mellis, Thuris, Castorei, ana ad eminentiam trium digitorum, putrefiant per sex menses, deinde destilla per retortam, spiritum, atque oleum, rectifica cum spec. Diamosch. & confect. alkermes, ana vnc. ij. & habebis liquores diuinos ac miraculosos, sale (nota proprio) impraegnatos.

Cerebri præparatio quarta: Recipe destillatum arcanum ex cerebro primum (videlicet vnc. viij.) huic adde essentiæ sanguinis humani vnc. ij. Tincturæ Solis veræ vnc. ſ. Tincturæ Lunæ veræ vnc. j. Essentiæ perlarum vnc. j. corall. vnc. j. ſ. cinnamomi, anisi, drachm. iiij. circula, ac destilla, & habebis thesaurum, donum arcanumq; naturæ diuinissimum.

Quinta præparatio cerebri à nobis est suprà descripta in lib. 1. Basil. Chym. pag. 90. Magist. Decimioctaui. Nunc de reliquis ex Microcosmo Medicinis.

Est etiam vsus capillorum humanorum, quam ii exoptabunt, qui prolongandis capillis ornatum quærunt, illorum enim succus destillatione prolectus cæsariem & barbam prolixas reddit. Modus præparandi est talis: Capillis hominis sani abrasis imple retortam, & per latus in vas recipiens non admodum valido sabuli vel arenæ destilla, manabit succus, qui cum tribus partibus aquæ mellis iunctus, & capillis illitus, eosdem copiosiores & longiores reddit. Istius virtutis successus fit melior, si capilli ad satietatem lardo suillo, prius probè ab omni salsedine eloto impastati, cum adiectione salis communis decrepidati, lento primum, deinde aliquantulum aucto ignis gradu, sed non feruenti, ad præscriptum modum in oleum destillentur. Vulgò dicitur, si auis construat nidum ex capillis hominis alicuius, hic quotidie laborabit ex dolore capitis, &c.

Aurium sordes cum insignes vsus in conglutinandis vulneribus præbeant, à nonnullis balsamis vulnerariis dextrè admiscentur, vbi præsertim in proprio corpore vulnera consolidanda fuerint.

Saliuam humanam præsertim ieiunam non cadere adiumento Medico notum est; eandem enim mederi venenis inque os serpentum insputatum, eidem propter efferuescentiam disruptionem ponere notum est: Saliua hominis ieiuna mortificat Mercurium: Saliua ieiuna curat vulnera & alia mala externa vitia: sed saliua hominis sani ieiuno ventriculo collecta, & destillata ad eosdem affectus maiorem vim confert, si saltem ablutione & humectatione vsurpetur, quin imo eadem aqua ex saliua humana destillata, mirificè Turpetum minerale seu Mercurium præcipitatum fixat, & ab omni acrimonia liberat.

Turpetum minerale fixum.

Vnguium humanorum rasura, in liquore epota etiam minima

quan-

quantitate alioquin vomitum ciet, & ventriculum à grauitate seu repletione ciborum ingestorum leuat; exinde vero vomitoriū non inelegans sic parabis: R. resegmentorum vnguium humanorum in tenuissimam scobem redactorum drach. j. macera aliquandiu in vini generosi lib. j. donec nempe vngues in mucilaginē benè abierint; vinum per chartā Emporeticam filtra, & adiecta ß. vini vnc. j. vsui reserua: Eius liquoris drach. ij. ad drach. vj. vel vnc. j. placide mouent vomitum ac ventriculum à quibuslibet impuritatibus sine eius noxa exonerant; præterea ab experientia concomitante ratione animaduersum est, resegmenta vnguium è manibus & pedibus sumptorum super vmbilicum præsertim hydropicorum, cum petia ligata aluum turbare, serumque educere, Vltra tamen horam j. ibidem relinquenda non esse prohibet subsequens fluxus vehementior, si secus factum fuerit; In vnguibus itaque vigent potestates cyclaminares & colocynthiacæ; succus enim cyclaminis vel colocynthidis similiter vel per se vel cum vnguentis aliis, quale est vnguentum de Artanida vtrumque maius & minus ventrem subducunt. Si huius liquoris partem j. miscueris cum part. ij. olei smegmatis venetiani, præsentissimum habes medicamentum ab extra ad colicas passiones.

CAPVT II.

De cranio humano lacte, secundina & ossibus.

INTER Medicos, tam antiquos quàm recentiores constat craniū humanum summum esse specificum in curanda Epilepsia, fœminæ laboranti cranium muliebre, viro, masculū adaptant: Eius præparationem hermeticam talem describimus: Recipe vnum aut alterum cranium recens, exquisitissimè et omni carne denudatum, hoc in frustula aut ramenta concisum in cornutam aut retortam, vt vocāt, immittatur; cuius tubo adhæreat capax recipiēs, ne strictius spirituum vi & copia, ex retorta arenæ immersa & inhumata prodeuntiū, dissiliat. Distilla donec ex cornuta spiritus albidi exierint in vas recipiens; quo viso ignem continua, donec omnes effluere desierint: Hoc ex perspicuitate recipientis cognosces; quo cognito ab ignis continuatione cessa, & per se vasa sensim refrigescant,

 sini-

finito, ac XXIV. horis conquiescere permittito. Ex recipiente tandem liquor subalbidus effundatur, cui rubrum oleum sanguinis instar supernatabit: fæces nigræ carbonis instar in cineres albos reverbera, & cum aqua Pæoniæ lege artis, soluendo, filtrando atque coagulando, indè redige in salem: liquorem destillatum vel per se rectificare vel à vitriolo Vngarico rectifica, deindè cum sale redige in magisterium: Huic magisterio adde magisterii perlarum & corallorum ana ʒ. j. Diamoschi, Diacastorei, ana ʒ. S. Spiritus vitrioli veri guttas XXIV. olei de seminibus Pæoniæ, guttas XX. mellis anacardini vnc. j. mixta circulentur in pellicano in B. M. per tres aut quatuor dies: Dosis scrup. j. vel per se vel cum appropriato. Qui tantum tempus in hac operatione nolunt insumere, viam compendiosiorem hanc habent. Vt scilicet sumant vnum aut alterum cranum, recens excarnatum, & nunquam sepultum, quod in frusta comminuant, aut ramenta, ex quibus destillatione per retortam, liquor cum spiritibus, vt supra extrahatur: quod vno die perficitur, atque totus hic liquor bis per se rursum destilletur, ad maiorem puritatem inducendam. Quæ operatio integrum diem non exigit. Cuius liquoris vnciis quatuor si castorei recentis drach. j. diamoschi dulcis, confectionis alkermes ana drachm. ſ. mellis anacardini vnc. j. addideris, simulque omnia probè miscueris, & rursum ex alembico igne cinerum sublimaueris, corallorumque & perlarum essentiæ cum spiritu vitrioli extractæ ana drach. j. necnon olei succini guttas XX. oleorum Cinnamomi & Anisi ana guttas X. addideris, scrupulumq; istius mixtionis adhibueris ex aliqua conuenienti aqua, mira percipes, si ab vna ad alteram Lunam, eius vsum non intermiseris.

Præparatio alia: Recipe tria, aut quatuor, aut etiam plura crania, quæ parum diu in terra delituerint: ea in frusta contundantur, quæ prius vino optimo detersa & mundata, posteà in vinum album infundantur, in quo Caryophylla, macis, flores rorismarini, lilii conuallii, tiliæ, calend. saluiæ macerata fuerint: Quod bis aut ter subindè repetendum, vt hoc infusionis vino optime imbibantur. Atq; sic parata craniorum frusta in cupellam terream

non

non vitreatam immittantur, quæ in furno reuerberationis, Athanore dicto, poſita, flamma carbonum, non ligni, in calcem aut cinerem redigantur albiſſimum. Qui quidem cinis in matratium vitreum iniiciatur, cui tantum aquæ rorismarini ſuperfundatur, vt quatuor aut quinq, digitos ſupereminеat. Obducatur firmiſſimè luti vas, quod abiete & cera conſtet Hiſpanica, ne quid expiret, atque in B.M. bulliente collocetur, in quo, ad quatuor aut quinque dies in digeſtione & circulatione retineatur: quo tempore aqua lixiuii inſtar, cranii ſale tingetur ac impræegnabitur. Refrigerato vaſe, aqua per inclinationem effundatur, & materię recentem aquam ſuperfunde denuo, vt noua fiat digeſtio & circulatio, vt ſupra: idq; toties iteretur, donec totus ſal in aquas tranſierit: iſtius ſale aquæ impræegnatæ, vel dimidium cochleare argenteum propinari poteſt in curationem vel præſentis vel futuræ epilepſiæ chronicæ. At ſi ab iſta aqua ſalem ſeparare volumus, omnes iſtæ aquæ impræegnatæ in alembicum profundantur, ex quo deſtilletur aqua à ſale, qui in fundo alembici remanebit: quem ſi animus eſt puriorem reddere & Chryſtallinum, ſolutionibus, filtrationibus, coagulationibus identidem crebro repetitis, ad ſummam puritatem adducetur: qui & ſolus pretioſiſſimus eſt, ac magnæ virtutis, ſi eſſentiis corallorum, perlarum, & id genus aliarum rerum antepilepticarum, commixtus fuerit, &c. Nunc videbimus & alias confectiones medicamentoſas cum cranio humano. Aqua Epileptica: Recipe ſuo tempore ſex aut ſeptem vel plures, ſi velis hirundinum nidos, cum ipſæ lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicum proprium coniice, deſtilla & aquam inde effluentem aſſerua. Dein fæces reſiduas in fundo ſubſidentes in cinerem, qua decet, arte, redige, ex quo ſume lib.ß. cinerum cranii humani, & ſi fieri poteſt, non humati vnc.iij. Caſtorei vnc.j.ß. Pulv. viſci quercini vnc.j. ſucci rad.& fol. Pæoniæ vnc.vj. Aquar. flor. hyſſopi. Flor. tiliæ arboris, lilii conuall. ana lib.j. Aceti ſtillitici lib.ß. quibus infunde aquam omnem, quam ex hirundinibus elicuiſti: macerentur omnia per aliquot dies ad ignem balnei, dein per cineres aut ſaltem per Balneum vaporoſum ad integram ſiccitatem deſtillentur: ea enim ratione aqua ἐμπύρευμα non redolebit.

lebit, sed cum omnibus suis qualitatibus integris & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola, sale proprio imbuta (præmissis tamen per mensem integrum generalibus remediis conuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

Epilepticum Medicamentum.

Primò Vitriolum ad flauedinem calcinatum imbibere conuenit Spiritu vini, vt fiat massa. Huius accipe libram j. & semis. Rasuræ Cranii Hominis iustificati. Visci querni. Vngulæ Alcis. Granorum Pæoniæ ana vnciam j.

Omnia scindantur & tundantur, postea mixta destillentur per retortam seruatis gradibus, vltimò violento igne pellantur. Huius egressi liquoris libra j. rectificetur in Balneo Maris supra. Castorei. Specierum Diamoschi dulcis ana vnc. semis. Anacardi drachm. sex.

Postea adde spiritus vini lib. 4. Salis Pæoniæ drachm. j. Liquoris Perlarum & Corallorum ana drachm. j. Olei Anisi. Succini ana serupulos duos. Misce & digere in Balneo per mensem. Vsus & Dosis.

In aqua Pæoniæ datur de liquore dicto cochleari semis vel integrum nouem dies continuando, post exhibitum medicamentum per tres horas maneat ieiunus.

Oleum ex caluaria, Andernaci. Caluaria in puluerem contunditur: is vino stillatitio, vel aqua betonicæ irrigatur paululum: Deindè vasi fictili vitreato imponitur, quemadmodum supra de lignis distillandis diximus: & per descensum super aquam Pæoniæ, quæ subiecto vasi infunditur, oleum extillatur, hoc postea in fimo digeritur, corrigiturque & per cineres calidos rursus euocatur, dum clarum fiat. Peculiare ad morbum comitialem auxilium.

Oleum cranii humani, Rubei. Elimantur primò tria, aut quatuor ossa cranii, aut conteruntur ferreo pistillo, cum difficilè admodum terantur, & in recurua cucurbita ponuntur sexq; diebus fimo equino aut balneo calentis aquæ obruuntur, deindè per retortam, igne primum mediocri: mox vehementi. Oleum post aquam exit, colore quidem aureo, sed tetro odore: quod doloribus etiam ventris, coli præsertim maxime laudatur.

Essen-

Eſſentia cranii humani Quercetani. Recipe raſuram cranii hominis, non humati, cui affunde ſpiritum vini ſaluiati, vt ſupernatet ſex digitos, digerantur ſimul in balneo per dies quatuordecim, vaſe clauſo, deinde deſtillentur per retortam, dando ignem per gradus, more aquæ ſtigiæ, rurſus infunde deſtillationem capiti mortuo prius contuſo, putrefiant per dies octo, & deſtillentur, vt prius, idq; ter facias. Demum circulentur omnia ſimul per aliquot dies, ſeparatoq; tuo ſaluiato menſtruo, in fundo remanebit cranii eſſentia coaguli inſtar: cuius exhibeas ſcrup. ß. cum aqua florum tiliæ in paroxyſmo, & ante paroxyſmum epilepticum.

Eſſentia cranii hominis aliter: eiuſdem. Recipe raſuram non humati cranii: decoque cum meliſſæ ſpiritu, & betonicæ decocto, effunde ſeorſim aquam, iterumque nouam affunde, donec nulla vis cranii amplius remaneat. Tum aquas omnes in baln. M. euapora. Remanet in fundo coagulum, quod iterum reſolue, euapora & coagula, tantiſper dum igne lentiſſimo materia in fundo remanens, ſublimari poſſit. Hoc ſublimatum multum confert epilepticis, & aluum ſine perturbatione (quamuis copioſe) mouet.

Puluis calefaciens & ſiccẽs caput: Rondeletii. ℞ cranii ℥. iiij. cineris cuculli, hirũdinis, an. ℨ. ij. cineris priapi tauri, vel caſtorei ℥. ß. galangæ ℥. ß. ſacchari quantum ſatis eſt, miſce & fiat puluis. Detur mane ſorbendo parũ vini albi, diluti aqua betonicæ vel gallitrici.

Puluis contra morbum caducum regis Daniæ. Recipe cranii hominis furis ſuſpenſi, toſti ac triti ℥. j. ſemin. pœoniæ g̃. iij. miſce & fiat puluis. Detur cum aqua lauendulæ ad quantitatem vnius cochlearis ægroto tempore matutino. Poſtero & tertio die fac idem.

Puluis epilepticus alius. Recipe cranei hominis, coralli rubri, ſemin. pœoniæ, an. ℥. j. miſce & fiat puluis, de quo detur trib. vicibus, mane, meridie & veſperi, cum brodio, vel aqua appropriata.

Puluis Epilepticus alius. Recipe cranei hominis, ſem. pœoniæ, ſem. gallitri, vel radic. eius, radic. tormentillæ, miſce & fiat puluis, doſis ℨ. j. cum brodio pulli, ſemel in ſeptimana, præcedenti purgatione cum pillulis cochiis. Probatum. Angeli de Tarento.

Hermeticum Epilepticum. Deſtilla aquam è craneo hominis, rectifica adhuc ſemel ſuper craneũ per retortam, poſtea adde per-

larum præparatarum, radic. pœoniæ, Diamos. dul. ana ʒ.ß. castorei ʒ.j. macis ℈.j. mellis Anacard. ʒ.j.ß. rursus vna cum aqua cranii destilla. Dosis est cochlear. j. post & antè casum.

Tragæa Epileptica: Recipe spec. pleres, archont. diamusci, dianthos, diacalaminthos, ana ʒ.j. macis, cubebarum, caryophyllorũ, an. ʒ.ß. gra. pœoniæ, coral. rub. cranei hominis, carui, an. ℈.j. zingiberis, piperis longi, an. ℈.ß. sacchari ℔.j. misc. ac fiat puluis.

Puluis D. Pleningeri Epilepticus. Recipe cranei humani de parte anter. rad. pœoniæ ℥.ß. rad. tormentillæ, visci quercini, an. ʒ.ij, puluerisata misceantur, dosis ʒ.j. cum aqua pœoniæ.

PODAGRICVM.

INCIPIENS & leuis podagra, secundum Seuerinum, vno vnguento seu balsamo curatur, mixtionem admittit resoluentium, mitigantium & corroborantium.

Podagra confirmata, quæ radices difficulter resolubiles vel in sanguine, vel in carnibus, vel in ipsa Synouiâ posuit, non solis externis balsamis resoluentibus, mitigantibus & corroborantibus curari potest. Itaq; purgationes podagricæ adiungendę, mundificantia, diaphoretica, diuretica per madores, insensibiles transpirationes, consumptiones & perfectas ablationes, euacuantia podagrica tamen & consentanea accersemus.

Paracelsus dicit ad curationem Podagræ requiri tria, resoluentia, mitigantia, corroborantia:

In resoluentibus Paracelsus commendat Arcanum Corallinũ: item sequentẽ puluerẽ Artheticũ: ℞. Hermodact. turpeti optimi, diagrid. fol. sennæ, rasuræ cranii, sacchari, ana ʒ.j. misce & fiat puluis subtilis. Dosis ʒ.ß. mane ex aqua iuæ Arthetica per dies 3. vel 4. Purgat secure & leniter omnes defluxiones Podagricas.

Loci mitigantium sequentia duo balsama vsui esse possunt balsam. 2. Crollii: Inter corroborantia & defluxionem impedientia numeretur spiritus vitrioli vsus cum sale perlarum, & vinum Paracelsi medicatum è caryophyllata & acoro, quod defluxiones exiccat & impedit.

Aqua Epileptica: Recipe iiij. aut v. hirundinum nidos, quos in frusta cum ipsis plumis ac lanugine, & visceribus dissecabis: coquan-

quantur in v. aut vj. hydromelitis sextariis, eo modo quo aliæ carnes in olla elixantur. His adde rad. & sem. pæoniæ, angelicæ, visci querni, rasuræ cranii humani, cornu ceruini, gran. iuniperi conquassatorum, fol. dictamni, melissæ, betonicæ, thymi, hyssopi, ana q. voles, iusculum prælo fortiter exprimatur, ac percoletur, expressioni aut colaturæ sequentia adiiciantur: macis, nucis moschatæ, caryophyllorum, cinnamomi, ana ℥. ij. castorei ℥. ß. flor. purpureorum anagallidis, liliorum conualli. Tiliæ arboris, rosmarini, saluiæ, betonicæ, ana p. j. aut duos, croci ʒ. ß. camphoræ ʒ. ij. aquarum florum primulæ veris & calendulæ, ana ℔. j. macerentur simul omnia ad aliquot dies, deinde fiat liquoris destillatio ex arte: Cuius & in ipso paroxysmo, & extra ipsum, prout morbus exigit, exhibeatur semicochleare.

Antidotus cephalica maior Quercetani: Recipe extracti cephalici maioris ℥. ij. magisterii cranii humani ℥. j. ß. salis cranii ʒ. ij. essentia castorei ℈. iiij. spec. diambræ, diamoschi dulcis, ana ʒ. j. ol. caryophyllorum, nucis moschatæ chymice extractorum, ana gutt. x. syrup. conseruæ citri q. s. vt fiat antidotus vel electuarium mollis consistentiæ: dosis ℈. j. formabis inde si voles, exiguam pillulam, aut de ea parũ dissolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus est, congruente. Hæc antidotus iuuat inprimis ad omnes cerebri affectiones, eiusq; substantiam, facultatem animalem mirifice corroborat: prodest apoplexiis, paralysibus, epilepsiis, vertiginibus, fumosq; vaporosos, qui in sublimi cerebri regione suspensi, somnolentiam, torporem & stupiditatem plerumq; inducunt, dispellit & discutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit, ad aurium tinnitum & surditatem confert: & humores lentos ac crassos tanquam horum malorum caussas antecedentes extenuat & dissipat: sed generaliũ tamen vsus semper præmitti debet.

Aqua epileptica: Recipe flor. tiliæ m. iij. lilii conuallii m. v. sem. pœoniæ puluerisati ℥. ß. vini optimi ℔. v. infundantur per dies quinque, postea destillentur lento igne balnei, in destillato macera. Flor. rosmarini m. ß. lauendulæ m. p. herb. rutæ. m. ß. flor. betonicæ m. ß. stœchados Arabic. p. j. radic. pœoniæ ℥. ij. ß. fraxinellæ ℥. ij. scyllæ præparatæ ℥. j. ß. pyrethri ℥. ß. visci querni ℥. ij. castorei ℥. j. caryophyllorum ℥. ij. nucis mosch. ℈. j. rasuræ vn-

gulæ calcis, cardamomi, ana ℈.j. macis ʒ.ß. cranei hominis ʒ. j. corall. rub. calc. ʒ.j. calcis smaragdi ℈.j. mithridatii ʒ.iij. digesta omnia destillentur denuo. Alio modo etiam sic destillatur simpl. Recipe scobis lig. cypressi ℥.ij. visci querni ℥.iij. pœonię ℥.j. rasurę cranii humani. c. cerui opt. an. ℥.j.ß. aqua cinnamomi & flor. pœoniæ, an. q.s. ad eminentiam trium digitorum, stent in digestione per mensem, & destillentur ad secundum cohobium. Destillatum misceatur cum saccharo vitriolato ad acorem.

Puluis ad capitis dolorem: Rondeletii. Recipe cranei de hominibus ℔.j. cornu cerui ℥.iij. coralli rubri, caryophyllorũ, macis, cinnamomi, costi, ana ʒ.iij. cyperi, squinanthi, stæchados, spicæ nardi, ana ʒ.iij. Vrantur omnia simul in furno vasi crudo imposita, id est, fictili crudo nouo: fiatq; puluis.

Pilulæ epilepticæ: Recipe cranii humani ʒ.ij. pulpæ colocynthidis, trochiscorum alhandali, stœchadis Arabici, castorei, ana ʒ.j. hieræ Galeni ʒ.iiij. agarici, turpethi, ana ʒ.j. cum aqua pœoniæ, vel syrupo de stœchade fiant pilulæ.

Tabellæ pretiosæ epilepticæ. Recipe myrrhę selectæ, corall. rub. rasuræ eboris, cornu cerui, ana ʒ.ß. sem. pœonię, visci quercini, cranei humani, an. ℈.j. cum saccharo in aqua lil. conuall. dissoluto F. morsuli pondere ʒ.ij. mane ac vesperi sumantur.

Morselli epileptici. Recipe spec. diambræ, diamoschi dulcis, diaplires, ana ʒ.ß. cubebarum, nuc. muschatæ, an. ℈.j. sem. pœonię, cranei humani, an. ℈.ß. cons. pœonię, lauendulę, anthos, tilię, calami aromat. ana ʒ.ß. spec. aureæ Alexand. anacardin. hieræ logod. ana ʒ.ß. sacchari penidii ʒ.iij. adde sacchar. q.s. Fiant Morselli cum aqua florum tiliæ.

Mistura epileptica. Recipe flor. lil. conuall. flor. tiliæ, pœoniæ, ana ʒ.vj. pul. rad. pœoniæ, cranii humani vsti, an. ʒ.j.ß. pistatæ, visci querni, an. ʒ.j. cum syrupo, flor. pœoniæ. Fiat mistura.

Hactenus de medicamentis ex cranio humano, paucis nunc audiemus quid lac humanum possit præstare in suo interno. Lac humanum omnium dulcissimum est, maximeq; nutrit: Ideoque etiam phthisi & hectica consumptis ex ipsa mamma exsuctum mirifice prodest. Lac humanum cum vitriolo albo ana destillatum, vt phlegma saltem prodeat, relictis acutioribus spiritibus, medetur in-

tur inflammationibus oculorum & mammarum, illis placide instillatum, his verò linteolis applicatum. Ex eius butyro prius nempe cum vino generoso & aqua euphrasiæ ana æqualibus partibus macerato, postea cum sabulo teneriori misto, si per alembicum humilem l.a. oleum fiat, oculorum ὑποχύματα seu suffusiones tollit, & ab iisdem præseruat, vna tantum vel altera guttula quotidie bis terve instillata. Ex butyro præterea lactis muliebris excellens conficitur ophthalmicum hoc modo: Recipe butyri humani ℥.j. laua cum aqua rosarum, donec à sero omni bene mundatum fuerit, illud postea igne lento funde, & sensim affunde aquæ ex eodem lacte destillatæ cum vitrioli albi ℥. j. continue mouendo cum spatula lignea: in fine adde tutiæ præparatæ & in tenuiss. Alcohol redactæ parum, vt F. linimentum molle: Quod deinceps in maiorem cantum oculi, leniter aliquoties immissum, alligato externe super oculum sacculum flor. camomillæ repleto, omnem ophthalmiam subitò aufert.

Aqua ad visum Petri Hispani: Recipe sem. fœniculi, petroselin. apii, sileris mont. carui, anisi, gallitrici, rad. chelidoniæ, acori, betonicæ, agrimoniæ, tormentillæ, rutæ, verbenæ, ana part. æquales. Terantur & parantur prima die in vrina pueri virginis: secunda in vino albo: tertio in lacte mulieris: quarta die destillentur hæc omnia, & serua, vt balsamum, & obtura vas, ne respirare possit. Visum acuit, & oculos clarificat, & maculas & panum delet: Estq; aqua ad oculorum caligines præstantissima.

Epithema frontale Heurnii: Recipe farinæ hordei m.ß. cum lacte muliebri & aceto rosaceo, paucoq; oleo rosato, pultis in forma, duabus sindonibus excepta admoue fronti.

Secundinas in vsum etiam trahi à peritioribus neq; dictu neq; factu absconum est: Excrementitium enim licet aliquid redoleant, ab vsu tamen, quam natura ipsis dedit alioquin magnũ, medicus vsus abesse nequit. Neque singula atq; adeo vilissima, posteaquã è naturali vsu exempta fuerunt, inutilia fieri occipiunt: sic enim entia medica etiam abiectissimis tandem prodeunt: Entia verò medica sunt efficaces essentiæ omnem vim medicam complexæ, si calcinentur secundinæ recentes in clybano, donec in puluerem redigi possint ad strumas colli seu gutturis tollendas, mirifice ab

aliis commendantur ʒ. ß. eius pulueris exhibetur in haustu aquæ carneoli vel osseę, Germanis Hardriegel: Plinius vocat virgam sanguineam: idq; quotidie, Luna tamen decrescente.

Alii eundem puluerem in affectibus hystericis laudant, si pręsertim eius ʒ. ß. in infuso fol. senæ ʒ. vj. & rad. mechoacana ʒ. ij. in tribus libris vini, vnc. aliquot, per aliquot dies exhibeatur.

Ad perditissima filtra præterea quibuscunque modis intra corpus sumpta ex secundinis talis præparatur antidotus: Recipe secundinas recentes, eas à vena vmbilicali diligẽter separa, reliquum in clibano igne moderato exsicca, vt possit in puluerem abire: Huius ʒ. ß. exhibe cum extract. theriaces ana: idq; bis, singulis vicibus sudoribus prouocatis, symptomata tandem cessabunt, ac integritati suæ corpus restituetur.

Ex sulphure humano etiam fit per artem aqua ac oleum ad Medicinam; Exemplia gratia: Recipe sulphuris humani quantum placet, exsiccetur in aëre vel etiam furno, igne tamen lento, postea per retortam destilla igne primum leni, prodibit phlegma, & tandem cum albis spiritibus oleum, postremo igne vehementiori vrgendum: Vtrumq; per B. rectificatum serua. Aqua tollit oculorũ pterigia, seu vngues & panos, Arabicis sobel dictos: Reliquis tamen passionibus tunicæ coniunctiuæ adnatæ sæpe obuenientibus medetur, gutta nempe j. atq; altera instillata. Oleum achores & tineas capitis tollit: Erysipelas exulceratum, lichenes, impetiginesque saltem illitu curat: Podagricos dolores & tollit. In eodem oleo aurum signatum pondere suo deprauatum extinctum, pristinum pondus vel etiam maius recuperat: Nonnulli eiusdem beneficio etiam Mercurium coagulari affirmant. Plura alia recenseri possent ex sulphure humano parerga. Stercus humanum vidi aliquando à vetula fuisse applicatum puerulo in summo dolore dentium, & paulò post cessauit dolor, indeq; fuit curatus. Idem vidi applicatum ad digitos aliaq; & inde multa processerunt bona. Et videlicet de magnetica illa, per quam omnes penè morbi applicata sua mumia curari possunt, sed quia in tam fœtida materia pręter modum exerceri minus liberale censemus, hic subsistemus, & ad reliqua medicamenta ex microcosmo desumta nos accingimus.

Ossa

Ossa humana etiam vsum aliquem inueniunt in medicina: Paracelsus tom. 4. cap. 2. pag. 17. talem cum eis iubet præscribere puluerem ad podagricos dolores, vt: Recipe ossium hominis, scammoneæ, hermodactylorũ, turbith, senę, zuccari taberzet ana: ex his confice puluerẽ, de quo mane ac sero præbe edendam ʒ. ß. pro vna vice. Puluis hic ab ægro fluxus omnes ac tartareos morbos eximit, eo modo, vt res resoluat. Operationis autem vis ex eo procedit, quod ossa ex proprietate sua miracula edant, cætera autem ex vi specifica materiam resoluant. Sicut enim aqua vini Tartarum resoluit, ita simplicia hæc fluxum podagricum liquefaciũt. Interim dum hæc fiunt, doloris locum inungere perges, indies bis, balsamo tali: Recipe mumiæ patibuli, illam destilla, & pro exigentia vtere, &c. de hac in sequentibus.

Balsamum Podagricum cum ossibus humanis Crollius noster sic describit: Recipe olei mandibularum inferiorum, veterum equorum, tempestatibus diu expositorum, vel olei ex ossibus hominis (violenta morte, reste vel rota perempti) siccis, soli & lunæ multis annis expositis. Vel olei è sanguine coruino. Cuiuscũq; huius olei aliquoties prius per se rectificati sumatur ℥. ß. Olei laterini, Terebinthinæ, Iuniperi, ana vncias tres, misce & destilla omnia adhuc semel in balneo, & postea vngatur locus affectus, è vestigio tollit omnes dolores podagricos è frigida caussa ortos.

Oleum ex ossibus humanis Euonymi. Ex ossibus magnis mortuorum hominum concidantur frustatim: sine, vt excandescãt in igne: ignita pone in cassula aut olla, in qua sit oleum commune antiquissimum, & ea extingue: & quamprimum inieceris frustũ in ollam olei, mox ilicò operculo claude, vt vidimus in oleo philosophorum. Hæc ossa aliquot horis imbibita contunde per se (absque illo oleo quod superfluit in olla) & pone in cornutam, & destilla vt oleum philosophorum: serua, ac vtere. Res magna est ad omnes dolores iuncturarum. Erysipelata etiam curant ossa humana de patibulo sumpta, modo methodicè appropriatis.

In vsum etiam Medicum veniunt calculi ex homine exsecto & spontè concreti: Item sperma humanum, de quibus sic audi. Paracelsus lib. de morbis ex Tartaro tract. 2. cap. 1. exponit potentiũm ad calculum totius corporis tollendum. Illud autem deducit ex

cit ex ludo, quo nomine appellat calculum humanum. Eius genuina præparatio hæc est: Recipe calculi humani exsecti vel excreti sufficientem quantitatem, calcina igne primum moderato pòst validiori, deinde puluerisatum cum sulphure & nitro æqualibus portionibus reuerbera, donec in puluerem albissimum vertatur: postea solue cum succo berberis clarificato in leni cinerum igne, donec totus ludus solutus sit, relictis exiguis fæcibus, abstrahe menstruum per destillationem, vel euaporationem, & manet sal ipsum in fundo, quod tandem in marmore loco frigido humido expositum vertitur in oleum seu liquorem: huius ℥. vj. ad ℈. ß. In vino exhibita Luna decrescente, potenter ipsum calculum in humano corpore hospitantem soluunt, & per vrinam expellunt. Huic eleganti præparatione æquiualet hæc sequens, earundem virium, eiusdemq; vsus sed facilior: Recipe pulueris ludi seu calculi humani ℥. j. olei tartari per deliquium facti ℥. ij. misce & in martratio digere, per quindenam, postea eodem temporis spatio exsicca, lento igne arenæ extremo puluerisa, & cum spiritu vini ad satietatem extrahe, spiritum vini leni balnei calore euoca, & manet oleum coloris spadicei: cuius guttæ iij. vel iiij. in aquis equiseti maioris & petroselini ana quotidie semel exhibitæ, calculũ, omnemq; impuritatem tum renum, tum vesicæ, sine omni difficultate prius solutum per vrinam expellunt. Vterque ex ludo humano præparatus liquor arcanum est haud spernendum: petitur enim proximè ex signatura rerum interna, quæ euidenter testatum facit, vbi malum aliquod vel morbus, ibi proximè à natura remedium suppetit opportunũ, ne nempè longius sit emendicandum. Sunt quidam qui sine præparatione ipsum calculum humanũ contra calculum exhibent, sed rarò aut nunquam subsequi speratum effectũ certum est. Calculus enim nec à cruditate sua separatus, nec ab impedimentis excrementitiis liberatus ad operandum inefficax manet: His itaq; obstantibus crudus ille minus ad hanc medicinã idoneus fieri potest. Iisdem porrò præparationibus de calculo factis, subiiciunt nonnulli chrystallos oculos cancri, & granatos, similiter ad eosdem affectus vtiles multumq; commendabiles.

Spermatis humani dignitas seu nobilitas ad generationem hominis destinata non potuit quibusdam sine omni iudicio in na-

turæ

turæ arcana inuestigandæ irrumpentib. persuadere, qui ex eo quoque vniuersalem illam medicinam magni magisterii sapientum olim confectam esse iureiurando contenderent. Magnum me hercule inuentum, ac peruersissimæ persuasionis argumentũ, nullo non supplicio coercendum.

Nec desunt qui ad alios vsus idem attemperant, non inutiles quidem, sed tamen abominabiles: Ex eo enim conficiunt mumiã illam magneticam, hominem & cætera quibus exhibetur animalia in amorem indissolubilem quasi erga eum ex quo sperma in talem medicinam abiit rapientem. Quod si verò impotentia virilis, incantationibus, seu sæpe à personatis diabolis fit, vel aliis ludicris quibusdam rebus, sed satanæ opere efficaciter operantibus impressa, ligatis nempe membris ad generationem à natura factis, perfecte tollenda sit, finem optimum se assecuturum non desperabit, si sperma recens nec aëri expositum in ouo sorbili cum puluere maceris diligenter mistum eiusmodi execrandam ligaturam passo exhibuerit. Mirifice enim omnem etiam inueteratam ligaturam soluit, virumq; ad procreandam sobolem efficit. In alios porrò vsus tum bonos & malos sperma humanum trahi nõ est dubium, sed quia talia summam redolent impietatem, silentio potius perpetuo sunt inuoluenda.

CAPVT III.

De Mumia & Vrina humana.

MVMIA Rhasi & Auicennæ vox Arabica, Pissaphaltum indicans. Isaac Persicam esse dicit, quæ liquamen quoddam in sepulturis inuentum notat, in quibus hominum cadauera aromatis condita multos annos seruata fuere. Abs quodam dicta est cerops, forsan, ceræ quod habeat consistentiam: Nunc enim Persis cera est; olim tamen erat liquidior. Reperiebatur tantum in Regum & Heroum Ægyptiorum sepulchris, qui vt humanum corpus sine corruptela seruarent, Myrrha, cinnamomo, aloe, aliisque pluribus aromatibus condiebant. Multos autem post annos, cum per bella milites omnia deuastarent, sepulchra funditus euertentes, in quorundam feretris liquorem quendam mellaginis instar

ſpiſſum, odoratum nec inſuauem inuenerunt: Quem cum Ægyptii Medici ac Philoſophi, probabiliſſima ratione fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorundã affectuum curationẽ valere crediderunt, & dederunt; nec eos fefellit euentus: Multos ſiquidem ſanitati illius vſu reſtituerunt. Quapropter hac experientia facti audaciores hanc conditurã in aliorum præſertim magnatum ſepulchris quæſierunt; quibus inuerſis & exhauſtis, ſic enim ſaniebãt & in mortuos, tandẽ ad virorum infimæ ſortis tumulos manus iniecerunt: In quibus licet multò deterius liquamen, cadaueroſam nempe ſaniem, inuenirent, eam ipſam tamen aſſumebant, Mumiam appellabant, & ægrotis dabant: ſic ita huius inualuit vſus, vt multorum corpora ſeu peſte, aut lue Indica, vel elephantiaſi, aut pſora mortuorum, ſale & alumine conſperſa fuerint, è quibus poſt aliquot menſes, ſanies putris decidens pro mumia habita & empta ſit, &c. Paracelſus noſter in explicandis 4. Mumiis ſat clarus eſt in lib. ſuo quem vocat ærarium naturæ: Hunc ſi probè intellexeris, omnia tibi de Mumia iam dicta patebunt, ſi eſt ad manus conſule, ſin minus exſpecta noſtram editionem, ſed ad noſtra redimus. Dioſcorides Piſſaſphaltum ex Cerauniis montibus deuolui, & impetu fluminis raptam, æſtu in littus expui, inque glebas illic colligi ſcribit. Eſt ergò diuerſum Piſſaſphaltum à Mumia Arabum: ſed diſcrimen in hoc eſt, quod piſſaſphalton Græcorum eſt natiuum, cuiuſmodi adhuc hodie in quibuſdam Germaniæ locis, vt in Tranſſyluania, fluminum impetu defertur: quod colligentes Incolæ, & à ſordibus purgantes, ad ceræ craſſitiẽ coquunt, & ad faces pro cera vtuntur: Vnde Erdtwachs / hoc eſt, terreſtrem & montanam ceram vocitant. Sed quia Mumia Arabum vt hodie affertur factitia eſt, eius modum ex Valerio Cordo ſic apponimus. Natiuum accipiunt bitumen, & liquefactum in hominis cadauer infundunt, & omnes eius concauas partes replẽt, cranium videlicet, pectus, ventrem, & omnia peruia oſſa: Non enim bitumine tantum integra funera condiuntur, ſed arida oſſa bitumine complentur, & in humanam formantur effigiem. Talis eſt mumia, quæ hodie affertur, nec aliquam habet myrrhæ, vel aloes, vel balſami admixtam portiunculam, quod colore, odore, ſapore manifeſtè deprehendi poteſt. Huiuſmodi autem corpora, quæ

ſic con-

ſic condiuntur, diuitum ſunt, nec afferuntur. Sed ea tantum quæ bitumine condita ſunt, nec ea propriè verum aridis oſſibus infuſum bitumen pro mumia affertur: Multi etiam in Arabiæ deſertæ mediis arenis ſuffocatorum & exſiccatorum cadauera mumiam vocitant, &c. Ex temperamento Piſſaſphaltum factitium iam dictum dicunt calidum in fine tertii, & ſiccum in ſecundo gradu. Phlegmatico frigidoque capitis dolori, paralyſi, oris torturæ, epilepſiæ mederi ferunt: Aureum dolorem granum eius in oleo iuniperorum diſſolutum pellere: cum aqua hordeacea, & ſebeſte ceruicis dolorem, & tuſſim compeſcere. Trium granorum hordei quantitate cum aqua menthæ in dolore cordis ad triduum, ieiuno ſtomacho bibitur. Pari modo ex cumini ſeu ammii liquore ſtillatitio, torminibus, epilepſiæ & apoplexiæ auxiliatur: Caput purgat: Anginæ fert opem: cum butyro ictibus illinitur: nec non ruptis, & tam internis, quam internis obſtructionibus. Pulmoni, ulcerib. veſicæ ac virgæ pota & illita, vel clyſtere infuſa prodeſt.

Puluis contra caſum ſic præparatur pro commendatione Mumiæ: Recipe terræ ſigillatæ, aut boli armeni, ſanguinis draconis, mumiæ, ana ʒ. ij. ſpermatis ceti ʒ. j. Rhabarbari ʒ. ß. miſce fiat puluis.

Balſamum mumiæ: Pars humanni corporis inciſa, ex oleo oliuarum per menſem digeri ſinatur: deinde ampullæ incuruatæ imponatur, ſepareturque: Huius liquoris ℔. j. Theriacæ optim. ℥. vj. moſchi ʒ. j. miſceantur, macerenturq; diebus 30. atq; tunc theriaca è mumia præſtantiſſima prouenit. Huius ʒ. j. ex oleo amygdalarum feliciter datur iis, qui venenum hauſerunt, aut peſte correpti ſunt, ſic vt in lecto ſudent: Laterum inflammationibus, abſceſſibus, carbunculo, & ſimilibus medetur, ad venena præcauenda, manè ʒ. j. pondere ſumitur.

Mixtura Paracelſi in Pleuriſi: Recipe Sileti ℥. j. Tartari ℥. ß. Reduc in mixturam, cum ℥. ij. mumiæ, doſis ʒ. j. in vino vel aqua meliſſæ.

Idem miſcet cum trochiſcis de thure ad lapidem in veſica: vide tom. 3. cap. 5. pag. 231.

Tinctura mumiæ ſiccæ Quercetani. Recipe mumiæ electæ, contuſæ, & in fruſtula diſſectæ ℔. j. Spiritus vini alcooliſati, therebinthi-

binthinati clari menstrui, ana vt supernatet 4.digitos, indantur omnia conuenienti matratio hermeticè clauso, & putrefiant in calore primi gradus per quindecim dies, donec menstruum instar rubini tingatur: separabis per balneum menstruum, quod reseruabis ad eosdem vsus, & in fundo remanebit tibi mumiæ siccæ vera tinctura, quam circulare poteris, si voles, cum vini spiritu per aliquot dies, & hac ratione puriorem ex ipsa mumia essentiam elicies: quæ summopere conducit ad curationem omnium venenorum per se: aut si cum theriaca permisceatur in peste præstantissimum est remedium, quod satis laudari nō potest. A corruptione omnia corpora tuetur: commodè etiam ad curationem phthisis, & asthmatis exhibetur, si cum conserua helenii, & violarū permisceatur: prodest etiam pluribus aliis affectibus. Fæces verò quæ remanent, ad sedandos dolores pro topicis in vnguentis apponuntur.

Tinctura mumiæ liquidæ eiusdem. Recipe mumiæ liquidæ puræ & electæ, alcoolis vini, ana ℔.j. mixtis optimè, & vitro inditis, digerantur in fimo calenti aut baln. Mariæ per duodecim dies, post destillentur, vt decet, reitera bis destillatione: rursus digerantur per xx.dies, & destillentur tertia vice, relinquatur deindè vas in calore Balnei, aut Fimi, donec binæ essentiæ percipiantur, vna aurei coloris, & albi altera. Hæ essentiæ eligantur, circulenturque cum simili menstruo, in pellicano per plures dies, separando semper fæces, & impurum à subtili, & puro, reiteratis digestionibus, & rectificationibus, pręstantissimū medicamentum fiet. Huius exhibetur ℈.j. singulis mensibus in plenilunio epilepticis. Morbum enim mitigat, & pellit, estque illius proprium alexipharmacum: sanguinem quoq; purificat.

Tinctura mumiæ recentis eiusdem. Mumiam autem recentem & electam scinde per minima, quantum fieri poterit: indatur matratio oblongo collo, affundendo menstruum oliuarum: putrefac omnia per mensem integrum, vase clauso hermeticè, vt fiat solutio. Deinde aperto vase, transfunde materiam cucurbitæ vitreæ, quam collocabis in baln. Mar. vt vase aperto exhalet Mercurius, quod fit cum incredibili fœtore: sic remaneat, donec nullus exeat fætor, & mumia tota dissoluta sit: solutionem infunde in aliud vas, quod superest, digeratur denuò in bal. Mariæ donec prodeat in

deat in oleum crassum, & fuscum instar syrupi. Quo facto, circu-
labis omnia cum vini spiritu optimo in bal.M.per xx.dies, separato
tandem spiritu, remanebit in fundo rubicundum, & odoriferum
oleum, omnes balsami naturalis habens proprietates, quodq; ve-
nenatis omnibus & pestilentialibus affectibus valdè conducit.
Cape huius sic præparatæ mumiæ ℥.ij. vini alcootis optimi ℔.ij.
circulentur in vase circulatorio per mensem integrum: Menstruum
destilletur per alembicum: denuò digerantur in vase hermeticè
clauso, atq; vt supra quater reitera, donec sui corporis naturam o-
mnimodo materia prædicta amittat, & in tincturam prodeat: quę
quidem tanta pollet facultate viuifica, vt nulla sit particula, quam
ipsa non penetret, nullum vlcus, nullave corruptio, quam non cu-
ret, si ipsius exhibeas bis quotidiè per aliquod tempus crana qua-
tuor, aut quinque cum decocto conuenienti.

Descriptio Syleti, secundum Paracelsum tom.3.pag 216. Re-
cipe diamumiæ ℥.vj. salium gemmę, colchotar. scissi, ana ℥.ß. aqua-
rum melissæ, absinthii, ana ℥.iij. (al. ʒ.iij.) fiat mixtura. Dosis à g̃.7.
vsque ad 14. Compositum Syleti: Recipe trium salium, ana ℥.j.
Tartari vtriusque, ana ℥.ß. mumiæ elect. ʒ.j. aqu. melissæ, conseru.
bugloss. an. q.s. pro incorporatione, destilla per alembicum, dosis
à ℈.j. vsque ad ℈.iij. Instauratio hepatis Paracelsi: Recipe cinna-
momi, myrrhæ, mumiæ, an. ʒ.j. vini correcti ℥.ß. f. haustus. Hæc
prohibent, ne hydropisis, aut icteritia aut hemicranea accidant.

Cura Nusti Paracelsi: Recipe terpenthinæ lotæ in aqu. rosar.
℥.j. trochiscorum de thure ℈.ij. liquoris mumiæ ℥.j.ß. liquoris
myrrhæ ʒ.v. fiat in modum boli. Dosis à ʒ.j. vsque ad ʒ.iij. ma-
nè & serò.

Descriptio contra vermes ex mineralibus Paracelsis: Ol. hy-
periconis. Mandellæ (est sem. ellebori albi) ana ʒ.j. mumiæ præ-
paratæ ʒ.ij. liquoris aloepatici ʒ.ß. cretæ marinæ q.s. pro incorpo-
ratione. Reduc. in trochiscos.

Medicamentum in asthmate: Recipe liquoris de floribus hy-
periconis, aristolochiæ rotundæ, ana ℥.ij. liquoris de mumia ℥.iij.
Præcipitati ex Saturno ʒ.x. Reduc in mixturam. Dosis à g̃.x. vsque
ad xv. tam intro assumi, quam foris admoueri potest. Et hæc medi-
cina vtilis est ad vlcera splenis & pulmonis. Et eadem ad vulnera

& vlcera exteriora & interiora valdè experta est, vt in vlceribus renum quoq; & vesicæ, & pulmonis, & in asthmate.

Medicina in lapillo intestinorum. Recipe aquæ de fæcibus vini ℥.vij. Tartari communis ℥.vj. mumiæ ℥.ß. mellis despumati & colati, quantum sufficit. Fiat mixtura in forma electuarii. Dosis est à ℨ.iij. vsque ad vij.

Arcanum compositum in contractura. Recipe vini ardentis dest. optimi ℔.vij. cantharidum ℥.x. canapi, flores, tapsi, camomillæ, hypericonis, an. m. vj. contunde & misce: digerantur in sole aut fumo calido per mensem, inde destilla. In destillatam aquam hæc sequentia impone: Recipe succos canapi, florum tapsi, camomillæ, hypericonis, centaureæ, bethonicæ, prunellæ, ana ℔.ß. masticis ℥.ij.ß. thuris ℥.v. mumiæ ℥.j.ß. lumbricorum terrestrium, ranarum, ana ℔.ß. in circulari destillentur per octiduum. Posteà vtere vt balsamis.

Contra podagram: Primò recipe mumiæ, masticis, myrrhæ rubeæ, olibani ammoniaci, opopanacis, bdellii, an. ℨ.ij. vitrioli ℔.j. mellis ℔.ij. tartari ℥.j.ß. aquæ vitæ tres quart. vnius ℔. Ex his omnibus destillatis fiat oleũ. Postea recipe inferiorem mandibulã equi, redige in tenuem puluerem, & fac oleum. Huius olei equini recipe ℥.ij. olei superioris ℥.iiij. misce, & vna adhuc semel destilla, & reserua.

THERIACA DE MVMIA.

SOLA Mumia est, quæ præsentissimum remedium adfert, aduersus omnia venenorum genera.

Primò paretur tinctura mumiæ in hunc modum:

Eligatur cadauer hominis rufi, integri, recentis sine macula, viginti quatuor annorum, suspensi, vel rota contriti, vel hastati, per diem & noctem tempore sereno collectum.

Hanc mumiam, à duobus luminaribus semel illuminatam ac constellatam, frustulatim vel assulatim conscinde, & asperge puluere myrrhæ, & tantillo saltem aloës (alioquin nimium amarescit) postea imbibe macerãdo aliquot dies in spiritu vini, suspendatur parum ac iterum imbibatur, tandem in aëre frusta suspensa sic-

ſa ſiccescant, tunc aſſimulatur carni fumo duratæ ſine fœtore: Et poſtea ſpiritu vini ſecundum artem, vel ſpiritu ſambucino tinctura rubicundiſſima extrahatur.

Poteſt etiam oleum oliuarum ſeorſim cum conciſa mumia ſicca (nam humiditas intolerabilem illum fœtorem in digeſtione cauſſatur) macerari per menſem, ſic tingetur, de hoc tincto oleo oliuarum poſtea ad libitum tincturæ mumiæ poteſt addi, antequam cum Theriaca miſceatur.

℞. ergò tincturæ ſeu extracti mumiæ per ſpiritum vini, à qua tamen ſpiritus denuo abſtractus ſit ℔. ß. Theriacæ Andromachi ℥. iiij. olei oliuarum mumiati ℥. ij. ſalis perlarum & corallorum, ana ʒ. ij. terræ ſigillatæ ʒ. ij. moſchi ℈. j. miſce & digere circulando per menſem.

Vires, Vſus & Doſis.

Plurimi morbi hac theriaca de mumia perfectè ſanantur.

1. In peſte tanta eius vis eſt, vt ſi antè infectionem fuerit adminiſtrata, nil prorſus incommodaturum ſit venenum, & qui horis matutinis ſcrupulo vno vtetur, eodem die non inficietur.

Infectus vtatur ʒ. ß. vel ʒ. j. in aqua cardui benedicti vel cum theriaca.

2. In apoſtematibus, carbunculo, anthrace, pleureſi ʒ. j. adminiſtratur. Proinde exactis ſex horis alteram drachmam exhibe, & qui illam horam attingit, vt ſecundam potiunculam accipiat, de ſalute certus eſt.

3. Contra quæuis venena. Doſis à drachma ſemis ad vnam, vel duas in ſumma [illegible]: Si quis venenum hauſit offertur doſis dicta in vna vncia, vel dua℔. olei amygdalarum, vt patiens vomat, in lecto medicinæ operatio expectetur. Hac ratione pellitur, quicquid eſt beſtialium ſeu mineralium venenorum.

Aqua balſamica excellentiſſima aduerſus omnis generis apoſtemata, vlcera interna & externa: potiſſimum contra fiſtulas & vlcera phagædenica, & maligna.

Ex æquis partibus foliorum & florum roſmarini, foliorum & granorum Lauri, ſaniculæ, veronicæ, peti, myrti, plantaginis. Deſtilla aquam, cuius ℔. vj. adde terebinthinę Venetę ℔. j. gummi hederæ & ceraſorum, ana ℥. iij. thuris maſculini, myrrhæ, mumiæ veræ, ana ʒ. ij. ß. aloes ſuccotrinæ ʒ. iij. macis, piperis, caryophyllorũ, ana ʒ. j.

ana ℥.j. sacchari ℔.ß. croci ℥.ß. omnibus inuicem mixtis fiat in retorta destillatio per gradus, vt artis est, donec recipiens sua sponte refrigeretur. Hinc separata, quæ tota oleaginea est citra vllam rei alicuius separationem, serua in phyalis probè clausis. Nam excellentissima est, & pretiosissima, ex ea lauabis fistulas, admotis solummodo eius aliquot guttulis: item vlcera cancrosa, phagædenica & sordida, quæ vicina sunt malo mortuo, & mira videbis. Præstantissima quoque est ad carbunculum & anthracem pestilentem ad vomicas, abscessus, apostemata, & interna vlcera. Offerendæ sunt tantum aliquod guttulæ cum vino albo aut cum alio quodam iusculo, vel aqua vulneraria.

Potio vulneraria vniuersalis, id est, omnibus tam internis, quàm externis vulneribus & vlceribus conducens. Recipe radic. tormentillæ, consolidæ vtriusque, ana ℥.j. herb. limonum vtriusq;, saniculæ, pyrolæ, verbenæ, alchimillæ, persicariæ, ana m.j. vincæ peruincæ, herbę Roberti, ana m.ß. flor. verbasci, hyperici, centaurii minoris, ana p.ij. Astacorum expurgatorum & exsiccatorum nu. vj. mumiæ ℥.ß. macerentur per duos dies in vini albi & aquæ veronicæ, ana ℔.ij. in vase circulatorio ad calorem baln. Mar. vaporosum: dein fiat expressio & colatura per manicam Hippocratis, aromatizata pauco cinnamomo vel coriandro in succo cytoniorum præparato. Dosis cochlearia duo vel tria mane & vesperi tantundem, tribus antè cibum horis. Pro iis, quos amaritudo minus offendit, addi potest radix aristolochiæ, & enulæ campanæ, & tum potio, suauioris gustus ergò, dulcoretur saccharo, aut fiat maceratio in hydromelite vinoso. Continuanda est ad dies plusculos, & effectus refert planè mirandos.

Decoctio alia: Recipe oculorum cancri ℥.ß. mumiæ ʒ.ij. boli Armeni veri ʒ.j.ß. herb. agrimoniæ, ophioglossi, veronicæ, cyclaminis, ana m.j. spermatis ceti ℥.j. Macerentur in vino albo per duos tresve dies: dein fiat expressio & colaturæ clarificatio, de qua capiat cochlearia duo vel tria, mane & vesperi, si opus fuerit.

Alia potio vulneribus venenatis sclopetario conueniens. Recipe radic. angelicæ, galangæ, zedoariæ, ana ℥.ß. flor. vincæ pervincæ, lilii conuall. ana p.j. mumiæ, boli armeni veri, ana ʒ.j.ß. spermatis ceti ʒ.ij. Digerantur & circulentur in baln. Mar. per qua-

per quatuor dies in suff. quantitate vini albi & aquæ vlmariæ. Dosis vt supra.

Potio vulneraria: Recipe oculorum cancri pulueriz. ℥.ß. mumiæ ʒ.ij boli armeni ʒ.j.ß.herb.agrimoniæ, ophioglossi, veronicæ, cyclamini, ana m.j.spermatis ceti ℥.j. temperentur in vino albo per noctem in balneo Mariæ: Capiat huius cochlearia duo mane & vesperi, si opus sit, inflammationes plurimum arcent, atque ambustis conueniunt.

Potio vulneraria; pro reliquis morbi temporibus: Recipe macis, oculorum cancri, zedoariæ, ana ʒ. iij. mumiæ, galangæ minoris, ana ʒ.ij. nucis vomicæ ʒ. j. ß. crassiuscule contusa imponantur in vas vitreum, affundendo vini albi mens.j.ß. macerentur lentissimo calore per biduum. Dosis est cochlear vnum mane & vesperi tantundem. Huius potionis vis tanta est, vt laudari vix satis possit.

Potio venenatis vulneribus sclopetariis conueniens. Recipe flor. vincę peruincæ, flor lilii conual.an.p.j. galangæ, zedoariæ, an. ʒ.ij.mumiæ, boli armeni veri, an. ʒ. j. spermatis ceti ʒ.ß.vini albi mens.ij.digerantur & circulentur in balneo Mar. per quatuor dies. Dosis est cochlear vnum mane & vesperi.

Potio vulneraria in fracto osse, ab ictu sclopetario. Recipe aristolochiæ, cyclamini, serpentariæ, consolidæ vtriusq; geranii, ana m.j. sabinæ m. ß. macis, zedoariæ, oculorum cancri, ana ʒ. ß. mumiæ, galangæ min. ana ʒ.j.ß. conquassatæ ac minutatim concisæ herbæ, & reliqua in puluerē crassiusculum redacta coquantur in duplici vase horis 4.cum mens.j.vini. Vtatur mane & vesperi.

Balsamum optimum. Recipe myrrhæ, aloes hepaticæ, nardi Indicæ thuris albi, sanguinis draconis, croci, mumiæ, opopanacis, bdellii, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, masticis, styracis calamithæ, gummi Arabici, ana ʒ.ß. resinæ terebinthinæ ad pondus omnium. Destillet oleum, vt ars postulat. Corroborat ipsius vires restituendo: cadauera à putredine præseruat: febrium rigores pellit, si antè accessionem eo tepente, vngatur spina. In vteri strangulatu, epilepsia, & huiusmodi aliis morborum generibus cum vino odorato præbetur: Melancholicis quoque, & iis, qui absq; caussa tristantur, languidisq; sunt viribus, & bello debilitati, a c lassitudine laborant.

Balsamus Pæti pretiosus, sarcoticus Quercetani. Recipe visci herb. Pæti, visci consol. maior. ana ℥.iiij. olei terebinthinæ ℔. j. flor hyperici, flor. verbasci, ana m. ij. pomorum vlmi ℥.iij. acinorum populi arb. ℥.iiij. spiritus vini ℔. j. ß. Digerantur in fimo equino, vel relinquantur in calido hypocausto, in vase vitreo optimè clauso per mensem integrum, deinde exprimantur, & colentur, adde thuris, masticis, myrrhæ, ana ℥. ij. sanguinis drac. ℥. ß. mumiæ ʒ. vj. terebinthinæ ℔. ß. beniomi ℥. j. Circulentur simul in pellicano octo dierum spacio, deinde moderato calore destilletur vini spiritus, & remanebit in fundo pretiosus balsamus,

Oleum ad paralysin & contracturas precipuum Quercetani. Recipe olei hypericonis ℔. j. terebinthinæ ℔. ß. olei laurini ℥. iiij. olei spicæ ℥. j. ß. granorum iuniperi ℔. ß. castorei ℥. j. euphorbii ℥. ij. caryophyllorum, macis, nucis moschatæ, cinnamomi, ana ℥. j. ß. florum lauendulæ, flor. saluiæ, flor. lilii conuallii, ana m. ij. masticis, myrrhæ, thuris, ana ℥ ij. mumiæ ℥. j. ß. pingued. taxi. ℥. iij. Digerantur omnia per mensem in fimo, deinde destillentur in alembico æneo secundum artem. Hoc oleo inungantur membra paralytica, & contracta. Est enim medicamentum efficacissimum.

Puluis contra casum Iohannis de Thenis. Recipe mumiæ, scabiosæ, pilosellæ, hyperici, ana ℥. ß. costi dulcis, costi amari, nucis moschatæ, ana ʒ. j. ß. terræ sigillatæ, boli armeni, ana ℈ iiij. rubiæ tinctorum, rhapontici, sem. nigellæ, ana ʒ. vj. rhabarbari, spermatis ceti, ana ℥. ij. trochiscorum de agarico, cum sale gemmæ præparatorum, cymini præparati, ana ʒ. j. fiat omnium puluis.

Alius, Augustani. Recipe terræ sigillatæ, aut boli armeni, sanguinis draconis, mumiæ, ana ʒ. ij. spermatis ceti ʒ. j. rhabarbari ʒ. ß. misce & fiat puluis. Propinatur præcipitatis, ruptis, contusis, fractis, ex vino astringente, vel cui incoxerint, quæ stringendi vim habent, vt rosæ, balaustia, cytini, malicorium, myrti, & rubi cacumina, sumach, & id genus alia. Hoc vino intincta lintea, & expressa calida laboranti circumuoluta omnem ex ictu, & præcipitio offensionem mirifice curant, estque celebre Hispanis nec contemnendum remedium.

Potio sanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens. Recipe cinerum testarum astacorum & ranarum, ana ℥. ß. coralli

rubri,

rubri, spodii, ana ʒ.iij. mumiæ ʒ.ij. macerentur in ℔.j. aquæ spermatis ranarum ad calorem bal. Mar. 24. horas: dein fiat expressio & colatura, de qua exhibe cochlearia duo: cum eodem met decocto foueatur extrinsecus vulnus sanguinolentum.

Ad morsum venenatum serpentis & rabidi canis. Recipe radic. gentianæ, Valerianæ, ana ℥.j.ß. fol. consolidæ minoris, rutæ siccæ, pulegii, ana m.j. mumiæ, cancrorum calcinatorum, ana ʒ.j. coquantur cum vino: de horum decocto æger capiat mane ℥.ij. vel tres per octiduum. Loco laboranti ex morsu applicanda erunt balsama & emplastra congrua, qualia suo loco describemus. Hoc decoctum peculiare est remedium ad morsum canis rabidi. In morsu serpentis addi debet radix serpentariæ maioris.

Sudorificum singulare ad vehementem corporis concussionem ex alto quodam & graui lapsu contractam. Recipe rad. buglossæ, cardui benedictæ, ana ʒ.ij sem. cardui benedicti ℥.ß. butyri recentis ʒ.j.ß. spermatis ceti ℥.ß. mumiæ veræ ʒ.j.ß. croci ℈.j. bulliant in ℔.j.ß. vini albi lento igne, ad consumptionem tertiæ partis: de colatura exhibe ℥.iiij. vel vj. calidè: æger exspectet sudorem in lecto coopertus plus solito.

BALSAMVM VVLNERARIVM EFFIcacissimum.

QVO omnia vulnera & punctiones membrorum, iuncturarum, neruorum, ictus etiam telo seu globo tormentario facti, tuto sine vllo superueniente symptomate curari possunt.

Recipe hypericonis ℔.j. colligantur flores cum solis ortu balsamitico tempore, in exaltatione videlicet circa festū Iohannis antè nouilunium. Florū cheyri, verbasci, chelidoniæ, centaur. minoris, aristolochiæ, prunellæ, chamomillæ, consolidæ mediæ vel maioris, ana ℥.j.& ß. foliorum rosar. rub. ℥.j.ß. mumiæ transmarinæ, myrrhæ, thuris, ana ℥.j.& ß. masticis ℥.j. storacis liquidæ ℥.ij. Incisis incidendis, & tritis terendis, ponantur in vase, & affundantur mensuræ duæ boni spiritus vini, stent in digestione omnia retrò fornacem vel ad solem: Postea effundatur spiritus vini tinctus, & fæces prælo exprimantur: Tandem addatur huic spiritui tincto (nisi velis maioris efficaciæ ergò reiterare macerationem florum)

olei oliuarum recentis, quod ſupra ramenta pinguia abietina per 8. dies in digeſtione ſtetit ℔. v. terebinthinæ claræ noſtratis, & reſinæ lariccæ lotæ in aqua hypericonis ℔. j. & ß. iterum per quatuordecim dies omnia digerantur: Vltimò abſtrahatur ſpiritus vini in balneo Mariæ, tunc balſamum manebit in fundo rubeum inſtar ſanguinis.

Hyeme prædictarum herbarum ſemina parabilia trita balſamo iniiciantur, & ponantur in digeſtione, & longe potentius operabitur. Vires & vſus:

1. Contra omnis generis vulnera plumaceolum vel flocci molles, qui circa ſemen cardui benedicti, vel in populo arbore creſcũt, tepide intingantur, & vulneri prius vino eloto indantur, ſuperpoſito emplaſtro ſtictico ſequenti tam diu, quoad nec venæ, arteriæve, nec nerui & vincula media aut alia id genus appareant.

2. In omnibus tumoribus, inflammationibus, contractis & contuſis membris, rupturis oſſium.

3. Contra morſus canum, non neglectis aliis remediis, ſi morſus ſint venenati.

Balſamum eſt ad vulnera & punctiones ſanandas efficaciſſimũ.

Emplaſtrum nigrum, vulgò Stichpflaſter / Auguſtani. Recipe olei roſarum ℥. vij. colophoniæ, reſinæ, picis naualis, ana ℥. iij. ceræ albæ, vitrioli Romani, ceruſſæ, olibani, myrrhæ, ana ℥. viij. maſticis ℥. j. olei ouorum ℥. ij. olei de ſpica ℥. j. olei iuniperi ex granis ℥. iiij. mumiæ ℥. ij. terræ ſigillatæ, ſanguin. draconis, ana ℥. j. vitrioli albi, coralli rub. ana ℥. ij. axungiæ ardeæ ℥. j. axungiæ thymali ℥. iij. lap. magnetis præparati ℥. ij. lumbricorum præparatorum ℥. j. caphuræ ℥. j. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Valdè efficax ad recentia vulnera & puncturas, vnde denominationem etiam habet.

Cataplaſma inſigne, contra quemuis ictum, quo vſus eſt Chriſtiernus rex Daniæ, Ranzouii. Recipe ceræ ℥. iij. ß. colophoniæ ſeu picis Græcæ, pinguedinis Thymalli piſcis, mumiæ, ana ℥. j. ß. myrrhæ ℥. j. mini ℥. ß. coralli albi ℥. iij. thuris, maſticis, an. ℥. j. caphuræ ℥. ß. fiat cataplaſma ſecundum artem. Quibuſlibet etiam vulneribus, ſiue cæſim gladio ſecante, ſiue punctim mucrone ſint inflicta, hoc cataplaſma rectè adhiberi poteſt.

Ceratum

Ceratum capitale Carpensis. Recipe terebinthinæ in vino maluatico sæpius lotæ, resinæ pini, ceræ albæ, ana ℥.iij. mumiæ ℥.j.ß. terebinthina, resina, & cera liquatis, adde mumiam leuissimè tritam: coque igni, semper mouendo: deinde iniice in vas argenteum, aliudve tersum, in quo habeas aceti rosati è vino maluatico ℔.iiij. macerentur horis 24. Deinde manu exprime, donec acetum sit excolatum: repone vase vitreo.

Vnguentum de Pæto sarcoticum Quercetani. Recipe succi Pęti ℔.j. terebinthinæ ℥.v. olei hyperici compos. ℥.viij. vini albi generosiss. ℔.ß. digerantur per octo dies, post decoquantur ad vini consumptionem: tum demum adde colophoniæ, ceræ, ana ℥.iij. mumiæ, carabes, ana ʒ.ij. Liquefiant rursus ad ignem, & fiat vnguentum, vt artis est.

Vrina licet seu abiectitium quid, & humanorum excrementorum superfluum vulgo abminabilis sit, Doctiores tamen naturę consulti eam ad vsus præclaros reuocant, de quibus omnibus consulatur Hieronymi Reusneri Medici Synopsis exegesi de remediis ab vrina desumptis, quam adiecit ad libellū Iodoci P. de vrinis, in quo præter alia vtilia pleraque & iucunda multa commodè docimasiam seu probationem vrinæ Chymicęum explicat, ad illorum verò omnium lectionem & repetionem lectorem remitto, cæterum felicior magisque expedita vrinarum probatio ab aliis commendatur, & praxi ipsa exercitata in summo pretio habetur, ea talis est.

Vrinā morbosi hominis debito tempore collectā, cucurbitaq; conuenienti exceptam, destilla ex arena ad consistentiam instar mellis in fundo restitantem, eius euaporatæ vrinæ cape particulam quandam, nucis auellanæ quantitatem æquantem, ac eandem super laminam veneris ignitam modicè in medio depressam vel excauatam in loco aliquo à ventis & aliis turbis libero saltem ludico pone, diligentissimè obseruaturus, dum colores flammæ ardentis, dum fumum, dum residuas in lamina cuprea feces, etenim ex singulorum horum certa dispositione iudicium esse postea conformandum, tam de morbo ipso, quàm de patientis vita vel morte. Vrina enim aut fumum de se emittere, aut ardere, aut post euaporationem in lamina feces relinquere, aut horum nullum,

aut vnum, aut alterutrum, aut omnia simul præstare animaduertetur, de his autem syncere iudicantem oportet ad obseruandum esse sollicitum. Quod si igitur primo aliquantulum ardentis vrinæ fumus fuerit cęruleus, designat dolores & grauedines capitis vehementes à vaporibus ex inferioribus visceribus ad cerebrũ exurgentibus ibidemq; postea condensatis & ad subiacentes partes cadentibus, vnde fiunt ophthalmiæ, surditates, timidus aurium, corisa, dentium dolores, vuulæ casus, tonsillarum, inflammationes, angina, tussis, asthma, pleuritis, peripneumonia, &c. Secundò: si flamma fuerit instar sulphuris viui, designat inflammationem hepatis vel renum, aliosque calores præternaturales totum corpus infestantes: Tales sunt febres, tum ventriculi, tum hepatis & renũ. Tertiò; si neque fumus neq; flamma conspicitur, sed vrina sensim euaporando post se fæces albicantes reliquerit, morbus haud magnus nec difficilis iudicatur: Imò de salute ipsius patientis pronunciationem certam & firmam pollicentur. Quartò si simul ardendo fumum emittit, ac insuper fæces albicantes reliquit, designat quidem morbum duplicatum, & cum multa symptomatum sindromæ coniunctum; quia verò subsidentia albicans residua facta fuerit, de fœlici sanitatis redituræ prouentu non dubitandum: Balsamum enim vitæ nondum planè corruptioni subiectum esse indicium præbet: Nihilominus ab his signis denotantur febres acutæ, seu casodes, & malignæ, pestes, intoxicationes, aliaq; grauia incommoda. Quintò; si neque fumus neque flamma conspecta, nec etiam vllæ fæces, aut admodum nigræ & lucidæ in lamina veneris relictæ fuerint, citissimum mortis, vel imminentis, vel cito superfuturi testimonium profert. Breuis hæc est & succincta vrinas probandi ratio, quæ tamen sine rationibus non est, ac cuiuis modo rerum seu corporum analyseos perito, facile fuerit momenta rationum ex dictis extruere. Sunt quoque qui per hanc probationem post eiusmodi morborum designationes, non aliam curam adhibent, quam quæ ex ipsa vrina Mercurii seu spiritus, sulphuris seu olei, & salis fixi, seorsim in medicamentosas vires alioquin admodum fœlicium, exhibitione desumitur: Verùm hæ ipsę curæ cum satis exquisitarum caussarum haud circumspectæ sint, saltem analogia aliquid fidei faciat, nec subsint demonstrata exempla,

empla, merito inter incerta relinquendæ ſunt. Eſt & aliud examen vrinarum per aquam Mercurialem, cuius Penotus mentionē facit in Denario Medico, pag. 69. vocatq; alkali aquam ſecretam: eius apparatū ex dictatione & manu præceptoris ac parentis mei, talem trado atque communico. Recipe Mercurii purificati ℥. iiij. lapidis arenoſi ℔. ij. primo fundatur ſtannum: ipſo fuſo proiiciatur in mercurium mundatum: Fiatque Amalgama bene commiſcendo, poſtea diligenter cum aceto & aqua feruenti laua & exſicca: Deinde colloca hoc Amalgama in retortam intra arenam in furnello, in quo poſſis ignem adminiſtrare, & ſit vas benè lutatum luto ſapientiæ, & cum videris liquorem deſtillare in forma aquæ, ignem indeſinenter continua, donec tota aqua ſtillauerit, & citò cum ex illa aqua habueris vncias quatuor, diligenter cuſtodi: Dicitur aqua alkali ſecreta. Vſum huius aquæ ait Penotus, inter cæteras virtutes, quas magnificè deprædicat, eſſe in vrinarū examinibus: Proiice inquit tantum j. guttam iſtius aquæ in vrinam illius qui ægrotat, ſtatim fiet elementorum ſeparatio, & ſic cognoſces elementum prædominans, in quo eſt corruptio, ſicque ægritudinis cauſſam agnoſcis. Magnus ſanè effectus iſtius aquæ, quemve probè conſideratum vnice Chymiatri ſibi commendatum haberent merito: ſed iſtius aquæ deſcriptio à Penoto allata non eſt ſyncera. Libauius in ſyntag. Arcanorum tom. 1. pag. 353. & tom. 2. pag. 144. eam explicatiorem reddere voluit, ſed vtrobiq; fruſtra: Primo enim pro lapide arenoſo proſtituit ſodā ſeu ſalem alkali, deceptq titulo eo quem Penotus dixit, aquam nempe iſtam vocari aquam alkali ſecretam. Deinde in Tomo altero dubitat de ſale alkali, & priorem Penoti operationem ad aliam accommodat, quæ eſt ex hydrargiro & Mercurio ſublimato: ſed æque ſophiſtice: tantum nempe præualet opinio veræ experientiæ, à qua qui deſtituuntur, ſola contemplatione cum ſtolido ſupercilio ſibi aliiſque applaudentes, non poſſunt non grauiſſimorum errorum machinatores eſſe: quantum enim experientia in Chymia procedit, tantum ratio de eius certitudine ac operandi modo ſtatuere poteſt. Alioquin Mercurius crudus cum lapide arenoſo, id eſt, arena pura & ſicca, ita vt hæc illi ſupereminεat ad palmæ integræ altitudinem ex cucurbita humili deſtillatum in aquam limpidam tranſit, quæ ali-

quoties

quoties per matratium vel phiolam rectificat, flauescit tandem, ac instar nepetiæ olet: Vtrum verò hæc aqua præstet illa, quæ à Penoto recensetur, dubitamus: Nunc pergimus ad destillationis spiritus vrinæ simplicis explicationem: qui simpliciter licet duntaxat destillatione profectus, ad essentias gemmarum, nominatim verò smaragdi extrahendas admodum vtilis est

Recipe vrinam puerorum vinum bibentium recentem, destilla per alembicum in feruenti balneo denuo cohobio vno super feces proprias destillatione repetita: prodibit spiritus vrinæ cum suo tamen phlegmate vrinæ mistus, quem reserua. Huius sufficientem quantitatem funde super smaragdi puluerem in ferreo mortario factum, & relinque aliquandiu in calido, probe obturato vitro, donec satis cærulea appareat tinctura. Tinctum vrinæ spiritum smaragdi impraegnatum decanta & destilla, vt illius extract. maneat instar cineritii coloris, ex hoc per spiritum vini affusum extrahe vitiditatem, quæ smaragdi est essentia, si paululum ab eodem spiritu vini per destillationem reuocata, crassiusculam subsistentiam nacta fuerit. Eius vsus inprimis magnus est ad cerebrum: Dosis à guttis iij. ad vj. & viij. cum vehiculis conuenientibus: curat melancholiam & paraphrenitidem: Est insigne cordiale: Palmum enim cordis mirificè tollit; syncopas soluit: Præterea sperma auget, mulieres fœcundas reddit, menses superfluos & hæmorrhoides sistit: Dysenteriam & quemuis alui fluxum ac diuturnum curat. In peste deniq; aliisq; febribus malignis sufficienti præseruationi & curationi multum prodest. Est & alius spiritus vrinæ, ad vitriolum metallorum extrahendum perquam vtilis, qui ita fit: Recipe vrinam puerorum vinum bibentium, quod placet, & in aheno leni igne, ne videlicet bulliat vrina, phlegma inutile euapora, ad consistentiam ipsius vrinæ mollem instar syrupi. Hanc reconde in phiolam longiss. colli, & adaptato alembico in loco & tempore frigidiori destilla ex feruenti B. & prodit spiritus vrinæ instar niuis seu pruinæ, sese in alembicum eleuans, quem diligenter collige & reserua. Accidit autem interdum, vt incalescente alembico idem in eodem soluatur, & in subiectum vas recipiens instar aquæ limpidæ dilabatur. Ex fecibus cum aqua destillata calida extrahe salem, & fac per euaporationem in crystallos abeat,

quas

quas diligenter repetitis solutionibus & coagulationibus colle-
ctas cum spiritu vrinæ priori coniunge, sæpius eundem ab iisdem multis cohobationibus destillando, donec nempe omne sal fixum fuerit volatile factum, hoc est in eundem spiritum absumptum. Super spiritum vrinæ funde spiritum vini collectum æquali pondere, & eundem ab eodem leni balneo euoca: qui si semper recens adiectus & per destillationem ablatus fuerit omnem aufert fœtorē, eidem vice versa gratum odorem conciliando. Hic spiritus vrinæ super limaturas metallorum fusus ex eisdem vitriolum elicit: Nominatim verò ex Luna extrahit illum pretiosum colorem cæruleum quem vltramarinum Pictores indigitant. Sunt præterea & aliæ præparationes vrinæ eæque variæ, sed hæc suo loco tractabimus: Vnus verò omnium legitimus supra videre est in 1. lib. Basil. cap. de Panacæis: Paucis adhuc audiendum, quid in homine sit medicamentosum. Linguam hominis calcinatum, præsentissimum esse epilepticum audiuimus, veluti & ossiculum illud triquetrum in capite suspensi repertum.

Neque sudor in homine malus est, eius enim gratia omnes pene morbi sunt curabiles, per transplantationem cum vegetabilibus medio sulphuris microcosmici præparati, quod quidem miraculosum non solum, verùm ex naturæ promptuario secretissimum: dicam tibi autem quod non sufficiat in medicina scire emunctoria naturæ esse per aluum, os, nares, aures, & poros, sed & spirituum emunctoria scire oportet, qui simul exitum patiuntur in triplici loco, &c. & hæc tuum erat scire Medice, quare penetralia interna considera naturæ, sapientia diuina plena: Per halitum qui simul est aëreus spiritus, potes tibi naturaliter facere amicum, crede mihi, & id secretum est.

Pinguedo humana in genere valet ad omnes neruorum ligationes, membra emaciata, contracta, indurataque ac conuulsa, siue præparata simpliciter siue destillata, &c. sed ea erit differentia: Pinguedo à corde & pulmone hominis, valet præparata internè ad phthisin: Præparata ab intestinis valet internè ad fluxus dysentericos: de renibus præparata valet externè ad dolores dorsi coxendicis, ossis sani, &c. de manibus (hoc non credes, quia manus videtur, ossea musculosa & sola cutis, coque, & veritatem videbis)

Hæc præparata memoriam in digitis exacerbabit ad celerem lusum testudinis,&c. Pinguedo à pedibus, pedibus ordinabitur,& sic de reliquorum membrorum pinguedine,&c. crede & videbis. Fel microcosmi destillatum cum therebinth. valet ad colicam, ab extra vsurpatum, vermes etiam necat atque educit inunctione bilem; cum spiritu vini putrefactum & destillatum, datur: In suffoc. matricis, colica, pleuritide, biliosis febribus, melancholicis, & phreneticis ac maniacis: Si recte destillatum eius appropriatur egregie operatur in homine per superiora & inferiora ac per poros, &c.

Hepar & pulmo hominis eodem modo exsiccantur & præparantur vti pulmo vulpis, & hepar lupi, Item & guttur pro malo affecto collo,&c. Si verò internè aliquid, de iis appropriabitur, in minore dosi fiet, & non sine caussa. Cutis de Microcosmo habet maximum vsum in membris tabidis ac phthisicis: Scrotum calcinatum cum toto plus facit ad venerem quam boletum cerui: Ex neruis tam egregius fit balsamus, cui (ab extra applicatus in fractis & abscissis ossibus, venis,&c.) sub Sole non est æqualis: Liquor emanans ex medulla hominis & sanguinis, superat omnes liquores ab animalibus prouenientes: Estque diuinum medicamen ad confortandum, spiritus, membra, cor ac sanguinem in homine: & hoc non solum, sed curatiuum multorum morborum ineffabilium,&c. Cor calcinatum quidam approprianr ad magnanimitatem animi, sed huius notitia mihi non constat: scio tamen eius abusum fieri à militibus grauioribus ad præmunitionem contra gladios, bombardas & alios: sed silentio illud prætereo, &c. alia sanè perquam multa in homine sunt, quæ in abusum trahuntur, vt secundina, membra genitalia, sanguis menstruus, vrina,&c. sed hæc sunt de farina impia & diabolica, quare omittimus, & in re diuina naturali olim sancta laboramus, inde etiam nostra salus ac gloria, ex natura (immaculatè tractata) cognoscimus Deum, & per Deum naturam: Nunc Deo Opt. Maximo annuente ad reliquam animalium contemplationem nos accingimus.

Ca-

CAPVT IV.

De Ceruo, Tauro, Equo, Sue & Capra.

CERVVS, Græcis ἔλαφος: Animal velocissimum, vnde aërei pedes poëtis cognominantur, cornua in fronte spinosa gerẽs. Clauorum numerus à secundo ad sextum vsque annum in cornibus augetur. Serpentem sentiens aqua os replet eamq; in foramẽ, quo serpens latet, infundit, postea spiritu suo extractum serpentẽ pedibus proterit. Amnem tranantes ordine facto posterior priori capite suo incumbit, prior autem defatigatus, retrocedit, & similiter postremo incumbit, idq; donec amnem tranarint. Tempore coitus hostiliter pro ceruarum genere depugnant. Eorum carnes, mali sunt succi, & difficilis concoctionis, & bilem atram gignunt, & oportet eos qui venantur ætatis tempus obseruare. Per hyemem tutius capiuntur pro esca, Æstatis verò tempore melius pro medicina. Caro Ceruina non probè digesta, crassum humorem gignit, iecur ac lienum obstruit. Ferunt, si quis crebrius & sine modo iis vescatur, corpus tremulum, & quod non consistat, efficere. Medulla verò & pingue ceruorum durities carcinomatum discutit, & mollefacit, si superponatur.

Cornu ceruorum frigidum est & siccum, quo domos suffiunt quidam vt serpentes pellant, & ad strangurias, & obstructiones vtuntur, & ad pellendas è ventre tineas & vermes: sed pulmonem tamen hoc lædit. Aiunt etiam si à difficulter parient superferatur, iuuamento esse. Sanguis verò Ceruinus desiccatus, & tritus sumptus, à venenatis bestiis morsos iuuare dicitur. Si autem cerui genitale similiter desiccatum, & lima in scobem redactum cum vino potetur, morsibus viperę succurrit. Testiculi cerui exiccati & puluerisati, valent in dysenteria, diarrhœa, pleurisi, ac cum appropriatis venerem stimulat. Secundina præparata valet ad sterilitatem fœminarum. Axungiæ oleum item sanguinis oleum, valent in podagra, doloribus coxendicis, item tumoribus eorum, &c. Ceruinus sanguis oleo decoctus lumborum, coxendicis, & lateris doloribus, intestinorum corruptioni, & sanguinis fluxui medetur: vino potus venenata apostemata, & induratas venas sanat. In aceto feruefactum ceruinum cornu, si eo gingiuæ colluantur, dolorem

adimit,& confortat. Infrictum dentes expurgat: cinis eius elotus & epotus: dysentericis, fluxui ventris, & vesicæ doloribus, prodest. Exiccat menstrua & regio morbo opitulatur. Melle mixtus cinis vermes ex intestinis expellit. Cornu cerui splenis doloribus salutare est, singultus item reprimit: Vrina cerui aurium exulcerationibus medetur: Extrema caudæ ceruinæ pars venenata est, nec vlli vsui apta. Pulmo cum gutture infumigatus, & melle tritus, tussim pellit. Adeps cum aceto sanguinem sistit: Adeps verò ex ceruę vulua ad maximos vsus asseruatur. Fumus adusti ceruini cornu comitiales recreat, omniaq; venenata abigit. Idem cinis oleo rosaceo siue aceto illitus, capitis dolorē sedat, dentes vacillantes hoc colluti firmantur, fluxui narium, capitis, & sanguinis excreationi subuenit. Cum vino puluis sumptus morbo regio auxiliatur: Aristoteles tradit, quod sinistrum cornu, quasi in eo opis aliquid habeat, abscondat. Aquam ceruini cornu (à iunioribus) bis terve in die sumpta, menstrua sedat, cor confortat, epilepsiæ & apoplexiæ confert. Nunc ad composita medicamenta authorum variorum è cornu cerui, &c.

Hydroticum aduersus epilepsiam Quercetani: Recipe rasuræ cornu cerui ℥.vj. ras. ligni Buxei ℥.ij.ß. rad. pœoniæ, ligni iuniperi, visci querni, ana ℥.j.ß. ras. ligni Rhodii ℥.vj. eboris, rad. chinæ, ana ℥.ß. sem. cardui benedict. cort. citri, ana ℥.j. macerentur per 24. horas in ℔.viij. aquæ fontanæ tepidæ: dein coquantur ad vnius tertiæ consumtionem, addendo sub finem coctionis flor. tiliæ arboris, lilii conuall. an. p.ij. Fiat colatura per Manicam Hippocratis, cujus dosis sint ℥.v. vel vj. in potu. Hoc vtique cuiusvis ætatis & temperamenti hominibus epileptico hoc malo affectis commode exhiberi potest. Aduersus paralyses hydroticum vsurpandum est ex ligno Iunipero cum floribus calendulæ, & rorismarini magna copia, addendo salem, proprium, cum spiritus vitrioli guttulis aliquot.

Aqua sudorifera ad pestem Andernaci: Recipe cornu cerui ℥.ß. pimpinellæ, tormentillæ, dictamni albi, serpentariæ, gentianæ, zedoariæ, galangæ, ana ℥.v. piperis longi, caryophyllorum, macis, ana ℥.j. Theriacæ Alexandrinæ ℥.ij. caphuræ ℈.j. triduo ex vini generosi, & aquæ scabiosæ, æquis partibus macera: in duplici vase

disti-

distillantur. Ex hac vnciæ tres, aut plures, pro ægri viribus & natura dantur.

Puluis contra lumbricos: Recipe semin. contra lumbricos ℥.j. lupinorum ℥.ß. absinthii ʒ.ij. cornu cerui vsti ʒ.j.ß. misce, & fiat puluis.

Alius: Recipe corallinæ, cornu cerui vsti, rasuræ eboris, coralli rubri, sem. caulicum, acetosæ, portulacæ, coriandri præparat. ana ʒ.ß. rad. dictamni albi, filicis mascul. ana ʒ.ij. sem. citri ʒ.ij. contra drach. ʒ. Puluerata irrorentur aceto acerrimo, & in vmbra siccentur per tres vices.

Alius: Recipe sem. contra ℥.j. fol. senæ mundat ʒ. vj. sem. tanaceti, portulacæ, lupinorum, ana ʒ.iij. sem. acetosæ, rhabarbari optim. radic. ciclam. ac zedoariæ, corallinæ, cornu cerui vsti, ana ʒ.ij. fiat puluis, do sis ʒ.j.

Alius: Recipe rad. mecooch albiss. ℈. ij. cornu cerui vsti ʒ.ß. diagridii g̃.j. fiat puluis in lacte sumendus, tertiò iterandus.

Puluis ad dentifricia: Recipe cornu ceruini vsti, pumicis, tuthiæ præparatæ, cinnamomi, sideritidis tostæ, ana ʒ.j. moschi g̃. vj. misce, & fiat puluis.

Alius: Recipe salis communis ℥.iij. panis hordeacei ℥.j. cornu ceruini, vel elephantis ʒ.ij. Extinguantur vino & aqua rosarum, fiat puluis crassiusculus. Huic addi possunt caryophylli, cinnamomum & moschum.

Alius: Recipe cornu cerui vsti, pumicis, coralliorum rubrorũ, alborũ, tuthiæ præparatæ, masticis, sandalacæ, id est, vernicis, cinnamomi, ana ʒ.j. rad. ireos ℥.ß. moschi ʒ.vj. misce, & fiat puluis.

Vnguentum contra vermes: Recipe olei amygdal. amar. ℥.j. succi fol. persici, matricariæ, ana ℥.ß. rosarum, farinæ lupinorũ, cornu cerui vsti, ana ʒ.j. aloes succo citrini ʒ. ij. quidam addunt fellis taurini ʒ.ij. modicum aceti, & ceræ q.s.

Confectio contra vermes: Recipe sem. cinæ ʒ.j. radic. filicis, graminis, diptami albi, ana ℈.ij. cornu cerui, vsti, rhabarbari, an. ℈. iiij. sacchari in qua graminis diluti ℥.vj. fiant tabulæ.

Aliud: Recipe pulueris rosar. rubr. ʒ.j. coralli rubri, margaritarum, cornu cerui, spodii, ana ℈.ij. corticis citri sicci, rad. angelicæ, macis, an. ℈.ß. sacchari soluti in aqua rosar. quantum satis: fiant tabellæ.

Aliud: Recipe pulu. rosarum rubearum, boli præparati, ana ℥.ij. coralli rubri, margaritarum, cornu cerui, spodii, ana ℥. ß: rad. angelicæ, carlinæ, macis, ana ℥.j. croci ℈.j. foliorum melissæ, ocimi, ana ℈.ß. sacchari, in qua rosarum dissoluti quantum satis. Fiat electuarium tabulatum: vel cum tragacantha, addita paruo moscho, fiant trochisci.

Sief è cornu ceruino: Recipe cornu cerui vsti & loti, thuris, plumbi vsti & loti, ana ℥. ß. squamæ æris lotæ ℥.ij. opii ℥.j. gummi ℥.ß. aquæ pluuiæ q.s. fiat collyrium. Siccatur, & seruatur ad annos duos. Facit ad vlcera & pustulas oculorum: cicatrices exterit.

Pessus menses sistens: Recipe cornu cerui vsti ℥.ij. thuris ℥.j.ß. gallarum ℥.ij. balaustiorum, rosar. rub. ana ℥.j.ß. gummi, acaciæ, hypocistidis, ana ℈.ij. boli armeni ℥.ß. Trita in pollinem leuissimũ succo plantaginis excipiantur, & linteolis deligata fingantur pessi, qui in mulieris pudendum inferantur.

Oleum ex cornubus ceruinis: cornua in mense Augusto collecta, lima in scobes rediguntur, coquunturq; ex aqua, quod satis est: deinde per balneum aqua detrahitur: postea illi eximuntur, laterumq; frustulis adiectis ampullę incuruatę induntur, & ex arena oleum clarissimum euocatur, quod singulari artificio colligitur.

Essentia cornu ceruini, monocerotis, ossium de corde cerui & eboris: ossa vel comburuntur, vel decoquuntur cum vehiculis conuenientibus, vt ex ipsis tandem elici possit purior essentia cum vini spiritu, quod fiet eadem methodo, qua cranium humanum, suo loco, præparandum esse scripsimus. Igitur sic extrahes essentiam ex osse cordis cerui, quod hominis cor quadam substantiæ similitudine roborat, & ad cardiacam affectionem, syncopemq; inprimis vtile est. In eo differt eius præparatio à superioribus, quod cum allicolisato chelidonię spiritu fiat, tanquã cum proprio menstruo. Pro illo osse in eosdem vsus cornu cerui substituitur, cuius essentia cum hypericonis alcoole extracta, infantulis, lumbricis laborantibus exhibetur, cornu monocerotis, omnium præstantissimum, eodem modo pręparabis: tuetur enim cor & omnem veneni vim obtundit: pestilentibusque morbis confert. Proprium ipsius menstruum est alcool melissæ. Ebur etiam sic pręparatur, cuius vires sunt cordis robur tueri, & conceptionem iuuarę.

Puluis dentes dealbans: Recipe zingiberis, cinnamomi, caryophyllorum, ana ℥.ß. punicis ℥. ß. ligni aloes, nucis moſchatæ, macis, ana ℥.ß. piperis, pyrethri, ſinapis, ſtaphyſagriæ, ana ℥.iij. ſpõgiæ, marmoris albi, an. ℥.ß. oſſium dactylorum vſtorum, hellebori albi, ana ℥. ij. Panis hordei vſti cum ſale & melle ℥. ß. tegularum rubrarum, cornu ceruini vſti, aluminis plumæ, oſſium oliuarum vſtorum, oſſium myrobalanorum vſtorum, ana ℥. iij. miſce, & fiat puluis ſubtiliſſimus.

Puluis ad expellendos lumbricos, & ad deturbandum eorum ſeminarium Quercetani: Recipe pulu. flor. hyperici, centaurii minor. ana ʒ. ij. cornu cerui præparati, coralli, ſem. portulacæ, citrii, ana ʒ. ß. corallinæ, gentianæ, diptamni, ana ℈. j. rhabarb. aſari. ana ℈. iiij. myrrhæ, croci, ſcammoneæ præpar. trochiſcorum alhandali, ana ℈. j. cinnamom. coriandri, ana ʒ. ij. ſacchari parum ad gratiam guſtus. Doſis ℈. j. Huius pulueris tanta vis eſt, vt lumbricos expellat, & ne vnicum in corpore relinquat: Simili modo etiam corruptos & putrefactos humores, generationis illorum auctores & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum ſyrupo quodam pilula parua, ſcrupuli vnius pondere, addito pauco ſaccharo, quæ facilimo negotio deglutietur tàm à viris, quàm à fœminis prouecta iam ætate huiuſmodi affectibus infeſtatis, addendo loco trochiſcorum alhandal, ſcammoneæ præpar. ʒ. j. pulueris aquilæ noſtræ cœleſtis tantundem. Et ſic verum erit ſpecificum, quod vel ipſis infantibus exhiberi poterit, miſcendo puluerem iſtum cum pomo. Præcipuum & omnium facilimum aduerſus huiuſmodi affectus remedium paratur ex vermibus, quos infantes per anum deiecerunt, vel etiam ex lumbricis terreſtribus, qui vino albo prius ſunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi & olla optimè lutata, in furno, in quo modo panificia cocta fuerant, adeo exſiccandi, vt ad puluerem redigi queant. De hoc puluere ſic parato, exhibe ʒ. j. aut aurei vnius pondere ad ſummum, vel per ſe, vel cum iuſculó, vel vino, & mira inde colligentur. Quidam à metu huius pulueris, ne aliquid de vermium ſeminario remaneat, ſequenti die propinant diaturbith cum rhabarbaro, ſic in totum eorum fieri affirmat expulſio. Puluis alius paratu facilis ad eorumdemmet vermium infantum expulſionem. Recipe pulueris lumbricorum, vt ſupra

præpar.

præpar. ʒ.iij. rhabarb. cornu cerui præpar. ſpodii, corall. rubeor. ſemin. acetoſæ, ana ℈.j. coriandri præparat. ℈. ij. miſce: Doſis ʒ.j. vel ʒ.j. ß.

Antidotus I. Quercetani: Accipe granorum iuniperi maturorum magnam quantitatem, ℔.vj. viij. vel x. Hæc inſuſa & macerata in vino albo generoſo, vel hydromelite vinoſo, ad ignem parum bulliant, dein conquaſſentur & per ſetaceum in modum caſſiæ traiiciantur, & fiat extractum: Adde huius ad extracti ℔.j. pul. rad. angelicæ ʒ.vj. pulu. dictamni, cinnam. ana ʒ.ß. terræ ſigillatæ, corallorum præparatorum, perlarum præpar. cornu cerui præpar. ana ʒ.ij. ſpec. elect. de gemmis, diambræ, ana ʒ.j.ß. croci ʒ.j.ß. camphoræ ℈.ij. Reducendo omnia cum aqua quadam theriacali in formam elect. Mollis ſiue antidoti, quod erit ſummum præſeruatiuum & curatiuum contra peſtem. Exhibetur vſq; ad ʒ.ij. ſolum extractum iuniperi circa alterius ingredientis additionem, eidem quoque ſcopo peropportunum eſt: quidam quod lubet adiiciunt Theriacæ vel Mithridatii.

Aqua ad vermes: Recipe raſuræ cornu cerui ʒ.ij. myrrhæ, croci, ana ʒ.j. centaurii minoris, foliorum perſicorum, nucleorum perſicorum, rutæ, ſem. cinæ, ana ʒ.ß. nitri ʒ.iij. colcotaris Tartaris calcinati, an. ʒ.ß. corallinæ m.ß. ſcobis ligni coryli m.ij. macera in decocto cornu ceruini cum aniſo per 10. dies. deſtilla aquas tres.

Puluis contra calculum: Recipe ſem. meſpilorum, bacc. lauri. gran. iuniperi cornu cerui vſti, nucis moſchatæ, ana ʒ.ß. Terantur in puluerem ſubtiliſs. miſce doſis ʒ.j. Puluis contra morbum puerilem ſeu epilepſiam. Recipe corallorum rub. tritorum ʒ.ij. acuminis cornu ceruini vſti ʒ.j. oſſis de corde cerui ʒ.j. eboris vſti ʒ.j. Aquæ deſtill. lilii conual. cochlearia duo plena. Miſceantur omnia, & ſi morbus ſentiatur, ter de hoc bibat æger, ſingulis horis ſemel.

Medicina Hydropiſis Auerrois: Recipe oſſium de cornubus cerui aduſti ʒ.iiij. nucis moſchatæ ʒ.ß. fiat puluis. Theophraſtus adiicit diagridii ſcrupulum integrum.

Tragema ad Venerem ſtimulandum: Recipe cinnam. electi ʒ.ii. macis caryophyl. ana ℈.ß. piperis longi ℈.v. ſem. erucæ ʒ.j.ß. ſemin. raparum ʒ.j. ſem. paſtinacæ ℈.j. priapi tauri, vel cerui, ſemen corũ

mar.ana ℥.j.boletorum cerui,sicc.℥.j.ß. cantharidum ʒ.vj.sacchari albissimi ℥.v.miscendo fiat tragema.

Aiunt nonnulli, quod si cornu cerui iusto tempore capti sub sidere certo in terram sepeliatur, habere eandem vim ac virtutes, quas habet vnicornu, de quo supra.

Hactenus de ceruo, nunc de Tauro Græcis Ταῦρος masculus ex boum genere: Vacca Græcis ἡ βοῦς fœmina: Bos, Græcis ὁ καὶ ἡ βοῦς, vtrique sexui generale vocabulum. De eius carne dicetur postea, partes reliquas ad medicinam conducentes ordine enarrabimus.

Fel taurinum cum melle contra strangulationem colli illinitur: Idem cum xylino impositum aurium susurro medetur: Fellis bouini aquam in Iunio siue canicularibus destillatam pterygia & oculorum maculas, sub vesperam instillatam, ferunt pellere: Phagedœnæ item cum panniculo impositam auxiliari. Recentibus præterea aurium hulceribus medetur: ac podicis exulcerationibus subuenit. Cum hirci sanguine mixtum anginæ fert opem, & vulnera curat. Ex eodem vnguentum ad matricis dolores conficitur: cum lacte muliebri aurium dolores mitigat. Fel vaccæ omni aliorum quadrupedum felle præstat. Adeps tauri cum anserino adipe & succo ozimi mixtus, ulcera & rimas labiorum sanat. Idem cum resina & cera mixtus omnes obstructiones & durities emollit. Splen tauri cum melle sumptus, & pariter illitus, splenis doloribus subuenit. Medulla tauri cum vino trementia membra reficit. Decoctio splenis bouis congrua ad duritiem & obstructionem lienis; & specifica ad mensium suppressionem: Recipe splenem bouis integrum, hunc in frusta incisum in phialam vitream capacem iniice, ita vt ad medietatē vsq; impleatur, addendo cinnamomi crasso modo contusi ℥.j.caryophyl.℥.ß. croci ʒ.ij. vini albi canariæ, siue vini maluatici mens. Parisiensis 4.par.ad humectandum solummodo materiam, vas probe clausum ponatur in Aheno aqua repleto, vel in baln. Mar. feruentissimo, adeò vt bulliat per 24.horas, donec dictus splen in particulas minutissimas coctus & consumptus fuerit, magnaq; iuris exquisitissimè cocti & fragantissimi copia restet: de quo ægra manè capiat ℥.iiij. continuando per 4.aut 5.dies tum, cum menses fluere debent.

Conficitur etiam extractum è ſplene bouis caſtrati, cuius Paracelſus mentionem facit in Archidoxis, quod lienis obſtructiones expediat, & menſes prouocet: Huius modus talis eſt: ℞. ſplenē vaccæ caſtratæ, ſcinde in laminas tenues, maceretur per aliquot dies in ſ.v. cū myrrha eſſenſificato, poſtea exſicca in aere: Hoc modo procedendum eſt, alioquin ſi per ſe velis exſiccare fœtebit, poſtea cum ſ.v. Eſſentiā extrahe, & ſapidioris efficaciæ ergo adde pro libitu aliquot guttas olei Angelicæ. Doſis huius eſſentiæ eſt, ſcrupulus vnus in aqua appropriata. Iecur tauri aduſtum, in potu ſumptū, ſanguinis fluxui medetur. Puluis oris taurini vacillantes dentes firmat. Oſſa tauri incenſa dentibus etiam ex dolore ſunt remedio: Eorundem cinis cum myrrha dentes purgat. Vaccę oſſa vſta ſanguinem & diarrhæam ſiſtunt. Cornu taurinum ſerpentes fugat. Cutis de collo vaccæ, cum aceto illita, ſcabiei medetur: eadem dolori capitis, & dyſenteriæ prodeſt: Sanguis taurinus recens illitus, canum ſcabiem ſanat, ſi cinere & lixiuio ſcabies poſtea lauetur, ſerpentes idē interimit, & faciei maculas extergit. Aqua de ſanguine ſaginati bene tauri, coloris ſpadicei, in Maio deſtillata, podagricis illinitur. De nigri vituli ſanguine in Maio menſe deſtillata aqua, venas & laſſa mēbra confortat, ſi bis terve in die membra hac terantur: Eadem cum pulmone vituli vſta, tabeſcentibus membris illita, & per ſe exſiccáta, ſiue in potu ſumpta, prodeſt. Excrementa bubula, inquit Galen. exſiccatoriam & attractoriam facultatem habent, vt oſtendunt, dum apum veſparumq; morſibus auxiliantur. Quidam autem Medicus, aqua intercutem laborantes bubulo ſtercore oblinens in ſolem exponebat. Idem partibus ruſticorum phlegmone obſeſſis humidum illud, vere collectum dum herbam boues paſcuntur, admonuit. Eſt enim id moderatius alio quod à paleis comeſtis excernitur, ac proinde accommodatius ad phlegmonas. Hæc Galen. Apum & veſparum ictibus medentur: Procidentes mulierum ſecundas ſuffitus excrementorum tauri maſculi reducit. Craſſa apoſtemata diſcutiunt. Vſta & in puluerem trita, naribus inſpirata, ſanguinem ſiſtunt. Hydropicorum ventri cum modico butyro vtiliter illinuntur. Tumoribus iuncturarum & membrorum cum aceto impoſita, dolorem ſedant. Malis puſtulis impoſita ſaniem in iis contrahunt, & eadem ſanant, inflammationes reſtinguunt.

Remediis

Remediis asthmaticorum & dispnœicorum vaccæ excrementa ad-
hibentur: Miscentur item emplastris ad coxendicum dolores, &
aurium hulcera. Destillata mense Maio excrementa vaccæ, quæ
in pratis pasta est, antea tamen parum arefacta, mane ac sub meri-
diem pota, præsentissimo sunt colicis & febricitantibus remedio.
Malus autem sapor eius, amygdalis aut nucleis Persicis iniectis, vel
si altera vice per Alembicum stilletur, corrigitur. Eadem pustulas,
ulcera & pedum rimas sanat. Faciei & corporis maculas post bal-
neum illita, extergit.

Bubalus, Græcis βούβαλις. Animal boui simile, sed maius
ad iracundiam prouocatum ferum & crudele, colore nigrum, cru-
ribus robustis, & breuibus, cornibus longis, pilis paruis, cauda exi-
gua, velocissimum. De hoc Plin. lib. 13. Vrina eius cum myrrha &
oleo auribus instillata, dolorem ex frigore natum lenit. Excremen-
ta pascentis bubali tumores sedant.

Equus Græcis ἵππος, animal omnibus notum. Sicut autem
in omnibus laboribus assueeatis animantibus, aures animi præ-
bent indicium, sic etiam in equis plus quam in cæteris, siquidem
horum proprium, & peculiare est aures erigere. Sanguis equinus
causticis medicamentis adhibetur. Lac aluum mollit, & homi-
nem contristat. Cruda equi excrementa adusta sanguinem sistunt.
Adeps eius mensibus muliebribus, & internis hulceribus mede-
tur. Si excrementis equi fœminæ suffiantur, secundæ & mortui
fœtus expelluntur. Lac eius potum matricis dolores sedat, & co-
mitialibus subuenit. Excrementa arida sanguinem sistunt & auri-
bus instillata dolorem pellunt. Adeps chronicis fluxibus, & hul-
ceribus pectoris commoda. Cutis equulei vsta & cum aqua hul-
ceribus oris illita, refrigerat ea. Lichenes qui sunt in equorum ge-
nibus, triti, & in aceto poti comitialibus mederi traduntur. Equi
tepidus sanguis mulierib. in potu datus, partum maturat. Excre-
menta in aceto trita & illita sanguinem sistunt. Lac equi inscienti
fœminæ ante congressum in potu datum fœcundam reddit. Den-
tes equini noctu capiti suppositi, sternutationi obsistere tradun-
tur. Equulei dens infantibus appensus dentes ipsorum maturat.

Sus ille lutulentus, & immundus porcus omnibus cognitus,
& culinæ acceptissimus: indignus tamen quo vescatur magis im-

munda Iudæorum gens. Græcis ὗς, quod vocabulum vtrique generi commune est, sicus Latinis Sus. Verres huius generis est mas. Græcis χοῖρος. Alias Porcus. Maialis est porcus castratus. Aper est syluestre genus, Græcis κάπρος. Respondet hoc animal corporis dispositione per omnia fere homini, vnde plurimum etiam corpus hominis nutrit.

Porcina vel suilla caro, inquit Simeon Sethi, boni succi est & facilis cõcoctionis, cum porcus anni vnius est, ꝓpter similitudinẽ, quam cum humano corpore habet. Quidam enim famis necessitate carnes humanas gustauere, quas suillæ similes gustu prodiderunt. Alit vero magis omnibus aliis cibariis. Quærent fortassis aliqui, quonam pacto suilla magis alat, & præ aliis temperata vel mediocris sit, cum hoc semper animal in cœno & sordibus volutetur & nutriatur? quam dubitationem quidam soluentes, aiunt: Quod nisi valde bene temperatum foret suis corpus, nunquam malum nutrimentum in bonam carnem verteret. Quemadmodũ in hominibus, qui corpore bene temperato sunt & sano, rebus mali succi & alimentis non læduntur multum, quoniam natura cũ tempore, ꝙ noxium est in bonum succum vertit, sic & in brutis agit animalib. Qui ergo humidi sunt ventriculi suillam non bene concoquunt, sed obsepiuntur, superuácaneamq; & superfluam humiditatem, glutinosumq; humorem actutum gignunt. Ac si probe concoquantur, bonum & boni succi alimentum facit, præsertim si porcus caricis alatur, vt enim aiunt, is apprime suauis & boni succi fit. Huius vero pulmo, si cataplasmate super vlcera ex attritu calceamentorum facta imponatur, mirifice prodest. Eiusdem quoque iecur cum vino sumptum venenatorum morsibus medetur. Huius quoque talus combustus discutit ventriculi ventositates, & dissoluit capitis dolores: sunt etiam pedes eius vtiles, boniqueſucci, bene enim concoquuntur: propterea se ex morbo reficientibus commodant. Fel etiam suis arefactum hæmorrhagiis medetur. Adeps eius cum aqua & cumino subacta, podagricis opitulatur. Aiunt etiam ossa eius suspensa quartana laborantibus esse auxilio. Porcelli, hoc est, nuper nati, vbera adhuc sugentes, humidi sunt & superfluitatibus abundant: nec boni succi sunt, propterea non bonum est iis vti, quemadmodum nec vetustis pórcis, quippe quibus

malus

malus insit succus. Aprorum caro melior est, quam suum domesti-
carum, quod tantas non habeant superfluitates, nec glutinosum
gignant humorem. Qui vero inter eos σκιπάρια, hoc est, calli apru-
gni, vt nonnulli eruditi putant, dicuntur, difficulter concoquun-
tur & perficiuntur, propterea ab his abstinendum. Adeps porci
hulceribus & adustionibus in vnguenta additur. Sanguinem ex-
creantibus excrementa porci cum aqua & vino temperata prod-
esse aiunt. Eadem ratione laterum doloribus auxiliari. Arefacta
excrementa ex aceto sumpta, dorsi doloribus mederi ferunt. Ver-
ris iecur ebrietati tradunt resistere: Apri cerebrum in vino sum-
ptum contra serpentum venena valet. Idem potest iecur eius, ex-
ectis tamen prius venis, in vino & ruta 4. obolorum pondere im-
butum & potum. Cerebrum Apri, & genitalium eius sanguis car-
bunculos sanant. Iecur lethargicos excitat. Lapillos in iecore por-
ci syluestris fœminæ inuentos tritos ex vino calculum vesicæ fe-
runt pellere. Fel apri strumas discutit, & splenis inflammationes
sedat. Pulmo eius cum adipe impositus, frigore corruptis pedibus
auxiliatur. Cum resina & cerussa serpentia hulcera sanat. Lari-
dum coctum ad eadem imponitur. Vrina & vesica Apri in fumo
arefacta, in cibo sumpta, vesicæ & calculi dolores sedant. Apri quo-
que vrina seu vesica in potu hydropicis prodest. Verris vrina in vi-
tro asseruata, aurium doloribus medetur. Vesica cum vrina & pau-
lo oleo in fumo exsiccata, calculum pellere aiunt. Excremento-
rum apri cinis in vinum inspersus, potusque dysenteriæ paralysiq;
membrorum auxiliatur. Adeps eius emollit, calefacit & purgat,
vnde vnguentis vtiliter additur. Excrementa eius calcinata san-
guinem sistunt: Eius sanguis, sicut & sal sanguinis porcini, egre-
gium sunt medicamen in phthisi, &c. Capra seu Capella, Græcis
αἴξ, caper seu hircus Græcis τράγος. Hœdus Græcis ἔριφος est ad-
huc tenellus ex caprarum genere. Hircorum caro mala est, & fe-
bres gignit: Hœdorum carnes, facile concoquuntur, & modice nu-
triunt, sanguinemque tenuem & humidum gignunt. Calidas et-
iam & siccas hebetudines, & temperaturas iuuant. Sunt vero me-
liores, succique melioris, qui nec minus tenelli sunt, nec nimis na-
tu magni. Nam qui sex menses excedunt, non hœdi proprie, sed
capellæ, hoc est, αἶγες vocantur. Sunt autem πυῤῥοὶ, hoc ruffi &

glauci, cæteris meliores, sed colicis morbis nocent. Aiunt quoque si pulmo eorum ante potum edatur, eius diei temulentiam auertere. Cerebrum Capræ cum melle phlegmonas restinguit: Adeps eius omnibus morsibus & læsionibus auxiliatur. Cum rosis pustulas nocte erumpentes sanat; surdis aurib. vtiliter instillatur: clysterib. etiam cõtra dysenteriam, siquidem reliquo adipe durior est, additur: Casei caprarum doloribus & mordicationibus corporis imponuntur: capilli caprarum vsti fluxus sistunt: Vngulæ crematæ cum pice alopeciis illinuntur: Lac potum vermes interimit, & pruritum sedat: Ad eadem valet sanguis, ac veneno idem cum medulla coctus resistit: Dysentericis prętcrea, & hydropicis sanguis datur: Arefactus sanguis medicamentis calculi miscetur: Puluis cornu caprini dentes mundat, gingiuas confortat, earumque tumorem & dolores reprimit, serpentum quoq; morsui auxiliatur, & sudorem cohibet. Fumus cornuum aut capillorum capræ serpentes fugat: Fel capræ in iure decoctum Asthmaticis medetur: cum porro ad vulnerum medicamina miscetur: Vrina capræ pota calculum pellit: Tepens adhuc aurium dolori instillatur: Præualet tamen vrina hirci: Lac caprarum in B. Mariæ mense Maio distillatur, ad vnc. ij. mane & vesperi potum, à peste præseruare & colicis mederi ferunt. Idem illitum & per se siccatum, maculas faciei & manuum purgare creditur. Dolorem oculorum ex calore natum mitigat: Galenus sic scribit de stercore caprarum: omnium creberrime vtimur caprillo stercore, digerentis & acris facultatis, adeo vt induratis scyrrhorum in modum tumoribus congruat, non lienis modo, sed etiam aliarum partium. Miscere tamen illi solemus farinam fabaceam, nec non oxycratum. Quin & ad aquam intercutem, & ad splenіticos varie caprillo stercore vtimur. Sed & vstum tenuioris quidem essentiæ, verum haud manifesto redditur acrius. Quamobrem sane ad alopecias congruit, & omnia vitia quæ extergentia medicamenta postulant vt psoras, lepras, lichenas, & hoc genus alia. Miscetur & digerentibus cataplasmatis, qualia sunt quæ accommodantur ad parotidas, & diuturniores Bubonas. Est enim vis eius, tum vsti tum non vsti, abstersoria & digerens: Nec eam paruam habet digerendi potentiam. Nam eo etiam ex aceto quidam Medicus vtebatur in ægris ad viperarum morsus, ac multo

magis

magis aliarum bestiarum: ac profecto ex iis complures seruauit. Idem etiam ad Auriginem sphyratos ipsas propinauit ex vino, & ad profluuium muliebre cum thure apposuit. Acrius tamen est medicamen, quam vt mulieres vrbanas, aut pueros, aut omnino qui tenera sunt carne, sanare possit. Hœdorum pelles rabidi canis morsui impositæ, medentur: Recens hœdorum sanguis cum aceto calfactus, dysentericis vtiliter bibitur: pelles caprarum & hœdorum pectori, tam hyeme quam æstate prosunt: Coagulatus hirci sanguis inflammata hulcera ad maturitatem perducit. Idem potus calculos renum frangit. Coctus aut ex vino potus, venenatorum telorum ictibus medetur: Calidus sanguis illitus, maligna hulcera, Melicerides, araneorumque morsus sanat.

CAPVT V.

De Castore, Cane, Asino ac Cato.

CASTOR, ἀμφίβιον est animal, terra & aqua viuens, ac corpore suo naturam terrestrium, cauda vero aquatiliũ obtinens. De Fibro Plinius lib 8. cap. 30. Marino cani est similis, longus ac tenuis, dentibus acutis, cute pretiosissima, quæ quo nigrior, hoc est præstantior, colore Damæ non dissimilis, capillo tamen subtiliore ac elegantiore. Cauda eius piscium est caudæ & sapore & forma similis, qua extra aquam exsistente diu superesse nequit. Posteriores pedes anserinis priores caninis respondent. Cateruatim syluam ingredientes ligna dentibus cædunt, eaque mira arte ad cauernas apportant, aliquem enim ex numero ipsorum in dorsum coniicientes pedibus ipsius tanquam plaustro ligna interponunt, cumque cauda, velut equi currum temone, ad antrum attrahunt. excorticeque lignorum vescentes miras ex lignis habitationes extruunt: Piscibus insidias tendit. Adeps eius comitialibus medetur: Testiculos habet duos, quibus humor melleus adhæret, hi castori exscinduntur at bene purgati in sole exsiccantur: siccati vero in loco vmbroso & tenebricoso suspenduntur. Castorium in septennium citra vllam corruptionem asseruatur. Interius quod est in testiculis, medicamentis admiscetur, cutis exterior abiicitur. Calidũ est in gradu tertio, siccum v. in secũdo: Vires eius sunt calfacere,

cere, exsiccare, purgare, vnde conuulsionibus ex nimia repletione prouenientibus, & tremulis auxiliatur. Ruta & aceto mixtum naribus instillatum, cerebrum confortat, capitisque dolorem pellit: In vino potum comitialibus medetur: Omnibus in summa damnis ex frigore prouenientibus opem fert castoreum: Tritum suppositum linguam impeditam restituit. Decoctum cum vino illitum, neruorum vitiis subuenit: Conuulsiones prohibet: Menses ac partus cum pipere & hydromeli sumptum ciet. Idem potum vel illitum, tremulis & neruorum vitiis prodest, febres pellit, refrigerata membra calfacit: calidis affectionibus officit: cum succo rutæ comitialibus datur: contra Apoplexiam linguæ puluis castorij donec dissoluatur supponitur. Vinum cum castoreo decoctum cum Ruta & Elelisphaco, contra totius corporis paralysin bibitur: Lethargicis in sternutamentum miscetur; Passiones pulmonis & humores cerebri cum pulegio sumptum emendat: veneno resistit, illitum tremulis, paralyticis, & hydropicis subuenit. Lethargicos & veterno obdormiscentes oleo & aceto mixtum excitat, surdastris auditum restituit. Fumus eius naribus attractus pulmonem confortat, eiusque exulcerationem reprimit, tormina & inflammationes ex aceto haustum compescit, partus secundasq; expellit.

Oleum in capitis affectionibus Quercetani: ℞. oleorum rutæ lumbricorum an. ℥.ij. olei de castoreo ℥.j. aquæ vitæ parum misc. cataplasma. ℞. pulu. rad. Ireos, flor. pœoniæ, visci q. ana ʒ.j. flor. menthæ, hyperici, betonicæ, thymi maior an. ʒ ß. pulu. sem. peoniæ, baccar. iuniperi ana ʒ. j. ß. Theriaces, Mithridatii ana ʒ.vj. olei de castoreo ℥, ß. olei anethi, Rutæ & mentæ ana ℥. j. ß. Mithridatium & Theriaca cum oleis ad ignem liquescant: deinde sensim extra ignem pulueres addantur, & fiat instar cataplasmatis, vel addita cera instar cerati: Aqua singularis in qua Hystericis suffocationem patientibus offerri solet sal prædictum.

℞. Rad. Diptami
Sem. Dauci an. ℥.j.
Cinnamomi electi.
Cassiæ ligni.
Melissæ ana scrupulos duos.
Croci Orientalis scrupulum j.

Castorei

Castorei recentis scrup. j. & semis.

Ex omnibus mixtis fiat puluis, & affundantur aquę Rutæ libræ duę cum dimidia, stent per quatuor dies infusione, destilla in B. Mariæ, & serua ad vsum.

In huius aquæ cochleari vno grana tria salis offeruntur tepide, tribus vel quatuor diluculis ieiuno ventriculo per tres horas.

Balsamum Hieronymi Rubei: Recipe resinæ terebinthinæ ℔. ij. olei laurini vnc. ij cinnamomi, spicæ ana vnc. ij. caryophyllos 50. Folii vnc. ij. euphorbii, baccarum lauri, gummi hederæ ana vnc. ß. Galbani, castorei, cyperi ana vnc. vj. Tegularum bis coctarum, in oleo communi extinct ℔. ß. Ponatur hic tegularum puluis in fundo cucurbitæ, reliqua misceantur, & superponatur illi pulueri, appositoque rostrato pileo, ac rimis accurate stipatis, igne leui adhibito, primo exibit aqua, quam seorsim seruare debemus: aucto mox igne, habebitur oleum, quod balsami vires æquare creditur. Calidum enim & siccum est, & mirifice penetrat, frigidisq; omnibus morbis, neruorum præsertim, apprime conducens. Nam linguæ paralysim, & oris, ac virgæ, ad hæc epilepsiam, membrorum tremorem frigida ortum caussa, dolorem dorsi renum, artuumq; potum & illitum, plurimum iuuare scribunt: aduersus morsum scorpionũ, serpentum, canis rabidi & venenatorum, quæ viuis eiaculantur, vtiliter adhibetur: eadem ratione, si quis hyoscyamum, opium, cicutam, & venena huiusmodi sumpserit, hoc oleum, vino tepido haustum, & illitum, conducet: vocem amissam restituit, strumis, & carni in vlceribus supercrescenti resistit: memoriam auger occipite oportune inuncto: ad surditatem facit, ad vteri dolores ac dentium, quos frigiditas, aut flatus crassiores pepererint. Quæ primo loco manauit aqua melior censetur potu, sed sola no exhibenda est, quemadmodum neque oleum, sed cum aliquo liquore morbis, quorum quærimus curationem, proprio.

Medicamentum Paracelsi, contra trepidationem membrorum: Primo balneum: Recipe agrimoniam, flores lilii conuallium, radices hirundinariæ, calcis ouorum partem certam. In isto balneo lauet æger, post balneum vnge eum isto vnguento: Recipe pinguedinis excoctæ ex vulpe lib. j. castorei destillati vnc. v. terpentinæ destillatæ cum pipere, cantharidibus & baccis lauri ana

vnc. vij ſ. miſceantur ad ignem, & fiat vnguentum, quo melius non inuenies, non ſolum in tremoribus Mercurialibus, ſed etiam in ſimili gutta, paralyſi, lethargo: & quicquid poſſibile eſt in apoplexia, obtinebis per hoc, ſi modo origo ſit ex Mercurio, ita etiam per idem tolles Mercurialem ſpaſmum. Notandum etiam eſt balneum ſupradictum melius fieri additione flammulæ & ſauena riparum, quæ etiam pro tuo iudicio vel prorſus omittere potes, vel addere.

Vnguentum in Paralyſi & Apoplexia poſt paroxyſmum Paracelſi: Olei de baccis lauri, pinguedinis caſtorij ex teſticulis, liquoris de anacardis, de piperibus, de granis paradyſi an. ℥. j. euphorbii liquefacti q. ſ. Reduc in augmentum ſine cera.

Aqua hyſterica: Recipe ſuccorum depuratorum matricariæ, mercurial. an. lib. j. Nucis moſchatæ, cinnamomi, ligni aloes, macis ana vnc. j. flor. anthos, ſaluiæ an. p. ij. caſtorei drach. vj. Fæculæ Bryoniæ vnc. ſ. vini albi generoſi lib. j. ſ. Digerantur per tres aut quatuor dies, dein deſtillentur per balneum vaporoſum feruentiſſimum: fiat aqua pro hiſtericis omnibus affectibus: doſis cochlear vnum mane. Vterum ab impuritatibus detergit: muliebri fluori confert, hiſtericiſq; omnibus affectibus conducit.

Puluis ſternutationem prouocans. Recipe rad. ireos, fol. maioranæ ana drach. j. ſem. ſinapis, cubebarum, caryophyllorum, piperis albi an. ſcrup. j. caſtorei ſcrup. ſ. miſce; fiat puluis, ex quo parum inſuffla naribus.

Opiata capitalis: Recipe conſer. flor. anthos, ſaluiæ, betonicæ, calendulæ ana vnc. j. confect. anacardinæ diacaſtorei, diacorij ana drach ſ. ſpec. diamoſchi dulcis, diambra ana ſcrup. j. cum ſyrupo conſeruæ citrii fiat opiata: de qua capiendum ad molem nucis auellanæ. Ad epilepſiam addenda ſunt conſerua pæoniæ, viſcum quernum, vngula aloes, ſal cranij humani, & ſimilia, huic malo ſpecifica. Sic ad varias indicationes curatiuas varianda ſunt ea, quæ adduntur. Antidotus hyſterica: Recipe extracti hyſterici maioris & minoris an. vnc. ij. extracti vuluæ ſeu matricis leporis, vnc. j. extracti ſeu fæculæ bryoniæ vnc. ſ. extracti caſtorei drac. ij. olei gagatis cum colcothare rediſtillati & rectificati drach. ſ. olei ſuccini flaui drac. j. Nepenthes noſtri hyſterici drac. j. ſ. Syrupi cinnamomi q. ſ.

vt fiat

vt fiat antidotus: dosis scrup.j. vel drac.ſ. cum iusculo vel liquore aliquo conuenienti.

Extractum hystericum. Recipe matricariæ, arthemisiæ, melissæ, rutæ an.m.iiij. vel amplius sabinæ m.j. His herbis adhuc recentibus rite contusis adde castorei, myrrhæ, croci an.vnc.j. Cardamomi vnc.j.ſ. His porro omnibus affunde aquæ cinnamomi lib.ß. Et inde destilla omnem liquorem ad siccitatem per alembicum in B. vaporoso: quæ destillandi ratio cæteris omnibus præstantia & securitate præcellit, quod sæpius inculcare non desistimus. Dein cum hoc eodem liquore fæcibus siccis iterum affuso, omnes tincturas elicies: quo effuso per inclinationem, fæces exprimes, hancque expressionem iunge cum liquore siue aqua tincta. Omnibus denuo iniectis in alembicum, inde destillabis omnem liquorem, quem studiose seruabis seorsim, & extractum residebit in fundo in forma sapæ, aut paulo sicciori: quod ad scrup.j. offeres, vel in forma pilulæ, vel dissolutum in sua propria aqua.

Extractum hystericum aliud. Recipe rad. bryoniæ vnc.iij. rad. Asari vnc.j.ſ. fol. matricariæ, arthemisiæ, nepethæ, siccorum an.m.iij. bacc.iuniperi, sem.seseleos, ameos, rutæ, carui, anethi an. vnc.ij. nucis muschatæ, cardamomi ana vnc.ſ. Karabes vnc.j. castorei drac.vj. contundantur & misceantur, addendo hydromelitis vinosi lib.j. aquar.rutæ, matricariæ an. q.ſ. vt macerari possint: dein fiat expressio & extractum, vt artis est. Singulare est mundificatiuũ matricis, eiusq; omnibus affectionibus à caussa præsertim frigida subortis opitulatur.

Diacastorium Nicolai: ℞ castorii, myrobalanorum citrinorũ an.℥ iij. aloes ʒ j.ß. folii, pyrethri, glycyrrhizæ, tragacanthæ, calami aromatici, nitri, galbani, spicæ Indicæ, schęnãthi, opopanacis, cassiæ ligneæ, leucopiperis, macropiperis, Melanopiperis, Xylobalsami, carpobalsami, colocynthidis, sagapeni, theupõtici, styracis calamitæ, zingiberis, cinnamomi an.℥.j.g.ij. asæ fœtidæ, myrrhæ, euphorbii an.℥.j.g.xvij. staphisagriæ, dauci, fœniculi, petroselini, apii, sileris montani, baccarum lauri, Petrolei, sem.sinonis, styracis, calamitæ rubeæ, sanguinis draconis, cardamomi, thuris, agarici, masticis, salis Ammoniaci, zedoariæ, anisi an.℈.j g.ij. thymbrę, hyssopi, Pulegii, chamędrios, origeni, balsamitę, ocymi, rad.branc.vrsinę, dictãni

Cretenſis,ſem rutæ, Ariſtolochiæ longæ,rotundæ, Mabathematicon, Azari,ſaluiæ min.roſarum, Bdellii an. G.xvij. epithymi, polypodii quercini, opobalſami(loco eius oleum caryophyllorum)ana g.xiv. Aſpiados,rad.capparorum an.g.xj. Peucedani, abſinthii ana g.vij.anacardii,ſabinæ gentianæ,cort.mandragoræ an.g.xj. ireos g. iij. mellis deſpumati triplum. Fiat electuarium in vaſe vitrato ſeruandum. Datur in modum auellanæ in paſſionibus capitis. Confert cephalalgicis,epilepticis, vertiginoſis hemicranicis,paralyſi omnium membrorum, & omnibus frigidis ægritudinibus,tempore frigido nocentibus confert.

Aqua compoſita ad epilepſiam. Recipe pullos picarum nu. xij. fruſtatim vna cum inteſtinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum, addendo rad. pæoniæ, zedoariæ, viſci querni ana vnc.ij flor. Tiliæ arboris, lilii conuall. hyſſopi ana p. ij. coquantur in oxymelitis anthoſati & aquæ milliſſ. an. lib.iiij. ad medietatis conſumptionem: dein exprimatur. Huic expreſſioni adde gran.iuniperi, Sem. pæoniæ ana vnc.ſ. caryophyllorum, nucis muſcatæ,croci,cinnamomi,cucubebarum ana drach.iij.caſtorei drac.ij.ß.flor.Betonicę,ſtœchados arabicę,primulæ veris,citrii mali ana p.ij Anagallidis pupureis floribus p.iij. contuſis contundendis digerantur per quatuor dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum ad ſiccitatem. Doſis huius aquæ eſt cochleat vnum vel alterum.

Theriaca Aetii: Recipe caſtorei, veratri nigri, ſcammonii an. drach.ij. opopanacis, cumini Thebaici,centaurij, nitri, ſulphuris viui,abrotani,ammoniaci,thymiamatis,ſem.rutæ ſylueſtris,abſynthii ana drach.j. contuſa & cribrata excipe aqua, & efforma pilulas fabæ Ægyptiæ magnitudine,& vnam quotidie præbe,cum aceti mulſi cyathis quatuor.

Oleum de caſtoreo: caſtoreum in aceto diſſoluitur, aut ex vino ſtillatitio maceratur,& igne lento oleum exſtillatur:hoc poſtea ex aceto corrigitur. Inter deſtillandum interdum materia operculo adhæreſcere ſolet, capliutæ inſtar: Hæc carbone cand ete admoto, liquatur. Egregium eſt oleum ad membra reſoluta, & ea quæ alimentum non ſentiunt: venerem excitat: colicos dolores ſedat: v teri ſtrangulatum diſcutit: partes naturales roborat.

Oleum

Oleum de castoreo compositum: Recipe castorei, styracis calamitæ, galbani, euphorbij, casiæ ligneæ veræ, opopanacis, croci, carpobalsami, spicæ nardi Indicæ, costi ana drach. ij. cyperi, schœnanthi, piperis longi, nigri, Sabinæ, pyrethri ana drach. ij. ſ. olei lib. iv. vini lib. ij. Galbanum & opopanacem in vini parte seorsim dissolues: Deinde reliqua omnia contusa cum oleo, & reliqua vini parte coques ad vini consumptionem in duplici vase: postea cola, & gummi dissoluta oleo adfundes, & iterum coques in duplici vase, ad consumptionem vini, & sæpius miscens repone. Optimum est ad frigidos affectus partium omnium, præsertim neruosarum, medetur paralysi, spasmo, Tetano: & sedat acerrimos rigores & frigora febrium, si spina dorsi liniatur. Canis Græcis κύων: horum genera sunt varia: alii quadrupedibus, alii auibus insidiantur: Alii pecorum, alii ædium custodiam gerunt. Sanguis eius potus tremulos liberat: Caput eius siue neruosa caro adusta, & in pulueres redacta, morsum rabidi canis sanat: Dentium canis puluis, dolores gingiuæ & dentium sistit: Cor eius in potu sumptum contra latratum canum (vt ferunt) custodit: Fel in melle sumptum oculos curat: Lac potum capillorum prouentui obsistit: In vino aut melle potum mortuos fœtus expellit: Adeps eius podragricis auriumque dolori auxiliatur: sanguis alopecias restituit: Vrina verrucas abigit: Lac primogenituræ canis omne capillorum decisiones prohibet, & partum in vtero maturat: Vrina cum nitro temperata lepram aut pruritum sanat: sanguis canum contra veneficarum venenum præsentissimum est remedium: Fel canis cum melle lippitudines oculorum sanat: Adipe canum lendes capitis purgantur: Chirotheca ex corio carino confecta contra scabiem & tussim valet: Vrina canis cum puluere capillorum eius illita, verrucas pellit. Lingua eius maximam in se medicam vim habet, & sua enim, & aliorum vulnera hac sanat: & quod maius est, pedem, si vulnus lingua pertingere nequeat, lambit, eumq; vulneri sanando imponit remedii à natura inditi certissimus. Gallinarum excrementa in cibum canum immixta, à rabie eos præseruant: Oleo canino inuncto omnes confestim pulices desiliunt. Albi canis excrementa trita, in iure gallinæ ante solis exortũ sumpta, aluum sistunt, atque Ictericis prosunt. Stercus canis, vt scribit Galenus, qui solis

fuerit ossibus integrum biduum nutritus, durũ, candidum, minimeq; fœtens stercus est: quod exsiccatum redactumq; in pollinem, ad anginam, dysenteriam, & summe inueterata vlcera optime accommodatur. Ad anginam quidem iis mistum, quæ alicui huic affectui conueniunt: ad dysenteriam vero iniectum lacti decocto, aut quod silices candentes, aut cylindros ferreos extinxerit.

Asinus Græcis ὄνος: lauacrum ex decocto carnis asininæ tremulis ex ebrietate membris cõfert: Tostum eius iecur ieiuno sumptum stomacho comitialibus fert opem: Ad eadem valent tritæ & vstæ vngulæ: Puluis carnis eius rimas ex frigore contractas curat: vsti iecoris cinis lapsam vuulam restituit: Pota vrina lumborum, & renum dolores sedat: Vrina Onagri, Galeno teste, calculum vesicæ frangit: sanguis asini fluxus sanguinis sistit: Adeps eius maculas cutis extergit: excrementa ad omnis generis sanguinis fluxus adhibentur: Pascentis asini excrementa vino mixta, ictui scorpionis sunt remedio: Lac eius subtilis & aqueæ est substantiæ, tussi, excreationi sanguinis, & hydropi medetur, aluum mollit, phthisi subuenit, gingiuas confortat, ac dentes purgat: Lethalibus morbis, intestinorum exulcerationi, & alui constipationi plurimum commodat: Vertigine, dolore capitis, auriumque susurro laborantibus officit: Præsertim vero somno dare operam post eius vsum est incommodum. Obest autem præcipue iis qui infirmioris naturæ habent capita; Neronis concubinam lacte asinino corpus suum, quoties balneo exiret, abluisse legimus. Tres quatuorve sanguinis asini guttæ in vino sumptæ, febrim quotidianam pellunt: Adeps eius ad Venerem incitat; Medulla podagram & membrorum tumores sistit: Splen in aqua contusus mammis appositus lac generabit; aluum mollit, dentes ac gingiuas confortat, phthisicis auxiliatur, maculas cutis detergit, dealbat, & teneram reddit. Vrina eius pota Ischiadicis fert opem. Pulmo & lingua infumigata trita in potu sumpta tussi medentur: Iecur domestici asini, tostum sumptum comitialibus auxiliatur; idem præstat vngularum eius cinis, per dies plures ad vnc.j. sumptus. Emplastrum ex eodem cinere indurata Apostemata discutit, rimis inspersus easdem sanat: Excrementa vsta per emplastrum imposita, siue etiam in vino cui xylinon intinctum fuit, trita, sanguinem sistunt; Puluis iecoris asinini

vsti

vrsi adipe, & oleo modico mixtus, alopecias sanat: Excrementa sistunt venarum & arteriarum sanguinem; Vrina naribus instillata sanguinis fluxum cohibet; Annulus ex vngulis, & ossibus asini confectus, haudquaquam tamen nigri coloris, à comitiali morbo præseruat; suffitus ex pulmone asini omnia impura animantia ex ædibus expellit. Plinius.

Mulus Græcis ἡμίονος & ὀρεύς, ex asino & equa nascitur, animal infœcundum: Cutis ac cinis mulæ adustionibus ignis imponuntur: Attritus item calceamentorum ac fistulas sanat: si domum sinistra mulæ vngula suffias, mures ac glires ex ea discedunt.

Feles alias Catus, ab astutia videlicet, quasi cautus. Veteres enim Catos dicebant cautos & asturos: Græcis γαλεώτης; murium perpetuus hostis, animal morib. pudicissimis: Valeriana herba delectatur, cui ob id etiam nomen est inditum. Caro Felium est substantiæ humidæ ac mollis: Morsus felium venenatæ est naturæ, obsistitur tamen ei facile, emplastro ex cepis & syluestri calamintha: Cati syluestres suffitum rutarum, & amygdalorum formidant: Syluestrium catorum caro calidæ ac siccæ est naturæ, dolores aureæ venæ sedat, calefacit renes, dolorem pruritus sistit: Excrementa felium mixta melle & aceto, alopecias sanant. Vidi aliquando vetulam catis abscindere summitates caudarum, sed ignoro in quem finem, aut ad veneficium forsan, vel contra colicam puellorum ab extra ad vmbilicum, &c. Pellis syluestris cati vsurpatur in colica, & doloribus coxendicis, &c.

CAPVT VI.

De Oue, Leone, Vrso, Camelo, Vulpe, Elephante, Lepore, Caprea, Dama, Lupo, Lutra, Mustela, Sciuro, Rana, Glire, Bufone, Talpa, Mure, Erinaceo, &c.

OVIS Græcis οἶς ἢ πρόβατον genus fœmininum. Aries Græcis κριός masculus, Ductor gregis. Veruex dicitur aries castratus, hoc

hoc est, cui exempti sunt testiculi, habitioris acquirendi corporis gratia: Agni tenellæ adhuc sunt lanigeri generis pecudes, Græcis ἀρνίον. Agnorum carnes modice sunt calidæ, humidamque habent superfluitatem, atq; ideo ab iis læduntur, qui humidioris sunt temperaturæ: qui vero sicciorissunt, iuuantur: quantoque iunior agnus fuerit, tanto difficilius eius caro concoquitur, magisque humida est; quanto vero maior, tanto melius concoquitur, & è minus est humida; sic in cæteris animalibus contingit, quo iuniora sunt, eo humidior est quam maiorum eorum caro. Ouilla caro superfluitatum est plena, malique succi: Melior est, quæ vnius anni, hoc est, annicula, quæ vero annum exuperat, difficulter concoquitur, & mali est succi; nocens his qui stomacho sunt humido, & pituitosis.

Cerebrum ouis oculis illitum alba pterygia curat, stercus suillum cum melle & aceto tritum & illitum, verrucas pellit. Vnguentum ex eodem absque oleo cum cera confectum adustiones refrigerat: Cum gallinarum siue anserum adipe tritum, aurium paralysin curat: Calentes adhuc ouium pelles impositæ, coagulatum sanguinem dissoluunt, maculas purgant: Vrina nigræ vel rubræ ouis cū melle sumpta, aquā intercutem abigit: stercus ouillum in iusculo cum petroselino ad vnc.j. vel vnc.j ß sumptum auriginem sanat: Idem in aceto dilutum valet ad acrochordonas, myrmecias, thymos, & duros funiculos, & splenis tumorem. Cum cerato rosaceo vlcera ad cicatricem ducit: Fel ouis illitum carcinoma in homine exoriens sanat. Agnorum medulla igne liquefacta, oleo nucum & albo saccharo admixto, destillata in sambuco, calculum vesicæ frangit, dolores item virgæ genitalis & renū sedat, nec parū sanguinem meientibus prodest. Fel agnorum illitum partibus corporis quas carcinoma inuasit, præsentissimum est remedium: Cornua arietis ad radices ficus defossa, ante tempus ficus maturas producere tradūt: Vsta arietis caro, elephantiasi faciei, & psoræ remedium adfert: serpentum atque scorpionum morsibus medetur: Pulmo arietis calidus attritionibus calceamentorum impositus, est remedio: Humor à decocto arietis pulmone stillans tertianam febrim renumque dolores pellit: Ius de carne arietis contra carcinoma sumitur: Adeps arietis eiusdem est cum suilla naturæ: adustiones

curat:

curat: Fel arietis cum lana infantum vmbilico appositum, citam ipsis aluum facit: Excrementa arietis cum aceto illita, liuentes maculas corrigunt, & clauum pellunt: cum oleo imposita sacrum ignẽ restinguunt: cera addita, adustionibus medentur.

Leo, Græcis λέων, de his Plinius lib. 8. c. 16. Animantium rex est, cordatum, magnanimum ac nobile animal, iubatum ceruicem habet, gaudetque excelsis montibus: Leæna vero iuba caret. Insidias animaduertens venatorum vestigia pedum cauda, ne à venatoribus obseruentur, tegit. Fœtus eius triduum post partum somno detinetur, posteaque rugitu Leonis excitatur: Ad quercus attactum horrere, & trepidare leo fertur: Galli item cantum expauescere. Adipe leonis perunctum, à luporum insultu securum tradũt: Adeps eius dura hulcera mollit & aperit: cum oleo faciei maculas extergit, & adustionibus medetur.

Vrsus Græcis ἄρκτος, crudele & informe animal, capite imbecillo, pedibus & lumbis robustissimis, vnde erecto corpore interdum dimicare solet. Fertur hyberno tempore in antro ex vngularum suctu se sustentare: vide Plin. lib. 8. cap. 36. Caro vrsi viscosum humorem generat, concoctionisque est difficilis, quare medicamentis potius quam cibis admiscetur. Fel eius calidum ac siccum est, comitialib. ac paralyticis prodest: Fel autem a iecore cum vesica in qua conditur, abscindetur, suspendeturq; vt arefiat sicque ad biennium asseruari poterit: Oculi eius effossi sinistro alligati humero, quartanam febrem pellere debent: Adeps alopeciis illinitus confortat memoriam, &c. Electuarium de felle vrsi, comitialibus medetur.

Camelus, animal est informe, collo longo, pedibus nodosis, gressu tardo, dorso gibboso, eius meminit Plinius lib. 28. cap. 9. Virgæ eius duræ & neruosæ, vnde etiam nerui arcubus conficiuntur. Caro eius vrinam ciet: Adeps eius aureæ venæ vtiliter illinitur: Cerebrũ arefactum in potu sumptum, comitialib. auxiliatur: Earundem est virium sanguis, qui arefactus quoq; & coctus fluxus sistit, atque cum vino ictibus telorum medetur: Potus vero post menstruas mulierum purgatiores, conceptionem adiuuat, & constipatas matrices soluit: Vrina hydropicis commodat, fœtori narium prodest, intestinorumque constipationes fortiter discutit.

Furfures capitis decidere facit: Albi Cameli excrementa melle trita tumores sistunt, & inflammata vulnera purgant: Tritus Cameli sanguis dysenteriæ obsistit: Lac potum veneno resistit, discrasiam adiuuat & corrigit, corpus & ventrem nutrit: excrementa verrucas purgant, narium fluxum sedant: Cum aliis medicamentis sumpta comitialibus ferunt opem, pestifera item hulcera, tumores & Melicerides aperiunt.

Vulpes Græcis ἀλώπηξ animal nemini non cognitum: Hic melem ex antro abesse aluum ante ingressum speluncæ exonerat, adueniens inde Meles, viso stercore, relicto antro diffugit, sicq; astutu suo vulpecula cauerna, nullam propriam sibi apparans, sed alienam fraude occupans, potitur. Adeps eius illitus conuulsionib. est auxilio: sanguis eius arefactus, & tritus calculo renũ & vesicæ medetur: Linguam dispnœicis salutarem ferunt: Pellis eius naturæ est calidissimæ, vnde humidæ existentes naturæ iis confortantur. Fit ex hoc lohoch de pulmone dictum, quod abstergit, & consolidat vlcera pectoris & pulmonis, præferturq; aliis remediis & phthisi. Oleum item vulpinum, ad podagras & reliquas arthritidis species, ac dorsi renumq; dolorem est efficacissimum.

Loch de pulmone vulpis, ℞. pulmonis vulpis præpar. succi glycyrrh. sem. fœnic. anisi, capillo. Veneris an. ℥. j. mellis ℥. xvj. fiat loch, seruatur bienniũ: abstergit, consolidat vlcera pectoris & pulmonis.

Elephas Græcis ἐλέφας, animal est mãsuetissimum; quod facile domari potest, tantæ fortitudinis, vt muros frõte sua destruat, & arbores conuellat: Biennium in vtero fœtũ gerit, tertio tandem anno vnicam excludit prolem, nec amplius parit: Trecentos posse viuere annos scribunt: Lapsus surgere nequit, cõtinuos n. osseos pedes habet: Dormiens robori firmissimo innititur, quod obseruantes venatores in imo, ne animaduertat animal, dissecãt, vt innités elephas vna cum arbore prolabatur. Sanguis elephantis præsertim masculi, fluxũ sistit cerebri. Vẽter febricitantis si excremento elephãtis suffiatur, maximam sentit opem: Plura apud Plin. lib. 8. cap. primis vndecim.

Lepus, Græcis λαγώς, Cuniculus Græcis Δασύπους: Omnibus sunt noti: Animalculum est velocissimæ ac timidissimæ naturæ: Apertis oculis somno indulgent: Fœcundissimum natura genus leporum & cuniculorum, singulis mensibus sobolem procreans: san-

guis

guis leporis vitia cutis in facie sanat: Alopeciis cinis capitis eius cũ aceto medetur: Cerebrum eius inassatum tremorib. ex valetudine contractis iuuandis editur. Iure carnis eius abluti podagrici opem sentiunt: sanguis eius illitus vitiliginem lentigines q; sanat. Comitialibus iecur arefactum ad vnc. j. datum prodest: Excrementa leporis aceto imbuta inueterata, & luxuriantia damna illita adiuuãt: Fel leporis oculorum vitia melle commixtum restituit: Caro eius plus omni reliqua melancholici humoris generat: Testiculi leporis veneno resistũt, in acero sumpti: In mense Martio viui adusti leporis cinis calculo cũ vino potus, fert opem. Genis infantum cerebrũ leporis illitum facilem dentitionem parit: Cuniculi eiusdem prope naturæ sunt cum leporibus, sicut & lepores fœcundissimi. Adeps leporis miraculose sanat & expellit.

Caprea Græcis Δορκὶς, cuius masculinum genus Capreus: syluestre est caprarum genus, in rupibus & locis inaccessis agens: vnde facile venenatorum insidias euitat: sin propinquas in colle insidias animaduertat, ex iisdem se præcipitans, illæsa in cornua prolabitur: cuius meminit Martialis, cum inquit:

Pendentem summa capream de rupe videbis,
Casuram speres, decipit illa canes.

Capreolus est capreus tener: vt apud Vergil. Præterea duo nec tuta mihi valle reperti capreoli: Excrementa caprearum in vino sumpta, ictericis prosunt: cum spicæ Nardi follis menses cient: cum aceto imposita fluxum sanguinis sistunt: Vsta & cum aceto mixta, alopeciis illinuntur: Adeps earum podagricis auxiliatur.

Dama, Græcis Πρὼξ, ex syluestrium caprarum est genere: animal imbelle & timidum: Vnde Matt. Imbelles Damæ nil nisi præda sumus. & Ver. Cum canes timidi venient ad pocula Damæ. De his Plin. lib. 8. c. 56. Damæ, inquit, mansuescunt raro, cum feræ dici iure non possint: Complura namq; sunt nec placida, nec fera, sed mediæ inter vtrumque naturæ.

Lupus, Græcis Λύκος, animal rapacissimũ & fraudulentissimũ: Vrina eius secundum lunæ augmentum & decrementum augetur. Super huius tepidam adhuc vrinam lotium reddentia animantia nunquã concipere traduntur. Famem per aliquot dies sufferere valet lupus, vnaq; postea vice tãtum deuorat, vt ad triduum, aut vltra

etiam sufficiat. Cor eius arefactum & asseruatum optimum de se odorem præbet: Comitialibus quoque adustum, & tritum in potu sumptum medetur: Lupinum stercus candidum, vt refert Galenus, colicis quidam dandum, aut vino albo, aut aqua distemperatum, putabat, nec tantum in paroxysmis, sed etiam in interuallis, siquidem vacarent phlegmone, & feliciter illi cessit negotium.

Lynx, animal lupo simile, pelle maculosa, velut pardi, vnde maculosam Vergilius nominat. Visu acuto, lingua serpentẽ refert, eamq; quam longissime exerit, collum habet flexile, vngulas grandes, vnicum tantum fœtum edit. Vrinam corpori aspersam vel illitam, pruritum sedare aiunt.

Lutra, Græcis ἐνυδρίς: Ex fibrorum genere animal callidissimum, de quo Plinius lib. 8. cap 30. Feli per omnia, præterquam capite, simile, coloris nigricantis, piscinis & aquis, vnde victum sibi quærit, cohabitans: Spiritum ex aere, quamuis etiam sub aqua aliquandiu se sustentare valeat, ducit. Hinc fit, quod aliquando in piscatorum retia ex cupiditate prædæ delapsa, quoniam egredi commode nequit, neque donec nodos dilaceret sub aqua spiritum ducere potest, suffocata inuenitur: Cibi adeo est auidum, vt maximos piscium aceruos in suam specluncam deferat.

Mustela, Græcis Γαλῆ: animal astutum, maximam sui fœtus curam gerens, quos subinde ne inueniantur transfert, in cauernis petrarum degens, longumque somnum ducens: Hæc cum serpente dimicatura ruta se munit: Ex immaturis ficubus, earumque foliis emplastra cõtra mustelæ morsum, qui subitum dolorem adfert, conficiuntur. Similiter ex cepis vel allio: sanguis eius cum Arnoglossa illitus, podagricos adiuuat: cinis cum aqua potus phreniticis fert auxilium, lepramq; curat.

Sciurus Græcis Σκίουρος ab vmbra caudæ nomen suum habet: Notum animal. Mustela maius, sed breuius, rubicundi coloris, præterquam in ventre, qui candet: Miræ velocitatis in saliendo, vt arbores saltu transvolet: Amnem transiturum, lignum aliquod leue, cui insidet, aquæ imponit, caudaque veli vice, flante vento vtitur. Tempestatem præuident, obturatisq; qua spiraturus est ventus cauernis, ex alia parte fores aperiunt: teste Plinio lib. 8. cap. 38.

Rana, Græcis βάτραχος: In vsu sunt virides; Reliquæ venenum habere dicuntur: Viuę in testa adustæ alopecias curant: Fel earum lumbricos pellit: Fel in cinerem vstum febribus mederi ferunt: Succus ranarum ex oleo & sale coctarum prodest collo distortis: sanguinem cinis earundem sistit: hulceribus & membrorum iuncturis prodest: Dicto modo coctæ venenatis vermibus, & lepræ obsistunt: Dentium dolorem sedant, si aquatilium ranarum decocto os colluatur, de his plura in sequentibus.

Bufo Græcis φρῦνος: animal est deterrimum & plurimum noxium: Naturæ est frigidissimæ: Cor circa collum habet, vnde ni si confixo collo non morietur. Bini plerumque cum concentu prodeunt: In capite eius lapidem inueniri dicunt, cui contra venena, & erysipelata vis adscribitur.

Talpa, Græcis ἀσπάλαξ; Murium generis est, nigrum non cæcum animal, sub terra viuens, cuius cuniculos perrepit, ac subinde terram egerit. Vsta in cinerem cum oui albumine lepris illinitur: sanguis eius alopecias capillis explet: cinis eiusdem fistularum putredines consumit: Qui iecur eius comederit, aut viuam manu compresserit, eum à febri securum eodem anno credunt fore, &c.

Melis, μέλης à melle nomen accepit, cuius est auidissimum animal, aluearibus ob hoc maxime infestum: Alio nomine Taxus & Taxo dicitur: viuit in cauernis, dorso lato, pedibus breuibus, magnitudine vulpis, colore felis, cute densa, & pilis hispidis: Mordax & asperum animal: Dorso & vertice nigricat, reliqua parte candet. Plinius lib.8.cap.38. Melibus hæc est natura, & in metu solertia, vt sufflata cute distenta, ictus hominum & morsus canum auertant. Adeps eius inter reliquas vtilitates renum doloribus auxiliatur: sanguis in cunicularibus destillatus ad vnc. ij. vel vnc. ij ß. pesti est auxilio: Adeps eius & oleum adipis in medicina frequens.

Erinaceus, quem Echinum vocant Græci: animal spinis circumuallatum, quibus telorum vice aduersus insidias vtitur, ita eas expandens & acuens, vt attingi nequeat. Cibum quæsiturus fructus inuentos aculeis suis infigit, infixos ad speluncam suam defert. Plin. lib.8.c.37. Caro eius vim habet exsiccandi & soluendi, ventriculum confortat, ventrem soluit, vrinam ciet, estque vtilis-

ſima iis quorum natura ad lepram, & puſtulas peſtiferas vergit. Caro ſiue iecur eius in ſyrupo cum melle ſumptum renum vitiis, aquæ quæ intercutem ſubiit, cõuulſionibus, elephantiaſi, & viſcerum fluxionibus eſt auxilio. Eſt etiam aliud genus Echinorum, Hiſtrix à Latinis dictum, longis aculeis, quos in aduerſos torquent: Plin. lib. 8. cap. 35. vulgo porcus ſpinoſus, de quo Calphurnius: Venit & hirſuta ſpinoſior hiſtrice barba.

Erinaceus marinus, ſiue Echinus marinus, orbicularis eſt formæ, aculeis circumuallatus, quibus pedum vice vtitur, orbiculari greſſu incedens: ventriculo & vtero prodeſt. Teſta eius cruda inaſſata medicamentis adhibetur, quæ pſoras abſtergunt. Crematæ vero teſtæ cinis putrida hulcera expurgat, & luxuriantem carnem reprimit.

CAPVT VII.

De omnis generis animantibus viperis, ſerpentibus, formicis, &c.

VIPERA Græcis ἔχις & ἔχιδνα ad Theriacam à veteribus eſt expetita: Ex iis præſtantiſſimum parabis remedium ad lepram, peſtem & venenata omnia vulnera ſequenti modo: Menſe Iunio cape quatuor aut ſex viperas, ex quib. & caudam & caput abiicies, cutem inteſtinaque detrahes: carnem vero minutim præciſam, indas cucurbitæ vitreæ, per tres, aut quatuor dies: vt in calore balnei vaporoſi, vel fimi calidiſſimi ſudorem ipſarum pellas: (Caue tamẽ, ne fumi huius aerem è viperarum exhalatu vitiatum, & venenoſũm inſpires.) Quo facto, ſuperfunde ſpiritus vini alcoliſati, & terebinthinati ſolutiui ana vt ſupernatet octo digitis: digerantur vaſe occluſo hermetice in baln. Mar. fimo calidiſſio xij. dierum ſpatio, donec tota caro viperarum diſſoluatur in prædicto menſtruo: abiectis fæcibus, ſeparetur menſtruum in calore baln. & fiet coagulum, cui denuo affunde ſpiritum vini caryophyllatum: fac circulentur in pellicano x. dierum ſpatio: & ſeparato menſtrua, remanebit caro viperarum optime præparata, ac eſſentificata, cui miſce ſubblandum ignem, olei nethini, & cinnamomi ana ſcrup. j. ß.

eſſen-

essentiæ croci, & margaritarum ana scrup.j. cum mucagine gummi Tragacanthi, finge pilulas: vel si vis, cum pane triticeo arido, & trito, more veterum pastillos. Huius medicamenti exhibetur scrup.j. ad lepram, pestem, & ad omnes venenatos affectus. Ex viperarum cute, aut etiam serpentium spoliis exsiccatis & præparatis secundum artem, puluis vulneribus serpentum, & bestiarum virulentarum appositus mulrum confert. Item vulneribus cancrosis, & malignis curandis.

Trochisci de vipera Galeni: Recipe viperas nu. xx. sumendæ sunt autem, non quæ quouis tempore captæ sunt, sed à medio potissimum Aprile, in finem vsque Maii, aut paulo tardius, locisque procul à mari dissitis. Eligendæ sunt fœminæ, quæque colore subflauo sint, incessu magis moueant: aspectu ferino & verecundo, oculis subrubentibus, & recens captæ, capita primum & caudas amputabis, quatuor digitorum longitudine vtrinque his amputatis, considerandum est, si motum quendam ipsius residuum cõspicies, sanguinemque multum fundent: nam hæ ceu præstantissimæ sumendæ sunt: deinde pelle detracta, interanea cum adipe abiicienda erunt: reliquum corpus in ollam nouam bene coctam immittendum, & coquendum in aqua fontana, additis anethi comis, & sub finem pauxillo salis (ignis autem esto è carbonibus accensis, aut sarmentis vitium) donec carnes à spinis separentur. Cum coctæ fuerint, ollam ab igne depones, & carnes diligenter à spinis exemptas, per se contundes, nulla iusculi addita parte: & addito pulueris bis cocti maxime puri, quantum pastillis formandis sufficiat, quæ erit secundum Galenum tertia aut quarta pars, admisceto. Formabis in pastillos ponderis duarum drachmarum, & siccabis in superiori ædium parte, in cella ad meridiem conuersa, à puluere diligenter mundata. Sæpe autem conuertendi sunt per 15. dies, aut eo amplius donec ꝓbe exsiccati fuerint: deinde in pixidẽ vitream, aut figulinam vitratam bene obturatam reponendi: Annum vnum integrum perseuerant, quanquã longe melius sit, haud multo post, quam ipsos confeceris, Theriacam conficere. Qui a. diutius conseruare volet, subinde abstergendi sunt à puluisculo quodam, qui illis obnasci consueuit: qui si diutius inhæreat pastillos perforabit. Hoc itaq; modo conseruari possunt integri ad tertium annum.

De Trochiſcis viperinis, ex correctione Bartholomeæ Marantę: Ante paucos annos nondum cognoſcebatur vipera, & propterea maiores noſtri medicos barbaros ſequuti, pro illa ſumebant tormentillam, & dictamnum, quorũ alterum redigebant in paſtillos: ſed noſtro tempore adeo innotuerunt, vt etiam ab omni circulatore colligi poſſint. Ideoque non ero longior in enarrandis notis, quibus cognoſcitur: idque eo etiam magis, quod Matthiolus in ſuis commentariis ſuper Dioſcoridem, certis omnino notis eam deſcripſerit. Quare tantum addam, quo pacto eligi debent laudabiles, & idoneæ pro Theriaca paranda. Debent itaque viperæ non quouis anni tẽpore capi, multo minus in media æſtate, quemadmodum nonnulli faciunt. Nam Theriaca ex eiuſmodi viperis confecta, illis, qui eam aſſumunt, magnam ſitim affert. Neque etiam ſtatim, poſteaquam ex ipſarum cauernis (in quibus toto tempore frigidiore ſe abſcondunt, & quaſi ſtupidæ vix ſe mouent) rurſum proſerpere ſolent. Nam quamdiu intra terram latent retinent intra ſeſe quandam venenatam & pernitioſam qualitatem, quæ poſtea aliis temporibus ſolet exhalare, & præterea tamen ſicciores, & frigidiores ſunt, & magis extenuatæ, quam alio vllo tempore. Quare antea illis permittendum eſt, vt aliquantiſper in liberiore aere obambulent, & veſcantur cibo illis conſueto, vt ſunt nonnullæ herbæ, & inter alia animalcula, Cantharides, Bupreſtes, & Erucæ pini. Et præ aliis omnibus Galen. in lib. de vſu Theriacæ ad Pamphilianum tradit, meliores eſſe recenter captas, & non diu incluſas. Nam hæ vt famelicæ ſunt venenoſiores: quod facile etiam coniicitur á morſu hominis ieiuni. Aliæ vero ſaturæ veniunt ex campis. Legitimum igitur & magis conueniens erit capturæ tempus citra finem Veris, ne tamen attingant initium æſtatis, niſi Veris conſtitutio magna ex parte fuerit frigida, & hyemi ſimilis. Viperæ præterea grauidæ tanquam inutiles ſunt abiiciendæ. Color earum debet habere neſcio quid de luteo aſperſum, & ſint agiles & promptæ ad mouendum & potiſſ. quæ de vniuerſo corpore ſæpe caput extollant, oculi ſint rubedine tincti, inter ſerpendum obliqua, torua & elata. Præterea caput debet eſſe latum, venter rotundus, & prominens: & totum corpus ſinuoſum, locusque, vnde emittit excrementa, ſit prope extremam caudam, quæ etiam

non

non ſit in gyrum circumuoluta, ſed nonnihil contorta. Et ſi haberi potuerunt fœminæ omnes, melius erit, quam mares accipere. Dignoſcuntur autem à maribus ex ingreſſu earum magis firmo, & quieto, & in dentibus quoque caninis, quorum mas tantum duos, fœmina autem, vt ſcribit Nicander, plures habet. Critonis fuit ſententia (quemadmodum Galenus refert in libro de vſu Theriacæ) viperas eſſe capiendas, aut in fine veris, aut in autumno, & eas quidem quæ eſſent corpulentiores & grandiores.

Cum igitur viperas eiuſmodi, quales iam deſcripſimus, habuerimus, primum ad quatuor digitos, & non plures, caput & cauda amputetur, idque ſi grandiores fuerint. Nam minoribus minus quoque eſt auferendum. Quæ partes propterea abiiciuntur: quia paucam habent carnem, eamq; duram, & quod ſint reliquis venenoſiores. Animaduertendum quoque eſt, eas eſſe validiores, quæ poſtquam caput & cauda reſecata ſint, per aliquod tempus ſe ſe adhuc moueant, & ſatis multum ſanguinis emittant, eumque non ſtatim effluere ſinant: ideoque iſtæ quæ ſtatim moriuntur, neque ſe mouent quicquam, nullius ſunt momenti. Poſt iſtam amputationem interiora viſcera ſunt auferenda, & reliquum corporis diligenter à pelle ſeparandum, quemadmodum etiam omnis pinguedo: & poſteaquam diligenter bis, terve ex aqua ſemper recenti mundatæ fuerint, imponantur in ollam fictilem, aut ahenum puriſſimum, cum ſufficiente parte aquæ fontanæ, & ad ignem ex carbonibus paratum, aut alium expertem fumi (ſunt qui ſarmenta vitium hoc maxime probent) iniicito quoque in vas parum ſalis recentis, additis aliquot frondibus anethi viridibus, quod commode eo tempore reperiri ſolet. Vbi etiam eſt obſeruandum, ſi viperæ in æſtatis initio ſint captæ, tum nihil ſalis eſſe imponendum, alioqui Theriaca ſitim excitabit, ſicuti etiam illa, ad quam aſſumptæ ſunt viperæ collectæ in locis maritimis & ſiccis: aut in paludibus aquæ ſalſæ. Quod ſi forte fortuna inter ebulliendũ aqua efflueret, ſtatim aliquid frigidæ eſt aſpergendum: tamdiu quoque coqui debent, donec facile caro de ſpinis ſeparari poſſit, ſi edendo eſſe ſolerent, diligenterque cauendum, ne intra carnem aliquid de ſpinis remaneat: Idque ſi fieret omni ſtudio eſt auferendum, quanquam ſi viperæ ita vt optime coctæ fuerint, non facile hic error commit-

committatur. Propterea laborandum est, vt vniuersæ viperæ sint grandes: quod si fieri semper nequeat, coctio debet fieri per gradus, primum ex olla sumẽdo iuniores. Nam sic per longiorem coctionem grandiores fient magis friabiles, & caro facile à spinis decidet. Nam hæ cum plane similes sint carni, vix ab ea possunt discerni: quanquam postea in siccis pastillis facile appareant. Atque hæc omnia secundum commemoratum modum, primum vidi obseruari ab Imperato, qui solebat idoneo instrumento sæpius iuuenes viperas inspicere, & statim cũ coctæ essent, ex olla extrahere: hocq; si obseruetur, vniuersæ spinæ adhærent sceleto & trunco maiori medullæ spinalis, nihilq; ex ipsis carni admiscetur: Obseruaui aũt ex vipera quantumuis magna non plus carnis, quam pondere duarum drachmarum colligi posse: & si illius affuerit copia maior, suspicio est illam aliquid in se spinarũ adhuc cõtinere. Hæc coctio ita rite facta, tanti momenti est vt in ea omnis consistat aut bonitas, aut imperfectio antidoti. His eo modo pactis, postea caro collecta diligenter in mortario contunditur, addito parum panis bene cocti & fermẽtati, ex recenti & purissima farina facti: cuius certa mẽsura definiri nequit: quanq̃ aliqui accipiant æqualem quantitatem cum ipsa carne: nonnulli minus, nimirum tantum dimidiam: alii tertiam solummodo partem. Sic Galen. interdum etiam ponebat quartam partem, & alibi quintam: prout animaduertebat illius satis esse ad carnem contundendam. Quam etiam mensuram Bononiens. vsurpare soliti sunt, quemadmodũ P. M. Lucas Ghinus olim præceptor meus mihi significauit. Crito, sicuti Gal. refert, carni ex decẽ viperis collectæ addebat panis ℥.j. Sed hic animaduertendum est, Theriacam fieri aridam, si panis non fuerit bene coctus: quare melius est illum recte coctum per duos aut tres dies ponere in loco perflabili, vt exsiccetur nonnihil: & non simul cum carne contundere, sed vtrumq; seorsim: atque postea miscere simul. Hic panis ita siccus in puluerẽ redigi, & per cribrũ angustissimũ cribrari, ac deinde misceri cum carne debet. Cumq; vtrumq; fuerit diligenter tritũ & commistum, vt ne minima quidem portiuncula amplius de vipera, quæ nõ sit bene contusa, appareat, ex ista postea massa parentur trochisci aut pastilli, qui debent esse tenerrime & optime subacti, idq; si fieri

potest,

poteſt,ſine iuſculo,aut ſaltem cum ipſius exigua quantitate: hoc enim modo multo celerius exſiccātur. Contra, ſi panis in iuſculo viperarum maceretur,& poſtea ſimul cum carne tundatur, tales trochiſci difficulter exſiccantur,& ſunt in cauſſa,vt poſtea caro putreſcat,& panis fiat acidus. Trochiſci ita parati ſolent in conclaui aliquo ſuperiori collocari ad exſiccandum,verſus meridiem, vbi Sol maiori parte diei verſatur,nō tamen radii eius Trochiſcos attingāt, vtq; penitus exſiccari poſſint,crebro verti debēt.Nam ſi aliqua exigua eorum portio humidior reſtet, facile putreſcunt. Quando ita bene ſunt exſiccati; remoueantur paulo longius ab illo loco priore (attamen in eodem relinquantur conclaui) ad quem ſol peruenire potuit,atque ſemper vertantur,ad quod quidē vtrumq; ſatis erunt dies quindecim. Aetius quoq; laudat verſus Septentrionē eos ponì:Tandem ſi omnes ſicci fuerint,vngantur parum contra putredinem cum opobalſamo,quam curam adhibuerunt medici Bononienſes,admoniti ab Aetio, qui etiam voluit,vt opobalſamum, dum formantur trochiſci,adhibeatur.

Poſtremo aſſeruētur in vaſe ſtanneo,vitreo, aureo,vel argenteo puriſſimo. Quanquam plumbum candidum, vel ſtannum (vt vulgo vocant)improbetur, quando admiſtum habeat plumbi. Quia in eiusmodi vaſis quędā rubiginis ſpecies ſolet colligi,q̃ malā qualitatem illis conciliat.Ideoq; optimū eſt,vt Theriaca quoq; quā primum trochiſci ad manum ſint,ipſa quoq; conficiatur,quanquā etiam ſi recte aſſeruentur tres annos,& paulo plus durare ſolent, modo ſæpius cum munteolo mundētur à puluere,& ſitu albo,quo progreſſu temporis obducuntur,vnde ſolent exedi,& cariem ſentire, & priuari ſuis omnibus viribus.Præterea quoq; propter ipſam Theriacam, illa ſtatim parari debet. Nam cum per quadraginta dies, quotidie aliquid miſtionis fieri neceſſe ſit, quo fermentatio ſequatur melior, ideo admodum idoneum ad hanc actionem eſt tempus calidum. Quod ſi in Autumno conficiatur,& ſuperueniat tempus hybernum,ſimplicia omnia & quaſi ignaua permanebunt,& multo tardius calor naturalis in illis excitabitur.

Sal Theriacum Galeni:℞. viperas eodē modo capti n.iij.ſalis Ammoniaci,vel cōmunis mod. j.gentianæ cōciſæ ℔.j.ß.Ariſtoloc.

rotundæ ℔.j.ß. centaurii min. ℔. ij. cardamomi marrubii ana ℔. ß. scordii montani, chamædrios an. ℔.j.ß. rutæ ℔.j. Hæc omnia melle Attico commiscebis. Harum rerum mediam portionem in ollam nouam, ex argilla confectam, coniice, postea viperas quatuor viuas super immitte, & cum eis scillas quinq; recentes, concisas: in reliquum aliarum rerum dimidium, postremo lutum ollæ diligenter inducito, vbi prius operculum imposueris, quod foraminibus quatuor aperies, & per eam vapor egrediens assationis mensuram significet. Nam fumus qui primum exibit, obscurus admodum & valde turbidus, denotabit ignem ad viperas peruenisse: quo tempore diligenter aduertas moneo, vt respirando, non aerem attrahas infectum hoc fumo, qui à viperis exhalat. His peractis cum fumus desistet, & tenuem quandam flammam è foraminibus ascendere videbis, tunc optime tosta cuncta iudicato, itaque transfer ollam ab igne in locum, vbi per integrum diem & noctem frigescat: Inde vase adaperto, combustas res exime, quibus contusis atq; cribratis, adde sem. rutæ syluest. vnc. ix. hyssopi tantundem, sem. fœniculi vnc. vj. nardi gallicæ, stachyos Scythicæ ana vnc. vj. Petrosel. Macedonici vn. iv. racemorum amomi vnc. iij. origani Heracleontici vnc. ix. fol. malabatri Indici vnc. iiij. carnium Bacc. iuniperi Laconici lib. ij. sem. coriandri ℔. ß. piperis albi ℔. ij. piperis nigri tantundem: rad. silphii vnc. x. zingiberis ℔. ij. rad. satyrii ℔. ß. pulegij mont. ℔. ß. sem. seseleos vnc. vj. sem. tordilij montani, mentæ an. vn. xj. Casiæ opt. vnc. ÿ. cinnam. vnc. j. Hæc vbi semel contudi & excussi, denuo contundere & excutere molior, quo sæpenumero cibrata in tenuissimũ puluerem redigantur, quem in vasis vitreis positum, non statim sed a 40 die vtendum trado. Morbos cutim infestantes curat, vitiliginem albam, lepram, impetiginem, & demum omnia sub cute posita resoluit. Quamobrem magna pars eorum, qui salem hunc comedunt, plusquam consueuerant, sudantes putridam materiam eiiciunt: Dentes præterea purgat, & ipsos à putredine seruat, nec erodi permittit; Membra laxa densat, illucque descendentem fluorem supprimit.

Theriaca Andromachi, ℞. trochisc. scilliticorum drac. XLIIX. trochis. theria. hedycroi, piperis longi, opii ana drach. xxiv. rof. rub. purgatarum, iridis Illyricæ, succi glycyr. sem. napi syl. scordii, opobalsami,

balſami, cinnam. Agarici ana drach. xij. myrrhæ, coſti, croci, caſſiæ
ligneæ veræ, nardi Indicæ, ſchœnanthi, thuris electi, piperis nigri,
albi, dictam. Cretici, comarum Marrubrii, Rhapontici, ſtœchad.
ſem. petroſelini, calaminthæ mont. terebinthinæ, zingib. rad. quin-
quefolii ana drach. vj. Polii montani. chamæpityos, ſtyracis calam.
Meu, Amomi, nardi Celticæ, terræ Lemniæ. phu, camædrios, folii
chalcitidis toſtæ, gẽtianæ, aniſi torrefacti ſucci hypociſtidis, carpo-
balſ. gum. Arab. ſplendidi, ſem. fœniculi, cardamomi, ſeſeli, Acacię,
Thlaſpi, hyperici, ammi, ſagapeni, acori an. ℥. iv. caſtorii, ariſtoloch.
tenuis, ſem. dauci Cretici, bituminis Iudaici, opopanacis, centaurii
minoris, galbani ana drach. ij. Mellis deſpumati lib. xiv. vnc. v. drac.
ij. vini optimi q. ſ. eſt. Galeni æſtate plus aromatum admiſcebant
ad ſingulas libras mellis, & medicamẽtum ſolidius erit, quam nunc
fit. Iam enim ſumunt mellis ℔. xx.

Multa hic eſſent dicenda de viperis & confect. Theriaces, ſed
hæc differemus ad reformationem reliquorum medicamẽtorum,
locus enim huius libri iam non concedit, quia ambigua ſunt, pau-
cis placet & referre quædam de ſerpentibus.

Serpens ſeu Coluber, Græcis ὄφις, eſt nomen generale ad ea
quæ terra abſque pedibus animantia ſerpunt; eius multæ annume-
rantur ſpecies: Vt vipera, Aſpis, ceraſtes, hæmorrhois, ſepedon, di-
pſas, cherſydros, amphiſbæna, Scytale, Baſiliſcus, dryinas, ſeu che-
lydrus vel Hydrus, Dracocenchrynes Æſcalabus, Elopes, Libyes,
Myagri coronati, Acontiæ, Typhlopes, Moluri, &c. Serpen-
tes quotannis exuuias deponunt, abſtinentia cibi, vt ferunt, cor-
pus primum attenuantes, poſtea peranguſtam perrepẽtes petram.
Hæ alligantur prægnantibus pro facili partu: coquunturq; in oleo
ad aurium dolorem: Vulgares ſerpentes apud nos in Germania fre-
quentes hodie vtuntur pro venenis varieq; p̃parati pulueres ex iis
circumgeruntur: Quidam per ſe calcinant exemptis viſceribus, ab-
ſciſſa cauda & capite, etiam ſine cute, &c. relicto tamen hepate ac
corde, hunc modum approbo, ſi calcinatio methodice ſuccedat;
Alii ſolas ſpinas à carne per coctionem ſeparatas pulueriſant, & pro
vero ſecreto colubrino geſtant: Alii certum numerum ſpinarum a-
gnoſcunt pro ſummo arcano: Nonnulli corda tria aut vnum con-
ſcindunt, ac pro venenis comedunt, vel etiam recenter execto cor-

de nonnulli deglutiunt pro venenis: Alii volunt linguam eſſe optimum. alii hepar, &c. Apud magnates etiam hic puluis ſerpentum eſt in vſu. Sed, vt dixi, varia præparatio: Exempli gratia tria hic apponemus: Recip. pulueris de ſerpentibus parum exſiccatis & pulueriſatis vnc.ij. rad. Angelicæ, Valerianæ, Pimpinellæ, rutæ an. ʒ.j. ſacchari cādi vnc.vj.ß miſceantur hæc omnia in puluerem, doſis ʒ.ß. in vino calido vel cereuiſia, contra venena.

Vel Recipe pulueris ex carne ſiccata & puluerisatá ℥.ij. pulueris ſpinarum ℥.j. corda hepat. num. vij. hepatum num. iij. de linguis num. xij. Magiſt. corall. rub. vnc.ß. lapidis Bezoar ſcrup. ij. m. fiat puluis: Huius doſis ſcrup.ß. ad j. cum vino maluatico.

Tertius hic eſt puluis: Recipe pulueris ſerpentum noſtrorum ex colore viridium, q.v. vel vnc.iij. Magiſt. perlar. vnc.j. cornu cerui calcinati vnc. j. ß. diamoſchi dulcis ſcrup. ij. ſpec. cordial. ſcrup.j. ſacchari perlati vnc. iiij. miſce, fiat puluis pretioſiſſimus contra venena.

De ſerpentibus ſic tradit I. Quercetanus in Sclopetario: Cape ſerpentem in menſe Iulio, caput, caudam & ſanguinem quia venenoſa remoue, cutem etiam abſtrahe, inteſtina abiice, ſolam carnem ac pinguedinem reſerua, fac in cucurbitam ampli & magni orificij, vt in calore B. venenoſi vapores inde diuaporent, intra 24. horas, nō tamen ardeant, ſed exiccentur, caue etiam à fumo. Deinde effunde materiam in aliud vitrum, & ſuperfunde ſpiritum vini Alcoliſatum & terebinthinatum, ita vt 8. vel 10. digitos ſupereminear, ſigilla hermetice, & in B. fac extrahere tinct. per 14. dies, vel eo vſque dum ſ. vini ſat extraxerit, iam refunde ſpiritum vini coloratum in cucurb. remanentiæ vero ſuperfunde alium, & extrahe vt prius, & digere, collige ſ.v. coloratum, & in B. deſtilla per alembicum lento igne, vt tinctura remaneat craſſiuſcula in fundo vaſis: poſtea funde ſuper hanc materiam ſpiritum vini caryophyllatum, miſce ſimul atque optime moue, deinde in Pelicano vitreo fac circulare ad decem vel duodecim dies. Vltimo abſtrahe ſpiritum vini per deſtillationem B. quam lentiſſime, & remanet in fundo vitri vera q. Eſſentia carnis ſerpentum & adipis. Huic eſſentiæ adde olei cinnamomi, olei anethi anā ſcrup. j.ß. Q. eſſentiæ perlarum, cinnamomi, croci, ana drach. j. cum gummi Tragacanthi, pillulæ inde conficien-

ficiantur: quarum dosis in senioribus scrup. j. iunioribus scrup. ß.

Destillatur ex illis egregiũ oleum ad multos ac varios affectus: Fel serpentum exsiccatus, Hystericis prodest, intestina calcinata dantur animalibus contra pestem: sanguis in totum venenosus est: caudæ serpentum calcinatæ valent ad dolorem dentium: Pinguedinem vel per se vel in oleum destillatam maximum esse balsamum in vulneribus dicunt: Item valere ad aurium dolores, &c. de his plura in alio loco.

Formica, Græcis μύρμηξ, insectum laboriosissimum prouidentissimumque, de cuius natura scribit Plinius lib. 11. cap. 30. Fit ex illis oleum, quod vocant oleum formicarum, formicis in oleo ad dies 40. in sole maceratis, & oleo postea colato: quod ad confortandum coitum valet: Vritur etiam ex iisdem aqua destillatitia, quam pterygia & maculas faciei purgare ferunt, si tres eius guttæ sub vesperam oculis instillentur: Ex ouis earundem vritur aqua, quam instillatam auribus ferunt auditum restituere & tinnitum pellere. Ex his destillatur aqua illa magnanimitatis, de quo multi multa ac varia clamant in hunc modum: Mense Augusto vel Iunio capiantur formicæ minores, (quæ sub abiete habitant optimæ sunt) earum sume q. v. & affunde Alcohol vini purissimi sine phlegmate ad eminentiam trium digitorum (pro m. j. formicarum, Recipe s. v. mensuram j.) superluta alembicum cæcum, & digere in B. M. per 14. dies ac noctes, deinde destilla ad siccitatem; Formicas ad siccũ destillatas exime contundeque, deinde vicissim destillatum s. vini superfunde, vicissim digerant, sed non ita longo tempore, vt antea, & s. v. vini colorabitur colore rubicundo: Et iam destilla, vsque pene vicissim fiat sicca remanens materia, tum desine, & aqua Magnanimitatis præparata est sine additione, in hunc spiritum proiice frustula cinnamomi, atque optime reserua clauso vase: Dosis cochlear ß. mane ieiuno stomacho, confortat memoriam, facit appetitum ad multa singularia, exhilarat cor ac spiritus, acuitque ingenium vehementiss. Hac aqua vsus est Cæsar Maximilianus, quando ascendit montes ad capiendas Damas: Alii huic aquæ addunt fruct. anacard. vnc. ij. castorei recent. ℔. j. flor. borrag. man. j. cinnamom. vnc. i. digerunt cum prædicta aqua ac fæcibus, deinde vicissim destillant, & aquam

dicunt se habere miraculosum pro studiosa iuuentute, facit eos alacres, magnanimos, ingeniosos, dispositos, &c. oleum ex eis destillatum nebulas oculorum eximie discutit.

Lumbrici, Græcis ἕλμινθες: vermes sunt terreni: Ex his fit oleũ cum vino, q valet ad infrigidatos neruos confortandos, & ad dolores iuncturarum: Dicuntur etiam lumbrici vermes intestinis nati; à lubricitate sic dicti, vel à lumbis, quorum alii rotundi, lati, longi, &c.

Oniscus ab ὄνος, q.d. Asellus, alias multipes, â pedum multitudine dictus. Muris & locis humidis nascitur, attactumque sentiens, in sphærulam grano iuniperi similimus conuoluitur: In vino potus regio morbo laborantibus, & cum difficultate mingentibus auxiliatur: Viuus digito impositus, phagedænam perimit: calcinati siue crudi præsentissimum sunt remedium in colica, & torminibus intestinorum.

Limax, alias terrestris testudo Græci κοχλίας: alii ruffi, alii nigri: Horum vsus est in medicina, si ex eis in Maio siue Octobri mense aqua destilletur, cuius multas prædicant virtutes.

CAPVT VIII.

De Carnibus & Animalium partibus.

DILVCIDIVS adhuc inferre placet quædam de carnibus & partibus animalium: In nullis enim aliis cibis solidius & perfectius continetur nutrimentum quam in carne: In nostrum autem commodum vt sumi possint obseruandum est, quod Galenus dicit lib. 11. de simpl. med. facult. de animalium proportione, qua in temperatura excedant, differant & exsuperent: Non enim omnes omnium animalium carnes, nutriunt, sed quædam sunt nutrimentum, quædam vero medicamentum: Exemplo sunt carnes viperinæ, serpentum &c. Rasis omnem carnem calidæ naturæ tradit, aliam tamen plus, aliam vero minus: Est autem alia humidior, alia vero siccior, hinc animalis ætas perpendenda: Iuniorum enim animalium carnes maxime excremẽtitia humiditate scatent, & laxam aluum reddunt, mediocrium mediocris & salubris succi: At seniorum duræ, neruosæ, & exigui nutrimenti ac difficilis conco-

ctionis

ctionis exsistunt. Ita, vt ex his liqueat, quæ mediocrem ætatem attigerunt, longe aliis salubriores & optimi nutrimēti censeri debere. Deinde sexus obseruandus. Masculorum enim caro, fœmellarum bonitate substantiæ præstat: veruecina caro ouilla longe suauior & alimentosior est, bubula vaccinæ præfertur, nec citra exceptionem ista asserimus: nam nisi mares castrati sint, vtpote arietes aut tauri non castrati, ouillis & vaccinis carnibus duriores, insuauiores & difficilioris sunt concoctionis. Porro pinguiores carnes, macilentas bonitate substantiæ & saporis suauitate superant, vt vrueces & boues pingues macilentiora sui generis animalia vincunt saporis præstantia & alimenti copia. Veruntamen nimia eorum pinguedo ventriculo noxia est & fastidiosa; appetitum insuper prosternit, concoctionemque impedit. Idcirco parcus sit illius vsus. Ad bonitatem carnium pascua multum faciunt: siquidem veruecum in Galliæ Narbonensis sterilibus & tantum thymi, serpilli, & id genus odoriferarum herbarum feracibus pascuis educatorum, inter optimas & sapidissimas habentur carnes, quin & eorum lanæ meliores inde euadunt. Quæcunque etiam animalia in montibus, dumetis, lendibus, & sicco solo, vbi odoriferæ herbæ nascuntur, nasci solent, longe sapidiores & salubriores carnes acquirūt, quam quæ in locis planis, lutosis & palustribus, vliginosis, iuncis & alga refertis, aluntur. Regionum insuper varietas varietatis etiam carnium animalium caussa est. In quibusdam enim regionibus aliæ aliis delicatiores, vt exempli gratia, Galliæ Narbonensis verueces cæteris aliarum regionum longe anteferuntur. Qui in Auernis montib. pascunt, in genere quidem censentur boni, ꝙ pingues sint. At quos tota Italia profert, carnem duriorem & insipidiorem obtinent, cum alioqui eiusmodi tractus & regiones vitulos ferant optimos, præsertim si ante sextum aut septimum mensem non ablactentur, nec herbarum pascua degustent. Est præterea caro alia domestica, alia ferina. Ferina delicatior domestica, & ex ea etiam minor excrementorum prouentus nascitur. Siquidem liberiore aere eiusmodi animalia fruuntur, cum domestica contra includantur & saginentur. Hinc fit etiam, vt syluestrium animalium carnes diutius conseruari à corruptione possint. Obseruandum porro est, carnibus sua esse peculiaria tempora, quibus melius ac suauius

nutrimentum præbent: Syluestria enim animalia, nonnisi optime saginata, grati saporis sunt, quod certo tantum tempore accidit: at cum in fœmellas æstuant, aut volucres suis ouis incubant, ingratæ sunt & insipidæ, necnon praui alimenti, idq; potissimum vere, vnde penes nos hæc maxima quoq; caussa videri potest, cur tempore Quadragesimæ à carnibus abstineamus, & piscibus tum sapore & bonitate alimenti præstantioribus indulgeamus. Vltimo apparandi modus probe notandus: varie enim condiri & coqui postulant. Bubulæ costæ assari commode solent, reliqua omnia elixantur melius. Nunquam spatulæ & coxæ veruecinæ elixantur, sed assatæ semper apponuntur. Anteriora leporis in condimentum gratissimum, quod galli ciuetum vocant, aptari solent, at posteriora assantur vel arte pistoria crustis in pastillos includuntur. Lepusculi ac cuniculi non nisi multo lardo tosti apponuntur. Hœdi, agni, gallinæ, capones, pulli gallinacei, & columbini, modo elixi, modo assi, modo in pastillos redacti, in vsum cibi veniunt. At pulli perdicini, syluestres gallinæ, phasiani, coturnices, turtures, turdi, merulæ, alaudæ & id genus volucrum assantur.

Quadrupedum domesticorum bubulæ, vitulæ, veruecinæ, agninæ, hœdinæ, suillæ: Syluestrium ceruinæ, aprugnæ, leporinæ, caprearum item, capreolorum, & cuniculorum frequenter sunt in vsu. Inter volucres domesticas, pauo, gallus aut gallina Indica, pullus Indicus, anser, anserculus, gallina, pulli gallinacei, capo, pulli columbini: Inter syluestres vero perdices, perdiculi, coturnices, & earũ pulli, turtures, turdi, becificæ, Gallis becafiques, merula, attobanus, alaudę, palumbæ, bizeti, phasiani, gallo fœmulus, gallina syluestris, & rusticula, anseres & anates syluestres, palumbes, querquedula, rusticula minor, gallina aquatilis, &c. in delitiis esse solẽt. Bubula inter crassissimas recensetur, multiq; est alimẽti ac copiosum gignit sanguinem: nutritioni illorũ apta est, qui magna corporis exercitatione vtuntur. Apponitur in cœnis matutinis, quæ vt delicatior euadat, per triduũ sale maceratur. Multis tamen salitæ carnes haud probantur, quamuis affirmare ausim, eas sale teneriores reddi, ac concoctu faciliores, nec non gustui gratiores & salubriores, modo non in abusum trahantur. In cuius rei fidem consulatu Marsilius Ficinus, magnus ille Theologus, Philosophus Platonicus, & insi-

gnis

gnis Medicus, in libro de vita cœlitus comparanda, vbi de carnium salitarum & aromatum conditorum vsu tractat. Vitulina pinguis, tum elixa, tum assa, salubris, & optimi est nutrimenti, & præ cæteris ægrotantibus exhibenda. Veruecina etsi frequentissima, quotidiano tamen suo vsu ventriculum nunquam grauat, nedum vt nauseam moueat, optimi est & saluberrimi nutrimenti. Tanta n. eius est præstantia, vt statim vires reficiat, & singulari sua nutriendi facultate, habitum corporis macilentum, ex alui immoderatis fluoribus, lienteria & dysenteria, aliisq; affectibus, contractum, breui restituat, præsertim si ex coxa veruecina, iusculum aut expressum cum modico eiusdem carnis & pane infriato, subinde sumatur, quod cibi potusque absoluit officium, & adhuc gratius erit sapore, si succus limonum aut arantiorum addatur.

Agnina caro viscosa & spumosa est, nimia humiditate & excrementis scatẽs, cuius crebrior vsus idcirco noxius, pcipue phlegmaticis corporib. fluxus vẽtris excitat haud secus ac ouilla, quæ quamuis pinguior variis condiatur modis, gratum tamen veruecinæ saporem & nutriendi vim nunquam acquirit. Hœdus vt agno siccior, ita eo delicatior quoq; eius caro, cõcoctu facilis & optimi nutrimenti, quæ idcirco tum sanis, tum ægris tuto exhibetur. Caprina, iuxta Galenum, mali succi est, quæ præterea acrimonia sua cerebrum petit, ac epilepsiam excitat. Hanc malitia superat hircina. Porcina siue suilla, iuxta eundem Galenum, magnam nutriendi vim habet, quod ipse probat ab athletarum exemplo. Nam, inquit, si de exercitiis consuetis nihil remittentes, alterius cuiuspiam escæ parem modum, vel vno die assumant, postridie redduntur imbecilliores. Quod si plures exinde dies factitent, non tantum infirmiores, vel etiam palam macilentiores euadent. In exemplum etiam adducit operarios, quales sunt rustici & agricolæ, qui licet in cibum quotidianum nihil quam suillam salitam assumant, obeso tamen & pingui sunt corpore, melioris præterea sæpe & salubrioris sunt habitus, quam qui delicatiorib. vtuntur alimentis. Sed hoc validę eorum, nec non à primis annis crassis cibis assuetæ naturæ adscribendum, quibus ob continuos labores, quibus occupantur, suilla est vtilissima: cum ex aduerso otiosi aut delicatiores eam, præ fastidio, vix olfacere, nedum concoquere in stomacho

 possint.

possint. Recens & insulsa, noxam parit in corpore ob superfluam & excrementitiam illam humiditatem, qua pollet, vnde verris profluuia, & ipsa quoq; dysenteria procreari potest. Larido vero probe salito, carnes aliæ assandæ, melioris saporis comparandi gratia, transfiguntur. Succulorum adhuc lac maternum sugentium sapidissima, magnique nutrimenti caro est, si tosta in prandiis fuerit apposita. Immoderatum tamen illorum vsum non laudo, sed, vt rari apponantur, potius suadeo. Ceruina mali est succi ac difficilis concoctionis, ex sententia Galeni. Torretur, & crustis in pastillos includitur. Delibare eam potius, quam satiari optimum. Ceruulorum delicata quidẽ est, attamen ex natura omnium tenellarũ carnium, spumosa & valde excrementosa, bimestres hæ carnes salubriores sunt recentioribus: sed fœtus vtero execti, quæ in summis multorum delitiis habentur, damnandæ prorsus sunt. Capreolina inter ferinas alias summe delicata est grata & tenera, omniumque minus noxia, ad cuius bonitatem proxime accedit damarum caro. Aprugna superat bonitate suillam domesticam, sed ab hac in condiendis cibis & gustũ gratiori conciliando superatur. Succulus aprugnus adhuc lac sugens, superatur bonitate, sapore, & nutriendi vi à domestico, hic enim plus habet pinguedinis. Leporina satis boni nutrimenti, viuidum & floridum faciei colorem conciliat, fœminis præsertim pallorem in facie tollit, & natiuum restituit colorem. In Heluetia aliisque locis monticulosis, lepores æque teneram vel delicatiorem etiam carnem habent: De lapusculo ait Poeta: *Inter quadrupedes gloria prima lepus.*

Cuniculorum hyeme, nec non lepusculorum æstate sapidissima & suauissima est caro, cum sanis tum ægris, appetitu destitutis. Optimi enim est nutrimenti, & facilis concoctionis, phlegma absumit & superuacaneam humiditatem ex ventriculo deturbat, eumque roborat. Melancholicis tamen & atra bile vexatis nimius esus est noxius, &c. Hæc de carnium quadrupedum natura, proprietate ac facultate; consentaneum videtur, vt de partibus eiusmodi animalium extremis, hoc est, extremitatib. parum carnosis, & à carnibus ipsis differentibus, iuxta ordinem ac methodum, quam Galenus secutus est lib. de facultatibus alimentorum tertio, dicamus

Sunt

Sunt autem extremitates animalium, inquit Quercetanus, capita, pedes, caudæ, & viscera, quæ separantur, hoc est, cor, iecur, pulmones, lien, renes, totusque venter, quo intestina cum testiculis continentur, atq; adeo ipse sanguis. Caput plures particulas complectitur alias, cerebrū, aures, oculos, linguam, &c. Capita omniū animalium non æque sunt bona. Multa enim reiiciuntur, nec in vsum veniunt, nisi forte quædam particulæ vtiliores asseruentur, & exempli gratia lingua & palatum bubulum, quæque membranosa caro palato supercrescit. In diuitum mensis offertur eiusmodi palatum, variis etiam modis apparatum. Linguæ vero bubulæ primo saliuntur, deinde elixantur, apponunturque, instar pernæ salitæ, mensarum initiis: cibus optimus & ad excitandum appetitum plurimum valet. Cum moderatus est illius vsus, nihil aut parum nocet: siquidem omnium linguarum caro vtcunque sit mollis & fungosa, sapidissima tamen est, boniqúe alimenti & facilis concoctionis. Cuius rei fidem faciunt linguæ veruecinæ, quæ matutinis mensis deliciose apponuntur: modo ex dulci & saccharato condimento, modo alia ratione pro cuiusuis arbitrio. Quin & hic cibus ægris præscribitur, qui languent appetitu. Reliquum capitis veruecini solis pauperibus vsui est. Vitulinum vero caput, vt plurimum integrum mensis optimis opponitur, probe elixum: ex eo cerebrum, lingua, mandibularum musculi, tanquam optimum nutrimentum, manducantur; quæ tamen partes, ab oculis & auribus longe lateque superantur. Aprugnum caput integrum coquitur, sed illius optimæ partes, quemadmodum & porcorum domesticorum sunt lingua, aures & circumuicini musculi. Capita hœdorum & agnorum integra quoque mensis quotidianis elixa apponuntur: necnon pedes tum in prandio, tum in cœna: fiuntque prima fercula, delicata, gratissima. Leporinum caput scinditur in duas partes, & super carbones torretur: Cerebro eius gingiuæ infantium illiniuntur, vt eorum dentes citius egerminent. Non adeo frequens cordium animalium cibus est, quam pulmonum eorundem, præsertim vitulorum: iecur etiam vituli assum aut frixum suauissimum: vt & ren illius, si pinguis sit & opimus: Ex quo minutim conciso cum pane tosto delicatissimus fit cibus, additis quibusdam herbis & saccharo. Parenchymata succulorum, hœdorumve

rumve maximo etiam & frequentissimo sunt in vsu: quæ tamen moderate sumere præstat, quam secus. Ventriculi veruecini cratere assi, grati sunt saporis, boni nutrimenti, ac facilis concoctionis. At vitulini ventres cum intestinis elixantur, boniq; sunt succi; ne nauseam aut fastidium parent, quia pingues sunt, parcus sit illorũ vsus.

At omasa & intestina boum, elixa, quæ potissimum hyeme eduntur cum sinapi: Item intestina suilla crassiora, sanguine proprio quibusdam herbis & aromatibus infarcta, Gallis *des boudinis* dicta: ceruelata item Mediolanensia, ex iisdem intestinis, & carne porci minutim, concisaa, romatibusque & sale concinnata, atque alia huiusmodi edulia, cupediæ sunt potius aut vini stimulus, quam vtilis & saluber cibus: idcirco quo parcior fuerit illorum vsus, eo minus quoque sanitati metuendum. Nec magis prosunt aures & pedes porcorum saliti, condimento viridi vel cepa & aceto comesti. Hæc enim nisi parce sumpta, noxia sunt, haud secus ac bubuli, vitulini, veruecinique pedes variis etiam modis conditi: qui cum sint viscidi, spumosi, ac multo mucore referti, crassæque substantiæ ac duræ concoctionis, crebro suo vsu calculum generãt, aut eius procreandi materiam suppeditant. Quod ab iis qui huic malo obnoxii, studiose obseruandum erit. Nunc de istorum animalium contentis, quatenus tum in nutrimenti, tum medicamenti vsum veniunt, restat dicere. Inter illa lac primas tenet, quæ prima est etiam hominis esca, nec non omnium fere quadrupedum.

Lac. Græcis Γάλα, optimum est candidum, æquali crassitudine, quod vngui instillatum cogitur. Præcipuum est muliebre: caprinum proximum sibi locũ vendicat: hinc ouillũ, non tamen vsq; adeo stomacho vtile. Post hæc vaccinum, asininum, & equinum quoque laudantur. Vaccarum lac pinguissimum est & densissimum, asinarum vero tenue & clarum. Mediam naturam caprarum obtinet, vnde etiam præfertur. Lac in quo chalybs vel silices fuerint extinctæ, nonnullis Schiston dicitur: Sed Schiston proprie est serosæ substantiæ à lacte separatio, á σχίζω, id est, findo, separo, diuido: de quo paulo post. Nigrum lac in Ponto post inundationem Astacis fluuii, mulgeri, scribit Plinius: quod fluuii istius naturæ peculiari in irrigandis pratis est adscribendum. Porro omne lac, vt scribit Simeon Sethi, constat ex tribus substantiis: Ex ea quę

serosa

ferosa est, quæ est tenuis & mundificat, ventremq; subducit, si quis
decoquat, & excernat, vel percolet. Ex caseola, quæ crassior est, &
ventrem sistit: Et ex butyrosa, quæ medio est ordine, & temperatu-
ra inter serosam & caseolam. Lac ergo omne, quod plus seri con-
tinet, melius est: quod vero plus casei habet, noxium est: nam iecur
& renes obstruit, calculosque gignit. Coctum autem cum lapillis
qui sub aquis concrescunt, quos Græci κάχληκας vocant, optimum
fit medicamentum ad dysenterias & ventris acres destillationes: ta-
bescentesque, & hecticos, siccasq; tusses iuuat. Ad mordicationes
etiam quæ ex venenatis potionibus, & in vrinæ meatibus fiunt, est
auxilio. Optimum vero lac est ex sano animali, non nimis pingui,
nec nimis macilento, quodque recens mulctum sit. Quod vero
diu postquam mulctum fuit, sumitur, quanto diutius, tanto peius
est. Oportet quoque lac modice dulce esse, & reliquorum sapo-
rum expers, ad hæc etiam album. Ad acres item oculorum destil-
lationes facit. Corpus madefacit, si probe concoquatur: bonumq;
habitum ideo facit: pulmonique & pectori est vtile.

Lac recens adhuc tepidum, ieiuno stomacho potum, optime
nutrit, & Pthisicis est saluberrimum. Idem valet ad erosiones, vstio-
nesque ab exitialibus medicamentis factas. Aduersus faucium ex-
ulcerationes, & tonsillas gargarizatur. Fluxibus à capite ad pul-
monem decidentib. opitulatur. Prodest etiam senibus & macilen-
tis; bonum enim nutrimentum præbens, sanguinem bonū quoq;
generat, crassaq; phlegmata discutit. Pectoris & arteriæ tracheæ ex-
ulcerationes purgat & sanat, præsertim si cum melle modico mix-
tum tepidum bibatur. Lac vero caprinum ad omnia hæc est præ-
stantissimum. Cum marinis lapillis aut silicibus decoctum, alui
fluxus sistit. Alii candentem Chalybem pari efficacia in lacte re-
stinguunt. Oculorum fluxionib. confert: vnde in collyria additur.
Potum tenasmū resoluit. Venena itē fertur pellere. Aquā de pin-
guedine matutini lactis stillatā mense Maio ter in die sumptā, cœ-
liacis ferunt certissimo esse auxilio. Lac humanū suffusionib. ocu-
lorum, cū thuris polline instillatur. Cum meconio & cerato poda-
gricis idem illinitur. Lac asininum ieiuno stomacho calidum dies
aliquot potum, viscosas in matrice collectiones purgat. Idem si
tepidum colluatur, putredini gingiuarum auxiliatur, & dentes fir-

mat: cum alioqui lac dentibus sit noxium. Lac canis primos catulos parientis, inunctum, caluitiem facere tradunt. Idem potum contra venena est antidotum: mortuos abortus expellit. Lacte asinino Neronis concubinam, quoties balneo exiret, corpus suum abluisse legimus.

Lac ventriculum præsertim humidum lædit, & caput, vt Hippoc. ait: Lac caput dolentibus exhibere malum: facile enim mutatur, & sæpe in ventriculo coagulatur. Offendit præterea dentes & gingiuas: atq; idcirco qui dentium debilitate laborant, antequam lac hauriant, os ipsum melicrato cum vino perluant. Omne lac respuendum spleneticis, hepaticis, comitialibus, vertiginosis, neruorum vitio laborantibus, febri correptis, & capite dolentibus: nisi quis purgationis gratia, schistum interdum præbeat. Libet subnectere carmen Baptistæ Fieræ de lacte, quod est eiusmodi:

Dulce sapit subito cur lac putrescit? aquosum est.
Quod præstat? Capræ. Post? Ouis. Inde? Bouis.
Cui nocuum? Capiti, putridis & febribus, ora
Inficit & neruos, sed bene pectus alit.
Quando bibam, primum cum sugis ab vbere. Somnus
Huic (moneo) & motus, mixtaq; mensa nocent.
Tot petis? Vnum oro, cur in contraria fertur,
Et modo lac reserat, & modo fluxa tenet?

Oxygala, hoc est, Lac acidum. Cuius confectionem docet Columella lib. 13. cap. 8. Oxygalam, inquit, sic facito: Ollam nouam sumito, eamq; iuxta fundum terebrato: Deinde surculo cauum obturato, & lacte ouillo quam recentissimo vas repleto, adiicitoque viridium condimentorum fasciculos, origani, menthæ, cepæ, coriandri. Has herbas in lacte demittito, vt ligamenta eorum extent. Post diem quintum, quo cauum obturaueras, surculum eximito & serum emittito. Cum deinde lac cœperit manare, eodem surculo cauum obturato: intermissoque triduo, ita vt supra dictum est, serum emittito, & fasciculos condimentorum exemptos adiicito. Deinde exiguum aridi thymi, & cunilæ aridæ super lac distringito, concisique sectiui porri quantum satis videbitur adiicito & permisceto. Mox intermisso biduo rursus serum emittito, cauumque obturato: & salis triti quantum satis erit, adiicito & misceto.

ſceto. Operculo deinde impoſito & oblito, non ante aperueris quam vſus exegerit. Sunt qui ſatiui vel etiam ſylueſtris Lepidij herbam collectam in vmbra ſiccent, deinde folia eius, abiecto caule, die & nocte in muria macerata expreſſaq; lacti miſceant ſine condimentis: & ſalis quantum ſatis arbitrantur adiiciant: Tunc cætera quæ ſupra dicta ſunt, faciant. Nonnulli recentia folia Lepidii cum dulci lacte in olla miſcent, & poſt diem tertium, quemadmodum præcepimus, ſerum emittunt: deinde Satureiam viridem, tum etiam arida ſemina coriandri, anethi, thymi & apii, in vnum bene trita adiiciunt, ſalemque bene coctum, cribratum permiſcent. Cætera eadem quæ ſupra faciunt. Oxygala frigidioris ſicciorisq; quam lac dulce eſt facultatis: vnde in cholericis febribus non prorſus vſus eius interdicitur.

Serum lactis, alias aqua lactis, dicitur aquoſa & tenuis lactis ſubſtantia, à qua caſeus ſeu craſſior pars eſt ſeparata. Græcis ὀῤῥὸν vocatur, quaſi dicas ſeparatum, à ὀῤῥω id eſt, findo, ſeparo. Eſt autem ſerum ipſum tanto melius, quãto lac ipſum melius fuerit. Miſcetur autem ad vſum variis modis. Nonnulli cum ouis ipſum coquunt: Aliqui, quia ſuapte natura in purgando lene eſt, admiſcent caſiam fiſtulam extractam: alii Mirobalanos Indos, Rhabarbarum, ſuccum roſarum, violarum, flores fumi terræ, & ſemen eius: alii vero alia pro placito & purgationis modo: Cum foliis quoque Senæ ad purgandam ſcabiem coquitur. Complexionis eſt calidæ & ſiccæ à primo gradu vſque ad ſecundum. Per ſe leues præſtat purgationes. Solutione igitur choleram & aduſtos humores, leniter educit. Prodeſt melancholiæ, maniæ omnibuſque oppillationibus, morbiſque ex oppillationib. natis, velut hydropiſi, morbo arquato, duritiei ſplenis, febricis item cholericis & melancholicis. Confert inſuper infectionibus cutis ex cholera factis, velut impetigini, ſerpigini ſiccæ, puſtulis, prurītui, vlceribus malignis ſiccis, lepræ, & ſimilibus. Bibitur ab ℥. vj. ad libram vſque vnam.

Serum butyri eſt ſeparata tenuior à butyro ſubſtantia, dum videlicet pinguedo lactis tuſione in maſſam cogitur, & craſſior pinguiorque ſubſtantia, quam proprie Butyrum vocant, à tenuiore ſeparatur. Serum butyri aliquanto eſt frigidum & ſiccum, parium

cū oxygala vitium: Poterit itaque in cholericis febricis absque noxa eius esse vsus.

Quercetanus de lacte refert, dum inquit: In communem vitæ vsum veniūt. Lac vaccinum & ouillum: quæ admodū butyrosa, & magnam nutriendi vim possident. Caprillum iis minus alit at salubrius est: Asininum vero minimam nutriendi virtutem obtinuit, ob nimiam eius serositatem. Attamen nonnullis morbis, iisq; grauioribus ac dubiis salubre, vlcera pulmonum, natura sua serosa detergit, & butyrosa, quantumuis exigua, lenit, conglutinat, ac sanat. Inter omnia tamē lac muliebre primum tenet locum, præterea quod tota eius substantia cæteris bonitate præstet, naturæq; nostrę magis analoga sit. Lacticinia apud omnes nationes tam varia & omnia speciatim enarrare tædiosum forer. In ipsa lactis natura palam se offerunt tres diuersæ substantiæ: in aliis rebus omnibus naturalibus delitescentes, qualescunq; sint: substantia nimirum sulphurea, quæ butyrum, flammam concipiens, magno discrimine à sero, quod mercurialis liquidioris & tenuioris substantiæ est, distinctum & separatū: A quibus longe lateq; differt crassa illa substantia, quæ tertia est salinosa dicta, caseus videlicet. Butyrum aptum nutrimentum hominum, ac post panem & vinum summe necessarium. Quin & sanitati multum conducit. Cum sacchar**o** ieiune sumptum, leniter purgat & detergit: prohibet calculi generationem: asthmaticis & tussientibus auxilio est, phlegma maturando, & ad expuitionem præparando: necnon omnib. doloribus leniendis opportunissimū. Serosa pars Gallis petit laict dicta, minime omnium aliarū substantiarum alit. In montibus bubulci ea loco aquæ vtuntur: quam nos ad remedia quoq; refrigerantia adhibemus. In Italia & alibi ex ea potiones ad purgandū humorem, cum biliosum, tum adustum siue melancholicum parātur: dosis earum tria aut quatuor pocula, hoc est, ad xxiiij. ℥. aut etiam vltra: in qua, per noctem, maceratur fumariæ: alii parum sacchari violarum adiiciunt, ad suauiorem saporem inducendum: quod optimum est remedium aduersus scabiem, pustulas, pruriginem, morphæam, & id genus melācholicos affectus.

Postea subiicit pag. 126. Phthisicis, hecticis, tabidis seu emaciatis, & peripneumonicis, lac inter alia medicamen est potentissimū. Pinguior n. eius butyri substantia optime nutrit, casei vero vis in eo agluti-

agglutinat, & exedenti febris calori resistit: serum detergit & refrigerat. Mulieris lacti diximus ad hos affectus primum deberi locũ: seligendum vero corpus sanum & sincerum: morbidum n. si fuerit & impurum, lac non medicamenti vires, sed eandem corporis impuritatem redolebit. Sanæ & bene constitutæ mulieris lac, omnino candidum est, suauis saporis, ac globosum: cuius gutta vngui supno perfusa non facile diffluit, sed instar vnionis aut crystallinæ guttæ subsistit integra. Tempus etiam, quo lac mulgetur, perpendẽdum: medio enim & florẽti ætatis tempore lac emulsum, optimum. Mulier præterea non conturbanda est mariti congressu: nutrixq; optimis alimentis nutrienda: & à vini compotatione interdicenda: cuius potus sit, hydromel, aut ptisana. Sæpe enim, vina bibens nutrix, vinosum reddit alumnum: Lac autem tale ex vbere, infantiũ more sugendum, vel saltem recens mulctũ, & calens bibendũ. Secundũ locum obtinet in his morbis curandis lac asininum, q; sit tenue & serosum, nec facile coaguletur. Caprinum lac bonitate intermedium est inter superiora & ea, quæ sequuntur. Omnia autem lactis genera, quæ his morbis conducunt, ex animalibus (vt muliebre lac æmulentur) non vetulis sed iunioribus, aut mediæ ætatis, sumenda sunt. Caprinum & asininum lac nigrarum pecudum, albarum præstat: Sic mulierũ quoq; nigriorum lac salubrius, quam candidiorũ, vel subruffarum, quarum lac omnium pessimum esse creditur. De vsu lactis tria sunt perpendenda, quantitas, qualitas & vtendi modus. Quod ad quantitatẽ attinet, tribus primis diebus, quatuor aut quinq; vncias hauriat æger, paulatim augendo dosin, pro morbi & ægrotantis natura. Lactis qualitas pro diuersa quoq; morbi natura, & eius caussis, diuersimode alteranda erit: vt si (verbi gratia) æger simpliciter, & circa febrim emaciatus fuerit, pascendum erit animal, cuius lac bibet, tantum hordeo & auena. Si vero lac phthisico cuidam, cui exulcerati pulmones, præscribendum fuerit: detergentibus, veluti hordeo, furfure atque hysopi, aut fœniculi puluere, asina alenda erit: quibus si addideris flores suphuris, res melius succedet. Sic ad conglutinandum aut consolidandum vlcus, addenda erunt, huic scopo inseruientia, veluti sunt consolida, rubus, bursa pastoris, pilosella, plantago, veronica, limonium, pyrula, & id genus alia: quæ herbæ adhuc virides, pascendo animali

 offeren-

offerendæ: aut tempore hyemis siccæ in puluerem redactæ, furfurique, auenæ, & hordeo commixtæ. Si refrigeratione opus fuerit, pascendum erit pectus lactuca, foliis salicis & similibus.

Sequitur nunc vtendi modus: vbi lac mane recens mulctum, & adhuc calens propinari, vel ab ipsomet ægro ex mammis exsugi debet. Ne autem coaguletur, aut in stomacho acescat, opportune adiiciendum est saccharum, rosatum aut violatum. Sumpto lacte quiescendum, citra tamen somnum, ne confestim lac in venas dispergatur: nec cibo alio vtendum, quam tribus aut quatuor post horis. Tandem, quibus sit exhibendum, obseruari debet. In febribus enim putridis non est offerendum, neq; in cephalalgiis, seu capitis doloribus: aut intestinorum flatulentis affectibus: quod magnus ille medicorum Coryphæus Hippocrat. monuit lib. 5. Aphor. quem secutus Galenus, idem docet his verbis: Thoracis pulmonisque partibus, inquit, omne lac vtile est, capiti minime, nisi admodum valenti. Sicut nec hypochuntriis, si qua leui de caussa inflare nata sint: quandoquidem ventrem flatibus implere consueuit, vt paucissimos inuenias, qui non ita ab ipso afficiantur.

Caseus Græcis τυρὸς: Est lactis densior & crassior substantia, tenui & aquea separata. Conficitur is variis modis: Optimus tamen qui ex dulci, bono & pingui lacte conficitur, butyro non separato. Caseum itaque ex lacte alii eliciunt, calefacto primum lacte, & inde coagulo vituli imposito. Alii lac corruptum seu coagulatum, quod acorem iam acquisiuit, colant, à quo facile serum, manente crassiore substantia, caseo videlicet, seiungitur. Plinius veteres succo ficus arboris vsos esse tradit. Plurimos & optimos mittit hodie Hollandia: Heluetii suam quoque laudem habent. Westphalia in magnas moles suos cogit, vt vni ferendo robustissimus vix Westphalus sufficiat. Eadem Smaragdi colore eos donat. Porro bonus caseus ex sex rebus cognoscetur: si non multis oculis luceat, si non nimium fuerit salsus, si nō capillis intrinsecus sordeat, si non nimis vetustus, si non nimis durus, si non fœtidus. Quæ casei dotes hoc continentur disticho:

Non Argus, Largus, non Magdalena, Matuslem,
Non Abacuc, Lazarus, caseus iste bonus.

Recens caseus frigidæ nonnihil est facultatis: qua de caussa inflam-

inflammationibus imponitur. Vetus vero contrario constat temperamento. Recens igitur caseus sine sale sumptus, teste Dioscoride, alit: Stomacho est vtilis, & facile in membra deriuatur. Corpus auget, aluum modice emollit. Alius tamen alio præstantior, pro natura lactis à quo conficitur. Decoctus vero & expressus, & deinde inassatus, aluum sistit. Oculorum inflammationibus & sugillatis illinitur, qui vero recens salitus est minus alit, corpus minuit, stomacho aduersatur. Ventri & interaneis inimicus. Vetustiore sistitur aluus. Casei vires non exiguas hic Pentameter explicat:

Caseus & panis, sunt medicina famis.

Scribit Galenus podagrico cuidam tophos & podagricos dolores, vetusto caseo in iure aridæ suillæ carnis mollito, ac inde in mortario tuso, impositoq; tophis membrisq; podagricis calido à se curatos esse: vt & tophi particulatim deciderent, doloresq; podagrici finirentur.

Casei omnes mali, nam difficulter concoquuntur, & acidum ructum faciunt, ventriculumq; vento ac spiritu replent, maleq; penetrant. Sunt & pituitosi, & ventriculo feruidi, suscipiunt enim à coagulo acrimoniam. Si vero inueteretur, acrior & calidior fit, cõctuque difficilior, succique peioris, & in renibus calculos gignit, estque plurimum noxius: de crasso namque illius humore calculi gignuntur. Quare hic caseus fugiatur, quia nihil omnino boni habet, quod ad concoctionem faciat, nec ad redditionem excretionemve, nec ad mictionem, nec ad bonum succum siue nutrimentum. Minus vtique malus est, qui vetus non est, nec acris, melior vero recens. Medius namq; est inter veterem caseum & lac ipsum, atque ideo & melius concoquitur quam vetus, & melioris est succi, & imprimis si mollis est, ac laxus, nec fortiorem habens qualitatem, adeo vt modice sit dulcis, salisque modici modiceq; sumptus. Cõuenit vero vt cum melle apponatur, quoniam ita cito redditur, præsertim ab his qui frigida sunt temperatura præditi. Caseus autem vetustus, qui omnem dulcedinem amisit, ac propterea friabilis ac euaridus est factus, pessimus est: qui vero spongiosus est & rarus, & dulcis, melior cæteris est, præsertim si nonnihil recens est, quales sunt qui ex Paphlagonia afferuntur, huiusmodi enim ventrem ciunt, vetustus autem sistit, præsertim si postquam aqua decoctus fuerit, assetur.

Da caseo inquit Quercetanus: Caseus crassissima lactis substantia maiorem quidem cæteris eius partib. nutriendi vim habet, sed minorem aluũ mouendi: ꝙ Gal.lib.citato, cap.de lacte testatur: Lac, inquit, quo humidius est, eo & sero magis abundat: quoq; crassius est, eo copiosiorẽ caseum continet: Hinc tandẽ concludit: Merito, inquit, lac humidũ magis; crassum minus aluũ mouet: contraq; crassum valentius nutrit, tenue imbecillius. Casei in multiplici sunt differentia; distinguuntur n. vel ratione animaliũ, quibus lac emulsum, vel pascuorum, vel locorum in quibus, vel tẽporis quo, vel deniq; externæ figuræ, qua fiunt & efformantur. A varietate pecorum prima petitur differentia: ouillum n. lac cum omnium sit pinguissimum, cremoris, butyri & casei ferax, at pauci seri est. Vaccinũ minus pingue, sed caprillo magis. Caprillum vero asinino crassius, ꝙ inter alia vulgaria lactis genera tenuissimũ est, & pinguedine multa carens. Secundo, pascuo pecudũ variari lac, plus liquido constat. Siquidem verno tempore, cum herbas teneras depascunt, lac & sapore & colore longe gratius deprehenditur, quam cum fœno & paleis tota hyeme vescuntur: Lac vaccarũ, quæ alliaria vescuntur, allii saporem retinet: ꝙ Gal. lib. citato, his verbis cõprobat: Quinetiam, inquit, Si capræ aut alterius animalis scãmonium aut tithymalum depasti, lac cibi loco quis sumat, omnino aluus illi ꝓfluxura est. Sed quorsum exemplis à brutis petitis, fidem huius rei facimus, cũ satis id testentur libri nostri, vario lacte ex diuersis nutricib. enutriti? Siquidem bene aut male afficiuntur, prout lac, ꝙ exsugunt, bene aut male affectũ est. Idcirco etiam Galen. sententiam nostrã confirmãs, optime eo loco distinguit, lac bonũ aut salubre à prauo & insalubri, cum dicit, lac bonum semper boni ac laudabilis esse nutrimenti: At vitiosum lac tantũ abest, vt ad succi vtilis generationẽ conducat, vt prauis potius humorib. corpora repleat. Orationẽ suam ꝓbat testimoniis & exemplis à nutricib. petitis: At illud sane, inquit, liquido visum est, infantẽ priore nutrice extincta, alterius lac sugentẽ, multis in toto corpore vlcerib. tandem scatuisse: quippe secunda hæc nutrix, syluestribus herbis ac oleribus ruri veris tempore, cum fames grassaretur, victitarat. Atq; hinc discant parentes, vt nutrices tales seligant, quæ lacte, non copioso tantum, sed sincero, bonique alimenti abundent.

Tertio,

Tertio, ratione loci & regionis, in quibus casei coagulantur, vel meliores, vel deteriores sunt: hinc Auerni reliquis delicatiores & sapidiores, non tam propter hominum industriam, q̃ montanorum pascuorum præstātiam. Methodus etiam coagulandorū caseorum ad bonitatē, gratumq; saporē illis conciliandum non parū confert: cuius rei fid. faciunt casei Placētini & Giuerini, ac Brixiani, aliarūq; plagarum, qui artis beneficio suam acquirunt bonitatem. Tempus denìq; discrimen parit inter caseos. Recentes enim ex cremore, aut ex sero pinguiori, setacei & iuncei dicti, aliiq; id genus plures, aliis vetustiorib. sunt salubriores, ac minus crassæ substantiæ: cum ex aduerso caseus inueteratus substantiā acquirat crassam, acrem, fortē & acutā, linguamq; ferientem. Maxime vero (inquit Galen. eod. lib.) inueterato acrimonia crescit, & omnino q̃ ante calidior vrentiorq; is redditur: Ideoq; vt siticulosior & concoctioni rebellior, & succo deterior tandem euadit. Hinc docemur vetustorū caseorū vsum vitandū, aut moderatum esse debere: qui inprimis noxius iis est, qui calculo & obstructionib. sunt obnoxii. De eius vsu frugali sic dicit Poeta: Caseus ille bonus, quem dat auara manus. Casei etiam vsus multis in locis tam frequens ac vulgaris est, vt Sabaudi & Heluetii, tam inferioris q̃ superioris ordinis, fere nullo alio obsonio, quam eo solo vtātur. Sic quoq; nonnulli olim summæ dignitatis viri, ex eius liberaliori vsu mortem sibi consciuerunt. Testis est Antonius Pius Imperator, qui cū Alphino caseo in cœna plus q̃ par erat indulgeret, post vomitum febre correptus, ea tertio die exstinctus est: Anno Imperii sui 23. Quod exemplum absterrere debet omnes, qui caseo nimis indulgere, & exatiari auidius cupiunt. Delicatissimus erat caseus Alphinus, quemadmodum Vatusicus olim Romæ, vt scribit Galen. lib. 3. de Alimentorum facultatibus.

Butyrum, Græcis βούτυρον, Græcis βοῦς, id est Bos, & τυρὸς, id est, caseus: Est autem butyrum nihil aliud quam pinguedo lactis, quæ lacti dempta tūditur donec in massam coeat. Tenuis vero substantia, quæ per tusionem à butyro separatur, dicitur serum butyri, de quo post serum lactis est dictum. Optimum est quod ex lacte fit vaccarum mense Maio. Lege Plin. lib. 11. cap. 41. Modice & temperate est calidum, adstringit, laxat, purgat, emollit. Editur crudum & ad omnis generis cibos additur. Cutem si illinatur, purgat.

Vnde infantes primum nati recente butyro vnguntur. Dentitiones adiuuat, gingiuarum pruritui & oris hulceribus in infantibus illinitur. Foris illitum capaciora alimentorum facit corpora, & ab albis pustulis in summa cute emergentibus liberat. Aduersus inflammationes & vuluæ duritias illinitur. Prodest per infusionem dysentericis, & coli exulcerationibus. Additur in medicamenta, quæ pus cient. Vulneribus neruorum, membranæ cerebri, ceruicis vesicæ est vtile. Purgat, replet, carnem creat. Butyrum, modice & temperate calidum est, & nutrit, pectus & pulmonem iuuat, sputumque efficit, vt ex his facile educatur: & ad frigidas & aridas tusses confert. Si vero abunde quis vtatur, ventres lubricat, quantoque vetustius est, tanto est calidius: & quocunque oleo magis nutrit, facultatemque digerendi & discutiendi habet, præsertim in tenellis mollibus corporibus, & propterea parotidas & bubonas, illitum, sanat; in puerisque dentitionis dolores sedat. Veruntamen quandoque, cum in ventriculo superfluitat, nauseam facit, & appetentiam tollit. In ventriculis item calidis in flauam bilem conuertitur. Ex butyro fit, de quo vide Iatrochymiam nostri Bornetti: Alius etiam sic vult: Destillatur cucurbita retorta, cum parum possit ascendere: faciliusque adscendit si aliis rebus iungitur, vt ij faciunt, qui nimia macie extenuati pinguescere student. Accipiunt enim butyri recentis ℔. ij. Anatis & Capi carnem, quæ in ℔. xiix. aquæ ad dimidias decocta fuerit, vna cum ipso iure, in quo albissimi panis medulla infunditur, modicoque sacchari adiecto, vitreis organis aquam eliciunt: pleriq; plura addunt, vt res magis, minusve postulat. Ipsæ etiam mulierculæ stillatitio butyro, faciem, manus, pectusque inungunt, vt ne rugas contrahant, cutemque emolliant: tametsi, ipse quoque oryzam in pedum vitulorum iure decoctam, panisque micam lacti infusam, ouorumque candida cum corticibus, & huiusce generis nonnulla adiungunt, simulque destillant, vt iuuentutis speciem mentiantur. Plurimum autem stillatitius butyri liquor, venenis præsertim erodentibus aduersari creditur, quod ob tenuitatem penetret, facileq; cum Veneno misceatur, & eius acrimoniam, ac malignitatem, motumque ob pinguedinem, atque vnctuositatem compescere possit. Ad neruorum vlcera, & vulnera vtiliter etiam adhibetur.

Querce-

Quercetanus. Butyrum prius in vino albo liquefactum iniiciatur in Alembicum, subiiciaturque ignis mediocris. Destillabit oleum valde Anodynum. Ex ℔.j. habebis ℥.x. sic facies laridi, & axungiarum omnium.

Fuligo butyri: Huius confectionem docet Dioscorides: Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, & in fictili contecto, quo superne in siphonis speciem desinat, & inferna parte foramina habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum substituitur, donec fuliginis sufficientem quantitatem habueris: postea penna deraditur ad vsus. Valet ad oculorum medicamenta, exsiccat, adstringit: fluxiones oculorum cohibet, & vlcera celeriter ad cicatricem perducit.

Coagulum Græcis Pitya, nihil aliud est quam lactis in ventriculo quadrupedum, quæ adhuc sugunt, concretio & condensatio: veluti in vitulis, hœdis, agnis, leporibus, quorum coagulum potissimum est in vsu. Coagulum omne teste Galeno, acris & digerentis est facultatis, adeoque exsiccatoriæ: Leporis coagulum comitialem morbum, si cum aceto bibatur, præterea profluuium muliebre sanate, testatur Galenus. Lac item coactum in ventre dissoluere: quod non solum in leporino, sed in aliorum etiam omnium animantium coagulo se expertum, idem scribit. Sanguinem quoq; in ventre concretum, simili modo epotum coagulum leporinum, dissoluit, ac efficacius quidem cæteris: Non tamen solum, cum hoc sit commune omni coagulo.

Leporis coagulum ex vino venenatorum morsibus, & reiectionibus pectoris medetur: post menstruas purgationes cum butyro vuluæ appositum, præstat mulieribus vt concipiant. Idem præstat cæterorum animantium coagulum: Partus potum enecat, & à puerperio pariendi spem adimit, &c. Nunc de adipe.

Adipem & pinguedinem lib. xi. de simpl. medic. fac. distinguit Galenus: quod videlicet adeps crassior sit, ac propterea animantibus totam naturam terrosiorem habẽtibus, vt bobus, capris, adeps prouenit: humidioribus autem, vt suibus bene habitis, pinguedo: Pinguedo igitur celeriter in ignem posita, colliquescit: nec facile, vbi semel liquata fuerit, rursus cogitur & concrescit: Adeps vero non facile funditur liquesciturve, & fusus celerrime conge-

latur. Græcis στέαρ & πιμελή. Omnis pinguedo, Galeno teste, facultatis est humectatoriæ humanorum corporum. Suis autem pinguedo largius humectare potest, sed non æque calfacere, sicut neque oleum: talem siquidem caliditatem obtinet; qualis spectatur in nobis. Cataplasmatis igitur phegmonum admiscetur. Taurorum adeps siccior est, & calidior multo suillo. Sic adeps vitulinus taurino minus tum calidus est, tum siccus: & hœdorum quam caprarum. Caprarum quoque minus quam hircorum. Qui ergo mordicationes perpetiuntur, aut in recto intestino, aut in colo, iis potius caprarum quam suillus adeps prodest. Iniicitur ergo dysentericis & tineosis, quando morsum eorum mitigare volumus.

Leoninus adeps calidior & siccior est, quam taurorum, potentius ergo omni adipe digerit. Vnde hulcera & phlegmonas nimis irritat. Inueteratis tamen tumoribus, & induratis scirrhis, neruorumque curuaturis est aptissimus: in quibus suillus minus videtur efficax. Taurinus autem adeps tanquam in medio consistens, ad vtrumque medicamentorũ genus valet, & ad id quod scirrhosis medetur, & ad id quod phlegmonas ad maturitatem perducit: Cuiusmodi est tetrapharmacum, ex cera, resina, pice, & adipe, constans. Verum omnibus quibus caro est mollior, adeps suillus magis conuenit: quibus vero est dura & sicca, taurinus. Vrsorum adeps anserinus magis obtundit, quæ in alto corpore mordicant, & suillo est calidior. Gallinaceorum vero & gallinarum in horum est medio. Adeps vero vetus seipso & calidior est & acrior, & tenuior efficitur: ac proinde valentius digerit & siccat. Præterea calidior semper est, & siccior masculorum animalium adeps: & horum ipsorum exectorum minus tum calidus, tum siccus est. Siquidem mas castratus eiusdem semper generis fœminæ assimilatur.

Medulla Græcis μυελός: Est autem ossium cauis velut nutrimentum insita pinguedo. Habet medulla vim corpora indurata & scirrhosa emolliendi. Optimam, inquit Galenus, semper sum expertus ceruinam: Dein vitulinam: At hircorum & taurorum tum acrior est, tum siccior, itaque durities scirrhosas mollire nequit. Ex ceruina igitur & vitulina pessi conficiuntur ad molliendos vteros. Extrinsecus vteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla parantur, vim emolliendi ex ossibus, quæ reuera est medulla: sed ex

spina

ſpina etiam, quæ tum durior, tum ſiccior eſt altera. Vtramq; autem hyeme collectam, in ſicca æditaq; domo, cum foliis lauri ſiccis reponi conuenit, ne videlicet computreſcat. At ſi quando ambiente exſiſtente calido auſtrinoque, medullas cubiculo, quam maxime fieri poterit, temperato, quodque ad Aquilonem obuerſum, apertas habeat paruas feneſtras, vt perpetuo flatus inſpirantes excipiat.

Vrina eſt excrementum ſanguinis in caua vena per renes, & vrinarios meatus in veſicam delatum. Plurima eſt eius in animalibus diuerſitas, atque omnes quidem Galeno de ſimpl. med. fac. lib. 10. teſte ſunt facultate calidæ, ſed plus tamen animalium calidiorum, minus autem frigidorum.

Vrina humana omnium aliarum eſt imbecillima, excepta illa quam porci reddunt domeſtici, quibus execti ſunt teſtes, quorum vt temperies, ita & vrina ſimilis humanæ exſiſtit. Montanorum vero & aprorum valida eſt, vt vel ex odore acerrimo conſtat. Sed & in animalibus cęteris vim eius coniicere ex odore licet. Nam deguſtare ipſorum vrinas prorſus fuerit abominandum: Cum ne pueri quidem vrinam, vir quidam honeſtus vita pariter & moribus ebibere ſuſtinuerit, etiamſi peſtifere in Syria ægrotaret, vbi multi ab vrinæ humanæ potione ſe liberatos profitebantur. De peculiaribus vrinæ humanæ viribus dictum in medicinis, quæ ex homine ſumuntur.

Stercora etiam quorundam animantium non exiguas in Medicina vires poſſident, vt ſunt caninum, lupinum, caprillum, bubulum, ouillum, columbinum, gallinaceum, anſerinum, ciconiarum, ſturnorum: de quibus vide ipſorum animantium virtutes hoc in libro. Omne ſtercus eſt calidum & ſiccum: Animalium vero ſicciorum exſiccantius ſtercus eſt: ſicuti & calidiorum magis excalfactorium. Verum nullum omnino ſtercus refrigerat, ſicut neq; vllum humectat: Pro natura etiam eorum, quæ eduntur, multa reperitur diuerſitas. Proinde in hominibus maior eſt, quam in cæteris animalibus: quandoquidem hoc animal diuerſiſſimis maximeq; variis cibis vtitur: Præterea vt omnia animalia, quæ exercitantur, ociosis ſicciora ſunt: & quæ cibis vtuntur calidioribus ſiccioribuſq;, iis quę frigidis & humidis, ſic etiam eorum & excrementa & partes.

Sic columbarum domesticarũ stercus multo imbecillius est quam montanarum: Gallinarum præterea, quæ conclusæ seruantur, & furfuribus aluntur, longe etiam infirmius stercus est quam earum, quæ in agris pascuntur.

Cera Græcis Κηρὸς ex Apum aluearijs colligitur: optima est subfulua, subpinguis, pura, odororata, & halitum quadantenus melleum referens: Proxima est candida, quę potissimum fit coctione, vt docet Dioscorides. Reliqui omnes colores, vt virides, ruber, nigra sunt adscititij. Fit enim viridis ærugine æris admixto: sic ab aliis admixtionibus alium colorem assumit: Aristot. lib. de animal. 5. Ceram apes conficere ex succo arborum veris tempore vulneratarum scribit. Cera, Galen. lib. 7. Simplicium medicamentorum teste, inter quatuor qualitates medium obtinet: Habet vero quiddam crassæ substantiæ, & emplasticum. Quamobrem aliorum medicamentorum materia exsistit. Ipsa autem per se ex genere fuerit debiliter concoquentium: Habet quiddam digerentis calidæque potentiæ, quæ plurima melli inerat. Datur cera Dioscoride teste, in sorbitione dysentericis (cum panis tostis) quod experimenro se comprobasse asserit Hieronymus Tragus, Milii magnitudine 10. grana ceræ hausta lac in nutricibus non patiuntur coagulari. Fiunt hinc cerotæ dictæ compositiones, vt sunt cerotum infrigidans Galeni, cerotum stomachale eiusdem, cerotum sandalinum Mesue: Præterea omnibus fere emplastris & vnguentis cera additur. Galenus lib. 1. simpl. med. cerati frigidi docet confectionem: Cera in oleo liquatur, postea ipsum refrigeratum largiore affusione frigidæ aquæ abluatur frequenter. Ceratum hoc valenter eos qui febre vruntur, refrigerat, si hypochondriis supponatur, nec non omnem phlegmonem, herpetes, carbũculos, erysipelata, & omnes callidos morbos. Sedat calorem hepatis, dolores capitis circum tempora, super hepar & spinam dorsi illitum.

Propolis quasi præmunitio, à πρὸ & πόλις ciuitas, est Marco Varrone lib. 3. de re rustica, teste, quod apes faciunt ante foramen introitus porrectum in alueum, maxime æstate, fauorum stabilimentum, quo omnes frigoris aut iniurgæ aditus obstruuntur.

Optima est flaua, odorata, styracem referens. Calfacit, teste Dioscoride, & euocat. Aculeos & omnia infixa corpori extrahit.

hit. Veteri tussi suffitus eius prodest. Impetigines illita tollit.

Oleum ceræ Andernaci: Ceræ nouæ odoratæ, in sartagine liquatæ, permiscetur arenæ à pulueribus repurgatæ quantum sat est: Vbi refrixerit, ampullæ erectæ imponitur, & igne primum lento, postea auctiore vrgetur dum nihil effluat. Præstantissimum est oleum, ad dolores præsertim podagricos sedandos, vulnera vlceraque curanda. Oleum ceræ secundum Quercetanum: ceræ oleum ad resoluendum & attenuandum conducit, scirrhosis, frigidisque omnibus affectibus confert. Debet prius liquare ad ignem, donec nullus amplius crepitus emittat, antequam vasi imponatur. Si ad singulas ℔. addideris salsuginis terræ prius exsiccatæ ℔.ß. extrahes prima vice oleum candidum aquæ supernatans.

Aliter: Liquefiat ad ignem cera, & decoquatur cum vino ad consumptionem ipsius: idque tamdiu, donec nullos crepitus amplius edat. Huius sic præparatæ ceræ ℔.j. aluminis calcinati ℔ ß. saluiæ m.j. iniiciantur omnia in alembicum cupreum, cui receptaculum sit subiectum, & destillentur igne mediocri. Prodibit primo crassiusculum oleum quod rursus destillandum est, vt antea, idque ter iterandum: atque ita fit oleum ceræ præstantissimum ad omnes neruorum affectus. Eodem modo ex resina & pice oleum conficitur.

Aliter Rubeus: Eliquata cera in aquam communem proiiciatur, idque ad 8. aut 10. vices repetatur, manibus semper agitando, macerandoque: inde retorta absque cineribus lento igne eliciatur oleum: quod cum primo exeat butyri modo, quinquies, sexiesve est repetenda destillatio, dum oleum exeat, quod non concrescit, nec cogitur: atque id signum perfecti olei, repetitis destillationibus expectandum est. Confert doloribus stomachi & præcordiorum, tussi, humoribus crassioribus è pectore expurgandis, vulneribus quoque cruentis, & partium neruosarum optime conducit. Sunt qui, vbi mel, ac cera diligenter ex apibus expressa sunt, apes siccant, & cum cera miscent, oleumque destillatione eliciunt, podagricis vtile. Vt tamen oleum è cera efficacius ad hulcera habeatur, plerique eliquatam ceram, vino albo generoso septies, octiesque extinguunt: Nam magis vinum extenuat, & ad partium separationem conducit, eodem modo, vti dictum, destillauit. Ceram alii eadem

ratione eliquatam, in vrinam coniiciunt, laterumq; puluerem addunt, ac recurua cucurbita, optime stipatis rimis, destillant, moderato primum igne, mox auctiore, vulneribusq; magno successu imponunt, præsertim vbi ter repetita fuerit destillatio, singula destillatione, quod manat oleum, seorsim asseruantes. Alii ad ceram adiungunt thus, myrrham, & aloem, æquis portionibus, & oleum eliciunt ad vlcera, ac vulnera optimum.

Lanarum, prætcrquam, quod maximus in vita humana est vsus, in Medicina quoque non est exiguus. Succidæ lanæ molles, vt auctor est Dioscorides, è collo fœminibusq; laudatissimæ habentur. Subueniunt inter initia vulneribus, percussis, desquamatis, liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo, aut vino imbutæ: siquidem facile succos imbibunt, quibus immerguntur, & ob pecudum sordem, quam Oesypum vocant, emolliunt. Capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus cum aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. Cremata lana vim habet, teste Galeno, acrem pariter, & calidam, vna cum partium tenuitate. Vritur autem sicut alia plurima: Impletur olla noua, quam tegat perculum multis foraminibus pertusum. Molles præhumidasq; vlcerum carnes celerrime eliquat: crustas obducit, & vlcera ad cicatricem ducit. Inditur & in medicamenta desiccatoria. Alios modos vrendi lanam, vide apud Dioscoridem. Lota lana ad oculorum medicamenta valet. Lauatur hunc in modum: Cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere sinunt, idque sæpius, mutantes aquam, donec linguam adstringat vel mordeat. Oesypus est sordities, seu lanarum succidarum pinguetudo. Variam rationem Oesypum faciendi, docet Dioscorides. Excalfacit, vlcera explet & emollit, sedis præsertim & vuluæ, cum meliloto & butyro. Menses & partus in vellere appositus ciet. Vlcera aurium & genitalium cum adipe anserino sanat. Contra erosos oculorum angulos, scabiososque, genas item quæ occaluerunt, & ciborum defluuia est efficax: cum lana destillatur oleum & spiritus sulphuris, &c.

CAP.

CAPVT IX.

De Auibus, earumq; carnibus.

OMNIVM volatilium carnes, vtpote quæ aeriæ sint naturæ, minus nutriunt quam quadrupedum: facilius tamen & citius concoquuntur: vnde etiam ægrotis carnes eorum conueniunt: nec tamen omnes, sed gallinæ potissimum syluestres, pulli gallinacei, turdi, idque genus. Nam anatum, anserum, gruum, cygnorum, pauonum, aquatiliumque auium carnes crassæ sunt, ac difficulter concoquuntur: infirmis ergo sunt inutiles. Quod ergo priuatim ad electionem volatilium ad cibos attinet, primum locum tenent Gallinæ mediocres, quæ nondum oua excluserunt: hæ siquidem bene temperatæ sunt, neq; choleram, neque phlegmata generantes: bene autem nutriunt & confortant. Sunt itaque ægrotantibus, & à morbo conualescentibus vtilissimæ. Qui teneriusculi adhuc pulli fuerint, minus commodant: multum enim phlegmatis generant. Sic etiam quæ seniores sunt, ob siccitatem difficilius concoquuntur. Poterunt tamen adultiores Gallinæ vel Capi, vsu ægroti hoc postulante, aliisq; non præsentibus, coctæ in mortario tundi, cumque decocto iure per pannum colari, ac deinde pro placito, & infirmi natura satis commode apparari. Galli adulti ab vsu ægrotantiū prorsus abdicantur: similiter anseres, anates, grues, pauones: Difficilis namque sunt concoctionis, ventriculum premunt, ac frebres, præsertim vero anatum caro, inducunt: Columbæ quoque, palumbes, turtures, ægrotantibus aduersantur: sed ex his turtures tamen annui aliquatenus assumi poterunt, adultiores minime. Hæc in genere de alituum, de quibus speciatim, non tamen de omnibus, sed de plerisq; tantum agetur.

Pauo, Græcis ὁ ταώς, ἀπὸ τῆς τάσεως, id est, ab expandendis alis, vt Athenæus est author. Nemini non auis hæc regia, & Iunoni sacra est nota, corporis forma omnes alias vincens. Pennas quas in cauda gerit, splendente sole expandit: maxime vero id facit laudatus Pauo, vt cap. 20. lib. 10. Plinius ait. Mas tertio anno coloris varietatem induit: Fœmina vero radiata cauda, & colorum illa varietate caret. De hoc Martialis:

Miraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hanc ſæuo tradere, dure, coquo?

Parit à trimatu, vt citato iam libro cap. 59. Plinius refert: Primo anno vnum, aut alterum ouum, ſequenti quaterna quinave: cæteris duodena, non amplius. Intermittens binos dies ternosve, parit, & ter anno, ſi gallinis incubanda ſubiiciantur. Mares ea deſiderio incubantium frangunt: quapropter noctu aut in latebris pariunt, aut in excelſo cubantes: & niſi molli ſtrato excepta, franguntur. Mares ſinguli quinis ſufficiunt coniugibus. Cum ſingulæ aut binæ fuerunt, corrumpitur ſalacitate fœcunditas. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius triceſimo. Alexandrum legimus Pauone ſic delectatum, vt eius interfector magnam mulctam irrogaret. Caro Pauonum, inquit Simeon Sethi, fibroſa eſt & neruoſa, & ſuperuacanea, concoctionis difficilis, & ſucci mali. Ius pauonis ferunt peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi ſit pingue. Adeps pauonis cum ſucco rutæ, & melle, colicos affectus ex humore natos frigido optime ſanat. Eius vero oſſa aduſta, & in aceto trita & illita, lepras & vitiligines emendant. Fel eius oculorum fluxionibus & hebetudini, aſperis item ſuperciliis medetur. Excrementa, podagram mitigant, & maximam habent facultatem ac proprietatem ad curandam vertiginem: Excrementum illud exſiccatum & pulueriſatum, ℥. j. pondere, vino albo exceptum in plures dies mane propinatur.

Columba vel columbus, Græcis Περιστερὶς, vel περιστερός: Columbarum natura eſt calidiſſima. Pullorum columbarum caro, vt ait Simeon Sethi, calida eſt humida, ſuperfluitatisq; multæ, & præcipue domeſticorum, ſanguinemque craſſum & calidum præter modum gignit, atque ideo febres nonnunquam facit. Frigiditate vero dolentes renes iuuat, ſemenque genitale & ſanguinem auget, caput autem & oculos lædit. Aiunt autem immodicum eius vſum lepram gignere. Veris autem & autumni tempore meliores ſunt columbæ, quam quæ per æſtatem & hyemem naſcuntur. Sunt boni nutrimenti, calorem ventriculi natiuum fouent: ob quam cauſſam ſenibus maxime proſunt, omnibus & iis, qui pituitoſis & frigidis affectibus infeſtantur. Sanguis ſub dextra earum ala medicamentis adhibetur. Tepens oculis inſtillatus, dolorem eorum ſedat, &

pterygia

pterygia pellit. Tubercula ſi inciſa primũ fuerint, inſtillatus idem ſanguis ſanat. Recens interempta columba, omnibus morſibus vtiliter imponitur. Stercus columbinum ſiccum, vt ſcribit Galenus, tritum & cribratum, vna cum Naſturtii ſemine, Napyos vice ad ea quæ rubificari poſtulant, ſumitur: nempe ad omnes inueteratos affectus, cuiuſmodi ſunt: coxendix, hemicrania, ſcotomata, vertigines, cephalæa, & in latebribus, ſcapulis, ceruice & lumbis antiqui dolores: nec non nephritides, affectus cœliaci, & podagricæ arthritides, quando in articulis nondum concreti ſunt tophi.

Præter vim illam nutriendi optimam qua pollent columbæ, remedia quoque non vulgaria ex iiſdem ſumuntur: ſanguis illarum calidus non ſolum illorum dolores mitigat, immiſſus oculis, verum etiam ἐκχυμώσεις curat, omnemque ſanguinem in illis concretum diſcutit: ſi viuæ etiam per medium diſſectæ, & vertici capitis, aut ſinciputi raſo, ſanguine adhuc calente applicatæ, ſymptomatum vehementiam in phreniticis leniunt bilioſas exhalationes atque vapores, vnde cauſſa morbi dependet, conſumendo atque diſcutiendo. Alii capiti crinibus abraſo applicant diſſectam nigram gallinam, & pedibus duas columbas. Stercus earum cataplaſmatum & emplaſtrorum compoſitioni ſæpe additur ad apoplecticos & lethargicos affectus, quibus nitroſa illa [illegible] plurimum confert.

Palumbus, Palumba, & Palumbes, Græcis φάττα: Gallis Biſets & Ramier. ex columbarum eſt genere, ſylueſtris vero. Sunt enim apud Ariſtotelem lib. 8. quinque columbarum ſpecies, videlicet φάψ, φάττα, quas Theodorus vna voce Palumbi, Latini ſermonis inopia conuertit: περιστερά, id eſt, Columba, οἰνάς, id eſt, Vinago, ſic dicta, quod vindemiæ tempore potiſſimum appareat: Et τρυγών, id eſt, turtur. Auis eſt pudicitiæ & caſtitatis obſeruantiſſima, adeo vt ſi coniugem ſuam amittat, alteri ſe amplius non cõiungat. Pariunt bis in anno. Fœminam á matutino ad meridiem vſque, marem vero reliqua diei parte ouis incubare ferunt. Sanguis Palumborum rubentibus oculis prodeſt. Caro eorum cum aceto cocta dyſentericis & cœliacis auxiliatur. Stercus eorum calculum & veſicæ paſſiones adiuuat. Huiuſmodi ſylueſtres palumbes, carne ſuaui & delicata præditæ ſunt, quæ copioſum generat ſanguinem. Me-

liores sunt absque larido, ac cum semiassantur tantum, & lardo incenso inflammantur, & succo granatorum vel aureorum malorum perfunduntur.

Turtur, Græcis τρυγὼν, Gall. Turterelle. Ex columbarum est genere, vt à Palumbo dictum est. Locis gaudet amœnissimis, tutissimisque: hyeme in cauernis arborum agit: Nido suo folia allii syluestris alligat, quod lupum nouit fugere, ne pulli eius ab eodem deuorentur. Occultantur vere, vt testis est Plinius, pennasque amittunt: Calidus turturis sanguis tumentibus, dolentibusque auribus instillatur. Dextræ alæ sanguis oculis instillatus prodest. Stercus eorum maculas faciei exterit: milio saginatæ optimi sunt nutrimenti, gratissimi saporis, & facilis concoctionis.

Gallus Græcis ἀλεκτρύων, & ἀλέκτωρ, quasi ἀπολέκτωρ, id est, à lecto reuocans. Gall. Vng Cocq. Gallina Græcis ἀλεκτορὶς, Gall. Vne poulle, ou Gelline. Caro gallorum crassior est, quam gallinarum vel caporum. Optima autem est caro gallinarum & gallorum, qui nondum Venerem sunt experti. Capi caro reliqua auium carne est præstantior, meliusque nutrimentum præbet. Talisque in mortario gallorum & caporum caro optimum iusculum, grauiore morbo correptis, præbet. Capones omnibus anni temporibus aut elixi aut assi in cibi vsum veniunt. Vtilitas harum carnium ad morborum curationem inde patet, quod ex iis expressa caponum restaurantia consummata, gelatinæ cum pedib. aut poplitibus vitulinis in ægrorum vsum parentur. Optime enim nutriunt & facilime concoquuntur. Tunicæ etiam ventriculorum gallinaceorum extractæ, vino lotæ, & ad solem siccatæ & puluerisatæ, singularem vim habent, tum corroborandi ventriculum, tum calculum comminuendi. Ex decrepito gallo buglossa, borragine, capparibus, & modico folliculorum sennæ, coquitur iusculum solutiuum pro iis, qui à potionibus medicis abhorrent, & melancholicis affectibus sunt obnoxii. Pullorum gallinaceorum caro, inquit Simeon Sethi, facilis est concoctionis & boni succi, & inprimis gallinarum, quæ ouum edere cœperunt. Corpus madefaciunt, & ociosos iuuant, coloremq; bonum comparant.

parant, & genitale ſemen & cerebrum quoque augent: præſertim vero horum cerebella.

Cerebrum quippe abunde nutrit, & idcirco aiunt, quod his, qui leuiori ingenio ac mente ſunt, prodeſt. Qui vero gallinaceam carnem eſitauerint, non ſtatim lac acre bibant: quoniam obſeruatum eſt colicos morbos inde fieri. Gallinarum vero pulli gallinacei facilis ſunt concoctionis, & temperatum bonumque ſanguinem gignunt, nec valde tenuem, nec valde craſſum. Proſunt autem minus ſe exercentibus, & ocioſis, & his ſimul quibus faciле obſtruuntur meatus: his inſuper qui ſtomachum calidum habent. Ventrem quoque cient. Gallinis oua ferunt supponendo imparia, & intra decem dies excluſa. Iuſculum gallinaceum capiti eſt ſaluberrimum. Cerebrum gallinarum ſanguinis aiunt fluxum compeſcere. Stercus gallinaceum, authore Galeno, tritum propinatumque cum tribus aut quatuor oxycrati, aut oxymelitis cyathis, eos celeriter iuuat, qui à comeſtis fungis anguntur: nimirum per vomitum craſſiores humores eliciens. Diſſectam tepidam gallinam morſui ſerpentum impoſitam mederi aiunt, iterato tamen aliquoties hoc medicamine. Nigra diſſecta gallina tepida capiti impoſita, phreneſin ſedat. Cerebrum capi, in vino ſumptum aluum citam ſiſtit. Ius capi aluum mollit, crudos humores & melancholiam diſcutit, febres adiuuat, ſingultum tremoremque ventriculi compeſcit. Epilepticis remedium adfert.

Aqua ſtillatitia gallinæ maximo eſt auxilio iis, qui morbo conſumpti ſunt, ægris, & lipothymia laborantibus. Eligitur autem gallina biennis vel triennis, nigra, pinguis, euulſis pennis, nulla feruente aqua adhibita, & omni pinguedine remota, fruſtulatim conciſa, & in vitro ſeu balneo Mariæ diſtillata. Aqua capi quadriennis vel quinquennis, nigri, pari ratione qua de gallina dictum eſt, collecta, languidis ex nimia ægritudine ad ℥ j. Sp. vini nonnihil admixto, ſub meridiem & veſperam vtiliter bibitur. Eadem faciem ſerenat.

Gallus Indicus cum integrum annum attigit, perinde vt capo delicatiſſimus eſt: elixatur vel aſſatur, at aſſus magis commendatur. Æſtate & pulli quoq; toſti apponuntur. Cibus eſt optimus,

delicatus, suauissimi saporis & laudabilis alimenti, qui facile in ventriculo concoquitur, optimi sanguinis & seminis copiam gignens. Præterea is bonitate sua & nutriendi vi facile omnes superat alios cibos.

Gallinago, Græcis σκολόπαξ vel σκολώπαξ, auis est Attageni similis pennis, magnitudine Gallinulæ, rostro longo, cursu celeri. Hanc Nemesianus Poeta his depingit versibus:

Cum nemus omne suo viridi spoliatur honore,
Fultus equi niueis syluas pete protinus altas
Exuuiis, præda est facilis & amœna Scolopax,
Corpore non Paphiis auibus maiore videbis.
Illa sub aggeribus primis qui proluit humor
Pascitur exiguos sectans obsonia vermes.
At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi
Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat,
Impresso in terram rostri mucone, sequaces
Vermiculos trahit, & vili dat præmia linguæ.

Aqua Caponis Gesneri: Pulpa vnius Capi, detracta pinguedine & pelle, minutim incidatur, & cum aqua buglossæ abluatur: Deinde addita conseruæ violarum, borraginis, buglossæ ana vnc. j. ß. conser. rosar. vnc. j. fol. auri num. vj. misceantur omnia diligenter, deinde in duplici vase reponantur, & secundum artem destillentur. Huius liquoris frequenter cochlear vnum exhibitum per se, aut cum iusculis dissolutum, collapsas vires restaurat.

Aliter: Caponi plurimum fatigato ac occiso pennæ siccæ euellantur citra vllam aquę immersionem seu macerationem: eumque caponem ita deplumatum, & exinde euisceratum, minutim vna cum ossibus stomacho, hepate & corde conscinde, atque ad macerandum affunde aquar. rosar. ℔. j. ß. buglosſ. ℔. j. melissæ ℔. ß. vini maluatici ℔. j. vnc. iij. cinnam. electi vnc. iij. croci drach. j. sem. endiuiæ drach. iij. galangæ drach. ij. zingib. N. mosch. macis, santal. citr. ana drach. j. cort. citri drach. j. ß. flor. cardial. ana drach. j. coriandri præpar. sem. melonum ana drach. ij. Pinearum vnc. j flor. Arant. conditorum drach. ß. stent hæc omnia in infusione per horas 24. super fornacem, vel in alio loco calido: Exinde superimposito ad-

aptato

aptato alembico destilla per B. M. & in destillato liquore extingue aurum candens præsertim tempore vsurpationis, &c. De Gallo decrepito vide decoctum I. Quercetani in pharm. dogm. restit. lib. 1. cap. 8. de decoctis pag. 62. & cap. 7. de aquis, vide aquam caponis, pag. 32.

Anser veteribus Ganza, sicut & Germanis: vt testatur Plinius. Græcis χὴν. Gall. vne oye. Anseres alii sunt altiles seu domestici, nemini non noti: alii syluestres, flaui & aquei coloris, gruum more per aera volitantes, ac volatum suum iuxta venti dirigentes flatum: siquidem flate Aquilone, quasi futuræ tempestatis præscii, ad meridiem se conuertunt. Caro anserina crassæ est substantiæ, superfluitates & excrementa multa producit, ac difficulter concoquitur. Estque omnibus domesticis auibus crassior, calidior, humidiorque. Alæ tame à reliquo corpore sunt diuersæ, & meliores. Est autem anser domesticus familiarissimus per totã Galliam, & Italiam, & Germaniam delicatus cibus, præsertim si bene saginati fuerint. Dissecantur apud Gallos per medium & sale conditi asseruantur vsui per annum. In ditiorum mensis, vbi per triduum salem suum imbiberint, apponuntur assi vel integri, vel etiam membratim, frequentius tamen elixi cum sinapi: quod nonnullis annua manna, vel multorum annorum annona dicitur. In plures enim annos sic salsi seruantur adeo vt rancescant, quorum rancidorum vel frustulum tantum cum brassica coctum, album iusculum, densum & optimum concinnat, rusticis delicatissimum & quotidianum alimentum. In Germania recenter mactantur & sine nausea tosti comeduntur. Anserculi verno tempore, aut æstatis initio assantur, & optimis herbis farcti apponuntur in cibum suauissimum, præsertim si pinguiores fuerint. Seorsim eorum collum, caput, pedes, & alarum extremitates, iecur, cor, & guttur, quæ parua vulgo occa dicuntur, elixantur, & ex aceto & petroselino eduntur, qui cibus delicatus, appetitum excitat. Anseris excrementum verno tempore collectum, siccatum & puluerisatum, & cum vino albam ad drachmam vnam, vel dimidiam tantum datum, auriginosum seu regium morbum penitus tollit, cuius rei veritatem experientia sæpissime confirmauit. Pinguedo anserum perinde ac gallinarum anatumque, anodymum est medicamentum, extrinsecus illitum.

Hæc item vnguentorum & emplastrorum emollientium & lenientium compositionem ingreditur. Denique omnis anseris vel particula tam interna vel externa, aliquem in vita communi vsum habet: cuius plumæ etiam pennæque tantæ sunt vtilitatis, vt ad nocturnam quietem homini non solum inseruiant, sed literis quoque pingendis scribendisque in æternam multorum memoriam ac laudem aptissimæ sunt. Adeps anserum alopecias capillis explet, rimis labiorum illinitur, hulcera dura mollit. Cum ceparum succo aurium sordes expurgat, doloremque earum lenit. Vim in summa habet molliendi & leniendi, ob dulcedinem. Testes anserum genitale semen multum generant. Lingua eorum peculiari proprietate ad stranguriam facit. Stercus anserinum, testimonium dicente Galeno, præ nimia acrimonia est inutile, sicut etiam accipitrum & aquilarum.

Anas Græcis ἡ νῆττα. Gall. vne Cane, ou Canard. Aliæ sunt domesticæ, aliæ syluestres. Mas autem à fœmina distinguitur, quod mas collo & capite conspicitur viridi, rostro lato, alis albo viridi & nigro permixtis, circulo collum ambiente albo, pedibus rubris latisque. Fœmina vero varietate illa colorum caret. Gaudet non nisi locis palustribus: caro earum crassos & superfluos humores gignit, & melancholicos efficit: commendatur potissimum pectore & ceruice, vnde Martialis:

Tota quidem ponatur anas, sed pectore tantum,
Et ceruice sapit: cætera redde coquo.

Quod ad medicinam exiguus earum est vsus: ferunt aquam de syluestribus anatibus mense Octobri in Balneo Mariæ stillatam, ad 40. dies, mane & vesperi vnius vnciæ pondere potam, calculum renum & vesicæ pellere. Anatis & anseris fluuiatilis caro non æquat aliarum auium mundanarum ac syluestrium bonitatem, inquit Quercetanus: Propterea quod mucosa & spumosa, corruptionique obnoxia, ac sanguinem crassum, melancholicumve generat.

Perdix Græcis, Latinis & Gallis: Vocant etiam Cacabas à sono, quem habet. Circa terram volitat, vt currere magis, quam volare videatur. Perdicum caro bene concoquitur, boni que succi est, præsertim si non statim post interitum, sed post vnum aut alterum diem

diem comedatur, ſic enim abiicit, quod eſt durum. Siſtit quidem ventrem & ſanguinem tenuem gignit: & ſi ſanguinem craſſum inueniat, extenuat, & præſertim axillæ, quæ reliquo huius volucris corpore facilioris ſunt concoctionis. Proſunt vero ociosis, inexercitatiſque, ac iis qui imbelliores ſunt, ac inualidi, & qui tenuioris dietæ eſſe dicuntur, quique humido ſunt ſtomacho, huius autem medulla ſi cum vino bibatur, ictericos ſanat: iecur vero comitiali morbo laborantibus confert: Fel quoque ſuffuſionibus oculorum à principio valde prodeſt: Facit & ad ipſorum hebetudinem: memoriam adiuuat, ſi ſingulis menſibus cum eodem felle tempora perungantur. Perdix poſt meſſem, inquit Quercetanus, in omnes alios cibos cum ſanis tum ægris exhibendos, cuiuſcunque facultatis aut bonitatis fuerint, facile primas tenet: optimi ſucci, facilisque concoctionis, ex cuius diuturniori vſu, ventriculus vindicatur ab omni corruptione. Vnde cauſſa tollitur analepſiæ, quæ vitio ſtomachi alias oriri ſolet. Nidor plumarum aduſtarum, ſuffocationi matricis, (quæ catalepſiæ quædam ſpecies eſt) hyſtericiſque aliis affectibus multum prodeſt: quod experientia ſæpius confirmauit.

Attagen ab Attagena, Græcis ὁ ἀτταγὴν vel ἀτταγᾶς Ariſtophani. Ab Alexandro Myndio apud Athen. lib. 9. Dipnoſ. deſcribitur huncin modum: Auis eſt perdice paulo maior, cuius dorſum verſicoloribus maculis eſt diſtinctum, teſtæq; figulinæ coloris ſpeciem gerit, niſi quod magis rufum eſt. Graui eſt corpore & breuibus alis, vt à canibus facile capiatur. Pulueratione gaudet, & ſicuti Gallinacei grano vtitur. Caro eius ad coquendum facilis. Valla in Raudenſem Italis Francolinum appellare ſcribit. Frequentiſſimus in Catalonia, à cuius incolis Franconil vocatur. Ariſtophanis interpres ſeruos, quibus frequentia ſtygmata faciem deformarēt, à Poetis Attagas, dorſi huius auis ſimilitudine, appellatos fuiſſe ſcribit.

Coturnix Græcis ὄρτυξ. Gall. Caille. Coturnix à voce, vt Feſtus ait, nomen accipit. Plurima eius copia ad Delum Inſulam ex mari uolat, vnde Delum Ortygiam dictam Athenæus refert. Auis eſt nouiſſima: Hyemis aduentu agminatim, vt vix vnam amplius ſit videre, diffugiunt. Veratro victitat & pingueſcit, vnde Lucretius lib. 4.

O* 4 *Præterea*

Præterea nobis Veretrum eſt acre venenum,
At capreis adipes, & coturnicibus auget.

Coturnices, inquit Quercetanus, earumq; pulli poſt meſſem pinguiores & delicatiores, multiq; nutrimenti: at vſus illarum diuturnior non vſque adeo ſalubris eſt: carnes ſiquidem obtinent corruptioni facile obnoxias, vnde febres, ſpaſmus, & epilepſia, quibus ipſæ coturnices quoq; obnoxiæ excitãtur. Idcirco natura eas remedium docuiſſe videtur: cum illis hellebori indidit appetitum, quo abunde paſcuntur.

Turdus Græcis κίχλη. Gall. Vne Griue, inter lautas epulas niuali hyemis frigore potiſſimum viſitur, & capitur, cum victus gratia ad loca iuniperis conſita tendit; De hoc Martialis:

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Ventriculum baccis iuniperi refertum habet, qui non, vt in cæteris auibus, euacuatur, ſed nobiliores in menſa partes vendicat: Vindemiatum tempore vuis veſcitur, impinguatus, delicatiſſimus quoq; & ſapidiſſimus eſt, ſaluber victus tam ſanis quam ægris. Duplicem huius faciunt differentiam.

Ficedula à ficuum eſu nomen habet, ſicut & Græcis συκαλὶς, quod à ficu, vt Varro ait, pingueſcat, vel quod ficuum tempore capiatur. De huius natura refert Ariſtoteles lib. 9. de hiſtoria animal. Ficedularum magna copia in Prouincia aut Gallia Narbonenſi, & Vaſconia: propterea quod hæ regiones ficubus conſitæ, quibus illæ veſcuntur: delectantur quidem etiam vuis, ſed non vt illis pingueſcunt. Sic enim de illis Poeta:

Cum me ficus alat, cum paſcar dulcibus vuis,
Cur potius nomen non dedit vua mihi?

Merula, Græcis κόττυφος. Gall. Merle. Merulæ dictæ ſunt, vt M. Varro habet, quod meræ, id eſt, q; ſolitariæ volitãt. Auis eſt nigra ad rubedinem quadantenus accedens. Circa Cyllenen Arcadiæ candidas naſci, nec vſquam alibi, author eſt lib. 10. cap. 30. Plinius. In vicina tantum, vt idem lib. 10. cap. 24. teſtatur, abeunt: Æſtate cantu ſe demulcent, hominumque vocem æmulari ſtudent: hyeme balbutiunt: circa ſolſtitium ſunt mutæ. Lauacris frequenter gaudent: Roſtrum quotannis in albedinem commutatur. Excrementa

menta Merularum, quę oryza veſcuntur, contuſa, & cũ aceto temperata, lepram nigram impoſita purgant, cuiusque maculas extergent: Vincitur à turdo bonitate, quod & duram & amari ſaporis carnem obtineat.

Alauda, Græcis ἡ κόρυς, κόρυδος, & κορυδαλλός, à galea quam in capite gerit: vnde Latinis etiam Galerita & Caſſita dicitur. Gal. Alouette. Vere ſtatim prodeunte in agris conſpicitur, cantu & volatu lætitiam præ ſe ferente: nec niſi ſurſum euolans cantillat. Ac tardius quidem euolat, velocius vero deuolat. Caro eius aluum contrahit, ius vero aluum ciet: Optimæ ſunt cæteris tempore frigoris inſtantis intenſioris, quo ſunt etiam pinguiores.

Phaſianus, Græcis φασιανός. A Phaſi fluuio nomen habet, vnde ab Argonautis in Græciam ſunt deportati: vnde Martialis:

Argoa primum ſunt tranſportata carina,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Caro eius gallinarum eſt carni nutrimento ſimilis, ſed dulcior. Phaſiani probe coquuntur, & facile, bonique ſucci ſunt, & bonum ſanguinem gignunt, & quantum ad nutrimentum, & concoctionem, horum caro ſimilis eſt gallinæ: Eſt enim iis valde ſimilis. Quidam putant eſſe galli gallinacei, aut caponis ſylueſtris ſpeciem naturæ ferinæ.

Ruſticula, Gallis Beccaſſe, in delitiis quidem eſſe ſolet: Attamen caro eius dura, viſcoſa, & concoctu difficilis, craſſiorem ſuccum ingenerat. Eius inferiores partes, contra aliarum auium morem (quarum alæ magis commendantur) hoc eſt, coxæ, auidius appetuntur à catillonibus hominib. Ex auium illarum numero eſt, quę dum aſſantur, non euiſcerantur: cum ipſa inteſtina, cruſta panis toſti excepta, aliis partibus ſint ſapidiora ac gratiora.

Ruſticula minor, Quercedula & Gallina aquatica, pinguiſſimæ ſunt hyeme aues, ſuaues & gratiſſimi ſaporis, quæ tamen vtcunque paludem redolent, craſſiorisque ſunt ſucci, quam paluſtres aliæ. Commendantur tamen menſis nobilium ſuo tempore appoſitæ: quarum vſus rarus, nec vulgaris aut quotidianus eſt.

Artulanus: In ditione Lugdunenſi talis reperitur auis, pinguedine diffluens, & regius cibus magnique pretii: Optima eſt vindemiarum tempore.

Sturnus, Græcis ψάρος: Gallis Estourneau, auis vulgo nota: Stercus eius, Galeno teste, moderatam desiccãdi, & abstergendi facultatem obtinet: Vnde Ephelim à facie, vitiliginemq; & lichenas tollit. Quod Crocodilorum quoq; terrestrium stercus præstat: sed moderatius est sturnorum: Hodie inter Epulas sunt frequentes.

Grus, Græcis Γέρανος: Gallis vne Grue. Plin. lib. 10. cap. 23. Grues, inquit, auolaturę, ducem quem sequantur eligunt, in extremo agmine per vices, qui acclament dispositos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: Dux erecto collo prouidet ac prædicit. Nonnunquam etiam inuicem dimicant, eoque tempore facillime capiuntur. Hyberno tempore ad Septentrionalem plagam vltra Ægyptum auolant, vbi cum Pygmæis ipsis pugna est: Tempestatem animaduertentes, ducem vt festinet acclamant: Cicero scribit, Grues cum loca calidiora petentes, mare transmittunt, trianguli formam efficere. Carnes gruum calidæ ac siccæ sunt, neruosæque: & ideo post dies tres quam iugulatæ fuerint oportet eas esse: sanguinem namque gignunt non modice crassum & melancholicum. Harum vero ius vocem clarificat, & genitale sperma auget. Sunt qui iudicant, si medulla & fel earum cum oleo misceatur, memoriæ lapsæ prodesse: Nonnulli quoque felle earum ad oculorum morbos vtuntur. Pinguedo igne super aquam clarificata auribus instillatur ad surditatem. Eadem subacta cum aceto Scyllitico, lienis duritiem in B soluit. Fel eius cum aqua sambuci naribus instillatum, apoplexiæ subuenit.

Hirundo, Græcis χελιδὼν. Gallis Harondelle. Notissima est auis, Veris nuntia, ad tecta ædium templorumque nidos construens. Fabulantur poetæ, Prognem Terei Regis vxorem in hanc auem mutatam, vt est apud Ouidium lib. 6. Metamorph. In hirundinis ventre lapis inuenitur, Chelidonius dictus: In pullis quoque earum decrescente Luna duos inueniri lapillos ferunt, alterum nigrum, alterum rubeum. Cinis hirundinum cum adipe & melle hebetudinem oculorum illitu sanat: Anginæ item medetur. Nidus hirundinum tritus cribratusque, & cum melle &

adipe temperatus, earundem est virium, vt experientia est comprobatum.

Aqua hirundinum Antepileptica I. Quercetani: Recipe hirundinum adhuc in nido existentium viij. aut x. paria, flor. lil. conual. p. ij. caryophyl. macis ana vnc. ß. coquantur omnia in duabus tribusve heminis vini albi optimi: dein exprimantur fortiter, & destillentur: Huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: prompte enim à præsenti morbo vel paroxysmo liberat, futurumque prohibet.

Alia præparatio: Recipe suo tempore vij. vel viij. pullorum hirundinum nidos, sola tantum lanugine hirsutorum], nec dum perfectis plumis vestitorum: Hos in terreo vitreato vase, firmissime obstructo, ad reuerberandum componito, dum toti pulli in cinerem cum visceribus & plumis redacti sint. Ex hoc cinere accipe vnc. iij. (cuius si tanta non sit copia, de reliquis tantum detrahes, quantum fuerit defectus pulueris) cineris cranii humani vnc. ij. pulu. rad. visci querni, Angelicæ, Zedoariæ ana vnc. j. ß. sem. pæoniæ, gran. iuniperi conquassatorum ana drach. vj. castorei vnc. j. succi radicum & foliorum pœoniæ, aceti scillitici ana lib. 1. aquarum hyssopi, flor. Tiliæ, liliorum conuall. saluiæ, Rosmarini ana ℔. j. macerentur simul omnia in vase fortiter obstructo ad aliquot dies in Balneo Mariæ. Deinde F. destillatio in cineribus (mediocri igne ad siccitatem. Cauendum ne destillandum adustionis saporem referat. Ex fæcibus salem si placet spagyrice elice & aquæ coniunge. Plura vide apud eundem in Pharmac. dogmat. restit. lib. 1. cap. 7. de aquis, pag. 28. & 29.

Aqua Epileptica alia: Recipe hirundinum num. LX. castorei vnc. ij. gran. pæoniæ vnc. ß. Aquæ ardentis ℔. xv. macerentur cucurbita optimæ clausa, deinde adde liquoris primi à chalcantho educti, aceti albi acerrimi ana ℔. j. Macerentur omnia quindecim diebus: mox igne cinerum moderato destillentur, dum liquor perspicuus manauerit: cuius mane ac vesperi cochlear exhibeatur, dum totum sumatur. Quod si castorei odor, & sapor ingratus sit, gran. xij. Moschi adiungantur, & totidem camphoræ, & sacchari Candi ℔. ß.

Passer Στρουθὸς, Gallis Vng Moineau: Auis est parua, ad parietum foramina nidos faciens, cui propter salacitatem vita est breuissima: Prouerbio dicitur: Passere salacior. Plinius lib. 10. cap. 36. Mares annum tantum viuere, fœminas vero diutius, asserit, difficile sane credo: Comitialibus morbis corripiuntur: Caro eorum calida est, & ad Venerem incitans: Excrementa eius ad erugandam faciei cutem valent. Pilulæ contra mirabiliter stimulantes, Arnoldi Villanouani: Recipe cerebella passerum num. xxx. & solue diutissime in catino, & accipe æqualiter seui hircini, quod est circa renes, statim dum occiditur: soluatur iuxta ignem, cui addantur cerebra, & mellis q. s. In patella misceantur, & tamdiu coquantur, donec indurescant: Postea formentur pilulæ in modum auellanæ: & da vnam ante coitum. Pilulæ ad eos, qui coire non valent: Recipe ceparum albarum, testiculorum vulpis, cerebella passerum, flor. palmæ masculi, olibani ana j. q. s. tempera cum aqua calida, & forma pilulas in modum ciceris. Dabis septem mane cum vino.

Pica, Græcis Κίττα. Auis est loquacissima, partim albo, partim nigro conspicua colore: linguam reliquis animantibus latiorem habet, quæ humanæ vocis est æmula. Quam tamen facilius æmulari putant eas, quæ glandibus vescuntur, & quarum pedibus, vt hominis, quini digiti numerantur. Custos & excubitor locorum est, quibus nidos suos collocat, clamore suo omnia prodens. De hac Martialis:

Pica loquax certa Dominum te voce saluto,
Si me non videas, esse negabis auem.

Carnem eius difficulter, nisi detracta cute, coqui tradũt: pullorum carnem comestam, visum ferunt, acuere. Quercetanus ex iis parat aquam epilepticam, quam descriptam habes supra in capite de castoreo, inter animalia.

Coruus, Græcis Κόραξ, Gallis Corbeau: Nota est auis, occisorum cadauera, & animantia mortua insequens. De hac vide Plin. lib. 10. cap. 43. Nidificat altissimis arboribus, acerrime pro pullis, quos non sine periculo est adimere, dimicans. Pullos eius ferunt septem diebus absque cibo viuere, & deinde primum à parentibus ali.

Cornix,

Cornix, Græcis Κορώνη, Gallis Corneille. Nota est auis vulgo: Aristot. lib. 5. de hist. animalium, auem ait esse castissimam, & coniugalis amoris seruantissimam, ad vitæ extremum viduam permanentem. Vnde in nuptiis olim veteres post Hymenæum, cornicem inuocabant. Cornices etiam accipi solent pro iis, qui se sapientiores, & aliorum duces esse volunt: Vnde prouerbium; Cornicis oculos configere, quo pro Murena vsus est Cicero: quod perinde valet, quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereque, vt superiores nil sciisse mihi vidisse videantur.

Ardea vel Ardeola, Græcis ἐρωδιός. Gallis Heron. Auis est alta grauisque vehementis volatus, qui si altior fuerit serenitatem denunciat. Victum ex piscibus quærit: nidum in syluis super excelsissimas arbores construit. Bellum est ipsi cum accipitre, cui podicem obuertens pennas eius concacat: quæ infectæ hoc fœtore computrescunt.

Ciconia, Græcis Πελαργός: Gallis Cygoigne: πελαργὸς dicta putatur, quod alarum pennæ partim sint nigræ, partim albæ, à πελὸν quod nigrum, & ἀργὸν, quod album significat: In Thessalia Ciconiam occidere capitale fuit. Gratitudinis præbent exemplum, quantum enim curæ in scholis curam & educationem conferunt, tantum senio confectis rependitur. Vnde πελαργικὸς νόμος lex ab Aristophane dicitur, qua liberi parentes alere iubentur, & ἀντιπελαργεῖν verbum inde factum, quod mutuum beneficium & gratitudinem parentibus exhibere significat. Auolaturæ, teste Solino, in loco quodam Asiæ omnes, ne vna relinquatur, congregantur, quæque postrema aduenerit, eam tanquam ignauam dilaniant: Plinium vide cap. 23. lib. 10. Læsa Ciconia origano sibi quærit opem. Caro eius lippientibus oculis prodest: Veneno aduersatur: Excrementa eius in aqua sumpta, comitialibus prodesse credunt. Contra venena præparatur eius sanguis in essentiam præstantissimam: Alii stomachum exsiccãt ac puluerisant, hunc puluerem pro maximo gerunt secreto ad suos effectus.

Olor, Græcis Κύκνος, hoc est, Cygnus: Gallis Cygne. Ob canoram eius vocem, aliasq; eius dotes, & naturam, à Poetis plurimũ celebrantur, qui Olores etiam inde dicti sunt: de hoc Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator Cygnus funeris ipse sui.

Auem tradunt esse naturæ cholericæ: Hodie magnatum cibus est.

Psittacus, Græcis ψιτλάκη: Gallis vng Petroquet: In Indiæ ripis est frequentissima, vbi tamen eam comedere religio est. Sacra n. esse putatur, quod humanam verborum appellationem explanata oris expressione imitando cõsequatur. Colore est viridi, circulo in collo rubro, lingua lata, rostro adunco, eoq; durissimo, in quod, si quando è petra prolabitur, se excipit, vt Plin. lib. 10. cap. 24. testatur. In vino præcipue lasciua. De hoc Martialis:

Psittacus à vobis aliorum nomina discam:
Hæc didici per me dicere, Cæsar AVE.

Ad Venerem est promptissima. Eius carnem, si placet, fœmellis appropriabimus mutis & loquela prorsus destitutis.

Philomela, alias Luscinia: Philomela poetis dicta, à fabula de Philomela sorore Prognes, quam est videre apud Ouidium lib. 6. Metam. Græcis ἀηδών, ab ἀεὶ & ἄδω, quasi perpetuo canens: Aliis Acredula, Græcis ὀλολυγὼν, quam tamen alii aliam faciunt auem. Ex earum auium est genere, ex quib. futura tempestas prędici solet: vt Aratus scribit: ἢ τρύζει ὀρθεινὸν ἐρημαίη ὀλολυγὼν, quod sic Cicero vertit: Et matutinis Acredula vocibus instat. lib. 1. de Diuinatione. Philomela vero dicta, quod cantum amet. Gallis Possignol. Plin. lib. 10. cap. 29. Lusciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu auis: Quidam ferunt quod vermes zibetta inunctos, si ab hac aue deuorentur, in tantam incidere cantilenam, vt cum fronde possit decerpi.

Carduelis à carduis nomen habet, quos maxime expetit, vt Aristot. lib. 8. de hist. animal. testatur: qua etiam ratione Græcis dicitur ἀκανθὶς & θραυπίς, Gallis Chardon neret: statura est exigua, pectore flauo, capite rufo: vulgo nota & amata.

Frigilla, Græcis Σπίζα, sic dicta, quod frigore cantet & vigeat: Gallis Beree. Auis notissima.

Charadrius auis est, cuius meminit Aristot. lib. 8. de hist. animal. ac Theodorus Gaza Rupicam vertit. Est etiam eius mentio in sacris Bibliis, Leuit. 11. & Deut. 14. Heliodorus in hist. Æthiopicæ

lib. 3.

lib. 3. eiusdem mentionem facit, ὁ χαραδριὸς, inquiens, τοὺς ἰκτεριῶντας ἰᾶται, id est, Charadrius ictericos sanat. Plato etiam in Gorgia eundem adducit: Et prouerbium est de hoc: Charadrium imitans. Hanc ei virtutem adscribunt, quod icterici in eum respicientes morbo liberentur: Vnde aucupes auem hanc vendentes occultant, ne gratis alicui commodet.

Ægithus Græcis αἴγιθος, apud Aristot. lib. 9. animal. Auis est minima, dissidens cum Asino: hic enim se spinis eius affricans, nidos eius dissipat: quod adeo pauet, vt voce rudentis audita oua deiiciat.

Curuca Græcis ἡ ἐπιλαΐς, vel ὑπολαΐς. Gallis Verdon: Auicula quæ cuculi oua fouet & excludit: & postmodum ab illo deuoratur.

Cinclus Gallis dicitur & Lynx, quæ Latinis Motacilla dicitur, quod semper caudam moueat: Vnde etiam Græci σεισοπυγίδα, vt Suidas scribit, appellarunt. Gallis Battemate: Hispanis Enganapassor. Auis est infima, & quæ per se nidum construere non possit. Vnde pauperes rusticorum prouerbialiter Cincli vocantur. Accipitur etiam metaphorice pro incitamento: Vt apud Theocr.

ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

Fulica seu Fulix, Græcis κέπφος, Cepphus, & quibusdam Diabolus, quod furua sit. Viuit in mari vel stagnis, frequentissima ad ripas maris mediterranei ad montem Pessulum.

Merops Græcis, Latinis Apiaster, quod apibus noceat vt scribit Aristotel. lib. 9. histor. animal. Gallis Mesange. Hæc auis, vt Ælianus refert, simul atque volare didicit, parentes alit, ob idque omnibus aliis auibus pietate præstat. Vide Plinium lib. 10. capite 33. Pallido intus pennarum colore, superne Cyaneo, priori subrutilo. Nidificat in specu, sex pedum defossa altitudine.

Caprimulgus, auis est montana, paulo maior quam Merula, minor vero quam Cuculus, in caprarum stabula aduolans, earumque vbera sugens, vnde nomen accepit, qua iniuria vber extinguitur, & capræ cœcitas oboritur. Græcis αἰγοθήλας. Plinius lib. 10. cap. 40.

Nisus: Gallis Espreuier. Ex prædatoriis est auibus, statura qui-

dem reliquis minor, sed fortitudine nulli alii impar. Miluum multo tamen maiorem in pugna ab hac vinci tradunt: apud Seruium super lib. 1. Georg. exstat, quomodo Nisus in hanc auem sit mutatus.

Accipiter, Græcis ἱέραξ ex rapacium auium est genere, sicut & vultures ab accipiendo, hoc est, rapiendo nomen habens. Magno est corpore, rostro adunco, mansuefiens facile; oculis lucidis, aspectu hilari, pedibus crassis, vngulis longis, nullam autem formidans. Potest tamen esse communis etiam appellatio ad omnes prædatorias aues. De generibus accipitrum scripsit diligentissimè Petrus Gillius. In rosatum oleo coctus accipiter, omnibus cutis vitiis illitus medetur. Excrementa eius idem cum melle præstant. Acrimoniæ sunt immensæ Galeno teste, ideoq; inutilia.

Miluus, Græcis ἰκτῖνος Gall. Milan, auis rapacissima, pullis gallinaceis maxime insidians. Æstiuo apparet tēpore: hyeme in nido conditur. In paruis audax, in magnis timidus: à Niso enim, cum triplo sit maior, vincitur. Iecur eius oculorum medicamentis adhibetur. Ferunt ramulum ex nido miluii, collo circumligatum, conuulsioni eius mederi.

Vultur, Græcis Γὺψ, Gall. Vaultour. Carniuora auis. In hominum cadauera est infestissima, hominemque morti vicinum certis indiciis deprehendit, obseruatque. Expeditos etiam in bellum exercitus præsensione quadam consequitur, præscia quod ad bellum proficiscuntur, quodque strages sit futura. Locum futuro bello septem dies antequam pugna committatur, prouide, in eamque partem in qua alterutra pars succumbet, respectat. Quamobrem reges olim speculatores solebant præmittere, qui renunciarent ad quamnam partem vultures prospicerent. Pennæ vulturis combustæ serpentes ædibus expellunt. Iecur eius tritum vna cum sanguine, comitialibus ad decem dies vtiliter bibitur. Fel eius aqua elotum, oculorum maculas exterit.

Falco, Græcis φάλκων, ex accipitrum est genere, id nominis habens, quod vngues falcis modo introrsum reflexos habeat: vel quod rostro, & alis in rapinam sit falcata. Impetuosi est volatus, maximas etiam suo impetu aues, ad quorum capturam ab hominibus mansuefit, prosternens. Præda ei à longe, si quando ad captu-

ram ede-

ram educitur, commõstratur, & maiore in eam vehementia irruat. Pectore est robustissimo, renibus imbecillibus: caput immobili corpore circumuertit. Fel galli albasque cochleas coctas impetum eius adiuuare aiunt: succum vero seminis hyoscyami, aut cibum in eo madefactum, eundem infrenare.

Graculus, Græcis κορακίας. Gall. vng Gay. Et Monedula. Græcis κολοιός. Sunt eiusdem generis aues. Gall. Chouette. Graculum dictum putant quasi garrulum, est enim garrula auis: nonnulli à gracilitate deducunt, quod parua sit auis. Monedula vero dicta quasi Monetula: mira enim est huic furandi, & monetam auferendi natura: Vnde Cicero in orat pro Flacco: Non plus aurum tibi quam monedulæ committebant. Plin. lib. 10. c. 29. Immensa, inquit, finitimo Insubrum tractu examina graculorum monedularum, cui soli aui furacitas auri argentique præcipue mira est. Humanam vocem summa dicacitate imitatur. Fastidium annuum, autore Plin. lib. 8. cap. 20. foliis lauri purgant.

Mergus, Græcis αἴθυια. Gall. vng Plonget. Mergus á mergendo, authore Varrone, est dictus, quod cibum captans, subinde in aquas se immergat. Vnde etiam Garmanicum nomen accepit. In aquis enim piscibus insidians ex eorum captura victitat.

Picus, qui Martius cognominatur, nomen habet à filio Saturni, qui in auspiciis suis, hac aue vtebatur. Martius cognominatus, quod Marti sacer esset. Vnde Ouid. in Fastis:

Martia picus auis, &c.

Græcis, Δρυοκολάπτης, hoc est, Quercus percussor, quod robota rostro suo excauet: Gall. vng Piuert. vng Pic. Auis est corpore non adeo magno, collo rubro, rostro longo, & præduro adeo, vt etiam quercus excauet.

Aquila, Græcis ἀετός. Gall. Aigle. Armiger Iouis, & auium rex. Visu, Plinio autore, adeo acuto vt pullos aduersus solis fulgorẽ suspẽdat, quosque immotos tenere oculos viderit, eos velut genere suo dignos eligit, reliquos reiicit. Nunquam sicut & cæteræ volucres aduncæ bibit. De natura aquilarum vide Ælianum lib. 14. de nat. animalium. Genera eius traduntur plura: quædam venationibus adhibentur: aliæ ad delitias aluntur, quas anatarias, ab anatum venatu nominant. Vide Plinium, lib. 10. cap. 3. de Aquila-

rum generibus. Aëtiten dictam gemmam, quæ nullius æstus iniuria læditur, in nido dum oua excludit habere fertur: ne videlicet naturali suo calore oua excludenda aquila corrumpat & induret. Senio confecta vltra nubes euolat hebetudinem visus à solis radiis emendans, quo adeo pollet, vt ex alto & à longe præsentem columbrum conspiciat & animaduertat, quem impetu facto comprehendit, deglutitque. Naturam scribunt esse aquilæ velut febricitantibus, & frigidam & calidam. Fel eius cum melle oculis lippientibus illinitur. Cerebrum & fel eiusdem cum melle visum acuit. Stercus aquilarum, Galeno teste, vehementem acrimoniam, inutilesque habetur.

Plinio Strutiocamelus, lib. 10. cap. 1. Gall. Autruche. De quo Aristoteles: Strutio ob mirabilem formam ex auium genere non reputatur: partim enim quadrupedibus, partim volatilibus est similis. Non alas, sed formam quandam alarum, volatui inconuenientem habet: supercilia quoque cum annexis habes pilis: inferiore corporis parte pennæ sunt frequentiores: Pedum vngulæ quadrupedum more sunt fissæ: Ternas pedibus singulis ob corporis molem habet vngulas. Alas eundo concutit nonnihilque attollit, vt celeritate cursus equos etiam præuertat. De hoc Plinius citato antea loco: Strutiocameli Africi vel Æthiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt, ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiuuent, cætero non sunt volucres, nec à terra tolluntur. Vngulæ iis ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus. Concoquendi sine delectu deuorata, mira natura: adeo vt ferratas etiam calces clauósque deuorent. Tantæ vero est stoliditatis, vt cum collum frutice occultauerit, totum se latere existimet. Oua eius tantæ sunt magnitudinis, vt ex dissectis iis pocula fiant: quæ etiam in arena posita, solo visu vt excludantur recreat. Pennas eum quotannis omnes ferunt exuere, à frigore tamen ob natiuum calorem minime lædi.

Bubo, Græcis βύας. Gall. Hibou. Auis est feralis, & cantu suo infelix omen plerumq; præsagiens. Vnde Verg.

Solaq; carminibus ferali carmine bubo, &c.

Auis est noctuæ similis, vt Aristoteles refert. In templis & desertis ædibus

sedibus se continet. Sanguis eius prodest obstructionibus pectoris, & dyspnoeicis. Aiunt cor eius sinistro dormientis mulieris lateri suppositum, omnia eam arcana facere pandere.

Noctua, Græcis Γλαύξ. Gall. Hibou Cathuant. Nominis id habet quod noctu volet: vnde etiam νυκτικόραξ, hoc est, nocturnus coruus appellatur. Nota auis, facie sima, humana fere, rostro & vnguibus aduncis acutisque oculis cæsiis, Vnde Pallas etiam γλαυκῶπις apud Poetas, hoc est, Cæsia vocatur. Carnem eius membris paralyticis ferunt prodesse. Cerebrum in vino coctum, siue in cibo sumptum, capitis dolorem mitigat: Sed hęc remedia magis sunt superstitiosa & curiosa, quam vsitata, & quæ haberi possint.

Cuculus, Græcis Κόκκυξ. Gall. Cocou. Auis est nota colore cinereo, in salicibus plerumq; nidificans, Vere primum conspicitur, sub Caniculæ ortum occultatur. Hyeme in nido nudum abscondi tradunt. Sapientem vocat Ælianus auem, quippe cui excludendi facultas non sit, propter frigidam naturã in alaudæ & luteolæ nido parit, quod non ignoret ab his oua suis similia pari solere. Si autem earum auium nidos vacuos repererit, in alios diuertit, vbi oua sunt, hisque sua immiscet: quæ si plura fuerint, ex his quædam perdit, & in eorum locum sua ponit, quæ non ab earum ouis ob similitudinem internosci possint, quæ postea ab alauda & luteola excluduntur. Addit Plin. lib. 10. cap. 9. Educat ergo subditum adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura præripit cibos reliquis pullis, itaque pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit: illa gaudet eius specie, miraturque se ipsam quod talem pepererit. Suos comparatiue eius damnat, vt alienos, absumique etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoque iam volandi potens. Et lib. 30. cap. 10. de Cuculo sic scribit: Aliud est Cuculo miraculum, quo quisque loco primum audiat, alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices vbicunque spargatur. Apodes, quod vsu pedum careant, quasi sine pedibus, vt ait Plin. lib. 10. c. 39. Alias Cypselli. Hirundini vsq; adeo sunt similes, vt vix discerni ab eodem possint, pedes habẽt exiguos adeo, vt his carere videantur. Nulla his quies nisi in nido: aut enim pendent aut iacent. Cum resederint forte, manu facile capiuntur, ob pedum namq; breuitatem difficulter à terra attolluntur.

Tarda, Græcis ὠτὶς, vel ὦτις. Tarda à tardo volatu est dicta. Nam, vt Xenophon apud Athenæum ait, volatu adeo breui vtitur, vt si quis instet, eam capere possit. Græcis vero ὠτὶς dicitur á plumis circa aurem demissis, ita vt auriculas referant. Athenæus eandem imitatricem vocat eorum quæ homo facit, atque hoc modo ab aucupibus capi. Hi enim pharmaco aliquo κολλητικῷ oculos inungunt, quod dum hæc auis imitari studet, cœca fit, & facile capitur. Caro eius inter grues & anseres est media.

Apis & quibusdam apes. Græcis μέλισσα: vnde Melissophyllon herba dicta est, cuius flore gaudent. De harum genere, cura, solertia, industria, diligentia, cæterisque vide lib. 11. nat. hist. Plin. à cap. 5. ad caput 21. Vergilium item in Georgicis, vbi de præparatione apum agens:

Pregenerantur (inquit) equis vespæ, sed gignit apes bos.

Regem sibi quem velut ducem sequuntur, eligunt, quem operi suo præfectum habent. Mel ex floribus colligentes, illud pedibus anterioribus ad medios, posteaque ad iuncturas recondunt, ad domicilia sua hoc pacto apportantes. *De Melle & Cera supra peculiari capite est actum.*

Cantharides ex scarabeorum sunt genere, insecta oblonga, parua & viridia, vtræ aurei coloris. Harum multus in Medicinis est vsus. Optimæ sunt quæ in pratis colliguntur. Calidæ sunt & siccæ in primo gradu. Perimuntur autem aceti vapore solo corpore, alis & capite resectis, sumpto. Tuberculis corporum in leprosis impositæ ferunt opem. Naturæ sunt calidissimæ, vnde ad hulcera maturanda aperiendaque adhibentur. In pulueres tritæ sanguineque hirceo vel mastiche mixtæ, in vino sumptæ, intumenti corpori sunt vtilissimæ. Tritæ cum aceto lepræ vtiliter illinuntur. Eodem modo capillos capitis producunt. Cum oleo coctæ hulcera emolliunt & aperiunt. Cum cerato vngues digitorum demunt. Verrucas pellunt. Albas faciei pustulas, cum aceto illita sanant. Cum oleo ad mellis spissitudinem coctæ, scabiem, psoras & nomas discutiunt, sanantque. Sumptæ forte Cantharides extrema corpori hominis mala inducunt, vesicamque exulcerant. Contra quarum potionem remedia est videre apud Dioscor. lib. 6. cap. 1.

Hæc sufficiant de volatilibus, pauca adhuc licet inferre de ouis.

Oua,

Oua, inquit Galenus lib. 11. simpl. partes animalium non sunt, sed proportione respondent iis, quæ adnascuntur. Sunt autem facta ad propagationem generis, perpetuitatemq;, at sunt vtilia, ceu nutrimenta. Pariunt oua omnia volatilia ea videlicet, quę pennis plumisque vestiuntur. Nam vespertilio præter volatum cum auibus cómune habet, ac murium instar fœtũ edit. Insecta ex stercore nasci constat. Ex reliquis etiam animantibus serpentes oua pariunt, è quibus fœtus excluduntur. Sed ouorum, quod ad animantia pertinet, diuersitates percensere non est præsentis instituti, verum generatim de iis & peculiariter de gallinarum ouis agere. Sciendum itaque quoties ouorum fit mentio, proprie Phasianorum & gallinarum, vt diserte Galenus de alimentis lib. 3. tradit, intelligi. De ouorum differentia & vsu hæc scribit Simeon Sethi: Oua inter se differunt: tres vero habent differentias: Primam quidem, quæ iuxta propriam eorum est substantiam. Alteram vero, quæ est secundum tempus, an recentia videlicet, ant vetera: nam recentia meliora sunt, optimaque eorum operatio: tertia eorum differentia est in ratione modoque coquendi, quippe sorbilia vix calida parantur. At quæ ad modicam sunt consistentiam, dicuntur τρομητά, hoc est, tremula vel mollia: quæ autem magis cocta ἑφθά sunt dicta, hoc est, cocta: ac in vniuersum quidem ἀυγοκύλικα. Quæ vero sorbilia sunt, facile pertranseunt: & guturis scabritiem leniunt: sed minus nutriunt, quæ vero ἑφθά sunt, difficilius concoquuntur, & tardius descendunt, & asperum crassumue nutrimentum corpori præbent. Peiora etiam sunt quæ sub calido cinere assantur. Quæ vero in fartagine cocta, ideoque τηγανιτὰ vocata, pessimum habent nutrimentum, & dum concoquuntur nidorem vellicationemve faciunt, crassamque superabundantem, & malum succum gignunt. Laudantur quidem quæ πνικτά, id est, suffocata dicantur, velut etiam quæ ἐξεφθά, in calida aqua decocta. Quæ autem anserum sunt oua, malum succum habent. Dicuntur oua proprietate quadam peculiari εὐφυΐαν, hoc est, bonum ingenium & naturam facere, iis qui cum fonte filiarum tauri (hoc est cum melle, ex bobus enim apes progenerantur, vt Poeta testatur, inquiens:

Progenerantur equis vespæ sed gignit apes bos)

&cum butyro esitauerint, cum aceto vero oua cocta desiccant ventris fluxiones. De ouis Horatius sic:

Longa quibus ouis facies erit, illa memento
Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis
Ponere, namq; marem cohibent callosa vitellum.

Quod etiam Arabes testantur scriptores, longiora, minora, tenuioraque gallinarum oua reliquis præstare asserentes. Primatum inter oua tenent gallinarum & perdicum phasianarumque, proxima sunt anatum & anserum, quæ etsi peius nutrimentum habent, naturam tamen confortant, & ad venerem incitant. De ouorum facultatibus hunc in modum Galenus refert: Ouum est symmetro temperie frigidius. Vnam autem prauitatem patiuntur, quam adfert vetustas, quam facile effugies, si vtaris recentioribus. Album porro & tenue illud ouorum, cuius vsus est ad ohpthalmias, ex numero est medicamentorum minime mordicantium. Vtendum autem est oui albumine non tantum ad oculos, sed & ad alia omnia, quæ medicamenta requirunt suauissima: vt sunt vniuersa sedis, & pudendorum vlcera contumacia. Miscetur quoque idoneè medicamentis profluuium sanguinis ex cerebri inuolucris reprimentibus, quæ nimirum citra morsum illinuntur, adstringuntque. Cæterum & ipse vitellus similis est naturæ, ac proinde miscetur ceratis morsus expertibus. Verum quanto plus desiccant, quæ sunt assa oua, tanto minorem mitigandi vim obtinent. Iam vero crudo toto ouo vtimur admisto rosaceo, ad palbebrarum, aurium, mammarum, aliarumque omnium partium phlegmonas. Adhæc in aceto coctum ouum si edatur, ventris fluxiones desiccat. Quod si etiam eorum quippiam, quæ ad dysenteriam aut cœliacum adfectum conueniunt, adiunxeris, atque in igne modico, fumique experte frixeris, edendumque ita præbeas, non parum sane ita laborantes adiuueris. Ad ambusta etiam est ouum protinus impositum vtile: siue quis seorsum duntaxat albumen molli lana excipiat, siue cum vitello confundens applicet. Mediocriter enim refrigerat, & citra morsum desiccat.

Tale cum sit, & ad Anacollemata vocata, quæ fronti imponuntur, eo vtimur, & pilos palpebrarum agglutinamus: admisto nimirum

mitum idoneo aliquo, quale est thus, potissimum pingue, ac non inueteratum, & siccum. Ouum igitur medicamentis quæ humiditates desiccant, aut elixum, aut assum, aut frictum, tanquam materia miscetur: iis vero quæ lentorem tumorum in pectore pulmoneque incidunt, sorbile: Id quod in aqua eo vsque elixari debet, donec incalescat. Simili modo sumptum gutturis, stomachi, vendris, intestinorum, atque vesicæ asperitatibus medetur. De anserum ouis tradunt, si cum oleo calida matrici instillentur, intra quatriduum menses ciere. Extra medicinam quoque multus est albuminis oui ad colores aliasque res vsus. Vstarum in fornace testarum ouorum candidus cinis corrosiua facultate est præditus.

Albumen oui probe tosti in balneo Mariæ distillabis, ita ne plus aqua calescat, quam vt manus feruorem eius pati possit. Foramen vero alembici non penitus obdurabis, ne malum saporem aqua acquirat. Valet hæc ad pterygia & dolores oculorum: faciei cutem serenat, cicatrices corrigit: manus teneras si frequenter ea abluantur, ac per se exsiccentur, efficit. Aqua vitelli ouorum eadem ratione, qua de albumine dictum est, distillata, maculas faciei, à balneo illita, extergit.

Oleum è vitellis ouorum longe præstantissimum exprimitur hoc pacto: Recipe oua recentia numero quot volueris, coquito donec penitus indurentur: postea vitellos eorum exime, & comminutos assa in sartagine donec ruffescant, & pinguedinem quandam remittant: deinde offam feruentem indito in sacculum pilis contextum, & exprime, quodque expressum fuerit oleum repone. Cutem hoc oleum expurgat, impetiginem, serpiginem, & alia cutis vitia persanat, capillos regignit, & hulcera maligna, & fistulata curat.

Oua, inquit Quercetanus, inter alimenta εὔχυμα, καὶ εὔπεπτα recensentur: quæ habent tria notatu dignissima. Primum & præcipuum est substantia, natura seu qualitas oui: siquidem nonnullarum auium oua mollioris naturæ & substantiæ sunt aliis. Gallinarum enim oua aliis omnibus vtilitate & salubritate præferuntur, vincuntq; anserina, anatinaq;, & id genus alia nutrimenti bonitate, ita, vt cum simpliciter & absolute oua dicimus, gallinacea

 intelliga-

intelligamus, tanquam vulgaria & melioris substantiæ, & quorum copia & multitudine præ cæteris nos natura abunde ditarit. Secundum, quod in ouis obseruandum, est tempus: Aut enim recentia sunt aut vetustiora: quo autem recentius est ouum, eo melius est & salubrius: Contra si vetustius, facile in stomacho corrumpitur, nec ita boni est nutrimenti. Ad tempus etiam referre possumus, oua iuniorum gallinarum, vel vetustiorum. Iuniorum enim, quæ sibi præsentem semper gallum habent, aliis sunt meliora.

Tertio & vltimo obseruanda est eorum præparatio quæ non est parui momenti: Quæ ad duritiem cocta sunt, vocamus oeufs durs, Græci vero ex Galeno ἑφθὰ vocant, quasi multum elixata & cocta oua: quæ ad mediocrem coctionum perducuntur, vt inter mollia & dura sint, tremula Latinis dicuntur: Quæ vero parum tantum ad ignem incaluerunt, sorbilia vocantur, omnium saluberrima. Tremula idcirco vocata, quod aquæ bullienti iniecta tremiscant: copiosum & salubre nutrimentum præbent. Sorbilia vero non ita copiose alunt: at, in ventriculi fundum facilius delabuntur. Tremula & sorbilia, frixis aliisque omnibus præferuntur. Oua dura durioris sunt concoctionis, crassamq; substantiam reddunt. Popularis quidam error est, albumen oui siue indurati siue in tremulum elixi insalubre esse & noxium: calculoque generando occasionem præbere: quasi statim concrescat & in lapidem conuertatur: quæ caussa, cur multi ab eius esu abstineant. Sed stultum est inde lapidis generationem adstruere velle: sic enim eodem iure, vel potiori etiam, idem affirmari posset de crystallo, vitro, corticibus ouorum, lapide Iudaico, lyncis, pumicis, spongiarum, oculis cancrorum corporibus multo durioribus & concretioni magis aptis: quæ tamen omnia aduersus calculum sunt remedia. Sic iudicandum quoque de duris mespilorum ossibus, de milio solis, aliisque id genus quæ vel ipsos lapides potius referunt quam semina: & interim maximam calculi atterendi vim possident. Imo quis non videt contrariam plane albuminis operationem, in saccharo & variis salibus dissoluendis, & ad solutionem promouendis? Et vt huic rei fides fiat, accipiatur ouum induratum, & in duas æquales partes dissectum, exempto vitello, in eius locum reponatur saccha-

ſaccharum pulueriſatum: quod in vas vitreum incluſum, ne quid effluat, ſereno exponatur aëri, aut in cella quadam humida ſeruetur per 24. horas: quibus elapſis ſaccharum omne diſſolutum inuenies in oleum ſiue liquorem dulciſſimum, admiranda virtute & poteſtate præditum. Præſtantiſſimum enim eſt & ſingulare remedium ad aſperæ arteriæ raucedinem, & defluxiones, á ſalſa pituita ortas, vnde tuſſis excitatur: necnon ad alia mala plurima, quæ leniendi & expectorandi auxilium poſtulant, vt alibi dicetur.

CAPVT X.

De Piſcibus.

NVNC reſtat de piſcibus dicere, quorum numerum ſingulatim recenſere, cum ſit infinitus, infiniti laboris ac pene impoſſibile foret: Longe enim vberior eſt piſcium copia ac diuerſitas, quam quadrupedum, reptilium & volucrum. Enarrabimus autem hic ſolummodo eorum virtutes, quorum vſus tam in Germania quam Gallia eſt frequentior, & meliores à deteriorib. ſalubriores ab inſalubriorib. diſtinguemus, quo naturã vires & qualitates eorũ, ſiue in alimentũ ſiue in Medicamentum cedant, cognitioni noſtræ ſubiiciamus. Piſcium omnium natura eſt frigida & humida: Alii tamen aliis ſunt meliores, pro aquarum & locorum, quibus degunt, ratione: Qui enim in petris & ſaxis, fluminibus item puris & limpidis agunt, cæteris ſunt meliores, ac ſucci etiam boni, cõcoctioniſq;: Ac cum omnium piſcium vſus in cunctis morbis ſit damnatus; Horum tamen vſus aliquando conceditur, velut fundulorum, qui ſaxeis & puris aquis gaudent, ſimiliter Auratarum, Luciorum minorum, Barbatulorum, Percarum, &c. Proximi bonitate ſunt marini: Sed qui in paludibus, & cœno nutriuntur, vt ex ſequentibus patebit, omnes ſunt mali. Porro in electione bonorum, ſeu boni ſucci piſcium, certa quædam ſpectantur indicia. Vt videlicet mollem teneramque carnem habeant, vt ſint ſquamoſi, non glutinoſi, non olidi, non nimis pingues: ſiquidem omnis pinguedo mala, vt dicitur, piſcium autem peſſima: Vt in aëre non ſtatim alterentur, aut corrumpantur; guſtu ſint ſuaues, cute tenui. Atque huiuſmodi piſces probe concoquuntur, & bonum gignunt ſanguinem, proſunt-

quę nō exercitatis, ociosis, imbecillibus, & de morbo sese reficientibus. Omnis sanguis, qui ex piscibus gignitur, est tenuior, quam qui ex terrestrium animantium carnibus generatur. Conferunt aūt pisces his, qui flaua bile abundant, scribit Simeon Sethi, pituitosos vero lædunt, & qui molliores, laxioresve habent neruos, & p̄cipue hyeme, & qui in frigidis viuūt regionib. obsunt autem iis, qui pisciū nutrimento nō sunt adsueti, siti n. laborant, præsertim si frigidi sint & humidi, magisq; si ventre sint bilioso. Omnes saliti & aridi pisces mali sunt, ac facile in corpore corrumpuntur: ac totū corpus, si frequenter edantur, alterant: Vnde à phlebotomia à salitis piscib. abstinēdum aiunt, quod alphos, & scabiem generēt. Simeon Sethi salitos pisces calidos & siccos refert, crassosq; humores incidere & extenuare, idq; magis si boni sint succi: At qui dura sunt carne, cū saliti sunt, maiore sunt præditi malitia: præferuntur etiam in piscibus aliæ partes aliis, &c. Marini etiam pisces alii aliis bonitate præferuntur; etsi eiusdem etiam sint generis, idq; iuxta aquarum à ventis maiorem vel minorē commotionem, vel earum perspicuitatem ac munditiem & puritatem. Quin & mare pro loci diuersitate profert & copiosos pisces, vel raros. Oceanus siquidem copia & fertilitate superat mediterraneum mare. Quin & mediterranei maris plaga Genuensis multo sterilior est, Galliæ Narbonensis: quod plane aquarum bonitati tribuendū est, qua pisces magis alliciuntur, quā à corruptis. Pisces in profundo & summa maris altitudine ventorum procellis agitati & vndiq; perflati, capiuntur, bonitate illis pręstant, qui in portubus aut littoribus irretiuntur. Quod Gal. cap. de piscib. diserte monet, vbi de animalium aquaticorum variis generib. optimos esse dicit, qui in puro natant mari, maxime cū ventorum æstu agitatum attollitur. At piscium in cœnosis aquis sordidisque versantium excremētitiam & mucosam admodum esse carnem: quibus paulo post subiicit: Nam in silente nullisque agitato fluctibus mari, tanto piscium caro vilior est, quanto minus exercitata. Quod ad fluuiatiles pisces attinet, magna quoq; illorum differentia est, pro diuersitate aquarum, quas incolunt, conditione & natura: Aut n. eæ rapidæ sunt aut quietæ, puræ aut cœnosæ: Quin & pro herbarum in aquis nascentium natura, quibus nonnulli pisces nutriuntur, variat earum caro. Sic piscis in fluminibus altis, ra-
pidis

pidis & arenosis enutritus, præstat illi in amnibus quietis, aut lente fluentib. & cœnosis: qui tamen illis in stagnis minoribus, & lutosis aquis, ac palustribus præfertur. At lacus profundiores, lapidosi & arenosi, quique aliorum fluuiorum aquis diluuntur, ventisq; crebro maris instar, agitantur, optimos quoque & saluberrimos pisces copiose producunt: Quales sunt Constantienses, Lemanus, Yuerdunensis, & id genus alii plures. Istud quoque obseruandum est, Pisces siue marinos, siue fluuiatiles in ripis vrbium littoralium, vel iis proximis multis quisquiliis & sordibus refertis, nec non cloacarum impuritatibus infectis captos, omnium esse deterrimos. Tales enim impuritatibus illis nutriti fœtent, & statim corrumpuntur, ex quorum vsu quoque corpora fœtoribus inficiuntur. Quod ipsum confirmat Galenus: Sunt, inquit, qui in aqua vel fluminibus populosarum vrbium, hominum stercoribus, & prauis id genus succis victitant, qui extremum prauitatis gradum tenent. Operæ pretium etiam est aliquid in piscium coquinario apparatu notare: Alii enim prunis super craticula torrentur: alii in patella friguntur cum oleo, aromatibus, butyro, aut iure pingui pisorum: Alii cum vino, aceto, aqua & sale elixantur: Alii porro variis modis condiuntur.

Inter pisces marinos primum locum damus Soleæ, quod inter alios delicatissimus sit piscis, à quibusdam dicitur Perdix marina, habet spinam vnicam, quæ à carne post coctionem facile diuellitur: Elixa cum condimento albo offertur, vel butyro frixa cum intinctu succi aurei mali, panis crusta in friatu, & pauco aromate, quæ omnia simul coquuntur ad iustam consistentiam. Carnem obtinet delicatissimam, albam, firmam, boni saporis & facilis concoctionis. Cibus erat familiaris diebus Asarcis Regi Henrico Tertio felicis s. memoriæ.

Acipenser siue Oniscus, crassus est & longus, boni alimenti & gratissimi saporis, qui magno in pretio habetur, adeo vt piscis & cibus Regius dicatur. Captus à piscatoribus, nemini citra mulctam, quàm prouinciæ istius gubernatori aut alii primario offertur. Sanguinem refrigerat & purgat, sed liberalius sumptus facile nauseam parit stomacho, ob nimiam eius pinguedinem. Huius apparandi modus idem est ac Salmonis.

Aurata parum à præcedenti differt, non tamen tanti æstimatur: caro eius nutriendi quidem magnam vim possidet, sed valentiori tantum stomacho competit, durioris enim est concoctionis.

Rhombus, rhombus læuis, & Passer asper siue squamosus, Gallis la limende, formæ planæ & compressæ, omnes simul eandem fere carnem candidam & firmam, bonique saporis obtinent. Cæteris tamen Rhombus præstat bonitate, licet rhombi caro tenerior sit, faciliorisque concoctionis. L'alimende tertium bonitatis gradum obtinet. Elixi cum vino & aqua, ac petroselino postea conspersi, & recenti butyro liquato, vel aceto delibuti, apponuntur. Parisiensibus familiares sunt, quod illis suppetit Oceanus: In mare Mediterraneo raro capiuntur.

Viua, piscis paruus, halecis magnitudinem referens, alias Draco marinus, Gallis la viue, carnem obtinet candidam, friabilem ac saluberrimam. Tosta super carbones & butyro liquato perfusa, cum modico omphacii apponitur. Occurrit tamen omni admiratione dignum, quod etsi alias salubris, dorsalis tamen eius spina vsque adeo venenosa sit & exitialis, vt si quis ab ea sauciatus fuerit ad sanguinis eruptionem, pars lęsa statim adeo intumescat & accendatur, vt prę maximis doloribus ac pernitiosis symptomatis, sępenumero mors consequatur.

Rubellio, Coccix, Italis le Capone, Gallis, le Rouget, forma, colore subrubro, carnisque bonitate quæ candida est, delicata ac facilis concoctionis, pares sunt. Hique inter salubriores marinos pisces recensentur, qui ægris præscribi solent. Hi in pastillos incrustari solent, vel torrentur super carbones, deinde butyro liquato, additis petroselino & aceto perfunduntur.

Mulus crasso capite & carne candida ac dura, bonitate proxime accedit ad præcedentes.

Radius piscis carnem albam & in filamenta longa tenuiaque deductam habet, saporis non adeo ingrati est, & stimulat appetitū. Elixus eodem intinctu, quo Rubellio, vel frixus cum butyro apponitur, iecur præsertim eius delicatissimum est.

Apua, Gallis Merlan, carni est leui & satis delicata, vnde constat facilis esse concoctionis, vulgaris est & omnibus familiaris. At piscis, qui Gallis Esperlan dicitur, est paulo minor, sed multo salubrior, frixus delicatissimus est.

Scom-

Scombrus, Gallis Maquereau, ineunte vere est optimus, est carnis candidæ ac subcineritiæ, firmæ tamen, ac non ingrati saporis. Super carbones assatus, fœniculo conspersus & butyro liquato, omphacio, aceto ac petroselino conditus apponitur. Delicatuli caput eius ac spinam craticulæ ac carbonibus impositam torrent. Piscis hic, quia rarior & certo tantum tempore occurrit, idcirco melior habetur. Vsus tamen illius diuturnus, ob difficilem eius concoctionem insalubris, stomachum facile grauat.

Halec, Græcis Μαινίς & sarda, siue trichia, Gallis le sardine, inter optimos & delicatissimos pisces marinos recensentur. Magnum tamen inter illos discrimen ratione vtriusque naturæ, quamuis multa quoq; habeant communia. Discrimen, quo potissimum differunt, in corporum crassitie positum est: siquidem sardæ ab halecibus corporis magnitudine superantur. In hoc autem conueniunt, quod ambo iisdem temporibus occurrant, sale condiantur & ad vsum seruentur, quin & fumo ambo indurentur. Ex vtroque etiam magnus fit quæstus, in longinquas enim regiones hinc inde auehuntur, vt horum beneficio etiam fruantur exteri.

Sardæ vulgo halecibus anteferuntur, quæ tamen, recentes tantum ac probe salitę, salubriores sunt, quam si insulsæ fuerint. Sal enim in illis tollit excrementitiam superfluitatem, & corpori magis innoxias reddit.

Encrasicholi Rondeletio, Gallis Anchoyes, eiusdem prope cum trichiis siue sardis speciei esse videntur, minores tamen sunt ac delicatiores. Meliores cæteris producit mediterraneum mare. Sale sufficienter conditi, aqua rursus eluuntur ad tollendam salis acredinem, quorum detracta spina cum oleo & modico aceto crudi apponuntur. Pro condimento Itali addunt mentham, aut origanum. Stimulant appetitum, & vi salis ex ouo participant, attenuant, incidunt, ventriculumque detergunt, & à recrementis mucosis liberant. Hinc obæsis & pinguibus, nec non humidis corporibus inprimis conducunt.

Merluccus & Molua, Gallis Merlus & Moulue, recentes carnem obtinent duram, viscidam, & excrementitiam, quæ salitura corrigitur & emollitur. Quod Galenus lib. citato testatur: Animalium corpora (inquit de piscibus loquens) quæ excrementitia carne con-

ne constant, saliture sunt peridonea. Excrementitias autem carnes (addit) vocamus, vt ex superioribus liquet, quæ pituitosam humiditatem in se respersam continent. Eiusmodi igitur cibi sale conditi idcirco sunt salubriores, quam cum recentes sunt, ob rationes superius allatas. Alia Merlucij species ex Anglia aduehitur, longe ab hoc nostro discedens, & carne sicciori, viscidiori, spumosa & tenaci prorsus prædita.

Asellus, siue Salpa, Græcis Σάλπη, Merlucii quoque species est, ex eo tantus fit quæstus per superiorem & inferiorem Germaniam, vt nihil eo sit vulgarius, nihil familiarius. Non ille solet saliri more aliorum, qui ex Molucis Insulis aduehuntur, sed in Scythico & glaciali mari captus, vi frigoris intensissimi exsiccatur, qua ratione excrementitius eius humor tollitur, ac citra vllam salis additionem, ab omni corruptione vindicatur. Sed qualitas horum non noxia, sed quantitas, idcirco sobrie aut perquam raro illis vtẽdum. Crassi enim sunt succi, viscidi, duri, ac difficilis concoctionis: Valentioribus ventriculis & biliosis potius quam debilibus & pituitosis exhibendi, sufficienter ac diu cocti cum butyro, omphacio, aut aurei mali succo apponuntur. Quamuis cum cepis, petroselino, synapi, ac butyro frixi, salubriores habeantur. At vero Asellus adeo durus est, vt non nisi diu multumq; percussus, & per noctem aqua maceratus (pluuialis optima) ad elixandum & butyro frigendum idoneus fiat: Eius meminit lib. 5. de historia animalium Aristoteles, & Atheneus lib. Dipnosophistarum septimo. Piscis obscœnus, & qui coqui non possit, nisi fuste aut ferula percussus, vt Plin. lib. 9. cap. 18. scribit. Germano fecit prouerbio locum, quo dicitur: Salpa petulantior, aut lasciuior. De hoc pisce Laurentius Lippius, Oppiani interpres hoc lusit disticho:

Salpa obscœnus ego dicor, nec decoquor vnquam,
Ni ferula cædens verbera multa dabis.

Acus piscis est marinus, Italis familiarissimus, crassitie murænulæ, acutum rostrum habens, duræ carnis ac concoctionis difficilis, multi tamen nutrimenti, plerumque frixus cum succo arantiorum apponitur.

Thunnus & Burdus, Gallis Tonine & Creac, immensæ sunt crassitiei pisces, crassam quoque carnem ac difficilis concoctionis

habent,

habent, quæ bubulæ aut huius generis ſimili plane reſpondet. Thunnus plerumq; in Orientali mari capitur, Burdus autem in Oceano apud Burdegalenſes, certis enim temporibus intrat aquas fluuiales, Garonnam præſertim.

Sepia Gallis Seche, vulgaris eſt, quæ nonniſi arefacta & exſiccata ad vſum ſeruatur. Antequam coquatur, per diem integrum aut amplius in aqua maceranda eſt, vt duritie depoſita molleſcat, fiatque ſicut edulio apta, quæ in fruſta conciſa, & inſtar omaſorum friхa cum butyro apponitur. Dicta eſt ſepia à putredine, quæ Græcis Σηπία dicitur: quod atro ſanguine velut putrido cruore abundet, qui atramentum ſepiæ dicitur, quod vbi ſentit inſidias effundit & turbata aqua, ſe abſcondit. Dorſo eius ineſt longum, latum ac candidum os, quo Aurifabri ad annulorum fuſuram, & Medici Galenici ad dentifricia vtuntur. Plinius huius meminit lib. 9. c. 29. In marem & fœminam diſtinguens. Mentionem quoque facit huius Oppianus lib. Halieuticon 3, ſic ſcribens:

Quin & natiua fœcunda eſt ſepia fraude,
Eſt liquor in tumida concretus turbidus aluo:
Qui fiſcus piceam ſuperat caligine maſſam.
Conditus hic humor nutritur corpore, præſens
Auxilium miſeræ: ſubita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obſcuratq; vias ponti tenebroſa cruore
Permixto ſanies piſcantis lumina turbans,
Auertit viſum, & proſpectum ſurripit omnem.
Hæc facili viſu per tinctas æquoris vndas
Effugit horrendos piſces, hominemq; ſagacem.
Loligo atque alii, qui findunt aera piſces,
Tales inueniunt artes: Non eſt liquor ater:
Illi purpureos potius de corpore fundunt
Humores, ſed fraude pares aſtuq; putantur.

Loligo ſimilis eſt Sepiæ, niſi quod aliquando longior eſt Sepia, & quod illa nigrum, hæc rubrum in timore cruorem fundat. Calaminarium quidam hodie vocant, vel quod ſcripto-

ſcriptorii calami ſimilitudinem habeat, vel quod atramentum fundat: carnem habet non adeo ſalubrem, ſed ſpumoſam & viſcoſam, perinde ac omaſorum & inteſtinorum, quæ idcirco nutrimentum craſſum exhibent, materiamque calculi ſuggerunt. Sic vſurpatur os ſepiæ in medicina.

Fucus ad faciem Rondeletij: Recipe vnguenti citrini recenter parati vnc.iij. amygd.dulc.opt.contuſarum, drach.j. farinæ hordei, ana drach.ij. omnia incorporentur cum melle.

Puluis dentes dealbans Marinelli: Recipe oſſium ſepiæ, marmoris albi vſti ana vnc.j. caryophyl. cinnam. pyrethri ana vnc.iij. ſpongiæ, pumicis, ſalis, ana vnc.1. M. & fiat puluis ſubtiliſs. quo fricentur dentes.

Delphines piſces ſunt marini ingentis magnitudinis, ſicut & Balenæ, & ceti. Lingua ipſis eſt hominis, cōtra naturam aquatilium mobilis, breuis, lata, haud differēs ſuillæ, Pro voce eſt ipſe gemitus humano ſimilis, dorſum repandum, roſtrum ſimum. Qua de cauſſa Simonis nomen omnes miro modo agnoſcunt, maluntque ita appellari. Hominum & cantus amantiſſimum animal. De quo vide multa apud Plin. lib.9. cap 8. Latini porcum marinum vocant. Eius in culina nullus reperitur vſus.

Cetus & Cete eſt communis appellatio ad omnes piſces maiores viuiparos, hoc eſt, qui non ouum ſicut reliqui, ſed animal gignunt. Monſtroſæ prorſus magnitudinis piſces, vt inſulas & montes æquare videantur. Speciatim accipitur pro piſce marino maximo in mari Atlantico, quem in coitu ſemen aiunt effundere, quod aquę ſupernatet, vnde alba & pinguis colligatur materia, quę pharmacopolis ſperma Ceti dicitur.

Balena, Gallis Balene. Belua eſt marina, cuius meminit Plin. lib.9. cap.6. quam alii Cetum faciunt, alii Priſticem, ἀπὸ τοῦ πρίζειν, hoc eſt, à ſecando, quod fluctus natatu ſuo ſecet. Ora habent Balenæ in frontibus: ideoque ſumma aqua natantes in ſublime nimbos efflant. Infeſtiſſima eſt Balenis orca belua, nulla alia forma conſpicua, vt ibidem Plinius tradit, quam quod ſit carnis immenſæ, dentibus truculentis.

Huſo piſcis eſt Danubii, Germanis Hauſen: cuius membrana ex aluo ſumpta vtuntur ad gelanda iura piſcium, quam Græci Ichthyo-

Ichthyocollam, Latini gluten piscium, Germani Hausenblasen vocant: ex iisdem etiam excoquitur translucidum & flauum glutinũ, quod Fischleim & Mundleim, quod eo in ore madefacto chartæ glutinentur, appellant, &c.

Hinc varia, ac perquam multa testaceorum genera mare producit, quæ requirunt aliquem in locis multis versatum maritimis: nemo enim alias eorum discrimina satis explicare poterit. Sunt aũt testaceorũ generis cochleę, testudines, cõchę, cancri, purpurę, buccinæ, musculi siue mytuli, tellinæ, hiatuli, de his paucis. Cochleæ, Græcis Κοχλίαι, Gallis Limas: aliæ sunt marinæ, aliæ fluuiatiles, alię terrestres. Continua teguntur testa vna, ex qua se exerunt, binaque ceu cornua, vt inquit Plinius lib. 9. cap. 32. protendunt contrahuntque, carentes oculis: ideoque cornibus prætentant iter. Domiportam vocant Poëtæ cochleam & testudinem. Ferunt eiusmodi fabulam: Cum Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocasset, sola hæc animantia non apparuerunt: quæsiuit ergo quid caussæ esset, cur & ipsæ non præsto fuissent: quæ, domus cara, inquiunt, domus optima. Iratus ergo Iupiter eas in domum damnauit, vt quocunque progrederentur domum secum ferrent. Cochleæ marinæ & terrestres coctę & condimentis apparatæ, quibusdam locis eduntur. Fluuiatiles ὠμίδας Aristoteles vocat, & hæ virus habent, ideoque non eduntur. Alias στρόμβον Græci appellant, Latini Turbinem, quod turbinata earum sit forma. Gallis Limas de mer. Plinius scribit Hirpinum instituisse viuaria cochlearum, cochleasque altiles ad eam magnitudinem perductas, vt singularum calices octoginta quadrantes caperent. Sunt autem omnium harum variæ differentiæ. Carne sunt, teste Galeno, dura & concoctu difficili.

Testudo, Græcis χελώνη, Gallis Tortoue quod videl. Vmbonẽ seu scutum ferat, quo est munita. Sunt huius quoq; generis alię terrestres, aliæ fluuiatiles, aliæ marinæ. Plin. lib. 9. cap. 10. author est, Mare Indicum testudines tantæ magnitudinis mittere, vt singularũ superficies habitabiles casas integant: atque inter Insulas rubri maris præcipue his nauigent cymbis. Quomodo eædem capiantur, loco citato iam videre est.

Conchæ sunt diuersæ à cochleis: siquidem conchę duas leni-

ter concauas testas habent, quibus conduntur, quas aperire & claudere possunt: quanquam interdum etiam inueniuntur, quæ vnica tegantur testa. Ad concharum præterea genera μύακες, hoc est, mytuli, seu musculi, τέλλιναι, Tellinæ, & χῆμαι, hoc est, hyatuli, quorum mentionem facit Dioscorides. Item vnguis odoratus, quem officinæ blattam Bizantiam vocāt, Græcis ὄνυξ dicitur, vt Galen. 11. simpl. med. Mytuli seu musculi Gallis vocantur Moules, & æstate apud illos apponuntur ac ad comedendum approbantur.

Sunt ex testaceorum quoq; genere purpurę, Græcis Πορφύραι, quibus purpura olim tingebatur: quorum plures itidem sunt species: Ostreæ videlicet, Gallis Hyustres, Germanis Ostern: minores censentur optimæ, grati sunt saporis, mouent autem & prouocant appetitum. Nec non Buccinæ conchis annumerantur, quæ purpuris aliquo modo sunt similes, quam tamē plures quoq; sunt species, ex quibus etiam est q̃ officinę Matrem perlarum nominant, de qua supra. Notæ etiam sunt conchæ, quas Iacobitæ ex Hispaniis ferūt. Ostendunt etiam officinę Testæ speciem, quam vmbilicum vocant marinum, quam putant esse cochlon Aristotelis, quod describitur ipsi testaceum animal, à limace diuersum, Theophrastus vmbilicum vertit.

Vires quorundam testaceorum sunt: vt, cochleæ marinæ aluum cient: fluuiatiles sunt venenatæ: quæ vepribus adhærent, ventrem turbant, vomitum cient. Crematæ omnis generis testaceorū testę, vrendi vi sunt præditæ, lepram, vitiliginem & dentes purgant. Cochlearum carnes cum testis crematę, & tritæ cum melle, cicatrices & faciei vitia, albugines & caliginem emendant. Crudæ cum tegumentis impositæ, aquam intercutem feruntur exugere, podagræ dolores lenire, sentes & aculeos corpori impactos extrahere. Cum aceto tritæ sanguinem è naribus manantem sistunt. Cum vino & Myrrha sumptæ, coli & vesicæ cruciatus sedant. Purpura vsta exsiccat, dentes expurgat, gingiuæ exulcerationes cohibet, excrescentias in carne cohibet, vlcera ad cicatricem perducit. Buccinæ earundem cum purpura sunt viriū, pręterquam quod calidioris sunt naturæ. Sale oppletæ in crudo fictili adustæ, ad dentifricia valent; vstionibus illinuntur. Vnguis odoratus suffimenti pretiosissimum genus præstat, quo mulieres ad deuitandos vuluæ strangulatus &

tus & morbum comitialem suffiuntur. In potum sumptus laxat. Puluis eius in aceto sumptus, splenem mollit, vitiososque humores discutit, &c.

Locustæ Gallis Homar seu Langoustes, quę cancrorum marinorum speciem referunt: harum caro dura est: probe tamen coctæ cum aqua aut in clibano, cum intinctu, bonum ac suauem acquirunt saporem, modo semel aut bis, vel rarissime saltem apponantur: Creber enim illarum vsus fastidium parit, ex quo plus adfert nocumenti quam vtilitatis.

Cancri, Græcis Καρκῖνοι, Gallis Crabes. Plinius cancrum pro communi vocabulo ad omnia ὀστρακόδερμα, hoc est, testaceum tegumentum habentia, sumit. Alias pro peculiari testaceorum genere sumitur. Sunt autem alii fluuiatiles, non ignoti: ex quorum genere quoque sunt Paguri, qui dorso aliquanto sunt lęuiore, quàm cæteri cancri, forpicibus ita magnis, vt quidquid comprehenderint, vehementer constringant: hi dum coquuntur partim rufescunt, partim nigrescunt: Veneti eos Porros vocant. Est etiam cancris aliquid veneni in filo per medium caudæ transeunte latens, quo ante coctionem extracto sunt innoxii. Alii sunt cancri marini, qui describuntur longi, sesquicubitales interdum, nonnulli etiam rotundi. De vsu cancrorum hæc Simeon Sethi prodidit: Cancri, inquit, salsum quendam succum habent, minus tamen quam ὀστρακόδερμα, hoc est, quæ testa conteguntur: Ventrem nihilominus sistunt, cum in aqua salsum succum in coctione dimittant. Fluuiatiles vero Paguri vtiles sunt exulcerationi pulmonis, sed vesicæ nocent. At doctissimus Constans, qui vocatus est Romanus, ait, quod si fluuiatiles cancri in oleo coquantur, oleum inde confici valde salutiferum, quod aurium dolores ex calore natos sanat si instilletur. Succurrit etiam haustum iis qui difficulter ferunt venenatam potionem, vel venenatorum morsum: Proditum quoq; est, quod si exsiccati, tritiq; abscessibus induratis imponantur, eos mollire: Tela item corpori infixa extrahunt. Fluuiatiles cancros ægrotis, qui calidioris sunt naturæ, prodesse ferunt. Oculi in puluerem triti, & aceto & salsa aqua mixti, cutem dealbant, eiusq; vitia exsiccant curantq;. Tusi iidem aduersus laterum puncturas bibuntur: addunt tamen nonnulli lupi piscis mandibulam tusam. Ius coctorum cācrorum prodest asth-

maticis & phthisicis. Adustorum cancrorum cinis cum melle despumato rimis pedum ac sedis illinitur. Stillatitius enim liquor ex cancris viuis in Balneo Mariæ plenilunii tempore vritur. Aquam hanc tabescentibus membris mane & vesperi illitam esse auxilio referunt: eandem apoplexiæ bis in die potam succurrere. Cancrorum elegans est descriptio apud Homerum in βατραχομυομαχίᾳ. Sunt autem versus eiusmodi:

ὃς ἄρ τότε βατράχοισιν ἀρωγοὺς εὐθὺς ἔπεμψεν.
ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοί, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις.
Βλαισοί, χειροτένοντες ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες.
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχειρέες οἱ δὲ καλοῦνται
Καρκίνοι.

Quos sic conuertit Christophorus Aulæus Laureatus Poeta:

Aduentum nullo, procul accessere, notante,
Duritie ferrum terga ipsa imitantia habentes,
Vnguibus innixi, ducentes agmina gressu
Obliquo, inflexi, muniti cortice, quorum
Ora ostrûm referunt: sed natura ossibus ipsis
Sunt similes, latiq; humeros, splendore nitentes,
Blæsi, neruosi digitos: in pectoris imo
Lumina condentes: pedibus bis quatuor hærent.
Vtraque nempe biceps manus est: hos prendere captos
Est labor: atque ipso dicuntur nomine CANCRI.

Hic audiendus est Quercetanus qui sic ait: Marini cancri carnem habent locustis teneriorem ac meliorem. His abundat mare Orientale prope Monspessulum. Reputantur à multis pro Astacis, Gallis Escreuisses, quorum cancrorum vsus est aduersus morsum rabiosi canis, de quibus Galen. lib. 11. de simpl. medic. facultatib. Nihil fere inter eos deprehendo discriminis, vtrumq; enim in cineres redactum, eosdem plane vidi effectus producere in omnibus affectibus melancholicis. Non aberit ab instituto, hic Gal. testem adducere, de singulari vi & virtute cancrorum fluuiatilium, aduersus venenatum canis rabidi morsum: vbi duo præcipue notanda. Primum,

mum, quod tantus vir sibi ignominię nō duxerit, chymicas has pręparationes, calcinationem nempe & incinerationem, docere & explicare. Vnde palam fit, illum chymicam artem comprobasse, tantum abest, vt illam damnarit more quorundam eiusdem plane imperitorum, qui perperam omnia calcinatione caustica fieri statuunt & ignea; cum tamen certo certius sit, cancros calcinatos, contra virulentos huiusmodi morsus, qui non ignea aut calida, sed humida & frigida poscūt medicamina, præsentissima esse ac specifica remedia. Secundo hic videre licet cunctis, quanto honore Galenus affecerit empiricum illum, Æschrion nomine, à quo remedium hoc didicerat, quem doctissimum ac peritissimum medicamentorum præparationibus senem appellat, illumq; præceptorem suum merito lubensq; agnoscit ac reueretur. Cuius candor & modestia, qua æquales seu collegas suos honorifice excipiebat, longe hodie abest à ferina illa quorūdam natura, qui nihil probant, quam quod suum est. En verba ipsa Galeni, integram remedii præparationem aduersus tam exitiale venenum continentia: Fluuiatilium cancrorum cinis, inquit, quanquam similiter prædictis (de cochleis illorumq; cineribus paulo ante locutus fuerat) exsiccatorius est, substantiæ tamen proprietate mirabilis est eius in iis, qui à rabiente cane sunt morsi, effectus: iisq; tum solus, tum cum gentiana & thure multo præstantior: Thuris sane partem vnam esse oportet, quinq; autem gentianæ, porro cancrorum decem, & raro quidem aliter illis vsti sumus vsi. Cæterum ad eum modum plerumq;, quo Æschrion Empiricus ille, medicamentorum peritissimus senex, conciuis ac præceptor meus, patella erat æris rubri, in q̄ impositis cancris viuentib. eos hactenus vssit, dum facile ad læuorem redigi possent. Hic Æschrion paratum semper hoc habebat in ædibus medicamen, vrens eos post ortum canis, quando sol in Leone transiisset, non nisi Luna decima octaua. Post remedii præparationem, eius quoq; vtendi modum docet, cuius cochlear paruum, aqua dilutum, per 40. dies exhibendū esse dicit. Quin & ad singularē eiusdem vim & pręstantiam eius declarandam, hæc addit verba: Hæc tametsi, inquit, à præsenti instituto essent aliena, scribenda tamen censui, quia magnopere medicamento huic confiderem, nimirum cum nullus vnquam eorum, qui illo fuerunt vsi, sit mortuus.

Pisces Gallis Cheurettes dicti, instar sunt paruulorum astacorũ, paruis pedibus & cochlea admodum tenui. Cocti cum aqua marina, citra aliam præparationem frigidi apponuntur cum aceto & pipere. Frixi quoq; deliciosi ac palato gratissimi sunt, appetitum stimulant, Regumq; mensis offeruntur. Astaci, Gallis escreuisses, perinde ac testudines aquaticæ aut nemorosæ, nutriendi & humectandi vim habent, atque hinc asthmaticis, phthisicis & macilẽtis vtilissimi, quod tenaci sua & viscida humiditate liquidam partium substantiam euaporantem retineant ac remorentur, & frigiditate sua ac humiditate, febrib. ac caloribus igneis sensim corpus depascentibus, frænum iniiciant & contemperent. Ex iis varia parantur remedia, tam alimentosa, quã medicamentosa, de quibus paulo post dicemus suo loco, formulasq; quasdam eorum adiiciemus. Creditur testudinis sanguis proprium esse ac specificum morbi caduci remedium. In astacis, præterquam quod elixi & frixi cibum præbeãt optimum & saluberrimum, ægrisque concedendum, reperiuntur in illarum capitibus lapilli rotundi, oculi formam referentes, vnde improprie oculi cancrorum dicti, qui in puluerem triti, & ad dimidiam drachmã cum vino albo propinati, ad calculi curationem plurimum conferunt. Astacorum testæ exsiccatæ & contusæ in potionibus vulneratis commode adduntur.

Sturgus piscis est optimus, fluuiatilis tamen suauior marino. Carnem habet alimentosam admodum, & venerem excitantem, quia pinguis est & viscida, difficulter quoque concoquitur.

Salmo piscis, quo Rhenus & Rhodanus clarent, satis magnus & pinguis, carne rubra, gustu suauis, & statim saturans. Gall. Saulmon. Idem muria conditus seruatur mutato nomine. Meminit huius Plinius lib. 9. c. 18. eum omnibus marinis piscib. in Aquitania, cũ sit fluuiatilis, præferri. Salmonem porro ex Farione seu Forella fieri, quum in mare ingressa ex eodem regressa fuerit, existimant, citantes versus Ausonii, quos de Farione scripsit, eum medium inter Salarem & Salmonem describens, de quo latius in Forella dicemus. De Salmone hunc in modum Ausonius refert:

Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo
Transierim, latæ cuius vaga verbera caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in vndas

Occultus

Occultus placido cum proditur æquore pulsus,
Tu loricato squamosus pectore frontem
Lubricus, & dubiæ facturus fercula cœnæ,
Tempora longarum fers incorrupte morarum
Præ signis maculis capitis, cui prodiga nutat
Aluus, opimatoq; fluens abdomine venter.

Sit vt sit, Salmo Rhenanus aut Garunnæus & Allierius, tum recens tum salitus, Regius est cibus, optimus & delicatissimus, sed frequentior eius vsus stomachum debilitat, & appetitum prosternit, siquidem multum alit, nimisque ventriculum grauat. Parui Salmones magna apponuntur copia Basileæ & Argentinæ Iulio & Augusto, quorum delicatissima & suauissima est caro. Coquuntur cum aqua & vino, acetoq; in modum Sturgi.

Alosa siue Trissa, Gall. Alouse, Vasconibus Colac, in frusta dissecta Salmonis instar, & inter duas patinas cum butyro vel oleo, additis aromatibus & lauro, cocta, vel craticulæ imposita, ad prunas assata, & cum butyro liquato, & succo oxalidis vltimo condita apponitur. Moderatus illius debet esse vsus, ne quantitate aut frequentiore esu offendamur.

Lampetra, & Lambipetra, quasi lambens petras. Gall. Lamproye. Græci Galeon vocant, hoc est, Mustellam: quod videlicet sicut Mustela animal serpētes persequitur, ita hic piscis venenatum piscem, quem Pastinacam marinam vocant. Est autem piscis longus, tenuis & lubricus, sine pinnis, murænæ similis, colore nigricans, branchiis detectis instar foraminum, quæ septem vtrinque habet. Versus Ausonii sunt eiusmodi:

Quæq; per Illyricum, per stagna binominis Histri,
Spumarum indiciis caperis Mustella natantum,
In nostrum subvecta fretum, ne lata Mosellæ
Flumina tam celeri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color? atra superne
Puncta notant tergum qua lutea circuit Iris.
Lubrica cœruleus producit tergora fucus,
Corporis ad medium fartim pinguescit: at illinc
Vsq; sub extremam squalet cutis arida caudam.

Muræna,

Muræna, inquit Quercetanus, formam anguillæ craſſioris referens, nigrioris tamen cutis, multiſque foraminibus ad collum variegata, optima eſt menſe Februario & Martio, priuſquam in chordam induruerit.

Muræna, Græcis Μύραινα vel Σμύραινα: alia colore ſubnigro luteis maculis eſt diſtincto, alia albo, nigris maculis vario, oris rictu non aliter, quam anſeres largiſſimo: foraminibuſque his caret, quibus Lampetra eſt prædita: nullaſque habet nec branchias, neque pinnas. Integra fluxuoſaque corporis impulſu natat: in arido etiam ſimiliter atque ſerpentes ſerpit. Dentibus malefica eſt, atque carniuora. Vnde Vedius Pollio eques Romanus, vt ſcribit Plinius lib. 9. cap. 23. inuenit in hoc animali documenta ſæuitiæ, viuariis earum immergens damnata mancipia. Optimæ ex hoc genere ſunt: quæ Flutæ, Græcis πλωταὶ quaſi nauigabiles dicuntur, quod in ſumma aqua fluitantes mergi non poſſint. Antoniam Druſi ſic in deliciis Murenam habuiſſe legimus, vt gemmatas inaures ei addiderit. Craſſus cognomento Diues, murenam altilem adeo adamauit, vt fato functam aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Atque cum à L. Domitio admodum ob id rideretur, reſpondit: Mirum quidem eſſe, quod extinctum piſcem lachrymis proſequeretur, ſed multo quidem admirabilius, quod ipſe tres à ſe elatas vxores non lugeret. Tres enim vxores extulerat Domitius, quas veneno, vt dotibus potiretur, ſuſtuliſſe dicebatur.

Muræna fluuiatilis omnino Lampetræ eſt ſimilis. Aceto in rabiem agi, ſcribit Plinius. Rarius ad noſtra loca, nec niſi ad magnatum palatum adferuntur, muria ex aceto conditæ. Carnes earum non minus quam anguillarum nutriunt, ſed difficillime concoquuntur propter duritiem innatam, & tenacem humorem. Lactes earum multum commendantur, quibus Heliogabalum aulam omnem, & ruſticos aliquandiu pauiſſe, refert Ælius Lampridius. Meminit etiam Murænæ Cicero lib. 7. epiſt. fam.

Murænula, inquit Quercetanus, piſcis optimus & delicatiſſimus, aſſatur, & cum dulci condimento ex ſaccharo, cinnamomo & aromatico vino, & ſucco ipſius piſcis inter aſſandum collecto apponitur. Dici vix poteſt, quantæ bonitatis & grati ſaporis ſit,

attamen

attamen concocta difficilis. Narratur de quodam Angliæ Rege, qui cum auidius hunc cibum contra medicorum consilium degluriret, sequente post nocte tam ardente febre correptus sit, vt ea confestim, hoc est tertio die, iugulatus sit.

Lupus piscis à natura lupi terrestris nomen accepit, quod in pisces non secus atque lupus in oues grassetur. Græcis λάβραξ ἀπὸ τῆς λαβρότητος, id est, ab impetu & voracitate dicitur. Hamo siquidem captus vulnera contempto dolore fortissime laxat, & excusso hamo protinus refugit: inclusus vero retibus, imis in vadis sulcum crebro motu caudæ reiectis arenis facit, atque ita subterlabitur. Ore lato, dentibus acutis. Piscis est sanus, & carnis bonæ, vnde esus puerperis, cum reliquorum sit interdictus, conceditur. Galenus carnes eius plurimum laudat, quod subtiliorem gignant sanguinem, & perdicis carnibus æquiparentur.

Lucium diuersum esse á lupo, quem modo descripsimus, autoritas ostendit Ausonii, qui ignobilem & vliginosis locis degentem describit, sic inquiens:

Lucius obscuras vlua cœnoq; lacunas
Obsidet, hic nullos mensarum lectus ad vsus
Feruet fumosis, olidoq nidore popinis.

Quæ verba satis declarant, Lucium non posse eundem esse cum Lupo pisce, qui maxime inter omnes est nobilis. Lucium ergo putamus esse Macrellam vulgo dictam: Per antiphrasin videlicet, quod lucem fugiat. Confirmat etiam hoc, quod ferunt, Macrellam in aquarum fundis, tanquam fugientem lucem, delitescere, vnde noctu etiam cum face piscatores adnauigant, quam conspiciens Macrella, velut attonita stupet & capitur. Editur hic piscis tostus potissimum igni.

Quercetanus dicit, Pertica elixatur, & cum recenti butyro liquato, addito omphacii modico, & nucis moschatæ apponitur. Eius oua delicata sunt & boni nutrimenti, conducuntq; iis, qui frigidiores sunt imbecilliores: elixa & per media dissecta, prunis assantur. Mense Iulio, aut circiter deponunt oua, ex quibus pisciculi minimi nascuntur, vix aciculæ magnitudinem æquantes, quos

quos Chilychthion vocant, propterea quod milleni singulis morsellis simul deglutiantur, & delicatissimi sunt, cum butyro recenti & modico omphacii inter duas patinas elixi. In lacu Lemano & Nouicastellano abunde id piscium genus conspicitur.

Quin & vmbra & vmbella ibidem magna copia reperiuntur, eiusdem magnitudinis pisces, qui inter optimos habentur. Verum palma bonitatis attribuenda pisci cuidam in dictis lacubus, ac præsertim in Geneuensi, nascenti, quem communi nomine Ferrat appellant: craticulæ impositus torretur, vt Macharellus in Gallia, deinde cum intinctu, ex butyro recenti liquato, omphacio & petroselino conciso apponitur. Per medium dissectus carnem repræsentat niue candidiorem, & friabilem instar duriusculæ panis medullæ. Vnam tantum spinam habet, instar soleæ, cæteros pisces omnes, siue marinos siue fluuiatiles, saporis bonitate & salubritate, longe post se relinquit. Coctus etiam in aqua cum condimento ex butyro recenti liquato, omphacio & salubribus bonique saporis herbis apponitur.

Lauretus, quem Rondeletius tanti facit, eiusdem est cum superioribus speciei: non tamen magnitudine Besculæ respondet, quem (non citra admirationem) in lacubus Allobrogum tantum reperiri constat. Tanta est eius bonitas ac præstantia, vt exenteratus Romam vsque auehatur. Sex horis tantum sale conditus & oleo frixus cum intinctu ex aceto, in quo piper, caryophyllum & cinnamomum, & croci modicum bullierint, & laurinis siue myrtinis foliis inuolutus asseruatur. Quouis modo paratus vsque adeo est boni & grati saporis, vt gulam mirum in modum oblectet.

Carpo notus piscis, squamosus totus, magnitudinis mediocris, decem interdum librarum: carne molli & phlegmatica Carpam vocat Erasmus: aliqui Carpionem. Carpio, inquit Quercetanus, in lacu (de la guarde) inter Bressam & Veronam captus, est optimus piscis, carnis tenerrimæ & saluberrimæ: exenteratus per totam etiam Italiam passim venditur, & magno in pretio habetur.

Cyprinus, Gallis la Carpe lutosis gaudet fluuiis, quibus impin-

guatur.

guatur & melior euadit. Idcirco, Sequanæ & Araris optimi sunt Cyprini, ac bonitate superant stagnosos. Satis boni & laudabilis numenti est, non tamen copiose nec frequenter nimis sumendus. Præparatio eius fit vel elixatione cum vino solo, aut cum aromatibus & vino, omphacio & modico aceti & cepa, quod Gallis dicitur estuces, vel frixione cum oleo aut butyro. In Cyprino optimum est caput, & delicati sunt admodum eius oculi, lingua & oua.

Cobites fluuiatiles, Gallis Loches, parui sunt, variegati veluti truttæ. Inter duas patinas cocti cum butyro, omphacio piperis & foliorum lauri modico, aut incrustati in pastillos, vel quouis alio modo parati apponuntur. At quos Galli vocant Gougons, Latini Gobiones, paulo grandiores cobitibus, assi aut frixi cum butyro ac succo aurei mali apponuntur. Inter duas etiam patinas coquuntur, sed raro.

Brama siue Cyprinus latus, eiusdem bonitatis est cum Cyprino, carnem tamen habet delicatiorem & suauiorem, faciliorisque concoctionis. Assatur super carbones & cum butyro, omphacio & optimis herbis conditus apponitur.

Tencham & Tincam vocant piscem illum lutosum, in luto & cœno viuentem, qui nisi diligenter à sordibus & immunditie purgatus fuerit, est noxius. Ausonio dicitur vulgi solatium, quod pauperioribus tantum apponatur, cum inquit: Quis non & virides vulgi solatia Tincas Norit? totus excrementitius & lutosus. Tinca, inquit Quercetanus, bonitate & magnitudine carpioni & bramæ non respondet, maculis variegata vt Plica, carnem viscosam & glutinosam cum insigni nutriendi vi obtinet, quæ crassos humores in corpore generat. Cum oleo frixa, cum condimento ex aceto, cepa & aromate apponitur, suauissimi est saporis, quo plurimi delectantur. Per medium dissecta, in febribus intermittentibus ægrorum plantis pedum admouetur, tanquam summum remedium, cuius felicem successum & singularem virtutem, quotidiana probat experientia. Eodem modo & eadem carpis brachiorum applicatur.

Barbatus piscis & Barbo dictus est, quod ex vtraque oris par-

te pinnas velut barbam habeat. Græcis Τρίγλα dicitur, quod nomen etiamnum retinet in Græcia. Sic dictus, quod, vt Oppianus scribit: τριγόνοισι ἐπώνυμοι εἰσὶ γονῇσι: Hoc est: Accipiunt Triglæ trino cognomina partu. Nam Aristoteles libro 5. de natura animalium, ter eas in anno parere affirmat. Alii vero Triglas dictas volunt, quod triformi Dianæ sint dicatæ. De hoc Ausonius quoque scribit:

Tuq; per obliqui fauces vexate Saraui,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cum defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus,
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

Cicero & Plinius: Mullum vocant hunc ipsum piscem: In paradoxis siquidem Cicero nullum barbatum appellat. Plinius: Itidem piscem esse Mullum ait, qui inferius labrum gemina barba insignitum habeat. Ausonius vero Mullum seorsim à Barbo recenset, eius cum Perca collationem faciens, cum sic inquit:

Nec te delicias mensarum Perca silebo,
Amnigeos inter pisces dignande marinis
Solus Puniceis facilis contendere Mullis:
Namq; & gustus iners, solidoq; in corpore partes
Segmentis coëunt, sed dissociantur aristis.

Vnde vides Plinii & Ciceronis Mullum eundem esse cum Ausonii & nostro barbato. Ausonii vero Mullus fortasse is erit piscis: Assiduo mulli esu aciem oculorum hebetari scribunt. Crudus & dissectus impositus, araneorum & scorpionum ictibus medetur.

Quercetanus ait: Barbo piscis optimus, Iulio, Augusto & Septembri, qui ex omphacii intinctu suauem & gratum acquirit saporem. Sed absque intinctu eius caro non adeo boni succi est, etsi candidissima. Siquidem albedo non semper bonitatis comes, fallaxque est sæpenumero coloris species, vnde Poeta:

Alba

Alba ligustra cadunt, vaccina nigra leguntur.

At in molli illa & alba carnis substantia, latet acrimonia quædam, id quod in eius ouis apparet, quæ aluum perturbant & exagitant, modo per vomitum, modo per secessum, ac si antimonium vitrificatum quis sumpserit. Quod apprime notandum, ne incauti forte fallantur.

Molitor, Gallis meusnier, tam insipidam carnem nullaque prorsus nutriendi facultate præditam habet, vt non necesse sit de illius historia verba facere.

Anguillæ, Gallis Anguille. Ab anguium similitudine dictæ, octonis, Plinio teste, viuunt annis, senis quoque sine aqua, spirante Aquilone, diebus viuentes. Aquas amant puras, & profundas, vnde circa Vergilias, quo tempore aquæ maxime sunt turbidæ, potissimum capiuntur. Noctibus pascuntur, & solæ exanimes piscium non fluuitant: per vniuersam eius spinam filum transit nigrum, veluti venula, in quo venenum absconditur, quod antequam coquatur, extrahere conuenit: & cum omnis cibus non satis coctus noxius sit, hic tamen præ aliis omnibus: vnde plus quam reliquorum piscium coctio eius temporis requirit. Tosta vero quam cocta nutrimento est commodior, vitiosis scilicet humoribus per ignem sublatis. Porro cum omni alias tempore anguillæ à Medicis reiiciantur, tum maxime circa solstitium. Siquidem stomacho & renibus sunt inimicæ, præsertimque iis qui arenulas mingere consueuerunt. Podagricis item obsunt, nec vllis morbis medentur. Pinguedinem vero eius dolori aurium esse remedio ferunt.

Quercetanus ait: Anguilla siue marina siue fluuiatilis, plus noxæ in corpore parit quam vtilitatis, viscosam enim carnem habet, stomachum, aliaque nutritionis viscera ex crasso viscidoque illo sanguine inde producto, grauat. Sale conditæ meliores & sabriores sunt insulsis, propterea quod sale superflua & excrementitia eius humiditas absumatur. Proinde illæ differunt pro aquarum salubriorum vel insalubriorum ratione.

In Loto, Vasconiæ fluuio, anguillæ minores capiuntur, quæ salitæ longe lateque auehuntur, sunt enim crassioribus, quantum-

uis ſalitis, multo ſalubriores, coctæ ad mollitiem (qua coctione omnis ſimul aufertur ſalſedo) & craticulæ impoſitæ ad aſſandum, cum proprio liquore pingui citra alium intinctum apponuntur, qui cibus parce ſumptus, optimus eſt, & appetitum excitat.

FINIS LIBRI VII. BASILICÆ Chymicæ de Animalibus.

TRACTATVS III.

BASILICÆ PHILOSOPHICÆ.

PRIMVM CONSILIVM ET Theoria de Lapide Philosophorum.

IN NOMINE DEI PATRIS, FILII ET SPIRITVS SANCTI, AMEN.

Ateria famosa de qua tractamus, secundum quosdam Philosophos generatur ex Solo Argento viuo sine admistione Sulphuris, eo quod argentum viuum habeat in se materialiter sulphur mixtum, quod ego huius artis practicæ conditor vidi & feci. Aliqui Philosophi dicunt quod ex sola substantia argenti viui sine Sulphuris admistione substantia elicitur & generatur. Dico quod non intellexerunt de prima substantia famosa, in qua latet & habitat spiritus quintæ essentiæ, qui spiritus ab omnibus intelligentibus quæritur causa tingendi & veram ac perfectam Tincturam faciendi, sine qua perfecta & stabilis tinctura fieri non potest. Substantia prima famosa est aqua iuncta cum igne, à qua elicitur spiritus quintæ essentiæ & dicitur Lapis spiritualis si coniungatur cum terra, de qua fit mentio, & ipsa fixatur & amassatur, ac in lapidem conuertitur per magisterium huius artis

practicæ infra declarandæ. Substantia prima famosa non potest elici nisi ex duorum prædictorum argentorum viuorum & Sulphurum substantia, id est ex aqua & igne simul iunctis (quod grauissimum est) cum sint contraria, tamen possibile est simul iungi & amicari per artificium nostrum, qua amicitia facta efficitur vna Res, à qua extrahitur ipsa substantia famosa, quæ dicitur spiritus quintæ essentiæ. Ideo aqua & ignis sunt agentia in hac arte, tempore coniunctionis & amicitiæ.

Necesse est ergo ex præmissis omnibus, aquam & ignem amicari simul, qui sunt agens: & aërem cum terra, qui sunt patiens. Nam aqua iuncta cum igne est masculus, & agit in terram, quæ est Sol & Luna simul iuncti. Sol est Pater, Luna est mater in hoc opere nostro: sed pluribus rebus indigent operantes, quibus natura abundat & in omnibus sequi naturam non possunt circa creationem lapidis.

Declarando autem primum ex dictis Psalmorum dico, quod quando res prima est coniuncta, est vnum corpus, à quo exit dicta syllaba, tunc operator facit de terra in cœlum ascendere, & de cœlo in terram descendere, ita quod materia efficitur spiritualis, & de spirituali corporalis, & ita agendo & operando congelatur, fixatur, & in lapidem conuertitur tingentem, figentem & in igne permanentem & illuminantem domos lumine inextinguibili.

DECLARANDO APERTIVS.

Recipe sulphur viride fixum lucidum id est Vitriolum quod foditur seu colligitur inter duos montes, & vocatur Rebis, & habere possunt tam diuites quam pauperes, sine quo cuncta animalia viuere nequeunt, tam reptilia quam alia, & est res quam terra sterilis coagulauit, & est multorum colorum fixa, non adurens sed tingens omnia corpora, & spiritus inseparabili tinctura, & est in sui natura calida & sicca, cuius multa genera sunt, melior autem est quæ colligitur in Hispania. Ipsa enim denigrat, albificat, & rubificat corpora & spiritus auget nigrum in nigredine, album in albedine, & rubeum in rubedine. Geber vocat illam aquilam id est aquam in qua est sulphur & argentum viuum. Alij dicunt quod ipsa est composita ex Sale, Sulphure & lapide in principio suæ originis seu creationis in inferioribus terræ, & ex ea non soluitur nisi Sal solum cum sulphureitate mixta

cum

cum argento viuo, & postea coagulatur ex continua caliditate & humiditate.

Cum inceperit viam mineralem in aliquibus corporibus quod si ceperit viam terream est rubeum, siue croceum, si inceperit viam aëriam, erit viride, & est illa de qua locuti sunt Philosophi, & habet in se sulphur & argentum viuum, & ita est possibile ista duo amicari. Virtus huius est post adeptam & minute factam, vt sit impalbabilis, & postea cum aduritur cum igne temperatur, quod si comburatur, subtilitas eius augetur & substantia, & virtus sua fit fortior & subtilior. Dum post adustionem addatur & coniungatur cum re frigida & humida, ita quod si frigidum & humidum coniungantur & componantur cum calida & sicca, absque alia discrepantia Deo concedente erit in via recta.

PRACTICA.

Res nostra vocatur sulphur viride fixum lucidum, non adurens id est Vitriolum. Recipe de ipsa re quantum vis, & ipsam in aquam claram dissolue, dissolutam per linguas vitri filtri distilla, distillatam congela, congelatam sicca, siccatam tritura & pone in vase sphœrico de vitro, id est rotundo, seu de terra intus vitreato, apto ad calcinandum claudendo cooperculum cum cucurbita luto artis ne respiret, in cooperculo vero sit paruum foramen, à quo exeant fumositates, & humiditas exhalet, aliter materia destrueretur, & hoc per duas horas ad plus. Exhalatis fumositatibus claude foramen cum argilla, & in furnello calor augeatur paulatim per 6.8. vel 12. horas ad plus: Caue tamen à nimio calore, quia omne superfluum non est laudabile, imò destruit & comburit opus.

Quo rubefacto proijcias in suo repercussiuo qui expellet propter eius frigiditatem & humiditatem grossam substantiam, sic materiam versam ad locum dolorosum, & conseruat tincturam illius rei in esse suo & melius: Quia augmentat & subtiliat, exaltat, & in dignitate ponit, eò quoniam in eo ipsa res proiecta dissoluit eam, & subtiliat partes grossas. Quia resolutione seu dissolutione facta distilla per linguam filtri, ita quod subtilitas exeat & grossities remaneat in fundo vasis & facta destillatione congela eam suauiter, & non repente & congelatam tritura subtiliter vt sit impalpabilis super porphyrio. Et hæc est prima operatio, quæ dicitur præparatio solutiua.

Dicunt aliqui quod hoc fieri non possit, quia frigidum cum calido, quæ sunt contraria, stare non possunt simul.

SECVNDA PARS HVIVS ARTIS EST.

NAm materia desiccata & in puluerem redacta, vt supra: Eam pone in cucurbita vitrea ampla & grossa & superpone Alembicum, & aduertas, quod materia non debet occupare nisi tertiam partem cucurbitę, vt spiritus & fumositates materiæ possint ascendere ad cooperculum, & descendere per Alembicum in receptaculo, quod stare debet in paropside plena aqua frigida, & si calefieret, mutari debet, quia quando spiritus ascendunt propter intensam caliditaté quærunt frigiditatem, & locum frigidum, in quo possint quiescere quia alterati sunt à caliditate repentina, cui resistere nó possunt. His peractis claude & luta iuncturas Alembici & cucurbitæ, vt respirare nó possint fumositates, seu spiritus materiæ, non claudas tamen iuncturas inter receptaculum & canellam Alembici, nisi post exitum phlegmatis, quod cognoscitur, quando aqua exiens de canella cadendo super laminam ferri bullit quia phlegma non bullit, & est prima aqua exiens à dicta materia, & tunc iunctura claudi debet ne fumositates exeant hoc -- signo, & permitte siccari iuncturam, postea auge igné paulatim modo quo fit ad aquam fortem & cum videris Alembicum fieri de rubeo album, remoue ignem de furnello, & permitte omnia frigescere, & facta ipsa aqua, ante infrigidationem, ampullæ aufer receptaculum, in quo est aqua, & claude statim os eius ne spiritus exeant. Memento quod cucurbita in qua ponenda est materia habeat collum longum per vnum pedem, & latum, vt pollex in eo intret & receptaculum sit valde magnum & rotundum ne spiritus & fumositates possint sedere & pausare, & cucurbita frigefacta pone in eam super materiam dictam aquam stillatam, quæ dicitur quinta essentia vel spiritus quintæ essentiæ & pone dictam ampullam in loco calido & sicco inter cineres in furnello, & secundo destilla, & iterum aquam pone in cucurbita, & eam bene obtura diligenter ne spiritus exeant, quia sic facile recederent, & hic bene nota, quod bene dicunt, qui loquuntur quod opus hoc fit in eodem vase, in eodem furno, in eadem cucurbita, & cum eodem igne. Deinde pone ipsam cucurbitam cum materia

& cum

& cum aqua in balneo equino secundum aliquos Philosophos, qui dicunt, quod in tali humido vires augeantur dictę materiæ & crescant, & bene dicunt. Nam fœtus mulieris in ventre propter caliditates & humiditates crescit. Et in ipso fimo permitte per 4. vel 5. dies & plus vt tibi videbitur. Deinde facta humectatione superpone Alembicum & claude iuncturas, & sicca, ne spiritus exeant, & stilla vt supra separando phlegma ab alijs si adfuerit, deinde vigora ignem, vt supra in prima operatione dictæ aquæ factum est & ipsam aquam extractam iterum proijce in dictam cucurbitam, & per omnia clausis iuncturis, fac vt supra, iterando ter, & quater, & plus, donec collegeris multam quantitatem aquæ. In fundo cucurbitæ autem remanebit materia Rubea vt Cynabrium verum, & sic habebis aquam destillatam & purificatam in calido & sicco calore, quam probabis, si tingit laminam æris intus & extra, & si non tingit redde ad destillationem, donec capiat vires tingendi.

Nota, quod destillatio, quæ fieri debet in calido & sicco calore, fit hoc modo: Videlicet habeas furnellum in quo sit media olla cineribus cribratis, in quibus stet cucurbita, receptaculum vero sit prope furnellum in vase, in quo sit aqua frigida. Ad destillationem, quæ fit in calore humido & sicco, hæc verba tibi declarare volui & ad placitum clare diducere, ne errare possis.

Recipe cucurbitam cum materia & aqua sua clausam cum Alembico desuper lutato luto sapientiæ & ipsam pone in cineribus cribatis & positis in vase æneo, existente in balneo, faciendo stare receptaculum in aqua frigida vt supra, & aqua quæ habet calefacere cineres non bulliat, sed ferueat, & sis memor claudere iuncturas, ne spiritus exeant.

Distillatio secundum aliquos fit bis & ter & melius fit donec lamina tingatur intus & extra. Et cum habueris tincturam, recipies tunc tuum acetum acerrimum & pulcherrimum à multis quæsitum. Sed vt non erres, istud acetum dicitur aqua vitæ, seu lac virginis sine qua nec albedo nec rubedo perfecta haberi potest. Et nota quod in fundo cucurbitæ remanebit rubrum.

Aliqui dicunt, quod debet sumi cum toto suo sanguine, & bene dicunt, quia in fundo remanebit vt cinabrium, quod in proiectione suæ aquæ statim resoluitur in aquam rubicundissimam.

Nota, quod tempore destillationis dictæ aquæ debes perquirere Solem cementatum & suis superfluitatibus depuratum, & Lunam depuratam scilicet in cineritio & hæc duo limabis interim & separatim, vt tempore compositionis acquirendæ sint præparata.

Inuenta & rectificata dicta aqua statim debet imprægnari & diuidi per hunc modum, videlicet non expectes plus vltra quam duas horas post destillationem dictæ aquæ, quia spiritus quintæ essentiæ existens in dicta aqua de facili euanesceret propter nimiam eius subtilitatem. Ideo Recipe hanc aquam statim finitam, & eam diuide in sex partes in 6. ampullis æqualiter sine discrepantia, ita quod in tribus ampullis ponas de Luna supra dicta limata æqualiter ad pondus: In alijs vero tribus ampullis ponas de Sole prædicto limato æquali pondere nostro & mensura, hoc modo, vt in qualibet ampulla sint vnciæ tres de aqua prædicta, in qua pone paulatim drachmam vnam de dicta Luna vsque ad vnciam vnam, & vltra, si aqua plus poterit soluere, scilicet paulatim proba, si tantum poterit soluere, quod si non poterit soluere vnciam vnam adde aquæ, semper notando pondus aquæ & Lunæ. Idem facias etiam in solutione Solis, sed facias quod in vna ampulla non sit plus quam in alia, tam Solis quam Lunæ, & nota quod si in vnaquaq; ampulla sint vnciæ sex aquæ, sint & vnciæ duæ argenti & similiter Solis, ita quod nulla sit discrepantia in coniunctione. Dicit enim Philosophus, pondere numero & mensura cuncta rege, & ideo caue facta imprægnatione de Luna & Sole in ampullis prædictis bene obturatis, & pone ad collum cuiuslibet ampullæ breue in quo sit scripta quantitas aquæ & materiæ solutæ existentis in qualibet ampulla de per se, ne error accidat, quas ampullas pone in furnello in cineribus in calore febrili, agitando omni die pluribus vicibus dictas ampullas, vt materia citius soluatur, & quando materia erit soluta in qualibet ampulla, pone eas in cineribus non calidis, siue in loco non calido ita quod calor non sit ardentalis, tamen locus sit calidus exceptis illis duabus ampullis simul coniungendis quæ stare debent in calore febrili in dicto furnello in cineribus in vase existentibus, quod sit in medio balnei facti cum igne & sitinio.

DE-

DECLARATIO OPTIMA.

NE cadas in errorem, volo tibi apertius declarare quæ ſupra dixi: Recipe aquam ſuperius declaratam cum compoſitione, & eam pone ſuper furnello in cineribus calidis non nimis, quia calor debet eſſe temperatus ne materia alteretur nimio calore, ſuper poſito Alembico cum clauſuris debitis, quando incipit deſtillare, fac quod vna gutta cadendo diſtet per 60. ictus tui digiti, & ita deſtillatio vna in ſeptem diebus, ſed quando incipit deſtillare, ſepara phlegma ab aqua forti, probando ſuper laminam ferri vt ſupra dixi.

Finita prima deſtillatione frigefacta ampulla ſuper pone dictam aquam, quæ ab ea exiuit de materia fixa nigra, & illa nigredo durabit. Ideo totiens facias, & reddas ſuper materiam dictam aquam fortem, donec dicta materia tota aquam retinuerit, & talis additio ſeu deſtillatio fit de ſeptem in ſeptem dies, quod cognoſcere poteris ſi aqua fortis ſit conſumpta quando non deſtillat niſi aqua dulcis, quæ debet ad partem ſeruari. Et nota: Facta prima imbibitione magneſia denigratur & durat per 40. dies, poſtea recedet. Duæ verò partes Lunæ, quæ remanſerunt in duabus ampullis dimittantur tantum ibi, quod tale Regimen lapidis vſque ad perfectam albedinem perducatur & donec compoſitum ſit, & aqua à calore ignis ſit purificata & donec videris in fundo vaſis lapidem Xallinum, & ſi rubedo ſuper veniret ante albedinem ſiue dealbationem ſignum eſt mali regiminis. Credo quod aqua fortis non poſſit exire niſi materia ſiccetur & tunc extraxiſti materiam ignis, & poſtea redeundum eſt ad diſſolutionem & diſtillationem & congelationem & imbibitionem, vt prius, ſed caue à nimio calore. Elapſo termino 40. dierum incipit apparere viriditas & alij multi & diuerſi colores vſque ad albedinem, ſed aliqui ponunt materiam diſtillatam ad diſſoluendum in Mariæ Balneo & alembicant & faciunt vt ſupra, & hic modus mihi non placet: Quia omnis imbibitio facta tam in ſua cauda ſeu extractione de dicta materia quam de imprægnata & ad partem ſeruata debet fieri, donec materia fuerit dealbata, & tunc dicta materia in ictu oculi in aquam conuertitur, & tantum, quantum de aqua poſueris, vertetur, ſeu congelabitur in lapidem. His ſic ordinatis, capias vnam ampullam Solis & aliam Lunę & eas dimitte ſtare in cineribus calidis in calore febrili per quatuor

dies,

dies & qualibet die moue, manè, tertijs nonis, vesperis & completorio intra ad dictas ampullas, vt materia dissoluatur, & agita cum manu, memento tenere manum subtus fundum ne propter pondus ampullæ frangantur & agita multum, quia materia citius dissoluetur in aquam claram & limpidam, quibus materijs in ipsis duabus ampullis in aquam conuersis, quod cognosces ex earum claritate, & si videris materiam non esse conuersam in limpidam & claram aquam permittas stare sic operando, donec penitus dissoluatur. Cum autem materia erit tota in limpidam aquam conuersa, eas coniungas sic: Recipe vnam cucurbitam rotundam ad modum vrinalis infra habentem collum longum strictum ad modum digiti grossi, quæ etiam sit larga, longa, rotunda, & grossa plus quam vrinalis, & in ea coniunge aquas duarum ampullarum id est Solis & Lunæ dissolutarum & in aquam conuersarum, & claude os cucurbitæ fortiter, vt non possit respirare & pone ad fermentandum donec aqua fuerit limpida & clara, & hoc per vnum diem naturalem & plus, si tibi videbitur quam pone postea in furnello putrefactionis in cucurbita plena cineribus, vel media, vel minus, si fuerit expediens, & superpone Alembicum claudendo fortiter iuncturas, & pone in ignem lenem qui vocatur febrilis, & fit hoc modo: Calefacias furnum & subtrahe carbones & prunas, & ipsis subtractis facias ignem ad talem naturalem calorem cum carbone & spiritibus rosicum quo conficiuntur caramina minute incisis, & caue à nimio calore. Ignis tantus & lenis sit, vt manus tua ipsum sufferre possit sine aliqua violentia, & destilla aquam, quam recipe in aliam ampullam donec exeat dulcis. Demum remoue ampullam, & pone aliam, quam firmiter claude, ne spiritus exiens à materia recedat, sed se infundat in ampullam. Memento semper retinere vas plenum aqua frigida, donec videris materiam existentem in fundo cucurbitæ ad modum pastæ seu picis, quæ aqua destillatione imbibas ipsam materiam de aqua, quæ ab ea exiuit reddendo ipsi materiei ipsam totam aquam, & destilla vt supra. Aduerte tamen, quod in qualibet distillatione diuidas phlegma ab aqua forti, & totiens ipsam distillationem reitera, donec materia intrauerit totam aquam fortem, & hoc fit cum pauco calore, quod non pertinet homini dicere & hæc vocatur imbibitio.

Post prædicta recipe ampullam, in qua est materia & ab ea aufer Alembicum & statim claude eam, vt nullatenus respiret, quam pone

in fimo

in fimo existente in Balneo Mariæ dimittendo ibi tantum, quoad ma-
teria resoluatur in aquam. Memento omni hebdomada fimum reno-
uare. Et ea resoluta, ponatur dicta aqua ad congelandum in dicto ca-
lore febrili in cineribus prædicti furnelli, qua coagulatione facta, re-
ducas ad dissoluendum in dicto furno eam dissolutam iterum conge-
la & hoc fac ter vel quater, & quanto plus feceris materia fiet pene-
trabilior. Et hæc vocatur putrefactio philosophicalis, ex qua oritur
multiplicatio, & secundum Alexandrum dissolutio fit in 40. diebus.
Facta vltima congelatione eidem materiei addas quartam partem per
respectum ad compositum.

Nota, quod Authores dicunt, quod plus potest addi quam sit
quarta pars dummodo Elixir non submergatur, quia citius dealbatur.
Additur enim de aqua, quæ remansit tantum in ampullis alijs, in qui-
bus dissolutum est Sulphur album, fixum, non vrens, regimine huius
operis, & superpone Alembicum dictæ cucurbitæ, in qua est dicta
materia, & destilla vt supra, diuidendo semper phlegma ab aqua forti
donec retinuerit totam, vel donec Magnesia fuerit dealbata, & si ista
vice in ista destillatione non dealbatur, adde eidem materiei quartam
partem per respectum ad compositum magnesiæ de aqua vt supra, &
hoc facias à principio vsque ad finem.

Nota: Quod facta imbibitione prima statim Magnesia denigra-
tur, quæ nigredo durabit per 40. dies, nam ista nigredo est verum si-
gnum vnionis perfectæ naturarum, & putrefactionis perfectæ, quæ
natura augmentatur, nec potest destrui, nisi ex nimio calore: Et si ap-
pareret tibi rubedo ante dealbationem, signum est, quod excessisti
modum ignis & ideo reuertere ad dissolutionem, congelationem, &
imbibitionem, vt primo fecisti.

Nota etiam, quod elapso termino 40. dierum incipit apparere
viriditas, & alij multi colores vsque ad albedinem. Item, scias, quod
quando videbis materiam esse liquefactã vt ceram, scias quod omnia
in vapore sunt facta, & sic aqua retinet aquam, & tantum retinebit,
quantum sibi dederis & congelabitur in lapide, & hoc in paruo calo-
re, & si nolueris vlterius procedere, necesse est lapidem fieri in suo va-
se, & in suo furno, quod figitur in tribus mensibus vt infra declarabi-
tur. Nam hæc operatio est ad album, non ad Rubeum. Si volueris
procedere ad rubeum. Recipe vncias sex vel minus vel plus, vt tibi vi-
debitur, videlicet si materia tua facta ad album est. Secundo aliam

quæ remansit figere, quantum volueris vti ad album. Sed consulo melius quod semper aliquid de prima materia retineas in vna ampulla, & parcas laboribus & expensis, aliam vero fige in dicto vase & furno, & cognosces, si materia erit fixa probando hoc modo: pone puluerem super laminam ferream vel argenteam ignitam, & si liquescet & non fumat, tunc optime stat.

Ad Rubeum procedat hoc modo: Recipe vncias sex superius nominatas plus vel minus, & pone in noua ampulla forma prædicta, cum qua materia pone medietatem aquæ aureæ siue Solis, quam in ampullis conseruasti, & secundum aliquos quartam partem solummodo, & supra pone cooperculum, & iuncturas bene claude, & pone in fimo equino, vt materia resoluatur in aquam limpidam & claram, & eam resolutam pone ad distillandum, vt superius fecisti in dealbatione diuidendo semper aquam fortem à phlegmate & de aqua forti imbibe materiam totiens, quod retineas totam aquam fortem, quod cognosces, quando vltimo exibit aqua dulcis.

Facta prima imbibitione de dicta aqua in qua est dicta materia imbibita, & ei superpone cooperculum claudendo firmiter, ne vlla modo respirare possit & pone in fimo equino superius declarato, vsq; dissoluatur in aquam claram & limpidam, quam postea pone ad congelandum in dicto furno in calore febrili id est in leni igne, quod non pertinet homini dicere, caue ab igne forti, quia igne temperato lapis fauetur, nimiò vero igne facile destruitur. Ipsum congelatum dissolue in dicto fimo & hoc fac quatuor vicibus ad plus, quia melius est; nam ex tali dissolutione & congelatione lapis multiplicatur. Et hæc vocatur putrefactio Philosophicalis.

Hac destillatione & congelatione facta adde ei de spermate quartam partem respectu ad pondus dictæ materiei id est de aqua impregnata de sulphure Rubeo, & destilla eodem modo, quo supra fecisti in dealbatione, & si tibi non sufficit secunda ampulla, accipe de tertia vsque dum videris materiam rubificari ad modum sanguinis combusti, & aquam exire dulcem, vt supra in albo, & tunc perfecta est. Qua materia rubificata serua aliquam partem de ea in noua ampulla, cum qua possis semper multiplicare, ne de nouo reincipias opus: reliquam vero partem pone in furno concluso cum calore febrili. Calor vero febrilis fit hoc modo secundum Arnoldum. Calefacias

furnum.

furnum, quo calefacto subtrahe ignem, & fac ignem ad retinendum dictum calorem, & hic vocatur calor febrilis, propter continuationem caloris, in quo calore stet per tres menses, quoniam materia fixabitur in eis. Tunc recipe & parum pone super laminam ignitam, si non fumat, & liquescit vt cera, bene stat.

Proiectio autem huius Medicinæ fit. Recipe de ea drachmam vnam & proijce super vncias quadraginta plumbi liquefacti bullientis & permitte simul bullire, demum extrahe, quia conuersum est in Medicinam, similiter liquefacias de alio corpore vncias quadraginta, superpone drachmam vnam huius corporis primi redacti in medicinam & fac bulliat vt supra, sed totum vertetur in materiam sed non ita fortem vt prima, recipe de hac Medicina vltima vnciam vnam & eam proijce super drachmas duas æris vel cupri fusi, & vertetur totum in Lunam vel Solem secundum sui condimentum ac fermentum. Item potest fieri proiectio super Argentum viuum hoc modo: Recipe libras decem Argenti vi bullientis & fumantis in crucibulo super ignem, & supra proijce vnciam vnam lapidis superius facti, & totum vertetur in Medicinam. Item recipe huius Medicinæ vnciam vnam & eam proijce super libras decem Argenti viui vel alterius corporis fusi & purgati & sic procedas donec vltimate habebis tuum Solem vel Lunam & quam magis lapis erit perfectus, tantò magis in longum protrahetur, & tunc vna pars cadet super mille millia. Pro humano autem corpore sumitur sic: Dissoluatur Medicina in aquam & ipsa bibatur & conseruabit semper sanitatem donec venerit vltimus finis, quem nemo præterire potest. Hic processus inuentus perhibetur ab Authore, in cœnobio vbi D. Lutherus habitauit.

SECVNDVM CONSILIVM ET THEORIA DE *Lapide Philoſophorum.*

REcipe de materia noſtra in pillulas redacta & in aëre exſiccata, imponantur in Retortam bene lutatam ſed melius eſt ex terra Waldenburgica, ſpiritum elicito, primum des ignem lentum poſtea fortiorem vſque ad inflammationem arenæ videbis omnium colorum ſpecies cum admiratione, permitte ſatis ſpiritus refrigerari. Illam aquam ne vilem æſtimes. Habita hac aqua fiat ſeparatio ſuæ humiditatis ſuperfluæ per Balneum Mariæ ter vel quater vſque ad remanentiam duorum digitorum: Detur locus inter fornacem, aut ſub cœlo, aut in arca cellaria, & fiat quaſi Salpetræ Chryſtallinum, & inuenies deſtillatam aquam compactam digerendo ſuo tempore, quæ aqua antea impalpabilis non madefaciens digitos nunc facta viſibilis & tangibilis, quam aquam non vilem exiſtimes.

Nam nihil operatur natura niſi influentia diuina. Cum autem non ſit noſtrum perſcrutari myſteria, tendimus cauſam forte fortuito ad aſtra, opus vt ſequitur.

Genus humanum propagatum corruptum neceſſario indiget reſtauratione, qualis ſit, ſequitur ars ſpagyrica quæ eſt ſeparatio puri ab impuro, ita conſideranda vt neglecto phlegmate in Balneo Mariæ conſideretur aſcenſio humiditatis, qua derelicta recipiatur in recipientem fumus & inuiſibilis ſpiritus qui dicitur noſter Mercurius, & eſt medium ſiue vehiculum ad introducendas tincturas.

Habito hoc ſpiritu anima conſideranda quartò & huius virtus expellatur in violentiori igne, & videbis per retortam tranſire oleum, quod animam nominamus. Cum hæc duo nobis conſiderata ſcilicet duas aquas habebimus, indigent illa corpora ingreſſione. Proinde accipiatur quarta pars ſpiritus, detur putrefactioni, donec corpus ſpirituale fiat, & pro Doſe conceſſa fiat continuatio ad placitum. Hoc eſt Philoſophorum fixum volatile facere. Quæ quidem deinde ſolutio debet paulatim ſua anima imbibi, & decoqui vſq; ad inſpiſſationem ſuæ perfectionis, hoc dicitur noſtrum quintum eſſe, vel noſtra quinta Eſſentia. Hæc quinta Eſſentia ſoluit Aurum in merum ſpiritum, vt ſtatim ſit Aurum potabile. Deinde procedi poteſt cum fermentatione, donec Elixir perfectum euadat.

TER-

TERTIVM CONSILIVM ET THEORIA ET PRAXIS DE Lapide Philosophorum.

PRimò sciendum est, terram omnium rerum seminia, vt etiam eorundem operationes & virtutes in se continere reclusas, siquidem subiectum est omnium cœlestium radiorum & influentiarum, imprægnatur etiam à reliquis Elementis & cœlis, estq; centrum & fundamentum, vti etiam mater omnium rerum, ex qua omnia nascuntur: quandoquidem pro necessitate purgata & sub Dio posita, statim à cœlestibus operationibus & virtutibus fœcundatur & imprægnatur, vt ex se ipsa omnis generis herbas, vermiculos, animalcula, & metallorum scintillulas producat. In illa enim magna sunt Arcana, & primogenitus cœlestis spiritus naturæ clam reclusus. Sciatur etiam, in illius centro latere virginalem terram, in tribus consistentem principijs hac lege naturæ si scies ab illa separare & philosophico more rursus coniungere, habebis Thesaurum maximum: sic verò clarius intellige. In supra dicta terra latent tria principia seu Salia. Primò Nitrum philosophicum, quod terra ex Sole, Luna & reliquis stellis concepit. Nam quanto calidiores Sol eiaculatur radios, tanto plus concipitur Salis Nitri centralis. Quod tamen de philosophico & non communi Nitro intelligatur. Deinde latet in virginea hac terra cœlestis inuisibilis spiritus naturæ, nempe spiritus mundi in Sale subtili. Et deniq; fixum Sal in ea est absconditum tanquam Receptaculum, corporum duorum priorum à Deo implantatorum, ita vt hæc tria Salia in dicta terra lateant. Quomodo extrahantur, postea sequetur.

PRAXIS.

REcipe veræ terræ, à Solis, Lunæ, aliarumque stellarum radijs satis imprægnatæ, diuide in duas æqualiter mensuratas partes, quod propterea fit, vt naturæ suum reddatur æquale pondus. Nam ex vna parte Nitrum philosophicum, ex altera Sal subtilis, item Sal fixus & corpus extrahitur. Hac via in pondere, si diligenter laboratur, non facile erratur, quod alias, si ex alterutra tantum parte hæc tria Salia extraherentur, facile contingeret.

I. DE NITRO.

PRimus hic labor non aliter quam per coctionem, filtrationem, euaporationem & coagulationem, vt coctores Salis nitri conficiunt, perficitur. Oportet autem summe purgari nitrum quo ad summam per artem redeat diaphanitatem, & splendore crystallum fere exuperet. Hoc facto, recipe illius reliquam terram, fac illam ter aut quater incandesieri, quo nihil humiditatis in illa remaneat; & vni parti nitri adde tres illius calcinatæ terræ partes, probe omnia permiscendo, pone illa in terream bene lutatam retortam, vna vice tamen non plures, quam sex libræ imponantur, nempe $1\frac{1}{2}$.lib. Nitri, & $4\frac{1}{2}$ lib. calcinatæ terræ, illa pro more, vt alias aquæ fortes, vel spiritus Vitrioli solent destillentur: In recipientem fundantur 2. libræ destillatæ aqueæ pluuialis, quo spiritus, qui plane rubei transeunt, reuerberentur & præcipitentur, oportetque recipientem probe esse lutatum, ne spiritus possint divaporare. Destillatione vna peracta, furnus semper frigefiat, recipiens deponatur & probe obseruetur: si retorta adhuc sit tota, potest denuò adhiberi, alias oportet ad reliquas destillationes sumere recentem retortam: omnes destillationes vna congregentur, quarum tot fiant, quot Nitri copia requiret. Omnibus peractis recondantur congregati spiritus cum aqua in cucurbitam vitream, apponatur Alembicus bene lutatus, simul ac ponatur in Balneum Mariæ ad destillandum, reposito prius recipiente cum duab⁹ libris aquæ, illæ obseruentur, deinde aqua rursum effundatur, quo principio duæ istæ appositæ libræ aquæ in Balneo Mariæ rursum destillentur, & sic scias, quando destillatio finiri debeat, quamuis spiritus in Balneo non facile extollantur, fit tamen propter meliorem informationem. Exime postea cucurbitam cum spiritu ex Balneo, pone in arenam, appone Alembicum lutatum, subijce primò lenem, postea vehementē ignem, donec spiritus omnes transierint, oportet autem iuncturas recipientis bene obturatas esse, ne spiritus subtiles, plane rubei transeuntes, divaporent. Omnibus peractis fac frigefieri, reserua spiritus optime vitro idoneo in loco frigido, & vitrum (quo spiritus possint circulari) oportet plenum & lutatum esse.

II. DE SALE VOLATILI.

RΕcipe ſex libras terræ, reconde in lutatam retortam, & procede omnibus deſtillationibus vt ante cum nitro & calcinata terra, & tranſibit cum ſpiritu ſubtilis Sal in fuſco vapore, ſi quid albi de Sale ſubtili in collo adhæreſcat, adde quando omne frigefactum eſt, ſpiritui. Nota in hoc opere non reponatur aqua, ſiquidem terra ſuas ſecum humiditates, in quibus ſpiritus reuerberari poſſint, habet. Talium deſtillationum oportet tot fieri, donec reliqua pars terræ omnis fuerit abſumpta, & reſeruetur reliqua terra, ſeu caput mortuum diligenter ad extractionem fixi Salis, vt ſequetur.

Recipiantur ſingulæ deſtillationes in cucurbitam vitream, appoſito Alembico lutato, fac primò phlegma in Balneo poſtea ſpiritus cum bene lutato recipiente in cineribus tranſire illi ſpiritus ad hoc opus non pertinent, reſeruentur ſingulatim, nam proſunt ad alias res, reliquum corpus, in fundo cucurbitæ reſidens, exime diligenter, reconde in cucurbitulam vitream, appone Alembicum, ſublima in foco arenæ vehementi igne, & ſublimabitur ſubtilis Sal in Alembicum inſtar niuis. In fundo remanebit leuiſſima terra, quæ reijci poteſt, Sal ſubtilis & ſublimatus adhuc ſemel per ſublimationem rectificari poteſt, ne feces quædam animaduertantur, illum Salem reſerua quoque diligenter in ſingulari vitro, bene obturato, nam ab aëre ſolueretur in aquam.

III. DE SALE FIXO.

RΕcipe priorem reliquam terram, calcina illam in aperto igne vt in cinerem degeneret, quod in 10. vel 12. horis: hoc facto, procede cum illa velut cum calida deſtillata aqua, vt alias lixiuium præparatur, & permeabit cum aqua Sal recens, procede tantiſper, donec nullus amplius Sal in terra ſentiatur, & illa terra nominata eſt terra maledicta, quæ reijcitur, aquam cum Sale filtra, quam aquam fac euaporare, & remanebit Sal in fundo, qui aliquoties ſoluatur, filtretur & euaporet, tantiſper dum reddatur cryſtallinus & diaphanus, & tunc præparatus eſt.

SE-

SEQVITVR TRIVM SALIVM *Coniunctio.*

CONiunge recentem & volatilem Salem, affunde sensim spiritum Nitri, & excipient se inuicem, euadentes in aquam. Hæc aqua est Mercurius triumphans Philosophorum, & menstruum vniuersale, nam hac aqua omnia metalla & gemmæ recludi possunt, siquidem pura ignea aqua est.

SEQVITVR COMPOSITIO VNIVERsalis operis.

SIc præparetur menstruum philosophorum, recipiantur illius decem partes, recondantur in cucurbitam vitream paruam, addatur pars vna laminati naturalis auri: & statim aqua seu menstruum Solem dissoluet, illo totaliter soluto, recidet terra quædam de Sole in fundum, quando illud per noctem stetit, philtretur solutio sensim per infundibulum in phiolam, & habeatur cura, ne quid de relicta terra vna transeat, sigilla tunc phiolam Hermetice, vt moris, pone in Athanor in infimum globum.

VSVS ATHANORIS.

TRes sunt globi in Athanore, nempe primus, maximus & totus, secundus superius foraminosus quo vapor aquæ permeet, & tertius ligneus (querceus) globus, in infimo globo fit putrefactio in igne vaporis, in primo globo semper habeatur aqua durante putrefactione, si aqua transire velit, affundatur alia calida, & extendit se talis gradus putrefactionis ad dies 40. vel 45. in quo gradu solet apparere nigredo quædam, putrefactione expedita, tollatur ligneus globus, siquidem ad hoc opus amplius aqua non requiritur. In secundum foraminosum globum recondatur cinis, superponatur vitrum, recludatur Athanor, promoueatur lampas, quo calor talis sit vt digitum perferre possit, & apparebunt intra dies 50. varij colores, & postremo viridis solus. Exime postea vitrum & tolle ex foraminoso globo cum cinere, reconde in primum & maximum globum arena plenum

appone claudendum vitrum,& arena materiam cooperiet, deinde reclude Athanor,ſubijce ignem,qui digitum non poſſit perferre, & apparebit intra dies 50. albedo quædam,continua iſtum gradum vaporis, donec materia flaueſcat, quod diebus quinquaginta circiter contingit,denique conuerte vitrum,ſubijce tamdiu ignem, donec puluis compareat rubeus, & in medio paruulum diaphanum inſtar pyropi perſpicias granum,ad magnitudinem fere piſæ,illud bene obſeruetur, quoniam Auri ſemen eſt.Rubricans puluis circumiacens poteſt tolli, ſiquidem in hoc opere non prodeſt, granum dictum ſolum retineatur. cum quo vlterius procedatur,vt ſequitur

SEQVITVR SECVNDA COMPOSITIO.

RECIPE rubeum granum,quod Philoſophorum Aurum eſt, pondera iuſte & adde menſtruum Philoſophicum in decima quantitate,reconde omnia in paruulam phiolam,relinque eum vacuam ad $\frac{2}{3}$ partes,ſigilla Hermetice, procede poſtea in Athanore, vt ſequitur. Primò pone vitrum in Athanor in querceũ globũ, & procede quemadmodum cum priori,&apparebit rurſum intra 40.vel 50.dies nigredo. Exime vitrum,remoue querceum globum in cineribus,velut ante operatus es,reclude Athanor firmiter,& apparebunt intra centum dies omnis generis colores, denique etiam viridis. Ubi hoc obtinuiſti, remoue foraminoſum globum, reconde arenam in primum globum,appone vitrum,reclude Athanor,ſubijce rurſus ignem, qui digitum tolerare poſſit, apparebitque in 50. dies albedo, continua ignem iſtum vſque ad flauedinem, quæ conſequetur intra 30. dies. Pone denique vitrum inferius in arenam, ſubijce tantiſper ignem, dum puluis pulcre rubeſcat & perſpicax fiat, quod fere intra 40. dies contingit proba nonnihil in candenti argentea lamina,an fumet vel fluat inſtar ceræ, ſi fumat, ponatur rurſus inferius in arenam, & vlterius fixetur,dum ignis capacitatem induat.

MVLTIPLICATIO.

REcipe vnam partem pulueris rubei, & decem partes menstrui, reconde in paruam phiolam, vnientur statim inuicem, sigilla vitrum Hermetice, pone in Athanor, & apparebit in querceo globo intra triduum nigredo, postea in foraminoso globo in cineribus omnes colores, vsque ad viridem, & denique in primo globo in arena etiam intra triduum rubor. Potest secunda etiam vice multiplicari, vt antea quoque factum est, similiter tertia, & sic deinceps ad arbitrium tuum.

FERMENTATIO.

SIc instituitur prior Multiplicatio, si ad vnam partem pulueris adduntur decem partes puri auri, in fluxu consistentis, rursum effunduntur, & tunc franguntur & in puluerem contunduntur, iam vna pars contusi auri, ad decem partes Mercurij vulgaris, quando in crucibulo ad ignem incipit fumare, addatur & statim in aurum mutabitur & tingetur, in prima multiplicatione vna pars ad decem, in secunda ad centum, in tertia ad mille conferuntur, & sic ad finem.

Notandum autem est, ne medicina vel rubeus puluis ad Aurum omnis addatur, sed semper aliquid in promtu retineatur, quo illud multiplicari possit, alias totum de nouo opus reiterare oportet, videlicet si vna vice super Aurum projiciatur, & hac ratione multiplicationem amplius non admitteret tuum Elixir.

QVARTVM CONSILIVM ET THEORIA DE *Lapide Philosophorum.*

REcipe matricem in maris littoribus crescentem, quantum placet, tere & contunde in mortario lapideo, postea prospice tibi de tribus vel quatuor patinis vitreis, in illas reconde matricem bene puluerisatam, postea superfunde aquæ fontanæ communis tantum, vt in ea soluat, filtra ex patinis vitreis in alias, vsque pura & clara sit. Hoc iterum confunde in aliud vitrum, & pone ad destillandum instar aquæ in cineribus, subijce ignem, donec aqua divaporarit, & matricem videas albam, eam exicca in vitro, permisce cõfestim in vitro ligneo cochleari, vsque sit exiccata, sic & eò melior constabit: exemptam è vitro reconde in terreum vas rotundi in medio ventris, & pone in pręcedenti furno in cineres, vehementi igne, ad præstantiorem exsiccationem, permiscendo ligneo cochleari, & ne vasa rumpas, matricem sine in cineribus refrigescere. Postea recipe vas terreum idoneum, infunde

matrem

matrem tenuiter tritam, non compresse sed spatiose, pone super candentes prunas, ne tamen fundatur, claude operculo, ne quid impuri intercidat, remoue postea sensim prunas & sine refrigescere in furno. Hoc opus septies repete, quo sæpius hoc melius, tandem fluat super prunas instar ceræ: Refrigerata semper diligenter terenda in mortario, & calcinanda in igne, vt antea. Talis præparatio Matricis opus est, quæ postea thesaurus est Auri incomparabilis, & neque rubeum neque album absque eo perfici potest. Deo sit laus & gloria, qui huius secreti inventum nobis aperuit: Qui huius matricis solutionem ac coagulationem norit, scit philosophorum Arcana intima, sed nihil in hac arte magis desideratur, quam operis regimen & cura.

CAPVT II.

Qua via Matrix parata, possit ad opus applicari, vt inde fiat Elixir magnum.

RECipe in nomine Dei matricis præparatæ quantũ vis, solue ipsam in aqua forti, factum ex duabus partibus nitri & vna parte Aluminis calcinati, postea recipe etiam partem eiusdem aquæ, solue in ea Lunæ dimidiam ponderis (veluti matricis) partem, bene copellatam, affunde aquam, quantum ad solutionem opus fuerit, quæ clara & ab omnibus fecibus pura sit, confunde solutiones, & fiet aqua turbida, residebitq; in fundo albedo instar lactis coagulati, vitrum concutiendo dilue, donec materiæ inuicem bene fuerint vnitæ, pone postea vitrum ad lenes cineres, fac sua sponte destillari, donec videas viridem sine impuritate aquam, quam pure effundes & reseruabis; ad fœces remanentes, recentẽ superfunde aquam fortem, dilue rursus vitrum, ponendo ad calidos cineres vt quiescant, clarum effunde rursus, hoc repete tamdiu, donec omne in puram aquam euaserit, vti prius, & vera facta vnio, & res vna. Recipe iam cucurbitam, infunde aquam vnitam, applica Alembicum cum recipiente, bene obluta, lutum fac siccescere, postea pone in Balneo Mariæ, destilla saltem inde phlegma, ne vlli spiritus vna transeant (leni calore) proba gustu, vt scis, aut excipe guttas linteolo, an tingat, ꝙ itidem vera huius operis proba est. Postea sine refrigescere, amoue alembicum, appone confestim Attenatoriũ, (Author) ne aër aquam attingat, quæ ita ordinata sit, vt paululum cucurbitam ingrediatur.

 Hanc

Hanc Medicinam ita præparatam cibes decenti & apto cibo, instar Embryonis: illius cibus autem est purissimum aurum tenuiter laminatum, pone vas in cineres, porrige cibum quantum vult capere & soluere potest, ignem rege mediocriter, si videris quod nolit amplius soluere, desine subijcere ignem, pone ad leniores cineres, sine refrigescere, si refrigeratum luta luto forti, quod in aqua durum ac solidum persistat. Hoc peracto, pune in putrefactionem per 15. dies in Balneo Mariæ. Nota verò, oportet Balneum bene esse temperatum, & in continuo & æquabili calore persistere, nam illud requirit hoc magisterium, quare consilium meum est, vt ignem struas ligno arido infra Balneum, & si ignem bene regis, habebis tuam materiam intra 15. dies putrefactam. Si verò materia tua ante non bene esset dissoluta in puram aquam, putrefacias denuò, donec plane in aquam abeat, non in illo posita est tota aptitudo secreti & huius artis. Talis dissolutio & putrefactio fit in humido & calido loco, & coagulatio in frigido & sicco, & qui illud nanciscitur, is verum operis habet principium. Omnis putrefactio semper dimidiam partem plus reddit quam prima: prima dat 7. secunda 17. tertia 28. quarta 56. & sic deinceps, quanquam materia per se coagulatur in frigido loco, tamen adhuc non est perfecta coagulatio. Vera enim coagulatio fit in cineribus, mediocri calore, quando autem cucurbitam è Balneo eximis, probe ab humiditate liberes vitrum, vt videas an lutum quodam in loco sit ab aqua læsum: Sin ita, luta de nouo, strue postea rursus lenem ignem, postea vehementiorem, vsque medicina tua sit coagulata, quod fit in 24. horis. Sin nunc vides medicinam coagulatam, sine refrigescere in cineribus in fornace & ita habes opus philosophorum. Quod, vel quam Tincturam proijcere poteris ad Venerem. Proiectio talis est. Recipe 24. lotones puri & flaui orichalci, quod præstat rubro cupro, fluat in tigillo, inter fluxionem proijce desuper vnciam vnam Lunæ finæ, commisce probe, non cum ferro sed ligno, postea adijce duos lotones tuæ Medicinæ seu Elixiris, optime miscendo, sine aliquantum destillari, denique funde in canalem, & Lunam habebis purissimam, quæ omnes sustinet fluxus & probationes, quemadmodum naturale aurum ex metallis. Mi fili, quamuis mater principium sit & principale huius artis caput, tamen summe necessarium vt bene preparetur, aliquidque constans inde efficiatur, quo lepram reliquorum metallorum tollere, vel aliquid perficere possit. Ignis sit artificiosus, sic

Sol

Sol & Luna vnita cum perfectione artis, redeunt in summam medicinam & verum Elixir. Hoc facto, opus est vt quod ante erat corpus imperfectum, reddatur per artem perfectum, & perfecto adijciatur fermentum, sic postea Elixir constat: Deinde sic sequimur in hoc processu, vt nimirum primò fundatur orichalcum, cui addito fermento ceu Luna, vltimo perfectificatur denique cum albo Elixirio.

CAPVT III.

De compositione Elixiris rubei.

RECIPE in nomine Dei de matrice quantum vis, illam solue in Aqua forti, quantum assumere potest, vt absq; fecibus, Aqua sit pura & clara. Aqua v. fortis ita præparetur. Recipe 2. ℔ Vitrioli Romani, libram 1. Salis nitri, postea recipe aurum septies cæmentatum, vt sequenti capite doceberis. In tali aqua solue Aurum ex dimidia cum matrice quantitate, Aurum hoc statim absq; omni labore dissoluetur. Postea recipe tuum vitrum, pone ad cineres in fornacem in leni calore, donec plane reddatur clarum, vitrum semper oportet bene munitum esse alio vitro & prudenter, superfunde rursum de prius dicta aqua, dum plane dissoluisti, vt supra in vnitione albi Elixiris mentio facta est. Postea separa phlegma per Balneum Mariæ vel cineres, hoc peracto, ciba medicinam tuam Auro cœmentato, quantum accipere cupit in leni calore in cinerib⁹, & pone in putrefactionem per 15. dies, donec videas plane mutatam esse in aquam, postea coagula in leni cinere per 24. horas, & perfice opus, vt in albo Elixirio, sic pars vna dabit in prima putrefactione & coagulatione septem, in altera 14. & sic deinceps secundum proportionem Geometricam. Hæc Medicina respicit tantum Argentum, quod ita præparat, vt auri pondus habeat & sonũ, vt inferius in proprio illius capite intelligetur. Recipe itaq; in nomine Domini de illa Luna 14. lotones, pone in tigillo ad fundendum, postea adde duos lotones Auri cœmentati ad opus idonei, vt postea in illius adæquatione rubei Elixiris, bene permisceas in fluxu absq; omni ferro, postea inijce rubeum Elixir, bene obtura, funde in morem Aurifabrorum, & habebis optimum Aurum 24. carat, quod sustinet omnes probationes, & præstat Auro naturali montano.

CAPVT VI.

De præparatione Solis ad rubeum Elixir, quomodo virtute cæmenti color augeatur.

RECipe in nomine Iehouæ altissimi Auri optimi quantum vis, funde in tigillo, cum rubeo tantundem cupro, (vti Aurifabri solent tanquam dentem,) inde confice tenuia folia instar nummi, ac tantæ magnitudinis, hæc inijce in rubeum forte acetum, sine consistere, postea recipe rubeos coctos lateres, à sole exsiccatos, exinde fac subtilem puluerem per cribrum, postea recipe Sal commune præparatum & semel solutum aqua communi, calcinatum & puluerisatum, in simul & Vitriolum ad rubedinem calcinatum, & sic: Recipe acetum destillatum, in eo solue Vitriolum Romanum, filtra purissime, postea recondе dictum acetum in cucurbitam cum suo Alembico, pone ad cineres & destilla donec coaguletur, locato in vase apto super prunas candentes, donec rubescat, hoc viso statim confice inde subtilem puluerem per cribrum, similiter fac cum ære viridi, postea recipe Salem armoniacum, & solue in rubeo aceto nondum destillato, & itidem recipe de puluere cuiuslibet, tantum quantum alterius, humecta dicto aceto, in quo Sal armoniacus solutus est, Salis tantum sit quantum pars vna pulueris, postea fac stratum super stratum cum lamellis & puluere, & cum lapide cooperito ac lutato, sed relinquas superius paruulum foramen, alias Sale armoniaco vas frangeretur, postea pone tigillum in fornacem cæmenti per 24. horas, ignem accende absque flatu sensim & ad duas horas, postea fortifices, pargens ad constitutum tempus, sine tigillum sua sponte refrigescere, & habebis Aurum purissimum & colore præstantius. Si in fornace reuerberij hoc perfeceris, strue lenem ignem ex prumis per semihoram, postea fortifica cum ligno arido, vt flammam concipiat absque fumo, & ita cæmentes. Hoc Aurum ita septies cementatum præparata Luna (vt mox sequetur) additum, colorabit argentum instar auri, verum si argentum fluit, colorem amittit, quia Elixir non adfuit. Scias aurum debere septies cementari, & post singulam cementationem recenti rubeo cupro transponi, semper addendo recentem puluerem, nam per cementa-

tiones

tiones tingitur cuprum, remanetque nihil præter rubeus color, Aurum verò ſemper manet in ſuo pondere vt antea, & ita ſumme grauatur, vt qui non viderit, non credat fuiſſe Aurum. Ideoque recipit in illo cemento tantum ad ſe, & ſi vlterius cementatur, redditur eò præſtantius: Vide Baſilicæ noſtræ caput de cæmentis.

CAPVT V.

De præparatione Lunæ, qua via ponderoſa fiat; reſonans in ſono inſtar auri.

RE cipe in nomine Domini Lunę finę copellatę quantum vis, fluat, proijce deſuper ſulphur præparatum: Deinde fac aquam fortem ſolum ex Vitriolo, in illa ſolue Salem armoniacum, quantum ſoluere vult aqua, hanc reconde in magnum vitrum ad cineres, adijce aquæ tantum Mercurij viui, quantum adiecisti Salis armoniaci, bene permiſce, dilue vas prudenter, ne tranſeant ſpiritus, pone ad cineres, ignem accende, appone Alembicum, iuncturis bene lutatis, abſtrahe inde tuam aquam, qua abſtracta ſublimabitur Mercurius cum Sale armoniaco in Alembicum, de hoc ſublimato proijce ſuper Lunam in fluxu bis aut ter, ſemper permiſcendo, & Luna fiet ponderoſa etiam abſque ſono. Caue ferrum adhibeas, ſed ſolummodo carbonem vel lignum: pulueris pondus erit vna pars ad decem partes Lunæ, idque ter. Licet Luna aliquantum nigreſcat, noli curare, recipe & funde quarta vice in modulum inſtar dentis, frigefactum repone in aquam, quam aurifabri conficiunt ex Tartaro & Sale per horam & viciſſim realbeſcet, ſic Luna recte præparata eſt ad Tincturam rubeam.

***

CAPVT VI.

De compositione & perfectione Lapidis.

RECipe in nomine Domini tuum ante dictum rubeum Elixir, pone ad putrefactionem per 24. dies, post putrefactionem euadet Elixir in puram aquam, modo recte in Balneo rectificaueris, in hac aqua solue sublimatum, vt in sequentibus percipies, antequam Elixir ponas in putrefactionem, obseruabis illius pondus, vt postea sublimatum in iusta æqua quantitate immisceas, & caueas, ne quid inde divaporet, vas bene recludas, permisceasque & circumagas, cauendum tamen ne vitrum frangas, nequit enim satis æstimari: & ne quid de materia pereat, quare lutabis vitrum tali luto, quod in humido loco aut Balneo nequit dissolui, alias naufragium facies, quando vitrum lutasti, fac lutum siccescere, postea pone in Balneo ad putrefaciendũ per 40. dies, caue autem vitrum recipias calefactum, ne frangatur, postea aqueam coagulare permittito in cineribus per 12. dies: Nec ante id tempus loco suo dimoueas, fieri autem potest in fornace arenæ vti dicta aqua fortis est confecta: deinde ignem strue ex scrobibus ligneis, vt instar Balnei caleat, in hoc tempore coagulabitur in magnum lapidem & thesaurum omnes diuitias mundi superantem.

CAPVT VII.

Quomodo Argentum viuum sublimetur ad præsens opus rubei Elixiris.

RECipe in nomine Dei Argenti viui libram 1. Vitrioli Romani bene puluerisati vulgaris libras 2. Salis communis libram 1. recondein mortarium lapideum bene permiscendo, humecta deinde parum cum aceto rubro: huic materiæ immistæ adde iam Mercurium viuum optimum tere inuicem cum pistillo: hoc facto recipe vitrum sublimatorium, ingere materiam & pone in cineres ad sublimandum, extrue ignem lenem, per duodecim horas, modo vt vitrum cale-fiat,

fiat,alias opus tuum peruertet,interim materia exiccatur,si vero videris orificium sublimatorij albescere, & Argentum viuum ascendere, tunc claude orificium gossypio aut linteolo,postea fortifica ignem ad quatuor horas, tandem fortifica vehementius arido ligno, vt eijciat flammas,vltimo fortissime, tantum,quantum vas perferre potest, & Mercurius sublimabitur ad collum sublimatorij,sic etiam pars residua manebit in fundo, quare infimam residentiã diligenter colligas,quia huic magis magisque rubedo inest, quam in supremo, sublimato niueo. Confunde igitur iam ambo,& quando ignem artificiose rexisti, vltra vnciam Mercurij amissam non perspicies, ingere igitur sublimatum in mortarium cum noua materia permistum, & reconde iterum in sublimatorium, regeque in omnibus cum igne quemadmodum ante,illud reserua vicissim & addendo denuò nouam materiam, & sublima.Hoc opus reitera septies & in qualibet sublimatione quartam partem vnciæ,fixum tenes,denique reserua,& idoneum est prædictum Elixir Rubeum. Nota,quod attinet Elixir album,recipe loco Vitrioli Salem,& sublima Mercurium septies.

CAPVT VIII.

De compositione Lapidis albi,qui omnia metalla in Lunam transmutat.

RECIPE Elixir album, pone in putrefactionem Baln. Mariæ per 24 dies,interim Elixir tuum in aquam vertitur, in illa solue tantum,quantum fuit Mercurij viui,septies de Sale communi & Sale nitri,sublimati,prospice ne quid divaporet de spiritibus, operare quemadmodum supra audiuisti in præparatione magni lapidis, postea pone in putrefactionem per 40. dies, postea coagula per 12. dies in cineribus, vt supra dictum & factum.

CAPVT IX.

De Argento viuo, quomodo in Aurum & Lunam transmutari poßit.

IN nomine Dei accipies 12. lib. argenti viui, pone in magno tigillo in furnum fuſorium, vt Aurifabri habent, circumſtrue prunas & parum ignis, ſine prunas ſponte ſua accendi abſque flatu, illis accenſis & Mercurio accipiente fumare, inijce vnciam 1. præparatæ matricis, quemadmodum in prioribus præparaſti, vbi cum aqua forti comparaſti, in qua voluiſti Aurum vel Lunam ſoluere, nam hoc Sal retinet Mercurium, deinde ſume dimidium lotonem fermenti, hoc eſt, Auri exaltati, ſepties cæmentatum & bene percuſſum, diſſectum prius, poſtea inijce in crucibulum, & amalgama bene antedicto Mercurio, noli autem attingere ferro, poſtea ſuffla fortiter, adijce dimidiam drachmam tui lapidis magni, & plane mutabitur in Aurum bonum.

CAPVT X.

De Luto præparando vt duret tam in aqua quam igni.

RECipe album ouorum, hoc percute vſq; de ſe reddat ſpumam, fac reſidere, & conuertetur in aquam, quam recipe, addendo duos lotones albi ſulphuris, Boli armeni ſeſqui lotonem, ſanguinis Draconis vnciam vnam, item tritum aridum fimum equinum, permiſce, reconde in linteolum, poſtea confectis linteolis luta vitrea tua vaſa, in ſimul Alembicum & Retortam, vt aquam tolerent. Recipe terræ, qua figuli vtuntur, quantum vis, & quartam partem ſanguinis Draconis, & dimidiam partem calcis viuæ, hæc omnia terantur ac pulueriſentur, in vno latere cum albo ouorum, in altero latere cum recenti ſanguine tauri, adde tantum crinium quantum boli armeni, hæc omnia miſce inſtar pultis: obline illo collum cucurbitæ, ſublimaque vitrum. Nota hoc lutum idoneum eſt vitrum ſuper vitrum lutandi,

ſed

ſed aliquanto ſubtilius non in craſſa forma lutandum deinde exſiccandum, poſtea vtere illis in Balneo Mariæ vel cineribus.

CONSILIVM QVINTVM ET THEORIA DE Lapide Philoſophorum.

QVantum ego I. de C. multiplici labore, peregrinatione & ſumptu item perpetua diligenti lectione expertus, iudicij mei tenuitate attingere valeo, tantum Deo me adiuuante in lucem proferam, & quam breuiſſime deſcribam. Nimirum, quod ex ſcriptis Philoſophorum, quæ tempore meo legi & vidi, nihil aliud reperire & conijcere poſſim, quam quod terra, quæ mater eſt omnium rerum, & receptaculum cœleſtium virtutum, item centrum ſphærarum, ex perpetua decoctione & calore Solis aliorumque Planetarum mutetur & ſubtilietur, vt in naturam cuproſam aluminoſam, & ſalinam euadat vel redigatur. Quæ terræ pars poſtquam ita tranſmutata, auxilio caloris per domicilium terræ (cuius natura eſt, attrahere & retorquere) ex intimis montium à terra craſſa ſenſim extollitur, inque ſubtilem vaporem ſeu fumum tranſmutatur, qui ad frigidas montis fibras aſcendens, ibidem adhæreſcit, & reſoluitur in aquam: quod αὐτοψίᾳ ſatis conſtat in compoſitione aquarum ſecretoriarum, quæ ſimiliter ex his mineralibus medijs coquuntur & deſtillantur. Nonne videmus, hæc mineralia, vt Vitriolum, alumen, Sal &c. ex fundo cucurbitæ mediante artificiali calore in caput Alembici, inſtar ſubtilis fumi, adſcendere & extolli: qui fumus vbi aſcenderit & locum frigidum inuenerit, (Recipientem ſcilicet) diſſoluitur in aquam claram. Qui ſupra dictus vapor, in lapidoſis fibris & venis montis vndique diffluens ſubſtantiam argenti viui & ſulphuris quærit. Poſtquam autem ſubſtantiam inuenit, diſſoluit illam, verum non totaliter, nam craſſas terreas partes relinquens non apprehendit, & quicquid ita de ſubſtantia argenti viui & ſulphuris diſſolutum eſt, per naturalem cœleſtem calorem Solis & Planetarum in vaporem eleuatur, qui duplicem in ſe comprehendit ſubſtantiam, nempe humidam, & vnctuoſam inſtar olei, quarum prima ex ſubſtantia argenti viui, altera vero ex ſubſtantia ſulphuris exiſtit, nam natura argenti viui eſt frigida & humida, ſubſtantia vero ſulphuris calida & ſicca, & fere vnctuoſa. Adeoque comprehendit vapor hic quatuor in ſe qualitates, ſatis idoneas & aptas ad

generationem metallorum: à naturali enim calore ſubterraneo commiſcetur, deuinciturque & vnitur in ſubſtantiam dictorum mineralium per dictum modum, cum ſubſtantia Mercurij & Sulphuris, ita vt vna ſubſtantia & metallicus vapor fiant. Natura enim & proprietas caloris eſt commiſcere, conuincire, coire, quemadmodum & Galenus & Auicenna ſcribunt, quod à motione alterius ſubſtantiæ ortum ſortiantur, ita vt earum ſeparatio poſtea impoſſibilis ſit, de quo vapore ſeu naturali metallico fumo Ariſtoteles lib. 5. meteorων ita inquit, quod humidus claudens & ſiccus incluſus vapor inuicem exaltentur, quæ dicta connitio metallicorum mediorum & ſubſtantiæ Mercurij & ſulphuris nulla alia fit de cauſa, quam propter ſimilitudinem, quam inuicem habent, reſpectu rei ſubſtantialis ex qua exiſtunt, nam terreſtris, ſubtilis, pinguis & partim digeſtus vapor, qui in Vitriolo eſt, ille eſt ſubſtantialis materia ſulphuris, & humida pinguis ſubſtantia ſubtili terrea natura temperata, quæ in alumine, Sale & nitro eſt, illa eſt proxima materia Mercurij, quod etiam atteſtatur Albertus Magnus lib. 3. de mineralibus cap. 4. vbi ita inquit: quamobrem vnitur ſubſtantia ſubſtantiæ &c. & quando ita commiſtæ ſunt, non aliter quam ſulphur & Mercurius appellantur, nam denominatio rei pendet à potiori illius rei parte. Similiter hæc ſæpius dicta connitio mineralium mediorum cum ſubſtantia Sulphuris & Mercurij ſatis ex ſolutione ſubſtantiæ ex metallis in aqua forti perſpicitur. Nam quando argentum tam forti aqua ſoluitur, quæ ex his mineralibus medijs deſtillatur palam cernitur apparere colorem Vitrioli in ſolutione, idem cernitur etiam in deſtillatione & purgatione Auri, apparet etiam color Vitrioli, quæ omnia indicia ſunt, his metallicis corporibus naturam Vitrioli in prima radice additam & vnitam eſſe. Nam ex quo qua res naſcitur, in id diſſoluitur etiam rurſus, quamuis illa non ſit vera ſolutio corporum, quæ in hac arte requiritur, quæ modo dicta ſolutio corporum per hæc media non fieret, niſi in prima radice metallorum ſimul implantata eſſet, non enim credere poſſum aquam ex ſolo Vitriolo aut alumine coctam ſolam, dicta corpora diſſoluere poſſe: & quamuis fiat, fiet tamen rarò & difficiliter: nam corpus ex Sulphure & Mercurio natum eſt, ideoque rurſum cum Sulphure & Mercurio extingui & diſſolui oportet. Nam [illegible] dictum eſt, Vitriolum nihil aliud eſt quam Sulphur, & Alumen atque Salpetræ nihil aliud quam Mercurius, reſpectu ſuarum qualitatum, quapropter videmus

etiam,

etiam, quando ambæ naturæ commiſtæ, & aqua inde deſtillata eſt, quamlibet partem ſui ſimile diſſoluere. Quando vero hæc ſpiritualis materia ſeu metallicus vapor ex mineralibus aquis & ſubſtantia Sulphuris ac Mercurij compoſitus, propter continuum naturalem calorem in anguſtis fibris divaporat ſeu aſcendit, nec exitum reperit, ita applicat ſe propter maximam ſui copiam fibris, quas vbi nimis & abundantius repleuit, participat ſe omnibus partibus montis, vbicunque minima modo ſupinas, modo pronas, modo ad latera montis latere, & quando hic vapor ad latera fibrarum, aliquantum declinauit, nihilo tamen minus quærit reſpiraculum ſeu exitum pronum, quando autem nullum reperit, propterea quod montes clauſi ſint, cogitur in cœleſti cuſtodia fibrarum perſiſtere: Perſiſtens vero in illa cuſtodia (quia proprietas cæleſtium virtutum eſt, ſemper & continue in terram deſcendere & penetrare, & quia hæc ſpiritualis materia ſeu metallicus vapor ſubtiliſſimę eſt materiæ, ex ſapientia naturæ apta & idonea præparata, vt dictas cæleſtes virtutes, nimirum Solis, Lunæ & Planetarum ad & in ſe recipere poſſit,) donatur ab illis propter ſimilitudinem, quam inuicem habent, nobiliſſima matrice & generatrice virtute & potentia. Quæ virtus illorum fermentum, coagulum & alexipharmacum eſt, & quando huius cæleſtis generatricis virtutis ſeu influentiæ ita particeps eſt, eiuſque proprietas & natura ſit, vt propter continuum & naturalem calorem ſemper adſcendat & propter copiam, quia non habet exitum, vt aufugere poſſit, iterum declinare cogitur, & iſta aſcenſione & deſcenſione tandem defatiſcit, degeneratq; ſenſim propter virtutem cæleſtis fermenti & naturalis caloris in coagulationem, vt tandem, ſecundum puritatem & impuritatem Sulphuris & Mercurij (mala ſiquidem interdum accidentia, quæ materiam, quamuis principio puro & pulcra fuerit, corrumpere & deprauare poſſunt, contingere poſſibile eſt) & pro ratione mineralis loci metallum quoddam inde conficiatur, ſed aliud citius quam alterum, quæ ſingula mala accidentia cauſantur, & probe hic obſeruandum eſt, quod ex humido aqueo æs, & ex vnctuoſo aut pingui, quod inſtar olei eſt metallum, quod in ære eſt, naſcatur.

Ex quibus dictis ſatis iam conſtat, quî & vnde metalla à natura generentur, nempe ex Sulphure & Mercurio, quamuis media mineralia ad id quoque accedant. Quia autem omnia in ſua ſubſtantia inuicem ſunt ſibi ſimilia ratione materiæ, ideoque etiam inuicem commiſta

mista sunt, non aliter atque Sulphur ac Mercurius, vt ante probatum constat. Similiter apparet etiam, non solum ex his duobus, nempe Sulphure & Mercurio metalla generari, sed etiam tertio, nempe cælesti influentia Planetarum, quæ operatur & sua metalla generat, quamuis influentia in forma & non materia sit, ideoque generatur metallum ex Sulphure & Mercurio per influentiam, quæ materiam mouet ad finem & formam metalli. Porrò apparet etiam ex dictis, communem Mercurium & commune Sulphur non esse Philosophorum Mercurium & Sulphur, sed tertium quod ex ambobus generatur, quod illorum medium & substantia est. Quia verò nostrum propositum in hac arte vnicè eò directum est, vt talia metalla supra terram efficere & præparare possimus, qualia natura sub terris præparat, tandem & certò sequetur, nos supra terras illa ex ijsdem conficere debere materijs, ex quibus natura præparat sub terris, quod etiam testatur Albertus Magnus, vbi ait, in omnibus rebus chymicis nihil præstantius existere, quam quod in hunc oritur & operatur modum. Quia enim natura ex Sulphure & Mercurio, & adhuc vno, nempe cælestibus influentijs Planetarum operatur, & sua metalla generat, vti supra satis verborum factum est, & nos naturam in arte in omnibus si possibile, sequi oportet. Hinc vicissim concluditur, quod talia metalla similiter ex Sulphure & Mercurio, hoc est, ex tali supra dicto vapore, qui ex horum amborum commixtione generatur, per cœlestem influentiam seu virtutem Planetarũ, nos efficere & præparare debeamus. Quia autem cælum & planetæ talem generatricem virtutem, propter incommoditatem artificiosæ constellationis nobiscum communicare nequit, nosq; modo dictam cælestem generatricem virtutem in naturalibus metallis habemus, sed propter suam terrestreitatem & metallicam duritiem ita inclusam, vt suam vim palam exhibere nequeat, consequetur tandem, nos oportere talia metalla dissoluere, & in primam materiam redigere, (secundum opinionem omnium Philosophorum) quæ crassus & pinguis vapor fuit, instar crassi olei, quanquam humida & vnctuosa fuit, tamen ex oleo tantum, seu pingui illius materiæ parte metallum extitit, vt supra dictum, & ex altera aquea humida parte æs. Quia verò metalla præparare & efficere animus est absque ære & lapide, sequitur quod non in humidum vnctuosum vaporem metalla resoluere debeamus, sed saltem in vnctuosum, crassum instar olei, nequit enim resolui in humidum vnctuosum vaporem, quia tantum ex

vnctuoso

vnctuoſo factum eſt, vt modo dictum, quò ita per hanc ſolutionem, ſeu ex hoc ſeparato metallico corpore cæleſtem generatricem virtutem ſumere, & ſæpius dicto metallico principio commiſcere ſeu connire, & tandem talia metalla ſuper terram, ac natura ſub terra, augere poſſimus, mediante artificioſo calore, quia artificioſus calor, vti dictũ ante, naturali ſimilis eſt, quem artifex pro ratione copioſe vel parce applicare poteſt. Nam ſecundum opinionem Alberti perficitars tantundem calore ignis, quantum natura calore Solis & digeſtionis, & quemadmodum cælum calorem applicat per Solem & mouet motrices, ex qua motione forma metalli oritur, nam quando ex occaſione mineralis loci Sol in puras metallicas materias operatur, generat ex tali operatione ſubſtantiam ſibi ſimilem, quam nos Aurum vocamus, quælibet enim res parit ſibi ſimile. Idem obſeruatur in operatione Lunæ & aliorum Planetarum, & hæc virtus atque efficacia cæli apparet non ſolum in mineralibus, ſed etiam vegetabilibus, hoc eſt rebus accreſcentibus. Nonne videmus æſtate ex operatione Solis pulcerrimos floſculos ac herbas, frumenta agri, poma iucundiſſima & pyra prouenire ac generari? quæ ſingula & operatione & motu cæleſtis caloris generantur. Ita dico, ſimili modo & forma artificem per prunas & alia media calorem applicare, & niſi materiæ talem calorem applicaret, non poſſet inde efficere metallum, nam materia laborabit inopia propter motum ex quo forma metalli generatur, vbi enim non eſt principium, ibi nec finis conſequi poteſt. Quapropter perficit artifex ſua motione in metallica materia tantum, quantum cælum ſua motione. Atque ita Alchymiſtæ vices cæli ſuſtinent.

Porro ſciendum eſt, quemadmodum glacies ex aqua coagulata in aquam mediante calore iterum recedit, quæ illius propria materia fuit, & ita glacies in ſuam propriam materiam redigitur, cum ea commiſcetur & connitur, vnde enim quid natum eſt in id reſoluitur viciſſim. Quia vero glacies ex aqua orta eſt, ideoque in illam rurſus reſoluitur. Item homo è terra natus eſt, ideoque in terram rurſus redigitur. Ita & ſimili modo metallicum corpus, ex ſubſtantia Mercurij & Sulphuris natum, hoc eſt, ſupra dicto vnctuoſo vapore, rurſus in ſubſtantiam Mercurij & Sulphuris, ſeu talem vaporem, qui illius propria materia fuit, cum tali ſæpius dicto vapore, ex mineralibus medijs & ſubſtantia Mercurij & Sulphuris præparato, redigitur & reſoluitur. Nam hæc mineralia media, quæ ſubſtantiam Mercurij & Sulphuris extrahunt,

hunt, ceu Vitriolum & alumen, nihil aliud, ſunt, (quemadmodum & ante dictum eſt, reſpectu ſubſtantialis rei,) quam Mercurius & Sulphur, ideoque diſſoluunt poſtea commixtam ſubſtantiam Sulphuris & Mercurij rurſus in ſubſtantiam Mercurij & Sulphuris, vnde & mineræ natæ ſunt: vocantur autem ideò mineralia media quid in metallica generatione & compoſitione in & extra prima media ſunt conſtituta, quod etiam atteſtatur philoſophus, quando inquit, quod conſtans ſulphur tam de imperfecto quam perfecto poſſit extrahi, ſimul cum conſtanti ſulphure, nam huc faciunt & adiuuant purificati ſpiritus & mineralia media, vt opus ad perfectionem deducatur. Atteſtatur idem alius etiam Philoſophus, vbi ait, non poteſt perueniri à primo ad tertium niſi per ſecundum. Ex quibus ſatis conſtat, ita & hoc modo ad hoc opus nihil aliud accedere & immiſceri, quam has res ſolas, quæ vnius naturæ & proprietatis ſunt.

Nam quemadmodum fructus principio ſuæ generationis amariores ſunt, alieni & contrarij ſaporis, item mali & imperfecti coloris, (quod ex ſapore & alias ἀυτοψία probatur, quare vlteriori probatione opus non eſt) quorum cauſa eſt, quod perfectam digeſtionem nondum ſuſtinuerint, quando vero finem perfectæ digeſtionis attingunt, videmus illum amarum & ſylueſtrem ſaporem vna cum imperfecto colore ex ſola digeſtione, ſolis calore, tranſmutari, & poſtea iucundiſſimi ſaporis atque pulcerrimi coloris, & alias in qualitate & quantitate vndecunque perfectis redduntur. Ita etiam hæc mineralia media & ſpiritus, qui in principio operis plane amari & venenati ſunt, poſtmodum per ſolam perfectam digeſtionem in arte à ſuo amaro ſapore plane exuuntur, & in contrarium mutantur, perfectum ſcilicet colorem vna cum alijs probatis proprietatibus in hoc opere apparentibus & conſequentibus. Nec eſt quod homo quiſquam aut Philoſophus cogitet, hæc mineralia media fruſtra à Deo & natura condita eſſe. Nam quomodocunque inſtituatur, oportet in hac arte media eſſe, quæ diſſoluant & viciſſim componant. Per quam ſæpius dictam reſolutionem impuritas corporis tollitur, inque primam materiam redigitur: ex qua reductione & ſufficienti digeſtione cœleſtis inſita vis & potentia tunc exeritur, ſua ſponte nobis cupiens innoteſcere, & in reſolutione hac fit mutatio omnium Elementorum, calidum enim fit frigidum &c. corpore illo iam per putrefactionem in Balneo maris vel fimo equino (putrefactio enim eſt ſolutio compoſitorum) ita reſo-

resoluto, vt spiritus & corpus in aquam euaserint, corpus sufficienter in primam materiam redactum est, ex qua Lapis Philosophicus primum præparetur. Et hic est Mercurius, quo de Rosarius inquit: Respice verba spiritus sancti, Mercurius est lapis, quem Philosophi colunt, hic habet quod quærimus, comprehendit in se corpus, animam & spiritum, quæ tria ad preparationem lapidis Philosophici sufficiunt, nam corpus stat, anima viuificat, spiritus tingit. Item de hoc Gēber ita inquit: quare concludimus argumento firmissimo, lapidem nostrum seu materiam lapidis nostri nihil aliud esse, quam spiritum putridum, hoc est Sulphur, & aquam viuam, quam alias dicimus aquam siccam, hoc est Mercurium, cui applicetur tertium propter abbreuiationem, nempe perfectum subtile metallum. Unde iam manifestum est, possibile esse ex solo Mercurio absque corpore, medicinam metallorum præparare, sicut & illud satis à Philosophis vrgetur, perficitur & probatur. Similiter etiam ex solo corpore absque spiritu: nam quoquomodo præparetur spiritus, sua tamen subtili natura priuari nequit, nisi per media corporis: & vice versa, præparetur etiam corpus quocunq; modo, neque tamen fluxitatem lapidis Philosophici assequi poterit, vt fluat instar ceræ: & vero necesse est medicinam fluxibilem esse, quod nullo modo fieri potest, nisi per commixtionem & compositionem corporis cum spiritu, & vice versa spiritus cum corpore, nam horum amborum compositione compensatur inopia Elementorum, tam quoad corpus quam spiritum: & tali modo redditur corporale spirituale, & spirituale corporale. Quapropter ex omnibus dictis nihil aliud concluditur, quam hos duos naturales spiritus, nimirum Sulphur & Mercurium debere recipi, & per sublimationem ab omni superfluitate & terrea impuritate purgari, siquidem non aliter purgati ac pulcerrimi resplendent crystalli, & postea dictis mineralibus & æque purgatis medijs dissolui, dissolutum pulcerrima & purissima calce perfecti corporis, (in primam materiam redacta) commisceri, in putrefactionem poni, (nempe in calidum Balneum seu fimum equinum, donec Elementares corporis partes vndique & perfecte dissolutæ sint, hoc est, donec integrum corpus in humidam aquam, hoc est spiritum, redactum & mutatum sit) inq; hunc modum perfici. Nam putrefactio pertinet ad summam viam huius artis, digestio autē ad res particulares, sicco calore indigentes. Corpore igitur dissoluto & in

primam suam materiam redacto, esse suum primum constat adesse. Ideoque oportet vlterius procedi, & aquam illam in quatuor partes, seu 4. elementa diuidi, hoc nimirum modo, vt metallaris aqua recipiatur, in Balneum ponatur, coquatur, apposito Alembico & applicato recipiente, aquositas, quæ primum elementum est, inde destilletur, donec de hoc primo Elemento aquæ nihil præterea ascendat seu destillari possit: post hæc abstractum Elementum iterum recipiatur, & ad tria reliqua Elementa in vitro affundatur, sed iuncturis bene lutatis, & ita rursus inuicem inhumentur putrefiendo in Balneo, & coquendo in furno philosophorum seu calido fimo equino per octiduum ponatur, postea exemptum detur cineribus, qui vehementiorem reddunt calorem quam aqua, Alembicus apponatur, receptaculum reponatur, iuncturis bene lutatis, vt moris, incipiatur rursum destillari, & adscendit aqua cum aëre, destillanturque inuicem instar pulcri aurei olei, cessante autem destillatione aqua tollatur, duoque hæc commixta Elementa è receptaculo eximantur, rursus in Balneum ponantur, hinc leni calore Elementum aquæ ab aëre, hoc est oleo separetur & destilletur, & reperies aquam in recipiente, aërem vero seu oleum in fundo instrumenti ex quo destillatio perficitur, in forma olei Solaris, quod diligenter in puro vitro reseruandum, nam hoc est oleum, Sulphur, Auripigmentum, Anima, Aurum & Tinctura: si vero rectificetur, diceretur vnctuositas, oleum, adeps & butyrum, quod humida imperfecta roborat & solidat. Item quod lapides deteriorum colorum, ad perfectum colorem reducit. Item hoc oleum efficit ex fœmina virum, hoc est, ex argento aurum, sanat etiam lepram. Porrò restant adhuc duo Elementa separanda, quæ in destillatione inuicem commista sunt, nempe ignis & terra, quæ tali modo ab inuicem separentur: Primo recipiantur quatuor partes abstractæ aquæ, & ad vnam partem amborum Elementorum in destillatione affundantur, postea bene obseratæ ad inhumandum seu putrefaciendum in Balneū seu fimum, vti supra, ponantur, talis enim inhumatio quæ fit intra destillandum, multum conducit, vt materia eo melius dissoluatur & magis subtiletur, postea oportet vehementem ignem vt ante applicari, & destillabitur rubea aqua, destilla tantisper donec aqua amplius non destilletur, & remoto igne reperies in fundo destillatorij nigerrimam terram, quam diligenter collectam reserua: Postea rubea aqua,

cum

cum Elemento ignis commista, ab inuicem ſeparetur, & in Balneum ponatur, Elementum aquæ ab igne abſtrahatur, & remanebit ignis in fundo vitri, inſtar rubei olei, quod puriſſime in vitro reſeruetur. Ita quatuor iam Elementa ſeparata ſunt, quorũ quodlibet ſingulatim rectificetur, purgetur & in quintam eſſentiam redigatur, nempe deſtillando & circulando, quo in compoſitione inuicem eo amicius ſibi faueant. Cuius perfectæ rectificationis indicium eſt cryſtallina forma, indicium vero perfecte rectificatæ terræ eſt pulcerrimus albus color. Feces vero, quas aqua in rectificatione poſt ſe relinquit, tollantur & cum terra commiſceantur, & hæc rectificata aqua eſt Mercurius Philoſophorum. Item Sal armoniacus qui nuptias præparat. Item aqua vitæ, quæ Latonem, hoc eſt nigram terram abluit, & purificat. Aqua enim ſpiritus ſoluuntur, incerantur & ſolidantur, feces vero, quas aër in ſua rectificatione poſt ſe relinquit, ſemper coniungantur & terræ addantur. Rectificatio terræ ita debet inſtitui, nimirum vt nigra terra recipiatur, iucundo igne calcinetur, ita tamen vt aqua pro ratione ocularis demonſtrationis ſenſim addatur in doſi, donec terra ſatis ſicca & arida reddita ſit, tunc teratur & denuo rectificata aqua imbibatur, ſiquidem rectificatio terræ tantum rectificata aqua fit, poſtea ponatur in lenem calorem per octiduum, donec aquam, plane ad ſe attraxerit, illa rurſus ſiccata, calcinetur denuo, dicta aqua iterum imbibatur, lenî calore per octiduum decoquatur, donec aquam iterum ad ſe attraxerit, & imbiberit, poſt illam imbibitionem denuo calcinetur vt ante & hoc opus, terendo exſiccando, coquendo & calcinando tantiſper continuetur & expediatur, donec terra aquæ pondus in dupla quantitate biberit: omnia enim ſicca aquam deſiderant, ſiquidem aqua, tam igni quam alijs rebus ſuum alimentum ſuppeditare poteſt. Et in hac rectificatione terræ cauta & diligens adhibenda eſt opera, ne opus illud nimio vel minimo humore in imbibitione corrumpatur. Ideoque proſpiciendum, ne per coctionem plus tollatur quam diſſolutio requirat: Et ſi econtra ne per inhumationem ſeu reſolutionem plus addatur, quam per decoctionem fuerit conſumptum: ideoque poſt calcinationem terræ aqua quam moderatiſſime affundatur, nec nimium nec minimum: ſi enim nimium, ſuffocaretur, ſi minimum combureretur, ideoque ſciatur, quod nimirum lenis ignis in hac diſpoſitione operis ſpem ſalutis afferet, & quia terra & imbibitio, ſeu

pluuia ſeu humor nullam humiditatem perferre poteſt, ideo que neceſſe eſt terram ſæpius humectari & iterum exſiccari, talis enim repititio efficaciam adfert totius ſupplementi. Porrò notandum eſt, ſi forſan nimium de aqua ſuper terram funderetur, ita vt plane ad ſe trahere ſeu vincere nequiret, tollatur illud. Ulterius autem quando poſt imbibitionem bene exſiccatum eſt, primum leni poſtea vehementiori igne calcinetur, quemadmodum Mercurius ſublimatur, donec bene ſiccetur, vbi ſiccatum eſt, imbibitur iterum aqua, & exſiccatur etiam igne, vt ante monitum eſt, & hoc toties repetatur, donec aquæ imbiberit duplo plus in quantitate quam eius pondus fuit, poſtea iterum exſiccetur & ſeptima parte aquæ imbibatur ac ſiccetur & ita tertiò calcinetur, nimirum maiore ſeu vehementiori igne vti ante: tandem rurſum ſeptima parte imbibatur, ſiccetur & calcinetur vt ante: viciſſim tertia parte modo dictæ ſeptimæ partis imbibatur, vt ſit inſtar bene tritæ temperatæ paſtæ, hinc ponatur in calidiſſimū equinum fimum, quo ſoluatur atque in aquam euadat, bene obſeruata phiola per octiduum, ſeu donec ſolutum ſit, ponatur, ſolutio iterum ſolito igne, nimirum primò leni poſtea vehementiori coaguletur, & iterum reſidua aqua tertiæ partis de ſeptima parte imbibatur & exſiccetur, exſiccatum rurſus vt ante quinta ſui parte bis, & ſimiliter tertia ſui parte bis imbibatur, ſiccetur & calcinetur, tunc vna pars terræ tali modo quinque partes aquæ imbibet. Hoc abſoluto, accipietur pulcerrima & candidiſſima terra, quæ nullo huius mundi theſauro redimi poteſt. Hæc enim eſt auis Hermetis, & quinta eſſentia metallaris terræ, nam quinta eſſentia aquæ attrahit ad ſe quintam eſſentiam aquæ, atque hic eſt cinis qui ex cinere extrahitur. Item natum ens Philoſophorum. Item Sulphur naturæ, ens metallicum, anima Elementorum, de qua Hermes dicit: Extrahe è radice illius vmbram & impuritatem qua circumdatur, inſerens in illam Aurum, hoc eſt, quintam eſſentiam aeris cum quinta eſſentia terræ, mediante quinta eſſentia aquæ componas & commiſceas. Sicuti enim Elementa mediante aqua ab inuicem ſeparas, ita etiam neceſſe eſt, vt iterum mediante aqua congreges & connias; aqua enim medium eſt, quo Tincturæ, hoc eſt corpus & anima, ſeu fermentum cum alba terra componitur. Nam vtpote nonnulli philoſophi factam Hermetis avem per ſublimationem præpararunt, per quam ſubtiles partes à craſſioribus ſeparantur, nam quod

quod ascendit, illud est efficax ac purum, illud vero quod in fundo remanet, est impurum, quod reijciatur. Ita & dicta auis Hermetis seu alba soluta terra per solutionem extrahitur & preparatur, subtiles partes soluuntur, crassæ vero separantur, vti Geber inquit: albedo quæ per sublimationem ascendit, similis est, eiusdemque naturæ ac proprietatis instar aquilæ montes supervolantis ac in suo interno residentis. Ex modo dictis constat iam, nimirum Aurum hoc, quod in albam terram per modum Philosophicum seminatum non commune, sed Aurum animæ existere, quod in rectificata aëris proprietate inclusum latitat, ideoque aër à Philosophis anima, Aurum, Tinctura, item Sulphur, oleum, adeps &c. nuncupatur: qui humida exsiccat, & lapides à calore heterogeneo elegantiori colore tingit, qui modo dictus aër ad transmutandum Aurum terræ tingendumque ordinatus est, ideoque inquit calidius, nunquam aurum posse tingi nisi Auro, Aurum enim adæquatum fermentum est. Quare si voluerimus aerem cum terra componere, quo in fine operis albus inde euadat lapis, itemque vt omnia imperfecta corpora in perfectum & iustum argentum transmutet, oportet recipi de rectificata & calcinata terra tres partes, & de spiritu, hoc est residua aqua duas partes, & de aere sesquipartem, commistasque in phiolam recondi, leni igne coagulari, ita vt fixa inde materia efficiatur ac perficiatur. Materia ita exsiccata, videndum est an etiam in candenti cuprea lamina instar ceræ fluat, & in proprietatem argenti transmutet atque albificet. His factis, materia iterum tertia parte aquæ teratur, donec sit instar tritæ Salsæ, post in calidum fimum ponatur, vt materia dissoluatur: tandem autem dissoluta materia iterum coaguletur sicut ante, quæ solutio & coagulatio ad placitum nostrum vsurpari potest: Et his, vti dictum, omni diuina potenti gratia permissis ac perfectis, assequimur nobilem & pretiosissimum thesaurum, nempe Philosophorum lapidem ad argentum, ex tribus Elementis factum: Nam secundum opinionem Philosophorum conficitur lapis ad argentum ex tribus Elementis, nempe terra, aere & aqua: lapis vero ad Aurum ex quatuor, de quo pars vna ad centum partes calcinati & reducti cupri addita, transmutat cuprum in optimum argentum. Si vero materia, vt ante dictum, in candenti lamina fluere nolit, tunc incineretur rursum sic fixior & siccior existet materia cum dicto oleo & aqua vt ante, tandem & fluxilis reddetur

vſque natura tandem ſit argenti induta. Si vero ad aurum procedere velimus, pro quolibet albo Elemento rubrum ponatur, nam huic elixiri Auri adponitur elementum ignis, quod reliqua Elementa efficit rubea, vt ſpiritus aſſolet. Pondera vero Elementorum ſunt duo, terræ tria, aquæ & aëris duo, $1\frac{1}{2}$. rubei Sulphuris, hoc eſt ignis: nam dimidij pars aquæ eſt pondus ignis: & notandum eſt, vt terra primum ponatur, ſiquidem fere naturæ firmamenti adæquatur, deinde aqua, aqua enim medium eſt inter terram & aërem, tertiò aër cum terra & aqua miſceatur, ſiquidem medium eſt inter aquam & ignem, quartò ignis, & fixatur ſeu roboratur ignis per aerem, quemadmodum aqua per terram. Quare omnibus quatuor ita commixtis & connitis, vt fixa materia fiant, quemadmodum in alba via indicatũ eſt, poſtea hac fixa materia reſidua aqua per ſolutionem & ſublimationem ſubtiletur, & ſubtile ſolidetur, ſolidum iterum ſoluatur vt ſubtiletur, donec fiuat inſtar ceræ, & omnia imperfecta corpora in perfectum Aurum tranſmutet. Pars vna modo præparatæ Medicinæ ad centum partes in fluxu iniecta, tranſmutat omne argentum in Aurum quam pulcerrimum: & hoc eſt ſecretum totius artis, ac Philoſophicum Chymicorum, abſconditis ſcriptis hactenus mirabiliter obſcuratum. Hic enim eſt abſconditus theſaurus, quem multi quærunt, pauci inueniunt, & hic eſt occultus lapis qui omnes reliquos lapides vincit. Quomodo vero hic lapis in efficacia & copia augmentetur, ſatis aperte & copioſe in aliorum Philoſophorum libris traditum eſt, quare breuitatis ergo iſto ego labore iam ſuperſedeo.

Ex omnibus dictis facile concluditur, quid ſit Philoſophicus Mercurius, ſpiritus, anima, & corpus, ſimiliter quid firmamentum, quid coagulum. Quia verò duplicia huius artis ſunt principia, alia enim dicuntur alba operationis, qui artifex in arte vtitur & applicat, deſtillat & coagulat, alia autem non ſunt iuſta principia artis, ſed tantum probationes, per quas poſſumus experiri, an tranſmutatio ſit iuſta ſeu ſecus.

Merito igitur aliquid de his principijs tractari oporteret: verum quia de illis ſat abunde alijs in locis patet, intermittam ego, ſed de primis aliquid adijciam. Sciendum eſt igitur, ſpiritus, ſi iuſtam Tincturam reddere debeant, primum oportere lauari, poſtea ſublimari, ince-

incerari, diſſolui & in cryſtallinam formam redigi: ſublimantur autem, vt purgentur, nam per ſublimationem abſtrahitur purum ab impuro. Item ſublimantur etiam, vt ad Medicinam habiles & idonei fiant: corpora verò ſublimantur, vt perfectam Tincturam ad ſe recipere poſſint, purgantur per acutas aquas vel calcinationem vel ſolutionem. Ideoque calcinantur corpora, vt à malis accidentibus, quæ ſpiritum corrumpunt & Tincturam impediunt, purgentur. Spiritus verò calcinantur, vt eo citius fixa & ſolida fiant. Corpora verò ſoluuntur, vt ſpiritibus eo melius vniri poſſint: Porrò calcinantur etiam corpora, vt clara aqua fiant, & coagulantur rurſus ideo, quia puluis melius ponderari poteſt quam aqua: Solutis ſpiritibus & calce ita in promptu exiſtentibus, confundantur omnes in tali ſoluta ſubtili ſubſtantia, vt ex aqua ſubſtantiæ vna res fiat, quæ perſiſtat, penetret & transmutet. Illa verò coagulatio fiat in vaſe occluſo in cineribus calidis, donec materia ſiccata fuerit, & poſtea parum de hoc coagulato in candentem laminam proijciatur, ſique ſumma ſubtilis ſummam fixi adhuc ſuperet, minus feliciter laboratum, ſed in calce erratum eſt, quare plus de calce adhuc addatur, ſub fimum ponatur ad ſoluendum vt ante, iterum coaguletur, & tentetur an iuſtum ſit. Igitur inquit Raſis in libro perfecti magiſterij ita: Spiritus autem non manent in igne, ſed aufugiunt paulatim, niſi in diſſolubilibus vinculis & artificioſo iudicio contineantur &c. Quos Philoſophi diuturna conſtantia & ſubtili inquiſitione poſt multos fallaces labores deprehenderunt, & poſteris ſuis reliquerunt.

Quare æterno & miſericordi Deo ſumma laus & honor, qui ſubſtantiam & ſubſtantiæ proprietatem ac naturam creauit, cuius ſimilis in nullo terrarum angulo inueniri & impetrari poteſt.

CON-

CONSILIVM SEXTVM ET THEORIA DE *Lapide Philosophorum. è Manuscripto Gallico.*

NOta quod ars omnis & magisterium in corpore recondito in magnesia situm est, ac sine eo nihil fit. Sume igitur ad Dei gloriam in bona quantitate, hoc ac septies aut pluribus etiam vicibus, in hunc modum para. Coaptetur ante omnia in partes tenuissimas, & impalpabiles, corpus istud, ideoque soluatur secundum artem in vase vitreo. Filtretur liquor, & decoquatur: quod remanet assidua mixtione moueatur, haud attingente ferro, donec tenuissimus, æqualis, & multum exsiccatus puluis remaneat. Coquatur & ad fortem ignem hic, sed mutato vase, & adhibito altero, forti, terreo, dum caueas à fusione. Idque toties magisterium reperatur, quousque materia sit fusibilis vt cera. Huius in hunc modum præparatæ, accipe quantum vis, & in aqua forti, confecta ex partibus duabus Salis nitri, & parte vna aluminis, dissolue seorsim in vase vitreo. Isthinc, imponito in aliud vas istiusmodi aquæ quantum lubebit, ac in ea, fermenti summe depurati partem, ad superius corpus dimidium, dissolue, cum tantilla saltem, quæ ad magisterium requiratur, & non amplius. Aquæ verò eiusmodi, claræ, & pellucidæ, absque fecium residentia seorsim solutæ maneant, quo peracto, aquam secundam, in qua dissolutum fermentum est, alteri quæ corpus dissolutum continet inijce, ac misce: Confestimq; ea mixtura turbida fiet, petetque illud fundum, in tantum, vt vas tantillum mouere, indeque ac cineres calidos apponere necesse sit, donec aqua viridis, & clara supernatans appareat; ab omnibus fecibus aliena; quæ lente & caute isthinc remoueri, & in aliud seorsim vas apponi debet: illiusque loco, noua altera eiusdem qualitatis super coagulum immitti, & ad cineres calidos cum aliqua mixtione locari, donec omne coagulum in aquam albissimam habere possis: Fermentum videlicet cum corpore, absq; fecibus coniuncta, homogeneata, & res vna effecta.

Imponatur ergo ea homogeneatio in cucurbitam, cum Alembico bene lutato, exsiccato &c. & Balneo maris lentissime destilletur, donec phlegma ascenderit, & acidi aliquid gustare incipias: vas verò absque

absque altera ignis amotione, in præfato Balneo frigescat; ita clausum, vt nullus vapor emanare possit: Cui Medicinæ laminæ aliquot Lunares addantur, & istis illa, quantas dissoluere, ac digerere poterit, ad ignem digestionis fermentetur: à quo tandem remoue; iterumque materiam omnem per decem dies digerendam, atque putrefiendam Balneo tepido, & æquali admoue: Ita vt hic, iuxta Philosophum opereris, inquientem, quod putrefit, fit aqua vera; Eaque dissolutio calido & humido fiat. Licet autem sic soluta Medicina frigore coaguletur, haud perfecte tamen: eamque coagulationem ad cineres calidos fieri necesse est: Quæ si de nouo, ac pluries vt supra dictum est, digestionis calore dissoluatur, & postea congeletur, toties & ad infinitum pene, crescet proiectionis huius virtus. Aduertatur verò exacte ne quicquam respiret, vel effractum sit; fiatque à principio coagulationis huius, lentissimus ignis; ad quem 24. horarum spatio Medicina congelabitur: sicque habebis Elixir ad album: cuius proiectio in Venerem præcipue cadit. Ergo huius accipe vncias septem, & in tigillo liquefac ad fortem ignem, cui addatur vncia vna Lunæ repurgatæ, assidue, & absque vllius ferri contactu commixta; ac tandem huius Elixiris vnciam vnam. Notaque in omni istius & aliorum omnium proiectione, necessariam esse corporum perfectorum commixtionem, ac demum Elixiris proiectionem, illudque est quod aiunt Philosophi, tria esse necessaria.

Idem ordo qui antea descriptus est, ad Elixir rubeum, seruari debet, nisi quod fermentum rubeum, post exactam depurationem, sequenti cemento septies purificandum est; dumque materia fermentanda erit, putrefactionis tempus ad 40. (minimum) dies protrahendum, ac prout peculiari cibo Elixir album effectum est, ita & hoc, proprio etiam, & homogeneo debet enutriri. Notaque huius proiectionem, peculiarem ad Lunam esse, eadem quantitate, proportione, & admixtione fermenti seruata, quæ in Elixiri albo.

CEMENTATIO SOLARIS PRO *opere superiori.*

Accipe Auri mineralis, & tantundem Veneris nouæ: quæ simul liquefiant, & in tenuissimas adaptentur laminas, instar Aurei vnius; in aceto forti aliquantum maceratas. Hinc accipito lateres ruberrimos, bene exsiccatos & tritos: Insuper & Salis præparati quantum sufficit. Habe item Vitriolum, in hunc modum præparatum. Dissoluatur hoc in aceto forti distillato. Filtretur, ac destilletur acetum seu euaporetur; residente Vitriolo ruberrimo, quod in puluerem tenuissimum reducatur, qui & cribretur. Accipe etiam viride æs, eodem modo præparatum ac Vitriolum, itemque subtilissime tere. Sume & Sal armoniacum, in aceto quidem sed rubro, non destillato, simpliciter dissolutum, & exsiccatum; illudque ad pondus omnium. Ex quibus omnibus simul mixtis, fiat cementum, secundum artem, ad laminas antedictas, per horas 24. ac septies cum nouis pulueribus, & Venere reiteretur. Cumque ad furnum reuerberij hoc fieri debeat; extruatur à principio ignis carbonum lentus, post horam, vel circiter adauctus: indeque ex lignis siccissimis, quæ non fumigent.

Ad perfectionem huius operis ait Author: Sumatur Elixir rubeum, & ad putrefactionem per dies 24. seruato superiori regimine adhibeatur. Accidet vt Elixir denuò reducatur in aquam; cui tantundem Mercurij sublimati, cum valida mixtione, & vasis agitatione; modo ne illud frangatur, addi debet, indeque materia ad ignem digestionis, per quatriduum, demumque ad congelationis, seruato illarum exacte regimine apponi: quo pacto, vt idem inquit, perficietur summum naturæ humanæ opus.

SVB-

SVBLIMATIO MERCVRII AD Elixir Solare.

ACcipe Mercurij libram vnam, Vitrioli Romani libras duas, & Salis semel præparati lib. 1. reducantur hæc postrema duo in puluerem subtilissimum, & in aceto forti rubro macerentur, quibus postea Mercurius addatur & incorporetur. Adhibeantur inde, in sublimatorium, ad lentissimum ignem, per horas 12. saltem vt exsiccentur, & acetum euaporetur. Dumque per superius foramen fumum emanare prospexeris reclude illud, & per horas 4. ignem paulatim adauge, vt tandem sit validissimus, & è lignis siccissimis extructus, dum præfati Mercurij pars sublimetur; altera in vasis fundo remanente. Hæc sublimationis operatio abiectis fecibus, ac superadditis nouis materijs septies iterari debet, si præfato operi aptam expetes. Idemque sublimationis ordo omnino seruari, in Elixiri ad album, nisi quod Vitrioli Romani loco alumen cum Sale nitro in pari quantitate sumendum est.

Explicit antedictum opus, ex amplo fragmento summarie collectum.

CONSILIVM SEPTIMVM ET THEORIA DE Lapide Philosophorum.

DUæ sunt Philoso phorum viæ, quæ veraces & constantes, suumque fundamentum in natura positum habent ac tenent. De quibus duabus & Solis, veteres Arabes, Græci & Latini à prima artis inuentione ante mille annos existentes scripserunt, easque probatas inuenerunt, vti illorum libri testantur, & qui hos Philosophos legunt ac intelligunt, in inquisitione harum duarum viarum audient solos sese occupatos exercuisse ac pro veris deprehendisse, vtpote nullas alias inueniri veras, præter has affirmant, vocanturque ab illis vniuersales Philosophorum viæ & Tinctura: Et extiterunt particulares processus, quorum multos inuenire licet, de quibus Autores hinc inde magnam fecerunt mentionem, sed hi ad fallendos solum homines ac de via recta abducendos, inq; pericula & calamitates præcipitandos sunt fabrefacti: & paucis vti dicam, nihil aliud sunt quam ludibrium &

vexatio Satanæ, deceptio plebis hominum, gentium & populorum, nec habent fundamentum in naturali arte, quemadmodum duæ illæ probatæ viæ, Lapidis Philosophorum & Tincturæ: experiatur qui credere dubitat, patiatur suum Mercurium coagulatum & fixum interim dolere, & vexari, quia Mercurius & omnia metalla nihil in Lunam seu Solem transmutant, quam Solus Lapis Philosophorum seu Tinctura, conetur etiam contrarium qui velit & possit, frustra tamen laborabit, ex suo damno experietur, quemadmodum multa millia plurimorum exempla qui omnia sua bona dilapidarunt, testantur.

Non autem est Lapis Philosophorum, quemadmodum plurimi putant, Mercurius, Sol & Luna, quia ex corporibus nulla Tinctura effici potest, ita vt vel centum libræ Auri nequeant tingere drachmam vnam. Sed est materia Lapidis Philosophorum Sal, Sol vel Luna, & Sulphur Philosophorũ, hoc est Tinctura, anima, forma, quinta essentia amborum corporum, quæ spiritualia volatilia, & tamen fixa corpuscula, imò potius puri, pulcri & clari spiritus sunt, qui ambo in aquã resoluuntur, quia aqua omnium metallorum primum ens & propria materia est, quemadmodum illud sciunt, vident & experiuntur illi, qui quatuor Elementa separare, metalla ab omnibus sordibus purgare, purgata rursum componere sciunt, quò nemo nisi diligenti indagatione & diuturna exercitatione peruenire potest. Materia verò Tincturarum nihil aliud est quam Sulphur Solis ad rubrum, & Luna ad album, ad quod prius, quam ad Lapidem perueniatur, eleuari & multiplicari possunt, vsque in infinitum pro arbitrio, potestque intra 4. vel 6. septimanas plurimum effici, & sic proceditur.

SEQVITVR PRACTICA.

RECipe Salis nitri quantum vis, destilla ex illo aquam absque vllo aliarum rerũ additamento, instar aquæ fortis, abstrahe deinde in Balneo aquositatem ex spiritibus, verum ne spiritus vna quidam transeant, corpora frangentes, ad aquositatem adde Salem armoniacum, & flauescet aqua, tolle id de terra Salis armoniaci, per artem, postea pone cucurbitulam in mediocrem calorem, adde tenuiter aurearum lamellarum lotonem 1. & attrahet ad se aquam Tincturã Solis, rubescetq; instar croci. Quando vero desinit colorari, effunde aquam in peculiarem cucurbitulam, affunde recentem super Solem, affunde & effunde donec alba terra in vitro remaneat, ex qua postea Sal metallorum seu Mercurius Philosophorum extrahitur, qui melius quam omne in terris

ris aurum metallorum & hominum corpora purgare & sanare potest, latuit hactenus aliquot mille homines, nec ab ijs in terra seu capite mortuo quæsit⁹ est, & dicitur alias aquila alba seu Mercurius Philosophorum. Hæc Tinctura ex auro & argento extracta ab omnib. sapientibus magnum secretum censetur, tot etiam mirabilibus veteres Chymici nominibus onerarunt & obscurarunt vt nemo illorum mentem assequi potuerit, quemadmodum hodieq; inter mille vix vnus erit qui dixerit quid Mercurius Philosophorum sit: qui reuera nihil aliud est quam Sal metallorum seu radix, ex qua omnia quolibet tempore metalla nascuntur, vt id constat omnibus veteribus rei metallicæ expertis, & dicitur etiam Tinctura Solis purpureus sanguis Leonis.

Tincturam ita ex vno Auri lotone extractam, abstrahe leniter (aquositatem videlicet) in Balneo, vt remaneat tibi in ima cucurbitula flauus puluisculus, tenellus instar croci, de lotone autem sedecimæ expectabis partem, & de marca drachmam nec plus, si verò extractum Sulphuris Solis adieceris ad lotonem Lunæ, accipies iterum lotonem auri, nec plus, resistentem verò albam terram Solis, habes residuam: si verò extractam Tincturam Solis adieceris ad lotonem fluentis auri, euadet aurum in Tincturam, accipiesq; primo gradus 48. quantumuis principio saltem 24. habebas, quando itaque dictum Solem cum Sulphure totum soluisti in aquam, vti cõstat & iterum in Balneo ad fluentem Solem adiecisti, tunc accedet ad 24. gradus, si maiores expetis, gradus eosq; sic deinceps infinitos: vide acquiras per Philosophiã: siquidem corpus Solis tandem post quartam vel quintam proiectionem plane spirituale & metallicum fixum Sal atq; Sulphur existit: quod inde ipsi accidit, quod tam sæpius solutum & cum Sulphure toties eleuatum est, sed in tenerum aliquando puluerem instar croci si vultis teritur. Quam sublimationem & augmentationem Chymici nominant, patrem proprio sanguine potasse & cibasse (& hoc verum esse testatur cuprum, q̃ sæpius tam aridum, vt malleos pati nolit, propterea quod nimiũ Sulphuris habeant, illoq; nimis oneratum sit, si quid demitur fit aptior) & ita ex vna marca Auri possunt multæ tincturæ effici & haberi, (cogor esse obscurus propter multos sophistas) satis iam tinctura & Sole pro arbitrio taliter sublimato & in Tincturã redacto, constituuntur duæ partes, vna tingitur, altera ꝓceditur & augmentatur: sole ita sublimato, vt solem rursum dimidia hora in Tincturã redigere possit, veluti paucis ita septimanis perpetua Tinctura possit, Deo feliciter annuente & secundante.

CONSILIVM OCTAVVM DE *Lapide Philosophorum.*

Tractatus M.I.V. de perfecta & infallibili arte Alchymiæ, qui dicitur Speculum Elementorum.

INCIPIT PROLOGVS.

GLoria, laus & honor perennis omnipotenti Deo, gratia cuius cooperante ſpeculum Elementorum deſiderabile componitur in hac forma. Primò excluduntur aliquæ falſitates. Secundò inducuntur aliquæ veritates. Tertiò exponuntur quædam obſcuritates, ex quibus patet intuenti ipſiſſima veritas, quo modo quatuor Elementa ſeparantur ab inuicem & qualiter ad inuicem coniunguntur.

Scientiam honorabilem quatuor Elementorum ſapientes Philoſophi tradiderunt, ſed in libris ſuis ſenſum duplicem poſuerunt, ſcilicet vnum ſenſum verum & alium ſenſum falſum. Senſum verum ſub velamine per verba obſcura, ſic quod nō poſſet intelligi niſi à Philoſophis, ob hanc cauſam ne inſipientes & impij hanc ſcientiam percipientes ad profana agenda fierent promtiores, & de peccatis eorum reddituri fierent nocentes. Caueat ergo bene, qui ſcientiam iſtam habet, ne communicet eam alicui, ſed more Philoſophico celet ipſam, quia cum veram ſcientiam & experientiam viderit, probauerit & inuenerit, ſcientiam iſtam delectabilem diliget vltra modum. Falſum autem ſenſum Philoſophi poſuerunt ſub verbis explicitis intelligibilibus, liquidis & ornatis, vnde ex ſenſu falſo, & ex verbis pulcris & apertis Philoſophorum ortæ ſunt multæ falſæ opiniones. Quidam reperiuntur communiter operantes, qui operantur cum capillis humanis, ſanguine humano, vrina humana, ouis gallinarum & cæteris vegetabilibus, cum Sulphure & Arſenico, Mercurio & Sale armoniaco, ſublimatur & fixis Salibus, aluminibus corporibus & eorum ſimilibus commixtionibus, coquendo, ſoluendo, diſtillando, congelando & alijs varijs modis præparando, vt in ſuis erroribus confortentur, & ne deſperent ſuper hoc quod veritatem quærunt & cupiunt inuenire.

Una

Una falsa opinio est ista, quod Lapis Philosophicus fit ex capillis, ex sanguine, ex ouis, ex vrina & cæteris vegetabilibus. Aliqui enim non intelligentes sensum verum, traditum à Philosophis per verba obscura accipiunt alia verba Philosophorum explicita & intelligibilia secundum sensum literalem, opinantur & tenent, imò etiam ex ipsissimis scriptis suis docent, quod scientia quatuor Elementorum est è capillis, ouis, sanguine & vrina, & quod Lapis Philosophicus fit ex illis, quorum ratio est, quod de prædictis Philosophi scribunt in libris suis & tradunt doctrinam, quo modo præparantur. Sed hæc opinio falsa est, & falsitas eius satis patet, ex fine operis eorum, qui operantur secundum istam opinionem. Operantur enim ex sanguine, vrina, capillis, ouis & multis alijs, vt ex eis traherent quatuor Elementa, vt cum eis opus perficerent per destillationem à prædictis: primò aquam claram, deinde oleum in superficie citrinum, qui dicunt ignem & aerem continere, & terra nigra in fundo manet, & postea dealbant terrã cum aqua imbibendo ipsam & decoquendo & destillando, inde aquam illam toties donec tota terra dealbetur, deinde reddunt sibi suum ignẽ præparatum, & oleum suum præparatum distillando quousque terra totum bibat, scilicet aquam, oleum & tincturam, &c. istam terram seu cinerem proijciunt super corpus suum scilicet cuprum aut aliud metallum, & nihil inueniunt, & tum operantur secundum eandem opinionem, & faciunt & etiam operantur secundum quod Philosophi dicunt in libris suis, & sic incidunt in errorem. Ergo prædictæ opinionis falsitas satis patet. Hæc opinio & eius falsitas excluduntur per causas erroris sic operantium: nam vna causa erroris illorum est, quia certum est, quod ex nulla re generatur aliquid, quam res sibi similis in natura: non enim generatur ex homine nisi homo, nec ex equo nisi equus, nec ex asino nisi asinus, nec ex porco nisi porcus, nec ex alijs animalibus nisi sibi similia. Cum ergo capilli, sanguis, oua & cætera prædicta sint à metallis dissimilia, & à natura metallorum penitus aliena, impossibile est, quod ex eis fiat generatio metallorum, vel transmutatio in metallis. Alia causa erroris illorum est, quod metalla non generantur, nisi ex proprio spermate, sicut nec homo nisi ex spermate proprio. Mercurius autem est sperma metallorum & eorum origo, sicut omnes Philosophi dicunt, & visus testatur, & ratio docet, vt inferius ostendetur. Sed prædicta, scilicet, capilli, oua, vrina & cætera

vege-

vegetabilia, non sunt Mercurius. Ergo impossibile est, quod ex eis fiat generatio metallorum & transmutatio in metallis. Non sunt ergo prædicta Lapis noster, sed exemplum, & per consequens prædicta opinio & eius falsitas excluduntur.

Alia opinio est ista, quod Lapis Philosophicus fit ex quatuor spiritibus. Aliqui enim videntes, quod Philosophi dicunt in libris suis, hanc scientiam esse scientiam quatuor Elementorũ, & illam scientiam esse in quatuor spiritibus, accipiunt 4. spiritus loco quatuor Elementorum, scilicet, argentum viuum, Sulphur, Arsenicum & Salem armoniacum, & dicunt & tenent, quod Lapis Philosophicus fit ex ipsis. Et hæc opinio falsa est, quod patet manifeste per finem operis eorum, qui operantur secundum illam operationem: operantur enim sic. Accipiunt prædictos quatuor spiritus & sublimant ipsos, vt sint naturæ aereæ, & soluunt, vt sint naturæ aqueæ & fixant vt sint naturæ terreæ, & calcinant vt sint naturæ igneæ, & ista componunt libros Philosophorum credentes habere scientiam quatuor Elementorum, & hæc composita & similiter incepta proijciunt super cuprum & super alia metalla & nihil inueniunt ad hoc, quod quærunt, sed vt primi in errorem sunt prolapsi. Ergo hæc opinio falsa est. Hæc opinio & eius falsitas excluduntur per causas erroris illorum, qui sic operantur: quoniam vna causa erroris illorum est, quia vt primò dictum est, metalla nõ generantur, nisi ex proprio spermate: Illa verò non sunt proprium sperma metallorum excepto argento viuo. Ergò impossibile est, quod ex eis fiat generatio metallorum siue transmutatio in metallis. Alia causa erroris illorum est, quod Sulphur & Arsenicum cito comburuntur in igne, & ab ignis combustione transiliunt in ignem. Quomodo ergo expectatur bonum ab eo, quod cito comburitur & transducitur in carbonem, nequaquam expectari debet, Ergo per rationes prædictas patet cuilibet substantialiter intuenti, quod illa nec per se, nec si corporibus admoueantur, nec mixta cum oleis extractis ab ouis & vrina, capillis, sanguine, nec alijs vegetabilibus, nec ad inuicem nec quoquo modo sint lapis noster seu medicina nostra, quia ad generationem hominis non fit alicuius rei commixtio nisi proprij spermatis seu seminis nec ad generationem plantæ nisi sui seminis. Ergo Mercurium nostrum non eget alicuius extranei admixtione, & per consequens prædicta opinio & eius falsitas excluduntur.

Alia

Alia opinio eſt, quod in Salibus eſt ſcientia quatuor Elementorum. Unde quidam eos ſoluunt & diſtillant, congelant, calcinant & fundunt & præparant multis modis: & aliqui proijciunt ſuper corpora imperfecta Sales præparatos, & aliqui proijciunt ſuper ipſos Sales corpora imperfecta, & aliqui commiſcent cum corporibus præparatis, calcinatis & ſolutis, & aliqui commiſcent cum ſpiritibus ſimiliter præparatis, & in fine poſt totum laborem non inueniunt illud, quod quærunt. Ergo illa opinio eſt falſa. Hæc quidem opinio & eius falſitas excluduntur per cauſas erroris ſic operantium, quia omnes errores eorum ſunt ijdem cum præcedentibus: tum quia Sales non ſunt de natura metallorum, tum quia Sales non ſunt ſperma metallorum. Ergo impoſſibile eſt, quod ex Salibus fiat generatio metallorum ſiue tranſmutatio in metallis: & per conſequens hæc opinio & eius falſitas excluduntur.

Alia opinio eſt quod lapis ſit ex Solis corporibus perfectis. Sed hæc opinio falſa eſt, ſicut patet manifeſte per finem operis illorum, qui operantur ſecundam illam opinionem: operantur enim ſic. Accipiunt corpora perfecta, & ea præparant, calcinant, ſoluunt, diſtillant & congelant & proijciunt ſuper corpora imperfecta & nihil inueniunt, ſi penitus decepti ſunt. Ergo patet manifeſte falſitas huius opinionis. Hæc autem opinio & eius falſitas excluduntur per cauſam erroris illorum qui ſic operantur, quia cauſa erroris illorum eſt ex eo quod id accipiunt quod noſtrum ſperma neque metallorum non eſt, corpora enim metallica generantur ex argento viuo, quod eſt ſperma metallorum, ipſa tamen corpora non ſunt ſperma metallorum. Ergo iſta opinio & eius falſitas excluduntur. Patet ergo per rationes prædictas, quod nec in ſanguine, nec capillis, nec in ouis, nec in vrina, nec in alijs vegetabilibus, nec in corporibus per ſe eſt Lapis Philoſophicus & ſcientia quatuor Elementorum, nec in ſpiritibus per ſe ad inuicem coniunctis, nec cum Elementis prædictis, aut Salibus, aut alijs quibuſcunque.

Alia opinio eſt, quod Lapis Philoſophicus ſit ex argento viuo. Quidam enim ſubtilius intelligentes, conſiderant quod argentum viuum eſt ſperma metallorum & origo ipſorum, calore Sulphuris in ventre terræ ipſum decoquente, opinantur ex hoc & tenent, quod ex ſolo argento viuo ſit Lapis Philoſophicus. Sed hæc opinio eſt falſa,

ſicut patet per finem operantium illorum, qui ſic operantur maximam iſtam operationem. Operantur enim ſic: Sublimant argentum, viuum per ſe fixant, calcinant, ſoluunt, diſtillant, congelant & proijciunt ſuper corpora imperfecta; & non inueniunt illud quod quærunt. Ergo hæc opinio eſt falſa. Hæc autem opinio & eius falſitas excluduntur per cauſas erroris ſic operantium. Nam erroris illorum mater eſt ex eo quod noſtrum ſperma vel ſemen prodeſt & fructificat, niſi inijciatur in materia ſibi conueniente. Sperma enim viri non prodeſt nec fructificat niſi inijciatur & diſponatur in matrice mulieris, nec ſperma alicuius alterius animalis prodeſt aut fructificat niſi diſponatur & inijciatur in matrice ſibi competente, nec ſemen alicuius rei creſcentis in terra, niſi inijciatur & diſponatur in terra, quæ eſt matrix & mater creſcentium. Sed argentum viuum eſt ſperma metallorum, vt prius dictum eſt. Ergo ſolum argentum viuum non prodeſt nec fructificat, nec valet ad generationis multiplicationem ſeu tranſmutationem metallorum, niſi prius inijciatur & diſponatur & ſeminetur in aliqua materia ſibi conueniente. Ergo prædicta opinio & eius falſitas excluduntur.

Alia opinio eſt iſta, quod ſcilicet argentum viuum per ſe ſolum non ſufficiat ad factionem Lapidis Philoſophici, verum tamen argentum viuum & ſolum argentum viuum, intellige Philoſophorum eſt fons & origo & ſperma omnium metallorum, ex ſolo argento viuo verò vulgi attamen aliquo alio addito non poſſunt fieri Aurum & Argentum & omnia alia metalla, hocq; patet per finem operis illorum, qui operantur iuxta iſtam opinionem, operantur enim ſic: accipiunt argentum viuum, & ipſum mortificant aliqui per ſublimationem, aliqui per oleum ſulphuris, aliqui per ea metallorum, & auferunt ab eo per aquas Salium humiditatem aduſtiuam & virtutem corroſiuam & ipſum præcipitatum, & purgatum congelant & fundunt, & in fine ſi ponatur ad examinationem per fortem ignem, euaneſcit. Ergo hæc opinio eſt falſa. Hæc opinio & eius falſitas excluduntur per cauſam erroris illorum ſic operantium, quia cauſa erroris ſic operantium eſt eadem cum præcedentibus, quia ſicut ſperma viri non prodeſt nec fructificat, niſi inijciatur & diſponatur in matrice mulieris: ſic nec argentum viuum, quod eſt ſperma metallorum, niſi inijciatur & diſponatur in materia ſibi conueniente.

Exem-

Exemplum ex hoc patet de generatione metallorum in terra, quia in hoc omnes Philosophi conueniunt, quod licet argentum viuum sit sperma & fons & origo omnium metallorum, tamen ex argento viuo non generantur metalla nisi iuuetur calore sulphureo ipsum in ventre terræ decoquente & disponente & nutriente. Ergo solum argentum viuum non sufficit ad generationem metallorum & multiplicationem seu transmutationem: & per consequens ista opinio & eius falsitas excluduntur.

Alia opinio est subtilior præcedentibus & euidentior, quod si aqua corporis perfecti coniungatur cum aqua argenti viui purgati & fixata, & illæ aquæ coniunctę destillentur & congelentur, illa res congelata est Lapis Philosophicus tingens metalla in album & rubrum, & ea transmutans & transsubstantians in Solem & Lunam. Ista opinio sic probatur: Corpus perfectum est anima & fermentum secundum omnes Philosophos, & est corpus quia sicut corpus perfectum: Ergo corpus perfectum eò quod est corpus, habet virtutem nutritiuam, qua argentum viuum quod est sperma metallorum in ipso initiatur ad fructificandum, & eò quod est anima habet virtutem viuificatiuam, qua argentum viuum potest viuificari & perfici in naturā perfectam, & eo quod est fermentum habet virtutem conuertendi argentum viuum cum eo coniunctum ad naturam suam, & sic cum eo fermentans, transmutans & transsubstantians metalla in Solem & Lunam. Ergo illa res coniuncta, composita & congelata ex aqua corporis perfici, & aqua argenti viui fixati & purgati, est Lapis Philosophicus transmutans & transsubstantians metalla in Solem & Lunam. Hæc opinio est in parte vera & in parte falsa. In hoc enim quod dicitur, quod argentum viuum, purgatum fixatum & coniunctum cum corpore perfecto conuertitur in naturam corporis perfecti, verum est ad quod fermentum habet virtutem conuertendi argentum viuum ad se, & ad naturam suam, & sic argentum viuum conuertatur in argentum & aurum, quia si res congelata ponatur ad fusionem, illa massa fusa erit aurum, si fermentum fuerit aurum, erit argentum, si fermentum fuerit argentum, tum quia argentum viuum fixatum, est tale metallum quale adiungitur, & cum quali coniungitur, eò quod argentum viuum est fons & materia omnium metallorum, ex qua omnia metalla procreantur. Unde si argentum viuum fixatum coniungatur cum auro, est

aurum,& ſi coniungatur cum ſtanno eſt ſtannum, ſi coniungatur cum plumbo,eſt plumbum,& ſic opinio eſt in parte vera. Sed non in toto, quia in hoc quod dicitur,quod illa res congelata tranſmittat & tranſſubſtantiat metalla in Solem & Lunam,dicitur falſum: quod ſatis per effectum,qui ſequitur ex proiectione illius rei congelatæ ſuper metalla imperfecta fuſa, quia licet illa res congelata tingat corpora imperfecta & faciat ea ſimilia auro & argento, in colore & malleatione tamen illa ſimilitudo non durat, niſi vſque ad tertiam examinationem, quia ſtatim poſt tertiam examinationem, color euaneſcit & corpus imperfectum remanet immundum & impurum,ſicut prius fuit.Ergo illa opinio eſt falſa, quæ tenet,quod talis res congelata,proiecta ſuper metalla imperfecta, tranſſubſtantiat ea & tranſmutat in aurum & argentum. Hæc opinio & eius falſitas excluduntur per cauſam erroris illorum,qui faciunt talem proiectionem. Cauſa enim erroris illorum eſt, ex hoc, quod impoſſibile eſt fermentum & corpus imperfectum ſimul coniungi & ſimul vniri niſi prius corpus imperfectum ſit ſeparatum,mundificatum & ſubtiliatum. Et in iſto primo omnes Philoſophi conueniunt. Et ideò Morientes Philoſophus dicit ſic, ſi corpus immundum non mundaueris & illud dealbatum non reddideris,& in illud animam non miſcueris, nihil vtile pro magiſterio direxiſti. Sed metallum imperfectum in ſua groſſitudine exiſtens, non eſt mundatum nec ſubtiliatum. Ergo impoſſibile eſt fermentum & metallum imperfectum in ſua groſſitudine ſimul coniungi & vniri. Ergo prædicta opinio & eius falſitas excluduntur. Ad iſtud argumentum reſpondetur & dicitur,quod verum eſt,quod fermentum & corpus imperfectum non poſſunt ſimul coniungi & vniri, niſi corpus imperfectum ſit primò ſeparatum mundificatum & ſubtiliatum. Sed dicitur quando corpus imperfectum eſt calcinatum,&illa calx lauatur primò cum aqua dulci & ſiccatur, poſtea illa calx imbibitur in argento, & teritur totiens cum aqua alba ſalium & aluminum præparatorum,quouſque ſit calx alba,& per conſequens illa calx alba reducitur in maſſam albam metalli,quando corpus imperfectum, eſt ſic præparatum,corpus imperfectum eſt ſeparatum,mundificatum & ſubtiliatum,& poteſt vere coniungi & vniri cum fermento. Contra, ſecundum omnes Philoſophos tradentes ſcientiam quatuor Elementorum, ſeparatio corporis eſt reparatio in quatuor Elementa. Primò videlicet quod

quod corpus ſoluatur in ſuam primam materiam & conſequenter prima materia ſeparetur in 4. Elementa, & ideo Philoſophi dicunt, quod Lapis noſter fit ex 4. Elementis in 4. Elementa, & inde ſcientia iſta eſt 4. Elementorum. Sed illa calcinatio corporis imperfecti, non eſt eius ſeparatio. Ergo corpus imperfectum ſic præparatum & calcinatum non eſt ſeparatum nec mundificatum, quia illa dealbatio impreſſa corpori imperfecto, vel eſt ipſa aqua alba ſalium & aluminum, vel eſt aquæ albedo, generata ex propria aqua, cui imprimitur, aut non. Si eſt fixata: Ergo illa aqua conuertitur in naturam corporis, quia in illo conueniunt omnes Philoſophi: quia omne fixatum in fixo conuertitur in naturam fixi. Inde eſt, quare argentum viuum coniunctum cum argento fixo conuertatur in naturam fixi, & fit argentum fixum. Sed illud corpus eſt metallum. Ergo illa aqua conuertitur in naturam metalli. Ergo ſi illa aqua alba ſalium & aluminum eſt fixata in illo corpore, tunc imprimitur illa alba aqua ſalium & aluminum, & conuertitur in naturam metalli, & fit metallum. Sed hoc eſt impoſſibile, tum quia ex nulla re generatur alia, quam quæ ſibi ſit ſimilis in natura, ſicut ſuperius eſt oſtenſum: tum quia metalla non generantur niſi ex proprio ſpermate, quod eſt argentum viuum, ſicut ſuperius eſt oſtenſum. Sales autem & alumina non ſunt de natura metallorum. Ergo impoſſibile eſt quod ex eis generetur & fiat metallum. Ergo non poteſt dici quod illa aqua alba eſt fixata in corpore. Si dicatur, quod non eſt fixata in corpore. Ergo cum illa aqua ſit aliena à corpore adueniens ab extrinſeco ei, ſequitur, quod eadem falſitate qua fit impreſſa corpori poteſt ſeparari. Ergo per Philoſophos ignicationes, fuſiones & exinanitiones aqua illa ſeparabitur à corpore, & per quem illa dealbatio deſtruetur & euaneſcit & corpꝰ imperfectum remanebit immundum, ſicut prius fuit. Ergo dealbatio talis non eſt perfecta mundificatio. Hæc omnia prædicta tentauerunt communiter operantes, & ego iam tentaui, & in ſtuporem deducti, & tanquam de ſcientia deſperati totum magiſterium, quod olim deſiderabatur integrum reliquerunt. Ergo omnia illa tanquam falſa & erronea ab hoc ſpeculo Elementorum penitus excluduntur.

Excluſis falſitatibus ſupra dictis conſequenter inducuntur aliquæ veritates. Una veritas eſt iſta. Materia & ſperma omnium Elementorum eſt argentum viuum, decoctum & inſpiſſatum, in ventre

terræ, calore sulphureo decoquente, & secundū varietatē sulphureā, & ipsius multiplicationem diuersa metalla procreantur in terra. Sed eorum natura est vna, & eadē naturaliter, destruuntur autē sola videlicet accedente decoctione maiore & minore adurente, vel nō adurente, vel temperata, ita quod materia & sperma omnium metallorum est argentum viuum, & in hoc omnes Philosophi conueniunt. Hæc veritas sic probatur. Omnis res est ex eo, in quod resolui potest & conuerti, vt patet de gelu: Cum enim gelu conuertatur & resoluatur in aquam medicante calore, sequitur, quod gelu est aqua, & quod gelu prius fuit aqua. Omne enim metallum est res. Ergo omne metallum est ex eo in quod resolui potest & conuerti. Sed manifestum est, sicut inferius ostenditur, quod omne metallum potest resolui & conuerti in argentum viuum. Ergo omne metallum prius fuit argentum viuum, & est ex argento viuo: & per consequens materia & sperma omnium metallorum est argentum viuum.

Alia veritas est ista. Aurum purum & argentum purum & omnia alia metalla possunt artificialiter, fieri ex argento viuo, quemadmodum in isto puncto omnes Philosophi conueniunt, quod omnia illa quæ possunt naturaliter fieri vel generari ex argento viuo, possunt artificialiter fieri ex argento viuo: in hoc quod ars imitatur naturam, quantum potest. Sed aurum purum & argentum purum & omnia alia metalla possunt naturaliter fieri vel generari ex argento viuo: cum argentum viuum sit materia fons & origo & sperma omnium metallorum, à quo omnia metalla procreantur. Ergo aurum purum & argentum purum & omnia alia metalla possunt artificialiter fieri ex argento viuo.

Alia veritas est ista, de omni metallo imperfecto, aurum purum & argentum purum possunt artificialiter fieri, quia de omni tali quod potest artificialiter fieri, argentum viuum, aurum purum & argentum purum possunt artificialiter fieri, quemadmodum de omni argento viuo aurum purum & argentum purum possunt arripi & fieri, eò quod argentum viuum est sperma & anima omnium metallorum. Omne autem metallum imperfectum potest resolui in argentum viuum, sicut ostendetur. Ergo de omni metallo imperfecto aurum purum & argentum purum possunt artificialiter fieri. Istis inculcatis & veritatibus expositis, soluitur illa autoritas Aristotelis 4. Meteor.

Sciant

Sciant artifices Alchymiæ, species metallorum transmutari non posse. Hoc est verum nisi ad primam materiam reducantur: & sic intelligit Aristoteles, & ideò dicit sic: Non credo, inquit Aristot. quod metalla possunt transsubstantiari nisi reducantur ad primam materiam, & mundificentur à sua corruptione per ignis adustionem. Reductio autem metallorum ad primam materiam est facilis, sicut ostendetur. Ergo transmutatio eorum est facilis, & possunt augmentari & multiplicari vsque in infinitum: quemadmodum omne nascens & crescens multiplicatur, vt patet in omnibus plantis & arboribus ac animalibus: nam ex vno grano mille milia procreantur, & ex vna arbore multi procedunt ramusculi & mille fiunt arbores numerum suum multiplicantes Sed metalla nascuntur in terra & crescunt. Ergo possibilis est in eis augmentatio & multiplicatio in infinitum. Dicto iam quod videlicet primum corpora reduci in primam materiam ad hoc quod fiat generatio & multiplicatio inde ostendetur perfectum doctrina præmissorum.

Accipe ergo in nomine Domini cuiuscunque corporis imperfecti volueris libram vnam, & sit lunatura munda & commisce cum tribus libris argenti viui, terendo in mortario, cum Sale modico & aceto, quousque simul amalgalicetur: prædicto optime amalgalisato, pone ipsum in vna quantitate aquæ vitæ, & pone totum in vrinali super ignem mediante cinere, & fac inferius lentissimum ignem per diem & noctem, deinde dimitte infrigidari, & cum infrigidatum fuerit, cola aquam claram cum omnibus, quæ in ea sunt per pannum lineum donec transeat & exeat per pannum illud, quod de corpore fuerit resolutum, pars quæ poterit exire & pene ad partem. Deinde pone illud quod remansit in panno iterum cum noua aqua vitæ: prædicta repone ad ignem in vase prædicto per diem & noctem, vt prius, & sic hoc toties reitera, donec totum corpus in aquam conuertatur id est, in primam materiam, quæ est argentum viuum. Quo facto, totam illam aquam pone in vase vitreo super ignem lentum, quousque videas in superficie nigredinem apparentem & supereminentem, tollendo quousque nihil remaneat nigredinis, & aqua appareat clara, deinde habes terram & aquam. Deinde accipe terram istam & pone in vase vitreo, & superfunde de aqua prædicta vsque emineat & natet super eam, &

coque

coque leni igne per 10. dies, deinde iterum impone aquam & coque, & sic deinceps, quousque terra fiat alba & clara: & hoc est quod Philosophi dixerunt. Hæc terra cum aqua sua putrescit, & mundificatur: Quæ cum mundificata fuerit, auxilio Dei totum Mercurium diriget. Qua mundificata & dealbata, vt dictum est, aquam, quæ cum dicta terra, mediante calore coagulata & inspissata fuerit, decoque forti igne in forti cucurbita alembico superposito, donec quicquid aquę ibi fuerit ascendat in alembico, & terra remaneat calcinata. Tunc accipe fermenti de quocunque volueris quartam sui partem, 1. si ibi fuerit vna libra corporis imperfecti accipe ex fermento ℥. vncias. Fermentum autem est Sol & Luna, non est aliud fermentum, & istud fermentum sic solutum & terra factum, sicut corpus imperfectum, & eodem modo & eodem ordine præparatum, simul coniunge cum corpore imperfecto separato, & præparato, & imbibe cum aqua ante dicta, & coque per 3. dies aut plures. Deinde cum aqua sua imbibe & coque, vt prius, & hoc totiens reitera donec hæc duo corpora in vnum reducantur. Quod perpendes quando color non variabitur in eisdem. Deinde super ea infunde aquam prædictam partim & paulatim vsque dum biberat de ipsa quantum poterunt bibere, semper dando eis nouam aquam. Nam & ista coniunctione corporum terminatur opus, spiritus cum eis miscetur, & fit vnum cum eis & conuertitur in naturam ipsorum & germen coniungitur cum corporibus prædictis mundatis & subtiliatis, quod antea non poterat propter eorum immunditiam & grossitiem, & in eis crescit & suum augmentat numerum, vt in eis multiplicetur multiplicatione magna.

Falsitates excluduntur, veritates inducuntur. Restat nunc exponere quasdam obscuritates, videlicet verba Philosophorum obscura & in parabolis celata. Sciendum est ergo, quod primum principium operis nostri est reductio corporis metallici in argentū viuum, & istud est quod Philosophi vocabant solutionem, quod est artis fundamentum. Unde dicit Basinus Philosophus: Nisi corpora soluas, in vanum laboras. De qua solutione tractans Parmenides in libris turbæ dicit sic: quidam solutionem audientes putant absque suo corpore cumq; coniunctio facta est, permanens esse non potest. Non ergo Philosophorum solutio est aquæ imbibitatio, sed corporum conuersio in aquam, ex qua primò procreata sunt, videlicet in argentum viuum. Et sic

ſic habetur reductio ipſius corporis in primam materiam, & habetur vnum Elementum, quod eſt aqua. Secundum principium operis noſtri eſt, quod corpus ſolutum ſit terra. Et hoc eſt quod Philoſophi dixerunt, quod ex groſſitie aquæ terra procreatur. Sic ergo habetur ad Elementum, quod eſt terra. Tertium principium eſt terræ mundificatio. Morigenes Philoſophus ſic dicit: hæc terra cum aqua ſua putreſcit & mundificatur, quæ cum mundificata fuerit auxilio Dei totum Mercurium dirigetur. De qua etiam Philoſophus dicit in libro Turbæ: iunge ſiccum humido. Siccum eſt terra, humidum eſt aqua. Patet ergo, quod habetur aqua per ſe, & quod habetur terra dealbata & mundificata cum aqua. Quartum principium eſt aqua, qua poterit euaporari ſublimatio: In qua ſublimatione ſeu aſcenſione efficitur ipſa aërea, cum prius eſſet inſpiſſata & congelata cum terra: & ſic habetur tertium Elementum, quod eſt aër. Et hoc eſt quod Philoſophus dicit in libro Turbæ: Lapidem dealbatum cito igne ſublimato, quouſque ex eo exeat ſpiritus, quem in eo inueneris, qui vocatur auis Hermetis & etiam Morigeni, & remaneat terra calcinata in fundo, quæ eſt naturæ igneæ, & ſic ex prædictis principijs habentur quatuor Elementa, ſcilicet aqua, terra, aër & ignis. De iſta terra calcinata quæ manet in fundo, quæ etiam dicitur puluis Morigenis. Idem Philoſophus dicit ſic: Puluerem qui eſt in fundo non vilipendas, qui eſt in inferiori loco eſt diadema regis tui, qui eſt permanentium finis. Poſtmodum cum prædicta terra fermentum conſimiliter præparatum, quod fermentum Philoſophi animam dicunt, quia ſicut corpus humanum ſine anima eſt mortuum. Sic corpus imperfectum ſine fermento, quod eſt cuius anima eſt mortuum: & ideò oportet fermentum præparatum introduci in corpus imperfectum præparatum. Et hinc eſt quod Morigenes dicit, ſi corpus immundum non mundaueris & illud dealbatum non reddideris, & illud in animã non miſcueris, nihil in hoc magiſterio direxiſti. Ergo fit commixtio fermenti ſubtiliati & præparati cum corpore imperfecto præparato ſubtiliato & mundificato: & facta tali commixtione corporum ſubtiliatorum, in eis iungitur & coniungitur & congaudet cum eis, quia ſunt alterata à natura ſua, & quæ fuerunt groſſa facta ſunt ſubtilia. Et hoc eſt quod Ciſtanus dicit, ſpiritus non coniungi cum corporibus donec à ſuis immunditijs perfecte fuerint mundata. Ex prædictis

patet intuenti subtiliter, quod Philosophi in verbis obscuris dicunt verum, quia dicunt, quod lapis noster fit ex 4. Elementis, & est 4. Elementa: & est ostensum, qualiter 4. Elementa sunt ibi intellecta: Sicuti quidam Philosophi sic dixerunt, nisi corpora conuertas in incorporea, & incorporea in corpora, nondum operandi regulam inuenisti. Et verum dixerunt: nam prius corpus fit argentum viuum, & sic corpus fit incorporeum: deinde in coniunctione corporum & spirituum, spiritus fit vnum cum corporibus, & sic incorporeum fit corporeum, quia aqua, quæ est spiritus, fit corpus. Et quemadmodum Philosophi dixerunt, fit cum vna re, & ex vna re: & verum dicunt. Nam prædictum Mercurium fit cum aqua nostra & ex ea: nam ipsa soluit corpora, vt dictum est, & reducit corpora in terram & calcinat eam & in cinerem transformat, & eam mundificat & dealbat, juxta verbum Morigenis dicentis: quod acenec & ignis Latonem abluunt & mundificant, & eius obscuritatem ab eo penitus eripiunt. Laton autem est corpus immundum: acenec est argentum viuum. Hæc eadem aqua diuersa corpora coniungit, & coniunctione tali, quod non poterit ignis destruere, nec alia communatio ea separare. Similiter hæc mortificat & viuificat & facit apparere colores nigros in morficatione dum conuertitur in terram: postmodum apparent multi varij colores, quorum omnium est finis color fermenti. Et de isto Mercurio Morigenes dicit sic: Confectio nostri Mercurij assimilatur in ordine hominis Creationi. Nam primum est virtus, secundum conceptio, tertium prægnatio, quartum ortus, quem nutrimentum & verum dicit, quando sperma nostrum est argentum viuum: coniungitur enim cum terra tam corporis perfecti quam corporis imperfecti, quæ terra mater dicitur. Et deinde corpus appellatur, dum terra incipit recipere secum aliquantulum de argento viuo dicitur conceptio, quia tunc agit masculus in fæminam, i. argentum viuum in terram, & terra crescit & multiplicatur, quando terra dealbatur, & deinde prægnatio nuncupatur, quia iam terra est imprægnata. Deinde fermentum præparatum & subtiliatum coniungitur cum corpore imperfecto præparato & subtiliato, mediante aqua: & sic illa duo corpora & aqua, scilicet, argentum viuum fiunt vnum natura, colore & aspectu, & deinde dicitur ortus, quia tunc lapis est natus, qui à Philosophis Rex appellatur. Unde dicit Philosophus in libro

libro Turbæ: Honorate regem veſtrum, ab igne venientem, diademate coronatum, & ipſum illuminate vſque ad ætatem perfectam perueniat, & hoc vocatur nutrimentum, videlicet vſq; dum augmentetur augmentatione magna. Ergo nutrietur & imbibetur argento viuo quouſque biberit quod ſufficiat. Per ea quæ dicta ſunt, de facili poſſunt intelligi verba obſcura Philoſophorum, & ſciri poteſt, quod noſtrum eſt Mercurium, nimirum id quod eſt oſtenſum. Iam enim manifeſtatur & demonſtratur, quomodo corpus ſoluitur in ſuam primam materiam & ſit aqua. Deinde quomodo conuertitur in terram, & quomodo terra dealbatur: deinde quomodo conuertitur in aërem & ignem. Et ſic habentur 4. Elementa, & habetur Lapis qui Rex appellatur diademate coronatus, eò quod accipit augmentationem tantam, cuius vtilitas maior, quam artifex ſuus poſſit percipere ratione.

Benedictus ſit Dominus Deus, nunc & ſemper, per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

Explicit Speculum Elementorum.

IAm tu ſcis, quia acquiris doctrinam, nos hanc multis modis explanaſſe, in ea tamen nullus inuenitur modus adeò facilis, vt hic, præter librum tunc quem nominamus 30. Verborum quique ſecundum ſua verba & regulus ſuccincte & dilucidius noſtri lapidis materiam ac compoſitionem explanabit, itaque in eo modo ſi Deo placuerit vniuerſam ſeriem ſic demonſtrabimus. Prius itaque dicemus iam eſſe notum quod huius regiminis principium eſt deſtillatio: quæ eſt ſeparatio. Et hoc eſt vnum de 30. Verbis, quod eſt primum & neceſſarium, huiuſmodi autem deſtillatio eſt, vt in cucurbita ponas lapidem in olla, in qua ſit cinis, atq; ſub ipſa facias ignem, donec aqua ſeparetur & ex toto egrediatur, quam reconde. Deinde autem mitte iterum de aqua diſtillata in recipientem, ideò vt cum diſtillatur aqua cum aëre deſcendat, & nihil ex eo retineat intus ne maneat. Poſt hoc cum eo ſtringe cum aqua diſtillata fuerit, donec ignis & aër penitus diſtillentur, & ex toto diſtillando deficiat, tunc accipe & ſeparatum pone, vt primam aquam ſeparatam poſuiſti. Deinde vero quod eſt in cucurbita extrahe, & ipſum etiam reconde: & hic eſt primus ordo in verbo vno.

De ſecundo Verbo tu debes ſcire, multos in hoc parum errare, in eo quod facile & ſint Deo amabiles, poſtea verò aquam primam ſume & deſtilla eum ſepties cum cucurbita, & alembico clauſo: & hoc eſt verbum ſecundum.

De verbo tertio: Deinde accipe quod deſtillatum fuerit ſepties cum nitro vel alcheſeran, ſepties iterum deſtilla: & hoc eſt perfectio eius quod eſt in eo cucurbita, poſtea ſic compone ita, quod ſit cucurbita ſub cucurbita, vel ſimilitudo mediæ cucurbitæ ſuper cucurbitam, cuius inferior pars ſit anguſta, videlicet inferior pars ſuperioris cucurbitæ, qui eſt locus medius in quo ambæ iunguntur in quo tamen alcheſeran calcare debes & implere. Deinde verè caput ſtringe optime, & ſub eo ignem mollem accende: diſtillabitur enim aqua clara, quod ſepties iterabis. Et hoc eſt verbum tertium.

De verbo quartò. Hanc aquam, quam etiam multis nominamus libris ſecundum hanc ſimilitudinem vel minus vel parum plus multum cum vnum exiſtit, quod tu debes cognoſcere & reponere aquam perfectam. Et hoc eſt verbum quartum.

De verbo quinto. Poſt hoc autem incipe regere oleum & ignem qui ſunt mixti, & ſepara ignem ab oleo, & poſtquam facta fuerint duo, ſcilicet ignis & oleum, incipe regere oleum: ipſum enim melius exiſtit. Quapropter mitte ipſum in cucurbitam cum Alembico in quem etiam ramos myrti mittes, ſicut & ſub ea accende ignem. Cucurbita autem ſit in caldario, aquam mitte ſub qua ignem accende, donec aqua bulliat, & cucurbita calefiet & diſtillabitur, poſterius oleum graue, in quo fit quædam confuſcatio vel citrinatio, quod tribus vicibus iterando facies. Deinde verò extrahe à cucurbita ita & hic ordo vnus, quod eſt verbum quintum.

De verbo ſexto. Poſtea autem accende ad perficiendam rem olei, quod ſibi deeſt ex perfectione regiminis, & hoc eſt, vt accipias, id quod ex oleo ſublimatum fuerit cum humore, & pone in ſubtili cucurbita, & dimitte, & de ramis amplis in hunc modum cum quibus clare diſtilletur. Deinde pone ignem fimi aut ignem cineris parum calorem habentem, aut in ignem ſubtiliſſimum: diſtillabitur enim excellens clarum & aridum lignum habe, qua vice omnia comburentur. Sic propterea expelle quicquid ſorditiei in ea inuenitur. Vnde etiam melius eſt, vt idem lignum aridum modo ibi ponas, hoc autem 10.

vicibus faciendum est, & in omnibus decem vicibus apparebit color splendidus, clarior priore donec ad certum peruenias numerum, quod debes scire, si Deus voluerit. Et hoc est verbum sextum.

De verbo septimo. Signum verò quod oleum hoc iam assecutus es, est quod cum ignitum feceris ferrum, & septies in ipsum posueris, mollificabit & conuertet de proprietate Martis in Lunæ proprietatem, virtute Dei & ipsius potentiæ. Et hoc est verbum septimum, quod tu in alia adhuc forma transmutare debes, si Deus voluerit.

De verbo octauo. Postea verò reconde oleum, cum ad hunc peruenerit ordinem, & si aliquid ex his quod diximus, tibi defuerit, redi iterum ad regimen ipsius eodem modo, quo prædiximus & declarauerimus. Tu accipe eas, quas accipere debes & has sumptas concoquere debes. Unde summe caue, ne in his error tibi contingat, quia opus tuum ex ipso læderetur: hoc enim nostræ scientiæ summæ est radix, nisi bonitas coniugationis & bonitas cautelæ erroris, quod tu etiam scire debes, & secundum hoc operari. Et hoc est verbum octauum.

De verbo nono. Post hoc redi ad ignis regimen, cum posueris aquam & oleum, quod est clarum & limpidum: & stude vt à puluere custodiatur, quod etiam debes scire. Via autem regendi ignem est, vt inijcias ignem in nomine Domini & sumas ignem qui in superiori parte cucurbitæ remansit, scilicet cucurbitæ in qua fuit oleum & contere ipsum postmodum & desicca ad solem ipsum tamen lente fiet & non siccabitur, & ideò contere ipsum quod iterando facies 20. vicibus, postea & 30. vice diutissime contere, & in Sole dimitte, sic cum tempore enim fumositatem paulatim amittet, & hoc est verbum nonum.

De verbo decimo. Post hoc sume hunc ignem, & contere ipsum parum ex propria aqua & contere ipsum optime, & diutissime super marmorem planum cum alio marmore. Deinde mitte in vas & claude ipsum os, & pone in ignem fimulentum, aut in ignem furni, aut in ignem laris lentum, in vase quoda.l. & habens longum fabricam. Ignem verò aliquantulum vehementiorem fac. Deinde postquam siccatum fuerit exlimito, quod & per diem vnum vel per diem & noctem facias, & fac donec fiat lapis, & vt sit liquidus atq; fluxilis in igne hic est ordo fortis, quem scire debes, & hoc est verbum decimum.

De verbo vndecimo. Post hoc a. accipe ipsum, & conterẽ & combibe ipsum parum per & ex aqua, postea vero fac ignem vehementiorem, & fac hoc donec fiat Lapis clarior, existat, deinde duplica ignem semper donec possit pati, vt in furno assetur, & cum hoc modo factum fuerit iam erit completum. Reconde ergo ipsum tibi vsque ad sufficientiam, in quo tibi non nocitiuus fuerit. Et hoc est verbum vndecimum.

De verbo duodecimo. Huius a. signum igitur est, quod mutat colorem Lunæ in citrinitatem, donec in Solem vertatur. Quod si hoc signum tibi defuerit redi ad ipsius regmen, donec ad signum quod tibi diximus peruenias. Et hoc est verbum duodecimum.

De verbo 13. Post hoc redi ad terræ regimen, quam optime teras, deinde imbibe ipsam ex aqua priore prædicto modo secundum legem ac regimen terenci & assandi. Deinde dimitte ipsam in instrumento, quod tibi notauimus in calore ignis, & semper moretur in igne, qui sit talis, qualis est ignis & obseruatur in ouis volatilium cum pullos parare debeant, donec siccetur in 7. diebus: in tot enim diebus desiccabitur. Deinde extrahe & ex aqua priore imbibe, quemadmodum est suum pondus, & iterum ad primum ignem reduc ipsam, vel eo fortiorem parum: deinde extrahas & tere, iterum ex aqua priore, imbibe quemadmodum est suum pondus, & obserua ne imbibas quantum non est sui ponderis vt vel 4. partes vel tres accipias, sed non plus magis vel minus quam diximus: & postea imbibe tertio ipsum prout est suum pondus. Deinde reduc eum ad eundem ignem vel aliquantulum vehementiorem: deinde extrahe & ipsum taliter qualis similimus & requisitus ordo fortis requirit in regimine terræ; quod est verbum 13. quod scire debes, si Deus voluerit.

De verbo 14. Postea extrahe hanc terram, & tere ipsam in marmore leuiter cum alio marmore, quam postquam lenis fuerit, imbibe semper ex aqua priore, & tere cum alio marmore semper imbibendo postea dimitte vt terra desiccetur, hoc & facies per tres dies, bis in die terendo ac desiccando si poteris atque imbibendo, quod secundum traditatem desiccationis vel velocitatem fiat, quinquies eum imbibe, & si minus postquam autem desiccatum fuerit, dimitte omnia in suo igne & assa eam in fornace parua fortiter, exibit enim colorata vt color simuletur vt citrinus, & hoc est verbum 14. quod scire debes.

De verbo 15. Deinde incipe albificare hanc terram, qua tere imbibe & aſſa leniter in igne fimi. Fac hoc tribus vicib⁹ vel quinquies: fiet enim ſic de raſura in aquam, repone ergo eam donec tibi neceſſaria ſit. Et hoc eſt totum quod tibi explicauimus in verbo 15. eiuſdem commixtionem & confuſionem declarauimus in 14. verbo ſuperius, ſi Deus voluerit. Et hoc eſt verbum 15.

De verbo 16. Poſtea ſi hanc terram proieceris & ipſam effeceris prægnantem, & hoc eſt ſignum quod ſcias inſuper vnum ex primis elementis facere hoc, quod diximus, nō recipiatur in opus tuum, hoc enim ſignum pondera primorum Elementorum: vnde ſi vnum primorum tranſieris & diminueris tantum detrimenti, quantum erroris fuerit in ipſius regimine: & hoc eſt verbum 16.

De verbo 17. Poſt hoc verò ſume terræ præparatæ 4. partes, & ignis partem vnam & miſce inuicem, his ſuperadde aceti partes 21. & tere cum eo & mitte eum in aceto, donec fiat ſicut paſta, & hoc eſt verbum 17.

De verbo 18. Scias habere acetum quia ex coloribus eſt vnum, ſcias etiam quod ſupra in priori loco declaraui tibi. Quidam tamen dixerunt, non niſi tres partes requiri in vna ignis regimine vnum eſt, licet vtrumque fuerit vltimum, & poſterius eſt medium: & hoc verbum 18.

De verbo 19. Quidam alij dixerunt non niſi terræ partes 7. & ignis vnam, & hos eſt primum cum medio. Et hoc eſt verbum 19.

De verbo 20. Quidam alij dixerunt non niſi terræ 12. & ignis vnam & regimen vnum eſt, primum cum medio etiam eſt, & quamuis hoc videtur, primum tamen ſcias & iam retuli ſcientiam omnium in hoc lapide & compoſitione ſuorum ponderum. Et hoc eſt verbum 20. quod tu debes operari.

De verbo 21. Ego iam redeo ad loquendum de eius compoſitione, ſcilicet de eius regimine donec tingat, & hoc eſt, vt tu miſceas pondera tua, ſicut oſtendi tibi: & hoc eſt verbum eorum, quod de modo ſuperius, clare & melius eſt dictum, eò quod ſuper his ſit recapitulatio quod ſit verum: doctrina tamen inter eos eſt, quod illi qui loquuntur ad naturam dicunt, quod iam vel vna pars duplum ſeptupli ſui. Et hæc eſt doctrina inter illos. Illi autem quia loquuntur de figuris & ſpheris lucentibus, dixerunt quod vna pars ſuum decuplum tingeret.

De

De verbo 22. Alij autem dicunt, quod vna pars tingit 12. partes, quidam ex his 3. & debilius & iam ostendi tibi omnia dicta omnium, & quod est melius & quod est peius nunc diuisi tibi. Ergo fac quodcunque eorum volueris. Regiminis causa est vna & operis vna. Operatio autem & transmutatio non sunt vna, & hoc est magis, quod apud te habes ex parte consilij & occultationis, quod nihil amplius possum. Et hoc est verbum 22. scias hoc si Deus voluerit.

De verbo 23. Postquam autem sciueris, redi ad regimen, & commisce pondera vt dixi tibi cum quocunque volueris: deinde mitte super terram & ignem aëris, quod sit duplum igni, & non est in hoc additio neque debilitas, & hoc est ex magis secretis vnum. Scias hoc. Et est verbum 23.

De verbo 24. Postea aceto meliora, tritura communiter in limpido vase facto de lapide optimo, & tere vt in terra diximus: deinde mitte in vase vno, & assa igne fimi debili, quod 7. vicibus facias: deinde extrahe à vase. Et hoc è verbum 24.

De verbo 25. Post residentiam autem, quæ ex oleo relicta fuerit, imbibe & pone in vase cauato, & proijce in gehenna per diem vnum & noctem: deinde extrahe & considera si inueneris alium colorem quam posuisti, tum iam incipe ti[illegible]rare, sci[illegible] quod si non, reuertere ad inhumationem donec colorari incipiat: deinde scias omnes colores, & post hoc extrahe à vase illo, & hoc est verbum 25.

De verbo 26. Post hoc a. tere & imbibe ex prædicto oleo, non eo pondere quo diximus, & commisce oleum quod ei coniungis, cum aqua sui ponderis, & ex eo imbibe, & hoc est verbum 26.

De verbo 27. Post hoc sumas ipsum post ipsius solutionem, & congela in vase vitreo, cuius tamen sit valde debilis ignis, donec in lapidem vertatur croceum, & hoc est verbum 27.

De verbo 28. Quod si sic congelatum fuerit, scias iam completum esse: si a. non fuerit vt cera, imbibe ex prædicto oleo & aqua maris, & assa semel inter manus tuas ad ignem debilem. Ignis verò sit ex cinere, donec fundatur & mutetur vitæ eleuata. Quo facto iam compleptum est, & reconde deinceps materiam declarare, quoquo ex opere remanserit, quorum quæ ex oleo dicam est, quomodo oleum cum aqua commisceri potest, vsq; ad finem colorum & similiter etiam adsimi-

ſimilandum. Dico præterea etiam vt olei ſumas vnciam vel amplius vel quam volueris partem: oleum verò illud quod iam apparuit, vt in libro noſtro diximus: deinde mitte in cucurbita vna ordinata: Sublimatio autem ſuper aquam diu moretur, ad veram legem ordinationis & eius menſura, quæ oleo quod eſt in cucurbita eſt inhumata: & hoc eſt verbum 28.

De verbo 29. Poſt hoc a. proijce ipſum cuius proiectio ſit vnius partis ſuper mille millium partes Martis, & ſupra quæ in ſuo libro affirmauimus, & hoc eſt verbum 29.

De verbo 30. Modus a. proijciendi eſt, vt proijcias vnam partem huius Elixir ſuper mille partes, poſtea ſimulac mille millium partium erunt. Ergo cum proijcis vnam partem ſuper mille, quod facias donec tuus numerus compleatur.

Explicit lib. de 30. verbis.

CONSILIVM NONVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

NOn præparato ſeu crudo auro animam ſeu ſulphur flaue ita extrahere, vt corpus in fundo maneat album, quod viciſſim per amorem incitantis Veneris ſuum priſtinum colorem accipere poteſt paucis fit diebus: neq; ſine paruo commodo & emolumento profuturum eſt ijs, qui ad vniuerſale opus non procedunt, ſed animam ſeu ſulphur ſolum habere & vſurpare volunt, extractio fit per aquam ſui generis, id eſt Mercurij paucis diebus: & qui hanc animam habet, dicere audet ſe habere ſcrupulum tantum vniuerſalitatis, quemadmodũ Paracelſus id ex lumine naturæ & propria experientia teſtatur, ita ſcribens in œconomia mineralium: Aurum in ſuo principio ex puriſſimo Mercurio, Sulphure, & Sale natũ eſt: ſi Alchymiſtæ ſulphur inuenire poſſent, multum ſane gauderent, eſt enim illud ſulphur, ex quo aurum fit, & hic eſt ſcrupulus eorum vniuerſalis, & qui in particularibus Tincturis proficuum quid conari ſatagit, primum eidem animam, hoc eſt tunicam & veſtẽ extrahere debet, alias in littore arabit, quemadmodũ ipſe Paracelſus in Chirurgia ſua magna teſtatur: Tinctura, inquiens, auri eſt ſolus color auri, ſi ille extrahitur è metallo fixo, vt corpus remaneat album, ſeparetur à calore, tunc omnia ad præparationem perfectà ſunt; corpus autem & color duo ſunt & poſſunt ſeparari, purum id eſt color, ab impuro id eſt corpore, niſi hæc ſeparatio primum fiat,

ſed vtraque ſimul in manus ſumantur, committitur error, quæ falſitas ſi perpetretur ad nullam peruenire potes vtilitatem.

Quid porro cum hac anima faciendum, intelliget facile qui ſapit ex ſequentibus. Enaldus Vogetius in ſua præfatione de illa ita inquit: Quidam ſecretiorem indagationem moliti, & videntes auri puriorem partem, craſſiore impurioreque abiecta, quam nonnulli verum auri ſemen, auri ſpiritum vel auri ſulphur nominant, tanta virtute pollere, vt hydrargyro ad ignem feruenti ſuperiectum, ipſum in aurum tranſmutare valeat, ita tamen vt quantitatem corporis à quo detracta ſit, non ſuperet, eam ipſam ſpiritu metallico amplius ſubtiliore & ad materiam magis ſpiritualem deducere conati ſunt, vt non decem viginti aut triginta pondera argenti viui aut imperfectorum metallorum, vt prius, ſed mille & amplius imo infinita in aurum verum tranſmutet. Alius non contemnendus philoſophus iubet animam Solis in ſpiritu ramaforis ſepties rectificato ſoluere, tantiſper pellicanare & circulare, donec per brachia aſcendat, & deſcendat, & in frigore inſtar flaui ſuccini coaguletur: illud rurſus cum nouo ſpiritu ramoforino ſoluatur & coaguletur, & tertia quartaue vice repetatur tantiſper donec menſtruum cum anima Solis fixum oleum intra & extra ignem maneat. Illius pars vna, Solis amalgama ex 4. partibus Mercurij & vna Solis conſtans, in momento in argen in Tincturam coagulet, cum qua vlterior fieri poteſt proiectio, vt nonnullus edocet. Baſilius Valentinus de rebus naturalibus & ſupernaturalibus cap. 6. ita inquit: rectifica ſulphur Solis cum ſpiritu vini, vt fiat ſuaue abſque corroſione, poſtea recipe verum oleum Vitrioli, ex Vitriolo æris viridis confecti, ſolue in illo Martem, confice rurſum inde Vitriolum, & reſolue iterum in oleũ vel ſpiritum, illum rectifica ſimiliter vt ante cum ſpiritu vini, poſtea coniunge & abſtrahe inde ſpiritum vini, vt materia maneat ſicca, reſolue cum ſpiritu Mercurij ad iuſtum pondus, circula & coagula, quando fixum & conſtans fit abſque aſcenſione, tunc habes medicinam ad tingendos homines itemque metalla, ſi modò cum præparato auro fermentetur.

Alius animam ita docet multiplicare: Recipe tuum ſulphur Solis vel Lunæ, ſolue id in oleum, coagula & ſolue rurſum, tunc recipe illius olei vnam partem & 4. partes Mercurij purgati, funde in crucibulum ſuper igne, & quando incipit divaporare, tunc ſuperfunde oleum, & occiditur Mercurius: illum tere in lapide, & imbibe dicto oleo,

oleo, & fiet fixus & fluxibilis, coagula porro etiam alium Mercurium & illum potes augmentare & multiplicare vſque in infinitum. Alius ita ſcribit; Huic oleo ſulphuris Solis apponas Mercurium ſublimatum hoc modo: Recipe vnam partem olei Solis, illi appone ſeptem partes Mercurij per Vitriolum & Sal commune ſepties ſublimati, imbibe in pure temperato vino, donec Mercurius amplius non aſcendat, ſed in rubeum puluerem euadat, & fluere incipiat: hoc puluere potes Lunam, Mercurium, etiam Venerem, in optimum aurum tingere, quod abſque omni falſitate conſtans eſt, & hoc modo potes tuam Tincturam vſque in infinitum multiplicare. Et tantum de anima.

CONSILIVM DECIMVM ET THEORIA *de Lapide Philoſophorum.*

NVllum Philoſophum, in ſcriptis Philoſophicis verſatum latet, quantum Saturnus extollatur, ita vt etiam communi naturali auro præferatur, & Philoſophorum verum aurum & ſubiectum materię dicatur, de quo duorum præſtantium Philoſophorum teſtimonia in maiorem cognitionem & probationem huc transferemus.

Iſaacus Holandus in opere vegetabili ita inquit: Scias mi fili ex Saturno lapidem confici, qui Lapis Philoſophorum dicitur, & ideo, quod quando perfectus eſt, proiectionem faciat, tam in corpore humano interne & externe, quam in metallis: ſcias etiam in omnibus vegetalibus operibus nullum maius ſecretum eſſe, quam in Saturno, non enim in auro putrefactionem inuenimus, quæ in Saturno latet. Nam Saturnus interne probũ aurum eſt, & in eo conſentiunt omnes Philoſophi, nec aliud ipſi deeſt quam vt primum illius ſuperfluitates tollantur hoc eſt feces, & tunc purgetur, interna vertantur in externum, hoc eſt illius rubor, & tunc eſt probum aurum, Saturnus enim facile ſoluitur & coagulatur, patitur etiam facile ſuum à ſe abſtrahi Mercurium: & Mercurius à Saturno abſtractus ſi purgatur & ſublimatur, & communis ſublimari ſolet, tam bonus eſt atque Mercurius Solis, nam Saturnus eſt in ſuo interno aurum ideoque oportet Mercurium eius, tam bonum eſſe Mercurium quam ille qui ab auro: quare dico Saturno in opere noſtro meliorem auro, nam ſi Mercurium ex auro cupis extrahere, neceſſe eſt vt habeas quo corpus Solis per

totum annum patefacere & Mercurium extrahere poſſis, cum à Saturno 27. diebus poſſit extrahi, ſunt ambo æque metalla bona, at certo certius poſſum affirmare, Saturnum Lapidem eſſe, quem philoſophi nominare nolunt, cuius nomen vſque in hodiernum diem latuit: Nam ſi ſciretur nomen, multi extitiſſent in eo laborantes, fieretque ars illa communis, ac vulgaris; illius enim opus breue eſt, & abſque magno ſumptu tenuis in operando labor, ideoque propter incommoda vitanda, nomen latuit. Quicquid philoſophi mirabilibus parabolis de Lapide, furno, & vaſe dixere, Saturnus eſt, non enim opus eſt addere quid peregrinum, præter quod inde prouenit, adeoque nemo hominum tam pauper eſt, vt huic operi non poſſit vacare & ſumptus impendere: nam facili labore è Saturno paucis diebus confici poteſt Luna, & paulo pluribus Sol: & ita quicquid opus habemus in Saturno latet. In illo enim perfectus eſt Mercurius, & in illo ſunt etiam omnes huius mundi colores qui demonſtrari poſſunt, in illo eſt vera nigredo, albedo & rubedo, in illo eſt etiam pondus. Et ita confido poſſe intelligi, Saturnum noſtrum Philoſophicum lapidem eſſe, & Latonem ex quo Mercurius, & noſter lapis labore facili, arte breui, ſumptu tenui, tempore exiguo extrahatur: & recipiatur Lapis, noſter Lato, & aqua aceti, in eoq; lapis noſter lauetur: & hic eſt lapis & aqua, de quo Philoſophi tot immenſos cõſcripſerunt libros. Theophraſtus Paracelſus in canone quinto de Saturno inquit: Ita loquitur ipſe Saturnus de ſua natura: Me omnes ſex tanquam ſuum probatorem ſeiunxerunt, à ſpirituali loco extruſerunt, habitationem in caduco corpore addiderunt, quod enim illi nolunt, mihi tribuunt, ſex mei fratres ſunt ſpirituales, ideoq; meum corpus, quod igneum eſt, penetrant, & quemadmodum ego ab igne conſumor, ita illi mecum, præter duos potiores Solem & Lunam, qui per meam aquam pulcre purgantur & ſuperbiunt, meus ſpiritus eſt aqua, quæ omnia congelata & torpefacta fratrum meorum corpora emollit, ſed corpus meum cum terra ita conſpirat, vt quicquid apprehendam terræ reddatur ſimile, & à nobis in corpus redigatur, nolim ſcire mundũ quid in me ſatum ſit aut quid poſſim, velim a. vt poſſit efficere quod ego poſſum, relinqueret ſane omnes alias artes Chymiæ, & apprehenderet id quod ex me effici poteſt. Lapis qui in me frigidus eſt, eſt mea aqua cum cuius gratia coagulo, ſpiritus ſex metallorum ad corporalem eſſentiam ſeptimi hoc eſt Solis & Lunę. Hoc adminiculo quidem, diuina gratia adiuuante, tantũ pro-

profecit, vt trib⁹ ſeptimanis ex Saturno menſtruum præpararit, quod perlas extemplo ſoluerit. Si Saturni ſpiritus in ſolutionem funderentur, ſtatim in maſſam coagularentur, & oleum animam auro extraheret, tunc poſſent cum eo omnia metalla & gemmæ in momento ſolui, quod Philoſophus in commodum ſibi reſeruabit tempus. Hic ſum obſcurus ſupra dixi apertius.

CONSILIVM VNDECIMVM ET THEORIA *de Lapide Philoſophorum.*

QVam ſummum & inauditum ſecretum ſit, Aurum per aquam ſui generis in ſua tria principia, nimirum ſulphur, Mercurium currentẽ & Salem reducere, & quodlibet ſingulatim ſeparare, ſapientiores diiudicent examinent & indagent. Vero enim verius eſt, ſi aurum ita in ſuam primam materiam reduceretur, & quodlibet ſingulatim ſeparetur, purgaretur & coniungeretur, tunc verus & genuinus Lapis Philoſophorum inde conficeretur. Quemadmodum Baſilius Valentinus, qui reuera Lapidem nouit & habuit diuerſis in locis id teſtatur, & in libello de Lapide Veterum ſtatim in principio ita inquit: Non opus eſt ſeminium tuum quærere in Elementis, tantum enim noſtrum ſemen non eſt ſepoſitum, ſed proprior eſt locus, in quo noſtrum ſemẽ ſuum habitaculũ & diuerſorium habet, ſi ſaltem Mercurium, Sulphur & Salem (puta Philoſophorum) ita rectifica, vt ex illius anima, ſpiritu & corpore plane indiuiſibilis fiat, vt vnio totalis in æternum inde non ſeparetur, tunc fœdus amoris perfecte adornatũ, & habitatio coronæ ſatis præparata eſt, & ſcias illud nihil aliud eſſe quam clauem humidam cœleſtibus proprietatibus adæquatam, & aquam ſiccam terrenæ ſubſtantiæ additam, qua omnia vna res ſunt, ex tribus, duobus, & vno orta, ſi poteris capere, magiſterium aſſecutus es.

Idem paulo poſt: Recipe fruſtum optimi obryzi, partire illud per media, quæ natura homini conceſſit, & redige aurum in id quod ante fuit, & reperies ſeminium, principium, medium & finem, vnde aurum noſtrum & eius fœmina confecta eſt, nempe ex penetrabili ſubtili ſpiritu, pura intacta anima, aſtrali Sale & Balſamo, quod ſecundum eorum vnionem nihil aliud eſt quam Mercurialis liquor.

Idem in prima claue: ſi in auri Anatomia Sulphur & Mercurium ſeparatim reſeruare poteris, eoque rurſum ſecundum artem ſufficientem reddere reſtitutionem: per ignem etiam rurſus impetrabis, vt quod ante demolitionem & Anatomiam fuit, ad id redeat.

Idem fol 108. Principio ſcias, nullum vulgare argentum viuum requiri ad noſtrum opus, verum id ex optimo metallo conficitur, per artem ſpagiricam, purum, ſubtile, clarum inſtar fontis, diaphanum inſtar cryſtalli, ex hoc confice aquam (arrige aures pamphile) vel inuſtibile oleum, nam Mercurius principio aqua fuit, quemadmodum omnes ſapientes mecum docent, in hoc oleo Mercurij ſolue proprium ipſius Mercurium, vnde aqua ipſa confecta eſt, præcipita Mercurium cum proprio ſuo oleo, & habebis duplicem Mercurialem eſſentiam: Sulphur tuum quæras in ſimile metallo: illum ſcias à ſuo corpore extrahere, & ſoluas in proprio ſanguine, vnde prius ante ſuam fixitatem confecta eſt (Hic rodus hic ſalta) ſecundum ſuum pondus in ſexta claue indicatum, & tunc rubeum Leonem cum ſanguine viridis Leonis cibaſti & diſſoluiſti: Sanguis enim fixus rubei Leonis confectus eſt ex confixo ſanguine viridis Leonis, ideoque vnius ſunt naturæ, nam & confixus ſanguis ſubtilat fixum, & fixus econtra ſolidat ſubtilem: ceu ante ſuam diſſolutionem fuit. Sine tunc ſimul in leni calore ſtare, vſq; dum ſulphur omne ſolutum ſit, & cibaſti ſecundum fermentum, fixum ſulphur cum non fixo, vt omnes Philoſophi mecum docent, illud circumagitur cum ſpiritu vini rubeo colore ſanguinis, & dicitur Aurum potabile, in quo nulla reductio vllius rei inueniri poteſt.

Idem in occulta Philoſophia fol. 59. ſi metalla, inquit, mutare, & in Tincturam ſeu Lapidem Philoſophorum redigere cupis, tunc ſcias primum per artem Chymicam metallicam & mineralem formã ſeparare, ſoluere & recludere, nimirum corpus per ſolutionem, & vice verſa è corporali forma reducere Mercurium, Sulphur & Salem, quæ ita ſeparentur, vt quodlibet teneatur ſeparatim. Hoc aliter non fit quam vt mineralis ſpiritus, & ſulphurea anima cum albo Sale viciſſim per artem ſpargiricam & compendia Chymica in liquoreum ſubtilem ac ſubſtantiam redigatur, quod nullo alio fit medio, quam cum aqua Philoſophica, in qua omnia Elementa, in primis omnes cæleſtes elementares & terreſtres qualitates latent incluſæ, Mercurialis enim ſpiritus frigidus eſt, lenis & humidus, anima ſulphurea calida & ſicca, & talis liquor nihil aliud eſt quam prima materia & primum ſemen metallorum & mineralium, qui liquor ſi more Philoſophico cum ſuo fermento componatur, & per Vulcanum ad optimam perfectionem in fixam medicinam redigatur, Lapis Philoſophicorum confectus eſt.

Et

Et alio loco ita concludit, aio tandem, ſalutiferam vtilitatem in metallicis formis aſſequi non potes, niſi tria propoſita principia abſque defectu in vna compoſitione redegeris.

Quomodo iam Lapis & eius præparatio clarius, dilucidius & perfectius poſſet deſcribi & doceri quam ab hoc Philoſopho, & quidem non ſine cauſa, ipſum verò ad hanc ſcientiam ſolam ac ſecretam vnica Aſtrologia, concordantia nimirum ſuperiorum cum inferioribus (Iehoua teſte) deduxit. Nemo etiam ſibi perſuadeat quamuis ſumme doctus, quod abſque Aſtrologia in hac arte proficuum quid aſſequi poſſit, vnde Hermes bene inquit: Quod eſt ſuperius eſt ſicut inferius, & quod eſt inferius eſt ſicut ſuperius. Nec immeritò obſtupeſcit Baſilius Valentinus ob aſtrum Solis, tradens eidem omnem potentiam vniuerſaliter & particulariter, & probat illud ingenioſe, & optime per circulum ex centro deductum ita:

1. Oriphiel. 2. Zachariel. 3. Samuel. 4. Michael. 5. Anael. 6. Raphael. 7. Gabriel.

Superius plaſma eſt angelica eſſentia, à Deo ſummo ordinata: punctum & ſummum Solis radium ducit Michael omnium princeps, poſſidens in angelica eſſentia. Huc accedant omnes Magi, Caballiſtæ & Chymici, & diſcant quid Azoth in Michaële vniuerſaliter, & in reliquis omnibus particulariter operetur magice per ſuam vim in ſeruitium humani generis & omnium creaturarum, in gloriam &

honorem

honorem trium puncti, de quo in tractatu meo de Azotho vniuersali mentio fiet. Et ex hoc circulo egrediuntur (tanquam angelica influentia) virtutes & potentiæ Planetarum, vniuersaliter & particulariter, vt sequens figura declarat. Quilibet enim Angelus suum sub se habet angelum, redditque illam participem sui luminis & influentiæ, sed ita, vt quilibet angeli Azoth (sit vel vniuersalis vel particularis) in Planetis in siderea forma & essentia appareat.

Quemadmodum iam Magice noster Azoth aspicitur in suis operationibus per virtutes Angelorum, ita inuenitur idem etiam diuerse in sidereis corporibus Planetarum vniuersaliter & particulariter: Quod enim:

Oriphielis.		Saturni	
Zacharielis.		Iouis	
Samaelis.		Martis	
Michaelis.	Donum: talis & erit	Solis	Influentia.
Anaelis.		Veneris	
Raphaelis.		Mercurij	
Gabrielis.		Lunæ	

Ita

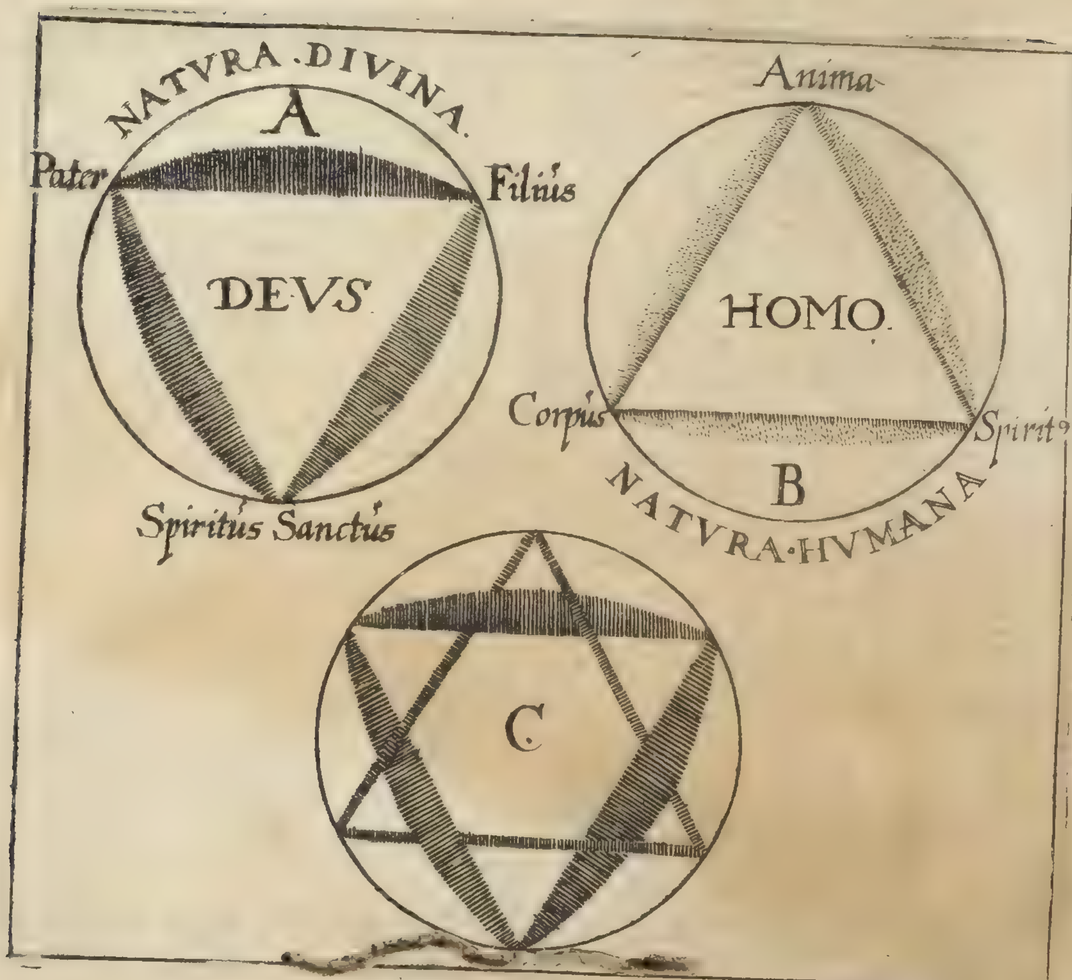
Ita recipiatur iam analyſis rerum, præcipue in his figuris & tabulis, & tunc perſpicientur noſtri Azothi miracula in inferioribus creaturis,

Angeli	Sydera vel Planetæ	Mineralia:
Oriphiel	♄	Plumbum.
Zachariel	♃	Stannum.
Samuel	♂	Ferrum.
Michael	☉	Aurum.
Anael	♀	Cuprum.
Raphael	☿	Argentũ viuum.
Gabriel	☽	Argentum.

Partes hominis.	Vinum in vegetabilibus.
Splen.	
Hepar.	
Fel.	
Cor.	
Renes.	
Pulmo.	
Cerebrum.	

Variæ herbæ Planetis & ſideribus appropriatæ, quorum infinitus numerus eſt.

Quemadmodum vel mille & infiniti ſunt angeli; ita etiam ſidera, mineralia, vegetabilia, & diuerſæ partes paruæ & magnæ in homine & eius muſculis, venulis, cartilaginibus, tendonibus, neruis, in quibus omnibus Azoth vniuerſaliter vt in Michaële, Sole, auro, corde, vino, in reliquis omnibus particulariter operatur & ſuas virtutes exerit: attamen quanto Angeli ſidera, mineralia, partes hominum, & herbæ, medio puncto, qui in quarto numero eſt, ſunt propiores, tanto maiores habent etiam operationes, dona & virtutes: Econtra quò longius diſtant, eò minus habent virtutum. Ex his igitur conſtare puto, noſtram materiam & ſubiectum Aurum eſſe, & illud in ſuam primam materiam debere reduci, & iterum coniungi: quod veri Theoſophi & Philoſophi per duos triangulos ſignificarunt, quemadmodum ex ſequentibus figuris & characteribus cum literis A. B. C. notatis, videre eſt.

Aspicite & animaduertite Trigonum in figura cum litera A. notata, & scitote diuinum esse characterem, suos sub se transmittentes habens vertices, ab illo egrediuntur spermata omnium creaturarum. In altera figura cum B. notata est Trigonus, character & signum humanæ naturæ, qui passione & morte in cœlum sublatus est. Quicunq; iam opus sophorum assequi cupit, ambos characteres & Trigones coniungat, ideoque indicant illius vertices supra se tendentes, quod character sextangularis, vt ex figura cum litera C. notata videre est, fieri inde possit & debeat.

Voluerunt itaque Philosophi per primum signum nimirum aquam præfigurare, & indicare aquam, esse primam materiam omniū rerum, & cum ea Mercurium etiam Philosophorum, secundo charactere vero nimirū igne, ignem, & per illum Sulphur Philosophorū,

quem

quemadmodum hodieque à nonnullis Chymicis aqua & ignis ad ea denotanda vsurpatur. Duobus hisce characteribus in vnum characterem, vt tertia figura litera C. notata indicat, compositis & copulatis, tunc merito vocitatur duplex Mercurius, viri & mulieris semen, sperma Solis & Lunæ, quod etiam in Apocalypsi à Iohanne per α & ω spiritualiter ad Christum, Philosophice vero ad nostrum opus refertur. Nam ex congeneratione Solis & Lunæ Alpha ita formatur α & ex duplici ☽ omega ita ω. In hoc exerceant se omnes Philosophi, & suas imaginationes non solum ad externa corpora mineralium & metallorum, sed ad spiritualem essentiam, quam Philosophi suum Mercurium & Azoth dicunt, dirigant, ita se Mercurius ipsis facile subijci & si modo in sextangularem characterem recte includere poterunt. In summa hæc est tota ars, reduc aurum in suam primam materiam, quæ est & dicitur prima solutio, deinde putrefac tria principia extracta, & purga quodlibet singulatim, tunc redige Mercurium Solis in aquam, solue in illa Sulphur & Salem, & habes veram solutionem Philosophicam, de qua scribitur, quod seipsam soluat & coagulet. Illud vidi meis oculis & attigi meis manibus, (verba Authoris.)

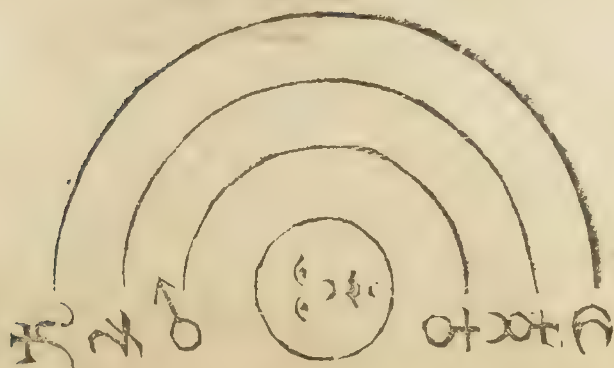
CONSILIVM DVODECIMVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

EX Venere, Marte & Saturno animas intra triduum præparare & extrahere, laminis relictis integris: ne totum corpus in crocum redigi debeat, ideoque dicitur crocus, vt tantum illius anima, & non totum corpus recipiatur, quod multos Chymicos in errorem duxit, vt crocum nequiuerint fluxibilem ingredientem ac fixum reddere: Si vero hoc modo conficitur, tunc habet ingressum, magnoque afficit artificem gaudio. Ubi notandum, quod absque Martis & Veneris spiritibus & animabus neque Sol neque Luna exaltari & ad plusquam perfectionem redigi possit: quod Philosophi, qui Astrologiam callent optime comprehendere poterunt, quare Sol in Ariete, domicilio Martis, & Luna in Tauro domicilio Veneris suas habeant exaltationes. Nam cognitio naturæ, in qua duo illa lumina exaltantur, nos ad multorum secretorum considerationem ducit. Duo enim hi Planetæ Sol & Luna suam exaltationem & dignitates essentiales in

 regione

regione cæleſti concipiunt, quando in prioribus Martis & Veneris domicilijs conſtituuntur & verſantur in tali reputatione, vti externi Dominatores regio throno & dignitate, ornati quod Philoſophi per hunc characterem Hieroglyphicum ☿ non obſcure indicare voluerunt. Conſideretur enim, quomodo Venus & Mars ſignentur, nempe ita Venus ♀ & ita ♂ & animaduertetur, quod ſuos characteres à Sole accipiant & mutuent, quemadmodum Saturnus & Iupiter ſuos characteres à Luna. Saturnus ita ſignatur ♄ & Iuppiter ♃, habentque ambo characterem Lunæ, iudicantes ſe de natura Lunæ eſſe, & facile in argentum poſſe tranſmutari. Et per priorem characterem Hieroglyphicum ſatis probatur exaltatio duorum luminum, ita enim pingitur Sol ☉, & ex hoc ſtat ita ſignum Martis ♂, indicans, Solem in Ariete conſtitutum, per cornua indigitatur & Aſtronomice ita pingitur ♈ tanquam pro domicilio Martis; Lunam vero ſuam exaltationem in domicilio Veneris nimirum Tauro accipere, nam quando Veneris ſignum ita pingitur ♀ & Luna ſuperius apponatur, vt ita ſtet ☿: videmus quam mirabiliter Philoſophi & occulte id nobis indicare voluerunt, quemadmodum & ſignum Tauri in hoc charactere ☿ comprehenſum latet: In Aſtronomia enim Taurus ita pingitur ♉, ſi iam de priori charactere inferius crux tollatur, habetur ſignum Tauri. Vnde etiam conſtat, quam optime & egregie veteres Philoſophi talia ſecreta indignos celarint. Et per tales meditationes veteres Magi, Ægyptij & Sophi veriſſime deprehenderunt, duos dictos Planetas, Solem & Lunam, in hac terreſtri regione ſeu globo, quemadmodum & de cæleſtibus indicatum eſt, ſuas dignitates & exaltationes à terreſtribus Planetis Marte & Venere accipere, ad quod illis multo certiorem & infallibilem manuductionem dedit ſtatus Planetarum in cœlo. Saturnus enim primum occupat locum, Iuppiter ſecundum, Mars tertium, Sol quartum, Venus quintum, Mercurius ſextum, Luna ſeptimum. Si iam Planetæ hoc ordine ponerentur, deprehenderetur, Martem & Venerem auri, Saturnum & Iouem argenti naturam proxime, quod pulcre perſpici poteſt, ſi per dimidium circulum hoc modo

Saturnus

Saturnus & Luna, Iuppiter & Mercurius, Mars & Venus coniungantur, nempe ſemper duos vnam habere naturam & proprietatem, & ab auro tanquam omnium rege & centro in medio conſiſtente ſummam ſuam accipere virtutem. Unde Baſilius Valentinus non immerito affirmauit inquiens, verum Mercurium & Sulphur Philoſophorum, (qui aurum cibant, ſanguinem præbent & ſubtiliant) ex Tinctura Martis & Veneris debere reſumi & præparari. De quo copioſius legi poteſt ipſius tractatus de confect. magni Lapidis, & Tractatus de rebus naturalibus & ſupernaturalibus. Quare (inquit idem) quia Tinctura auri in nullo magis ſuperflua quam Marte & Venere, veluti viro & vxore inuenitur, corpora illorum diruuntur, ſpirituſque tingentes expelluntur, qui recluſum præparatum aurum ſanguinent & per ſuum cibum & potum ſubtiliant: & noli mirari, regem mutuationem accipere à ſuis ſatellitibus, nam illorum corpora non fixa ſunt & imperfecta, & multa quidem promittunt, pauca tamen præſtare poſſunt, vbi vero rex illius particeps fieri poteſt, æſtum & frigus melius vincere poteſt. Idem alio loco: Scias Venerem per ſuum cæleſte Sulphur amictam eſſe, quæ ſplendorem Solis longe ſuperat, & tamen plus Sulphuris ſuperflui quam auri apud eandem inuenitur. Hæc Tinctura, quam Venus aſſequitur, etiam in Marte ſimiliter inuenitur & quidem efficacior, præſtantior & maior, nam Mars eſt vir, Venus verò fœmina, in hoc inuenitur Sulphur ardens, & adhuc vnum Sulphur non ardens, quod mirandum eſt, vnum Sulphur eſt album, alterum vero rubeum in operatrice generatione. Rubeum Sulphur eſt incombuſtibile, eſt enim verus ſpiritus, ex quo oleum incombuſtibile præ-

paratur, & est vnum Sulphur, cum Auro radicaliter confectum & inuentum. Hoc Sulphur dici potest Sulphur omnium sapientum, ideò quod omnis in eo inueniatur sapientia, sed Mercurialis spiritus, illum superat. Sed & cum illo in simul sal Martis per spiritualem vnionem componi debet, sic vt tres in vnum succedant locum inque æqualem eleuentur operationem & perfectio summa constabit. Tinctura verò solum consistit in spiritu cupri & illius potissimum coniugis, estque merus vapor, graue olens in principio, & hic vapor resolui debet in modum liquoris, quo fœtens incombustibile oleum inde possit præparari, quod suum principium ex Marte sumere & habere debet, illud oleum libenter coniungitur cum spiritu Mercurij, recipiuntque omnia metalla libenter ad se corpora, quando primum præparata sunt, potissimum secundum admonitiones clauium Basilij.

Idem eodem loco: Hic aperiam tibi secretum: quod nempe aurum, cuprum & ferrum in se habeant vnum Sulphur, Tincturam & materiam tingentem quæ materia tingens spiritus est, vapor & fumus, qui omnia corpora penetrauit, & penetrare potest: si illum capis, & per spiritum acuas qui in Sale Martis inuenitur, & connis cum illo spiritum Mercurij secundum iustum pondus, purgans ab omnibus fecibus, vt absque omni corrosione suaues & beneolentes fiant, tunc talem habes medicinam cui in toto mundo nulla potest conferri, sin verò illa cum splendidissimo sole fermentaretur, tunc ingressus perfectus pateret ad operandum, & omnia metalla transmutandum. Quis clarius & maiori cum fundamento posset scribere quam hic Philosophus, quod nullus ante eum tentare ausus fuit, quod ipsemet his fatetur verbis, ego aperio, inquiens, multa secreta, quod quidem non debebat fieri, quid vero faciam? neque omnia silentio inuoluere possum, sed modus in rebus omnibus optimus.

Quare concludimus indubitato cum omnibus Philosophis affirmantes, Lunam soli proximam esse, quæ in hoc Elementari mundo, hominum negotia & instituta cum Sole, fratre suo, mirabiliter mutat & diuidit, quemadmodum etiam in cælestibus duo clarissima & maxima lumina, vnum quod diei præest, alterum quod noctem regit, principio mundi ab illo, qui naturam & omnia in mundo artificiose disponit, condita sunt. Quia vero terrestri Lunæ secundum sententiã omniũ Philosophorum, tria desunt, nempe pondus, fixatio & gradatio, illa ita

reipsa

reipsa recompensare voluerunt. Pondus illi reddere potest Saturnus, qui soli in pondere proximus est, ideoq; pleriq; Philosophi Saturnum nominarunt Solē leprosum. Astronomi & Philosophi Saturno in hoc mundo terrā attribuunt, & quid ponderosius terra? ideoq; in cælesti cursum suum circulum propter tarditatē & pondus 30. annis absoluit.

Secundus defectus est fixatio, nam Luna propter Mercurialem adhuc in se residentem humiditatē & sulphuream nigredinem, in impura humiditate non decocta est. Hinc Mars, vtpote soli calore proximus restituet, quo facile in excellentiorem naturam digeratur.

Tertius defectus gradatio est, quam Venus, quippe perpetuus Solis comes, & Lunę colore proxima, restituet, quod Philosophi, (qui tres illos defectus reuera recompensare in Venere sciuerunt) obscure indicare voluerunt, quando dixerunt, solutam Venerem, vt scis congela, & proijce super Lunam fusam & exaltabitur in colorem & honorem Solis verissimi & certissimi. Alij ne viderentur inuidi, aliquantò clarius laborum amplificatione cum posteris communicarunt, sic ponendo ac dicendo, Venus est exaltatio Lunæ ad gradum Solis, calcina igitur Venerem, exubera, sublima, solue, istam solutionem coniunge solutæ Lunæ, congela & habes Solem. Hæc Venus à naturalibus Magis Dearum pulcerrima reputatur, ideoq; adscribimus Marti Tincturam (facile enim in Venerem transmutatur) & pondus, nam transmutatur in internum Saturni (hæc Saturnus est Philosophorum) in quibus duobus fixatio latet inclusa.

Illud testatur etiam Basilius in tractatu de magno Lapide fol. 13. & 14. ita inquiens: si Martis animositas cum Lunæ constantia & Veneris pulcritudo in mixtura & concordantia spiritualiter consonant, tunc iucundissima potest institui Musica, per quam aliquot claues ad honores euehi possunt, & egenus panem suum particulariter assequi potest. Oportet enim phlegmaticā constitutionem seu humidā Lunæ naturam per calidum Veneris sanguinem exsiccari, & illius magnam nigredinem per Martis Salem corrigi. Quam vero hæc tria corpora inuicem habeant proportionem & quænam requiratur commixtio, partim Astronomice partim naturaliter indagari oportet: naturaliter, vt qualitates & natura consideretur, sunt enim tres defectus, & hic perpendetur quinam illorum maximus sit, & quid primò conueniat, hoc est digestio, & quid vltimo hoc est Tinctura, & deinde quantum Saturnus, hos in pondere excedat.

Astro-

Astronomice vt cognoscetur quam procul & prope reliquæ Lunæ sint in regione ordinatæ Planetæ. Saturnus est sextus, Mars quartus, Venus secundus, Sol in medio consistit supra illam tres sunt Planetæ, & infra itidem tres. Mars supra Solem proximus est, & Venus infra. Quare qui in secretis artibus & Chymia quid proficere cupit, illum oportet cælestia corpora bene considerare, illorum qualitates & naturam, item situm, nisi hoc fiat, frustra incipitur quicquid incipitur.

Si iam Lunam in Solem transmutare cupimus, necesse est vt ex Marte & Venere subtilissimi tingentes spiritus extrahantur, & cum auro fermententur, & si Luna debeat fieri Sol, prius duo illi Planetæ, vt Mercurius & Venus, qui inter Lunam & Solem consistunt, separentur, tunc abit cum Venere nigredo & cum Mercurio humiditas divaporans, ad quod requirentur Salia, Aquæ fortes & vegetabilia, per hæc enim purgantur corpora, spiritualemque induunt naturam: Et hæc summo studio considerabit, is procul dubio naturalis Philosophicæ assequetur mysteria maxima.

CONSILIVM DECIMVM TERTIVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

EX minera Saturni & Antimonij acidum & acutum acetum paucis diebus absque omni additione materiæ alicuius conficere: quod verum est Philosophorum acetum, & non vulgare: Unde Basilius Valentinus de communi destillato aceto inquit: Faciam te certiorem, commune acetum non esse acetum Philosophorum, sed nostrum acetum alius potus est, nimirum ipsa materia, Lapis enim Philosophorum conficitur ex Azotho, qui per communem destillatum Azoth & spiritum vini & alias plures aquas prius præparari & in certum ordinem disponi debet: Hoc acetum vera fontina & balneum regis est, & omnium reliquorum metallorum, quæ ita recipit, vt separari vicissim nequeant: Hoc acetum aqua Mercurij & soluens Philosophorum est: aqua quæ omnia congelata & refrigerata metallorum corpora emollit, vicissimque congelari fecit; hoc acetum in infinitum multiplicari potest: hoc modo possunt paucis diebus omnes mineræ marcasitæ, Cadmiæ & alia metalla fixa & non fixa absque omni additamento

mento in aquam conuerti: & hæc est vera via, verum Saturni menstruum, de quo Philosophi valde occulte scribunt quomodo præparetur, non commune acetum verò destillatum putant.

Quanquam Isaacus Holandus cum aceto communi destillato operari iubeat, longe alium tamen intellexit acetum: quod etiam G. R. (qui nunquam habuit nec intellexit lapidem, sed commentatus tantum est in Raimundum Lullium) fefellit, vt suam inde, oblitus tam secundi & tertij principij, Mercurij scilicet, quam Salis, & tantum cum anima Saturni operans, prodiderit inscitiam. Nam quando commune acetum destillatum super minium funditur, extrahit tantum animam & dulcedinem, relinquens Mercurium & Salem: quod deprehendet & experietur, qui corpus residuum & terram reducet. Nam in reductione terræ plumbum purum dabit, cui nihil in extractione quam anima seu Sulphur surrepta est. Illud probat experientia, dum opinatus spiritus Saturni, qui cum aceto communi conficitur, metalla (vt Paracelsus de eo loquitur) non vult soluere multo minus coagulare, cum id tamen verus spiritus Saturni per proprium suum acetum confectus, præstet. Et certò certius credat Philosophus (loquor expertus) spiritum qui solutas margaritas coagulat, & oleum quod auro animam extrahit, nihil aliud esse quam spiritus & oleum aceti, qui aliquantò plus, quam ante habuit, à Saturno accepit, & illud facile inde intelligi potest, si oleum, quod ab aceto & spiritu separatur, non rubeum apparet, vt reuera (quia Saturnus interne plane rubeus est) apparere debet, & modus præparandi mihi constat. Quod vero acetum priores habet virtutes, quoad solutionem & coagulationem margaritarum & extractionem animæ Solis attinet, non suo sed Saturni spiritui adscribendum: testantur illud duo illi clarissimi Philosophi Paracelsus & Basilius, quibus in vno capite plus fidei quam G. R. in omnibus dandum est, veluti etiam quotidiana est experientia testis. Paracelsus in libro de resuscitatione rerum naturalium, de aceto ita inquit: Feces aceti si destillentur, quemadmodum in vino adusto fieri solet, destillatur menstruum, quod omnia metalla & lapides, aliasue res instar aquafortis soluit. Basilius de aceto ita: Nihil vtile in Chymia & medicina præparari potest, ad quod aceti opera non indigeatur: In Alchymia enim vsurpatur ad extractionem metallaris essentiæ & tincturæ, si prius præparatæ sunt, in Medicina suas vires itidem interne exerit: Externe applicatur calidis vberibus pro refrigerio. Unde fa-

cile conijci potest illud quod G. R. docuit & C.H. prætendit, non esse neque posse esse verum Saturni menstruum, non qui verum Saturni menstruum habere cupit, illum oportet Saturnum in tria sua principia per proprium suum acetum reducere: illorum quodlibet purgare, & vicissim singula in vnum reducere, siquidem omnia ab vno ad vnum. Ita & hoc modo potest & debet ex minera Antimonij acetum illius præparari, quo ex illo tria sua principia redigi possint ad verum soluens metallorum & mineralium medicamentum conficiendum, quod expertus Philosophus per quam facile expedire potest.

CONSILIVM DECIMVM TERTIVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

PRimum confice oleum Salis sequenti modo, Recipe Coloniensem vel alium candidum Salem, Sal enim marinum existit præstans: reconde illud in ampullam Waldenburgicam, ac tres vncias superfunde sequentis destillati aceti cantharum, lutatum pone in arenam, fac suapte coagulari & præparasti Salem: Iam destilla sic: Recipe duos acutissimi aceti vini cantharos, infunde duos præparati Salis manipulos, consistere facias ad digerendum diem ac noctem, tunc destilla per Alembicum, & quando phlegma adscendit, tunc remoue recipientem, ne quid de nigredine accedat ad destillatum funde vicissim duos Salis manipulos, obserua in omnibus priorem modum, repete ita & tertiò & præparasti acetum.

Si cupis iam destillare Q. Ess. omnium metallorum, & Mercurium philosophorum, qui omnibus in locis inuenitur, non verò est viuus Mercurius, seu vulgaris qui venenosus est: Hic salubris, quo nemo hominum carere potest; ex quo Tinctura conficitur, incipe ita in nomine S.S. Trinitatis.

Recipe tres Salis bene tosti libras, & sex salis prius coagulati lotones ambo hæc bene commista reconde in retortam bene lutatam, repone recipientem cum aquæ mensura frigidæ, subijce lenem ignem per biduum, vt tertio die primum incipiat incandescere, & perspicientur albi vapores in recipientem descendere: Hi metallici sunt spiritus, tunc fac in æquali stare calore, donec vapores omnes adscenderint, quod fiet intra octiduum, tunc videbis superius in recipiente pendentem sublimatam terram, quæ est Mercurius Philosophorum. Quando vapores omnes adscenderint, fac refrigescere, postea remoue recipientem,

entem, dilue bene interiori aqua, vt adhærescens sublimatus aqua commisceatur. Postea recipe illam aquam cum sublimato & funde in destillatorium, destilla sensim per Alembicum ad 12. gradus, & quando hanc aquam per dimidium diem destillasti, & dulcedo in acedinem incipit mutari, tunc recipe destillatam aquam in patinam vitream, pone in cellam, & crystillisatur instar plumarum, crystallos exime, sicca & reserua. Reliquam aquam à crystallis transitam seu separatam, destilla vt ante, fac plures dari crystallos, & adde residuam acredinem priori: destilla vicissim inde dulcem aquam, fac crystallisari vt ante, ita procede donec nulli amplius proueniant crystalli, gusta sæpius aquam & acetum transiens, si linguam mordet & dentes exanimat, cessa, & habebis oleum Salis in fundo, hoc rectifica per se ab omni phlegmate, si taliter hoc oleum præparaueris, soluet aurum tenuissime laminatum, quia est omnium metallorum aqua soluens, extrahit etiam illis Q.Ess. Radicalem.

CONSILIVM DECIMVM QVINTVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

SOlue 24. vel 30. salis nitri lotones in duas libras quintæ essentiæ vini, reconde in vitrum, sine per 24. horas stare, postea effunde reconde in vitrum & sigilla. Postea solue duos auri lotones in aquæ regis octo lotonibus, (facta ex Vitriolo viridi purissimo sale nitro & sale armoniaco) postea abstrahe aquam soluentem ad auri calcem. Quando ita aurum in fundo instar pulueris inuenimus, in 28. lotones Q. Ess. vini optimi reposuimus, in illis aurum nostrum lauimus, essentiam tamdiu abstraximus, donec omnia facta fuerint dulcia, quindecies cohobando. Tunc puluerem nostrum in recentem aquæ salis petrosæ solutionem addidimus, sinentes in Balneo Mariæ in vitro circulatorio per 40. dies & noctes circulari. Postea fecimus omnia inde divaporare phlegmata leni igne instar solaris caloris. Tandem recondimus in vitrum Philosophicum oui albumine bene lutatum mixtum cum Therebinthina & recenti calce viua in furnum tandem Philosophicum posuimus, subiecimusque ignem lampadis, facientes elychnium Philosophicum eumque continuum videlicet ignem per 9. menses, & 9. istis mensibus elapsis inuenimus diaphonum pulcerrimum lapidem, ad cuius partẽ vnam addidimus 10. partes Mercurij, prius calefecimus, & ita in rubeum puluerem redegimus. Huius pulueris

ueris 1. pars ad mille partes Saturni fluxi addita, ex tempore optimum effecit aurum.

Multiplicatio eiuſdem.

RECipe Mercurij, in rubeum puluerem redacti partem vnam, adde ei 10. vel 50. partes Mercurij purgati cum 2. partibus Solis amalgamati, operare vt ante per 9. menſes, & nihil tibi deficiet, ſi cura veris vt in prioribus tribus menſibus vna pars tinget mille partes cuiuscunque metalli in optimum Solem.

CONSILIVM DECIMVM SEXTVM ET THEORIA *de Lapide Philoſophorum.*

Cum Enumeratione eius efficaciæ & conſtellatione cum cæteris metallis.

IN hoc Tractatu dicemus de ſupercæleſti magna ſecreta atque occulta patefactione, ſingularis alicuius rei eſſentia, quæ non numeratur inter ſecreta Philoſophiæ, nam quemadmodum illa ſupernaturalia ſunt, ita ſunt & hæc ſupercæleſtia, habentque magnam dignitatem humanum occultum ſpiritum talium diuinorum ſecretorum & patefactionum de his reddere participem. Quanquam verò optime Deus de tuis magnis ſecretis hoc loco ſcriptis iam patefactiones inſtituam, quod omnibus patribus & ſanctis hominibus ſemper diſplicuit, precor tamen, vt id mihi ignoſcas, ſcio enim quod etiam videntem obcœcare poſſis, & confido, quod ijs Solis quibus faues illud in factis vere vſurpare concedas. Pro exordio autem huius ſecreti Tractatus animaduertite, quod in omnibus creaturis diuina quædam potentia & efficacia ſit, quæ ab omnipotenti Deo poſt abſolutam primam creationem ita cæleſtibus aſtris inſerta eſt, vt in æternum inuicem ſeparari nequeant. Quanquam humana mens id comprehendere nequeat, quia hoc loco duo (quaſi) contraria, corpora, ſubſtantiæ ſeu materiæ, qualia cælum, aſtra, Elementa, & aliæ eiuſmodi materiæ, item quod aſtra tam longe & alte ſupra nos, noſtram materiam verò tam profunde ſub aſtris, ſita ſint & perſpiciantur, dico tamen, quod nihil aliud ſint quam vir & fœmina, quæ duo in ſua operatione tertium,

tium, hoc eſt fructum ſui ſeminij producant, non autem parturiunt niſi à matrimonio diuino æterno vendantur, copulentur & deuinciantur: Hinc inde Gamalcie ſapientum ac Philoſophorum maiorum. Nolite autem mirari tam mirabilẽ creationem vna cum illius magna operatione, quanquam captum noſtrum facile ſuperat, modeſtus tamen hominis ſpiritus vſque & vſque laboret, vt ſuæ cogitationes ſint quaſi cæleſtes, & omni naturæ, imo etiam omnibus Angelis dominentur.

De characteribus autem ſciatis, quod hic nolim introducere mea, aut veterum & recentium necromanticorum diabolicorum characterum ſigilla, verba & nomina, quæ etiam illos, qui verum fundamentum integrum & abſque macula habere putant, decipiunt, quare ſumma hic opus eſt attentione, & volumus vos breuiter admonitos, ne multum tribuatis inanibus libris Ptolomæi, Arthephij & nonnullis tomis Alberti Magni & aliorum quos recenſere non opus eſt. Cauete vobis, nonnulla enim futilia ſunt, abominabilia & ſeductiua, nonnulla vera & iuſta: obſeruate inprimis fundamenta huius ſecretæ ſcientiæ, de qua aliquid ſcriptis comprehendam. Sed opus iam aggredimur, & quod porro te docebimus, id quolibet loco vbi opus fuerit, vere & abſque vlla obſcuratione patefaciemus. Haberemus quidem hic locum cum Fratribus Roſæ Crucis, conuerſandi, ſed differemus ad examen illorum Reformatorium. Recipe igitur in nomine S. & indiuiduæ Trinitatis vnciam vnam ſeu drachmam vnam granulati Solis, ſoluti in rectificata eſſentia vini, pone in Balneum per menſem vt plane diſſoluatur, tunc funde ſolutum aurum cum eſſentia vini in puram cucurbitulam, & vide ne feces vna tranſeant, deſtilla eſſentiam vini per Alembicum in Balneo ab auro, & remanebit in fundo inſtar puri puluiſculi, laua illum cum aqua communi bis deſtillata & in Sole iterum ſicca, oportet autem eſſe quam ſicciſſimum, & huius pulueris vnciam vnam præpares, ideoque iubeo ſoluere ex abundanti drachmam vnam, vt ſi quid deficeret, vncia tibi eſſet integra. Recipe iam ſanguinei olei de rectificato Vitriolo 5. vel 6. guttulas, illas fac cadere ſupra puluerem ex auro præparatum, nõ plus vno momento, & ex templo (in vitrea concha) ab auro deglutientur, & ſiccũ quam ante permanebit, in colore verò inſtar floris purpurei. Iam conficias vaſa & crucibula ad hoc opus, eſt enim magnũ ſecretũ, quale vix reperiri poteſt aliud maius, ſed ꝑpara prius tuam materiam.

Recipe laminas Veneris, Martis, Iouis, Saturni ac Lunæ, de vno tantum quantum de altero, ſtratifica quodlibet ſeparatim Sale communi, in terreo vaſe cementatorio, calcina quodlibet ſecundũ rectum magiſterium Philoſophicum: cuprum per biduum, Martem per ſextiduum Lunam per triduum, Iouem per 5. dies, Saturnum per biduum, & hoc tempus idoneum eſt ad veram & perfectam præparationem metallorum, in puluerem & cinerem, exime autem quodlibet iuſto tempore, tere ſuper lapide tritorio in puluerem incomprehenſibilem ſeu impalpabilem, obſerua bene quodlibet, attende quid in poſterum dixero diligentiſſime, præpara primum crucibulum cum hac materia, cum qua vere præparari debet. Recipe vnc. 2. præparatæ & cementatæ Lunæ pulu. vncias 2. Veneris, pulu. vnc. 2. Martis pulu. vnc. 1. Saturni pulu. & Iouis pulu. vnc. 1. pone ſingulas & omnes in reuerberatorium, ſubijce continuum de arido ligno ignem per 12. horas quam optime potes, & confluent inuicem metalla 12. horis in diaphanum vitrum diuerſi madi coloris aſpectu iucundiſſ. & poſt 12. horas, vbi metalla in bonum vitrum combuſta ſunt, exime, contunde iterum vitrum in mortario ſubtiliſſime, funde in terreum crucibulum, & funde in prunis cum folle, vbi fuſum eſt, verte crucibulum de vno latere in alterum, vt ſingulis locis vitro obducatur, & iuſtum eſt.

Tunc recipe in nomine Dei commixtionem, aurum cum benedicto oleo Vitrioli, pone ſubtiliter in vitreatum tigillum, luta ſuperius luto ſapientiæ ne frangatur, pone viciſſim in reuerberatorium, reuerbera per triduum, ſed ita ne vitrum fundatur. Certe dico tibi, hauriet aurum & oleum noſtrum virtutẽ Radicalem 5. metallorum, & quanquam in auro ſat ſuperfluaq; omnium quinq; imperfectorum metallorum vis ſita ſit; nequeunt tamen ſuam potentiam & virtutes minime vt Rex ipſiſſ. exercere, iam verò quaſi à morte per hunc noſtrum ſecretum proceſſum excitauimus, ita deinceps metalla grata & accepta ſunt aſtris cæli, quo in illa facile ſuas operationes perficere poſſint, & profecto hoc primorum & magnorum ſecretorum vnum eſt, noſtrique propoſiti, hoc minime ſilentio filijs ſcientiæ inuoluere.

Iam exime tigillum è furno, aperi, & inuenies occultum lapidem cœleſtis efficaciæ & operationis, hunc diligentiſſ. conſerua, Non ſolum enim in hoc noſtro Philoſophico opere medicina eſt, ſed etiam medela contra omnes generis morbos, neque metalla in aurum poteſtatem habet tranſmutandi, ſed eſt etiam in ſua efficacia quaſi inuiſibilis,

bilis, velut inſuperabile vinculum cœli, influunt in ipſum aſtra omnia cæli, & operatur ſupra omnem captum humanum, & qui illum ſecum habet, non poteſt vinci ab hoſtibus, conciliat ſibi fauorem & gratiam apud quoſuis, eſtq; tutus ab omnibus morbis præter illos quos Deus ad mortem prædeſtinauit. Accipe adhuc vnum ſecretum quod veriſſime noſter lapis operatur: ſi quis eum reponet ſub linguam, ille intelliget cæli potentiam, & illius intellectus erit ſupra omnem naturam, ita vt quaſi ſit angelicus. Hoc bene obſerua, nam propterea operatur, & operatur ita diuina ſecreta. Ita audiuiſtis primum proceſſum & ſecretum noſtri lapidis quod maximum eſt. Viuite in timore Dei & date prompte de veſtris, & inſeruiet vobis Deus & cœlum. Nota hic lector ſapiens, Authorem loqui ſolummodo de virtutibus cæli terreſtris, non verò de myſterijs Archetypi, ne Angelis quidem notorijs. Iam progredimur ad alia, more quidem Cabaliſtico. Confice in nomine Dei duo vaſa eo quo iam doceberis modo, cuius ſecreta quam magna ſunt, quare caueas impie illotis illa tractes manibus, ſolis enim innoteſcent filijs ſcientiæ. Porro Notare oportet vos prius exercitatos eſſe, quo facilius laborem huius operis perficere poſſitis, & felices ſitis in fundendis formis, quæ præſcribentur. Adurite quodlibet metallum in vitrum, præcipue abſque commixtione alterius, & cuſtodite quodlibet ſeparatim optime. Prius vas habeat formam ☽ ſemicirculum, ſed poſt circulum verum puncti centrum recte exprimatur ita ⌒ ◡ vna pars cōficiatur ex ſolo vitro ☽, altera pars ex Venere, quas exacte metiaris & poſt circulum conficias, multū enim intereſt. In vna lance ſeu vaſe inſtar ☽ conſtituatur quaſi in centro vaſis in fundo duo ſemicirculi, excauati hoc modo ◡◡ in omnibus ſecundū proportionem vaſis, ita vt quodlibet in ſeptem partes diuidatur, & hi duo ſemicirculi comprehendant illarum 7. partium perfectionem. Alterū vas ſeu pars debet ad circulos excauari, ſed integrum manere, debetque eſſe inſtar alterius vaſis Lunaris, ita vt ſimiliter cum lunari 7. partes comprehendat, tunc habeas laminam ex auro confectam & bene expolitā, in illa vas tuum ex Venere præparatum ponas ſub dium, in illud vas ponas lapidem tuum quaſi in centrum, quod obtegas vaſe lunari. Fiat autem nocte, vt nullo id oculo adſpicere poſſis, fac ita in tranquillo loco, vbi nullus motus, ſtrepitus, fœtor aut ſimilia incommoda ſunt ſtare, & ante dimidium quadrantem horæ incipient mineralia ſummi Dei & ſpirituum,

rituum, noli expaueſcere & timere magna iſta mirabilia, ſed benedic Deo & Chriſto qui homini talia patefecit ſecreta: videbuntur potentiſſima mirabilia maximi Dei in ſuis creaturis cælorū & firmamenti, item nocturna lumina & illi addictos ſpiritus, quomodo dominentur cæleſtia aſtra & eorum operationem poterunt videri, & omnes eorū ſpiritus, qui in cælo ſua habent domicilia, de quibus veteres multa inutilia dixerunt & diſputarunt. Accedite vos Mathematici ad vera ſecreta magna miracula noſtri inſtituti, vt veſtris nugis phantaſticis valedicere poſſitis. Quantula itaq; ſecreta, quæ quidem his maiora exiſtunt & è lapide noſtro reuera exiſtere poſſunt, facili via vobis, ſi rem acutius conſideraueritis, innoteſcet, ſed & nos ex abundanti adducemus ænigma apocryphum. Conficite in nomine Dei commixtionem ſecundū artē in noſtro lapide, puri diaphani pyrois, nimirum vt pyrois cum L. vere vnitus ſit, abſque iactura luminis, nec alter alterū lumine antecedat & obfuſcet, conijce ambos in purum cryſtallinum fontem Erato al. Enaho. quo illorū ſpiritꝰ plane in eò cōſumatur; Eximite corpora, quæ magna & impura ſupernatant, purgate fontē & reſeruate purum in puro vitro. Iam conficite tabulas ſecundum magnitudinem circularem puriſſimas ex Planetis, veluti Ioue, Saturno, Mercurio ſeu Luna, quamlibet ſeparatim abſq; commixtione alterius, punctum autem ponatur exterius in ipſo centro vt ita punctum ſit transfixum, & inſculpite cuilibet tabulæ ſeu circulari lanci, vt videbitis, characteres, quamuis inuicem ſint ſimiles, in ſuis tamen locis interdum tranſpoſiti: tunc habeatis vas de Venere quod docui vos præparare, infunde in illud omnem fontem, & ponite illud ad tabulam ex Planetis vt ſcietis: Cupis iam præteritarum hiſtoriarum veras ſcire demonſtrationes tunc adponite illi tabulas Iouis & Saturni, cupis introſpicere præſentes caſus, tunc adpone tabulas Iouis ac Lunæ, cupis ſcire futura, appone tabulas Iouis Mercurij ac Lunæ, & experieris quid inferius, quid ſuperius, quid hic quid illic, quid terra, quid mari factum fiat vel futurum ſit. Hæc vera via eſt abſq; fuco, & ſi comprehenderis, facile relinques vaſa & characteres, item verba & nomina Artephij & aliorum cum ſuis poſitionibus.

Laus tibi & gloria ſanctiſſima Trinitas à me mortali homine propter ſummam bonitatem tuam & hanc mihi conceſſeris gratiam, vt hoc magnum ſecretum in æternam gratitudinem ſcriptis comprehendere potuerim & poſteris proponere in lumine & ſapientia tua ambulaturis.

Arcana

CIRCVLVS SATVRNI DVPLEX.

CIRCVLVS IOVIS DVPLEX.

CIRCVLVS LVNÆ DVPLEX.

CIRCVLVS MERCVRY DVPLEX.

Arcana exterioris siue maioris mundi deuinciuntur cum arcano nostri Elixiris in matrimonium & coniunctionem vinculis indissolubilibus, & prædestinantur per spiritum Dei, Amen.

CONSILIVM DECIMVM SEPTIMVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

Si Caballistarum & Veterum Astronomorum vsum non intellexeris, à Deo minime natus es ad Spagyricam artem, nec per naturam ad Vulcanicum opus electus, neque vt os in Alchymisticis aperias artibus, creatus es. Paracelsus de Tinct. Phys.

TIncturæ materia quædam Res est, quæ ex tribus in essentiam vnam arte Vulcani transit aut manere potest, à Veteribus Leo Rubeus vocatus, paucis verò cognitus fuit. Hic per auxilium naturæ, nec non Artem ipsius Artistæ potest in Aquilam albam transmutari, sic vt ex vno duo fiant, supra quod Aureus splendor Spagyro non ita relucet: illa duo magis in vno seruata lucent. Hæc Tincturæ materia margarita maxima, pretiosissimusq; Thesaurus est, ac nobilissimum quod iuxta manifestationem altissimi, nec non hominum considerationem in terris esse potest. Hoc est Lili Alchymiæ, & Medicinæ quod Philosophi tam accurate quæsiuerunt, verum ob defectum integræ cognitionis & perfectæ præparationis eius ad finem perfectum non perduxerunt. Sic Tincturæ subiectum satis declaratum est, vt inter fratres duos vix fidelius queat aut liceat præstari; præparationem eius sic aggrediemur.

Spagyri veteres Lili putrefecerunt per mensem Philosophicum, & postmodum spiritus humidos ab eo destillarunt, quousque sicci tandem eleuati sunt. Caput mortuum spiritibus humidis iterum imbuerunt, & ab eo per destillationem sæpius abstraxerunt, idque tamdiu donec sicci prorsum eleuati fuerunt. Inde post abstractos humores & siccos spiritus per pellicanum ter aut quater simul vniuerunt, donec Lili totum in fundo siccum resideret. Quanquam experientia prima processum hunc ante fixationem dedit, nihil ominus antecessores nostri sæpius eo votum perfecte assecuti sunt. Breuiorem tamen viam habuissent ad Rubei Leonis Thesaurum perueniendi, si concordiam Astronomiæ cum Alchymia didicissent, prout ea in Hermetis Apocalypsi demonstratur. Cum ergo primum seculum Tincturæ primam dederit experientiam, ex vno simplici duo Spagyri fecerunt. Verum cum id inuentum medio seculo postea perijsset, eorum successores diligenti perscrutatione postea in illius simplicis nomina

nomina duo inciderunt, idque nominarunt vnico vocabulo, nempe Lili, tanquam Tincturæ subiectum. Tandem imitatores naturæ materiam hanc (non secus ac in terra semen) tempore suo putrefecerunt, cum ante corruptionem hanc nihil ex eo nasci, nec Arcanum aliquod erumpere posset. Postea spiritus humidos abstraxerunt à materia, donec tandem ignis violentia sicci pariter sublimati fierent, vt hac via, non aliter quam rusticus ex Anni tempore peruenirent ad maturitatem, prout vnum post aliud ascendere solet ac decidere. Postremo veluti post Ver Æstas prodit, fructus illos & siccos spiritus incorporarunt & magisterium Tincturæ perduxerunt eo, donec ad messem deueniret, ac ad maturationem se disponeret. Porro de processu abbreuiato ad Physicorum Tincturam, Paracelsum allegabimus. Tam prolixo labore, tædiosaque reiteratione Spagyri veteres non indiguissent, si ex Paracelsi opus suum didicissent & fuissent aggressi: Votum æque bene assecuti fuissent, impensis laboribusque longe minoribus. Hac tempestate verò qua Theoprastus Paracelsus Arcanorum aduenit Monarcha, inuentionis temp⁹ est præ manibus, quæ Spagyris omnibus ante me fuit occulta. Quapropter dico: tantum rosei coloris à Leone sanguinem accipite & ex aquila gluten: quæ postquam simul coniunxeritis, iuxta veterem coagulate processum. Tincturam habebitis Philosophorum, quam infiniti quæsiuerunt, inueneruntque paucissimi. Velis nolis tu sophista, magisterium hoc est in ipsa natura, magnaleque Dei supra naturam, atque Thesaurus in hac miseriarum valle pretiosissimus. Extrinsecus is inspicias, videtur esse vile quid, aliud in multò nobilius, quam fuerit antea, transmutare. Miraculum tamen id esse à Spagyro productum, est quod patiare, nec non fateare: qui suæ præparationis arte, vile corpus extrinsecus visibile corrumpit, ex quo nobilissimam aliam & pretiosissimam essentiam excitat. Quædam igitur simplicia interdum componit Alchymista, quæ postquam iuxta suam corrupit necessitatem aliud inde præparat. Sic enim persæpe ex multis, postmodum vnum fit; quod plus efficit, quam ipsa natura per se posset, vt in Gastaymo aperte satis patet, ex Saturno Venerem fieri: tum in Carinthia, ex Venere Lunam: & in Hungaria ex Luna Solem, vt interim taceam de transmutationibus alijs rerum naturalium, magis satis cognitis, quæ mirabilius quam Ouidius in sua Metamorphosi narrat, prodeunt in lucem. Recte me vt intelligas: Leonem

tuum in Oriente quæras, & aquilam ad Meridiem in aſſumtum hoc opus noſtrum. Inſtrumenta meliora nõ reperies quam Hungaria, nec nõ Hiſtria producunt. At ſi cupias id ex vnitate per dualitatem, in Trinitate cum æquali permutatione cuiuſq; deducere: tum iter ad Meridiem dirigas oportet, ſic in cypro votum conſequeris omne tuum, de quo fuſius minime diſſerendum eſt, q̃ in præſentia declaratũ fecimus. Arcanorũ iſtorum q̃ tranſmutationes exhibent, adhuc plura ſunt, etſi paucis cognita; quæ licet manifeſtentur à Domino Deo, non ſtatim erumpit huius artis rumor, ſed omnipotens cum ea dat intellectum hæc & alia celandi pariter vſq; in aduentum Heliæ Artiſtæ, quo tempore nil tam occultum erit, quod non manifeſtabitur aut reuelabitur. Videtis etiam oculariter (quamuis loqui de his minime ſit opus, quod in irriſionem ab aliquibus aſſumi poſſet) in Sulphuris ignis magnam Tincturam eſſe gemmarum, quæ quidem eas ſublimius exaltat, quam ipſa natura per ſe valeat. Verum iſta gradatio metallorum & gemmarũ à me hoc loco relinquetur, cum de ea ſatis in Arcanis Arcanorum in lib. de vexationibus Alchymiſtarum, & in alijs abunde ſcripſerim. Antecesſorum noſtrorum proceſſum de Tinctura Phyſicorum vt incæpi, iam perfecte concludam.

Poſtremò Spagyri veteres, Lili pellicanatum ſiccatumque, ignis ordinata quadam augmentatione tamdiu fixarunt, quouſq; à nigredine iuxta colorum omnium permutationem, rubeum inſtar ſanguinis fieret, & cum ea Salamandræ conditionem indueret. Recte quidem ab eis tali labore proceſſum fuit, ac ad eundem modum, etiam vnumquemq; hanc margaritam ambientẽ, procedere æquum eſt, ac decet. Hunc tibi clarius declarare, mihi difficilimum erit, niſi didiceris in Alchymiſtarum ſchola gradus ignis obſeruare, vaſa quoq; tua mutare. Tum demum enim videbis, mox atq; Lili tuum in ouo Philoſophico fuerit excalefactum, admirandis apparens itionibus, coruo nigrius fieri: Cygno poſtmodũ ſucceſſum temporis albius: & poſtremo tranſiens per flauedinem, ſanguine quouis magis rubeum euadere. Quærite, quærite primus ait Spagyrus, & inuenietis; pulſate & aperietur vobis. Impium indecorumq; foret aui tam perfide cibum in os ponere. Ipſa potius ad hunc volare, ſinatur, prout ego eum cæteris ante me facere coactus fui. Veram igitur artem ſequere. Hæc enim in perfectam eius cognitionem te ducet. Non eſt quod amplius aut clarius apponatur

tur quidpiam quam antea dixerim. Hæc de processu veterum, & mea correctione Tincturæ Physicorum, quod ad præparationem eius attinet, à me satis dicta sunt hactenus.

Porro cum nunc Ægyptiorum Thesaurum istum in manibus habeamus, est, quod eum in vtilitatem nostram conuertamus: quæ dupliciter ex Spagyrico Magisterio nobis offertur. Priore modo, prout ad renouationem corporis applicari potest: Posteriore vero, prout in transmutationem metallorum adhibenda est. Si Tinctura Physicorum in transmutationis vsum venire debeat, eius primo libra super Solis fusi libras mille proijcienda est. Medicina tum demum præparata fuerit, ad leprosum humorem metallorum transmutandum. Admirandũ hoc opus in luce naturæ est, videlicet Spagyri Magisterio seu operatione metallum perire quod prius erat, aliudq; fieri. Aristotelem mirifice in admirationem duxit. Rustici quidem in Hungaria, cum ferrum suo tempore proijciunt in fontem quendam vulgari nomine Zipserbrunnen/in ferruginem id cõsumitur, quæ follibus & igne liquefacta, mox pura Venus existit, quæ nunquam in ferrum amplius redit. Similiter in monte Kuttenberg vulgariter nuncupat, lixiuium ex Marchesitis colant, in quo ferrum ilico in optimam Venerem transit alte gradatã, & malleo tractabiliorem altera naturali. Hæc & similia plura simplicibus magis hominibus quam sophistis cognitæ sunt, quæ metalli speciem vnam in alteram transmutant, quæ tamen propter insignẽ ignorantium contemtum, velut & ex parte propter artificum iustam inuidiam abscondita fere manent. Ego Paracelsus in Istria Venerem vltra 24. gradus (al. 38.) sæpius addux, sic vt Solis ardor altius ascendere nequeat, constantem in Antimonio vel in quartali, qua quidem vsus sum in omnibus, vt alijs. Quanquam autem veteres Artistæ fuerunt huius Arcani percupidi, summaque diligentia quæsiuerunt illud, nihilominus paucissimi iuxta perfectam præparationem ad finem suum id perducere potuerunt. Multas namque difficultates & obstacula metalli minoris in melius transmutatio affert, prout Iouis in Lunam, aut Veneris in Solem. Magnalia naturæ multis hominibus occulta esse Deus fors voluit propter peccata. Nam cum aliquoties ab Artistis Tinctura hæc iam præparata esset, ipsique proiectionem in effectum deducere non possent, accidit, vt ex eorum incuria custodiaque mala illa à gallinis comederetur, quibus deinde plumæ

deciderunt, ac, vt ipsimet vidi, rursum creuerunt. Hac via transmutatio per abusum ex negligentia Artistarum in Medicinam & Alchymiam venit. Cum enim à Tinctura, nempe iuxta suum desiderium, vti minime possent, eandem ad renouationum hominum conuerterunt, vt seq. capitulo nunc latius audietur. Hinc constat Physicorum in Ægypto primorum aliquot, ac priscorum per hanc Tincturam annos centum & quinquaginta vixerunt. Ita vita multorum ad aliquot secula producta prolongataque fuit, prout habetur in diuersis historijs apertissime, quod nemini ferme credibile videtur. Eius namque vis tam admirabilis existit, vt corpus longius producat quam agnatæ naturæ possibile sit, ac in eo gradu id firmiter conseruat adeo, vt ab omnibus infirmitatibus tutum viuat. Et licet senectam quidem habeat: apparet tamen nihilominus vt in primæua iuuentute constitutum.

Est itaque Tinctura Physicorum vniuersalis Medicina, morbos omnes instar ignis inuisibilis, quomodocunque illi denominentur consumens. Dosis eius est exigua valde, sed operatio potentissima. Per eam à me Paracelso, curata sanataque sunt Lepra, Lues Venerea, Hydropisis, Caducus, Colica, Gutta, similesque morbi: Item Lupus, Cancer, noli me tangere, Fistulę, nec non genus omne morborum internorum, & certius quidem, quam credibile sit, cuius testimonium exhibebunt Germania, Gallia, Italia, Bohemia, Polonia &c. satis amplum. Hoc est Catholicum Physicorum, propter quod vitam longam prosecuti sunt omnes Physici ad resistendum morbis, & per hoc vniuersale id maxime consecuti sunt & efficacissime, iuxtaque suum arbitrium Tincturam Physicorum nominarunt. Quid enim in Medicina maius esse potest, quam eiusmodi corporis mundatio, per quam ab eo superfluitas omnis à radice prorsum tollitur, ac transmutatur? Sanato namque semine, perfecta sunt omnia. Sic excellentissimum viri Medici Fundamentum erit, regeneratio naturæ, iuuentutisque restauratio. Ad istam regenerationem, vires atque virtutes Physicorum Tincturæ mirabiliter inuentæ sunt, & vsque ad tempus à Spagyris veris vsitatæ secreto, nec non absconditæ.

CON-

CONSILIVM DECIMVM OCTAVVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

ACcipe electri limati, pone in ſperma ſuum (Alij recipiunt minerale immaturum, pone in ſuam Sphæram) vt ſordes & ſuperfluitates abluantur, & purga ad ſummum quantum potes per ſtibium more Alchymiſtico, ne à ſua nequitia aliquid damni patiaris. Poſtea reſolue in ſtomacho ſtrutionis, qui in terra naſcitur, perque aquilæ acredinem in ſua virtute confortatur. Quando autem electrum conſumtum eſt, & colorem calendulæ poſt ſolutionem acquiſiuit, non obliuiſceris illud in pellucidam eſſentiam redigere, quæ vero ſuccino ſimilis ſit. Deinceps adde dimidium tantum, quantum corporale electrum ante præparationem pendit de aquila extenſa, & abſtrahe ab eo ſtomachum ſtruthionis ſæpius, ita electrum fit ſpiritualius. Quando autem ſtomachus ſtrutionis labore defatigatus eſt, neceſſe eſt eum recreare & ſemper abſtrahere. Denique quando iterum acredinem amittit, adde quintam eſſentiam Tartarizatam, ita tamen vt altitudine 4. digitorum ſua rubedine ſit ſpoliatus, eaque ſimul tranſcendat. Hoc tamdiu fac & toties, donec per ſe albeſcat. (Quando iam ſatis eſt, nam videbis oculis tuis, quomodo pedetentim ſe ad ſublimationem accommodet, & tu illud ſignum habes, ſublima: Ita electrum in albedinem exaltatæ aquilæ conuertitur, & paruo labore eo transfertur & transmutatur. Atque hoc quærimus nos, vt eo vtamur ad noſtram Medicinam. Cum hoc in multis morbis tutò procedere potes, qui vulgari Medicina tentari nolunt. Poteris idem etiam in aquam & oleum, & in rubeum pulperem conuertere, & ad omnia ea vti, ad quæ eo in Medicina eges. Dico tibi autem in veritate, nullum melius fundamentum eſſe Medicinæ totius, quam in electro latet. Hæc Medicina eſt & vocatur benedicta à Deo, quæ non omnibus eſt reuelata. Ad rem deſtructo tuo electro, ſi procedere velis, vt ad optatum finem peruenias, accipe deſtructum & fugax factum electrum, quantum vis ad perfectionem ducere, & impone ouo Philoſophico, & optime ſigilla, ne quid evaporet, ſtet tamdiu in Athanar, donec ſine vlla additione per ſe deſuper reſolui incipiat, ita vt in medio iſto mari Inſula conſpiciatur, quæ quotidie decreſcat, & ad extremum in atramentum

ſutorium

ſutorium mutetur. Hoc Atramentum eſt auis, quæ noctu volat ſine alis, quam & primus Ros cœleſtis perpetua concoctione & aſcenſione in nigredinem capitis coruini tranſmutauit, quæ caudam pauonis aſſumit, & deinceps pennas cygni acquirit, & poſtremo ſummam rubedinem totius mundi accipit, quæ ſignum eſt igneæ eius naturæ, per quem ignem omnia accidentia corporis expellit, & frigida, emortuaque membra refocillat. Talis præparatio iuxta ſententiam omnium Philoſophorum fit in vnico vaſe, in vna fornace, in vnico igne, non ceſſante vaporoſo igni.

Ita iſta Medicina eſt quaſi cæleſtis & perfecta, aut ſaltem poteſt pluſquam perfecta Luna fieri, per propriam carnem & ſanguinem, & per interiorem exterius verſum & productum ignem, vt modo dictū eſt, per quē & omnes ſordes metallorum abluuntur, & per quem occulta metallorum manifeſtantur. Nam iſta pluſquam perfecta Medicina, omnia poteſt, omnia penetrat, & infundit ſanitatem illo ipſo tempore, quando morbum & malum expellit. Quare nulla Medicina ipſis in terris eſt ſimilis. In hoc igitur exerce te, & eſto ſtrenuus. Hoc enim tibi laudem & gloriam pariet, & non eris putatiuus Medicus, ſed ſciens, quin & proximum tuum amare cogeris. Tale enim Diuinum Arcanum nemo abſque auxilio Diuino percipere & intelligere poteſt, ſicut & virtus eius ineffabilis eſt & infinita, in qua Deus omnipotens cognoſcitur. Scias autem quod nulla ſolutio fiat in tuo electro niſi circulum ſeptem ſphærarum perfecte ter percurrit. Hic enim numerus decet illud, quem & complere debet. Quare attende præparationi, quæ cauſa eſt ſolutionis, & ad glorificatum, deſtructum & ſpirituale factum electrum vtere Arcano Tartarizato, ad eluendas ſuperfluitates, quę in pręparatione acceſſerunt, ne fruſtra labores. Attamen de Arcano Tartari nihil ibi remanebit, ſed tantummodo circulariter cum eo iuxta dictum numerum proceditur. Ita facile per ſe in ouo Philoſophico & vapore ignis fiat aqua Philoſophica, quam Philoſophi aquam viſcoſam appellant, ſeipſam quoque coagulabit, & omnibus coloribus repræſentabit, ita vt poſtremo ſumma rubedine ornetur. Plura de hoc myſterio ſcribere prohibitum eſt, & Diuinæ potentiæ mandatum. Eſt enim hæc ars certiſſime donum Dei. Quapropter non omnes eam intelligere poſſunt. Igitur Deus dat eam cui vult, nec ſibi per vim extorquere ſinit, ſed ſolus vult in hoc honorem habere, cuius nomen ſit benedictum in æternum, Amen.

Scias

Scias huius Medicinæ Dosin tam paruam & leuem esse, vt vix credibile sit: quodque tantum in vino vel similibus accipi debeat: attamen in omnium minima quantitate, ob cœlestem suam vim virtutem & efficaciam. | Nam tantum propterea homini manifestatur, ne quid imperfecti in natura maneat, atque ita à Deo prouisum, & prædestinatum est, vt ipsius virtus & Arcanum per Artem producatur, quo homini, vtpote imagini Dei, omnes creaturæ prodesse cogantur. Et ante omnia Dei omnipotentia cognoscatur. Qui igitur intellectũ à Deo habet, ille hanc operabitur. Impiorum vero econtra opera erunt tenebræ.

CONSILIVM DECIMVM NONVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

ILlius Philosophorum lapis, qui describitur ab alijs diuersimode, auctor non sum Paracelsus, nec executor, minus indagator in eo, tanquam de hoc loquerer ex auditu, vel ex lectura. Quare cum eius rectitudinem habeam, processum illius relinquens meum prosequar, vt eum qui à me, cum per vsum, tum practicam repertus est. Eumque voco Lapidem Philosophorum, quod instar illius hominum corpora tingat, vti de suo scribunt illi. Verum meus iuxta processum eorum præparatus non est, cum illum hoc loco non intelligamus, nec etiam cognoscamus. Operationis processum in hac nostra practica minime ponimus, cum antea meminerimus eius principio libri, quum scriberemus vires & operationes eius, quas habet ex separatione (eius verba in margine.) De hoc itaque latius notabitis penetrationis ingressum, quo totum corpus ac omnia, quæ huic insunt, ille penetrat. Ista namque penetratione restaurat & renouat illud: non quod amoueat prorsus, & nouum introducat in locum: Aut quod vt prima materia, spermaticum Arcanum suum etiam infundat, sed quod vetus ita purgat, etiam infundat, sed quod vetus ita purgat, vt Salamandræ cutis absque læsione tamen vel defectu mundatur, & nihilominus antiqua cutis in essentia formaque manet. Similiter Lapis hic Philosophorum corpus purgat, omniaque membra capitalia, nec non intestina, medullas, & quicquid ipso corpore continetur. Non permittit aliquem in corpore pullulare morbum, sed ab eo fugiunt Podagra, Hydropisis,

Lapis Philosophorũ, qui secundum Arcanũ existit, operationes suas in alia forma perficit, in hunc modũ videlicet. Prout ignis extrinsecus adurens maculatam Salamandræ cutem, hanc prorsus mundã efficit vt recẽter natã: sic etiam

Lapis hic Philosophorum totum corpus humanum repurgat, & mundat ab omnib. suis immundicijs, introductione iuniorum & nouarũ viriũ, quas naturæ hominis adiungit, in Archidoxis lib. 5. de Arcanis.

Icteritia, colica passio, nec non à 4. humorib⁹ ægritudines omnes prouenientes eijcit, corpora quoque repurgat, vt similia reddantur, at si tum primò nata essent. Refugit omne, quod naturam destruere conatur. Non aliter: ita quam vermes, infirmitates quæcunq; renouationẽ hanc fugiunt. Huiusmodi vires hic Lapis Philosophicus habet, quibus tot ac tam mirandos morbos expellit, non ex sua complexione, vel ex forma specifica, neq; sua proprietate vel accidentali quapiam qualitate, sed ex subtilis practicæ viribus, quæ induntur illi à preparationibus, reuerberationibus, sublimationibus, digestionibus, destillationibus, & postmodum varijs reductionibus, & resolutionibus, quæ quidem operationes omnes eiusmodi lapidem in tantas virium subtilitates & acuitates adducunt, vt mirum sit. Non ab initio habuerit eas, sed quod ipso ei tamen demum attribuantur. Simile quid intelligendũ in melle quod eleuationib⁹ suis omni corrosiuo longe fit acutius, sed sublimato quouis penetrantius. Talem à natura proprietatem acuitionis non habet, verũ ex eleuatione, quæ totũ hoc mel immutat in corrosiuum. In efficacibus istis Arcanis etiam animaduertendũ, eos q̃ vtuntur illis, velut & liberos ab eis ꝓgenitos, postea tanta sanitate præditos viuere, vt in eorũ corporib⁹, ægritudo nulla, neq; contrarietas, aut simile quid accidere vitij possit: Verum ita subtili mundaq; naturæ complexione, conditioneq; prorsum ornantur, vt nobiliorẽ cõplexionis conditionẽ minime possibile sit induci. Nam istiusmodi medicina selectissima, nec nõ excellentissima plurimũ instaurat, mundat, incorruptibilemq; vitã introducit, q̃ nulla vita cõtaminari possit. Nihil quicquã in ea flaccescere sinit, sed vt in summa nobilitate naturæ homines vt viuant, efficit ac eorũ prolẽ, ad decimã vsq; generationẽ ꝓuehit. Lapis ille Philosophorũ non solũ pondus vnum transmutat, sed istud mutat iterum aliud, & hoc porro aliud &c. ita vt in infinitũ pene mutationes illæ extendantur, prout etiam vnũ lumen accedit, aliud & istud iterum aliud. Pariter de hoc Lapide Philosophorũ, intelligendũ est quoad sanitatẽ: vt etiã ex arbore bona semen bonũ & surculi nascuntur boni, è quibus iterũ arbores bonæ ꝓducuntur. Vis atq; potentia Lapidis Philosophici mirum in modum exaltatur, vt indagari minime queat, quinam ad istũ naturaliter fieri possit. Et nisi paterent oculis euidentissima signa, incredibile foret, homines talia namq; miranda perficere posse, cum virtus istius operis ex generatione transeat in generationẽ sine corruptione. Dei contra misericordia in vno corpore consistit, ac tandẽ alijs

iuxta

CONSILIVM VIGESIMVM PRIMVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

MOrtificare vel congelare Mercurium, & postmodum in Lunam conuertere velle, magnoque labore sublimare, varia sunt opera, cum illa sint in Sole & Luna exsistentium tantum quædam dissipatio. Est enim alia longe diuersa, propinquiorq; vita, qua Mercurius parui dispendio, laboreq; minori sine congelatione transmutatur in Lunã: Quilibet autem libenter addisceret artem hanc in Alchimia tã leuem atq; facilem, per quam breui tempore Sol & Luna plurimum facere posset. Cumque non nisi cum tædio prolixa scripta & verba legantur, optarer vtiq; vt directis verbis admoneretur. Hoc & ita facito, operare sic, & habebis Solem & Lunam, quibus in ditissimum virum euades. Itane vero: Tantisper exspecta quæso, donec citra laborem breuibus verbis tibi id declaretur, præmansumq; ingeratur in stomachum vt ex Saturno, & Mercurio & Ioue aurum & argentum ilico conficias. Non est, nec esse poterit vnquam hæc ars inuentu, factuq; tam facilis, ac in seipsa facilis exsistit. Sol & Luna fabricandorum promtitudo per Alchymiam tam facilis est, vt nec libris, nec doctrinis contextis magis opus sit, quam si de niue præterita quis scribere vellet. Si quæso de receptis Alchymiæ, vasorumq; & instrumentorum diuersitate dicendũ esset? Uti sunt fornaces, vitra, ollæ, aquæ, olea, calces, Sulphura, Salia, Salpetræ, Alumina, Vitriola, Chrysocollæ, Atramenta, Auripigmenta, fel vitri, cerussa, terra rubea, Thutia, cera, lutũ sapientiæ, vitrũ contusum, viride æris, fuligines, testæ ouorum, crocus Martis, sapo, crystallus, creta, arsenicum, antimonium, minium elixir, lazureum, Sol laminatus, Sal nitri, Sal armoniacum, Lapis Calaminaris, Magnesia, Bolus armenus & alia plura. Et præterea de præparationibus putrefactionibus, digestionib⁹, probationibus, solutionib⁹, cementationib⁹, filtrationib⁹, reuerberationib⁹, calcinationib⁹, amalgamationib⁹, rectificationibus, graduationibus, purgationibus &c. quibus Alchymiæ libri pleni sunt & refertissimi. Et tandem etiam de herbis, radicibus, seminibus, lignis, lapidibus, animalibus, vermibus, ossium cineribus, limacum capsulis, conchis, cochleis, & pice. Hæc & similia quæque sunt in Alchymia remotissima quædam, imo vanissima laborum onera, quibus etiam si Sol & Luna fieri posset, nihilominus intentionem

hanc

hanc magis, quam prouehant, impediunt ac retardant. Non est igitur ex his (vt vere loquar) ad discendum, quod ad artem faciat Solem & Lunam fabricandi. Quapropter omittenda sunt omninò, quod cum quinque metallis ad Solem & Lunam prorsus nihil operentur. Percontari posset quispiam, quæ est igitur hæc via, breueque fundamentum, quæ difficultatem nullam habent, ex eisque tam citò Sol & Luna fieri potest, vere & sine fuco? Responsio, abunde satis in 7. Canonibus Paracelsi dicitur. Qui per hos intelligere noluerit, frustraneus labor esset eum amplius instruere. Non est etiam, quod sibi quis insipide persuadeat ea tam leuiter intelligi posse: Verum occulto sensu melius quam aperto. Ars hæc est: postquam cœlum aut Saturni Sphæram cum vita currere feceris super terram, impone Planetas omnes, vel quem, aut quos volueris, Lunæ tamen portio sit minima. Omnes currere permittas, donec cælum, Saturni penitus euanuerit: Manebunt omnes illi Planetæ mortui, cum antiquis suis corruptibilibus corporibus, interim aliud recens perfectum, & in corruptibile corpus nacti. Illud enim corpus est spiritus cæli, deque rursus illi Planetæ corpus & vitam accipiunt, & viuunt sicut antea. Corpus hoc accipe de vita, & ex terra quod serua: Est enim Sol & Luna. En artem habes omnino manifestam & integram. Si nondum intelligis eam, aut calles bene est: ipsum enim tectam, nec euulgatam esse, satius est.

CONSILIVM VIGESIMVM SECVNDVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

Recipe Mineræ Solaris rubicundiss. ac puriss. marcam vnam aut duas, reduc in calcem seu Alkohol subtiliss. ac impalpabilem, inde hanc calcem cucurbitulæ cum Alembico, & pone ad ignem cinerum per octo dies ac noctes digerendam, post effluxum tempus da & auge ignem mediocriter, & sublimabitur in Alembicum Sulphur album adhærescens vitro instar chrystalli pellucidi, tantæ subtilitatis instar lanæ sericæ. Hanc sublimationem continua adhuc per dies ac noctes aliquot, vsque nulla amplius fiat sublimatio, sulphurque album ascendat, in fundo verò vitri terra nigerrima sit residua, tum fac vitrũ refrigescat, & ferro ignito abscindito curcubitulam in ima parte terræ mortuæ, idque cautissime, ne Sulphur sublimatum rursus decidat ad

caput

caput mortuum, & sic opera ac oleum constet perditum. Hoc iam cauta adhibitione peractum, Sulphur tuum à vitro resume, & si forsan aliquid ceciderit super terram illud studiose inde liberare doceris ne impuritate Sulphur tuum facias particeps, hunc ad sapientem vsum sic reseruabis: Recipe Lunæ puræ finæ tres vel quatuor lotones, seu q. vis, fac tibi exinde conficere aliquot scatellas seu pixides (veluti sunt in quibus recluditur Theriaca) intra has include Sulphur tuum albicans, etiam & illud, quod suspectum & adeò non sit pure sublimatum, occlude pixides suis operculis, & inijce in cucurbitulam, dando ignem, & mirabilia admiranda perspicies, sulphur enim, tantæ subtilitatis penetrat vascula argentea, & sublimatur ac rectificatur artificiosissime, impuritasque terræ nigræ & fœculentæ remanet in vasculis, sublimatum vero redditur subtile crystallinum & permeabile, de vna marca rubei aurei proueniunt ad summum 2. lotones Sulphuris, verum pyxides postea ad istam sublimationem sæpius vsurpari possunt.

Hoc ita purgatum & sublimatum Sulphur singulatim reseruatur: nigra terra quæ post primam sublimationem remansit, reuerberatur, donec mollis & subtilis reddatur, & sublimetur instar lanæ. Modesta etiam in reuerberatione opera adhibeatur, ne terra fluat & metallisetur, & tam rara & subtilis fiat, vt in vino promte resolui possit. Ad hanc terram, quando per aliquot horas reuerberata (nam in illo tempore & occasione opus est accurata meditatione) affunditur acutum pure destillatum vini acetum, relinquitur super illam per 24. horas, & extrahitur Sal qui in terna, seu radice metallorum est, per acetum: illud acetum separa in peculiari vitro & reserua, terram reuerbera secunda, tertia & quarta vice, affunde semper toties acetum quoties opus affundendo semper & separando addendoque ad reliquum in suo vitro, donec æstimaueris, Solem omnem ex terra extractum esse. Tunc filtra acetum quod à duabus, tribus vel quatuor vicibus collegisti, deinde abstrahe acetum à Sale vsque ad dimidiam partem, illud pone in frigidum locum, & fac pure subtiliter & diaphanoetice crystallisari, fixius atque Sulphur. Estque hoc Sal seu Mercurius Philosophorum summum arcanum & occultissimum mysterium, pluribus quam millenis incognitum. Summum, subtile, spirituale festinans & permeabile ens, quod semper omnes sapientes quæsiuerunt, paucissimi v. inuenerunt, de quo Sale & Mercurio vetus versiculus:

Est in Mercurio quicquid quærunt sapientes.

Intelligunt verò hunc Mercurium, hunc Salem metallicum & Philosophicum, nominantque id Mercurium Philosophorum: & nihil aliud quam omnes veteres scriptores scriptitant, multis enim itidem mirabilibus nominibus obscurarunt & occultarunt, vt nemo, quid velint, intelligere possit. Et tali modo præparata sunt duo essentialia Lapidis Philosophorum, Sulphur mas quod tingit, & Sal fœmina quæ figit & retinet. Iam recipe crystallorum duos lotones, Sulphuris vnam partem, ad duos lotones Salis, vnum lotonem Sulphuris, ad quatuor, duos, ad sex tres & sic deinceps. Contere in puro marmore singulos inuicem, pone in ouorum Philosophicum bene munitos, vt sint duo diuisa penetrabilia spiritualia corpora, anima & radix metallorum, sine consiste[illegible] in leni calore, & soluentur in aquam, siquidem absque sale facile fluit, & fit ibi vera vnio & perpetuum atque indissolubile coniugium, estque hæc vera solutio Philosophica, quam pauci sciunt, inde consequitur coagulatio, caput corui, deinde omnis generis intermedij colores, cauda pauonis, & tandem albus color. Lapidem Philosophicum album quod attinet, scias id in regimine ignis esse situm scire etiam oportet, quinam ignis ad productionem omnis coloris requiratur, de quo non est quod docto & perito præcepta conscribamus, & nominant illud Chymici: solue, coge, fige.

Et tali modo beneficio ignis ex illis duobus spiritualibus, Sulphure scilicet & Sale, conficitur nouum spirituale & summe metallicum metallum, & medicina, in tanta efficacia, vt vnum granum plus præstare possit in impuris metallis, & corporibus humanis sanandis, quam integra marca impuriorum metallorum Solis & Lunæ. Proba a. perfectionis est, si nō fugit aut vaporat, quando in candentem laminam Veneris proijcitur, sed vtrumque laminæ laterem sua penetrantia tingit. Et quemadmodum hic proceditur ad album Lapidem, sic proceditur etiam ad rubeum cum minera Solis, vel illius Solis qui in Hungaria pecunia emi, quemadmodum & rubeum æs aureum in monte Anderspergica haberi potest, si pro lotone mineræ æquale seu tantum argenti persoluatur. Una est via operis Philosophici veluti altera, à principio vsque ad finem.

NO-

NOTA.

SI Mineræ nequeunt haberi, tunc extrahitur Tinctura è Luna ad album, ex Sole ad rubeum, terra reuerberatur & Sal extrahitur, crystallinisatur, deinde Sulphur & crystalli componuntur, & proceditur in totum, vt supra fusius de Lapide Sophorum dictum est. Quod vero Sal crystallinisatur & Sulphur bis sublimatur fit ideo, vt ambo spiritus eò subtiliores, puriores, velociores & penetrabiliores fiant, vt tandem etiam in cucurbita & ouo Philosophico vix retineri queant.

Si quis velit præparatam Tincturam augmentare, recipiat semper tantum vnam partem Tincturæ ad duas partes crystallorum, & quia Tinctura iam fixa est, & multo subtilior quam Sulphur, apprehendit ea, subito Salem tanquam ens subtile, permeat illam, soluitur confestim cum illa, abitque extemplo in nigredinem & reliquos colores, & peruenit paucis diebus ad finem, nec requiris plus tunc Sulphuris ad augmentationem, verum Salem oportet semper in promtu esse ad additamentum & augmentationem, cuius etiam ex terra plus quam Sulphuris produci potest. Et ita potest semper cum augmentatione & eleuatione Tincturæ pergi, quamuis alias aliæ sint viæ, quibus ad eleuationem & augmentationem dimidia hora perueniri potest, de quibus Deo dante dicetur, vbi prius Lapis Philosophorum præparatus & ad finem perductus est. Si in solutione vsque ad caput corui recte procedatur, nec ignis nimius subijciatur, nulla metuenda est separatio Salis à Sulphure. Notandum est etiam illud, quod Sal, qui fixus, & in terra profund⁹ existit, per reuerberationem & per acetum, vt supra dictum, omnis è terra produci nequeat, ideoque quicquid de terra post reuerberationem & extractionem Salis per acetum remanet, illa terra, aceto humectatur transiens poniturque in frigidum & humidum locum per 4. 6. vel 8. septimanas, postea ponitur in calidam arenam, & terra reddit suum Salem in superficiem instar crystallorum illud abradatur, resoluatur, colligitur, cum acetum soluitur, crystallinisatur, terra humectatur iterum aceto vel aqua, ponitur que denuo in frigidum locum, paulo post tempore iterum in calidam arenam, & impetratur semper denuo nouus Sal ad additamentum seu ad nouum opus, & permanet illud sic perpetuo. Semper enim tali modo Sal Radix metallorum inde nascitur, quemadmodum qui

experti sunt, illud reuera attestari possunt, veluti ex terra Salis petrosa seu Vitrioli, quando humectatur, & in solem seu calorem sistitur, semper adhuc recentem Salem petræ & nouum Vitriolum reddit, si de terra abradatur & separetur, vt testantur qui illud sunt experti. Estque hoc quod de terra Solis & Lunæ eiusque Sale dictum est, itidem peculiare & toti mundo incognitum Arcanum, & eximia medicina pro metallis & hominibus, Sal enim subito soluitur in quouis liquore, quemadmodum illud in communi crasso sale perspicitur, adeoque facile penetrat, omneque quicquid in metallis & hominibus impurum, apprehendit & sanat. Deo omnipotenti sit sempiterna gloria.

NOTANDVM.

QVod supra in compositione Lapidis Philosophici de mensura & pondere Sulphuris & Salis expressius dictum est, nimirum vt ad lotonem Sulphuris duo lotones crystallorum Salis recipiantur, illud suum fundamentum & causas positas habet in natura & experientia, nam Sulphur est aliquanto durum, quamuis fluxile sit, Sal vero seu Salis crystalli sunt instar aquæfortis, illi apprehendunt Sulphur instar aquæ soluentis, soluunt enim illud & redigunt in aquam citius quam duo lotones aquæfortis vnum lotonem Lunæ apprehendere & soluere possunt, ita etiam in hac solutione contingit. Talia sunt autem hic animaduertenda fundamenta, non quod contra Philosophiam pugnent naturalem, contra naturæ cursum enim pugnantia illa falsa, imo & falsiss. sunt. Quomodo vero hæc consonent, possunt testari qui experti sunt, & magna cum admiratione viderint, nimirum quod hæc via in omnibus naturæ consona & similis sit. Nam quemadmodum natura sub terris impura metalla diuturno tempore generat, ita etiam ingenio, arte & industria humana id fieri potest, extrahendo ex impuris metallis spiritus, animas, sulphur & subtilissima penetrantissimaque corpuscula, resoluendo: conficiturque ex illis duobus beneficio ignis genetricis & æquilibrij creatio, nouum spirituale metallum, ineffabilis incomprehensibilis medicina, ita vt sextarius plus efficaciæ habet ad conseruanda, purganda, transmutanda corpora metallorum & hominum, quam alias centũ libræ impuri auri & argenti.

Quod

Quod vidimus & fecimus, id prædicemus. Benedictus sit in cælo Dominus, qui ex indebita & misericordi sua benignitate, etiam post lapsum miseris peccatoribus dona admiranda concedit. Amen.

PORRO NOTANDVM.

SI mineræ haberi nequeunt, confici oportet ex metallis, ex Luna proceditur ad album, Sole verò ad rubeum in hanc modum & viam.

Recipe Silicem purum & immunem à metallo ferreo vel cupreo, funde cum illo purum metallicum aurum vel argentum, & fiet instar fœcum, illas tere tenuiter, pone per octiduum in bene obserata cucurbita ad calidam arenam digerendas, vt postea in sublimatione Sulphur à terra eò libentius & facilius separetur. Deinde sublima Sulphur è terra vt supra dictum in lutatam cucurbitulam, seu vt superius bene munitam, & procede postea cum Sulphure & terra vti supra dictum est. Prius autem silex probetur num purus & nullam referat mineram de Marte aut Venere, illud fit ita: Confice aquam è Sale nitro, Vitriolo & Sale communi Ana. Hac aqua extrahas Sulphur è Silice tuo & animaduertes postea an illud extractum Sulphur cum fusco, nigro vel cupreo colore commistum sit, tum Silex non est purus nec aptus ad hoc opus. Si vero extract. colorem, floris purpurea referat, & in vitro dilutum cucurbitæ non adhæreat, silex est puriss. potestq; tuto ad hoc opus vsurpari.

Scio præter hunc modum & aliam viam Lunæ seu Solis mineras conficiendi, itidem tutas & aliquoties à me probatas, item & huius mineræ infinitum augmentum, instar Tincturæ, sed illa via est aliquantò tardior, verum nihil requiritur plus quam cucurbita. Sulphuris seu sublimati ex minera Lunæ Anderspergica, sublimaui & purgaui ego tres lotones per argenteam pyxidem. Si cucurbita super terra candenti circulo resecetur, tunc olet Sulphur tam suaue & iucundum veluti cydonium, si admouetur naso, stillat placide sanguinem, est enim penetrans.

Terra primum nigra est instar purpuræ villosæ, quo magis autem reuerberatur, eo candidior fit & salsior, & antequam albescit, induit omnifarios colores, à nigro inchoans, vt in lapide fieri oportet, quod

meis ipſe vidi oculis. Terra in cucurbitula in calida arena (ſi ſucceſſum non habeat) aliquot ſaltem dies reuerberatur, & ab nigredine vindicatur, probat ipſa experientia & αὐτοψία quod Salem ſapere incipiat. Deo ſit Laus & perennis gloria in omne æuum, Amen.

CONSILIVM VIGESIMVM TERTIVM ET THEORIA *de Lapide Philoſophorum.*

RECipe Salis nitri libram vnam, argillæ libras tres, contunde inuicem, miſcendo, poſtea deſtilla per retortam, huius aquæ recipe libram vnam & Salis gemmæ libram vnam puriſſimam & bene contritam, funde aquam ſuper Salem in bene laminata retorta, applica ſubito recipientem lutatum bono luto, de calce viua, oui albumine aut ſimilibus confecto, ne ſpiritus divaporent, & deſtillabitur aqua ſoluens omnia metalla. Tunc recipe Orientalis Aſtri Solis quantum vis, contere tenuiter, reducendo in Alkohol tenuiſſimum, affunde ei dictam aquam ad eminentiam 2. digitorum, fac ſolui in leni calore, quando non amplius ſoluitur, tunc effunde, & recentem affunde, hoc fac tantiſper donec perſpiciatur hanc aquam non amplius ſolui, tunc poſtmodum coniunge omnia, & reconde extractum & ſolutum in cucurbitam, & deſtilla inde leniter aquam in cineribus, & diſſoluetur Aſtrum Solis. Quando id perſpicis, fac ſtare in æquali gradu ignis aliquot horas, poſtea detur ignis fortior, donec omne ſit ſublimatum, ſine tunc refrigeſcere, confringe, & inuenies Mercurium albiſſimum in vitro pendentem, Salem & Sulphur vero in fundo iacentem. Mercurius colligatur ſingulatim: ad reliqua duo affundatur calida deſtillata aqua pluuialis, & reſoluitur in illa Sal, hoc fac tantiſper donec aquam nullum amplius ad ſe recipiat, quod ex guſtu dignoſcitur, & remanet Sulphur in fundo flauiſſimum. De Sale fac aquam euaporare, & remanebit etiam ſeorſim in fundo. Ita reſoluiſti tria principia ex ſubiecto ſeorſim ſeparata, quæ principia 3. per ſpiritum vini in ſummam purificationem reducenda ſunt. Si ſoluitur in ſpiritu vini fecibus remanentibus, ſepara eas, Salem vero fac adhæreſcere, & fiet inde Vitriolum valde viride, interius clarum, forma triangulari & quadrangulari, hæc reſerua bene.

Si cupis iam vniuerſale ex his tribus principijs conficere, tunc recipe dictam aquam ſoluentem, affunde purificato Aſtro Solis vt ſupra,

pra, ſolue & extrahe, extractum funde in ſingulare vitrum, abſtrahe aquam leniter in Baln. Mariæ ſeparatim, vt incipiat craſſeſcere inſtar olei, tunc affunde recentem aquam, abſtrahe iterum, hoc fac & tertio, donec rubeo Aſtrali Leoni os bene apertum ſit, tunc abſtrahe iterum aquam, donec craſſeſcat inſtar olei, pone bene munitum in M. B. ad putrefactionem per 14. dies & noctes, vt incipiat deſtillare in cineribus, & videbis aſcendere aquam reſiduam. Hac tranſita adſcendant albi ſpiritus, quos viſos remoue priorem recipientem, repone alium puriſſimum, & quam celerrime luta, ſenſim deſtillando, & coaſcendet aqua, quæ reuera aquã Mercurialis Philoſophorum eſt. Hanc reſerua, & confice illius bonam quantitatem quantum opus habueris.

Tunc & ſolue in præparatum Vitriolum, cum ſpiritu vini bene ex terra ſua extractum, indeque viciſſim ſeparatum. Solutione itidem perfecta, circula per octiduum, donec nullas amplius reddat feces, & habebis veram aquam ſoluentem, noſtri Leonis rubei, primum Sulphur, ſupra collecti. Recipe huius lotonem, affunde huius aquæ tres lotones, abſtrahe inde ſenſim in B. M. donec craſſeſcat, & perſpicies quomodo viridis Leo cum rubeo commiſceatur. Tunc affunde plus de præparata aqua ſuper ſulphur, fac iterum in M. B. ſolui abſtrahendo vt ante, hoc tantiſper facias cohobando recenti aqua, donec duæ partes viridis Leonis vnam partem ſulphuris in ſe receperunt, (duæ enim rubei Leonis ſeu ſulphuris partes pertinent ad duas viridis Leonis partes) & ita ex ambobus vnus liquor factus ſit, craſſus & viſcoſus.

Tunc recipe ad hos tres lotones duorum Leonum, quatuor expanſi Aſtri Mercurij Solis lotones, tenuiter tritos, reconde vna in phiolam, putrefac bene in M. Baln. ſigillatum per 40. dies & noctes, & videbis in illa putrefactione quomodo inuicem vniantur, viridem & viſcoſum liquorem faciant. Hunc liquorem decoque in Furno Phyſico in cineribus leniſſimo igne, ne vlla humiditas, inde ſublimetur, ſed omnia ꝓ tempore in puluerem fixentur ſeu coagulentur, & habebis medicinam vniuerſalem. Hæc vera via humida Sophorum. Laus Deo. De Aſtris metallornm ſic ait Paracelſus tom. 6. lib. 9. de ſignat. rer. nat. Sciendũ eſt quod velut metalla, q̃ in primo adhuc ente verſantia corruſcationẽ ſuam h. e. ſigna exhibent, ſic etiã Tinctura Phyſicorũ, q̃ imꝑfecta omnia metalla in ꝓbũ argentũ, aurumue cõmutat, (ceu metalla alba in argentũ, rubra in aurũ) peculiaria ſua ſigna corruſcatiõe ſimilia

exſerat,

exſerat, ſi aſtraliter perfecta & præparata ſit. Quamprimum enim exigua illius moles in fluxile metallum conijcitur, ita vt duo illa in igne conueniant: corruſcatio ſeu fulgor naturalis exoritur, non ſecus ac finum Aurum Argentumque in teſta ſiue capella fulgurat,.quod tum demum iudicio eſt, Aurum Argentumue illud ab omni cæterorum metallorum additamento liberum & expurgatum eſt. Primo ſciendum eſt quoduis metallum, quamdiu in primo ente adhuc latet conditum, peculiaria ſua Aſtra habere. Ita Aurum habet Aſtra Solis, Argentum Aſtra Lunæ: Cuprum Aſtra Veneris: Ferrum Aſtra Martis: Stannum Aſtra Iouis: Plumbum Aſtra Saturni: Hydrargyrum, Aſtra Mercurij. Quamprimum autem ad ſuam perfectionem venerunt, & in fixum metallicum corpus coagulantur, ab illorum quolibet ſua Aſtra recedunt, & corpus ſuum relinquunt mortuum. Hinc iam conſequitur, corpora eiuſmodi omnia deinceps mortua & inefficacia eſſe, & inuictum Aſtrum metallorum ea omnia vincere, inque ſuam naturam conuertere, & ſic vniuerſa Aſtralia facere. Qua de cauſa etiam Aurum & Argentum noſtrum, quod Tinctura noſtra tingitur & præparatur, multo nobilius & ad Arcanorum Medicinalium præparationem præſtantius eſt ipſo naturali, quod natura ipſa in fodinis generat, ac poſtmodum à metallis cæteris ſegregatur. Sic etiam Mercurius corporis, ex metallo alio factus aſtraliter, multo nobilior & fixior eſt Mercurio communi, & ſic etiam de cæteris metallis iudica. Affirmo ergo, (Paracelſus) quemlibet Alchymiſtam, qui Aſtrum Auri habet, rubra metalla omnia in Aurum tingendo vertere. Ita Aſtro argenti metalla omnia alba in Argentum mutantur. Aſtro cupri in cuprum: Aſtro Argenti viui, in Mercurium corporis; & ſic deinceps. Hæc vero Aſtra omnia, quomodo ſecundum artem Spagyricam præparentur in lib. de tranſmut. metallorum Paracelſi reperiuntur. Quantum autem ad vera illorum ſigna attinet, ſcire vos velim, Tincturam noſtram rubeam, quæ in ſe Aſtra Auri continet, eſſe ſubſtantiæ ſupra omnem conſtantiam fixæ, penetrationis expeditiſſimæ, ſummæque rubedinis, puluere quidem croci, integro verò corpore rubini colorem referente, Tincturam inquam eſſe reſinæ inſtar fluxilem, & inſtar cyſtalli pellucidam, vitri inſtar fragilem, pondere verò grauiſſimam.

Tinctura a. Alba, quæ Aſtra Lunæ continet, eodem modo eſt ſubſtantiæ fixæ, incrementi immutabilis, ſummi candoris, reſinæ

inſtar

instar fluida, pellucida vt crystallus, vt vitrum fragilis, pondere cum Adamante conueniens. Præterea astrum cupri coloris citrini summi est, simile Smaragdo, vt resina fluxile, suo autem metallo multo grauius. Astrum stanni albifluum, vt resina est, subobscurum, luteo colore superfusum. Astrum ferri rubedinis insignis est, Granati instar pellucidum vt resinæ fluxile, fragile vt vitrum, substantiæ fixæ, suo metallo multò ponderosius. Astrum plumbi cobalti, nigrum transparens tamen, resinæ modo fluidum, fragile instar vitri, pondere auro æquale, plumbo alio grauius. Astrum argenti viui insigniter candidi & corruscantis coloris est, simile niui in summo frigore, valde subtilis, penetrantis, & corrosiuæ acrimoniæ, crystalli specie pellucidum, facile vt resina diffluens, summi ad tactum frigoris, interius a. summi caloris, quasi ignei, insuper volatile, & in igne substantiæ admodum fugacis. Secundum hanc descriptionem cognoscenda vobis sunt metallorum astra, & vna intelligendum, ad utriusque Tincturę, rubræ scilicet, & albæ præparationem initio non corpus Auri & Lunæ, sed primum ens Auri & Lunæ assumi debere. Si enim in principio error committatur de opera & labore omni actum erit.

CONSILIVM VIGESIMVM QVARTVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

In Antiquo Bononiæ Monumento reperta.

ACcipite corpus antiquum, pellucidum & vaporosum, illudque per triduum assidue decoquite: quod remanet, ab immunditia separate, istudque acetum acerrimum igne graduali destillate, donec fumi in recipiente appareant. Hoc tunc amouete, aliud super ponentes, & liquorem qui emanabit seorsim asseruate, materiam vero nigrã instar gummæ, in vasis fundo residentem, quia multum eleuatur, ac distenditur, in amplam cucurbitam admouete, luto sapientiæ sic obductam, vt ad materiam contentam in superiori parte prospectus pateat; ac lentiss. destillare incipite igne, & paulatim aucto pergite, dum summa caloris intensione, inde spiritus eliciatur. Igneum hunc, & rubei coloris, haud prius isthinc remouete, quam furno & vase per integrum diem refrigerato; Balneoque maris, suauiter ac toties destillate,

vt summe depuratus, absque fecibus tandem adscendat. Sed cucurbita superioris fundo, è qua spiritus hic extractus est, corpus instar lapidis, durissimum remansit. Hoc in subtilissimum reducite puluerem; & in aquam calidam, à primo corpore extractam, & asseruatam soluite. Isthanc depurantes, & exsiccantes dum Sal albissimum resideat. At frequenter hoc repetendum est, & quousque omnis impuritas absit. Id quod innotescet, si quæ ab eiusmodi Sale, per destillationem elicitur aqua, nil impuritatis in euaporatione relinquat. Hoc Sal ita præparatum, quarta parte spiritus, superius extracti, imbibatur; vnaque ad Furnum caloris humidi, per octiduum fermentetur, indeque exsiccetur, ad cineres, & postea quarta altera denuo humectetur, denuoque fermentetur, & exsiccetur, donec proprium spiritum totum ebiberit. Apponite tunc sublimationi secundum artem, quæ fiet alba vt nix, verumque naturæ Sulphur. Indeque cum corporis perfecti fermento secundum artem per sexaginta dies decoquite: Eritque verum elixir ad album: ac si ad rubedinem vsque in decoctione progrediamini, additis à principio, fermenti Solaris partibus decem, fiet elixir rubeum.

Lapis noster nihil aliud est quam spiritus fœtens, & aqua viua, quam & siccam nominamus, per naturalem proportionem mundata, & vnita vnione tali, quod sibi amplius abesse non possit. De hoc Theophrastus recipe Mercurium in eleuationem tantisper, dum in fixum crystallum abeat, deinde in resolutionem, & coagulationem digere, & cum Sole coniunge: ita vt fermentum eius hoc ipsum fiat, & iuxta præscriptum Hermetis age, vsque ad finem lapidis: cuius Dosis à reuocanda morte granum est.

CONSILIVM VIGESIMVM QVINTVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

De Medicina vniuersali.

LApis Philoſophorum ſeu Tinctura, nil aliud eſt quam Aurum in ſupremum digeſtum, nam Aurum vulgi eſt ſicuti herba ſine ſemine, quando matureſcit producit ſemen, ſic aurum quando matureſcit, dat ſemen ſeu Tincturam. Sed quæret aliquis, quare aurum vel aliud metallum non producat ſemen? ratio redditur talis, quia non poteſt eſſe maturum, propter aëris cruditatem, non habet ſufficientem calorem, & contingit in quibuſdam locis, vt reperiatur Aurum purum, quod natura voluit perficere, ſed impedita fuit ab aëre crudo. Exempli gratia, videmus, quod pomorum Arantiorum arbores, in Polonia quidem creſcant inſtar aliarum arborum: In Italia & alibi, vbi eſt illarum Solum natiuum, dant & ferunt fructus, quia ſufficientem habent calorem, in his verò frigidioribus locis minime, vbi enim matureſcere deberent, deſinunt, quia frigore opprimuntur, & ſic nunquam à natura hiſce locis habentur earum fructus, licet aliquando iuuetur natura ſuauiter & cum ingenio, tunc ars iam perficit, quod natura non potuiſſet. Idem plane in metallicis accidit. Aurum poteſt dare fructum & ſemen, in quo ſe multiplicat induſtria ſagacis artificis, qui ſcit naturam promouere, ſed ſi abſque natura id velit tentare, errabit: Nam non ſolum in hac arte, ſed & in omni re, nihil poſſumus, quam naturam iuuare, & hoc non alio medio, quam igne ſeu calore, ſed cum hoc fieri non poſſit, ſiquidem in congelato corpore non appareant ſpiritus, oportet vt prius ſoluatur corpus, & pori eius aperiantur quo natura operari poſſit, qualis autem illa debeat eſſe ſolutio, hic lectorem admonitum velim duplicem eſſe ſolutionem, licet multæ ſint aliæ ſolutiones, ac inutiles vna tantum eſt vera naturalis, ſecunda eſt violenta, ſub qua aliæ compræhenduntur omnes. Naturalis eiuſmodi eſt, vt pori corporis aperiantur in aqua noſtra, quo digeſtum emittatur ſemen, & matrici ſuæ imponatur: Aqua verò, noſtra aqua eſt: cœleſtis, non madefaciens manus, non vulgi, ſed fere pluuialis: Corpus eſt Aurum, quod ſemen dat: Luna

nostra est, (non argentum vulgi) quæ recipit semen auri. Regitur postea igne nostro continuo, per menses septem, & interdum decem, donec aqua nostra consumat tres, & relinquat vnum, & hoc in duplo, postea nutritur lacte terræ, vel pinguedine eius, quæ nascitur in vberibus terræ, & regitur vel conseruatur à putrefactione Sale naturæ, & sic generatur ille infans secundæ generationis: Hæc Theoria, nunc ad Praxin. Recipe terræ nostræ per 11. gradus 11. grana, auri nostri & non vulgaris granum 1. Lunæ nostræ non vulgaris grana 2. sed hoc admonitus sis, ne accipias aurum & argentum vulgi, nam hæc sunt mortua, accipe nostra quæ sunt viua, postea pone in ignem nostrum, & fiet inde liquor siccus, primum resoluetur terra in aquam, quæ Mercurius Philosophorum dicitur, & illa aqua resoluit illa corpora Solis ac Lunæ, & consumit ea, vt non remaneat, nisi pars decima cum vna parte, & hoc erit humidum radicale metallicum: postea recipe aquam Salis nitri de terra nostra, in qua est riuulus & vnda viua, si ad genuam foderis foueam, accipe igitur ex illa aquam, sed claram accipe, huic impone illud humidum radicale, & impone igne putrefactionis & generationis, non tali, vt in prima operatione fecisti, rege omnia magno cum ingenio, donec colores appareant, instar caudæ pauonis, rege digerendo, nec te tædeat, donec cessent colores, & vnus per totum appareat color viridis, & sic de cæteris, & quando videbis in fundo cineres bruni coloris, & aquam fere rubram, aperito vas, madefacito pennam, inunge ferrum aliquod, si tinget in promptu habeto aquam de qua postea erit sermo, & infunde tantum eius aquæ, quantum aeris intrauit crudi, iterum coquito priori igne donec iterum tingit. Hucusque peruenit mea experientia, non plus possum, non plus inueni: Aqua vero illa debet esse menstruum mundi ex sphæra Lunæ, toties rectificatum, quod possit calcinare Solem: Hic tibi volui omnia detegere, etsi sensum meum interdum non syllabam intelliges, cuncta reuelaui præsertim in opere primo & secundo. De igne verò adhuc dicendum restat. Primus ignis seu primæ operationis est ignis vnius gradus continuus, qui materiam circumdat; Secundus est ignis naturalis, qui materiam digerit atque figit, dico tibi veritatem, quod patefeci ignis regimen, si naturam intelligis: de vase adhuc restat loquendum. Vas naturæ esse debet, & sufficiunt duo: primi operis vas rotundum fieri debet: In secundo verò paulo minus vitrum instar phiolæ vel oui, sed per omnia

scito,

ſcito, naturæ ignem eſſe vnicum, quicquid operatur diuerſum, locorum diſtantia efficit. Vas item naturæ vnicum, ſed nos propter abbreuiationem binis vtimur, materia vna, ſed ex duabus ſubſtantijs: ſi igitur animum intendis ad res creandas, conſidera primum res creatas: has vtpote obuerſantes oculis tuis, ſi non potes aſſequi, multò minus res creandas, quas producere cupis, ſcito enim te nihil creare poſſe, quod ſolius Dei proprium eſt, ſed res occultas in vmbra latentes facere apparentes, & vmbra ab illis tollere, hoc Philoſopho intelligenti à Deo per naturam conceſſum eſt. Conſidera obſecro ſimplicem nubis aquam; Ecquis vnquam crederet, illam in ſe continere omnia, quæ mundus habet, lapides duros, ſalia, aerem, terram, ignem, cum tamen ſimplex per ſe appareat aqua. Quid dicam de terra, quæ in ſe continet aquam, ignem, ſalia, aerem, & per ſe nuda terra videtur? O admirabilem naturam, quæ nouit ex aqua in terra fructus producere admirabiles & ex aere illis ſuppeditare vitam: hæc omnia fiunt, & vulgarium hominum oculi iſta non vident, ſed oculi intellectus & imaginationis percipiunt, viſu vero, veriſſimo; oculi enim ſapientum naturam vident aliter, quam oculi communes. Exempli gratia, oculi vulgi vident Solem eſſe calidum, oculi vero Philoſophorum econtra vident ſolem potius eſſe frigidum, ſed motus eius calidos: Actus enim & effectus eius, per diſtantiam locorum deprehenduntur. Ignis naturæ vnus & idem cum ipſo eſt, ſicuti enim Sol inter Sphæras Planetarum centrum eſt, & ex hoc centro cæli dorſum, calorem motu ſuo ſpargit, ſic in centro terræ Sol terræ eſt, qui motu ſuo perpetuo calorem vel radios ſurſum ad terræ ſuperficiem pellit, is calor intrinſecus multo efficacior eſt hoc igne Elementali, ſed temperatur terrena aqua, quæ de die in diem poros terræ penetrat illamque refrigerat. Sic Solem cœleſtem & eius calorem temperat aer, qui de die in diem circumuolat orbem, & niſi hoc eſſet, calore tali res omnes conſumerentur, nec quicquam naſceretur. Sicuti autem ignis ille inuiſibilis, ſeu calor centralis omnia conſumeret, ſi non intercederet aqua, ſic Solis calor omnia deſtrueret, ſine intermediante aere, ſed quomodo hæc Elementa inter ſe agant breuibus dicam: In centro terræ eſt Sol centralis, qui motu ſuo, vel ſui firmamenti dat calorem magnum, qui extendit, ſe vſque ad ſuperficiem terræ. Ille calor cauſatut aërem hunc in modum: Aeris matrix aqua eſt, quæ parit filios ſuæ naturæ, ſed

 diſſi-

dissimiles & multò subtiliores, nam vbi aquæ introitus est denegatus aër intrat, quando postea ille centralis calor, qui perpetuus est, agit, facit destillare aquam & calefacere, & sic illa aqua vi caloris vertitur in aërem, atq; hoc pacto erupit ad superficiem terræ, quia se includi non patitur, vbi postea refrixit, resoluitur in aquam in oppositis locis: Interim etiam fit, vt non solum aër, verum etiam aqua exeat, sicuti apparet, dum nigræ nubes violentia in aërem attolluntur: cuius rei sit hoc tibi exemplum domesticum: facias in olla feruere aquam, videbis igne lento, lentos vapores, & ventos: Igne vehementiori apparebunt nebulæ crassiores: eodem plane modo calor operatur centralis, subtilem aquam in aërem eleuat, quod spissum est ex Sale vel pinguedine distribuit terræ, vnde res nascuntur variæ, residuum Saxa & petræ fiunt. Posset aliquis obijcere, si ita res se haberet, tunc continuo id fieri deberet, cum tamen sæpe nullus sentiatur ventus. Respondeo, si non violenter in vas destillatorium infunditur aqua, non fit ventus, nam parum aquæ, paruum excitat ventum; vides nō semper fieri tonitrua, etiamsi pluuia sit & ventus, sed tantum, quando vi aeris aqua turbida fertur ad Sphæram ignis, nam ignis non patitur aquam. Habes ante oculos exemplum, dum in calidam fornacem effundis aquam frigidā vnde tonitrua excitantur: sed quare non vniformiter aqua non intret in illa loca, & cauitates, ratio est, quod multa sunt eiusmodi vasa & loca, pellit interdum vna concauitas, ventos, aquam, à se ad aliquot dies & menses, donec fiat iterum aquæ repercussio, vt videmus in mari, cuius fluctus aliquando multa milliaria agitantur, antequam repercussionem, vt regrediantur offendant, sed ad rem nostram. Dico ignem vel calorem esse causam motus aëris, & vitam omnium rerum, & terra est horum omnium nutrix vel receptaculum, sed si non esset aqua, quæ refrigerat terram & aërem nostrum, tunc terra exsiccaretur, propter has duas rationes, nimirum ob motus centralis & Solis cœlestis calorem, nihilominus contingit hoc in aliquibus locis, quando pori terræ obstruuntur, vt humidum penetrare non possit, tunc per correspondentiam Solis cœlestis & centralis, quia vim inter se habent Magneticam, accenditur terra à Sole, sicq; etiam aliquando cadet grauis orbita mundi. Fac igitur, vt operatio talis in terra nostra sit, vt calor centralis aquam possit mutare in aerem, vt in planitiem mundi egrediatur, & residuum, vt dixi, per poros terræ spargat, & nunc in opposito aër vertetur

tetur in aquam multo subtiliorem, quam fuit prima, & hoc sic fiet, si seni nostro aurum atq; argentum deglutire dabis, vt ipse cōsumat illa, & tandem ille etiam moriturus comburatur, cineres eius spargantur in aquam, coquito ea donec satis est, & habes Medicinam curandi Lepram. Hoc saltem animaduerte, ne frigidum pro calido, vel calidum pro frigido accipias, naturas naturis misce, si aliquid est, quod contrarium naturæ (siquidem vna tibi est necessaria) separa illud, vt natura naturæ similis sit, hoc fac igne non manu & scito, si non sequeris naturam, vana esse omnia, & hic tibi dixi per sanctum Deum quod pater filio debet, qui habet aures audiat, & qui habet sensus animaduertat.

CONSILIVM VIGESIMVM SEXTVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

ALbertus Magnus in lib. de secretis Chymicis tradit: Alexandrum Magnum in suis itineribus inuenisse sepulchrum Hermetis, patris omnium Philosophorum, plenum omnibus Thesauris, non metallicis, sed Aureis scriptis in Tabula zatadi, quam alias Smaragdinam vocant: de qua Bernhardus canes inquit, quod eo libello totum opus contineatur, eius autem formula talis est. Verum sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferius, est sicut quod est superius. Et quod est superius, est sicut quod est inferius, ad perpetranda miracula rei vnius. Et sicut omnes res fuerunt ab vno meditatione vnius: sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re adaptatione. Pater eius est Sol, Mater eius est Luna. Portauit illud ventus in ventre suo. Nutrix eius terra est; Pater omnis thelesmi totius mundi est hic. Vis eius integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igni; subtile à spisso, suauiter, cum magno ingenio. Ascendit à terra in cœlum, iterumque descendit in terram; & recipit vim superiorum & inferiorum. Sic habes gloriam totius mundi. Ideo fugit à te omnis obscuritas, Hic est totius Fortitudinis Fatitudo Fortis, qui vincet omnem rem subtilem, omnemque solidam penetrabit. Sicut mundus creatus est. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes Philosophiæ totius mundi. Completum est quod dixi de operatione Solis. Hymni Hermetis de quibus in præfatione dictum est hi sunt.

CAPVT XIII.

Ex Primandro.

VNiuersa mundi natura hunc audiat hymnum.
Audi terra, audite turbines imbrium, ô syluæ silere, cantaturus sum creatorem omnium, totum & vnum.
Audite cæli, quiescite venti circulus immortalis Dei orationem istam exaudiat.
Cano iam creatorem omnium, terrarum distributorem, cælum æquilibrantem, iubentem ex Oceano aquam, vndique fluere dulcem ad hominem alimentum, iubentem ignem fulgere superne ad actiones hominum atque Deorum.
Agamus illi omnes vna voce gratias, tranan ti cælos, naturamque creanti.
Hic mentis est oculos, hic potentiarum benedictionem libenter accipiet.
O meæ vires laudate ipsum vnum & omne.
Consonante voluptati meæ omnes animi vires.
Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget, per se lumen intelligibile cantans, gaudio mentis exulto.
Omnes potentiæ mecum vna concinite.
Constantia canta mecum.
Iustitia mea per me iustum canat.
Communio mea totum ipsum laudet, per me canat veritas veritatem.
Bonum nostrum bonum denique canat.
O vita, ô lux, ô vobis in nos benedictio currit.
Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatum.
Gratias ago tibi Deus omnium potestas actuum.
Verbum tuum per me te laudat, per me mundus verborum recipit sacrificium hoc, meæ vires clamant, totum cantant, voluntatem tuam perficiunt.
Tua voluntas abs te in totum sacrificium verborum ab omnibus excipe.
O vita, totum quod est in me, salua.
O lux, totum illumina spiritus Deus.

Verbum

Verbum tuum me regit ſpiritifer opifex.

Tu ſolus es Deus.

Homo tuus hæc clamat per ignem, perque aerem, per aquam, perque terram, per ſpiritum, perque creata.

Ab æternitate benedictionem inueni, qua deſiderio in voluntate tua quieſcam.

Et circa Finem Aſclepij.

SAcrilegijs ſimile eſt, cum Deum roges, thus, atq; cætera incedere: Nihil enim deeſt ei, qui ipſe eſt omnia, aut in quo ſunt omnia: ſed nos agentes gratias adoremus.

Hæc enim ſunt ſummæ incenſiones Dei, cum aguntur gratiæ à mortalibus.

Gratias tibi agimus ô ſumme & experientiſſime.

Tua enim gratia tantum ſumus cognitionis tuæ Lumen conſecuti nomen ſanctum & honorandum, quo ſolus Deus eſt benedicendus religione paterna: Quoniam omnibus paternam pietatem & religionem & amorem, & quæcunque eſt dulcior efficacia, præbere dignaris, cum donas nos ſenſu, ratione & intelligentia: Senſu, vt te cognoſcamus, ratione, vt te ſuſpicionibus indagemus. Intelligentia, vt te cognitione cognoſcentes gaudeamus, ac Numine ſaluati tuo gaudeamus, quo nobis te oſtenderis totum: gaudeamus, quo nos in corporibus ſitos æternitati fueris conſecrare dignatus.

Hæc enim eſt ſola humana gratulatio, cognitio maieſtatis tuæ.

Cognouimus te & Lumen maximum, ſolo intellectu ſenſibile intelleximus te.

O vitæ veræ via: ô naturarum omnium fœcunda prægnatio, cognouimus te, totius naturæ tuæ conceptu pleniſſime, cognouimus te æterna perſeueratio.

In omni enim iſta oratione adorantes bonum bonitatis tuæ hoc tantum deprecamur, vt nos velis ſeruare perſeuerantes in amore cognitionis tuæ & nunquam ab hoc vitæ ſepare genere.

CONSILIVM VIGESIMVM SEPTIMVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

VNam Medicinam inuenimus, longa inquiſitione, labore maximo, experientia certa, qua durum molleſcit, molle indurabitur, fugitiuum figitur, fœdum illuſtratur ſplendore mirabili. Mercurius coagulatur per Medicinam, quæ maximè ei in profundo adhæret, & ei per minima commiſcetur ante eius fugam, quam Medicinam oportet eſſe liquidioris fuſionis, quam ipſa corpora, ſubtiliſſimæ etiam & puriſſimæ ſubſtantiæ, adhærentis illi ex natura ſua, facilimæ item liquefactionis. Ex Mercurio poſſumus elicere Medicinam & eum perſicere. Mercurius non permittit ſe diuidi in partes ſuæ compoſitionis, ſed aut totus manet, aut fugit totus; & eſt in eo cauſa perfectionis. In nulla re alia reperitur hæc perfectio. Superat enim ignem, nec ſuperatur ab eo, ſed in eo conquieſcit amice. Quæ corpora continent plus Mercurij, ea ſunt perfectiora. In omnibus tuis compoſitionibus ſtudeas vt Mercurius ſuperet. Et ſi per ſolum Mercurium perficere poteris, eris pretioſiſſimæ perfectionis indagator. Medicina elicitur ex ijs, quæ maxime corporibus adiunguntur. Non autem eſt alia res tam apta quam Mercurius. Ideo hæc eſt vera Medicina.

Ex Mercurio ſumitur Medicina manente in natura ſua, ſed accipiente fixionem, id quod fit per ſublimationem.

Cum argentum viuum in Medicinam præparatum noſtro artificio, ſit mundatum & in ſubſtantiam puriſſimam & fulgidiſſimam redactum: ſi proiectum fuerit ſuper imperfecta, illuſtrat ea, & ſua fixione perficit. Et debet afferre quinque potiſſimum prærogatiuas munditiem nimirum, colorem, fuſionem, perpetuitatem & pondus.

Ex Mercurio quidem eſſe eam, ſed non perfectius, ſicut ex corporibus.

Medicina elicitur ex ipſis corporibus metallicis, cum ſuo Sulphure & arſenico præparatis, ſimiliter ex ſolo ſulphure, & arſenico præparatis: & ex Solis ſimiliter corporibus. Ex Solo vero Argento viuo facilius & propius ſed non perfectius.

Stude

Stude Solem vel Lunam resoluere in aquam suam siccam, quam vulgus vocat Mercurium: Et hoc, vt duodenaria portio contineat partem vnam, corporis perfecti. Nam si cum igne lento bene rexeris, inuenies per quadraginta dies corpus illud in meram aquam conuersum. Signum dissolutionis est nigredo desuper apparens. Si vero vtrumq; opus, album & rubeum perficere conaris, vtrumq; fermentum per se modo iam dicto dissolue & serua. Nostrum argentum viuum est extractum de argento viuo, quod volumus pro fermento.

Solaris & Lunaris Medicina in vna sunt essentia & modo agendi, tantum additamentum est coloris citrinantis, qui perficitur à mundissima substantia Sulphuris fixi, ita vt si aurum facere volumus, Medicina contineat colorem hunc, si argentum, non contineat.

Non differt ab ordinis secundi Medicina in essentia vllatenus, nisi per subtilissimos operationis gradus, in confectione eius, & per diuturniorem laboris instantiam.

Alio gradu eget Medicina Solaris in pigmentorum completa præparatione, alio Lunaris, hæc scilicet Sulphuris tingentis administratione, illa non.

Non mutat, nisi natura eius alteretur: nec permiscetur in profundo per minima, ne separentur in æternum absque præparatione subtiliante, de qua dictum est in sublimatione. Non permanet eius impressio, nisi figatur. Non illustrat nisi ex illo eliciatur fulgidissima substantia per ignem modo suo. Non præstat fusionem perfectam, nisi mollia possit indurare, & dura mollire: Quod fit si figatur probo ignis regimine, & deleatur humiditas eatenus, quatenus durum vel molle poscit. Si vult molle indurari, igne vtatur vehemente: contra leni, is enim conseruat humiditatem. Causa ponderis magna est subtilitas substantiæ corporum & vniformitas in essentia. Debet ergo densare partes. Subtilitas quærenda est tam in corporum mutandorum præparatione, quam in perficiente Medicina &c.

Cape lapidem illius notum, & per separationis modum illius purissimam partem diuide, & seorsim pone. Deinde eius quæ purissima est, partis aliquid figas, aliquid ex illa relinquas. Cum fixa fuerit, solue ex ea quod fuerit solubile, mittas ad calcinationem: & hinc super idem solutionem reitera, donec iterum quod ex ea solubile est, soluatur omnino.

Seruetur hic ordo, quousque maior soluatur quantitas. Postea omnia quæ ex solutione emerserunt, confunde & coagula. Deinde leuiter assando, conserua coagulatum in igni temperato, quousque ei maior ignis, prout exiget possit administrari. Exinde procede secundum primum ordinem solutionis, quousque iterum soluatur totum quod ex eo est solubile. Coagula iterum, & in temperato igni detine, quousque iterum possit administrari maior vis ignis ad perfectionem eius. Hæc omnia repete quater & vltimo calcina per modum suum, & sic pretiosissimam terram sufficienter administrando rexisti.

Recipe iam partis superioris quam non fixeras quantitatem aliquam, coniunge eam cum parte huius terræ, subtili ingeniorum modo per minima, quod fit per sublimationem, quousque fixum cum non fixo leuetur totaliter. Quod si non eleuetur totaliter, adde illi iterum non fixæ partis quantitatem, quousque sufficiat ad eleuationem eius. Cum igitur eleuatum fuerit, reiteretur eius sublimatio quousque figatur totum per hanc administrationem. Cum totum fuerit fixum, repete cum quantitate partis non fixæ, post quantitatem combibe per ingenium tibi notum, quousque totum iterum leuetur. Hoc facto, figatur iterum, quousque fusionem præstet facilem cum ignitione sua. Hæc Medicina est, quæ omne corpus imperfectum, omnique argentum viuum cuiuscunque generis, in argentum perfectissimum transformat.

Ut præparetur Medicina Solaris priori accedit additamentum Sulphuris non adurentis: per fixionem & calcinationem, ita vt attendas ad perfectam administrationem ingeniose, & ad solutionis modum multiplicem, cum reiteratione multa, quousque mundum fiat, ita vt procedat hæc administratio perfecta, quæ per sublimationem peragitur. Modus huius additamenti est, vt reiteretur pars non fixi lapidis, sublimatio & ingenium coniungendi, quousque eleuetur cum ea, & iterum figatur, vt stet. Et quanto sæpius reiteratur ordo exuberantiæ huius complementi, tanto magis multiplicatur exuberantia huius Medicinæ, & bonitas eius augetur magis, & maxime multiplicatur augmentum perfectionis eius.

Intentio complementi est, vt per sublimationis modum mundetur.

detur perfectissime lapis, & eius additamentum. Et post sublimationem cum modo artificiorum, quod volatile in illis est, figatur, fixum fiat iterum volatile, & volatile iterum fixum. Quo in ordine completur arcanum pretiosissimum, quod est super omne Arcanum scientiarum huius mundi, & Thesaurus incomparabilis. Exercearis in illo cum tolerantia laboris, constantiaque maxima, & diuturnitate meditationis immensæ: cum hac inuenies, sine hac, non. Huic Medicinæ potest euenire in præparatione lapidis reiteratio bonæ administrationis, cum industria talis cautelæ, quousque argentum viuum mutet in infinitum solificum, & lunificum verum nec nisi à multiplicatione eius dependet.

Ad ingressum rebus impermiscibilibus dandum, soluatur corpus, quod tinctum volumus, soluatur & res tingens. Non fiat tamen omnium partium solutio, sed quarundam. Deinde illud & non aliud imbibatur corpus alternis vicibus &c.

Sumatur in capitulis notis. Assiduo fiat super illo opus sublimationis primi gradus, cum instantia operis. Ita enim mundatur ab impuritate corrumpente; & tunc perfecta est sublimatio, si eo subtilitatis peruenit, vt purissimus & vltimo volatilis factus sit, figatur per modos fixionis, donec in igni aspero quiescat. Hic consistit meta præparationis secundi gradus. Tractetur lapis etiam tertio gradum, qui in vltimo præparationis complemento consistit, vt scilicet iam fixum lapidem commodis sublimationis volatilitatem facias, & volatilem fixum: fixum solutum, solutum item volatilem, & volatilem rursus fixum, quousque fluat & alteret in complemento solifico & lunifico certo. Laudetur Deus Benedictus, cuius ope adhibito labore tetigi & oculis vidi complementum illius Magisterij.

***

CONSILIVM VIGESIMVM OCTAVVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

SOlue fixum non fixo, ſeu matre non fixa: Hoc non fit niſi coniungantur in vaſe non amplo, ne alterum fugiat aut diſcedat ab altero, & niſi igne torqueantur: Et tunc alterum operatur in alterum, & fiunt res vna, ſicut erant prius, ita pugnant cum inimicis, & craſſum aſcendit in partes ſuperiores. Bene cuſtodite, ne pereat. Ita ſumma pars fixa fit volatilis. Hæc res vocatur ſolutio, & calor operatur ſtatim nigredinem. Hæc eſt impregnatio, & interna ſolutio & clauis totius artis. Non poteſt gignere, nec corrumpi, niſi habeat impletionem, ita mortuum eſt granum album, fertq; fructum centuplum. Aſcendit è terra in cœlum, & è cœlo in terram deſcendit. Quod corporeum eſt fit ſpirituale ſublimando, ſpirituale fit corporeum deſcendendo: Et vim ſortitur ſuperiorum & inferiorum, hoc eſt, quando fit ſolutio, & fortis incenſio mouetur in vaſe tanquam aqua feruens & corpus aſcendit. Et eſt hæc deſtillatio, & ſublimatio, per quam volunt ſapientes diu coquendum & figendum eſſe in igni. Hæc eſt calcinatio & coagulatio. Et ſic gignitur album in ſicco, & in albo flauum, in flauo rubeum. Inter nigrum & album omnes, qui tamen negliguntur, cum ſint inſtabiles, donec vera albedo prodeat, quæ eſt verum Elixir album, coadunatum ex rebus Diaphanis. Non autem aliter conſpicuum, quam ſpeculum purum cœleſte, eo peruenit molliter, hominum operatione. Opus perficitur in tribus quadragenarijs: primis 40. diebus vir imperat, cuius ſperma vnitur fœminæ abſq; ſeparatione: Alijs 40. diebus formatur & accipit animam & ſpiritum & Tincturam, viuificaturque. Tertia quadragenaria naſcitur fructus purus, fit fluxilis fuſilis, nec metuit ignem, in quo quieſcit amice. Valet ad omnes morbos, excepto decretæ mortis termino. Spiritu hoc tingente facimus vitra tractabilia malleo & infragilia. Ex cryſtallo facimꝰ carbunculos prout miſcentur eis Planetæ. Si vis ad argentum operari, non eſt vt progrediaris vſque ad rubedinem. Sed cum vera albedo exijt deſine, & fac periculum medicinæ, num habeat fuſionem facilem in duro & molli. ſi non, adde partem lactis virginei, id eſt Mercurij ſepties deſtillati: & ſoluitur, deſtillatur, ſublimatur, coagulatur: & facile fluit vt cera ſine fumo. Et hæc Medicina, reiterando opera, eo perduci poteſt excellentiæ, vt tranſ-

transſmutet Mercurium infinite in Lunam: Et ſic alia imperfecta. Si vis ad Solem operari: diutius coque Medicinam ad ignem, donec rubeſcat. Rubedo enim eſt perfecta digeſtio. Et eſt vnum Elixir ſimul paratum ad album & ad rubeum.

CONSILIVM VIGESIMVM NONVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

LAbora cum Mercurio Minerali, qui ſtatim venit de vena, nec vnquam fuit in aliquo opere. Is eſt operis noſtri perfectiuus, aduſtionis ſaluatiuus & effectiuus fuſionis. Cum figitur, eſt Tinctura albedinis vel rubedinis &c. & non recedit à commiſto: eſt amicabilis metallis, & medium coniungendi Tincturas, quia miſcetur eis in profundum ingrediens, penetrans & adhærens.

Et quamuis ex Mercurio noſtro ſolo opus noſtrum perficitur: indiget tamen fermento rubeo vel albo. Miſcetur ergo facilius cum Auro & Argento, & fit vnum cum eis, cum iſta duo magis eius naturam participent, & ſic perfectiora ſint.

Aurum & Argentum plus de Mercurio continentia commiſcentur ad rubeum & ad album.

Sol Mercurius eſt, qui perficit opus, nec quicquam extraneum ei debet adiungi. Sol & Luna non ſunt ei extranea. Ea enim in inceptione operis rediguntur in ſuam primam naturam, id eſt Mercurium.

Totum magiſterium noſtrum eſt Solum in regimine ignis, ex ampla induſtria. Vis enim ignis bene recti lapidem operatur modico labore & paucis expenſis.

Cum lapis noſter in ſuam primam naturam, id eſt aquam, lac virginis, vel caudam draconis, ſemel eſt ſolutus: ipſe ſeipſum calcinat, ſublimat, deſtillat, reducit, lauat, congelat: & virtute ignis proportionali ſeipſum perficit in vno vaſe ſine alterius manuali operatione.

Mercurij Mineralis, qui prius in opere nullo fuerit libras 25. traijce per pannum lineum ſpiſſum, tribus vicibus: Deinde per corium leporis: Et poſt hoc iterum per pannum denſum: ſi quid remanet in corio de eius craſſitie, ſordibus vel fœtu: non eſt idoneum ad opus noſtrum. Si nihil apparet, conducit. Cum hoc, nullo addito poteſt perfici vtrumque opus: Praxis.

Cape

Cape Solis depurati communis, id est in igne calefacti, vncias duas: Incide in frusta parua cum forcipe. Adde Mercurij vncias 14. Fac Mercurium fumigare in tegula, & solue in eo Solem. Moue cum baculo ligneo, donec Sol bene soluatur & misceatur. Totum funde in aquam claram in scutella vitrea. Laua sæpius tergendo, & mutando tamdiu, donec nigredo tota ab aqua recedat. Si aduertere vis vox turturis audita est in terra nostra. Nigredine sublata amalgama per corium colligatum transmitte, & exime totum per duas vncias & remanebunt de corio vnciæ 14. Hæ sunt res aptæ ad nostrum operationem. Attende quod non debent esse plures nec pauciores vncijs duabus in corio de tota materia. Si plus esset detrahe, sin minus, adde Istas duas vncias expressas quæ dicuntur Lac virginis, reserua ad secundam operationem.

Materia de corio ponatur in vitrum, & hoc in furnellum; Accensa lampade continua flamma recto tramite vas inclusamq; materiam percutiat, non tamen ipsa attingat ollam, & sint furnelli partes omnes similiter bene lutatæ.

Si post mensem, vel duos inspicere velis flores vini, & colores principales, scilicet nigrum, album, citrinum & rubeum: tunc sine operatione manuum tuarum aliqua, solius ignis regimine, manifestum erit absconditum, & absconditum fiet manifestum.

Quare materia nostra seipsa ad perfectum elixir perducit, vertendo se in puluerem subtilissimum, qui dicitur terra mortua, vel homo mortuus in sepulchro, vel magnesia sitiens, quod spiritus in eo occultatus est in sepulchro, & anima quasi recessit. Tunc à principio vsque ad 26. septimanas, & grossum tunc factum est gracile, leue ponderosum, asperum molle, dulce amarum conuersione naturarum virtute ignis occulte completa. Cum videris pulueres tuos exiccatos, si probam & expensas desideras, tingent, vna pars solum tingit septem Mercurij bene purgati.

Misce Fermentum Lunæ cum partibus 7. Mercurij, eodem modo, vt in rubeo fecisti. Nam eadem est materia, fermentum diuersum. Argentum foliatum hic magis est vtile, quam massale, quia habet in se misturam quandam fecum Mercurij: & debet Amalgama cum Mercurio frigido fieri, non cum calido.

Quinta essentia ex Sole extrahitur in pelicano, subtili ignis ingenio.

genio. Sol & Luna mineralis tantum fecum immundarum secum habent permistum, vt eorum purificatio ad nostrum conueniens non esset Lusus puerorum &c.

Sume corpus primi operis nostri cum lacte virginis: adde de Mercurio nouo partes 7. iuxta pondus istius lapidis, sitque Mercurius purificatus. Exprime per corium, & partes 7. traiectas, seruai Laua, & impone vitro in furnello, vt in primo opere fecisti, per totum regendo tali tempore vel circiter, quousque videris pulueres iterum factos, extrahe, & si vis, tinge. Hi pulueres sunt multò subtiliores primis, quia magis sunt digesti, & vna pars tingit septies septem in Elixyr. Eadem est cum prima & secunda. Pulueres inde nati tingunt partes 343. septies scilicet, superatis prioribus in parte vna. Quantò plus digeritur Medicina, tanto efficacior, subtilior & tingentior redditur.

CONSILIVM TRIGESIMVM ET THEORIA *de Lapide Philosophorum.*

IPse solus, cum sit metallicus, continet in se totum quo indigemus in nostro Magisterio. Omnia alia cedunt in fauillam. Argentum viuum continet in se sulphur suum bonum & fixum, quo coagulat in Aurum & Argentum secundum diuersum disponendi modum.

Album & rubeum Sulphur ex vna habetur materia, decoctione differente, nec inuenitur nisi in duobus corporibus, Auro & Argento, quæ subtiliter sunt præparanda, vt Sulphur & Mercurius de illa materia habeantur, ex qua Aurum & Argentum conficiebatur sub terra. Aurum & tinctura rubedinis & argentum albedinis.

Lapis elicitur ex corporibus & Mercurio secundum naturam. Sine Sole & Luna nullum tingens argentum viuum generatur. Sine Auro & Argento tingere non potes. Aurum enim habet colorem aureum, argentum argenteum.

Quod seminabit homo, id metet. Extrahitur ex auro & argento, in quibus purissima est substantia sulphuris. Pater eius est Sol, mater Luna. Suadeo ne operemini nisi cum Mercurio & Sole ad Solem, & cum Mercurio & Luna ad Lunam. Nam in his tantum, consistit beneficium. Eliciatur purissima substantia Mercurium ex illis corporibus. Elixir enim in illis consistit tantum. Oportet vt in solutione, sub-

ſublimatione & ſubtiliatione Solis & Lunæ labores: Hæc enim duo corpora ſufficiunt.

Neceſſe eſt vt Lapis poſſit elici de natura duorum corporum, antequam de eo fiat Elixir. In principio operationis, opus Solis & Lunæ per omnia conueniunt: In modo Fermentationis diſconueniunt: Et Medicina in Eſſentia eſt vna, & in modo agendi: Et pater eius Sol, Mater Luna: Quorum coniugium eſt faciendum.

Mercurius miſcetur cum Auro & Argento, & figitur per ipſa magno ingenio: & Mercurius recipit quod ſuæ naturæ fuerit, alienum reſpuit. Poteſt elici ex corporibus cum ſuo Sulphure vel Arſenico, ex ſolo argento viuo facilius perfectius inuenitur. In ipſo eſt facultas extractionis illius ſubtilis ſubſtantiæ, cum iam in actu habeat ſubſtantiã. Lapis ſiccus & groſſus diſſoluitur in argentum viuum, vt in ſuam naturam primam reducatur. Fit hoc ſolum per Argentum viuum, quia hoc ſolum poteſt Solem & Lunam ad ſuam naturam vel materiam primam redigere.

Aquam ſepties deſtillatam ad partem reſerua, ipſa enim eſt Mercurius Philoſophorum ſolutiuus, facies matrimonium, & aqua vitæ abluens terram nigram. Et ſtudeas vt ſemper plus habes de Mercurio, in quem purgatum corpora munda æquali lanæ librata miſce. Et labora in diſſolutione lapidis, vt partes puriores ſegreges à corporibus & grauioribus abiectis, opus perficias cum leuioribus. Opus enim primum Philoſophorum eſt diſſoluere lapidem in ſuum Mercurium, vt reducatur in primam materiam, id eſt, argentum viuum. In ſolutione & ſublimatione duorum Luminarium primo labores, vt ex ipſis fiat Mercurius, quod eſt corpora facere incorporea. Purga Mercurium & corpora, miſce contere per vices, & imbibe in Balneo; Deſtilla per filtrum, ſupereminens nigrum collige ad partem: Illud enim eſt oleũ, & verum diſſolutionis ſignum, quod quando eſt ſolutum, peruenit ad ſublimitatis finem, vnde ſeparatur ab inferioribus &c. cuſtode ipſum caute, ne euolet in fumum. Lapidem diſſolutum pone totum in cucurbita ſuper calore temperata, vt putrefiat & digeratur per menſem Philoſophorũ, vt omnia in materiã primã redeant, & ſint argentũ viuum. In hanc materiam introducta eſt forma, colore nigra, tactu ſubtilis & diſcontinua, & hoc eſt ſignũ perfectæ ſolutionis. Calor n. agens in humidũ, primò generat nigrediñe, quæ eſt caput corui, & principiũ operis noſtri, quo diſſoluitur lapis in Mercuriũ, vel aquam Mercurialem.

Diuisione facta, Medicina super igni diutius assetur, & enutriatur sicut puer in vberibus. Aquæ certam quantitatem affunde terræ albæ, tere bene leniter, donec aquæ suæ partẽ quinquagesimam imbiberit. Nam terra nutrienda initio est pauca aqua. Deinde eius quantitas augenda est paulatim exemplo recens nati. Sæpe ergo terram tere & imbibe octonis diebus coquendo, & leniter calcinando. Si miscere velis statim totum, falleris. Non amoue manum à conterendo, imbibendo, assando, coagulando, donec aqua prorsus exsiccetur, & alba terra combibatur. Tantum imbibe, quantum deest. Affunde aquam non excedentem, nec deficientẽ pondere. Semper debes post calcinationẽ materiam putrefacere in fimo per dies septẽ, & deinde pergere imbibendo. Si terra non sat est alba, tere eam cum aqua & calcina. Azoth enim & ignis, abluunt latonem, cum terra imbiberit quinquagesimam partem suæ aquæ sublima eam igni valido donec ascendat forma albissimi pulueris, feces quę post sublimationem remanent, sunt abijciendę.

Cape lapidem hunc coagulatũ, tereq; iterum cum aqua rubea, & coagula in lapidẽ vt ante. Et hoc repete tertiò coagulans cũ igni forti. Quod assurgit forma pulueris, est albissimum sulphur, quod in fundo residet est sulphur rubeum optimum. Hoc tingit Mercuriũ in Aurum album. Non est op⁹ vt extrahas rubedinem, sed coque lapidem donec rubefiat. Corpora coniungenda Mercurio debent prius calcinari, vt Mercurius eis iungatur, & penetrent ipsa. Calx terenda cum Mercurio est, vt duo fiant vnum. Hoc Mercurio corpus est imbibendum, & sublimandum; ideo sublimantur corpora vt fiant spiritus, & coniungantur Aurum, Argentum & Mercurius. Non miscenda sunt hæc: color enim Solis non facit ad Lunam, nec Lunę ad Solem. Ergo rubeũ Mercurium non coniungas cum albo sine fermento, nec Solem nec Lunam potes efficere. Ergò Mercurius albefactus figendus est, ne devaporet. Itaque addendum aliquid quod maneat in Essentia & qualitate naturæ: vt si addas corpus id cum quo primum est præparatus, hoc est, aurum vel argentum, ergo hæc ei adde, vt pariant rem sibi conformẽ, & ex coniunctis fiat Elixir. Si vis fermentare, misce corpus cum Sulphure, vt omnia fiant fermentum. Fermentum ad rubeum esto rubeũ, Solis ad Solem, album ad album, Luna ad Lunam. Nec sunt plura fermenta, nec potest figi, nisi per fixũ. Quod summa fixi debeat superare summũ volatilis, vt sic mistura vtriusq; vertatur in spiritum volatilem.

Sulphuris purgati parum proijciendum est super multum corpus & Sulphur vertit corpus in puluerem sui coloris. Hic corporis calor proijcitur super spiritus Solis & Lunæ.

Sulphur non potest ingredi sine medio aquæ, quæ inter Sulphura & fermenta intercedit in quauis dispositione. Itaque sumenda est primum terra, quæ vicina est fermento: & quæ appropinquat terræ: tertio aer, qui accedit ad aquam: quarto ignis ad rubeum elixir. Nam album contentum est aere, aqua, terra. Coniuncta solue in vase bene concluso, ablue & sicca. Aqua enim est medium coniungens Tincturas &c. Si vis facere proiectionem super elixir: fac calcem de materia corporis, super quo proijcere velis, & misce cum fermento. Si Solis est, cape Solem, si Lunæ, Lunam. Matrimonium enim nihil est aliud quam coniunctio fermenti cum corpore transmutando &c.

In coniunctione lapidis Nota tres colores, nigrum, album, rubeum: Vide ne opus rubescat ante nigredinem. Si hoc factum est, corrige erratum, coquendo omnia in aqua alba vt iterum nigrescat. Ita age si rubescit ante albedinem. Si Medicina nollet misceri, dissolue id in quod ingreditur, & in quod non vult ingredi. Utramq; solutionem misce, & tunc Medicinam proijce.

Si metallum mutandum non sat tinctum est Medicina, adde plus Tincturæ: si nimis, vt fieri solet in Solari tinctura, non in Lunari, minus Tincturæ vsurpa, & plus metalli. Si non manet Tinctura in examinibus, non satis est fixa, nec satis imbibita. Ergo pone eam in crucibulo, & irrora aerem seu oleum, donec liquescat vt cera, idque super igni &c. si fumigat repete imbibitiones, donec perfecta sit, sublima nempe id quod fugax est, & misce cum non fugace, iterumque sublima donec nihil amplius assurgat. Inde explora super lamina.

Partem vnam Medicinæ proijce super mille Mercurij per acetum & Salem purgati, & perficitur in Solem vel Lunam.

Si ad perfectum magisterium peruenire volumus, oportet primò vt Lapidem Philosophorum purum ac mundum habeamus acceptum, sicut est in sua minera: & sublimare ipsum, vt ex eo trahamus quod purum est, & clarum. Postea oportet nos ipsum facere descendere: postea destillare, calcinare, soluere, coagulare, fixare, incerare. Solue lapidem album, cum aqua benedicta particulatim: non simul vsque ad iustam quantitatem solutionis. Coque ad ignem lentum in

vitro,

vitro, donec in ſuperficie appareat nigredo. Hanc abſtrahe ſubtiliter tam ſæpe, vt nulla amplius appareat, reiteratis coctionibus, ſed aqua remaneat clara. Accipe terram illa & nigredinem collectam, & poſita in vitro affunde aquam prædictam, quouſque ſuper ea natet. Coque lento igne per quatriduum. Iterum pone tunc aquam, & coque ſucceſſiue, donec fuerit alba, lucida, clara. Hoc eſt, quod Philoſophi quæſiuerunt. Hæc terra cum aqua putreſcit, & mundificatur, qua mundificata dirigitur magiſterium. Terra mundificatur & dealbatur aqua mediante. Aqua cum terra interuentu caloris coagulat, & inſpiſſatur. Coquitur ita inſpiſſata forti igni in cucurbita vitrea &c. tunc accipitur de fermento. Auro vel Argento quarta pars, ſeu ad vnam libram corporis tres vnciæ fermenti. Fermentum etiam ſit ſolutum, & vt terra factum ſicut corpus imperfectum, eodem modo & ordine præparatum coniunge. Imbibe cum aqua prædicta, coque per tres dies aut plures. Tunc iterum aqua prædicta imbue & coque vt prius, idque repete toties, donec duo in vnum reducantur corpus, quod conijcies ſi color non variabit amplius: tunc funde ſuper eos aquam prædictam, partem poſt partem, paulatim, quouſque bibat de ipſa quantum poteſt, dando ſemper aquam nouam. Sic ſpiritus cum corporibus miſcentur, & vniuntur eis: & germen iungitur cum mundanis corporibus, quod ante fieri non poterat, ob eorum immunditiem & craſſitiem. Sed nunc eis coniungitur, & in eis creſcit, & ſuum auget numerum, multiplicaturque in infinitum, prout verum artificium operatus fueris. Fundamentum artis eſt reductio corporis in Mercurium, quæ eſt Philoſophorum ſolutio. Solutum eſt aqua permanens, quæ abſque ſuo corpore cui eſt coniuncta, & vnita, non poteſt eſſe permanens, &c. Nigrum apparet in mortificatione, dum corpus vertitur in terram. Multi colores antecedunt dealbationem: Finis eſt albedo in coniunctione corporum præparatorum & fermentatorum apparent colores.

***

CONSILIVM TRIGESIMVM PRIMVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

OPus nostrum factum est ex vna radice, sumptumque de duabus substantijs Mercurialibus plane crudis, pure mundeque extractum, ex mineris compositum, rectumque per ignem, sicut postulat materia, continuo coctum donec duo fiant vnum: in quo vno, postquam mista sunt, corpus in spiritum conuersum est, & spiritus in corpus. Deinde augendus ignis hic est, donec fixum quod est, volatile contineat in suo colore & natura. Scito enim, quod, cum probe commistum est, transcendat omnia, & ad se in suam virtutem perducat. Postea tinget millies mille, quod omnino tibi persuadeas. Multiplicat etiam se mole, & virtute, vt Pythagoras, Ilmodricus, & codex veritatis aperte & perspicue indicant &c. per hæc verba summatim hic Philosophus contraxit totum opus.

De Materia Lapidis multa ad Thomam disserit, sicque ait: species (Metalla) sunt in Mercurio decoquendæ, & ipse est aqua earum, vbi alterando conuertibiliter suscipit mutationes harum. Si Aurum in Argento viuo decoquatur, ipsum argentum viuum naturales proprietates Auri illius acquiret. Et: Veritatem non repetit, qui Argenti viui naturam humidam destruit, cum nihil aliud requirat, quam puritatem, & simplicem decoctionem: Vana est omnis doctrina, quæ alterat Mercurium, qui sperma est, ante coniunctionem specierum metallicarum cum eo. In Hermetica Philosophia dicit: Rubrum virum albæ vxori iungite in thalamo crudo: Quod per artem debeat fieri plus quam perfecta, vt alia possit perficere. Et: Ad nostrum Artificium habemus calorem duplicem, vnde & tam citò perficit, nempe Sulphur & Ignem.

Fontina Bernhardi. Fontina est mirandæ virtutis, plus quam alia in toto mundo: præparata est tantum pro rege eius prouinciæ, quem prole nutrit, & ipse eam vicissim, & attrahit eum, estque in ea dies 282. & renouat regem ita, vt insuperabilis existat, & sic interit.

Rex hic concludi hanc Fontinam iussit, primo lapide rotundo albo, & Fontina ipsa claritate accedit ad argentum cœlestis coloris: Deinde erexit arborem quernam per medium fissam, vt Solis radices arcean-

arceantur. Præterea quod videtis validis muris vndique bene munitam, in lapide pulchro perſpicuo, & in medio fiſſà quercu: id ideo fit, quia tam mirabilis eſt natura Fontinæ, vt omnia penetraret, ſi incenſa iraſceretur, & ſi incenderetur, omnes periremus.

Vidi Regem intrantem Fontinam, ſed non eodem modo exeuntem. Cum primum ingreſſus eſt, & cuſtos eum concluſit, non potuit amplius conſpici, niſi poſt dies centum & triginta, & tunc incepit apparere, & inclareſcere. Ianitor qui eiuſmodi curam agit, balneum continuo ei calefacit, ad calorem conſeruandum, qui occultus in aquam claram impellitur, & abſque ceſſatione, diu noctuque id peragit.

Rex initio habet veſtem auream, inde thoracem ex ſerico nigro: interula niueæ eſt albedinis, caro ſanguinea.

Cum proponit ſibi rex acceſſum ad fontinam, dimittit omnes ſatellites peregrinos, nec vllus ingreditur, niſi ipſe, neq; vlli licitum eſt accedere, niſi ſoli ipſi, qui eius curam habet, qui poteſt eſſe, vel ſimpliciſſimus, cum nihil aliud conferat, niſi Balnei calefactionem, neq; tamen accedit, aut intrat.

Fontina & Rex mirifice ſe diligunt mutuo. Illa hunc attrahit, non hic illam. Eſt enim illi inſtar matris.

Sex tantum perſonæ ſunt in comitatu eius, expectantes eius mortem. Si ſemel moreretur, regnum tam obtinerent, quam ipſe, parique iure eſſent reges: Itaq; miniſtrant ei. Expectant enim eum, cui omnia ſua bona debent.

Antiquior eſt Fontina, & maturior omnibus ſub eo. Eſt quidem ille ſenio confectus, neque tamen vllus ſubditorum tantum frigoris & caloris ſuſtinere poteſt quantum ille: neque tantum pluuiæ, venti, aliarumque rerum aut laborum. Cum ſemel in hac fontina renouatus eſt, nullus comitum poteſt eum interire. Omnes de fontino principio ſunt facti, & inde ſua habent bona, æque ac ipſe. Pro ſuo ergo amore quo affecta eſt erga ipſum fontina, tanquam mater eius primæua, attrahit occiditque eum. Idem poſtea reſurgit per eam, proq; Regni ſubſtantia, quod eſt in admodum minutis particulis, quiſq; comitum ſuam accipit portionem, fitque tam diues, quam ille, ſuntque omnes pariter opulenti.

Rex.

Rex ſolus intrat fontinam, nec quicquam peregrini aut comitu poteſt ingredi, quanquam eam diligant, tamen non poſſunt intrare, quia nondum ſunt meriti.

Rex cum primum intrauit, Auream tunicam exutam primo ſuo ſatelliti Saturno tradit, qui eam cuſtodit dies 40. vel 42. Si quando ei tandem debetur: deinde exuit rex Thoracem ſericam nigram, tradens ei cuſtodiendam alteri ſatelliti Ioui per dies 20. Iupiter concedit illam mandato regis, Lunę pulchre ſcintillanti gliſcentique, quæ ſeruat eam dies 20. Ita rex in induſio ſuo honorato candido puroque eſt, & imponit id Marti per dies 40. vel 42. ſeruandum. A Marte Sol accipit, Deo volente neque tamen ſat clarum & ſplendens. Hic vbi cuſtodierit illud per dies 40. venit admodum formoſus, ſanguineoque præclaro tinctus, & amiculum illud raptum ſeruat.

Tunc aperit ſe fontina, & cum dedit eis interulam, togam, thoracem, vna ſimul ſanguineam, ſublimiterque coloratam carnem ijs præbuit edendam, & tunc exſatiata eſt eorum cupiditas. Cum album induſium acceperunt, 4. ex illis ſi volunt, dignitatum decus magnum poſſunt conſequi, ſed non plus dimidio regno tenent. Itaque ob tantillum emolumentum expectant potius finem, vt coronam regis ſuo integro iure poſſideant.

Nullus Medicus, nec alia res adeſt præter cuſtodem, qui nihil aliud agit, quam vt calefaciat, & regat ignem perpetuò. Plus tamen laboris ei eſt in fine, quam in principio: quandoquidem inceditur fontina.

Vniuerſus mundus in oculis habet, & non agnoſcit. Si volunt, illa ſex poſſunt regem iterum purgare, triduo in fontina concluſum, & primo die calore perſeuerante mutetur aureus thorax in nigrum: ſecundo prodeat alba interula: tertiò caro ſanguinea, quo facto Deus eum multiplicat in millies millia, & decies amplius.

Clam perueniebam ad fontinam, & reſerabam omnia clauſtra appoſita, inſpectans librum, quem victæ reportaueram. Dum autem ſplendorem eius præclarum admirabar, dormituriens decidebat in fontinam, me ob id indignante. Intuebar inueſtigabamque oculis, ſed viſus hebeſcebat, nec occurrebat aſpectui quicquam. Exhaurire incipiebam præſcriptam fontinam, pergebamque in eo opere tam ſtrenue, vt nihil remaneret, niſi 12. pars eius cum 10. Inſtitueram

exhau-

exhaurire totam. Sed nimis tenaciter cohærebat. In eo labore cum essem, aderant qui me conuentum cupiebant. Itaque abstrahebar ab opere, & discedebam, prius diligenter omnibus occlusis, ne quis me affuisse depræhenderet, & fontinam hausisse, & ne libellum mihi surriperet. Cum autem calor Balnei institutus ad regem lauandum, in opus consurgeret, incenderetur que ob delictum quoddam, in carcere eram dies 40. In fine horum redibam ad contemplandam fontinam: Et ecce nigræ obscuræque nubes apparebant, quæ longo durabant tempore. Sed vt paucis me expediam in fine tandem cernebam omnia, quæ votis sollicitis expetiueram, nec adeo multum laboris sustinebam.

CONSILIVM TRIGESIMVM SECVNDVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

CApe optimum Mercurium, qui sit sublimatus septies. Rectifica eum adiecta parte vna calcis viuæ, & dimidia Tartari crudi. Ita purgatur bene: vel emunda eum, quam potes optime (alij lauant vrina & Sale, donec non obnigret amplius: hinc destillant: & sic tollitur crassities, relicta subtilitate) partes huius tres cum parte vna Auri vel Argenti in tenues bracteas ducti commisce, vt malagma euadat. Hoc facto, appone ei nouem partes Mercurij purgati, inclusaq; vasi nodo: colloca in cineres coctos, vt parumper excedant vitrum. Adhibe calorem lentum continuum. Ita senex sedet in Balneo. Dimitte ibi in vase clauso, donec conspicuus Mercurius occultetur, & corpus occultum manifestetur. Id vocant Philosophi solutionem & sublimationem, alijsque nominibus, cum tamen sit vnus labor, vnum regimen, vas, fornax. Si in moderato calore manet dies 40. apparet in summo nigredo instar picis atræ. Ea est caput corui Philosophorum, & sapientum Mercurius.

•Anima corporis Solis vel Lunæ extrahitur, per medium Mercurij. Spiritus Mercurij animatur, anima spiritui iungitur vniformiter &c. Una pars bracteæ Aureæ vel Argenteæ (quo subtilior est, eò citius fit Mercurius) & 12. partes Mercurij optime purgati commiscentur: ponuntur in furnello in cineribus siccis, adhibitoque igne moderato coquuntur. Ubi steterunt in igne sapientiæ per mensem

Philoſophorum, nigredo horrenda emergit, & color colorem vrget, donec tandem vnus exiſtat. Is eſt Mercurius Philoſophorum. Talis extractio animæ per ſpiritum Mercurij non fit vna vice, ſed pluribus, ſemper parum atque iterum exit, donec opus compleatur. Una eſt via, tritio & coctio. Mercurius terit, ignis coquit. Vas ſemper ſit clauſum, ignis continuus. Nigredo quæ apparet quadrageſimo die, nihil eſt aliud, quam reſolutum corpus. Spiritualia enim eleuantur. Si aqua corpus perduxit ad Eſſentiam impalpabilem, & ſoluit ad nigredinem: Solutio impleta eſt, & Tinctura in nigredine: & 4. Elementa proceſſerunt, vt habeas aerem cum aqua, ignem cum terra. Quod ſoluitur, cum Mercurio eleuatur, quanquam inferius ſemper eſt copioſius.

CONSILIVM TRIGESIMVM TERTIVM ET THEORIA *de Lapide Philoſophorum.*

VErba ipſius de hac ſcientia ſunt conſpicua quæ habentur libri ipſius initio. Hæc enim res (inquit ad calidam Ægypti Regem de arte inquirentem) quam iam diu quæſiuiſti, per vim aut iram non accipitur, nec perpetratur: Accipitur enim per patientiam & humilitatem, & amorem certum ac perfectiſſimum. Confert enim Deus hanc diuinam & puram ſcientiam ſuis fidelibus & ſeruis, illis ſcilicet, quibus eam à primæua rerum natura conferre diſpoſuit, ſua mirabili fortitudine: Quæ cum alicui ex ſuis fidelibus collata fuerit, decet ipſum prius præuidere, cui poſtea eam committat & detegat: Nam hæc res nihil niſi donum Dei altiſſimi poteſt, qui prout vult, & etiam, cui vult, ex ſuis ſeruis & fidelibus illud committit & monſtrat: decet igitur omnipotenti Deo eſſe in omnibus humiles & omnino ſubiectos: Et paulo poſt: Omnipotens Dominus & omnium creator ex omnipotentia ſua homines creauit: Quoniam ipſi nequeunt eius ordinem tranſmutare, id eſt nequeunt poſtponere ea, quæ ipſe præponit, aut præponere ea, quæ ipſe poſtponit, nec eſt aliquid ſcire poſſibile illis, niſi per illius demonſtrationem, nec etiam aliquid conſequi poterunt, niſi ille eos conſequi illud præiudicauerit: Nec quicquam retinere valebunt, niſi per fortitudinem à ſummo Deo ſibi diuinitus collatum, ſed & (vnde magis eſt admirandum) animos ſuos etiam ipſi regere non poſſunt diutius, niſi vſque ad terminum, qui à Deo ſuper eos conſtitutus eſt: præponit enim Dominus ex ſeruis ſuis, quos vult

vult & eligit, vt hanc ſcientiam diuinam homini celatam quærant, & quæſitam ſecum retineant. Hæc enim ſcientia eſt, quæ Dominum ſuum abſtrahit ab huius mundi miſeria & ad ſcientiam bonorum futurorum reducit.

Reſponſionem Regis teſtatur author eius libri, dum dicit: Placatus eſt igitur Rex ſuper huius viri prudentiam & eius humilitatem & eius patientiam & verecundiam ac venuſtatem: Non enim erat ille lingua verboſus, aut mente elatus: Erat autem humilis, prudens & beneuolus, vt talem eſſe decebat: Ipſe verò interrogatus à Rege cur in montibus & ſolitudinibus potius, quam in conuenientibus, qui Deum orant in Eccleſijs, viueret reſpondit, Bonum quod nunc habeo, & in futuro expecto, ex Deo eſt & in eius manu collocatum, ipſe autem, quod velit, faciat: Nec ego dubito, quin mihi inter conuentus & cætus maior inueniatur requies, & in ſolitudinibus & montibus, labor, ſed nemo metit, niſi qui ſeminat & quod ſeminauerit, hoc etiam metet: ſpero itaque quod diuinitatis bonitas, in vita huius mundi me non derelinquat: Nam requiei aditus nimis eſt coarctatus, neque ad illam quisque poteſt ingredi, niſi per animæ afflictionem. De conſtantia & ſeueritate eius hæc teſtantur verba, quæ paulo poſt ſequuntur: O Rex, omnipotens Deus te ad melius conuertat. Nam ego non ſum, de quo multum debeas admirari: Ex filijs Adæ vnus exiſto: Omnes quidem ex vno proceſſimus, & iterum ad vnum, licet diuerſo tramite, reuertemur: Temporum quidem longa mutatio hominem ſub tempore conſtitutum confundit & mutat: Nec ego adhuc in tantum ſum mutatus, quod alij multi, qui ante me fuerunt magis non mutentur: vltimam autem mutationem mors dira ſubſequitur, qua videlicet nulla pœna deterior indicatur. Nam ante corporis & animæ coniunctionem & poſt eorum diſſolutionem pœna omni morte crudelior animá expectat: ſed & omnipotens creator, qui omnia ex ſeipſo creat & format ſemper ſit in noſtro auxilio: Et mox. Timorem autem, de quo paulo ante dicebas non timeo, nec de te hactenus deſpero. Omnis enim qui timuerit in veritate non eſt perfectus: Et maxime ſapientem timere aliquid non decet: Nam ſi timuerit, cito deſperabit: Quod ſi deſperauerit animus eius vacillabit, nec vllatenus ſuæ intentionis conſequetur effectum.

Cauſam obſcuritatis authorum reddit his verbis: noſtri quidem anteceſſores hui9 magiſterij nomina multiplicata & variata tradebant

grauissimis Sophisticis circumtecta, sed omnia tamen veridica & sæpius comprobata: Quod totum egisse arbitrabantur propter stultorum insipientiam; vt dicta sua non intelligerent, nisi qui tali & tanto magisterio digni iudicarentur: si quis ergo eorum dicta inuenerit, in illis diligenter studeat, donec ea recto modo intelligat. Non enim decet quenquam se ab hoc magisterio retrahere, sed debet suam fidem & spem in Deo altissimo firmiter configere, & illum assidue hoc efflagitare, quatenus illud diuinum & admirabile opus possit perficere. Quod cum vna re incipiatur & finiatur magisterium asserit dum inquit: Huius rei prima & principalis substantia & materia est vna, & de ea est vnum; & cum ea fit, neque aliquid sibi additur vel minuitur. Et deinde: Multiplicia quidem sunt eius radicis nomina, sed si ea, quæ supra dicta sunt, recto ordine inspexeris, vnam eius radicem & substantiam & materiam inuenies: Paulo post: vna sola confectione vel specie sic materia mutatur, sed quanto magis ei ignis colorem innouat, tanto magis ei plurima nomina imponuntur: vnde Datin Philosophus ait ad Euticem: Ego tibi ostendam, quod sapientes huius magisterij dispositiones vel confectiones alia de causa non multiplicauerunt, nisi vt sapientes in hoc magisterio instruerent, & insipientes penitus excæcarent: Quoniam hoc magisterium vnum nomen habet, & hoc proprium sibi deputatur, sic etiam vnam habet dispositionem atque etiam vnam viam linearem, & hoc modo licet sapientes eius nomina & sua dicta mutarunt, tamen noluerunt, nisi vnam rem intelligere & vnam dispositionem. Nam sapientes, qui ante nos fuerunt, multas nominauerunt confectiones & multa pondera & multos colores & sic super vulgus dicta sua allegorizauerunt: neque tamen sunt mentiti, sed locuti sunt, vt eis bonum videbatur, & vt ipsi ad inuicem intelligebant, vt etiam hoc alios lateret. De coloribus lapidis testimonio Datin Philosophi, noster, ait, lato, quamuis primum sit rubeus, tamen est inutilis, sed si post rubedinem in album vertatur, multum valebit: Post hæc: Adarmath similiter sapiens & Philosophus ait, quod omnia harum rerum nomina & earum similitudines nulla alia de causa antiquis vocantur, neque variantur, nisi vt vos intelligatis, quod huius rei principium propter suum finem testificatur, & suus finis super suum principium. Et vt sciatis, quod hoc totum non est nisi vna res, quæ scilicet habet patrem & matrem, & eius pater & mater eam nutriunt

nutriunt atque pascunt, non quod ipsa, à suo patre aut matre aliquo modo differre possit. De tactu lapidis inquit mollis est, & maior mollities est in eo, quam in suo corpore: In pondere dicit multum graue, in gustu dulcissimum: In odore ante confectionem nimis grauem & fœtidum: & post confectionem esse eius odorem bonum, iuxta hoc quod sapiens ait: Ista quidem aqua à corpore mortuo & iam inanimato tollit odorem: Nam eius odor est malus & odori sepulchrorum assimilatur. De materia dicit: Hoc accipe, quod in sterquilinijs suis calcatur: si non, absque scala ascensurus cades in caput &c.

CONSILIVM TRIGESIMVM QVARTVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

THomas Nortonus Anglus in Originali suo cap. 1. narrat, quod in Cathaloniæ quadam ciuitate Raymundus Lullius (veluti certissime præsumitur) in 7. imaginibus veritatem artis Chymicæ demonstrarit; Ex quibus ternæ fuerunt Argenteæ & fœminea forma seu habitu, totidemque Aureæ, vili ornatu, septima plumbea: In harum singularum vestimentis literæ apparuerunt hac significatione: 1. Dicit, fuit ferrum ex solea equina, & nunc sum argentea tota & pura: 2. Fui ferrum ex minera desumptum, at nunc sum, ait, perfectum Aurum: 3. Quondam fui cuprum ex veteri cupa, at nunc sum Argentum, dicit Fœmina: 4. Cuprum fui, inquit, generatum vili loco, iam splendeo ex solido & puro Auro: 5. Ait, Argentea olim eram, nunc Aurea tota videor: 6. Ducentis fere annis fui canna plumbea, & nunc appareo singulis Argentea. 7. Ego plumbum veluti monstrum, ex Auro sum transmutatum.

Lullij præterea verba, super Lapidem Philosophorum etiam inter alia sunt hæc cap. 5. Codicilli. Naturalia, sunt Sulphur & Argentum viuum, & ex his duobus amor metallicus gignitur, per quam fit generatio rei petitæ, cum propria eorum indiuidua ad inuicem naturali fœdere colligentur: Cap. 6. 4. Colores proponit: vt sunt: nigredo, albedo, citrinatio & rubedo. Cap. 7. 4. Ignes declarat: Naturalem, innaturalem, & contra naturam, nec non artificialem: dicitque esse Media, naturalia, innaturalia & contra naturam. Cap. 9. inquit, propter quod depurata magis alijs reperiuntur duo, scilicet Aurum & Ar-

Metalla ex Sulphure & Mercurio.

4. Colores.

3. Ignes.

3. Media.

Argentum, ſine quibus ars iſta non poterit integrari, cum in illis ſit puriſſima Sulphuris ſubſtantia, ingenio naturæ perfecte depurata, ad cuius depurationem debilior eſt ars, quam natura, nec eam conſequi valet, licet multum in ea laboret: In arte igitur, Pater eius Sol, Mater eius Luna, quia ex illis duobus corporibus cum ſuo Sulphure & Arſenico præparatis noſtra Medicina elici poterit, & ſine illis haberi nequit. Ibidem: Et vt Ieſus Chriſtus de ſtirpe Dauidica pro liberatione & diſſolutione generis humani, peccato captiuati, ex transgreſſione Adæ, naturam aſſumpſit humanam; ſic etiam in arte noſtra quod per vnum nequiter maculatur per aliud ſuum contrarium à turpitudine illa abſoluitur, lauatur & reſoluitur.

Cap. 10. ait: conſideret ergo artifex naturales vires & fortitudines Lapidum Philoſophorum, quæ ſunt ignis naturalis, & contra naturam, quæ & quales ſunt in toto ſuo curſu naturæ, & qui cuiuslibet fuerit amicus vel inimicus, vt demonſtratiua & infallibili arte per certificationem naturæ eorum, materiam eius prudenter noſcat diſponere. Cap. 11. Et quanto plus Argentum viuum aqueum in metallis ſubtilius fuerit purius & denſius, tanto plus illud erit nitidius, fulgentius & ſplendidius, quemadmodum natura cuilibet in Auro, quod generauit, demonſtrare non ceſſat. Cap. 32. Et ideo recordamur nos dixiſſe in noſtro Teſtamento, quod nullum Argentum viuum promptius conuertitur in ſubſtantiam Sulphuris, quam illud, in quo Sulphuris qualitates per diſſolutionem ſunt ſufficienter introductæ, nec vllum Sulphur promptius congelat Argentum viuum, quam illud, in cuius naturæ ſubſtantia ipſum argentum viuum exiſtit, per artis ingenium iam conuerſum. Quia tunc natura naturam complectitur propriam, & amicabilius magis gaudet in ea, quam extranea. De miſtione Sulphuris & Argenti viui ſic eodem cap. pergit: Virtus Argenti viui tranſmutantis in toto obtineat partes Sulphuris tranſmutati, ita vt in ipſo ante ſui tranſmutationem commiſceatur per minima in proprium Sulphur, non vrens album vel rubeum, & illud Argentum viuum propriam habebit materiam. Cap. 33. Quia Elementa Sulphurea mixta cum aqueis argenti viui per minima iam conuerſa alterantur pariter & ad inuicem corrumpuntur: talis corruptio Argenti viui noſtri, ſolennis eſt generatio, quæ haberi nequit, niſi poſt putrefactionem, quæ eſt mater omnium: Et mox: ſciant ergo omnes artifices

huius

huius artis, species perfectas transmutari non posse nec artifex transmutationem facere potest, nisi primo corpora reducere sciat in primam eorum materiam: Qualia si conuertere sciuerit artifex, tunc indiuidua eorum de facili transmutare sciet operatione Philosophica in aliam formam, quam prius nō habuerant. Hinc eodem dicit: Eductio tamen illius multiplicationis vel augmenti in corporibus metallicis, sicut in animalium fit corporib⁹ & plantarum, per se euenire non potest, donec prius corpora solida & per totum homogenea in tenuissimam materiam terminatam ab agente vniuersali clare prius processu artis formaliter transmutentur, quia tunc resultabit corp⁹ simplex generabile & corruptibile per viam naturæ. Corpus simplex dicimus ad differentiam corporis solidi, in cuius forma ipsum erat priusquam corrumperetur, quod tamen nullo modo ita potest corrumpi, quin sub aliqua materiali remaneat forma. Et ideo soluta prima forma corporis & per Elementationem in Mercurium conuersa forma eius corrupta, mox introducitur alia noua forma in Sulphur; Quæ quidē forma corrupta in Mercurio est in colore subnigra, in odore fætida & in tractu subtilis & discontinuata. Cap. 39. Hæc autem est aqua vitæ, lac virginis, sanguis reincrudatus, menstruum dealbatum, nutrimentum infantis, cibus cordis, aqua narium, venenum viuentium, cibus mortuorum & Argentum viuum Philosophorum à sua fæculentia terrea per sublimationem depuratum: Quibus verbis Lullius optime describit Ignem innaturalem dictum. Et mox. Unde Paganus Philosophus inquit: Qui Argentum viuum à corporibus extractum taliter commiscere nouerit & corporibus amicari, sciet vnum ex secretis maximum & viam principalem perfectionis: Nullus autem commiscere ipsum corporibus poterit sine cognitione huius magisterij. Propterea Philosophi dicunt: Nemo vtetur ipso sine magisterio &c. Ex quo patet, inquit, Quod Argentum viuum non est Argentū viuum vulgi, nec præparatum sublimatione vulgari, sed potius ex vna vinosa substantia procreatum & vili, ac vna sola via naturali, scilicet magisterio nostro: Veruntamen non putes ex ipso solo opus elicere per aliquod magisterium, quia per se nunquam ad vltimam perfectionis partem deueniet: Unde idem Paganus & nos similiter, pro certo testamur nostris experimentis manifestis, quod cum commixto & cum corpore vel eius terra sulfurea perficitur, & sine illo magisterium protelatur vsque ad desperationem. Et paulo post: Ingenium v. huius breuitatis

supple tæ

ſuppletæ eſt æqualitas & virtus terræ ſulphureæ, cuius primus & principalis inuentor eſt Hermes Triſmegiſtus pater Alchymiſtarum &c. cum aperte dixerit: Nutrix eius eſt terra, cum conſtet in illa eſſe realiter virtutem lapidis integram, ſed nō redintegrabitur, niſi Argentum viuum fuerit reductum in eandem: Et ideò ſubiungit quod cum à terra aſcendit in cælum & iterum deſcenderit in terram, tunc vim recipiet ſuperiorum & inferiorum &c. Alij appellauerunt hanc terram Leonem fortem viridem in prælio; Alij Draconem deuorantem, congelantem & mortificantem caudam ſuam, i. ſuum Argentum viuum alij appellauerunt illam locum deſertū quia depopulata eſt è ſuis ſpiritibus, alij venenum, quia interficiens eſt; alij arborem, quia fructus eſt gerens: Alij Hyle occultum, quia totius naturæ eſt fundamentum & ſubiectum omnium Elementorum.

CONSILIVM TRIGESIMVM QVINTVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

Hortulanus in Tabulā Hermetis. SOlus ille qui ſat facere Lapidem Philoſophorum intelligit verba eorum de lapide: Philoſophi enim hanc artem manifeſte conati ſunt patefacere dignis & indignis abſcondere: Et ſic de virtute intentionis ſemper dixerunt vera, ſed de virtute ſermonis non & dixerunt ſic Lapidem Philoſophorum fieri ex ouo: quia in ouo tria ſunt ſimilia tribus, quæ integrant lapidem: Hermes ait, Pater eius Sol: Mater eius Luna. Et ſic innuit, quod iam duo hic lapidis compoſitionem intrant, & probat hoc Hortulanus: Quia Aqua Solis eſt volatilis & corpus eius fixum, & conuerſo de Luna: & tunc declarata ſunt verba illa dicentia per Gebrum & alios Philoſophos: Fac fixum volatile & volatile fixum: perſuadent enim multiplicem ſolutionem, quia totum opus ſtat in ſolutione: Item, cum dicunt; quod eſt ſuperius, eſt & inferius. Hic per ſuperius intelligitur dignius & per inferius indignius, vt ſcilicet fiat vnus ex illis tribus, vel ex Sole & Luna fiat vna res, cuius partes ſunt æquales, & appellatur hæc coniunctio, ſublimatio Philoſophorum; & dicitur ſublimatio, exaltatio, ſiue dignificatio, quia Luna dignificatur & Mercurius. Nam cum facta eſt vnio, in tanta dignitate eſt Luna, ſicut Sol & Mercurius. Similiter & cum facta eſt fixatio, quæ appellatur corpus mortuum, ita vilis eſt Sol ſicut

Mer-

Mercurius,& litera vult illa,& istud est ascendere & descendere Philosophorum.

Rosarius Philosophorum sic inquit, scias, quod talis per Deum consueuit esse modus Philosophorum semper scilicet, quod in passu certissimo claudicare, & rem quasi dictam quandoque per typos & figuram quandoque per verba Metaphorica & quandoque per falsam & alienam practicam occultare, & vbi se verum dixisse sentiebant, se tunc similitudinarie locutos fuisse dicebant; Unde Geber dicit: Ubicunq; aperte locuti sumus, ibi nihil diximus, sed vbi sub ænigmate aliquid posuimus & figuris, ibi veritatem occultauimus.&c. *Rosarius Philosophorum.*

CONSILIVM TRIGESIMVM SEXTVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

STudium amouet ignorantiam & reducit humanum intellectum ad veram cognitionem & ad cuiuslibet rei scientiam &c. Qui autem studere abhorruerint, & tamen laborare voluerint, videant an ars ipsius naturæ sit imitatio, quam ars ipsius emendare debet: Quoniam impossibile est ei secreta Philosophorū ad perfectū finem præparare; De his sapientes dicunt, quod ij transeunt ad practicam sicut asinus ad cænam, nescienties, ad quid rostrum porrigant nisi in quantum sensus exteriores sine intellectu per visum & gustū ad pabulum adducit. Sic ipsi asini, sine bonis veris principijs & fructuosis studijs ac sine naturarum cognitione, quærunt perficere opera naturæ & secretum totius Philosophiæ ac opus optimum, quod hominem ornat moribus, ditat beneficijs, auxiliatur pauperibus, & corpus humanum incolume conseruat, præbens ei sanitatem &c. Et ideo omnes artis huius apicem diligentes, studijs conentur insistere & ex libris haurire veritatem, & non ex mendosis, neque fabulis fictis: Quia hæc ars, non inuenitur nisi per continuum studium & philosophorum dictorum cognitionem aut per fidelem scientem informationem. Nam qui in legendis libris deses extiterit, in præparandis rebus promptus esse non poterit, item, non potest de facili practicæ assuescere, cuius mens studijs Theoricis renuit insudare. Idem cap.11. in libro dicto correctorio fatuorum. Aliqui scribunt in libris suis mendosis & altercatis, caue tibi ab odore eius, ne te interficiat, ecce qualis Medicina & con- *Richardus Anglicus.*

 trarietas,

trarietas, quæ cum sanare debet, inducit mortem: Non est mirum, quod res intoxatiuæ ex venenis compositæ hoc facere possunt: Videte fatui quomodo vestra opera differunt ab opere naturæ: Quare fatigamini in huiusmodi rebus altis, ad quas venire non potestis taliter laborando, nisi miraculose eueniat, vt accidit Beato Iohanni, qui de virgultis fecit Aurum: Dico vobis, qualis est Medicina, tale fit & Aurum. Cum res fœtidas seminatis, merdā medetis, reuertimini ad viam veritatis propter vosmet ipsos: Consulo vobis studere, dicta sapientum reuoluere, ex quibus veritatem elicite, non casualiter ad opus accedite: Non aduertatis recipe, recipe hoc & hoc, nescio quid, & fac taliter, nescio qualiter instrue me hoc & ego docebo te illud: sic deceptus alium decipit, & sic totus mundus per tales est defraudatus: Cæcus enim sic cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt: Ubi enim videris, recipe, cogita, quid significet, decipe, muta r. in d. Quo ad artis declarationem Richardus planissime absque figura loquitur: In prologo, quoniam, inquit, natura perficit suum gradum, quem naturaliter perficere potest, & illum præterire nequit, nisi per contrarium fuerit impedita; Quamuis bene ars naturam non transcendit faciendo nouam naturam per simplicem laborem: & ideo dicitur, quod ars imitatur naturam, non quod nouam ædificet, sed quod illius naturæ virtutem subtiliet: Propter quod incipit ars perficere, vbi natura deficit, subtilem scilicet naturam in re inclusam detegere & ipsam manifestare: Ex quo minera generat metalla, tincturam tamen generare nequit, quamuis bene tincturam plenam in se occulte continet, sicut ait Philosophus: Natura continet in se, quibus indiget, & quibus perficitur, nisi quod moueatur arte & operatione. Cap. 6. ait de Sulphure Philosophorum: Quod sit simplex ignis viuus, alia corpora mortua viuificans & ea maturans, ita quod naturæ defectum supplet, cum ipsum sit superfluæ maturitatis, secundum quod in natura sua sit perfectum ac per artificium magis ac magis depuratum: Unde Auicenna: tale Sulphur non reperitur super terram, nisi in quantum extat in istis corporibus, Sole & Luna, & in alio quod est illud, quod nulli dicitur, nisi ex parte Dei sibi reueletur: In Sole autem perfectius, quia magis est digestum ac decoctum. Cap. 8. inquit, Philosophi subtiliter sunt imaginati, quomodo in istis corporibus perfectioribus Sulphura illa elicere possent, & ipsorum qualitates per artem purgare, vt hoc

habe-

haberent in arte, mediante natura, quod in ipsis antea non apparuit, quamuis plenarie & occulte prius habuerunt: Et hoc nequaquam fieri concedunt sine corporis solutione & in primam materiam reductione, quod est argentum viuum, ex quo facta sunt ab initio, & hoc absque vlla permixtione rerum extranearum, quæ extraneæ naturæ lapidem nostrum non emendant, quoniam nihil conuenit rei, nisi quod propinquius est ei, cum sit Medicina simplicis ac virtualis virtutis, ex aqua Mercuriali producta, in qua Aurum & Argentum prius sunt soluta: Exempli gratia, si glacies ponitur in aquam simplicem, soluitur in ea per calorem, & redit in primam substantiam aqueam, & sic aqua tingitur ex virtute etiam occulta, quæ fuit in glacie: si autem glacies non resoluitur per calorem in aquam, non coniungitur aquæ, in qua iacet, nec illam aquam tingit sua virtute, quæ in ea antea congelata fuit ex parte specierum: sic eodem modo si corpus non resolueris in Mercurium cum Mercurio, occultam virtutem ex eo habere non potes, scilicet Sulphur digestum & decoctum per opus naturæ in minera; sic enim lapis est vnus, vna Medicina, quæ secundum Philosophos dicitur Rebis ex Re bina, scilicet ex corpore & spiritu albo vel rubeo, in quo multi fatui errauerunt: Idem cap. 9. Quamobrē in eo est Sulphur rubeum, id est, ignis substantia, qui hoc album plus digessit: Et sic Sulphur album & rubeum ex vtraque parte existit in Sole: Quare ignis est perfectio eius, & in igne generatum est: Et ideo amicabiliter gaudet natura suæ igneæ naturæ: Unde aliquæ res extraneæ hoc in corporibus causari non possunt, cum ars non sit aliud mediante natura, nisi decoctio & digestio illius naturæ per simplicem laborem: Exempli gratia: Mane cum surgo & video vrinam meam albam, iudico me parum dormiuisse, tunc repono me iterum ad dormiendum & accepto somno vrina citrinatur: & hoc propter maiorem digestionem caloris naturalis in me existentem: sic sequere naturam per artem, similiter decoquere, digerere, maturare substantialiter, cum iam in actu natura contineat in se ignem naturalem, quo maturatur. Hoc aliæ res non habent, ideo dare non possunt: In Luna non est, nisi Sulphur album simplex, non tamen digestum sicut rubeum, nec sic à nigredine priuatum per actionem caloris, quem in se naturaliter continet: sed ignis species est obtecta & occultata, agens in ea plus per artem, quam per naturam: Et ideo non est impossibile,

quod ars mediante natura hoc plus digerat & perficiat, cum naturaliter intendat perfici, ſed per ſe non poteſt, niſi moueatur arte & operatione. Sed iſti labores, vt credo, non perueniunt ad hominem duræ ceruicis: Et ideo non ſit verum Aurum, niſi fiat ita digeſtum ac decoctum, vt melius melioret peius: Quia omnium Philoſophorum intentio eſt cum meliore peius perficere: Quod fatui contrarie intelligunt, quia cum peiore melius perficere nituntur, & hoc quærunt in re, quod nunquam fuit in illa, ſcilicet Aurum & Argentum in rebus aduſtibilibus &c. Et Cap. 10. Quæri non immeritò poteſt, vtrum ex alijs ægris corporibus hoc Sulphur album & rubeum ad tingendum Mercurium elici poſſit? Dico, quod non, quia prius dictum eſt, quod non aliqua res maioris temperantiæ, quam in iſtis duobus corporibus reperitur, quibus inſunt radij tingentes, cum prius dictum eſt, quod ægra corpora in ſe contineant Sulphur fœtidum & aduſtibile, & non virtualis naturæ, ſicut in iſtis &c. Cum omnis ars non valeat, niſi præhabita natura, quam ſequatur: poſſes tamen cum minoribus mineralibus purgare metalla, quibus purgatis, tamen adhuc non habent Auream & Argenteam naturam in ſe; quia digeſtio & decoctio Aurea non fuit in illis, ſicut in alijs, nec Sulphur ita maturum: Et ideo ipſis immaturis ſuccurrendum eſt cum maturis, vt maturentur: Igitur non tingunt, ſed tinguntur, quia Tinctura Auri & Argenti proportionabilem naturam habet cum ipſis, ſcilicet immaturis vel imperfectis, quia Originem ex Mercurio traxerunt: Ex his manifeſtum patet, quod minora mineralia tingere non poſſunt, quia corpora metallica imperfecta, quæ non conueniunt cum Auro & Argento ex parte Mercurij maturi, tingere non poſſunt nec naturam Auri vel Argenti infundere: Et ideo non eſt tingendum niſi cum illis, quibus ineſt virtus tingendi: Tinge ergo cum Auro & Argento, quia Aurum Aureum tribuit colorem & naturam. Quare omnia alia deſpicias, quibus non ineſt virtualiter ſeu naturaliter virtus tingendi, cum in ipſis non ſit fructus, ſed ſolum perditio rerum & ſtridor dentium.

CON-

CONSILIVM TRIGESIMVM SEPTIMVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

QUocirca in principio, ego profecto te docebo, vt intelligas, Mercurios esse tres, qui sunt Claues scientiæ, quos Raymundus sua menstrua vocat, sine quibus nihil recte fit; sed duo istorum sunt superficiales, tertius essentialis Solis & Lunæ &c. Corpora perfecta cum primo naturaliter calcinamus; sed nullum corpus immundum ingreditur, excepto vno, quod vulgariter vocatur à Philosophis, Leo Viridis, quod est medium coniungendi Tincturas inter Solem & Lunam cum perfectione, quemadmodum Geber ipse testatur. Cum secundo, quod est humiditas vegetabilis reuiuificans, quod prius erat mortuum ambo principia materialia debent solui & formalia, alioqui parui essent momenti: Cum tertio, quod est humiditas maxime permanens, incombustibilis & vnctuosa in sua natura, Hermetis arbor in cineres comburitur: Hic est noster naturalis ignis certissimus, noster Mercurius, Sulphur, nostra Tinctura munda, nostra anima, noster Lapis eleuatus cum vento, in terra generatus: Hæc animo reconde tuo: Hic Lapis, audeo tibi dicere, est vapor potentialis metalli, hunc quo pacto acquiras, oportet te esse cautum; nam inuisibile profecto est hoc menstruum, quanquam cum secunda aqua Philosophica per separationem Elementorum potest apparere ad visum in forma aquæ claræ: Ex hoc menstruo labore exuberato atque cum eo potest fieri Sulphur naturæ &c. Et Paulo post: Augeas, nec diminuas humidum radicale, donec tua massa frequenti sublimatione leuiter fluat, vt cera super metallum; tum solue illam cum tuo vegetabili menstruo, donec habeas oleum inde coloris lucidi, tum est illud menstruum conspicuum visui oleum inde extrahitur coloris Aurei, aut huic simile ex nostro subtili rubro plumbo, quod Raymundus dicebat, cum esset senex, multò magis, quam Aurum esse in pretio: Nam cum propter senectutem vicinus esset morti, ex eo confecit Aurum potabile, quod illum reuiuificauit: Nam sic simul possunt circulari, hoc est illud oleum & vegetabile menstruum, & sic arte & labore exuberari & fieri per artem lapidis cælestis, tam igneæ naturæ, vt inde illum vocemus nostrum Basiliscum, magnumque magni Elixir pretij: Qui quemadmodum Ripleus.

visus Basilisci suum obiectum necat, sic occidit iste Mercurium crudum, quando super ipsum proijcitur in nictu oculi ita, vt citissime ille Mercurius tingat, stabili Tinctura omnia corpora in Solem & Lunam perfecte.

In Porta 1. ait: Omnis spiritus figitur cum calcibus sui generis; hoc bene animaduerso fructum referes: Postea adijcit: si tu itaq; studes conficere Solem & Lunam arte Philosophica, ad id nec oua, nec sanguinem accipias, sed Solem ac Lunam, quæ naturaliter & prudenter calcinata, & non manualiter, nouam generationem foras producunt, augentia suum genus & omnes res naturales. In porta 2. Nihil hic est præter sororem & fratrem, hoc est, si interpreteris, agens & patiens, Sulphur & Mercurium, coessentialia nostro proposito; Inter hæc in duo qualitate contraria generatur medium maxime admirandum, quod est noster Mercurius & menstruum vnctuosum, nostrum secretum Sulphur, operans inuisibiliter, violentius igne exurens corpora, quousque in aquam dissoluantur mineralem, id quod noctem propter tenebras & septentrionem vocamus. Et Mox. Animaduerte, vt glacies in aquam resoluitur, & recte quidem: Nam aqua erat prius: Eodem modo rursus nostra terra in aquam reducitur, & aqua per hanc congelatur in perpetuum. Et deinde: Nam scriptura testatur, quod cum terra turbabitur, in maris profundum conijcientur montes: sic quoque nostra corpora tandem in aquam conuertentur: Corpora enim nostra quæ à Planetis nomen sumpserunt, comparantur non inepte montibus: In profundum itaque Mercurij hæc proijce ne damnum incurras: Tum pulchrum videbis spectaculum: totum enim conuertetur in puluerem impalpabilem, quemadmodum coagulum nostrum naturaliter lac coagulat.

CONSILIVM TRIGESIMVM OCTAVVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

Rythmi Thomæ Nortoni, Bristouiensis.

ISTam ad scientiam multi sunt vocati,
Nobiles & pauperes, inscij, literati,
Qui nolunt labores, neque tempus pati,
Ideo non perficient, quia sunt ingrati.

Liber Artis filios docet iste ſatis,
Quibus hæc percipere Deus dedit gratis,
Verſiculis propheticis quatuor hic credatis,
Omnia dat gratis Diuinæ fons pietatis.

Hæc nobis ſcientia eſt tantum illis data,
Qui diligunt iuſtitiam mente cum beata,
Doloſis & raptoribus ſed eſt denegata,
Propter peccata tardantur munera grata.

Sæpe Reges Angliæ decoraſſet hæc res,
Firma ſi in Domino fuiſſet eorum ſpes,
Ille ſed qui capiet per hanc rem honores.
Antiquos mores mutabit in meliores.

Iſte cumque venerit, regnum reformabit.
Virtutibus & moribus & exemplum dabit,
Sempiternum Regibus, plebs tunc iubilabit,
Et mutuo ſe diligens Laudes Deo dabit.

O Rex hæc facturus, Deum Regem ora,
Et eius Auxilium pro re hac implora,
Tunc regi iuſto fulgenti mente decora,
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur hora.

Rythmi ex Roſario Philoſophorum.

HIc nata eſt imperatrix ditiſſima:
Quæ Magiſtris vocatur ſua filia,
Augetur, donaturque multis liberis,
Qui immortales ſunt, purique à maculis:
Regina hæc mortis tenetur odio
Et paupertatis eſt fugax Auxilio:
Auro, nec non Argento præſtat & gemmis,
Et omnibus, quæ proſtant, Medicinis:
Nihil ei confertur in Terræ ſolo,
Hinc gratias referimus cæli Deo:
Ego Nundata fæmina (heu) cogor vi,
Infelix erit corpus priſtinum mihi,

Non

Non ante mater ipſamet comparaui,
Quam ſecundò in lucem edita fui:
Tunc vires cæpi omnibus pares herbis,
Et medicata ſum feliciter morbis:
Filium ſpectans meum deſiderio,
In vno loco congreſſa cum illo.
Poſtquam ingrauidata ex eo fui,
Et partum in fœcundo cliuo edidi,
Virgo manens, vt prius facta ſum mater,
In actionibus meis hinc ridear,
Quod filius patrem meis ſe præſtitit,
Hoc ipſe Deus prouide ordinauit:
Mater quæ vtero fuit me enixa,
Mundanam in lucem per me eſt edita:
Unum notandum, naturaliter iunctum
A montibus perfecte manet abditum:
Ex quo quaterna copulantur in vno
In lapidis completo Magiſterio;
Et ſena conſiderata triplicitet,
Reducta in vnum Eſſentialiter.
Si quis hæc mente perſcrutabitur ſua,
Huic eſt à Deo conceſſa potentia,
Cunctorum morbos qua propulſet generum
In metallorum ſorte atque hominum:
Id abſque Dei nutu nemo peraget,
Et non niſi qui ſeſe bene agnoſcet:
Ex terra mea oritur fonticulus,
Unde propagatur rurſum duplex riuus.
Quorum vnus decurrit ad Orientem,
Alter fluxu properat ad Occidentem,
Hinc aquilæ binæ miſſæ cremant pennas,
Et protinus ſic nudæ cadunt in terras:
Poſt hæc plumis vice donantur alteræ.
Illi obediunt terræ Sol & Luna.

CON-

CONSILIVM TRIGESIMVM NONVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

Lapis noster est confectio ipsius Magisterij & assimilatur in ordine creationi hominis: (verba Morienis) Nam primum est coitus, secundum conceptio, tertium prægnatio, quartum ortus, quintum sequitur nutrimentum: O charissime, hæc verba Morienis intellige, & non errabis in veritate: Aperi ergo oculos tuos & vide, quod Sperma Philosophorum est aqua viua: Terra autem est corpus imperfectum, quæ terra merito dicitur Mater, quia est Mater omnium Elementorum. Ideo quando sperma coniungitur cum terra corporis imperfecti, tunc coitus appellatur; Tunc enim terra corporis dissoluitur in aquam spermatis, & fit aqua sine diuisione vna. Et mox. Secundum est conceptio, cum terra in nigrum soluitur puluerem, & incipit aliquantulum de Mercurio secum retinere: Tunc enim agit Masculus in fœminam, id est Azoth in terram: Ideo dicit Arisleus: Masculi ad inuicem non gignunt, nec mulieres concipiunt: Generatio enim est ex maribus & fœminis & maxime & composito: Maribus namque ducentibus fœminas natura gaudet & fit generatio vera: Natura autem alienæ naturæ ineptæ coniuncta, nullam veritatem gignit spermatis: Ibidem: Conceptio & desponsatio fit in putredine in fundo vasis & generatio genitorum fiet in aere, scilicet in capite vasis, id est, Alembici: Rosinus ad Sarratantam (aut potius Arnoldus:) Et dicit Morienus, quod scientia nostri magisterij assimilatur ordini creationis hominis. Nam primo ibi est coitus. Secundo conceptus. Tertio prægnatio. Quarto ortus. Quinto nutricatio: Hoc vnum faciam te intelligere: quoniam sperma nostrum est Argentum viuum, cum terra coniungitur corpori imperfecto, quæ terra nostra dicitur: Quia terra est mater omnium Elementorum, quem coitum appellant, dum terra incipit aliquantulum retinere de Arsenico secum, tunc dicitur conceptio, cum Masculus agit in fœminam: Et hoc est, quod Philosophi dixerunt: Quoniam Magisterium nostrum non est nisi masculus & fœmina ac ipsorum coniunctio, adueniente aqua, id est Arsenicum in terra crescit multum & augmentatur & euenit, quando terra est dealbata, tunc prægnatio appellatur: quia iam est

Rosarius Philosophorum.

prægnans: Deinde fermentum iungitur cum corpore imperfecto præparato, vt dictum est, quousque fiant vnum corpore, specie & aspectu, & tunc dicitur ortus; quia tunc natus est Lapis noster, qui vocatus est Rex à Philosophis; vt in turba dicitur: Honorate Regem nostrum ad igne venientem, Diademate coronatum, & educate vsque ad perfectam ætatem, cuius pater est Sol, Mater verò Luna, pro corpore imperfecto: Solem verò pro corpore perfecto; Et sequitur nutrimentum, vt magis augmentetur, quanto plus nutrietur in lacte suo & spermate, ex quo fiunt abunde: Imbibetur verò arsenico sæpe ac sæpius vtque bibat duas partes, & hoc sufficiat. Morienus sic habet: Prima eorum (partium dispositionis) est coitus, secunda est cóceptio: Tertia prægnatio: Quarta ortus; Quinta Nutrimentum: si non fuerit igitur coitus, non erit conceptio; Et si non fuerit conceptio, non erit prægnatio: Et si non fuerit prægnatio, ortus vllo modo non sequetur: Hæc est enim huius dispositionis directio, quæ scilicet hominis creationi assimilatur.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM ET THEORIA de Lapide Philosophorum.

Colloquiũ Nordoni de tribus Alchymistis.

TOnsilus, inquit, chymista, ignibus vsus fuerat sexaginta annos adcomplendum suum desiderium: Bryanus alter fuit, vt & Houltonus in occidentali parte qui semper his laboribus præoccupabantur: At nobilem hanc scientiam inuenire non valuerunt; Nam neque materiam neque radicem artis nouerant: Hinc varia miscentes, quo magis artem quærerent, eò magis res & ætatem consumpserunt: Multum sumptus, damni & curæ intercurrit ipsorum receptis, quam operati sunt: Tum Tonsilus ad me conquerens & collachrymans venit, dicens. Se mente grauatum, quia optimam iuuentutis partem impenderat in falsos processus herbarum, gummatum, radicum & graminum, qui varijs modis ab eo probati essent, vt sunt Coronopus, Selandina, & Mezerium, semper viuum, Lunaria & Mortagon, capilli, oua, stercora & vrinæ; Antimonium, arsenicum, mel, cera & vinum, calx viua, sandiues & vitriolum, marchasita, tutia & quæcunq; mineralia: Amalgamata, albificationes, citrinationes, at omnia in nihilum redigebantur in operationibus: Nam non considerabat, quid ageret, ac

in

in proportiones non intendebat. Post hæc singula, nil prætulit humano sanguini: Ad quem dixi, quod sanguis in igne vehementi facile consumeretur & in fumũ abiret: Tum per amorẽ Christi, inquit, doce me, quæ sit nostri lapidis substantia: Tonsile, respondi, quid tibi conferret in tanta ætate, ideoq; cessa à tuo proposito & ad preces te compone, tempore sic flagitante. Si enim scires materialia nostri lapidis, antequam conficeres, morte præoccupareris: Ne cures hoc, inquit, optime magister, satis mihi foret solatij, cognoscere saltem veram materiam illius lapidis à me tam diu quæsiti: Tonsile, respondi, non est res parui momenti, quam scire desideras: Nam multi authores ea de re scribunt, at nullus clare mentionem facit. Qui enim tractarunt de hac arte, orarunt Deum (teste Democrito) vt subito ex hoc mundo transferret eum qui hac de re libros edere, constitueret: Nam singuli verebantur, ne de hac scientia nimium patefacerent: Ex ijs quilibet saltem vnum aut duo exposuit puncta, vnde posset agnosci à cæteris, se esse ipsorum socium. Vnus enim alium facile intelligit: Hinc scribebant non vt instruerent omnes, at vt se patefacerent ex secreto sermone. Ne igitur confidas lectioni vnius libri, at oportet te ad plurimorum opera respicere; Liber librum aperit, inquit Arnoldus vir doctissimus. Idem Anaxagoras extiterit, in præparandis rebus promptus esse non poterit: verum, Tonsile, non vt eleemosinam hanc rem manifestare possum, (quod nunquam factum est) at pro tui recreatione in modum dialogi, si modo prudenter interrogare posses: optime magister, inquit ille, ergo me veraciter instruas, an materia nostra sit Sol & Mercurius; aut Sol & Luna; aut an omnia hæc tria mihi sint sumenda; An vero Sol sit solus aut Mercurius; Num Sulfur vna cum ijs sit materia lapidis? An vero Sal armoniacum, aliudue minerale sit, ad producendum lapidem: Variæ, inquam, Tonsile hic sunt quæstiones sapienter & astute productæ; verum nondum nominasti rem nisi in genere: Nam quædam ex his tibi sunt vsurpanda, quædam ex alijs, ad ministrandum huic arti: Multæ res sunt, quæ adiuuent lapidem, at duæ saltem materiæ & nihilominus lapis est res vna; Inter quas hæc est affinitas, quæ inter filium & matrem cernitur: Alia quoque propinquitas est in his nempe qualis inter matrem & fœminam: Hæc duo genera, omne, cuius indiges, præstabunt; vti etiam pro albo opere, si sapis, inseruiet: vnum ex his lapidem experieris, quia ignem

 susti-

ſuſtineat, inſtar lapidum. At non eſt lapis in tactu ac viſu, verum terra ſubtilis, purpurea, rubea & non perſpicua; & quando eſt ſeparata & præparata nominamus eam Lithargyrium: Primo eſt purpurea, rubra & aliquantulum alba, tumque vocata eſt noſtra marcaſita: vna vncia præualet quinquaginta libris ſtarlin, nec in Chriſtiano orbe vendibilis proſtat. Qui vero id habere velit, vt conficiat, neceſſum eſt: at in hoc opere hæc gratia occurrit, vt ſi ſemel benefacias, non opus habeas reiterare: antiqui appellarunt rem vilis precij; nullius enim valoris eſt in venditione: quicunque inuenict, vix attollet, vtpote indignam operæ precio: Homines perſuaderi nolunt, quod ſit magni precij; inde nemo agnoſci, niſi qui præ reliquis ſapit: Hic aperui maximum ſecretum, à nemine hactenus reuelatum: at hæc alium lapidem, Tonſile, requiris, niſi velis perdere præcipuum materiale; qui eſt ſplendidus valde & pulcher, lapis in emptione, & lapis in viſione, lapis perſpicuus, perlucens & miræ Diaphaneitatis; pretium vnciæ vnius eſt communiter 20. ſolidorum aut paulo minus: cuius nomẽ eſt magneſia, quam pauci ex vulgo agnoſcunt: inuenitur in imis ſummiſq; locis. Plato eius proprietatem non ignorans, proprio eum vocat nomine, quod recenſetur eſſe Dytanos inter regulas, vbi dicitur quod ſit expoſitum nil niſi quid ignotum per magis ignotius &c.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM PRIMVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

Nortonus quomodo ab alio Artifice traditam hanc artem acceperit.

POſt omnia hęc quodam die magiſtrum meum audiui dicere, quod multi patientes & docti album reperirent lapidem multis laboribus & exercitijs; At perpauci, dicebat, & vix vnus in 15. regnis, habet rubeum Lapidem: Et his dictis in me coniecit oculos, conſtanterque reſpexit, quem anxium ideo animaduertit: Dixi ei, Hei mihi, quid agam? Supra omnes res amo ſcientiam, & rubeam Medicinam, vitæ meæ præſeruatiuum optimum: Ruber, inquam, Lapis pretioſior mihi videtur, quam totius mundi Aurum: Ad hæc reſpondit, me eſſe nimis ætate iuuenem, corpore decentem & ad exceſſum prono; vix 28. annorum, quales Philoſophos non habere compares. Hæc reſponſio mœroris plena mihi ab eo data eſt, priuſquam prouectior ætate fueris, aiebat, eſſe hoc non poterit: Heu, reſpondi, optime Magiſter, quamuis

quamuis ſim corpore talis, proba me & inuenies ſat ætatis in mente mea: inde ſilens ſubſtitit longo tempore, quo miris modis me tentauit aſtu Philoſophico: Quod longius eſſet narrare, &c. At in 2. Cap. At qui, inquit, eiuſmodi magiſtrum reperiet, qualis meus fuit, ille ne dubitet de aliquo: qui verè erat Nobilis & laude digniſſimus, ſecretus, cum alij vocales, nolens agnoſci, quod de hac quicquam ſciret; cum alij diſputarent de colore roſæ, nihil ipſe addidit, taciturnus omninò remanens: Huic ego diu me adiunxi, vt aucuparer eius gratiam: Verum ille ſeuerior mihi viſus eſt, vt omnibus modis me probaret; quo inueſtigaret & dignoſceret meam diſpoſitionem conditionemque animi: Et poſtquam fidelitatem meam experiretur cum magna mea in ipſum fiducia, tandem amorem eius in me ex diuina gratia obtinui: Quo circo cogitauit poſt certo tempore, non diutius mihi expectandum fore: Variæ meæ literæ, & affectus triſtiores eius permouerunt animum, Unde arrepto calamo in hunc, qui ſequitur, ad me reſcripſit modum: Fideliſſime & amantiſſime mi Frater, pro reſponſo habeas, quod præter te alius eſſe non poterit: Tempus adeſt, quo hanc recipias à me gratiam, pro ſolatio mentis tuæ: Tua perſona magna cum confidentia, tua virtus probata, cum ſapientia, tua veritas amor & perſeuerantia, tuus conſtans animus deſiderio ſuo fruetur: ideoque neceſſum eſt, quod intra paucos dies conueniamus ſimul, quod ſi ſcribere deberem, promiſſam fidem refringerem, oretenus igitur colloquamur, cumque veneris hæredem artis te faciam, & ex hac terra diſcedam: Tu eris & Frater mihi & Hæres huius tam magni ſecreti, de quo etiam docti deſperant: Hinc Deo des gratiam, qui magnalia hæc donat, quæ meliora ſunt aliquot Diadematibus: proxime poſt ſanctos ſuos Deus hoc collocat, qui hanc ſunt artem ad eius honorē adepti: Nil amplius nunc, ſed cito ad me equo tranſcurras: His acceptis literis, properaui, quantum potui ad Magiſtrum meum per centum milliaria & eò amplius; Apud quem 40. diebus continue didici omnia ſecreta Alchymiæ, quamuis à me Philoſophia adeo ante cognita fuerat, quam ab alio quocunque huius regni: Nihilominus fatui, qui hanc inquirunt artem, putant quod 40. diebus opus abſolui poterit: magna autem differentia eſt inter doctrinam 40. dierum & operationem 40. dierum: Tum obſcura dubia mihi apparuerunt clara, vbi vidi naturæ vincula diſligata: Cauſæ huius admirabilis operis adeò pulchræ viſæ mihi ſunt, & rei conuenientes, vt de eo deſperare non potuerim.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM SECVNDVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

EST autem materia lapidis aqua grossa: Agens autem est calor aut frigus congelans illam aquam. Idem: & credas pretiosiores esse lapides, qui procedunt ab animalibus, quam alij. Et Ludus; Beatus Thomas de Aquino, de forma Elementorum, in eodem corpore coniunctorum ita dicit: Vidi & feci per artificium natura cooperante: Nam accepi quoddam Sulphur, quod erat naturæ igneæ, & transmutaui ipsum in aquam puram, quam per artem iterum transmutaui in aerem & in aquam, & cum volui transmutare in terram, vt terra purior fieret, inveni quendam lapidem rubeum, clarissimum, Diaphanum, & Lucidum, & in eo conspexi omnes formas Elementorum, & etiam eorum contrarietates in illa materia lapidis, nescio qua ex virtute, nisi ex appetitu: Ex rubedine enim respexi formam ignis, ex Diaphanitate formam aeris & ex luciditate formam aquæ.

Rosar. Philosoph. Thomas de Aquino.

In Lib. Aristot. Meteor. 3. ad finem; Metallorum, inquit, propinqua materia sunt Sulphur & Argentum viuum, sicut Alchymistæ dicunt, ita quod in locis lapidosis terræ per virtutem mineralem generatur Sulphur & Argentum viuum; Deinde ex ipsis generantur diuersa metalla, secundum diuersam commixtionem eorum: Unde etiam ipsi Alchymistæ per veram artem Alchymiæ, sed tamen difficilem propter occultas operationes virtutis cælestis, quæ mineralis dicitur, quæ ex eo, quod sunt occultæ, à nobis imitari possunt per prædicta principia, vel per principiata ab ipsis, faciunt aliquando veram generationem metallorum.

Thomas Aquinas ait: Ex Sulphure & Argento viuo, vt natura, sic ars producit metalla.

Fermentum (Brumazar) quod est medium coniungens si ponitur in principio, vel in medio, opus perficitur citius, nec indiget reiteratione, & sciendum ex perfecto nil fit, quia iam perfectum est, prout ista materia seu artificium perficit: Habemus Exemplum: Panis Fermentatus & coctus est perfectus in suo statu vel esse, & ad suum vltimum finem peruenit, nec eo plus poteris fermentare: sic est in auro, Aurum purum deductum est per Examen ignis in corpus firmũ & fixum, & eo amplius fermentare est impossibile apud Philosophos, nisi

Rosarius & Petrus de Zalento.

nisi habeatur prima materia metallorum, in qua resoluatur in primam materiam & in Elementa miscibilia: Recipiamus ergo illam materiam, vnde erit aurum, & mediante artifice deducitur in verum fermentum Philosophorum, & mutetur hoc cum ingenio in materiam perfectam, vel in speciem corporum perfectorum, & tunc demum incipiamus operationem.

Quicunque ignorat pondera, non laboret in nostris libris, quia Philosophi nil suarum rerum posuerunt, nec aliud occultauerunt, nisi hæc: Aqua est, pondera sapientum, ideo aqua & ignis tibi sufficiunt ad totum opus: Aqua nostra fortior est igne, quia facit de corpore Auri merum spiritum, quod ignis facere non potest: Et ignis respectu eius est, tanquam aqua respectu ignis vulgaris: ideo dicunt Philosophi: Comburite æs nostrum igne fortissimo. Aqua Philosophorum vocatur vas Hermetis, de qua Philosophi sic scripserunt: In aqua nostra fiunt omnes modi, scilicet sublimatio, destillatio, solutio, calcinatio, fixio: in dicta Aqua fiunt, tanquam in vase artificiali, quod est maximum secretum. *Rosarius ex Rhasi.*

Tunc mentis diuinæ homines oracula cæca
Voluentes animo ancipiti, vix tempore longo
Experti multa, & non paruis sumptibus illam
Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est,
Fingendi Lapidem Ætherium, quem scire profanis
Haud quaquam licet, & frustra plebs improba quærit:
Quem qui habet, ille potest, vbi vult, habitare decenter,
Nec fortunæ iram metuit, nec brachia furum:
Sed paucos tanto dignantur munere diui.

Versus Palingenij super Lapidē Philosophorum.

Et Paulo post:

Arcadium hunc iuuenem, infidum, nimiumque fugacem,
Prendite & immersum stygis occide Lymphis, &c.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM TERTIVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

Documentum Lullij qua ratione radicem artis ab Arnoldo expiscatus sit.

VErum dabimus Exemplum, quod nobis aduenit: Fili, credere non potuimus ab aliquo artem Alchymiæ, quin totum non esset factum per Sophisticationem & non virtutem proprietatis, quæ data est materiæ; Vide nos reprobauimus vnum (id est Arnoldum) inter alios, qui ibat per mundum, multis rationibus per oppositionem; sed qui cito sensit, quia nostræ rationes non tangebant factum propriæ radicis, quam natura requirit, citò apposuit; qui cum essemus extra res, quæ sunt infra latitudinem dictæ naturæ, vt perquirent tantum per vnam guttam aquæ extrahere scirent ad extinguendum sitim, quæ ita fortiter non cessabat: sed illud quod nobis dixit, credens, qu a faciemus ad extrahendum, quod suum erat, quia nos non faciebamus nisi ad expiandum veritatem facti: Quare contra suum dictum minus aut cum toto posse suo, cum rationibus & causis, quæ sunt à natura non tibi monstrare: Tunc ipse incipit intrare in partem dictæ naturæ, allegans rationes, quæ tangebant profunde, aut circulos perfectiuos, qui sunt in termino & in latitudine dictæ partis; Unde vos tam citò accepimus arma pro opponendo contra eum, quando vidimus claritatem sui facti, quam nos transformamus per humanas rationes in tenebrositate tantum. Quia ipse nescit quid dicere de sua clara scientia, quousque per experientiam nobis percludit rostrum sine aliquo verbo per contra scientiam, quæ clara meretur cum sua proprietate, melius Aurum fecit de plumbo, quam exeat de minera in sua tota virtute, prout & post probauimus in deserto montis Coreti quod durat bene per 7. Leucas. Quapropter si velis intendere proprietatem scientiæ sine aliqua Sophisticatione, intellige sua instrumenta, per quæ reformantur, nec vnde exire, quoniam ab vna formatur alia: Hæc Lullij sunt verba: Qui postquam ab Arnoldo artem transmutandi cognouisset, Mediolanum se contulit, vbi in societate trium aliorum, vixit per tres integros annos destillando varia experimenta ad artẽ spectantia,

tia, tractando, vti ille ipse lib. Mercuriorum c.40. fatetur, & facit mentionem cuiusdam socij, quem reperit eundo per mundum, qui, *inquit*, quidem socius multa magna mirabilia nobis notificauit, sed postea in sua arte ei obuiatum, vt magis sciamus & sensualitate, quam nobis recognouerit aut per artem intellexerit, vnde ipsum postea reformauimus in alijs rebus multis per reinfluentiæ sensum & magnarum virtutum vsque ad hoc, quod de experimentis fuerimus saturati, & quod lapidem virtuosum affinauimus, & per triennium simul fuimus in fidelitate magna, vnde Mediolani anno 3. completo, scilicet, anno 1333. fuit opus adimpletum, de quo nostrûm trium artem cognoscentium quilibet partem suam accepit, & vasa quarto remanserunt, qui in suo igne mansit, prout ante regenerans; Quare multi per mundum vadunt, scientes multas bonas, placentes, si obuies eis, vide si poteris ab eis aliquid vtilitatis percipere, & fac eis bonum vultum, meliorem quam regi, dando eis de tuo secundum bonam rationem, & habeas super ipsis quandam sollicitationem, per quam possis aliquam rem trahere cum parua practica: & hoc tibi pro nostro testamento sufficiat; cuilibet tamen dicimus, quod caueat practicam ostendere: Nam si in sua ostensione deficiat, in suo delicto fatue se recipiet: sed tu, qui non habes, teneris verbo petere: si eam tibi dare velit, & ideo caueat, quid faciat: quia si nimis ipsam publicet, mala morietur morte; quia à Deo donanda est, qui naturam creauit & non ab altero: Ideo gratanter natura accipit omne illud quod placet Deo; & ideo, si quodammodo Deus tibi conferat, dilige ipsam & tene secretam, quod mundus nihil inde sciat, sicut viuaciter scriptura te monet, quod alteri non debet ostendi opus, quod cursu naturæ potest fieri: Vult tantum esse secretum, quod nisi illud secretes, ipsum te confundet: & si tibi non detur, propter hoc non male tractes illum, à quo petis eam; quia suum debitum facit, cum aspicit suæ defensionis finem. Postquam itaque hisce laborib⁹ vna cum socijs se per triennium fere macerasset, videns quod adhuc in quibusdam artis secretis imperfectus, rudis & imperit⁹ esset, (sola enim disputatione & Astuta sua circumuentione qua vsus erga Arnoldum, artem rescire non potuit) hinc Mediolano se contulit, ad Arnoldum, tum in Hispania agentem ab eoque summis precibus obtinuit, vti modum, quo ad nigredinem materia perueniret, ipsi declararit, quod binis in locis Codicilli cum honorifica Arnoldi mentione

atteſtatur: Veluti patet ex eiuſmet verbis: ſic enim Cod. cap. quid ſit informare; & nos, inquit, de illa prima nigredine à paucis cognita benignum ſpiritum aggregare affectantes, pugnam ignis vincentem (& non ſuperatum) licet ſenſibus multoties corporis palpauimus, & oculis proprijs vidimus; extractionis tamen ipſius notitiam non habentes quacunque ſcientiarum vel arte, ſentientes nos adhuc aliqua ruſticitate ſuffultos, nullo modo eam plene comprehendere valuimus, donec alius ſpiritus prophetiæ, ſpirans à Patre Luminum, deſcendit, tanquam ſuos nullatenus deſerens, aut in ſibi poſtulantis deficiens, qui nobis in ſummis vigilantibus tantam claritatem oculis mentis noſtræ infulſit vt illum intus & extra remota figura, gratis reuelare dignatus eſt inſatiabili bonitate nos reficiendo demonſtrans, vt ad eam implendam diſponeremus corpus ad vnam naturalem decoctionem ſecretá, quam penitus ordine retrogrado cum pungenti lancea tota eius natura protinus in meram nigrediné viſibiliter ſit diſſoluta, cuius modum expreſſe tradim⁹ in præſenti volumine per excerpta, vt de more ſuſcepimus antiquorum, cum cælare fuerimus coacti loca in quibus ea poſuimus. Nos ſacra pandimus illis, qui Dei ſecreta decenter ſeruandi honorant, cum ſolius Dei ſit reuelare ea homo Diuinæ Maieſtati ſubtrahere nititur, cum talia ſoli Deo pertinentia vulgat ſpiritu prolationis humanæ aut literarum ſerie. Propterea operationem illam habere non poteris quouſque ſpirituali prius fueris diuiuitatis meritis comprobatus. Et mox. Quia hoc ſecretum à nemine mortali reuelandum eſt, præterquam ab Almo ſpiritu, qui vbi vult, ſpirat, inſpiretur. Idem eodem libro, c.63. teſtatur, ſe lethaliter vulneratũ ignorantia circulorum, & nominatim Arnoldum exprimit, quod ab ipſo edoctus fuerit, his verbis: Ex quo eleganter dixerunt Philoſophi, quod opus magnũ non eſt niſi ſolutio, & congelatio: Sed iſta fiunt per viam circulorum, ignorantia quorum plures magnates in literatura fuerunt decepti in Magiſterio, credentes notabiliter cum confidentia eorum ſcientiæ, formam intelligere dictorum, & circulandi modum, ex quibus nos fore vnum lethaliter vulneratũ, non cælare intendimus, cum ſola præſumptione & temeritate ſcientiæ alterius naturam firmiter intelligere credebamus, idem vllo modo nec intellexeram⁹, donec temp⁹ adfuit, in quo ſpiritus non immediate, ſed mediate per M. Arnoldum de Villanoua qui immediate ſua largitate immenſa reficienter inſpirauit, in

nobis:

nobis: Etenim multifarie multisq; modis, rotarum circulationib⁹, circulauimus, resumendo vegetatiuum exemplar, cuius opus nusquam absolute patuit minerale, donec proprijs gubernatoribus nouiter pullulauit, quibus natura vera constringitur sub conseruatione & successiua confortatione virtutum illius in Magisterio: Circa quod loqui pro nunc astrictus vinculis tibi non audeo eum lingua propria, vt solebam fauorabiliter in hoc passu, quanquam reuelandi licentiam acceptauerimus dono constrict⁹ solito videlicet alienatę linguę. Meminit quoq; Lullius suæ sodalitatis, in Testamento nouissimo in hunc modum. Sicut inquit, vidimus per opus cuiusdam socij, quem inuenimus eundo per mundũ, qui notificauit multa pulchra, miranda, sed post fuit contrariatus in sua arte, cum nos plus sciuimus per sensualitatem, quam ipse non cognouit, nec per artem intellexit: Unde post ipsum informauimus in multis alijs reb⁹ cum specie influentiæ & magnarum virtutum, quousque desuper fuimus sociati in lapide virtuoso affinando fuimus tribus annis simul in magna legalitate: Unde in Milano fuit totum annum in perficiendo, Anno 1330. fuit opus expletum: Unde quibus postmodum recessit à tribus notis ars & vasa manserunt quarto qui manet in suo regno regenerando sicut prius. Et si Deus tibi dedit aliquo modo, teneas secrete, quod mundus nihil sciat. De operis perfectione tradit ille Lullius in vltimo experimento circa finem, qua ratione sodales ab inuicem discesserint; cum inquit: Ego & alij socij mei prostrati in terram aliquantisper mente subleuati Deum orauim⁹, mox erecti hilari voce psallentes decantare cepimus, Te Deus Laudamus, gratias agentes Deo Opt. Max. quod hoc munere amplissimo donarit nos &c. Vos autem fratres, (post inquit) filij alij ac socij charissimi, qui mecum tot labores passi estis per hæc experimenta, quæ simul mecum operati estis, Deum vbiq; toto corde habeatis, eiusq; nomen ineffabile vbiq; prędicetis, ꝙ hæc Arcana naturæ mysteria nobis patefecerit: Congruum iam esset, vt corpore separati, animo tamen vbique sitis coniuncti, atque huius naturæ mysterij veritate perspecta, domum quisque suam reuertamini, singulorum experimentorum quisque copiam, prout operati sumus & annotauimus, referentes; vni tamen nostrum, qui domi suæ nos alit, æquum existimo vt vltra suam Medicinæ partem, & experimentorum copiam, vasa quoque & cætera huius artis instrumenta remaneant: Nos

autem reliqui in virtute sanctæ Trinitatis & eius nominis hinc recedentes singulis iuramento societatis obstricti, hoc animo inter nos simus, vt nemini quicquam societatem patefaciamus, nec prædictam experimentorum copiam cuiquam faciamus, quod quidem iuramentum pro se quisque suadeat integrum, sanctum & intemeratum seruare: Atque hoc quidem supremum & vltimum experimentum cuique vestrum pro cæteris experimentis commendo, vt Angelus Domini vestras mentes dirigat ad celandum naturæ secreta, & tam mirabile Arcanũ: Illud præcipue dedicantes seruitio sanctæ Ecclesiæ, & ad vtilitates pauperum: Illud etiam præcipue cauentes, ne Diabolus vos seducat à recto promissionis vestræ tramite: Circuit enim vos, tanquam Leo rugiens, ac proinde estote prudentes, sicut serpentes ne tentator iste per devia abstrahat: sic enim fiet, vt Iesus Christus, vnigenitus Dei filius semper nos seruet ac tueatur, in cuius nomine præsens opusculum optato fine claudatur, Ann. 1330. Deo Opt. Max. semper honor & gloria.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM QVARTVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

Rosarius ex Arislei visione.

Coniunge Filium tuum Gabricum dilectiorem tibi in omnibus filijs tuis cum sua sorore Beia, quæ est puella Fulgida, suauis & tenera. Gabricus est masculus & Beia fœmina, quæ ipsi dat omne, quod ex ipsa est. Et mox. Coniunge ergo seruum nostrum sorori suæ odoriferæ, & inter se filium gignent, qui non assimilabitur parentibus, & quamuis Gabricus sit charior Beia, tamen non fit generatio sine Gabrico: Gabrici enim cum Beia concubitum protinus mortuum est; Nam Beia ascendit, super Gabricum & includit eum in suo vtero, quod nil penitus videri potest de eo; tantoque amore amplexata est Gabricum, quod ipsum totum in sui naturam concepit & in partes indiuisiles diuisit. Et paulo post: Senior: Seruus Rubicundus candidam duxit vxorem & in istorum coniunctione vxore grauida remanente, peperit filium, qui in omnibus suos genitores seruauit, & est splendidior & lucidior. Hermes quoque matrimonij huius meminit, cum inquit tractatum secundo: Hoc, fili, noscas, quod nisi quis sciat ducere & prægnantẽ facere, & generare species, nil fit, nec aliquid peragitur.

Si

Si autem hoc fecerit, maximæ dignitatis erit: Eodem modo Maria Hebræa: Matronifica, inquit, gummi cum gummi (albo & Rubeo) vero Matrimonio, & fac illa, ſicut aquam currentem: Item, Fumus complectitur Fumum & herba alba creſcens ſuper monticulis capit vtrumque: De toto vero Arcano ſic ait Maria eſſe in ſcientia vaſis Hermetis; quia illud ſit diuinum, & de ſapientia Domini gentibus occultatum: Et illi, qui illud ignorant, neſciunt regimen veritatis, propter Vaſis Hermetis ignorantiam.

EPITHALAMIUM HONORI NUPTIARUM Matris Beiæ & Filij Gabrici.

Ipſa maritali dum nato fœdere mater
Iungitur, inceſtum ne videatur opus.
Sic etenim natura iubet, ſic alma requirit
Lex Fati, nec ea eſt res male grata Deo:
Semen enim toto ſi ſolum extaret in orbe,
Mandari propriæ fas foret illud humo.
Sic quoq; ſi nullus vir ſit, niſi filius vnus,
Tuaq; mater, & hos præſtat amore frui;
Humana quam ſit poſt abſq; propagine mundus,
Quiq; regat vacuum cum ratione ſolum.
Copula coniugibus felix ea credat, vt inde
Fructu progenies exeat aucta bono:
Ille erit ex vobis qui mox naſcendus amorem
Cunctorum meritis muneribusque trahet.
Ille coronatus rubro Diademate Regis
Incedens varias ſuppeditabit opes.
O felix mater, quæ tanto pignore gaudes,
O felix coniunx coniuge tam ſimili.
Tuque marite nuces ſpargas, tibi nectitur vxor
Nunc Cypriæ vinclis, moribus æqua tuis.
Quæ conſanguinea tibi ſponſa cupidine talem,
Qualis es, ex gremio, tu, ſobolem pariet.

EPICEDION GABRICI POST CELEBRATAS nuptias, mortui.

Ergo ſic moreris, quo poßis viuere, vitæ
Introitus, non mors ille vocandus erit.
Quæ vitæ tibi cauſa fuit, fuit ipſaq; mortis,
At mors nil inde iuris habere poteſt.
Nil damni poteris letho, tibi commoda præſtat,
Alterius vitæ queis fruérere nouæ.
Tres ſunt, qui poſſunt tibi funeris eſſe videri.
Cauſa, Typhon, mater, Mulciberisq; focus.
Ille tui cunctos diſpergit corporis artus,
Sit licet fratris, mater & vna, vice.
Mater at in ſontem ſe præbet, Lemnius vrgens
Interitum properat feruidus igne tuum.
Si modo contingat rediuiuo viſere lucem,
Morte abeunte tibi vita perennis erit.
Tunc omne læto ducent noua gaudia vultu,
Qui norunt cauſam, quæ data mortis erat.
Spes animum firmat quod multos edere fructus
Poſt tenebras diri funeris ipſe queas.
Saturnus, lethi qui dicitur eſſe planeta,
Præſcius hinc nigram contulit, ecce, ſtolam.
Hac toto maneas indutus tempore, donec
Candidus attulerit Iupiter interulam.

GRATULATORIUM HEROI PHILOſophico rediuiuo.

Ecce vices gratas iacuit qui morte ſubactus,
Nunc poſtliminio ſuperas euaſit ad auras,
Et vitæ exuuias iterum repetiuit amicas
Heros Magnanimus, primo qui minus in ortu
Coniugioq; ſibi pater eſt & filius idem
Ille necis victor, victricis primitus, vnde

Nobile

Nobile purpureo produxit Marte trophæum;
Nunc bona ſecura celebremus gaudia mente,
Et manibus reſonos edamus ad æthera plauſus.
Nam Phœnix Arabum rediȷt iam miſſus ab oris,
Frigidaq; ex medijs ſalijt Salamandra caminis,
Incombuſtibilis quæ dicitur arte, nec vlla
Flammarum (quæ cuncta demant) virtute domari:
En chlamyde Aureola micate minus omnis & auro
Splendidus apparet, Sol qui terreſtris habetur.
Exoptate venus pulcherrime Magna ſophorum
Spes, deſiderio cuius flagrat integer orbis:
Spargemus Veneris tinctos cum ſanguine flores,
Et dabimus calathos amaranthi germine plenos,
Ne tibi deſit Honos ne deſit gloria factis,
Carmina Carminibus cumulabimus altera noſtris,
Perpetuoque tuas laudes cantabimus hymno.

Roſarius Philoſophorum adducit) Salamon (Sap. 7.) hanc ſcientiam pro luce habere propoſuit & omnem pulchritudinem & ſalutem. In comparatione illius lapidis pretioſi non comparauit illum: Quoniam omne Aurum tanquam arena exigua eſt, veluti lutum æſtimabitur argenteum in conſpectu illius: Melior enim eſt acquiſitio eius negotiatione argenti & auri puriſſimi: Fructus illius pretioſior eſt cunctis opibus huius mundi & omnia, quæ in mundo deſiderantur, huic non valent comparari: Longitudo dierum & ſanitas in dextera eius; In ſiniſtra verò eius gloria & diuitiæ infinitæ: Viæ eius operationes pulchræ & laudabiles, non deſpectæ & ſemitæ eius moderatæ & non feſtinæ, ſed cum laboris diuini inſtantia: Lignum vitæ eſt his, qui appræhendunt eam & Lumen indeficiens: Beati, qui tenuerint eam, quia ſcientia Dei nunquam peribit, vt Alphidius teſtatur: qui hanc ſcientiam inuenerit, cibus eius legitimus erit & ſempiternus.

Calid Hebræus Filius Iazichi, inquit ſcias Frater, quod hoc noſtrum magiſterium de lapide ſecreto, & officium honoratum, eſt ſecretũ ſecretorum Dei, quod celauit ſuo populo, nec voluit vlli reuelare niſi illis, qui fideliter tanquam meruerunt, & qui eius bonitatem & magnitudinem cognouerunt: Qui enim ſecretum Dei poſtulat, neceſſe

necesse est ei hoc secretum Magisterij plus quam aliud: Et cap. 14. Et dixit quidam sapiens: Non est tibi datum à Deo hoc Magisterium solum pro tua audacia, fortitudine, & calliditate, sine anni labore. Nam laborant homines & Deus tribuit Fortunam hominibus: Adora ergo Deum creatorem, qui tibi tantam gratiam suis operibus benedictis voluit exhibere.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM QVINTVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

Author Aurore cap. 16. AUrò communi Philosophicum dicitur simile, vt Philosophus testatur, dicens: Præsentes & præteriti non fecerunt aliquid, nisi ex Auro Aurum, & ex Argento Argentum: Non tamen Aurum illud vel Argentum fuit vulgi: Est autem Philosophicum Aurum, quod non emitur pretio magno, vt Alphidius dicit; Scitote quod hunc lapidem, de quo hoc arcanum agit, Deus non emendum magno pretio posuit; quoniam in via eiectus inuenitur, vt à paupere & diuite haberi possit; vt scilicet ratione & scientia ad eum quisquis possit leuiter peruenire. Et Morienus ait: Omnis res, quæ magno emitur pretio, mendax est, quoniam modico huius gummæ & paulo Auro multum emimus. Et senior dicit. Aurum nostrum non est Aurum vulgi, quia sequitur dealbatio, vt ibi dicitur. Dealbate Aurum, Hoc igitur Aurum non dealbatum fuerit post nigredinem suam, est Tinctura. Et iterum, commiscete Aurum cum Auro, hoc est cinerem cum aqua, vel seminate Aurum in terram albam foliatam, quæ est tertia terra, quæ est Auri, tingit Elixir: Et hæc est Magnesia alba perfecta & non rubea. Inde ex Auro Philosophico non fit Aurum sed Argentum, vt turba Philosophorum testatur, dicens. Scitote quod nisi dealbetis (scilicet Aurum nostrum) non potestis rubeum facere, eò quod duæ naturæ nil aliud sunt, quam album & rubeum. Et paulò post. Ex hoc patet, quod Aurum Philosophicum, non est Aurum vulgi, nec in colore, nec in substantia. Ideo dicitur, quod non lætificat cor hominis & Argentum similiter: sed illud quod extrahitur ex eis, est alba & rubea Tinctura vera, fixa, viua, perseueratiua, coloratiua, perpetuatiua, ingressiua, penetratiua, perfectiua, omnibus metallis permixtiua. Illa hominem lætificat, & cor hominis sanat, vt senior dicit, & reddit hominem

hominem hilarem, & iuuenilem facit, & vigorosè corpus conseruat. Hæc ille, sic Rosarius: Aurum purũ, inquit, deductum est per Examẽ ignis in corpus firmum & fixum, & cum eo amplius fermentare omnino impossibile est apud Philosophos, nisi habeatur prima materia metallorum, in qua resoluatur Aurum in primam materiam & in Elementa miscibilia: Recipiamus ergo illam materiam, vnde erit aurum, & mediante artificio deducitur in verum fermentum Philosophorum. Et mox. Alius Philosophus: Ex perfecto nil fieri potest; quoniam rerum species perfectæ in sua natura non mutantur, sed potius corrumpuntur.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM QVINTVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

DE Saturno Rosarius: Plato, inquit, primum regimen Saturni est putrefacere & Soli imponere: Compositio verò fit ex quatuor noctibus: Idem Reuiuificatio, ait, & ratione nutrimenti, scilicet sui humoris perfecti & humiditatis rectificantis restauratio expeditione humoris ipsius imperfecti. Et Hermes: Mortuum vult viuificari & ægrotum curari. Sic Aurora cap. vltimo. Dicitur etiam viuificatio, ratione nutrimenti, seu ratione humoris metallici. Nam omne, quod nutritur, diminuti ratione nutritur: Et illud quod viuificatur causa duorum viuificatur: Philosophi autem volunt nutrire granum eorum humori connaturale, donec vegetetur & fructum adferat talem, qualem ipsum intrinsecus habet, & volunt viuificare illud, quod mortuum est à forma metallica, quousque præstat fusionem metallicam perfectam; Et talem viuificationem siue nutrimentum, aliqui Philosophi vocant ingressum: Hermes tract. 3. ait; Venite filij sapientum & nunc gaudebimus & delectabimur simul, quia mors consumpta est, ac filius noster iam regnat ac nostro argumento & carne indutus: iam filius noster genitus rex sumit Tincturam ab igne: Illum verò mors, mare & tenebræ fugiunt, & solis Radios Draco fugit, qui foramina obseruabat. Filiusque noster mortuus viui, & rex ab igne venit ac coniugio gaudebit, & occulta apparebunt, filiusque noster iam viuificatus fit igne bellator & tincturis supereminens. Hæc de Reuiuificatione; Rosarius: mortificatio, inquit, est duritiei à corpore separatio, quia

anima tunc eſt mortua, corpus autem viuum rationis caliditatis & ſiccitatis. Omne enim habens calorem, habet vitam: Et propter hoc calx Alchymica dicitur habere vitam: quia illorum vitam imperfectam Philoſophi ſtuduerunt occidere, & vitam perpetuam reddere. De eadem Aurora conſurgens, Cap. vltimo; Calid minor: Nos oportet, inquit, ſapienter eum occidere, hoc eſt comburere, quia mors etiam reuelabit: Et Auicenna: Conteramus ipſum poſt mortificationem ſui primam cum eo quo mortificatus de rebus adurentibus, vel peruijs facientibus peruium, & exiccantibus, ſicut eſt Sal, Alumen, Atramentum, calx & aliæ res, quas habet ſimilis ignis: Faciamus ergo illud multoties, donec moriatur & mollificetur. Idem Roſarius: Argentum viuum per ſe nil valet, cum vero mortificatur cum corpore ſuo occulto, tunc valet & viuit vita incorruptibili; & hoc corpus eſt de natura Solis, ſicut fermentum totam paſtam conuertit in naturam fermenti, non autem è conuerſo, quia ſemper dominatum transfertur ad dominans. Mortificatur autem tunc cum à Saturno ſtola nigra donatur, qui vtpote tenebroſus color, videtur morientibus approbari &c.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM SEXTVM ET THEOria de Lapide Philoſophorum.

PTolomæus in Almageſto dicit: Quia Sol non calefacit terram, neque eius virtutem terræ inprimit, niſi mediante Luna, quæ inter alia ſydera magis Solis Lumen & caliditatem recipit, tanquam medium inter Solem & terram. Quare vt dicunt Philoſophi, duo ſunt impedimenta, quod vnum virtutem ſuam alteri non imprimit, ſcilicet diſtantia remota & medium interueniens: Et ſic eſt ibi inter Solem & terram, quia Sol longe à terra diſtat, & quia ibi Luna mediat; ſic quoque in arte noſtra Alchimiſtica Sol Tincturam ſolam non perficit, niſi mediante Luna, quia remote diſtat, cum ad ipſam ſubtilitatem nondum, vt tingat, peruenit, & etiam propter ipſa media, ſcilicet denſitatem & groſſitiem: Quare neceſſario ibi requiritur Luna, vt ipſum Solem ſubtiliet, rarum & volatilem faciat & eius impuritatem ſegreget: Cum ipſa magis ſuo Lumine egeat, & natura alijs Planetis: id eſt, metallis: Ergo dicit Hermes & Ariſtoteles de Planetis: Sol pater eius eſt,

Luna

Luna mater existit: Ergo Luna mater & ager in quo solare seminari debet semen,& sic non indigemus alio ex quo Lapis noster & Alchymia nostra fiat, quam Solis & Lunæ. Nonnullus Philosophus ex Aristotelis Epistola hæc adducit: Huius artis duo sunt Lapides principales, albus & Rubeus mirabilis naturæ: Albus in occasu Solis incipit apparere super facies aquarum abscondens se vsque ad mediam noctem & postea vergit in profundum: Rubeus vero ex opposito operatur, quia incipit Ascendere super aquas in ortu Solis vsque ad meridiem & postea descendit in profundum. Arnoldus inquit: Quicunq; vult ad hanc artem peruenire, & non est Philosophus, fatuus est: Quia hæc scientia nō est, nisi de occultis Philosophorum. Senior; Ars enim illa in Dei Omnipotentia reseruata, quæ Laicis est inimica. Unde Geber: Non ergo hæc scientia pauperi & egenti conuenit, sed potius est illis inimica. Secundo politicorum dicit Philosophus: Impossibile est indigentem Philosophari.

Iohannes Pontanus inquit; Ego multas perlustraui regiones vt certum quid de Lapide Philosophorum agnoscerem & quasi totum mundum ambiens, deceptores falsos inueni, & non Philosophos: semper tamen studens & multipliciter dubitans veritatem inueni: sed cum materiam agnoscerem ducenties erraui, antequam veram materiam, operationem & practicam inuenissem &c. dicitq; ignem & Mercurium tibi sufficere, item, Azot & ignis artem complent.

Iohannes de Padua, Regem inquit, accipiendum, occidendum & laniandum, eiusque viscera examinanda vna cum excrementis, quæ bene abluenda sint, & iterum componenda, tum illum reuicturum magis iuuenem & fortiorem in omnibus: sed non facile per violentiam, aut vim manifestam eum extingui aut interfici; ideoque in Balneum introducendum, in quo si maneat aliquandiu, in somnum incidere suauissimum, quæ præoccupatus demum superari queat: Membra autem eius in hoc Balneo ita emolliri & contabescere, vt ab inuicem separabilia fiant: Aquarum virtutes mirabiles & innumerabiles existunt: at nulla mirabilior est aqua Balnei huius &c.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM SEPTIMVM ET THEOria de Lapide Philoſophorum.

AVicenna inquit: ſi Aurum & Argentum non viderem, dicerem, quod non eſt Magiſterium; ſed quia video, ſcio Magiſterium eſſe verum: Quæſiuerant, inquit, ab alio Philoſopho, quid diceret de Magiſterio Lapidis, dixit: per Deum, ego reuelabo vobis & non negabo: Qui accipit, quo debet & miſcet, ſicut debet, & operatur ſicut debet, procedet inde, quod debet procedere: Et qui dat Medicinam illam ægroto ſicut debet & quantum debet, exibit quod debet: Nullus enim Philoſophus fuit, quia negarit Magiſterium, qui eſſet ſapiens: In porta Elementorum duo adfert ſymbola eaque talia 1. Res, cuius caput eſt rubeum, oculi nigri & pedes albi, eſt Magiſterium. 2. Emblema eſt: Aquila volans per aerem, & bufo gradiens per terram eſt Magiſterium: Hoc noſtrorum inſignium potior pars. Morienus, ſapientes, inquit, autem diſpoſuerunt & dixerunt: Quod ſi hoc quod quæris in ſterquilinio inueneris, illud accipe: ſi verò in ſterquilinio non inueneris, tolle manum à Marſupio. Omnis enim res, quæ magno emitur pretio, in huiusmodi artificio mendax & inutilis reperitur: Nam hoc in vijs proijcitur & in ſterquilinijs ſuis calcatur, & multi iam in ſterquilinijs foderunt, vt hoc ab ijs extraherent, & in hoc decepti ſunt.

Alphidius in Recapitulatione ait: Scito fili, quod iſtam ſcientiam habere non potes, quouſque mentem tuam Deo purifices, & ſcias te habere certum animum ac rectum, ac tunc mundo dominari te faciet. Idem ait: ſcito quod hunc lapidem, de quo hoc Arcanum agit, Deus non poſuit magno pretio emendum, quoniam in via eiectus inuenitur, quatenus tam à paupere, quam diuite haberi poſſit, vt ratione & ſcientia ad eum quiſque poſſit leuiter peruenire.

***

CON-

CONSILIVM QVADRAGESIMVM OCTAVVM ET *Theoria de Lapide Philosophorum.*

PArabola Senioris: si parentes dilecti mei de vite gustauerint & lacte meo lactati fuerint, & meo albo inebriati fuerint, & in lectulo meo nupserint, generabunt filium Lunæ, qui totam Parentalem suam præualebit: Et si dilectus meus de riuulo Rubeæ Petræ potauerit & fontem matris suæ gustauerit, & inde copulatus fuerit, & vino meo rubeo mecum inebriatus fuerit, & in lectu suo mihi amicabiliter concubuerit, & in amore meo sperma suum cellulam meam subintrauerit, concipiam & ero prægnans & tempore meo pariam filium potentissimum, dominantem & regnantem præ cunctis regibus & principibus terræ, coronatum Aurea Corona victoriæ.

Rhasis in sua Epistola, inquit: Exemplum scientiæ nostræ, senex supra montem, in eo sunt natura coniunctæ, cum complemento, terra, aqua, ignis eius & aer: Et omnia hæc in Saturno; cum eo aperiuntur portæ scientiarum, sicut dixit Hermes & præcedentes sui primi. Cum hoc, habebis scientiam, in qua pigritauerunt Arabes. Gumen nostrum coagulat lac nostrum, & lac nostrum dissoluit gumen nostrum, & post apparebit Rubedo Orientalis & Rubedo Sanguinis: Et Mox. Terra nostra vertit æs tuum in Argentum primum & vltimo in Aurum, inueteratur, & habebis scientiam, in qua pigritauerunt Arabes. In libro Magno præceptorum sic ait: Quicunque ignorat pondera, non laboret in nostris libris; quia Philosophi nil suarum rerum posuerunt, nec aliud occultauerunt, nisi hæc.

Rosinus: Hic est Lapis, quem assimilant sapientes artis lapidi Aquilæ. Est enim Lapis Aquilæ Lapis cognitus, & est Lapis in eius ventre, qui mouetur. His postea addit: Ignorans ignoranter serit coloquintidam & sperat inde mel comedere, sed quando quod sperauerat, non viderit, redit ad cogitationem suam & extendit eam & dicit. Hoc est ex infortunio. Et si diceretur sibi, ouis peperit homines, aut grana tritici fructificant Galbanos, aut palma portauit mala granata, aut volatilia pariunt pisces, responderet, falsum dicis, non generant res, nisi similia, nec fructificant res, nisi fructus suos: Idem libro

definitionum: sic dixit Mahomet; Lapis qui est in hoc opere necessarius, de animata re est: Hunc inuenies vbique in planitie, in montibus, & in aquis omnibus, habentque eum tam diuites, quam pauperes, estque simul vilissimus, carissimus, ex carne & sanguine, quam pretiosus omni cognoscenti illum: Libro ad Sarratant: Hic Lapis proiectus est in Valles, & in montibus, & in aere habitat, & in flumine pascitur, & in cacumine montium quiescit, cuius mater virgo est, & pater non concubuit: Idem Lapis in sterquilinijs calcatur pedibus, & sæpe stulti fodiunt, vt eum extrahant & non possunt eum invenire.

Massarai ait: Immunditia est in hoc Lapide, propter quam ipsum homines vilipendunt, & tenent quod non possint eam sequestrare.

Mitigo Philosophus inquit: Lapis noster quamuis ab hominibus & animalibus pedibus conteratur, tamen propter summam industriam hominis Geberi à sapientibus adamatur.

CONSILIVM QVADRAGESIMVM NONVM ET THEOria de Lapide Philosophorum.

EUthicia Fœmina Philosopha; Ad hanc Rosinus duos suorum librorum misit; in quorum initio ad illam inquit, cum autem vultum tuum illic &c. conuerti faciem meam ad te & explanaui tibi ex eo, quod concluserat scientia mea in pectore meo, vt cognoscas animam scientiæ & locum secreti, & diuidas inter me, & homines erroribus & vanitatibus incumbentes: In lib. 2. sic incipit: Ista est secunda expositionis Epistola nominum alienorum Rosini ad Euthiciam & est per quæstiones: Illa enim ait: Quid est Sulphur incombustibile? Respondet: Est illud, quod aduersus ignem pugnat & ipsum sustinuit & argenti viui cambar, id est, humiditatem suscepit.

Colloquiū Rosini cum Euthicia.

Malus Philosophus ait: Hic Lapis est subtus te, quantum ad obedientiam, supra te, quo ad Dominum erga te, quantum ad scientiam circa te, quantum ad æquales.

Dantius Philosophus: Præparate corpora & soluite ea, ac ex illa aqua imbibite spiritus ablutos: tunc ipsi spiritus submerguntur in corpo-

corporibus, & corpora in ſpiritibus, & ſic figentur ſpiritus fixiſſima fixione.

Galienus Philoſophus dicit: Præparate corpora, & purgate à nigredine, in qua eſt corruptio, donec fiat album ac rubeum, tunc ſoluite ambo in aquam, ſcilicet ſpiritus & corpus & coagulate, & ſic proijcite ſuper corpus ablutum.

Mahomet Philoſophus quoque, cuius Roſinus meminit in præcedenti conſilio ſic ait: Lapis, qui eſt in hoc opere neceſſarius, de animata re eſt &c.

Hercules quidam Rex ſapiens ac Philoſophus, citante Morieno Romano, cum à quibuſdam ſuorum interrogaretur, dixit: Hoc autem Magiſterium ex vna Radice primum procedit, quæ poſtmodum in plures expanditur, & iterum ad vnum reuertitur; & ſcito fore neceſſe, recipere aerem: Ibidem Hercules paulo poſt, ad quoſdam diſcipulorum ait: Lapillus autem dactili ex palma nutritur & palma ex ſuo Lapillo, ex cuius etiam radice plurimi ramuli concreſcunt, qui ſuum numerum multiplicent & augeant propter eam.

Arſicanus Philoſophus ait: Quatuor Elementa ex vno fonte procedunt & eorum quædam alia ex alijs ijſdem conficiuntur: Ex his vero quatuor quædam ſunt quaſi radices & quædam quaſi ex his compoſita, terra & aer: Idem Arſicanus ad Mariam Hebræam: Noſtra aqua noſtram terram habet ſuperantem, quæ eſt magna, lucida & pura. Nam & de graſſitie aquæ terra concreatur.

Adarmath: ſapiens & Philoſophus ait: Quod omnia harum rerum nomina & earum ſimilitudines, nulla alia de cauſa antiquis vocantur, neque variantur, niſi vt vos intelligatis, quod huius rei principium ſuper ſuum finem teſtificatur & ſuus finis ſuper ſuum principium.

***

CON-

CONSILIVM QVINQVAGESIMVM ET THEORIA de Lapide Philoſophorum.

DAtin Philoſophus; Noſter quidem Lato quamuis primum ſit rubeus, tamen eſt inutilis, ſed ſi poſt rubedinem in album vertatur; multum valebit: ob hoc itaque Datin dicit ad Euthicem: ô Euthice, iſta reſtent hic firma & omnino bene credita: Nam ſapientes de hoc dixerunt: Iam abſtulimus nigredinem, & cum Sale anatron, id eſt Sale nitri & Almizadir, cuius complexio eſt frigida & ſicca, fiximus albedinem, quare ei hoc nomen imponimus Borreza, quod Arabice Tincar dicitur. Et mox. Datin ait: ſi autem Laton cum Sulphure comburatur, & mollities ſuper eum frequenter fundatur, eius natura de bono in melius auxilio Dei conuertetur. Eiuſdem dictum eſt: quod omnis res non eſt, niſi de eo & cum eo, & quod omnis Tinctura à ſuo ſimili procedit. Et paulo poſt: Unde eſt quidem, quod ex eo proceſſit & in illum reuertetur.

Azinabam Philoſophus interrogatus ab Oziambe, quomodo materia Philoſophica vocetur, reſpondit, naturaliter hæc eſt Vulphi, id eſt animal appellatur.

Elbo Interfector ait Dealbate Latonem & libros rumpite, ne corda veſtra corrumpantur.

Ademarus, qui in Gebrum commentatus dicitur à Roſarij authore; Quantumcunque, inquit, lapis ſit mundatus per ſublimationem & eius aduſtio ſit deleta, per eius olei extractionem, & eius fuga ſit deſtructa per eius fixionem, nihilominus non funditur, nec ingreditur, nec permiſcetur, ſed vitrificatur, vt habetur cap. 10. Gebri circa medium.

Belinus Philoſophus, cuius Metaphora apud Roſarij authorem de Sole pulcherrima extat huiusmodi: ſcitote quod pater meus Sol dedit mihi poteſtatem ſuper omnem potentiam, & induit me veſtimento gloriæ, & totus mundus me quærit & currit poſt me: Ego enim ſum maximus; Iam ſciuerunt virtutem meam & altitudinem: Ego enim vnicus ſum, & aſſimilor patri meo, qui vnicus eſt, qui dedit mihi virtutem iſtam ex gratia ſua, & homines quærunt à ſeruis meis fruſtra id, quod quæritur à me, & non peruenerunt ad id, niſi per me,

& terra

& terra cum omnibus viribus ſuis me humiliare non poteſt. Imo ego ſum ſuper eam & ſuper ſeruos meos, donec humiliem eos, & extraho de potentia & natura eorum, & induo eos de ſplendore & lumine meo pulchro, quem dedit mihi pater meus in omnibus operibus eorum; Ego enim ſum excellens, qui exalto & deprimo cuncta, & nullus ſeruorum meorum poteſt ſuper me, niſi vnus cui datum eſt, quod contrarius eſt mihi; Et ipſe deſtruit me, non tamen deſtruit naturam meam; Et ipſe eſt Saturnus, qui ſeparat omnia mea membra: poſtea vado ad matrem meam, quæ congregat omnia membra mea diuiſa & ſeparata &c.

Heriſartes Philoſophus, Morieno citante, ego, inquit, veritatem dico quod nihil aliud huius Magiſterij artifices in errores detruſit, niſi varietas & eius nominum multitudo. Sed ſi quis recte cognouerit, quod hæc nomina non ſunt, niſi colores in coniunctione apparentes, in huius magiſterij via non deuiabit.

Platoni Chymico ab Authoribus hæc aſſcribuntur: Lapis noſter eſt res, (citante Roſario maiore) quam ignis non tetigit, à qua noſter Mercurius ſurgit. Et alibi: Nota, quod ſine corruptione generatio fieri non poteſt; Unde ſtudeas in putrefactione. Et mox. Habemus Exemplum in ouo, quod putreſcit primo & tunc gignitur pullus, qui poſt totum corruptum eſt animal viuens. Item: Primum regimen Saturni eſt, putrefacere & ſoli imponere: compoſitio vero fit ex 4. noctibus. Idem Plato in ſumma: Tu indiges quod in corporum ſolutione labores: Ideò oportet ignem lentum continuare ſuper ipſum, donec ſoluatur, tum hoc, & per eum efficitur opus. Calid quoque eius meminit Cap. 8. his verbis: Unde dixit Plato in ſuis ſermonibus, in libro ſuo: Ignis addit perfecto commodum ſeu profectum & corrupto incommodum ſeu corruptionem. Unde cum fuerit eius quantitas bona, idoneo proficiet, & cum multiplicatus fuerit in rebus vltra modum, corrumpet ambo, ſcilicet perfectum atque corruptum.

CONSILIVM QVINQVAGESIMVM PRIMVM ET *Theoria de Lapide Philosophorum.*

DUo monimenta referuntur ab Authoribus in Italia esse inuenta, ex quibus cognoscitur quod Ethnicis etiam fuerit familiaris Lapis Philosophorum: primum fuit Bononiæ: alterum inuentum in Agro Patauino: Bononiæ quod extat in marmore hanc habet inscriptionem.

Ælia, Lælia, Crispis, nec Vir, nec Mulier, nec Androgyna, nec Puella, nec Iuuenis, nec Anus, nec Meretrix, nec Pudica, sed omnia:
Sublata nempe fame; nec Ferro, nec Veneno, sed omnibus:
Nec Cœlo, nec Aquis, nec Terris, sed vbiq; iacet.

Lucius Agatho Priscius, nec Maritus, nec amator, nec Necessarius, neque Mœrens, neque Gaudens, neq; Flens, hanc neq; molem, nec pyramidem, nec sepulchrum, sed omnia:
Scit, & nescit, quid cui posuerit.
Hoc est sepulchrum, Intus cadauer non habens:
Hoc est cadauer, sepulchrum extra non habens.
Sed cadauer idem est & sepulchrum sibi.

Alterum monumentum quod in agro patauino nostro seculo repertum est, fuit vrna fictilis cum inscriptione huius Hexastichi:

Plutoni sacrum munus ne attingite fures,
Ignotum est vobis hac quod in vrna latet.
Namq; Elementa graui clausit digesta labore
Vase sub hoc modico Maximus Olibius.
Adsit fœcundo custos sibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Intra hanc vrnam erat altera vrnula cum inscriptione horum versuum:

——— *Abite hinc pessimi fures,*
Vos quid voltis cum vostris oculis emissitijs?
Abite hinc vostro cum Mercurio petasato caduceatoque:
Maximus Maxumo Plotoni hoc sacrum facit.

Rursus

Rursus intra hanc vrnulam reperta est lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, alteram ex Auro, alteram ex argento, purissimo liquore quodam plenas, cuius virtute creditur per multos annos lucernam hanc arsisse, vt annotarunt in suis antiquarum inscriptionum collectaneis Petrus Appianus, Bartholomæus Amantius, & Calius Rhodiginus: meminit quoque huius rei Hermolaus Barbarus in corollario in Dioscoridem, vbi de aquis in commune agit: Est & cœlestis aqua siue potius diuina Chymistarum, quam & Democritus & Mercurius Trismegistus mouere, modo diuinam aquam, modo scythicum laticem appellantes, modo pneuma, hoc est, spiritum, ex ætheris natura & essentia rerum quinta: Unde Aurum poculentum & iactatus ille, nec dum inuentus Philosophorum Lapis & sabulum constet: Hinc & arti datum nomen, Psammorgicen, & Mysticen & Ammohysiam, & sacram & maximam vocando, ceu literas quasdam seclusas habeat & à quibus prophanum vulgus arceri conueniat: Hoc genus laticis, vt arbitror, significat Epigramma nuperrime in Agro Patauino iuxta oppidum Ateſtæ inuentum opere lateritio ac proinde fragili, per imprudentiamque manus rusticæ proscindentis in terram corrupto: cuius memoria ne pereat, verba pertexuimus: Plutoni sacrum &c. vt prius. Eiusmodi opera flammæ perpetuæ, quæ ad attactum aeris mox extincta sit, etiam alibi inuenta, vt in Germania; & adhuc in aliquibus locis reseruari pro certò narrant &c.

CONSILIVM QVINQVAGESIMVM SECVNDVM ET *Theoria de Lapide Philosophorum.*

APuleius Madaurensis Philosophus Platonicus: scripsit Aureum suum asinum, seu metamorphoseon librum vere aureolum, in quo allegorias diuersas iucundissimas aspersit, præterquam quod totus figuratus & tropicus sit: Ubi inter alia argute ficta, Psychen describit, Draconi Horribili in altissimo monte, delitiarum omnis generis, auri, argentique abundatissimo, habitanti desponsatam, quæ cum mariti, secum nocturno tempore saltem concumbentis, vultum, contra edictum & legem, ex sororum instinctu, contemplari vellet, & coram intueri, nocte silenti seu media, cum maritus profundo somno detineretur oppressus, (quem horribilem Draconem nec quid humani habentem opinabatur) incensa lampade nouaculam habens in manu ad eum accessit, ea intentione, vt si Draconem animaduerteret, mox interimeret: Verum cum præter opinionem iuuenem formosissimum, Cupidinem dictum, offendisset, admirabundaque eius pulchritudinem spectaret, nonnihil de oleo lampadis in tenellos eius artus inspersum, illum de somno excitauit; qui videns Psychen armatam, nouacula & flamma contra edictum sese de nocte aggredientem, multis querelis & lamentationibus effusis, vxorem, subitoq; auolans, reliquit: Illa autem per multos annos totum fere mundum peruestigans eum insecuta est, cui tandē inuento copula indissolubili, immensis exanthlatis laboribus & miserijs, iterum copulata & vnita est &c.

Philosophis Psyche, idē est quod fœmina.

Cupido, idē est quod mas.

Sic & Virgilius multis in locis ostendit, se quid de naturæ calluisse: Ut Ecgloga 6. meminit malorum Hesperidum: & lib. 6. Æneid.

Duc nigras pecudes, ea prima piacula sunto.

Et paulo post:

Aureus Ramus Vergilij.

Accipe quæ peragenda prius, latet arbore opaca
Aureus & folijs & lento vimine Ramus,
Iunoni infernæ dictus sacer, hunc tegit omnis
Lucus & obscuris claudunt in vallibus vmbræ.
Sed non ante datur telluris aperta subire,
Auricomos nisi quis decerpserit arbore fœtus:
Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
Instituit, primo auulso non deficit alter

Aureus

Aureus, & simili frondescit virga metallo.
Ergo alte vestiga oculis & rite repertum
Carpe manu: namq; ipse volens faciliſq; sequetur,
Si te vata vocant, aliter non viribus vllis
Vincere, nec duro poteris conuellere verbo.

Idem in lib. de Æthna.

Densissima, inquit, corpora sæpe
Et solido vicina tamen compescimus igne
Non animos æris flammis succumbere cernis,
Lentitiem plumbi non exuit ipsaq; ferri
Materies prædura tamen subuertitur igitur igni,
Spissaq; suspensis fornacibus aurea saxa
Exudant pretium: Quædam fortasse profundo
Incomperta iacent similiq; obnoxia sorti,
Nec locus ingenio est, oculi te iudice vincent.

His versibus arcani quid insinuare videtur ad metallica spectans, de quo tamen multa dicere subterfugit. Tali etiam ratione nobis suspectus est Ouidius, in lib. metamorph. verum sub multis inuolucris, quem præteribimus & ad apertiores redibimus.

CONSILIVM QVINQVAGESIMVM QVINTVM ET *Theoria de Lapide Philosophorum.*

ALbertus Magnus lib. 3. cap. 1. inquit: De transmutatione horum corporum metallicorum & mutatione vnius in aliud, non est Physici determinare, sed artis, quæ est Alchymia: est autem optimum genus huius inquisitionis & certissimum; quia tunc per causam vnius cuiusque rei propriam res cognoscitur, & de accidentibus eius minime dubitatur, nec est difficile cognoscere. Et eodem lib. cap. 2. inquit, materia metallorum est humidum vnctuosum subtile, quæ est incorporatũ terrestri subtili fortiter commixto, ita quod plurimum vtriusq; non tantum cum plurimo vtriusque, sed etiam in plurimo vtriusque. Et alibi de natura Auri: Granum inuentum, quod multarum librarum pondus excederet, centum marcarum vocabulo, inquit Mirandul. vsus est, quod nomen octo designat vncias, vt octies centum vncijs fuisse granum, qui perpenderunt depræhenderint.

Stephanus Philoſophus inquit: Aperi oculos tuos & cor tuum, audi & intellige, oſtendam & dicam tibi verba intelligibilia quæ ſcire poteris, ſi fueris de intelligentibus: ſcias, quod ex homine non exit niſi homo; ſic ex quolibet animali ſiue naſcitur ſimile: Videmus tamen aliquas res natas à radicibus ſuis diſſimiles; quia videmus res habentes alas generatas, ex non habentibus alas: Videmus etiam & ſcimus res aliquas quas homines neſciunt, de quibus egreditur natura, quam ſcimus, quod ſufficit nobis & ignoratur, quia ſunt res profundę: & ſi quæris de eis, forſitan ſubtus terram ſunt: & ſcias, quod de iſta natura minerali fit ars, non de alio.

In natura minerali quærendum per artem ſemen Philoſophorum

Iohannes Auſtri Philoſophus dicit: Æs noſtrum primo de quanto magis coquitur, de tanto magis ſoluitur, & denigratur, & fit aqua magis ſubtilis & ſpiritualis: ſecundo de quanto magis coquitur, de tanto magis inſpiſſatur & deſiccatur & fit maioris albedinis. Tertio de quanto magis coquitur, de tanto plus coloratur & rubificatur & fit tinctura intenſioris rubedinis. Idem: Omne corpus aut eſt Elementum aut ex Elementis compoſitum. Sed omnis compoſitio & generatio conſiſtit ex 4. Elementis ſimplicibus.

Omnia ſubſtantialiter exiſtentia conſtant ex Elementis tanquam proprijs medijs, per quæ aſtra & influentiæ nos ambiunt & peruagantur.

Gratianus Philoſophus Gallus ait: De omni re poteſt fieri cinis, & de illo cinere poteſt fieri Sal, & de illo Sale fit aqua, & de illa aqua fit Mercurius, & de illo Mercurio per diuerſas operationes fit Sol.

Guido de Montanor Philoſophus verus: Cum per putrefactionem morietur compoſitum corporale, tum ſecundum Morienum & plures alios, reſurgit per nouam vegetationem, corpus ſimplex & ſpirituale. Riplæus porta 5. Idem: Quartum genus coniunctionis, quod item eſt vltimum, 4. Elementa coniungit, vt maneant vna, quadruplam recte eam Philoſophi vocant ac ſpiritualem Riplæus porta 4.

Domiciliũ fructuum eſt terra generans ſemen, quod ignis occultus ſolaris coquit, & Luna germi-

Gilgil Maurus aſſeruit: Primo terreum quid in ſubterraneis ſpecubus, vbi mineræ latent ex argento viuo generari calore fortiſſimo, veluti in vitrariorum furnis apparet, quod omnis flammæ ſit patiens: Hoc per continuum aquæ mineralis affluxum lauari & penetrari, donec vnio duorum facta ſit, hoc eſt, donec aquea ſubſtantia per terream coagulata & terrea per aqueam ſoluta vna eademque operatione fuerit.

Explicatio Tabulæ ſenioris: Senex geminam complectitur tabulam, quarum prima pars continet auem vnam abſque pennis inferiori

riori loco, aliam cum pennis superiori, & harum vna alterius caudam rostro appræhendit; Una quidem ad volatum præceps est, at detinetur ab altera, ne volare possit: Et hæc est prima pars operis Philosophici, quæ omnis commixtionis est expers; qua bene cognita & præparata, ad alteram procedendum erit: Hæc est basis & fundamentum operis, sine quo optime posito, nihil firmum aut stabile superædificari poterit: Altera tabulæ pars tres soles complectitur, duos superiori loco, quorum vnus vno radio, alter duobus apparet, tertium inferius, tribus coloribus distinctum: Duo soles sunt duæ aues antedictæ, & inferior Sol habet mutationes, quæ superueniunt.

nat atq; in lucē è subterraneis specubus instar matris producit: hinc vnde flores & omnis generis germen quod patet in tota vniuersalitate mundana.

Genealogia Philosophica seu Theorica Basilij: Theorica eius plana & expedita, cuius summa est, ad Tincturam metallicam requiri metallas substantias, non alias: Cum enim illud, quod ad vltimum per artis adminiculum fieri intendatur, sit metallum perfectum, quomodo hoc genealogiam suam incipiat ab animali vel vegetabili? Pater itaque Auri Tinctura est, & Mater argentum viuum, auus est Mercurius fixus, auia itidem Mercurialis ac volatilis: Tota itaque prosapia huiusmodi à Mercurio incipit, in eumque definit: Nam & Aurum totum Mercurius est, inque eum resoluitur à quibusdam, & Tinctura ipsa perfecta: Unde recte dictum: Est in Mercurio quicquid quærunt sapientes: In practica duorum Mercuriorum coniugium celebratur, quos tamen carceri Vulcanus mox includit: Infelix copula in initio risa, quæ non thalamis, sed vinculis protenus infertur, at nihilominus tempore debito hinc edetur filius, qui omnes progenitores suos antecellet: Saturnus conceptionem iam factam nunciat, quia decolor coniunx in facie maculis apparet: Ab hinc aqua alba ante partum emittitur, quam Luna lachrymis suis in terram cadentibus designat: Deniq; rubea carne splendidus Philosophorum nascitur Pusio seu filius Philosophorum.

FINIS HUIUS LIBRI.

LIBER SECVNDVS

BASILICÆ PHILOSOPHICÆ,

DE FVRNIS ET VASIS Philoſophorum.

CAPVT I.

De Alchymia.

LCHYMIA, ſeu Spagyria, eſt magiſtra & inuentrix deſtillationis, quæ omnium corporum compoſitiones, diſſolutiones, præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit. A Libauio dicitur ars perficiendi magiſteria, & eſſentias puras é miſtis ſeparato corpore extrahendi.

Ars etiam vocatur Hermetis, item deſtillatoria, ſeparatoria, ſeu ſegregatoria, Ars perfecti magiſterij, Ars Ægyptia, Philoſophia Chymica, Myſtica, &c. In Babylonia, Chaldęa, Perſia, Arabia, Ægypto, &c. vſitatum fuiſſe id nomen, ex Auicenna & Meſue conſtat, apud quos etiam inuenitur. Nonnulli Chymiam vocant, quia coniiciunt, vocabulum Alchymiæ ex diuerſis notis conſutum eſſe, vt ex articulo Arabico Al & χημία, vel χήμεια: Alii παρὰ τὸ χύειν, vel τὸ χέεσθαι, quod eſt fundere & liquare, vel in liquorem aut ſuccum reducere.

Aliis ἀπὸ τοῦ χυμοῦ, á ſucco, & χυμία, ars ſuccum faciens, ſeu res ſoli-

das in ſuccum reſoluens, vel quòd corpora, & inprimis metalla & mineralia, quæ duriora ſunt, in liquorem & ſuccos fundere ac eliquare doceat.

Per ſynecdochen partis difficilioris καὶ ἐξοχὴν ſub ſolutione etiam coagulatio à Chymicis antiquis ſubintelligitur, vnde peruulgatum illud: Solue, & coagula.

Suidas & Cedrenus χημείαν nuncuparunt: & ab aliis etiam dicitur YSOPAICA, à lauando, ſequeſtrando, ac depurando.

Nonnulli fuiſſe quendam Alchymum ſeu inuentorem ac celebratorem iſtius ſcientiæ tradunt, á quo poſtea traxerit appellationem, vt ſit ars Alchymi: Inde Alkamia dicitur fuiſſe nomen alicuius Philoſophi, teſte Plutarch. in lib. de Iſide & Oſiride. In Pandora verò Franciſci Epimetei Alkymia idem eſt quod puluis ex Baſiliſco præparatus.

Cælius Rodigenius lib. 7. antiq lect. cap. 2. hoc genus artificij luxato verbo ἀρχημίαν, quaſi ἀρχῆς χημείαν dictum putat. Familiaris & nota fuit hæc ars Hermete Triſmegiſto ac ſacerdotibus Ægyptiis: Ab iis, qui Paracelſum ſequuntur, appellatur Spagyrica; quam vocem nonnulli ἀπὸ τοῦ σπᾷν & ἀγείρειν, à ſegregando, extrahẽdo ac coniungendo, quod Heterogenea ſeparet, & Homogenea iterum coniungat, deductam putant. Apud Panthæum Venetum legitur Archymia, Archymagia, Voarchadumia, Archimica ars, Sophia, Calcemia, Calcecumia, &c.

Quidam ſic definit: Alchymia eſt ſolidæ Philoſophiæ fons, clauis ſapientiæ, anima & medulla Phyſices, Medicinæ radix, & meta, in quam collimant Viri ſapientes.

Alius: Alchymia eſt ars Phyſica ſeparandi purum ab impuro, ad conficiendum medicamenta tàm corporibus humanis perſanandis, quàm metallicis ad ſummam perfectionem adducendis accommodata, &c. Verùm omnium nominum, quæ Philoſophi ſibi pro libitu fingunt plurima, originem inquirere velle, nec poſſibile, nec neceſſarium.

Beguinus ille vir celeberrimus ſic accuraté definit & diſtinguit: Chymia eſt ars corpora naturalia miſta ſoluendi, & ſoluta coagulandi, ad medicamenta gratiora, ſalubriora, & tutiora concinnanda. Chymiæ autem vocabulum (inquit) Græcum eſt: Latinis

idem,

idem, quod ars liquorem faciens, aut res solidas in liquorem soluens: dicta ita κατ᾽ ἐξοχὴν, quod Chymia soluere & coagulare doceat.

Alchymiam si quis nuncuparit, Arabum more præstantiam eius: Si Spagyriam, præcipua officia, σύγκε σιν & διάκρισιν: Si artem Hermeticam, authorem, & antiquitatem: Si Destillatoriam; Functionem eius præclaram & facilè principem insinuet.

Nostra Iatrochymia sic definit: ALCHYMIA rationem & modum optimè præparandi medicamenta docet, id est, pura ab impuris separare, alienas qualitates alterare, aut prorsus tollere, fixa volatilia, & volatilia fixa reddere, & omnia denique naturæ magis familiaria & amica efficere, vt melius, & minore cum periculo corpus, quod Medicinæ proprium est, permutare possint.

Hæc de Definitione eius; nunc eius Exordium explicandum: Hoc scias habere á Natura, quam summa industria primi studuerunt artifices, idq; maximé initio in succis mineralibus extrahendis è vena, & depurandis, quo pacto ipsa natura puraputa metalla, & succos è mineris profundit, vt etiam in die è venis suis extantes conspiciantur. Itaq; olim in Metallurgia plurimũ valuit. Nunc Medicinę ministrat, & non in mineralibus elaborat tantum, sed & animalibus, & vegetabilibus, ad vsus humanos, & salutem defendendam, quanquam etiam ornamenta vitæ conferat plurima. Eius inuentores recensui in lib. præcedenti, primo Basil. Philosophicæ, ideoq; eos hîc omittimus.

Tria autem hîc summopere veniunt consideranda, circa quæ Alchymia debet esse occupata. 1. Sunt tria illa Philosophorum ac Sapientum regna, veluti ipsi vocant: Animalia, Vegetabilia, & Mineralia. 2. Eorum consideratio, quibus tanquam mediis vtatur, vt ex prædictis medicamenta prouocet. 3. Vocabulorum Chymicorum significationes. De primo diximus in Basilica Chymica. De secundo paucis hic præfabimur, & de tertio locuturi sumus in tertio (si Deo placet) libro Basilicæ.

Media, siue consideratio mediorum, sine quibus medicamenta ex prædictis produci nequeunt, sunt Instrumentum & Locus.

Instrumentum Chymicum proprium (vt etiam naturæ) est ignis, non stricta illa significatione acceptus, quo nos vti solemus,

pro visibili tantum, sed pro omni calore, qui ignis vim ostendit, talesq; effectus producit.

Ignis duplex est: Materialis, & Essentialis. Materiatis ignis est, qui operatur per flammam & ardorem.

Ignis materialis duplex: Siccus & humidus. Siccus ignis est, qui agit in obiectum, sine intermedio humore.

Ignis siccus duplex: Nudus, vel cum medio. Nudus ignis siccus est, quando materia vel in suo vase, vel absque eodem nudo igni apponitur.

Ignis siccus nudus trium est graduum: 1. is est, qui sufficit redigere actum in operationem. 2. est, qui eum actum cum paruo augmento continuare & finire potest. 3. est ignis reuerberatorius, summus nimirum omnium, qui non tantùm omnem humiditatem è corpore pellit, verùm etiam corpus in cinerem redigere potest.

Ignis siccus cum Medio est, cùm materia præparanda in primo vase non apponitur nudo igni; sed apponitur alij vasi interposito inter eam & ignem, tum illud vas postea repletum est alia materia, vel est vacuum.

Humidus ignis est, cum interpositio vasis aqua pleni, vnde Balneum marinum, quasi maris dicitur.

Humidus ignis duplex est: Balneum immersionis, quando vas immergitur aquæ: Et Balneum roris, vel vaporis, quando vas accipit tantum vaporem Balnei calidi.

Ignis Essentialis est, qui operatur prout ignis, cum tamen ignis non sit, nec ignis esse percipiatur. Fit autem externè per medium, aut immediatè ipsi materiæ elaborandæ apponitur. Si externè rei admotus fuerit, tum acquisito calore operatur, estq; fimus equinus, & similia. Si immediaté apponitur, tunc naturali essentia & virtute propria prout violentissimus ignis operatur. Vt cauteria omnia, potentiores aquæ fortes, &c. In tali igne quidem obseruandi sunt gradus, sed hos præscribere impossibile est, ideoq; artificis discretioni committuntur. Non enim idem gradus ignis requiritur ad sublimationem aquarum & specierum. Quare hoc in materiali igne obseruandum est, vt gradatim intendatur calor: In essentiali, vt eligatur ignis idoneus ad talem vel talem materiam elaborandam.

dam. Non enim idem inseruit auro & argento. Nam ignis essentialis secundi gradus solum inseruit mineralibus, vel saltem vegetabilibus lapidosis.

Locus Chymicus est id, quod mediatè vel immediatè recipit materiam elaborandam, vel instrumentum, per quod elaboratur.

Loca sunt duplicia: Vasa, & Fornaces: Vasa sunt loca, quæ ipsam capiunt materiam, idq; mediatè, vel immediatè: Si mediatè, tunc sunt vasa, quæ recipiunt aquam, vel cineres: Si immediatè, duo prorsus circa ea consideranda sunt: Forma, & materia ex qua.

Quod ad formam, nulla ratione melius cognosci possunt, quàm enumeratione operationum, quibus inseruiunt, singulis sua vasa applicando: Operatio sunt: Destillatio, Sublimatio, Calcinatio, Euaporatio, Fusio, &c. quæ omnes, vt ritè perficiantur, requirunt sua propria instrumenta seu vasa.

Quod ad materiam attinet, componuntur præcipuè ex vitro, argilla, auro, argento, stanno, cupro, plumbo, ferro, & ligno, &c.

Sed cùm vasa quædam nobiliora, quædam ignobiliora à nobilioribus capiemus initium, & inprimis de Fornacibus seu Furnis Chymicorum Philosophorum.

Sunt autem fornaces loca, materiam elaborandam, & instrumentum Chymicum recipientia, fouentia, regentia, & ne citò disrumpantur, præseruantia. Cùm enim ignis non tantùm celerrimè depascat, sed & proprium pabulum citò absumat, vi coërceri, & inprimis in artificialibus separationibus regi opus habuit. Nisi enim imperio artificis quasi subiiciatur, nihil rectè facit. Vnde inuentio fornacum initium accepit, per quas ignis secundùm animum artificis regitur. Earum igitur maximus vsus est, & sine quibus nil perfecti dare potest effectum artifex.

Fornax omnis vel actu vel potentia tres habet partes: Ergastulum, Focum, & Conisterium.

Ergastulum est locus fornacum, qui recipit materiam elaborandam cum suis vasis inseruientibus.

Focus est pars fornacis, quæ recipit ignem.

Conisterium à foco vel crate ferrea, vel alio idoneo fundo foraminibus perfuso, partim vt cineres descendant, qui alioquin ignis vim obtunderent, partim vt aër intrans per conisterij ostiolum ventilaret ignem.

Deinde, vt fornaces ignem regant ac foueant, registra necessariò habent, quibus intenditur aut remittitur calor per omnes gradus, vt res exigit.

Registra autem sunt foramina in suprema parte fornacis, per quæ ignis ventilatur, vel reprimitur, vel quasi suffocatur imposito operculo, vel extracto: Nunc ad ipsum Furnorum seu Fornacum explicationes atque demonstrationes accedimus.

CAPVT II.

De Furnis probatoriis seu docimasticis.

FVRNVS alius est apertus, vel tectus: Furnus apertus est, cuius pars superior est aperta.

Furnus apertus duplex: Probatorius, tum Ventosus.

Furnus probatorius, siue docimasticus, est furnus apertus, in quo metalla perfectiora purgantur, vel fulminantur. De hoc dicit Libauius, quod sit fornax probatorum ad excoquendum, fulminandum, purificandumq; explorationis, quantum puri in vena vel metallo exhibito sit causa. Est enim veluti compendium magnorum operum in metallurgia, monetaria, & aliis disciplinis metalla tractantibus, prouidentiæ in fodiendo, excoquendo, contractibusq; ciuilibus causa inuentum, vt actiones & sumptus ita suscipiantur omittanturve.

Quomodo autem instituendus ac instruendus sit hic fornax, diuersi docent pluribus; Nostram primò structuram docebimus, deinde & exempla aliorum præfigurata dextra manu trademus atq; depingemus.

Furnus Probatorius, siue Docimasticus, Tabulæ I. sequentis, Num. 1. est furnus apertus, in quo metalla perfectiora purgantur, examinantur, vel fulminantur. Hic furnus vtplurimum ex argilla, vel laminis ferreis, rarò ex lateribus in sequentem modum exstruitur: Sumitur lamina ferrea, vel ex argilla facta, & in quadrum ita construitur, vt latitudo pedis vnius in duodecim partes diuisi, vndecies mensurata, amplitudinem fundamenti constituat, sedecies autem longitudinem conficiat. Sed quando in longum octies mensura sumpta est, furnus sensim in deuexitatem est incuruandus,

dus, vt tandem angustior fiat mensuris quatuor, & crater in summo furno septem duntaxat mensuratum amplitudinem retineat. Conuenit autem laminas in crassitie sesquimensuram habere, pauimentum verò & fundum, litera A signatum, ex argilla factum, tres quadrantes vnius continere. His ita constructis á pauimento sursum capiendæ sunt mensuræ tres, & quatuor in latum, quæ inferius ostiolum litera B. ostensum constituunt. A cuspide huius ostioli idem paries continuetur per duas mensuras, quæ spatium inter iam dictum & proximè sequens ostium conficiunt; hoc literá C. notatum est. Inde repetendæ sunt mensuræ tres cum dimidia sursum, quatuor verò in latum, ex quibus ostiolum D. imponendis, eximendisque, necnon dirigendis rebus accommodatum, fit. Ab hoc progrediendum, atque post vnius mensuræ metam in medio paruum aliquod foramen, auricularem digitum vix continens, perforandum est, carbonibus ferro mouendis inseruiens. Insuper tres quadrantes vnius mensuræ sub ostioli finibus sunt statuendi dextrorsum atque sinistrorsum, vbi duo foramina literis F.F. significata, mediocrem digitum lata conficiuntur. In hæc foramina, quibus respondere debent alia duo, in pariete aduerso ferreæ trabes, quæ in pariete anteriore quatuor digitos latos procedunt, imponuntur. Porrò vtrique ostiolo ad ignem moderandum fores seu obices adaptandi sunt cum ansa, vt possint abstrahi, & reponi, quorum superior, foramen oblongum, vt clauso ostiolo nihilominus visui nihil detrahatur, contineat: Inferior verò foramine rotundo, & maiori, vt ignis aërem fouentem attrahat, stipatus sit. Supra trabes lamina ferrea à lateribus tribus excauata, vbi cinis transeat, in quarto autem integra & recta parietem anteriorem tangens, ponitur. Huic pauimentum Ergasterij & tegulæ fornicatæ, quod à lateribus & dorso duabus cum dimidia mensuris abesse debet, superstruitur. Præterea foramen aliquod rotundum prope ostiolum superius excauatur, ad aërem ministrandum, & G. quo etiam obicis inferioris fenestra notata est, insignitur. Omnibus ad hunc modum exstructis, furno adhuc molli foris sulci fossæq; ad bracteas ferreas, furnum firmantes, recipiendas in eo effingantur. Tandem in loco Aprico furnus arefactus à figulo probè coquatur. Hic accommodatissimus est Docimasticum furnum exstruendi modus, tum quia

non

non facilè cineribus obstruitur, omniáque propterea Docimasticō negotio sufficiens est, tum quia ob ignis dirigendi dexteritatem omnes alios longé antecellit.

Formam aliam nobis Num.2. depingit doctissimus Libauius in comment. Alch. part.1. lib.1. de Sceuastica artis, cap.11. pagin.103. eamq; dicit esse Norimbergicam, in exemplum huc traxisse sat est; sic refert & demonstrat: A. Fornacula argillacea est armillis ferreis iuncta firmataque, ne inter operas rupta diffluat. Patet in summo. Ostium Ergasterij iuxta fundamentum est à latere, Lunari forma exciditur. B. Fundamentum, seu potius pedamentum, mobile est, ex quo genere & tota fornacula. Habet capsæ speciem ad recipiendos ex parte cineres, & vento accessus præbendos. Itaque à latere foraminibus tribus rotundis confossum est: à fronte ostiolum exhibet quadratum. Dorsum, quo portat fornaculam pro craticula sex est peruium fenestellis cineribus recipiendis, & flatu transmittendo. C. Operculum fornaculæ summum cum manubrio. D. Tegula & ostioli claustrum. F. Cineritij valuæ. Itaque vtrumque instrumentum, ad vtriusque modum est conformatum. G. H. obiicies tegulæ. I Patella, & O. Forma cinerea maior. K. Catinus fusorius. L. Catinus triangulus liquatorius. M. Malleus, quo adigitur pistillus. N. P. Pistilli, qui & monachi. Q. Catillus cinereus, quæ & Copella. R. Tubus sufflatorius, quo ex catellis deturbantur cineres & fauillæ inspirante per eum magistro. S. Puniceps. T. Cochlear. V. Forceps, quo catini argillacei prehendi possunt, & ex igni transferri, vel in eum inferri. X. Catini maioris speciem repræsentat, &c. Plures formæ apud eundem etiam sic reperiuntur, quas inquirere potes, Num.3. Num.4. & Num.5. Idem ille tres adhuc fulminatorij species in comment. Alch. part.1. lib.2. de Sceuastica artis, cap.22. pag.140. infert: Eius formæ sunt tales, vide Num.6.

In signo ♉, character A. notat pedamenti ambitum ex saxo natiuo. B. Spiracula. C. Pileum duobus spatiis & tribus circulis coagmentatum. D. Verticale foramen tectum suo operculo, cuius seorsim ad latus repræsentantur duæ formæ obtusior vna, acutior & annulata altera. E. Catenæ, medio & tertio circulo annexæ: tres aliquando, aliquando quatuor adhibentur. F. Fustis vel

trabs

trabs cum vnco, à quo pendet pileus ferreus: & ſolet illa trabs inniti roſtro gruis, & à poſteriore parte intendi & remitti ad eleuandum pileum, aut laxandum. Alicubi etiam huius machinæ etiam alia eſt ratio, de qua legatur Agricola. G. Tignum gruinum. H. Murus poſticus officinæ. I. Murus aduerſus. K. Oſtium operarium, & lacuna lithargyrij defluentis. L Exaduerſum feneſtra, per quam ligna inſeruntur, quanquam & per orificium Ergaſticum immittantur. In ſchemate ♌, M. pedamentum furni. N. Fornix ſaxeus. O. Eius vertex, operculo tectus mobili. P. Ianua Ergaſterij, per quam opus curatur. Q. Eius alæ. R. Fouea, in qua defluit lithargyrus, quæ inde excipi & conuolui in fiſtulas poteſt. S. Ianua oppoſita, cui item ala mutata adiecta, quæ ſignatur T. elemento. V. Foticula ad viam decuſſatam. Nam hæ teſtudines intus pilas triangulas habent, & viarum diuortia, ſeu biuium decuſſatum. In pictura ♎. X. Plantam muratam ſignat. Y. Eius cameram item lapidibus compactam, cùm poſſit & tota lutea eſſe, vt alicubi, clibani panificum. Z. Operculum hiatus verticalis. A. Ergaſterij aditus. B. Oſtium lignorum imponendorum, quod ſtatim adſtat, cùm alioquin è regione, vel ſaltem remotius ſtatui ſoleat. Γ. Alæ ergaſtici. Δ. Foriculæ reſpirantes, &c. Sed hi furni peculiariter ſunt ad fulminationem æris in metallurgia, noſter modus vero ante datus, commodatiſſimus eſt in operatione Chymica.

Aliud, Num. 7. eſt Fulminatorium ſeu Cineritium Hunagororū ♄ concameratū ex laterculo inducto arenato. ♃. Ianua poſtica triplicis vſus. Nam per arcum eius reſpirat fornax; per mediam partem focum alit, per imam & auram capit & reſpirat. ♂. Sunt ferreæ trabes vſque ad catinam pertingentes, in quibus ponuntur ligna, vt eorum flamma ſaltem opus vrgeatur, ſicut aliquando ſola ex laterculis in cratem digeſtis in conchis ferreis, lateri appoſitis, biſmuthum excoquitur. ☿. Via vaporum & halituum. ☉. Arcus Ergaſterij, & feneſtra, per quam via eſt in catinum. ♀. Foſſa deriuandi lithargyri, &c.

Præterea & aliæ incurrunt rationes Æris probandi, vt etiam videre eſt Num. 8. vbi litera A. parieti ſeu muro adiectam fornaculam lateriam æris probandi oſtendit. Eſt autem ea ab anteriore parte clauſa, iſtaq; forma non multum abludit ab Agricolæ quadran-

gula. Patet cinerarium ſub craticula, & ſimul viam auræ præbet, & Recrementis foci. B. Eadem fornacula eſt, ſed à fronte nuda, ita vt oculis pateat diſpoſitio craticulæ ex trabibus ferreis luto munitis concinnata, cui catinus inſiſtit cum fulcro ſuo, ſeu pedamento, quod eſt ſegmentum cylindri fictilis. D. Elementum ſubiicit aſpectui fornaculam æris ſpectandi fictilem, eamque diffractam, vt interna conſpiciantur. Et eſt ſanè craſſities parietum notanda; Deinde circulorum ferreorum lacunæ & ambitus: Inde diſpoſitio cratis ex trabibus tranſuerſis factæ. Mobilis eſt hæc forma. Itaque anſas ſeu manubria in armilla firmiore latioreq; media accepit. F. Eadem forma eſt, ſed integra, prunisque & materia conferta, quin & folle inſtructa. Prominent infra circulum medium trabium, quibus crates innititur, capita. Tripes additus eſt, vt altitudo reſpondeat follium diſpoſitioni. Pro follibus tamen vſitatis monſtrauit induſtria globum æolium roſtratum, æmulum cucurbitæ retortæ, ſeu cornu Hermetis, eum oſtendit H. litera. Aqua enim poſtquam immiſſa eſt, ſuper foco & retinaculo accommodato ſubiectis prunis efferueſcere cogitur, quo facto vapor ex aqua reſolutus cum impetu, data per roſtrum via, erumpit, & fornaculam, cui inſeritur, extremum cornu inflat. Materia eius potiſſimum æs eſt, aut orychalcum, quamuis & fictilis fieri queat. Follem æolum vocamus argumento cauernarum Æoliarum, vnde prorumpunt venti, itidem ex humiditate terrarum, aliisq; habilibus reſoluti magna ex parte. Catinus autem æris hoc modo explorandi fictilis eſt, & exhibitus cum ſuo operculo G. litera, &c. Aliæ præterea adhuc ſunt formæ antiquorum pro fulminatione metallorum, has vide Num. 9. Num. 10. & Num. 11. qui plures expetit, currat ad authores.

Vide ſequens Schema.

CAPVT III.

De Furnis apertis ventoſis.

FVRNVS ventoſus, ſeu Anemia, eſt furnus apertus, in quo beneficio venti ignis vim augentis mineralia liquantur, & funduntur. Huic, ſi fortè mineralia difficilioris fuſionis fuerint, vt ventus ſufficientem calorem ferre non poſſit, aut artifex

Cap: 2.
I
K
Z
V
R
4
5
H
C
E
F
G
D
M
A
N
P
a
B
3
T
S
i
H
6
9
10
N
X
11
F
R
8
A
B
C
H
7
h
D
G
E

artifex celerius aliquid fundere velit, commodè follis annectitur, qui ignem augeat, fusionemq; celeriorem reddat. Sed ventosus furnus cum suo folle in hunc modum exstruitur, Num. 1. Erigantur muri quatuor lateribus constructi iacentibus, interuallo ab inuicem pedali distantes, cubitalis altitudinis, ad conisterium siue cinerarium conficiendum, quod litera A. indicat. In alterutro conisterij pariete ostiolum B. fiat, per quod ignis aërem attrahere, cinisq; eximi possit. Porro supra conisterium ferramenta ad craticulam C. carbones & vas impositum D. sustinentem collocantur. Digitum latum sub crate paruum aliquod foramen, litera E. signatum, fiat, per quod follis rostrum transeat, mittendum est. Furnus deinceps à crate in diuexitatem pedalis fiat ad focum F. constituendum. Hic tandem satis exsiccatus cum puluere carbonum & luto aqua diluto inungitur, ac demum follis G. apponitur. Potest etiam hic furnus, exigente necessitate, calcinationi inseruire.

Libauius in comment. Alchem. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 14. pag. 115. talem perpulchram nobis demonstrat formam, & præsertim ad fusionem & præparationem ferri, Num 3.

A. Focus furni concameratus, seu fornicis testudine instratus, à cuius sinistro latere immittuntur follium rostra, nimirum in catinum, qui ibidem est præparatus more excoctorij seu præfurnij, ex puluere carbonum & luto circumpositis ad margines saxis pro materia capienda, & flatu coërcendo. A fronte huius foci in pauimento statuitur truncus cum incude, super qua tractatur ferrum malleis. B. Caminus ex foco in altum eductus in liberum aërem desinens. C. Folles, quorum nares in medium catinum sunt directæ, &c. Hic furnus non solùm ad præparationem ferri, sed & alias operationes artificiosissimas quàm optimè habilis atque idoneus, modo artista rectè perpendat. Mirabitur forsan aliquis, quod hic non solùm illos depingam furnos, qui ad Chymiam conducunt, verùm & ad æris & metallorum fusionem! Scias, illud fieri studio summo, quia nullus perfectus Chymicus existere potest, nisi & metallorum, æris, marcasitarum, ac mineralium, &c. sciat fusionem, ac naturam; ex iis enim omnibus Chymicus medicamenta capit: Si enim rerum ignorat naturam, quid præparat? quid pro quo, vt ait Paracelsus: Cognito principio, facilè inueniuntur remedia, eo

vero

verò ignorato difficilis, imò nullus aditus ad Chymiam; Sed quid opus est verbis, veritas in tribus consistit literis.

Furnus apertus & ventosus, pro exsequenda vena, talis etiam est apud Libauium, cap. 11. eadem part. & lib. Num. 2. A. Foci pauimentum. B. Catinus in illo efformatus, isq; ex cinerum materia. C. Naris seu rostrum follis. D. Circulus ferreus intercisus iuxta follem. E. Fumarium. F. Fornix sub foco ad excipiendos vapidos spiritus, & deducendos. G. Follis cum sua capsa, & fulcris.

Furnus alius Num. 4. pro vrenda vena aluminis: Hic est in quadrum extructus, satis altè & amplè ad copiosam saxi aluminosi materiam capiendam. Itaque etiam gradibus ad eius craterem ascenditur. Focus in terra est, isq; interdum ita depressus scrobe ampla facta, vt ad eum sit similiter per gradus descendendum, sitq; altitudo eius tanto magis in potestate crematoris. Veruntamen ne ignis opprimatur ruina vel cumulo lapidum cremandorum, in fornicatam testudinem eorundem lapidum ad id operis aptiorum congerie redigitur, cui fornici postea insternũtur cæteri ea arte, vt ignium vim sat largiter sentire possint, & vsque ad rubedinem sulphurisq; internecionem concremari. Ea arte vtuntur & ollarij, calcarij, laterarij, maximè calcarij, &c.

Sic & talis furnus est, Num. 5. crematorius panum lapidis fissilis excocti destinatus. Crudus iste quo pacto in principio in plano subdiali subiectis virgultorum aridorum fascibus incensisq; aduerso vento vratur, & bitumine spolietur, & mollescat mitescatq; simul, non opus est repræsentare, cùm absque vase artificioso illud fiat. Sed vstus iam, & in panes excoctus, septies aut nouies recoquendus est, qui labor peragitur proposita fornace triplici. Nam ex prima transfertur materia in secundam, ex hac in tertiam, indeque circulo reditur ad primam, vsque ad perfectum. Inde probator experimentum rapit. Crematura hæc fascibus aridis frondium & virgultorum, quibus fracti ipsi panes insternuntur ruditer, peragitur. Patent autem fornaces à fronte administrationis commodioris causa, & quia opus non multæ est industriæ laboris maioris. Liberius item allabente aura subduxerit halitus, nec ita nocuerit spiritus salsus, bituminosus, aluminosus, chalcantosusq; compagi diutius sic duraturæ. Chymicus animaduertit, structuram congruere

cum furno venarum excoctorio, si accedat anticus paries cum decente foco, &c. Plura apud Libauium.

Nunc ex sciographia sequenti dantur duæ fornaces, Numer. 6. quæ sunt stratæ capite altiore, vt in decliue propendeant. Eis ex canali dorso imminente inducitur aqua. Focus in terra est, & incenditur sarmentis virgultisque, quibus imponuntur panes fracti: Et sic semel vtuntur, qui sunt ex cadmia limo aceto subacto perliti, vt Arsenicales accretiones & misturæ halituum sulphureorum absque damno maiore decedant. Amplius cremantur pyritosi per gradus ignis, atque etiam iterato, prout plus minus sunt refractarij & immites. Chymicus istas corriuationes mutabit affusione aquæ, vel immersione crematorum, & ne quid Essentiæ pereat, quod opera sit dignum, coagulationi dilutum tradet.

Posterior forma est Lazari Erckeri, qui in suo Docimastico oblatas Auri immites venas isto modo reddit molles, & probationi obsequentes. Verba eius hæc sunt: Quædam auri venæ, inquit, silice constant duro & corneo, in quibus Aurum tenue & subtile est, remistumque venis aliis auriferis in aqua fugitiuis. Istiusmodi silices peculiari furno acriter sunt cremandi, cumque feruet opus, æstuatque, subitò immittendus riuus est, quo restinguitur æstus, impetuque addito auri bracteolæ, & grana resiliunt, & in sphærulas rotundata inter eluendum sunt stabiliora, & hærent. Ipse verò silex qualitatum spirituumque lucta frangitur, & minus pertinaciter resistit malleo, ita vt magna copia eius facili opera comminui, & in puluerem deducta elui separarique queat. Præterea minus detrimenti affert auro crematus, mollefactusque, & domitus flammis, quàm crudus, qui inter terendum dissipat subtilia auri ramenta, & in volaticum fugitiuumque puluisculum vertit, qui vel aquis, quibus innatare solet, rapitur, vel in auras, atomorum more, vanescit. Furni constructio hæc est: Fiat quadratum ex lapidibus, cuius latera singula sint binarum vlnarum latitudinis, tendantque senas in altum, sed ita, vt paries anterior è fundamento pateat tanto interuallo, quantum satis est extrahendæ venæ tostæ. Vacuus locus postea occluditur luto pro craticula, cui ligna innitantur lateritia, in rectum strues, fiat cubitum vnum alta, itaque

diuisio

diuisio interstitiis, vt subiens aër excitare, prouocareque flammam, & nutrice sat luculente & liberaliter possit. Itaque cúm opus instituis crati lateritiæ, secta ligna aut virgulta altitudine duorum cubitorum impone. His iniice medio furno silices grandiores, lateribus verò aggere minora ramenta, vt flamma penetrare, & vi vnita fortius queat agere. Rectius autem concluso hoc furno crematur lapis, quàm subdiali, quia calor coërcitus cogitur impressionem firmiorem in materiam facere, quám vagus, dispersusque. Cùm feruet maximè, immissa aqua restinguatur subitò propter dictas causas, & huius restinctionis gratia, quo commodius administretur, extruitur furnus ad præcipitia torrentis, aut decliuia riuorum. Hactenus Erckerus. Num.7. A. Crater fornacis. B. Paries anticus lapideus. C. Fartura ex luto. D. Lateres dispositis pro crate, quibus in aditum transuersa trabs lapidea incumbit. E. Canalis deriuandæ aquæ. Ex duabus autem fornacibus dextra farta est, sinistra luat, ita vt conspiciantur laterum ordines.

Furnus crematorius Æris, Num.8. A. Segregati vacans. B. Idem opere instructus. C. Ferrea ianua ad ignem coërcendum, quæ obiicitur ostio, postquam ordines lapidum positi sunt, lignaque & æris trunci subiecti. Pendet autem ea à triplici catena tollenoni accommodata, in cuius dorso iacet onus lapideum ad retractionem iuuandam. D. Furni camera peruia capti camino. E. Ordines laterum vstorum dentatim iuncti, vt trabium intercisarum loco fulciant truncos æris. Itaque etiam interstitia seu interualla vacua ad recipiendos cineres & absilientes spinas conspiciuntur. In dextra figura, valuis clausa, lignorum segmenta intersecta sunt, vt ostendatur modus incendendi. Aër autem subintrans flammam agit in interiora. F. Obex auritus ex ferro ad ordines laterum coërcendus, ne dilabantur. Et is intruditur per foramen à latere, eademq; retrahitur. De artificio moderandi ignis & operis ipsius cõsulatur Agric.

Crematorius argenti fulminati, Num.9. A. Quadratum ex muris intus relicto cauo recessu. B. Arcus seu fornix diuisus interstitio: Vnde sursum patet foramen camini communis. C. Valuæ ferreæ hamatæ ad capiendum lutum. Earum obiecto Magister à caloris violentia est tutus, quanquam præterea etiam vmbraculo fronti adiecto munire oculos soleat. Est autem dextra

valua

valua ſurſum reiecta, & retinaculo firmata: ſiniſtra excubat pro ſtatione ſua pendens, nec totam occupat fornicis capacitatem, ſed acceſſum relinquit laboratori. D. Inſtetium. E. Foci pauimentum. F. Catinus cinereus in ſcrobe foci efformatus. Teſtam vocant. G. Folles, quarum nares diriguntur in opus ipſum, & marginem catini nonnihil excedunt. H. Vnci inclinatorij muro inſerti, vt magiſter inter operandum, cum maturato opus eſt, & celeritate, ſtatim ad manum habeat inſtrumenta, poſſitque commodè permutare & reponere. Itaque etiam Erkeri pictura, ex qua iſta eſt expreſſa, vnco dextro adiunxit furcillam, rutabulum, veſorium. I. Cinis in globum compactus, ex quo intelligitur præparatum eſſe. Poſtquam enim emundarunt, ſecretione, elutioneque & vſtione peracta in maſſam coëgerint, globos efformant, quos arefactos reponunt, vti videre eſt in Erckeriano ſchemate, lib.1. docimaſt. pagin.11. tit. de catillis cinereis & læuore. Eadem pictura proponitur & lignea ſphæra, qua catinus figuratur poſt malleum. K. Piſtillus dentatus eſt, quo figuratur catinus, teſtæ ante follem ſæpius tundendo compilandoq; irrigatum decenter cinerem. L. Catini iſtius cinerei rudimentum. M. Placenta ſeu panis argenteus á fulmine recens, & iam vſtulandus ad regulam, poſtquam fuerit calefactus, & in fragmenta diſcuſſus. Appellant iſtam vſtrinam artifices à cinereo catino & teſta, Germanicè, Auff dem Teſt brennen. Abutuntur autem teſtæ vocabulo propter aliquam ſimilitudinem catini ex cineribus coacti, quaſi oſtraci tegumentum, teſtamq; fictilem referret, cùm habeat inſtar patinæ argillaceæ denſæ. Altera forma eſt vſtrina ſub tegula, das Brennen vnder der Muffel. Orthographia eius hæc eſt, vt eandem Erckerus exhibuit.

Furnus vſtorius argenti, Num.10, ſeu vſtrina ſub tegula. A. quadratum ex lapidibus intus vacuis ſpatiis muro interſeptis diſtinctum. Cinerarium hoc eſt, & ſimul vſum reſpirandi ſufflandique præbet, vnde ſolet hoc opus item à priore diſtingui. Sunt enim diſciplinæ voces: Vſtio ante folles, das Brennen für dem Balg oder Gebläß / Vſtio ſine folle ſub tegula, das Brennen ohne Gebläß vnder der Muffel. Locum veró follium ſupplent reſpiracula oblonga vtrobique à fronte & tergo facta, vti litera B. indicat. Per ea etiam cineres egeruntur. C. Interſtitia partium furni, quibus ſimul efforma-

ormatur in sex spatia particularia seu ergasteria focosque; adeo enim accommodata est hæc vrendi ratio, vt eodem tempore multum argenti possit ad regulam excoqui, (nam hæc operatio nihil differt ab excoctione ad purum, estq; veluti altera fulminatio, proculdubio Saxonum industria ex minore opere Docimastico in maioris familiam transcripta.) D. Parietis interioris dispositionem docet, & pauimentum foci est oblongis spiraculis peruium, per quæ etiam cinis dilabitur. Ista spiracula seu ventilabra circumdant catinum, quem F. elementum monstrat, iam impositum foco, sed adhuc argenti expertem. G. Tegulæ venter prominens. Ita enim locari super catino solet, vt eius collum in ostium versum sit; concauitas ventris catinum amplectatur, connexa superficie incumbentibus prunis opposita. Istarum forma, quando de tegulis probatoriis acturi sumus, est expressa. H. Spatia catini, argento, tegula, & prunis conferta, qui iamiam ignem conceperunt, requiruntque præsentiam Magistri. I. Ostia seu aditus sunt, spatiorum quadrati, per quæ regitur opus. Ea efformatæ sunt in muro anteriore, seu macerie lutea, cuius absentia angularem focum á sinistra nudatum interius videndum offert. K. Murulus est, seu ἀπίσημα fundamenti cinerarij. Itaque fit, vt tota vstrina faciem reddat cortinæ foco suo impositæ. L. Circulus ferreus, & modiolus seu forma catini, cuius amplitudo debet respondere catino, & hic tantus fieri, quanta est argenti ad regulam excoquendi mensura, quam postea sequitur fornacis in parte eminente extructio. Nam quia latera anteriora ex luto constant mobili, coarctari spatia nonnihil possunt, quantum scilicet patitur ventilabrorum dispositio, quanquam eius causa in plures capacitates furnus est distributus, vt vel vna sola cæteris feriantibus peragi coctio possit. M. Catinus cinereus malleo & globo intra circulum fartus, & addensatus, efformatusque, & sic hoc quoque se habet instrumentum. Agricol. in fine lib. 10. de Remed. proponit formam vnitam cum æneis valuis foricula peruiis, & tegulam à collo suo solutam, quem potes inspicere; sed quod ad venas cremandas præparandasque attinet, non negligendi clibani sunt in semicirculum super pedamento orbiculato, seu cylindri segment reducti: Eos Agricola sic pinxit:

A. Carnorum furnus est, Num. 11. in quo Pyrites Aurifer, & vna

etiam ſulphure & chalcanto prægnans, poſtquam exhauſtum, cō-quendo macerandoq; crematur, vt ſulphur exudet. Non quæritur hîc tám venæ mollefactio, quàm ſeparatio adhærētium ſuccorum. Itaq; etiam ſeparatorius potius furnus, quàm crematorius. Ideo e-nim in fornicem eum redegerunt, vt ait Agricola, vt vtiles ſucci la-teribus & cameræ fornacis adhærentes, poſt ſegregationem in v-ſum veniant. Conſilium itaq; ſublimationis id eſt, quo Chymicus flores ſulphuris concinnat. Fuerant quidem viæ compendioſiores ad hoc ipſum perueniendi, quo modo aliàs ſulphur ex venis exco-quitur deſcenſoria arte: ſed dandum quid eſt conſuetudini & ve-næ vná domandæ inſtituto. Fornix pertuſus eſt ſpiraculis ad fu-mum educendum, quibus nonnunquam ſulphuris ſtiriæ conive accreſcunt. B. Toſtrina granorum Caſſiteri eſt. Vena quidem ſolet ſubdiali pyra frangi, ſed ſegregata grana, cùm nonnihil habeant, tum inquinamentorum, tum ſylueſtris materiæ nigræ, quæ aquis diſcerni non potuit, neque & ſeligi ob mendacem ſimilitudinem, (ſunt enim ſteriles venæ peregrinaq; mineralia plumbum candi-dum in excoctione polluentia, & aſperum intractabileq; redden-tia) repetita opera ignibus ad plenum ſunt cremanda. Torrentur, inquit Agricola, ſi cœruleus color ipſis inſederit, vel pyrites & la-pis, ex quo ferrum conficitur, cum eis fuerint permiſti. Cœrulei non toſti, plumbum (candidum) conſumunt. Ex lapillis nigris (Schurl vocant materiam quandam nigram, partim leuem, partim grauem: illa eluitur, hæc ignibus fathiſcens in fumum redigitur. Eſt & ſpuma vel pilus lupi niger, eiuſdem differentiæ & artis in ſepa-rando, Wolffrum/ Wolffſchaum: Item, cadmia nigra, ſtibium, vel marchaſita nigra, virulenta: Lapilli ferruginei nigri, alij rubent, aut flauent: Pyrites albus & cinereus, ſilex ruber, albus, citrinus, Spaht: Biſmuthum ex genere marchaſitarum, nodi ſchiſti (Glaß-köpff) hæc omnia intermiſta ſunt granis, cúmq; grauitate præpon-derant, aquis non poſſunt ſegregari, ſed ignibus in fumum vertun-tur, idque ſæpè non ſine iactura ſtanni, niſi velimus hoc non eua-dere ſpecioſum, ſed maculoſum, durum, fragile, aut ſcoriis multum damnoſum, &c.) Factum plumbum à pyrite & lapide ferrugineo maculatur, niſi in fumum verſa euaneſcant. Cætera apud Agricol. lib.8. rei metall. pag. 281.

Hacte-

Hactenus furni aperti crematorij, nunc & furnos æris excoquendi, segregandi, ac perficiendi videbimus. Dispositio harum fornacum est talis, Num.12. A. Furnus clausus antico pariete. B. Alter furnus socius ad eundem parietem posticum, sed anteriore deficiens. C. Furni os, quo materia immittitur, cui instratus fornax perforatus est camino in cameram deducto. D. Inferior pars antici constans fartura ex luto & carbonum puluere, estq; proxima foco, & emittit riuum liquati metalli per foramen, quod Oculum appellant. E. Catinus est excipiens liquorem constantem ære, argento, plumbo, & scoriis, quibus & lapis adest. F. Lapides & scoriæ ex catino extractæ, & ad dextram furni plantam, vbi tubus respiratorius est, reiecta. G. Scrobs circularis, in quam effunditur stannum, vt in placentas cogatur. Adiacet ei furcilla, qua vncus stanno infigendus sustendatur. H. Panis stanni ærosi ex scrobe extractus. I. Ianua seu fenestra cameræ fumeriæ. K. Locus, qua folles inspirant auram. L. Respiracula vaporarij sub lapidibus tabulis. Porrò compendium huiusmodi operum fieri potest, & vnus duntaxat furnus duabus operationibus vna absoluendis destinari.

Furni posterioris effigies, Num.13. exhibet eadem, quæ antecedens. Camera effracta conspicitur, & in ea pendens infumibulum, quod fumos in liberum aërem deducit. Neque enim directè sibi accommodata sunt camini & fumaria externa, ne ramenta metallorum & mineralium secretiones expirent, & in auras euanescant. Furnuli plumbarij structura conspicitur ad dextram, estq; diuisa in catinum & focnm, quem subit ventus, ignesq; exsuscitat. Catinus operculo tectus est, ne virulentis halitibus lædat operarios, vtque fusum maneat plumbum eo diutius. Plura vide apud Libauium in comment. Alch. part.1. lib.1. de Sceuastica artis, cap.15. pag 116.

Forma alia, Num. 14. A. Pedamētum furni ex duobus muris mutuo conniuentibus relicta arena cōstitutum, quorū dorsum parieti transuerso accōmodatur. B. Notat tabulas ferreas, quibus ambitur dorsum, & continentur massæ cum prunis. C. Vectes, quib. coërcētur iunguntúrq; tabulæ annulis, per quos traiiciūtur firmati inclusiq;. D. Dispositio panū stanni ærosi. E. Tabulę descēsoriæ ex ferro solido, vel lapide, pedamēto innitētes fultæq;. F. Catinus, in quem

confluit stannum argenti plumbati, quod Germani Werck vocant, fors ideo, quia elaboranda excoquendaque fulminatorio foco seu cineritio maiori materia est. In istos catinos seu præfurnium aheno simile directus ex descensorio canalis est, qui ideo decliui statuitur situ, vt liquor possit profluere. G. Patinæ, vel conchæ ferreæ, in quas exhaustum plumbum argentosum ex catino infunditur, & sic commodioris tractationis gratia simul in panes minores diuiditur. Werckpfännlin appellat Germanus descensor, quasi sortagines panum plumbi argentosi dicas. H. Trulla, seu cochlear haustorium. I. Spatha, vel contus. K. Furca. Trunci ærei relinquuntur super tabulis, vbi consederunt spinis horrentes. In se habet descensorium.

Furnus sequitur Num. 16. A. In quo conflantur recoquunturque; cadmiæ, scoriæ, spinæ pauperes, &c. B. Focus eius fartus. C. Præfurnium, in quod decurrit liquatæ materiæ riuus. D. Modius seu catinus alius, in quem effunditur stannum eliquatum, vt fiant panes. F. Ostium officinæ, seu χαλκουργεῖυ. G. Furnus alter communi parieti, E. à postico accommodatus, in quo peragitur mistura stannea. H. Focus eius, & fartura. I. Catinus seu præfurnium. Postquam hoc modo stanni mistura facta est, segregatorio seu descensorio proprio, vt dictum est, separatur.

Alius Num. 15. & sic constat. A. Vertex patens. B. Ostium, per quod ligna immittuntur, quæ vt rectiús disponi possint, murulus fornaci circumducitur. C. Decursus eliquati metalli, seu ostium alterum, per quod & flammæ emicant, & riuus deducitur. D. Præfurnium, quod riuum excipit. Id profundum est, vt multum materiæ capiat. Qui industrij sunt, medicinas fluxiles inspergunt, quarum vi descendit Argentum, & subsistit in Regulo. Superior verò pars depauperata, seu Argento spoliata, exhauritur in astantem à dextris catinum, vbi in panes æris pauperis concrescit. E. Panis. F. Catinus. Panes illi postea in cumulos componuntur, donec recoquantur, & à recrementis purgentur, seu ad regularem excoctionem præparentur. Graues verò seu Argenti Diuites committuntur cum plumbo, & segregantur. Hæc ex Agricola paulò pluribus repetiuimus, propter Chymicum, quem informamus quadam προπαιδείᾳ Platonica. Patet autem, multo commodius posse elaborari, si accedat industria & experientia.

Furnus

Furnus pro æris excoctione, Num.17. talis etiam est: A. Dexter focus cum suo catino. B. sinister. C. Lacuna, seu cornu viuum. D. Lamina ferrea obliqué erecta. E. Fulcrum eius ligneum. Subiectus laminæ lapis est ad sinistram, vt ei innitatur. F. Aditus follium, seu fenestra postica. G. Caminus communis. Idem furnus minus operosè construitur, & simplicius depingitur. Hæc de Furnis excoctoriis, & segregatoriis: Nunc Furnos depingemus Æris regulares.

Furnus Æris regularis, Num.18. Furnus Æris regularis cameratus, Num,19. Talibus fornacibus æs argento priuatum simul repurgatur, & ad regulam excoquitur, quanquam dissimiliter. Nam quo purius nobiliusq; est, eo citius absoluitur, fiuntque placentæ subtiliores tenuioresque, sanguineo vultu resplendentes. Tardius perficitur deterius & impurius, fiuntq; inde ἀπορ'ρ'οὴς crassiores: Et sæpenumero hoc recoquendum est, vnà cum panibus primis, vno vel altero pro impuritate, qui inquinantur vicinitate scoriarum & sordium ex camino & aliis. Quod si ferri nonnihil iniectum fuerit, aut æs ferrosum fuerit, tardissimè procedit opus. Sub finem magno numero ex catino subuolat, quem Florem Æris appellamus. Is repulsus testudine recidit in catinum & pauimentum focumque. Pars cum halitibus per caminum sublata etiam in tectorum canalibus, quo cum delabitur, cum pluuiis abluta residet, inuenitur, indeque detracta ad fornaces reducitur. Hæc de Furno æris regulari. Vides hic etiam Furnum æris regularem cameratum: Qui pingitur etiam sine camera, & alis, seu muris lateralibus, & intelligitur opus fieri communiter libero loco, idq; cùm nigrum est, seu massale, ad perfectionem perducendum est. Talibus duobus quatuor indies absoluuntur operæ.

Furnus etiam aliquando duplici instruitur foco, Num.20. totidemq; catinis. Nam extruitur in Hungaria clibani forma cum præfurnio & camino á fronte: á latere vero cum fenestra, qua æs ex liquatis crematuræ truncis æreis decurrit in mox subiectum focum catino ampliore excauatum. Ille ipse quoque in vno chalcurgeo geminatus inuenitur ad operas ampliores. Hinc intelligere est, in prioribus duo nomina & potestates artis in vnum esse redactum furnum, vt sit per se aliud Furnus æris perfectorius seu regularis,

aliud fissorius focus, quod Germani aptius dicunt, Garoffen / & Spleißherdt. In illo ad Regulam aspiratur coquendo: In hoc æs scinditur in placentas. Videtur autem hæc machina superflua esse. Vt enim axiomate celebri dicitur: Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Sed hoc institutum truncis æris segregati videtur accommodatius esse, quod absolutius coqui, tanquam sub testa fornacis specie reuerberatoria possit, & simul duplici obstaculo flos & mineralia assurgentia compesci, dum non tantùm intra cameram seu testudinem fornacis continentur, verùm etiam, si quid prosiluerit, id camino excipitur. Pictura Erckeri hæc est, Num. 21.

A. Præfurnium seu vestibulum ianuæ instar. B. Ostium furni fartum, relicto foramine pro furno. C. Furni testudo clibanodes. D. Caminæ ostium, qua se fumus proripit. E. Focus externus cum catino aposchistico Spleißherdt. F. Focus aposchisticius secundus. G. Paries posticus, per quem folles sunt directi, cuiq; furnus clibanodes, quem regularem vocamus, seu æris perfectoris, Garoffen / est accommodatus. Truncis autem æris vstulatum esse, non obscurè patet ex orthographia, & verbis authoris. Negat enim, panes æris fathiscentes post crematuram excoqui focis maioribus perfectoriis, quibus solent nigri æris massæ perfici: sed decussis spinis, granis & ære cinereo inferri in furnum percoctorium, assimilem Sbatzensi excoctorio, in quo ad purum æs perducatur, & postea recrementis abstractis in placentas diuidatur, id quod foco externo (non interno catino furni) fieri, pictura commonstrat. Scoriæ inde factæ recoquuntur in regulum, qui torrefactus miscetur nouis æris segregati tostique truncis, & ad purum elaboratur.

Furni fociq; æris elaborandi, & argenti inde segregandi, circa Syluam Thuringicam vsitati.

Furnus æris & argenti excoquendi, German. Schmeltzoffen / Numer. 22. A. Capacitas furni. B. Paries anterior. C. Lutum, in quo interior catinus, cum suo oculo. D. Catinus exterior, seu præfurnium, & massa æris plumbi & argenti, estq; panis mox in focum segregatorium inferendus. Apud Agricol. hæc massa fit in fornace, quem Germani vocant ein Frischoffen / quæ est eadem cum præsente. Massa seu panis iste Germanis dicitur, ein Frischstück / maximè ex ære & spinis plumboque, (interdum concurrente lithargyro, molybdæna, &c.)

Focus

Focus segregatorius, Germ. Seigerofen/Num.23. A. Paries posticus, seu caput foci. B. Panes segregatorij ex ære, plumbo, & argento. C. Tabulæ ferratæ in declive vergentes, relicta in medio rima ad transmittendum fusum metallum. D. Paries anticus duplex ostium constituens commune ad suffurnium, quod est cauitas cum canali, ex quo profluit metallum in præfurnium. E Præfurnium seu catinus cinerarius, quod & cineritium lutosum dixeris.

Focus testorius aut vstulatorius, Germanis Therrofen/Num.24. His panibus æris segregatus destinatus est, vt penitus exhauriatur, & in corticem trahatur, si quid adhuc inest plumbi argentati. Formam habet cratis, cui imponuntur trunci æris considentis, ab Agricola vocati Panes æris fathiscentis. Inde decidũt spinæ in subiectas ciuitates. Germani vocãt Therroffen/à torrẽdo, quasi tostrinã dicas.

Focus æris regularis, seu æris ad regulam excoquendi, aut perfectorius æris, Germanis Gahrherdt/Num.25. In hoc enim æs separato argento per plumbum, recoquitur ad finem seu regulam, fiuntq; panes tenues placentarum instar, quod fissum æs vocant. Ibidem etiam colligitur flos æris specie pulueris.

Cinereum maius, seu focus argenti à plumbo segregandi, quod Germani vocãt abtreiben/vel Treibherdt/Num.26. Chymicus est fulminatorius, propter signũ plũbi separati, quod est species radiãtis emicãtisq;, quasi fulminis cãdore argẽti. Debebat à fulgure vel coruscatione potius appellari. Simul hic eueniũt, quod flores purpurascẽtes dicũtur propter halitus fumosq;, inter quos purus argẽti splẽdor effulget.

Inter furnos ad fundendum idoneos hæc forma etiam aptissima est, de quo Libau. in comment. Alch. part.1. lib.3. de Distractionib. c.6. de Fusione, pag.251. Num.27. A. Fornax fusoria cum antico (χωνεία Græcis.) B. Eadem absque antico, vt dispositio cratis appareat. Vtrique in pauimento addita est designatio cinerarij, & fouea seu præfurnium, si placeat etiam multam copiam æris fundere. C. χῶνος seu χωνεῖον, catinus fusorius triangularis parua forma repræsentatus. Necessitas imperabit ampliorem. D. Eius operculum. E. Retinaculũ, seu capsa, cui inclusus catinus firmatur. Ea ex ferreis bacillis seu armillis est, & plerunq; defenditur. F. Catiniceps seu forceps arcuatus ad prehendẽdos catinos, extrahendosq; ex igni. G.H. Vnci versorii, quib. miscetur metallũ in catino. K. Versorius prunarũ, quod munus sustinet etiã Baculus retortus. M. Nam prunæ mouentur, detra-

hunturque istis, maxime cur argentum ad regulam excoquitur L. Rudimentum Prunicipis. N. Alueus ferreus, in quem metallum fusum immittitur. Sed sunt & aluei oblongi, seu canales, item tabulæ, typi, & alia, in quæ effundi solent liquata, vt vel bacilli fiant, aut virgæ, vel certa forma figurentur.

Furnus fundendi vitri & massæ gemmeæ, Num. 29. Prima pars actu vna, potentia duplex ferreo axe vel crate ab humo seiungitur, vt cineribus & flatui sit locus. Per ostium ligna immittuntur, & simul aura subministratur. Sequitur Ergasterium pauimento diuisum. Est hoc fornicatum, interstitium, in medio pertusum, factaq; flammis via, per quam ebulliunt, & in cameram, vnde redeunt in pauimentum, eluctantur. Talis fornax apta est recoctioni, si ita fiat. At aliquando interstitium inter vtramque fornicem etiam cratis vicem præbet, & sic conformatur. Tunc ligna per superius ostium iniiciuntur, dispositisque catinis vel ollis, arenæ, nitrum, sal, cinis, magnes, &c. mista eliquantur, cuius dispositionis causa margo, ambitusque cratis debet esse solidus. Hoc modo mallemus cinerarij ostium ad latus vel tergum reiectum, ne obsta et fusor. Sed consultius est in Hypeccausi focum fieri, in fornice seu testudine collocari fundendam materiam. Ita enim purior conflabitur. Sed & sic rectius disiungerentur ostia, secus ac pictura exhibet. Atque ita se habet fornax præparatoria massæ & Hanmonitri. Inde transfunditur materia in fornacem secundam, cuius figura parum differt à iam picta. Est enim in testudinem reducta, fornicibusque distincta, modo duobus, modo tribus, iam etiam arcuatim exstructa, ita vt arcus iungantur muris, in quorum spatio secundo fenestræ sint singulæ pro conflaturis: Iam absque arcubus simpliciter educta: Imo etiam interdum solitaria, vt tristegos, interdum sociata iunctaque fornaci laterali ad refrigeranda conflata vasa, quod munus tamen in tristega mandatum est cameræ superiori, vt sit compendium operæ & spatij: Tristegon proponimus tale ex Agricola.

Concamerata arcuataque fornax, Numer. 28. tria habet loculamenta. A. Imum, quam Hypocausin cum Vitruuio vocamus, aut Pyriaterium, seu focum, in quo ligna arida super axe ferreo accensa luculenta ardent, & copiosa puraque flamma. B. Spatium secundum, seu medium, quod Ergasterium est, & Conflatorium.

C. Ter-

C. Tertium seu summum sub testudine, quod est refrigeratorium, sed non sine flamma caloreve. In eo collocantur capsæ tegulorum forma, quæ vitra illata defendant de flammis fumisque, si quis negligentiæ culpa existat, cùm ars requirat ligna ἄκαπνα, & eius gratia materiam singulari clibano vel Sole feruente arefacere iubeat. D. Arcus lapidei diuidentes simul fornacem in stationes operariorum, & sustinétes fornicem. Illi in vertice centro communi coeunt, seq; intersecant mutuo. Fiunt plures paucioresve pro arbitratu Magistri, & magnitudine furni, quanquam nulla necessitas arcus extantes imponat, cùm alicubi placeat inoffensa rotunditas, fenestris nihilominus & stationibus dispensata. E. Spatia inter arcus, quibus explentur, committunturque, sed illis extantibus. F. Ostium hypocausti per quod inferuntur ligna, subitura, irrepit famulus ad efferendos cineres. G. Margo fornicis diuidentis Ergasterium & Hypocaustum. H. Eiusdem fornicis solum, quod est hypocausti tectum. In eo stabulantur ollæ hammonitrum continentes, ex quibus maturius iam liquor extrahitur, & conflando figuratur. I. Ollæ, quas ea forma exhibuit Agricola. Sed nihil prohibet humiliores esse, vt materia hauriri possit, & tamen oportet eas æquare fenestræ marginem, vel non procul abesse. Tot sunt numero, quot fenestræ & stationes conflatorum. K. Crater fornicis inferioris, per quem flamma emicat consurgitq; in impositam cameram, indeque reciproco flexu reuersa, plerumque per fenestras elucet. Itaque stationes operariorum potius sunt æstuaria, coguntúrq; illi satis caloris fronte aduersa & ore pectoreq; excipere, vnde raro præter semicinctum & togam lineam ad talos vsque demissam, quid amictus gestant, brachiis nudis versantes vitra, tanquam cyclopes & nudi membra Pyracmones. Pallent plerumque & sitiunt non admodum longæui propter colliquationes morbosq; capitis & pectoris, quæ membra adeo habeant imbecillia, vt pauco vino vel cereuisia inebrientur. Intelligendum autem est, ea spatia, in quibus ollæ & crater exhibentur, effracta esse, sublatumq; murum cum sua fenestra. L. Fenestra, per quam ollæ inferuntur in solum testudinis & iuxta craterem ponuntur. Ea patet tota. Sed cum conflatura peragitur, laterculis lutoq; facitur, ita vt relinquatur saltem aditus angustus, isq; diuisus interdum paxillo. Id caloris coërcendæ gratia

 moliun-

moliuntur, vt intensius materiam eo potentius elaboret. Cúm enim subiens per hypocaustum aura impellat deducatque flammam, & spiritus à summo repulsi exitus quærant, confertim ad fenestras venientes acutam ibi flammam exsuscitant, vnde cogitur vitrea eliquescere. Per ista orificia etiam immittuntur conflatoria ferramenta ad massulas hauriendas. In iisdem sicubi coagulat durescitq; amplius vitrum, quàm vt fingi porrò queat, cogitur remollescere. Inde prorumpens calor stationes quoq; calefacit, ne abrumpatur dissiliatq; materia. Sed fartæ fenestræ icon litera M. designatur. Sunt quidem operarij satis proceræ staturæ, vt singulis Atlantas aut Longuriones videre putes; verumtamen scabellis opus habent, in quibus consistentes circumagant, rotentq; vitra præsertim gerania, atque in iustam longitudinem producenda, non rarò opus est scamnis altioribus. N. Margo fornicis superioris, quæ eius solum, quo tegitur Ergasterium, simul indicat. Id litera O. notatum est. Recipit capsas vitrorum iam figuratorum, vt diximus. P. Foramen quadratum, per quod ex Ergasterio admittitur calor reciprocus. Id in medio est, oppositum crateri Ergasterij, sed angustius. Q. Ostium cameræ superioris, per quod imponuntur tegulæ & vitra. Ita se habet fornax ista. Est autem procliue, videre, quod, nisi vrgeat operarum instantia, eadem fornax, sex aut octo conflatoribus opportuna, sola possit sufficere ad præparandam, excoquendam, conflandamque materiam. Si enim octo sint fenestræ, quatuor destinari possunt præparandæ, quatuor conflandæ misturæ, aut alternis vtrumque procurari. Quin & in hypocausto simul lapides vitrarij vrentur dispositione artificiosa, qua etiam simul defendi potest murus fornacis. Sed vbi vitra copiosa fiunt, & die nocteque operariis mutatis laborandum, ibi satius est, diuersis diuersa peragere. Alioquin etiam Hammonitrum nocte à pueris famulisve præparatum conflatores die elaborant.

Furni aperti Rhetici (Hypocleptæ descensorij primi, cœci á baculo dicti, ῥαβδιαῖυ, ὑπεξιλίυ, λόξυ, curui) effigies, Numer. 31. ☉. Clausum habet focum, & vtrumque catinum plumbo eliquato, vel, si opus feruet, mistura minerali & metallica instructum. ☽. Exhibet apertos vacuosque catinos, & anticum foci effractum. A. Paries frontis. B. Paries lateris sinistri. C. Recessus foci vsque ad pa-

ad parietem poſticum. D. Catinus foci cum foramine, per quod ſubterfugit, quod eliquatum eſt. E. Exitus catini fornacis in præfurnium: Et hæc eſt illa via ſeu ductus curuus, quæ inſerto ligno effingitur, & nomen quod tàm furno, quàm operi, apud Germanos imponit. F. Fundus ſeu planta præfurnij ex aggeſto luto furnali. G. Humilis catinus ſeu ſcrobs, in quam è ditiore catino impleto, detractiſque ſcoriis fit punctura, & proſilit liquamen metallicum: Vbi etiam lapis conſiſtit, & finditur in panes; ſtannumque plumbeum argentatum vel auratum exhauritur in patinas ferreas. I. Foci anticum ex luto. Farturam appellamus in furno clauſo. K. Catinus ſecundus editior, qui contiguus eſt fornaci, vt inde ſimul incaleſcat, fiatque metallica miſtura purior. Materiam quidem intelligitur continere, qua occultatur viæ exitus: ſed infra marginem, ob detracta recrementa, & quia nondum abſoluta eſt excoctio. L. Catinus humilis lateralis, plumbum fuſum habens, quod vt liquidum maneat, prunæ adiici ſolent. M. Murus poſticus communis, per quem folles inſpirant.

Fornacis Noricæ Rudimentum, Num. 30. ♄. Clauſam feruentemq; opere excoctorio ſignat. ♃. Feriantem perfractamque ſub muro antico, vbi fartura foci eſt. Non multum differt diſpoſitio á præcedente. Catinus ſaltem ſuperior extra fornacem iunctus eſt ei, qui latet intra muros in foco interſtitio rupto. A. Pars media in foco. B. Alterum medium extra focum. Interuenit autem farctura in antico, ita vt cruribus pertingat catinum; diuaricatione verò liberum relinquat exitum, qui in fornace clauſa oculi ſpeciem refert, cuius in Rhetico Furno nullum aſpectui apparet veſtigium: vnde & ille cœcus vocatur. Catini humiles modò in dextrum, modò in ſiniſtrum. Quoniam autem iſtis furnis excoqui vtplurimum ſolent nobiliora metalla, aurum & argentum, ſiue in venis ſint, ſiue fornacum purgamentis, quas cadmias vocant metallurgi, & recrementis. Nec minus etiam prima forma furni alternantis, eiſdem maximé inſeruit, ſolent binæ coniungi, & concamerato camino ſupponi, vt quicquid fauilla Magiſtro etiam inuito, ne quid de oſcitante & imperito dicamus, corripuit, & fornace extulit in ſublime, exceptũ redeat ad opus, & vnà cum ſcoriis

cadmi'sque, aut sui generis materia recoquatur. Structuræ istius-modi icon sequitur, potissimum Noricæ fornaci accommodata, ex qua iudicium simile fieri de cæteris potest.

A. Furni Norici, iiq; tribus lateribus repræsentati, Num. 32 Antico, sinistro, dextro. B. Fartura sub antico foco prætenta. C. Catinus superior. D. Catinus humilis. E. Supra fornacem dextram effracta camini via, per quam ascendit fauilla. F. Caminus abruptus, vt in cameram spargantur fumi. G. Cameræ pauimentum æreis virgis stratum, quibus accrescere solent quædam mineralia. H. Testudo Cameræ. I. Caminus subdialis, cuius planata innititur pauimento: sed fenestræ quatuor additæ halitum iam metallicis ramentis, & mineralibus corpulentioribus, quæ vel puluerulenta specie euecta, relapsa sunt in pauimentum, vel flammis resoluta loci frigore iterum coierunt, accreueruntq; alicubi: Destitutum, reuolutumque emittunt, nihilominus vna subterfugientibus spiritibus, & corporum concretione resolutis, quos aura absorbet, & passim dispergit, aut etiam vaporibus, aliisq; halitibus mistos per pluuias, rores, aliasq; apocrises reddit. Vnde non mirum est, alicubi tincturis, acrimonia, aliisq; qualitatibus imbutas pluuias & niues cadere, cum eiusmodi caminorum passim plena sint & habitata, & deserta loca, Vulcano etiam sub terra suos halitus in auras efflante. Huiusmodi fumis flores, qui sunt in vicinia, arborum nimirum vitiumque pereunt, si tanguntur. Plerumque enim fumi ingrauescunt, cùm eluctati sunt, & recumbunt. Nec ideo venenatæ Cadmiæ, vel Arsenici, Marchasitæ, stibij, Mercurij, solorum esse putandum est: sulphuris & atramentorum saliumq; spiritus, alias suo modo vtilia medicamenta idem peragunt, vt de sale nitroso, fumo sulphuris, & vitrioli vena liquoreq; constat. K. Ianua in cameram ducens, ad quam pertingit scala. N. Per eam irrepit minister cum scopis & vulsellis, materiamq; conuersam & corrosam præcipitat deorsum in officinam per tubum litera M. signatum. L. Fenestra, qua sola aliquæ cameræ sunt instructæ, ianua remota. O. Pilæ, seu atlantides columnæ, quæ testudinem arcusque sustinent. Ex opere Græco pro Persis captiuis, & Caryatidibus poterant captis Turcis, in perpetuam gentis ignominiam, expoliri, καὶ ταύτῃ μὲν δὴ ταῦτα.

Cru-

Crudæ fornacis Num.33.ſimplicis forma hæc eſt: A. Anticus paries pro amplitudine fornacis latior: Et deficit ad farturam. B. Focus cum ſua ſartura, cuius ſpecies humilior eſt, quam ſuperiorem, propter fuſionis copiam: Et ſanè cum pyromacho faciendo plurimum deſtinata ſit hæc fornax: Ille veró ſæpius fiat ex pyrite toſto, crudoq́ue, & ramentis, & ſcoriis (ferè tribus partibus toſti, vna crudi pyritæ, ſabulo eluta pyritæ æroſi, & ſcoriis fiunt panes, qui reſtincti cremantur, iterumq́ue quatuor plerumque partibus iuncta vna crudi recoquuntur in panes, qui ſi ſat ſunt dites, cremantur, & excoquuntur in metallum: ſi nondum aguntur, denuo per focum crudum cum paucis ſcoriis mollibus, & in panes rediguntur. Alia ratio commiſcet pyritæ 6. partes venæ ferreæ vel ferruginoſi lapidis quatuor, duas ſcoriarum: Et hæc excoquit, donec panes fiant, apparet fluxilem materiam eſſe, quæ non eget alio foco. C. Os patulum grandius, ad quod recrementa ſæpius ſubſiſtunt, & ſpatha ſolent auelli. D. Catinus altior. E. Humilis.

Furni Heterophimoti ſeu ſuper punctum hæc eſt effigies, Num. 34. A. Murus poſticus. B. Arcus ad regionem follium. C. Axis, ad quem Tympanum accommodatum agitat, vertitque, & folles mouet. D. Lacuna ſeu fouea ſubterranea recta, quæ ab Antico fornacis tendit ſub ea in aquagium. Eius eſt & alia forma. Nam in tranſuerſum porrigitur ante fornacem, & in poſticum declinat canalem euehendis halitibus vaporibusq́ue, quos focus incenſus ex terra humida reſoluit. Sed tamen conſultius eſt, in anteriore parte prominere tubum, & non penetrare per murum anticum lacunam, ne aquas ſorbeat. E. Tubus ex ferro & emiſſarium vaporis ex lacuna, per canalem, qui opertus eſt lapide, ſicut & lacuna ipſa. F. Fornax Heterophima tripliciter repræſentata; Et quidem prima habet oculum obturatum in fornicato oſtio; Secunda eundem paulò humiliorem in quadrato, ſimulq́; indicatur, eam inſeruire venis difficilibus, hanc fluxilibus. Tertia oſtium totum patens exhibet, vt foci inſtruendi locus appareat oculis. G. Oſtium acuatum foci. H. Os eius, ſeu oculus. I. Catinus ſeu præfurnium profundus. K. Fartura quadrata. L. Præfurnium minus altum. M. Farturæ locus patens in tertia fornace. Plura qui deſiderat, Agricolam conſulat.

Hoc modo 4.exhibentur fornaces, Num.35. vno ſchemate. E. V-

ſtrina argenti eſt abſque regula. ♃. Eiuſdem vſus fornax nuda, paulò tamen aliter efformata. ♂. Fuſoria capſa popularis intus luto craſſo farta, & in catinum efformata. Fit ex bracteis & armillis ferreis tripes, & aura inſpiratur deſuper follibus. ☉ Ventoſa eſt, ſeu anemia ad effigiem furni cinerarij, extructa alias confuſioni ſeu commiſtioni ſtibij & auri deſtinata apud probatores: eaque fit ex argilla opere figulino duabus partibus ſibi mutuo adaptatis, quarum ſuperior circa limbum ſuſtentacula habet ad ſuſtinendam cratem ferream. Foris additi ſunt globi manubrii vel anſarum loco. Ducitur ſatis craſſo luto, atque etiam, vt firmior ſit, craticula immiſſa intus ſarcitur pollicari aut ampliore craſſitie. Fit & ex ferri laminis, vna vel duabus partibus, quæ intus in ergaſterio ſunt exaſperandæ, ad lutum accipiendum. Parantur huiuſmodi fornaculi etiam abſque oſtiolo ergaſterij; prunæ enim imponuntur per orificium in ſummo patens. Forma facile intelligitur ex pictura, ſi induxeris oſtiolum ſuperius. Agricola quadratum ſchema habet, quod adiecimus. Ita Erckerus excoctorium æris depinxit, vt facile poſſit pro hac anemia eſſe, atque etiam inſeruire præſenti conſilio. In Furno primo, litera A. catinum in foco prunis plenum deſignat, in quas à tergo follis E. inſpirat. B. Anſa depacta in focum eſt ad trabis ferreæ pedatæ, quam elementum C. notat cuſpidem recipiendam. Huic fulcro ligna imponuntur, vt eo luculentius ardeant. D. Valuæ ferreæ vel æreæ, quarum obiectu Magiſter ab æſtu defenditur. F. Catinus ſecundæ fornacis inanis.

G. Auræ per folles incuſſæ foramen.

H. Teſtudo ſub foco.

CAPVT IV.

De Furnis cæmentatoriis.

HVCVSQVE de Furnis apertis: Tecti ſunt, quorum ſuperficies tecta eſt. Furnus tectus eſt ſimplex vel compoſitus.

Furnus ſimplex eſt, qui ſimpliciter & abſolutè ſine alterius adminiculo conſtat: Eſtq; calcinatorius, vel diſſolutorius.

Furnus calcinatorius eſt, qui rebus calcinandis inſeruit, vt cæmentatorius & reuerberatorius.

Furnus cæmentatorius eſt, Num.1. in quo ignis ad res cæmentandas dextrè accommodatur. Varij in huius operationis negotio poſſunt adhiberi furni, ille tamen, quem modò deſcribemus, tum ob ignis continuitatem, tum ob eiuſdem conuenientem graduum adminiſtrationem, præ omnibus aliis nobis arridet, & ſequente modo erigitur: Fiat murus ex lateribus in quadrum, qui intrinſecus cubitalis ſit lateraliter, & ſurſum ad ſectionem primam vſque pedalis, ad coniſterium, litera A. notatum, conſtituendum. Porrò ad ſecundam ſectionem adhuc pedalis fiat, ad ergaſterium conficiendum, quod litera B. oſtendit. Inde ad turrim furnus inclinari debet, C. ad altitudinem vnius pedis. Porrò ab huius furni cuſpide turris. D. Tripedalis in altum euchēda eſt cuius interior pars ſit pedalis capacitatis. Atq; ita exſtructi huius furni proceritas erit ſex pedum, vel trium cubitorum. Duo autem oſtiola in pariete anteriore ſunt relinquenda: Vnum, E. in coniſterio continens tertiam cubiti partem in latum, & ſextam in longum, cineribus eximendis, aërisq; attrahendo aptum: Alterum F. in foco ſeſquialterum quadrantem cubiti habens. Intra hæc oſtiola craticula ferrea ponitur, & ſupra illam terrea aliqua lamina, cui tegula fornicata vel pyxis cæmentatoria ſuperimponi poſſit, collocatur. Tegulam hanc fornicatam, vel pyxidem cæmentatoriam carbones è turri recta prolabentes tegant, & igniunt. Præterea quatuor foramina, in quolibet nempe pariete: Vnum G.G. ventilabra dicta, in deuexitate ſunt conſtituenda, vt carbones vnco ferreo moueri per illa queant. Habeat & turris foramen H. in ſupremo ad auricularis digiti amplitudinem. Hoc foramen nunquam ferè clauditur, ſed vt ignis aërem fouentem ad ſe attrahat, apertum relin-

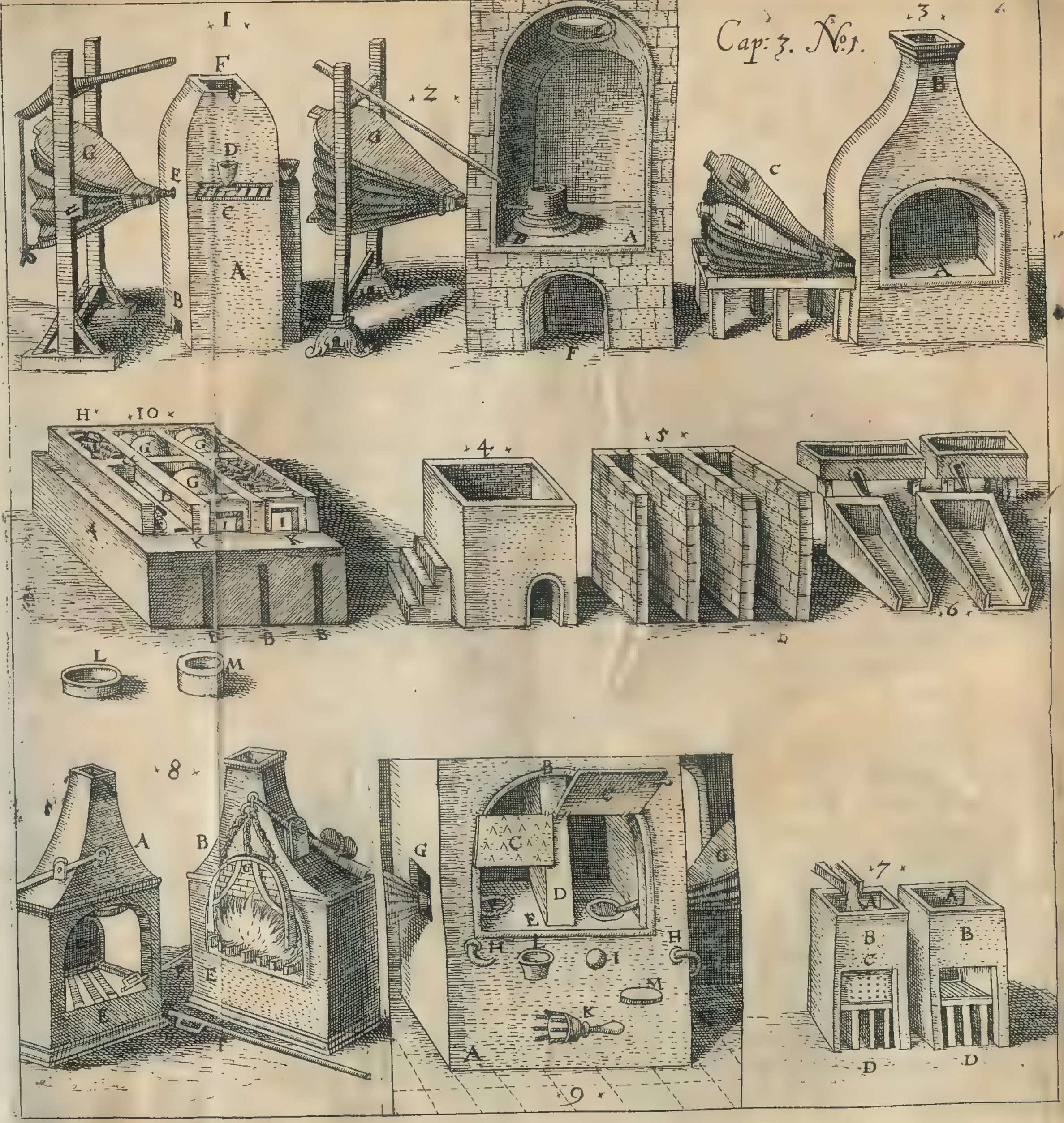
relinquitur. Reliqua ostiola & foramina suis obturamentis probè clauduntur, vt fumus secundum operis exigentiam ignem accensum 24. horarum spatio continuum ritè fouere possit.

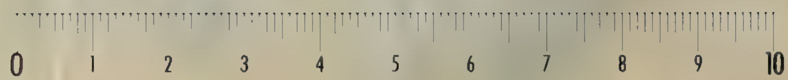
Fornacem cæmentatoriam sic describit Agricola in 10. de Re metallica: Fornax tres cameras habeat, quarum infima sit alta pedem. In hanc & aura per os eius penetrat, & cinis decidit, & lignis combustis, quæ ligna sustinent bacilla ferrea sic collocata, vt cratis figuram repræsentent. Mediæ altitudo sit duorum pedum, per cuius os in eam immittuntur ligna, quæ vel querna, vel roborea, vel cerea, vel lignea esse debent. Ex his enim ignis lentus & diuturnus, quali ad hanc rem nobis opus est. At suprema camera superius pateat, vt ollæ in eam demitti possint, quarum altitudinem habeat. Eiusdem fundus constet ex bacillis ferreis tám validis, vt ollarum pondus & vim ignis sustinere queant, tanto inter se spatio distantibus, vt hic bene penetrare, & ollas calefacere possit, quæ etiam ipsæ inferius sint angustæ, vt igni in medium inter eas interuallum recepto incalescant: superius amplæ, vt coniunctæ eundem aliquantulum arceant. Quinetiam fornax superius laterculis non admodum crassis, vel tegulis & luto obturetur, relictis tantummodo duobus vel tribus spiramentis, per quæ fumus & flammæ eluctari possint. Pictura fornacis hæc est.

Cum magna quantitas cæmentanda est, nulla commodior via est, quàm vt caminus iuxta sequentem Diagraphen constituatur. Quanquam enim & alij furni possint parari: Hic tamen, mea opinione, est vtilissimus. Fouet enim ignem horas 24. ea constantia & continuitate, vt non multum in eius cura sit laborandum. Fit autem in hunc modum, Num. 2. Ex laterculo cocto extrue quadratum, quod interna amplitudine habeat cubitum, tantundemque altitudine. Deinde reducatur modicè ad angustias obliquatis lateribus in altitudinem dimidiati cubiti. Hinc educatur in altum turricula acediæ vsque ad sesquiulnam, vel duas, cuius interna amplitudo sit sesquicubitalis, & longitudo totius camini 3. vel 4. vlnæ. In anteriore parte duo efformentur orificia, inferius longum trientem, altum sextantem, vt aura possit penetrare: superius amplum 4. vlnas, & dimidiam, & eiusdem altitudinis. Iuxta hoc disposita esto craticula ferrea, quæ contineat laminam fictilem intra fornacem.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Cap. 3. No. 2.
·11·
·12·
·13·
·14·
·15·
·16·
·17·
·18·
·19·
·20·

Cap: 3. No. 1.

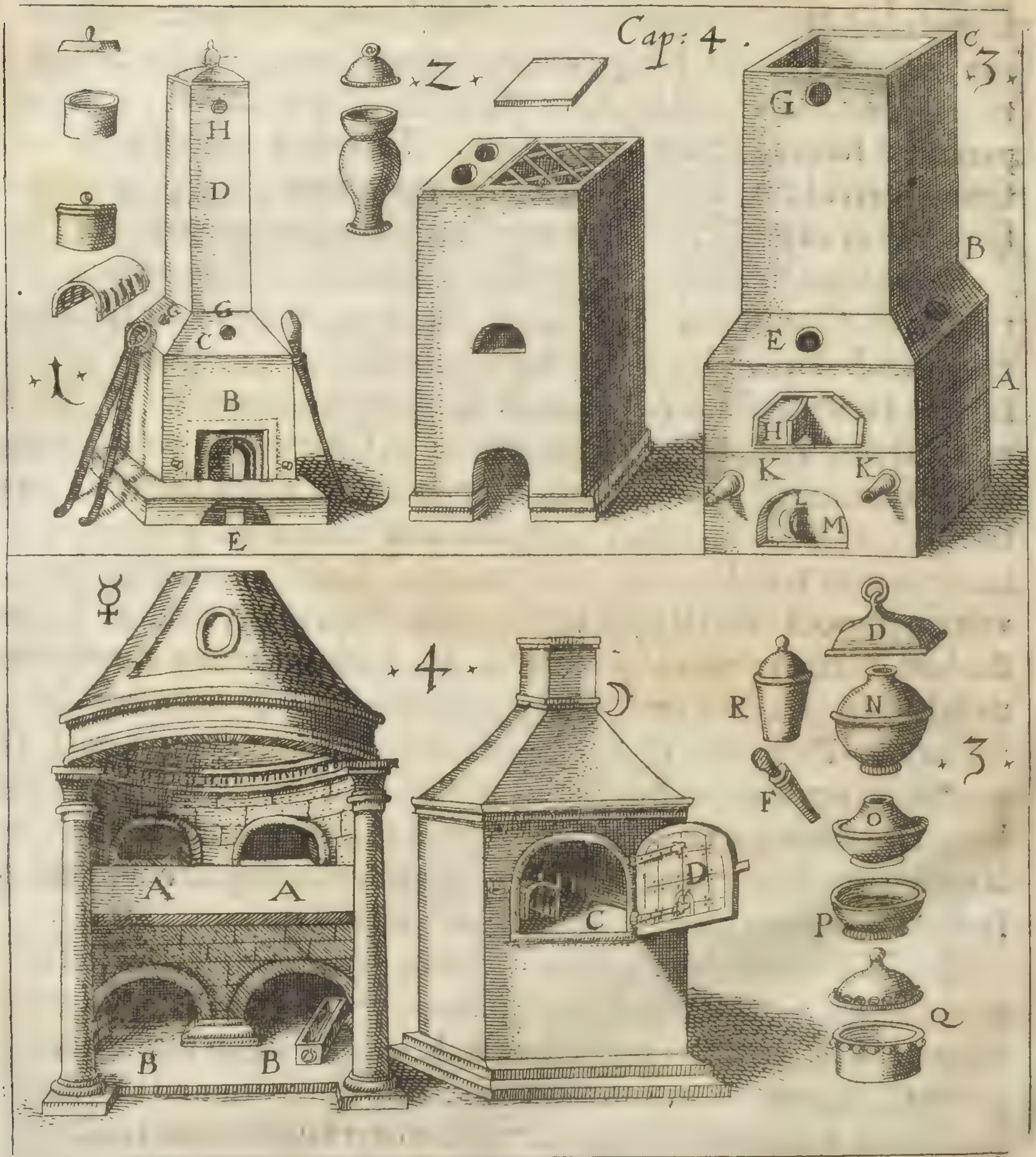

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

cem. Super lamina locetur tegula (quali vtuntur probatores in sua fornacula) quæ exæquet orificij altitudinem, sub quam cæmentum inferri, & in tuto esse possit: vel etiam sine tegula olla cæmentatoria ponatur super laminam. Qua se obliquat fornax, quilibet parietum habeat vnum spiraculum. Turriculæ accommodetur suum operculum, sub quo ferè iuxta marginem aliud paruum respiraculum expressum esse oportet, ne suffocentur prunæ, Num.3.

A. Spatium pyriaterij & ergasterij; quæ duo distinguuntur craticula. B. Obliquatio fornacis, in cuius parietibus sunt quatuor fumaria: Et hæc est Ergasterij superior veluti concameratio seu testudo ad reuerandum comparata. C. Turricula acediæ. D. Eius operculum. E. Spiracula seu fumaria. F. Conus, quo obturantur. G. Prunarum respiraculum in turricula amplitudine digiti auricularis. H. Ostiolum superius, cum ansatis valuis. K. Trabes, quibus innititur tabula fictilis, & craticula. Eæ prominent hic foras, vt item imponi tabella possit, vel reclinari super eas valuulæ. L. Ostiolum inferius cum valuis ansatis. M. Foramen auræ ingredientis sub ansa. N. Olla cæmentatoria ventricosa. O. Olla humilior, sed latior. P. Testa. Q. Pyxis cæmentatoria ferrea cum nodis, vt constringi operculum filis ferreis possit. R. Alia pyxis, vtraque solet in cæmento regali in summo habere exiguum foramen, vt violenti spiritus salis ammonij subterfugiunt circa rupturam pyxidis. In figendo tamen foramina etiam obstrui possunt.

☿. Cæmentatorius Panthei, Num.4. A. Focus est cum testudinibus arcuatis. B. Testudines sub foco, quibus solet supponi capsa cum aqua ad alliciendos ex foco halitus inter cæmentandum vagantes. In opere verò fusorio excoctoriove remouenda aqua est. ☽. Vstrina Agricolæ sub tegula, vbi C. notat ergasterium concameratum, quod sursum abit in caminum subdialem. D. Foriculæ ferreæ cum ostiolo sustinentes vicem valuarum in furno præcedente. Porrò in cineritiis magna fraus est, si lignei bacilli vel ramenta eis occultentur. Nam in combustorum locum secedit metallum. Idq; sibi solent fraudulenti excoctores rapere, de quo dispiciendum sedulò est Dominis Fodinarum. Hactenus Furni cæmentatorij, tàm pro ære, quàm pro vsu medico.

Vide sequens Schema.

CAPVT V.

De Furnis Reuerberatoriis.

EIVSMODI fuerunt Furni Cæmentatorij: Nunc ſequuntur Reuerberatorij, in quibus impoſita materia à reuerberante flamma calcinatur. Hic ſequenti modo artificiosè exſtruitur, Numer. 1. Erigatur murus lateritius in forma oblongiori, altitudine vnius

vnius pedis, pro conisterio. A. In eius pariete alterutro locus vacuus ad quatuor digitos latos ostiolo, per quod cineres eximi possint, relinquatur sub litera B. Huic muro impone cratem transuersè, quam litera C. demonstrat, & super illam murus D. adhuc pedalis fiat pro foco, qui supra prædictum ostiolum etiam alterum, E. signatum, per quod ligna immittuntur, habeat. His ita compositis, solarium F. supra murum ex lateribus conficitur, quod posteriorem murum ad tres digitos latos non contingat, vti per istud foramen G. flamma permeare possit, & in sequente camera retenta in materiam reuerberare cogatur. Porrò relicto in pariete anteriori ostio mediocri. H. Supra illud solarium, vbi materia reuerberanda imponi eximiq; possit, reliquam furni partem, quæ altera reliquorum paulò humilior sit, concameratione firma I. occludimus, atque tàm posteriorem, quàm anteriorem furnum, relictis in facie digitis latis duobus supra prædictum superius ostium quatuor iuxta se positis ventilabris, litera K. signatis, quibus ignis dextré & conuenienter dirigi, eiusque calor augeri minuive, pro arbitrio & exigente negotio, possit, muris lateritiis firmatum obturamus. Omnibus hunc in modum exstructis, cuilibet ostiolo suum conueniens obturamentum formamus, illiq; imponimus, furnumque vsui inseruire iubemus.

Libauius in comment. Alch. part. 1. lib. 4. de Extractionib. cap. 15. pagin. 322. & 323 talem formam demonstrat Reuerberij, Num. 2. A. Pars anterior, in qua ampla rima, per quam ampullæ rostrum prominet. Ea luto obturanda est inserto vase. B. Posticum. C. Latus sinistrum, quod officinæ parieti potest adhærere. D. Latus dextrum. E. Tectum ex tabulis vel lateribus. F. Cinerarij spatium. G. Præfurnium. H. Ostium cinerarij. K. Signa trabium, quibus luto obductis innititur ampulla loricata. Eas trabes ex ferro esse, & in medio curuatas ad recipiendum ventrem, vtile est. L. Ampulla recipiens. M. Ampulla tradens, pro qua potest esse retorta. N. Infundibulum, in quod influit liquor ex ampulla fundo perforato. O. Recipiens secundum in aqua frigida positum. Hæc vasa firmo glutine cohærent. P. Frigidarium. Q. Fenestræ, per quas super ampullam carbones immittuntur. Eis respondent duo spiracula in antico.

Ex hac forma destillari solent fortes aquæ & spiritus cum oleis mineralibus, Num.3. Furnus ex laterculo constat, & potest pyriaterio, cinerarioq; seruatis effringi, & pro vasorum ratione mutari. Flamma eluctatur inter lateres, quibus tegitur. Quæ à sinistris est ampulla, interdum in sublimiorem ventris partem foramine pertunditur, ne violentia spirituum rumpatur. Id autem ligneo cono obturatur, & reseratur, cùm necessitas postulat. Ignis per stipites ligneos procuratur, postquam paulatim per gradus prunarum adminiculo est incensus, & fornax concalefacta. Vasa fulciuntur bacillis ferreis, vel capistris luto illitis.

Varij sanè sunt modi calcinatorij, cuiusmodi adhuc videri possunt; Ex Libauio tales in medium adferuntur, Num.4. Ex dispositis laterculis super foco extruitur, vt latitudo longitudini sit dupla. A. Frons. B. Latus. C. Cinerarium, quod tegitur crate, sed non tota patente. Lateres enim lati parietibus applicantur, vt in medio tantum foramen relinquatur pro spiritu & cineribus, crates constat ex bacillis ferreis triangularibus, quibus interponuntur lapilli iuxta capita in muro, ne moueantur. D. Pyriaterion super crate, in quo accenduntur arefacta ligna. E. Ergasterium cum tabulato ex lateribus planis, in medio relicto foramine, per quod eluctentur & regantur flammæ. Trabes ferreæ tabulatum sustinent. In eo collocantur ollæ cum materia calcinanda, nec abludit à vitrariorum dispositione, foramen seu ostium. F. Aliqui in antico faciunt, aliqui in latere, vt per id inferri catini, & opus inspici possit. Clauditur furnus laterculis transuersis. Quæ spiracula sint relinquenda, & quæ ratio graduandi, artificis committitur industriæ. Variæ eius formæ nobis ab authoribus offeruntur, ex eis quasdam huc proferre placet, vti videre Num.5. Quadratam hanc figuram voluisse Catonem, ratio mensuræ exigit, & est dupla longitudo ad latitudinem. Orificium & fauces summæ possunt esse rotundæ, vel quadratæ; Et sanè fornacis interiorem dispositionem angulosam esse, exitum autem rotundum obiecto tectorio nihil prohibet. Latera in præceps vergunt, ne calx sidat. Structura & exædificatio debet esse iusta, & foris fartura munita, seu tectorio, quod nos incrustationem dicimus, ne calor vel flamma per hiantes rimas possit euagari. Nam ideo in angustum surgit, vt coarctata flamma sit validior, & quasi reuerberans.

rans. Quæ de electione lapidum habet, ea etiam ſunt apud Vitruuium lib 2.cap.5.vbi iubet calcem coquere ex albo lapide, vel ſilice: Ex ſpiſſo duroq; quidem ad ſtructuras; ex fiſtuloſo verò ad tectoria. Ignis continuus eſt ad horas 60. ſeu triduum ferè, vt Commentator Vitruuij ſcribit, quanquam alicubi etiam diutius aut breuius foueatur pro firmitate materiæ, & aliis circumſtantiis. Decedit lapidum ponderi pars tertia vel circiter. A. Fornax Catonis vnius præfurnij. B. Duorum, quorum inferius eſt cinerarij oſtium, & diſtinguitur à ſuperiore ſeu pyriaterio crate, vel diſpoſitis laterculis ſaxisve arenariis pro crate. Quomodo inferri ſaxa debeant, & ordine diſponi, vt ignis poteſtas in omnes agat, diſcendum apud calcarios. Plerique in cameratum fornicem circa pyriaterium redigunt, ſed relictis meatibus ad ſuperiora.

Eſt etiam calcinatio per ollas, Numer.6. in ſuis reuerberiis, aliquando focis, nonnunquam extemporaneis furnis: Ex quo genere ſunt, quos in atramento ſeu vitriolo calcinando ſic depinxit Dornæus. In cæteris calcinandis varia adhibentur reuerberia, furnique fuſorij, & ſimiles. Geberus calcinaturus metalla mollia, probat fornacem magni ignis. Metallum in patinas ferreas vel terreas digerit, inq; furnum calcinatorium ita ponit, vt ignis ſubdi poſſit, carbones ſupponi, & ſufflari. Statuit eaſdem ſuper tripode, vel tribus columellis è lapide, & parietibus conſtanter interuentu lapidum iungit. Quid multis opus? Pingunt furnum quadratum, & catinum rotundum, ita collocato catino, vt cutis concreſcens detrahi poſſit, igne ſubtus valido. Non ſubterfugit plumbum, vt in excoctoriis, ſed cogitur ignem pati. Fingat ſibi quiſque furnum.

Libauius in comment. Alch. part.1. lib.3. de diſtractionib. cap.21. pag.282. tale Num.7. demonſtrat etiam calcinatorium: ♃. Ciſta calcinatoria. ♄. Eius operculum humatum, á quo ſuſpendendæ lamellæ, eius locum ſuſtinere olla ſimilis poteſt; aut fortuitus aceruus gigartorum, aut polentæ hordei excocti, &c. ♂. Olla cineribus calidis plena, in quibus ſepultæ ſunt prunæ iuniperinæ, & olla cum medicina acri halante, operculum intus vncis inſtructum eſt ad lamellas tenendas. ♀. Arenarium cum foco viuo. Ei lebes terreus imponitur cum hydrargyro vel plumbo. Lebeti tuba inuerſa affigitur luto. Tubæ orificio inſternitur lamina metalli, ſi hoc eſt

 calci-

calcinandum: ſin hydrargyrus, is in ſacculo ſuper fumum plumbi vel cinnabaris, vel ſulphuris demittendus eſt. Iſta tuba poteſt fieri tricollis ſeu triuertex, vt ſigno ⊙. ad plures laminas ſimul calcinandas. Cætera committimus ingenioſis.

Calcinatio per aquas fortes, interdum etiam peculiaribus perficitur furnellis, quos ſeparatorios vocant; alias arenis, cucurbitis, tripode, &c. Figura ſingularis hæc eſt, Num. 8. A Fauces duæ, per quas immittitur cucurbitula ſeparatoria, & retrahitur. B. Feneſtræ ad contemplandum vitrum. Poteſt ibi pauimentum fieri, vt interſit inter pyriaterium & ergaſterium. Calorem verò accipiat per foramina. C. Oſtiola fornaculæ. D. Cineraria, & reſpiracula. Cineratio imponitur lamina ferrea perforata quieſcens ſuper fulcris ferreis ſeu bacillis. E. Cappa vitri, quæ & Furno calcinantis idonea. F. Armillæ fornacem coërcentes.

Alij tám laborioſam fornacem repudiant, contentiq; ſunt foculo cum tripode armillari, Num. 9. Talem depinxit Erckerus in ſecundo Docimaſtici, &c.

Antiqui tali etiam vtebantur fornace reuerberatoria, vti videre eſt, Num. 10. Varij poſſent adhuc dari ſpecies, verùm nulla nobis occurrit melior ac habilior, quàm illa, quæ Num. 1. in principio cap. appicta eſt. Nunc ad Caput ſextum accedemus.

Vide ſequens Schema.

CAPVT

Cap: 5.
3
1
6
4
5
9
8
10

CAPVT VI.

De Furno vesicæ, & catinario.

HACTENVS furni calcinatorij. Dissolutorij sunt furni simplices, cuius ope, subtile à crasso traiiciendo, res dissoluuntur. Sunt autem Ascensorij, aut Descensorij. Furnus ascensorius est, quando ascendendo dissoluimus. Is siccus est, vel humidus.

Furnus siccus est, vbi vas materiam continens nulli aquæ imponitur, sed præter humorem externum dissolutionem promouet; quod fit in vesica vel catino arenario.

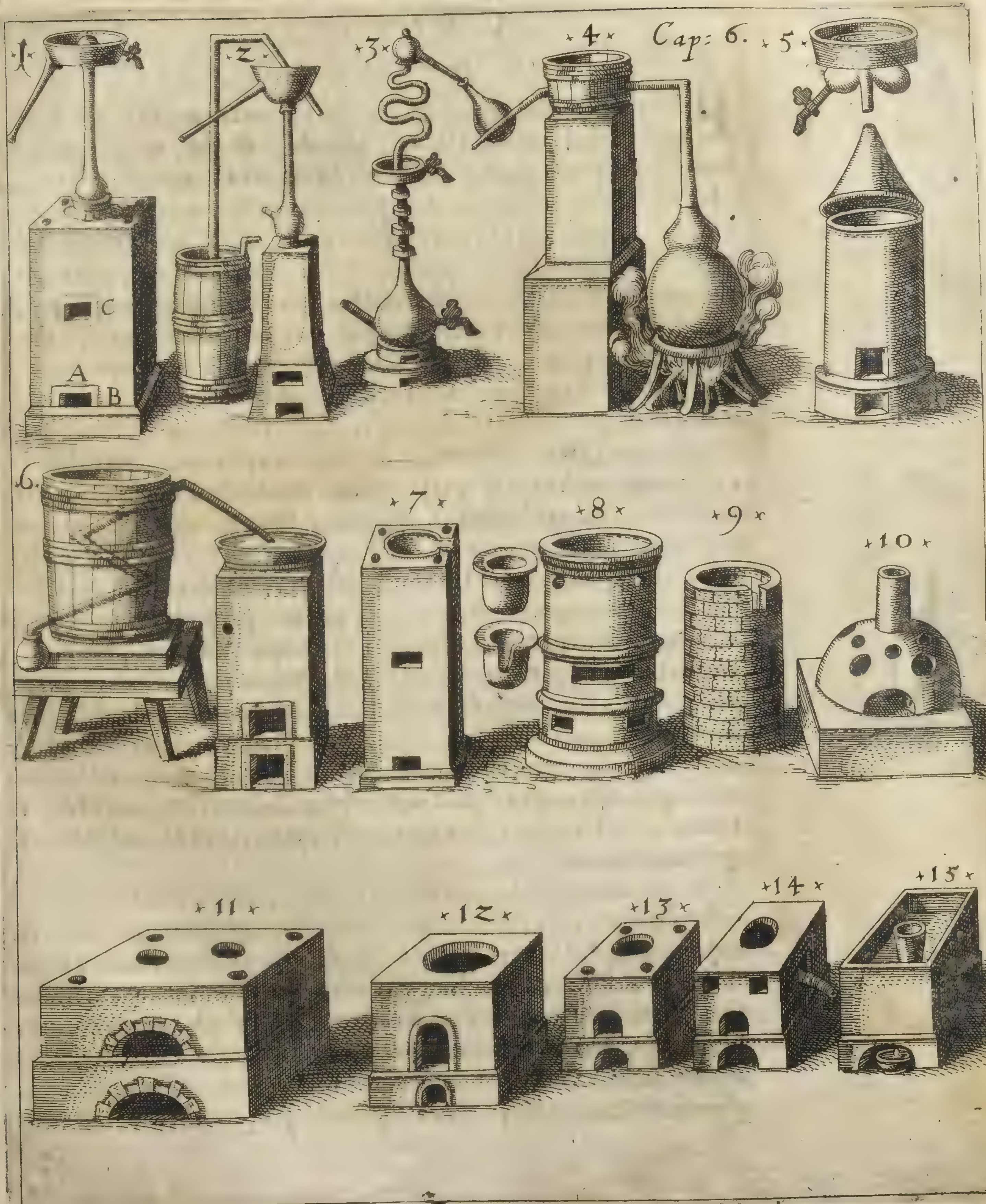
Furnus vesicæ est, qui rei in vesica dissoluendæ inseruit. Is appositus Num.1. eiusmodi est: Quatuor muri in quadrum pedalis altitudinis (vt tamen latitudo pro vesicæ capacitate variari possit) pro conisterio, quod litera A. designat, erigendi sunt. Sed ab vno latere in fundo duo fragmenta sufficiant ad angulos ita posita, quod in medio illorum spatium inane cinerario ad 6. digitos lato & alto, B. notato, constituatur, & super illud reliquum eiusdem partis cæteris est coæquandum. Super hoc structum bacilli ferrei in modum craticulæ sunt collocandi. Ita conisterium exstructum erit. Super hoc pares pro foco conficiendo struendi sunt muri, altitudine sesquipedales, relicto ostiolo in medio furno, litera G. signato, per quod carbones administrari possunt. Super hunc murum baculum ferreum, qui impositam vesicam, ne dilabatur, retineat, ponimus. Hisce itaque exstructis murus ad altitudinem vesicæ pro ergastulo conficiendo continuatur. Obseruandum tamen est, furnum tantæ capacitatis extruendum esse, vt inter illum & vesicam duorum digitorum spatium ad minimum intercedat, quo calor vesicam debitè circumdare possit. Imposita denique vesica D. furnus tegitur, prominente nihilominus vesicæ orificio, 4. item ventilabris E. relictis. Tandem cuilibet foramini suum obturamentum formatur, eique imponitur. Species eiusdem plures vide Num.2. Num.3. Numer.4. Num.5. Num.6. &c.

Num.7. Catini furnus est, quo catini adminiculo res dissoluimus, eodem modo, quo superior sese habet, nec quicquam ad structuram quod attinet, ab illo diuersus est, nisi quod loco vesicæ catinum, vel aliud vas materiam dissoluendam continens, imponimus,

mus, & furnum obſeramus. Si autem præter catinum igne aperto aliquid per inclinationem aut latus diſſoluere velimus, furnus aliquo in latere quatuor (vel pro re nata) ſex digitis latis ad conuenientem capacitatem vacuum locum habeat, neceſſe eſt, per quem vas promineat. Hic furnus maximi vſus eſt in omnibus fermé diſſolutionibus, ſiue per cineres, ſiue per arenam, ſiue per ferrum fiant, ſiue tandem per ignem nudum perficiantur. Libauius noſter tales nobis depingit formas, Num. 8. Furnus catinarius cilindrotes, inquit, cuius ima pars coniſterium bifore: Media pyriaterium ſeu hypocauſtum: ſumma ergaſterium. Huic adaptare vel ahenum poteſt pro balneo, vel veſicam pro ſtufa ſicca, vt appellant, vel catinum cinerarium, aut arenarium. Si item placet, ſolidam continuamq; fac totam & fixam ex latere ſecto in circulum: vel opere figulino partibus diuiſam. Non opus eſt, vt admonearis trabe ferrea, aut murulis, aut bacillis ferreis muro inſertis diſcernendum eſſe ergaſterium, ab hypocauſto, vti nec crate ſeparandum coniſterium. Illud obſeruant Magiſtri, vt ouali figura paulatim ergaſterium ſtringatur & capacitas vtraque (etiam pyriaterij) in cratulam anguſtam deſinant, ſicut ſupra vidiſti. Nonnulli cinerarium ſpatium geminant. Sic enim calor validior ſubminiſtratur foueturq; diutius. Itaque hi quatuor partes fornacis habent. Addunt aliqui quintam. Includunt enim totum opus, quod alias ſub dio eſt, cœlo, ſeu teſtudine concameratæ, defenſionis gratia, & vt calor eó felicius operetur. Sed in pleriſque hoc cœlum actu non differt ab ergaſterio, cùm eius ſit tegumentum. Cæterum iſta fornax rectis vaſis potiſſimum eſt accommoda: Præterea etiam inſeruire poteſt operis apertis pro anemia, vt fuſionibus, decoctionibus, &c. Sed pictura altera, Numer. 9. inciſuram habet pro retortis, ſiue nudo igne committendis, ſiue cinerario, aut arenario interuenientibus: & poteſt etiam vtraque quadrata, vel quadrangula ſpecie conſtrui, nec vni ſaltem vaſi, ſed pluribus communis fieri, ſiue ea ſingularibus catinis ſint donanda, ſiue vna amplo communiq; comprehendenda. Ea ſic poteſt fieri: Amant formas rotundas plerique, quod accommodatæ ſint perfectioni ad exemplum maioris minoriſque mundi & monadis hieroglyphicæ. Pro eis aliqui polyganias faciunt, quibus ſubſternunt quadratum pedamentum, aut pentagonum, hexagonum,

octaedrum, pleraque pro loci opportunitate & arbitrato. Imitare, quod tibi suaserit præsens consilium. Quas iam oculis subiectas vides, Num. 11. cubum repræsentat, Num. 12. quadrangulum ἑτερομηκής. Cubi planum fecimus Rhombi forma. Tu fac quadratum rectilineum, aut Rhomboides. In eo vnicum saltem foramen pinximus pro vno catino; si placet, tu exprime 4. aut 5. ita vt per medium descendat canalis in craticulam, per quas prunas deiicias. Circumstent ad angulos 4. catini, quod maximè tunc fieri potest, cùm in officina nullo latere impingit, sed vndiquaque liberum habet accessum. Nihil tamen prohibet posteriore parte parieti cohærere. Præterea etiamsi 4. sint foramina, non tamen necesse est tot supponere catinos, si vnus sit satis amplus: Et pro hoc nos picturam dedimus, in cuius antico vides ab angulis paulatim versus craticulam coarctatum spatium esse, figura ouali, iuxta craticulam ostio peruia. Super illud ostium ab arcu duorum digitorum distantia fundus catini desinit. Nos quidem ostio assignauimus tertiam partem altitudinis ergasterij & foci; sed tu in tua officina sequere rationes tuas. Tectum planum est, nimirum ex tabulis ferreis 4. totidem faucibus perfossis, & si libet addere canalem medium, quo loco concurrent, lunatim excisa debent esse, vt circulum exhibeant. Aliter pro vno vase id adaptabis. Pro ferreis laminis seruient fictiles, aut etiam testæ, & lateres plani, nisi velis rectorium inducere ex cæmentis vel luto, vel vtroque, quæ vt sustententur, trabes transuersæ facient. Cinerarium duplo humilius est foci & ergasterij spatio. Sed in re manifesta non opus est verbis. Ex varietate hic plures formas conspicere potes, Num. 10. Num. 13. Num 14. Num. 15. quarum explicationes poteris capere ex comment.

Alch. Libauij, part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 33. pag. 170. & 171.

Cap: 6.
1
2
3
4
5
A
B
C
6.
7
8
9
10
11
12
13
14
15

CAPVT VII.

De Furnis Balnei.

BALNEI furnus ſequitur, Num.1. vbi in aheno calidam continenti diſſoluimus. Hic furnus eodem modo, quo ſuperiores furni exſtruebantur, erigitur, & loco veſicæ vel catini ahenum, ad id fabrefactum, æneum ipſi imponitur. Aſt in roris balneo aheno aliud quoddam vas ex cupro cuſum, ſequentiq; modo formatum ſuperimponitur. Fit vas rotundum, duorum aut trium pedum altitudinis, cuius imum literæ A. intra ahenæ ſinum recipiatur, & commiſſuræ adeo quadrent, vt aptè concludi & conſtipari poſſint, ne tantillum auræ vel vaporis exſpiret. Ex huius vaſis aliquo latere, canalis vel epiſtomium prominet, qui labiis inferioribus ahenum petit, vt exigente id neceſſitate, per illum recens aqua ſuffundi poſſit. Proxima ab aheno hoc vas circumcirca plicam aliquam habet, cui lamina perforata B. quaſi ſeptum tranſuerſum, impoſita vaſa continens, accommodatur. Sæpenumero etiam accidit, vt plura digerenda ſimul veniant, quam vnum eiuſmodi vas capere poſſit, quocirca ad penuriam hanc ſupplendam, alterum primo, vel etiam tertium, tempore neceſſitatis, & exigente digerendorum copia, ſecundo imponi poteſt. In ſummo vaſis operculum cupreum, C. conuenienter iuncturas claudens, ne vapor inde exhalare queat, adaptamus. Quando autem per Balneum roris abſtrahere aliquid animus eſt, vaſis huius non egemus, ſed cucurbita aheno profundiori, imponitur, hac tamen cautione adhibita, ne aqua ad vitrum pertingat. Oportet enim vt tantum vapor illud circumdet & calefaciat. Tandem operculo balneo inſeruienti, vt vapor exhalare nequeat, obſeratur.

Varias formas Libauius noſter inducit, ex quibus aliquas huc referre placet, vide eius comment. Alchem. part.1. lib.4. de Extract. cap.9. pag.308. Num.11. & 13. A. Murus, quo pyriaterium ab ergaſterio eſt diuiſus, & in cuius parte anteriore eſt balneum, in poſteriore focus & furnus. B. Furnus ſub cortina, in quem putamus per murum foramina ſeu æſtuaria penetrare, vt aliquis calor, modicus tamen ſubintret, & balneum foueat. Quanquam enim cortina plumbea eſt, non tamen facile liqueſcit aqua prohibente, ſicut nec

cùm

cùm apud Plinium lixiuia decoquuntur ex eodem metallo vasis. C. Berchile seu cortina aquam & vasa continens. Eam quadratam intelligi, docent verba Bulcasis, quæ volunt compingi inter se latera. Nihil tamen prohibet, quin etiam figura rotunda exprimatur. Interpres scripsit, paruum fieri debere Berchile, & ollam æream magnam: & tamen indicat, pluribus cucurbitis capiendis fuisse aptum. Itaque illud paruum putamus, humilia latera designare. D. Operculum tot foraminibus peruium, quot sunt cucurbitæ, fuitq; tantus apparatus proculdubio non vnius atque alterius gratia procuratus. Quomodo emineant cucurbitæ & alembici, non est difficile intellectu, itaque eos omisimus. E. Canales ex aheno post murum in cortinam spectantes, possuntque collocari humilius. Nam ferè ex fundo ahenæ prodeunt. F. Aquæ ductus ad abundantiam deriuandam. G. Furnus cum aheno. H. Fumi canales. Quanquam autem hæc balnei ratio hodie non est in vsu; similis tamen dispositio excogitari potest. Talis ferè est illa, in qua furnus quidem sub aheno ignem fouet: sed à foco in proximum murum recessus est, & caminus, in quo ahenum cum aqua collocatum eodem semper igne incalescit, aquamq; calefactam per Epistomium in Balneum ante murum infundit. Gesneri quoque pictura similitudinem expressit: sed omnium accommodatissimæ sunt acediæ, in quibus balneum vnum aut plura turriculæ ignem & carbones continenti accommodatum est, vt supra positæ figuræ ostendunt.

Satis aperta est hæc figura, Num.2. vbi litera A. ponitur, intelligas pyriaterium paulatim coarctatum esse in ventrem angustum, cuius ima pars seu fundus craticulam habet, litera B. notatam, quæ vt conspici possit, ostium laxauimus. C. Operculum furni cum spiraculis quatuor. Foramen in medio eius ita capax est, vt comprehendat ahenæ collum. D. Capsa ex ligno, vel terra figulina non affixa, sed mobilis. E. Testudo.

Est & aliud Balneum phiolarum, Num.3. quo spiritus subtilissimi, atque adeo vera Quinta Essentia vno opere, & cum crassiore aquosioreq; succo ita secernitur, vt inuisibili specie per alembicum in conceptaculum decurrat, ibiq; colligatur. Dispositio Libauij hæc est: A. Tegumentum fornacis circulare cum quatuor respiraculis. B. Operculum aheni cum foramine ad aquam immittendam.

dam. C. Phiolæ collum. D. Spongia in eius medio. E. Filum, cui alligata spongia. F. Commissura cera farta, & charta. G. Orificium phiolæ prominens in alembico, inuolutum charta. Plura simplicis balnei exempla producere, nostri non est instituti, duas tamen formas arcanas, quarum vnam, Num. 4. pro destillando S.V. ordinamus, alteram pro spiritu vitrioli, Num. 5. quas ex pictura demonstratas vide: Adderemus etiam illam, per quam destillantur spiritus vegetabilium, sed illa facilis ac simplex, requiritq; paruum tantúm phiolam, &c.

Inter Furnos ascensorios hîc etiam notandi sunt illi, qui ad sublimationem habiles existunt: Primò audiendus Libauius; deinde ex nostra praxi aliquos demonstrabimus. Vide comment. eius, part. 1. lib. 4. cap. 7. pag. 301. Num. 6. Sublimatorium cœcum. Num. 7. Sublimatorium rostratum. A. Cinerarium. B Pyriaterium. C. Spiracula. D. Orbis terreus excisus in medio. E. Collum matulæ; Et est fistula terrea, cuius duplex forma seorsim repræsentatur literis H. & K. Forma H. amplectitur matulæ collum, eiq; foris agglutinatur; sed K. desinit in limbum excisum, qui inseritur in matulam, quam tunc intus oportet simili limbo instructam esse, vt superficies cauitasq; interna sit æqualis; Aliàs prohibebitur ascensio per latus, & impedimentum spiritibus obiicietur, quin hærebunt in extante margine, nec eleuabuntur ad operculum. Non autem tantùm per mediam capacitatem sursum feruntur, sed & repunt per latera, quibus veluti per viam ducuntur, & diriguntur: nonnunquam etiam accrescunt more pruinæ. F. Capitellum seu Alembicus cœcus foratus in vertice, vt spiritus humidi exeant; & deinde Baculus M. inseratur in explorandum sublimationis progressum, præcipitandumque deorsum, quod hærere nolumus, vt fit, cum hoc opere figimus, vel vnimus. G. Forma matulæ continentis materiam, quæ vix tertiam aut quartam partem debet implere. Qui enim multum vasi angusto indunt, sublimationis successu priuantur. N. In altero schemate cucurbitæ collum designat. Nam pro matula etiam cucurbita ex amplo paulatim in angustum coarctata seruire potest: sed dilatatum oportet esse orificium. O. Alembicus sublimatorius cum rostro curto. Addi illi nihilominus foramen in vertice potest, ad explorandum sublimationis euentum.

Alia

Alia ſublimationis ratio per ollas multiplices, hac etiam depingi poteſt ſpecie, Num.8. Nihil refert in hoc ſchemate, ſiue omnes ſint ollæ fictiles, ſiue Alembici pertuſi, excepto fumo, cœci, aut roſtrati, vel inferiores poſſunt cœci eſſe, ſummus roſtratus, vel contrà imus roſtratus, cùm humidi ſpiritus non tàm altè ſcandunt, quàm ſicci. Summa olla eſt caput Arimaſpinum, aut Cyclopicum monoculum. Pro eo interdum eſt galea ferrea, præſertim in ſublimando ſtibio. Sublimationis in latus apud Euonymum fit mentio. Eius pictura eſt huiuſmodi, Num.12. Furnus reuerberij, in cuius Ergaſterio duæ cucurbitæ oblongæ obliquæ ſurſum contundentes iunguntur, occurrentibus ampullis in ventre vno foramine pertuſis. Suſtentantur hæ fulcris, vel ſcabellis, aut tripodibus. Licet cuilibet effingere firmamentum pro arbitratu. Luto cucurbitæ armantur, firmiſſimeq; obturantur commiſſuræ. Furnus tegitur laterculis, inter quos flammæ eluctantur. Ampullæ poſſunt pannis madidis ſterni, & ſubinde refrigerari. Variæ adhuc ſunt formæ à noſtris præceptoribus inuentæ, quibus ſublimationem artificioſam inſtituerunt: Exempli loco duas, eaſq; nouas, huc referre neceſſarium duximus.

Vna eſt Florum Antimonij, Num.9. Altera eſt Florum ex Ioue & Saturno, cum ſalenitro, Num.10.

Sunt & alia genera ſublimationum, vt Florum Reguli Antimonij, ſulphuris viui, ſulphuris vitrioli, ſalis Armoniaci, Cinnabaris ex Mercurio & ſulphure, Mercurij in ſublimatum, Panchymagogi Quercetani, Mercurij per ſe, ſulphuris per plumbum, &c. Hæc à nobis omittuntur, quia non ſolùm in furnis ſita ſunt hæc artificia, ſed plerumque in vaſis, ideoque probè obſeruandum, quænam debeant illa vaſa eſſe, & deinde conſiderandæ ſunt rerum proprietates, ac naturæ, num altiùs in ſublime euehi poſſint, an verò alium gradum ſublimationis requirant, &c. De his artifex ipſe capiet conſilium.

Inter Furnos aſcenſorios non ineptè etiam huc veniunt referendi cinerarij & arenarij, ex quorum forma vnam huc transferemus ex Libauio, eamque talem, Num.15. A. Capſa quadrangula è laterculis, in qua catinus correſpondens fictilis, vel ferreus, trabibus è ferro inſiſtens, arenis impletus puris elotiſque, vel

vel sabulo ex silice. Capacitas tanta est, vt pluribus cucurbitis inseruire possit. Statuitur in officinæ pauimento liberè, vel sinistra parte muro cohærens. Tegitur latere: Relictis cucurbitarum foraminibus. B. Hypocaustum, cui duplex ostium, prius ab antico, posterius á dextro latere, vt digeri ignis possit. C. Conisterium eodem modo distributum. Magnæ ampullæ rostris commissæ sunt, vt intelligatur, hoc modo spiritus & aquas fortes destillari solere. Famulatur tamen & aliis multifariam essentiis. Nam mutari in balneum & cinerarium potest.

Furnis descensoriis annumeramus etiam destillatorium anguinum, vti appellant, à forma fistularum per multos flexus, anfractus, circulosque more anguium intortarum, per quas longo tractu means spiritus paulatim coagulat, & in receptaculum destillat. Procurari ea operatio potest variis modis, balneo, cineribus, arena: sed probarunt artifices vesicas, seu stuphas siccas, cùm ignis immediatè vas continens tangit id, quod habet succos vel offas, ex quibus spiritus aut oleum est eliciendum. Vesicæ imponitur Alembicus cum fistula ex vertice prodeunte. Ei anguini ductus iunguntur, ducunturque, vel statim in decliue per frigidæ dolium, aut cupas: Vel in medio occurrunt ampullæ, ex qua sursum surgunt, perque ambages anfractuosas in refrigerium, & hinc in excipulum tendunt. Vasa intelliguntur ex sequentibus, & quomodo essentiæ eliciantur, ex quibus rebus, qua spe, & præcellentia, alibi disputandum. Nunc aliquas σκευασίας depingamus.

Tali forma communiter vtuntur aquarum ardentium & oleorum destillatores, Numer. 14. Differunt accidentariis nonnullis. Nam furnum aliqui habent quadratum, vbi spiracula per fistulas seu tubos efformatur. Ostiola quoque in quadrum coniiciunt, estq; cinerarium modò vno modò tribus ianuis peruium. Alembicus plerumque est pileus cœcus cum foramine in vertice, cui inseritur fistula anguina. Nos ei non acuminatum, sed tuberosum verticem fecimus, vt in galeam veluti in vertice cristatam desinat. Prominēti inde cono demum inseritur meatus serpentinus in partes distributus, vt possit separari, & expurgari. Sed in opere commissuræ sunt exactè obturandæ, ne quis spiritus subterfugiat. Per dolium ita tendunt tubi, vt circulariter in decliue vergant, idq; vel simplici-

bus

bus meandis, vel geminatis, seu in orbem semper reductis more annulorum intortorum, quod Germani dicunt geschlungen / illud getrummet. Ibi spira fit ex circulis parallelis: hic vicissim protuberans & cadens flexus. Dolio aliquando subdunt epistomium, vt aqua emitti possit. Idem præstat foramen cum cono. Alias id generis formas exhibet Libauius in comment. Alchem. part. 1. lib. 4. cap. 11. pagin. 311. Vulgares modos per serpentinas, vide tales, Num. 16. Numer. 17. Num. 20.

Aliud genus Fornacis destillatoriæ cum fictili galea, & cupreo refrigeratorio aheno, quod est vsitatissimum, lignoq; calefieri potest, Num. 18.

Vulgaris modus, quo vini adustores vini spiritus refrigerant. Verùm hæc refrigeratio, quæ simpliciter per rectas duas fit arundines, est debilior, quàm vt possit ingentibus ipsorum ahenis sufficere, Num. 19.

Aliud vtilissimum instrumentum, quo artificiosissimæ destillationes modico calore, exhalatione duntaxat, & vapore aquæ calidæ, fieri possunt, Num. 21.

Vas ligneum cum basi, in cuius medio rotundum sit foramen, vt destillatoria galea inseri possit; alia item circum foramina, per quæ calentis aquæ vapores exhalent, conficito. In summitate quoque dolij, galeæ collum operculo circumdato, ac circumcirca pannis custodito. Lateralis arundo, C. litera signata, ebullientem aquam, vt literæ A. B. ostendunt, ne fornax lædatur, demit, huic inserta est alia parua arundo, quam litera D. ostendit, quæ sursum debet erecta esse, per quam plus aquæ aheno infunditur, vt subiecta figura commonstrat.

Aliud artificiosum destillationis genus, absque igne, Num. 22. Globum ex ære siue cupro, interiore parte concauum, siue integrum, cum foramine tamen paruo, vt calefaciens materia imponi queat, siue in medio diuisum, vt coniungi queat, conficito: Hunc globum in vasis aquam continentis fundum imponi, operculo cum foramine in summitate vasis, & circa galeam, vt antea indicatum est, imponito, velut etiam adiecta figura explicat.

Alia globorum absque igne calefacientium apparatio, Num. 23. Recipe partem vnam calcis non extinctæ, dimidiam partem sul-

phuris, quadrantem nitri, puri aluminis partem octauam, contunde singula, & in prædictum globum mixta inserito, atque ita obfirmato, vt neque aër, neque aqua penetrare valeant. Hoc globo magna vasa calefieri possunt, estq; genus quoddam naturalium balneorum. Globo quoq; hoc ad multas galeas, si in medium, secundùm præscriptam formam, collocetur, vti licebit.

Fornax destillatoria, in qua vno igne 32. galeis vti poteris, variasque herbas destillare, Num. 24. Hinc insequitur fornax artificiosa, in qua 40. cucurbitas vitreas poteris imponere ad destillandas ex herbis aliisq; speciebus aquas, Num. 25.

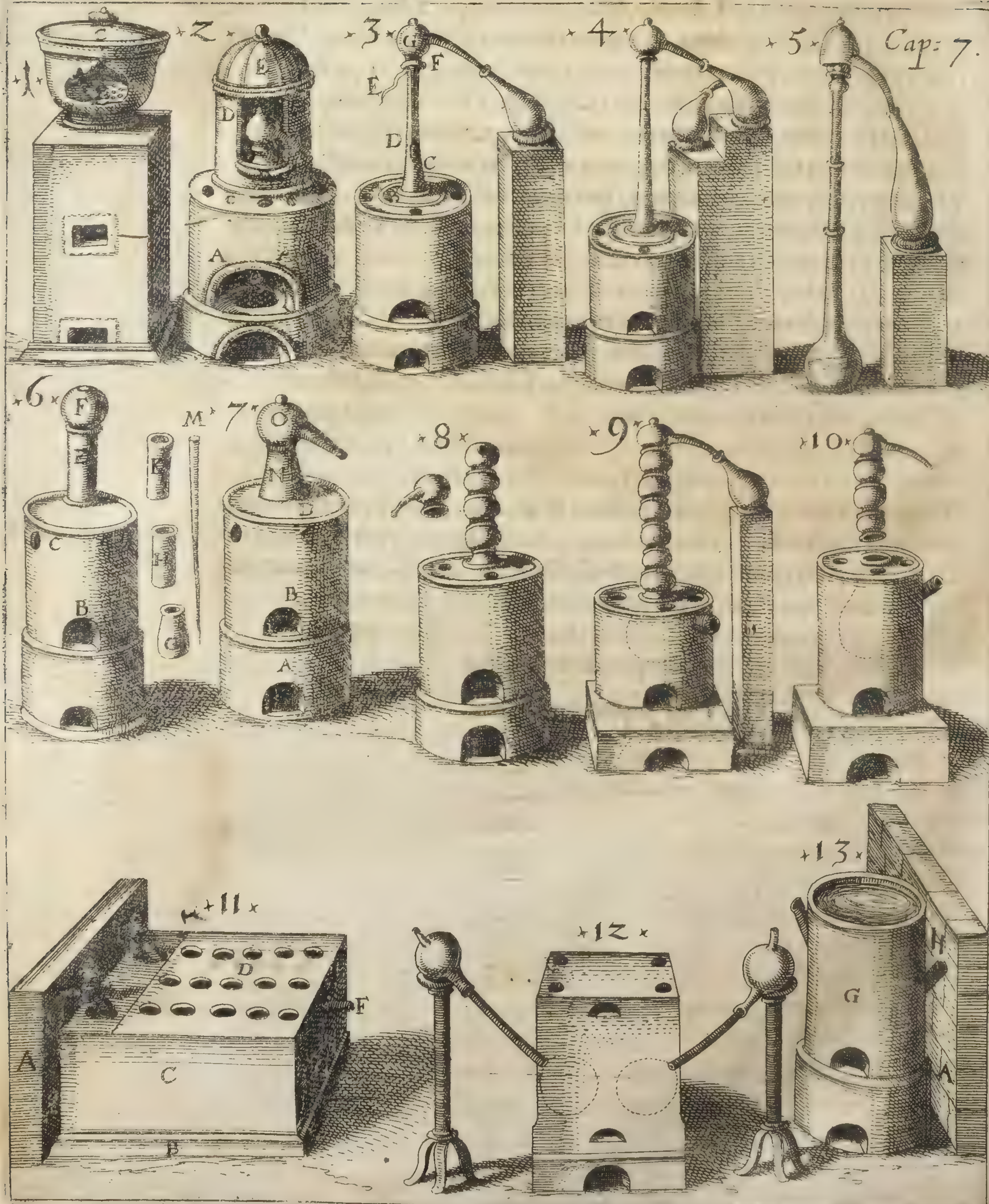
Aliud genus Testudini simile, Num. 26. in quo circumcirca 20. galeis vti poteris omnibus, duabus tantùm inferioribus demptis, iustum calorem habentibus, atque herbas vino acetove madefactas destillare. In sequenti schemate, Num. 27. apparet ahenum cupreum magnum, in quo iuxta eius quantitatem tot poteris imponere vasa, quantum instrumentum est capax.

Vsitatissima forma cum galeis 4. Num. 28. in cuius medium fictile inseri poterit, pro arena capienda, in quod Pellican, aliave circulatoria imponi poterunt. Eiusdem penè formæ sunt fornaces, Num. 33. & Num. 38. sed in eo differunt, quia simul possunt vsurpari tàm pro balneis, digestoriis, circulatoriis, ac destillatoriis, item & ad ignem apertum. Ad hos modos insequuntur varia destillationum genera ac balneorum schemata, quæ diligens artifex non opus habet ambigua descriptione, ad oculum enim sat sunt conspicua, Num. 29. Num. 30. & Num. 31.

Figura Num. 32. ad parietem siue murum collocari poterit, multa passim habens foramina, quæ si fornax purganda sit, aperiri queant, Num. 34. habes formam destillationis siue putrefactionis per fimum equinum. Num. 35. habes picturam fornacis antiquam Saracenorum, quæ destillatio dicitur per frigus & per glaciem. Schema 36. repræsentat modum, per quem probantur aquæ acidulæ, thermarum, &c. Num. 37. habes Fornacem Philosophicam Arcanam ex antiquo manuscripto huc relatam. Num. 38. repræsentat destillationem Balnei roris, cuius descriptio manifesta apud Doctissimum. Num. 40. vide destillationem olei sulphuris per campanam. Num. 43. vide genus diplomatis, eius verò descriptionem

nem pete, si placet, ex Libavio, &c. Sunt insuper adhuc alia Balnea, & plura fornacum genera, ex cupro tota confecta, quibus duæ, vel tres, vel quatuor vitreæ aut stanneæ cucurbitæ imponi possunt, atque paratæ sunt iustæ fornaces triangularis siue quadrangularis aheni ad formam, tribus quatuorve ferreis pedibus, per medium aheni vtriculus seu arundo cuprea transit, in imo ferrea est, & angusta, angulisq; acutis craticula, per quam cinis decidit, in summo carbones iniiciuntur, duo siue tria imposita mutuò, cum foraminibus pro aëre incisis, quorum alterum altero est maius, vt ignis per ea regatur, habens opercula: Stantibus iam cucurbitis in aheno, integrum plumbeum siue cupreum operculum, quod cucurbitas, vt immobiles consistant, includat, imponitur: Foramen aliud quoq; inerit huic operculo, per quod aqua, si opus sit, cum infundibulo infundi possit. In latere aheni arundo, per quam ebulliens effluat aqua, infigetur. Eius formam in triangulari aheno pro tribus cucurbitis, vide Num. 41. pro quatuor verò cucurbitis, vide Num. 42. Vulgares fornaces, quas Germani Rosaceos pileos vocant, nonnullæ ex terra adusta conficiuntur, atque figulo vitreo colore inducuntur; sed quia id genus est vilissimum, omissione dignum iudicamus, interim tamen, si placet, horum videre descriptiones, consule Herbaria, & videbis ex promptu depictas, &c.

Vide sequens Schema.

1
2
3
4
5
Cap: 7.
6
7
8
9
10
11
12
13
A
B
C
D
E
F
G
H
M
N

CAPVT VIII.

De Furnis descensoriis.

FVRNI descensorij sequuntur, cuius adminiculo humorem deorsum propellendo, rem dissoluimus. Eriguntur autem muri, Num.1. ad conisterium litera A. quos vas aliquod recipiens B. ab omni ignis violentia tutum contineat; conisterio imponitur eiusmodi craticula, quæ in medio foramen rotundum habent, per quod superioris vasis orificium C. transeat. Muri porrò continuantur ad focum, vbi & ergasterium conficiendum, quod litera E. signatum est, cui dictum vas D. inuersum imponitur, & pro re nata obseruatis ignis gradibus dissolutio suscipitur.

Libauius in comment. Alchem. part.1. lib.4. cap.18. pag.327. tria inducit genera, vnum quadratum, Num.10. duo orbiculata, Num. 11. & 12. A. Pauimentum foci lapideum, sub quo camera seu suffurnium fornacum. B. Margo humilis ex laterum fragmentis luto iunctis. C. Foramen, per quod cucurbita demittitur. D. Cucurbita vel matula lapidea, vel vitrea luto crasso armata. E. Infundibulum cribriforme, quod affigendum est orificio cucurbitæ. F. Aliud craticula instructum, fistula horum inserenda est excipulo cum foci camera. G. Orbis lapideus pro foco, qui sustentatur lapidibus, vel muro in circulum ex laterculis structo. Ipsa praxis monebit, fortuitum debeas excitare an temporarium. H. Sustentacula laminæ incumbentis. Notandum, orbem illum seu laminam circumdari luto, tanquam margine, ne prunæ & cineres facile decidant. K. Olla inuersa, accommodataq; tabulæ planitiei & foramini. M. Eadem olla capistro iuncta. N. Prunæ circulo dispositæ, quæ incenduntur aridis lignorum facibus. Potes tamen & mera ligna loco prunarum adhibere. Vtrobique gradus tres sunt in circuitu signandi; primus est circumferentia; secundus in medio laminæ; tertius iuxta ollam; quartus circa & supra ollam, vt tota igni sit obruta, quæ cùm candescit, cessantibus stillis, intelligitur finis operis. Non alia ratio est, cùm phiolas vsurpamus, nisi quod hîc foramen sit angustius, & interdum focus altior. Deest etiam capistrum seu tubus cribriformis. Iohannes Baptista Porta Descenso-

rium per ampullam super tripode ligneo instituit per æneam pel-
uim, vt ex sequentibus videre potes.

Alia figura est Num.13.& 14. duplex, in hunc modum. A. Ambitus peluis seu lebetis. B. Prominens tubus. C. Venter ampullæ. D. Collum ampullæ prodiens ex tubo. E. Conceptaculum sub scabello consertũ ampullæ. F. Tabula fulciens. G. Truncus ligneus scrobe excauatus ad sustentandum conceptaculum. H. Discus tripodis. K. Pedes duo, tertius latet. L. Cespes inter discum & lebetẽ.

Descensorium per sartaginem seu foculum à matribusfamilias leui opera perficitur. Nam super olla prius irrigata vel pelui ænea extendunt linteum tenerum, vel vittam. Ei imponunt flores, vel herbas tenellas concisas. Tegunt linteo. Chartam cineribus cribratis tectam imponunt. In sartagine aperta vel clausa prunas admouent. Ita resolutus labor delabitur. Lintea madefieri debent, vti & olla, aliàs spiritus subterfugit, nec coagulat. Aqua quoque absumitur. Aliqui ollam in frigidario statuunt: hæc vide Num.15.16.&17.

Est etiam Descensorium per Balneum ab antiquis & recentioribus vsurpatum, Num.9. de quo Baptista Porta sic ait lib.10.c.9. Magiæ: Semiouum æneum fabricetur, in fundi medio pertusum, cui canalis agglutinetur, qui vsq; ad summa vasis ora perueniat. Summum os hiet in formã tubæ, aut infundibuli, vt per canalem vitreæ cucurbitulæ oblongum collum introducatur, & vasis in imo colli sensim tumescentis partes latum os recipiat. Huic vasculo operculum accommodetur, vt optimè immitti & agglutinari possit, clibanus ad vasis vsum accommodetur. Nam ignis circa vas accenditur, nõ in fundo. Vsus erit repleto floribus aut aliis vase vitreo atq; orichalceis fidibus immissis, ne inuersum, quod in ventre assumsit, regurgitet. Immittatur collum per canalem æreum. Vas clibano accommodetur, repleaturq; aqua sub infundibulo. Operculum indatur, & superlinatur. Sub furno receptaculum imponitur, vt, quod stillatim descendit, oleum & aquam excipiat. Ignis circum accenditur, vt latera vasis calefiant. Dum ignis violentia vrgetur, feruentissimæ aquæ vapores in sublime efferuntur, ac per operculi fornices supra fundum cucurbitæ reuerberant, quorum feruenti æstu aqua in vaporem conuersum in inferius receptaculum excludũtur.

Alia pictura talis est, Num.7. & 8. A. Sphæra ænea ex duobus segmen-

mentis. B. Vas ligneum gemini fundi plenum cucurbita & fœno cocto. C. Rostrum globi ex superiore parte in dolium immissum ad perferendum vaporem, qui cum in aquam transiens restagnauerit, emittitur per tubum oppositum, vbi litera E. Operculum signatur litera D. Sed E. vnà focum & tubulum indicat. F. Conceptaculum in camera foci. G. Cucurbita; cui si non sat prolixum rostrum est, agglutinetur fistula, vel infundibulum cum lamella perforata. H. Fundus vasis medius traiiciens cucurbitæ collum, & simul vaporem, factis crebris foraminibus. I. Spatium inter duos fundos, in quod vapor intrat. K. Fundus imus, super quo aqua colligitur: Commissuræ debent exactè esse stipatæ. M. Fimi capsa. N. Venter vitri. O. Operculum. P. Discus in medio pertusus.

Simulachrum Descensorij cum frigidariis hoc est, Num.18. A. Capsa pro furno. B. Venter cucurbitæ. C. Tubus recipientis elatus. D. Tubus emissarius, vterq; per foramina capsæ exiens. E. Fistula frigidarij. F. Frigidarium. G. Epistomium. H Ampulla excipiens separatum oleum cum aqua. K. Orbis foraminulentus affigendus cucurbitæ. L. Olla inter fornacem cum aqua primum fluxũ excipiens. Loco huius apparatus descensorium per conchã informari potest. Nihil differt, nisi ꝙ frigidaria adiiciantur: Eiusdẽ farinæ est, Nu.32.

Est & idonea talis dispositio. Frigidario etiam aliquando serpentinæ adduntur, vt in descensorio ex lateribus, Num.28.

Descensorium subterraneum, Nu.29 & Nu.30. A. Adumbratio balnei subterranei inuersi. B. Balnei aduersi rudimentum. Intelligitur vtrobiq; olla inferior inhumata esse, & ignis accensus circa ollam superiorem, suo operculo clausam, Num.31.

Descensorium obliquũ tale est, Nu.31. A. Venter extans aliquantulum. B. Foramen capsæ, & collum cucurbitæ cõmissum cõceptaculo, ꝙ tibi licet in aquã frigidã ponere, vel intus aqua instruere, vt res postulauerit. C. Receptaculũ. D. Catinus, vel capsa. E. Orbis pertusus non tantũ in media planitie, sed & extremitate, vt sit circulus incisuris rotũdis interruptus ad emittẽdos halitus & liquores, estq; saltem matulis amplicolli vasis destinatus; & firmari debet ligneis segmẽtis intrusis. Imò si alia arte nõ potest, fulciatur cono similiter perforato, & excauato, vel rara stuppa opponatur, &c. Descensoria porró obliqua & ad latus talia etiam sunt præstantissima, Num.2. Num.3. Num.4, Num.5. & Num.6. &c. Bal-

Balneum descensorium, Num.21 decliue tale: A. Furnulus. B. Ahenum. C. Operculum aheni. D. Cucurbitæ dispositio. E. Tripes, cui innititur. Ne autem aquæ vi commoueatur, capitello vel circulo plumbeo degrauari potest. F. Spiraculum. G. Exitus cucurbitæ, vbi rimæ intus forisq; luto sunt astringendæ competente. Ne item ignis ad transmeantis vasis collum perueniat, discrimen ibi fornicatum statuitur, vt ignis saltem fundum verberet, partesq; cæteras ad dextram. H. Alia forma talis balnei compendiosior, vbi murus interiectus est inter rostrum vasis & ignem. Si vaporarium velis, non opus est noua arte. Sit aqua in fundo aheni. Tripodi imponatur tabula lignea perforata. Huic insternatur herba cocta, huic cucurbita obliqua. Foramen aheni muniri quidem debet: sed tamen nihil refert, etiamsi aliquid aquæ penetret. Si deficit, suppleatur iuxta penuriam. Talis destillatio in Sole per arenam procurabitur. Cucurbita locetur in tumulo arenario decliui situ: Et fiant cauitates ad latera, vel lapides statuantur, similiave instrumenta ad parabolicam reflexionem. Rostrum & conceptaculum lateat sub humido cespide, vel terra. Et est eadem ars in terra etiam, cum pro Sole prunas vsurpas. In vaporariis Germanorum super fornacibus ad talem destillationem bona est occasio. Sicut & in illis locis, vbi naturales sunt thermæ, & hypocausta hydrotica. In specubus, vel locis, vbi aquæ feruentes deferuntur, destillatio per Embrocham fieri potest, nempe si cucurbita vasi cum fimo vel fœno cocto inclusa fuerit, idq; statutum super scamno & iuxta fundum tubo peruium: Decurrens aqua in fimum calorem suppetet sufficientem. Vbi hæc commoditas deest, suppleatur stillicidio aquæ per artem calefactæ, ex superiore aheno continuo illabentis. Sic fimo & balneo variè possumus obliquam descensionem procurare; nec deest consilium etiam, cùm subterraneam rationem exquirimus. Nam, vt dictum est, superius vas colliculo fultum mandabit stillatitium liquorem opposito defosso simili situ.

Destillatio descensoria ad parabolam vel anaclasin, seu per Solem, talis est, Num.19. & Num.20. 1. Discus portæ. 2. Ampullæ plenæ materia. 3. Conceptacula. 4. Sol é regione, cuius radij ne tangant conceptacula, obiectum eis est septum. 5. Capsa solaris. 6. Phiolæ. 7. Recipientes sub tabula strata. 8. Tabula strata. 9. Tabula

bula erecta ad repercussum radiorum. Duas tabulas iungunt angulares duæ. 10. Ostium vel asser opponendus conceptaculis, ne radij Solares penetrent. Hanc pictor omisit. Possumus eius loco vmbraculum facere ex frondibus. Situm capsæ ita proposuimus, vt oculis pateant vasa. Aliàs frons opponenda Soli est, & tabula reclinata statuenda in rectum. Si placet, fiat turricula lignea super trochleato codice mobilis, cum tabula in summo decliui, & cauo operimento affixo, vt circumagi ad Solem possit, & radios excipere multipliciter reflexos. Cæterùm etiam aliter descensio Solaris institui potest paruis vasis, & quidem gutto angusti orificij impleto floribus: postea inuerso super aliud capacius vitrum, quod includendum est humido cespiti, vel cistella, frondibus aliisve obumbrandum. Hæc dispositio etiam in fenestris Soli expositis locum habet, & tali icone repræsentari potest.

A. Guttus inuersus, Num.22. B. Calix recipiens. Ei opponitur orbis pertusus, & per foramen demittitur collum gutti. Rimæ & commissuræ stipantur probè. Si opus est, adduntur fulcimenta. C. Tabula Soli opposita, vel eius loco vsurpetur muscus terrestris recens, &c. vel in olla stet scatula, & per orbem ligneum demittatur guttus. Eius etiam vide formam cum globulis lapideis, Num.23.

Inter destillationes per descensum refertur etiam deliquium cripticum, vt cùm rem occultamus, inq; cryptas deponimus, quæ est species inhumationis, quæ fit in terra humida, cellis, specubus humidis, puteis, fimo, &c. Aliud est manifesti aëris, & subdiale Austrinis constitutionibus, vel humidis frigidis, absque vento & pluuia, potissimum silente nocte. Abutimur & balneo tàm mersorio, quàm vaporario ad rem eandem: Imò & immersione in aquam frigidam vase clauso. Alios modos istis analogos monstrabit experientia, estq; sæpe non operosa ratio deliquij: Vnde & suspendunt calces è testudinibus cellarum super vaporem feruentis musti, item vinaceorum, & similium. Sequente schemate deliquium per tabulam proponimus, & aliud per ouorum segmenta, aliud per patinam & vaporem.

Litera A. Num.27. Deliquij per tabulam modum quendam repræsentat. Est autem ea ex marmore, vel simili lapide, scrobiculis distincto, & corriuiis, vt tandem vno ore effundatur liquor in sub-

iectam patinam. Inclusa tabula est cistæ, & valuis insterni potest, quo fit tutior resolutio. Collocari in cryptã subterraneam, cellam, vel fornicem humidi aëris potest, & transferri. Alij tabulam lacunis limboq; instructam interpunctamq; ad parietem lapidibus fulciunt, aut arenarum cumulis acclinant, qualia multa suo Marte quis facile excogitauerit. Qui [illegible] & stannea, planam quidem habent, sed aggeribus fossisq; [illegible] stanno per hydrargyrum remisso ad formam pul[illegible]. Ea materia etiam tota obduci potest tabula, sed expressis scrobibus, [illegible] & colliquiis. Quæ tamen calx nondum soluta hæret, à pulte nõ [illegible], & si velis lotione separare, ne perdas partem liquoris, metuendum est. Cereæ tabulæ inutiles sunt, sicut & aliæ pingues, sicuti deducere liquorem riuis volumus, nõ tantùm propter viscosum humidum & lentorem, sed & calorem & siccitatem, quę aduersatur deliquio. Nihilominus tamen aliqui ferreas tabulas stanno obductas cera tenui liniunt ad soluendum hydrargyrum sublimatum. Eadẽ cera etiam quantumuis tabularum extremitates prætexũtur altitudine digitali circumquaque, saltem in decliui margine pendenteque, relicto exitu seu canali. Frigidi lapides & ouorũ acetabula meliora sunt. Cauendum & fictile rarum, nimisq; siccum. Nam sorbet humorem, & siccitate obstat solutioni. Quando quod liquescit, acre est, videndum, ne ramenta trahat ex tabula. Ea interdum adeo sunt subtilia, vt ne colo quidem separari queant. Tabulas ligneas qui adhibere velit, ei opera danda est, vt sint ex solidissimo ligno aut stanno obductæ. Plumbum propter frigiditatem conduceret, sed mollities & inquinatio Mercurialis suspecta est. Nec conducunt æs & ferrum, quia admittunt rubiginem & æruginem, inficiuntq; sapore. Auro argentoque vtatur, qui Salomonios possidet thesauros. Cæterúm in tumulis Septentrionalibus commodum quis possit cuniculo acto specum fodere, ea arte, vt vtrinq; relictis pulpitis tanquam muris imponeretur tabula interpuncta decliui situ, firmatoq; retinaculis. Sub ea fimum humidum collocaret, vel aquæ catinum, cuius vapore madefacta crypta, tabulaq; deliquium maturaret. Litera B. Num. 25. dispositionem ouorum sectorum exhibet. Fit tabula lignea vel lapidea scrobibus exarata, & decliui situ cistæ inclusa. Scrobes pertusæ sunt iuxta imum (quanquam etiam colliquiis iungi queant) in

eas

eas collocatur ſegmentum oui indurati, vitello exempto, quod ſimiliter peruium ſit parte inferiore, inſtratus puluis ad capita deliquescit, ſtillatq; per tabulam in patinam ſubiectam, per quam confluit tandem in excipulum. Ideo verò id excogitatum eſt, vt, quod non fluxit in ſuperiore tabula, ſoluatur in inferiore, ſi vnà ſit delapſum cum guttis, atq; ita liquor fluat purior. Sed & in priore ciſta diſponi illa acetabula poſſunt. Et vt ſanè pleriq; ingenio ſingulari alius amat arenarum cumulos, alius terræ aggerem, alius aliud, in quo ponat ſegmenta hemiſphærica etiam non pertuſa. Ita enim diſponunt, vt à capite defluat colligaturq; liquor parte ima, vnde exhauritur inſtrumentis vel linteolis. Nonnulli ſegmenta iuncta colligant, & foramine facto, quod deliquit, emittunt. Aliqui ſuſpendunt ſuper vapore, vel in vapido aëre ſuper patinas: Et eſt mirifica in his parandis inuentio, cuius occaſionem habent loca, & cæteræ circumſtantiæ. C. monſtrat tripodem ſuper aheno collocatum, Num. 26. in quo virgulæ ſuſtinent veſicas materiæ reſoluendæ. Ita verò interdum ſoluimus Tartarum pulueratum ſiue calcinatum: Nonnunquam etiam remittimus ſeu irrrigamus aromatum pulueres, ad aquam & oleum eliciendum, maximè tūc ſacculo lineo. Sed liquores veſicam requirunt. Vt vapor validius operetur, nec tactu leui prætereat, operculū D. Nu. 26. imponendū eſt, per cuius verticem protuſum ſe prorepit ſpiritus. Si nō placet tripodem adhibere, operculi cauitatem vncis multis inſtrue, & perinde erit. E. Patinā reſolutoriam, Nu. 24. ſubiicit oculis. Ea ex lapide torno fieri poteſt, aut argillâ firma in ſoliditatem lapideam compacta. Sed & ſtānum ſeu plumbum candidum conducit, ſi materia nō eſt acris. In medio eius confluxus eſt: á marginibus tanquam ſubſelliis & loculamētis colli quæ veluti in lacum communem tendunt, nec eſt huius operoſa procuratio, poteſtq; transferri in cellas, vel ſuper aqua vaporāte ahenis ollisve poni, modò calor non ſit nimius, qui liquorem reſoluit, ſed tepidus ſaltem, aut etiam vix ſenſibilis. Tegitur patina alia: Et hic infodi etiam humidæ terræ poteſt. Verúm non eſt opus hac de re pluribus. Reliqua ſchemate, Num. 33. 34. 35. 36 37. & 38. demonſtrant deſtillationes per Laciniam, lingulas Bibulas, filtra, &c. de his vide Libauium.

Vide appoſitum Schema.

CAPVT IX.

De Athanore.

ATHANOR, qui & Philoſophicus & arcanus dicitur, eſt furnus compoſitus arcano Philoſophorum lapidi elaborando calorem, vbi ignis ad vas non pertingit, conuenientem tribuens. Multi multos eiuſmodi furnos exſtruendi modos ſibi imaginati ſunt, vnum tamen, Num. I. noſtri inuenti, qualis omnibus tam ob ignis contiguitatem, quam eiuſdem temperantiam præſtat, huc apponere viſum eſt. Ex lateribus rotundis murus erigitur pedalis, qui in alterutra facie ſpatium inane oſtiolo B. relictum habeat, cineribus eximendis dicatum. Super hoc ſtructum craticula ferrea collocatur. Super hanc craticulam murum inſtar turriculæ pro cuiuslibet arbitrio in proceritatem eleuatum (relicto ſuper craticulam alio aliquo oſtiolo C. per quod carbones ferro commoueri poſſunt) latiorem inferius, quàm ſuperius, egerimus; quam D. demonſtramus. Turrim hanc in proceritatem eo modo euectam, quando ad ſummum carbonibus eſt impleta, terreo cooperculo E occludimus. Attamen in poſteriore muro, proximè à craticula foramen F. apertum relinquimus, per quod calor athanor ſubintrare poſſit, idq; ſpatula vel obice ferreo G. qui ſubleuari ac deprimi poteſt, claudimus. Hic etiam in ſumma turri quinque digitos latos ſub operculo paruum foramen H. per quod auricularis digitus vix permeare queat, conſtruimus, quo ignis aërem, tanquam fomentum, ad ſe trahere poſſit. Huic turri eo pacto exſtructæ furnus collateralis, ſiue ipſum Athanor annectitur; erigitur pariter murus rotundus, altitudinis ſeſquipedalis, qui prædictæ turris poſterius orificium tecta labris ſuis contingat, litera I. ſignatus. Ab hoc muro furnum concameramus K. relicto in ſummo concamerationis aliquo foramine L. in modum thaleri Imperialis, per quod calor in hac parte ob concamerationem aliquo modo ſeſe reuerberans, ad proximè ſequentem aſcendere poſſit. Iam murum, à quo concamerationem cœperamus, rurſus ſeſquipedalem erigimus M. eamq; camera N. obducimus, relicto pariter paruo foramine O. in ſummo fornice, ſimili inferiori. Neceſſe tamen eſt, vt in huius mediæ partis facie aliqua locus, per quem materia imponi eximique

queat,

queat, vacuus relinquatur. Nam hac media in parte ergasterium est, vbi materia in suo vase super tripode collocata elaboratur. Loco vacuo complendo & obserando obturamentum aliquod ritè claudens, ne quid aëris inde concipiatur, formatur, eiq; applicatur. Quatuor digitis latis super hanc secundam concamerationem furnum relictis in base illius quatuor respiramentis P.P. cum suis obturamentis, quibus calor augeri minuiq; possit, Tertia camera Q. obducimus. Num.2. Arcanum aliud Athanoris Philosophicum.

Ad hæc schemata ex authoribus quædam huc referenda esse iudicamus, multis enim varietas arridet. Libauius schemata duo talia nobis affert: Vnum clausum, Num.3. aliud effractum, Num.4. ad intuendam dispositionem interiorem. Litera A. appicta regulæ in vtraque icone hanc ipsam notat. Sed intelligendum est, tres fieri debere. Nam in pictura effracta locus eodem elemento A. notatus, viam regulæ monstrat, per quam intruditur: sed ibi in pauimento foramen est 4. digitorum, quod per se est quarti gradus. Itaque si tertium requirimus, imponimus regulam cum foramine trium digitorum: si secundum, cum foramine duorum, si primum cum vnius B. nota Ouum Philosophorum sectile repræsentat, & in effracta figura simul tripodem, in quo locari solet. Sed designemus etiam cætera. C. Conisterium seu cinerarium. D. Eius ostium clausum. E. Focus seu Hypocaustum. F. Ostium eius. G. Infracta fornace craticula terrea, sed ea forma non laudatur. Est enim amplior iusto, præsertim ad gradum primum & secundum. Aut ergo mutanda est, aut imponenda lamina ferrea ad legem graduata. Nos curauimus ex ferro pertusum in medio fieri pro istis gradibus. Nam tertio & quarto amplior confici debet. Aliqui in medio recessum, & velut catini aut paropsidis speciem cauam, quam margo latus ambiat, procudunt, & pertundunt ad instar cratis. H. Ergasterium. I. Rima, per quam inseritur regula, in hac pictura plus iusto prominēs. Satis est paruum manubrium seu capulus adiectus margini, qui exactè respondeat circulo commissurarum, & luto iungi queat, ne respiret. K. Tabulam æneam seu pauimentum Ergasterij signat. In eius medio foramen conspicitur 4. digitorum pro vltimo ignis gradu. Id circumit lamina ferrea in fistulam reducta, hic quidem à fronte aperta: sed nos clausimus totam, relicta saltem excisa

rima ad immittendam regulam. Pingitur etiam hic tripes, ita vt pedes extendat vltra illam fistulã, quod non est necesse. Lamina enim ferrea intus tribus bacillis iungitur, & affigitur pauimento ferreo. L. Cucurbita clausa per conum. Sed alias requiritur phiala sphærica obtorti Hermetice colli. Resignant aliqui opus, aliqui neutiquam, si ex Rupecissæ consilio iussuq; ita pictor dedit figurã, vicissim aperuit clausitq; suum arcanum. M. Vraniscus. N. Ansæ. O. Foramen caloris exploratorium. Ita cõstat hæc structura, estq; mobilis, & potest continua ex ferro fieri, proq; quantitate materia maior, minor.

Alia species Athanoris, Cylindrodes quidem, & Vranisco tecta, sed cuius pedamentum vsq; ad focum potest fieri, forma quadrata, vel angulosa alia, Nu. 5. A. Cinerarij spatium cum suo ostiolo. B. Focus item cum ostiolo. His parata sunto sua obturatoria & valuæ. C. Eminens murulus super foco cũ foraminibus graduatoriis, seu ventilabris, quæ obstrui solent conis, ex luto, & aperiri, cum res postulat. D. Sedes est pauimenti seu tabulæ fictilis aut ferreæ, quæ diuidit focum & ergasterium. In eius medio fingitur foramẽ quarti gradus. Cùm verò cæteros requirimus, peculiares tubi excogitati sunt, qui isti foramini appositi suos gradus ministrãt. Eorũ figura & rudimẽtum adiectũ est lateri fornacis litera L. Sed elementũ E. ergasterium monstrat, ꝙ litera F. diuiditur. Ibi trabes ferreæ locatæ sustinent patellam cum tripode, & cæteris. Fundus patellæ pertusus foraminibus est, vt directus in eum calor penetrare possit. Eum fundũ ambit fistula seu tunica ferrea, in qua est tripes cum catino, qui continet vitrum. Aliquando tamen non est opus tali structura: sed catinus cinerarius tripodi locato in patina perforata omne explet officium. I. Tunica ferrea super patina, cui subiecti bacilli. K. Phiala Hermetice clausa. M. Catinus cinereus. N. Eius operculũ O. Tripes. P. Cymbiũ vel schapha Hermetis, qua aliqui vtũtur pro phiala seu geranio. Cõstat duplici calice mutuo adaptato, ita vt medi⁹ habeat foramẽ.

In hac Athanoris diuersitate, Num. 6. & Nu. 7. quæsierit aliquis (inquit Libauius in comment. Alch. part. 1. lib. 1 de Sceuastica artis, cap. 33. pag. 168.) fartean, quænam probabilior commodiorq; ad magisterium sit dispositio. Considerandum illi primũ proponimus Magistri ingenium, peritiam, vigilantiam, quibus præsidiis facile est ad vsum conuenientem accommodare instrumentum illud externum.

ternum. Ritè comparatum debet esse agens internum in materia, & deinde calor operis moderator actuumq; expressor, & prouocatur externus, qui cum aliqua capsa indigeat, certoq; regimine, pro huius modo efformanda fornax est. Sed & simul externæ circumstantiæ non negligantur, &c. Plura apud Libauium.

Athanor Henrici Cunradi hic Fornax integra est, (hanc vide Num. 15. cap. 10) 1. Basis ex laminis ferri, vel cupri, Num. 2. Vitrum, in quo spiritus vini continetur, 3. 4. quod canali ex ferreis vel cupreis laminis composito, 5. 6. per quem spiritus vini ad flammam deriuatur, arctè adaptatur & ferruminatur, ac clauditur, ne quid vel spiritus effluere, vel aër confertim ingredi possit. Elychnium ex alumine plumoso, vel minutissimis auri filis contortum orificio canalis angusto (*) inseritur atque accenditur, per quod flamma continuò spiritum vini lambit & attrahit, & non solùm per aliquot dies, sed & septimanas continuari potest. Basi imponitur pars inferior fornacis, vel tota vitrea perspicua, vel ex laminis ferri aut cupri, atque lapide speculari parata, vt aliquot partibus sit perspicua, & flammam continuò conspiciendam præbere possit. 7. Huic imponitur pars fornacis superior, ex aliquot, prout libet, circulis è laminis ferreis vel cupreis parata. 8. de quibus vnus. 9. qui sibi mutuo inseri, & nunc plures, nunc pauciores, prout flammam propinquam vel remotam cupimus, adaptari possunt. Huic imponitur capella cuprea. 10. In margine foraminibus multis pertusa, vt halitus ex spiritu vini exitum habeant. Capellæ imponitur tripes. 11. Hic imponitur vitrum. Fornax tandem clauditur, & vitrum imponitur vitro. 12. & 13. prout vitrum impositum requirit.

His addere placet Furnos putrefactorios, tum Fimi, tum Balnei, ex comment. Alch. part. 1. lib. 3. de Distractionibus, cap. 17. pag. 270. vbi sic ait: Triplex fimi informatio repræsentatur, Num. 11. cum Hypocausi, vt sine calce modicus ex prunis paucis calor subministrari possit. Prunæ sunt iuniperinæ, eæq; inuolutæ proprio cinere. Eæ instruuntur in pyriaterio, quod postea clauditur ostiolo; In cinerario quoque potest exiguum relinqui spiraculum. Figura ideo maiora habet foramina, vt ad alios quoque vsus accommodari queat, & interdum introspici modus ignis. Ita fimus subinde incalescit. Sed ne exsiccetur, aut arefiat, quinis diebus irrigandus est

aqua

aqua calente, Num.12. Forma vndique clausa, calorem ex fermentatione fimi, vel gigartorum siliquorum hordei, &c. accipit, & distribuitur in duas capsas. Inferior pro foco est, vnde calor potissimum surgit; superior item habet fimum, sed in cuius medio recumbat vitrum cum materia. Fimus ternis vel quinis diebus in inferiore est renouandus. Nonnunquam calx viua ei substernitur. Secunda capsa, quæ primæ inferiori imponitur, fundum habet multis foraminibus pertusum. Itaque etiam eius locum sustinere vas, vel cupa lignea potest, ita adaptata, vt remoueri reponiq; possit. Nam cúm fimus redintegratur, vel mutatur, prior aufertur cum vitro, & seponitur. Interim fimus adornatur. Aliqui non reponunt biduo, donec feruere incipiat, & fermentari seu incalescere fimus. Hoc potissimum præcipitur in opere arcano, quanquam aliqui per Fimum accipiant Mercurium: Super fundo perforato collocatur tripes sustinens vitrum. Deinde fimus equi circumponitur, vt in eius medio putrefactorium quiescat, semper ab inferiore parte assurgente vapore calido. Prominet autem fistula putrefactorij intra operculum, vel si non est vas fistulatum, saltem vertex eius eminere debet, ita vt comprehendatur inter duas tabulas semicirculariter exectas. Altitudo & amplitudo huius instrumenti diuersa est pro magnitudine vasorum. Partes sunt huiusmodi, vti videre est Nu.8.

A. Dimidiata circuli segmenta Lunata pro putrefactorio globoso. B. Circulus ligneus pertusus pro fistulato. C. Inferior capsa, vbi fimus calens. D. Superior cum fundo pertuso, in qua alius fimus in se vitrum habens. Tripes facile intelligitur, vti & operculum. Vitrum non totum impletum esse par est, sed tantùm tertia, vel duabus tertiis, pro materiæ ratione. Est & interdum Hermetica signatura clausum, vt fistulatum, & gerania, seu phiolæ: interdum aliis modis, &c. In figura sub Num.13. ligneam capsam expressimus diuiduam in duas partes, quarum inferior fimum calefactum habeat; altera, vas cum materia, item fimo circundatum.

Sed quocunque modo illa arcana putrefactio fiat, & siue externa, siue interna aqua aut fimus intelligatur, constat extracturo essentias opus esse quadam præmaceratione & putrefactione ad exemplum Magisterij magni in lapide. Fingamus itaque dispositionem talem, veluti Num.9. & 10. A. Fornax est, constans pyriaterio & cine-

& cinerario. Ei impositum est ahenum B. ex quo prominet canalis. C. ad aquæ superfluitatem & exundantiam deriuandam. Addenda sunt retinacula, vt consistere in furno hærereq; queat, vel trabeculæ ferreæ supponendæ. D. Cupa cum fundo perforato. Foramina tanta sint, quantum pisum, vt vapor ex aheno subeat. Vtrumque ita comparandum est, vt collum aheni comprehendat dolium, & per foramina vapor calidus sursum contendat. Cupæ adiecta est fistula infundibuli officio. Nam per eam submittitur aqua tepida, ne ahenum deficiat subinde vaporando. Notatur E. litera. F. Tabulæ sectæ, & in medio excisæ. Hæ cupæ seu dolio insternuntur, transmittuntq; per foramen suum vas putrefactorium, vertice tenus. Illud G. litera indicatur, & constat duabus cucurbitis conniuentibus, fortiq; luto conglutinatis, ne expirent. Sic autem hoc vas accommodatur. Super fundo perforato dolij stat tripes. K. Eius corona præligatur humido seu cocto fœno. Postea imponitur cucurbita cum materia, ita vt collum eius emineat cum vertice. Ex ligno est tripes, altus dodrantem. Hæc ita disposita circundantur fœno cocto adhuc calente, ita vt tripes eum vase fartus vndiquaque sit. Postea secti semicirculi superficiem claudunt, quæ tabellæ firmantur laterculis impositis. Tandem imponitur operculum hæmisphæricum. H. Hic focus omnibus rebus digerendis putrefaciendisq; inseruit, & vt continuus sit ignis, prunæ semper subministrantur; sed nō plures, quàm pro gradu primo ignis, aut eo, qui conuenit, balneo vaporis iuxta naturam rei cuiuslibet. Non enim omnia eundem requirunt gradum. Prunæ sunt nucum iuglandium instar, satis solidæ: vel substituantur nuces picearum arefactæ. In descriptione Acediæ monstrauimus eandem putrefactionis commoditatem. Itaque possunt instrumenta permutari. Cui Balneum mersorium placet, is hoc vtatur, Num. 15.

Abacum putrefactorium si quis desiderat ad plura vasa simul, is curet sibi fieri ex lapide lintrem, quadrangulum oblongum tribus tantùm lateribus clausum, capite apertum. Huic accommodet capsam ligneam altitudinis analogæ iuxta mensuram vasorum, quæ sit distincta tribus, quatuor aut quotlibet loculamentis, pede vel fulcro in imo instructis, vt capsæ particulares ei inniti queant. Deinde conficiantur cistæ quadratæ, quæ in illa loculamenta inserantur,

tur, quarum fundi pluribus foraminibus sint peruij. Claudatur abacus communi valua, vel singulis sua operiméta capsulis accommodentur pro arbitratu. Fimus cōponitur in lintre lapideo per ostium à capite eius. Loculaméta & capsulæ vitra continent madido fœno circundata, vel herbis conuenientibus nōnihil emollitis coctione, aut vinaceis, siliquis frumenti, serramentis, &c. subiiciantur vasis tripodes sui, planè vt in præcedente dolio forma hæc est, Num. 14. A. Linter lapideus (vel, si mauis, terreus, aut ex solido ligno, vel laterculis in muros coaptatis vel cæmento,) in eo calx & fimus ponuntur. B. Caput eius ostio peruium, vel etiam totum apertū, cum tabula tamen lapidea, vt occludi queat. Per istam ianuam infertur & extrahitur fimus, estq; tantæ capacitatis, vt irrepere tyro possit. C. Sepulchrum, vel capsa lignea ex asseribus alni, quernis, vel similis ligni firmi. D. Loculamenta cum mobilibus cistis, vel capsis quadrangulis oblongis, quæ contineant vitium, & vt extrahi possint, foramina tanquam manubria in antico & postico habét. E. Tabula ad putrefactorium fistulatum. F. Tabula sectilis ad vasa protuberātia capitata. Hoc totum occludi tandem potest operculo concamerato in hunc modum depictum litera G. In part. 1 lib. 6. c. 7. pag. 372. talé ponit formā Furni digestorij, quā & sic cōmendabimus, Nu. 16.

M. Digestoria fornax. A. Pyriaterium. B. Aheni adumbratio. C. Tubulus in ahenum demissus ad aquam supplendā. D. Corona, cui immittitur circulus ligneus. E. Capacitas, in qua lana, vel stramen, aut fœnum, &c quibus inuoluta sunt vitra digestoria. F. Vraniscus. G. Gradarium caloris. Cæterùm cógruit hæc descriptio Balneo vaporario, si in cinerib. res peragéda est, pro aheno imponetur catinus cinereus. Sin in Balneo Maris, auferetur circulus ligneus. Sed cósultius fuerit retinere hāc figurā pro digestione in vapore. Ad reliquas inuenies supra descriptas fornaces. H. Circulus ligneus pertusus. K. & I. vasa digestoria. Materiā digestionū est humida vel sicca: rectius peragitur cum humore, siue proprio, siue ascititio, iuxta prudétiam artificis. Neq; enim repudiat digestio externa adminicula. Finis est absolutio ex indigesto. Cæterùm abutimur digestione pro variis, vt maceratione, separatione, mistione, fermentatione, &c. ad quæ etiam sæpenumero requiritur adiuuantis vel ministri merito.

Vide sequens Schema.

CAPVT

Cap. 9.
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

CAPVT X.

De Furnis Acediæ.

RESTAT Acediæ, siue Incuriæ Furnus, vbi vno igne, & paruo labore diuersi furni fouentur. Nomen à pigritia, vnde & á Germanis, ein fauler Heintze/ vel piger Henricus appellatur. Erigitur turris rotunda, vel quadrata, Num. 1. modo superiori & supra craticulam foramina calorem ad laterales furnos transuehentia tria, quatuor vel quinque, pro furnorum exstruendorum copia aperta relinquimus, quibus pessuli obiiciuntur ferrei, ad immittendum vel detrahendum calorem. Singulis hisce foraminibus alius furnus arctè agglutinatur. Necesse tamen est, vt quilibet furnus & suum peculiare cinerarium A. & pyreterium B. craticula discreta habeat, nec non fumaria C. contineat. Horum siquidem adiumento acediorum vsum ad res quaslibet accommodare possumus.

Acediarum varia genera & formæ ponuntur apud Libauium, in comment. Alchem. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 30. ex eis aliquas huc referemus formas, modo tales. Posuit Hieronymus Rubeus in destillatorij sect. 1. cap. 7. Hanc Acediam, Nu. 2. inquit, pro circulatorio vase, extruitur turris geminis ostiolis, & crate ferrea. Ad eius latera duæ aliæ turres, dimidio minores, in quarum medio fundus vtrique ponatur obstructissimus, tribus digitis latis, mediæ turriculæ craticulam excedens vtrinque. Foramen vtrique turri in fundi medio fiat, quod in mediam turrim penetret: superius prope vasa subtus foramen paruum. Media turris carbonibus repletur. Hac fornace non solùm circulo agere liquores possumus, sed & destillare. Aliam idem Libauius ponit eodem cap. Num. 3. A. Turris Acediæ. B. Eius orificium. Γ. Operculum campariforme. Δ. Spiraculum turris interdum aperiendum, vt fiamus certiores de carbonum statu. Aliás non debet respirare, ne omnis materia inardescat. E. Obturatorium ad spiracula species. Z. Claui Gradatorij. H. Regula fictilis. Θ. Commissura turris, & lateralium furnorum. I. Ostium pyriaterij apertum, vt appareat situs craticulæ. K. Foramen cinerarij. Λ. Furnus dexter lateralis. M. Orificium eius, qua infertur ampulla: & ponendus intus catinus est cinerum vel arenæ ex testa fictili. N. Respiraculum, cui ex altera parte opponitur

tur ſecundum. Ξ. Oſtium foci cum craticula. O. Ventilabrum coniſterij. Π. Operculum furni biualue exciſum pro collo vaſis tranſmittendo, id ex argilla eſt. P. Furnus lateralis ſiniſter reſciſſus, vt pateat interna conſtitutio. Σ. Spiraculum. T. Craticula, ſub qua coniſterium. Pro Acedia etiam hæ ſequentes formæ præſtantiores ſunt, Num.4. Num.5 & Num.14.

Acediarum formæ ſimplices tales nobis proponuntur ab Andrea Libauio in comment. Alchem. part.1. lib.1. de Sceuaſtica artis, cap.29. pag.155. Rotundam ſimplicis acediæ, Num.6. & quadratam, Num.7. vides. In illa elementum A. ſignificat cinerarium. B. Focum. C. Ergaſterium. D. Oſtium coniſterij. E. Aditum ad pyriaterium. F. Spiracula. G. Canalem Pigri Henrici infra ampliorem, quam ſupra, & per decliue inſertum hypocauſto ſupra craticulam. I. Murulum, cui inſiſtit canalis, qui quidem productus ex foci muro eſt. Si quis non ita velit, is pedamentum à ſolo educere poteſt, eiq; iungere canalem. H. Oſtendit operculum canalis, & intelligitur ex metallo vtrumque factum, aliàs difficulter ita informari poteſt, niſi figulino opere. K. Fibulæ ferreæ vel æneæ, quibus fornaci annexa eſt fiſtula. Fibulis poſſunt ſubſtitui duo vnci amplectentes vtrinque tubum. Acediæ quadratæ figuram ſic diſtinximus.

A. Coniſterium. B. Hypocauſtum. Γ. Ergaſterium. Δ. Turris. E. Oſtium cinerarij. Z. Oſtium pyriaterij, quod requiritur ad prunas mouendas ſuper crate, & contemplandum ignem. M. Craticula. H. Veruculorum ſeu bacillorum ferreorum ſitus, & interſtitium inter focum & ergaſterium. Θ. Piger Henricus in latus obliquè deflexus. Debebat ima parte amplior eſſe. Eo ſitu poteſt per murum in carbonarium intrudi, vt hinc ſufficiantur carbones. I. Retortæ modus & ſitus: Et illud eſt latus, quod author vult apertum teneri vſque ad illationem vaſis. Sed ſatius eſt, ibi feneſtram relinqui tantam, quæ poſtea laterculo & luto farciatur. K. Spiracula angularia, hic quadrata forma picta. Λ. Os ſummum turris, per quod carbones & prunæ iniiciuntur, vt planè tegatur cucurbita. Nam in reuerberante igni hoc requiritur, nec poteſt præſtari à canali æneo. N. Conus ad os obturandum.

Acedia etiam eſt mobilis triquetra ex ære pro Balneo, Num. 8.

Aliæq; duæ eiuſdem materiæ, ſed vna rotunda, altera quadrata, quæ facilè intelliguntur ex triangulari. Nihil enim differunt, niſi figura, & quod ibi plura ſint pro cucurbitis foramina, adiecti quo operculo aheni vicinuli & retinacula, quæ etiam intelligi debent ex triquetra iſta. A. Ahenum triangulare pro Balneo: Ideo etiam aqua ei affingitur. B. Tabula trigona ad operiendum Balneum. C. Foramen tranſmittens canalem. D. Cucurbitarum trium proſpectus. E. Foramen tubi ad ſufficiendum aquam. Addi poteſt epiſtomium margini aheni ad abundantiam deplendam. F. Fulcra aheni. Alias pedes ferrei adduntur. G. Canalis carbonarius, & vnà focus balnei. Nam in foci locum ſucceſſit. Itaq; & in medio ponitur, vt ambientem aquam omnem poſſit calefacere. Prolixus curtusve fit pro aquæ copia, & altitudine vaſis. Differt autem eius ratio & vſus à vera Acedia. Canalis enim acedioſus verus non habet focum, ſed foco miniſtrat: Deinde non iunctus eſt craticulæ, ſed in eam directus, & aliquo interuallo ſegregatus. Inſuper clauditur os eius, & obturatur poſt immiſſos carbones, eſtq; procerior, vt ſecuritatē operis, quam promittit, præſtare poſſit, ſed Acedia iſta cum affinibus, nempe orbiculato aheno, quadrato, & cupa lignea pro foco eſt, craticulam ſubnexam habet, non ita eſt prolixa; & orificio aperto tum fumos immittit, tum ignem temperat. Quocirca non vnum habet operculum, aut ſi vnum, ſaltem moderamina in eo ſunt permutanda. Hinc Acedia notha dici poteſt. H. Canalis Acediæ ſolutus. I. Margo imus, vbi craticula affixa, quæ cineres tranſmittit ſub ahenum, & auram recipit. K. Operculum primum cum foramine primi gradus. L. Secundum gradus ſecundi. M. Tertium gradus tertij. Verùm enimuero ne tot operculis artifex moleſtetur, curet ſibi in vno tria fieri foramina foriculis vel conis clauſilia, vt vno aperto primum gradum procuret, duobus ſecundum, tribus tertium, remoto penitus tegmine, quartum.

Acedia ſimplex Tetraconchos, Num. 12. Furnus ex laterculis rotundus eſt ſtruendus, tribusq; diſtinguendus ſpatiis. 1. Cinerarium. 2. Focus. 3. Ergaſterium. 4. Locus veruum, in quibus requieſcunt catini. Conformentur verò bini decuſſatim, vt quinque ſint loculamenta, in hanc formam. Quod ſi ahenum vnum quatuor cucurbitis capiendis facere velis, Num. 13. amplum id eſſe debet, &

bet,& sellis cucurbitarum seu tripodibus instructum, ita vt acediæ canalis per medium transeat, commissuris ita glutinatis ferruminatisque, aut affixis, ne aquam transmittant. Nulla autem craticula subdita est canali, vt in præcedente Balneo. Nam hic furnus per se suum habet focum & c atem. Saltem seruare & deferre carbones debet, quanquam vnà etiam aliquid præstet aquæ calefaciendæ. Sed si peculiares sint singulis cucurbitis catini, siue ærei, siue ferrei, siue fictiles, circinato & hemisphærico sunt fundo, capiantq; cineres, vel aquam vel vtrumque, vel aquam, & fœnum, aut stramen pro iudicio artificis. Si varia sint contenta, vt vnius aqua, alius cinis, tertij arena, quarti scrobs ferri vno igni, impedioq; prunarum eodem, diuersos gradus, diuersaq; opera potest procurare, præsertim si per ostium foci illi catino admoueat plus prunarum, qui plus caloris requirit. Illæ enim materiæ graduant simul ignem. Præterea cui ollæ subministrare maiorem vult æstum, eius respiraculum faciat grandius; aut quod est ingeniosius, singulis respiraculis addat diuersæ amplitudinis circulos & conos. Ita enim sat commodè potest regere ignem, & luculentum parcumq; dare, cui velit: veluti foramen quidem esto gradus quarti; sed si imponet circulum gradus secundi, tertij, primi, vel etiam cono penitus obstruet, pro libitu temperamentum excitabit, idq; in diuersis catinis, diuerse. 5. Ostendit locum craticulæ. 6. Ostium ad prunas mouendas, & considerandum ignem. 7. Foramina cinerarij, & ventilabra, 8. Laterculus cum ventilabra moderanda, atque etiam obstruenda. 14. Corona & tegumentum fornacis nouem locis pertusum. 9. Stationes catinorum vel cucurbitarum. 10. Respiracula. Si Balneum paratur, videndum, vt ista apto loco ponantur, descendantque in focum. Tunc & alia foramina adduntur ad aquas supplendas & emittendas, item fibulæ, quibus iungitur aheno operculum. 11. Conus obturatorius. 12. Acediæ canalis, qui debet circa imum, vbi in focum pertingit, & trabes ferreas præterlabitur, vncis vel alis, brachiisque prominentibus præditus esse, vt istis fulcris in suspenso maneat. 13. Operculum canalis. Cupam ligneam describere nihil attinet, quia non magnæ industriæ, tum etiam ex prædictis constat.

Aliud

Aliud genus clibani destillatorij seu pigri Henrici à stillatoribus dictum, in cuius medio fictilis, siue ferrea, aut cuprea canna, igni recipiendo collocatur, 4. galeis conueniens, Num. 9. In cannam hanc, quæ in medio clibani est posita, prunæ insertæ, ac operculo contectæ, per foramina, quibus aër recipitur, perq; inferiorem incenduntur ianuam, integramq; absq; omni periculo noctem, operationem, viresq; suas exercent. Singulis etiam ahenis cannas admouebis, quibus repleri, & si ebulliant, depleri queant. Eadem hac fornace ad aquam, cinerem vel arenam vti licet. Cannam quoque, cui ignis imponitur, in extremas fornacis partes, aut ad latus extrinsecus, pro loci aut spatii ratione, collocare nihil obest.

Vtilissimum etiam est genus hoc, quod minus carbonum absumit, veluti hoc B. Mariæ in dolio apparando, pro destillatione herbarum, Num. 10. Cannam hanc prunis recipiendis apparatam dolio conuenienter includito, sicut apposita hæc figura declarat: Libauius, vt supra dictum, has Acediæ formas non propriè vult esse Acedias, sed nothas dicit, vti videre est in comment. Alch. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 29. pag. 156.

Alienæ formæ apud antiquiores etiam talis apparet, Num. 11. quando videlicet multis & galeis sic vtuntur, vt dicta ex figura apparet, &c. Hæc dicta nunc sufficiant de furnis Acediæ. Sunt præterea & aliæ furnorum formæ, quarum vsus desiit, ideoque temerè sudamus in illis, & non opus est prolixa explicatione, siue descriptione; sed si auidus quis sit, videat Libauium. Nunc ad vasa Philosophorum demonstranda nos accingimus.

Vide sequens Schema.

CAPVT

Cap. 10.
Kkk

CAPVT XI.

De Vasis Philosophorum vitreis.

HÆC de Furnis dicta sufficiant; sequitur Vas, quod est locus, rem chymicé tractandam proximè continens.

Vasorum aliud igni admouetur, aliud igni non admouetur.

Igni admouendum, vel ex vna aliqua certa materia est formatum, vel ad arbitrium artificis electa factum.

Vas ex vna aliqua certa materia factum, est, quod ex nulla alia, quám ex ista fieri conuenit. Huiusmodi aliud est vitreum, aliud minerale.

Vitreum, quod tantum ex vitro conflatur, est phiala & circulatorium.

Phiala. Phiala est vas vitreum ex ventre in modum sphæræ rotundo gracilem canalem in proceritatem emittens. Eius vsus frequens in solutionibus & coagulationibus: Varias phialarum species vide sub Num.1.

Circulatorium. Circulatorium est vas vitreum, vbi infusus liquor ascendendo & descendendo, quasi in circulo rotatur. Vsus eius in subtiliationibus & circulationibus positus est. Varia huius generis vasa à variis ingeniis sunt excogitata, ex quorum numero hæc duo magni momenti & vsus nobis placent, Pelecanus nimirum & Dyota.

Pelecanus. Pelecanus est vas circulatorium, á figura Pelecani pectus suum rostro fodientis, pullosq; suos refarcientis, nuncupatum, amplo ventre sensim in angustius collum vergente, quod retortum & curuatum os rursus in ventrem immittit. Hoc vas in fundo canalem, per quem liquor infunditur, habet, qui liquore infuso Hermetico sigillo occluditur, & calori admouetur, vide Num.2.

Dyota. Dyota est vas circulatorium à duabus auribus, vel vitro vtrumque brachium lateribus applicatum habente, dictum. Huius inferior pars est in modum cucurbitæ, cui impositus est alembicus in summo canalem, qui liquori infundendo seruiet, habens; In loco autem conueniente duobus rostris incuruatis, & in cucurbitam á capitello humorem condensatum deuehentibus præditum, Nu.3. Varias alias vide sub Num.4.

Liba-

Libauius in comment. Alchem.part.1. lib.1. de Sceuastica artis, cap.34. pag.175. ex variis authoribus Digestoria instrumenta alia, eaq́; talia demonstrat.

A. Cucurbita cum fundo vesicæ iuncta ad digerendum. B. Cucurbitæ duæ osculantes. C. Cucurbita cum Alembico cœco. D. E. Digestoria fistulata ex binis partibus. F. Digestorium continuum fistulatum. G. Pelicanus ex figura auis collo reflexo ventrem aperientis, alasq; expandentis dictus. Collo verò adiectum Hydrocephalum est, quod simplici foramine in vertice est peruium, sed litera H. eandem habet figuram in tubum productam. I. Circulatorium brachiatum: quale & L. hic sursum reductis iunctisq; brachiis, ibi in latera infixis. Itaque I. superbiens dicitur. L. Miserans, aut finge Phaëtontidas esse, vel Rebeccam cum hydria. K. Iubilans vocari potest, M. Bocia contra Bociam, vt vulgo loquuntur, suntq; duo cornua Hermetis osculantia columbissantes aut hiantes nuncupantur: sed N. tripudiantes. O. Crumenæ: Ventres duorum Hermetis cornuum sub vno capite fistulato concurrunt. Etiam arietantes voces. P. Aquilæ. Q. Vultures. Ventribus enim & capiti inseruntur rostra, alteriusq; succus ab altero exhauritur, tanquam aquila exedente Promethea aut vulture Titium. R. Cochlea vel serpens in gyrum reductus, seu draco reuolutus, &c.

Ad vasa circulatoria refertur & ouum Philosophicum seu Hermetis, quod ouiforme Philosophicis operationibus inseruit; eius figuram in hoc capite habes depictam, Num.5. *Ouum Philosophorum.*

Vide sequens Schema.

Cap. II.

CAPVT XII.

De Vasis Philosophorum metallicis & terreis.

MINERALE vas, quod ex materia minerali factum est, est vel metallicum, vel terreum.

Vas metallicum ex metallo factum inseruit subtiliationi & infusioni. Subtiliationi inseruiens, est ahenum & vesica.

Ahenum est vas metallicum, Num. 1. ex cupro aut ferro duûm pedum altitudinis, eiusdemq; fermé latitudinis, cusum. Huius fastigio cooperculum, in modum hunc formatum, illiusque limites ritè claudens, imponendum est. Fit lamina cuprea ad aheni capacitatem, (Nonnulli rei familiari consulentes, pro cupro ligneum asserem assumunt) rotunda, cuius in centro (quando vni cucurbitæ inseruire debet) ad amplitudinem imponendi vasis, foramen excauatur, vt vas per illud prominere possit. A latere veró alterutro prope aheni finem aliud paruum foramen, per quod calida suffunditur, & defectus exspiratæ aquæ suppletur, perforatur. Vsus huius aheni cum operculo in Balneis frequentissimus est. *Ahenum.*

Vesica est vas, Num. 2. metallicum ex cupro in forma vesicæ vel oui, duûm aut trium pedum altitudinis, conuenientisq; latitudinis, formatum, & circa fastigium apertum, vt intra sinum suum conuenientem alembicum recipere possit, qui adeo cum orificio vesicæ quadrare debet, vt tám aptè inuicem concludi possint, ne minimum inde expirare queat. Impositum capitellum è suo vertice canalem duûm aut trium pedum altitudinis emittere debet, qui in summitate aliud capitellum ab aheno aliquo semper frigidam continente, qua spiritus in Alembicum eleuati, refrigefieri, & condensari possint, circundatum sustinet. Ex hoc capitello epistomium seu canalis procedit, qui vapores condensatos guttatim in vas suppositum deducit. Huius vesicæ vsus in vegetabilibus dissoluendis non est negligendus. Libauius in comment. Alchem. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 33. pag. 170. tres ponit figuras vesicarum. Vnam A. vesicam cum Alembico rostrato deorsum spectante. Alteram B. vesicam cum alembico sursum ex vertice emittente fistulam anguinis meatibus aptam. Tertiam C. vesicam æneam cum alembico rostrum in latus recta emittente. Tales possunt compositio- *Vesica.*

nes excogitari plures, sed videndum, num semper aptè ac vtiliter. Porrò quæ vasa fusioni inseruiunt, sunt, quæ liquata & effusa mineralia recipiunt, vt Infundibulum ac Pyramis.

Infundibulum. Infundibulum, Num. 3. est vas metallicum oblongum cum manubrio, interius excauatum, liquata metalla recipiens, & in virgas vel baculos conformans, Germanis ein Eynguß dicitur.

Pyramis. Pyramis (aliis catinus coniformis, vel ein Gießbuckel) est vas metallicum, Num. 4. in modum pyramidis excauatum, vt pars eius superior lata, inferior autem in acutum vergens, pro liquatis mineralibus in regulum formandis, accommodari possit. Libauius vocat catinum fusorium, & dicit, Chymicus eo opus habet in auri separatione & repurgatione, quin & regulis stibij aliorumq; conficiendis. Inde fiunt metæ, qualis signatur litera E. quæ, vt facilius auellatur á calice, sæbo vel cera ille prius inungitur, aut creta fricatur. Meta diuisa est in apicem & basin. Apex est regulus; Basis litera F. signata, vocatur á metallicis, das Plachmahl / constatq; ex medicina fusili, cuius beneficio regulus est factus, puta ex stibio, &c. Conus concauus est vel eiusdem vsus, vel ad excipiendum fumum hydrargyri in amalgemate. Scutellæ enim, in quam feruens malagma effusum erat ex crusibulo, imponitur inuerso orificio. G. Scutella vel concha. Num. 4. Alueus fusorius (nos infundibulum) in quo concrescit metallum fusum in virgas vel digitos. Eiusmodi porrò vasa ex orichalco aut ferro plerunque fiunt, vt sint vsus diuturnioris. Aliquando ex terra constant compage. H. Est conus concauum excipiens fumum in amalgamando.

Terrea vasa ex terra facta, alia materia ipsam continent, reliqua capiunt alia vasa.

Quæ materiam ipsam capiunt, sunt fusoria, aut non fusoria.

Fusoria sunt vasa materiam ipsam capientia, quorum ministra ope mineralia funduntur, vt catillus cinereus, & crucibulum.

Catillus cinereus. Catilus cinereus, Num. 5. est vas fusorium ex cinerum de leui ligno elixatorum, & ab omnibus carbonibus, aliisque spurcitiis defecatorum partibus duabus, nec non cinerum de ossibus medulla carentibus (ne tamen de porcis, quæ summum dispendium inferunt, desumpta sint), optimè tritorum, parte vna cum cereuisia bona

bona ad massam madefactis, & probè inuicem commixtis in suo mortariolo paratum. Num. 7. Cineribus siquidem madefactis hoc mortariolum impletur, & pistillum (vulgò Monachus dictum) pulsibus tribus ligneo malleo factis in illud cuditur, ac tandem inspersis cribro setaceo cineribus de capitibus vituli, aut cornu cerui vnus atque alter pulsus superadditur, atque, vt arefiat, eximitur. Fit & in maiori forma catillus cinereus, qui in annulo ferreo formatur, ille hic signatus est, Num. 6.

Crucibulum est vas fusorium ex terra igni contumacissima factum, acutiore basi & tereti in ampliorem capacitatem forma triangulari vel rotunda desinentem, (Num. 8.) ad fundenda & eliquanda mineralia & metalla formatum. Fit etiam crucibuli species, quæ vulgò testa Germanis Treibscherbe appellatur, fundendis metallis adæquatum, signo x. *Crucibulum.* *Crucibuli species testæ sunt.*

Sequuntur vasa non fusoria, quibus nihil funditur, vt pyxis cæmentatoria. Est autem pyxis cæmentatoria vas terreum, ex terra igni contumaci in modum pyxidis suum operculum apté recipiens formatum. Hanc pyxidem indicant hæ figuræ, Num. 9. *Pyxis cæmentatoria.*

Hactenus vasa enarrauimus ipsam materiam capientia: his insequuntur illa, quæ alia vasa accipiunt, vt sunt catinus arenarius, & tegula fornicata.

Catinus arenarius (Num. 10.) vulgò ein Sandtcapell/ est vas terreum in modum pilei rotundi, cum margine trium aut quatuor digitorum ex terra tenaci factum. Pro destillatione ad latus sunt etiam catini in hunc modum in medio excissi, &c. *Catinus arenarius.*

Tegula fornicata, Num. 11. & 12. Germanis eine Muffel/ est vas terreum ventilabris & ostio peruium, oblongum, ad tegendum catillos, ne operæ polluantur fauillis, vtq; calor eó temperatius materiam elaborare possit, formatum. Quidam hanc tegulam cum fundo connectunt, alij fundum ab illo segregatum faciunt, prout iam videbis ex demonstrationibus Libauij, sed id positum est in cuiuslibet arbitrio. *Tegula fornicata.*

Super quatuor scamnis seu abacis (inquit Libauius in comment. Alchem. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 11. pag. 105.) dispositæ vides instrumenta ad probatoriam pertinentia.

A. Te-

A. Tegula fornaculæ ferreæ antiquæ est à postica parte repræsentata, & latere sinistro: B. Eadem à fronte & latere dextro exhibita. Fenestratam solummodo conspicis tribus parietibus, & hemicyclis iuxta plantam excisam. C. Proponitur punctis pertusæ totidem partibus, & similiter priori sectæ, exhibet se hic contemplandam à posteriore. D. monstrat anteriora interioraq; dextra. E. Fornaculæ distomi tegulam subiicit oculis à dorso. F. eandem à fronte. Plantas excisas ad angulos erectos habet, & sic pedibus suis sistit. Ab hac nonnihil variat sequens eius posticum. G. Anticum. H. Tertius abacus. Litera I. Obturamentum ostij fornaculæ ponit, quod manubrio correptum admoueri removerive, vt vsus postulat, potest. K. Lamella est pro fundamento tegulæ & ergasterij imponenda trabibus ferreis luto armatis. L. Operculum fornaculæ, quo crater eius regitur ad ignem moderandum. M. Valua minor. N. Columellæ argillaceæ inseruientes, item ignis temperaturæ: nec minus quæ characteribus O. & P. intelliguntur, & quidem posteriori lacunæ destinata est lamina, O. sed lateralibus. P. Itaque & quadrilatera sunt figura, sicut illa polygonos, vt sit rotunditati vicinior. Q. Lignei moduli solidi ad formandas tegulas. Nam tenax argilla oblitis illis inducitur, & formatur iuxta tegularum normam. His addit & in eodem schemate R. & T. catillos cinereos diuersos. S. Modiolũ. V. Malleum seu pistillum, quo incussio impulsoq; per alium malleum, effingitur catillus. X. Catini probatorium, qui concinnatur instrumentis Y. & Z. De his vide etiam in hoc secundo libro Basilicæ Philosophicæ, cap. 2. de Furnis Docimasticis, siue probatoriis. Alias tegulas etiam tali demonstrat forma, vti & rotundas, vbi in hoc schemate posteriore A. designat tegulam vstoriam inuersam, vt cauitas eius pateat. B. Striatam in plantam. C. Capsæ vitrariæ à tergo repræsentatio est. D. à fronte. Ostio duntaxat patet.

Tripes ferreus. Huc referendus est tripes ferreus, qui est vas materiam calefaciendam continens, recipiens ex ferro fabrefactum, Num. 12.

Vide sequens Schema.

CAPVT

Cap. 12.

CAPVT XIII.

De omnis generis vasis pro artificus arbitrio facta, siue è terra, vitro, vel metallis, &c.

AD vasa ex materia pro artificis arbitrio electa facta nos accingamus, quæ è terra, vitro, metallis, pro re nata, formata sunt. Hæc diuiduntur in superiora & inferiora.

Alembicus.

Superiora sunt, Alembicus, siue Capitellum, Germanis Ein Helm / quod vasis inferioribus ad vapores recipiendos imponitur.

Alembicus rostratus. *Alembicus cœcus.*

Est autem Alembicus alius rostratus, signo o, qui humores resolutos per canalem aut rostrum ad vas recipiens demittit. Alius cœcus, signo o o, hoc est, sine rostro, sublimationibus inseruiens. Hic in sublimationibus nonnunquam in vertice perforatus aliquantulum est, humores ascendentes inde emittens. Noster Libauius talia dat eius generis Rudimenta, in comment. Alchem. part. 1. lib. 1. de Sceuastica artis, cap. 34. pag. 173. *a.* Alembicus rostri prolixi. *b.* Alembicus curti nasi. *c.* Alembicus cœcus, sed cum foramine in vertice decusso scilicet nodo. *d.* Alembicus reductus, & eiusdem formæ amplioris. *b.* quo vtimur in aquis interdum capiendis & hydrargyro, ita vt idem vas duo sustineat munia. *e.* Pileus seu campana rostrata potissimum ex plumbo candido, aut ære exstannato. *f.* Alembicus sublimatorius turritus cum foramine exploratorio in vertice. Eiusdem vsus est & sequens *g.* sed magis in apicem eductus. Ex argilla confici solent retinaculis & murulis intus instructi. *i.* Alembicus cœcus cum tubulo ad immittendam emittendamque materiam; Et iste tubus etiam reclinari solet, vt in litera *t. k.* Campanæ forma, sed minus commoda, ad emittendum liquorem, nisi omnino æquales vertici torrito sint margines. Alias in altero angulo foramen est relinquendum, vel saltem in summo, nisi ansa impediat. Relinquitur in artificis arbitrio etiam tubulum affingere, modò figmenta ingeniorum imitari queant mechanici. Alij materiam in limbi lacuna seu fossa collectam ex inuerso exhauriunt, cochlearibus paruis, aut spongiosis,

aut

aut fistulis. *l.* Tiara pro serpentinis. *m.* Cydaris rostrata in apice, & nihilominus ductibus draconinis accommodata. Spiritus graviores deduci possunt per meatum, sed magis ætherei in fistulam contendunt. *n.* Operculum caluariæ instar cum syringa in altum surrecta pro draconio. *o.* Alembicus cum refrigerio, cuius possunt etiam aliæ formæ. *p.* Alembici minusculi pro cucurbitulis & phialis. Mulieres abutuntur eis ad lac ex mamillis exugendum. *q.* Alembicus cœcus cum rostrato. *r.* Cœcus triplex. *s.* Rostratus triplex. Præter istos Alembicos, mentionem faciunt artifices etiam cuiusdam á latere aperti, vt vncus ferreus per foramen in catinum immitti queat, & materia continuè versari. Is vsum habet in floribus sulphuris, sicut & Campana, vel Alembicus cœcus, non in vertice, sed latere pertusus, vt spiritibus feruidis, qui non coagulant facilè: imò obsistunt cæterorum coagulationi, sit ad se proripiendum via. Eius vicem supplere rostratum operculum potest, laudaturque in his materia fictilis. Nos ollas commodas substituimus. A. Patina, seu Catinus terreus. B. Vas secundum tribus locis peruium, quod catino est adaptandum. C. Idem figuræ camini. D. Vas tertium, quod imponitur secundo. Si placet, & ex re esse intelligitur, duplum triplumque fieri potest, alterumque alteri accommodari. E. Vas summum cum tubulo seu spiraculo, pro quo licet & simplex foramen obliquè impressum facere. Apud Pantheum, Alludel appellatur equi venter ex lapide lebetum conficiendus, seu argilla crusibulorum. Isti insternitur aliud caracha dictum in magno magisterio, si credimus ex Argilla, tanquam eius operculum. Aludel Gebri fictile sublimatorium est. Sed ille Cymbium, aut Hemisphærium pingit, eique adaptat angustum collum, vt non malè respondeat sublimatoriæ, florum dispositioni, possitq; in eius locum venire, si à latere foramen accipiat.

Inferiora vasa sunt, Cucurbita & Retorta.

Cucurbita, Germanis ein Kolben / est vas plerumque turbinatum in cucurbitæ & pyri formam vtero turgescens. *Cucurbita.*

Cucurbita alia fundo globoso prædita est, Numer. 9. alia lato, Num. 8.

Horum magna est copia, inquit Libauius, & ab ingeniosis subinde excogitantur plura, circumstantiis, & cuiusque arbitratui & experientiæ aptiora. Harum formas vide varias, Num.10.

Retorta. Retorta est vas globosum, cuius collum paulatim à ventre procedit, ac sensim in oblongum canalem reflexum transit. Ex figuris variis vide Num.12.

Hactenus vasa igni applicanda: Vasa, quæ igni non applicantur, sunt continentia, vel transmittentia.

Continentia, quæ materiam continent, sunt Receptaculum & Conchus.

Receptaculum. Receptaculum, Num.13. & cap.10. signo xx. est vas amplum, globosum, destillantes humores recipiens, Germanis eine Vorlage appellatur. Sed receptaculum pro rei destillandæ ratione variat. Nam si res vaporosæ, flatulentæ, ac spiritales dissoluuntur, amplum esse debet; alioqui à spirituum vi magna, magno bombo ac crepitu, nec sine astantis periculo rumpitur, atque in frusta dissilit. Si verò res calidæ tenuesq; fuerint, collo longo formatum esse debet. Sin autem res mediæ fuerint, medium receptaculum requiritur.

Varias iconas producit Libauius, vti videre est in comment. Alchem. part.1. lib.1. de Sceuast. artis, cap.34. pag.174.

Concha. Concha, Germanis ein Glaßschale/ litera A. vel alueolus vitreus, est vas plerumque vitreum in modum aluei formatum cum ore & manubrio. Libauius tres eius ponit figuras, in comment. Alchem. part.1. lib.1. cap.34. pag 177.

Transmittentia vasa sunt Tritorium & Separatorium.

Tritorium. Tritorium, vulgò infundibulum, Germanis ein Trechter/ est vas transmittens, in superficie latum, & paulatim acuatum, cum manubrio annexo formatum, litera B.

Separatorium. Separatorium, litera C. est vas transmittens, quodammodo ouiforme, oblongum, orificio ad capacitatem auricularis digiti aperto, cui materia infunditur, & fundo in modum acus acuato, materiam rursum emittendi gratia præditum, cum annexis ansis duabus, liquoribus inuicem separandis accommodatum. Separatoria triplicia dat Libauius, hæc ex appicta figura videri sic poterunt.

runt. 1. Separatorium olei subsidentis. 2. Separatorium olei natantis. 3. Colatorium. Est manica in eo pertusa, cui accommodatur charta emporetica, vt transsudet liquor in materiæ purgatione.

Hactenus dictum est de loco. Causa adiuuans est, quæ artifici suo inseruit ministerio: talis est instrumentum manuarium, & calor ignis.

Instrumentum manuarium est, cuius applicatione & motione artifex suam actionem perficit.

Instrumentum aliud igni admouetur, aliud igni non admouetur.

Quod igni admouetur, aut semper, aut pro artificis arbitrio admouetur.

Semper admotum est gracile vel latum.

Gracile est instrumentum oblongum semper igni inseruiens, vt craticula, & baculus ferreus.

Craticula est instrumentum, Num.14. ex bacillis ferreis quadratis, & digitalis crassitudinis iuxta se in acutum ita positis, vt semidigitale spatium inter eos intersit factum, focis conficiendis, carbonibusq; sustentandis inseruiens. Libauius vult quadratam & rotundam. *Craticula.*

Baculus ferreus est instrumentum, ad sustinenda vasa imposita cusum. *Baculus ferreus.*

Latum instrumentum, vel spatula, obex est in modum spatulæ factum, quod furnis compositis, Num.16. ad augendum minuendumve calorem inseruit. Pro artificis arbitrio igni inseruiunt, forfex, rutabulum, cochleare, & circulus. *Obex.*

Forfex, Germanis ein Klufft/Num.17. est instrumentum oblongum, & biceps, quod manibus facile comprimi dilatariq; potest, igni imponendis, dirigendisq; prunis atque vasis aptum. Est & alia forficum species, quibus vasa tantum ex igne sustollimus, quæ instar forcipis complicatur, Num.18. *Forfex duplex.*

Rutabulum, vel vncus, Germanis ein Rührhacke/ est instrumentum ex ferro oblongum, & in fine curuatum, quo ignis vel materia in igne contenta proruitur & commouetur, Num.19. *Rutabulū.*

Cochleare. Cochleare est baculus ferreus, Num. 20. longus, in altera parte cochlear, in altera radulam habens docimasticis operationibus inseruiens. Libauius duo sic vult, vt vides 21. vocat cochlear effusorium cum labro prominulo. 22. Cochlear ferreum.

Circulus. Circulus est instrumentum rotundum vitris abscindendis ex ferro factum: Perstringuntur autem hoc modo: Circulus candefactus vitro applicatur, illudq; tamdiu stringit, donec ferueſiat, & incalescat, cumq; adhuc feruet, frigida gutta immissa, aut frigidi halitus affluxu dissilit atque disrumpitur, Num. 23.

Hæc sunt instrumenta, quæ igni admouentur: quæ verò non admouentur, eorum aliud est ligneum, metallica reliqua.

Dyoptra. Ligneum instrumentum est asserculus perforatus, seu Dyoptra, quæ est tabula lignea manubriata, Num. 24. circa medium in latum fissa, vt per eam faciei prætenta absque oculorum iniuria ignis atq; operis modum contemplari possimus.

Inter lignea instrumenta referendi sunt & aluei varij generis. 25. Alueus elutorius, acutangulus. 26. Alueus elutorius obtusus. 27. Alueus niger ad spectandum eluendumq; ab arenis aurum. 28. Alueus seu linter sectus. Ista vasa à Germanis vocantur Sicher Trög. *Alueus.*

Metallica instrumenta sunt Tabula ferrea, & Mortariolum.

Tabula ferrea. Tabula ferrea, 29. est instrumentum aliquot scrobibus hæmisphæricis seu acetabulis compuncta, ad excipiendum probationum effusiones.

Mortariolum. Mortariolum est modiolus, Num. 30. catillorum cinereorum formandorum in lati circuli modum, vel pertusi catini ex orichalco plerumque factus. Hoc mortariolum comitatur pila, (vulgò Monachus) quæ est pistillum cum tubere rotundo ex basi lata media prominente, cuius incussu catilli fouea formatur. Sed ad catillos maiores, hoc est, materiæ maiorem copiam capientes, formandos vtimur circulo ferreo, & conueniente pila foueam procudimus.

Retinacula. His addimus & retinacula cucurbitæ in plumbeo circulo, Num. 31. Fieri & alio possunt modo, nempe vt armillæ ferreæ recuruæ adhæreant tripodi seu coronæ plumbeo circulo prægrauatæ, &c.

Sic est

Sic est forfex ad laminas ex fila metallica secanda, Num.32. pro amalgamatione, cæmentatione, stratificatione, quartatione, &c. *Forfex.*

Modum sigillandi vitra vide cap.10. signo xx. Eodem in capite, & signo xx. habes & formam Athanoris antiquam, quam, exempli gratia, refer ad caput, vbi de Athanore scriptum est. Sequitur nunc Liber Tertius Basilicæ Philosophicæ.

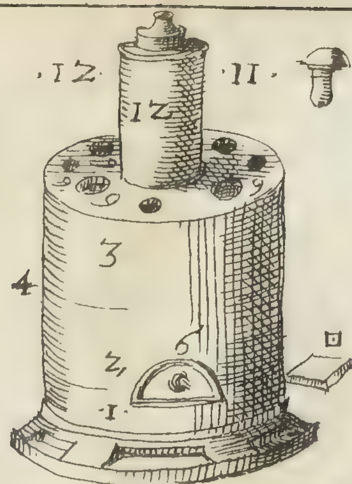
Libri Secundi Basilicæ Philosophicæ Finis.

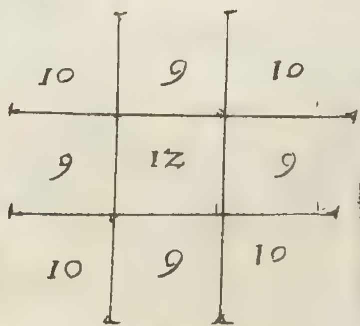

21
28
12
12
12
12
13
17
24
Cap. 13
13
13
A
A
A
14
B
B
B
1
2
3
C
29
14
14
14
14
14
16
24
20
23
27
29
23
17
18
17
19
23
32
25
26

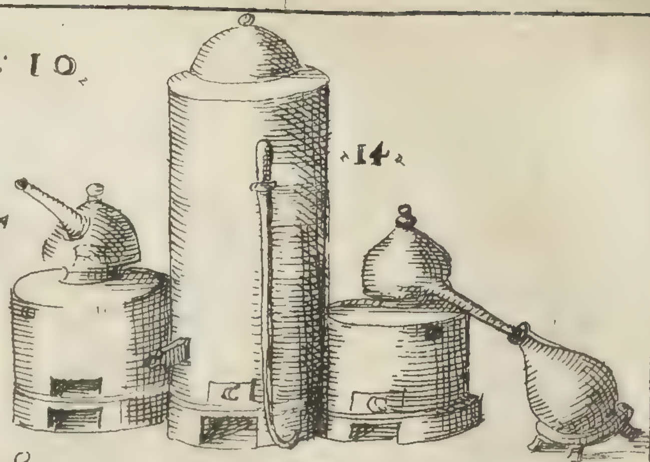
Cap: 10.

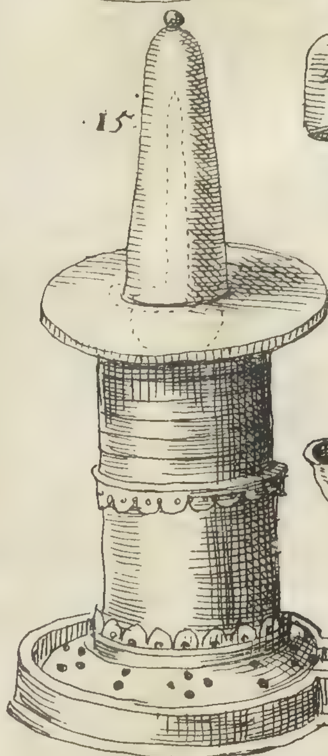
·12·
·11·
12
9
3
4
6
2
·1·

10
9
10
9
12
9
10
9
10

·14·

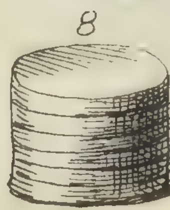
·15·

4

3

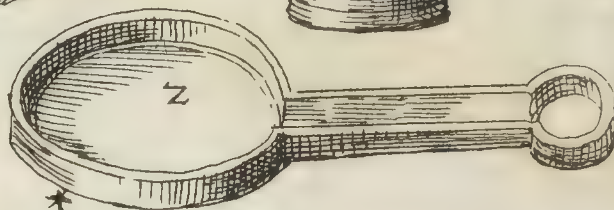
8

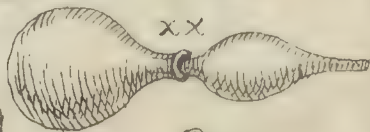
9

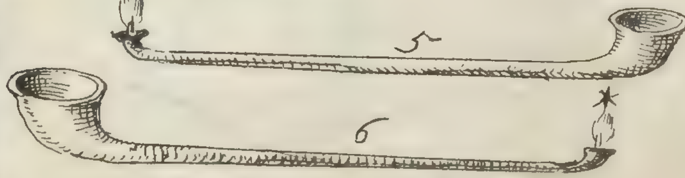
13

2

XX

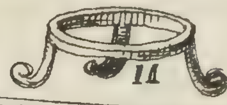

5
6

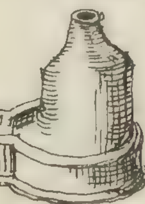

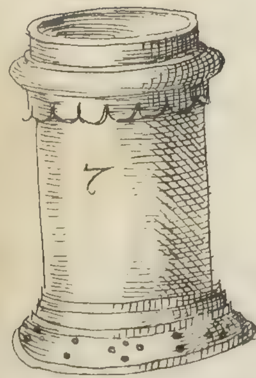

XX

11

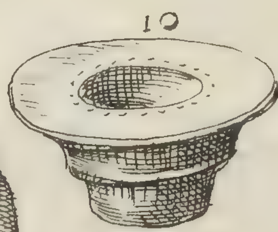

7

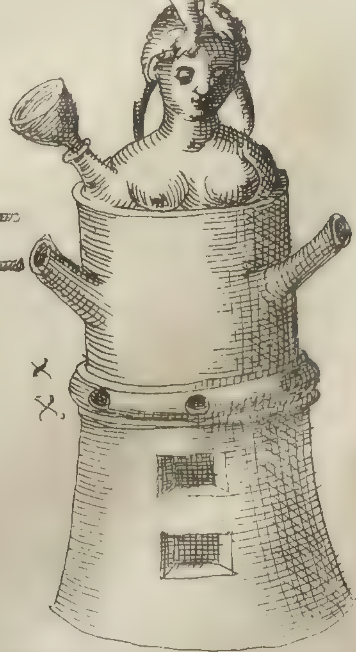
12

10

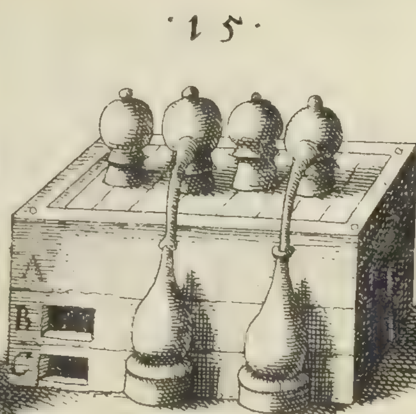

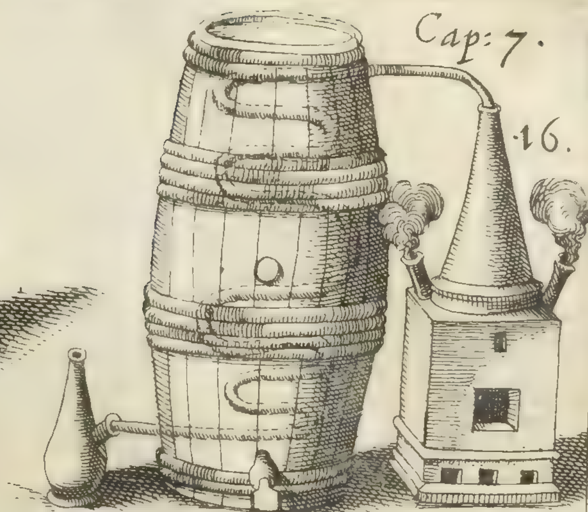
XX

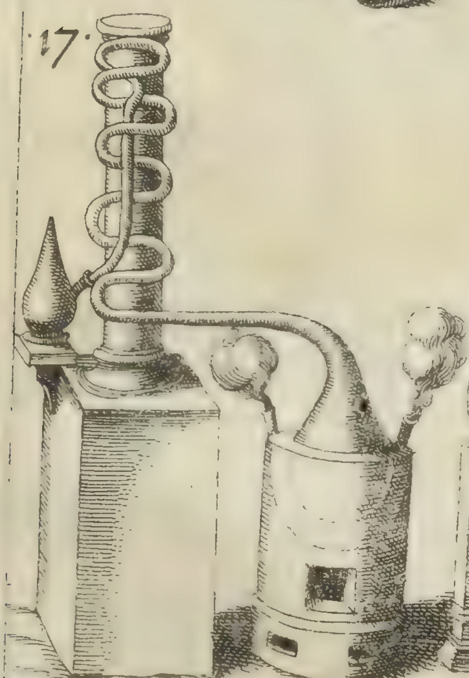

XX

·14·

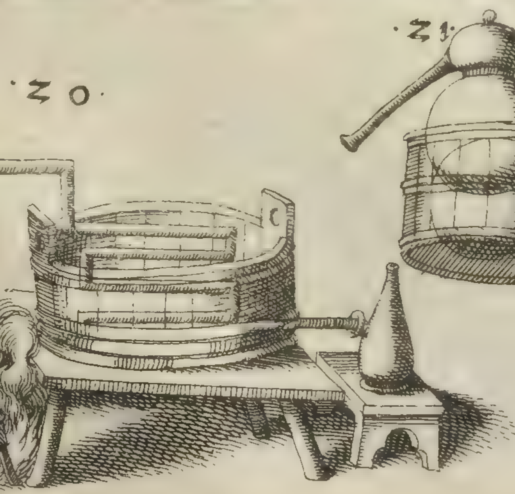

·15·
A
B
C

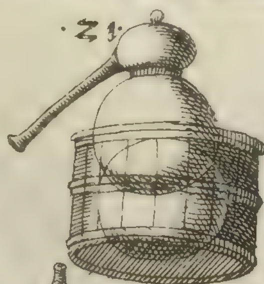

Cap: 7.
·16.

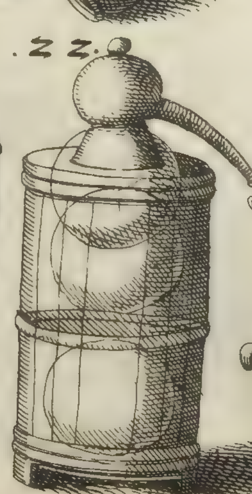

·17·

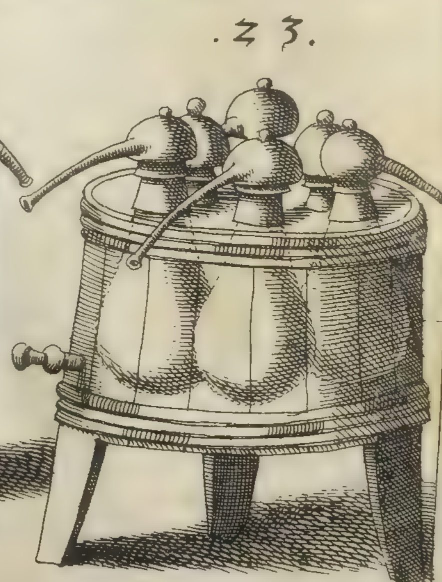

·18·

·19·

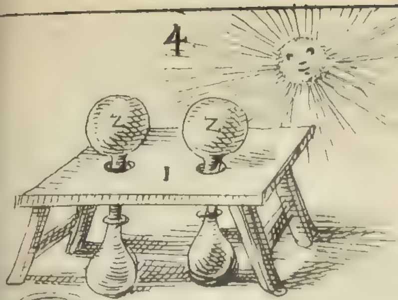

·20·
C

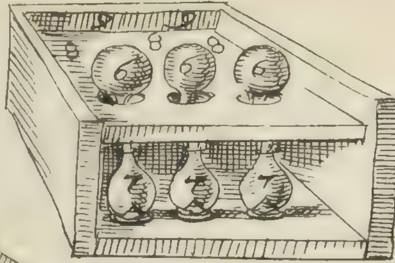

·21·

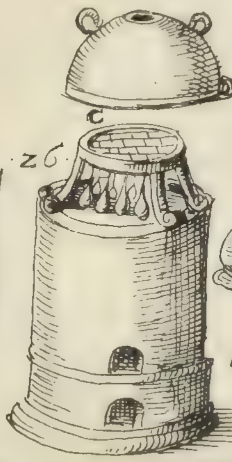

·22·

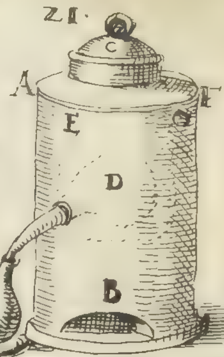

·23.

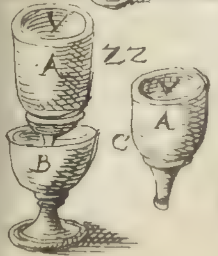
Cap: 8.

4

5

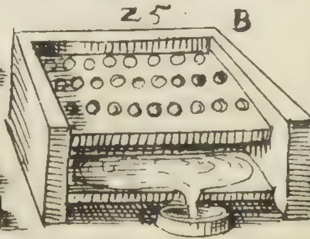

26
b.
C
26

21
A
C
E
F
D
B

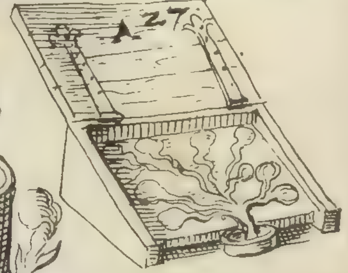

22
A
B
C
A

23

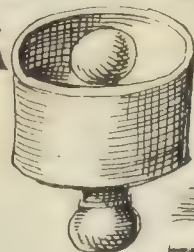

24
E

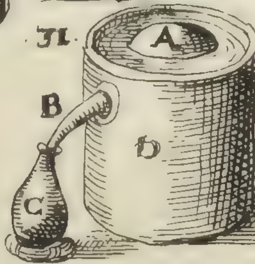

25
B

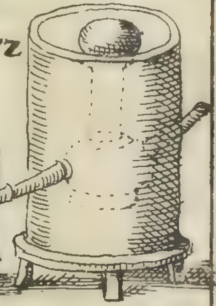

30. B.

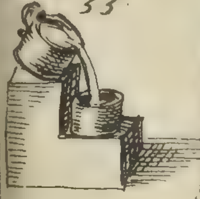

21
H

28

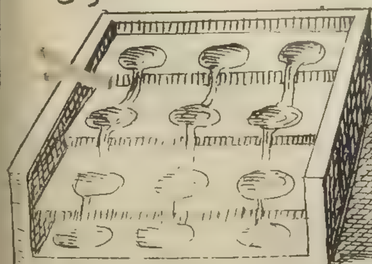

29.
A

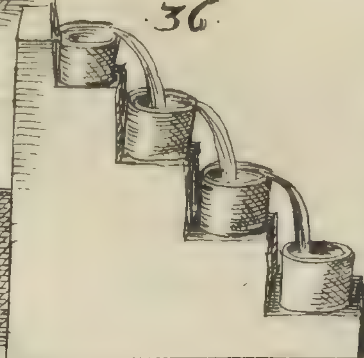

31
A
B
D
C

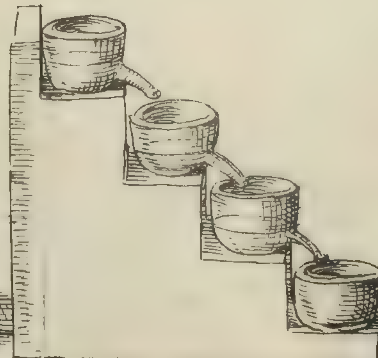

32

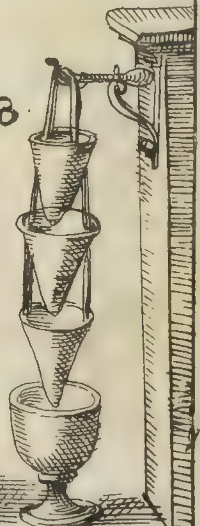

33

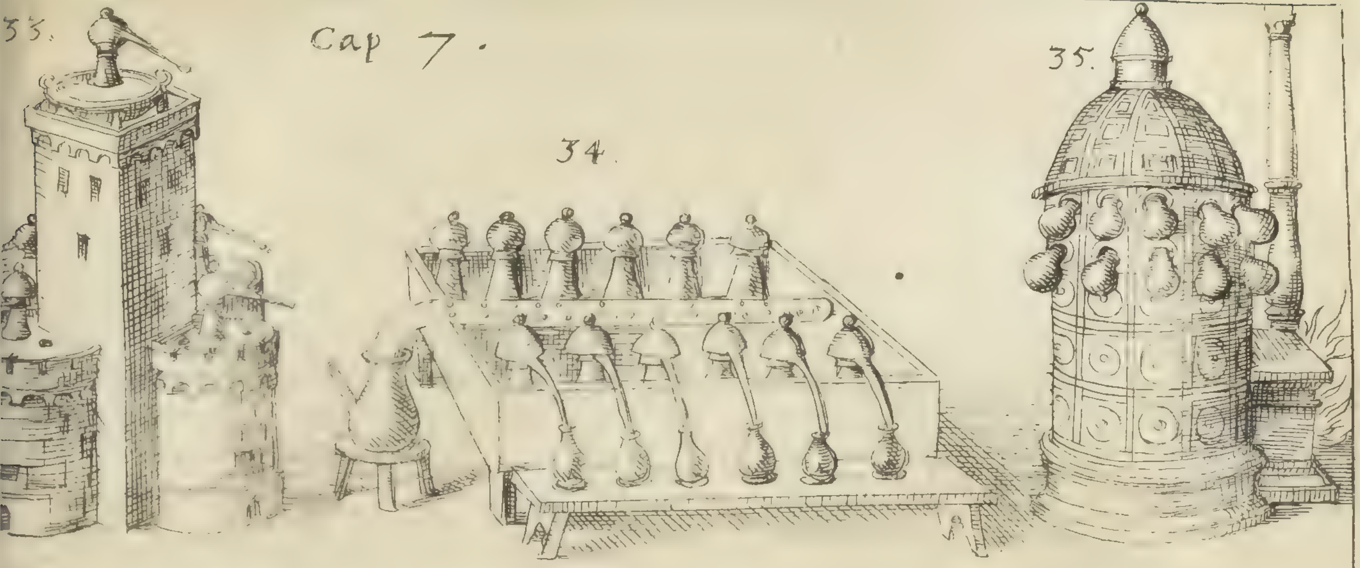

34

35

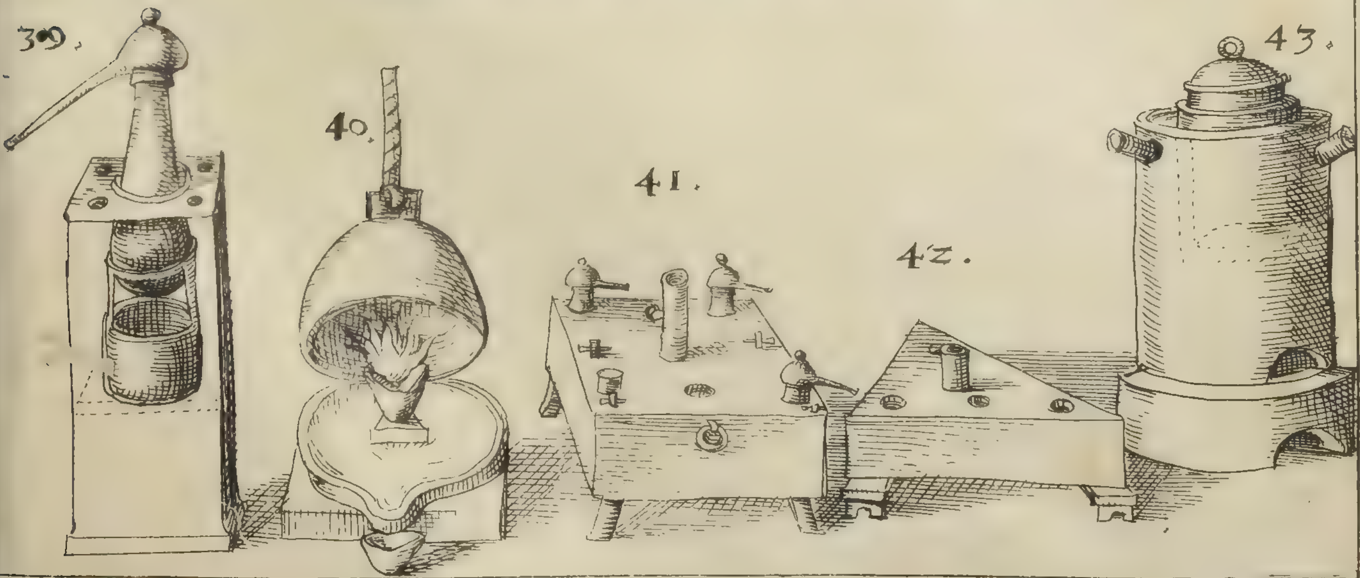

36

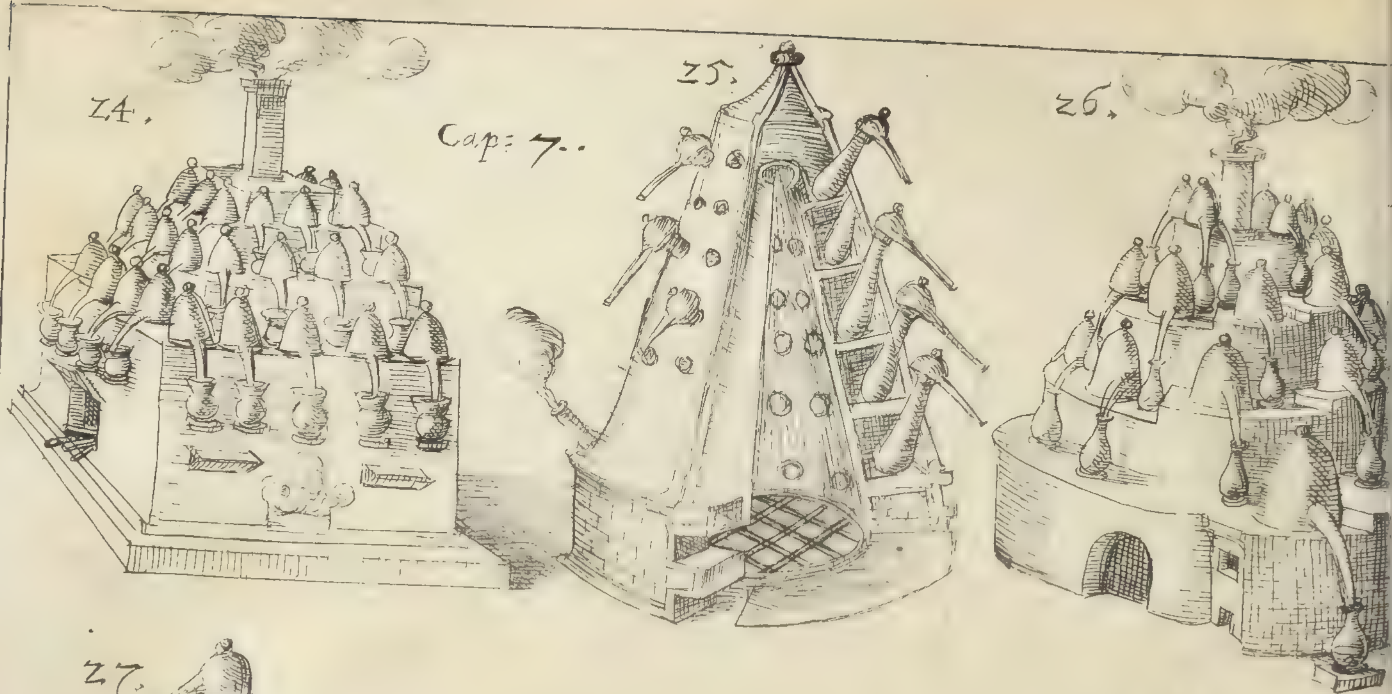

37

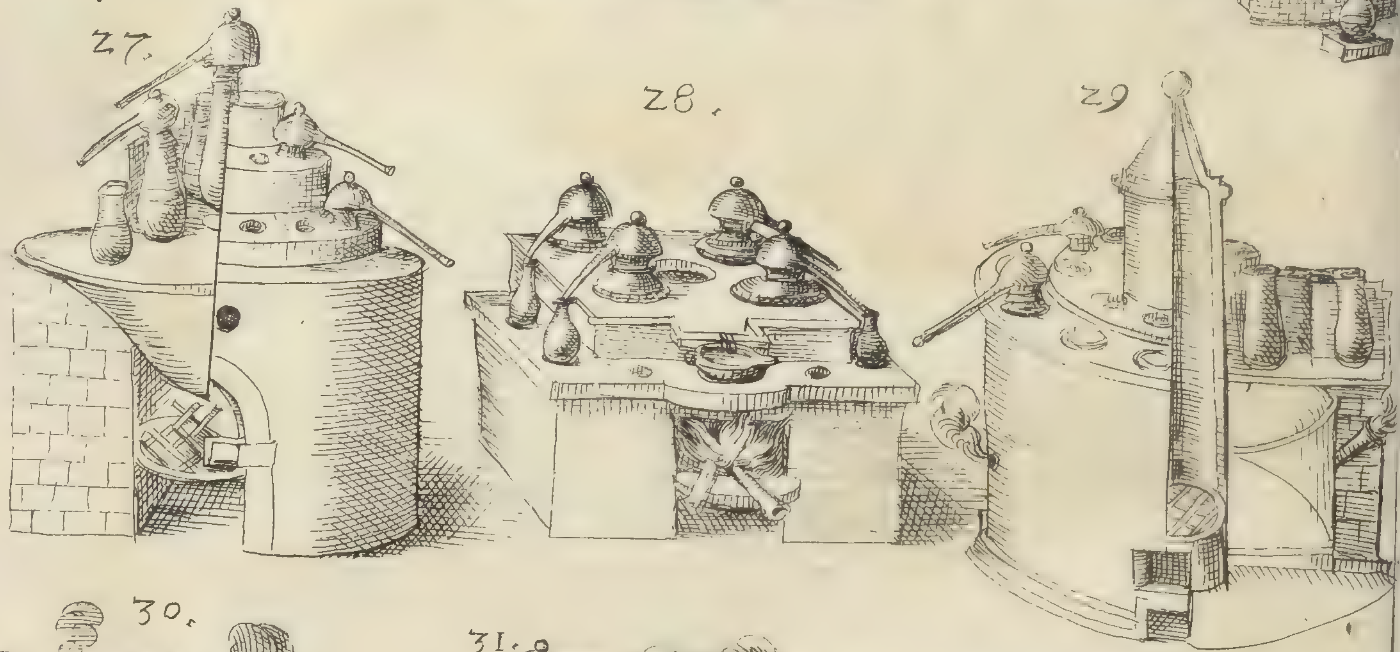

38

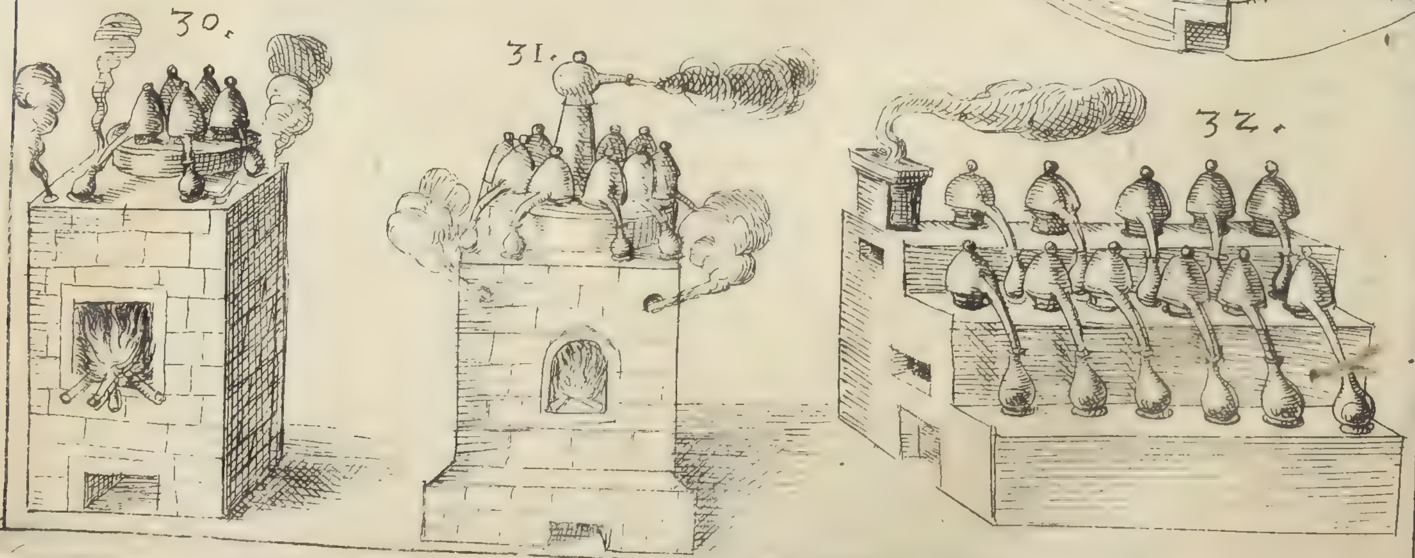

33.
Cap 7.
34.
35.

36.
37.
38.

39.
40.
41.
42.
43.

24.
Cap: 7.
25.
26.

27.
28.
29

30.
31.
32.

Cap: 8
1
E
D
C
B
A
2
3
4
5
6
7
D
B
A
C
E
P
8
G
K
N
M
9
10
B
C
A
D
E
F
12
N
N
K
I
13
14
11
M
G
H
D
A
15
16
17
18
A
B
D
G
F
E

LIBER TERTIVS.

BASILICÆ PHILOSOPHICÆ.

De Philosophorum obscuris.

IN primo libro Basilicæ Philosophicæ, sapientum Philosophorum antiquorum secretiora, per consilia tradidimus, & ne quid deesset studiosis huic facultati, verborum philosophicorũ veram fecimus explicationem per 100. & 60. figuras, in quibus veri magisterii certas habebunt dilucide depictas & præfiguratas sapientes formas, si ex his nil rationis aut lucis degustabunt, non nobis, sed propriæ stultitiæ, ad sapientiam ineptæ, imputabunt, illotisq; manibus sese hanc artem accessisse putabunt: quare tu studiose cogita, quam cupias hinc inde deportare artem, sciasq; illam in Dei potentia esse reseruatam, & esse de occultis philosophorum, miraculumq; vniuersæ naturæ: Habet inquam illa virtutem efficacem super omnes alias Medicorum medicinas omnem sanandi infirmitatem, tam in calidis quam in frigidis ægritudinibus, eò quod est occultæ & subtilis naturæ: conseruat sanitatem, roborat firmitatem, & virtutem, & de sene facit iuuenem, & omnem expellit ægritudinem, venenum declinat à corde, arterias humectat, contenta in pulmone dissoluit, & vlceratum consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritualibus purgat, & ea munda con-

Rosar lib. 2. cap. 31.

seruat; & si ægritudo fuerit vnius mensis, sanat vna die, si vnius anni, in duodecim diebus: Si verò fuerit aliqua ex longo tempore sanat in vno mense, & non immediate. Hæc medicina super omnes alias medicinas & mundi diuitias est oppido perquirenda, quia qui habet ipsam, habet incomparabilem thesaurum. Vnde inquit Philosophus aliquis. Et est sciendum, quod innouatio, & confortatio lutis fit cum potione aquæ auri purissimi propriè: Ipsa namque Alopeciam curat & Tyriam & transmutat corpus humanum, sincerat & innouat ipsum, & virtus multarum rerum approximat huic operationi: sed ipsa est, quæ prædictum miraculum facit, & quæ non corrumpitur & complexioni humanæ est conueniens, & neq; calefacit, neq; infrigidat, neq; humectat, neq; desiccat, imò est omni temperamento temperata, omnemq; rem excedit in temperamento temperata, omnemque rem excedit in temperantia & perennitate, quam habet: Etiam subuenit stomacho frigido, timorosos facit audaces, cardiacos confortat: Valet contra melancholiam & alopeciam, & calorem naturalem confortat, & temperat, in quibus non est res aliqua, quæ stare possit loco eius: Et virtus eius manifestatur in sua substantia, quia est in eo caliditas, ideò magnum temperamentum efficit, super omnem rem, & quia in eam est perennitas, ideò conseruat corpus humanum, & in ea est assimilatio complexioni humanæ, & ideò incorporatur, si præparetur, vt decet, & in eius præparatione est totum secretum, quod sapientes propter inuidiam occultauerunt. Confirmat autem & sincerat cordis substantiam, & suæ puritatis impressione omnem deiicit impuritatẽ ab eo, & tuetur illud & clarificat spirituum substantiam, & mouet sanguinem ad cutim, & inducit pulchritudinem iuuenilem, & abstergit abstersione leui, &c. Liceat paucis pie iocari.

Iohannes Euangelista ab Auicenna primus inter Christianos Chemicæ peritus recensetur, Dict. 1. ad fin. cap. 3. de anima. Imò & à Vincentio Monacho in speculo naturali. His adstipulari videntur illi, qui Prosam Ecclesiæ veteris Decembr. die 27. Diuo Iohanni Euangelistæ sacro cantari solitam composuerunt, quæ sic habet: Initium est. Gratulemur ad festiuum, &c. cum gemmarum partes solidasset, has distractas tribuit pauperibus, inexhau-

stum

ctum fert thesaurum, qui de virgis fecit aurum, gemmas de lapidibus. Hoc etsi multis non solum incredibile, sed forte & impium videri possit, tamen nos authorum dictorũ testimoniis, quod contra dicamus, vix inuenimus: Dona Dei non sunt impia dicenda, sed opera diaboli, quæ impietatem procurant: Quod si Christus, vt homo verus, sic Deus omnipotens, Iohanni Euangelistæ consobrino suo, matrisq; tutori, quem præ cæteris amauit, & in cœna sinu sapientiæ Diuinæ fouit, ac ne martyrio interiret, longæuusque superesset, voluit, viaticum quoq; eiusmodi attribuit, commituliter, vt egenis & pauperibus, ipsisque nouis Christianis iam tum incipientis Ecclesiæ, exilio aliisq; damnis afflictis, subueniret in summa necessitate, annon hoc singulare & opportunum munus, eleemosynaque optime collocata fuisset? At vt omnibus satisfiat, potius demus S. Iohannem Euangelist. si quando tale quid fecerit ex virgis aut lapidibus (quæ materiæ ad tincturam suscipiendam philosophicam sunt planè ineptæ) miraculoso, quam artificiali aut naturali modo vsum esse: quemadmodum ipse Christus, vt vectigal daret, Petrum capere piscem iubet & capti ventrem aperire, vnde nauisma depromptum est pro vectigali sufficiens: sunt, qui eum expressæ tincturæ philosophicæ mentionem fecisse adfirment in Apocalypsi; verum hoc collegio Philosophico remittimus, &c.

Sunt & ex Chymicis, qui *Pythagoram* Chymiæ occultè deditum fuisse affirment. Hinc liber Turbæ philosophorum refert sententias sapientum in tertia synodo Pythagorica collectos esse, & Pythagoram philosophum & magistrum introductum; cuius hæc ibidem verba sunt tanquam præsidis. Benè aptastis, ô filii doctrinæ, harum naturarum descriptiones, ex quibus Deus omnia creauit: persequimini ergo. Atq; sic in toto illo libro Pythagoras primas tenet, tanquam eius artificii Magister, cæteriq; Philosophi illius discipuli. Non dubiũ itaq; est, Pythagoram in hoc doctrinæ genere fuisse expertissimum & verè magistrum, cum antiqui Chymici, qui fortè eius scripta & vitam ex aliis indiciis exploratam habuerunt, id vnanimiter statuant, &c. Imò & nonnulli ex recentioribus chymicæ amantibus de Faba Pythagorica, inter quos Iohán. Chrys. Fan. hunc in modum scribunt. Aristoteles (inquit)

ipſe libro de ſecretis ſecretorum (ſi Ariſtotelis liber eſt) lapidem animalem, vegetabilem & metallicum ouum nominat, & hoc Pytagoras, ſi Marcello credimus, Fabam. Hæc ille. Si itaq; Pythagoras ouum Philoſophicum per Fabam intellexit, cauſſam videtur habuiſſe, cur præceperit, Fabam ne comedas, &c.

Xamolxis Pythagoræ in itinere Comes fuit, hic iiſdem cum eo præceptoribus vſus eaſdem doctrinas ſecum domum in Samothraciã retulit: Huius de lapide philoſophorum proceſſus talis ad me inter alia fuit delatus: Recipe auri laminati q. ſ. imprægnetur per aquarium, vti docet Pelhel: & generabitur vitriola, quæ deſponſatur Pyrandro ad faciendum rubicundum & fugitiuum ſulphur, & Mercurium philoſophorum, vniantur autem in vaſe philoſophico, vt parturiant caſtaneam vel tincturam vniuerſalem ſapientum.

Anaxagoras Clazomenius inquit: Sol noſter eſt rubeus & ardens, qui coniunctus eſt animæ albæ & naturæ Lunæ, ſpiritus medio, quamuis totum ſane nihil aliud ſit, præter argentum viuum Philoſophicum.

Franciſcus Picus Mirandul. talia de Pelope & Pelopidis refert verba l.2. c.2. ſic, *inquit*, interpretantur Atrei nuncupandum agnum, arietemve, vt deſcriptam auri faciendi poteſtatem lectoribus inſinuẽt: Nam Atrei & Pelopis opes ex metallis fuiſſe, ſcriptum reliquit Calliſthenes Olynthius, Ariſtotelis diſcipulus & conſanguineus. *Et lib.3.cap.1.* Nec defuere, *inquit*, qui Tantali quoque diuitias tulerint acceptas Chymicæ compoſitioni deſcriptæ in pellibus agni: Vnde ſit & Pelopis filii, & Pelopidarum regnum longè latèque propagatum, vt hinc abſonum viſum non ſit, quæſiſſe Thyeſtem natu minorem Pelopis Agnum, hoc eſt, in Agni pelle faciendi auri compoſitionem exaratam, quam in arcanis habuerit natu maior Atreus, extorſeritque Thyeſtes ab vxore fratris cognitæ ſtupro, ex quo & odia & cruentiſſimæ cœnæ Tragœdiæ: Meminerunt huius rei quamquam obſcuro velamento & antiquiſſimi Poetæ, & *Cicero, Seneca* & *Papyrius*, &c.

Inter Græcos Democritus primas à Philoſophis tenet, quod huius ſummi artificii perfectus extiterit Magiſter: poſt hunc annumeratur Orpheus, qui ſtudioſos adhortatur & ablegat ad ſpelun-

ſpeluncam Mercurii, omnium bonorum plenam his carminibus:

Ὃν δέ κεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνώγῃ
Ἐς πολυήρατον ἄντρον ἐπελθέμεν Ἑρμείαο,
Ἔνθ' ὅγε παντοίων ἀγαθῶν κατέθηκεν ὅμιλον,
Αἶψά κεν ἀμφοτέρῃσιν ἐνείατα πολλὰ κομίζων
Οἴκαδ' ἀποστείχει, πεφυγὼν πολύδακρυν ὀϊζύν.

Hoc eſt: *At quemcunq; virum ducit prudentia cordis,*
Mercurii ingredier ſpeluncam, plurima vbi ille
Depoſuit bona, ſtat quorum prægrandis aceruus:
Ambabus valet hic manibus ſibi ſumere & iſta
Ferre domum: valet hic vitare incommoda cuncta.

Quæ carmina ſatis conuincunt, quare Orpheus ſcripſerit de aureo vellere opus Argonauticum, omniaq; alia peregerit: Qui enim particeps velit fieri multorum bonorum, Antrum Mercurii adeat, hoc eſt Tænara, Inferos, Plutonia regna (ſubterranea enim & metallorum diuitias Pluto ſibi vendicat, vt Neptunus mare & Iupiter cœlum ex diuiſione mundi) & quod inde apportabit ambabus manibus, Chymici operis erit initium atq; ſubiectum, quo præparato, valebit & morbos curare & alia fortunæ incommoda vitare: Non opus erit hunc Orphei clariſſimum locum dilucidius explicare, cum per ſe ſatis reſplendeat, chemiæque vt veriſſimæ, ſic antiquiſſimæ lucem longè lateq; præbeat, &c. His & annumeratur Linus Orphei præceptor, qui de curſu Solis ac Lunæ animaliumque ac fructuum generatione dixit, quod in principio omnia ſimul nata ſint, &c.

Michael Pſelſus Philoſophus præclarus de ſcientia Democriti talia infert in colloquio, quod habet cum Xiphilino Patriarcha Conſtantinopolitano: Quidnam tibi igitur totam Democriti Abderitæ ſapientiam breuiter reuelabimus, nihil intus in aditis relinquemus? *Et mox:* Tibi enim præſtantiora concredita ſunt, ac tu de cœlo Deum deducis & euehis animum ac mentem, quæ in materia eſt, & applicas rei emptæ à materia: Ego verò humi iaceo, ac naturæ contemplator ſum, necdum retuli me ad rerum non aſpectabilium ſpeculationem: quoniam nondum mihi acutius lumen factum eſt; Noſti igitur, quid faciemus, inquit, mihi quidem terræ adita concredita

Eſſentia materiæ eſt cognitio Dei atq; animæ propriæ.

sunt; Tum verò illa cœlestia es consecutus: Impertiamus ergo invicem res, quas habemus: Tu mihi egregia spectacula: Ego verò tibi naturales effectus: sed viden'? Quid ego tibi fecerim: Cum enim auri fontes aperuerim, nec Athô concussi, nec Pangeum commoui, nec venas quasdam subterraneas reclusi, sed lapides inter se conterens, & herbas quasdam miscens, ingenue tibi ac vtiliter aurum valde pretiosum elaboraui, &c. *De eodem Pselso Picus Mirandulanus libr. 2. capit. 8. sic refert*. Idem paucis schedulis artem scribens, quam sub trutina Philosophiæ prius examinandam susceperat, recepi miratur præditam à Strabone naturalem vim quandam fontis transmutantem, non recepi metallorum versas in alterutrum artis beneficio formas, quarum multas ille commemorat.

Author Dialogi Germanici inter Aurum & Lapidem: Iuramento protestatur, se veritatem eloqui & nudam verbis proponere: Hæc autem eius est intentio, vt probet diuersis modis ac rationibus, aurum commune non esse aurum philosophicum, sed hoc longè aliud agnosci: Lapis ab auro venenosus vermis vocitatur; Mercurius verò communis ab auro pro teste adducitur, quod nimirum *ex auro & Mercurio totum fiat opus*, sed à lapide, vt volatilis & inutilis reiicitur: Lapis adfirmat in sese esse aurum Philosophicum, & non in alio, seque dominum tincturæ verè à Philosophis dici: Aurum autem omnes decipere, quotquot in eo laborent; cum verò à verbis ad violentiam lapidi inferendam reliqui duo conuenirēt, à lapide absumpti sunt: Qui sanè Philosophus est lectu dignissimus & profunda consideratione, siquidem mens eius in centro abdita, licet stylus in superficie peripheriali hæreat. De lapide, quod sit draco, serpens, vipera & venenositatis particeps, consentiunt Philosophi, ac post præparationem, neminem eius veneno intoxicari, sed potius intoxicatos omnes curari Theriacâ inde factâ.

Ex Auro & Mercurio constat totū corpus philosophicū.

Author Rythmorum Germanicorum tabulam applictam huiusmodi exponit: septem metalla suis characteribus superius ponuntur cum manibus vtrinque: inferius, Leo, Aquila & stella quadam cathenatim colligantur cum signo apposito globi terreni; Circulus ambiens habet verba: Visitabis interiora terræ, &c. Huic sua laus

laus non inuidenda est: Verus enim, etsi incognitus, author est: verũ ne negligamus illum, qui omnium Germanorũ recentissimus, in tam indoctorum, quam doctorum ore, scriptis, celebratione & imitatione est: atq; hic agnoscitur & vocatur.

Vincentius monachus Bellouacensis, Burgundus, citatur à Rosario Philosophorum: Quanto studio flagrarit, vt rem literariam suis laboribus iuuaret, res ipsa loquitur, dum vt & *Mirandulanus lib. 2. cap. 4. de eo honorificè meminit*, maxima confecit omnis penè rei literariæ volumina, in quibus dum agit de natuta, veram artem non tantum à se cognitam asserit, qua aurum segregari, verum etiam eam, qua fieri censet, motus ipse fortassis rei experientia, vtpote qui deprehenderit, in cæteris metallis latitare. *Idem in speculo naturali lib. 5. Authores Chymicos, interque eos Iohannem Euangelistam enumerat: lib.* 1. In corporibus, *inquit*, mineralibus, ad instar operationis naturæ, conati sunt Alchymistæ facere breui tempore, quod natura facit in annis mille: Vnde & docuerunt rem quandam facere, quæ corpora, super quibus proiicitur, transmutat: Hæc vocatur ab eis Elixir, & dicitur lapis, non lapis; Lapis, quia teritur: Non lapis, quia funditur & currit in igne absque euaporatione, sicut aurum: Nec est alia res, cui proprietas illa conueniat.

Lapis à contritione. Non lapis à fluxione in igne.

Iohannes de Aquino ait, qui auri destructionem ignorat, constructionem eius ex cursu naturæ necessario habet ignorare: Facilius itaq; est aurum construere, quam destruere.

Destructio vera auri philosophica, est genuina naturalis constructio solis magnifica.

Dominus Episcopus de Ponderibus, de quo Auicenna & iste Episcopus, inquit, docuit me magnum magisterium in Africa; & dixit, quod acciperem aurum viuum & sublimarem duabus vicibus, vt facias viuum, infunde illud in sal, & mitte id in stercore humano, & maneat ibi per duos dies, & olla sit ferrea: *Et in hoc magisterio est sensus magnus.*

Sol viuus, est astrum auri essentiale in suo sale naturali admirabile.

Author Rosarii minoris ait: Vbicunque inueneris Mercurium purum ac fixum habe pro magno lapide: Aquam quoq; solutiuã omnium metallorum ex variis salibus factam proponit, quam dicit esse clauem, qua portę metallicæ reserentur, vt vna in aliam transire possit: at quilibet hic cautus sit & à salibus, nisi fortè in præparatione, abstineat.

Fixũ reddẽdũ volatile, & volatile fixũ, suis tamẽ imbibitionib cũ Mercuriali aqua non fixa.

Alius

Alius Philosophus ignotus dicit: Visa albedine infrigida opus tuum, infrigidando enim Lunam, inuenies calorem solis. Morare propè vas & intuere mira, quoniam albescit & citrinescit citius, quam in tribus horis dici: Huius tamen rei germinatio est viridis: Hoc subito si videris admiratio, timor & terror tibi euenient, nam apparebit tandem in albedine, quæ omnes albedines mundi vincit. Hæc vera esse, probauit puluisculus hic inclusus vnius grani quantitate, cuius dimidia pars proiiciatur in ℥.ij. Mercurii & mutabitur ac tingetur in corpus perfectissimum Soli vel Lunæ correspondens.

Astruæ gerit masculinum & fœmininũ semen elemẽtorũ, exinde per sublimationẽ Archei fit crystallus, qui habet naturã aquæ; cum qua ignis & sulphur redigenda sunt in gratiam.

Liber Pandoræ. Mercurium laua per vrinam virilem, addito pauco sale, idq; donec pura decoletur. Mercurium traiice per corium, & sublima sine additamento, fiatq; instar speculi crystallini. Hoc vtere in soluendo Luna vel Sole. *Appellatur spiritus, qui Solem & Lunam vertit in sui similem Mercurium, qui vocatur Mercurius metallorum, & philosophorum:* Eius partes 9. Solis vel Lunæ laminatorum aut calcinatorum pars vna commiscentur in Amalgama. Putrefiant in nigredinem, quæ separetur, &c. Gradus ignis procurantur per carbones quernos, in patina fictili inæqualiter pertusa, pro modo graduum. Foramen ad 1. gradum sit in medio cum octo compositis. Carbonum recipiat vncias duodecim ad gradum 2. foramina sint ampliora, & prunarum duplum ad gradum 3. Foramina iterum amplientur, & triplum carbonum imponatur. Gradus 4. est nudus ignis flammæ. Materia includitur geranio, quod ponitur in catino ouali fictili cineres lotos habente, &c.

Quidam innominatus Philosophus ait: Cape Solis ac Lunæ partes æquales: Mercurii partes duodecim, leni igne putrefac, & solue, idq; tamdiu, donec appareat rubedo, quæ vocatur sulphur. Si totum solutum est, ita vt nihil in fundo integrum restet, compertum est. Hoc caput corui pone in phiola in aquam, & separa aquam Mercurialis corporis destillando, & segregando quatuor elementa. Aquam prædictam coniunge cum nigra terra tam sæpe, donec terra imbiberit totam aquam suam & albuerit. Facto hoc sublima eam, & habes sulphur metallorum. Cum perfectè albuit, est elixyr ad album. Auge ignem vt flauescat & rubescat, & habes elixyr ad rubeum. ***Oportet vt primum hunc lapidem cibes suo cibo naturali, & perge deinde ad metalla tingenda.***

Tempus

Tempus absolutionis est 12. menses, diebus 30. nascitur terra ex Saturno. Diebus 100. crescit Mercurius viuus in aquã. Post dies 60. crescit aër ex sulphure. Ceteris diebus descendit anima super terram, & accipit vim superiorum & inferiorum. Tunc emerget imago multarum alarum, & vincet, nec vincetur ab vllo igni.

Alius doctissimus Philosophus sic ait: Attende diligenter latitudinem nostri lapidis, & incipe in occidente, vbi mas rubeus & coniunx alba fiet vnum, desponsati spiritu vitæ, vt viuant in amore & quiete. Terra & aqua æqualiter proportionatis, & vna terra pro tribus spiritus, & etiam bona proportio, quæ est spiritus 12. pro 4. partibus terræ siue corporis. Tres partes fœminæ, & vnam viri debet accipere. Quo minus fuerit de spiritu in hac desponsatione, eò citius tuam calcinationem absolues, &c. Ea est corporum interemptio tanto tẽpore in balneo vel fimo, donec noctes 90. transierint in humido calore. Mox nigredo tibi erit index. Substantia nutritur suo proprio menstruo, cumque materia facta est candida, spiritus cum corporibus coagulabuntur. Cum fecisti septem imbibitiones, tunc rotam debes circumuoluere. Ante perfectum album dissolutis, diuisis, putrefactis corporibus & calcinatis, colores inexplicabilis pulchritudinis apparebunt. Post illud album, citrinus & falsus citrinus, & sanguis rubeus impermutabilis apparebit. *Noster mas rubeus non tingit, nec illius coniunx, nisi tingantur*, &c. Ex his & aliis sat colligere quis potest, quanta huic medicinæ vis, efficacia ac natura, eaq; de caussa non cuiuis venire obuiam, nisi mentem prius Deo, deinde naturæ consecrarit, sed vt prorsus in explicando lapide nil amplius à me desiderari aut expostulari possit; Aliquas adhuc Philosophiæ studiosis dabo Notelas Philosophicas, per quas ad hoc studium cum Deo felicissimè peruenire possunt; sunt simplices, quare mi studiose si rides, te ipsum derides, non me aut artem, sed caue.

NOTELA PHILOSOPHICA I.

SCIAS Chymiam donum esse Spiritus Sancti, nec consulo vlli vt se temere illi consecret, nisi sit instructus à magnis sumptibus, (rationis) siquidem res est difficilima & laboriosissima. Fuerunt

quidam Philoſophi, qui hanc artem parui fecerunt, ſed iuramus illis apud Creatorem cœli & terræ, illos, vbi maximè ſapiunt, nihil ſapere. Nam neceſſe eſt, agens & patiens in ſuo genere vnum eſſe, & vnius modi in altera forma, & variabile, quia variè mutatur ab hominibus: nam quamuis in vno genere conueniant, diuerſam tamen inter ſe habent contrapoſitionem: Materia enim patitur operationem, forma autem operatur, materiamque ſibi adæquat, ideoq; materia naturaliter formam deſiderat, quemadmodũ mulier virum, & imperfectum perfectum, ita etiam corpus ſpiritum latius comprehendit, vt perueniat ad ſuam perfectionem.

Patiens & agens vnius generis eſſe oportet, id eſt ſemē proiiciendũ in terrã eſt materia cũ terra vnius generis, nam terra eſt agens, ſemen vero patiẽs ſi terræ non conueniret ſemini, nullus inde ſequeretur fructus.

Si iam dignoſcis naturales radices, melius tuum opus perficies: alio enim modo lapidem noſtrum nomino, alio nomine exprimo eius ſolutionem.

Ex dictis intellige noſtrum lapidem eſſe ex quatuor elementis, habentq; illum & diuites & pauperes, & inuenitur vbique, & comparatur omnibus rebus, & compoſitus eſt ex corpore, anima & ſpiritu, & mutatur ex vna natura in alteram vſque ad extremum ſuæ perfectionis.

Dixerunt etiam, noſtrum lapidem eſſe ex vna re, & verum eſt: totum enim magiſterium noſtrum perficitur noſtra aqua: nam aqua illa eſt ſperma omnium metallorum, & omnia metalla reſoluuntur in illam, vt dictum eſt: Imperfectum enim corpus mutatũ eſt in primam aquam, & hæc aqua compoſita cum noſtra aqua omnes res purgat, attamen comprehendit in ſe res neceſſarias, & hoc cari & parui pretii eſt, de quo & cum quo perficitur noſtrum magiſterium: non enim communi ſolutione corpus ſoluit, vti prętenduut ignorantes, qui corpus tranſmutant in aquam nubeculæ, ſed verè Philoſophica ſolutione, in qua corpus tranſmutatur in primam aquam, in qua perficitur lotio, quæ transformat corpora in cineres. Ordo enim inter magnitudinem ignis indicat mediocrem experientiam: quia in ſolutione ignis ſemper redditur lenis, in ſublimatione continuus, in rubefactione fortis. Si verò in his inſcius erraueris, ſæpiſſimè deplorabis errorem & labores tuos, ideoque neceſſe eſt vt diligenter operi incumbas: ars enim à iudicio iuuatur, & ſimiliter iudicium ab arte. Imprimis autem vaca impletioni, reliqua ſuſq; deq; habe. Ideoque inquit Philoſophus:

ſcians

ſciant artifices, ſpecies ſeu genera metallorum non poſſe mutari, niſi in primam materiam redigantur: Si fieri debet generatio, pręcedat corruptio: Vnius enim corruptio alterius generatio eſt: modo in artificialibus, modo in naturalibus: ars enim naturam ſequitur, in aliquibus corrigit & ſuperat naturam, quemadmodum natura ægroti corrigitur arte Medici.

Quare vtaris honoranda natura, non enim emendatur neq; corrigitur, niſi in ſua natura, in qua nihil admiſceatis peregrini, neque puluerem, neque aliud quid, multæ enim & varię naturæ noſtrum lapidem non corrigunt. Nihil etiam illi additur, niſi quod inde ortum eſt: nam ſi aliquid illi exterius adderetur, ſtatim frangeretur, & ſic quod quęritur, non accipitur. Ideoque moneo, vt illæ res principio coquantur abſque manuum contritione, donec omnes in aquam euadant. Opus inueniſti purum, ideoque certiores facio laborantes qui magnam impendunt operam pretioſiſſimo ſecreto, ne fruſtra laborent, hoc magiſterium nihil aliud enim eſt, quàm coquere argentum viuum & ſulphur, donec fiant argentum viuum & ſulphur, intellige philoſophorum. Sulphur impedit combuſtionem vaſe bene munito, ita vt argentum viuum nequeat fundi, neque poteſt etiam ſulphur vnquam comburi aut perire. Nam in ſulphure eſt noſtra clariſſima aqua, & videmus pro exemplo in communi aqua, quod omnia quæcunque cum illa coquuntur, nunquam comburantur, niſi illud ipſum, quam fortis etiam ſit ignis, & aqua decocta & conſumpta, comburitur id quod in vaſe eſt. Ideoque iuſſerunt Philoſophi orificium vaſis occludere, ne aqua benedicta diuaporet, ſed à combuſtione immunis maneat, id quod in vaſe eſt. Aqua verò cum illis rebus compoſita impediuit ignis combuſtionem, & factum eſt, vt maior ignis flamma gratia aquæ noſtrum Mercurium non abegerit in auras. Aqua eſt recipiens in ſuum ventrem, ſed ignis flamma repellens à ſe. Iubeo verò indagatores principio ſtruere ignem lenem, donec aqua & ignis ſibi in vnione correſpondeant, & quando vides aquam fixam non adſcendere, non eſt quod cures ignis regimen, donec ſpiritus & corpus vnum fiant, ita vt corporalia fiant incorporalia, & incorporalia corporalia. Nunc loquemur de natura mediorum. Ideoque eſt aqua illud quod album & rubeum

efficit, aqua quæ occidit & viuificat est aqua comburens & albificans seu purgans, est aqua dissoluens & coagulans, est aqua putrescens & quæ facit prouenire nouas & varias res. Quare moneo te, vt omnem tuam curam ponas in decoctionem aquæ, neq; tædeat te, si cupis inde fructum, neq; cures alia inutilia, nisi hanc solam aquam, coque illam tarde, imple vt transmutetur, ex vno colore in perfectum, & vide ne principio comburas illius flores neque viriditatem, nec festina in opere, orificium bene claudatur, ne id, quod intus est, aufugiat, & si Deus volet, reperies ita, in perfecta operatione. Velim te ita facere & potius tuam imaginationem directam esse ad naturam, & ad eam naturam, ex qua generantur corpora in visceribus terræ, & hæc imaginare tibi vere & non phantastice, & vide etiam similiter, ex quo & cum quo calore decoctio perficiatur, num sit fortis seu lenis, & ita rege opus tuum, & reperies perfectam scientiam & artem. Ideoque reserua hanc aquam manu, nam bona sua operatione album reddit album, & rubeum rubrum.

Ideoque necesse est nostrum lapidem extrahi è natura duorũ corporũ, antequam ex illo fiat perfectum Elixir. Requiritur enim elixir magis purgari quàm aurum seu argentum, propterea quia magis transmutare potest de minori perfectione in aurum philosophorum seu argentum. Quod autem nequeant, nam si de perfectione alium reddunt, redduntur hinc imperfectiora, quia nequeunt tingere, æque enim late extenduntur: nulla enim res albũ facit nisi ex sua albedine, neq; vlla res rubeum reddit nisi ex sua rubedine. Et propterea fiant nostra opera in nostro lapide, vt eius tinctura in illo corrigatur, plus atque in sua natura, & vt Elixir iuxta Philosophorum monita, sermones & descriptiones componatur ex puris speciebus condimentum, antidotum, medicina & purgatio omnium corporum quæ purgari debent, seu ad Lunificium & Solificium pertinent.

NOTELA PHILOSOPHICA II.

PRIMO habetur in nostro viridi Leone vera materia, & cuius coloris sit, & nominatur adrop seu azoe seu duenech.

In se-

In secundo & tertio habetur, quomodo corpora soluantur in argentum viuum Philosophorum, hoc est in aquam Mercurii, & fit nouum corpus.

In quarto habetur putrefactio Philosophorum, quæ nostro tempore nunquam facta est, & nominatur sulphur.

In quinto habetur, quomodo huius aquæ pars facta sit nigra terra, de qua loquuntur omnes Philosophi.

In sexto habetur, quomodo hæc nigra terra principio stabat super aqua, & postea magis magisq; descendit in fundum vasis.

In septimo habetur, quomodo hæc terra dissoluta sit in aquam, & viciſſim aqua in colorem olei, & tunc nominatur oleum Philosophorum.

In octauo habetur, quomodo draco redigatur in nigredinem & pascatur cum proprio Mercurio, seipsum occidat, in aqua suffocetur, vnde aqua paulum albescit, & fit Elixir.

In nono habetur, quomodo aqua planè purgetur à nigredine, & maneat in colore lactis, & multi apparent colores in nigredine.

In decimo habetur, quomodo nigræ nebulę, quę erant in vase super aquam, descenderint in suum corpus, vnde exierunt.

In vndecimo habetur, quomodo hic cinis factus sit candidiſſimus, instar marmoris splendens, & illud est Elixir ad album, & fructus est cinis.

In duodecimo habetur, quomodo hæc albedo mutata sit in diaphanam rubedinem, instar pyropi, & hoc est Elixir ad rubedinem.

Si benè intelligere cupis totum opus, tunc lege de parte in partem, & videbis mirabilia in nostris diebus.

Non omnia in hoc opere necessaria & apparentia recensui, sunt enim nonnulla, quæ dedecet hominibus reuelare, attamen scripsi & depinxi ad finem, quamuis non viderim. Scio hoc opus de necessitate peruenire ad talem naturam. Et scio nunquam visum esse tale opus, ita depictum, & testimoniis allegatis ita probatum. Scitu n. impossibile est, nisi quis addiscat ab artifice docente: & scias hanc esse longiſſimam viam; quare sis patiens, quia multa sunt necessaria in nostro magisterio.

Sunt quidam fatui & stulti, etiam nonnulli Medici, qui coquunt ducatus in aqua, dicentes hos optimos esse ad sanandum: sed scito neque commune aurum, neq; reliqua metalla vtilia sunt ad sanandum, sed potius mala, nempe ad bibendum.

Vtile quidem est aurum inspicere: Sed verum aurum potabile non est visibile, sed potens & efficax, quod summa est medicina, quæ pellit omnes superfluitates tam hominum quam metallorum, transmutat omnia imperfecta metalla in verissimum aurũ. Et similiter, quemadmodum purgat maculata metalla ab omni lepra, ita etiam corpora humana, & hoc certo certius est, hanc esse sententiam omnium Philosophorum: Verùm illi qui intelligunt id de auro communi, sunt cæcitate ingenti percussi, & impostores, nam si commune aurum suam perfectionem communicaret cum alio, postea imperfectum redderetur.

D. Thomas Aquinas: Est autem materia lapidis, crassa aqua, operans, seu est æstus seu frigus, hanc aquam coagulans.

Et credas, hos esse æquè pretiosiores lapides, qui proueniunt ex animalibus, quàm aliis.

Nullum genus lapidis prępares, nisi viride & tenue Dunech, quod crescit in nostris mineris seu venis.

Philosophus, Fili aspice altissimos montes, qui sunt ad dextram & sinistram, & adscende illos, vbi noster lapis reperitur, & in illo monte qui fert vnumquodq; & omnifaria genera colorum & specierum, similiter etiam venas.

Malchameoh Philosophus: Lapis qui in nostro opere necessarius est, hic est de re animata, quem vndiq; reperies in planitie, montibus, & aquis. Illum habent & diuites & pauperes, & est minimi & maximi precii. Crescit è carne & sanguine, quàm pretiosus habebitur illi, qui intelligit & habet.

O benedicta viriditas quæ paris omnia.

O benedicta natura, & benedicta est tua operatio: nam imperfectum reddis perfectum.

Quare non recipias illã naturam, nisi purã, amicam, iucundã, terream & tenuem, si aliter procedis, frustra omnia facis.

Ibimus iam quæsitum 4. Elementorum naturas, illas de libro terræ formaliter adducentes.

Quæ-

Quæsiuisti, quot sint veri colores, & libenter tibi dicam. Scias tres esse perfectos colores, ex quibus reliqui omnes suum sumunt principium: Primus est nigredo, secundus albedo, tertius rubedo. Sunt multi alii colores, sed illi intermedii & nihili sunt, sæpius enim pereunt prę albedine.

Compositio fit duorum corporum, eaq; necessaria in nostro magisterio, & si alterutrum illorum corporum in nostro lapide esset solum, tunc nunquam aliquo modo redderet tincturam, & ideo necessaria est compositio horum duorum, quæ duo si componantur & recipiantur in compositionem nostri lapidis, qui imprægnatus est in ventre venti, estq; illud quod Philosophus dicit Tulit illum ventus in ventre suo, vnde verum apertumque est, ventum esse aërem, aërem vitam, & vitam animam, hoc est oleum & aqua.

Ego qui exaltatus sum super omnes circulos mundi, vidi quatuor aspectus, habentes vnum patrem, quorum primus est in montibus, alter in aëre, tertius in petris, quartus in cauernis.

Hic incipit solutio Philosophorum, & fit nostrum argentum viuum.

Noster lapis est corpus incorruptibile, occidens & viuificans.

Vide ne quid contrarium accidat in nostro lapide, & pone illum solum.

Applica seruo nostro propriam ac iucundissimam sororem, & parient inter se artem.

Si enim pulcerrima candida mulier nubit rubeo sponso, tunc complectuntur se inuicem, & ita complexi inuicem connectuntur, inuicemque soluuntur, inuicemq; commiscentur, & vt ante fuerunt duo, ita iam corpore vnum sunt. Hic planè soluuntur corpora in nostrum argentum viuum, & fit aqua, fixa. Transmuta in quatuor elementorum naturas, & quod quæris inuenis, naturas mutare est corpus conficere spirituosum in nostro magisterio. Primum facimus ex crasso tenue, & ex corpore aquam, & postea facimus ex sicco humidum, & denique ex aqua corpus, ita vt corporalia fiant incorporalia, & incorporalia corporalia, & deniq; facimus id quod inferius est, ad modum eius, quod superius est, & sic vice versa.

Propriè

Propriè verò loquendo totum opus & regimen nihil aliud est quàm perpetua aqua, quæ omnia quibus indigemus in se habet.

Philosophus: Vnum & item est, quod in se habet animam, & aërem & calcē, & quatuor elementa quibus dominatur, nec opus habet reliquis elementis, qui nihil accipiunt in sua natura.

Hic resoluuntur corpora in argentum viuum, hoc est, in aquam nostri Mercurii, & fit permanens aqua. Hic soluitur aurum philosophorum, vt iterum in suam primam materiam introducatur. Plura audi de artis perfectione.

Diaphona & resplendens nigredo. Caput corui similiter putrefieri necesse est. Qui color post nigredinem apparebit, laudabilis est in turba Philosophorum.

Hic ponuntur corpora in putrefactionem, & reducuntur in terram nigram, & tunc videbis terram nigrescere, lætare, est enim principium operationis. Quare combure nostrum æs leni igne, donec eius corpus ordinetur, & tinctura extrahatur, illam autem vnâ vice non extrahas, sed parum, vt parum transeat singulis diebus, donec longo tempore ad summam impleatur seu perficiatur.

Ego sum nigredo albi, rubedo albi, & flauendò rubri, & verè verissima loquor neque mentior, & scimus caput artis esse coruū, qui in nigredine noctis & claritate diei absque alis volat. Nam ex acredine quam in gutture habet, sumitur tinctura, ex illius verò corpore rubedo, & in illius dorso sumitur vnica pura aqua. Quare intellige & recipe donum Dei, & cela omnes imprudentes, nam à cauernis metallorum absconditum est, cuius lapis est ex vena animata, coloris splendentis, residens in monte excelsus, & perambulans amplam latitudinem maris.

Equidem si primò nigrescit, dicimus omne clauem operis, non enim fit absque nigredine, illa enim est tinctura quam quærimus, quamque in quolibet corpore tingimus, quæ fortè aliâs latuit abscondita in suo metallo, quemadmodum anima in corpore humano.

Quare carissime studiose, qui versaris in Philosophico opere, vide vt primo habeas nigrum colorem, nam tunc certus eris te putrefacere, & rectâ procedere viâ. Patientia & exspectatione opus est in magisterio nostro, festinare opus Diaboli vicinum.

O be-

O benedicta natura, benedicta est tua operatio, ex imperfecto facis perfectũ, vera putrefactione, quę nigra & fusca est, postea potes generare nouas & multifarias res, viriditate tua facis apparere multifarios colores.

Diaphana nigredo, hæc est crocea & spermatica terra, de qua omnes Philosophi dicunt, & versatur super aquam. Illud, quod super materia versatur, sunt tenebrosę nebulæ, & sunt spiritus seu vapor.

Hæc terra quæ super aqua versatur, descendet de alio vase in fundum vasis, vt inde generentur tres vermes.

Plures adhuc Philosophi viderunt materiam incrassescere, inque terram mutari, & hæc crassitudo versabatur principio super aqua. Ita permiserunt magis & magis crassescere, tunc videbant descendere terram in aqua, & residere in fundo vasis sub aqua, quæ terra erat crocea nigra & spermatica, tunc dicebant hanc esse perfectam corruptionem & Philosophicam destructionem.

Iam ignis accendatur in furno secundum præcepta Philosophorum, & fiat solutio totius materiæ in aquam, postea rege leni igne, donec maior pars mutetur in terram nigram, quod fit intra 12. dies.

Mi carissime frater scito, hanc artem seu scientiam nihil esse aliud quam perfectam Spiritus Diuini inflationem atq; opus: totum enim magisterium, inquiunt Philosophi, constat tantùm ex vna re, & ita indicamus tibi per verba Philosophorum, & postquam vidimus & attigimus magnis laboribus, & magno studio, agnouimus hanc vnam rem solam esse perfectam ad album & rubeum, nec potuimus inuenire rem aliam, in qua perfectio consisteret, quantùm ad veram mutationem corporum & perfectam præparationem attinet, ex toto corruptio & planè omnimoda nigrefactio.

Quare omnem adhibe diligentiam in omnibus operationibus eius statibusque, continua patienter decoctionem donec exeat tinctura, ex aqua in nigrum colorem, & si videbis nigredinẽ apparere super hac aqua, tunc scias totum hoc corpus solutum esse, tandem subiiciatur lenis æqualiter ignis, donec concipiat nebulam, quam pepererunt tenebræ. Nam Philosophorum opinio & propo-

propositum est, quando corpus redactum est in puluerem nigrũ, tum factam esse solutionem in aquam, & fieri ex duobus rem vnã. Quare recipit postea vna aqua alteram, tanquam propriam suam naturam: Et nota, nisi facta fuerit Philosophica amborum transmutatio in aquam, nullo vnquam modo tibi aditus patebit ad summum Philosophorum Magisterium.

Præterea nota de capite cerui, ac materia terrea spermatica, crassa fœcunda, ac florida Philosophorum. Fiunt vermes, quorum vnus deuorat alterum: Vnde vera Philosophia, Corruptio vnius est generatio alterius.

Iam est hæc terra in fundo vasis & plane dissoluitur in aquam vt ante.

Hic quæritur, quanto tempore lapis in nigredinem transmutetur, & quodnam verum sit indicium lapidis soluti? Respondeo. Si nigredo apparuit primâ vice, est indicium putrefactionis in solutione lapidis. Quando verò nigredo planè transit, indicium habes totalis putrefactionis lapidis & illius solutionis.

Item quæritur: An tenebrosæ nebulæ in dicto lapide durent per 40. dies? Respondeo ita: Aliquando minus aliquando diutius, hæc verò mutatio fit per multitudinem medicinæ, & operatur etiã secundum studium, quare multitudo plus requirit temporis, minor quantitas minus. Sapiens & prudens operatio iuuat multum diligentem nigredinis separationem.

Item quæritur: Quantum temporis duret hæc putrefactio & terræ purificatio? Respondeo 40. dies, & aliquando diutius, aliquando minus, pro ratione sufficientiæ terræ & aquæ.

Præterea Nota de capite corui & oleo Philosophorum.

Totum vas nigrum transmutatur in minimam rubedinem: Hic natus exinde natus est primogenitus Philosophicæ nigredinis filius, qui fiet candidissimus, vt nomen eius sit Elixir.

Hæc nigra terra mutata est in argentum viuum vt ante, & soluta est, vt rursus in primam suam materiã introducatur, hoc est, vt verè fiat sulphur & argentum viuũ, tunc enim possumus optimum conficere argentũ & aurum, si mutatum est in illorum materiam, quare lauetur & coquatur, donec verè sit sulphur & argentum viuũ, nam secundum Philosophos illa sunt vera metallorũ materiã.

Qui iam poteſt ducere vxorem, illam impręgnare, ſpecies generare, occidere & viuificare, lucem inducere, corpora purgare à nigredine & tenebris conſpurcata liberare, ille magna erit dignitate honorandus. Noſtrum enim coronatum regem, noſtros rubeos filios in compoſitione lenis ignis, regimine facimus concipere, inde Vnius Filii generatio Philoſophica, per lignum, quando nebulæ, quæ ſupra illum erant, reuertuntur in ſuum corpus vnde exierunt.

Quare continua ignem in gradu per temperatum balneum, donec in aquam ſoluatur intactilem, & planè exeat tinctura in colorem nigrum, qui indicium eſt ſolutionis.

Nota iam diligens, de ſulphure Philoſophorum, atq; Ædificio draconis tenebricoſo. Tunc draco vorabit ſuas alas, & emittet multos & varios colores, in multas enim albedines commouebitur, ex vno colore in alterum, donec ad continuam albedinem perueniat.

Magiſterii Philoſophus, fortiſſimum animal non cibetur, ſed ſitim & famem patietur, quo videas per triduum miracula mirabilia ac miraculoſiſſima.

Hermes pater Philoſophorum ait: Hic natus eſt draco Philoſophorum, eius ædes ſunt tenebræ: & nigredo omnibus illas inhabitantibus.

Verũ mare, mors ac tenebræ fugiunt, ſicuti & ſplendorẽ radioſque ſolis, draco in ſpelunca nullatenus obſeruat: ſed quando filius noſter mortuus veniet, & rex ꝓcedet ex igne, tũc gaudebit de cõiugio, & occulta apparebunt, lac virginale albeſcet, & noſter Puſio viuificabitur, induetq; naturam militis, ac præcedet tincturam.

Pauca adhuc nota de ſulphure Philoſophorum, ſeu Ædificio draconis tenebricoſo: Hic plane purgatur nigrum vas, & apparet vndique plenum florum variorum colorum à nigredine procedentes; tandem albeſcit inſtar lactis.

Huic correſpondet ille Philoſophus Hermes, qui ſic ait R. nigredinis nigerrimum, ex quo multi colores apparebunt, & lac virginis procedet, à qua noſter filius in igne reuiuiſcet, inſtar Militis præcedens tincturas.

Amaræ nebulæ adſcendunt, inde pluuiæ ſuper terram: quia

 quod-

quodlibet graue & craſſum corpus tendit ad ſuum centrũ, ſeu medium punctum. Sed argentum viuum ex ære ſublimatum, ex quo omnia fiunt, eſt pura aqua, & vera tinctura, leproſam vmbram metallorum delens: nam illud eſt album ſulphur, quod ſolum metallum albificat, & cum ſpiritu reſeruat, ne aufugiat.

Vir Spiritus Diuini particeps, hæc habuit verba in viſione, per patefactionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ nunquam ſunt audita, neq; in vllis libris reperta. Sed breuibus ſcias, collum vaſis eſſe caput corui, quod occides, & naſcetur columba; Deinde inſequetur Finis, qui ſit Diuine benedictus.

Nota nunc de Cinere Philoſophorũ ac ſapientum Præceptorũ. Hæ nigræ nebulæ deſcenderunt ad ſuum corpus vnde exierunt, & facta eſt compoſitio inter terram & aquam, & factus eſt cinis.

Verum eſt naturã non habere motionẽ, niſi per ignis operationem, quare ſi calorem bene examines, aqua & ignis iuxta noſtram Philoſophiam ſufficient, nam lauant corpus, purgant, renouant, conſeruant, tollunt eius tenebras, & aqua, quæ in aëre habitat, aſſequitur terram, quemadmodum ferrum trahit magnetem.

Quare reitera hunc ordinem quater, deniq; calcina Philoſophico more, & lapidẽ hunc pretioſiſſimum ſufficienti adminiſtratione reſpexiſti. Calcinare nihil aliud eſt quam exſiccare & in cinerem tranſmutare, quare comburatur abſq; timore donec cinis fiat, ꝙ vbi in cinerem redactum eſt, bene optimeq; permiſcuiſti: Huc cinerem ne contemnas, ſed reddas illi ſanguinem, quem ei in mortificatione ſtudioſe occulteq; abſtuliſti.

Nota, omnis aqua exhauſta & in terram tranſmutata in ſuo vaſe per aliquot dies in leni colore putrefiat, donec pretioſus albus color ebulliat. (obſerua Identicas reuolutiones.)

In hoc vaſe apparebunt omnes nigredines mundi humiditate omnimoda exſiccata. Hęc nigredo arte ſeparetur Philoſophica, & viciſſim coniungatur corpori vnde deuenit, ſic vt fiat per combinationes & diſtractiones reiteratas vnum corpus Magiſterii perfectum: Coque, contere, calcina, cohoba, ſolue, nec tædeat te operis aliquota reiteratio, quanquã totum opus longum, attamẽ optatum, & fit tandem per longam coctionem illud ꝙ quæris, nempe lapidem. Nota nunc quid ſibi Alba roſa velit Philoſophica.

Ego

Ego sum elixir ad alba metalla transmutanda imperfecta, in purissimum argentum, melius atq; illud quod est è venis. Quod me albificauit, in rubeum me transmutabit: Album & rubeum proueniunt ex vna radice: Et huius rei pars vna transmutat mille partes argenti viui in purissimum argentum.

Morienus Philosophus: Quod fit in albo, fit etiam in rubeo. Albificate Latonem & reuoluite libros, ne corda vestra destruantur: nostra enim res leuis est indigens exiguo adiumento.

Si iam optimè piè ac Philosophicè operaris, & finem seu metam ad verũ illud legitimum tempus assequeris, beatus eris; si illud celeriter vides, summa tenebris admiratione, pauore & timore.

Sciatis solis florẽ esse lapidem de lapide, quare præpara illũ per dies aliquot, donec fiat instar splẽdidissimi marmoris, & scias, quando hoc ita fit, esse summũ arcanũ, nam lapis in lapidẽ cõmistus est.

Iam optime mi studiose didicisti albificationẽ. Nunc dicendum est de rubificatione. Verùm nisi prius in summã albedinẽ reduxeris, vera rubificatio fieri nequit, nemo n. à primo peruenire potest ad tertium nisi per secundum; neque potes à nigredine transire ad flauedinẽ nisi per albedinẽ, ideo quia flauũ ex multo albo & purissima nigredine compositũ est, quare albifica nigrũ, & rubifica albũ & habebis magisterium. Similiter vt animus diuiditur in quatuor partes, ita ẽt nostrũ benedictũ opus; Prima pars est frigida & humida hyems & pluuiosa: Secunda ver, calidus & humidus & vernans: Tertia ęstas sicca & calida tempestas & rubea. Quarta est autumnus, frigidus & siccus tempus colligendi fructus. Tali ordine rege tingentes naturas, donec maturos ferant fructus, secundũ dicterium: Hyems abiit, imber discessit, flores apparuerunt in terra nostra, tẽpore veris. Sed in alba rosa acquieuimus, tu v. ne cures, qui dicunt, corpus quodlibet ægrè & difficile mutari posse in verum argentũ. Quare si vides apparere albedinẽ in omnibus dictis signis, tunc sis certus in hac albedine latitare rubedinẽ. Et non opus est extrahere illam albedinem, sed tantisper coquere, donec plane rubescat.

Item, inquit Rubea rosa Philosophorum arcana: Ego sum Elixir ad rubea metalla omnia imperfecta corpora in purissimum aurum, melius quàm illud ex vena, transmutanda.

Lilius Philosophus: In fine operis procedit Rex pellucens instar carbunculi, fluxilis in igne instar ceræ seu argenti viui.

Nam ſi vna pars addatur ad mille partes argenti viui, vidimus illud coagulare & rubificare.

D. Thomas tranſmutat illud in optimum aurum. Hinc & alius Philoſophus ait: Rex corona coronatus, ſplendeſcens inſtar rutilantis Solis, in igne tingens.

Color enim rubedinis, hauritur ex completa & perfecta concoctione: Sanguis enim nō generatur in homine, niſi prius diligenter digeratur & coquatur in epate: Ita & nos, ſi ſecundum naturam videmus albam vrinam, ſcientes quod parum dormiuerimus, reperimus lectum, & ſi ſomnū abſoluimus, abſoluitur concoctio, fitq; vrina naturaliter flaua: Ita per concoctionem ſolam albedo ad rubedinem peruenire poteſt, per continuatum ignem ſit noſtrum album metallum, ſi diligenter concoquatur, optimè rubificetur, propterea obſerua hoc dicterium: Equos non albeſcere, ſed lumine ſplēdere: Quando materia ſemel incaleſcit, fac requieſcat, donec ſplendorem reddat & viriditatem amittat ſeu tollat: albedo parit albedinem, rubedo rubedinem.

Inſuper Nota, vt ſicco igne & ſicca calcinatione decoctionem abſoluas, donec rubeſcat inſtar cinnabaris. Hanc plane in nullam repones aquam, aut aliam rem, donec rubeum ad completionem ſeu perfectionem decoquatur.

Lilius Philoſophicus: & ſi per longam decoctionem rubeū efficiatur, vt colorem auri faciat æternum, durabit in tempus.

Eſt herba quæ vocatur Adrop Dunech, item Azone, de qua talis conficitur medicina, & inuenitur in monte Balto in campo Veronenſi; Siquidem in ſeptem diebus omne opus plane comprehendit, ideoque ſuperſtes perfectitudo ſeptenario numero rectè figuratur & ordinatur.

Has res iteratione Philoſophica reuolue ſæpius, & ita ſæpius, vt exquiſita fiat Philoſoph. Inſolatio: per ſpacium ſeu longitudinem ſeptem manet viciſſim ordo dierum: hoc eſt annorum.

NOTELA III.

De Summo arcano artis.

RECIPE iam in nomine Ieſu Chriſti Lunariam, cum ſana & caſta caſtanea Philoſophica in aquali pōdere, & adde tertium Philo-

Philoſophorum craſſe contuſum ſeu conciſſum. Indantur vitro accurate & Hermeticè ſigillato ac concluſo, ſine ita ſtare in calore per 14. ſeu viginti dies, poſtea deſtilletur primum leni igne, & extolletur pulcrum & purum phlegma, ſi illud ceſſat, ignem fortifica, & tranſibunt ſpiritus, ignis ita regatur vt in præparatione aquę fortis. Poſtea remoue aquam deſtillatam, graueolentem verò putridamq; materiam coctam, reſolutam, mundatam, recondc in circulatorium, & pone benè ſigillatam in Balneum Mariæ, donec benè fixata in fundo reſideat: Deinde aperi, & aquam propriam deſtillatam redde, circula vt prius, hoc peracto effunde leniter iſtam puram aquam, ne feces commiſceantur, & hanc aquam reſerua in benè munita cucurbita. Recipe iam in nomine Ieſu hanc clariſſimam aquam, & contunde partem de Philoſophica caſtanea, & dimidiam partem de tertio Philoſophorum, & diſſolue illa in priori aqua, & vide ne plura ſoluas quam quæ aqua apprehendere poſſit: nam ſi feces in fundo remaneant: hoc eſt, ſi multum de dictis addas, ne poſſit in hac aqua ſolui, & res plane corrumpatur. Quam ſolutionem factam ponas ad deſtillandum, & quando plane deſtillatum eſt leni igne, tunc inſequitur aqua duarum naturarum, ſed concipiantur omnes in vno vaſe, & principio fiat lenis ignis, poſtea verò ſenſim augeatur & fortificetur, deniq; ignis ad tertium gradum adponatur, nempe per cineres, ignis autẽ aquæ fortis planè repetatur, & ita erit Philoſophica aqua miraculoſa.

Iam recipe Mercurium, & ſublima illum cum ſecundo & tertio dicto, vt moris eſt, poſtea funde in clariſſimã Mercurialẽ Philoſophicam aquã, de qua iam diximus, & recipiat ad ſe eſſentiam & naturam aquæ, poſtea deſtilla inde aquam, & ſublima iterum, illud facter vel quater ad minimum. Vide caput de reuiuificatione Mercurii in fine libelli Raymundi, &c. in practica Teſtamenti, &c.

Geber inquit, rubeum Elixir ſanare poteſt omnes morbos diuturnos, de quibus Medicus dubitat, & facit hominem iuueneſcere inſtar Aquilæ, qui illo vſus fuerit ter ſingulis ſeptimanis magnitudine inſtar ſinapis. Eſt herba quæ vocatur Saturnus de canalibus, de qua talis conficitur medicina: (Omne genus augmentatur in ſuo genere, & quælibet ſpecies gaudet ſua ſpecie) quare nota omnes morbos, qui à vertice capitis ad calcem vſque hominem

infeſtant,

infestant, si per mensem durarunt, vno die: Si annum durarunt, in 12. diebus, si diutius, per mensem sanari & curari possunt: nam quemadmodum sanat imperfecta metalla ab omni defectu, ita etiam humana corpora, quare noster lapis benedictus merito Theriaca tam humanorum corporum quam metallorũ dicitur, de quo Hermes Rex Græcorum & pater Philosophorum inquit: si de nostro Elixire quotidie per septem dies continuos sumas in pondere trium Carobiarum, decident tibi cani capilli & accrescent illorum loco nigri, & ita ex sene euades in iuuenem robustum.

Nunc audi pauca de principio operis Philosophici nostri.

Vt eò clarius intelligatis, indicabimus vobis verum propositum, qua hora, quo die & quo mense principiũ nostri Magisterii fieri debeat. Et dicimus, qui secus fecerit, illum sanè errare, qui verò procedet secundum nostra documenta, is certe veram artem assequetur.

Quare dicimus, quod recipiatur lapis Philosophorum tota sua substantia, & quod seligatur ex illo lapide purissima & subtilissima substantia, & recondatur in vas Philosophicum, & sigilletur vasis orificium Philosophico more, & ponatur in Balneum Philosophorum ad occasum solis, & incipiatur opus à medio Decembri vsque ad medium Ianuarium sub signo Capricorni, tunc incendatur ignis Philosophicus, & regatur opus pro more Philosophorum per totum signum, & vide vt in toto signo tota materia, quæ volatilis erat, fiat fixa.

Quare calor tantus sit, vt manus intra parietes furni possit ferri, tali calore stet, donec videas materiam nigrescere, quando illud diutius emanet, fortifica nonnihil ignem, & quando vides materiam nigrescere lætare, est enim principium concoctionis. Tunc confirma ignem, donec omnes colores transierint, & quando vides materiam parum albescere, auge ignem insensibiliter, donec perueniat ad perfectam albedinem, tunc enim sufficit: Sed ignis lente augeatur, & prout videris materiam sublimari ad albedinem. Hæc de principio, audi & nunc de Philosophorum vase.

No-

NOTELA PHILOSOPHICA IV.

NOTA, Geber in sua summa capite 16. de naturalibus principiis, sic ait: Notandum est, quod, lapide purgato & perfecte purificato ab omnibus corrumpentibus, & postea fermentato, nō opus habeas mutare vas, neq; illud aperire, sed tantum ora, vt Deus id conseruet ne frangatur, & ideo dixerunt Philosophi, totum magisterium in vno fieri vase, & sciatur, intra dies 40. seu ad summum 41. absolui opus ad albedinem, propter veram purificationem factam cum lapide: nam in purificatione nō potest definitum & certum tempus haberi, nisi secundum sedulitatem laborantium & artificum, in 90. diebus & noctibus absoluitur opus ad rubeum seu ad summum in 91. & hæ sunt vera media finalia ad totam perfectionem, & si assequeris age Christo Domino gratias.

Audi quæso verba Alchymiæ vera ac certa, quæ sic ait in Philosophia: Egregiam te docebo artem, doctrinam, & verum fundamentum, quomodo perueniatur ad confectionem lapidis Philosophorum, siue sit aurum, siue argentum, quod dicitur tinctura seu Medicina seu elixir, & tam multifariè intelligitur, quæritur quidem eius præparatio, sed inter mille vix vnus inuenitur qui conficere potest ad hunc lapidem: Philosophi enim & magistri lapidem & artem occultis verbis occultarunt, & posuerunt nonnulla quæ ad hunc lapidem recipi debent, seu ad hanc tincturam vel medicinam, neq; voluerunt eadem reuera, sed tantum per similitudinem indigitare: sed quæso, inquiat quis, quare? quia non quiuis peccator circa hanc artem versari debet, sed tantum ille cui Deus tantum concedit & indulget gratiam: hæc enim ars donum Dei dicitur. Vnde Deus omnipotens dixit in S. Euangelio: Multi sunt vocati, pauci vero electi: quod tantum est: Multi vocati sunt ad vitam æternam, pauci vero electi: ita etiam in hac arte multi vocati sunt, eam artem tractantes, sed pauci electi, hoc est finem artis attingentes, & causa est, quod nolint intelligere libros philosophorum eorumq; verba ac media, (nam mediate Deus vocat te & me, vt videat, quis nam inter nos sit dignus: Fide indutus est vocatus atq; electus, fide non indutus, est vocatus, & propria voluntate reiectus. Obiectio: omnes fient salui, omnes etiam sunt electi: R.

per media, per nuptias, id est verbum, quod sonat gratis propter Christum, per Fidem: Quæ consistit in legitimo vsu & intellectu verbi eius ac sacramentorũ sacrosanctè institutorum &c.) sed abutuntur propria ratione, & Dei vocationem contemnunt; vnde indigni fiunt arte, & quando illam assequi nequeunt, prætendunt, artem esse falsam & imposturam fallacem. Nonnulli sunt qui recipiunt sulphur, arsenicum & argentum viuum à sale sublimatum, alumen, vitriolum & similia, & comburunt & soluunt & coagulant multifariè, propterea vt magis dubitent, & causa dubitationis est, nõ intelligunt quando magistri dicunt: Nostra ars est occultata occultis verbis, (præceptoris ac parentis mei symbolum erat, consilio, prece & labore) ita vt ea non putarint quæ dixerunt, sed tantum similitudinẽ induxerint, & dum dixerunt: Recipe sulphur & arsenicum, & argentum viuum sublimatum cum sale, hæc non ita intelliguntur, sed tantũ quędam similitudo: sub sulphure intelligas aurum, nam quemadmodũ sulphur est calidæ & siccæ naturæ, ita ẽt aurum. Sub arsenico intelligas argentũ: quemadmodum enim arsenicum frigidæ & siccæ est naturæ, ita etiam argentum. Sub argento viuo cum sale sublimato alumen, vitriolum & similia: ita vt ad argentum viuum recipiatur aurum & argentum, & hæc vna sublimes, quando hoc factum est, & hæc vna sublimasti, tunc scias argentum viuum illam habere naturam, vt aurum & argentum soluat, quod & aurifices possunt, quando volunt inaurare, tum deuorat mercurius aurum siue metallum vt fiat puluis absque omni additione peregrina, ideoq; magistri argentum viuum nominarunt salem, vitriolum & alumen, vt quæ tres habent naturas corrumpendi vnicam rem in aquam seu puluerem. Ita argentum viuum habet hanc naturam aurum & argentum transmutandi in puluerem & aquam absq; omni heterogeneo additamento, & hæc est causa: omnia metalla trahunt suam originem & proueniunt ex argento viuo, & dicitur illorum prima materia seu sperma; omnes homines ex Adamo & Eua prouenientes ex terra constant, illorũ prima materia & sperma est terra, ex qua Deus omnipotens hominem creabat, quare omnes homines rursus in terram rediguntur, vnde Aristoteles inquit lib. 4. meteoron. Illudent artifices Sophisticè dicentes: Sciant artifices Alchymiæ, species re-

rum

rum metallicarum permutari non posse: Hoc est, sciant artifices, sese operari velle secundum artem aliter atq; natura in terra, quia quando præparare volunt aurū seu argentum, aut vnum metallum in aliud transmutare, speciē agenti transmutare volunt in speciem auri, seu speciem cupri, plumbi, stanni seu ferri in speciem auri &c. Et verum est, vnam tantum speciem metalli posse mutari in aliam speciem, quod sic intelliges: species argenti potest mutari in speciem auri, contra quod Aristoteles non loquitur: omnia enim metalla originem habent vnde proueniunt, quæ est argentum viuum. Quare omnia metalla in argentum vivum redigi possunt & augeri. Scias autem si cupias conficere aurum, ne aliud quid recipias nisi aurum cum suo spermate quod est mercurius. Cupis autem conficere argentum, recipias argentum cum spermate: homo enim nihil aliud generare potest nisi hominem, leo nihil nisi leonem, & quodlibet animal generat sui simile. Quare dixi tibi: Recipe argentum ad argentū, aurum ad aurum, & obserua sequentem doctrinam, qua peruenitur ad hanc artem: Qui occidere potest argentum viuum cum corpore, scilicet sole & luna: & post mortem viuificare, hoc est mercurium, & causa est vt mercurius ita cum auro & argento componatur, moriatur, ac cum illo coquatur: Ille faciet mori animam auri cum spiritu, & vnionem cum mercurio, vt nunquam separentur, neq; anima etiam nunquam à spiritu recedet: iam similiter aquam funde ad aquam, & neutrum separetur ab altero, & ita occidit spiritus corpus & extrahit illi animā, & viuificatur iterum spiritus, quod fit per sublimationem, & remanet corpus instar cineris & est mortuum: tunc corpori mortuo spiritus & anima iterum infundatur, & resurgit corpus cum spiritu & anima, vt reuiuiscat, ita spiritus & anima cum corpore moriuntur, quemadmodum magistri inquiunt: Qui mecum oritur, mecum moriatur. Et quando hoc ita fit, tunc habes verum philosophorum lapidem, hoc est tincturam seu medicinam, cuius vna pars huius medicinæ centum partes argenti viui seu cupri transmutare potest in purum aurum seu argentum.

Hic habes finem & verum fundamentum paucis comprehensum verbis, sine omni dubio & tergiuersatione veræ artis quæ vocatur alchymia, quam diuinam & sanctam Philosophi chymici

deprædicant: velut parens omnium Hermes, Turba, Pythagoras, Eximidus, Plato, Pandophilus, Lucas, Demetricus, Arisleus, Locustes, Eximemus, Socrates, Simon, Raymundus, Dardanius, Belus, Theophilus, Dantinus, Galienus, Lullius, Auicenna, Bonellus, Benitus, Moyses, Morienus, Arnoldus de noua villa, &c. qui omnes vnanimiter loquuntur in suis libris, omnesq; artem probauerunt. Quare nemo dubitet: hæc enim ars vera est.

Sed quid? Certissimæ huius artis res sunt naturale aurum & aqua mercurialis inuicem commista, quæ transmutant omnia metalla in purum solem perfectum non sophistice, sed verè ac philosophicè in omni igne & aqua constantem: etiamsi coqueres per centum annos. Illa aqua cum argento composita si vniantur, transmutant omnia metalla in purum putum ac verum argentum perfectum, quod verissimè dicimus per Iesum Christum, & quamvis plura obiiciantur, Deus est testis, & si hac via non inuenies, peribis. Vitrum tuum sit purum, & quando aquam transmutas, vt decet, tunc pellit omnes superfluitates. In illa terra habes auolantem auem, hanc facias subtilem & terram perfectam. Alius Philosophus inquit: nostram terram fixat aer, nostra aqua illuminat, anima viuificat, oleum facit fluere, noster lapis est terra, nostra terra est ignis, noster ignis est aër, noster aer est aqua, nostra aqua est spiritus, noster spiritus est anima, & anima est corpus, & corpus est terra, in terra est ignis, duo elementa in aqua, aër est reliqua duo elementa.

Omnes philosophi dixerunt, omne calidum lapidis esse ignem, & fluidum suam esse aquam, ascendens aerem, coagulans suam terram & lapidem, vbi notandum est, oleum esse ignem, & aquam mercurialem esse aerem, & in destillatione esse aquam, & in coagulatione esse lapidem: Deo gratias. Sequitur porrò modus regiminis & generationis metallorum in suis mineris. Natura rerum omnia fusibilia naturaliter operata est, ex argento viuo cum substantia sulphuris, ideo quod naturæ & proprietatis argenti viui sit, quæ coagulata constat è vapore sulphuris: naturaliter enim quodlibet siccum ebibit proprium suum humidum, quare vapor sulphuris argentum viuum proprie coagulat è substantia terrea subtiliter atq; aerea in prima cōmistione counita, operante tamen

ac me-

ac medio caloris, primo ſublimatione, deinde concoctione, tertio digeſtione, donec habeat ſulphuream vim coagulatam attamen mercurialem: Argentum viuum in prima ſua radice compoſitum eſt ex alba terra, ſubtiliſſima, ſulphurea, clariſſima aqua fortiter commiſta, donec fiat ſubſtantia, non quieſcens in ſuperiori ſuperficie, ſedparturit ſibi ſimile in natura: nam vel planè manet in igne vinctum, vel planè aufugit in vaporem, ſi incombuſtibilis & ſubtilis eſt; ſignificat indicium imperfectionis, ideoq; ſi prædictus vapor inſulphuream terram deſcendit, adſcēdit calefactum: eſt enim talis naturæ, vt per calorem ſublimetur, ſed per talem ſublimationem nimium purgatur, decoquitur & denſatur, & coagulatur magis magiſque in rubeum ſulphur, quod ſæpius diſſoluitur, & poſtea coagulatur ēt in aliud argentum viuum, & huius ſublimatio per calorem operatur, donec in aliquot annis diuturna operatione magis magiſque in perfectum metallum coaguletur, & tali quidem modo operatur etiam natura in mineralibus vaſibus metalla. Quare imitare in hoc opere naturam, quicunque cupis conficere medicinam ad perficienda imperfecta.

Notabis, argentum viuum eſſe materiam omnium metallorum ſecundum Philoſophos. Ariſtoteles inquit, argentum viuum eſſe elementum ſeu materiam omnium fuſibilium, omnia enim fuſibilia in illud commutantur: commiſcetur ēt cum illis, eſt enim de illorum ſubſtantia: ſed hæc corpora diuerſa ſunt in compoſitione ſua ab argento viuo, taliter, prout fuerit purum ſeu impurum ab impuro terreſtri ſeu exteriori ſulphure: nam ſi ſulphur purum eſt coagulatur à vi albi & non comburentis ſulphuris, & illud eſt optimum, quod recipere poſſunt illi qui in Alchymia laborant, vt illud conuertant in argentum, quando vero ſulphur purum & optimum eſt, cum rubedine, & in illo lateat igneitas ſimplex & non cōburens, tunc erit optimum, quod recipere poſſunt Alchymiſtæ vt inde conficiant aurum, conuertit enim illud in aurum. Quando vero argentum viuum eſt bonæ ſubſtantiæ, & ſulphur impurum, comburens, tunc conuertit illud in metallum ſeu cuprum: quando vero argentum viuum prauum, foraminoſum & terreum eſt, & ſulphur impurum, fit inde ferrum. Stannum autem videtur mihi bonum habere argentum viuum, ſulphur vero prauum.

num & non bene commiſtum. Plumbum vero craſſum argentum viuum prauum & graue ſeu ponderoſum: ſulphur etiam prauum & mali ſaporis & fœtidi guſtus, ideoq; non benè coagulatur. Hæc verba ſunt Ariſtotelis in lib. 4. Meteor. cui Philoſopho in omnibus credendum eſt, & non fabulis Faceti, aut mendaciis (ab operibus naturæ) longe diſtantibus: Qui in mendaciis occulta philoſophorum quærit, omnem perdit operam & ſumptus & tempus.

Nota externũ ſulphur eſſe, cauſam imperfectionis metallorũ:

Notate verba & annotate occulta: tota enim ſcientia & ars & omnis eius veritas ex verbis dicti Philoſophi aſſumitur & addiſcitur, propterea obſcurum & occultum fit apertum, quod duplex ſulphur ineſt in perfectis corporibus, vnum quidem in profunda radice incluſum in principio generis ſui ac commixtionis argenti viui exoriens: alterũ verò exterius in ſua natura corruptibile, illud per laborem extollitur. Primũ nullo artium ſenſu tolli poſſibile eſt, combuſtibile enim ſulphur à corporibus ẽt cum calcinatione ignis extinguitur, ſed radice ſulphur planè nullo modo eſt de illius perfectione, & propterea quod habet argentum viuum ſpermaticum illud à combuſtione præſeruat, & ſuæ naturæ eſt, alterum vero reſpuit ignem vt venenũ: Hinc vides ẽt quod verum argentum ſeu Luna argento viuo magis ſeſe aſſociat, inq; amicitiam redit: tale & facit aurũ: Et hoc ita intelligendum eſt, ſimile gaudet ſuo ſimili, & participat naturam ſuo adiuncto, reliqua vero corpora in hunc modum non, quamuis habeant ſimilitudinem: continent enim in ſe externum impurum & fœtidum ſulphur, quare poſſumus dicere, quod cum illis parum coeat aut de natura participet: conſtant enim ex ſulphure corruptibili, fœtido & combuſtibili; illorum ſulphur, quocunque etiam modo præparetur per artem, ſemper tamen comburitur, comburit nigredinem, & inuertit totum opus, ideoque inquit Auicenna: Non attingit noſtrum magiſterium, non enim eſt de ſubſtantia argenti viui, neque de eius perfectione, quia illud ſemper inficit, nigrificat & corrumpit. Quare concedendum eſt argentum viuum eſſe perfectionem corporum, antidotum, incombuſtibileque Alexipharmacum, quare corpora minus combuſtibila & maioris puritatis, quæ magis magiſque cum mercurio participant. Vnde apparet maiorem argenti viui multitudi-

tudinem esse causam perfectionis in corporibus, & multitudinem sulphuris esse causam corruptionis. Annon quædam corpora magis, nonnulla minus comburuntur, per augmentationem ignis, vt quæ plus habeant combustibilis sulphuris, quæ vero minus, minus etiam comburuntur. Sulphur enim duas in se continet causas corruptionis, puram incensiuã substantiam, & terream spermaticam, per primam non constat neq; per se subsistit; comburit enim semper & comburitur, & dat nigredinem in quolibet opere, per alteram nullam habet fusionem neque ingressum, nisi sit fixum redditum: hic opus est Philosophica calcinatione, secundum præcepta homogenea ad artem summe requisita.

Nota, solum argentum viuum est plenaria perfectio metallorum: Fixatur enim absque commutatione terræ, fixatur etiam similiter cum commutatione illius in terream naturam per festinationem ad suam fixationẽ, quæ fit per præcipitationem, fixatur & in terram commutatur per perfectam reiteratam sublimationem: fixatur etiam similiter & non commutatur in terrestreitatem, imo & accedit potius metallicam fusionem, propterea, quia limosam & crassam habet substantiam, cuius indicium est, illius alkolisatio, humectatio, & commistio cum rebus sui generis, quare apertè deprehenditur in illo limositas & vnctuosus humor multis sese ad hærens: sed illius crassities clarius videtur & perspicitur, ex grauitate immensi ponderis, ponderosius enim auro esse eius natura demonstrat, quæ simul est fortissimæ compositionis & æquabilis complexionis: non enim separatur in partes aut diuiditur: totali, sua substantia aut omninò, ab igne secedit, vel cum illa in igne remanet, vnde veritas, argentum viuum posse fixari, absque phlegmatis sui corruptione, & absque commutatione in terram, ideoque clara fronte deprehendimus in illo causam perfectionis: solum sufficit ad perfectionem fixationis in quolibet gradu, nempe cum & sine ignitione: si Philosophicè eius partes indurentur, non amplius per ignem corrumpi potest, neque per ingressum ingentis flammæ ad sublimationem Philosophicam idoneum: quia non amplius patitur subtilationem sui ipsius propter suam crassitiem & deficientem combustionem, quæ alias per sulphureitatem, (quam nunc non habet) perficitur. Hoc satis proba-

batum est supra, quod sulphur, cuiusque sit generis, perfectionis corruptio sit, nam si fixum est, impedit veram fusionem, vt apparet in ferro: Si enim non fundatur, cognoscitur fixatum in se continere sulphur, si vero non est fixum, tunc facilem admittit fusionem, ab igne etiam mox corrumpitur & diuaporatur, vt apparet in ferro & aliis imperfectis corporibus, ideoque sulphur non est de veritate nostræ artis, neque de illius perfectione: impedit enim perfectionem in omnibus nostris operibus: sed argentum viuum est in omnibus philosophicis operationibus perfectissimum: est enim combustionis sanatio & fusionis perfectio: nam si fixatur est tinctura rubedinis, & philosophica reductio pellucidi splendoris, neque discedit à commistis in perpetuum: Est insuper etiam humanum & metallis associabile, & medium per quod componuntur tincturæ, commiscetur metallis facili modo, & in profundo adhæret illis naturaliter, est enim de illorum natura: sed cum sole & luna facilius cõmiscetur, propterea, quod cum illis singularem habet vim & naturam participandi. Ex his iam coniicere potes magnum arcanum ac secretum, quod Mercurius ad se recipit quod suæ naturæ est, peregrinum autem respuit neque patitur, propterea quod propria natura magis gaudeat quam externa; vnde apparet, quod corpora maioris sunt perfectionis, quo plus in se continent mercurii, quæ minus in se continent, minoris sunt efficaciæ ac perfectionis. Laudetur ergo summus omnium rerum artifex, honorandus Deus, summus creator, qui ex vili creauit pretiosum, quod cum mineralibus maxima edit miracula cum natura correspondentia, cui accedit ipsa substantia & substantiæ proprietas, quæ sola & nullo alio quam à te habet hanc potentiam: Hæc inquam sola ignem vincit, & prædominium ignis est, attamen cum eo pacificè quiescit atque gaudet. Hoc indigemus ad nostrum magisterium, reliqua sunt combustibilia, cedunt igni, & euanescunt è flammis.

NOTELA PHILOSOPHICA V.

NOTA, argentum viuum fixũ suum in se continere sulphur: Ex occulto manifestũ est, argentum viuũ bonum in se continere sulphur,

sulphur, cum quo coagulatur in aurum vel argentum, secundum naturæ modum & perfectæ concoctionis, iuxta Philosophorum enim opinionem, quando argentum purum est, tunc vis albi non comburentis sulphuris illud coagulabit in argentum, quod est optimum; vnde Alchymistę sumunt fundamentum inde conficiendi Elixir ad argentum. Quando verò sulphur est optimum, cum pulchra rubedine clarum, & commixtum cum simplici non combustibili, tunc optimum est, vt inde fiat Elixir ad aurum, vt te docet Philosophus, qui primum album sulphur ad argentum & postea rubeum ad aurum iubet vsurpare: nullum enim metallum in aurum transmutari potest, nisi prius argentum fuerit: Nullus fit enim transitus à primo ad tertium nisi prius fuerit in secundo: nullus etiam aditus est ab vno extremo ad alterum extremum, nisi per medium: nulla enim via est viatori Philosopho Chymico, à nigro ad perfectum flauum, nisi prius fuerit album, propterea quod flauum ex multo albo & purissimo rubeo compositum est: Neq; procedi potest à flauo ad album, nisi prius fuerit nigrum: aurum enim argentum fieri nequit, nisi prius corruptum & nigrefactum: optimũ enim in deterius euadere nescit, nisi per suam ipsius corruptioné, generatio enim vnius, alterius corruptio est, quare qui aurum in argentum transmutare potest, ille etiam argentum in aurum transmutabit: Sulphur enim illorum non est ardens: sed album ad argentum: verùm per maiorem ignis decoctionem sulphur potest rubedinem recipere vnde in aurum: Flauedo enim nihil aliud est, quam perfecta decoctio: & albedo nihil aliud est quam ablutio nigredinis: calor enim qui operatur in humido, efficit primò nigredinem: in sicco fit albedo & in albedo flauedo. Hoc obserua in calcinatione plumbi, quod primum transmutatur in nigros cineres, postea in albos, deinde in rubeos, ita se habent album & rubeum sulphur, sed tantum ex vna materia metallorum ab argento perfecte purgatorum, sed tamen inæqualiter decoctum, ideoque inquit Plato: In quolibet sulphure esse album sulphur, quemadmodum & in quolibet auro est rubeum sulphur, nec tamen quodlibet sulphur album aut rubeum est: sed tale sulphur non inuenitur in terris; vt Auicenna inquit: quod enim tantum in his corporibus existit, & ideo præparamus hæc corpora subtiliter & purè, vt sul-

phur & argentum viuum de hac materia in promptu in terris & ſuper terram haberemus, ex qua aurum & argentum eſſet conficiendum ſub terra: corpora luce clara apparentia & ſpiritibus tingentibus imprægnata ſiue grauida, illa tingunt reliqua corpora in vera albedine, & veram perfectam rubedinem, prout Philoſophicè tamen præparata ſunt: In noſtro magiſterio iuuat perfectum corpus imperfectum abſq; commixtione alterius externi, quare aurum ſi præſtantius eſt quam aliud metallum, eſt tinctura rubedinis, tingens & tranſmutans quodlibet corpus. Argentum verò eſt tinctura albi ſeu tingens corpora alba: hoc enim corpore Mercurius commiſcetur, & fixatur recto intellectu, quod inſipientes & imprudentes artifices nunquam attingunt.

Porrò eſſe lapidem Philoſophorum, ex quo extrahatur noſter lapis, ſic probamus. Indagatorem huius artis inexhauſtæ inquiſitionis in operatione hac deditum eſſe oportet, ne iam hoc, iam illud, conetur tentare: nam in multitudine rerum ars noſtra non perficitur; vna enim res eſt, & vnus lapis, & vna medicina, cui nihil externè additur neq; ſubtrahitur, niſi ſuperflua inde remoueantur: Nam quodlibet commune ſulphur argento viuo externe refragatur: eſt enim illius corruptio: E contra ille externe non refragatur, in quo tranſmutare habet per magiſterium, vtpote in aurum & argentum: Quare nulli rei quid conuenientius eſt, quam quod illi proximum eſt in natura: Ab homine nihil aliud generatur quã homo, ab animalibus nihil aliud quam animalia in ſuo genere, hic enim quodlibet de ſuo ſibi ſimili generatur: Vt hoc recte intelligas, conſule naturam ſimplicem veram, iuſto tramite incedentem, nihil enim ſimile ſibi procreat, niſi in ſua natura, in quam nihil peregrini introduces, neq; puluerem, neque aliud quid, inæqualia enim & multifaria noſtrum lapidem non corrigunt: nihil illi etiam additur niſi id, ex quo ortum ſuum deduxit: nam ſi quid externè illi additur, ſtatim corrumpitur, nec reddit quod quæſitum eſt. Quare neceſſe eſt, ex illis rebus, quæ ad corpora aptæ ſunt, medicinis corporum applicare, illa enim debent eis in natura conſonare & æquiparari, & maximè in profunditate adhærere, quodlibet minus perfectum complere, mercurio etiam ante corruptelam admiſceri: ſed nullum corpus quod in ſua natura manet, coagulare

lare Mercurium, neque firmiter ei agglutinari potest: Neq; sanat Mercurius (intellige Philosophicus) per se imperfecta corpora, sed separatur ab eis per calorem ignis, crassa enim simplicibus non benè conueniunt, neq; simplicia crassis: Quare opus est, vt hæc medicina subtilioris substantiæ, & facilioris fusionis sit.

Non immeritò igitur quæritur, ex quibus rebus nostra medicina extrahatur. Responsio: Ex illis extrahitur, in quibus est: Æquè inuenis in corporibus æquè in argento viuo, considerando quodlibet in sua natura: in corporibus quidem difficilius, sed in argento viuo propius, quia hoc accedit Regem & Reginā combinandi, & in matrimonium verum Philosophicum perducendi: Arrige aures Philosophe: Qui absque argento viuo audet tingere, cæcus rem aggreditur, velut asinus ad lyram & pabulum: aurum enim dat aureum, argentum argenteum colorem, qui iam argentum viuum cum Sole & Luna coniungere potest, ille vult tingere, peruenit etiam ad arcanum quod nominatur album sulphur, optimum ad argentum illud sulphur si efficiatur rubeum, tunc est homogeneum sulphur ad aurum, quare ex his corporibus nostrum album & rubeum sulphur extrahitur, in quibus est purissima sulphuris substantia: Ad mentem naturæ purgata, secundum opinionē Alberti clarius & subtilius est, in purificatione verò ars grauior est natura. Parens illius est Sol, mater Luna, ex his corporibus cum sulphure & argento viuo pręparato extrahitur nostra medicina, sed ex illorum sulphure solo seu argento viuo præparato potest illa similiter ex corporibus extrahi. Ex argento vērò viuo proximius & perfectius & facilius inuenitur, quia parens est horum luminum & radix omnium fusibilium, ex illo enim generantur omnes res, ideoq; resoluit etiam omnes res: quælibet enim natura proprium sibi magis diligit, illoq; magis gaudet quàm alieno. Quare in illo est facilitas extrahendæ subtilis substantiæ, quia substantiam iam habent præsentem. Relinquitur ergo, nostram medicinam purissimam & subtilissimam esse substantiam, quæ originem suam trahit è materia argenti viui, quia ex illa nata est: Non autem est hæc materia argenti viui in sua natura, neq; in sua tota substantia, sed est pars præteritæ, & non iam pręsentis, si lapis noster factus est simplex, tunc est argentum viuum, sed fuit pars illius: illuminat enim

illud & præseruat à combustione, quod caussa est perfectionis. Quare cuiuscunq; generis modo sit medicina, siue in corporibus siue in argenti viui substantia, indagatur prætiosi lapidis medicina, seu materia. Consulo autem vt nunquam opereris nisi cum Mercurio & Sole, & cum Mercurio & Luna: totum enim huius artis beneficium consistit in illis solis.

Nunc esse possibile nostrum lapidem ex materia metallorũ perficere, sic ꝓbatur. Si ex prima naturæ materia, nostrũ opus, solummodo conficiendum volumus aggredi, multo esset longius, difficilius, impossibilius & imperfectius, & requireretur etiam maior & ferè infinitus sumptus, vix denique etiam lapis per artem conficeretur, sed ex materia seu natura metallorum, possibile vt supra satis est declaratum, neq; ex vno naturali corpore sufficit perficere lapidem Philosophorum sed è natura duorum corporum debet & oportet extrahi, antequam ex illo fiat perfectum Elixir: necesse etiam est Elixir magis purgatum & decoctum esse quam aurum & argentum, propterea quod habeat vim omnes res ab imperfectione in perfectionem transmutandi veluti in aurum & argentum: Hoc imperfecta planè nequeunt efficere, nam si suam perfectionem cum alio cõmunicant, manent postea imperfecta, propterea quod nequeunt tingere. Fit operatio in nostro lapide ideo, vt illi de meliori materia tinctura magis quàm ante in sua erat natura daretur, & vt Elixir secundum monita & documenta sophorum componeretur, ex puris perfectis speciebus. Condimentum, aridorum, medicina & purgatio omnium corporum, sanandorum, purgandorum, transmutandorum, siue pertinentium ad verum Lunificum siue Solificum: sed moderni operantes putant, hunc esse finem operis: Attamen tunc opus primum incipit: multi verè in hunc modum operati sunt, & opus illorum fuit natura metallorum, sed crediderunt & putarunt, se perfecisse perfectum Elixir: Quando verò projectionem confecturi, nihil inuenerant, ideoq; desierunt operari, & quidem eo loco, quo debebant incipere.

NOTELA PHILOSOPHICA VI.

NOTA: Quodnam primum sit opus Philosophorum, & quomodo illud intelligi debeat, illud enim scire debent Chymici omnes, sin minus cacochymici dicendi: Opus Philosophorum est

dissol-

dissoluere lapidem in Mercurium, vt in primam suam naturam seu materiam inducatur, vnde Philosophus lib. 4. Meteor. Sophistas & impostores illudit, inquiens: Sciant falsi artifices Chymiæ, se species rerum nequaquam posse transmutare, quia Philosophorum scripta & dicta non imitantur, & species, in primam suam materiã nesciunt reducere, quæ materia in & ex sua radice est argentum viuum, cum tamen & est elementum primum omnium nascibiliũ, sed in aliam formam, quam ante à natura transmutatum, non sanè in vnicam speciem, sed in indiuisibiles specierum differentias: Et hæ sensibilibus operationibus subiectæ sunt, propterea quod in semetipsis conuertibiles: species naturæ subiectæ sunt, reliquæ similes sensibilibus, operationibus non sunt subiectæ, ideoque in semetipsis vt dictum.

Sequitur confirmatio artis Chymicæ per artifices, & primum de parente nostro Philosophorum antiquissimo Hermete, qui fuit Rex Græcorum Constantinopoli, &c. Hermes parens noster ita inquit: Quando corpus in aquam soluitur, dicimus eam lapidem seu permanentem aquam, quam Mercurius coagulat in perpetuam coagulationem, Mercurius est anima & spiritus, & aurum seu argentum est corpus.

Daucius inquit: Præparate corpora & soluite illa, cum hac aqua imbibite spiritus purgatos, siue ablutos, & attrahent spiritus cum corpore, & corpora cum spiritibus, fixanturque in fortem perpetuam fixationem.

Alphanus inquit: prius calcinanda corpora & purganda, tunc applicãda ablutis spiritibus vt per sublimationes reiteratas fixentur in Elixir & philosophorum lapidem, secretum, occultum & apertum.

Plato inquit: Metalla sunt instar illius quod congelascit, & omnes res aliæ sunt instar spiritus, & instar lactis, & quando metalla calcinantur & soluuntur, & cum spiritibus cõponuntur, congelatur spiritus cum illis, & fit fortis commixtio & medicina, cuius 1. pars partes mercurii coagulat, in perpetuam coagulationem medicinalem & metallicam.

Turba inquit: Corpore purgato & soluto, imbibuntur cum illo spiritus, & fit totalis commixtio, quam ignis nunquam separare potest

Galenus inquit: præparate corpora, hoc est metalla, & purgate à nigredine, in qua est corruptio, donec candescant, postea rubescant, tunc soluite corpus & spiritum, & coagulate, & proiicite ad solutum corpus, hoc est metallum, ita euadit in aurum & argentum, multo melius quàm ex ære excoctum.

Auicenna inquit: calcinate corpora cum argento viuo, quod est lixiuium albi, quia aiunt mercurium deuorare corruptam humiditatem metallorum, & emollire omnes res innatis metallis, vtpote sulphur, spiritibus adiectis: purgantur metalla per spiritus, & spiritus per corpora, postea tanto tutior es, materiam posse putrescere, & corrumpi.

Alphidius inquit: hæc ars aliquot modis perficitur: alius, vt metalla soluantur spiritibus, secundus, vt soluantur spiritus, & metalla fortificentur &c.

Morienus inquit: soluite spiritus & metalla, & coagulate, & non poterit alterum ab altero separari per ignem.

Hermes inquit, mercurium vi ignis facere nostrũ Latonem, in principio verò esse opus nigrefactũ, albificate igitur azoc, hoc est mercurium, & lauate à nigredine, vt magistri dicunt: Albificate metalla, ne confundatis doctrinas vestrorum librorum, nec confundantur corda vestra.

Astanus inquit in libro turbæ: spiritus non adiungitur metallis, nisi probè sint purgata à fecibus, metallis philosophicè purgatis, inquè subtile Alkohol redactis, vt sint veluti mercurius, hinc amico complexu simili suo mercurio sese coniungent.

Viceberus inquit in libro cui titulus de fontina: Quo magis metalla soluuntur cum animabus & propriis spiritibus (qui nondum satis fixi sunt) per vnitam coagulationem, eò magis augetur lapis, non solum in multitudine, sed etiam in virtute, valore, efficacia & subtilitate, vt quando tingere cupimus, plus transmutetur de metallo in aurum & argentum.

Eximidus inquit: sciatis, ex nulla re tincturam nostram seu medicinam posse confici, nisi ex nostro metallo, hoc est nostro confecto seu amalgamate; hoc est ex nostro metallico, auro, vel argento & ex illorum animabus, & nostro spiritu, hoc est mercurio.

Socrates inquit in libro Turbæ: Secretum nostri lapidis & laboris est aurum, & illud conficitur à puero quodam & fœmina.

Glosa-

Glosarius inquit: Fœmina soluat virum, & vir fixit fœminam: Hic quæritur, quæ est hæc res? Respondet Calit philosophus magnus: nihil aliud esse quam quatuor elementorum compositionem, & dicitur res vnica, quãdo metallorum substantia & substantia aquæ præparantur indiuisibiliter, ne alterum ab altero possit separari, ita vt alterum sit spiritus, hoc est volatile, & alterum sit fixum, vt & alterum sit velut corpus.

Naturalis sol & mercurialis aqua duo illa composita efficiunt ex omnibus metallicis rebus verum & purum aurum, perfectum, immutabile, licet millies vratur: hæc aqua si voles fiet, & cum luna res eadem commutans metalla in veram lunam perfectam in omnibus probis iustam.

Spiritus occultus est in ventre corporis sui, inquit Geber: ille spiritus est nostra aqua, nostrum argentum viuum, & dicitur ignis noster, & spiritus ille attrahit ad se occultum spiritum, & oleum attrahit ad se occultum oleum, hæc aqua est spiritus fortis verus Philosophicus, qui attrahit sibi occultum spiritum à corpore, de corpore si parũ addis pro commistione fiet aqua materię, quę aqua in arte vtilissima est, quamuis non plane perfecta, prouenit enim ex paruo auro, vnde etiam extrahitur, estq; acidum, & acredo adhuc incerta est: sed dat regenerationem imperfectis rebus, vnde extracta est, per ignem funditus materia occiditur per aquam, corpus, vt viuificetur, per coniunctionem factam philosophicam non præstat sola aqua, neque potes efficere perfectum corpus, nisi habeas spiritum, vt initio monui, materia est lapis, & non lapis; attamen extractus est ex lapidibus. Eligere oportet naturam ex profundo lapidis quia naturæ victoria oritur ex implantatione, vt ex simili conficiatur simile: natura lætatur per associationem suæ naturæ, vt fiat tinctura ex re illa Philosophica, vnde proiectio.

Illa natura quæ omnia in se habet, antecedit omnia Elementa: verum obscurata latet in corpore, quando autem in corpus euadit, ita vt tota natura sit patiens & patiatur, denique attrahit sui simile, & fit Elixir perfectum.

Nota nunc de rei sublimatione vnica, de qua scripserunt & dixerunt oẽs Philosophi: ♃. illius ℔. ß. in magnitudine nucis, & pone in Aludele, appone alembicum, destilla inde aquã in receptaculum.

lum, quando albus ſpiritus prouenit & tranſit, remoue alembicum, & Aludeli impone aliud vas æquale, obſera benè, deſtilla fortiter, & reddit in ſublimando rubeum ſpiritum in ſuperius vitrum ſeu cucurbitulam, poſtea recipe quintam eſſentiam, remoue regem contere calidum, & pone viciſſim in Aludele & laborando operare vt prius, Deinde Recipe feces, funde & ſepara ſingularia: Item rubeum ad rubeum. Ad rubeum pertinet Saturnus & Mars, ad album Venus & Iupiter, album ad album.

Item res concipit corpus quod occiditur 30. diebus, in corpore terræ recipit vitam 10. diebus, & tunc ſeparatur, & reſoluuntur Elementa.

Item generatur ſerpens, qui deſignat modum, per quem materia debet fixari. Sol imbibit Mercurium, inde inuenies calorem auri, ſi illum cohobas, redditur aurum & tranſmutatur in rubeum Leonem.

Item extrahe quintam eſſentiam, è Re ad hunc Philoſophicum modum: Recipe primo rem, & effice inde Alkohol ſeu puluerem impalpabilem: Deinde accipe deſtillatum acetum optimum, & impone puluerem, pone in digeſtione donec tingatur in rubeum colorem, quem ſubtiliter effunde, ac reconde in purum vitrum remanenti puluere aliud deſtillatum acetum affunde, & pone in lenem ignis calorem donec tingatur acetum, hoc tantiſper facias donec amplius non tingatur, tunc recipe aceta ita tincta in cucurbitam, deſtilla per alembicum & tranſit primò acetum, poſtea videbis ſtupendum miraculum, nimirum per roſtrum Alembici videbis mille venulas à benedicta rubedine, tranſire inſtar humani ſanguinis, illam benedictam humiditatem retine in vitro, quam habes pro theſauro, cui totus mundus nequit comparari. Ecce magnum miraculum, patefactum tibi de tanta dulcedine de re deſtillata vnica, & eſt noſtra quinta eſſentia dulcis inſtar mellis, nec poteſt quid cum ea comparari. Dico tibi verè, natura humana nequit comprehendere præſtantiam quintæ eſſentiæ rei, & crede ſanè in natura non fuiſſe quid occultius, eſt ſecretum omniū ſecretorum, ſanat omnia vulnera, virtus eius eſt incorruptibilis & mirabilis & vtiliſſima, debetque 40. dies ſtare in vitro ad putrefaciendum, eſtq; miraculum, poſſe de re vnica tantam dulcedinem

extra-

extrahere impossibilem, sed patefeci, notes quintam essentiam esse dulcem instar mellis vel saccari, relege omnes libros Philosophorum, & nunquam inuenies quid sit plumbum philosophorum nec inuenies veram artem quomodo laboretur absq; omni Mercurio viuo, quod potest laborari ex minera & sublimari in rubeum colorem, Res est mater omnium metallorum estq; plumbum Philosophorum. Iam labora satis & lauda Deum.

NOTELA PHILOSOPHICA VII.

SIc inquire lapidem secretum Philosophorum: scis & constat operationem Medicinæ sequi debere naturam, artem etiam in nulla alia re positam, & occupatam esse, quam in natura, ei enim ministra est, harum itaque combinatio necessaria, inprimis methodica instituenda, perquirenda, inuestiganda, & bina copulatione philosophicè, ac mysticè vnienda. Deinde etiam constat, omnem materiam resolui in id, ex quo conflatum est: Exempli gratia, ferrum quamuis metallum durissimum, resoluitur in aquam, (medio naturalis caloris vel ignis) quid causæ? ex aqua factum est, & in primo suo esse totaliter est aqua. Tali & simili modo sese habet cum lapide nostro, hic resoluit sese in aquam, siue in argentum viuum aut Mercurium per nostram artem & doctrinam: In principio enim fuit argentum viuum, & nunc redit in argentum viuum spermaticum: Hinc edocetur, naturam esse reducendam in primam radicem, vnde deuenta est: Quomodo autem id fiat & accidat scias esse opus concentrationis, ex centro ipso emanans, & requirere scientiam motus ac vicissitudinis vniuersi inter se correspondentium. Si Elementum transmutabis, vicissim in suum Elementum, hinc fiet generatio & corruptio, ac transmutatio vnius in aliud: qui hoc callet, habet quod quærit, nostrum enim opus finem alium nullum intendit, quam hunc, Elementa transmutat in frigus, calidum, humidum ac siccum: Ita tamen, vt scias media requiri, siccum non potest reduci in humidum, nisi prius fuerit frigidum, nec frigus potest reduci in calidum, nisi ante fuerit humidum, vel aereum: quare semper sunt perquirenda media, quæ terram in ignem, & aquã in aerem siue aeream substantiam transmutent. Terra non fit aer nisi prius fuerit aqua, sic ignis non fit aqua, nisi prius fuerit aer: Aqua & aer sunt media elementorum,

ignis & terra hæc circumeunt, aer proximus igni est, aqua vero terræ, & hoc facit quod aqua repugnet igni, & terra repugnet aeri: Aqua est frigida & humida, ignis calidus & siccus, terra frigida & sicca, Aer humidus & calidus. Aqua & aer habent concordantiam cum humiditate, terra & ignis habent communionem cum siccitate: Hæ concordantiæ faciunt (cum mediis) vnius in alterum indissolubilem amorem & perpetuam transmutationem. Econtra aer, terra, ignis & aqua non copulantur vnione siue transmutatione, nisi ignis in aerem, & terra in aquam sint conuersa. Ex hac transmutatione ignis cum terra concordat in siccitate, hæc siccitas si mutetur in frigiditatem, in caliditatem, & caliditas viceuersa in siccitatem, tum habes Magisterium à summis Philosophis quæsitum: Quomodo autem id fiat, quo vnum elementum in aliud conuertas, quatuor tibi sunt Philosophicè perpendenda, quæ (Hæc inuicem transmutanda) sunt vera instrumenta ac media nostra, & causa si qua non. 1. est Solutio. 2. Ablutio. 3. Reductio. 4. Fixatio. Solutio est vt crassum ac crudum fiat subtile: Ablutio est separatio puri ab impuro, vel vt obscurum fiat pellucidum: Reductio, vt humidum fiat siccum: Fixatio est, vt volatile fiat fixum ac siccum. Solutio, diuidit, frangit & materiam disponit. Ablutio, humectat, destillat, calcinat: Reductio fundit, subtiliat & liquefacit instar Butyri ac ceræ: Fixatio, vnit, coagulat, & soluit in clarum, pellucidum ac perspicuum lapidem. Per primum natura transmutatur internè: Per secundum transmutatur externè: per tertium exaltatur in gradum sublimiorem: per quartum transmutatur in gradum summum & vltimum. Generatio totius artis opus est, quæ sic fit, lapidem recipe tibi notum, hunc primo in gradum ignis duc in Alkohol subtilissimum, sic purgabitur summopere eius impuritas, Deinde ignem adauge, quo fœtor omnis ab eo euanescat, Tertiò solue ac filtra & coagula in album, Quarto fixato ipsum vt fluat instar ceræ seu mellis, & primum opus tenes operatum; Hoc iam non sufficit, sed Recipe tuum fixatum lapidem, & adde ei tantundem de non fixo, & opus hoc repete vicissim de nouo vt ante, hanc operationem toties repetes, vt iam ante tibi nostra Philosophia manifestauit. Mercurius sic ait: Natura mea humida & frigida est qui Recipit de meo frigido duos gradus, & de humido meo tan-

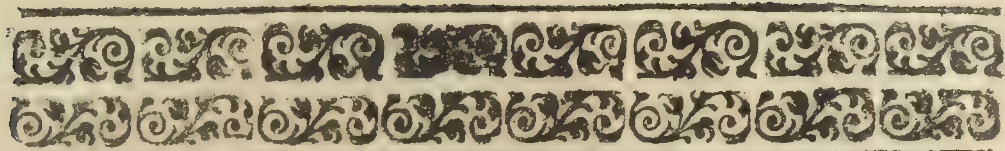
tun-

eundem, hic Lunam habet, præstantiorem natiua, sed in petia linea in vetia exaltabor: Porrò inquit Mercurius: Parens sum omnium metallorum, & aqua viscosa, & sulphurea terra, & hac de causa perfundum terræ inhabito, & quia non potui habere meos exitus, fui coagulatus, ex quo conflarunt omnium generum metalla, prout matrix me capiebat, in qua existebam, si reuiuisco, multas scio edere operationes si sublimatus fuero operari mirabilia possum, qui me scit (Philosophice in aquam solutus) fratri meo germano, scilicet soli, coniungere item & meæ sorori, quæ est Luna, hunc beabo diuitiis perpetuis & infinitis: Si me ipsum sapienter occidero, mors me præstantiorē reuelabit, inde omnia metalla intra horam scio transmutare. Sed qua via id possit à me perfici sic tenebis, seruus sum fugitiuus, nigerrimus in igne, sed præparaui filium cæruleum, id est aurum perfectum, & hoc artis Magistris certum est, sed occultarunt, illud de me tenebis quod sim albus ac ruber lapis, non deueniens ab aqua vitæ, sed à lacte Virginis educatus, & ab igne perpetuo, in me natura omnia sua occultauit, si scires meos effectus & centum viueres annos, in perpetuum me non reprehendes, bonus cum bonis, malus cum malis: coagulatum sum fermentum, fumus compactus, pasta naturæ, Mustum boni saporis ac odoris: sed ignis & pondus sunt in hoc opere Magistri ac præceptores.

Tu, Quicunque adire cupiens es hoc nostrum Philosophicum opus, tria obseruabis tanquam summè requisita: Primò non omnia & multifaria Philosophorum tractabis verba, Ars enim hęc in sola existit perspicaci scientia, indicans operationem vnam simplicem ac veram, mysticam, quod verò obscurauerint eam multis verbis, id factum est propter impios, quare figuratiuè adhuc sic scribere cogimur. Secundò abhorrebis à multis speciebus & compositionibus ac copulationibus: sed obseruaturus eris, simile procreare sibi vicissim simile in natura, non facies coire asinum cum equo, vt diuersas coniungas species, & sic frustra labores. Tertiò non sis loquax, sed silentii Comes sic perlas non appropriabis porcis, modestus, placidus, dispositus, & ordinatus eris in tuis operationibus, finem perpende diuinum, naturalem ac pium: Hæc si obseruaueris, non reges adibis, sed te adibunt, opus tuum hono-

rantes: Omnes enim quotquot ſunt qui huic operi incumbunt, viliipenduntur & dehonorantur: ſed memineris etiam eius, ne mercaturam cum ea arte exerceas, ſed vt accepiſti, ita proximo etiam fruſtrà reſtitues & communicabis, attamen piis, fidelibus ac ſapientibus. Habemus Epiſtolas ad nos tranſmiſſas, quæ ſic ſonant ex verbis: Quærimus veram ſubſtantiam & incerationem vnius materiæ, fixam, inque omne igne perſiſtentem, quæ ſe permiſcet omnibus rebus, habetq; naturam penetrandi omnia metalla in legitimo obſeruato pondere, Eſtq; tinctura omnes theſauros terreſtres ſuperans: Hic opus hic labor, vt ex vnitate fiat ternarius, & ex Ternario, Binarius, ex Binario verò vnitas, labori accedat tandem patientia & inſtrumenta ſine quibus aut error aut planè nihil. Non enim fruſtra dicit Geber, omnis feſtinatio in hoc opere, procedit à ſathana, niſi quis patientiam habuerit manum auertat operi: Nam ars noſtra requirit ablutionem & tempus ablutionis deſtinatum, expoſtulantur etiam vaſa, ſed pauca, quia fit in vno vaſe, in vno opere, vnica natura nullis indigens externis, niſi fermenti vel rubei vel albi ex venis metallorum deſumpti, à nullo corroſiuo tacti, in cuius confectione varii extenduntur ac cernuntur colores, quare ſapienter inuigilandum & opus conſilio pio maturandum: Maturato facto opere, videbitis Salomonem noſtrum Philoſophicum coronatum corona rubea ſplendente Adamantica: Hic eſt lapis & elixir, puluiſque impalpabilis, tot nominibus vocatus, quot res ſunt in mundo.

FINIS.

PRÆFATIO IN TERTIVM Tractatum Basilicæ Philosophicæ.

MAgna sane admiratione & prudentia dictum constat, à veteribus rerum consultissimis, vniuersalem Medicinam, esse vitam rerum naturalium: Lucis cœlestis Idæam: Primum perfectissimum: Quinta Essentia & Tinctura Microcosmi: Catholicon Physicorum: Balsamum perpetuum; defensiuum senectutis: Ignis in curatione morborum inuisibilis non vrens: Anima creaturarum omnium: conseruatio quatuor qualitatum corporis humani: Conseruatio, (instar cœli) vniuersi: Infundibulum & impressio Elementorum, firmamenti ac Planetarum: Influxus totius cæli: Theatrum secretorum luminis naturæ totius: Speculum, Mysteriorum Dei: Thesaurus & miraculum vniuersæ naturæ, subiectum & instrumentum omnium virtutum naturalium & transnaturalium: Filius Solis ac Lunæ: Habitaculum omnium formarum metallicarum, mineralium & vegetabilium à Deo sub Lunæ globo creaturarum: spiritus vitæ, penetrans omnes alios

Arnoldus de Villanoua: Quicunq; ad hanc scientiā vult peruenire, & non est Philosophus, fatuus est: quia hæc scientia non est, nisi de occultis Philosophorū. Senior: Ars enim illa in Dei potentia reseruata, quæ Laicis est inimica. Vnde Geber, non ergo hæc scientia pauperi & egenti conuenit, sed potius est illis inimica. 2. Politicorum dicit Philosophus: Impossibile est indigentem Philosophari.

Habet virtutem efficacem super omnes alias Medicorum Medicinas omnem sanandi infirmitatem, tam in calidis, quam in frigidis ægritudinibus, eo quod est occultæ & subtilis naturæ: conseruat sanitatem, roborat firmitatem & virtutem, & de sene facit iuuenem, & omnem expellit ægritudinem, venenum declinat à corde, arterias humectat, contenta in pulmone dissoluit & vlceratum consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritualibus purgat & ea munda conseruat, & si ægritudo fuerit vnius mensis, sanat vna die, si vnius anni, in duodecim diebus: si vero fuerit aliqua ex longo tempore, sanat in vno mense, & non immediate. Hæc Medicina super omnes alias Medicinas & mundi diuitias, est oppido perquirenda, quia qui habet ipsam habet incomparabilem Thesaurum. Rosar. lib. 2. cap. 31.

ſpiritus cum ſpiritu corporis noſtri plane vnus & idem: Vitæ noſtræ nectar ac radicalis humor: Vinculum corporis & animæ, imo & centrum totius vniuerſi &c. Hoc eſt illud opus, (D. Crollius ſympatriota mihi ac conterraneus in Præfatione) ſub Virginis Philoſophicæ veſtimento reconditum, quod nec frater fratrem docere voluit, hoc eſt illud in mentis memoriæque Theſauris ſecretiſſimis repoſitum & ſepultum ſecretum, ſuper quo iurauerunt occultiores ſagaci ingenij ſubtilitate genuini Philoſophi (qui maledictionem Dei Sophorumq; poſteris relictam execrationem veriti, de induſtria ſunt ſcabri & ſalebroſi, ne quibuslibet abſtruſiores ſuos ſenſus proderent, & nobiliſſimam huius ſcientiæ gemmam porcis & ſuibus proijcerent) quod non indicarent in aliquo libro: neque aliquis eorum in ſinu cordis hanc cognitionem ſeruantium illam patefacit, niſi intellectum habentibus allegorice: Ea ſiquidem facultas Philoſophis conceſſa, vt quia rerum Domini facti ſunt, etiam nomina ad arbitrium diſpenſare poſſint, & ſuos partus pro libitu veſtire: Licet egregie & ſumma cum ingenuitate veri Philoſophi ſeſe mutuo, vnum eundemque molientes, colentes agrum, perceperunt ſemper, ſicuti in præceptis illorum, tanquam in ſpeculo, ſagacis ingenij viris à Deo ad eiuſmodi myſteria electis, dignis & in arte iuratis innotuit, ſatis: attribuerunt autem illud Deo glorioſo, vt pro ſuo beneplacito inſpiraret cui vellet, & prohiberet à quo vellet: affirmantes nihilominus ſancte, neminem ad optatum finem, (poſthabitis omnibus particularibus virtute tingendi naturaliter prorſus deſtitutis, niſi è primo fonte progrediantur) poſſe peruenire, antequam per circularem Elementorum rotam actis & naturæ beneficio ad Hexagoni formam Solis pinguedo ſeu ſanguis & Lunariæ Ros in vnum coniungantur corpus, quod niſi Deus altiſſimus voluerit, nunquam fiet, qui vnus ſingulare hoc ſpiritus ſancti donum, & impretiabile pretium, & cui & quando viſum eſt, ex ſpeciali miſericordia benigne impertitur: & cui non vult aliquid de ſuis Theſauris largiri, is technis quibuſcunque adhibitis, inuito Deo nil abſtulerit vnquam: Spiritus enim ex gratia procedit, qui, quos vult inſpirat. Igitur non volentis, neque currentis, ſed eſt Dei miſerentis. Rom. 9. Non poteſt homo accipere à ſe quicquam, niſi fuerit ei datum de cœlo Ioan. 3. ſufficit tibi gratia mea 2. Cor. 12. Unicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. Epheſ. 4.

Ioan. 3. ait Saluator Chriſtus: Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quo va-

Gratia

Gratia autem Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit ſed abundantius illis omnibus laboraui. Non ego autem, ſed Gratia Dei mecum 1.Cor.15. Gratiæ in nobis non ſunt negligendæ 1.Tim. 4.v.14. Gratiam & gloriam dabit Dominus Pſal.83. Oculi tui vias domini cuſtodiant, vt addatur gratia capiti tuo Prouerb.12 Fulgentius ait ad Theodorum Senatorem: Cum oculus factus eſt, vt videre lumen poſſit, ſed videre non poteſt niſi ſe illi Lumen infuderit: Ita bonum quod facis gratiæ adſcribendum. Nam quod videt oculus, beneficium eſt luminis: quo ſi careret, cœcus remanebit in tenebris. Gregor.lib.8.moral.ait: Dum nos gratia Diuini reſpectus illuminat, cuncta mentis noſtræ nobis abſcondita manifeſtat. Bernhard.ſuper Cantic.Serm.54. Gratia Balſamum puriſſimum eſt, & ideo purum, ſolidum & profundum vas requirit. D.Bernh. Epiſtola vltima: Ut Heliſei farinula potum dulcorat: ſic gratia ſpiritus labores alleuat. Auguſtinus libro de Baptiſmo paruulorum: Dei gratia cur ad iſtum veniat, ad illum non veniat: occulta cauſa eſſe poteſt, iniuſta non poteſt, &c. de his plura vide in 4.Præfat.de prouidentia.

Porro quod ad ſummam illam vniuerſalem Medicinam attinet Philoſophicam Auctuarius dicit; non legitur à Diuina munificentia maius emanaſſe donum Sapientiæ: Nec anima rationali excepta, qua poſt Deum in cælo & terra nil admirabilius penſiculari poteſt, ſublimius, nobilius ac præſtantius ſub cælo datum hominibus, quam hoc ſecretiſſimum ſecretorum Arcanorum Arcanum, in quo cum ad Planetas inferioris Aſtronomiæ, quorum imperfectiones & ſordes fortiſſima ſua impreſſione penetrando euaneſcere facit (omnem enim Sul-

dat: ſic & omnis qui natus eſt è ſpiritu. 1.Cor.2. ait diuus Paulus. Quis hominum nouit ea, quæ ſunt hominis niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo? ſic & ea quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei. Chryſoſt. in 7. Matt. Hom.20. ſicut non eſt poſſibile, vt ex ſola pluuia fructificetur terra, niſi flauerit ſuper eam ventus: ſic non eſt poſſibile vt ſola Doctrina corrigat hominem, niſi cooperatus fuerit ſpiritus ſanctus in corde ipſius.

Beda Homil.9.in Lucam. Nulla in diſcendo mora eſt, vbi ſpiritus ſanctus Doctor adeſt. Auguſt.lib.15.de Trinit.cap.19.ſicut corpus carnis nihil aliud eſt quam caro: ſic donum S.Sancti nihil aliud eſt quam S.Sanctus. Idem in Epiſt.ſanctum ſemper onus in me ſpira, vt cogitem: compelle vt faciã: ſuade vt te diligã: confirma me, vt te teneam: cuſtodi me ne te perdã &c.

Scias Frater quod hoc noſtrum magiſterium de Lapide ſecreto, & officium honoratum, eſt ſecretum ſecretorum Dei, quod celauit ſuo populo, nec voluit vllis reuelare, niſi illis, qui fideliter tanquam filij meruerunt, & qui eius bonitatem & magnitudinem cognouerunt: Qui enim ſecretum Dei poſtulat, neceſſe eſt ei hoc ſecretum magiſterij plus quam aliud.

Sulphureitatem extraneam & immundam terreſtreitatem à metallicis & humanis corporibus ſegregat) tum etiam ad ſanitatem laborantem & deperditam humani corporis, igneo ſuo vigore reſtituendam ac conſeruandam, mira imo omnia fiant, vt nunc præter infinita alia vſum taceam magicum & ſupercæleſtem, poſtquam finita Radiorum Solis & Lunæ Influentia Gonetica & quarta ſupra ſuam Natiuam Terram reuolutione, omni creata poteſtate Influentiali tam in Elementali mundo, quam cœleſti aut ſupercæleſti abſolutiſſime dotatum ſit: Mirabilium omnium mirabiliſſimum, ſiquidem Deus in ſuis operibus mirabilis, etiam ſua dona mirabilia, in mirabilibus hominibus conſueuit occultare. Omnis antiquitas, ait Pius Crollius, omnis etiam omnium gentium & linguarum in Doctrinæ huius traditione veritas, conſenſus doctiſſimorum omnium illorum, qui in omni ſæculo ſumma cum admiratione multorum & laude vixerunt, hoc ita ſe habere teſtatur: Hoc inſuper præter ocularem multorum ſæculi noſtri inſpectationem ac certificationem ex ſcriptis illorum, tot Hieroglyphicis, Magicis & Methamaticis velamentis, tanta & tam certa Philoſophicæ veritatis ſerie contextis ſtatuere haud difficile eſt.

Et dixit quidam ſapiens: Non eſt tibi datum à Deo hoc Magiſterium ſolum pro tua audacia, fortitudine & calliditate, ſine omni labore. Nam labo-

Quis igitur non admiretur & amplectatur tantum Dei ſummi donum, pretium ſtudij, operæ & virtutis immortale, quod depulſo ſenio reiuueneſcentiam, perpetuam ſanitatem, ac ſine proximi detrimento victum & amictum honeſtum non per vſuram & fraudem, nec falſis mercemonijs, nec per oppreſſionem pauperum (vt iam diuites mundi ditantur) ſed per induſtriam operis & manuum laborem, Pijs à natura & inſtitutione dignificatis pollicetur Philoſophis? abſit itaque vt Priſcorum Exemplo neglecto, talia Dei magnifacienda magnalia, & ſtupendas Naturæ vires offuſcare, aut negare velim (qui enim ſpernit ſcientiam, ſpernit illum iuxta hanc artem veriſſimam Deus glorioſus & ſublimis) aut quod peius, ſicuti plurimi faciunt, tanquam otioſorum hominum ſpeculationes, aut inania inſanæ, delirantiſque mentis ſomnia ac commenta calumniari, qui tamen apud ſapientes ſaltem iudicij ſui imbecillitatem produnt, & inſcitiæ ſuæ teſtes publicos aduocant: Calumniantes ergo & ignorantes, quos & Fatuos Philoſophi vocant, ab hiſce tam

diui-

diuinis epulis arcendi, vt & delinantes suis phantasticis somnijs penitus relinquendi.

Est autem hæc Medicina, Balsamum, Sulphur & oleum vitale, quod instar nectaris viuifici totam prouinciam corporis irrigat, immortalemque animam, cum mortali corpore mirabili nexu ita iungit & vnit, vt non nisi rupto hoc vinculo ab eodem recedere, & euolare post prædestinatas temporum periodos possit.

Comparatur autem hæc diuina nostra artificiosissima sapientia non inepte sed verissime & essentialiter cum principio & Ente primitiuæ Mumiæ Balsamicæ, seu Humido radicali; Hermetici enim nostri, veluti & nos mystico sensu eam vocamus Balsamum, Mumiam, vitale embryonatum & incombustibile Sulphur, Radicale semen, spiritum innatum, quintam Essentiam, Arcanum, Florem cheironium, Lilium, Internum Archeum, Solem & Cœlum, mannam Materiam perlatam, fontem Actionum vitalium Auctorem fœcunditatis, & quid non? Imo principium, Radix, Fundamentum, totius Rector, Monarcha & Oeconomus, Mechanicus naturæ, quæ pro infinita artium, scientiarum, rationum seminalium, donorum, prædestinationum, Tincturarum & confluentiarum varietate ac robore septem membra principaliora in Microcosmo confortat ac restaurat, hominemque edoctum reddit: à naturæ liturgia definitis & congruentibus, Elementa repugnantia concordi mixtionis lege (ex igne enim aqua facit Azothum, Mercuriale illud sapientum ens primum) ligat, digestisque tandem temporibus, corruptis ac consumptis prædictis Elementis, ipsa integer & superstes remanet.

Sperant homines, & Deus tribuit fortunam hominibus: Adora ergo Deum creatorem, qui tibi tantam gratiam suis operibus benedictis voluit exhibere. Hæc Philosophia occulta minerua & hæc margarita vnica pretiosissima omnem existimationem excedit.

 Sum-

Non datur alicui aditus, nisi per reuelationem Diuinam aut per vocem viuentis seu ostensibilem doctrinam: Nulla etiam eius rei perfectio, absque diuinitatis auxilio & demonstratione.

Deus etiam non omnibus vult hanc scientiam manifestare, propter euitationem scandalorum.

Vnica & vera via ad hanc est, imo ad omnia secreta, vt secundum Saluatoris præceptum ad Deum omnis boni authorem recurramus.

Lullius; Consideret artifex naturales virtutes lapidum Philosophorum, quæ vires sunt ignis naturalis & contra naturam, quæ & quales sunt in toto cursu naturæ, & quis cuiuslibet fuerit amicus vel inimicus, vt demonstratiua & infallibili arte per certificationem naturæ eorum, materiam eius prudenter noscat disponere: nam natura naturam complectitur propriam, & amicabilius magis gaudet in ea, quam extranea. Studium amouet ignorantiam & reducit humanum intellectum ad veram cognitionem, & ad cuiuslibet rei scientiam &c. qui autem studere abhorruerint, & tamen laborare voluerint, videant an ars ipsa naturæ sit imitatio, quam ars ipsius emendare debet: Quoniam impossibile est ei secreta Philosophorum ad perfectum finem præparare. De his sapientes dicunt, quod ij transeunt ad practicam sicut asinus ad cœnam, nescientes, ad quid rostrum porrigant nisi in quantum sensus exteriores sine intellectu per visum & gustum ad pabulum adducit. Sic ipsi asini sine bonis veris principijs & fructuosis studijs ac sine naturarum cognitione, quærunt perficere opera naturæ & secretum totius Philosophiæ ac opus optimum quod hominem ornat moribus, ditat beneficijs, auxiliatur pauperibus, & corpus humanum incolume conseruat, præbens ei sanitatem &c. Et ideo omnes artis huius apicem diligentes, studijs conentur insistere, & ex libris haurire veritatem, & non ex mendosis, neque fabulis fictis &c.

Summatim & verissime dico nullus Balsamus siue corporalis siue essentialis, nullum matrimonium microcosmi cum microcosmo, nulla rei conseruatio, nutritio, generatio, constitutio & formatio, nullum semen, Virtus, Sapientia, Anima, Vita, Natura, Tinctura, Radix, Elementum, Stella, Animale, Vegetabile, Minerale, ne Sol quidem aut Luna, Balsamica ac spirituali hac Manna carere potest, imo omnia corruptibilia eius essentia conseruantur ad suum prædestinatum ac destinatum terminum. Morienus dicit, quod hæc scientia abstrahat hominem ab huius mundi calamitate, & ad cognitionem aliorum bonorum, quæ post hanc vitam speranda sunt, mentem eius reducit: Quod quomodo fiat, operæ pretium erit considerare: Nam 1. qui à Dijs his sacris initiatus est, omnes illas curas inanes victus & amictus abijcit; atque sic quasi de nouo natus sibi videtur; quæ propter caduca bona, at homini in hac vita necessaria, peccata cumulentur, fraudes excogitentur, facinora perpetrentur, mendacia, furta, sacrilegia, periuria, latrocinia, cædes, lites, inimicitiæ, & quicquid est reliquorum enormium vitiorum, committantur & fiant, totus hic mundus clamat, omnes anguli sunt testes, & cuiuslibet conscientia in pectore annotatum gerit: vt non frustra nostri Theologi pro concionibus, continuis admonitionibus, obtestationibus, execrationibus & detestationibus hanc in mundo versantium & multas vanitates præter necessaria quæ-

quærentium, stultitiam & inanitatem persequantur, ex animisque hominum & vsu abdicare & eijcere conentur. 2. Omnes neruos intendit, & huic curæ inprimis vacat, vt se Deo non ingratum (quem si dixeris omnia vitia dixeris) sed gratissimum opere, prece, moribus, actionibus, misericordia, eleemosyna, alijsque pijs, Deo placentibus, seruitijs præstat & exhibeat: Quæ huc spectant, cum innumera sint, quilibet ipse considerabit. 3. Ad seriam meditationem cœlestium bonorum se accingit, hac occasione, quod omnipotentiam & præsentiam Dei viui ex effectu operis Chymici, suæ causæ correspondente, alijsq; circumstantijs, præter assiduam verbi Diuini lectionem & repetitionem, sensibiliter intelligat & speculetur: Atque sic ex ijs, quæ sunt ante oculos recordatur eius, quem non videt corporaliter nempe Deum, à quo hoc munere in sui memoriam & honorem donatus est: Præsentaneam insuper imaginem in hoc terreno speculo, Tinctura Philosophica, animaduertit cœlestium, nempe Diuinæ Trinitatis, Resurrectionis nostrorum corporum, animæque in ea reuersionem, & multorum aliorum, de quibus Philosophi, vt Bonus Ferrar: & alij meminerunt: Dei quoque prouidentiam admirandam, qua sibi electis succurrit, agnoscit, nec non quomodo illud arte producatur, quod toti mundo impossibile videtur. Quare sacra namque ac Diuina hæc non Sophistarum, sed Philosophorum ars atque scientia, male & perperam ab ignaris falsi damnata (siquidem inter omnes artes tam liberales quam illiberales seu mechanicas nulla tot impostoribus scateat vt hæc) merito ob admiranda quæ complectitur arcana veneranda est, & omnibus alijs scientijs terrenis anteferenda, à veris Medicis, qui spiritu Diuinæ sapientiæ illustrati honesto victu & amictu contenti & instructi (Impossibile enim est indigentem aut non liberum Philosophari) Deum ad Salomonis Exemplum non pro opibus largiendis, sed pro sapientia impetranda (vt aperiatur illis Diuinæ cognitionis armarium) veneratione religiosa precantur: & qui felicitatem suam cœlo & Dei omnium bonorum largitoris saltem amore metiuntur: quos insuper amor secretorum, & naturæ iuxta Diuinam gratiam promouet & stimulat ad perscrutandum: & qui desiderio scientiæ consequendæ, absque vana spe lucri aut inanis gloriæ affectatione nullum subire manuum laborem, honestum, diuturnum & possibilem in Dei timore recusant: & tantis denique donis absque malignitatis intentione

Fili, scito, quod istam scientiam habere non potes, quousq; mentẽ tuam Deo purifices, & sciat Deus te habere certũ animum ac rectum, at tunc mundo Dominari te faciet.

tione

tione neglecto aridæ sitis humanæ fonte, humilime cum metu & tremore vti ad finem magistro naturæ debitum, laudẽ scilicet & honorẽ Dei, & suam proximique egeni vtilitatem constanti taciturnitate, sine superbia omnium hominum invidiam irritante cupiunt: His inquam deauratæ doctrinæ filijs (quorum Aurum est omnipotens Deus) maximum illud & omnibus diuitijs anteponendum bonum, propter hominum sanitatem merito, & iure inuestigandum est, relicta prouincia metallica illis, qui fame impia, & sitibundo insaturabiliq; ditescendi desiderio, æqui & iniqui neglecto discrimine, dies noctesq; horrende & corporis & animæ suæ periculo diuexantur. de his canit Propertius:

Aurum omnes victa iam pietate colunt.
Auro pulsa fides, Auro venalia iura,
Aurum Lex sequitur: Mox sine lege pudor.

Verum nullius rei auarum oportet esse Philosophum, præterquam sapientiæ, quæ est circa res Diuinas: Ideo verus Philosophus nunquã diuitias quæsiuit, nec appetijt, sed potius in naturæ Mysterijs delectatus est, siquidem adeptus, non vnius regni tantum, sed totius fere mundi valorem in crumena sua circumferre, & in Deo & cum Deo legitime ceu totius mundi Dominus omnia possidere possit, totique creaturæ in Dei timore & seruitio imperare. At donum istud, neque per iram, neque per vim intentatam, sed per altissimi inspirationem vel immediatam, vel per expertam Præceptoris sapientis in hac arte demonstrationem acquiritur ocularem. Hoc ita se habere extra omnem controuersiam, nemo non fatetur recte Philosophantium.

Morieni instructiones hæ sunt: Hæc enim res (inquit ad Calidem Ægypti Regem de arte inquirentem) quam iam diu quæsiuisti, per vim aut iram non accipitur, nec perpetratur: Accipitur enim per patientiam & humilitatem & amorem certum ac perfectissimum.

Nostri quidem Antecessores huius magisterij nomina multiplicata & variata tradebant grauissimis sophisticis circumtecta, sed omnia tamen veridica & sæpius comprobata: quod totum egisse arbitrabantur propter stultorum insipientiam; vt dicta sua non intelligerent, nisi qui tali & tanto magisterio digni iudicarentur: Si quis ergo eorum dicta inuenerit, in illis diligenter studeat, donec ea recto modo intelligat. Non enim decet quenquam se ab hoc Magisterio retrahere, sed debet suam fidem & suam spem in Deo altissimo firmiter configere, & illum assidue hoc efflagitare, quatenus illud Diuinum & admirabile opus possit perficere. Verum hæc ars non inuenitur nisi per continuum studium & Philosophorum dictorum cognitionem, aut per fidelem scientem informationem.

Confert

Confert enim DEVS hanc diuinam & puram scientiam suis fidelibus & seruis, illis scilicet, quibus eam à primæua rerum natura conferre disposuit, sua mirabili fortitudine: Quæ cum alicui ex suis fidelibus collata fuerit, decet ipsum prius præuidere, cui postea eam committat & detegat: Nam hæc res nihil nisi donum altissimi potest, qui prout vult, & etiam, cui vult, ex suis seruis & fidelibus illud committit & demonstrat: decet igitur omnipotenti DEO esse in omnibus humiles & omnino subiectos. Paulò post: *Omnipotens DEVS Dominus* omnium creator ex omnipotentia sua homines creauit: Quoniam ipsi nequeunt eius ordinẽ transmutare, id est, nequeunt postponere ea, quæ ipse præponit, aut præponere ea, quæ ipse postponit. Nec est aliquid scire possibile illis, nisi per illius demonstrationem, nec etiam aliquid consequi poterunt, nisi ille eos consequi illud præiudicauerit: Nec quicquam retinere valebunt, nisi per fortitudinem à summo Deo sibi diuinitus collatum, sed & (vnde magis est admirandum) animos suos etiam ipsi regere non possunt diutius, nisi vsque ad terminum, qui à DEO super eos constitutus est: Præparat enim Deus Dominus ex seruis suis quos vult, & eligit (vide procemium præfat. 2. in Basil. chym.) vt hanc scientiam diuinam homini cælatam quærant, & quæsitam secum retineant. Hæc enim scientia est, quæ Dominum suum abstrahit ab huius mundi miseria, & ad scientiam bonorum futurorum reducit. Hæc diuinus magis quam humanus, aut potius Theologus quam Philosophus Morienus Seræus. Quibus sanè verbis nihil ad prouidentiam Dei omnipotentis demonstrandam, accommodatius dici aut cogitari potest. Hortulanus super epistolam Hermetis ait: Solus ille, qui scit facere lapidem Philosophorum, intelligit verba eorum de lapide. Philosophi enim hanc artem manifestè conati sunt patefacere di-

Queadmodum enim bonus pater familias solet nonnihil sibi reseruare de opibus in filios distribuendis, vt inordinatè, vrgente necessitate, charissimo sibi, aliquando suppetias ferre & succurrere possit. Ita Pater cœlestis, cuius semper inexhausta manus, præter infinita alia dona, quæ ex nihilo creauit & per naturã indies ex vberrimo Gazophylaico cœli & terræ producit & reducit, habet hoc peculiare, quo donat sibi electos & probatos, non vt eo vtantur ad exercendã nequitiam, aut indulgendum omni vitiorum generi (alias scrutator cordium & renum hisce non contulisset) sed potius ad seruiendum Deo, maximo pietatis zelo, bonaq; circa pauperes miserabilesque homines aliosque quoscunque præstanda opera. Ideo Morienus dicit, quod hæc scientia abstrahat hominem ab huius mundi calamitate, & ad cognitionem aliorum bonorum, quæ post hanc vitam speranda sunt, mentem eius reducit.

gnis & indignis abscondere: Et sic de virtute intentionis semper dixerunt vera, sed de virtute sermonis non, & dixerunt sic lapidē Philosophorum fieri ex ouo; quia in ouo tria sunt similia tribus, quæ integrant lapidem, &c. Rosarius Philosophorum dicit, Lapis noster est cōfectio ipsius magisterii, & assimilatur ordine creationi hominis: Nam primum est coitus, secundum conceptio, tertium prægnatio, quartum ortus, quintum sequitur nutrimentum: ô charissime, hæc verba Morienis intellige, & non errabis in veritate. Alius Philosophus dicit: In corporibus mineralibus, ad instar operis naturæ, conati sunt Alchymistæ, facere breui tempore, quod natura facit in annis mille: Vnde & docuerunt rē quandam facere, quæ corpora, super quibus proiicitur, transmutat: Hæc vocatur ab eis Elixir, & dicitur Lapis, non lapis; Lapis, quia teritur: non lapis, quia funditur. & currit in igne, absque euaporatione, sicut aurum: Nec est alia res, cui proprietas illa conuenit. Est autem huius rei prima & principalis substantia, cuius materia est vna, & de ea est vnum; & cum ea fit, neque aliquid sibi additur vel minuitur. Multiplicia quidem sunt eius radicis nomina, sed si ea, etiam supra dicta, recto ordine inspexeris, vnam eius radicem & substantiam & materiam inuenies. Hoc magisterium, ait Datin Philosophus, vnum habet nomen proprium, & hoc proprium sibi

Ingenium huius breuitatis suppleta est aqualitas, & virtus terræ sulphureæ, cuius prim⁹ & principalis inuentor est Hermes Trismegist⁹ pater alchymistarum, &c.

Nutrix eius terra est, cū constet, in illa esse realiter virtutem lapidis integram, sed non integrabitur, nisi argētum viuum fuerit redactum in eandem: Et ideo subiungit, quod cum à terra ascendit in cœlum, & iterum descenderit in terram, tunc vim recipiet superiorum ac inferiorum, &c. Alii appellauerunt hanc terram Leonem viridē fortem in prælio; alii draconem deuorantem, congelantē vel mortificantem caudam suam, id est, suum argentū viuum: Alii appellauerunt illam locum desertum, quando populata est à suis spiritibus: Alij venenum, quia interficiens est; alij arborem, quia fructum est gerens: alij Hyle occultum, quia totius naturæ est fundamentum, & subiectum omnium Elemementorum. Lullius.

Alio loco dicit: Hæc autem est aqua vitæ, lac virginis, sanguis reincrudatus, menstruum dealbatum, nutrimentum infantis, cibus cordis, qua narium, venenum viuentium cibus mortuorum, & argentum viuum Philosophorum à fœculentia terreæ per sublimationem depuratum. Paganus dicit, qui argentum viuum à corporibus extractum taliter commiscere nouerit, & corporibus amicari, sciet vnum ex secretis maximū, & viam principalem perfectionis: Nullus autem commiscere ipsum corporibus poterit sine cognitione huius magisterij: propterea Philosophi dicunt: Nemo vtetur ipso sine magisterio.

sibi deputatur, sic etiam vnam habet dispositionem, atque etiam viam linearem, & hoc modo licet sapientes eius nomina & sua dicta mutarunt, tamen noluerunt, nisi rem vnam intelligere & vnam dispositionem. Sapientes qui ante nos fuerunt, multas nominauerunt confectiones, & multa pondera, & multos colores, & sic super vulgus dicta sua allegorizauerunt: neque tamen sunt mentiti, sed locuti sunt, vt eis bonum videbatur, & vt ipsi ad inuicem intelligebant, vt etiam hoc alios lateret. Scias, inquit Rosar. Philosoph. quod talis per Deum consueuit esse modus Philosophorum semper scilicet, quod in passu certissimo claudicare, & rem quasi dictam quandoque per typos & figuram, & quandoque per verba metaphorica, & quandoque per falsam & alienam practicam occultare, & vbi se verum dixisse sentiebant, se nunc similitudinariè locutos fuisse dicebant. Vnde Geber dicit: Vbicunque apertè locuti sumus, ibi nihil diximus, sed vbi sub ænigmate aliquid posuimus & figuris, ibi veritatem occultauimus.

Auicenna dicit: Si aurum & argentum non viderem, dicerem, quod non est magisterium; sed quia video, scio magisterium esse verum. Alio loco dicit: Aquila volans per aërem, & bufo gradiens per terram, est magisterium. Idem: Res, cuius caput est rubeum, oculi nigri, & pedes albi, est magisterium. Morienus ait de pretio materiæ Philosophicæ: Sapientes disposuerunt & dixerunt: Quod si hoc quod quæris in sterquilinio inueneris, illud accipe: si vero in sterquilinio non inueneris, tolle manum à marsupio. Omnis enim res, quæ magno emitur pretio, in huiusmodi artificio mendax & inutilis reperitur. Nonnullus inter Philosophos sic ait: Omnis sapientia mundi huius circa tria ista versatur, scilicet, circa adligamentum animæ corporalis cum anima corporali: & animæ spiritualis cum anima corporali, & spiritualis cum spirituali: sed adligamētum animæ corporalis cum corporali propinquius est & facilius, quam spiritualis cum spirituali: de isto enim tertio pauca scribere voluerunt sapientes antiqui, dixerunt enim, nullum ad ipsius scientiam posse pertingere, nisi fuerit natura sua diuina & spiritualis sua natiuitas: Etenim postea dixerunt communiter sapientes omnes antiqui sine diuersitate; Quod illud, quod est superius, est sicut illud, quod est inferius, & è con-

uerſo: Et omne ſubtile eſt ex groſſis, & groſſuum ex ſubtili: ſub his ſanè ſubtilis inuentio chymica emicat, aſt myſtico habet opus iudicio.

Colloquiũ duorũ Philoſophorũ: Quidnam tibi igitur totam Democriti Abderitæ ſapientiam breuiter reuelabimus, nihil intus in aditis relinquemus? Sed poſt: Tibi enim præſtantiora concredita ſunt, ac tu de cœlo Deum deducis, & euehis animam ac mentem, quæ in materia eſt, & applicas rei exemptæ à materia: Ego vero humi iaceo, ac naturæ contemplator ſum, nec dum retuli me ad rerum non adſpectabilium ſpeculationem: Quoniam nondum mihi acutius lumen factum eſt: Noſti igitur, quid faciemus, inquit, Mihi quidem terræ adita concredita ſunt; Tu verò illa cœleſtia es conſecutus: Impertiamus ergo inuicem res, quas habemus: Tu mihi egregia ſpectacula: Ego verò tibi naturales effectus: Sed viden' quid ego tibi fecerim: Cum enim auri fontes aperuerim, nec Atho concuſſi, nec Langeum commoui, nec venas quaſdam ſubterraneas recluſi, ſed lapides inter ſe conterens, & herbas quaſdam miſcens, ingenuè tibi ac vtiliter aurum valdè pretioſum elaboraui, &c. Hæc à Democrito prædicantur inter fontem magiſterij ſapientiſſ. & non impiè.

Roſar. Philoſoph. adducit Salomon (cap. 7.) Hanc ſcientiam pro luce habere propoſuit, & omnem pulchritudinem & ſalutem. In cõparatione illius lapidis pretioſi non comparauit illum: Quoniam omne aurum tanquam arena exigua eſt, veluti lutum æſtimabitur argentum in conſpectu eius: melior enim eſt acquiſitio eius negotiatione argenti & auri puriſſimi: Fructus illius pretioſior eſt cunctis opibus huius mundi, & omnia, quæ in mundo deſiderantur, huic non valent comparari: Longitudo dierum, & ſanitas in dextera eius, in ſiniſtra vero eius gloria & diuitiæ infinitæ: Viæ eius operationes pulchræ & laudabiles, non deſpectæ, & ſemitæ eius moderatæ, & non feſtinæ, ſed cum laboris diuini inſtãtia: Lignum vitæ eſt his, qui apprehendunt eam, & lumen indeficiens: Beati qui tenuerint eam, quia ſcientia DEI nunquam peribit, (teſte choro Philoſoph.) Qui hanc ſcientiam inuenerit, cibus eius legitimus erit & ſempiternus. Ex ſapientia itaque diuitias immenſas Salomon acquiſiuit, & quomodo teſtantur hiſtoriæ ſacræ. His omiſſis, vnam alteramque definitionem noſtræ materiæ ex libris Philoſophorum adducemus, quo propior nobis ad hoc magiſterium pateat ſcopus.

Thomas de Aquino inquit: Eſt autem materia lapidis aqua groſſa: Agens autem eſt calor aut frigus congelans illam aquam: Et credas pretioſiores eſſe lapides, qui procedunt ab animalibus quam alii. Ariſtoteles 3. Meteor. ad finem; Metallorum, inquit, pro-

propinqua materia sunt sulphur & argentum viuum, sicut Alchymistæ dicunt, ita quod in locis lapidosis terræ per virtutem mineralem generatur sulphur & argentum viuum; Deinde ex ipsis generantur diuersa metalla, secundum diuersam commixtionem eorum: Vnde etiam ipsi Alchymistæ per veram artem Alchymię, sed tamen difficilem, propter occultas operationes virtutis cœlestis, quæ mineralis dicitur, quæ ex eo, quod sunt occultæ, à nobis imitari possunt per prædicta principia, vel per principiata ab ipsis, faciunt aliquando veram generationem metallorum. Porro quæst. 96. art. 2. ait: Quod si simpliciter adhibeantur res naturales ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur naturalem habere virtutem, non est superstitiosum & illicitum iis rebus vel effectibus vti. Si autem (Thomas 2. lib. 2. part. quæst. 77. art. 2.) per Alchemiam fieret aurum, non esset illicitum pro vero vendere, quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus causis ad producendum veros & naturales effectus: sicut Augustinus dicit in lib. 3. de Trinit. cap. 8. quæ arte Dæmonum fiunt. Idem Aristot. princip. lib. 4. Meteor. ait, Præcipuus scopus Alchymistarum est, transmutare metalla, scilicet imperfecta, secundum veritatem & non sophisticè. Idem: Metalla transmutari possunt vnum in aliud, cum naturalia sint, & ipsorum materia eadem. Iohannes quoque Euangelista ab Auicenna primus inter Christianos Chemiæ peritus recensetur: Dict. 1. ad fin. cap. 7. de anima. Imò & à Vincentio monacho in seculo naturali, &c.

Sic lapis est vnus, vna Medicina, quæ secundum Philosophos dicitur Rebis, ex re bina, scilicet ex corpore, ex spiritu albo vel rubeo, in quo multi fatui errarunt. Item dicunt Philosophi, inueniri vbique, esse vilis pretii, in sterquilinio abscondi, Adamum secum portasse in paradiso, & volatilia ad nos detulisse, lapidem esse gratis datum, de eo sumendum, quantum cui lubet, nec alicuius hominis veniam petendam, esse nigrum nigrius nigro; Item igneæ est naturæ lapis cœlestis, quo vocatur Draco, & Basilicus, magnumque magni pretii Elixir: Item, nostrum magisterium, non est nisi masculus & fœmina, ipsorum coniunctio adueniente aqua parit coagulum & rubeam tincturam Physicam. Dicitur & est aqua cœlestis, siue potius diuina, (inquit Philosophus)

Rosinus ait: Ars Astronomiæ & Physices legentib. patens est; Ars verò nostra, non nisi à sapientibus sciri potest. Et ne stolidi & insipien-

phus) quam & Democritus & Mercurius Trismegistus nouere, modo Diuinam aquam, modo Scythicum laticem appellantes, modo pneuma, hoc est spiritum, ex ætheris natura & essentia rerum quinta: Vnde aurum poculentum, & Philosophorum lapis constat; Hinc & arti datum nomen, Psammurgicen, & Mysticen, & Ammophysiam, & sacram maximam vocando, symbolum Mariæ, de qua apud authores. At totum arcanum dicit esse in scientia vasis Hermetis; quia illud sit diuinum, & de sapientia Domini gentibus occultatum; Et illi, qui illud ignorant, nescunt regimen veritatis, propter vasis Hermetis ignorantiam. Alius Philosophus dicit: Sciant omnes artifices huius artis, species perfectas trnsmutari non posse, nec artifex transmutationem facere potest, nisi primo corpora reducere sciat in primam eorum materiam; Qualia si conuertere sciuerit artifex, tunc indiuidua eorũ de facili transmutare sciet operatione Philosophica in aliam formam, quã prius non habuerant. Alius dixit: Quod acciperem aurum viuum, & sublimarem duabus vicibus, vt facias viuum, infunde illud in sal, & mitte id in stercore humano, & maneat ibi per duos dies, & olla sit ferrea; & in hoc magisterio est sensus magnus. Anaxagoras ait: Sol noster est rubeus & ardens, qui coniunctus est animæ albæ & naturæ Lunæ, spiritus medio, quamuis totum sanè nihil

sapientes natura ignorantes, legere tamen sciẽtes a.b.c. ipsis attraherent & vsurparent: quamobrẽ cupientes hanc scientiam oportet intellectum valdè subtiliter & ingeniose acuere, sæpe & persepius, intus & extra, ante & retro voluere & reuoluere dicta sapientum. Non est enim sapientum stolidè loqui, cum intellectus verborum ipsorum maximè literarum sono contrarietur; qui enim sonum verborum acceperit, & intellectum interiorem non habuerit, nihil sibi prodest, quoniam illi dicitur id quod scriptum est; Legere & non intelligere, est negligere.

Ne ergo innumeralitate nominum decipiaris, inquit Turba, mortuus cum viuit vsque: sed certò habe eum quid esse, cui nihil alienum accedit, neque infertur: Eius igitur socium inuestiga, & alienum nihil ei inferas, & sine homines multiplicare nomina, quæ nisi multiplicarentur, sapientiam nostram pueri riderent.

Alius sic: Super omne mirum, quod vno igne, & vno vase fit destillatio, sublimatio, mortificatio, calcinatio, rubificatio, fusio, &c.

Alius dicit: Sufficit lapidem in nostro vase semel ponere & claudere, quousque totum compleatur magisterium. Et alibi: Item, Lapis noster, vt dicunt Philosophi, fit ex vna re, & in vno vase, & verum dicunt.

Aristotel. Cum habueris aquam ex aere, aerem ex igne, ignem ex terra, tunc habebis plenam artem.

nihil aliud sit, præter argentum viuum Philosophorum. Geber; Iam igitur, inquit, laudetur sublimis naturarum Deus benedictus & gloriosus, qui nobis omnium Medicinarum reuelauit seriem cum illius experientia, quam illius instigationis bonitate & nostri laboris instantia perquisiuimus, & oculo vidimus, & manu tetigimus complementum illius nostro magisterio indagatum. Alius Philosophus dicit: Ego veritatem dico, quod nihil aliud huius magisterii artifices in errores detrusit, nisi varietas, & eius nominũ multitudo. Sed si quis rectè cognouerit, quod hæc nomina non sunt, nisi colores in coniunctione apparentes, in huius magisterii via non deuiabit. Alius Philosophorum: Lapis noster est res, quam ignis non tetigit, à qua noster Mercurius surgit. Alius; sine corruptione generatio fieri non potest; vnde studeas in putrefactione. Idem: Habemus exemplum in ouo, quod putrescit primo, & tunc gignitur pullus, qui post totum corruptum est animal viuens. Primum regimen est Saturni, putrefacere & Soli imponere. Compositio verò fit ex quatuor noctibus. Belinus, scitote, quod pater meus Sol dedit mihi potestatem super omnem potentiam, & induit me vestimento gloriæ, & totus mundus me quærit, & currit post me: Ego enim sum maximus; iam sciuerunt virtu-

Lullius: quo frigefacto, inueniet artista infantem nostrũ rotundum, ad modum oui, quem extrahat & mundet, &c. Post ortum illius corporis incipit coadiuuari in medio in formæ rotunda ad modum cuiusdam rotundissimæ Lunæ, circulariter contentæ.

Alius: Fœtus extractus non nisi lacte nutritur & igne per se & paulatim, dum paruulus est, & quanto magis exuritur ossibus confortatis, in iuuentutem deducitur, in quam perueniens sibi sufficit.

Alius: Noster quidem Lato, quamuis primum sit rubeus, tamen est inutilis, &c. Si autem Laton cum sulphure comburatur. Item, quando autem Laton tam diu coquitur, &c.

Riplæus dicit: Annum insumimus antequam nostram calcem præparemus. Nam minori temporis spatio calx nostra confici non potest, fusionis capax cum colore, qui non euanescit.

Lullius: Et quando dimittit eam in speciali forma sulphuris, id est, pulueris subtilis, tunc ostendit, quod magnæ ignitionis est, nec propter hoc eum minus appretiari debes, sed fortius honorare, cum fieri possit ad simplicis ignitionis terminum per discretionem operatoris sapientis in doctrina, quam superius ars confert in substantia multiplicatiua.

virtutem meam & altitudinem; Ego enim vnicus ſum, & aſſimilor Patri meo, qui vnicus eſt, qui dedit mihi veritatem iſtam, ex gratia ſua, & homines quærunt à ſeruis meis fruſtra id, quod quæritur à me, & non peruenerunt ad id, niſi per me, & terra cum omnibus viribus ſuis me humiliare non poteſt.

Inter hos ait quidam: Hic eſt lapis, quem aſſimilant ſapientes artis lapidi Aquilæ. Eſt enim lapis Aquilæ lapis cognitus, & eſt lapis in eius ventre qui mouetur. Idem lapis, qui eſt in hoc opere neceſſarius, de animata re eſt; Hunc inuenies vbique in planitie, in montibus, & in aquis omnibus, habentque eum tàm diuites, quàm pauperes, eſtque ſimul viliſſimus, cariſſimus, ex carne & ſanguine, quam pretioſus omni cognoſcenti illum. Item, Lapis proiectus eſt in valles, & in montibus & in aëre habitat, & in flumine paſcitur, & in cacumine montium quieſcit, cuius mater Virgo eſt, & Pater non concubuit. Item, Lapis noſter quamuis ab hominibus & animalibus pedibus conteratur, tamen propter ſummam induſtriam hominis Geberi à ſapientibus adamatur. Item, Hic lapis eſt ſubtus te, ſupra te, erga te, & circa te. Alius, Hoc magiſterium ex vna primum radice procedit, quæ poſtmodum in plures expanditur, & iterum ad vnum reuertitur. Item, Lapillus autem dactili ex palma nutritur, & palma ex ſuo lapillo, ex cuius etiam radice plurimi ramuli concreſcunt, qui ſuum numerum multiplicent & augeant propter eam. Item, Noſter Lato, quamuis primum ſit rubeus, tamen eſt inutilis, ſed ſi poſt rubedinem in album vertatur, multum valebit: Et ſi Laton cum ſulphure comburatur, & mollities ſuper eum frequenter fundatur, eius natura de bono in melius auxilio Dei conuertetur. Alius inter ſapientes ait; Quod omnia harum rerum nomina & earum ſimilitudines, nulla alia de cauſa antiquis vocantur, neq; variantur, niſi vt vos intelligatis, quod huius rei principium ſuper ſuum finẽ teſtificatur, & ſuus finis ſuper ſuum principium. Alius, Omnis res nõ eſt niſi de eo, & cũ eo, & quod omnis tinctura à ſuo ſimili procedit. Alius, Immunditia eſt in hoc lapide, propter quã ipſum homines vilipendunt, & tenẽt quod non poſſint eam ſequeſtrare. Alius, quicunq; ignorat pondera, non laboret in noſtris libris, quia Philoſophi nil ſuarũ rerũ poſuerunt, nec aliud occultauerunt, niſi hęc.

Exem-

Exemplum ſcientiæ noſtræ, ſenex ſupra mortem, in eo ſunt naturæ coniunctæ cum complemento, terra, aqua, ignis eius & aer: Et omnia hæc in Saturno; cum eo aperiuntur portæ ſcientiarum, ſicut dicit Hermes, & præcedentes ſui primi. Gumen noſtrum coagulat lac noſtrum, & lac noſtrum diſſoluit gumen noſtrum, & poſt apparebit rubedo orientalis & rubedo ſanguinis; Terra noſtra vertit æs ſuum in argentum primum, & vltimo in aurum, inueteratur, & habebis ſcientiam, in qua pigritauerunt Arabes. Alius Philoſophus dicit; Albo plumbo cognito reliquum nihil aliud, quam opus mulierum & ludus puerorum.

Alius ex ſapientibus ait; Multas regiones & plurimas prouincias, nec non ciuitates & caſtella, cauſa ſcientiæ, quæ vocatur Alchymia, maximo labore perluſtraui, & apud literatos viros & ſapientes de ipſa arte inquiſiui, vt eam plenius inueſtigarem; Et cum ſcripta omnia perſcriberem, & in operibus ipſorum ſæpiſſimè perſudarem, non inueni tamen verum in his, quæ libri eorum affirmabant; Aſpexi ergo libros contradicentium & affirmantium, & inueni eos vacuos eſſe ab omni profectu, & ab omni bono alienos; Inueni enim multos prædiuites Canonicos, Phyſicos & illiteratos, qui pro eadem arte magnas fecerunt expenſas atq; labores, & tandem deficiebant; quoniam artem inueſtigare non valebant. Ego vero deſperaui quin facerem labores & expenſas infinitas, vigilans & de loco ad locum migrans omni tempore ac meditans, ſicut dicit Auicenna, ſi hæc res eſt, quomodo eſt? Et ſi non eſt, quomodo non eſt? tandem perſeueraui ſtudendo, meditando, laborando in operibus eiuſdem, quouſque quod quærebā, inueni, non ex mea ſcientia, ſed ex Spiritus ſancti gratia Vnde cum ſaperem & intelligerem, quod naturam ſuperaret, diligentius vigilare cœpi in decoctionibus & ſublimationibus, ſolutionibus & deſtillationibus, cerationibus & calcinationibus,

ccc atque

Albertus dicit libr. 3. capit. 1. de trāſmutatione horū corporum metallicorum & mutatione vnius in aliud, non eſt Phyſici determinare, ſed artis, quæ eſt Alchymia. Eſt autem optimum genus huius inquiſitionis & certiſsimum, quia tūc per cauſam vnius cuiuſque rei propriā res cognoſcitur, & de accidentibus eius minimè dubitatur, nec eſt difficile cognoſcere eodem libr. cap. 2. Prima inquit metallorum materia eſt humidum vnctuoſum ſubtile, quod eſt incorporatum terreſtri ſubtili fortiter commixto, ita quod plurimum vtriuſq; non tantum cum plurimo vtriuſq;, ſed etiam in plurimo vtriuſq;. Huic correſpondet alius dicens: Aurum non ex carnibus, oſsibus, pilis aut ligno, ſed ex ſola ſua materia proxima, in debitis locis, naturaliter prouenit; materia autem proxima eſt argentum viuum coagulatum à ſulphure.

atque coagulationibus Alchymiæ, & in multis aliis laboribus, donec inueni, esse possibilem transmutationem in Solem & Lunam, quod multo melius est omni naturali in omni examinatione & malleatione. Bernhardus ait; Amen dico tibi, quod nulla aqua naturali reductione speciem metallicam dissoluit, nisi illa quæ permanet eis in materia & forma, & quam metalla ipsa soluta possunt recongelare. Quod in aquis fortibus non contingit, sed potius est deturpatio compositi, vtpote, corporis dissoluendi; Nec corporibus pertinet aqua in solutionibus, quæ eis in congelationibus non permanet, & tandem Mercurius est huiusmodi, & non aquæ fortes, sed quam fatui existimant, aquã Mercurialem, lympidam & diaphanam. Alius dicit; Nouisti omnia mineralia, quæ in fodinis crescunt. Ex illis elige id, quod tuo proposito conuenit: hinc scias, vnam esse operationem simplicem, quæ reliquas, ne requirantur, excusat. Sumes autem patrem & matrem cum fratribus & sororibus, eosque in vno collocabis lecto, sic vt ora oribus, manus manibus, pedes pedibus iungantur; tum è vestigio morituri, ac postea cum gloria resurrecturi ac regnaturi erunt super omnem tribum suam. Hi sunt flores, qui inter tot carduos & tribulos absconduntur, quas luci exposuisse non abs re erit.

Alius Philosophus ait: Ego perlustraui multas regiones, vt certum quid de lapide Philosophorum agnoscerem, & quasi totum mundum ambiens, deceptores falsos inueni, & non Philosophos: Semper tamen studens & multipliciter dubitans veritatem inueni. Sed cum materiam agnoscerem ducenties erraui, ante quã veram

Auicenna: Est sicut Sol magis valet, dũs fortitudinem suam vsque ad Saturnum, & deorsum vsq; ad Lunam, & ita studium est pretiosius omnibus aliis, & ideo quia omnes res cœlestes sunt mixtæ cum terrestribus, ita mittũt suam fortitudinem desursum, deorsum: Quia fortitudo terrenorũ fuit vt ascenderet superius, & fortitudo superius fuit, vt descenderet inferius. Et sicut Sol non potest fieri, quod Saturnus currat cum Sole in eodem signo; Ita non potest fieri, quod hoc magisterium non retrahat de plumbo aurum. Sed intellige, quod volumus dicere, postquam habes rationem, quod non potest fieri, quod non sit magisterium.

Basil. Valent. Ego Saturnus, Planetarum summus in firmamento protestor hisce præ vobis Dominis omnibus, me inter vos inutilissimum & vilissimum esse infirmi & corruptibilis corporis, nigri coloris, multarum afflictionum iniuriis in hac miseriarum valle obnoxium; attamen omnium vestrum probatorem, non enim permanentem habeo mansionem, atq; mecum mei similem rapio, cuius meæ miseriæ nulli causa imputanda est, nisi inconstanti Mercurio, qui mihi sua incuria & negligentia hoc malum inflixit.

veram materiam, operationem & practicam inuenissem. Huic respondet alius, inquiens; Absque labore nil præclarum acquiritur. Ita enim ordinatum in totius mundi œconomia à summo illo dispensatore; Panis, quo vita hominis carere nequit, per quot labores durissimos perficitur? Ita vinum, cereuisia, panni, metalla, & omnia homini pernecessaria, diuersis præparationibus non sine manuum labore conficiuntur. Eodem modo artifices Chymici nolunt, vt quis optato fruatur artis fine absque labore & exercitio multiplici præuio: sed nemo cogitet, quod hoc prauæ eorum voluntati imputandum sit, quasi aliter quidem possent, si vellent, artem docere, aut discipulos instruere, quod illis omnino impossibile est.

Alius dicit: Aurum commune non est aurum Philosophorum. Lapis enim ab auro venenosus vermis vocitatur, Mercurius vero cõmunis ab auro pro teste adducitur, quod nimirum ex auro & Mercurio totum fiat opus, sed à Lapide, vt volatilis & inutilis rei. Lapis affirmat alius, in sese esse aurum Philosophicum, & non in alio, seque dominum tincturæ verè à Philosophis dici, aurum autem omnes decipere, quotquot in eo laborent. Recipiamus ergo illam materiam, vnde erit aurum, & mediante artificio deducitur in verum fermentum Philosophorum. Alius Philosophus dicit: Ex perfecto sanè nihil fieri potest; quoniam rerum species perfectæ in sua natura non mutantur, sed potius corrumpuntur, &c. Alius ait; Hoc fili, noscas, quod nisi quis sciat ducere & prægnantem facere, & generare species, nil fit, nec aliquid peragitur. Si autem fecerit, maximæ dignitatis erit Eodem modo Maria. Matronifica inquit, gummi cum gummi vero matrimonio, & fac illa sicut aquam currentem.

Alius ait: Omne habens calorem, habet vitam. Et propter hoc calx Alchymica dicitur habere vitam, quia illorum vitam imperfectam Philosophi studuerunt occidere, & vitam perpetuam reddere. Oportet autem eum sapienter occidere, & comburere; quia mors eam reuelabit. Conteramus autem eum post mortificationem sui primam cum eo, quo mortificatus de rebus adurentibus, vel peruiis facientibus peruium & exiccantibus, sicut est sal, alumen, atramentum, calx & aliæ res, quas habet similis ignis. Fa-

ciamus ergo illud multoties, donec moriatur & mollificetur. Hinc Hermes: Mortuum vult viuificari, & ægrotũ curari. Alius: 4. sunt elementa, ex vno fonte procedentia, eorum quædam alia ex iisdẽ conficiuntur. Et sunt ex his quædam quasi radices, & quædã quasi ex his compositæ, terra, aër; sed nostra aqua nostram terrã habet superantẽ, quæ est magna, lucida & pura. Nã de grossitie aquæ terra concreatur. Geber; Quantumcunq; lapis sit mũdatus per sublimationẽ, & eius adustio sit deleta per eius olei extractionẽ, & eius fuga sit destructa per eius fixionem, nihilominus nõ funditur, nec ingreditur, nec permiscetur, sed vitrificatur. Si scis ignem, Mercurius tibi sufficit. Item frater Albertus: Ignis & Azoth tibi sufficiunt. Est autem hic ignis absq; flamma, at non sine luce; habetq; qualitates 4. elementorum, quæ diutissimè absque extinctione perdurant. Hic est ignis Chemiæ, quo res suas tractabiles faciunt. Hic est Philosophiæ occultus malleus, securis, & quod mirum, aqua, pluuia, & causa sine qua non. Philosophus is est, qui comburere scit aqua, & igne lauare. Hinc Dianæ balneum, & Iunonis corona aurea. Hermes & Aristoteles de Planetis aiunt; Sol pater eius est, Luna mater existit; ergo Luna mater & ager, in quo solare debet seminari semen, & sic non indigemus alio, ex quo lapis noster & Alchymia nostra fiat, quam Solis & Lunæ.

Alius infert; Sunt duo pisces in vno mari, fera nigra in sylua, ceruus & vnicornis in nemore, hi capiendi, irretiendi & vniendi sunt; sunt item duo Leones vtriusque sexus, Lupus & Canis. Item duæ aues. Hæ inimicæ mortales in amicitiam reducendæ, & perpetuo concordiæ vinculo colligandæ sunt. Alius; Huius artis duo sunt

Lulli[9]. Ignis naturalis, in quo est virtus actiua, non sit superatus per elementalem ignẽ. Et in operatione prima suæ corruptionis obseruare debes, quod ignis contra naturã superet calorẽ naturalem, innatum in mobili subiecto vnô gradu tantum, & non vltra illum numerum. Quia spiritus indiuiduus, qui est speciei conseruatiuus, desiderans similem generationem recto instincto suæ naturæ, corrumperetur per suæ destructionem essentiæ, & tunc amplius non haberet appetitum similem generationem faciendi. Quia natura exiret per corruptionem & destructionem, quæ contra naturam sunt, & terminum acciperet, & finem consummationis. Hinc Hermes c. 4. Et facite, inquit, quod fugiens non volet à non fugiente, & quod super ignem quiescat, licet sit ignis æstuans. Moneo, inquit mundus, in Turba, caueatis ne compositum fumiget & fugiat. Author. consil. Qui me miserulam offenderit, & à quiete mea disperserit, do plagam in faciem suam, per quam fugam capiam Per hoc tangit euitare excessum caloris.

ſunt lapides principaliores, albus & rubeus mirabiles naturæ: Albus in occaſu Solis incipit apparere ſuper facies aquarum, abſcondens ſe vſque ad mediam noctem, & poſtea vergit in profundum; Rubeus vero ex oppoſito operatur, quia incipit aſcendere ſuper

Lullius. Quædam elementa ſunt, quæ indurant,

ccc 3

aquas *fixant & congelant, & quædam indurantur, fixantur, & congelantur. Et ſic eſt duplex conſideratio in arte, ſcilicet cõponere ex vna natura vnius metalli duos liquores contrarios in compoſitione vnum, qui virtutem habeat fixantem, congelantem, & indurantem; & alterum, qui ſit volatilis, infixus, & mollis. Iſte verò ſecundus liquor induratur, fixatur, & congelatur per primum: Ex quibus ambobus liquòribus reſultat vnus lapis congelatus, fixus & induratus, qui habet virtutem congelandi non congelatum, indurare mollificum, & fixare infixum, & mollificare durum.*

Alius Philoſophus ait: Scitote, quod duodecim ſunt lapides Philoſophorum, in quibus ipſi poſuerunt omnia ſecreta ſua. Sed principaliter tantum ſunt tres, ſcilicet, animalis, vegetabilis, ac mineralis. Mineralis non indiget ſolutione vegetabili, & ex eo fit Medicina vniuerſalis. Vegetabilis non indiget niſi fermentatione ex minerali. Sed animalis indiget ſolutione ex vegetabili, & fermentatione ex minerali.

Alius. Niſi corpora vertantur in non corpora, nondum regula operis inuenta eſt, & hoc ideo, quia impoßibile illam tenuißimam animam omnem in ſe tincturam habentem, à ſuo extrahi corpore, niſi prius diruatur, & in tenuem ſpiritum impalpabilemq; vertatur.

Alius. De omni re poteſt fieri cinis, & de illo cinere ſal, & de illo ſale aqua: Et de illa aqua Mercurius, & de illo Mercurio per diuerſas operationes fiat aurum ſiue Sol.

Alius dicit: Quatuor ſunt ignes neceſſarii in opere. Primus eſt ignis fimi, qui impinguat & nutrit ſuauiter. Secundus eſt calor Solis in canicularibus, hic decoquit, temperat, & facit compoſitionem rectam & perfectam. Tertius eſt carbonum, hic facit animam ſtillare, & calefaciendo alterat opus. Quartus eſt flammæ, hic figit & rubificat.

Alius dicit, quando Philoſophi viderunt magiſterium ſolutum, tum ſalem amoniacum nuncuparunt, ſin putrefactum, dixerunt, lapis noſter eſt pellucidus, ſimplex, & inuenitur in ſtercoribus, quando verſus eſt in aquam, tum omnibus eſt obuiam, poſt nigredinem, ſi redditus eſt albus, tum arſenicum, & lac virginis dixerunt, ſi ad rubedinem peruenit, ſanguinem & ſulphur indigitarunt rubeum.

Alius inquit. Ignis fimi eſt agẽs in opere digeſtionis lapidis noſtri. Nec valet ignis balnei Mariæ, quamuis etiam tẽperatißimus, vnde Alchidius inquit: Igne coquere quẽ tibi oſtendã, ignis noſter eſt rẽ abſcondere, in equi humido ſtercore eſt ſapientum ignis humidus & obſcurus, & eſt calidus in ſecundo & humidus in primo gradu, cuius ignis propriatus eſt non deſtruere oleum. Materiam, ſed augmentare propter ſuam temperatam humiditatem. Solus enim ille calor æqualis & tẽperat⁹, & talis eſt ſummè neceſſarius in generatione iſtius artis.

aquas in ortu Solis vſq; ad meridiem, & poſtea deſcendit in profundum. Alius Philoſophus ait: Ego ſpiritualis ſum, & in me latet ſapientia abſcondita, & qui me iunxerit filio vel fratri meo, viuet & gaudebit, habebitque ſempiternum theſaurum, adeò vt ſi paſceret quotidie mille millia hominum, non indigeret. Raſis inquit: Dealba coruum tuum, ſi vis dealbare ipſum cum Nilo Ægypti albeſcit primo, tunc cum Perſia in ſecretis, & cum hoc, & hoc apparebit rubedo, vt pauper in Eremo.

Paracelſus ait: Sublima vt electrum in albedinem exaltatæ Aquilæ conuertatur, quod paruo labore eo transfertur & tranſmutatur: Nullũ enim in veritate melius & totius Medicinæ fundamentum eſt, quam hoc electrum. Hæc Medicina eſt & vocatur benedicta à Deo, quæ non omnibus eſt reuelata. Hoc electrũ impone ouo Philoſophico, ſigillatim ſtet in Athanore, donec in medio iſto mari inſula conſpiciatur, tandem fiat vt atramentum. Hoc atramentum eſt auis, volans noctu ſine alis, quam primus ros cœleſtis in nigredinem capitis coruini tranſmutauit, hæc caudam pauonis aſſumit, deinde pennas cygni acquirit, poſtremo rubedinem totius mundi accipit, quæ igneæ naturæ ſignum, cuius gratia omnia in microcoſmo accidentia expellit, & emortua reuiuificat ſeu refocillat. Hæc præparatio iuxta ſententiam Philoſophorum in vno fit vaſe, vna fornace, vno igne, &c. Nulla Medicina in terris huic eſt ſimilis, in hoc te exerce, laudem enim & gloriam tibi pariet, & non eris putatiuus Medicus, ſed ſciens, proximumque tuum amare cogeris. Tale diuinum arcanum nemo abſque conſilio diuino percipere & intelligere poteſt, ſicut & virtus eius ineffabilis eſt & infinita, in qua DEVS omnipotens cognoſcitur. Scias autem circulum 7. ſphærarum ter in tuo electro percurrere, &c. Idem ait: Tranſmutatio metallorum magnum ſecretum eſt in natura, & difficulter fieri poteſt multorum impedimentorum, & aduerſitatum cauſa: Attamen non eſt contra naturam, neque contra Dei ordinationem, vt multi falsò loquuntur, vt verò minora metalla in Solem vel Lunam tranſmutentur, abſque tinctura vel lapide Philoſophorum illud fieri nequit. Idem, Affirmo autem in hoc minerali tres ſubſtantias & materias reperiri, nempe Mercurium, ſulphur, & mineralem aquam, per quæ illud

à natura

à natura coagmentatum est, & per scientiam Spagyricam à succo proprio resoluitur, quando nondum omnino maturuit in perfecto suo autumno, sicut pyrum in arbore. Arbor pyrum abscondit. Si verò cœlestia astra & natura conueniunt, illa primum surculos emittit tempore Martii, postea gemmas protrudit, & his apertis exhibet florem, & sic consequenter vsque ad maturationem pyri arboris in autumno. Eadem etiam mineralium conditio est. Nam & ipsa similiter ex viscere terræ protruduntur, quod sedulo notandum est Alchymistis, qui thesaurum thesaurorum venantur. Hinc inde balsamus verus & genuinus, balsamus cœlestium astrorum, corpora nulla putrescere sinens, nec radicem agere permittens, lepram, podagram, hydropem curans, &c. Epitaphium sanè Paracelsi multa & tanta hæc continet:

Conditur hic PHILIPPVS THEOPHRASTVS *insignis* MEDICINÆ *Doctor, qui dira illa vulnera*, LEPRAM, PODAGRAM, HYDROPISIM, *aliaque insanabilia corporis contagia, mirifica arte sustulit, ac bona sua in pauperes distribuenda collocandaque honorauit.* Anno 1541. die 24. Septembr. vitam cum morte mutauit.

PAX VIVIS, REQVIES ÆTERNA SEPVLTIS.

Multi sanè sunt, qui ignominiosè in ipsum insurgunt, ast in multis falsò, hique sunt meri ignorantes veræ artis ac Medicinæ; ad nostra. Hic ille alio loco dicit: Ars hæc est: Postquam cœlum aut Saturni sphæram cum vita concurrere feceris super terram, impone Planetas omnes, vel quem, aut quos volueris, Lunæ tamen portio sit minima. Omnes currere permittas, donec cœlum Saturni penitus euanuerit: Manebunt omnes illi Planetæ mortui, cũ antiquis suis corruptibilibus corporibus, interim aliud recens perfectum, & incorruptibile corpus nacti. Illud enim corpus est spiritus cœli, denique rursus illi Planetæ corpus & vitam accipiunt, & viuunt sicut antea. Corpus hoc accipe de vita, & ex terra, quod serua: Est enim Sol & Luna. En artem habes omnino manifestam & integram: Si nondum intelligis eam, Nasutule, tum non Paracelso, sed tuæ ignorantiæ ac stoliditati imputabis. Idem: Quapropter dico, tantum rosei coloris à leone sanguinem accipite, & ex aquila gluten: quæ postquam simul coniunxeritis, iuxta veterem coagulate processum, & habebis tincturam Philoso-

losophorum, quam infiniti quæsiuerunt, inueneruntque paucissimi: Velis nolis tu sophista, magisterium hoc est in ipsa natura, magnaleque Dei supra naturam, atque thesaurus miseriarum valle pretiosissimus. Alibi, Breuiorem viam habebis ad rubei Leonis thesaurum perueniendi, si concordiam Astronomiæ cum Alchimia didiceris, prout ea in Hermetis Apocalypsi demonstratur. Alio loco dicit: Est itaque tinctura Physicorum vniuersalis Medicina, morbos omnes instar ignis inuisibilis, quomodocunque illi denominentur, consumens. Dosis eius exigua est valdè, sed operatio potentissima. Per eam à me Paracelso, curata sanataque sunt Lepra, Lues Venerea, Hydropisis, Caducus, Colica, Gutta, similesque morbi: item Lupus, Cancer, Noli me tangere, Fistulæ, nec non genus omne morborum internorum, & certius quidem, quam credibile sit, cuius testimonium exhibebunt Germania, Gallia, Italia, Bohemia, Bolonia, &c. satis amplum. Hoc est catholicam Physicorum, propter quod vitam longam prosecuti sunt omnes Physici ad resistendum morbis, & per hoc vniuersale id maximè consecuti sunt & efficacissime, iuxta suum arbitrium tincturam Physicorum nominarunt. Quid enim in Medicina maius esse potest, quam eiusmodi corporis mundatio, per quam ab eo superfluitas omnis à radice prorsum tollitur, ac transmutatur? Sanato namque semine, perfecta sunt omnia. Sic excellentissimum viri Medici fundamentum erit, regeneratio naturæ, iuuentutisque restauratio. Ad istam regenerationem, vires atque virtutes Physicorum tincturæ mirabiliter inuentæ sunt, & vsq; ad tempus à Spagyris veris vsitatæ secreto, nec non absconditæ. Igitur Deus dat eam cui vult, nec sibi per vim extorquere sinit, sed solus vult in hoc honorem habere, cuius nomen sit benedictum in æternum, Amen.

Alius Philosophus sic infert de lapide: Mineralis est, æqualis est, continuus est, non vaporat, nisi nimium excitetur, de sulphure participat, aliunde sumitur, quam à materia, omnia diruit, soluit, & congregat, similiter & congelat & calcinat, & est artificialis ad inueniendum, est compendium sine sumptu aliquo, saltem paruo. Alius ait: Tres facies, id est, spiritus vidi, ex vno patre natas, id est, vna progenie, quia ipsorum est vnum genus, quarum vna est

vna est in igne, altera in aëre, tertia in aqua. Alius: Est aqua vitæ triplex, quia est vnum, in quo sunt, scilicet aër, ignis & aqua, in qua est anima exorta, quam vocant aurum, & vocant eam aquam diuinam: quas scilicet facies, pater eorum coniunxit, pater, id est, genus vnum, quia homogenea sunt.

Auicenna sic: Semina non oportet metere, donec tempus messis aduenerit. Philosophi hunc lapidem nostrum vocauerunt Salamandram; Quia sicut Salamandra solo igne nutritur & viuit, id est, perficitur, ita & noster lapis. Lullius: Sulphur nostrum habet virtutem sigillandi & formandi simile sibi, & omne quod petitur, & non retinendi in se; & ideo dicimus, quod est pater & semen masculi; per ignorantiam cuius multi deciderunt Alchymistæ fatui, & non experti, credentes sine igne naturæ fixare amalgamata. Idem; Scias, quod nihil potest nasci, nisi ex fœmella & masculo, nec aliquod germen generari, nisi & calore & humiditate. Clangor ait: In summa sunt 7. decoctiones, scilicet quatuor ante viuificationem, id est, fermentationem, & postea tres, quæ designantur per septem assaturas, vt etiam dicit Philosophus: Æs nostrum corpus habet hydropicum, vt Naaman Syrus leprosum, propter quod quærit lauacrum regenerationis septies in Iordane, vt ab innatis passionibus & corruptionibus emendetur.

Flamellus: In duobus negotium hoc omne consistit, vt videlicet igne tuum sulphur penetratiuum efficias & attractiuum, quo matrem suam deuorare queat, & compleueris opus. Matrem infige ventri fœtus, quem antea peperit, tum demum sibi pater erit, ac filius ex duobus spiritus perfectus: postea tum fœtus matrem deuorat, patremque suum in vnico lacu suffocat, in quo simul flores, lac, fructus atque sanguis inueniuntur. Idem super matrem prægnantem seruum rubicundum æqualiter conde; matrē mortifica, manus eius ac pedes abscindens. Hinc Lullius: Oportet matrem, quæ prius generat filium, inhumari in ventre filii, & ab eo generari.

Alius dicit: Materia lapidis Philosophorum est aqua, & intelligitur de aqua illorum trium, vt probat Hortulanus. Nec debent esse plura nec pauciora; Et dicit, quod Sol est Masculus, Luna fœmina, & Mercurius sperma.

Alius Philoſophus ſic depingit lapidē Philoſophicum: Aurum loquitur & dicit: Maledicantur, qui nobiliſſimam meam formam vilipendunt: Ego ſum nobiliſſimum ens, & omnes influentiæ cœli in vnum conuenerunt ad meam generationem per mandata Dei potentis, & ego ſum opus naturæ perfectæ, & ſum natus ſine adulterio, & iſti phantaſtici & nouelli obcœcati me ſpurium & baſtardum vocant, & me ignorant. Ego verò ſum incorruptibilis, & filius Solis, & minima pars ſubſtantiæ meæ eſt totū meum continens, nec in me aliquid corruptibile reperiri poteſt; Et tamen iſti ex corruptibilibus me & ſubſtantiam meam volunt multiplicare; quomodo poſſunt ipſi creare filios mei ſimiles abſque conſenſu & conſilio meo, nequaquam fiet, quouſque ego ſemen meum igneum iactauero in ſanguine meo fluente, albo & igneo. Hinc cōcluditur, ignē quærere ignem, & neminem inuenire Philoſophorum magiſterium, niſi prius calleat ignis naturam in metallo concentratam.

Riplæus dicit: Quatuor ſunt ignium genera, quæ ſcire debes; Naturalis, innaturalis, & contra naturam, elementaliſque, qui accedit lignum. His ignibus vtimur & non pluribus: Ignis contra naturam debet excruciare corpora, ipſe eſt Draco, quemadmodum tibi dico violenter comburens, vt ignis inferni: Ignis naturæ

Alius Philoſophus inquit: Per ignem verò & calorem non intelligendus elementalis & exurens, quia iſte nullum viuens ex ſe generat; ſed naturæ, virtutis, ſapientiæ, quem Zoroaſter ἐμπυρειδῆ τοῦ κόσμου ψυχὴν καὶ πῦρ ζωηφόρον; Hermes Solem & animā vocat; Orpheus παντότροφον αἶθρα; Anaxagoras, νοῦν καὶ φρόνησιν θεῖον; Heraclitus cum Philoſopho 2. Meteor. 2. vita omniumq; cauſam & principium; Plato σπερματικὸν λόγον; Ariſtoteles θειότερον τῶν καλουμένων στοιχείων καὶ ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. Author definitionum Medicarum; & Cicero ex Zenone artificialem viâ ad generationem tendentem, mouentemque efficaciter ex ſeipſo; Noſtri Mercurium Alcool, vim opimam lucis, &c. alij aliter.

Ita aqua & humiditatis nomine non gelida illa & zelollacea; ſed cœleſtis, aerea, eſſenſificata, ſubſtantifica & primogenia venit, quam Thales rerum omnium radicem, matricem, & nutricem: Hermes Lunam; Eius diſcipuli ſalinam, virentem, mirabilem, non madefacientem manus, Azothicam, balneum Dianæ, fontinam, materiam primam, perlatam & cryſtallinam, chaos, ὄχημα καὶ αἰθερῶδες σῶμα τοῦ πλαστικοῦ λόγου, Naturæ penuarium, ex quo calor vitalis & ſpiritus tanquam è ſpermate prodeunt, vniuerſumque corpus irrorant & ſuſtentant, Hylech, aliiq; id genus pluribus nuncuparunt.

naturæ est tertium menstruum; Ille ignis naturalis inest cuiq; rei; Ignem occasionatum vocamus innaturalem, vt calorem cinerum & balneorum ad putrefaciendum. Absque his ignibus tu nihil perduxeris ad putrefactionem, vt possit separari sua materia, vt simul sit proportionata ad nouam cõiunctionem. Fac igitur ignem intus in tuo vitro, qui comburat corpora efficacius, quam ignis elementalis. Hic Philosophe si Paracelsum rectè intellexeris, & me in comparatione horum amborum Philosophorum intelliges, sin minus, asinus & insipidus es, ac desine cauillari Philosophos, quoniam nõ rectè intelligis dicterium Philosophorum quod sonat, simile gaudet suo simili, verè & genuinè tibi dico, vnus est ignis omnium, in nullo autem magis concentratus existit, quam in filio Solis, qui Deum Trinum, vnum & ignem comburentem, simul ac naturam talem demonstrat. Ego minimus inter Philosophos, vixque dignus tali nomine, dico tibi ex Dei veritate, nisi aquam transmutare scias in ignem, & ignem in aquam, nihil quicquam verborum intelligis de Philosophorum verbis. Dicimus autem cum Gebero, quod si quis non habuerit sua completa organa, non poterit ad huius operis complementum peruenire per se, veluti si cœcus fuerit, vel extremis truncatus, quoniam non iuuatur à membris, quibus mediantibus ars hęc perficitur, tanquam naturæ ministrantibus: si verò fuerit artificis corpus debile & ægrotum, sicut febrientium vel leprosorum corpora, quibus membra cadunt, & in extremis vitæ laborantium, & iam ætatis decrepitæ senum, ad artis complementum non petueniet. Item & cum Arnoldo dicimus: In ipso ergo tria sunt inquirenda, puta subtile ingenium artificis, opera manuum & arbitrium; quod quidem requirit diuitias, sapientiam & libros. Similiter & Lullio: Et idcirco fili tibi dico, quod tria requiruntur, scilicet, ingenium subtile, naturale, non sophisticum, manuum operatio, & liberum arbitrium, & hoc requirit sapientiam, diuitias & libros: Sapientiam ad sciendum facere; Diuitias ad habendam potestatem faciendi; Libros, ad intellectum aperiendum diuersum, qui est in multis gentibus. Et Geber, oportet etiam ipsum sedulum operi vsque ad consummationem ipsius insistere, vt non opus detruncatum dimittat; Quia nec scientiam proficuam ex opere diminuto acqui-

reret, sed potius desperationem & damnum. Porrò ad Philosophos: Astratus inquit: Qui veritatem vult assequi, capiat Solis humorem, & sputum Lunæ. Author Auroræ ait: Aliqui Philosophorum posuerunt, esse totum arcanum in eo, & vocauerunt ipsum diuersis nominibus propter naturæ suæ excellentiam; vt in libro Turbæ Philosophorum scribitur, quia quidam ipsum vocarunt à loco, vt gummi, sputum Lunæ, quidam à calore, vt sanguis. Pythagoras ait: Intelligendum vobis ô Turba, quod sulphur, & calx, & alumen, quod ex pomis & Kuhul, & sputum Lunæ, ac sputum combustibile, omnia illa scilicet nihil aliud esse, quam aquam sulphuris, & aquam ardentem. Anastratus dicit: Præter hæc dico, quod nihil est pretiosius arena maris rubea, & est sputum Lunæ, quod Solis lumini iungitur & congelatur. Belus quoque, Quidam sputum Lunæ, quidam cor Solis eandem aquam nominauerunt. Morienus: Sume fumum album, & Leonem viridem, & almagra rubeum, & immunditiam mortui. Item, Leo viridis est vitrum, almagra quoque est Laton. Rosarius, In primo habetur, in Leone nostro viridi vera materia; & cuius coloris sit & vocatur Adrop, Azot, aut Duenech viride. Riplæus, Nullum corpus immundum ingreditur excepto vno, quod vulgariter vocatur à Philosophis Leo viridis; Epistola Solis; Beatus, qui cogitat in eloquio meo, nec dignitas mea ipsi negabitur, nec vilescit per carnem infirmatus Leo. Senior; Dixit ergo Marchos matri suæ, quomodo venaris Leonem? & admirata est mater eius, & dixit: Ego respicio in eum, cum autem apportauero illum super ignem, facit odorem, quem diligit Leo; cum vero Leo odorat lapidem illũ, venit velox, vt intret thalamũ illum vitreum, &c. Et hic lapis, quem diligit Leo, est fœmina, &c. Item, Leo, id est Sol inferius, vilescit per carnem; hinc est metaphora; sicut Leo fortis & rex animalium vilescit per infirmam carnem suam, die enim quarto in quartum, quartanam naturaliter patitur. Ita Leo natura per carnem suam sibi contemperaneam Lunarem vilescit & eclipsatur. Theodor. ait; Est quædam substantia procedens ex minera sua, & infra ipsam magis propinqua natura metallorum, quæ Calchantis & Azot vitreus ab aliquibus nominatur, quæ est terra & minera metallorum, & alio nomine vocatur Vrisius, lucens & album, in occulto rubeum, nigrum & viride publicè, habet colorem

rem

rem lacertæ venenosæ, immediatè generatus ex argento viuo, materia dicta, impr̃ægnata ex dicto vapore calido & sicco sulphureo in sua resolutione congelata in lacertam, ex quo est forma & species spiritus fœtentis in mixtione, cuius & calor mineralis multiplicatus, qui est vitæ metalli. Alius Philosophus ait, Fili, vade ad montes Indiæ, & ad suas cauernas, & accipe ex eis lapides honoratos. Rosinus: Rebis nascitur in duobus montibus. Idem, Dant Rebis montes, Dracones, terraque fontes. Rasis, Contemplare altissima montana, quæ sunt à dextris & à sinistris, ac ascende illuc, ibi lapis noster inuenitur, & in alio monte, qui fert omne genus pigmentorum, & spiritus, vel species ibi similiter est. Alius, Conscendite alta montana arboribus consita, quia ibi lapis noster inuenitur, & absconditus est. Hermes, Recipe lapidem nigrum, lapidem ab Montanis Indiæ, quod est intus, mitte foras, & quod foras est, mitte intus: Maria Moxsis soror, Accipe herbam albam, claram, honoratam, crescentem super monticulis. Auicenna, Inuenimus scriptum in libr. Aristotelis, quem fecit de lapidibus, vbi dicit; Duo lapides iacēt in stercore vnus fœtens, & alius benè odoratus parum appretiati in causis gentium, si scirent gentes eorum valetudines, tenerēt eos honorificè, sed quia nesciunt eorum valetudinem, despiciunt & dimittunt eos super stercora in locis fœtentibus, & qui cōiunget eos, ibi est magisterium. Gratianus, Et si hoc in stercore inueneris quod tibi placet vel expedit, nihilominus tolle. Merculinus, Est lapis occultus, & in imo fonte sepultus, vilis & eiectus fimo vel stercore tectus. Arnoldus, Venditur palam, minimo pretio. Bernhardus, Versatur ob oculos toti mundo, nemo tamen cognouit eorum, qui sunt in mundo. Rosarius, Et si vero nomine nuncuparem, insipientes eum esse non crederent. Alius, Ante confectionem nimis est grauis & fœtidus, & post confectionem est eius odor bonus, iuxta hoc quod sapiens dicit: Ista quidem aqua è corpore mortuo & iam inanimato tollit odorem: Nam & eius odor est malus, & odori sepulchrorum assimilatur. Alius, Et est lapis vilis, niger & fœtens non emptus pretio. Senior, Duæ aues sunt homogeneæ, id est, vnius naturæ & sunt lapis sapientum, masculus est, sine alis, id est, non potest volare, quia de se ignis non potest ipsum corrumpere, nec exhalare in igne, vel nullum salium, vel spirituum aut aluminum,

nisi Aquila nostra dicta; Auis verò alata est fœmina, quæ cum corporibus corrumpentibus consumitur. Alius, Ideo tali aqua, fixamus auiculas in aëre volantes, virtute lapidis nostri. Alius ait, Nihil aliud curate, nisi quomodo duo argenta viua, scilicet fixum in ære, & volatile fugiens in Mercurio. Alius, Quod hoc sulphur, id est, argentum viuum consueuit fugere, & sublimatur, sicut vapor: Oportet enim alio argento viuo sui generis, id est, æris retinere & fugam cohibere, quod si cum albo vel rubeo sulphure sui generis non misceatur, id est, auro vel argento, procul dubio fugiet. Alius, Dico vobis veraciter, non est tinctura Veneris, nisi in ære nostro. Lullius Theodor. Fili, accipe de nostro aëre, & de terra modicū, & perfora latus eius acuta lancea tota calida, & videbis à ventre tuo exire tantum de cholera nigra & combusta, quod habebit potentiam intoxicandi, & impotionandi totum mundum. Et natura huius rubei capitis est vna substantia multum subtilis & leuissima, & in complexione multum calida, & sicca, & acuta. Basilius, Et pro memoria hoc dico, quod si Paris nobilem Helenam absq; interpellatione tueri possit, ne generosa ciuitas Troia à Græcis amplius deleatur, & Priamus cum Menelao hinc tristitia afficiantur, tum Hector & Achilles concordes fient ad impetrandum regium sanguinem absq; bello, & possidendum Monarchiam cum nepotibus & posteris omnibus amplificādo eorum ditiones cum magnis diuitiis. Rosar. Hoc quidem maximum est nostrum arcanum, quod inuidi Magnesiam appellarunt propter arcanum ipsum: Diligenter igitur ipsam Magnesiam in suo vase coquite, quousque totum coaguletur, & seipsum contineat. Alius, Magnesia dealbata non sinit corpora frangi, nec vmbram Veneris induci. Idem, Quæ Magnesia nisi totum compositum? Item, Magnesiæ pulcra vide, mirareq; quomodo per vnum multitudinem infert. Derdaris, Præterea scitote, quod æris corpus Magnesia regitur. Mosius, Argentum viuum cambar, est Magnesia. Pythagoras, Non igitur oportet vos illam dimittere Magnesiam absque argento viuo. Cum enim componuntur, fortissima est compositio, quæ vna est decem. Et sciendum, quod nihil aliud huius artis scientia, quam vapor & aquæ sublimatio, argenti viui Magnesiæque corpori coniunctio. Alius Philosophus, Sol est masculus,

Luna

Luna fœmina, & Mercurius ſperma, eaque tria vocat aquam illorum trium; ſed vt fiat generatio & conceptio, oportet vt maſculus coniungatur fœminæ, & vltra hoc requiritur ſemen.

Alius, Nihil eſt quod à Latone ſuam obſcuritatem vel ſuum poſſit auferre colorem; ſed Azoc eſt quaſi eius tegmentum, primum videlicet, quando decoquitur; nam & eum colorat, & album reddit, aciterum dominatur Laton Azoc, & eum rubeum reddit. Alius, Quod Azoc nequit ſubſtantialiter Latoni ſuum auferre

Theodorus: Coque æqualiter opus tuum cũ reſidentia, conſtantia, exiſtentia, atque compone iſtud

ſecundum compoſitionem illorum, de quibus vult componi, ſcilicet Sol, & Luna, & Mercurius noſter. Et ſcitote, inquit alius, quod eadem ſunt quæ albant & rubificant intrinſecus & extrinſecus, ſcilicet, Sol, Luna, Mercurius: quæ tria diſſoluta & fermentata appellat argentum viuum dicens, argentum viuum habet in ſe corpus, ſpiritum & animam. Idem, vtraque Medicina incipitur cum Sole & Luna; ſed ad rubeum ſit fermentum cum Sole, ad album c Luna: Sol capitur dupliciter; vno modo pro aqua Solis; alio modo pro corpore Solis: quia aqua Solis, inquit, eſt volatilis, & corpus eius fixum, & econuerſo de Luna.

Hortulan9: Hic per ſuperius intelligitur dignius, & per inferius indignius, vt ſciliet fiat vnũ ex illis trib9, vel ex Sole & Luna fiat vna res, cuius partes ſunt æquales, & appellatur hæc coniunctio ſublimatio Philoſophorũ: & dicitur ſublimatio, exaltatio, ſiue dignificatio, quia Sol dignificatur & Mercurius. Nã cum facta eſt vnio, in tãta dignitate eſt Luna, ſicut Sol & Mercurius. Et amplius notifico, inqt Roſar. quod Draco nõ moritur, niſi cum fratre & ſorore ſua interficiatur, & nõ per vnum tantum, ſed per duos ſimul. Frater eſt Sol, ſoror eſt Luna.

De Dracone Theophilus in Turba: Simili modo, illa mulier fugiens generos, quibus per ſe, quamuis irata domeſtica ſit, vt non dedignetur ſe ſuperari, vt eius coniux ſuum habeat decorem, qui furibundus eam diligit, ac iugiter pugnat cum ea, donec ſuos concubitus cum ea peragat; & Deus pro voluntate filios multiplicat, cuius porro decor igne conſumitur. Termino enim finito, reuertitur ad eam. Dico etiam vobis, quod Draco ille nunquam moritur: Tamen illam mulierem ſuos interficientem coniuges Philoſophi neci dederunt. Illius enim mulieris venter plenus eſt veneno. Fodiatur igitur ſepulchrum Draconi, illicque ſepeliatur mulier cum eo, qui illi mulieri fortiter iunctus, quanto magis eam nectit, & voluitur circa eam, tanto magis corpus eius in mulieris artubus mixtum, ad mortẽ declinat, & totus vertitur in ſanguinẽ: quod cum vident Philoſophi in ſanguinem verſum, ponunt eum ad Solem, quouſq; lenitudo conſumatur, ſanguiſq; areſcat: Et tunc apparet venenũ, & occultũ manifeſtatur. In allegoriis, Sume taurũ cũ carne & ſanguine, cornibus, pedũq; calciamentis, & verte eum in aquã, & cũ ſanguine miſce, totũq; trahe, poſtea aſſa, donec rubeſcat.

Hermes c. 4. Volens dominari, artẽq; cuſtodire, iunge bubæ aquæ, filiũ, qui eſt Iupiter, quod eſt occultum arcanum. Ex homine non fit, niſi quod ei ſimile eſt, vt ex Tauro idem.

auferre colorem, vel eum mutare, nisi quantum ad visum; sed Latonem ab Azoc suam auferre substantialem albedinem, quoniam inest ei mirabilis fortitudo, quæ super omnes colores apparet. Alius: Quando lapis noster creabitur, fac eum nasci de ventre matris suæ, nec amodo aliud ponas; Quia secum defert virtutem ventris matris suæ, scilicet illam naturam sulphuream, quæ omne argentum viuum congelat. Arnoldus, Cum verò peperit filium, inquit, nutrias eum, quousque possit tolerare omnem ignem: Hinc Lullius, Fili, imprægna igitur corpus ab igne, & multiplica suam combustionem, & fortem habebis tincturam. Idem, Fac igitur dealbari terram tuam, & nutri eam, si vis, quod filius patris subueniat tibi in necessitatibus. Et, Humiditas metallorum fixa est & permanens in igne. Ideo tali aqua fixamus auiculas in aëre volantes virtute lapidis nostri, qui de ipsorum substantia propria creatus est: vti & supra est dictum. Alius dicit, Aurum cum auro miscetur, & ex vtroque filius noster nascitur in aëre. Riplæus, ne nimium studeas perflandis carbonibus. Rosar. Conceptio & dispensatio fit in putredine in fundo vasis, & generatio generatorum fit in aëre, scilicet in capite rasis, id est, alembici senior. sicut videmus Solem habentem duos radios super cinere mortuo pluentes, & reuiuiscit, quod fuerat morti deditum, sicut mortuus post inopiam magnam. Hæc est soror, & hic est frater eius, per indurauerunt & desponsauerunt subtilitate præparationis. Sed postquam facta est conceptio, volare fecerunt, & fuerunt in donibus montium. Idem, & hinc Regem, quem nominauimus, exponam tibi per illum genitum, quem memorauerunt, qui gignitur in aëre, & fuit conceptus eius in terra vel inferius. Alius, Certum autem tempus est, quod ipsa (Diana) habet ad imprægnandum, pariendum, & nutriendum, ac operandum. Cum vero peperit filium (Perseum) nutrias eum, quousque possit tolerare omnem ignem, & tunc poteris facere proiectionem de ipso. Alius dicit: ô pisces, pisces, nō est hæc aqua, in qua vos natetis, quibus magis ille & Cithærone, quam Helicone liquor sapit. Alius, In isto liquore rectificatur magnus Draco, & proiicitur à magno deserto Arabiæ, quia immediatè suffocaretur præ siti, & periret in mari mortuo, &c. verte ergo ipsum, & mitte in regnum Æthiopiæ, vnde aliter

natiuus

natiuus est. Agmon ait, Imberbis est, & est quoque barbatissimus; Implumis, non volans, plumis quoque præditus est & volans, & si aquam ipsum dixeris, verum dicis, si aquam negas, non falso negasti. Alius ait, Bimater est, nam noster filius habet duos patres & duas matres, & quia charè nutritus est in igne, ideo nunquam moritur.

Belgus ait: Accipe illam arborem albam, ædifica ei domum rotundam, tenebrosam, & rore circumdatam, & impone ei magnæ ætatis hominem centum annorum, & claude domũ, ne ventus aut puluis ad eos perueniat; deinde dimitte eos in sua domo 80. diebus; Dico vobis in veritate, quod senex ille non cessat comedere de fructu arboris illius, donec iuuenis fiat: O quam miranda natura, quæ illius senis animam in corpus iuuenile transformauit, & pater filius factus est: Benedictus sit DEVS CREATOR OMNIVM OPTIMVS. Alius inquit, Fuerũt qui res gestas corporũ chemicorũ mutationes & aureum vellus deniq; post tot labores captum, lapidem vocatum Philosophorum esse arbitrentur, qui fit denique post tot corporum eorum mutationes. Basilius, Nam geminus ventus venire debet, Vulturnus dictus, ac deinde simplex notus appellatus, qui ab oriente & meridie impetuosè spirabunt, quorum motione cessante ita vt ex aëre facta sit aqua, audacter confides, quod ex spirituali corpore fiet. Alii dicunt, De his tribus rebus fili, magnum Draconem extrahes, qui est initium radicale, & principale firmæ alterationis; Idem & hac ratione allegoricè oportet dicere, quod magnus Draco est de 4. elementis, &c. Et, In isto liquore rectificatur magnus Draco. Idem, Et in omnibus habitat Draco, scilicet ignis, in quo est lapis noster aerius, hæc proprietas est in omnibus mundi compositis. Et, In menstruali fœtenti ignis contra naturam est, qui totum lapidem nostrum in quendam Draconem transmutat, fortem, guttarosum, qui ingrossat & imprægnat matrem suam. Alius, Quia ars semper indiget calce, id est, sua terra propria, in qua virtus mineralis posita est, maximè ad Mercurium indurandum. Huic Astratus respondet: postea ponatur in locum suum, & iterum coquatur, donec lapilli in siccum vertantur; postea coquatur igne fortiori, quousque lapis durior fiat, confringatur, ac in cine-

rem conuertatur; ô quam pretiosus est cinis ille. Aziratus; Illum coquite continuè igne priore fortiore, & diruetur, confringeturque, ac in cinerem vertetur: ô quam pretiosus est cinis iste scientiæ filiis, & quam pretiosum est, quod ex eo fit. Riplæus, Exiccæ terram, donec illa sitiat calcinando, alioquin in vanum laboras. Idem, ea terra est fixa, vt possit perpeti omnem violentiam; pars altera spiritualis est; sed omnia illa in vnam rem debent conuerti. Mirandulanus, Sic, inquam, nonnulli interpretantur Atrei nuncupandum agrum, arietemve, vt descriptam auri faciendi potestatem lectoribus insinuent. Nam Atrei & Pelopis opes ex metallis fuisse, scriptum reliquit Callisthenes, Olynthius, Aristotelis & discipulus & consanguineus. Idem, Nec defuêre qui Tantali quoque diuitias tulerint acceptas chemicæ compositioni descriptæ in pellibus agni, Vnde sit & Pelopis filii, & Pelopidarum regnum longè lateq; propagatum, vt hinc absonum visum non sit, quæsisse Thyestem natu minorem Pelopis agnum, hoc est, in agni pelle faciendi auri compositionem exaratam; quam in arcanis habuerit natu maior Atreus, extorseritque Thyestes ab vxore fratris cognitæ stupro, ex quo & odia & cruentissimæ cœnæ Tragœdiæ. Meminerunt huius rei quanquam obscuro velamento & antiquissimi Poëtæ, & Cicero, Seneca, & Papirus. Cerus in Turba ait: Regite ipsum coquendo, donec crocus fiat excellentissimus. Ardarius: Et ecce apparebit vobis lapis Tyrius; Borates; Terite aqua sua, donec crocus fiat in colore aureo similis. Bonellus in Turba; Ista natura, cui humiditas adempta est, cum per noctes dimittitur, mortuo similis videtur, & tũ illa natura igne indiget, quousq; corpus & illius spiritus in terrã vertantur, & tunc fit puluis mortuo similis in suo tumulo. His peractis, reddit ei Deus spiritum & animam, & omni infirmitate ablata, confortata est natura nostra & emendata. Oportet igitur illam rem comburere absque timore, donec cinis fiat, qui cinis aptus sit recipere spiritum, animam & tincturam infusam: Inspicite filii doctrinæ, qualiter pictores nequeunt suis coloribus pingere, quousque eos in cineres vertant & puluerisent: similiter & Philosophi suis ægrotis sæpe nequeunt Medicinas componere, nisi fractas & pulverisatas: Quod si ipsum cinerem rexeritis subtiliter, multa ab eo procedẽt, eo quod

Philosophius antiquus: Complexio eius temperata & natura directa in caliditate, frigiditate, humiditate & siccitate, nec in eo aliquid superfluum nec dimi-

eo quod æs, vt homo, corpus habet & spiritum. Alius dicit: Tinctura fit à natura volantium, & illud quod firmat & fixat ipsum spiritum, est fixum, & perpetuum, & incremabile, & nominatur sulphur Philosophorum, vel cinis extractus à cinere, vt Senior dicit: Quod fixum est, figit res fugitiuas. Idem, Terra fixat, aqua dealbat, aër penetrat, ignis colorat; Item: Terra ibidem relinquitur vt alia tria elementa in ea valeant radicari; si ipsa non esset, elementa fundamentum non haberent superædificandum domum nouam thesaurariam. Gratianus: Ignis in aëre fit lux; ex osse fit calx; intendit exsiccationem illius humidi splendentis, vt vertatur in cinerem, de quo dicit Aziratus, & quam pretiosus est cinis iste: Aer in ouo fit spiritus. Alexander ex Persia scribit, Lupum & Canem in hac Argilla esse educatos, tamẽ à Philosopho nobis indicatur, vtrumque vnam habere originem, Lupum scilicet ab oriente prouenire, Canem vero ab occidẽte ortum habere: de quo & supra: Iste momordit illum, & iste momordit illum, & fiunt rabidi ambo, & interficiunt se ad inuicem, donec fiat ex eis toxicum & theriaca. Alius, Venite filii sapientum, & nunc gaudebimus & delectemur simul, quia mors consumpta est, & filius noster iam regnat, ac rubeo ornamento ac carne indutus est. Et, Fili mi, ante omnia moneo te Deum timere, in quo est nisus tuæ dispositionis. Lullius: Oportet enim matrem, quæ prius generat filium, inhumare in ventre filii, & ab eo generari. Item, Super matrem prægnantem seruum rubicundum æqualiter conde. Coniunge ergo seruum nostrum sorori suæ odoriferæ, & inter se filium gignent, qui non assimilabitur parentibus. Alius: Me igitur & fi-

diminutum inuenies, aerem nutrire ignem, sicut aqua terram, fige terrã & aquã: Quoniam si aquam benè occidisti, etiam elemẽta occidisti, & mortua sunt.

Alius: Qua nostra mortificat, illuminat, mõtificat, & viuificat, & apparere facit colores nigros, primo in mortificatione corporis, dũ in terram conuertitur, & post medium apparent multi colores, & varii ante dealbationem, quorum omnium finis albedo, in commixtionem verò aqua & corpus fermenti præparati corporis infiniti colores apparent, & sic apparet, quod vnum magisterium est, ex vno & cum vno, & sic ex quatuor, & ex tribus vnum. Item dealbatio est operis initium, & totius firmamentum, nec deinde in diuersos colores variatur, præterquã in rubeum, in quo est vltimus finis.

Alius inquit: Artifex nostri operis primo debet lapidem soluere, deinde coagulare, quoniam opus nostrum nil aliud est, quam facere perfectam solutionem & coagulationem albi. Nisi mutetur terra in aquam, nullatenus peruenitur ad perfectionem albi. Hæc ambo, scilicet solutio corporis & coagulatio spiritus erunt in vna operatione, & non fit vnũ absq; altero. Dissoluere corpus, & coagulare spiritus, est op⁹ maturare.

 lio

lio meo coniuncto, nil melius aut venerabilius in mundo fieri potest. Idem, Me igitur meæ matri & suo pectori iunge; Quia suam substantiam facio continere: Noli ergo alienum nobis introducere, nec ab opere cessare. Nam omnis natura cum sua adunatur socia, & per eam perficitur; Mater me genuit, & per me gignitur ipsa; Ipsa enim primo dominabatur mihi; De cætero autem dominabor illi, quia persequutor matris meæ factus sum; priusquam ab ipsa accepi volatum; Ipsa tamen meliori, quo potest modo, sicut mater pia vouet & nutrit filium, quem genuit, donec ad statum peruenero perfectum. Idem, Liga ergo mulieris lactantis manus, vt non fugiat Gabricum, id est, virum, apponite sibi filium, quem genuit, vt lactet eum; quoniam cum mulier mortua fuerit, erit bufo grossus de lacte. Flamellus, Tum fœtus matrem deuorat patremque suum. Et, Matrem infige ventri sui fœtus, quem antea peperit, tum demum sibi pater erit, ac filius ex duobus spiritus perfectus: Coniunge ergo seruum nostrum sorori suæ odoriferæ, & inter se filium gignent, qui non assimilabitur parentibus. Alius Philosophus, Dicitur Iuno Saturni & Opis filia, Iouisq; soror & coniunx, & ante Iouem nata eodem partu, Reginaque esse Deorum & diuitiarum Dea, partubus & matrimoniis præfecta, quæ nihil est aliud, quam aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur: Saturni ea de causa est filia, quod ab eo & eius terra destillat ac manat: Hæc terra dat opes siue aurum chemicum, quod vna destillet Iuno & Iupiter, siue aqua Mercurii, & sal in vna parte vasculi vitrei, ac in vase relictus: Cum verò prius effluat aqua Mercurii è vasculo, nascitur Iuno ante Iouem. Alius, Rem vilem accipias, ac eam facias suos amplexari parentes, quousq; penitus crepent, & sint veluti mortui. Ibidem, Argentum viuum est causa mortis suæ, quia ipsummet se ipsum interficit, & postea occidit patrem & matrem suos, & extrahit eis animas à corporibus, & epotat omnes ipsorum humiditates. Arnoldus inquit: Quis ergo faciet talem aquam? Certè dico, quod ille, qui scit facere vitrum: Hæc enim materia nihil aliud est, quam de se ipsa vult sibi adiungi; Nam omnia, quibus indiget, in se habet. Rasis, Coopertorium equi pallium nostrum album, & equus noster Leo fortis sub pallio coopertus. Bonellus: Propterea illa natura, cui humiditas adempta

empta est, cum per noctes dimittitur, mortuo similis videtur, & tum illa natura igne indiget, quousque corpus & illius spiritus in terram vertuntur, & tunc fit puluis mortuo similis in tumulo; His peractis reddit Deus spiritum & animam, & omni infirmitate ablata confortata est natura nostra & emendata. Oportet igitur illam rem comburere absque timore, donec fiat cinis; qui cinis aptus sit recipere spiritum, animam & tincturam infusam. Alius dicit: Granum fixum est velut pomum, & Mercurius arbor; Non est igitur separandus ab arbore fructus, quia non potest aliunde nutrimentum accipere. Et mox, Quo denuo plantetur circa fructus ablationem, in fertiliorem terram atque nobiliorem, quæ plus nutrimenti dabit vno die, quam prior ager in centum annis exhibuisset, ob ventorum assiduam agitationem: Altera terra, quæ Soli proxima sit, crescere, vegetareque facit arborem continuo rore, & assiduo Sole in horto Philosophico, mane, vespere, dies & noctes, ac in singulas horas absque intermissione, lucente; arborque rore dulcissimo conspergitur, ac nutritur vno anno magis, quam in priore terra decem millibus. Alius, Similiter scias, quod maior radix huius operis est in inquisitione specierum, quæ sunt meliores ad hoc magisterium: Nam vnaquæq; minera multorum est generum. Augurellus lib. 2. Thalamum Nymphæ Philosophicæ sic depingit ac describit:

Est Lucus summo secreti in vertice montis,
Fons vbi decurrit nitidis argenteus vndis,
Et specus exesum tendens aperitur in antrum:
Intus habet præstans diuino numine virgo,
Ruriculæ Glauram prisco quam nomine dicunt,
Huc densos inter vepres angustus & asper,
Accliuisq; ægrè perducit callis euntem:
Vestibulum ante ipsum speluncæ læuis & æqua
Planicies, non ampla tamen horrentibus vmbris
Cingitur ac fluuij ripis & margine Tophi

Hic autem cinis rubicundissimus impalpabilis in seipso, eleuatur etiam & crescit in modũ fermẽti, & separatur ab eo in calcinatione prædicta terra nigra subtilissima & perlucida, quæ in fundo vasis sub dicto puluere rubeo reperitur, &c.

Hinc inde filius noster iam regnat ac rubeo ornamento & carne indutus est: Iam filius noster genitus Rex sumit tincturam ab igne; illum verò mare & tenebræ fugiunt, & Solis radios Draco fugit, qui foramina obseruabat, filiusque noster mortuus viuit, & Rex ab igne venit, ac coniugio gaudebit, & occulta apparebunt, filiusque noster iam viuificatus fit ignis bellator, & tincturis supereminens.

 Obducta

Obducta viridi musco, spißisq; Corymbis:
Ingreditur verò si quis feliciter, omnem
Continuò labem humanam, mirabile dictu,
Exuit ac pondus subitò mortale relinquit,
Et purus penitusque leuis fit spiritus illi,
Quique aditus lustret cunctos, agilisq; feratur
Per cuneos, quibus in mediis sedet aurea Nympha,
Aureus & circum thalamus, supraque renidet
Quin auri tabulæ pedibus calcantur euntum,
Atque ipsa ex auro splendet conflata supellex:
Taruisiis, ne qua titubes, in montibus antrum
Hoc pete, qui rebus tantis primordia quæris,
Quodque illic visum fuerit pretiosius, inde
Erue, nec sumptu, nimio nec parce labori.

Alius ait, Venite filii sapientum, & nunc gaudebimus & delectemur simul, quia mors consumpta est, & filius noster iam regnat, ac rubeo ornamento & carne indutus est: Iam filius noster genitus Rex sumit tincturam ab igne. Alius, Nuncio ergo vobis, quod nisi me interfeceritis, intellectus vester nō erit perfectus, & in sorore mea Luna crescit gradus sapientiæ vestræ, & nunc cum alio ex seruis meis, & si scitetis secretum meum, ego sum frumentum seminatum in terram puram, quod nascens crescit & multiplicatur, & adfert fructum seminanti. Ibidem, Ego enim sum excellens, qui ex alto deprimo cuncta, & nullus seruorum meorum potest super me, nisi vnus, cui datum est, quod contrarius est mihi, & ipse destruit me, non tamen destruit naturam meam, &c. de hoc & supra. Verum confiteor, peccator sum, quod cum matre mea, quæ me prius in suo ventre portauerat, consueui multiplicare filios meos, & cum ipsa cōsueui delectari, & amicabiliter amplexari, vt ex ea & per eam possim mihi similes augmētare & multiplicare, iuxta illud, pater eius Sol, mater eius Luna. Hinc alius, Oportet matrem, quæ prius generat filium, inhumari in ventre filii, & ab eo generari. Alius, Coniunctionem facito ac animam exinde, ita vt in æternum ab anima non separetur. Facito nuptias, inquit Geber, ac sponsam cum sponso in lecto colloca, ac lectum eius rore cœlesti irrorabis, atque sponsa filium concipiet, is Rex erit

Senior, Hæc est virtus fœminæ, quæ fœminā feceratin 9. die-

erit in omnes tribus eius, omnesq; hostes eius pacem cum eo inibunt, ac rubro diademate coronabitur; Rexque æternitatis permanebit, atque nunquam dominationem amittet.

Alius Philosophus dicit: Quia terra nigra, in calcinatione separatur à commixto, quæ aliâs fuerat in toto opere inseparabilis propter fortissimam vnionem; & ideo necesse fuit per fortissimum artificium separari: Et si remanserit commixta, propter sui impuritatem, impediret puræ materiæ ingressum.

Alius inquit, Et si bene intelligis, hic iacet nostra tota Philosophia, & notandum, quod in occulto nostri lapidis est caliditas & siccitas, & in manifesto frigiditas & humiditas, quare oportet eum manifestum occultari, & caliditas, quæ est in occulto, est elementum oleum, quæ est siccum, hoc enim siccum figit siccitas, ignis tingit, illud autem quod est in manifesto, est frigiditas & humiditas, oportet ergo habere proportionem inter ista, vt frigiditas & humiditas sint contemperata caliditati & siccitati, quæ erant in occulto, illa quædam frigiditas & humiditas est fumus aquosus & adustiuus, qui corrumpit & parit nigredinem, & ille lapis est alterius virtutis, & naturæ in occulto: & alterius in manifesto, sed in integra commixtione & eiusdem virtutis & naturæ. Et sic mutatur spiritus in corpus nobilissimum, deinde fit currens & oleum, quod est tinctura vera, multiplicatiua, consolidatiua, coloratiua, declaratiua, purgatiua, & confirmatiua. Alius, Complexio eius est temperata, & natura directa in caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate, nec in eo aliquid superfluum nec diminutum inuenies, aërem nutrire ignem, sicut aqua terram, fige terram & aquam, vt aër possit figi in aquam: Quoniam si aquam benè occidisti, etiam elementa occidisti, & mortua sunt. Alius Philosophus: Tota operatio nostra non est aliud nisi extractio aquæ à terra, & huius aquæ super terram dimissio, donec terra putrefiat. Hæc enim terra cum aqua putrefit & mundificatur: cum mundata fuerit, auxilio diuinitatis totum magisterium perficitur. Et alibi: Spiritus Domini ferebatur super aquas. Alius sic sapientissimè infert; Si dextrè capis: Hic est spiritus Domini Mosaicus incubatu suo actuans aquas. Lux primæua, qua lucent micantq; astra, & interranea omnia vigent ac fouentur. Hæc est Zoroastri

diebus, significat animã, quæ est virt⁹ fœminæ, quã fecerunt masculũ, cũ coagulatur & figitur in igne, & fit mascul⁹ calidus, & siccus, per idẽ quod acquisiuit à parte ignis, & nominatur tũc masculus, & nominant hãc aquã coagulatã nomine cuiuslibet masculi: Deinde desponsauerũt eam, & ipse est extra ea, & ipse est radix eius, & coagulatio eius.

Trias,

Trias, quæ in toto mundo lucet, cuius Monas est Princeps: Pupilla & Minerua mundi Hermetis, ob quam superius, sicut id quod inferius, & vice versa inferius, sicut id quod superius ad perpetranda miracula rei vnius in tabula smaragdina esse dicebat. Hæc est sphæra Pythagoræ, cuius centrum viget, circumferentia verò nusquam apparet: πανσπερμία Empedoclis, ob quam Hippocrat. Omnia in omnibus esse affirmabat: Atomi Democriti per aërem volitantes: Ignei Dii Heracliti: Halitus Archimedis: Auicennæ CalcoDea: Vnum omnia Parmenidis: Infinitum Melissi: πανδοχεῖον & Idea Platonica: Spiritus mundi,

Qui cœlum, ac terras, camposque liquentes
Lucentemque globum Lunæ Titaniaque astra
Intus alit.

Hæc est anima vniuersi, ob quam omnia in omnibus inueniri, in infimis suprema, in supremis infima: In cœlo terrena; sed cœlesti modo, in terra cœlestia; sed terreno modo Proclus dixerat: cuius quodammodo plena omnia Aristot. 3. de generat. animal. 11. scripserat. Hæc est natura, nihil faciens frustra, 2. Phys. 6. Deo & menti socia: potentia per vniuersum mundum penetrans, terramque omnem & mare, ætheraque & Solem & Lunam, & totum cœlum exornans. I. de mundo cap. 6. ἡ ἐν φυτοῖς τε καὶ ζώοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία. Igneus vigor Maronis, quem portauit ventus in ventre suo, & Adam ex paradiso: Benedicta viriditas, ens seminis & virtutis, totiusque naturæ thesaurus inexplicabilis. Item, Decet omnes, quicunque aurea hesperidum poma captant, primum Leonis orientalis sanguinem, quem ex rore cœli & pinguedine terræ conceptum, in maris mediterranei [illegible] Vesta Neptuno obstetricans excepit capere; tàm à realgare combustibili, oceani salsedine & tartareo cœno depurare. Tandem familiari tempore prægnantem Latonam tantisper fouere, dum [illegible] pendarum virtutum geminos, masculum & fœminam [illegible]. Vtrumque tunc seorsim, & pro suo quemque genio dec[illegible] educare. Ac Dianam quidem, vbi proprio in balneo cryst[illegible] lauarit, sapore sapientum dealbauerit, & lacte virgineo a[illegible]sistentem vsque ætatem enutriuerit, purpurea stola, preti[illegible]que carbunculis, rubinis & corallis nitentem germano suo A[illegible]ini

deipon-

despondere, & connubiali fœdere iungere. Huius enim fœcundo semine ingrauidata, postquam elapso mensium curriculo ignis cum aqua in gratiam redierit, exoptatum illum tot votis, studiis & sumptibus Phœnicen, qui non sibi tantum perpetuare vitam, sed & humanam prorogare valetudinem, & omnia entium perficere genera, vereque aurea reuocare valeat secula, pariet. Atque hic est balsamus soterius Huech Theodoton, Elyxir vitæ, & restauratiuum vniuersale, quod datum & fundatum in natura hominum bono. Verè miraculum rei vnius, theatrum secretorum, mysteriorum speculum, paradisus felicitatis, & arbor vitæ. Cuius salutifero fructu quicunque diuina benignitate particeps factus est, promulsidem quandam æternæ beatitudinis hic capit, spretisque omnibus vel minis, vel illecebris mundi, vni Deo & proximi saluti mediis tranquillus in vndis, vacare discit, ac ceu ἀποθεώσει quadam in cœlum ad Angelorum consortium euectus esset, perpetim deuoteq; cum Cherubim & Seraphim psallit: SANCTVS, SANCTVS, SANCTVS, DOMINVS DEVS ZEBAOTH, cuius gloriosum nomen benedictum in secula. Idem pergit: De vsu huius chelidoniæ importunus sim, si multum disputare velim. Quia enim ἄποιος est, ἄκρατος, mitis & blandissima, quæ nec vlla qualitate exuperat, nec deficit in necessariis, eam & cuilibet, & quouis morbo tempore, statu vel genere exhibeat, licet. Quia πάνχρηστος est, totiusque naturæ opes per machinam mundanam dispersas, astraliter in inuisibilibus suis thesauris concentratas continet, nulla potest esse tam rebellis aut sontica ægritudo, cui non vel vnicum pretiosissimæ istius Antidoti granum æquiualens sit, & πανήειος εὐστόμος. Hæc nempe diuina Ambrosia & nectar est cœlestium: Sanguis Gorgonius à Pallade Æsculapio communicatus: Nepenthes Helenæ ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων: Molus Mercurii ad omnes morbos Vlyssi traditum, quo Phœbus Draconem extinxit, & Medæa Æsonem iuuentuti restituit: Basiliscus Philosophus, qui repentè & instar fulguris consumit, quicquid impuri vel heterogenei in microcosmo: Sol denique cœlestis, qui radium vitalem influendo organa omnia renouat, sopitamque naturam resuscitat, & balsamica sua virtute omnem putrilaginem arcet, corruptelam aufert, cruditatem maturat,

turat, inque ſanitatis vigore ad fatalem vſque exodum hominem efficaciter conſeruat & tuetur, &c. Poſtea ait: Hoc Elixir noſtrũ, vt metallorum lepram curet, & in Solis ſphæram ignobiliores Planetas exaltet, prius fermentari debere auro, ad hoc vt peruadat corpus metalli, & tingat in aurum. Nihil enim tingit niſi tinctumũ. Cæter fermento hoc ſubactum cum fuerit aquetur in Lunam ac Saturnum, vel aliud minerale, pro rami aurei efflorefcentia ſeminari poſſe, nullus dubito. Eadem proiectionis ratio, eadem transmutationis efficacia. Et hinc & illinc germinat aurum. Idem aſtrum, idem ſemen, idem fructus. Igitur vt lapis metallicus omnium metallorum corpora deſpumatis ſcoriis in aurum transformat: ſic animalis corpora morboſa omnemque binarii litem harmonicè componit, & ſublato fomite ad cócordiam empedocleam, ſeu æqualitatem Phyſicam, & Monadem Philoſophicam parili lege reuocat, & amicè conformat. Etſi vero tantæ Gazæ inuentio non minus abdita ſit, quam Motus illius Homerici, cui nigra ſubeſt radix, lactiſque albedinis flos eſt, nec niſi Aquilinis Philoſophis, qui multum in gratiæ & naturæ ſchola orando & laborando ſe exercuerunt, tãdem ſe offerat: præſtat tamen, ſi non perficiendi ſpe, ac experiendi voluntate quouſq; Dei munere datur, inueſtigando contendere, quam faſtidiosè, ceu quondam vulpecula noros & noctua Solem criminari. Quin ſi ea quæ Reipublic. magis profutura ſunt, maiori ſtudio ab hominibus exquiri debet, ſanè diuina illa & ſacratiſſima ars, quæ leuandis naturæ humanæ incommodis, penuria, inſcitia, & morborum iniuriis operam gratam inſumit, quam maxima alacritate proſequenda fuerit. Nec enim ſomnolentis & oſcitantibus, ſed induſtriis & quærentibus ſeſe ſpectandum demum exhibet. Et quidem facilius, quam qui ſui ingenii nequiſſimi ſunt Doctores, vel iniquiſſimi naturæ contemptores. Itaque queîs de meliore luto finxit præcordia Titan, & præter expeditam iudicii bonitatem, apodicticam rerum naturalium cognitionem conceſſit Pyrotechnia, vnum hoc omnibus ingenii neruis agant, licet. At qui minorum gentium ſumus, ita ſtudia noſtra temperare decet, vt ſi fortè Penelopes fauore cadere nos contingat, famularum tamen & familiarium Venerum ἀντέρωτα experiri, iiſque ſuauiter fruiſci poſſimus.

Cogi-

Cogitemus illud Tullianum, prima ſequentes honeſtum eſſe in ſecundis, tertiiſque conſiſtere. Nec puſillanimitate nimia, quod optimum vel difficilimum ſtatim deſperandum, nec quod ab hoc recedit, contemnendum eſſe. Cum in rebus præſtantibus illa habeatur optima, quæ optimis ſunt proxima. Et verò tantas Deus in terræ præſertim gremio recondidit pharmacoporum opes, vt ſi ſolers artifex accedat, qui ritè explicare norit, mirifica actionum fertilitate conſpicuas balſamicæ ſcientiæ rationes in microcoſmo theatro edant, vitalibuſque poteſtatibus catholicæ Medicinæ ſi non æquant, attamen æmulentur, & proximè referant vires. Exemplo ſit Antimonium, cuius lilium tam multiplici balſami virtute viget, vt plurium morborum radices penè ſolum extirpet. Eius arcanum, quaſuis impuritates tartareas pro naturæ inſtinctu, modo per ſeceſſum, modo per vomitum, nunc per vrinam, nunc per poros expellit. Longè vero efficacius, ceu quædam indomiti Herculis claua eaſdem vitale Mercurii aſtrum exterminat, vt nihil dicam de reliquorum metallorum, mineralium ac gemmarum magiſteriis, quibus cum omnis generis dolores ſopiri, tum venena extingui, ſanguinem irradiari, mumiam refici, morborumque radices auerruncari, cottidiana fidem facit experientia; Horum omnium ſufficientem tenebris demonſtrationem in 2. libr. Baſilicæ meæ chymicæ, de Metallis ac mineris, &c.

Quando autem hæc ſapientũ ſcripta & hieroglyphica multis caliginoſis ænigmatum obſcuritatibus referta, nec niſi ab Oedipo quodam & adepto Philoſopho, ſeu perfectiſſimo naturæ conſulto intelligi poſſunt, nunc mihi non ſumo explicanda: ſed ad quam ipſi prouocant, ſuaque referunt omnia naturam, eius vt magiſterio ſapientum opus adumbrem, propero; Idque non eo animo, quod conſummatam diuiniſſimæ artis gloriam mihi arrogare, vel exquiſitius ſingula definire velimus, ſed quod problematicè, & ἐν πλάτει, (coniuncta mente Philoſophorum ac ſapientum) proponere, & manifeſtare, quæ ad rem præſentem facere ratio dictitat.

Videamus itaque illud, à Philoſophis nuncupatum aurum Dei, plumbum ſapientum, aureum iſtud Iaſonis, vellus Amaltheæ cornu, Pandoræ pyxis, potens Ereſtrum ex abyſſo Moyſis,

nocte Orphei, orco Hippocratis, puteo Democriti, Iliastro Paracelsi protractum, ac luci hominum expositum.

Ante diluuium Hermes testatur, hanc artem gentibus fuisse notam, & nisi hoc artificium per naturæ & artificis auxilium existeret verum miraculum, vix aliquis ad veritatis tutinam reuocaret, & sophorum hanc scientiam, (non imperitorum) pro nihilo haberet. Hoc donum Dei sola illuminans gratia diuina nostręque mentis, quærit patientem & religiosam humilitatem in nobis, ocularem nostræ naturæ nobis impertitur demonstrationem, alienos à Deo fugit, amorem erga proximum, egenum in timore Dei ad memoriam reuocat, in tacito & piè gaudenti sinu requiem postulat. Thrasones gloriosos & literatos irrisores contra suam ipsorum conscientiam irritat, sceleribus calumniis & vitiorum plenis hominibus tenebras inducit. Hæc Regia arx ac domicilium, in sanctissimæ Philosophiæ mysteriis solam DEI naturam cognoscit, perspicit, & ad hospitii leges sacras inuitat, filios scientiæ cogitatione sacra, animo diuinitatis pleno ad maiora (hoc sancto magisterio in mediocri statu consistente) rerum vix perceptibilium, attamen naturalium ac diuinorum, deducit & trahit. Sed quid de Diana triuna sine veste, & artium arte sine medio ædificio cœlesti absque foribus, & genitura absque semine loquar? En lucem illam, cuius beneficio vestem Deæ, mediatorem medii, ostium ostii, viam veritatis & linguam Philosophorum callere, videre ac persenticere disces: verum ne illotis manibus attingas, oculos mentis internæ ac spiritualis eò dirigito, ne forsitan tenebrosæ caligine suffocatus, nihil quicquam verborum, quæ aut ego aut Philosophi dicunt, cognoscas aut intelligas, si enim ante ostium pulsaueris, & lucem visurus, luce vtaris, si ambulare recta via quæris, tramite sancto innitaris, & in omnibus Christus tibi summus itineris comes sit, sic nihil quicquam secretorum inuenies, cuius ille non sit diuinus inuentor & creator. Quid ergo sit quod antecessores nostri tantopere quæsierint, hoc intellige, nihil quicquam aliud è rei veritate esse, quam ipsius naturæ, Dei ministræ, possibilitatem: illamque simplicem, vnam, veram, in suo esse integram, (quam Deus ante secula fecit, & spiritum ei inclusit) nostris ingeniis & geniis vbiuis obuiam. In hac

simpli-

ſimplici natura omnes ſynceri Philoſophi ac ſapientes vnicè, tot tamque varia ſpeculantia, verſarunt, & quamuis ingeniis, vt ex nobis vix imaginari potuerunt, attamen ſimplici naturæ via manſerunt legitimo modo quæſita, eaq; diuina annuente gratia, inuenerunt. Annon ipſa veritas? Natura & rerum generatio in orbe vilis ſimplex, ac ſi nullius momenti, exiſtere videtur: Hæc ratio eſt, quod ingenia Philoſophorum non ad res cognitas, ſed res admirabiles, omnipotentiæ diuinæ participes, vixque perceptibiles, fuerint intenſa & aptata: Et ſi hac via nobis imaginari poſſemus, forſitan & facilius ſuccederet, & ante oculos noſtros vera Philoſophia ac naturæ cognitio aperta iaceret, hacq; ratione verum curſum DEI miniſtræ, & Philoſophorum ſenſum proſequi poſſemus: An non natura hominum ſic comparata apud omnes ferè eſt, vt negligat quæ ſciat, & alia conſequenter quærat; quid ſi hoc Philoſophi veri naturaliſtæ! quidni multò magis ſingula ingenia, cuilibet enim homini natura ſubdita eſt, quærunt: Exemplum eſto in artifice, annon ille, cum ad ſummum ſui artificii apicem ac perfectionem deuenit, ad alia contendit, ſin minus eò abuſiuè vtitur, aut planè in definentiam deſinit: Tali modo & diua generoſa natura agit, vſque dum ad vltimæ ſuæ actionis terminũ, (quod Philoſophi Iliadum vocant, veluti Paracelſus hoc auro aſſcribit tract. de mineral. Iliadi vero ſemen eſſe aquam, libr. 4. tractat. 1.) peruenerit, poſtea ab opere ceſſat: Nam ſciendum eſt, ab initio naturæ quædam indita & recapitulata eſt promiſſio, proinde vt in ſtatu meliori orari, & per curſum integrum ad altiora & præſtantiora euehi ac peruenire poſſit, in quo requiem pleniſſimam habeat, ad quam etiam ſummis laboribus atque conatibus contendit, ſuoque nobiliſſimo fine tendit, veluti Formica ſenio confecta in ſenectute, natura creatur alis. Tali ratione & noſtra ingenia peruenta ſunt, vt iam ferè ipſum Iliadum (qui naturæ vnus eſt, ipſe ſolus Deus, qui & naturæ principium eſt, ſiquidem nullum finitur initium, niſi in eo, in quo incipit) tetigerimus, videlicet in perſcrutanda Philoſophica arte, & praxi lapidis ſeu vniuerſalis Medicinæ.

Annon Chymia tot & tam varias ſubtilitates inuenit, vt vix maiores ac ſubtiliores erui & reperiri poſſint; Scias autem diffe-

rentiam inter Chymiam, & artem Philoſophorum, tanquam faber ferrarius, ſimplici à fabro horologiorum, ambo tractant ferrum, & neuter alterius ſcit laborem, an hic claues alter vero clauos, ambo tamen ſunt in ſua arte magiſtri: Differentia in propatulo eſt, quod vnus craſſius, alter ſubtilius, & hoc non ſolum, verum hic ad manualia ſua, alter ad ſigna & cœli ſydera, ac planetas, qui horis diebus, ac minutis, &c. præſunt, ſuas operationes refert: neque etiam tali ratione ſufficienter naturam inquirit, quia hoc ita eſſe & accidere oportere ſibi præſumit, longè enim ab interna conſtellatione abeſt. Rex Philoſophorum & pater Hermes, ſi hodie rediuiuus exiſteret, ſubtiliſque perſpicuitatis & ingenii Geber, ſimulq; Laimundus Lullius Hiſpanus Philoſophus profundiſſimus, à noſtris chymiſtis pro diſcipulis potius, quam magiſtris, ſcientiæ clariſſimis, haberi forent. Vnde enim tot deſtillationum variationes, tot circulationes, ſublimationes, calcinationes, reuerberationes, ſolutiones, præcipitationes, extractiones, & tot alia artiſtarum operationum genera, quæ huius noſtri ſeculi homines ex illorum ſcriptis excogitauere atque falſo ſumpſere atque inuenere. Summum tamen atq; vnicum laude digniſſimum nobis reſtat, ſcire, ipſum Philoſophum hanc artem præter alios tenuiſſe, Alteram vero etiam nobis non laude ſed vituperio dignũ, nobis hanc artem deeſſe, vt verò ſciamus, quod ipſi fecerunt lapidem videlicet Philoſophorum, ſeu tincturam Phyſicam, hic nodus hic cuneus. Nam dum ſtercora ſerimus, etiam ipſa metimus, qualis medicina, talis tinctura: quando illam quærimus, alia inuenimus, & niſi procreatio humana ita eſſet vſitata, & ius ſuum in eo natura teneret, iam à tramite vix non deuiaremus. Supra dixi, naturam vnicam eſſe, illamque integram tantum, per quam noſter omniſcius omnipotenſque DEVS omnia facit, non quod ſine illa operari neſciret, ille enim naturam & omnia fecit, propterea omnipotens rerum taliter ſibi ita complacuit, & ſua diſpoſita voluntate fecit: iuxta id omne entia naturalia ex illa natura proueniunt, neque quicquam in orbe patet, quod poſſit exiſtere extra naturam: Quantumuis aliquando fiant abortus & ſimilima, non naturæ, ſed vel artificis, vel loci, aut aliorum accidentium vitio euenit.

Hic

Hic arrige aures Pamphile: In 4. loca sola integra natura diuisa est, in quibus non singula, sed omnia perficit atque operatur, quæ visu apparent, & tamen sunt in vmbra, siquidem res potius in vmbra sunt, quam vt verè appareant: Mutatur in mare, & fœmina, & Mercurio assimilatur, quia se iungit variis locis, & secundum terræ loca bona vel mala res producit, licet non sint loca mala in terra, prout nobis videtur: Scito autem quatuor esse elementorum qualitates, quæ omnibus rebus insunt, in nulla autem concordant, semper vna excedit aliam: Sic natura non est visibilis, quare? est spiritus volatilis, vti supra dictum, qui in corporibus officium suum peragit, & locum sedemque habet ex præceptore suo Deo, agit tamen visibiliter, & nobis hoc in loco ad nil aliud conducit, quam vt eius habitationem localem sciamus ac peruestigemus, per quam faciliorem & propinquiorem ad eam possimus pertingere aditum meatum ac viam, & vt sciamus intelligere coniunctionem homogeneum homogeneo, simile simili, rem rei, secundum, & non contra, aut præter naturæ possibilitatem, neque lignum homini misceatur, aut bos vel animal metallo, aut vegetale in minerali, seu minerale in animali, &c. sed quod libet, vnumquodque agat in suum sibi conueniens à natura simile, tali ratione omnia quæcunque desiderabis, à natura impetrabis, suumque officium lubentissimè exequetur. Hinc qualis natura, talis eiusdem erit cum ea scrutator, verax, simplex, patiens, constans, fidus, &c. & quod maximum, pius, DEVM timens, proximo non nocens, & non sibi solum, sed & aliis sapiens. Deinde naturæ inquirens, diligenter perpendendo consideret eum cũ natura propositum sit vnitum, vel concordet, & an etiam in naturæ possibilitate habeat permanentiam, quod discet ab exemplis apparentibus, ex quibus videlicet rebus quæ fiunt, quomodo & in quali vase vel instrumento natura operationem requirat: si itaque simplicissimè aliquid es facturus, sicuti natura ipsissima, sequere eam, sin verò ad altiora & præstantiora pertendis, id animaduertendo consule, in quo, & per quid possit meliorari aut euehi, semper in suo simili fiet, & gaudium honoris, vestemque Dianæ reportabis: si, exemplo esto, cupis metallum, nostro intentamento, vltra eius captum, quam natura perfecit, in præstantia, virtu-

Natura est semieum in rebus secũdum Cora, tam in stercore, quam gemmis.

virtute aut excellentia altius promouere, naturæ florem accipere, metallicam accipere oportebit, & quoniam vt supra in mari & fœmina, hoc sic agito, aliàs nihil efficies. Si enim ex lapidibus herbam naturaliter creabis, aut ex herbis metallum, sanè frustrà & in vanum laborabis, sicuti etiam ex bestia & carne lignum non proferes nec produces. Superius dixi, Naturam in Dei voluntate & velle consistere, propterea quod ipsam creauit, & omni imposuit imaginationi, eodem modo natura perfecit sibi semen, idque in suo velle per elementa, & quamuis illa sit vnica, diuersas tamen secundum locorum proprietates res producit, absque semine vero siue spermate nihil quicquam operatur, nam naturæ instrumentum instar artificis alicuius est sperma. Verum semen vniuscuiusque rei melius & vtilius est artifici quam natura ipsa: si naturam perquisiueris sine spermate, tantum efficies, quantum aurifer auro & argento sine igne, aut agricola sine semine, quod est granum hordei, frumenti, vel id genus alii. Veluti Deus in libero hominis arbitrio, ita sola natura in spermate operatur: & hoc magnum stupendumque est miraculum, naturam non coactam, sed de seipsam, spontè obedire spernati; Ita & quæ homo vult, concedit omnia ex proprio suo velle, & neutiquam coactus. Et ideo homini dedit liberum arbitrium, siue ad bonum, siue ad malum. Sic sperma est quinta Essentia & Elixir cuiusq: rei, perfectissimaque rei digestio atque concoctio, Balsamum sulphuris, & metallorum humidum radicale. Ex quatuor elementis generatur sperma voluntate DEI & imaginatione naturæ: sicuti enim masculi sperma habet centrum seminis sui in renibus, ita quatuor incolæ seu domicilia mundi motu indesinenti sperma suum in terræ etiam centrum, à Polo Hemisphærico per qualitates suas proiiciunt, vbi mediante igne astrali concoquitur & digeritur, denique motus causa, in lucem foras emittitur: Centrum terræ est locus vacuus, in quo nihil quiescere potest. In circumferentia verò seu centri margine, quatuor elementa suas proiiciendo exercent qualitates, veluti mas semen suum emittit in vterum fœminæ, matrix verò non plus seminis recipit, quā sufficiens naturæ portio requirit, reliquum foras expellit & reiicit: Eodem planè modo in terrę centro accidit, vt vis magnetica partis alicuius loci rem ad se contrahat

trahat

trahat conuenientem sibi ad concipiendum aliquid, quod superest foras in lapides & alia excrementa eiicitur: Omnes enim res in mundo ex vno nutriuntur fonte, ex quo etiam originem habent: Exemplum præstò sit, ad manus sit vasculum plenum aquę, hoc in mensæ planæ medio collocetur, ab extra verò & circumcirca ponantur res variæ, coloresq; varii, salia & id genus alia, &c. vnumquodque separatim: postmodum aqua in medium effundatur, sic videbis illam aquam hinc inde diffluere, & dum colores varios hos & illos riuulos attinget, pro diuersitate colorum sese mutabit, si rubeum colorem, rubefiet, si flauum, flauescet, si album, albescet, & nigrum, nigrefiet, &c. si ad genus salis certè eius saporem induet, & sic de cæteris intelligendum est. Hic audis clarius, quod aqua non mutat loca, sed locorum diuersitas mutat aquam. Similiter è terræ centro semen vel sperma à quatuor elementis in centrum proiectum ad varia transit loca, & res naturatur ac informatur secundum naturam loci & situs; si ad locum terræ vel aquæ peruenit puræ, res inde euadit pura, sin minus, fit impura. Sperma & semen rerum omnium vnicum existit, attamen generat res varias, vti ex hoc exemplo constat: Masculi semen nobile, generationis hominis causa creatum est, nihilominus si à viro abutatur, quod constat ex eius arbitrio & voluntate, nascitur abortus siue abortitur: si enim contra grauissimam inhibitionem Dei, vir coiret cum vacca, aut alia bestia, quam facilè fieri posset, vt bestia viri conciperet naturam, quia natura non est nisi vnica, hinc non homo, sed bestia & abortus nasceretur, ratio, quia semen non inuenit sibi locum coordinatum & competentem. Sic accidit, si sperma intrat centrum, nascitur inde quod nasci debebat, sed cum iam in destinatum locum peruenit, & fit cõceptus, formam amplius non mutat, sed dum in centro adhuc est sperma, æquè facilè ex eo produci potest arbor, quam metallum, tam cito herba, quam lapis, vnus tamen altero pretiosior, secundum loci puritatem & impuritatẽ: Sed quomodo elementa sperma generent, ita accidit; Quatuor sunt elementa, duo grauia, duo leuia, duo sicca, duo humida, sed vnum maximè siccum, & alterum maximè humidum, sunt masculina & fœminina, &c. Horum quodlibet per se est promptissimum ad producendas res sibi

vndiquaque ſimiles in ſphæra & domicilio ſuo, ita quod voluit Altiſſimus. Hæc quatuor inquieta manent, ſemperque inuicem ſunt agentia, quodlibet vero per ſe ſuum emittit homogeneum connatum internum, in centro vero ſunt conuenientia. Archæus verò naturæ ſeruus, ſpermata miſcendo foras expellit & eiicit. Hactenus dictum eſt de natura eiuſdemque ſcrutatoribus, item de operatione naturæ in ſemine, & generatione ſeminis ab elementis, attamen non ſufficit omnia ſcire & intelligere quid velint Philoſophi, & quoniam maximum ſecretum in metallis occultum, primo fiet mentio, quomodo per artem natura operetur in ſemine, deinde dicemus de eorum naturali in viſceribus terræ generatione. Semen per ſe nullius eſt momenti, niſi vel artifex mediante arte, vel ipſiſſima natura in debitam homogeneam ac conuenientem ſibi matricem adaptetur, quantumuis ſemen omne creaturam ſuam nobilitate ſuperet & excellat, tamen totalis & eſſentialis eius vitæ conſtitutio conſiſtit in matrice & loco, inde fit putrefactio ſpermatis vel grani, purique puncti vt in congelationem abeat, cauſatur, inſuper propter calorem ſui proprii corporis illum nutrire & creſcere facit, acciditque naturaliter, non ſolum per menſes verum per annos & viciſſitudinem temporum in omnibus tribus regnis. Quod in regno minerali & vegetabili artis abbreuiatio locum habet, idem non in animali eſt, in minerali ſolummodo hoc perficit, quoniam natura non poteſt, in cauſa eſt aër crudus, qui ſua violentia cuiuſuis corporis impleuit poros, non etiam in viſceribus, verum in ſuperficie terræ, vt ex hac præfatione multifariam conſtat. Dilucidius ſic intelligi poteſt, Elementa ſemen ſuum certanter inter ſe proiiciunt in terræ centrum, veluti renes in microcoſmo, centrum motu ſuo remittit in matricem, ſi pura matrix, purum dat fœtum & vice verſa, ſunt autem matrices innumerabiles, quot loca, tot matrices, vna purior altera, & ſic ferè in infinitum. In animalibus ſunt matrices hominum, equorum, canum, vaccarum, &c. In minerali & vegetabili ſunt mineralia, metalla, ſalia, &c.

Metalla ſic produci ſcias; quando Elementa quatuor, ſuas in terræ centrum proiiciunt virtutes, Archæus naturæ ſeruus deſtillando in ſublime ducit vel ſublimat, idque gratia caloris & motus

motus perpetui in terræ superficiem. In terra enim vtiq; sunt pori ac in microcosmo, & ventus destillando per terræ poros in aquam seu Mercurium fit resolubilis, ex qua res nascuntur omnes. Hic subsistendum paulisper, & audiendus Paracelsus tract. 1. de mineral. Mirabili, inquit, consilio DEVS constituit, vt prima materia naturæ esset aqua, mollis, lenis, potabilis: & tamen fœtus seu fructus ipsius durus est, vt metalla lapides, quibus nihil durius. Durissimum ergo ex mollissimo, ignis ex aqua oritur præter captum hominis. Cum vero elementum aquæ matrix sit mineralium præter captum, id non est naturæ, DEVS enim miram sobolem ex matre produxit. Contemplemini hominem à matre. Quilibet sui sensus & proprietatis est, non secundum corpus, sed secundum naturam. Ita & metalla omnia secundum corpus aqua sunt: secundum proprietatem autem sunt mineralia, lapides sunt marcasitæ, &c. *Et ibidem dicit:* Si ergo aqua est elementum, est matrix, est semen, est radix omnium mineralium. Archæus autem in ea est is, qui in natura omnia disponit & ordinat, vt quoduis ad vltimam suæ naturæ materiam perducatur. De natura sumit ea homo, & ducit ad vltimam materiam suam, hoc est, vbi natura desinit, ibi homo incipit. Et materia vltima naturæ est prima hominis, dissolutioque naturæ per artem facta est vltima materia hominis. Hactenus Paracelsus. Ex his sciant filii Philosophiæ ac doctrinæ, qui Archæus in opere naturæ præualeat, vnde intelligimus, metallorum sperma non esse spermate rerum omnium, intellige vaporem sublimatum humidum: Ideoque frustra quærunt Artistæ metallorum reductionem in materiam primam, quæ tantum vapor. *Heus quid Paracelsus eodem citato loco ait:* Placuit in principio DEO, vt vnum elementum faceret aquam, cui indidit vim generationis mineralium, vt ita subinde crescerent, & sic deinceps humanis accommodarent vsibus. Aquam, inquam, tali munere destinauit, vt matrix esset metallorum ac mineralium, licet illa aqua ipsis minimè similis sit. Qua ordinatione id discriminis & prudentiæ obseruauit, vt ex vno elemento fierent metalla, gemmæ, lapides & vniuersæ mineræ, item ligna, &c. Et licet fructus dissimilis sit suæ matri: sic tamen DEVS voluit, vt quoduis fieret secundum suam naturam. Aliud est

auis in aëre, aliud piscis in vnda. sic necesse est hominem fieri, quod non est. Quicquid in vltimam debet abire materiam, id necesse est aliud quid fieri à suo principio. Principium enim nulli prodest. Iam vero in aqua materia inest prima, vt ignis, sal & Mercurius, quæ diuersis aliquot constant naturis. Hæc omnia dependent à DEI potestate, qui suam voluntatem in his completam voluit, &c. Ad nostra: Hinc intelligere licet Philosophos non intellexisse illam primam materiam, sed secundam, de qua in sequentibus consiliis sapientum pluries perspicies, inprimis vero, si Bernhardum Treuisanum intellexeris, hic dilucidius quamuis ænigmaticè tibi explanabit, loquitur enim philosophicè, sed solummodo cum filiis doctrinæ. Dico tibi, materiam esse mollem, & vbicunque ante oculos, non indigens tot solutionibus, circulationibus ac calcinationibus, sed præcaueant artistæ à tot destillationum reiterationibus, in duro enim frustra quæritur, quod per se sat sufficienterque molle est. Filii artis hoc intelligere debent, ne syllabas pro sensu scriptorum capiant, sed vbi natura desinit, videlicet coram oculis nostris perfectis corporibus, ibi arte inchoandum primum, quod nostri operis erit initium capiendum: retrogrediamur porro ad materiam metallorum. Supra dictum est, res nasci ex aëre liquido vel vapore, quem elementa suo motu in terræ viscera stillant, hic postquam Archæo traditur, per poros ab eo sublimatur, vnicuique loco sua sagacitate tribuitur, sicque variorum locorum diuersitate, res nascuntur variæ. Verum sunt quidam in ea opinione, Saturni aliud esse semen, aliud auri, & sic etiam de reliquis metallis, sed nulla & vana sunt: Vnum est tantum semen Saturni, Lunæ, Martis, auri, &c. Loci diuersitas facit si rectè cupis instrui, & quam in Luna natura citius quam in Sole fuerit operata & desierit, & sic de reliquis: Quando enim vapor ille humidus ex centro terræ sublimatur, transit per loca sicca vel calida: si per loca pura & calida vapor transit, vbi parietibus sulphuris pinguedo adhæret, tum dictus vapor, quē Philosophi ipsorum Mercurium dicunt, applicat & accommodat sese, iungiturque illi pinguedini, quam secum in sublime trahit, & fit vnctuositas relicto nomine vaporis, accipit nomen pinguedinis, quæ postea veniens sublimando ad loca alia, quæ iam vapor antece-

antecedens purgauit, vbi est terra subtilis, pura & humida, impletur poros eius, & iungitur illi, & sic fit Sol: Si verò pinguedo illa venit ad loca impura, frigida, fit Saturnus: Si verò talis terra pura sit, & mixta sulphuri, fit Venus, &c. Quo enim magis depuratus & purus est locus, eò pulchriora euadunt & redduntur metalla, nam sciendum est, quod ille vapor continuè egreditur, ex centro ad superficiem, eundo purgat loca: Exinde fit, quod etiam hodierno die mineræ reperiantur in illis locis, vbi ante mille annos nullæ sunt repertæ, nam progressu suo semper subtiliat crudum impurum, purum successiuè secum trahens. Hæcque est reiteratio, & castæ naturæ circulatio, producendo enim tam diu sublimatur res nouas, donec locus optimè depuratus fuerit, quoque magis ac magis fit depuratio, eò nobiliores & præstantiores fructus in lucem producit, hyeme cum aër existit frigidus, terram arctissimè constringit, inde congelatur ille vnctuosus vapor, redeunte verò vere, vna cum terra & aqua commiscetur, & fit magnesia ad se trahendo, recipiens similem sibi aëris Mercurium, qui vitam impertit omnibus tribus Philosophorum positiuis, per radios Solis, Lunæ, ac stellarum, & sic gramen, flores, herbas, arbores, & similia profert. Natura enim, ne momentum vllum otiari potest! Quando vero metalla procreentur, id fit longa destillatione, quæ terram purgat, postea accessu pinguedinis ea generantur, & alio modo non proueniunt. Lapides etiam omnis generis eadem generantur materia, secundum puritatem locorum videlicet: A destillatione vaporis quatuor elementorum in terræ centrum, Archæus eum foras prosultare cogit & sublimat, hic per poros ad superficiem terræ impuritatem secum rapit, hunc sublimatum congelat aër, & quod congelauit aër crudus, creauit & posuit aër purus, fit enim ingressus aëris in aërem, sic etiam amborum coniunctio, sic natura naturam amplectatur, fiuntque petræ ac montes, secundum magnitudinem & diminutionem pororum, à maioribus terræ poris transit maior quantitas aquæ, & eo melior fit loci purgatio, per tale enim perspiraculum maior etiam permeat caliditas, eoque citius terræ fit depuratio, & consequenter iis in locis habilius est & commodius, vt nascantur metalla, teste ipsissima experientia, veluti

Generatio Solis, Saturni, & Veneris.

veluti enim aurum nullibi reperitur, nisi in montibus (& aquis, de quo alibi) quod in planitie nisi raro fieri nequit, talia enim loca sæpissimè humida, non quidem vapore, sed aqua elementali, quæ secum trahit & amplectitur cum vapore illo, ita vt tam facilè ab inuicem non fiat separatio. Digerens autem & conçoquens postea ignis solaris cœli, exinde Argillam efficit pinguem: In locis verò vaporosis & arenosis, secum non gerit pinguedinem, vel sulphur, ibi herbæ & gramina creantur. Reliquæ gemmæ eodem modo sic generantur, quando vapor naturæ per se ostendit ad sublimationem, non accedente pinguedine aut sulphure, cum autem peruenerit ad locum aquæ puræ salis, fiunt Adamantes, hoc vero in locis frigidissimis. Hinc scire est, spiritum aquæ facili motu caloris sublimari, econtra verò pinguedinem maiorem requiri calorem, inque locis calidis, & quamuis quod ex centro vno progreditur, leui congeletur frigore, & sic subsistat: sic & vapor ad loca debita ascendens congelatur in aqua limpida pura in lapides seu gemmas, idque granulatim. Colores gemmarum sic fiunt: Motu perpetuo sulphuris pinguedo abit in congelationem, postmodũ aquæ spiritus transeundo digerit, & purum reddit gratia salis, vsque dum colore rubeo vel albo digesto aut concocto colorem induat, qui postmodum color cum illo spiritu subtiliato ad meliora tendit, perque tot destillationes reiteratas cum spiritu sublimatur, interim spiritus potentiam habet intrare res imperfectas, sicque fit introductio coloris, qui postmodum ex parte iungitur aquæ illi congelatæ, impletque poros eius, fixaturque cum ea fixatione indissolubili atque inseparabili. Omnis aqua quæ est sine spiritu, congelatur calore, sin verò habet spiritus, congelatio fit à frigore, & qui scit congelare aquam calido, & spiritum cum ea iungere, certè rem inueniet millies pretiosiorem auro & omni re. (Si sapis, Philosophorum ex mente perpende hos libros, & alibi oculi aperientur). Porro artifex efficiat, vt spiritus ab aqua fiat separatio, mandeturque putredini, & apparebit granum, fœcibus iam dum reiectis reduc spiritum ex alto in aquam, vt inuicem coniungantur & fixentur, & si hanc coniunctionem simul probè obseruaueris, videbis generationem coniunctionis parturam ramum dissimilem forma parentibus.

Hæc

Hæc de generatione metallorum ac gemmarum, paucis de materia prima, secunda eius denique recapitulatione faciemus & instituemus verborum sensa. Duplicem dicunt Philosophi materiam primam, sine qua tamen duplicatione nullum metallum creari potis est: Principalior, quæ prima est, hanc Philosophi Mercurium nominarunt sapientum, & est humidum caliditate aëris permixtum: hic Mercurius radiis Solis & Lunæ gubernatur in mari Philosophico: Materia secunda est terræ caliditas sicca, quam Philosophi nuncuparunt sulphur, eamque maximè occultauerunt, sigilloque silentii insignitum, vt verò paulò lucidius de illa quid constet, explicabimus ex mente Philosophorum, & inprimis locatio nostra erit de pondere, omnia enim hoc ignorato destructa iacent, & inde etiam fit, vt ex bono semine fiat abortus. Nonnulli totam substantiam corporis pro materia seu semine recipiunt, alii particulam, & hi omnes à vero genuino tramite & via recedunt ac declinant. Nam si quis mulieris manum, & viri reciperet pedem, hisque vellet creare hominem, annon impossibile! imo sane. Scito ergo, in quolibet corpore corporato est centrum, vel locus adaptatus seminis vel spermatis punctum, & vt Philosophi volunt 8200. pars, vti etiam in grano tritici, & hoc sub dio aliter sese non habet: Nam totum corpus grani in semen non fit conuersum, sed est tantum scintillula in grano necessaria, quæ à suo corpore cortice obuoluto probè custoditur, vt ab omni excessiuo caloris & frigoris fiat securè præmunita: Hic si me & Philosophos intellexeris, tutus eris, non tantum ab illis, quos locus spermatis propter ignorantiam fugit, & totum granum in semen vt abeat cogere nituntur, verum etiam ab his omnibus, qui in vana & ne hili digna solutione metallorum versantur, metallaque per omnia in totum dissoluere falsò tendunt, vt postea & mutua illorum commixtione nouum inde creent, quid? metallum, si Diis placet. Ast vero hi, si ordinem & processum castissimæ naturæ considerare possent, toto cœlo viderent rem longè aliter esse constitutam, & à supremo Rectore ordinatam: Et hoc intelligito, ne vnicum quoddam metallum tam purum constat, quod suas non habeat impuritates, diuersimodè tamen

men apud quædam pauciores in aliis plures. Conſiderato naturæ puncto, ſufficiet noſſe Azothum & ignem, hoc tamen ſummè caueto, ne in metallis vulgi illud quæras, quo videlicet carent, punctum, nam aurum vulgi mortuum eſt, noſtrum viuit vnitum ſuo ſpiritu, hoc recipe. Metallorum vita eſt ignis (perinde ac hominis, Paracelſus de vita longa cap. 1.) dum adhuc in ſuis exiſtunt mineris, & mors eorum etiam per ignem fuſionis Philoſophica veritate conſtat. Repetitionis & memoriæ gratia ſuperaddo, Prima metallorum materia eſt cum aëre calido humiditas mixta, (vti ſupra) illa eſt in forma pinguis aquæ, rei vnicuique ſiue puræ ſiue impuræ adhærentis & conglutinantis, vna tamen in compage abundantior ac copioſior, quam in loco & regione altera, in cauſa eſt poroſitas terræ ampla & anguſta. In lucem aliquando Diana cum veſte incedit & prodit, idque in locis, vbi nullam habet impeditionem adhæreſcentiæ, & cognoſcitur, quia ex tribus primis eſſentialiter & ſubſtantialiter conſtat: In materia verò metallorum vnica tantum ſine coniunctione, excepta veſte, vel eius vmbratilis vmbra, nempe ſulphure, &c. Hæc dicta ſunt de prima materia, quomodo natura ſine ſemine res producat, ſeu qua via & modo natura ab elementis accipit materiam, ex qua ſemen ſibi ad res procreandas generat. Hinc annectemus de ſemine, & rebus ex ſemine generatis. Res omnis in ſuo ſemine, cuius eſt particeps, multiplicatur, non tamen abſque auxilio naturæ; eſt autem ipſiſſimum ſemen aliud nihil, quam congelatus ſeu coagulatus aër in aliquo corpore, ſeu humidus vapor, hic & niſi ſe à calido etiam vapore ſeſe reſolui permitteret, nullius vnquam foret vſui. Scientiæ verò Philoſophicæ inueſtigatores, non erant intenti in re perueſtiganda, vbi non inuenitur & ineſt ſemen; Eſt autem vti ex elementis productum & prolatum, triplex, ac conſiſtit in tribus vt dictum Regnis; Semen mineralium Philoſophis optimè cognitum, vegetabilium commune ac vulgare eſt, vt videre eſt in fructibus: animalium, imaginatione cognitu venit. In Regno vegetabili nobis oſtenditur, quod natura illud creet ex quatuor elementis, ibi videmus, hyemem eſſe cauſam putrefactionis. Hic enim ſpiritus in arboribus congelat, reſolutis vero calore Solis, in quo totalis eſſentia magnetica, omnis nimirum humidi-

miditatis attractiua, delitescit, natura caloris motu excitata, pellit subtilem aquæ vaporem ad excentrum vel circumferentiam, hinc pori arboris fiunt aperti, stillantur inde guttæ, purum ab impuro semper separando, quamuis interdum cum impuro purum congelatur, & dat flores, impurũ conuertitur in folia, spissum ac grossum abit in corticem, cortex arboris remanet fixus, folia decidunt frigore vel calore, ab obstructione pori eius, flores in tali calore congelantur, qualis est ipse calor, & adfert fructum ac semen: veluti enim pomum, in quo est sperma, ex quo non nascitur arbor, sed in illo spermate est semen vel granum intrinsecè, ex quo etiam absque spermate nascitur arbor, nam multiplicatio fit non in spermate, sed in semine; sic clara luce oculariter videmus, naturam ex quatuor elementis creare semen, ne nos in hoc frustra occupati essemus; iam enim creatum creatore amplius non indiget: dicemus nunc de semine minerali. Metallorum vel semen minerale natura in terræ visceribus creat, propterea tale semen in rerum natura quod sit, non creditur, quia inuisibile. Verum non est mirum, quin apud ignaros dubitatio coincidere possit, veruntamen id, quod præ oculis existit, ab illis percipi non potest, multò minus id, quod inuisibiliter est absconditũ; Hic verissimè coincidit Hermetis symbolum, quod superius non est, nisi vt istud quod est inferius, & vice versa, id quod nascitur supra, nascitur ex eodẽ fonte, sicut illud quod infra in terræ visceribus. Cæterũ quid prærogationis vegetabilia præ metallis habebunt, vt DEVS illis semen inderet, hæc vero seminis priuaret & excluderet? Annon metalla eiusdem dignitatis apud DEVM, cuius & arbores? Hic statuendum est, nihil nasci vel crescere sine semine, vbi enim nullum existit semen, terra est damnata ac mortua. Necesse itaque & summè necessarium constat, vt vel quatuor elementa creent metallorum semen, vel ea in lucem producant sine semine: si absque semine, tunc producuntur imperfecta, siquidem omne quod constat, sine semine imperfectum est, ratione compositi, & qui hanc indubitatæ veritati fidem non adhibet, indignus est, vt naturæ secreta perscrutetur, nullum enim in orbe natum existens, quod destitutum sit suo semine. Sed luce meridiana clarum est, semen metallorum verè & realiter ipsis esse inditum ac insitum,

hhh de eius

de eius generatione talis eſt locutio Philoſophorum. Quatuor Elementa in naturæ prima operatione ſtillant per Archæum miniſtrum naturæ, in centrum terræ aquæ ponderoſum vaporem, hic ſemen eſt metallorum, diciturque Mercurius propter eius fluxibilitatem, & vniuſcuiuſq; rei commixtionem & coniunctionem, non propter eſſentiam, ſed aſſimilatur ſulphuri, propter internum calorem, & poſt congelationem eſt humidum radicale. Et quamuis metallorum corpus ex Mercurio conſtet, & ſit procreatum, nõ tamen ſequetur, Mercurium vulgi eſſe ipſorum ſemẽ, quare? quia Mercurius Philoſophorum longe differt à Mercurio vulgi, hic habet ſemen, alter non: Illorum, qui ſic opinantur, errores, ex ſequenti iacebam exemplo. Manifeſtum imò manifeſtiſſimum eſt, homines habere ſemen, in quo ipſorum ſit & conſtet multiplicatio: corpus hominis Mercurius eſt, ſemẽ vero occultum delitеſcit in corpore, & corporis ratione quantitas in pondere exigua: qui igitur generare vult hominem, nõ Mercurium, qui corpus eſt, ſed ſemen aquę vaporem congelatum accipiet, & legitima vtetur methodo in transplãtatione hominis. In regeneratione metallorum à vulgarib⁹ chymicis minus ſiniſtrè proceditur, dum corpora metallica ſoluunt, corrodunt Mercurium, aurum, Lunam, Saturnũ, & cum rebus heterogeneis, aquis fortibus, ad artem non requiſitis, poſtea coniungunt ignorantes ex humano corpore diſſecto, inque ſcheladon redacto, non generari hominem, quia corporis corruptio & ſeminis deſtructio hoc pacto præceſſit. In mare & fœmina vnaquæque res multiplicatur, vt ſupra dictum. Ex diuiſione ſexus nihil procreatur vel producitur, verum formam nouam coniunctio illius profert & producit debita.

Ideoque ſemina & ſpermata, non vero corpora accipienda: & mas viuus, cum fœmina viua coniungenda ſunt ſimul, vt in ſe imaginentur ſperma, ad procreandum ſuæ naturæ fructum. Prima materia hominis terra eſt, hãc nemo mortalium facere poteſt, multo minus ex ea creare hominem, ſoli DEO hoc in poteſtate relinquimus, ſed è materia ſecunda, quæ iam creata eſt, facilè natura operante generabitur id, cuius formæ eſt ſemen, modo in debitum fuerit poſita locum: Artifex nil hic ſcit facere, niſi vt ſubtile à ſpiſſo ſciat ſeparare, & in vas debitum reponere. Hoc

etiam

etiam conſiderandum, prout res ſuam habet incipientiam, ita & finem, ex vno fiunt duo, ex duobus vnum, nō vero vlterius. DEVS eſt vnus, ex hoc vno DEI filius eſt genitus: Vnus dedit duo, duo dederunt vnum Spiritum Sanctum, ab vtroque procedentem, ſic factus eſt mundus, ſic eius erit finis. Quatuor priora conſidera puncta, & exactiſſimè, in illis habes Patrem, Patrem & Filium, vltimò Spiritum Sanctum, habes quatuor elementa, habes quatuor luminaria, duo cœleſtia, duo centralia: Nihil amplius eſt, fuit, & erit, quam in hac Figura patet. Dico tibi itaque verè, non creatur vnum ex vno, quia hoc ſolius DEI eſt proprium, ſufficiat te ex duobus vnum poſſe creare tibi vtile, & ſcias, ſperma eſſe multiplicatiuum, materiamque ſecundam non primam. Prima occultiſſima non perſpicua in natura vel elementis, ſecunda interdum filiis doctrinæ obuia eſt. Dicendum etiam aliquid eſt de materiæ ſecundæ virtute ac operatione. Supra dictum eſt, naturam eſſe diuiſam in tria Regna; inter quæ duo per ſe ſubſiſtere ſufficienter poſſunt, alterum per ſe minimè. Minerale per ſe ſubſiſtere poteſt, quam nullus in orbe eſſet homo, arbor, vel herba. Vegetabile itidem, etiamſi nullum metallum nec animal eſſet, perſtare poteſt, hæc duo ſunt ex vno & per vnum creata. Tertium verò ex his duobus vitam habet, & ſine illis eſſe non poteſt, attamen in nobilitate & præſtantia duo illa prædicta excellit, ſicuti etiam poſtremum eſt inter ea, iiſque dominatur, quia in trino virtus ipſa ſemper finitur, in binario vero multiplicatur. In Regno vegetabili materia prima herba vel arbor eſt, hanc tu creare non potes, quia natura ſolummodo hoc facit: In hoc Regno materia ſecunda eſt ſemen, quod vides, & in hoc multiplicatur herba vel arbor. In animali Regno beſtia vel homo eſt prima materia, quem tu eodem modo creare ignoras, ſed ſecundam materiam, vel ſperma tu noſti, in quo multiplicatur. In Regno minerali metallum creare neſcis, & ſi quis glorietur, mendaciſſimus eſt, natura hoc facit, & quamuis ſecundum Philoſophos primam haberes materiam, ſal videlicet centrale, ſine auro tamen impoſſibile tibi foret multiplicare: Filiis tantum doctrinæ metallorum ſemen eſt cognitum. Vegetabilium ſemina apparent extra renes, aër calidus eius eſt digeſtionis: Animalium ſemen apparet intus

 & extra,

& extra, digestionis eius renes viri sunt: In Mineralibus aqua est semen in centro cordis eorum & vitæ: Renes digestionis eius est ignis. Receptaculum seminis vegetabilis est terra: Receptaculum animalis seminis est matrix fœminæ: Receptaculum seminis aquæ mineralis est aër: Hæc sunt seminum receptacula, quæ corporum sunt congelationes: Ea est digestio quæ solutio: Ea putrefactio quæ destructio. Vniuscuiusque seminis virtus est, rei vnicuique se in suo Regno coniungere, quia subtile est, & nihil aliud nisi aër, qui in aqua coagulatur pinguedine: Cognoscitur autem, quia sese non miscet extra Regnum suum alicui rei, & non soluitur, sed congelatur, quia solutione non indiget, sed congelatione. Summe itaque necessarium est, vt corporum aperiantur pori, ad emissionem seminis, in cuius centro residet, quod est aër, illud quando in debitam sibi conuenientem peruenerit matricem, congelatur & congelat quod reperit purum, vel impurum puro mixtum, quamdiu in corpore semen est, corpus viuit, toto consumpto moritur corpus, omnia enim corpora post emissionem seminis debilia redduntur. Experientia testis est, homines venereos seu nimium indulgentes Veneri, debiliores fieri, ita si arbores nimios ferunt fructus, fiunt postea steriles. Semen vt antehac multoties relátum, res est inuisibilis, sed sperma est visibile, & ferè anima est, inque mortuis non inuenitur: Dupliciter autem elicitur, violenter & cum suauitate: Verum sciant filii artis in arboribus amputatis & truncis frustra id quæri, quod in viribus tantum inuenitur. Dictum hactenus est de natura, arte, corpore, semine ac spermate, item de generatione metallorum, gemmarum, de materia prima, de materia secunda, item & de virtute materiæ secundæ, consultum visum est etiam de commixtione metallorum inuicem loqui, & qualis inter se eorum sit correspondentia. Mulier non discrepat à viro, quia ex vno eodemque semine, & ex vna ambo nascuntur & proueniunt matrice, defectus autem nullus alius fuit, nisi digestio. Quanto enim purior matrix consistit in sanguine & sale, tanto purior etiam parit sobolem, videlicet ex eodem semine, Luna, cum Sole, & eadem matrice, causa verò fœmellæ est, quod matrix plus habuit de aqua, quam de digesto sanguine, secundum tempus Lunæ cœlestis. Pro maiori

intelle-

intellectu vt ſcias, quomodo metalla coeant, ad emittendum & recipiendum ſemen, cœlum ac Planetarum ſphæras intuito: in 12. noſtro conſilio vides Saturnum eſſe ſupremum, eique ſuccedere Iouem, huic Martem, inque medio Solem, quem ſequetur Venus, hanc Mercurius, vltimo loco Luna. Conſideretur iam quæſo, Planetarum vires non aſcendere, ſed deſcendere, deditque hoc ipſiſſima experientia, quod ex Venere nō fit Mars, verum ex Marte Venus, ſiquidem vna ſphæra inferior, ſic etiam Iupiter facilè tranſmutatur in Mercurium, quia ille Iupiter ſecundus à firmamento, & Mercurius ſecundus à terra, Saturnus primus è cœlo, Luna prima à terra, Sol omnibus ſe immiſcet, ſed nunquam per inferiores in meliorem & præſtantiorem reddit principem. Neq; etiam te latebit, quod magna ſit affinitas & correſpondentia inter Saturnum & Lunam, in quorum medio Sol eſt conſtitutus, veluti inter Iouem & Mercurium, in quorum medietate itidem Sol conſiſtit: ſic & eô planè modô inter Martem & Venerem, & hi duo Solem habent intermedium. Chymiſtæ Martē in Venerem tranſmutare norunt, nulla adhibita operatione Solis: Eodem modo & è Ioue Mercurium: Nonnulli è Saturno Lunam conficiunt, verū vt eſt certiſſimum, ſi Chymiſtæ hoc ſapientiſſimè perpenderent, his omnibus metallis Solem adminiſtrare naturam, tum ſanè rem inuenirent maximo theſauro pretioſiorem. Ideò dicitur & ignorari non debet, quæ metalla inuicem ſint coniungenda, & quorum natura naturæ correſpondeat: Hac de cauſa datur vnum metallum, quod illam potentiam habet, alia conſumendi, & eſt ferè vt aqua eorum ac penè mater: vnica tantum res, humidum primigenium, ſeu radicale, Solis videlicet & Lunæ ei reſiſtit, & per illud in meliorem redditur ſtatum: Verum ad aperiendos tibi oculos, ſcias eſſe & vocari Philoſophos chalybem, cum quo ſi aurum vndecies coire permittatur, ſemen emittere cogitur, debilitaturque ferè vſque ad mortem, ſic conceptum profert chalybs, filiumque generat patre clariorem, ſi poſtmodum legitima accedente artis methodo ſemen nati in ſuam aptiſſimam & conuenientem imponatur matricem, purificat illam & facit milleſies aptiorem ad pariendum fructus optimos. Verum & alius adhuc reſtat chalybs, qui in virtute huic aſſimilatur, per ſe à natura creatus, qui è radiis

 Sola-

Solaribus mirabili vi & virtute, illud ſcit elicere & proferrê, quot tot homines quærere intenderunt, & in hoc inchoatio & principium operis noſtri Philoſophicum eſt. Præterea ſi quis ex his iam prolatis veritatem in dubium reuocet, copioſa Philoſophorũ antiquiſſimorum ratione & experientia verificata inter noſtra appoſita conſilia, ſcripta euoluat, quibus vt fide dignis, in ſua arte fides non eſt deroganda, qui verò illis fidem non habet, contra negantem principia tunc non eſſe diſputandum, ſcimus: Surdis enim ac mutis nulla eſt loquela. Pauca adhuc de his perueſtiganda cenſemus, quæro ex te, an tu vel ille ſcias, quam prærogatiuam in hoc mundo res omnes habeant, præ vel exceptis metallis? cur ſola hæc per denegationem ſeminis à ſummi omnipotentis creatoris multiplicationis benedictione excludetur & carere debet? immeritò ſanè, Lyncæus hic nebuloſis perſpicit oculis, aut planè habet nullos, verum & antiquum dicterium eſt, ars non habet oſorem, niſi ignorantem: ſacræ literæ affirmant, omnibus rebus creatis ſtatim ab initio, à condita vniuerſitate mundi inditam & impertitã fuiſſe gratiam benedictionis; ſed quid, ſi filii ſcientiæ & Philoſophorum palatui ſyncero ac pio, non omnibus ad ſaporem: præterea vero ſi ſemen habent, vt omnia creſcentia & creata, quis inter fatuos non credat, in ſuo ipſiſſimo proprio ſemine poſſe inſtitui ad multiplicationem? An non natura vera eſt, itemq; vna, ita & Chymia vera eſt, item & ars vna ac vera, ſed rarò verus artifex, & multi artifices. Quando natura res creat mediantibus elementis, generatur ex DEI nutu, velle & omnipotentia, & quidem ex materia prima, quam ſolus ille Dominus dominantium, prout & omnia ſapientiſſima ſua ſcientia nobis contegit: Naturæ verò ſecundum ſuum velle, dedit res creare & multiplicare ex ſecunda materia, hanc Philoſophi Dei miracula piè inquirentes ſciunt ac tenent. Quodlibet elementum in ſua eſt ſphæra, & tamen vnum ab altero eſſe non poteſt, vt vides ex titulo horum librorum, vnum ex alio viuit, & tamen coniuncta non conueniunt, verum aqua omnium elementorum eſt dignior, quia eſt mater rerum omnium, ſuper hanc ſpiri-

Omnium fructuum mineralium primæ materiæ in aqua ſunt conditæ, Paracelſus de Mineral. tractat. 1.

Ibidem etiam terminus aquæ mors mineralium.

Item libr. 4. tractat. 1. dicit, Aqua eſt ſemen Yle.

spiritus ignis, causante igne aqua fit prima materia; videlicet certatione inuicem, sic generantur venti, vapores apti, vt per aërē crudum cum terra congelentur, qui ab initio seorsim ab illo fuit separatus, hocque sine cessatione motu fit perpetuo, ignis enim siue calor aliter non excitatur nisi motu, quod facilime videre est apud fabrum ferrarium, limaturam à ferro comminuendo conficere, quod eatenus vehementiori motu incalescit, ac si igne incanduisset. Causa caloris est motus, calor mouet aquam, aquæ motus causat aërem omnium viuentium vitam. Supra sufficienter dictum est, quomodo res crescant, videlicet ex aqua, nam ex illius vapore subtiliori, res subtiles ac leues oriuntur ac proueniunt, ex oleo vero eiusdem, res graues ac maioris pretii, ex sale autem res prioribus longè pulchriores, vti diximus de generatione gemmarum. Quando autem vis vt natura in sublimiorem euehatur actū gradum vel statum, soluito corpus vtrumuis, illudque quod naturæ accessit heterogeneum ex terra damnata, segrega, purifica, coniunctio fiat puriorum cum puris, coctorum coctis, crudorum crudis, secundum pondus autem naturæ, non verò materiæ. Sal enim centrale de terra non plus accipit, nisi in quantum habeat opus, siue pura siue impura sit. Pinguedo verò aquæ longè aliter se habet, nunquam enim habetur pura, quapropter scias, artem per duplicem calorem illam purgare, postmodum verò rursus in vnum coniungere.

In his iam hactenus dictis, tota magisterii veritas Philosophiæ filiis est aperta tradita, vtilissimum vero ac consultum ducicimus, vt antequam ad ipsa variorum Philosophorum scripta & consilia accedamus, prius de Philosophorum quibusdam nominibus & patriis peroremus, exordiumque consiliorum nostrorum sumamus.

Antiquissimum inter Philosophos, sapientiss. huius magisterii dicunt esse *Hermetem Trismegistum Ægyptium*, à Græcis ita nūcupatū, quod quasi Dei interpretē egerit apud homines: TRISMEGISTVM verò, quia & Philosophus, & Sacerdos, & Rex maximus fuerit, primusque inuentor & institutor legum Ægyptiorum, vnde consultor Isidi relictus dicitur ab Osiride in Indias expeditionem suscepturo: Sed alii, inter quos *Suidas* est, potius eum

eum TRISMEGISTVM dictum volunt, quia primus ex DEI OPT. MAX. reuelatione *Mysterium Trinitatis Diuinæ* inter Ethnicos tam clarè tradidit, vt clarius alicubi inueniatur: Verba *Suidæ* citantia de *Hermete* talia sunt: *Fuit lumen intelligens*, ante lumen intelligens, & fuit semper *mens mentis* lucida: Et nihil aliud fuit huius *veritas* & *Spiritus* omnia continens: Extra hunc nō est DEVS, non Angelus, non essentia vlla alia: Omnium enim DOMINVS est, & PATER, & DEVS, omnia sub ipso & in ipso sunt. Obtestor te cœlum magni DEI sapiens opus, obtestor te VOCEM PATRIS, quam locutus est primum, cum omnem mundū formauit, obtestor te per VNIGENITVM SERMONEM & PATREM omnia continentem, propitius, propitius mihi esto: Hymnos conscripsit miræ pietatis plenos, quos audiemus in consilio 26. Vbi & simul eius *Tabula Smaragdina* demonstratur, profunda sapientia plenissimè referta: vixisse referunt ipsum circiter annum mundi 1956. hoc est à diluuio 300. ante natum CHRISTVM 2007. Vnde Abrahami (qui Pharaoni cuidam in Ægypto adfuit) euocationem ex Charam vrbe Mesopotamiæ 44. ferè annis antecessit; Hoc autem tempus coincidit cum ea ætate, qua Oceanus, Osiris & Isis Dii Ægyptii primi (licet fabulosè) regnasse præsupponūtur, nempe ante dynastiam Ægyptiorum, qua pastores regno præesse inceperunt, secundum Eusebii traditionem, anno mundi 2139. *Abrahamum à Chaldæis* per traditionem patrum diuersas hominique vtilissimas artes accepisse fertur, inter quas rerum naturalium scientia & Astrologica fuit doctrina, cuius arcana non vulgaria absque dubio Regem Ægyptium Pharaonem docuit, cum ipsi adfuit: Nec verò credibile est, Ægyptios ex se tot artes, quibus post celeberrimi fuerunt, primos inuenisse, sed vel Hermetem vel eius prædecessores à Chaldæis, ipsisque senioribus *à Sem filio Nohæ* descendentibus, quasi per manus traditas accepisse: Magia enim naturali excelluerunt non solum Babylonii, verum & Chaldæi; ac Magi antiquiores fuerunt Ægyptiis sapientibus, *teste Aristot. libr. 1. de Philosophia.*

Serenus Abbas apud Cassianum collat. 8. cap. 22. dicit: Doctrinam à DEO de cœlestibus & sublunaribus rebus *Adamum* communicasse filio suo *Seth* (quæ erat vera Theologia, Astronomia, Physica &

ca, & cognitio omnium rerum proprietatum & naturarum,) qui eam conseruauit incorruptam, donec filii DEI (vt ait sacra scriptura) mixti sunt cum filiabus hominũ, hoc est, cum posteris Cain. Tunc ex iis orta propago sacrilega, quæ iam à DEO defecerat, instinctu Dæmonum salubrem hanc doctrinam in superstitiones Magicas, & artes noxias conuertit, successuque temporis vsque adeò accreuit in peius, vt omnis scopus huius artis (Magiæ scilicet naturalis) remotissimus esset à cultu diuino. Cham autem, (qui Zoroastres Bractianorum Rex creditur) cum patre Noa & fratribus diluuio seruatus, ante inundationem Magiæ artem, & septem alias liberales artes quatuordecim columnis inscripsit, septem æneis, & septem lateritiis, contra duplex Orbis excidium, quod præuiderat, vnum per aquas, alterum per ignem, atque ita semineam tam malarum quam bonarum scientiarum transmisit ad posteros. Zoroaster, vt tradit author scholasticæ historiæ, scripsit vicies centum millia versuum, in quos Hermippus commentatus est, at quos Ninus maiori ex parte combussit, vtpote de Magica illicita scriptos: sic Magicas artes tam illicitas, quam licitas, quoque ante diluuium viguisse, idem Serenus Abbas antedicto loco citatur. Vnde percipitur Ægyptios, qui gloriantur sese per 20. millia annorum Astronomiæ notitiam habuisse, maximè falli suis persuasionibus, cum primitus eam ab Abrahamo, aut Nohæ nepotibus, vt fortè plerasque alias artes sub Magia naturali seu Physica comprehensas, acceperint. Bernhardus Comes vir grauis ex aliorum cõiecturis Hermetem coæuum Mosi & Aaroni facit, dum inquit: Vixisse fertur ante legem & post, quo tempore multi sapientes viri vixerunt. Verum nos Hermetem his longè antiquiorem statuimus: Quia Mosis æuo Ægyptus iamdiu floruerat his artibus, quod patet ex diuitiis & Regum luxuria, qui iam ante Pyramides extruxerant, aliaque opera stupenda perfecerant, ad quæ Israelitarum seruili opera vtebantur, vt notum est ex sacra historia. Ad hæc *Apim, Osirim, Isim & reliqua numina tunc ante multa secula coluerant*: Vnde in absentia Mosis Israelitæ, cum in deserto degerent, ad hunc Apidis colendi ritum, quem in Ægypto viderant & obseruauerant, Aaronis concessu reuertebantur, facto idolo aurei vituli seu Apidis, (quod in lingua Ægyptiaca

 signi-

ſignificat bouem) quod inde Moſes reuerſus ex monte Sinai confregit, & in cineres combuſſit, quos Iſraëlitico populo in potu bibendos propinauit. Apertum ſanè conſtat cultum Ægyptiorum ſacrorum cum arte chymica, quæ in templo Vulcani (ab Apis alebatur in aureis cubilibus) exercebatur, ſemper coniunctum fuiſſe, imo in eius artis occultiſſimæ gratiam introductum, inde patet quod cauſa, vtpote Chemiæ tractatio, & hinc proueniens medicina arcaniſſima, prior fuerit ſuo effectu ſeu conſequente, hoc eſt, religione ac operibus Ægyptiis hinc dependentibus. Hermetem libros cõſcripſiſſe quamplurimos, Iamblichus in libro ſuo de Myſteriis recenſet, vbi columnarum Mercurii mentionem facit hunc in modum: Principia quidem tota vniuerſaliavè, vt narrat Seleucus, Mercurius ipſe tradit viginti millibus voluminibus, vel ſicut Meneteus recenſet, tradidit voluminibus triginta millibus, itemque ſex millibus & quingentis, atque viginti quinque, & in eis perfectè omnia demonſtrauit. *Idem dicit*: Mercurium de Diis æthereis, Empyræis & cœleſtibus ſcripſiſſe, ac de Empyræis libros centum, totidemque de Æthereis, mille de cœleſtibus compoſuiſſe: *quorum permultos in Græcum ſermonem translatos tradit his verbis*: Qui enim libri ſub Mercurii titulo circumferuntur, opiniones Mercuriales continent, etſi ſæpè Philoſophorum Græcorum ſtylo loquuntur, ſunt enim ex lingua Ægyptia in Græcam translati à viris Philoſophiæ non imperitis. Incredibile verò & ſupra omnẽ fidem poſitum videri poſſit, ab vno homine tot ſcripta edita eſſe, quæ vel ſola toti mundo in Philoſophicis ſufficerent: ſed conſiderandum eſt, virum illum omnibus numeris abſolutiſſimum hæc velut oris ſui ſacrificia DEO creatori conſecrâſſe, Hymnis & laudibus diuinis innumeris repleta, eumque abſque dubio de ſingulis creatis ſingulos libros, tanquam vniuerſi paginas, conſcripſiſſe. Ex libris eius pauciſſimi adhuc ſuperſunt, & ad noſtram ætatem peruenerunt, nempe *Pimander*, *Aſclepius*, *Tractatus 7. capitulorum*, *& Tabula vocata Smaragdina*: *Aſclepium Aſclepius ante ſeſqui mille annos, & amplius, Latinum reddidit, Pimandrum Marſilius Ficinus, &c.* Sunt nonnulli, qui Triſmegiſti vitam aut ſcripta euoluunt, Chymiæ tamen nullam faciunt mentionem, omniaq; ad aliam intentionem interpretantur: attamen ſatis patet, eum veræ Chymiæ

Prin-

Principem fuisse, si non primum inuentorem, tamen instauratorem, secundum quam Regnum Ægypti reformauit, & nouas leges instituit. In Asclepio chymicorum Deorum, hoc est, terrenorum, post cœlestium considerationem, mentionem facit, prout manifestum, si paulò acutius introspiciatur: vbi cap.8. causam exponit, cur solis hominibus intelligentiam & disciplinam suam *Diuinitas* sit impartiri dignata, &c. Summatim & breuibus hæc de Hermete concludimus: *Ethnicus quamuis fuit AEgyptius in tenebris gentium educatus, eius ex scriptis tamen apparet, illum à DEO singulariter illuminatum fuisse, vt illa prophetico spiritu seu instinctu diuino de DEO VNO, hominum, Angelorum & omnium creatore, Patre, Logo & Spiritu æterno, aperteque de Filio scripserit.* Antiqui Ethnici & Ægyptii illum non solum viuum summa reuerentia cultuque ipsum affecerunt, verum & *Theut*, quasi diuino Mercurii nomine appellarunt, etiam post mortem in eius honorem ciuitatem condiderunt *Hermopolim*, & primum anni mensem, qui apud Ægyptios September est, denominauerunt, hinc inde & hodierno die à Philosophis multis nuncupatur Mercurius Trismegistus, &c. Longè ac latius foret, si illa omnia, quæ adhuc de Hermete essent referenda, allegarentur, verum ad alios Philosophos nos remittimus, nosq; ad reliquos chymiæ verę sapientes conuertimus, & inprimis ad Hermetis congentiles Ægyptios: huic *Turba Philosophorum attestante* sequitur *Mena*, Rex Ægypti, qui leges quasdam, Mercurii præcepto tanquam magnorum bonorum causam futuras, promulgauit.

Tertius est *Busiris*, qui Heliopolim, Solis vrbem, seu Thebas Ægypti condidit, quæ quanta fuerit & quam mirifica, videatur Theodorus Siculus: Condidit & Busirim, & in ea magnum Isidis templum.

Quartus est *Simandius*: Cuius epitaphium; Rex Regum Simandius sum, Si quis qualis fuerim, & vbi iaceam, nosse velit, meorum aliquid operum exuperet.

Quintus *Sesostris* est: Hic Memphi in Vulcani templo statuas sumptuosissimas posuit, suam & vxoris vnius lapidis, altitudine cubitorum triginta, Filiorum vero viginti. Cuius patri post natum Sosostrem in somnis Vulcanum prædixisse scribunt, infanté genitum toto orbi imperaturum: Vbi notandum, ab omnibus despe-

ctum & deiectum Vulcanum hic in Ægypto maximũ esse Deum, (scilicet Chymicæum) oracula reddere, admirandi artificii templum habere: at cur hoc, non vt coquerent cibos, sed medicinas corpori humano, æque, vt illos, necessarias. Quatuor Regibus ante currum vice equorum iunctis dicitur in summis festis vsus, dum in Vulcani templum tenderet.

Sextus dicitur *Miris*, qui Labyrinthum condidit.

Septimus, *Chemnis*, qui Pyramidem maximam exstruxit.

Octauus, *Amasis*, qui secundam, sub quo Phœnix in Ægyptum rediit.

Nonus, *Sethon*, qui & Rex & *Vulcani sacerdos* simul extitit, de quibus summis muniis, quomodo conueniant, iudicent alii: Non absque dubio *Sethon Vulcano* litauit, tanquam inter Deos vltimo, sed primario, *qui nempe Mercurium* erudierat, vt *Mercurius* leges populo præscriberet, ex *Isidis* decreto: anno mundi 3228.

Decimus dictus *Adfar Alexandrinus*, qui Morienum artem docuit.

Vndecimus est *Calid Rex AEgypti Saracenus*, qui à Morieno doctus est, anno Christi 703. Nunc ad Ægyptiorum colonias.

Inter Fratres huius sapientiæ nonnullus syncerus Philosophus de Ægyptiorum coloniis Chymicis sic refert: A variis gentibus Colonię in diuersas orbis partes sunt sæpissimè ductæ, propter certas causas vulgo notas & politicas: At nos suspicamur præter has, Ægyptiorum quosdã quasi priuatos homines relicta patria in alias regiones longinquas migrasse, ibique ciuitatem vel regnum suis sumptibus instituisse; & eiusmodi plerumque fuisse ex sacerdotibus oriundos, propter opera hyeroglyphica ab ipsis in Deorum aut sui honorem posita, artis illius Chymicæ, quæ in *Vulcani* templo, *Memphi* honorata & tractata fuit, non inexpertos: Ex his *Phœnices* aut eorum Principes esse primarios, iam ante alibi demõstrauimus: *Cadmi* fratrem *Phœnicem*, sororem *Europam*, Patrem *Agenorem*, auum *Belum* fuisse tradunt: *Cadmum* verò à patre emissum ad sororem (quam *Iupiter* sub forma bouis in terræ partem iam inde dictam *Europam* comportarat) quærendam, condidisse *Thebas* in *Bœotia* ad fontem, vbi socii eius à Dracone horribili alii post alios interempti essent: At hic *Typhonis* & *Echidnæ* filius, à *Cadmo* tru-

cidatus

cidatus est, eiusque dentes pro seminio terræ inspersi, mox protulerunt *Terrigenas* armatos in *Cadmum* irruentes, quorum vnum cum lapide percussisset, aliis inde ciuile bellum mouentibus, sibique mutuas manus inferentibus, ad vnum omnes cæsi & extincti sunt: Hanc esse allegoriam, & non historiam, nemo non videt: *Cadmum fuisse virum artis auri metallorumq; fusionis peritum*, apertè tradunt: quæ nihil aliud est, quam Chemiæ descriptio, qua *Cadmus* valdè excelluit, & ex patria institutione, immensas diuitias comparauit: *Thebas* in *Bœotia* ex bouis quasi indicatione condidit, iam amissis sociis, nempe à Dracone deuoratis: Quæ omnia modũ artificii, quod calluit, demonstrant; Quis sit Draco ille *Typhonis & Echidnæ filius*, quid per dentes ipsi extractos & seminatos, indeq; armatam virorum repentinam segetem exortam intelligatur, alibi declarabitur. Quod *Europa* eius soror à *Ioue* in taurum conuerso auecta sit, eiusdem generis est fictio, vt ibidem patet: Eius filia *Semele* ex *Ioue Dionysium* fingitur peperisse: Authore *Orpheo*, at *Iouis* fulmine matre combusto, ipsum *Iouem* suo femori immaturum inseruisse fœtum ad maturitatem vsque, qui post *Bimater* dictus: vt sub *Bacchi* seu Dionysii fabula retulimus: De *Cadmi* nuptiis cum Harmonia Martis & Veneris filia celebratis, quibus omnes Dii sua dona contulerunt, non iniuria multa scribunt: At quod tandem cum *vxore in serpentem mutatus sit, id Cadmeæ* infelicitati imputant. Sed nos scimus ita rationem suadere, vt ex duobus matrimonio vero coniunctis genuinum fiat *Mercuriale* & igne currens, serpentis instar: Notatu dignissimum est, quod in insula *Rhodo* sacerdotes, qui præessent sacris, instituerit & reliquerit, ibiq; *Mineruam Lyndiam* donis ornarit, inter quæ *antiqui operis olla fuit ærea*, hisce Phœniceis literis inscripta, TERRA RHODVS A SERPENTIBVS VASTABITVR: quæ verba merè sunt Chymica, licet nec ab historia aliena. Fratrem *Cadmi Phœnicem*, apud *Phœnices* ab eo sic denominatos, regnasse tradunt, quos primos nauigiis exteras petiuisse oras Hispaniæ, aliarumq; Regionum, vt mineras auri scrutarentur & colligerent, inquilinis adhuc non cognitas aut æstimatas, ex historiarũ monumentis patet: Post hunc *Tyrii Principes* arte Chymica celeberrimi fuerunt, contra quos Ezechielis comminatio grauissima extet, dum sub persona DEI diceret ad eos: MVLTIPLI-

CAVI IIS ARGENTVM, ET IPSI FECERVNT IDOLO SVO AVRVM: In cuius Prophetæ explicatione *Rabbini* apud Iudæos testantur, *Principem Tyrii Chymiam exercuisse, ideoq; Prophetã illi exprobrare, quod eius artis fiducia Deus sibi esse videretur.* Nã Propheta, vt ipsi aiunt, narrat, *quod aurum & argentum, quod in suis thesauris haberet, non è terra effodisset, non à subditis exegisset, nec hostibus eripuisset, sed sibi ipse fecisset, hac scilicet arte fretus, ideoq; Daniele sapientiorem esse, & omnia secreta naturæ perlustrasse.* Et *Phœnicia* quoq; *Beli* filia *Dido* in Lybiam seu Africæ oram maritimam nauigasse traditur, ibique Carthaginem condidisse, Regnumq; nouum erexisse, cui fabulas Poëtæ aspergunt. *De Colchis Ammianus* narrat, lib. 22. *quod sint antiqua AEgyptiorum soboles, Diodorus eos AEgyptiorum Colonias* vocat, qui in Ponto habitant, fodinas metallorum secuti: hinc aurea illa allegoria de Aureo vellere Cochis asscripa est eam ob causam, quod illa regio metallis & illis mineris abundauit, quæ ad Chemiæ artẽ requiruntur: *Solis* filius in Luco *Martis* pellem ouillam à Mercurio deauratam exposuit variis artificibus, quã tandem *Iason*, idest, Medicus subtili stratagemate, ex *Medea*, hoc est, rationis Theoreticæ consilio, obtinuit: Primo *Draco* dentibus spoliandus erat (qui sunt materia artis purificata) per offam soporiferam, quæ satis nota est herba colligenda Sole ingrediente in Capricornum, cum eo tempore radix eius sit maximè efficax: Secundo hi dentes in terram propriam spargendi sunt, quæ terra Aquario sit subiecta, hoc est, aquosa, vel aquis abundans: Tertiò Tauris terra subuertenda, & supra semini spargenda. Hinc tumultus bellicus virorum mox crescentium, & per se pereuntium, atq; hic est meta pellis aureæ obtinente. Si qui hæc ad alia exponãt, quam natura rei & circumstantiæ admittunt, eos *nodum in scirpo quærere* sinimus, & ex aperta veritate sibi, nescio quas fabulas fingere. Phrygiam quoq; metalliferam fuisse, & Poëtarum carminibus celebratam, constat ex Troiæ deuastatione; *Ganymedis* raptus, & *Midæ* votum conuincunt (qui ambo Phryges fuerunt) artis Chymicæ scientiam hisce locis non fuisse omninò ignotam: hinc fingitur *Iupiter Ganymedem* sub forma aquilæ subuehere in cœlũ: & *Midas*, quicquid contigerit, voto obtinuisse, vt id in aurum verteretur, nempe ex indulgentia Bacchi, Dei Chymici, quem hospitio excepisset.

Diodo-

Diodorus Siculus Danaum quoq; Ægyptium fuisse narrat, qui cum filiabus profectus in *Græciam, Argos*, antiquissimam ciuitatem, condiderit: Sic *Belum* tradit in Babyloniam colonos traduxisse, ibique sacerdotes, quos *Babylonii Chaldæos* vocant, more Ægyptiorum astra obseruantes, Physicos & Astrologiæ deditos, instituisse; Hos autem duos Chymicos fuisse constat ex *Belidibus*, aliisq; allegoriis, nec non ex monumentis in eorum honorem erectis, quæ suo videantur loco: *Dipedes* quoq; *Atheniensis Menethei* pater Ægyptius origine, Atheniensium ciuis, & post Rex factus est, cui diuitiæ, potentiam & authoritatem, hæ regnum conciliarunt; similiter & *Erichtheus* genere fuit Ægyptius, qui, vt vulgo creditur, propter frumentum ex *AEgypto Atheniensibus* allatum, Regnum apud eosdem obtinuit: hic Rex factus mysteria *Cereris Eleusinæ* ab *AEgyptiis* translata instituit. *Eumolpides* insuper, vt *Diodorus* ait, ab *AEgyptiis* sacerdotibus traducti sunt, *Eleusiniis* præfecti. Hinc *Athenienses* soli ex Græcis per Isidem iurare, forma moribusq; Ægyptiis similes eorũ, quam plurima affectare, eodem teste perhibentur. Sciendum etiam est, quod Sphyngum simulacra ad altaris angulos addebant, quæ abstrusarum rerum sacratarum recõditam & profundã scientiam denotabant. Vt enim Sphynx ænigmata Thebanis proposuisse narratur omnibus ferè inexplorata, sic hoc loco arcanam artis Chymicæ, sacræ habitæ, cognitionem significat. *Circa annum Christi 60. Nerone Apollonius Tyanæus*, Philosophus admirabilis tàm vitæ quam doctrinæ; postquam ex Indica peregrinatione fuisset reuersus, ad Gymnosophistas Æthiopas transiit; (inter quos tum temporis collegium Philosophiæ Magicæ floruit) qui ex Ægypto profectus ad *Memnonis* regionem, perlustrato *Memnonis templo*, camelis vectus in Æthiopam penetrauit. *Erat inter Gymnosophistas Nilus quidam vir grauis & prudens, cuius consilio atque hortatu reliqui sapientes Apollonium* (qui illis susceptus inuidia Euphratis iam ante factus fuerat) admiserunt. Venit igitur in eminentiorẽ collem, vbi *Thespion Gymnosophistarũ natu senior* præsidebat, sedẽs *sub vlmo arbore, quæ (arbor)* voce tenui & articula salutauit *Apolloniũ* proprio nomine: Tum communicatis inter se per aliquot dies collocutionibus, multa vtrinque disputarunt, *de rerum naturæ, de sacris & Magia: Nilus in Apollonii* sententiam desiuit, relictoq; Gymnosophistarũ colle-

gio

gio illum postea secutus est. *Philostratus & Fulgosius lib. 8. cap. 11.* narrant, *Apollonium* adfirmasse, quod viderit in *AEthiopia Gymnosophistas*, qui effecissent arbores loquentes. Sic & *Volaterranus libr. 13. c. 8.* recenset, quod *Thespion* præceperit arbori, vt *Apollonium* salutaret, quod inclinato præstitit cacumine, voce distincta, sed gracili & fœminea. Tantum de *Gymnosophistis*: qui cum Chymia rerum naturalium scientiam, seu Magiam naturalem exercuerunt: Quod verò ad supernaturalia quoque, vti sunt vocales reddere arbores, diaboli opera declinauerint, id non est mirum, cum Ethnici fuerint, nec perfectam Dei veri *cognitionem habuerint*. Constat item & ex antiquorum relationibus, quod Magi apud Persas hanc artem chymicam pro sapientia & rerum naturalium perfectissima cognitione habuerint: *Cicero testatur lib. de Diuinatione, quod nemo apud Persas ad Regni moderamen admitteretur, qui artem Magicam non didicisset. Et Posidonius ex Strabone refert, apud Parthos consilium esse duplex, vnum Nobilium, alterum Magorum, & ex vtroque Reges eligi solitos. Cælius Rhod. l. 9. cap. 23. Plinius lib. 30. vult Osthanem, qui Xerxem ad bellum contra Græcos comitatus est, primo in Græciam attulisse Magiæ cognitionem, vbi ait: Osthanes ad rabiem, non auiditate modo scientiæ eius Græcorum populos egit. Certè Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discendā nauigauere, exiliis verius quam peregrinationibus susceptis.* Hanc reuersi prædicauere, *hanc in arcanis habuere. Et paulò post: Non leuem & Alexandri Magni temporibus auctoritatē addidit professioni secundus Osthanes comitatu eius exornatus. Osthanem apud Persas scripsisse quoq; Chymica, memorat. De vera Magia naturali, eius virtute, compositione & effectibus tractat Aristoteles lib. de admirandis aud. Plinius l. 30. c. 1. 2. 3. Proclus lib. de sacrificio & Magia. Augustin. l. 2. de ciuit. Dei, c. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. mineral. cap. 1. 2. & 17. Francosterius lib. de Sympathia. Ficinus libr. 4. Theologiæ Platonis cap. 1. Cardanus libr. de subtilitate. Baptista Porta, & alij.* Ad Magiam hanc naturalem referuntur scientia Mathematica, Physica & Medicina. Chymiam complectitur Physica, quæ cum Medicina laudanda venit, quia rerum naturalium arcana docet, ex iisque elicit remedia ad conseruationem vitæ mortalium pertinentium infinita, ac vt munera Dei non contemnenda. Verum si hodierno die ipsissima in abusu magno non esset posita, à magnis tum piis atq; doctissimis viris improbaretur. Quando verò rarissimè id accidit, vt na-

vt naturæ secreta absque communicatione Dæmoniorum, aërisq; geniorum tractentur, hac enim curiosa rerum abstrusarum indagatione homines deceptos adducunt ita consequenter, & ad res malas peruestigandas, ad vaticinia, responsa danda de futuris ad curationem morborum per incantationes, ligaturas, characteres, & verba monstrosa à dæmonibus indicata. Hinc Magiam non dicimus prænecessariam, aut vtilem humano generi, imò & veris Christianis non temerè indicitur vicandam & detestandam. Philo lib. 2. asserit: Deprauata & adulterata est vera Magia, & ex eius corruptione descenderunt, quas proprio vocabulo malas artes dicimus, Circulatorum, Ariolorumq; studia, mulierũ, nequissimorumque mancipiorum expiationes & lustrationes, profitentium mutationes amoris in odium, aut ex diuerso odio in amorem, per quasdam passiones amatorias & incantamenta idonea. Atque his dolis circumueniunt homines & ingentium malorum, atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modo hominibus aut familiis, sed ciuitatibus, regnis & prouinciis. Quamobrẽ huiusmodi artes merito lege Mosaica grauissimis propositis pœnis prohibentur. Plinius libr. 30. cap. 1. affirmat, Magiam primò à Medicina fuisse natam, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sapientioremque, quam Medicinam: ita blandissimis desideratissimisque addidisse vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus. Atq; vt hoc quoq; suggesserit, miscuisse artes Mathematicas, nullo nõ auido futura de sese sciendi, atq; ea à cœlo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantũ fastigii adoleuit, vt hodiè etiam in magna parte gentium præualeat, & in oriente Regum Regibus imperet. Verum quo quæ res pretiosior & vtilior in vero suo vsu, eò pernitiosior & futilior in abusu. Nec nos dubitamus, Chymiam sub hac rerum tractatione naturalium fuisse præcipuam, sine qua illa non fuisset perfecta, imo nihili æstimata. Authoritatem enim & neruos sapientiæ ministrat, & quæ verbosa saltem iactantia sine effectu videretur, & quæ aliorum auxiliis & stipendiis potius egeret, quam quod aliis succurrere posset. Hic pro meliori intellectu paucis ex mente antiquorum syncerè philosophantium Magiam ex distinctione & definitione dilucidius perlustrabimus.

Nomen Magię, Persico idiomate, tantum exprimit sapientiam, & apicem perfectioris Philosophiæ: Nam iidem sunt Magi apud Persas, ac apud Gręcos Philosophi: apud Indos Brachmates & Gymnosophistæ: apud Gallos Druydæ, Bardi & Semnothei: apud Siculos Galeotæ: apud Ægyptios Sacerdotes: apud Italos Hetrusci, haruspices: apud Latinos sapientes: apud Cabalistas Prophetæ: apud Babylonios & Assyrios Chaldæi. Cæterum, cum ferè cuncta saluberrimis orta initiis, peruenerint ad nimium, degenerarunt & discipuli aliqui à magorum & sapientum puris putisque institutis, atq; aliquando præter modū curiosi, vel affectata quadam sciendi superstitione, metas veræ sapientiæ transgredientes, prolapsi sunt in vanas illas magiæ improbatæ obseruationes, & tam celebri magiæ nomine conspurcato, in odiū appellatio antea honoris & pręstantiæ, conuersa & in dedecus est: vt & docet Plinius lib. 30. c. 1. & alibi. Constat igitur, ob abusum Magiam exosam: at quatenus suis regulis continetur, cognitionē esse rerum eximiarum, diuinarum, & humanarū, siue naturalium, aliamq; probam nempe naturalē, & diuinam: aliam improbam, nempe dęmonicam, natam ex abusu diuinæ sapientiæ, & superstitiosam, natam ex eiusdem abusu & rerum naturalium. Naturalis magia est, quæ ex naturis rerum, non omnibus, sed doctioribus & peritioribus cognitis, pendentibus vel ex tota compositi substantia, vel certa aliorū mixtione effectus operatur mirabiles: estq; Philosophię Physicæ consummatio, atq; apud vulgus instar miraculi. Quare hæc accipit effectus à natura, & virtute cœlorum, stellarum, elemētorum, animalium, metallorum, plantarum, lapidum: quorum scientia, ex Astrologia, Metaphysica, Physica, Medicina, experiētia & obseruatione. Siue sit diuinatrix, qua futura & effectus ex causis naturalibus pendentes prædicat: siue operatrix, quæ mirabilia ignorātibus causas & vires rerū, exhibeat diuina sapientia vel magia, quæ in virtute, in nomine & potestate Dei, non rebus naturalibus consistit: veluti, quando Prophetæ ventura prædicunt, quādo eo modo miracula Christiani perficiunt, vel fide, vel oratione: Vnde vera Cabala, quæ non est superstitione Rabinorum conspurcata, fluit, composita ex nominibus omnipotentis DEI, vel expressis in sacra pagina, vel extractis arte aliqua, vel receptis per manus à viris sanctis. Improba,

ba, dæmonica, vana & superstitiosa, est quæ Theurgia & γοητεία, dicitur, illaq; aut simplex inuocatione & operatione constans dæmonum: Aut composita, scilicet addito quodam fuco naturalis cuiusdã virtutis, vel veræ religionis interposito colore, vt incauti eius prætextu decipiantur, & plerunq; illa composita, est specie recti decipiens. Composita itaq; magia vanissima vtitur inuocationibus dæmonum, vel tacitis cum iisdem pactionibus, quę maximè homini Christiano, abominatio: & vt fraudes celet, addit ex 4. elemẽtis aliquid, vel terræ, vnde geomantia: vel aquę, vnde hydromantia: vel aëris, vnde aëromantia: vel ignis, vnde pyromantia. Abutitur hominibus olim eos sacrificare iubens, vt extra inspicerentur. Abutitur & hominibus, vt instrumentis suæ impietatis, per eos promente Dæmone oracula per os, per pectus, per vmbilicũ, per genitalia, vt scribit Plutarch. de cessat. orac. Iamblichus de mysteriis Ægyptiorum, Orignes libr. 7. contra Celsum, Eustathius in 2. Iliad. D. Chrysost. homil. 9. in epist. ad Corin. Cæl. Rhodig. lib. 4. cap. 10. Scrutatur & magia in manu lineas, vnde nata χειρομαντία, & vultus, & faciei sectiones, & proportiones, (quæ tamen, si non excedant temperamenta corporea, non omnino improbantur) hanc dicunt Physionomiam. Abutitur etiam animalibus, dũ ex auium garritu, persuadere futurorum nititur cognitionem, hanc dixere augurium, vt ait Cicero lib. 2. de diuin. vel dum diuinat, per earundem inspectionẽ, vnde haruspicium, auspicium seu οἰωνοσκοπία, Tiresiæ inuentum, secũdum Plinium lib. 7. c. 56. vel dum volatilium iubet pastum, cantum, volatum, obseruare, ac si in illis esset diuinitas, aut futurorum notio, cum tamen, nec se, nec sibi futura, aues cognouerint. Quod & de aliis animalibus, quæ obseruantur, dictum velim. Plantas item suæ insaniæ accommodat, vt ait Plinius lib. 24. cap. 17. lapides, & metalla, vnde & λεκανομαντία, quæ fit peluibus aqua plenis, Dæmone inuocato, quam magiam apud Persas seruari testatur Strabo in 15. Accedit κατοπτρομαντία, quæ per specula fiat, & ἀξινομαντία, quæ per secures, & alia instrumenta ferrea, siue alligentur cribro, vnde κοσκινομαντία, siue clauis alligetur Psalmis, siue quis alio modo metallis abutatur. Horrenda & illa, quæ manes & mortuos putat se infestare & euocare: dicta νεκυομαντία, quæ habet cum dæmonibus colloquia ad aquam, vsus superstitio-

ſus & vaniſſimus transfertur characterum, ſuffumigationum, eccleſiaſticarum orationum, & ſceleſtiſſimus fit Sacramentorũ abuſus. Et in ſumma nihil ſanctum eſt, quod magis non vſurpet & polluat. Atq; idcirco in magia, frequens abuſus, non dicam vſum, dæmoniorum, veneficiorum, collyriorum, vnguẽtorum, potionum, philtrorum, alligationum, ſuſpenſionum, annulorum, imaginum, characterum, luminum, chartarum, certorum numerorum, ſonorum, ſacrificiorum, purificationum, ſolitudinum, ſortium, ligationum, faſcinationum, cogitationum ſeu imaginationum, animi exceſſus, incantationum, adiurationum, exorciſmorum, cõſecrationum, deuotionum, ieiuniorum, ſomniorum, orationum, ceremoniarum, & coniunctionum cœleſtium, &c. His accedit nonnullus inter ſcriptores Magicos, valdè tamen ſuſpectus, qui Magiam ſic diuidit: Magia ſua prima diuiſione eſt duplex: Alia eſt Dei, quam donat creaturis lucis; Alia eſt ſimiliter DEI, ſed donum creaturarum tenebrarũ: Eaq; duplex ad finem bonũ alia, vt cum tenebrarũ Principes coguntur creaturę benefacere, Deo eos cogente. Alia ad finem malum, cum Deus ad puniẽdum malos permittit tales magicè decipi ad perniciem, vel etiam mandat tales in perniciem detrudi. Secunda diuiſio magiæ eſt, quod alia opera perficit inſtrumentis viſibilibus per viſibilia. Alia inſtrumentis inuiſibilibus per inuiſibilia. Alia commixtis tam modis quam inſtrumentis & effectibus. Tertia diuiſio eſt: Alia eſt quæ ſolius Dei inuocatione perficitur; Hæc eſt partim Prophetica & Philoſophica, partim ſicut Theophraſtica. Alia quæ per ignorantiam veri Dei cũ principibus ſpirituum agit, vt voti cõpos fiat, ſicut eſt opus Mercuriorũ. Quarta diuiſio eſt, quod alia eſt à ſummo Deo deſcendendo cum bonis Angelis loco Dei ſuam magiam exercet: Talis erat Baalim magia. Alia quæ cum Satrapis malorum ſpirituum ſuas exercet actiones, tales fuere, qui per minores gentium Deos operabantur. Quinta diuiſio eſt; Alii cum ſpiritibus apertè, & coram facie ad faciem agunt, quod paucis datur. Alii per ſomnia, aut alia ſigna agunt; Qualia veteres ex auguriis & hoſtiis captabant. Sexta diuiſio eſt, quod alii operantur per immortales creaturas. Alii per mortales Nymphas, Satyros, & ſimiles aliorum elementorum incolas, Pygmæos, &c. Septima diuiſio eſt, quod aliis vltro ſpiritus inſeruiunt

ſine

ſine arte, aliis vix per artem euocati inſeruiunt. Inter has Magiæ ſpecies omnium præſtantiſſima eſt, quæ à ſolo Deo dependet. Secunda, cui vltro ſpiritus ſubtiliter ſeruiunt. Tertia quæ propria eſt Chriſtianorum, quæ à Chriſti poteſtate, quam habet in cœlo & in terra, dependet. Hæc de Magis & Magia, &c. Præterea & conſtat de collegio octodecim illorum ſapientum ac Philoſophorum, in vrbe Brachmannorum, de quibus idem perhibetur, quod horum magiſteriorũ ac magnalium naturalium fuerint participes & ſciẽtes, de quo dicto collegio plures extant vbiuis ſcriptores, & inprimis Aurea illa Symbola, Aureæ Menſæ D. Maieri Comitis Imperialis Conſiſtorii Nob. Exemp. &c. Inter Hebræos experientiſſimos primò enumeratur inter authores quædam mulier Maria nũcupata, de qua dubitatur, num Moyſis fuerit ſoror, vel alia gentis Iudaicæ fœmina: deinde Moyſes ſuſpectus in hoc mirifico artificio nobis occurrit, dum aurum in puluerem redegit. Quod non acribus aquis, aut aliis additamentis, ſed igne factum, vt ait Scriptura: Hinc ſuſpectus nobis venit Ioſepho, item Abrahamus, qui Regem Ægypti obſeruationes Aſtrorum didicit, de quo Gen. 12. Hebræis congentiles ſunt Calid filius Iazichi, Muſa Calidis diſcipulus: Hamech Hebræus: Iſaac Iudæus de Morios, Iacob Alhartane Iudæus: Iohan. Euangeliſta ab Auicenna primus inter Chriſtianos Chymiæ peritus recenſetur. Inter Chaldaicos fuere Haly, Chaldæus, Thebit, Chald, &c. Finitimi Hebræis Syri exiſtunt, certos quidem artifices nobis non miniſtrantes, eorum tamen religio plena eſt allegoriis chymicis, fabuliſque obſcuris, vnde veritati conſentaneum, & eos hac arte imbutos extitiſſe. Inter Græcos enumerantur Democritus, Orpheus, Linus, Muſæus, Homerus, Vulcanus, Prometheus, Hercules, Iaſon, Chiron, Pythia, Pelopide, Pythagoras, Xamolxis, Anaxagoras, Heraclitus, Apollonius, Tyanæus, Michael Pſellus, Olympiodorus, Heliodorus, Stephanus, Zoſimus, Iſaac Monachus, Blemidas, Pelagius, Africanus, Syneſius, Theophilus, Ptolomæus, Euclides, Dardanus, Demetrius, Abugazal præceptor Platonis, Plato iunior, Hamech, Seneca, &c. Inter Romanos recenſentur Morienes Romanus, Apuleius Medaurenſis Philoſophus Platonicus & Afer, Vergilius, Ouidius, &c. Ex Arabibus ſunt Auicenna Arabs, Geber Aben-

4. Fœminæ habentur chymicæ, Maria Hebræa, Cleopatra Regina AEgypti, Taplauntia & Medea.

haen, Artephius, Alphidius, Gilgil, Hamuel, Senior, Rhaſis, Roſinus, Ruthica, Maſſarai, Mitigo, Malus Philoſophus, Dantius, Galienus, Mahomet, Hercules, Arſicanus, Datin, Euthices, Adarmath, Azinabim, Elbo, Ademarus, Belinus, Albugazal, Bolzain, Bendegid, Haly, Al FA RAbi, Abimezer. Ab Auicenna & hi veri artifices enumerantur, Iahie Abendinon, Pizagros, Nitafors, Abul, Caradiſſe, Iacobalmanum, Abumazar, Albateli, Alaua, Cotahiua, Higer, Geben, Aſſes, Abuzalem filius Auicennæ, Batlamuntz, Coſtabenluca, Horiſartes à Morieno citatur. Præterea etiam & hi citantur, vt Xebilogar, Babazuria, Ombre Abelhata, Eſtul, Abubacher, contra quem Auicenna diſputat, Habebacar, Markos, Idrid, Mezeleme, cuius Calid meminit, Mirtiganus, Rex Artus, cuius meminit Author Auroræ. Horum meminit Lullius, Adros, Cora, Kaliſtis, Herodi, Raſio in Maldee, Keſu, Marahti, Zeber, Abrachali, &c. Reliqui inter Arabes adnumerati ſunt, Plato chymicus, Ieſid, Almazarus, Galud Rex de Babylonia, Squiliarupi, Leuf, Carab, Holcot, Hemus, Mirneris, Regor, Sedacerius, Arisleus, Seneca, &c. Inter Germanos chymicos primus refertur Albertus Magnus, deinde Bernhardus Comes Treuiſanus, item Baſilius Valentinus Monachus, Alanus de Inſulis, Iſaac Holandus pater, Iſaac Holandus filius, Iohannes Pontanus, Iohannes de Padua, Iodocus Greuerius presbyter, Lamſpringius Nobilis, Iſaac & Arnoldus, Author Roſarii magni Philoſophorum, Author Dialogi Germanici inter Aurum & lapidem, Author Rythmorum Germanicorum, Philippus Theophraſtus Paracelſus. Sunt & non minimæ ſortis chymici Galli, quorum numerus talis conſtat, 1. eſt Arnoldus Villanouanus, 2. eſt Petrus de Villanoua Arnoldi frater, 3. eſt Vincentius Monaahus, 4. Nicolaus Flamellus, 5. Dionyſius Zacharias, 6. Ioannes Fernelius Ambianenſis, 7. Guilielmus Pariſienſis, 8. Chriſtophorus Pariſienſis, 9. Ioannes de Mehu, 10. Anonymus Philoſophus Delphinus, 11. Guido de Mantanor, 12. Philippus de Rauilaſco, 13. Gratianus, 14. Raymundus Maſſilienſis, 15. Iohannes Auſtri Philoſophus, 16. Stephanus Philoſoph⁹. A Bernhardo Comite & aliis diuerſis authoribus hi etiam enumerantur, vt Magiſter Daulin, Evuaralii epiſtola, Aulphanes in Pandectis, Daniel in retractationibus, Marthoniis,

thoniis, Valerandus de Bosco, Mirneris, Iohannes de sacro Bosco. Constantinus, Miserula, Ioannitius, Ephistus, Florus, Mercurinus, &c. Itali chymiæ periti tales fuere: Thomas Aquinas, Petrus Bonus Ferrariensis, Iohannes Aurelius Augurellus, Marcellus Palingenius, Iohannes de Rupecissa, Augustinus Pantheus Venetus, Aloysius Marlianus, Ianus Lacinius, Iohannes Chrysippus, Fanianus, Iohannes Thebanus, Ludouicus Lazarellus, Author coniugii Massæ Solis & Lunæ: Author Lilii euulsi ex spinis: Liber de artibus Romanorum, Author studii Florentini, Efferarius Monachus, Clemens de secretis naturæ, Gilbertus Cardinalis, Archelaus, Gallinarius, Sarni lilium, Iohannes de Aquino, &c.

Hispani Philosophi Chymici tales fuêre: Raymundus Lullius Maioricanus, Author Rosarii abbreuiati Tolotanus, Prior Alexandriæ, Garsia Cardinalis, Hugo Apostolicus, Petrus Monachus, Durandus Monachus, Virgilius Almortid, Dominicus Ægidius Magister hospitalis Hierosolymitani, Antroicus Episcopus, Dominus Episcopus de ponderibus, Dominicus Apostolicus, qui docuit Auicennam. Horum sequentium meminit Lullius, Epistola Demoschielis Iud. Chronica Metanostrica, &c. *Hi ex parte & Christiani fuere, Arabicè verò & Hispanicè cum Auicenna loci sunt consueti.* Angli Philosophi sunt Rocherius Bacon, Hortulanus siue Garlandus, Iohannes Dastinus, Richardus, Anglicus Philosophus, Georgius Ripleus, Thomas Nortonus Bristoruiensis, Abbas Westmonasteriensis, Cremerus Monachus tempore Elisabethæ, Eduardus Kelleus, Scotus, Ægidius de Vadis, Iohannes Duns Scotus, Michael Scotus, &c. *De his dubitatur nũ Angli.* Numerantur etiam ex Vngaris inter Philosophos Chymicos, vt Melchior Cibinensis, Bauran, Frater Albertus Beierus, Rhodianus Philosophus, Rachaidibi, Aristoteles chemista, Arda discipulus Aristotelis, Alexandri Epistola, Serapio, Saturni liber, Dumbeleius, Bernhardus de Grauia, Melchior Cardinalis & Episcopus Brixiensis, Malchaenech, Theodorus Pontius, Sorin artificium Rof. Phil. Aranus Medianus, Rucrat, Bucas, Flaton, Claron, Pliuus, Zaib, Zubaibar, horum octo meminit Auicenna, Palmarius, author Palmarii Theosophiæ: Idem Auicenna vult, Adamum, Noen, Iariz, Aramum, &c. fuisse chymicos, & naturæ metallicæ non ignaros. His addimus Anonymum Sarmatam, quem Osualdus Crollius meus propinquus, Helio-

Heliocantharum Borealem nuncupat; reliqui Anonymi authores inter Chymicos enumerati ſunt, Author Cymbali aurei, Author Roſarii minoris, Pandectæ, Codex veritatis, Veridicus ſumma textualis, horum quatuor meminit Bernhardus Comes, Clangor Buccinæ, Scala Philoſophorum, Ludus puerorum, Aurora conſurgens, hi tractatus ſunt cogniti ex libris publicatis, Teſtamentum Pythagoræ, huius mentionem facit Bernhardus Comes, Turba Philoſophorum. Eſt aliquot exemplarium Author ignotus, Author incertus, hi habentur in voluminibus Chymicis, Author Roſarii alterius abbreuiati, Author tractatus, Mercurius dũ bibi, fugit: Author Speculi chymiæ, Author viæ vniuerſalis: Author tractat. de 5. Eſſentia vini, Author Lucis lucentis in tenebris, Auctor Horti diuitiarum, Auctor Proceſſus pro tinctura, Author tract. de Lap. Philoſ. 12. cap. Auctor Anonymus, qui collegit concordantias, Author, qui de Aurelia variorum colorum tractatum edidit, Author Splendoris Solis, Author antiquior, qui Senioris tabulam explicauit, Allegoria, quæ aſſcribitur Merlino, Allegoria, quæ aſſcribitur Arisleo, Author Ænigmatum chymiæ, Authores in tot tomis Aurei Velleris Germanicè editis, &c. Hi fuere plerique Artifices chymici, in hoc opere & magiſterio ſapientum occupati & laborati, quotquot autem extiterunt, nominatim expreſſum non eſt, hoc ſolum volumus, vt non huius noſtræ tantum artis teneatur certa antiquitas, verum etiam plenaria & ſufficiens defenſio, verum quo clarius ad oculum antiquiſſimam illam ſapientiam demonſtremus, ipſorum, (tum cognitorum, tum ignotorum) authorum proceſſus loco Conſiliorum appoſuimus, exinde dilucidam naturam præ foribus manifeſtam habebis ac cognitam. Lege, perpende, & ora.

CONSI-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

Materia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] sulfure [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sulfur [illegible] vi[illegible] mercurius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Ex auro extrahe mercurium auri

quaesita.

Vel [illegible] sulfur [illegible]

[illegible] ignis [illegible]

qui [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] mercurium, [illegible]

[illegible]

Calcina, solue, sublima,

~~Calcina, solue, [illegible]~~

~~Calcina, solue, [illegible]~~ /

per calcinationem extrahe auri sulfur, per solutionem [illegible]

[illegible] mercurius, [illegible] sublimando [illegible] mercurium [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

Sumas [illegible]

Vide praxin in Consilio 30. pag. 129. 130. 131. 132. 133. /

Vide consilii 27. pag. 123. 124. /

Et Consilii 2 [illegible] pag. 115. [illegible] /

[illegible] Consilii. 19. pag. 77. /

Sulfur [illegible] [illegible] [illegible] praxin illius [illegible] consil. 12. pag.

[illegible] auri [illegible], sulfur et mercurium [illegible]

[illegible] pag. 110. / Et Consil. 20. pag. 101. [illegible]

— [illegible] consil. 11. pag. 75. [illegible] / Cons. 7. [illegible]

De [illegible] [illegible], consil. 15. pag.

De [illegible] in auro [illegible]. consil. 10. pag. [illegible]

[illegible] Consil. 17. pag. 93. / consil. 12. pag. 79. [illegible]

[illegible] consil. [illegible]

[illegible] [illegible] in auro

[illegible] [illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

